ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪਰੰਪਰਾ

ਇਤਿਹਾਸਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ

ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ

ਪੀ ਐਚ ਡੀ

ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਬਿਊਰੋ
ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ

ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਉਂਤ ਵਿਕਾਸ ਵਿਭਾਗ
ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ

1990

ਦੂਜੀ ਵਾਰ : 1100

ਮੁੱਲ : 70-00

ਸਰਦਾਰ ਤੀਰਥ ਸਿੰਘ ਐਲ ਐਲ, ਐਮ, ਰਜਿਸਟਰਾ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਦੁਆਰਾ
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਅਤੇ ਮੈਸਰਜ਼ ਰਾਮ ਪ੍ਰਿੰਟੋਗ੍ਰਾਫ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਦੁਆਰਾ ਮੁਦ੍ਰਿਤ

ਦੋਹਰਾ

ਤਿਨ ਬੇਦੀਅਨ ਕੇ ਕੁਲ ਬਿਖੇ ਪ੍ਰਗਟੇ ਨਾਨਕ ਰਾਇ ।
ਸਭ ਸਿੱਖਨ ਕੋ ਸੁਖ ਦਏ ਜੱਹ ਤੱਹ ਭਏ ਸਹਾਇ ।

ਚੌਪਈ

ਤਿਨ ਇਹ ਕਲ ਮੋ ਧਰਮੁ ਚਲਾਯੋ
ਸਭ ਸਾਧਨ ਕੋ ਰਾਹੂ ਬਤਾਯੋ
ਜੋ ਤਾਕੇ ਮਾਰਗ ਮਹਿ ਆਏ
ਤੇ ਕਬਹੂੰ ਨਹੀਂ ਪਾਪ ਸੰਤਾਏ
ਜੇ ਜੇ ਪੰਥ ਭਵਨ ਕੇ ਪਰੇ
ਪਾਪ ਤਾਪ ਤਿਨ ਕੇ ਪ੍ਰਭ ਹਰੇ
ਦੂਖ ਭੂਖ ਕਬਹੂੰ ਨ ਸੰਤਾਏ
ਕਾਲ ਜਾਲ ਕੇ ਬੀਚ ਨ ਆਏ ।

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ (ਬਚਿੱਤਰ ਨਾਟਕ ਵਿੱਚੋਂ)

ਵਿਸ਼ੇ ਸੂਚੀ

ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪਰੰਪਰਾ

ਅੰਤਕਾ

ਮੁੱਖਬੰਧ

1966 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਤਿੰਨ ਸੌ ਸਾਲਾ ਜਨਮ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਮਨਾਉਣ ਲਈ 1969 ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਬਣਾਈਆਂ, ਇਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਯੋਜਨਾ ਪਰਮੁੱਖ ਸੀ। ਇਹ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਕੰਮ ਡਾਕਟਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖ਼ਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਹਿਸਟਰੀ ਰੀਸਰਚ ਡੀਪਾਰਟਮੈਂਟ ਵਲੋਂ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਨੂੰ ਸੰਪਾਦਤ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ, ਇਤਿਹਾਸਕ ਪੱਖ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਰਵਾਇਤਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ, ਧਾਰਮਕ ਪੱਕ ਤੋਂ ਇਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਪਰਮਾਰਥਾਂ ਦਾ ਸਪ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣਾ ਸਰੂਪ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਹ ਪੰਜਾਬੀ ਉਪ-ਭਾਖਾਵਾਂ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਅਮੁੱਲ ਭੰਡਾਰ ਹਨ। ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸੰਬੰਧੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਨਿਖੇੜਨਾ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦਾ ਇਕ ਨਵਾਂ ਰੂਪ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਸੀ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀਆਂ ਉਦਾਸੀਆਂ (Missionary itineraries) ਦਾ ਹਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿਕਨ ਵਰਤੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤੀ ਸਮਾਉਣ ਪਿਛੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀਆਂ ਇਹਨਾਂ ਉਦਾਸੀਆਂ ਦੀਆਂ ਰਵਾਇਤਾਂ ਇਹਨਾਂ ਨਿਕਟ ਵਰਤੀ ਸਿੱਖਾਂ ਰਾਹੀਂ ਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਉਲਾਦ ਰਾਹੀਂ ਕਈ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਤਕ ਸੀਨਾ-ਬਸੀਨਾ ਚਲਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਵਿਚ ਕਈ ਬਾਹਰਲੇ ਤੱਥਾਂ ਦਾ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਰਲਾ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ। ਪੁਰਾਣਕ ਗਾਥਾਵਾਂ, ਸੂਫ਼ੀ ਸੰਤਾਂ ਅਤੇ ਗੋਰਖ-ਪੰਥੀਆਂ ਦੀਆਂ ਵਾਰਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਰਚਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਕਹਾਣੀਆਂ ਤੇ ਕਰਾਮਾਤਾਂ ਇਹਨਾਂ ਵਿਚ ਸਮਿਲਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੱਥਾਂ ਕਾਰਨ ਹੀ ਕਈ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ "ਨਾ-ਭਰੋਸੇਯੋਗ" ਲਿਖਣਾ ਆਰੰਭ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।[1] ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ ਕਿ ਇਤਿਹਾਸਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚੋਂ, ਜਿੱਥੋਂ ਤਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਵਿਗਿਆਨਕ ਤਰੀਕੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਇਕ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਪੁਸਤਕ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪਰੰਪਰਾ ਦੇ ਚਾਰ ਮੁੱਖ ਸਰੂਪ ਹਨ (1) ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ (2) ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ (ਦੋਵੇਂ ਭਾਗ) (3) ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਅਤੇ (4) ਭਾਈ ਮਨੀ

1 ਵੇਖੋ ਡਬਲਯੂ, ਐਚ ਮੈਕਲੌਡ ਦੀ ਪੁਸਤਕ 'ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਐਂਡ ਸਿੱਖ ਰੀਲੀਜਨ' ਭੂਮਿਕਾ ਪੰਨਾ 7

ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਇਤਿਹਾਸਕ ਰੂਪ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਕਈ ਤਰੁੱਟੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਪਰ ਇਹ ਇਕ, ਪਹਿਲੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ, ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਪਾਠਕ ਅਪਣੀ ਟੀਕਾ-ਟਿੱਪਣੀ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਕਰਤਾ ਨੂੰ ਭੇਜਣ ਤਾਂ ਜੋ ਦੂਜੀ ਐਡੀਅਸ਼ਨ ਵਿਚ ਉਹ ਨੁਕਸ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਣ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਡਾ: ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੱਥਾਂ ਵਾਲੇ ਮੂਲ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਸੰਖਿਪਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੀ ਅੰਤਕਾ ਵਿਚ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦਾ ਮੂਲ ਪਾਠ 1658 ਈਸਵੀ ਦੀ ਲੱਭੀ ਹੱਥ-ਲਿਖਤ ਤੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਫ਼ੋਟੋ ਕਾਪੀ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੇ ਪਰਾਪਤ ਕਰ ਲਈ ਹੈ ਤੇ ਜੋ ਹੁਣ ਤਕ ਮਿਲੀਆਂ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦੀ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਦੀਆਂ ਹੱਥ ਲਿਖਤਾਂ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਪਾਠ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਛਪ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਜਿਹੜਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਖਰੜਾ ਇਹਨਾਂ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਹਰ ਇਕ ਸਾਖੀ ਨੂੰ ਚੌਹਾਂ ਸਾਖੀਆਂ ਦੀ ਕਸਵੱਟੀ ਤੇ ਪਰਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਅਧਿਐਨ ਕਰ ਕੇ ਸਿੱਟੇ ਕੱਢੇ ਹਨ। ਜਿੱਥੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਆਪਸੀ ਵਿਰੋਧ ਹੈ ਉਥੇ ਫ਼ੁਟ ਨੋਟ ਦੇ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੜਚੋਲਿਆ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਫ਼ਰਾਂ ਜਾਂ ਉਦਾਸੀਆਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆ ਭੂਗੋਲਿਕ ਸਥਿਤੀ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪੱਖ ਵਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸਫ਼ਰ-ਸਾਧਨਾਂ, ਸੜਕਾਂ ਤੇ ਰਾਹਾਂ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਸੰਬੰਧੀ ਸਥਾਨਿਕ ਰਵਾਇਤਾਂ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ ਭਾਲ ਲਈ ਅਤੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਦੱਸੀਆਂ ਰਵਾਇਤਾਂ ਦੀ ਪਰਖ ਪੜਚੋਲ ਲਈ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੇ ਡਾਕਟਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉਚੇਚਾ ਲੰਕਾ ਅਤੇ ਦੱਖਣੀ ਭਾਰਤ ਭੇਜਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਨਾਨਕ-ਮਤੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਦੱਖਣ ਵਿਚ ਰਾਮੇਸ਼ਵਰਮ ਅਤੇ ਲੰਕਾਂ ਤਕ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪੁਰਾਤਨ ਅਸਥਾਨਾਂ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿਚ ਸਫ਼ਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਕਈ ਪੁਰਾਣੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਲੱਪਿਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਯਾਤਰਾਵਾਂ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਮਨ ਲਿਖਤ ਤਿੰਨ ਗੱਲਾਂ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਰੱਖੀਆਂ ਹਨ :-

1. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਫ਼ਰ ਦੀਆਂ ਰਵਾਇਤਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ।
2. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਬਣੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤਜਾਰਤ ਦੇ ਰਸਤੇ
3. ਸੋਲ੍ਹਵੀਂ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿਚ ਪਰਚੱਲਤ ਤਜ਼ਾਰਤ ਦੇ ਰਸਤੇ

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਰ ਸਾਖੀ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕਰ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਫ਼ਰਾਂ ਦਾ ਇਕ ਰੇਖਾ-ਚਿੱਤਰ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਪਈਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਗੁੰਝਲਾ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਡਾ: ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪਰਵੇਸ਼ਕਾ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਆਈਆਂ ਵਿਰੋਧੀ ਭਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਟੂਕਾਂ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਸੰਬੰਧੀ ਤਿੱਥਾਵਲੀ ਆਦਿ।

ਇਹ ਦਸ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਦੱਸੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਚਾਰੇ ਹੋਏ ਸ਼ਬਦ ਇਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੱਸੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਥਾਂ ਥਾਂ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ ਸਰਲ ਤੇ ਪਰਚੱਲਤ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਭੂਗੋਲਿਕ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਸਾਰਾ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਸਕਾਲਰ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਇਸ ਨਵੇਂ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲਿਖੀ ਰਚਨਾ ਤੋਂ ਜ਼ਰੂਰ ਯੋਗ ਲਾਭ ਉਠਾਉਣਗੇ।

ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨਾਰੰਗ

ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ

ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ

ਮਿਤੀ 13 ਅਕਤੂਬਰ, 1969

ਪਰਵੇਸ਼ਕਾ

ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦਾ ਭਾਵ ਉਹ ਰਚਨਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜੀਵਨ ਬਿਰਤਾਂਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪਰੰਪਰਾ ਦਾ ਭਾਵ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀਆਂ ਰਵਾਇਤਾਂ ਹੈ। ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਸਭ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਅੰਕਿਤ ਰਵਾਇਤਾਂ ਦਾ ਸਾਖੀ-ਵਾਰ ਅਧਿਐਨ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦਾ ਇਕ ਨਵਾਂ ਰੂਪ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਜੋ ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ ਤੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪਰੰਪਰਾ ਦਾ ਪਰਤੀਕ ਹੋਵੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ਾ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਦੇ ਸਰੋਤ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਨ ਕਰਨਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਉਂ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ-ਪਰੰਪਰਾ ਰਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਸਾਹਿਤ ਬਹੁਪੱਖੀ ਸਾਹਿਤ ਹੈ। ਇਤਿਹਾਸਕ ਪੱਖ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਰਵਾਇਤਾਂ ਦਾ, ਧਾਰਮਕ ਪੱਖ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਪਰਮਾਰਥ ਦਾ, ਸਾਹਿਤਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਦਾ ਅਤੇ ਅਧਿਆਤਮਕ ਪੱਖ ਤੋਂ ਗੁਰਮਤ, ਵੇਦਾਂਤ ਅਤੇ ਸੂਫ਼ੀ ਮੱਤ ਦੇ ਸੰਕੇਤਾਂ ਦਾ ਬਹੁਮੁੱਲਾ ਖ਼ਜ਼ਾਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਚੇ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸੰਬੰਧੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਨਖੇੜਨਾ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੱਥਾਂ ਦਾ ਮੁਲਅੰਕਨ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪਰੰਪਰਾ ਦੀ ਜਾਚ ਪੜਤਾਲ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਅਰੰਭ ਤੇ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਦਾ ਅਰੰਭ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ : ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਲਕ ਸੰਬੰਧੀ ਰਵਾਇਤਾਂ ਦਾ ਅਰੰਭ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ਹੋਇਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀਆਂ ਰਵਾਇਤਾਂ ਦਾ ਅਰੰਭ ਬਾਰੇ ਐਲਫ਼ਰੈਡ ਲਾਇਲ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਅਦਭੁਤ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਸੰਬੰਧੀ ਰਵਾਇਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਪਰਚੱਲਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਸ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਹੈਰਾਨੀ ਤੇ ਵਾਹ ਵਾਹ ਦੇ ਵਾਯੂ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਵਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਅਸਚਰਜਤਾ ਅਤੇ ਕਰਾਮਾਤਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੇਖਦੇ ਹਨ[1]। ਇਹ "ਅਸਪੱਸ਼ਟ, ਅਸਚਰਜ ਅਤੇ ਕਰਾਮਾਤੀ ਵਾਤਾਵਰਣ" ਹਰ ਕੌਮ ਅਤੇ ਹਰ ਧਰਮ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਮੁੱਢਲਾ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਰਮਾਣੀਕ ਇਤਿਹਾਸ, ਮਿਥਿਆਸਕ ਕਹਣੀਆਂ ਦੇ ਅਥਾਹ ਸਮੁੰਦਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਖੁਸ਼ਕ ਧਰਤੀ ਦੇ ਮਹਾਟਾਪੂ ਵਾਂਗ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾ ਟਾਈਨਬੀ ਨੇ "ਹਿਸਟੋਰੀਅਨਜ਼ ਐਪਰੋਚ ਟੂ ਰਿਲੀਜਨ" ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਤਿਹਾਸਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਨ ਮਨੁੱਖ ਜਾਤੀ ਦੀ ਲਵੀਂ ਅਤੇ ਸੱਜਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ[2] ਹੈ।

---

1. Asiatic Studiees, Religious and Social
   ਏਸ਼ੀਆਟਿਕ ਸਟੱਡੀਜ਼, ਰਿਲੀਜੀਅਸ ਐਂਡ ਸੋਸ਼ਲ, ਲੰਡਨ, 1907, ਪੰਨਾ 1306
2. An Historian's Approach to Religon, Arnold J. Toynbee.
   ਐਨ ਹਿਸਟੋਰੀਅਨਜ਼, ਐਪਰੋਚ ਟੂ ਰਿਲੀਜਨ, ਟਾਈਨਬੀ, ਪੰਨਾ 3

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਸੰਬੰਧੀ ਰਵਾਇਤਾਂ ਦਾ ਪਸਾਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਖ਼ਰੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਅਰੰਭ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਲ ਅਵਸਥਾ ਦੀਆਂ ਰਵਾਇਤਾਂ ਦਾ ਠੀਕ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ। ਇਹ ਗੱਲ ਮੱਧ ਕਾਲ ਦੇ ਹਰ ਧਾਰਮਕ ਆਗੂ ਤੇ ਢੁੱਕਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਲੋਕ-ਚਰਚਾ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਪਿਛੋਂ ਅਰੰਭ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਕਈ ਗੱਲਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਿੱਲਤ ਹੋਈਆਂ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮਹਾਨ ਸਫ਼ਰ, ਮੱਕੇ, ਮਦੀਨੇ, ਬਗ਼ਦਾਦ ਜਾਣਾ, ਮੁਲਤਾਨ ਅਤੇ ਉੱਚ ਦੇ ਪੀਰਾਂ ਨਾਲ ਗੋਸ਼ਟੀਆਂ, ਗੰਗਾ ਜੀ ਤੇ ਤੀਰਥਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ, ਗੋਰਖ-ਪੰਥੀਆਂ ਨਾਲ ਚਰਚੇ, ਕਾਜ਼ੀਆਂ ਅਤੇ ਪੰਡਤਾਂ ਦੇ ਫੋਕੇ ਕਰਮ ਕਾਂਡਾਂ ਦੇ ਖੰਡਨ ਲੋਕ-ਚਰਚਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਬੰਧੀ ਲੋਕ-ਕਹਾਣੀਆਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਵੁਣ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਵੀ ਪਰਚੱਲਤ ਰਹੀਆਂ।

ਰਵਾਇਤਾਂ ਸਦਾ ਆਪਣੇ ਧਾਰਮਕ, ਸਦਾਚਾਰਕ ਵਾਤਾਵਰਣ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਗੱਲ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੇ ਇਕ ਆਦਿ-ਵਾਸੀ ਕਬੀਲੇ ਮੀਨਿਆਂ ਦੀਆਂ ਰਵਾਹਿਤਾਂ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਆਦਿ-ਵਾਸੀ ਕਬੀਲਾ ਸੂਰ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਇਸਲਾਮ ਨੇ ਗਲਬਾ ਪਾਇਆ ਤਾਂ ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਸੂਰ ਦਾ ਨਾਂ ਆਦਮ ਬਾਬਾ ਰੱਖ ਲਿਆ ਤੇ ਸੂਰ ਦੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੂਜਾ ਕਰੀ ਗਏ। ਫੇਰ ਜਦੋਂ ਹਿੰਦੂ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਇਸ ਕਬੀਲੇ ਤੇ ਆਪਣਾ ਅਸਰ ਪਾਇਆ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਸੂਰ ਦਾ ਨਾਂ ਵਰਾਹ ਅਵਤਾਰ ਰੱਖ ਲਿਆ[1]। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਪਰਚੱਲਤ ਰਵਾਇਤਾਂ ਆਪਣੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆਂ ਹਨ।

ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਮੁਸਲਮਾਨ ਉੱਤਰ-ਪੱਛਮ ਵਾਲੇ ਪਾਸਿਉਂ ਆਏ ਸਨ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਭਾਰਤ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਲਾਕਾ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਗਲਬਾ ਛਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਇਸਲਾਮੀ ਗਲਬੇ ਦਾ ਕਥਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਕੀ ਕੀਤਾ ਹੈ :-

ਨੀਲ ਬਸਤ੍ਰ ਲੇ ਕਪੜੇ ਪਹਿਰੇ ਤੁਰਕ ਪਠਾਣੀ ਅਮਲੁ ਕੀਆ ..
ਅੰਤਰਿ ਪੂਜਾ ਪੜਹਿ ਕਤੇਬਾ ਸੰਜਮੁ ਤੁਰਕਾ ਭਾਈ ..

ਇਸ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਗ਼ਲਬੇ ਦਾ ਅਸਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਬਾਰੇ ਰਵਾਇਤਾਂ ਤੇ ਪੈਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਵਿਚ ਹਜਰਤ ਮਸੀਹ ਦੀਆਂ ਕਰਾਮਾਤਾਂ ਅੰਕਿਤ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਸੀ ਕਿ ਨਬੀ ਜਾਂ ਔਲੀਆਂ ਹੋਣ ਦਾ ਇਕ ਬਾਹਰਲਾ ਚਿੰਨ ਕਰਾਮਾਤ ਵਖਾਉਣਾ ਹੈ। ਮੁਸਲਮਾਨ ਸੰਤਾਂ ਤੇ ਫ਼ਕੀਰਾਂ ਦੇ ਤਜ਼ਕਰੇ ਕਰਾਮਾਤਾਂ ਨਾਲ ਭਰੇ ਪਏ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਧਾਰਮਕ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਧਾਰਮਕ ਪੁਸਤਕਾਂ ਕਸ਼ਫ਼-ਉਲ-ਮਹਿਜੂਬ ਅਤੇ ਤਜ਼ਕਰਾਇ-ਔਲੀਆ ਸਨ। ਕਸ਼ਫ਼-ਉਲ-ਮਹਿਜੂਬ ਦਾ ਕਰਤਾ ਸ਼ੇਖ਼ ਅਬੂ-ਅਲ-ਹਸਨ ਅਤੇ ਤਜ਼ਕਰਾਇ-ਔਲੀਆ ਸਨ। ਕਸਫ਼-ਉਲ-ਮਹਿਜੂਬ ਦਾ ਕਰਤਾ ਸ਼ੇਖ ਅਬੂ-ਉਲ-ਹਸਨ ਹਜਵੇਰੀ (1009-1072 ਈਸਵੀ) ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਦਾਤਾ ਗੰਜ-ਬਖ਼ਸ਼ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਆਬਾਦ ਹੋਇਆ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੀ ਇਸ ਨੇ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਲਿਖੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਕਰਾਮਾਤਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਹੈ। ਇਕ ਥਾਂ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਬਦੁੱਲਾ ਨਾਮੀ ਇਕ ਵਲੀ ਇਕ ਬਾਗ਼ ਵਿਚ ਰੁੱਖ ਥੱਲੇ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਸੀ ਤੇ ਇਕ ਸੱਪ ਝਾੜੀ ਨਾਲ ਉਸ ਤੇ ਪੱਖਾਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।[2] ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਜ਼ਕਰਾ-ਏ-ਔਲੀਆ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਕਰਾਮਾਤਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਸੀ। ਇਸ ਤਜ਼ਕਰੇ ਦਾ ਕਰਤਾ

1. Asiatic Studiees, Religious and Social
ਏਸ਼ੀਆਟਿਕ ਸਟੱਡੀਜ਼, ਰਿਲੀਜੀਅਸ ਐਂਡ ਸੋਸ਼ਲ, ਪੰਨਾ 50-51
2. ਮੁਫ਼ਤਾਹ-ਉਲ-ਹਕੀਕਤ, ਕਸਫ਼-ਉਲ-ਮਹਿਜੂਬ ਦਾ ਉਰਦੂ ਉਲਥਾ ਲਾਹੌਰ 1945, ਪੰਨਾ 43

ਸ਼ੇਖ਼ ਫ਼ਰੀਦ-ਉਦ-ਦੀਨ ਅੱਤਾਰ (1119-1230 ਈਸਵੀ) ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਅਸਲ ਨਾਂ ਮੁਹੰਮਦ ਇਬਰਾਹੀਮ ਹੈ। ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਉਰਦੂ ਵਿਚ ਹੁਣ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਛਪੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਕਰਾਮਤਾਂ ਅੰਕਿਤ ਹਨ — ਇਸ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਰਾਬਿਆ ਨਾਮੀ ਬੁੱਢੀ ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਸੱਚੇ ਦਿਲੋਂ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਟੁਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ ਤਾਂ ਕਾਹਬਾ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਮੱਕੇ ਤੋਂ ਚਲ ਕੇ ਉਸ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਗਿਆ ਤੇ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੀਦਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸੇ ਹੀ ਸਮੇਂ ਹਜ਼ਰਤ ਇਬਰਾਹੀਮ ਮੱਕੇ ਪੁੱਜੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਕਾਹਬਾ ਆਪਣੇ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਨਹੀਂ ਹੈ।[1] ਸਿੱਧਾਂ ਵਿਚ ਚਵੀ ਕਰਾਮਾਤਾਂ ਪਰਚੱਲਤ ਸੰਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ :-

> ਰੂਪ ਵਟਾਇਆ ਜੋਗੀਆਂ, ਸਿੰਘ ਬਾਘ ਬਹੁ ਚਲਿਤ ਦਿਖਾਈ
> ਇਕ ਪਰ ਕਰ ਕੇ ਉਡਰਨ, ਪੰਖੀ ਜਿਵੇਂ ਰਹੇ ਲੀਨਾਈ
> ਇਕ ਨਾਗ ਹੋਇ ਪਵਨ ਛੋਡਿ, ਇਕ ਨਾ ਵਰਖਾ ਅਗਨਿ ਵਸਾਈ
> ਤਾਰੇ ਤੋੜੇ ਭਰਥਰਿ ਨਾਥ ਇਕ ਉਡ ਮਿਰਗਾਨੀ ਜਲ ਤਰ ਜਾਈ।

(ਵਾਰ ਪਹਿਲੀ, ਪਉੜੀ 41)

ਇਹ ਕਰਾਮਾਤੀ ਅੰਸ਼ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀਆਂ ਰਵਾਇਤਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਪਰੱਚਲਤ ਰਵਾਇਤਾਂ ਤੋਂ ਪਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਗਿਆ।

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀਆਂ ਰਵਾਇਤਾਂ — ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ (1581-1606) ਈਸਵੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤਕ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਸੰਬੰਧੀ ਸਾਖੀਆਂ ਸੀਨਾ-ਬਸੀਨਾ ਚਲਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਅਕਬਰ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਲੋਕ ਪ੍ਰਿਆ ਸਾਖੀ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਣਾਈ। ਇਥੇ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਅਕਬਰ-ਨਾਮੇ ਵਿਚ ਅਬੁਲ-ਫ਼ਜ਼ਲ ਨੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅਕਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ[2]। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਵਲੋਂ ਸੁਣਾਈ ਹੋਈ ਸਾਖੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ :-

"ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸਿ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ" ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੇ ਤੁਧਿ ਭਾਵੇ ਤਾਂ ਜੰਗੁਲ ਦੇਖੀਐ। ਤਬ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਜੰਗ ਕੀ ਧਰਤੀ ਆਇਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਲਕ ਚਲਿਆ ਜਾਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਦਿਆਨ ਬਿਖੈ, ਜੰਗਤ ਮਹਿ ਅਰੁ ਸਿਖ ਸਾਥਿ ਹੈ। ਤਬ ਉਨਹੁ ਸਿਖਹੁ ਕਹਿਆ "ਜਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ਹਮ ਪਿਆਸੇ ਹਹਿ"। ਕਹੇ "ਹਰੇ ਤੁਮ ਪਿਆਸੇ ਹਹੁ" ਕਹੇ, "ਜੀ ਬਹੁਤ ਪਿਆਸੇ ਹਹਿ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ, "ਜੀ ਕੀਆ ਕਰੀਐ ਈਹਾ ਤਉ ਗੰਗਾ ਭੀ ਕਹੀ ਨਜ਼ੀਕ ਨਹੀਂ।" ਤਬ ਇਤਨੇ ਹੀ ਕਹਣੇ ਸਾਥਿ ਹਵਾਈ ਕੀ ਨਿਆਈ ਗੰਗਾ ਆਦਿ ਗਈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਸਿਖਾਂ ਕਵੁ ਕਹਿਆ, "ਜਿ ਹਾਂ ਤੁਮ ਪਿਆਰੇ ਹਹੁ ਪੀਅਹੁ" ਤਬ ਉਨਹੁ ਸਿਖਹੁ ਗੰਗਾ ਜਲੁ ਪੀਆ ਭੀ ਅਰ ਅਨਾਏ ਭੀ। ਤਬ ਅਵਰ ਜਿ ਲੋਕ ਥੇ ਤਿਨਹੁ ਕਹਿਆ, "ਜਿ ਈਹਾ ਜੰਗਲ ਮਹਿ ਪਾਨੀ ਨਾ ਥਾ ਪੈਦਾ ਹੋਤਾ, ਇਹੁ ਦਰੀਆਉ ਕਹਾਂ ਤੇ ਪੈਦਾ ਹੂਆ"। ਤਬ ਤਮਾਸਗੀਰ ਲੋਕ ਦੇਖਨੇ ਕਉ ਚਲੇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਇਹ ਲੋਕ ਤਮਾਸਗੀਰ ਹੈ ਸੋਰ ਕਰਹਿੰਗੇ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪੀਛੇ ਕਉ ਹਥੁ ਕੀਆ। ਉਹਿ ਲੋਕ ਪੀਛੇ ਹੀ ਕਉ ਹਟਿ ਗਏ, ਆਗੇ ਕੋਈ ਆਇ ਨਾ ਸਕਿਉ।

1. ਤਜ਼ਕਰਾ-ਤੁਲ-ਔਲੀਆ, ਉਰਦੂ ਤਰਜਮਾ, ਹਕੀਮ ਮਹੁੰਮਦ, ਅਬਦੁਲ ਰਸੀਦ; ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਬਾਜ਼ਾਰ, ਲਾਹੌਰ (ਪਾਕਿਸਤਾਨ) ਪੰਨਾ 63

2. ਅਕਬਰ-ਨਾਮ ਨਵਲ ਕਿਸ਼ੋਰ ਪਰੈਸੁ ਲਖਨਊ ਜਿਲਦ ਤੀਜੀ, ਪੰਨਾ 514

"ਇਹ ਸਾਖੀ ਅਕਬਰ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਹਕਰ ਸੁਨਾਈ ਥੀ, ਜਬ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਲਹੌਰ[1] ਆਇ ਮਿਲਿਆ ਥਾ ਅਕਬਰ ਪਾਤਿਸਾ ਕਉ"[2]

ਇਥੇ ਇਹ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨਾ ਕਿ ਗੰਗਾ ਕਿਹੜੀ ਗੰਗਾ ਸੀ, ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਤੇ ਕਦੋਂ ਆਈ, ਸਾਡਾ ਵਿਸ਼ਾ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਵਾਰਤਾ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਸਬੰਧੀ ਰਵਾਇਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਵੇਲੇ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸਨ ਆਇਆ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੀੜ ਸੰਪਾਦਨ ਕਰਨ, ਭਾਵ 1604 ਈਸਵੀ, ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਨੇ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਧਾਰਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਆਦਿ ਬੀੜ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਐਨੀ ਭਾਰੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੇ ਕਰਤਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਪਰਚਾਰ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿਚ ਸੀ ਅਤੇ ਇਕੱਲੇ ਦੁਕੱਲੇ ਸ਼ਬਦ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਬਾਨੀ ਯਾਦ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੀੜ ਰਚਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਮ ਨਹੀਂ ਸਨ ਮਿਲਦੇ। ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਇਥੋਂ ਵੀ ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਕੋਲ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਗੁਟਕਾ ਅਪਣੇ ਹੱਥ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਉਤਾਰਿਆ। ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਪਰਾਚੀਨ ਹੱਥ-ਲਿਖਤ ਬੀੜਾਂ ਤੇ "ਜਪੁ ਨਿਸ਼ਾਨ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ" ਲਿਖਿਆ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸਬੂਤ ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਆਦਿ ਗਰੰਥ ਰਚਨਾ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਈਆਂ, ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੀ ਹੁਣ ਤਕ ਲਭੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣੀ ਹੱਥ-ਲਿਖਤ ਜੋ 1658 ਈਸਵੀ ਦੀ ਹੈ, ਵਿਚ ਵੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੁਰਾਤਨ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਜਾਂ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਵੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸ਼ਬਦ ਮੌਜੂਦ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਤਾਂ ਇਹਨਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਅੰਕਿਤ ਨਾ ਹੁੰਦੀ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਪਰੱਚਲਤ ਰਵਾਇਤਾਂ ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਸੱਤੇ ਤੇ ਵਲਵੰਡ ਦੀ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਰਾਮਕਲੀ ਰਾਗ ਵਿਚ ਅੰਕਿਤ ਹੋਈ। ਬਲਵੰਡ ਤੇ ਸੱਤਾ ਜੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਬਲਵੰਡ ਤੇ ਸੱਤਾਂ ਦੋਵੇਂ ਭਰਾ ਸਨ ਤੇ ਸੱਤਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵੇਲੇ ਤਕ ਜੀਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਹਰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਗੱਦੀ-ਨਸ਼ੀਨੀ ਵੇਲੇ ਉਸਤਤ ਦੀ ਪਉੜੀ ਰਚਦਾ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਵਾਰ ਦੀ ਅੰਦਰਲੀ ਗਵਾਹੀ ਹੀ ਦਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਉਚਾਰੀ ਗਈ। ਕਿਉਂਕਿ ਅੱਠਾਂ ਪਉੜੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਪੰਜ ਪਉੜੀਆਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਉਸਤਤ ਵਿਚ ਹਨ। ਇਸ ਵਾਰ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸੰਬੰਧੀ ਕੁਝ ਰਵਾਇਤਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਨੂੰ ਗੱਦੀ ਦਿੱਤੀ :-

ਗੁਰਿ ਚੇਲੇ ਰਹਰਾਸਿ ਕੀਈ ਨਾਨਕਿ ਸਲਾਮਤਿ ਥੀ ਵਦੈ।
ਸਹਿ ਟਿਕਾ ਦਿਤੋਸੁ ਜੀਵਦੇ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਿੱਧਾਂਤ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਰਹਿ ਹਕੇ ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਨਿਰਲੇਖ ਰਹਿਣਾ ਸੀ। ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਮਕ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਵਿਚ ਰਾਜ-ਜੋਗ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਰਾਜ-ਜੋਗ ਕਮਾਉਣ

1. ਅਕਬਰ-ਨਾਮੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਅਕਬਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

2. ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ-ਨਾਨਕ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜਿਲਦ ਦੂਜੀ; ਖ਼ਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਪੰਨਾ 137; (ਅੰਤਕਾ 167)

ਵਾਲੀ ਆਦਰਸ਼ਕ ਵਿਅਕਤੀ ਰਾਜਾ ਜਨਮ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰਾਜਾ ਜਨਕ ਦੇ ਬਿਸ਼ਨਪਦੇ ਹੁਣ ਤਕ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਿਚ ਪਰਚਲਤ ਹਨ। ਜਿੱਥੇ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਸਭਿਅਤਾ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਰਵਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਕਰਾਮਾਤੀ ਰੰਗ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਉੱਥੇ ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਮਕ ਸਾਹਿਤ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਵਾਹਿਤਾਂ ਵਿਚ ਮਿਥਿਆਸਕ ਰੰਗ ਭਰਿਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਰਾਜਾ ਜਨਕ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਕਹਿਣ ਅਰੰਭ ਕੀਤਾ। ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਦਬਿਸਤਾਨ, ਜੋ ਸਤਾਰਵੀਂ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਦੀ ਕਿਰਤ ਹੈ, ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਲਕ ਨੂੰ ਰਾਜਾ ਜਨਕ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਬਿਲਕੁਲ ਇਹ ਹੀ ਰਵਾਇਤ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਅੰਕਿਤ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਭੱਟਾਂ ਦੇ ਸਵਈਆਂ ਵਿਚ ਮਹਲੇ ਪਹਿਲੇ ਦੇ ਸਵਈਏ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਹਨ। ਪਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਕਥਨ ਦੂਸਰੇ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਸਵਈਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਹੀ ਸਭ ਆਤਮਕ ਵਡਿਆਈ ਦਾ ਮੋਖੀ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਸਵਈਏ ਮਹਲੇ ਪਹਿਲੇ ਕੇ ਵਿਚਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਉਸਤਤ ਕਰਦਿਆਂ ਭੱਟਾਂ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ :-

> ਕਬਿ ਕਲਸੁ ਜਸ ਗਾਵਉ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ
> ਰਾਜ ਜੋਗ ਜਿਨਿ ਮਾਣਿਓ

ਤੇ ਇਕ ਥਾਂ ਹੋਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ :-

> ਤੂੰ ਤਾਂ ਜਨਿਕ ਰਾਜਾ ਅਉਤਾਰੁ
> ਸਬਦੁ ਸੰਸਾਰਿ ਸਾਰ ਰਹਹਿ ਜਗਤ੍ਰ ਜਲ ਪਦਮ ਬੀਚਾਰ।

ਗੁਰੂ ਹਰ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਉੱਦਮ :- ਗੁਰੂ ਹਰ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ (1606 ਤੋਂ 1644 ਈਸਵੀ) ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਕਿ ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੀੜ ਤਿਆਰ ਹੋ ਚੁਕੀ ਸੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਬਾਰੇ ਰਵਾਇਤਾਂ ਨੇ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਧਾਰਿਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਲਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਯਾਦਗਾਰੀ ਅਸਥਾਨ ਦੀ ਭਾਲ ਦਾ ਕੰਮ ਗੁਰੂ ਹਰ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕੀਤਾ। ਆਪ ਨਾਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ, ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਅਸਥਾਨਾਂ ਤੇ ਗਏ ਜਿਹੜੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਸਨ। ਇਹ ਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਅਸਥਾਨਾਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਹਰ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਾਣ ਦੇ ਯਾਦਗਾਰੀ ਅਸਥਾਨ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਨਾਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਹਰ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਵੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹਰੀ ਪਰਬਤ ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ (ਕਸ਼ਮੀਰ) ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅਸਥਾਨ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਬਣਵਾਇਆ ਸੀ ਜੋ ਹੁਣ ਤਕ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ। ਹਰੀ ਪਰਬਤ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਬਾਹਰ ਗੁਰੂ ਹਰ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਹਰ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਨਾਨਕ-ਮਤਾ (ਮੌਜੂਦਾ ਜ਼ਿਲਾ ਨੈਨੀਤਾਲ ਯੂ. ਪੀ.) ਦੇ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਉਸ ਪਿੱਪਲ ਨੂੰ ਜਿੱਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਜੋਗੀਆਂ ਨੇ ਸਾੜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਆਪ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚੇ। ਉਸ ਪਿੱਪਲ ਨੂੰ ਹਰਾ ਭਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਧੂਰ ਦਾ ਕਟੋਰਾ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਘੋਲ ਕੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪਾਇਆ[1]। ਉਹ ਪਿੱਪਲ ਹੁਣ ਤੇਕ ਹਰਿਆ ਭਰਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਧਾਰੂ ਲੋਕ ਉਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ ਕਰ ਕੇ ਯਾਦ

1. ਇਤਿਹਾਸ ਗੁਰਦਆਰਾ ਨਾਨਕਮਤਾ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨਾਨਕਮਤਾ ਜ਼ਿਲਾ ਨੈਨੀਤਾ ਪੰਨਾ 12

ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਉਂ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਗੁਰੂ ਹਰ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਯਤਨ ਨਾ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਸਮੇਂ ਦੀ ਚਾਲ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਯਾਦਗਾਰੀ ਅਸਥਾਨਾਂ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਾ ਲਗਦਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਸੰਬੰਧੀ ਪਰਚਲਤ ਰਵਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰ ਗੋਬਿੰਦ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਮਹੱਤਵ ਪੂਰਣ ਕੰਮ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਵਿਚਾਰ ਜੋ ਇਸ ਵਾਰ ਦੀ ਅੰਦਰਲੀ ਗਵਾਹੀ ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਤਰਾਂ ਦੇ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਲਿਖਤ ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੀ ਅਰੰਭਕਾ ਦੇ ਪੰਨੇ 82 ਤੇ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸੋ ਉਸ ਨੂੰ ਇਥੇ ਦੁਹਰਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਵਿਚ "ਦਲ-ਭੰਜਨ ਗੁਰੂ ਸੂਰਮਾ" ਵਰਗੇ ਸੰਕੇਤ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤੇ ਵੇਲੇ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ — ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਬਾਸਰਕੇ ਜ਼ਿਲਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਦਾਤਾਰ ਚੰਦ ਭੱਲੇ ਤੇ ਸਪੁੱਤਰ ਸਨ। ਦਾਤਾਰ ਚੰਦ ਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ ਦੇ ਸੱਕੇ ਭਰਾ ਸਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਤੀਜੇ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ ਦੇ ਭਤੀਜੇ, ਬੀਬੀ ਭਾਨੀ ਦੇ ਭਰਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮਾਮੇ ਲਗਦੇ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਵਸਾਇਆ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਬਾਸਰਕ ਤੋਂ ਆ ਕੇ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਰਹਿਣ ਲੱਗਾ। ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਵਿਚ ਹੀ 1558 ਈ: ਦਾਤਾਰ ਚੰਦ ਦੇ ਘਰ ਮਾਤਾ ਜੀਵਣੀ ਦੀ ਕੁੱਖੋਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ[1]। ਇਹ ਵੱਡੇ ਹੋ ਕੇ ਸਿੱਖੀ ਪਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਅਤੇ ਹਰ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ-ਘਰ ਦੀ ਬਹੁਤ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਜੋ ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੀੜ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਆਪ ਉਸ ਦੇ ਲਿਖਾਰੀ ਸਨ। ਆਪ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ 1637 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਵਿਚ ਹੋਇਆ[2]।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਸਬੰਧੀ ਰਵਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕਈ ਸਿੱਖ ਮੌਜੂਦ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਥਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਗਿਆਰਵੀਂ ਵਾਰ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਹੈ :-

"ਜਿਤਾ ਰੰਧਾਵਾ ਭਲਾ ਹੈ ਬੂੜਾ ਬੁਢਾ ਇਕ ਮਨਿ ਧਿਆਵੈ।"

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਵਾਂਗ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਵੀ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਨਿਕਟ-ਵਾਰਤੀ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਨ। ਆਪ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਗੁਰੂ ਹਰ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰੂਆਂ ਨੂੰ ਗੱਦੀ ਤੇ ਬੈਠਨ ਸਮੇਂ ਤਿਲਕ ਲੰਗਾਂਦੇ ਰਹੇ। ਆਪ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ ਵੀ ਗੁਰੂ ਹਰ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ 1631 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਹੋਇਆ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਤੇ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਦੋਵੇਂ ਆਪਸ ਵਿਚ ਬਹੁੜ ਨੇੜੇ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਸਾਰੇ ਉਪਰੋਕਤ ਟੂਕ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਕਾਰਨਾਮਿਆਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਸਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੋ ਕੁਝ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ, ਉਹ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ

1. ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ, ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ, ਪਟਿਆਲਾ, ਪੰਨਾ 5

2. ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਭਾਈ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ, ਪੰਨਾ 311

ਜੀ ਦੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਪਰਚਲਤ ਰਵਾਇਤਾਂ ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸੰਬੰਧੀ ਪਹਿਲੀ ਲਿਖਤ ਸੀ। ਇਹ ਲਿਖਤ ਜੇਕਰ ਸਮਕਾਲੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਅਰਧ-ਸਮਕਾਲੀ ਹੋਣ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦਰਜਾ ਰਖਦੀ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਤੋਂ ਥੋੜਾ ਸਮਾਂ ਪਿਛੋਂ ਲਿਖੀ ਗਈ ਸੀ[1]।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਦੇ ਰਚੇ ਜਾਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਕਿਤ ਹੈ :-

"ਇਕ ਸਮੇਂ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਥੀ ਸਿੱਖਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਗੋਸ਼ਟ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪਹਿਲੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਦੀ ਅਰ ਉਸ ਵਿਚ ਛੋਟੇ ਮੇਲ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਕਈ ਜੁਗਤਾਂ ਅਣਬਣਦੀਆਂ ਪਾਇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ. .. ਜੈਸੇ ਦੁਧ ਮੈਂ ਪਾਣੀ ਰਲਾਇ ਦਿਤੇ ਦੇ ਹੰਸ ਉਸ ਨੂੰ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਤੁਸੀਂ ਮਹਾਂ ਹੰਸ ਹੋ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਕੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਬਚਨ ਤੇ ਮੀਣਿਆ ਦੇ ਬਚਨ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਕਰ ਦੇਵੋ। ਤਾਂ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਮਿਰਜਾਦਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤਿਸ ਸਮੇਂ ਸਿੱਖਾਂ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਜੋ ਗੋਸ਼ਟਾਂ ਦੀ ਮਿਰਜਾਦਾ ਕੋਈ ਹੋਈ ਨਹੀਂ। ਮਤਿ ਪੰਜਾਂ ਮੇਲ ਵਾਲੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਅਜੁਗਤਾਂ ਪਾਇ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਭਰਮਾਇ ਦੇਂਦੇ ਹੋਵਨ। ਤਾਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਤੁਸਾਂ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੀ ਇਕ ਵਾਰ ਕਰਨੀ (ਰਚਣੀ) ਜੋ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਉਸ ਵਾਰ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰੀ ਸਾਖੀ ਨੂੰ ਸੁਨਣ ਪੜ੍ਹਨਗੇ। ਤਾਹੀ ਤੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਜੋ ਵਾਰ ਹੈ ਗਿਆਨ ਰਤਨਾਵਲੀ ਸੋਈ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਹੈ[2]"।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸੰਬੰਧੀ ਨਿੱਗਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਜੋ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪੱਖ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੈ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਦੀ 25ਵੀਂ ਪਉੜੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 45ਵੀਂ ਪਉੜੀ ਤਕ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਹਾਲ ਹੈ। ਜੋ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੰਕੁਚਵਾਂ ਹੈ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪੂਰਬ ਤੇ ਦੱਖਣ ਤੇ ਸਫ਼ਰਾਂ ਬਾਰੇ ਇਕ ਟੂਕ ਲਿਖੀ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਹੈ :-

'ਬਾਬਾ ਆਇਆ ਤੀਰਥੀ ਤੀਰਥ ਪੁਰਬ ਸਭੇ ਫਿਰਿ ਦੇਖੈ'

28ਵੀਂ ਅਤੇ 29ਵੀਂ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਸਮੇਰ ਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ। ਪਹਾੜੀ ਥਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਨਾਲ 'ਸ' ਅਗੇਤਰ ਕਈ ਵਾਰੀ ਵਾਧੂ ਹੀ ਲਗਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ "ਪਿਤੀ ਨੂੰ ਸਪਿਤੀ" ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰਾਂਗ ਦਰਿਆ ਨੂੰ ਸਪਰਾਂਗ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮੇਰ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ 'ਮੇਰ' ਜਾਂ ਮੇਰੂ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਕਥਨ ਵੇਦਾਂ ਅਤੇ ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਪਰਮ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਕਾਲ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਸਾਧੂ ਇਸ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰਦੇ ਆਏ ਹਨ। ਮੇਰੂ ਤੋਂ ਭਾਵ ਕੈਲਾਸ਼ ਪਰਬਤ ਹੈ (ਵਿਸਥਾਰ ਲਈ ਵੇਖੋ ਕੈਲਾਸ਼ ਪਰਬਤ ਜਾਣ ਦੀ ਸਾਖੀ)

---

1. ਇਕ ਰਵਾਇਤ ਅਨੁਸਾਰ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਸਾਹਿਬ ਬੀੜ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾ ਰਹੇ ਸਨ ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਵੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਚਾੜ੍ਹਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਨੇ ਕੁਝ ਬਾਣੀ ਰਚੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਸੰਬੰਧੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਪਉੜੀਆਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ 1604 ਈਸਵੰ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਚ ਲਈਆਂ ਹੋਣ।

2. ਜਨਮਸਾਖੀ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਛਾਪਾ ਬੰਬਈ (1892) ਪੰਨਾ 1-2

32ਵੀਂ ਅਤੇ 33ਵੀਂ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਮੱਕੇ ਜਾਣ ਦਾ ਕਥਨ ਅਤੇ 35ਵੀਂ ਅਤੇ 36ਵੀਂ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਬਗਦਾਦ ਜਾਣ ਦਾ ਵਰਨਣ, 38ਵੀਂ ਪਉੜੀ ਵਿਚਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਦਾ ਜੀਵਨ ਅੰਕਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ :-

ਬਾਬਾ ਆਇਆ ਕਰਤਾਰਪੁਰਿ ਭੇਖੁ ਉਦਾਸੀ ਸਗਲ ਉਤਾਰਾ
ਪਹਿਰ ਸੰਸਾਰੀ ਕਪੜੇ ਮੰਜੀ ਬੈਠਿ ਕੀਆ ਅਵਤਾਰਾ

ਕਿਵੇਂ ਇਸ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਇਕ ਤੁਕ ਸੱਤੇ ਬਲਵੰਡ ਦੀ ਵਾਰ ਨਾਲ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤਕ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਬਹੁਤ ਚਰਚਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਅਪਣੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਭਾਈ ਲਹਿਣੇ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਉੱਤਰ-ਅਧਿਕਾਰੀ ਥਾਪਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਵਾਕ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ :-

ਪੁਤਰੀ ਕਉਲ ਨ ਪਾਲਿਆ ਮਨਿ ਖੋਟੇ ਆਕੀ ਨਸਿਆਰਾ

ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਤੁਕ ਹੈ :-

ਉਲਟੀ ਗੰਗਾ ਵਹਾਈਉਨਿ ਗੁਰ ਅੰਗਦੁ ਸਿਰਿ ਉਪਰਿ ਧਾਰਾ

39ਵੀਂ ਪਉੜੀ ਤੋਂ 43ਵੀਂ ਪਉੜੀ ਤਕ ਅਚਲ ਵਟਾਲੇ ਦਾ ਵਰਣਨ ਤੇ ਉਥੇ ਹੋਈ ਸਿੱਧਾਂ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ। 44ਵੀਂ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਮੁਲਤਾਨ ਜਾਣ ਦਾ ਵਰਣਨ ਹੈ ਅਤੇ 45ਵੀਂ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਫਿਰ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਆਉਣ, ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰਿਆਈ ਦੇ ਕੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਦਾ ਵਰਣਨ ਹੈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਰੰਪਰਾ ਦੇ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਦਾ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ ਰਖਿਆ। ਗੁਰੂ ਹਰ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਸੰਬੰਧੀ ਰਵਾਇਤਾਂ, ਜੋ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਚੁੱਕੀਆਂ ਸਨ, ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਇਸ ਵਾਰ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਤੋਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਇਤਿਹਾਸ ਤੇ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਪਰ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਮਹਤੱਵਪੂਰਣ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੱਥ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਜੀਵਨੀ ਲਿਖਣ ਲਈ ਸਹਾਇਤਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮਸਾਖੀ — ਇਕ ਰਵਾਇਤ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਦੇ ਰਚੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੋਸ਼ਟਾਂ ਮਿਹਰਬਾਨ ਕਰਕੇ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਦੂਜਾ ਨਾਂ ਗਿਆਨ ਰਤਨਾਵਲੀ ਹੈ, ਵਿਚ ਇਹ ਸਪਟ ਤੌਰ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਰਚੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 'ਗੋਸ਼ਟਾ ਮਿਹਰਬਾਨ' ਮੌਜੂਦ ਸੀ। ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਦੀ ਟੂਕ ਉਤੇ ਦੇ ਆਏ ਹਾਂ।

ਮਨੋਹਰ ਦਾਸ ਮਿਹਰਬਾਨ (1581-1640 ਈਸਵੀ) ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਪਿਰਥੀ ਚੰਦ ਦੇ ਸਪੁੱਤਰ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਦੇ ਪੋਤਰੇ ਸਨ। ਆਪ ਨੇ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਤੇ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਉੱਘੇ ਲਿਖਾਰੀ ਤੇ ਕੀਰਤਨੀਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਪਰਪਾਟੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਭੋਰੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਅੰਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਇਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਸੰਬੰਧੀ ਪ੍ਰਚਲਤ ਰਵਾਇਤਾਂ ਤੋਂ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਾਣੂ ਸਨ। ਇਹ ਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜਨਮ ਸਾਖੀ

1. ਮਨੋਹਰ ਦਾਸ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਲਈ ਵਧੇਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਾਸਤੇ ਵੇਖੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਤਰਾਂ ਦੇ ਲਿਖਾਰੀ ਦਾ ਨੋਟ ਅਰੰਭਕ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ, ਕ੍ਰਿਤ ਮਿਹਰਬਾਨ, ਖ਼ਾਲਸਾ ਕਾਲਜ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, 1962, ਪੰਨਾ 1-13

ਇਤਿਹਾਸ ਪੱਖ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਮਹਾਨਤਾ ਰਖਦੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਲਿਖਤ ਦੇ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਖਰੜੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, 1962 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਤਰਾਂ ਦੇ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਪਾਦਨ ਕਰ ਕੇ ਛਪਵਾਇਆ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਸ ਦੇ ਦੋ ਖਰੜੇ ਹੀ ਮਿਲਦੇ ਸਨ ਅਸਲ ਲਿਖਤ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਹੋਰਨਾਂ ਲਿਖਤਾਂ ਵਾਂਗ ਇਸ ਵਿਚ ਵੀ ਵਾਧੇ ਘਾਟੇ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਅਸਾਂ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਉਦਾਸੀਆਂ ਦਾ ਹਾਲ ਜ਼ਿਆਦਾ ਯਥਾਰਥਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਉਦਾਸੀਆਂ ਚੌਹ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹਨ —ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੂਰਬ, ਦੱਖਣ, ਉੱਤਰ ਅਤੇ ਪੱਛਮ। ਇਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪੂਰਬ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਹੀ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਜਾਣਾ ਅੰਕਿਤ ਹੈ ਜ਼ਿਆਦਾ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਸ ਨੇ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਜਾਣਾ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਜਗਨ ਨਾਥ ਪੁਰੀ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਪੰਜਾਬ ਆਉਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਜਦੋਂ ਸਫ਼ਰ ਦੇ ਸਾਧਨ ਬਿਖੜੇ ਹੋਣ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜਗਨ ਨਾਥ ਪੁਰੀ ਤੋਂ ਵੀ ਦੱਖਣ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਤੀਰਥ ਅਸਥਾਨਾਂ ਨੂੰ ਰਸਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਸੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜਗਨ ਨਾਥ ਪੂਰੀ ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਵਲ ਜਾਣਾ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

ਇਉਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਿਹਰਬਾਨ ਨੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਲਗਿਆ ਸਥਾਨਕ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬੀਬੀ ਨਾਨਕੀ ਦਾ ਪਤੀ ਜੈ ਰਾਮ ਉੱਪਲ ਖੱਤਰੀ ਸੀ। ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਪਲਤਾ ਖੱਤਰੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਵਿਚ ਅੱਜ ਕਲ ਵੀ ਉੱਪਲ ਖਤਰੀਆ ਦੇ ਘਰ ਹੈਣ ਪਰ ਪਲਤਿਆਂ ਦੇ ਨਹੀਂ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਸੋਲ੍ਹਵੀਂ ਅਤੇ ਸਤਾਰਵੀਂ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਵਿਚ ਵੀ ਉੱਪਲਾ ਦੇ ਘਰ ਹੋਣ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜੀ ਨੇ ਜੈ ਰਾਮ ਨੂੰ ਉੱਪਲ ਲਿਖਿਆ ਹੋਵੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮਥਰਾ ਜਾਣ ਦੀ ਸਾਖੀ ਤੋਂ ਵੀ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਥਰਾ ਬਾਰੇ ਜੋ ਵਿਸਥਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਹੈ "ਗੁਰੂ ਜੀ ਮਥਰਾ ਵਿਚ" ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ :-

"ਤਬ ਦੱਖਣ ਕੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਉੱਤਰ ਕੀ ਧਰਤੀ ਮੈਂ ਪੰਜਿ ਬਰਸ ਦਖਣ ਦੀ ਧਰਤੀ ਖੇਲੇ ਤਬ ਦਖਣ ਕੀ ਧਰਤੀ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਮਥਰਾ ਜਮਨਾ ਆਇ ਉਤਰੇ ਕੇਸੋ ਰਾਇ ਕੇ ਦੇਵਾਲੇ ਕਾ ਦਰਸਨੁ ਕੀਆ" (ਪੰਨਾ 360) ਮਥਰਾ ਦੇ ਨਗਰ ਵਿਚ ਕੈਸ਼ਵ ਦਾ ਮੰਦਰ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸਿਧ ਅਸਥਾਨ ਹੈ। ਇਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਮੰਦਰ ਸੀ ਜੋ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇਕ ਵੱਡਾ ਮੰਦਰ ਬਣਿਆ। ਸੋ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਕਰਤਾ ਨਾ ਕੇਵਲ ਮਥਰਾਦੀ ਭੂਗੋਲਕ ਸਥਿਤੀ ਤੋਂ ਹੀ ਜਾਣੂ ਹੈ ਸਗੋਂ ਉਸ ਵਿਚ ਕੈਸ਼ਵ ਦੇ ਮੰਦਰ ਤੋਂ ਵੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਜੈਨ ਵਿਚ ਭਰਥਰੀ ਦੀ ਗੁਫ਼ਾ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਗੁਫ਼ਾ ਸਪਰਾ ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਅੱਜ ਕਲ ਮਸੀਤ ਉਥੇ ਨਹੀਂ ਹੈ :-

"ਤਬ ਦੱਖਣ ਕੀ ਧਰਤੀ ਠਗਹੁ ਸਾਥ ਗੋਸਟ ਕਰਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਉਜੈਨ ਨਗਰੀ ਜਾਇ ਨਿਕਲਿਆ...

ਅਰ ਉਹਾਂ ਗੁਸਾਂਹੀ ਗੋਰਖ ਭਰਥਰੀ ਕੀ ਗੁਫ਼ਾ ਭੀ ਹੈ। ਉਹਾਂ ਜੋ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਿ ਕਰਿ ਅਨੰਤਕਾ ਪੁਰੀ ਅਰੁ ਭਰਥਰੀ ਕੀ ਗੁਫ਼ਾ ਕੀ ਜਾਤ੍ਰਾ ਕਉ ਆਵੈ ਹੈ, ਉਹਾਂ ਹੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਜਾਇ ਨਿਕਲਿਆ...

ਗੁਫ਼ਾ ਦੇ ਨਜਦੀਕ ਮਸੀਤ ਹੈ ਦਰਵਾਜੇ ਤੇ ਵੜਦਿਆਂ ਸਾਮਣੇ, ਤਿਸ ਕੇ ਅਗੈ ਚਵੁਤੜਾ ਹੈ ਉਪਰਿ ਅੰਬਲੀ ਕਾ ਬਿਰਛੁ ਹੈ; ਅੰਬਲੀ ਤੇ ਦਾਹਨੇ ਗੁਫ਼ਾ ਦਾ ਦਰ ਹੈ, ਤਿਸ ਕੇ ਆਗੈ ਅੰਬਲੀ ਕਾ ਬਿਰਛੁ

ਹੈ। ਅੰਬਲੀ ਕੇ ਆਗੇ ਮਸੀਤ ਕਾ ਚਉਤੜਾ ਹੈ ਉਹਾਂ ਹੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਬੈਠਾ ਹੈ।" ਪੰਨਾ 300

ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਹਿੱਸਾ ਦੂਜਾ ਵਿਚ ਮੁਸਲਮਾਨ ਫ਼ਕੀਰਾਂ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਹਵਾਲੇ ਠੀਕ ਜਾਪਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, "ਮੀਏ ਦਾਊਦ ਸ਼ੇਰ ਗੜ੍ਹ ਵਾਲੇ ਕਾ ਪੀਰ ਉਸ ਸਾਥ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਗੋਸ਼ਟ ਕੀਤੀ।" (ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਹਿੱਸਾ ਦੂਜਾ ਪੰਨਾ 182) ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਹਿੱਸਾ ਪਹਿਲਾ ਦੇ ਪੰਨਾ 511 ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਸ਼ੇਰ ਗੜ ਹੋ ਕੇ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਗਏ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਸ਼ੇਰ ਗੜ ਵਿਚ ਇਕ ਕਰਨੀ ਵਾਲਾ ਫ਼ਕੀਰ ਦਾਊਦ ਕਿਰਮਾਨੀ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਮਕਾਲੀ ਸੀ। ਤਜ਼ਕਰਾ-ਇ-ਸੂਫ਼ੀਆ-ਇ-ਪੰਜਾਬ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ 1574 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਮਿਜ਼ਾਰ ਤੇ ਹੁਣ ਤਕ ਸ਼ੇਰ ਗੜ ਵਿਚ ਮੇਲਾ ਲਗਦਾ ਹੈ।[1] ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੱਯਦ ਅਬਦੁਲ ਕਾਦਰ ਗੀਲਾਨੀ ਲਾਹੌਰ ਨੇ ਕਰਨੀ ਵਾਲੇ ਫ਼ਕੀਰ ਹੋਏ ਹਨ। ਹਿਹ ਦਾਊਦ ਕਿਰਮਾਨੀ ਸ਼ੇਰ ਗੜ ਵਾਲੇ ਦੇ ਪੀਰ ਸਨ। ਇਹ ਗ੍ਰਸਤੀ ਸਨ ਤੇ ਰਾਵੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ 1535-36 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਗਲ ਬਾਤ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਹਿੱਸਾ ਦੂਜਾ ਪੰਨਾ 179-182 ਤੇ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਮਿਗਰੀ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ।

ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਹਿੱਸਾ ਦੂਜਾ ਵਿਚ ਇਕ ਸਾਖੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸੰਪਾਦਨ ਕਰਨ ਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਈ ਲਹਿਣ ਜੀ ਨੇ, ਜੋ ਪਿਛੋਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਬਣੇ, ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸੰਪਾਦਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪਉੜੀਆਂ ਕੱਢ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਰਤੀਬ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸੁਣਾਈ। ਗੁਰਿਆਈ ਮਿਲਣ ਤੇ ਆਪਣਾ ਇਕ ਸਲੋਕ "ਪਵਣੁ ਗੁਰੂ ਪਾਣੀ ਪਿਤਾ...." ਅਖ਼ੀਰ ਤੇ ਦਰਜ ਕਰ ਕੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਨ ਜਪੁਜੀ ਤੇ ਅਪਣੀ ਮੋਹਰ ਲਾ ਦਿਤੀ।

ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਹਿੱਸਾ ਦੂਜਾ ਇਕੋ ਇਕ ਲਿਖਤ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਰਹਿਣ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਹਾਲ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਵੀ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ (ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ) ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਕਾਫ਼ੀ ਸਮਾਂ ਰਹੇ ਤੇ ਅਚਲ ਵਟਾਲੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ। ਅਚਲ ਵਟਾਲੇ ਸਿੱਧਾਂ ਨਾਲ ਗੋਸ਼ਟ ਕਰਨ ਵਿਚ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਿਚ ਉਚਾਰੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਵੀ ਇਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚੋਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਵਾਲਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ — ਸਤਾਰਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਅੱਧ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਇਕ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਡਾਕਟਰ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ 'ਪੁਰਾਤਨ ਜਨਮ ਸਾਖੀ' ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਸੰਪਾਦਨ ਕਰ ਕੇ ਛਾਪਿਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਨੂੰ ਵਲਾਇਤ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦੀ ਇਕ ਹੱਥ ਲਿਖਤ 1815 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਹੈਨਰੀ ਥਾਮਸ ਕੋਲਬ੍ਰਕ ਇੰਗਲੈਂਡ ਲੈ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦਾ ਇਕ ਵਿਦਵਾਨ ਸੀ ਅਤੇ ਈਸਟ ਇੰਡੀਆ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਕੌਂਸਲ ਦਾ ਇਕ ਮੈਂਬਰ ਸੀ। ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਖਰੜਾ ਈਸਟ ਇੰਡੀਆ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਤੇ 1857 ਪਿਛੋਂ ਇੰਡੀਆ ਆਫ਼ਿਸ ਬਣਨ ਤੇ ਇੰਡੀਆ ਆਫ਼ਿਸ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਨੂੰ ਮਿਲ

1. ਤਜ਼ਕਰਾ-ਇ-ਸੂਫ਼ੀਆਂ-ਇ-ਪੰਜਾਬ, ਅਹਿਜਾਜ਼ੁਲ ਹੱਕ ਕਦੂਸੀ, ਸਲਮਾਨ ਅਕਾਡਮੀ ਕਰਾਚੀ, 1962 ਪੰਨਾ 273

ਗਿਆ ਜਿਥੇ ਇਹ ਹੁਣ ਤਕ ਸੁਰਖਿਅਤ ਹੈ। ਅੱਜ ਕਲ ਇਸ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਦਾ ਨਾਉਂ ਕਾਮਨ ਵੈਲਥ ਰੀਲੇਸ਼ਨਜ਼ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। 1872 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਡਾਕਟਰ ਟਰੰਪ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਵਾਚਿਆ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਇਸ ਵਲ ਦਵਾਇਆ। ਚਾਰਲਸ ਐਚੀਸਨ, ਲੈਫ਼ਟੀਨੈਂਟ ਗਵਰਨਰ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਕੁਝ ਉਤਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦੇ ਤੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਡਾ: ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸੰਪਾਦਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪੈ ਗਿਆ। ਇਸ ਖਰੜੇ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ ਜੁਲਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਖਰੜਾ ਭਾਈ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਹਾਂਫ਼ਿਜ਼ਾਬਾਦ (ਮੌਜੂਦਾ ਜ਼ਿਲਾ ਗੁਜਰਾਂ ਵਾਲਾ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ) ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਨੂੰ ਹਾਫ਼ਿਜ਼ਾਬਾਦ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਨੂੰ ਮੈਕਾਲਫ਼ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਛਪਵਾਇਆ ਸੀ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮੈਕਾਲਫ਼ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਰਚੇ ਜਾਣ ਦਾ ਸੰਮਤ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ :-

"ਕਲਜੁਗ ਚਾਰ ਹਜ਼ਾਰ ਸਤ ਸੈ ਪੈਂਤੀਸ ਬਰਸ ਵਰਤਿਆ ਹੈ" ਜੇ ਕਰ ਇਸ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਸੰਮਤ ਦਾ ਐਲ. ਡੀ. ਸਵਾਮੀ ਕੰਨੂਪਿਤਲੇ ਦੀ ਇੰਡੀਅਨ ਇਫ਼ਮਰੀਜ਼ ਨਾਲ ਈਸਵੀ ਸੰਨ ਕਢੀਏ ਤਾਂ 1634 ਈਸਵੀ ਬਣਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜਨਮ ਸਾਖੀ 1634 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਗਈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਜੀਊਂਦੇ ਸਨ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਰਤਾ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋ ਕੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋ ਕੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਲਿਖੀ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਲਿਖੀ ਜਾ ਚੁਕੀ ਸੀ। ਸੋ ਇਹ ਤਿੰਨੇ ਲਿਖਤਾਂ ਇਕ ਦੂਜੀ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਅਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੀਆਂ ਕਈ ਸਾਖੀਆਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਕਈ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਲਿਖਤਾਂ ਵੀ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਵਿਸਥਾਰ ਲਈ ਵੇਖੋ ਅਰੰਭਕਾ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਤਰਾਂ ਦੇ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ਸੰਪਾਦਨ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਪੰਨਾ 90 ਅਤੇ 91 ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਤਿੰਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਮੁਢਲੀਆਂ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਹਨ।

ਕਈਆਂ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦਾ ਖ਼ਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਭਾਈ ਸੇਵਾ ਦਾਸ ਨੇ 1588 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਇਹ ਹੀ ਹੈ।[1] ਪਰ ਇਸ ਲਿਖੇ ਜਾਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਅਤੇ ਹਿਸ ਦੇ ਕਰਤਾ ਦੇ ਨਾਉਂ ਦੀ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਤੋਂ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੀ ਕਾਪੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਲਿਖੀ ਕੋਈ ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਜਿਸ ਤੋਂ 1582 ਈਸਵੀ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਨੇੜੇ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗੇ। ਇਸ ਦੀ ਅੰਦਰਲੀ ਗਵਾਹੀ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ 1634 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਗਈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਤੇ ਦਸ ਆਏ ਹਾਂ। ਹਰ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪੱਖ ਤੋਂ ਇਹ ਇਕ ਵਡਮੁਲੀ ਰਚਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਕੋ ਇਕ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸੰਕੋਚਵੇਂ ਢੰਗ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਸਬੰਧੀ ਵਡਮੁਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ:-

1. ਜਿੱਥੇ ਜਿੱਥੇ ਵਣਜਾਰੇ ਆਪਣਾ ਪੜਾ ਬਣਾਉਂਦੇ ਸਲ ਉਥੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਟਾਂਡਾ ਨਾਉਂ ਦਾ ਨਗਰ ਆਬਾਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਭੱਟੀ ਆਪਣਾ ਪਿੰਡਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਤਲਵੰਡੀ ਰਖਦੇ ਸਨ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਣਰਾਜੇ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਟਾਂਡਾ ਰਖਦੇ ਸਨ। ਵਣਜਾਰਿਆਂ ਦੇ ਟਾਂਡੇ ਦੀ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦ ਵਣਜਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰ ਕੇ ਉਚਾਰਿਆ ਹੈ। ਵਣਜਾਰਿਆਂ ਦਾ ਟਾਂਡਾ ਨਾਉਂ ਦਾ ਨਗਰ ਰਿਆਸਤ ਰਾਮਪੁਰ ਅਜ ਕਲ ਜ਼ਿਲਾ ਰਾਮਪੁਰ ਵਿਚ ਮੁਰਾਦਾਬਾਦ ਦੇ ਨੇੜੇ ਤਰਾਈ ਦੇ ਨਾਲ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਨਾਨਕ ਮਤੇ ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਵਲ ਹੈ। ਹੁਣ ਵੀ ਨਗਰ ਦਾ ਨਾਉਂ ਵਣਜਾਰਿਆਂ ਦਾ ਟਾਂਡਾ ਹੈ। ਵਣਜਾਰਿਆਂ ਦੇ ਟਾਂਡੇ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਇਥੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿੜੀਆਂ ਪਠਾਣਾਂ ਜਾਂ

1. ਵੇਖ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਭਾਹੀ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ, 1960 ਪੰਨਾ 172, ਸ਼ਬਦ ਸੇਵਾ ਦਾਸ

ਕਿੜੀਆਂ ਅਫ਼ਗਾਨਾਂ ਮੌਜੂਦਾ ਜ਼ਿਲਾ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਵਿਚ ਹੈ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰ ਗੋਬਿੰਦਪੁਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਦੇ ਕੁੱਝ ਮੁਸਲਮਾਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਿੱਖ ਬਣੇ। ਇਹ ਵੀ ਸਾਖੀ ਕੇਵਲ ਇਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚੋਂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

2. ਕੀੜ ਨਗਰ ਜਾਂ ਕੀੜ-ਗਰਾਮ ਮੌਜੂਦਾ ਬੈਜ ਨਾਥ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਨਾਂ ਸੀ। ਇਥੇ ਕੀਡਾਂ ਦੀ ਕੌਮ ਵਸਦੀ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਾਲ ਕੀੜ ਨਗਰ ਦੇ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਲਗੇ ਸਿਲਾ ਲੇਖਾਂ ਤੋਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਬੈਜ ਨਾਥ (ਜ਼ਿਲਾ ਕਾਂਗੜਾ, ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼) ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਧਾਰਨ ਦਾ ਪਤਾ ਇਥੋਂ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਹੋਰ ਨਗਰ ਕੋਟਲਾ ਮੀਆ ਮਿੱਠਾ ਪਸਰੂਰ (ਜ਼ਿਲਾ ਸਿਆਲਕੋਟ-ਪਾਕਿਸਤਾਨ) ਵਿਚ ਜਾਣ ਦਾ ਪਤਾ ਵੀ ਇਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਤੋਂ ਲਗਦਾ ਹੈ।

3. ਇਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਅਸਾਮ ਨੂੰ ਆਸਾ ਦੇਸ਼ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਤੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਆਸਾ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਾਜੇ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਸੰਕੇਤ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਸਾ ਦੇਸ਼ ਆਸਾਮ ਹੀ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ, ਧਨਾਸਰੀ ਆਸਾਮ ਦੇ ਪੂਰਬ ਵਿਚ ਇਕ ਵਾਦੀ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ ਜੋ ਧਨਾਸਰੀ ਦਰਿਆ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਸਥਾਰ ਲਈ ਵੇਖੋ ਸਾਖੀ 'ਵਸਦੇ ਰਹੇ ਉਜੜ ਜਾਵੇ।' ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵੀ ਇਹ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੇਂਦੀ ਹੈ।

4. ਮਖ਼ਦੂਮ ਬਹਾਵਲ ਹੱਕ, ਮੁਲਤਾਨ ਨਿਵਾਸੀ ਬਹਾਉਦ-ਦੀਨ ਜ਼ਿਕਰੀਆ ਦੀ ਔਲਾਦ ਵਿਚੋਂ ਸੀ ਅਤੇ ਅਪਣੇ ਸਮੇ ਬਹਾਉਦੀਨ ਜ਼ਿਕਰੀਆ ਦੇ ਮਜ਼ਾਰ ਦਾ ਮਖ਼ਦੂਮ ਸੀ। ਇਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਮਕਾਲੀ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਮਖ਼ਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਵਰਣਨ ਇਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚੋਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। (ਵਿਸਥਾਰ ਲਈ ਦੇਖੋ ਸਾਖੀ ਬਹਾ-ਉਦ-ਦੀਨ ਮਖ਼ਦੂਮ ਨਾਲ ਮੇਲ)

5. ਆਈਨ-ਇ-ਅਕਬਰੀ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਪਿਸ਼ਾਵਰ ਨਗਰ ਗੋਰਖ ਹਟੜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਆਬਾਦ ਹੋਇਆ। ਗੋਰਖ ਹਟੜੀ ਹੁਣ ਵੀ ਪਸ਼ਾਵਰ ਦਾ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿਧ ਅਸਥਾਨ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਗੋਰਖ ਹਟੜੀ ਜਾਣ ਦਾ ਵਰਣਨ ਇਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚੋਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

6. ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਜਿਸ ਦਾ ਕਥਨ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ "ਤਿਤੁ ਮਹਲਿ ਜੋ ਸ਼ਬਦ ਹੋਆ, ਸੋ ਪੋਥੀ ਗੁਰ ਅੰਗਦ ਜੋਗ ਮਿਲੀ।"

ਇਤਿਹਾਸਕ ਪੱਖ ਤੋਂ ਵੇਖਿਆ ਵਲਾਇਤ ਸਾਖੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵਡਮੁੱਲੀ ਰਚਨਾ ਹੈ। ਆਕਾਰ ਵਿਚ ਇਹ ਛੋਟੀ ਹੈ ਤੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਅਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੀ ਸਮਕਾਲੀ ਰਚਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਅਸਾਂ ਅੰਤਕਾ ਵਿਚ ਇਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾ ਅਸਥਾਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ — ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਲਿਖਵਾਈ। ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮਹਾਨ ਸਾਥੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮਹਾਨ ਸਫ਼ਰਾਂ ਵਿਚ ਸਾਥੀ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਹਾਲ ਦਸਦਾ ਗਿਆ ਤੇ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਦਾ ਪੈੜਾ, ਜਾਤ ਮੋਖਾ ਖੱਤਰੀ ਲਿਖਦਾ ਗਿਆ। ਜੇ ਕਰ ਇਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਚ ਮੰਨ ਲਈਏ ਤਾਂ ਇਹ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਸੰਬੰਧੀ ਪੁਰਾਣੀ ਪਰੰਪਰਾ ਦੀ ਪਰਤਕੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ। ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਇਸ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਤੋਂ

ਉਪਰੋਕਤ ਕੋਈ ਵੀ ਗੱਲ ਸੱਚ ਪਰਤੀਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਅਤੇ ਇਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਕੀਤਿਆਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੀ ਬੋਲੀ ਉਸ ਦੇ ਟਾਕਰੇ ਤੇ ਨਵੀਨ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਨੂੰ 'ਬਾਢੀਸੁਤ' ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ 'ਤਰਖਣਾ'। ਬਾਢੀਸੁਤ ਦੇ ਟਾਕਰੇ ਤੇ 'ਤਰਖਾਣ' ਨਵੀਨ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਜੋ ਅਜ ਕਲ੍ਹ ਵੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਜ਼ਿਲਾ ਗੁਜਰਾਂਵਾਲਾ (ਪਾਕਿਸਤਾਨ) ਵਿਚ ਏਮਨਾਬਾਦ ਅਸਥਾਨ ਦਾ ਨਾਂ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਗੁਜਰਾਂਵਾਲਾ ਗਜ਼ੇਟੀਅਰ ਅਨੁਸਾਰ ਅਕਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸਮੇਂ ਮੁਹੰਮਦ ਅਮੀਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਂ ਤੇ ਰਖਿਆ। ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਏਮਨਾਬਾਦ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਪਰ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਨੇ ਇਸੇ ਨਗਰ ਨੂੰ ਸੈਦਪੁਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇਸ ਨਗਰ ਦਾ ਨਾਂ ਸੱਯਦਪੁਰ ਸੀ ਅਤੇ ਬਾਬਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਤੋਜ਼ਕ ਵਿਚ ਇਸ ਨਗਰ ਦਾ ਨਾਂ ਸੱਯਦਪੁਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਸੋ ਸੈਦਪੁਰ ਜਾਂ ਸੱਯਦਪੁਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਠੀਕ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਸਦਾ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਬਣਤਰ ਅਤੇ ਬੋਲੀ ਤੋਂ ਵੀ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਤੋਂ ਪਿਤੋਂ ਲਿਖੀ ਪਰਤੀਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਲਈ ਵੇਖੋ ਭਾਈ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਲਿਖੀ ਪੁਸਤਕ "ਕਤਕ ਕਿ ਵਿਸਾਖ" ਜਿਸ ਵਿਚ ਬਾਲੇ ਬਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਸੰਬੰਧੀ ਖੁਲ੍ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਸਬੰਧੀ ਇਹ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੰਧੂ ਜਾਤ ਦਾ ਜੱਟ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ ਬਚਪਨ ਦਾ ਸਾਥੀ ਸੀ। ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਾਥੀ ਮਰਦਾਨੇ ਦਾ ਕਥਨ ਤਾਂ ਹੈ ਪਰ ਬਾਲੇ ਦਾ ਨਹੀਂ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਦੀ ਗਿਆਰਵੀਂ ਵਾਰ ਵਿਚ ਪਹਿਲੇ ਛੇ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਨਾ ਦੱਸੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦਾ ਨਾਂ ਨਹੀਂ। ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਅਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਵੀ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦੀ ਹੋਂਦ ਬਾਰੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਹ ਸਭ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਕੋਲ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਘਟੋ ਘਟ ਤਿੰਨ ਸਾਲ, ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੱਤ ਅਫ ਸਾਲ ਰਹੇ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਭ ਪ੍ਰਸਿਧ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹੋਣਗੇ। ਪਰ ਇਹ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਸੀ। ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੇ ਅਰੰਭਕ ਸ਼ਬਦ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਦੇਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਨਾ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਨੂੰ:-

"ਬਾਲੇ ਸੰਧੂ ਨੂੰ ਇਹ ਚਾਹ ਸੀ ਜੇ ਗੁਰੂ ਪਰਗਟ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਦਰਸ਼ਨ ਜਾਈਐ। ਬਾਲੇ ਸੰਧੂ ਸੁਣਿਆ ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਇਕ ਖਤਰੇਟਾ ਅੰਗਦ ਹੈ ਉਸ ਨੇ ਥਾਪ ਚਲਿਆ ਹੈ। ਜਾਤਿ ਤਿਰੁਹਨ ਹੈ। ਪਰ ਜਾਣੀਦਾ ਨਹੀਂ ਕੇਹੜੇ ਥਾਉ ਛਪਿ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਖ਼ਬਰ ਸੁਣੀ ਖਡੂਰ ਖਹਿਰਿਆਂ ਦੀ ਵਿਚਿ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੁਣਿ ਕੇ ਬਾਲਾ ਸੰਧੂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇ ਦਰਸਨ ਆਇਆ ਜੋ ਕਿਤੁ ਸਕਤਿ ਆਹੀ ਸੋ ਭੇਟ ਲੈ ਆਇਆ। ਢੂਢ ਲਧੋਸੁ। ਅਗੈ ਦੇਖੈ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਬੈਠਾ ਬਾਣੁ ਵਣਦਾ ਹੈ। ਬਾਲੇ ਸੰਧੂ ਜਾਇ ਮਥਾ ਟੇਕਿਆ ਅਗੋਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਬੋਲਿਆ, ਆਉ ਭਾਈ ਸਤਿ ਕਰਤਾਰ ਬੈਠੋ ਜੀ। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਵਾਣੁ ਵਟਣੋਂ ਰਹਿ ਗਇਆ। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਪੁਛਣਾ ਕੀਤਾ, ਭਾਈ ਸਿੱਖ ਕਿਥੋਂ ਆਇਓ। ਕਿਉ ਕਰਿ ਆਵਣੁ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕਉਣ ਹੋਦੇ ਹੋ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਸੰਧੂ ਹਥਿ ਜੋੜੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਹੋਂਦਾ ਹਾਂ ਜਟੇਟਾ, ਨਾਉ ਹੈ ਬਾਲਾ ਗੋਤ ਸੰਧੂ ਵਤਨ

ਰਾਇ ਭੋਇ ਦੀ ਤਲਵੰਡੀ ਹੈ।

(ਪਿਆਰੇ ਲਾਲ ਕਪੂਰ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪਤਰਾ 2 ਅੰਤਕਾ 221)

ਡਾ: ਟਰੰਪ ਨੇ ਜਦੋਂ ਇੰਡੀਆ ਆਫਿਸ ਵਿਚ 1872 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦਾ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਨਾਲ ਟਾਕਰਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ :-

"The later tradition whichh pretends to have knowledge of all the details of the life of Nanak was, therefore, compelled to put forth as voucher for its sundry tales and stories, Bhai Bala, who is said to have been the constant companion of Nanak from his youth up, whereas our old Janam Sakhi does not even once mention Bhai Bala. If Bhai Bala had been a constant companion of Nanak and a sort of mentor to him as he appears now in the current Janam Sakhi, it would be quite incomprehensive why never a single allusion should have been made to him in old tradition."[1]

"ਪਿਛਲੇਰੀਆਂ ਰਵਾਇਤਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸਬੰਧੀ ਸਭ ਵਿਸਥਾਰ ਦਾ ਪਤਾ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਹਵਾ ਹੈ, ਇਸ ਗੱਲ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋਇਆਂ ਕਿ ਆਪਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਅਤੇ ਕਥਾਵਾਂ ਦੀ ਪਰੋੜਤਾ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਉਣ। ਇਹ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਜੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਚਪਨ ਦਾ ਸਾਥੀ ਦਸਿਆ ਗਿਆ। ਜੇਕਰ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਲਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸਦਾ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸਾਥੀ ਤੇ ਸਲਾਹਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਬਿਲਕੁਲ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਕਿ ਪੁਰਾਤਨ ਪਰੰਪਰਾ ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਉਸ ਸੰਬੰਧੀ ਇਕ ਵਾਰੀ ਵੀ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ।"

ਬੜੀ ਖੁਸ਼ ਕਿਸਮਤੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਇਕ ਸਤਾਰ੍ਹਵੀਂ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਏ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦਾ ਖਰੜਾ ਮਿਲ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਖਰੜੇ ਨੂੰ ਸੰਮਤ 1715 ਬਿਕਰਮੀ ਭਾਵ 1658 ਈਸਵੀ ਗੋਰਖ ਦਾਸ ਨੇ ਲਿਖਿਆ। ਇਹ ਖਰੜਾ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਪਿਆਰੇ ਲਾਲ ਕਪੂਰ ਕੋਲ ਪਿਆ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਫ਼ੋਟੋ ਕਾਪੀ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਇਤਿਹਾਸ ਅਧਿਐਨ ਵਿਭਾਗ ਪਾਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਪਿਆਰੇ ਲਾਲ ਕਪੂਰ ਦੇ ਵਡੇ ਵਡੇਰੇ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਵਸਨੀਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮਨ ਜੋ ਅਠਾਰ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਅਖ਼ੀਰ ਵਿਚ ਦਿੱਲੀ ਜਾ ਕੇ ਆਬਾਦ ਹੋਏ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਉਹ ਹੀ ਸਮਾਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਭਾਰੀ ਕਾਲ ਪਿਆ ਸੀ।

ਇਸ ਖਰੜੇ ਦੇ ਲੱਭਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਈ ਕਰਮ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਡਾ: ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦਾ ਖ਼ਿਆਲ ਸੀ ਕਿ ਬਾਲੇ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਲਿਖੀ ਗਈ ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਹੀਂ। ਕਰਮ ਸਿੰਘ "ਕਤਕ ਕਿ ਵਿਸਾਖ" ਵਿਚ ਪੰਨੇ 240 ਤੇ ਲਿਖਦੇ ਹਨ :- "ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੰਮਤ 1732 (ਭਾਵ 1675 ਈਸਵੀ) ਵਿਚ ਗੱਦੀ ਉਤੇ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਗੱਲ ਚੰਗੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ ਕਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ

---

1. Adit Granh, Dr. Ernest Trumpp.
ਡਆਬਾਦਿ, ਰੀਕਟਰ ਅਰਨੈਸਟ ਟਰੰਪ, ਲੰਡਨ, 1877, ਭੂਮਕਾ ਪੰਨਾ 5.

ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਹੀਂ ਬਣੀ। ਆਪ ਦੇ ਅਖ਼ੀਰਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਬਣੀ ਹੋਵੇਗੀ।"[1] ਇਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੇ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ 1658 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਬਾਲੇ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਮੌਜੂਦ ਸੀ। ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਇਥੇ ਮੁਕਦੀ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸਾਂ ਵੇਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਲੇ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਕਿਵੇਂ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਈ।

ਇਹ ਗੱਲ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਬਾਬਾ ਹੰਦਾਲ ਦੀ ਪਰਚੀ ਦੇ ਪਿਛੋਂ ਲਿਖੀ ਗਈ। 'ਗੁਰੂ ਹੰਦਾਲ ਪ੍ਰਕਾਸ਼' ਅਨੁਸਾਰ ਬਾਬੇ ਹੰਦਾਲ ਦਾ ਜਨਮ 1573 ਈਸਵੀ ਤੇ ਦਿਹਾਂਤ 1648 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਹੋਇਆ[2]। ਹੰਦਾਲ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ 1658 ਈ: ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਤੇ ਇਸ ਸਾਲ ਹੀ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੀ ਕਾਪੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸਾਂ ਅੰਤਕਾ ਵਿਚ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਲਿਖੀ ਗਈ। ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਜਿਸ ਲਿਖਤ ਤੋਂ ਇਹ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋਈ ਹੈ ਉਹ 'ਪਰਚੀ ਬਾਬਾ ਹੰਦਾਲ[3]' ਹੈ। ਪਰਚੀ ਬਾਬਾ ਹੰਦਾਲ ਵਿਚ ਹੰਦਾਲ ਦਾ ਜੀਵਨ ਹੈ। ਇਹ ਪਰਚੀ 1655 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਗਈ[4]। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ 1658 ਈਸਵੀ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਬਾਲੇ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂ ਦੂਜਾ ਉਤਾਰਾ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਮਸੰਦਾਂ ਬਾਰੇ ਦਿੱਤੀ ਟੂਕ ਤੋਂ ਕਈਆਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਇਹ, ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਲਿਖੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਪਰ ਮਸੰਦਾਂ ਬਾਰੇ ਦਿੱਤੀ ਟੂਕ 1658 ਈਸਵੀ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਵੀ ਹੈ। ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦੇ ਦਿਹਤਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੇ ਅਖ਼ੀਰ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ "ਇਹ ਗੱਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਕਰਤਾਰ ਦੇਖਾਈ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਭਈ ਬਾਲਾ ਭਲੇ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਰ ਅਤੇ ਭੇਟਾਂ ਦੇਖ ਕਰ ਭਉਦਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਾਬਤੁ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਹਸਕਦੇ। ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਤੁਸਾ ਤੇ ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਬਹੁਤ ਮਿਹਰਬਾਲਗੀ ਹੈ" (ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪਿਆਰੇ ਲਾਲਾ ਵਾਲੀ ਪੰਨਾ 267 ਅੰਤਕਾ 328)। ਇਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਸੰਦ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਏ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ਵਿਗੜਨੇ ਅਰੰਭ ਹੋਏ ਸਨ[5]। ਮਸੰਦਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਦਿਨ ਬਦਿਨ ਵਿਗੜਦੀ ਗਈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

ਇਕ ਸਿਧਾਂਤ, ਜੋ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਹੰਦਾਲੀਆਂ ਨੇ ਲਿਖਵਾਈ ਹੈ, ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਪੰਜਾ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਹੰਦਾਲ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਣਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਪੰਜ ਸਾਖੀਆਂ ਇਹ ਹਨ :-

1. ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਭਗਤ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ,
2. ਧ੍ਰ ਭਗਤ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ
3. ਸਿਧਾਂ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ
4. ਪੰਡਤ ਦੀਨ ਨਾਥ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ
5. ਘੋਹੇ ਜਟ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ

ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਂ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਹੰਦਾਲ ਪੈਦਾ

---

1. ਕਤਕ ਕਿ ਵਿਸਾਖ, ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਪੰਲਾ 240
2. ਗੁਰੂ ਹੰਦਾਲ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਮਸੰਦ ਮਾਈ ਦਾਸ ਉਰਫ਼ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ 1954, ਪੰਨਾ 161
3. ਕਤਕ ਕਿ ਵਿਸਾਖ, ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਪੰਨਾ 240
4. ਕਤਕ ਕਿ ਵਿਸਾਖ, ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਪੰਨਾ 240
5. ਪ੍ਰਮ ਸੁਮਾਰਗ ਗ੍ਰੰਥ, ਨਿਊ ਬੁੱਕ ਕੰਪਨੀ, ਜਲੰਧਰ 1965 ਪੰਨਾ 12

ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤੇਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲਿਖਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਹੰਦਾਲ ਦਾ ਚੇਲਾ ਹੈ ਜੋ ਕਈ ਵਾਰ ਇਕੋ ਗੱਲ ਨੂੰ ਲਿਖ ਕੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੰਦਾਲ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਹੰਦਾਲ ਦੇ ਚੇਲੇ ਦਾ ਇਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਨੂੰ ਲਿਖਣਾ ਇਸੇ ਗੱਲ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੰਜੇ ਸਾਖੀਆਂ 1896 ਈਸਵੀ ਤਕ ਛਾਪੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੰਦਾਲ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। "ਨਾਨਕ ਸ਼ਾਹੀ 427 (1896 ਈਸਵੀ) ਵਿਚ ਜੋ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਛਪੀ ਹੈ ਉਸ ਨੇ ਚੌਂਹ ਪੰਜਾਂ ਸਾਖੀਆਂ ਮੈਂ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਹੰਦਾਲ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਗਅ ਹੋਣਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਭਵਿੱਖ ਸ਼ਬਦੋਂ ਮੇਂ ਹਛੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੋਹਲ ਕੇ ਦਸਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਮੈਂ ਇਹਨਾਂ ਪੰਜਾਂ ਸਾਖੀਓ ਮੇਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹੰਦਾਲ ਜੀ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਇਸੇ ਤੌਰ ਤੇ ਰੌਸ਼ਨ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।"[1] ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਂ ਸਾਖੀਆਂ ਦੀ ਪਰਪਾਟੀ ਹੰਦਾਲੀਆਂ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਰਚੱਲਤ ਰਹੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।

1658 ਈਸਵੀ ਦੀ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਤੋਂ ਆਰੰਭ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਤੇ ਹੀ ਸਮਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨਿਮਨ ਲਿਖਤ ਟੂਕਾਂ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ :- "ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ। ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ। ਸੰਮਤ ੧੫੮੨ ਪੰਦ੍ਰਾ ਸੈ ਬਿਆਸੀ ਮਿਤੀ ਵੈਸਾਖ ਸੁਦੀ ਪੰਚਮੀ ਪੋਥੀ ਲਿਖੀ ਪੈੜੇ ਮੋਖੇ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਕੇ ਖੱਤਰੀ। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦਿ ਲਿਖਵਾਈ ਪੈੜਾ ਮੋਖਾ ਬਾਲੇ ਸੰਧੂ ਜਟੇਟੇ ਨਾਲਿ ਰਾਇ ਭੋਏ ਕੀ ਤਲਵੰਡੀ ਆਇਆ ਆਹਾ। ਗੁਰੂ ਅਗੰਦ ਜੀ ਨੇ ਢੂਢਿਕੇ ਲਧਾ ਆਹਾ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਸਤਾਰਾ ਦਿਨ ਲਿਖਦਿਆ ਲਗੇ ਆਹੇ। ਜੋ ਹਕੀਕਤ ਜਿਥੇ ਜਿਥੇ ਫਿਰੇ ਆਹੇ। ਤਿਛੋ ਤਿਥੋ ਦੀ ਹਕੀਕਤ ਸਹਿਜ ਨਾਲਿ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਲਿਖਾਈ। ਬਾਲੇ ਉਪਰਿ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਬਹੁਤ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਹੋਇਆ। ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਰਬਾਬੀ ਨਾਲਿ ਫਿਰੇ ਆਹਾ। ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਦੇ ਵਖਤ ਬਾਲਾ ਨਾਲੇ ਆਹਾ।" ਇਹ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦਾ ਅਰੰਭ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਅਗਲੀ ਸਾਖੀ ਇਸੇ ਸਾਖੀ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਹੈ। 1582 ਸੰਮਤ ਵੀ ਗ਼ਲਤ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਨਿਵਾਸ ਰਖਦੇ ਸਨ। ਉਹ 1596 ਬਿਕਰਮੀ 1539 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਏ। ਗਹੁ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਿਆਂ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਆਰੰਭਕ ਟੂਕ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦਾ ਪਰੀਚਯ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਦਾ ਸਾਥੀ ਦਸਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਾਲ ਫਿਰਦੇ ਦਸੇ ਹਨ। ਇਥੇ ਇਹ ਨਿਰਣਾ ਕਰ ਦੇਣਾ ਅਯੋਗ ਲਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦਾ ਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪੁਰਾਤਨ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਦੀ ਗਿਆਰ੍ਹਵੀਂ ਵਾਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ, ਅਜਿਤਾ ਰੰਧਾਵਾ, ਭਗੀਰਥ ਆਦਿ ਪਰ ਬਾਲੇ ਦੇ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਮਰਦਾਨੇ ਦਾ ਨਾਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਵੀ ਹੈ ਤੇ ਗਿਆਰ੍ਹਵੀਂ ਵਾਰ ਵਿਚ ਵੀ। ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਵੀ ਮਰਦਾਨੇ ਦਾ ਨਾਂ ਅੰਕਿਤ ਹੈ ਪਰ ਬਾਲੇ ਦਾ ਨਹੀਂ। ਬਾਲੇ ਦਾ ਨਾਉਂ ਕੇਵਲ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈ। ਵੇਖੋ ਉਤੇ ਦਿੱਤੀ ਟੂਕ ਦੇ ਆਖ਼ਰੀ ਦੋ ਵਾਕਾਂ ਵਿਚ ਚਾਰ ਵਾਰ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦਾ ਨਾਉਂ ਆਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦਾ ਅੰਤ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦੇ ਦਿਹਾਂਤ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ :- "ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਹੁਣਿ ਦੇਹ ਛੁਟੇ ਵਡੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਆਖਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਦੁਹਿ ਮਹੀਨੇ ਤੁਸਾਡੇ ਦੇਹ ਛੁਟਣ ਵਿਚਿ ਰਹਿੰਦੇ ਹੈਨਿ ਪਰ ਦੁਹਿ ਮਹੀਨੇ ਤੁਸੀ ਅਸਾਥੋਂ ਰਹੋ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਭਲਾ ਜੀ। ਤਾਂ ਬਾਲਾ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਪਾਸਿ ਰਹਿਆ। ਜਾਂ ਦੁਹਿ ਮਹੀਨੇ ਪੂਰੇ ਹੋਏ ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਦੀ ਦੇਹ ਛੁਟੀ। ਤਾਂ ਅਪਣੇ ਹੱਥ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਲੰਬੂ ਦਿੱਤਾ ਹੋਰ ਸਿੱਖ ਹੱਥ ਪਕੜਿ ਰਹੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ

1. ਗੁਰੂ ਹੈਵਾਲ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥ, ਮਸੰਮ ਮਾਈ ਦਾਸ ਉਰਫ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਪੰਨਾ 20

ਅੰਗਦ ਆਖੇ ਭਾਈ ਸਿੱਖੋ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵਿਚ ਭੇਦ ਕੋਈ ਨਾ ਆਹਾ। ਇਹੋ ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਦਾ ਭੇਦ ਆਹਾ। ਬੋਲਹੁ ਸਤਿ ਕਰਤਾਰੁ, ਬੋਲਹੋ ਸਤਿ ਕਰਤਾਰ।"

ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦੇ ਦਿਹਾਂਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੋ ਸਾਖੀਆਂ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਹ ਹਨ-ਮਝੌਤ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਅਤੇ ਸਹਿਜ ਕੁਸਹਿਜ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਸਾਖੀਆਂ ਨੂੰ ਜੇਕਰ ਉਤੇ ਦੱਸੀਆ-ਹੰਦਾਲ ਦੀ ਭਵਿਖਤ ਬਾਨੀ ਵਾਲੀਆਂ ਪੰਜਾਂ ਸਾਖੀਆਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਕੇ ਪੜ੍ਹੀਏ ਤਾਂ ਇਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੇ ਰਚਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਮਨੋਰਥ ਵਲ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮਨੋਰਥ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਵਡਿਆਉਣ ਦਾ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਛੁਟਿਉਣ ਦਾ ਹੀ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

ਹੰਦਾਲੀਆਂ ਦੀ ਪਰਪਾਟੀ ਤੋਂ ਸਿਵਾ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦਾ ਉਤਾਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਪਰਪਾਟੀ ਚਲੀ। ਉਸ ਪਰਪਾਟੀ ਦੇ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਨੇ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੀ ਲਿਖਵਾਈ ਸਮਝ ਕੇ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਗੁਰੂ ਨਿੰਦਾ ਵਾਲੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ ਕੱਢ ਦਿਤੀਆਂ ਤੇ ਇਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਨੂੰ ਸਵਾਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਪਰਪਾਟੀ ਦੇ ਸ਼ਰੋਮਣੀ ਲਿਖਾਰੀ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਹਨ। ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਬਾਲੇ ਦੀਆਂ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਦੇ ਉਤਾਰੇ ਮਿਲਦ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਵਾਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਇਸ ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਤਨ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਨਾਲ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਕੋਈ ਵੀ ਉਤਾਰਾ ਇਸ ਨਾਲ ਇਨ ਬਿਨ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਤੇ ਹਰ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਵਾਧੇ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਈਆਂ ਉਤਾਰੇ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਹੰਦਾਲ ਬਾਰੇ ਭਵਿਖ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜ ਵਾਰੀ ਦੁਹਰਾਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਇਕੋ ਵਾਰੀ ਅੰਕਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਬਹੁਤੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਕਟ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਕਈਆਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਭਵਿਖ ਬਚਨਾ ਨੂੰ ਹੰਦਾਲੀਆਂ ਦੀ ਮਿਲਾਵਟ ਸਮਝ ਕੇ ਕੱਢ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਕਈਆਂ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦੇ ਦਿਹਾਂਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਚਲਤ ਰਵਾਇਤ ਅੰਕਿਤ ਕਰ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੀ ਵਾਰਤਾ ਅਤੇ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦੇ ਦਿਹਾਂਤ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਪਿੱਛੇ ਲੈ ਆਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਮਝੋਤ ਅਤੇ ਸਹਿਜ ਕੁਸਹਿਜ ਵਾਲੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ ਨੂੰ ਕੱਢ ਦਿਤਾ ਆਦਿ। ਕਈਆਂ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਨੇ ਬਾਲੇ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਅਖੀਰ ਤੇ ਤਲਵੰਡੀ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਇਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਦੀ ਸਾਖੀ ਨਾ ਹੋਣ ਦਾ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚ ਇਕ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਸੁਰਖਿਅਤ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਲਿਖੇ ਜਾਣੇ ਦੀ ਮਿਤੀ 1788 ਈਸਵੀ ਹੈ ਵੇਖੋ (Mss. No. 420)। ਇਸ ਦੀਆ ਅੰਤਲੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤੇ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਆਖੀਰ ਉਮਰ ਵਿਚ ਤਲਵੰਡੀ ਲੇ ਜਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਥੇ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਵਿਦਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਜੇਕਰ ਅਸੀ ਇਸ ਸਾਰੀ ਗਲ ਨੂੰ ਠੀਕ ਮੰਨ ਲਈਏ ਤਾਂ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਥੋੜਾ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਿਲਣਾ ਨਿਸਚਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਮਿਹਰਬਾਨ ਰਚਤ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਕਾਫ਼ੀ ਸਮਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਲ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਰਹੇ ਜੋ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਚਰਾਗਦੀਨ ਕੁਤਬਫ਼ਰੋਸ਼ ਲਾਹੌਰ ਨੇ 1874 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਛਾਪੀ ਅਤੇ ਫੇਰ ਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਨੇ ਛਾਪੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਬਾ ਹੰਦਾਲ ਬਾਰੇ

ਭਵਿਖ ਵਾਕ ਕੱਢ ਦਿਤੇ ਅਤੇ ਮਝੈਤ ਤੇ ਸਹਿਜ ਕੁਸਹਿਜ ਵਾਲੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਢ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਪਰਚਲਤ ਹੋ ਸਕੇ। ਮਝੈਤ ਦੀ ਸਾਖੀ ਬਾਰੇ ਇਹ ਦਸ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਬਾਬਾ ਹੰਦਾਲ ਦੇ ਉੱਤਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਪੁੱਤਰ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਨੇ ਇਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ।[1] ਇਸ ਗੱਲ ਠੀਕ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਚੇਲਿਆਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਲੜਕੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਨਾ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖ ਦਿਤਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸਾਖੀ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੇ ਮੁਢਲੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੀ ਅੰਕਿਤ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਫੇਰ ਉਤਾਰੇ ਕਰਨ ਭਾਲਿਆਂ ਨੇ ਦੂਸਰੀਆਂ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਨਕਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਹ ਸਾਖੀ ਵੀ ਹੰਦਾਲੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੀ ਪਰਤੀਕ ਹੈ।

ਭਾਵ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਕੋਈ ਕਲਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਹੋਵੇ ਭਾਵੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਨਿਕਟ ਵਰਤੀ ਸਿਖ, ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਮੁਢਲੀਆਂ ਰਵਾਇਤਾਂ ਅੰਕਿਤ ਹਨ। ਭਾਵੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਵਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਕਿੰਨਾ ਵੀ ਵਿਗਾੜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਫਰ ਵੀ ਇਸ ਦੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦੇਣ ਹੈ। ਇਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਦਿਤੀ ਪਰੰਪਰਾ ਸਮਾਜਕ ਪੱਖ ਤੋਂ ਲਿਖੀ ਗਈ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਆਪਣੀ ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਸੰਬੰਧਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਕੇਵਲ ਇਸੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚੋਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਦਾ ਵੀਰ ਲਈ ਪਿਆਰ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਡੁਲ੍ਹ ਡੁਲ੍ਹ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। (ਵੇਖ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਦੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ) ਮੂਲੇ ਚੋਨੇ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਚੰਦੋ ਰਾਣੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੱਸ ਦਾ ਬੀਬੀ ਨਾਨਕ ਨਾਲ ਗੱਲ ਬਾਤ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ ਘਰ ਤੋਂ ਉਪਰਾਮ ਹੋਣ ਦਾ ਉਲਾਮਾ ਬੜਾ ਹੀ ਸੁਭਾਵਕ ਸੀ। ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਦਾ ਵੀਰ ਘਰ ਉਲਾਦ ਵੇਖਣ ਦਾ ਚਾਅ ਦੇ ਕੇਵਲ ਇਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੇ ਕਰਤਾ ਨੇ ਸਾਧਾਰਨ ਰਵਾਇਤਾਂ ਨਾਲ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਭਰਿਆ ਹੈ ਤੇ ਕਈਆਂ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸੁਭਾ ਅਤੇ ਘਰੋਗੀ ਵਾਤਾਵਰਨ ਨੂੰ ਉਲੀਕਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਘਰ ਸਾਧਾਂ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਆਉਣਾ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾਨ ਪੁੰਨ ਦਾ ਸੁਭਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੱਸ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਨਾ ਲਗਣਾ, ਮੂਲੇ ਚੋਨੇ ਦਾ ਸ਼ਾਮੇ ਪੰਡਤ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਤੇ ਪਰੇਰਨਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਘਰ ਬਾਰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਹਰ ਨਾ ਜਾਣ। ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਦਾ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰਖਣਾ ਅਤੇ ਲਖਸ਼ਮੀ ਦਾਸ ਨੂੰ ਨਾਨਕੇ ਭੇਜਣ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਰਟਨ ਜਾਣ ਲਈ ਘਰੋਂ ਨਿਕਲਣਾ ਤੇ ਚੰਦੋ ਰਾਣੀ ਦਾ ਗਮ ਤੇ ਗੁਸਾ ਬੜੇ ਸੁਭਾਵਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਉਲੀਕੇ ਹਨ। ਬੜੇ ਨਾਟਕੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮਲਕ ਭਾਗੋ ਦੇ ਪਕਵਾਨ ਨੂੰ ਲਹੂ ਅਤੇ ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਦੀ ਸੁਕੀ ਰੋਟੀ ਨੂੰ ਦੁਧ ਕਰ ਕੇ ਦਰਸਾਹਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਾਜਕ ਤੇ ਘਰੋਗੀ ਪੱਖ ਤੋਂ ਵੇਖਿਆਂ ਇਹ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਕਈਆਂ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਨਵੀਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਂਦੀ ਹੈ।

1658 ਈਸਵੀ ਦੀ ਲਿਖੀ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਅਸੀਂ ਇਸ

---

1. ਬਾਬਾ ਹੰਦਾਲ ਦੇ ਔਲਾਦ ਜੋ ਇਸ ਵੇਲੇ ਜੰਡਿਆਲਾ ਗੁਰੂ ਵਸਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਮੰਨਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬਾਬਾ ਹੰਦਾਲ ਦੇ ਉੱਤਰ-ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਨੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਲੜਕੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਦੀ ਕਬਰ ਵੀ ਜੰਡਿਆਲੇ ਗੁਰੂ (ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਵਿਚ ਬਣੀ ਹੈ। (ਬਿਆਨ ਬਿਸ਼ਨ ਦਾਸ ਜੰਡਿਆਲਾ ਗੁਰੂ) ਪਰ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬਾਬਾ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਨੇ ਕਿਸੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਲੜਕੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਨੇ 'ਕਤਕ ਦ ਵਿਸਾਖ' ਵਿਚ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਦਾ ਹੀ ਇਕ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਨਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਜੋ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਅੰਤਕਾ ਵਿਚ ਛਾਪ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਅੰਕਤਾ ਦੇ ਫੁਟ ਨੋਟ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਸਾ ਇਹ ਪੁਰਾਤਨ ਲਿਖਤ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਨਖੇੜਿਆ ਹੈ। ਵਿਸਰਾਮ ਚਿੰਨ ਲਾਏ ਹਨ, ਕਿਧਰ ਕਿਧਰੇ ਬਿੰਦੀ ਜਾਂ ਅੱਧਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਅਸਾਂ ਹਾਸ਼ੀਏ ਵਿਚ ਇਸ ਦੁਰਲੱਭ ਲਿਖਤ ਦੇ ਪਤਰੇ ਦੇ ਦਿਤੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਅਸਲ ਲਿਖਤ ਵੇਖਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਅਕੌੜ ਨਾ ਆਵੇ।

ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ :– ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਖਾਲਸਾ ਸਾਜਣ ਪਿੱਛੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਸੰਬੰਧੀ ਪਰੰਪਰਾ ਨੇ ਜੋ ਰੂਪ ਧਾਰਿਆ ਉਹ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਅੰਕਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈਃ– "ਫੇਰ ਸਿਖਾਂ ਕਹਿਆ ਉਹ (ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ) ਤਾਂ ਸਾਖੀ ਸੂਚਨਾ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤੁਸੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਦਾ ਟੀਕਾ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਕਰ ਦੇਵੋ ਜੋ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਸਰਧਾ ਉਪਜੈ। ਤਾਂ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਹਿਆ, ਜੈਸੇ ਚੀਟੀ ਸੇ ਹਸਤੀ ਕਾ ਭਾਰ ਉਠਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾਤਾ ਅਰ ਤਲਾਉ ਕੇ ਕਛੂ ਸੇ ਮੰਦ੍ਰਾਚਲ ਪਰਬਤ ਚੁਕਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਤੇਸੇ ਮੁਝ ਸੇ ਸ੍ਰੀ ਬਾਬੇ ਜੀ ਦੀ ਗੋਸ਼ਟ ਦਾ ਟੀਕਾ ਕੀਤਾ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਪਰ ਜੈਸੇ ਤਾਰੂ ਪਰਖ ਨਦੀ ਕੇ ਬੀਚ ਕਾਨੇ ਟੁੰਗ ਜਾਤੇ ਹੈਂ ਤਾਂ ਉਸ ਰਾਹੁ ਅਣਜਾਣੂ ਬੀ ਪਾਰ ਲੰਘ ਜਾਤੇ ਹੈਂ ਤੈਸੇ ਮੈਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਕੋ ਮੁਖ ਰਖ ਕੇ ਉਸ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਤੇ ਸੋ ਦੱਸਵੀਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਥੀ ਸਾਖੀਆਂ ਸੁਣੀਆਂ ਹੈਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰੀ ਜੋ ਕੁਝ ਮੇਰੀ ਤੁਛ ਬੁੱਧ ਮੇਂ ਆਂਵਦਾ ਹੈ ਸੋ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਅੱਗੇ ਟੀਕਾ ਕਰ ਸੁਣਾਂਵਦਾ ਹਾਂ"

ਇਹ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਗੁਰਦਾਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਦੇ ਟੀਕਾ ਅਤੇ ਪਰਚੱਲਤ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਸੰਬੰਧੀ ਸਾਖੀਆਂ ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਹੈ। ਇਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਉੱਤੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਦਾ ਅਸਰ ਪਰਤੱਖ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਚਪਨ ਦੇ ਹਾਲ ਤੋਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, "ਅਰ ਘਰ ਕੀਆ ਵਹੀਆਂ ਅਰ ਕਾਗਤਾਂ ਦੀਆਂ ਪੋਥੀਆਂ ਬਣਾਵੈ ਉਪਰ ਹਛੇ ਰੁਮਾਲ ਚੜਾਵੇ ਅਰ ਜੇ ਬਾਲਕੇ ਖੇਲਣ ਵਾਸਤੇ ਬੁਲਾਵਣ ਤਾਂ ਕਹੇ ਮੈਂ ਪੋਥੀ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹਾਂ" (ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਪੰਨਾ 44 ਅੰਤਕਾ 33)

ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਅਤੇ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਨੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਤੇ ਬਹੁਤ ਅਸਰ ਪਾਇਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜਨਮ ਵਿਸਾਖ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਤੋਂ ਇਸ ਦਾ ਕਰਤਾ ਜਾਣੂ ਸੀ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੇ ਵਿਸਾਖ ਦਾ ਜਨਮ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਤਕ ਦਾ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਬਾਲੇ ਦਾ ਕਥਨ ਪਹਿਲਆਂ ਦੋ ਉਦਾਸੀਆਂ ਵਿਚ, ਭਾਵ ਪੂਰਬ ਅਤੇ ਦੱਖਣ ਦੀ ਉਦਾਸੀ ਵਿਚ, ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਬਾਲੇ ਦਾ ਕਥਨ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਉੱਤਰ ਦੀ ਉਦਾਸੀ ਵੇਲੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਲਕ ਸਾਹਿਬ ਦਖਣ ਦੀ ਉਦਾਸੀ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਮੁੜੇ ਤਾਂ ਤਲਵੰਡੀ ਵਿਚ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਮਿਲਿਆ" "ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਵਿਦਾ ਹੋਯਾ ਅਰ ਬਾਲਾ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਉਥੋਂ ਤੁਰੇ ਅਰ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਦੋਹਾਂ ਆਇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ, ਬਾਲਿਆਂ ਤੂੰ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਚਲੇਂਗਾ ਕਿ ਘਰ ਜਾਵੇਂਗਾ? ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਬਾਲੇ ਕਹਿਯਾ, ਮੈਂ ਅਗੇ ਹੀ ਭੁੱਲਾ ਹਾਂ ਜੋ ਮੈ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਗਿਆ............ ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਬਾਲਿਆ ਚਲ ਉਤੋਰ ਦੀ ਉਦਾਸੀ ਕਰ ਆਈਏ। ਤਾਂ ਬਾਲਾ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਬਾਬੇ ਨਾਲ ਦੋਵੇ ਚਲੇ। (ਜਨਤ ਸਾਖੀ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਖੰਨਾ 264-65 ਅੰਤਕਾ 364) ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਲਾ ਪਹਿਲੀਆਂ ਦੋ

ਉਦਾਸੀਆਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪਹਿਲਾਂ ਦੋ ਉਦਾਸੀਆਂ ਤੇ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ। ਜੋ ਦਾਹਵਾ ਵਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਸਦਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨਾਲ ਰਿਹਾ, ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ।

ਇਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਮੱਕੇ ਮਦੀਨੇ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਉਦਾਸੀ ਦਾ ਵਧੇਰੇ ਹਿੱਸਾ "ਮੱਕੇ ਦੀ ਗੋਸ਼ਟ" ਵਿਚੋਂ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ :- "ਸੋ ਫਿਰ ਇਕ ਸਾਲ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਫਤਗੋ ਕਰਦਿਆਂ ਗੁਜਰਿਆ ਅਰ ਹੋਰ ਰੁਕਨ ਦੀਨ ਦੀ ਗੁਫ਼ਤ ਸ਼ਨੀਦ "ਮੱਕੇ ਦੀ ਗੋਸ਼ਟ" ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਇਥੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।" (ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਛਾਪਾ ਬੰਬਈ ਪੰਨਾ ਅੰਤਕਾ 380)

ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਲਿਖੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜਾਮਾ ਧਾਰ ਚੁਕੀ ਸੀ। "ਗੋਸ਼ਟ ਮਕੇ" ਦੀ ਲਿਖੇ ਜਾਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸਹੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਪਰ ਇਹ ਗਲ ਨਿਸਚਿਤ ਹੈ ਕਿ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ, ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਬਾਲੇ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਲਿਖੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਇਹ ਲਿਖੀ ਗਈ। ਮੱਕੇ ਮਦੀਨੇ ਦੀ ਗੋਸ਼ਟ ਬਾਰੇ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ :-"ਇਹ ਗੋਸ਼ਟ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂ ਪਾਕਨਾਮਾ ਵੀ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਸਿੱਖ ਨੇ ਆਲਮ ਕਵੀ ਦੀ ਰਾਗਮਾਲਾ ਬਣਨ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਰਚੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਹੋਰ ਸੰਗਤੀ ਨਾਲੋਂ ਭਿੰਨ ਆਲਮ ਦੇ ਕ੍ਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਛੀ ਰਾਗ ਅਤੇ ਰਾਗਣੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਕਰਤਾ ਇਸਲਾਮੀ ਮਤ ਦਾ ਗਿਆਤਾ ਹੈ...... ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਕਵੀ ਨੇ ਕਈ ਕਲਪਿਤ ਕਹਾਣੀਆਂ ਭੀ ਘੜੀਆਂ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸੂਰ ਇਸ ਲਈ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ ਕਿ ਭਗਵਾਨ ਨੇ ਵਰਾਹ ਰੂਪ ਧਾਰਿਆ ਸੀ। ਮੱਕਾ ਸ਼ਿਵਲਿੰਗ ਮੰਦਰ ਹੈ ਆਦਿ"

ਇਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦਾ ਕਰਤਾ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਆਪ ਸੀ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ, ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਕਾਫ਼ੀ ਮਤ ਭੇਦ ਹੈ। ਇਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਲਿਖੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਇਕ ਕੰਮ ਵਿਚ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋ ਕੇ ਕਈ ਗ੍ਰੰਥ ਰਚੇ ਗਏ ਜਾਪਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਗੁਰ ਬਿਲਾਸ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਛੇਵੀਂ ਦਾ ਕਰਤਾ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ" ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਕਥਾ ਭਾਈ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਸੁਣਾਈ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਕਵਿ ਦੇ ਗੁਰਦੇਵ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਸੁਣੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਸੁਣਾਈ ਜਿਸ ਦੀ ਛੰਦ ਰਚਨਾ ਮੈਂ ਕੀਤੀ ਹੈ "(ਵੇਖੋ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਪੰਨਾ 315) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਕੀ ਕਥਾ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਸੁਣਾਈ ਤੇ ਕਿਸੇ ਸੱਜਣ ਨੇ ਉਸ ਕਥਾ ਨੂੰ ਹੋਰ ਪਰਚਲਤ ਸਾਖੀਆਂ ਮਿਲਾ ਕੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦਾ ਰੂਪ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਲਿਖੀ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਇਤਿਹਾਸਕ ਪੱਖ ਤੋਂ ਇਹ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਕੇ ਮਹਾਨਤਾ ਰਖਦੀ ਹੈ :-

(ੳ) ਇਹ ਇੱਕੋ ਇਕ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੋ ਵਾਰੀ ਪਾਕਪਟਨ ਗਏ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਈਆਂ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਉਹ ਦੋ ਵਾਰੀ ਗਏ ਹੋਣਗੇ। ਪਰ ਪਾਕਪਟਨ ਵਿਚ ਦੋ ਵਾਰੀ ਜਾਣ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਇਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚੋਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

(ਅ) ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਮਰਦਾਨੇ ਦੀ ਲੜਕੀ ਦੇ ਵਿਆਹ ਤੇ ਮਾਇਕ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨਾ ਵਿਆਹ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਉਣਾ ਇਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ।

(ੲ) ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਰਟਨ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਤਲਵੰਡੀ ਆਇਆ ਕਿਉਂਕਿ ਵੀਹ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਤੀਰਥਾਂ ਤੇ ਜਾਣ ਲਈ ਕਿਹਾ।

(ਸ) ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਜਵਾਲਾ ਜੀ ਜਾਣਾ ਇਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚੋਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

(ਹ) ਪੱਛਮੀ ਦੇਸ਼ਾਂ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਬਗਦਾਦ ਆਦਿ ਸ਼ਹਿਰਾਂ, ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਲਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਾਣ ਦਾ ਹਾਲ ਵਧੇਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਦਿਤਾ ਇਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਪੱਛਮ ਦੀ ਉਦਾਸੀ ਦਾ ਹਲ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਐਨਾ ਸਪਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ।

(ਕ) ਇਹ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੌਰ ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਹਾਨਤਾ ਰਖਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਨੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਲਿਖਤੀ ਰਵਾਹਿਤ ਦਾ ਮੁੱਢ ਬਨ੍ਹਿਆ।

(ਖ) ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜਿੱਥੇ ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਹੱਤਾ ਹੈ ਅਸਾਂ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪਰੰਪਰਾ ਦੇ ਫੁਟ ਨੋਟਾਂ ਵਿਚ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਜਲਮ ਸਾਖੀਆਂ ਦੀ ਪੜਚੋਲ :– ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਲਈ ਅਸਾਂ ਤਿੰਨ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖਿਆਹੈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਪੜਚੋਲ ਕੀਤੀ ਹੈ :–

(ੳ) ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪਰੰਪਰਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਨ ਤੇ ਅਸਲ ਰੂਪ

(ਅ) ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਇਤਿਹਾਸਕ ਯਾਦਗਾਰਾਂ ਅਤੇ ਗੁਰਦਾਵਰੇ

(ੲ) ਸੋਲ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਜਾਂ ਤਜਾਰਤ ਦੇ ਰਸਤੇ

(ੳ) ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ, ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ, ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਇਹ ਚਾਰੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਮਿਆਂ ਤੇ ਅੱਡ ਅੱਡ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਨਾਂ ਤੇ ਲਿਖੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਇਕ ਸੰਕੁਚਵੇਂ ਢੰਗ ਦੀ ਕਿਰਤ ਹੈ ਜੋ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਵਾਤਾਵਰਨ ਵਿਚ ਰਚੀ ਗਈ।[1] ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦਾ ਲਿਖਣ ਢੰਗ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਆਮ ਸਿੱਖ ਇਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਧੀ ਵੇਦਾਂਤਕ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਕਰਤਾ ਹਰ ਗੱਲ ਨੂੰ ਪਰਮਾਰਥ ਦੇ ਅੰਤ੍ਰੀਵ ਭਾਵ ਦੇ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਜ਼ਿੰਆਦਾ ਪ੍ਰਚਲਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀ।[2] ਇਹ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਅੱਡ ਅੱਡ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਨਾਂ ਤੋਂ ਲਿਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਅੰਤਰ ਹੈ। ਇਹ ਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਹੀ ਜੀਵਨ ਬਿਰਤਾਂਤ ਲਭਣਾ ਔਖਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਸਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਪਰਚਲਤ ਰਵਾਹਿਤਾਂ ਲੱਭ ਕੇ ਇਕਸਾਰਤਾ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਹਰ ਇਕ ਸਾਖੀ ਦਾ ਚੌਹਾਂ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਤੁਲਨਾਆਤਮਕ ਅਧਿਐਨ ਕਰ ਕੇ ਵਾਰਤਾ ਦਾ ਅਸਲ ਰੂਪ ਲੱਭਣ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਅੰਤਰ ਹੈ ਉਥੇ ਫੁਟ ਨੋਟ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਤੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਸਾਂ ਸਾਖੀ ਦੇ ਕਿਹੜੇ ਪੱਖ ਨੂੰ ਸਹੀ ਸਮਝਿਆ ਹੈ ਤੇ ਕਿਉਂ ਸਹੀ ਸਮਝਿਆ ਹੈ। ਇਸ

1. ਇਹ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਵਾਤਾਵਰਣ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸੇਵਕਾਂ ਦਾ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਵਾਂਗ ਰੱਬ ਕੋਲ ਲੈ ਜਾਣਾ; ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਕਟੋਰਾ ਪਿਆਉਣਾ, ਰਾਜਾ ਸ਼ਿਵਨਾਭ ਕਲੋਂ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਬਲੀ ਮੰਗਣਾ, ਜਿਵੇਂ ਹਜ਼ਰਤ ਇਬਰਾਹੀਮ ਕੋਲੋਂ ਰੱਬ ਨੇ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਬਲੀ ਮੰਗੀ ਸੀ, ਆਦਿ ਸਾਖੀਆਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ।

2. ਇਕ ਇਕ ਵਾਰ 1892 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਛਪੀ ਸੀ ਉਸ ਤੋਂ ਪਿਛੋ ਨਹੀਂ ਛਪੀ।

ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਭਾਵੇਂ ਫੁਟ ਨੋਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵੱਧ ਗਈ ਹੈ ਪਰ ਜੋ ਗੱਲ ਵੀ ਲਿਖੀ ਗਈ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਕਾਰਨ ਜਾਂ ਸਰੋਤ ਦੱਸੇ ਹਨ।

ਪੰਜ ਸੌ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਹੋਰ ਪੱਛਮੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਅਤੇ ਅੱਜ ਦੇ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਏਸ਼ੀਆ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਫ਼ਰਕ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ। ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ "ਖੁਰਾਸਾਨ" ਦੇਸ਼ ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਹੈ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪੱਛਮ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਦੇਸ਼ ਸੀ। "ਐਨਸਾਈਕਲੋਪੀਡੀਆ ਬ੍ਰਟੈਨਿਕਾ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਖੁਰਾਸਾਨ ਦਾ ਸ਼ਾਬਦਿਕ ਅਰਥ "ਚੜ੍ਹਦੇ ਸੂਰਜ ਵਾਲੀ ਧਰਤੀ " ਹੈ। ਇਹ ਉੱਤਰ ਵਲ ਖੀਵਾ ਜੋ ਅਜ ਕਲ ਰੂਸ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਹੈ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਈਰਾਨ ਦੇ ਮਾਰੂ ਥਲਾਂ ਅਤੇ ਸੀਸਤਾਨ ਤੋਂ ਪੂਰਬ ਵਲ, ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਤੋਂ ਪੱਛਮ ਵਲ ਗੁਜ ਅਤੇ ਗੁਰਗਾਨ ਦੇ ਥਲਾਂ ਤੋਂ ਅਰੰਭ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਅਜ ਕਲ ਰੂਸ, ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਤੇ ਈਰਾਨ ਤਿੰਨਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਖੁਰਾਸਾਨ ਈਰਾਨ ਦੇ ਉੱਤਰ ਪੂਰਬੀ ਸੂਬੇ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮੇਂ ਦੀ ਚਾਲ ਨਾਲ ਕਈ ਪੁਰਾਣੇ ਨਗਰ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਨਵੇਂ ਸ਼ਹਿਰ ਆਬਾਦ ਹੋਏ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਹਾਜੀਪੁਰ ਗੰਗਾ ਦੇ ਉੱਤਰੀ ਕਢੇ ਬਿਲਕੁਲ ਮੌਜੂਦਾ ਪਟਨੇ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਦੇ ਸਾਮਣੇ ਗੰਗਾ ਪਾਰ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਗਰ ਸੀ। ਜੋਨਪੁਰ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਨਿਜ਼ਾਮਬਾਦ ਜੋ ਟਾਂਸ ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਗਰ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਅਸਾਂ ਪੰਜ ਸੌ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਨਗਰਾਂ ਤੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਕਰ ਕੇ ਪੁਰਾਣੇ ਨਾਂ ਲੱਭੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਆਏ ਨਾਵਾਂ ਤੇ ਥਾਵਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਨ ਵਜੋਂ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਅਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਸੈਦਪੁਰ ਭਾਈ ਲਾਲੋਂ ਦੇ ਨਗਰ ਦਾ ਨਾਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਬਾਬਰ ਨੇ ਤੋਜ਼ਕ-ਇ-ਬਾਬਰੀ ਵਿਚ ਸੱਯਦਪੁਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਸਮੇਂ ਦੀ ਚਾਲ ਨਾਲ ਸੱਯਦਪੁਰ ਉਜੱੜ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸੇ ਥਾਂ ਤੇ ਸ਼ੇਰ ਗੜ ਪਿੰਡ ਆਬਾਦ ਹੋਇਆ, ਤੇ ਫੇਰ ਸ਼ੇਰ ਗੜ ਵੀ ਉੱਜਤ ਗਿਆ ਤੇ ਉਥੇ ਹੀ ਅਕਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਵੇਲੇ ਮਹੁੰਮਦ ਅਮੀਨ ਨੇ ਅਮੀਨਾਬਾਦ ਨਗਰ ਆਬਾਦ ਕੀਤਾ ਜੋ ਹੁਣ ਤਕ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਪਰਯਾਗ ਦਾ ਨਾਉਂ ਅਲਾਹਬਾਦ ਅਕਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਵਲੇ ਪਿਆ। ਕੀੜ ਨਗਰ ਜਾਂ ਕੀੜਗਰਾਮ ਦਾ ਮੌਜੂਦਾ ਨਾਂ ਬੈਜਨਾਥ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕਾਂਗੜਾ ਹੈ। ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਕੀੜ ਨਗਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਸਾ ਦੇਸ ਆਸਾਮ ਨੂੰ, ਗੋਰਖ ਹਟੜੀ ਪਿਸ਼ਾਵਰ ਨੂੰ, ਕਾਮ ਰੂਪ ਨੂੰ ਕਾਉ ਰੂਪ ਲਿਖਿਆ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਕਈ ਸੂਫ਼ੀ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ, ਸ਼ੇਖ ਅਬਦਲ ਕਾਦਰ ਗਿਲਾਨੀ, ਮੀਆਂ ਦਾਉਦ ਸ਼ੇਰ ਗੜ ਵਾਲੇ ਆਦਿ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਸਲੀ ਨਾਂ ਅਤੇ ਪੂਰਾ ਹਾਲ ਪਤਾ ਕਰ ਕੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਦਿਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਪੂਰਾ ਲਾਭ ਉਠਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਸਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੋਈਆਂ ਖੋਸ਼ਟੀਆਂ ਨੂੰ ਸਰਲ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪਰੰਪਰਾ ਵਿਚ ਜੋ ਸ਼ਬਦ ਕਥਤ ਕੀਤੇ ਹਨ ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਹਨ। ਕੋਈ ਸ਼ਬਦ ਦੱਸੀ ਸਾਖੀ ਤੋਂ ਨਿਖੇੜ ਕੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਾਖੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜੋੜਿਆ। ਸ਼ਬਦ ਜਿਵੇਂ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਉਚਾਰੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਇਸ ਸੰਚੇ ਵਿਚ ਦਿਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾਲ ਫੁਟ ਨੋਟਾਂ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਬਦ ਕਿਹੜੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਤੋਂ ਲਿਆ ਹੈ। ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਬਰੈਕਆਂ ਵਿਚ 1430 ਸਫ਼ੇ ਵਾਲਾ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪੰਨਾ ਤੇ ਰਾਗ ਦਾ ਅੰਕ, ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਹਰ ਸਾਖੀ ਨੂੰ ਵਿਗਿਆਨ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਰਲ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਹਰ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਨੋਜਵਾਨ ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ

ਸਮਝ ਆ ਸਕੇ। ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਅਧਿਆਤਮਕ ਸੰਕੇਤ, ਗੁਰਮਤ ਦੀਆਂ ਗੁਝੀਆਂ ਰਮਜ਼ਾਂ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਪਰਮਾਰਥ ਅਤੇ ਦਾਰਸ਼ਨਕ ਗੋਸ਼ਟੀਆਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਇਤਿਹਾਸਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਬਾਣੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ।

(ਅ) ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਯਾਦਗਾਰਾਂ ਤੇ ਗੁਰਦਵਾਰਿਆਂ ਦੀ ਭਾਲ :– ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪਰੰਪਰਾ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਹਾਨਤਾ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਸਥਾਨਕ ਰਵਾਹਿਤਾਂ ਦਾ ਸੋਮਾਂ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਉਦਾਸੀਆਂ ਉਲੀਕਣ ਲਈ ਚਾਨਣ ਮੁਨਾਰੇ ਦਾ ਕੰਮ ਦੇਂਦੇ ਹਨ। ਦੂਰ ਦੁਰਾਡੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਅਤੇ ਦੂਰ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਇਹ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁਖ ਚਿੰਨ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਗਏ ਸਨ।

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦਵਾਰਿਆਂ ਦੀ ਭਾਲ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲ ਦਾ ਕੰਮ ਸਪ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਹਰ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਅਰੰਭਿਆ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀ ਉਤੇ ਦਸ ਆਏ ਹਾਂ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਹੋਰ ਸਿੱਖ ਸਰਦਾਰ ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਰਾਜ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦਵਾਰਿਆਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰਖਿਆਤ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਕੀਤਾ। ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਵਿਚ ਸਿੱਧ ਬਟੀ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਗੁਰੂ ਨਾਲਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬੈਠਣ ਦੀ ਥਾਂ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਣਵਾਇਆ। ਨਾਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਗੁਰਦਵਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਜਾਗੀਰਾਂ ਲਗਵਾਈਆ। ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਬੇਰ ਦੀ ਬੇਰ ਸਿਆਲਕੋਟ (ਪਾਕਿਸਤਾਨ) ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਰੋੜੀ ਸਾਹਿਬ ਏਮਾਨਾਬਾਦ (ਪਾਕਿਸਤਾਨ) ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਆਪ ਜਾ ਕੇ ਮਥਾ ਟੇਕਣ ਤੇ ਪੰਜ ਪੰਜ ਸੋ ਰੁਪੇ ਭੇਟ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਦਾ ਹਾਲ ਉਸ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਤਾਰੀਖ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਸੋਹਨ ਲਾਲਾ ਸੂਰੀ ਦੀ ਲਿਖੀ ਉਮਦਾਤੁਲ-ਤਵਾਰੀਖ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।[1] ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਜਾ ਉਧੇ ਸਿੰਘ ਕੈਥਲ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਚਰਨ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਥਾਂਵਾ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰ ਕੇ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਬਣਾਏ। ਕੈਥਲ ਰਾਜ ਵਿਚ ਪਹੋਵਾ (ਮੌਜੂਦਾ ਜ਼ਿਲਾ ਕਰਨਾਲ) ਅਤੇ ਕਰਾ (ਜ਼ਿਲਾ ਕਰਨਾਲ) ਵਿਚ ਰਾਜਾ ਉਧੇ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਣਵਾਏ ਯਾਦਗਾਰੀ ਨਿਸ਼ਾਨ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਤਕ ਕਾਇਮ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਜਾਦ ਦ ਰਸਤੇ ਦੇ ਸੂਚਕ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰਸਾ (ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹਿਸਾਰ) ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਕਥਨ ਪੰਡਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨਰੋਤਮ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਇਸੇ ਰਾਹ ਤੇ ਹੈ। ਪਟਿਆਲਾ, ਨਾਭਾ ਅਤੇ ਜੀਂਦ ਰਾਜ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਕਾਇਮ ਕੀਤੇ ਸਨ।

ਉਨ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਈਸਵੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਅੱਧ ਵਿਚ ਨਿਜ਼ਾਮ ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਦਾ ਇਕ ਵਜ਼ੀਰ ਚੰਦੂ ਲਾਲ ਬੇਦੀ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਇਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਦੱਖਣ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਧਾਰਨ ਦੇ ਥਾਵਾਂ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰ ਕੇ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਬਣਾਏ ਜੋ ਅਜ ਤਕ ਕਾਇਮ ਹਨ। ਉਸ ਨੇ ਪੰਜਾਂ ਨਿਮਨ ਲਿਖਤ ਅਸਥਾਨਾਂ ਤੇ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਬਣਾਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਤ੍ਰਿਚਨਾਪਲੀ ਦਾ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਰੰਗਮ ਦੇ ਮੰਦਰ ਦੇ ਨਾਲ ਸੀ, ਢਹਿ ਢੇਰੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਬਾਕੀ

---

1. ਉਮਦਾਤੁਲ ਤਵਾਰੀਖ ਸੋਹਨ ਲਾਲ ਸੂਰੀ; ਉਲਥਾਕਾਰ ਵੀ; ਐਸ. ਸੂਰੀ: ਦਿਲੀ, 1961 ਪੰਨਾ 311, 313

ਉਦਾਸੀ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹਨ ਤੇ ਬਹੁਤ ਖਸਤਾ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਹਨ :-

1. ਰਾਮੇਸ਼ਰਵਰਮ (ਮਦਰਾਸ)
2. ਸ੍ਰੀ ਰੰਗਮ-ਤ੍ਰਿਚਨਾਪਲੀ (ਮਦਰਾਸ)
3. ਤ੍ਰਿਨਮਲਾਏ (ਮਦਰਾਸ)
4. ਕਾਚੀਪੁਰਮ (ਮਦਰਾਸ)
5. ਗੁੰਟੂਰ (ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼)

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਤਿਲਗੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਜਿਸ ਦਾ ਦੂਜਾ ਨਾਂ ਕੁੰਡੀਕੁਤਲਾਮ ਹੈ, ਪਾਲਮਕੋਟਾ ਟ੍ਰੈਵੇਨਡਰਮ (ਕੇਰਲ ਰਾਜ) ਦੇ ਕੋਲ ਦਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਉਥੇ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਠੀਕ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਸਕਿਆ। ਬੜੋਚ (ਗੁਜਰਾਤ) ਅਤੇ ਨਾਨਕਮਤਾ (ਯੂ.ਪੀ.) ਦੇ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਇਤਿਹਾਸਕ ਮਹਾਨਤਾ ਰਖਦੇ ਹਨ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਲੰਕਾ ਜਾਣ ਦੀ ਰਵਾਇਤ 'ਹਕੀਕਤ ਰਾਹ ਮੁਕਾਮ ਰਾਜੇ ਸ਼ਿਵਨਾਭ ਕੀ' ਵਿਚ ਅੰਕਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੁਣੇ ਹੀ ਮਿਲੇ ਲੰਕਾ ਵਿਚ ਇਕ ਸਿਲਾਲੇਖ ਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਕੋਟੀ ਦੇ ਰਾਜੇ ਧਰਮਾ ਪਰਕਰਮਾਂ ਬਾਹੂ ਨੌਵੇਂ ਨੂੰ ਮਿਲਨ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਦਾ ਪੋਤਾ ਰਾਜਾ ਮਾਇਆਦੂਨੀ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਸੀਤਾਵਾਕਾ ਦੇ ਰਾਜੇ ਮਾਇਆ ਦੂਨੀ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ। ਮਟੀਆਕਲਮ (ਬੈਟੀਕੁਲਾ) ਦੇ ਕੋਲ ਇਕ ਪਿੰਡ ਕੁਰੁਕਲਮੰਡਪ ਹੈ ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਆਬਾਦ ਹੋਇਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਬਗ਼ਦਾਦ ਵਿਚ ਕੋਈ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਨਾ ਹੋਣ ਤੇ ਵੀ ਉਥੇ ਬਗ਼ਦਾਦ ਦੇ ਪੱਛਮ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਲੱਭੇ ਤੁਰਕੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਇਕ ਸਿਲਾਲੇਖ, ਜਿਸ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਅਸੀਂ ਬਗ਼ਦਾਦ ਦੀ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਉਥੇ ਜਾਣ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਪੂਰਨ ਚਿੰਨ ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੰਕਾ ਦਾ ਲਭਿਆ ਸਿਲਾਲੇਖ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਵਸਾਇਆ ਪਿੰਡ ਵੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਵਿਚਰਨ ਦੀ ਯਾਦ ਦੁਆਉਂਦੇ ਹਨ।

ਲੱਦਾਖ ਅਤੇ ਤਿਬੱਤ ਦੇ ਮੰਦਰਾਂ ਵਿਚ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਝੀਲ, ਚਮੇਲੀ ਵਾਦੀ ਆਦਿ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੇ ਤਿੱਬਤੀ ਮੰਦਰਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਵੇਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਤਿਬਤੀ ਲੋਕ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਪਦਮਸੰਭਵ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਮੰਨ ਕੇ ਆਪਣੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪੂਜਦੇ ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਯਾਦ ਨੂੰ ਤਾਜ਼ਾ ਰੱਖਣਾ ਇਸ ਗਲ ਨੂੰ ਸਿੱਧ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤਿੱਬਤ ਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦੇ ਰਹੇ ਹੋਣਗੇ। ਇਥੇ ਇਹ ਗੱਲ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਦੇਣਾ ਠੀਕ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜਿਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਗਏ ਉਥੋਂ ਦੇ ਵਸਨੀਕਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅਰਾਧਣਾ ਤੇ ਪੂਜਣਾ ਅਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਤਰਾਈ ਤੇ ਨਾਨਕ ਮਤੇ ਦੇ ਅਸਲ ਵਸਨੀਕ ਧਾਰੂ ਲੋਕ ਹੁਣ ਤਕ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਦੀ ਧੂਣੀ ਵਾਗ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਧੂਣੀ ਨੂੰ ਮਹਾਨਤਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਧੂਣੀ ਦੀ ਰਾਖ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਰਾਕ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਸੂਬੀ, ਜੋ ਖੁਲੇ ਵਾਲ ਰਖਦੇ ਹਨ ਤੇ ਗਲਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਲਟਕਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਨਾਮ ਲੇਵਾ ਦਸਦੇ ਹਨ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਹੀ ਰਵਾਹਿਤਾਂ ਨਾਲ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੇਕਰ ਤਿੱਬਤੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਪਦਮਸੰਭਵ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਮੰਨ ਕੇ ਪੂਜਦੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਕੋਈ ਹੈਰਾਨੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਲੰਕਾ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਸਿੱਧ ਨਾਥ, ਉਲਗ ਗੁਰੂ ਕਰਕੇ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਯਾਦਗਾਰੀ ਨਿਸ਼ਾਨ ਗੁਰ ਜੀ ਦੀਆਂ ਰਵਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰਜੀਤ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਜੀਵਨੀ ਉਲੀਕਣ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਸਥਾਨ ਹੈ।

(ੲ) ਸਫ਼ਰ ਦੇ ਸਾਧਨ ਅਤੇ ਯਾਤਰਾ ਜਾਂ ਤਜਾਰਤ ਦੇ ਰਸਤੇ :– ਸਮੇਂ ਦੇ ਯਾਤਰਾ ਜਾਂ ਵਪਾਰਕ ਰਾਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਉਦਾਸੀਆਂ ਦੀ ਤਰਤੀਬ ਦਸਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਹੜੀ ਸਾਖੀ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ ਕਿਹੜੀ ਪਿਛੋਂ ਹੋਈ ਹੋਵੇਗੀ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਜਿੱਥੇ ਤਲਵੰਡੀ ਤੋਂ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਜਾਂ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਤੋਂ ਬਟਾਲੇ ਜਾਣ ਵਾਸਤੇ ਭਾਵੇਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਪਿੰਡੋ ਪਿੰਡ ਗਏ ਹੋਣ ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਚਾਲੂ ਰਸਤਿਆਂ ਤੇ ਅਤੇ ਪਰਚਲਤ ਸਾਧਨਾ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਉਹ ਸਫ਼ਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਅਯੁਧਿਆ ਜਾਣ ਵਾਸਤੇ ਜੇ ਕਰ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਯਾਤਰੂ ਬੇੜੀਆਂ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਘੱਗਰ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰ ਬੇੜੀ ਤੇ ਹੀ ਗਏ ਹੋਣਗੇ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਕਈ ਦਰਿਆ ਸਦੀਵ ਕਾਲ ਤੋਂ ਆਵਾਜਾਈ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁਖ ਸਾਧਨ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਸੋਲ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਵੀ ਉਹ ਪ੍ਰਮੁਖ ਸਾਧਨ ਸਨ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਯਾਦਗਾਰੀ ਗੁਰਦਾਵਰੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਦੀਆਂ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬੇੜੀ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਚਲ ਸਕਦੀ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨਿਜ਼ਾਮਾਬਾਦ (ਜ਼ਿਲਾ ਅਜ਼ਮਗੜ ਯੂ. ਪੀ.) ਟਾਨਸ ਨਦੀਂ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਹੈ, ਬੜੋਚ (ਗੁਜਰਾਤ) ਨਰਬਦਾ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਹੈ, ਤੇ ਬਨਾਰਸ ਗੰਗਾ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਵਸਾਇਆ ਨਗਰ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵੀ ਰਾਵੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਹੈ ਤੇ ਲਖਪਤ ਕੱਛ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਬੰਦਰਗਾਹ ਸਿੰਧ ਦਰਿਆ ਦੀ ਸਾਖ਼ ਕੋਰੀ ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬੇੜੀ ਤੇ ਸਫ਼ਰ ਕਰਨ ਦੀ ਰਵਾਇਤ ਉੱਚ ਸਹੀਫ਼ (ਪੁਰਾਣੀ ਰਿਆਸਤ ਬਹਾਵਲਪੁਰ) ਵਿਚ ਖ਼ਾਨਗਾਹ ਦੇ ਤਬੱਕਰਾਂ ਵਿਚ ਪਈ ਇਕ ਛੋਟੀ ਜਹੀ ਬੇੜੀ ਨਾਲ ਹੁਣ ਤਕ ਸੰਬੰਧਤ ਹੈ।

ਸੋਲ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਪਰਚੱਲਤ ਰਸਤੇ ਕਿਸੇ ਹੱਦ ਤਕ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀਆਂ ਉਦਾਸੀਆਂ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਹਾੜਾ ਵਿਚ ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਪੁਰਾਣ ਰਸਤਿਆਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਿਆਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰਿਦੁਆਰ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤੋਂ ਗਰਮੀਆਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਯਾਤਰੂ ਕੇਦਾਰ ਨਾਥ, ਬਦਰੀ ਨਾਥ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਅੰਤਧਾਰਾ ਦੱਰੇ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਕੇ ਲੇਪੂ ਲੇਖ ਦੱਰੇ ਰਾਹੀਂ ਤਰਾਈ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਪੁਜਦੇ ਹਨ। ਭਾਰਤੀ ਸਾਧੂਆਂ ਦਾ ਇਹ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣਾ ਰਸਤਾ ਸੀ। ਜੇਕਰ ਇਸ ਰਸਤੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਯਾਦਗਾਰੀ ਨਿਸ਼ਾਨਾਂ ਦਾ ਅਧਿਅਨ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲਗੇਗਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਇਸੇ ਰਸਤੇ ਤੇ ਚਲਦੇ ਹੋਏ ਨਾਨਕ ਮਤੇ ਪੁੱਜੇ ਸਨ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਹਰਿਦੁਆਰ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਨਾਨਕ ਮਤਾ ਦੋਹਾਂ ਥਾਵਾਂ ਉਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਿਰੀ ਨਗਰ (ਪੌੜੀ) ਟੀਰੀ ਗੜਵਾਲ, ਕੋਟ ਦੁਆਰ, ਇਸੇ ਰਸਤੇ ਤੇ ਹਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦਵਾਰੇ[1] ਹਨ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਵਿਚਰਨ ਦੀ ਯਾਦ ਦੁਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਢਾਕੇ ਤੋਂ ਕਾਮਰੁਪ ਜਾਣ ਦਾ ਰਾਹ ਬ੍ਰਹਮ ਪੁੱਤਰ ਦਰਿਆ ਰਾਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਹੀ ਮਾਰਗ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਾਮਰੂਪ ਜਾਣ ਦਾ ਪਰਚੱਲਤ ਸੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਹੀ ਕਾਰਣ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਅਸਥਾਨ ਬ੍ਰਹਮਪੁੱਤਰ ਦਰਿਆ ਤੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਧੁਬਰੀ, ਗੋਹਾਟੀ (ਕਾਮਰੂਪ) ਆਦਿ[1]। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ

---

1. ਵਿਸਥਾਰ ਲਈ ਵੇਖੋ ਨਾਨਕ-ਮਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸਾਖੀ

ਮੱਕੇ ਅਤੇ ਮਦੀਨੇ ਜਾਣ ਦੇ ਰਸਤੇ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਤੋਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਮੱਕਾ ਪਹਿਲੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਗ਼ਦਾਦ ਪਿਛੋਂ ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਸਮੁੰਦਰੀ ਰਸਤੇ ਮੱਕੇ ਪੁਜੇ। ਪੁਰੀ ਜਾਣ ਲਈ ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਰਾਹੀ ਕਦੀ ਵੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਇਥੇ ਤੂਫ਼ਾਨ ਆਉਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਜਹਾਜ਼ਰਾਹਨੀ ਕਠਨ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਬੰਗਾਲ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਪੁਰੀ ਜਾਣ ਲਈ ਖ਼ੁਸ਼ਕੀ ਦਾ ਰਾਹ ਪਰਚਲਤ ਸੀ। ਜਗਨਨਾਥ ਪੁਰੀ ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਯਾਤਰੂਆਂ ਦਾ ਰਾਹ ਸੀ ਅਤੇ ਦੱਖਣ ਦੇ ਸਭ ਧਾਰਮਕ ਅਸਥਾਨ ਕਾਂਚੀਪੁਰਮ, ਤ੍ਰਿਵਨਮਲਾਏ ਅਤੇ ਤ੍ਰਿਚਨਾਪਲੀ ਆਦਿ ਇਸੇ ਰਾਹ ਤੇ ਸਨ। ਦੱਖਣ ਤੋਂ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਆਉਣ ਦਾ ਰਾਹ ਵੀ ਬਿਦਰ, (ਮੈਸੂਰ ਰਾਜ) ਨਾਂਦੇੜ (ਮਹਾਂਰਾਸ਼ਟ੍ਰ) ਬੜੋਚ (ਗੁਜਰਾਤ) ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਉੱਤਰ ਵਲ ਆਉਂਦਾ ਸੀ[2]। ਮੱਕੇ ਤੋਂ ਬਗ਼ਦਾਦ ਵੱਲ ਆਉਣ ਵਾਸਤੇ ਹਾਜੀਆਂ ਦੇ ਰਸਤਿਆਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਿਆਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਜੀਆਂ ਵਾਸ;ਤੇ ਖ਼ਲੀਫ਼ਾ ਹਾਰੂੰਅਲ-ਰਸ਼ੀਦ ਦੀ ਬੇਗ਼ਮ ਜ਼ਬੈਦਾ ਨੇ ਮਦੀਨੇ ਤੋਂ ਇਕ ਸਿੱਧਾ ਰਾਹ ਬਗ਼ਦਾਦ ਨੂੰ ਬਣਵਾਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਰਾਹ ਦਸਵੀਂ ਸਦੀ ਈਸਵੀ ਤੋਂ ਹੁਣ ਤਕ ਚਲਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਾਜੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਰਸਤਾ ਬਹੁਤ ਜਚਦਾ ਸੀ। ਸੋ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਹੋਰਨਾਂ ਹਾਜੀਆਂ ਵਾਂਗ ਇਸ ਤੇ ਹੀ ਤੇਸਰ ਬਗ਼ਦਾਦ ਗਏ ਹੋਣਗੇ।[3]

ਬਗ਼ਦਾਦ ਤੋਂ ਕਾਬਲ ਆਉਣ ਦਾ ਰਸਤਾ ਉੱਤਰੀ ਈਰਾਨ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਉੱਤਰੀ ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਤਕ ਪੁਜਦਾ ਸੀ[4]। ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹਾਂ ਤੇ ਕਾਫ਼ਲੇ ਆਮ ਆਉਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਭਾਵੇਂ ਮੁਗਲਾਂ ਦੀ ਹਲ ਚਲ ਕਰ ਕੇ ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਲੋਧੀਆਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਪਾਰ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਾਬਲ ਤੋਂ ਪਿਸ਼ਾਵਰ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਰਾਹ ਪਰਚੱਲਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਰਾਹ ਅਬੁਲ ਫ਼ਜ਼ਲ ਕਰਤਾ ਆਈਨ-ਇ-ਅਕਬਰੀ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਅਕਬਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਪਰਚਲਤ ਹੋਇਆ। ਪਹਿਲਾਂ ਪਿਸ਼ਵਾਰ ਆਉਣ ਵਾਸਤੇ ਪਾਰਾਚਿਨਾਰ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚੋਂ ਹੋ ਕੇ ਬਨੂੰ ਕੁਹਾਟ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਪਿਸ਼ਾਵਰ ਆ ਸਕੀਦਾ ਸੀ[5]। ਇਹੀ ਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਾਚਿਨਾਰ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਰਾਹਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪਰੰਪਰਾ ਦੇ ਪੜਚੋਲ ਲਈ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਥਿਤੱਾਵਲੀ :- ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਸੰਬੰਧੀ ਤਾਰੀਖਾਂ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪਰੰਪਰਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਦੇਂਦੀ। ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਦੋ ਹੀ ਤਾਰੀਖਾਂ ਹਨ ਇਕ ਜਨਮ ਦੀ ਦੂਜੀ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਦੀ ਦੋਹਾਂ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਜਨਮ ਤਾਰੀਖ਼ ਵਿਸਾਖ ਸੁਦੀ ਤਿੰਨ ਸੰਮਤ 1526 ਬਿਕਰਮੀ ਹੈ। ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਵੀ ਜਨਮ ਤਾਰੀਖ ਇਹੋ ਹੈ। ਸਵਾਏ ਬਾਲੇ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੇ ਬਾਕੀ ਸਭ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜਨਮ ਵਿਸਾਖ ਦਾ ਹੀ ਮੰਨਦੀਆਂ ਹਨ ਸੋ ਅਸਾਂ ਵਿਸਾਖ ਹੀ ਠੀਕ

---

1. ਵਿਸਥਾਰ ਲਈ ਵੇਖ ਕਾਮਰੂਪ ਜਾਣੀ ਦੀ ਸਾਖੀ ਅਤੇ ਰਾਖਸੁ ਤਾਰਨ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ
2. ਵੇਖੋ 'ਜਗਨਨਾਥ ਪੁਰੀ' ਅਤੇ ਕਾਂਚੀਪੁਰਮ ਵਿਚ ਇਕ 'ਜੈਨੀ ਨਾਲ ਮੇਲ' ਦੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ।
3. ਵੇਖੋ ਸਾਖੀ ਬਗ਼ਦਾਦ ਜਾਣ ਦੀ
4. ਵੇਖੋ ਮਸ਼ਹਦ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ
5. ਵੇਖੋ ਪਿਸ਼ਾਵਰ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ

ਮੰਨਿਆ ਹੈ[1]। ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਲਈ ਵੇਖੋ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਦਾ ਲਿਖਿਆ 'ਕੱਤਕ ਕਿ ਵਿਸਾਖ। ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਦੀ ਤਾਰੀਖ਼ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਅਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਕਿਤ ਹੈ :-

ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ-ਸੰਮਤ 1595 ਅੱਸੂ ਸੁਦੀ 10

ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ-ਸੰਮਤ 1596 ਅੱਸੂ ਸੁਦੀ 10

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਸੰਮਤ 1596 ਅੱਸੂ ਸੁਦੀ 10 ਠੀਕ ਹੈ। ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਸੰਮਤ 1595 ਬਿਕਰਮੀ ਹੈ ਜੋ 'ਗਤ' ਸੰਮਤ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਭਾਈ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਬਿਕਰਮੀ ਸੰਮਤ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ 'ਗਤ' ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ[2]। ਇਸ ਲਈ ਬਿਕਰਮੀ ਸੰਮਤ 1595 ਗਤ ਹੈ ਤੇ ਇਸਦਾ ਵਰਤਮਾਨ ਸੰਮਤ 1596 ਹੀ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਇਉਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਲਾਹਿਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੇ ਕਰਤਾ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਨਮ ਦਾ ਸੰਮਤ ਵਰਤਮਾਨ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਦੀ ਗਤ।

ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦਾ ਸੱਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਖਰੜਾ ਜੋ ਅਸਾਂ ਅੰਤਕਾ ਦੇ ਵਿਚ ਛਾਪ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਦੀਆਂ ਤਾਰੀਖਾਂ ਬਹੁਤ ਭੁਲੇਖਾ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ। ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦਾ 1582 ਬਿਕਰਮੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਜਾਣਾ ਗਲਤ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ 1582 ਭਾਵ 1525 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੀਆਂ ਤਾਰੀਖਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨ :-

1469 ਈ: = 1526 ਬਿਕਰਮੀ = ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜਨਮ (ਅੰਤਕਾ ਪੰਨਾ 223)

1487 ਈ: = 1544 ਬਿਕਰਮੀ = ਨਾਨਕੀ ਦਾ ਵਿਆਹ (ਜਾਂ ਨਾਨਕ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਅਠਾਰਾਂ ਦਾ ਹੋਇਆ) (ਅੰਤਕਾ 228)

1487 ਈ: = 1544 ਬਿਕਰਮੀ ਵਿਚ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਜਾਣਾ (ਅੰਤਕਾ 230)

1483 ਈ: = 1540 ਬਿਕਰਮੀ ਮੋਦੀ-ਖਾਨੇ ਦੀ ਨੌਕਰੀ (ਅੰਤਕਾ 231)

1486 ਈ: = 1543 ਬਿਕਰਮੀ ਮੋਦੀ-ਖਾਨੇ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਦੇਣਾ (ਅੰਤਕਾ 233)

1487 ਈ: = 1544 ਬਿਕਰਮੀ ਕੁੜਮਾਈ (ਅੰਤਕਾ 234)

1488 ਈ: = 1545 ਬਿਕਰਮੀ ਵਿਆਹ (ਅੰਤਕਾ 237)

1496 ਈ: = 1553 ਬਿਕਰਮੀ ਉਦਾਸੀਆਂ ਦਾ ਅਰੰਭ (ਅੰਤਕਾ 256)

ਸਰਸਰੀ ਤੌਰ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਾਰੀਖਾਂ ਨੂੰ ਵਾਚਿਆ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖਾਰੀ ਨੂੰ ਟਪਲਾ ਲੱਗਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ 1544 ਭਾਵ 1487 ਬਿਕਰਮੀ ਵਿਚ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਜਾਣਾ ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਪਹਿਲਾਂ ਮੋਦੀ-ਖਾਨੇ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਮਿਤੀ 1540 ਬਿਕਰਮੀ = 1483 ਈਸਵੀ ਹੋਣਾ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੰਭਵ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 1582 ਬਿਕਰਮੀ ਭਾਵ 1525 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੋਤੀ ਜੋਤ

1. ਗੁਰਪੁਰਬ ਨਿਰਣਯ ਕਰਮ ਸਿੰਘ, ਪਟਿਆਲਾ 19(2) ਪੰਨਾ 44

2. ਗੁਰਪੁਰਪ ਨਿਰਣਯ; ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਪੰਨਾ 39-40

ਨਹੀਂ ਸਨ ਸਮਾਇ ਜਨਮ ਸਾਖੀ, ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਜਾਣਾ। ਇਹ ਹੀ ਗੱਲ 1543 ਬਿਕਰਮੀ ਵਿਚ ਲੇਖਾ ਦੇਣ ਦੀ, ਜਾਂ ਬੀਬੀ ਨਾਨਕੀ ਦੇ ਵਿਆਹ ਦੀ ਤਾਰੀਖ਼, ਭਾਵ 1544 ਬਿਕਰਮੀ (1487 ਈਸਵੀ) ਗ਼ਲਤ ਹੈ ਤੇ ਜਾਂ ਮੋਦੀ-ਖਾਨੇ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਲੇਖਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਤਾਰੀਖ਼ਾਂ ਗ਼ਲਤ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਉਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਤਾਰੀਖਾਂ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਗ਼ਲਤ ਤਾਰੀਖਾਂ ਨੇ ਸਹੀ ਤਾਰੀਖਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ੱਕੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੀ ਥਿੱਤਾਵਾਲੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਤਰਾਂ ਦੇ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ਸੰਪਾਦਨ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆਂ ਉਸ ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਅੰਤਕਾ ਵਿਚ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ :-

1469 ਈਸਵੀ = 1526 ਬਿਕਰਮੀ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨਾ
1476 ਈਸਵੀ = 1533 ਬਿਕਰਮੀ ਪਾਂਧੇ ਪਾਸ ਪੜ੍ਹਨਾ
1477 ਈਸਵੀ = 1534 ਬਿਕਰਮੀ ਮੁੱਲਾਂ ਪਾਸ ਪੜ੍ਹਨਾ
1478 ਈਸਵੀ = 1535 ਬਿਕਰਮੀ ਜੰਞੂ ਸੰਸਕਾਰ
1484 ਈਸਵੀ = 1541-42 ਬਿਕਰਮੀ ਵਿਆਹ
1496-97 ਈਸਵੀ = 1553-54 ਬਿਕਰਮੀ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਦਾ ਜਨਮ
1504 ਈਸਵੀ = 1561 ਬਿਕਰਮੀ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਜਾਣਾ

ਇਸ ਥਿੱਤਾਵਲੀ ਵਿਚ ਕਿਧਰੇ ਸਵੈ-ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਲਈ ਕਈ ਲਿਖਾਰੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਾਰੀਖਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਾਰੀਖਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸ ਅਧਾਰ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਸੰਕੇਤਾਂ ਤੋਂ ਕੁਝ ਕੁ ਤਾਰੀਖਾਂ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਭ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਮੰਨਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਮੋਦੀ-ਖਾਨੇ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਕੀਤੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੌਲਤ ਖ਼ਾਂ ਲੋਧੀ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਲੋਧੀ ਨੂੰ ਸਿਕੰਦਰ ਲੋਧੀ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਦਾਸੀਆਂ ਦੇ ਅਰੰਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਈਂ-ਪਰਵੇਸ਼ ਵੇਲੇ ਅਤੇ ਕਾਜ਼ੀ ਚਰਚਾ ਵੇਲੇ ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਲੋਧੀ ਸੁਲਤਾਲਪੁਰ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਤਾਰੀਖ਼-ਇ-ਸ਼ਾਹੀ ਦਾ ਕਰਤਾ ਅਹਿਮਦ ਯਦਗਰ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਬਾਬਰ ਨੇ 1524 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਲਿਆ ਤਾਂ ਇਬਰਾਹੀਮ ਲੋਧੀ ਨੇ ਇਕ ਚਿੱਠੀ ਦੌਲਤ ਖ਼ਾਂ ਲੋਧੀ ਨੂੰ ਲਿਖੀ ਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਵੀਹ ਸਾਲ ਹੋਏ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਨਾਜ਼ਮ ਬਣਾਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਤੁਸਾਂ ਪੰਜਾਬ ਮੁਗਲਾਂ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੌਲਤ ਖ਼ਾਂ ਲੋਧੀ 1504 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਨਾਜ਼ਮ ਬਣਿਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਵਈਂ-ਪਰਵੇਸ਼ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਅਤੇ ਕਾਜ਼ੀ ਚਰਚਾ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀੀ ਜਾਂ ਤਾਂ 1504 ਈਸਵੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਈ ਜਾਂ 1504 ਈਸਵੀ ਵਿਚ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਉਦਾਸੀਆਂ ਦਾ ਅਰੰਭ 1504 ਈਸਵੀ ਤੋਂ ਇਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਇਕ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਅੰਕਿਤ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਹਿਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਸਨ ਅਤੇ ਵਿਸਾਖੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਹਰਦੁਆਰ। ਪਜੰਾਬ ਵਲੋਂ ਹਰਦੁਆਰ। ਪੰਜਾਬ ਲਵੋਂ ਹਰਦੁਆਰ ਜਾਣ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਰਾਹ ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਸਨ ਅਤੇ ਵਿਸਾਖੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਹਰਦੁਆਰ। ਪੰਜਾਬ ਵਲੋਂ ਹਰਦੁਆਰ ਜਾਣ

ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਰਾਹ ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਉਹ ਹੀ ਰਾਹ ਹੈ ਜਿਸ ਤੇ ਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ ਜੀ ਗੰਗਾ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦਾ ਵਰਣਨ ਤੁਖਾਰੀ ਰਾਗ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ।[1] ਸੋ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਹਿਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਦੇ ਮੇਲੇ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਿਸਾਖੀ ਨੂੰ ਹਰਿਦੁਆਰ ਪੁਜ ਗਏ। ਪਹਾੜੀ ਸਫ਼ਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਹਰਿਦੁਆਰ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਗਰਮੀਆਂ ਦੇ ਮੌਸਮ ਵਿਚ ਹੀ ਜਾ ਸਕੀਦਾ ਹੈ ਸੋ ਵਿਸਾਖੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਹਰਿਦੁਆਰ ਹੋਣਾ ਮਹੱਤਵ ਪੂਰਣ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਕਰ ਅਸੀਂ ਸੋਲ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦਹਾਕੇ ਦੇ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਹਿਣ ਅਤੇ ਵਿਸਾਖੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨਾ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਅਤੇ ਹਰਿਦੁਆਰ ਜਾਣੀ ਦੀਆਂ ਤਾਰੀਖਾਂ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਹਿਣ ਅਤੇ ਵਿਸਾਖੀ ਦੀਆਂ ਤਾਰੀਖ਼ਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨ :-

ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਹਿਨ ਦੀਆਂ ਤਾਰੀਖ਼ਾਂ	**ਵਿਸਾਖੀ ਦੀਆਂ ਤਾਰੀਖ਼ਾਂ**
ਮਈ 27, 1500	ਮਾਰਚ 27, 1500
ਅਕਤੂਬਰ 12, 1501	ਮਾਰਚ 27, 1501
ਅਪਰੈਲ 7, 1502	ਮਾਰਚ 28, 1502
ਮਾਰਚ 27, 1503	ਮਾਰਚ 28, 1503
ਸਤੰਬਰ 20, 1503	ਮਾਰਚ 27, 1504
ਜਨਵਰੀ 4, 1506	ਮਾਰਚ 28, 1506
ਜੁਲਾਈ 20, 1506	
ਜਨਵਰੀ 13, 1507	ਮਾਰਚ 28, 1507
ਜੁਲਾਈ 10, 1507	
	ਮਾਰਚ 27, 1503
ਨਵੰਬਰ 12, 1509	ਮਾਰਚ 27, 1509
ਮਈ 7, 1510[2]	ਮਾਰਚ 28, 1510[3]

ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਅਤੇ ਹਰਿਦੁਆਰ ਵਿਚਕਾਰ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਪੈਦਲ ਰਸਤਾ ਇਕ ਸੌ ਮੀਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ। ਰਸਤਿਆਂ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਦਸ ਆਏ ਹਾਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਸਿੱਧੇ ਹੀ ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਤੋਂ ਹਰਿਦੁਆਰ ਆਏ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਿਛੋਂ ਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤਾ। ਸੌ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਨਾਲ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਇਕ ਜਾਂ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਉਥੇ ਪੈਦਲ ਪਹੁੰਚ ਜਾਈਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਗੱਲ ਮੁਖ ਰਖ ਕੇ ਜੇ ਕਰ ਉਤੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਾਰਨੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰੀਏ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲਗੇਗਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ 24 ਜਨਰੀ 1506 ਨੂੰ ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਹਿਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਅਗੇ 28 ਮਾਰਚ 1506 ਨੂੰ ਹਰਦੁਆਰ ਪਹੁੰਚਣਾ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਉਹ 1504 ਈਸਵੀ ਦੇ ਅਖ਼ੀਰ ਵਿਚ ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰੋਂ ਚਲੇ ਹੋਣਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਕਈ ਥਾਵਾਂ ਜਿਵੇਂ ਸਯੱਦਪੁਰ (ਏਮਨਾਬਾਦ), ਤੁਲੰਬਾ, ਮਖ਼ਦੂਮਪੁਰ, ਜ਼ਿਲਾ ਮੁਲਤਾਨ ਪਾਕਪਟਨ (ਜ਼ਿਲਾ ਮਿੰਟਗੁਮਰੀ) ਤੇ ਠਹਿਰਦੇ ਆਏ ਸਨ। ਰਸਤਿਆਂ ਅਤੇ ਤਾਰੀਖ਼ਾਂ ਦੇ

---

1. ਤੁਖਾਰੀ ਮਹਲਾ ੪, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਪੰਨਾ 1116-17
2. Indian Ephemeris Swami, Kannupillay,
   ਇੰਡੀਅਨ ਇਫ਼ੇਮਰੀਜ਼, ਸਵਾਮੀ ਕਨੂਪਿਲੇ।
3. ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਜੰਤਰੀ, ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ (ਉਰਦੂ), ਸਿੱਖ ਹਿਸਟਰੀ ਸੋਸਾਇਟੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।

ਮਿਲਵੇਂ ਅਧਿਐਨ ਨੂੰ ਸਾਨੂੰ ਕੁਰੁਕਸ਼ੇਤਰ ਤੋਂ ਸਿੱਧਾ ਹਰਿਦੁਆਰ ਜਾਣਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 1504 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਉਦਾਸੀ ਦਾ ਅਰੰਭ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਉਦਾਸੀ ਬਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਮੁੱਕੀ। ਇਹ ਉਦਾਸੀ ਪੂਰਬ ਅਤੇ ਦੱਖਣ ਦੀ ਸੀ। ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਲਕ ਸਾਹਿਬ ਬਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਪਿਛੋਂ ਤਲਵੰਡੀ ਆਏ ਅਤੇ ਪੂਰਬ ਅਤੇ ਦੱਖਣ ਦੀ ਸਾਰੀ ਯਾਤਰਾ ਲਈ ਇਹ ਅਰਸਾ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

ਉੱਤਰ ਦਿਸ਼ਾ ਦਾ ਸਫ਼ਰ ਅਤੇ ਮੱਕੇ ਮਦੀਨੇ ਆਦਿ ਦੇ ਸਫ਼ਰਾਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਛੇ ਕੁ ਸਾਲ ਖ਼ਰਚ ਹੋਏ ਤੇ ਫੇਰ 1521 ਜਾਂ 1522 ਈਸਵੀ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਵਾਪਸ ਆਏ। 1520 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਬਾਬਰ ਨੇ ਸੱਯਦਪੁਰ ਨੂੰ ਉਜਾੜਿਆ। ਇਸੇ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਸੱਯਦਪੁਰ ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਗਏ ਤਾਂ ਸੱਯਦਪੁਰ ਦੇ ਉਜਾੜੇ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ। ਯਕੀਨ ਤੌਰ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ 1521 ਜਾਂ 1522 ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੀ ਸਨ।

ਅਸਾਂ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਕੁ ਤਾਰੀਖ਼ਾਂ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਸਾਰੇ ਅਧਿਐਨ ਵਿਚ ਅੰਤਮ ਸਚਾਈ ਦਾ ਦਾਹਵਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਇਹ ਦਸ ਦੇਣਾ ਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸੰਬੰਧੀ ਤਾਰੀਖ਼ਾਂ ਦਾ ਨਿਰਨਾ ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਫ਼ੈਸਰ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਕੁ ਤਾਰੀਖ਼ਾਂ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੀਆਂ ਅਪਣਾਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਆਪਣੇ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਨਾਲ ਲਿਖ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਪਰ ਇਹ ਤਾਰੀਖ਼ਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਸ ਅਧਾਰ ਤੇ ਠੀਕ ਮੰਨੀਆਂ ਹਨ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ। ਪ੍ਰੋਫ਼ੈਸਰ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਅਸਥਾਨਾਂ ਦੇ ਮੇਲਿਆਂ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਕਰ ਕੇ, ਕੁਝ ਤਾਰੀਖਾਂ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਿਚੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅਤੇ ਕੁਝ ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਤਾਰੀਖ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਰੱਖ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹਰ ਥਾਂ ਜਾਣ ਦੇ ਦਿਨ ਵਾਰ ਕੱਢੇ ਹਨ। ਕੇਵਲ ਮੇਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਥਿਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਫ਼ਰਾਂ ਦੇ ਦਿਨ ਲਭਣਾ ਵਿਗਿਆਨਕ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ। ਸਫ਼ਰ ਦੇ ਰਾਹ, ਸਫ਼ਰ ਦੇ ਸਾਧਨ, ਫ਼ਾਸਲਾ, ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਸੰਕੇਤ, ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਘਟਨਾਵਾਂ ਆਦਿ ਸਭ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖ ਕੇ ਹੀ ਕੁਝ ਤਾਰੀਖ਼ਾਂ ਦਾ ਠੀਕ ਨਿਰਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪਰੰਪਰਾ ਦੀ ਯੋਜਨਾ 1966 ਵਿਚ ਅਰੰਭ ਹੋਈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪੁਰਾਤਨ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦਵਾਰਿਆਂ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਤਰਾਂ ਦੇ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ਨਾਨਕ ਮਤੇ (ਯੂ.ਪੀ.) ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਰਾਮੇਸ਼ਵਰਮ (ਮਦਰਾਸ) ਅਤੇ ਲੰਕਾ ਤਕ ਸਫ਼ਰ ਕਰ ਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਸੰਬੰਧੀ ਪਰੱਚਲਤ ਰਵਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਆਈਆਂ ਰਵਾਇਤਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਕੇ ਪੁਰਾਣੇ ਰਾਹਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਹਰ ਗੱਲ ਨੂੰ ਫੁਟ ਨੋਟਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸੰਬੰਧੀ ਸਮਕਾਲੀ ਲਿਖਤੀ ਮਸਾਲਾ ਨਾ ਮਿਲਣ ਕਰ ਕੇ ਕਈਆਂ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਅਨੁਮਾਨ ਲਾਉਣਾ ਪਿਆ ਹੈ ਸੋ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਗੱਲ ਸਮੇਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਅਨੁਸਾਰ ਵੇਖ ਕੇ ਸਿੱਟੇ ਕਢੇ ਜਾਣ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਈਆਂ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਕੱਢੇ ਗਏ ਸਿੱਟੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਜਚਦੇ ਹੋਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਨਿਮਰਤਾ ਸਹਿਤ ਯਾਚਨਾ ਹੈ ਕਿ ਸਚਾਈ ਦੇ ਅੰਤ ਤਕ ਪਹੁਚਣ ਦਾ ਕੋਈ ਦਾਹਵਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਤਿਹਾਸਕ ਪੱਖ ਤੋਂ ਸਚਾਈ ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਦਾ ਇਕ ਯਤਨ ਹੈ। ਭੁਲੇਖਾ ਵੀ ਲਗ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ :-

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰ ਯੋਗ ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨਾਰੰਗ ਨੇ ਇਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਯੋਜਨਾ ਵਿਚ

ਅਰੰਭ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅਖ਼ੀਰ ਤਕ ਦਿਲਚਸਪੀ ਲਈ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਗੁਰਦਵਾਰਿਆਂ ਦੀ ਭਾਲ ਲਈ ਦੂਰ ਦੂਰ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਖੋਜ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ। ਡਾਕਟਰ ਫ਼ੌਜਾ ਸਿੰਘ ਹੈਡ ਆਫ਼ ਹਿਸਟਰੀ ਡੀਪਾਰਟਮੈਂਟ ਅਤੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਪੰਜਾਬ ਇਤਿਹਾਸ ਅਧਿਐਨ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਇਸ ਰਚਨਾ ਦਾ ਇਕ ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਿਆ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕੀਮਤੀ ਸੁਝਾ ਦਿਤੇ ਹਨ। ਗੁੰਝਲਾਂ ਦੇ ਸੁਲਝਾਣ ਲਈ ਅਗਵਾਈ ਅਤੇ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਔਕੜ ਵਿਚ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਡਾਕਟਰ ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਮੈਂ ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਕਈਆ ਪੱਖਾਂ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਗਵਾਈ ਲਈ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਦਿਲੋਂ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ।

ਡਾਕਟਰ ਡਬਲਯੂ : ਐਸ: ਕਰਨਾ ਰਤਨਾ, ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਆਰਕੇਆਲੋਜੀ ਸਿਲੋਨ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਥਾਂ ਥਾਂ ਸਿਲੋਨ ਵਿਚ ਫਿਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਪਿਆਰੇ ਲਾਲ ਕੂਪਰ ਦਿੱਲੀ ਨੇ 1658 ਈਸਵੀ ਦਾ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਨੂੰ ਫੋਟੋ ਕਾਪੀ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ। ਕਰਨਲ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗੁਲੇਰੀਆ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ, ਸਰਦਾਰ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਰਾਮੇਸ਼ਵਰਮ (ਮਦਰਾਸ), ਸੰਤ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਬਿਦਰ (ਮੈਸੂਰ), ਗਿਆਨੀ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ, ਮੈਨੇਜਰ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਨਾਨਕ ਮਤਾ (ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼), ਸੰਤ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ (ਬਿਹਾਰ) ਮੈਨੇਜਰ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ, ਨਾਦੇੜ (ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ) ਸਰਦਾਰ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਚਾਵਲਾ ਖੰਡਵਾ (ਮੱਧਿਆ ਪ੍ਰਦੇਸ਼), ਸ੍ਰੀ ਸ਼ੰਭੂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਹਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਡੇਸਾਈ, ਜੂਨਾਗੜ (ਸੁਰਾਸ਼ਟਰ ਗੁਜਰਾਤ), ਸ੍ਰੀ ਡੀ. ਕੇ ਵਿਦਿਆ, ਕਿਉਰੇਟਰ ਭੁਜ (ਕੱਛ ਗੁਜਰਾਤ) ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ, ਲਖਪਤ ਸਾਮਜੀ ਮਾਓ ਜੀ ਸਰਪੰਚ ਲਖਪਤ (ਕੱਛ ਗੁਜਰਾਤ), ਸ੍ਰੀ ਬਚੂ ਭਾਈ ਇਨਾਮਦਾਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਬੜੋਚ (ਗੁਜਰਾਤ), ਸਵਾਮੀ ਪੰਚਾ ਨੰਦ (ਕੋਟ ਬਾਬਾ ਦਇਆ ਰਾਮ) ਅਲਾਹਬਾਦ, (ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼) ਭਾਈ ਕਲਿਆਨ ਸਿੰਘ ਬਨਾਰਸ (ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼) ਸੰਤ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਕਮਾਲੀਆ ਵਾਲੇ ਪਟਿਆਲਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਸਜਣਾਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਦਾ ਮੈਂ ਦਿਲੋਂ ਰਿਣੀ ਹਾਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦੇਸ਼ ਪਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕਈ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਯੋਜਨਾ ਵਿਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਲੈ ਕੇ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਡਾਕਟਰ ਮਹਿੰਦਰ ਪਾਲ ਕੋਹਲੀ ਅਤੇ ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਅਵਾਰਾ ਨੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪਰੰਪਰਾ ਨੂੰ ਭਾਸ਼ਾਈ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਨ ਤੋਂ ਪੜਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕਈ ਚੰਗੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿਤੇ ਹਨ। ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪਰੂਫ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਵਿਚ ਵੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ।

ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ

ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨਾ

ਪੁਰਾਤਨ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਦੱਖਣ ਪੱਛਮ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ 34 ਮੀਲ ਤੇ ਭੱਟੀਆਂ ਦੇ ਤਪੇ ਵਿਚ ਇਕ ਪਿੰਡ ਤਲਵੰਡੀ ਰਾਏ ਭੋਇ[1] ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਜਕਲ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਦੇ ਮਾਤਾ ਤ੍ਰਿਪਤਾ[2] ਜੀ ਦੇ ਘਰ 1526 ਬਿਕਰਮੀ ਵਿਸਾਖ ਸੁਦੀ ਤਿੰਨ[3] (15 ਅਪ੍ਰੈਲ 1469 ਈਸਵੀ) ਰਾਤ ਦੇ ਇਕ ਵਜੇ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਿਆ। ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਜਾਤ ਦੇ ਬੇਦੀ ਖੱਤਰੀ ਤੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਪਟਵਾਰੀ ਸਨ[4]। ਜਨਮ ਸਮੇਂ ਬਾਲਕ ਨਾਨਕ ਨੇ ਹੋਰਨਾਂ ਬਾਲਕਾਂ ਵਾਂਗੂ ''ਊਆਂ ਊਆਂ' ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸਗੋਂ ''ਤੇਰੋ ਨਾਉਂ ਤੇਰੇ ਨਾਉਂ'' ਦਾ ਉਚਾਰਣ ਕੀਤਾ[5]। ਜਨਮ ਤੋਂ ਹੀ ਨਾਨਕ ਜੀ

1. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ, ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜਨਮ ਤਲਵੰਡੀ ਰਾਏ ਭੋਇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਤੇ ਬਾਬਾ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਪਿੰਡ ਚਾਹਲਾਂਵਾਲਾ ਥਾਣਾ ਬਰਕੀ (ਜ਼ਿਲਾ ਲਾਹੌਰ) ਅੰਕਿਤ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨਾਨਕੇ ਸਨ। ਚਾਹਲਾਂ ਵਾਲਾ ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ ਹੋਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਿਸੇ ਹੋ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮਸਾਖੀ ਸਾਖੀ ਦੀ ਦੂਜੀ ਕਾਪੀ ਜੋ ਖ਼ਾਲਸਾ ਕਾਲਜਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ (ਐਸ ਐਚ ਆਰ ੨੧੯੦) ਵਿੱਚ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ, ਵਿੱਚ ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ ਤਲਵੰਡੀ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪੰਨਾ ੫੨ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ "ਤਬ ਗੁਰੁ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਨਗਰਿ ਤਲਵੰਡੀ ਰਾਇ ਭੋਏ ਕੀ ਜਨਮ ਅਸਥਾਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ" ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤਲਵੰਡੀ ਹੀ ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ ਠੀਕ ਹੈ।

2. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਉਂ ਸਭ ਜਨਮਸਾਖੀਆਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਪੁਰਾਤਨ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਮਾਤਾ ਦਾ ਨਾਉਂ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਿੱਚ ਮਾਤਾ ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਤੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਿੱਚ ਤਿਪਰੋ। ਤਿਪਤਾ ਨਾਉਂ ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾ ਹੈ। ਤਿਪਤੋ ਇਸੇ ਦਾ ਵਿਗੜਿਆ ਰੂਪ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

3 ਪੁਰਾਤਨ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਅਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਨ ਵਿਸਾਖ ਸੁਦੀ ਤਿਨ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਗ਼ ਬਾਲੇ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਕੱਤਕ ਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ। ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੀਆਂ ਪੁਰਾਤਨ ਹੱਥ-ਲਿਖਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਸਾਖ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਵਿੱਚ ਸੁਖਵਾਸੀ ਰਾਏ ਦੇ ਲਿਖੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬੰਸ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਵੀ ਵਿਸਾਖ ਦਾ ਜਨਮ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਾਰਤਕ ਅਤੇ ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਬਾਵਾ ਸਰੂਪ ਭੱਲਾ, ਵਿਸਾਖ ਦਾ ਜਨਮ ਹੀ ਮੰਨਦੀਆਂ ਹਨ ਇਸ ਕਰਕੇ ਵਿਸਾਖ ਹੀ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

4 ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਨੂੰ ਪਟਵਾਰੀ ਅਤੇ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਕਾਲੂ ਖੱਤਰੀ ਜਾਤ ਵੇਦੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ 'ਬਚਾ ਨਾਨਕ ਅਸੀਂਰਾਹਕ ਹਾਂ', ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ 67, (ਅੰਤਕਾ 77)। ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪਟਵਾਰੀ ਵੀ ਸਨ ਤੇ ਜਿਮੀਂਦਾਰ ਵੀ।

5. ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ, ਪੰਨਾ 9, (ਅੰਤਕਾ 58)। ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਜਨਮ ਸਮੇਂ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਿਆ ਹੈ ਜੋ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ ਕਿਉਂਕਿ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬੀੜ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਪਰਚਲਤ ਹੋਈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਭੱਟਾਂ ਨੇ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਜਾਪ ਕੀਤਾ। ਤੇਰੋ ਨਾਓਂ ਤੇਰੋ ਨਾਓਂ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸੁਭਾ ਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਨੁਕੂਲ ਹਨ।

ਸਹਿਜ ਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਸੁਭਾ ਵਾਲੇ ਸਨ[1]। ਹੋਰਨਾਂ ਬਾਲਕਾਂ ਵਾਂਗ ਰੋਣ ਦੀ ਆਦਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਤੇਰਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਹੋਏ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਉਂ ਆਪਣੀ ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਨਾਨਕੀ ਦੇ ਨਾਉਂ ਤੇ ਨਾਨਕ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ।[2] ਜਦੋਂ ਤਿੰਨਾਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਹੋਏ ਤਾਂ ਧੌਣ ਟਿਕਾਈ ਅਤੇ ਸੱਤਾਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਬੈਠਣ ਲਗ ਪਏ। ਨਵਾਂ ਦਸਾਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਰਿੜ੍ਹਨਾ ਸਿਖਿਆ ਤੇ ਡੇਢ ਵਰ੍ਹੇ ਦੇ ਹੋ ਕੇ ਤੋਤਲੀ ਜ਼ਬਾਨ ਨਾਲ ਥੋੜਾ ਥੋੜਾ ਬੋਲਣ ਤੇ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਵਰ੍ਹਿਆ ਦੇ ਹੋ ਕੇ ਬਾਲਕਾਂ ਨਾਲ ਖੇਡਣ[3] ਲੱਗੇ ਪਏ। ਕਦੀ ਕਦੀ ਬਾਲਕਾਂ ਦੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੋ ਕੇ ਆਪ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਮਸਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ।[4] ਪੰਜਾਂ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਵਸਨੀਕਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕੀਤਾ। ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੋਹਾਂ ਨਾਲ ਕਾਦਰ ਤੇ ਕੁਦਰਤ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਲਕ ਦੀ ਅਜ਼ਮਤ ਦਾ ਨਿਸਚਾ ਹੋ ਗਿਆ[5]। ਇਸ ਅਲੌਕਿਕ ਬਾਲ ਦਾ ਹਾਲ ਪਿੰਡ ਦੇ ਮਾਲਕ ਤੇ ਭੱਟੀਆਂ ਦੇ ਸਰਦਾਰ ਰਾਏ ਭੋਹਿ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਰਾਏ ਬੁਲਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਲੱਗ ਗਿਆ।[6]

---

1. ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪੰਨਾ ੧੦, (ਅੰਤਕਾ ੫੮) ਤੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਪੰਨਾ ੪੨ (ਅੰਤਕਾ ੩੩੧) । ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਤੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਿੱਚ ਸਪਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬਾਲਕ ਨਾਨਕ ਬਹੁਤ ਸ਼ਾਂਤੀ ਤੇ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾ ਵਾਲੇ ਸਨ ਤੇ ਇਹ ਹੀ ਗੱਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਜਾਪਦੀ ਹੈ ।

2. ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪੰਨਾ ੧੦ (ਅੰਤਕਾ ੫੮) ਜਦ ਨਵਾਂ ਦਿਨਾਂ ਕਾ ਹੂਆ ਤਬ ਨਾਉਂ ਕਰਣ ਹੂਆ ਬਾਲੇ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਤੇਰਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਹੋਣ ਤੇ ਨਾਨਕ ਨਾਉਂ ਰੱਖਿਆ ਲਿਖਿਆ ਹੈ । ਤੇਰਾਂ ਦਿਨਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਨਾਂ ਰੱਖਣ ਦੀ ਰਸਮ ਖੱਤਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਹੁਣ ਤੱਕ ਪਰਚਲਤ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਤੇਰ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਨਾਂ ਰੱਖਣਾ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ।

3 ਬਾਲਕ ਨਾਨਕ ਦੀ ਸਰੀਰਕ ਵ੍ਰਿਧੀ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਤੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਪੁਰਾਤਨ ਤੇ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ । ਪਰ ਇਹ ਵੇਰਵਾ ਸਧਾਰਨ ਹੈ ਤੇ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ।

4. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ, 'ਆਤਮੋ ਅਭਿਆਸੁ ਪਰਮੇਸਰ ਕਾ ਕਰੇ' ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਤੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ 'ਸਿਧ ਆਸਨ ਕਰ ਬੈਠੇ ਅਰ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਕੇ ਬੀਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਾ ਜਾਪ ਕਰੇ' ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ 'ਅਵਰ ਬਾਲਕਾਂ ਦੀ ਅਵਰ ਚੇਸ਼ਟਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਕਿਛੁ ਅਰ ਚੇਸ਼ਟਾ' । ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ । ਪਹਿਲੀਆਂ ਤਿੰਨ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂਦਾ ਕਥਨ ਠੀ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ।

5 ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ, ਲਿਖਿਆ ਹੈ, "ਲੱਗਾ ਬਾਤਾ ਅਗ ਨਿਗ ਦੀਆਂ ਕਰਨ" ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਹ ਹੀ ਵਾਕ ਹੈ । ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵੀ ਇਸੇ ਗੱਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੀ ਹੈ । ਪਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਿੱਚ ਸਪਤ ਸਲੋਕੀ ਗੀਤਾ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਜੋ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ।

6 ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਰਾਏ ਭੋਇ ਤੇ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਤੇ ਬਾਲੇ ਵਾਲੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਰਾਏ ਬੁਲਾਰ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਦਾ ਮਾਲਕ ਦੱਸਿਆ ਹੈ । ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਸਪਸ਼ਟ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਰਾਏ ਬੁਲਾਰ ਰਾਏ ਭੋਏ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਸੀ । ਰਾਏ ਬੁਲਾਰ ਦੀ ਕਬਰ ਵੀ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਕੋਲ ਮੌਜੂਦ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਚਪਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਪਿਉਂ ਪੁੱਤਰ ਤਲਵੰਡੀ ਹੀ ਹੋਣਗੇ । ਰਾਏ ਬੁਲਾਰ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦਿਲਚਸਪੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦਾ ਕਥਨ ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ।

ਪੜ੍ਹਨੇ ਪਾਉਣਾ

ਜਦੋਂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸੱਤ ਵਰ੍ਹੇ[1] ਦੇ ਹੋਏ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਸ਼ੁਭ ਦਿਨ ਵੇਖ ਕੇ[2] ਪਾਂਧੇ ਪਾਸ ਪੜ੍ਹਨੇ ਪਾਇਆ[3]। ਪਾਂਧੇ ਨੇ ਲੰਡਿਆਂ[4] ਦੀ ਪੱਟੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਿਧੋਙਾਇਆ[5] ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਲਿਖ ਦਿਤੀ[3]। ਕੁਝ ਵਰ੍ਹੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿਚ ਬੀਤੇ ਤੇ ਬਾਲਕ ਨਾਨਕ ਨੇ ਪਾਂਧੇ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕੀਤਾ[7]। ਥੋੜੇ ਸਮੇਂ ਹੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਤੇ ਲਿਖਾਈ ਦਾ ਕੰਮ ਖ਼ਤਮ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਈ ਜਿਸ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਸੰਕੇਤਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਫ਼ਾਰਸੀ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦਾ ਵਿਚਾਰ

1. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ, ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਤੇ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਸੱਤਾਂ ਵਰ੍ਹਿਆ ਦੀ ਉਮਰ ਤੇ ਪੜ੍ਹਨੇ ਪਾਉਣ ਲਿਖਿਆ ਹੈ । ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ਉਮਰ ਪੰਜ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਦੱਸੀ ਹੋਈ ਹੈ । ਸੱਤਾਂ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਉਮਰ ਤੇ ਪੜ੍ਹਨ ਪਾਉਣਾ ਵਧੇਰੇ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ।

2 ਭਾਵੇਂ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਭ ਦਿਨ ਦਾ ਕੋਈ ਕਥਨ ਨਹੀਂ ਪਰ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਤੇ ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਭ ਦਿਨ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਪੜ੍ਹਨੇ ਪਾਉਂਣਾ ਦੱਸਿਆ ਹੈ । ਪੁਰਾਣੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹਰ ਕੰਮ ਦਿਨ ਵਾਰ ਤਿਥ ਆਦਿ ਵੇਖ ਕੇ ਕਰਦੇ ਸਨ ਇਸ ਲਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਵੀ ਸ਼ੁਭ ਦਿਨ ਵੇਖ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨੇ ਪਾਇਆ ।

3 ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਪਾਧੇ ਦਾ ਨਾਂ ਬ੍ਰਿਜ ਨਾਥ ਪੰਡਤ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਪਰ ਇ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ।

4 ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਹਾੜੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਰਦਾ ਤੇ ਮੈਦਾਨੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲੰਡੇ ਆਮ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ । ਵਪਾਰੀ ਲੋਕ ਲੰਡੇ ਹੁਣ ਵੀ ਵਰਤਦੇ ਹਨ । ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਾਂਥੇ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ 'ਸਾਰਦਾ ਓਅੰ ਸੁਆਹ ਸੁਅਸਤ' ਪੜ੍ਹਾਇਆ ।

5 ਇਹ ਲੰਡੇ ਅੱਖਰਾਂ ਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਮੁਹਾਰਨੀ ਦੇ ਬੋਲ ਹਨ । "ਉਹ ਅੱਖਰ 'ਓਨਮ ਸਿਧੈ' ਦੇ ਮੰਗਲਾਚਰਣ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਕੇ 'ਅਯੋ ਅੰਙੇ ਸਭੁ ਜਗ ਆਇਆ ਕਾਖੈ ਅੰਙੈ ਕਾਲ ਭਇਆ ॥ ਰੀ ਰੀ ਲਲੀ ਪਾਪ ਕਮਾਣੇ, ਪੜਿ ਅਵਗਣ ਗੁਣ ਵੀਸਰਿਆ ॥ ਸਿੰਧਙਾਇਆ ਸਿਮਰਹਿ ਨਾਹੀ, ਨੰਨੈ ਨਾ ਤੁਧੁ ਨਾਮੁ ਲਾਇਆ ॥ ਆਦਿ ਰੂਪਾ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਚਲਦੇ ਹਨ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਇਯ ਬਾਰੇ ਰਾਗ ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੩ ਪੱਟੀ ਦਾ ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਹੈ, ਅਯੋ ਅੰਙੋ ਸਭ ਜਗੁ ਆਇਆ ਕਾਖੈ ਅੰਙੈ ਕਾਲ ਭਇਆ ,ਰੀ ਰੀ ਲਲੀ ਪਾਪ ਕਮਾਣੇ , ਪੜਿ ਅਵਗਣ ਗੁਣ ਵੀਸਰਿਆ ,,,, ਸਿਧੰਙਾਇਐ ਸਿਮਰਹਿ ਨਾਹੀ ਨੰਨੈ ਨਾ ਤੁਝ ਨਾਮ ਲਾਇਆ ।

6 ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਤੇ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੱਟੀ ਤੇ ਕੀ ਲਿਖ ਕੇ ਦਿੱਤਾ । ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਸੰਧੋਙਾਇਆ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਬੈਰਾਖੜੀ (ਬਾਹਰ ਅੱਖਰਾਂ ਦੀ ਸੁਵਰ ਤੇ ਵਿਅੰਜਨ ਨਾਲ ਮੁਹਾਰਨੀ) ਲਿਖਿਆ ਹੈ । ਕਿਉਂਕਿ ਲੰਡਿਆਂ ਨਾਲ ਲਗਾਂ ਮਾਤਰਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ ਇਸ ਲਈ ਸਿਧਾਙਾਇਆ ਠੀਕ ਹੈ ।

7 ਸਭ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿੱਚ ਅੰਕਿਤ ਹੈ ਕਿ ਬਾਲਕ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਪਾਂਧੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਯੋਗਤਾ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕੀਤਾ । ਸਾਰੀਆਂ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਇਸ ਸਮੇਂ "ਜਾਲਿ ਮੋਹੁ ਘਸਿ ਮਸੁ ਕਰਿ ਮਤਿ ਕਾਗਦੁ ਕਰਿ ਸਾਰੁ" ਉਚਾਰਨਾ ਦੱਸਿਆ ਹੈ । ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਆਸਾ ਪਟੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਉਚਾਰਨਾ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਸਪਤ ਸਲੋਕੀ ਗੀਤਾ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰ ਕੇ ਸੁਣਾਉਣਾ ਅੰਕਿਤ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਆਸਾ ਪੱਟੀ ਵਿੱਚ ਤੇ ਜਾਲਿ ਮੋਹ ਘਸਿ ਵਾਲੀ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਜੀਵਨ ਤੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਤਜਰਬੇ ਦਾ ਵਰਣਨ ਹੈ ਜਿਵੇ ਜੋ ਮੈ ਕੀਆ ਸੋ ਮੈ ਪਾਇਆ ਦੁਸੁ ਨ ਦੀਜੈ ਅਵਰ ਜਨਾ । ਨਾਨਕ ਸ਼ਾਇਰ ਇਵ ਕਹਿਆ ਨਾਵ ਜਿਨਾਂ ਸੁਲਤਾਨ ਖਾਨ ਹੋਂਦੇ ਡਿੱਠੇ ਖੇਹ ਤੋਂ ਸ਼ਪਸ਼ਟ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਰਚਨਾਵਾਂ ਸੱਤ ਅੱਠ ਸਾਲ ਦੀ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੋਈਆਂ ਜਾਪਦੀਆਂ ।

ਕੀਤਾ[1]। ਇਕ ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਲਾਂ ਕੋਲ ਲੈ ਗਏ। ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਮੁੱਲਾਂ ਨੇ ਤਖ਼ਤੀ ਲਿਖ ਦਿਤੀ ਤੇ ਫ਼ਾਰਸੀ ਦੇ ਅੱਖਰ ਅਲਫ਼, ਬੇ, ਆਦਿ ਸਿਖਾਏ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਛੇਤੀ ਹੀ ਯਾਦ ਕਰ ਲਿਆ ਤੇ ਅੱਖਰ ਲਿਖਣ ਵੀ ਮੁਹਾਰਤ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਈ,[2] ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਜਮ੍ਹਾ ਖ਼ਰਚ ਆਦਿ ਸਿਖ ਲਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਥੋੜੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਕੋਲੋਂ ਬਹੁਤ ਅੱਗੇ ਲੰਘ ਗਏ ਤੇ ਮੁੱਲਾਂ ਇਸ ਬਾਲਕ ਦੀ ਸਮਝ ਬੂਝ ਤੇ ਬਹੁਤ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇਆ

ਜੰਞੂ ਸੰਸਕਾਰ

ਜਦੋਂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੌ ਸਾਲ[3] ਦੇ ਹੋਏ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਨੇ ਪਰਚਲਤ ਰੀਤ ਅਨੁਸਾਰ ਜੰਞੂ ਸੰਸਕਾਰ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ। ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਸੂਤਰ ਦਾ ਜੰਞੂ ਬਣਾ ਕੇ ਲੈ ਆਏ। ਸਮੇਂ ਦੀ ਰਸਮ ਅਨੁਸਾਰ ਇਕ ਚੌਕਾ ਬਣਵਾਇਆ। ਉਸ ਤੇ ਗਾਂ ਦੇ ਗੋਹੇ ਦਾ ਪੋਚਾ ਫੇਰਿਆ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਉਸ ਵਿਚ ਬਿਠਾ ਕੇ ਕੰਨ ਵਿਚ ਕਿਹਾ, ਬ੍ਰਹਮਨ ਖਤਰੀਆ ਦਾ ਧਰਮ ਹੈ ਕਿ ਜੰਞੂ ਪਾਉਣ[4]। ਜੰਞੂ ਦੀ ਰਸਮ ਪੂਰੀ ਹੋ

---

1. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ 'ਤੋਰਕੀ' ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ 'ਮੁਸਲਮਾਨਾ' ਤੇ 'ਤੋਰਕੀ'। ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਮੁੱਲਾਂ ਕੋਲ ਜਾਣ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ ਤੇ ਮੁੱਲਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਵੀ ਕੁਤਬਦੀਨ ਲਿਖਿਆਹੈ। ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਦ ਬਾਬਾ ਸਰੂਪ ਦਾਸ ਭੱਲਾ ਲਿਖਦੇ ਹਨ :–

ਮੁੱਲਾਂ ਕੇ ਘਰ ਪੜਨ ਕੋ ਲੇ ਕਾਲੂ ਜੀ ਸੰਗ।
ਮਕਤਬ ਮੋ ਬੈਠੇ ਪ੍ਰਭੂ ਸੋਭਾ ਅਮਿ ਅਭੰਗ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਫ਼ਾਰਸੀ ਦੇ ਸਬਦ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਫਾਰਸੀ ਬੋਲੀ ਦਾ ਗਿਆਨ ਸੀ

2. ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਮੁੱਲਾਂ ਨੇ ਪੱਟੀ ਤੇ ਅਲਫ਼ ਬੇ ਲਿਖ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੱਖਰਾਂ ਦਾ ਅਰਥ ਪੁੱਛਿਆ, ਮੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਅਰਥ ਨਾ ਆਉਣ ਤੇ ਆਪ ਸੀਹਰਫੀ ਉਚਾਰੀ :–

"ਅਲਫ਼ ਅਲਾ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰ ਗਫ਼ਲਤ ਮਨਹੁ ਵਿਸਾਰੁ।"

ਪਰ ਇਹ ਸੀਹਰਫ਼ੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ। ਵਲਾਇਤ, ਮਿਹਰਬਾਨ ਤੇ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀਆਂ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਕਥਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਗੱਲ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦੀ। ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਮੁੱਲਾਂਾ ਨੂੰ 'ਯਕ ਅਰਜ਼ ਗੁਫ਼ਤਮ' ਵਾਲਾ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਾਇਆ ਜੋ ਠੀਕ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਬਾਲਕ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਰਚੇ ਜਾਣ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਜ਼ਰੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ।

3. ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨੌਂ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਜੰਞੂ ਸੰਸਕਾਰ ਹੋਣਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾੀ ਤੇ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਹ ਸਾਖੀ ਅੰਕਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੰਞੂ ਦਾ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਕਰੜਾ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਆਪ ਨੇ ਇਸ ਰਸਮ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦਸਿਆ ਹੈ:–

ਤਗ ਕਪਾਹਹੁ ਕਤੀਐ ਬਾਮਣ ਵਟੇ ਆਇ।
ਕੁਹਿ ਬਕਰਾ ਰਿਨਿ ਖਾਇਆ ਸਭ ਕੋ ਆਖੇ ਪਾਇ।.....
.... ਸਿਖਾ ਕੰਨ ਚੜਾਈਆਂ ਗੁਰੂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਥੀਆ। ਆਦਿ।

ਇਸ ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਰਸਮ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਚਲਤ ਸੀ ਜਿਹੜੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਨੇ ਵੀ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇਗੀ ਤੇ ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਜਾਤੀ ਤਜਰਬੇ ਤੋਂ ਲਿਖ ਰਹੇ ਜਾਪਦੇ ਹਨ।

4. ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਸ ਰਸਮ ਦੇ ਵਿਸਥਾਰ

ਗਈ ਸਭ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ। ਇਸ ਰਸਮ ਦਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮਨ ਤੇ ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾ ਪਿਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅਸਲ ਜੰਞੂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਹੈ :-

ਦਇਆਹ ਕਪਾਹ ਸੰਤੋਖੁ ਸੁਤ ਜਤੁ ਗੰਢੀ ਸਤੁ ਵਟੁ
ਇਹੁ ਜਨੇਊ ਜੀਅ ਕਾ ਹਈ ਤਾਂ ਪਾਂਡੇ ਘੱਤੁ
ਨ ਇਹ ਤੁਟੇ ਨ ਮਲੁ ਲਗੈ ਨ ਇਹੁ ਜਲੈ ਨ ਜਾਇ
ਧੰਨੁ ਸੁ ਮਾਣਸ ਨਾਨਕਾ ਜੋ ਗਲਿ ਚਲੇ ਪਾਇ.....
ਨਾਹਿ ਮੰਨਿਐ ਪਤਿ ਊਪਜੈ ਸਾਲਾਹੀ ਸਚੁ ਸੂਤੁ
ਦਰਗਹ ਅੰਦਰਿ ਪਾਈਐ ਤਗੁ ਨ ਤੂਟਸਿ ਪੂਤ।

(ਵਾਰ ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ।੧॥ (੪੭੧)

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੰਞੂ ਸੰਸਕਾਰ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਪੰਡਿਤ ਆਪ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਵਿਚ ਫਸੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਕੋਈ ਐਸਾ ਜੰਞੂ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਵਿਚ ਸੰਜਮ ਵਧੇ ਤੇ ਉਹ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਬਚ ਸਕੇ :-

ਤਗੁ ਨ ਇੰਦ੍ਰੀ ਤਗੁ ਨ ਨਾਰੀ
ਭਲਕੇ ਥੁਕ ਪਵੈ ਨਿਤ ਦਾੜੀ
ਤਗੁ ਨ ਪੈਰੀ ਤਗੁ ਨ ਹਥੀ
ਤਗੁ ਨ ਜਿਹਵਾ ਤਗੁ ਨ ਅਖੀ
ਵੇਤਗਾ ਆਪੇ ਵਤੈ
ਵਟਿ ਧਾਗੇ ਅਵਰਾ ਘਤੈ।

(ਵਾਰ ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ।੧॥ (੪੭੧)

ਡੰਗਰ ਚਾਰਨਾ

ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਫ਼ਕੀਰਾਂ ਤੇ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਤਲਵੰਡੀ ਵਿਚ ਸਾਧ ਫ਼ਕੀਰ ਆਉਂਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬਚਨ ਬਿਲਾਸ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਬਹੁਤ ਧਿਆਨ ਨਾਲ

(ਪਿਛਲੇ ਫੁਟਨੋਟ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਦਾ ਬਹੁਤ ਅੰਤਰ ਹੈ। ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਕਾਲੂ ਵਲੋਂ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਜਗ ਕਰਨਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਰਾਏ ਬੁਲਾਰ ਦਾ ਹਰਨ ਮਾਰ ਕੇ ਲਿਆਉਣਾ, ਦਸਾਂ ਬਕਰਿਆਂ ਦਾ ਮਾਸ ਵੰਡਣਾ, ਸੰਤਾਂ ਸਾਧਾਂ ਵਾਸਤੇ ਲੁਚੀਆਂ ਤੇ ਕੜਾਹ ਵੰਡਣ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ। ਬ੍ਰਿਜ ਨਾਥ ਪੰਡਤ ਪੰਚਮੀ ਐਤਵਾਰ ਗਾਇਤਰੀ ਮੰਤਰ ਤੇ ਜੰਞੂ ਸੰਸਕਾਰ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵਰਣਨ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਜੋ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਲਿਖੀ ਗਈ, ਵਿਚ ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਰਸਮਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਵੀ ਕਥਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਅਸਾਂ ਬਾਬਾ ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਨੂੰ ਇਥੇ ਠੀਕ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਜੰਞੂ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਪੰਡਤ "ਨਾਨਕ ਮੇਰ ਸਰੀਰਦ ਦਾ ਇਕ ਰਬ ਹਿਕ ਰਥਵਾਹੁ" ਸੁਣਾਇਆ॥ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ "ਦਇਆ ਕਪਾਹ ਸੰਤੋਖ ਸੂਤ ਜਤੁ ਗੰਢੀ ਸਤ ਵੱਟੁ" ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਵਡੇਰੀ ਉਮਰ ਤੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਤਜਰਬੇ ਦੇ ਲਖਾਇਕ ਹਨ; ਜਿਵੇਂ - 'ਤਗ ਨ ਇੰਦਰੀ ਤਗ ਨ ਨਾਰੀ" ਆਦਿ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਰਚਨਾਵਾਂ ਨੌਂ ਸਾਲ ਦੇ ਬਾਲਕ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀਆਂ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦੀਆਂ।

ਸੁਣਦੇ ਸਨ[1]। ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਉਮਰ ਵੱਡੀ ਹੁੰਦੀ ਗਈ, ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕਾਰ ਵਿਚਾਰ ਤੇ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਫ਼ਿਕਰਮੰਦ ਹੋਏ। ਇਕ ਦਿਨ ਮਹਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਡੰਗਰ ਮਾਲ ਚਾਰਣ ਵਾਸਤੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਣ ਲਈ ਆਖਿਆ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਮੰਨ ਗਏ ਤੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਗਊਆਂ ਮੱਝਾਂ ਲੈ ਕੇ ਖੇਤਾ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ[2] ਤੇ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਲੱਗੇ। ਇਕ ਦਿਨ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਪਣੇ ਸੁਭਾ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਮਗਨ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਡੰਗਰ ਇਕ ਭੱਟੀ ਦੇ ਖੇਤ ਵਿਚ ਪੈ ਗਏ। ਉਸ ਭੱਟੀ ਨੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਮਾਲਕ ਰਾਏ ਬੁਲਾਰ[3] ਅਗੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਨੇ ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਤੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸੱਦਿਆ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਭੱਟੀ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛ ਗਿਛ ਕੀਤੀ। ਅਗੋਂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਖੇਤ ਜਾ ਕੇ ਤਾਂ ਵੇਖੋ। ਜਦੋਂ ਖੇਤ ਵੇਖਣ ਗਏ ਤਾਂ ਖੇਤ ਹਰਿਆ ਭਰਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਵੇਖ ਕੇ ਭੱਟੀ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ।[4]

ਕੁੜਮਾਈ ਤੇ ਵਿਆਹ

ਜਦੋਂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸੋਲਾਂ ਸਾਲਾਂ[5] ਦੇ ਹੋਏ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਸੋਚਿਆ[6]। ਉਹ ਵੇਖਦੇ ਸਨ ਕਿ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ ਜੀਅ ਕਿਸੇ ਕਾਰ ਵਿਹਾਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੁਲ ਦੇ ਪਰੋਹਤ ਨੂੰ ਸੱਦਿਆ ਤੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਲਈ ਕੋਈ ਯੋਗ ਕੰਨਿਆ

---

1. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ 'ਫਕੀਰਾਂ ਨਾਲ ਮਜਲਸ ਕਰੇ'। ਪੁਰਾਤਨ ਜਨਮ ਸਾਖੀ 1927 'ਪੰਨਾ 8 (ਅੰਤਕਾ 4) ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪੰਨਾ 47 ਤੇ ਲਿਖਿਆਹੈ ਕਿ 'ਜਬ ਕੋਈ ਸੰਤ ਆਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਘਰ ਲਿਆਇ ਸੇਵਾ ਟਹਲ ਭੀ ਬਹੁਤ ਕਰੇ' (ਅੰਤਕਾ 331)

2. ਸਭ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਮੰਨਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮਾਲ ਡੰਗਰ ਚਰਾਉਣ ਗਏ। ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦੀ ਜਲਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਸ ਸਾਖੀ ਨੂੰ ਸਰਪ ਦੀ ਛਾਇਆ ਤੇ ਦਰਖ਼ਤ ਦੀ ਛਾਂ ਨਾ ਢਲਣ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵਿਸਾਖ ਦੇ ਦਿਨ ਸਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਨੀਂਦਰ ਆ ਗਈ ਤੇ ਇਕ ਸੱਪ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁੰਦਰ ਮੁਖੜੇ ਤੇ ਛਾਂ ਕੀਤੀ ਤੇ ਉਸ ਰੁਖ ਦੀ ਛਾਂ ਵੀ ਨਾ ਫਿਰੀ। ਰਾਏ ਬੁਲਾਰ ਨੇ ਇਹ ਕੌਤਕ ਵੇਖਿਆ। ਵਾਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ, ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਸਰਪ ਦੀ ਛਾਇਆ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, 'ਖੇਤ ਹਰਿਆ' ਸਾਖੀ ਹੈ। ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀਂ ਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਬ੍ਰਿਛ ਦੀ ਛਾਂ ਨਾ ਫਿਰਨ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਹੈ।

3. ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ, ਵਿਚ ਰਾਇ ਭੋਆ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਵਾਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀਆਂ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਰਾਏ ਬੁਲਾਰ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਰਾਏ ਭੋਆ ਕੋਲ ਹਰ ਜ਼ਿਮੀਦਾਰ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀ ਸੀਂ ਅਤੇ ਛੋਟੀ ਮੋਟੀ ਗੱਲ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਰਾਏ ਬੁਲਾਰ ਹੀ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਸੋ ਰਾਏ ਬੁਲਾਰ ਹੀ ਠੀਕ ਹੈ।

4. ਇਹ ਸਾਖੀਂ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ, ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲਖ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਸੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦਿਤੀ ਹੈ ਜੋ ਠੀਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਭੱਟੀ ਨੇ ਜਦੋਂ ਦੂਰੋਂ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਨੌਜੁਆਨ ਵਾਗੀ ਆਪਣੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਮਗਨ ਹੈ ਤੇ ਮਾਲ ਡੰਗਰ ਉਸ ਦਾ ਖੇਤ ਚਰ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਬਹੁਤ ਰੋਹ ਵਿਚਚ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਜਲਦੀ ਵਿਚ ਜਾ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ। ਜਦੋਂ ਖੇਤ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ।

5. ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਵਿਆਹ ਵੇਲੇ ਉਮਰ ਬਾਰੇ ਸਭ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਅੱਡ ਅੱਡ ਲਿਖਦੀਆਂ ਹਨ। ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ 12 ਸਾਲ, ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ 14 ਸਾਲ, ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਵਿਚ 16 ਸਾਲ ਤੇ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਵਿਚ 18 ਸਾਲ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਤਿੰਨਾਂ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਵਿਆਹ ਦੀ ਉਮਰ 14 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵਧ ਹੈ। ਅਸਾਂ ਪੰਦਰਾਂ ਸੋਲਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਵਿਆਹ ਦਾ ਹੋਣਾ ਠੀਕ ਮੰਨਿਆ ਹੈ।

6. ਸਵਾਏ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੇ ਬਾਕੀ ਦੇ ਸਭ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਤਲਵੰਡੀ

ਲਭਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਪਰੋਹਤ ਯੋਗ ਕੰਨਿਆ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿਚ ਰਾਵੀ ਦਰਿਆ ਦੇ ਪੂਰਬੀ ਕੰਢੇ ਪਿੰਡ ਪਖੋਕੀ ਰੰਧਾਵੇ (ਅਜਕਲ ਜ਼ਿਲਾ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਵਿਚ ਹੈ) ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਇਥੋਂ ਦਾ ਪਟਵਾਰੀ ਮੂਲਾ, ਜ਼ਾਤ ਚੋਨਾ ਖੱਤਰੀ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਕੰਨਿਆ ਘੁੰਮੀ[1] ਨਾਲ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਵਿਆਹ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰ ਆਇਆ[2]। ਸਥਾਨਕ ਰਵਾਇਤਤ ਅਨੁਸਾਰ ਘੁੰਮੀ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਇਕੋ ਇਕ ਬੱਚੀ ਸੀ ਤੇ ਮੂਲੇ ਦਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਬੱਚਾ ਬੱਚੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਰੀਤ ਅਨੁਸਾਰ ਮੂਲੇ ਦਾ ਭਰਾ ਤੇ ਚੋਨਿਆਂ ਦਾ ਪਰੋਹਤ ਰਾਏ ਭੋਇ ਦੀ ਤਲਵੰਡੀ ਗਏ ਤੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਕੁੜਮਾਈ ਕਰਕੇ ਵਿਆਹ ਦਾ ਦਿਨ ਨਿਯਤ ਕਰ ਆਏ।[3] ਇਹ ਵੀ ਫ਼ੈਸਲਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਬਰਾਤ ਪਖੋਕੇ ਤੋਂ 20 ਮੀਲ ਦੂਰ ਬਟਾਲੇ (ਜ਼ਿਲਾ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ) ਜੋ ਮੂਲੇ ਚੋਨੇ ਦਾ ਅਸਲ ਪਿੰਡ ਸੀ, ਆਵੇ[4]। ਬਟਾਲੇ ਵਿਚ ਜਿੱਥੇ ਮੂਲੇ ਦਾ ਘਰ ਸੀ ਉਥੇ ਅਜਕਲ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਡੇਰਾ ਸਾਹਿਬ ਹੈ। ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਜੀ ਬਰਾਤ ਲੈ ਕੇ ਬਟਾਲੇ ਗਏ। ਇਥੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਹੋਇਆ। ਜਿਸ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਉਹ ਬੈਠੇ ਉਥੇ ਅਜਕਲ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਇਕ ਕੰਧ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਤੇ ਉਥੇ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਦਾ ਨਾਂ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਕੰਧ ਸਾਹਿਬ ਹੈ।

ਸੱਚਾ ਸੌਦਾ

ਵਿਆਹ ਦੇ ਬਾਅਦ ਵੀ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ ਮਨ ਕਿਸੇ ਕਾਰ ਵਿਹਾਰ ਵਿਚ ਨਾ ਲੱਗਾ ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਉਪਰਾਮ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਤਲਵੰਡੀ ਆਏ ਸਾਧ, ਸੰਤ ਤੇ ਫ਼ਕੀਰਾਂ ਨਾਲ ਨਾਨਕ ਜੀ ਮਿਲਦੇ ਤੇ ਬਚਨ ਬਿਲਾਸ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਘਰ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਚੁਪ ਚਾਪ ਤੇ ਲੇਟੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ[5]। ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਲਈ ਇਹ ਗੱਲ ਬੜੀ ਦੁਖਦਾਇਕ ਸੀ ਕਿ ਨਾਨਕ ਘਰ ਬਾਰ ਵਾਲਾ ਹੋ ਕੇ ਵੀ ਖੱਟੀ ਕਮਾਈ ਨਾ ਕਰੇ ਤੇ

[ਪਿਛਲੇ ਫੁਟਨੋਟ ਦਾ ਬਾਕੀ]

ਹੋਇਆ ਦਸਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵਿਆਹ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਹੋਇਆ। ਖੱਤਰੀ ਜ਼ਾਤ ਦੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਿਚ ਲੜਕੀ ਦੇ ਘਰ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਵਿਆਹ ਕਰਨੀ ਠਕੀ ਨਹੀਂ ਮਸਝਿਆ ਜਾਂਦਾਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਮਹਿਲਾ ਕਾਲੂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਵਿਆਹ ਤਲਵੰਡੀ ਹੀ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬੰਸ ਵਿਚੋਂ ਸੁਖਵਾਸੀ ਰਾਏ ਬੇਦੀ ਦੇ ਲਿਖੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬੰਸ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ ਵਿਵਾਹ ਤਲਵੰਡੀ ਹੋਇਆ ਦੱਸਿਆ ਹੈ।

1. ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ 'ਘੁਮੀ' ਨਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪੰਨਾ 67 (ਅੰਤਕਾ 76) ਪਰ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ 'ਸੁਲਖਨੀ' ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਪਿਆਰੇ ਲਾਲ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪੰਨਾ 331 (ਅੰਤਕਾ 238) ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪੇਕਾ ਨਾਂ ਘੁਮੀ ਹੋਵੇ ਤੇ ਸੌਹਰਾ ਨਾ ਸੁਲਖਣੀ ਹੋਵੇ।

2. ਬੇਦੀਆਂ ਦੇ ਪਰੋਹਤ ਦਾ ਪਖੋਕੇ ਰੰਧਾਂਵੇ ਜਾਣਾ/ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਬਾਵਾ ਸਰੂਪ ਦਾਸ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:-

ਤਬ ਕਾਲੂ ਪ੍ਰੋਹਤ ਕੋ ਕਹਾ, ਤੁਮ ਜਾਹੁ ਕੁਟੰਬ ਕੰਨਿਆ ਹੋ ਜਹਾ।
ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਹੋਇ ਸਗਾਈ, ਤਬ ਕਰੈ ਬਿਆਹ ਕਹੈ ਸਭ ਭਾਈ।

3. ਇਹ ਵਿਸਥਾਰ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪੰਨਾ 29 (ਅੰਤਕਾ 68) ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਜੋ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

4. ਸਭ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਮੰਨਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਵਿਆਹ ਵਟਾਲੇ (ਜ਼ਿਲਾ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ) ਵਿਚ ਹੋਇਆ

5. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, "ਚਿਤ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਲਾਏ ਨਾਹੀ, ਘਰ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਲਏ ਨਾਹੀਂ। ਘਰ ਦੇ ਆਦਮੀ ਆਖਨ ਜੋ ਅੱਜ ਫਕੀਰਾਂ ਨਾਲ ਉਠ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।" (ਪੁਰਾਤਨ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪਨਾ 8 ਅੰਤਕਾ 4)। ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਪੰਨਾ 38 (ਅੰਤਕਾ 70) ਅੰਕਿਤ ਹੈ, "ਜਬ ਬੀਆਹ ਹੋਆ ਤਬ ਚੁਪ ਕਰ ਰਹਿਆ, ਨ ਬੋਲੇ ਨਾ ਬਕੈ"। "ਤਬ ਬੋਲਣੇ ਤੇ ਰਹਿ ਗਇਆ ਅਰੁ ਗ੍ਰਹਸਤ ਤੇ ਮਨ ਉਦਾਸ ਹੋ ਗਇਆ। ਮਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਟਿਕੈ ਨਾਹੀ।"

ਸਾਧਾਂ ਤੇ ਫ਼ਕੀਰਾਂ ਨਾਲ ਫਿਰਦਾ ਰਹੇ। ਉਹ ਡਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਕਿਧਰੇ ਇਹ ਵੀ ਸਾਧ ਹੀ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮੇਹਣਿਆਂ ਤਹਾਨਿਆਂ ਦਾ ਵੀ ਭੈ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇਹ ਨਾ ਕਹਿਣ ਕਿ ਕਾਲੂ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਮਖੱਟੂ ਨਿਕਲਿਆ ਹੈ।[1] ਇਸ ਲਈ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਮਾਤਾ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕਾਰ ਵਿਹਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿੰਦੇ।

ਇਕ ਦਿਨ ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਨੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕਾਰ ਵਿਹਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਝਾਇਆ। ਨਾਲ ਹੀ ਵੀਹ ਰੁਪੈ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਸੌਦਾ ਕਰ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਆਖਿਆ[2]। ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਗਿਆ ਲੈ ਕੇ ਟੁਰ ਪਏ ਤੇ ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਆਦਮੀ ਨਾਲ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ।[3]

ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਚੂਹੜਕਾਣੇ ਨਗਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਗਏ ਜੋ ਤਲਵੰਡੀ ਤੋਂ ਕੋਈ ਪੰਦਰਾਂ ਮੀਲ ਸੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਭੁਖੇ ਸਾਧੂਆਂ[4] ਦਾ ਟੋਲਾ ਮਿਲ ਪਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਸੌਦਾ ਹੋਰ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭੁੱਖੇ ਸਾਧਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਛਕਾਇਆ ਜਾਏ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਪੂੰਜੀ ਨੂੰ ਸਾਧਾਂ ਦੇ ਲੰਗਰ ਤੇ ਖ਼ਰਚ ਕਰ ਕੇ ਘਰ ਨੂੰ ਪਰਤ ਆਏ।[5] ਜਦੋਂ ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਜੀ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਉਹ ਬਹੁਤ ਗੁੱਸੇ ਹੋਏ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਪਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਰਕਮ ਦਿਤੀ ਸੀ ਨਾ ਕਿ ਸਾਧਾਂ ਨੂੰ ਖੁਆਉਣ ਲਈ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਵੀ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਸੁਭਾ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਸਨ ਤੇ ਸਿੱਧਾ ਘਰ ਜਾਣ ਦੀ ਥਾਂ ਪਿੰਡੋਂ ਬਾਹਰ ਵਣਾਂ ਦੇ ਓਲੇ ਦੇ ਸੁੱਕੀ ਢਾਬ ਵਿਚ ਇਕ ਵਡੇ ਰੁਖਖ ਥਲੇ ਆ ਲੁਕੇ ਜਿਥੋਂ ਆ ਕੇ ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਤੇ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਘਰ ਲੈ ਗਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਝਾੜੀਆਂ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਕੇ ਅਜਕਲ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਤੰਬੂ ਸਾਹਿਬ ਹੈ।[6] ਜਿਸ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਆਪ ਨੇ ਸਾਧਾਂ ਨੂੰ ਲੰਗਰ ਛਕਾਇਆ ਸੀ ਉਸ ਅਸਥਾਨ ਦਾ ਨਾ ਅਜਕਲ ਸੱਚਾ ਸੌਦਾ ਹੈ।[7]

---

1. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪੰਨਾ 12 (ਅੰਤਕਾ 5) ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, "ਤਬ ਸਭੁ ਪਰਵਾਰੁ ਦੁਖਿਆ, ਆਖਨ, 'ਜੋ ਇਹ ਕਮਲਾ ਹੋਆ ਹੈ'। ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਮਾਤਾ ਆਈ, ਉਸ ਆਖਿਆ..... "ਨਿਤ ਨਿਤ ਭਲੇਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਛੱਡ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕ ਹਸਦੇ ਹੈਨਿ ਜੋ ਕਾਲੂ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਮਖਟੂ ਹੋਆ ਹੈ।"

2. ਸਚੇ ਸੋਵੇ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਸਵਾਏ ਬਾਲੇ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪੰਨਾ 13 (ਅੰਤਕਾ 4) ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ :- "ਖਤ੍ਰੀਆਂ ਦਿਆਂ ਪੁਤਾਂ ਪਾਸਿ ਪੰਜੀਹੇ ਹੋਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਕਰਦੇ ਹੈਨਿ।" ਵੀਹ ਰੁਪੈ ਇਕ ਵਡੀ ਰਕਮ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਇਕ ਰੁਪੈ ਦੇ ਚਾਲੀ ਦਾਮ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਵੀਹ ਰੁਪੈ ਦਾ ਭਾਵ ਅਠ ਸੋ ਦਾਮ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਕਿਸੇ ਦਾਾ ਨਾਲ ਜਾਣਾ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

3. ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਆਦਮੀ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਗਿਆ ਉਹ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਸੀ। ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੇ ਵੀ ਟਹਿਲੀਆ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਬਾਲਾ ਨਹੀਂ।

ਸੁਨ ਬਚਨ ਪਿਤਾ ਬਾਬੇ ਮਨ ਲੀਨਾ।
ਲੈ ਟਹਿਲੀਆ ਸੰਗ ਪਿਆਨਾ ਕੀਨਾ

4. ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਅਨੁਸਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਧਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਸੰਤ ਰੇਣ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਕਿਹਾ, "ਜੋ ਪਰਮੇਸਰ ਭੇਜਤਾ ਹੈ ਖਾਤੇ ਹੈਂ। ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਉਦਿਆਨ ਮੇਹਿ ਉਦਾਸੀ ਹੋਇ ਕੇ ਬਸਤੇ ਹੈਂ।" ਪਿਆਰੇ ਲਾਲ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਪੰਨਾ 12 (ਅੰਤਕਾ)

5. ਬਾਲੇ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਅੰਕਿਤ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਦੇ ਨਗਰ ਵਿਚ ਗਏ। ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਰਸਦ ਪਾਣੀ ਲਿਆਂਦਾ ਤੇ ਲੰਗਰ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਛਕਾ ਕੇ ਫੇਰ ਉਥੋਂ ਚਲੇ।

6. ਗਰਦਵਾਰਾ ਤੰਬੂ ਸਾਹਿਬ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਜ਼ਿਲਾ ਸ਼ੇਖੂਪੁਰਾ (ਪਾਕਿਸਤਾਨ) ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਗੁਰਦਵਾਰਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਹੈ।

7. ਨਗਰ ਦਾ ਨਾਂ ਵੀ ਸੱਚਾ ਸੌਦਾ ਹੈ ਇਹ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਹੈ।

ਦੇਸ਼ ਰਟਨ ਦਾ ਵਿਚਾਰ

ਜਦੋਂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਵੀਹਾਂ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਹੋਏ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਤੀਰਥਾਂ ਤੇ ਜਾਣ ਲਈ ਆਖਿਆ।[1] ਮਰਦਾਨਾ ਤਲਵੰਡੀ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਮੀਰਾਸੀ ਤੇ ਰਬਾਬ ਵਜਾ ਕੇ ਕਬੀਰ, ਤਰਲਚੋਨ, ਰਵਦਾਸ ਆਦਿ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਪਦੇ ਗਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਭਗਤ ਬਾਣੀ ਦਾ ਗਾਇਣ ਇਸ ਤੋਂ ਸੁਣਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ।[2] ਜਦੋਂ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਤੀਰਥਾਂ ਤੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਜੁਆਨ ਲੜਕੀ ਦਾ ਵਿਆਹ[3] ਕਰਨਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਦਿਨ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕੀ ਤੀਰਥਾਂ ਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿਓ। ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਜੀ ਵਨਾ ਮੰਨੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਗੋਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੁਣੇ ਤੇਰਾ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ ਹੈ।[4] ਹਾਲੀ ਬਹੁਤ ਉਮਰ ਹੈ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਚੁਪ ਕਰ ਰਹੇ।

ਸਿਰੀ ਚੰਦ ਦਾ ਜਨਮ

ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਵਿਆਹ ਹੋਏ ਨੂੰ ਕਈ ਸਾਲ ਬੀਤ ਗਏ। ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਉਪਰਾਮ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਮਾਤਾ ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਜੀ ਤੇ ਮਾਤਾ ਸੁਲਖਣੀ ਦੋਵੇਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਸਨ[5]। ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਵਡੀ ਭੈਣ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਦੀ ਵੀ ਕੋਈ ਔਲਾਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਭਾਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ

---

1. ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪੰਨਾ 111-112 (ਅੰਤਕਾ 338) ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ "ਜਬ ਬਾਬਾ ਵੀਹਾਂ ਬਰਸਾਂ ਦਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਇਕ ਦਿਨ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਕਹਿਆ ਜੋ ਅਸੀਂ ਤੀਰਥਾਂ ਨੂੰ ਜਾਵਾਂਗੇ ਸੋ ਤੂੰ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਚਲੇਂਗੇ।" ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ, ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਜਾਂ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਪਰ ਇਥੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਸਪਸ਼ਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਦੇਸ ਰਟਨ ਕਰਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਸੀ ਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨਾਲ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਗੱਲ ਬਾਤ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਗੱਲ ਕੁਦਰਤੀ ਤੇ ਸੁਭਾਵਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।

2. ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪੰਨਾ 73 ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। "ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਾਥਿ ਅੱਗੇ ਹੀ ਬਲਿਪਣ ਮੈਂ ਭੀ ਸਾਰੇ ਖੇਲਤਾ ਮਰਦਾਨਾ ਡੂਮ ਕਲਾਲਾਂ ਕਾ ਤਲਵੰਡੀ ਰਾਇਹ ਭੋਐ ਕੀ ਰਹਿੰਦਾ, ਰਬਾਬ ਵਜਾਇਦਾ, ਨਾਮਾ, ਕਬੀਰਰ, ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ, ਰਵਿਦਾਸ, ਧੰਨੇ, ਬੇਣੀ ਕੇ ਪਦੇ ਗਾਵਤਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੋ ਅੱਗੈ ਪਦੇ ਗਾਵਤਾ। (ਅੰਤਕਾ 78-79)

3. ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪੰਨਾ 110 (ਅੰਤਕਾ 338) ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ "ਮੇਰੀ ਕੰਨਿਆ ਵਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ ਸੋ ਉਸ ਦਾ ਵਿਆਹ ਕਰਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਚਲਾਂ।"

4. ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪੰਨਾ 110 (ਅੰਤਕਾ 337) ਤੇ ਅੰਕਿਤ ਹੈ, "ਬਾਬੇ ਇਕ ਦਿਨ ਕਾਲੂ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਜੇ ਅਸਾਡਾ ਰਿਦਾ ਤੀਰਥਾਂ ਦੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਆਖਿਆ ਬਚਾ ਤੁਹਿ ਤਾਂ ਹੁਣੇ ਵਿਆਹੁ ਕੀਆ ਹੈ।" ਇਹ ਗੱਲ ਸਿੱਧ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਰਟਨ ਦਾ ਵੀਚਾਰ ਤਲਵੰਡੀ ਵਿਚ ਹੀ ਉਤਪੰਨ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਵਈਂ ਪਰਵੇਸ਼ ਪਿਛੋਂ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਵਿਚ ਹੋਈ।

5. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪੰਨਾ 12 (ਅੰਤਕਾ 5) ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ "ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸਸੁ ਪਾਸਿ ਆਈ। ਉਨਿ ਆਖਿਆ "ਸਸੁ! ਤੂੰ ਕਿਆ ਬੈਠੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਪਇਆ ਹੈ ਚਉਥਾ ਦਿਹਾੜਾ ਹੋਆ ਹੈ ਖਾਂਦਾ ਪੀਂਦਾ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ।"ਿ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਪੰਨਾ 38 (ਅੰਤਕਾ 70) ਤੇ ਵੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚੁਪ ਰਹਿਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁਭਾ ਇਕ ਅੰਗ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

ਵਿਆਹ ਹੋਇਆ ਕਾਫ਼ੀ ਸਮਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ[1]। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਣਾਂ ਕਰਕੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਔਲਾਦ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਸੱਸ ਚੰਦੋ ਰਾਣੀ ਚਿੰਤਾਤੁਰ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੀਰ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ[2]। ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਵੀਰ ਨੂੰ ਇਸ ਖ਼ਾਹਸ਼ ਤੋਂ ਗਿਆਤ ਕੀਤਾ ਜਦੋਂ ਉਹ ਤਲਵੰਡੀ[3] ਆਏ। ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਬਾਲਕ ਜਨਮਿਆ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂ ਸਿਰੀ ਚੰਦ ਰਖਿਆ। ਥੋੜੇ ਸਮੇਂ ਪਿਛੋਂ ਲਖਮੀ ਦਾਸ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ[4]।

ਵੈਦ ਬੁਲਾਇਆ

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਉਮਰ ਵੀਹ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਟਪ ਚੁਕੀ ਸੀ। ਹਾਲੀ ਤਕ ਉਹ ਕਾਰ ਵਿਹਾਰ ਤੋਂ ਉਪਰਾਮ ਸਨ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਕੁਝ ਨਾ ਖਾਧਾ ਤੇ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਵਿਚ ਮਸਤ ਰਹੇ[5]। ਮਾਤਾ ਜੀ ਤੇ ਹੋਰ ਸੰਬੰਧੀਆਂ ਨੂੰ ਚਿੰਤਾ ਹੋਈ ਕਿ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਰੋਗ ਲੱਗ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਭ ਪਰਵਾਰ ਨੇ ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਵੈਦਾ ਸਦ ਕੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਵਿਖਾਉ। ਕਾਲੂ ਜੀ ਇਕ ਸਿਆਣੇ ਹਕੀਮ ਨੂੰ ਸਦ ਲਿਆਏ। ਹਕੀਮ ਨੇ ਆ ਕੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਬਾਂਹ ਪਕੜ ਕੇ ਨਬਜ਼ ਟੋਹੀ ਤੇ ਪੁੱਛਿਆ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੀ ਰੋਗ ਹੈ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਅੱਗੋਂ ਹੱਸ ਪਏ ਤੇ ਵੈਦ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਰੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ।

---

1. ਇਹ ਗੱਲੀ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਔਲਾਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ 1464 ਈਸਵੀਂ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਤੇ ਇਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਾਲੋਂ ਪੰਜ ਸਾਲ ਵੱਡੀ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਔਲਾਦ ਦਾ ਕਥਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਨੂੰ ਇਕ ਲੌਂਗ ਤੇ ਇਕ ਲਾਚੀ ਦਿਤੀ ਤੇ ਕਿਹਾ ਇਕ ਲੜਕੀ ਤੇ ਇਕ ਲੜਕਾ ਹੋਵੇਗਾ।

2. ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੱਸ ਦਾ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਜਾ ਕੇ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਨੂੰ ਉਲਾਹਮੇ ਦੇਣ ਦਾ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਹਾਲ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਇਹ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਪਣੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਨਹੀਂ ਲਾਉਂਦੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਆਪਣੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨਾਲ ਨਾ ਬੋਲਣ ਦੇ ਕਥਨ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਵੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੱਸ ਦਾ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਦਾ ਕਥਨ ਵਾਲਾਇਤ ਵਾਲੀ, ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਮਲੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪਰ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਇਕ ਗੱਲ ਸੁਭਾਵਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।

3. ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਦਾ ਜਨਮ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਦਸਿਆ ਹੈ। ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਤੇ ਲਖਮੀ ਦਾਸ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ ਤਵਲੰਡੀ ਦਸਿਆ ਹੈ ਜੋ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

4. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪੰਨਾ 11 (ਅੰਤਕਾ 4) ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ "ਤਬਿ ਆਗਿਆ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਹੋਹੀ। ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਘਰਿ ਦੁਇ ਬੇਟੇ ਹੋਏ, ਲਖਮੀ ਦਾਸ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ।" ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਲਖਮੀ ਦਾਸ ਜੀ ਵੱਡੇ ਸਨ ਤੇ ਸਿਰੀ ਚੰਦ ਛੋਟੇ, ਪਰ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਤੇ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਸਿਰੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਪੁੱਤਰ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਬੇਦੀਆਂ ਦੇ ਰਚੇ ਗ੍ਰੰਥ ਵੀ ਜਿਵੇਂ 'ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬੰਸ ਪ੍ਰਕਾਸ਼' ਆਦਿ ਸਿਰੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਦਸਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਬਾਬਾ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਇਆ।

5. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। "ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਮਹੀਨੇ ਤਿੰਨ ਤਾਈ ਖਾਵੈ ਪੀਵੈ ਕਿਛ ਨਹੀਂ" ਪੰਨਾ 17 (ਅੰਤਕਾ 7)। ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਅੰਕਿਤ ਹੈ "ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਮਹੀਨੇ ਚਾਰਿ ਪੰਜਿ ਹੋਏ, ਨ ਅੰਨ ਹੀ ਜੇਵੇ, ਨ ਕਿਸੀ ਸਉ ਬੋਲੇ, ਨ ਬਕੈ" ਪੰਨਾ 45 (ਅੰਤਕਾ 72), ਇਹ ਸਾਖੀ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਵੀ ਲਿਖੀ ਹੈ ਪੰਨਾ 109 (ਅੰਤਕਾ 337)। ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਕਥਨ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਸੁਭਾ ਆਦਿ ਨੂੰ ਵੇਖਦਿਆਂ ਠੀਕ ਪਰਤੀਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਕੇਵਲ ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਦੀ ਤਾਂਘ ਹੈ। ਵੈਦ ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਉਠ ਕੇ ਟੁਰ ਪਿਆ। ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਦੇ ਪੁੱਛਣ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦਸਿਆ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਇਸ ਰੋਗਾ ਦਾ ਕੋਈ ਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਕੁਝ ਚਿਰ ਪਿਛੋਂ[1] ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਲੀਕਿਆ ਹੈ :–

ਵੈਦੁ ਬੁਲਾਇਆ ਵੈਦਗੀ, ਪਕੜਿ, ਢੰਢੋਲੇ ਬਾਂਹ
ਭੋਲਾ ਵੈਦੁ ਨਾ ਜਾਣਈ ਕਰਕ ਕਲੇਜੇ ਮਾਹਿ[2].....
ਦੁਖੁ ਵਿਛੋੜਾ ਇਕੁ ਦੁਖ ਭੁਖ। ਇਕ ਦੁਖੁ ਸਕਤਵਾਰ ਜਮਦੂਤ
ਇਕੁ ਦੁਖੁ ਰੋਗੁ ਲਗੈ ਤਨਿ ਧਾਇ॥ ਵੈਦ ਨੇ ਭੋਲੇ ਦਾਰੂ ਲਾਇ।
ਦਰਦੁ ਹੋਵੇ ਦੁਖ ਰਹੇ ਸਰੀਰ। ਐਸਾ ਦਾਰੂ ਲਗੇ ਨ ਬੀਰ। ੧ । ਰਹਾਉ।
ਖਸਮੁ ਵਿਸਾਰਿ ਕੀਏ ਰਸ ਭੋਗ। ਤਾਂ ਤਲਿ ਉਠਿ ਖਲੋਏ ਰੋਗ
ਮਨ ਅੰਧੇ ਕਉ ਮਿਲੈ ਸਜਾਇ। ਵੈਦ ਨ ਭੋਲੇ ਦਾਰੂ ਲਾਇ
ਚੰਦਨ ਕਾ ਫਲੁ ਚੰਦਨ ਵਾਸੁ। ਮਾਣਸ ਕਾ ਫਲੁ ਘਟ ਮਹਿ ਸਾਸੁ
ਸਾਸਿ ਗਇਐ ਕਾਇਆ ਢਲਿ ਪਾਇ। ਤਾਂ ਕੇ ਪਾਛੇ ਕੋਇ ਨ ਖਾਇ
ਕੰਚਨ ਕਾਇਆ ਨਿਰਮਲ ਹੰਸੁ। ਜਿਸ ਮਹਿ ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨ ਅੰਸੁ
ਦੁਖ ਰੋਗ ਸਭਿ ਗਇਆ ਗਵਾਇ। ਨਾਨਕ ਛੂਟਸਿ ਸਾਚੇ **ਨਾਇ।**

(ਮਲਾਰ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੨ । ੨ ।(੧੨੫੬)

ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਜਾਣਾ

ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਵਡੀ ਭੈਣ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਜੈ ਰਾਮ ਨਾਲ ਹੋਇਆ[3]। ਜੈ ਰਾਮ ਬਿਆਸ ਦਰਿਆ ਦੀ ਇਕ ਸਹਾਇਕ ਨਦੀ ਕਾਲੀ ਵਈਂ ਦੇ ਪੂਰਬੀ ਕੰਢੇ ਤੇ ਇਕ ਰਮਣੀਕ ਨਗਰ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਦੁਆਬੇ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਨਗਰ ਜਲੰਧਰ ਤੋਂ 28 ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਪੱਛਮ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਹੈ। ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਨਾਉਂ ਤਾਮਸਵਣ ਸੀ[4]। ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਮਹਿਮੂਦ

---

1. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ, ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਵੈਦ ਨੂੰ ਸੁਣਾਇਆ। ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦੀ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰੱਖ ਕੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਿਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

2. ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ 1 ਮਲਾਰ ਕੀ ਵਾਰ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਪੰਨਾ ੧੨੭॥

3. ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਅਨੁਸਾਰ ਜੈ ਰਾਮ ਜਾਤ ਪਲਤਾ ਖਤਰੀ ਇਕ ਵਾਰੀ ਤਲਵੰਡੀ ਆਇਆ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਬੀਬੀ ਨਾਨਕੀ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਭਰਦਿਆਂ ਵੇਖਿਆ ਤੇ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਪਿੰਡ ਦੇ ਮਾਲਕ ਰਾਹੀਂ ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਨੂੰ ਨਾਨਕੀ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਲਈ ਬਿਨੈ ਕੀਤੀ। ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਮੰਨ ਗਿਆ ਤੇ ਨਾਨਕੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਜੈ ਰਾਮ ਨਾਲ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਵਿਆਹ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਦੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਤੋਂ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਹ ਸਭ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਮੰਨਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਜੈ ਰਾਮ ਨਾਲ ਹੋਇਆ। ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਅਨੁਸਾਰ ਜੈ ਰਾਮ ਉੱਪਲ ਖੱਤਰੀ ਸੀ, ਪਲਤਾ ਖੱਤਰੀ ਨਹੀਂ।

4. ਹਿਊਨ ਸਾਂਗ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਇਥੇ ਇਕ ਬੋਧੀ ਅਸਥਾਨ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਵਾਹ ਕੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਸਰਾਂ ਬਣਾਈ ਗਈ। ਕਿਉਂਕਿ ਨਦੀ ਦਾ ਪਾਣੀ ਕਾਲਾ ਤੇ ਇਥੋਂ ਦੀ ਮਿਟੀ ਵੀ ਕਾਲੀ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਇਸਨੂੰ ਤਾਮਸਵਣ, ਭਾਵ ਕਾਲਾ ਜੰਗਲ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਲੋਧੀ ਨੇ ਕਿਲ੍ਹਾ ਬਣਾਇਆ ਜਿਸ ਦਾ ਕਥਨ ਆਈਨ-ਇ-ਅਕਬਰੀ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। (ਹੋਰ ਵਿਸਥਾਰ ਲਈ ਵੇਖੋ Report of the tour in Punjab, Alexander Cunningham. ਰੀਪੋਰਟ ਆਫ਼ ਦੀ ਟੂਰ ਇਨ ਪੰਜਾਬ ਇਨ 1878-89, ਅਲਗਜ਼ਾਂਡਰ ਕਨਿੰਘਮ, ਸੁਪਰਟੈਂਡੈਂਟ ਗੌਰਮਿੰਟ ਪ੍ਰਿੰਟਿਗ ਕਲਕੱਤਾ 1882, ਪੰਨਾ 55)

ਗ਼ਜ਼ਨਵੀ ਦੀ ਫ਼ੌਜ ਦੇ ਇਕ ਅਫ਼ਸਰ ਸੁਲਤਾਨ ਖ਼ਾਂ[1] ਤੋਂ ਪਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਆਬਾਦ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਨੂੰ ਵਧੇਰੀ ਰੌਣਕ ਲੋਧੀ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਬਾਨੀ ਬਹਿਲੋਲ ਲੋਧੀ ਦੇ ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਲੋਧੀ[2] ਨੇ ਦਿਤੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਉਸ ਦੀ ਜਾਗੀਰ ਦਾ ਮੁਖ ਨਗਰ ਸੀ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ ਬਹਿਨੋਈ ਜੈ ਰਾਮ ਦੋਲਤ ਖਾਂ ਦਾ ਹੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਸੀ[3]।

ਜਦੋਂ ਜੈ ਰਾਮ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ ਜੀਅ ਕਿਸੇ ਕਾਰ ਵਿਹਾਰ ਵਿਚਚ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਭੇਜਣ ਨਹੀ ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਨੂੰ ਚਿੱਠੀ[4] ਲਿਖ ਭੇਜੀ ਕੀ ਸ਼ਾਇਦ ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੀਅ ਲੱਗ ਜਾਏ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਵੀ ਲਿਖਿਆ। ਇਸ ਚਿੱਠੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਕੰਮਾਂ ਤੇ ਲਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰ ਚੁਕੇ ਸਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਫ਼ਲਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਈ। ਇਸ ਲਈ ਸਭ ਪਰਵਾਰ ਨੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਭੇਜਣ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਿੱਠੀ[5] ਸੁਣ ਕੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਵੀ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਨਾਨਕੀ ਕੋਲ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਜਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ।

ਜਦੋਂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਤਲਵੰਡੀ ਤੋਂ ਤੁਰਨ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਬਹੁਤ ਉਦਾਸ ਹੋਈ ਤੇ ਰੋ ਪਈ ਤੇ ਕਿਹਾ, "ਮੇਰਾ ਕੀ ਬਣੇਗਾ। ਤਲਵੰਡੀ ਭਾਵੇਂ ਤੁਸੀ ਉਪਰਾਮ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਹੌਸਲਾ ਸੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਘਰ ਹੋ। ਹੁਣ ਪਰਦੇਸ ਟੁਰ ਚਲੇ ਹੋ, ਫੇਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਤੁਸੀਂ ਕਦੋਂ ਘਰ ਆਓ ਕਿ ਨਾ ਹੀ ਆਓ।" ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣ ਕੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਧੀਰਜ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਕਿਹਾ "ਜਦੋਂ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਲੱਗ ਗਿਆ ਤਾਂ ਆਪ ਨੂੰ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਬੁਲਾ ਲਵਾਂਗੇ।"[6] ਇਹ ਗਲ ਕਹਿ ਕੇ ਆਪ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਨੂੰ ਟੁਰ ਪਏ।

---

1. ਦੌਲਤ ਖਾ ਲੋਧੀ ਤਾਤਾਰ ਖ਼ਾਂ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਸੀ। ਤਾਰੀਖ਼ ਸ਼ਾਹੀ ਕ੍ਰਿਤ ਅਹਿਮਦ ਯਦਗਰ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ 1504 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਨਾਜ਼ਮ ਬਣਿਆ। ਤੋਜ਼ਕੇ-ਬਾਬਰੀ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ 1526 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਹੋਇਆ।

2. ਵੇਖੋ Report of the Tour in Punjab, Alexander Cunningham. ਰੀਪੋਰਟ ਆਫ਼ ਦੀ ਟੂਰ ਇਨ ਪੰਜਾਬ, ਅਲਗਜ਼ਾਂਡਰ ਕਨਿੰਘਮ, ਪੰਨਾ 55-58।

3. ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੈ ਰਾਮ ਜ਼ਮੀਨ ਕਛਣ ਲਈ ਤਲਵੰਡੀ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੰਭਾਵਨਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੈ ਰਾਮ ਸੁਲਾਤਨਪੁਰ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਉਥੇ ਹੀ ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਵਲਾਇਤ ਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀਆਂ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਜੈ ਰਾਮ ਨੂੰ ਦੌਲਤ ਖ਼ਾਂ ਦਾ ਮੋਦੀ ਲਿਖਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

4. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਅਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੈ ਰਾਮ ਜੀ ਨੇ ਕਿਤਾਬਤ ਲਿਖੀ। ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਵੀ ਕਿਤਾਬਤ ਦਾ ਹੀ ਕਥਨ ਹੈ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ ਉਦਾਸ ਰਹਿਣਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਲਈ ਉਨਾਂ ਹੀ ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਸੀ ਜਿੱਨਾ ਕਿ ਦੂਸਰੇ ਪਰਵਾਰ ਲਹੀ। ਜੈ ਰਾਮ ਦਾ ਇਸ ਭਾਵ ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖਣਾ ਇਕ ਸੁਭਾਵਕ ਗੱਲ ਸੀ। ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਨੇ ਜੈ ਰਾਮ ਵੱਲ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੀ ਕਿ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਸਦ ਲਵੋ ਪਰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

5. ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪੰਨਾ 73 (ਅੰਤਕਾ 79) ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੈ ਰਾਮ ਨੇ ਦੋ ਚਿੱਠੀਆਂ ਭੇਜੀਆਂ ਇਕ ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਵਲ ਤੇ ਇਕ ਨਾਨਕ ਜੀ ਵੱਲ। ਪਰ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਤੇ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਕੋ ਚਿੱਠੀ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ ਜੋ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

6. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਮਾਤਾ ਸੁਲਵਣੀ ਨੂੰ ਦਿਲਾਸਾ ਦੇਣਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਠੀਕ ਤੇ ਸੁਭਾਵਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।

ਮੋਦੀਖ਼ਾਨਾ ਸੰਭਾਲਿਆ

ਜਦੋਂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਪਹੁੰਚ ਤਾਂ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਤੇ ਜੈ ਰਾਮ ਨੇ ਆਪ ਦਾ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਸੁਆਗਤ ਕੀਤਾ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਜੈ ਰਾਮ ਆਪ ਨੂੰ ਦੌਲਤ ਖ਼ਾਂ ਕੋਲ ਲੈ ਗਿਆ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨੌਕਰੀ ਦੇਣ ਦੀ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ। ਦੌਲਤ ਖ਼ਾਂ ਨੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਵਲ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੇਖਿਆ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋ ਕੇ ਜੈ ਰਾਮ ਨਾਲ ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਤੇ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰ ਦਿਤਾ[1]।

ਜੈ ਰਾਮ ਦੀ ਦੌਲਤ ਖ਼ਾਂ ਦੇ ਮੋਦੀਖ਼ਾਨੇ ਦੇ ਮੁੱਖ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸਨ। ਮੋਦੀਖ਼ਾਨਾ[2] ਕਿਸੇ ਜਾਗੀਰਗਦਾਰ ਦੀ ਬੜੀ ਮਹਾਨਤਾ ਵਾਲੀ ਸੰਸਥਾ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀਂ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ (ਸਿਕੰਦਰ ਲੋਧੀ ਦੇ ਸਮੇਂ 1488-1517 ਈਸਵੀ) ਮਾਲੀਆ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਅਨਾਜ ਵਿਚ ਹੀ ਵਸੂਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਮਾਲੀਆਾ ਰੁਪਿਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦੇਣ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੋ ਬਾਅਦ ਵਿਚ 1517 ਈਸਵੀ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਇਬਰਾਹੀਮ ਲੋਧੀ ਨੇ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ[3]। ਪਰ ਸਿੱਕੇ ਦੀ ਥੁੜ ਕਰਕੇ ਜ਼ਿਮੀਦਾਰ ਮਾਲੀਆ ਅਨਾਜ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੀ ਦੇਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਇਹ ਮਾਲੀਆ ਪੈਦਾਵਾਰ ਦਾ ਨਿਯੁਕਤ ਹਿੱਸਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ[4]।

ਪੰਦਰਵੀਂ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਦੇ ਅਖ਼ੀਰਲੇ ਦਹਾਕੇ ਵਿਚ ਦੌਲਤ ਖ਼ਾਂ ਲੋਧੀ ਇਕ ਜਾਗੀਰਦਾਰ ਸੀ ਜੋ 1504 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਤਾਤਾਰ ਖ਼ਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਪਿਛੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਨਾਜ਼ਿਮ ਬਣਿਆ[5]। ਜਦੋਂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਮੋਦੀਖ਼ਾਨੇ ਵਿਚ ਨਿਯੁਕਤ ਹੋਏ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਕੋਲ

---

1. ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਤੇ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੈ ਰਾਮ ਨੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਬਿਨੇ ਕੀਤੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਨੌਕਰੀ ਕਰਨਾ ਨਾ ਮੰਨੇ ਤੇ ਫੇਰ ਤਰਲੇ ਮਿੰਨਤਾਂ ਕਰਨ ਤੇ ਮੰਨ ਗਏ। ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀਂ। ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਜੈ ਰਾਮ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇ। ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਤੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਕਿਹਾ ਈਮਾਨਦਾਰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਫੇਰ ਨੌਕਰ ਰਖ ਲਿਆ। ਇਹ ਭੀ ਗੱਲ ਠੀਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।

2. ਮੋਦੀਖਾਨਾ ਇਕ ਫ਼ਾਰਸੀ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਭਾਵ ਉਹ ਥਾਂ ਹੈ ਜਿਥੇ ਅਨਾਜ ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਕੈ ਰੱਖਿਆ ਜਾਏ ਅਤੇ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਵੰਡਿਆ ਜਾਏ। ਭਾਵ ਮੋਦੀ ਉਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਹਥ ਵਿਚ ਅਨਾਜ ਵੰਡਨ ਦਾ ਕੰਮ ਹੋਵੇ।

3. ਸਭ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਮੰਨਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵੀਹ ਸਾਲ ਦੀ ਉਪਰ ਪਿਛੋਂ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਆਏ। ਸਿਕੰਦਰ ਲੋਧੀ 1588 ਵਿਚ ਤਖ਼ਤ ਤੇ ਬੈਠਾ ਇਸ ਲਈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਨਿਵਾਸ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸਿਕੰਰ ਲੋਧੀ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸੀ।

4. ਲੋਧੀਆਂ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਕੋਈ ਬੰਦਰਗਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਬਾਹਰਲੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਲਾਲ ਵਪਾਰ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਸਿੱਕੇ ਦਾ ਚੋਖਾ ਫੈਲਾਓ ਨਹੀ ਸੀ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਅਨਾਜ ਬਹੁਤ ਸਸਤਾ ਸੀ ਤੇ ਰੁਪਿਆ ਪੈਸਾ ਘਟ ਮਿਲਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਵਿਸਥਾਰ ਲਈ ਵੇਖੋ (Agrarain System of Moslem India. W. H. Moreland) ਅਗਰੇਰੀਅਨ ਸਿਸਟਮ ਆਫ਼ ਮੁਸਲਿਮ ਇੰਡੀਆ, ਡਬਲਯੂ : ਐਚਚ: ਮੋਰਲੈਂਡ, ਅਲਾਹਬਾਦ, 1929, ਪੰਨਾ 68।

5. ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ ਤੋਜ਼ਕੇ-ਬਾਬਰੀ ਅਨੁਸਾਰ 1526 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਉਹ 1504 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਬਣਿਆ ਵੇਖੋ ਤਾਰੀਖ਼-ਇ-ਸ਼ਾਹੀ ਅਹਿਮਦ ਯਦਗਰ, ਏਸ਼ੀਆਟਿਕ ਸੋਸਾਇਐਈ, ਕਲਕੱਤਾ 1939 ਪੰਨਾ 22। ਇਸ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਬਾਬਰ ਨੇ 1524 ਈ: ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਜਿੱਤ ਲਿਆ ਤਾਂ ਇਬਰਾਹੀਮ ਲੋਧੀ ਨੇ ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਨੂੰ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਤੈਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਹਾਕਮ ਬਣਾਇਆ ਸੀ ਤੇ ਵੀਹ ਸਾਲ ਤੋਂ ਤੂੰ ਹਾਕਮ ਹੈਂ ਹੁਣ ਇਹ ਕੀ ਕੀਤਾ ਮੁਗ਼ਲਾਂ ਨੂੰ ਸਦ ਲਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੌਲਤ ਖ਼ਾਂ ਲੋਧੀ 1504 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਨਾਜ਼ਮ ਬਣਿਆ।

ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਦੀ ਜਾਗੀਰ ਸੀ[1]। ਜਿਵੇਂ ਲੋਧੀ ਸੁਲਤਾਨ ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਗੀਰਾਂ ਦੇਂਦੇ ਸਨ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਗੀਰਦਾਰ ਆਪਣੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਦੇਂਦੇ ਸਨ। ਸਭ ਸੈਨਕ ਪਦਵੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਵੰਡ ਤੇ ਹੀ ਅਧਾਰਤ ਸਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੋਦੀਖ਼ਾਨੇ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਮੂਲੀ ਵੇਤਨ ਮਿਲਦਾ ਸੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੁਖ ਉਪਜੀਵਕਾ ਅਲੂਫ਼ਾ ਸੀ[2] ਭਾਵ ਇਹ ਕਿ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਨਿਸਚਿਤ ਮਿਕਦਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਅਨਾਜ ਘਰ ਲੈ ਜਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਸੀ।

ਮੋਦੀਖ਼ਾਨੇ ਵਿਚ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ ਕੰਮ ਅਨਾਜ ਤੋਲ ਕੇ ਦੇਣਾ[3] ਤੇ ਅਨਾਜ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਰਖਣਾ ਸੀ। ਆਪ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਹਿਸਾਬ ਵਹੀਆਂ ਤੇ ਲਿਖਦੇ ਤੇ ਸ਼ਾਮੀ ਪੂਰਾ ਕਰਦੇ ਭਾਵੇਂ ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ ਹੋ ਜਾਏ ਹਿਸਾਬ ਪੂਰਾ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਰਾਤੀਂ ਆਰਾਮ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਜਿਥੇ ਇਹ ਮੋਦੀਖ਼ਾਨਾ ਸੀ ਉਸੇ ਥਾਂ ਤੇ ਅਜਕਲ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਹੱਟ ਸਾਹਿਬ ਹੈ। ਤੋਲਣ ਵਾਲੇ ਕੁਝ ਵੱਟੇ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸ ਮੇਂ ਦੇ ਦਸੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਥੇ ਸੁਰਖਿਅਤ ਹਨ।

ਮੋਦੀਖ਼ਾਨੇ ਦਾ ਲੇਖਾ ਦੇਣਾ

ਮੋਦੀਖ਼ਾਨੇ ਵਿਚ ਕਈ ਪਰਕਾਰ ਦੇ ਲੋਕ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰਾ, ਚੌਧਰੀ, ਮੁਕੱਦਮ ਆਦਿ ਅਨਾਜ ਗੁੜ ਆਦਿ ਦੇਣ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਦੌਲਤ ਖ਼ਾਂ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀ, ਰਖਿਅਕ, ਸੈਨਕ ਤੇ ਮੁਣਸ਼ੀ ਮੁਸੱਦੀ ਨਿਯੁਕਤ ਮਿਕਦਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਅਨਾਜ ਲੈਂਦੇ ਸਨ[4]। ਨਾਨਕ ਜੀ ਹਰ ਇਕ ਨਾਲ ਈਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਵਰਤਦੇ ਸਨ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਮੋਦੀ ਸਨ ਉਹ ਅਨਾਜ ਦੇਣ ਲਗਿਆਂ "ਦਹਿਨੀਮੀ"[5] ਭਾਵ ਵੰਡੇ ਅਨਾਜ ਦਾ ਦਸਵਾਂ ਹਿੱਸਾ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰਖ ਲਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਇਕ ਗ਼ਲਤ ਰਵਾਜ ਚਲਿਆ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ "ਦਹਿਨੀਮੀ" ਲੈਣੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਹਰ ਇਕ ਨੂੰ ਜਿੰਨਾ ਅਨਾਜ ਦੇਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪੂਰਾ ਤੋਲ ਦਿੰਦੇ। ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਅਨਾਜ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਫ਼ਰਕ ਪਿਆ ਤੇ ਉਹ ਨਵੇਂ ਮੋਦੀ ਦੀ ਉਸਤਤ ਕਰਨ ਲੱਗੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਭ ਪਾਸੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਫੈਲ ਗਈ।

ਮੋਦੀਖ਼ਾਨੇ ਵਿਚ ਦਰਵੇਸ਼, ਕਲੰਦਰ, ਸਾਧ ਫ਼ਕੀਰ ਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਪਰਕਾਰ ਦੇ ਗ਼ਰੀਬ ਮੰਗਣ ਲਈ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਇਸ ਸ਼ਰੇਣੀ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪਿਆਰ ਸੀ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਫ਼ਕੀਰਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲਿਜਾ ਕੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੋਜ਼ੀਨਾ (ਰੋਜ਼ ਅਨਾਜ ਮਿਲਣ ਦੀ ਮਿਕਦਾਰ) ਨੀਅਤ ਕਰਵਾ

---

1. ਤੋਜ਼ਕ-ਇ-ਬਾਬਰੀ ਕੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਦੌਲਤ ਖ਼ਾਂ ਕੋਲ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਦੀ ਜਾਗੀਰ ਹੀ ਸੀ (ਵੇਖੋ Memoirs of Babar, Lucas King) ਮੈਮਾਇਰਜ਼ ਆਫ਼ ਬਾਬਰ ਕ੍ਰਿਤ ਸਰ ਲੂਕਸ ਕਿੰਗ, ਜਿਲਦ ਦੂਜੀ ਪੰਨਾ 170

2. ਪੁਰਾਤਨ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ 'ਅਲੂਫਾ' ਮਿਲਦਾ ਸੀ ਜਿਸਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਅਨਾਜ਼ ਵਜ਼ੀਫ਼ੇ ਜਾਂ ਰੋਜ਼ੀਨੇ ਵਜੋਂ ਮਿਲਦਾ ਸੀ।

3. ਸਭ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਮੰਨਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਵਿਚ ਅਨਾਜ ਵੰਡਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ।

4. ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ, ਪੰਨਾ 76, (ਅੰਤਕਾ 81-82)। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਵਿਸਥਾਰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਪਰ ਉਹ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੈ।

5. ਦਹਿਨੀਮੀ ਦਾ ਕਥਨ ਵੀ ਕੇਵਲ ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪੰਨਾ 76 (ਅੰਤਕਾ 81) ਤੇ ਹੈ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਕਰ ਲਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਦੇਂਦੇ[1]। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਧ ਸੰਤ ਤੇ ਫ਼ਕੀਰ ਨਵੇਂ ਆਏ ਮੋਦੀ ਤੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਸਨ ਤੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਉਸਤਤ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰਭੁਤਾ ਦੂਰ ਤਕ ਫੈਲ ਗਈ।

ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਦੇ ਕੋਲ ਅੱਠ ਮੀਲ ਦੀ ਦੂਰੀ ਤੇ ਪਿੰਡ ਮਲਸੀਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਪਿੰਡ ਦਾ ਚੌਧਰੀ ਭਾਗੀਰਥ ਸੀ[2]। ਇਹ ਬਹੁਤ ਭਗਤੀ ਭਾਵ ਵਾਲਾ ਸੀ ਤੇ ਦੇਵੀ ਦਾ ਉਪਾਸ਼ਕ[3] ਸੀ। ਜਦੋਂ ਇਕ ਵਾਰ ਇਹ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਮੋਦੀਖ਼ਾਨੇ ਅਨਾਜ ਦੇਣ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਹ ਨਵੇਂ ਆਏ ਮੋਦੀ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋਇਆ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ ਗ਼ਰੀਬਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ, ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਕਾਜ ਵਿਚ ਸੁਚੇਤ ਤੇ ਹਰ ਵੇਲੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀਂ ਯਾਦ ਵਿਚ ਲੀਨ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਮਹਾਨ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਉਸ ਪਹਿਚਾਣ ਲਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਇਉਂ ਅਨੁਭਵ ਹੋਇਆ ਕਿ ਜਿਸ ਦੇਵੀ ਦੀ ਉਹ ਪੂਜਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਇਸ ਮਹਾਨ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਦੇ ਸਭ ਸੰਸੇ ਨਿਵਿਰਤ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਉਹ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਬਣ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਕਦੀ ਉਹ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਆਉਂਦਾ ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਠੰਢ ਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ।

ਜਦੋਂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰਭੁਤਾ ਦਿਨੋਂ ਦਿਨ ਵਧਦੀ ਗਈ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਈਰਖਾਲੂ ਨੇ ਦੌਲਤ ਖ਼ਾਂ ਪਾਸ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਕਿ ਨਾਨਕ ਮੋਦੀਖ਼ਾਨਾ ਫ਼ਕੀਰਾਂ ਤੇ ਸਾਧਾਂ ਨੂੰ ਲੁਟਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੋਦੀ ਦਾ ਕੰਮ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਮੇਵਾਰੀ ਦਾ ਕੰਮ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਦੌਲਤ ਖ਼ਾਂ ਨੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਬਹਿਨੋਈ ਜੈ ਰਾਮ ਨੂੰ ਸੌਂਦਿਆ ਤੇ ਮੋਦੀਖ਼ਾਨੇ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਜੈ ਰਾਮ ਜੀ ਨੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਦਸ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਦੌਲਤ ਖ਼ਾਂ ਦੇ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੇ ਹਿਸਾਬ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਮੋਦੀਖ਼ਾਨੇ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਠੀਕ ਨਿਕਲਿਆ ਤੇ ਈਰਖਾਲੂਆਂ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਹਿਤ ਝੂਠੀ ਸਾਬਤ ਹੋਈ[4]।

ਮਰਦਾਨੇ ਦੀ ਲੜਕੀ ਦਾ ਵਿਆਹ

ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਮੋਦੀ ਬਣਨ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਤਲਵੰਡੀ ਪੁਜ ਚੁਕੀ ਸੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖ਼ੈਰਾਇਤ ਤੇ

---

1. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਅਲੂਫਾ ਕਿਹਾ ਹੈ। 'ਤਿਨਾ ਜੋਗੁ ਖਾਨ ਤਾਈ ਮਿਲਾਇ ਕਰ ਅਲੂਫ਼ਾ ਕਰਾਇ ਦੇਵੇ ਸਭ ਰੋਟੀਆਂ ਖਾਵਨਿ' ਸਾਖੀ ਨੰਬਰ 9, (ਅੰਤਕਾ 8)।

2. ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਮਲਸੀਹਾ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਦੇ ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਹੈ ਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਅਨੁਸਾਰ ਇਲਾਕੇ ਚੌਧਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮੋਦੀਖ਼ਾਨੇ ਜ ਕੇ ਅਨਾਜ ਆਦਿ ਜਮਾ ਕਰਵਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਭਗੀਰਥ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਲਾਹੌਰ ਭੇਜਣ ਤੇ ਫੇਰ ਪਾਹੀ ਮਨਮੁਖ ਦੀ ਸਾਖੀ ਦਾ ਵਰਣਨ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ, ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਤੇ ਪਾਹੀ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਹੈ। ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਭਗੀਰਥ ਦਾ ਕਥਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰ ਭਗੀਰਥ ਦਾ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸਿਖ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ : ' 'ਮੈਲਸੀਹਾ ਵਿਚ ਆਖੀਐ ਭਾਗੀਰਥ ਕਾਲੀਗੁਣ ਗਾਵੈ'

3. ਵਾਰਾਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ, ਵਾਰ 11, ਪਉੜੀ 15

ਇਹ ਸਾਰੀ ਵਾਰਤਾ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਵੀ ਹੈ (ਵੇਖੋ ਅਧਿਆਇ 27)

4. ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਦੇਣ ਦਾ ਕਥਨ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ, ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਹੈ। ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਦੋ ਵਾਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਦਾ ਵਰਣਨ ਬੜੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਲਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਨਾਉਂ ਤੇ ਬਕਾਇਆ ਰਕਮ ਆਦਿ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਵੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਖ਼ੈਰਾਇਤ ਵੇਖ ਕੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਲੱਗਣੀ ਕੁਦਰਤੀ ਸੀ ਤੇ ਪੜਤਾਲ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਠੀਕ ਰੱਖਦੇ ਸਨ, ਆਪ ਦੇ ਲੇਖੇ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੀ ਹੋਇਆ।

ਖੁਲ੍ਹ-ਦਿਲੀ ਦੀਆਂ ਧੁਮਾਂ ਤਲਵੰਡੀ ਪਹੁੰਚ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਤਲਵੰਡੀ ਤੋਂ ਆਇਆ ਜੋ ਕੋਈ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਮਿਲਦਾ ਉਹ ਉਸਦਾ ਅਲੂਫ਼ਾ (ਰੋਜ਼ ਦਾ ਨਿਯਤ ਅਨਾਜ) ਲਵਾ ਦੇਂਦੇ ਸਨ[1] ਤੇ ਉਹ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਤਲਵੰਡੀ ਆਉਂਦਾ ਤੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ ਜਸ ਗਾਉਂਦਾ।

ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀਆਂ ਖ਼ੈਰਾਇਤ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦਾ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਮਨ ਤੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਿਆ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਵੀ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਤੇ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਦੇਵਨੇਤ ਨਾਲ ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਜੀ ਨੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਹੀ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰੋਂ ਪਤਾ ਲੈ ਆਵੇ। ਮਰਦਾਨਾ ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਆਇਆ[2]। ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕੁੱਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਕੋਲ ਰੱਖਿਆ। ਹਰ ਰੋਜ਼ ਨਾਨਕ ਜੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠ ਕੇ ਵਈਂ ਤੇ ਅਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਜਾਂਦੇ। ਫੇਰ ਕੁਝ ਚਿਰ ਭਜਨ ਵਿਚ ਮਗਨ ਹੁੰਦੇ। ਫੇਰ ਮਰਦਾਨਾ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਪਦੇ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਵੀ ਕੀਰਤਨ ਹੁੰਦਾ[3]। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਬੀਤਦਾ ਗਿਆ। ਇਕ ਦਿਨ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਖੁਲ੍ਹਦਿਲੀ ਤੇ ਖ਼ੈਰਾਇਤ ਦੇਖ ਕੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਅੱਗੇ ਆਪਣੀ ਸਮੱਸਿਆ ਰੱਖ ਦਿਤੀ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਲੜਕੀ ਦੇ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਾਇਤਾ ਮੰਗੀ[4]।

---

1. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪੰਨਾ 22 (ਅੰਤਕਾ 8) ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, 'ਅਰ ਹੋਰ ਜੋ ਪਿਛੇ ਆਵਨਿ, ਤਿਨਾ ਜੋਗੁ ਖਾਨ ਤਾਈ ਮਿਲਾਇ ਕਰ ਅਲੂਫਾ ਕਰਾਇ ਦੇਵੇ ਸਭ ਰੋਟੀਆ ਖਾਵਨਿ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸਭਿ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਏ।' ਇਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪੰਨਾ 76 (ਅੰਤਕਾ 81) ਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਕਥਨ ਨਹੀਂ ਪਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਾਨ ਪੁੰਨ ਦੇ ਸੁਭਾ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖਦਿਆਂ ਇਹ ਗੱਲ ਠੀਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।

2. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪੰਨਾ 22 (ਅੰਤਕਾ 8) ਵਿਚ ਮਰਦਾਨੇ ਦਾ ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰ ਜਾਣਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚਿ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। "ਪਿਛੋਂ ਮਰਦਾਨਾ ਡੂਮ ਆਇਆ। ਤਲਵੰਡੀਓ ਆਇ ਬਾਬੇ ਨਾਲ ਟਿਕਿਆ" ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਤੇ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਵੀ ਮਰਦਾਨੇ ਦਾ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਜਾਣਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਸਰੂਪ ਦਾਸ ਭਲਾ ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਨੇ ਮੁਲਤਾਨ ਪੁਰ ਭੇਜਿਆ ਜੋ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ :-

ਮਰਦਾਨਾ ਢਾਢੀ ਘਰ ਸੋ ਆਇਆ। ਕਾਲੂ ਜੀ ਸੁਧ ਲੇਨ ਪਠਾਇਆ।

3. ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਵਰਣਨ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪੰਨਾ 76 (ਅੰਤਕਾ 81) ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ। "ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਰਾਤਿ ਕੇ ਸਮੇਂ ਕੀਰਤਨੁ ਕਰੇ ਕਰਾਹਿ ਅਰ ਪਿਛਲੀ ਰਾਤ ਨਾਵਣਿ ਜਾਇ। ਨਾਇ ਕਰ ਦਰਿਆਇ ਉਪਰਿ ਸਿਮਰਨੁ ਕੀਰਤਨੁ ਕਰੇ।" ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਕਾ ਕਥਨ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਸਪਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਸੁਭਾ ਅਨੁਕੂਲ ਹੈ ਤੇ ਠੀਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।

4. ਵਲਾਇਲ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਹ ਸਾਖੀ ਇਕਤਾਲਵੀਂ ਲਿਖੀ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਉਦਾਸੀ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਹੈ। ਉਥੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਗ਼ਰੀਬ ਖਤਰੀ ਦੀ ਲੜਕੀ ਵਾਸਤੇ ਸਾਮਨ ਮੰਗਵਾਇਆ। ਉਥੇ ਵੀ ਇਹ ਸਾਖੀ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਹੋਈ ਦੱਸੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਮਲਸੀਹਾ ਪਿੰਡ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਕੋਲ ਹੀ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀਆਂ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵੀ ਭਗੀਰਥ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਹੀ ਹੋਈ ਮੰਨਦੀਆ ਹਨ। ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਭਗੀਰਥ ਤੇ ਮਨਮੁਖ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਭਗੀਰਥ ਦਾ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਭਗੀਰਥ ਦੀ ਸਾਖੀ ਠੀਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਸਵਾਲ ਇਹ ਰਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਸਾਖੀ ਕਦੋਂ ਹੋਈ। ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਤਲਵੰਡੀ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਰਟਨ ਤੇ ਜਾਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਇਹੁ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਲੜਕੀ ਜੁਆਨ ਹੈ ਤੇ ਉਸਦਾ ਵਿਆਹ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਉਹ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੌਲਤ ਖ਼ਾਂ ਦੇ ਮੋਦੀ ਬਣੇ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਉਹੁ ਸਮੱਸਿਆ ਫੇਰ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਦਾਸੀਆਂ ਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਸਾਖੀ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਵਿਚ ਹੋਈ। ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਤੇ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਮਰਦਾਨੇ ਦੀ ਲੜਕੀ ਲਈ ਸਾਮਾਨ ਮੰਗਵਾਉਣਾ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਜੋ ਠੀਕ ਪਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਨਾਨਕ ਜੀ ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਉਹ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਕੇ ਲਿਖਵਾ ਲਿਆਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਉਸ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ[1]। ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਸਭ ਸਾਮਾਨ ਲਿਖਵਾ ਲਿਆਂਦਾ ਤੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ।

ਕੁਝ ਦਿਨਾ ਪਿੱਛੋਂ ਭਗੀਰਥ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਆਇਆ। ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਮਰਦਾਨੇ ਵਾਲਾ ਕਾਗਜ਼ ਉਸ ਅੱਗੇ ਰਖ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦਸ ਦਿਤੀ। ਭਗੀਰਥ ਨੇ ਸਭ ਗੱਲ ਬਾਤ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣੀ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਲਾਹੌਰ ਜਾ ਕੇ ਸਪ ਸਾਮਾਨ ਨੇ ਆਵਾਂਗਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਲਾਹੌਰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਸੀ ਤੇ ਉਥੇ ਹਰ ਪਰਕਾਰ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖਦਿਆਂ ਕਿ ਵਿਆਹ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਲਿਆਉਣ ਵਿਚ ਦੇਰੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਭਗੀਰਥ ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਇਕ ਰਾਤ ਤੋਂ ਵਧ ਨਾ ਰਹਿਣ ਲਈ ਆਖਿਆ[2]।

ਭਗੀਰਥ ਦਾ ਮਿੱਤਰ ਮਨਸੁਖ ਸੀ। ਇਹ ਇਕ ਵਪਾਰੀ ਸੀ ਤੇ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਦੁਕਾਨ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਭਾਈ ਭਗੀਰਥ ਨੇ ਸਾਮਾਨ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਕਾਗਜ਼ ਮਨਸੁਖ ਅਗੇ ਜਾ ਰਖਿਆ ਤੇ ਸਾਰੀ ਵਿਥਿਆ ਸੁਣਾਈ। ਮਨਸੁਖ ਨੇ ਇਕ ਦਿਨ ਵਿਚ ਸਾਮਾਨ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਪੂਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਸਾਰੇ ਕੌਤਕ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਸੋਚਿਆ ਕਿਹੜਾ ਮਹਾਂਮੁਰਖ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਹੜਾ ਕਿਸੇ ਗ਼ਰੀਬ ਦੇ ਵਿਆਹ ਤੇ ਐਨੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਲੈ ਕੇ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਭਾਈ ਭਗੀਰਥ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਵਾਹ ਵਾਹ ਕੀਤੀ ਜੋ ਇਕ ਦਿਨ ਵਿਚ ਐਨਾ ਸਾਮਾਨ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਲਈ ਲੈ ਕੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ ਤੇ ਮਨਸੁਖ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਭਗੀਰਥ ਕੋਲੋਂ ਪੁੱਛੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਤੇ ਉਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮਹਾਨ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਤੋਂ ਐਨਾ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋਇਆ ਕਿ ਭਗੀਰਥ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਵਲ ਟੁਰ ਪਿਆ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਉਸ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਸਕੇ ਜਿਸ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਭੌਂਰਾ ਉਸ ਦਾ ਮਿੱਤਰ ਭਗੀਰਥ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ ਦੋਵੇਂ ਸੁਲਾਤਨਪੁਰ ਆਏ। ਮਨਸੁਖਖ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਕੇ ਨਿਹਾਲ ਹੋਇਆ ਤੇ ਭਗੀਰਥ ਵਾਂਗ ਉਹ ਵੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਸਿੱਖ ਬਣ ਗਿਆ।[3]

ਵਿਆਹ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਲੈ ਕੇ ਮਰਦਾਨਾ ਤਲਵੰਡੀ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਵਿਆਹ ਕਰ ਕੇ ਫੇਰ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਆ ਗਿਆ।[4]

ਮਾਤਾ ਸੁਲਖਣੀ ਦਾ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਜਾਣਾ

ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਤਲਵੰਡੀ ਤੋਂ ਟੁਰਨ ਲਗਿਆਂ ਮਾਤਾ ਸੁਲਖਣੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਰੁਜ਼ਗਾਰ

---

1. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪੰਨਾ 123 (ਅੰਤਕਾ 39) ਲਿਖਿਆ ਹੈ 'ਜਿ ਕਿਛੁ ਵਸਤੁ ਤੈਨੂੰ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਸੋ ਤੂੰ ਲਿਖਾਇ ਲੈ ਆਉ, ਅਸੀਂ ਅਣਾਇ ਦੇਹਾਂਗੇ"

2. ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਇਕ ਰਾਤ ਤੋ ਵੱਧ ਨਾ ਰਹਿਣ ਦਾ ਵਰਨਣ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ, ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

3. ਮਨਸੁਖ ਦਾ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਆ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਸਿੱਖ ਬਣਨ ਦਾ ਵਰਨਣ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ, ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਮਨਸੁਖ ਦਾ ਨਾਉਂ ਕਿਧਰੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਪਰ ਮਨਸੁਖ ਦੇ ਸਿੱਖ ਬਣਨ ਦੀ ਰਵਾਇਤ ਠੀਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।

4. ਤਲਵੰਡੀ ਲੜਕੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਕਰ ਕੇ ਮਰਦਾਨਾ ਫੇਰ ਵਾਪਸ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਆ ਗਿਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਵਈਂ ਪਰਵੇਸ਼ ਵੇਲੇ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਸੀ।

ਲੱਗਣ ਤੇ ਅਸੀਂ ਆਪ ਨੂੰ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਬੁਲਾ ਲਵਾਂਗੇ[1]। ਮੋਦੀ-ਖ਼ਾਨੇ ਵਿਚ ਲੱਗਣ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਮਾਤਾ ਸੁਲਖਣੀ ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਤਲਵੰਡੀ ਤੋਂ ਬੁਲਾ ਲਿਆ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰ ਵਿਚ ਇਕ ਵੱਖਰਾ ਮਕਾਲ ਲੈ ਕੇ ਰਹਿਣ ਲੱਗੇ। ਇਕ ਮਕਾਨ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤੇ ਅਜਕਲ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗੁਰੂ ਕਾ ਬਾਗ ਹੈ।

ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਖੁਲ੍ਹ ਦਿਲੇ ਵਰਤਾਰੇ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਾਧੂ, ਸੰਤ ਤੇ ਫ਼ਕੀਰ ਮੋਦੀ-ਖ਼ਾਨੇ ਆਉਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਦੌਲਤ ਖ਼ਾਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾਲ ਉਹ ਫ਼ਕੀਰ ਲਈ ਰੋਜ਼ ਅਨਾਜ ਦੇਣ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਵਾ ਦੇਂਦੇ ਜੋ ਬਚ ਜਾਂਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਤੇ ਰੋਟੀ ਖਵਾ ਦੇਂਦੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੋ ਵੇਲੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਰੋਟੀ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਸਾਧਾਂ ਤੇ ਫ਼ਕੀਰਾਂ ਦੀ ਭੀੜ ਲਗੀ ਰਹੇ।[2] ਜਦੋਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਸੱਸ ਸੋਹਰੇ ਨੂੰ ਲੱਗਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਆਏ। ਉਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਮ ਦੁਨੀਆਦਾਰਾਂ ਵਾਂਗ ਰਹਿਣ ਅਤੇ ਸਾਧਾਂ ਫ਼ਕੀਰਾਂ ਨੂੰ ਘਰ ਨਾ ਲੁਟਾਉਣ।[3] ਸੁਲਖਣੀ ਦੀ ਮਾਤਾ ਭਾਵ ਮੂਲੇ ਚੋਨੇ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਚੰਦੋ ਰਾਣੀ ਸੀ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਘਰ ਉਜਾੜਨ ਤੋਂ ਰੋਕੇ। ਉਸ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਾਨਕ ਜੀ ਜੇਕਰ ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਖੱਟੀ ਕਮਾਈ ਵਿਚੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਪਰਕਾਰ ਦੀ ਥੁੜ ਨਹੀਂ।[4]

ਵਈਂ ਪਰਵੇਸ਼

ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਵਈਂ ਨਦੀ ਵਿਚ ਅਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਜਿਸ ਥਾਂ ਤੇ ਉਹ ਅਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਉਹ ਥਾਂ ਨਗਰ ਤੋਂ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਅੱਧ ਮੀਲ

---

1. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਮਾਤਾ ਸੁਲਖਣੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਲੱਗਣ ਤੇ ਅਸੀਂ ਆਪ ਨੂੰ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਬੁਲਾ ਲਵਾਂਗੇ। ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕੁੜਮਾਈ ਤੇ ਵਿਆਹ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਹੋਏ, ਜੋ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ। ਵੇਖੋ ਸਾਖੀ ਕੁੜਮਾਈ ਤੇ ਵਿਆਹ।

2. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪੰਨਾ 22 (ਅੰਤਕਾ 8) ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ 'ਜਾਂ ਬਾਬੇ ਦੀ ਰਸੋਈ ਹੋਵੈ' ਤਾਂ ਸਭ ਆਇ ਬਹਿਨਿ।' ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਟੁਕ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਚਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਸੁਭਾ ਨਾਲ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

3. ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਹ ਵਰਨਣ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਸਮੇਂ ਤੇ ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੈ। ਮੂਲੇ ਚੋਣੇ ਤੇ ਘੁਮੀ ਦੀ ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਧੀ ਦੇ ਘਰ ਦਾ ਫ਼ਿਕਰ ਹੋਣਾ ਸੁਭਾਵਕ ਗੱਲ ਸੀ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਕਿ ਘੁਮੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਬੱਚਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।

4. ਇਸ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਦਾ ਵਰਨਣ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਤੋਂ ਸਿਵਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਗ੍ਰਹਸਤੀ ਜੀਵਨ ਦਾ ਇਹ ਪੱਖ ਬਹੁਤ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਤੇ ਚੰਦੋਰਾਣੀ ਦਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਹੈ ਪਰ ਸਾਰ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਜੀਅ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘਰ ਵਿਚ ਲੱਗੇ। ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਕੋਲ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਹੋਣ ਕੇ ਨਾਤੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਚੰਦੋ ਰਾਣੀ ਦਾ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਨੂੰ ਦਿਲ ਦੀ ਗੱਲ ਦੱਸਣਾ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

ਤੇ ਵਈਂ ਨਦੀ ਦੇ ਰਮਣੀਕ ਕਿਨਾਰੇ ਤੇ ਸੀ। ਇਥੇ ਉਹ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਸਥਾਨਕ ਰਵਾਇਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਥਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਫ਼ਕੀਰ ਅੱਲਾ ਦਿੱਤੇ (ਖ਼ਰਬੂਜੇ ਸ਼ਾਹ) ਦੀ ਕੁਟੀਆ ਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਦੀ ਕਦੀ ਬਚਨ ਬਿਲਾਸ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਅੱਲਾ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਦਿਹਾਂਤ ਪਿਛੋਂ ਉਸ ਦੀ ਕਬਰ ਵੀ ਕੁਟੀਆ ਦੇ ਕੋਲ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ ਜੋ ਰਿਆਸਤ ਕਪੂਰਥਲਾ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਬੇਰ ਸਾਹਿਬ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੌਜੂਦ ਸੀ। ਮੌਜੂਦਾ ਗੁਰਦਵਾਰਾ 1941 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਜਾ ਕਪੂਰਥਲਾ ਵਲੋਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਨਿੱਕੀ ਇਟ ਦਾ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਇਥੇ ਅਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਯਾਦ ਦੁਆਂਦਾ ਸੀ।

ਇਕ ਦਿਨ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਹੁਤ ਸਵੇਰੇ ਉਠ ਕੇ ਵਈਂ ਤੇ ਅਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਕ ਟਹਿਲੀਆ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਪੜੇ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਆਪ ਅਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਨਦੀ ਵਿਚ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਕੁੱਝ ਸਮੇਂ ਤਕ ਬਾਹਰ ਨਾ ਆਏ ਤਾਂ ਟਹਿਲੀਆਂ ਘਬਰਾ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਰੌਲਾ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਨਾਨਕ ਜੀ ਡੁੱਬ ਗਏ ਹਨ। ਛੇਤੀ ਹੀ ਸਾਰੇ ਸੁਲਤਾਨਪਰ ਵਿਚ ਗੱਲ ਫੈਲ ਗਈ ਕਿ ਦੌਲਤ ਖ਼ਾਂ ਦਾ ਮੋਦੀ ਵਈਂ ਵਿਚਚ ਅਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਗਿਆ ਡੁੱਬ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੈ ਰਾਮ ਤੇ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਬਹੁਤ ਘਬਰਾਏ। ਜਦੋਂ ਦੌਲਤ ਖ਼ਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਘਟਨਾ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਉਹ ਜੈ ਰਾਮ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਵਈਂ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਗਿਆ ਤੇ ਮਾਂਛੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਾਲ ਪਾ ਕੇ ਲਾਸ ਲੱਭੋ।[1] ਬਹੁਤ ਯਤਨ ਪਿਛੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਥਹੁ ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗਾ। ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਮੋਦੀ ਖ਼ਾਨੇ ਦਾ ਲੇਖਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਜੈ ਰਾਮ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਕਰਨ ਤੇ ਮੋਦੀਖ਼ਾਨੇ ਦਾ ਲੇਖਾ ਠੀਕ ਨਿਕਲਿਆ। ਜੋ ਥੋੜਾ ਬਹੁਤ ਵਧਦਾ ਸੀ ਉਹ ਅਨਾਜ ਆਦਿ ਵੱਖਰਾ ਕਰ ਕੇ ਰਖ ਦਿੱਤਾ।[2]

ਇਉਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਵਈਂ ਨਦੀ ਦੇ ਦੂਸਰੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਕਿਸੇ ਇਕਾਂਤ ਥਾਂ ਤੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਜੁੜ ਗਏ। ਐਸੀ ਲਿਵ ਲੱਗੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮਾਧੀ ਤਿੰਨਾਂ ਦਿਨਾਂ ਪਿਛੋਂ ਖੁੱਲ੍ਹੀ। ਇਸ ਅਨੁਭਵੀ ਅਵਸਥਾ ਦੀ ਅਸਚਰਜਤਾ ਦਾ ਵਰਨਣ ਅੰਸਭਵ ਹੈ।[3] ਤਿੰਨਾਂ ਦਿਨਾਂ

---

1. ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਵਈਂ ਸਾਲ ਪੁਆਉਣ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ। ਦੌਲਤ ਖ਼ਾਂ ਦਾ ਭੌਖਲਾ ਕੁਦਰਤੀ ਸੀ। ਉਹ ਜਾਨਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨਾਲ ਕੀ ਬਣਿਆ। ਵੈਸੈ ਵੀ ਉਹ ਨਾਨਕ ਜੀ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸੀ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, 'ਦੌਲਤ ਖ਼ਾਂ ਲੋਧੀ ਭਲਾ ਹੋਆ ਜਿੰਦ ਪੀਰ ਅਬਨਾਸ਼ੀ।'

2. ਲੇਖਾ ਕਰਨਾ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਥਾਂ ਨਹੀਂ। ਦੌਲਤ ਖ਼ਾਂ ਦਾ ਲੇਖਾ ਕਰਨ ਦਾ ਤੌਖਲਾ ਹੋਣਾ ਇਕ ਕੁਦਰਤੀ ਤੇ ਸੁਭਾਵਕ ਗੱਲ ਸੀ।

3. ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਵੱਖ ਵੱਖ ਵਰਨਣਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆ ਪੰਨਾ 23 (ਅੰਤਕਾ 9) ਲਿਖਿਆ ਹੈ 'ਆਗਿਆ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਨਾਲਿ ਸੇਵਕ ਲੈ ਗਏ ਦਰਗਾਹ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ, ਸੇਵਕਾ ਜਾਇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ 'ਕਿ ਨਾਨਕੁ ਹਾਜ਼ਰੁ ਹੈ.... ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਕਟੋਰਾ ਭਰਿ ਕਰਿ ਆਰਿਆ ਨਾਲ ਮਿਲਿਆ......' ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕੋਲਲ ਜਾਣਾ ਤੇ ਦੁਧ ਦਾ ਕਟੋਰਾ ਪੀਣਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਉਦੋਂ ਬਖ਼ਸ਼ਸਾਂ ਤੇ ਰਹਿਮਤਾਂ ਦਾ ਮੀਂਹ ਵਸਦਾ ਹੈ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਨੇ ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਵਰਨਣ 'ਬਖ਼ਸ਼ਦਰ' ਭਾਵ ਰਹਿਮਤੁ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਕਰਕੇ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਪਿਛੋਂ[1] ਆਪ ਅਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤੋਂ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਡੇਢ ਕੁ ਮੀਲ ਦੀ ਵਿਥ ਤੇ ਵਈਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਏ ਤੇ ਨਗਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ ਭੂਮੀ ਵਿਚ ਜਾ ਬੈਠੇ। ਜਿਥੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਵਈਂ ਨਦੀ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲੇ ਉਥੇ ਸੰਤ ਘਾਟ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਬਣਿਆ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ ਭੂਮੀ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਵੇਖ ਕੇ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਅਚੰਭਾ ਹੋਇਆ। ਸਾਰੇ ਪਾਸੇ ਰੌਲਾ ਪੈ ਗਿਆ ਕਿ ਨਾਨਕ ਤਿੰਨਾਂ ਦਿਨਾਂ ਪਿਛੋਂ ਫੇਰ ਜੀਉ ਪਿਆ ਹੈ। ਕਈਆਂ ਲੋਕਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਭੂਤਨਾ ਹੈ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਮਰ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਫੇਰ ਹੁਣ ਜੀਉ ਕੇ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ ਭੂਮੀ ਵਿਚ ਆ ਬੈਠਾ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਅੰਕਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ :-

ਕੋਈ ਆਖੈ ਭੂਤਨਾ ਕੋ ਕਹੈ ਬੇਤਾਲਾ।
ਕੋਈ ਆਖੈ ਆਦਮੀ ਨਾਨਕ ਵੀਚਾਰਾ।
ਭਇਆ ਦਿਵਾਨਾ ਸਾਹ ਕਾ ਨਾਨਕ ਬਉਰਾਨਾ।
ਹਉ ਹਰਿ ਬਿਨ ਅਵਰੁ ਨ ਜਾਣਾ।
ਤਉ ਦੇਵਾਨਾ ਜਾਣੀਐ ਜੇ ਭੈ ਦੇਵਾਨਾ ਹੋਇ।
ਏਕੀ ਸਾਹਿਬ ਬਾਹਰਾ ਦੂਜਾ ਅਵਰ ਨ ਕੋਇ।
ਤਉ ਦਿਵਾਨਾ ਜਾਣੀਐ ਜਾਂ ਏਕਾ ਕਾਰ ਕਮਾਇ।
ਹੁਕਮ ਪਛਾਣੇ ਖ਼ਸਮ ਦਾ ਦੂਜੀ ਅਵਰ ਸਿਆਣਪ ਕਾਇ।
ਤਉ ਦੇਵਾਨਾ ਜਾਣੀਐ ਜਾ ਸਾਹਿਬ ਧਰੇ ਪਿਆਰ।
ਮੰਦਾ ਜਾਣੇ ਆਪ ਕੋ ਅਵਰੁ ਭਲਾ ਸੰਸਾਰ।

(ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧ । ੭ ।, ੯੯੧)

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਮਸਾਣਾਂ ਵਿਚੋਂ ਉੱਠ ਕੇ ਮੋਦੀਖ਼ਾਨੇ ਗਏ ਤੇ ਜੋ ਅਨਾਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਵੱਖਰਾ ਪਿਆ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਫ਼ਕੀਰਾਂ ਸਾਧਾਂ ਵਿਚ ਲੁਟਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਥੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰਨਲ ਲੱਗੇ ਕਿ ਨਾਨਕ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਰਹਿਆ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਦਾ ਦਿਮਾਗ਼ ਠੀਕ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਇਹ ਦੀਵਾਨਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਡੇਰਾ ਲੁਟਾਏ ਕਰ ਫ਼ਕੀਰਾ ਵਿਚ ਜਾ ਬੈਠਾ।[2] ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਸੋਹਰੇ ਨੂੰ ਇਸ ਘਟਨਾ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਉਹ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ

ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਅਨੁਸਾਰ ਪਰਮੇਸਰ ਨੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਤੀਰਥਾਂ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਚੱਕਰ ਚਲਾਓ। ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਅਨੁਸਾਰ ਮੂਲ 'ਮੰਤਰ ਤੇ ਗਗਨ ਮੈਂ ਥਾਲ' ਵਾਲਾ ਸ਼ਬਦ ਇਸ ਸਮੇਂ ਉਚਾਰਿਆ। ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਅਨੁਸਾਰ 'ਸੋਦਰ ਕਿਹਾ ਸੋ ਘਰ ਕੇਹਾ' ਵਾਲਾ ਸ਼ਬਦ ਇਸ ਸਮੇਂ ਉਚਾਰਿਆ। ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਸ ਸਮੇਂ ਕੋਈ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਨਾ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ।

1. ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅੱਠਾਂ ਦਿਨਾਂ ਪਿਛੋਂ ਵਈਂ ਵਿਚੋਂ ਲਿਕਲੇ ਜੋ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਕੀ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨਾਂ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਜੋ ਠੀਕ ਹੈ।

2. ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਵਰਣਨ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਹਾਲਾਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

ਆਇਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ ਭੂਮੀ ਵਿਚ ਵੇਖ ਕੇ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਹੋਇਆ। ਇਕ ਪੰਡਤ ਨੂੰ ਨਾਲ ਨੇ ਕੇ ਬਹੁਤ ਸਮਝਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਾ ਹੋਇਆ।[1] ਮੂਲਾ ਚੋਨਾ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਹੋਇਆ। ਆਪਣੀ ਲੜਕੀ ਸੁਲਖਣੀ ਤੇ ਲਖਸ਼ਮੀ ਦਾਸ ਨੂੰ ਪਖੋਕੀ ਲੈ ਗਿਆ। ਸਿਰੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰਖ ਲਿਆ।[2]

ਨ ਕੋ ਹਿੰਦੂ ਨ ਮੁਸਲਮਾਨ

ਵਈਂ ਨਦੀ ਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਪਿਛੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਨੇ ਪਹਿਲ ਬਚਨ ਜੋ ਮੂੰਹੋਂ ਕਢਿਆ ਉਹ ਸੀ, "ਨ ਕੋ ਹਿੰਦੂ ਨ ਮੁਸਲਮਾਨ" ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਵਿਚ ਰੌਲਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਇਸ ਵਾਕ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਸਪ ਹੈਰਾਨ ਹੋਏ ਕਿਉਂਕਿ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਇਕ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਨਗਰ ਸੀ[3]। ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਖਤਰੇ ਤੋਂ ਖ਼ਾਲੀ ਨਹੀਂ ਸੀ[4]। ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਦੌਲਤ ਖ਼ਾਂ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਾਨਕ ਜੀ "ਨ ਕੋ ਹਿੰਦੂ ਨ ਮੁਸਲਮਾਨ" ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਸਦ ਭੇਜਿਆ ਤੇ ਨਾਲ ਲਹੀ ਨਗਰ ਕੇ ਕਾਜ਼ੀ[5] ਨੂੰ ਵੀ ਉਥੇ ਬੁਲਾ ਲਿਆ। ਜਦੋਂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੌਲਤ ਖ਼ਾਂ ਕੋਲ ਆਏ, ਕਾਜ਼ੀ ਵੀ ਉਥੇ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਦੌਲਤ ਖ਼ਾਂ ਨੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਾ ਫ਼ਕੀਰੀ ਬਾਣਾ ਵੇਖ ਕੇ ਆਦਰ ਨਾਲ ਬਿਠਾਇਆ ਤੇ ਕਿਹਾ, ਕਾਜ਼ੀ ਇਕ

---

1. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ, ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਵਾਲੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸੌਹਰੇ ਦੇ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਆਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਕਥਨ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਪਤਾ ਲੱਗਣ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਆਉਣਾ ਕੁਦਰਤੀ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਜ਼ਰੂਰ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਸਮਝਾਵੁਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਨਾਨਕ ਜੀ ਇਕ ਸਾਧ ਜਾਂ ਫਕੀਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ। ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਾਮੇ ਪੰਡਤ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਮੂਲਾ ਚੋਨਾ ਮਿਲਿਆ ਤੇ ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸ਼ਾਮੇ ਪੰਡਤ ਨੂੰ ਸੁਣਾ ਕੇ ਚੁਪ ਕਰਾਇਆ :-

   ਰਾਜਾ ਬਾਲਕੁ ਨਗਰੀ ਕਾਚੀ ਦੁਸਟਾ ਨਾਲਿ ਪਿਆਰੋ।
   ਦੁਇ ਮਾਇ ਦੁਇ ਬਾਪਾ ਪੜੀਅਹਿ ਪੰਡਿਤ ਕਰਹ ਬੀਚਾਰੋ।
   ਸੁਆਮੀ ਪੰਡਿਤਾ ਤੁਮ ਦੇਹੁ ਮਤੀ ਕਿਨ ਬਿਧਿ ਪਾਵਉ ਪ੍ਰਾਨਪਤੀ।......

2. ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕਥਨ ਕੇਵਲ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਠੀਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਕੋਈ ਆਪਣੀ ਔਲਾਦ ਨਹੀਂ ਸੀ।

3. ਲੋਧੀਆਂ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਮਤ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਸੀ। ਪਿਛੋਂ ਮੁਗ਼ਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਹੀ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਵੇਖੋ ਤਾਰੀਖ-ਇ-ਮਖਜ਼ਨ-ਇ-ਪੰਜਾਬ ਮੁਫਤੀ ਗੁਲਾਮ ਸਰਵਰ ਪੰਨਾ 192.

4. ਸਿਕੰਦਰ ਲੋਧੀ ਦਾ ਰਾਜ (1488-1517) ਹਿੰਦ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂ ਮਤ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਨਗਰ ਕੋਟ ਤੇ ਮਥਰਾ ਦੇ ਮੰਦਰਾਂ ਨੂੰ ਢਾਹ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਦਾਹਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ : "ਇਸਲਾਮ ਸੱਚਾ ਹੈ, ਪਰ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਵੀ ਸੱਚਾ ਹੈ।" ਵੇਖੋ ਤਾਰੀਖ਼-ਇ-ਫ਼ਰੀਸ਼ਤਾ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਉਲਥਾ Rise of Mohomedan Power in India, J. Briggs. ਰਾਈਜ਼ ਆਫ਼ ਮਹੁੰਮਡਨ ਪਾਵਰ ਇਨ ਇੰਡਿਆ, ਕਲਕੱਤਾ 1966 ਜਿਲਦ ਪਹਿਲੀ, ਪੰਨਾ 330

5. ਮੋਰਲੈਂਡ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸਲਾਮੀ ਰਾਜ ਵਿਚ ਕਾਜ਼ੀ ਇਨਸਾਫ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਲਈ ਹਰ ਲਗਰ ਵਿਚ ਨਿਯੁਕਤ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਵੇਖੋ Agrarai System of Moslem, India, ਅਗਰੇਰੀਅਨ ਆਫ਼ ਮੁਸਲਿਮ ਇੰਡੀਆ ਡਬਲਯੂ. ਐਚ. ਮੋਰਲੈਂਡ 1929, ਪੰਨਾ 276

ਗੱਲ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਾਜ਼ੀ ਵੱਲ ਵੇਖਿਆ ਤੇ ਕਾਜ਼ੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਤੁਸੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਨਾ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਨਾ ਮੁਸਲਮਾਨ। ਇਸ ਦਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ? ਕੀ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਦਾ ਚਲਾਇਆ ਧਰਮ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਹੈ[1]? ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਣਨਾ ਔਖਾ ਹੈ ਰਬ ਦੀ ਰਜ਼ਾ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ; ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿੱਚੋਂ ਹੰਕਾਰ ਕਢ ਕੇ ਸਭ ਜੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਤਰਸ਼, ਹਮਦਰਦੀ ਤੇ ਪਿਆਰ ਰੱਖਣਾ ਧਰਮ ਦਾ ਅਸਲ ਰਸਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੇ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੀ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਦਾ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਾਇਆ :-

ਮੁਸਲਮਾਣੁ ਕਹਾਵਣੁ ਮੁਸਕਲੁ ਜਾ ਹੋਇ ਹਤਾਂ ਮੁਸਲਮਾਣੁ ਕਹਾਵੈ
ਅਵਲਿ ਅਉਲਿ ਦੀਨੁ ਕਰਿ ਮਿਠਾ, ਮਸਕਲ ਮਾਨਾ ਮਾਲੁ ਮੁਸਾਵੈ
ਹੋਹਿ ਮੁਸਲਿਮ ਦੀਨ ਮਹਾਣੈ ਮਰਣ ਜੀਵਣ ਕਾ ਭਰਮੁ ਚੁਕਾਵੈ
ਰਬ ਕੀ ਰਜਾਇ ਮੰਨੇ ਸਿਰ ਉਪਰਿ ਕਰਤਾ ਮੰਨੇ ਆਪੁ ਗਵਾਵੈ
ਤਉ ਨਾਨਕ ਸਰਬ ਜੀਆ ਮਿਹਰੰਮਤਿ ਹੋਇਆ ਤ ਮੁਸਲਮਾਣ ਕਹਾਵੈ।

(ਮਾਝ ਕੀ ਵਾਰ । ੮ ।(੧੪੧)

ਪੰਜਿ ਨਿਵਾਜਾ ਵਖਤ ਪੰਜਿ ਪੰਜਾ ਪੰਜੇ ਨਾਉ
ਪਹਿਲਾਂ ਸਚੁ ਹਲਾਲੁ ਦੁਇ ਤੀਜਾ ਖੈਰ ਖੁਦਾਇ
ਚਉਥੀ ਨੀਅਤਿ ਰਾਸਿ ਮਨੁ ਪੰਜਵੀਂ ਸਿਫਤਿ ਸਨਾਇ
ਕਰਣੀ ਕਲਮਾ ਆਖਿ ਕੈ ਤਾ ਮੁਸਲਮਾਣ ਕਹਾਇ
ਨਾਨਕ ਜੇਤੇ ਕੂੜਿਆਰ ਕੂੜੇ ਕੂੜੀ ਪਾਇ॥

(ਮਾਝ ਕੀ ਵਾਰ । ੭ ।(੧੪੧)

ਮਿਹਰ ਮਸੀਤਿ ਸਿਦਕੁ ਮੁਸਲਾ ਹੁਕ ਹਲਾਲੁ ਕੁਰਾਣ
ਸਰਮ ਸੁਨਤਿ ਸੀਲੁ ਰੋਜਾ ਹੋਹੁ ਮੁਸਲਮਾਣੁ
ਕਰਣੀ ਕਾਬਾ ਸਚੁ ਪੀਰੁ ਕਲਮਾ ਕਰਮ ਨਿਵਾਜ
ਤਸਬੀ ਸਾ ਤਿਸ ਭਾਵਸੀ ਨਾਨਕ ਰਖੈ ਲਾਜ।

(ਮਾਝ ਦੀ ਵਾਰ । ੭। (੧੪੦)

ਕਾਜ਼ੀ ਕਿਹਾ "ਇਕ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਰਾਹ ਹੈ ਇਕ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਰਾਹ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ ਰਾਹ ਤੇ ਹੋ?" ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ "ਮੈਂ ਖ਼ੁਦਾਇ ਦੇ ਰਾਹ ਤੇ ਹਾਂ ਖ਼ੁਦਾ ਨ ਹਿੰਦੂ ਨ ਮੁਸਲਮਾਨ"[2]। ਕਾਜ਼ੀ ਨੇ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ "ਜੇਕਰ ਖ਼ੁਦਾ ਦੇ ਰਾਹ ਤੇ ਹੋ ਤਾਂ ਪੇਸ਼ੀ ਦੀ ਨਮਾਜ਼ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਚਲ ਕੇ ਨਿਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹੋ", ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ। ਦੌਲਤ ਖ਼ਾਂ, ਕਾਜ਼ੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਮਸਜਦ

1. ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪੰਨਾ 93 (ਅੰਤਕਾ 90) ਵਿਚ ਕਾਜ਼ੀ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਦਿੱਤਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਹ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਪਰ ਹਾਲਾਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

2. ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਹ ਸਵਾਲ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹਨ ਤੇ ਇਹ ਠੀਕ ਜਾਪਦੇ ਹਨ।

ਵਿਚ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਚਲੇ ਗਏ[1]।

ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਮਸਜਦ ਵਿਚ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਗਏ ਤਾਂ ਨਗਰ ਦੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਿਚ ਇਹ ਤੌਖਲਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਕਾਜ਼ੀ ਤੇ ਦੌਲਤ ਖ਼ਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਣਾ ਲੈਣਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਸਜਦ ਵਿਚ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਲੈ ਗਏ ਹਨ। ਇਹੀ ਗਲ ਜੈ ਰਾਮ ਨੇ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਨੂੰ ਆ ਕੇ ਕਹੀ। ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਬਹੁਤ ਸਿਦਕ ਵਾਲੇ ਸਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੀਰ ਦੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਸੀ ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੈ ਰਾਮ ਨੂੰ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਰੇ ਤਸੱਲੀ ਦਿੱਤੀ[2]।

ਕਾਜ਼ੀ, ਦੌਲਤ ਖ਼ਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਇਕ ਲਾਈਨ ਵਿਚ ਖਲੋ ਗਏ। ਕਾਜ਼ੀ ਤੇ ਦੌਲਤ ਖ਼ਾਂ ਨੇ ਨਾਮਜ਼ ਪੜ੍ਹਨਾ ਅਰੰਭਿਆ ਪਰ ਨਾਨਕ ਜੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਵੱਲ ਬਹੁਤ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵੇਖਦੇ ਰਹੇ। ਆਪ ਇਕ ਵਾਰੀ ਕਾਜ਼ੀ ਵੱਲ ਵੇਖ ਕੇ ਹੱਸ ਪਏ ਕਿਉਂਕਿ ਆਪ ਦੀ ਆਤਮਕ ਅੱਖ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਕਾਜ਼ੀ ਦਾ ਧਿਆਨ ਨਮਾਜ਼ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪਾਸੇ ਹੈ। ਜਦੋ ਨਮਾਜ਼ ਖ਼ਤਮ ਹੋਈ ਤਾਂ ਕਾਜ਼ੀ ਨੇ ਬੜੇ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਾਨਕ ਨਮਾਜ਼ ਤੇ ਹਸਦਾ ਕਿਉਂ ਰਿਹਾ ਹੈਂ? ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਧੀਰਜ ਨਾਲ ਕਿਹਾ, ਤੁਹਾਡੀ ਨਮਾਜ਼ ਕਬੂਲ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਧਿਆਨ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪਾਸੇ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਤਾਂ ਨਮਾਜ਼ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤਾਂ ਅਸਾਂ ਕੀ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨੀ ਸੀ[3]। ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਕਾਜ਼ੀ ਨੂੰ ਗੁੱਸਾ ਆਇਆ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਮੈਂ ਤਾਂ ਨਮਾਜ਼ ਵਿਚ ਸ਼ਮਾਲ ਸਾਂ ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਕੋਲ ਖਲੋਤੇ ਹਸ ਰਹੇ ਸੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸਰੀਰਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਝੁਕਣ ਨਾਲ ਹੀ ਰੱਬ ਨੂੰ ਸਿਜਦਾ ਹੁੰਦਾਹੈ। ਸਿਜਦਾ ਮਨ ਨੇ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਰੂਪ ਵਿਚਚ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੇਕਰ ਮਨ ਨਮਾਜ਼ ਵਿਚ ਹੋਵੇ, ਕਿਸੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹ ਲਈਏ, ਪਰ ਜੇਕਰ ਮਨ ਰਬ ਵਲ ਨਾ ਹੋਵੇ ਘਰ ਵਿਚ ਸੂਈ ਘੋੜੀ ਦੇ ਵਛੇਰੇ ਵਿਚ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਨਮਾਜ਼ ਦਾ ਕੋਈ ਫ਼ਾਈਦਾ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਕਾਜ਼ੀ ਚੌਂਕੀ ਪਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਅਨੁਭਵ ਹੋਇਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਮਾਨਸਕ ਦਸ਼ਾ ਦਾ ਠੀਕ ਨਿਰਣਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਕਾਜ਼ੀ ਦਾ ਇਹ ਹਾਲ ਵੇਖ ਦੇ ਦੌਲਤ ਖ਼ਾਂ ਨੇ ਕਾਜ਼ੀ ਕੋਲੋਂ ਪੁਛਿਆ ਤੁਸੀਂ ਚੁਪ ਕਿਉਂ ਕਰ ਗਏ? ਤਾਂ ਕਾਜ਼ੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਜੋ ਕਿਹਾ ਹੈ ਠੀਕ ਹੈ[4]।

ਇਹ ਗੱਲਲ ਸੁਣ ਕੇ ਦੌਲਤ ਖ਼ਾਂ ਬਹੁਤ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇਆ ਤੇ ਫੇਰ ਉਸ ਨੇ ਕਾਜ਼ੀ ਕੋਲੋਂ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਸਚਮੁਚ ਨਮਾਜ਼ ਵੇਲੇ ਤੁਹਾਡਾ ਧਿਆਨ ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ ਸੂਹੀ ਘੋੜੀ ਵਿਚ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਕਾਜ਼ੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਸਚ ਬੁੱਝਿਆ ਹੈ। ਦੌਲਤ ਖ਼ਾਂ ਨੇ ਕਾਜ਼ੀ ਨਾਨਕ

---

1. ਕਾਜ਼ੀ ਦੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਮਸਜਦ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਸਭ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਮੰਨਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ।

2. ਇਸ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕੇਵਲ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਠੀਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।

3. ਇਹ ਘਟਨਾ ਸਭ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਹੈ।

4. ਇਹ ਘਟਨਾ ਸਭ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਅੰਕਤ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਠੀਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕਾਜ਼ੀ ਨਿਮਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੜ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹ ਲੈਣੀ ਸੀ, ਇਸ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਤੁਸੀਂ ਕਾਬਲ ਅਤੇ ਕੰਧਾਰ ਵਿਚ ਘੋੜੇ ਖ਼ਰੀਦ ਰਹੇ ਸੀਉਂ ਇਸ ਦੇ ਦੌਲਤ ਚ: ਚੁਪ ਕਰ ਰਿਹਾ।

ਦੀ ਅਜ਼ਮਤ ਤੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋਏ[1]।

ਭਾਈ ਫਰੰਦੇ ਕੋਲੋਂ ਰਬਾਬ ਲੈਣੀ

ਦੇਸ਼ ਦੇਸ਼ਾਂਤਰਾਂ ਵਿਚ ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਚੱਕਰ ਚਲਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮਾਨਸਕ ਤੇ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ ਤੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ। ਵਈਂ ਪਰਵੇਸ਼ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਆਪ ਘਰ ਨਹੀਂ ਗਏ ਤੇ ਪਰਵਾਰ ਨਾਲੋਂ ਮੋਹ ਤੋੜ ਲਿਆ[2]। ਤਪੱਸਿਆ ਕੀਤੀ, ਖ਼ੁਰਾਕ ਘਟ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਕੇਵਲ ਗਾਂ ਦਾ ਦੁੱਧ ਪੀ ਕੇ ਹੀ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਨ ਲੱਗੇ[3]। ਮਰਦਾਨਾ ਵੀ ਨਾਲ ਹੀ ਰਿਹਾ। ਤਲਵੰਡੀ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਇਕ ਵਾਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਾਨਿਆਂ ਦਾ ਇਕ ਸਾਜ਼ ਬਣਾਇਆ ਜੋ ਰਬਾਬ ਵਾਂਗ ਵਜਦਾ ਸੀ ਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਇਸ ਨਾਲ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਾ; ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕੀਤਾ ਸੀ[4]।

ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਭਵ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਰਬਾਬ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਰਬਾਬ ਤੰਦੀ ਤੇ ਤਾਰ ਦਾ ਇਕ ਸਾਜ਼ ਹੈ ਜੋ ਆਮ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਸੀ। ਭਾਲ ਕਰਨ ਤੇ ਇਹ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਦੇ ਦੱਖਣ ਪੱਛਮ ਵਲ ਇਕ ਪਿੰਡ ਭਰੋਆਣਾ ਹੈ ਉਥੇ ਭਾਈ ਫਰਿੰਦੇ ਕੋਲ ਰਬਾਬ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਮੰਗਣ ਤੇ ਦੇ

---

1. ਦੌਲਤ ਖ਼ਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਗਿਆਰ੍ਹਵੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਹੈ:

'ਦੌਲਤ ਖ਼ਾਂ ਲੋਧੀ ਭਲਾ ਹੋਟਾ ਜਿੰਦ ਪੀਰ ਅਬਾਨਾਸ਼ੀ

ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੌਲਤ ਖ਼ਾ ਤੇ ਜਿੰਦ ਪੀਰ ਦੋ ਵੱਖਰੇ ਵੱਖਰੇ ਆਦਮੀ ਹੋਣ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਥਨ ਗੁਰਦਾਸ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਤਾਰੀਖ਼ੇ ਮਖਜ਼ਨੇ-ਇ-ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਸ਼ੇਖ਼ ਸਦਰ-ਉਦ-ਦੀਨ ਸ਼ੇਰਵਾਨੀ ਨੂੰ 'ਜਿੰਦ ਪੀਰ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। (ਵੇਖੋ ਤਾਰੀਖ਼ੇ ਮਖਜ਼ਨੇ-ਇ-ਪੰਜਾਬ, ਮੁਫ਼ਤੀ ਗੁਲਾਮ ਸਰਵਰ, ਪੰਨਾ 28, 29) ਇਹ ਭਾਰੀ ਰਸੂਖ ਵਾਲੇ ਸਨ। ਬਿਹਲੋਲ ਲਧੀ ਦੀ ਲੜਕੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵਿਆਹੀ ਹੋਈ ਸੀ ਤੇ ਜਾਗੀਰ ਵਿਚ ਜੋ ਪਿੰਡ ਮਿਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਾਲੇਰਕੋਟਲਾ ਰਿਆਸਤ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ 1515 ਈਸੀ ਵਿਚ ਹੋਇਆ। (ਵੇਖੋ ਚੀਫਜ਼ ਐਂਡ ਫੈਮਲੀਜ਼ ਆਫ਼ ਨੋਟ ਇਨ ਪੰਜਾਬ, 1940 ਗ੍ਰਿਫਿਨ ਜਿਲਦ ਦੂਜੀ ਪੰਨਾ 529) ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ੇਖ ਸਦਰ-ਉਦ-ਦੀਨ ਜਿੰਦ ਪੀਰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਦਾ ਕਾਜ਼ੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਗਏ। ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਥਾਂ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ :

ਦਸਤ ਅਜ ਤਅੱਲਕੇ ਜਨੋ ਫ਼ਰਬੰਦ ਕਰ ਅਫ਼ਸ਼ਾਨਦ।

2. ਭਾਵ ਪੁੱਤਰ ਤੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨਾਲੋਂ ਮੋਹ ਤਰੋੜ ਲਿਆ-ਵੇਖੋ ਦਬਿਸਤਾਨ, ਨਵਲ ਕਿਸ਼ੋਰ ਪ੍ਰੈੱਸ, ਕਾਨਪੁਰ, ਪੰਨਾ 223।

3. ਉਕਤ

ਫ਼ਿਜਮੁਜਲਾ ਨਾਨਕ ਰਿਆਜ਼ਾਤਿ ਸ਼ਾਕਾ ਕਸ਼ੀਦਾ ਨਖ਼ੁਸਤ ਤਕਲੀਲਿ ਗ਼ਜ਼ਾ ਕਰਦ।

ਕਦਰੇ ਅਜ਼ ਗਾਉ ਸ਼ੀਰ ਨਿਹਾਦ। ਅਜ਼ਾ ਪਸ ਬਰੋਗ਼ਨ ਬੁਰਦ। ਪਸ ਆਬ ਵਾ

ਆਂਗਹਾ ਬਾਦ ਮੇ ਖ਼ਾਰਦ ਕਿ ਚੁਨੀਂ ਕਸੇ ਰਾ ਬਹਿੰਦੀ ਪਵਨ-ਅਹਾਰੀ ਗੋਇੰਦ

ਅੰਤ ਵਿਚ ਨਾਨਕ ਨੇ ਘੋਰ ਤਪੱਸਿਆ ਕੀਤੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਅੰਨ ਖਾਣਾ ਘੱਟ ਕੀਤਾ। ਫੇਰ ਗਾਂ ਦੇ ਦੁਧ ਤੇ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਿਛੋਂ ਘਿਓ ਦੀ ਮਾਲਸ਼ ਕਰਦੇ ਸਨ ਫੇਰ ਪਾਣੀ ਤੇ ਹਵਾ ਤੇ ਹੀ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਇਸ ਨੂੰ ਪਵਨ-ਅਹਾਰੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

4. ਕੀਯੋ ਤੰਤਾਰੋ ਕਾਨਿਨਿਕ ਦੀਯੋ ਫੜਾਇ।

ਬਜਾਇ ਸ਼ਬਦ ਬਹਿ ਗਾਵਈ ਸਭ ਬਾਲਨ ਸਾਥ ਰਲਾਇ।

ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਰਤਨ ਲਸਿੰਘ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, 1939 ਪੰਨਾ 9

ਦੇਵੇਗਾ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭੈਣ ਨਾਨਕੀ ਕੋਲੋਂ ਕੁਝ ਰੁਪੈ ਲੈ ਕੇ ਉਹ ਫਰਿੰਦੇ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਤੇ ਰਬਾਬਾ ਲੈ ਆਵੇ[1]। ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਭਰੋਆਣੇ ਪਿੰਡ ਗਿਆ। ਇਹ ਪਿੰਡ ਅੱਜ ਕਲ ਦਰਿਆ ਬਿਆਸ ਦੀ ਬੇਟ ਵਿਚ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਵਈਂ ਨਦੀ ਬਿਆਸ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਭਾਈ ਫਰਿੰਦੇ ਦਾ ਉਥੇ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਭਾਈ ਫਰਿੰਦਾ ਆਪ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਆ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਰਬਾਬ ਦੇ ਗਿਆ[2]।

ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਕੋਲ ਜਾਣਾ

ਲੰਮੇ ਸਫ਼ਰ ਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਪਣੇ ਪਰਵਾਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਪਰਗਟ ਕੀਤੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਤੋਂ ਸੱਯਦਪੁ (ਸੈਦਪੁਰ) ਸਲੋਈ ਆਏ ਜਿਸ ਦਾ ਮੌਜੂਦਾ ਨਾਂ ਏਮਨਾਬਾਦ (ਜ਼ਿਲਾ ਗੁਜਰਾਂਵਾਲਾ-ਪਾਕਿਸਤਾਨ[3]) ਹੈ। ਇਥੇ ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਜੋ ਤਰਖਾਣਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ[4]। ਆਪ ਉਸ ਕੋਲ ਆ ਠਹਿਰੇ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਇਥੋਂ ਤਲਵੰਡੀ ਆਪਣੇ ਪਰਵਾਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਚਲਾ ਗਿਆ[5]। ਕਿਉਂਕਿ ਤਲਵੰਡੀ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਰਸਤੇ ਇਥੋਂ ਵੀਹ ਪੰਝੀ ਮੀਲ ਤੋਂ ਵਧ ਨਹੀਂ ਸੀ[6]।

ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਦੇ ਘਰ ਠਹਿਰਿਆ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਵੇਰੇ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੇ। ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਪਿੰਡੋਂ ਬਾਹਰ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਵਿਚ ਮਸਤ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਲੰਮੇ ਸਫ਼ਰ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਤੇ ਸਰੀਰ

---

1. ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਕੋਲੋਂ ਰੁਪੈ ਲੈਣ ਦਾ ਕਥਨ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਹੈ। ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਹਾਲਾਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ।

2. ਭਾਈ ਫਰਿੰਦੇ ਕੋਲੋਂ ਰਬਾਬ ਮੰਗਵਾਉਣ ਦੀ ਸਾਖੀ ਬਾਲੇ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਹੈ। ਭਰੋਆਣਾ ਨਾਮੀ ਪਿੰਡ (ਜ਼ਿਲਾ ਕਪੂਰਥਲਾ) ਵਿਚ ਫਰਿੰਦੇ ਦਾ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਫਰਿੰਦਾ ਭਰੋਆਣਾ ਪਿੰਡ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸੀ।

3. ਬਾਬਰ ਨੇ ਤੋਜ਼ਕ-ਇ-ਬਾਬਰੀ ਇਸ ਵਿਚ ਨਗਰ ਦਾ ਨਾਂ ਸੱਯਦਪੁਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸੈਦਪੁਰ ਦਸਦੀਆਂ ਹਨ। ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਾਹ ਸੂਰੀ ਨੇ ਸੋਲ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਇਸ ਨਗਰ ਨੂੰ ਢਾਹ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਉਸੇ ਥਾਂ ਤੇ ਸ਼ੇਰਗੜ੍ਹ ਪਿੰਡ ਆਬਾਦ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਿਸਦੇ ਖੰਡਰ ਹੁਣ ਵੀ ਨਜ਼ਰੀ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਮੌਜੂਦਾ ਨਗਰ ਦੇ 1 ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਪੱਛਮ ਵਲ ਸਨ। ਹਮਾਯੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹਹ ਦੇ ਇਕ ਜਰਨੈਲ ਅਮੀਨ ਬੇਗ ਨੇ ਸ਼ੇਰਗੜ੍ਹ ਨੂੰ ਅਕਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸਮੇਂ ਉਜਾੜ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਮਲਬੇ ਨਾਲ ਨਵਾਂ ਨਗਰ ਅਮੀਨਾਾ ਬਾਦ (ਏਮਨਾਬਾਦ) ਵਸਾਇਆ। (ਵੇਖੋ Gujranwala Distt. Gazetteer. ਗੁਜਰਾਂਵਾਲਾ ਡਿਸਟਿਰਿਕਟ ਗ਼ਜ਼ੇਟੀਅਰ, 1935, ਪੰਨਾ 354)

4 ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਘਟਾਉੜਾ ਜਾਤ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਤਰਖਾਣ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਦੀ ਇਕ ਧੀ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਔਲਾਦ 1947 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਤਲਾ ਨਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਜ਼ਿਲਾ ਗੁਜ਼ਰਾਂਵਾਲੇ ਵਿਚ ਵਸਦੀ ਸੀ (ਵੇਖੋ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼)

5. ਇਉਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਏਮਨਾਬਾਦ ਆਉਣ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਲੰਮੇ ਸਫਰਾਂ ਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਇਕ ਵਾਰੀ ਪਰਵਾਰ ਨੂੰ ਮਿਲ ਆਵੇ। ਆਪ ਤਲਵੰਡੀ ਨਹੀਂ ਗਏ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਮਝਦੇ ਸਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਰਵਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਧ ਹੋਣ ਤੇ ਦੁਖੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਧ ਵੇਖ ਕੇ ਹੋਰ ਦੁਖੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਦਾ ਤਲਵੰਡੀ ਆਉਣਾ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਠੀਕ ਹੈ।

6. ਏਮਨਾਬਾਦ ਗੁਜਰਾਂਵਾਲੇ ਤੋਂ ਅੱਠ ਮੀਲ ਤੇ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ 35 ਮੀਲ ਹੈ। 35 ਮੀਲ ਹੀ ਨਾਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਹੈ। ਰੇਲ ਦੁਆਰਾ ਏਮਨਾਬਾਦ ਤੋਂ ਨਾਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਸ਼ਾਹਦਰੇ ਦੇ ਰਸਤੇ ਸੱਠ ਮੀਲ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੈ।

ਦੀ ਸਾਧਨਾ ਲਈ ਆਪ ਨੇ ਘੋਰ ਤਪੱਸਿਆ ਅਰੰਭ ਦਿੱਤੀ। ਆਪ ਨੇ ਰੋੜਾਂ ਤੇ ਬੈਠ ਤੇ ਤਪੱਸਿਆ ਕੀਤੀ[1]। ਸਥਾਨਕ ਰਵਾਇਤ ਅਨੁਸਾਰ ਜਿਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਆਪ ਨੇ ਤਪੱਸਿਆ ਕੀਤੀ ਉਥੇ ਅਜਕਲ ਰੋੜੀ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ[2]। ਇਥੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਬਣਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੂਰ ਦੂਰ ਤੋਂ ਯਾਤਰੂ ਆਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਕੋਲ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਇਕ ਵਾਰੀ ਸੱਯਦਪੁਰ ਦੇ ਇਕ ਅਜਾਰੇਦਾਰ, ਮਲਕ ਭਾਗੋ ਨੇ ਬ੍ਰਹਮ-ਭੋਜ ਕੀਤਾ ਤੇ ਸਭ ਵਰਣਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਰੋਟੀ ਆਖੀ। ਇਹ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ੁਲਮ ਕਰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਲੋਕ ਇਸ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਤੰਗ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਭੇਜਿਆ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮਲਕ ਭਾਗੋ ਦੇ ਬ੍ਰਹਮ-ਭੋਜ ਤੇ ਨਾ ਗਏ।[3] ਜ਼ਾਤ ਅਭਿਮਾਨੀ ਬ੍ਰਹਮਣਾਂ ਨੇ ਮਲਕ ਭਾਗੋ ਅੱਗੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਕ ਨਾਨਕ ਫ਼ਕੀਰ ਹੈ, ਉਹ ਆਪਦੇ ਬ੍ਰਹਮ-ਭੋਜ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਸੋ ਮਲਕ ਭਾਗੋ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸਦ ਭੇਜਿਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਮਲਕ ਭਾਗੋ ਕੋਲ ਚਲੇ ਗਏ। ਮਲਕ ਭਾਗੋ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਬ੍ਰਹਮ-ਭੋਜ ਤੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਆਏ। ਆਪ ਨੇ ਬੜੀ ਦਲੇਰੀ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੇਰੇ ਪਕਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਗ਼ਰੀਬਾਂ ਦਾ ਲਹੂ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਕਿਹਾ, ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਸੂਦਰ ਕੋਲ ਕਿਉਂ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਦੀ ਸੁੱਕੀ ਰੋਟੀ ਸਾਨੂੰ ਦੁੱਧ ਸਮਾਨ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਦਸਾਂ ਨੂਵਾਂ ਦੀ ਕਿਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਲਕ ਭਾਗੋ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਗੁੱਸਾ ਤੇ ਬਹੁਤ ਆਇਆ ਪਰ ਦੂਸਰੇ ਲੋਕਾਂ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਬ੍ਰਹਮ-ਭੋਜ ਵੇਲੇ ਸਾਧ ਫ਼ਕੀਰ ਨਾਲ ਕੋੜੇ ਬਚਨ ਬੋਲਣੇ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਮਲਕ ਭਾਗੋ ਕੋਲੋਂ ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਦੇ ਘਰ ਆ ਗਏ।

ਥੋੜੇ ਚਿਰ ਪਿਛੋਂ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਤਲਵੰਡੀ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਭਾਈ ਲਾਲੋਂ ਤੋਂ ਆਗਿਆ ਲੈ ਕੇ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਟੁਰ ਪਏ।

ਸੱਜਣ ਠੱਗ ਦਾ ਨਿਸਤਾਰਾ

ਤਲਵੰਡੀ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਇਕ ਵਾਰੀ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਇਕ ਯਾਤਰੂਆਂ ਦਾ ਟੋਲਾ ਵੇਖਿਆ ਸੀ ਜੋ ਸ਼ੇਖ਼ ਫ਼ਰੀਦ ਸ਼ਕਰਗੰਜ ਦੇ ਮਜ਼ਾਰ ਦੀ ਜ਼ਿਆਰਤ ਕਰਨ ਪਾਕਪਟਨ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ

---

1. ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ :-
ਪਹਿਲਾ ਬਾਬੇ ਪਾਯਾ ਬਖਸੁ ਕਰਿ ਪਿਛੋਂ ਦੇ ਫਿਰਿ ਘਾਲਿ ਕਮਾਈ।
ਰੇਤੁ ਅਕੁ ਆਹਾਰ ਕਰਿ ਰੋੜਾ ਕੀ ਗੁਰ ਕਰੀ ਵਿਛਾਈ।

(ਵਾਰ ਪਹਿਲੀ ਪਉੜੀ ੨੪)

ਭਾਰੀ ਤੱਪਸਿਆ ਕਰਨ ਤੇ ਸੰਕੇਤ ਦਬਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਵੀ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾ ਦਸ ਆਏ ਹਾਂ। ਸਥਾਨਕ ਰਵਾਇਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਤਪੱਸਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅਸਥਾਨ ਏਮਨਾਬਾਦ ਸੀ।

2. ਉਮਦਾਤੁਲ-ਤਵਾਰੀਖ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਇਕ ਵਾਰ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਪਿਸ਼ਾਵਰ ਵਲ ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ ਇਸ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਆਏ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਭੇਟ ਚੜ੍ਹਾਈ। ਵੇਖੋ ਉਮਦਾਤੁਲ-ਤਵਾਰੀਖ਼ ਦਫ਼ਤਰ ਤੀਜਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਉਲਥਾ ਵੀ. ਐਸ. ਸੂਰੀ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ 1961 ਪੰਨਾ 257

3. ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜਿਲਦ ਦੂਜੀ ਅਨੁਸਾਰ 'ਬ੍ਰਹਮ ਭੋਜ' ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਪਿਛਲੇਰੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਹੋਈ ਹੈ। ਸੱਯਦਪੁਰ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਸੱਯਦਪੁਰ (ਏਮਨਾਬਾਦ) ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਖੀ ਏਮਨਾਬਾਦ ਹੋਈ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਪਾਕਪਟਨ ਲੈ ਚਲਣ।[1] ਸੋ ਮਰਦਾਨੇ ਦੀ ਇੱਛਾ ਪੂਰਨ ਕਰਨ ਲਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸੱਯਦਪੁਰ ਤੋਂ ਪਾਕਪਟਨ ਵੱਲ ਟੁਰ ਪਏ।

ਸੱਯਦਪੁਰ ਤੋਂ ਪਾਕਪਟਨ ਜਾਣ ਦਾ ਉਹ ਰਾਹ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੱਯਦਪੁਰ ਤੋਂ ਲਾਹੌਰ ਤੇ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਮੁਲਤਾਨ ਤਕ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸੜਕ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਲਾਹੌਰ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੋਵੇਂ ਆਪਣੇ ਇਲਾਕੇ ਦੀਆਂ ਰਾਜਧਾਨੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਨਜ਼ਾਮ ਵੱਖ ਵੱਖ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਦੋ ਮੁਖ ਨਗਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸੜਕ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਸਿਵਾ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਮੁਲਤਾਨ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਰਾਵੀ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਬੇੜੀ ਵੀ ਚਲਦੀ ਸੀ ਜਿਸ ਤੇ ਵਪਾਰੀ ਸਾਮਾਨ ਆਦਿ ਲੈ ਕੇ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ[2]। ਬੇੜੀ ਦੇ ਰਸਤੇ ਵੀ ਤੇ ਦੂਸਰੇ ਰਾਹ ਤੇ ਵੀ ਲਾਹੌਰੋਂ ਮੁਲਤਾਨ ਵਲ ਜਾਂਦਿਆਂ ਰਾਵੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਤੁਲੰਬਾ ਇਹ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਗਰ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਮੌਜੂਦਾ ਨਾਂ ਮਖਦੂਮਪੁਰ (ਜ਼ਿਲਾ ਮੁਲਤਾਨ) ਹੈ। ਤੁਲੰਬੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਕੋਈ ਸਰਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਆਉਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਮੁਸਾਫਰ ਠਹਿਰ ਸਕਣ। ਇਕ ਸਰਾਂ ਸ਼ਾਹਜਹਾਨ ਦੇ ਵੇਲੇ ਬਣੀ ਜੋ 1750 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਰਾਵੀ ਦਰਿਆ ਨੇ ਢਾਹ ਦਿੱਤੀ[3]। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਵੇਲੇ ਇਥੇ ਕੋਈ ਸਰਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਨਗਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਵਾਰ ਇਕ ਠੱਗ ਨੇ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਸੱਜਣ ਸੀ[4] ਆਪਣੀ ਨਿਜੀ ਸਰਾਂ ਬਣਾਈ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਭੋਲੇ ਭਾਲੇ ਮੁਸਾਫ਼ਰਾਂ ਨੂੰ ਵਰਗਲਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਸਰਾਂ ਵਿਚਚ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਂਦਾ ਸੀ। ਸੜਕ ਤੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਘੜੇ ਭਰ ਕੇ ਰਖੇ ਸਨ। ਜੋ ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਪੀਣ ਵਾਸਤੇ ਅੱਡ ਅੱਡ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਉਸ ਸੜਕ ਤੋਂ ਲੰਘੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਰਾਤ ਬਿਸ਼ਰਾਮ

---

1. ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ "ਇਕ ਦਿਨ ਮਰਦਾਨਾ ਮਿਰਾਸੀ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਆਣ ਮਿਲਿਆ ਸੇ ਤਦ ਲੋਕ ਫ਼ਰੀਦ ਜੀ ਦੀ ਜਾਰਤ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਬਾਬਾ ਜੀ ਜੇ ਤੂੰ ਚਲੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਜੀ ਜਾੜ੍ਹੀਆਂ ਨਾਲ ਜਾਰਤ ਕਰ ਆਈਏ, ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਜੇ ਤੂੰ ਅਸਾਡੇ ਨਾਲ ਪੱਕੀ ਰਫਾਕਤ ਕਰੇਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਚਲੀਏ।" ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪੰਨਾ 58 (ਅੰਤਕ 332)

2. Commerce by River in the Punjab, F. C. Arora. ਕਾਮਰਸ ਬਾਈ ਰਿਵਰ ਇਨ ਦੀ ਪੰਜਾਬ, ਐਫ਼. ਸੀ. ਅਰੋੜਾ ਪੰਜਾਬ ਗੋਰਮਿੰਟ ਆਫ਼ਿਸ ਲਾਹੌਰ, 1930 ਪੰਨਾ 92-93

3. Multan Distt. Gazetteer ਸੁਲਤਾਨ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਗ਼ਜ਼ਟੀਅਰ ਲਾਹੌਰ, 1923-4 ਪੰਨਾ 283।

4. ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ 1658 ਈਸਵੀ ਦੀ ਹੱਥ-ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਸੱਜਣ ਠਗ ਨੂੰ ਤੁਲੰਬੇ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਕਰਤਾ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਸੱਜਣ ਠੱਗ ਤੁਲੰਬੇ ਦਾ ਸੀ। ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੱਜਣ ਠੱਗ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਦੱਖਣ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਹੋਈ ਹੈ। ਵਲਾਹਿਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਨੇ ਭਾਵੇਂ ਥਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਪਰ ਇਸ ਘਟਲਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਾਣੀਪਤ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਜੋ ਤੁਲੰਬੇ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂਆਂ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਲਈ ਵੱਖ ਵੱਖ ਘੜੇ ਰੱਣ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ। ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਸੱਜਣ ਠੱਗ ਨੂੰ ਹਸਤਨਾਪੁਰ ਦੇ ਕੋਲ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਦਸਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਥਾਂ ਦਿੱਲੀ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਨਾਨਕ ਮਤੇ (ਜ਼ਿਲਾ ਨੈਨੀਤਾਲ) ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਤੇ ਬਨਾਰਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਬਾਬੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਤੁਲੰਬੇ ਠੱਗ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀ ਰਵਾਇਤ ਠੀਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਠੱਗ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਥਾਂ ਵੀ ਮਿਲ ਸਕਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਕ ਤੋਂ ਵਧੀਕ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਵੀ ਮਿਲ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਕਰਨ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ[1]। ਰੋਟੀ ਖੁਆਈ। ਬਹੁਤ ਸੇਵਾ ਭਾਵ ਨਾਲ ਮਿਲਿਆ ਤੇ ਫੇਰ ਬਿਨੈ ਕੀਤੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਥਕ ਗਏ ਹੋਵੋਗੇ ਸੋ ਤੁਸੀ ਸੌਂ ਜਾਵੋ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਸ ਦੀ ਨੀਅਤ ਭਾਂਪ ਗਏ, ਸੱਜਣ ਦੀ ਕੁਟਲ ਮਤ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਆਤਮਕ ਅੱਖ ਨਾਲ ਵੇਖ ਲਿਆ ਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਰਬਾਬ ਵਜਾ ਕੇ ਆਪ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਿਆ :,–

ਉਜਲੁ ਕੈਹਾ ਚਿਲਕਣਾ ਘੋਟਿਮ ਕਾਲੜੀ ਮਸੁ
ਧੋਤਿਆ ਜੂਠਿ ਨ ਉਤਰੇ ਜੇ ਸਉ ਧੋਵਾ ਤਿਸੁ
ਸਜਣ ਸੇਈ ਨਾਲਿ ਮੈਂ ਚਲਦਿਆਂ ਨਾਲਿ ਚਲੰਨਿ
ਜਿਥੇ ਲੇਖਾ ਮੰਗੀਐ ਤਿਥੇ ਖੜੇ ਦਿਸੰਨਿ।॥ ਰਹਾਉ।
ਕੋਠੇ ਮੰਡਪ ਮਾੜੀਆ ਪਾਸਹੁ ਚਿਤਵੀਆਹਾ
ਢਠੀਆ ਕੰਮਿ ਨ ਆਵਨੀ ਵਿਚਹੁ ਸਖਣੀਆਹਾ
ਬਗਾ ਬਗੇ ਕਪੜੇ ਤੀਰਥ ਮੰਝਿ ਵਸੰਨਿ
ਘੁਟ ਘਟ ਜੀਅ ਖਾਵਣੇ ਬਗੇ ਨ ਕਹੀਅਨਿ। ੩ ।
ਸਿੰਮਲ ਰੁਖੁ ਸਰੀਰੁ ਮੈ ਮੈ ਜਨ ਦੇਖਿ ਭੁਲੰਨੁ
ਸੇ ਫਲ ਕੰਮਿ ਨ ਆਵਨੀ ਤੇ ਗੁਣ ਮੈਂ ਤਨਿ ਹਨਿ
ਅੰਧੁਲੇ ਭਾਰ ਉਠਾਇਆ ਡੂਗਰ ਵਾਟ ਬਹੁਤੁ
ਅਖੀ ਲੋੜੀ ਨ ਲਹਾ ਹਉ ਚੜਿ ਲੰਘਾ ਕਿਤੁ
ਚਾਕਰੀਆਂ ਚੰਗਿਆਈਆਂ ਅਵਰ ਸਿਆਣਪ ਕਿਤੁ
ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਸਮਾਲਿ ਤੂ ਬੱਧਾ ਛੁਟਹਿ ਜਿਤੁ[2]।

[ਸੂਹੀ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੬ । ੧ ।(੭੨੯)]

ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਨੇ ਸੱਜਣ ਤੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਇਆ। ਇਸ ਦੀ ਇਕ ਇਕ ਤੁਕ ਉਸ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਮੈਂ ਧੋਂਦੀ ਗਈ। ਉਸ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਸਾਰੇ ਔਗਣ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਹੈ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਹਨ। ਇਹ ਫ਼ਕੀਰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਦਿਲਾਂ ਦੀਆਂ ਜਾਣਨ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਸੋ ਉਹ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਪੈ ਕੇ ਬਹੁਤ ਰੋਇਆ, ਆਪਣੇ ਔਗਣ ਨਜ਼ਰੀ ਆ ਗਏ ਤੇ ਉਹ ਨੇਕ ਇਨਸਾਨ ਬਣ ਗਿਆ[3]। ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਲ ਰਾਤ ਟਿਕ ਕੇ ਅੱਗੇ ਚਲੇ।

---

1. ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਕਹਿਣਾ, ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ, ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਅਤੇ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦੇ ਨੂੰ ਸੱਜਣ ਕੈਦ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਛਡਾਉਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

2. ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਵਲਾਇਤ ਅਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚਚ ਤੇ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਉਚਾਰਨਾ ਦੱਸਿਆ ਹੈ।

3. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੱਜਣ ਨੇ ਪਾਪਾਂ ਨਾਲ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਧਨ ਸਭ ਲੁਟਾ ਦਿੱਤਾ। ਆਪਣੇ ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਮੁਆਫ਼ੀ ਮੰਗੀ ਤੇ ਅਗੋਂ ਤੋਂ ਨੇਕ ਪੁਰਸ਼ ਬਣ ਗਿਆ। ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਸੱਜਣ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਡਿਗ ਕੇ ਬਹੁਤ ਰੋਇਆ ਤੇ ਰੋ ਰੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਤੋਂ ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਲਾਹੀ ਤੇ ਫੇਰ ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਠੱਗਣ ਲਈ ਇਮਾਰਤਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਢਾਹ ਦਿੱਤਾ।

ਪਾਕਪਟਨ ਜਾਣਾ

ਪਾਕਪਟਨ (ਮੌਜੂਦਾ ਜ਼ਿਲਾ ਮਿੰਟਗੁਮਰੀ) ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਸਤਲੁਜ ਦਰਿਆ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਪਰਸਿੱਧ ਪੱਤਨ ਰਿਹਾ ਹੈ[1]। ਇਥੇ ਪੱਛਮ ਤੋਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਦੋ ਸੜਕਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਸਨ। ਇਕ ਸੜਕ ਡੇਰਾ ਇਸਮਾਈਲ ਖ਼ਾਂ, ਮਨਕੇਰ, ਸੋਰਕੋਟ ਤੇ ਹੜੱਪਾ ਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਪਾਕਪਟਨ ਪੁਜਦੀ ਸੀ। ਦੂਸਰੀ ਡੇਰਾ ਗਾਜ਼ੀ ਖ਼ਾਂ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਮੁਲਤਾਨ ਹੁੰਦੀ ਹੋਈ ਪਾਕਪਟਨ ਪੁਜਦੀ ਸੀ। ਪਰਸਿੱਧ ਪੱਤਨ ਤੇ ਦੋਹਾਂ ਸੜਕਾਂ ਦਾ ਸੰਗਮ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਸਬੁਕਤਗੀਨ, ਮਹਿਮੂਦ ਗ਼ਜ਼ਨਵੀ, ਪਰਸਿੱਧ ਯਾਤਰੂ ਇਬਨ ਬਤੌਤਾ ਤੇ ਤੈਮੂਰ ਇਥੋ ਲੰਘੇ ਸਨ। ਪਾਕਪਟਨ ਸ਼ੇਖ਼ ਫ਼ਰੀਦ ਗੰਜ-ਇ-ਸ਼ਕਰ (ਸ਼ਕਰ ਗੰਜ) ਦੇ ਨਾਉਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੀ। ਇਥੇ ਸ਼ੇਖ਼ ਫ਼ਰੀਦ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਵਜੋਂ ਤੈਮੂਰ ਨੇ 1399 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਇਸ ਨਗਰ ਨੂੰ ਲੱਟਣ ਤੋਂ ਫ਼ੌਜਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਪਾਕਪਟਨ ਦਾ ਨਾਂ ਅਜੋਧਨ ਸੀ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਸ਼ੇਖ ਫ਼ਰੀਦ ਦਾ ਅਸਥਾਨ ਹੋਣ ਕਰ ਪਾਕਪਟਨ ਨਾਂ ਪੈ ਗਿਆ[5]। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਤੇਰ੍ਹਵੀ ਸਦੀ ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਸ਼ੇਖ਼ ਫ਼ਰੀਦ ਇਥੇ ਆਏ ਤਾਂ ਇਥੇ ਇਕ ਬੀਰ ਨਾਥ ਜੋਗੀ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੇ ਸ਼ੇਖ਼ ਫ਼ਰੀਦ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਕੀਤਾ ਪਰ ਪਿਛੋਂ ਸ਼ੇਖ ਫ਼ਰੀਦ ਦਾ ਮੁਰੀਦ ਬਣ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਇਸਲਾਮ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਿਆ ਤੇ ਪੀਰ ਕਮਾਲ ਦੇ ਨਾਉਂ ਨਾਲ ਪਰਸਿੱਧ ਹੋਇਆ[6]।

ਤੁਲੰਬੇ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਹੜੱਪੇ ਆਏ ਜੋ ਤੁਲੰਬੇ ਤੋਂ ਥੋੜੀ ਦੂਰ ਉੱਤਰ ਵਲ ਸੀ ਤੇ ਫੇਰ ਉਹ ਡੇਰਾ ਇਸਮਾਈਲ ਖ਼ਾਂ ਤੇ ਸ਼ੋਰਕੋਟ ਤੋਂ ਪਾਕਪਟਨ ਪੁੱਜੇ[7] ਬਾਹਰ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਉਸ

---

1. Montgomery Distt. Gazetteer ਮਿੰਟਗੁਮਰੀ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਗਜ਼ੇਟੀਅਰ, ਲਾਹੌਰ 1933, ਪੰਨਾ 65
2. ਉਕਤ
3. ਉਕਤ ਪੰਨਾ 31 ਦਾ ਫੁਟ ਨੋਟ
4. ਉਕਤ ਨੋਟ ਪੰਨਾ 31
5. ਉਕਤ ਫੁਟ ਨੋਟ ਪੰਨਾ 31
6. ਉਕਤ ਪੰਨਾ 65 ਪੀਰ ਕਮਾਲ ਦਾ ਨਾਂ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਕਮਾਲ ਤੇ ਉਹ ਪੀਰ ਕਮਾਲ ਇਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਪੀਰ ਕਮਾਲ ਤਰ੍ਹੇਵੀਂ ਈਸਵੀ ਦਾ ਹੈ। ਉਕਤ ਪੰਨਾ 65। Arnold, Preachig of Islam in India, ਆਰਨਲਡ ਨੇ "ਪਰੀਚਿੰਗ ਆਫ਼ ਇਸਲਾਮ ਇਨ ਇੰਡਿਆ" ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੇਖ ਫ਼ਰੀਦ ਨੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਸੋਲਾਂ ਕਬੀਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਣਾਇਆ।
7. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਤੇ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਦੋ ਸਾਖੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।ਇਕ ਸ਼ੇਖ਼ ਫ਼ਰੀਦ ਨਾਲ ਤੇ ਇਕ ਸ਼ੇਖ ਬ੍ਰਹਮ ਨਾਲ ਹੈ। ਸ਼ੇਖ਼ ਬ੍ਰਹਮ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਸ਼ੇਖ ਫ਼ਰੀਦਾ ਦਾ ਪੋਤਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋ ਅਨੁਮਾਨ ਲਾਇਆ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਥੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੋ ਵਾਰ ਪਾਕਪਟਨ ਗਏ। ਇਕ ਵਾਰ ਪਹਿਲੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਤੇ ਇਕ ਵਾਰ ਪਿਛਲੀ ਉਮਰ ਵਿਚ, ਜੋ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

ਸ਼ੇਖ ਫ਼ਰੀਦ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਰਸਤੇ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਤੇ ਭਾਈ ਬਾਲੇ

ਵੇਲੇ ਸ਼ੇਖ਼ ਫ਼ਰੀਦ ਦੀ ਗੱਦੀ ਤੇ ਸ਼ੇਖ਼ ਇਬਰਾਹੀਮ ਵਿਰਾਜਮਾਨ ਸਨ[1] ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ੇਖ਼ ਬ੍ਰਹਮ ਕਰਕੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਕ ਮੁਰੀਦ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂ ਸ਼ੇਖ ਕਮਾਲ ਸੀ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਲਕੜੀਆਂ ਚੁਣਨ ਆਇਆ ਤੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹ ਲਕੜੀਆਂ ਚੁਣਨਾ ਛੱਡ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਸ ਸਲੋਕ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ :-

> ਆਪੇ ਪਟੀ ਕਲਮ ਆਪਿ ਉਪਰ ਲੇਖ ਭਿ ਤੂ
> ਏਕੋ ਕਹੀਐ ਨਾਨਕਾ ਦੂਜਾ ਕਾਹੇ ਕੂ[2]।

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧, ਮਲਾਰ ਕੀ ਵਾਰ । ੨੮ । (੧੨੯੧)]

ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਆਸਾ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਸਨ ਤੇ ਸ਼ੇਖ ਫ਼ਰੀਦ ਆ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਦੋਹਾਂ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ੇਖ ਫ਼ਰੀਦ ਦੀ ਸਾਖੀ ਪਹਿਲਾਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।

ਸ਼ੇਖ ਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਸਾਖੀ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ, ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਤੇ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਕਪਟਨ ਜਾਣ ਦਾ ਰਸਤਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ (ਦੂਜੀ ਉਦਾਸੀ ਦਾ ਆਰੰਪ ਹੈ ਤਲਵੰਡੀ ਤੋਂ ਚਲਦੇ ਹਨ। 'ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਉਥਹੁ ਚਲਿਆ ਰਾਵੀ ਚਨਾਓ ਵੇਖਿ ਕਰ ਉਜਾੜ ਪੈ ਚਲਿਆ ਪਟਨ ਦੇਸ ਆਇ ਨਿਕਲਿਆ ਜੇਕਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਮੁਲਤਾਨ ਵਾਲੀ ਸੜਕ ਤੇ ਆਏਹਾਂ ਇਹ ਤਾਂ ਵੀ ਰਾਵੀ ਵੇਖਣਾ ਠੀਕ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਤਲਵੰਡੀ ਤੋਂ ਸਿੱਧੇ ਪਾਕਪਟਨ ਆਏ। ਸੋ ਚਨਾਮ ਵੇਖਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦੀ। ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, 'ਰਾਇ ਭੁਇ ਕੀ ਤਲਵੰਡੀ ਤੇ ਗਰਥੇ ਹਿਰਦੇ, ਮਾਣੇ ਗੋਪਾਲੇ ਵਿਚਦੇ, ਵਲਿਆ ਜੋ ਧਕਿਆਂ ਵਿਚ ਦੇ, ਖਾਨਿਪੁਰ ਸਹਿੰਦੇ ਵਿਚਦੇ, ਮਿਠੇ ਅਰਾਈ ਵਿਚ ਦੇ ਸਤਘਰੇ ਵਿਚਦੇ ਮਾਝੇ ਦੀ ਧਰਤੀ ਵਿਚਿ ਕਰ ਰਾਵੀ ਵਿਆਹਿ ਵਿਚਿ ਕਰ ਸ਼ੇਖ਼ ਫ਼ਰੀਦ ਦੇ ਪਟਣ ਤੇ ਸਵਾਇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਕੋਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਕੁ ਫ਼ਰਕ ਆਇ ਬੈਠਾ।'

ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤਲਵੰਡੀ ਤੋਂ ਹੀ ਚਲੇ। ਪਰ ਇਥੇ ਰਾਵੀ ਦੇ ਬਿਆਲ (ਵਿਆਹਿ) ਵਿਚ ਦੀ ਹੋ ਕੇ ਆਉਣਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਭਾਵ ਇਕ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਆਏ ਤੇ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰੋਂ ਹੋ ਕੇ ਫੇਰ ਸਤਲੁਜ ਦੇ ਕੰਢੇ ਕੰਢੇ ਆਏ, ਜੋ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ। ਦੂਜਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਰਾਵੀ ਅਤੇ ਬਿਆਸ ਵਿਚੋਂ ਹੋ ਕੇ ਆਏ। ਅਲਗ਼ਜ਼ਾਂਡਰ ਕੰਨਿਘਮ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਬਿਆਸ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਰਾਵੀ ਵਿਚ ਵਿਚ ਮਿਲਦਾ ਸੀ। ਜਿਹੜੇ ਨਾਉਂ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਦੱਸੇ ਹਨ ਉਹ ਠੀਕ ਜਾਪਦੇ ਹਨ। ਸਤਘਰਾ ਜ਼ਿਲਾ ਮਿੰਟਗੁਮਰੀ ਹੈ।

ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਉਚ ਸ਼ਰੀਫ਼ (ਬਹਾਵਲਪੁਰ ਰਿਆਸਤ) ਵਿਚੋਂ ਪਾਕਪਟਨ ਆਉਣਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਜੋ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਤਲਵੰਡੀ ਜਾਂ ਸੱਯਦਪੁਰ ਵਾਲੇ ਪਾਸਿਉਂ ਪਾਕਪਟਨ ਪੁੱਜਣ ਲਈ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਉੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ।

1. ਸ਼ੇਖ ਫ਼ਰੀਦ-ਉਦ-ਦੀਨ ਮਹਿਮੂਦ ਦੇ ਗਦੀ ਨਸ਼ੀਨਾ ਵਿਚੋਂ ਜੋ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਜਾਂ ਅਰਧ ਸਮਕਾਲੀ ਸਨ ਇਹ ਸਨ :-

(1) ਨੌਂਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਸ਼ੇਖ ਅਹਿਮਦ (2) ਦਸਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਸ਼ੇਖ ਅੱਤਾ ਉੱਲਾ

(3) ਯਾਰ੍ਹਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਸ਼ੇਖ ਮੁਹਮਦ (3) ਬਾਰ੍ਹਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਸ਼ੇਖ ਇਬਰਾਹੀਮ ਫ਼ਰੀਦ ਸਾਨੀ

ਸ਼ੇਖ਼ ਇਬਰਾਹੀਮ ਚਾਲੀ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਗਦੀ ਨਸ਼ੀਨ ਰਹੇ। ਵੇਖੋ ਜ਼ਿਲਾ ਮਿੰਟਗੁਮਰੀ ਗਜ਼ੇਟੀਅਰ ਪੰਨਾ 67।

2. ਸਭ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸ਼ੇਖ ਕਮਾਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਲ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਹ ਇਸ ਸਲੋਕ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ

ਸ਼ੇਖ ਕਮਾਲ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਸਲੋਕ ਦੀ ਸਮਝ ਨਾ ਆਈ ਤੇ ਫੇਰ ਉਸ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਹ ਸਲੋਕ ਇਕ ਵਾਰੀ ਫੇਰ ਪੜ੍ਹੋ। ਫੇਰ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਸਲੋਕ ਯਾਦ ਕਰ ਲਿਆ ਤੇ ਲਕੜੀਆਂ ਸੁੱਟ ਕੇ ਆਪਣੇ ਮੁਰਸ਼ਦ ਕੋਲ ਗਿਆ ਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਕ ਫ਼ਕੀਰ ਆਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਕ ਰਬਾਬੀ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਫ਼ਕੀਰ ਆਪਣੇ ਕਲਾਮ ਆਪ ਗਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਕ ਦੋਹਰਾ ਮੈਂ ਵੀ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਹੈ :-

ਆਪੇ ਪਟੀ ਕਲਮ ਆਪਿ ਉਪਰ ਲੇਖ ਭਿ ਤੂ
ਏਕੋ ਕਹੀਐ ਨਾਨਕਾ ਦੂਜਾ ਕਾਹੇ ਕੂ[1]।

ਸ਼ੇਖ ਇਬਰਾਹੀਮ ਨੂੰ ਦੋਹਰਾ ਅਜੀਬ ਲੱਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇਕ ਰੱਬ ਹੈ ਤੇ ਦੂਜਾ ਉਸ ਦਾ ਰਸੂਲ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੱਮਦ ਹੈ। ਕਲਮੇ ਦਾ ਮੁਢਲਾ ਵਾਕ ਵੀ ਇਹ ਹੀ ਦਸਦਾ ਹੈ। ਮਰਸ਼ਦ ਨੇ ਕਮਾਲ ਕੋਲੋਂ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਉਹ ਫ਼ਕੀਰ ਹਿੰਦੂ ਹੈ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨ। ਤਾਂ ਕਮਾਲ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਹਿੰਦੂ ਹੈ"। ਉਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਈ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਫ਼ਕੀਰ ਵੀ ਐਨੀ ਰੱਬ ਦੀ ਏਕਤਾ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਉਹ ਅਤੇ ਕਮਾਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਏ[2] ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਡੇਰੇ ਲੈ ਗਏ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਡੇਰੇ ਲੈ ਜਾ ਕੇ ਸ਼ੇਖ਼ ਇਬਰਾਹੀਮ ਨੇ ਸ਼ੇਖ਼ ਫ਼ਰੀਦ ਸ਼ਕਰਗੰਜ ਦੇ ਦੋਹੇ ਸੁਣਾਏ[3] ਜੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਆਏ। ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਥੇ ਠਹਿਰ ਕੇ ਪੂਰਬ ਵਾਲੇ

---

1. ਦੋਹਾਂ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆ, ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਵਿਚ ਵਾਰਤਾ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖੀ ਹੈ।
2. ਉਪੋਕਤ ਦੋਹਾਂ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।
3. ਵਲਾਇਲ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ, ਅਤੇ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਫ਼ਰੀਦ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਤੇ ਸ਼ੇਖ਼ ਇਬਰਾਹੀਮ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉੱਤਰ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਕਰਨਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸ਼ੇਖ ਫ਼ਰੀਦ ਗੰਜ-ਇ-ਸ਼ਕਰ (ਸ਼ਕਰਗੰਜ) ਦੇ ਦੋਹੇ ਸੁਣੇ ਤੇ ਫੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋ ਕੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਬਾਣੀ ਰਚੀ। ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਅਸਾਂ ਸ਼ੇਖ ਇਬਰਾਹੀਮ ਦੀ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਜਦੋਂ ਦੂਸਰੀ ਵਾਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਕਪਟਨ ਆਉਂਦੇ ਸਨ।

ਇਸ ਗੱਲ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸੰਦੇਹ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸ਼ੇਖ ਫ਼ਰੀਦ ਦੀ ਬਾਣੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਦਰਜ ਸ਼ੇਖ ਫ਼ਰੀਦ ਦੀ ਬਾਣੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਕੁਝ ਸ਼ਬਦ ਆਪਸ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਮਿਲਦੇ ਜੁਲਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰਾਗ ਸੂਹੀ ਸ਼ੇਖ਼ ਫ਼ਰੀਦ

ਬੇੜਾ ਬੰਧਿ ਨ ਸਕਿਓ ਬੰਧਨ ਦੀ ਵੇਲਾ
ਭਰਿ ਸਰਵਰੁ ਜਬ ਊਛਲੈ ਤਬ ਤਰਣ ਦੁਹੇਲਾ
ਹਥੁ ਨ ਲਾਇ ਕਸੁੰਭੜੈ ਜਲਿ ਜਾਸੀ ਢੋਲਾ
ਇਕ ਆਪੀਨੈ ਪਤਲੀ ਸਹ ਕੇਰੇ ਬੋਲਾ
ਦੁਧਾ ਥਣੀ ਨ ਆਵਈ ਫਿਰਿ ਹੋਇ ਨ ਮੇਲਾ
ਕਹੈ ਫ਼ਰੀਦੁ ਸਹੇਲੀਹੋ ਸਹੁ ਅਲਾਏਸੀ
ਹੰਸ ਚਲੀਸੀ ਡੁੰਮਣਾ ਅਹਿ ਨ ਢੇਰੀ ਥੀਸ (ਗੁਰੁ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਪੰਨਾ ੪੯੪)
ਸੂਹੀ ਮਹਲਾ 1 :-
ਜਪ ਤਪ ਕਾ ਬੰਧੁ ਬੇੜਲਾ ਲੰਘਹਿ ਵਹੇਲਾ

ਪਾਸੇ ਟੁਰ ਗਏ।

ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਜਾਣਾ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਪਾਕਪਟਨ ਤੋਂ ਸਤਲੁਜ ਦਰਿਆ ਲੰਘ ਕੇ ਸਰਸੇ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸੜਕ ਤੇ ਟੁਰ ਪਏ। ਪਾਕਪਟਨ ਤੋਂ ਸਰਸਾ ਹਾਂਸੀ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਇਕ ਪੁਰਾਣੀ ਸੜਕ ਜਾਂਦੀ ਸੀ[1]। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਸਰਸੇ ਇਕ ਪੁਰਾਣਾ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਬਿਣਆ[2] ਹੈ। ਸਰਸੇ ਤੋਂ ਇਕ ਹੋਰ ਸੜਕ ਥਾਨੇਸਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦੀ ਸੀ[3]। ਥਾਨੇਸਰ ਵਾਲੀ ਸੜਕ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਰਾ ਅਤੇ ਪਹੋਵੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਪੁਜੇ। ਕਰਾ ਤਹਸੀਲ ਕੈਥਲ (ਜ਼ਿਲਾ ਕਰਨਾਲ) ਪਹੋਵੇ ਤੋਂ ਸਤ ਮੀਲ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਹੈ। ਇਥੇ ਰਾਜਾ ਉਧੈ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਬਣਾਇਆ ਸੀ। ਪਹੋਵਾ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਤੀਰਥ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਸ੍ਰਸਵਤੀ ਦਰਿਆ ਪਹਿਲਾਂ ਇਥੋਂ ਲੰਘਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਅਸਥਾਨ ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਤੋਂ ਵੀਹ ਮੀਲ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਹੈ। ਸਥਾਨਕ ਰਵਾਇਤ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਯੁੱਧ ਪਿਛੋਂ ਪਾਂਡੋਆਂ ਨੇ ਪਹੋਵੇ ਆ ਕੇ ਹੀ ਗਤੀ ਕਰਵਾਈ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਜਾ ਉਧੈ ਸਿੰਘ ਨੇ ਫੇਰ ਸਥਾਨਕ ਸੰਗਤ ਨੇ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਬਣਵਾਇਆ ਹੈ। ਇਕ ਖੂਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਦਾ ਚਸਮਾ ਚਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਖੂਹ ਦਾ ਚਸ਼ਮਾ ਪੁਰਾਣੇ ਸ੍ਰਸਵਤੀ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਚਲਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਖੂਹ ਤੇ ਮਗਰੋਂ ਗੁਰੂ ਹਰ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪਉਲੀ ਬਣਵਾਈ ਸੀ।

ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਉਸ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਸਥਾਨ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ ਜਿਥੇ ਮਹਾਭਾਰਤ ਅਨੁਸਾਰ ਕੌਰਵਾ ਤੇ ਪਾਂਡਵਾਂ ਦਾ ਯੁੱਧ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਥਾਨੇਸਰ ਦੇ ਦੱਖਣ, ਪਾਣੀਪਤ ਤੋਂ 40 ਮੀਲ ਉੱਤਰ ਤੇ ਅੰਬਾਲੇ ਤੋਂ 30 ਮੀਲ ਦੱਖਣ

ਨ ਸਰਵਰੁ ਨ ਊਛਲੈ ਐਸਾ ਪੰਥ ਸੁਹੇਲਾ
ਤੇਰਾ ਇਕੋ ਨਾਮ ਮਜੀਠੜਾ ਰਤਾ ਮੇਰਾ ਚੋਲਾ ਸਦਰੰਗ ਢੋਲਾ
ਸਾਜਨ ਚਲੇ ਪਿਆਰਿਆ ਕਿਉਂ ਮੇਲਾ ਹੋਈ
ਜੇ ਗੁਣ ਹੋਵਹਿ ਗੰਠੜੀਐ ਮੇਲੇਗਾ ਸੋਈ
ਮਿਲਿਆ ਹੋਇ ਨ ਵਿਛੜੇ ਜੇ ਮਿਲਿਆ ਹੋਈ
ਹਉਮੈ ਮਾਰ ਨਿਵਾਰਿਆ ਸੀਤਾ ਹੈ ਚੋਲਾ
ਗੁਰਬਚਨੀ ਫੁਲ, ਪਾਇਆ ਸਹੁ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬੋਲਾ
ਹਮ ਸਹ ਕੇਰੀਆ ਦਾਸੀਆ ਸਾਚਹੁ ਖਸਮ ਹਮਾਰਾ

(ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਪੰਨਾ ੭੨੯)

1. Historical Atlas of India, ਹਿਸਟਾਰਕੀਲ ਐਟਲਸ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ, ਸੀਤਾ ਰਾਮ ਕੋਹਾਲੀ ਤੇ ਹਰੀ ਰਾਮ ਗੁਪਤਾ, ਅਲਾਹਬਾਦ, 1954, ਪੰਨਾ 15

2. ਵੇਖੋ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਭਾਈ ਕਾਹਲ ਸਿੰਘ, ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਪਟਿਆਲਾ, 1960, ਪੰਨਾ 123

3. ਹਿਸਟਾਰਕਲ ਐਟਲਸ ਆਫ਼ ਇੰਡਆ, ਪੰਨਾ ੧੫

ਵੱਲ ਹੈ। ਹਿਊਨ ਸਾਂਗ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ "ਧਰਮ ਖੇਤਰ" ਕਰ ਕੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ[1]। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਹਿਣ ਦੇ ਮੌਕੇ ਤੇ ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਪੁੱਜੇ[2]। ਤੇ ਇਕ ਉੱਚੀ ਥਾਂ ਤੇ ਆ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਜਿਸ ਥਾਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੈਠੇ ਸਨ ਉਸ ਦਾ ਪਤਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲਗਵਾਇਆ ਤੇ ਉਹ ਜ਼ਮੀਨ ਖ਼ਰੀਦ ਕੇ ਉਥੇ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਬਣਵਾਇਆ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸਿਧਬਟੀ ਹੈ। ਇਹ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਪੁਰਾਣੀ ਇੱਟ ਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸੌ ਸਾਲ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਬਣਾਇਆ ਖੂਹ ਵੀ ਪੁਰਾਣੀ ਇੱਟ ਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਸਥਾਨ ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਤਲਾਅ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਦੀ ਹੱਦ ਨਵੀਂ ਬਣੀ ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀ ਹੱਦ ਦੇ ਨਾਲ ਲਗਦੀ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਤਲਾਅ ਦੇ ਨੇੜੇ ਬੈਠੇ ਸਨ ਤਾਂ ਇਕ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਤੇ ਉਸਦੀ ਮਾਤਾ ਉਥੇ ਆਏ[3]। ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਹਿਣ ਦੇ ਮੇਲੇ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸੋ ਉਸ ਨੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਜੋ ਇਕ ਹਰਨ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਨਾਲ ਹੀ ਲੈ ਆਂਦਾ। ਉਹ ਹਰਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਭੇਟਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਭੇਟਾ ਪ੍ਰਵਾਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਕ ਮਟਕਾ ਲਿਆਉਣ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਪਕਾਉਣ ਲਈ ਅੱਗ ਤੇ ਧਰ ਦੇਣ ਲਈ ਆਖਿਆ[4]। ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਧੂਆਂ ਨਿਕਲਦਾ ਵੇਖ ਕੇ ਸਭ ਪਾਂਡੇ ਭੱਜੇ ਆਏ। ਕਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ਸਨ ਤੇ ਉਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਲੜਨ ਲੱਗੇ ਕਿ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਹਿਣ ਵਿਚ ਇਹ ਮਟਕਾ ਕਿਉਂ ਰਿਝਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਜਦੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਹਰਨ ਦਾ ਮਾਸ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਹੋਰ ਵੀ ਗੁੱਸੇ ਹੋਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬੜੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਾਲ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਹਿਣ ਵਿਚ ਲੜਾਈ ਝਗੜਾ ਵੀ ਕਰਨਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ

---

1. Report of Tour in Punjab, Alexander Cunnningham, ਰੀਪੋਰਟ ਆਫ਼ ਏ ਟੂਰ ਇਨ ਦੀ ਪੰਜਾਬ, ਅਲਗਜ਼ਾਂਡਰ ਕਨਿੰਘਮ, ਕਲਕੱਤਾ 1882, ਪੰਨਾ 87

2. ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਤੇ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਹਿਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕੁਰਕੇਸ਼ਤਰ ਪੁਜੇ। ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਤੋਂ ਕੁਰੂਕੇਸ਼ਤਰ ਆਏ। ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਰੂਕੇਸ਼ਤਰ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਬਹੁਤ ਪਿੱਛੋਂ ਦੀ ਘਟਨਾ ਹੈ। ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਅਨੁਸਾਰ ਮਥਰਾ ਤੋਂ ਆਏ। ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਤੋਂ ਕੁਰੂਕੇਸ਼ਤਰ ਆਏ। ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਹ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੰਗਾ ਗਏ ਤੇ ਗੰਗਾ ਜਾਣ ਵਾਸਤੇ ਪੰਜਾਬਾ ਵਾਲੇ ਪਾਸਿਓ ਕੁਰੂਕਸ਼ਤਰ ਰਾਹ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਤੇ ਫੇਰ ਗੰਗਾ ਜੀ ਜਾਣ ਦਾ ਵਰਨਣ ਗੁਰੂ ਰਾਮਾਦਾਸ ਜੀ ਕੀਤਾਹੈ ਵੇਖੋ : ਤੁਖਾਰੀ ਛੰਤ ਮਹਲਾ 4 । ੧੦੧ । ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਪੰਨਾ ੧੧੧੬--੭

3. ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਪਟਨੇ ਦਾ ਰਾਜਾ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਜੋ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਪਟਨਾ ਬਿਹਾਰ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਹੈ। ਇਹ ਕੋਈ ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਦਾ ਰਾਜਾ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਅੱਜ ਕਲ ਪਟਿਆਲਾ ਸ਼ਹਿਰ ਆਬਾਦ ਹੈ, ਪਹਿਲਾਂ ਪਟਨ ਵਾਲਾ ਪਿੰਡ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਵੇਖੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਤਰਾਂ ਦੇ ਲਿਖਾਰੀ ਦੀ ਲਿਖੀ ਪੁਸਤਕ Maharaja Ala Singh and His times, ਮਹਾਰਾਜਾ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਐਂਡ ਹਿਜ਼ ਟਾਈਮਜ਼ ਪੰਨਾ 77, ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪਟਨ ਦਾ ਰਾਜਾ ਹੋਵੇ।

4. ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਮੱਛੀ ਦਾ ਮਾਸ ਲਿਆ ਕੇ ਚਾੜ੍ਹਿਆ ਜੋ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ। ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਮਾਸ ਚਾੜ੍ਹਨ ਵਾਲਾ ਬਿਰਤਾਂਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਸਗੋਂ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੰਡਤਾਂ ਨੇ ਤੀਰਥਾਂ ਤੇ ਨ੍ਹਾਉ ਦੇ ਫਲ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ। ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਮਾਸ ਚਾੜ੍ਹਨ ਵਾਲਾ ਬਿਰਤਾਂਤ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਜੋ ਵਧੇਰੇ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

ਪੰਡਤਾਂ ਵਿਚ ਨਾਨੂ ਮਲ ਪੰਡਤ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਚਤਰ ਸਮਝਦਾ ਸੀ ਸੋ ਉਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਅਗੇ ਆ ਕੇ ਝਗੜਨ ਲੱਗਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਾਏ :-

ਪਹਿਲਾਂ ਮਾਸਹੁ ਨਿੰਮਿਆ ਮਾਸੈ ਅੰਦਰਿ ਵਾਸੁ
ਜੀਉ ਪਾਇ ਮਾਸ ਮੁਹਿ ਮਿਲਿਆ ਹਡ ਚੰਮੁ ਤਨੁ ਮਾਸੁ।
ਮਾਸਹੁ ਬਾਹਰਿ ਕਢਿਆ ਮੰਮਾ ਮਾਸ ਗਿਰਾਸੁ
ਮੁਹੁ ਮਾਸੈ ਕਾ ਜੀਭ ਮਾਸੈ ਕੀ ਮਾਸੇ ਅੰਦਰਿ ਸਾਸੁ
ਵਡਾ ਹੋਆ ਵੀਆਹਿਆ ਘਰ ਲੈ ਆਇਆ ਮਾਸੁ
ਮਾਸਹੁ ਹੀ ਮਾਸ ਉਪਜੈ ਮਾਸਹੁ ਸਭੋ ਸਾਕ
ਸਤਿਗੁਰ ਮਿਲਿਐ ਹੁਕਮ ਬੁਝੀਐ ਤਾ ਕੋ ਆਵੈ ਰਾਸਿ
ਆਪਿ ਛੁਟੇ ਨਹ ਛੁਟੀਐ ਨਾਨਕ ਬਚਨਿ ਵਿਣਾਸੁ। ੧ ।

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ । ਵਾਰ ਮਲਾਰ ਕੀ । ੨੫ ।(੧੨੮੯)]

ਮਾਸੁ ਮਾਸੁ ਕਰਿ ਮੂਰਖੁ ਝਗੜੇ ਗਿਆਨ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਜਾਣੇ
ਕਉਣੁ ਮਾਸੁ ਕਉਣ ਸਾਗੁ ਕਹਾਵੈ ਕਿਸੁ ਮਹਿ ਪਾਪ ਸਮਾਣੇ
ਗੈਡਾ ਮਾਰਿ ਹੋਮ ਜਗ ਕੀਏ ਦੇਵਤਿਆਂ ਕੀ ਬਾਣੇ
ਮਾਸੁ ਛੋੜਿ ਬੈਸਿ ਨ ਕੁਪਕੜਿਹਿ ਰਾਤੀ ਮਾਣਸ ਖਾਣੇ।
ਫੜੁ ਕਰਿ ਲੋਕਾਂ ਨੋ ਦਿਖਲਾਵਹਿ ਗਿਆਨ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਸੂਝੈ
ਨਾਨਕ ਅੰਧੇ ਸਿਉ ਕਿਆ ਕਹੀਐ ਕਹੈ ਨ ਕਹਿਆ ਬੂਝੈ
ਅੰਧਾ ਹੋਇ ਜਿਜ ਅੰਧ ਕਰਾਵੈ ਤਿਸੁ ਰਿਦੈ ਸਿ ਲੋਚਨ ਨਾਹੀ
ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਕੀ ਰਕਤੁ ਨ ਪੰਨੇ ਮਛੀ ਮਾਸੁ ਨ ਖਾਹੀ।
ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਖੈ ਨਾਂ ਨਿਮਿ ਮੇਲਾ ਓਥੈ ਮੰਧੁ ਕਮਾਹੀ।
ਮਾਸਹੁ ਨਿੰਮੇ ਮਾਸੁ ਜੰਮੇ ਹਮ ਮਾਸੈ ਕੇ ਭਾਂਡੇ
ਗਿਆਨ ਧਿਆਨੁ ਕਿਛੁ ਸੂਝੇ ਨਾਈ ਚਤੁਰੁ ਕਹਾਵੇ ਪਾਂਡੇ।
ਮਾਸੁ ਪੁਰਾਣੀ ਮਾਸੁ ਕਤੇਬੀ ਚਹੁ ਜੁਗ ਮਾਸੁ ਕਹਾਣਾ
ਜੰਝਿ ਕਾਜਿ ਵੀਆਹਿ ਸੁਹਾਵੈ ਓਥੈ ਮਾਸ ਸਮਾਣਾ
ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਖ ਨਿਪਜਿਹਿ ਮਾਸਹੁ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਸੁਲਤਾਨਾ
ਜੇ ਓਇ ਦਿਸਹਿ ਨਰਕ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਉਨ ਕਾ ਦਾਨੁ ਨ ਲੈਣਾ
ਦੇਂਦਾ ਨਰਕਿ ਸੁਰਗਿ ਲੈਂਦੇ ਦੇਖਹੁ ਏਹੁ ਧਿਙਾਣਾ
ਪਾਂਡੇ ਤੂ ਜਾਣੇ ਹੀ ਨਾਹੀ ਕਿਥੋਂ ਮਾਸ ਉਪੰਨਾ
ਤੋਇਅਹੁ ਅੰਨ ਕਮਾਦੁ ਕਪਾਹਾ ਤੋਇਆਹੁ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਗੰਨਾ ਤੋਆ ਆਖੇ ਹਉ ਬਹੁਬਿਧਿ ਹਛਾ ਤੋਐ ਬਹੁਤ ਬਿਕਾਰਾ
ਏਤੇ ਰਸ ਛੋਡਿ ਹੋਵੇ ਸੰਨਿਆਸੀ ਨਾਨਕ ਕਹੈ ਵਿਚਾਰਾ।

[ਵਾਰ ਮਲਾਰ ਹਮਲਾ ੧ । ੨੫ ।(੧੨੮੯-੯੦)]

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਸੁਣ ਕੇ ਨਾਨੂ ਪੰਡਤ ਤੇ ਹੋਰ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਇਥੇ ਰਹੇ ਕੇ ਫੇਰੇ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਚਲੇ।

ਹਰਦੁਆਰ ਜਾਣਾ

ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਤੋਂ ਹਰਦੁਆਰ ਜਾਣ ਦਾ ਰਾਹ ਕਾਫ਼ੀ ਪੁਰਾਣਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਗੰਗਾ ਜੀ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਤੀਰਥ-ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਰਸਤੇ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸ ਰਸਤੇ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ :-

"ਪ੍ਰਥਮ ਆਏ ਕੁਲਖੇਤਿ ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਪੁਰਬੁ ਹੋਆ......

ਦੁਤੀਆ ਜਮਨ ਗਏ ਗੁਰ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਪਨੁ ਕੀਆ.......

ਤ੍ਰਿਤੀਆ ਆਏ ਸੁਰਸਰੀ ਤਹ ਕਉਤਕੁ ਚਲਤ ਭਇਆ[1]..

ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਤੋਂ ਮੌਜੂਦਾ ਪਿਪਲੀ ਵਾਲੀ ਸੜਕ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਯਾਤਰੂਆਂ ਨੂੰ ਦਰਿਆ ਜਮਨਾ ਲੰਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਫੇਰ ਓਹ ਗੰਗਾ ਜੀ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜਮਨਾ ਲੰਘ ਕੇ ਗੰਗਾ ਦੇ ਤੱਟ ਤੇ ਪੁਜ ਗਏ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਰਦੁਆਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ[2]।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਵੇਲੇ ਹਰਦੁਆਰਾ ਦਾ ਮੌਜੂਦਾ ਨਗਰ ਆਬਾਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹਿਊਨ ਸਾਂਗ ਨੇ ਇਸੇ ਥਾਂ ਨੂੰ "ਮਉਲੇ" ਕਰ ਕੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ[3] ਤੇ ਆਇਨ-ਇ-ਅਕਬਰੀ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਮਾਇਆ-ਪੁਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।[4] ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਕੁਰਕੁਸ਼ੇਤਰ ਦਾ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਪਰ ਹਰਦੁਆਰ ਦਾ ਕਥਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।[5] ਸ਼ਿਵ ਦੇ ਉਪਾਸਕ ਹਰਿਦੁਆਰ ਨੂੰ ਸ਼ਿਵਾ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਤੇ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਇਸ ਨੂੰ ਹਰੀਦੁਆਰ ਵਿਸ਼ਨੂ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਤੇ "ਹਰੀ ਦੀ ਪਉੜੀ" ਕਰਕੇ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ 'ਹਰੀ ਕੀ ਪਉੜੀ' ਤੋਂ ਕੋਈ ਡੇਢ ਫ਼ਰਲਾਂਗ ਦੇ ਫ਼ਾਸਲੇ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਠਹਿਰੇ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਥੇ ਬਿਲਕੁਲ ਉਜਾੜ ਸੀ। ਜਿਥੇ ਆਪ ਬੈਠੇ ਦੱਸੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਸ ਥਾਂ ਨੂੰ "ਨਾਨਕ ਵਾੜਾ" ਜਾਂ "ਨਾਨਕ ਬਾੜਾ" ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਪੁਰਾਣੀ ਇੱਟ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਵਕਤ ਇਥੇ ਉਦਾਸੀ ਸਾਧੂ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਇਕ ਵੱਡੀ ਮੂਰਤੀ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਭਗਤ ਭਗਵਾਨ ਦੇ ਚੇਲੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਗੱਦੀ ਤੇ ਹਨ[6]। ਬਾਬਾ ਭਗਤ ਭਗਵਾਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰ ਰਾਇ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ

---

1. ਤੁਖਾਰੀ ਛੰਤ ਮਹਲਾ ੪ - ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਪੰਨਾ ੧੧੧੬-੧੭।

2. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਤੇ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ "ਹਰਦੁਆਰ" ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਪਰ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਹਰਦੁਆਰ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਤੇ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚ ਵਿਸਥਾਰ ਵੀ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਹੈ। ਦੋਹਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਿਸਾਖੀ ਦੇ ਪੁਰਬ ਤੇ ਹਰਦੁਆਰ ਆਏ।

3. Imperial Gazetteer of India ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਗਜ਼ੇਟੀਅਰ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ, ਆਕਸਫ਼ੋਰਡ 1908, ਜ਼ਿਲਦ 13, ਪੰਨਾ 51

4. ਉਕਤ

5. ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਹੁਰਦੁਆਰ ਦੇ ਕੋਲ ਕਨਖਲ ਠਹਿਰੇ ਜਿਥੇ ਅੱਜ ਕਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਕਨਖਲ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾ ਅਸਥਾਨ ਹੈ ਤੇ ਇਸਦਾ ਕਥਨ ਕਾਲੀ ਦਾਸ ਨੇ ਅਪਣੇ "ਮੇਘਦੂਤ" ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਹੈ।

6. ਮੌਜੂਦਾ ਉਦਾਸੀ ਸਵਾਮੀ ਸੰਤ ਰਾਮ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖਾਈ ਹੈ :-

ਬਾਬਾ ਭਗਤ ਭਗਵਾਨ, ਬਾਬਾ ਨਰੈਣ ਦਾਸ, ਬਾਬਾ ਬਾਲਕ ਦਾਸ, ਬਾਬਾ ਜੋਗੀ ਦਾਸ, ਬਾਬਾ ਦਾਸ ਜੀ, ਬਾਬਾ ਬ੍ਰਹਮ ਹਰਮੁਖ ਦਾਸ, ਬਾਬਾ ਜੈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਸ਼ਰਨ ਜੀ, ਬਾਬਾ ਮੰਗਲੀ ਰਾਮ, ਬਾਬਾ ਭਗਤ ਰਾਮ, ਬਾਬਾ ਆਤਮਾ ਰਾਮ, ਬਾਬਾ ਮੋਤੀ ਰਾਮ, ਬਾਬਾ ਪੂਰਨ ਦਾਸ, ਸਵਾਮੀ ਸੰਤ ਰਾਮ।

ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਰਖਿਆ ਤੇ ਇਸ ਨੇ ਦੂਰ ਦੂਰ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖੀ ਪਰਚਾਰ ਕੀਤਾ[1]। ਇਉਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਏ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰ ਕੇ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲ ਬਾਬਾ ਭਗਤ ਭਗਵਾਨ ਨੂੰ ਦਿਤੀ[2]।

ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ[3] ਹਰਦੁਆਰ ਗਏ, ਵਿਸਾਖੀ ਦੇ ਮੇਲੇ ਕਰ ਕੇ ਯਾਤਰੂਆਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਭੀੜ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਗੰਗਾ ਵਿਚ ਖਲੋ ਗਏ। ਸਾਰੇ ਅਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਯਾਤਰੂ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੇਂਦੇ ਸਨੇ ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਗੰਗਾ ਜੀ ਵਿਚ ਖਲੋ ਕੇ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਪਾਣੀ ਦੇਣਾ ਅਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਭ ਪਾਸੇ ਰੌਲਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਸਭ ਕਹਿਣ ਇਹ ਪੱਛਮ ਵਲ ਪਾਣੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਕੌਣ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਕਿਹਾ ਇਹ ਤਾਂ ਕੋਈ ਦੀਵਾਨਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਕਿਹਾ ਇਹ ਕੋਈ ਤੁਰਕ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਕੋਲੋਂ ਪੁੱਛੋ ਕਿ ਪਾਣੀ ਪੱਛਮ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਕੁਝ ਲੋਕ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਲ ਆਏ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੁਛਿਆ "ਰਾਮ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਤੂੰ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਪਾਣੀ ਕਿਉਂ ਦੇਂਦਾ ਹੈ?" ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ "ਤੁਸੀਂ ਸੂਰਜ ਵੱਲ ਪਾਣੀ ਕਿਉਂ ਦੇਂਦੇ ਹੋ?" ਯਾਤਰੂਆਂ ਕਿਹਾ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਪਿਤਰਾਂ ਨੂੰ ਦੇਂਦੇ ਹਾਂ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਪਿਤਰ ਕਿੱਥੇ ਹਨ ਤੇ ਯਾਤਰੂਆਂ ਕਿਹਾ ਦੇਵ ਲੋਕ ਵਿਚ "ਉਨਵੰਜਾ ਕਰੋੜ ਕੋਹ"। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ "ਪਾਣੀ ਉਥੇ ਪੁਜਦਾ ਹੈ?" ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, ਹਾਂ ਪੁਜਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਸਾੜ੍ਹੀ ਖੇਤੀ ਹੈ ਉੱਥੇ ਅਸੀਂ ਪਾਣੀ ਦੇਂਦੇ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਉਹ ਲੋਕ ਸਾਰੇ ਹੱਸ ਪਏ ਤੇ ਕਿਹਾ, ਕਿੱਥੇ ਲਾਹੌਰ ਦੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਕਿੱਥੇ ਇਹ ਪਾਣੀ! ਇਹ ਪਾਣੀ ਲਾਹੌਰ ਦੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਪੁਜ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉੱਤਰ ਦਿਤਾ ਜਿਵੇਂ ਤੁਹਾਡਾ ਪਾਣੀ ਪਿਤਰਾਂ ਪੁਜੇਗਾ[4]। ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਪਾਣੀ ਲਾਹੌਰ ਦੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਵੀ ਪੁਜ ਜਾਵੇਗਾ। ਯਾਤਰ ਗੱਲ ਬਾਤ ਸਮਝ ਗਏ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਫ਼ੋਕਟ ਕਰਮ ਦੀ ਸਮਝ ਆ ਗਈ। ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਹਰਦੁਆਰ ਰਹਿ ਕੇ ਫੇਰ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਟੁਰ ਪਏ।

ਨਾਨਕ-ਮਤੇ ਜਾਣਾ

ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਗਜ਼ੇਟੀਅਰ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ "ਕਮਾਓ ਪਰਬਤ ਵਿਚ ਧਰਮ ਅਸਥਾਨਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਯਾਤਰੂਆਂ ਦਾ ਰਾਹ ਹਰਦੁਆਰ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਦਾ ਹੈ[5]।" ਇਸ ਰਸਤੇ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਚਾਰਲਸ ਸ਼ੈਰਿੰਗ, ਜੋ ਕਈ ਸਾਲ ਅਲਮੋੜਾ ਜ਼ਿਲੇ ਦਾ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਰਿਹਾ, ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ "ਵੈਸਟਰਨ ਤਿਬਤ ਐਂਡ ਦੀ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਬਾਰਡਰ ਲੈਂਡ" ਵਿਚ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ

1. ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ, ਪਨਾ 675

2. ਹਰਦੁਆਰ ਨਗਰ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਇਹ ਹੀ ਪੁਰਾਣਾ ਅਸਥਾਨ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

3. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਤੇ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਵਿਸਾਖੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਜਾਣ ਦਾ ਕੋਈ ਕਥਨ ਨਹੀਂ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਹਰਦੁਆਰ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਹੈ। ਮਿਹਰਬਾਨ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਵਿਸਾਖੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਹਰਦੁਆਰ ਜਾਣ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ ਜੋ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

4. ਇਹ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਕੋਲ ਬਾਗ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੇਣ ਦਾ ਵਰਨਣ ਹੈ। ਸਮੁਚਾ ਭਾਵ ਦੋਹਾਂ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਇਕੋ ਹੀ ਹੈ।

5. Imperial Gazetter of India, ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਗਜ਼ੇਟੀਅਰ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ, ਔਕਸਫ਼ੋਰਡ 1908, ਜਿਲਦ 13, ਪੰਨਾ 51

"ਹਿੰਦੂ ਯਾਤਰੂ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਪੂਰਬ ਵਲੋਂ (ਮੌਜੂਦਾ) ਟਨਕਪੁਰ ਜ਼ਿਲਾ ਨੈਨੀਤਾਲ ਜੋ ਨੀਪਾਲ ਬਾਰਡਰ ਦੇ ਨਾਲ ਹੈ ਤੇ ਦਰਿਆ ਸ਼ਾਰਦਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਾਲਾ ਦਰਿਆ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਲੇਪੂ ਲੇਖ ਦਰੇ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਦੇ ਹੋਏ ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਅਤੇ ਕੈਲਾਸ਼ ਦੀ ਪਰਕਰਮਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅੰਤਾਪੁਰਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦਰੇ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਕੇ ਹਰਦੁਆਰ ਪੁਜਦੇ ਹਨ। ਜੋ ਯਾਤਰੂ ਗਰਮੀਆਂ ਵਿਚ ਹਰਦੁਆਰ ਤੋਂ ਚਲਦੇ ਹਨ ਉਹ ਬਦਰੀ ਨਾਥ ਅਤੇ ਕੇਦਾਰਨਾਥ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਸਿੱਧੇ ਲੇਪੂ ਲੇਖ ਦੱਰੇ ਤੇ ਪੁਜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ[1]।" ਇਹ ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਅਤੇ ਕੈਲਾਸ਼ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹਰਦੁਆਰ ਤੋਂ ਤਰਾਈ ਵਾਲੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਜਾਣ ਦਾ ਛੋਟਾ ਰਾਹ ਸੀ। ਇਸੇ ਰਾਹ ਤੋਂ ਹੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਗੋਰਖਮਤੇ ਪੁੱਜੇ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਹਰਦੁਆਰ ਤੋਂ ਕਨਖਲ ਗਏ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਹੀ ਕਾਰਨ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਵੀ ਕਨਖਲ ਜਾਕੇ ਠਹਿਰੇ। ਕਨਖਲ ਤੋਂ ਪਹਾੜੀ ਰਸਤਾ ਕੋਟ ਦੁਆਰ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਸੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਨਖਲ ਤੋਂ ਕੋਟਦੁਆਰ ਪੁਜ ਗਏ। ਇਥੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਇਕ ਪੁਰਾਣਾ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਨਾਂ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਚਰਨਪਾਦਕਾ ਹੈ।[2] ਸਥਾਨਕ ਰਵਾਇਤ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਇੱਥੇ ਆਏ ਸਨ। ਕੋਟਦੁਆਰ ਤੋਂ ਸਿੱਧਾ ਪਹਾੜੀ ਰਸਤਾ ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ (ਪੌੜੀ) ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ ਗੜ੍ਹਵਾਲ ਰਿਆਸਤ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਸੀ। ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਇਕ ਪੁਰਾਣਾ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਚਰਨਪਾਦਕਾ ਸੀ, ਜੋ 1803 ਈਸਵੀ ਦੇ ਭੁਚਾਲ ਅਤੇ ਦਰਿਆ ਦੇ ਹੜਾਂ[3] ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦਾ ਕਥਨ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨਰੋਤਮ ਤੇ ਗੁਰਤੀਰਥ ਸੰਗ੍ਰਹ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀਨਗਰ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਬਦਰੀ ਨਾਥ ਅਤੇ ਕੇਦਾਰ ਨਾਥ ਗਏ।[4] ਕੇਦਾਰ ਨਾਥ ਤੋਂ ਮੌਜੂਦਾ ਜੋਸ਼ੀ ਮਠ ਵਾਲੇ ਰਸਤੇ ਤੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਅੰਤਧੁਰਾ ਦਰੇ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਲੇਪੂਲੇਖ ਦੇ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਬਣਿਆ ਕੋਈ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ।

ਮੌਜੂਦਾ ਅਲਮੋੜਾ ਜ਼ਿਲੇ ਦੇ ਦੱਖਣ ਵਿਚ ਨੈਨੀਤਾਲ ਦਾ ਜ਼ਿਲਾ ਨਿਪਾਲ ਦੀ ਪੱਛਮੀ ਸਰਹੱਦ ਨਾਲ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਨਿਪਾਲ ਦੀ ਸਰਹੱਦ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਕਾਲੀ ਦਰਿਆ ਵਹਿੰਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸ਼ਾਰਦਾ ਦਰਿਆ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਲੇਪੂ ਲੇਖ ਤੋਂ ਇਕ ਰਸਤਾ ਇਸ ਦਰਿਆ ਦੇ ਕੰਢੇ ਕੰਢੇ ਆ ਕੇ ਹੀ ਅੱਗੇ ਅਲਮੋੜਾ[5] ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਅਲਮੋੜੇ ਤੋਂ ਪਹਾੜੀ ਰਸਤੇ ਦੱਖਣ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਨਵੀਨ ਸ਼ਹਿਰ ਹਲਦਵਾਨੀ[6] ਮੰਡੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ 33 ਮੀਲ ਪੂਰਬ ਵੱਲ

---

1. Western Tibet and the British Borderland, Charles A. Cheering, ਵੈਸਟਰਨ ਟਿੱਬਤ ਐਂਡ ਦੀ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਬੋਰਡਰ ਲੈਂਡ, ਲੰਡਨ, 1906, ਪੰਨਾ 49-51

2. ਗੁਰੂ ਤੀਰਥ ਸੰਗ੍ਰਹ, ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨਰੋਤਮ ਪੱਥਰ ਛਾਪਾ 1884 ਪੰਨਾ 35

3. East India Gazetteer, Walter Hamilton, ਈਸਟ ਇੰਡੀਆ ਗਜ਼ੇਟੀਅਰ, ਵਾਲਟਰ ਹਮਿਲਟਨ, ਜਿਲਦ ਦੂਜੀ, 1828 ਪੰਨਾ 159

4. ਗੁਰ ਤੀਰਥ ਸੰਗ੍ਰਹ, ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨਰੋਤਮ, ਵੇਖੋ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸ੍ਰੀਨਗਰ ਜ਼ਿਲਾ ਪੌੜੀ - ਅੰਕ 19

5. ਅਲਮੋੜਾ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾ ਨਗਰ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਕਥਨ ਸਿਕੰਦਪੁਰਾਨ ਵਿਚ ਵੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕੈਲਾਸ਼ ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਆਦਿ ਅਸਥਾਲਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਵੇਖੋ Almora District Gazetteer ਅਲਮੋੜਾ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਗਜ਼ੇਟੀਅਰ ਪੰਨਾ 207

6. ਅਲਮੋੜੇ ਤੋਂ ਹਲਦਵਾਨੀ ਮੋਟਰ ਦੇ ਰਸਤੇ 88 ਮੀਲ ਤੇ ਹੈ ਪੈਦਲ ਪਹਾੜੀ ਰਸਤੇ 41 ਮੀਲ ਹੈ।

ਦੁਰਗਾ ਪਿੱਪਲ[1] ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਇਕ ਜੋਗੀਆਂ ਦੇ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਈਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਪਹਾੜੀ ਰਸਤੇ ਅਲਮੋੜੇ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਇਸ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਆਏ। ਜਿਸ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਬੈਠੇ ਉਹ ਅਸਥਾਨ ਅਲਮੋੜੇ ਤੋਂ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਪੰਝੀ ਜਾਂ ਤੀਹ ਮੀਲ ਤੋਂ ਵਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਨੂੰ ਅਜਕਲ ਰੀਠਾ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਸੋਲ੍ਹਵੀਂ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਈਸਵੀ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿਚ ਇਹ ਸਾਰਾ ਇਲਾਕਾ ਜੋਗੀਆਂ ਦੇ ਮਠਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਪਾਤੰਜਲੀ ਦੇ ਯੋਗ ਸ਼ਾਸਤਰ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕਈ ਧਾਰਾਵਾਂ ਸਨ[2] ਪਰ ਸੋਲ੍ਹਵੀਂ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਤੇ ਅਰੰਭ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਉੱਤਰੀ ਹਿੰਦ ਵਿਚ ਕੰਨਪਾਟੇ ਜੋਗੀਆਂ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਸੀ[3] ਤੇ ਇਹ ਸਾਰੇ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਦੇ ਚੇਲੇ ਸਨ[4] । ਅਲਮੋੜਾ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਮੱਠ ਬਣਾ ਕੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅਗੋਂ ਬਾਰਾਂ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ[5] ਸਨ ਤੇ ਹਰ ਸੰਪਰਦਾ ਦੇ ਜੋਗੀ ਵੱਖ ਵੱਖ ਮੱਠਾ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ।

ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਜੋਗੀਆਂ ਦੇ ਅਸਥਾਨ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਭੁਖ ਲੱਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੋਗੀਆਂ ਦੇ ਅਸਥਾਨ ਤੋਂ ਉਸਨੂੰ ਕੁਝ ਖਾਣ ਵਾਸਤੇ ਮੰਗਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਪਰ ਜੋਗੀਆਂ ਨੇ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਿਸ ਬਿਰਛ ਹੇਠ ਅਸੀਂ ਬੈਠੇ ਹਾਂ ਇਸ ਦਾ ਫਲ ਤੂੰ ਖਾ ਲੈ। ਮਰਦਾਨਾ ਉਸ ਰੁਖ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ,

---

1. ਦੁਰਗਾ ਪਿੱਪਲ ਹਲਦਵਾਨੀ ਤੋਂ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਜਾਂਦੀ ਇਕ ਸੜਕ ਤੇ ਹੈ ਜਿਸ ਤੇ ਟਰੱਕ ਆਦਿ ਚਲ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਦੁਰਗਾ ਪਿੱਪਲ ਹਲਦਵਾਨੀ ਤੋਂ 25 ਮੀਲ ਹੈ ਤੇ ਫੇਰ 8 ਮੀਲ ਪਹਾੜੀ ਰਸਤੇ ਤੇ ਪੈਦਲ ਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀਾ ਹੈ। ਵਿਸਾਖ ਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਹਰ ਸਾਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਹਲਦਵਾਨੀ ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਯਾਤਰੂਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਸ਼ੇਰ ਚੀਤੇ ਬਹੁਤ ਹਨ ਇਸ ਲਈ ਇਕੱਲਾ ਦੁੱਕਲਾ ਯਾਤਰੂ ਇਥੇ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ।

2. ਜੋਗੀ "ਸ਼ਬਦ" ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਤਿਜਲ ਦੀ ਫ਼ਿਲਾਸਫ਼ੀ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।" Religious Sects of the Hindus H. H. Wilson. ਰੀਲੀਜਸ ਸੈਕਟਸ ਆਫ਼ ਦੀ ਹਿੰਦੂਜ਼ 1958, ਪੰਨਾ 116

3. ਨਾਥ ਸੰਪਰਦਾ, ਡਾ: ਹਜ਼ਾਰੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਦਿਵੇਦੀ, ਵਾਰਾਨਸੀ 1966, ਪੰਲਾ 10, 1981 ਮਰਦਮਸ਼ੁਮਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਗੋਰਖ ਨਾਥੀਆਂ ਦੀ ਸੰਖਿਆ 28,816 ਸੀ।

4. ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਦਸਵੀਂ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਹੋਏ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸ਼ੰਕਰ ਅਚਾਰੀਆ ਦੇ ਪਿਛੋਂ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨੇਤਾ ਹੋਏ ਬ੍ਰਿਗਸ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰ ਪੱਛਮ ਉੱਤਰੀ ਹਿੰਦ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਪਿਸ਼ਾਵਰ ਤੇ ਜ਼ਿਲਾ ਜਿਹਲਮ ਵਿਚ ਰਹੇ ਹੋਣਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਥੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਅਸਥਾਨ ਗੋਰਖ ਹਟੜੀ ਤੇ ਗੋਰਖ ਟਿੱਲਾ ਮੌਜੂਦ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਥਨ ਅਬੁਲ ਫ਼ਜ਼ਲ ਨੇ ਵੀ ਅਕਬਰ-ਨਾਮੇ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਵੇਖੋ ਨਾਥ ਸੰਪਰਦਾ ਹਜ਼ਾਰੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਪੰਨਾ 106 ਤੇ ਰੀਲੀਜਸ ਆਫ਼ ਦੀ ਹਿੰਦੂਜ਼ ਪੰਨਾ 119

5. ਗੋਰਖ ਪੰਥੀ ਮੁੱਖ ਬਾਰਾਂ ਸਾਖਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਹ ਬਾਰਾਂ ਸਾਖਾਂ ਇਹ ਹਨ :- ਸਤਯਨਾਥੀ, ਧਰਮ ਨਾਥੀ, ਰਾਮ ਪੰਥ, ਨਟੇਸ਼ਵਰੀ, ਕਨਹੜ, ਕਪਿਲਾਨੀ, ਬੈਰਾਗ, ਮਾਨ ਨਾਥੀ, ਆਈਪੰਥੀ, ਗੰਗਾਨਾਥੀ। ਵੇਖੋ, ਨਾਥ ਸੰਪਰਦਾ, ਪੰਨਾ 12।

ਇਕ ਰਵਾਇਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਿਵ (ਆਦੀ ਨਾਥ) ਦੇ ਦੋ ਚੇਲੇ ਸਨ ਮਤਸਿੰਦਰ ਨਾਥ ਤੇ ਜਲੰਧਰ ਨਾਥ। ਮਤਸਿੰਦਰ ਨਾਥ ਦੇ ਚੇਲੇ ਕਨਪਾਟੇ ਜੋਗੀ ਸਨ ਤੇ ਜਲੰਧਰ ਨਾਥ ਦੇ ਚੇਲੇ ਸਾਬਤ ਕੰਨ ਰਖਦੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚ ਲੜਾਈ ਹੋਈ। ਜਲੰਧਰ ਨਾਥ ਹਾਰ ਗਿਆ ਤੇ ਕਨਪਾਟੇ ਜੋਗੀਆਂ ਦੀ ਜਿੱਤ ਹੋਈ। ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਹਿਰ ਜਲੰਧਰ, ਜਲੰਧਰ ਨਾਥ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਹੀ ਪਿਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ (ਵੇਖੋ ਜਲੰਧਰ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਗਜ਼ੇਟੀਅਰ)। ਮਤਸਿੰਦਰ ਨਾਥ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸਿਧ ਚੇਲਾ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸੋਲਵੀਂ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਈਸਵੀ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਤੋ ਤਰਾਈ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਜ਼ਿਲਾ ਅਲਮੋੜਾ ਤੇ ਨੈਨੀਤਾਲ ਵਿਚ ਗੋਰਖ ਪੰਥੀਆਂ ਦਾ ਹੀ ਜ਼ੋਰ ਸੀ।

ਇਹ ਇਕ ਰੀਠੇ ਦਾ ਦਰਖ਼ਤ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਫਲ ਵੀ ਰੀਠਾ ਸੀ ਪਰ ਇਹ ਰੀਠੇ ਕੌੜੇ ਹੋਣ ਦੀ ਥਾਂ ਮਿੱਠੇ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਮ ਲੇਵਾ ਇਸ ਦਰੱਖਤ ਨੂੰ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਰੀਠਾ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਦਰਖਤ ਦਾ ਫਲ ਹੁਣ ਵੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿੱਠਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਦੂਰ ਤਕ ਲੋਕ ਉਸ ਰੀਠੇ ਦੇ ਪਰਸ਼ਾਦ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਰੀਠਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਦੇਖ ਭਾਲ ਜੋਗੀਆਂ ਦੇ ਡੇਰੇ ਦਾ ਮਹੰਤ ਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹੁਣੇ ਹੀ ਇਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਛੱਪਰ ਉਥੇ ਪਾਇਆ ਦਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਤੋਂ ਚਲ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਿਉਹਾ ਨਦੀ ਦੇ ਕੋਲ ਉਸ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਆ ਗਏ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੱਜ ਕਲ ਨਾਨਕ-ਮਤਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਉਸ ਨੂੰ ਗੋਰਖ-ਮਤਾ ਜਾਂ ਸਿੱਧ-ਮਤਾ[1] ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਦ ਅਸਥਾਨ ਰੇਠਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਪਹਾੜੀ ਰਾਹ ਤੇ 30 ਮੀਲ ਹੈ। ਪਰ ਹਲਦਵਾਨੀ ਤੋਂ ਹੋਕੇ ਕੋਈ ਸੱਤਰ ਮੀਲ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੈ [2]। ਗੁਰੂ ਜੀ ਗੋਰਖ-ਮਤੇ ਆ ਕੇ ਇਕ ਪਿੱਪਲ ਥਲੇ ਬੈਠ ਗਏ[3]। ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਅਸਲ ਵਸਨੀਕ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰੂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਪਿੱਪਲ ਨੂੰ ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਹਰ ਪੱਤੇ ਤੇ ਪਜਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਦੀਵਾਲੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੇ ਜਦੋਂ ਇਥੇ ਮੇਲਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਇਹ ਲੋਕ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਇਥੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ "ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਜੈ" "ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਜੈ" ਦੀਆਂ ਗੂੰਜਾਂ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ[4]। ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਰੰਗ ਹਨ ਇਦ ਪਿੱਪਲ ਵੀ ਆਮ ਪਿੱਪਲ ਦੇ ਦਰਖਤਾਂ ਵਰਗਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਹਰ ਇਕ ਪੱਤਾ ਹਰਿਆਲੀ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ, ਆਮ ਪਿੱਪਲ ਦੇ ਪਤਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮੁਲਾਇਮ ਤੇ ਹਰ ਪੱਤੇ ਤੇ ਇਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨੁਕਤਿਆਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹਨ। ਨਾਲ ਹੀ ਵੀਹ ਗਜ਼ ਦੀ ਦੂਰੀ ਤੇ ਨਾਨਕ-ਮਤੇ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਵਿਚ ਇਕ ਹੋਰ ਪਿੱਪਲ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਪਿੱਪਲ ਬਿਲਕੁਲ ਸਾਧਾਰਣ ਹੈ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਾਹਿਬ ਪਿੱਪਲ ਵਾਲੀ ਉਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਹਰ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬਾਬਾ ਅਲਮਸਤ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਿੰਮਤ ਨਾਲ ਇਸ

---

1. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਤੇ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਸ ਅਸਥਾਨਨ ਦਾ ਨਾਂ ਨਾਨਕ-ਮਤਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਗੋਰਖ-ਮਤਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਸ ਅਸਥਾਨ, ਦਾ ਕਥਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਾਵਾ ਸਰੂਪ ਦਾਸ ਭੱਲੇ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ ਸਿਧ-ਮਤਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ :-

ਰਾਜਾ ਕਮਾਊ ਦੇਸ ਮੇ ਸਿਧ-ਮਤਾ ਅਸਥਾਨ।
ਸਿਧ ਉਹਾ ਮੇਲਾ ਕਰੈ ਤਹਾ ਆਏ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ।

2. ਰੀਠਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ 42 ਮੀਲ ਹਲਦਵਾਨੀ ਹੈ। ਹਲਦਵਾਨੀ ਤੋਂ ਕਿੱਛੋ ਤਕ ਰੇਲਵੇ ਲਾਈਨ ਹੈ ਤੇ ਕਿੱਛੋ ਤੋਂ ਨਾਨਕ-ਮਤਾ ਕੋਈ ਪੰਝੀ ਮੀਲ ਹੈ। ਨਾਨਕ-ਮਤੇ ਜਾਣ ਵਾਸਤੇ ਪੀਲੀਭੀਤ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਰੇਲ ਤੇ ਖਟੀਮਾ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੇ ਪੁਜ ਜਾਈਦਾ ਹੈ। ਖਟੀਮਾ ਤੋਂ ਪਛਮ ਵਲ ਡੈਮ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਨਕ-ਮਤਾ ਦਸ ਮੀਲ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੈ।

3. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਕ ਬੋਹੜ ਦੇ ਰੁਪ ਹੇਠ ਆ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਸ ਬਾਬੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ। ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਪਿੱਪਲ ਥਲੇ ਬੈਠਣਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਜੋ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਪਿਪਲ ਹੁਣ ਤਕ ਮੌਜੂਦ ਹੈ।

4. ਵਾਜਬ-ਉਲ-ਅਰਜ਼ ਪਰਗਨਾ ਨਾਨਕ-ਮਤਾ, ਤਹਿਸੀਲ ਕਿਲਪੁਰੀ ਜ਼ਿਲਾ ਨੈਨੀਤਾਲ 1314 ਫ਼ਸਲੀ (1906-07) ਈਸਵੀ ਦੇ ਚੋਥੇ ਕਾਂਡ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ 'ਲਗਾਨ ਵਸੂਲ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਹਰ ਇਕ ਆਸਾਮੀ ਕੋਲੋਂ ਇਕ ਰੁਪਿਆ ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮਹੰਤ ਲਈ ਵਸੂਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।' ਲੇਖਕੇ ਨੇ ਵਾਜਬ-ਉਲ-ਅਰਜ਼ ਦੀ ਨਕਲ ਗਿਆਨੀ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਮੈਨੇਜਰ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਨਾਨਕ-ਮਤਾ ਕੋਲੋਂ ਧੰਨਵਾਦ ਸਹਿਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਅਸਥਾਨ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ[1]। ਜੋਗੀਆਂ ਨੇ ਈਰਖਾ ਨਾਲ ਇਸ ਪਿੱਪਲ ਨੂੰ ਸਾੜ ਦਿੱਤਾ। ਫੇਰ ਅਲਮਸਤ ਜੀ ਦੇ ਸੱਦੇ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨਾਨਕ-ਮਤੇ ਪੁੱਜੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਪਿੱਪਲ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੇਸਰ ਦਾ ਕਟੋਰਾ ਘੋਲ ਕੇ ਪਾਇਆ[2]। ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਇਹ ਪਿੱਪਲ ਹਰਾ ਭਰਾ ਤੇ ਇਸਦੇ ਟਾਹਣ ਲਾਲ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਪਿੱਪਲ ਹੇਠਾਂ ਬੈਠ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਧੂਣੀ ਬਾਲਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਮਰਦਾਨਾ ਲੱਕੜਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕਰ ਕੇ ਪਿੱਪਲ ਦੇ ਕੋਲ ਧੂਨੀ ਜਲਾਣ ਲਈ ਜੋਗੀਆਂ ਕੋਲੋਂ ਅੱਗ ਲੈਣ ਗਿਆ। ਜੋਗੀਆਂ ਨੇ ਅੱਗ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਪਰ ਮਰਦਾਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੱਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਫਲ ਹੋਇਆ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਧੂਣੀ ਬਾਲੀ। ਉਸ ਰਾਤ ਸਖਤ ਮੀਂਹ ਹਨੇਰੀ ਆਈ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਭ ਜੋਗੀਆਂ ਦੀਆਂ ਧੂਣੀਆਂ ਬੁਝ ਗਈਆਂ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਧੂਣੀ ਬਲਦੀ ਰਹੀ[3]।

ਸਵੇਰੇ ਉਠ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੀ ਲੋੜ ਪਈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਭੇਜਿਆ। ਜੋਗੀਆਂ ਨੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਉੱਤਰ ਵਲ ਜਾਣ ਦਾ ਬਚਨ ਕੀਤਾ। ਮਰਦਾਨਾ ਦੋ ਤਿੰਨ ਫ਼ਰਲਾਂਗ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਇਕ ਨਦੀ ਵਿਚੋਂ ਪਾਣੀ ਲੈ ਆਇਆ। ਇਸ ਨਦੀ ਦਾ ਨਾਂ ਫੌੜੀ ਗੰਗਾ ਸੀ[4] ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਰਖਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਸਾਰੀ ਨਦੀ ਹੁਣ ਦਿਉਹਾ ਡੈਮ ਵਿਚ ਆ ਗਈ ਹੈ। ਸਥਾਨਿਕ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ ਤੇ ਉੱਤਰ ਪਰਦੇਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਫੌੜੀ ਗੰਗਾ ਦੇ ਕੁਝ ਚਸ਼ਮਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਖੂਹ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦੇ ਕੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਕੰਥਾ ਨੂੰ ਪੁਲ ਰਾਹੀਂ ਬੰਧ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਖੂਹ ਵਿਚ ਦੋਹਾਂ

---

1. ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਲਿਖੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੁਸਤਕ ਖੁਲਾਸਾ-ਉਤੁ-ਤਵਾਰੀਖ ਕ੍ਰਿਤ ਸੁਜਾਨ ਰਾਏ ਭੰਡਾਰੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ :-

ਨਾਨਕ ਮਤਾ ਜਾਏਸਤ ਕਿ ਮੁਰੀਦਾਂ ਵਾ ਮੁਅਤਕਿੱਦਾਨਿ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ
ਹੁਜੂਮ ਨਮੂਦਾ ਨਿਆਇਸ਼ ਬਜਾ ਆਵੁਰਦੰਦ।

2. ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ-ਮਤਾ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨਾਨਕ-ਮਤਾ (ਜ਼ਿਲਾ ਨੈਨੀਤਾਲ) ਪੰਨਾ, 12

3. ਨਾਨਕ-ਮਤੇ ਦੇ ਮੁਖ ਅਸਥਾਨ ਦਾ ਜੋ ਬਰਾਮਦਾ ਪਿੱਪਲ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਹੈ ਉਥੇ ਧੂਣੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਥਾਂ ਸੁਰਖਿਅਤ ਹੈ ਜਿਸ ਤੇ ਇਹ ਬੋਹਨ ਲਗਾ ਹੈ, 'ਕੜਾਕੇ ਦੀ ਸਰਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਮਰਦਾਨਾ ਜੀ ਦੇ ਅੱਗ ਮੰਗਣ ਤੋਂ ਸਿਧਾ ਨੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਮਖ਼ੌਲ ਕੀਤਾ ਤੇ ਅੱਗ ਨਾ ਦਿੱਤੀ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਹਨੇਰੀ ਤੇ ਮੀਂਹ ਪਿਆ ਤਾਂ ਸਿੱਧਾਂ ਦੀਆਂ ਧੂਣੀਆਂ ਬੁਝ ਗਈਆਂ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਧੂਣੀ ਬਲਣ ਲਗ ਪਈ'। ਦੀਵਾਲੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੇ ਦੂਰ ਦੂਰ ਤੋਂ ਧਾਰੂ ਲੋਕ ਜੋ ਤਰਾਈ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਅਸਲੀ ਵਸਨੀਕ ਹਨ, ਇਸ ਧੂਣੀ ਦੀ ਰਾਖ ਲੈਣ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਨਵੇਂ ਜਮੇਂ ਬਚੇ ਦੇ ਹੱਥ ਜਿਨੇ ਪੈਸੇ ਆ ਜਾਣ ਧੂਣੀ ਦੀ ਭੇਟ ਕਰ ਦੇਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾਗ਼ਜਾਂ ਦੀਆਂ ਪੁੜੀਆਂ ਬਣਾ ਦੇਂਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੇ 'ਸਤਿਨਾਮ' ਛਪਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। 1967 ਦੀ ਦੀਵਾਲੀ ਨੂੰ ਧੂਆਂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ 5000 ਰੁਪੈ ਦੀ ਚੜਤ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਸ ਚੜ੍ਹਤ ਵਿਚ ਸੋਨਾ, ਚਾਂਦੀ, ਛਜੇ ਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਕੀਮਤੀ ਵਸਤੂਆਂ ਵੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

4. ਸਥਾਨਕ ਰਵਾਇਤ ਹੈ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੀ ਆਤਮਕ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਫੌੜੀ ਦੇ ਕੇ ਇਹ ਨਦੀ ਪਹਾੜਾਂ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾਈ ਸੀ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ ਫੌੜੀ ਗੰਗਾ ਹੈ। ਤਰਾਈ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਫੌੜੀ ਗੰਗਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਅਮਿਟ ਯਾਦਗਾਰ ਬਣ ਗਈ ਹੈ।

ਪਾਸਿਆਂ ਤੇ ਪਉੜੀਆਂ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਯਾਤਰੂ ਖੂਹ ਵਿਚ ਹੇਠਾਂ ਉੱਤਰ ਕੇ ਚਰਨਾਮ੍ਰਿਤ ਲੈ ਸਕਣ[1]। ਬੰਧ ਨਾਲ ਜੋ ਪਾਣੀ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਨਾਂਉਂ ਨਾਨਕ-ਸਾਗਰ ਰਖਿਆ ਹੈ[2]। ਇਸ ਡੈਮ ਦਾ ਮੋਹਾਣਾ ਜਿਥੋਂ ਪਾਣੀ ਛਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨਾਨਕ-ਮਤੇ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਤੋਂ ਦੋ ਮੀਲ ਤੇ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਜੋਗੀਆਂ ਨੇ ਇਹ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਉਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਨਾ-ਮਿਲਵਰਤਣ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਔਖਾ ਤੇ ਹੈਰਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ ਤਾਂ ਉਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਮਹਾਨ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਲ ਸਾਰੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਆ ਗਏ ਤੇ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗੇ ਤੁਹਾਡਾ ਗੁਰੂ ਕੌਣ ਹੈ ਤੇ ਤੁਸਾਂ ਕਿਸ ਤੋਂ ਦੀਖਿਆ ਲਈ ਹੈ? ਸ਼ਾਇਦ ਇਹੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਸਿੱਧਾਂ ਨੇ ਵੀ ਪਹਾੜਾਂ ਤੇ ਪੁੱਛੇ ਹੋਣਗੇ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਿਆ :-

ਕਉਣ ਤਰਾਜੀ ਕਉਣੁ ਤੁਲਾ ਤੇਰਾ ਕਵਣੁ ਸਰਾਫ ਬੁਲਾਵਾ
ਕਉਣ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪਹਿ ਦੀਖਿਆ ਲੇਵਾਂ ਕੈ ਪਹਿ ਮੁਲੁ ਕਰਾਵਾਂ।
ਮੇਰੇ ਲਾਲ ਜੀਉ ਤੇਰਾ ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਣਾ
ਤੂੰ ਜਲ ਥਲਿ ਮਹੀਅਲ ਭਰਿਪੁਰਿ ਲੀਣਾ ਤੂ ਆਪੇ ਸਰਬ ਸਮਾਣਾ।
ਮਨੁ ਤਰਾਜੀ ਚਿਤ ਤੁਲਾ ਤੇਰੀ ਸੇਵ ਸਰਾਫ ਕਮਾਵਾ
ਘਟ ਹੀ ਭੀਤਰਿ ਸੋ ਸਹੁ ਤੋਲੀ ਇਨ ਬਿਧਿ ਚਿਤ ਰਹਾਵਾ
ਆਪੇ ਕੰਡਾ ਤੋਲ ਤਰਾਜੀ ਆਪੇ ਤੋਲਣ ਹਾਰਾ
ਆਪੇ ਦੇਖੈ ਆਪੇ ਬੂਝੇ ਆਪੇ ਹੈ ਵਣਜਾਰਾ
ਅੰਧਲਾ ਨੀਚ ਜਾਤ ਪਰਦੇਸੀ ਖਿਨ ਆਵੈ ਤਿਲੁ ਜਾਵੈ।
ਤਾ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਨਾਨਕੁ ਰਹਦਾ ਕਿਉ ਕਰਿ ਮੂੜਾ ਪਾਵੈ[3]।

[ਸੂਹੀ ਮਹਲਾ ੧। ੯। (੭੩੦)]

---

1. ਇਹ ਖੂਹ 1962 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਬਣਿਆ ਹੈ।

2. ਡੈਮ ਦੇ ਕੰਟਰੋਲ ਰੂਪ ਤੇ ਬਣੇ ਵੱਡੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਉਤੇ ਨਾਨਕ-ਸਾਗਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਬਰਾਮਦੇ ਵਿਚ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਤੇ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਇਹ ਲਿਖਤ ਉਕਰੀ ਹੈ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੀ ਲਿਖਤ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ :-

Dam on the river Deoha is 12 miles long and has cost of Rs. 1.80 crores. It has been named after his holiness Guru Nanak who worshiped for some time in this area. The water from this Sagar is to feed a net work of canals in Rohilkhand Division which was hitherto fed by Sarda Canal. Through Sarda Deoha feeder Duni pick-up weir is situated at a distance of 16 miles from here down stream this reservioir in river Deoha is picked up at Duni weir. The water in the Sarda Canal thus saed by construction of this reservoir is now being utilised in extending irrigation in th ecentral an eastern districts of U.P. Annual irrigation proposed : 96750 acres date of start April, 1956, date of completion June, 1962.

3. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਤੇ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਨਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਤੇ ਵਾਰਤਾ ਵੀ ਦੋਹਾਂ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਜੋ ਠੀਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਭਾਈ

ਜੋਗੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਾ ਹੋਏ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਬਾਹਰਲੇ ਭੇਖ ਆਦਿ ਤੋਂ ਉਚੇਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਕਿ ਉਹ ਜੋਗੀ ਬਣਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਂਗੂ ਰਹਿਣ। ਇਸ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਿਆ : –

ਜੋਗੁ ਨ ਖਿੰਥਾ, ਜੋਗੁ ਨ ਡੰਡੈ ਜੋਗੁ ਨ ਭਸਮ ਚੜਾਈਐ
ਜੋਗੁ ਨ ਮੁੰਦੀ ਮੂੰਡ ਮੁੰਡਾਇਐ ਜੋਗੁ ਨ ਸਿੰਙੀ ਵਾਈਐ
ਅੰਜਨ ਮਾਹਿ ਨਿਰੰਜਨਿ ਰਹੀਐ ਜੋਗ ਜੁਗਤਿ ਇਵ ਪਾਈਐ।
ਗਲੀ ਜੋਗੁ ਨ ਹੋਈ। ਏਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਕਰਿ ਸਮਸਰਿ ਜਾਣੈ ਜੋਗੀ ਕਹੀਐ ਸੋਈ
ਜੋਗੁ ਨ ਬਾਹਰਿ ਮੜੀ ਮਸਾਣੀ ਜੋਗੁ ਨ ਤਾੜੀ ਲਾਈਐ
ਜੋਗੁ ਨ ਦੇਸਿ ਦਿਸੰਤਰਿ ਭਵੀਐ ਜੋਗੁ ਨ ਤੀਰਥ ਨਾਈਐ
ਅੰਜਨ ਮਾਹਿ ਨਿਰੰਜਨਿ ਰਹੀਐ ਜੋਗ ਜੁਗਤਿ ਇਵ ਪਾਈਐ
ਸਤਿਗੁਰੁ ਭੇਟੇ ਤਾ ਸੰਸਾ ਤੂਟੇ ਧਾਵਤੁ ਵਰਜਿ ਰਹਾਈਐ
ਨਿਝਰੁ ਝਰੈ ਸਹਜ ਧੁਨਿ ਲਾਗੈ ਘਰ ਹੀ ਪਰਚਾ ਪਾਈਐ
ਨਾਨਕ ਜੀਵਤਿਆ ਮਰਿ ਰਹੀਐ ਐਸਾ ਜੋਗੁ ਕਮਾਈਐ
ਵਾਜੇ ਬਾਝਹੁ ਸਿੰਙੀ ਵਾਜੈ ਤਉ ਨਿਰਭਉ ਪਦੁ ਪਾਈਐ
ਅੰਜਨਿ ਮਾਹਿ ਨਿਰੰਜਨਿ ਰਹੀਐ ਜੋਗ ਜੁਗਤਿ ਤਉ ਪਾਈਐ।[1]

[ਸੂਹੀ ਮਹਲਾ ੧ । ੮ । (੧੩੦)]

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜੋਗੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਵਰਤ ਕੇ ਆਪਣਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਨ ਦੱਸਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਜੋਗੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਆ ਗਈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਨਿਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਇਥੇ ਰਹਿ ਕੇ ਫੇਰ ਅੱਗੇ ਵਣਜਾਰਿਆਂ ਦੇ ਟਾਂਡੇ ਜਾ ਪੁੱਜੇ।

ਟਾਂਡੇ ਜਾਣਾ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਮਤੇ ਤੋਂ ਤਕਰੀਬਨ ਸੱਠ ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਵਣਜਾਰਿਆਂ ਦੇ ਟਾਂਡੇ ਆਏ। ਇਹ ਨਗਰ ਉਸ ਸੜਕ ਤੇ ਸੀ ਜੋ ਅੱਜ ਕਲ ਮੁਰਾਦਾਬਾਦ ਤੋਂ ਨੈਨੀਤਾਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ[2]। ਇਸ ਨਗਰ ਵਿੱਚ ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੇ ਹੁਣ ਵੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਵਣਜਾਰਾ ਜਾਂ ਬਣਜਾਰਾ ਜਾਤ ਦੇ ਲੋਕ ਵਸਦੇ ਹਨ। ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਗਜ਼ੇਟੀਅਰ ਅਨੁਸਾਰ ਅਰੰਭ ਵਿਚ ਇਹ ਨਗਰ ਵਣਜਾਰਿਆਂ ਦਾ ਹੀ ਇਕ ਪੜਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨਗਰ ਦਾ ਨਾਂ ਵਣਜਾਰਿਆਂ ਦਾ ਟਾਂਡਾ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ। ਨਗਰ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਵਣਜਾਰੇ

ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਥੇ "ਕੋਈ ਪੜਤਾ ਸਹਸਾਕਿਰਤਾ ਕੋਈ ਪੜੇ ਪੁਰਾਣਾ" (ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ 1-੮੭੬) ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਿਆ। ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਕਰਾਮਾਤਾਂ ਦੱਸੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਤੇ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ। ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦਾ ਵਿਰਤਾਂਤ ਬਹੁਤ ਪਿਛੋਂ ਦਾ ਵਿਰਤਾਂਤ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਅਸਾਂ ਵਲਾਇਤ ਤੇ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੇ ਵਿਰਤਾਂਤ ਨੂੰ ਸਹੀ ਮੰਨਿਆ ਹੈ।

1. ਇਹ ਹੀ ਸ਼ਬਦ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਤੇ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਉਚਾਰਨਾ ਦਸਿਆ ਹੈ।

2. Imperial Gazetteer, of India, ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਗਜ਼ੇਟੀਅਰ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ, ਔਕਸਫ਼ੋਰਡ 1908, ਜਿਲਦ 230, ਪੰਨਾ 221।

ਤਰਾਈ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਉਪਜ ਧਾਨ ਨੂੰ ਮੈਦਾਨਾਂ ਵਿਚ ਲਿਆ ਕੇ ਵੇਚਣ ਦਾ ਵਪਾਰ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਖੱਚਰ ਘੋੜੇ ਆਦਿ ਰੱਖੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਲੱਦ ਕੇ ਅਨਾਜ ਲੈ ਆਉਂਦੇ ਸਨ[1]। ਇਹ ਵਰਤਮਾਨ ਜ਼ਿਲਾ ਰਾਮਪੁਰ (ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਆਸਤ ਰਾਮਪੁਰ) ਵਿਚ ਰਾਮਪੁਰ ਤੋਂ ਤਕਰੀਬਨ ਅੱਠ ਮੀਲ ਤੇ ਮੁਰਾਦਾਬਾਦ ਤੋਂ ਤਕਰੀਬਨ ਬਾਰਾਂ ਮੀਲ ਦੀ ਦੂਰੀ ਤੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਟਾਂਡੇ ਨਗਰ ਦੇ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਸ ਦਿਨ ਕਿਸੇ ਵਣਜਾਰੇ ਦੇ ਘਰ ਮੁੰਡਾ ਜੰਮਿਆ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਮਨਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਪਿੰਡ ਵਾਸੀ ਉਸ ਘਰ ਮੁਬਾਰਕਾਂ ਦੇਣ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਪੁਰਾਣੀ ਵਧਾਈਆਂ ਮੰਗਣ ਦੀ ਰੀਝ ਜਾਗ ਪਈ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਲੋਂ ਆਗਿਆ ਲੈ ਕੇ ਉਸ ਘਰ ਅੱਗੇ ਜਾ ਖਲੋਤਾ। ਉਸ ਭੀੜ ਭੜੱਕੇ ਵਿਚ ਮਰਦਾਨੇ ਦੀ ਕਿਸੇ ਬਾਤ ਨਾ ਪੁੱਛੀ ਤੇ ਉਹ ਨਿਰਾਸਤਾ ਭਰਿਆ ਵਾਪਸ ਆਇਆ।[2] ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਬਰ ਤੇ ਸੰਤੋਖ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ।

ਦੇਵ ਨੇਤ ਨਾਲ ਜਿਸ ਲੜਕੇ ਦੀਆਂ ਐਨੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਤੇ ਚਾਅ ਮਨਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ ਉਹ ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਹੀ ਮਰ ਗਿਆ। ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਥਾਂ ਸੋਗ ਸਭ ਪਾਸੇ ਛਾ ਗਿਆ। ਸਭ ਰੋਂਦੇ ਪਿਟਦੇ ਉਸ ਘਰ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਣ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਸ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਿਆ :–

ਪਹਿਲੇ ਪਹਰੈ ਰੈਣਿ ਕੇ ਵਣਜਾਰਿਆ ਮਿਤ੍ਰਾ ਹੁਕਮਿ ਪਾਇਆ ਗਰਭਾਸਿ।
ਉਰਧ ਤਪੁ ਅੰਤਰਿ ਕਰੇ ਵਣਜਾਰਿਆ ਮਿਤ੍ਰਾ ਖਸਮ ਸੇਤੀ ਅਰਦਾਸਿ।
ਖਸਮ ਸੇਤੀ ਅਰਦਾਸਿ ਵਖਾਣੈ ਉਰਧ ਧਿਆਨਿ ਲਿਵ ਲਾਗਾ।
ਨਾਮਰਜਾਦੁ ਆਇਆ ਕਲਿ ਭੀਤਰਿ ਬਾਹੁੜ ਜਾਸੀ ਨਾਗਾ।
ਜੈਸੀ ਕਲਮ ਵੁੜੀ ਹੈ ਮਸਤਕਿ ਤੈਸੀ ਜੀਅੜੇ ਪਾਸਿ।
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਾਣੀ ਪਹਿਲੈ ਪਹਰੈ ਹੁਕਮ ਪਇਆ ਗਰਭਾਸਿ।੧।
ਦੂਜੇ ਪਹਰੈ ਰੈਣਿ ਕੈ ਵਣਜਾਰਿਆ ਮਿਤ੍ਰਾ ਵਿਸਰਿ ਗਇਆ ਧਿਆਨੁ।
ਹਥੋਂ ਹੱਥ ਨਚਾਈਐ ਵਣਜਾਰਿਆ ਮਿਤ੍ਰਾ ਜਿਸ ਜਸੁਦਾ ਘਰਿਕਾਨੁ।
ਹਥੋਂ ਹਥਿ ਨਚਾਈਐ ਪ੍ਰਾਣੀ ਮਾਤ ਕਰਹੈ ਸੁਤੁ ਮੇਰਾ।
ਚੇਤਿ ਅਚੇਤਿ ਮੂੜ ਮਨ ਮੇਰੇ ਅੰਤਿ ਨਹੀਂ ਕਛੁ ਤੇਰਾ।
ਜਿਨਿ ਰਚਿ ਰਚਿਆ ਤਿਸਹਿ ਨ ਜਾਣੈ ਮਨ ਭੀਤਰ ਧਰ ਗਿਆਨੁ।
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦੂਜੇ ਪਹਰੈ ਵਿਸਰਿ ਗਇਆ ਧਿਆਨੁ।
ਤੀਜੈ ਪਹਰੈ ਰੈਣਿ ਕੈ ਵਣਜਾਰਿਆ ਮਿਤ੍ਰਾ ਧਨ ਜੋਬਨ ਸਿਓ ਚਿਤੁ।
ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮ ਨਾ ਚੇਤਰੀ ਵਣਜਾਰਿਆ ਮਿਤ੍ਰਾ ਬਧਾ ਛੁਟਹਿ ਜਿਤੁ।

---

1. ਉਕਤ ।

2. ਇਹ ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ, ਬਾਲਾ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਹੈ। ਪਰ ਨਾਨਕ ਮਤੇ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਆਉਣਾ ਭੂਗੋਲਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋ ਤੋਂ ਠੀਕ ਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਹੀ ਰਸਤਾ ਸ੍ਰੀ ਅਗੇ ਜਾਣ ਵਾਸਤੇ। ਵਣਜਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰ ਕੇ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਨਾ ਵੀ ਇਸ ਸਾਖੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮ ਨ ਚੇਤੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਬਿਕਲੁ ਭਇਆ ਸੰਗਿ ਮਾਇਆ।
ਧਨ ਸਿਉ ਰਤਾ ਜੋਬਨਿ ਮਤਾ ਅਹਿਲਾ ਜਨਮ ਗਵਾਇਆ।
ਧਰਮ ਸੇਤੀ ਵਪਾਰ ਨ ਕੀਤੋ ਕਰਮ ਨ ਕੀਤੋ ਮੀਤੁ।
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਤੀਜੈ ਪਹਰੈ ਪ੍ਰਾਣੀ ਧਨ ਜੋਬਨ ਸਿਉ ਮਿਤੁ।
ਚਉਥੈ ਪਹਰੈ ਰੈਣਿ ਕੈ ਵਣਜਾਰਿਆ ਮਿਤ੍ਰਾ ਲਾਵੀ ਆਇਆ ਖੇਤੁ।
ਜਾ ਜਮਿ ਪਕੜਿ ਚਲਾਇਆ ਵਣਜਾਰਿਆ ਮਿਤ੍ਰਾ ਕਿਸੇ ਨ ਮਿਲਿਆ ਭੇਤ।

ਭੇਤੁ ਚੇਤੁ ਹਰਿ ਕਿਸੈ ਨ ਮਿਲਿਓ ਜਾ ਜਮਿ ਪਕੜ ਚਲਾਇਆ।
ਝੂਠਾ ਰੁਦਨੁ ਹੋਆ ਦੋੁਆਲੈ ਖਿਨ ਮਹਿ ਭਇਆ ਪਰਾਇਆ।
ਸਾਈ ਵਸਤ ਪਰਾਪਤਿ ਹੋਈ ਜਿਸੁ ਸਿਉ ਲਾਇਆ ਹੇਤੁ।
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਾਣੀ ਚਉਥੈ ਪਹਰੈ ਲਾਵੀ ਲੁਣਿਆ ਖੇਤ।[1]

[ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧।੧।(੭੪)]

ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਣਜਾਰਿਆ ਦੇ ਟਾਂਡੇ ਰਹਿ ਕੇ ਅਗੇ ਨੂੰ ਟੁਰ ਪਏ।

ਅਜੁਧਿਆ ਜਾਣਾ

ਵਣਜਾਰਿਆਂ ਦੇ ਟਾਂਡੇ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੱਖਣ ਪੂਰਬ ਨੂੰ ਚਲ ਪਏ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਮੌਜੂਦਾ ਰਾਮਪੁਰ (ਪਹਿਲਾ ਰਾਮਪੁਰ ਰਿਆਸਤ) ਪੀਲੀਭੀਤ ਅਤੇ ਬਰੇਲੀ ਦੇ ਜ਼ਿਲਿਆਂ ਵਿਚ ਘਣੇ ਜੰਗਲ ਸਨ। ਆਬਾਦੀ ਬਹੁਤ ਘਟ ਸੀ[2]। ਇਨ੍ਹਾਂ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਤੇ ਪਹਾੜੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਰਾਜਪੂਤ ਰਾਜੇ ਕਈ ਸਦੀਆਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਸੁਲਤਾਨਾਂ ਨਾਲ ਲੜਦੇ ਰਹੇ[3]। ਫੌਜਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜਾਈ ਲਈ ਜੰਗਲ ਕੱਟ ਕੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਨੇ ਰਸਤੇ ਬਣਾਏ ਸਨ[4]। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸਿੰਕਦਰ ਲੋਧੀ ਨੂੰ ਪੀਲੀਭੀਤ ਦੇ ਪਹਾੜ ਬਹੁਤ ਚੰਗੇ ਲਗਦੇ ਸਨ ਤੇ ਉਹ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡਣ ਲਈ ਕਈ ਵਾਰੀ ਇਸ ਪਾਸੇ ਆਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ[5]। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਟਾਂਡੇ ਤੋਂ ਮੌਜੂਦਾ ਜ਼ਿਲਾ ਖੇੜੀ ਦੇ ਇਕ ਪੁਰਾਣੇ ਨਗਰ ਗੋਲੇ ਪੁਜ ਗਏ। ਗੋਲਾ ਨਗਰ ਮੌਜੂਦਾ ਲਖੀਮਪੁਰ ਦੇ ਉੱਤਰ ਪੱਛਮ ਵੱਲ 22 ਮੀਲ ਹੈ। ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਵੱਡਾ ਤੀਰਥ

---

1. ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ "ਟਾਂਡੇ ਵਣਜਾਰਿਆਂ" ਦੀ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਹੈ।

2. ਰਾਮਪੁਰ, ਮੁਰਾਦਾਬਾਦ ਤੇ ਬਰੇਲੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਵੇਲੇ ਆਬਾਦ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਸੰਬਲ ਸੀ ਜੋ ਅੱਜ ਕਲ ਜ਼ਿਲਾ ਮੁਰਾਦਾਬਾਦ ਦੀ ਤਹਿਸੀਲ ਹੈ ਤੇ ਮੁਰਾਦਾਬਾਦ ਤੋਂ 23 ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਹੈ।

3. Moradabad Distt. Gazetteer. ਮੁਰਾਦਾਬਾਦ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ, ਗਜ਼ੇਟੀਅਰ ਅਲਾਹਬਾਦ, 1911, ਪੰਨਾ 143-147 ਅਵੱਧ ਦੇ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ ਕਟਹੀਰ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਥੋਂ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਰਾਜੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਫ਼ੌਜਾਂ ਦੇ ਆਉਣ ਤੇ ਜੰਗਲਾਂ ਤੇ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿਚ ਲੁਕ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਤੇਰਵੀਂ ਚੌਧਵੀਂ ਤੇ ਪੰਦਰਵੀਂ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਵਿਚ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਪਾਸੇ ਮੁਹਿਮਾਂ ਲਿਆਉਣੀਆਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਸਨ।

4. ਸਤਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗਿਆਸ-ਉਦ-ਦੀਨ ਬਲਬਨ (1266-1286) ਨੇ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਸੜਕਾਂ ਬਣਵਾਈਆਂ ਸਨ। Moradabad District Gazetter. ਮੁਰਾਦਾਬਾਦ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਗਜ਼ੇਟੀਅਰ ਪੰਨਾ 143.

5. ਉਕਤ ਸਫਾ 146

ਅਸਥਾਨ ਸੀ। ਇਥੇ ਸ਼ਿਵ ਦੇ ਮੰਦਰ ਸਨ। ਪਰਾਚੀਨ ਕਾਲ ਵਿਚ ਅਨੁਮਾਨ ਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗੰਗਾ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਸੀ[1]। ਪਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇਸ ਦੇ ਥੋੜੀ ਦੂਰੀ ਤੇ ਦਰਿਆ ਸਾਰਦਾ[2] ਵੱਗਦਾ ਸੀ। ਖੇੜੀ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿਚ ਇਸ ਦਰਿਆ ਦਾ ਨਾਉਂ ਦਰਿਆ ਚੌਕਾ ਸੀ ਤੇ ਗੋਲਾ ਨਗਰ ਤੋਂ ਥੋੜੀ ਦੂਰ ਇਸ ਵਿਚ ਬੇੜੀ ਰਾਹੀਂ ਆਵਾਜਾਈ ਅਰੰਭ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਸੀ[3]। ਸੋ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਗੋਲੇ ਤੋਂ ਚਲਕੇ ਚੌਕੀ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਬੇੜੀ ਤੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਚੌਕੀ ਦਰਿਆ ਬ੍ਰਹਮ ਘਾਟ ਦੇ ਨੇੜੇ ਘਾਗਰਾ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਘਾਗਰਾ[4] ਦਰਿਆ ਅਜੁਧਿਆ ਜੀ ਜਾਣ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਯਾਤਰੂਆਂ ਲਈ ਸਫਰ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਾਧਨ ਸੀ[5]। ਸੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਘਾਗਰਾ ਦੁਆਰਾ ਬੇੜੀ ਵਿਚ ਸਫਰ ਕਰਦੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨਾਲ ਅਜੁਧਿਆ[6] ਜਾ ਉਤਰੇ।

ਅਜੁਧਿਆ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜਿੱਥੇ ਬੈਠੇ ਉਥੇ ਇਕ ਪੁਰਾਣਾ ਗੁਰਦਵਾਰਾ

---

1. ਗੋਲਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪੁਰਾਣਾ ਨਗਰ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਬੋਧੀਆਂ ਦਾ ਅਸਥਾਨ ਸੀ। ਮਹਾਂ ਦੇਵ ਦੇ ਮੰਦਰ ਦਾ ਸ਼ਿਵ ਲਿੰਗ ਰਾਮਾਇਣ ਦੀ ਕਥਾ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਸ਼ਿਵ ਲਿੰਗ ਨੂੰ ਉਖਾੜਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਪਰ ਸਫ਼ਲ ਨਹੀਂ ਹੋਏ। ਵੇਖੋ Kheri District Gazetteer ਖੇੜੀ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਗਜ਼ੇਟੀਅਰ, ਅਲਾਹਬਾਦ, 1905, ਪੰਨਾ 184-86

2. ਚੋਕਾ ਜਾਂ ਸਾਰਦਾ ਦਰਿਆ ਦੇ ਕਈ ਨਾਉਂ ਹਨ। ਕਾਲੀ ਤੇ ਸਰਜ ਨਦੀਆਂ ਇਸ ਵਿਚ ਡਿਗਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਹਾੜਾ ਤੋਂ ਥਲੇ ਨਾਨਕ- ਮਤੇ ਕੋਲ ਉਤਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਫੇਰ ਦੱਖਣ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਸਾਰਦਾ ਦੇ ਨਾਂ ਥਲੇ ਜ਼ਿਲਾ ਪੀਲੀਭੀਤ ਨੂੰ ਨੇਪਾਲ ਨਾਲੋਂ ਨਖੇੜਦਾ ਹੈ। ਮੋਤੀਘਾਟ ਜ਼ਿਲਾ ਪੀਲੀਭੀਤ ਕੋਲ ਚੌਕਾ ਦਰਿਆ ਇਸ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ ਚੋਕਾ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

3. ਚੋਕਾ ਦਰਿਆ ਆਪਣਾ ਰਾਹ ਆਮ ਕਰਕੇ ਬਦਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਇਹ ਵਧੇਰੇ ਪੂਰਬ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਵੇਖੋ ਖੇੜੀ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਗਜ਼ੇਟੀਅਰ ਪੰਨਾ 61। ਇਸ ਲਈ ਹਿਹ ਦਰਿਆ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵੇਲੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗੋਲੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਵਹਿੰਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਅੱਜ ਕਲ ਚੌਕਾ ਦਰਿਆ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੱਤਨ ਜਿੱਥੋਂ ਬੇੜੀਆਂ ਤੇ ਆਵਾਜਾਈ ਅਰੰਭ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਮਰੋਚ ਘਾਟ ਹੈ ਜੋ ਗੋਲੇ ਤੋਂ ਵੀਹ ਕੁ ਮੀਲ ਉੱਤਰ ਪੱਛਮ ਵਿਚ ਚਹੈ। Kheri District Gazetteer ਖੇੜੀ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਗਜ਼ੇਟੀਅਰ ਪੰਨਾ 6 ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਚੌਕਾ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਮਨੋਰੋਚਾ ਘਾਟ ਤਕ ਵਡੀਆਂ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਚਲਦੀਆਂ ਹਨ।

4. Faizabad District Gazetteer ਫ਼ੈਜ਼ਾਬਾਦ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਗਜ਼ੇਟੀਅਰ ਅਲਾਹਬਾਦ 1905 ਸਫਾ 3 ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ : 'ਪੁਰਾਣੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਘਾਗਰਾ ਦਰਿਅ ਜ਼ਿਲੇ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸ਼ਾਹਰਾਹ ਸੀ ਹੁਣ ਵੀ ਇਸ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਆਵਾਜਾਈ ਹੈ। ਅਜੁਧਿਆ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਯਾਤਰੂ ਇਸੇ ਦਰਿਆ ਰਾਹੀਂ ਆਉਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

5. ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਦੇ ਅੰਰਭ ਵਿਚ ਅਜੁਧਿਆ ਦਾ ਦੂਜਾ ਨਾਂ ਅਵਧ ਸੀ ਤੇ ਅਕਬਰ ਦੇ ਵੇਲੇ ਇਹ ਹੀ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਸੀ। 1765 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਸ਼ੁਜਾਉਦੌਲਾ ਨੇ ਅਜੁਧਿਆ ਤੋਂ ਚਾਰ ਮੀਲ ਤੇ ਫ਼ੈਜ਼ਾਬਾਦ ਨਗਰ ਵਸਾਇਆ।

6. ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਨਦੀ ਤੇ ਜਾਇ ਵੁਤਰੇਂ ਜਿਸ ਤੌ ਸਿਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੇੜੀ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਅਜੁਧਿਆ ਗਏ ਹੋਣਗੇ। ਇਸ ਤੋ ਸਿਵਾ ਨਾਨਕ-ਮਤੇ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਅਜੁਧਿਆ ਜਾਣਾ ਭੂਗੋਲਕ ਤੌਰ ਤੇ ਠੀਕ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਹੀ ਕਰਮ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਹੈ। ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੱਖਣ ਦੀ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਅਜੁਧਿਆ ਆਏ ਜੋ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ। ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਤੇ ਬਾਲੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅਜੁਧਿਆ ਜਾਣ ਦਾ ਕੋਈ ਕਥਨ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਬਣਿਆ ਹੈ[1]। ਅਜੁਧਿਆ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਮਹਾਨ ਤੀਰਥ ਸੀ ਤੇ ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਚੰਦਰ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਰਾਜਾ ਦਸਰਥ ਦੀ ਸਮਾਧ ਵੀ ਇਸ ਨਗਰ ਵਿਚ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਫ਼ਾਹੀਹਾਨ ਤੇ ਹਿਊਨ ਸਾਂਗ ਚੀਨੀ ਯਾਤਰੂ ਵੀ ਇਥੇ ਗਏ ਸਨ।

ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਕੋਲੋਂ ਵਖ ਵਖ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਆ ਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੁਝ ਲੋਕ ਜੱਗ ਕਰ ਕੇ ਦਾਨ ਪੁੰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਕੁਝ ਲੋਕ ਘੋਰ ਤਪੱਸਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਨੰਗੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਪੁੱਠੇ ਲਟਕ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕੁਝ ਪਾਠ ਪੂਜਾ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਹਨ, ਕੁਝ ਲੋਕ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਕਸ਼ਟ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮਾਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਕੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੁਕਤੀ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਨਹੀਂ? ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਚੁਪ ਰਹੇ ਤੇ ਫੇਰ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਿਆ[2] :-

ਜਗਨ ਹੋਮ ਪੁੰਨ ਤਪ ਪੂਜਾ ਦੇਹ ਦੁਖੀ ਨਿਤ ਦੁਖ ਸਹੈ
ਰਾਮ ਨਾਮ ਬਿਨੁ ਮੁਕਤਿ ਨ ਪਾਵਸਿ ਮੁਕਤਿ ਨਾਮਿ ਗੁਰਮੁਖਿ ਲਹੈ
ਰਾਮ ਨਾਮ ਬਿਨੁ ਬਿਰਥੈ ਜਗਿ ਜਨਮਾ
ਬਿਖੁ ਖਾਵੈ ਬਿਖ ਬੋਲੀ ਬੋਲੈ ਬਿਨ ਨਾਵੈ ਨਿਹਫਲੁ ਮਰਿ ਭ੍ਰਮਨਾ
ਪੁਸਤਕ ਪਾਠ ਬਿਆਕਰਣ ਵਖਾਣੈ ਸੰਧਿਆ ਕਰਮ ਤਿਕਾਲ ਕਰੈ
ਬਿਨ ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਮੁਕਤਿ ਕਹਾ ਪ੍ਰਾਣੀ, ਰਾਮਨਾਮ ਬਿਨ ਉਰਝਿ ਮਰੈ
ਡੰਡ ਕਮੰਡਲ ਸਿਖਾਸੂਤੁ ਧੋਤੀ ਤੀਰਥਿ ਗਵਨੁ ਅਤਿ ਭ੍ਰਮਨੁ ਕਰੈ
ਰਾਮ ਨਾਮ ਬਿਨੁ ਸਾਂਤਿ ਨ ਆਵੈ ਜਪਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਸੁਪਾਰਿ ਪਰੈ....

[ਭੈਰਉ ਮਹਲਾ ੧। ੮। (੧੧੨੭)]

ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਜੁਧਿਆ ਰਹੇ ਫਿਰ ਅਗੇ ਨੂੰ ਚਲ ਪਏ।

ਪਰਯਾਗ ਜਾਣਾ

ਅਜੁਧਿਆ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਘਾਗਰਾ[3] ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਬੇੜੀ ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਉਸ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਆ ਗਏ ਜਿਥੇ ਅੱਜ ਕਲ ਟਾਂਡਾ (ਜ਼ਿਲਾ ਫ਼ੈਜ਼ਾਬਾਦ ਹੈ) ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਵੇਲੇ ਇਹ ਨਗਰ ਆਬਾਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਨਗਰ ਨੇ ਮੌਜੂਦਾ ਰੂਪ ਅਠਾਰ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਈਸਵੀ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿਚ ਧਾਰਿਆ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵੇਲੇ ਅਜੁਧਿਆ ਤੋਂ 37 ਮੀਲ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਇਹ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੱਤਨ ਸੀ। ਇਥੇ ਵਣਜਾਰੇ ਆਉਂਦੇ

---

1. ਵੇਖੋ ਮਹਾਨਕੋਸ਼ ਭਾਈ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਪੰਨਾ 59

2. ਇਹ ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਉਥੇ ਉਚਾਰਿਆ ਦਸਿਆ ਹੈ। ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕੀ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਨਗਰੀ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਗਏ ਸਨ ਤੇ ਇਹ ਨਗਰੀ ਕਿਥੋਂ ਆਈ ਹੈ। ਉਥੇ ਸਾਖੀ ਕਰਤਾ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਕੇ ਵਾਕ :-

"ਰਾਮ ਕਥਾ ਜੁਗ ਜੁਗ ਅਟਲ ਸਭ ਕੋ ਭਾਖਤ ਨੇਤ" ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖ ਕੇ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਤੇ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਕਥਨ ਨਹੀਂ ਹੈ।

3. ਘਾਗਰਾ ਦਰਿਆ ਬੇੜੀ ਰਾਹੀਂ ਅਜੁਧਿਆ ਜਾਣ ਤੇ ਆਂਉਣ ਵਾਲੇ ਯਾਤਰੀਆਂ ਲਈ ਇਕ ਵੱਡਾ ਸਾਧਨ ਸੀ। ਵੇਖੋ Faizabad District Gazetteer ਫ਼ੈਜ਼ਾਬਾਦ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਗਜ਼ੇਟੀਅਰ, 1905, ਪੰਨਾ 3

ਜਾਂਦੇ ਠਹਿਰਦੇ ਸਨ[1]। ਇਸ ਪੱਤਨ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਬਾਰਾਂ ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਪੈਦਲ ਟੁਰੇ ਤੇ ਫੇਰ ਸਿੜਹੋਲੀ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ[2]। ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਪੱਛਮ ਵਲ ਮਰਹਾ ਅਤੇ ਸਬੋਏਂ ਦੋ ਨਦੀਆਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਿਲਣ ਕਰਕੇ ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਮਿਲਵੀ ਵੱਡੀ ਨਦੀ ਦਾ ਨਾਂ ਟਾਨਸ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ। ਟਾਨਸ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਸਾਰਾ ਸਾਲ ਬੇੜੀ ਚਲਦੀ ਸੀ[3]। ਸਿੰਙਹੋਲੀ ਤਪੇ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਅਕਬਰਪੁਰ (ਜ਼ਿਲਾ ਫੈਜ਼ਾਬਾਦ) ਅਕਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸਮੇਂ ਆਬਾਦ ਹੋਇਆ ਇਥੇ ਟਾਨਸ ਦਰਿਆ ਦਾ ਪੱਤਨ ਸੀ ਜਿਥੋਂ ਲੋਕ ਬੇੜੀ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਆਜ਼ਮਗੜ੍ਹ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਆਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਥੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਬੇੜੀ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਨਿਜ਼ਾਮਾਬਾਦ (ਜ਼ਿਲਾ ਆਜ਼ਮਗੜ੍ਹ) ਪੁੱਜੇ। ਟਾਨਸ ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮਿਆਂ ਤੋਂ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਬਣਿਆ ਹੈ।

ਟਾਨਸ ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਨਿਜ਼ਾਮਾਬਾਦ[4] ਗੁਰ ਸਿਖੀ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਰਿਹਾ ਹੈ[5]। ਟਾਨਸ ਨਦੀ ਤੋਂ ਇਕ ਫ਼ਰਲਾਂਗ ਤੇ ਨਗਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬੈਠਣ ਦੀ ਥਾਂ ਦੱਸੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਥੇ ਇਕ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬਾਬਾ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾਸ ਉਦਾਸੀ ਨੇ ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਭੱਲੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕਈ ਪੁਸ਼ਤਾਂ ਇਥੇ ਹੀ ਰਹੀਆਂ

---

1. Faizabad District Gazetteer ਫ਼ੈਜ਼ਾਬਾਦ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਗਜ਼ੇਟੀਅਰ, ਪੰਨਾ 279, ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਥੇ ਜਿਥੇ ਵੀ ਟਾਂਡਾਂ ਨਾਂ ਦੇ ਨਗਰ ਆਬਾਦ ਹੋਏ ਉਥੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵਣਜਾਰਿਆਂ ਦੇ ਪੜਾ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਵਣਜਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰ ਕੇ ਕਈ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਵੇਖੋ "ਟਾਂਡੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸਾਖੀ" ਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਪੰਨਾ ੨੨ ਤੇ ਸ਼ਬਦ :-

ਵਣਜੁ ਕਰਹੁ ਵਣਜਾਰਿਹੋ ਵਖਰ ਲੇਹੁ ਸਮਾਲਿ।

2. ਅਖ਼ਬਾਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸਿੰਙਹੌਲੀ ਤਪੇ ਦਾ ਨਾਂ ਬੇੜੀਆਂ ਚਲਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਹੁਣ ਤਕ ਚਲਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ।

3. ਇਸ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਜਲਾਲਪੁਰ ਤੁਕ ਸਾਰਾ ਸਾਲ ਬੇਨੜੀਆਂ ਚਲਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਮੀਹਾਂ ਵਿਚ ਬੇੜੀਆਂ ਅਕਬਰਪੁਰ ਤਕ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ Faizabad District Gazetter ਫ਼ੈਜ਼ਾਬਾਦ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਗਜ਼ੇਟੀਅਰ ਪੰਨਾ 5

4. ਨਿਜ਼ਾਮਉਦੀਨ ਜੌਨਪੁਰ ਦੇ ਸ਼ਰਕੀ ਸੁਲਦਾਨ ਦਾ ਇਕ ਜਰਨੈਲ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਨਗਰ ਨੂੰ ਸਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ ਆਪਣੇ ਨਾਂ ਤੇ ਰਖਿਆ। Jaunpr Distt. Gazetteer ਜੌਨਪੁਰ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਗਜ਼ੇਟੀਅਰ 1908 ਪੰਨਾ 163 '64

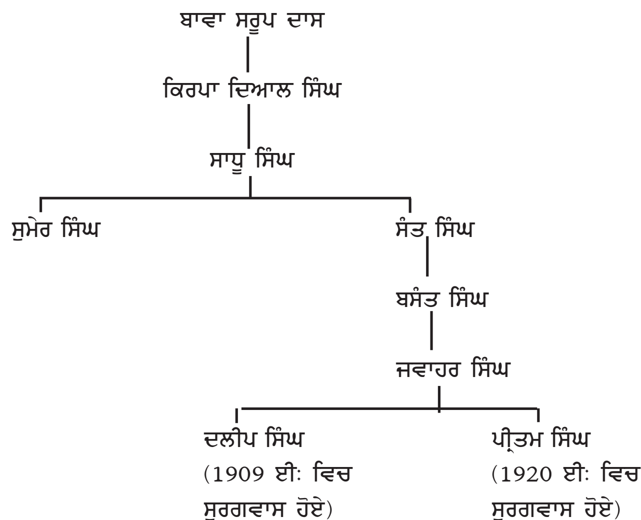
5. ਇਥੇ ਤਿੰਨ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਸਨ-ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਬੜੀ ਸੰਗਤ, ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਛੋਟੀ ਸੰਗਤ ਤੇ ਅਕਾਲ ਬੁੰਗਾ। ਅਕਾਲ ਬੁੰਗਾ ਢਹਿ ਗਿਆ ਹੈ। ਛੋਟੀ ਸੰਗਤ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਟਾਨਸ ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਬਾਲਣ ਆਦਿ ਹੀ ਰਖਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਨਦੀ ਦੇ ਪਾਰ ਬਾਬਾ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਂਗਰੀ ਬਾਬਾ ਗ਼ਰੀਬ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਸਮਾਧਾਂ ਨਜ਼ਰੀ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਬਾਬਾ ਸੁਮਰੇ ਸਿੰਘ ਪਟਨੇ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਜਨਮ ਇਸੇ ਨਗਰ ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਨਗਰ ਦੇ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਗੁਰਮੁਖ ਹੱਥ ਲਿਖਤਾਂ ਮੌਜੂਦ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਬਾਵਾ ਸਰੂਪ ਦਾਸ ਵੀ ਹੈ। ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਬੀੜਾ ਤੇ ਗੁਟਕੇ ਵੀ ਹਨ। ਇਸ ਨਗਰ ਦੇ ਸਿਖ ਸਾਰੇ ਕਾਇਸਥ ਹਨ ਤੇ ਨਵੀਂ ਬਣੀ ਸੜਕ ਤੋਂ ਪੰਜ ਮੀਲ (ਰਾਣੀ ਦੀ ਸਰਾਏ ਤੋਂ ਕੱਚੀ ਸੜਕ ਪੰਜੀ ਮੀਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।) ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਕੋਏ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿਖ ਇਥੇ ਆਬਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਜ਼ਿਮੀਦਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਖੁਸ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਢਹਿ ਰਹੀ ਹੈ।

ਹਨ[1]। ਇਸ ਨਗਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੋਈ ਰਵਾਇਤ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਸਾਰੇ ਸਿਖ ਉਥੋਂ ਦੇ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਏਥੇ ਆਏ ਸਨ ਤੇ ਪੰਡਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨਰੋਤਮ ਨੇ ਵੀ ਗੁਰ ਤੀਰਥ ਸੰਗ੍ਰਹ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇਥੇ ਆਉਣਾ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਅਜੁਧਿਆ ਤੋਂ ਪਰਯਾਗ ਜਾਣ ਲਈ ਨਿਜ਼ਾਮਾਬਾਦ ਰਾਹ ਤੇ ਆਉਂਦਾ ਸੀ।

ਨਿਜ਼ਾਮਾਬਾਦ (ਨਵੀਨ ਜ਼ਿਲਾ ਆਜ਼ਮਗੜ੍ਹ) ਤੋਂ ਪਰਯਾਗ ਤਰੀਬੈਣੀ ਸੰਗਮ ਤਕਰੀਬਨ 90 ਮੀਲ ਹੈ। ਨਿਜ਼ਮਾਬਾਦ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਪਰਯਾਗ (ਨਵੀਨ ਅਲਾਹਬਾਦ) ਨੂੰ ਚਲ ਪਏ। ਨਵੀਨ ਫੂਲਪੁਰ ਮਹਿਸੀਲ (ਜ਼ਿਲਾ ਇਲਾਹਬਾਦ) ਵਿਚੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਗੰਗਾ ਤੇ ਜਮਨਾ ਦੇ ਸੰਗਮ ਦੇ ਖੱਬੇ ਪਾਏ ਤੇ ਅਕਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਪਿਛੋਂ ਬਣਵਾਏ ਕਿਲੇ ਦੇ ਸਾਮਣੇ ਪਾਸੇ ਪੁਰਾਣੀ ਝੂਸੀ ਦੇ ਨਗਰ ਵਿਚ ਆ ਬੈਠੇ। ਪੁਰਾਣੀ ਝੂਸੀ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾ ਨਗਰ ਹੈ ਤੇ ਇਥੇ ਵਡੇ ਵਡੇ ਟਿਬੇ ਹੁਣ ਤਕ ਮੌਜੂਦ ਹਨ। ਇਸ ਨਗਰ ਨੂੰ ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿਚ ਦੱਸੇ ਪ੍ਰਾਤਿਸਥਾਨ ਜਾਂ ਕੋਸੀ ਨਾ ਜੋੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਗੁਪਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਇਕ ਖੂਹ ਇਸ ਨਗਰ ਵਿਚ ਹੈ। "ਆਈਨ-ਇ-ਅਕਬਰੀ" ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਹਦੀਆਬਾਦ ਲਿਖਿਆ ਹੈ[2]। ਇਹ ਨਗਰ ਗੰਗਾ ਦਰਿਆ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਸੰਗਮ ਦੇ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਮਣੇ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਯਾਗ ਦਖੱਣ ਵੱਲ। ਜਮਨਾ ਦਰਿਆ ਵੀ ਦਖਣ ਵਾਲੇ ਪਾਸਿਉਂ ਆ ਕੇ ਗੰਗਾ ਵਿਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਨਦੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਅਕਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕਿਲ੍ਹਾ ਬਣਵਾਇਆ ਸੀ। ਪਰਯਾਗ ਨਗਰ ਦੀ ਭੀੜ ਤੋਂ

---

1. ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਬਾ ਸਰੂਪ ਦਾਸ ਜੀ ਭੱਲਾ ਜੋ ਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਅੰਸ ਵਿਚੋਂ ਸਨ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਇਥੇ ਆਏ ਜਾਪਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਜਰਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ :-

ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਜੀਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਗੋਂ ਔਲਾਦ ਹੈ।

2. Allahabad District Gazetteer ਅਲਾਹਬਾਦ ਡਿਸਟਿਕਟ ਗੈਜ਼ੇਟੀਅਰ, ਅਲਾਹਬਾਦ, 1911, ਪੰਨਾ 245-46

ਥੋੜੀ ਦੂਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨਿਜ਼ਾਮਾਬਾਦ ਤੋਂ ਆਉਂਦਿਆਂ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਝੂਸੀ ਹੀ ਠਹਿਰ ਗਏ[1]।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦਰਿਆ ਗੰਗਾ ਝੂਸੀ ਨਗਰ ਦੇ ਕੋਲੋਂ ਵਗਦਾ ਸੀ ਤੇ ਉਦਾਸੀਨ ਅਖਾੜੇ ਦੇ ਮਹੰਤ ਬਾਬਾ ਪੰਚਾ ਨੰਦ[2] ਦੇ ਕਥਨਾਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬੈਠਣ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਇਕ ਥੜਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜੋ ਦਰਿਆ ਨੇ ਖੋਹ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਥੜਾ ਮੌਜੂਦਾ ਉਦਾਸੀ ਅਖਾੜਾ (ਕੋਟ ਦਇਆ ਰਾਮ) ਦੇ ਨਿਰਮਲ ਅਖਾੜੇ ਦੀਆਂ ਵਡੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਦਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ[3]।

ਤ੍ਰਬੈਣੀ ਤੇ ਅਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਯਾਤਰੂ ਆਮ ਕਰਕੇ ਝੂਸੀ ਆ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਗੰਗਾ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਆਪਣੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਮਗਨ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਯਾਤਰੂ ਆਪਦੇ ਮਸਤਕ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਕੇ ਆਪ ਜੀ ਕੋਲ ਆ ਬੈਠੇ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਆਤਮਕ ਅਗਵਾਈ ਲਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪਾਠ ਤੇ ਪੂਜਾ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਅਸਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਪਾਠ ਤੇ ਪੂਜਾ ਦਾ ਰਸ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਕਾਮ, ਕਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ ਤੇ ਹੰਕਾਰ ਵਿਸ਼ੇ ਜੋ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਚੰਬੜੇ ਹਨ ਅਸਲ ਰਸ ਨੂੰ ਮਾਣਨ ਨਹੀਂ ਦੇਂਦੇ[4]। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਿਆ :-

ਲਬੁ ਕੁਤਾ ਕੂੜੁ ਚੂਹੜਾ ਠਗਿ ਖਾਧਾ ਮੁਰਦਾਰੁ
ਪਰ ਨਿੰਦਾ ਪਰਮਲੁ ਮੁਖਿ ਸੁਧੀ ਅਗਨਿ ਕ੍ਰੋਧੁ ਚੰਡਾਲੁ
ਰਸ ਕਸ ਆਪੁ ਸਲਾਹਣਾ ਏ ਕਰਮ ਮੇਰੇ ਕਰਤਾਰ
ਬਾਬਾ ਬੋਲੀਐ ਪਤਿ ਹੋਇ

---

1. ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲਜ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਗੰਗਾ ਜਮਨਾ ਦੇ ਸੰਘਮ ਤੇ ਗਏ ਤਾਂ ਉਹ ਜਮਨਾ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਠਹਿਰੇ ਜੋ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਝੂਸੀ ਠਹਿਰਨਾ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਤ ਗੱਲਾਂ ਕਰਕੇ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ :-

(ੳ) ਨਿਜ਼ਾਮਾਬਾਦ ਤੋਂ ਆਉਂਦਿਆਂ ਝੂਸੀ ਨਗਰ ਪਹਿਲਾਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

(ਅ) ਝੂਸੀ ਤੋਂ ਹੀ ਇਕ ਪੁਰਾਣੀ ਸੜਕ ਬਨਾਰਸ ਨੂੰ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਮੁਰੱਮਤ ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕਰਵਾਈ ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਰਖਿਆ ਲਈ ਹੀ ਅਕਬਰ ਨੇ ਪਰਯਾਗ ਕਿਲ੍ਹਾ ਬਣਵਾਇਆ।

(ੲ) ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ "ਤਬ ਤਹਾ ਗੰਗਾ ਜਮਨਾ, ਸੁਰਸਤੀ ਤ੍ਰਿਬੇਣੀ ਸੰਗਮ ਹੈ ਤਿਸੁ ਉਪਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਜਾਇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਪਏ।" ਤ੍ਰਿਬੇਣੀ ਸੰਗਮ ਝੂਸੀ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਸਾਮਣੇ ਹੈ।

(ਸ) ਸਥਾਨਕ ਰਵਾਇਤ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਝੂਸੀ ਠਹਿਰੇ।

2. ਬਾਬਾ ਪੰਚਾ ਨੰਦ ਜੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਏ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਿੱਖ ਭਗਤ ਭਗਵਾਨ ਦੇ ਚੌਧਵੇਂ ਚੇਲੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੁਰ-ਪਟਨਾਲੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ :-

ਬਾਬਾ ਭਗਤ ਭਗਵਾਨ, ਬਾਬਾ ਬੰਕਮ ਦਾਸ, ਬਾਬਾ ਤੁਲਾ ਰਾਮ, ਬਾਬਾ ਲਾਲ ਮਣ, ਬਾਬਾ ਸਰੂਪ ਦਾਸ, ਬਾਬਾ ਲਾਹੌਰੀ ਦਾਸ, ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਦਿਆਲ, ਬਾਬਾ ਉਦਮੀ ਰਾਮ, ਬਾਬਾ ਭਗਤ ਰਾਮ, ਬਾਬਾ ਸੂਰ ਦਾਸ, ਬਾਬਾ ਬਾਲਾ ਨੰਦ, ਬਾਬਾ ਮਾਇਆ ਰਾਮ, ਬਾਬਾ ਦਇਆ ਰਾਮ, ਬਾਬਾ ਪੂਨਾ ਨੰਦ, ਬਾਬਾ ਪੰਚਾ ਨੰਦ।

3. ਬਿਆਨ ਬਾਬਾ ਪੰਚਾ ਨੰਦ (ਕੋਟ ਦਇਆ ਰਾਮ) ਝੂਸੀ, ਜ਼ਿਲਾ ਅਲਾਹਬਾਦ।

4. ਇਹ ਸਾਖੀ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ। ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਤੇ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਰਯਾਗ ਜਾਣ ਦਾ ਕਥਨ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਹਾਲਾਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਸਾਖੀ ਠੀਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।

ਉਤਮ ਸੇ ਦਰ ਉਤਮ ਕਹੀਏ ਨੀਚ ਕਰਮ ਬਹਿ ਰੋਇ।
ਰਸ ਸੁਇਨਾ ਰਸ ਰੁਪਾ ਕਾਮਣਿ ਰਸੁ ਪਰਮਲ ਕੀ ਵਾਸੁ
ਰਸੁ ਘੋੜੇ ਰਸੁ ਸੇਜਾ ਮੰਦਰ ਰਸੁ ਮੀਠਾ ਰਸੁ ਮਾਸੁ
ਏਤੇ ਰਸ ਸਰੀਰ ਕੇ ਕੈ ਘਟਿ ਨਾਮ ਨਿਵਾਸੁ
ਜਿਤੁ ਬੋਲਿਐ ਪਤਿ ਪਾਈਐ ਸੋ ਬੋਲਿਆ ਪਰਵਾਣੁ
ਫਿਕਾ ਬੋਲਿ ਵਿਗੁਚਣਾ ਸੁਣਿ ਮੂਰਖ ਮਨ ਅਜਾਣ
ਜੋ ਤਿਸ ਭਾਵੇ ਸੋ ਭਲੇ ਹੋਰਿ ਕਿ ਕਹਣ ਵਖਾਣ
ਤਿਨ ਮਤਿ ਤਿਨ ਪਤਿ ਤਿਨ ਧਨੁ ਪਲੈ ਜਿਨ ਹਿਰਦੈ ਰਹਿਆ ਸਮਾਇ
ਤਿਨ ਕਾ ਕਿਆ ਸਾਲਾਹਣਾ ਅਵਰ ਸੁਆਲਿਹੁ ਕਾਇ
ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਬਾਹਰੇ ਰਾਚਹਿ ਦਾਨਿ ਨਾ ਨਾਇ[1]।

[ਸਿਹੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧।੪।(੧੫)]

ਯਾਤਰੀ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣ ਕੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ।

ਇਕ ਦਿਨ ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਗੰਗਾ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਮਗਨ ਬੈਠੇ ਸਨ ਤੇ ਕੁਝ ਯਾਤਰੂ ਆਏ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਆਪ ਕੋਲੋਂ ਬੜੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਮਨ ਕੇ ਵਿਕਾਰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਲੋਕ ਅਨੇਕ ਪਰਕਾਰ ਦੇ ਕਸ਼ਟ ਝਲਦੇ ਹਨ। ਜਲ ਵਿਚ ਖਲੋ ਕੇ ਤਪ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਗਲ ਵਿਚ ਸੰਗਲ ਪਾ ਕੇ ਦੇਹੀ ਨੂੰ ਦੁਖ ਦੇਂਦੇ ਹਨ। ਤੀਰਥਾਂ ਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਨੰਗੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੰਕਾਰ ਤੇ ਮਨ ਦੇ ਵਿਕਾਰ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਨ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰ ਨਾਮ ਨੂੰ ਰਿਦੇ ਵਿਚ ਵਸਾਉਣ ਨਾਲ ਹੀ ਦੂਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਿਆ :-

ਨਾਸਤਿ ਦੁਖੀਆ ਨਾ ਸਤਿ ਸੁਖੀਆ ਨਾ ਸਤਿ ਪਾਣੀ ਜੰਤ ਫਿਰਹਿ
ਨਾ ਸਤਿ ਮੂੰਡ ਮੁਡਾਈ ਕੇਸੀ ਨਾ ਸਤਿ ਪੜਿਆ ਦੇਸ ਫਿਰਹਿ
ਨਾ ਸਤਿ ਰੁਖੀ ਬਿਰਖੀ ਪਥਰ ਆਪੁ ਤਛਾਵਹਿ ਦੁਖ ਸਹਹਿ
ਨਾ ਸਤਿ ਹਸਤੀ ਬਧੇ ਸੰਗਲ ਨਾ ਸਤਿ ਗਾਈ ਘਾਹੁ ਚਰਹਿ
ਜਿਸੁ ਹਥਿ ਸਿਧਿ ਦੇਵੇ ਜੇ ਸੋਈ ਜਿਸ ਨੋ ਦੇਇ ਤਿਸੁ ਆਇ ਮਿਲੈ
ਨਾਨਕ ਤਾ ਕਉ ਮਿਲੈ ਵਡਾਈ ਜਿਸੁ ਘਟ ਭੀਤਰਿ ਸਬਦੁ ਰਵੈ[2]।

[ਰਾਮਕਲੀ ਕੀ ਵਾਰ ਮਹਲਾ ੧।੧੨।(੯੫੨)]

ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣ ਕੇ ਅਤੇ ਇਸ ਅੰਤਰੀਵ ਭਾਵ ਆਖ਼ਰੀ ਪੰਗਤੀ ਤੋਂ ਸਮਝ ਕੇ ਸਭ ਆਏ ਯਾਤਰੂਆਂ ਨੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਇਥੇ ਰਹਿ ਕੇ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਟੁਰ ਪਏ।

ਬਨਾਰਸ ਜਾਣਾ

ਤ੍ਰਬੈਣੀ ਸੰਗਮ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਗੰਗਾ ਤੋਂ ਪਾਰ ਪੁਰਾਣੀ ਝੂਸੀ ਤੋਂ ਗੰਗਾ ਦਰਿਆ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਇਕ ਕੱਚੀ ਸੜਕ ਜਾਂਦੀ ਸੀ[3]। ਇਸ ਸੜਕ ਦੇ ਬਣਨ ਦਾ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਿਆ। ਇਹ

---

1. ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚੋਂ ਹੈ।

2. ਇਹ ਸਾਖੀ ਤੇ ਸ਼ਬਦ ਕੇਵਲ ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਹੈ, ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ। ਪਰਯਾਗ ਵਿਚ ਇਹ ਧਾਰਮਕ ਚਰਚਾ ਹੋਈ ਠੀਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।

3. Allahabad Distt. Gazetteer. ਅਲਾਹਬਾਦ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਗੈਜ਼ੇਟੀਅਰ, ਅਲਾਹਾਬਾਦ, 1911, ਪੰਨਾ 74

ਸੜਕ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਸੀ[1]। ਇਸ ਸੜਕ ਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ 80 ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਪੂਰਬ ਵਲ ਚਲਦੇ ਹੋਏ ਬਨਾਰਸ ਪੁਜ ਗਏ[2]।

ਜਿਸ ਥਾਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਆ ਕੇ ਬੈਠੇ ਉਹ ਅਸਥਾਨ ਅੱਜ ਕਲ ਬਨਾਰਸ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਇਕ ਮੀਲ ਦੀ ਵਿਥ ਤੇ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਕਾ ਬਾਗ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਨਾਂ ਕਮੱਛਾ ਹੈ। ਸਥਾਨਕ ਰਵਾਇਤ ਅਨੁਸਾਰ ਗੰਗਾ ਰਾਮ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਇਆ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਕੇ ਸਿਖ ਬਣਿਆ[3]।

ਇਕ ਦਿਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਣ ਜੀ ਗੰਗਾ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਜਾ ਬੈਠੇ। ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪੰਡਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਲੈ ਕੇ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਕਈ ਸ਼ਿਸ਼ ਬੈਠੇ ਸਿਖਿਆ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਈ ਲੋਕ ਤਪੱਸਿਆ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਕਈ ਮਸਾਣਾਂ ਦੀ ਧੂੜ ਮੂੰਹ ਅਤੇ ਪਿੰਡੇ ਤੇ ਮਲ ਕੇ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਕੁਝ ਲੋਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਆ ਗਏ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕਰਦੇ ਹੋ? ਸਭ ਭਜਨ ਪੂਜਾ ਵਿਚ ਮਸਤ ਹਨ ਜਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਿਆ : –

ਦੁਬਿਧਾ ਨ ਪੜਉ ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਹੋਰੁ ਨ ਪੂਜਉ ਮੜੈ ਮਸਾਣਿ ਨ ਜਾਈ
ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਰਾਚਿ ਨ ਪਰ ਘਰਿ ਜਾਵਾ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਨਾਮ ਬੁਝਾਇਂ
ਘਰ ਭੀਤਰਿ ਘਰੁ ਗੁਰੂ ਦਿਖਾਇਆ ਸਹਿਜ ਰਤੇ ਮਨ ਭਾਈ
ਤੂ ਆਪੇ ਦਾਨਾ ਆਪੇ ਬੀਨਾ ਤੂ ਦੇਵਹਿ ਮਤਿ ਸਾਈ
ਮਨ ਬੈਰਾਗਿ ਰਤਹੁ ਬੈਰਾਗੀ ਸਬਦਿ ਮਨੁ ਬੇਧਿਆ ਮੇਰੀ ਮਾਈ
ਅੰਤਰ ਜੋਤਿ ਨਿਰੰਤਰ ਬਾਣੀ ਸਾਚੇ ਸਾਹਿਬ ਸਿਉ ਲਿਵ ਲਾਈ।

(ਇਹ ਸਾਰਾ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਿਆ)
[ਸੋਰਠ ਮਹਲਾ ੧।
ਅਸਟਪਦੀਆਂ। ੧। (੬੩੪)]

ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਸੀਸ ਨਿਵਾਇਆ[4]। ਬਨਾਰਸ ਧਾਰਮਕ ਚਰਚਾ, ਗਿਆਨ ਆਦਿ ਗੋਸਟਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਸਮੇਂ ਇਕ

---

1. Benaras Distt. Gazetteer, ਬਨਾਰਸ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਗੈਜ਼ੇਟੀਅਰ, ਅਲਾਹਾਬਾਦ 1909, ਪੰਨਾ 71

2. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਬਨਾਰਸ ਜਾਣਾ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ, ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਅੰਕਿਤ ਹੈ। ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਅੰਕਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਬਨਾਰਸ ਜਾਣਾ ਠੀਕ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

3. ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਰਸੰਗ ਵਿਚ ਕਾਸ਼ੀ ਨਿਵਾਸੀ ਹਰੀ ਲਾਲ ਤੇ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਿਲਣ ਆਏ ਤੇ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਰਹੇ। ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ ਸ਼ਲੋਕ ਉਚਾਰੇ। ਭਾਈ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਮਹਾਨਕੋਸ਼ ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਾਸ਼ੀ ਦੇ ਆਸ ਪਾਸ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੀਤਾ। ਸਥਾਨਕ ਰਵਾਇਤ ਅਨੁਸਾਰ ਹਰੀ ਲਾਲ ਅਤੇ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਗੰਗਾ ਰਾਮ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇ ਪੋਤੇ ਸਨ ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਬਨਾਰਸ ਵਿਚ ਮਿਲਿਆ ਸੀ।

4. ਇਹ ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਅੰਕਿਤ ਹੈ : ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ। ਜਿਸ ਵਾਤਾਵਰਣ — ਧਾਰਮਕ ਕਰਮਕਾਂਡ — ਦਾ ਇਹ ਵਰਣਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਬਨਾਰਸ ਵਿਚ ਸਦਾ ਹੀ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਠੀਕ ਬਨਾਰਸ ਵਿਚ ਹੀ ਹੋਈ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।

ਪੰਡਤ ਚਰਤ ਦਾਸ[1] ਬਨਾਰਸ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਲ ਇਕ ਦਿਨ ਆ ਬੈਠਾ ਤੇ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗਾ, "ਏ ਭਗਤ ਤੇਰੇ ਸਾਲਗਰਾਮ ਨਹੀਂ। ਤੁਲਸੀ ਕੀ ਮਾਲਾ ਨਹੀਂ, ਚੰਦਨ ਦਾ ਟਿੱਕਾ ਨਹੀਂ, ਤਾਂ ਤੂੰ ਕਾਹਦਾ ਭਗਤ ਹੈਂ? ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਿਆ : –

ਸਾਲਗ੍ਰਾਮ ਬਿਪ ਪੂਜਿ ਮਨਾਵਹੁ ਸੁਕ੍ਰਿਤ ਤੁਲਸੀ ਮਾਲਾ
ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਜਪਿ ਬੇੜਾ ਬਾਂਧਹੁ ਦਇਆ ਕਰਹੁ ਦਇਆਲਾ।
ਕਾਹੇ ਕਲਰਾ ਸਿੰਚਹੁ ਜਨਮੁ ਗਵਾਵਹੁ
ਕਾਚੀ ਢਹਗਿ ਦਿਵਾਲ ਕਾਹੇ ਗਚੁ ਲਾਵਹੁ। ੧। ਰਹਾਉ।
ਕਰ ਹਰਿ ਹਟ ਮਾਲ ਟਿੰਡ ਪਰੋਵਹੁ ਤਿਸ ਭੀਤਰਿ ਮਨੁ ਜੋਵਹ
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਿੰਚਹੁ ਭਰਹੁ ਕਿਆਰੇ ਤਉ ਮਾਲੀ ਕੇ ਹੋਵਹੁ
ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧੁ ਦੁਇ ਕਰਹੁ ਬਸੋਲੇ ਗੋਡਹੁ ਧਰਤੀ ਭਾਈ
ਜਿਉ ਗੋਡਹੁ ਤਿਉ ਤੁਮ ਸੁਖ ਪਾਵਹੁ ਕਿਰਤ ਨ ਮੇਟਿਆ ਜਾਈ
ਬਗਲੇ ਤੇ ਫੁਨਿ ਹੰਸੁਲਾ ਹੋਵੇ ਜੇ ਤੂ ਕਰਹਿ ਦਇਆਲਾ
ਪ੍ਣਵਤਿ ਨਾਨਕੁ ਦਾਸਨਿ ਦਾਸਾ ਦਇਆ ਕਰਹੁ ਦਇਆਲਾ[2]।

[ਬਸੰਤ ਮਹਲਾ ੧। ੯। (੧੧੭੧)]

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਚਤਰ ਦਾਸ ਨੇ ਨਿਮਸਕਾਰ ਕੀਤਾ[3]।

ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰ ਜੀ ਬੈਠੇ ਸਨ ਤੇ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਲੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਬਨਾਰਸ ਨਗਰ ਹਿੰਦੂ ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਦੀ ਵਿੱਦਿਆ ਦਾ ਵੱਡਾ ਕੇਂਦਰ ਹੈ ਤੇ ਇਥੋਂ ਜੋ ਲੋਕ ਪੋਥੀਆਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ ਤੇ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਪੁੰਨ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਤਕਮ ਉੱਨਤੀ ਹੋਵੇਗੀ? ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਸਲੋਕ ਪੜ੍ਹੇ :–

ਪੜਿ ਪੜਿ ਗਡੀ ਲਦੀਅਹਿ ਪੜਿ ਪੜਿ ਭਰੀਐ ਸਾਥ।
ਪੜਿ ਪੜਿ ਬੇੜੀ ਪਾਈਐ ਪੜਿ ਪੜਿ ਗਡੀਅਹਿ ਖਾਤ।
ਪੜਿਅਹਿ ਜੇਤੇ ਬਰਸ ਬਰਸ ਪੜੀਅਹਿ ਜੇਤੇ ਮਾਸ।
ਪੜੀਅਹਿ ਜੇਤੀ ਆਰਜਾ ਪੜੀਅਹਿ ਜੇਤੇ ਸਾਸ।
ਨਾਨਕ ਲੇਖੇ ਇਕ ਗਲ, ਹੋਰ ਹਉਮੈ ਝਖਣਾ ਝਾਖ।
ਬਹੁ ਤੀਰਥ ਭਵਿਆ ਤੇਤੋ ਲਵਿਆ, ਲਿਖਿ ਲਿਖਿ ਪੜਿਆ ਤੇਤਾ ਕੜਿਆ।
ਸਹੁ ਵੇ ਜੀਆ ਆਪਣਾ ਕੀਆ, ਬਹੁ ਭੇਖ ਕੀਆ ਦੇਹੀ ਦੁਖ ਦੀਆ।

---

1. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ ਚਤਰ ਦਾਸ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

2. ਇਹ ਸਾਖੀ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਖ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ। ਤੀਰਥ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਧਾਰਮਕ ਰੁਚੀਆਂ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਬਾਹਰਲੇ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ੋਰ ਦੇਂਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸਾਖੀ ਅੰਤਰੀਵ ਭਾਵ ਅਨੁਸਾਰ ਬਨਾਰਸ ਵਿਚ ਹੋਈ ਠੀਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।

3. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦੱਖਣੀ ਓਂਕਾਰ ਦੀ ਬਾਣੀ ਚਤਰ ਦਾਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਈ, ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਥਾਂ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਬਾਵਾ ਸਰੂਪ ਦਾਸ ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦਖਣੀ ਓਂਕਾਰ ਨਰਬਦਾ ਦੇ ਕੰਢੇ ਓਂਕਲੇਸ਼ਵਰ ਦੇ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਉਚਾਰੀ। ਪਰ ਇਸ ਕਥਨ ਦੀ ਵੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਤੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਅੰਨ ਨਾ ਖਾਇਆ, ਸਾਦ ਗਵਾਇਆ।
ਬਹੁ ਦੁਖ ਪਾਇਆ, ਦੂਜਾ ਭਾਇਆ।
ਬਸਤ੍ਰ ਨ ਪਹਿਰੇ, ਅਹਿਨਿਸਿ ਕਹਰੈ।
ਮੋਨਿ ਵਗੂਤਾ ਕਿਉ ਜਾਗੈ ਗੁਰ ਬਿਨ ਸੁਤਾ।
ਪਰ ਉਪੇਤਾਣਾ, ਆਪਣਾ ਕੀਆ ਕਮਾਣਾ।
ਅਲ ਮਲ ਖਾਈ, ਸਿਰਿ ਛਾਈ ਪਾਈ।
ਮੂਰਖਿ ਅੰਧੈ ਪਤਿ ਗਵਾਈ, ਵਿਣ ਨਾਵੈ ਕਿਛੁ ਥਾਇ ਨ ਪਾਈ।
ਰਹੈ ਬੇਬਾਣੀ ਮੜੀ ਮਸਾਣੀ, ਅੰਧ ਨ ਜਾਣੇ ਫਿਰਿ ਪਛਤਾਣੀ।
ਸਤਿਗੁਰੁ ਭੇਟੇ ਸੋ ਸੁਖ ਪਾਏ, ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਮੰਨਿ ਵਸਾਇ।
ਨਾਨਕ ਨਦਰਿ ਕਰੇ ਸੋ ਪਾਏ, ਆਸ ਅੰਦੇਸੇ ਤੇ ਨਿਹਕੇਵਲੁ ਹਉਮੈ ਸਬਦਿ ਜਲਾਏ।

[ਵਾਸ ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ । ੯। (੪੫੭)]

ਸੁਣਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਸੰਸਾ ਨਿਵਿਰਤ ਹੋਇਆ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤਾ।[1]

ਸੋਲਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਕੱਟਰ-ਪੰਥੀਆਂ ਨੇ ਹਰ ਛੋਟੇ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁਝ ਰਹੁ ਰੀਤ ਬਣਾ ਲਈ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਉਹ ਮਰਯਾਦਾ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਖਾਣ ਪੀਣ ਦੀ ਮਰਯਾਂਦਾ ਵਿਚ ਸੁੱਚ ਤੇ ਅਛੂਤਪੁਣਾ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਅਖੌਤੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕਈ ਪਰਕਾਰ ਦੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਅਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨਾ, ਸੂਤਕ ਆਦਿ ਤੋਂ ਬਚਣਾ। ਇਕ ਬਨਾਰਸ ਦੇ ਪੰਡਤ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਰੋਟੀ ਆਖੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕੋਲ ਬਿਠਾ ਕੇ ਬੜੀ ਸੁੱਚਮਤਾਈ ਨਾਲ ਰੋਟੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅੱਗੇ ਰਖੀ ਤਾਂ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਇਹ ਰਸੋਇਂ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਸੁੱਚੇ ਹੋਣ ਦਾ ਜੋ ਅਸਲ ਭਾਵ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਰਖਿਆ। ਜਦੋਂ ਪੰਡਤ ਜੀ ਨੇ ਸੁੱਚ ਦਾ ਅਸਲ ਭਾਵ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਆਪ ਨੇ ਸ਼ੁਦ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ :-

ਜਿਉ ਜੋਰੂ ਸਿਰ ਨਾਵਣੀ, ਆਵੈ ਵਾਰੋਵਾਰ
ਜੂਠੇ ਜੂਠਾ ਮੁਖਿ ਵਸੈ, ਨਿਤ ਨਿਤ ਹੋਇ ਖੁਆਰ।
ਸੂਚੇ ਏਹਿ ਨ ਅ ਾਖੀਅਹਿ ਬਹਨਿ ਜਿ ਪਿੰਡਾ ਧੋਇ।
ਸੂਚੇ ਸੇਈ ਨਾਨਕਾ ਜਿਨ ਮਨਿ ਵਸਿਆ ਸੋਇ।

[ਵਾਸ ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧। ੧੭। (੪੭੨)]

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਪੰਡਤ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨ ਪੁੱਟ ਕੇ ਚੌਕਾ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਤੇ ਲਕੜੀਆਂ ਧੋ ਕੇ ਬਾਲੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ :-

ਜੇ ਕਰਿ ਸੂਤਕ ਮੰਨੀਐ ਸਭ ਤੈ ਸੂਤਕ ਹੋਇ।
ਗੋਹੇ ਅਤੇ ਲਕੜੀ ਅੰਦਰ ਕੀੜਾ ਹੋਇ।
ਜੇਤੇ ਦਾਣੇ ਅੰਨ ਕੇ ਜੀਆਂ ਬਾਝ ਨ ਕੋਇ।
ਪਹਿਲਾ ਪਾਣੀ ਜੀਉ ਹੈ ਜਿਤੁ ਹਰਿਆ ਸਭ ਕੋਇ।

---

1. ਇਹ ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਸ਼ਲੋਕ ਬਨਾਰਸ ਉਚਾਰੇ ਦੱਸੇ ਗਏ ਹਨ। ਬਨਾਰਸ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਹੁਣ ਵੀ ਵੇਦਾਂ ਤੇ ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਦੀ ਵਿੱਦਿਆ ਦਾ ਮਾਣ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਵੇਦਾਂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਨਾਲ ਹਉਮੈ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਖ਼ੀਰਲੀਆਂ ਪੰਗਤੀਆਂ ਵਿਚ ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਦਾ ਖੰਡਨ ਹੈ ਜੋ ਹੁਣ ਤਕ ਵੀ ਬਨਾਰਸ ਵਿਚ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸੂਤਕ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਰਖੀਐ ਸੂਤਕ ਪਵੇ ਰਸੋਇ।
ਨਾਨਕ ਸੂਤਕ ਏਵ ਨ ਉਤਰੇ ਗਿਆਨੁ ਉਤਾਰੇ ਧੋਇ।
ਮਨ ਕਾ ਸੂਤਕੁ ਲੋਭੁ ਹੈ ਜਿਹਬਾ ਸੂਤਕੁ ਕੂੜੁ।
ਅਖੀ ਸੂਤਕੁ ਵੇਖਣਾ ਪਰ ਤ੍ਰਿਆ ਪਰ ਧਨ ਰੂਪੁ।
ਕੰਨੀ ਸੂਤਕੁ ਕੰਨਿ ਪੈ ਲਾਇਤਬਾਰੀ ਖਾਹਿ।
ਨਾਨਕ ਹੰਸਾ ਆਦਮੀ ਬਧੈ ਜਮਪੁਰਿ ਜਾਇ।
[ਸਾਰੰਗ ਕੀ ਵਾਰ ਮਹਲਾ ੧। ੧੬। (੧੨੪੩)]

ਸੂਤਕ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਰਖੀਐ ਸੂਤਕ ਪਵੇ ਰਸੋਇ।
ਨਾਨਕ ਸੂਤਕ ਏਵ ਨ ਉਤਰੇ ਗਿਆਨੁ ਉਤਾਰੇ ਧੋਇ।
ਮਨ ਕਾ ਸੂਤਕੁ ਲੋਭੁ ਹੈ ਜਿਹਬਾ ਸੂਤਕੁ ਕੂੜੁ।
ਅਖੀ ਸੂਤਕੁ ਵੇਖਣਾ ਪਰ ਤ੍ਰਿਆ ਪਰ ਧਨ ਰੂਪੁ।
ਕੰਨੀ ਸੂਤਕੁ ਕੰਨਿ ਪੈ ਲਾਇਤਬਾਰੀ ਖਾਹਿ।
ਨਾਨਕ ਹੰਸਾ ਆਦਮੀ ਬਧੈ ਜਮਪੁਰਿ ਜਾਇ।
[ਸਾਰੰਗ ਕੀ ਵਾਰ ਮਹਲਾ ੧। ੧੬। (੧੨੪੩)]

ਪੰਡਤਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਆ ਗਈ ਕਿ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪਰਾਪਤਤੀ ਲਈ ਕਰਮ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤਾ।[2]

ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੁਝ ਦਿਨ ਬਨਾਰਸ ਰਹਿ ਕੇ ਅੱਗੇ ਟੁਰ ਪਏ।

ਰਾਜੇ ਹਰਿ ਨਾਥ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼

ਬਨਾਰਸ ਤੋਂ ਹਾਜੀਪੁਰ (ਪਟਨਾ) ਜਾਣ ਦੇ ਦੋ ਰਾਹ ਸਨ। ਇਕ ਗੰਗਾ ਦਰਿਆ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਕੱਚਾ ਰਾਹ ਸੀ ਤੇ ਇਕ ਬਨਾਰਸ ਤੋਂ ਗਯਾ ਤੇ ਗਯਾ ਤੋਂ ਪਟਨੇ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਬਨਾਰਸ ਤੋਂ ਸਸਰਾਮ ਤੇ

---

1. ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਸਾਖੀ ਬਨਾਰਸ ਵਿਚ ਹੋਈ। ਸੁੱਚ ਤੇ ਸੂਤਕ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਿਆਨ ਉਥੇ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਜਿਥੇ ਬ੍ਰਹਮਣੀ ਮਤ ਦਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ੋਰ ਸੀ। ਬਨਾਰਸ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਮਤ ਦਾ ਵੱਡਾ ਕੇਂਦਰ ਸੀ ਸੋ ਇਸ ਲਈ ਉਥੋਂ ਸੁੱਚ ਤੇ ਸੂਤਕ ਦਾ ਚਰਚਾ ਹੋਣਾ ਕੁਦਰਤੀ ਸੀ।

2. ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਸਾਖੀ ਬਨਾਰਸ ਹੋਈ। ਗਿਆਨ ਤੇ ਕਰਮ ਦਾ ਚਰਚਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਚਲਿਆ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਬਨਾਰਸ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਗਿਆਨ ਤੇ ਕਰਮ ਦਾ ਚਰਚਾ ਹੋਣਾ ਵੀ ਇਥੇ ਇਕ ਕੁਦਰਤੀ ਗਲ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਥੇ ਗਿਆਨ ਤੇ ਕਰਮ ਦਾ ਸੋਹਣਾ ਸੁਮੇਲ ਦਸਿਆ ਹੈ।

ਗਯਾ ਹੋ ਕੇ ਪਟਨੇ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸੜਕ ਦਾ ਨਾਂ ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਾਹ ਸੂਰੀ ਵਾਲੀ ਸੜਕ ਪਿਆ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸਰਾਵਾਂ ਬਣਵਾਈਆਂ। ਇਸ ਤੇ ਚਲਦਿਆਂ ਬਨਾਰਸ ਤੋਂ 29 ਮੀਲ ਦੀ ਵਿੱਥ ਤੇ ਇਕ ਪੁਰਾਣਾ ਨਗਰ ਚੰਦਰੌਲੀ ਹੈ[1]। ਇਸ ਨਗਰ ਦੇ ਪੰਜ ਮੀਲ ਤੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਬੜੇ ਪੁਰਾਣੇ ਥੇਹ ਤੇ ਨਗਰ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਵੇਲੇ ਇਥੋਂ ਦਾ ਹੀ ਇਕ ਰਾਜਾ ਹਰਨਾਥ ਹੋਇਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ[2]।

ਬਨਾਰਸ ਤੋਂ ਚਲ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਗਯਾ ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ ਚੰਦਰੌਲੀ ਕੋਲ ਆ ਬਿਰਾਜੇ। ਨਗਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਹੀ ਬੈਠ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਹੀ ਮਗਨ ਰਹੇ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਬਾਤ ਨਾ ਕੀਤੀ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਮੌਨ ਧਾਰੀ ਰਖਿਆ ਜਿਸਦਾ ਨਗਰ ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਤੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਿਆ। ਸਾਰੇ ਨਗਰ ਵਿੱਚ ਧੁੱਮ ਗਿਆ ਕਿ ਇੱਕ ਫ਼ਕੀਰ ਆਇਆ ਹੈ ਜੋ ਨਾ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਇਸ਼ਾਰੇ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਸੋਹਣੇ ਮੁਖੜੇ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਚਿਹਰੇ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹੀ ਅਨੰਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਨਗਰ ਦਾ ਰਾਜਾ ਹਰਿ ਨਾਥ ਵੀ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਆਇਆ। ਆ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਲ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਅਵਸਰ ਤੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਗਾਵਿਆ :–

ਜੀਉ ਤਪਤੁ ਹੈ ਬਾਰੋ ਬਾਰ, ਤਪਿ ਤਪਿ ਖਪੈ ਬਹੁਤ ਬੇਕਾਰ।
ਜੈ ਤਨਿ ਬਾਨੀ ਵਿਸਰਿ ਜਾਇ, ਜਿਉ ਪਕਾ ਰੋਗੀ ਵਿਲਲਾਇ।
ਬਹੁਤਾ ਬੋਲਣ ਝਖਣ ਹੋਇ, ਵਿਣੁ ਬੋਲੇ ਜਾਣੈ ਸਭ ਸੋਇ।
ਜਿਨਿ ਕਨ ਕੀਤੇ ਅਖੀ ਨਾਕ, ਜਿਨਿ ਜਿਹਵਾ ਦਿਤੀ ਬੋਲੇ ਤਾਤੁ
ਜਿਨਿ ਮਲੂ ਰਾਖਿਆ ਅਗਨੀ ਪਾਇ, ਵਾਜੈ ਪਵਣ ਆਖੈ ਸਭ ਜਾਏ।
ਜੇਤਾ ਮੋਹ ਪਰੀਤ ਸੁਆਦ, ਸਭਾ ਕਾਲਖ ਦਾਗਾ ਦਾਗ।
ਦਾਗ ਦੋਸ ਮੁਹਿ ਚਲਿਆ ਲਾਇ, ਦਰਗਹ ਬਸੈਣ ਨਾਹੀ ਜਾਇ।
ਕਰਮਿ ਮਿਲੈ ਆਖਣੁ ਤੇਰਾ ਨਾਉ, ਜਿਤੁ ਲਗਿ ਤਰਣਾ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਥਾਉ।

---

1. ਚੰਦਰੌਲੀ ਜ਼ਿਲਾ ਬਨਾਰਸ ਦੀ ਤਹਿਸੀਲ ਦਾ ਮੁਖ ਨਗਰ ਹੈ। ਬਾਰ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਇਸਵੀ ਵਿਚ ਅਜੁਧਿਆ ਤੋਂ ਰਘੂਬੰਸੀ ਰਾਜਪੂਤ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਕੰਵਰਦੇਵ ਸੀ, ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਆਬਾਦ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਦੀ ਨੌਵੀਂ ਪੁਸ਼ਤ ਵਿਚ ਧੀਮਾਨ ਦੇਵ ਪੰਦਰ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕੰਵਰ ਦੇਵ ਤੇ ਧੀਮਾਨ ਦੇਵ ਦੀ ਔਲਾਦ ਨੇ ਕਈ ਸਦੀਆਂ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਤੇ ਰਾਜ ਕੀਤਾ ਹੈ।

Benaras District Gazetteer, ਬਨਾਰਸ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਗਜ਼ੇਟੀਅਰ ਅਲਾਹਬਾਦ, 1909, ਪੰਨਾ 343–44.

2. ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪੰਨਾ 150, (ਅੰਤਿਕਾ 105) ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, 'ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਨਾਰਸ ਤੇ ਰਮਿਆ ਖੇਲਤਾ ਰਾਜੇ ਹਰਿਨਾਥ ਕੇ ਨਗਰ ਆਇਆ ਪੂਰਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਆਇ ਟਿਕਿਆ' ਚੰਦਰੌਲੀ ਬਨਾਰਸ ਦੇ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਹੈ ਅਤੇ ਚੰਦਰੌਲੀ ਕੋਲ ਇਕ ਪਿੰਡ ਹਰਨਾਥਪੁਰਾ ਹੈ ਜੋ ਰਾਜਾ ਹਰਨਾਥ ਦਾ ਵਸਾਇਆ ਦਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਬਨਾਰਸ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਚੰਦਰੌਲੀ ਹੀ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਬਸਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਬਨਾਰਸ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਗਜ਼ੇਟੀਅਰ ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਜਾ ਧੀਮਾਨ ਦੀ ਔਲਾਦ ਚੰਦਰੌਲੀ ਵਿਚ ਰਾਜ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਰਾਜਾ ਹਰਨਾਥ ਉਸ ਦੀ ਔਲਾਦ ਵਿਚੋਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

ਭੂਗੋਲਕ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਵਾਚਿਆਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੰਦਰੌਲੀ ਬਨਾਰਸ ਤੋਂ ਗਯਾ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸੜਕ ਤੇ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਗਯਾ ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ ਰਸਤੇ ਵਿਚਚ ਇਥੋਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਹੋਣਗੇ।

ਜੇ ਕੋ ਡੂਬੈ ਫਿਰਿ ਹੋਵੈ ਸਾਰ, ਨਾਨਕ ਸਾਚਾ ਸਰਬ ਦਾਤਾਰ।

[ਧਨਾਸਰੀ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ਦੂਜਾ। ਪ। ੬੬੧)]

ਰਾਜਾ ਹਰਿਨਾਥ ਦੇ ਦੁਖਤ ਹਿਰਦੇ ਤੇ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਨੇ ਮਲ੍ਹਮ ਦਾ ਕੰਮ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਇਉਂ ਭਾਸਿਆ ਕਿ "ਜੀਉ ਤਪਤ ਹੈ ਬਾਰੋਬਾਰ, ਤਪਿ ਤਪਿ ਖਪੈ ਬਹੁਤ ਬੇਕਾਰ" ਕਹਿ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਦਾ ਚਿੱਤਰ ਖਿਚਿਆ ਹੈ। ਮੋਹ, ਪਰੀਤ ਤੇ ਸੁਆਦ ਵਾਲਾ ਮਸਲਾ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਇਉਂ ਜਾਪਿਆ ਕਿ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਆਪ ਇਸ ਫ਼ਕੀਰ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਪੀੜਾ ਹਰਨ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਉਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਡਿਗ ਪਿਆ ਤੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਖ ਬਣਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਰੱਖਣ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਰਾਜ ਦੇ ਤਿਆਗ ਦਾ ਇਕਰਾਜ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ "ਰਾਜ ਵਿਚ ਜੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ"। ਤੁਸੀਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰੋ ਤੇ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦਾ ਸਿਰਮਰਨ ਕਰੋ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਰਾਜੇ ਹਰਿ ਨਾਥ ਨੂੰ ਨਾਮ ਦਾਨ ਗ਼ਰੀਬੀ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਚਲੇ।[1]

ਗਯਾ ਜਾਣਾ

ਬਨਾਰਸ ਤੋਂ ਚੰਦਰੌਲੀ, ਸਸਰਾਮ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਗੁਰੂ ਜੀ ਗਯਾ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਇਹ ਫਲਗੂ ਨਦੀ ਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਤੀਰਥ ਸੀ[2]। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਗਯਾ ਸਬੰਧੀ ਰਵਾਇਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੀ ਕਿ ਗਯਾ ਇਕ ਰਾਖ਼ਸ਼ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਬਹੁਤ ਤਪੱਸਿਆ ਕੀਤੀ ਤੇ ਵਿਸ਼ਨੂ ਨੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਕੋਈ ਵਰ ਮੰਗੇ। ਤਾਂ ਰਾਖਸ਼ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਵੇਖੇ ਉਹ ਨਰਕ ਜਾਣ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਏ। ਵਿਸ਼ਨੂ ਭਗਵਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਜੋ ਮੇਰੇ ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੇਗਾ ਮੁਕਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਵਿਸ਼ਨੂ ਪਦ ਵੱਡਾ ਮੰਦਰ ਹੈ ਜਿਥੇ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਯਾਤਰੂ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਵੀ ਰਵਾਇਤ ਪਰਚੱਲਤ ਸੀ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਮਰ ਗਏ ਹੋਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਇਥੇ ਪਿੰਡ ਕਰਵਾਉਣ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ

---

1. ਰਾਜੇ ਹਰਿਨਾਥ ਦੀ ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੀਵਨ ਆਸ਼ੇ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੈ ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਅਲੇਪ ਰਹਿਣਾ ਦਸਿਆ ਹੈ।

2. ਗਯਾ ਪਹਿਲਾ ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਦੇ ਵੱਡੇ ਤੀਰਥਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਸੀ। ਗਯਾ ਗੈਜ਼ੇਟੀਅਰ ਕੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਗਯਾ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀਆਂ ਦੋ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੀਤੀਆਂ ਵਿਸ਼ਨੂ ਪਦ ਦੀ ਪੂਜਾ ਤੇ ਪਿੱਪਲ ਦੀ ਪੂਜਾ ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੋਈਆਂ ਜਾਪਦੀਆਂ ਹਨ। ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਪੂਜਣ ਬੁਧ ਧਰਮ ਦੀ ਪ੍ਰਮੁਖ ਰੀਤੀ ਹੈ ਤੇ ਚਰਨਾਂ ਨੂੰ ਮਹਾਤਮਾ ਬੁੱਧ ਦੇ ਚਰਨ ਹੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਕਨਿਘੰਮ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ 'ਬੁੱਧ ਪਦ' ਨੂੰ ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਦੇ ਪਤਨ ਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੇ 'ਵਿਸ਼ਨੂ ਪਦ' ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਯਾਤਰੂ ਪਿੰਡ ਪਤਲ ਕਰਵਾਵੁਣ ਲਈ ਪਿੱਪਲ ਦੇ ਰੁੱਖ ਦੀਆਂ ਪਰਕਰਮਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਪਿੱਪਲ ਦਾ ਰੁੱਖ ਬੋਧੀਆਂ ਲਈ ਵੀ ਧਾਰਮਕ ਸੀ। ਇਸ ਪਿੱਪਲ ਦੇ ਰੁੱਖ ਦਾ ਕਥਨ ਹਿਊਨ ਸਾਂਗ ਨੇ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸੇ ਪਿੱਪਲ ਦੇ ਰੁੱਖ ਨੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਦੀ ਚਾਲ ਨਾਲ ਹਿੰਦੂਆਂ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਥਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ। ਵੇਖੋ Gaya Distt. Gazetteer, ਗਯਾ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਗੈਜ਼ੇਟੀਅਰ, 1906, ਪੰਨਾ 69-70।

3. ਸੋਲਵੀਂ ਸਦੀ ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਪੰਡਤ ਨੇ ਗਯਾ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਹਾਲ ਅੰਕਿਤ ਕੀਤਾ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪਟਨੇ ਦੇ ਇਕ ਚੁਹਾਨ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਨੇ ਲਿਖਣ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਵੇਖੋ Gaya Distt. Gazetteer, ਗਯਾ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਗੈਜ਼ੇਟੀਅਰ, 1906, ਪੰਨਾ 69-70।

ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਯਾ ਦੇ ਤੀਰਥ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਹਿੰਦੂ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਪਿਤਰਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਸਨ[3]। ਪਿੰਡ ਕਰਵਾਉਣ ਵੇਲੇ ਉਹ ਚਾਵਲਾਂ ਦੇ ਪਿੰਨੇ ਬਣਾਉਂਦੇ ਤੇ ਦੀਵੇ ਬਾਲਦੇ ਸਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸੀ ਇਸ ਕਰਨ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਰਾਂ ਦੀ ਗਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਫਲਗੂ ਨਦੀ ਤੇ ਆਪਣੇ ਧਿਆਨ ਬੈਠੇ ਸਨ ਤਾਂ ਪਾਂਡਿਆਂ ਨੇ ਆ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਤੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਰਾਂ ਦੀ ਗਤੀ ਕਰਵਾਓ[1]। ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸਾਂ ਆਪਣਾ ਤੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਰਾਂ ਦਾ ਦੀਵਾ ਕਰਵਾ ਛਡਿਆ ਹੈ ਤੇ ਐਸੀ ਕਿਰਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦਾ ਅੰਧੇਰਾ ਮਿਟ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਵਰਗ ਤੇ ਨਰਕ ਅਗਿਆਨਤਾ ਵਿਚ ਹਨ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਦੀਵਾ ਬਾਲਿਆ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਧਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਉਥੇ ਪਾਂਡਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਇਆ :-

ਦੀਵਾ ਮੇਰਾ ਏਕੁ ਨਾਮੁ ਦੁਖ ਵਿਚਿ ਪਾਇਆ ਤੇਲੁ
ਉਨਿ ਚਾਨਣਿ ਓਹੁ ਸੋਖਿਆ ਚੂਕਾ ਜਮ ਜਿਉ ਮੇਲੁ
ਲੋਕਾ ਮਤ ਕੋ ਫਕੜਿ ਪਾਇ
ਲਖ ਮੜਿਆ ਕਰ ਏਕਠੇ ਏਕ ਰਤੀ ਲੈ ਭਾਹਿ।
ਪਿੰਡੁ ਪਤਲਿ ਮੇਰੀ ਕੇਸਉ ਕਿਰਿਆ ਸਚ ਨਾਮ ਕਰਤਾਰੁ
ਐਥੇ ਓਥੈ ਆਗੇ ਪਾਛੇ ਇਹੁ ਮੇਰਾ ਅਹਾਰੁ।
ਗੰਗ ਬਨਾਰਸਿ ਸਿਫਤਿ ਤੁਮਾਰੀ ਨਾਵੈ ਆਤਮਰਾਉ
ਸਚਾ ਨਾਵਣੁ ਤਾਂ ਥੀਐ ਜਾਂ ਅਹਿਨਿਸ ਲਾਗੈ ਭਾਉ
ਇਕ ਲੋਕੀ ਹੋਰ ਛਮਿਛਰੀ ਬ੍ਰਹਮਣੁ ਵਟਿ ਪਿੰਡ ਖਾਇ
ਨਾਨਕ ਪਿੰਡ ਬਖਸੀਸ ਕਾ ਕਬਹੁ ਨਿਖੂਟਸਿ ਨਾਹਿ[2]।

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧। ੩੨। (੩੫੮)]

ਇਹ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਪੰਡਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ ਤੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਗਯਾ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਗਯਾ ਜਾਣ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਹੈ ਜੋ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਪਦ ਮੰਦਰ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਨਾਲ ਹੀ ਹੈ। ਇਥੇ ਬਾਬਾ ਰਾਮਦਾਸ ਉਦਾਸੀ ਮਹੰਤ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਨੂੰ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਦੇਓ ਘਾਟ

---

1. ਚੌਲਾਂ ਤੇ ਆਟੇ ਦੇ ਗੋਲੇ ਬਣਾ ਕੇ ਪੰਡਤ ਗਤੀ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਗਤੀ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਪੰਡਤਾਂ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਰੁਪੈ ਦੇਂਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਪੰਡਤ ਹਰ ਇਕ ਨੂੰ ਗਤੀ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਂਦੇ ਸਨ। ਦੀਵਾ ਕਰਨਾ ਇਕ ਰਸਮ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦੇ ਮਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਰਵਾਉਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਮਰ ਰਹੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਧਰਤੀ ਤੇ ਲਿਟਾ ਦੇ ਦੀਵਾ ਬਾਲ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਦੀਵਾ ਕਰਨਾ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਕਈ ਲੋਕ ਮਰਨ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਚਿਰ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪ ਹੀ ਇਹ ਰਸਮ ਗਯਾ ਜਾ ਕੇ ਕਰਵਾ ਆਉਂਦੇ ਸਨ।

2. ਇਹ ਸਾਖੀ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਉਚਾਰੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਗਯਾ ਵਿਚ ਪਰਚੱਲਤ ਰਵਾਇਤ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਪਿੰਡ, ਪਤਲ ਵਿਸ਼ਨੂ ਦੀ ਪੂਜਾ (ਕੇਸਓ ਕਿਰਿਆ) ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਦੇਣੇ ਤੇ ਫੇਰ ਪਿੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣੇ ਆਦਿ ਸਾਰੇ ਗਯਾ ਵਿਚ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਰਸਮਾਂ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਹੈ ਜੋ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਗਯਾ ਜਾ ਕੇ ਵੇਖੇ ਤੇ ਫੇਰ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਗਯਾ ਜਾਣ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇਂਦਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

3. ਇਥੇ ਪਈ ਬਾਬਾ ਅਲਮਸਤ ਜੀ ਦੀ ਮੋਹਰ ਤੇ ਇਹ ਅੱਖਰ ਉਕਰੇ ਹਨ "ਸ੍ਰੀ ਵਾਹੁਗੁਰੂ ਕਰਤਾਰ, ਨਾਨਕ ਅਲਮਸਤ, ਰਾਜ ਗੁਰੂ ਤਖ਼ਤ, ਨਾਨਕ ਸਤਿ"। ਅਲਮਸਤ ਜੀ ਉਹ ਹੀ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਾਨਕ-ਮਤੇ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਦੀ

ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਗੁਰੂ ਹਰ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਬਾਬਾ ਅਲਮਸਤ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤੀ। ਬਾਬਾ ਅਲਮਸਤ ਜੀ ਦੀ ਮੋਹਰ ਇਥੇ ਪਈ ਹੈ[3]।

ਹਾਜੀਪੁਰ (ਪਟਨੇ) ਜਾਣਾ

ਗਯਾ ਤੋਂ ਇਕ ਕੱਚੀ ਸੜਕ ਉਥੇ ਆਉਂਦੀ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਆਬਾਦ ਹੋਇਆ[1]। ਉਸ ਵੇਲੇ ਪਾਟਲੀਪੁਤਰ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਖੰਡਰ ਮੌਜੂਦ ਸਨ।

ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੱਦੇ ਤੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਉਥੇ ਪੁੱਜੇ ਸਨ। ਇਸ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਇਕ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਵੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਦਾਸੀ ਸੰਤਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮਾਧਾਂ ਹਨ :- ਬਾਬਾ ਬਿਸ਼ਨਦਾਸ, ਬਾਬਾ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾਸ, ਬਾਬਾ ਬਸੰਤ ਦਾਸ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਸੋਭਾ ਦਾਸ। ਬਾਬਾ ਸੋਭਾ ਦਾਸ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ 1898 ਈਸਵੀ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਸੋਭਾ ਦਾਸ ਦਾ ਚੇਲਾ ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਦਾਸ ਇਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਦੇ ਮਹੰਤ ਹਨ।

1. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਪਟਨਾ ਸ਼ਹਿਰ ਆਬਾਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਤਾਰੀਖ-ਇ-ਦਾਉਦੀ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਮੌਜੂਦਾ ਪਟਨਾ ਸ਼ਹਿਰ ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਾਹ ਸੂਰੀ ਨੇ 1541 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਆਬਾਦ ਕੀਤੀ (ਵੇਖੋ ਪਟਨਾ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਗੈਜ਼ੇਟੀਅਰ) ਇਹ ਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਤੇ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਪਟਨੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਕਥਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਿਚ ਪਟਨੇ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ। ਅਠਾਰ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਪਟਨਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਗਰ ਸੀ। ਮਿਹਰਾਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਹਾਜੀਪੁਰ-ਪਟਨਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਜੋ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਗਾਇ ਘਾਟ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਟਨੇ ਜਾਣ ਦੀ ਯਾਦ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸੇ ਘਾਟ ਤੋਂ ਲੰਘ ਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਹਾਜੀਪੁਰ ਗਏ ਹੋਣ। ਗਾਏ ਘਾਟ ਵਾਲੇ ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ 'ਸੁੰਦਰ ਬਣ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇਸਦਾ ਨਾਂ ਅਜ਼ੀਮਾਬਾਦ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਇਸ 'ਸੁੰਦਰ ਬਣ' ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਬਾਗ ਕਹਿਣ ਲਗੇ। ਅਜ ਕਲ ਗਾਏ ਘਾਟ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਬਾਗ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਬਿਸੰਬਰਪੁਰ ਸਾਲਸਰਾਏ ਜੌਹਰੀ ਦਾ ਮਿਲਣਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਕਈਆਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਬਿਸੰਬਰਪੁਰ ਜੋ ਕਿ ਅਜ ਕਲ ਪਟਨੇ ਦੇ ਇਕ ਮਹਲੇ ਦਾ ਨਾਂਉਂ ਹੈ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਕੋਈ ਛੋਟਾ ਪਿੰਡ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਥੇ ਸਾਲਸਰਾਏ ਜੌਹਰੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੋਵੇ। ਪਰ ਇਹ ਗਲ ਨਿਮਨ ਲਿਖਤ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦੀ :-

(ੳ) 1811 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਬੁਕਨਾਨ (Buchanan) ਨੇ ਪਟਨੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਸਰਵੇਖਣ ਕੀਤਾ ਤੇ ਹਰ ਨਿਕੇ ਤੋਂ ਨਿਕੇ ਗਲੀ ਮਹਲੇ ਦਾ ਨਾਂ ਉਸ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ। ਉਸ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਤੇਗ਼ ਬਹਾਦਰ ਤੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਧਰਮ ਅਸਥਾਨ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ। ਸੌ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਟਨੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਗਲੀਆਂ ਮਹੱਲਿਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਹਨ ਪਰ ਬਿਸੰਬਰਪੁਰ ਕਿਧਰੇ ਨਹੀਂ ਆਇਆ।

(ਅ) ਜੇਕਰ ਬਿਸੰਬਰਪੁਰ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਪਟਨੇ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਕੋਈ ਛੋਟਾ ਨਗਰ ਮੰਨ ਵੀ ਲਈਏ ਤਾਂ ਇਹ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜਵਾਹਰਾਂ ਦਾ ਵਪਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਨਿੱਕੇ ਜਿਹੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਣ। ਹੀਰਿਆਂ ਦਾ ਵਪਾਰ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ।

(ੲ) ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚੋ ਜੋ ਹਾਜੀਪੁਰ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਹੈ ਉਹ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਹਾਜੀਪੁਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇਕ ਵੱਡਾ ਸ਼ਹਿਰ ਸੀ ਤੇ ਮੁਜ਼ਫ਼ਰਪੁਰ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਗੈਜ਼ੇਟੀਅਰ ਅਨੁਸਾਰ 'ਜਵਾਹਰਟੋਲਾ' ਹੀਰਿਆਂ ਦਾ ਵਪਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਇਕ ਮਹਲਾ ਵਖਰਾ ਸੀ। Muzaffarpur Distt. Gazeteer ਮਜ਼ਫਰਪੁਰ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਗੈਜ਼ੇਟੀਅਰ 1944 ਪੰਨਾ 74, ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਾਹ ਤੇ ਅਕਬਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਪਟਨੇ ਦੀ ਪ੍ਰਭੁਤਾ ਵਧੀ ਤੇ ਹਾਜੀਪੁਰ ਵਾਂਗ ਇਕ ਜਵਾਹਰੀਆਂ ਦਾ ਮਹਲਾ ਇਥੇ ਵੀ ਬਣ ਗਿਆ।

2. ਹਾਜੀਪੁਰ ਜ਼ਿਲਾ ਮੁਜ਼ਫਰਪੁਰ-ਪਟਨਾ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਦਰਿਆ ਗੰਗਾ ਪਾਰ ਹਾਜੀਪੁਰ ਤਹਿਸੀਲ ਦਾ ਮੁਖ ਨਗਰ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਹਾਜੀ ਇਲਿਆਸ (ਸ਼ਮਸਉਦੀਨ ਇਲਿਆਸ) ਨੇ 1345-1388 ਈ: ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਆਬਾਦ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਕਾਫ਼ੀ ਸਮਾਂ ਇਹ ਬਿਹਾਰ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਰਿਹਾ। ਵੇਖੋ Muzaffarpur Distt. Gazetteer ਮੁਜ਼ਫ਼ਰਪੁਰ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਗਜ਼ੇਟੀਅਰ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੰਡਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਕੇ ਗੰਗਾ ਦਰਿਆ ਪਾਰ ਕਰ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਪਰਸਿੱਧ ਸ਼ਹਿਰ ਹਾਜੀਪੁਰ[2] ਪੁਜ ਗਏ। ਹਾਜੀ ਪੁਰ ਮੌਜੂਦਾ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਾਮਣੇ ਗੰਗਾ ਦਗਿਆ ਦੇ ਉੱਤਰੀ ਕੰਢੇ ਤੇ ਉਸ ਸਥਾਨ ਤੇ ਅਸਥਿਤ ਸੀ ਜਿਥੇ ਗੰਡਕ ਦਰਿਆ ਗੰਗਾ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਗੰਗਾ ਦਰਿਆ ਪਾਰ ਕਰਕੇ ਉਸ ਥਾਂ ਤੇ ਬੈਠੇ ਜਿਥੇ ਅਜਕਲ ਨਾਨਕ ਸ਼ਾਹੀ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਹਰੀਹਰ ਖੇਤਰ ਰਾਮ ਚੌਰਾ ਮਹਲੇ ਵਿਚ ਹੈ[1]।

ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਹਾਜੀਪੁਰ ਪੁੱਜੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਸਖ਼ਤ ਭੁਖ ਲੱਗੀ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਜਵਾਹਰ ਟੋਲੇ ਭੇਜਿਆ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਧਨਾਢਾਂ ਦੇ ਮਹਲੇ ਵਿਚ ਮੰਗ ਕੇ ਭੋਜਨ ਕਰ ਲਵੇ[2]। ਇਕ ਜਵਾਹਰੀ ਨੇ ਤਿੰਨ ਪੈਸੇ ਦਿੱਤੇ। ਮਰਦਾਨਾ ਬਹੁਤ ਮਾਯੂਸ ਹੋਇਆ। ਦੂਸਰੇ ਘਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਸ ਸਾਲਸ ਰਾਏ ਜੌਹਰੀ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਨੇਕ ਮਨੁੱਖ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਮੁਨੀਮ ਅਦਰਕਾ ਵੀ ਰੱਬ ਦਾ ਭੈ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਮਰਦਾਨਾ ਸਾਲਸ ਰਾਏ ਦੇ ਘਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਰੋਟੀ ਖਾ ਰਿਹਾ ਸੀ[3]। ਅਦਰਕਾ ਮੁਨੀਮ ਬਾਹਰ ਆਇਆ ਤੇ ਉਹ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਾਲਕ ਕੋਲ ਲੈ ਗਿਆ। ਸਾਲਸ ਰਾਏ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਭੁੱਖਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਪਰਸ਼ਾਦ ਛਕਾਇਆ ਤੇ ਸਫ਼ਰ ਖ਼ਰਚ ਵਾਸਤੇ ਕੁਝ ਰੁਪਏ ਭੇਟਾ ਦਿੱਤੇ। ਮਰਦਾਨਾ ਰੁਪੈ ਲੈ ਕੇ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਲ ਆਇਆ ਤਾਂ ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਰੁਪੈ ਕਿਸ ਵਾਸਤੇ ਲੈ ਆਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਰੁਪੈ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕਿਹਾ। ਮਰਦਾਨਾ ਸਾਲਸ ਰਾਏ ਕੋਲ ਆਇਆ ਤੇ ਆ ਕੇ ਰੁਪੈ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤੇ।

ਸਾਲਸ ਰਾਏ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ ਤੇ ਉਹਾ ਆਪ ਆਪਣੇ ਮੁਨੀਮ ਸਣੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਆਇਆ ਨਾਲ ਪਕਵਾਨ ਭੇਟ ਵੀ ਲੈ ਆਇਆ। ਲਿਆ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅੱਗੇ ਰਖ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਲਾਲ ਸਮਝਦਾ ਸਾਂ ਪਰ ਤੁਹਾਡੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨਾਲ ਤਾਂ ਸਭ ਪਾਸੇ ਲਾਲ ਹੀ ਲਾਲ ਨਜ਼ਰੀ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਲਾਲ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਹਰ ਨਜ਼ਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਗੁਰਮੁਖ ਤੇ ਮਨਮੁਖ ਵੀ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਕੰਵਲ ਫੁਲ ਵੀ ਹਨ ਤੇ ਡੱਡੂ ਵੀ ਹਨ ਪਰ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਕਰਤੱਖ ਵਖ ਵਖ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਿਆ :-

ਬਿਮਲ ਮਝਾਰਿ ਬਸਸਿ ਨਿਰਮਲ ਜਲ ਪਦਮਨਿ ਜਾਵਲ ਰੇ।
ਪਦਮਨਿ ਜਾਵਲ ਜਲ ਰਸ ਸੰਗਤਿ ਸੰਗਿ ਦੋਖ ਨਹੀਂ ਰੇ।
ਦਾਦਰ ਤੂ ਕਬਹਿ ਨ ਜਾਨ ਸਿਰੇ।
ਭਖਸਿ ਸਿਬਾਲੁ ਸਖਸਿ ਨਿਰਮਲ ਜਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤਿ ਨ ਲਖਸਿ ਰੇ।

---

1. ਬਿਆਨ ਸੰਤ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਟਨਾ। ਸੰਤ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰੀਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਪਟਨਾ ਦੀ ਬਹੁਤ ਸੇਵਾ ਕਰਵਾਈ ਹੈ, ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਹੱਟ ਸਾਹਿਬ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ (ਜ਼ਿਲਾ ਕੂਪਰਥਲਾ ਪੰਜਾਬ) ਦੀ ਵੀ ਸੇਵਾ ਕਰਵਾਈ ਹੈ। ਆਪ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਆਸ ਪਾਸ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਤੋਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣੂ ਹਨ।

2. ਜਵਾਹਰ ਟੋਲਾ ਨਾ ਹੀ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਜੋ ਠੀਕ ਹੈ।

3. ਸਾਲਸਰਾਏ ਦੀ ਸਾਖੀ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ। ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ, ਪੱਥਰ ਦਾ ਹੀਰਾ ਜਾਂ ਲਾਲ ਨਹੀਂ। ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਦੋਹਾਂ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਵਾਰਤਾ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖੀ ਹੈ।

ਬਸੁ ਜਲ ਨਿਤ ਨ ਵਸਤ ਅਲੀਅਲ ਮੋਰ ਚਚਾ ਗੁਨ ਰੇ।
ਚੰਦ ਕੁਮਦਨੀ ਦੂਰਹੁ ਨਿਵਸਸਿ ਅਨਭਉ ਕਾਰਨਿ ਰੇ
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਖੰਡੁ ਦੂਧਿ ਮਧੁ ਸੰਚਸਿ ਤੂ ਬਨ ਚਾਤੁਰ ਰੇ।
ਆਪਨਾ ਆਪੁ ਤੂ ਕਬਹੁ ਨ ਛੋਡਸਿ ਪਿਸਨ ਪ੍ਰੀਤ ਜਿਉ ਰੇ।
ਪੰਡਤਿ ਸੰਗਿ ਵਸਹਿ ਜਨ ਮੂਰਖ ਆਗਮ ਸਾਸ ਸੁਨੇ।
ਆਪਨਾ ਆਪੁ ਤੂ ਕਬਹੁ ਨ ਛੋਡਸਿ ਸੁਆਨ ਪੂਛਿ ਜਿਉ ਰੇ।
ਇਕਿ ਪਾਖੰਡੀ ਨਾਮਿ ਨ ਰਾਚਹਿ ਇਕ ਹਰਿ ਹਰਿ ਚਰਣੀ ਰੇ।
ਪੂਰਬਿ ਲਿਖਿਆ ਪਾਵਸਿ ਨਾਨਕ ਰਚਨਾ ਨਾਮੁ ਜਪਿ ਰੇ।[1]

[ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ ੧। ੪। (੯੯੦)]

ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣ ਕੇ ਸਾਲਸ ਰਾਏ ਦੇ ਮਨ ਸਾਂਤ ਆਈ, ਉਸ ਨੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਭੇਟਾ ਪਰਵਾਣ ਕਰਨ ਦੀ ਬਿਨੈ ਕੀਤੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਰੁਪਏ ਆਦਿ ਲੈਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਪਕਵਾਨ ਲੈ ਲਏ। ਫੇਰ ਸਾਲਸ ਰਾਏ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕੋਈ ਸੇਵਾ ਦੱਸੋ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਗੁਣ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਪਦਵੀ ਨਾਲ ਪਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਲਈ ਵੱਡੇ ਹੋਣ ਦੀ ਹਉਮੈ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਸੇਵਕ ਅਦਰਕੇ ਵਿਚ ਨਾਮ ਪਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਆਤਮਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਸਾਲਸ ਰਾਏ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਸੇਵਕ ਅਦਰਕਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨੀ ਲੱਗੇ।

ਹਾਜੀਪੁਰ ਦੇ ਕੋਲ ਗਜਗ੍ਰਹ ਦਾ ਇਕ ਪੁਰਾਤਨ ਮੰਦਰ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਸੋਨਪੁਰ ਦਾ ਮੇਲਾ ਹਰ ਕਤਕ ਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਲਗਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਬਹੁਤ ਯਾਤਰੂ ਦੂਰ ਦੂਰ ਤੋਂ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਵੈਸੇ ਵੀ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀ ਇਥੇ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਸਾਰਾ ਸਾਲ ਆਉਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਇਕ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦਾ ਪੁਜਾਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਕੋਲ ਆਇਆ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮਨ ਧਨ ਪਦਾਰਥ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਧਨ ਹਉਮੈ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਤੇ ਹਉਮੈ ਨਾਲ ਈਸ਼ਵਰ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋਈਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਰਾਮ ਦੀ ਪਦਵੀ ਤਕ ਕਿਵੇਂ ਪੁਜ ਸਕੀਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਪੜਿਆ :-

ਤਨ ਬਿਨਸੇ ਧਨੁ ਕਾ ਕੋ ਕਹੀਐ। ਬਿਨ ਗੁਰ ਰਾਮੁਨਾਮ ਕਤ ਲਹੀਐ।

ਰਾਮ ਨਾਮ ਧਨੁ ਸੰਗਿ ਸਖਾਈ। ਅਹਿਨਿਸਿ ਨਿਮਲੁ ਹਰਿ ਲਿਖ ਲਾਈ।
ਰਾਮਨਾਮ ਬਿਨੁ ਕਵਨੁ ਹਮਾਰਾ।
ਦੁਖ ਸੁਖ ਸਮ ਕਰਿ ਨਾਮੁ ਨ ਛੋਡਉ ਆਪੇ ਬਖਸਿ ਮਿਲਾਵਣਹਾਰਾ।........

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਅਸਟਪਦੀਆਂ (੪੧੬)]

ਤਾਂ ਉਸ ਵੈਸ਼ਨਵ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਆਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਚਰਨੀ ਲੱਗਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਹਾਜੀਪੁਜ ਬਿਤਾ ਅਗੇ ਨੂੰ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਟੁਰ ਪਏ।

---

1. ਇਹ ਸਾਖੀ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ। ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਵਰਨਣ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਕਾਮਰੂਪ ਜਾਣਾ

ਹਾਜੀਪੁਰ (ਪਟਨਾ) ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਗੰਗਾ ਦਰਿਆ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਮੁੰਗੇਰ ਤੇ ਭਾਗਲਪੁਰ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਤੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਪੂਰਨੀਆਂ ਜ਼ਿਲੇ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਕਤਿਆਰ ਤਹਿਸੀਲ ਦੇ ਨਗਰ ਕੰਤ ਨਗਰ, ਜੋ ਗੰਗਾ ਦਰਿਆ ਦੇ ਕੰਢੇ ਕਾਰਗੋਲਾ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਗਰ ਕੋਲ ਸੀ, ਪੁਜ ਗਏ। ਇਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇਕ ਪੁਰਾਣ; ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਹੈ ਤੇ ਸਥਾਨਕ ਰਵਾਇਤ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਇਥੇ ਠਹਿਰੇ ਸਨ।[1]

ਕੰਤ ਨਗਰ ਤੋਂ ਪੂਰਬ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਚਲਦੇ ਗਏ। ਜਿਥੇ ਗੰਗਾ ਦਰਿਆ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਮੁੜਦਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਉੱਤਰ ਵਲੋਂ ਆ ਕੇ ਮਹਾਨੰਦਾ ਦਰਿਆ ਇਸ ਵਿਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਗੰਗਾ ਦਾ ਨਾ ਕਲਿੰਦਰੀ ਹੈ[2]। ਕਲਿੰਦਰੀ ਤੇ ਮਹਾਨੰਦਾ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਸੰਗਮ ਤੇ ਇਕ ਨਗਰ ਮਾਲਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਨਗਰ ਮਹਾਨੰਦਾ ਤੇ ਕਲਿੰਦਰੀ ਦਰਿਆਵਾਂ ਵਿਚ ਚਲਣ ਵਾਲੀਆਂ ਬੇੜੀਆਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਅੱਡਾ ਸੀ[3]। ਇਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਉਤਰ ਪਏ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਥੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਇਕ ਸਾਹੂਕਾਰ ਰਾਮ ਦੇਵ ਮਿਲਿਆ ਜੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋਇਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਇਥੇ ਰਹੇ[4]। ਤੇ ਫੇਰ ਅੱਗੇ ਪੂਰਬ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਟੁਰ ਪਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਹੁਣ ਗੰਗਾ ਦਰਿਆ ਦੇ ਨਾਲ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਉਸ ਸੜਕ ਤੇ ਚਲ ਪਏ ਜੋ ਪਿਛੋਂ ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਾਹ ਸੂਰੀ ਨੇ ਪੱਕੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਹ ਸੜਕ ਮਕਸੂਦਾਬਾਦ (ਮੁਰਸ਼ਦਾਬਾਦ) ਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੋਈ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਮੁੜ ਕੇ ਸੁਨਾਰ ਗਾਉਂ ਪਹੁੰਚਦੀ ਸੀ[5]। ਸੁਨਾਰ ਗਾਉਂ ਢਾਕੇ ਤੋਂ 15 ਮੀਲ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਸੁਨਾਰ ਗਾਉਂ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਥਾਂ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਹੋ ਕੇ ਢਾਕੇ ਪੁਜ ਗਏ। ਇਥੇ ਇਕ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਬੜਾ ਪੁਰਾਣਾ ਅਸਥਾਨ ਢਕੇਸ਼ਵਰੀ ਦੇਵੀ ਦਾ ਮੰਦਰ ਸੀ ਤੇ ਢਕੇਸ਼ਵਰੀ ਦੇਵੀ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਹੀ ਨਗਰ ਦਾ ਨਾਂ ਢਾਕਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਵੇਲੇ ਢਾਕਾ ਕੇਵਲ ਦੇਵੀ ਦੇ ਮੰਦਰ ਕਰਕੇ ਹੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੀ ਤੇ 1608 ਈਸਵੀਂ ਪਿਛੋਂ ਹੀ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਬਣਿਆ[6]। ਢਾਕਾ ਬੋਹੀ ਗੰਗਾ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਸੀ ਤੇ ਬੋਹੀ ਗੰਗਾ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਪਦਮਾ ਨਦੀ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਹਾਇਕ ਨਦੀ ਸੀ[7]।

---

1. ਕੁਰਸੇਲਾ ਐਸਟੇਟ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸ੍ਰੀ ਰਘੁਬਨਸ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੱਤਰ ਨੰ: ਡੀ: ਓ: 2/68 ਮਿਤੀ 7-2-1968 ਕੁਰਸੇਲਾ ਐਸਟੇਟ, ਜ਼ਿਲਾ ਪੂਰਨੀਆ ਤੋਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੂਰਨੀਆ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਗੰਗਾ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਪਿੰਡ ਕੰਤ ਨਗਰ, ਪੁਲੀਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਬਰਾਰੀ, ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਬਿਰਾਜੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਉਣ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਪੱਤਰ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੋਰ ਗੁਰਦਵਾਰਿਆਂ ਦਾ ਵੀ ਵੇਰਵਾ ਦਿੱਤਾ।

ਕਾਰਗੋਲਾ ਪੁਰਾਤਨ ਸਮਿਆਂ ਤੋਂ ਗੰਗਾ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੱਤਣ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਕੋਲ ਕੰਤ ਨਗਰ ਰੁਕਣਾ ਠੀਕ ਹੀ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

2. Encyclopaedia Britainica ਇਨਸਾਈਕਲੋਪੇਡੀਆ ਬ੍ਰਿਟਿਨਿਕਾ, ਸ਼ਬਦ "ਮਾਲ ਦਾ"।

3. Imperial Gazetteer ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਗਜ਼ੇਟੀਅਰ, ਆਕਸਫ਼ੋਰਡ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪ੍ਰੈਸ, 1908 ਜਲਦ 17, ਪੰਨਾ 83

4. ਤਵਾਰੀਖ ਗੁਰੂ ਖ਼ਾਲਸਾ ਜਿਲਦ ਪਹਿਲੀ ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ, ਛਾਪ ਚੌਥੀ ਪੰਨਾ 175

5. Historical Atlas of India ਹਿਸਟਾਰੀਕਲ ਐਟਲਸ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ, ਸੀਤਾ ਰਾਮ ਕੋਹਲੀ ਅਤੇ ਹਰੀ ਰਾਮ ਗੁਪਤਾ, ਅਲਾਹਾਬਾਦ, 1954, ਪੰਨਾ 17

6. Imperial Gazetteer of India ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਗਜ਼ੇਟੀਅਰ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ, ਜਿਲਦ 16, ਪੰਨਾ 116.

7. ਉਕਤ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਢਾਕੇ ਦੇ ਉੱਤਰੀ ਪਾਸੇ ਉਸ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਜਾ ਠਹਿਰੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੱਜ ਕਲ ਰੇਅਰ ਬਾਜਾਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਘੁੱਮਿਆਰਾਂ ਦੇ ਘਰ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅੱਜ ਕਲ ਵੀ ਹਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਉਥੇ ਜਾਣ ਦ੍ਰੀ ਰਵਾਇਤ ਹੁਣ ਤਕ ਪਰਚਲਤ ਹੈ। ਇਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਇਕ ਖੂਹ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਹ[1]। ਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸੋਟੀ ਨਾਲ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਖੋਦੀਆ ਤੇ ਖੂਹ ਪੁਟਿਆ। ਇਥੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਬਣਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਚੇਤਰ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਮੇਲਾ ਲੱਗਦਾ ਸੀ।[2]

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਢਾਕੇ ਤੋਂ ਕਾਮਰੂਪ ਨੂੰ ਚਲ ਪਏ। ਢਾਕੇ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਕਾਮਰੂਪ ਜਾਣ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਾਧਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਬ੍ਰਹਮਪੁੱਤਰ ਦਰਿਆ ਸੀ। ਮੌਜੂਦਾ ਜ਼ਿਲੇ ਗੋਆਲਪਾਰਾ, ਕਾਮਰੂਪ-ਰੰਗਪੁਰ ਅਤੇ ਕੱਛ ਬਿਹਾਰ ਕਾਮਰੂਪ ਵਿਚ ਗਿਣੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਸੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬ੍ਰਹਮਪੁੱਤਰ ਵਿਚ ਬੇੜੀ ਰਾਹੀਂ ਧੁਬਰੀ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਆਏ ਜੋ ਮੌਜੂਦਾ ਗੋਆਲਪਾਰੇ ਜ਼ਿਲੇ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਗਰ ਹੈ। ਇਥੇ ਗੁਰੂ ਤੇਗ਼ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਆਉਣ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਗੰਗਾ ਮਟੀ ਤੋਂ ਮਿਟੀ ਚੁਕਵਾ ਕੇ ਇਕ ਟਿੱਲਾ ਬਣਾਵਾਇਆ ਸੀ[3]। ਤੇ ਗੋਆਲਪਾਰ ਗੈਜ਼ੇਟੀਅਰ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੇ ਕਹਿਣ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸੈਨਕਾਂ ਨੇ ਢਾਲਾਂ ਵਿਚ ਮਿਟੀ ਪਾ ਕੇ ਇਸ ਟਿੱਲੇ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਕੀਤੀ ਸੀ।[4] ਧੁਬਰੀ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਬ੍ਰਹਮਪੁੱਤਰ ਰਾਹੀਂ ਗੁਹਾਟੀ ਪੁਜ ਗਏ ਜਿਸਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਨਾਂ ਪ੍ਰਯਾਗ ਜਯੋਤਿਸਪੁਰ ਸੀ।

ਸੋਲ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਈਸਵੀ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿਚ ਕਾਮਰੂਪ ਦੇ ਲੋਕਤੰਤਰ ਵਿਦਿਆ ਵਿਚ ਬੜੇ ਨਿਪੁੰਨ ਸਨ। ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀ ਸਨ। ਭਾਵੇਂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੇ ਕਾਮਖਿਆ ਦੇਵੀ ਦੇ ਮੰਦਰ ਨੂੰ ਇਕ ਵਾਰੀ ਢਾਹ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫ਼ਰਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਿਆ। ਕਾਮਰੂਪ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਕੋਚੀ ਕਬੀਲੇ ਦੇ ਲੋਕ ਵਸਦੇ ਸਨ ਜੋ ਕਾਮਖਿਆ ਦੇਵੀ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਦੇ ਤੇ ਦੇਵੀ ਭੇਟ ਮੁਨੱਖੀ ਬਲੀ ਦੇਂਦੇ ਸਨ[5]। ਕਾਮਰੂਪ ਦੇ ਇਕ ਨਗਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜਾ ਠਹਿਰੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਾਥੀ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਇਥੇ ਬਹੁਤ ਭੁਖ ਲੱਗੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਨਗਰ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਕੁਝ ਖਾ

---

1. Dacca District Gazetteer ਢਾਕਾ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਗੈਜ਼ੇਟੀਅਰ, ਕਲਕੱਤਾ (1912) ਪੰਨਾ 70

2. Sikh Relics in Eastern Bangal ਸਿੱਖ ਰੈਲਿਕਸ ਇਨ ਈਸਟਰਨ ਬੰਗਾਲ, ਜੀ: ਬੀ: ਸਿੰਘ, ਪਜਾਬ ਪਾਸਟ ਐਂਡ ਪਰੈਜ਼ੈਂਟ ਜਿਲਦ ਪਹਿਲੀ, 1967, ਪੰਨਾ 75

3. A Short History of the Sikhs, ਏ ਸ਼ਾਰਟ ਹਿਸਟਰੀ ਆਫ਼ ਦੀ ਸਿਖਸ, ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ-ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ, ਓਰੀਐਂਟ ਲਾਂਗਮੈਨ, ਪੰਨਾ 55

4. Goalpara District Gazetteer, ਗੋਆਲਪਾਰਾ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਗੈਜ਼ੇਟੀਅਰ, ਕਲਕਤਾ 1905, ਪੰਨਾ 59, ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਇਥੋਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਦਾ ਪੁਤਰ ਰਤਨ ਰਾਏ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਆਇਆ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਤੇਗ਼ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੇ ਸਿੱਖ ਬਣਾਇਆ ਸੀ।

5. Kamrup Distt. Gazetteer ਕਾਮਰੂਪ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਗਜ਼ੇਟੀਅਰ, ਕਲਕਤਾ, 1905, ਪੰਨਾ 91, ਸ਼ਕੀਤਇਜ਼ਮ ਇਨ ਆਸਾਮ, Encyclopaedia of Religion and Ethics ਇਨਸਾਈਕਲੋਪੀਡੀਆ ਆਫ਼ ਰਿਲੀਜਨਜ਼ ਐਂਡ ਐਥਿਕਸ ਜਿਲਦ 2, ਨਿਊਯਾਰਕ 1958, ਪੰਨਾ 134।

6. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਥੋਂ ਦੀ ਰਾਣੀ ਦਾ ਨਾਂ ਨੂਰਸ਼ਾਹ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਨਾਂ ਦੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਤੋਂ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੇ 1658 ਈਸਵੀ ਦੇ ਖਰਨੇ ਵਿਚ

ਆਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਘਰ ਅੱਗੇ ਜਾ ਖੜਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਕੁਝ ਇਸਤਰੀਆਂ ਨੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਸਦ ਲਿਆ ਤੇ ਆਪਣੀ ਤੰਤਰਿਕ ਵਿਦਿਆ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਸੋਚਣ ਤੇ ਬੋਲਣ ਸ਼ਕਤੀ ਖੋਹ ਲਈ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਟੁਰਨ ਵਾਲਾ ਲੇਲਾ ਬਣਾ ਲਿਆ[6]।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਉਡੀਕਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮਰਦਾਨੇ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿਚ ਨਿਕਲੇ ਤੇ ਨਗਰ ਵਿਚ ਆ ਖਲੋਤੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਵੀ ਉਬਹ ਹੀ ਹਾਲ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਆਤਮਕ ਸ਼ਕਤੀ ਅੱਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਾਣੂ ਟੂਣਿਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਗਈ। ਸਭ ਨੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਸਲੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਲੈ ਆਂਦਾ ਤੇ ਕਿਹਾ ਰਬਾਬ ਵਜਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਗਾਵਿਆ :–

ਗੁਣਵੰਤੀ ਸਹੁ ਗਾਵਿਆ ਨਿਰਗੁਣ ਕੂਕੇ ਕਾਇ।
ਜੇ ਗੁਣਵੰਤੀ ਥੀ ਰਹੇ ਤਾ ਭੀ ਸਹੁ ਰਾਵਣ ਜਾਇ।
ਮੇਰਾ ਕੰਤ ਰੀਸਾਲੂ ਕੀ ਧਨ ਅਵਰਾ ਰਾਵੇ ਜੀ। ੧। ਰਹਾਉ।
ਕਰਣੀ ਕਾਮਣ ਜੇ ਥੀਐ ਜੇ ਮਨ ਧਾਗਾ ਹੋਇ।
ਮਾਣਕੁ ਮੂਲਿ ਨ ਪਾਈਐ ਲੀਜੈ ਚਿਤਿ ਪਰੋਇ। ੨।
ਰਾਹੁ ਦਸਾਈ ਨ ਜੁਲਾਂ ਅਖਾਂ ਅੰਮੜੀਆਸੁ।
ਤੈ ਸਹ ਨਾਲਿ ਅਕੂਅਣਾ ਕਿਉ ਥੀਵੈ ਘਰਵਾਸੁ।
ਨਾਨਕ ਏਕੀ ਬਾਹਰੀ ਦੂਜਾ ਨਹੀ ਕੋਇ।
ਤੈ ਸਹ ਲਗੀ ਜੇ ਰਹੈ ਭੀ ਸਹੁ ਰਾਵੇ ਸੋਇ।[1]

[ਵਡਹੰਸ ਮਹਲਾ ੧ (੫੫੭)]

ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਸਾਈਂ ਫ਼ਕੀਰ ਗਾਣਾ ਸੁਣਨ ਦਾ ਚਾਹਵਾਨ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਨਾਚ, ਰੰਗ, ਤਮਾਸ਼ੇ ਨਾਲ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਸ ਕਰ ਸਕੀਏ। ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਨਾਚ ਗਾਣੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਰੀਝਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਪਰ ਸਫ਼ਲ ਨਾ ਹੋਈਆਂ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਗਾਵਿਆ :–

ਤਾਲ ਮਦੀਰੇ ਘਟ ਕੇ ਘਾਟ।
ਢੋਲਕ ਦੁਨੀਆ ਵਾਜਹਿ ਵਾਜ।
ਨਾਰਦ ਨਾਚੇ ਕਲਿ ਕਾ ਭਾਉ।
ਜਤੀ ਸਤੀ ਕਰ ਰਾਖਹਿ ਪਾਉ।

ਨੂਰਸ਼ਾਹ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਹ ਨਾਂ ਨਹਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਕੁਝ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਭੇਡੂ ਜਾਂ ਲੇਲਾ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਕਥਨ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੂਹਾਂ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

1. ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਅਗਲੇ ਸ਼ਬਦ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਾਮਰੂਪ ਵਿਚ ਉਚਾਰੇ ਦਸੇ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਗਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਦਸੇ ਵੀਚਾਰ ਸਾਖੀ ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਅਸਾਂ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਸ਼ਬਦ ਇਥੇ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।

ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਵਿਟਹੁ ਕੁਰਬਾਣੁ।
ਅੰਧੀ ਦੁਨੀਆ ਸਾਹਿਬ ਜਾਣੁ। ੧ । ਰਹਾਉ।
ਗੁਰੂ ਪਾਸਹੁ ਫਿਰਿ ਚੇਲਾ ਖਾਇ।
ਤਾਮਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਵਸੈ ਘਰ ਆਇ।
ਜੇ ਸਉ ਵਰ੍ਹਿਆ ਜੀਵਣ ਖਾਣੁ।
ਖਸਮ ਪਛਾਣੈ ਸੋ ਦਿਨੁ ਪਰਵਾਣੁ।
ਦਰਸਨਿ ਦੇਖਿਐ ਦਇਆ ਨ ਹੋਇ।
ਲਏ ਦਿਤੇ ਵਿਣੁ ਰਹੈ ਨ ਕੋਇ।
ਰਾਜਾ ਨਿਆਉ ਕਰੇ ਹਥਿ ਹੋਇ।
ਕਹੈ ਨਿਆਉ ਕਰੇ ਹਥਿ ਹੋਇ।
ਕਹੈ ਖੁਦਾਇ ਨ ਮਾਨੇ ਕੋਇ।
ਮਾਣਸ ਮੂਰਤਿ ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ।
ਕਰਣੀ ਕੁਤਾ ਦਰਿ ਫਰਮਾਨੁ।
ਗੁਰ ਪਰਸਾਦਿ ਜਾਣੇ ਮਿਹਮਾਨੁ।
ਤਾਂ ਕਿਛੁ ਦਰਗਹ ਪਾਵੈ ਮਾਨੁ।

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ (੩੪੯)]

ਜਦੋਂ ਨਾਚ ਗਾਣੇ ਦਾ ਅਸਰ ਵੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਨਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਉਹ ਅਨੇਕ ਮਾਇਆ ਦੇ ਪਦਾਰਥ ਲੈ ਕੇ ਆਈਆਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਭੇਟ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਮਗਨ ਰਹੇ। ਕੋਈ ਵਸ ਨਾ ਚਲਦਾ ਵੇਖ ਕੇ ਉਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਚਰਨੀਂ ਆ ਲੱਗੀਆਂ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਉਥੇ ਰਹਿ ਕੇ ਅੱਗੇ ਚਲ ਪਏ।

ਵਸਦੇ ਰਹੋ, ਉੱਜੜ ਜਾਉ

ਸੋਲ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਕਾਮਰੂਪ ਦੀ ਹੱਦ ਬਰਨਾ ਨਦੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਜ਼ਿਲਾ ਦਰੰਗ ਤੋਂ ਆਸਾਮ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਆਰੰਭ ਹੁੰਦਾ ਸੀ[1]। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਜਨਮ ਸਾਵਖੀਆਂ ਵਿਚ ਕਾਮਰੂਪ ਤੇ ਆਸਾਮ (ਆਸਾ ਦੇਸ)[2] ਵੱਖ ਵੱਖ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਕਾਮਰੂਪ ਵਿਚ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੋਚੀ ਰਾਜੇ ਰਾਜ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਆਸਾਮ ਵਿਚ ਅਹੋਮ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਹੀ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਨਾ ਪਹਿਲਾਂ ਅਹਾਮ, ਆਸ਼ਾਮ

1. ਅਲੈਗਜ਼ਾਂਡਰ ਕਨਿੰਘਮ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਮੌਜੂਦਾ ਆਸਾਮ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਕਾਲ ਵਿਚ ਕਾਮਰੂਪ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਹਿਊਨ ਸਾਂਗ ਨੇ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ ਕਾਮਰੂਪ ਕਰਕੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਮਧਕਾਲੀਨ ਵਿਚ ਆਹੋਮ ਕਬੀਲਿਆਂ ਨੇ, ਜੋ ਸ਼ਾਨ ਕਬੀਲਿਆਂ ਦੀ ਇਕ ਸ਼ਾਖ ਸਨ, ਕਾਮਰੂਪ ਦੇ ਪੂਰਬੀ ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਲਿਆ। ਆਈਨ-ਇ-ਅਕਬਰੀ ਵਿਚ ਕਾਮਰੂਪ ਤੇ ਆਸਾਮ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਇਲਾਕੇ ਦੱਸੇ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵੀ ਇਹ ਵੱਖ ਵੱਖ ਇਲਾਕੇ ਸਨ। ਕੋਚੀ ਰਾਜੇ ਕਾਮਰੂਪ ਵਿਚ ਹੈ ਅਹੋਮ ਰਾਜੇ ਆਸਾਮ ਵਿਚ ਰਾਜ ਕਰਦੇ ਸਨ।

2. ਆਸਾ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਆਸਾਮ ਲਿਖਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਆਸਾ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਰਾਜਾ ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ। ਰਾਜਾ ਸਮੁੰਦਰ ਅਸਾਮ ਦਾ ਰਾਜਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਹੋਮ ਕਬੀਲੇ ਅਸਾਮ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਰਾਂ ਰਾਜੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਰਾਂ ਭੂਈਆਂ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਬਾਰਾਂ ਰਾਜੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਰਾਜਾ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀ ਔਲਾਦ ਦਸਦੇ ਸਨ। ਵੇਖੋ Encyclopaedia of Religion and Ethics, ਇਨਸਾਈਕਲੋਪੀਡਿਆ ਆਫ ਰਿਲੀਜ਼ਨ ਐਂਡ ਐਥਿਕਸ ਨਿਊਯਾਰਕ, ਜਿਲਦ ਦੂਜੀ, ਪੰਨਾ 135

ਜਾ ਆਸਾਮ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਹੋਮ ਲੋਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਉਪਾਸ਼ਕ ਸਨ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਕੱਟੜ-ਪੰਥੀ ਸਨ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨਵੇਂ ਖ਼ਿਆਲ ਨੂੰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦੇ। ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਸ਼ੰਕਰ ਦੇਵ (1449-1569 ਈਸਵੀ) ਇਕ ਮਹਾਤਮਾ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੈਸ਼ਨੋ ਮਤ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਆਰੰਭਿਆ। ਪਰ ਸਾਕਤਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਾ ਸੁਣੀ ਤੇ ਸਮੇਂ ਰਾਜਾ ਸਵਰਗ ਨਾਰਾਇਣ, (1497-1593 ਈਸਵੀ), ਜਿਸਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨਾਂ ਚੂਹੁਮੰਗ ਸੀ, ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਸ-ਨਿਕਾਲਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ[1]।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾਮਰੂਪ ਤੋਂ ਬ੍ਰਹਮਪੁੱਤਰ ਦਰਿਆ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਚਲ ਪਏ ਤਾਂ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਕਈਆਂ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਠਹਿਰੇ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਇਕ ਨਗਰ ਵਿਚ ਗਏ ਤਾਂ ਉਥੋਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਠੱਠਾ, ਮਖ਼ੌਲ ਕਰਨਾ ਆਰੰਭ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਟਿਕਣ ਨਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਥੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਟੁਰ ਪਏ ਕਿ ਇਹ ਪਿੰਡ ਵੱਸਦਾ ਰਹੇ।

ਅੱਗੇ ਚਲ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਨਗਰ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਰਾਮ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਨਗਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਦੀ ਬਹੁਤ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਨਗਰ ਉੱਜੜ ਜਾਵੇ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਬਚਨ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਸੁਣੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ? ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬੈਠਣ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਤੰਗ ਕੀਤਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਸਾਇਆ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਜਾੜਿਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨਗਰ ਦੇ ਚੰਗੇ ਮਨੁੱਚ ਦੂਜੇ ਸ਼ਹਿਰ ਜਾਣਗੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਹੋਰ ਲੋਕ ਵੀ ਸੁਧਰਨਗੇ। ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਨਗਰ ਦੇ ਭੈੜੇ ਮਨੁੱਖ ਦੂਜੇ ਸ਼ਹਿਰ ਜਾਣਗੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਹੋਰ ਲੋਕ ਵੀ ਵਿਗੜਨਗੇ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤਾ।

ਰਾਕਸ਼ ਤਾਰਨੇ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਬ੍ਰਹਮਪੁੱਤਰ ਦਰਿਆ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਸਫ਼ਰ ਕਰਦੇ ਕਰਦੇ ਗੋਲਾਘਾਟ ਦੇ ਨਗਰ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਇਹ ਨਗਰ ਧਨਾਸਰੀ ਦਰਿਆ ਦੇ ਪੂਰਬੀ ਕੰਢੇ ਤੇ ਆਸਾਮ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਧੁਰ ਪੁਰਬੀ ਜ਼ਿਲੇ ਸਿਬਸਾਗਰ ਦੀ ਤਹਿਸੀਲ ਹੈ। ਗੋਲਾਘਾਟ ਦੇ ਨਾਲ ਲਗਦੇ ਦਰਿਆ ਦੀ ਵਾਦੀ ਨੂੰ ਧਨਾਸਰੀ ਵਾਦੀ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ[2] ਕਿਉਂਕਿ ਧਨਾਸਰੀ ਦਰਿਆ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਇਹ ਮੈਦਾਨੀ ਇਲਾਕਾ ਸੀ। ਧਨਾਸਰੀ ਦਰਿਆ ਨਾਗਾ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸਿਬਸਾਗਰ ਜ਼ਿਲੇ ਦੀ

---

1. ਉਕਤ ਪੰਨਾ 134

2. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਧਨਾਸਰੀ ਦੇਸ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

3. ਵਲਾਇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ "ਊਹਾਂ ਰਾਕਸ਼ ਆਦਮੀ ਭਖਦਾ ਥਾ ਧਨਾਸਰੀ ਦੇਸ਼ ਕਾ ਤਹਾਂ ਬਾਬਾ ਜਾਇ ਪ੍ਰਗਟਿਆ" ਦਸਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਧਨਾਸਰੀ ਦੇਸ ਤੇ ਨਾਗਾ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਹੈ। ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਗਜ਼ੇਟੀਅਰ ਵਿਚ ਨਾਗਾਂ ਲੋਕਾਂ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ :-

The custom which has attarcted most attention and which differeniate Nagas from other Tibet Burmah tribes such as Bodas, Mukris an Daflas and such Himalyau people, in their carving for human heads. Any head was valued whether of man, women or childd and victims were usually murdered not in fight but by treachery. Imerpial Gazetter of India ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਗਜ਼ੇਟੀਅਰ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ, ਜ਼ਿਲਦ 18 ਪੰਨਾ 287

ਹੱਦ ਨੂੰ ਨਉਗੰਗ ਜ਼ਿਲੇ ਨਾਲੋ ਨਿਖੇੜਦਾ ਹੋਇਆ ਉੱਤਰ ਪੱਛਮ ਵਲ ਹੋ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮਪੁੱਤਰ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਧਨਾਸਰੀ ਵਾਦੀ ਦੇ ਉੱਤਰੀ ਪਾਸੇ ਚੌੜੇ ਮੈਦਾਨ ਸਨ ਜੋ ਨਾਗਾ ਤੇ ਮੁਕੀਰ ਪਹਾੜਾਂ ਨਾਲ ਘਿਰੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਹਾੜਾਂ ਤੇ ਨਾਗਾ ਲੋਕ ਵਸਦੇ ਸਨ ਜੋ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ ਬਲੀ ਦੇਂਦੇ ਤੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦਾ ਮਾਸ ਖਾਂਦੇ ਸਨ[3]।

ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਧਨਾਸਰੀ ਵਾਦੀ ਵਿਚ ਗਏ ਤਾਂ ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਨਾਗਾ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਪਕੜ ਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਦੁਨੀਆ ਤੋਂ ਅਟੰਕ ਹੋ ਕੇ ਕੀਰਤਨ ਵਿਚ ਜੁੜੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਗੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਰਬੀ ਜਲਾਲ ਤੇ ਆਤਮਕ ਸ਼ਕਤੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ[1]। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਭਵ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਮਨੁੱਖ ਆਮ ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਰਗੇ ਨਹੀਂ। ਇਲਾਹੀ ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾਮ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਵਾਪਸ ਮੁੜੇ।

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਗੋਲਾਘਾਟ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਗੁਹਾਟੀ ਬ੍ਰਹਮਪੁੱਤਰ ਦਰਿਆ ਰਾਹੀਂ ਆ ਗਏ ਤੇ ਗੁਹਾਟੀ ਤੋਂ ਇਕ ਪਹਾੜੀ ਰਾਹ ਮੌਜੂਦਾ ਸ਼ੀਲਾਂਗ ਵੱਲ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਇਸ ਤੇ ਪੈ ਕੇ ਫੇਰ ਅਗੇ ਜੋਵਾਈ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਜੈਨਤੀਪੁਰੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਹ ਤੇ ਜਿਥੇ ਕੇਵਲ ਘੋੜੇ ਤੇ ਆਦਮੀ ਹੀ ਚਲ ਸਕਦੇ ਸਨ, ਸਿਲਹੱਟ ਪੁੱਜ ਗਏ। ਮੌਜੂਦਾ ਸ਼ਿਲਾਂਗ ਤੋਂ ਜੋਵਾਈ ਦੇ ਰਸਤੇ ਜੈਨਤੀਪੁਰਾ 64 ਮੀਲ, ਤੇ ਜੈਨਤੀਪੁਰੇ ਤੋਂ ਸਿਲਹਟ 26 ਮੀਲ ਸੀ[2]। ਸਿਲਹੱਟ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਇਕ ਪੁਰਾਣਾ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਕਥਨ "ਗੁਰ ਤੀਰਥ ਸੰਗ੍ਰਹਿ" ਵਿਚ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨਰੋਤਮ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗੁਰਦਵਾਰਾ 1897 ਦੇ ਭੁਚਾਲ ਵਿਚ ਢਹਿ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦਾ ਕਥਨ ਪਿਛੋਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਤੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ।

ਸਿਲਹੱਟ ਬ੍ਰਹਮਪੁੱਤਰ ਵਾਦੀ ਦੇ ਦੱਖਣ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਸੁਰਮਾ ਜਾਂ ਬਾਰਕ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੀ ਵਾਦੀ ਵਿਚ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਪੂਰਬੀ ਬੰਗਾਲ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨੇੜੇ ਸੀ। ਸੋਲ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿਚ ਸਿਲਹੱਟ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਹੋ ਚੁਕਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਕਰਨੀ ਵਾਲਾ ਫ਼ਕੀਰ ਸ਼ਾਹ ਜਲਾਲ

1. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰਾਕਸ਼ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਪਕਨ ਲਿਆ। ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ ਤੇ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਰਾਕਸ਼ ਨੇ ਫੜ ਲਿਆ ਤੇ ਕੜਾਹੇ ਵਿਚ ਤਲਣ ਲੱਗਾ ਪਰ ਕੜਾਹਾ ਸੀਤਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਫੇਰ ਅੱਗੇ ਉਹੀ ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ 'ਤਪਤ ਕੜਾਹਾ ਬੁਝਿ ਗਇਆ' ਤੁਕ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਕੋਡੇ ਰਾਕਸ਼ ਦਾ ਨਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਰਾਕਸ਼ਾਂ ਦਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਕੋਲ ਆਉਣਾ ਤੇ ਫੇਰ ਕੀਰਤਣ ਸੁਣ ਕੇ ਸਿਖ ਬਣਨਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦਾ ਕਥਨ ਜ਼ਿਆਦਾ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ।

2. Sylthet Distt. Gazetteer, ਸਿਲਹੱਟ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਗਜ਼ੇਟੀਅਰ, ਕਲਕੱਤਾ, 1965, ਪੰਨਾ 186

3. Sylthet Distt. Gazetteer, ਸਿਲਹੱਟ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਗਜ਼ੇਟੀਅਰ, ਕਲਕੱਤਾ, 1905, ਪੰਨਾ 81

4. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਫ਼ਰੀਦ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਗੋਸ਼ਟ ਹੋਈ ਦਸੀ ਹੈ। ਪਰ ਉਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦਾ ਕਰਤਾ ਲਿਖਦਾ ਹੈ, "ਪਟਣ ਦਾ ਪੀਰ ਸ਼ੇਖ਼ ਫ਼ਰੀਦ ਥਾ, ਤਿਸ ਕੈ ਤਖਤਿ ਤੇ ਸ਼ੇਖ ਬ੍ਰਹਮ ਥਾ' ਵੇਖੋ ਸਾਖੀ 'ਸ਼ੇਖ ਬ੍ਰਹਮ ਨਾਲ ਗੋਸ਼ਟ' ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਸਾਖੀ ਕਰਤਾ ਬਾਬਾ ਫ਼ਰੀਦ ਗੰਜ-ਹਿਕ-ਸ਼ਕਰ ਦੇ ਬਹੁਤ ਚਿਰ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿਹਾਂਤ ਹੋ ਜਾਣ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਨਹੀਂ ਫੇਰ 'ਆਸਾ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸ਼ੇਖ਼ਖ ਫ਼ਰੀਦ ਨਾਲ ਗੋਸ਼ਟ' ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਸ਼ੇਖ਼ ਫਰੀਦ ਦੀ ਗੱਲ ਬਾਤ ਦਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਫ਼ਰੀਦ ਕੋਈ ਹੋਰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਫ਼ਕੀਰ ਹੈ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸ਼ੇਖ ਫ਼ਰੀਦ ਦਾ ਕੋਈ ਚੇਲਾ ਹੋਵੇ। ਸ਼ਾਹ ਜਲਾਲ ਨਾਲ ਸਿਲਹੱਟ ਵਿਚ ਗੋਸ਼ਟ ਹੋਣੀ ਬਨੀ ਸੁਭਾਵਕ ਤੇ ਠੀਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਾਹ ਜਲਾਲ ਦਾ ਵਧੇਰੇ ਪਤਾ ਲੱਗਣ ਤੇ ਇਹ ਨਿਰਣਾ ਹੋ ਸਕੇਗਾ ਕਿ ਸ਼ਾਹ ਜਲਾਲ ਫ਼ਰੀਦ ਵਾਂਗ ਚਿਸਤੀ ਸੂਫ਼ੀ ਸੰਪਰਦਾ ਵਿਚੋਂ ਸੀ ਕਿ ਨਹੀਂ। ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਸ਼ਾਹ ਜਲਾਲ ਬਾਬਾ ਫ਼ਰੀਦ ਦੇ ਮੁਰੀਦਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ 1531 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਹੋਇਆ[3] ਤੇ ਜਿਸ ਦੀ ਮਸਜਦ ਤੇ ਮਜ਼ਾਰ ਹੁਣ ਤਕ ਸਿਲਹੱਟ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਯਾਦਗਾਰਾਂ ਮੰਨੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਸ਼ਾਹ ਜਲਾਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਮਕਾਲੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਸ਼ਾਹ ਜਲਾਲ ਦਾ ਮੇਲ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ[4]।

ਸਿਲਹੱਟ ਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਕਲਕਤੇ[1] ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਜਾਣ ਵਾਸਦੇ ਕਈ ਰਸਤੇ ਸਨ। ਪਰ ਸਿਲਹੱਟ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਲੋਕ ਬੇੜੀਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਸਫ਼ਰ ਕਰਦੇ ਸਨ[2]। ਸੋ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਸਿਲਹੱਟ ਤੋਂ ਸੁਰਮਾ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਪੂਰਬ ਤੇ ਫੇਰ ਬਾਰਕ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਦੱਖਣ ਪੱਛਮ ਢਾਕੇ ਕੋਲੋਂ ਲੰਘਦੇ ਹੋਏ ਕਈਆਂ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਬੇੜੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਤੇ ਕਈਆਂ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਪੈਦਲ ਸਫ਼ਰ ਕਰਦੇ ਉਸ ਸੜਕ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਜੋ ਮੌਜੂਦਾ ਕਲਕੱਤੇ ਦੇ ਕਲੋਂ ਹੋ ਕੇ ਗੰਜਾਮ ਤਕ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਗੰਜਾਮ ਉੜੀਸਾ ਦੇ ਦੱਖਣ ਦਾ ਇਕ ਨਗਰ ਸੀ। ਇਸ ਸੜਕ ਤੇ ਚਲਦੇ ਚਲਦੇ ਆਪ ਉੜੀਸਾ ਦੀ ਰਾਧਾਨੀ ਕਟਕ ਪਹੁੰਚ ਗਏ।

ਉੜੀਸਾ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਮੰਦਰ ਜਗਨ ਨਾਥ ਸੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉੜੀਸਾ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਰਾਜਾ ਜਗਨ ਨਾਥ ਕਰਕੇ ਸਤਿਕਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ[3]। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਕਟਕ ਪੁੱਜੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉੜੀਸਾ ਦਾ ਰਾਜਾ ਪਰਤਾਪਰੁਦਰਾਦੇਵ ਸੀ ਜੋ 1497 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਪਰਸੋਤਮਦੇਦ ਦੇ ਦਿਹਾਂਤ ਪਿਛੋਂ ਤਖ਼ਤ ਤੇ ਬੈਠਾ ਸੀ[4]।

ਪਰਤਾਪੁਰਦਰਾਦੇਵ ਸੂਰਜ ਬੰਸੀ ਰਾਜਾ ਸੀ ਤੇ ਵੈਸ਼ਨੋ ਮਤ ਦਾ ਧਾਰਨੀਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਵੈਸ਼ਨਵ ਮਤ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਪ੍ਰਸਾਰ ਹੋਇਆ[5]। ਇਸ ਦੇ ਸਮੇਂ ਹੀ ਚੇਤੰਨਿਆ (1485-1533

---

1. ਕਲਕਤਾ ਨਗਰ ਦਾ ਕਥਨ 1495 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਇਕ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਵੇਖੋ Imperial Gazetteer ਇੰਮਪੀਰੀਅਲ ਗੈਜ਼ੇਟੀਅਰ ਜਿਲਦ 9 ਪੰਨਾ 2621

2. Sylthet Distt. Gazetteer, ਸਿਲਹੱਟ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਗਜ਼ੇਟੀਅਰ, ਪੰਨਾ 183

3. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਮੇਸ਼ਵਰਮ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਰਾਜਾ ਰਾਮੇਸ਼ਵਰਮ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਵੇਖੋ ਰਾਮੇਸ਼ਵਰਮ ਟੈਂਪਲ ਗਾਈਡ (Rameshwarm Temple Guide), ਰਾਜਾ ਉਧੇ ਸਿਘ ਕੈਥਲ ਨੂੰ ਪਹੋਵਾ ਨਰੇਸ਼ ਜਾਂ ਰਾਜਾ ਪਹੋਵਾ ਕਰਕੇ ਸਤਿਕਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਪਹੋਵਾ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਇਕ ਪੁਰਾਤਨ ਤੀਰਥ ਅਸਥਾਨ ਉਸ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਸੀ।

4. ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਗੈਜ਼ੇਟੀਅਰ-ਪੁਰੀ-ਕਲਕੱਤਾ, 1908 ਪੰਨਾ 30

5. ਉਕਤ ਪੰਨਾ 31.

6. ਭਾਵੇ ਇਸ ਸਾਖੀ ਦਾ ਕਥਨ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ, ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ, ਕੇਵਲ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਤੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਮੰਨਦੀਆਂ

ਈਸਵੀ) 1510 ਵਿਚ ਜਗਨ ਨਾਥ ਪੁਰੀ ਆਏ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਸਦਕਾ ਵੇਸ਼ਨਵ ਮਤ ਦਾ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੋਇਆ। ਜਦੋਂ ਪਰਤਾਪਰੁਦਰਾਦੇਵ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉੱਤਰ ਪੱਛਮੀ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਇਕ ਮਹਾਪੁਰਖ ਆਏ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਕ ਰਕਾਬੀ ਹੈ ਜੋ ਭਜਨ ਗਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਘੋੜੇ ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਇਆ[6]। ਜੋ ਲੋਕ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਲ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਉਹ ਦੂਰ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਰਾਜਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਲ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਬੈਠੇ ਰਹੇ ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਕੀ ਹੈ, ਕੁਝ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ? ਕੋਈ ਜੀਅ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੈ ਕੋਈ ਜੀਅ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੈ, ਕਈ ਸਾਧ ਹਨ ਕਈ ਚੋਰ। ਉਸ ਦੀ ਬਣਾਈ ਰਚਨਾ ਤੋਂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਸਰੂਪ ਕੀ ਸਮਝੀਏ? ਇਸ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਗਾਵਿਆ :-

ਏਕੋ ਸਰਵਰੁ ਕਮਲ ਅਨੂਪ। ਸਦਾ ਬਿਗਾਸੈ ਪਰਮਲ ਰੂਪ।
ਊਜਲ ਮੋਤੀ ਚੂਗਹਿ ਹੰਸ। ਸਰਬ ਕਲਾ ਜਗਦੀਸੈ ਅੰਸ।
ਜੋ ਦੀਸੈ ਸੋ ਉਪਜੈ ਬਿਨਸੈ। ਬਿਨ ਜਲ ਸਰਵਰਿ ਕਮਲੁ ਨ ਦੀਸੈ।
ਬਿਰਲਾ ਬੂਝੈ ਪਾਵੈ ਭੇਦੁ। ਸਾਖਾ ਤੀਨਿ ਕਹੈ ਨਿਤ ਬੇਦੁ।
ਨਾਦ ਬਿੰਦ ਕੀ ਸੁਰਤਿ ਸਮਾਇ। ਸਤਿਗੁਰ ਸੇਵਿ ਪਰਮਪਦੁ ਪਾਇ।
ਮੁਕਤੋ ਰਾਤਉ ਰੰਗਿ ਰਵਾਤਉ। ਰਾਜਨ ਰਾਜਿ ਸਦਾ ਬਿਗਸਾਂਤਉ।
ਜਿਸੁ ਤੂੰ ਰਾਖਹਿ ਕਿਰਪਾਧਾਰਿ। ਬੂਡਤ ਪਾਹਨ ਤਾਰਹਿ ਤਾਰਿ।
ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਮਹਿ ਜੋਤਿ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਮਹਿ ਜਾਣਿਆ।
ਉਲਟ ਭਈ ਘਰੁ ਘਰ ਮਹਿ ਆਣਿਆ।
ਅਹਿਨਿਸਿ ਭਗਤਿ ਕਰੇ ਲਿਵ ਲਾਇ। ਨਾਨਕੁ ਤਿਨ ਕੈ ਲਾਗੈ ਪਾਇ।

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧। ੧੨। (੩੫੨)]

ਜਦੋਂ ਰਾਜੇ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤਾ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਵਿਦਾ ਹੋਇਆ[1]। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਕਟਕ ਇਕ ਪੁਰਾਤਨ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਹੈ[2]।

ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜਗਨ ਨਾਥ ਪੁਰੀ ਗਏ। ਜਗਨ ਨਾਥ ਪੁਰੀ ਜਾਣ ਦਾ ਰਸਤਾ ਕਟਕ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸਮੁੰਦਰੀ ਸਫ਼ਰ ਸੁਰਖਿਅਤ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਤੂਫ਼ਾਨਾਂ ਨਾਲ ਡੁੱਬ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਵੇਖੋ Puri District Gazetteer, ਪੁਰੀ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਗੈਜ਼ੇਟੀਅਰ, 1908, ਪੰਨਾ 192, ਸੋ ਕਟਕ ਆ ਕੇ ਕਟਕ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਵਰਤਾਂਤ ਸਮੇਂ ਦੇ ਹਾਲ ਦੇ ਅਨਕੂਲ ਹੈ ਤੇ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਚਮਤਕਾਰ ਵਿਚ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਡਾ: ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕਟਕ ਦੇ ਪੁਰਾਣ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਦੇ ਮਹੰਤ ਦੀ ਸੀਨਾ-ਬਸੀਨਾ ਚਲੀ ਆ ਰਹੀ ਵਾਰਤਾ ਅੰਕਿਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਵੀ ਕਟਕ ਦੇ ਰਾਜੇ ਦਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਦਸਿਆ ਹੈ। ਦੇਖੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਚਮਤਆਰ (ਛਾਪਾ ਸਤਵੀਂ ਵਾਰ) ਪੰਨਾ 305 ਪਰਸੰਗ 37.

1. ਇਹ ਸਾਰੀ ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਹੈ। ਵੇਖੋ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ, ਮਿਹਰਬਾਨ ਪੰਨਾ 255.

2. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਚਮਤਕਾਰ, ਪੰਨਾ 305.

ਜਗਨ ਨਾਥ ਪੁਰੀ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ

ਕਟਕ ਤੋਂ ਪੁਰੀ ਵਲ ਪੁਰਾਣਾ ਇਕ ਯਾਤਰੂਆਂ ਦਾ ਰਸਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਜਗਨ ਨਾਥ ਦੀ ਸੜਕ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕਟਕ ਤੋਂ ਪੁਰੀ ਵੱਲ ਇਸ ਸੜਕ ਤੇ ਚਲ ਪਏ।

ਜਦੋਂ ਉੜੀਸਾ ਦਾ ਰਾਜਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕਟਕ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਜਗਨ ਨਾਥ ਪੁਰੀ ਤੇ ਹੋਰ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਫੈਲ ਗਈ। ਪੁਰੀ ਵਿਚ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਕ ਪੰਡਤ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਪੰਡਤ ਤਰਕ-ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਜਾਣੂ ਸੀ ਬਹੁਤ ਧਨਾਢ ਸੀ। ਅਨੇਕਾਂ ਯਾਤਰੂ ਇਸ ਦੇ ਜਜਮਾਨ ਸਨ ਤੇ ਪੁਰੀ ਆ ਕੇ ਇਸ ਕੋਲ ਹੀ ਠਹਿਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਸੁਭਾ ਦਾ ਬਹੁਤ ਤੇਜ ਸੀ ਤੇ ਇਸਦਾ ਨਾਂ ਕਲਜੁਗ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ[1]। ਜਦੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਰਾਜੇ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸਤਿਕਾਰਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਪੰਡਤ ਆਪਣੀ ਤਾਂਤ੍ਰਿਕ ਵਿਦਿਆ, ਧਨ ਦੌਲਤ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਜਿੱਤਣ ਲਈ ਜਗਨ ਨਾਥ ਵਾਲੀ ਪੁਰਾਣੀ ਸੜਕ ਤੇ ਆ ਗਿਆ। ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਡਰਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ। ਕਈ ਭਿਆਨਕ ਰੂਪ ਧਾਰੇ। ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਡਰ ਗਿਆ ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਤੂ ਡਰ ਨਾ। ਜਦੋਂ ਉਸਦੀ ਕੋਈ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਗਈ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪ ਗੁਰੂ ਕੋਲ ਆ ਬੈਠਾ ਤੇ ਆ ਕੇ ਆਪਣੀ ਦੌਲਤ ਦਾ ਲਾਲਚ ਦੇਣ ਲੱਗਾ ਅਤੇ ਮੋਤੀਆਂ ਦੇ ਮੰਦਰ, ਮੋਹਣੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਵਾਹਿਦਿਆਂ ਨਾਲ ਭਰਮਾਉਣ ਲਗਾ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਡੋਲ ਰਹੇ ਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਰਬਾਬ ਵਜਾਉ। ਇਹ ਆਪ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਗਾਵਿਆ :-

ਮੋਤੀ ਤ ਮੰਦਰ ਉਸਰਹਿ ਰਤਨੀ ਤ ਹੋਹਿ ਜੜਾਉ
ਕਸਤੂਰਿ ਕੁੰਗੂ ਅਗਰਿ ਚੰਦਨਿ ਲੀਪਿ ਆਵੈ ਚਾਉ
ਮਤ ਦੇਖ ਭੂਲਾ ਵੀਸਰੈ ਤੇਰਾ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵੈ ਨਾਉ
ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਜੀਉ ਜਲਿ ਬਲਿ ਜਾਉ।
ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਗੁਰ ਪੂਛਿ ਦੇਖਿਆ ਆਵਰੁ ਨਹੀ ਥਾਉ।
ਛਰਤੀ ਤੇ ਹੀਰੇ ਲਾਲ ਜੜਤੀ ਪਲੰਘਿ ਲਾਲ ਜੜਾਉ
ਮੋਹਣੀ ਮੁਖਿ ਮਣੀ ਸੋਹੇ ਕਰੈ ਰੰਗ ਪਸਾਉ
ਮਤੁ ਦੇਖਿ ਭੂਲਾ ਵੀਸਰੈ ਤੇਰਾ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵੇ ਨਾਉ
ਸਿਧੁ ਹੋਵਾ ਸਿਧਿ ਲਾਈ ਰਿਧਿ ਆਖਾ ਆਉ
ਗੁਪਤ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇ ਬੇਸਾ ਲੋਕ ਰਾਖੈ ਭਾਉ
ਮਤੁ ਦੇਖ ਭੂਲਾ ਵੀਸਰੈ ਤੇਰਾ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵੇ ਨਾਉ
ਸੁਲਤਾਨ ਹੋਵਾ ਮੇਲਿ ਲਸਕਰੁ ਤਖਤਿ ਰਾਖਾ ਪਾਉ
ਹੁਕਮ ਹਾਸਲੁ ਕਰੀ ਬੈਠਾਂ ਨਾਨਕਾ ਸਭ ਵਾਉ
ਮਤ ਦੇਖਿ ਭੂਲਾ ਵੀਸਰੈ ਤੋਰਾ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵੇ ਨਾਉ।

---

1. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਕਲਜੁਗ ਦੀ ਸਾਖੀ ਹੈ। ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੋਵੇਂ ਇਹ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਲਜੁਗ ਜਗਨ ਨਾਥ ਪੁਰੀ ਦਾ ਇਕ ਪਾਂਡਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਮੇਲ ਹੋਇਆ। ਉਪਦ੍ਰਵੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ ਕਲਜੁਗ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ।

2. ਇਹ ਸਾਖੀ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਹੈ ਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ। ਜੋ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਹਾਲਾਤ ਦਸੇ ਹਨ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਕਟਕ ਤੇ ਪੁਰੀ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਹੀ ਇਹ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।

[ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧। ੧। (੧੪)]

ਇਹੀ ਸੁਣ ਕੇ ਕਲਯੁਗ ਚਰਨੀ ਲਗਾ[2]। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਲਜੁਗ ਨਾਲ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਪ ਜਗਨ ਨਾਥ ਪੁਰੀ ਪਹੁੰਚ ਗਏ।

ਜਗਨ ਨਾਥ ਪੁਰੀ ਜਾਣਾ

ਕਟਕ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਪੁਰੀ ਚਲੇ ਗਏ। ਏਥੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਇਕ ਪੁਰਾਣਾ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸੁਰਖਿਅਤ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਾਉਲੀ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।[1]

ਜਗਨ ਨਾਥ ਦੇ ਮੰਦਰ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਪੱਛਮੀ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਬੋਧੀ ਅਸਥਾਨ ਸੀ ਤੇ ਮਧਕਾਲ ਵਿਚ ਉੜੀਸਾ ਦੇ ਗੰਗਾ ਤੇ ਸੂਰਜ ਬੰਸੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਰਨਾਲ ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਨੇ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦੇ ਮੰਦਰ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਿਆ[2] ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵੇਲੇ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦਾ ਇਹ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਮੰਦਰ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਲਈ ਦੂਰ ਦੂਰ ਤੋਂ ਯਾਤਰੂ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਬੰਗਾਲ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਭਗਤ ਚੇਤੰਨਿਆ ਪ੍ਰਭੂ (1485-1533 ਈਸਵੀ) ਪੰਝੀ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਪੁਰੀ ਆ ਗਏ ਤੇ ਫੇਰ ਆਪਣੀ ਉਪਰ ਦਾ ਚੋਖਾ ਹਿੱਸਾ ਏਥੇ ਹੀ ਰਹੇ। ਪੁਰੀ ਤੋਂ ਸਮੁੰਦਰ ਤੇ ਅਕਾਸ਼ ਦੇ ਮਿਲਵੇਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਨੇ ਚੇਤੰਨਿਆ ਜੀ ਨੂੰ ਏਨਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਆਪ ਇਕ ਵਾਰੀ ਮਸਤੀ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਕੁਦ ਪਏ ਤੇ ਇਕ ਮਾਛੀ ਨੇ ਨਾਲ ਦੁਆਰਾ ਆਪ ਨੂੰ ਕਢਿਆ।[3] ਕਈਆਂ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਚੇਤੰਨਿਆ ਜੀ ਨੂੰ ਪੁਰੀ ਵਿਚ ਮਿਲੇ ਤੇ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਰਹੇ।[4]

ਗਿਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪੁਰੀ ਦਾ ਅਸਥਾਨ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ, ਲਹਿਰਾਂ ਤੇ ਰੁਮਕਦੀ ਪਵਨ, ਅਸਮਾਨ ਤੇ ਤਾਰੇ ਤੇ ਚੰਨ ਬਹੁਤ ਸੁਹਾਵਨੇ ਤੇ ਪਿਆਰੇ ਲਗਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਉਂ ਭਾਸਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਸਾਰੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਆਰਤੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਆਪ ਜਗਨ ਨਾਥ ਦੇ ਮੰਦਰ ਗਏ ਤੇ ਪਾਂਡਿਆ ਨੇ ਖਲੋ ਕੇ ਆਰਤੀ ਕੀਤੀ। ਆਪ ਬੈਠੇ ਰਹੇ। ਆਰਤੀ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਪਾਂਡਿਆਂ ਨੇ ਆਪ ਕੋਲੋਂ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਆਪ ਆਰਤੀ ਲਈ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਉਠੇ? ਤਾਂ ਆਪ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ

---

1. ਗੁਰ ਤੀਰਥ ਸੰਗ੍ਰਿਹ, ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨਰੋਤਮ, ਪੱਥਰ ਛਾਪਾ 1884 ਈਸਵੀ ਪੰਨਾ 9-24

2. Puri District Gazetteer ਪੁਰੀ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਗੈਜ਼ੇਟੀਅਰ, ਕਲਕਤਾ, 1908 ਦੇ ਪੰਨੇ 87-95 ਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਹੈ।

3. ਉਕਤ, ਪੰਨਾ 95.

4. ਈਸ਼ਰ ਦਾਸ ਨੇ ਚੇਤੰਨਿਆ ਭਾਗਵਤ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਚੇਤੰਨਿਆ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਕੀਰਤਨ ਕੀਤਾ ਇਸ ਦੇ ਸੰਤਾਲੀਵੇਂ ਅਧਿਆਇ ਵਿਚ ਅੰਕਿਤ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਚੇਤੰਨਿਆ ਨੇ ਉਦਿਆਤਾ ਨਾਮੇ ਇਕ ਚੇਲੇ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਆਦਿ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ। ਵੇਖੋ ਡਾ: ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਲੇਖ ਸਿਖ ਰੀਵੀਉ, ਕਲਕਤਾ ਸਤੰਬਰ 1963 ਪੰਨਾ 29-31

ਪੁਰੀ ਗੈਜ਼ੇਟੀਅਰ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਚੇਤੰਨਿਆ 1510 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਆਏ ਤੇ ਫੇਰ ਪੁਰੀ ਹੀ ਰਹੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਪੁਰੀ ਪਹੁੰਚਣਾ 1510 ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਮੇਲ ਚੇਤੰਨਿਆ ਨਾਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

5. ਇਹ ਸਾਖੀ ਵਲਾਹਿਤ ਵਾਲੀ ਤੇ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ। ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਸ ਸ਼ਬਦ

ਕਿ ਤਾਰੇ ਸਭ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਆਰਤੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਹੀ ਅਸਲ ਆਰਤੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਪਾਂਡਿਆਂ ਕਿਹਾ ਜਿਸ ਆਰਤੀ ਦਾ ਤੁਸੀਂ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹੋ ਉਹ ਆਰਤੀ ਸਾਨੂੰ ਸੁਣਾਉ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਪੜਿਆ[5]:–

ਗਗਨ ਮੈਂ ਥਾਲੁ ਰਵਿ ਚੰਦੁ ਦੀਪਕ ਬਨੇ ਤਾਰਿਕਾ ਮੰਡਲ ਜਨਕ ਮੋਤੀ।
ਧੂਪੁ ਮਲਆਨਲੋ ਪਵਣੁ ਚਵਰੋ ਕਰੇ ਸਗਲ ਬਨਰਾਇ ਫੂਲੰਤ ਜੋਤੀ।
ਕੈਸੀ ਆਰਤੀ ਹੋਇ ਭਵ ਖੰਡਨਾ ਆਰਤੀ। ਅਨਹਤਾ ਸ਼ਬਦ ਰਜੰਤ ਭੇਰੀ।
ਸਹਜ ਤਵ ਨੈਨ ਨਨ ਨੈਨ ਹੈ ਤੋਹਿ ਕਉ ਸਹਸ ਮੂਰਤਿ ਨਨਾ ਏਕ ਤੋਹੀ।
ਸਹਸ ਪਦ ਬਿਮਲ ਨਨ ਏਕ ਪਦ ਗੰਧ ਬਿਨੁ ਸੰਹਸ ਤਵ ਗੰਧ ਇਵ ਚਲਤ ਮੋਹੀ।
… … …. … ….. …..
ਹਰਿ ਚਰਨ ਕਵਲ ਮਕਰੰਦ ਲੋਭਿਤ ਮਨੋ, ਅਨਦਿਨੋ ਮੋਹਿ ਆਹੀ ਪਿਆਸਾ।
ਕ੍ਰਿਪਾ ਜਲੁ ਦੇਹਿ ਨਾਨਕ ਸਾਰਿੰਗ ਕਉ ਹੋਇ ਜਾਤੇ ਤੇਰੇ ਨਾਮਿ ਵਾਸਾ।
[ਧਨਾਸਰੀ ਮਹਲਾ ੧ । ੯ । (੬੬੩)]

ਇਹ ਆਰਤੀ ਜਦੋਂ ਪਾਂਡਿਆਂ ਸੁਣੀ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋਏ।

ਉੜੀਸਾ ਦੇ ਰਾਜੇ ਦਾ ਫੇਰ ਮਿਲਣਾ

ਉੜੀਸਾ ਦੇ ਰਾਜੇ ਪਰਾਤਾਪੁਰਦੇਵ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕਟਕ ਮਿਲ ਆਏ ਸਨ ਪਰ ਫੇਰ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਪੁਰੀ ਗਏ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਪੁਰੀ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਪੁਰੀ ਜਾ ਕੇ ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਪਹਿਚਾਣ ਲਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਕਟਕ ਵਿਚ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਮੇਲ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਤੇ ਸੁਖ ਸਾਂਦ ਪੁੱਛੀ। ਰਾਜੇ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਤੁਸਾਂ ਜੋ ਇਹ ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਗਾਵਿਆ[1]:–

ਨਿਧ ਸਿਧਿ ਨਿਰਮਲ ਨਾਮੁ ਬੀਚਾਰੁ। ਪੂਰਨ ਪੂਰਿ ਰਹਿਆ ਬਿਖੁ ਮਾਰਿ।

ਦਾ ਉਚਾਰਨਾ ਰਾਮੇਸ਼ਵਰਮ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਆਰਤੀ ਵਿਚ ਆਏ ਸਬਦ "ਮਲਆਨਲੋ" ਦਾ ਅਰਥ ਤਾਮਿਲ ਵਿਚ ਉਹ ਹਵਾ ਹੈ ਜੋ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਪੂਰਬੀ ਕੰਢੇ ਤੋਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਆਰਤੀ ਵਿਚ ਵਰਤੇ ਸ਼ਬਦ, "ਅਨਹਤਾਂ ਸ਼ਬਦ ਵਾਜੰਤ ਭੇਰੀ" ਵੀ ਉੜੀਆਂ ਬੋਲੀ ਦੇ ਦਸੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਜਗਨ ਨਾਥ ਪੁਰੀ ਵਿਚ ਉਚਾਰਿਆ ਹੋਵੇਗਾ।

1. ਇਹ ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨ ਸਾਖੀ ਵਿਚੋਂ ਹੈ। ਵੇਖੋ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕ੍ਰਿਤ ਮਿਹਰਬਾਨ ਪੰਨਾ 200–202 (ਅੰਤਕਾ 111) ਉਥੇ ਰਾਜ ਦਾ ਨਾਂ ਪਰਤਾਪੁਦੇਵ ਦੀ ਥਾਂ ਰਾਜ ਭਰਥਰੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਪਹਿਚਾਨਣਾ ਤੇ ਰਾਜੇ ਦਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਪਹਿਚਾਨਣਾ ਸਪਸ਼ਟ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ "ਬਾਬਾ ਤਰੀਕਤ ਦੇ ਘਰ ਥਾ ਜਬ ਬੁਹੜ ਭਰਥਰੀ ਦੇਖੇ ਤਓ ਤਰੀਕਤ ਦੇ ਘਰ ਤੇ ਉਤਰਿਆ ਹੈ ਬਾਬਾ" ਤਾਂ ਉਸ ਇਹ ਸੁਅਲ ਪੁੱਛਿਆ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਸਾਖੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪਰ ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਠੀਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਉੜੀਸਾ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਪਰਤਾਪੁਰਦੇਵ ਵੈਸ਼ਨੋ ਮਤ ਦਾ ਵੱਡਾ ਉਪਾਸ਼ਕ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵੇਖੋ Puri Distt. Gazetteer, ਪੁਰੀ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਗੈਜ਼ੇਟੀਅਰ ਪੰਨਾ 30.

ਤ੍ਰਿਕੁਟ ਛੁਟੀ ਬਿਮਲ ਮਝਾਰਿ। ਗੁਰ ਕੀ ਮਤਿ ਜੀਇ ਆਈ ਕਾਰਿ।
ਇਨ ਬਿਧਿ ਰਾਮ ਰਮਤ ਮਨੁ ਮਾਨਿਆ। ਗਿਆਨ ਅੰਜਨੁ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਪਛਾਨਿਆ।
ਇਕ ਸੁਖੁ ਮਾਨਿਆ ਸਹਿਜ ਮਿਲਾਇਆ। ਨਿਰਮਲ ਬਾਣੀ ਭਰਮੁ ਚੁਕਾਇਆ।
ਲਾਲ ਭਏ ਸੂਹਾ ਰੰਗੁ ਮਾਇਆ। ਨਦਰਿ ਭਈ ਬਿਖੁ ਠਾਕਿ ਰਹਾਇਆ।
ਉਲਟ ਭਈ ਜੀਵਤ ਮਰਿ ਜਾਗਿਆ। ਸਬਦਿ ਰਵੇ ਮਨੁ ਹਰਿ ਸਿਉ ਲਾਗਿਆ।
ਰਸੁ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਬਿਖੁ ਪਰਹਰਿ ਤਿਆਗਿਆ। ਭਾਇ ਬਸੇ ਜਮ ਕਾ ਭਉ ਭਾਗਿਆ।
ਸਾਦ ਰਹੇ ਬਾਦੰ ਅਹੰਕਾਰਾ। ਚਿਤੁ ਹਰਿ ਸਿਉ ਰਾਤਾ ਹੁਕਮਿ ਅਪਾਰਾ।
ਜਾਤਿ ਰਹੇ ਪਤਿ ਕੇ ਅਚਾਰਾ। ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਭਈ ਸੁਖੁ ਆਤਮ ਧਾਰਾ।....

[ਗਉੜੀ ਮਹਲਾ ੧ ਅਸ਼ਟਪਦੀਆਂ ।੧। (੨੨੦)]

ਰਾਜੇ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪੁਰੀ ਠਹਿਰ ਤੇ ਫੇਰ ਕਟਕ ਤੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਟੁਰ ਪਏ।

ਇਕ ਤਲਾਅ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ

ਜਗਨ ਨਾਥ ਪੁਰੀ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਦੱਖਣ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਮੁੜ ਗਏ।[1] ਇਸ ਲਈ ਆਪ ਪੁਰੀ ਤੋਂ ਕਟਕ ਤੇ ਕਟਕ ਤੋਂ ਗੰਜਾਮ ਆ ਗਏ। ਬੰਗਾਲ ਤੋਂ ਗੰਜਾਮ ਤਕ ਪੁਰਾਣੀ ਸੜਕ ਆਉਂਦੀ ਸੀ।[2] ਗੰਜਾਮ ਤੋਂ ਆਪ ਦੱਖਣ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਕਾਚੀਪੁਰਮ ਜਾਂ ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਜੀਵਰਮ ਵਾਲੀ ਸੜਕ ਤੇ ਤੁਰਦਿਆਂ[3] ਤੁਰਦਿਆਂ ਉਸ ਥਾਂ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੱਜ ਕਲ ਗੰਟੂਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਹ ਇਸੇ ਨਾਂ ਦੇ ਜ਼ਿਲੇ ਦਾ ਮੁਖ ਨਗਰ ਤੇ ਆਂਧਰਾ ਪਰਦੇਸ਼ ਦਾ ਇਕ ਉੱਘਾ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ। ਇਹ ਨਗਰ ਮਸੂਲੀਪਟਮ ਤੋਂ 60 ਮੀਲ ਪੱਛਮ ਤੇ ਨਾਲ ਲਗਦੇ ਪਹਾੜ ਤੋਂ 6 ਮੀਲ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਹੈ। ਇਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਆਉਣ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਇਕ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਬਣਿਆ ਹੈ ਜੋ ਉਨੀਵਾਂ ਸਦੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਅੱਧ ਵਿਚ ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਦੱਖਣ ਦੇ ਇਕ ਵਜੀਰ ਚੰਦੂ ਲਾਲ ਨੇ ਬਣਵਾਇਆ ਸੀ।[4] ਦੱਖਣ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ

---

1. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਤੇ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਉਦਾਸੀ ਇਥੇ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜਗਨ ਨਾਥ ਪੁਰੀ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਪੂਰਬ ਦੀ ਉਦਾਸੀ ਖ਼ਤਮ ਕਰ ਕੇ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਮੁੜ ਪਏ ਜੋ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੁਦਰਤੀ ਤੇ ਠੀਕ ਗਲ ਜਾਪਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਜੇਕਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦੱਖਣ ਨੂੰ ਜਾਣਾ ਸੀ ਤਾਂ ਪੁਰੀ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਜਾ ਕੇ ਫੇਰ ਦੱਖਣ ਜਾਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਮਿਹਰਬਾਨਾ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਸਪਸ਼ਟ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪੂਰਬ ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਨੂੰ ਮੁੜ ਗਏ।
2. Imperial Gazetteer ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਗੈਜ਼ੇਟੀਅਰ, ਜਿਲਦ 9 ਪੰਨਾ 92-93
3. ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਜਾਣ ਦਾ ਇਹ ਪੁਰਾਣਾ ਰਸਤਾ ਸੀ
4. ਚੰਦੂ ਲਾਲ ਬੇਦੀ ਨਿਜ਼ਾਮ ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਦਾ ਵਜ਼ੀਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ 1845 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਵੇਖੋ Indian Express ਇੰਡੀਅਨ ਐਕਸਪ੍ਰੈੱਸ ਮਦੌਰਾ ਛਾਪ ਮਿਤੀ 23 ਜੂਨ, 1968 ਦਾ ਲੇਖ Once a properous Sikh Colony 'ਵਨਸ ਏ ਪ੍ਰਾਸਮਰਸ ਸਿੱਖ ਕਾਲੋਂਨੀ'।
5. ਬਿਆਨ ਮਹੰਤ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਨਾਨਕ ਉਦਾਸੀ ਮਠ, ਰਾਮੇਸ਼ਵਰਮ।
6. ਉਕਤ।
7. Imperial Gazetteer, ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਗਜ਼ੇਟੀਅਰ ਜਿਲਦ 12 ਪੰਨਾ 289

ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਛੋਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੰਜ ਅਸਥਾਨਾਂ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਬਣਵਾਏ ਸਨ।[5] ਗੰਟੂਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਸੀ। ਇਸ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਦਾ ਪੁਜਾਰੀ ਉਦਾਸੀ ਸਾਧੂ ਹੈ।[6]

ਗੰਟੂਰ ਨਗਰ ਦਾ ਨਾਂ ਤਲੈਗੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਗੁੰਟਾ ਤੋਂ ਪਿਆ ਹੈ ਤੇ ਗੁੰਟਾ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਤਲਾਅ[7]। ਸੋਲ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਗੰਟੂਰ ਐਨਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਗਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਗੰਟੂਰ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧਤਾ ਅਠਾਰਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਫ਼ਰਾਂਸੀਸੀਆਂ ਕਰ ਕੇ ਹੋਈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਕੁਦਰਤੀ ਨਜ਼ਾਰਿਆਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ[1]। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਵੀ ਇਸ ਰਮਨੀਕ ਥਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ ਜਾਪਦੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਇਥੇ ਰੁਕ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾਦਰ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਰਸ ਮਾਣਿਆ ਅਤੇ ਡੱਡੂ ਦੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਦੇ ਕੇ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਿਆ :-

ਬਿਮਲ ਮੰਝਾਰਿ ਨਿਰਮਲ ਜਲ ਪਦਮਨਿ ਜਾਵਲ ਰੇ।
ਪਦਮਨਿ ਜਾਵਲ ਜਲ ਰਸ ਸੰਗਤਿ ਸੰਗਿ ਦੋਖੁ ਨਹੀਂ ਰੇ।
ਦਾਦਰ ਤੂ ਕਬਹਿ ਨ ਜਾਨਸਿ ਰੇ।
ਭਖਸਿ ਸਿਬਾਲੁ ਬਸਸਿ ਨਿਰਮਲ ਜਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨ ਲਖਸਿ ਰੇ।
ਬਸੁ ਜਲ ਨਿਤ ਨ ਵਸਤ ਅਲੀਅਲ ਮੇਰ ਚਚਾ ਗੁਨ ਰੇ।
ਚੰਦੁ ਕੁਮੁਦਨੀ ਦੂਰਹੁ ਨਿਵਸਸਿ ਅਨਭਉ ਕਾਰਨਿ ਰੇ।
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਖੰਡੁ ਦੁਧਿ ਮਧੁ ਸੰਚਸਿ ਤੂ ਬਨ ਚਾਤੁਰ ਰੇ।
ਅਪਨਾ ਆਪ ਤੂ ਕਬਹੁ ਨ ਛੋਡਸਿ ਪਿਸਨ ਪ੍ਰੀਤ ਜਿਉਂ ਰੇ।
ਪੰਡਿਤ ਸੰਗਿ ਵਸਹਿ ਜਨ ਮੂਰਖ ਆਗਮ ਸਾਸ ਸੁਨੇ।
ਆਪਨਾ ਆਪ ਤੂ ਕਬਹੁ ਨ ਛੋਡਸਿ ਸੁਆਨ ਪੂਛਿ ਜਿਉ ਰੇ।
ਇਕਿ ਪਾਖੰਡੀ ਨਾਮਿ ਨ ਰਾਚਹਿ ਇਕਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਚਰਣੀ ਰੇ।
ਪੂਰਬਿ ਲਿਖਿਆ ਪਾਵਸਿ ਨਾਨਕ ਰਸਨਾ ਨਾਮੁ ਜਪਿ ਰੇ।

[ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧ । ੪ ।(੯੯੦)]

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਇਸ ਤਲਾਅ ਤੇ ਠਹਿਰ ਕੇ ਅੱਗੇ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਟੁਰ ਪਏ[2]।

ਕਾਂਚੀਪੁਰਮ ਵਿਚ ਹਿਕ ਜੈਨੀ ਨਾਲ ਮੇਲ

ਗੰਟੂਰ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਮੌਜੂਦਾ ਮਦਰਾਸ ਸ਼ਹਿਰ ਵਾਲਾ ਇਲਾਕਾ ਲੰਘ ਕੇ ਇਸ ਦੇ ਦੱਖਣ ਵਿਚ ਕਾਂਚੀਪੁਰਮ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਕਾਂਜੀਵਰਮ ਜਾਂ ਕਾਂਚੀ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਪੁਜ ਗਏ। ਇਹ ਅਜ ਕਲ ਚੰਗਲਪਟ ਦੇ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿਚ ਤੇ ਮਦਰਾਸ ਤੋਂ 45 ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਪੱਛਮ ਵਲ ਹੈ।

ਕਾਂਚੀ ਜਾਂ ਕਾਂਚੀਪੁਰਮ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੱਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸਿਧ ਤੀਰਥਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸੀ। ਸਤਵੀਂ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਵਿਚ ਇਥੇ ਹਿਊਨਸਾਂਗ ਆਇਆ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਜੈਨੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਬੋਧੀਆਂ

1. ਉਕਤ।

2. ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪਨਾ 276 ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ 'ਤਬ ਉਸ ਉਦਿਆਨ ਤੇ ਦੱਖਣ ਦੀ ਧਰਤੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਆਵਤਾ ਤਿਓ ਇਕ ਦਰੀਆਓ ਉਦਿਆਨ ਕੇ' ਬਿਖੇ ਨਜ਼ਰ ਆਇ ਗਿਆ ਤਿਓ ਜਾਂ ਦੇਖੋ ਤਾਂ ਬਡਾ ਤਲਾਓ ਹੈ'। ਇਹ ਸਾਖੀ ਕਿਸੇ ਹਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਕੇਵਲ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਹੈ। ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਦਿੱਤਾ ਵਿਸਥਾਰ, ਗੰਟੂਰ ਦੇ ਤਲਆ ਦੀ ਭੂਗੋਲਿਕ ਸਥਿਤੀ ਤੇ ਇਥੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਤੋਂ ਇਹ ਹੀ ਪਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਖੀ ਏਥੇ ਹੋਈ ਤੇ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਇਥੇ ਉਚਾਰਣ ਹੋਇਆ।

ਤੇ ਬ੍ਰਹਮਨਾਂ ਦੇ ਤੁਲ ਹੈ[1]। ਇਹ ਸ਼ਹਿਰ ਪਾਲਾ ਤੇ ਚੋਲਾ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਵਿਜਿਆਨਗਰ ਰਾਜ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਰਾਜੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੇਵਾ ਨੇ ਇਥੇ 1502 ਵਿਚ ਦੋ ਮੰਦਰ ਬਣਵਾਏ ਸਨ[2]। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵੀ ਇਥੇ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਅਤੇ ਸ਼ਿਵਾ ਦੋਹਾਂ ਮਤਾਂ ਦੇ ਮੰਦਰ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਆਉਣ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਇਥੇ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਹੈ[3], ਜੋ ਮਹੰਤ ਨਰਿੰਦਰ ਨਾਥ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ।

ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕਾਂਚੀਪੁਰਮ ਤੋਂ ਦੋ ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਵਲ ਤ੍ਰਿਪਾਰੁਤੀਕੁਮਰਮ ਨਗਰ ਚਲੇ ਗਏ। ਇਥੇ ਚੋਲਾ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਇਕ ਪੁਰਾਣਾ ਜੈਨੀਆਂ ਦਾ ਮੰਦਰ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉੱਤਰੀ ਹਿੰਦ ਤੋਂ ਇਕ ਸਾਧੂ ਆਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਮਿਲਣ ਲਈ ਬਾਹਰ ਹੀ ਆ ਗਿਆ। ਬਾਹਰ ਆ ਕੇ ਪੁੱਛਣ ਲਗਾ, "ਤੁਸੀ ਅੰਨ ਨਵਾਂ ਪੁਰਾਣਾ ਖਾਂਦੇ ਹੋ ਤੇ ਪਾਣੀ ਛਾਣਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪੀਂਦੇ ਹੋ ਤੇ ਨਿਤ ਜੀਅ ਮਾਰਦੇ ਹੋ"[4]? ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ਣ ਸੁਣ ਕੇ ਚੁਪ ਕਰ ਰਹੇ ਤੇ ਫੇਰ ਬੈਠ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਗਾਵਿਆ :-

> ਸਿਰੁ ਖੋਹਾਇ ਪੀਅਹਿ ਮਲਵਾਣੀ ਜੂਠਾ ਮੰਗਿ ਮੰਗਿ ਖਾਹੀ
> ਫੋਲਿ ਫਦੀਹਤਿ ਮੁਹਿ ਲੈਨਿ ਭੜਾਸਾ ਪਾਣੀ ਦੇਖਿ ਸਗਾਹੀ
> ਭੇਡਾ ਵਾਗੀ ਸਿਰ ਖੋਹਾਇਨਿ ਭਰੀਅਨ ਹਥ ਸੁਆਹੀ
> ਮਾਊ ਪੀਊ ਕਿਰਤੁ ਗਵਾਇਨ ਟੱਬਰ ਰੋਵਨ ਧਾਹੀ
> ਓਨਾ ਪਿੰਡੁ ਨ ਪਤਲਿ ਕਿਰਿਆ ਨ ਦੀਵਾ ਮੁਏ ਕਿਥਾਊ ਪਾਹੀ
> ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥ ਦੇਨਿ ਨ ਢੋਈ ਬ੍ਰਹਮਣ ਅੰਨੁ ਨ ਖਾਹੀ
> ਸਦਾ ਕੁਚੀਲ ਰਹਹਿ ਦਿਨੁ ਰਾਤੀ ਮਥੈ ਟਿਕੈ ਨਾਹੀ
> ਲਈ ਕਾਸੈ ਹਥੀ ਫੁਮਣ ਅਗੋਂ ਪਿਡੀ ਜਾਹੀ
> ਨ ਓਇ ਜੋਗੀ ਨ ਓਹਿ ਮਰਣੈ ਦੜਿ ਦੀਬਾਨਿ ਨ ਜਾਹੀ
> ਦਯਿ ਵਿਗੋਏ ਫਿਰਹਿ ਵਿਗੁਤੇ ਫਿਟਾ ਵਤੈ ਗਲਾ
> ਜੀਆ ਮਾਰਿ ਜੀਵਾਲੇ ਸੋਈ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਈ ਰਖੈ

---

1. Imperial Gazetteer ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਗੈਜ਼ੇਟੀਅਰ ਜਿਲਦਾ 10 ਪੰਨਾ 377-78

2. ਉਕਤ।

3. ਉਨ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਅੱਧ ਵਿਚ ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਦੱਖਣ ਦੇ ਵਜ਼ੀਰ ਚੰਦੂ ਲਾਲ ਬੇਦੀ ਨੇ ਪੰਜ ਗੁਰਦਾਵਰੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅਸਥਾਲਾਂ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰ ਕੇ ਬਣਵਾਏ ਸਨ। ਉਹ ਪੰਜ ਥਾਵਾਂ ਇਹ ਸਨ : ਗੰਟੂਰ, ਕਾਂਚੀਪੁਰਮ, ਟ੍ਰਿਵਨਮਲਾਏ, ਸ੍ਰੀਰੰਗਮ, ਤੇ ਰਾਮੇਸ਼ਵਰਮ। ਕਾਂਚੀਪੁਰਮ, ਟ੍ਰਿਵਨਮਲੀਏ ਤੇ ਰਾਮੇਸ਼ਵਰਮ ਦੇ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਮਹੰਤ ਨਰਿੰਦਰ ਨਾਥ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹਨ ਜੋ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀਸ: ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਮੰਤਹ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਰਾਮੇਸ਼ਵਰਮ ਦੇ ਬਿਆਨ ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ।

4. ਇਹ ਸਾਖੀ ਕੇਵਲ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਹੈ। ਜੈਨੀ ਮਠ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀ ਦਾ ਨਾਂ ਅਨੁਭਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਤੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਨੁਭਵੀ ਸਰੇਵੜਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਦੱਖਦ ਦੀ ਉਦਾਸੀ ਵਿਚ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਜੈਨੀਆਂ ਦਾ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਤੇ ਪੁਰਾਣਾ ਮੰਦਰ ਕਾਂਚੀ ਕੋਲ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸਾਖੀ ਇਥੇ ਹੀ ਹੋਈ ਜਾਪਦੀ ਹੈ ਕਾਂਚੀ ਪੁਰਾਣੇ ਰਾਹ ਤੇ ਸੀ ਤੇ ਤ੍ਰਿਣਮਲੀਏ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਰੰਗਮ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਅਨਭਵੀ ਸਰੇਵੜੇ ਦੀ ਸਾਖੀਂ ਇਥੇ ਹੋਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਦਾਨਹੁ ਤੈ ਇਸਨਾਨਹੁ ਵੰਜੇ ਭਸੁ ਪਈ ਸਿਰਿ ਖੁੈ
ਪਾਣੀ ਵਿਚਹੁ ਰਤਨ ਉਪੰਨੇ ਮੇਰ ਕੀਆ ਮਾਧਾਣੀਹ
ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥ ਦੇਵੀ ਥਾਪੈ ਪੁਰਬੀ ਲਗੈ ਬਾਣੀ
ਨਾਇ ਨਿਵਾਜਾ ਨਾਤੈ ਪੂਜਾ ਨਾਵਨਿ ਸਦਾ ਸੁਜਾਣੀ
ਮੁਇਅ ਜੀਵਦਿਆ ਗਤਿ ਹੋਵੈ ਜਾਂ ਸਿਰਿ ਪਾਈਐ ਪਾਣੀ
ਨਾਨਕ ਸਿਰ ਖੁਥੈ ਸੈਤਾਨੀ ਏਨਾ ਗਲ ਨ ਭਾਣੀ
ਵੁਠੈ ਹੋਈਐ ਹੋਇ ਬਿਲਾਵਲ ਜੀਆ ਜੁਗਤਿ ਸਮਾਣੀ
ਵੁਠੈ ਅੰਨੁ ਕਮਾਦੁ ਕਪਾਹਾ ਸਭਸੈ ਪੜਦਾ ਹੋਵੈ
ਵੁਠੇ ਘਾਹੁ ਚਰਨਿ ਨਿਤਿ ਸੁਰਹੀ ਸਾਧਨ ਦਹੀ ਵਿਲੋਵੈ
ਤਿਤੁ ਘਿਇ ਹੋਮ ਜਗ ਸਿਖੀ ਨਾਤੇ ਜਿਤੁ ਵਡਿਆਈ
ਨਾਨਕ ਜੋ ਸਿਰ ਖੁਥੈ ਨਾਵਨਿ ਨਾਹੀ ਤਾਂ ਸਤਿ ਚਟੇ ਸਿਰਿ ਛਾਈ।

[ਮਾਝ ਦੀ ਵਾਰ ਮਹਲਾ ੧ ।26। (੧੪੯)]

ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣ ਕੇ ਉਸ ਜੈਨੀ ਨੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤਾ[1]। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕੁਝ ਸਮਾ ਕਾਂਚੀ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਅਗੇ ਦੱਖਣ ਵਲ ਚਲ ਪਏ।

ਨਾਨਕ ਦੁਖੀਆ ਸਭ ਸੰਸਾਰ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਕਾਂਚੀਪੁਰਮ ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਵਲ ਚਲਦੇ ਚਲਦੇ ਤ੍ਰਿਵਨਮਲਾਏ ਨਾਮੀ ਨਗਰ ਪੁਜ ਗਏ। ਇਹ ਨਗਰ ਅੱਜ ਕਲ ਦੱਖਣੀ ਅਰਕਾਟ ਦੇ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿਚ ਹੈ। ਸੋਲ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਇਹ ਦੱਖਣ ਵਲ ਜਾਂਦੀ ਵੱਡੀ ਸੜਕ ਤੇ ਸੀ ਤੇ ਇਥੋਂ ਪੱਛਮ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਪਹਾੜੀ ਰਸਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ[2]। ਨਵੀਨ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਚਾਰੇ ਪਾਸਿਆਂ ਨੂੰ ਸੜਕਾਂ ਇਥੋਂ ਨਿਕਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਤ੍ਰਿਵਨਮਲਾਏ ਦਾ ਅਰਥ "ਪਹਾੜੀ ਤੇ ਪ੍ਰਜਲਤ ਪਵਿੱਤਰ ਅਗਨੀ" ਹੈ[3]। ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਵਾਰੀ ਪਾਰਬਤੀ ਨੇ ਸ਼ਿਵਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਤੇ ਹੱਥ ਰਖ ਦਿੱਤੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਹਨੇਰਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਪਾਰਬਤੀ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਨਰਾਜ਼ ਹੋਏ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਭੇਜਿਆ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਤਪੱਸਿਆ ਕੀਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਤ੍ਰਿਵਨਮਲਾਏ ਇਕ ਸੀ। ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਾਰਬਤੀ ਨੇ ਇਥੇ ਤਪੱਸਿਆ ਕੀਤੀ ਤੇ ਫੇਰ ਸ਼ਿਵ ਨੇ ਨਾਲ ਲਗਦੀ ਪਹਾੜੀ ਤੇ ਜਵਾਲਾ ਪ੍ਰਜਲਤ ਕਰ ਕੇ ਪਾਰਬਤੀ ਨੂੰ ਸੰਕੇਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਭੁਲ ਮੁਆਫ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ "ਪ੍ਰਜਲਤ ਅਗਨੀ ਜੋ ਪਹਾੜੀ ਤੇ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਈ, ਉਸ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਤ੍ਰਿਵਨਮਲਾਏ ਨਗਰ ਪਹਾੜੀ ਦੇ ਥੱਲੇ ਆਬਾਦ ਹੋਇਆ[4]। ਇਹ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾ ਨਗਰ ਹੈ ਤੇ ਇਥੇ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਦਾ ਇਕ ਸੁੰਦਰ ਮੰਦਰ ਹੈ ਜੋ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾ ਹੈ।

---

1. ਇਹ ਸਾਰੀ ਸਾਖੀ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਕ ਅਨੁਭਵੀ ਸਰੇੜੇ ਦੀ ਸਾਖੀ ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਹੈ। ਵੇਖੋ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੀ ਸਾਖੀ ਨੰਬਰ 43 (ਅੰਤਕਾ 43-44)

2. Imperial Gazetter ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਗੈਜ਼ਟੀਅਰ, ਮਦਰਾਸ ਸਦਰਨ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟਸ, ਮਦਰਾਸ 1901, ਸਾਊਥ ਅਰਕਾਟ ਪੰਨਾ 30।

3. Imperial Gazetter ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਗੈਜ਼ੇਟੀਅਰ, ਜ਼ਿਲਦ 23, ਪੰਨਾ 401।

4. ਉਕਤ।

ਤ੍ਰਿਵਨਮਲਾਏ ਵਿਚ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਰਹੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਉਣ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਣਿਆ ਜੋ ਮਹੰਤ ਨਰਿੰਦਰ ਨਾਥ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ[1]।

ਇਥੇ ਰਹਿ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਵੀਚਾਰਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਾ ਆਪਣੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਫਲ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਬਚ ਸਕਿਆ। ਪਾਰਬਤੀ ਨੂੰ ਵੀ ਤੱਪਸਿਆ ਕਰਨੀ ਪਈ[2]। ਕੇਵਲ ਨਾਮ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਫ਼ਲ ਤੋਂ ਬਚ ਸਕੀਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਥੇ ਇਹ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਿਆਂ :-

ਸਹੰਸਰਦਾਨ ਦੇ ਇੰਦ੍ਰ ਰੋਆਇਆ। ਪਰਸਰਾਮੁ ਰੋਵੈ ਘਰਿ ਆਇਆ
ਅਜੈ ਸੁ ਰੋਵੈ ਭੀਖਿਆ ਖਾਇ। ਐਸੀ ਦਰਗਹ ਮਿਲੈ ਸਜਾਇ
ਰੋਵੈ ਰਾਮੁ ਨਿਕਾਲਾ ਭਇਆ। ਸੀਤਾ ਲਖਮਣੁ ਵਿਛੁੜਿ ਗਇਆ
ਰੋਵੈ ਦਹਸਿਰੁ ਲੰਕ ਗਵਾਇ। ਜਿਨਿ ਸੀਤਾ ਆਦੀ ਡਉਰੂ ਵਾਇ
ਰੋਵਹਿ ਪਾਂਡਵ ਭਏ ਮਜੂਰਿ। ਜਿਨ ਕੈ ਸੁਆਮੀ ਰਹਤ ਹਦੂਰਿ
ਰੋਵੈ ਜਨਮੇਜਾ ਖੁਇ ਗਇਆ। ਏਕੀ ਕਾਰਣਿ ਪਾਪੀ ਭਇਆ
ਰੋਵੈਹਿ ਸੇਖ ਮਸਾਇਕ ਪੀਰ। ਅੰਤ ਕਾਲ ਮਤੁ ਲਾਗੈ ਭੀੜ
ਰੋਵੈਹਿ ਰਾਜੇ ਕੰਨ ਪੜਾਏ। ਘਰਿ ਘਰਿ ਮਾਗਹਿਹ ਭੀਖਿਆ ਜਾਇ
ਰੋਵੇਹਿ ਕਿਰਪਨ ਸੰਚਹਿ ਧਨੁ ਜਾਇ। ਪੰਡਿਤ ਰੋਵਹਿ ਗਿਆਨੁ ਗਵਾਇ।
ਬਾਲੀ ਰੋਵੈ ਨਾਹਿ ਭਤਾਰੁ। ਨਾਨਕ ਦੁਖੀਆ ਸਭੁ ਸੰਸਾਰੁ
ਮੰਨੇ ਨਾਉ ਸੋਈ ਜਿਣਿ ਜਾਇ। ਅਉਰੀ ਕਰਮ ਨ ਲੇਖੈ ਲਾਇ।

[ਰਾਮਕਲੀ ਕੀ ਵਾਰ।੧। (੯੫੩)]

ਥੋੜਾ ਸਮਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਥੇ ਰਹਿਹ ਕੇ ਅੱਗੇ ਦੱਖਣ ਵਲ ਟੁਰ ਪਏ।

ਲੰਕਾ ਜਾਣਾ

ਤ੍ਰਿਵਨਮਲਾਏ ਤੋਂ ਚਲ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਚਲਦੇ ਹੋਏ ਤ੍ਰਿਚਨਾਪਲੀ ਪੁਜ ਗਏ। ਤ੍ਰਿਚਨਾਪਲੀ ਦੇ ਕੋਲਲ ਤਾਮਲ ਦੇ ਅਲਵਾਰ ਵੈਸ਼ਨਵ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸਿਧ ਮੰਦਰ ਸ੍ਰੀ ਰੰਗਮ ਸੀ। ਇਹ ਮੰਦਰ ਕਾਵੇਰੀ ਤੇ ਕੋਲੇਰੂਨ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਰੰਗਮ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਤਾਮਿਲ ਵਿਚ ਦੋ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸਥਿਤ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਦੱਖਣੀ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਵੈਸ਼ਨਵਾਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਮੰਦਰ ਇਹ ਹੀ ਸੀ ਤੇ ਇਥੇ ਹੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵੈਸ਼ਨਵ ਤੇ ਭਗਤੀ ਮਤ ਦੇ ਆਗੂ ਰਾਮਾਨੁਜ ਨੇ ਆਪਣੀ ਉਮਰ ਦੇ ਆਖ਼ਰੀ ਸਾਲ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਸਨ[3]। ਇਸ ਮੰਦਰ ਦੀਆਂ ਸੱਤ ਪਰਕਰਮਾਂ ਹਨ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਠਹਿਰੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਠਹਿਰਨ ਦੀ

---

1. ਇਹ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਚੰਦੂ ਲਾਲ ਵਜ਼ੀਰ ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਦੇ ਬਣਵਾਏ ਗੁਰਦਵਾਰਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਹੈ।

2. ਇਹ ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਇਥੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਉਥੇ ਸਿਰਲੇਖ ਹੈ "ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੱਖਣ ਦੇ ਦੋਹਰੇ ਵਿਚ', ਪੰਨਾ 203-204 (ਅੰਤਕਾ 112-37) ਇਹ ਸਾਖੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਉਥੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਥੇ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਮੰਦਰ ਦੀ ਇੱਟ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਵਿਚ ਆ ਵੱਜੀ ਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਿਆ। ਇਸ ਲਈ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਪਾਰਬਤੀ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲਣੀ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਤਪੱਸਿਆ ਤੇ ਸ਼ਿਵਾ ਕੋਲੋਂ ਖਿਮਾ ਮਿਲਣ ਦਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਹੀ ਐਸਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਿਆ ਹੋਵੇਗਾ।

3. A Short Note on Sri Ranganatha Swami Temple, ਏ ਸ਼ਾਰਟ ਨੋਟ ਆਨ ਸ੍ਰੀ ਰੰਗਾਨਾਥਾ ਸਵਾਮੀ ਟੈਂਪਲ, ਸ੍ਰੀ ਰੰਗਮ, ਮਰਦਾਸ ਸਟੇਟ।

ਯਾਦ ਵਿਚ ਇਥੇ ਇਕ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਜੋ ਸਮੇਂ ਦੀ ਚਾਲ ਨਾਲ ਢਹਿ ਗਿਆ ਹੈ[1]।

ਤ੍ਰਿਚਨਾਪਲੀ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਕਾਵੇਰੀ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਬੇੜੀ ਦੇ ਰਾਹ ਨਾਗਾਪਟਨਮ ਪੁਜ ਗਏ। ਲੰਕਾ ਜਾਣ ਲਈ ਇਹ ਦੱਖਣੀ ਭਾਰਤ ਦੀ ਇਕ ਪੁਰਾਣੀ ਬੰਦਰਗਾਹ ਸੀ[2]। ਇਥੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਲੰਕਾ ਗਏ। ਦੱਖਣੀ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਲੰਕਾ ਦੇ ਪੂਰਬੀ ਕੰਢੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਆਵਾਜਾਈ ਹੋਣ ਦੇ ਸਬੂਤ ਮਿਲਦੇ ਹਨ[3]। ਲੰਕਾ ਦੇ ਪੂਰਬੀ ਕੰਢੇ ਤੇ ਤ੍ਰਿਨਕੋਮਲੀ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾ ਹਿੰਦੂ ਮੰਦਰ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੁਰਤਗਾਲੀਆਂ ਨੇ ਸਤਾਰ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਢਾਹ ਦਿੱਤਾ ਸੀ[4]। ਤ੍ਰਨਕੋਮਲੀ ਦੇ ਦੱਖਣ ਵਿਚ ਇਕ ਹੋਰ ਬੰਦਰਗਾਹ ਮਟੀਆਕਲਮ ਜਾਂ ਮਡਾਕੁਲਾਪਾ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਨਵੀਨ ਦਾ ਬੈਟੀਕੁਲਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਵਾਂ ਨਾ ਡਚ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਪਾਇਆ ਸੀ[5]। ਮਡਾਕੁਲਾਪਾ ਤਾਮਿਲ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣੀ ਬਸਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਕਾ ਕਥਨ ਸਕੰਦਪੁਰਾਣ ਵਿਚ ਵੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਰਾਮਾਇਣ ਵਿਚ ਹਨੂੰਮਾਨ ਦੀ ਲੰਕਾ ਸਾੜਨ ਦੀ ਵਾਰਤਾ, ਇਸੇ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਹੋਈ ਦਸੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ[6]।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨਾਗਾਪਟਨਮ ਤੋਂ ਤ੍ਰਿਨਕੋਮਲੀ ਤੇ ਫੇਰ ਮਟੀਆਕੁਲਮ (ਨਵੀਨ ਬੈਟੀਕੁਲਾ) ਆ ਗਏ[7]।

---

1. ਇਹ ਚੰਦੂ ਨਾਲ ਦੇ ਬਣਵਾਏ ਗੁਰਦਵਾਰਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਸੀ।

2. ਯੂਨੀ ਲਿਖਾਰੀ ਟਾਲਮੀ (Ptolmey) ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਨੀਗਾਮੋਜ਼ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਵੇਖੋ Imperial Gazetteer, Madras Sothern Districts ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਗੈਜ਼ੇਟੀਅਰ ਮਦਰਾਸ, ਸਦਰਨ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਬਟਜ਼ ਮਦਰਾਸ 1906, ਤੰਜੋਰ ਪੰਨਾ 30। ਇਸ ਤੋਂ ਚਾਰ ਮੀਲ ਤੇ ਸ਼ਾਹ ਹਮੀਦ ਨਾਗੋਰੀ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਦਰੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸਮਕਾਲੀ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਜਨਮ 1504 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਹੋਇਆ (ਵੇਖੋ ਦਰਗਾਹ ਵਲੋਂ ਛਪਿਆ ਪੈਂਫਲੈਂਟ) ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜਦੋਂ ਇਥੋਂ ਲੰਘੇ ਤਾਂ ਇਹ ਬਹੁਤ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਮੇਲ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ।

3. ਰਾਮੇਸ਼ਵਰਮ ਦੇ ਮੰਦਰ ਦਾ ਇਕ ਭਾਗ ਤ ਤੇ ਤੰਜੋਰ ਦਾ ਇਕ ਮੰਦਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲੰਕਾ ਦੇ ਰਾਜਿਆਂ ਨ ਬਣਵਾਏ ਸਨ। ਵੇਖੇ ਏ ਗਾਈਡ ਟੂ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਾ ਨਾਥਾ ਸਵਾਮੀ ਟੈਂਪਲ ਰਾਮੇਸ਼ਵਰਮ (A guide to Sri Rama Natham Swami Temple)

4. Ceylon Literary Register, ਸੀਲੋਨ, ਲਿਟਰੇਰੀ ਰਜਿਸਟਰ, ਸਤੰਬਰ 24, 1886, ਪੰਨਾ 63 ਸਰ ਵਿਲੀਅਮ ਜੋਨਜ਼ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ :- This island was peopled, time out of memory by the Hinud race. The temple which stood at Trinocomalee is not to be forgotten. It would have remained for the present day a venerable relic, had not the misguided religious zeal of the Portugese razed it to ground in 1622 to supply material to one of their fortifications.

5. A Monograph on Batticoal ਏ ਮੋਨੋਗਰਾਫ਼ ਆਨ ਬੈਟੀਕੋਲਾ, ਚੈਪਟਰ 1, ਟੋਪੋਗਰਾਫ਼ੀ (Topography)

6. ਉਕਤ, ਚੈਪਟਰ ਐਨਸ਼ੈਂਟ ਹਿਸਟਰੀ (Ancient History)

7. 'ਹਕੀਕਤ ਰਾਹ ਮੁਕਾਰਾਜੇ ਸ਼ਿਵਨਾਭ ਕੀ" ਵਿਚ ਨਾਗਾਪਟਨਮ ਤੋਂ ਲੰਕਾ ਜਾਣ ਦਾ ਰਾਹ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਜੋ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਹੀ ਰਸਤਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਚਲਦਾ ਸੀ। ਹੋਰ ਵਿਸਥਾਰ ਲਈ ਵੇਖੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਤਰਾਂ ਦੇ ਲਿਖਾਰੀ ਦਾ ਰੀਸਰਚ ਪੇਪਰ "ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਕਜ਼ ਵਿਜ਼ਿਟ ਟੂ ਸੀਲੋਨ" ਪ੍ਰੋਸੀਡਿੰਗਜ਼ ਆਫ਼ ਪੰਜਾਬ ਹਿਸਟਰੀ ਕਾਨਫ਼ਰੰਸ ਪਟਿਆਲਾ 1969.

ਬੈਟੀਕੁਲਾ ਦਾ ਰਾਜਾ ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਉਪਾਸ਼ਕ ਸੀ[1]। ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਦੇ ਰਚਣਹਾਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ ਰਾਜਾ ਸ਼ਿਵਨਾਭ ਲਿਖਿਆ ਹੈ[2] ਜਿਸ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਉਪਾਸ਼ਕ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਅਸਲੀ ਨਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਇਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਸੁਣ ਚੁਕਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਲਾਹੌਰ ਨਿਵਾਸੀ ਭਾਈ ਮਨਸੁਖ ਜੋ ਮਲਸੀਹਾ ਦੇ ਭਗੀਰਥ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਮਿਲਿਆ ਸੀ, ਇਥੇ ਆਪਣੇ ਵਪਾਰ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਆਇਆ ਸੀ ਤੇ ਰਾਜੇ ਨਾਲ ਗਲ ਬਾਤ ਕਰਦਿਆ[3] ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਦੱਸੀ ਸੀ। ਬੈਟੀਕੁਲਾ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਭਾਵੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਨਾਂ ਤਾਂ ਸੁਣਿਆ ਸੀ ਪਰ ਸ਼ਕਲੋਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਣਦਾ। ਸੋ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਉੱਤਰੀ ਹਿੰਦ ਤੋਂ ਇਕ ਸਾਧੂ ਆਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲਈ ਮੋਹਣੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਭੇਜੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੇਕ ਰੰਗ ਕਰ ਕੇ ਵਿਖਾਏ ਪਰ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਮੋਹ ਨਾ ਸਕੀਆਂ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੇ ਧਿਆਨ ਮਗਨ ਰਹੇ[4]।

ਇਹ ਰਾਜਾ ਆਪ ਆਇਆ ਤੇ ਆ ਕੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕੌਣ ਹੁੰਦੇ ਹੋ? ਜੋਗੀ ਹੋ[5] ਜਾਂ ਪੰਡਤ ਹੋ? ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਿਆ :–

ਜੋਗੀ ਜੁਗਤਿ ਨਾਮੁ ਨਿਰਮਾਇਲੁ ਤਾਕੈ ਮੈਲੁ ਨ ਰਾਤੀ
ਪ੍ਰੀਤਮ ਨਾਥੁ ਸਦਾ ਸਚੁ ਸੰਗੇ ਜਨਮ ਮਰਣ ਗਤਿ ਬੀਤੀ
ਗੁਸਾਈ ਤੇਰਾ ਕਹਾ ਨਾਮੁ ਕੈਸੇ ਜਾਤੀ
ਜਾ ਤਉ ਭੀਤਰਿ ਮਹਿਲ ਬੁਲਾਵਹਿ ਪੂਛਉ ਬਾਤ ਨਿਰੰਤੀ

---

1. ਸੋਲ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਈਸਵੀ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿਚ ਲੰਕਾ ਦੇ ਪੂਰਬੀ ਕੰਢੇ ਤੇ ਸਤ ਰਾਜੇ ਰਾਜ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੱਤਾ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਪਰ ਉਹ ਸਤ ਰਾਜੇ ਸ਼ਿਵ ਦੇ ਉਪਾਸ਼ਕ ਸਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਰਾਜ ਕਰਦੇ ਸਨ :– (ੳ) ਮੁਲਾਟਿਵ (ਅ) ਟਿਰੰਨਕੋਮਲੀ (ੲ) ਬੈਟੀਕੁਲਾ (ਸ) ਕੋਟੀਆਰ (ਹ) ਪਲਗਮ (2) ਪਾਨਮ (ਖ) ਯਲਾ

2. ਵਲਾਇਲ ਵਾਲੀ, ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਤੇ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲੰਕਾਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਦਾ ਨਾਂ ਸ਼ਿਵਨਾਭ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

3. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਲੰਕਾਂ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਈ ਮਨਸੁਖ ਦਾ ਆਪਣੇ ਵਪਾਰ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਲੰਕਾ ਜਾਣਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਉਥੋਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਅਗੇ ਮਹਿਮਾ ਕਰਨ ਕਾ ਕਥਨ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਹੈ ਵਿਚ ਹੈ, ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ। ਭਾਈ ਮਨਸੁਖ ਦਾ ਲੰਕਾ ਜਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਪਰੀਚੈ ਕਰਵਾਉਣਾ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

4. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਮਹੋਣੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਭੇਜਣ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ। ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵਿਸਥਾਰ ਹੈ। ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦਾ ਕਥਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਭਾ ਪੁਰਾਣੇ ਵਕਤਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਲਤ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

5. ਲੰਕਾ ਦੇ ਲੋਕ ਜੋਗੀਆਂ ਤੋਂ ਵਾਕਫ਼ ਸਨ। ਚੌਧਵੀਂ ਸਦੀ ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਇਬਨ ਬਤੂਤਾ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਲੰਕਾ ਵਿਚ ਜੋਗੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ।

ਬ੍ਰਹਮਣੁ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਇਸਨਾਨੀ ਹਰਿ ਗੁਣ ਪੂਜੇ ਪਾਤੀ
ਏਕੋ ਨਾਮੁ ਏਕੁ ਨਾਰਾਇਣ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਏਕਾ ਜੋਤੀ
ਜਿਹਵਾ ਡੰਡੀ ਇਹੁ ਘਟੁ ਛਾਬਾ ਤੋਲਉ ਨਾਮ ਅਜਾਚੀ
ਏਕੋ ਹਾਟੁ ਸਾਟੁ ਸਭਨਾ ਸਿਰਿ ਵਣਜਾਰੇ ਇਕ ਭਾਤੀ
ਦੋਵੇ ਸਿਰੇ ਸਤਿਗੁਰ ਨਿਬੇੜੇ ਸੋ ਬੂਝੇ ਜਿਸੁ ਏਕ ਲਿਵ ਲਾਗੀ
ਜੀਅਹੁ ਰਹੈ ਨਿਭਗਤੀ।
ਸਬਦੁ ਵਸਾਏ ਭਰਮ ਚੁਕਾਏ ਸਦਾ ਸੇਵਕੁ ਦਿਨੁ ਰਾਤੀ
ਉਪਰਿ ਗਗਨੁ ਪਰਿ ਗੋਰਖੁ ਅਗਮੁ ਗੁਰੂ ਪੁਨਿ ਵਾਸੀ
ਗੁਰ ਬਚਨੀ ਬਾਹਰਿ ਘਰਿ ਏਕੋ ਨਾਨਕ ਭਇਆ ਉਦਾਸੀ[1]।

[ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ ੧ ।੧॥ (੯੯੨)]

ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਸਮਝ ਆ ਗਈ ਕਿ ਜਿਸ ਮਹਾਪੁਰਖ ਦਾ ਮਨਸੁਖ ਨੇ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਹ ਇਹ ਹੀ ਹਨ। ਰਾਜੇ ਨੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਹਿਲ ਵਿਚ ਲੈ ਗਿਆ ਤੇ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਕੋਲ ਰਖਿਆ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਰਾਜੇ ਕੋਲੋਂ ਆਗਿਆ ਲੈ ਕੇ ਬੈਟੀਕੁਲਾ ਦੇ ਦੱਖਣ ਵਲ ਬਾਰਾਂ ਮੀਲ ਦੀ ਦੂਰੀ ਤੇ ਜਾ ਰਹੇ। ਇਹ ਥਾਂ ਬਹੁਤ ਰਮਣੀਕ ਸੀ। ਇਥੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਮਾਂ ਬਿਤਾਇਆ। ਇਥੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਚੰਗੇ ਭਾਟੜੇ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਬਣਾਇਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ[2]। ਜਿਸ ਅਸਥਾਨ ਲਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਠਹਿਰੇ, ਉਥੇ ਇਕ ਨਗਰ ਕੁਰੁਕਲ ਮੰਡਪ ਆਬਾਦ ਹੈ। ਕੁਰੁਕਲ ਮੰਡਪ ਤਾਮਿਲ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ 'ਗੁਰੂ ਦਾ ਨਗਰ' ਇਸ ਨਗਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਤਰਾਂ ਦੇ ਲਿਖਾਰੀ ਨੂੰ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਉੱਤਰੀ ਹਿੰਦ ਤੋਂ ਇਕ ਸਿੱਧ ਬਾਬਾ ਨਾਥ ਆਏ ਸਨ ਜੋ ਸਾਢੇ ਚਾਰ ਸੌ ਸਾਲ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੋਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਚਇਹ ਨਗਰ ਆਬਾਦ ਹੈ[3]। ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਇਥੇ ਰਹਿ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਗੇ ਨੂੰ ਟੁਰ ਪਏ।

ਲੰਕਾ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨਾਲ ਮੇਲ

ਕੁਰੁਕਲ ਮੰਡਪ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਲੰਕਾ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਤੀਰਥ ਕਰਤਰਗਾਮਾ ਜੋ ਲੰਕਾ ਦੇ ਧੁਰ ਦੱਖਣ ਪੂਰਬ ਵਿਚ ਹੈ ਟੁਰ ਪਏ। ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਸਦੀਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਰਤੀ ਯਾਤਰੂ ਕਰਦੇ ਆਏ ਸਨ। ਬੈਟੀਕੁਲਾ ਤੋਂ ਲੰਕਾ ਨੇ ਪੂਰਬੀ ਸਮੁੰਦਰੀ ਕੰਢੇ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਯਾਤਰੂ ਕਤਰਗਾਮਾ

---

1. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਤੇ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਸ਼ਿਵਨਾਭ ਕੋਲ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਲਾ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਹੋਰ ਸ਼ਬਦ ਦਸੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਤੇ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ, ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਇਸ ਲਈ ਅਸਾਂ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਹੀ ਠੀਕ ਮੰਨੀ ਹੈ। ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਣਸੰਗਲੀ ਦਾ ਉਚਾਰਨਾ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਭਾਈ ਪੈੜੇ ਨੂੰ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਾਣ ਸੰਗਲੀ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਲੰਕਾ ਭੇਜਿਆ ਸੀ ਤੇ ਫੇਰ ਪ੍ਰਾਣ ਸੰਗਲੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਾਣ ਸੰਗਲੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਰਚਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।

2. ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਵੇਲੇ ਭਾਟੜੇ ਲੰਕਾ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਪਰ ਤਵਾਰੀਖ਼ ਗੁਰੂ ਖ਼ਾਲਸਾ ਵਿਚ ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਚੰਗਾ ਭਾਟੜਾ ਇਥੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸਿਖ ਬਣਿਆ ਸੀ।

3. ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਤਰਾਂ ਦੇ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ਆਰਕਿਆਲੋਜੀ ਮਹਿਕਮੇ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਸਤੰਬਰ 1968 ਵਿਚ ਇਸ ਸਾਰੇ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਸਰਵੇਖਣ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਸੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੌਜੂਦਾ ਕਲਮੁਨਾਏ, ਟਿਊਕੋਇਲ, ਪਾਤੂਵਿਲ ਅਤੇ ਪਾਨਮ ਤੋਂ ਹੁੰਦੇ ਉਸ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ[1] ਜੋ ਮਾਨਕ ਗੰਗਾ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਨਾਲ ਕਈ ਰਵਾਇਤਾਂ ਪਰਚੱਲਤ ਹਨ ਜੋ ਈਸਾ ਦੇ ਜੰਮਣ ਤੋਂ 5 ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਦੱਸੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਰਵਾਇਤਾਂ ਸ਼ਿਵਾ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਸਕੰਦਾ ਸੁਭਰਮਾਨੀਆ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਿਨਹਾਲੀ ਵਿਚ ਕੰਡਾਕੁਮਾਰਾ ਜਾਂ ਕਤਰਗਾਮਾ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ।[2] ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕਤਰਗਾਮਾ ਜਾਂ ਕਾਰਤਕ ਸਵਾਮੀ ਦੇ ਮੰਦਰ ਤੋਂ, ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਲਸਿੰਘ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ, ਬਡੁਲਾ ਨਾਮ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਚਨੇ ਗਏ।[3] ਉਥੋਂ ਨੁਰਾ ਅਹਿਲੀਆ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੀਤਾ ਅਹਿਲੀਆ[4] ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਦੇ ਪਹਾੜੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਸੀਤਾਵਾਕਾ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਕੋਟੀ ਰਾਜ ਵਿਚ ਪੁਜ ਗਏ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੋਟੀ[5] ਤੇ ਰਾਜਾ ਧਰਮਾਪ੍ਰਕਰਮਾਬਾਹੂ ਨੌਵਾਂ ਰਾਜ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇਸਦਾ ਰਾਜ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਕਾਲਾ ਓਈਆ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਦੱਖਣ ਵਿਚ ਵਲਾਲਈ ਗੰਗਾ ਤਕ ਸੀ।[6] ਧਰਮਾਪ੍ਰਕਰਮਾਬਾਹੂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ।

ਕੋਟੀ ਰਾਜ ਵਿਚ ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਸੀ[7] ਜੋ ਅਨੀਸ਼ਰਵਾਦੀ ਧਰਮਾਂ ਵਿਚੋਂ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾ ਕੇਵਲ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਸਨ ਸਗੋਂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਅੰਗ ਸੰਗ ਸਮਝਦੇ ਸਨ। ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਈਸ਼ਵਰਵਾਦ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਤੋਂ ਰਾਜਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ। ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਵਿਚ ਸੰਘਾ-ਰਾਜਾ ਬੋਧੀਆਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਸਥਾਨਕ ਪਦਵੀ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ।[8] ਜਦੋਂ ਸੰਘਾ ਰਾਜਾ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਕ ਸਾਧੂ ਉੱਤਰੀ ਹਿੰਦ ਤੋਂ ਆਇਆ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਅਨੁਯਾਈ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਜਾਤ ਪਾਤ ਅਤੇ ਮੂਰਤੀ-ਪੂਜਾ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਬ੍ਰਹਮਣ ਵੀ ਬੋਧੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋ ਗਏ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਕੋਟੀ ਦੇ ਰਾਜੇ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਲਗੇ[9]। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਈਸ਼ਵਰ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਸਭ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪਰਦਾਨ ਕਰ ਸਕਦਾ

1. Hinduism in Ceylon, Rev. J. Cartman ਹਿੰਦੂਇਜ਼ਮ ਇਨ ਸਿਲੋਨ, ਕਾਰਟਮੈਨ, ਕੋਲੰਬੋ, 1957, ਪੰਨਾ 120।

2. Katargama, Paul Wirz, Translated by Doris Barta Pralle, ਕਤਰਗਾਮਾ, ਪਾਲ ਵਿਰਜ਼, ਉਲਥਾਕਾਰ ਡੋਰਸ ਬਰਤਾ ਬਰੇਲੀ, ਕੋਲੰਬੋ, 1966, ਪੰਨਾ 2

3. ਤਵਾਰੀਖ ਗੁਰੂ ਖ਼ਾਲਸਾ ਹਿੱਸਾ ਪਹਿਲਾ, ਗਿਆਨ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਚੋਥੀ ਛਾਪ, ਪੰਨਾ 273

4. ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ ਅਸ਼ੋਕ ਬਣ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਪੁਰਾਣੀ ਰਵਾਇਤ ਹੈ ਕਿ ਸੀਤਾ ਨੂੰ ਇਸੇ ਬਣ ਵਿਚ ਰਾਵਣ ਨੇ ਕੈਦ ਰਖਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਇਕ ਰਮਣੀਕ ਪਹਾੜੀ ਤੇ ਹੈ ਗਰਮੀਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਲੋਕ ਇਥੇ ਸੈਰ ਕਰਨ ਜਾਂਦੇ ਹਨ

5. ਕੋਟੀ ਰਾਜ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਕੋਰੀ ਸੀ ਤੇ ਇਹ ਮੌਜੂਦਾ ਕੋਲੰਬੋ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਥੋੜੀ ਦੂਰ ਰੱਖਣ ਵਿਚ ਸੀ।

6. Hinduism in Ceylon ਹਿੰਦੂਇਜ਼ਮ ਇਨ ਸਿਲੋਨ, ਪੰਨਾ 41

7. ਉਕਤ

8. Guru Nanak and Ceylon, Dr. S. W. Karunaratna ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਐਂਡ ਸਿਲੋਨ ਕ੍ਰਿਤ ਡਾ: ਕਰੁਨਾਰਤਨਾ ਦੇ ਪਰਚੇ ਵਿਚੋਂ। ਇਹ ਪਰਚਾ ਇਕ ਸ਼ਿਲਾ ਲੇਖ ਦੇ ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ ਜੋ ਅਨਰਾਧਪੁਰਾ ਅਜਾਇਬ ਘਰ ਵਿਚ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ। ਸਿਲਾਲੇਖ ਦਾ ਨੰਬਰ, ਐਮ. 111 ਹੈ। ਇਹ ਪਰਚਾ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਗੋਸ਼ਟੀ ਦੇ ਸਮੇਂ 5 ਸੰਤਬਰ 1969 ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਟੀ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ।

9. ਉਕਤ

ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਗਾਵਿਆ[1]:–

ਸਤਜੁਗ ਸਤ ਸਤ ਸਤ ਬੋਲੇ।
ਪੌਣਾਹਾਰੀ ਮਨ ਨਹੀਂ ਡੋਲੇ।
ਤ੍ਰੈਤੇ ਜੁਗ ਭਗਤ ਕਮਾਈ।
ਜਪ ਪਤ ਸੰਜਮ ਤਾੜੀ ਲਾਈ।
ਦਵਾਪਰ ਭਗਤਾ ਪੂਜਾ ਚਾਰ।
ਕਲਿਜੁਗ ਕੀਰਤਨ ਨਾਮ ਅਧਾਰ।
ਪੁਨ ਸਤਜੁਗ ਤ੍ਰੇਤਾ ਜੁਗਾ ਦੁਆਪੁਰ ਪੂਜਾ ਚਾਰ।
ਤੀਨੋ ਜੁਗ ਤੀਨੋ ਦ੍ਰਿੜੇ ਕਲਿ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ਅਧਾਰ।

(ਇਹ ਤੁਕਾਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹਨ)

ਇਹ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਧਰਮਾਪ੍ਰਕਰਮਾਬਾਹੂ ਤੇ ਹੋਰ ਸਭ ਲੋਕ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ[2]। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਕੋਟੀ ਰਹਿ ਕੇ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਚਲ ਪਏ।

ਮਰਦਾਨੇ ਦੀ ਭੁੱਖ ਪਿਆਸ ਦੂਰ ਕੀਤੀ

ਕੋਟੀ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਚਲਦੇ ਹੋਏ ਸੀਤਾਵਾਕਾ ਪੁਜ ਗਏ। ਸੀਤਾਵਾਕਾ ਦਾ ਮੌਜੂਦਾ ਨਾ ਅਵਿਸਵੇਲਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਵੀਨ ਕੁਲੰਬੋ ਤੋਂ 33 ਮੀਲ ਉੱਤਰ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਹੈ। 'ਹਕੀਕਤ ਰਾਹ ਮੁਕਾਮ' ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੀਤਾਵਾਕਾ[3] ਨਗਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਅਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀ ਸੰਗਤ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਤਰਾਂ ਦੇ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਸਰਵੇਖਣ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਇਥੇ ਨਾ ਕੋਈ ਸਿਖ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਹੈ।

ਸੀਤਾਵਾਕਾ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਹੋਏ ਅਨਰਾਧਪੁਰਾ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਅਨਰਾਧਪੁਰਾ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸਮਿਆਂ ਤੋਂ ਲੰਕਾ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਸੀ[4]। ਅਨਰਾਧਪੁਰਾ ਤੋਂ ਆਪ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਟੁਰ ਪਏ ਤੇ ਉਥੇ

---

1. ਤਵਾਰੀਖ ਗੁਰੂ ਖ਼ਾਲਸਾ, ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ, ਹਿੱਸਾ ਪਹਿਲਾ ਚੌਥੀ ਛਾਪ, ਪੰਨਾ 277

2. ਇਹ ਸਾਖੀ ਡਾ: ਐਸ: ਪਰਨਾਵਿਤਾਨਾ, ਰੀਟਾਇਰਡ ਪ੍ਰੋਫ਼ੈਸਰ ਆਫ਼ ਆਰਕਿਆਲੋਜੀ; ਕੋਲੰਬੋ (ਸਿਲੋਨ) ਅਤੇ ਡਾਕਟਰ ਐਸ: ਡਬਲਯੂ ਕਰਨਾਰਤਨਾ ਅਸਿਸਟੈਂਡ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਆਰਕਿਆਲੋਜੀ ਦੇ ਲਭੇ ਇਕ ਸ਼ਿਲਾ-ਲੇਖ ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ ਜੋ ਅਨਰਾਪੁਰਾ ਦੇ ਅਜਾਇਬ ਘਰ ਵਿਚ ਪਿਆ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਨੰਬਰ ਐਮ: 111 ਹੈ। ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਲਿਖੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਲੇਖ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਲਾ-ਲੇਖ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਹੈ। ਇਹ ਧਰਮਾਪਰਕਰਮਾਬਾਹੂ ਦੇ ਰਾਜ ਦੇ ਪੰਦਰ੍ਹਵੇਂ ਸਾਲ ਦਾ ਹੈ। ਡਾ: ਕਰਨਾਰਤਨਾ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਧਰਮਾਪ੍ਰਕਰਮਾਬਾਹੂ 1493 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਤਖ਼ਤ ਤੇ ਬੈਠਾ। ਇਸ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ 'ਨਾਨਕ ਅਚਾਰੀਅ' ਕਰਕੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾ ਦਾ ਧਰਮ ਇਕ ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਦਾ ਧਰਮ ਸੀ ਜੋ ਮੂਰਤੀ ਪੂਜਾ ਅਤੇ ਜਾਤ ਪਾਤ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਵੇਖੋ Guru Nanak and Ceylon, Dr. S. W. Karunaratne, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਤੇ ਸਿਲੋਨ। ਡਾਕਟਰ ਕਰਨਾਤਰਨਾ ਦਾ ਪਰਚਾ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸੈਮੀਨਾਰ ਤੇ 5 ਸਤੰਬਰ 1966 ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ, ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਿਆ।

3. 'ਹਕੀਕਤ ਰਾਮ ਮੁਕਾਮ' ਵਿਚ ਸੀਤਾਵਾਕ ਨੂੰ 'ਸਤਵਾਹਦ' ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਦੇ ਰਾਜਾ ਮਾਇਆਦੂਨੀ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਰਾਜਾ ਸਿੰਘਾ (1581-1590 ਈਸਵੀ) ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਸਾਰੇ ਲੰਕਾਂ ਨੂੰ ਜਿਤ ਲਿਆ ਸੀ।

4. A Concise History of Ceylon University of Ceylon ਏ ਕਨਸਾਈਜ਼ ਹਿਸਟਰੀ ਆਫ਼ ਸਿਲੋਨ, ਯੂਨੀਵਰਸਟੀ ਆਫ਼ ਸਿਲੋਨ, 1961, ਪੰਨਾ 30

ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਜਿਥੇ ਅੱਜ ਕਲ ਤਾਲੀਮਿਨਾਰ ਬੰਦਰਗਾਹ ਹੈ। ਤਾਲੀਮਿਨਾਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਨਰ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਬੰਦਰਗਾਹ ਸੀ ਜਿਥੇ ਇਬਨ ਬਤੋਤਾ ਵੀ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਉਥੇ ਵਸਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਸੀ।[1]

ਅਨਰਾਧਪੁਰਾ ਤੋਂ ਮੈਨਰ ਤਕ ਸਾਰਾ ਇਲਾਕਾ ਖੁਸ਼ਕ ਸੀ। ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਮੀਂਹ ਤੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਬਹੁਤ ਘਾਟ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਵਸੋਂ ਵੀ ਘਟ ਸੀ। ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਕੰਢੇ ਪਿੰਡ ਆਬਾਦ ਸਨ ਜਿਥੋਂ ਦੇ ਲੋਕ ਮੱਛੀਆਂ ਪਕੜਨ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਜਿਆਦਾ ਵਸੋਂ ਤਲਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸਰੋਵਰਾਂ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਪਹਿਲੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਲੋਕ ਮੀਂਹ ਪੈਣ ਸਮੇਂ ਤਲਾਵਾਂ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਭਰ ਲੈਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਫੇਰ ਸਾਰਾ ਸਾਲ ਉਹ ਪਾਣੀ ਵਰਤਦੇ ਸਨ[2]।

ਸੋ ਕੇਵਲ ਤਲਾਵਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਹੀ ਪਿੰਡ ਆਬਾਦ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਬਾਕੀ ਸਭ ਇਲਾਕਾ ਜੰਗਲ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਚੀਤੇ ਤੇ ਗਿੱਦੜ ਬਹੁਤ ਸਨ[3]। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਅਨਰਾਧਪੁਰ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਮੈਨਰ ਵੱਲ ਆ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਿਆਸ ਲੱਗੀ। ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਭੁਖ ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਰ ਪਿਆਸ ਬਹੁਤ ਲੱਗੀ ਹੈ[4]। ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਕੁਝ ਗਿੱਦੜ ਪਿਆਸ ਨਾਲ ਵਿਆਕਲ ਹਨ ਤੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਿਸ ਪਾਸੇ ਇਹ ਗਿੱਦੜ ਜਾਣਗੇ ਉਥੇ ਜ਼ਰੂਰ ਪਾਣੀ ਮਿਲੇਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਆਪ ਵੀ ਪਾਣੀ ਪੀਣ ਹੀ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਸੋ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਿੱਦੜਾਂ ਪਿਛੇ ਟੁਰ ਪਏ। ਗਿੱਦੜ ਇਕ ਤਲਾਅ ਤੇ ਪੁਜੇ। ਉਥੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਪਾਣੀ ਪੀਤਾ। ਪਾਣੀ ਪੀ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੁਣ ਭੁੱਖ ਵੀ ਲਗ ਪਈ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਤਲਾਅ ਵਿਚ ਵੜੇ ਤੇ ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਬਾਹਰ ਨਾ ਨਿਕਲੇ। ਮਰਦਾਨਾ ਉਡੀਕਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਬਹੁਤ ਘਬਰਾਇਆ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤਰਦੇ-ਤਰਦੇ ਤਲਾਵ ਦੇ ਦੂਜੇ ਕੰਢੇ ਜਾ ਨਿਕਲੇ ਤੇ ਨਾਲ ਦੀ ਬਸਤੀ ਵਿਚੋਂ ਮਰਦਾਨੇ ਲਈ ਕੁਝ ਖਾਣ ਨੂੰ ਲੈ ਆਏ। ਖਾਣ ਵਾਲੀ ਵਸਤੂ ਤੇ

---

1. ਉਕਤ ਪੰਨਾ 256।

2. A Reginal Geograpy of Ceylon, S. F. D. Salva ਏ ਰਿਜੀਨਲ ਜਿਉਗਰਾਫ਼ੀ ਆਫ਼ ਸਿਲੋਨ, ਐਸ. ਐਫ਼. ਡੀ. ਸਾਲਵਾ, ਪੰਨਾ 199।

3. A Reginal Geograpy of Ceylon, S. F. D. Salva ਏ ਰਿਜੀਨਲ ਜਿਉਗਰਾਫ਼ੀ ਆਫ਼ ਸਿਲੋਨ, ਐਸ. ਐਫ਼. ਡੀ. ਸਾਲਵਾ, ਪੰਨਾ 229-30 ਅਤੇ ਪੰਨਾ 213, ਵਾਵਾਨੀਆ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਰਤਾਂ ਦਾ ਲਿਖਾਰੀ ਆਪ ਫਿਰਿਆ ਹੈ। ਜੰਗਲ ਦੇ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਗਿੱਦੜ ਤੇ ਹੋਰ ਜਾਨਵਰ ਸੜਕ ਤੇ ਆਮ ਫਿਰੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।

4. ਇਹ ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮਾ ਸਾਖੀ ਵਿਚੋਂ ਹੈ। ਵੇਖੋ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕ੍ਰਿਤ ਮਿਹਰਬਾਨ ਪੰਨਾ 206-208। ਇਸ ਸਾਖੀ ਦਾ ਕਥਨ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਸਾਖੀ ਸੇਤਬੰਤ ਰਾਮੇਸ਼ਵਰਮ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਗਿਦੜਾਂ ਦਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਤੇ ਤਲਾਵ ਕੋਲ ਲੈ ਜਾਣ ਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਥਨ ਹੈ। ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਕੰਢਾ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਲੰਕਾ ਜਾਣਾ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ ਅਰ ਰਾਮੇਸ਼ਵਰਮ ਤੋਂ ਅਗੇ ਕਾਲੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਵਖਰੀ ਬੋਲੀ ਵਾਲੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਾਣ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਹੈ। ਭੂਗੋਲਕ ਤੌਰ ਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਲੰਕਾਂ ਦੇ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਵਾਚਿਆਂ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਖੀ ਅਨਰਾਧਪੁਰਾ ਤੇ ਮੈਨਰ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਕਿਸੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਹੋਈ ਹੋਵੇਗੀ।

ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਮਰਦਾਨਾ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਮਰਦਾਨੇ ਦੀ ਭੁੱਖ ਤੇ ਪਿਆਸ ਮਿਟਾ ਕੇ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਚਲੇ।

ਸੇਤਬੰਦ ਰਾਮੇਸ਼ਵਰਮ ਜਾਣਾ

ਲੰਕਾ ਵਿਚ ਮੈਨਰ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਬੇੜੀ ਜਾਂ ਬਾਦਬਾਨੀ ਜਹਾਜ਼ ਵਿਚ ਸੇਤਬੰਧ ਪੁਜ ਗਏ। ਇਥੇ ਅੱਕ ਕਲ ਧਨੁਸਕੋਡੀ ਬੰਦਰਗਾਹ ਹੈ। ਇਹ ਅਸਥਾਨ ਰਾਮੇਸ਼ਵਰਮ ਤੋਂ ਅੱਠ ਨੌਂ ਮੀਲ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਨੇ ਲੰਕਾਂ ਜਿੱਤਣ ਵਾਸਤੇ ਇਥੇ ਪੁਲ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਸੀ। ਸੇਤਬੰਧ ਵੀ ਇਕ ਤੀਰਥ ਅਸਥਾਨ ਹੈ। ਸੇਤਬੰਧ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਰਾਮੇਸ਼ਵਰਮ ਆ ਗਏ। ਇਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਆਉਣ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਇਕ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਨਾਨਕ ਉਦਾਸੀ ਮੱਠ ਹੈ ਜੋ ਬਹੁਤ ਨਿਰੰਦਰ ਨਾਥ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ ਤੇ ਇਥੇ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦੇ ਇਕ ਸਿੱਖ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਰਾਮੇਸ਼ਵਰਮ ਦਾ ਮੰਦਰ ਪਾਮਬਨ ਦੀਪ ਦੇ ਉੱਤਰ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਅੰਦਰਲਾ ਹਿੱਸਾ ਕਾਲੇ ਪੱਥਰ ਨਾਲ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜੋ ਲੰਕਾ ਤੋਂ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਸੀ[1]। ਫ਼ਰਗੂਸਨ ਕੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਮੇਸ਼ਵਰਮ ਦਾ ਮੰਦਰ ਦਰਾਵੜਾਂ ਦੀ ਹੁਨਰਕਾਰੀ ਦਾ ਇਕ ਵਧੀਆ ਨਮੂਨਾ ਹੈ। ਮੰਦਰ ਵਲੋਂ ਛਪੇ ਪੈਂਫ਼ਲੈਟ ਵਿਚ ਇਸ ਮੰਦਰ ਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸੋਲ੍ਹਵੀਂ ਤੇ ਸਤਾਰਵੀਂ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਵਿਚ ਬਣਿਆ ਹੈ।[2] ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਵੇਲੇ ਇਹ ਮੰਦਰ ਐਨਾ ਵੱਡਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿੰਨਾ ਕਿ ਹੁਣ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਮੰਦਿਰ ਬਹੁਤ ਛੋਟਾ ਸੀ।

ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਰਾਮੇਸ਼ਵਰਮ ਦੇ ਕੋਲ ਗਏ ਤਾਂ ਉਥੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਜੋਗੀਆਂ ਜੋ, ਗੋਰਖ ਪੰਥੀ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ।[3]

ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਮੰਦਰ ਮੰਦਰ ਗਏ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਜੋਗੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੇ ਉਪਾਸ਼ਕ ਹੋ, ਇਸ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਜਾਂਦੇ ਹੋ? ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਿਆ[4]:–

ਦੂਜੀ ਮਾਇਆ ਜਗਤ ਚਿਤਵਾਸੁ। ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਅਹੰਕਾਰ ਬਿਨਾਸੁ।
ਦੂਜਾ ਕਉਣ ਕਹਾ ਨਹੀਂ ਕੋਈ। ਸਭ ਮਹਿ ਏਕੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਸੋਈ।

---

1. A Guide to Ramnath Temple ਏ ਗਾਈਡ ਟੂ ਰਾਮਨਾਥ ਟੈਂਪਲ, ਰਾਮੇਸ਼ਵਰਮ।

2. Imperial Gazeteer, Madras, Southern Districts ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਗੈਜ਼ੇਟੀਅਰ ਮਦਰਾਸ, ਸਦਰਨ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟਸ, ਮਦਰਾਸ 1906 ਮੁਦੋਰਾ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਪੰਨਾ 38

3. ਇਬਨ ਬਤੋਤਾ ਨੂੰ ਜੋਗੀ ਜਫਨਾ (ਲੰਕਾ) ਵਿਚ ਮਿਲੇ ਸਨ Iban Batuta, Travels in Asia and Africa, ਇਬਨ ਬਤੋਤਾ, ਟਰੈਵਲਜ਼ ਇਨ ਏਸ਼ੀਆ ਐਂਡ ਅਫ਼ਰੀਕਾ, ਲੰਡਨ, 1963, ਪੰਨਾ 255. ਸੋ ਜੋਗੀਆਂ ਦਾ ਇਥੇ ਹੋਣਾ ਕੋਈ ਅਚੰਭੇ ਵਾਲੀ ਗਲ ਨਹੀਂ। ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਥੇ ਗੋਰਖ ਪੰਥੀਆਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਚਰਚਾ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਹਾਲ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਗੋਰਖ ਪੰਥੀ ਜੋਗੀਆਂ ਦਾ ਰਾਮੇਸ਼ਵਰਮ ਵਿਚ ਮਿਲਣਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਪਰ ਇਹ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

4. ਵੇਖੋ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ, ਕ੍ਰਿਤ ਮਿਹਰਬਾਨ ਪੰਨਾ 214–16 (ਅੰਤਕਾ 118) ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਸਾਖੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪਰ ਹਾਲਾਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਰਾਮੇਸ਼ਵਰਮ ਵਿਚ ਹੋਈ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।

ਦੂਜੀ ਦੁਰਮਤਿ ਆਖੈ ਦੋਇ। ਆਵੈ ਜਾਇ ਮਰਿ ਦੂਜਾ ਹੋਇ।
ਧਰਣਿ ਗਗਨਿ ਨਾ ਦੇਖਉ ਦੋਇ। ਨਾਰੀ ਪੁਰਖ ਸਬਾਈ ਲੋਇ।
ਰਵਿ ਸਸਿ ਦੇਖਉ ਦੀਪਕ ਉਜਿਆਲਾ। ਸਰਬ ਨਿਰੰਤਰਿ ਪ੍ਰੀਤਮੁ ਬਾਲਾ।
ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਮੇਰਾ ਚਿਤੁ ਲਾਇਆ। ਸਤਿਗੁਰ ਮੋਕਿਉ ਏਕ ਬੁਝਾਇਆ।
ਏਕੁ ਨਿਰੰਜਨ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਾਤਾ। ਦੂਜਾ ਮਾਰਿ ਗੁਰ ਸ਼ਬਦਿ ਪਛਾਤਾ।
ਏਕੋ ਹੁਕਮੁ ਵਰਤੈ ਸਭ ਲੋਈ। ਏਕਸੁ ਤੈ ਸਭ ਓਪਤਿ ਹੋਈ।
ਰਾਹ ਦੋਵੈ ਖਸਮ ਏਕੋ ਜਾਣੁ। ਗੁਰ ਕੈ ਸ਼ਬਦਿ ਹੁਕਮ ਪਛਾਣੁ।
ਸਗਲ ਰੂਪ ਵਰਨ ਮਨ ਮਾਹੀ। ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਏਕੋ ਸਾਲਾਹੀ।

[ਗਉੜੀ ਮਹਲਾ ੧ ਅਸ਼ਟਪਦੀਆਂ ।੪। (੨੨੩)]

ਜੋਗੀ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣ ਕੇ ਚੁਪ ਕਰ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਰਾਮੇਸ਼ਵਰਗ ਠਹਿਰੇ ਤੇ ਫਿਰ ਉੱਤਰ ਵਲ ਟੁਰ ਪਏ।

ਵੰਡ ਛਕਣਾ

ਰਾਮੇਸ਼ਵਰਮ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਮੌਜੂਦਾ ਰਾਮਨਾਦਪੁਰਮ ਤੇ ਤ੍ਰਿਵਨਮਲਾਏ ਤੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਮੌਜੂਦਾ ਟਰੀਵਨਡਰਮ ਕੋਲ ਪੁਜ ਗਏ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਟਰੀਵਨਡਰਮ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਥੋੜੀ ਦੂਰ ਟ੍ਰਿਉ ਅਨੰਤਪੁਰਮ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਗਰ ਸੀ। ਜਿਸ ਦਾ ਭਾਵ ਸੀ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਤਾ ਜੀ ਦਾ ਪਵਿਤਰ ਨਗਰ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਤਾ ਪਦਮਾਨਾਭਾ ਸਵਾਮੀ ਦਾ ਇਕ ਪੁਰਾਣਾ ਮੰਦਰ ਸੀ[1]। ਟ੍ਰਿਉ ਅੰਨਤਪੁਰਮ ਦੇ ਨਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ ਟ੍ਰੀਵਨਡਰਮ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ। ਟ੍ਰੀਵਨਡਰਮ ਦੇ ਨੇੜੇ ਉੱਤਰ-ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਦੇ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਨਗਰ ਪਾਲਮ ਤੇ ਕੋਟਾਇਮ ਸਨ[2]। ਇਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਆ ਕੇ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਇਥੇ ਪੁਰਾਣਾ ਇਕ ਜੋਗੀਆਂ ਦਾ ਡੇਰਾ ਸੀ। ਜੋਗੀਆਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵੰਡ ਛਕਣ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਦੱਸਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਇਕ ਤਿਲ ਭੇਟ ਕੀਤਾ ਤੇ ਕਿਹਾ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੰਡ ਕੇ ਖਾ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਉਹ ਤਿਲ ਕੁੰਡੀ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਕੁਟ ਲਿਆ ਤੇ ਸਭ ਨੂੰ ਵਰਤਾ ਦਿਤਾ[3]। ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਨੂੰ ਤਿਲਗੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਥੇ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਹੈ ਤੇ ਉਦਾਸੀ ਸਾਧੂ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

---

1. Imperial Gazetteer ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਗੈਜ਼ੇਟੀਅਰ ਜਿਲਦ 24, ਪੰਨਾ 50

2. ਪੰਡਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨਰੋਤਮ ਨੇ 'ਪੂਲੀਅਮ ਕੋਟਾ' ਅਸਥਾਨ ਦਾ ਨਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਭਾਈ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਤਿਲਗੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦਿਆਂ ਮਹਾਨਕੋਸ਼ ਪਾਲੀਪੋਰਟ ਅਸਥਾਨ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਪਾਲੀਪੋਰਟ ਲਿਖਣ ਦੀ ਥਾਂ ਪਾਲੀਪੁਰੰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਪਾਲੀਪੁਰੰ ਜਾਂ ਪਾਲੀਪੁਰਖ ਕਾਲੀਕੱਟ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿਚ ਹੈ ਜੋ ਟ੍ਰੈਵਨਡਰਮ ਤੋਂ ਉੱਤਰ ਵਲ ਹੈ। ਪਾਲੀਪੋਰਟ ਟ੍ਰੈਵਨਡਰਮ ਦੇ ਕੋਲ ਇਕ ਸਥਾਨ ਹੈ। ਪੋਸਟ ਤੇ ਟੈਲੀਗਰਾਫ਼ ਡਾਇਰੈਕਟਰੀ ਵਿਚ ਪਾਲਮ, ਕੋਟਾਇਮ ਤੇ ਪਾਲੀਪੋਰਟ ਟ੍ਰੈਵਨਡਰਮ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਛੋਟੇ ਡਾਕਖ਼ਾਨੇ ਦਸੇ ਹਨ ਤੇ ਤ੍ਰੈਵੇ ਥਾਵਾਂ ਵਖ ਦਸੀਆਂ ਹਨ। ਡਾਕਟਰ ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਾਲਮ ਤੇ ਕੋਟਾਹਿਮ ਦੋ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਨਗਰ ਹਨ ਜੋ ਟ੍ਰੈਵਨਡਰਮ ਦੇ ਉੱਤਰ-ਪੱਛਮ ਵਿਚ ਹਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾ ਨਗਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਗੁਰਦਵਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਨੂੰ ਪਾਲਮੋ ਕੋਟਾਇਮ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

3. ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਤਿਲ ਘੋਟ ਕੇ ਜੋਗੀਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡਣ ਦੀ ਸਾਖੀ ਭਾਵੇਂ ਬਾਲੇ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣੀ ਹਥ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪਰ ਹੋਰ ਕਈ ਬਾਲੇ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੀਆਂ ਹੱਥ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਕਿਧਰੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਥਾਂ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਹੋਣਾ ਨਹੀਂ ਦਸਿਆ।

ਕੌਡਾ ਰਾਖਸ਼ ਤਾਰਨਾ

ਪਾਲਕ ਕੋਟਾਇਮ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਟੁਰ ਪਏ ਤਾਂ ਮੌਜੂਦਾ ਕੰਬੇਟੂਰ ਜ਼ਿਲੇ ਦੇ ਦੱਖਣ ਵਲ ਅਨਾਮਲਾਏ ਪਰਬਤ ਕੋਲ ਆ ਗਏ। ਇਹ ਪਰਬਤ ਪੱਛਮੀ ਘਾਟ ਦੇ ਪਹਾੜਾਂ ਦਾ ਇਕ ਹਿਸਾ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਾਥੀ ਪਹਾੜ (Elephant Hills) ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਹਾੜਾਂ ਦੀਆਂ ਉਤਰਾਈਆਂ ਵਿਚ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਜਾਂਗਲੀ ਲੋਕ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਕਾਡਾਨ ਸੀ[1]। ਇਹ ਲੋਕ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਪਹਾੜਾਂ ਦੀਆਂ ਕੰਦਰਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਜੰਗਲੀ ਉਪਜ ਤੇ ਹੀ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਹੋਰਨਾਂ ਜੰਗਲੀ ਕਬੀਲਿਆਂ ਵਾਂਗ ਬਾਹਰੋਂ ਆਏ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਂਦੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਡਾਨ ਜੰਗਲੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਕੌਡਾ ਕਰਕੇ ਲਿਖਿਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ[2]।

ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਨਾਮਲਾਏ ਪਰਬਤ ਕੋਲ ਆਏ ਤਾਂ ਇਕ ਕਾਡਾਨ[3] ਨੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਪਕੜ ਲਿਆ ਤੇ ਮਾਰ ਦੇਣ ਲੱਗਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਚੇਹਰੇ ਤੋਂ ਜਲਾਲ ਟਪਕਦਾ ਵੇਖ ਕੇ ਕਾਡਾਨ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਿਆ ਤੇ ਚਰਨੀ ਲੱਗਾ। ਗੁਰੂ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਛੁਡਾ ਕੇ ਨਾਲ ਲੈ ਗਏ ਤੇ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਨੂੰ ਟੁਰ ਪਏ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਕਾਡਾਨ ਵੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸਿਖ ਬਣਿਆ।

---

1. ਵੇਖੋ Imperial Gazetteer ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਗੈਜ਼ੇਟੀਅਰ ਜਿਲਦ 5 ਪੰਨਾ 233, ਨੀਲ ਕੰਠ ਸ਼ਾਸ੍ਤ੍ਰੀ ਨੇ ਕਾਡਾਨ ਬਾਰੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ :- The occurence of dwarish wooly haired individuals with more or less round hedas among the Kedars of Parambikulam and Phuaiyan of adjoing Anaimalai Hills in the extreme south of the Peninsula may be taken to attest the early nerite type". History of South India Neelkanth Shastri ਹਿਸਟਰੀ ਆਫ਼ ਸਾਊਥ ਇੰਡੀਆ ਨੀਲਕੰਠ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੀ, ਛਾਪਾ ਤੀਜਾ ਪੰਨਾ 58

2. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਉਹ ਜਾਂਗਲੀ ਲੋਕ ਜੋ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਦੇ ਤੇ ਕਈ ਵਾਰੀ ਮਾਰ ਕੇ ਖਾਂਦੇ ਸਨ, ਤਿੰਨ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਮਿਲਦੇ ਸਨ। ਇਕ ਤੇ ਨਾਗਾ ਲੋਕ ਸਨ ਜੋ ਨਾਗਾ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦਾ ਆਸਾਮ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਦੂਸਰੇ ਖੋਂਡ ਸਨ ਜੋ ਉੜੀਸਾ ਦੇ ਜੰਗਲਾਂ ਤੇ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਤੀਸਰੇ ਨੀਲਗਰੀ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿਚ ਸਲ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਡਾਨ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਸ਼ਬਦ ਕਉਡਾ ਕਾਡਾਨ ਦਾ ਦੂਜਾ ਰੂਪ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਲਮ ਸਾਖੀ ਦੇ ਮੂਲ ਪਾਠ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦ 'ਕਉਡਾ' ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸਿਰਲੇਖ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਮੂਲ ਪਾਠ ਵਿਚ ਸੰਕੇਤ ਨਾਗਾ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਧਨਾਸਰੀ ਘਾਟੀ ਦੇ ਕੋਲ ਨਾਗਾ ਲੋਕ ਵਸਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਉੜੀਸਾ ਦੇ ਖੋਂਡ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਕੌਡਾ ਮੰਨਦੇ ਹਨ।

3. ਜਨਮ ਸਾਖਿਆਂ ਵਿਚ ਆਏ ਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵਾਚਿਆ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤੀ ਵਾਰੀ ਨਾਉਂ ਜਾਤ ਦੋ ਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਦੱਸੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਹ ਜਾਤੀ ਨਾਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਨਹੀਂ ਜਿਵੇਂ ਮਰਦਾਨਾ 'ਉੱਪਲ ਖਤਰੀ' ਦੇ ਘਰ ਗਿਆ। ਉੱਪਲ ਖਤਰੀ ਜ਼ਾਤ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਾਂ ਨਹੀਂ। ਦੋਦੇ ਜਟ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਦੋਦਾ ਜਾਤੀ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਨਹੀਂ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਉਡਾ ਜਾਂ ਕਾਡਾਨਾ ਜਾਤੀ ਦਾ ਨਾ ਹੈ ਬੇਦੋਦਾ ਨਹੀਂ।

ਕੌਡੇ ਰਾਖਸ਼ ਦਾ ਨਾਉਂ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਆਇਆ ਤੇ ਇਹ ਨਾਂ ਸੰਗਲਾਦੀਪ ਦੀ ਸਾਖੀ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਕਾਡਾਨ ਹੀ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

ਬਿਦਰ ਜਾਣਾ

ਨੀਲਗਰੀ ਪਰਬਤ ਮਾਲਾਬਾਰ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਲੰਘਦੇ ਹੋਏ ਬਿਦਰ ਨਗਰ ਵਿਚ ਪੁਜ ਗਏ। ਬਿਦਰ ਨਗਰਾਂ ਦੇ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਂਸਾਂ ਦਾ ਜੰਗਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ[1]। ਇਸ ਜੰਗਲ ਨੂੰ ਕੱਟ ਕੇ ਵਾਰੰਗਲ ਦੇ ਕਾਕਟੀਆ ਰਾਜਾ ਨੇ ਇਕ ਮਹਾਦੇਵ ਦਾ ਮੰਦਰ ਬਣਵਾਇਆ ਜਿਸ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਤੇਰ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਨਗਰ ਆਬਾਦ ਹੋਇਆ[2] ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾ ਬਿਦਰ ਪੈ ਗਿਆ।

ਬਿਦਰ ਬਾਹਮਨੀ ਸਾਮਰਾਜ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਵੇਲੇ ਬਾਹਮਨੀ ਸਾਮਰਾਜ ਦਾ ਪਤਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਬਿਦਰ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਤੇ ਅਮੀਰ ਬਰੀਦ ਦਾ ਰਾਜ ਸੀ। ਜਿਸ ਨੇ 1492 ਤੋਂ 1538 ਈਸਵੀ ਤਕ ਰਾਜ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਬਾਹਮਨੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਦੇ ਮਕਬਰੇ ਬਿਦਰ ਦੇ ਉੱਤਰ ਪੂਰਬ ਤੇ ਪੱਛਮ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਮਿਲਦੇਹਨ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਬਿਦਰ[3] ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਇਕ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਪਧਾਰੇ। ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਦੋ ਮੁਸਲਮਾਨ ਫ਼ਕੀਰ ਜਲਾਲਦੀਨ ਤੇ ਸੱਯਦ ਯਾਕਬੂ ਅਲੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ[4]। ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਹ ਫ਼ਕੀਰ ਆਇਆ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਇਕ ਮੁਤਰਮ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਏ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਫ਼ਕੀਰਾ ਕੋਲ ਰਹੇ ਤੇ ਉਥੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਿਆ[5] :-

ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਸਿਫਤਿ ਸਰੀਅਤਿ ਪੜਿਪੜਿ ਕਰਹਿ ਬੀਚਾਰੁ।
ਬੰਦੇ ਸੇ ਜਿ ਪਵਹਿ ਵਿਚਿ ਬੰਦੀ ਵੇਖਣ ਕਉ ਦੀਦਾਰ।

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ 1 ਵਾਰ ਆਸਾ ।੬ (੪੬੫)]

ਜਲਾਲ ਦੀਨ ਤੇ ਯਾਕੂਬ ਅਲੀ ਦੋਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਬਰਾਂ ਹੁਣ ਤਕ ਮੌਜੂਦ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਬਰਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਇਕ ਮਿਠੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਚਸ਼ਮਾ ਵਗਦਾ ਹੈ ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਯਾਦ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਸਿਖੀ ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਨਾਨਕ ਝੀਰਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਚਸ਼ਮਾ-ਏ-ਸ਼ਾਹਦਾਦ। ਇਹ ਅਸਥਾਨ ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਰਿਆਸਤ ਵਿਚ ਸੀ ਤੇ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਸਿਖ ਜਨਤਾ ਨੇ ਬੜੀ ਘਾਲਣਾ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ[6]। ਅਜਕਲ ਬਿਦਰ ਜ਼ਿਲੇ ਦਾ ਮੁਖ ਨਗਰ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਸੂਰ ਰਾਜ ਵਿਚ ਆ ਗਿਅ ਹੈ।

---

1. ਤਜ਼ਕਰਾ-ਇ-ਸਲਾਤੀਨ-ਇ-ਦੱਕਨ, ਮੁਹੰਮਦ ਅਬਦਲ ਜਬਾਰ ਖ਼ਾਂ ਪੰਨਾ 499, ਬਾਂਸ ਨੂੰ ਮਲਆਲਿਮ ਵਚ ਬਿਦਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ

2. Imperial Gazetteer ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਗੈਜ਼ੇਟੀਅਰ ਜਿਲਦ 8, ਪੰਨਾ 169-70।

3. ਬਿਦਰ ਦਾ ਕਥਨ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਥੋਂ ਦੇ ਸ਼ਾਹ ਸ਼ਰਫ਼ ਦਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਸ਼ਾਹ ਸਰਫ਼ ਦਾ ਪਾਣੀਪਤ ਵਿਚ ਵੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਪਾਣੀਪਤ ਦਾ ਸਰਫ਼ ਉਲਦੀਨ, ਬੂ-ਅਲੀ ਕਲੰਦਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਿਦਰ ਦਾ ਸ਼ਾਹ ਸਰਫ਼ ਵੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹੋਵੇ।

4. ਤਜ਼ਕਰਾ-ਇ-ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ (ਉਰਦੂ) ਮੌਲਵੀ ਸੂਫੀ ਗੁਲਾਮ, ਕਾਸਿਮ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ 1922 ਪੰਨਾ 50-57 ਅਤੇ ਤਵਾਰੀਖ ਗੁਰੂ-ਖ਼ਾਲਸਾ ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜਿਲਦ ਪਹਿਲੀ ਛਾਪ ਚੌਥੀ, ਪੰਨਾ 257

5. ਤਵਾਰੀਖ਼ ਗੁਰੂ ਖ਼ਾਲਸਾ, ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ, ਪੰਨਾ 257

6. ਜਦੋਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕੁੱਝ ਸਿੱਖ ਫ਼ੌਜਾਂ ਨਿਜ਼ਾਮ ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਨੇ ਮੰਗਵਾਈਆਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਅਸਥਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਪਰ ਸਫਲ ਨਾ ਹੋਏ। ਬਿਦਰ ਤੋਂ ਦੋ ਮੀਲ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿਖ ਪੋਟ ਇਕ ਨਗਰ ਆਬਾਦ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਲੋਕ ਚਿਕਪੇਟ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਨਾਂਦੇੜ ਜਾਣਾ

ਬਿਦਰ ਤੋਂ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਇਕ ਸੌ ਸਤਾਰਾਂ ਮੀਲ ਦੇ ਕਰੀਬ ਨਾਂਦੇੜ ਨਗਰ ਸੀ। ਇਥੇ ਕਾਕਟੀਆ ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਇਕ ਪੁਰਾਣਾ ਕਿਲਾ ਨਾਂਨਾਗਿਰੀ ਸੀ। ਜਿਸ ਤੋਂ ਨਗਰ ਦਾ ਨਾਂ ਨਾਦੇੜ ਪਿਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ[1]।

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨਾਂਦੇੜ ਆ ਕੇ ਨਾਂਦੇੜ ਦੇ ਉੱਤਰ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਨਗਰੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਤਿੰਨ ਮੀਲ ਦੂਰ ਆ ਬੈਠੇ ਜਿਥੇ[2] ਅਜਕਲ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਮਾਲ ਟੀਕਰੀ ਹੈ। ਇਥੇ ਇਕ ਫ਼ਕੀਰ ਸਯਦ ਸ਼ਾਹ ਹੁਸੈਨ ਲਕੜ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਉਸ ਕੋਲ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਠਹਿਰੇ[3]। ਫ਼ਕੀਰ ਸਯਦ ਸ਼ਾਹ ਹੁਸੈਨ ਲਕੜ ਦੀ ਕਬਰ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਹੈ। ਇਹ ਦੋ ਕਬਰਾਂ ਹਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰਹਾਨੇ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਇਕ ਸ਼ਿਲਾਲੇਖ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਫ਼ਕੀਰ ਲਕੜ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਦਿਹਾਂਤ ਦੀ ਮਿਤੀ ਲਿਖੀ ਹੈ ਜੋ 1010 ਹਿਜਰੀ ਭਾਵ (1601 ਈਸਵੀ) ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਾਹ ਹੁਸੈਨ ਲਕੜ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ ਕਾਫ਼ੀ ਵਡੇਰੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਨਰਬਦਾ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨਾਂਦੇੜ ਤੋਂ ਉੱਤਰ-ਪੱਛਮ ਵਲ ਚਲ ਪਏ ਤੇ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਪਰਸਿੱਧ ਨਗਰ ਦੇਵਗਿਰੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਜ ਕਲ ਦੌਲਤਾਬਾਦ (ਮੌਜੂਦਾ ਜ਼ਿਲਾ ਔਰੰਗਾਬਾਦ) ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਹੁੰਦੇ

ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਰਿਆਸਤ ਦੇ 1943 ਦੇ ਅੰਕੜੇ ਜਿਨ੍ਹਾ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਨਨਾਨਕ ਝੀਰਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਹਨ ਵਿਚ ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਨੂੰ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। 1950 ਦੇ 20 ਨਵੰਬਰ ਦੇ ਫ਼ੈਸਲੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜਿਸ ਦੀ ਨਕਲ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਵਿਚ ਹੈ, ਇਹ ਅਸਥਾਨ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਕੋਲੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਚੁਣ ਪੰਜ-ਪਿਆਰਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਬਿਦਰ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਦਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵੇਖੋ ਇਤਿਹਾਸ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਨਾਨਕ ਝੀਰਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਨਾਨਕ ਝੀਰਾ, ਬਿਦਰ ਪੰਨਾ 10

1. Imperial Gazetteer ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਗੈਜ਼ੇਟੀਅਰ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆਂ ਜਿਲਦ 8 ਪੰਨਾ 169-78 ਇਕ ਸਥਾਨਕ ਰਵਾਹਿਤ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾਂਦੇੜ ਦਾ ਨਾਂ ਨੰਦੀਗਨ ਤੋਂ ਪਿਆ ਹੈ। ਨਾਂਦੇੜ ਵਿਚ ਹੁਣ ਵੀ ਸਾਲ ਵਿਚ ਇਕ ਦਿਨ ਬੈਲਾ ਦਾ ਦਿਨ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬੈਲਾਂ ਦਾ ਜਲੂਸ ਕਢਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਂ ਨੌ ਨੰਦ ਟਕੇ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਤੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਸਨ ਜੋ ਅੱਜ ਕਲ ਨਾਂਦੇੜ ਨਗਰ ਵਿਹ ਹੀ ਆ ਗਏ ਹਨ। ਜਿਥੇ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸੰਗਤ ਸਾਹਿਬ ਹੈ ਉਸ ਪਿੰਡਾ ਦਾ ਨਾਂ ਸਿਧ ਨਾਥਪੁਰੀ ਜਾਂ ਬ੍ਰਹਮਪੁਰੀ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਵਜ਼ੀਰਬਾਦ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਇਕ ਵਜ਼ੀਰ ਦੀ ਜਾਗੀਰ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਨਾਂ ਪਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਵਜ਼ੀਰ ਦਾ ਮਹੱਲ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਮਾਲਟੀਕਰੀ ਵਾਲੇ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਸੀ। (ਬਿਆਨ ਅਬਪਲ ਸਮੱਦ ਖ਼ਾਂ ਮਾਮੂਲਦਰ, ਤਖ਼ਤ ਸਚਖੰਡ, ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਨਦੇੜ)

2. ਹਜ਼ੂਰੀ ਦੀਦਾਰੇ-ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨਾਦੇੜ ਪੰਨਾ 270

3. ਨਾਂਦੇੜ ਵਿਚ ਕਈ ਸਿੱਖ ਲਕੜ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਹਰ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਦਸਦੇ ਹਨ ਜੋ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵੇਲੇ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਲਕੜ ਸ਼ਾਹ ਫ਼ਕੀਰ ਦਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਸਮਕਾਲੀ ਹੋਣਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਉਸ ਦੀ ਉਮਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਹੋਏ ਨਰਬਦਾ ਦੇ ਕੰਢੇ ਜਿਥੇ ਨਰਬਦਾ ਅਰਬ ਸਾਗਰ ਵਿਚ ਮਿਲਦਾ ਸੀ ਬੜੋਚ ਨਗਰ ਪੁਜ ਗਏ। ਸੋਲ੍ਹਵੀਂ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਵਿਚ ਬੜੋਚ ਪੱਛਮੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਵਪਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਬੰਦਰਗਾਹ ਸੀ[1] ਤੇ ਸਭ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਸੜਕਾ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਮਿਲਦੀਆਂ ਸਨ। ਵੈਸੇ ਵੀ ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਰਾਜਪੂਤ ਰਾਜੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇਵਗਿਰੀ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਰਾਜਿਆਂ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਮੇਲ ਜੋਲ ਰਖਦੇ ਸਨ[2]। ਇਸ ਲਈ ਦੇਵ ਗਿਰੀ ਤੇ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚਕਾਰ ਆਵਾਜਾਈ ਦੇ ਸਾਧਨ ਆਮ ਸਨ।

ਬੜੋਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪੁਰਾਣਾ ਨਗਰ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਯੂਨਾਨੀਆਂ ਨੇ ਬਰੀਗਾਜ਼ਾ ਕਰ ਕੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ[3]। ਮਤਸਯ ਪੁਰਾਣ ਅਨੁਸਾਰ ਵਾਮਨ ਨੇ ਰਾਜਾ ਬਲ ਤੋਂ ਇਥੋਂ ਹੀ ਢਾਈ ਕਰਮ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਮੰਗੀ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨਰਬਦਾ ਦੇ ਕੰਢੇ ਉਸ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਜਾ ਬੈਠੇ ਜੋ ਅੱਜ ਕਲ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਬੜੋਚ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਨਾਨਕ-ਵਾੜੀ ਜਾਂ ਨਾਨਕ-ਵਾਡੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਇਥੇ ਬੈਠੇ ਤਾਂ ਇਕ ਗਿਰੀ ਸਨਿਆਸੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਲ ਆ ਬੈਠਾ। ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਬੈਠ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾਲ ਉਸ ਨੇ ਪੁਛਿਆ, ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋਇਆ ਮਨ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਮੇਸਰ ਨਾਲ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਿਆ[4] :-

ਨਾ ਮਨੁ ਮਰੈ ਨ ਕਾਰਜ ਹੋਇ। ਮਨੁ ਵਸਿ ਦੂਤਾ ਦੁਰਮਤਿ ਦੋਇ
ਮਨ ਮਾਨੇ ਗੁਰ ਤੇ ਇਕੁ ਹੋਇ
ਨਿਰਗੁਣ ਰਾਮ ਗੁਣਹ ਵਸਿ ਹੋਇ। ਆਪੁ ਨਿਵਾਰਿ ਬੀਚਾਰੇ ਸੋਇ
ਮਨੁ ਭੂਲੋ ਬਹੁ ਚਿਤੈ ਵਿਕਾਰੁ। ਮਨ ਭੂਲੋ ਸਿਰਿ ਆਵੇ ਭਾਰੁ
ਮਨੁ ਮਾਨੈ ਹਰਿ ਏਕੰਕਾਰੁ।
ਮਨ ਭੂਲੋ ਮਾਇਆ ਘਰਿ ਜਾਇ। ਕਾਮਿ ਬਿਰੁਧਉ ਰਹੈ ਨ ਠਾਇ
ਹਰਿ ਭਜੁ ਪ੍ਰਾਣੀ ਰਸਨ ਰਸਾਇ
ਗੈਵਰ ਹੈਵਰ ਕੰਚਨ ਸੁਤ ਨਾਰੀ। ਬਹੁ ਚਿੰਤਾ ਪਿੜ ਚਾਲੈ ਹਾਰੀ
ਜੂਐ ਖੇਲਣੁ ਕਾਚੀ ਸਾਰੀ
ਸੰਪਉ ਸੰਚੀ ਭਏ ਵਿਕਾਰ। ਹਰਬ ਸੋਖ ਉਭੇ ਦਰਵਾਰਿ
ਸੁਖੁ ਸਹਜੇ ਜਪਿ ਰਿਦੈ ਮੁਰਾਰਿ।
ਨਦਰਿ ਕਰੇ ਤਾਂ ਮੇਲਿ ਮਿਲਾਏ। ਗੁਣ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਅਉਗਣ ਸਬਦਿ ਜਲਾਏ
ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਪਦਾਰਥੁ ਪਾਏ।
ਬਿਨ ਨਾਵੈ ਸਭ ਦੁਖ ਨਿਵਾਸੁ। ਮਨਮੁਖ ਮੂੜ ਮਾਇਆ ਚਿਤ ਵਾਸੁ
ਗਰਮੁਖਿ ਗਿਆਨ ਧੁਰਿ ਕਰਮਿ ਲਿਖਿਆਸੁ।

---

1. Imperial Gazetteer, ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਗੈਜ਼ੇਟੀਅਰ ਜਿਲਦ 9, ਪੰਲਾ 20

2. History of the Khiljis, ਹਿਸਟਰੀ ਆਫ਼ ਦੀ ਖ਼ਿਲਜੀਜ਼, ਕਿਸ਼ੋਰੀ ਸਰਨ ਲਾਲ, ਬੰਬਈ, 1967, ਪੰਨਾ 233-35

3. Ancient Geography of India, Alexander Cunningham, ਏਨਸ਼ੈਂਟ ਜਿਉਗਰਾਫ਼ੀ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਅ, ਐਲਗਜਾਂਡਰ ਕਲਿੰਘਮ, ਪੰਨਾ 275

4. ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ, ਮਿਹਰਬਾਨਾ, ਪੰਨਾ 291 (ਅੰਤਕਾ 128-29)

ਮਨੁ ਚੰਚਲੁ ਧਾਵਤੁ ਫੁਨਿ ਧਾਵੈ। ਸਾਚੇ ਸੂਚੇ ਮੈਲ ਨ ਭਾਵੈ।
ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਵੈ।

[ਗਉੜੀ ਮਹਲਾ ੧ ਅਸ਼ਟਪਦੀਆ ।੩। (੨੨੨)]

ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣ ਕੇ ਉਸ ਸਨਿਆਸੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਬੜੋਚ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਠਹਿਰੇ। ਨਾਨਕ-ਵਾਡੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਯਾਦਗਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਹੈ[1]। ਅਠਾਰ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਬੰਦੋਬਸਤ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਇਸ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਦੇ ਨਾਂ ਪੰਜੱਤਰ ਰੁਪੇ ਸਾਲਾਨਾ ਦੀ ਜਾਗੀਰ ਲਾਈ ਜੋ ਹੁਣ ਤਕ ਚਲਦੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਜਾਗੀਰ ਦਾ ਪਟਾ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਦੇ ਟਰਸੱਈ ਕੋਲ ਹੈ[2]। ਇਸ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਦਾ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਮਹੰਤ ਨਰਬਦਾ ਦਾਸ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਸਮਾਧ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਬਣੀ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਇਥੇ ਰਹਿ ਕੇ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਚਲ ਪਏ।

ਗਿਰਨਾਰ ਪਰਬਤ (ਸੋਰਠ ਦੇਸ) ਜਾਣਾ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਬੜੋਚ ਤੋਂ ਸਭ ਪਾਸੇ ਬੇੜੀਆਂ ਤੇ ਬਾਦਬਾਨੀ ਜਹਾਜ਼ ਚਲਦੇ ਸਨ। ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਕੰਢੇ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਬੇੜੀਆਂ ਦਾ ਸਫ਼ਰ ਆਮ ਸੀ[3]। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਬੜੋਚ ਤੋਂ ਬੇੜੀ ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਮੌਜੂਦਾ ਵੈਰਾਵਲ ਬੰਦਰਗਾਹ ਦੇ ਕੋਲ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਬੰਦਰਗਾਹ[4] ਪਰਭਾਸ ਪੱਤਨ ਪੁਜ ਗਏ। ਪਰਭਾਸ ਪੱਤਨ ਦੇ ਕੋਲ ਸੋਮਨਾਥ ਦਾ ਮੰਦਰ ਸੀ ਜੋ ਬਾਰ੍ਹਵੀਂ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਈਸਵੀ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿਚ ਮਹਿਮੂਦ ਨੇ ਢਾਹ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਤੇ ਫੇਰ ਇਸ ਨੂੰ ਕੁਮਾਰ ਪਾਲਾ ਨੇ ਬਣਵਾਇਆ ਸੀ[5]। ਸੋਮਨਾਥ ਦੇ ਮੰਦਰ ਤੋਂ ਪੰਜਾਹ ਮੀਲ ਦੀ ਦੂਰੀ ਤੇ ਗਿਰਨਾਰ ਪਰਬਤ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਗਿਰਨਾਰ ਪਰਬਤ ਜੂਨਾਗੜ ਤੋਂ 10 ਮੀਲ ਹੈ[6]। ਜੂਨਾਗੜ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਨਾਂ ਸੋਰਠ ਸੀ। ਸੁਰਾਸ਼ਟਰ ਸੋਰਠ ਦਾ ਹੀ ਦੂਜਾ ਨਾਉਂ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ ਸਮੇਂ ਸੁਰਾਸ਼ਟਰਾ ਰਿਆਸਤਾਂ ਵਿਚ ਰਾਜਕੋਟ ਆਦਿ ਹੋਰ ਰਜਵਾੜੇ ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਸਨ, ਪਰ ਸੋਰਠ ਸਰਕਾਰ ਕੇਵਲ ਜੂਨਾਗੜ ਦੇ ਨਵਾਬ ਨੂੰ ਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੂਨਾਗੜ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਹੀ ਅਸਲ ਸੋਰਠ ਦੇਸ਼ ਸੀ[7]। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਸੋਰਠ ਦੇਸ਼ ਗਏ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੋਰਠ ਤੇ

1. ਵੇਖੋ ਗੁਰਤੀਰਥ ਸੰਗ੍ਰਹ, ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨਿਰੋਤਮ ਪਹਿਲੀ ਪਾਦਸ਼ਾਹੀ ਕੇ ਗੁਰਦਵਾਰੇ, ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਨੰਬਰ 30
2. ਬਿਆਨ ਟਰਸਟੀ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਨਾਨਕ ਬਾਡੀ - ਸ੍ਰੀ ਬਚੂ ਭਾਈ ਇਮਾਲਦਾਰ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਬੜੋਚ (ਗੁਜਰਾਤ)
3. Imperial Gazetteer, ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਗੈਜ਼ੇਟੀਅਰ ਜਿਲਦ 9 ਪੰਨਾ 26
4. ਵੈਰਾਵਲ ਤਿਨ ਸੌ ਸਾਲ ਤੋਂ ਬਣੀ ਬੰਦਰਗਾਹ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਭਾਸ਼ ਪਤੱਨ ਬੰਦਰਗਾਹ ਸੀ ਜੋ ਵੈਰਾਵਲ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਮੀਲ ਤੇ ਹੈ। ਸੋਮਨਾਥ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪਰਭਾਸ ਪੱਤਨ ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣਾ ਨਗਰ ਸੀ।
5. History of the Khiljis, ਹਿਸਟਰੀ ਆਫ਼ ਖ਼ਿਲਗੀਜ਼, ਕਸ਼ੋਰੀ ਸਰਨ ਲਾਲ, ਪੰਨਾ 67-68
6. Imperial Gazetteer, ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਗੈਜ਼ੇਟੀਅਰ ਜਿਲਦ 12 ਪੰਨਾ 247
7. ਸੋਰਠ ਨਾਂ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾ ਨਾਉਂ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਯੂਨਾਨੀ ਲੇਖਕ ਸਟਰੈਬੋ (60 ਪੂਰਵ ਈਸਾ) ਨੇ 'ਹੋਰਟ' ਕਰਕੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਮੈਗਸਥਨੀਜ਼ ਨੇ ਸੋਮਨਾਥ ਦੇ ਮੰਦਰ ਨੂੰ "ਹੋਰਟ" ਵਿਚ ਦਸਿਆ ਹੈ । ਇਸੇ ਤਰਾਂ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਜੈਨੀ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਚ ਸੁਰਾਸ਼ਟਰਾ ਨੂੰ ਸੋਰਠ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਵਿਸਥਾਰ ਲਈ ਵੇਖੋ "ਸੁਅਰਾਸਟਰਨੋ ਇਤਿਹਾਸ" ਸ਼ੰਭੂ ਪ੍ਰਸਾਦ ਹਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਡੇਸਾਈ (ਗੁਜਰਾਤੀ) ਦੂਜੀ ਛਾਪ, 1969, ਪੰਨਾ 3 ਤੇ 4। ਪੁਸਤਕ ਕਰਤਾ ਨੇ ਆਪ ਇਸ ਟੂਕ ਦਾ ਗੁਜਰਾਤੀ ਤੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਉਲਥਾ ਕਰ ਕੇ ਲਿਖਵਾਇਆ ਜਿਸ ਲਈ ਲੇਖਕ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹੈ।

ਮੁਜ਼ਫਰ ਦੂਜਾ (1511-26 ਈਸਵੀ) ਰਾਜ ਕਰਦਾ ਸੀ[1]। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸੋਰਠ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਸੋਰਠ ਦੇਸ਼ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸੋਰਠ ਬੀਜਾ ਨਾਮ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹੋਏ ਹਨ ਤੇ ਸੋਰਠ ਰਾਗ ਤਾਂ ਹੀ ਚੰਗਾ ਤੇ ਸੁਹਾਵਨਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਹੋਵੇ। ਫਿਰ ਆਪ ਨੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਰਬਾਬ ਤੇ ਸੋਰਠ ਰਾਗ ਗਾਇਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਤੇ ਆਪ ਇਹਹ ਸ਼ਬਦ ਗਾਵਿਆ[2] :-

> ਸੋਰਠਿ ਸਦਾ ਸੁਹਾਵਣੀ ਜੇ ਸਚਾ ਮਨਿ ਹੋਇ।
> ਦੰਦੀ ਮੈਲੁ ਨ ਕਤੁ ਮਨਿ ਜੀਭੈ ਸਚਾ ਸੋਇ।
> ਸਸੁਰੈ ਪੇਈਐ ਭੈ ਵਸੀ ਸਤਿਗੁਰ ਸੇਵਿ ਨਿਸੰਗ।
> ਪਰਹਰਿ ਕਪੜੁ ਜੇ ਪਿਰ ਮਿਲੈ ਖੁਸੀ ਰਾਵੈ ਪਿਰੁ ਸੰਗਿ।
> ਸਦਾ ਸੀਗਾਰੀ ਨਾਉ ਮਨਿ ਕਦੇ ਨ ਮੈਲ ਪਤੰਗੁ।
> ਦੇਵਰ ਜੇਠ ਮੁਏ ਦੁਖਿ ਸਸੂ ਕਾ ਡਰੁ ਕਿਸੁ।
> ਜੋ ਪਿਰ ਭਾਵੈ ਨਾਨਕਾ ਕਰਮ ਮਣੀ ਸਭੁ ਸਚੁ।

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ਸੋਰਠ ਕੀ ਵਾਰ ।੧। (੬੪੨)]

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਜੂਨਾਗੜ੍ਹ ਦੇ ਨੇੜੇ ਗਿਰਨਾਰ ਪਰਬਤ[3] ਤੇ ਗੋਰਖ ਪੰਥੀ ਜੋਗੀਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਸਥਾਨ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਜੋਗੀਆਂ ਸੰਬੰਧੀ ਉੱਤਰੀ ਰਵਾਇਤ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਦਤਾਤ੍ਰੇ ਮਛਿੰਦਰ ਨਾਥ ਦਾ ਗੁਰੂ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਮਛਿੰਦਰ ਨਾਥ ਨੂੰ ਦੀਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਮਛਿੰਦਰ ਨੇ ਗੋਰਖ ਨੂੰ। ਗਿਰਨਾਰ ਪਰਬਤ ਤੇ ਦਤਾਤ੍ਰੇ ਦਾ ਅਸਥਾਨ ਇਕ ਉਤਲੀ ਚੋਟੀ ਤੇ ਸੀ[4]। ਗਿਰਨਾਰ ਪਰਬਤ ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਚੋਟੀਆਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਨਾਂ ਇਹ ਹਨ :- ਅੰਬਾ ਮਾਤਾ, ਗੋਰਖ ਨਾਥ, ਓਗਦ ਸਿਖਰ, ਗੁਰੂ ਦਤਾਤ੍ਰੈ ਅਤੇ ਕਾਲਕਾ ਜੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਟੀਆਂ ਤੇ ਚੜਦਿਆਂ ਰਾਹ ਵਿਚ ਜੈਨੀਆਂ ਦੇ ਮੰਦਰ ਵੀ ਆਉਂਦੇ ਸੀ। ਮੌਜੂਦਾ ਅੰਬਾ ਮਾਤਾ ਦਾ ਮੰਦਰ ਅਸਲ ਵਿਚ ਜੈਨੀਆਂ ਦਾ ਹੀ ਅਸਥਾਨ ਸੀ[5]। ਬਾਰ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਇਸਵੀ ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਗਵਰਨਰ ਸਜਨ ਨੇ 1113 ਈ: ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਦੀ ਸਾਰੀ ਆਮਦਨ ਗਿਰਨਾਰ ਤੇ ਜੈਨੀਆਂ ਦੇ ਮੰਦਰ ਬਨਾਉਣ ਤੇ ਖ਼ਰਚ ਕਰ ਦਿਤੀ ਸੀ[6]। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਕੰਦ ਪੁਰਾਣ ਵਿਚ ਜੋ ਗਿਰਨਾਰ ਦਾ ਵ੍ਰਿਤਾਂਤ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਵਾਲੀ ਚੋਟੀ ਦਾ ਕੋਈ ਕਥਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਗੈਜ਼ੇਟੀਅਰ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਲਕਾ ਜੀ ਦੀ ਚੋਟੀ ਤੇ ਨਵੀਨ ਸਮੇਂ ਤਕ ਅਘੋਰੀ ਜਾਂ ਮਰਦਮਖੋਰ ਸਾਧੂ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਜੋ ਖਾਣ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਸਨ ਰਖਦੇ ਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਮਾਸ ਵੀ ਖਾ

---

1. ਸੋਰ ਸ਼ਟਰਨੋ ਇਤਿਹਾਸ, ਪੰਨਾ 551

2. ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸੋਰਠ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਉਚਾਰਨਾ ਦਸਿਆ ਹੈ। ਵੇਖੋ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ, ਪੰਨਾ 356-7 (ਅੰਤਕਾ 136-7) ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਦਾ ਕਥਨ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਚਨਹੀਂ ਪਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸੋਰਠ ਦੇਸ਼ ਜਾਣ ਦੀ ਰਵਾਹਿਤ ਜੂਨਾਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਉਥੇ ਹੀ ਉਚਾਰਿਆ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

3. ਗਿਰਨਾਰ ਪਰਬਤ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਨਾਂ ਉਜੈਨਤਾ ਜਾਂ ਗਿਰਵਰ ਸੀ।

4. ਸੋਰਾਸ਼ਟਰਨੋ ਇਤਿਹਾਸ, ਸੰਭੂਨਾਥ ਹਰਪ੍ਰਸਾਦ ਡੀਸਾਈ, ਛਾਪ ਦੂਜੀ ਪੰਨਾ 259

5. ਬਿਆਨ ਸ੍ਰੀ ਸੰਭੂ ਨਾਥ ਹਰਪ੍ਰਸਾਦ ਡੀਸਾਈ ਕਰਤਾ ਸੁਰਾਸ਼ਟਰਨੋ ਇਤਿਹਾਸ। ਡੀਸਾਈ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਗਿਰਨਾਰ ਪਰਬਤ ਤੇ ਕਈ ਵਾਰੀ ਮੰਦਰਾਂ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀ ਮੰਦਰ ਵੇਖ ਦੇਂਦੇ ਸਨ, ਜਾਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਛੱਡ ਕੇ ਨਵੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਮੰਦਰ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਸਨ

6. ਸੁਰਾਸ਼ਟਰਨੋ ਇਤਿਹਾਸ, ਸੀ ਡੀਸਾਈ, ਪੰਨਾ 259।

ਲੈਂਦੇ ਸਨ।[1] ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗਿਰਨਾਰ ਪਰਬਤ ਤੇ ਪਰਾਚੀਨ ਕਾਲ ਤੋਂ ਹਰ ਪਰਕਾਰ ਦੇ ਤੇ ਹਰ ਸੰਪਰਦਾ ਦੇ ਸਾਧੂ ਰਹਿੰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਗਿਰਨਾਰ ਪਰਬਤ ਦੇ ਤਿੰਨ ਕੁੰਡ ਅੱਜ ਕਲ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਨ — ਗੋਰਖ ਮੁਖੀ ਕੁੰਡ, ਹਨੂਮਾਨ ਧਾਰਾ ਅਤੇ ਕਰਮੰਡਲ ਕੁੰਡ। ਪਹਿਲੇ ਦੋ ਕੁੰਡਾਂ ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕੁੰਡ ਕਿੰਨ੍ਹਾਂ ਸਾਧੂਆਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹਨ। ਕਰਮੰਡਲ ਕੁੰਡ ਬਾਰੇ ਦੋ ਰਵਾਇਤਾ ਪਰਚਲਤ ਹਨ। ਇਕ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦੱਤਾਤ੍ਰੇ ਚੋਟੀ ਦੇ ਕੋਲ ਪਾਣੀ ਦੀ ਘਾਟ ਸੀ ਤੇ ਕੁਝ ਸਾਧੂਆਂ ਨੇ ਪਾਣੀ ਮੰਗਿਆ ਤੇ ਇਕ ਕਰਨੀ ਵਾਲੇ ਸਾਧੂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਕਰਮੰਡਲ ਜੋ ਪਾਣੀ ਦਾ ਭਰਿਆ ਸੀ ਸੁਟ ਦਿਤਾ। ਜਿਥੇ ਉਹ ਕਰਮੰਡਲ ਸੁਟਿਆ, ਉਥੇ ਕਰਮੰਡਲ ਕੁੰਡ ਬਣ ਗਿਆ। ਦੂਜੀ ਰਵਾਇਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਨਾਲਕ ਪੰਥੀ ਸਾਧੂ ਜੋ ਗਿਰਨਾਰ ਤੇ ਜਾਂ ਜੂਨਾਗੜ੍ਹ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਗਿਰਨਾਰ ਪਰਬਤ ਤੇ ਗਏ ਤਾਂ ਉਥੇ ਕਰਮੰਡਲ ਕੁੰਡ ਬਣ ਗਿਆ। ਕਈਆਂ ਦਾ ਇਹ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕੁੰਡ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਕਰਮੰਡਲ ਵਰਗੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਕਰਮੰਡਲ ਕੁੰਡ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਕਿਵੇਂ ਵੀ ਹੋਏ, ਇਹ ਕੁੰਡ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਿਕੰਦ ਪੁਰਾਣ ਦੇ ਪਰਪਾਸ ਖੰਡ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਕਥਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਗਿਰਨਾਰ ਪਰਬਤ ਦਾ ਉਸ ਵਿਚ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਹਾਲ ਦਿੱਤਾ ਹੈ[2]। ਸੋ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕੁੰਡ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਹੀ ਯਾਦਗਾਰ ਹੋਵੇ।

ਜੂਨਾਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਕੋਈ ਪੁਰਾਣਾ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੂਨਾਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਨਾਥ ਜੀ ਕੇ ਗਲੀਚੇ ਦੇ ਪਿਛੇ ਜਿਥੇ ਦੁਰਗਾ ਦਾ ਮੰਦਰ ਹੈ (ਧਾਰਾਗੜ ਦਰਵਾਜਾ) ਇਕ ਨਾਨਕ ਸ਼ਾਹੀ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਜਿਥੇ ਸੁਥਰੇ-ਸ਼ਾਹੀ ਸਾਧੂ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ[3]। ਹੁਣ ਉਹ ਸੁਥਰੇ-ਸ਼ਾਹੀ ਸਾਧੂ ਉਸ ਥਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਗ੍ਰਹਸਤੀ ਕੋਲ ਵੇਚ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਗਿਰਨਾਰ ਪਰਬਤ ਤੇ ਰਹਿ ਕੇ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਚਲ ਪਏ।

ਉਜੈਨ ਜਾਣਾ

ਗਿਰਨਾਰ ਪਰਬਤ ਜੂਨਾਗੜ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਪਹਿਲਾਂ ਉੱਤਰ ਤੇ ਫੇਰ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਸਫ਼ਰ ਕਰਦੇ ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ ਤੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਉਜੈਨ ਪੁਜ ਗਏ। ਪੱਛਮੀ ਸਮੁੰਦਰੀ ਕੰਢੇ ਤੋਂ ਵਪਾਰੀ ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ ਅਤੇ ਉਜੈਨ ਆਮ ਆਉਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਨਗਰ ਵਪਾਰ ਦੇ ਵੱਡੇ ਕੇਂਦਰ ਸਨ[4]।

ਉਜੈਨ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਨਾਂ ਅਵੰਤੀਪੁਰਾ ਸੀ। ਇਹ ਅਵੰਤੀ ਨਦੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੱਜ ਕਲ ਸਪਰਾ

---

1. Imperial Gazetteer, ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਗੈਜ਼ੇਟੀਅਰ ਜਿਲਦ 12, ਪੰਨਾ 247-48

2. ਵੇਖੋ ਸਿਕੰਦ ਪੁਰਾਣ ਗੁਜਰਾਤੀ-ਉਲਥਾਕਾਰ ਗੋਰਾਬਾਈ ਰਾਮ ਜੀ, ਇਸ ਵਿਚ ਗਿਰਨਾਰ ਮਹਾਤਮ ਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਖੰਡ ਹਨ।

3. ਬਿਆਨ ਬਾਲਕ ਦਾਸ ਉਦਾਸੀ ਸਾਧੂ, ਨੇ ਦੁਰਗਾ ਮਾੜੀ, ਜੂਨਾਗੜ੍ਹ।

4. ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ ਨਾਂ ਪਿਆਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਸਮਾਂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ ਅਸ਼ਾਵਲ ਸੀ। ਇਹ ਪੱਛਮੀ ਸਮੁੰਦਰੀ ਕੰਢੇ ਨਾਲ ਵਪਾਰ ਦਾ ਵੱਡਾ ਕੇਂਦਰ ਸੀ। ਵੇਖੋ Imperial Gazetteer, ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਗੈਜ਼ੇਟੀਅਰ ਜਿਲਦ 5, ਪੰਨਾ 102, ਉਜੈਨ ਦੇ ਨਗਰ ਨੂੰ ਸਭ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਰਸਤੇ ਸਨ ਵਪਾਰ ਦਾ ਵੱਡਾ ਕੇਂਦਰ ਸੀ। ਵੇਖੋ ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਗੈਜ਼ੇਟੀਅਰ ਜਿਲਦ 24, ਪੰਨਾ 113।

ਨਦੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਆਬਾਦ ਸੀ। ਅਵੰਤੀਪੁਰਾ ਪਰਾਚੀਨ ਕਾਲ ਦੇ ਅਵੰਤੀ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਗਰ ਸੀ। ਰਾਜਾ ਬਿਕਰਮਾਜੀਤ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਉੱਤਰੀ ਹਿੰਦ ਵਿਚ ਹੁਣ ਤਕ ਸੰਮਤ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਉਜੈਨ ਦਾ ਹੀ ਰਾਜਾ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਭਰਾ ਭਰਥਰੀ ਹਰੀ ਘਰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਜੋਗੀ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਜੈਨ ਵਿਚ ਭਰਥਰੀ ਦੀ ਗੁਫ਼ਾ ਹੁਣ ਤਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ। ਇਥੇ ਮਹਾ ਕਾਲ ਦਾ ਮੰਦਰ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਤੀਰਥ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। 1235 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਸੁਲਤਾਨ ਅਲਤੁਮਸ਼ ਨੇ ਸ਼ਹਿਰ ਤੇ ਮੰਦਰ ਨੂੰ ਲੁਟਿਆ ਸੀ। ਪੰਦ੍ਰਵੀਂ ਸਦੀ ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਫਸੀਲ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜਦੋਂ ਉਜੈਨ ਗਏ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਫਸੀਲ ਮੌਜੂਦ ਸੀ ਤੇ ਪੁਰਾਣਾ ਸ਼ਹਿਰ ਮਹਾਕਾਲ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਆਬਾਦ ਸੀ। ਅੱਜ ਕਲ ਪੁਰਾਣਾ ਸ਼ਹਿਰ ਤੇ ਫਸੀਲ ਢਹਿ ਚੁਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਨਵੀਂ ਥਾਂ ਤੇ ਆਬਾਦ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਭਰਥਰੀ ਹਰੀ ਦੀ ਗੁਫ਼ਾ ਸਪਰਾ ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸੀ। ਭਰਥਰੀ ਹਰੀ ਦੀ ਗੁਫਾ ਕੋਲ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੇ ਇਕ ਮਸੀਤ ਬਣਾਈ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਅੱਗੇ ਇਕ ਇਮਲੀ ਦਾ ਰੁਖ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਰੁੱਖ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ[1]। ਭਰਥਰੀ ਹਰੀ ਦੀ ਗੁਫਾ ਤੇ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਯਾਤਰੂ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਗੁਫਾ ਦੇ ਕੋਲ ਇਕ ਭਰਥਰੀ ਜੋਗੀ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦਿਆਂ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਆ ਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਥੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਜੋਗੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਗੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਿਆ[2]:-

ਅਧਿਆਤਮ ਕਰਮ ਕਰੇ ਤਾਂ ਸਾਚਾ। ਮੁਕਿਤਿ ਭੇਦੁ ਕਿਆ ਜਾਣੇ ਕਾਚਾ।
ਐਸਾ ਜੋਗੀ ਜੁਗਤਿ ਬੀਚਾਰੈ। ਪੰਚ ਮਾਰਿ ਸਚੁ ਉਰਿਧਾਰੈ।
ਜਿਸ ਕੈ ਅੰਤਰਿ ਸਾਜ ਵਸਾਵੈ। ਜੋਗ ਜੁਗਤਿ ਕੀ ਕੀਮਤਿ ਪਾਵੈ।
ਰਵਿ ਸਸਿ ਏਕੋ ਗ੍ਰਿਹ ਉਦਿਆਨੈ। ਕਰਣੀ ਕੀਰਤਿ ਕਰਮ ਸਮਾਨੈ।
ਏਕ ਸ਼ਬਦ ਇਕ ਲਿਖਿਆ ਮਾਗੈ। ਗਿਆਨ ਧਿਆਨੁ ਜੁਗਤਿ ਸਚੁ ਜਾਗੇ।
ਭੈ ਰਚਿ ਰਹੇ ਨ ਬਾਹਰਿ ਜਾਇ। ਕੀਮਤਿ ਕਉਣ ਰਹੈ ਲਿਵ ਲਾਇ।
ਆਪੇ ਮੇਲੇ ਭਰਮੁ ਚੁਕਾਏ। ਗੁਰ ਪਰਸਾਦਿ ਪਰਮ ਪਦੁ ਪਏ।
ਗੁਰੂ ਕੀ ਸੇਵਾ ਸ਼ਬਦ ਵੀਚਾਰੁ। ਹਉਮੈ ਮਾਰੈ ਕਰਣੀ ਸਾਰ।
ਜਪ ਤਕ ਸੰਜਪ ਪਾਠ ਪੁਰਾਣੁ। ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਅਪਰੰਪੁਰ ਮਾਨੁ।

[ਗਉੜੀ ਮਹਲਾ ੧ ਅਸਟਪਦੀਆਂ ।੬। (223)]

ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣ ਕੇ ਭਰਥਰੀ ਜੋਗੀ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਕਈ ਸ਼ੰਕੇ ਦੂਰ ਹੋਏ ਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਗੱਲ ਬਾਤ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਬਾਰੇ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਇਕ ਦਿਨ ਭਰਥਰੀ ਜੋਗੀ ਬਹੁਤ ਨਿਮਰਤਾ ਭਾਵ ਵਿਚ ਆਇਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲਗਾ, "ਆਮ ਭੋਜਨ ਤੁਸੀਂ ਖਾਂਦੇ ਨਹੀਂ, ਅਸੀਂ ਰੁੱਖਾਂ ਬਿਰਖਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਕਿਸ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਭੋਜਨ ਆਪ ਜੀ ਅੱਗੇ ਰੱਖੀਏ ਜਿਸ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਹੋਵੇ। ਤੁਸੀਂ ਰਿਧੀ ਸਿੱਧੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਸਤੂ ਵੀ

1. ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕ੍ਰਿਤ ਮਿਹਰਬਾਨਾ, ਪੰਨਾ 300 (ਅੰਤਕਾ 129)
2. ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਰਤਾ ਮਿਹਰਬਾਨ, ਪੰਨਾ 300-302 (ਅੰਤਕਾ 130)

ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ। ਸਾਨੂੰ ਡਰ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਆਪ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ। ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਿਆ[1]:-

ਖਿਮਾ ਗਹੀ ਬ੍ਰਤੁ ਸੀਲ ਸੰਤੋਖੰ। ਰੋਗ ਨ ਬਿਆਪੈ ਨ ਜਮ ਦੋਖੰ।
ਮੁਕਤ ਭਏ ਪ੍ਰਭ ਰੂਪ ਨ ਰੇਖੰ।
ਜੋਗੀ ਕਉ ਕੈਸਾ ਡਰੁ ਹੋਇ। ਰੂਪਿ ਬਿਰਖਿ ਗ੍ਰਿਹਿ ਬਾਹਰ ਸੋਇ।
ਨਿਰਭਉ ਜੋਗੀ ਨਿਰੰਜਨੁ ਧਿਆਵੈ। ਅੰਨਦਿਨੁ ਜਾਗੈ ਸਚਿ ਲਿਵ ਲਾਵੈ।
ਸੋ ਜੋਗੀ ਮੇਰੇ ਮਨਿ ਭਾਵੈ।
ਕਾਲ ਜਾਲ ਬ੍ਰਹਮ ਅਗਨੀ ਜਾਰੇ। ਜਰਾ ਮਰਣ ਗਤੁ ਗਰਬ ਨਿਵਾਰੇ।
ਆਪਿ ਤਰੈ ਪਿਤਰੀ ਨਿਸਤਾਰੇ।
ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੇਵੈ ਸੋ ਜੋਗੀ ਹੋਇ। ਭੈ ਰਚਿ ਰਹੈ ਸੁ ਨਿਰਭਉ ਹੋਇ।
ਜੈਸਾ ਸੇਵੈ ਤੈਸਾ ਹੋਇ
ਨਰ ਨਿਹਕੇਵਲ ਨਿਰਭਉ ਨਾਉ। ਅਨਾਥਹ ਨਾਥ ਕਰੈ ਬਲਿ ਜਾਓ
ਪੁਨਰਪਿ ਜਨਮ ਨਾਹੀ ਗੁਣ ਗਾਉ।
ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਰਿ ਏਕੋ ਜਾਣੇ। ਗੁਰ ਕੈ ਸ਼ਬਦੇ ਆਪੁ ਪਛਾਣੈ।
ਸਾਚੈ ਸਬਦਿ ਦਰਿ ਨੀਸਾਣੇ।
ਸਬਦਿ ਮਰੈ ਤਿਸੁ ਨਿਜਘਰਿ ਵਾਸਾ। ਆਵੈ ਨ ਜਾਵੈ ਚੂਕੈ ਆਸਾ।
ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਕਮਲੁ ਪਰਗਾਸਾ।
ਜੋ ਦੀਸੈ ਸੋ ਆਸ ਨਿਰਾਸਾ। ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਬਿਖੁ ਭੁਖ ਪਿਆਸਾ।
ਨਾਨਕ ਬਿਰਲੈ ਮਿਲਹਿ ਉਦਾਸਾ।

[ਗਉੜੀ ਮਹਲਾ ੧ । ਅਸਟਪਦੀਆਂ । ੬ । (੨੨੩)]

ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣ ਕੇ ਭਰਥਰੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਫੇਰ ਹੋਰ ਗਿਆਨ ਚਰਚਾ ਅਰੰਭ ਹੋ ਗਈ। ਫੇਰ ਭਰਥਰੀ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਗਿਆਨ ਮਾਰਗ ਕੀ ਹੈ? ਕਿਹੜੇ ਅਸ਼ਨਾਨ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਮਹਾਨਤਾ ਦੇਂਦੇ ਹੋ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦੇ ਹੋ? ਇਸ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਿਆ[2]:-

ਉਤਰਿ ਅਵਘਟਿ ਸਰਵਰਿ ਨਾਵੈ। ਬਕੈ ਨ ਬੋਲੈ ਹਰਿਗੁਣ ਗਾਵੈ।
ਜਲੁ ਆਕਾਸੀ ਸੁੰਨਿ ਸਮਾਵੈ। ਰਸੁ ਸਤੁ ਝੋਲਿ ਮਹਾ ਰਸ ਪਾਵੈ।
ਐਸਾ ਗਿਆਨੁ ਸੁਨਹੁ ਅਭ ਮੋਰੇ। ਭਰਿ ਪੁਰਿ ਧਾਰਿ ਰਹਿਆ ਸਭ ਠਉਰੇ।
ਸਚੁ ਬ੍ਰਤੁ ਨੇਮੁ ਨ ਕਾਲੁ ਸੰਤਾਵੈ। ਸਤਿਗੁਰ ਸ਼ਬਦਿ ਕਰੋਧੁ ਚੁਕਾਵੈ।
ਗਗਨਿ ਨਿਵਾਸ ਸਮਾਧਿ ਲਗਾਵੈ। ਪਾਰਸੁ ਪਰਸਿ ਪਰਮਪਦੁ ਪਾਵੈ।
ਸਚੁ ਮਨ ਕਾਰਣਿ ਤਤ ਬਿਲੋਵੈ। ਸੁਭਰਿ ਸਰਵਰਿ ਮੈਲੁ ਨ ਧੋਵੈ।
ਜੈ ਸਿਉ ਰਾਤਾ ਤੈਸੋ ਹੋਵੈ। ਆਪੈ ਕਰਤਾ ਕਰੈ ਸੁ ਹੋਵੈ।
ਗੁਰ ਹਿਵ ਸੀਤਲੁ ਅਗਨ ਬੁਝਾਵੈ। ਸਿਵ ਸੁਰਤਿ ਬਿਭੂਤਿ ਚੜਾਵੈ।
ਦਰਸਨੁ ਆਪਿ ਸਹਜਿ ਘਰਿ ਆਵੈ। ਨਿਰਮਲ ਬਾਣੀ ਨਾਦੁ ਵਜਾਵੈ।

1. ਉਕਤ ਪੰਨਾ 303-306
2. ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ, ਕ੍ਰਿਤ ਮਿਹਰਬਾਨ ਪੰਨਾ 306-10.

ਅੰਤਰਿ ਗਿਆਨੁ ਮਹਾ ਰਸੁ ਸਾਰਾ। ਤੀਰਥ ਮਜਨੁ ਗੁਰ ਵੀਚਾਰਾ।
ਅੰਤਰਿ ਪੂਜਾ ਥਾਨ ਮੁਰਾਰਾ। ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਮਿਲਾਵਣ ਹਾਰਾ।
ਰਸਿ ਰਸਿਆ ਮਤਿ ਏਕੈ ਭਾਇ। ਤਖਤਿ ਨਿਵਾਸੀ ਪੰਚ ਸਮਾਇ।
ਕਾਰ ਕਮਾਈ ਖਸਮ ਰਜਾਇ। ਅਵਗਤੁ ਨਾਥ ਨ ਲਖਿਆ ਜਾਇ।
ਜਲ ਮਹਿ ਉਪਜੈ ਜਲ ਤੇ ਦੂਰਿ। ਜਲ ਮੋਹਿ ਜੋਤਿ ਰਹਿਆ ਭਰਪੂਰਿ।
ਕਿਸੁ ਨੇੜੈ ਕਿਸੁ ਆਖਾ ਦੂਰਿ। ਨਿਧਿ ਗੁਣ ਗਾਵਾ ਦੇਖਿ ਹਦੂਰਿ।
ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਰ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਇ। ਜੋ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਸੋ ਫੁਨਿ ਹੋਇ।
ਸੁਣਿ ਭਰਥਰਿ[1] ਨਾਨਕ ਕਹੈ ਬੀਚਾਰੁ। ਨਿਰਮਲ ਨਾਮ ਮੇਰਾ ਅਧਾਰੁ।

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਅਸ਼ਟਪਦੀਆਂ ।੧ ।(੪੧੧)]

ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣ ਕੇ ਭਰਥਰੀ ਨੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਭਰਥਰੀ ਕੋਲ ਰਹਿਹ ਕੇ ਉੱਤਰ ਵਲ ਚਲ ਪਏ।

ਮਥਰਾ ਜਾਣਾ

ਉਜੈਨ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਚਤੌੜ ਤੇ ਅਜਮੇਰ ਵਿਚੋਂ ਹੁੰਦੇ ਮਥਰਾ ਪੁਜੇ। ਅਜਮੇਰ ਦੇ ਕੋਲ ਪੁਸ਼ਕਰ ਝੀਲ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਹੈ। ਮਥਰਾ ਇਕ ਪਰਾਚੀਨ ਨਗਰ ਸੀ। ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਯੂਨਾਨੀ ਲੇਖਕ ਟਾਲਮੀ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮਥੌਰਾ, ਆਰੀਅਨ ਤੇ ਪਲਾਈਨੀ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮੀਥੌਰਾ ਕਰਕੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਹਿਊਨਸਾਂਗ ਵੇਲੇ ਇਹ ਇਕ ਬੋਧੀ ਅਸਥਾਨ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਵੀਹ ਬੋਧੀ ਵਿਹਾਰਾਂ ਵਿਚ 2000 ਭਿਖਸ਼ੂ ਵੇਖੇ ਸਨ[1]। ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਮਥਰਾ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਮਤ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਪੱਛਮੀ ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ ਬ੍ਰਿਜ ਭੂਮੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਹੋਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਈ ਯਾਦਗਾਰਾਂ ਸਨ। ਇਹ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਦੀ ਪੱਖਪਾਤੀ ਕਰੋਪੀ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਦਾ ਰਿਹਾ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਹਿਮੂਦ ਗਜ਼ਨਵੀਂ ਨੇ ਮਥਰਾ ਦੇ ਮੰਦਰਾਂ ਨੂੰ ਢਾਹਿਆ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸਿਕੰਦਰ ਲੋਧੀ (1488-1517 ਈਸਵੀ) ਨੇ ਮਥਰਾ ਦੇ ਕਈ ਮੰਦਰਾਂ ਨੂੰ ਢਾਹ ਢੇਰੀ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ[2]।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਮਥਰਾ ਵਿਚ ਕੇਸ਼ਵ ਦੇਵਾ ਦੇ ਇਕ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਜਾ ਬਿਰਾਜੇ[3]। ਕੇਸ਼ਵ ਦੇਵਾ ਦਾ ਮੰਦਰ ਇਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਇਮਾਰਤ ਸੀ। ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕੇਸ਼ਵ ਦੇਵਾ ਦਾ ਵੱਡਾ ਮੰਦਰ ਬਣਿਆ ਤੇ 1669 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਢਾਹ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ[4]। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਸਨ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਭਗਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਗਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਭਗਤਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿਸ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਿਆ[5]:-

---

1. Imperial Gazetteer, ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਗੈਜ਼ੇਟੀਅਰ ਜਿਲਦਾ 23 ਪੰਨਾ 64.
2. ਤਾਰੀਖ-ਇ-ਦਾਊਦੀ ਦੀ ਟੂਕ, Muttra District Gazetteer, ਮਥਰਾ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਗੈਜ਼ੇਟੀਅਰ, ਅਲਾਹਬਾਦ, 1911 ਪੰਨਾ 190.
3. ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਿਹਰਬਾਨ, ਪੰਨਾ 360 (ਅੰਤਕਾ 138-9)
4. Muttra District Gazetteer, ਮਥਰਾ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਗੈਜ਼ੇਟੀਅਰ, ਪੰਨਾ 294-295.
5. ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ, ਮਿਹਰਬਾਨ, ਪੰਨਾ 362-64 (ਅੰਤਕਾ 139)

ਸਹਜਿ ਮਿਲੈ ਮਿਲਿਆ ਪਰਵਾਣੁ। ਨ ਤਿਸੁ ਮਰਣੁ ਨ ਆਵਣੁ ਜਾਣੁ
ਠਾਕੁਰ ਮਹਿ ਦਾਸੁ ਦਾਸ ਮਹਿ ਸੋਇ। ਜਹਾਂ ਦੇਖ ਤਹ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਇ
ਗੁਰਮੁਖਿ ਭਗਤਿ ਸਹਜੁ ਘਰ ਪਾਈਐ। ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਭੇਟੇ ਮਰਿ ਆਈਐ ਜਾਈਐ
ਸੋ ਗੁਰੂ ਕਰਓ ਜਿ ਸਾਚ ਦ੍ਰਿੜਾਵੈ। ਅਕਥੁ ਕਥਾਵੈ ਸਬਦਿ ਮਿਲਾਵੈ
ਹਰਿ ਕੈ ਲੋਕ ਅਵਰੁ ਨਹੀਂ ਕਾਰਾ। ਸਾਚਉ ਠਾਕੁਰੁ ਸਾਚ ਪਿਆਰਾ
ਤਨ ਮਹਿ ਮਨੂਆ ਮਨ ਮਹਿ ਸਾਚਾ। ਸੋ ਸਾਚਾ ਮਿਲਿ ਸਾਚੈ ਰਾਚਾ
ਸੇਵਕੁ ਪ੍ਰਭ ਕੈ ਲਾਗੈ ਪਾਇ। ਸਤਿਗੁਰ ਪੂਰਾ ਮਿਲੈ ਮਿਲਾਇ
ਆਪਿ ਦਿਖਾਵੈ ਆਪੇ ਦੇਖੈ। ਹਠਿ ਨ ਪਤੀਜੈ ਨਾ ਬਹੁਤ ਭੇਖੈ
ਘੜਿ ਭਾਡੈ ਜਿਲਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾਇਆ। ਪ੍ਰੇਮ ਭਗਤਿ ਪ੍ਰਭਿ ਮਨੁ ਪਤੀਆਇਆ
ਪੜਿ ਪੜਿ ਭੂਲਹਿ ਚੋਟਾ ਖਾਹਿ। ਬਹੁਤੁ ਸਿਆਣਪ ਆਵਹਿ ਜਾਇ
ਨਾਮ ਜਪੈ ਭਉ ਭੋਜਨੁ ਖਾਇ। ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੇਵਕ ਰਹੇ ਸਮਾਇ
ਪੂਜਿ ਸਿਲਾ ਤੀਰਥ ਬਨਿਵਾਸਾ। ਭਰਮਤ ਡੋਲਤ ਭਏ ਉਦਾਸਾ
ਮਨਿ ਮੈਲੈ ਸੂਚਾ ਕਿਉਂ ਹੋਇ। ਸਾਚਿ ਮਿਲੈ ਪਾਵੈ ਪਤਿ ਸੋਇ
ਆਚਾਰਾ ਵੀਚਾਰੁ ਸਰੀਰਿ। ਆਦਿ ਜੁਗਾਦਿ ਸਹਜਿ ਮਨੁ ਧੀਰਿ
ਪਲ ਪੰਕਜ ਮਹਿ ਕੋਟਿ ਉਧਾਰੇ। ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਗੁਰ ਮੇਲਿ ਪਿਆਰੇ
ਕਿਸੁ ਆਗੈ ਪ੍ਰਭ ਤੁਧੁ ਸਾਲਾਹੀ। ਤੁਧੁ ਬਿਨੁ ਦੂਜਾ ਮੈ ਕੋ ਨਾਹੀ
ਜਿਉ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਤਿਉ ਰਾਖੁ ਰਜਾਇ। ਨਾਨਕ ਸਹਜਿ ਭਾਇ ਗੁਣ ਗਾਇ।

[ਧਨਾਸਰੀ ਮਹਲਾ ੧ । ਅਸਟਪਦੀਆ । ੨ । (੬੮੬)]

ਮਥਰਾ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਕੁਝ ਵੈਸ਼ਨੋ ਲੋਕ ਜੋ ਮਥਰਾ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸਨ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਬੈਠਣ ਪਿਛੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਕਿ "ਤੁਹਾਡਾ ਕਿਹੜਾ ਪੰਥ ਹੈ, ਕਿਹੜੀ ਰਹਿਤ ਹੈ ਤੇ ਕਿਹੜਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ?" ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਗਾਵਿਆ[1]:–

ਅਪੁਨੇ ਠਾਕਰ ਕੀ ਹਉ ਚੇਰੀ
ਸਰਨਿ ਗਹੇ ਜਗ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਭ ਕੇ ਹਓਮੈ ਮਾਰ ਨਿਬੇਰੀ
ਪੂਰਨ ਪਰਮ ਜੋਤਿ ਪਰਮੇਸਰੁ ਪ੍ਰੀਤਮ ਪ੍ਰਾਨ ਹਮਾਰੇ
ਮੋਹਨ ਮੋਹਿ ਲੀਆ ਮਨੁ ਮੇਰਾ ਸਮਝਸਿ ਸਬਦੁ ਬੀਚਾਰੇ
ਮਨਸੁਖ ਹੀਨ ਹੋਛੀ ਮਤਿ ਝੂਠੀ ਮਲਿ ਤਨਿ ਪੀਰ ਸਰੀਰੇ
ਜਬ ਕੀ ਰਾਮ ਰੰਗੀਲੇ ਰਾਤੀ ਰਾਮ ਜਪਤ ਮਨੁ ਧੀਰੇ
ਹਉਮੈ ਛੋਡਿ ਭਈ ਬੈਰਾਗਨਿ ਤਬ ਸਾਚੀ ਸੁਰਤਿ ਸਮਾਨੀ
ਅਕੁਲ ਨਿਰੰਜਨ ਸਿਉ ਮਨੁ ਮਾਨਿਆ ਬਿਸਰੀ ਲਾਜ ਲੁਕਾਨੀ
ਭੂਰ ਭਵਿਖ ਨਾਹੀ ਤੁਮ ਜੈਸੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਪ੍ਰਾਨ ਅਧਾਰਾ
ਹਰਿ ਕੈ ਨਾਮਿ ਰਤੀ ਸੋਹਾਗਨਿ ਨਾਨਕ ਰਾਮ ਭਤਾਰਾ।

[ਸਾਰੰਗ ਮਹਲਾ ੧ । ਚਉਪਦੇ । ੧ । (੧੧੯੭)]

---

1. ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਮਿਹਰਬਾਨ, ਪੰਨਾ 368–70 (ਅੰਤਕ 139)

ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੈਸ਼ਨਵਾਂ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਮਥਰਾ ਰਹਿ ਕੇ ਉਤਰ ਨੂੰ ਚਲ ਪਏ।

ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਉਪਦੇਸ਼

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਮਥਰਾ ਤੋਂ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਨੂੰ ਚਲਦੇ ਹੋਏ ਦਿੱਲੀ ਪੁਜ ਗਏ। ਜਮਨਾ ਦੇ ਕੰਢੇ, ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਸ਼ਹਿਰ ਇਕਾਂਤ ਵਿਚ ਇਕ ਉੱਚੀ ਥਾਂ ਤੇ ਜਾ ਬੈਠੇ ਜਿਸਨੂੰ ਮਜਨੂੰ ਦਾ ਟਿੱਲਾ[1] ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਥੇ ਇਕ ਮਜਨੂੰ ਦਰਵੇਸ਼ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਜੋ ਰਬ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਕਰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਉਸੇ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਟਿੱਲੇ ਦਾ ਨਾਂ ਮਜਨੂ ਦਾ ਟਿੱਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।

ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਿੱਲੀ ਠਹਿਰੇ ਹੋਏ ਸਨ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਿਕੰਦਰ ਲੋਧੀ ਦੀ ਖੈਰਾਇਤ ਦੀ ਬਹੁਤ ਚਰਚਾ ਸੀ। ਮੁਸਲਮਾਨ ਫ਼ਕੀਰ ਤੇ ਦਰਵੇਸ਼ ਉਸ ਦੇ ਬਹੁਤ ਗੁਣ ਗਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਇਥ ਦਿਨ ਕੁਝ ਫ਼ਕੀਰਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕੋਲ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਗ਼ਰੀਬ ਨੂੰ ਦਾਨ ਦੇਣਾ ਸਭ ਧਰਮਾਂ ਵਿਚ ਚੰਗਾ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜੇਕਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਖੈਰਾਇਤੇ ਕਰੇ ਤਾਂ ਉਹ ਨਜਾਤ ਜਾਂ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਭਾਗੀ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਸਿਕੰਦਰ ਲੋਧੀ ਦੇ ਢਾਹੇ ਮੰਦਰ ਮਥਰਾ ਵਿਚ ਵੇਖ ਆਏ ਸਨ, ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਮਨ ਦੇ ਅੰਨ੍ਹੇ ਹਨ ਤੇ ਪੱਖਪਾਤੀ ਹਨ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖੈਰਾਇਤ ਸਮੁੰਦਰ ਅਗੇ ਚਿਕੜ ਦਾ ਬੰਨ੍ਹ ਲਾਉਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲਲ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਗਾਵਿਆ[2]:-

ਅੰਧੀ ਕੰਮੀ ਅੰਧੁ ਮਨੁ ਮਨਿ ਅੰਧੈ ਤਨੁ ਅੰਧੁ।
ਚਿਕੜਿ ਲਾਈਐ ਕਿਆ ਥੀਐ ਜਾਂ ਤੁਟੇ ਪਥਰ ਬੰਧੁ।
ਬੰਧ ਤੁਟਾ ਬੇੜੀ ਨਹੀਂ, ਨ ਤੁਲਹਾ ਨ ਹਾਥ।
ਨਾਨਕ ਸਚੇ ਨਾਮ ਵਿਣੁ ਕੇਤੇ ਡੁਬੇ ਸਾਥ।

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ਮਲਾਰ ਕੀ ਵਾਰ । ੨੧ । (੧੨੮੭)]

ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਫ਼ਕੀਰਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਆ ਗਈ ਕਿ ਅਸਲ ਖੈਰਇਤ ਨੇਕ-ਚਲਨ ਨਾਲ ਹੀ ਫਲ ਦਾਇਕ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਦਿੱਲੀ ਰਹਿ ਕੇ ਫੇਰ ਅਗੇ ਪੱਛਮ-ਉੱਤਰ ਨੂੰ ਚਲ ਪਏ।

---

1. ਵੇਖੋ ਗਰ ਸ਼ਬਦ ਰਤਨਾਕਰ, ਭਾਈ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ, "ਮਜਨੂ ਦਾ ਟਿਲਾ"

2. ਇਹ ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪੰਨਾ 114 (ਅੰਤਕਾ 99) ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਦਿੱਲੀ ਮੋਏ ਹਾਥੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸਾਖੀ ਹੈ ਤੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਰੋਣ ਪਿਟੱਣ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੋਇਆ ਹਾਥੀ ਜੁਆ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਇਹ ਕਰਾਮਾਤ ਵੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇਆ। ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਰੁਕਸ਼ੇਤਰ ਦੇ ਮੇਲੇ ਮਾਸ ਬਣਾਉਣ ਤੇ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਪਿਆਦੇ ਆ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪਕੜ ਕੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਖੈਰਾਇਤ ਵਾਲੀ ਲਿਖੀ ਹੇ ਜੋ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚਚ ਦਿੱਤੀ ਸਾਖੀ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਠੀਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।

ਪਾਣੀਪਤ ਜਾਣਾ

ਪਾਣੀਪਤ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਉੱਤਰ-ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਜਾਂਦੀ ਉਸ ਸੜਕ ਤੇ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਾਹ ਸੂਰੀ ਨੇ ਪੱਕਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਸੋਲ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਰਾਜ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਪਾਣੀਪਤ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਲੜਾਈਆਂ ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਚਲ ਕੇ ਪਾਣੀਪਣ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਇਹ ਮੌਜੂਦਾ ਜ਼ਿਲਾ ਕਰਨਾਲ ਵਿਚ ਹੈ। ਪਾਣੀਪਤ ਵਿਚ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਫ਼ਕੀਰ ਬੂਅਲੀ ਕਲੰਦਰ ਸ਼ੇਖ ਸ਼ਰਫਉਦ-ਦੀਨ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼. ਹ ਸਰਫ ਕਰ ਕੇ ਸਦਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ 1325 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਹੋਇਆ[1]। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਜ਼ਾਰ ਪਾਣੀਪਤ ਵਿਚ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਗਏ ਤਾਂ ਸ਼ਾਹ ਸਰਫ ਦਾ ਮਜਾਰ ਸੂਫ਼ੀ ਫ਼ਕੀਰਾਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਕੇਂਦਰ ਸੀ[2]। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸ਼ਾਹ ਸਰਫ਼ ਦੇ ਮਿਜਾਰ ਤੇ ਸ਼ੇਖ ਈਦੁਲ ਕਬੀਰ ਸੀ, ਜੋ ਕਰਨੀ ਵਾਲਾ ਫ਼ਕੀਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ 1540 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਦੇ ਕਈ ਨਾਂ ਸਨ[3]। "ਸ਼ੇਖ ਤਾਹਰ" ਵੀ ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ[4]। ਤਾਹਰ ਅਰਬੀ ਦਾ ਅੱਖਰ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਭਾਵ ਪਾਕ ਪਵਿੱਤਰ ਹੈ। ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਸ਼ੇਖ ਟਟੀਹਰ ਕਰ ਕੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਪਾਣੀਪਤ ਦੇ ਬਾਹਰ ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਉਥੇ ਸ਼ੇਖ ਤਾਹਰ ਦਾ ਇਕ ਮੁਰੀਦ ਪਾਣੀ ਭਰਨ ਆਇਆ। ਉਸ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਇਕ ਸਾਈ ਫ਼ਕੀਰ ਤੇ ਇਕ ਉਸ ਨਾਲ ਰਬਾਬੀ ਮਰਦਾਨਾ ਬੈਠੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮੁਰੀਦ ਇਲਾਹੀ ਕੀਰਤਨ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਮੁਰਸ਼ਦ ਨੂੰ ਸਾਰਾ ਹਾਲਾ ਦਸਿਆ। ਉਸਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵੀ ਉਕਸਾਹਟ ਹੋਈ ਕਿ ਕਿਹੜਾ ਫ਼ਕੀਰ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਬਾਹਰ ਬੈਠਾ ਇਲਾਹੀ ਸਰੋਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਉਹ ਮੁਰੀਦ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਮੁਸ਼ਦ ਦੋਵੇਂ ਗਰੂ ਜੀ ਕੋਲ ਆਏ। ਆ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਪਿਛੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਸਫ਼ਾ ਦਿਲ ਦਰਵੇਸ਼ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸਦਾ ਵਰਤਾਰਾ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਗਾਵਿਆ[5]:-

ਜੀਵਤ ਮਰੈ ਜਾਗਤ ਫੁਨਿ ਸੋਵੈ। ਜਾਨਤ ਆਪੁ ਮੁਸਾਵੈ।
ਸਫਨ ਸਫਾ ਹੋਇ ਮਿਲੇ ਖਾਲਕ ਕਉ ਤਉ ਦਰਵੇਸੁ ਕਹਾਵੈ।
ਤੇਰਾ ਜਨ ਹੈ ਕੋ ਐਸਾ ਦਿਲੀ ਦਰਵੇਸ਼।
ਸਾਦੀ ਗਮੀ ਤਮਕ ਨਾਹੀ ਗੁਸਾ ਖੁਦੀ ਹਿਰਸੁ ਨਹੀਂ ਏਸ

---

1. ਬਜ਼ੁਰਗਾਨ-ਇ-ਪਾਣੀਪਤ, ਮੌਲਾਨਾ ਸੱਯਦ ਮੁਹੰਮਦ, ਦਿੱਲੀ, 1963, ਪੰਨਾ 135।

2. ਉਕਤ, ਪੰਨਾ 144-169

3. ਉਕਤ, ਪੰਨਾ 248।

4. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਸ਼ੇਖ ਟਟੀਹਰ ਭਾਵ ਸ਼ੇਖ ਤਾਹਿਰ ਕਰਕੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਟਟੀਹਰ ਤਾਹਿਰ ਦਾ ਇਕ ਰੁਪਾਂਤਰ ਹੈ।

5. ਇਹ ਸਾਖੀ ਕੇਵਲ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਹੈ। ਵੇਖੋ ਸਾਖੀ ਨੰਬਰ 14। ਮਿਹਰਬਾਨ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਹ ਗੋਸ਼ਟਿ ਸ਼ਾਹ ਸ਼ਰਫ ਤੇ ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਦੀ ਕਬਾਲ ਵਿਚ ਦੱਸੀ ਹੈ। ਪਰ ਸ਼ਾਹ ਸ਼ਰਫ਼-ਸ਼ਰਫ਼ਉਦ-ਦੀਨ ਦਾ ਮਜ਼ਾਰ ਪਾਣੀਪਤ ਵਿਚ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਪਾਣੀਪਤ ਹੋਈ ਠੀਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।

ਕੰਚਨ ਖਾਕ ਬਰਾਬਰ ਦੇਖੈ ਹਕ ਹਲਾਲ ਪਛਾਣੈ।
ਆਈ ਤਲਬ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਮਾਨੈ ਅਵਰ ਤਲਬ ਨਾਹੀ ਜਾਨੈ।
ਗਗਨ ਮੰਡਲ ਮਹਿ ਆਸਨਿ ਬੈਠੇ ਅਨਹਦੁ ਨਾਦ ਵਜਾਵੈ।
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸਾਧੂ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਬੇਦ ਕੁਰਾਨ ਨਾ ਪਾਵੈ[1]।

ਜਦੋਂ ਸ਼ੇਖ ਤਾਹਰ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਉਥੇ ਰਹਿ ਕੇ ਫੇਰ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਚਲ ਪਏ।

ਵਾਪਸ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰਾ ਆਉਣਾ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਪਾਣੀਪਤ ਤੋਂ ਥਾਨੇਸਰ ਤੇ ਫੇਰ ਮੌਜੂਦਾ ਸੰਗਰੂਰ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਮੌਜੂਦਾ ਪਿੰਡ ਤਖ਼ਤੂਪੁਰਾ ਥਾਣਾ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਵਾਲਾ ਤਹੀਸੀਲ ਮੋਗਾ ਜ਼ਿਲਾ ਫ਼ੀਰੋਜ਼ਪੁਰ ਵਿਚ ਆ ਵਿਰਾਜੇ। ਇਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਆਉਣ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਹੈ ਜੋ ਇਤਿਹਾਸਕ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ[2]। ਫਿਰ ਤਖ਼ਤੂਪੁਰੇ ਤੋਂ ਸਤਲੁਜ ਦਰਿਆ ਲੰਘ ਕੇ ਆਪ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਪੁਜ ਗਏ।

ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਪੁਜ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲੇ[3]। ਪਰ ਉਹ ਮੋਹ ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਅਲੇਪ ਸਨ। ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਇਕ ਸਾਈਂ ਲੋਕ ਮਿਲਿਆ ਉਸ ਪੁਛਿਆ "ਤੁਸਾ ਪਰਮੇਸਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਕੁਝ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਉਹ ਕਿੱਡਾ ਕੁ ਹੈ ਤੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੈ? ਇਸ ਦੇ ਉਤਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਬੋਲਿਆ[4]:-

ਆਖਣਿ ਆਉਖਾ ਸੁਨਣਿ ਅਉਖਾ ਆਪਨਿ ਜਪੀ ਆਖਿ।
ਇਕਿ ਆਖਿ ਆਖਹਿ ਸ਼ਬਦੁ ਭਾਖਿਹੁ ਅਰਧ ਉਰਧ ਦਿਨ ਰਾਤਿ।
ਜੇ ਕਿਹੁ ਹੋਇ ਤਾਂ ਕਿਹੁ ਦਿਸੈ ਜਾਪੈ ਰੂਪੁ ਨ ਜਾਤਿ।
ਸਭ ਕਾਰਨ ਕਰਤਾ ਕਰੇ ਘਟ ਅਉਘਟ ਘਟ ਥਾਪਿ।
ਆਖਣ ਅਉਖਾ ਨਾਨਕਾ ਆਖਿ ਨ ਜਾਪੈ ਆਖਿ॥

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ਸਾਰੰਗ ਦੀ ਵਾਰ ।੬। (੧੨੩੯)]

---

1. ਸਾਖੀਕਾਰਾਂ ਨੇ ਫਾਰਸੀ ਕਵਿਤਾ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤ ਵਿਚ ਸੁਆਲ ਜੁਆਬ ਲਿਖ ਕੇ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਸਾਹਤਿਕ ਰੰਗ ਭਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ।

2. ਰਿਪੁਦਮਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ 1919, ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਨੰਬਰ 38 ਅਤੇ ਨਾਨਕਸਰ ਨੰਬਰ 7, ਮਹਾਕੋਸ਼ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ।

3. ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਨੂੰ ਸੁਲਤਾਲਪਰ ਮਿਲਣਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਗਲ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪਰ ਇਹ ਗਲ ਕੁਦਰਤੀ ਤੇ ਸੁਭਾਵਕ ਹੈ।

4. ਇਹ ਸਾਖੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਿਚ ਪੰਨੇ 383-84 ਤੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਸਾਖੀਆਂ ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਲੋਧੀ ਨਾਲ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਹੋਈਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਤਿੰਨਾਂ ਸਬਦਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਹੈ। ਦੌਲਤ ਖ਼ਾਂ ਲੋਧੀ ਨਾਲ ਸਫ਼ਰਾਂ ਤੋਂ ਮੁੜ ਕੇ ਆਕੇ ਮੇਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ "ਸੋਧਣ ਧਰਤ ਲੁਕਾਈ" ਦੇ ਮਿਸ਼ਨ ਤੇ ਨਿਕਲੋ ਹੋਣ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਗਵਰਨਰ ਬਣਨ ਦੇ ਨਾਤੇ ਦੌਲਤ ਖ਼ਾਂ ਲਾਹੌਰ ਰਹਿਣ ਲਗ ਪਿਆ ਹੋਵੇ। ਭਾਵੇਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ :-

'ਦੌਲਤ ਖ਼ਾਂ ਲੋਧੀ ਭਲਾ ਹੋਆ ਜਿੰਦ ਪੀਰ ਅਬਨਾਸ਼ੀ"

ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣ ਕੇ ਉਸ ਸਾਈਂ ਲੋਕ ਨੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰ ਟਿਕ ਕੇ ਫੇਰ ਤਲਵੰਡੀ ਨੂੰ ਟੁਰ ਪਏ।

ਪੱਟੀ ਦੇ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼

ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਉੱਤਰ-ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਚਲਦੇ ਚਲਦੇ ਪੱਟੀ (ਮੌਜੂਦਾ ਜ਼ਿਲਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਪੁਜ ਪਏ। ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਤੋਂ ਬਿਆਸ ਦਰਿਆ ਲੰਘ ਕੇ ਇਹ ਦਸ ਮੀਲ ਉੱਤਰ-ਪੱਛਮ ਵੱਲਲ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਪੱਟੀ ਜਾਂ ਚੀਨਾ ਪੱਟੀ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾ ਨਗਰ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਹਿਊਨਸਾਂਗ ਸਤਵੀਂ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਵਿਚ ਠਹਿਰਿਆ ਸੀ ਪਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇਸ ਨੂੰ ਹੈਬਤ ਖ਼ਾਨ ਸ਼ੇਰਵਾਨੀ ਨੇ ਆਬਾਦ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜੋ ਸਿਕੰਦਰ ਲੋਧੀ ਦਾ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਦਰਬਾਰੀ ਸੀ। ਇਕ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ ਪੱਟੀ ਹੈਬਤ ਖ਼ਾਂ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ[1]।

ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਪੱਟੀ ਦੇ ਨਗਰ ਕੋਲੋਂ ਲੰਘੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਿਮੀਂਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹਲ ਵਾਹੁੰਦੇ ਦੇਖਿਆ ਤੇ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਠਹਿਰ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਖੇਤਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਲ ਆਇਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਬਚਨ ਬਿਲਾਸ ਕਰਨ ਲੱਗਾ। ਗੱਲ ਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਖੇਤੀ ਜੋ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹੋ ਤੇ ਕਰਦੇ ਹੋ ਇਸ ਦਾ ਕੀ ਫਲ ਹੋਵੇਗਾ। ਤਾਂ ਉਹ ਹਉਮੈ ਦੀ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੇ ਵਰਗੇ ਸਾਧਾਂ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਰੋਟੀ ਖੁਆਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਟੱਬਰ ਪਾਲਦੇ ਹਾਂ ਸਾਕਾਂ ਸਨਬੰਧੀਆਂ ਨਾਲ ਵਰਤਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਕਿਰਸਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਨਿਰਬਾਹ ਦਾ ਮੁੱਖ ਸਾਧਨ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜਿਮੀਸ਼ਦਾਰ ਦਾ ਉੱਤਰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣ ਕੇ ਕਿਹਾ, ਆਤਮਾ ਦੇ ਉਧਾਰ ਲਈ ਕੀ ਕਰਦੇ ਹੋ? ਉਹ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਰਸਾਨੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਆਤਮਾ ਪ੍ਰਫੁਲਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਕਿਰਸਾਨਾਂ ਕਿਹਾ ਜੀ ਸਾਨੂੰ ਉਹ ਵੀ ਕਿਰਸਾਨੀ ਦੱਸੋ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਿਆ[2]:-

ਇਹੁ ਤਨੁ ਧਰਤੀ ਬੀਜੁ ਕਰਮਾ ਕਰੋ ਸਲਿਲ ਆਪਾਉ ਸਾਰਿੰਗ ਪਾਣੀ।
ਮਨੁ ਕਿਰਸਾਣੁ ਹਰਿ ਰਿਦੈ ਜੰਮਾਇ ਲੈ ਇਉ ਪਾਵਸਿ ਪਦੁ ਨਿਰਬਾਣੀ।
ਕਾਹੇ ਗਰਬਸਿ ਮੂੜੇ ਮਾਇਆ।
ਪਿਤਾ ਸੁਤੋ ਸਗਤ ਕਾਲਤ੍ਰ ਮਾਤਾ ਤੇਰੋ ਹੋਇ ਨ ਅੰਤਿ ਸਖਾਇਆ।
ਬਿਖੇ ਬਿਕਾਰ ਦੁਸਟ ਕਿਰਖਾ ਕਰੇ ਇਨ ਤਜਿ ਆਤਮੈ ਹੋਇ ਧਿਆਈ।
ਜਤੁ ਤਪੁ ਸੰਜਮੁ ਹੋਹਿ ਜਬ ਰਾਹੈ ਕਮਲੁ ਬਿਗਸੈ ਮਧੁ ਆਸ੍ਰਮਾਈ
ਬੀਸ ਸਪਤਾਹਰੋ ਬਾਸਰੋ ਸੰਗ੍ਰਹੈ ਤੀਨ ਖੋੜਾ ਨਿਤ ਕਾਲੁ ਸਾਰੈ
ਦਸ ਅਠਾਰ ਮੈ ਅਪਰੰਪਰੋ ਚੀਨੈ ਕਹੈ ਨਾਨਕੁ ਇਵ ਏਕ ਤਾਰੈ।

[ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧ (੨੩)]

ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਿਮੀਦਾਰਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਚਰਨੀ ਲੱਗੇ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ

---

1. Ancient Geography of India, Alexander Cunningham, ਏਨਸ਼ੈਂਟ ਜਿਉਗਰਾਫ਼ੀ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ, ਅਲਗਜਾਂਡਰ ਕਨਿੰਘਮ, ਵਾਰਾਨਸੀ, 1963, ਪੰਨਾ 1701 ਅਬੁਲਫ਼ਜ਼ਲ ਇਸ ਨੂੰ ਜੋਹਰ ਦਾ ਵਸਾਇਆ ਨਗਰ ਲਿਖਦਾ ਹੈ। ਜੋਹਰ ਹਮਾਯੂੰ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸੀ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਮਾਯੂੰ ਦੇ ਵੇਲੇ ਜੋਹਰ ਦੀ ਜਾਗੀਰ ਵਿਚ ਹੋਵੇ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਇਥੇ ਖੂਹ ਲਵਾਏ ਹੋਣ।

2. ਵੇਖੋ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਿਹਰਬਾਨ, ਹਿਸਾ ਦੂਜਾ ਪੰਨਾ 182-83 (ਅੰਤਕਾ 128)

ਪੱਟੀ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਟੁਰ ਪਏ।

ਤਲਵੰਡੀ ਮੁੜਨਾ

ਪੱਟੀ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਘਵਿੰਡੀ ਨਗਰਾਂ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਤਲਵੰਡੀ ਪੁੱਜੇ। ਖਾਲੜਾ ਤੇ ਇਸ ਕੋਲ ਦੇ ਕੁ ਮੀਲ ਤੇ ਘਵਿੰਡੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਧਾਰਨ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਬਣੇ ਹਨ[1]।

ਬਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਭ੍ਰਮਣ ਕਰ ਕੇ ਤੇ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤਲਵੰਡੀ ਦੇ ਬਾਹਰ ਆ ਬੈਠੇ[2]। ਮਰਦਾਨਾ ਹੁਣ ਤਕ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਫਿਰਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਚਾਅ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇ। ਸੋ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤਲਵੰਡੀ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਆਗਿਆ ਲੈ ਕੇ ਉਹ ਘਰ ਨੂੰ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਧੁੰਮ ਪੈ ਗਈ ਕਿ ਮਰਦਾਨਾ ਡੂਮ ਜੋ ਨਾਨਕ ਨਾਲ ਫਿਰਦਾ ਸੀ ਮੁੜ ਘਰ ਆਇਆ ਹੈ। ਮਰਦਾਨਾ ਆਪਣੇ ਘਰੋਂ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਨਾਨਕ ਕਿਥੇ ਹੈ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਉੱਤਰ ਕੋਈ ਨਾ ਦਿੱਤਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੱਸਣਾ[3]। ਪਰ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਛੇਤੀ ਫੇਰ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਤੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ ਮਾਤਾ ਸਮਝ ਗਈ, ਸੋ ਉਹ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਪਿਛੇ ਪਿਛੇ ਟੁਰਦੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕੋਲ ਪੁਜ ਗਈ। ਬਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਪਿਛੋਂ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਮਾਤਾ ਦਾ ਵੈਰਾਗ ਛੁਟ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਠ ਕੇ ਮਾਤਾ ਦੇ ਚਰਨੀ ਲੱਗੇ। ਮਾਤਾ ਕਿਹਾ, "ਹਉ ਵਾਰੀ, ਹਉ ਵਾਰੀ ਬੇਟਾ, ਹਉ ਤੁਧੁ ਵਿਟਹੁ ਵਾਰੀ, ਤੇਰੇ ਨਾਉ ਵਿਟਹੁ ਵਾਰੀ, ਤੇਰੇ ਦਰਸ਼ਨ ਵਿਟਹੁ ਵਾਰੀ, ਜਿਥੇ ਤੂੰ ਫਿਰਦਾ ਹੈ ਤਿਸ ਥਾਉ ਵਿਟਹੁ ਹਉ ਵਾਰੀ, ਤੁਧ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤੀ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਮੂੰਹ ਵਿਖਾਲਿਓ"।[4] ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਵੀ ਉਤੋਂ ਪੁਜ ਗਏ। ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ੋਰ ਲਾਇਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਘਰ ਚਲਣ ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਘਰ ਜਾਣਾ ਨਾ ਮੰਨੇ। ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤਲਵੰਡੀ ਦੇ ਕੋਲ ਰਹਿ ਕੇ ਫੇਰ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਟੁਰ ਪਏ।

ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਦਾ ਨਿਸਤਾਰਾ

ਤਲਵੰਡੀ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਲਾਹੌਰ ਆਏ ਤੇ ਨਵੀਨ ਬਦਾਮੀ

---

1. ਵੇਖੋ ਗੁਰਤੀਰਥ ਸੰਗ੍ਰਹਿ, ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨਿਰੋਤਮ ਗੁਰਦਵਾਰਾ 43 ਅਤੇ 44

2. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਬਾਰਾ ਸਾਲਾਂ ਪਿਛੋਂ ਤਲਵੰਡੀ ਆਉਣਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਅੰਕਿਤ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, "ਦੁਇਸ ਦਿਸ਼ਾ ਦੀ ਉਦਾਸੀ ਕਰ ਆਏ ਹਾਂ ਦੋ ਕੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।" ਦੋ ਦਿਸ਼ਾ ਦੀ ਉਦਾਸੀ ਦਾ ਭਾਵ ਪੂਰਬ ਤੇ ਦੱਖਣ ਦੀ ਉਦਾਸੀ ਹੈ। ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਦੱਖਣ ਪੂਰਬ ਦੀ ਉਦਾਸੀ ਇਕੱਠੀ ਅੰਕਿਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਬਾਰਾਂ ਸਾਲ ਪਿਛੋਂ ਤਲਵਡੀ ਆਏ।

3. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਬਾਲੇ ਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਸ ਸਾਖੀ ਦਾ ਕਥਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰ ਪਹਿਲੀ ਲੰਮੀ ਉਦਾਸੀ ਪਿਛੋਂ ਤਲਵੰਡੀ ਆਉਣਾ ਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਘਰ ਜਾਣਾ ਇਕ ਕੁਦਰੀ ਤੇ ਸੁਭਾਵਕ ਗੱਲ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।

4. ਇਹ ਮਾਤਾ ਦਾ ਵੈਰਾਗ ਦਾ ਅਦੁਤੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚੋਂ ਹੈ।

ਬਾਗ਼ ਕਲੋ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੀ ਬੈਠ ਗਏ[1]। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਸਮੇਂ ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਨਾਮ ਦਾ ਇਕ ਕਰੋੜੀ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਸਮੇਂ ਕਰੋੜੀ ਪਦਵੀ ਇਕ ਸਾਲ ਦੇ ਅਫ਼ਸਰ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਜੋ ਸਰਕਾਰੀ ਖ਼ਜ਼ਾਨੇ ਵਾਸਤੇ ਕਰੋੜ ਦਾਮ ਇਕੱਠੇ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ[2]। ਇਕ ਦਾਮ ਦਾ ਮੁਲ ਰੁਪੈ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਸੋ ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਕਰੋੜੀ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਾਲੀ ਅਫ਼ਸਰ ਸੀ। ਇਹ ਜਾਤ ਦਾ ਖਤਰੀ ਤੇ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਚਹੁੱਟਾ ਬਾਜ਼ਾਰ ਜਵਾਹਰ ਮਲ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਵਾਹਰ ਮੱਲ ਵੀ ਇਸ ਦੇ ਵੱਡੇ ਵਡੇਰਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਇਸ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦਾ ਨਾਂ ਪਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਤਕ ਉਸ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦਾ ਨਾਂ ਉਹ ਹੀ ਚਲਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਉਥੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਹੈ[3]।

ਪੁਰਾਣੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਅਮੀਰ ਲੋਕ ਕਈ ਵਾਰੀ ਆਪਣੇ ਬਾਹਰਲੇ ਦਰਾਵਾਜੇ ਨਾਲ ਸੁੰਦਰ, ਕਪੜੇ ਦੀਆਂ ਲੜਾਂ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਕ ਲੜ ਇਕ ਲੱਖ ਦੀ ਸੂਚਕ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਨਾਲ ਸਤ ਲੜਾਂ ਬੱਧੀਆਂ ਸਨ ਜਿਸਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਸਤ ਲਖ ਦਾ ਮਾਲਕ ਸੀ[4] ਤੇ ਇਸ ਧਨ ਦੌਲਤ ਦਾ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਨ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸੀ । ਇਕ ਵਾਰੀ ਸ਼ਹਿਰ ਵੱਲ ਆਉਂਦਾ ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਇਲਾਹੀ ਸ਼ਬਦ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਖਿਚ ਲਿਆ। ਗੱਲ ਬਾਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਵਿਚ ਮਾਇਆ ਦੇ ਹੰਕਾਰ ਦੀ ਬੋ ਆਈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਡੀ ਇਕ ਸੂਈ ਲੈ ਜਾ ਤੇ ਮਰਨ ਪਿਛੋਂ ਅਸੀਂ ਤੈਥੋਂ ਲੈ ਲਵਾਂਗੇ। ਉਹ ਸੂਈ ਘਰ ਲੈ ਗਿਆ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਘਰ ਵਾਲੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਗੱਲ ਦਸ ਦਿੱਤੀ। ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਮੋਇਆਂ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ ਤਾਂ ਉਹ ਵਾਪਸ ਆਇਆ ਤੇ ਆ ਕੇ ਸੂਈ ਉਸ ਵਾਪਸ ਕੀਤੀ ਤੇ ਕਿਹਾ ਇਹ ਮਰਨ ਲਗਿਆਂ ਮੈਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਲਿਜਾ ਸਕਦਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਧਨ ਦੌਲੀ ਤੂੰ ਜੋ ਇਕੱਠੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਜਾਵੇਂਗਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਨਾਮ ਤੇ ਸਿਮਰਨ, ਉਪਕਾਰ ਤੇ ਨੇਕਨਾਮੀ ਹੀ ਨਾਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ ਤੇ ਚਰਨਾ ਤੇ ਮੱਥਾਂ ਟੇਕਿਆ।

ਇਕ ਦਿਨ ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਸ਼ਰਾਧ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਘਰ ਸੱਦਿਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਘਰ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਜਿਉਂਦੇ ਮਾਂ ਪਿਉ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਆਤਮਕ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਦੁਆ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕਿੰਨੇ ਪੰਡਤਾਂ ਨੂੰ ਰੋਟੀ ਖੁਆਏ। ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਆਤਮਾ ਭੁੱਖੀ ਹੈ[5]। ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪੈਰੀਂ

1. ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਨਿਸਤਾਰਾ, ਖਾਲਸਾ ਐਕਟ ਸੋਸਾਇਟੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਟਰੈਕਟ ਨਵੰਬਰ, 1928
2. Agrarian System of Moslem India, ਮੁਸਲਿਮ ਇੰਡੀਆ, ਮੂਰਲੈਂਡ ਪੰਨਾ।
3. ਰਿਪਦੁਮਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ, 1919 ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਨੰਬਰ 20
4. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਨੰਬਰ 37 ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਖੀ ਕਿਸ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਰੂਪ ਦਾਸ ਭੱਲਾ ਵਿਚ ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਸਿਆਲਕੋਟ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਜੋ ਠੀਕ ਨਹੀਂ।
5 ਵਲਾਇਲ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਬਘਿਆੜ ਤੇ ਰੂਪ ਵਿਖਾਉਣ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਭੋਜਨ ਛਕਾਉਣਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਕੇਵਲ ਇਤਨਾ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਇਹ ਵਿਖਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਆਤਮ ਭੁੱਖੀ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕਿੰਨੇ ਸ਼ਰਾਧ ਕਰੇ, ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਪਿਆ ਤੇ ਸਿੱਖ ਬਣਿਆ[1]।

ਜਵਾਲਾ ਜੀ ਜਾਣਾ

ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਵੈਰੋਵਾਲ, ਮੌਜੂਦਾ ਜ਼ਿਲਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਆ ਗਏ, ਤੇ ਜਿੱਥੈ ਅਜ ਕਲ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਦਾ ਪੱਤਲ ਹੈ, ਲੰਘਦੇ ਹੋਏ ਮੌਜੂਦਾ ਜ਼ਿਲਾ ਜਲੰਧਰ ਤੇ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘੇ ਤੇ ਉੱਤਰ-ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ ਸਤਲੁਜ ਲੰਘ ਕੇ ਰੋਪੜ ਦੀਆਂ ਪਹਾੜੀਆਂ ਵਿਚ ਪੁਜ ਗਏ। ਸਤਲੁਜ ਲੰਘ ਕੇ ਸਤਲੁਜ ਦੇ ਪੂਰਬੀ ਕੰਢੇ ਤੇ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਬੈਠ ਗਏ। ਇਹ ਅਸਥਾਨ ਕਹਿਲੂਰ ਦੀ ਪਹਾੜੀ ਰਿਆਸਤ ਵਿਚ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੱਜ ਕਲ ਬਿਲਾਸਪੁਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਕਹਿਲੂਰ ਦੇ ਰਾਜਪੂਤ ਰਾਜੇ ਦੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਰਾਜਧਾਨੀ ਨੈਣਾਦੇਵੀ ਦੇ ਟਿੱਲੇ ਤੇ ਕੋਟ ਕਹਿਲੂਰ ਇਕ ਕਿਲਾ ਸੀ[2]। ਨੈਨਾ ਦੇਵੀ ਦਾ ਟਿਲਾ ਉਸ ਅਸਥਾਨ ਤੋਂ ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਬੈਠੇ ਸਨ ਨੇੜੇ ਹੀ ਸੀ। ਇਹ ਅਸਥਾਨ ਰੋਪੜ ਤੋਂ ਚੌਦਾਂ ਮੀਲ ਉੱਤਰ ਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਛੇ ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਵਿਚ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸਤਲੁਜ ਦੇ ਇਸ ਸੁਹਾਵਣੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਇਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਫ਼ਕੀਰ ਬੁੱਢਣਸ਼ਾਹ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਦੇ ਕੁਝ ਬਕਰੀਆਂ ਰਖੀਆਂ ਸਨ। ਉਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਇਲਾਹੀ ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਧੁਨਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕੁਟੀਆ ਵਿਚ ਲੈ ਗਿਆ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਇਸ ਕੋਲ ਠਹਿਰੇ ਤੇ ਬੁੱਢਣ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਬਕਰੀਆਂ ਦਾ ਦੁਧ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਤੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਪਿਆਇਆ[3]।

ਜਿਸ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਬੈਠੇ ਸਨ ਉਥੇ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕੀਰਤਪੁਰ ਨਾਂ ਦਾ ਨਗਰ ਆਬਾਦੀ ਕੀਤਾ[4]। ਸਾਈਂ ਬੁੱਢਣ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਤਕੀਆ ਮੌਜੂਦਾ ਕੀਰਤਪੁਰ ਦੇ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਅੱਧ ਮੀਲ ਤੇ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਕੋਲ ਹੈ। ਤਕੀਏ ਅੰਦਰ ਬੁੱਢਣ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਕਬਰ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬੈਠ ਕੇ ਬੁੱਢਣ ਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਬਚਨ ਬਿਲਾਸ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਸ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਗੁਰਦਵਾਰਾ 'ਚਰਨ ਕਵਲ' ਬਣਿਆ ਹੈ।

ਕੀਰਤਪੁਰ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਸੁਕੇਤ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਕੇ ਉਸ ਥਾਂ ਤੇ ਪੁਜ ਗਏ ਜਿਥੇ ਅੱਜ ਕਲ ਮੰਡੀ ਦਾ ਨਗਰ ਆਬਾਦ ਹੈ। ਮੰਡੀ ਦਾ ਸ਼ਾਬਦਿਕ ਅਰਥ ਵਪਾਰ

---

1. ਵੇਖੋ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਨੰਬਰ 34
2. Punjab Hill States, J. Hucthson ਪੰਜਾਬ ਹਿਲ ਸਟੇਟਸ ਹਚੀਸਨ, ਜਿਲਦ ਦੂਜੀ ਪੰਨਾ 494
3. ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਵਾਰਤਾ ਦਾ ਕਥਨ ਕਿਸੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪਰ ਸਥਾਨਕ ਰਵਾਇਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਠੀਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।
4. ਇਥ ਸਥਾਲਕ ਰਵਾਇਤ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਥੇ ਤੇਰਾਂ ਦਿਨ ਕੀਰਤਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ ਕੀਰਤਨਪੁਰ ਰਖਿਆ ਜੋ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਪਿਛੋਂ ਵਿਗੜ ਕੇ ਕੀਰਤਪੁਰ ਹੋ ਗਿਆ।

ਕਰਨਾ ਦੀ ਥਾਂ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਸਮੇਂ ਇਥੇ ਲੇਹ, ਯਾਰਕੰਦ, ਕਾਂਗੜਾ ਆਦਿ ਤੋਂ ਰਸਤੇ ਆ ਕੇ ਮਿਲਦੇ ਸਨ ਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ, ਬਿਲਾਸਪੁਰ ਤੇ ਸੁਕੇਤ ਤੋਂ ਵਪਾਰੀ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਵਪਾਰ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਕੇਂਦਰੀ ਵਪਾਰਕ ਅਸਥਾਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵੇਲੇ ਹੀ 1500 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਦਾ ਨਾਂ ਮੰਡੀ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੰਡੀ ਤੋਂ ਦਸ ਮੀਲ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਸਿਕੰਦਰ ਧਾਰ ਦੇ ਹਿਕ ਕੁੰਡ ਦਾ ਨਾਂ ਰਵਾਲਸਰ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਮੰਡੀ ਰਵਾਲਸਰ ਤੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਮੰਡੀ ਤੋਂ ਉੱਤਰ-ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਚਲਦੇ ਜਵਾਲਾ ਜੀ ਪੁਜ ਗਏ[1]। ਅਜਕਲ ਜਵਾਲਾ ਜੀ ਕਾਂਗੜੇ ਜ਼ਿਲੇ ਦੀ ਤਹੀਸੀਲ ਗੋਪੀਪੁਰ ਵਿਚ ਚਹੈ। ਜਵਾਲਾ ਜੀ ਬਿਆਸ ਵਾਦੀ ਦੇ ਉੱਤਰ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਉਸ ਰਸਤੇ ਤੇ ਸੀ ਜੋ ਦੱਖਣ ਤੋਂ ਕਾਂਗੜੇ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਨਧੌਣ ਤੋਂ ਜਵਾਲਾ ਮੁਖੀ ਥੋੜੀ ਦੂਰ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਚਹੈ। ਜਵਾਲਾ ਜੀ ਦੇ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਮੂਰਤੀ ਦੀ ਪੂਜਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਥੇ ਪਹਾੜ ਦੀ ਚੋਟੀ ਵਿਚ ਇਕ ਲਾਟ ਨਿਕਲਦੀੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਪੂਜਾ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਾਟੇ ਬਾਰੇ ਕਈ ਮਿਥਿਆਸਕ ਕਹਾਣੀਆਂ ਪਰਸਿੱਧ ਸਨ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਪੁੱਤਰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਖੜਕ ਸਿੰਘ ਨੇ ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਦਰਵਾਜੇ ਮੰਦਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਸਨ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਜਵਾਲਾ ਜੀ ਆਏ। ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਇਥੇ ਰਹਿ ਕੇ ਫੇਰ ਪੂਰਬ ਵਲ ਨੂੰ ਟੁਰ ਪਏ।

ਬੈਜਨਾਥ (ਕੀੜਗਰਾਮ) ਜਾਣਾ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਲਾ ਜਵਾਲਾ ਜੀ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਨਧੌਣ ਤੋਂ ਕਾਂਗੜੇ ਵਾਲੇ ਰਾਹ ਤੋਂ ਕਾਂਗੜੇ ਪੁਜ ਗਏ। ਮੁਸਲਮਾਨ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਇਸ ਨੂੰ ਨਗਰ ਕੋਟ[2] ਜਾਂ ਭੀਮਕੋਟ ਲਿਖਦੇ ਹਨ। ਇਥੇ ਇਕ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾ ਮੰਦਰ ਹੈ। ਕਈਆਂ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦਾ ਖ਼ਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਧਰਤੀ ਤੇ ਕਾਂਗੜਾ ਵਸਿਆ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਇਨਸਾਨੀ ਕੰਨ ਵਰਗੀ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਕਾਂਗੜਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ[3]। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਹਾ ਮਾਇਆ ਜੋ ਮਹਾਦੇਵ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਸੀ ਸਤੀ ਹੋਈ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਕ ਭਾਰਤਵਰਸ਼ ਦੇ ਅੱਡ ਅੱਡ ਹਿੱਸਿਆ ਤੇ ਡਿੱਗੇ। ਉਸ ਦੇ ਕੰਨ ਤੇ ਸਿਰ ਉਥੇ ਡਿਗਿਆ ਜਿੱਥੇ ਅੱਕ ਕਲ ਕਾਂਗੜੇ ਦਾ ਮੰਦਰ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਕਾਂਗੜੇ ਦਾ ਮੰਦਰ ਬਹੁਤ ਪਵਿੱਤਰ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਾਂਗੜੇ ਦੇ ਮੰਦਰ ਦੇ ਨਾਲ ਇਕ ਕਿਲ੍ਹਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ 1009 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਮਹਿਮੂਦ ਨੇ ਤੇ 1360 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਫ਼ੀਰੋਜ਼ ਤੁਗਲਕ ਨੇ ਜਿੱਤਿਆ[4]। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕਾਂਗੜੇ ਦਾ ਰਾਜਾ ਰਾਮਚੰਦ ਸੀ ਜੋ 1510 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਤਖ਼ਤ ਤੇ ਬੈਠਾ[5]। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਕਾਂਗੜੇ ਦੇ ਮੰਦਰ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਪਰਬ

---

1. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਵਾਲਾ ਜੀ ਜਾਣ ਦਾ ਕਥਨ ਕੇਵਲ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਹੈ। ਪਰ ਕੀੜਗਰਾਮ ਜਾਣ ਦਾ ਕਥਨ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਹੈ ਤੋਂ ਕੀੜਗਰਾਮ ਜਾਣ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਜਵਾਲਾ ਜੀ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਜਵਾਲਾ ਜੀ ਜਾਣਾ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

2. ਅਲਬਰੂਨੀ ਇਸ ਨੂੰ ਨਗਰ ਕੋਟ ਲਿਖਦਾ ਹੇ।

3. Punjab Hills States, J. Hutchison, ਪੰਜਾਬ ਹਿਲ ਸਟੇਟਸ, ਹੈਚੀਸਨ, ਜਿਲਦ ਪਹਿਲੀ, ਪੰਨਾ 107-108

4. Imperial Gazetteer of India, ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਗਜ਼ੇਟੀਅਰ, ਜ਼ਿਲਦ 14, ਪੰਨਾ 383

5. Punjab Hills States, J. Hutchison, ਪੰਜਾਬ ਹਿਲ ਸਟੇਟਸ, ਹੈਚੀਸਨ, ਜਿਲਦ ਪਹਿਲੀ, ਪੰਨਾ 137

ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਟੁਰ ਪਏ।

ਕਾਂਗੜੇ ਦੇ ਪੂਰਬ ਵਲ ਕਾਂਗੜੇ ਅਤੇ ਬੈਜਨਾਥ ਵਿਚਕਾਰ ਧਰਤੀ ਪਧਰੀ ਸੀ ਤੇ ਪਾਲਮਪੁਰ ਦਾ ਨਗਰ ਲੰਘ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੈਜਨਾਥ ਪੁਜ ਗਏ ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਸਮੇਂ ਕੀੜਗਰਾਮ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ।

ਕੀੜਗਰਾਮ ਨਵੀਨ ਬੈਜਨਾਥ ਜਿਲਾ ਕਾਂਗੜਾ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਗਰ ਹੈ ਜੋ ਪਾਲਮ ਤੋਂ ਯਾਰਾਂ ਮੀਲ ਪੂਰਬ ਵਿਚ ਹੈ। ਬੈਜਨਾਥ ਵਿਚ ਦੋ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਮੰਦਰ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੀੜਗਰਾਮ ਦੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਬੰਸਾਵਲੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ[1]। ਬਾਰਵ੍ਹੀ ਸਦੀ ਵਿਚ ਕੀੜਗਰਾਮ ਨਗਰ ਤੇ ਇਥੇ ਵਸਦੀ ਕੀੜ ਕੌਮ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਚੰਬੇ ਵਿਚ ਮਿਲੀਆਂ ਪਿੱਤਲ ਦੀਆਂ ਤਖਤੀਆਂ, (ਜਿਨਾਂ ਦੀ ਮਿਤੀ 1050 ਈਸਵੀ ਹੈ) ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ[2]। ਪਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਵੇਲੇ ਕੀੜ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਪਤਨ ਤੇ ਸੀ ਤੇ ਕੀੜਗਰਾਮ ਦਾ ਰਾਜਾ ਕਾਂਗੜੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਕੀੜਗਰਾਮ ਬੈਜਨਾਥ ਦਾ ਵਖਰਾ ਕਿਧਰੇ ਕਥਨ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀੜਗਰਾਮ ਦੇ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਕਾਂਗੜੇ ਦੇ ਰਾਜਿਆਂ ਨਾਲਲ ਵਿਆਹ ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਨ। ਕੀੜਾਂ ਦੇ ਪਤਨ ਨਾਲ ਕੀੜਗਰਾਮ ਵਿਚ ਬਣਿਆ ਕਿਲ੍ਹਾ ਢਹਿ ਗਿਆ ਤੇ ਨਗਰ ਦਾ ਨਾਂ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਇਕ ਪੁਰਾਣੇ ਮੰਦਰ ਬੈਜਨਾਥ (ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਮੰਦਰ) ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਬੈਜਨਾਥ ਹੋ ਗਿਆ[3]।

ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਕੀੜਗਰਾਮ ਗਏ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਘਰ ਸਦਿਆ ਤੇ ਰੋਟੀ ਆਖੀ[4]। ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਕੀੜ ਨਗਰ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਅਗੇ ਨੂੰ ਟੁਰ ਪਏ।

ਕੈਲਾਸ਼ (ਸੁਮੇਰ) ਪਰਬਤ ਤੇ ਜਾਣਾ

ਬੈਜਨਾਥ (ਕੀੜਗਰਾਮ) ਉਸ ਰਾਹ ਤੇ ਸੀ ਜੋ ਬੈਜਨਾਥ ਤੋਂ ਦੁਲਚੀ ਦੱਰੇ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਦਾ ਹੋਇਆ ਕੁੱਲੂ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਨਗਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਸੀ[5]। ਨਗਰ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਲਾਹੌਲੀ ਅਤੇ ਸਪਿਤੀ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ। ਲਾਹੌਲੀ ਅਤੇ ਸਪਿਤੀ ਪਹਿਲਾਂ ਲੱਦਾਖ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ ਪਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ 1846 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ ਜ਼ਿਲਾ ਕਾਂਗੜਾ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ

---

1. Imperial Gazetteer of India, ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਗਜ਼ੇਟੀਅਰ, ਜ਼ਿਲਦ 6, ਪੰਨਾ 216-17
2. Punjab Hills States, J. Hutchison, ਪੰਜਾਬ ਹਿਲ ਸਟੇਟਸ, ਹੈਚੀਸਨ, ਜਿਲਦ ਪਹਿਲੀ, ਪੰਨਾ 106
3. ਉਕਤ ਪੰਨਾ 125,
4. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਪੰਜਵੀ ਸਾਖੀ ਕੀੜਨਗਰ ਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਕੀੜਗਰਾਮ ਜਾਂ ਕੀੜਨਗਰ ਜਾਣ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੇ ਕਰਤਾ ਨੇ ਕੀੜਗਰਾਮ ਨੂੰ ਕੀੜੀਆਂ ਦਾ ਨਗਰ ਅੰਕਿਮਤ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਸ਼ਬਦ "ਸਹੀ ਬਾਜਾ ਚਰਗਾਂ ਕੁਹੀਆਂ ਏਨਾ ਖਵਾਲੇ ਘਾਹ" ਨਾਲ ਜੋੜ ਦਿੱਤਾ ਹੇ। ਪਾਲਮਪੁਰ ਤੋਂ ਉੱਤਰ ਵਲ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸੜਕ ਤੇ ਬੈਜਨਾਥ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੂਗੋਲਕ ਸਥਿਤੀ ਤੋਂ ਵੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਬੈਜਨਾਥ-ਕੀੜਗਰਾਮ ਜਾਣਾ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।
5. Imperial Gazetteer of India, ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਗਜ਼ੇਟੀਅਰ, ਜ਼ਿਲਦ 14, ਪੰਨਾ 383

ਕਰ ਲਿਆ[1]। ਸਪਿਤੀ ਕੁਲੂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਪੂਰਬ ਵਲ ਤੇ ਲਾਹੌਲ ਸਪਿਤੀ ਦੇ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਹੈ। ਕੁਲੂ ਤੋਂ ਲਾਹੋਲ ਜਾਣ ਵਾਸਤੇ ਰੋਹਤਾਂਗ ਦੱਰੇ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਜਾਣਾ ਪੈਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸਪਿਤੀ ਜਾਣ ਵਾਸਤੇ ਰੋਹਤਾਂਗ ਦੇ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਹਮਤੂ ਅਤੇ ਸ਼ੀਗਰੀ ਦਰਿਆ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਣਾ ਪੈਦਾ ਸੀ[2]। ਰਹੋਤਾਂਗ ਤੋਂ 25 ਮੀਲ ਪੂਰਬ ਵਲ ਹਸਤੂ ਜਾਂ ਚੰਦਰ-ਕਲਾ ਦਰਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਸਪਿਤੀ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ। ਚੰਦਰ ਕਲਾ ਦੱਰੇ ਦੇ ਕੋਲ ਇਕ ਮਲਾਨਾ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਨਾਉਂ ਨਾਨਕ ਤਪਾ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਨਗਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕਿਸੇ ਸਾਖੀ ਜਾਂ ਕੌਤਕ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਪਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਉਥੇ ਠਹਿਰਨ ਦੀ ਰਵਾਇਤ ਹੁਣ ਤਕ ਪਰਚੱਲਤ ਹੈ[3]।

ਸਪਿਤੀ ਜਾਂ ਪਿਤੀ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਕੁਝ ਹਿੱਸਾ ਤਿਬੱਤ ਨਾਲ ਲਗਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਤਿਬੱਤ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਦੱਰੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੁਅਰਾ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਤਿਬੱਤ ਨਾਲ ਵਪਾਰ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਹ ਦਰੇ ਸ਼ਿਪਕੀ ਦੱਰੇ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਅਤੇ ਸੋਮਰਾਰੀ ਝੀਲ ਦੇ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਪਰੰਗ ਜਾਂ ਪਰੰਗ ਦੱਰੇ ਕਿਹਾ ਜਾਦਾ ਸੀ[4]। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੱਰਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਜ਼ੋਰਾਵਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਪ੍ਰੈਲ 1841 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਤਿਬੱਤ ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਇਕ ਫ਼ੌਜੀ ਦਸਤਾ ਇਸ ਪਾਸਿਉਂ ਭੇਜਿਆ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਵੀ ਇਸੇ ਰਸਤੇ ਤੋਂ ਮੌਜੂਦਾ ਚੂਰਿਤ, ਚੋਮੂਰਤੀ ਅਤੇ ਥੋਲਿੰਗ ਦੇ ਅਸਥਾਨਾਂ ਤੋਂ ਲੰਘਦੇ ਹੋਏ ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਅਤੇ ਕੈਲਾਸ਼ ਪਰਬਤ ਪੁਜ ਗਏ। ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਕਾਲ ਤੋਂ ਭਾਰਤੀ ਯਾਤਰੂ ਕੈਲਾਸ਼ ਪਰਬਦ ਦੀ ਪਰਕਰਮਾ ਕਰਦੇ ਆਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹਾਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਈ ਸਿੱਧ ਮੰਡਲੀਆਂ ਮਿਲੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਥਨ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ :-

"ਫੇਰ ਜਾਂ ਚੜ੍ਹੇ ਸੁਮੇਰ ਪਰ ਸਿਧ ਮੰਨੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਆਈ"

'ਸੁਮੇਰ' ਅਤੇ 'ਮੇਰੂ' ਸਮਾਨਾਰਥਕ ਸ਼ਬਦ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਪਿਤੀ ਅਤੇ ਪਿਤੀ ਜਾਂ ਸਪਰੰਗ ਅਤੇ ਪਰੰਗ। ਚੀਨੀ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਚ ਮੇਰੂ ਨੂੰ ਸਿੰਘ ਲਿੰਗ ਅਤੇ ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ 'ਮਹਾ ਮੇਰੂ' ਲਿਖਿਆ ਹੈ[5]। ਚਾਰਲਸ : ਏ: ਸ਼ਰਿੰਗ, ਜੋ ਕਈ ਸਾਲ ਅਲਮੋੜਾ ਜ਼ਿਲਾ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਰਹੇ[6] ਅਤੇ ਸਵਾਮੀ ਪਾਰਨਵਨੰਦਾ ਜਿਨਾਂ ਨੇ ਕਈ ਸਾਲ ਤਿਬੱਤ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ 'ਅਕੈਸਪਲੋਰੇਸ਼ਨਜ ਇਨ

---

1. Ladakh, and Western Himalyan Politics, C. L. Dtta, ਲੱਦਾਖ ਐਂਡ ਵੈਸਟਰਨ ਹਿਮਾਲਇਅਨ ਪਾਲੇਟਿਕਸ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਟੀ ਦਾ ਅਣ-ਛਪਿਆ ਥੀਸਸ

2. Punjab North Western Frontier and Kashmir, James Douie, ਪੰਜਾਬ, ਨਾਥਰ ਵੈਸਟਰਨ ਫਰੰਟੀਅਰ ਐਂਡ ਕਸ਼ਮੀਰ, ਜੇਮਜ਼ ਡੂਈ। ਕੈਬ੍ਰਿਜ, 1916, ਪੰਨਾ 236

3. ਬਿਆਨ ਸਰਦਾਰ ਸੁਖਲਾਲ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਮੁਖ ਨਿਵਾਸ ਪਟਿਆਲਾ। ਚੰਦਰ ਕਲਾ ਦਰਾ ਅਤੇ ਮਲਾਨ ਪਿੰਡ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਅਧਾਰਤ ਹਨ।

4. History of the Punjab Hill States, J. Hutchison, ਹਿਸਟਰੀ ਆਫ਼ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਹਿਲ ਸਟੇਟਸ, ਜੇ ਹਚੀਸਨ, ਲਾਹੌਰ 1933, ਜਿਲਦ ਦੂਜੀ, ਪੰਨਾ 1966

5. Geography of the Puranas, S. Muzafar Ali, ਜਿਉਗਰਾਫ਼ੀ ਆਫ਼ ਦੀ ਪੁਰਾਨਾਜ਼, ਐਸ: ਮੁਜਫਰ ਅਲੀ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ 1966

6. Western Tibet and British Borderland, ਵੈਸਟਰਨ ਤਿਬਤ ਐਂਡ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਬੋਰਡਰਲੈਂਡ, ਚਾਰਲਸ: ਏ: ਸ਼ਰਿੰਗ, ਲੰਡਨ, 1906, ਪੰਨਾ 51-52

ਤਿਬੱਤ' ਪੁਸਤਕ ਲਿਖੀ ਹੈ[1] ਮੇਰੂ ਪਰਬਤ ਨੂੰ ਕੈਲਾਸ਼ ਪਰਬਤ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਸਭ ਪੱਛਮੀ ਵਿਦਵਾਨ ਮੇਰੂ ਨੂੰ ਕੈਲਾਸ਼ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਦਾ ਕਥਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸੁਮੇਰ ਗਏ ਤੋਂ ਭਾਵ ਕੈਲਾਸ਼ ਜਾਣਾ ਠੀਕ ਪਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਜੋ ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਅਤੇ ਕੈਲਾਸ਼ ਦੇ ਕੋਲ ਸਿਧ ਮਿਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਕਈ ਸਵਾਲ ਕੀਤੇ ਤੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਐਨਾ ਬਿਖੜਾ ਪਹਾੜੀ ਰਾਹ ਲੰਘ ਕੇ ਆਏ ਹੋ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਅਸਾਂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਟੇਕ ਰਖੀ ਹੈ, ਤੇ ਇਥੇ ਪੁਜ ਗਏ ਹਾਂ। ਫਿਰ ਸਿੱਧਾਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਪਹਾੜਾਂ ਤੋਂ ਥੱਲੇ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੀ ਹਾਲ ਹੈ ਤਾਂ ਆਪ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਅੰਧ ਅੰਧਾਰ ਵਰਤਿਆ ਹੈ ਰਾਜੇ ਜੋ ਪਰਜਾ ਦੇ ਰਾਖੇ ਸਨ ਉਹ ਸੀ ਅਤਿਆਚਰ ਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਧਾਰਮਕ ਭਾਵ ਤਾਂ ਹੈ ਪਰ ਅਸਲ ਗਿਆਨੀ ਦੀ ਘਾਟ ਕਰਕੇ ਪਾਖੰਡ ਬਹੁਤ ਵੱਧ ਗਿਆ ਹੈ ਹਾਕਮ ਰਿਸ਼ਵਤ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸਭ ਪਾਸੇ ਪਾਪ ਹੀ ਪਾਪ ਹੈ। ਫੇਰ ਸਿੱਧਾਂ ਦੋ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਉੱਤਰ ਦੇਦਿਆਂ ਸਿੱਧਾਂ ਨੂੰ ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਧ ਤੇ ਪਰਬਤਾਂ ਵਿਚ ਲੁਕ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ ਹਨ ਇਸ ਲਈ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਕਲਿਆਨ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ[2]। ਸਿੱਧਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸੰਖੇਪ ਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਕੀਤੀ।

ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਤਿੱਬਤੀਆਂ ਦੇ ਚਾਰ ਮੰਦਰ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਮੰਦਰਾਂ ਵਿਚ ਹੋਰਨਾਂ ਮੂਰਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਅਸਥਾਪਤ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪੂਜਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ[3]। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਤਿੱਬਤੀ ਵਿਦਵਾਨ ਤੁਰੰਗਾ ਤੁਲਕ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਤਿੱਬਤੀ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਲਕ ਸਾਹਿਬ ਪਦਮਸੰਭਵ[4] ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਸਨ। ਪਦਮਸੰਭਵ ਅੱਠਵੀਂ ਸਦੀ ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਮੰਡੀ ਤੋਂ ਤਿੱਬਤ ਵਿਚ ਗਿਆ ਤੇ ਬੜੀ ਮਿਹਨਤ ਤੇ ਕਾਮਯਾਬੀ ਨਾਲ ਤਿਬੱਤ ਵਿਚ ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ।

---

1. Eplorations in Tibet, Swami Pranavnanda, ਐਕਸਪਲੋਰੇਸ਼ਨਜ਼ ਇਨ ਤਿਬੱਤ, ਸਵਾਮੀ ਪਰਾਨਵਨੰਦਾ, ਕਲਕੱਤਾ ਯੂਨੀਵਰਸਟੀ, 1950, ਪੰਨਾ 3

2. ਵਾਰ ਪਹਿਲੀ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ, ਪਉੜੀ 29ਵੀਂ। ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਜੋ ਸਿੱਧ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਗੋਰਖ ਨਾਥ, ਭਰਥਾਰੀ, ਗੋਪੀ ਚੰਦ ਤੇ ਚਰਪਟ ਦੱਸੇ ਹਨ। ਇਹ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਧਰਮ ਬਾਰੇ ਤੇ ਹੋਰ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਸਮਸਿਆਵਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉੱਤਰ ਦੇਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਵਾਲ ਜੁਅਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸਿੱਧ ਗੋਸ਼ਟਿ ਵਿਚ ਦਿਤੇ ਹਨ। (ਵੇਖੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਪੰਨਾ 938)

3. Master Divine, ਡੀਵਾਈਨ ਮਾਸਟਰ, ਸੇਵਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ 140.

4. Similarities Between Sikhism and Budhism, Tarungra Tulku "ਸਿਮਿਲੇਰੇਟੀਜ਼ ਬੀਟਵੀਨ ਸਿਖਇਜ਼ਮ ਐਂਡ ਬੁਧਾਇਜ਼ਮ" ਤੁਰੰਗਾ ਤੁਲਕੂ, ਇੰਡੀਅਨ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਿਲੀ, 6, 1966.

5. ਪਦਮਾਸੰਭਵ ਉਰਗਿਆਨ, ਸਵਾਤ ਵਾਦੀ (ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਪੱਛਮ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਹੈ) ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸੀ ਤੇ ਤਾਂਤਰਿਕ ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਮਾਹਰ ਸੀ। ਅਠਵੀਂ ਸਦੀ ਈਸਵੀਂ ਦੇ ਦੂਜੇ ਅਧ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਪਹਾੜੀ ਰਿਆਸਤ ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਤਿਬੱਤ ਦੇ ਰਾਜੇ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸਦਿਆ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹਹ ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰੇ। ਤਿੱਬਤ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬੀ ਨਾਲ ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਇਸ ਕਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹੱਥ ਹੈ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਮੰਡੀ ਨੂੰ ਤਿੱਬਤ ਹੱਥ ਲਿਖਤਾਂ ਤੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿਚ "ਜੋਹਰ" ਕਰ ਕੇ ਲਿਖਿਆ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

'2500 Years of Budhism, 2500 ਬੁੱਧਮਤ ਦੇ ਸਾਲ, ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ, ਡਵੀਜ਼ਨ ਦਿੱਲੀ, ਪੰਨਾ 5-7, Punjab Hill States, J. Hutchison, ਹਿਸਟਰੀ ਆਫ਼ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਹਿਲ ਸਟੇਟਸ, ਜੇ ਹਚੀਸਨ, ਲਾਹੌਰ 1933, ਜਿਲਦ ਦੂਜੀ, ਪੰਨਾ 373

ਲੱਦਾਖ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਫੇਰੀ-ਬ੍ਰਹਮ ਦਾਸ ਨਾਲ ਚਰਚਾ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਅਤੇ ਕੈਲਾਸ਼ ਪਰਬਤ ਦੇ ਪੱਖਣ ਪੱਛਮ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਗਏ। ਕੈਲਾਸ ਦੀ ਪਰਕਰਮਾ 64 ਮੀਲ ਅਤੇ ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਦੀ 32 ਮੀਲ ਸੀ[1]। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕੈਲਾਸ਼ ਅਤੇ ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਦੇ ਪੂਰਬ ਵਲੋਂ ਹੋ ਕੇ ਉੱਤਰ ਪੱਛਮ ਨੂੰ ਮੁੜ ਪਏ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਗੋਰਤੋਕ ਜਿਸ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਨਾਂ ਗਾਰੂ ਸੀ ਤੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਰੁਤੋਕ ਅਤੇ ਪਾਨਸੋਗ ਝੀਲ ਲਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਮੌਜੂਦਾ ਚਸ਼ੂਲ ਵਾਲੇ ਰਸਤੇ ਲਦਾਖ ਵਿਚ ਆ ਗਏ[2]।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਚਸ਼ੂਲ ਤੋਂ ਉਪਜ਼ੀ ਨਾਮ ਦੇ ਨਗਰ ਤੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਕਾਰੂ ਨਗਰ ਪੁਜ ਗਏ ਜੋ ਉਪਸ਼ੀ ਤੋਂ ਵੀਹ ਮੀਲ ਦੇ ਕਰੀਬ ਸੀ। ਕਾਰੂ ਦੇ ਦੱਖਣ ਪੂਰਬ ਤੋਂ ਪਿੰਡ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਹੀ ਨਾਮ ਲੇਵਾ ਹਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਲਾਨਕ ਤੋਂ ਬਗ਼ੈਰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ[3]। ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਲਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਧਰਤੀ ਤੇ ਚਰਨ ਪਾਏ ਸਨ। ਪਰ ਕੋਈ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਿਆ। ਇਹ ਗੱਲ ਇਥੇ ਯਾਦ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਲੱਦਾਖ ਤਿਬੱਤ ਦਾ ਇਕ ਭਾਗ ਸੀ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀਆਂ ਤਿੱਬਤ ਜਾਣ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਰਵਾਇਤਾਂ ਲੱਦਾਖ ਆਦਿ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਤੋਂ ਹੀ ਫੈਲੀਆ ਹੋਣ। ਵੈਸੇ ਕੈਲਾਸ਼, ਮਾਨਸਰੋਵਰ, ਗਾਰੂ ਤੇ ਹੋਰ ਇਲਾਕੇ ਤਿੱਬਤ ਦੇ ਹੀ ਭਾਗ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅੱਜ ਕਲ ਵੀ ਹਨ।

ਕਾਰੂ ਨਗਰ ਦੇ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਨਾਲ ਹੀ ਲਦਾਖ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣਾ ਗੁੰਫਾ ਹੇਮਸ ਹੈ। ਇਕ ਰਵਾਇਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇਥੇ ਹਿਕ ਪੱਥਰ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਬੈਠੇ ਸਨ ਤੇ ਗੋਸ਼ਟੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ। ਹੇਮਸ ਵਿਚ ਕਈਆਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਗੁੰਫਾ ਦੀ ਨੀਂਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਰੱਖੀ ਸੀ[4]। ਹੇਮਸ ਲਦਾਖ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਲੇਹ ਤੋਂ ਪੰਞੀ ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਹੈ।

ਲੇਹ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਕਾਰੂ ਤੇ ਹੇਮਸ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਉਸ ਰਸਤੇ ਤੇ ਟੁਰ ਪਏ ਜੋ

---

1. Eplorations in Tibet, Swami Pranavnanda, ਐਕਸਪਲੋਰੇਸ਼ਨਜ਼ ਇਨ ਤਿਬੱਤ, ਸਵਾਮੀ ਪਰਾਨਵਨੰਦਾ, ਪੰਨਾ 28

2. ਸਾਰੀਆਂ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਕੈਲਾਸ਼ (ਸੁਮੇਰ) ਪਰਬਤ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਜਾਣਾ ਉੱਤਰ ਦੀ ਉਦਾਸੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਕੈਲਾਸ਼ ਪਰਬਣ ਤੋਂ ਮੁੜ ਕੇ ਲਦਾਖ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਆਉਣ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

3. ਬਿਆਨ ਕਰਨਲ ਜੇ. ਐਸ. ਗੁਲੇਰੀਆਂ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ। ਆਪ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਲਦਾਖ ਵਿਚ ਸਪਲਾਈ ਅਫ਼ਸਰ ਲਗੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀਆਂ ਯਾਦਗਾਰਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਭਾਲ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਲਦਾਖ ਸੰਬੰਧੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ

4. ਬਿਆਨ ਕਰਨਲ ਜੇ. ਐਸ. ਗੁਲੇਰੀਆ।

ਦਰਿਆ ਸਿੰਧ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸਕਰਦੂ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਕਰਦੂ ਵੀ ਲੇਹ ਵਾਂਗ ਦਰਿਆ ਸਿੰਧ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਸੀ। ਲੇਹ ਤੋਂ 18 ਮੀਲ ਨਿਮੀ ਤੋਂ 32 ਮੀਲ ਖਾਲਸੀ ਨਗਰ ਆਬਾਦ ਹਨ[1]। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਨਗਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇਕ ਨਗਰ ਬਾਸਗੋ ਹੈ। ਬਾਸਗੋ ਵਿਚ ਹੁਣ ਤਕ ਰਵਾਇਤ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਇਕ ਰਾਕਸ਼ ਨੇ ਇਥੇ ਪਕੜ ਲਿਆ ਸੀ ਪਰ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਿੱਛੋਂ ਧਕਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਇਕ ਚਟਾਨ ਦੇ ਵੱਜਾ। ਉਸ ਚਟਾਨ ਤੇ ਹੁਣ ਤਕ ਜੋ ਨਿਸ਼ਾਨ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਉਸੇ ਰਾਕਸ਼ ਦਾ ਹੀ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ[2]। ਸਕਰਦੂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸੀ ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਕਰਦੂ ਤਕ ਜਾਣ ਦੀ ਯਾਦ ਦੁਆਂਦਾ ਸੀ[3]। ਇਹ ਗੁਰਦਵਾਰਾ 1947 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੌਜੂਦ ਸੀ। ਅੱਜ ਕਲ ਸਕਰਦੂ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਹੈ।

ਸਕਰਦੂ ਤੋਂ ਕਰਗਿਲ ਤਕ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾ ਰਸਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਚਲਦੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੱਖਣ ਨੂੰ ਮੁੜ ਪਏ ਤੇ ਕਰਗਿਲ ਪੁਜ ਗਏ। ਕਰਗਿਲ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਤੇ ਮੰਦਰ ਨਾਲ ਨਾਲ ਹਨ ਤੇ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਰਗਿਲ[4] ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਆਉਂਦਿਆਂ ਪੰਜਾਹ ਕੁ ਮੀਲ ਦੀ ਵਿਥ ਦੇ ਡਰਾਸ ਨਗਰ ਹੈ ਜੋਜੀਲਾ ਦਰੇ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਨਾਲ ਹੈ[5]। ਜੋਜੀਲਾ ਲੰਘ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਾਲਤਾਲ ਨਗਰ ਤੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਤੀਰਥ ਅਮਰਨਾਥ ਤੇ ਪੁਜ ਗਏ। ਅਮਰਨਾਥ ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਅਸਥਾਨ ਹੈ।

ਇਹ ਪਹਾੜ ਦੀ ਇਕ ਗੁਫ਼ਾ ਵਿਚ ਹੈ ਜਿਥੋਂ ਹਰ ਵੇਲੇ ਪਾਣੀ ਟਪਕਦਾ ਹੇ ਤੇ ਇਹ ਪਾਣੀ ਡਿੱਗਣ ਤਕ ਬਰਫ਼ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਿੰਦੂ ਯਾਤਰੂ ਦੂਰ ਦੂਰ ਤੋਂ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਅਮਰਨਾਥ ਤੋਂ ਮੌਜੂਦਾ ਪਹਿਲਗਾਮ ਦੇ ਰਸਤੇ ਅਨੰਤ ਨਾਗ ਦੇ ਕੋਲ ਮਟਨ ਪੁੱਜ ਗਏ। ਮਟਨ ਮਾਰਤੰਡ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਮੰਦਰ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੇ ਢਾਹਢੇਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਮਾਰਤੰਡ ਮੰਦਰ ਤੋਂ ਥੋੜੀ ਦੂਰ ਪਾਣੀ ਦੇ ਚਸ਼ਮੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਢੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਬੈਠੇ। ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਬੈਠੇ ਸਨ ਉਥੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਮੇਂ ਛੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਢਹਿ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਹੁਣ ਇਕ ਲਵੇਂ ਬਣਾਏ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ[6]। ਮਟਨ ਤੇ ਮਾਰਤੰਡ, ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਇਕ ਵੱਡੇ ਨਗਰ ਅਨੰਤਨਾਗ, ਜਿਸਨੂੰ ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਮਟ ਹਿੰਦੂ ਸਭਿਅਤਾ ਦਾ ਇਕ ਕੇਂਦਰ ਸੀ। ਹੁਣ ਵੀ ਮਟਨ ਦੇ ਪਾਂਡੇ ਹਰਦੁਆਰ ਦੇ ਪਾਂਡਿਆਂ ਵਾਂਗ ਵੱਡੀਆਂ-ਵੱਡੀਆਂ ਵਹੀਆਂ ਰਖਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਆਏ ਗਏ ਯਾਤਰੂਆਂ ਦੀਆਂ ਬਸੰਾਵਲੀਆਂ ਅੰਕਿਤ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਸਮੇਂ ਇਥੇ ਬੀਜ ਬਿਹਾੜੇ ਦਾ ਵਸਨੀਕ[1] ਬ੍ਰਹਮ ਦਾਸ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ।

---

1. ਰੂਟ ਨੰਬਰ 22, Jammu and Kashmir Territories, Fredreck Drew ਜੰਮੂ ਐਂਡ ਕਸ਼ਮੀਰ ਟੈਰੀਟਰੀਜ਼, ਫਰੈਡਰਿਕ ਡਰੀਉ, ਪੰਨਾ 538-39

2. ਬਿਆਨ ਕਰਨਲ ਜੇ. ਐਸ. ਗੁਲੇਰੀਆ।

3. ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਭਾਈ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਵੇਖ ਸ਼ਬਦ "ਮਰਨ ਸਾਹਿਬ"

4. ਬਿਆਨ ਕਰਨਲ ਜੇ. ਐਸ. ਗੁਲੇਰੀਆ।

5. ਇਸ ਦੱਰੇ ਨੂੰ ਤਿੱਬਤੀ ਤੇ ਲਦਾਖ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਜ਼ੋਜੀਲਾ ਦਰਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਹੋਰ ਲੋਕ ਇਸ ਡਰਾਸ ਦਰਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਨਾ ਜ਼ੋਜੀਲਾ ਦਰਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਰਚਲਤ ਹੈ।

6. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੇ ਸੰਪਾਦਕ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਡਾ: ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਨੋਟ ਵੇਖੋ ਸਾਖੀ ਨੰ : 49 ਪਹਿਲਾ ਨੋਟ।

ਇਸ ਨੇ ਬਹੁਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਇਕਠੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਹਰ ਨਵੇਂ ਆਏ ਸਾਧੂ, ਸੰਤ ਜਾਂ ਫ਼ਕੀਰ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਲਨੂੰ ਤਿਆਰ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਇਕ ਫ਼ਕੀਰ ਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਹਿਕ ਮਿਰਾਸੀ ਆਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਲਈ ਆਇਆ। ਆਉਂਦਿਆਂ ਸਾਰ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸਾਂ ਚਮੜਾ ਕਿਉਂ ਪਾਇਆ ਹੇ? ਤੁਸੀ ਕਿਵੇਂ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ? ਸ਼ਾਸਰਤਾਂ ਦੀ ਦੱਸੀ ਮਰਯਾਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ[2]? ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਜਿਸ ਨੇ ਸਭ ਸੰਸਾਰ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਅਸਮਾਨ, ਜ਼ਮੀਨ, ਕਾਇਨਾਤ ਬਣਾਈ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਕਿਸੇ ਕਰਮਕਾਂਡ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਆਪ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ :-

ਆਪੀਨੈ ਆਪੁ ਸਾਜਿ ਆਪੁ ਪਛਾਣਿਆ।

ਅੰਬਰ ਧਰਤਿ ਵਿਛੋੜਿ ਚੰਦੋਆ ਤਾਣਿਆ।

ਵਿਣ ਥੰਮਾ ਗਗਨੁ ਰਹਾਇ ਸ਼ਬਦੁ ਨੀਸਾਣਿਆ।

ਸੂਰਜੁ ਚੰਦੁ ਉਪਾਇ ਜੋਤਿ ਸਮਾਣਿਟਾ।

ਕੀਏ ਰਾਤਿ ਦਿਨੰਤੁ ਚੋਜ ਵਿਡਾਣਿਆ।

ਤੀਰਥ ਧਰਮ ਵੀਚਾਰ ਨਾਵਣ ਪੁਰਬਾਣਿਆ।

ਤੁਧੁ ਸਰਿ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਇ ਕਿ ਆਖਿ ਵਖਾਣਿਆ।

ਸੇ ਤਖਤਿ ਨਿਵਾਸ ਹੋਰ ਆਵਣ ਜਾਣਿਆ[3]।

[ਵਾਰ ਮਲਾਰ ਕੀ ਮਹਲਾ ੧ ਪਉੜੀ ।੧। (੧੨੭੯)]

ਬ੍ਰਹਮ ਦਾਸ ਨੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਇਥੇ ਠਹਿਰ ਕੇ ਅਗੇ ਨੂੰ ਟੁਰ ਪਏ।

ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ ਜਾਣਾ

ਮਟਨ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਅਨੰਤ ਨਾਗ (ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ) ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ ਤੋਂ ਚਾਲੀ ਕੁ ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਸੀ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ ਪੁਜੇ। ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਅਸ਼ੋਕ ਦਾ ਬਣਾਇਆ ਨਗਰ ਸੀ । ਇਸ ਦੇ ਕੋਲ ਇਕ ਪਹਾੜੀ ਦੀ ਚੋਟੀ ਤੇ ਸੰਕਰਚਾਰੀਆ ਦਾ ਮੰਦਰ ਸੀ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ ਤੋਂ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਥੇ ਰਹਿੰਦੇ ਜੋਗੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇ[4] ਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਪੰਡਤ ਵਾਂਗ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਬਾਤ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਰਮ ਦੂਰ ਕੀਤੇ। ਪਰ ਸੰਕਰਅਚਾਰੀਆ ਦੀ ਚੋਟੀ ਤੇ ਕੋਈ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਇਕ ਉਦਾਸੀ ਡੇਰਾ ਤਾਂ ਹੈ ਪਰ ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ

---

1. ਡਾ: ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਨੋਟ ਵੇਖੋ ਫੁਟ ਨੋਟ ਸਾਖੀ ਨੰ : 49 ਪੁਰਾਤਨ ਜਨਮ ਸਾਖੀ, ਖਾਲਸਾ ਸਮਾਚਾਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਬੀਜ ਦਹਾੜਾ ਵੀ ਇਕ ਹਿੰਦੂ ਤੀਰਥ ਸੀ ਜਿਸਦਾ ਕਥਨ ਆਈਨ-ਇ-ਅਕਬਰੀ ਵਿਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮਟਨ ਦੇ ਕੋਲ ਹੀ ਸੀ

2. ਬ੍ਰਹਮ ਦਾਸ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਇਹ ਸਾਖੀ ਠੀਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।

3. ਇਹ ਮਲਾਰ ਦੀ ਵਾਰ ਮਹਲਾ 1 ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪਉੜੀ ਹੈ। ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਮਲਾਰ ਦੀ ਵਾਰ ਦੀਆਂ 27 ਪਉੜੀਆਂ ਮਟਨ ਸਾਹਿਬ ਹੀ ਉਚਾਰਿਆਂ।

4 ਮਹਾਨਕੋਸ਼ ਭਾਈ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਵੇਖੋ ਸ਼ਬਦ ਕਸ਼ਮੀਰ ਨੰਬਰ (ਜ)

ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਿਸੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ[1]।

ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੱਖਣ ਵਲ ਉਸ ਰਾਹ ਤੇ ਚਲ ਪਏ ਜੋ ਬਾਰਾਮੂਲਾ, ਜਿਸਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਨਾਂ ਵਰਾਮੁਲਾ ਸੀ, ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਬਾਰਾਮੂਲਾ ਜਿਹਲਮ ਦਰਿਆ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਇਕ ਨਗਰ ਸੀ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ ਤੋਂ ਪੈਂਤੀ ਕੁ ਮੀਲ ਸੀ। ਬਾਰਾਮੂਲੇ ਕੋਲ ਜਿਹਲਮ ਦੇ ਪਾਰ ਹਰਮੁਖ ਗੰਗਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਅਸਥਾਨ ਹੈ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਸ ਪਾਸੇ ਜਾਣ ਦੀ ਯਾਦ ਦੁਆਉਂਦਾ ਹੈ[2]। ਬਾਰਾਮੂਲੇ ਤੋਂ ਜਿਹਲਮ ਦਰਿਆ ਦੇ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਵੱਲ ਰਾਹ ਤੇ ਚਲਦੇ ਪੱਛਮ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਉੜੀ ਨਗਰ ਹੈ ਜੋ ਬਾਰਾਮੂਲੇ ਤੋਂ ਤੀਹ ਮੀਲ ਦੇ ਕਰੀਬ ਸੀ ਤੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕੁਹਾਲੇ ਕੋਲ ਪੁਜ ਗਏ[3]।

ਕੋਹਾਲੋ ਤੋਂ 30 ਮੀਲ ਦੂਰ ਮੌਜੂਦਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਪੱਕੀ ਸੜਕ ਤੋਂ ਅੱਠ ਮੀਲ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਕਲਿਆਨਸਰ ਹੈ ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਚਰਨ ਪਾਉਣ ਦੀ ਰਵਾਇਤ ਪਰਚਲਤ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸੀ[4]। ਕੁਹਾਲੇ ਤੋਂ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਚਲਦੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਉਸ ਕੱਚੇ ਰਾਹ ਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸਿਰੀਨਗਰ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤੋਂ ਲੰਘਦਾ ਸੀ ਤੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਉਸ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੱਜ ਕਲ ਹਸਨ ਅਬਦਾਲ ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਹਸਨ ਅਬਦਲ ਅਟਕ ਤੋਂ 20 ਮੀਲ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਸੀ। ਅਲੈਗਜ਼ਾਂਡਰ ਕਨਿੰਘਮ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਥਾਂ ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹਿਕ ਬੋਧੀ ਅਸਥਾਨਲ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਿਊਨ ਸਾਂਗ ਨੇ ਨਾਗਰ ਰਾਜਾ ਅਲਾਪਤਰਾ ਦਾ ਸਰੋਵਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੀਆਂ ਪਹਾੜੀਆਂ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਬੋਧੀ ਵਿਹਾਰ ਤੇ ਸਟੂਪਾ ਦੇ ਖੰਡਰ ਲਭਦੇ ਹਨ[5]। ਹਸਨ ਨਾਂ ਦੇ ਇਕ ਗੁੱਜਰ ਨੇ ਇਕ ਸਰਾਂ ਬਣਾਈ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਉਸੇ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਨਗਰ ਆਬਾਦ ਹੋਇਆ[6]। ਇਕ ਰਵਾਇਤ

---

1. ਭਾਈ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਆਪਣੀਆਂ ਸੁਧਾਈ ਦੀਆਂ ਟੂਕਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹਰੀ ਪਰਬਤ ਅੰਦਰ ਜੋ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਣਵਾਇਆ ਸੀ ਪੁਰਾਣੇ ਸਿੱਖਾਂ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬੈਠਣ ਦੀ ਥਾਂ ਖੋਜ ਕਰ ਕੇ ਬਣਵਾਇਆ ਸੀ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਇਹ ਗਲ ਠੀਕ ਹੋਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਹਰੀ ਪਰਬਤ ਦਾ ਕਿਲਾ ਅਕਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਬਣਵਾਇਆ ਸੀ।

2. ਮਹਾਨਕੋਸ਼ ਭਾਈ ਕਾਹਲ ਸਿੰਘ — ਵੇਖੋ ਕਸ਼ਮੀਰ ਨੰਬਰ 3

3. ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ ਤੋਂ ਪੱਛਮੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਣ ਦੇ ਤਿੰਨ ਰਸਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੌਰ ਤੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਨ। (1) ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ, ਬਹਰਾਮਲਾ, ਰਾਜੌਰੀ, ਨੌਸ਼ਹਿਰਾ, ਭਿੰਬਰ, ਗੁਜਰਾਤ ਜਾਂ ਵਜ਼ੀਰਾਬਾਦ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵੇਲੇ ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਹੀ ਰਾਹ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੀ। ਸਿਖ ਫ਼ੌਜਾਂ ਨੇ ਇਸੇ ਰਸਤੇ ਜਾ ਕੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਜਿਤਿਆ ਸੀ। (2) ਦੂਸਰਾ ਰਸਤਾ ਜੇਹਲਮ, ਕਿਲ੍ਹਾ ਖਾਮਸ, ਪੀਰ ਸਤਵਾਨ, ਚਿੰਗਸ, ਨੋਸ਼ਹਿਰਾ, ਰਾਜੌਰੀ, ਬਿਹਰਾਮਗੱਲਾ, ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ। ਇਨ੍ਹਾ ਦੋਹਾਂ ਰਾਹਵਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕੋਈ ਯਾਦਗਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। (3) ਤੀਸਰਾ ਰਸਤਾ ਜਿਸਦਾ ਵਰਣਨ ਅਸਾਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਸ ਰਾਹ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਕਈ ਯਾਦਗਾਰਾਂ ਬਣੀਆਂ ਹਨ ਇਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਇਸੇ ਰਸਤੇ ਆਉਣਾ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪੱਖ ਤੋਂ ਵੀ ਇਹ ਰਸਤਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਚਲਦਾ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਦੂਜੇ ਦੋਵੇਂ ਰਾਹ ਪੀਰ ਪੰਜਾਲ ਵਿਚੋਂ ਹੋ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਉਸ ਤੇ ਬਰਫ਼ ਪੈਣ ਨਾਲ ਉਹ ਰਾਹ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਪਰ ਉਪਰੋਕਤ ਰਾਹ ਤਕਰੀਬਨ ਸਾਰਾ ਖੁਲਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ।

4. ਮਹਾਨਕੋਸ਼-ਭਾਈ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ-ਕਸ਼ਮੀਰ ਨੰਬਰ 4

5. Attock Distirct Gazetteer, ਅਟਕ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਗੈਜ਼ੇਟੀਅਰ-ਲਾਹੌਰ 1932 - ਪੰਨਾ 319।

6. ਉਕਤ ਗੈਜ਼ੇਟੀਅਰ ਅਟਕ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਬਦਾਲ ਹਸਨ ਦਾ ਦੂਜਾ ਨਾਂ ਸ੍ਰੀ ਪਰ ਅਬਦਾਲ ਦੇ ਅਖਰੀ ਅਰਥ ਹਨ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੋਇਆ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਸਰਾਏ ਦਾ ਨਾਂ ਹਸਨ ਅਬਦਾਲ ਪੈ ਗਿਆ ਹੋਵੇ।

ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਹਸਨ ਨੂੰ ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਮਿਲੇ। ਹਸਨ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਾਲ ਡੰਗਰ ਚਾਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਰਨੀ ਵਾਲਾ ਫ਼ਕੀਰ ਜਾਣ ਦੇ ਦੁਧ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜੋ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਪੀਤਾ[1]। ਹਸਨ ਦੀ ਕਬਰ ਹੁਣ ਤਕ ਪਹਾੜੀ ਕੋਲ ਮੌਜੂਦ ਹੈ[2]।

ਉਸ ਸਮੇਂ ਕੋਲ ਪਹਾੜੀ ਤੇ ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਨਾਮ ਦਾ ਇਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਫ਼ਕੀਰ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ[3]। ਹਿਹ ਸ਼ੀਆ ਮਤ ਦੇ ਰਾਫ਼ਜ਼ੀ ਫਿਰਕੇ ਵਿਚੋਂ ਸੀ[4]। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜਦੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸੁਆਗਤ ਨ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਹਾੜੀ ਤੋਂ ਉਤਰ ਕੇ ਪਹਾੜੀ ਦੇ ਥਲੇ ਚਸ਼ਮੇ ਕੋਲ ਆ ਬੈਠੇ। ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਈਰਖਾ ਆਈ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਪੱਥਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵੱਲ ਰੇੜ੍ਹ ਦਿੱਤਾ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੁਣ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਪਹਾੜੀ ਦੇ ਰੁਖ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇ ਪੱਥਰ ਰਿੜ੍ਹਦਾ ਰਿੜ੍ਹਦਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਪੱਥਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੰਜੇ ਨਾਲ ਰੋਕ ਲਿਆ। ਇਸ ਘਟਨਾ ਦੀ ਯਾਦ ਤਾਜ਼ਾ ਰਖਣ ਲਈ ਮਹਾਰਾਜਾਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇਕ ਪੱਥਰ ਤੇ ਉਕਰਿਆ ਪੰਜਾ ਚਸ਼ਮੇ ਕੇ ਕੋਲ ਰੱਖ ਕੇ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਰਾਜ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਥੇ ਕਿਸੇ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ[5]। 27 ਦਸੰਬਰ 1835 ਈਸਵੀ ਜਦੋਂ ਹਾਲੀ ਇਹ ਪੰਜੇ ਵਾਲਾ ਪੱਥਰ ਚਸ਼ਮੇ ਦੇ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਗਿਆ, ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਜਰਮਨ ਯਾਤਰੂ ਹੀਉਗਲ ਹਸਨ ਅਬਦਾਲ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਪੰਜੇ ਵਾਲਾ ਪੱਥਰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੋਲ ਪਿਆ ਵੇਖਿਆ[6]। ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਹਸਨ ਅਬਦਾਲ ਠਹਿਰੇ। ਮਰਦਾਨਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦਾ ਤਾਂ

---

1. ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਬਾਬਾ ਸਰੂਪ ਦਾਸ ਭਲਾ

2. Attock Distirct Gazetteer, ਅਟਕ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਗੈਜ਼ੇਟੀਅਰ – ਪੰਨਾ 319।

3. ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਕੰਧਾਰ ਗਏ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਕੰਧਾਰ ਜਾਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਪਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ। ਅਟਕ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਗੈਜ਼ੇਟੀਅਰ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਹਸਨ ਅਬਦਾਲ ਦੀ ਇਕ ਪਹਾੜੀ ਤੇ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਸਿਖ ਰਵਾਇਤ ਅਨੁਸਾਰ ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕੋਲ ਪਹਾੜੀ ਤੇ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਇਥੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਮੇਲ ਹੋਣਾ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਹਿਉਗਲ ਜਰਮਨ ਯਾਤਰੂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਦਾ ਚੇਲਾ ਦਸਿਆ ਹੈ ਜੋ ਠੀਕ ਸਿੱਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਦੇ ਅਸਲ ਨਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ।

4. ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ 1658 ਈਸਵੀ ਦੀ ਹੱਥਲਿਖਤ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਨੂੰ ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਰਾਫ਼ਜੀ ਤੇ ਸੁੰਨੀ ਇੱਕੋ ਹੀ ਰੱਬ ਦੇ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਹਨ ਜਿਸ ਤੋਂ ਸੂਚਤਿ ਹੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਰਾਫ਼ਜੀ ਜੋ ਸ਼ੀਆ ਦੀ ਇਕ ਸੰਪਰਦਾ ਹੈ ਵਿਚੋਂ ਸੀ। ਹੋਰ ਜੋ ਸੂਫੀ ਫਕੀਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਥਨ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਹੈ ਉਹ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੁੰਨੀ ਸੰਪਰਦਾ ਦੇ ਸਨ।

5. ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦਾ ਪਰਚੱਲਤ ਰੂਪ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਛੋਹ ਨਾਲ ਇਹ ਧਰਤੀ ਪਵਿੱਤਰ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਇਸ ਪਰਚੱਲਤ ਸਾਖੀ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇਹ ਰੂਪ ਧਾਰਿਆ ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਥੇ ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਬਣਿਆ।

6.Travels in Kashmir and Punjab, Baron Charles Hugel, London, ਟ੍ਰੈਵਲਜ਼ ਇਨ ਕਸ਼ਮੀਰ ਐਂਡ ਪੰਜਾਬ, ਬੈਰਨ ਚਾਰਲਸ ਹਿਉਗਲ, ਲੰਡਨ, 1845 ਈਸਵੀ–ਪੰਨਾ 225–26 ਹਿਉਗਲ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਚਸ਼ਮਾ ਪਹਾੜੀ ਦੀ ਚੋਟੀ ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਪਰ ਅਲਗਜ਼ਾਂਡਰ ਕਨਿੰਘਮ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਚਸ਼ਮਾ ਤੇ ਤਲਾ ਬੋਧੀਆਂ ਦਾ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਚਲਿਆ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਹਿਉਗਲ ਇਹ ਵਲੀ ਵੀ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚਸ਼ਮੇ ਤੇ ਤਲਾ ਤੇ ਸਭ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਇਸ

ਉਸ ਇਲਾਹੀ ਸਰੋਦ ਦੀਆਂ ਧੁਨਾਂ ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਦੇ ਕੰਨਾ ਤਕ ਪਹੁੰਚੀਆਂ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋਇਆ ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਗੱਲ ਬਾਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪਹਾੜੀ ਤੋਂ ਥਲੇ ਉਤਰ ਆਇਆ ਤੇ ਆ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ, ਸਾਈਂ ਲੋਕ ਤੇਰਾ ਨਾਂ ਕੀ ਹੈ? ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ? ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਕਿਹਾ, ਰੱਬ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ। ਫੇਰ ਰੱਬ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਈਆਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੁੰਨੀ ਤੇ ਰਾਫਜ਼ੀ ਦੇ ਝਗੜੇ ਬੇਲੋੜੇ ਹਨ। ਫ਼ਕੀਰਾਂ ਲਈ ਸਭ ਰੱਬ ਦੇ ਬੰਦੇ ਹਨ[1]। ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਨੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਇਥੇ ਰਹਿ ਕੇ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਚਲੇ ਚਲੇ ਗਏ।

ਬਾਲਨਾਥ ਨਾਲ ਮੇਲ

ਹਸਨ ਅਬਦਾਲ ਉਸ ਕੱਚੀ ਸੜਕ ਤੇ ਸੀ ਜੋ ਲਾਹੌਰ ਤੇ ਪਿਸ਼ਾਵਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਤੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਾਹ ਸੂਰੀ ਨੇ ਪੱਕਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਤੇ ਰੁਖ ਲਗਵਾਏ ਤੇ ਸਰਾਵਾਂ ਬਣਵਾਈਆਂ ਸਨ। ਹਸਨ ਅਬਦਾਲ ਤੋਂ ਪੂਰਬ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਚਲਦੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਟਿੱਲਾ ਬਾਲ ਗੁਦਾਈ[2]। (ਮੌਜੂਦਾ ਜ਼ਿਲਾ ਜਿਹਲਮ) ਪੁਜ ਗਏ। ਇਹ ਜੋਗੀਆਂ ਦਾ ਅਸਥਾਨ ਜਿਹਲਮ ਨਗਰ ਤੋਂ ਪੰਦਰਾਂ ਮੀਲ ਉੱਤਰ ਪੱਛਮ ਵਲ ਸੀ। ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਦਾ ਕਥਨ ਆਈਨ-ਇ-ਅਕਬਰੀ ਵਿਚ ਵੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਿੰਧ ਸਾਗਰ ਦੁਆਬੇ ਵਿਚ ਸ਼ਮਸਾਬਾਦ ਦੇ ਨੇੜੇ ਬਾਲ ਨਾਥ ਜੋਗੀ ਦਾ ਅਸਥਾਨ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਟਿੱਲਾ ਬਾਲਨਾਥ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜੋਗੀ ਦੂਰ ਦੂਰ ਤੋਂ ਇਸ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਆਉਂਦੇ ਹਨ[3]।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇਥੇ ਇਕ ਬਾਲ ਨਾਥ ਦੇ ਆਸ਼ਰਮ ਤੋਂ ਥੋੜੀ ਦੂਰ ਆ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਬਾਲ ਨਾਥ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਕ ਫ਼ਕੀਰ ਉਸ ਦੇ ਡੇਰੇ ਤੋਂ ਥੋੜੀ ਦੂਰ ਬੈਠੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪ ਆ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਡੇਰੇ ਲੈ ਗਿਆ[4]। ਬਹੁਤ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਇਕਾਂਤ ਵਿਚ ਬਿਠਾ ਕੇ ਪੁੱਛਣ ਲਗਾ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਗੁਰੂ ਕੌਣ ਹੈ? ਤੇ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਸਾਧਨ ਕੀ ਹੈ? ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਗਾਵਿਆ :-

ਹਮ ਡੋਲਤ ਬੇੜੀ ਪਾਪ ਭਰੀ ਹੈ ਪਵਣੁ ਲਗੈ ਮਤ ਜਾਈ
ਸਨਮੁਖ ਸਿਧ ਭੇਟਣ ਕਉ ਆਏ ਨਿਹਚਉ ਦੇਹਿ ਵਡਿਆਈ
ਗੁਰ ਤਾਰਿ ਤਾਰਣਹਾਰਿਆ।
ਦੇਹਿ ਭਗਤਿ ਪੂਰਨ ਅਵਿਨਾਸੀ ਹਉ ਤੁਝ ਕਉ ਬਲਿਹਾਰਿਆ।

---

1. ਬਾਲੇ ਦੀ 1658 ਈਸਵੀ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਨੂੰ ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਦਸਿਆ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਸੰਪਰਦਾਈ ਭਾਵਾਂ ਤੋਂ ਉਚੇਰੀ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ : ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਸਵਾਏ ਬਾਲੇ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚਚ ਨਹੀਂ ਹੈ।
2. ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਟਿੱਲਾ ਬਾਲ ਗੁਦਾਈ ਇਸ ਦਾ ਨਾ ਇਸ ਲਈ ਪਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਹੀ ਕਿਸੇ ਜੋਗੀ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲਈ ਇਨ ਨੋਜਵਾਨ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁੰਦੇ ਸਨ।
3. ਆਈਨ-ਇ-ਅਕਬਰੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਉਲਾਥਾਕਾਰ ਸੁਰ ਜਾਦੂਨਾਥ ਸਰਕਾਰ ਜ਼ਿਲਦ 2 ਕਲਕੱਤਾ 1949 ਪੰਨਾ 319
4. ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਹਿੱਸਾ ਦੂਜਾ, ਪੰਨਾ 174

ਸਿਧ ਸਾਧਿਕ ਜੋਗੀ ਅਰੁ ਜੰਗਮ ਏਕੁ ਸਿਧੁ ਜਿਨੀ ਧਿਆਇਆ
ਪਰਸਤ ਪੈਰ ਸਿਝਤ ਤੇ ਸੁਆਮੀ ਅਖਰੁ ਜਿਨ ਕਉ ਆਇਆ
ਜਪਤਪ ਸੰਜਮ ਕਰਮ ਨ ਜਾਨਾ ਨਾਮੁ ਜਪੀ ਪ੍ਰਭ ਤੇਰਾ।
ਗੁਰੂ ਪਰਮੇਸ਼ਰੁ ਨਾਨਕ ਭੇਟਿਓ ਸਾਚੇ ਸਬਦਿ ਨਿਬੇਰਾ[1]।

[ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੧ ।ਘਰ ੧ ।੬ ।੮੭੮]

ਬਾਲਨਾਥ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣ ਕੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ ਤੇ ਕਿਹਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਪੂਰਣ ਸਿੱਧ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਭਗਤੀ ਹੀ ਇਕ ਵਡਾ ਸਾਧਨ ਹੈ। ਉਸ ਕੋਲ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਠਹਿਰੇ। ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਉਥੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਚਰਨ ਚਿੰਨ ਪੱਥਰ ਤੇ ਉਕਰੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸੀ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਬਣਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਸਾਧੂ ਪੁਜਾਰੀ ਸੀ[2]।

ਇਸ ਟਿਲੇ ਦੇ ਥੋੜੀ ਦੂਰ ਰੋਹਤਾਸ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿਧ ਕਿਲ੍ਹਾ ਹੈ ਜੋ ਮੌਜੂਦਾ ਦੀਨਾ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਮੀਨ ਪੱਛਮ ਵਲ ਹੈ। ਇਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਾਹ ਸੂਰੀ ਨੇ ਬਣਵਾਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਗਰ ਦਾ ਨਾਂ ਵੀ ਰੋਹਤਾਸ[3] ਹੈ। ਇਸ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਕੋਲ ਇਕ ਚਸ਼ਮਾ ਵਗਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਚੋਹਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਚਸ਼ਮਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਦਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪੱਥਰ ਚੁਕ ਕੇ ਇਹ ਚਸ਼ਮਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਸੀ[4]।

ਸਿਆਲਕੋਟ ਜਾਣਾ

ਟਿਲਾ ਬਾਲ ਗੁਦਾਈ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਪੂਰਬ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਉਸ ਸੜਕ ਤੇ ਜਿਸ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਪਿਛੋਂ ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਦਰਖਤ ਲਵਾਏ ਤੇ ਸਰਾਵਾਂ ਬਣਵਾਈਆਂ ਸਨ ਚਲਦੇ ਚਲੇ ਜਿਹਲਮ ਦਰਿਆ ਤੇ ਚਨਾਬ ਦਰਿਆ ਲੰਘ ਕੇ ਸਿਆਲਕੋਟ ਪੁਜੇ ਜੋ ਇਕ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾ ਨਗਰ ਸੀ ਤੇ ਇਸਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨਾ ਸਲਕੋਟ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਇਹ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਰਿਹਾ ਸੀ[5]।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਸਿਆਲਕੋਟ ਦੇ ਬਾਹਰ ਇਕ ਬੇਰ ਦੇ ਰੁਖ ਥੱਲੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਇਸ ਬੇਰ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤੇ ਹੁਣ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਬਣਿਆ ਹੈ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਬਣਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਈ ਯਾਤਰੂ ਇਸ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਭੇਜਿਆ ਕਿ ਇਕ ਪੈਸੇ ਦਾ ਝੂਠ ਤੇ ਇਕ ਪੈਸੇ ਦਾ ਸੱਚਚ ਲੈ ਆਵੋ। ਮਰਦਾਨਾ ਸਭ ਦੁਕਾਨਾਂ ਤੇ ਗਿਆ ਪਰ ਕਿਸੇ ਕੋਈ ਉੱਤਰ ਨ ਦਿੱਤਾ। ਇਕ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਭਾਈ ਮੂਲਾ ਸੀ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਕਾਗਜ਼ ਦੇ ਪੁਰਜ਼ੇ ਤੇ ਲਿਖ ਦਿਤਾ। "ਮਰਨਾ ਸੱਚ" ਤੇ "ਜੀਉਣਾ ਝੂਠ" ਕਾਗ਼ਜ਼ਾਂ ਦੇ ਇਹ ਦੋਵੇ ਪੁਰਜ਼ੇ ਲੈ ਕੇ ਭਾਈ

---

1. ਇਹ ਸਾਖੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਹਿਸਾ ਦੂਜਾ ਪੰਨਾ 174 'ਗੋਸ਼ਟ ਬਾਲ ਨਾਥ ਨਾਲ' ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ।
2. ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਭਾਈ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ।
3. ਚਾਰ ਬਾਗ-ਇ-ਪੰਜਾਬ, ਗਨੇਸ਼ਦਾਸ ਸੰਪਾਦਤ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਖ਼ਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪੰਨਾ 163
4. ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਭਾਈ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ, ਪਟਿਆਲਾ, ਪੰਨਾ 785 ਅੱਖਰ 'ਰੋਹਤਾਸ"
5. ਚਾਰ ਬਾਗ਼ੇ-ਇ-ਪੰਜਾਬ, ਗਣੇਸ਼ਦਾਸ, ਪੰਨਾ 223 ਅਤੇ 224

ਮਰਦਾਨਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਲ ਆ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਸ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿੱਤ ਹੋਏ ਤੇ ਭਾਈ ਮੂਲੇ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਮਿਲੇ। ਭਾਈ ਮੂਲੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਬਾਤ ਕੀਤੀ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜੀਵਨਲ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਤੇ ਸੱਚ ਤੇ ਝੂਠ ਦਾ ਨਿਸਤਾਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਭਾਈ ਮੂਲੇ ਕਿਹਾ ਜੀ ਸੱਚ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਈ ਤੁਹਾਡੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਆ ਜਾਵੇਗੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਬਚਨ ਬਿਲਾਸ ਤੋਂ ਐਨਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ ਕਿ ਘਰ ਬਾਰ ਛੱਡ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋ ਟੁਰਿਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਸਿਆਲਕੋਟ ਰਹਿ ਕੇ ਅਗੇ ਨੂੰ ਟੁਰ ਪਏ[1]।

ਮੀਆਂ ਮਿੱਠੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਬਾਤ

ਸਿਆਲਕੋਟ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ, ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਤੇ ਭਾਈ ਮੂਲਾ, ਜੋ ਸਿਆਲਕੋਟ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਟੁਰ ਪਿਆ ਸੀ, ਤਲਵੰਡੀ ਵੱਲ ਚਲ ਪਏ। ਸਿਆਲਕੋਟ ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਪੂਰਬ ਵਲ ਚਲਦੇ ਚਲਦੇ ਪਸਰੂਰ ਦੇ ਕੋਲ ਉਸ ਨਗਰ ਵਿਚ ਪੁਜ ਗਏ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਅੱਜ ਕਲ ਕੋਟਲਾ ਮੀਆਂ ਮਿੱਠਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ[2]। ਇਥੇ ਇਕ ਕਰਨੀ ਵਾਲਾ ਫ਼ਕੀਰ ਮੀਆਂ ਮਿੱਠਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਕੋਟਲੇ ਦੇ ਬਾਹਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਆ ਬਿਰਾਜੇ ਜਦੋਂ ਮਿਆਂ ਮਿੱਠੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਫ਼ਕੀਰ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮੁਤਰਬ ਹੈ ਜੋ ਸਰੋਦ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਤੇ ਗੱਲ ਬਾਤ ਕੀਤੀ। ਮੀਆਂ ਮਿੱਠੇ ਨੇ ਕਿਹਾ :–

ਅਵਲ ਨਾਓ ਖੁਦਾਇ ਕਾ ਦੂਜਾ ਨਬੀ ਰਸੂਲ।
ਨਾਨਕ ਕਲਮਾ ਜੇ ਪੜਹਿ ਤਾਂ ਦਰਗਹ ਪਾਵੇ ਕਬੂਲ।
ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਉੱਤਰ ਦਿਤਾ :–
ਅਵਲ ਨਾਓ ਖੁਦਾਇ ਕਾ ਦਰ ਦਰਵਾਨ ਰਸੂਲ।
ਸੇਖ ਨੰਅਤ ਰਾਸਿ ਕਰ ਤਾਂ ਦਰਗਹ ਪਾਵਹਿ ਕਬੂਲ[3]।

ਤਾਂ ਮੀਆਂ ਮਿਠੇ ਆਖਿਆ ਜਿਵੇਂ ਤੇਲ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਦੀਵਾ ਰੋਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਸੂਲ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਨਜਾਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਤੇ ਅੱਲਾ ਨਾਲ ਵਸਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਇਸ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਿਆ[4] :–

ਪੋਥੀ ਪੁਰਾਣ ਕਮਾਈਐ। ਭਉਵਟੀ ਇਤੁ ਤਨਿ ਪਾਈਐ।
ਸਚ ਬੂਝਣ ਆਣਿ ਜਲਾਈਐ।

---

1. ਇਹ ਸਾਖੀ ਸਵਾਏ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀ ਆਉਂਦੀ। ਪਰ ਭਾਈ ਮੂਲੇ ਦਾ ਨਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਵੇਖੋ ਸਾਡੀ "ਭਾਈ ਮਲੇ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ" ਮੂਲਾ ਸਿਆਲਕੋਟ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਇਹ ਗੱਲ ਸਭ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਮੰਨੀ ਹੈ।

2. ਭਾਈ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੀਏਂ ਮਿੱਠੇ ਨੂੰ ਮਿਠਨਕੋਟ ਦਾ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਜੋ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਸਰੂਰ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਮੀਆਂ ਮਿੱਠੇ ਦੇ ਕੋਟਲੇ ਵਿਚ ਆਏ। ਪਸਰੂਰ ਜ਼ਿਲਾ ਸਿਆਲਕੋਟ ਦਾ ਇਕ ਨਗਰ ਹੈ।

3 ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ–ਉੱਤਰ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਹਨ। ਵੇਖੋ ਸਾਖੀ ਨੰਬਰ 36 ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਸਾਖੀ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪਰ ਸਮੇਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ–ਉੱਤਰ ਠੀਕ ਜਾਪਦੇ ਹਨ।

4. ਮੀਆਂ ਮਿੱਠੇ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਤੋਂ ਫੇਰ ਉੱਤਰ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਅੰਕਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਚਾਰੇ ਹੋਏ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਪੰਗਤੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੈ ਜੋ ਅਸਾਂ ਇਥੇ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ।

ਇਹ ਤੇਲੁ ਦੀਵਾ ਇਉ ਜਲੈ। ਕਰ ਚਾਨਣੁ ਸਾਹਿਬ ਤਉ ਮਿਲੇ।
ਇਤੁ ਤਨਿ ਲਾਗੇ ਬਾਣੀਆ। ਸੁਖੁ ਹੋਵੈ ਸੇਵ ਕਮਾਣੀਆ।
ਸਭ ਦੁਨੀਆ ਆਵਣ ਜਾਣੀਆ।
ਵਿਚਿ ਦੁਨੀਆ ਸੇਵ ਕਮਾਈਐ। ਤਾਂ ਦਰਗਾਹ ਬੈਸਣੁ ਪਾਈਐ।
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਬਾਹ ਲੁਡਾਈਐ।

[ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧ । ੩੩ ।(25)]

ਮਿਆਂ ਮਿੱਠੇ ਪੁੱਛਿਆ ਉਹ ਕਵਨ ਕੁਰਾਨ ਹੈ ਜਿਤ ਪੜ੍ਹੇ ਕਬੂਲ ਹੋਵੇ? ਉਹ ਕਿਹੜੀ ਦਰਵੇਸ਼ੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਅੱਲਾ ਨਾਲ ਵਸਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਉਹ ਕਿਹੜਾ ਰੋਜ਼ਾ ਤੇ ਕਿਹੜੀ ਨਿਮਾਜ਼ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮਨ ਉਸ ਅੱਲਾ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਟਿਕਦਾ ਹੈ? ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਬਾਬ ਵਜਾਏ ਤਾਂ ਆਪ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਗਾਵਿਆ :-

ਮਿਹਰ ਮਸੀਤਿ ਸਿਦਕੁ ਮੁਸਲਾ ਹਕੁ ਹਲਾਲੁ ਕੁਰਾਣੁ
ਸਰਮ ਸੁੰਨਤਿ ਸੀਲ ਰੋਜਾ ਹੋਹੁ ਮੁਸਲਮਾਣੁ।
ਕਰਣੀ ਕਾਬਾ ਸਚੁ ਪੀਰੁ ਕਲਮਾ ਕਰਮ ਨਿਵਾਜ।
ਤਸਬੀ ਸਾ ਤਿਸ ਧਾਵਸੀ ਨਾਨਕ ਰਖੈ ਲਾਜ[1]।

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ 1 ਮਾਝ ਕੀ ਵਾਰ ।੭। (੧੪੦)]

ਇਸ ਤੋਂ ਮੀਆਂ ਮਿੱਠਾ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਵਿਤ ਹੋਇਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਮੀਆਂ ਮਿੱਠੇ ਕੋਲ ਰਹਿ ਕੇ ਅੱਗੇ ਤਲਵੰਡੀ ਨੂੰ ਟੁਰ ਪਏ।

ਤਲਵੰਡੀ ਜਾਣਾ

ਕੋਟਲੇ ਮੀਆਂ ਮਿੱਠੇ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਤੇ ਭਾਈ ਮੂਲਾ ਜੋ ਸਿਆਲਕੋਟ ਤੋਂ ਨਾਲ ਰਲਿਆ ਸੀ, ਤਲਵੰਡੀ ਪੁੱਜੇ ਤੇ ਬਾਹਰ ਆ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਮਰਦਾਨਾ ਘਰ ਗਿਆ ਤੇ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਤੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਆਉਣ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਘਰ ਲੈ ਆਏ। ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਇਕੱਠਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਈਆਂ ਵਰ੍ਹਿਆ ਪਿੱਛੋਂ ਅੱਜ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਘਰ ਆ ਕੇ ਬੈਠੇ ਸਨ ਜੋ ਸਭ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਚਾਹ ਹੋਣਾ ਸੁਭਾਵਕ ਸੀ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਇੱਛਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਕਿ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਹੁਤ ਭਰਮਣ ਕਰ ਕੇ ਆਏ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਧੀਆ ਪਕਵਾਨ ਖੁਆਈਏ। ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਚਾਅ ਸੀ, ਸੋ ਉਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛਣ ਗਈ ਕਿ ਜੋ ਤੂੰ ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਆਖੇਂ ਸੋਈ ਵਸਤੁ ਤਿਆਰ ਕਰ ਕੇ ਲੈ ਆਵਾਂ : ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਤਰ ਆਤਮੇ ਹੋਰ ਚੇਸ਼ਟਾ ਸੀ ਜੋ ਸਭ ਖਾਣ ਪੀਣ ਵਾਲੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਤੋਂ ਵਧੇਰੀ ਸੁਆਦੀ ਤੇ ਰਸਦਾਇਕ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕੋਈ ਉੱਤਰ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਫੇਰ ਮਜਬੂਰ ਕਰਨ ਤੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਬੋਲਿਆ[2]:-

---

1. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਥੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸ਼ਬਦ "ਅਲਾ ਅਲਮ ਖੁਦਾਈ ਬੰਦੇ" ਹੈ ਜੋ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਮੀਆਂ ਮਿੱਠੇ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਤੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਦੱਸੇ ਹਨ।

2. ਇਹ ਸਾਖੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ, ਕ੍ਰਿਤ ਮਿਹਰਬਾਨ, ਦੀ ਸਾਖੀ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਤਲਵੰਡੀ ਵਿਚ (ਅ) (ੲ) ਪੰਨਾ 476-ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਹੈ। ਵੇਖੋ ਅੰਤਕਾ (152-53)

ਸਭਿ ਰਸ ਮਿਠੇ ਮੰਨਿਐ ਸੁਣਿਐ ਸਾਲੋਣੇ।
ਖਟ ਤੁਰਸੀ ਮੁਖ ਬੋਲਣਾ ਮਾਰਣ ਨਾਦ ਕੀਏ।
ਛਤੀਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਭਾਉ ਏਕੁ ਜਾਕਉ ਨਦਰਿ ਕਰੇਇ।
ਬਾਬਾ ਹੋਰੁ ਖਾਣਾ ਖੁਸੀ ਖੁਆਰੁ
ਜਿਤੁ ਖਾਧੈ ਤਨ ਪੀੜੀਐ ਮਨ ਮਹਿ ਚਲਹਿ ਵਿਕਾਰ।
ਰਤਾ ਪੈਣਨ ਮਨੁ ਰਤਾ ਸੁਪੇਦੀ ਸਤੁ ਦਾਨੁ।
ਨੀਲੀ ਸਿਆਹੀ ਕਦਾ ਕਰਣੀ ਪਹਿਰਣ ਪੈਰ ਧਿਆਨੁ।
ਕਮਰਬੰਧੁ ਸੰਤੋਖ ਕਾ ਧਨ ਜੋਬਨੁ ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ।
ਬਾਬਾ ਹੋਰੁ ਪੈਨਣੁ ਖੁਸੀ ਖੁਆਰੁ।
ਜਿਤ ਪੈਧੇ ਤਨੁ ਪੀੜੀਐ ਮਨ ਮਹਿ ਚਲਹਿ ਵਿਕਾਰ।
ਘੋੜੇ ਪਾਖਰ ਸੁਇਨੇ ਸਾਖਤਿ ਬੂਝਣ ਤੇਰੀ ਵਾਟ।
ਤਰਕਸ ਤੀਰ ਕਮਾਣ ਸਾਂਗ ਤੇਗ ਬੰਦ ਗੁਣ ਧਾਤੁ।
ਵਾਜਾ ਨੇਤਾ ਪਤਿ ਸਿਉ ਪਰਗਟੁ ਕਰਮੁ ਤੇਰਾ ਮੇਰੀ ਜਾਤਿ।
ਬਾਬਾ ਹੋਰੁ ਚੜਨਾ ਖੁਸੀ ਖੁਆਰੁ।
ਜਿਤੁ ਚੜਿਐ ਤਨੁ ਪੀੜੀਐ ਮਨ ਮਹਿ ਚਨੇ ਵਿਕਾਰ।
ਘਰ ਮੰਦਰ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਮ ਕੀ ਨਦਰਿ ਤੇਰੀ ਪਰਵਾਰੁ।
ਹੁਕਮ ਸੋਈ ਤੁਧ ਭਾਵਸੀ ਹੋਰੁ ਆਖਣੁ ਬਹੁਤ ਅਪਾਰੁ।
ਨਾਨਕ ਸਚਾ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਪੂਛਿ ਨ ਕਰੈ ਬੀਚਾਰੁ।
ਬਾਬਾ ਹੋਰੁ ਸਉਣਾ ਖੁਸੀ ਖੁਆਰੁ।
ਜਿਤੁ ਸੁਤੈ ਤਨੁ ਪੀੜੀਐ ਮਨ ਮਹਿ ਚਲੈ ਵਿਕਾਰ।

[ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧ । ੭ । (੧੬)]

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਤਲਵੰਡੀ ਰਹੇ। ਮੂਲਾ ਤਲਵੰਡੀ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਸਿਆਲਕੋਟ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰਾ ਨੂੰ ਟੁਰ ਪਏ।

ਸੁਲਤਾਨਪੁਰਾ ਜਾਣਾ ਤੇ ਦੌਲਤ ਖ਼ਾਂ ਲੋਧੀ ਨਾਲ ਮੇਲ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਤਲਵੰਡੀ ਤੋਂ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਆ ਗਏ। ਇਥੇ ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਤੇ ਹੋਰ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਮਿਲੇ। ਦੇਵਨੇਤ ਨਾਲ ਦੌਲਤ ਖ਼ਾਂ ਲੋਧੀ ਵੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਸੀ। ਸਿਕੰਦਰ ਲੋਧੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਸੂਬੇਦਾਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਲਾਹੌਰ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਕਦੀ ਕਦੀ ਆਪਣੀ ਜਾਗੀਰ ਤੇ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਗਏ ਤਾਂ ਉਹ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਹੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਸਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਮੋਦੀ ਨਾਨਕ ਦਰਵੇਸ਼ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਆਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ। ਮਿਲ ਕੇ ਸੁਖ ਸਾਂਦ ਪੁੱਛੀ ਤੇ ਪੁੱਛਿਆ ਤੁਹਾਡਾ ਮੁਕਾਮ ਕਿਥੇ ਹੈ? ਇਸ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਿਆ[1]:–

ਮੁਕਾਮੁ ਕਰਿ ਘਰਿ ਬੈਸਣਾ ਨਿੱਤ ਚਲਣੇ ਕੀ ਧੋਖ।

---

1. ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਿਹਰਬਾਨ, ਪੰਨਾ 374–76 (ਅੰਤਕ 139–40)

ਮੁਕਾਮੁ ਤਾਂ ਪੁਰ ਜਾਣੀਅ ਜਾ ਰਹੈ ਨਿਹਚਲ ਲੋਕੁ।
ਦੁਨੀਆ ਕੈਸਿ ਮੁਕਾਮੇ।
ਕਰਿ ਸਿਦਕੁ ਕਰਣੀ ਖਰਚੁ ਬਾਧਹੁ ਲਾਗਿ ਰਹੁ ਨਾਮੇ।
ਜੋਗੀ ਤ ਆਸਣੁ ਕਰ ਬੈਹ ਮੁਲਾ ਬਹੈ ਮੁਕਾਮਿ।
ਪੰਡਿਤ ਵਖਾਣਹਿ ਪੋਥੀਆ ਸਿਧਿ ਬਹਹਿ ਦੇਵ ਸਥਾਨਿ।
ਸੁਰ ਸਿਧ ਗਣ ਗੰਧਰਬ ਮੁਨਿ ਜਨ ਸ਼ੇਖ ਪੀਰ ਸਲਾਰ।
ਕਰਿ ਕੂਚ ਕੂਚਾ ਕਰਿ ਗਏ ਅਵਰੇ ਭਿ ਚਲਣਹਾਰ।
ਸੁਲਤਾਨ ਖਾਨ ਮਲੂਕ ਉਮਰੇ ਗਏ ਕਰਿ ਕਰਿ ਕੂਚ।
ਘੜੀ ਮੁਹਤਿ ਕਿ ਚਲਣਾ ਦਿਲ ਸਮਝੁ ਤੂੰ ਭਿ ਪਹੂਚ।
ਸ਼ਬਦਾਹ ਮਾਹਿ ਵਖਾਣੀਐ ਵਿਰਲਾ ਤ ਬੂਝੈ ਕੋਇ।
ਨਾਨਕ ਵਖਾਣੈ ਬੇਨਤੀ ਜਲਿ ਥਲਿ ਮਹੀਅਲਿ ਸੋਇ।
ਅਲਾਹੁ ਅਲਖ ਅਗੰਮੁ ਕਾਦਰੁ ਕਰਣਹਾਰ ਕਰੀਮੁ।
ਸਭ ਦੁਨੀ ਆਵਣ ਜਾਵਣੀ ਮੁਕਾਮੁ ਏਕੁ ਰਹੀਮੁ।
ਮੁਕਾਮ ਤਿਸ ਨੋ ਆਖੀਐ ਜਿਸੁ ਸਿਸਿ ਨ ਹੋਵੀ ਲੇਖੁ।
ਅਸਮਾਨੁ ਧਰੀ ਚਲਸੀ ਮੁਕਾਮ ਓ ਹੀ ਏਕੁ।
ਦਿਨ ਰਵਿ ਚਲੈ ਨਿਸਿ ਸਸਿ ਚਲੈ ਤਾਰਿਕਾ ਲਖ ਪਲੋਇ।
ਮੁਕਾਮ ਓਹੀ ਏਕੁ ਹੈ ਨਾਨਕ ਸਚੁ ਬੁਗੋਇ[1]।

[ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧ । ੧੭ । (੬੪)]

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ "ਅਲਾਹਹ ਅਲਖ ਅਗੰਮ ਕਾਦਰੁ ਕਰਣਹਾਰ ਕਰੀਮ, ਸਭ ਦੁਨੀਆ ਆਵਣ ਜਾਵਣੀ ਮੁਕਾਮ ਏਕ ਰਹੀਮ" ਸੁਣ ਕੇ ਦੌਲਤ ਖ਼ਾਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤਾ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਕੋਲ ਰਹੇ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤ ਦੇਸ਼ ਦੇਸ਼ਾਂਤਰਾਂ ਦਾ ਰਟਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੱਕੇ ਮਦੀਨੇ ਨੂੰ ਵੀ ਚਲੋ! ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਕਹਿਣ ਤੇ ਮੱਕੇ ਜਾਣ ਦਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਰਹਿ ਕੇ ਆਪ ਪਾਕਪਟਨ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਟੁਰ ਪਏ।

ਸ਼ੇਖ਼ ਇਬਰਾਹੀਮ ਨਾਲ ਗੋਸ਼ਟ

ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਸਤਲੁਜ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਬੇੜੀ ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਪਾਕਪਟਨ ਪੁੱਜੇ[2]। ਪਾਕਪਟਨ ਭਾਵੇਂ ਅੱਜ ਕਲ ਜ਼ਰਾ ਕੁ ਦਰਿਆ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ

---

1. ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਅੰਦਰਲੀ ਗਵਾਹੀ ਦਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਮੁਕਾਮ ਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਹੈ ਤੇ ਕਿਸੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਅੱਗੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਚਾਰਿਆ ਹੋਵੇਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਸਭਿਅਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ। "ਸੁਲਤਾਨ" "ਅਮਰਾਓ" "ਖ਼ਾਨ" ਆਦਿ ਫ਼ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੀ ਸਿੱਧ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਉਚ ਪਦਵੀ ਵਾਲੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਗਲਬਾਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਦੌਲਤ ਖ਼ਾਂ ਲੋਧੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੁਣਾਇਆ ਜੋ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

2. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬੇੜੀ ਤੇ ਸਫ਼ਰ ਕਰਨ ਦੀ ਰਵਾਹਿਤ ਉਚ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਵਿਚ ਹੁਣ ਤਕ ਪਰੱਚਲਤ ਹੈ। ਉਥੇ ਇਕ ਛੋਟੀ ਜੀ ਬੇੜੀ ਪਈ ਹੈ ਤੇ ਦਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਇਸ ਤੇ ਚੜ੍ਹੇ ਸਨ। ਬਿਆਨ ਸਰਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕਾਲੜਾ (ਜੋ ਉੱਚ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਦੇ ਨੇੜੇ ਕਈ ਸਾਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਬਨਕੋਕ ਦੇ ਹਨ)।

ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸਤਲੁਜ ਦੇ ਪੱਛਮੀ ਕੰਢੇ ਤੇ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੱਤਨ ਸੀ ਜਿਸ ਤੇ ਪੱਛਮ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਆ ਕੇ ਸੜਕਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਸਨ। ਇਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਕਪਟਨ ਦੂਜਾ ਫੇਰਾ ਸੀ[1]। ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗੂ ਹੁਣ ਵੀ ਸ਼ੇਖ ਇਬਰਾਹੀਮ ਸ਼ੇਖ ਫ਼ਰੀਦ ਦਾ ਗੱਦੀ-ਨਸ਼ੀਨ ਸੀ। ਸ਼ੇਖ਼ ਇਬਰਾਹੀਮ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖੁਲ੍ਹਦਿਲਾ ਤੇ ਨਿੱਘੇ ਸੁਭਾ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸੁਆਗਤ ਕੀਤਾ ਤੇ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰਖਿਆ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਸਵੇਰੇ ਉੱਠ ਕੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ, ਮਰਦਾਨਾ ਰਬਾਬ ਵਜਾਉਂਦਾ ਤੇ ਆਪ ਇਲਾਹੀ ਰੰਗ ਵਿਚ ਜੁੜ ਜਾਂਦੇ ਤੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਗਾਇਨ ਕਰਦੇ। ਸੋਲ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਦਰਵੇਸ਼, ਫਕੀਰ ਤੇ ਸੰਤ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਵਲਵਲਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਅ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਕਰਦੇ ਸਨ[2]। ਇਹ ਪਰੰਪਰਾ ਐਨੀ ਪਰਬਲ ਸੀ ਕਿ ਹਰ ਸੰਤ ਕੋਲ ਤੇ ਹੋਰ ਫ਼ਕੀਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰਚੀ ਜਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸੂਫੀ ਫ਼ਕੀਰ ਜਾਂ ਸੰਤ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਜ਼ਬਾਨੀ ਯਾਦਾ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਆਪਣੇ ਸਲੋਕ ਬੋਲਦੇ ਤਾਂ ਸ਼ੇਖ਼ ਇਬਰਾਹੀਮ ਵਿਚ ਵੀ ਕਵਿਤਾ ਵਾਲਾ ਵਲਵਲਾ ਜਾਗ ਉਠਦਾ[3]। ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਰਬੱ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਬਾਤਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਸ਼ੇਖ਼ ਇਬਰਾਹੀਮ ਨੇ ਸਲੋਕ ਬੋਲਿਆ :

ਫਰੀਦਾ ਪਾੜਿ ਪਟੋਲਾ ਧਜ ਕਰੀ ਕਬੰਲੜੀ ਪਹਿਰੇਉ
ਜਿਨੀ ਵੇਸੀ ਸਹੁ ਮਿਲੈ ਸੇਈ ਵੇਸ ਕਰੇਉ।

[ਸਲੋਕ ਫਰੀਦ (੧੮੩)]

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ :-

ਘਰ ਹੀ ਮੁੰਧਿ ਵਿਦੇਸਿ ਪਿਰ ਲਿਤ ਝੂਰੇ ਸੰਮਾਲੇ
ਮਿਲਦਿਆਂ ਢਿਲ ਨਾ ਹੋਵਈ ਜੇ ਨੀਅਤ ਰਾਸਿ ਕਰੇ[4]।

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ । ਵਡਹੰਸ ਕੀ ਵਾਰ । ੨੦ ।(੫੮੩)]

---

1. ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੋ ਵਾਰੀ ਪਾਕਪਟਨ ਗਏ ਜੋ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

2. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਏ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸੰਤਾਂ ਅਤੇ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੈ।

3. ਕਈਆਂ ਲੇਖਕਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਫ਼ਰੀਦ ਜੀ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਚੜ੍ਹੀ ਹੈ ਉਹ ਫ਼ਰੀਦ ਸਾਨੀ ਸ਼ੇਖ ਇਬਰਾਹੀਮ ਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ੇਖ ਫ਼ਰੀਦ ਗੰਜ-ਇ-ਸ਼ਕਰ ਨ ਮੁਲਤਾਨੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਦੋਹਰਾ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਵੇਖੋ Life and Times of Sheikh Farid-u-Din K. A. Nizami, ਲਾਈਫ਼ ਐਂਡ ਟਾਈਮਜ਼ ਆਫ਼ ਸ਼ੇਖ ਫ਼ਰੀਦ ਉਦੀਨ, ਕੇ. ਏ. ਨਿਜ਼ਾਮੀ, ਮੁਸਲਿਮ ਯੂਨੀਵਰਸਟੀ ਅਲੀਗੜ੍ਹ ਅਤੇ ਸਵਾਨਹ ਹਜ਼ਰਤ ਬਾਬਾ ਫ਼ਰੀਦ-ਉਦੀਨ ਮਹਸੂਦ, ਗੰਜ-ਇ-ਸ਼ਕਰ ਵਹੀਦ ਅਹਿਮਦ ਮਾਹਸੂਦ, ਕਰਾਚੀ, 1965

ਅਸੀਂ ਇਥੇ ਇਸ ਬਹਿਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੇ। ਇਹ ਬਾਣੀ ਸ਼ੇਖ਼ ਫ਼ਰੀਦ ਦੀ ਹੋ ਵੀ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸ਼ੇਖ ਇਬਰਾਹੀਮ ਨੇ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਇਆ ਹੋਵੇ। ਜਦੋਂ ਸ਼ੇਖ਼ ਫ਼ਰੀਦ ਨੇ ਮੁਲਤਾਨੀ ਵਿਚ ਦੋਹਰੇ ਕਹੇ ਹੋਣਗੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਮੁਲਤਾਨੀ ਵਿਚ ਕਵਿਤਾ ਲਿਖਣ ਦਾ ਰਵਾਜ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਮੁਸਲਮਾਨ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾ ਦੋਹਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮਹਾਨਤਾ ਨਾ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਇਹ ਗੱਲ ਆਪਣੀ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦੀ।

4. ਇਹ ਸਾਰਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਨੰਬਰ 32 (ਅੰਤਕਾ 24-32) ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਪਰ ਇਹ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਠੀਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।

ਤਾਂ ਸ਼ੇਖ਼ ਇਬਰਾਹੀਮ ਨੇ ਕਿਹਾ :–

ਫਰੀਦਾ ਠੰਢੀ ਕੰਤੁ ਨ ਰਾਵਿਓ ਵਡੀ ਥੀ ਮੁਈਆਸੁ
ਧਨ ਕੁਕੇਂਦੀ ਗੋਰ ਮੇਂ ਤੈ ਸਹ ਨਾ ਮਿਲਆਸੁ

[ਸਲੋਕ ਫ਼ਰੀਦ (੧੩੮੦)]

ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ :–

ਮਹਲ ਕੁਕੱਚੀ ਮਤਵੜੀ ਕਾਲੀ ਮਨਹੁ ਕੁਸੁਧ
ਜੇ ਗੁਣ ਹੋਵਨਿ ਪਿਰਰਵੈ ਨਾਨਕ ਅਵਗੁਣ ਮੁੰਧ।

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ । ਮਾਰੂ ਕੀ ਵਾਰ]

ਸ਼ੇਖ਼ ਇਬਰਾਹੀਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਲੋਕ ਸੁਣ ਕੇ ਬਹੁਤ ਨਿਹਾਲ ਹੋਇਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਐਸੀ ਕਾਤੀ (ਛੁਰੀ) ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮਨ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ :–

ਸਚ ਕੀ ਕਾਤੀ ਸਚੁ ਸਭ ਸਾਰੁ। ਘਾੜਤ ਤਿਸਕੀ ਅਪਰ ਅਪਾਰ।

ਸਬਦੇ ਜਾਣ ਰਖਾਈ ਲਾਇ। ਗੁਣ ਕੀ ਥੈਕੇ ਵਿਚਿ ਸਮਾਇ।

ਤਿਸ ਦਾ ਕੁਠਾ ਹੋਵੈ ਸੇਖੁ। ਲੋਹੂ ਲਬੁ ਨਿਕਥਾ ਵੇਖੁ।

ਹੋਇ ਹਲਾਲੁ ਲਗੈ ਹਕਿ ਜਾਇਹ ਨਾਨਕ ਦਰਿ ਦੀਦਾਰਿ ਸਮਾਇ।

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧, ਰਾਮਕਲੀ ਕੀ ਵਾਰ (੯੫੬)]

ਸ਼ੇਖ ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਬਹੁਤ ਖ਼ੁਸ਼ ਹੋਇਆ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਉਹ ਸਾਰੇ ਦੋਹਰੇ ਜੋ ਉਸ ਕੋਲ ਲਿਖੇ ਪਏ ਸਨ ਗੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਇਥੇ ਰਹੇ ਤੇ ਕੁਝ ਪਉੜੀਆਂ ਉਚਾਰੀਆਂ ਜੋ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਨੌਂ ਪਉੜੀਆਂ ਬਣੀਆਂ[1]।

ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਪਾਕਪਟਨ ਰਹਿ ਕੇ ਫੇਰ ਆਪ ਮੁਲਤਾਨ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ।

ਮੁਲਤਾਨ ਵਿਚ ਬਹਾ-ਉਦ-ਦੀਨ ਮਖਦੂਮ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ

ਮੁਲਤਾਨ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣੇ ਨਗਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੈ। ਅਲਗਜ਼ਾਂਡਰ ਕਨਿੰਘਮ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿਕੰਦਰ ਆਜ਼ਮ ਦੇ ਸਮੇਂ ਮਲੀ ਕੌਮ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਮੁਲਤਾਨ ਲਹੀ ਸੀ। ਹਿਉਨ ਸਾਂਗ ਨੇ ਵੀ ਮੁਲਤਾਨ ਦਾ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਮੁਲਤਾਨ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਸੀ। ਅਠਾਰ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਬਹਾਵਲਪੁਰ ਰਿਆਸਤਦ ਅਸਥਾਪਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਰਿਆਸਤ ਬਹਾਵਲਪੁਰ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਅਤੇ ਬੀਕਾਨੇਰ ਦੇ ਮਾਰੂ ਥਲਾਂ ਤਕ ਦਾ ਸਾਰਾ ਇਲਾਕਾ ਮੁਲਤਾਨ ਨਾਲ ਹੀ ਸੰਬੰਧਤ ਸੀ[2]। ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਕਾਲ ਵਿਚ ਹਰਨਾਖਸ਼ ਤੇ ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਦੀ ਵਾਰਤਾ ਇਸੇ ਨਗਰ ਵਿਚ ਹੋਈ ਦੱਸੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਹਿੰਦ ਵਿਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਮੁਲਤਾਨ ਇਸਲਾਮ ਦਾ ਇਕ

---

1. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਨੌਂ ਪਉੜੀਆਂ ਪਾਕਪਟਨ ਵਿਚ ਉਚਾਰੀਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੌਂ ਪਉੜੀਆਂ ਵਿਚ ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਦੀ ਉਸਤਤੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਲਗਦੇ ਸਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸਲਾਮ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਵੀਚਾਰ ਦਸੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਛੇਵੀਂ ਪਉੜੀ ਦੇ ਸਲੋਕ-ਮਿਟੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੀ"…. "ਮੁਸਲਮਾਨਾ ਸਿਫਤ ਸਰੀਅਤ" ਜਿਸ ਤੋਂ ਜਨਮ ਕੇ ਕਥਨ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

2. Ancient Geography of India, ਏਨਸ਼ੈਂਟ ਜਿਉਗਰਾਫ਼ੀ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ, ਅਲਗਜ਼ਾਂਡਰ ਕਨਿੰਘਮ, ਵਾਰਾਨਸੀ 1963 ਪੰਨਾ 185.

ਵੱਡਾ ਕੇਂਦਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸ਼ਖ਼ਸ ਤਬਰੇਜ਼ ਦਾ ਮਜ਼ਾਰ ਅੱਜ ਕਲ ਨਗਰ ਦੇ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਹੈ। ਸ਼ਮਸ ਤਬਰੇਜ਼ ਜਿਸ ਦਾ ਅਸਲ ਨਾਂ ਸਮਸਉਦੀਨ ਸੀ ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੇ ਸਬਜ਼ਾਵਰ ਅਸਥਾਨ ਤੋਂ ਸਤਾਰਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਆਬਾਦ ਹੋਇਆ[1]। ਸ਼ੇਖ਼ ਬਹਾਉਦ-ਦੀਨ ਜ਼ਕਰੀਆਂ ਬਾਰ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਆਬਾਦ ਹੋਇਆ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਫਕੀਰਾਂ ਦੇ ਮਿਜ਼ਾਰਾਂ ਦੇ ਦੂਰ ਦੂਰ ਤੋਂ ਲੋਕ ਆ ਕੇ ਜ਼ਿਆਰਤ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਮਜ਼ਾਰਾਂ ਕਰਕੇ ਮੁਲਤਾਨ ਫ਼ਕੀਰਾਂ ਦਾ ਇਕ ਵੱਡਾ ਅੱਡਾ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਸਮੇਂ ਮੁਲਤਾਨ ਵਿਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਦੇ ਕਈ ਫ਼ਕੀਰ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ।

ਸੱਯਦ ਜਲਾਲ ਬੁਖਾਰੀ (ਦਿਹਾਂਤ 1291 ਈਸਵੀ) ਜੋ ਬੁਖਾਰੀ ਘਰਾਣੇ ਵਿਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉੱਚ ਦੇ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਆ ਕੇ ਆਬਾਦ ਹੋਏ ਤੇ ਕਰਨੀ ਵਾਲੇ ਫਕੀਰ ਮੰਨੇ ਗਏ, ਸ਼ੇਖ ਬਹਾਉਦੀਨ ਜਕਰੀਆ ਕੁਰੇਸ਼ੀ (ਦਿਹਾਂਤ 1266 ਈਸਵੀ) ਦੇ ਮੁਰਦੀ ਸਨ[2]। ਬਹਾਉਦੀਨ ਜ਼ਕਰੀਆ ਬਾਬਾ ਫ਼ਰੀਦ ਸ਼ਕਰਗੰਜ (ਦਿਹਾਂਤ 1269 ਈਸਵੀ) ਦੇ ਬੜੇ ਗੂੜੇ ਮਿੱਤਰ ਸਨ [3]। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁਲਤਾਨ ਵਿਚ ਬਹਾਉਦੀਨ ਜ਼ਕਰੀਆ ਦੀ ਔਲਾਦ, ਪਾਕਪਟਨ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਫ਼ਰੀਦ ਗੰਜ-ਇ-ਸ਼ਕਰ ਦੇ ਗਦੀ-ਨਸ਼ੀਨ ਅਤੇ ਉਚ ਦੇ ਜਲਾਲ ਬੁਖਾਰੀ ਦੇ ਖਾਨਦਾਨ ਵਿਚ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮਿਆਂ ਤੋਂ ਮੇਲ ਮਿਲਾਪ ਚਲਿਆ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿਨਾਂ ਸ਼ਾਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਈ ਬਹੁਤ ਕਰਨੀ ਵਾਲੇ ਫ਼ਕੀਰ ਹੋਏ ਹਨ।

ਪਾਕਪਟਨ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਸ਼ੇਖ ਫ਼ਰੀਦ ਦਾ ਮਜ਼ਾਰ ਉੱਚ ਵਿਚ ਸੱਯਤ ਜਲਾਲ ਬੁਖਾਰੀ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪੜੋਤੇ ਮਖਦੂਮ,-ਇ-ਜਹਾਨੀਆਂ' ਦਾ ਮਜ਼ਾਰਰ ਤੇ ਮੁਲਤਾਨ ਵਿਚ ਸ਼ੇਖ ਬਹਾਉਦੀਨ ਜ਼ਕਰੀਆਂ ਦਾ ਮਜ਼ਾਰ ਸਥਾਨਕ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਲਈ ਪਵਿੱਤਰ ਅਸਥਾਨ ਸਮਝੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਜ਼ਾਰਾਂ ਦਾ ਹਰ ਇਕ ਥਾਂ ਤੇ ਇਕ ਮਾਲਕ ਜਾਂ ਗਦੀ-ਨਸ਼ੀਨ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਜੋ ਆਮ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਸ਼ਾਖ ਦੇ ਬਾਨੀ ਦੀ ਔਲਾਦ ਵਿਚੋਂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਖਦੂਮ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਲਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਹੋਰ ਜੋ ਸੇਵਾਦਾਰ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾ ਨੂੰ ਖਾਦਮ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਸ਼ਾਖਾਂ ਦੇ ਹਰ ਸਮੇਂ ਵੱਖ ਵਖ ਮਖਦੂਮ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਬਹਾਉਦੀਨ ਜ਼ਕਰੀਆ ਦੇ ਮਿਜ਼ਾਰ ਤੇ ਉਸਦੀ ਔਲਾਦ ਵਿਚੋਂ ਬਹਾਉਦ'-ਦੀਨ[4] ਸੀ। ਸ਼ੇਖ ਬਹਾਉਦੀਨ ਜ਼ਕਰੀਆ ਮਖਦੂਮ ਸ਼ੇਖ ਯੂਸਫ ਦਾ ਪੋਤਾ ਸੀ। ਮੁਲਤਾਨ ਦੇ ਇਸ ਕੁਰੇਸ਼ੀ ਘਰਾਨੇ ਵਿਚੋਂ ਆਈਨ-ਈ-ਅਕਬਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਕੇਵਲ ਸ਼ੇਖ ਯੂਸਫ ਨੇ ਹੀ ਮੁਲਤਾਨ ਦੇ ਸਤਾਰਾਂ ਸਾਲ ਰਾਜ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ ਬਹਿਲੋਲ ਲੋਧਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿਚ ਹੋਇਆ[5]। ਸ਼ੇਖ ਬਹਾਉਦੀਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਮਕਾਲੀ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਕਰਕੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ[6]।

---

1. Muttan Distt. Gazetter ਮੁਲਤਾਨ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਗੈਜ਼ੇਟੀਅਰ, ਲਾਹੌਰ 1923-24, ਪੰਨਾ 238
2. Oriental Biographical Dictionary, ਓਰੀਐਂਟਲ ਬਾਇਉਰਾਫੀਕਲ ਜਿਡਕਸ਼ਨਗੀ, ਥਾਪਸ ਵਿਲੀਅਮ ਬੀਲ, ਕਲਕਤਾ 1881 ਪੰਨਾ 130
3. ਆਈਨ-ਅਕਬਰੀ-ਜੈਰਟ ਤੇ ਸਰ ਜਾਦੂ ਨਾਥ ਸਰਕਾਰ, (ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ) ਜਿਲਤ ਤੀਜੀ ਪੰਨਾ 40.
4. ਚੀਫਸ ਐਂਡ ਫੇਮੇਲੀਜ਼ ਆਫ਼ ਨੋਟ, ਲੇਪਲ ਗ੍ਰਿਫਨ, ਜਿਲਦ ਦੂਜੀ, ਲਾਹੌਰ 1940, ਪੰਨਾ 375।
5. ਉਕਤ
6. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਹੈ। ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਪਰੀ ਬਹਾਵਦੀ ਦਾ ਪੋਤਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਸ਼ੇਖ ਬਹਾ-ਉਦ-ਦੀਨ ਜ਼ਕਰੀਆ ਤੋਂ ਪੰਜਵੀਂ ਛੇਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਤੇ ਸੀ।

ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਸ਼ੇਖ ਬਹਾ-ਉਦ-ਦੀਨ ਜ਼ਕਰੀਆ ਦੀ ਦਰਗਾਹਹ ਤੇ ਗਏ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦਾ ਮਖ਼ਦੂਮ ਸ਼ੇਖ ਬਹਾ-ਉਦ-ਦੀਨ ਨਿਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਚਲਿਆ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਸੇਵਕਾਂ ਹੱਥ ਸੁਨੇਹਾ ਭੇਜਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਆਵਾਂਗਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਥੋੜਾ ਚਿਰ ਮੈਨੂੰ ਉਡੀਕਣ ਤੇ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਬਗ਼ੈਰ ਨਾ ਜਾਣ। ਜਦੋਂ ਖਾਦਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਲ ਆਏ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਅਸੀਂ ਮਿਲ ਕੇ ਹੀ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਖਾਦਮ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਾਡੇ ਦਿਲ ਦੀ ਗੱਲ ਬੁੱਝੀ ਹੈ। ਥੋੜੇ ਸਮੇਂ ਪਿੱਛੋਂ ਮਖਦੂਮ ਸਾਹਿਬ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਆਏ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਉਠ ਕੇ ਮਿਲੇ ਤੇ ਫੇਰ ਹੱਥ ਮਿਲਾ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਫੇਰ ਮਖਦੂਮ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਜੀ ਭਲੇ ਹੋ? ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ, ਰਬ ਦੇ ਬਿੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਭਲੇ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਫੇਰ ਮਖਦੂਮ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕੋ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਵੇਖਦੇ ਹੋ ਪਰ ਇਹ ਦੱਸੋ ਕਿ ਰਬ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਰੱਬ ਸਭ ਥਾਂ ਤੇ ਹੈ ਤੇ ਸਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਹੈ ਤੇ ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਰਸ ਮਾਣਦਾ ਹੈ ਤੇ ਦੁਖ ਸੁਖ ਭੋਗਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਬੋਲਿਆ[1]:-

ਆਪੇ ਰਸੀਆ ਆਪਿ ਰਸੁ ਆਪੇ ਰਾਵਣਹਾਰੁ
ਆਪੇ ਹੋਵ ਚੋਲੜਾ ਆਪੇ ਸੇਜ ਭਾਤਾਰੁ
ਰੰਗਿ ਰਤਾ ਮੇਰਾ ਸਾਹਿਬੁ ਗਵ ਰਹਿਆ ਭਰਪੂਰਿ
ਆਪੇ ਮਾਖੀ ਮਛੁਲੀ ਆਪੇ ਪਾਣੀ ਜਾਲੁ
ਆਪੇ ਜਾਣ ਮਣਕੜਾ ਆਪੇ ਅੰਦਰਿ ਲਾਲੁ
ਆਪੇ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਰੰਗਲਾ ਸਖੀਏ ਮੇਰਾ ਲਾਲੁ
ਨਿਤ ਰਵੈ ਸੋਹਾਗਣੀ ਦੇਖੁ ਹਮਾਰਾ ਹਾਲੁ
ਪ੍ਰਣਵੈ ਨਾਨਕ ਬੇਨਤੀ ਤੂ ਸਰਵਰ ਤੂ ਹੰਸ
ਕਉਲੁ ਤੂੰ ਹੈ ਕਵੀਆ ਤੂ ਹੈ ਆਪੇ ਵੇਖਿ ਵਿਗਸੁ।

[(ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧ । ੨੪ । ੨੩)]

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਬਹਾਉਦੀਨ ਮਖਦੂਮ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ। ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਮੁਲਤਾਨ ਰਹਿ ਕੇ ਉੱਚ ਨੂੰ ਟੁਰ ਪਏ[2]। ਉੱਚ ਇਕ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾ ਨਗਰ ਹੈ। ਅਲਗਜ਼ਾਂਡਰ ਕਨਿੰਘਮ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਨਗਰ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤੇ ਸਿਕੰਦਰ-ਇ-ਆਜ਼ਮ ਨੇ ਇਕ ਪਿੰਡ ਵਸਾਇਆ ਸੀ[3]। ਮਹਿਮੂਦ ਗਜ਼ਨਵੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਉਸ ਵਿਚ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਅਸਥਾਪਤ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ ਦਿਓਗੜ੍ਹ ਸੀ[4]। ਇਹ ਇਸਲਾਮ ਦਾ ਵਡਾ ਕੇਂਦਰ ਮੰਨਿਆ

---

1. ਇਹ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੀ ਇਕ ਸਾਖੀ ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ। ਵੇਖੋ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ, ਮਿਹਰਬਾਨ ਪੰਨਾ 438 ਅਤੇ 442। ਇਕ ਸਾਖੀ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਪੰਜਤਾਲਵੀਂ ਸਾਖੀ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਹਾਉਦੀਨ ਮਖਦੂਮ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਸੀ। ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਦਿਤੀ ਸਾਖੀ ਇਸ ਨਾਲੋਂ ਵਖ ਹੈ ਤੇ ਆਤਮਕ ਮੰਡਲ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾ ਦਸਦੀ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਸਾਖੀਆਂ ਬਹਾਉਦੀਨ ਮਖਦੂਮ ਦੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।

2. Imperial Gazetteer, ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਗੈਜ਼ੇਟੀਅਰ ਜਿਲਦ 24, ਪੰਨਾ 82.

3. ਮਖਦੂਮ ਜਹਾਨੀਆ ਜਹਾਨ ਗਸ਼ਤ, ਕਰਾਚੀ, 1963, ਪੰਨਾ 73-75.

4. ਉਕਤ।

ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਦੇ ਇਥੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੂਫੀ ਫ਼ਕੀਰ ਜਲਾਲਉਦੀਨ ਬੁਖਾਰੀ ਨੇ ਤੇਰ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਡੇਰਾ ਲਾਇਆ ਸੀ। ਉੱਚ ਦਾ ਨਗਰ ਉਸ ਦੇ ਨਾਂ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਇਆ। ਆਈਨ-ਇ-ਅਕਬਰੀ ਵਿਚ ਵੀ ਉਚ ਨੂੰ ਮੁਲਤਾਨ ਦੇ ਸੂਬੇ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਗਰ ਦਸਿਆ[1] ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਜਲਾਲਉਦੀਨ ਬੁਖਾਰੀ ਦੀ ਔਲਾਦ ਉਚ ਵਿਚ ਵਸਦੀ ਸੀ। ਜਲਾਲਉਦੀਨ ਬੁਖਾਰੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਪੁਤਰ ਸਯਦ ਮੁਹੰਮਦ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਜਲਾਲਉਦੀਨ ਮਖਦੂਮ ਕਰਨੀ ਵਾਲਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ 1383 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਹੋਇਆ[2]। ਅਜ ਕਲ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਵਡਾ ਪੁੱਤਰ ਮਖਦੂਮ ਬਣਦਾ ਹੈ ਪਰ ਮਖਦੂਮ-ਇ-ਜਹਾਨੀਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਪਿਛੋਂ ਉਸ ਦਾ ਛੋਟਾ ਭਰਾ ਗੱਦੀ ਤੇ ਬੈਠਾ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਜੋ ਮਖਦੂਮ ਸੀ ਉਹ ਇਸ ਦੀ ਔਲਾਦ ਵਿਚੋਂ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ ਸ਼ੇਖ ਹਾਜੀ ਅਬਦੁਲ ਸਾਹਿਬ ਬੁਖਾਰੀ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਹਾਲ ਆਈਨ-ਇ-ਅਕਬਰੀ ਵਿਚ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸਦਾ ਦਿਹਾਂਤ 1525-26 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਹੋਇਆ[3]।

ਜਦੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਉੱਚ ਗਏ ਤਾਂ ਉਹ ਮਖਦੂਮ ਸਾਹਿਬ ਕੋਲ ਠਹਿਰੇ। ਮਖਦੂਮ ਸਾਹਿਬ ਹੱਜ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਪਿਛੋਂ ਮੁਲਤਾਨ ਦੇ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਉਦ-ਦੀਨ ਵੀ ਉੱਚ ਪੁਜ ਪਏ ਤੇ ਇਹ ਸਾਰੇ ਹੱਜ ਨੂੰ ਟੁਰ ਪਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਵੀ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਉਚ ਠਹਿਰ ਕੇ ਮਖਦੂਮ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਹੀ ਮੱਕੇ ਨੂੰ ਟੁਰ ਪਏ।

ਹਿੰਗਲਾਜ ਜਾਣਾ

ਉੱਚ ਤੋਂ ਇਕ ਬੇੜੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਉੱਚ ਦੇ ਮਖਦੂਮ ਤੇ ਮੁਲਤਾਨ ਦੇ ਮਖਦੂਮ ਬੈਠੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਰਵੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਬੇੜੀ ਪੰਜਨਦ ਲੰਘਦੀ ਹੋਈ ਸਿੰਧ ਦਰਿਆ[4] ਰਾਹੀਂ ਸੱਖਰ ਪੁਜੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਮੁਲਤਾਨ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਦੇ ਹਾਜੀ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਸੱਖਰ

---

1. Imperial Gazetteer, ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਗੈਜ਼ੇਟੀਅਰ ਜਿਲਦ ਪੰਨਾ 82.

2. ਆਈਨੇ-ਇ-ਅਕਬਰੀ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ, ਉਲਥਾਕਾਰ ਕਰਨਲ ਜੈਰਟ ਤੇ ਜਾਦੂ ਨਾਥ ਸਰਕਾਰ, ਜਿਲਦ ਤੀਜੀ ਕਲਕਤਾ 1948 ਪੰਨਾ 417

3. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਉੱਚ ਜਾਣੀ ਦੀ ਰਵਾਇਤ ਹੁਣ ਤਕ ਉਸ ਵਿਚ ਪਰਚੱਲਤ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਪੰਜ ਚੀਜ਼ਾਂ ਉਚ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਦੇ ਤੋਸ਼ੇ ਖਾਨੇ ਵਿਚ ਪਈਆਂ ਹਨ। (1) ਲਕੜੀ ਦੀਆਂ ਖੜਾਵਾਂ (2) ਬੈਰਾਗਣ (3) ਪੱਥਰ ਦੇ ਕੜੇ-ਹਥਾਂ ਤੇ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ (4) ਪੱਥਰ ਦਾ ਗੁਰਜ਼ ਤੇ (5) ਲੱਕੜ ਦੀ ਬੇੜੀ।

ਬਿਆਨ ਸਰਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕਾਲੜਾ ਜੋ ਉੱਚ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਬਨਕਾਕ (ਥਾਈਲੈਂਡ) ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਨ।

4. ਉੱਚ ਵਿਚ ਪਈ ਬੇੜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਰਵਾਇਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ ਕਿ ਉਚ ਦੇ ਮਖਦੂਮ, ਮੁਲਤਾਨ ਦੇ ਮਖਦੂਮ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤੇ ਇਕ ਮਸਤ ਕਲੰਦਰ (ਜੋ ਮਰਦਾਨਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ) ਇਕੋ ਬੇੜੀ ਵਿਚ ਬੈਠਕ ਕੇ ਪੰਜਨਦ ਤਕ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਹਿਬ ਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਮੱਕੇ ਜਾਣਾ ਸੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਮੱਕੇ ਦਾ ਹੱਜ ਕਰਨ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਸਿੰਧ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਬੇੜੀਆਂ ਤੇ ਆਵਾਜਾਈ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਆਈ ਹੈ।

ਵੇਖੋ Imperial Gazetteer, ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਜਿਲਦ 13, ਪੰਨਾ 126-127

ਤੋਂ ਸ਼ਿਕਾਰਪੁਰ ਤੇ ਸ਼ਿਕਾਰਪੁਰ ਤੋਂ ਬਲੋਚਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਦਰਾ ਬੋਲਾਨ ਲੰਘ ਕੇ ਮੱਕੇ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਸਨ[1]। ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਉਦ-ਦੀਨ ਤੇ ਮਖਦੂਮ ਅਬਦਲ ਵਾਹਬ ਆਪਣੇ ਕੁਝ ਮੁਰੀਦਾਂ ਨਾਲ ਜੋ ਦੂਜੀਆਂ ਬੇੜੀਆਂ ਤੇ ਸਨ, ਸੱਖਰ ਉੱਤਰ ਕੇ ਸ਼ਿਕਾਰਪੁਰ ਵਾਲੇ ਰਾਹ ਮੱਕੇ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਦੋਵੇਂ ਮਖਦੂਮ ਬੇੜੀ ਤੋਂ ਉੱਤਰ ਕੇ ਸ਼ਿਕਾਰਪੁਰ ਚਲੇ ਗਏ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਧ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਇਕ ਬੇੜੀ ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਉਸ ਦਰਿਆ ਰਾਹੀਂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਜ ਕਲ ਕੱਛ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਕੋਰੀ ਨਦੀ ਦੇ ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਗਜ਼ੇਟੀਅਰ ਅਨੁਸਾਰ ਲਖਪਤ ਨਦੀ[2] ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਮੌਜੂਦਾ ਲਖਪਤ ਨਗਰ (ਜ਼ਿਲਾ ਭੁੱਜ) ਪੁਜ ਗਏ। ਲਖਪਤ ਤੇ ਕੱਛ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਸਿੰਧ ਦਾ ਹੀ ਹਿੱਸਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਹਿਊਨ ਸਾਂਗ ਵੇਲੇ ਕੱਛ ਸਿੰਧ ਦਾ ਇਕ ਸੂਬਾ ਸੀ[3]। ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਕਾਲ ਵਿਚ ਸਿੰਧ ਦਰਿਆ ਤੇ ਉਸਦੀਆਂ ਸਹਾਇਕ ਨਦੀਆਂ ਕੱਛ ਵਿਚੋਂ ਹੋ ਕੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਡਿਗਦੀਆਂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੁਣ ਤਕ ਮਿਲਦੇ ਹਨ[4]। ਅਰਬ ਲਿਖਾਰੀ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੱਤਵੀਂ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਦੋ ਨਦੀਆਂ ਮਿਹਰਾਨ ਤੇ ਹਕਾਰਾ ਸਿੰਧ ਦਰਿਆ ਦੇ ਪੂਰਬੀ ਕੰਢੇ ਤੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਰਨ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਕੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਡਿਗਦੀਆਂ ਸਨ। 1000 ਈਸਵੀ ਤਕ ਲਖਪਤ ਨਦੀ ਸਿੰਧ ਦਰਿਆ ਦੀ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਹਾਇਕ ਨਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਇਸਦਾ ਪਾਣੀ ਘਟਨਾ ਅਰੰਭ ਹੋਇਆ ਤੇ ਅਠਾਰ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਤਕ ਬਹੁਤ ਥੋੜਾ ਪਾਣੀ ਰਹਿ ਗਿਆ[5]। 1819 ਈਸਵੀ ਦੇ ਭੁਚਾਲ ਨੇ ਲਖਪਤ ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਬੰਦਰਗਾਹ ਸਿੰਧਰੀ ਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਜ਼ੀਮਨ ਥਲੇ ਦੱਬ ਦਿਤਾ ਤੇ 12 ਤੋਂ 15 ਫੁਟ ਜ਼ਮੀਨ ਥਲੇ ਧਸ ਗਈ। 2000 ਵਰਗ ਮੀਲ ਵਿਚ ਸਿੰਧਰੀ ਤੋਂ ਖਾਰਾ ਪਾਣੀ ਫੈਲ ਗਿਆ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ 18 ਫੁਟ ਤੋਂ 50 ਫੁਟ ਲੰਮੇ 10 ਤੋਂ 15 ਫੁਟ ਚੋੜ ਟੁਕੜੇ 600 ਵਰਗ ਮੀਲ ਦੀ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਉਭਰ ਆਏ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਭੁਚਾਲ ਨੇ ਲਖਪਤ ਨਦੀ ਨੂੰ ਸਦਾ ਲਈ ਕੱਛ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਣ ਤੋਂ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਲਖਪਤ ਦਾ ਉਹ ਇਲਾਕਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਚੌਲ ਉਗਦੇ ਸਨ ਬੰਜਰ ਤੇ ਵੈਰਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ[6]।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵੇਲੇ ਲਖਪਤ ਦਾ ਨਾਂ ਬਸਤਾ ਬੰਦਰ ਸੀ। ਇਸ ਦੀ ਇਕ ਲੱਖ ਕੋਰੀ (ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਇਕ ਰੁਪਏ ਵਿਚ ਛੇ ਕੋਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ) ਆਮਦਨ ਸੀ। ਕਿਉਂਕ ਸਭ ਪਾਸਿਆਂ

---

1. Imperial Gazetteer, ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਜਿਲਦ ਬਾਹਰਵੀਂ ਪੰਨਾ 276-77। ਸ਼ਿਕਾਰਪੁਰ ਜ਼ਿਲਾ ਸੱਖਰ ਦੇ ਪੱਛਮ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਸਿੰਧ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹਿਕ ਤਹਿਸੀਲ ਹੈ। ਕੋਇਟਾ ਆਬਾਦ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੱਰਾ ਬੋਲਾਨ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਕੇ ਕੰਧਾਰ ਜਾਣ ਵਾਲ ਰਾਹ ਸ਼ਿਕਾਰਪੁਰ ਤੋਂ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

2. ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਗਜ਼ੇਟੀਅਰ ਜਿਲਦ 11 ਪੰਨਾ 84-85.

3. ਏਨਸ਼ੈਂਅ ਜਿਉਗਰਾਫ਼ੀ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ, ਅਲਗਜ਼ਾਂਡਰ ਕਨਿੰਘਮ ਪੰਨਾ 210

4. Ancient Geography of India, Alexander Cunningham, ਏਨਸ਼ੈਂਅ ਜਿਉਗਰਾਫ਼ੀ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ, ਅਲਗਜ਼ਾਂਡਰ ਕਨਿੰਘਮ ਪੰਨਾ 212।

5. ਕਛਨੋ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦਰਸਨ, ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਕੰਗੀ ਰਾਠੋੜ (ਗੁਜਰਾਤੀ) ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ-1958 ਪੰਨਾ 244-45 ਅਤੇ ਵੇਖੋ ਕੱਛ ਗਜ਼ੇਟੀਅਰ ਚੈਪਟਰ ਡਿਸਕ੍ਰਿਪਸ਼ਨ

6. ਉਕਤ, ਕਛਨੋ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਗੁਜਰਾਣੀ ਟੂਕਾਂ ਨੂੰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਪਲਟਾਉਣ ਲਈ ਲੇਖਕ ਮਿਸਟਰ ਡੀ. ਕੇ. ਵੇਦਿਆ ਕਿਊਰੇਟਰ ਅਜਾਇਬ-ਘਰ ਭੁਜ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹੈ।

ਤੋਂ ਬੇੜੀਆਂ ਤੇ ਸਾਮਾਨ ਇਥੋ ਲੰਘਦਾ ਸੀ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ ਲਖਪਤ ਪੈ ਗਿਆ[1]। ਲਖਪਤ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵਡਾ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਦਾ ਗਰੰਥੀ ਦਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਡੇ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਦੀ ਥਾਂ ਪਹਿਲਾ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਵਿਚ ਪਈ ਲਿਖਤ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹੀਵੀ ਸਦੀ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿਚ ਬਣਿਆ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਂ ਕੁਰਿਆਨੀ ਪਿੰਡ ਦੀ ਜਾਗੀਰ ਹੁੰਦੀ ਸੀ[2]। ਕੁਰਿਆਨੀ ਲਖਪਤ ਦੇ ਨੇੜੇ ਦਸ ਬਾਰਾਂ ਮੀਲ ਤੇ ਇਕ ਨਗਰ ਹੈ। ਕੁਰਿਆਨੀ ਵਿਚ ਇਕ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾ ਸਰੋਵਰ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂ ਨਾਨਕਸਰ ਹੈ। ਕੁਰਿਆਨੀ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਪੁਰਾਣਾ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਹੁਣ ਨਵਾਂ ਬਣਿਆ ਹੈ[3]।

ਲਖਪਤ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਆਸਾ ਪੂਰਨੀ ਦੇਵੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਾਲੀ ਮਾਤਾ ਵੀ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਦੀ ਪੂਜਾ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਮੰਦਰ ਲਖਪਤ ਤੋਂ ਚਾਲੀ ਮੀਲ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਹੈ। ਭੁਜ ਤੋਂ ਲਖਪਤ ਜਾਂਦਿਆਂ ਅਜ ਕਲ ਉਸ ਪੱਕੀ ਸੜਕ ਤੇ ਹੈ ਜੋ ਭੁਜ ਤੋਂ ਨਖਤਰਾਨਾ ਹੋ ਕੇ ਲਖਪਤ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਲਖਪਤ ਵਿਚ ਰਵਾਇਤ ਹੈ ਕਿ ਆਸਾ ਪੂਰਨੀ ਦੇਵੀ ਗੁਰੂ ਨਾਲਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਲਖਪਤ ਆ ਕੇ ਮਿਲੀ ਤੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਨਿਵਾਇਆ ਹੈ, ਇਹ ਕੱਛ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਮੇਰੇ ਲਈ ਰਹਿਣ ਦਿਉ। ਇਸ ਰਵਾਇਤ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕੱਛ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਆਏ। ਲਖਪਤ ਤੋਂ ਹੀ ਅੱਗੇ ਚਲੇ ਗਏ[4]।

ਲਖਪਤ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਕੁਰਿਆਨੀ ਤੇ ਕੁਰਆਨੀ ਤੋਂ ਕੋਟੇਸ਼ਵਰ ਤੇ ਨਰਾਇਨਾ ਸਵਾਮੀ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਮੰਦਰ ਜੋ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਸਨ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਆਪ ਬੇੜੀ ਰਾਹੀਂ ਸੋਨਮਿਆਨੀ ਬੰਦਰਗਾਹ ਤੇ ਪੁਜ ਗਏ।

ਸੋਨਮਿਆਨੀ ਬੰਦਰਗਾਹ ਦਾ ਸਥਾਨਕ ਨਾਂ ਮਿਆਨੀ ਸੀ। ਇਹ ਮੌਜੂਦਾ ਕਰਾਚੀ ਤੋਂ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਪੰਜਾਹ ਮੀਲ ਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਬਿਲੋਚਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਬੰਦਰਗਾਹ ਸੀ। ਕਰਾਚੀ ਬਣਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਧ ਏਸ਼ੀਆ ਦਾ ਵਧੇਰਾ ਵਪਾਰ ਕਲਾਤ ਦੇ ਰਸਤੇ ਇਸ ਬੰਦਰਗਾਹ ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਸੀ[5]। ਇਹ ਸਮੰਦਰ ਦੇ ਚਾਰ ਮੀਲ ਚੌੜੇ ਤੇ 28 ਮੀਲ ਦੀ ਅਰਧ ਗੋਲਾਈ ਵਿਚ ਅਸਿਥਤ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਇਕ ਕੁਦਰਤੀ ਬੰਦਰਗਾਹ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨਰੈਨਾ ਸਰੋਵਰ ਤੋਂ ਬੇੜੀ ਰਾਹੀਂ ਇਥੇ ਪੁਜ ਗਏ।

---

1. ਬਿਆਨ ਸਾਜ ਜੀ ਮਾਊ ਜੀ ਭਾਟਿਆ ਸਰਪੰਚ ਲਖਪਤ।

2. ਲਖਪਤ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਵਿਚ ਪਈ ਲਿਖਤ ਜੋ ਗੁਜਰਾਤੀ ਵਿਚ ਹੈ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਖੁਲਾ ਅਨੁਵਾਦ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈਃ- ਰਾਉ ਸ੍ਰੀ ਰਾਏ ਧਨ ਜੀ, ਰਾਓ ਸ੍ਰੀ ਗੋਲ ਜੀ ਸੁਭ ਸੰਮਤ 1863 ਅਸਾੜ ਸੁਦੀ ਦੂਜ ਬੁਧਵਾਰ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾਓ ਸ੍ਰੀ ਰਾਏ ਧਨ ਜੀ ਫੁਰਮਾਇਆ ਕਿ ਲਖਪਤ ਨਗਰ ਵਿਚ ਉਦਾਸੀ ਬ੍ਰਹਮ ਚੇਤਨ ਸੁਤ ਚੇਲਾ ਬ੍ਰਹਮ ਸੁਚੇਤ ਦੇ ਧਰਮ ਅਸਥਾਨ ਨੂੰ ਸਦਾਵਰਤ ਵਾਸਤੇ ਦਰਬਾਰ ਵਲੋਂ ਇਕ ਪਿੰਡ ਕੁਰਿਆਨੀ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਬਟਾਈ ਪੈਦਾਇਸ਼ ਜੋ ਰਾਜ ਦਾ ਹਿਸਾ ਸੀ ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਜੋ ਲਖਪਤ ਤੇ ਕੁਰਿਆਨੀ ਵਿਚ ਸਦਾਬਹਤ ਕੀਤਾ ਜਾਏ ਤੇ ਸਾਧੂ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਜਾਏ।

3. ਬਿਆਨ ਮੂਲ ਦਾਸ ਗ੍ਰੰਥ-ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਲਖਪਤ।

4. ਉਕਤ।

5. Imperial Gazetteer of India, ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਗਜ਼ੇਟੀਅਰ ਆਫ ਇੰਡੀਆ, ਪ੍ਰਾਵਿਨਸ਼ਲ ਸੀਰਜ਼, ਬੋਲਚਿਤਾਨ, ਕਲਕੱਤਾ-1908, ਪੰਨਾ 193

ਮਿਆਨੀ ਤੋਂ ਹਿੰਗਲਾਜ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਹਿੰਗਲਾਜ ਪੁਜ ਪਏ। ਹਿੰਗਲਾਜ ਦਾ ਮੰਦਰ ਹਿੰਗਲਾਜ ਪਹਾੜੀ ਦੇ ਕੋਲ ਹਿੰਗਲਾਜ ਦਰਿਆ ਦੇ ਕੰਢੇ ਇਕ ਪੁਰਾਣਾ ਪੂਜ ਅਸਥਾਨ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨਾਨੀ ਦੇਵੀ ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਕਾਲੀ ਮਾਤਾ ਪਾਰਬਤੀ ਦਾ ਮੰਦਰ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ[1]।

ਇਹ ਮੰਦਰ ਇਕ ਉੱਚੀ ਘਾਟੀ ਤੇ ਸੀ ਜੋ ਅਰਧ ਗੋਲਾਈ ਦੀ ਸੀ ਤੇ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਪਉੜੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਜਾਈਦਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਲਕ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਮੰਦਰ ਤੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਇਸ ਮੰਦਰ ਦੇ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਥੋੜੀ ਦੂਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਗੁਰਵਾਰਾ ਹੈ[2]। ਇਥੇ ਕੁਝ ਸਾਧੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮਿਲੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਹਾਜੀਆਂ ਵਾਲਾ ਪਹਿਰਾਵਾ ਵੇਖਿਆ ਤੇ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਏ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਅਤੀਤ ਹੈ ਕਿ ਬੈਰਾਗੀ; ਵੈਸ਼ਨਵ ਹੈ ਕਿ ਉਦਾਸੀ, ਹਿੰਦੂ ਹੈ ਕਿ ਤੁਰਕ, ਖਤ੍ਰੀ ਹੈ ਕਿ ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਵੈਸ਼ ਹੈ ਜਾਂ ਸੂਦਰ। ਤਾਂ ਕੁਝ ਸਾਧੂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਲ ਆਏ ਤੇ ਆ ਕੇ ਪੁਛਿਆ "ਹੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਤਰਾ ਕਵਨ ਭੇਖ ਹੈ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਖਾਂਦੇ ਪੀਂਦੇ ਹੋ! ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜੁਗਤ ਵੀ ਦਸੋ ਤਾਂ ਜੋ ਅਸੀ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾ ਸਕੀਏ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਖਾਂਦੇ ਹੋ ਤੇ ਆਪ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਸਕੀਏ ਇਸ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਬੋਲਿਆ[3] :-

> ਸਚ ਵਰੁਤ ਸੰਤੋਖੁ ਤੀਰਥੁ ਗਿਆਨੁ ਧਿਆਨੁ ਇਸ਼ਨਾਨੁ।
> ਦਇਆ ਦੇਵਤਾ ਖਿਮਾ ਜਪਮਾਲੀ ਤੇ ਮਾਣਸ ਪਰਧਾਨ
> ਜੁਗਤਿ ਧੋਤੀ ਸੁਰਤਿ ਚਉਕਾ ਤਿਲਕੁ ਕਰਣੀ ਹੋਇ।
> ਭਾਉ ਭੋਜਨੁ ਨਾਨਕਾ ਵਿਰਲਾ ਤਾ ਕੋਈ ਕੋਇ।
>
> [ਸਾਰੰਗ ਕੀ ਵਾਰ ਮਹਲਾ ੧ ।੨੧ ।(੧੨੪੫)]

ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਇਹ ਵਾਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੁਣੇ ਤਾਂ ਉਹ ਚਰਨੀਂ ਲਗੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਹਿੰਗਲਾਜ ਠਹਿਰ ਕੇ ਅੱਗੇ ਚਲੇ ਗਏ।

ਮੱਕੇ ਅਤੇ ਮਦੀਨੇ ਜਾਣਾ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਹਿੰਗਲਾਜ ਦੇ ਮੰਤਰ ਤੋਂ ਸੋਨ ਮਿਆਨੀ ਬੰਦਰਗਾਹ ਤੇ ਆਏ। ਇਥੋਂ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਰਸਤੇ ਫ਼ਾਰਸ ਖਾੜੀ ਦੇ ਸਿਰੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮਸਕਤ ਦੇ ਨੇੜੇ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਦੀ

---

1. ਉਕਤ ਪੰਨਾ 192-93।

2. The Country of Balochistan, A. W. Huggs, ਦੀ ਕਨਟਰੀ ਆਫ਼ ਬੋਲਚਿਸਤਾਨ ਕ੍ਰਿਤ ਏ. ਡਬਲਯੂ. ਦੇਰਾਜ ਵਿਚ ਦਿੱਤਾ ਰੇਖਾ ਚਿਤਰ।

3. ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਕ੍ਰਿਤ ਮਿਹਰਬਾਨ ਖ਼ਾਲਸਾ ਕਾਲਜ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਸਾਖੀ "ਗੁਰੂ ਜੀ ਹਿੰਗਲਾਜ ਵਿਚ" ਪੰਨਾ 461-62 ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਸਾਖੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੱਕੇ ਜਾਣ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਠੀਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਮੱਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਗਏ ਤੇ ਫੇਰ ਬਗ਼ਦਾਦ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਰਸਤੇ ਮੱਕੇ ਜਾਣਾ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਲਖਪਤ, ਨਾਰਾਇਣ ਸਵਾਮੀ ਸਰੋਵਰ ਤੇ ਹਿੰਗਲਾਜ ਇਸੇ ਰਸਤੇ ਤੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।

ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਬੰਦਰਗਾਹ ਕਲਹੱਟ ਤੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ[1] ਅਦਨ ਤੋਂ ਨਵੀਨ ਜੱਦਾ ਬੰਦਰਗਾਹ ਤੋਂ ਬਾਰਾਂ ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਾਜੀਆਂ ਦੀ ਅਲਅਸਵਦ[2] ਦੀ ਬੰਦਰਗਾਹ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਮੱਕੇ ਪੁਜ ਗਏ[3]।

ਮਕਾ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਧਰਮ ਅਸਥਾਨ ਬਣਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਵਪਾਰ ਦਾ ਵੱਡਾ ਕੇਂਦਰ ਸੀ। ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਯੂਨਾਨੀ ਲੇਖਕ ਟਾਲਮੀ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ ਮਕੋਰਾਬਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਪਹਿਲਾ ਮੱਕਾ ਮੌਜੂਦਾ ਜ਼ਮਜ਼ਮ ਖੂਹ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਆਬਾਦ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਦੇ ਸੂਰਾ ਇਕ ਸੋ ਛੇ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ "ਗਰਮੀਆਂ ਤੇ ਸਰਦੀਆਂ ਦੋਹਾਂ ਰੁਤਾਂ ਵਿਚ ਕਾਫ਼ਲਿਆ ਦੀ ਸਦੀਵੀ ਸੰਸਥਾ" ਲਿਖਿਆ ਹੈ[4]।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਮੱਕੇ ਠਹਿਰੇ ਤੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਮੁਲਤਾਨ ਦੇ ਬਹਾਉਦੀਨ ਮਖ਼ਦੂਮ ਤੇ ਅਬਦਲ ਵਹਾਬ ਮਖ਼ਦੂਮ ਜੋ ਸ਼ਿਕਾਰਪੁਰ ਕੋਲੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਅੱਡ ਹੋਏ ਸਨ ਆ ਪਹੁੰਚੇ। ਉਹ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਮੱਕੇ ਪੁੱਜਣ ਤੇ ਬਹੁਤ ਹੈਰਾਨ ਹੋਏ[5]।

ਮੱਕੇ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਨਾਲਕ ਸਾਹਿਬ ਇਕ ਦਿਨ ਕਾਹਬੇ ਵਲ ਪੈਰ ਕੇ ਸੌਂ ਗਏ। ਸਵੇਰੇ ਜਦੋਂ ਸਭ ਹਾਜੀ ਉੱਠੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪੈਰ ਕਾਬੇ ਵਲ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜੀਵਨ ਰਾਮ ਦੇ ਹਾਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਹਿਲਾਇਆ ਤੇ ਕਿਹਾ ਤੂੰ ਖ਼ੁਦਾ ਦੇ ਘਰ ਵੱਲ ਪੈਰ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਅਗੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਈ ਮੇਰੇ ਪੈਰ ਉਸ ਪਾਸੇ ਵੱਲ ਕਰਦੇ ਜਿਸ ਪਾਸੇ ਖ਼ੁਦਾ ਘਰ ਨਹੀਂ, ਭਾਵ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਅਕੀਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਖ਼ੁਦਾ ਰੱਬ ਉਲ-ਆਲਮੀਨ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ

---

1. ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਮੱਕੇ ਜਾਣਾ ਪਹਿਲਾਂ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਤੇ ਬਗ਼ਦਾਦ ਜਾਣਾ ਪਿਛੋਂ। ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਵੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਮੱਕੇ ਜਾਣਾ ਪਹਿਲਾਂ ਤੇ ਮਦੀਨੇ ਜਾਣਾ ਪਿਛੋਂ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਮੱਕੇ ਜਾਣ ਦੇ ਦੋ ਹੀ ਰਸਤੇ ਸਨ - ਇਕ ਸਮੁੰਦਰੀ ਰਸਤਾ ਤੇ ਇਕ ਖੁਸ਼ਕੀ ਦਾ ਰਸਤਾ। ਖੁਸ਼ਕੀ ਦੇ ਰਸਤੇ ਪਹਿਨ ਬਗਦਾਦ, ਫੇਰ ਮਦੀਨ ਦੇ ਤੇ ਫੇਰ ਮੱਕਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਭ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਮੱਕਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੈ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਮੱਕਾ ਪਹਿਲਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਅਨੁਮਨਾ ਹੈ, ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਸੁਮੰਦਰੀ ਰਤਸੇ ਹੀ ਮੱਕੇ ਗਏ ਹੋਣਗੇ।

2. Encyclopaedia Britainnica ਐਨਸਾਈਕਲੋਪੀਡੀਆ ਬ੍ਰਿਟਨਿਕਾ ਅਨੁਸਾਰ ਸੋਲ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿਚ ਮਸਕਤ ਤੇ ਜੱਦਾ ਦੋਵੇਂ ਬੰਦਰਗਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਸਨ ਬਣੀਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਕਲਹੱਟ ਤੇ ਅਲਅਸਵਦ ਸਨ।

3. ਅਜ ਕਲ ਕਾਹਬੇ ਦੀ ਜ਼ਿਆਰਤ ਲਈ ਕੇਵਲ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੀ ਮੱਕੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਗ਼ੈਰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕੋਈ ਲਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਪਰ ਸੋਲ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਏਨੀ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਫ਼ਕੀਰ ਲੋਕ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਅਤੇ ਸੰਪਰਦਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਸਦੇ ਸਨ। ਗ਼ੈਰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਵੀ ਹਾਜੀਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮੱਕੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਦਬਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਏਕਨਾਥ ਦਾ ਮੱਕੇ ਜਾਣਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਹਾਜੀਆਂ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਿਆ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ :

ਬਾਬਾ ਫਿਰ ਮੱਕੇ ਗਇਅ ਨੀਲ ਬਸਤ੍ਰ ਧਾਰੇ ਬਨਵਰਾਰੀ।
ਆਸਾ ਹਥਿ ਕਿਤਾਬ ਕਛਿ ਕੂਜਾ ਬਾਂਗ ਮਸਲਾ ਧਾਰੀ।

4. Encyclopadia of Islam ਆਫ਼ ਇਸਲਾਮ, ਲੋਜ਼ਾਕ ਐਂਡ ਕੰਪਨੀ, ਲੰਡਨ, ਜਿਲਦ 43, ਪੰਨਾ 437

5. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੱਕੇ ਪੁੱਜਣ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦਾ ਹੈਰਾਨ ਹੋਣਾ ਸਭ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਅੰਕਿਤ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਇਕ ਬੜਾ ਜਾਦੂ ਤੇ ਕਰਾਮਾਤ ਕਰਕੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਦੱਸਿਆ ਹੈ, ਦੂਸਰੇ ਹਾਜੀ ਖੁਸ਼ਕੀ ਤੇ ਰਸਤੇ ਮੱਕੇ ਗਏ ਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਰਸਤੇ। ਸੋ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਮੱਕੇ ਪੁੱਜਣਾ ਇਕ ਕੁਦਰਤੀ ਗੱਲ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਖੁਸ਼ਕੀ ਦੇ ਰਸਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮਾਂ ਲਗਦਾਹੈ ਤੇ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਰਸਤੇ ਥੋੜ੍ਹਾ।

ਸਭ ਪਾਸੇ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪੈਰਾ ਘਸੀਟੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਹਬੇ ਦੀ ਮਿਹਰਾਬ ਫਿਰੀ ਨਜ਼ਰ ਆਈ[1]।

ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਹਾਜੀ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਕ ਜਿਹਾ ਪਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਤੋਂ ਪੁਛਿਆ "ਏ ਦਰਵੇਸ਼ ਤੇਰੇ ਕਾਸਾ ਨਹੀਂ, ਨਾ ਚਮੜੀ ਆਦਿ ਹੈ? ਤੂੰ ਹਿੰਦੂ ਹੈ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨ" ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਿਆ[2]:–

ਭਉ ਤੇਰਾ ਭਾਂਗ ਖਲੜੀ ਮੇਰਾ ਚੀਤੁ। ਮੈਂ ਦੇਵਾਨਾ ਭਇਆ ਤੀਤੁ।
ਕਰ ਕਾਸਾ ਦਰਸਨ ਕੀ ਭੂਖ ਮੈ ਦਰਿ ਮਾਗਉ ਨੀਤਾ ਨੀਤ।
ਤਉ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀ ਕਰਵੁ ਸਮਾਇ ਮੈ ਦਰਿ ਮਾਂਗਤੁ ਭੀਖਿਆ ਪਾਇ;
ਕੇਸਰਿ ਕੁਸਮ ਮਿਰਗ ਮੈਂ ਹਰਣਾ ਸਰਬ ਸਰੀਰੀ ਚੜਣਾ।
ਚੰਦਨ ਭਗਤਾ ਜੋਤਿ ਇਨੇਹੀ ਸਰਬੇ ਪਰਮਲੁ ਕਰਣਾ।
ਘਿਅ ਪਟ ਭਾਂਡਾ ਕਹੈ ਨ ਕੋਇ ਐਸਾ ਭਗਤੁ ਵਰਨ ਮਹਿ ਹੋਇ।
ਤੇਰੈ ਨਾਮਿ ਨਿਵੈ ਰਹੇ ਲਿਵ ਲਾਇ ਨਾਕਲ ਤਿਨ ਦਰ ਭੀਖਿਆ ਪਾਇ।

[ਤਿਲੰਗ ਮਹਲਾ ੧ ।੨ ।(੭੨੧)]

ਜਦੋਂ ਹਾਜੀਆਂ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉੱਤਰ ਨਾ ਮਿਲਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਹਿੰਦੂ ਹਨ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਕਛ ਵਿਚ ਕਿਤਾਬ ਰਖਦੇ ਹੋ ਇਸ ਨੂੰ ਖੋਲ ਕੇ ਵਖਾਓ ਕਿ ਇਹ ਕੀ ਹੈ, ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਹੈ ਜਾਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਦੇ ਦਸੋ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਚੰਗੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨ। ਇਸਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਚੰਗੇ ਐਮਾਲ ਭਾਵ ਨੇਕੀ, ਸਚਾਈ ਆਦਿ ਚੰਗੇ ਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਇਹ ਦੋਵੇ ਔਖੇ ਹੋਣਗੇ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਭਾਵ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਲੋਕ ਚੰਗੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਐਮਾਲ ਚੰਗੇ ਹਨ[3]।

---

1. ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਕਾਹਬਾ ਫਿਰਨ ਜਾਂ ਇਕ ਥਾਂ ਤੋਂ ਦੂਸਰੀ ਥਾਂ ਜਾਣ ਦੀ ਰਵਾਇਤ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਕਿਤਾਬਾਂ ਤੋਂ ਆਈ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਤਜ਼ਕਰਾਤੁ ਔਲੀਆ ਕ੍ਰਿਤ ਫ਼ਰੀਦਉਨਿ ਅਤਾਰ (1119–1230 ਈਸਵੀ) ਦੇ ਨੌਵੇਂ ਕਾਂਡ ਵਿਚ ਹਜ਼ਰਤ ਰਾਬਿਆ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ :– "ਜਬ ਦੂਸਰੀ ਮਰਤਬਾ ਆਪ ਹਜ ਕੋ ਤਸ਼ਰੀਫ਼ ਲੇ ਗਏ, ਜੰਗਲ ਮੇ ਦੇਖਾ ਕਿ ਕਾਹਬਾ ਮੁਅਲਾ ਆਪ ਕੇ ਇਸਤਕਬਾਲ ਕੇ ਲੀਏ ਆ ਰਹਾ ਹੈ।" ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਅਗੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ "ਹਜ਼ਰਤ ਇਬਰਾਹੀਮ ਮੱਕਾ ਮੁਅਜ਼ਮਾ ਗਏ.... ਚੌਦਾ ਸਾਲ ਕੇ ਅਰਸਾ ਮੇਂ ਮੱਕਾ ਮੁਅਜ਼ਮਾ ਪਹੁੰਚੇ ਤੋਂ ਕਾਹਬਾ ਵਹਾਂ ਨਜ਼ਰ ਨਾ ਆਇਆ.... ਆਵਾਜ਼ ਆਈ ਕਾਹਬਾ ਏਕ ਜ਼ਈਫ਼ਾ ਕੇ ਇਸਤਕਬਾਲ ਕੇ ਲੀਏ ਗਿਆ ਹੂਆ ਹੈ"। ਤਜ਼ਕਰ–ਇ–=ਐਲੀਆ ਉਰਦੂ, ਗ਼ੁਲਾਮ ਹੁਸੈਨ ਐਂਡ ਸਨਜ਼, ਲਾਹੌਰ ਪੰਨਾ 63–64

2. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਨਾ ਕੋਈ ਅਜਬ ਗਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਲੋਂ ਪੁੱਛਣ ਵਾਲੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਉਹ ਹਾਜੀ ਸਨ ਜੋ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਗਏ ਸਨ ਤੇ ਉਹ ਸਾਧ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਸਨ। ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੱਕੇ ਵਿਚ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਹਾਜੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਉਚਾਰਿਆ।

3. ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਸਾਰੀ ਗਲਬਾਤ ਨੂੰ ਇਉਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:–
ਪੁਛਨ ਗਲ ਈਮਾਨ ਦੀ ਕਾਜੀ ਮੁਲਾਂ ਇਕਠੇ ਹੋਈ।
ਵਡਾ ਵਾਂਗ ਵਰਤਾਇਆ ਲਖਿ ਨ ਸਕੈ ਕੁਦਰਤਿ ਕੋਈ।
ਪੁਛਨਿ ਖੋਲ ਕਿਤਾਬ ਨੋ ਬਾਬਾ ਹਿੰਦੂ ਵਡਾ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨੋਈ।
ਬਾਬਾ ਆਖੇ ਹਾਜ਼ੀਆਂ ਸ਼ੁਭ ਅਮਲਾਂ ਬਾਝਹੁ ਦੋਵੈ ਰੋਈ।

ਇਹ ਉੱਤਰ ਸੁਣ ਕੇ ਹਾਜੀ ਚੁਪ ਕਰ ਗਏ[1]।

ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਮੱਕੇ ਰਹੇ ਤੇ ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੱਕੇ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਲ ਮਦੀਨੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ ਦੀਆਂ ਖੜਾਵਾਂ ਮਕੇ ਛੱਡ ਆਏ ਤੇ ਉੱਚ ਦੇ ਮਖਦੂਮ ਨੇ ਉਥੋਂ ਖੜਾਵਾ ਲੈ ਆਂਦੀਆਂ ਤੇ ਇਹ ਖੜਾਵਾਂ ਅੱਜ ਕਲ ਉਰ ਸ਼ਰੀਫ ਤੇ ਤੋਸ਼ੇ ਖਾਨੇ ਵਿਚ ਸੁਰਖਿਅਤ ਹਨ।

ਮਦੀਨੇ ਦਾ ਅਸਲ ਨਾਂ 'ਅਲ ਮਦੀਨਾ" ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ "ਇਕ ਸ਼ਹਿਰ"। ਮਦੀਨਾ ਨਾਂ ਕੁਰਾਨ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ ਤੇ ਹਜ਼ਰਤ ਮਹੁੰਮਦ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ ਯਸਰਬ ਸੀ ਮੱਕਾ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਧਰਮ ਅਸਥਾਨ ਸੀ ਤੇ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਵੀ। ਪਰ ਮਦੀਨ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਦੀ ਵਫਾਤ ਪਿਛੋਂ ਹੀ ਇਕ ਧਰਮ ਅਸਥਾਨ ਬਣਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਮਦੀਨੇ ਵਿਚ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ ਹੋਇਆ ਤੇ ਉਥੇ ਹਜ਼ਰਤ ਦਾ ਮਜ਼ਾਰ ਬਣਿਆ ਹੈ[2]।

ਬਗਦਾਦ ਜਾਣਾ

ਮਦੀਨੇ ਤੋਂ ਬਗਦਾਦ ਜਾਣ ਦੇ ਦੋ ਰਸਤੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਨ। ਇਕ ਵਪਾਰੀ ਕਾਫਲਿਆਂ ਦਾ ਤੇ ਦੂਜਾ ਹਾਜੀਆਂ ਦਾ। ਕਾਫਲਿਆਂ ਦਾ ਰਾਹ ਜੋ ਆਪ ਚਲਦਾ ਸੀ ਮਦੀਨੇ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਸ਼ਾਮ ਦੀ ਰਾਧਾਨੀ ਦਮਿਸ਼ਕ, ਜੋ ਮਦੀਨੇ ਤੋਂ 820 ਮੀਲ[5] ਹੈ, ਹੋ ਕੇ ਫੇਰ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਮੁੜ ਕੇ ਬਗ਼ਦਾਦ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਹਾਜੀ ਆਪ ਤੌਰ ਤੇ ਮਦੀਨੇ ਤੋਂ ਬਗ਼ਦਾਦ ਇਸ ਰਸਤੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਚਲਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਰਾਹ ਕਾਫ਼ੀ ਦੂਰ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਹਾਜੀਆਂ ਦਾ ਮਦੀਨੇ ਤੋਂ ਬਗਦਾਦ ਜਾਣ ਤੇ ਆਉਣ ਦਾ ਇਕ ਛੋਟਾ ਰਾਹ ਸੀ ਜੋ ਮਦੀਨੇ ਤੋਂ ਫ਼ੈਜ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਸਿਧਾ ਬਗਦਾਦ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਮਾਰੂਥਲ ਵਾਲਾ ਰਸਤਾ ਹਾਜੀਆਂ ਲਈ ਖਲੀਫਾ ਹਾਰੂੰਨ — ਰਸ਼ੀਦ ਦੀ ਬੇਗਮ ਜੁਬੈਦਾ ਨੇ ਬਣਵਾਇਆ ਸੀ ਤੇ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਕਿਧਰੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵੀ

---

1. ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਪੀਰ ਰੁਕਨਦੀਨ ਤੇ ਪੀਰ ਪਤਲੀਆ ਨਾਲ ਗੋਸ਼ਟ ਹੋਈ ਦਸੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। "ਪੀਰ ਪਤਲੀਆਂ" ਨੂੰ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ "ਪੀਰ ਪਟਨੀਆ" ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਤੋਂ ਭਾਵ ਪਾਕਪਟਨ ਦੇ ਸ਼ੇਖ ਇਬਰਾਹੀਮ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪਾਕਪਟਨ ਵਿਚ ਗੋਸ਼ਟ ਕੀਤੀ ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਮੁਲਤਾਨ ਦੇ ਮਖਦੂਮ ਤੇ ਉੱਚ ਮਖਦੂਮ ਦਾ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਵੇਲੇ ਮੱਕੇ ਜਾਣ ਦਾ ਪਤਾ ਤਾਂ ਲਗਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸ਼ੇਖ ਇਬਰਾਹੀਮ ਦਾ ਨਹੀਂ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੁਕਨਦੀਨ ਦਾ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ।

2. Encyclopaedia Britainnica ਐਨਸਾਈਕਲੋਪੀਡੀਆ ਬ੍ਰਿਟਨਿਕਾ "ਮਦੀਨਾ"

3. ਵਲਾਈਤ ਵਾਲੀ ਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਮਦੀਨੇ ਦਾ ਕਥਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਮੱਕੇ ਜਾਣਾ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਮਦੀਨੇ ਜਾਣਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਵੀ ਮਦੀਨੇ ਜਾਣਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਮਦੀਨਾ, ਮੱਕੇ ਤੇ ਬਗ਼ਦਾਦ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਹੈ ਤੇ ਮਦੀਨੇ ਤੋਂ ਹੀ ਸਿੱਧਾ ਰਾਹ ਬਗ਼ਦਾਦ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਮਦੀਣੇ ਜਾਨ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

4. ਇਹ ਵਿਸਥਾਰ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਨੇ ਕੇਵਲ ਮਦੀਨੇ ਦਾ ਨਾਂ ਹੀ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

5. Encyclopaedia Britainnica, ਐਨਸਾਈਕਲੋਪੀਡੀਆ ਬ੍ਰਿਟਨਿਕਾ-ਮਦੀਨਾ।

ਕੀਤਾ ਸੀ[1]। ਮਦੀਲੇ ਤੋਂ ਫੈਜ਼ 235 ਮੀਲ ਹੈ। ਫੈਜ਼ ਨਜਦ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਸੀ। ਫ਼ੈਜ਼ ਤੋਂ ਅਗੇ ਬਗਦਾਦ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਕੇਵਲ ਬਹੁਤ ਤੰਗ ਰਸਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਬਨ ਬਤੋਤਾ "ਇਕ ਬਿਖੜਾ ਰਾਹ" ਲਿਖਦਾ ਹੈ[2]। ਇਬਨ ਬਤੋਤਾ ਇਸ ਰਸਤੇ ਤੋਂ 1326 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਬਗਦਾਦ ਗਆ ਸੀ। ਇਹ ਰਸਤਾ ਸੋਲਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਚਲਦਾ ਸੀ। ਸੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਮਦੀਨੇ ਤੋਂ ਇਸ ਰਸਤੇ ਬਗਦਾਦ ਪੁਜੇ[3]। ਇਹ ਰਸਤਾ ਅਜਕਲ ਵੀ ਚਲਦਾ ਹੈ[4]।

ਇਨਸਾਈਕਲੋਪੀਡੀਆ ਆਫ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਬਗਦਾਦ ਇਕ ਈਰਾਨੀ ਨਾਂ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ "ਰਬ ਦਾ ਦਿੱਤਾ ਤੋਅਫ਼ਾ"[x]। ਬਗ਼ਦਾਦ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ 3000 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਇਸੇ ਥਾਂ ਤੇ ਇਸੇ ਨਾ ਨਾਲ ਇਹ ਨਗਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੀ। ਸਮੁੰਦਰੀ ਰਸਤਾ ਲਭਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਗਦਾਦ ਮਕੇ ਵਾਂਗੂ ਪੂਰਬ ਤੇ ਪੱਛਮ ਵਲੋਂ ਕਾਫ਼ਲਿਆਂ ਦਾ ਕੇਦਰ ਸੀ। ਬਗਦਾਦ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਸੁਨਹਿਰੀ ਕਾਲ ਨੌਵੀਂ ਸਦੀ ਈਸਵੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਖਲੀਫਾ ਹਾਰੂੰ ਰਸ਼ੀਦ ਦੇ ਉੱਤਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਖ਼ਲੀਫਾ ਅਲ ਮਾਮੂਮ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਫੁਲਤ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਹ ਪੱਛਮ ਵਿਚ ਇਸਲਾਮ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਕੇਂਦਰ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਤੇਰ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਇਸਦਾ ਪਤਨ ਅਰੰਭ ਹੋਇਆ। ਹਲਾਕੂ ਖਾਂ ਨੇ 1258 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਉਜਾੜਿਆ। ਸੋਲਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਅੱਧ ਵਿਚ ਬਗਦਾਦ ਤੁਰਕਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋ ਗਿਆ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਬਿ ਦੇ ਸਮੇਂ ਬਗਦਾਦ ਈਰਾਨੀਆਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸੀ। 1507-8 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਬਗਦਾਦ ਨੂੰ ਸਫ਼ਵੀ ਸ਼ਾਹ ਇਸਮਾਈਲ ਨੇ ਜਿੱਤਿਆ ਤੇ 1524 ਈਸਵੀ ਤਕ ਉਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਰਿਹਾ[6]। ਸਫ਼ਵੀ ਸ਼ਾਹ ਸ਼ਹੀਆ ਮੱਤ ਦਾ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਸ਼ਹੀਆ ਦੀਆਂ ਮਸਜਦਾ ਦੀ ਜਿਥੇ ਜ਼ਿਆਰਤ ਕੀਤੀ ਉਥੇ ਕਈ ਸੁਨੀ ਮਸਜਦਾਂ ਨੂੰ ਢਾਹ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਮਾਮਾਂ ਨੂੰ ਮਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ[7]। ਬਗਦਾਦ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਇਹ ਦੀ ਬੜਾ ਭਾਰੀ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਕਟ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸੀ।

---

1. A History of Explorations, Percy Sykes, ਏ ਹਿਸਟਰੀ ਆਫ਼ ਐਕਪਲੋਰੇਸ਼ਨਜ਼, ਪਰਸੀ ਸਾਈਕ, ਨਿਉਯਾਰਕ 1961, ਪੰਨਾ 86।

2. Travels in Asia and Africa, Ibin Batuta, ਟਰੈਵਲਜ਼ ਇਨ ਏਸ਼ੀਆ ਐਂਡ ਅਫਰੀਕਾ ਆਫ ਇਬਨ ਬਤੋਤਾ, ਲੰਡਨ, 1963 ਪੰਨਾ 80।

3. ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ "ਫੇਰ ਰੂਮ ਸ਼ਾਮ ਕਾਬਲ ਦੇਖ ਕਰਿ ਪਿਸ਼ਉਰ ਸਾਰਾ ਪਛਮ ਦੇਖਿ ਕਰ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਗੋਰਖ ਹਟੜੀ ਤੇ ਸੈਦਪੁਰ ਸਲੋਈ ਆਇ ਨਿਕਲਿਆ।" ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸ਼ਾਮ ਤੇ ਰੂਮ ਵਿਚੋਂ ਹੋਕ ਬਗ਼ਦਾਦ ਆਉਣਾ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਤੇ ਰੂਮ ਵਿਚ ਕਾਰੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਮੇਲ ਕਰਵਾਇਆ, ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਨਸੀਹਤਨਾਮਾ ਉਚਾਰਨਾ ਦਸਿਆ ਹੈ। ਪਰ "ਨਸੀਹਤ ਨਾਮਾ" ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸਿੱਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜਾਰਡਨ ਜਾਂ ਸੀਰੀਅ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਉਸ ਵਡੇ ਲੰਮੇ ਰਸਤੇ ਤੋਂ ਬਗਦਾਦ ਆਉਂਦਾ ਸਿੱਧਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਛੋਟਾ ਤੇ ਸਿੱਧਾ ਰਸਤਾ ਮੌਜੂਦਾ ਹੋਵ।

4. Encycorpaedia Britainnica, ਐਨਸਾਈਕਲੋਪੀਡੀਆ ਬ੍ਰਿਟੈਨਿਕਾ-ਬਗਦਾਦ।

5. Encycorpaedia Britainnica, ਐਨਸਾਈਕਲੋਪੀਡੀਆ ਬ੍ਰਿਟੈਨਿਕਾ-ਬਗਦਾਦ।

6. Encycorpaedia of Islam, ਐਨਸਾਈਕਲੋਪੀਡੀਆ ਆਫ਼ ਇਸਲਾਮ ਜਿਲਦ ਦੂਜੀ ਪੰਨਾ 568।

7. Iraq, Stephens and Hemis, ਈਰਾਕ, ਸਟੀਫ਼ਨ ਐਂਡ ਹੈਮਜ਼, ਲੰਡਨ, 1958, ਪੰਨਾ 69।

ਬਗਦਾਦ ਸ਼ਹਿਰ ਦਜਲਾ ਦੇ ਦਰਿਆ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਸੀ। ਪ੍ਰਾਚੀਨਕਾਲ ਵਿਚ ਇਹ ਸ਼ਹਿਰ ਦਰਿਆ ਦੇ ਪਛਮੀ ਕੰਢੇ ਤੇ ਸੀ ਤੇ ਫੇਰ ਉਥੋਂ ਉਜੜ ਕੇ ਪੂਰਬੀ ਕੰਢੇ ਤੇ ਆਬਾਦ ਹੋਇਆ[1]। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਬਗਦਾਦ ਦਰਿਆ ਦੇ ਪੂਰਬੀ ਕੰਢੇ ਤੇ ਆਬਾਦ ਸੀ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਮੌਜੂਦਾ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਜੋ ਪਛੱਮੀ ਕੰਢੇ ਤੇ ਹੈ ਤੇ ਪੁਲ ਨਾਲ ਸ਼ਹਿਰ ਨਾਲ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਜਿੱਥੇ ਅਜਕਲ ਪੁਰਣਾ ਕਬਰਸਤਾਨ ਹੈ ਆ ਠਹਿਰੇ[2]। ਹਰ ਰੋਜ਼ ਵਾਂਗੂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠੇ ਤੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਕੀਰਤਨ ਅਰੰਭ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਇਸ ਪਉੜੀ ਦਾ ਗਾਇਨ[3] ਕੀਤਾ :-

ਪਾਤਾਲਾ ਪਾਤਾਲ ਲਖ ਅਗਾਸਾ ਅਗਾਸ[4]।
ਓੜਕ ਓੜਕ ਭਾਲਿ ਥਕੇ ਵੇਦ ਕਹਿਨ ਇਕ ਵਾਤ।
ਸਹਸ ਅਠਾਰਹ ਕਹਨਿ ਕਤੇਬਾ ਅਸੁਲੂ ਇਕੁ ਧਾਤੁ।
ਲੇਖਾ ਹੋਇ ਤ ਲਿਖੀਐ ਲੇਖੈ ਹੋਇ ਨਿਵਾਸੁ।
ਨਾਨਕ ਵਡਾ ਆਖੀਐ ਆਪੇ ਜਾਣੇ ਆਪੁ।

[ਜਪੁ ਜੀ-ਪਉੜੀ । ੨੨ । (੫)]

ਜਦੋਂ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਇਹ ਸਰੋਦ ਸੁਣਿਆ ਤਾਂ ਨਗਰ ਵਿਚ ਰੋਲਾ ਪੈ ਗਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਸ਼ਰੀਅਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸਰੋਦ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਸੀ।

ਬਗਦਾਦ ਵਿਚ ਕਾਦਰੀ ਸੂਫੀ ਸੰਪਰਦਾ ਦੇ ਸੰਚਾਲਕ ਸ਼ਾਹਹ ਮਹੀਉਦੀਨ ਅਬਦੁਲ ਕਾਦਰ ਗੀਲਾਨੀ (1077-1168 ਈਸਵੀ) ਦਾ ਮਜ਼ਾਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਸਥਾਨ ਸੀ। ਇਹ ਮਜ਼ਾਰ ਉਸ ਦੇ ਪੁਤਰ ਜੋ ਉਸਦੇ ਪਿਛੋਂ ਗਦੀ ਨਸ਼ੀਨ ਬਨਿਆ, ਨੇ ਬਨਵਾਇਆ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਸਤਾਂ ਮੁਨਾਰਿਆਂ ਵਾਲੀ ਮਸਜਦ ਸੀ[5]। ਅਜ ਕਲ ਇਸ ਅਸਕਾਨ ਦੀ ਕੋਈ ਚੰਗੀ ਹਾਲਤ ਨਹੀਂ ਪਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇਹ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿਧ ਅਸਥਾਨ ਸੀ।

ਬਰਾਊਨ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਦਰੀ ਸੂਫੀਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਵੇਲੇ ਕੋਈ ਅਰੰਭਕ ਰਸਮਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਰੱਬ ਦੇ ਸੱਤ ਨਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਅੱਡ ਅੱਡ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਨਿਸਚਿਤ ਗਿਣਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਲੈਂਦੇ ਸਨ। ਇਕ ਰਸਮ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਹਰ ਨਵਾਂ ਇਸ ਸੰਪਰਦਾ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਮੁਰੀਦ ਆਪਣਾ ਸੱਜਾ ਹੱਥ ਦੋਹਾਂ ਹਥਾਂ ਦੇ ਅੰਗੂਠੇ ਖੜੇ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਮੁਰਸ਼ਦ ਦੇ ਸੱਜੇ ਹੱਥ

---

1. Encycorpaedia Britainnica, ਐਨਸਾਈਕਲੋਪੀਡੀਆ ਬ੍ਰਿਟੈਨਿਕਾ।

2. ਫਿਰ ਬਾਬਾ ਗਇਆ ਬਗਦਾਦ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਜਾਇ ਕੀਆ ਅਸਥਾਨਾ।
ਇਕ ਬਾਬਾ ਅਕਾਲ ਰੂਪ ਦੂਜਾ ਰਬਾਬਰੀ ਮਰਦਾਨਾ।

3. ਜਿਵੇਂ ਹਰਦੁਆਰ ਵਿਚ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਪਾਣੀ ਦੇ ਕੇ, ਮੱਕੇ ਵਿਚ ਕਾਹਬੇ ਵਲ ਪੈਰ ਕਰਕੇ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਖਿਚਿਆ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਗਦਾਦ ਵਿਚ ਕੀਰਤਨ ਕਰਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਖਿਚਿਆ।

4. ਲਖ ਅਕਾਸ਼ ਪਤਾਲ ਲਖ ਅਖ ਫੁਟਕ ਵਿਚ ਸਭ ਦਿਖਲਾਈ।

[ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਪਉੜੀ ੩੬, ਵਾਰ ਪਹਿਲੀ]

5. Encyclopaedia of Religion and Ethics, ਐਨਸਾਈਕਲੋਪੀਡੀਆ ਆਫ਼ ਰੀਲੀਜਨ ਐਂਡ ਐਥਿਕਜ ਜਿਲਦ ਪਹਿਲੀ, ਪੰਨਾ 10-12 ਅਤੇ ਸਫੀਨਾਤੁਲ ਔਲੀਆ, ਦਾਰਾ ਸ਼ਿਕੋਹ, ਕਰਾਚੀ 196, ਪੰਨਾ 84

ਵਿਚ ਦੇਂਦਾ ਹੈ ਸੀ[1]। ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਾਦਰੀਆਂ ਵਿਚ ਮੁਰਸ਼ਦ ਨੂੰ "ਪੀਰ ਦਸਤਗੀਰ" ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਜਿਸਦਾ ਭਾਵ ਹੈ "ਤੱਥ ਪਕੜਨ ਵਾਲਾ ਪੀਰ" ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵੀ ਸ਼ੇਖ ਅਬਦੁਲ ਕਾਦਰ ਗੀਲਾਨੀ ਦੇ ਮਜ਼ਾਰ ਦੇ ਗਦੀ ਨਸ਼ੀਨ ਨੂੰ ਪੀਰ ਦਸਤਗੀਰ ਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਰੋਦ ਬਾਰੇ ਨਗਰ ਵਿਚ ਰੌਲਾ ਪਿਾ ਤਾਂ ਕੁਝ ਲੋਕ ਪੀਰ ਦਸਤਗੀਰ ਕੋਲ ਵੀ ਆਏ। ਪੀਰ ਦਸਤਗੀਰ ਕੋਲ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਸਦਾ ਪੁੱਤਰ ਵੀ ਖੜਾ ਸੀ। ਸੋ ਪੀਰ ਸਾਹਿਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਤੇ ਹੋਰ ਲੋਕ ਇਸ ਅਨੋਖੇ ਫ਼ਕੀਰ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਲਈ ਨਗਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਗਏ[2]। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਭੀੜ ਆਉਂਦੀ ਵੇਖ ਕੇ ਕੀਰਤਨ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਗਏ। ਪੀਰ ਦਸਤਗੀਰ ਨੇ ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕੌਣ ਹੋ ਤੇ ਕਿਸ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਸੰਪਰਦਾ ਵਿਚੋਂ ਹੋਂ? ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕੀ ਅਸੀਂ ਰੱਬ ਦੇ ਬੰਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਫ਼ਿਰਕੇ ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ। ਤਾਂ ਪੀਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਤੁਸੀਂ ਕਾਫ਼ਰ ਹੋ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੰਗਸਾਰ (ਪੱਥਰ ਮਾਰਨਾ) ਕਰਦੇ ਹਾਂ।[3] ਇਸ ਦੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਸਤਿ ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਬਾਂਗ ਦਿੱਤੀ।[4] ਇਸ ਤੇ ਪੀਰ ਦਸਤਗੀਰ ਤੇ ਹੋਰ ਸਭ ਲੋਕ ਬਹੁਤ ਹੈਰਾਨ ਹੋਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਜੋ ਇਹ ਸਰੋਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜ਼ਰੂਰ ਕੋਈ ਮਸਤਾਨਾ ਫ਼ਕੀਰ ਹੈ। ਫਿਰ ਪੀਰ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਰੋਦ ਕਿਉਂ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਮੁਸਲਮਾਨਾ ਵਿਚ ਸਰੋਦ ਮਨ੍ਹਾਹ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਰੱਬ ਦੀ ਉਸਤਤ ਵਿਚ ਕੀਰਤਨ ਰੂਹ ਦੀ ਖੁਰਾਕ ਹੈ। ਰਸੂਲ ਨੇ ਤਾਂ ਬੁਰਾਈਆਂ ਵਾਲਾ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾ ਵਾਲਾ ਸਰੋਦ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਕਿਸੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸੀ ਕਿ ਅਨੇਕਾ ਪਤਾਲ ਤੇ ਅਨੇਕਾ ਅਕਾਸ਼ ਹਨ ਇਹ ਕੁਫ਼ਰ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸਲਾਮ ਵਿਚ ਸਤ ਅਸਮਾਨ ਤੇ ਸਤ ਪਾਤਾਲ ਦਸੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ ਰੱਬ ਦੀ ਲੀਲਾ ਬੇਅੰਤ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਸ਼ੁਮਾਰ ਨਹੀਂ। ਕੁਦਰਤ ਦੀਆਂ ਦਿਸਦੀਆਂ ਤੇ ਅਖਿ ਵਸਤੂਆਂ ਬੇਅੰਤ ਹਨ। ਇਸ ਤੇ ਪੀਰ ਦਸਤਗੀਰ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਸਪੁੱਰ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਗੱਲ ਬਾਤ ਕਰ ਕੇ ਵਾਪਸ ਚਲੇ ਗਏ ਤੇ ਹੋਰ ਲੋਕ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵਾਪਸ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ।

ਗੁਰੂ ਨਾਲਕ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਬਗ਼ਦਾਦ ਵਿਚ ਰਹੇ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਪੀਰ ਦਸਤਗੀਰ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਫ਼ਕੀਰਾਂ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਗੱਲ ਬਾਤ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਫਕੀਰ ਬਹਿਲੋਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਬਣਿਆ। ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਸਵਾਮੀ ਅਨੰਦਾ ਅਚਾਰੀਆ ਦੇ ਲਭੇ ਸਿਲਾਲੇਖ ਤੋਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਕਥਨ ਉਸ

---

1. Glossary of the Tribes and Castes of the Punjab and North Western Frontier, ਗਲਾਸਰੀ ਆਫ਼ ਦੀ ਟਰਾਈਜ਼ ਐਂਡ ਕਾਸਟਸ ਆਫ਼ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਐਂਡ ਨਾਰਥ ਵੈਸਟ+ਲ ਫ਼ਰੰਟੀਅਰ, ਏ: ਰੋਜ਼, ਜਿਲਦ ਪਹਿਲੀ ਪੰਨਾ 538-39.

2. ਪੀਰ ਦਸਗਗੀਰ ਦੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਕਥਨ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ।

3. ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਿਚ ਦਿਤੀ ਸਾਖੀ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

4. ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ :-

ਦਿਤੀ ਬਾਂਗ ਨਿਮਾਜ਼ ਕਰ ਸੁੰਨ ਸਮਾਨ ਹੋਯਾ ਜਹਾਨਾ।
ਮੁੰਨ ਮੁੰਨ ਨਗਰੀ ਪਈ ਦੇਖਸੁ ਪੀਰ ਭਇਆ ਹੈਰਾਨਾ।
ਵੇਖੇ ਧਿਆਨ ਲਗਾਇ ਕਰ ਇਕ ਫ਼ਕੀਰ ਵਡਾ ਮਸਤਾਨਾ।

ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ 'ਸਨੋ ਬਰਡਜ਼' ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਲਾ-ਲੇਖ ਬਗ਼ਦਾਦ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਵਾਰ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ[1]। ਉਸ ਸਿਲਾਲੇਖ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਨ :-

ਇਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਫ਼ਕੀਰ ਬਹਿਲੋਲ ਨਾਲ ਬਚਨ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਥੋਂ ਈਰਾਨ ਤੋਂ ਜਾਣ ਦੇ ਸਠ ਸਾਲ (ਸੱਠ ਸਰਦੀਆਂ) ਪਿਛੋਂ ਬਹਿਲੋਲ ਦੀ ਆਤਮ ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਚਨਾ ਤੇ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਟਿਕੀ ਰਹੀ ਜਿਵੇਂ ਸ਼ਹਿਦ ਦੀ ਮੱਖੀ ਸ਼ਹਿਦ ਦੇ ਉਸ ਫੁਲ ਤੇ ਬੈਠੀ ਰਹੇ ਜੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਦੀ ਲੋ ਨਾਲ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਾਨ ਹੋਵੇ[2]।"

ਇਸ ਅਰਬੀ ਦੀ ਸਿਲਾਲੇਖ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਨਾਮਲੇਵਾ ਫ਼ਕੀਰ ਬਹਿਲੋਲ ਸੱਠ ਸਾਲ ਤਕ ਬਗਦਾਦ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਕਮਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਇਹ ਬਹਿਲੋਲ ਫਕੀਰ ਕੌਣ ਸੀ? ਇਸਦਾ ਠੀਕ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ[3]।

ਬਗਦਾਦ ਦੇ ਪੱਛਮ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਬੈਠੇ ਸਨ ਉਥੇ ਇਕ ਕਬਰ ਤੇ ਇਕ ਥੜਾ ਇਕ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਬਰ ਬਹਿਲੋਲ ਦੀ ਹੈ ਤੇ ਥੜਾ ਉਸ ਥਾਂ ਤੇ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਥੜਾ ਤਿੰਨ ਫੁਟ ਚੌੜਾ ਹੈ ਚਾਰ ਫੁਟ ਲੰਮਾ ਹੈ ਤੇ 2 ਜਾਂ 3 ਫੁਟ ਉੱਚਾ ਹੈ। 1918 ਈ: ਵਿਚ ਜੋ ਇਸ ਮਜ਼ਾਰ ਦਾ ਮਜ਼ੌਰ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ ਸਯਦ ਯੂਸਫ ਸੀ। ਕਮਰੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਵਿਹੜਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਅਨਾਰਾ ਦੇ ਦਰਖਤ ਲਗੇ ਹਨ। ਵਿਹੜੇ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਇਕ ਚਾਰ ਦੀਵਾਰੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਲਈ ਇਕ ਦਰਵਾਜਾ ਹੈ। ਥੜੇ ਉਤੇ ਤੁਰਕੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਇਕ ਸਿਲਾ ਲੇਖ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਉਲਥਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ:-

"ਵੇਖੋ ਮਹਾਨ ਈਸ਼ਵਰ ਨੇ ਮਰਾਦ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ। ਬਾਬਾ ਨਾਲਕ ਦਰਵੇਸ਼ ਵਾਸਤੇ ਨਵੀਂ ਇਮਰਾਤ ਬਣੀ। ਇਸ ਦੇ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਸਤਾਂ ਰੱਬੀ ਦਰਵੇਸ਼ਾਂ ਨੇ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤਾ। ਇਸਾਂ ਦੀ ਮਿਤੀ 927 (ਹਿਜਰੀ) ਬਣਦੀ ਹੈ। ਖ਼ੁਸ਼ ਨਸੀਬ ਚੇਲੇ ਨੇ ਧਰਤੀ ਵਿਚੋਂ ਪਾਣੀ ਦਾ ਨਵ ਪਰਵਾਹ ਚਲਾਇਆ।"

ਇਸ ਸਿਲਾਲੇਖ ਦੀ ਮਿਤੀ 927 ਹਿਜਰੀ ਹੈ ਜੋ ਠੀਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਹ 1520 ਈਸਵੀ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਇਰਾਕ ਵਿਚ ਹੁਣ ਤਕ "ਅਲ ਸਬੀਆ" "ਸਬੀਅਨ" ਜਾਂ ਸੁਬੀ ਲੋਕ ਵਸਦੇ ਹਨ[4] ਜੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਾਨਕ ਦੇ ਨਾਮ ਲੇਵਾ ਦਸਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਇਰਾਕ ਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਇਰਾਕ ਦੇ ਦਖਣ

---

1. ਇਹੀ ਸਾਰੀ ਵਾਰਤਾ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਕਤ ਕੀਤਾ ਹੈ :-

2. Snow Birds, Ananda Swami, ਸਨੋਬਰਡਜ਼, ਅਨੰਦਾ ਸਵਾਮੀ, ਪੰਨਾ 182.

3. ਸੇਵਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬਹਿਲੋਲ ਫ਼ਕੀਰ ਬਹਿਲੋਲ ਦਾਨਾ ਦਾ ਗਦੀ ਨੁਸ਼ੀਨ ਸੀ ਤੇ ਬਹਿਲੋਲ ਦਾਨਾ ਬਗ਼ਦਾਦ ਦਾ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਫ਼ਕੀਰ ਹੋਇਆ ਹੈ।

Divine Master, Sewa Ram Singh, ਡਿਵਾਇਨ ਮਾਸਟਰ ਸੇਵਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ, ਲਾਹੌਰ 1930, ਪੰਨਾ 156.

4. Iraq the Land and the People, ਇਰਾਕ ਦੀ ਲੈਂਡ ਐਂਡ ਦੀ ਪੀਪਲ, ਦੀਵਾਨ ਬਦਰੀ ਨਾਥ ਅਫ਼ਰੈ ਏਸ਼ੀਅਨ ਪੰਨਾ 61.

ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਦਾੜ੍ਹੀਆਂ ਤੇ ਕੇਸ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਗਲਿਆਂ ਦੁਆਲੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਲਟਕਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਆਦਾ ਸੁਨਿਆਰਿਆਂ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨਹੀਂ ਕਹਾਉਂਦੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਹੋਰ ਇਰਾਕ ਦੇ ਲੋਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਮਝਦੇ[1] ਹਨ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਬਗਦਾਦ ਵਿਚ ਰਹਿ-ਕੇ ਫੇਰ ਅੱਗੇ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਚਲ ਪਏ।

ਮਸ਼ਹਦ (ਈਰਾਨ) ਜਾਣਾ

ਬਗਦਾਦ ਤੋਂ ਤਬਰੇਜ਼ ਦਾ ਰਾਹ ਆਮ ਚਲਦਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਰਸਤੇ ਚਲਦਾ ਹੋਇਆ ਇਬਨ ਬਤੋਤਾ[2] ਦਸਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਬਗਦਾਦ ਤੋਂ ਤਬਰੇਜ਼ ਪੁਜਿਆ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਲਕ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਬਗਦਾਦ ਤੋਂ ਤਬਰੇਜ਼ ਪੁਜ ਗਏ। ਤਬਰੇਜ਼ ਈਰਾਨ ਦਾ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾ ਨਗਰ ਸੀ। ਇਹ ਭੁਚਾਲਾਂ ਕਰ ਕੇ ਕਈ ਵਾਰੀ ਵਸਿਆ ਤੇ ਕਈ ਵਾਰੀ ਉਜੜਿਆ ਸੀ। ਇਬਨ ਬਤੌਤਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਮੰਗੋਲਾਂ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸ਼ਾਹ ਇਸਮਾਈਲ ਪਹਿਲੇ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਸੀ[3]।

ਤਬਰੇਜ਼ ਤੋਂ ਤਹਿਰਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਇਕ ਰਸਤਾ ਮਸ਼ਹਦ ਪੁਜਦਾ ਸੀ[4]। ਮਸ਼ਹਦ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਨਾਂ ਤੂਸ ਸੀ। ਇਸੇ ਨਗਰ ਵਿਚ ਫ਼ਰਦੋਸੀ ਤੇ ਅਲਗ਼ਜ਼ਾਲੀ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤਬਰੇਜ਼ ਤੋਂ ਮਸ਼ਹਦ ਪੁਜੇ। ਮਸ਼ਹਦ ਸ਼ਈਆ ਮਤ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਬੜਾ ਭਾਰੀ ਕੇਂਦਰ ਸੀ। ਮਸ਼ਹਦ ਦੇ ਕੋਸ਼ ਗਤ ਅਰਥ ਹਨ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣ ਦੀ ਥਾਂ। ਇਥੇ 809 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਖਲੀਫਾ ਹਾਰੂੰ ਅਲ ਰਸ਼ੀਦ ਦਾ ਅਚਾਨਕ ਦਿਹਾਂਤ ਹੋਇਆ ਸੀ, 819 ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਕਬਰ ਦੀ ਜ਼ਿਆਰਤ ਕਰਨ ਆਇਆ। ਉਸ ਨਾਲ ਉਸਦਾ ਦਾਮਾਦ ਅਲ ਰਜ਼ਾ ਆਇਆ। ਅਲ ਰਜਾ ਅੰਗੂਰ ਖਾ ਕੇ ਇਥੇ ਹੀ ਫੌਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਸੋ ਦੋਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਬਰਾਂ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸਨ ਤੇ ਦੂਰ ਦਰ ਤੋਂ ਸ਼ਈਆ ਲੋਕ ਜ਼ਿਆਰਤ ਲਈ ਆਉਂਦੇ ਸਨ[5]।

---

1. ਕਲਚਰਲ ਅਟੈਚੀ ਇਰਾਕ, ਨਵੀਂ ਐਂਬੈਸੀ ਦਿੱਲੀ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਤਰਾਂ ਦੇ ਲਿਖਾਰੀ ਨੂੰ ਦਸਿਆ ਕਿ ਅਲਲ ਸਾਬੀਆ ਲੋਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨਹੀਂ ਹਨ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਰਾਕ ਦੀ ਵਸੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਮਝਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਲੋਕ ਦਾੜ੍ਹੀਆਂ ਰਖਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਸਮਝਦੇ ਹਨ।

ਡਾਕਟਰ ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ, ਜੋ ਕਈ ਸਾਲ ਇਰਾਕ ਵਿਚ ਰਹੇ, ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਲੋਕ ਆਪ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਨਾਮ-ਲੇਵਾ ਦਸਦੇ ਹਨ। ਵੇਖੋ ਅਰਬ ਤੇ ਈਰਾਨ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਧਰਮਾਵਲੰਬੀ, ਸੁਬੀ ਤੇ ਆਂਬਦ" ਅਕਾਲੀਤੇ, ਪਰਦੇਸੀ। ਨਵੰਬਰ 25, 1931.

2. Travel of Ibin Batuta, ਟਰੈਵਲਜ਼ ਆਫ ਇਬਨ ਬਤੌਤਾ, ਰੋਟਲੈਂਜ ਐਂਡ ਕਾਗਨਪਾਲ, ਲੰਡਨ 1963, ਪੰਨਾ 101.

3. Encyclopaedia Britainica, ਐਨਸਾਈਕਲੋਪੀਡੀਆ ਬ੍ਰਿਟੈਨਿਕਾ-1966-ਤਬਰੇਜ਼। ਖ਼ਲੀਫ਼ਾ ਹਾਰੂੰ-ਅਲਰਸ਼ੀਦ ਦੀ ਬੇਗਮ ਜ਼ੁਬੈਦਾ ਨੇ 791 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਭੁਚਾਲ ਪਿਛੋਂ ਫੇਰ ਆਬਾਦ ਕੀਤਾ।

4. Histrical Atlas of India, ਹਿਸਟਾਰੀਕਲ ਐਟਲਸ ਆਫ ਇੰਡੀਆ-ਸੀਤਾ ਰਾਮ ਕੋਹਲੀ ਐਂਡ ਹਰੀ ਰਾਮ ਗੁਪਤਾ ਪੰਨਾ 15.

5. Enayclopaedia Britainnica, ਐਨਸਾਈਕਲੋਪੀਡੀਆ ਬ੍ਰਿਟੈਨਿਕਾ-1966-ਮਸ਼ਹਦ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਨਗਰ ਦੇ ਬਾਹਰਵਾਰ ਆ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ ਤੇ ਸ਼ਹੀਦਾ ਦੇ ਮਜ਼ਾਰ ਤੇ ਨਾ ਗਏ ਜਿੱਥੇ ਆਮ ਹਾਜੀ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਨਗਰ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਉਕਸਾਹਟ ਹੋਈ ਕਿ ਪਤਾ ਕਰੀਏ ਇਹ ਫ਼ਕੀਰ ਕਿਸ ਸੰਪਰਦਾ ਵਿਚੋਂ ਹਨ। ਉਹ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਪੁੱਛਣ ਆਏ ਤੇ ਕਿਹਾ ਤੁਸੀਂ ਹਜ਼ਰਤ ਰਸੂਲ ਅੱਲਾ ਮਹੁੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਹਜ਼ਰਤ ਅਲੀ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹੋ? ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਤਾਂ ਇਕ ਪੈਗੰਬਰ ਸੀ ਤੇ ਪੈਗੰਬਰ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਸੁਨੇਹਾ ਪੁਚਾਉਣ ਵਾਲਾ। ਉਹ ਰੱਬ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਸਨ। ਜੋ ਸੰਦੇਸ਼ ਉਹ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਸਨ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਰਖਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸਦਾ ਮੰਨਣਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਉਸ ਸੰਦੇਸ਼ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਰਬ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਹੀ ਰਬ ਦਾ ਫ਼ੁਰਮਾਨ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ। ਆਏ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਨਾ ਆਈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਿਕਾ ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਪੀਰ ਅਬਦੁਲ ਰਹਿਮਾਨ ਕੋਲ ਚਲੋ।[1] ਪੀਰ ਅਬਦੁਲ ਰਹਿਮਾਨ ਗੁਰਦੇਜ਼ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸੀ ਤੇ ਮਸ਼ਹਦ ਦੀ ਜ਼ਿਆਰਤ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ ਸੀ। [2] ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਤੇ ਉਹ ਲੋਕ ਪੀਰ ਅਬਦਲ ਰਹਿਮਾਨ ਕੋਲ ਆ ਗਏ। ਪੀਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਇਥੇ ਸਭ ਲੋਕ ਸ਼ਈਆ ਹਨ ਜੋ ਹਜ਼ਰਤ ਅਲੀ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਦਸੋਂ ਤੁਸੀ ਸ਼ਈਆ ਹੋ ਕਿ ਸੁੰਨੀ? ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰੱਬ ਦਾ ਨੂਰ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਲਈ ਸਾਰੇ ਪੈਗੰਬਰ ਇਕੋ ਜਿਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਨੂਰ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚ ਤੇ ਹੋਰ ਸਾਰੀ ਕਾਇਨਾਤ ਵਿਚ ਹੈ। ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਕਰਕੇ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਖ਼ੁਦੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹੀ ਉਹ ਨੂਰ ਨਜ਼ਰ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ।[3]

ਅਬਦੁਲ ਰਹਿਮਾਨ ਤੇ ਮਸ਼ਹਦ ਦੇ ਲੋਕ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਮਸ਼ਹਦ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਫੇਰ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਚਲ ਪਏ।

ਕਾਬਲ ਜਾਣਾ

ਮਸ਼ਹਦ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਉੱਤਰੀ ਈਰਾਨ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਰਾਹ ਤੇ ਚਲਦੇ ਚਲਦੇ ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੇ ਉੱਤਰੀ ਨਗਰ ਬਲਖ਼ ਪੁਜ ਗਏ, ਬਲਖ਼ ਅੱਜ ਕਲ ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੇ ਉੱਤਰੀ ਸੂਬੇ ਮਜ਼ਾਰ-ਇ-ਸ਼ਰੀਫ ਵਿਚ ਹੈ ਤੇ ਇਸਦਾ ਨਵੀਨ ਨਾਂ ਵਜ਼ੀਰਾਬਾਦ ਹੈ। ਇਹ ਬਲਖ਼ ਦਰਿਆ ਤੇ ਅਸਥਿਤ ਸੀ ਜੋ ਪੰਜਤਾਲੀ ਮੀਲ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਅਮੂ ਦਰਿਆ ਔਕਸ ਵਿਚ ਡਿਗਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਰਾਜਨੀਤਕ ਉਤਾਰ ਚੜਾਅ ਕਰ ਕੇ ਕਈ ਵਾਰੀ ਉਜੜਿਆ ਤੇ ਕਈ ਵਾਰੀ ਵਸਿਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਦਰਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿਚ ਇਹ ਫਿਰ ਆਬਾਦ ਹੋਇਆ ਸੀ[4]। ਬਲਖ਼ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਕਾਬਲ ਪੁਜ ਗਏ[5]।

---

1. ਇਹ ਸਾਖੀ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪਰ ਇਹ ਠੀਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮਸ਼ਹਦ ਬਗ਼ਦਾਦ ਤੋਂ ਕਾਬਲ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਪੁਰਾਣੇ ਰਾਹ ਤੇ ਸੀ।

2. ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਨੂੰ ਗਹੁ ਨਾਲ ਵਾਚੀਏ ਤਾਂ ਅਬਦੁਲ ਰਹਿਮਾਨ ਦੇ ਗੁਰਦੇਜ਼ ਦਾ ਵਾਸੀ ਹੋਣਾ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

3. ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਬੰਬਈ ਛਾਪਾ, ਪੰਨਾ 183-6

4. ਇਨਸਾਈਕਲੋਪੀਡੀਆ ਬ੍ਰਿਟੈਨਿਕਾ-1966

5. ਬਲਖ਼ ਬਗਦਾਦ ਤੋਂ ਕਾਬਲ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਰਾਹ ਤੇ ਹੈ। ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ

ਕਾਬਲ ਜੋ ਅਜਕਲ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਹੈ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਬਾਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਵੇਲੇ ਰਾਜਧਾਨੀ ਬਣਿਆ ਜਦੋਂ 1504 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਬਾਬਰ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਜਿਤਿਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕਾਬਲ ਕਈ ਰਸਤੇ ਆਕੇ ਮਿਲਦੇ ਸਨ। ਉੱਤਰ ਵਲੋਂ ਬਲਖ਼ ਤੋਂ, ਦੱਖਣ ਵਲੋਂ ਕੰਧਾਰ ਤੋਂ ਪੂਰਬ ਵਲੋਂ ਬਨੂੰ ਤੇ ਪਿਸ਼ਵਾਰ ਤੋਂ[1]।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਕਾਬਲ ਦੇ ਬਾਹਰ ਵਲ ਸੁਲਤਾਲਪੁਰ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਆ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਇਥੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕੁਝ ਫਕੀਰ ਮਿਲੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਬਾਤ ਕੀਤੀ ਤੇ ਕਿਹਾ ਤੁਸੀਂ ਹਿੰਦੂ ਹੋ, ਇਹ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਸੰਭਲ ਕੇ ਰਹਿਣਾ[2]। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰੱਬ ਦਾ ਨੂਰ ਸਭ ਵਿਚਚ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਹੈ। ਹਰ ਮਨੁਖ ਦਾ ਸਰੀਰ ਰੱਬ ਨੇ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਸੁੰਨਤ ਕਰ ਲਈ ਹੈ ਤੇ ਕਿਸੇ ਜੰਞੂ ਪਾ ਲਿਆ ਹੈ[2]। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਚਣ ਸੁਣ ਕੇ ਉਹ ਫ਼ਕੀਰ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਕਾਬਲ ਰਹਿ ਕੇ ਅੱਗੇ ਟੁਰ ਪਏ।

ਕਾਬਲ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਹਿਕ ਪੁਰਾਤਨ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਕਾਬਲ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਨਵੀ ਉਸਾਰੀ ਹੋਣ ਲਗੀ ਤਾਂ ਉਹ ਨਵੀਂ ਵਿਉਂਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇਕ ਸੜਕ ਤੇ ਆਉਣ ਕਰਕੇ ਅਫ਼ਗਾਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਢਾਹ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਕਾਬਲ ਦੇ ਪਾਨ ਚੌਕ ਜੁੱਬਾ ਵਿਚ ਸੀ[4]।

ਪਿਸ਼ਵਾਰ (ਗੋਰਖ ਹਟੜੀ) ਜਾਣਾ

ਕਾਬਲ ਤੋਂ ਪਿਸ਼ਾਵਰ ਦੱਰਾ ਖ਼ੈਬਰ ਦੇ ਰਸਤੇ 181 ਮੀਲ ਸੀ[5]। ਪਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇਹ ਰਾਹ ਬਹੁਤ ਬਿਖੜਾ ਸੀ। ਆਈਨ-ਇ-ਅਕਬਰੀ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਅਕਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇਹ ਰਸਤਾ ਚਾਲੂ ਹੋਇਆ ਤੇ ਅਕਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸੁਖੈਨ ਬਣਾਇਆ[6]। ਇਹ ਹੀ ਕਾਰਨ ਸੀ ਕਿ ਬਾਬਰ ਨੇ ਕਾਬਲ ਨੂੰ 1504 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਜਿੱਤ ਕੇ ਰਾਜਧਾਨੀ ਬਣਾਇਆ ਤੇ ਹਿੰਦ ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹਮਲਾ ਖੈਬਰ ਦੱਰੇ ਰਾਹੀਂ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਕੁਰਮ ਦੱਰੇ ਰਾਹੀਂ ਕੁਹਾਟ ਤੇ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕਾਬਲ ਤੋਂ ਪਿਸ਼ਾਵਰ ਆਉਣ ਲਈ ਕੁਰਮ ਦੱਰੇ ਵਾਲਾ ਰਸਤਾ ਆਮ ਪਰਚਲਤ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਇਸੇ

ਜੀ ਦਾ ਕੰਧਾਰ ਜਾਣਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਤੇ ਫੇਰ ਕੰਧਾਰ ਤੋਂ ਕਾਬਲ ਆਉਣਾ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਜੋ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਅਟਕ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਗੈਜ਼ੇਟੀਅਰ ਅਨੁਸਾਰ ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਹਸਨ ਅਬਦਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਨਾਲ ਮੇਲ ਹਸਨ ਅਬਦਾਲ ਹੀ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਭੂਗੋਲਿਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕੌਣ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਬਗਦਾਦ ਤੋਂ ਉੱਤਰੀ ਰਸਤੇ ਕਾਬਜ ਪੁਜਣਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

1. ਇਨਸਾਈਕਲੋਪੀਡੀਆ ਬ੍ਰਿਟੈਨਿਕਾ

2. ਕਾਬਲ ਜਾਣ ਦੀ ਸਾਖੀ ਜਨਮ ਵਾਲੀ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਿਚੋਂ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਸਾਖੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪਰ ਕਾਬਲ ਬਗਦਾਦ ਤੋਂ ਆਉਂਦਿਆਂ ਰਾਹ ਵਿਚਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਕਾਬਲ ਜਾਣੀ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

3. ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ (ਬੰਬਈ ਛਾਪਾ) ਪੰਨਾ 280

4. ਡਾ: ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ, ਇਤਿਹਾਸਕ ਪੱਤ੍ਰ-1952, ਸਿਖ ਹਿਸਟਰੀ ਸੋਸਾਇਟੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪੰਨਾ 48

5. Encycolopaedia Britainnica ਇਨਸਾਈਕਲੋਪੀਡੀਆ ਬ੍ਰਿਟੈਨਿਕਾ- ਕਾਬਲ।

6. ਆਈਨ-ਇ-ਅਕਬਰੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਉਲਥਾ ਐ: ਐਸ. ਜੈਰਟ ਐਂਡ ਜਾਦੂ ਨਾਥ ਸਰਕਾਰ, ਕਲਕੱਤਾ 1949, ਜਿਲਦ ਦੂਜੀ, ਪੰਨਾ 406

ਰਸਤੇ ਤੇ ਹੀ ਆਏ। ਇਹ ਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਾਚਿਨਾਰ ਤੇਕੁਰਮ ਦਰਿਆ ਦੇ ਕੰਢੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਜੋ 1947 ਵਿਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਹੱਦ ਬਣਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਅਫ਼ਗ਼ਾਨਿਸਤਾਨ ਵਲੋਂ ਆਉਂਦਿਆਂ ਮੌਜੂਦਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਹੱਦ ਨਾਲ ਲਗਦਾ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਪੇਵਾੜ ਨਗਰ ਵਿਚ ਸੀ। ਇਹ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚਚ ਬਣਿਆ ਸੀ। ਪਾਰਾਚਿਨਾਰ ਤੋਂ ਥਲੇ ਪਾਸੇ ਆਉਂਦੀਆਂ ਪਾਰਾਚਿਨਾਰ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਮੀਲ ਦੀ ਵਿਥ ਤੇ ਮੋਲਾਨਾ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਵੀ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸੀ ਜਿਥੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਵਸੋਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਠਹਿਰਨ ਦੀ ਰਵਾਇਤ ਪਰਚੱਲਤ ਸੀ[1]।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਦਾ ਨਾਂ ਪਾਰਾਸ਼ਵਰ ਸੀ ਜੋ ਨਾਂ ਬਾਬਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਤੌਜ਼-ਕਿ-ਬਾਬਰੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਹਿਊਨ ਸਾਂਗ ਇਸ ਨੂੰ ਪੁਲੂਸਾਹਪੁਲੂ ਲਿਖਦਾ ਹੈ[2]। ਅਕਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇਹ ਨਾ ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਪੈ ਗਿਆ। ਅਬੁਲ ਫਜ਼ਲ ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਬਾਰੇ ਲਿਖਦਾ ਹੈ "ਇਥੇ ਇਕ ਧਾਰਮਿਕ ਅਸਥਾਨ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੋਰਕਟੜੀ (ਭਾਵ ਗੋਰਖ ਹਟੜੀ) ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਥੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਜੋਗੀ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਅਰਸਕਿਨ ਅਨੁਸਾਰ ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਦੀ ਵੱਡੀ ਸਰਾਂ ਗੋਰਕਟੜੀ (ਗੋਰਖ ਹਟੜੀ) ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤੇ ਬਣਾਈ ਸੀ[3]। ਸਰ ਅਲਗਜ਼ਾਂਡਰ ਕਨਿੰਘਮ ਕੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਗੋਰਖ ਹਟੜੀ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਬੋਧੀ ਅਸਥਾਨ ਸੀ। ਇਥੇ ਬੜਾ ਪੁਰਾਣਾ 100 ਫੁਟ ਉੱਚਾ ਪਿੱਪਲ ਦਾ ਦਰਖਤ ਸੀ, ਬੋਧੀ ਇਸ ਦਰਖਤ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਸਮਝਦੇ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸੀ ਕਿ ਮਹਾਤਮਾ ਬੁੱਧ ਇਸ ਥਲੇ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਬਾਬਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤਕ ਇਹ ਵਡਾ ਪਿੱਪਲ ਮੌਜੂਦ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ 1505 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਇਸ ਪਿੱਪਲ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਗਿਆ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਕਥਨ ਉਸ ਨੇ ਤੋਜ਼-ਕਿ-ਬਾਬਰੀ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਹੈ[4]।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇਹ ਜੋਗੀਆਂ ਦਾ ਅਸਥਾਨ ਸੀ ਤੇ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਗੋਰਖ ਪੰਥੀ ਜੋਗੀ ਇਥੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਨਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਗੋਰਖ-ਹਟੜੀ ਪਹੁੰਚ ਗਏ[5]। ਜਦੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੋਗੀਆਂ ਦੇ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ

---

1. ਬਿਆਨ ਸਃ ਖੜਕ ਸਿੰਘ, ਕੁਲਦੀਪ ਨਿਵਾਸ, ਨੇੜੇ ਫਿਜ਼ੀਕਲ ਕਾਲਜ ਆਫ਼ ਐਜੁਕੇਸ਼ਨ, ਪਟਿਆਲਾ। ਇਹ ਸਜਣ ਕਾਫ਼ੀ ਸਮਾਂ ਪਾਰਾਦਿਨਾਰ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਰਹੇ। ਸਰਦਾਰ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਚੇਅਰਮੈਨ ਰੇਲਵੇ ਬੋਰਡ ਰੀਟਾਇਰਡ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਇਸ ਪਾਸੇ ਰੇਲਵੇ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਸਰਵੇਖਣ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਉਸ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਵੇਖੇ। ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ ਕੁਰਮ ਵਾਦੀ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਤੇ ਉੱਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦੇ, ਉਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਲੈ ਗਏ। ਸਥਾਨਿਕ ਰਵਾਇਤ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਥਾਂ ਸ਼ਾਹਕੋਟ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਬਨਿਆ ਹੈ।

2. ਏਨਸ਼ੈਂਟ ਜਿਉਗਰਾਫ਼ੀ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ, ਵਾਰਾਨਸੀ, 1963 ਪੰਨਾ 66

3. ਉਕਤ ਪੰਨਾ 68

4. ਉਕਤ ਪੰਨਾ 67

5. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ, ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਗੋਰਖ ਹਟੜੀ ਜਾਣਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਗੋਰਖ ਹਟੜੀ ਜਾਣਾ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਆਉਂਦਿਆਂ ਜੋਗੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਸਥਾਨ ਸੀ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭੰਡਾਰਾ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਭੰਡਾਰਾ ਖਤਮ ਹੋਣ ਪਿਛੋਂ ਜੋਗੀਆਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਹੋ ਕਿ ਉਦਾਸੀ, ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਗ੍ਰਹਸਤੀ। ਇਸ ਤੇ ਉਸ ਜੋਗੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਜਿਵੇਂ ਨਸ਼ਾ ਵਰਤਣ ਵਾਲਾ ਮਨੁੱਖ ਈਸ਼ਵਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਗ੍ਰਹਸਤੀ ਗਿਆਨ-ਵਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਗ੍ਰਹਸਤੀ ਆਪਣੇ ਹੀ ਧੰਧਿਆ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕੰਨ ਪੜਵਾ ਕੇ ਮੁੰਦਰਾਂ ਪਾ ਕੇ ਜੋਗੀ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਿਆ[1]। ਜੋਗੀ ਲਈ ਜੋ ਗੁਣ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਉਹ ਇਹ ਹਨ :

ਮੁੰਦ੍ਰਾ ਤੇ ਘਟ ਭੀਤਰਿ ਮੁੰਦ੍ਰਾ ਕਾਂਇਆ ਕੀਜੈ ਖਿੰਥਾਤਾ।
ਪੰਚ ਚੇਲੇ ਵਸ ਕੀਜਹਿ ਰਾਵਲ ਇਹੁ ਮਨੁ ਕੀਜੈ ਭੰਡਾਤਾ।
ਜੋਗ ਜੁਗਤਿ ਇਵ ਪਾਵਸਿਤਾ।
ਏਕੁ ਸ਼ਬਦ ਦੂਜਾ ਹੋਰੁ ਨਾਸਤਿ ਕੰਮ ਮੂਲਿ ਮਨੁ ਲਾਵਸਿਤਾ।
ਮੂੰਡਿ ਮੂੰਡਾਇਐ ਜੇ ਗੁਰ ਪਾਈਐ ਹਮ ਗੁਰੂ ਕੀਨੀ ਗੰਗਾਤਾ।
ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਤਾਰਣਹਾਰੁ ਸੁਆਮੀ ਏਕੁ ਨ ਚੇਤਸਿ ਅੰਧਾਤਾ।
ਕਰਿ ਪਟੰਬੁ ਗਲੀ ਮਨੁ ਲਾਵਸਿ ਸੰਸਾ ਮੂਲਿ ਨ ਜਾਵਸਿਤਾ।
ਏਕਸ ਚਰਣੀ ਜੇ ਚਿਤੁ ਲਾਵਹਿ ਲਬਿ ਲੋਭਿ ਕੀ ਧਾਵਸਿਤਾ।
ਜਪਸਿ ਨਿਰੰਜਨੁ ਰਚਸਿ ਮਨਾ।
ਕਾਹੇ ਬੋਲਸਿ ਜੋਗੀ ਕਪਟ ਘਨਾ।
ਕਾਇਆ ਕਮਲੀ ਹੰਸੁ ਇਆਣਾ ਮੇਰੀ ਮੇਰੀ ਕਰਤਿ ਬਿਹਾਣੀਤਾ।
ਪ੍ਰਣਵਤਿ ਨਾਨਕੁ ਨਾਗੀ ਦਾਝੈ ਫਿਰਿ ਪਾਛੇ ਪਛਤਾਣੀਤਾ[2]।

[ਗਉੜੀ ਚੇਤੀ ਮਹਲਾ ੧ । ੧੫ (੧੫੫)]

ਫਿਰ ਸਿੱਧਾਂ ਕਿਹਾ ਜੀ ਕੋਈ ਕਰਾਮਾਤ ਵਖਾਵੋ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਾਇਆ :-

ਪਹਿਰਾ ਅਗਨਿ ਹਿਵੈ ਘਰੁ ਬਾਧਾ ਭੋਜਨੁ ਸਾਰ ਕਰਾਈ
ਸਗਲੇ ਦੁਖ ਪਾਨੀ ਕਰਿ ਪੀਵਾ ਧਰਤੀ ਹਾਕ ਚਲਾਈ।
ਧਰ ਤਰਾਜੀ ਅੰਬਰੁ ਤੋਲੀ ਪਿਛੇ ਟੰਕੁ ਚੜਾਈ।
ਏਵਡ ਵਧਾ ਮਾਵਾ ਨਾਹੀ ਸਭਸੈ ਨਥਿ ਚਲਾਈ।
ਏਤਾ ਤਾਣੁ ਹੋਵੇ ਮਨ, ਅੰਦਰਿ ਕਰੀ ਭਿ ਆਖ ਕਰਾਈ।
ਜੇਵਡੁ ਸਾਹਿਬੁ ਤੇਵਡ ਦਾਤੀ ਦੇ ਦੇ ਕਰੇ ਰਜਾਈ।
ਨਾਨਕ ਨਦਰਿ ਕਰੇ ਜਿਸੁ ਉਪਰਿ ਸਚਿ ਨਾਮਿ ਵਡਿਆਈ[3]।

[ਮਾਝ ਵਾਰ ਮਹਲਾ ੧ । ੧੯ । (੧੪੭)]

---

1. ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕ੍ਰਿਤ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਿਚ ਗੋਰਖ ਹਟੜੀ ਜਾਣ ਦੀ ਸਾਖੀ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਇਹ, ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਜੋ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

2. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਿੱਧ ਗੋਸ਼ਟਿ ਗੋਰਖ ਹਟੜੀ ਉਚਾਰੀ ਤੇ ਠੀਕ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਨੇ ਸਿਧ ਗੋਸ਼ਟਿ ਦਾ ਅਚਲ ਵਟਾਲੇ ਉਚਾਰਨਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

3. ਇਹ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਤੇ ਸ਼ਬਦ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੀ ਸਾਖੀ "ਸਿਧਾਂ ਨਾਲ ਗੋਸ਼ਟਿ-ਗੋਰਖ ਹਟੜੀ" ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਹੈ।

ਗੋਰਖ ਹਟੜੀ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਇਕ ਦਿਨ ਜੋਗੀਆਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਬਾਹਰਲੇ ਚਿੰਨਾਂ ਨੂੰ ਤੁਸੀ ਮਹਾਨਤਾ ਨਹੀਂ ਦੇਂਦੇ ਅਤੇ ਰਿਧੀਆਂ ਸਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ਤਾਂ ਦਸੋ ਕਿ ਜੋਗੀ ਕਿਸਤਰਾਂ ਦਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ? ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਿਆ :-

ਸੁਰਤਿ ਸਬਦ ਸਾਖੀ ਮੇਰੀ ਸਿੰਙੀ ਬਾਜੈ ਲੋਕੁ ਸੁਣੈ।
ਪਤੁ ਝੋਲੀ ਮੰਗਣ ਕੈ ਤਾਈ ਭੀਖਿਆ ਨਾਮੁ ਪੜੇ।
ਬਾਬਾ ਗੋਰਖ ਜਾਗੈ। ਗੋਰਖੁ ਸੋ ਜਿਨਿ ਗੋਇ ਉਠਾਲੀ
ਕਰਤੇ ਬਾਰ ਨ ਲਾਗੈ।
ਪਾਣੀ ਪ੍ਰਾਣ ਪਵਣਿ ਬੰਧਿ ਰਾਖੇ ਚੰਦੁ ਸੂਰਜ ਮੁਖ ਦੀਏ।
ਮਰਣ ਜੀਵਣ ਕਉ ਧਰਤੀ ਦੀਨੀ ਏਤੇ ਗੁਣ ਸਿਰੇ।
ਸਿਧ ਸਾਧਿਕ ਅਰੁ ਜੋਗੀ ਜੰਗਮ ਪੀਰ ਪੁਰਸ ਬਹੁਤੇਰੇ।
ਜੇ ਤਿਨ ਮਿਲਾ ਤ ਕੀਰਤਿ ਆਖਾ ਤਾ ਮਨੁ ਸੇਵ ਕਰੇ।
ਕਾਗਦੁ ਲੂਣੁ ਰਹੈ ਘ੍ਰਿਤ ਸੰਗੇ ਪਾਣੀ ਕਮਲ ਰਹੇ।
ਐਸੇ ਭਗਤ ਮਿਲਹਿ ਜਨ ਨਾਨਕ ਤਿਨ ਜਮੁ ਪਿਆ ਕਰੈ।

[ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੧ ।੪ ।(੮੭੭)]

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸਿਧਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ। ਜਿੱਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਉਥੇ 1947 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਵੀ ਬਣਿਆ ਸੀ। ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਗੋਰਖ ਹਟੜੀ ਰਹੇ ਕੇ ਫੇਰ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਚਲ ਪਏ।

ਸੱਯਦਪੁਰ ਦੀ ਤਬਾਹੀ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਗੋਰਖ ਹਟੜੀ ਤੋਂ, ਹਸਨ ਅਬਦਾਲ ਤੋਂ, ਟਿੱਲਾ ਬਾਲ ਗੁਦਾਈ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਸੱਯਦਪੁਰ ਪਹੁੰਚ ਗਏ।[1] ਸੱਯਦਪੁਰ ਸਲੋਈ ਦਾ ਕਥਨਲ ਤੋਜ਼ਕੇ-ਬਾਬਰੀ ਵਿਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਾਹ ਸੂਰੀ ਸਮੇਂ ਇਸ ਨਗਰ ਦਾ ਨਾਂ ਸ਼ੇਰਗੜ ਪੈ ਗਿਆ। ਫੇਰ ਅਕਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸਮੇਂ 1582 ਇਸਵੀ ਵਿਚ ਮੁਹੰਮਦ ਅਮੀਨ ਕਰੋੜੀ ਨੇ ਇਸ ਨਗਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਂ ਤੇ ਆਬਾਦ ਕੀਤਾ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ ਐਮਨਾਬਾਦ ਪਿਆ। ਸੱਯਦਪੁਰ ਸਲੋਈ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਸਿਖ ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਆਪ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਜਿਸ ਨਗਰ ਉਜਾੜ ਹੀ ਉਜਾੜ ਹੈ। ਭਾਈ ਲਾਲੋ, ਜੋ ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਅਗੋਂ ਟਾਕਰਾ ਕੀਤਾ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਗਈ

---

1. ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕਾਬਲ ਪਸ਼ੌਰ ਗੋਰਖ ਹਟੜੀ ਤੋਂ ਸੈਦਪੁਰ ਆਏ।

2. ਚਾਰ ਬਾਗ-ਇ-ਪੰਜਾਬ, ਗਨੇਸ਼ਦਾਸ ਵਡੇਹਰਾ, ਸੰਪਾਦਕ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਖ਼ਾਲਸਾ ਕਾਲਜ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, 1965-ਪੰਨਾ 43

ਹੈ। ਟਾਕਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਮਾਰੇ ਗਏ ਤੇ ਮੁਗ਼ਲ ਫ਼ੌਜਾਂ ਨੇ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰਕੇ ਔਰਤਾ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕੈਦ ਕਰ ਲਿਆ।[1] ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿਵੇਂ ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਔਰਤਾ ਦੇ ਬੱਚੇ ਮੁਸੀਬਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਮੁਗਲ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੁਣੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਕੜ ਕੇ ਲੈ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਹ ਸਾਰੀ ਵਾਰਤਾ ਬੜੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣੀ। ਆਪ ਖ਼ੁਰਾਸਾਨ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਮਸ਼ਹਦ[2] ਤੇ ਬਾਬਰ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਕਾਬਲ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਆਏ ਸਨ। ਹਿੰਦ ਤੇ ਬਾਬਰ ਦੇ ਹੱਲੇ ਦੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਉਨਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸੁਣ ਲਈਆਂ ਹਨ। ਸੱਯਦਪੁਰ ਦਾ ਹਾਲ ਸੁਣ ਕੇ ਆਪ ਨੇ ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੀਰ ਜ਼ਹੀਰ-ਉਦ-ਦੀਨ ਬਾਬਰ ਨੇ ਖੁਰਾਸਾਨ[3] ਦੇ ਕੁਝ ਇਲਾਕੇ ਜਿੱਤ ਕੇ ਕਾਬਲ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਬਣਾਇਆ[4]। ਤੇ ਹਿੰਦ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣ ਲਈ ਹੱਲੇ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸੇ ਨੇ ਹੀ ਸੱਯਦਪੁਰ ਤੇ ਐਨੇ ਜ਼ੁਲਮ ਢਾਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਦਸ ਕੇ ਆਪ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਿਆ :-

ਜੈਸੀ ਮੈ ਆਵੈ ਖਸਮ ਕੀ ਬਾਣੀ ਤੈਸੜਾ ਕਰੀ ਗਿਆਨੁ ਵੇ ਲਾਲੋ।
ਪਾਪ ਕੀ ਜੰਞ ਲੈ ਕਾਬਲਹੁ ਧਾਇਆ ਜੋਰੀ ਮੰਗੈ ਦਾਨੁ ਵੇ ਲਾਲੋ।
ਸਰਮੁ ਧਰਮੁ ਦੁਇ ਛਪਿ ਖਲੋਏ ਕੂੜੁ ਫਿਰੈ ਪਰਧਾਨੁ ਵੇ ਲਾਲੋ।
ਕਾਜੀਆਂ ਬਾਮਣਾਂ ਕੀ ਗਲ ਥਕੀ ਅਗਦੁ ਪੜੈ ਸੈਤਾਨ ਵੇ ਲਾਲੋ।
ਮੁਸਲਮਾਨੀਆਂ ਪੜਹਿ ਕਤੇਬਾ ਕਸਟ ਮਹਿ ਕਰਹਿ ਖੁਦਾਇ ਵੇ ਲਾਲੋ।
ਜਾਤ ਸਨਾਤੀ ਹੋਰਿ ਹਿੰਦਵਾਣੀਆਂ ਇਹ ਭੀ ਲੇਖੈ ਲਾਇ ਵੇ ਲਾਲੋ।
ਖੂਨ ਕੇ ਸੋਹਲਿ ਗਾਵੀਅਹਿ ਨਾਨਕ ਰੁਤ ਕਾ ਕੁੰਗੂ ਪਾਇ ਵੇ ਲਾਲੋ[5]।

[ਤਿਲੰਗ ਮਹਲਾ ੧ ।੫।(੭੨੨)]

---

1. ਤੋਜ਼ਕ-ਇ-ਬਾਬਰੀ ਵਿਚ ਸੱਯਦਪੁਰ ਦੇ ਤਬਾਹ ਕਰਨ ਦਾ ਵ੍ਰਿਤਾਂਤ ਇਸ ਤਰਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਸਿਆਲਕੋਟ ਦੇ ਵਸਨੀਕਾਂ ਨੇ ਈਨ ਮੰਨ ਲਈ ਤੇ ਆਪਣ ਆਪ ਨੂੰ ਬਚਾ ਲਿਆ। ਪਰ ਸੱਯਦਪੁਰ ਦੇ ਵਸਨੀਕਾਂ ਨੇ ਟਾਕਰਾ ਕੀਤਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਤੇ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਕੈਦੀ ਬਣਾਇਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾ ਦੇ ਘਰਾਂ ਤੇ ਸਮਾਨ ਨੂੰ ਲੁੱਟ ਲਿਆ। "ਮੈਮਾਇਰਜ਼ ਆਫ਼ ਜ਼ਹੀਰ-ਉਦ-ਦੀਨ ਮਹੁੰਮਦ ਬਾਬਰ (ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ), ਲੂਕਸ ਕਿੰਗ, ਜਿਲਦ ਦੂਜੀ ਪੰਨਾ 149

2. "ਮੀਰ" ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬਾਬਰ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਹੈ।

ਕੋਟੀ ਹੂੰ ਪੀਰ ਵਰਜਿ ਰਹਾਏ ਜਾਂ ਸੁਣਿਆ ਧਾਇਆ॥

ਅਫ਼ਗਾਨਾਂ ਵਿਚ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਮੀਰ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ

3. ਐਨਸਾਈਕਲੋਪੀਡੀਆ ਬ੍ਰਿਟੈਨਿਕਾ ਅਨੁਸਾਰ ਖ਼ੁਰਾਸਾਨ ਦਾ ਸ਼ਾਬਦਿਕ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ "ਚੜ੍ਹਦੇ ਸੂਰਜ ਵਾਲੀ ਧਰਤੀ" ਹੈ। ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਕਾਲ ਦਾ ਖੁਰਾਸਨ ਜੋ ਉੱਤ ਵਲ ਖੀਵਾ (ਰੂਸ) ਤੋਂ, ਦੱਖਣ ਵਲ ਈਰਾਨ ਦੇ ਮਾਰੂਥਲ ਅਤੇ ਸੀਸਤਾਨ ਤੋਂ, ਪੂਰਬ ਵੱਲ, ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਤੋਂ ਪੱਛਮ ਵਲ ਗੁਜ਼ ਤੇ ਗੁਰਗਾਨ ਦੇ ਥਲਾਂ ਤੇ ਅਰੰਭ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਅੱਜ ਕਲ ਤਿਨਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਰੂਸ, ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਤੇ ਈਰਨ 'ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਖੁਰਾਸਾਨ ਈਰਾਨ ਦਾ ਇਕ ਉੱਤਰ ਪੂਰਬੀ ਸੂਬਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਮਸ਼ਹਦ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਖ਼ੁਰਾਸਾਨ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦਾ ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦਾ ਵਧੇਰਾ ਭਾਗ ਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਖ਼ੁਰਾਸਾਨ ਤੇ ਪੱਛਮੀ ਹਿੱਸੇ ਤੇ ਈਰਾਨੀਆਂ ਦਾ ਰਾਜ ਸੀ।

4. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਾਬਲ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਬਰ ਨੇ 1504 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਕਾਬਲ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਕੇ ਆਪਣੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਬਣਾਇਆ ਸੀ।

5 ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ, ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਜੋ ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰ ਕੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਸੱਯਦਪੁਰ ਵਿਚ ਉਚਾਰਿਆ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਰਾਗ ਆਸਾ ਵਿਚ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਦੋ ਪੰਗਤੀਆਂ ਹਨ। ਪਹਿਲੀ ਪੰਗਤੀ ਜੋ ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤੇ ਦੂਸਰੀ ਪੰਗਤੀ ਵਿਚ ਮੁਗ਼ਲ ਰਾਜ ਦੇ ਪਤਨ ਤੇ ਇਕ ਮਰਦ ਦੇ ਚੇਲੇ ਦੇ ਉੱਥਾਨ ਵੱਲ ਸੰਕੇਤ ਹਨ। ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੂਜੀ ਪੰਗਤੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੀ ਉਮਰ ਦੇ ਆਖ਼ਰੀ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਲਿਖ ਜਦੋਂ ਹਿਮਾਯੂੰ ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਾਹ ਕੋਲੋਂ ਭਾਂਜ ਖਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਅਸਾਂ ਪਹਿਲੀ ਪੰਗਤੀ ਇਥੇ ਦਿੱਤੀ ਜੋ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸੱਯਦਪੁਰ ਵਿਚ ਉਚਾਰੀ ਸੀ।

ਸਯਦਪੁਰ ਦੀ ਤਬਾਹੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪਠਾਨਾਂ ਦਾ ਪਤਨ ਨਜ਼ਰ ਆਇਆ। ਇਉਂ ਜਾਪਿਆ ਕਿ ਪਠਾਨੀ ਰਾਜ ਦੀ ਸਾਰੀ ਸ਼ਾਨ ਤੇ ਸ਼ੌਕਤ ਖਸਮ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਤੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਿਆ :–

ਕਹਾ ਸੁਖੇਲ ਤੇਬੇਲਾ ਘੋੜੇ ਕਹਾ ਭੇਰੀ ਸਹਨਾਈ।
ਕਹਾ ਸੁ ਤੇਗਬੰਦ ਗਡੇਰਿੜ ਕਹਾ ਸੁ ਲਾਲ ਕਵਾਈ।
ਕਹਾ ਸੁ ਆਰਸੀਆ ਮੂੰਹ ਬੰਕੇ ਐਥੇ ਦਿਸਹਿ ਨਾਹੀ।
ਇਹੁ ਜਗ ਤੇਰਾ ਤੂੰ ਗੋਸਾਈ।
ਏਕ ਘੜੀ ਮਹਿਹ ਥਾਪਿ ਉਥਾਪੇ ਜਰੁ ਵੰਡਿ ਦੇਵਹਿ ਭਾਈ।
ਕਹਾ ਸੁ ਘਰ ਦਰ ਮੰਡਪ ਮਹਲਾ ਕਹਾ ਸੁ ਬੰਕ ਸਰਾਈ।
ਕਹਾ ਸੁ ਸੇਜ ਸੁਖਾਲੀ ਕਾਮਣਿ ਜਿਸ ਵੇਖਿ ਨੀਦ ਨਾ ਪਾਈ।
ਕਹਾ ਸੁ ਪਾਨ ਤੰਬੋਲੀ ਹਰਮਾ ਹੋਈਆਂ ਛਾਈ ਮਾਈ।
ਇਸੁ ਜਰ ਕਾਰਣਿ ਘਣੀ ਵਿਗੁਤੀ ਇਲਿ ਜਰ ਘਣੀ ਖੁਆਈ।
ਪਾਪਾ ਬਾਝਹੁ ਹੋਵੈ ਨਾਹੀ ਮੁਇਆ ਸਾਖਿ ਨ ਜਾਈ।
ਜਿਸ ਨੇ ਆਪ ਖੁਆਏ ਕਰਤ ਖੁਸਿ ਲਏ ਚੰਗਿਆਈ[1]।

[(ਆਸਾ ਮਹਲਾ ।੧। ੧੨ ।(੪੧੭))]

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਕੋਲ ਰਹੇ ਤੇ ਫੇਰ ਤਲਵੰਡੀ ਚਲੇ ਗਏ।

ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਸਾਉਣਾ[2]

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਸੱਯਦਪੁਰ ਤੋਂ ਤਲਵੰਡੀ ਚਲੇ ਗਏ। ਕੁਝ ਸਮਾਂ

ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਰਾਗ ਆਸਾ ਵਿਚ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਦੋ ਪੰਗਤੀਆਂ ਹਨ। ਪਹਿਲੀ ਪੰਗਤੀ ਜੋ ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤੇ ਦੂਸਰੀ ਪੰਗਤੀ ਵਿਚ ਮੁਗ਼ਲ ਰਾਜ ਦੇ ਪਤਨ ਤੇ ਇਕ ਮਰਦ ਦੇ ਚੇਲੇ ਦੇ ਉੱਥਾਨ ਵੱਲ ਸੰਕੇਤ ਹਨ। ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੂਜੀ ਪੰਗਤੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੀ ਉਮਰ ਦੇ ਆਖ਼ਰੀ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਲਿਖ ਜਦੋਂ ਹਿਮਾਯੂੰ ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਾਹ ਕੋਲੋਂ ਭਾਂਜ ਖਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਅਸਾਂ ਪਹਿਲੀ ਪੰਗਤੀ ਇਥੇ ਦਿੱਤੀ ਜੋ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸੱਯਦਪੁਰ ਵਿਚ ਉਚਾਰੀ ਸੀ।

1. ਸਾਰੀਆਂ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸੱਯਦਪੁਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਉਚਾਰਿਆ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਜੋ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਰਾਗ ਆਸਾ ਵਿਚ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਸਤ ਪੰਗਤੀਆਂ ਹਨ। ਪਹਿਲੀਆਂ ਤਿੰਨ ਪੰਕਤੀਆਂ ਹਨ। ਪਹਿਲੀਆਂ ਤਿੰਨ ਪੰਕਤੀਆਂ ਜੋ ਅਸਾਂ ਇਥੇ ਦਿਤੀਆਂ ਹਨ ਸੱਯਦਪੁਰ ਦੇ ਹਾਲ ਦਾ ਹੀ ਵਰਣਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਰ ਅਗਲੀਆਂ ਪੰਗਤੀਆਂ ਵਿਚ ਮੁਗ਼ਲਾਂ ਤੋ ਪਠਾਣਾ ਦੀ ਵੱਡੀ ਲੜਾਈ ਦਾ ਵਰਣਨ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਜੋ 1526 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਪਾਣੀਪਤ ਹੋਈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਲਿਖਿਆ ਹੈ :–

ਮੁਗਲ ਪਠਾਣਾ ਭਈ ਲੜਾਈ ਰਣ ਮਹਿਤੇਗ ਵਗਾਈ। ਓਨੀ ਤੁਪਕ ਜਾਣ ਚਲਾਈ ਓਨੀ ਹਸਤੀ ਚਿੜਾਈ।

ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਆਖਰੀ ਪੰਗਤੀਆਂ 1526 ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਲਿਖੀਆਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਦਿਤੇ ਦੋਵੇਂ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਿਚ ਸੰਪੂਰਨ ਕੀਤੇ ਜਾਪਦੇ ਸਨ।

2. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਬਾਰਾਂ ਸਾਲਦ ਦੀ ਉਦਾਸੀ ਪਿਛੋਂ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਸਾਉਣਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਪੂਰਬ ਤੇ ਦੱਖਣ ਦੀ ਉਦਾਸੀ ਪਿੱਛੋਂ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਸਾਉਣਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

ਤਲਵੰਡੀ ਰਹੇ। ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਆਪਣੇ ਬਾਲ ਬੱਚਿਆ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਹੁਣ ਬਿਰਧ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਤੇ ਹੋਰ ਪਰਿਵਾਰ ਕੋਲ ਆਮ ਸੰਸਾਰੀਆਂ ਵਾਗੂੰ ਰਹਿਣ। ਪਰ ਕੁਝ ਸੋਚ ਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਤਲਵੰਡੀ ਤੋਂ ਟੁਰ ਪਏ। ਉੱਤਰ ਪੂਰਬ ਵਲ ਚਲਦੇ ਚਲਦੇ ਰਾਵੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਕੋਈ ਪੰਜਾਹ ਮੀਲ ਦੀ ਦੂਰੀ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਰਾਵੀ ਦਾ ਇਹ ਸੁਹਾਵਣਾ ਕੰਢਾ ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਆਇਆ ਤੇ ਇਥੇ ਰਹਿਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਇਥੇ ਨਾਲ ਦੇ ਪਿੰਡ ਇਕ ਦੋਦੇ ਗੋਤ ਦਾ ਜੱਟ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਸਦੀ ਘਰ ਵਾਲੀ ਤੇ ਉਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਦੁੱਧ ਛਕਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਅਸੀਸ ਨਾਲ ਦੋਦੇ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਬਹੁਤ ਵਧਿਆ ਫੁਲਿਆ[1]।

ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਇਥੇ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਪਿੰਡਾ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਇਕ ਰੱਬ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਰੱਬ ਦੇ ਗੁਰਣ ਗਾਉਣ ਵਾਲਾ ਬੰਦਾ ਇਥੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਦੂਰ ਦੂਰ ਤੋਂ ਲੋਕ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਆਉਣ ਲੱਗੇ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਕੁਝ ਫ਼ਕੀਰ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਆਏ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।

"ਕੂੜ ਨਿਖਟੈ ਨਾਨਕਾ ਓੜਕਿ ਸਚ ਰਹੀ"

ਇਸ ਤੁਕ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਫ਼ਕੀਰਾਂ ਦੀ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਟੁੰਬਿਆ ਤੇ ਕੁਝ ਸਰਕੜਿਆਂ ਦੇ ਕਾਨੇ ਲਾ ਹਕੇ ਉਹ ਵਜਾਉਣ ਲਗੇ ਤੇ "ਕੂੜ ਨਿਖਟੈ ਨਾਨਕਾ ਓੜਕਿ ਸਚ ਰਹੀ" ਦਾ ਗਾਇਿਨ ਕਰਨ ਲਗੇ ਜਿਸ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਜਾਂਦੇ ਇਹ ਹੀ ਗਾਉਂਦੇ। ਇਸ ਤਰਾਂ ਸਾਰੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪ੍ਰਭਤਾ ਫੈਲ ਗਈ[2]।

ਜਦੋਂ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਕਰੋੜੀਏ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਕ ਫ਼ਕੀਰ ਇਥੇ ਡੇਰਾ ਲਾਈ ਬੈਠਾ ਹੈ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਉਸਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਵੱਧ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਈਰਖਾ ਆਈ ਉਸ ਨੇ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੁਝ ਸਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਉਹ ਉਸ ਫ਼ਕੀਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਤੋਂ ਉਠਾ ਦੇਵੇ। ਜਦੋਂ ਇਸ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵੱਲ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਚਲਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਘੋੜਾ ਬਿਦਕ ਗਿਆ[3] ਸੋ ਉਸ ਉਸ ਦਿਨ ਨਾ ਜਾ ਸਕਿਆ। ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਟੁਰਿਆ ਅਤੇ ਘੋੜੇ ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਅੱਖ ਵਿਚ ਕੁਝ ਪੈ ਗਿਆ। ਘੋੜੇ ਤੋਂ ਉਤਰਨਾ ਪਿਆ। ਹੁਣ ਤਕ ਉਹ ਆਪਣੇ ਹੰਕਾਰ ਨਾਲ ਅੰਨ੍ਹਾ ਹੋਇਆ

ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੱਕੇ ਮਦੀਨੇ ਦੀ ਉਦਾਸੀ ਪਿਛੋਂ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਸਾਇਆ। ਲੰਮੀਆਂ ਉਦਾਸੀਆਂ ਤੋਂ ਆ ਕੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਸਾਉਣਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਹਰ ਨਵਾਂ ਪਿੰਡ ਵਸਾਉਣ ਲੱਗਿਆਂ ਕੁਝ ਔਕੜਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਸਨ ਜੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਉਥੇ ਰਹਿ ਕੇ ਹੀ ਦੂਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ।

1. ਦੋਦੇ ਗੋਤ ਦਾ ਜੱਟ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਦੇ ਪਿੰਡ ਸੀ ਤੇ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਵਾਲੀ ਦੇ ਦੁਧ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ।

2. ਫ਼ਕੀਰਾਂ ਦਾ ਪਿੰਡ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਕਾਨਿਆਂ ਨਾਲ ਇਸ ਤੁਕ ਦਾ ਗਾਇਨ ਕਰਨਾ, ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਅਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਅੰਕਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

3. ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਕਰੋੜੀਆਂ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਸ਼ਿਕਦਾਰ ਵੀ ਸੀ।

ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਦੋ ਵਾਰੀ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਇਰਾਦੇ ਵਿਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਫ਼ਕੀਰ ਜਰੂਰ ਕੋਈ ਵੱਲੀ ਅੱਲਾਹ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰਨਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸਮਝ ਨਾ ਆਈ। ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਪਿੱਛੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਆ ਗਈ। ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ ਮੰਦ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤਾ। ਇਕ ਦਿਨ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਕਿ ਉਹ ਫ਼ਕੀਰ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜਿਸਦੀ ਐਨੀ ਮਹਿਮਾ ਲੋਕ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਉਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਲ ਗਿਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਕੇ ਨਿਹਾਲ ਹੋਇਆ[1]।

ਜਦੋਂ ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਕਰੋੜੀਏ ਨੂੰ ਜਿਸ ਨੂੰ, ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਤਾਰਿਆ ਸੀ, ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ 50 ਕੁ ਮੀਲ ਉੱਤਰ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਇਕ ਥਾਂ ਤੇ ਡੇਰਾ ਲਾਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਆਇਆ। ਉਸ ਨੇ ਆ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਮਕਾਨ ਬਣਵਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਆਏ ਗਏ ਵਾਸਤੇ ਇਕ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਪਾ ਦਿੱਤੀ[2]। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਕ ਨਵੇਂ ਨਗਰ ਦਾ ਮੁੱਢ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਰਖਿਆ।

ਅਜਿਤੇ ਰੰਧਾਵੇ ਨਾਲ ਮੇਲ

ਇਕੋ ਗੋਤ ਦੇ ਨਾਲ ਲਗਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਤਪਾ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ[3]। ਇਕ ਤਪੇ ਵਿਚ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨਿਸਚਿਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਗੋਤ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਵਧਦੀ ਘਟਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਜਿੱਥੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਨਗਰ ਵਸਿਆ ਸੀ ਉਹ ਥਾਂ ਰੰਧਾਵੇ ਗੋਤ ਤੇ ਤਪੇ ਕੋਲ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੀ ਜਿਆਦਾ ਵਸੋ ਰੰਧਾਵਿਆਂ ਦੀ ਸੀ[4]।

ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਰਾਵੀ ਦਰਿਆ ਦੇ ਪੂਰਬੀ ਕੰਢੇ ਪੱਖੋ ਕੀ ਦਾ ਪਿੰਡ ਸੀ ਜਿੱਥੋਂ ਦਾ ਪਟਵਾਰੀ ਮੂਲਾ ਚੋਨਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸੰਹਰਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਇਕ ਹਿੱਤੇ ਰੰਧਾਵੇ ਦਾ ਪੁਤਰ ਅਜਿਤਾ ਰੰਧਾਵਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ[5]। ਜਦੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਡੇਰਾ ਲਾਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਲ ਆਇਆ ਦੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਲੋਂ ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਕੇ ਸਿਖ ਬਣਿਆ[6]।

---

1. ਕਰੋੜੀ ਦੀ ਸਾਖੀ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਹੈ ਤੇ ਠੀਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਹਰ ਨਵੇਂ ਪਿੰਡ ਵਸਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਸਥਾਨਕ ਲੋਕਾਂ ਵਲੋਂ ਇਹ ਔਕਨ ਆਉਂਦੀ ਸੀ।

2. ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਕਰੋੜੀ ਮਲ ਜੋ ਲਾਹੌਰ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਵੇਖੋ "ਦੂਨੀ ਚੰਦ ਨਿਸਤਾਰਾ" ਖ਼ਾਲਸਾ ਟ੍ਰੈਕਟ ਸੋਸਾਇਟੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਅਤੇ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼, ਭਾਈ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ।

3. ਸ਼ਬਦ ਕੋਸ਼ ਜਿਲਦ ਤੀਜੀ, ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ, ਪਟਿਆਲਾ, ਪੰਨਾ 165 ਅਨੁਸਾਰ ਤਪਾ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਰਥ ਇਲਾਕਾ ਜਾਂ ਪਰਗਨਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਤਪੇ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਗੋਤ ਦੀ ਇਕਸਾਰਤਾ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਸੀ।

4. ਅੱਜ ਕਲ ਵੀ ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਰੰਧਾਵਿਆਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਹਨ।

5. ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਰੰਧਾਵੇ ਨੂੰ ਪਖੋ ਕੇ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਦਸਿਆ ਹੈ।

6. ਖ਼ਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਹਿਸਟਰੀ ਰੀਸਰਚ ਡੀਪਾਰਟਮੈਂਟ ਵਿਚ ਇਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਹਥ-ਲਿਖਤ "ਸਾਖੀ ਅਜਿਹਾ ਰੰਧਾਵਾ S. H. R. 1445 ਹੇ ਜਿਸ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਗੱਲ ਬਾਤ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਅਜਿਤੇ ਰੰਧਾਵੇ ਦੀ ਸਾਖੀ ਕੇਵਲ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਹੀ ਹੈ। ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਤੇ ਮੇਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਹਾਲਾਤ ਮੁਤਾਬਕ ਠੀਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।

ਦੋ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼

ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਤੋਂ ਰਾਵੀ ਲੰਘਕੇ ਮੌਜੂਦਾ ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਵਟਾਲੇ ਨੂੰ ਜਾਂਦੀ ਸੜਕ ਉਤੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਇਕ ਪਿੰਡ ਜੌੜੀਆਂ (ਜਉੜੀਆਂ) ਸੀ[1]। ਇਥੇ ਇਕ ਪਠਾਨ ਉਬਾਰੇ ਖਾਂ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਇਹ ਸ਼ੇਖ ਮਾਲੋ ਦਾ ਮਿੱਤਰ ਸੀ। ਸ਼ੇਖ਼ ਮਾਲੋ ਇਕ ਵਿਦਵਾਨ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸੀ ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਆਇਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਰੱਬ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਕੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਉਬਾਰੇ ਖਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਤੇ ਉਬਾਰੇ ਖਾਂ ਵੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ।

ਉਬਾਰੇ ਖਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਤੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀ ਹਿੰਦੂ ਹੋ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨ। ਇਸ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕੇਵਲ ਰੱਬ ਹੀ ਸਥਿਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਨਾ ਹਿੰਦੂ ਸਥਿਰ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਹਨ ਤੇ ਨ ਮੁਸਲਮਾਨ। ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਅੱਲਾ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦਾ ਝਗੜਾ ਵਾਧੂ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਚਨਾਂ ਨਾਲ ਉਬਾਰੇ ਖਾਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇਆ ਤੇ ਚਰਨੀ ਲੱਗਾ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਤੇ ਰਹਿਮਤ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਕਰੋ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਰੱਬ ਰਹਿਮਤ ਕਰੇਗਾ। ਫੇਰ ਉਬਾਰੇ ਖਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਵਿਦਿਆ ਹੋਇਆ। ਜੋੜੀਆਂ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਇਕ ਹੋਰ ਜਿਮੀਂਦਾਰ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂ ਅਬਦਲ ਰਹਿਮਾਨ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਬਹੁਤ ਚੁਭਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਬਾਰੇ ਖਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੋ ਕੇ ਇਕ ਹਿੰਦੂ ਦੀ ਤਾਰੀਫ ਕਰਦਾ ਹੈ[2]।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਅਬਦਲ ਰਹਿਮਾਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਧਰਮ ਕੀ ਹੈ ਹਿੰਦੂ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਡਾ ਧਰਮ ਉਸ ਰੱਬ ਦਾ ਸਚਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਇਸ ਤੇ ਅਬਦਲ ਰਹਿਮਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਰਬ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ? ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਜਿਹੜੇ ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਹਨ, ਰੱਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰਾ ਹੈ ਉਹ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਝਗੜੇ, ਬੇਦ ਅਤੇ ਕਤੇਬ ਦੇ ਝਗੜੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੇ। ਰੱਬ ਦੀ ਸਾਰੀ ਪੈਦਾਇਸ਼ ਇਕੋ ਜਿਹੀ ਹੈ। ਅਮੀਰ, ਗਰੀਬ, ਚੰਗੇ ਮੰਦੇ ਸਭ ਉਸ ਨੇ ਬਣਾਏ ਹਨ। ਸਭ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਨੂਰ ਹੈ ਜੋ ਖੁਦੀ ਅਤੇ ਹੰਕਾਰ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਨਜਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਅਬਦਲ ਰਹਿਮਾਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾ ਤੇ ਡਿਗ ਪਿਆ[3]।

---

1. ਜੋੜੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਕੇ ਕੋਲ ਪਿੰਡ ਹੁਤ ਤਕ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਇਉਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦਾ ਉਤਾਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਗ਼ਲਤੀ ਨਾਲ ਮੌੜੀਆਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਤੇ ਫੇਰ ਅਗੋਂ ਕਾਪੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ "ਸਉੜੀਆਂ" ਹੀ ਪਰਚਤਲ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ।

2. ਇਹ ਸਾਖੀ ਕੇਵਲ ਬਾਲੇ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਅੰਕਿਤ ਹੈ ਵੇਖੋ ਪਿਆਰੇ ਲਾਲ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪਤ੍ਰਾ 231-36 (ਅੰਕਤਾ 315-18) ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾ ਦੇ ਝਗੜੇ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਪਸ਼ਟ ਤੇ ਸਿੱਧੇ ਖਿਆਲਾਂ ਤੋਂ ਕਈ ਮੁਸਲਮਾਨ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ ਜਾਪਦੇ ਹਨ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਸਾਖੀ ਠੀਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।

3. ਇਹ ਸਾਖੀ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਹੈ ਤੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰ ਸਮੇਂ ਤੇ ਹਾਲਾਤਠ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਠੀਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।

ਜਿਥੇ ਇਕ ਦੇਦੀ ਗੋਤ ਦੇ ਜੱਟ ਤੇ ਅਜਿਤਾ ਰੰਧਾਵਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਬਣ ਗਏ ਉਥੇ ਕਿਸੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦਾ ਈਰਖਾ ਨਾਲ ਵੇਖਣਾ ਕੁਦਰਤੀ ਗੱਲ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਸਾਖੀਆਂ ਦਾ ਸਮੁਚਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਨਗਰ ਵਸਾਉਣ ਲੱਗਿਆਂ ਕਈ ਛੋਟੀਆਂ ਮੋਟੀਆਂ ਔਕੜਾ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ।

ਭਾਈ ਲਹਿਣੇ ਦਾ ਮਿਲਣਾ

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਮੁਕਤਸਰ ਦੀ ਲੜਾਈ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੁਕਤਸਰ ਦਾ ਸਾਰਾ ਇਲਾਕਾ ਵੀਰਾਨ ਸੀ। ਕਿਥਰੇ ਕਿਧਰੇ ਕੋਈ ਪਿੰਡ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਮੌਜੂਦਾ ਮੁਕਤਸਰ (ਜ਼ਿਲਾ ਫੀਰੋਜ਼ਪੁਰ) ਤੋਂ ਤਕਰੀਬਨ ਸੱਤ ਅਠ ਮੀਲ ਉੱਤਰ-ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਇਕ ਪਿੰਡ ਮਤੇ ਦੀ ਸਰਾਏ ਸੀ। ਇਸ ਨਿਕੇ ਜਿਹੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਇਕ ਹਿੰਦੂ ਖੱਤਰੀ ਤ੍ਰਹਿਣ ਭਾਈ ਫੇਰੁ[1] ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਦੁਕਾਨ ਸੀ ਤੇ ਆਪਣੀ ਨੇਕ ਕਮਾਈ ਤੇ ਚੰਗੇ ਆਚਰਣ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧਰਮ ਪਤਨੀ ਦਾ ਨਾ ਰਾਮੋ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ 1504 ਈਸਵੀਂ ਵਿਚ ਇਕ ਬਾਲਕ ਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ ਜਿਸਦਾ ਨਾਂ ਲਹਿਣਾ ਰਖਿਆ। ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਬਚਪਣ ਤੋਂ ਹੀ ਧਾਰਮਕ ਰੁਚੀਆਂ ਵਾਲੇ ਸਨ।

ਬਾਬਰ ਨੇ ਹਿੰਦ ਤੇ ਪਹਿਲਾ ਹੱਲਾ 1504 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਤੇ ਤੀਜਾ ਹਮਲਾ 1519 ਤੇ 1520 ਈਸਵੀ ਵਿਚ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਮਲਿਆਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਤੈਮੂਰ ਦਾ ਹਮਲਾ ਯਾਦ ਕਰਵਾ ਦਿਤਾ। 1520 ਵਿਚ ਸੱਯਦਪੁਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਜੋ ਹਾਲ ਹੋਇਆ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਧੁੰਮਾ ਪੈ ਗਈਆਂ। ਮਤੇ ਦੀ ਸਰਾਂ ਉਸ ਰਸਤੇ ਤੇ ਸੀ ਜੋ ਲਾਹੌਰ, ਫ਼ੀਰੋਜ਼ਪੁਰ ਤੇ ਬਠਿੰਡੇ ਤੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਦਿਲੀ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਮੁਗਲਾਂ ਤੋਂ ਬਲੋਚੀਆਂ ਨੇ ਮਤੇ ਦੀ ਸਰਾਂ ਨੂੰ ਲੁਟ ਗਿਆ[2]। ਇਸ ਲਈ ਮਤੇ ਦੀ ਸਰਾਂ ਦਾ ਨਗਰ ਉਜੜਨਾ[3] ਅਰੰਭ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਭਾਈ ਫੇਰੂ ਆਪਣਾ ਪਰਿਵਾਰ ਲੈ ਕੇ ਪੁਰਾਣੀ ਸੜਕ ਤੇ ਜ਼ਰਾਂ ਹਟਵੇਂ ਹਰੀ ਕੇ ਪੱਤਨ ਆ ਗਏ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਥੇ ਵੀ ਆਪ ਦਾ ਵਪਾਰ ਨ ਚਲਿਆ ਤੇ ਆਪ ਸਤਲੁਜ ਤੇ ਬਿਆਸ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਕੇ ਮੌਜੂਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਜ਼ਿਲੇ ਖੰਡੂਰ ਨਗਰ ਵਿਚ ਆ ਵਸੇ।

ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਖੀਵੀ ਨਾਲ ਹੋਇਆ। ਖੀਵੀ ਦੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਵੀ ਮਤੇ ਦੀ ਸਰਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸਨ। ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਦੇ ਤਿੰਨ ਬੱਚੇ ਹੋਏ। ਇਕ ਲੜਕੀ ਅਤੇ ਦੋ ਲੜਕ-ਬੀਬੀ ਅਮਰੋ, ਦਾਸੂ ਤੇ ਦਾਤੂ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਨਗਰ ਵਸਾਇਆ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ।

ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਧਾਰਮਕ ਭਾਵਾਂ ਵਾਲੇ ਸਨ। ਹਰ ਸਾਲ ਜਵਾਲਾ ਜੀ ਦੀ ਯਾਤਰਾ[4] ਨੂੰ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਜਵਾਲਾ ਜੀ ਦਾ ਮੰਦਰ ਮੌਜੂਦਾ ਜ਼ਿਲਾ ਕਾਂਗੜਾ ਵਿਚ ਇਕ ਇਤਿਹਾਸਕ ਮੰਦਰ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਅੱਗ ਦੀ ਲਾਟ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਮੰਦਰ ਦੇ ਪੂਜਣ ਲਈ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਦੂਰ ਦੂਰ ਤੋਂ ਲੋਕ ਆਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਲਈ ਇਹ ਸਥਾਨ

---

1. ਭਾਈ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਫੀਰੋਜ਼ਪੁਰ ਦੇ ਹਾਕਮ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨਚੀ ਸਨ ਜੋ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨਚੀ ਹੋਣ ਦੀ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਤੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਕ ਥਾਂ ਤੋਂ ਦੂਜੀ ਥਾਂ ਤੇ ਦੂਜੀ ਥਾਂ ਤੋਂ ਤੀਜੀ ਥਾਂ ਜਾਣਾ ਵੀ ਇਹ ਹੀ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਖਜਾਨਚੀ ਨਹੀਂ ਸਨ।

2. ਸਿੱਖ ਰਿਲੀਜ਼ਨ, ਮੈਕਾਲਫ, ਜਿਲਦ ਦੂਜੀ ਪੰਨਾ।

3. ਮਤੇ ਦੀ ਸਰਾਂ ਦਾ ਨਗਰ ਸਾਰਾ ਉਜੜ ਗਿਆ ਤੇ ਫੇਰ ਇਕ ਨਾਂਗੇ ਸਾਧੂ ਨੇ ਆਬਾਦ ਕੀਤਾ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅੱਜ ਕਲ ਨਾਂਗੇ ਦੀ ਸਰਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

4. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ, ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਤੇ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਦੇਵੀ ਦੇ ਭਵਨ ਜਾਣ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ ਪਰ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਤੇ ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਰੂਪ ਦਾਸ ਭੱਲਾ ਵਿਚ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਜਵਾਲਾ ਜੀ ਜਾਣ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ ਜੋ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੀਰਥਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸੀ। ਜਵਾਲਾ ਜੀ ਜਾਣ ਦੇ ਕਈ ਰਸਤੇ ਸਨ। ਇਕ ਰਸਤਾ ਕਹਿਲੂਰ ਰਿਆਸਤ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਕੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮੰਡੀ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਜਵਾਲਾ ਜੀ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਰਸਤੇ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜਵਾਲਾ ਜੀ ਗਏ ਸਨ (ਵਿਸਥਾਰ ਲਈ ਵੇਖੋ ਸਾਖੀ ਜਵਾਲਾ ਜੀ ਜਾਣਾ)। ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਜਵਾਲਾ ਜੀ ਜਾਣ ਦਾ ਰਾਹ ਮੌਜੂਦਾ ਪਠਾਨਕੋਟ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਮੁਗਲ ਰਾਜ ਵਿਚ ਕਾਂਗੜੇ ਦੀਆਂ ਪਹਾੜੀ ਰਿਆਸਤਾਂ ਤੋਂ ਕਰ ਵਸੂਲ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁਗ਼ਲ ਸੈਨਾ ਪੈਥਾਨ (ਮੌਜੂਦਾ ਪਠਾਨਕੋਟ) ਧਮੇਰੀ (ਮੌਜੂਦਾ ਨੂਰਪੁਰ) ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਕਾਂਗੜੇ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ।[1] ਖਡੂਰ ਤੋਂ ਪਠਾਟਕੋਟ ਦੇ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਨਵਾਂ ਵਸਾਇਆ ਨਗਰ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਆਉਂਦਾ ਸੀ।

ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਇਕ ਵਾਰੀ ਆਪਣੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਯਾਤਰੂਆਂ ਸਮੇਤ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਕੋਲੋਂ ਲੰਘ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਕਿਸੇ ਸਿਖ ਨੂੰ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਸੁਣਿਆ ਸੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਤਾਂਘ ਸੀ। ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਕਿ ਉਸ ਮਹਾਪੁਰਖ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਵੀ ਕਰਦੇ ਚਲੀਏ[2]। ਸੋ ਜਵਾਲਾ ਜੀ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਭ ਯਾਤਰੂ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਆ ਗਏ। ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮਿਲੇ। ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨੁਭਵ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਭ ਸ਼ੰਕੇ ਮਿਟ ਗਏ ਹਨ ਤੇ ਜਿਸ ਦੇਵੀ ਦਾ ਪੂਜਣ ਕਰਨ ਲਈ ਉਹ ਹਰ ਸਾਲ ਜਵਾਲਾ ਜੀ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਉਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਸੇਵਾ ਕਰਦੀ ਹੈ[3]। ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਦਾ ਕਰਨ ਗਏ। ਤਾਂ ਯਾਤਰੂਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਅਸੀ ਸਾਰੇ ਤੁਹਾਡੇ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਚਲੇ ਸਾਂ ਹੁਣ ਸੰਗ ਛੱਡਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਤਾਂ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨੇ ਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਜਿਸ ਸੰਕਲਪ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਦੇਵੀ ਦੇ ਭਵਣ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਉਹ ਇਥੋਂ ਹੀ ਪੂਰਣ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਤੁਸੀ ਜਾਉ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਤੁਹਾਡੀ ਵੀ ਨਿਸ਼ਾ ਕਰੇ। ਸਭ ਯਾਤਰੂ ਹੈਰਾਨ ਹੋਏ ਤੇ ਲਹਿਣਾ ਨੂੰ ਕਰਤਾਪੁਰ ਛੱਡ ਕੇ ਅੱਗੇ ਚਲ ਪਏ[4]।

ਥੋੜੇ ਚਿਰ ਨੂੰ ਉਹ ਯਾਤਰੂ ਜੋ ਆਪ ਜੀ ਨਾਲ ਖਡੂਰ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਤੋਂ ਦੇਵੀ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਆਏ ਸਨ ਮੁੜਦੀ ਵਾਰੀ ਫੇਰ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਠਹਿਰ ਗਏ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਕਿ ਉਹ ਵਾਪਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਚਲਣ। ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਹੀ ਰਹਾਂਗਾ।[5] ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਘਰ ਪਤਾ ਦੇ ਦੇਣਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਯਾਤਰੂਆਂ ਆ ਕੇ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਸਾਰੀ ਵਾਰਤਾ ਦੱਸ ਦਿਤੀ।

---

1. History of the Punjab Hills States, J. Hutchisen. ਹਿਸਟਰੀ ਆਫ਼ ਪੰਜਾਬ ਹਿਲ ਸਟੇਟਸ, ਹਚੀਸਨ, ਜਿਲਦ ਪਹਿਲੀ ਪੰਨਾ 140 ਅਤੇ 143

2. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇਕ ਸਿਖ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਤਾਂਘ ਲਗੀ। ਸਭ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਕੋਲੋਂ ਲੰਘਦੇ ਹੋਏ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਦਸਿਆ ਹੈ ਜੋ ਠੀਕ ਹੈ।

3. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਵੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਦਰੀ ਨਜ਼ਰੀ ਆਈ। ਵੇਖੋ ਸਾਖੀ ਨੰ: 53, (ਅੰਤਕਾ 54)

4. ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਜਿਲਦ ਦੂਜੀ ਪੰਨਾ 67 (ਅੰਤਕਾ 164-5)

5. ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਜਿਲਦ ਦੂਜੀ ਪੰਨਾ 67 (ਅੰਤਕਾ 164) ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਯਾਤਰੂਆਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ੋਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਵਾਪਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਚਲਣ ਪਰ ਆਪ ਨਾ ਗਏ। ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਖਡੂਰ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਗਏ ਤੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਹੀ ਰਹਿ ਪਏ।

ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਤਨੋ ਮਨੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਲੰਗਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਜੁਟ ਪਏ[1]।

ਇਕ ਸੁਘੜ ਬਾਲਕ ਦਾ ਮਿਲਣਾ

ਇਕ ਵਾਰੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਕਰਤਾਹਰਪੁਰ ਤੋਂ ਮੌਜੂਦਾਹ ਕਥੂ ਨੰਗਲ ਪਿੰਡ ਦੇ ਬਾਹਰ ਵਾਰ ਆ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਇਹ ਪਿੰਡ ਮੌਜੂਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ 12 ਮੀਲ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਹੈ। ਇਹ ਰੰਧਾਵਿਆਂ ਦਾ ਪਿੰਡ ਸੀ। ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਇਕ ਬਾਲਕ ਡੰਗਰ ਚਾਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜਿਥੇ ਬੈਠੇ ਸਨ ਉਥੇ ਇਹ ਬਾਲਕ ਵੀ ਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਬਾਲਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੜੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਮਿਲਿਆ ਅਤੇ ਗਲ ਬਾਤ ਕੀਤੀ[2]।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਤੇਰੀ ਉਮਰ ਤੇ ਖਾਣ ਪੀਣ ਦੀ ਹੈ ਤੇ ਤੂੰ ਬਹੁਤ ਸਿਆਣੀਆਂ ਗੱਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਬਾਲਕ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਕ ਦਿਨ ਮੇਰੀ ਮਾਤਾ ਆਖਿਆ ਤੂੰ ਅੱਗ ਬਾਲ ਤੇ ਮੈਂ ਵੇਖਿਆ ਨਿਕੀਆਂ ਲਕੜਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗ ਪਹਿਲਾ ਲਗਦੀ ਹੈ ਤੇ ਵਡੀਆਂ ਨੂੰ ਪਿਛੋਂ ਤੇ ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਨਿਕਾ ਹੀ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਨਾ ਚਲਿਆ ਜਾਵਾਂ। ਸੋ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ ਹਾਂ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਸ ਉੱਤਰ ਤੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੋਏ ਤੇ ਬਾਲਕ ਦਾ ਨਾਂ ਪੁੱਛਿਆ। ਉਸਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੇਰਾ ਨਾਂ ਬੂੜਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਤੂੰ ਬਹੁਤ ਪਤੇ ਦੀਆਂ ਤੇ ਸਿਆਣੀਆਂ ਗੱਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇਰਾ ਨਾਂ ਬੁਢਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ[3]।

ਇਹ ਬਾਲਕ ਵਡਾ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰਸਿਖ ਬਣਿਆ ਤੇ ਬਾਬਾ ਬੁਢਾ ਕਰ ਕੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਇਆ। ਬਾਬਾ ਬੁਢਾ ਜੀ ਛੇਵੇਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤਕ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਲੇ

---

1. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਨੰਬਰ 53 (ਅੰਤਕਾ 53-54)

2. ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬਾਲਕ ਨੇ ਘਰੋਂ ਘਿਵ ਦਾ ਕੁੱਜਾ ਚੁੱਕ ਲਿਆਂਦਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ।

Glossary of the Caste and Tribes of the Punjab and North Western Frontier Province, A. H. Rose. ਗਲਾਸਰੀ ਆਫ਼ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਕਾਸਟਜ਼ ਐਂਡ ਟਰਾਈਬਜ਼ ਏ. ਐਚ. ਰੋਜ਼ ਜਿਲਤੀ ਤੀਜੀ ਪੰਨਾ 320 ਵਿਚ ਰੰਧਾਵਾਂ ਗੋਤ ਦੇ ਵਿਸਥਾਰ ਥਲੇ ਇਸ ਵਾਰਤਾ ਨੂੰ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਉਥੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਬੂੜਾ ਬਾਲਕ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਕੋਲ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਮਾਲ ਡੰਗਰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪੈਲੀ ਵਿਚ ਵੜ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਖੇਤੀ ਦਾ ਮਾਲਕ ਬੂੜੇ ਨੂੰ ਲੱਭਦਾ ਲੱਭਦਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕੋਲ ਪੁਜ ਗਿਆ। ਉਸ ਪੁੱਛਿਆ ਬੂੜਾ ਬਾਲਕ ਵਾਗੀ ਇਥੇ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ? ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਹਿਾ ਕਿ ਇਥੇ ਤਾਂ ਇਕ ਬੁੱਢਾ ਹੀ ਆਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਉਸ ਖੇਤ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਬੂੜੇ ਬਾਲਕ ਦੀ ਥਾਂ ਇਕ ਬੁਢਾ ਮਨੁਖ ਚਿੱਟੀ ਦਾੜੀ ਵਾਲਾ ਨਜ਼ਰੀ ਆਇਆ ਤੇ ਉਹ ਉਥੋਂ ਵਾਪਸ ਚਲਿਆ ਗਿਆ।

ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੀ ਸਾਖੀ ਨੰਬਰ 39 (ਅੰਤਕਾ 38) ਵਿਚ ਇਸ ਵਾਰਤਾ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਸੱਤਾ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦਾ ਇਕ ਬਾਲਕ ਰੋਜ਼ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਨ ਆਂਵਦਾ ਸੀ ਤੇ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣ ਕੇ ਚੁਪ ਚੁਪੀਤੇ ਹੀ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਬਾਲਕ ਜਦੋਂ ਜਾਣ ਲੱਗੇ ਪਕੜ ਲੈਣਾ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਨਾਲ ਉਪਰ ਲਿਖੀ ਗੱਲ ਬਾਤ ਕੀਤੀ। ਸਥਾਨਕ ਰਵਾਇਤ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਰੰਧਾਵਿਆਂ ਦੇ ਨਗਰ ਕਥੂ ਨੰਗਲ ਕੋਲੋਂ ਲੰਘੇ ਤਾਂ ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਹੋਈ। ਭਾਈ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਅਨੁਸਾਰ ਬਾਬੇ ਬੁਢੇ ਦਾ ਜਨਮ ਪਿੰਡ ਕਥੂ ਨੰਗਲ ਜ਼ਿਲਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਜੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਅਤੇ ਬਟਾਲੇ ਦੇ ਅੱਧ ਵਿਚ ਹੈ।

3. ਸਥਾਨਕ ਰਵਾਇਤ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਬੂੜੇ ਨੂੰ ਬੁੱਢਾ ਆਖਿਆ ਫੇਰ ਬਾਬਾ ਬੁਢਾ ਨਾਂ ਪੈ ਗਿਆ।

ਹਰਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਨਿਯੁਕਤ ਹੋਏ। ਆਪ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ 1631 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਹੋਇਆ[1]।

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਇਸ ਬਾਲਕ ਦੇ ਨਗਰ ਵਿਚ ਠਹਿਕ ਕੇ ਫੇਰ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ।

ਅਚਲ ਵਟਾਲੇ ਜਾਣਾ

ਕਰਤਾਰਪੁਰ[2] ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸ਼ਿਵਰਾਤਰੀ ਦੇ ਮੇਲੇ ਅਚਲ ਵਟਾਲੇ ਜਾਣਾ ਦਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਭਾਈ ਲਹਿਣੇ[3] ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਅਚਲ ਵਟਾਲੇ ਪੁਜ ਗਏ। ਅਚਲ ਇਕ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾ ਅਸਥਾਨ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਦਾ ਪੁਤਰ ਕਾਰਤਕ ਸਵਾਮੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਮਾ ਕਰਕੇ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਠਹਿਰਿਆ ਸੀ। ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਦਾ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾ ਮੰਦਰ ਤੇ ਤਲਾਅ ਹੈ। ਮੰਦਰ ਦੇ ਨਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਾਂ ਵੀ ਅਚਲ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਟਾਲੇ ਤੋਂ ਚਾਰ ਕੁ ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅਚਲ ਵਟਾਲਾ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਤਲਾਅ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਕਈ ਮੂਰਤੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ ਜੋ ਇਕ ਰਵਾਇਤ ਅਨੁਸਾਰ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਦੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਅੱਜ ਕਲ ਤਲਾਅ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇਕ ਮੰਦਰ ਹੈ। ਜਿਸ ਤੇ 1911 ਬਿਕਰਮੀ (1854 ਈ:) ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਲੱਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮੰਦਰ ਰਾਮਦਿਆਲ ਭੰਡਾਰੀ ਨੇ 1854 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਬਣਵਾਇਆ। ਇਸ ਸ਼ਿਵਾਲੇ ਦੀ ਪ੍ਰਕਮਾ ਦੀ ਕੰਥ ਤੇ ਇਕ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਖਿਚੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਸਿੱਧ ਬੜੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਬੈਠੇ ਹਨ[4] ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਮੰਦਰ ਬਣਾਉਣ ਵੇਲੇ ਸ਼ਿਵ ਮਤ ਦੇ ਉਪਾਸ਼ਕਾਂ ਨੇ ਵੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਅਚਲ ਜਾਣ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਤਲਾਅ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਥੋੜੀ ਜਿਹੀ ਉਚਾਈ ਤੇ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸਾਹਿਬ ਹੈ ਤੇ ਸਥਾਨਕ ਰਵਾਇਤ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਉਥੇ ਆ ਕੇ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਬੇਰੀ ਹੈ ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਦੱਸੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਦੇ ਨਾਲ ਇਕ ਬਾਉਲੀ ਹੈ

---

1. ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬਾਬੇ ਬੁਢੇ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵਰ ਤਿੇ ਤੇ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਦਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਬਹੁਤ ਕਰਨੀ ਵਾਲਾ ਸਿਖ ਹੋਵੇਗਾ।

2. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸਿਧ ਗੋਸ਼ਟ ਗੋਰਖ ਹਟੜੀ (ਪਿਸ਼ਾਵਰ) ਲਿਖੀ ਦਸੀ ਹੈ ਤੇ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਟਿੱਲਾ ਬਾਲਗੁਦਾਈ (ਜ਼ਿਲਾ ਜਿਹਲਮ) ਵਿਚ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸਿਧ ਗੋਸ਼ਟ ਨੂੰ ਅਚਲ ਵਟਾਲੇ ਲਿਖਣਾ ਦਸਿਆ ਹੈ ਜੋ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਸੁਮੇਰ ਪਰਬਤ ਤੋਂ ਅਚਲ ਆਉਣਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਤੋ। ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਹਿੱਸਾ ਦੂਜਾ ਤੇ ਭਾਈ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਵੀ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਤੋਂ ਅਚਲ ਜਾਣਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਜੋ ਠੀਕ ਹੈ।

3. ਇਉਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਵੱਖ ਵੱਖ ਮਤ ਮਤਾਂਤਰਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਭਾਈ ਲਹਿਣੇ ਨੂੰ ਅੱਡ ਅੱਡ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਲੈ ਗਏ। ਅਚਲ ਵਟਾਲੇ ਭਾਈ ਲਹਿਣੇ ਦਾ ਨਾਲ ਜਾਣ ਦਾ ਵਰਣਨ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਹਿਸਾ ਦੂਜਾ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਅਚਲ ਜਾਣ ਦੀ ਸਾਖੀ ਭਾਈ ਲਹਿਣੇ ਦੇ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਲਹਿਣੇ ਦਾ ਨਾਲ ਜਾਣਾ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

4. ਸਿੱਧ ਗੋਸ਼ਟ ਸਟਕੀ ਡਾ: ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ ਖ਼ਾਲਸਾ ਟ੍ਰੈਕਟ ਸੋਸਾਇਟੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਟ੍ਰੈਕਟ ਨੰਬਰ 1364-593 ਅਗਸਤ 1969 ਪੰਨਾ 19-20।

ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਜ ਕਲ ਖੂਹ ਵਿਚ ਬਦਲ ਗਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਇਸ ਇਤਿਹਾਸਕ ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਲੰਗਰ ਵਾਸਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਲਵਾਈ ਸੀ ਤੇ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਸੀ[1]।

ਅਚਲ ਵਟਾਲੇ ਦਾ ਮੇਲਾ ਫੱਗਣ ਵਦੀ (ਭਾਵ ਫ਼ਰਵਰੀ ਮਾਰਚ ਦੇ ਮਹੀਨੇ) ਸ਼ਿਵਰਾਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਲਗਦਾ ਸੀ[2]। ਸ਼ਿਵਰਾਤ੍ਰੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤਲਾਅ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਵਾਲੀ ਉਚੀ ਥਾਂ ਤੇ ਆ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਧਾਰਮਕ ਮੇਲਿਆਂ ਤੇ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਪਦੇ ਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਆ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਭਗਤੀ ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਪਦੇ ਸੁਣਾ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਲੋਕ ਸ਼ਰਧਾ ਅਨੁਸਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਾਮ (ਇਕ ਰੁਪਏ ਦੇ ਚਾਲੀ ਦਾਮ ਹੁੰਦੇ ਸਨ) ਦੇਂਦੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਪਦੇ ਗਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਭਗਤੀਏ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ[3]। ਜਦੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਭਗਤੀਆਂ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਮੇਲੇ ਤੇ ਆਏ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਹੀ ਆ ਗਏ। ਭਗਤੀਏ ਇਹ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕੀਰਤਨ ਤੇ ਰੀਝਦੇ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਿੱਚ ਦੋ ਵੇਲੇ ਕੀਰਤਨ ਹੋਣ ਦਾ ਪਤਾ ਇਸ ਸਾਰੇ ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ ਸੀ। ਸੋ ਭਗਤੀਏ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਲਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਦੇ ਸੁਣਨ ਲਈ ਸਾਰੇ ਮੇਲੇ ਦੇ ਲੋਕ ਵੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਆ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਸ਼ਿਵਾਲੇ ਵਿਚ ਜੋ ਜੋਗੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਬਹੁਤ ਈਰਖਾ ਆਈ ਕਿ ਸਭ ਲੋਕ ਇਥੇ ਨਵੇਂ ਆਏ ਸਾਧੂ ਕੋਲ ਜਾ ਬੈਠੇ ਹਨ ਤੇ ਜਿਸ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਮੇਲਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਉਸ ਵਲ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਉਸ ਪਾਸੇ ਭਗਤੀਏ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਤੇ ਜੋ ਦਾਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਸਨ ਉਹ ਇਕ ਲੋਟੇ ਵਿਚ ਪਾਈ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਸਿੱਧਾਂ ਨੇ ਭਗਤੀਆਂ ਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੈਸਿਆਂ ਦਾ ਲੋਟਾ ਲੁਕਾ ਲਿਆ। ਭਗਤੀਆਂ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਪੈਸਿਆਂ ਵਾਲਾ ਲੋਟਾ ਨਾ ਦਿਸਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਬਹੁਤ ਘਬਰਾਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਦੇ ਪੜ੍ਹਨਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਲੋਕ ਵੀ ਤਿੱਤਰ ਬਿੱਤਰ ਹੋਣ ਲਗੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਦੇ ਗਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਉਹ ਥਾਂ ਦੱਸ ਦਿੱਤੀ ਜਿਥੇ ਸਿੱਧਾ ਨੇ ਲੋਟਾ ਲੁਕਾਇਆ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਉਥੋਂ ਪੈਸਿਆਂ ਵਾਲਾ ਲੋਟਾ ਲੈ ਆਏ। ਇਸ ਤੇ ਜੋਗੀ ਬਹੁਤ ਅਉਖੇ ਹੋਏ ਤੇ ਸਾਰੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਲਈ ਆ ਬੈਠੇ[4]।

ਅਚਲ ਵਟਾਲੇ ਜੋ ਜੋਗੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਉਹ ਗੋਰਖਪੰਥੀ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉੱਤਰੀ ਹਿੰਦ ਵਿਚ ਸੋਲ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਜੋਗੀ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਦੇ ਹੀ ਚੇਲੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ[5]। ਗੋਰਖ ਪੰਥੀਆਂ ਵਿਚ ਗ੍ਰਹਿਸਤ ਧਾਰਨ

1. ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ 150 ਘੁਮਾਉਂ ਜਮੀਨ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਦੇ ਲੰਗਰ ਤੇ 50 ਰੁਪੈ ਸਾਲਾਨਾ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਵਾਸਤੇ ਲਵਾਏ। ਵੇਖੋ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਭਾਈ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ, ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਨਾ 33

2. ਅੱਜ ਕਲ ਅਚਲ ਵਟਾਲੇ ਦਾ ਮੇਲਾ ਨੌਵੀਂ ਤੇ ਦਸਮੀ ਸੁਦੀ ਕਤਕ ਲਗਦਾ ਹੈ ਸ਼ਿਵਰਾਤਰੀ ਦਾ ਮੇਲਾ ਕਦੋਂ ਲਗਾਣਾ ਬੰਦ ਹੋਇਆ ਤੇ ਅਚਲ ਵਟਾਲੇ ਦਾ ਮੇਲਾ ਨੌਵੀਂ ਦਸਮੀ ਕਤਕ ਤੋਂ ਕਦੋਂ ਲਗਣਾ ਅਰੰਭ ਹੋਇਆ ਇਸ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਡਾ: ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਅਕਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਵੀ ਸ਼ਿਵਰਾਤਰੀ ਦੇ ਮੇਲੇ ਤੇ ਅਚੱਲ ਗਿਆ ਜੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਕਬਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤਕ ਸ਼ਿਵਰਾਤਰੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਹੀ ਇਹ ਮੇਲਾ ਲਗਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

3. ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਸਧਾਰੀਏ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਹਿੱਸਾ ਦੂਜਾ ਨੇ ਪਦੇ ਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਅੰਕਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਗਤੀਏ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

4. ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਵਾਰ ਪਹਿਲੀ, ਪਉੜੀ 39

5. Religious Sects of the Hindus, H. H. Wilson, ਰਿਲੀਜਸ਼ ਸੈਕਟਸ ਆਫ਼ ਦੀ ਹਿੰਦੂਜ਼, ਐਚ. ਐਚ. ਵਿਲਸਨ, ਕਲਕਤਾ 1958 ਪੰਨਾ 115 ਅਤੇ 119

ਕਰਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੰਨੇ ਪਰਮੰਨੇ ਅਸੂਲਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਸੀ। ਸੋ ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਜੋ ਜੋਗੀਆਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਉਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਗ੍ਰਹਸਤੀ ਹੋਣ ਦਾ ਉਲਾਹਮਾ ਸੀ। ਜੋਗੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਭੰਗਰ ਨਾਥ ਨੇ ਕਿਹਾ ਤੁਸੀਂ ਉਦਾਸੀ ਦਾ ਭੇਖ ਉਤਾਰ ਕੇ ਸੰਸਾਰੀ ਕਿਉਂ ਬਣ ਗਏ ਹੋ। ਇਹ ਇਵੇਂ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਪੁਰਖ ਦੁੱਧ ਵਿਚ ਖਟਿਆਈ ਪਾ ਦੇਵੇ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਕਰ ਲਵੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਮਤ ਸੰਸਾਰੀਆਂ ਵਾਲਾ ਮਤ ਸੀ। ਆਪ ਨੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਮਨ ਬੁਧੀਪ ਸਵੱਛ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਦੁਧ ਉਸ ਵਿਚ ਫਿਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਗ੍ਰਹਸਤ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਮਨ ਦੀਆਂ ਬਿਰਤੀਆਂ ਠੀਕ ਰਖਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੋਗੀ ਸੰਸਾਰੀਆਂ ਦੇ ਦਾਨ ਤੇ ਹੀ ਪਲਦੇ ਹਨ[1]।

ਫੇਰ ਸਿਧਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਰਿੜਕਣ ਵਾਲੀ ਘਿਓ ਕਢਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਰਿੜਕਣ ਵਾਲਾ ਮੱਖਣ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਿਆ ਇਸ ਲਈ ਘਿਓ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ? ਤੁਸੀ ਦੱਸੋ ਘਿਓ ਵਿਚ ਦੋਖ ਹੈ, ਭਾਂਡੇ ਵਿਚ ਦੋਖ ਹੈ ਜਾਂ ਰਿੜਕਣ ਵਾਲੀ ਵਿਚ ਦੋਸ ਹੈ? ਇਸ ਸਾਰੇ ਅਲੰਕਾਰ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਰਿੜਕਣ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਭਾਂਡਾ ਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ, ਦੁਧ ਗਿਆਨ ਹੈ ਤੇ ਘਿਓ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਮਿਲਣਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਰਮਕਾਂਡ ਕਰਨ ਪਿਛੋਂ ਵੀ ਕੁਝ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਕਿਸ ਵਿਚ ਦੋਖ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਨੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਿਆ। ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਜੋ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਤੇ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਦੇ ਸਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਾਇਆ[2]। ਜਿਸਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਭਾਵ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਭਾਂਡਾ ਠੀਕ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਠੀਕ ਫਲ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ :–

ਭਾਂਡਾ ਹਛਾ ਸੋਇ ਜੋ ਤਿਸੁ ਭਾਵਸੀ
ਭਾਂਡਾ ਅਤਿ ਮਲੀਣੁ ਧੋਤਾ ਹਛਾ ਨ ਹੋਇ ਸੀ।
ਗੁਰੂ ਦੁਆਰੇ ਹੋਇ ਸੋਝੀ ਪਾਇਸੀ।
ਏਤ ਦੁਆਰੇ ਧੋਇ ਹਛਾ ਹੋਇਸੀ।
ਜੇਹੇ ਕਰਮ ਕਮਾਇ ਤੇਹਾ ਹੋਇਸੀ।
... ...
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਉ ਆਪਿ ਵਰਤਾਇਸੀ।
ਚਲਿਆ ਪਤਿ ਸਿਉ ਜਨਮ ਸਵਾਰਿ ਵਾਜਾ ਵਾਇਸੀ।
ਮਾਣਸ ਕਿਆ ਵੇਚਾਰਾ ਤਿਹੁ ਲੋਕ ਸੁਣਾਇਸੀ।
ਨਾਨਕ ਆਪਿ ਨਿਹਾਲੁ ਸਭ ਕੁਲ ਤਾਰਸੀ

[ਸੂਹੀ ਮਹਲਾ ੧। ੬। (੭੨੯)]

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਜੋਗੀਆਂ ਨੇ ਰਿਧੀਆਂ ਤੇ ਸਿਧੀਆਂ ਤੇ ਕਰਾਮਾਤਾਂ ਵਿਖਾਉਣੀਆਂ ਅਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਕਰਾਮਾਤ ਵਿਖਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਹੋਰ ਕੋਈ ਕਰਾਮਾਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਿੱਧਾਂ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਯਕੀਨ ਨਾ ਆਇਆ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਫੇਰ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਤੇ ਕਿਹਾ ਤੁਸਾਂ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਕਰਾਮਾਤ ਵਿਖਾਈ ਹੈ ਤੇ ਸਾਰੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਤੁਸੀ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੀ ਅਜ਼ਮਤ ਦਾ ਭੇਦ ਦੱਸੋ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ ਫੇਰ

1. ਵਾਰ ਪਹਿਲੀ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਪਉੜੀ 40ਵੀਂ।
2. ਮਿਹਰਬਾਨ, ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਹਿੱਸਾ ਦੂਜਾ ਪੰਨਾ 70–71 (ਅੰਤਕਾ 166–7)

ਕਿਹਾ "ਬਾਝਹੁ ਸਚੇ ਨਾਮ ਦੇ ਹੋਰ ਕਰਾਮਾਤ ਅਸਾਥੇ ਨਹੀ[1]। ਆਪਣੇ ਆਦਰਸ਼ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫੇਰ ਇਥੇ ਸਿਧ ਗੋਸ਼ਟ ਵਿਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਸਿਧਾਂਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਾਏ। ਸਿਧ ਗੋਸ਼ਟ ਦਾ ਅੰਤਮ ਰੂਪ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਚਲ ਵਟਾਲੇ ਤੋਂ ਆ ਕੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਦਿਤਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਸਿਧ ਗੋਸ਼ਟਿ ਉਹ ਰਚਨਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਿੱਧਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਹਨ[2]।

ਜਦੋਂ ਅਚਲ ਦੇ ਜੋਗੀਆਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਸੁਣੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਂਤੀ ਆਈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਨਮਸ਼ਕਾਰ ਕੀਤਾ[3]। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਅਚਲ ਵਟਾਲੇ ਰਹਿ ਕੇ ਫੇਰ ਅਗੇ ਨੂੰ ਟੁਰੇ।

ਕਿੜੀ ਅਫ਼ਗਾਨਾਂ (ਪਠਾਣਾਂ) ਜਾਣਾ

ਅਚਲ ਵਟਾਲੇ ਦੇ ਮੇਲੇ ਤੋਂ ਉਠ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਬਟਾਲੇ ਤੋਂ ਬਿਆਸ ਦਰਿਆ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਟੁਰ ਪਏ ਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦਪੁਰ ਕੋਲ ਪਿੰਡ ਕਿੜੀ ਅਫ਼ਗ਼ਾਨਾਂ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿੜੀ ਪਠਾਣ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦਪੁਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਬਾਦ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਕਿੜੀ ਅਫ਼ਗ਼ਾਨਾਂ ਦੀ ਵਲੋਂ ਅੱਜ ਕੱਲ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਉੱਤੇ ਹੈ। ਥਾਣਾ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦਪੁਰ ਹੀ ਹੈ[4]। ਇਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕੁਝ ਪਠਾਣਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਿਖ ਬਣੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਰਾਗ ਨਾਲ ਗਾਉਂਦੇ ਸਨ[5]। ਇਥੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਦ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ[6] :-

ਜਿਨਿ ਕੀਆ ਤਿਨਿ ਦੇਖਿਆ ਕਿਆ ਕਹੀਐ ਰੇ ਭਾਈ।

---

1. ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਪਉੜੀ 42

2. ਭਾਵੇਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਅਚਲ ਵਟਾਲੇ ਦੇ ਵ੍ਰਿਤਾਂਤ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਕਿ "ਬਾਬੇ ਕੀਤੀ ਸਿਧ ਗੋਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦ ਸਾਂਤ ਸਿਧਾ ਵਿਚ ਆਈ" ਪਰ ਜੋ ਨਾਉਂ ਅਚਲ ਵਟਾਲੇ ਦੇ ਜੋਗੀਆਂ ਦੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਨੇ ਦੱਸੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਭੰਗਰ ਨਾਥ ਆਦਿ, ਉਹ ਸਿਧ ਗੋਸ਼ਟ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ। ਉਸ ਵਿਚ ਹੋਰ ਨਾਂ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਗੋਪੀ ਚੰਦ, ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਧ ਗੋਸ਼ਟ ਸੁਮੇਰ ਪਰਬਤ ਤੇ ਹੋਈ ਹੈ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਦੇ ਸਿਧ ਗੋਸ਼ਟ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਰਨਣ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਧ ਗੋਸ਼ਟ ਵਿਚ ਦਿਤੇ ਸਿਧਾਂਤ ਜ਼ਰੂਰ ਅਚਲ ਵਟਾਲੇ ਵੀ ਦਿਤੇ ਗਏ ਹੋਣਗੇ ਪਰ ਸਿਧ ਗੋਸ਼ਟ ਦੀ ਅੰਦਰਲੀ ਗਵਾਹੀ ਦਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿਧ ਗੋਸ਼ਟ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਥਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਹੀਂ। ਸਭ ਥਾਵਾਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸਨਾਂ ਦਾ ਉੱਤਰ ਹੈ।

3. ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਦੀ 44ਵੀਂ ਪਉੜੀ "ਸਿਧ ਬੋਲਣ ਸੁਭ ਬਚਨ ਧੰਨ ਨਾਨਕ ਤੇਰੀ ਵਡੀ ਕਮਾਈ।"

4. ਡਾਇਰੈਕਟਰੀ ਆਫ਼ ਵਿਲੇਜਿਜ਼, ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ, ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਲੈਂਡ ਰੀਕਾਰਡ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ 1958, ਪੰਨਾ 26, ਇਸ ਨਗਰ ਦੀ ਆਬਾਦੀ 1135 ਦੱਸੀ ਹੈ।

5. ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਿੜੀ ਪਠਾਣਾਂ ਜਾਣ ਦਾ ਵਰਣਨ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਹੈ ਵੇਖੋ ਸਾਖੀ ਨੰਬਰ 34 (ਅੰਤਕਾ 32) ਭਾਵੇਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਿੜੀ ਪਠਾਣਾਂ ਜਾਂ ਅਫ਼ਗ਼ਾਨਾਂ ਜਾਣ ਦਾ ਕਥਨ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਸਾਖੀ ਠੀਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਪਿੰਡ ਅਚਲ ਵਟਾਲੇ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੂਰ ਨਹੀਂ, ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਸ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਪਠਾਣਾਂ ਦਾ ਮੁਰੀਦ ਬਣਨਾ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

6. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਕਿੜੀ ਪਠਾਣਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਸਬਦ ਉਚਾਰਨਾ ਦਸਿਆ ਹੈ।

ਆਪੈ ਜਾਣੈ ਕਰੇ ਆਪਿ ਜਿਨਿ ਵਾੜੀ ਹੈ ਲਾਈ।
ਰਾਇਸਾ ਪਿਆਰੇ ਕਾ ਰਾਇਸਾ ਜਿਤੁ ਸਦਾ ਸੁਖ ਹੋਈ।
ਜਿਨਿ ਰੰਗਿ ਕੰਤੁ ਨ ਰਾਵਿਆ ਸਾ ਪਛੋਰੇ ਤਾਣੀ।
ਹਾਥ ਪਛੋਰੇ ਸਿਰੁ ਧੁਣੈ ਜਬ ਰੈਣਿ ਵਿਹਾਣੀ।
ਪਛੋਤਾਵਾ ਨਾ ਮਿਲੈ ਜਬ ਚੂਕੈਗੀ ਸਾਰੀ।
ਤਾਂ ਫਿਰਿ ਪਿਆਰਾ ਰਾਵੀਐ ਜਬ ਆਵੇਗੀ ਵਾਰੀ।
ਕੰਤੁ ਲੀਆ ਸੋਹਾਗਣੀ ਮੈ ਤੇ ਵਧਵੀ ਏਹ।
ਸੇ ਗੁਣ ਮੁਝੈ ਨ ਆਵਨੀ ਕੈਜੀ ਦੋਸੁ ਧਰੇਹ।
ਜਿਨੀ ਸਖੀ ਸਹੁ ਰਾਵਿਆ ਤਿਨ ਪੂਛਉਗੀ ਜਾਏ।
ਪਾਇ ਲਗਉ ਬੇਨਤੀ ਕਰਉ ਲੇਉਗੀ ਪੰਥੁ ਬਤਾਏ।
ਹੁਕਮ ਪਛਾਣੈ ਨਾਨਕਾ ਭਉ ਚੰਦਨੁ ਲਾਵੈ।
ਗੁਣ ਕਾਮਣ ਕਾਮਣਿ ਕਰੈ ਤਉ ਪਿਆਰੇ ਕਉ ਪਾਵੈ।
ਜੋ ਦਿਲਿ ਮਿਲਿਆ ਸੋ ਮਿਲਿ ਰਹਿਆ ਮਿਲਿਆ ਕਹੀਐ ਰੇਸੋਈ।
ਜੇ ਬਹੁਤੇਰਾ ਲੋਚੀਐ ਬਾਤੀ ਮੇਲ ਨ ਹੋਈ।
ਧਾਤ ਮਿਲੇ ਫੁਨਿ ਧਾਤੁ ਕਉ ਲਿਵ ਲਿਵੈ ਕਉ ਧਾਵੈ।
ਗੁਰਪਰਸਾਦੀ ਜਾਣੀਐ ਤਉ ਅਨ ਭਉ ਪਾਵੈ।
ਪਾਨਾਵਾੜੀ ਹੋਇ ਘਰਿ ਖਰੁ ਸਾਰ ਨ ਜਾਣੈ।
ਰਸੀਆ ਹੋਵੈ ਮੁਸਕ ਕਾ ਤਬ ਫੂਲ ਪਛਾਣੈ।
ਅਪਿਓ ਪੀਵੈ ਜੋ ਨਾਨਕਾ ਭ੍ਰਮ ਭ੍ਰਮ ਸਮਾਵੈ।
ਸਹਜੇ ਸਹਜੇ ਮਿਲਿ ਰਹੇ ਅਮਰਾ ਪਦੁ ਪਾਵੈ।

[(ਤਿਲੰਗ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੨। ੧ (੭੨੪)]

ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕਿੜੀ ਅਫ਼ਗ਼ਾਨਾਂ ਰਹੇ ਤੇ ਫੇਰ ਉਥੋਂ ਅਗੇ ਨੂੰ ਚਲ ਪਏ।

ਬੀਕਾਨੇਰ ਜਾਣਾ

ਕਿੜੀ ਪਠਾਣਾਂ ਤੋਂ ਹੋਰ ਦੱਖਣ ਵਲ ਜਾਂਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਦਾ ਨਗਰ ਆਬਾਦ ਹੋਇਆ, ਤੋਂ ਬਿਆਸ ਦਰਿਆ ਲੰਘਕੇ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਚਲੇ ਗਏ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ[1] ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਮੱਤੇ ਦੀ ਸਰਾਂ ਪੁਜ ਗਏ। ਜਿਸਨੂੰ ਅੱਜ ਕਲ ਨਾਂਗੇ ਦੀ ਸਰਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਪਿੰਡ ਸੀ ਤੇ ਇਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਇਕ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਬਣਿਆ[2] ਹੈ ਤੇ ਸਥਾਨਕ ਰਵਾਇਤ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰ ਜੀ ਨੇ ਇਥੇ ਚਰਨ ਪਾਏ

---

1. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰੋਂ ਤੇ ਵੈਰੋਵਾਲ ਤੋਂ ਕਿੜੀ ਪਠਾਣਾਂ ਹੀ ਜਾਣਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਰਸਤੇ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਪਰ ਇਹ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਅਸਾਂ ਕਿੜੀ ਪਠਾਣਾਂ ਦੀ ਤੋਂ ਆਉਣ ਦਾ ਇਹ ਰਾਹ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਚਲ ਵਟਾਲੇ ਤੋਂ ਕਿੜੀ ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਅਚਲ ਵਟਾਲੇ ਤੋਂ ਹੀ ਕਿੜੀ ਗਏ ਜਾਪਦੇ ਹਨ।

2. ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਭਾਈ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ।

ਹਨ। ਮੱਤੇ ਦੀ ਸਰਾਂ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਸਰਸੇ ਨਗਰ ਆਏ। ਸਰਸਾ ਇਕ ਪੁਰਾਣਾ ਨਗਰ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਨਾਂ ਸਰਸੌਤੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਰਾਜਾ ਸਾਰਸ ਨੇ ਇਥੇ ਕਿਲ੍ਹਾ ਬਣਵਾ ਕੇ ਨਗਰ ਵਸਾਇਆ ਸੀ। ਵਾਸਫ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਚੌਧਵੀਂ ਸਦੀ ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਇਏ ਉੱਤਰੀ ਭਾਰਤ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਦ ਨਗਰ ਸੀ। ਤੈਮੂਰ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਜਿੱਤਿਆ ਸੀ ਤੇ ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਇਹ ਰਾਉ ਕਲਿਆਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਰਿਹਾ ਹੈ[1]। ਸਰਸੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਇਕ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਹੈ। ਸਰਸੇ ਤੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਰਾਜਪੂਤਾਨੇ ਦੀ ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਆ ਗਏ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਜਪੂਤ ਰਿਆਸਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਅਜਮੇਰ ਸਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੀ। ਰਾਜਪੂਤਾਨੇ ਵਿਚ ਆਇਨ-ਇ-ਅਕਬਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਅਜਮੇਰ, ਜੋਧਪੁਰ, ਸਰੋਹੀ, ਹਾਦੋਤੀ ਜਾਂ ਨਾਗੋਰ ਬੀਕਾਨੇਰ ਅਤੇ ਮਾਰਵਾੜ ਦੀਆਂ ਰਿਆਸਤਾਂ ਸਨ[2]। ਮਾਰਵਾੜ ਰਾਠੌਰ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਅਸਥਾਨ ਸੀ। ਪੰਦਰਵੀਂ ਸਦੀ ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਮਾਰਵਾੜ ਦੇ ਰਾਜੇ ਰਾਏ ਜੋਧਾ ਦੇ ਛੇਵੇਂ ਪੁੱਤਰ ਬੀਕਾ (1439-1504) ਨੇ ਆਪਣੇ ਚਾਚੇ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਉਹ ਇਲਾਕਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਜਕਲ ਬੀਕਾਨੇਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਿੱਤ ਕੇ 1485 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦਾ ਬੀਕਾਨੇਰ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤੇ ਇਕ ਕਿਲ੍ਹਾ ਬਣਾਇਆ ਤੇ ਨਗਰ ਵਸਾਇਆ[3]। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਬੀਕਾਨੇਰ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਨਗਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਰਸੇ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਬੀਕਾਨੇਰ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਟੁਰ ਪਏ। ਬੀਕਾਨੇਰ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਰਾਜਪੁਤਾਨੇ ਦੇ ਇਕ ਨਗਰ ਵਿਚ ਠਹਿਰੇ। ਇਸ ਨਗਰ ਵਿਚ ਵੈਸ਼ਨੂੰ ਮਤ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਗੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੇਵਾਵਾਂ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਿਸ ਸੇਵਾ ਜਾਂ ਪ੍ਰਯਤਨ ਨਾਲ ਉਸ ਪਰਮੇਸਰ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਇਸ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਕਿ ਉਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਸਦਾ ਚਾਕਰ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸਦੇ ਭਾਣੇ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਚਲਦੇ ਹੋਏ ਹੀ ਅਸੀਂ ਉਸ ਤਕ ਪੁਜ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਆਪ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਾਇਆ[4] :-

ਰੂੜੋ ਠਾਕੁਰ ਮਾਹਰੋ ਰੂੜੀ ਗੁਰਬਾਣੀ।
ਵਡੈ ਭਾਗਿ ਸਤਿਗੁਰ ਮਿਲੈ ਪਾਈਐ ਪਦੁ ਨਿਰਬਾਣੀ।
ਮੈ ਓਲਗੀਆ ਓਲਗੀਆ ਹਮਿ ਛੋਰੂ ਥਾਰੇ।
ਜਿਉਤੂ ਰਾਖਹਿ ਤਿਉ ਰਹਾ ਮੁਖਿ ਨਾਮ ਹਮਾਰੇ।
ਦਰਸਨ ਦੀ ਪਿਆਸਾ ਘਣੀ ਭਾਣੈ ਮਨਿ ਭਾਈਐ।
ਮੇਰੇ ਠਾਕੁਰ ਹਥਿ ਵਡਿਆਈਆ ਭਾਣੈ ਪਤਿ ਪਾਈਐ।
ਸਾਚਉ ਦੂਰਿ ਨ ਜਾਣੀਐ ਅੰਤਰਿ ਹੈ ਸੋਈ।
ਜਹ ਦੇਖਾ ਤਹ ਰਵਿ ਰਹੇ ਕਿਨਿ ਕੀਮਤਿ ਹੋਈ।
ਆਪਿ ਕਰੇ ਆਪੇ ਹਰੇ ਵੇਖੈ ਵਡਿਆਈ।
ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇ ਨਿਹਾਲੀਐ ਇਉ ਕੀਮਤਿ ਪਾਈ।

---

1. Imperial Gazetteer ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਗਜ਼ੇਟੀਅਰ ਜਿਲਦ 23, ਪੰਨਾ 45-46
2. ਆਈਨ-ਇ-ਅਕਬਰੀ-ਜੇਰਟ ਤੇ ਜੇ: ਐਨ: ਸਰਕਾਰ ਪੰਨਾ 273-77
3. Imperial Gazetteer ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਗਜ਼ੇਟੀਅਰ, ਜਿਲਦ ਪੰਨਾ 4, ਪੰਨਾ 202
4. ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ, ਮਿਹਰਬਾਨ ਪੰਨਾ 345-349 (ਅੰਤਕਾ 134-5)

ਜੀਵਦਿਆ ਲਾਹਾ ਮਿਲੈ ਗੁਰ ਕਾਰ ਕਮਾਵੈ।
ਪੂਰਬਿ ਹੋਵੈ ਲਿਖਿਆ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰ ਪਾਵੈ।
ਮਨਮੁਖਿ ਤੋਟਾ ਨਿਤ ਹੈ ਭਰਮਹਿ ਭਰਮਾਏ।
ਮਨਮੁਖੁ ਅੰਧੁ ਨ ਚੇਤਈ ਕਿਢ ਦਰਸ਼ਨੁ ਪਾਏ।
ਤਾਂ ਜਗਿ ਆਇਆ ਜਾਣੀਐ ਚਲੈ ਲਿਵ ਲਾਏ।
ਗੁਰ ਭੇਟੇ ਪਾਰਸ ਭਏ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਏ।
ਅਹਿਨਿਸਿ ਰਹੈ ਨਿਰਾਲਮੋ ਕਾਰ ਧੁਰਿ ਕੀ ਕਰਣੀ।
ਨਾਨਕ ਨਾਮਿ ਸੰਤੋਖੀਆ ਰਾਤੇ ਹਰਿ ਚਰਣੀ।

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧। ੧੯। (੪੨੧)]

ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੇ ਚਰਨ ਪਕੜੇ ਤੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਉਥੇ ਰਹਿ ਕੇ ਅੱਗੇ ਟੁਰ ਪਏ।

ਰਾਜਪੂਤਾਨੇ ਦੇ ਇਕ ਨਗਰ ਵਿਚੋਂ ਉਠ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਚਲਦੇ ਚਲਦੇ ਬੀਕਾਨੇਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਦੇ ਇਕ ਹੋਰ ਨਗਰ ਵਿਚ ਆ ਗਏ। ਉਸ ਨਗਰ ਵਿਚ ਵੈਸ਼ਨੋ ਮਤ ਦੇ ਲੋਕ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਬਹੁਤ ਲੋਕ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਆ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਲੈ ਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕਿਥੇ ਵਸਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਪਾਈਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦ ਗਾਵਿਆ[1] :-

ਅਲਗਉ ਜੋਇ ਮਧੂਕੜਉ ਸਾਰੰਗ ਪਾਇ ਸਬਾਇ।
ਹੀਰੈ ਹੀਰਾ ਬੇਧਿਆ ਨਾਨਕ ਕੰਠਿ ਸਮਾਇ...
ਪੂਰਬਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਪਿਰਾਣਿ ਲੈ, ਮੋਟੋਉ ਠਾਕਰ ਮਾਣਿ।
ਮਾਥੈ ਊਭੈਜਮ ਮਾਰਸੀ, ਜਿ ਨਾਨਕ ਮੇਲਣ ਨਾਮਿ...
ਸਰਬੇ ਜੋਇ ਅਗਛਮੀ, ਦੂਖ ਘਨੇਰੋ ਆਥਿ।
ਕਾਲਰੁ ਲਾਦਸਿ ਸਰੁ ਲਾਘਣਉ, ਲਾਭੁ ਨ ਪੂੰਜੀ ਸਾਥਿ।
ਪੂੰਜੀ ਸਾਚਉ ਨਾਮ ਹੈ? ਅਖੁਟਉ ਦਰਬੁ ਅਪਾਰੁ।
ਨਾਨਕ ਵਖਰੁ ਨਿਰਮਲਓ ਧੰਨੁ ਸਾਹੁ ਵਾਪਾਰੁ।

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ। ੧। ਵਾਰਮਾਰੂ। ੫। (੧੦੯੦)]

ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੈਸ਼ਨਵਾਂ ਨੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਸ ਨਗਰ ਵਿਚ ਠਹਿਰ ਕੇ ਫੇਰ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਟੁਰ ਪਏ।

ਸਰਸੇ ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਪੱਛਮ ਚਲਦੇ ਰਾਜਪੂਤਾਨੇ ਦੇ ਨਗਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਦੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਬੀਕਾਨੇਰ ਪਹੁੰਚ ਗਏ[2]। ਕੁਝ ਸਾਧੂ ਜੋ ਵੈਸ਼ਨੋ ਮਤ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਸਨ ਆਪ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਤੇ

1. ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਿਹਰਬਾਨ, ਪੰਨਾ 350-52 (ਅੰਤਕਾ 135-36)

2. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਬੀਕਾਨੇਰ ਜਾਣਾ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਬੀਕਾਨੇਰ ਜਾਣ ਦਾ ਕਥਨ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਤੇ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਬੀਕਾਨੇਰ ਜਾਣਾ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

ਇਉਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਅਚਲ ਵਟਾਲੇ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਫਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਭਾਈ ਲਹਿਣੇ ਦਾ ਅਚਲ ਵਟਾਲੇ ਤੋਂ ਨਾਲ ਹੋਣਾ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਹਿਸਾ ਦੂਜਾ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

ਮਿਲ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਮਨੁਖ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਫੇਰ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਪਿਛੋਂ ਆਪਣੀ ਉਮਰ ਭੋਗ ਕੇ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਸਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕੀ ਯਤਨ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਜੀਵਨ ਯਾਤਰਾ ਸਫਲ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕੇਵਲ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣ ਨਾਲ ਅਸੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਮਿਲ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਨਾਮ ਦੀ ਸੋਝੀ ਕਿਸੇ ਵਿਰਲੇ ਨੂੰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਆ ਜਾਏ ਉਸ ਦੇ ਸਭ ਦੁਖ ਕਲੇਸ਼ ਮਿਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਹ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਾਇਆ[1] :-

ਭੂੰਡੀ ਚਾਲ ਚਰਣ ਕਰ ਖਿਸਰੇ ਤੁਚਾ ਦੇਹ ਕੁਮਲਾਨੀ।
ਨੇਤ੍ਰੀ ਧੁੰਧਿ ਕਰਨ ਭਏ ਬਹਰੇ ਮਨਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਨ ਜਾਨੀ।
ਅੰਧਲੇ ਕਿਆ ਪਾਇਆ ਜਗਿ ਆਇ।
ਰਾਮ ਰਿਦੈ ਨਹੀਂ ਗੁਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਚਾਲੈ ਮੂਲੁ ਗਵਾਇ।
ਜਿਹਵਾ ਰੰਗਿ ਨਹੀਂ ਹਰਿ ਰਾਤੀ ਜਬ ਬੋਲੇ ਤਬ ਫੀਕੇ।
ਸੰਤ ਜਨ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਵਿਆਪਸਿ ਪਸੂ ਭਏ ਕਦੇ ਹੋਹਿ ਨੀਕੇ।
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਾ ਰਸ ਵਿਰਲੀ ਪਾਇਆ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮੇਲਿ ਮਿਲਾਏ।
ਜਬ ਲਗ ਸਬਦ ਭੇਦੁ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਤਬ ਲਗੁ ਕਾਲੁ ਸੰਤਾਏ
ਅਨ ਕੋ ਦਰੁ ਘਰੁ ਕਬਹੂ ਨ ਜਾਨਸਿ ਏਕੋ ਦਰੁ ਸਚਿਆਰਾ।
ਗੁਰ ਪਰਸਾਦਿ ਪਰਮ ਪਦ ਪਾਇਆ ਨਾਨਕ ਕਹੈ ਬਿਚਾਰਾ।

[(ਭੈਰਉ ਮਹਲਾ ੧। ੪। (੧੧੨੬)]

ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਧਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤਾ।

ਮੁਲਤਾਨ ਜਾਣਾ

ਬੀਕਾਨੇਰ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਉੱਚ (ਨਵੀਨ ਰਿਆਸਤ ਬਹਾਵਲਪੁਰ-ਪਾਕਿਸਤਾਨ) ਆ ਗਏ। ਇੱਥੋਂ ਦਾ ਸ਼ੇਖ਼ ਹਾਜੀ ਅਬਦੁਲਾ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮੱਕੇ ਮਿਲਿਆ ਸੀ।[2] ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ 1525-26 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।[3] ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਉਚ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਮੁਲਤਾਨ ਪੁਜ ਗਏ।

ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਮੁਲਤਾਨ ਗਏ ਤਾਂ ਮੁਲਤਾਨ ਦੇ ਫ਼ਕੀਰਾਂ ਨੇ ਇਕ ਦੁੱਧ ਦਾ ਕਟੋਰਾ ਭਰ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ।[4] ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਸੀ ਕਿ ਮੁਲਤਾਨ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਫ਼ਕੀਰ ਕਾਫ਼ੀ

---

1. ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪੰਨਾ 253-55 (ਅੰਤਕਾ 136) ਵਿਚ ਬੀਕਾਨੇਰ ਉਚਾਰਨਾ ਦਸਿਆ ਹੈ ਜੋ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।
2. ਵੇਖੋ ਸਾਖੀ "ਮੱਕੇ ਜਾਣਾ"
3. ਆਈਨ-ਇ-ਅਕਬਰੀ, ਉਲਥਕਾਰ ਜੈਰਟ ਐਂਡ ਸਰਕਾਰ 417,
4. ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਵਾਤਰਾ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ :-

ਮੇਲਿਓ ਬਾਬਾ ਉਠਿਆ ਮੁਲਤਾਨੇ ਦੀ ਜਾਗਤਿ ਜਾਈ।
ਅਗੋਂ ਪੀਰ ਮੁਲਤਾਨ ਦੇ ਦੁਧਿ ਕਟੋਰਾ ਭਰਿ ਲੈ ਆਈ।
ਬਾਬੇ ਕਢਿ ਬਗਲ ਤੇ ਚੰਬੇਲੀ ਦੁਧ ਵਿਚ ਮਿਲਾਈ।
ਜਿਉਂ ਸਾਗਰ ਵਿਚ ਗੰਗ ਸਮਾਈ।

ਹਨ ਤੇ ਇਥੇ ਹੋਰ ਫ਼ਕੀਰਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਨਹੀਂ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਕ ਚੰਬੇਲੀ ਦਾ ਫੁਲ ਉਸ ਦੁੱਧ ਦੇ ਕਟੋਰੇ ਤੇ ਰਖ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਦਾ ਭਾਵ ਸੀ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਕਿੰਨੇ ਫ਼ਕੀਰ ਉਥੇ ਹੋਣ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਇਉਂ ਰਲ ਮਿਲ ਜਾਣਗੇ ਜਿਵੇਂ ਦਰਿਆ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ[1]। ਮੁਲਤਾਨ ਜਾ ਕੇ ਆਪ ਬਹਾਉਦੀਨ ਜ਼ਕਰੀਆ ਦੇ ਮਜ਼ਾਰ ਤੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਬਹਾਉਦ-ਦੀਨ ਜ਼ਕਰੀਆ ਦੇ ਮਜ਼ਾਰ ਤੇ ਬਹਾਉ-ਦੀਨ ਦੀ ਔਲਾਦ ਵਿਚੋਂ ਬਹਾਉਦ-ਦੀਨ ਮਖਦੂਮ ਸੀ[2]। ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸੁਆਗਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਪਿਛੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਹਾਲੀ ਰੱਬ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਲਈ ਗੋਸ਼ਾ-ਨਸੀਨੀ ਧਾਰਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਪਦੀ। ਹਾਲੀ ਸਫਰਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਹੋ? ਇਸ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸਫਰ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਗੋਸ਼ਾ-ਨਸ਼ੀਨੀ ਧਾਰਣ ਕਰਨਾ ਅਸਲ ਸਮਸਿਆ ਨਹੀਂ। ਸੋਚਣਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਅਵਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰ ਕੇ ਰਬ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਜਾਏ। ਆਪਣੇ ਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਾਇਆ[3] :-

ਆਵਉ ਵੰਞਉ ਡੁਮਨੀ ਮਿਤੀ ਮਿਤ੍ਰ ਕਰੇਉ।
ਸਾਧਨ ਢੋਈ ਨ ਲਹੈ ਵਾਢੀ ਕਿਉ ਧੀਰੇਓ
ਮੈਂਡਾ ਮਨੁ ਰਤਾ ਆਪਨੜੇ ਪਿਰ ਨਾਲਿ।
ਹਉ ਘੋਲਿ ਘੁਮਾਈ ਖੰਨੀਐ ਕੀਤੀ ਹਿਕ ਭੋਰੀ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲਿ।
ਪਈਅੜੇ ਡੋਹਾਗਣੀ ਸਾਹੁਰੜੇ ਕਿਉ ਜਾਉ।
ਮੈ ਗਲਿ ਅਉਗਣ ਮੁਠੜੀ ਬਿਨੁ ਪਿਰ ਝੂਰ ਮਰਾਉ।
ਪਈਅੜੇ ਪਿਰੁ ਸੰਮਲਾ ਸਹੁਰੜੈ ਘਰਿ ਵਾਸੁ।
ਸੁਖਿ ਸਵੰਧਿ ਸੁਹਾਗਣੀ ਪਿਰੁ ਪਾਇਆ ਗੁਣਤਾਸੁ।
ਲੇਫੁ ਨਿਹਾਲੀ ਪਟਕੀ ਕਾਪੜੁ ਅੰਗਿ ਬਣਾਇ।
ਪਿਰੁ ਮੁਤੀ ਡੋਹਾਗਣੀ ਤਿਨ ਡੁਖੀ ਰੈਣਿ ਵਿਹਾਇ।
ਕਿਤੀ ਚਖਉ ਸਾਡੜੇ ਕਿਤੀ ਵੇਸ ਕਰੇਉ।
ਪਿਰ ਬਿਨੁ ਜੋਬਨੁ ਬਾਦਿ ਗਇਆ ਵਾਢੀ ਝੂਰੇਦੀ ਝੂਰੇਇ।
ਸਚੇ ਸੰਦਾ ਸਦੜਾ ਸੁਣੀਐ ਗੁਰ ਵੀਚਾਰਿ।
ਸਚੇ ਸਚਾ ਬੈਹਣਾ ਨਦਰੀ ਨਦਰਿ ਪਿਆਰਿ।

---

1. ਦੁੱਧ ਦਾ ਕਟੋਰਾ ਭਰ ਕੇ ਭੇਜਣ ਵਾਲੀ ਵਾਰਤਾ ਤਕਰੀਬਨ ਹੋਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਫ਼ਕੀਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਭੀ ਪਰਚਲਤ ਹੈ। ਹੋ ਸਕਦਾਹੈ ਕਿ ਇਹ ਘਟਨਾ ਕਈ ਵਾਰੀ ਦੋਹਰਾਈ ਗਈ ਹੋਵੇ। Encyclopaedia of Religion and Ethics, ਐਨਸਾਈਕਲੋਪੀਡੀਆ ਆਫ਼ ਰਿਲੀਜ਼ਨ ਐਂਡ ਐਥਿਕਸ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ੇਖ ਅਬਦੁਲ ਕਾਦਰ ਗੀਲਾਨੀ ਜੋ ਕਾਦਰੀ ਸੰਪਰਦਾ ਦੇ ਬਾਨੀ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਬਗਦਾਦ ਗਏ ਤਾਂ ਬਗਦਾਦ ਦੇ ਫ਼ਕੀਰਾਂ ਨੇ ਦੁੱਧ ਦਾ ਕਟੋਰਾ ਭਰ ਕੇ ਭੇਜਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁੱਧ ਦੇ ਕਟੋਰੇ ਤੇ ਗੁਲਾਬ ਦਾ ਫੁੱਲ ਰੱਖ ਦਿਤਾ। Multan District Gazetteer, ਮੁਲਤਾਨ ਗਜ਼ੇਟੀਅਰ ਪੰਨਾ 288 ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਜਦੋ ਸ਼ਮਜ਼ ਤਬਰੇਜ਼ ਆਇਆ ਉਦੋਂ ਵੀ ਮੁਲਤਾਨ ਦੇ ਫ਼ਕੀਰਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੁੱਧ ਦਾ ਲੋਟਾ ਭੇਜਿਆ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਵੀ ਗੁਲਾਬ ਦੇ ਫੁਲ ਦਾ ਪੱਤਾ ਉਸ ਉਤੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ।

2. ਵੇਖੋ ਸਾਖੀ ਮੱਕੇ ਦੀ। ਇਸੇ ਨੂੰ ਹੀ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਕਰ ਕੇ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

3. ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਪੰਨਾ 334-37 (ਅੰਤਕਾ 143-44) ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਸਾਖੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਬਹਾਉ-ਦੀਨ ਮਖਦੂਮ ਨਾਲ ਹੋਈ ਗੱਲ ਬਾਤ ਠੀਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।

ਗਿਆਨੀ ਅੰਜਨੁ ਸਚ ਕਾ ਡੇਖੈ ਡੇਖਣਹਾਰੁ।
ਗੁਰਮੁਖਿ ਬੂਝੈ ਜਾਣੀਐ ਹਉਮੈ ਗਰਬੁ ਨਿਵਾਰਿ।
ਤਉ ਭਾਵਨਿ ਤਉ ਜੇਹੀਆਂ ਮੂ ਜੇਹੀਆਂ ਕਿਤੀਆਹ।
ਨਾਨਕ ਨਾਹੁ ਨ ਵੀਛੁੜੇ ਤਿਨ ਸਚੈ ਰਤੜੀਆਹ।

[ਮਾਰੂ ਕਾਫ਼ੀ ਮਹਲਾ ੧। ਘਰ ੨। ੯। (੧੦੧੪)]

ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣ ਕੇ ਬਹਾਉਦੀਨ ਮਖਦੂਮ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ ਤੇ ਕਿਹਾ ਤੁਸੀਂ ਸਾਨੂੰ ਰੱਬ ਦੇ ਦੀਦਾਰ ਕਰਵਾਏ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਪਿੱਛੇ ਵੱਡੇ ਪੀਰ ਬਹਾਉਦੀਨ ਜ਼ਕਰੀਆ ਦੀ ਕਮਾਈ ਹੈ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਫ਼ਕੀਰ ਹੋ। ਬਹਾਉਦੀਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਵੱਡੇ ਪੀਰ ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਹੋ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰੱਬ ਦੇ ਦੀਦਾਰ ਕਰਵਾਏ ਹਨ।[1]

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬੈਠਣ ਦੀ ਥਾਂ ਪੀਰਾਂ ਦੇ ਮਕਾਨ ਵਿਚ 1947 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਰਖਿਅਤ ਸੀ ਅਤੇ ਪੁਜਾਰੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਨ।[2] ਮੁਲਤਾਨ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ।

ਸੱਯਦ ਅਬਦੁਲ ਕਾਦਰ ਗੀਲਾਨੀ ਨਾਲ ਮੇਲ

ਮੁਲਤਾਨ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀਪਾਲਪੁਰ (ਮੌਜੂਦਾ ਜ਼ਿਲਾ ਮਿੰਟਗੁਮਰੀ) ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਸ਼ੇਰਗੜ (ਮੌਜੂਦਾ ਜ਼ਿਲਾ ਮਿੰਟਗੁਮਰੀ) ਪੁਜ ਗਏ। ਸ਼ੇਰ ਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਦਾਊਦ ਕਿਰਮਾਨੀ ਇਕ ਕਰਨੀ ਵਾਲਾ ਫ਼ਕੀਰ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ 1574 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਹੋਇਆ[3]। ਇਹ ਫ਼ਕੀਰ ਸਯੱਦ ਅਬਦੁਲ ਕਾਦਰ ਗੀਲਾਨੀ ਲਾਹੌਰੀ ਦਾ ਮੁਰੀਦ ਸੀ[4]। ਸੋ ਗੱਲ ਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਲ ਇਸ ਨੇ ਸ਼ੇਖ ਅਬਦਲ ਕਾਦਰ ਦੀ ਬਹੁਤ ਤਾਰੀਫ਼ ਕੀਤੀ[5]। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ਅਬਦਲ ਕਾਦਰ ਗੀਲਾਨੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਨਿਸਚਾ ਕਰ ਲਿਆ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਸ਼ੇਰ ਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਮੌਜੂਦਾ ਚੂਹਨੀਆਂ[6] ਤੋਂ ਕੰਗਣਪੁਰ[7] ਅਤੇ

---

1. ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਪੰਨਾ 438.

2. ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਭਾਈ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ, ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਨਾ 741.

3. ਤਜ਼ਕਰਾ-ਇ-ਸੂਫੀਆਇ-ਪੰਜਾਬ, ਅਹਿਜਾਜ਼ੁਲ ਹੱਕ ਕਦੂਸੀ, ਕਰਾਚੀ 1962 ਪੰਨਾ 273, ਸ਼ੇਰਗੜ ਵਿਚ ਦਾਊਦ ਕਿਰਮਾਨੀ ਦਾ ਮਜ਼ਾਰ ਹੁਣ ਤਕ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਜ਼ਿਆਰਤ ਲਈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

4. ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਹਿੱਸਾ ਦੂਜਾ ਵਿਚ ਪੰਨਾ 182 ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ "ਮੀਏਂ" ਦਾਊਦ ਸ਼ੇਰਗੜ ਵਾਲੇ ਪੀਰ ਉਸ ਸਾਥ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਗੋਸ਼ਟ ਕੀਤੀ"।

5. ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਹਿੱਸਾ ਪਹਿਲਾ ਪੰਨਾ 511 (ਅੰਤਕਾ 155) ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸ਼ੇਰਗੜ ਜਾਣਾ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਦਾਊਦ ਕਿਰਮਾਨੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਮਕਾਲੀ ਸੀ ਉਹ ਸ਼ੇਰਗੜ (ਜ਼ਿਲਾ ਮਿੰਟਗੁਮਰੀ) ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਉਸ ਨਾਲ ਮੇਲ ਹੋਣਾ ਕੁਦਰਤੀ ਗੱਲ ਸੀ। ਦਾਊਦ ਕਿਰਮਾਨੀ ਦਾ ਕਥਨ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਹਿੱਸਾ ਦੂਜਾ ਪੰਨਾ 182 (ਅੰਤਕਾ 178) ਤੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

6. ਚੂਹਨੀਆ ਤੇ ਕਸੂਰ ਦੋਵੇਂ ਜ਼ਿਲਾ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਹਨ। ਚੂਹਨੀ ਦਾ ਅਸਲ ਨਾਂ ਚੂਹਨੀ ਪੀਰ ਕਮਾਲ ਦੀ ਹੈ। ਪੀਰ ਕਮਾਲ ਇਕ ਕਰਨੀ ਵਾਲਾ ਫ਼ਕੀਰ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਕ ਔਰਤ ਜੋ ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਅੰਨੀ ਸੀ ਉਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ 1536-37 ਵਿਚ ਨਗਰ ਆਬਾਦ ਹੋਇਆ। ਵੇਖੋ ਤਾਰੀਖ਼-ਬਿ-ਮਖਜ਼ਨੇ-ਪੰਜਾਬ, ਮੁਫ਼ਤੀ ਗ਼ੁਲਾਮ ਸਰਵਰ ਪੰਨਾ 233। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਵੇਲੇ ਇਹ ਨਗਰ ਆਬਾਦ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਜਾਪਦਾ।

7. ਕੰਗਨਪੁਰ ਇਕ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾ ਨਗਰ ਹੈ ਜੋ ਕਈ ਵਾਰੀ ਵਸਿਆ ਤੇ ਕਈ ਵਾਰੀ ਉਜੜਿਆ। ਇਹ

ਕਸੂਰ[1] ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਲਾਹੌਰ ਪੁਜ ਗਏ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਸਯੱਦ ਅਬਦੁਲ ਕਾਦਰ ਗੀਲਾਨੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਰਾਵੀ ਦਰਿਆ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਤੋਂ ਲੰਘਦਾ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਆਪਦਾ ਅਸਥਾਨ ਰਾਵੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਸੀ। ਅਬਦੁਲ ਕਾਦਰ ਗੀਲਾਨੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸੱਯਕ ਜਮਾਲਉਦੀਨ ਸਨ ਜੋ ਬਗਦਾਦ ਤੋਂ ਆ ਕੇ ਲਾਹੌਰ ਵਸੇ ਸਨ। ਇਹ ਗ੍ਰਹਸਤੀ ਸਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਿੰਨ ਲੜਕੇ ਸਯੱਦ ਹਾਜੀ, ਸੁਲਤਾਨ ਅਕਬਰ ਤੇ ਗਿਆਸਉਦਦੀਨ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ 942 ਹਿਜਰੀ ਅਰਥਾਤ 1535-36 ਵਿਚ ਹੋਇਆ[2]।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਰਾਵੀ ਦਰਿਆ ਤੇ ਇਕ ਦਿਨ ਅਬਦਲ ਕਾਦਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਗਏ। ਬੈਠ ਕੇ ਗੱਲ ਬਾਤ ਕੀਤੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਦੁਖਾਂ ਦਾ ਘਰ ਹੈ। ਅਬਦਲ ਕਾਦਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੁਖ ਸੱਚ ਜਾਣਨ ਵਿਚ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਰੱਬ ਸੱਚੇ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਿਚ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਮਝਦੇ ਸਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਵੈਰਾਗ ਵਿਚ ਆ ਗਏ। ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਅੱਥਰੂ ਆ ਗਏ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਉਹ ਪਰਮੇਸਰ ਹੀ ਸੱਚਾ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਸਭ ਦੁਨੀਆਂ ਝੂਠੀ ਨਾਸਵੰਤ ਹੈ। ਉਸ ਸੱਚੇ ਰੱਬ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਨਾਲ ਹੀ ਸੁਖਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਅਬਦਲ ਕਾਦਰ ਨੂੰ ਸੁਣਾਇਆ[3] :-

ਅਮਲ ਗਲੋਲਾ ਕੂੜ ਕਾ ਦਿਤਾ ਦੇਵਣਹਾਰਿ।
ਮਤੀ ਮਰਣ ਵਿਸਰਿਆ ਖੁਸ਼ੀ ਕੀਤੀ ਦਿਨ ਚਾਰਿ।
ਸਚੁ ਮਿਲਿਆ ਤਿਨ ਸੋਫੀਆ ਰਾਖਣ ਕਉ ਦਰਵਾਰੁ।
ਨਾਨਕ ਸਾਚੇ ਕਉ ਸਚੁ ਜਾਣੁ।
ਜਿਤ ਸੇਵਿਐ ਸੁਖ ਪਾਈਐ ਤੇਰੀ ਦਰਗਾਹ ਮਿਲੇ ਮਾਣੁ।
ਸਚੁ ਸਰਾ ਗੁੜ ਬਾਹਰਾ ਜਿਸੁ ਵਿਚ ਸਚਾ ਨਾਉ।
ਸੁਣਹਿ ਵਖਾਣਹਿ ਜੇਤੜੇ ਹਉ ਤਿਨ ਬਲਿਹਾਰੈ ਜਾਉ।
ਤਾਂ ਮਨੁ ਖੀਵਾ ਜਾਣੀਐ ਜਾ ਮਹਲੀ ਪਾਏ ਥਾਉ।
ਨਾਉਂ ਨੀਰੁ ਚੰਗੀਆਈਆ ਸਤੁ ਪਰਮਲ ਤਨਿ ਵਾਸੁ।
ਤਾਂ ਮੁਖੁ ਹੋਵੇ ਉਜਲਾ ਲਖ ਦਾਤੀ ਇਕ ਦਾਤਿ।
ਦੂਖ ਤਿਸੈ ਮਹਿ ਆਖੀਅਹਿ ਸੂਖ ਜਿਸੈ ਹੀ ਪਾਸਿ।
ਸੋ ਕਿਉ ਮਨਹੁ ਵਿਸਾਰੀਐ ਜਾਕੇ ਜੀਅ ਪਰਾਣ।

ਚੂਹਨੀਆਂ ਜ਼ਿਲਾ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਬਾਰਾਂ ਮੀਲ ਤੇ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਰਾਨੀ ਕੰਗਣ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਸਤਵੀਂ ਸਦੀ ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਆਬਾਦ ਹੋਇਆ। ਪਠਾਣਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਇਥੇ ਕਿਲਾ ਬਣਿਆ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਫੇਰ ਆਬਾਦ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਵੇਖੋ ਤਾਰੀਖ਼ ਮਖ਼ਜਨੇ ਪੰਜਾਬ, ਮੁਫ਼ਤੀ ਗ਼ੁਲਾਮ ਸਰਵਰ, ਪੰਨਾ 235।

1. ਕੰਗਨਪੁਰ ਤੇ ਕਸੂਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਾਣ ਦਾ ਕਥਨ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਹਿੱਸਾ ਪਹਿਲਾ ਪੰਨਾ 511 ਤੇ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਜੋ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

2. ਤਜ਼ਕਰਾ-ਏ-ਸੂਫੀਆ-ਏ-ਪੰਜਾਬ, ਅਹਿਜਾਜ਼ੁਲ ਹੱਕ ਕਦੂਸੀ, ਪੰਨਾ 359

3. ਇਹ ਸਾਖ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਹਿੱਸਾ ਦੂਜਾ ਪੰਨਾ 179-182 (ਅੰਤਕਾ 177 '78) ਦੀ ਸਾਖੀ "ਗੋਸ਼ਟ ਪੀਰ ਅਬਦਲ ਗੀਲਾਨੀ ਨਾਲ" ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ। ਵੇਖੋ (ਅੰਤਕਾ 177-8) ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਸਾਖੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪਰ ਹਾਲਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਠੀਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।

ਤਿਸ ਵਿਣੁ ਸਭ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਹੈ ਜੇਤਾਣੁ ਪਹਿਨ ਖਾਣੁ।
ਹੋਰਿ ਗਲਾ ਸਭਿ ਕੂੜੀਆ ਤੁਧੁ ਭਾਵੇ ਪਰਵਾਣੁ।

[(ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧। ੫। (੧੫)]

ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣ ਕੇ ਅਬਦਲ ਗੀਲਾਨੀ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇਆ ਤੇ ਕਿਹਾ ਰੱਬ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਉਥੇ ਰਹਿ ਕੇ ਫੇਰ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਪਹੁੰਚ ਗਏ।

ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸੰਪਾਦਨ

ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਸੰਗਤਾਂ ਉਠਦੀਆਂ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਰਚੇ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹੀਆਂ। ਸ਼ਾਮ ਦੇ ਵੇਲੇ ਸੋਦਰ ਤੇ ਆਰਤੀ ਦਾ ਪਾਠ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।[1] ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਪਾਠ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਬਾਣੀ ਨਿਸਚਿਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਇਕ ਬਾਣੀ ਇਸ ਤਰਾਂ ਦੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਸੰਗਤਾਂ ਪੜ੍ਹਨ।[2] ਇਸ ਆਸ਼ੇ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਦਿਨ ਭਾਈ ਲਹਿਣੇ ਨੂੰ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਜਪੁ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਇਕ ਸੰਪੂਰਣ ਰਚਨਾ ਹੋਵੇ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਚੀ ਬਾਣੀ ਭਾਈ ਲਹਿਣੇ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਆਗਿਆ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਦੀ ਉਸਤਤ ਦੀਆਂ ਪਉੜੀਆਂ ਨੂੰ ਵੱਖ ਕਰਨ[3]। ਇਸ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਦਾ ਮੁਢ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤਾ :-

ਆਦਿ ਸਚ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚ ਹੈ ਭੀ ਸਚ, ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚ।[4]

ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨੇ ਪਉੜੀਆਂ ਦੀ ਚੋਣ ਅਰੰਭ ਦਿੱਤੀ।[5] ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਪਉੜੀਆਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸੁਣਾਉਂਦੇ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਲਹਿਣੇ ਦੀ ਚੋਣ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵੇਖਦੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਿਰ ਇਕ ਦਿਨ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਾਰੀ ਰਚਨਾ ਵਿਚੋਂ ਅਠੱਤੀ ਪਉੜੀਆਂ ਚੁਣ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਸੁਣਾਈਆਂ। ਇਹ ਅਠੱਤੀ ਪਉੜੀਆਂ ਦੀ ਚੋਣ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਪਰਵਾਨ ਕਰ ਲਈ। ਜਦੋਂ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਜਪੁ ਦੀਆਂ ਪਉੜੀਆਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਪਉੜੀਆਂ ਅਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਹੀ ਸੁਣਦੇ ਸਨ ਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਉਸਤਤ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਅਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਹੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

---

1. ਵਾਰ ਪਹਿਲੀ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਪਉੜੀ 38

ਸੋਦਰ ਆਰਤੀ ਗਾਵੀਐ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਾਪ ਉਚਾਰਾ

ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਸਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਸੋਦਰ ਤੇ ਆਰਤੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੋ ਚੁਕੀ ਸੀ ਤੇ ਜਪੁਜੀ ਤੇ ਹੋਰ ਲਮੇਰੀਆ ਬਾਣੀਆਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਉਚਾਰੀਆ

2. ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਹਿੱਸਾ ਦੂਜਾ ਪੰਨਾ 248-250 (ਅੰਤਕਾ 184-5)

3. ਉਕਤ

4. ਉਕਤ

5. ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜਿਲਦ ਦੂਜੀ ਪੰਨਾ 125 ਦੀ ਸਾਖੀ "ਜਪੁ ਜੀ" ਦੀਆਂ ਅੰਤਿਮ ਪਉੜੀਆ ਦੇ ਪਰਮਾਰਥ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਆਖ਼ਰੀ ਗਿਆਰਾਂ ਪਉੜੀਆਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਿੱਧ ਗੋਸ਼ਟ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਚਾਰੀਆਂ ਸਨ

ਫੇਰ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨੇ ਚੁਣੀਆਂ ਪਉੜੀਆਂ ਨੂੰ ਤਰਤੀਬ ਦੇਣੀ ਅਰੰਭੀ। ਹੁਣ ਉਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਪਉੜੀਆਂ ਜੋੜ ਜੋੜ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸੁਣਾਉਂਦੇ। ਇਸ ਤਰਾਂ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਤਰਤੀਬ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਈ[1]। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਜਪੁਜੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਤੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ। ਆਪ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਜਪੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹੈ ਤੇ ਹਰ ਸਿਖ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਅਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਕੇ ਇਹ ਜਪੁ ਪੜਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ :-

"ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਾਪ ਉਚਾਰਾ[2]"

ਭਾਈ ਮੂਲੇ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ

ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਸਿਆਲਕੋਟ ਗਏ ਸਨ ਤਾਂ ਭਾਈ ਮੂਲਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਬੜੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਮਿਲਿਆ ਸੀ ਤੇ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਸਫ਼ਰ ਵੀ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ[3]। ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਭਾਈ ਮੂਲੇ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਕੀਤਾ ਤੇ ਭਾਈ ਲਹਿਣੇ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਸਿਆਲਕੋਟ ਗਏ। ਮੂਲੇ ਦੇ ਘਰ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਮੂਲਾ ਕਿੱਥੇ ਹੈ।

ਭਾਈ ਮੂਲੇ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਤੋਂ ਆਉਂਦੇ ਵੇਖ ਲਿਆ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਡਰ ਲੱਗਾ ਕਿ ਅੱਗੇ ਉਸਦਾ ਪਤੀ ਇਸੇ ਫਕੀਰ ਨਾਲ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਪਿਛੋਂ ਘਰ ਆਇਆ ਸੀ ਤੇ ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਹੁਣ ਫੇਰ ਇਹ ਕਿਧਰੇ ਘਰੋਂ ਨਾ ਨਿਕਲ ਜਾਏ, ਉਸ ਨੇ ਮੂਲੇ ਨੂੰ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਲੁਕਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਆ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮੂਲਾ ਘਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦੂਜੀ ਵੇਰ ਪੁੱਛਿਆ, ਮੂਲਾ ਘਰ ਨਹੀਂ? ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਘਰ ਨਹੀਂ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਥੋਂ ਟੁਰ ਪਏ[4]। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਜਾਣ ਪਿੱਛੋਂ ਭਾਈ ਮੂਲਾ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਿਆ ਤੇ ਉਸ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਚਲੇ ਗਏ। ਉਸ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਚਲੇ ਗਏ। ਮੂਲੇ ਨੂੰ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਬਹੁਤ ਦੁਖ ਹੋਇਆ ਤੇ ਉਹ ਡਿਗ ਪਿਆ। ਲੋਕ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ ਜਦੋਂ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਪ੍ਰਾਣ ਨਿਕਲ ਚੁਕੇ ਸਨ[5]।

ਇਹ ਦੁਰਘਟਨਾ ਵੇਖ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਨਗਰ ਦੇ ਲੋਕ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮਗਰ ਭੱਜੇ। ਉਹ ਸਮਝਦੇ ਸਨ ਕਿ ਭਾਈ ਮੂਲੇ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਨਾ ਮਿਲਣ ਕਰਕੇ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ

1. ਇਹ ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜਿਲਦ ਦੂਜੀ ਪੰਨਾ 248-50 (ਅੰਤਕਾ 184-6) ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਵ੍ਰਿਤਾਂਤ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਪਰ ਇਹ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਤਰਤੀਬ ਦੇਣਾ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਖ਼ੀਰ ਤੇ ਸਲੋਕ "ਪਵਨ ਗੁਰੂ ਪਾਣੀ ਪਿਤਾ" ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਅਖ਼ੀਰ ਤੇ ਇਹ ਸਲੋਕ ਲਿਖ ਕੇ ਆਪਣੀ ਮੁਹਰ ਲਾਈ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।

2. ਵਾਰ ਪਹਿਲੀ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਪਉੜੀ 38ਵੀਂ ਹੈ।

3. ਵੇਖੋ ਸਾਖੀ ਸਿਆਲਕੋਟ ਜਾਣਾ।

4. ਇਹ ਸਾਖੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜਿਲਦ ਦੂਜੀ ਪੰਨਾ 163-4 (ਅੰਤਕਾ 174-5) ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਹੈ। ਇਹ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪਰ ਠੀਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।

5. ਭਾਈ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੂਲੇ ਨੂੰ ਕੋਠੜੀ ਵਿਚੋਂ ਜਿਥੇ ਕਿ ਉਹ ਲੁਕਿਆ ਸੀ ਸੱਪ ਲੜ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਮਿਰਤੂ ਹੋ ਗਈ। ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਿਚ ਅੰਕਤ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਮੂਲੇ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਾਪਸ ਚਲੇ ਜਾਣ ਤੇ ਦੁਖ ਹੋਇਆ ਤੇ ਉਹ ਡਿੱਗ ਪਿਆ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮਿਰਤੂ ਹੋ ਗਈ। ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੀ ਲਿਖਤ ਠੀਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਈ ਮੂਲਾ ਜਿਸ ਮਰਨਾ ਸੱਚ ਤੇ ਜੀਉਣਾ ਝੂਠ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਰਿਹਾ ਸੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਵਿਯੋਗ ਹੋਣਾ ਕੁਦਰਤੀ ਸੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸਭ ਹਾਲ ਦਸਿਆ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੂਲੇ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਕੋਲ ਆਏ। ਉਸ ਦੀ ਮਿਰਤੂ ਤੇ ਸ਼ੋਕ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਤੇ ਇਹ ਸਲੋਕ ਉਚਾਰਿਆ[1]:–

ਨਾਲਿ ਰਿੜਾ ਦੋਸਤੀ ਕੂੜੇ ਕੂੜੀ ਪਾਇ।
ਮਰਣੁ ਨ ਜਾਪੈ ਮੂਲਿਆ ਆਵੈ ਕਿਥੈ ਥਾਇ।

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ। ੧। ਸਲੋਕ ਵਾਰਾਂ ਤੇ ਵਧੀਕ। ੨੧। (੧੪੧੨)]

ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਸਿਆਲਕੋਟ ਰਹੇ ਤੇ ਫੇਰ ਉਹ ਵਾਪਸ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਆ ਗਏ।

ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਦੇ ਇਕ ਪੁਰਾਣੇ ਮਿੱਤਰ ਦਾ ਮਿਲਣਾ

ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਿ ਹੋਰ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਦਾ ਖੱਤਰੀ ਜੋ ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਲੋਧੀ ਦੇ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਮਿੱਤਰ ਬਣ ਗਿਆ। ਇਹ ਚੰਗਾ ਪੜ੍ਹਿਆ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਤੇ ਵੈਸ਼ਨੂੰ ਮਤ ਦਾ ਧਾਰਣੀ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਤਾਂ ਨੌਕਰੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਫ਼ਕੀਰੀ ਬਾਣਾ ਧਾਰ ਕੇ ਦੇਸ ਦੇਸਾਂਤਰਾਂ ਦਾ ਰਟਨ ਕੀਤਾ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਮਿੱਤਰ ਦੌਲਤ ਖ਼ਾਂ ਕੋਲ ਹੀ ਨੌਕਰੀ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ[2]। ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਲੋਧੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਮੁਗਲਾਂ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਸੋ ਜਦੋਂ 1524 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਬਾਬਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਕੇ ਵਾਪਸ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਲੋਧੀ ਨੇ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਮੁਗ਼ਲ ਫ਼ੌਜਾਂ ਨੂੰ ਭਾਂਜ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ। ਇਬਰਾਹੀਮ ਲੋਧੀ ਦੀਆਂ ਫੌਜਾ ਨੂੰ ਵੀ ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਆਈਆਂ ਸਨ ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਨੇ ਹਰਾ ਦਿੱਤਾ। ਪਰ 1525 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਬਾਬਰ ਨੇ ਫੇਰ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਲੋਧੀ ਨੂੰ ਹਾਰ ਹੋਈ। ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਨੂੰ ਕੈਦੀ ਬਣਾ ਕੇ ਜਦੋਂ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲਿਆਂਦਾ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ[3]। ਇਹ ਘਟਨਾ 1526 ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿਚ ਵਾਪਰੀ। ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਪਿੱਛੋਂ ਉਸ ਦੇ ਅਮਲੇ ਦੇ ਆਦਮੀ ਅੱਡ ਅੱਡ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮਿੱਤਰ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਡੇਰਾ ਲਾਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਆਇਆ। ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਆ ਕੇ ਇਸ ਮਿੱਤਰ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਬਹੁਤ ਮਹਿਮਾ ਸੁਣੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਖ਼ੁਸ਼ ਹੋਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਵਿਚ ਬਿਤਾਇਆ ਜੀਵਨ ਯਾਦ ਆ ਗਿਆ। ਦੋਵੇਂ ਪੁਰਾਣੇ ਮਿੱਤਰ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਬੈਠ ਕੇ ਗੱਲਾਂ ਬਾਤਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹੇ।

ਇਕ ਦਿਨ ਉਸ ਮਿੱਤਰ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵਪਾਰੀ ਘਰੋਂ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਫੇ ਵਾਲਾ ਸੌਦਾ ਕਰ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਮਿੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਦਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕਿਵੇਂ ਤੇ ਕਿਥੋਂ ਮਾਲ ਖ਼ਰੀਦਿਆ ਤੇ ਕਿਸਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਲਾਭ ਹੋਇਆ। ਸੋ ਤੁਸਾਂ ਐਨੀ ਪ੍ਰਸਿਧੱਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਦਸੋ। ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਹੱਸ ਪਏ ਤੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਇਆ[4] :–

---

1. ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜਿਲਦ ਦੂਜੀ ਪੰਨਾ 164–5
2. ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜਿਲਦ ਦੂਜੀ (ਪੋਥੀ ਹਰਿ ਜੀ) ਪੰਨਾ 255. (ਅੰਤਕਾ 181–2)
3. Memoris of Zahir-ud-Din Mohammed Babar, Lucas King. ਮੈਮਾਇਰਜ਼ ਆਫ਼ ਜ਼ਹੀਰਉਦ-ਦੀਨ-ਮੁਹੰਮਦ ਬਕਾਰ, ਲੂਕਸਕਿੰਗ ਜਿਲਦ ਦੂਜੀ, ਸਫਾ 172.
4. ਇਹ ਸਾਖੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜਿਲਦ ਦੂਜੀ 235–37 (ਅੰਤਕਾ 181–82) ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਸਾਖੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪਰ ਇਸ ਦੱਸੇ ਹਾਲਤ ਅਨੁਸਾਰ ਠੀਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।

ਜੋ ਤਿਨਿ ਕੀਆ ਸੋ ਸਚੁ ਥੀਆ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ ਸਤਿਗੁਰ ਦੀਆ।
ਹਿਰਦੇ ਨਾਮੁ ਨਾਹੀ ਮਨ ਭੰਗ। ਅਨਦਿਨੁ ਨਾਲ ਪਿਆਰੇ ਸੰਗੁ।
ਹਰਿ ਜੀਉ ਰਾਖਹੁ ਆਪਣੀ ਸਰਣਾਈ।
ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦੀ ਹਰ ਰਸੁ ਪਾਇਆ। ਨਾਮ ਪਦਾਰਥ ਨਉਬ ਨਿਧਿ ਪਾਈ।
ਕਰਮ ਧਰਮ ਸਚੁ ਸਾਚਾ ਨਾਉ। ਤਾ ਕੇ ਸਦ ਬਲਿਹਾਰੇ ਜਾਉ।
ਜੋ ਹਰਿ ਰਾਤੇ ਸੋ ਜਨ ਪਰਵਾਣੁ। ਤਿਨ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਪਰਮ ਨਿਧਾਨੁ।
ਹਰਿ ਵਰੁ ਜਿਨਿ ਪਾਇਆ ਧਨ ਨਾਰੀ। ਹਰਿ ਸਿਉ ਰਾਤੀ ਸਬਦ ਵੀਚਾਰੀ।
ਆਪਿ ਤਰੈ ਸੰਗਤਿ ਕੁਲਤਾਰੈ। ਸਤਿਗੁਰ ਸੇਵਿ ਤਤੁ ਵੀਚਾਰੈ।
ਹਮਰੀ ਜਾਤਿ ਪਤਿ ਸਚੁ ਨਾਉ। ਕਰਮਮ ਧਰਮ ਸੰਜਮੁ ਸਤ ਭਾਉ।
ਨਾਨਕ ਬਖਸੇ ਪੂਛਨ ਹੋਇ। ਦੂਜਾ ਮੇਟੇ ਏਕੋ ਸੋਇ।

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧। ੧੪। (੩੫੨)]

ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣ ਕੇ ਉਸ ਆਏ ਮਿੱਤਰ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਰਿਹਾ ਫੇਰ ਉਥੋਂ ਚਲਿਆ ਗਿਆ।

ਭਾਈ ਲਹਿਣੇ ਦੀ ਘਾਲਣਾ

ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਦੀ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਬਾਦ ਕੀਤਾ। ਜੋ ਸਿਖ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਆਉਂਦੇ ਉਹ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦੇ। ਖੇਤਾਂ ਨੂੰ ਗੋਡੀ ਦੇਂਦੇ ਅਤੇ ਬੀਜਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਤਰਾਂ ਜੋ ਅਨਾਜ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਖੇਤੀ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਉਸ ਨਾਲ ਦੋਵੇਂ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਕਾ ਲੰਗਰ ਚਲਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਸਾਲ ਫਸਲ ਨਾ ਹੋਈ ਤੇ ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਭੁੱਜੇ ਛੋਲੇ ਵਰਤੀਣ ਲਗ ਪਏ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਜੋ ਗੁਰੂ ਸਿਖ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕੋਲ ਆਉਂਦਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਸ ਦੇ ਹੱਥ ਕਹੀ ਅਤੇ ਰੰਬਾ ਆਦਿ ਦੇ ਦੇਂਦੇ ਤੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿੰਦੇ। ਇਸ ਤਰਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸਿੱਖੀ ਸਿਦਕ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਸੀ।

ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਿਚ ਦੂਰ ਦੂਰ ਤੋਂ ਸਿਖ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਆਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਉਥੇ ਰਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਹਰ ਸਿਖ ਨੂੰ ਖੇਤਾਂ ਵੱਲ ਭੇਜਣਾ ਅਰੰਭ ਦਿੱਤਾ ਤਾ ਬਹੁਤ ਛੇਤੀ ਵਾਪਸ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਜਾਂਦੇ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਸੰਕਟ ਦਾ ਸਮਾਂ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਲ ਰਹੇ। ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਤੇ ਘਰ ਵੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਈ ਵਾਰੀ ਭਾਈ ਲਹਿਣੇ ਨੂੰ ਘਰ ਚਲੇ ਜਾਣ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ। ਪਰ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨਾ ਡੋਲੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਕੋਲ ਰਹੇ। ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮਨ ਤੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਿਆ ਤੇ ਪ੍ਰੀਖੀਆਵਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਵਿਚੋਂ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਸੀ[1]।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਇਕ ਮਿੱਤਰ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ

ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਲ ਇਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਮਿੱਤਰ ਮਿਲਣ ਨੂੰ ਆਇਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੋਇਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਬਹੁਤ ਸਤਿਕਾਰ ਕੀਤਾ ਚਾਰ ਪੰਜ ਦਿਨ ਕੋਲ ਰਖਿਆ। ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਗੱਲਾ ਬਾਤਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ । ਇਹ ਮਿੱਤਰ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠਦੇ, ਸੰਗਤ ਜੁੜਦੀ, ਨਾਮ ਬਾਣੀ

1. ਇਹ ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਹਿਸਾ ਦੂਜਾ ਪੰਨਾ 146-147.

ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਪਰਵਾਹ ਚਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ। ਜੋ ਸਿਖ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਉਂਦਾ ਉਹ ਪੈਰੀ ਪਉਣਾ ਕਹਿਣ ਦੀ ਥਾਂ 'ਕਰਤਾਰ ਕਰਤਾਰ' ਆਖਦਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਗੋਂ 'ਸਤਿ ਕਰਤਾਰ' ਆਖਦੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੋ ਦੋ ਸਿਖ ਆਪਸ ਵਿਚ ਮਿਲਦੇ ਤਾਂ ਇਕ ਕਰਤਾਰ ਤੇ ਦੂਜਾ ਸਤਿਕਰਤਾਰ ਆਖਦਾ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਮਿੱਤਰ ਪੰਜ ਦਿਨ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਰਹਿ ਕੇ ਵਾਪਸ ਘਰ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਉਹ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਧੀਆਂ, ਨੂਹਾਂ ਆਦਿ ਸਭ ਨੂੰ ਸਦ ਕੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦੱਸਣ ਲੱਗਾ। ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਹੀ ਉਸਨੇ ਪ੍ਰਾਣ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤੇ। ਉਸਦੇ ਪੁੱਤਰ ਇਹ ਦੁਖਦਾਇਕ ਖ਼ਬਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਦੱਸਣ ਲਈ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਆਏ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੁਖਤ ਹਿਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹ ਸਲੋਕ ਸੁਣਾਇਆ[1] :-

ਨਾਨਕ ਢੇਰੀ ਢਹਿ ਪਈ ਮਿਟੀ ਸੰਦਾ ਕੋਟ।
ਭੀਤਰਿ ਚੋਰੁ ਬਹਾਲਿਆ ਖੋਟੁ ਵੇ ਜੀਆ ਖੋਟੁ।

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧। ਸਾਰੰਗ ਕੀ ਵਾਰ। ੧੭। (੧੨੪੪)]

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਇਹ ਸਰੀਰ ਮਿਟੀ ਦੀ ਢੇਰੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਸਾਹ ਆਵੇ ਤਾਂ ਚਲਦਾ ਹੈ ਨਾ ਆਵੇ ਤਾਂ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੰਨ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋਏ ਤੇ ਉਹ ਵਾਪਸ ਚਲੇ ਗਏ[2]।

ਭਾਈ ਲਹਿਣੇ ਨੂੰ ਗੁਰਿਆਈ

ਭਾਈ ਲਹਿਣੇ ਜੀ ਨੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਵੀ ਭਾਈ ਲਹਿਣੇ ਨੂੰ ਕਈ ਸਾਲ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਰਖਿਆ। ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਲ ਕਈ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਆਉਂਦੇ ਸਨ[3] ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗੱਲ ਬਾਤ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਭਾਵਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਸੀ। ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਬੜੀ ਲਗਨ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਦੇ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾਲ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨੇ ਜਪੁਜੀ ਦੀ ਸੰਪਾਦਨਾ ਕੀਤੀ ਸੀ[4] ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਖੀ ਆਸ਼ੇ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਤਾਂ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਦਕ ਦਾ ਪਰਤਾਵਾ ਹੋਣਾ ਸੀ।

ਸਰਦੀ ਦਾ ਮੌਸਮ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਮੀਂਹ ਅਤੇ ਅਨ੍ਹੇਰੀ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਰਾਵੀ ਤੇ ਅਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਗਏ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਰਾਵੀ ਵਿਚ ਵੜੇ ਤਾਂ

---

1. ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਹਿਸਾ ਦੂਜਾ (ਪੋਥੀ ਚਤੁਭੁਜ) ਪੰਨਾ 565-66 (ਅੰਤਕਾ 208)

2. ਉਕਤ

3. ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਹਿੱਸਾ ਦੂਜਾ ਪੰਨਾ 144-45, (ਅੰਤਕਾ 169) ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ :- "ਜਿ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਪਾਸਿ ਗਿਆਨੀ ਧਿਆਨੀ, ਬੈਰਾਗੀ, ਉਦਾਸੀ, ਅਤੀਤ, ਭਗਵਾਨੁ, ਮੁੰਡੀਆ, ਬੈਸਨੋ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ, ਜੋਗੀ, ਦਿਗੰਬਰ, ਸੰਨਿਆਸੀ, ਤਪਸੀ, ਦੂਧਾ-ਧਾਰੀ, ਭਗਤੀਆ, ਰਬਾਬੀ, ਬਿਰਹੀ, ਭੇਖਧਾਰੀ, ਸਿੱਧੁ, ਸਾਧੂ, ਫ਼ਕੀਰ, ਕਾਮਲ ਦਰਵੇਸ਼, ਸਾਬਰ, ਫ਼ਕੀਰ, ਗਊਸ, ਅਉਲੀਆ, ਉਲਮਾਉ, ਖੋਜੀ, ਵਾਦੀ, ਪੀਰ, ਪੈਕੰਬਰ, ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਮਾਨੁ, ਗ੍ਰਹਸਤੀ, ਉਦਾਸੀ, ਰਾਜਾ ਰੰਕ, ਜਤੀ ਸਤੀ, ਹਠੀ ਤਪੀ, ਖਤ੍ਰੀ, ਬ੍ਰਹਮਨ, ਵੈਸ, ਸੂਦਰ ਚਾਰੇ ਵਰਨ, ਪੰਡਤ ਕਵਿਤ, ਕਵੀਸ਼ਰ, ਗੁਨੀਜਨ, ਕਿ ਕੋਈ ਸ਼ਸੁ ਸਭ ਲਗਾ ਆਵਣ।"

4. ਵੇਖੋ ਸਾਖੀ ਜਪੁਜੀ ਦੀ ਸੰਪਾਦਨਾ।

ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਿਵ ਲਗ ਗਈ ਤੇ ਉਹ ਦੇਰ ਨਾਲ ਦਰਿਆ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲੇ। ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਬਾਹਰ ਕੰਢੇ ਤੇ ਖੜੇ ਰਹੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੀਂਹ ਅਤੇ ਠੰਢੀ ਹਵਾ ਚਲਣ ਕਰਕੇ ਸਰਦੀ ਲੱਗ ਗਈ। ਸਰਦੀ ਨਾ ਸਹਾਰ ਸਕਦੇ ਹੋਏ ਉਹ ਦਰਿਆ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਬੇਸੁਰਤ ਹੋ ਕੇ ਡਿਗ ਪਏ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਰਿਆ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲੇ ਤਾਂ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨੂੰ ਬੇਸੁਰਤ ਵੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋਏ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨੂੰ ਉਠਾਇਆ ਅਤੇ ਡੇਰੇ ਤੇ ਲੈ ਗਏ। ਗਰਮ ਕਪੜਿਆਂ ਵਿਚ ਵਲੇਟਿਆ ਥੋੜੇ ਚਿਰ ਪਿੱਛੋਂ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨੂੰ ਸੁਰਤ ਆ ਗਈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਦੀ ਘਾਲਣਾ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੋਏ[1]।

ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਇਕ ਵਾਰੀ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਆਪਣੇ ਪਰਵਾਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਖਡੂਰ ਆਏ। ਫੇਰ ਛੇਤੀ ਹੀ ਵਾਪਸ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਪੁਜ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਘਰ ਗਏ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ। ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਘਾਹ ਦੀ ਪੰਡ ਬੰਨ੍ਹ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਘਾਹ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਤੇ ਚਿਕੜ ਬਹੁਤ ਹੈ। ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਅੱਗੇ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਘਾਹ ਦੀ ਪੰਡ ਫੜ ਲਈ ਅਤੇ ਚੁਕ ਕੇ ਘਰ ਲੈ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਮਾਤਾ ਸੁਲਖੱਣੀ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਲਹਿਣੇ ਨੂੰ ਘਾਹ ਦੀ ਪੰਡ ਚੁਕੀ ਵੇਖਿਆ ਅਤੇ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਘਾਹ ਵਿਚੋਂ ਪਾਣੀ ਤੇ ਚਿਕੜ ਨਾਲ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਦੇ ਕਪੜੇ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਜੋ ਭਲਾ ਆਦਮੀ ਤੁਸਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਚਿੱਕੜ ਦੀ ਪੰਡ ਚੁਕਾ ਦੇਂਦੇ ਹੋ। ਵੇਖੋ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਦੇ ਨਵੇਂ ਕਪੜੇ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੁਸਕਰਾ ਪਏ ਤੇ ਕਿਹਾ ਇਹ ਚਿੱਕੜ ਨਹੀਂ ਕੇਸਰ ਹੈ[2]। ਇਸ ਘਟਨਾ ਨੇ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦਾ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਇਆ।

ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਗੁਰਿਆਈ ਸੌਂਪਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੀ ਵੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲਈ ਜਾਪਦੀ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਉਸ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿਚ ਪੂਰੇ ਨਾ ਉਤਰੇ[3]। ਜਦੋਂ ਕਿ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਹਰ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਉਤਰਿਆ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਘਰੋਂ ਨਿਕਲ ਟੁਰੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਭਿਆਨਕ ਰੂਪ ਧਾਰ ਲਿਆ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਦੂਰ ਚਲੇ ਜਾਵੋ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਿਖ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ। ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਕ

---

1. ਇਹ ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਹਿੱਸਾ ਦੂਜਾ ਪੰਨਾ 144-5 (ਅੰਤਕਾ ਪੰਨਾ 169) ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਸਾਖੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਪਰ ਹਾਲਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਠੀਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।

2. ਇਸ ਘਟਨਾ ਦਾ ਵਰਣਨ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਹੈ। ਵੇਖੋ ਅੰਤਕਾ ਪੰਨਾ 54, 327, 285

3. ਭਾਵੇਂ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵਰਣਨ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਪਰ ਸੱਤੇ ਬਲਵੰਡ ਦੀ ਵਾਰ ਜੋ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਹੈ ਇਸ ਸਾਰੇ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ "ਪੁਤ੍ਰੀ ਕਉਲ ਨ ਪਾਲਿਓ" ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪੁਤਰਾਂ ਦੀ ਵੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲਈ ਹੋਵੇਗੀ। ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਪੁਤਰਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨ ਮੰਨਣ ਦੀਆਂ ਕਈ ਮਿਸਾਲਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਵੇਖੋ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪੰਨਾ 580 (ਅੰਤਕਾ 398-9) ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪੰਨਾ 265 (ਅੰਤਕਾ 327)

ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਗਏ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਫੇਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਵੋ। ਜੋ ਸਿੱਖ ਹਾਲੀ ਤਕ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਆ ਰਹੇ ਸਨ ਉਹ ਵੀ ਵਾਪਸ ਮੁੜ ਗਏ। ਕੇਵਲ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਵਾਪਸ ਨਾ ਮੁੜਿਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਰਿਹਾ ਭਾਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਨਾਲ ਆਉਣ ਤੋਂ ਵਰਜਦੇ ਰਹੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਇਕ ਮੁਰਦਾ ਪਿਆ ਵੇਖਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਾਈ ਲਹਿਣੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਮੁਰਦਾ ਖਾ ਜਾਉ। ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਸਦੀ ਹੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਹੁਤ ਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ ਕਿਹਾ, ਕਿਹੜੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਖਾਵਾਂ, ਪੈਰਾਂ ਵਲੋਂ ਕਿ ਸਿਰ ਵਲੋਂ? ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਪੈਰਾਂ ਵਲੋਂ[1]। ਜਦੋਂ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਮੁਰਦੇ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਵਲ ਗਏ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਪੈਰਾਂ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਲੇਟ ਗਏ।[2] ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਸਮਾਪਤ ਹੋਈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਗ ਜਿਨਾਂ ਪਿਆਰਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਅੱਜ ਤੋਂ ਤੇਰਾ ਨਾਂ ਅੰਗਦ ਹੋਵੇਗਾ। ਦੋਵੇਂ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ।

ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਨੇੜੇ ਜਾਣ ਕੇ ਸਭ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ। ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਭ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੱਦਿਆ ਅਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਅੰਗਦ ਜੀ ਅੱਗੇ ਪੰਜ ਪੈਸੇ ਰਖ ਕੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਆਪਣੀ ਰਚੀ ਬਾਣੀ ਅੰਗਦ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ[3]। ਅੰਗਦ ਜੀ ਬਹੁਤ ਨਿਮਰਤਾ ਵਿਚ ਸਨ ਅਤੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਖੜੇ ਹੋ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅੰਗਦ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਪੁਰਖਾ ਆਪਣਾ ਸਰੂਪ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਕੁਝ ਮੰਗ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਬਣ ਆਵੇ, ਜੋ ਸੰਗਤ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟੀ ਹੈ ਮਿਲ ਜਾਏ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਿਹਾ ਤੇਰਾ ਸਦਕਾ ਸਭ ਨੂੰ ਬਖ਼ਸ਼ਿਆ। ਇਹ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਢਹਿ ਪਿਆ।

---

1. ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ, ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

2. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨੇ ਚਾਦਰ ਚੁੱਕੀ ਤਾਂ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਲੇਟੇ ਹਨ।

3. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ :- "ਤ੍ਰਿਤ ਮਹਲਿ ਜੋ ਸ਼ਬਦ ਹੋਆ ਸੋ ਪਥੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੋਮ ਮਿਲੀ" ਵੇਖੋ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ, ਸਾਖੀ ਨੰਬਰ 57, ਅੰਤਕਾ 57 ਇਸ ਗਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀ ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਕਈ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਬਹੁਤ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆਸਾ ਜੀ ਵਾਰ ਦਾ 21ਵਾਂ ਸਲੋਕ ਅਤੇ ਪਉੜੀ। ਸਲੋਕ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦਾ ਅਤੇ ਪਉੜੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ :- ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ 2 :-

ਚਾਕਰ ਚਲੇ ਚਾਕਰੀ ਨਾਲੇ ਗਾਰਥ ਵਾਦੁ

ਇਸੇ ਸਲੋਕ ਦੀ ਪਉੜੀ :-

ਚਾਕਰ ਲਗੈ ਚਾਕਰੀ ਜੇ ਚਲੈ ਖਸਮੈ ਭਾਇ.....

ਇਹ ਸਾਰਾ ਵਰਣਨ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚੋਂ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਵਰਣਨ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਾਖੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਪਰ ਇਹ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਭਾਈ ਲਹਿਣੇ ਅੱਗੇ ਪੰਜ ਪੈਸੇ ਰਖ ਕੈ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣਾ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਵੀ ਹੈ।

ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣਾ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਸੱਤਰ ਸਹਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜੀਵੇ[1]। ਆਪ ਅੱਸੂ ਸੁਦੀ 10 ਸੰਮਤ 1596 ਅਰਥਾਤ 23 ਅਸੂ ਸੰਮਤ 1596 ਬਿਕਰਮੀ ਮੁਤਾਬਕ 22 ਸਤੰਬਰ 1539 ਈਸਵੀ ਨੂੰ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਏ।[2] ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਬਾਬਾ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਤੇ ਲਖਮੀ ਦਾਸ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਤਾ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਅੰਤਮ ਸੰਸਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ, ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਕਿਸੇ ਪਰਕਾਰ ਦਾ ਝਗੜਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ[3]।

ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਗੀਠੇ ਤੇ ਇਕ ਸਮਾਧ ਬਣਾਈ ਗਈ ਜੋ ਰਾਵੀ ਦਰਿਆ ਨੇ ਖੋਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਸੇ ਤਰਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਨਗਰ ਵੀ ਰਾਵੀ ਦਰਿਆ ਨੇ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ[4]। ਹੁਣ ਉਸ ਨਗਰ ਦੀ ਥਾਂ ਕੇਵਲ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਨਾਂ ਦਾ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਹੈ ਜੋ 1870 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਜਾ ਪਟਿਆਲਾ ਤੇ ਹੋਰ ਸਿਖ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਰਾਵੀ ਦਰਿਆ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਲਾ ਕੇ ਬਚਾਇਆ ਸੀ[5]।

---

1. ਭਾਈ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪ ਦੀ ਉਮਰ ਸੱਤਰ ਸਾਲ, ਪੰਜ ਮਹੀਨੇ ਤੇ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਗੁਰ ਪੁਰਬ ਨਿਰਣਯ, ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਪੰਨਾ 57.

2. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਹ ਹੀ ਮਿਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਅਤੇ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ (ਹਥਲਿਤਖ 1658 ਈਸਵੀ) ਵਿਚ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਨਹੀਂ ਹੇ।

3. ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਏ ਤਾਂ ਹਿੰਦੂਆਂ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਝਗੜਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਹਿੰਦੂ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਦੇਹ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਦਫ਼ਨਾਉਣਾ ਹੈ। ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੇ ਝਗੜੇ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਤੇ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਝਗੜੇ ਦਾ ਕਥਨ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਹੈ। ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਗਈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਹੀ ਦਬਿਸਤਾਨ-ਇ-ਮਜ਼ਾਹਬ ਨਾਮੀ ਪੁਸਤਕ ਲਿਖੀ ਗਈ। ਦਾਬਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਇਨ ਬਿਨ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਝਗੜੇ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਿਹਾਂਤ ਮਗਰੋਂ ਹੋਈ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਵੇਖੋ Dabistan, School of Manners, David Shea and Anthony Troyer, ਦਬਸਿਤਾਨ, ਸਕੂਲ ਆਫ਼ ਮੈਨਰਜ਼, ਡੇਵਡ ਸ਼ਈਆ ਐਂਡ ਐਨਥਨੀ ਟਰਾਏਅਰ, ਪੈਰਸ, 1843, ਜਿਲਦ ਦੂਜੀ ਪੰਨਾ 191.

4. ਰਾਵੀ ਦਰਿਆ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਰਾਹ ਬਦਲਦਾ ਆਇਆ ਹੈ। ਸੁਜਾਨ ਰਾਏ ਕਰਤਾ "ਖ਼ੁਲਾਸਾ ਤੁਤ ਤਵਾਰੀਖ" ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਬਟਾਲਾ ਨਗਰ ਵੀ ਰਾਵੀ ਨੇ ਤਬਾਹ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਨਗਰ ਵਾਸੀਆਂ ਨਵੀਂ ਥਾਂ ਤੇ ਆ ਕੇ ਨਗਰ ਵਸਾਇਆ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ "ਵਟਾਲਾ ਜਾਂ ਬਟਾਲਾ" ਰਖਿਆ ਜਿਸਦਾ ਭਾਵ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਥਾਂ ਬਦਲਣਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਈ ਹੈ। 1397 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਰਾਵੀ ਦਰਿਆ ਮੁਲਤਾਨ ਦੇ ਪੂਰਬ ਅਤੇ ਦੱਖਣ ਵਲ ਵਗਦਾ ਸੀ ਤੇ ਮੁਲਤਾਨ ਤੋਂ 28 ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਬਿਆਸ ਦਰਿਆ ਇਸ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਮਿਲਦਾ ਸੀ। ਅਠਾਰ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਤਕ ਇਹ ਹੀ ਅਸਥਿਤੀ ਰਹੀ। ਜਦੋਂ ਰਾਵੀ ਨੇ ਤੇ ਬਿਆਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਆਪਣਾ ਰਾਹ ਬਦਲਿਆ। ਮੁਹੰਮਦ ਲਤੀਫ਼ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ 1661 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਮੁਗਲ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਕ ਬੜਾ ਵੱਡਾ ਬੰਨ੍ਹ ਲਾ ਕੇ ਲਾਹੌਰ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਰਾਵੀ ਤੋਂ ਬਚਾਇਆ। ਇਸ ਬੰਨ੍ਹ ਦੇ ਖੰਡਰ ਹੁਣ ਵੀ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰੀ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।

5. History of the Punjab, Mohammad Latif, ਹਿਸਟਰੀ ਆਫ਼ ਦੀ ਪੰਜਾਬ, ਮੁਹੰਮਦ ਲਤੀਫ਼ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ 1964 ਪੰਨਾ 8

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪੋਤਰੇ ਬਾਬਾ ਲਖਮੀ ਦਾਸ ਦੇ ਸਪੁੱਤਰ ਧਰਮ ਚੰਦ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸਮਾਧ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤੋਂ ਥੋੜੀ ਜਿਹੀ ਰਾਖ ਲੈ ਕੇ ਰਾਵੀ ਦੇ ਪੂਰਬੀ ਕੰਢੇ, ਜਿਥੇ ਰਾਵੀ ਦਰਿਆ ਦਾ ਪਾਣੀ ਮਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦਾ, ਇਕ ਨਵਾਂ ਅਸਥਾਨ ਦੇਹਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਬਣਾਇਆ। ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਨਗਰ ਆਬਾਦ ਹੋਇਆ ਜਿਸਦਾ ਨਾਂ ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਪੈ ਗਿਆ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਉਲਾਦ ਇਥੇ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਦੇ ਨਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਲਵਾਈ ਜੋ ਹੁਣ ਤਕ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਦੇ ਨਾਂ ਹੈ[1]।

1. ਮਹਾਨਕੋਸ਼ ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਪਟਿਆਲਾ, ਪੰਨਾ 486

ਅੰਤਕਾ

ਅੰਤਕਾ

ਇਸ ਅੰਤਕਾ ਵਿਚ ਨਿਮਨ ਲਿਖਤ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਕਰਮਵਾਰ ਦਿਤੀਆਂ ਹਨ। ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ੧੬੫੮ ਈਸਵੀ ਦੀ ਇਕ ਹੱਥ-ਲਿਖਤ ਤੇ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਸਭ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਦੇ ਪਾਠ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਜਨਮ ਸਾਖਆਂ ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹਨ :-

੧. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ (ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਖ਼ਾਲਸਾ ਸਮਾਚਾਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ੧੯੫੯)
੨. ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ, ਹਿਸਾ ਪਹਿਲਾ, ਪੋਥੀ ਸਚਖੰਡ (ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਖ਼ਾਲਸਾ ਕਾਲਜ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ੧੯੬੨)
੩. ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਵਾਲੀ, ਜਨਮ ਸਾਖੀ, ਹਿਸਾ ਦੂਜਾ, ਪੋਥੀ ਹਰਿ ਜੀ ਤੇ ਪੋਥੀ ਚਤੁਰਭੁਜ (ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਖ਼ਾਲਸਾ ਕਾਲਜ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ੧੯੬੯)
੪. ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ (੧੬੫੮ ਈਸਵੀ ਹਥ-ਲਿਖਤ)
੫. ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ (ਛਾਪਾ ਬੰਬਈ ੧੮੯੨ ਈਸਵੀ)

ਇਸ ਅੰਤਕਾ ਵਿਚ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਦੇ ਪਾਠ ਦੇਣ ਲਗਿਆਂ ਨਿਮਨ ਲਿਖਿਤ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਿਆਨ ਰਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ :-

੧. ਹਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਸਾਖੀਆਂ ਜਿਸ ਕਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ ਉਸੇ ਕਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਦਿਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਕਈ ਥਾਈਂ ਇਕੋ ਵਾਰਤਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਦੋ ਕਰਮਵਾਰ ਗੋਸ਼ਟਾਂ ਜਾਂ ਸਾਖੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ।

੨. ਸਵਾਏ ਹਰ ਸਾਖੀ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਦੇਣ ਦੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਅਖਰ ਵਾਧੂ ਨਹੀਂ ਲਾਇਆ ਗਿਅ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਬਰੈਕਟਾਂ ਵਿਚ ਦਿਤੇ ਹਨ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਤੇ ਪਰਮਾਰਥਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜਿਥੋਂ ਪਾਠ ਛਡਿਆ ਹੈ ਨੁਕਤੇ ਲਾਏ ਹਨ।

੩. ਹਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਤਕ ਦੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ ਲਈਆਂ ਹਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂ ਬਾਅਦ ਦੀਆਂ ਨਹੀਂ।

ਇਸ ਅੰਤਕਾ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਕਿਸੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦਾ ਪਰਮਾਣੀਕ ਪਾਠ ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ। ਸਗੋਂ ਆਸੇ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖਕਦੇ ਹੋਏ ਅੰਤਕਾ ਵਿਚ ਦਿਤੀਆਂ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਮਨ ਲਿਖਤ ਅੰਸ਼ ਕਢ ਦਿਤੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਲਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਜੀਵਨ ਉਸਾਰੀ ਵਿਚ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਦੀ ਦੇਣ ਨਿਗਰ ਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪਾਠਕਾਂ ਸਾਮਣੇ ਆ ਸਕੇ :-

੧. ਮਿਥਿਹਾਸਕ ਤੱਥ ਤੇ ਪੁਰਾਣਕ ਗਾਥਾਵਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਰਾਜਾ ਜਨਕ ਦੀ ਗੋਸ਼ਟ, ਰਾਮ ਚੰਦਰ, ਰਾਵਨ ਤੇ ਭਿਭੀਖਨ ਦੀਆਂ ਗਾਥਾਵਾਂ, ਧ੍ਰੂ ਭਗਤ, ਰਾਧਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਤੇ ਦਤਾਤ੍ਰੈ ਆਦਿ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਤੇ ਵਾਰਤਾਲਾਪ।

੨. ਉਹ ਸਾਖੀਆਂ ਜੋ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦੀ ਇਸ ਹੱਥ-ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਹਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮਹਾਨ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੀਆਂ, ਜਿਵੇਂ "ਮਾਤਾ ਮਝੋਤ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ", "ਸਹਿਜ ਕੁਸਹਿਜ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ" ਆਦਿ।

੩. ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੇ ਖਰੜੇ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਦੀਆਂ ਦਿਤੀਆਂ ਵਾਰਤਾਵਾਂ, ਜਿਵੇਃ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਤੇਲੀ ਤੇ ਘਰ ਜਨਮ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਰਾਜੇ ਜਨਕ ਦਾ ਸੇਵਕ ਹੋਣਾ ਆਦਿ। ਬਾਬਾ ਹੰਦਾਲ ਬਾਰੇ ਦਿਤੀ ਭਵਿਖ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਕਈਆਂ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਇਕ ਵਾਰੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਖਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਸਮਝ ਆ ਸਕੇ।

੪. ਉਹ ਸਾਖੀਆਂ ਜਾਂ ਗੋਸ਼ਟਾ, ਜਾਂ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਿਸੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਪਰਮਾਰਥਾਂ ਦਾ ਜਾਂ ਸਿੱਖ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਪੱਖ ਤੋਂ ਚਾਨਣਾ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੀਆਂ, ਜਿਵੇਂ “ਮੰਨ ਨਾਲ ਗੋਸ਼ਟ”, “ਗੋਸ਼ਟ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਨਾਲ”, “ਸਾਖੀ ਮੋਹ ਬਬੇਕ ਕੀ”ਆਦਿ।

੫. ਉਹ ਸਾਖੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਟਿਕਾਣੇ ਨੂੰ ਨਿਸਚਿਤ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਇਕ ਜਾਦੂਗਰ ਸਿਧ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਸੜ ਚੁਕੇ ਬਾਲਕ ਦੀਆਂ ਹੱਡੀਆਂ ਇਕੱਤਰ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰ ਦੇਣਾ, ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਹਨੇਰੀ, ਬਦਲ ਤੇ ਮੀਂਹ ਲਿਆ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਖਿਚ ਲੈਣਾ, ਬਿਰਧ ਅਵਸਥਾ ਤੋਂ ਫੌਰਨ ਬਾਲਕ ਰੂਪ ਧਾਰ ਲੈਣਾ ਆਦਿ।

੬. ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਜਾਂ ਹੋਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਥੇ ਕੇਵਲ ਪਹਿਲੀ ਤੁਕ ਜੋ ਵੀ ਹੈ, ਦੇ ਕੇ ਰਾਗ ਦਾ ਅੰਕ ਅਤੇ ੧੪੩੦ ਸਫ਼ੇ ਦੀ ਬੀੜ ਦਾ ਪੰਨਾ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਸਾਰਾ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ। ਫਾਰਸੀ ਦੇ ਸ਼ਾਇਰਾ ਦੀਆਂ ਤੁਕਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਰਥ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਦੀਆਂ ਪਉੜੀਆਂ ਤੇ ਅਰਥ ਵੀ ਕਢ ਦਿਤੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਦਸੀਆਂ ਉਹ ਵਾਰਤਾਵਾਂ ਲੈ ਲਈਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਜੀਵਨ ਉਸਾਰੀ ਨਾਲ ਹੈ।

੭. ਕਈ ਵਾਰੀ ਇਕੋ ਗੱਲ ਨੂੰ ਬਹੁਤੀ ਵੇਰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਹੈ। ਦੋਹਰਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਤਰਾਂ ਜਾਂ ਪੈਰੇ ਕਢ ਦਿਤੇ ਹਨ ਤੇ ਭਾਵਪੂਰਤ ਸੱਤਰਾਂ ਲੈ ਕੇ ਵਾਰਤਾ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਤੇ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ।

੮. ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਪਰਮਾਰਥ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਬਾਬਾ ਮਿਹਰਬਾਨ, ਹਿਸਾ ਪਹਿਲਾ ਤੇ ਦੂਜਾ ਚਿ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।

੯. ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਹਿਸਾ ਪਹਿਲਾ ਤੇ ਦੂਜਾ ਵਿਚ ਗੋਸ਼ਟਾਂ ਦੇ ਅੰਤ ਚ ਦਿਤੇ ਸ਼ਲੋਕ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਖੀ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਿਧਾ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ।

੧੦. ਜੋ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉਸ ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਇਕ ਜਾਂ ਦੋ ਲਾਈਨਾਂ ਵੰਨਗੀ ਮਾਤਰ ਹੀ ਦਿਤੀਆਂ ਹਨ, ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀਆਂ।

ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ

ਅਵਤਾਰ ਦੇ ਬਾਲਪਨ

੧ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ। ਸਾਖੀ ਸ੍ਰੀ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਭਗਤ ਨਿਸਤਾਰਣ ਕੁ ਆਇਆ ਕਲਿਜੁਗ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਹੋਇਆ ਜਨਮਿਆ। ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਨਿਜ ਭਗਤੁ। ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ। ਸੰਮਤ 1526 ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜਨਮਿਆ, ਵੈਸਾਖ ਮਾਹਿ ਤ੍ਰਿਤੀਆ, ਚਾਨਣੀ ਰਾਤਿ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ, ਪਹਰ ਰਾਤ ਰਹੰਦੀ ਕੁ ਜਨਮਿਆ। ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਦਰਬਾਰ ਵਾਜੇ। ਤੇਤੀਸ ਕਰੋੜੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਆ, ਚਉਸਠ ਜੋਗਣੀ, ਬਵੰਜਾਹ ਬੀਰ, ਛਿਆਂ ਜਤੀਆਂ, ਚੌਰਾਸੀਆਂ ਸਿੱਧਾਂ, ਨਵਾਂ ਨਾਥਾਂ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਆ, ਜੋ ਵਡਾ ਭਗਤ ਜਗਤ ਨਿਸਤਾਰਣ ਕਉ ਆਇਆ : "ਇਸ ਕਉ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਜੀਐ ਜੀ।"

ਤਬ ਕਾਲੂ ਖੱਤ੍ਰੀ ਜਾਤ ਵੇਦੀ ਤਲਵੰਡੀ ਰਾਇ ਭੋਇ ਭੱਟੀ ਕੀ ਵਸਦੀ ਵਿਚ ਵਸਦਾ ਆਹਾ, ਓਥੇ ਜਨਮੁ ਪਾਯਾ। ਵਡਾ ਹੋਆ ਤਾਂ ਲਗਾ ਬਾਲਕਾਂ ਨਾਲ ਖੇਡਣ ਪਰ ਬਾਲਕਾਂ ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਅਉਰ ਆਵੇ, ਆਤਮੇ ਅਭਿਆਸੁ ਪਰਮੇਸਰ ਦਾ ਕਰੇ। ਜਦ ਬਾਬਾ ਬਰਸਾ ਪੰਜਾਂ ਕਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਲਗਾ ਬਾਤਾਂ ਅਗਮ ਨਿਗਮ ਕੀਆਂ ਕਰਨ, ਜੋ ਕਿਛ ਬਾਤ ਕਰੇ ਸੋ ਸਮਝਿ ਕਰੇ, ਤਿਸਤੇ ਸਭਸੁ ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਿਸਾ ਹੋਇ ਆਵੇ। ਹਿੰਦੂ ਕਹਨਿ ਜੋ ਕੋਈ ਦੇਵਤਾ ਸਰੂਪ ਪੈਦਾ ਹੋਯਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਹਿਨ ਜੋ ਕੋਈ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਸਾਦਿਕੁ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਪਟੀ, ਪਾਂਧਾ

ਜਦ ਬਾਬਾ ਬਰਸਾਂ ਸੱਤਾਂ ਕਾ ਹੋਇਆ ਤਬ ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ : 'ਨਾਨਕ! ਤੂੰ ਪੜ੍ਹ'। ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਲਕ ਕਉ ਪਾਂਧੇ ਪਾਸ ਲੈ ਗਇਆ। ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ : 'ਪਾਂਧੇ! ਇਸ ਨੂੰ ਪੜਾਹਿ'। ਤਬ ਪਾਂਧੇ ਪੱਟੀ ਲਿਖ ਦਿੱਤੀ, ਅੱਖਰਾਂ ਪੈਤੀਸ ਕੀ ਮੁਹਾਰਣੀ, ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਲਗਾ ਪੜ੍ਹਨ। ਰਾਗ ਆਸਾ ਵਿਚ ਪਟੀ : ੧, ਆਦਿ ਬਾਣੀ ਹੋਈ : — ਰਾਗ ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਪਟੀ ਲਿਖੀ

੧ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥ ਸਸੈ ਸੋਇ ਸ੍ਰਿਸਟ ਜਿਨਿ ਸਾਜੀ ਸਭਨਾ ਸਾਹਿਬੁ ਏਕੁ ਭਇਆ॥

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਪਟੀ ਲਿਖੀ (੪੩੨)]

ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਇਕ ਦਿਨ ਪੜ੍ਹਿਆ, ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਚੁਪ ਕਰ ਰਹਿਆ। ਜਾਂ ਚੁਪ ਕਰ ਰਹਿਆ ਤਾਂ ਪਾਂਧੇ ਪੁਛਿਆ : 'ਨਾਨਕ! ਤੂੰ ਪੜ੍ਹਦਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ : 'ਪਾਂਧਾ! ਤੂ ਕੁਛ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈਂ ਜੋ ਮੇਰੇ ਤਾਈਂ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦਾ ਹੈ? ਤਬ ਪਾਂਧੇ ਕਹਿਆ 'ਮੈਂ ਸਭੋ ਕਿਛ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹਾਂ ਜੋ ਕਿਛ ਹੈ, ਬੇਦ ਸਾਸਤ੍ਰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹਾਂ; ਜਮਾਂ ਖ਼ਰਚ, ਰੋਜ ਨਾਵਾਂ, ਖਾਤਾ, ਲੇਖਾ, ਮੈਂ ਸਭ ਕਿਛ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹਾਂ'। ਤਬ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ : 'ਪਾਂਧਾ! ਇਨੀਂ ਪੜ੍ਹੇ ਗਲ ਫਾਹੇ ਪਾਉਂਦੇ ਹੈਨ, ਇਹੋ ਜੋ ਪੜ੍ਹਨਾ ਹੈ ਸਭ ਬਾਦ ਹੈ'। ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਉਠਾਇਆ :-

'ਜਾਲਿ ਮੋਹੁ ਘਸਿ ਮਸੁ ਕਰਿ ਮਤਿ ਕਾਗਦੁ ਕਰਿ ਸਾਰੁ'॥

[ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧ । ੧੬ । (੧੬)]

ਤਬ ਪੰਡਿਤ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇ ਗਇਆ, ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੋਸੁ, ਜੋ ਕੋਈ ਪੂਰਾ ਹੈ : 'ਜੋ ਤੇਰੇ ਆਤਮੈ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਸੋ ਕਰਿ'। ਤਬ ਗੁਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਘਰਿ ਆਇਕੈ ਬੈਠ ਰਹਿਆ। ਬੋਲੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਕੁੜਮਾਈ, ਵਿਆਹ

ਆਗਿਆ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਹੋਈ ਜੋ ਕਿਰਤਿ ਕੁਛ ਨੇ ਕਰੈ। ਜੇ ਬੈਠੇ ਤਾਂ ਬੈਠਾ ਹੀ ਰਹੈ, ਜਾਂ ਸੋਵੇ ਤਾਂ ਸੋਇਆ ਹੀ ਰਹੈ। ਫਕੀਰਾਂ ਨਾਲ ਮਜਲਸ ਕਰੈ। ਬਾਬਾ ਕਾਲੂ ਹੈਰਾਨੁ ਹੋਇ ਗਇਆ, ਕਹਿਆ ਸੁ 'ਨਾਨਕ! ਤੂ ਇਵੈ ਰਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਹੋਵੈ?'

ਜਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਰਸਾਂ ਨਵਾਂ ਕਾ ਹੋਆ ਤਬਿ ਫਿਰਿ ਤੋਰਕੀ ਪੜ੍ਹਨ ਪਾਇਆ। ਵਤ ਘਰ ਬਹਿ ਗਇਆ, ਦਿਲ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਗਲ ਕਿਸੈ ਨਾਲ ਕਰੈ ਨਾਹੀਂ। ਤਬ ਕਾਲੂ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਆਖਿਆ : 'ਕਾਲੂ। ਇਸ ਦਾ ਵਿਵਾਹ ਕਰ'। ਤਬ ਕਾਲੂ ਉਠ ਖੜਾ ਹੋਇਆ, ਚਿਤਵਨੀ ਕੀਤੀਆਸੁ ਜੋ ਕਿਵੈ ਕੁੜਮਾਈ ਹੋਵੈ। ਤਦ ਮੂਲਾ ਖੱਤ੍ਰੀ ਜਾਤਿ ਚੋਣਾ ਤਿਸਦੇ ਘਰ ਕੁੜਮਾਈ ਹੋਈ।

ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਬਰਸਾਂ ਬਾਰਾਂ ਕਾ ਹੋਇਆ ਤਬ ਵੀਵਾਹਿਆ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਲੱਗਾ ਸੰਸਾਰ ਕੀ ਕਿਰਤ ਕਰਣ, ਪਰ ਚਿਤ ਕਿਸੈ ਨਾਲ ਲਾਇ ਨਹੀਂ, ਘਰ ਦੀ ਖਬਰ ਲਏ ਨਾਂਹੀ; ਘਰ ਦੇ ਆਦਮੀ ਆਖਣ; 'ਜੋ ਅੱਕ ਕਲ ਫਕੀਰਾਂ ਨਾਲ ਉਠ ਜਾਂਦਾ ਹੈ'। ਬੋਲੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਖੇਤ ਹਰਿਆ

ਤਬ ਆਗਿਆ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਹੋਈ, ਜੋ ਇਕ ਦਿਨ ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ : 'ਨਾਨਕ ਏਹ ਘਰ ਦੀਆਂ ਮਹੀਂ ਹਨ, ਤੂ ਚਾਰ ਲੈ ਆਉ'। ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਹੀਂ ਲੈ ਕਰ ਬਾਹਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਚਰਾਇ ਲੈ ਆਇਆ। ਫਿਰ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਗਇਆ ਤਾਂ ਮਹੀਂ ਛੱਡਕੇ ਕਣਕ ਦੇ ਬੰਨੇ ਪੈ ਸੁੱਤਾ, ਤਬ ਮਹੀਂ ਜਾਇ ਕਣਕ ਨੂੰ ਪਈਆਂ, ਤਬ ਕਣਕ ਉਜਾੜ ਦੂਰ ਕੀਤੀ। ਤਬ ਇਕ ਭੱਟੀ ਥਾ ਕਣਕ ਦਾ ਖਾਂਵਦ। ਉਹ ਆਇ ਗਇਆ ; ਉਨ ਭੱਟੀ ਕਹਿਆ : 'ਭਾਈ ਵੇ! ਤੈਂ ਜੋ ਖੇਤ ਉਜਾੜਿਆ ਹੈ, ਸੋ ਕਿਉਂ ਉਜਾੜਿਆ ਹੈ? ਇਸ ਉਜਾੜੇ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਹ'। ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ : 'ਭਾਈ ਵੇ! ਤੇਰਾ ਕਿਛ ਨਾਹੀਂ ਉਜੜਿਆ। ਕਿਆ ਹੋਇਆ ਜਿ ਕਿਸੇ ਮਹੀਂ ਮੂੰਹ ਪਾਇਆ? ਖ਼ੁਦਾਇ ਇਸੈ ਵਿਚ ਬਰਕਤ ਘੱਤਸੀ।' ਤਾ ਭੀ ਉਹ ਰਹੈ ਨਾਂਹੀ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਾਲ ਲੱਗਾ ਲੜਨ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਤੇ ਭੱਟੀ ਝਗੜਦੇ ਝਗੜਦੇ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਪਾਸ ਆਇ ਖੜੇ ਹੋਏ, ਤਬ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਕਹਿਆ : 'ਏਹ ਦਿਵਾਨਾ ਹੈ, ਤੁਸੀ ਕਾਲੂ ਨੂੰ ਸਦਾਵਹੁ'। ਤਬ ਕਾਲੂ ਨੂੰ ਸਦਾਇਆ। ਤਬ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਆਖਿਆ : ਕਾਲੂ ਇਸ ਪੁਤ੍ਰ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇੰਦਾ ਕਿਉਂ ਨਾਹੀਂ, ਜੋ ਪਰਾਈ ਖੇਤੀ ਉਜਾੜ ਆਇਆ ਹੈ? ਭਲਾ ਦਿਵਾਨਾ ਕਰ ਛੱਡਿਆ ਆਹੀ। ਭਾਈ ਵੇ! ਏਹ ਉਜਾੜਾ ਜਾਇ ਭਰ ਦੇਹ, ਨਾਂਹੀ ਤਾਂ ਤੁਰਕਾਂ ਪਾਸ ਜਾਇ ਖੜਾ ਹੋਸੀਆ'। ਤਬ ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ, 'ਜੀ ਮੈ ਕਿਆ ਕਰੀ? ਏਹ ਅਜੇ ਭੀ ਦਿਵਾਨਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ'। ਤਬ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਆਖਿਆ, ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਤਾਂਈਂ ਗੁਨਾਹ ਬਖਸਿਆ, ਪਰ ਤੂੰ ਇਸ ਦਾ ਉਜਾੜਾ ਭਰ ਦੇਹ'। ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਜਾਇ ਦੇਖਹੁ ਉਥੇ ਕਿਛ ਨਾਂਹੀ ਉਜੜਿਆ।'

ਤਬ ਭੱਟੀ ਕਹਿਆ : 'ਜੀ ਮੇਰਾ ਖੇਤੁ ਉਜੜਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਮੁਠਾ ਹਾਂ, ਮੇਰਾ ਤੇ ਖੇਤੁ ਉਜਾੜਿਆ ਹੈ, ਮੇਰਾ ਤਪਾਵਸੁ ਕਰਿ, ਨਾਹੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੁਰਕਾਂ ਪਾਸ ਵੈਂਦਾ ਹਾਂ।' ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ : 'ਦੀਵਾਨ ਸਲਾਮਤਿ! ਜੇ ਹਿਕੁ ਪਠਾ ਰੁੜਿਕਾ ਟੁਕਿਆ ਹੋਵੈ ਤਾਂ ਜਬਾਬੁ ਕਰਣਾ, ਪਰੁ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਆਦਮੀ ਭੇਜਿ ਕਰਿ ਦੇਖਹੁ'। ਤਬ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਆਪਣੇ ਪਿਆਦੇ ਭੇਜੇ, ਜੋ ਉਹਾਂ ਆਦਮੀ ਜਾਵਨਿ ਤਾਂ

ਖੇਤੀ ਸਬੂਤ ਖੜੀ ਹੈ, ਇਕ ਪਠਾ ਖੇਤੀ ਦਾ ਉਜੜਿਆ ਨਾਹੀਂ। ਤਬ ਬਾਬੇ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ :–

ਜੋਗੀ ਹੋਵੈ ਜੋਗਵੈ ਭੋਗੀ ਹੋਵੈ ਖਾਇ।

[ਸੂਹੀ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੬ । ੭ । (੭੩੦)]

ਤਬਿ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਉਸ ਭੱਟੀ ਕਉ ਝੂਠਾ ਕੀਤਾ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਤੇ ਕਾਲੂ ਦੋਵੇਂ ਘਰਿ ਆਏ।

ਬ੍ਰਿਛ ਦੀ ਛਾਂ ਫਿਰੀ

ਤਬਿ ਆਗਿਆ ਪਰਮੇਸਰ ਦੀ ਹੋਈ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਲਕ ਦੇ ਘਰਿ ਦੁਇ ਬੇਟੇ ਹੋਏ : ਲਖਮੀ ਦਾਸੁ ਤੇ ਸਿਰੀਚੰਦੁ। ਪਰ ਬਾਬੇ ਦੀ ਉਦਾਸੀ ਮਿਟੈ ਨਾਹੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਰੁਖੀ ਬਿਰਖੀ ਜਾਇ ਉਦਾਸੁ ਰਹੈ। ਤਬਿ ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਜਾਇ ਕਰਿ ਬਾਗ ਵਿਚ ਸੁਤਾ, ਫਿਰਿ ਦਿਨੁ ਲਬਾ ਉਠੇ ਨਾਹੀ। ਤਬਿ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਦੇਵ ਭੱਟੀ ਸਿਕਾਰਿ ਚੜਿਆ ਥਾ, ਆਉਂਦਾ ਆਉਂਦਾ ਜਾਂ ਬਾਗ ਵਿਚ ਆਵੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਦਰਖ਼ਤ ਹੇਠਿ ਸੁਤਾ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਪਰੁ ਜਾ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਹੋਰਨਾਂ ਦਰਖਤਾਂ ਦੀ ਛਾਇਆ ਚਲਿ ਗਈ ਹੈ, ਅਰੁ ਇਸ ਦਰਖਤੁ ਦਾ ਪਾਛਾਵਾ ਖੜਾ ਹੈ। ਤਬਿ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਆਖਿਆ, 'ਇਸਨੂੰ ਜਗਾਇਹੁ'। ਜਬਿ ਉਠਾਇਆ, ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਹੈ। ਤਬਿ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਆਖਿਆ, 'ਯਾਰੋ! ਕਲ ਵਾਲੀ ਭੀ ਗਲਿ ਡਿਠੀ ਹੈ, ਅਰੁ ਏਹ ਭੀ ਦੇਖਹੁ, ਏਹ ਖਾਲੀ ਨਾਹੀਂ'। ਤਬਿ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਭੱਟੀ ਘਰਿ ਆਇਆ। ਆਇ ਕਰਿ ਕਾਲੂ ਨੂੰ ਸਦਾ–ਇਓਸੁ, ਅਰੁ ਆਖਿਓਸੁ : 'ਕਾਲੂ! ਮਤੁ ਇਸੁ ਪੁਤ੍ਰ ਨੋ ਫਿਟ ਮਾਰੁ ਦੇਂਦਾ ਹੋਵੇ, ਏਹ ਮਹਾਪੁਰਖੁ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਸਦਕਾ ਮੇਰਾ ਸਹਰੁ ਵਸਦਾ ਹੈ। ਕਾਲੂ ਤੂੰ ਭੀ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਆ ਅਤੇ ਮੈਂ ਭੀ ਨਿਹਾਲੁ ਹਾਂ, ਜਿਸ ਦੇ ਸਹਿਰ ਵਿਚਿ ਇਹੁ ਪੈਦਾ ਹੋਟਾ ਹੈ'। ਤਬਿ ਕਾਲੂ ਆਖਿਆ, 'ਜੀ ਖੁਦਾਇ ਦੀਆ ਖੁਦਾਇ ਹੀ ਜਾਣ'। ਕਾਲੂ ਘਰਿ ਆਇਆ।

ਖੇਤੀ, ਵਣਜ, ਸਉਦਾਗਰੀ, ਚਾਕਰੀ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਫਕੀਰਾਂ ਨਾਲ ਮਜਲਸਿ ਕਰੈ। ਹੋਰੁ ਕਿਸੈ ਨਾਲ ਗਲ ਕਰੈ ਨਾਹੀ। ਤਬ ਸਭੁ ਪਰਵਾਰੁ ਦੁਖਿਆ। ਆਖਨਿ : 'ਜੋ ਏਹੁ ਕਮਲਾ ਹੋਆ ਹੈ'। ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਮਾਤਾ ਆਈ, ਉਸ ਆਖਿਆ : 'ਬੇਟਾ ਤੁਧੁ ਫਕੀਰਾਂ ਨਾਲ ਬੈਠਿਆਂ ਸਰਦੀ ਨਾਹੀਂ, ਤੈਨੋ ਘਰੁ ਬਾਰੁ ਹੋਇਆ, ਧੀਆਂ ਪੁਤ੍ਰ ਹੋਏ, ਰੁਜਗਾਰੁ ਭੀ ਕਰਿ। ਨਿਤ ਨਿਤ ਭਲੇਰੀਆਂ ਗਲਾਂ ਛਡਿ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕ ਹਸਦੇ ਹੈਨਿ, ਜੋ ਕਾਲੂ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਮਾਖਟੁ ਹੋਆ ਹੈ। ਜਾ ਏਹੁ ਗੱਲਾ ਮਾਤਾ ਆਖੀਆਂ, ਪਰੁ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਦਿਲਿ ਕਾਈ ਲਗੀਆਂ ਨਾਹੀ। ਫਿਕਰਵਾਨੁ ਹੋਇ ਕਰਿ ਪੈ ਰਹਿਆ। ਜਿਉਂ ਪਇਆ, ਤਿਉਂ ਦਿਹਾਰੇ ਚਾਰਿ ਗੁਜਰਿ ਗਏ। ਜਾਂ ਮਲਿ ਚੁਕੀ ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸਸੁ ਪਾਸਿ ਆਈ। ਉਨਿ ਆਖਿਆ : 'ਸਸੁ! ਤੂ ਕਿਆ ਬੈਠੀ ਹੈ? ਜਿਸ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਪਇਆ ਹੈ ਚਉਥਾ ਦਿਹਾੜਾ ਹੋਆ ਹੈ! ਖਾਂਦਾ ਪੀਂਦਾ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀਂ। ਤਬਿ ਮਾਤਾ ਆਈ, ਉਨਿ ਆਖਿਆ : 'ਬੇਟਾ! ਤੁਧ ਪਇਆਂ ਬਣਦੀ ਨਾਹੀਂ ਕੁਛ ਖਾਹਿ ਪੀਉ, ਖੇਤੀ ਪਤੀ ਦੀ ਖਬਰ ਸਾਰਿ ਲਹੁ, ਕਿਛ ਰੁਜਗਾਰ ਦੀ ਖਬਰਿ ਲਹੁ, ਤੇਰਾ ਸਭ ਕੁਟੰਭ ਦਿਲਗੀਰ ਹੈ, ਅਤੇ ਬੇਟਾ ਜੋ ਤੁਧੁ ਨਾਹੀ ਭਾਂਵਦਾ, ਸੁ ਨਾ ਕਰਿ, ਅਸੀਂ ਤੈਨੋ ਕਿਛੁ ਨਹੀਂ ਆਖਦੇ, ਤੂ ਫਿਕਰਵਾਨੁ ਕਿਉਂ ਹੈ? ਪਰ ਰੁਜਗਾਰ ਕੀਤਾ ਭਲਾ ਹੈ। ਜਿ ਖੱਤ੍ਰੀਆਂ ਦਿਆਂ ਪੁਤ੍ਰਾਂ ਪਾਸਿ ਪੰਜੀਹੇ ਹੋਂਦੇ ਹੈਨ ਤਾਂ ਰੁਜਗਾਰ ਕਰਦੇ ਹੈਨਿ। ਰੁਜ਼ਗਾਰੁ ਕੀਤਾ ਭਲਾ ਹੈ, ਬੇਟਾ! ਅਸਾੜੀ ਖੇਤੀ ਬਾਹਰਿ ਪਕੀ ਖੜੀ ਹੈ, ਅਰੁ ਤੂ ਓਜਾੜ ਨਾਹੀਂ, ਕਿਉਂ ਜਿ ਵਿਚਿ ਖਲਾ ਹੋਵੈ ਤਾਂ

ਆਖਿਨ, ਜੋ ਕਾਲੂ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਭਲਾ ਹੋਆ ਹੈ। ਬੇਟਾ! 'ਖੇਤੀ ਖਸਮਾਂ ਸੇਤੀ'। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬੋਲਿਆ, 'ਪਿਤਾ ਜੀ! ਅਸਾਂ ਨਵੇਕਲੀ ਖੇਤੀ ਵਾਹੀ ਹੈ, ਸੋ ਅਸੀ ਤਰਕੀ ਰਖਦੇ ਹਾਂ, ਅਸਾਂ ਹਲੁ ਵਾਹਿਆ ਹੈ, ਬੀਉ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਵਾੜਿ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਅਠੇ ਪਹਿਰ ਖੜੇ ਰਖਦੇ ਹਾਂ। ਪਿਤਾ ਜੀ! ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਖੇਤ੍ਰੀ ਸੰਭਾਲ ਸੰਘਦੇ ਨਾਹੀ, ਪਰਾਈ ਦੀ ਸਾਰ ਕਿਆ ਜਾਨਿਹ'। ਤਬਿ ਕਾਲੂ ਹੈਰਾਨੁ ਹੋਇ ਰਹਿਆ। ਆਖਿਆਸੁ : 'ਵੇਖਹੁ ਲੋਕੋ ਇਹੁ ਕਿਆ ਆਖਦਾ ਹੈ'। ਤਬਿ ਕਾਲੂ ਆਖਿਆ : ਤੈ ਨਵਕੇਲੀ ਖੇਤੀ ਕਦਿ ਵਾਹੀ ਹੈ? ਕਮਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਛਡਿ, ਅਗੈ ਅਗੇਰੇ ਪਰੁ, ਜੇ ਤੁਧੁ ਭਾਵਸੀ, ਤਾਂ ਅਗਲੀ ਫਸਲੀ ਤੈਨੂੰ ਨਵੇਕਲੀ ਖੇਤੀ ਵਾਹਿ ਦੇਸਾਂ ਹੇ। ਦਿਖਾ ਤੂ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਕਾਇ ਖਾਵਿਸੀ'। ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ : ਪਿਤਾ ਜੀ, ਅਸਾਂ ਖੇਤੀ ਹੁਣੀ ਵਾਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਭਲੀ ਜੰਮੀ ਹੈ। ਦਿਸਣਿ ਪਾਸਣਿ ਭਲੀ ਹੈ'। ਤਬ ਕਾਲੂ ਆਖਿਆ: 'ਬਚਾ! ਅਸਾਂ ਤੇਰੀ ਖੇਤੀ ਡਿਠੀ ਕਾਈ ਨਾਂਹੀਂ। ਤੂ ਕਿਆ ਆਖਦਾ ਹੈਂ? ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਪਿਤਾ ਜੀ! ਅਸਾਂ ਏਹੁ ਖੇਤੀ ਵਾਹੀ ਹੈ, ਜੋ ਤੂ ਸੁਣੇਗਾ?' ਤਬ ਬਾਬੈ ਨਾਨਕ ਇਕੁ ਸ਼ਬਦੁ ਉਠਾਇਆ :-

ਮਨੁ ਹਾਲੀ ਕਿਰਸਾਣੀ ਕਰਣੀ ਸਰਮ ਪਾਣੀ ਤਨੁ ਖੇਤੁ॥

[ਸੋਰਠਿ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰੁ ੧ ਚਉਪਦੇ । ੨ ।(੫੯੫)]

ਤਬ ਫਿਰ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ, ਆਖਿਓਸੁ 'ਪਿਤਾ ਜੀ! ਅਸਾਡੀ ਖੇਤੀ ਬੀਜੀ ਸੁਣੀਆ ਜੀ, ਪਿਤਾ ਜੀ! ਅਸਾਡੀ ਖੇਤੀ ਬੀਜੀ ਖਰੀ ਜੰਮੀ ਹੈ। ਅਸਾਂ ਇਸ ਖੇਤਾ ਦਾ ਇਤਨਾ ਆਸਰਾ ਹੈ, ਜੋ ਹਾਸਲੁ ਦੀਵਾਨ ਕਾ ਸਭੁ ਉਤਰੇਗਾ, ਤਲਬ ਕੋਈ ਨਾ ਕਰੇਗਾ। ਪੁਤ੍ਰ ਧੀਆਂ ਸੁਖਾਲੇ ਹੋਵਨਿਗੇ, ਅਤੇ ਫਕੀਰ ਭਿਰਾਉ ਭਾਈ ਸਭ ਕੋਈ ਵਰੁਸਾਵੇਗਾ। ਜਿਸੁ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮੈਂ ਕਿਰਸਾਣੀ ਵਾਹੀ ਹੈ, ਸੋ ਮੇਰਾ ਬਹੁਤ ਖਸਮਾਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸੁ ਦਿਨ ਦੀ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲਿ ਲਬਣ ਆਈ ਹੈ ਤਿਸ ਦਿਨ ਦਾ ਬਹੁਤੁ ਖੁਸੀ ਰਹੰਦਾ ਹਾਂ। ਜੋ ਕਿਛ ਮੰਗਦਾ ਹਾਂ, ਸੋ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਪਿਤਾ ਜੀ! ਅਸਾਂ ਏਵਾਡੁ ਸਾਹਿਬੁ ਟੋਲਿ ਲਧਾ ਹੈ। ਸਉਦਾਗਰੀ ਚਾਕਰੀ ਹਟੁ ਪਟਣੁ ਸਭੁ ਸਉਪਿ ਛਡਿਆ ਹੈਸੁ।' ਤਬ ਕਾਲੂ ਹੈਰਾਨੁ ਹੋਇ ਗਇਆ, ਆਖਿਓਸੁ : ਬੇਟਾ ! ਤੇਰਾ ਸਾਹਿਬ ਅਸਾਂ ਡਿਠਾ ਸੁਨਿਆ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀਂ'। ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ : 'ਪਿਤਾ ਜੀ! ਜਿਨਾ ਮੇਰਾ ਸਾਹਿਬੁ ਡਿੱਠਾ ਹੈ, ਤਿਨਾ ਸਲਾਹਿਆ ਹੈ'। ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਹਿਕੁ ਸਬਦੁ ਉਠਾਇਆ :-

ਸੁਣਿ ਵਡਾ ਆਖੈ ਸਭ ਕੋਈ॥ ਕੇਵਡੁ ਵਡਾ ਡੀਠਾ ਹੋਈ॥

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਚਉਪਦੇ ਘਰੁ ੨ । ੨ ।(੩੪੮)]

ਤਬਿ ਫਿਰ ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ, 'ਏਹ ਗਲਾਂ ਛਡਿ, ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮਾਰਗੁ ਪਕੜੁ। ਕਿਰਤਿ ਬਿਨਾ ਜੀਵਣੁ ਥੋੜਾ ਹੈ'। ਤਬਿ ਫਿਰ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਚੁਪ ਕਰਿ ਰਹਿਆ। ਕਾਲੂ ਉਠ ਗਇਆ, ਜਾਇ ਕਿਰਤਿ ਲਗਾ। ਆਖਿਓ ਸੁ: ਏਹ ਅਸਾਡੇ ਕੰਮਹੁ ਕਾਜੋ ਗਇਆ। ਪਰੁ ਬਾਹਰੋ ਖੇਤੀ ਉਜੜੇ ਨਾਂਹੀ।'

ਤਬਿ ਮਾਤਾ ਆਈ। ਆਇ ਕਰਿ ਲਗੀ ਉਪਦੇਸਨਿ। ਆਖਿਅਓਸੁ : ਬੇਟਾ! ਤੂ ਚਾਰਿ ਦਿਨਿ ਨਾਮੁ ਵਿਸਾਰਿ ਦੇਹਿ, ਅਤੇ ਉਠਿ ਖੜਾ ਹੋਹੁ। ਕਪਡੇ ਲਾਇ, ਗਲੀ ਕੂਚੇ ਫਿਰਿ, ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਵਿਸਾਹੁ ਹੋਵੇ, ਸਭ ਕੋਈ ਆਖੈ ਜੋ ਕਾਲੂ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਚੰਗਾ ਹੋਆ'। ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ, ਸਬਦੁ :-

ਆਖਾ ਜੀਵਾ ਵਿਸਰੈ ਮਰਿ ਜਾਉ।

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਚਉਪਦੇ ਘਰੁ ੨ । ੩ ।(੩੪੯)]

ਤਬਿ ਮਾਤਾ ਉਠਿ ਗਈ, ਜਾਇ ਖਬਰਿ ਕੀਤੀ ਪਰਵਾਰ ਵਿਚਿ। ਤਬ ਸਾਰਾ ਪਰਵਾਰੁ ; ਸਭੁ ਕੁਟੰਬੁ ਵੇਦੀਆਂ ਕਾ ਲਾਗਾ ਝੂਰਣਿ, ਆਖਣੇ ਲਗੋਂ, ਜੋ 'ਵਡਾ ਹੈਫੁ ਹੋਆ, ਜੋ ਕਾਲੂ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਦਿਵਾਨਾ ਹੋਆ'।

ਵੈਦ

ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਮਹੀਨ ਤਿੰਨ ਤਾਈ ਖਾਵੈ ਪੀਵੈ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ। ਅੰਦਰ ਚੁਪ ਕਰ ਪੈ ਰਿਹਾ। ਸਾਰਾ ਪਰਵਾਰੁ ਵੇਦੀਆਂ ਕਾ ਓਦਰਿਆ, ਸਭੇ ਲਗੇ ਆਖਣਿ : 'ਕਾਲੂ ਤੂ ਕਿਆ ਬੈਠਾ ਹੈਂ, ਜਿਸ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਪਇਆ ਹੈ, ਤੂ ਕੋਈ ਵੈਦੁ ਸਦਿ ਲੈ, ਕਿਛੁ ਦਾਰੂ ਕਰਿ। ਕਿਆ ਜਪੇ ਕਖੇ ਦੇ ਓਲੈ ਲਖੁ ਹੈ। ਤੇਰਾ ਪੁਤ੍ਰ ਚੰਗਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਤਾਂ ਪੰਜੀਹੇ ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਹੋਵਨਗੇ'। ਤਬ ਕਾਲੂ ਉਠਿ ਖੜਾ ਹੋਆ, ਜਾਇ ਕਰੁ ਵੈਦੁ ਸਦਿ ਘਿਨਿ ਆਇਆ ਤਬਿ ਵੈਦੁ ਆਇ ਖੜਾ ਹੋਇਆ, ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਬਾਹ ਪਕੜਿ ਲਗਾ ਨਾਟਕਾ ਦੇਖਣਿ, ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਾਹੁ ਖਿੰਚਿ ਘਿਧੀ, ਪਗ ਛਿਕਿ ਕਰ ਉਠ ਬੈਠਾ, ਆਖਣਿ ਲਗਾ: 'ਰੇ ਵੈਦ! ਤੂੰ ਕਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ?' ਤਬਿ ਵੈਦ ਕਹਿਆ : 'ਜੋ ਕਿਛੁ ਤੇਰੇ ਆਤਮੈ ਰੋਗੁ ਹੋਵੈ ਸੋ ਵੇਖਦਾ ਹਾਂ'। ਤਬ ਬਾਬਾ ਹਸਿਆ, ਸਲੋਕੁ ਦਿਤੋਸੁ :-

'ਵੈਦ ਬੁਲਾਇਆ ਵੈਦਗੀ ਪਕੜਿ ਢੰਢੋਲੇ ਬਾਂਹ॥

[ਵਾਰ ਮਲਾਰ ਕੀ ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ । ੩ ।(੧੨੭੯)]

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਫਿਰਿ ਵੈਦ ਕੇ ਪਰਥਾਹਿ ਏਕੁ ਸਬਦੁ ਕੀਤਾ :-

ਦੁਖ ਵਿਛੋੜਾ ਇਕੁ ਦੁਖੁ ਭੁਖ।

[ਮਲਾਰ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰੁ ੨ । ੭। (੧੨੫੬)]

ਦੁਖ ਮਹੁਰਾ ਮਾਰਣ ਹਰਿ ਨਾਮੁ।

[ਮਲਾਰ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰੁ ੨ । ੮ ।(੧੨੫੬)]

ਤਬਿ ਵੈਦੁ ਡਰਿ ਹਟਿ ਖੜਾ ਹੋਅ, ਆਖਿਓਸੁ : ਭਾਈ ਵੇ! ਤੁਸੀ ਚਿੰਤਾ ਕਿਛੁ ਨ ਕਰੋ ਏਹੁ ਪਰਿਦੁਖੁ ਭੰਜਨਹਾਰ ਹੈ 'ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਸਬਦੁ ਉਠਾਇਆ ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਵਿਚਿ :-

ਕਤਕੀ ਮਾਈ ਬਾਪ ਕਤ ਕੇਰਾ ਕਿਦੂ ਥਾਵਹੁ ਹਮ ਆਏ।

[ਗਉੜੀ ਚੇਤੀ ਮਹਲਾ ੧ । ੧੭। (੧੫੬)]

ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰ ਨੂੰ ਤਿਆਰੀ

ਤਬਿ ਆਗਿਆ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਹੋਈ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਾਹਰਿ ਆਇਆ, ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕੁ ਦਾ ਬਹਣੋਯਾ ਜੈਰਾਮੁ ਥਾ, ਸੋ ਨਵਾਬ ਦਉਲਤ ਖਾਨ ਦਾ ਮੋਦੀ ਸਾ, ਜੈਰਾਮ ਸੁਣਿਆਂ, ਜੋ ਨਾਨਕੁ ਹੈਰਾਨ ਰਹੰਦਾ ਹੈ, ਕੰਮ ਕਾਜ ਕਿਛੁ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਤਬਿ ਓਨ ਕਿਤਾਬਤ ਲਿਖੀ, ਜੋ ਨਾਨਕ ਤੂੰ ਅਸਾਂ ਜੋਗੁ ਮਿਲੁ। ਤਬਿ ਇਹ ਕਿਤਾਬਤ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪੜੀ ਤਾਂ ਆਖਿਓ ਸੁ, ਹੋਵੈ, ਤਾ ਜੈਰਾਮ ਜੋਗ ਮਿਲਹਾਂ'। ਤਬਿ ਘਰਿ ਦਿਆਂ ਆਦਮੀਆਂ ਆਖਿਆ, ਜੋ ਇਹੁ ਜਾਵੈ ਤਾਂ ਭਲਾ ਹੋਵੈ, ਮਤੁ ਇਸ ਦਾ ਮਨੁ ਊਹਾ ਟਿਕੈ'। ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਲਗਾ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਕਉ ਲਗਾ ਪਹੁੰਚਣ। ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਉਠਿ ਚਲਿਆ, ਤਬ ਬਾਬੇ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਲਗੀ ਬੈਰਾਗ ਕਰਣੈ ਆਖਿਓਸੁ; 'ਜੀ ਤੂੰ ਅਸਾਂ ਜੋਗੁ ਅਜੇ ਨਾਹਿ ਸੀ ਮੁਹਿ ਲਾਇਦਾ, ਪਰਦੇਸ ਗਇਆ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਆਵਹਿੰਗਾ'। ਤਬ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ, 'ਭੋਲੀਏ! ਅਸੀਂ ਇਥੇ ਕਿਆ ਕਰਦੇ ਆਹੇ? ਅਰੁ ਓਥੇ ਕਿਆ ਕਰਹਗੇ? ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਕਿਤੈ ਕੰਮਿ ਨਾਹੀ'। ਤਬਿ ਓਨਿ ਫਿਰਿ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀਆਸੁ, 'ਜੋ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਘਰਿ ਬੈਠੇ ਹੋਦੇ ਆਹੇ, ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਭਾਣੇ ਸਾਰੇ ਜਹਾਨ ਦੀ ਪਤਿਸਾਹੀ

ਹੋਂਦੀ ਆਹੀ, ਜੀ ਏਹ ਸੰਸਾਰ ਮੇਰੇ ਕਿਤੇ ਕਾਂਮਿ ਨਾਹੀ'। ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਮਿਹਰਵਾਨ ਹੋਆ। ਆਖਿਓਸੁ, ਤੂ ਚਿੰਤਾ ਕਿਛੁ ਨਾ ਕਰ; ਦਿਨੁ ਦਿਨੁ ਤੇਰੀ ਪਤਿਸਾਹੀ ਹੋਵੈਗੀ। ਤਬਿ ਓਨਿ ਕਹਿਆ, 'ਜੀ ਮੈਂ ਪਿਛੇ ਰਹਦੀ ਨਾਹੀਂ, ਮੈਨੂੰ ਨਾਲੈ ਲੈ ਚਲੁ'। ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ, 'ਪਰਮੇਸਰ ਕੀਏ! ਹੁਣ ਤਾਂ ਮੈਂ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ, ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਨਾਲੈ ਲੈ ਚਲੁ'। ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ, 'ਪਰਮੇਸਰ ਕੀਏ! ਹੁਣ ਤਾਂ ਮੈਂ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ, ਜੇ ਮੇਰੇ ਰੁਜਗਾਰ ਦੀ ਕਾਈ ਬਣਸੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਦਾਇ ਲੈਸਾਂ। ਤੂੰ ਆਗਿਆ ਮੰਨਿ ਲੈ'। ਤਬਿ ਓਹੁ ਚੁਪ ਕਰਿ ਰਹੀ। ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਭਾਈਆਂ ਬੰਧਾਂ ਪਾਸੂ ਬਿਦਾ ਕੀਤਾ ਸੁਲਤਾਨ ਪਰ ਕਉ ਚਲਿਆ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਮੋਦੀਖਾਨਾ ਸੰਭਾਲਿਆ

ਜਾ ਭਾਣਾ ਤਾਂ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਕਉ ਗਇਆ। ਤਬ ਜੈਰਾਮ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ, ਜੈਰਾਮ ਬਹੁਤੁ ਖੁਸੀ ਹੋਆ। ਆਖਿਓਸੁ, 'ਭਾਈ ਵੇ! ਨਾਨਕ ਚੰਗਾ ਭਲਾ ਹੈ'। ਤਬਿ ਜੈਰਾਮੁ ਦਰਬਾਰਿ ਗਇਆ, ਜਾਇ ਕਰ ਦਉਲਤਖਾਨ ਜੋਗ ਅਰਜੁ ਕੀਤੋਸੁ, ਆਖਿਓਸੁ, 'ਨਬਾਬੁ ਸਲਾਮਤ! ਮੇਰਾ ਇਕੁ ਸਾਲਾ ਪਿਛੋਂ ਆਇਆ ਹੈ, ਨਬਾਬ ਜੋਗੁ ਮਿਲਿਆ ਚਾਂਹਦਾ ਹੈ'। ਤਬਿ ਦਉਲਤਖਾਨ ਕਹਿਆ, 'ਜਾਇ ਘਿੰਨਿ ਆਣੁ'। ਤਬਿ ਜੈਰਾਮੁ ਆਇ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੋਗੁ ਘਿੰਨਿ ਲੈ ਗਇਆ। ਕਿਛੁ ਪੇਸਕਸੀ ਆਗੈ ਰਖਿ ਕਰਿ ਮਿਲਿਆ। ਖਾਨੁ ਬਹੁਤੁ ਖੁਸੀ ਹੋਇਆ, ਖਾਨ ਕਹਿਆ, 'ਇਸ ਕਾ ਨਾਉ ਕਿਆ ਹੈ?' ਤਬਿ ਜੈਰਾਮ ਅਰਜ ਕੀਤੀ, 'ਜੀ ਕਿਸ ਕਾ ਨਾਉ ਨਾਨਕ ਹੈ' ਤਬਿ ਖਾਨ ਕਹਿਆ, 'ਏਹ ਭਲਾ ਦਿਆਨਤਦਾਰੁ ਨਦਰਿ ਆਵਦਾ ਹੈ, ਮੇਰਾ ਕੰਮੁ ਇਸ ਕੈ ਹਵਾਨੇ ਕਰਹੁ'। ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਨਾਲਕ ਖੁਸੀ ਹੋਹਿ ਕਰ ਮੁਸਕਾਇਆ, ਖਾਨਿ ਸਿਰੋਪਾਉ ਦਿੱਤਾ। ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤੈ ਜੈਰਾਮੁ ਘਰਿ ਆਏ। ਲਗੇ ਕੰਮੁ ਕਰਣਿ। ਐਸਾ ਕੰਮੁ ਕਰਨਿ, ਜੋ ਸਭੁ ਕੋਈ ਖੁਸੀ ਹੋਵੈ, ਸਭ ਲੋਕ ਆਖਨਿ ਜੋ 'ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਕੋਈ ਭਲਾ ਹੈ'। ਸਭ ਕੋ ਖਾਨ ਆਗੈ ਸੁਪਾਰਸ ਕਰੇ। ਖਾਨੁ ਬਹੁਤ ਖੁਸੀ ਹੋਆ। ਅਰ ਜੋ ਕਿਛੁ ਅਲੂਫਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੋਗੁ ਮਿਲੇ, ਖਾਵੈ ਸੋ ਖਾਵੈ, ਹੋਰੁ ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਅਰਥਿ ਦੇਵੈ ਅਤੈ ਨਿਤਾਪ੍ਰਤੀ ਰਾਤਿ ਕਉ ਕੀਰਤਨ ਹੋਵੈ। ਪਿਛੋਂ ਮਰਦਾਨਾ ਡੂਮੁ ਆਇਆ। ਤਲਵੰਡੀਓਂ ਆਇ ਬਾਬੇ ਨਾਲਿ ਟਿਕਿਆ। ਅਰੁ ਜੋ ਹੋਰੁ ਪਿਛੋਂ ਆਵਨਿ, ਤਿਨਾਂ ਜੋਗੁ ਖਾਨ ਤਾਈ ਮਿਲਾਇ ਕਰ ਅਲੂਫਾ ਕਰਾਇ ਦੇਵੈ, ਸਭਿ ਰੋਟੀਆ ਖਾਵਨਿ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕੈ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸਭਿ ਖੁਸੀ ਹੋਏ। ਅਰੁ ਜਾਂ ਬਾਬੇ ਦੀ ਰਸੋਈ ਹੋਵੈ, ਤਾਂ ਸਭ ਆਇ ਬਹਿਨਿ ਅਤੇ ਰਾਤਿ ਨੂੰ ਨਿਤਾਪ੍ਰਤੀ ਕੀਰਤਨੁ ਹੋਵੇ। ਅਰੁ ਜਿਥੇ ਪਹਰੁ ਰਾਤ ਰਹੈ ਤਿਥੈ ਬਾਬਾ ਦਰਿਆਇ ਜਾਵੇ ਇਸਨਾਨੁ ਕਰਣਿ। ਅਰੁ ਜਾਂ ਪ੍ਰਭਾਤਿ ਹੋਵੈ, ਤਾਂ ਕਪੜੇ ਲਾਇਕੈ ਤਿਲਕੁ ਚੜਾਇ ਕਰਿ ਦਰਬਾਰਿ ਦਫ਼ਤਰ ਮਨਾ ਘਿੰਨਿ ਲਿਖਣ ਬਹੈ।

ਵੇਈਂ ਪ੍ਰਵੇਸ਼

ਇਕਿ ਦਿਨਿ ਆਗਿਆ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਹੋਈ, ਜੋ ਨਿਤਾਪ੍ਰਤਿ ਦਰੀਆਉ ਵੈਦਾ ਆਹਾ, ਸੁ ਇਕਿ ਦਿਨਿ ਇਕੁ ਖਿਜਮਤਿ ਦਾਰੂ ਲੈਕਰਿ ਗਇਆ, ਕਪੜੇ ਲਾਹਿ ਖਿਜਮਤਿਦਾਰ ਕੇ ਹਵਾਲੈ ਕੀਤੇ, ਆਪਿ ਨਾਵਣਿ ਪਇਆ। ਜਿਉਂ ਪਇਆ ਤਿਉਂ ਆਗਿਆ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਨਾਲਿ, ਸੇਵਕ ਲੈ ਗਏ ਦਰਗਾਹ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ। ਸੇਵਕਾਂ ਜਾਹਿ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ : 'ਜੀ ਨਾਨਕ ਹਾਜਰੁ ਹੈ'। ਤਬਿ ਸਚੀ ਦਰਗਾਹੁ ਦਰਸਨੁ ਹੋਆ, ਸਾਹਿਬ ਮਿਹਰਵਾਨੁ ਹੋਆ। ਤਬਿ ਓਹੁ ਖਿਜਮਤਦਾਰੁ ਕਪੜਿਆਂ ਉਤੇ ਖੜਾ ਆਹਾ, ਸੋ ਖੜਾ ਖੜਾ ਹੁਟਿ ਗਇਆ। ਓਨਿ ਆਖਿਆ ਜੋ 'ਨਾਨਕੁ ਦਰੀਆਇ ਵਿਚ ਪਇਆ ਆਹਾ ਸੋ ਨਿਕਲਿਓ ਨਾਹੀਂ'। ਓਸਿ ਆਇ ਖਾਨ ਪਾਸਿ ਅਰਜੁ ਕੀਤੋਸੁ : 'ਖਾਨ ਸਲਾਮਤਿ! ਨਾਨਕ ਦਰੀਆਉ ਵਿਚਿ ਪਇਆ ਆਹਾ ਸੋ ਨਿਕਲਿਓ ਨਹੀਂ'। ਤਬਿ ਆਨੁ ਅਸਵਾਰੁ ਹੋਇਆ, ਬਾਹਰਿ ਆਇਆ। ਦਰੀਆਉ ਉਪਰਿ ਆਇਆ, ਮਲਾਹ ਬੁਲਾਏ, ਅਰੁ ਜਾਲਬੰਧਿ ਪਵਾਏ। ਤਬਿ ਮਲਾਹ ਸੋਧਿ ਥਕੇ, ਪਰੁ ਲਧੋ ਨਾਹੀਂ।

ਤਬਿਨ ਖਾਨੁ ਬਹੁਤ ਦਿਲਗੀਰੁ ਹੋਆ। ਫਿਰਿ ਅਸਵਾਰੁ ਹੋਆ, ਆਖਿਓਸੁ : 'ਨਾਨਕੁ ਭਲਾ ਵਜੀਰੁ ਥਾ'। ਖਾਨੁ ਘਰਿ ਆਇਆ।

ਆਗਿਆ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਹੋਈ, ਜੋ ਨਾਨਕੁ ਭਗਤੁ ਹਾਜਰੁ ਹੋਆ, ਤਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਕਟੋਰਾ ਭਰਿ ਭਰਿ ਆਗਿਆ ਨਾਲ ਮਿਲਿਆ। ਹੁਕਮ ਹੋਆ : 'ਨਾਨਕ! ਇਹੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਮੇਰੇ ਨਾਮ ਦਾ ਪਿਆਲਾ ਹੈ, ਤੂ ਪਿਉ'। ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤਸਲੀਮ ਕੀਤੀ, ਪਿਆਲਾ ਪੀਤਾ, ਸਾਹਿਬ ਮਿਹਰਵਾਨੁਹੋਆ : 'ਨਾਨਕੁ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲਿ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਤਾਈਂ ਨਿਹਾਲੁ ਕੀਆ ਹੈ, ਅਰੁ ਜੋ ਤੇਰਾ ਨਾਉ ਲੇਵੇਗਾ ਸੋ ਸਭ ਮੈ ਨਿਹਾਲੁ ਕੀਤੇ ਹੈਨਿ। ਤੂ ਜਾਹਿ ਕਰਿ ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਜਪਿ, ਅਰੁ ਲੋਕਾਂ ਥੀਂ ਭੀ ਜਪਾਇ। ਅਰੁ ਸੰਸਾਰ ਥੀਂ ਨਿਰਲੇਪੁ ਰਹੁ ਨਾਮੁ, ਦਾਨੁ, ਇਸਨਾਨੁ, ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚਿ ਰਹੁ। ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਤਾਈਂ ਆਪਣਾ ਨਾਮੁ ਦੀਆ ਹੈ। ਤੂ ਏਹ ਕਿਰਤਿ ਕਰਿ'। ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਲਾਮ ਕੀਤਾ, ਖੜਾ ਹੋਆ, ਤਬਿ ਹੁਕਮੁ ਆਇਆ, ਆਗਿਆ ਹੋਈ : 'ਨਾਨਕ ਮੇਰੇ ਨਾਮ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਕੈਸੀ ਹੈ? ਕਹੁੰ! ਤਬ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ, ਧੁਨਿ ਅਨਹਦੁ ਉਠੀ :–

ਕੋਟਿ ਕੋਟਿ ਮੇਰੀ ਆਰਜਾ ਪਾਵਣੁ ਪੀਅਣੁ ਅਪਿਆਉ॥

[ਸਿਰੀ ਰਾਗੁ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧ ।੨ ।(੧੪)]

ਤਬਿ ਫਿਰਿ ਅਵਾਜ ਹੋਆ : 'ਨਾਨਕ ਮੇਰਾ ਹੁਕਮੁ ਤੇਰੀ ਕਦਰੀ ਆਇਆ ਹੈ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਹੁਕਮ ਕੀ ਸਿਫ਼ਤਿ ਕਰੁ। ਜੋ ਕਿਸੀ ਕਿਆ ਹੋਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਦਰਿ ਵਿਚ ਕਿਆ ਕਿਆ ਸੁਣਿਆ ਬਜੰਤ੍ਰ ਗਾਵਨ ਹਾਰੇ'। ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ ਧੁਨਿ ਉਠੀ :–

ਰਾਗ ਆਸਾ ਜਪੁ ਮ: ੧ ॥ ਸਲੋਕ ॥

ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ ॥ ਹੈਭੀ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ ॥ ੧ ॥।

ਜਪੁ ਸੰਪੂਰਣੁ ਕੀਤਾ ॥

ਤਬਿ ਫਿਰਿ ਆਗਿਆ ਆਈ, ਹੁਕਮ ਹੋਆ : 'ਨਾਨਕ ਜਿਸੁ ਉਪਰਿ ਤੇਰੀ ਨਦਰਿ, ਤਿਸੁ ਉਪਰਿ ਮੇਰੀ ਨਦਰਿ॥ ਜਿਸ ਉਪਰਿ ਤੇਰਾ ਕਰਮੁ, ਤ੍ਰਿਸ ਉਪਰਿ ਮੇਰਾ ਕਰਮੁ। ਮੇਰਾ ਨਾਉ ਪਾਰ੍ਰਬਹਮ ਪਰਮੇਸਰੁ, ਅਰ ਤੇਰਾ ਨਾਉਂ ਗੁਰੂ ਪਰਮੇਸਰੁ'। ਤਬ ਗੁਰੂ ਲਾਨਕ ਪੈਰੀ ਪਇਆ, ਸਿਰਪਾਉ ਦਰਗਾਹੋਂ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ, ਸਬਦੁ ਧੁਨਿ ਉਠੀ ਰਾਗੁ ਧਨਾਸਰੀ ਹੋਆ, ਮਹਲਾ ੧ ਆਰਤੀ :–

ਗਗਨ ਮੈਂ ਬਾਲ ਰਵਿ ਚੰਦੁ ਦੀਪਕ ਬਨੇ ਤਾਰਿਕਾ ਮੰਡਲ ਜਨਕ ਮੋਤੀ॥

[ਧਨਾਸਰੀ ਮਹਲਾ ੧ ਆਰਤੀ ।੯ ।(663)]

ਤਬਿ ਆਗਿਆ ਉਨਾਂ ਸੇਵਕਾ ਨੇ ਹੋਈ, ਜੋ 'ਨਾਨਕ ਕਉ ਉਸੀ ਘਾਟਿ ਪਹੁਚਾਇ ਆਵਹੁ। ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕੇ ਤਾਈਂ ਤੀਸਰੇ ਦਿਨਿ ਉਸੀ ਘਾਟਿ ਆਨਿ ਨਿਕਾਲਿਆ। ਦਰੀਆਉ ਵਿਚੂ ਨਿਕਲਿਆ ਤਬ ਲੋਕਾਂ ਡਿਠਾ। ਲੋਕਾਂ ਕਹਿਆ, 'ਯਾਰੋ, ਇਹੁ ਤਾਂ ਦਰੀਆਇ ਵਿਚ ਪਇਆ ਆਹਾ, ਏਹੁ ਕਿਥੂ ਪੈਦਾ ਹੋਆ?' ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਡੇਰੈ ਆਇ ਕਰਿ ਵੜਿਆ। ਡੇਰਾ ਸਭੁ ਲੁਟਾਹਿ ਦੂਰਿ ਕੀਤੋਸੁ। ਲੋਕੁ ਬਹੁਤੁ ਜੁੜਿ ਗਏ, ਖਾਨੁ ਭੀ ਆਇ ਗਇਆ, ਆਖਿਓਸੁ, 'ਨਾਨਕ ਤੇਰੇ ਤਾਈ ਕਿਆ ਹੋਆ ਹੈ'। ਤਬਿ ਲੋਕਾਂ ਕਹਿਆ, 'ਜੀ ਏਹੁ ਦਰੀਆਉ ਵਿਚਿ ਪਇਆ ਆਹਾ, ਦਰੀਆਉ ਵਿਚੋਂ ਚੋਟਿ ਖਾਧੀ'। ਤਬਿ ਖਾਨ ਕਹਿਆ, 'ਯਾਰੋ ਵਡਾ ਹੈਫੁ ਹੋਆ'। ਖਾਨੁ ਦਿਲਗੀਰ ਹੋਇ ਕਰਿ ਉਠਿ ਗਇਆ। ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕੇ ਤੇੜਿ ਇਕਾ ਲੰਗੋਟੀ ਰਹੀ: ਹੋਰੁ ਰਖਿਓਸੁ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ। ਫ਼ਕੀਰਾਂ ਨਾਲਿ ਜਾਇ ਬੈਠਾ। ਨਾਲੇ ਮਰਦਾਨਾ ਡੂਮੁ ਜਾਇ ਬੈਠਾ।

ਕਾਜੀ ਚਰਚਾ, ਨਿਮਾਜ, ਮੋਦੀ ਖਾਨੇ ਦਾ ਤਿਆਗਹ

ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਚੁਪ ਕਰਿ ਰਹਿਆ।

ਤਬਿ ਇਕੁ ਦਿਨ ਗੁਜਰ ਗਇਆ। ਤਬਿ ਅਗਲੇ ਦਿਨਿ ਬਕਿ ਖਲਾ ਹੋਇਆ, ਜੋ 'ਨਾ ਕੋਈ ਹਿੰਦੁ ਹੈ, ਨਾ ਕੋ ਮੁਸਲਮਾਨੁ ਹੈ'। ਜਬ ਬੋਲੈ, ਤਾਂ ਇਹੋ ਅਵਾਜ ਕਰੇ। ਤਬਿ ਲੋਕਾਂ ਜਾਇ ਕਰਿ ਖਾਨ ਜੋਗੁ ਕਹਿਆ, 'ਜੋ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਆਖਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਨਾ ਕੋ ਹਿੰਦੂ ਹੈ, ਨਾ ਕੋ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੈ'। ਤਬਿ ਖਾਨ ਕਹਿਆ, 'ਇਸਕੇ ਖਿਆਲ ਨਾਹੀ ਪਉਣਾ, ਇਹੁ ਫਕੀਰੁ ਹੈ'। ਤਬਿ ਇਕੁ ਨੇੜੈ ਕਾਜੀ ਬੈਠਾ ਥਾ, ਉਲਿ ਕਾਜੀ ਕਹਿਆ, 'ਖਾਨ ਜੀ! ਅਜਬੁ ਹੈ, ਕਿਉਂ ਜੋ ਆਖਿਦਾ ਹੈ? - ਨਾ ਕੋ ਹਿੰਦੂ ਹੈ, ਨਾ ਮੁਸਲਮਾਨੁ ਹੈ'। ਤਬਿ ਖਾਨਿ ਕਹਿਆ ਆਦਮੀ ਤਾਈ, ਜੋ 'ਬੁਲਾਇ ਆਨਿ'। ਤਬ ਆਦਮੀ ਆਇਕੇ ਕਹਿਣ ਲਗੇ, 'ਨਾਨਕ! ਤੇਰੇ ਤਾਈ ਖਾਨੁ ਬੁਲਾਇੰਦਾ ਹੈ'। ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, 'ਮੈ ਤੇਰੇ ਖਾਨ ਦੀ ਕਿਆ ਪਰਵਾਹਿ ਪੜੀ ਹੈ'? ਤਬਿ ਲੋਕਾਂ ਕਹਿਆ, 'ਇਹੁ ਕਮਲਾ ਦਿਵਾਨਾ ਹੋਆ ਹੈ'। ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, 'ਮਰਦਾਨਿਆ! ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇ'। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇਆ: ਰਾਗੁ ਮਾਰੂ ਕੀਤਾ, ਬਾਬੈ ਸਬਦ ਉਠਇਆ :-

ਕੋਈ ਆਖੈ ਭੂਤਨਾ ਕੋ ਕਹੈ ਬੇਤਾਲਾ॥

[ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧ ਚਉਪਦੇ । ੭, (੯੯੧)]

ਤਬਿ ਫਿਰਿ ਬਾਬਾ ਚੁਪ ਕਰਿ ਰਹਿਆ। ਜਾਂ ਕੁਛੁ ਬੋਲੈ ਤਾਂ ਏਹੀ ਵਚਨ ਕਹੈ, ਜੋ 'ਨਾ ਕੋ ਹਿੰਦੂ ਹੈ, ਨਾ ਕੋ ਮੁਸਲਮਾਨੁ ਹੈ'। ਤਬਿ ਕਾਜੀ ਕਹਿਆ : 'ਖਾਨ ਜੀ ਇਹੁ ਭਲਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਹੰਦਾ ਹੈ - ਨਾ ਕੋ ਹਿੰਦੂ, ਨਾ ਕੋ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੈ - 'ਤਬਿ ਖਾਨਿ ਕਹਿਆ, 'ਜਾਇ ਕਰਿ ਨਾਨਕ ਫਕੀਰ ਤਾਂਹੀ ਲੈ ਅਵਹੁ'। ਤਾਂ ਪਿਆਦੇ ਗਏ। ਓਨਿ ਕਹਿਆ, 'ਜੀ ਖਾਨੁ ਬੁਲਾਇੰਦਾ ਹੈ। ਖਾਨੁ ਕਹੰਦਾ ਹੈ - ਅਜ਼ ਬਰਾ ਖੁਦਾਇਕੇ ਤਾਈ ਦੀਦਾਰੁ ਦੇਹਿ। ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਦੀਦਾਰ ਨੂੰ ਚਾਹਿੰਦਾ ਹਾਂ'। ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਉਠਿ ਚਲਿਆ, ਆਖਿਓਸੁ, 'ਅਬਿ ਮੇਰੇ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸੱਦਾ ਆਇਆ ਹੈ, ਮੈਂ ਜਾਵਾਂਗਾ।' ਤਬਿ ਮੁਤਕਾ ਗਲਿ ਵਿਚਚ ਪਾਇ ਗਇਆ, ਆਇ ਕਰ, ਖਾਨ ਜੋਗੁ ਮਿਲਿਆ। ਤਬਿ ਖਾਨਿ ਕਹਿਆ, 'ਨਾਨਕ! ਦੋਸਤੀ ਖੁਦਾਇ ਕੀ, ਗਲੋਂ ਮੁਤਕਾ ਲਾਹਿ, ਕਮਰ ਬੰਧੁ ਤੂ ਭਲਾ ਫ਼ਕੀਰ ਹੈਂ। ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਗਲੋਂ ਮੁਤਕਾ ਲਾਹਿਆ, ਕਮਰ ਬੰਧੀ। ਤਬਿ ਖਾਨਿ ਕਹਿਆ, 'ਨਾਨਕ ਮੇਰੀ ਕੰਮਖਤੀ ਹੈ, ਜੋ ਤੁਹਿ ਜੇਹਾ ਵਜੀਰੁ ਫਕੀਰੁ ਹੋਵੈ। ਤਬਿ ਖਾਨਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਉ ਆਪਣੇ ਪਾਸਿ ਬਹਾਲਿਆ, ਅਰੁ ਕਹਿਓਸੁ, ਰੇ ਕਾਜੀ! ਕਾਈ ਬਾਤ ਪੁਛਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪੁਛ, ਨਾਹੀਂ ਤਾਂ ਏਹੁ ਬਹੁੜਿ ਸੁਖਨੁ ਕਰੇਗਾ ਨਾਹੀ'। ਤਬਿ ਕਾਜੀ ਬਾਤ ਪੁਛਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪੁਛ, ਨਾਹੀ ਤਾਂ ਏਹੁ ਬਹੁੜਿ ਸੁਖਨੁ ਕਰੇਗਾ ਨਾਹੀ'। ਤਬਿ ਕਾਜੀ ਦਲਗੀਰੁ ਹੋਇ ਕਰਿ ਹਸਿਆ। ਤਦ ਕਾਜੀ ਕਹਿਆ, 'ਨਾਨਕ! ਤੂ ਜੋ ਕਹੰਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕੋ ਹਿੰਦੁ ਹੈ, ਨਾ ਮੁਸਲਮਾਨੁ ਹੈ' - ਸੋ ਤੈਂ ਕਿਆ ਪਾਇਆ ਹੈ?' ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਸਲੋਕ, ਰਾਗੁ ਮਾਝ ਵਿਚਿ :-

ਮੁਸਲਮਾਣੁ ਕਹਾਵਣੁ ਮੁਸਕਲੁ ਜਾ ਹੋਇ ਤਾ ਮੁਸਲਮਾਣੁ ਕਹਾਵੈ॥

[ਮਾਝ ਦੀ ਵਾਰ ਮਹਲਾ ੧ । ੮ ।(੧੪੧)]

ਮਿਹਰ ਮਸੀਤਿ ਸਿਦਕੁ ਮੁਸਲਾ ਹਕੁ ਹਲਾਲ ਕੁਰਾਣ॥

[ਮਾਝ ਕੀ ਵਾਰ ਮਹਲਾ ੧ । ੭ ।(੧੪੦)]

ਜਬੁ ਇਹੁ ਸਲੋਕੁ ਬਾਬੇ ਦਿਤਾ, ਤਬਿ ਕਾਜੀ ਹੈਰਾਨੁ ਹੋਇ ਰਹਿਆ। ਤਬ ਖਾਨਿ ਕਹਿਆ, 'ਕਾਜੀ, ਇਸ ਕਉ ਪੁਛਣ ਕੀ ਤਕਸੀਰ ਰਹੀ ਨਾਹੀ'। ਤਦ ਪੇਸੀ ਕੀ ਨਿਮਾਜ ਕਾ ਵਖਤੁ ਹੋਇਆ, ਸਭ ਉਠਿ ਕਰਿ ਨਿਵਾਜ ਗੁਜਾਰਣ ਗਏ, ਅਰੁ ਬਾਬਾ ਭੀ ਨਾਲ ਗਇਆ। ਤਬਿ ਕਾਜੀ ਸਭਨਾ ਤੇ ਅਗੈ ਖੜਾ ਹੋਆ, ਨਿਵਾਜ ਲਗਾ ਕਰਣੈ। ਜਬਿ ਬਾਬਾ ਕਾਜੀ ਕੀ ਤਰਫ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਹਸਿਆ। ਤਬਿ ਕਾਜੀ

ਡਿਠਾ ਜੋ ਨਾਨਕੁ ਹਸਦਾ ਹੈ। ਤਬਿ ਨਿਮਾਜ ਕਰਿ ਆਏ, ਤਬਿ ਕਾਜੀ ਕਹਿਆ : 'ਖਾਨ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ, ਡਿਠੋ ਕਿਉਂ ਜੋ ਮੁਸਲਮਾਨਾ ਕੀ ਤਰਫ (ਧਿਰ) ਹਿੰਦੂ ਦੇਖਿ ਦੇਖਿ ਹਸਦਾ ਹੈ, ਤੂ ਜੋ ਆਖਦਾ ਹੈ ਜੋ ਨਾਨਕੁ ਭਲਾ ਹੈ'। ਤਬਿ ਖਾਨਿ ਕਹਿਆ : 'ਨਾਨਕ! ਕਾਜ਼ੀ ਕਿਆ ਕਹੰਦਾ ਹੈ?' ਤਬ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ : 'ਖਾਨ ਜੀ! ਮੈਂ ਕਾਜੀ ਕੀ ਕਿਆ ਪਰਵਾਹ ਪਰੀ ਹੈ, ਪਰੁ ਕਾਜੀ ਕੀ ਨਿਵਾਜ ਕਬੂਲੁ ਨਾਹੀ ਪਈ, ਮੈ ਇਤਿ ਵਾਸਤੇ ਹਸਿਆ ਥਾ'। ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ : 'ਖਾਨ ਜੀ! 'ਇਨ ਕਾਈ ਪਾਈ ਹੈ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਤਕਸੀਰ ਜਾਹਰ ਕਰਉ'। ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ : 'ਖਾਨ ਜੀ! ਜਬ ਏਹੁ ਨਿਵਾਜ ਉਪਰਿ ਖੜਾ ਥਾ ਤਬਿ ਦਿਨ ਕਾ ਮਨ ਠਉੜ ਨਾ ਥਾ, ਇਨ ਕੀ ਘੱੜੀ ਸੂਈ ਥੀ; ਵਛੇਰੀ ਜਮੀ ਥੀ, ਅਰੁ ਵਛੇਰੀ ਖੂਹੀ ਵਿਚ ਪਉਁਦੀ ਹੋਵੇ। ਇਨਕਾ ਮਨੁ ਊਹਾਂ ਗਇਆ ਆਹਾ, ਇਸਕੀ ਨਿਮਾਜ ਕਬੂਲ ਨਹੀਂ ਪੜੀ'। ਤਬਿ ਕਾਜਿ ਆਇ ਪੈਰੀ ਪਇਆ। ਆਖਿਓਸੁ 'ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ! ਇਸ ਕਉ ਖੁਦਾਇ ਕੀ ਨਿਵਾਜਸ ਹੋਈ ਹੈ'। ਤਬਿ ਕਾਜੀ ਪਤੀਣਾ ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਸਲੋਕੁ ਦਿਤਾ :-

ਮੁਸਲਮਾਨੁ ਮੁਸਾਵੈ ਆਪੁ॥ ਸਿਦਕੁ ਸਬੂਰੀ ਕਲਾਮਾ ਪਾਕ॥
ਖੜੀ ਨ ਛੇੜੈ ਪਤੀ ਨ ਖਾਇ॥ ਨਾਨਕ ਸੋ ਮੁਸਲਮਾਨੁ ਭਿਸਤ ਕਉ ਜਾਇ।

ਜਾਂ ਬਾਬੇ ਏਹੁ ਸੋਲਕੁ ਬੋਲਿਆ, ਤਾ ਸਯੀਅਦ, ਸੇਖਜਾਦੇ, ਕਾਜੀ, ਮੁਫਤੀ, ਢਾਨ, ਖਨੀਨ, ਮਹਰ, ਮੁਕਦਮ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇ ਰਹੈ। ਖਾਨੁ ਬੋਲਿਆ : 'ਕਾਜੀ! ਨਾਨਕੁ ਹਕੁ ਨੂ ਪਹੁਤਾ ਹੈ, ਅਵਰੁ ਪੁਛਣ ਕੀ ਤਕਸੀਰ ਰਹੀ'। ਜਿਤੁ ਵਲਿ ਬਾਬਾ ਨਦਰਿ ਕਰੇ, ਤਿਤ ਵਲਿ ਸਭ ਕੋਈ ਸਲਾਮੁ ਕਰੇ। ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ ਸਬਦੁ :-

ਅਮਲੁ ਕਰਿ ਧਰੀ ਬੀਜੁ ਸਬਦੋ ਕਰਿ ਸਚ ਕੀ ਆਬ ਨਿਤ ਦੇਹਿ ਪਾਣੀ॥

[ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੩ । ੨੭ । (੨੩)]

ਜਾਂ ਬਾਬੇ ਏਹੁ ਸਬਦੁ ਬੋਲਿਆ, ਤਦਿ ਖਾਨੁ ਆਇ ਪੈਰੀ ਪਇਆ। ਤਬਿ ਲੋਕਿ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨੁ ਆਇ ਲਗੈ ਖਾਨ ਨੂੰ ਕਹਿਣ, 'ਜੋ ਨਾਨਕ ਵਿਚ ਖੁਦਾਇ ਬੋਲਦਾ ਹੈ'। ਤਬਿ ਖਾਨਿ ਕਹਿਆ : 'ਨਾਨਕ! ਰਾਜੁ ਮਾਲੁ ਹੁਕਮੁ ਸਭਿ ਤੇਰਾ ਹੈ'। ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਨਾਲਕ ਕਹਿਆ : 'ਖ਼ੁਦਾਇ ਤੇਰਾ ਭਲਾ ਕਰੇਗਾ, ਹੁਣ ਟਿਕਣ ਕੀ ਬਾਤਿ ਰਹੀ; ਰਾਜੁ, ਮਾਲੁ, ਘਰ ਬਾਰ ਤੇਰੇ ਹੈਨਿ, ਅਸੀਂ ਤਿਆਗਿ ਚਲੇ'।

ਜਾਇ ਫ਼ਕੀਰਾਂ ਵਿਚਿ ਬੈਠਾ, ਤਬਿ ਫਕੀਰ ਉਠਿ ਹਥਿ ਬੰਨਿ ਖੜੇ ਹੋਹਿ ਲਾਗੇ ਸਿਫਤਿ ਕਰਣਿ। ਆਖਨਿ ਜੋ 'ਨਾਨਕੁ ਸਚਿ ਰੋਜੀ ਥੀਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਚਿ ਕੀ ਰੰਗਣ ਵਿਚਿ ਰਤਾ ਹੈ'। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ : 'ਮਰਦਾਨਿਆਂ ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇ'। ਤਬਿ ਮਰਦਾਨੇ ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇਆ, ਰਾਗੁ ਤਿਲੰਗ ਕੀਤਾ, ਬਾਬੇ ਸਬਦੁ ਉਠਾਇਆ -

ਇਹੁ ਤਨੁ ਮਾਇਆ ਪਾਹਿਆ ਪਿਆਰੇ ਲੀਤੜਾ ਲਬਿ ਰੰਗਾਹੇ॥

[ਤਿਲੰਗ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੩ । ੨ ।(੭੨੨)]

ਤਬਿ ਫ਼ਕੀਰਾਂ ਆਇ ਪੈਰੂ ਚੁਮੈ, ਦਸਤ ਪੰਜਾ ਲੀਆ। ਬਾਬੇ ਦੀ ਬਹੁਤ ਖੁਸੀ ਹੋਈ ਫਕੀਰਾਂ ਉਪਰਿ, ਬਹੁਤੁ ਮਿਹਰਵਾਨੁ ਹੋਇਆ। ਖਾਨੁ ਭੀ ਆਇ ਗਇਆ। ਲੋਕ ਹਿੰਦੂ-ਮੁਸਲਮਾਨ ਜੁ ਕੋਈ ਸਾ ਸਭ ਸਲਾਮ ਕਰਿ ਖੜਾ ਹੋਆ। ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਪਾਸੋਂ ਵਿਦਾ ਹੋਏ। ਖਾਨੁ ਘਰਿ ਆਇਆ, ਆਇ ਕਰਿ ਦੇਖੈ ਤਾਂ ਕੋਠੜੀਆ ਖਜਾਨੇ ਕੀਆ ਭਰੀਆ ਪਈਆਂ ਹੈਨਿ। ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਦੀ ਖੁਸੀ ਹੋਈ, ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਨਾਲੋ ਲੈਕਰਿ ਚਲਿਦਾ ਰਹਿਆ।

ਮਰਦਾਨੇ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਾਈ

ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਉਜੜ ਕਉ ਚਲੇ ਤਬ ਕਿਤੇ ਵਸਦੀ ਵੜੇ ਨਾਹੀ। ਕਿਤੇ ਜੰਗਲਿ ਕਿਤੇ ਦਰੀਆਇ, ਕਿਥਈ ਟਿਕੇ ਨਾਹੀ। ਕਦੇ ਜੇ ਮਰਦਾਨੈ ਨੁ ਭੁਖ ਲਗੈ, ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਆਖੈ, 'ਮਰਦਾਨਿਆ ਭੁਖਿ ਲਾਗੀ ਹੀ?' ਤਾ ਮਰਦਾਨਾ ਆਖੇ, 'ਜੀ ਤੂ ਸਭ ਕਿਛੁ ਜਾਣਦਾ ਹੈਂ'। ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ, 'ਮਰਦਾਨਿਆ, ਸਿਧੋਂ ਹੀ ਵਸਦੀ ਜਾਇ ਖਲੋਉ, ਆਗੈ ਉਪਲਿ ਖਤ੍ਰੀ ਹੈਨਿ, ਤਿਸਦੇ ਘਰ ਜਾਇ ਖੜੋਉ, ਚੁਪਾਤੋ, ਓਥੈ ਓਹਿ ਖਵਾਇੰਦੇ ਹਿਨਿਗੇ। ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਤੈਨੂੰ ਜਾਂਦੈ ਹੀ ਨਾਲਿ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਕੋਈ ਮੁਸਲਮਾਨੁ ਜੋ ਕੋਈ ਅਇ ਮੁਹਿ ਲਗੇਗਾ, ਸੋਈ ਆਇ ਪੈਰੀ ਪਵੈਗਾ। ਛਤ੍ਰੀਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਆਨਿ ਆਗੇ ਰਾਖਨਿਗੇ। ਕੋਈ ਰੁਪਯੇ ਪਯੀਏ, ਆਨਿ ਰਖਨਿਗੇ, ਕੋਈ ਆਨਿ ਪਰਕਾਲੇ ਰਖਨਿਗੈ, ਕੋਈ ਪੁਛਸੀਆ ਭੀ ਨਾਹੀਂ, ਜੋ ਤੂ ਕਿਥੋਂ ਆਇਆ ਹੈਂ? ਕਿਸਦਾ ਆਦਮੀ ਹੈਂ? ਜੋ ਕੋਈ ਆਇ ਮੁਹਿ ਲਾਗੈਗਾ ਸੋਈ ਆਖੈਗਾ - ਜੋ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਸਰਵਸੁ ਆਨਿ ਅਗੈ ਰਖਾ - ਆਖਨਿਗੇ, ਜੋ ਸੀ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਏ, ਜੋ ਅਸਾਂਨੂੰ ਇਹ ਦੀਦਾਰੁ ਹੋਆ-'।

ਬਾਬੇ ਦੀ ਖੁਸੀ ਹੋਈ, ਮਰਦਾਨਾ ਇਕ ਦਿਲਿ ਸਹਰ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ। ਭੇਜਦਿਆਂ ਨਾਲਿ ਪੂਜਾ ਬਹੁਤੁ ਲਾਗੀ। ਜਾਂ ਗਇਆ, ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਸਹੁਰੁ ਆਇ ਪੈਰੀ ਪਇਆ। ਜਾਂ ਗਇਆ ਤਾਂ ਪੰਜੀਹੈ ਕਪੜੇ ਪੰਡਿ ਬੰਨਿਕੈ ਲੈ ਆਇਆ। ਬਾਬਾ ਹਸਦਾ ਹਸਦਾ ਨਿਲੇਟ ਹੋਆ। ਬਾਬੇ ਪਾਸਿ ਮਰਦਾਨਾ ਕਪੜੇ ਪੰਜੀਹੈ ਲੈ ਆਇਆ। ਬਾਬਾ ਵੇਖੈ, ਤਾਂ ਬੰਨੀ ਪੰਡਿ ਲਈ ਆਂਵਦਾ ਹੈ, ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ : 'ਮਰਦਾਨਿਆਂ ਕਿਆ ਆਂਦਾ ਹੀ?" ਤਬਿ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ : 'ਜੀ ਸਚੇ ਪਤਿਸਾਹ! ਤੇਰੇ ਨਾਵੈ ਦਾ ਸਦਕਾ ਸਾਰਾ ਸਹੁਰੁ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਉਠਿ ਖੜਾ ਹੋਆ। ਜੀਉ ਪਾਤਿਸਾਹ, ਮੈਂ ਆਖਿਆ : ਜੋ-ਇਹ ਵਸਤੁ ਕਪੜੇ ਬਾਬੇ ਪਾਸਿ ਲੈ ਜਾਵਾ - ' । ਤਿਬਿ ਗੁਰੂ ਬੋਲਿਆ : 'ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਆਂਦੋ, ਭਲਾ ਕੀਤੋ, ਪਰੁ ਏਹੁ ਅਸਾਡੇ ਕਿਤੈ ਕੰਮਿ ਨਾਂਹੀ'। ਤਬਿ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ : 'ਜੀਉ ਪਾਤਿਸਾਹ, ਕਿ ਕਰੀ? ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ : 'ਸੁਟਿ ਘਤੁ'। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਸਭਿ ਵਸੁਤ ਸਟਿ ਘਤੀਆ, ਪੰਡਿ ਸਾਰੀ। ਓਥਹੁੰ ਰਵੇਦੇ ਰਹੇ। ਤਬਿ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਅਰਜ ਕੀਤੀ, ਆਖਿਓਸੁ : ਜੀਉ ਪਾਤਿਸਾਹੁ, ਇਹੁ ਜੋ ਕੋਈ ਤੇਰੇ ਨਾਉ ਦਾਂ ਸਦਕਾ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਅਤੈ ਸਿਖ ਦੇ ਮੁਹਿ ਪਾਂਵਦਾ ਹੈ, ਕਿਛੁ ਤੈਨੂੰ ਭੀ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ ਓਸਦਾ ਭਾਉ? ਅਤੇ ਮੇਰ ਦਿਲਿ ਵਿਚਿ ਵਡਾ ਫਿਕਰੁ ਹੈ, ਜੋ ਤੂ ਕਿਛੁ ਛੁਹੰਦਾ ਨਾਹੀਂ, ਅਤੈ ਮੁਹਿ ਪਾਂਵਦਾ ਨਾਹੀਂ ਤੂ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਤ੍ਰਿਪਤਦਾ ਹੈ?' ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ : 'ਮਰਦਾਨਿਆ! ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇ'। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇਆ, ਬਾਬੇ ਸਬਦੁ ਉਠਾਇਆ :-

ਮਾਤਾ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰੇ ਪੁਤੁ ਖਾਇ॥

[ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ ਮਹਲਾ ੪ ਚਓਪਦੇ ।੪੧ ।(੧੬੪)]

ਤਬਿ ਫਿਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਤਸਲੀਮ ਕੀਤੀ , ਓਥਹੁ ਚਲੇ।

ਸੱਜਣ ਠੱਗ ਨਿਸਤਾਰਾ

ਜਾਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਸੇਖ ਸਜਣ ਕੈ ਘਰਿ ਜਾਇ ਨਿਕਲੇ। ਉਸਕਾ ਘਰੁ ਪੈਂਡੇ ਵਿਚਿ ਥਾਂ। ਅਤੇ ਠਾਕੁਰ ਦੁਆਰਾ ਤੈ ਮਸੀਤ ਕਰਿ ਛਡੀ ਥੀ। ਜੇ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਆਵੈ ਤਾਂ ਠਉਰ ਦੇਵੈ। ਅਤੇ ਜੇ ਮੁਸਲਮਾਨੁ ਆਵੈ ਤਾ ਤਵਜਹ ਕਰੇ। ਅਰੁ ਜਾ ਰਾਤਿ ਪਵੈ ਤਾਂ ਆਖੈ, 'ਚਲੁ ਜੀ ਸੋਵਹੁ।' ਅੰਦਰਿ ਲੈ ਜਾਵੈ, ਖੂਹੈ ਵਿਚਿ ਪਾਇ ਕਰਿ ਮਾਰੇ। ਅਰੁ ਜਾਂ ਰਾਤਿ ਪਾਵੈ ਤਾਂ ਆਖੈ, 'ਚਲੁ ਜੀ ਸੋਵਹੁ'। ਅੰਦਰਿ ਲੈ ਜਾਵੈ, ਖੂਹੈ ਵਿਚਿ ਪਾਇ ਕਰਿ ਮਾਰੇ। ਅਰੁ ਜਾਂ ਸਬਾਹ ਹੋਵੇ, ਤਾ ਆਸਾ ਤਸਬੀ ਹਾਥਿ ਲੈ ਮੁਸਲਾ ਪਾਇ ਬਹੈ। ਜਬਿ ਬਾਬਾ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਗਏ, ਤਾਂ ਖਿਜਮਤਿ ਬਹੁਤੁ ਕੀਤੀਓਸੁ। ਅਤੈ ਆਪਣਿਆਂ ਲੋਕਾਂ ਤਾਂਈ ਆਖਿਓਸੁ : 'ਜੋ ਇਸਦੇ ਪਲੈ ਬਹੁਤ ਦੁਨੀਆ ਹੈ, ਪਰ ਗੁਹਜੁ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੇ ਮੁਹਿ ਵਿਚਿ ਐਸੀ ਭੜਕ ਹੈ ਸੋ ਖਾਲੀ ਨਾਹੀਂ,

ਫੈਲੁ ਕਰਿ ਕੇ ਫ਼ਕੀਰੁ ਹੋਇਆ ਹੈ'। ਜਬਿ ਰਾਤਿ ਪਈ ਤਬਿ ਆਖਿਓਸੁ : 'ਉਠਹੁ ਜੀ ਸੋਵਹੁ'। ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ 'ਸੱਜਣੇ! ਇਕੁ ਸਬਦੁ ਖੁਦਾਇ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਕਾ ਆਖਿ ਕਰਿ ਸੋਵਹਿੰਗੇ'। ਤਬਿ ਸੇਖ ਸਜਨਿ ਆਖਿਆ : 'ਭਲਾ ਹੋਵੈ ਜੀ, ਆਖਹੁ ਜੀ, ਰਾਤਿ ਬਹੁਤੁ ਗੁਜਰਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।' ਤਉ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ, ਮਰਦਾਨਿਆ! ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇਆ। ਰਾਗੁ ਸੂਹੀ ਕੀਤੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਲਕ ਸਬਦੁ ਉਠਾਇਆ :–

ਉਜਲੁ ਕੈਹਾ ਚਿਲਕਣਾ ਘੋਟਿਮਕਾਲੜੀ ਮਸੁ॥

[ਰਾਗ ਸੂਹੀ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੬ ।੧ ।(੭੨੯)]

ਤਬ ਦਰਸਨ ਕਾ ਸਦਕਾ ਬੁਧਿ ਹੋਇ ਆਈ। ਜਾਂ ਵੀਚਾਰੇ, ਤਾਂ 'ਸਭ ਮੇਰੇ ਗੁਨਾਹ ਸਹੀ ਹੋਏ ਹੈਨਿ'। ਤਬਿ ਆਇ, ਉਠਿ ਕਰਿ ਪੈਰੀ ਪਇਆ, ਪੈਰੀ ਚੁੰਮਿਓਸੁ। ਆਖਿਓਸੁ : 'ਜੀਉ ਮੇਰੇ ਗੁਨਾਹ ਫਦਲੁ ਕਰਿ: 'ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ : 'ਸੇਖ ਸਜਨਿ! ਖੁਦਾਇ ਕੀ ਦਰਗਾਹ ਦੁਹੁ ਗਲੀ ਗੁਨਾਹ ਫਦਲੁ ਹੋਂਦੇ ਹਿਨਿ'। ਤਬਿ ਸੇਖਿ ਸਜਨ ਅਰਜੁ ਕੀਤੀ, ਆਖਿਓਸੁ : ਜੀ ਉਹੀ ਗਲ ਕਰ, ਜਿਨੀ ਗਲੀ ਗੁਨਾਹ ਫਦੁਲ ਹੋਨਿ'। ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਨਾਲਕ ਮਿਹਰਵਾਨੁ ਹੋਇਆ, ਆਖਿਓਸੁ : 'ਸਚੁ ਕਹੁ ਜੋ ਤੈ ਖ਼ੂਨ ਕੀਤ ਹੈਨਿ?' ਤਬਿ ਸੇਖੁ ਸਜਨੁ ਲਾਗਾ ਸਚੋ ਸਚ ਬੋਲਣ। ਕਹਿਓਸੁ : 'ਜੀ ਬਹੁਤ ਪਾਪ ਕੀਤੇ ਹੈਂ ਹੈਨਿ ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ : 'ਜੋ ਕਛੁ ਉਨਕੀ ਬਸਤੁ ਰਹੀ ਹੈ ਸੋ ਘਿੰਨਿ ਆਉ'। ਤਬਿ ਸੇਖ ਸਜਨਿ ਹੁਕਮੁ ਮੰਨਿਆ, ਬਸਤੁ ਲੈ ਆਇਆ, ਖੁਦਾਇਕੇ ਨਾਇ ਲੁਟਾਈ। ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਾਗਾ ਜਪਣਿ। ਨਾਉ ਧਰੀਕ ਸਿੱਖ ਹੋਆ। ਪਹਿਲੀ ਧਰਮਸਾਲ ਓਥੇ ਬੱਧੀ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਗੋਸ਼ਟ ਸੇਖ਼ ਸ਼ਰਫ਼

ਤਬਿ ਓਥਹੁ ਰਵੈ, ਪੈਂਡੇ ਪੈਂਡੇ ਵਿਚ ਪਾਣੀਪਥਿ ਆਇ ਨਿਕਲੈ॥ ਤਬਿ ਪਾਣੀਪਥਿ ਕਾ ਪੀਰੁ ਸੇਖੁ ਸਰਫੁ ਥਾ। ਤਿਸਕਾ ਮੁਰੀਦੁ ਸੇਖੁ ਟਟੀਹਰੁ ਥਾ। ਓਹੁ ਪੀਰੁ ਕੈ ਤਾਈ ਅਸਤਾਵਾ ਪਾਣੀ ਕਾ ਭਰਣਿ ਆਇਆ ਸਾ। ਅਗੈ ਬਾਬਾ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਦੋਨੋਂ ਬੈਠ ਥੇ, ਏਨਿ ਆਇ ਸਲਾਮੁ ਪਾਇਆ। ਆਖਿਓਸੁ : 'ਸਲਾਮਾ ਲੇਕ, ਦਰਵੇਸ!' ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕੁ ਬੋਲਿਆ, ਆਖਿਓਸੁ : 'ਅਲੇਖ ਕਉ ਸਲਾਮ ਹੋ, ਪੀਰ ਕੇ ਦਸਤ ਪੇਸ!' ਤਬਿ ਸੇਖੁ ਟਟੀਹਰੁ ਹੈਰਾਨੁ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਆਖਿਓਸੁ : 'ਅਜ ਤੋੜੀ ਸਲਾਮੁ ਕਿਸੇ ਨਾਹੀ ਫੇਰਿਆ। ਪਰਹ ਹੋਵੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪੀਰ ਨੂੰ ਖਬਰਿ ਕਰੀ'। ਤਬਿ ਆਇ ਅਰਜੁ ਕੀਤੋ ਸੁ, ਆਖਿਓਸੁ : 'ਪੀਰ ਸਲਾਮਤਿ! ਏਕ ਦਰਵੇਸੁ ਕਾ ਆਵਾਜੁ ਸੁਣਿ ਕਰਿ ਹੈਰਾਨੁ ਥੀਆ ਹਾਂ'। ਤਾਂ ਪੀਰ ਆਖਿਆ : 'ਕਹੁ ਦੇਖ ਕੈਸਾ ਹੈ?' ਤਬਿ ਓਹੁ ਬੋਲਿਆ ਆਖਿਓ ਸੁ–ਅਲੇਖ ਕਉ ਸਲਾਮੁ ਹੈ ਪੀਰ ਕੇ ਦਸਤ ਪੇਸ–'। ਤਬਿ ਪੀਰ ਕਹਿਆ, 'ਬਚਾ! ਜਿਸੁ ਅਲੇਖ ਕਉ ਸਲਾਮੁ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਤਿਸਕਾ ਦੀਦਾਰੁ ਦੇਖਾ ਹੈ? ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ ਆਇਆ, ਆਵਾਜ ਬੋਲਿਆ, ਆਖਿਓਸੁ : 'ਅਗਰ ਤੁਰਾ ਸੁਆਲ ਮੇ ਪੁਰਸੰਮ ਅਹਿਲਾ ਜਬਾਬੁ ਬੁਗੋ ਦਰਵੇਸੰ : ਖਫਨੀ ਫਿਰਾਕਿ ਸ਼ੁਮਾ ਚਿ ਜੇਬਾਸਿ?' ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਜਬਾਬੁ ਦਿਤਾ :'

ਪੀਰ ਮਤਿ ਮੁਰੀਦ ਹੋਇ, ਰਹਨੰ॥ ਖਫਨੀ ਟੋਪੀ ਮਨਿ ਸਬਦੁ ਗਹਨੰ।। ਬਹੁਤਾ ਦਰੀਆਉ ਕਰਿ ਰਹੈ ਬਰੇਤੀ॥ ਸਹਿਜ ਬੈਸਿ ਤਹਾ ਮੁਖ ਮਨਾਤੀ॥ ਹਰਖ ਸੋਗੁ ਕੀਨਾ ਅਹਾਰੰ॥ ਪਹਿਰੇ ਖਫਨਿ ਸਭਿ ਦੁਸਟ

ਬਿਡਾਰੰ॥ ਸੁੰਨ ਨਗਰ ਲੈ ਬਸਤੀ ਰਹਾਈ॥ ਤਉ ਕਫਨੀ ਕੀ ਜੁਗਤਿ ਪਾਈ॥ ਕੁਟੰਬੁ ਛੇਦਿ ਹੂਆ ਇਕੇਲਾ॥ ਨਾਨਕ ਪਹਿਰੀ ਕਫਨੀ ਭਇਆ ਸੁਹੇਲਾ॥ ੨ ॥

ਤਬਿ ਫਿਰਿ ਸੇਖ ਸਰਫ ਪੁਛਿਆ, 'ਅਗਰ ਤੁਰਾ ਸੁਆਲ ਮੇ ਪੁਰਸੰ, ਅਹਿਲਾ ਜਬਾਬੁ ਬੁਗੋ ਦਰਵੇਸੰ, ਕੁਪੀਨ ਸ਼ੁਮਾ ਚਿ ਜ਼ੇਬਾਸ਼ਿ'। ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਜਬਾਬੁ ਦਿੱਤਾ :-

ਗੁਰੂ ਸਬਦੁ ਦੀਖਿਆ ਮਹਿ ਸਹਿਜ ਗਹਨੰ॥ ਪੰਚ ਇੰਦ੍ਰੀ ਦਿਲਿ ਅਟਲ ਰਹਨੰ॥
ਦਿਸਅਿ ਬੰਧਿ ਭਰਮਤਾ ਰਹੀਐ॥ ਦਸਹੀ ਦੁਅਰੇ ਤਾਲੇ ਚੜੀਅੰ॥ ਅਠ ਸਠਿ ਹਾਟ
ਤਾੜ ਕਰਨੰ॥ ਲਇ ਲੰਗੋਈ ਜਰਾ ਨਾ ਮਰਨੰ॥ ਪਹਰਿ ਲੰਗੋਟੀ ਰਹੇ ਇਕੇਲਾ॥
ਉਲਟਿ ਲਬਿ ਕਾ ਪੀਵੈ ਉਵਾ ਜਲਾ॥ ਬਿਲੰਦ ਮਤਿ ਗੁਰ ਹਿਰੀ ਛੋਟੀ॥ ਇਹੁ
ਜੁਗਤਿ ਨਾਨਕ ਪਹਿਰਬੋ ਲੰਗੋਟੀ॥ ੩॥

ਤਬਿ ਫਿਰਿ ਸੇਖ ਸਰਫ ਪੁਛਿਆ : 'ਅਗਰ ਤੁਰਾ ਸੁਆਲਲ ਮੇ ਪੁਰੰਸ, ਅਹਿਲਾ, ਜਬਾਬੁ ਬੁਗ ਦਰਵੇਸ। ਪਾਉਪੋਸ਼ ਤਿਆਗ ਚਿ ਜ਼ੇਬਾਸ਼ਿ'। ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜਬਾਬੁ ਦਿੱਤਾ :-

ਸਰਬ ਗਿਆਨ ਅਹਿਨਿਸ ਡੀਤੰ॥ ਪਾਵਨ ਪਨ ਜਾਤਿ ਕੀਤੰ॥ ਧਰਨਿ ਤਰਵਰ
ਕੀ ਰਹਤ ਰਹਨੰ।। ਕਾਟਨ ਖੋਦਨੁ ਮਨ ਮਹਿ ਸਹਨੰ।। ਦਰੀਆਉ ਸੈਲੇ ਰੀਤ ਬਾਛੈ॥
ਭਾਇ ਭਾਹਿ ਉਹ ਕਰੈ ਹਾਛੰ। ਏਹੁ ਮਥਨੁ ਚੀਨੈ ਪਾਉਪੋਸ ਤਿਆਗੋ॥ ਕਹੈ ਨਾਨਕ ਓਹੁ
ਤਿੜਿ ਨਾ ਲਾਗੈ॥ ੪॥

ਤਬਿ ਫਿਰ ਸੇਖ ਸਰਫ਼ ਪੁਛਿਆ, 'ਅਗਰ ਤੁਰਾ ਸੁਆਲਲ ਮੇ ਪੁਰਸੰ, ਅਹਿਲਾ, ਜਬਾਬੁ ਬੁਗਰੋ ਦਰਵੇਸੰ, ਸਫਾ ਦਿਲ ਦਰਵੇਸੰ ਅਮਲ ਦਾਰਾਏ।'

ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਜਬਾਬੁ ਦਿੱਤਾ, ਆਖਿਓਸੁ : 'ਮਰਦਾਨਿਆਂ। ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇ'। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੈ ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇਆ :-

ਰਾਗੁ ਦੇਵ ਗੰਧਾਰੀ ਮਃ ੧

ਜੀਵਤਾ ਮਰੇ ਜਾਗਤ ਫੁਨਿ ਸੋਵੈ॥ ਜਾਨਤ ਆਪੁ ਮੁਸਾਵੈ॥ ਸਫਲ ਸਫਾ ਹੋਇ ਮਿਲ
ਖਾਲਕ ਕਉ ਤਉ ਦਰਵੇਸੁ ਕਹਾਵੈ॥੧॥ ਤੇਰਾ ਜਨੁ ਹੈ ਕੋ ਐਸਾ ਦਿਲਿ ਦਰਵੇਸੁ॥
ਸਾਦੀ ਗਮੀ ਤਮਕ ਨਹੀ ਗੁਸਾ ਖੁਦੀ ਹਿਰਸੁ ਨਹੀਂ ਇਸੁ॥ ਰਹਾਉ॥ ਕੰਚਨੁ ਖਾਕੁ
ਬਰਾਬਰਿ ਦੇਖੈ ਹੁਕ ਹਲਾਲੁ ਪਛਾਣੈ।। ਆਈ ਤਲਬ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਮਾਨੈ ਅਵਰ ਤਲਬ
ਨਾਹੀ ਜਾਨੈ॥ ੨ ॥ ਗਗਨ ਮੰਡਲ ਮਹਿ ਆਸਨਿ ਬੈਠੇ ਅਨਹਦੁ ਨਾਦੁ ਵਜਾਵੈ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸਾਧ ਕੀ ਮਹਮਾ ਬੇਦ ਕੁਰਾਨੁ ਨਾ ਪਾਵੈ॥ ੩ ॥

ਤਬਿ ਸੇਖ ਸਰਫ ਆਖਿਆ : 'ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਖੁਦਾਹਿ ਦਿਆ ਸਹੀ ਕਰਣਿ ਵਾਲਿਆ ਦਾ ਕਿਆ ਸਹੀ ਕੀਚੇ, ਉਨਕਾ ਦੀਦਾਰੁ ਹੀ ਬਹੁਤੁਤ ਹੈ'। ਤਬਿ ਆਇ ਦਸਤਪੋਸੀ ਕੀਤੀਓਸੁ, ਅਤੇ ਪੈਰ ਚੁਮਿਓਸੁ, ਡੇਰੇ ਕਉ ਹੋਆ। ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਰਵਦੇ ਰਹੇ।

ਦਿੱਲੀ ਜਾਣਾ

ਆਇ ਦਿੱਲੀ ਨਿਕਲੇ। ਤਬਿ ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਸੁਲਤਾਨੁ ਬ੍ਰਹਮੁਬੇਗ ਥਾ। ਊਹਾਂ ਜਾਇ ਰਾਤਿ ਰਹੇ ਮਹਾਵਤਾਂ ਵਿਚਿ, ਓਨਿ ਖਿਜਮਤਿ ਬਹੁਤ ਕੀਤੀ। ਤਬਿ ਇਕੁ ਹਾਥੀ ਪਾਸਿ ਮੁਆ ਪਇਆ ਥਾ, ਲੋਕੁ ਪਿਟਦੇ ਰੋਂਦੇ ਆਹੇ। ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਪੁਛਿਆ : 'ਤੁਸੀ ਕਿਉਂ ਰੋਂਦੇ ਹੋ?' ਤਾਂ ਉਨਾਂ ਅਰਜ਼ੁ ਕੀਤਾ, 'ਜੀ ਅਸੀਂ ਹਾਥੀ ਦੇ ਪਿਛੇ ਰੋਂਦੇ ਹਾਂ'। ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ : 'ਹਾਥੀ ਕਿਸ ਦਾ ਥਾ?' ਤਬਿ ਮਹਾਵਤਿ

ਕਹਿਆ, 'ਹਾਥੀ ਪਾਤਿਸਾਹ ਦਾ ਥਾ, ਇਕੋ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਥਾ'। ਤਬ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ : 'ਤੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਰੋਂਦੇ ਹਉ?' ਤਾ ਉਨਾ ਆਖਿਆ, 'ਜੀ, ਅਸਾਡਾ ਰੁਜਗ਼ਾਰ ਥਾ'। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ : 'ਹੋਰੁ ਰੁਜਗਾਰ ਕਰਹੁ'। ਤਬਿ ਓਨਾਂ ਕਹਿਆ : 'ਜੀ! ਬਣੀ ਥੀ, ਟਬਰ ਸੁਖਾਲੇ ਪਏ ਖਾਂਦੇ ਸੇ'। ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਮੇਹਰ ਕੀਤੀ, ਆਖਿਓਸੁ : 'ਜੋ ਏਹੁ ਹਾਥੀ ਜੀਵੈ ਤਾਂ ਰੋਵਹੁ ਨਾਂਹੀ?' ਤਬਿ ਓਨਾ ਅਖਿਆ, 'ਜੀ ਮੁਹੇ ਕਿਥਹੁ ਜੀਵੈ ਹੈਨਿ?' ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ : 'ਜਾਇ ਕਰ ਇਸ ਦੇ ਮੁਹਿ ਉਪਰਿ ਹਥੁ ਫੇਰਹੁ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਆਂਖਹੁ'। ਤਬਿ ਓਨਿ ਆਗਿਆ ਮਾਨੀ, ਜਾਹਿ ਹੱਥੁ ਫੇਰਿਆ, ਤਾਂ ਹਾਥੀ ਉਠਿ ਖੜਾ ਹੋਯਾ। ਤਬਿ ਅਰਜ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਕਉ ਪਹੁੰਚਾਈ, ਆਖਿ ਸੁਣਾਈ। ਤਬਿ ਸੁਲਤਾਨ ਬ੍ਰਹਮ ਬੇਗ ਹਾਥੀ ਮੰਗਾਇਆ। ਚਨਿ ਕਰ ਦੀਦਾਰ ਨੂੰ ਆਇਆ, ਆਦਿ ਬੈਠਾ। ਆਖਿਓਸੁ : ਏ ਦਰਵੇਸ! ਏਹੁ ਹਾਥੀ ਤੁਸਾਂ ਜੀਵਾਇਆ ਹੈ?' ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ : 'ਮਾਰਨਿ ਜੀਵਾਲਣ ਵਾਲਾ ਖੁਦਾਇ ਹੈ, ਅਤੇ ਦੁਆਇ ਫਕੀਰਾਂ ਰਹਮੁ ਅਲਾਹ ਹੈ'। ਤਉ ਫਿਰਿ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਆਖਿਆ : 'ਮਾਰਿ ਦਿਖਾਲੁ' ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ :–

ਸਲੋਕ॥ ਮਾਰੈ ਜੀਵਾਨੇ ਸੇਈ॥ ਨਾਨਕ ਏਕਸੁ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨਾ ਕੋਈ॥ ੧॥

ਤਬਿ ਹਾਥੀ ਮਰਿ ਗਇਆ। ਬਹੁੜਿ ਪਾਤਿਸਾਹਿਹ ਆਖਿਆ : 'ਜੀਵਾਲੁ'। ਤਬ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ, 'ਹਜਰਿਤ! ਲੋਹਾ ਅੱਗ ਵਿਚਿ ਤਪਿ ਲਾਲੁ ਹੋਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਓਹੁ ਰਤੀ ਹਥ ਉਪਰਿ ਟਿਕੈ ਨਾਹੀ, ਅਤੇ ਅੰਗਿਆਰੁ ਕੋਈ ਰਤੀ ਰਹੈ, ਕਿਉਂ?' ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਵਿਚਿ ਫਕੀਰ ਲਾਲੁ ਹੋਏ ਹੈਲਿ, ਅਤੈ ਖੁਦਾਇ ਕੀ ਸਟੀ ਓਹੁ ਉਠਾਹਿ ਲੈਇਨ, ਪਰੁ ਉਨਕੀ ਸਟੀ ਉਠਣੂੰ ਰਹੀ'। ਤਬਿ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਸਮਝਿ ਕਰਿ, ਬਹੁਤ ਖੁਸੀ ਹੋਆ। ਤਬਿ ਆਖਿਓਸੁ : 'ਜੀ, ਕੁਛੁ ਕਬੂਲੁ ਕਰੁ'। ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ :

ਸਲੋਕ॥ ਨਾਨਕ ਭੁਖ ਖੁਦਾਇ ਕੀ ਬਿਆ ਬੇਪਰਵਾਹੀ॥
ਅਸਾਂ ਤਲਬ ਦੀਦਾਰ ਕੀ ਬਿਆ ਤਲਬ ਨ ਕਾਈ॥
ਤਬਿ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਸਮਝਿ ਕਰਿ ਉਠਿ ਗਇਆ। ਬਾਬਾ ਰਵਦਾ ਰਹਿਆ।

ਉਦਾਸੀ ਪਹਿਲੀ

ਪਹਿਲੀ ਉਦਾਸੀ ਦਾ ਪਹਿਰਾਵਾ ਅਤੇ ਸ਼ੇਖ਼ ਬਜੀਦ

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ। ਪ੍ਰਿਥਮੈ ਉਦਾਸੀ ਕੀਤੀ ਪੂਰਬ ਕੀ। ਤਿਤੁ ਉਦਾਸੀ ਨਾਲਿ ਮਰਾਦਾਨਾ ਰਬਾਬੀ ਥਾ। ਤਦਹੁੰ ਕੁ ਪਉਣ ਅਹਾਰੁ ਕੀਆ। ਪਹਿਰਾਵਾ ਬਾਬੇ ਕਾ :– ਏਕੋ ਬਸਤਰੁ ਅੰਬੋਆ, ਏਕੁ ਬਸਤੁਰੁ ਚਿੱਟਾ। ਏਕੁ ਪੈਰਿ ਜੁਤੀ, ਏਕੁ ਪੈਰਿ ਖੰਉਸ, ਗਲਿ ਖਫਨੀ, ਸਿਰਿ ਟੋਪੀ ਕਲੰਦਰੀ, ਮਾਲਾ ਹਡਾਂ ਕੀ; ਮਥੈ ਤਿਲਕੁ ਕੇਸਰ ਕਾ। ਤਦਹੁ ਰਾਹ ਵਿਚਿ ਸੇਖ ਬਜੀਦੁ ਸਈਯਦੁ ਮਿਲਿਆ। ਸੁਖਪਾਲ ਵਿਚਿ ਚੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਆਹਾ। ਤਿਸਕੇ ਲਕੜਿਆਂ ਨਾਲ ਛਿਆ ਕਹਾਰੁ ਥੇ। ਤਬਿ ਓਹੁ ਜਾਇ ਉਤਰਿਆ ਏਕ ਦਰਖਤ ਤਲੈ। ਤਾਂ ਓਹੁ ਲਾਗੇ ਚਿਕਣ ਅਤੇ ਝਲਣਿ। ਤਬਿ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ : 'ਜੀ! ਖੁਦਾਹਿ ਏਕੁ ਹੈ, ਕਿਉਂ?' ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ : 'ਹੋ ਮਰਦਾਨਿਆ। ਖੁਦਾਇ ਏਕੁ ਹੈ'। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਅਰਜ ਕੀਤੀ, ਆਖਿਓਸੁ : ਜੀ ਪਾਤਿਸਾਹੁ! ਓਹੁ ਕਿਸ ਕੀ ਪੈਦਾਇਸ਼ ਹੈ, ਅਤੇ ਓਹੁ ਕਿਸ ਕੀ ਪੈਦਾਇਸ ਹੈ ਜੋ ਸੁਖਪਾਲਿ ਵਿਚਿ ਚੜਿਆ ਆਇਆ ਹੈ? ਅਤੇ ਓਹੁ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਉਪੋਹਾਣੇ ਭੀ ਹੈਨਿ; ਅਤੇ ਪਿੰਡੇ ਨਾਂਗੇ; ਕਾਂਧੇ ਈਥੇ ਤੇ ਲੇਈ ਆਇ ਹੈਂਗੇ, ਅਤੇ ਓਹੋ ਬੈਠ ਚਿਕਦੇ ਹਿਨਿ'। ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ :–

ਸਲੋਕੁ॥ ਪੂਰਬ ਜਨਮ ਕੇ ਤਪੀਏ ਪਾਲੇ ਸਹਿਆ ਡੰਗੁ॥

ਤਬਿ ਕੇ ਥਕੇ ਨਾਨਕਾ ਅਬਿ ਮੰਡਾਵਨਿ ਅੰਗੁ॥੧॥

ਤਬ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ : 'ਮਰਦਾਨਿਆ! ਤਪ ਤੇ ਰਾਜੁ ਹੈ, ਰਾਜ ਤੇ ਨਰਕੁ ਹੈ। ਅਤੇ ਜੋ ਕੋਈ ਆਇਆ ਹੈ ਮਾਤਾ ਦੇ ਪੇਟ ਤੇ, ਨਾਂਗਾ ਆਇਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਸੁਖੁ ਦੁਖੁ ਪਿਛਲਾ ਲੇਖੁ ਚਲਿਆ ਜਾਇ।' ਤਬਿ ਮਰਦਾਨਾ ਪੈਰੀ ਪਇਆ।

ਬਨਾਰਸ ਵਿਚ ਚਤੁਰ ਦਾਸ

ਓਥਹੁ ਚਲੇ, ਬਨਾਰਸਿ ਆਏ। ਤਬਿ ਆਏ ਚਾਉਕੇ ਵਿਚ ਬੈਠੇ। ਤਬਿ ਬਨਾਰਸ ਕਾ ਪੰਡਿਤ ਚਤੁਰਦਾਸ ਥਾ। ਸੋ ਇਸਨਾਨਕ ਕਉ ਆਇਆ ਥਾ, ਆਇ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕੀਤੀਓਸੁ। ਭੇਖ ਦੇਖਿਕੈ ਬੈਠਿ ਗਇਆ, ਆਖਿਓਸੁ : 'ਏ ਭਗਤਿ! ਤੇਰੈ ਸਲਾਗਿਰਾਮ ਨਾਹੀ, ਤੁਲਸੀ ਕੀ ਮਾਲਾ ਨਾਹੀ, ਸਾਲਗਿਰਾਮ ਨਾਹੀ, ਸਿਮਰਣੀ ਨਾਹੀ, ਗੋਪੀ ਚੰਦਨ ਦਾ ਟਿਕਾ ਨਾਹੀ ਅਤੇ ਤੂੰ ਭਗਤਿ ਕਹਾਂਵਦਾ ਹੈਂ, ਸੇ ਤੁਮ ਕਿਆ ਭਗਤਿ ਪਾਈ ਹੈ?' ਤਬ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ : 'ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇ'। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇਆ। ਰਾਗੁ ਬੰਸਤੁ ਕੀਤਾ। ਬਾਬੇ ਸਬਦੁ ਉਠਾਇਆ :-

ਸਾਲਗ੍ਰਾਮ ਬਿਪ ਪੂਜਿ ਮਨਾਵਹੁ ਸੁਕ੍ਰਿਤੁ ਤੁਲਸੀ ਮਾਲਾ॥

[ਬਸੰਤੁ ਹਿੰਡੋਲ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੨ । ੧ । (੧੧੭੧)]

ਤਬਿ ਫਿਰਿ ਪੰਡਿਤ ਬੋਲਿਆ, ਆਖਿਓਸੁ : 'ਜੀ ਤੁਮ ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਭਗਤ ਹੋ, ਪਰੁ ਜੀ, ਇਸ ਨਗਰੀ ਕਉ ਭੀ ਪਵਿਤੁ ਕਰੁ, ਕੁਛ ਇਸਕਾ ਭੀ ਗੁਨੁ ਲੇਵਹੁ।'। ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪੁਛਿਆ : 'ਇਸਕਾ ਗੁਨ ਕੈਸਾ ਹੈ?' ਤਬ ਪੰਡਿਤ ਕਹਿਆ : 'ਜੀ, ਇਸਕਾ ਗੁਨੁ ਵਿਦਿਆ ਹੈ; ਜਿਸੁ ਪੜ੍ਹੇ ਤੇ ਰਿਧਿ ਆਇ ਰਹੈ, ਅਤੈ ਜਹਾਂ ਬੈਠਹੁ ਤਹਾਂ ਸੰਸਾਰੁ ਮਾਨੈ, ਅਤੈ ਇਸ ਮਤੇ ਲਾਈ ਤੇ ਮਹੰਤ ਹੋਵਹੁ'। ਤਬ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ : ਸਬਦੁ ਰਾਗੁ ਬਸੰਤ ਵਿਚ :-

ਰਾਜਾ ਬਾਲਕੁ ਨਗਰੀ ਕਾਚਿ ਦੁਸਟਾ ਨਾਲਿ ਪਿਆਰੋ॥

[ਬੰਸਤੁ ਹਿੰਡੋਲ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੨ । ੨ । (੧੧੭੧)]

ਤਬਿ ਫਿਰਿ ਚਤੁਰਦਾਸ ਪੰਡਤ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤ, ਆਖਿਓਸੁ : 'ਜੀ ਏਹੁ ਜੋ ਅਸੀ ਸੰਸਾਰ ਕੇ ਤਾਈਂ ਪੜਾਵਤੇਂ ਹੈਂ, ਅਰ ਅਸੀਂ ਪੜਤੇ ਹੈਂ, ਕੁਛ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੈਗਾ ਪਰਮੇਸਰ ਕਾ ਨਾਉ? ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪੁਛਿਆ : 'ਏ ਸੁਆਮੀ! ਤੁਮ ਕਿਆ ਪੜਤੇ ਹੋ? ਅਰ ਕਵਨ ਵਸਤੁ ਸੰਸਾਰ ਜੋਗੁ ਪੜਾਇਦੇ ਹੋ? ਅਰ ਕਿਆ ਵਿਦਿਆ ਪੜ੍ਹਾਵਦੇ ਹੋ ਚਾਟੜਿਆਂ ਜੋਗੁ?' ਤਬ ਪੰਡਿਤ ਕਹਿਆ, 'ਜੀ ਵਚਨ ਪਾਰ੍ਰਬਹਮ ਕੇ ਸਿਉ, ਪਹਲੀ ਪਟੀ ਪੜਾਵਉ ਸੰਸਾਰ ਜੋਗੁ'। ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ :

ਓਅੰਕਾਰਿ ਬ੍ਰਹਮਾ ਉਤਪਤਿ॥

[ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੧ ਦਖਣੀ ਓਅੰਕਾਰੁ (੯੨੯)]

ਤਬਿ ਪਉੜੀਆਂ ਚਉਰੰਜਹ 54 ਓਅੰਕਾਰੁ ਹੋਇਆ। ਤਬਿ ਪੰਡਿਤੁ ਆਇ ਪੈਰੀ ਪਇਆ, ਨਾਉ ਧਰੀਕ ਹੋਆ, ਗੁਰੂ ਗੂਰੂ ਲਗਾ ਜਪਣਿ। ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਓਥਹੁ ਰਵਦੇ ਰਹੇ।

ਨਾਨਕ ਮਤੇ ਸਿੱਧਾਂ ਨਾਲ ਗੋਸ਼ਟ

ਤਬ ਨਾਨਕ ਮਤੈ ਆਇ ਨਿਕਲੇ। ਤਬ ਇਕਸੁ ਬੜ੍ਹ ਕੇ ਤਲੇ ਜਾਇ ਬੈਠੇ, ਓਹੁ ਬੜੁ ਸੁਕਾ ਖੜਾ ਥਾ ਕਈ ਬਰਸਾਂ ਕਾ। ਓਥੇ ਧੂੰਈ ਪਾਈ, ਤਬ ਓਹੁ ਹਰਿਆ ਹੋਆ, ਸਿਧਾਂ ਡਿਠਾ, ਆਇ ਬੈਠੇ। ਤਬਿ ਸਿੱਧਾਂ ਪੁਛਿਆ : 'ਹੇ ਬਾਲਕੇ! ਤੂਕਿਸਕਾ ਸਿਖੁ ਹੈਂ? ਦੀਖਿਆ ਤੈਂ ਕਿਸਤੇ ਲਈ ਹੈ?'' ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ

ਸਬਦੁ ਉਠਾਇਆ :–

ਕਉਣ ਤਰਾਜੀ ਕਵਣੁ ਤੁਲਾ ਤੇਰਾ ਕਵਣੁ ਸਰਾਫੁ ਬੁਲਾਵਾ॥

[ਸੂਹੀ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੭ । ੧ । (੭੩੦)]

ਤਬਿ ਸਿਧਾ 'ਆਦੇਸੁ ਆਦੇਸੁ' ਕੀਤਾ, ਜੋ ਇਹੁ ਕੋਈ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖੁ ਹੈ, ਜਿਸ ਕੇ ਬੈਠਣੇ ਸਾਥਿ ਬੁੜ ਹਰਿਆ ਹੋਆ ਭੰਡਾਰੇ ਕਾ'। ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਓਥਹੁੰ ਰਵਿਦਾ ਰਹਿਆ।

ਵਣਜਾਰਿਆਂ ਦੇ ਟਾਂਡੇ

ਇਕਤੁ ਟਾਂਡੇ ਆਇ ਨਿਕਲੇ ਵਣਜਾਰਿਆਂ ਕੈ, ਤਬਿ ਨਾਇਕ ਕੇ ਬਾਰਿ ਆਇ ਬੈਠੇ। ਉਸ ਦੇ ਘਰਿ ਪੁਤ੍ਰ ਹੋਆ ਥਾ, ਅਤੇ ਲੁਕ ਬਹੁਤੁ ਮੁਬਾਰਖੀ ਦੇਵਣਿ ਅਵਨਿ, ਕੋਈ ਆਇ ਅਲਤਾ ਪਾਵੈ, ਕੋਈ ਲਖ ਅਸੀਸਾ ਦੇਵੈ। ਤਬ ਮਰਦਾਨਾ ਬੈਠਾ ਤਮਾਸਾ ਦੇਖੈ। ਜਾ ਲਹੁੜਾ ਦਿਨੁ ਹੋਇਆ, ਤਾਂ ਓਹੁ ਉਠ ਗਇਆ ਘਰਿ ਘਬਰਿ ਲੀਤੀਆ ਨਹੀ। ਤਬਿ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਭੁਖ ਲਗੀ ਖਰੀ ਬਹੁਤੁ ਆਖਿਓਸੁ : 'ਜੀਵੈ ਪਾਤਸਾਹਾ! ਇਸ ਤਾਂ ਅਸਾਡੀ ਖਬਰਿ ਕਿਛੁ ਨਾ ਲਈ, ਏਸ ਦੇ ਘਰਿ ਅਜੁ ਪੁਤ੍ਰ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਆਪਣੀ ਹੁਇ ਹਵਾਇ ਨਾਲਿ ਉਠਿ ਗਇਆ। ਪਰੁ ਜੀ! ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਹੁਕਮੁ ਹੋਵੈ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਘਰਿ ਜਾਵਾਂ। ਇਹੁ ਪੁਤ੍ਰ ਦੀ ਵਧਾਈ ਮੰਗਤਿਆਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ, ਕੁਛ ਮੈਂ ਭੀ ਲੈ ਆਵਾਂ। ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਹਸਿਆ, ਆਖਿਓਸੁ : "ਮਰਦਾਨਿਆ! ਇਸ ਦੇ ਘਰਿ ਪੁਤ੍ਰ ਨਾਹੀਂ ਹੋਆ, ਇਸ ਦੇ ਘਰਿ ਏਕੁ ਕਰਵਾਈ ਆਇਆ ਹੈ। ਚੁਪਾਤਾ ਰਹੁ ਰਾਤਿ ਰਹੇਗਾ, ਭਲਕੇ ਉਠਿ ਜਾਵੈਗਾ। ਪਰੁ ਤੇਰੇ ਮਨਿ ਆਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਜਾਹਿ। ਪਰੁ ਅਸੀਸ ਦੇਹੀਈ ਨਾਹੀ, ਚੁਪਾਤਾ ਜਾਇ ਖੜਾ ਹੋਉ'। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ : 'ਭਲਾ ਹੋਵੈ ਜੀ, ਜਾਇ ਦੇਖਾ'। ਤਬਿ ਮਰਦਾਨਾ ਗਇਆ, ਜਾਇ ਖੋੜਤਾ ਚੁਪਾਤਾ, ਖਬਿਰ ਕਿਸੇ ਨਾ ਲੀਤੀ, ਉਠਿ ਆਇਆ ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ : 'ਮਰਦਾਨਿਆ! ਰਬਾਬ ਵਜਾਇ'। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਰਬਾਬ ਵਜਾਇਆ, ਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗੁ ਕੀਤਾ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਸਬਦੁ ਉਠਾਇਆ :

ਪਹਿਲੇ ਪਹਰੈ ਰੈਣਿ ਕੈ ਵਣਜਾਰਿਆ ਮਿਤ੍ਰਾ ਹੁਕਮਿ ਪਇਆ ਗਰਭਾਸਿ ॥

[ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਪਹਰੇ ਮਹਲਾ ੧ । ੧ ।]

ਜਬਿ ਭਲਕੁ ਹੋਆ, ਤਾਂ ਓਹੁ ਲੜਕਾ ਚਲਿਆ, ਤਾਂ ਰੋਂਦੇ ਪਿਟਦੇ ਨਿਕਲੇ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਅਰਜ ਕੀਤੀ, ਆਖਿਓਸੁ : "ਜੀ ਇਸ ਦੇ ਬਾਬਿ ਕਿਆ ਵਰਤੀ? ਕਲਿ ਅਲਤਾ ਪਏਂਦੇ ਆਹੇ, ਹਸਦੇ ਥੇ, ਖੇਡਦੇ ਥੇ। ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਸਲੋਕੁ ਦਿਤਾ :

ਸਲੋਕੁ ॥ ਜਿਤੁ ਮੁਹਿ ਮਿਲਨਿ ਮੁਬਾਰਖੀ ਲਖ ਲਖ ਮਿਲੈ ਅਸੀਸ॥ ਤੇ ਮੁਹੁ ਫਿਰਿ ਪਿਟਾਈਮਨ, ਮਨੁ ਤਨੁ ਸੇ ਕਸੀਸ।। ਇਕ ਮੁਏ ਇਕ ਦਬਿਆ ਇਕ ਦਿਤੇ ਨਦੀ ਵਹਾਇ॥ ਗਇਆ ਮੁਬਾਰਖੀ ਨਾਨਕਾ ਭੀ ਸਚੇ ਨੂੰ ਸਲਾਹ॥ ੧ ॥

ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਓਥਹੁੰ ਚਲੇ।

ਪਾਲੀ ਨੂੰ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ

ਤਬਿ ਰਾਹ ਵਿਚਿ ਇਕ ਚੰਣਿਆਂ ਦੀ ਵਾੜਾ ਆਈਓਸੁ, ਤਬਿ ਪਾਲੀ ਉਸ ਕਾ ਲਾਗ ਹੋਲਾਂ ਕਰਣਿ। ਤਬਿ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਕੀ ਜੀ ਆਈ 'ਜੋ ਬਾਬਾ ਚਲੇ ਤਾਂ ਦੁਇਕ ਬੂਟੇ ਲੈਹਿਂ।' ਤਬਿ ਬਾਬਾ

ਮੁਸਕਾਇਆ, ਜਾਇ ਬੈਠੇ। ਤਬ ਉਸ ਪਾਲੀ ਹੋਲੇਂ ਅਗੇ ਅਣਿ ਰਖੈ। ਤਬ ਬਾਬੇ ਮਰਦਾਨੈ ਨੂੰ ਦੇਤੋ। ਤਾਂ ਉਸ ਲੜਕੈ ਦੇ ਜੀਅ ਆਈ, — ਜਿ ਕਿਛੁ ਘਰਿ ਤੇ ਲੈ ਆਵਾਂ, ਫ਼ਿਕੀਰਾਂ ਦੇ ਮੁਹਿ ਪਾਣ ਤਾਂਈ। ਤਬਿ ਓਹੁ ਉਠਿ ਚਲਿਆ ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਪੁਛਿਆ, ਤਾਂ ਆਖਿਓਸੁ : 'ਜੀ ਕਛੁ ਘਰੋਂ ਲੈ ਆਵਾਂ। ਤੇਰੇ ਮੁਹ ਪਾਵਣ ਤਾਂਈਂ'। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਲੋਕ ਦਿਤਾ :-

ਸਲੋਕ॥ ਸਥਰੁ ਤੇਰਾ ਲੇਫੁ ਨਿਹਾਲੀ ਭਾਉ ਤੇਰਾ ਪਕਵਾਨੁ।। ਨਾਨਕ ਸਿਫਤੀ ਤ੍ਰਿਪਤਿਆਂ ਬਹੁ ਰੇ ਸੁਲਤਾਨ॥ ੧॥

ਤਬਿ ਪਾਤਸਾਈ ਮਿਲੀ ਚਣਿਆਂ ਦੀ ਮੁਠਿ ਦਾ ਸਦਕਾ। ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਉਥਹੁਂ ਰਵਦਾ ਰਹਿਆ

ਮੁਹਾਂ ਦੇ ਕੋਲੇ ਤੇ ਸੂਲੀ ਦੀ ਸੂਲ

ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ : 'ਜੀ, ਕਿਥਾਊ ਬੈਠੀਐ ਚਉਮਾਸਾ?' ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ : 'ਭਲਾ ਹੋਵੈਗਾ, ਜੋ ਕੋਈ ਗਾਉਂ ਆਵੈ ਤਹਾਂ ਬੈਠਣਾ'। ਤਬਿ ਸਹਰ ਤੇ ਕੋਸ ਏਕ ਉਪਰਿ ਆਇਹ ਬੈਠੇ ਗਾਉ ਵਿਚਿ। ਤਬਿ ਉਸ ਗਾਉ ਵਿਚਿ ਏਕਸ ਖਤ੍ਰੀ ਦੀ ਲਗ ਆਹੀ। ਉਹ ਇਕ ਦਿਨ ਆਇ ਦਰਸਨਿ ਦੇਖਣੇ ਆਇਆ। ਦਰਸਨੁ ਦੇਖਣੇ ਨਾਲ ਨਿਤਾਪ੍ਰਤਿ ਆਵੈ ਸੇਵਾ ਕਰਿਨ। ਤਬਿ ਇਕ ਦਿਨੇ ਨੇਮੁ ਕੀਤੋਸੁ, ਜੋ ਦਰਸਨ ਬਿਨਾ ਲੇਨਾ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਜਲੁ ਪਾਨੁ।

ਤਬਿ ਏਕਨਿ ਪਾਸਲ ਹਟਵਾਣੀਏ ਪੁਛਿਆ : 'ਜੋ ਭਾਈ ਜੀ, ਤੂੰ ਨਿਤਾਪ੍ਰਤਿ ਕਿਉਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈਂ' ਗਾਉਂ? ਆਗੈ ਕਿਤੈ ਸੰਜੋਗ ਪਾਇ ਜਾਂਦਾ ਸਹਿ'। ਤਾਂ ਉਨਿ ਸਿਖ ਆਖਿਆ : 'ਭਾਈ ਜੀ! ਇਕ ਸਾਧੂ ਆਇ ਰਹਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਦਰਸਨਿ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ'। ਤਬਿ ਉਸ ਕਹਿਆ 'ਜੀ, ਉਸਕਾ ਦਰਸਨੁ ਮੈਨੂੰ ਪੀ ਕਰਾਇ'। ਤਬਿ ਉਸ ਸਿਖ ਕਿਹਾ : 'ਜੀ ਤੁਸੀ ਬੀ ਕਰਹੁ'। ਤਬਿ ਇਕ ਦਿਨਿ ਉਹ ਭੀ ਨਾਲਿ ਆਇਆ। ਆਂਵਦਿਆਂ ਆਂਵਦਿਆਂ ਇਕ ਲੰਉਡੀ ਸਾਥਿ ਅਟਕਿਆ। ਤਬਿ ਨਿਤਾਪ੍ਰਤਿ ਘਰਿ ਤੇ ਇਕਠੇ ਆਵਨਿ, ਤਾਂ ਉਹੁ ਜਾਵੈ ਲੋਲੀਖਾਨੇ ਅਤੈ ਓਹੁ ਜੋ ਆਗੈ ਆਵਦਾ ਆਹਾ, ਸੋ ਆਵੈ ਗੁਰੂ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰਣਿ। ਤਬਿ ਇਕ ਦਿਨਿ ਉਸ ਕਹਿਆ : 'ਭਾਈ ਜੀ! ਮੈਂ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਵਿਕਰਮ ਕਰਣਿ, ਅਤੈ ਤੂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਸਾਧੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨਿ। ਅਜੁ ਤੇਰਾ ਅਤੇ ਮੇਰਾ ਕਰਾਰੁ ਹੈ, ਜੋ ਦੇਖਾ ਤੈਨੂੰ ਕਿਆ ਪਰਾਪਤਿ ਹੋਵੈ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਕਿਆ ਮਿਲੇਗਾ।' ਤਬ ਉਹਨਾਂ ਇਕ ਟਿਕਾਣਾ ਮੁਕਰਰ ਕੀਤਾ; ਤਾਂ ਆਖਿਓਨੁ : 'ਜੇ ਤੂ ਆਗੇ ਆਵਹਿ, ਤਾਂ ਈਹਾ ਆਇ ਬੈਠਣਾ ਅਤੇ ਜੇ ਮੈਂ ਆਵਾਂ ਤਾਂ ਆਇ ਬੈਠਣਾ। ਆਜੁ ਇਕਠੇ ਹੋਇ ਕਰਿ ਚਲਣਾ'। ਜਬਿ ਓਹੁ ਜਾਵੈ ਤਾਂ ਲੰਉਡੀ ਡੇਰੇ ਨਾਹੀ। ਤਬਿ ਉਹੁ ਦਲਗੀਰੁ ਹੋਇ ਹਕਰਿ ਉਠਿ ਆਇਆ। ਆਇ ਕਰਿ ਟਿਕਾਣੇ ਉਪਰਿ ਆਇ ਬੈਠਾ। ਫਿਕਰਿ ਨਾਲਿ ਲਗਾ ਧਰਤੀ ਖੇਦਣਿ। ਜੇ ਦੇਖੈ, ਤਾਂ ਇਕ ਮੁਹਰ ਹੈ। ਤਬ ਛੁਰੀ ਕਢਿ ਕਰਿ ਲਗਾ ਖੋਦਨਿ। ਜੇ ਦੇਖੈ ਤਾਂ ਕੋਲੇ ਹੈਨਿ ਮਟੁ ਭਰਿਆ ਹੋਆ।

ਤਬਿ ਓਹੁ ਗੁਰੂ ਪਾਸੋ ਸਿਖੁ ਪੈਰੀ ਪੈਇ ਕਰਿ ਚਲਿਆ, ਤਾ ਦਰਿ ਤੈ ਬਾਹਰਿ ਕੰਡਾ ਚੁਭਿਓਸੁ। ਤਾਂ ਕਪੜੇ ਸਾਥਿ ਪੈਰੁ ਬੰਨਿ ਕਰਿ ਆਇਆ। ਇਕੁ ਜੁਤੀ ਚੜ੍ਹੀ, ਇਕੁ ਜੁਤੀ ਭੰਨੀ। ਤਬਿ ਉਸ ਪੁਛਿਆ ; 'ਭਾਈ ਜੀ! ਜੁਤੀ ਚੜਾਇ ਲੇਹਿ'। ਤਬਿ ਓਸੁ ਕਹਿਆ : 'ਭਾਈ ਜੀ! ਮੇਰੇ ਪੈਰਿ ਕੰਡਾ ਚੁਭਿਆ ਹੈ'। ਤਬਿ ਉਸ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਜੀ। ਅਜ ਮੈਂ ਪਾਈ ਮੁਹਰ, ਅਤੇ ਤੈਨੂੰ ਚੁਭਿਆ ਕੰਡਾ, ਇਹ ਬਾਤ ਪੁਛੀ ਚਾਹੀਐ, ਜੋ ਤੂ ਜਾਵੇ ਗੁਰੂ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰਿਨਿ, ਅਤੇ ਮੈਂ ਜਾਵਾਂ ਪਾਪ ਕਮਾਵਨਿ'। ਤਬਿ ਦੋਵੈ ਆਇ; ਆਇ ਕਰਿ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਹਕੀਕਤਿ ਆਖਿ ਸੁਣਾਈ ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਬੋਲਿਆ : 'ਚੁਪ ਕਰਿ ਰਹੁ, ਫੋਲੋ ਕਾਈ

ਨਹੀਂ।' ਤਾ ਉਨਿ ਆਖਿਆ : 'ਜੀ ਬਹਰੀ ਕੀਚੈ'। ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ, ਆਖਿਓਸੁ : 'ਓਹੁ ਜੋ ਮਣੁ ਕੋਲਿਆ ਦਾ ਥਾ, ਸੋ ਸਭ ਮੁਹਰਾਂ ਥੀਆਂ। ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਕਾ ਬੀਜਿਆ ਹੈ, ਇਕ ਮੁਹਰੁ ਸਾਧੂ ਕੇ ਹਥਿ ਦਿਤੀ ਥੀ, ਤਿਸਦਾ ਸਦਕਾ ਮੁਹਰਾਂ ਹੋਈਆਂ ਥੀਆਂ। ਪਰੁ ਜਿਉ ਜਿਉ ਵਿਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਦਉੜਿਆ, ਤਿਉ ਤਿਉ ਮੁਹਰਾਂ ਦੇ ਕੋਇਲੇ ਹੋਇਗੈ। ਅਤੇ ਤੇਰੇ ਲੇਖ ਸੂਲੀ ਥੀ, ਜਿਉ ਜਿਉ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਆਇਆ, ਤਿਉ ਤਿਉ ਸੂਲੀ ਘਟਿ ਗਈ। ਸੂਲੀ ਦਾ ਕੰਡਾ ਹੋਇਟਾ ਸੇਵਾ ਦਾ ਸਦਕਾ'। ਤਬਿ ਉਇ ਉਠਿ ਪੈਰੀ ਪਏ; ਨਾਉ ਧਰੀਕ ਸਿੱਖ ਹੋਏ, ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਾਗੇ ਜਪਨਿ। ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ ਸਬਦ ਰਾਗੁ ਮਾਰੂ ਵਿਚਿ :-

ਕਰਣੀ ਕਾਗਦੁ ਮਨੁ ਮਸਵਾਣੀ ਬੁਰਾ ਭਲਾ ਦੁਇ ਲੇਖ ਪਏ॥

[ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧ ।੩ । (੯੯੦)]

ਠੱਗਾ ਦਾ ਨਿਸਤਾਰਾ

ਤਖ ਓਥਹੁੰ ਚਲੈ। ਪੈਂਡੇ ਵਿਚ ਠਗ ਮਿਲਿ ਗਏ। ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਆਖਿਓਨੇ : 'ਜਿਸਦੇ ਮੁਹਿ ਵਿਚਿ ਐਸੀ ਜੋਤਿ ਹੈ, ਸੇ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਦੇ ਪੱਲੈ ਬਹੁਤੁ ਦੁਨਿਆ ਹੈ, ਪਰੁ ਗੁਝੀ ਹੈਂ'। ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਨੇ ਚਉਫੇਰਿ ਆਇ ਖੜੇ ਹੋਏ। ਤਬਿ ਦਰਸਨੁ ਦੇਖਣੇ ਨਾਲਿ ਸਭ ਆਇ ਅੰਦਰਹੁ ਨਿਬਲੁ ਭਏ। ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਪੁਛਿਆ : 'ਤੁਸੀ ਕਵਨ ਅਸਹੁ?' ਤਬਿ ਉਇ ਕਹਿਲਿ : 'ਅਸੀ ਠੱਗ ਹਾਂ, ਤੇਰੇ ਮਾਰਣ ਕਉ ਆਏ ਹਾਂ।' ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ : 'ਭਲਾ ਹੋਵੈ, ਇਕੁ ਕੰਮੁ ਕਰਿਕੈ ਮਾਰਹੁ'। ਤਬਿ ਓਨਾ ਕਹਿਆ : 'ਕੰਮ ਕੇਹਾ ਹੈ?' ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਕਿਹਾ : 'ਓਹੁ ਜੋ ਧੂਆਂ ਨਦਰਿ ਆਂਵਦਾ ਹੈ, ਤਹਾਂ ਤੇ ਆਗ ਲੈ ਆਵਹੁ, ਮਾਰਿ ਦਾਗੁ ਦੇਹੁ'। ਤਬਿ ਠਗਾਂ ਆਖਿਆ : 'ਕਹਾਂ ਆਗਿ ਕਹਾਂ ਹਮਿ, ਮਾਰਿ ਦੂਰਿ ਕਰਹੁ'। ਤਬਿ ਇਕਨਾ ਆਖਿਆ : 'ਅਸਾਂ ਬਹੁਤ ਜੀਅ ਮਾਰੈ ਹੈਨਿ, ਪਰੁ ਹਸਿ ਕਰਿ ਕਿਸੇ ਨਾਹੀ ਕਹਿਆ — ਜੋ ਮਾਰੁ — ਆਸਾ ਤੇ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ? ਤਬਿ ਦੁਇ ਠਗ ਦਉੜੇ ਆਗਿ ਨੂ, ਜਬ ਜਾਵਨਿ ਤਾਂ ਅਗੈ ਚਿਖਾ ਪਈ ਜਲਦੀ ਹੈ; ਅਤੇ ਰਾਮ ਗਣ ਤੇ ਜਮ ਗਣ ਖੜੇ ਝਗੜਦੇ ਹੈਂ। ਤਬਿ ਠਗਾਂ ਪੁਛਿਆ : 'ਤੁਸੀ ਕਵਨ ਹਉ?' ਕਿਉਂ ਝਗੜਦੇ ਹਉ?' ਤਬਿ ਉਨਾਂ ਕਹਿਆ ; 'ਅਸੀ ਜਮ ਗਣ ਹਾਂ, ਆਗਿਆ ਪਾਇ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਨਾਲਿ ਇਸ ਜੀਅ ਕਉ ਕੁੰਭੀ ਨਰਕਿ ਲੈ ਚਾਲੇ ਹੈਂ। ਅਤੇ ਇਹ ਪਿਛੰਹੁ ਰਾਗ ਗਣ ਆਏ ਹਨਿ, ਅਸਾਂ ਤੈਂ ਖੋਸ ਲੈ ਚਲੇ ਹੈਂ। ਤੁਮ ਪੁਛੋ ਜੋ ਕਿਉਂਕਿ ਖੋਸ ਲੈ ਚਲੇ ਹੈਂ? ਤਬਿ ਠੱਗਾਂ ਪੁਛਿਆ ਯ 'ਤੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਖਸਿ ਲੈ ਚਲੇ ਹਉ, ਇਨਾਂ ਪਾਸਹੁੰ? ਤਬਿ ਰਾਮ ਗਣਾ ਆਖਿਆ : 'ਇਹ ਮਹਾਂ ਪਾਪੀ ਥਾ, ਇਸਨੂ ਕੁੰਭੀ ਨਰਕ ਮੇਂ ਦੇਣਾ ਥਾ, ਪਰ ਜਿਸ ਗੁਰੂ ਪਰਮੇਸਰ ਕਉ ਤੁਮ ਮਾਰਣਿ ਆਏ ਹੋ, ਤਿਸਕੀ ਦ੍ਰਿਮਇ ਇਸਕੀ ਚੀਖਾ ਕਾ ਧੂੰਆਂ ਪਇਆ ਹੈ। ਤਿਸਕਾ ਸਦਕਾ ਬੈਕੁੰਠ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਇਆ ਹੈ'। ਤਬਿ ਠਗ ਸੁਣਤੇ ਹੀ ਦਉੜੇ ਆਏ, ਆਖਿਓ ਨੇ : 'ਜਿਸਕੀ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਧੂੰਟਾ ਪਵਤੇ ਸਾਰ ਮੁਕਤਿ ਪਰਾਪਤਿ ਭਇਆ ਹੈ, ਤਿਸਕੇ ਮਾਰਣ ਕਉ ਅਸੀ ਆਏ ਹੈਂ! ਤਬਿ ਓਹੁ ਆਇ ਪੈਰੀ ਪਏ। ਅਗਲਿਆਂ ਪੁਛਿਆ, ਇਹ ਕਿਆ ਹੂਆ ਹੈ, ਜੋ ਆਇਕੈ ਪੇਰੀ ਪਏ ਤੁਸੀਂ?' ਉਨਾਂ ਸਭ ਬਾਤ ਆਖਿ ਸੁਣਾਈ : 'ਇਹ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਹੈ'। ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕੁ ਮਿਹਰਵਾਨੁ ਹੋਆ। ਆਖਿਓਸੁ : ਤੁਸਾਡੇ ਪਾਪ ਤਬ ਹੀ ਬਿਨਾਸ ਹੋਵਨਿ, ਜਾ ਇਹੁ ਕਿਰਤਿ ਛੋਡਹੁ, ਅਤੇ ਕਿਰਸਾਣੀ ਕਰਹੁ, ਅਤੈ ਜੋ ਕੁਛੁ ਵਸਤੁ ਰਹੰਦੀ ਹੈ, ਸੋ ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਨਾਇ ਦੇਹੁ, ਅਤੀਤਾਂ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਮੁਹਿ ਪਾਵਹੁ।'

ਤਬਿ ਓਨਾ ਆਗਿਆ ਮੰਨਿ ਲਈ, ਜੋ ਕੁਛ ਵਸਤੁ ਥੀ, ਸੋ ਆਨਿ ਆਗੈ ਰਾਖੀ, ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਗੇ ਜਪਣਿ। ਜਨਮੁ ਸਵਾਰਿਆ। ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ :

ਲਬੁ ਕੁਤਾ ਕੂੜੁ ਚੂਹੜਾ ਠਗਿ ਖਾਧਾ ਮੁਰਦਾਰੁ॥

[ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧ । ੪। (੧੫)]

ਗਿਆਨੁ ਵਿਹੂਣਾ ਗਾਵੈ ਗੀਤ॥

[ਸਾਰੰਗ ਕੀ ਵਾਰ ਮਹਲਾ ੧ ।੨੨ । (੧੧੪੫)]

ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਖੁਸੀ ਹੋਈ, ਓਥਹੁ ਰਵਦੇ ਰਹੇ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਨੂਰਸ਼ਾਹ ਨਿਸਤਾਰਾ

ਤਦ ਕਉਰੂ ਦੇਸ ਆਇ ਨਿਕਲੇ। ਤਬਿ ਏਕ ਦਿਨ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਭੁਖ ਲਗੀ , ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ : 'ਜੀ ਪਾਤਸਾਹ! ਹੁਕਮ ਹੋਵੈ ਤਾਂ ਸਹਰ ਵਿਚ ਜਾਈਂ'। ਤਬ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ : 'ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਇਹ ਕਾਵਰੂ ਦੇਸ ਹੈ, ਤ੍ਰਿਆ ਰਾਜ ਹੈ, ਤੂੰ ਜਾਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜਾਹ'। ਤਬ ਮਰਦਾਨਾ ਉਠ ਗਇਆ, ਜਾਇ ਕਰ ਏਕ ਤ੍ਰੀਮਤ ਦੇ ਦਰਿ ਖੜਾ ਹੋਆ, ਓਸ ਬੁਲਾਇ ਲੀਆ, ਪੁਛਿਓਸੁ। ਖਾਣੇ ਕਉ ਲੱਗਾ ਮੰਗਣ। ਤਬ ਉਸ ਤ੍ਰੀਮਤ ਅੰਦਰ ਬੁਲਾਇਆ। ਬੰਨਿ ਕਰਿ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਗਈ। ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਅੰਤਰ ਧਿਆਨ ਕਰਕੈ ਵੇਖੈ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਮੇਢਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਆਇਆ। ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਵਲੋਂ ਦੇਖਿ ਕਰ ਲਗਾ ਮੈਆਕਣਿ। ਤਬ ਓਹੁ ਘੜਾ ਲੈਕਰਿ ਆਈ, ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਓਹੁ ਪੁਛੀ, ਆਖਿਆ ; 'ਅਸਾਡਾ ਆਦਮੀ ਇਥੈ ਆਇਆ ਹੈ?' ਤਬਿ ਉਸਿ ਕਹਿਆ : 'ਇਥੇ ਕੋਹੀ ਨਾਹੀਂ ਆਇਆ, ਦੇਖ ਲੈ'। ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ:-

ਸਲੋਕੁ ॥ ਕਲਰੁ ਕੀਆ ਬਣਜਾਰੀਆ ਝੂੰਗੇ ਮੁਸਕੁ ਮੰਗੇਨ॥ ਅਮਲਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਾ ਕਿਉ ਕਰਿ ਖਸਮਿ ਮਿਲੇਨ ॥੧॥

ਤਬਿ ਉਸਕੇ ਸਿਰ ਉਪਰਿ ਘੜਾ ਰਹਿਆ, ਉਤਰੈ ਨਾਹੀ। ਕੂੜਿ ਕਾ ਸਦਦਾ ਲਈ ਫਿਰੇ, ਤਬਿ ਨੂਰਸਾਹਿ ਨੂੰ ਖਬਰਿ ਹੋਈ, ਜੋ ਏਕੁ ਐਸਾ ਮੰਤ੍ਰਵਾਨ ਆਇਆ ਹੈ, ਜੋ ਸਿਰ ਤੇ ਘੜਾ ਨਾਹੀਂ ਉਤਰਦਾ। ਤਬਿ ਨੂਰਸਾਹੁ ਹੁਕਮੁ ਕੀਤਾ : ਜੋ ਕੋਈ ਸਹਿਰ ਵਿਚ ਮੰਤ੍ਰਵਾਨ ਹੈ, ਸੋ ਰਹਿਣਾ ਨਹੀਂ। ਤਦ ਜਹਾਂ ਕਹਾਂ ਤਾਈ ਕੋਈ ਮੰਤ੍ਰਵਾਨ ਥੀ, ਸੋ ਸਭ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਵਿਦਿਆ ਲੇ ਆਈਆਂ। ਕਾਈ ਦਰਖਤ ਉਪਰ ਚੜਿ ਆਈ। ਕੋਈ ਬਾਗੁ ਸਾਥਿ ਲੇ ਆਈ। ਕਾਈ ਢੋਲ ਲੇ ਵਜਾਂਵਦੀ ਆਈ। ਤਬਿ ਆਇ ਕਰ ਲਗੀਆਂ ਕਾਮਣ ਪਾਵਣ। ਧਾਗੇ ਬੰਨਿ ਬੰਨਿ ਕਰਿ। ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਮਰਦਾਨੇ ਬੰਨੇ ਵੇਖਿਆ, ਤਾ ਮਰਦਾਨਾ ਲਗਾ ਮੇਆਕਣਿ; ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਹਸਿਆ। ਆਖਿਓਸੁ : 'ਮਰਦਾਨਿਆ! ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹਿ ਕਰਿ 'ਮਰਦਾਨਿਆ! ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇ।' ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇਆ ਰਾਗੁ ਵਡਹੰਸੁ ਮਃ ੧ ਸ਼ਬਦ ਕੀਤਾ :-

ਗੁਣਵੰਤੀ ਸਹੁ ਰਾਵਿਆ ਨਿਰਗੁਣਿ ਕੂਕੇ ਜਾਇ॥

[ਵਡਹੰਸ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧ ।੨ ।(੫੫੭)]

ਤਾ ਜਬਾਬੁ ਕੁਛੁ ਹੋਵੈ ਨਾਹੀ। ਤਬਿ ਨੂਰਸਾਹਿ ਕਉ ਖਬਰਿ ਹੋਈ, ਜੋ ਮੰਤ੍ਰ ਜੰਤ੍ਰ ਕੁਛੁ ਨਾਹੀ ਚਲਤਾ। ਤਬਿ ਨੂਰ ਸਾਹ ਸਭਨਾ ਕੀ ਸਿਰਦਾਰਨੀ ਥੀ। ਖਾਸੀਆ ਚੇਲੀਆਂ ਸਾਥਿ ਅਡੰਬਰ ਕਾਗਦਾ ਦੇ ਉਪਰਿ ਚੜਿ ਕਰਿ ਆਈਆਂ। ਆਇ ਕਰ ਲਗੀ ਮੰਤ੍ਰ ਜੰਤ੍ਰ ਕਰਣਿ। ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬੋਲਿਆ :–

ਮੰਞੁ ਕੁਚਜੀ ਅੰਮਾਵਣਿ ਡੋਸੜੇ ਹਉ ਕਉ ਸਹੁ ਰਾਵਣਿ ਜਾਉ ਜੀਉ॥

[ਰਾਗ ਸੂਹੀ ਮਹਲਾ ੧ ਕੁਚੱਜੀ ।੧ ।(੭੬੨)]

ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ 'ਵਾਹ ਵਾਹ' ਕਰਿ ਉਠਿਆ। ਤਬਿ ਨੂਰਸਾਹ ਭੀ ਮੰਤ੍ਰ ਜੰਤ੍ਰ ਕਰਿ ਕਰਿ ਥਕੀ, ਕਿਛੁ ਹੋਵੈ ਨਾਹੀ, ਤਾਂ ਹੁਕਮ ਕੀਤੋਸੁ, 'ਸੋ ਗੁਨਾਹ ਪਾਇਆ। ਮੁਹ ਤਲੈ ਕਰਿ ਰਹੀ। ਢੋਲਕੀਆਂ ਭੀ ਖੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ, ਲਗੀਆਂ ਨਚਣਿ ਗਾਵਣਿ। ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ : ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇ'। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇਆ, ਬਾਬੈ ਸਬਦੁ ਉਠਾਇਆ :–

ਤਾਲੀ ਮਦੀਰੇ ਘਟ ਕੇ ਘਾਟ॥
ਦੋਲਕ ਦੁਨੀਆ ਵਾਜਹਿ ਵਾਜ॥

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਚਉਪਦੇ ਘਰ ੨ ।੭ ।(੩੪੯)]

ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਸਲੋਕੁ ਦਿੱਤਾ :–
ਗਲੀਂ ਅਸੀ ਚੰਗੀਆਂ ਆਚਾਰੀ ਬੁਰੀਆਹ॥

[ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਕੀ ਵਾਰ ਮਹਲਾ ੧ ।੭ ।(੮੪)]

ਜਬਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਏਹੁ ਸਲੋਕੁ ਬੋਲਿਆ, ਤਬਿ ਨੂਰਿਸਾਹੁ ਕਹਿਆ : 'ਜੋ ਮਾਇਆ ਨਾਲਿ ਮੋਹਉ'। ਤਾਂ ਅਨੇਕ ਪਰਕਾਰ ਕੀ ਮਾਇਆ ਲੈ ਲੈ ਆਇਆ। ਮੋਤੀ, ਹੀਰੇ, ਜਵਾਹਰ, ਸੁਇਨਾ, ਰੁਪਾ ਗੁਲੀ, ਕਪੂਰ, ਕਪੜੈ, ਜੋ ਕੁਛ ਭਲੀ ਵਸਤੁ ਸੀ ਸੋ ਆਨਿ ਆਗੈ ਰਾਖੀ। ਤਬਿ ਬੇਨਤੀ ਲਗੀਆ ਕਰਣਿ। 'ਜੀ! ਕੁਛੁ ਤਮਾ ਲਵੇਹੁ'। ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ : 'ਮਰਦਾਨਿਆ! ਰਾਬਾਬੁ ਵਜਾਈਹੈ'। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇਆ, ਰਾਗੁ ਤਿਲੰਗੁ ਕੀਤਾ :–

ਇਆਨੜੀਏ ਮਾਨੜਾ ਕਾਇ ਕਰੇਹਿ॥

[ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਕੀ ਵਾਰ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੩ ।੪ ।(੭੨੨)]

ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕੀ ਪੈਰੀ ਆਇ ਪਈਆ। ਗਲ ਵਿਚਿ ਪਲਾ ਪਾਇ ਕਰਿ ਖੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਆਖਣਿ ਲਗੀਆਂ : 'ਅਸਾਡੀ ਗਤਿ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੋਵੈ? ਅਤੇ ਇਸ ਕਿਅਹੁ ਸਿਰਹੁ ਘੜਾ ਕਿਉ ਕਰਿ ਉਤਰੈ? ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ : 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰਿਕੈ ਇਸ ਦਿਅਹੁੰ ਸਿਰਹੁੰ ਘੜਾ ਉਤਾਰਹੁ। ਅਤੇ ਤੁਸਾਡੀ ਭੀ ਗਤਿ ਹੋਵੇਗੀ, ਤੁਸੀ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਜਪਹੁ'। ਤਬਿ ਓਹੁ ਆਇ ਪੈਰੀ ਪਈਆਂ, ਨਾਉ ਧਰੀਕ ਸਿਖਣੀਆ ਹੋਈਆਂ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ॥

ਕਲਜੁਗ

ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਓਥਹੁ ਰਵਦਾ ਰਹਿਆ। ਜਾਂਦਾ ਜਾਂਦਾ ਉਦਿਆਨ ਵਿਚਿ ਗਇਆ, ਜਾਇ ਬੈਠਾ। ਤਬਿ ਪਰਮੇਸਰਿ ਕੀ ਆਗਿਆ ਨਾਲਿ ਕਲਿਜੁਗ ਛਲਣਿ ਕਉ ਆਇਆ। ਆਇ ਰੂਪੁ ਧਰੀਓਸੁ, ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਦੇਖੈ ਤਾਂ ਅੰਧੇਰੀ ਬਹੁਤ ਆਈ, ਦਰਖਤ ਲਗੇ ਉਡਣਿ। ਤਬਿ ਮਰਦਾਨਾ ਬਹੁਤ ਭੈਮਾਨੁ ਹੋਆ, ਆਖਿਓਸੁ : 'ਜੀਉ ਪਾਤਿਸਾਹੁ। ਆਨਿ ਉਜਾੜਿ ਵਿਚ ਪਾਇ ਮਾਰਿਓ, ਗੋਰ ਖਫਣਹੁ ਭੀ ਗਏ'। ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ : 'ਮਰਦਾਨਿਆ! ਕਾਹਲਾ ਹੋਹੁ ਨਾਹੀ'। ਤਬਿ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ : 'ਅੱਜ ਤੋੜੀ ਏਡਾ ਹੋਆ ਹਾਂ : ਇਹੁ ਬਲਾ ਤਾਂ ਨਾਹੀ ਡਿਠੀ, ਜੁ ਇਹ ਕਿ ਆਇਆ ਹੈ ਅਸਾਡੇ ਜੀਅੜੇ ਤਾਂਈ? ਤਬਿ

ਅਗਨਿ ਕਾ ਰੂਪੁ ਦਿਖਾਲਿਆ। ਜੋ ਧੂੰਆਂ ਚਉਹਾਂ ਧਿਰਾਂ ਤੇ ਉਠਿਆ, ਚਾਰੇ ਕੰਡਾਂ ਅਗਨਿ ਹੋਈਆਂ। ਤਬਿ ਮਰਦਾਨਾ ਮੁਹੁ ਢਕਿਕੇ ਪੈ ਰਹਿਆਂ; ਆਖਿਓਸੁ : 'ਜੀਵਣਾ ਰਹਿਆ'। ਤਬਿ ਫੇਰ ਪਾਣੀ ਕਾ ਰੂਪੁ ਹੋਆ। ਘਟਾਂ ਬੰਨਿ ਆਇਆ। ਲਗਾ ਬਰਸਣਿ ਪਾਣੀ। ਪਰੁ ਬਾਬੇ ਤੇ ਦੂਰਿ ਪਵੈ। ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਕਹਿਆ : 'ਮਰਦਾ-ਨਿਆ! ਮੁਹੁ ਉਘਾੜੁ ਉਠਿ ਬੈਠੁ, ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇ'। ਤਹਿ ਮਰਦਾਨਾ ਉਠਿ ਬੈਠਾ। ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇਓਸੁ। ਰਾਗੁ ਮਾਰੂ ਕੀਤਾ, ਬਾਬੇ ਸਬਦੁ ਉਠਾਇਆ :-

ਡਰਪੈ ਧਰਤਿ ਅਕਾਸ ਨਿਖਤਾ ਸਿਰ ਊਪਰਿ ਅਮਰ ਕਰਾਰਾ॥

[ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ 5 ਘਰ 2। ੧। (੯੯੮)]

ਤਬਿ ਦੈਤ ਕਾ ਰੂਪੁ ਧਾਰਿ ਆਇਆ। ਚੋਟੀ ਆਸਮਾਨ ਨਾਲਿ ਕੀਤੀਆਸੁ॥ ਜਿਉ ਜਿਉ ਨੇੜੈ ਆਵੈ, ਤਿਉ ਘਟਦਾ ਜਾਵੈ। ਤਬਿ ਮਨੁਖ ਕਾ ਸਰੂਪ ਕਰਕੈ ਆਇਆ। ਹਥਿ ਜੋੜਿ ਕਰ ਖੜਾ ਹੋਆ। ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਪੁਛਿਆ :'ਭਾਈ ! ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈਂ?' ਤਬਿ ਉਨ ਆਖਿਆ : ਜੀ ! ਮੈਨੂੰ ਤੂੰ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦਾ? ਮੈਂ ਕਲਿਜੁਗ ਹਾਂ, ਅਰ ਤੇਰੇ ਮਿਲਨੇ ਨੂੰ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਤੂੰ ਕਰਤੇ ਪੁਰਖ ਕਾ ਵਜੀਰ ਹੈਂ। ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਨਿਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ। ਆਖਿਓਸੁ : ਜੀ ਕਿਛੁ ਮੈਤੇ ਲੇਹੁ, ਮੇਰੈ ਵਚਨਿ ਚਲ'। ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਪੁਛਿਆ : 'ਤੈਂ ਪਾਸਿ ਕਿਆ ਹੈ?' ਤਾਂ ਕਲਿਜੁਗ ਆਖਿਆ : ਮੇਰੈ ਪਾਸਿ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਹੈ, ਜੇ ਆਖਹੁ ਤਾਂ ਮੋਤੀਆਂ ਦੇ ਮੰਦਰ ਉਸਾਰਹ, ਅਤੇ ਰਤਨਾਂ ਕਾ ਲਾਲਾਂ ਦਾ ਜੜਾਉ ਕਰਾਵਾਂ, ਅਗਰ ਚੰਦਨਕਾ ਲੇਪੁ ਦੇਵਾਂ' : ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਬੋਲਿਆ :-

ਮੋਤੀ ਤ ਮੰਦਰ ਊਸਰਹਿ ਰਤਨੀ ਤ ਹੋਹਿ ਜੜਾਉ।

[ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧। ੧। (੧੪)]

ਤਬਿ ਕਲਜੁਗ ਪਰਦੱਖਣਾ ਕੀਤੀ, ਆਇ ਪੈਰੀ ਪਇਅ ਾ। ਆਖਿਓਸੁ : 'ਜੀ, ਮੇਰੀ ਗਤਿ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਹੋਵੈ?' ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ : 'ਮੇਰਾ ਸਿਖੁ ਕੋਟ ਮਧੇ ਕੋਈ ਹੋਵੈਗਾ; ਤਿਸਦਾ ਸਦਕਾ ਤੇਰੀ ਗਤਿ ਹੋਵੇਗੀ'। ਤਬਿ ਕਲਰੁਗ ਪੈਰੀ ਪਇਆ। ਬਾਬੇ ਵਿਦਾ ਕੀਤਾ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਕੀੜ ਨਗਰ

ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਰਵਦੇ ਰਹੇ, ਆਇ ਕੀੜ ਨਗਰ ਪ੍ਰਗਟੇ। ਜਾਂ ਦੇਖੈ ਤਾਂ ਰੁਖੁ ਬਿਰਖ ਸਭੁ ਸਿਆਹੁ ਨਦਰਿ ਆਵੈ, ਧਰਤੀ ਸਾਰੀ। ਤਬਿ ਮਰਦਾਨਾ ਬਹਤ ਭੈਮਾਨੁ ਹੋਆ, ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਆਖਿਓਸੁ : 'ਜੀ ਇਥੋਂ ਚਲੀਏ, ਏਡਾ ਕਾਲਾ ਅਸਾਂ ਕਦੇ ਨਾਹੀ ਡਿਠਾ, ਇਸੁ ਕਾਲੇ ਤੇ ਚਾਲੁ'। ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ : 'ਮਰਦਾਨਿਆ ! ਇਨ ਕੀ ਪਾਤਸਾਹੀ ਹੈ, ਭਾਵੈ ਕੋਈ ਸਉ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਜਾਉ, ਜੋ ਕੋਈ ਜਾਨਵਰ ਦਾ ਬੱਚਾ ਪੈਦਾ ਹੋਵੈ ਤਾਂ ਖਾਇ ਜਾਵਨ, ਅਤੈ ਜੇ ਕਿਸੇ ਸਪ ਦਾ ਆਂਡਾ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਖਾਇ ਜਾਵਨਿ, ਪਰ ਤੇਰੇ ਨੇੜੈ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਆਂਵਦਾ'। ਤਬਿ ਮਰਦਾਨੇ ਅਰਜ ਕੀਤੀ, ਆਖਿਓਸੁ : 'ਜੀ ਕਦੇ ਇਥੈ ਕੋਈ ਆਇਆ ਭੀ ਹੈ?' ਤਬਿ ਬਾਬੈ ਆਖਿਆ : 'ਮਰਦਾਨਿਆਂ ! ਇਕ ਦਿਨਿ ਇਕੁ ਰਾਜਾ ਚੜਿਆ ਥਾ, ਬਾਨਵੈ ਖੂਹਣੀ ਲਸਕਰਿ ਲੈਕਰਿ, ਇਕ ਰਾਜੇ ਉਪਰ ਚੜਿਆ ਥਾ, ਸੋ ਇਤੁ ਧਰਤੀ ਆਇ ਨਿਕਲਿਆ, ਤਬਿ ਇਕ ਕੀੜੀ ਜਾਇ ਮਿਲੀ, ਤਾਂ ਆਖਿਓਸੁ - ਹੇ ਰਾਜਾ ! ਇਤੁ ਰਾਹਿ ਚਾਲੁ ਨਾਹੀਂ ਅਤੇ ਜੇ ਚਲਦਾ ਹੈਂ, ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਰਜਾਇ ਵਿਚਿ ਚਾਲੁ -, ਤਬੁ ਰਾਜੇ ਪੁਛਿਆ - ਤੇਰੀ ਕਿਆ ਰਜਾਇ ਹੈ?- । ਤਬੁ ਕੀੜੀ ਕਹਿਆ-ਹੇ ਰਾਜਾ ! ਮੇਰੀ ਏਹ ਰਜਾਇ ਹੈ, ਜੋ ਮੇਰੀ ਰੋਟੀ ਖਾਇ ਕਰਿ ਜਾਹਿ-। ਤਬਿ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ-ਮੈਂ ਬਾਵਨਿ ਖੂਹਣੀ ਕਾ ਰਾਜਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਰੋਟੀ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਖਾਵਾਂ-। ਤਬਿ ਕੀੜੀ ਕਹਿਆ,-

ਹੇ ਰਾਜਾ ਨਾਹੀ ਤਾਂ ਜੁਝੁ ਕਰਿਕੈ ਜਾਹੈ-। ਤਬਿ ਰਾਜਾ ਜੁਧੁ ਲਗਾ ਕਰਣਿ ਬਾਵਨਿ ਖੂਹਣੀ ਲੇਕਰਿ ਕੀੜੀ ਸਾਥਿ। ਤਬ ਇਕਨ ਕੀੜੀ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਕੀੜੀਆਂ ਤਾਈਂ-ਜਾਇ ਕਰਿ ਬਿਖੁ ਲੇਆਵਹੁ-। ਤਬਿ ਕੀੜੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਪਿਆਲੁ ਤੇ ਬਿਖੁ ਮੁਹੁ ਭਰਿ ਲੇ ਆਈਆਂ। ਜਿਸ ਕਉ ਲਾਇਨ ਸੋ ਸੋਅਹੁ ਹੋਇ ਜਾਇ। ਹੇ ਮਰਦਾਨਿਆ ! ਬਾਵਨ ਖੂਹਣੀ ਲਸਕਰੁ ਸਭੋ ਮੁਆ, ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਸਾਥ, ਤਬਿ ਇਕੋ ਰਾਜਾ ਰਹਿਆ। ਤਬਿ ਓਹੁ ਕੀੜੀ ਗਈ, ਆਖਿਓਸੁ-ਹੇ ਰਾਜਾ ! ਬਾਤ ਸੁਨੁ, ਅਬਿ ਮੇਰੀ ਰੋਟੀ ਮਨਹਿਗਾ ?-। ਤਬਿ ਰਾਜਾ ਹਥਿ ਜੋੜਿ ਖੜਾ ਹੋਆ। ਆਖਿਓਸੁ-ਭਲਾ ਹੋਵੈ ਜੀ-। ਤਬਿ ਉਸਿ ਕੀੜੀ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਕੀੜੀਆਂ ਜੋਗੁ-ਜਾਹੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਲੇਆਵਹੁ। ਅਤੈ ਸਤ ਕੁੰਡੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੇ ਹੈਨ ਪਤਾਲ ਬਿਖੈ, ਅਤੈ ਸਤ ਕੁੰਡ ਬਿਖ ਕੇ ਹੈਂ ਪਤਾਲ ਬਿਖੈ-। ਤਬਿ ਓਹੁ ਕੀੜੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਜਾਇ ਕਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਮੁਖੁ ਭਰਿ ਲੇ ਆਇਆਂ, ਜਿਸ ਕਉ ਓਹੁ ਲਾਵਨਿ ਸੋਈ ਉਠਿ ਖੜਾ ਹੋਵੇ। ਤਬਿ ਬਾਵਨਿ ਖੂਹਣੀ ਲਸਕਰੁ ਉਠਿ ਖਨਾ ਹੋਆ, ਪਰਮੇਸਰਿ ਕੀ ਆਗਿਆ ਨਾਲਿ। ਤਬਿ ਰਾਜਾ ਉਠਿ ਕਰ ਰੋਟੀ ਖਾਵਣਿ ਉਠਿ ਖਨਾ ਹੋਆ, ਪਰਮੇਸਰਿ ਕੀ ਆਗਿਆ ਨਾਲਿ। ਤਬਿ ਰਾਜਾ ਉਠਿ ਕਰ ਰੋਟੀ ਖਾਵਣਿ ਗਇਆ ਬਾਵਨ ਖੂਹਣੀ ਸਾਥਿ। ਕਬਿ ਰੋਟੀ ਮਿਲੀ ਤਾਂ ਠੰਢੀ, ਅਤੇ ਜਾਂ ਘੋੜਿਆਂ ਨੋ ਘਾਸੁ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਭਿੰਨਾ ਹੋਆ, ਅਤੇ ਦਾਣਾ ਮਿਲਿਆ ਸੋ ਚਿਥਿਆ ਹੋਆ। ਤਬਿ ਜਾਰੈ ਪੁਛਿਆ :- ਐਸੀ ਰੋਟੀ ਠੰਢੀ ਕਿਉਂ ਮਿਲੀ? ਅਤੇ ਘਾਸੁ ਭਿਨਾ, ਦਾਵਾਂ ਚਿਥਿਆ?-। ਤਬਿ ਕੀੜੀ ਕਹਿਆ : ਹੇ ਰਾਜਾ ! ਅਗੈ ਇਕੁ ਰਾਜਾ ਆਇਆ ਥਾ, ਤਿਸ ਕਉ ਮੈਂ ਰੋਟੀ ਕੀਤੀ ਆਹੀ; ਤਿਸਤੇ ਜੋ ਰਹਿਆ ਥਾ ਸੋ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਲਸਕਰ ਕਉ ਪਰੋਸਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਜੋ ਉਸਦਿਆਂ ਘੋੜਿਆਂ ਦਾ ਦਾਣਾ ਬਚਿਆ ਥਾ ਸੋ ਤੇਰਿਆਂ ਘੋੜਿਆਂ ਕਉ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਜੋ ਉਸਦਿਆਂ ਘੋੜਿਆਂ ਦਾ ਘਾਸੁ ਰਹਿਆ ਥਾ, ਸੋ ਤਿਰਿਆਂ ਘੋੜਿਆ ਤਾਈਂ ਪਾਇਆ -। ਜਬਿ ਰਾਜਾ ਜਾਇ ਕਰ ਦੇਖੈ ਤਾਂ ਕਈ ਅੰਬਾਰ ਹੀ ਭਰੇ ਪਇ ਹੈਨਿ। ਤਬਿ ਰਾਜੇ ਕਾ ਅਭਿਮਾਨੁ ਦੂਰਿ ਹੋਆ। ਆਖਿਓਸੁ:- ਐਸੇ ਰਾਜੇ ਵਰਤੇ ਹੈਨ-। ਤਬਿ ਰਾਜਾ ਫਿਰਿ ਘਰਿ ਆਇਆ'। ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ :-

ਸੀਹਾ ਬਾਜਾ ਚਰਗਾ ਕੁਹੀਆ ਏਨਾ ਖਵਾਲੇ ਘਾਹ॥

[ਮਾਝ ਕੀ ਵਾਰ ਮਹਲਾ ੧। ੧੪। (੧੪੪)]

ਤਬ ਮਰਦਾਨਾ ਪੈਰੀ ਪਇਆ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਵਸਦਾ ਰਹੇ.

ਓਥਹੁੰ ਰਵਦੇ ਰਹੇ।। ਜਾਇ ਇਕਤੁ ਗਾਉਂ ਵਿਚਿ ਬੈਠਾ। ਤਬਿ ਉਸ ਗਾਂਉਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਬਹਣਿ ਦੇਵੈ ਨਾਹੀਂ। ਲਾਗੇ ਮਸਕਰੀਆਂ ਕਰਣਿ। ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਸੋਲਕੁ ਕਹਿਆ :-

ਏਸ ਕਲੀਓ ਪੰਜ ਭੀਤੀਓ ਕਿਉ ਕਰਿ ਰਖਾ ਪਤਿ॥ ਜੇ ਬੋਲਾ ਤਾਂ ਆਖੀਐ ਬੜ ਬੜ ਕਰੈ ਬਹੁਤ॥ ਚੁਪ ਕਰਾਂ ਤਾਂ ਆਖੀਐ ਇਤ ਘਟਿ ਨਾਹੀ ਮਤਿ॥ ਜੋ ਬਹਿ ਰਹਾਂ ਤਾ ਆਖੀਐ ਬੈਠਾ ਸਥਰ ਘਤੁ॥ ਉਠ ਜਾਈ ਤਾਂ ਆਖੀਐ ਛਾਰ ਗਇਆ ਸਿਰ ਘਤਿ॥ ਜੇਕਰਿ ਨਿਵਾਂ ਤਾ ਆਖੀਐ ਡਰਦਾ ਕਰੇ ਭਗਤ॥ ਕਾਈ ਗਲੀ ਨਾ ਮੇਵਣੀ ਜਿਥੈ ਕਢਾ ਝਤਿ॥ ਏਥੈ ਓਥੈ ਨਾਨਕਾ ਕਰਤਾ ਰਖੈ ਪਤਿ॥੨॥

ਉਜੜ ਜਾਵੇ.

ਤਬਿ ਅਗਲੇ ਸਹਰਿ ਗਏ, ਤਬਿ ਓਨਾਂ ਬਹੁਤੁ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਓਥੈ ਰਾਤਿ ਰਹੇ ਭਲਕੇ ਉਠਿ ਚਲੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਬੋਲਿਆ : ਜੋ 'ਇਹੁ ਸਹਰੁ ਉਜਾੜਿ ਹੋਵੈਗਾ, ਅਠਵਾਟੁ ਹੋਵੈ'। ਤਬਿ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ : 'ਜੀ, ਤੇਰੇ ਦਰਿ ਭਲਾ ਨਿਆਉ ਡਿਠਾ, ਜਿਥੈ ਬੈਠਣੇ ਨਾ ਮਿਲੈ ਸੋ ਵਸਾਇਆ, ਅਤੈ ਜਿਨਾਂ ਸੇਵਾ ਬੰਦਗੀ

ਬਹੁਤੁ ਕੀਤੀ ਸੋ ਸਹਰੁ ਉਜਾੜਿਆ'। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ : 'ਮਰਦਾਨਿਆਂ ! ਉਸ ਸਹਰ ਕਾ ਆਦਮੀ ਅਵਰ ਸਹਰਿ ਜਾਵੈਗਾ ਤਾਂ ਹੋਰ ਭੀ ਵਿਗੜਨਿਗੇ ਅਤੈ ਇਸੁ ਸਹਰ ਦਾ ਆਦਮੀ ਹੋਰਤ ਸਹਰਿ ਜਾਵੈਗਾ ਤਾਂ ਉਨਾਂ ਦੀ ਭੀ ਗਤਿ ਕਰੈਗਾ, ਅਤੈ ਸੁਮਤਿ ਦੇਵੈਗਾ'। ਤਬਿ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ : 'ਜੀ ਤਉ ਭਾਵੈ ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਭੀ ਗਤਿ ਕਰਹਿ'। ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਸਬਦ ਕੀਤਾ ਰਾਗੁ ਮਲਾਰ ਵਿਚਿ :-

ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ ਹਸਣਾ ਸਉਣਾ ਵਿਸਰਿ ਗਇਆ ਹੈ ਮਰਣਾ॥

[ਰਾਗ ਮਲਾਰ ਚਉਪਦੇ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧। ੧। (੧੨੫੪)]

ਆਸਾ ਦੇਸ਼, ਸ਼ੇਖ ਫਰੀਦ ਨਾਲ ਗੋਸ਼ਟ.

ਤਬਿ ਫਿਰਿ ਆਸਾ ਦੇਸ ਕਉ ਆਇਆ। ਅਗੇ ਸੇਖ ਫਰੀਦ ਥਾ ਜੰਗਲ ਵਿਚਿ ਬੈਠਾ, ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਭੀ ਆਇਆ। ਤਬ ਸੇਖੁ ਫਰੀਦੁ ਬੋਲਿਆ : 'ਅਲਹ ਅਲਾ ਦਰਵੇਸ'। ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜਬਾਬੁ ਦਿਤਾ ਅਵਾਜੁ : 'ਅਲਹ, ਫਰੀਦ ਜ਼ੁਹਦੀ, ਹਮੇਸ ਆਉ ਸੇਖ ਫਰੀਦ ਜ਼ੁਹਦੀ, ਅਲਹ ਅਲਹ'। ਤਬ ਦਸਤ ਪੰਜਾ ਲੇਕਰ ਬਹਿ ਗਇਆ। ਤਬਿ ਸੇਖੁ ਫ਼ਰੀਦੁ ਬਾਬੇ ਦਾ ਰੂਪੁ ਦੇਖਿ ਕਰ ਬੋਲਿਆ, ਗੋਸਟਿ ਕੀਤੀਆ ਸੁ, ਸੇਖਿ ਫਰੀਦ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ, ਆਖਿਓਸੁ:-

ਅਕੇ ਤਾ ਲੋੜੁ ਮੁਕਦਮੀ ਅਕੈ ਤੇ ਅਲਹੁ ਲੋੜੁ॥ ਦੁਹੁ ਬੇੜੀ ਨਾਂ ਲਤ ਧਰੁ ਮਤੁ
ਵੰਞਹਬ ਵਖਰੁ ਬੋੜਿ॥

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜਬਾਬੁ ਦਿਤਾ : -

ਸਲੋਕੁ॥ ਦੁਹੀ ਬੇੜੀ ਲਤ ਧਰੁ ਦੁਹੀ ਵਖਰੁ ਚਾੜਿ॥ ਕੋਈ ਬੇੜੀ ਡੁਬਸੀ ਕੋਈ ਲੰਘੇ ਪਾਰਿ॥ ਨਾ ਪਾਣੀ ਨ ਬੇੜੀਆ ਨਾ ਡੁਬੈ ਨਾ ਜਾਇ॥ ਨਾਨਕ ਵਖਰੁ ਸਚੁ ਧਨੁ ਸਹਜੇ ਰਹਿਆ ਸਮਾਇ॥੧॥

ਤਬ ਸੇਖ ਫਰੀਦ ਕਹਿਆ :-

ਸਲੋਕੁ॥ ਫਰੀਦਾ ਚੂੜੇਲੀ ਸਿਉ ਰਤਿਆ ਦੁਨੀਆ ਕੂੜਾ ਭੇਤੁ॥ ਨਾਨਕ ਆਖੀ ਦੇਖਦਿਆ ਉਜੜਿ ਵੰਞੈ ਖੇਤੁ॥੧॥

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੁਵਾਬੁ ਦਿਤਾ :-

ਸਲੋਕੁ॥ ਫਰੀਦਾ ਧੁਰਹੁ ਧੁਰਹੁ ਹੋਂਦਾ ਆਇਆ ਚੂੜੇਲੀ ਸਿਉ ਹੇਤੁ॥ ਨਾਨਕ ਖੇਤੁ ਨ ਉਜੜੈ ਜੇ ਰਾਖਾ ਹੋਇ ਸੁਚਤੇ॥੧॥

ਤਬ ਸੇਖੁ ਫਰੀਦ ਬੋਲਿਆ :-

ਸਲੋਕ॥ ਫਰੀਦਾ ਤਨੁ ਰਹਿਆ ਮਨੁ ਫਟਿਆ ਤਾਗਤਿ ਰਹੀ ਨਾ ਕਾਇ॥
ਉਠ ਪਿਰੀ ਤਬੀਬ ਥੀਓ ਕਾਰੀ ਦਾਰੂ ਲਾਇ॥੧॥

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜਵਾਬੁ ਦਿਤਾ :-

ਸਲੋਕੁ॥ ਸਜਣ ਸਚੁ ਪਰਖਿ ਮੁਖਿ ਅਲਾਵਣੁ ਥੋਥਰਾ॥ ਮੰਨ ਮਝਾਹੂ ਲਖਿ ਤੁਧਹੁ ਦੂਰਿ ਨ ਸੁ ਪਿਰੀ॥੩॥

ਤਬ ਸੇਖੁ ਫਰੀਦੁ ਬੋਲਿਆ ਰਾਗੁ ਸੂਹੀ ਵਿਚਿ:-

ਬੇੜਾ ਬੰਧਿ ਨਾ ਸਕਿਓ ਬੰਧਨ ਕੀ ਵੇਲਾ॥

[ਸੂਹੀ ਲਲਿਤ ਸੇਖ ਫਰੀਦ (੭੯੪)]

ਤਬ ਗੁਰੂ ਜਬਾਬੁ ਦਿਤਾ ਸਬਦੁ ਕੀਤਾ :–

ਜਪ ਤਪ ਕਾ ਬੰਧੁ ਬੇੜੁਲਾ ਜਿਤੁ ਲੰਘਹਿ ਵਹੇਲਾ॥

[ਸੂਹੀ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ੬ ।੧।(੭੨੯)]

ਤਬੁ ਸੇਖੁ ਫਰੀਦੁ ਬੋਲਿਆ ਸਬਦੁ ਰਾਗੁ ਆਸਾ ਵਿਚਿ :–

ਦਿਲਹੁ ਮੁਹਬਤਿ ਜਿੰਨ ਸੇਈ ਸਚਿਆ॥

[ਆਸਾ ਸੇਖ ਫਰੀਦ (੪੮੮)]

ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ ਸਬਦੁ ਰਾਗੁ ਸੂਹੀ ਵਿਚਿਃ–

ਜਾ ਤੂ ਤਾ ਮੈ ਸਭੁ ਕੋ ਤੂੰ ਸਾਹਿਬੁ ਮੇਰੀ ਰਾਸਿ ਜੀਉ॥

[ਸੂਹੀ ਮਹਲਾ ੧ ਸੁਚਜੀ (੭੬੨)]

ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਅਤੈ ਸੇਖ ਫਰੀਦੁ ਦੁਇ ਏਕ ਰਾਤਿ ਇਕਠੇ ਰਹੇ ਜੰਗਲ ਵਿਚਿ। ਤਬਿ ਇਕੁ ਬੰਦਾ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਆਇ ਨਿਕਲਿਆ। ਉਹ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਘਰਿ ਉਠਿ ਗਇਆ। ਤਬ ਏ ਤਬਲਬਾਜ ਦੁਧ ਕਾ ਭਰ ਕੇ ਲੇ ਆਇਆ, ਵਿਚਿ ਚਾਰਿ ਮੁਹਰਾਂ ਪਾਇ ਕਰਿ, ਪਿਛਲੀ ਰਾਤਿ ਨੂੰ ਲੇ ਆਇਆ। ਤਬਿ ਸੇਖ ਫਰੀਦ ਆਪਣਾ ਬਖਰਾ ਪਾਇ ਲਇਆ, ਅਤੈ ਗੁਰੂ ਦਾ ਬਖਰਾ ਰਖਿ ਛਡਿਉਸੁ। ਤਬ ਸੇਖ ਫਰੀਦ ਬੋਲਿਆ :–

ਸਲੋਕੁ॥ ਪਹਿਲੇ ਪਹਿਰੈ ਫੁਲੜਾ ਫਲੁ ਭੀ ਪਛਾ ਰਾਤਿ॥ ਜੋ ਜਾਗੰਨਿ ਲਹੰਨਿ ਸੇ ਸਾਈ ਕੰਨੋ ਦਾਤਿ॥੧੧੨॥

ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਜਬਾਬੁ ਦਿਤਾ –

ਸਲੋਕੁ॥ ਦਾਤੀ ਸਾਹਿਬ ਸੰਦੀਆ ਕਿਆ ਚਲੈ ਤਿਸੁ ਨਾਲਿ॥ ਇਕ ਜਾਗੰਦੇ ਨਾ ਲਹੰਨਿ ਇਕਨਾ ਸੁਤਿਆ ਦੇਇ ਉਠਾਲਿ॥੧॥

ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ, 'ਸੇਖ ਫ਼ਰੀਦਾ! ਇਸੁ ਦੁਧ ਵਿਚਿ ਹਾਥੁ ਫੇਰਿ ਕਰਿ ਦੇਖੁ ਕਿਆ ਹੈ'। ਜਾਂ ਸੇਖੁ ਫਰੀਦੁ ਦੇਖੈ ਤਾਂ ਮੁਹਰਾਂ ਚਾਰਿ ਅਸਨਿ, ਤਬਿ ਉਹੁ ਤਬਲਬਾਜੁ ਛੋਡਿ ਕਰਿ ਚਲਦਾ ਰਹਿਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬੋਲਿਆ ਸਬਦੁ ਰਾਗੁ ਤੁਖਾਰੀ ਛੰਤ ਮਃ ੧ :–

ਪਹਲੈ ਪਹਰੈ ਨੈਣ ਸਲੋਨੜੀਏ ਰੈਣਿ ਅੰਧਿਆਰੀ ਰਾਮ।

[ਤੁਖਾਰੀ ਮਹਲਾ ੧। ੨। (੧੧੧੦)]

ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਅਤੇ ਸੇਖੁ ਫਰੀਦੁ ਓਥਹੁੰ ਰਵੈ, ਜਬ ਉਹੁ ਆਇਕੈ ਦੇਖੈ ਤਾਂ ਤਬਲਬਾਜੁ ਪਇਆ ਹੈ, ਜਬ ਓਹੁ ਚੁਕੈ ਤਾਂ ਸੁਇਨੇ ਕਾ ਹੈ, ਅਤੈ ਮੁਹਰਾਂ ਨਾਲਿ ਭਰਿਆ ਹੋਆ ਹੈ। ਤਬ ਉਹੁ ਲਗਾ ਪਛੋਤਾਵਣ, ਆਖਿਓਸੁ : 'ਓਹੁ ਦੁਨੀਆਦਾਰ ਫਕੀਰੁ ਥੇ ਜੋ ਦਿਲ ਉਤੇ ਆਵਤਾ ਤਾਂ ਦੀਨੁ ਪਾਵਤਾ, ਦੁਨੀਆ ਲੈ ਆਇਆ ਥਾ ਤਾਂ ਦੁਨੀਆ ਮਿਲੀ'। ਤਬਿ ਓਹੁ ਤਬਲਬਾਜੁ ਲੈ ਕਰਿ ਘਰਿ ਆਇਆ।

ਤਬਿ ਓਥਹੁੰ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਅਤੈ ਸੇਖੁ ਫਰੀਦੁ ਆਸਾ ਦੇਸਿ ਆਏ, ਤਬਿ ਆਸਾ ਦੇਸ ਦਾ ਰਾਜਾ ਸਮੁੰਦਰ ਥਾ, ਸੋ ਉਸਕਾ ਕਾਲੁ ਹੋਆ ਥਾ। ਤਬ ਉਸਕੀ ਖੋਪਰੀ ਜਲੈ ਨਾਹੀ, ਅਨੇਕ ਜਤਨ ਕਰਿ ਰਹੈ; ਤਬਿ ਜੋਤਕੀ ਪੁਛੇ ਤਾਂ ਜੋਤਕੀਆਂ ਆਖਿਆ : 'ਇਨ ਏਕ ਬਾਰਿ ਮਿਥਿਆ ਕਹਿਆ ਹੈ, ਤਿਸ ਤੇ ਇਸਕਾ ਜੀਉ ਕਸ਼ਨਿ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਅਰ ਆਸਾ ਦੇਸ ਕਾ ਲੋਕੁ ਸਤਿਬਾਦੀ ਥਾ, ਦਿਨ ਕਉ ਬੀਜਦਾ ਹੈ ਅਤਰ ਰਾਤਿ ਕਉ ਲੁਣਿ ਦਿਨ ਕਉ ਲੁਣਦਾ ਹੈ'। ਤਬਿ ਆਸਾ ਦੇਸ ਕੇ ਲੋਕ ਲਾਗੈ 'ਹਾਇ ! ਹਾਇ!' ਕਰਣਿ। ਤਾਂ ਜੋਤਕੀਆਂ ਆਖਿਆ : 'ਜੋ ਇਸ ਕੀ ਮੁਕਤਿ ਤਬ ਹੋਵੈ ਜਾਂ ਸਾਧੂ ਕੇ ਰਣ ਲਗਨਿ'। ਤਬਿ ਉਨ੍ਹਾਂ

ਆਸਾ ਦੇਸ ਕਾ ਰਾਹ ਬੰਦ ਕਰਿਆ ਏਕੁ ਦਰਵਾਜਾ ਰਖਿਆ ਥਾ, ਜੋ ਕੋਈ ਫ਼ਕੀਰੁ ਆਵੈ ਤਾਂ ਓਤੈ ਦਰਵਾਜੈ ਕਢੀਐ। ਤਬ ਬਾਬਾ ਅਤੈ ਸੇਖੁ ਫਰੀਦੁ ਜਾਇ ਨਿਕਲੇ। ਜਬ ਨੇੜੈ ਗਏ ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ : 'ਸੇਖ ਫਰੀਦਾ ਪੈਰੁ ਧਰਿ'। ਤਬਿ ਸੇਖ ਫਰੀਦ ਕਹਿਆ : 'ਜੀ ਮੇਰੀ ਕਿਆ ਮਜਾਲ ਹੈ ਜੋ ਮੈ ਆਗੈ ਪੈਰੁ ਧਰਾਂ। ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਪੈਰੁ ਧਰਿਆ ਤਾਂ ਖੋਪਰੀ ਫੁਟਿ ਗਈ। ਉਸ ਜੀਅ ਕੀ ਮੁਕਤਿ ਹੋਈ, ਤਬ ਸਾਰਾ ਆਸਾ ਦੇਸੁ ਆਇ ਪੈਰੀ ਪਇਆ। ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ ਸਬਦੁ ਰਾਗੁ ਮਾਰੂ ਵਿਚਿ ਮਃ ੧॥

ਮਿਲਿ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਪਿੰਡ ਕਮਾਇਆ॥

[ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧ ਚਉਪਦੇ। ੨ ।(੯੮੯)]

ਤਬਿ ਰੋਟੀਆਂ ਲੇ ਲੇ ਆਵਨਿ, ਜੋ ਸੇਖੁ ਫਰੀਦੁ ਕੁ ਦੇਵਨਿ ਤਿਸ ਕਉ ਆਖੇ: 'ਮੈਂ ਖਾਧੀ ਹੈ ਅਤੈ ਪਲੈ ਭੀ ਬੰਧੀ ਪਈ ਹੈ' । ਤਬਿ ਆਸਾ ਦੇਸ ਕਿਆ ਲੋਕਾ ਆਖਿਆ: 'ਹੋ ਬੰਦੇ ਖ਼ੁਦਾਇਕੇ! ਤੂੰ ਕੋਈ ਉਸੀ ਮੁਲਖ਼ ਕਾ ਕੂੜਿਆਰ ਹੈਂ ਜਿਸੁ ਮੁਲਖ ਫਰੀਦੁ ਰਹਿਦਾ ਹੈ? ਜੋ ਰੋਟੀ ਕਾਠ ਕੀ ਹੈਸੁ ਅਤੇ ਜੇ ਕੋਈ ਰੋਟੀ ਦੇਂਦਾ ਹੈਸੁ ਤਾਂ ਆਖਦਾ ਹੈ – ਜੋ ਮੈਂ ਖਾਧੀ ਹੈ ਅਤੈ ਪਲੈ ਭੀ ਬੰਧੀ ਹੈ–'। ਤਬਿ ਸੇਖ ਫਰੀਦੁ ਰੋਟੀ ਕਾਠਿ ਕੀ ਸੁਟ ਪਾਈ। ਆਖਿਓਸੁ: 'ਇਕ ਵਾਰੀ ਕੂੜ ਆਖੇ ਦਾ ਸਕਦਾ ਰਾਜੈ ਇਤਨੀ ਸਜਾਇ ਪਾਈ ਹੈ, ਅਤੇ ਮੇਰਾ ਕਿਆ ਹਵਾਲ ਹੋਵੇਗਾ?' ਤਬ ਬਾਬੇ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ, ਸੇਖੁ ਫਰੀਦ ਵਿਦਿਆ ਕੀਤਾ। ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ: 'ਸੇਖ ਫਰੀਦ! ਤੁਸਾਂ ਵਿਚਿ ਖੁਦਾਇ ਸਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਤੂ ਪੀਰੁ ਕਰੁ'। ਤਬਿ ਸੇਖੁ ਫਰੀਦ ਆਖਿਆ: ਚੰਗਾ ਹੋਵੈ ਜੀ!' ਤਬਿ ਸੇਖੁ ਫਰੀਦੁ ਵਿਦਾ ਹੋਆ, ਗਲੇ ਵਿਚਿ ਲਾਗਿ ਮਿਲੇ; ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ ਸਬਦੁ ਰਾਗੁ ਸਿਰੀ ਰਾਗੁ ਵਿਚਿ:–

ਆਵਹੁ ਭੈਣੇ ਗਲਿ ਮਿਲਹ ਅੰਕਿ ਸਹੇਲੜੀਆਹ॥

[ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧। ੧੦। (੧੭)]

ਤਬ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕੋਈ ਦਿਨੁ ਆਸਾ ਦੇਸ ਵਿਚ ਰਹਿਆ, ਸਾਰਾ ਆਸਾ ਦੇਸੁ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਗਾ ਜਪਣ, ਨਾਉ ਧਰੀਕ ਸਿਖ ਹੋਏ, ਏਕ ਮੰਜੀ ਆਸਾ ਦੇਸ ਵਿਚਿ ਹੈ। ਤਬ ਬਾਬੇ ਦੀ ਖੁਸੀ ਹੋਈ ਆਸਾ ਦੇਸ ਉਪਰਿ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਬਿਸੀਅਰ ਦੇਸ਼ ਝੰਡਾ ਬਾਢੀ, ਜੁਗਾਵਲੀ.

ਓਥਹੁ ਰਵਦੇ ਰਹੇ। ਤਬ ਬਿਸੀਅਰ ਦੇਸ ਆਇ ਪ੍ਰਗਟੇ, ਤਬ ਉਹਾ ਕੋਈ ਬੈਠਣ ਦਵੈ ਨਾਹੀ, ਜਹਾਂ ਜਾਇ ਖੜੋਵਨਿ ਤਹਾਂ ਲੋਕ ਚਉਕਾ ਦੇ ਲੈਨਿ, ਕਾਸਾ ਦੇਖਿ ਕਰ। ਤਬ ਝੰਡਾ ਬਾਢੀ ਆਇ ਨਿਕਲਿਆ, ਤਬ ਓਹੁ ਘਰਿ ਲੈ ਗਇਆ, ਪੈਰ ਧੋਇ ਕਰਿ ਪੀਤਿਆਸੁ, ਪੀਵਣੈ ਨਾਲਿ ਗੁਰੂ ਨਦਰਿ ਆਇਓਸੁ, ਉਦਾਸੀ ਹੋਆ ਨਾਲਿ ਲਾਗਾ ਫਿਰਨਿ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥ ਲਿਖਤੰ ਜੁਗਾਵਲੀ ਮਃ ੧॥ ਤਿਸੁ ਸਮੈ ਬੇਠਾ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਕੀ ਬਰੇਤੀ ਮਹਿ ਪਉਣੁ ਅਹਾਰੁ ਕੀਆ ਨਾਲੇ ਝੰਡਾ ਬਾਢੀ ਬਿਸੀਅਰ ਦੇਸ ਕਾ, ਤਿਸ ਕਉ ਜੁਗਾਵਲੀ ਪਰਾਪਤ ਹੋਈ, ਝੰਡਾ ਨਾਲਿ ਨਿਬਹਿਆ, ਨਗਰੁ ਛੁਠਘਾਟਕਾ ਤਿਤੁ ਸਮੈ ਬਿਸਮਾਦੁ ਪੜੀਦਾ ਥਾ, ਆਗੈ ਜੁਗਾਵਲੀ ਚਲੀ।

ਮਰਦਾਨੇ ਦੀ ਭੁਖ ਗਵਾਈ.

ਤਬ ਬਾਬਾ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਓਥਹੁ ਰਵਦੇ ਰਹੇ, ਜੋ ਜਾਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਵਡੀ ਉਜਾੜਿ ਵਿਚ ਜਾਇ ਪਏ, ਤਬ ਉਥੈ ਕੋਈ ਮਿਲੈ ਨਾਹੀ, ਤਬਿ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਬਹੁਤੁ ਭੁਖਿ ਲਾਗੀ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ : 'ਸੁਹਾਣਿ ਤੇਰੀ ਭਗਤਿ ਨੂੰ, ਅਸੀਂ ਡੂਮ ਸੇ, ਮੁਲਖ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਮੰਗਿ ਖਾਂਦੇ ਥੇ, ਓਥਹੁ ਭੀ ਗਵਾਇਆ, ਅਸੀਂ

ਤਾਂ ਵਡੀ ਉਜਾੜਿ ਵਿਚਿ ਆਇ ਪੈਇ ਹਾਂ। ਕਦੇ ਖੁਦਾਇ ਕਾਢੈ ਤਾਂ ਨਿਕਲਹਿ, ਹੁਣਿ ਕੋਈ ਸੀਹੁ ਬੁਕਿ ਪਵੈਗਾ ਤਾ ਮਾਰਿ ਜਾਵੈਗਾ'। ਤਬ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: 'ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਤੇਰੈ ਨੇੜੈ ਕੋਈ ਨਾਹੀਂ ਆਂਵਦਾ ਪਰ ਤੂ ਉਸੀਅਰ ਹੋਹੁ'। ਆਖਿਓਸੁ: 'ਜੀ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਉਸੀਆਰੁ ਹੋਵਾਂ, ਉਜਾੜਿ ਵਿਚਿ ਆਇ ਪਇਆ'। ਤਬ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: 'ਮਰਦਾਨਿਆਂ ਅਸੀ ਉਜਾੜਿ ਵਿਚਿ ਨਾਹੀਂ ਅਸੀਂ ਵਸਦੀ ਵਿਚਿ ਹਾਂ, ਜਿਥੇ ਨਾਉ ਚਿਤਿ ਆਂਵਦਾ ਹੈ'। ਓਥੇ ਬਾਬੇ ਸਬਦੁ ਬੋਲਿਆ।

ਦੇਵਤਿਆ ਦਰਸਨ ਕੈ ਤਾਈ ਦੂਖ ਭੂਖ ਤੀਰਥ ਕੀਏ॥

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧। ੩੩ ।(੩੫੮)]

ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: 'ਮਰਦਾਨਿਆਂ ! ਸੁਦੁ ਚਿਤਿ ਕਰਿ, ਤਉ ਬਾਝੂ ਬਾਣੀ ਸਰਿ ਨਾਹੀ ਆਵਦੀ'। ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: 'ਮਰਦਾਨਿਆ ! ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇ'। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ: 'ਜੀ ਮੇਰਾ ਘਟੁ ਭੁਖ ਦੇ ਨਾਲਿ ਮਿਲਿ ਗਇਆ ਹੈ, ਮੈਂ ਇਹੁ ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇ ਨਾਹੀ ਸਕਦਾ'। ਤਬ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: 'ਮਰਦਾਨਿਆਂ ! ਚਲੁ ਪਿਛੈ ਕਿਸੈ ਵਸਦੀ ਜਾਹਾਂ'।

'ਅਜੀ ਮੈਂ ਵਸਦੀ ਭੀ ਨਾਹੀ ਜਾਇ ਸਕਦਾ, ਮੇਰਾ ਭੁਖ ਨਾਲਿ ਘਟੁ ਮਿਲਿ ਗਇਆ ਹੈ, ਹਉਂ ਮਰਦਾ ਹਾਂ'।

ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: 'ਮਰਦਾਨਿਆਂ ! ਹਉਂ ਤੈਨੂੰ ਆਈ ਬਿਨਾ ਮਰਣਿ ਨਾਹੀ ਦੇਂਦਾ, ਉਸੀਆਰੁ ਹੋਹੁ'। ਤਬਿ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਉਸੁ: 'ਜੀ, ਹਉ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਉਸੀਆਰੁ ਹੋਵਾਂ? ਹਉ ਮਰਦਾ ਹਾਂ, ਜੀਵਣੈ ਦੀ ਗਲਿ ਰਹੀ'। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ: 'ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਦੁਖ ਨਾ ਦੇਹਿ'। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: 'ਮਰਦਾਨਿਆਂ ! ਇਸ ਰੁਖੁ ਦੇ ਫਲ ਖਾਹਿ, ਪਰੁ ਰਜਿ ਕੈ ਖਾਹਿ, ਜਿਤਨੇ ਖਾਇ ਸਕਦਾ ਹੈਂ, ਪਰੁ ਹੋਰੁ ਪਲੈ ਬੰਨਿ ਨਾਹੀਂ। ਤਬਿ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ: 'ਜੀ ਭਲਾ ਹੋਵੇ'। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਲਗਾ ਖਾਣਿ, ਫਲਾਂ ਕਾ ਸੁਆਦ ਆਇਓਸ, ਆਖੈ: 'ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਭੈ ਖਾਇ ਲਈ, ਫਿਰਿ ਹਥਿ ਆਵਨਿ ਕਿ ਨਾ ਆਵਨਿ, ਕੁਛੁ ਪਲੈ ਭੀ ਬੰਨਿ ਲੇਈ, ਮਤੁ ਹਥਿ ਆਵਨਿ ਕਿ ਨਾ ਆਵਨਿ'। ਤਬਿ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ: 'ਭੁਖ ਲਗੈਗੀ ਤਾਂ ਖਾਵਾਂਗਾ'। ਮਰਦਾਨੇ ਪਲੈ ਭੀ ਬਨਿ ਲਏ। ਜਾਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਮਰਦਾਨੇ ਫਿਰ ਭੁਖ ਲਾਗੀ ਤਾਂ ਆਖਿਓਸ: 'ਕੁਛੁ ਖਾਖਾਂ'। ਜਾਂ ਮੁਹਿ ਪਾਏ ਤਾਂ ਉਤੈ ਵਲੈ ਢਹਿ ਪਇਆ। ਤਬ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: 'ਕਿਆ ਹੋਆ ਵੇ ਮਰਦਾਨਿਆਂ?' 'ਜੀਉ ਪਾਤਿਸਾਹ! ਤੁਧੁ ਆਖਿਆ ਸੀ ਜੋ ਖਾਹਿ ਸੋ ਖਾਹਿ ਵਧਦੇ ਪਲੈ ਬੰਨਿ ਨਾਹੀ, ਮੈਂ ਆਖਿਆ ਕੁਛੁ ਪਲੇ ਬੰਨਿ ਲਈ, ਮਤ ਹਥਿ ਆਵਨਿ ਕਿ ਨਾ ਆਵਨਿ, ਸੋ ਮੈਂ ਮੁਹਿ ਪਾਏ ਸਿਨਿ, ਮੇਰਾ ਏਹੁ ਹਵਾਲੁ ਹੋਇ ਗਇਆ'। ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: ਮਰਦਾਨਿਆ! ਤੁਧੁ ਬੁਰਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜੋ ਮੁਹਿ ਪਾਏ ਸਨਿ, ਏਹੁ ਬਿਖ ਫਲ ਸਨਿ, ਪਰ ਬਚਨ ਕਰਿਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫਲ ਹੋਇ ਸਨ'। ਤਬ ਬਾਬੇ ਮਥੈ ਉਪਰਿ ਪੈਰੁ ਰਖਿਆ, ਤਬ ਚੰਗਾ ਭਲਾ ਹੋਆ ਉਠਿ ਬੈਠਾ। ਤਬਿ ਮਰਦਾਨੈ ਆਖਿਆ : 'ਸੁਹਾਣੁ ਤੇਰੀ ਭਗਤਿ ਨੂੰ ਅਤੈ ਤੇਰੀ ਕਮਾਈ ਨੂੰ, ਅਸੀ ਤਾਂ ਡੂਮਿ ਮੰਗਿ ਪਿਨਿ ਖਾਧਾ ਲੋੜਹਾਂ। ਤੂੰ ਅਤੀਤੁ ਮਹਾਂਪੁਰਖੁ ਖਾਹਿ ਪੀਵਹਿ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ, ਅਤੈ ਵਸਦੀ ਵੜੈ ਨਾਹੀ, ਹਉਂ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਤੁਧੁ ਨਾਲਿ ਰਹਾਂ? ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਵਿਦਾ ਕਰਿ'। ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: 'ਮਰਦਾਨਿਆ ! ਮੇਰੀ ਬਹੁਤ ਖੁਸੀ ਹੈ ਤੁਧੁ ਉਪਰਿ ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਵਿਦਾ ਮੰਗਦਾ ਹੈ ਮੈਥਾਵਹੁ'। ਤਬਿ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ: 'ਸੁਹਾਣੁ ਤੇਰੀ ਖੁਸੀ ਨੂੰ ਪਰੁ ਮੇਰੀ ਵਿਦਾ ਕਰਿ, ਹਉ ਆਪਣੇ ਘਰਿ ਜਾਵਾਂ'। ਤਬ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: 'ਮਰਦਾਨਿਆਂ ! ਕਿਵੇਂ ਰਹੈਂ ਭੀ?' ਮਰਦਾਨੈ ਆਖਿਆ: 'ਹਉ ਤਾਂ ਰਹਾਂ ਜੇ ਮੇਰੀ ਭੁਖ ਗਵਾਵਹਿ, ਜੋ ਤੇਰਾ ਅਹਾਰੁ ਹੋਵੈ, ਸੋ ਮੇਰਾ

ਹੋਵੈ, ਸੋ ਮੇਰਾ ਅਹਾਰੁ ਕਰਹਿ। ਜੋ ਤੂ ਏਹਾ ਕੰਮੁ ਕਰਹਿ ਤਾ ਤੇਰੇ ਨਾਲਿ ਰਹਾਂ। ਜਾਂ ਏਹੁ ਬਚਨੁ ਕਰਹਿ, ਜੋ ਮੇਰੇ ਕਰਮ ਭੀ ਨਾ ਬਚਾਰਹਿ ਤਾਂ ਹਉ ਤੇਰੈ ਨਾਲੇ ਰਹਾਂ, ਜੇ ਇਹੁ ਤੂ ਕੰਮੁ ਕਰੇ ਨਾਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਵਿਦਾ ਕਰਿ'। ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: 'ਜਾਹਿ ਵੈ ਮਰਦਾਨਿਆਂ ! ਤੂ ਦੀਨ ਦੁਨੀਆਂ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਆ'। ਤਬਿ ਮਰਦਾਨਾ ਉਭਰਿ ਪੈਰੀਂ ਪਇਆ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਇਤਨੀਆਂ ਵਸਤੂ ਦਿਤੀਆਂ, ਮੱਥਾ ਚੁਕਦਿਆਂ ਨਾਲਿ ਅਗਮ ਨਿਗਮ ਕੀ ਸੋਝੀ ਹੋਇ ਆਈ, ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਬਾਬੈ ਨਾਲਿ ਲਗਾ ਫਿਰਣਿ। ਤਬ ਉਦਾਸੀ ਕਰਕੇ ਘਰ ਆਏ।

ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨਾਲ ਮੇਲ.

ਜਬਿ ਉਦਾਸੀ ਕਰਿਕੇ ਆਏ ਬਾਰਹੀ ਬਰਸੀਂ ਤਬਿ ਆਇ ਕਰਿ ਤਿਲਵੰਡੀ ਤੇ ਕੋਸ ਦੁਇ ਬਾਹਰਿ ਆਇ ਬੈਠੇ ਉਜਾੜਿ ਵਿਚਿ। ਤਬਿ ਘੜੀ ਇਕੁ ਸਸਤਾਇ ਕਰਿ ਮਰਦਾਨੈ ਅਰਜੁ ਕੀਤੀ ਜੋ 'ਮੈਨੂੰ ਹੁਕਮ ਹੋਵੈ ਤਾਂ ਘਰਿ ਜਾਵਾਂ, ਘਰਿ ਕੀ ਖਬਰਿ ਲੈ ਆਵਾਂ, ਦਿਖਾਂ ਅਸਾਡੇ ਆਦਮੀ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਹੈਨਿ, ਕੋਈ ਰਹਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਨਾਹੀਂ ਰਹਿਆ'। ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਹਸਿਆ, ਹਸਿ ਕਰਿ ਕਹਿਆ: 'ਮਰਦਾਨਿਆਂ ! ਤੇਰੇ ਆਦਮੀ ਮਰੇਂਗੇ ਤੂ ਸੰਸਾਰ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਰਖਹਿਗਾ ? ਪਰੁ ਤੇਰੇ ਆਤਮੈ ਆਵਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਤੂ ਜਾਹਿ, ਮਿਲਿ ਆਉ, ਪਰੁ ਤੁਰਤੁ ਆਈਂ ਅਤੇ ਕਾਲੂ ਦੇ ਘਰਿ ਭੀ ਜਾਵੈ, ਅਸਾਡਾ ਨਾਉਂ ਲਈਂ ਨਾਹੀ'। ਤਬਿ ਮਰਦਾਨਾ ਪੈਰੀਂ ਪੈਇ ਕਰਿ ਗਇਆ। ਤਲਵੰਡੀ ਆਇਆ, ਜਾਇ ਘਰ ਵੜਿਆ, ਤਬਿ ਲੋਕੁ ਬਹੁਤੁ ਜੁੜਿ ਗਏ, ਸਭ ਕੋਈ ਆਇ ਪੈਰੀ ਪਵੈ, ਅਤੇ ਸਭ ਲੋਕ ਆਖਿਨਿ: 'ਜੋ ਮਰਦਾਨਾ ਡੂਮ ਹੈ ਪਰੁ ਨਾਨਕ ਕਾ ਸਾਇਆ ਹੈ, ਏਹੁ ਓਹੁ ਨਾਹੀਂ, ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਵਧਿ ਹੋਆ ਹੈ'। ਜੋ ਆਵਦਾ ਹੈ ਸੋ ਆਇ ਪੈਰੀਂ ਪਵਦਾ ਹੈ। ਤਬ ਮਰਦਾਨੈ ਘਰੁ ਬਾਰੁ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਕਾਲੂ ਦੇ ਵ੍ਹੇੜੇ ਵਿਚ ਗਇਆ, ਜਾਇ ਬੈਠਾ, ਤਬ ਬਾਬੇ ਦੀ ਮਾਤਾ ਉਭਰਿ ਗਲੇ ਨੂੰ ਚਮੜੀ। ਲਗੀ ਬੈਰਾਗੁ ਕਰਣਿ। ਬੈਰਾਗ ਕਰਿਕੈ ਆਖਿਓਸੁ: 'ਮਰਦਾਨਿਆਂ ! ਕਿਥਾਊਨਾਨਕ ਦੀ ਖਬਰਿ ਦੇਹ'। ਤਬ ਸਾਰੇ ਵੇਹੜੇ ਦੇ ਲੋਕ ਜੋੜਿ ਗਏ। ਸਭ ਲੋਕ ਪੁਛਣਿ ਲਾਗੇ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ: ਭਾਈ ਵੇ ! ਜਾਂ ਬਾਬਾ ਸੁਲਤਾਨਿ ਪੁਰਿ ਆ ਹਾ ਤਾਂ ਡੂਮੁ ਨਾਲੇ ਆਹਾ, ਫਿਰਿ ਮੈਨੂੰ ਪਿਛਲੀ ਖਬਰਿ ਨਾਹੀਂ।' ਤਬ ਘੜੀ ਇਉ ਬੈਠਿ ਕਰਿ ਮਰਦਾਨਾ ਉਠਿ ਚਲਿਆ, ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਦੀ ਮਾਤਾ ਆਖਿਆ: 'ਭਾਈ ਵੇ ! ਏਹੁ ਜੋ ਤੁਰੁਤ ਵੇਹੜੇ ਵਿਚਹੁ ਜੋ ਗਇਆ, ਸੋ ਖਾਲੀ ਨਾਹੀਂ'। ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਉਠਿ ਖੜੀ ਹੋਈ, ਕੁਛ ਕਪੜੇ, ਕੁਛ ਮਿਠਿਆਈ ਲੇ ਕਰਿ ਪਿਛਹੁ ਆਇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਆਇ ਮਿਲੀ। ਤਾਂ ਆਖਿਓਸੁ: 'ਮਰਦਾਨਿਆਂ ! ਮੈਨੂੰ ਨਾਨਕੁ ਮਿਲਾਇ'। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਚੁਖ ਕਰਿ ਰਹਿਆ। ਓਥਹੁ ਚਲੇ, ਆਂਵਦੇ ਆਂਵਦੇ ਜਾਂ ਕੋਹਾ ਦੁਹੁ ਉਪਰਿ ਆਏ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਤਬ ਬਾਬੇ ਡਿਠਾ ਜੋ ਮਾਤਾ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਆਏ, ਤਬ ਬਾਬਾ ਆਇ ਕਰਿ ਪੈਰੀਂ ਪਇਆ, ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਲਗੀ ਬੈਰਾਗੁ ਕਰਣਿ, ਸਿਰਿ ਚੁਮਿਓਸੁ। ਆਖਿਓਸੁ : 'ਹਉ ਵਾਰੀ ਬੇਟਾ ਹਉ ਤੁਧੁ ਵਿਟਹੁ ਵਾਰੀ, ਤੇਰੇ ਨਾਉ ਵਿਟਹੁ ਵਾਰੀ, ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਵਿਟਹੁ ਵਾਰੀ, ਜਿਥੈ ਤੂ ਫਿਰਦਾ ਹੈ ਤਿਸ ਥਾਉਂ ਵਿਟਹੁ ਹਉ ਵਾਰੀ, ਤੁਧੁ ਨਿਹਾਲੁ ਕੀਤੀ, ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਮੁਹੁ ਵਿਖਾਲਿਓ'। ਤਬ ਬਾਬਾ ਮਾਤਾ ਕਾ ਹੇਤੁ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਗੁਦੁਗੁਦੁ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਲਗਾ ਬੈਰਾਗੁ ਕਰਣਿ, ਬੈਰਾਗ ਕਰਿਕੈ ਹਸਿਆ, ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: 'ਮਰਦਾਨਿਆਂ ! ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇ' ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇਆ, ਬਾਬੇ ਸਬਦੁ ਕੀਤਾ :-

ਅਮਲੀ ਅਮਲੁ ਨ ਅੰਬੜੇ ਮਛੀ ਨੀਰੁ ਨ ਹੋਇ॥

[ਵਡਹੰਸ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧। ੧। (੫੫੭)]

ਤਬ ਫਿਰਿ ਮਾਤਾ ਕਪੜੇ ਮਿਠਿਆਈ ਆਗੇ ਰਾਖੀ। ਤਬਿ ਮਾਤਾ ਆਖਿਆ 'ਬਚਾ ! ਤੂ ਖਾਹਿ'। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ : 'ਮਾਤਾ ! ਹਉਬ ਰਜਿਆ ਹਾਂ'। ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਆਖਿਆ: 'ਬੇਟਾ ! ਤੂੰ ਕਿਤੁ ਖਾਧੈ ਰਜਿਆ ਹੈਂ? ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇ'। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇਆ, ਬਾਬੇ ਸਬਦੁ ਕੀਤਾ ਰਾਗ ਸਿਰੀ ਰਾਗੁ ਵਿਚਿ–

ਸਭਿ ਰਸ ਮਿਠੇ ਮੰਨਿਐ ਸੁਣਿਐ ਸਾਲੋਣੇ।

[ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧। ੭। (੧੬)]

ਤਬਿ ਫਿਰਿ ਕਾਲੂ ਆਖਿਆ: 'ਬਚਾ ! ਤੇਰਾ ਜੀਉ ਕਿਤੁ ਗਲੈ ਖਟਾ ਹੋਆ ਹੈ, ਤੂ ਮੈਨੂੰ ਦਸਿ, ਜੋ ਆਖਹਿ ਤਾਂ ਹੋਰੁ ਵੀਵਾਹੁ ਕਰੀ, ਭਲੀ ਜੰਞਿ ਚਾੜੀ, ਅਡੰਬਰ ਨਾਲਿ ਵੀਵਾਹੁ ਕਰਾਈ'। ਤਬ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ ਸਬਦੁ ਰਾਗੁ ਸੂਹੀ ਵਿਚਿ :–

ਜਿਨਿ ਕੀਆ ਤਿਨਿ ਦੇਖਿਆ ਜਗੁ ਧੰਧੜੈ ਲਾਇਆ।

[ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮਹਲਾ ੧। ੪। (੭੬੫)]

ਤਬ ਬਾਬੈ ਆਖਿਆ: 'ਪਿਤਾ ਜੀ ! ਮਾਤਾ ਜੀ ! ਓਹੁ ਬਿਧਾਤਾ ਪੁਰਖੁ ਹੈ, ਓਹ ਭੁਲਣੈ ਵਿਚਿ ਨਾਹੀ। ਜੋ ਓਸਿ ਸੰਜੋਗ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਸੋ ਭਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ'। ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਆਖਿਆ: 'ਬੱਚਾ ! ਤੂ ਉਠਿ ਚਾਲੁ, ਅਵਾਈਆ ਛੋਡੁ, ਫਿਰਿ ਕਿਆ ਸੰਜੋਗ ਬਣੈਗਾ, ਜਿਤੁ ਫਿਰਿ ਮਿਲਹਿਗਾ'। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਸਬਦੁ ਕੀਤਾ :–

ਪਿਛਹੁ ਰਾਤੀ ਸਦੜਾ ਨਾਮੁ ਖਸਮ ਕਾ ਲੇਹਿ॥

[ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧। ੯। (੯੮੯)]

ਤਬ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ; 'ਬਾਬਾ ਜੀ ! ਮਾਤਾ ਜੀ ! ਅਸੀਂ ਜੋ ਆਏ ਹਾਂ, ਜੋ ਕਹਿਆ ਥਾਂ ਆਵਹਿੰਗੇ, ਪਰ ਤੁਸੀ ਹੁਣਿ ਆਗਿਆ ਮੰਨਿ ਲੈਹੁ। ਅਸੀਂ ਅਜੇ ਉਦਾਸ ਹਾਂ'। ਤਬ ਮਾਤਾ ਕਹਿਆ: 'ਬੇਟਾ ! ਮੇਰੇ ਮਨਿ ਸੰਤੋਖੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੋਵੈਗਾ; ਜੋ ਤੂ ਬਹੁਤੀ ਵਰ੍ਹੀਂ ਉਦਾਸੀ ਕਰਿਕੇ ਆਇਆ ਹੈ'। ਤਬ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ: 'ਮਾਤਾ ! ਤੂ ਬਚਨ ਮੰਨੁ, ਤੈਨੂੰ ਸੰਤੋਖੁ ਆਵੈਗਾ'। ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਚੁਪ ਕਰਿ ਰਹੀ।

ਸੇਖ ਬ੍ਰਿਹਮ ਨਾਲ ਗੋਸ਼ਟ.

ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਉਥਹੁ ਚਲਿਆ। ਰਾਵੀ ਚਨਾਉ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਉਜਾੜਿ ਉਜਾੜਿ ਪੈ ਚਲਿਆ, ਪਟਣ ਦੇਸ ਵਿਚਿ ਆਇ ਨਿਕਲਿਆ। ਪਟਣ ਤੇ ਕੋਸ ਤਿਨਿ ਉਜਾੜਿ ਥੀ, ਓਥੈ ਜਾਇ ਬੈਠਾ, ਮਰਦਾਨਾ ਨਾਲਿ ਆਹਾ। ਪਟਣ ਕਾ ਪੀਰੁ ਸੇਖ ਫਰੀਦੁ ਥਾ, ਤਿਸਕੈ ਤਖਤਿ ਤੇ ਸਖੁ ਬ੍ਰਿਹਮੁ ਥਾ। ਤਿਸ ਕਾ ਇਕੁ ਮੁਰੀਦੁ ਸੁਬਾ ਕੇ ਵੇਲੇ ਲਕੜੀਆਂ ਚੁਣਨਿ ਆਇਆ ਥਾ, ਤਿਸਕਾ ਨਾਉਂ ਸੇਖੁ ਕਮਾਲੁ ਥਾ, ਸੋ ਪੀਰਕੇ ਮੁਦਬਰ ਖਾਣੇ ਕੀਆਂ ਲਕੜੀਆਂ ਚੁਣਨਿ ਗਇਆ ਥਾ। ਦੇਖੈ ਤਾਂ ਅਕੈ ਕੋਲਿ ਬਾਬਾ ਅਤੈ ਮਰਦਾਨਾ ਦੋਵੇਂ ਬੈਠੇ ਹਨਿ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇਆ, ਸਬਦੁ ਗਾਵਣਿ ਲਾਗਾ, ਸਲੋਕੁ ਦਿਤੋਸੁ ਰਾਗੁ ਆਸਾ ਵਿਚ ਗੋਸਟਿ ਸੇਖ ਬ੍ਰਿਹਮ ਬਾਬੇ ਨਾਲਿ ਕੀਤੀ : –

ਸਲੋਕ॥ ਆਪੇ ਪਟੀ ਕਲਮ ਆਪਿ ਉਪਰਿ ਲੇਖੁ ਭਿ ਤੂੰ॥

ਏਦੋ ਕਹੀਐ ਨਾਨਕਾ ਦੂਜਾ ਕਾਹੇ ਕੂ॥੨॥

ਜਬ ਏਹੁ ਸਲੋਕੁ ਕਮਾਲਿ ਫਕੀਰ ਸੁਣਿਆਂ ਤਬਿ ਲਕੜੀਆਂ ਛੋਡਿ ਕਰਿ ਆਇ ਗਇਆ,

ਅਰਜੁ ਰਖੀਅਸੁ : 'ਜੀਉ ! ਇਸ ਰਬਾਬੀ ਕਉ ਹੁਕਮੁ ਕੀਜੈ ਜੋ ਇਹੁ ਬੈਤੁ ਫਿਰਿ ਆਖੈ'। ਮਰਦਾਨੈ ਨੂੰ ਹੁਕਮੁ ਹੋਆ ਜੋ 'ਇਲੁ ਸਲੋਕ ਫਿਰਿ ਦੇਹਿ'। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੈ ਸਲੋਕੁ ਫਿਰਿ ਦਿਤਾ। ਕਮਾਲਿ ਸਿਖਿ ਲੈਇਆ। ਜੋ ਕੁਛ ਲਕੜੀਆਂ ਚੁਣੀਆਂ ਥੀਆਂ ਸੋਈ ਘਿਨਿ ਕਰਿ ਸਲਾਮੁ ਕੀਤੋਸੁ। ਪਟਣਿ ਆਇਆ, ਲਕੜੀਆਂ ਸੁਟਿ ਕਰਿ ਜਾਇ ਆਪਣੇ ਪੀਰ ਕਉ ਸਲਾਮੁ ਮੀਤੀਅਸੁ ਤਾਂ ਆਖਿਓਸੁ : 'ਪੀਰ ਸਲਾਮਤਿ ! ਮੈਨੂੰ ਏਕੁ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ'। ਤਾਂ ਪੀਰੁ ਕਹਿਆਂ : 'ਕਮਾਲਿ ! ਕਿਥਹੁੰ ਮਿਲਿਓ?' ਤਾਂ ਕਮਾਲਿ ਕਹਿਆ : 'ਪੀਰ ਸਲਾਮਤਿ ! ਮੈਂ ਲਕੜੀਆਂ ਚੁਣਨਿ ਗਇਆ ਥਾ, ਉਸਕੈ ਨਾਲਿ ਇਕੁ ਰਬਾਬੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਨਾਉ ਨਾਨਕ ਹੈਸੁ, ਆਪਣੇ ਸਲੋਕ ਆਖਦਾ ਹੈ'। ਤਬ ਪੀਰ ਆਖਿਆ : 'ਬਚਾ ! ਕੋਈ ਤੈਂ ਬੀ ਬੈਤੁ ਸਿਖਿਆ?' ਤਬ ਕਮਾਲਿ ਆਖਿਆ : 'ਜੀਵੈ ਪੀਰ ਸਲਾਮਤਿ ! ਹਿਕੁ ਬੈਤੁ ਮੈਨੋ ਭੀ ਹਾਸਲੁ ਥੀਆ ਹੈ'। ਪੀਰ ਆਖਿਆ : 'ਅਲਾਇ ਡੇਖਾਂ ਕੇਹਾ ਹੈ?' ਤਾਂ ਕਮਾਲਿ ਆਖਿਆ : 'ਜੀ ! ਉਹੁ ਆਖਦਾ ਹੈ ਜੋ –

ਆਪੇ ਪਟੀ ਕਲਮ ਆਪਿ ਉਪਰਿ ਲੇਖੁ ਭਿ ਤੂੰ॥
ਏਕੋ ਕਹੀਐ ਨਾਨਕਾ ਦੂਜਾ ਕਾਹੇ ਕੂ'॥੨॥

ਤਾਂ ਪੀਰ ਆਖਿਆ : 'ਬਚਾ ! ਕਿਛੁ ਸਮਝਿਓ ਕਿ ਨਾ? ਇਸ ਬੈਤ ਕਾ ਬਿਆਨੁ'। ਤਾਂ ਕਮਾਲਿ ਆਖਿਆ : 'ਪੀਰ ਸਲਾਮਤਿ ! ਤੈਨੂੰ ਸਭ ਕੁਛੁ ਰੋਸ਼ਨ ਹੈ'। ਤਾਂ ਪੀਰ ਆਖਿਆ : 'ਬਚਾ ! ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਹੋਆ ਇਹੁ ਬੈਤੁ ਹੈ, ਤਿਸਦਾ ਦੀਦਾਰੁ ਦੇਖਾ ਹੈ, ਓਹੁ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਫਕੀਰੁ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਭੀ ਲੈ ਚਲੁ, ਓਸਿ ਤਾਂ ਖੁਦਾਇ ਦੀਆਂ ਗਲਾਂ ਕਰੀਆਂ ਹਨਿ'। ਤਬਿ ਸੇਖੁ ਬਿਰਾਹਮੁ ਸੁਖਵਾਸਣਿ ਚੜਿ ਚਲਿਆ, ਕਮਾਲੁ ਨਾਲਿ ਲੀਤਾ। ਆਂਵਦਾ ਆਂਵਦਾ ਕੋਹ ਤਿਹੁ ਉਪਰਿ ਆਇਆ। ਜਾ ਦੇਖੈ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਤਬ ਸੇਖੁ ਬਿਰਾਹਮੁ ਜਾਇ ਖੜਾ ਹੋਆ। ਆਖਿਓਸੁ : 'ਨਾਨਕ ! ਸਲਾਮਾ ਅਲੇਕਮ'। ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, 'ਅਲੇਖਮ ਅਸਲਾਮ, ਪੀਰ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਆਈਐ, ਖੁਦਾਇ ਅਸਾਨੂੰ ਮਿਹਰਵਾਨੁ ਹੋਆ, ਤੁਸਾਡਾ ਦੀਦਾਰੁ ਪਾਇਆ'। ਤੁਬ ਇਨੋ ਉਨੋ ਦਸਤਪੋਸੀ ਕਰ ਬਹਿ ਗਏ। ਤਬ ਪੀਰ ਪੁਛਣਾ ਕੀਤੀ : 'ਜੋ ਨਾਨਕ ! ਤੇਰਾ ਇਕੁ ਬੈਤੁ ਸੁਣਿ ਕਰਿ ਹੈਰਾਨੁ ਹੋਆ ਹਾਂ, ਅਸਾਂ ਆਖਿਆ ਜਿਸੁ ਏਹੁ ਬੈਤੁ ਆਖਿਆ ਹੈ ਤਿਸਦਾ ਦੀਦਾਰੁ ਦੇਖਾ ਹੈ'। ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ : 'ਜੀਉ ਅਸਾਨੂੰ ਨਿਵਾਜ਼ਸ਼ ਹੋਈ ਹੈ, ਜੋ ਤੁਸਾਡਾ ਦੀਦਾਰੁ ਪਾਇਆ'। ਤਬ ਪੀਰ ਕਹਿਆ : 'ਨਾਨਕ ! ਇਸ ਬੈਤੁ ਦਾ ਬਿਆਨੁ ਦੇਹਿ, ਤੂੰ ਜੋ ਆਖਦਾ ਹੈਂ – ਹਿਕ ਹੈ ਨਾਨਕ ਦੂਜਾ ਕਾਹੇ ਕੂੰ?–।

ਪਰ ਏਕੁ ਸਾਹਿਬ ਤੈ ਦੁਇ ਹਦੀ। ਕੇਹੜਾ ਸੇਵੀ ਤੇ ਕੇਹੜਾ ਰਦੀ?

ਤੂ ਆਖਦਾ ਹੈ ਹਿਕੋ ਜੋ ਇਕੋ ਹਿਕੁ ਹੈ, ਪਰ ਹਿੰਦੂ ਆਖਦੇ ਹਨ : ਜੋ ਅਸਾਂ ਵਿਚ ਸਹੀ ਹੈ, ਅਤੈ ਮੁਸਲਮਾਨ ਆਖਦੇ ਹਨਿ ਅਸਾਂ ਹੀ ਵਿਚਿ ਸਹੀ ਹੈ। ਆਖੁ ਵੇਖਾਂ ਕਿਸੁ ਵਿਚਿ ਸਹੀ ਕਰੇਹਾਂ? ਅਰੁ ਕਿਸੁ ਵਿਚਿ ਅਣਸਹੀ ਕਰੇਹਾਂ?' ਤਬ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ : 'ਜੀ ਹਿਕੋ ਸਾਹਿਬੁ ਹਿਕਾ ਹਦਿ। ਹਿਕੋ ਸੇਵਿ ਤੇ ਦੂਜਾ ਰਦਿ।'

ਸਲੋਕੁ॥ ਸਦਾ ਸਦਾ ਸੋ ਸੇਵੀਐ ਜੋ ਸਭ ਮਹਿ ਰਹੈ ਸਮਾਇ॥
ਅਵਰ ਦੂਜਾ ਕਿਉ ਸੇਵੀਐ ਜੰਮੈ ਤੈ ਮਰਿ ਜਾਇ॥

ਜਬ ਇਹੁ ਸਲੋਕ ਬਾਬੇ ਦਿਤਾ, ਤਬ ਪੀਰੁ ਪੁਛਣਾ ਕੀਤਾ :–

ਫਰੀਦਾ ਪਾੜਿ ਪਟੋਲਾ ਧਜਕਰੀ ਕੰਬਲੜੀ ਪਹਿਰੇਉ॥
ਜਿਨੀ ਵੇਸੀ ਸਹੁ ਮਿਲੈ ਸੇਈ ਵੇਸ ਕਰੇਉ॥੧੦੩॥

ਤਬ ਫਿਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜਬਾਬੁ ਦਿਤਾ : –

ਕਾਇ ਪਟੋਲਾ ਪਾੜਤੀ ਕੰਬਲੜੀ ਪਹਿਰੇਇ॥
ਨਾਨਕ ਘਰ ਹੀ ਬੈਠਿਆ ਸਹੁ ਮਿਲੈ ਜੇ ਨੀਅਤਿ ਰਾਸਿ ਕਰੇਇ॥੧੦੪॥
ਘਰ ਹੀ ਮੁੰਧਿ ਵਿਦੇਸਿ ਪਿਰਬ ਨਿਤ ਝੂਰੇ ਸੰਮਾਲੇ॥
ਮਿਲਦਿਆ ਢਿਲ ਨ ਹੋਵਈ ਜੇ ਨੀਅਤਿ ਰਾਸਿ ਕਰੇ॥੧॥
ਜਾ ਏਹੁ ਜਬਾਬੁ ਬਾਬੈ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਪੀਰ ਪੁਛਣਾ ਕੀਤਾ :–
ਸਲੋਕ॥ ਫਰੀਦ ਨੰਢੀ ਕੰਤੁ ਨ ਰਾਵਿਓ ਵਡੀ ਥੀ ਮੁਈਆਸੁ॥
ਧਟ ਕੂਕੇਂਦੀ ਗੋਰ ਮੇਂ ਤੈ ਸਹ ਨਾ ਮਿਲੀਆਸੁ॥੫੪॥ [ਸਲਕੋ ਫਰੀਦ]

ਤਬ ਬਾਬੇ ਜਬਾਬੁ ਦਿਤਾ :–

ਸਲੋਕ॥ ਮਹਲ ਕੁਚਜੀ ਮੜਵੜੀ ਕਾਲੀ ਮਨਹੁ ਕਸੁਧ॥
ਜੇ ਗੁਣ ਹੋਵਟਿ ਪਿਰੁ ਰਵੈ ਨਾਨਕ ਅਵਗੁਣ ਮੁੰਧ॥੧॥ [ਮਾਰੂ ਵਾ: ਸ: ਮ: ੧]
ਤਾਂ ਫਿਰਿ ਪੀਰ ਪੁਛਣਾ ਕੀਤਾ :–
ਸਲੋਕੁ॥ ਕਵਣੁ ਸੁ ਅਖਰੁ ਕਵਣ ਗੁਣੁ ਕਵਣੁ ਸੁ ਮਣੀਆ ਮੰਤੁ॥
ਕਵਣੁ ਸੁ ਵੇਸੋ ਹਉ ਕਰੀ ਜਿਤੁ ਵਸਿ ਆਵੈ ਕੰਤੁ॥੧੨੬॥

ਤਾਂ ਫਿਰਿ ਬਾਬੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ :'

ਸਲੋਕ॥ ਨਿਵਣੁ ਸੁ ਅਖਰੁ ਖਵਣੁ ਗੁਣੁ ਜਿਹਬਾ ਮਣੀਆ ਮੰਤੁ॥
ਏ ਤ੍ਰੈ ਭੈਣੇ ਵੇਸ ਕਰਿ ਤਾ ਵਸਿ ਆਵੀ ਕੰਤੁ॥੧੨੭॥
ਸੇਵਾ ਕਰੈ ਜੁ ਕੰਤੁ ਕੀ ਕੰਤੁ ਤਿਸੀ ਕਾ ਹੋਇ॥
ਨਾਨਕ ਸਭੇ ਸਹੀਆਂ ਛੋਡਿ ਕਰਿ ਕੰਤਿ ਤਿਸੀ ਪਹਿ ਹੋਇ॥

ਜਾਂ ਬਾਬੇ ਇਹੁ ਜਬਾਬੁ ਦਿਤਾ, ਤਾਂ ਫਿਰਿ ਪੀਰਿ ਆਖਿਆ: 'ਨਾਨਕ ! ਮੈਨੂ ਏਕੁ ਕਾਤੀ ਲੋੜੀਦੀ ਹੈ, ਓਹੁ ਕਾਤੀ ਮੈਨੂੰ ਦੇਹਿ। ਜਿਸ ਦਾ ਕੁਠਾ ਆਦਮੀ ਹਲਾਲੁ ਹੋਵੈ; ਇਹ ਜੋ ਕਾਤੀ ਹੈ, ਤਿਸ ਦੇ ਨਾਲਿ ਜਨਾਵਰੁ ਕੁਸਦੇ ਹੈਂ ਅਤੇ ਆਦਮੀ ਦੇ ਗਲਿ ਵਹੈ ਤਾਂ ਹਲਾਲੁ ਹੋਵੇ ਮੈਨੂੰ ਓਹੁ ਕਾਤੀ ਦੇਇ ਜਿਸਦਾ ਕੁਠਾ ਮਾਣੂ ਹਲਾਲੁ ਹੋਵੈ'। ਤਬ ਬਾਬੇ ਜਬਾਬੁ ਦਿਤਾ : 'ਪੀਰ ਜੀ ਲਈਐ :–

ਸਲੋਕੁ॥ ਸਚ ਕੀ ਕਾਤੀ ਸਚੁ ਸਭ ਸਾਰੁ॥
[ਰਾਮ ਕਲੀ ਕੀ ਵਾਰ। ੧੯ ।(੯੫੬)]

ਜਾਂ ਇਹੁ ਕਾਤੀ ਬਾਬੇ ਦਿਤੀ ਤਾਂ ਪੀਰੁ ਸਿਰੁ ਫਿਰਿਆ, ਆਖਿਓਸੁ: 'ਵਾਹ ਵਾਹ ਖ਼ੁਦਾਇ ਸਹੀ ਕਰਣੇ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਖ਼ੁਦਾਇ ਕਾ ਪਿਆਰਾ ਹੈ, ਖ਼ੁਦਾਇ ਵਡੀ ਨਿਵਾਜਸ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਨਾਨਕਾ ਖ਼ੁਦਾਇ ਕੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਕਉ ਪੁਛਣਾ ਸੋ ਗੁਸਤਾਕੀ ਹੈ।' ਤਬ ਬਾਬੇ ਸਲੋਕ ਦਿਤਾ :–

ਰੁਪੈ ਕਾਮੈ ਦੋਸਤੀ ਭੁਖੈ ਸਾਦੈ ਗੰਢੁ।। ਲਬੈ ਮਾਲੈ ਘੁਲਿ ਮਿਲਿ ਮਿਚਲਿ ਊਘੈ ਸਉੜਿ ਪਲੰਘੁ॥ ਭੰਉਕੈ ਕੋਪੁਖੁਆਰੁ ਹੋਇ ਫਕੜੁ ਪਿਟੇ ਅੰਧੁ॥ ਚੁਪੈ ਚੰਗਾ ਨਾਨਕਾ ਵਿਣੁ ਨਾਵੈ ਮੁਹਿ ਗੰਧੁ॥ [ਮਲਾ: ਵਾ: ਮ:੧]

ਤਾਂ ਫਿਰਿ ਪੀਰ ਕਹਿਆ : 'ਨਾਨਕ ! ਹਿਕ ਖ਼ੁਦਾਇ ਕੀ ਵਾਰ ਸੁਣਾਇ, ਅਸਾਨੂੰ ਏਹ ਮਖਸੂਦੁ ਹੈ; ਜੋ ਵਾਰ ਦੁਹੁ ਬਾਝੂ ਹੋਂਦੀ ਨਾਹੀਂ, ਅਤੇ ਤੂ ਹਿਕੋਹਿਕੁ ਆਖਦਾ ਹੈਂ, ਵੇਖਾਂ ਖ਼ੁਦਾਇ ਦਾ ਸਰੀਕੁ ਤੂ ਕਵਣ ਕਰਸੀ?' ਤਬ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ : 'ਮਰਦਾਨਿਆਂ ! ਰਬਾਬ ਵਜਾਇ'। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇਆ, ਰਾਗੁ ਆਸਾ ਕੀਤਾ, ਬਾਬੇ ਸਲੋਕੁ ਦਿਤਾ, ਸਲੋਕੁ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥

ਬਲਿਹਾਰੀ ਗੁਰ ਆਪਣੇ ਦਿਉਹਾੜੀ ਸਦ ਵਾਰ॥

[ਵਾਰ ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧। ੧। (੪੬੨)]

ਪਉੜੀਆਂ ਨਉਂ ਹੋਈਆਂ ਏਤੁ ਪਰਥਾਇ। ਤਬ ਫਿਰਿ ਪੀਰੁ ਉਠਿ ਖੜਾ ਹੋਆ, ਆਇ ਦਸਤਪੋਸੀ ਕੀਤੀਅਸੁ, ਆਖਿਓਸੁ : 'ਨਾਨਕ ! ਤੁਧੁ ਖੁਦਾਇ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਤੁਧੁ ਅਰੁ ਖੁਦਾਇ ਵਿਚ ਭੇਦ ਨਾਂਹੀ, ਪਰ ਤੂ ਮਿਹਰਵਾਨੁ ਹੋਹੁ, ਜੋ ਅਸਾਡੀ ਭੀ ਖੁਦਾਇ ਨਾਲਿ ਰਿਹ ਆਵੈ'। ਤਬ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ : 'ਸੇਖ ਬ੍ਰਹਮ ! ਤੇਰੀ ਖੇਪ ਖੁਦਾਇ ਲਿਬਾਹੈ'। ਤਬਿ ਪੀਰ ਨੇ ਆਖਿਆ : 'ਜੀ ਬਚਨ ਦੇਹਿ'। ਤਬ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ : 'ਜਾਹ ਬਚਨੁ ਹੈ'। ਤਬ ਸੇਖੁ ਉਠਿ ਖੜਾ ਹੋਆ। ਬਾਬੇ ਸੇਖ ਵਿਦਾ ਕਤੀ; ਬਾਬਾ ਭੀ ਓਠਿ ਰਵਿਆ।

ਕੋਹੜੀ ਫਕੀਰ ਨਿਸਤਾਰਾ.

ਦਿਪਾਲਪੁਰ ਪਾਸਦੋ, ਕੰਙਣਪੁਰ ਵਿਚਦੋ, ਕਾਸੂਰ ਵਿਚਦੋ, ਪਟੀ ਵਿਚਦੋ, ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਆਇ ਰਹਣ ਲਾਗਾ। ਤਾਂ ਕੋਈ ਰਹਿਣ ਦੇਵੈ ਨਾਹੀ। ਤਬ ਇਕ ਫਕੀਰੁ ਥਾ, ਤਿਸਕ ਝੁਗੀ ਵਿਚਿ ਜਾਇ ਰਹਿਆ। ਓਹੁ ਫਕੀਰ ਕੋਹੜੀ ਥਾ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜਾਇ ਖੜਾ ਹੋਆ। ਆਖਿਓਸੁ : 'ਏ ਫ਼ਕੀਰ! ਰਾਤਿ ਰਹਨਿ ਦੇਹਿ'। ਤਬ ਫਕੀਰ ਅਰਜੁ ਕੀਤਾ, ਆਖਿਓਸੁ : 'ਜੀ ਮੇਰਿਅਹੁ ਪਾਸਹੁ ਜਨਾਵਰ ਨਸਦੇ ਹੈਨਿ, ਪਰੁ ਖੁਦਾਇ ਕਾ ਕਰਮੁ ਹੋਆ ਹੈ ਜੋ ਆਦੀਮੀ ਦੀ ਸੂਰਤਿ ਨਦਰਿ ਆਈ ਹੈ'। ਤਾਂ ਉਥੈ ਰਹਿਆ। ਫਕੀਰੁ ਲਾਗਾ ਵਿਰਲਾਪ ਕਰਣਿ। ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ :-

ਜੀਉ ਤਪਤੁ ਹੈ ਬਾਰੋ ਬਾਰ॥

[ਧਨਾਸਰੀ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੨।੫। (੬੬੧)]

ਤਬ ਗੁਰੂ ਮਿਹਰਵਾਨੁ ਹੋਆ, ਆਖਿਓਸੁ 'ਮਰਦਾਨਿਆਂ ! ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇ' ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇਆ। ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ ਕੀਤੀ, ਬਾਬੇ ਸਬਦ ਉਠਾਇਆ :-

ਕਰਹਲੇ ਮਨ ਪਰਦੇਸੀਆ ਕਿਉ ਮਿਲੀਐ ਹਰਿ ਮਾਇ॥

[ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ ਮਹਲਾ ੪ ਕਰਹਲੇ ।੧। (੨੩੪)]

ਤਬ ਦਰਸਨ ਕਾ ਸਦਕਾ ਕੋੜ੍ਹ ਦੂਰਿ ਹੋਇ ਗਇਆ, ਦੇਹੀ ਹੱਛੀ ਹੋਈ, ਆਇ ਪੈਰੇ ਪਇਆ ਨਾਉਂ ਧਰੀਕੁ ਹੋਆ, ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਗਾ ਜਪਣਿ। ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਉਥਹੁ ਰਵਦਾ ਰਹਿਆ।

ਕਿੜੀਆਂ ਪਠਾਣਾਂ ਦੀਆਂ

ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਵਿਚਦੋ, ਵੈਰੋਵਾਲ, ਜਲਾਲਾਵਾਦ ਵਿਚਦੋ, ਕਿੜੀਆਂ ਪਠਾਣਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਚਿ ਆਇ ਨਿਕਲਿਆ॥ ਓਥੈ ਪਠਾਣ ਲੋਕ ਮੁਰੀਦ ਕੀਤਿਅਸੁ। ਤਬ ਓਹੁ ਪਠਾਣ ਲੋਕ ਲੈ ਲੈ ਸਰੋਦਿ ਦਰ ਤੇ ਲਾਗੇ ਵਜਾਵਣਿ। ਆਖਨਿ, 'ਦਮਸਾਹ ਨਾਨਕ'। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਹੁਕਮੁ ਹੋਆ, 'ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇ'। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਰਬਾਬ ਵਜਾਇਆ, ਰਾਗੁ ਤਿਲੰਗ ਕੀਤਾ, ਬਾਬੇ ਸਬਦੁ ਉਠਾਇਆ :-

ਜਿਨਿ ਕੀਆ ਤਿਨਿ ਦੇਖਿਆ ਕਿਆ ਕਹੀਐ ਰੇ ਭਾਈ॥

[ਤਿਲੰਗ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੨ ।੧। (੭੨੪)]

ਤਬ ਪਠਾਣ ਲੋਕ ਮੁਰੀਦ ਹੋਇ ਲਾਗੈ 'ਦਮਸਾਹ ਨਾਨਕ' ਕਰਣਿ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਓਥਹੁੰ ਰਵਦਾ ਰਹਿਆ।

ਸੈਦਪੁਰ ਦੀ ਬੰਦ.

ਫਿਰ ਫਿਰਦੇ ਫਿਰਦੇ ਵਟਾਲੇ ਵਿਚਿਦੋ ਸੈਦਪੁਰਿ ਸੰਡੇਆਲੀ ਜਾਇ ਨਿਕਲੇ। ਅਗੈ ਪਠਾਣਾਂ ਦੀ ਘਰੀਂ ਵੀਵਾਹ ਹੋਦੇ ਹਿਨਿ, ਅਰੁ ਬਾਬੇ ਨਾਲਿ ਕੁਛੁ ਫਕੀਰ ਭੀ ਥੇ, ਪਰੁ ਖੁਧਿਆਰਥੂ ਥੇ। ਉਥੇ ਬਾਬਾ ਜਾਇ ਬੈਠਾ, ਤਾਂ ਖਬਰ ਕਿਸੈ ਨ ਲਧੀ॥ ਅਤੈ ਫਕੀਰੁ ਭੁਖ ਆਜਜੁ ਕੀਤੇ। ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਉਠਿ ਖੜਾ ਹੋਆ, ਫਕੀਰ ਨਾਲੇ ਲੀਤੇ, ਨਾਲੇ ਮਰਦਾਨਾ ਲੀਤਾ, ਜਾਇ ਸੁਆਲੁ ਪਾਇਆ, ਪਰੁ ਸੁਆਲੁ ਕਿਨੈ ਮੰਨਿਓ ਨਾਹੀਂ, ਤਬ ਬਾਬਾ ਬਹੁਤੁ ਕਰੋਪਿ ਹੋਆ। ਆਖਿਓਸੁ : 'ਮਰਦਾਨਿਆਂ ! ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇ'। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇਆ, ਰਾਗੁ ਤਿਲੰਗ ਕੀਤਾ, ਬਾਬੇ ਸਬਦੁ ਉਠਾਇਆ ਕਹਰ ਵਿਚੋਂ :-

ਜੈਸੀ ਮੈ ਆਵੈ ਖਸਮ ਕੀ ਬਾਣੀ ਤੈਸੜਾ ਕਰੀ ਗਿਆਨੁ ਵੇ ਲਾਲੋ।

[ਤਿਲੰਗ ਮਹਲਾ ੧ ।੫॥ (੭੨੨)]

ਜਾਂ ਏਹੁ ਸਬਦੁ ਬਾਬੈ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਇਕੁ ਬਿਰਾਮਣ ਮੇਵੈ ਕੀ ਚੰਗੇਰਿ ਘਿੰਨਿ ਆਇਆ, ਆਇ ਮਿਲਿਆ। ਆਖਿਓਸੁ: 'ਮਿਹਰਵਾਨ, ਏਹੁ ਜੋ ਸਬਦੁ ਗਜਬ ਕਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਸੋ ਫੇਰੀਐ'। ਤਬ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ : 'ਸੁਆਮੀ ਹੁਣਿ ਫਿਰਣ ਤੇ ਰਹਿਆ, ਹੁਣਿ ਵਗੀ ਹੈ, ਪਰ ਤੂੰ ਆਇ ਮਿਲਿਆ ਹੈਂ ਸੋ ਬਖਸਿਆ ਹੈਂ, ਪਰੁ ਬਾਰਾ ਕੋਸ ਏਥਹੁ ਇਕ ਟੋਬਾ ਹੈ, ਤੂ ਓਥੈ ਆਪਣਾ ਕੁਟੰਬੁ ਲੈਕਰਿ ਜਾਹਿ, ਏਥੈ ਰਹਿਣਾ ਨਾਹੀਂ। ਜੇ ਏਥੈ ਰਹੈਂਗਾ, ਤਾਂ ਮਾਰੀਖਅਹਿੰਗਾ'। ਤਬ ਓਥਹੁ ਬਾਮਣੁ ਟਬਰ ਲੈਇ ਕਰਿ ਬਾਰਹ ਕੋਸ ਲੈ ਗਇਆ। ਉਜਾੜਿ ਵਿਚਿ ਜਾਇ ਬੈਠਾ। ਜਿਥੈ ਕੁਦਰਤਿ ਨਾਲਿ ਸੁਬਾਹ ਹੋਈ ਤਿਥੈ ਮੀਰੁ ਬਾਬਰੁ ਪਤਸਾਹੁ ਪਇਆ। ਜਿਉ ਪਇਆ, ਤਿਉ ਸੈਦ ਪੁਰੁ ਮਾਰਿਓਸੁ॥ ਆਸਿ ਪਾਸਿ ਗਿਰਾਉ ਸਭ ਮਾਰੇ। ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨਿ ਸਭਿ ਕਤਲਾਮ ਕੀਤੇ। ਘਰ ਲੁਟੇ, ਢਾਹੇ, ਇਜੇਹੀ ਮਾਰੁ ਬਾਬੇ ਦੈ ਸਬਦਿ ਕੀਤੀ ਪਠਾਣਾਂ ਜੋਗੁ। ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਦਾ ਗਜ਼ਬੁ ਹੋਆ, ਖੁਦਾਇ ਮੰਨੇ ਫਕੀਰਾਂ ਨੂੰ ਫਕੀਰਾਂ ਮੰਨਿਆ ਖੁਦਾਇ। ਫਕੀਰਾਂ ਦਾ ਅਰਾਧਿਆ ਖੁਦਾਇ ਸੁਣਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕੁਛੁ ਫਕੀਰਾਂ ਦੈ ਦਿਲਿ ਹੋਂਦੀ ਹੈ, ਸਾਈ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਰੁ ਸੋ ਫਕੀਰ ਕਵਣ ਹੈ? ਜਿ ਮਿਹਰ ਮੁਹਬਤਿ ਵਿਚਿ ਹੈਨਿ, ਕਮ ਸੁਆਲ ਹਨਿ, ਸਿਦਕ ਸਬੂਰੀ ਵਿਚ ਹਨਿ, ਪੰਚਭੂ ਆਤਮਾ ਵਸਿ ਕੀਤੇ ਹੈਨਿ, ਦੂਰਿ ਅੰਦੇਸੀ ਭੀ ਨਹੀਂ ਕਰਿਦੇ, ਫਿਕਰਵਾਨਿ, ਮੋਮ ਦਿਨ ਸਾਦਿਕ ਹੈਂ, ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਦਰਵੇਸ ਹੈਂ, ਸਿ ਫਕੀਰ ਉਹੁ ਹੈਂ। ਇਸ ਗ੍ਰਿਹੀ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਭੀ ਲੋੜੀਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਕੋ ਚਹੁ ਵਰਨਾ ਵਿਚਿ ਫਕੀਰੀ ਦਾ ਬੇਖੁ ਕਰੈ, ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ, ਚੋਰ, ਜਾਰੁ, ਵਟਵਾੜਾ ਤਿਸਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰਣੀ, ਕਰਮ ਨਾਹੀਂ ਬੀਚਾਰਣਾ।

ਤਬ ਬਾਬਾ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਬੰਦਿ ਵਿਚਿ ਆਏ ਸੈਦਪੁਰ ਕੀ। ਤਬ ਮੀਰ ਖਾਨ ਮੁਗਲ ਕੈ ਹਥਿ ਚੜੇ। ਤਬ ਮੀਰ ਖਾਨਿ ਮੁਗਲਿ ਆਖਿਆ: 'ਇਨ ਗੋਲੇਆਂ ਤਾਈਂ ਲੈ ਚਲਹੁ'। ਤਬ ਬਾਬੇ ਦੇ ਸਿਰਿ ਪੰਡ ਮਿਲੀ, ਅਤੈ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਘੋੜਾ ਪਕੜਾਇਆ। ਤਬ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ, ਸਬਦੁ ::

ਮੁਲ ਖਰੀਦੀ ਲਾਲਾ ਗੋਲਾ ਮੇਰਾ ਨਾਉ ਸੁਭਾਗਾ॥

[ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧ ਚਉਪਦੇ।੬। (੯੯੧)]

ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਅਰਜੁ ਕੀਤਾ, ਆਖਿਓਸੁ : 'ਜੀ ਇਨਾਂ ਦੇ ਬਾਬਿ ਕਿਆ ਵਰਤੀ? ਜੋ ਪੈਰਾਂ ਤੈ ਉਬਾਹਣੀਆ ਹੈਨਿ, ਅਤੈ ਰੋਂਦੀਆਂ ਹੈਨਿ'। ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: 'ਮਰਦਾਨਿਆਂ ! ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇ'। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੈ ਆਖਿਆ: 'ਜੀ ਮੇਰੇ ਹਥਿ ਘੋੜਾ ਹੈ'। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰਕੈ ਘੋੜਾ ਹਥਹੁ ਛੋਡਿ ਦਿਹਿ'। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਿ ਘੋੜਾ ਛੋਡਿ ਦਿਤਾ। ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇਆ, ਰਾਗੁ ਤਿਲੰਗ ਕੀਤਾ, ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ:-

ਹਰਿ ਕੀਆ ਕਥਾ ਕਹਾਣੀਆ ਗੁਰਿ ਮੀਤਿ ਸੁਣਾਈਆ

[ਤਿਲੰਗ ਮਹਲਾ ੪ ਘਰ ੨। ੨। (੭੨੫)]

ਜਬ ਬਾਬੈ ਏਹੁ ਸਬਦੁ ਬੋਲਿਆ ਤਾਂ ਮੀਰਖਾਨੁ ਮੁਗਲੁ ਆਇ ਗਇਆ। ਜਾਂ ਆਇਕੈ ਦੇਖੈ ਤਾਂ ਪੰਡ ਸਿਰ ਉਪਰਿ ਹਥੁ ਭਰਿ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਘੋੜਾ ਪਿਛੈ ਲਗਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤਬ ਸੁਲਤਾਨ ਬਾਬਾਰ ਪਤਿਸਹ ਨੂੰ ਖਬਰਿ ਕੀਤੀ, ਆਖਿਓਸੁ: 'ਜੀ ਇਕੁ ਫਕੀਰੁ ਜੋ ਬੰਦਿ ਵਿਚਿ ਆਇਆ ਹੈ, ਤਿਸਦੇ ਸਿਰ ਉਪਰਿ ਹਥ ਭਰ ਪੰਡ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਇਕ ਡੂਮ ਹੈ ਤਿਸਦੇ ਪਿਛੈ ਘੋੜਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਖੁਦਾਇ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਕਰਦਾ ਹੈ'। ਤਾਂ ਪਾਤਿਸਾਹਿ ਆਖਿਆ: 'ਐਸਿਆਂ ਫਕੀਰਾਂ ਹੋਂਦਿਆ ਸਹਰੁ ਮਾਰਣਾ ਨਾਹ ਥਾ'। ਤਾਂ ਮੀਰ ਆਖਿਆ: 'ਜੀ ਕਰਮੁ ਕਰਿਕੈ ਦੇਖਹੁ'।

ਤਬ ਡੇਰੇ ਜਾਇ ਪਾਏ ਕੋਹਾਂ ਦੁਹੁ ਉਪਰਿ। ਤਬ ਚਕੀਆਂ ਮਿਲੀਆਂ। ਆਖਿਓਨੈ ਜੋ 'ਦਾਣਾ ਦਲਹੁ ਸਰਕਾਰ ਕਾ'। ਪਠਾਣੀ ਅਤੇ ਖਤਰਾਣੀਆਂ ਅਤੈ ਬਾਮਣੀਆਂ ਸਭੇ ਇਕਠੀਆਂ ਬਹਾਲੀਆਂ ਅਤੈ ਚਕੀਆਂ ਅਗੈ ਮਿਲੀਆਂ। ਤਬ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਭੀ ਇਕ ਚਕੀ ਮਿਲੀ, ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕੀ ਚਕੀ ਆਪੇ ਫਿਰੇ। ਬਾਬਾ ਬੈਠਾ ਗਾਲਾ ਹੀ ਪਾਵੈ। ਤਦਿ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਆਇ ਗਇਆ। ਤਬ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ ਸਬਦੁ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸਾਦਿ :-

ਜਿਨ ਸਿਰਿ ਸੋਹਨਿ ਪਟੀਆ ਮਾਂਗੀ ਪਾਇ ਸੰਧੂਰੁ॥

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਅਸਪਟਦੀਆਂ ।੧੧। (੪੧੭)]

ਤਦਹੁ ਪਾਤਿਸਾਹਿ ਪੁਛਿਆ, ਬਾਬਰੁ। ਤਦੋਂ ਬਾਬਾ ਬਿਸਮਾਦ ਕੇ ਘਰਿ ਆਇਆ। ਤਦਹੁ ਕਰਾਮਾਤ ਲਗਾ ਮੰਗਣਿ। ਉਤ ਮਹਿਲਿ ਸਬਦੁ ਹੋਆ ਰਾਗ ਤਿਲੰਗ ਵਿਚਿ ਮ: ੧॥

ਜਿਸ ਤੂੰ ਰਖਹਿ ਮਿਹਰਿਵਾਨੁ ਕੋਈ ਨ ਸਕੈ ਮਾਰੇ॥

[(ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ)]

ਜਾਂ ਬਾਬੇ ਏਹੁ ਸਬਦੁ ਆਖਿਆ, ਤਾਂ ਪਾਤਿਸਾਹਿ ਬਾਬਰ ਆਇ ਪੈਰ ਚੁੰਮੇ। ਆਖਿਓਸੁ: 'ਇਸ ਫਕੀਰ ਦੇ ਮੁਹ ਵਿਚਿ ਖੁਦਾਇ ਨਦਰਿ ਆਂਵਦਾ ਹੈ'। ਤਬ ਲੋਕ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਭ ਸਲਾਮਾ ਲਗੇ ਕਰਣਿ। ਤਾਂ ਪਾਤਿਸਾਹਿ ਆਖਿਆ : 'ਏ ਦਰਵੇਸ ! ਕੁਛ ਕਬੂਲ ਕਰੁ'। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬੈ ਆਖਿਆ : 'ਅਸਾਡੇ ਕੰਮਿ ਕੁਛੁ ਨਾਹੀਂ, ਪਰ ਏਹ ਜੋ ਬੰਦਿ ਹੋਈ ਹੈ ਸੈਦਪੁਰ ਕੀ, ਸੋ ਛਡਿ ਦੇਹਿ, ਅਤੈ ਇਨਾਂ ਕਾ ਜੋ ਕਛੁ ਗਇਆ ਹੈ ਸੋ ਫਿਰਿ ਦੇਹਿ'। ਤਬਿ ਬਾਬਰਿ ਪਾਤਿਸਾਹਿ ਹੁਕਮੁ ਕੀਤਾ : 'ਜੋ ਬੰਦ ਹੈ, ਸੋ ਛੋਡ ਦੇਹੁ, ਅਤੈ ਵਸਤੁ ਫਿਰਿ ਦੇਹੁ'। ਤਾਂ ਸੈਦਪੁਰ ਕੀ ਬੰਦਿ ਦਰੋਬਸਤੁ ਛੋਡਿ ਦਿਤੀ। ਤਬ ਬਾਬੇ ਬਿਨਾਂ ਜਾਵਨਿ ਨਾਹੀਂ। ਤਬ ਬਾਬਾ ਤੀਸਰੈ ਦਿਨਿ ਸੈਦਪਰ ਫਿਰਿ ਆਇਆ। ਜਾਂ ਆਇ ਕਰਿ ਦਿਖੈ ਤਾਂ ਕੀ ਵੇਖੈ, ਸਭ ਕਤਲਾਮ ਪਏ ਹੈਨਿ। ਤਬ ਬਾਬੈ ਆਖਿਆ : 'ਮਰਦਾਨਿਆਂ ! ਇਹ ਕਿਆ ਵਰਤੀ?' ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੈ ਆਖਿਆ : 'ਜੀ ਪਾਤਿਸਾਹ ! ਜੋ ਤੁਧੁ ਭਾਣਾ ਸਾਈ ਵਰਤੀ'। ਤਬ ਬਾਬੈ ਆਖਿਆ : 'ਮਰਦਾਨਿਆਂ ! ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇ'। ਮਰਦਾਨੈ ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇਆ, ਰਾਗੁ ਆਸਾ ਕੀਤਾ, ਬਾਬੈ ਸਬਦੁ ਉਠਾਇਆ :-

ਕਹਾ ਸੁ ਖੇਲ ਤਬੇਲਾ ਘੋੜੇ ਕਹਾ ਭੇਰੀ ਸਹਨਾਈ।

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਅਸਟਪਦੀਆਂ ।੧੨। (੪੨੭)]

ਤਬ ਬਾਬਰਵਾਣੀ ਪੂਰੀ ਹੋਈ, ਲਾਇ ਕਰ ਘਰ ਆਇਆ। ਤਿਤੁ ਮਹਿਲੇ ਬਾਬੇ ਸਬਦੁ ਕੀਤਾ ਰਾਗੁ ਸੋਰਠਿ ਵਿਚਿ :-

ਗਈ ਬਹੋੜੁ ਬੰਦੀ ਛੋੜੁ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਦੁਖਦਾਰੀ॥

[ਸੋਰਠ ਮਹਲਾ ੫ ਘਰ ੩ ਚਉਪਦੇ ।੬੨। (੬੨੪)]

ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਸੈਦਪੁਰ ਵਿਚਿ ਆਇਆ। ਤਾਂ ਲੋਕ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਲਾਗੈ ਮੁਰਦੇ ਦਬਣਿ, ਜਲਾਵਣਿ। ਘਰਿ ਘਰਿ ਲਗੇ ਰੋਵਣਿ ਪਿਟਣਿ। ਓਹੁ ਓਹੁ ਲਗੇ ਕਰਣਿ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਬਿਸਮਾਦ ਵਿਚਿ ਆਇਆ। ਤਿਸੁ ਮਹਿਲੇ ਸਬਦ ਹੋਆ :-

ਜੈਸੇ ਗੋਇਲਿ ਗੋਇਲੀ ਤੈਸੇ ਸੰਸਾਰਾ॥

[ਆਸਾ ਕਾਫੀ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੮ ਅਸਟਪਦੀਆਂ ।੧੩। (੪੧੮)]

ਤਬ ਇਕ ਦਿਨਿ ਮਰਦਾਨੈ ਅਰਜੁ ਕੀਤਾ, ਆਖਿਓਸੁ : 'ਜੀ ਇਹ ਤਾਂ ਇਕਸੈ ਵਿਗਾੜਿਆ, ਅਤੈ ਇਤਨੇ ਕਿਉਂ ਮਾਰੇ?' ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੈ ਆਖਿਆ : 'ਮਰਦਾਨਿਆਂ ! ਓਸ ਦਰਖਤ ਤਲੈ ਜਾਇ ਸਉਂ, ਜਾਂ ਉਠਹਿਗਾ ਤਾਂ ਜਬਾਬੁ ਦੇਹਗੇ'। ਤਬ ਮਰਦਾਨਾ ਜਾਇ ਸੁਤਾ। ਤਾਂ ਏਕ ਬੂੰਦ ਚਿਕਣਾਈ ਕੀ ਪਈ ਥੀ ਸੀਨੇ ਉਪਰਿ, ਰੋਟੀ ਖਾਂਦਿਆਂ। ਜਿਉ ਸੁਤਾ ਥਾ, ਤਿਉ ਕੀੜੀਆਂ ਆਇ ਲਗੀਆਂ। ਇਕ ਜੋ ਕੀੜੀ ਲੜੀ ਸੁਤੇ ਹੋਏ ਨੂੰ ਤਾਂ ਹਥਿ ਨਾਲਿ ਸਭੇ ਮਲਿ ਸਟੀਆਂ। ਤਾਂ ਬਾਬੈ ਆਖਿਆ : 'ਕਿਆ ਕੀਤੋ ਵੇ ਮਰਦਾਨਿਆਂ?' ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ : 'ਜੀ ਕੋਈ ਹਿਕ ਜੋ ਲੜੀ ਸਭੇ ਮਰਿ ਗਈਆਂ'। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਹਸਿਆ, ਆਖਿਓਸੁ : 'ਮਰਦਾਨਿਆਂ ! ਇਵੇ ਹੀ ਮਰਦੀ ਆਈ, ਇਕਸ ਦਾ ਸਦਕਾ'। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਆਇ ਪੈਰੀਂ ਪਇਆ। ਤਬ ਸੈਦਪੁਰ ਕਾ ਲੋਕੁ ਬਹੁਤੁ ਨਾਉਂ ਧਰੀਕ ਸਿਖ ਹੋਆ। ਤਬ ਝਾੜੂ ਕਲਾਲੁ ਬੰਦਿ ਵਿਚ ਥਾ, ਓਨਿ ਲਿਖ ਲਇਆ, ਖਰੜ ਖਾਨ ਪੁਰ ਕਾ ਥਾ ਪਰੁ ਸੰਗਤਿ ਵਿਚਿ ਗਵਿਆਛਣੀ, ਤਵ ਕਾ ਉਦਾਸੀ ਹੋਆ। ਤਦਹੁ ਬਾਬਾ ਓਥਹੁ ਰਵਦਾ ਰਹਿਆ। ਬੋਲੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਗੋਸ਼ਟ ਮੀਆਂ ਮਿੱਠਾ.

ਪਸਰੂਰਿ ਵਿਚਿਦੋ ਮੀਯੇ ਮਿਠੇ ਦੇ ਕੋਟਲੇ ਵਿਚਿ ਆਇ ਨਿਕਲੇ ਕੋਸ ਅਧ ਉਪਰਿ। ਓਥੈ ਬਾਗ ਵਿਚਿ ਜਾਇ ਬੈਠੇ, ਤਬ ਮੀਏ ਮਿਠੇ ਨੂੰ ਅਗਾਹ ਹੋਈ, ਆਪਣਿਆਂ ਮੁਰੀਦਾਂ ਵਿਚਿ ਆਖਿਓਸੁ : 'ਜੋ ਨਾਨਕੁ ਭਲਾ ਫਕੀਰੁ ਹੈ, ਪਰ ਜੋ ਆਸਾਨੋ ਮਿਲੈਗਾ ਤਾਂ ਇਉਂ ਤਾਰਿ ਲੈਹਿੰਗਿ ਜਿਉ ਦੁਧ ਉਪਰਹੁੰ ਮਲਾਈ ਤਾਰਿ ਲਈ ਦੀ ਹੈ'। ਤਬ ਬਾਬੈ ਆਖਿਆ : 'ਮਰਦਾਨਿਆਂ ! ਸੁਣਿ, ਮਿਠਾ ਕਿਆ ਆਖਿਆ ਹੈ'। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ : 'ਜੀ ਤੇਰਾ ਜੰਤੁ ਹੈ ਵਜਾਇਆ ਵਜਦਾ ਹੈ'। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ : 'ਮਰਦਾਨਿਆਂ ! ਜਾਂ ਮਿੱਠਾ ਅਸਾਨੂੰ ਮਿਲੇਗਾ, ਤਾਂ ਇਉ ਨਿਚੋੜ ਲੈਹਿੰਗੇ ਜਿਉ ਨਿੰਬੂ ਵਿਚਹੁੰ ਰਸੁ ਨਿਚੋੜਿ ਲੀਚਦਾ ਹੈ'। ਤਬ ਮੀਆਂ ਮਿਠਾ ਉਠਿ ਖੜਾ ਹੋਆ, ਆਖਿਓਸੁ : 'ਚਾਲਹੁ ਯਾਰੋ ! ਨਾਨਕ ਦਾ ਦੀਦਾਰੁ ਕਰੇਹਾਂ'। ਤਾਂ ਮਰੀਦਾ ਆਖਿਆ : 'ਤੁਸਾਂ ਅਗੇ ਅਵਾਜੁ ਕੀਤਾ ਆਹਾ, ਜੋ ਨਾਨਕੁ ਅਸਾਨੂੰ ਮਿਲੈਗਾ, ਤਾਂ ਇਉਂ ਤਾਰਿ ਲੈਹਿੰਗੇ ਜਿਉ ਦੁਧੁ ਉਪਰਹੁੰ ਮਲਾਈ ਤਾਰਿ ਲਈਦੀ ਹੈ'। ਤਾਂ ਮੀਆਂ ਮਿਠਾ ਬੋਲਿਆ : 'ਜੋ ਓਥਹੁੰ ਅਵਾਜੁ ਆਇਆ ਹੈ – ਜਿਉ ਨਿੰਬੂ ਵਿਚਹੁੰ ਰਸੁ ਨਿਚੋੜਿ ਲੀਚਦਾ ਹੈ ਤਿਉਂ, ਜਾਂ ਮਿਲੈਗਾ ਤਾਂ ਇਉ ਨਿਚੋੜਿ ਲੈਹਿੰਗੇ –। ਤਾਂ ਦੁਧ ਕਾ ਕੁਛ ਨ ਜਾਵੈਗਾ ਮਲਾਈ ਉਤਾਰੀ, ਅਤੇ ਨਿੰਬੂ ਨਿਚੋੜਿਆਂ ਫੋਗੁ ਹੋਵੇਗਾ'। ਤਦ ਮੀਆਂ ਮਿਠਾ ਦੀਦਾਰੁ ਦੇਖਣਿ ਆਇਆ, ਆਇ ਦੁਆਇ ਸਲਾਮ ਕਰਿਕੈ ਬੈਠਿ ਗਇਆ, ਗੋਸਟ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ਤਬ ਮੀਆ ਮਿਠਾ ਬੋਲਿਆ :-

ਸਲੋਕੁ॥ ਅਵਲ ਨਾਉ ਖੁਦਾਇ ਕਾ ਦੂਜਾ ਨਬੀ ਰਸੂਲੁ॥
ਨਾਨਕ ਕਲਮਾ ਜੇ ਪੜਹਿ ਤਾ ਦਰਗਹ ਪਵਹਿ ਕਬੂਲੁ॥
ਤਬ ਬਾਬੈ ਜਬਾਬੁ ਦਿਤਾ :-

ਅਵਲਿ ਨਾਉ ਖੁਦਾਇ ਕਾ ਦਰਿ ਦਰਵਾਨ ਰਸੂਲੁ॥

ਸੇਖਾ ਨੀਅਤਿ ਰਾਸਿ ਕਰਿ ਤਾਂ ਦਰਗਹਿ ਪਵਹਿ ਕਬੂਲੁ॥੧॥

ਤਾਂ ਬਾਬੈ ਆਖਿਆ : ਸੇਖ ਮਿਠਾ ! ਉਸ ਦਰ ਦੁਇ ਦੀ ਠਉੜ ਨਾਹੀਂ; ਜੋ ਕੋਈ ਰਹੰਦਾ ਹੈ, ਸੋ ਹਿਕੋ ਹੋਆ ਰਹੰਦਾ ਹੈ'। ਤਾਂ ਸੇਖਿ ਮਿਠੈ ਆਖਿਆ : 'ਜੋ ਨਾਨਕ ! ਬਿਨੁ ਤੇਲੁ ਦੀਵਾ ਜਲਦਾ ਹੈ?' ਸਲੋਕ :–

ਅਛਲ ਛਲਾਈ ਨਹ ਛਲੈ ਨਹ ਘਾਉ ਕਟਾਰਾ ਕਰਿ ਸਕੈ॥

[ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੫ ।੩੩। (੨੫)]

ਤਾਂ ਸੇਖਿ ਮਿਠੈ ਅਰਜੁ ਕੀਤਾ, ਆਖਿਓਸੁ : 'ਜੀ ਓਹੁ ਕਵਨੁ ਕੁਰਾਨੁ ਹੈ ਜਿਤੁ ਪੜੈ ਕਬੂਲੁ ਪਵੈ? ਅਤੇ ਜੀ ਓਹੁ ਕਵਨ ਕਤੇਬ ਹੈ, ਜਿਤੁ ਕਾਮਾਏ ਤੇ ਸਹੀ ਥੀਵੈ? ਅਤੈ ਉਹੁ ਕਵਨ ਦਰਵੇਸੀ ਹੈ, ਜਿਤੁ ਦਰ ਕੀ ਲਾਇਕ ਥੀਵੈ? ਅਤੈ ਉਹੁ ਕਵਨ ਰੋਜਾ ਹੈ, ਜਿਤੁ ਦਿਲੁ ਰਹੈ, ਜਾਇ ਨਾਹੀ ਅਤੈ ਓਹੁ ਕਵਨੁ ਨਿਵਾਜ ਹੈ, ਜਾ ਕੇ ਗੁਜਾਰੇ ਤੇ ਨਜਰਿ ਗੁਜਰੇ'। ਤਬ ਬਾਬੈ ਜਬਾਬੁ ਦੇਤਾ, ਆਖਿਓਸੁ : 'ਮਰਦਾਨਿਆਂ ! ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇ'। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੈ ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇਆ, ਬਾਬੈ ਸਬਦੁ ਕੀਤਾ ਰਾਗੁ ਮਾਰੂ ਵਿਚਿ :–

ਅਲਹ ਅਗਮ ਖੁਦਾਈ ਬੰਦੇ।

[ਮਾਰੂ ਸੋਹਲੇ ਮਹਲਾ ੫।੨। (੧੦੮੩)]

ਤਬ ਸੇਖ ਮਿਠੈ ਆਖਿਆ : 'ਜੀ ਤੁਸਾਂ ਜੋ ਹਿਕ ਨਾਵੈ ਦੀ ਸਿਫਿਤਿ ਕੀਤੀ, ਸੋ ਹਿਕੁ ਨਾਮੁ ਕੈਸਾ ਹੈ?' ਤਬ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ : 'ਸੇਖ ਮਿਠਾ ! ਹਿਕ ਨਾਵੈ ਦੀ ਕੀਮਤਿ ਕਿਸ ਨਉ ਆਈ ਹੈ?' ਤਾਂ ਸੇਖਿ ਮਿਠੇ ਆਖਿਆ : 'ਜੀ ਮਿਹਰ ਕਰਿ ਦਸਿ'। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੈ ਸੇਖ ਮਿਠੇ ਕੀ ਬਾਂਹ ਪਕੜੀ, ਗੋਸੈ ਲੇ ਗਇਆ। ਤਬ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ : 'ਸੇਖ ਮਿਠਿਆ! ਇਕੁ ਨਾਮੁ ਖੁਦਾਇਕਾ ਸੁਣੁਥਾ'। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ : 'ਅਲਹ'। ਆਖਿਣ ਨਾਲਿ ਦੂਸਰਾ ਭਸਮ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਤਬ ਸੇਖ ਮਿਠਾ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਹੈਰਾਣੁ ਹੋਆ। ਜਾਂ ਦੇਖੈ ਤਾਂ ਇਕੁ ਮੁਠੀ ਭਸਮ ਕੀ ਹੈ। ਤਬਿ ਫਿਰਿ ਅਵਾਜ ਆਇਆ ਹੈ, 'ਅਲਾਹ'। ਇਤਨਿ ਕਹਣੈ ਨਾਲਿ ਉਠੀ ਖੜਾ ਹੋਆ, ਤਬ ਸੇਖ ਮਿਠੈ ਆਇ ਪੈਰ ਚੁਮੈ। ਤਬ ਬਾਬਾ ਬਿਸਮਾਦ ਕੇ ਘਰ ਵਿਚ ਬੋਲਿਆ।

ਤਬ ਬਾਬੈ ਮੀਆ ਮਿਠਾ ਵਿਦਾ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਓਥਹੁ ਰਵਦਾ ਰਹਿਆ। ਬੋਲੁਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਨਿਸਤਾਰਾ.

ਤਬ ਰਾਵੀ ਨਦੀ ਦੈ ਕਿਨਾਰੈ ਲਹੌਰਿ ਆਇ ਨਿਕਲਿਆ। ਤਬ ਲਹੌਰ ਦੇ ਪਰਗਣੇ ਦਾ ਕਰੋੜੀ ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਧੁਪੜ ਖੱਤ੍ਰੀ ਥਾ; ਤਿਸ ਕੇ ਪਿਤਾ ਕਾ ਸਰਾਧੁ ਥਾ, ਉਸ ਸੁਣਿਆਂ ਜੋ ਨਾਨਕੁ ਤਪਾ ਆਇਆ ਹੈ। ਤਬ ਓਹੁ ਆਇ ਕਰਿ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਉ ਭਾਉ ਕਰਿਕੈ ਲੇ ਗਇਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਜਾਇ ਬੈਠਾ, ਤਬ ਓਸ ਬਸਤੁ ਬਾਹ ਰੀਤ ਅਣਾਈ, ਫੁਰਮਾਇਸਿ ਕੀਤੀ, ਦੁਧੁ ਦਹੀ, ਲਕੜੀਆਂ, ਤਾਂ ਅੰਨੁ ਤਈਆਰੁ ਹੋਆ, ਬ੍ਰਮਣ ਜੇਵੈ। ਤਬ ਬਾਬੈ ਜੀ ਕਉ ਭੀ ਬੁਲਵਣਿ ਆਇਆ। ਤਦਹੁ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪੁਛਿਆ : 'ਤੇਰੈ ਕਿਆ ਹੋਆ ਹੈ?' ਤਦ ਉਸ ਕਹਿਆ : 'ਜੀ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਕਾ ਸਰਾਧੁ ਹੈ। ਤਿਸ ਕੇ ਨਾਉਂ ਕੇ ਬਮਣ ਜਿਵਾਇ ਹੈਨਿ'। ਤਬ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ : 'ਤੇਰੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਅਜੁ ਤੀਸਰਾ ਦਿਨੁ ਹੋਆ ਹੈ, ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਖਾਧਾ ਅਤੈ ਤੂ ਆਖਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮੈਂ ਸਉ ਮਨੁਖੁ ਜਿਵਾਇਆ ਹੈ'। ਤਬ ਦੁਨੀ ਚੰਦੁ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਆਖਿਓਸੁ: 'ਜੀ ਓਹੁ ਕਿਥੇ ਹੈ?' ਤਬ ਬਾਬੇ ਆਵਿਆ : 'ਓਹੁ ਇਕ ਮਾਲ ਵਿਚਿ ਹੈ ਪਇਆ ਹੋਆ, ਕੋਹਾਂ ਪੰਜਾਂ ਉਪਰਿ ਬਘਿਆੜ ਕਾ ਜਨਮੁ

ਹੈ ਪਰ ਤੂੰ ਜਾਇ ਪਰਸਾਦੁ ਲੇਕਰਿ, ਪਰੁ ਡਰਣਾ ਨਾਹੀ, ਤੇਰੈ ਜਾਣੈ ਨਾਲਿ ਉਸਕੀ ਬੁਧਿ ਮਾਨੁਵ ਕੀ ਹੋਇ ਆਵੈਗੀ। ਪਰਸਾਦੁ ਖਾਵੈਗਾ, ਅਰ ਬਾਤਾਂ ਭੀ ਕਰੈਗਾ'। ਤਬ ਦੁਨੀਚੰਦੁ ਪਰਸਾਦੁ ਲੈ ਗਇਆ, ਜਾਇ ਪੈਰੀ ਪਉਣਾ ਕਹਿਓਸੁ। ਪਰਸਾਦੁ ਆਗੈ ਰਾਖਿਓਸੁ, ਤਬ ਇਸੁ ਪੁਛਿਆ, ਆਖਿਆਃ ਪਿਤਾ ਜੀ ! ਤੂੰ ਇਤੁ ਜਨਮਿ ਕਿਉ ਆਇਆ ?' ਤਬ ਇਸਿ ਆਖਿਆ : 'ਗੁਰੂ ਪੂਰੈ ਬਿਨਾ ਇਤੁ ਜਨਮਿ ਆਇਆ, ਮੈਂ ਏਕ ਅਚਾਰੀ ਕਾ ਸਿਖ ਥਾ, ਓਸ ਮੇਰੇ ਪਾਸਹੁਂ ਸਗਉਤੀ ਮਛੀ ਛਡਾਈ ਥੀ, ਜਬ ਮੇਰੇ ਕਾਲ ਕਾ ਸਮਾਂ ਹੋਆ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਦੁਖੀ ਹੋਆ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਪਾਸਿ ਸਗਉਤੀ ਰਿੰਨਦੇ ਸੇ, ਮੈਨੂੰ ਵਾਸ਼ਨਾ ਆਈ, ਮੇਰੀ ਮਨਸਾ ਊਹਾਂ ਗਈ, ਤਿਸਕਾ ਸਦਕਾ ਏਤੁ ਜਨਮਿ ਆਇਆ'। ਤਬ ਉਹੁ ਉਠਿ ਚਲਿਆ, ਅਤੈ ਉਹੁ ਭਜਿ ਗਇਆ। ਤਦਹੁ ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਆਇ ਪੈਰੀ ਪਇਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਉ ਘਰਿ ਲੇ ਗਇਆ, ਉਸ ਕੇ ਦਰ ਉਪਰਿ ਸਤ ਧਜਾ ਬੰਧੀਆ ਥੀਆ, ਲਾਖ ਲਾਖ ਕੀ ਇਕ ਧਜ ਥੀ। ਤਬ ਬਾਬੈ ਪੁਛਿਆ : 'ਏਹ ਧਜਾ ਕਿਸ ਕੀਆਂ ਹੈਨਿ?' ਤਬ ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਆਖਿਆ : 'ਜੀ ਇਹਿ ਧਜਾ ਮੇਰੀਆਂ ਹੈਨਿ'। ਤਦਹੁ ਬਾਬੈ ਇਕ ਸੂਈ ਦਿਤੀ, ਆਖਿਓਸੁ : 'ਜੋ ਅਸਾਡੀ ਅਮਾਨ ਰਾਖੁ, ਅਸੀਂ ਆਗੈ ਮੰਗਿ ਲੈਹਿੰਗੈ'। ਤਬ ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਸੂਈ ਤ੍ਰੀਮਤਿ ਪਾਸਿ ਲੈ ਗਇਆ। ਆਖਿਓਸੁ : 'ਇਹ ਸੂਈ ਰਖੁ, ਗੁਰੂ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਅਤੈ ਆਖਿਆ ਹੈਸੁ, ਜੋ ਅਗੈ ਮੰਗਿ ਲੈਹਿਗੇ'। ਤਦਹੁ ਤ੍ਰੀਮਤਿ ਆਖਿਆ : 'ਏ ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ! ਇਹ ਸੂਈ ਤੇਰੈ ਸਾਥਿ ਚਲੈਗੀ ਆਗੈ? 'ਤਾਂ ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਆਖਿਆ : 'ਕਿਆ ਕਰੀਐ?' ਤਾਂ ਤ੍ਰੀਮਤ ਆਖਿਆ ਜਾਹਿ ਦੇ ਆਉ'। ਤਬ ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਸੂਈ ਫੇਰਿ ਲੈ ਆਇਆ ਬਾਬੇ ਪਾਸਿ। ਆਇ ਆਖਿਓਸੁ : 'ਇਹ ਸੂਈ ਮੇਰੇ ਪਾਸਿ ਅਗੈ ਚਲਣੈ ਕੀ ਨਾਹੀ, ਫੇਰਿ ਲੇਵਹੁ'। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ : 'ਇਹ ਧਜਾ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਪਹੁੰਚਾਵਹਿੰਗਾ, ਜੋ ਸੂਈ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਾਇ ਸਕਦਾ?' ਤਬਿ ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਉਠਿ ਆਇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ, ਆਖਿਓਸੁ : 'ਜੀ ਓਹੁ ਬਾਤ ਕਰਿ ਜਿਤੁ ਅਗੈ ਪਹੁਂਚੈ'। ਤਦਹੁ ਗੁਰੂ ਆਖਿਆ : 'ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਨਾਮ ਤੂੰ ਦੇਹਿ। ਅਤੀਤਾ, ਅਭਿਆਗਤਾ ਦੈ ਮੁਹਿ ਪਾਇ, ਇਉਂ ਸਾਥਿ ਪਹੁਂਚੈਗੀ'। ਤਬ ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਸਤ ਲਖ ਕੀਆ ਧਜਾ ਲੁਟਾਇ ਦੂਰਿ ਕੀਤੀਓਸੁ। ਹੁਕਮ ਮੰਨਿਆ। ਹੁਕਮੁ ਗੁਰੂ ਕਾ ਐਸਾ ਹੈ, ਜੋ ਕੋਈ ਮੰਨੈਗਾ ਤਿਸਕੀ ਗਤਿ ਹੋਵੈਗੀ। ਤਦਹੁਂ ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਨਾਉਧਰੀਕੁ ਸਿਖ ਹੋਆ, ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਾਗਾ ਜਪਣਿ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ॥ ਤਬ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ : 'ਮਰਦਾਨਿਆਂ ! ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇ'। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਿ ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇਆ। ਰਾਗੁ ਆਸਾ ਕੀਤੀ, ਪਉੜੀਆਂ ੧੫ ਪਰਥਾਇ ਦੁਨੀਚੰਦ ਕੇ ਕੀਤੀਆਂ।

ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੀ ਸੁਚ ਰਸੋਈ.

ਤਬ ਬਾਬਾ ਜੀ ਘਰਿ ਆਇਆ, ਤਲਵੰਡੀ ਵਿਚਿ ਕੋਈ ਦਿਨੁ ਰਹੈ। ਇਕ ਦਿਨ ਇਕੁ ਬ੍ਰਾਮਣੁ ਅਚਾਰੀ ਆਇਆ ਖੁਧਿਆਰਥੁ, ਤਾਂ ਆਇ ਅਸੀਲ ਬਚਨੁ ਕੀਤੋਸੁ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਪਰਸਾਦ ਵਿਚਿ ਬੈਠਾ ਥਾ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਆਖਿਆ : 'ਆਵਹੁ ਮਿਸਰ ਜੀ ! ਪਰਸਾਦੁ ਤਈਆਰ ਹੈ'। ਤਾਂ ਪੰਡਤਿ ਕਹਿਆ : 'ਮੈਂ ਇਹੁ ਪਰਸਾਦੁ ਨਾਹੀਂ ਖਾਂਦਾ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਕਰਿ ਖਾਵਾਂਗਾ, ਜਬ ਹਥੁ ਭਰਿ ਧਰਤੀ ਉਖਣਾਂਗਾ, ਅਤੇ ਚਉਂਕਾ ਦੇਵਾਂਗਾ, ਅਤੇ ਜਾਇਕੈ ਗਿਠ ਭਰਿ ਧਰਤੀ ਉਖਣਾਂਗਾ ਤਾਂ ਚੁੱਲਾ ਕਰਾਂਗਾ। ਲਕੜੀਆਂ ਧੋਇ ਕਰਿ ਚਾੜਾਂਗਾ। ਏਹ ਰਸੋਈ ਕੀ ਧਰਤੀ ਕੈਸੀ ਹੈ? ਤਾਂ ਮੈਂ ਨਾਹੀ ਖਾਂਦਾ'। ਤਬ ਬਾਬੈ ਆਖਿਆ : 'ਇਸ ਪੰਡਿਤ ਕਉ ਰਸੋਈ ਕੋਰੀ ਦੇਵਹੁ।' ਤਬ ਕੋਰੀ ਰਸੋਈ ਮਿਲੀ। ਪੰਡਤੁ ਬਾਹਰਿ ਲੈ ਗਇਆ, ਜਾਇ ਲਗਾ ਚਉਂਕਾ ਬਣਾਵਣਿ, ਧਰਤੀ ਖੋਦਣਿ, ਜਿਥੈ ਧਰਤੀ ਖੋਦੈ, ਓਥੈ ਹਡੀਆਂ ਨਿਕਲਿਨਿ। ਤਬ ਚਾਰਿ ਪਹਿਰਿ

ਖੋਦਦਾ ਫਿਰਿਆ। ਜਾਂ ਭੁਖਾ ਆਜਜੁ ਹੋਆ, ਤਾਂ ਆਖਿਓਸੁ : 'ਬਾਬੇ ਤੇ ਜਾਵਾਂ'। ਤਾਂ ਆਇ ਪੈਰੀ ਪਇਆ, ਆਖਿਓਸੁ : 'ਜੀ ਓਹ ਪਰਸਾਦੁ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲੈ, ਮੈਂ ਭੁੱਖਾਂ ਮੁਆ ਹਾਂ'। ਤਦਹੁੰ ਗੁਰੂ ਆਖਿਆ : 'ਸੁਆਮੀ ! ਓਹੁ ਵਖਤੁ ਗਇਆ ਪਰਸਾਦੁ ਕਾ, ਪਰੁ ਜਾਹਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰਿਕੈ ਧਰਤੀ ਖੋਦੁ, ਰਸੋਈ ਕਰੁ ਖਾਹਿ'। ਤਬ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ :'

ਸੁਇਨੇ ਕਾ ਚਉਕਾ ਕੰਚਨ ਕੁਆਰ॥

[ਬਸੰਤ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧ ।੩। (੧੧੬੯)]

ਇਕ ਵੈਰਾਗੀ ਬਾਲਕ.

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਕੀ ਆਗਿਆ ਹੋਈ, ਜੋ ਪਿਛਲੈ ਪਹਰਿ ਰਾਤਿ ਕਉ ਕੀਰਤਨ ਹੋਵੈ ਤਾਂ ਇਕੁ ਲੜਕਾ ਬਰਸਾਂ ਸਤਾਂ ਕਾ ਘਰ ਤੇ ਉਠਿ ਆਵੈ, ਆਇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੈ ਪਿਛੈ ਖੜਾ ਹੋਵੈ। ਜਬ ਆਰਤੀ ਕੀਰਤਿ ਹੋਵੈ, ਤਾਂ ਉਠਿ ਜਾਵੈ। ਤਬ ਬਾਬੈ ਇਕ ਦਿਨਿ ਕਹਿਆ : 'ਅਜੁ ਏਹੁ ਲੜਕਾ ਪਕੜਿ ਰਖਣਾ'। ਜਬ ਮਥਾ ਟੇਕ ਕਰਿ ਚਾਲਿਆ, ਤਾਂ ਸੰਗਤਿ ਪਕੜਿ ਰਖਿਆ, ਆਨਿ ਹਾਜਰੁ ਕੀਤਾ। ਤਬ ਬਾਬੈ ਪੁਛਿਆ, ਆਖਿਆ : 'ਏ ਲੜਕੇ ! ਤੂੰ ਜੋ ਇਤੁ ਵਖਤਿ ਉਠਿ ਆਂਵਦਾ ਹੈ, ਸੋ ਕਿਉ ਆਂਵਦਾ ਹੈਂ? ਅਜੇ ਤੇਰਾ ਵਖਤੁ ਖਾਵਣ ਖੇਡਣ ਸਉਣ ਦਾ ਹੈ'। ਤਦਹੁੰ ਉਸਿ ਲੜਕੈ ਆਖਿਆ : 'ਜੀ ! ਇਕ ਦਿਨਿ ਮੇਰੀ ਮਾਤਾ ਕਹਿਆ ਜੋ ਬੇਟਾ – ਤੂੰ ਅਗਿ ਬਾਲੁ–ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਗਿ ਲਗਾ ਬਾਲਣਿ। ਜਾਂ ਲਕੜੀਆਂ ਪਾਈਆਂ ਤਾਂ ਪਹਿਲੇ ਨਿਕੜੀਆਂ ਕਉ ਲਗੀ, ਤਾਂ ਪਿਛਹੁੰ ਵਡੀਆਂ ਕਉ ਲਾਗੀ। ਤਦਹੁੰ ਮੈਂ ਭਉ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਮਤਾਂ ਅਸੀਂ ਨਿਕੜੇ ਚਲਿ ਜਾਹਿੰ, ਵਡੇਰੇ ਹੋਣਿ ਮਿਲਹਿ ਕਿ ਨ ਮਿਲਹਿ ਲਕੜੀਆਂ ਕੀ ਨਿਆਈ। ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਖਿਆ : 'ਜੋ ਗੁਰੂ ਜਪਿ ਲੇਹਿ'। ਤਦਿ ਸੰਗਤਿ ਹੈਰਾਨੁ ਹੋਇ ਰਹੀ ਸੁਣਿਕੈ। ਤਬ ਬਾਬੈ ਦੀ ਖੁਸੀ ਹੋਈ, ਲੜਕਾ ਪੈਰੀ ਪਇਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬੈ ਤਿਤੁ ਮਹਿਲਿ ਸਬਦੁ ਬੋਲਿਆ :–

ਘੜੀ ਮੁਹਤ ਕਾ ਪਾਹੁਣਾ ਕਾਜਂ ਸਵਾਰਣਹਾਰੁ॥

[ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੫।੭੪। (੪੩)]

ਤਦਹੁ ਬਾਬਾ ਰਵਦਾ ਰਹਿਆ ਘਰ ਤੇ।

ਕਰੋੜੀਆ.

ਤਬ ਬਾਬਾ ਦਰੀਆਉ ਉਪਰਿ ਬਹਿ ਗਇਆ, ਤਲਵੰਡੀ ਕੇ ਨਜੀਕ ਇਕ ਥਾਂਉ ਉਥੇ ਬਹੁਤ ਗਉਗਾ ਚਲਿਆ। ਜੋ ਕੋਈ ਸੁਨੈ, ਸੋ ਸਭ ਆਵੇ, ਲੋਕ ਆਖਣ ਜੋ 'ਕੋਈ ਖ਼ੁਦਾਇ ਦਾ ਫਕੀਰ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਨਾਨਕ ਨਾਉਂ ਹੈਸੁ, ਆਪਣੇ ਖੁਦਾਇ ਨਾਲ ਰੱਤਾ ਹੈ'। ਲੋਕ ਬਹੁਤ ਜੁੜਿਆ, ਮਰੀਦ ਭੀ ਹੋਵਨ। ਜੋ ਆਵੈ, ਸੋ ਪਰਚਾ ਜਾਵੈ। ਜੋ ਬਾਬਾ ਸਲੋਕ ਕਰਦਾ ਥਾ; ਸੋ ਪਰਗਟ ਹੋਏ। ਇਹੁ ਸਲੋਕ ਕੀਤੇ ਸੇ, ਫਕੀਰ ਕਾਨਿਆ ਨਾਲ ਗਾਉਂਦੇ ਸੇ :–

ਕੂੜ ਨਿਖੁਟੇ ਨਾਨਕਾ ਓੜਕਿ ਸਚਿ ਰਹੀ॥

ਤਬ ਨਾਨਕ ਕੇ ਘਰ 'ਏਕੋ ਨਾਮ ਵਖਾਣੀਐ।' ਬਹੁਤ ਉਸਤਤ ਹੋਵਨ ਲਗੀ, ਖਰਾ ਬਹੁਤ ਗਉਗਾ ਹੋਇਆ। ਜੋ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਮਾਨ, ਜੋਗੀ, ਸੰਨਿਆਸੀ, ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ, ਤਪੀਏ, ਤਪੀਸਰ, ਦਿਗੰਬਰ, ਬੈਸਨੋ, ਉਦਾਸੀ, ਗ੍ਰਸਤੀ, ਬੈਰਾਗੀ, ਖਾਨ, ਖਨੀਨ, ਉਮਰੇ, ਉਮਰਾਉ, ਕਰੋੜੀਏ, ਜਿਮੀਦਾਰ, ਭੂੰਮੀਏ, ਜੋ ਕੇ ਆਵੈ, ਸੋ ਪਰਚਾ ਜਾਵੈ। ਸਭੇ ਲੋਕ ਉਸਤਤਿ ਕਰਨ।

ਤਬ ਜਿਥੈ ਬਾਬਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਉਸ ਗਿਰਾਉਂ ਪਾਸ ਇਕ ਕਰੋੜੀਆ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਓਨ ਕਹਿਆ : 'ਏਹ ਕਉਣ ਹੈ? ਜੋ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਸੋ ਸਭ ਇਸਕਾ ਨਾਉ ਲੈਤੇ ਹੈਨ। ਹਿੰਦੂ ਤਾਂ ਖਰਾਬ ਕੀਏ ਥੇ ਪਰ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਕਾ ਭੀ ਇਮਾਨ ਖੋਇਆ। ਕਿਆ ਈਮਾਨ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਕਾ ਜੋ ਹਿੰਦੂ ਉਪਰ ਈਮਾਨ ਕਰਤੇ

ਹੈਨ? ਪਰ ਚਲਹੁ ਅਸੀਂ ਬੰਨ ਲੈ ਆਵਹਿਂ'। ਜਾਂ ਚੜਿਆ ਘੋੜੇ ਉਪਰ, ਤਾਂ ਘੋੜਾ ਫਰਕ ਪਇਆ। ਫਿਰ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਚੜਿਆ, 'ਤਾਂ ਆਂਵਦਾ ਆਂਵਦਾ ਰਾਹਿ ਵਿਚ ਅੰਧਾ ਹੋਇ ਗਇਆ, ਸੁਝਸ ਕਿਛ ਨਾਂਹੀ, ਤਾਂ ਬਹਿ ਗਇਆ। ਲੋਕਾਂ ਕਹਿਆ : 'ਜੀ ਅਸੀਂ ਡਰਦੇ ਆਖ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ, ਪਰ ਨਾਨਕ ਵਡਾ ਪੀਰ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਉਸਕੀ ਬੰਦਗੀ ਸਿਮਰਣ ਕਰਹੁ'। ਤਾਂ ਕਰੋੜੀਆਂ ਸਿਫਤ ਲਗਾ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੀ ਕਰਣ। ਅਤੇ ਪਾਸ ਲੋਕ ਭੀ ਲੱਗੇ ਬਾਬੇ ਵਲ ਸਿਜਦਾ ਕਰਣ। ਤਾਂ ਕਰੋੜੀਆ ਅਸਵਾਰ ਹੋਇਆ, ਤਾਂ ਪੱਟ ਘੋੜੇ ਉਪਰਹੁਂ ਢਹਿ ਪਇਆ, ਦਿਸੈ ਕਿਛੁ ਨਾਂਹੀ। ਤਬ ਲੋਕਾਂ ਕਹਿਆ : 'ਦੀਵਾਨ ਜੀ ! ਤੂੰ ਭੁਲਦਾ ਹੈਂ ਜੋ ਘੋੜੇ ਚੜਦਾ ਹੈਂ, ਨਾਨਕ ਵਡਾ ਪੀਰ ਹੈ, ਤੂੰ ਪਿਆਦਾ ਹੋਇ ਕਰਿ ਚਲ, ਜੋ ਤੁ ਬਖਸੀਐ'। ਤਾਂ ਕਰੋੜੀ ਪਿਆਦਾ ਹੋਇ ਚਲਿਆ। ਜਿਥੈ ਬਾਬੇ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਦਿਸ ਆਈ, ਤਾਂ ਤਿਥੈ ਖੜਾ ਹੋਇ ਕਰ ਲਗਾ ਮਲਾਮ ਕਰਣ। ਨੜੇ ਆਇਆ ਤਾਂ ਇਹੁ ਪੈਰੀ ਪਇਆ। ਬਾਬੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸੀ ਕੀਤੀ। ਬਾਬੇ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਰਖਿਆ, ਬਾਬਾ ਬਹੁਤ ਖੁਸੀ ਹੋਆ। ਤਾਂ ਕਰੋੜੀ ਅਰਜ ਕੀਤੀ : 'ਬਾਬਾ ਜੀ! ਤੇਰਾ ਹੁਕਮ ਹੋਵੈ, ਤਾ ਇਕ ਚਕ ਬਨਾਵਾਂ ਤੇਰੇ ਨਾਂਵ ਕਾ, ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਨਾਉਂ ਰਖੀਐ, ਧਰਮਸਾਲਾ ਪਾਈਐ'। ਤਾਂ ਕਰੋੜੀਆ ਵਿਦਿਆ ਹੋਇਆ। ਬੋਲੋ ਵਾਹਿਗੁਰੁ।

ਭਾਗੀਰਥ, ਮਨਸੁਖ ਤੇ ਸ਼ਿਵਨਾਭ.

ਤਾਂ ਪਿਛਹੁ ਕਾਲੂ ਆਪਣੇ ਆਦਮੀ ਸਭ ਲੈਕਰ ਬਾਬੇ ਪਾਸ ਆਇਆ। ਬਾਬਾ ਟਿਕਿਆ। ਸੰਗਤ ਸਿਖ ਲੱਗੇ ਹੋਂਦੇ ਜਾਣ। ਬਾਬੇ ਉਹ ਭੇਖ ਉਤਾਰਿਆ। ਇਕ ਚਾਦਰ ਤੇੜ ਇਕ ਉਪਰ, ਇਕ ਪਟਕਾ ਸਿਰ, ਨਿਰੰਜਨ ਨਿਰੰਕਾਰ ਕਾ ਸਰੂਪ ਧਰਿਆ ਜਗਤ ਨਿਸਤਾਰਣ ਕੇ ਤਾਂਈ। ਜਗਤ ਵਿਚ ਡੋਰੀ ਉਭਰ ਗਈ, ਜੋ 'ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ! ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਵੱਡਾ ਭਗਤ ਪੈਦਾ ਹੋਆ ਹੈ'।

ਤਬ ਇਕ ਖੱਤਰੀ ਥਾ, ਖਰਾ ਗਬੀਬ ਯਤੀਮ ਸਾ। ਉਸ ਕੇ ਘਰ ਇਕ ਕੁੜੀ ਸੀ; ਘਰਹੁਂ ਖਰਾ ਆਜਜ਼ ਸੀ; ਸਰ ਕਿਛ ਨਾ ਸੀ ਆਂਵਦਾ। ਉਨ ਬਾਬੇ ਪਾਸ ਆਇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ: 'ਅਜੀ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ! ਮੇਰੇ ਤੇ ਸਰ ਕਿਛ ਨਾਹੀਂ ਆਂਵਦੀ, ਬੇਟੀ ਕੁਆਰੀ ਹੈ ਕਿਛ ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਨਾਇ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰ, ਖਸਮਾਨਾ ਹੋਵੈ'। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ, 'ਜਿ ਕਿਛੁ ਵਸਤੁ ਤੈਨੂੰ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਸੋ ਤੂੰ ਲਿਖਾਇ ਲੇ ਆਉ, ਅਸੀਂ ਅਣਾਇ ਦੇਹਾਂਗੇ। ਉਨ ਖੱਤਰੀ ਵੀਵਾਹ ਦੀ ਵਸਤ ਸਭ ਲਿਖ ਆਂਦੀ; ਜਿਤਨੀ ਲੋੜੀਦੀ ਸੀ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ : 'ਭਾਗੀਰਥ ! ਆਨ ਦਿਨੋਂ। ਭਾਈ ਭਾਗੀਰਥਾ, ਤੂੰ ਲਾਹੌਰ ਜਾਇ, ਜਿਤਨੀਆਂ ਵਸਤੂ ਲੋੜੀਦੀਆਂ ਹੈਨ ਅਤੇ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ, ਸੋ ਸਛਿ ਲੈ ਕੇ ਤੁਧ ਆਵਣੀਆਂ। ਜੇ ਭਲਕੇ ਰਹਿਓਂ ਤਾਂ ਜਨਮ ਵਿਗੜੀਗਾ'। ਉਹ ਭੈਮਾਨ ਹੋਕਰ ਉਠ ਦਉੜਿਆ, ਲਾਹੌਰ ਆਇਆ। ਇਕ ਸ਼ਾਹ ਬਾਣੀਏ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ, ਆਖਿਓਸੁ : 'ਮੈਨੂੰ ਇਤਨੀਆਂ ਵਸਤੂ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਹੈਨ, ਮੈਨੂੰ ਆਣ ਦੇਹਿ' ਤਬ ਉਨ ਬਾਣੀਏ ਕਹਿਆ : 'ਅੱਜ ਰਹੁ, ਭਲਕੇ ਨੂੰ ਸਭੇ ਦਸਤੂ ਹੋਇ ਆਵਣਗੀਆਂ'। ਤਾਂ ਭਾਗੀਰਥ ਆਖਿਆ : 'ਮੈਂ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਰਹਿੰਦਾ ਨਾਹੀ'। ਤਾਂ ਉਨ ਬਾਣੀਏ ਆਖਿਆ : 'ਜੋ ਵਸਤੂ ਸਭ ਹੋਵਣਗੀਆਂ, ਪਰ ਇਕ ਚੂੜਾ ਨਾ ਹੋਸੀਆ, ਚੂੜੇ ਰੀਗੀਦੇ ਰੰਗੀਦੇ ਰਾਤੇ ਪਵੇਗੀ। ਅੱਜ ਤੂੰ ਰਹੁ ਭਾਗੀਰਥਾ।' ਭਾਗੀਰਥ ਆਖਿਆ : 'ਮੈਂ ਤ੍ਰਈਕਾਲ ਰਹਾਂ ਨਾਹੀਂ'। ਬਾਣੀਏ ਆਖਿਆ : 'ਅੱਜ ਰਹੇ ਬਾਝ ਕੰਮ ਹੋਂਦਾ ਨਹੀਂ'। ਤਬ ਉਨ ਬਾਣੀਏ ਆਖਿਆ : 'ਤੂੰ ਸਾਮ ਸਾਮ ਰਹੁ ਜੇ ਕੰਮ ਚੂੜੇ ਦਾ ਤੈਂ ਕਰਣਾ ਹੈ'। ਤਾਂ ਭਾਗੀਰਥ ਕਹਿਆ : 'ਜੋ ਅਜ ਕੰਮ

ਨਾਹੀਂ ਸਉਰਦਾ, ਅਤੇ ਹੁਕਮ ਸਿਰ ਨਾ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਜਨਮ ਵਿਗੜੇਗਾ'। ਤਾਂ ਉਨ ਬਾਣੀਏ ਆਖਿਆ : 'ਭਾਈ ਕਿਸੀ ਕਾ ਸਾਹਿਬ ਹੋਂਦਾ ਹੈ ਕਰੜਾ ਤਾਂ ਉਹ ਚਾਕਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ-, ਮੇਰਾ ਸਾਹਿਬ ਖਿਝੇਗਾ, ਮੇਰਾ ਵਜਹੁ ਕਟੈਗਾ-ਤੂੰ ਜੋ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ-, ਜੋ ਹੁਕਮ ਸਿਰ ਨਾ ਜਾਵੈਗਾ, ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਜਨਮ ਵਿਗੜੇਗਾ-। ਸੋ ਤੇਰਾ ਸਾਹਿਬ ਕੈਸਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕੇ ਕੋਪ ਤੇ ਤੇਰਾ ਜਨਮ ਵਿਗੜੇਗਾ?' ਤਾਂ ਭਾਗੀਰਥ ਕਹਿਆ : 'ਮੇਰਾ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰੂ ਹੈ। ਜੇ ਹਉਂ ਉਸ ਦੇ ਹੁਕਮ ਸਿਰ ਨਾ ਜਾਵਾਂ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਜਨਮ ਵਿਗੜੈ'। ਤਾਂ ਉਨ ਬਾਣੀਏ ਕਹਿਆ : 'ਭਾਈ ਅੱਜ ਕਲੀਕਾਲ ਕੇ ਗੁਰੂ ਕਿਆ ਹੈ, ਜਿਨਕੇ ਕਹੇ ਤੇਰਾ ਜਨਮ ਵਿਗੜੇ?' ਤਾਂ ਭਾਗੀਰਥ ਆਖਿਆ, ਜੋ 'ਮੇਰਾ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰੂ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਹੈ?' ਤਾਂ ਉਨ ਬਾਣੀਏ ਕਹਿਆ ਜੋ 'ਰੇ ਘਰ ਬੂਡੇ ! ਕਲੀਕਾਲ ਮਹਿ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਕਹਾਂ ਹੈ?' ਤਬ ਆਖਿਆ : 'ਨਾਂ ਜੀ, ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਪੂਰਨ ਹੈ, ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਹੈ, ਨਿਰੰਜਨ ਰੂਪ ਹੈ'। ਤਬ ਉਨ ਬਾਣੀਏ ਕਹਿਆ : 'ਚਲ ਹਉਂ ਤੇਰੇ ਸਾਥ ਚਲਦਾ ਹਾਂ। ਇਕ ਚੂੜਾ ਹੈ ਮੇਰੇ ਘਰ ਰੰਗਿਆ ਹੋਆ, ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਗ੍ਰਹ ਬੰਧ ਰੱਖ। ਜਉ ਤੇਰਾ ਗੁਰੂ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਹੋਇਗਾ, ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਭੀ ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਮੇਰਾ ਭੀ ਗੁਰੂ, ਅਰ ਜੇ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਨਾ ਹੋਆ, ਤਾਂ ਵਸਤੂ ਦੇਵਾਂਗਾ ਅਰ ਮੁੱਲ ਲੇਵਾਂਗਾ?'

ਤਾਂ ਭਾਗੀਰਥ ਅਰ ਬਾਣੀਆਂ ਦੋਨੋਂ ਚਲੇ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੋਲ ਆਏ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਅਗੋਂ ਕਹਿਆ : 'ਭਾਗੀਰਥਾ ! ਜਿੱਧਰ ਜਾਹਿ, ਤਿੱਘਰ ਬਹਿ ਰਹੇਂ, ਜਬਾਬ ਨਾ ਲੈ ਆਵਹਿਂ'। ਅਜੇ ਉਹ ਆਂਵਦੇ ਸੇ ਰਾਹਿ ਵਿਚ, ਉਨ ਵਾਕ ਸੁਣ ਪਾਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਬਾਣੀਏ ਕੇ ਕਪਾਟ ਖੁਲ੍ਹ ਗਏ, ਜੋ ਏਹ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਅੰਤਰਯਾਮੀ ਹੈ। ਆਇ ਪੈਰੀਂ ਪਏ। ਤਬ ਉਸ ਬਾਣੀਂ ਕੀ ਨਿਸਾ ਭਈ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਖਣੇ ਨਾਲ, ਪੈਰੀਂ ਪਉਂਦੇ ਨਿਹਾਲ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਤੀਨ ਬਰਸ ਬਾਬੇ ਕੋਲ ਰਹਿਆ, ਫੇਰ ਬਾਬੇ ਵਿਦਿਆ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੀ ਬਾਣੀ ਬਹੁਤ ਸਿਖੀਆਸੁ, ਪੋਥੀਆਂ ਸਿਖ ਲੀਤੀਓਸੁ। ਗੁਰੂ ਪਾਸਹੁੰ ਵਿਦਿਆ ਹੋਆ, ਵਿਦਿਆ ਹੋਇ ਘਰਿ ਆਇਆ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ।

ਓਨ ਵਪਾਰੀ ਸਾਹ ਲੋਕ ਬੁਲਾਏ, ਹੱਟ ਦੀ ਵਸਤੂ ਸਭ ਸਉਂਪੀ, ਆਪ ਸਮੁੰਦਰ ਜਹਾਜ ਕਰ ਚਲਿਆ। ਜਹਾਂ ਰਾਜਾ ਸ਼ਿਵਨਾਭਿ ਰਹਿੰਦਾ ਥਾ ਉਸ ਨਗਰੀ ਜਾਹਿ ਰਹਿਆ। ਵਪਾਰ ਲੱਗਾ ਕਰਣ, ਵੱਡੀ ਰਾਤੀ ਤਾਈਂ ਕੀਰਤਨ ਕਰੈ। ਜਿਥੈ ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਰਹੈ, ਤਿਥੈ ਉਠ ਕਰ ਠੰਢੈ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਨ੍ਹਾਵੇ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੀ ਆਗਿਆ : 'ਜੋ ਠੰਢੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਨਾਵੈਗਾ, ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਰਹਿੰਦੀ, ਅਤੈ ਗੁਰੂ ਨਾਉਂ ਜਪਹਿਗੇ ਉਨ ਕਉ ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਦਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੀਐਗਾ, ਅਜੂਨੀ ਸੰਭੂ ਸੰਗ ਸਮਾਵੈਗਾ। ਜਹਾਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਾ ਨਿਵਾਸ ਹੈ, ਤਹਾਂ ਉਹ ਰੱਖੀਂ ਅਹਿੰਗੇ। ਅਰ ਬੇਦ ਕਹਿਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਸਿਉਂ ਨਾਵੈਗਾ ਤਿਸ ਕਉ ਸਵਾ ਮਣ ਸੋਨੇ ਕਾ ਪੁੰਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੋ ਚਉ ਘੜੀਆਂ ਰਾਤ ਨੂੰ ਨਾਵੈਗਾ ਤਿਸਨੂੰ ਸਵਾ ਮਣ ਪਾਣੀ ਕਾ ਪੁੰਨ ਹੋਵੈਗਾ। ਜੋ ਦਿਨ ਚੜੇ ਨਾਵੈਗਾ, ਤਿਸ ਨੂੰ ਪੁੰਨ ਨਾ ਪਾਪ'। ਏਹ ਤਾਂ ਬੇਦ ਕਹਿਤਾ ਹੈ, ਅਰ ਬਾਬੇ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ 'ਜੋ ਮੇਰਾ ਸਿਖ ਪ੍ਰਾਤਕਾਲ ਨਾਵੈਗਾ, ਸਿਰ ਪਾਣੀ ਠੰਢਾ ਪਾਵੈਗਾ, ਤਿਸ ਕੀ ਪਰਮ ਗਤਿ ਹੋਵੈਗੀ। ਜੀਵਦਾ ਭੀ ਮੁਕਤਾ ਅਰ ਮੁਆ ਭੀ ਮੁਕਤਾ'।

ਅਰ ਓਹ ਬਾਣੀਆਂ ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਰਹਿੰਦੀ ਨਾਵੈ ਪਾਣੀ ਠੰਢੇ ਨਾਲ। ਨਾਇ ਕਰ ਜਪ ਪੜੈ, ਅਰ ਪੋਥੀ ਸਬਦ ਪੜਕੇ ਪ੍ਰਾਤਾਕਾਲ ਹੋਂਦੇ ਨੂੰ ਪਰਸਾਦਿ ਜੇਂਵਕੈ ਜਾਇ ਸੰਸਾਰ ਕੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ ਕਰੇ। ਰਾਤੀਂ ਆਵੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਬਦ ਗਾਵੈ। ਅਰ ਉਸ ਵਲ ਕੇ ਲੋਕ ਦਿਨ ਚੜੇ ਇਸਨਾਨ ਕਰਹਿ। ਦੁਆਦਸ ਟਿਕੇ ਚੜਾਵਹਿ, ਅਰ ਆਇਤਵਾਰ, ਅਮਾਵਸ, ਇਕਾਦਸੀ ਬਰਤ ਕਰਹਿਂ। ਦੇਹੁਰੇ ਕੀ ਪੂਜਾ ਕਰਹਿਂ, ਠਾਕਰ ਦੁਆਰੇ ਭੀ ਜਾਂਹਿ। ਓਹ ਬਾਣੀਆਂ ਨਾ ਵਰਤ, ਨਾ ਪੂਜਾ, ਨਾ ਅਮਾਵਸ, ਨਾ ਆਇਤਵਾਰ ਉਨਕੀ ਕਾਈ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤ ਨ ਕਰੇ। ਇਸ ਵੱਲ ਕੇ ਜੇ ਹਿੰਦੂ ਜਾਂਹਿ, ਤਿਸਕੋ ਓਹ ਭ੍ਰਸਟ ਕਰ ਘੱਤਨ। ਤਬ ਲੋਕਉ ਉਸ ਬਾਣੀਏ ਕੀ ਚਰਚਾ ਚਲਾਈ। ਤਬ ਚਲੀ ਚਲੀ ਬਾਤ ਰਾਜੈ ਸਿਭਨਾਭਿ ਪਾਸ ਚਲ ਪਈ, ਜੋ 'ਜੀ ਇਕ ਜੋ

ਬਾਣੀਆ ਹੈ, ਹਿੰਦੂ ਕਹਾਂਵਦਾ ਹੈ, ਅਰ ਕਰਮ ਭ੍ਰਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ'। ਤਬ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ : ਜੋ 'ਰੇ, ਉਸ ਬਾਣੀਏ ਕਉ ਬੁਲਾਇ ਲੇ ਆਵਹੁ, ਮੈਂ ਉਸ ਕਉ ਪੂਛਹੁਂ। ਜੋ, ਰੇ ਉਹ ਕਿਉਂ ਐਸੀ ਬਾਤ ਕਰਤਾ ਹੈ ਹਿੰਦੂ ਜਨਮ ਹੋਇਕੈ?' ਤਬ ਰਾਜੇ ਕੇ ਦੂਤ ਉਸ ਬਾਣੀਏ ਕਉ ਬੁਲਾਇ ਲੈ ਆਏ। ਤਬ ਓਹ ਬਾਣੀਆਂ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਰਕੈ ਸਿਰ ਨਿਵਾਇ ਕਰ ਨਲੀਏਰ ਦੇ ਮਿਲਿਆ। ਤਬ ਰਾਜੇ ਪੁੱਛਿਆ, ਜੋ 'ਰ ਬਾਣੀਏ! ਤੂੰ ਹਿੰਦੂ ਜਨਮ ਹੈਂ, ਤੂੰ ਬਰਤ ਨੇਮ ਪੂਜਾ ਨਹੀਂ ਕਰਤਾ, ਸੋ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰਤਾ?'

ਜੋ, 'ਜੀ, ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਤੁਮ ਬਰਤਨੇਮ ਸੰਜਮ ਕਰਤੇ ਹੋ, ਸੋ ਵਸਤ ਮੈਂ ਪਾਈ ਹੈ। ਕਿਆ ਵਰਤ ਨੇਮ ਕਰਉ?'

ਤਬ ਰਾਜੇ ਪੁੱਛਿਆ : 'ਕਉਣੁ ਵਸਤ ਤੈਂ ਪਾਈ? ਜਿਸ ਤੇ ਤੇਰਾ ਸੰਤੋਖ ਹੂਆ ਹੈ'। ਕਹੇ, 'ਜੀ ਮੈਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਕਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਮੁਕਤਿ ਪਾਈ ਹੈ'। ਤਬ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ : 'ਤੇਰੀ ਨਿਸ਼ਾ ਹੋਈ ਹੈ ਉਸ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ?' ਤਬ ਬਾਣੀਏ ਕਹਿਆ : 'ਜੀ ਪਰਮੇਸਰ ਮਿਲਿਆ, ਤਾਂ ਨਿਸਾ ਦੀ ਕਿਆ ਚੱਲੀ ਹੈ?' ਤਬ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ : 'ਰੇ ਬਾਣੀਏ! ਕਲਜੁਗ ਮੈਂ ਐਸਾ ਕਉਣੁ ਹੈ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਜਿਸਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਮੁਕਤਿ ਪਾਈਐ?' ਕਹੈ: 'ਜੀ ਐਸਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਹੈ, ਜਿਸਕੈ ਨਾਮ ਲੀਐ ਮੁਕਤਿ ਪਾਈਤੀ ਹੈ'। ਤਬ ਉਨ ਬਾਣੀਐਂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਬਾਣੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰੀ। ਤਬਿ ਰਾਜੇ ਸਿਵਨਾਭਿ ਬਾਣੀ ਸੁਣੀ, ਸੁਨਿਕੈ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਰੋਮ ਰੋਮ ਮਗਨ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੀ ਬਾਣੀ ਜੋ ਸੁਣੀ ਰਾਜੇ ਸਮਝੀ। 'ਰੇ ਬਾਣੀਐ! ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਤਾਂਈ ਅਪਨੇ ਨਾਲ ਲੈ ਚੱਲ ਜਹਾਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਹੈ, ਮੈਂ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਖਉਂ। ਤਬ ਉਨ ਬਾਣੀਐ ਕਹਿਆ : 'ਜੀ ਇਉਂ ਤੂੰ ਚਲੈ, ਤਾਂ ਕਿਆ ਜਾਪੈ ਤੂੰ ਪਹੁੰਚ ਸਕਹਿ ਕਿ ਨਾ ਸਕਹਿ? ਪਰ ਤੂੰ ਜੀਅ ਵਿਚ ਅਰਾਧ, ਤੇਰੇ ਤਾਈਂ ਈਹਾਂ ਹੀ ਮਿਲੈਗਾ'। ਤਬ ਰਾਜੇ ਸਿਵਨਾਭਿ ਕਹਿਆ; 'ਜਿਸ ਧਰਤੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਰਹਿਤਾ ਹੈ, ਸੋ ਧਰਤੀ ਤੂੰ ਕਹੁ'।

ਕਹੈ : 'ਜੀ ਲਾਹੌਰ ਤੇ ਕੋਸ ਪੰਦਰਾਂ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਬੰਨਿਆ ਹੈ, ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਮਾਹਿ, ਊਹਾਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਰਹਿਤਾ ਹੈ। ਸਥਾਨ ਤਲਵੰਡੀ ਰਾਇ ਭੋਇ ਭੱਟੀ ਕੀ, ਰਾਵੀ ਕੇ ਪਾਰ, ਨਾਮ ਸੁਥਾਨ ਰਾਵੀ ਦੇ ਉਰਾਰ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਬੰਨਿਆ ਹੈ, ਉਹਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਰਹਿਤਾ ਹੈ। ਸਭਨੀ ਥਾਂਈਂ ਹੈ, ਜਹਾਂ ਜਹਾਂ ਅਰਾਧੀਐ, ਤਹਾਂ ਤਹਾਂ ਹਾਜਰ ਹੈ'। ਤਬ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ: 'ਤਉ ਚਲੋ ਲਾਹੌਰ ਕਉ, ਜੋ ਜਾਇਕਰ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਉ'। ਤਬ ਉਨ ਬਾਣੀਐ ਕਹਿਆ : ਜੋ 'ਜੀ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਕਾ ਸੁਭਾਉ ਹੈ, ਚੱਲ ਕੈ ਕੋਈ ਨਾਂਹੀ ਅਪੜਿਆ ਹੈ'। ਕਹੈ: 'ਜੀ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਆਤਮੇ ਅੰਦਰ ਅਰਾਧ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਹੈ, ਤੁਝ ਕਉ ਈਹਾਂ ਹੀ ਮਿਲੈਗਾ'। ਤਬ ਰਾਜੇ ਸਿਨਾਭਿ ਏਹੁ ਬਾਤ ਮੰਨ ਲੀਤੀ। ਤਬ ਉਹ ਬਾਣੀਆਂ ਵਿਦਾ ਹੋਆ। ਉਨ ਬਾਣੀਐ ਚਲਤੀ ਵੇਰੀ ਕਹਿਆ : 'ਜਿ ਰਾਜਾ ਜੀ, ਤੂੰ ਧੰਨ ਹੈਂ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਤੈਨੂੰ ਮਿਲੇਗਾ, ਪਰ ਤੂੰ ਲਖ ਸਕਹਿੰਗਾ ਨਾਹੀਂ। ਕਿਆ ਜਾਪੇ ਕਿਤ ਰੂਪ ਤੁਝ ਕਉ ਆਇ ਦਰਸਨ ਦੇਇਗਾ? ਜੋਗੀ ਕੇ ਰੂਪ, ਕਿ ਬ੍ਰਹਮਣ ਕੇ ਰੂਪ, ਕਿ ਡੰਡਧਾਰੀ ਕੇ ਰੂਪ, ਕਿ ਦਿਗੰਬਰ ਕੇ ਰੂਪ, ਕਿ ਖੱਤ੍ਰੀ ਕੇ ਰੂਪ, ਕਿ ਬੈਰਾਗੀ ਕੇ ਰੂਪ, ਕਿ ਸੰਨਿਆਸੀ ਕੇ ਰੂਪ, ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਕੇ ਰੂਪ, ਕਿ ਕਲੰਦਰ ਕੇ ਰੂਪ, ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਕੇ ਰੂਪ, ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕੇ ਰੂਪ, ਅਤੇ ਸਭੇ ਰੂਪ ਉਸਦੇ ਹੈਨ। ਇਉਂ ਨਾ ਜਾਣੀਐ ਤੇਰੇ ਤਾਈਂ ਕਿਤ ਰੂਪ ਦਰਸਨ ਦੇਵੈਗਾ। ਓਹ ਅਬਿਨਾਸੀ ਪੁਰਖ ਹੈ। ਤੂੰ ਸਮਝਤਾ ਰਹੀਐ'।

ਤਬ ਓਹ ਬਾਣੀਆਂ ਊਹਾਂ ਤੇ ਜਹਾਜ ਭਰ ਕੇ ਚਲਿਆ। ਰਾਜੇ ਕਉ ਪਿਛੇ ਬਹੁਤ ਉਦਾਸੀ ਹੋ

ਰਹੀ ਬਾਬੇ ਕੇ ਦਰਸਨ ਕੀ। ਸਦਾ ਸਦਾ ਚਿਤਵਨੀ ਕਰੈ, ਸੋਵਤੇ, ਬੈਠਤੇ, ਉਠਤੇ ਅਠ ਪਹਰ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੀ ਚਾਹ ਵਿਚ ਰਹੇ, ਅਉਰ ਠਉਰ ਮਨ ਠਹਰਾਵੈ ਨਹੀਂ, ਨਿਤਾਪ੍ਰਤਿ ਬਾਬੇ ਹੀ ਕੀ ਚਾਹ ਵਿਚ ਰਹੇ। ਤਬ ਰਾਜੇ ਜੀਅ ਨਾਲ ਕੀਤਾ, ਜੋ-ਕਾਈ ਗਲ ਪਿਛੈ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਲਖਿਆ ਜਾਵੈ। ਹੋਰਤ ਗੱਲੇ ਨਹੀਂ ਹੱਥ ਆਵਣਦਾ, ਇਤ ਗਲ ਹਥ ਆਵੈ, ਜੋ ਭਲੀਆਂ ਸਰੂਪੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਬੁਲਾਈਆਂ, ਉਨ ਕਉ ਰਾਜੇ ਕਹਿ ਛਡਿਆ, ਜੋ 'ਕੋਈ ਚਹੁ ਵਰਨਾਂ ਵਿਚ ਫਕੀਰ ਉਦਾਸੀ ਆਵੈ, ਤਿਸਕੀ ਖੂਬ ਸੇਵਾ ਕਰਨ, ਅਰ ਉਸਕੋ ਮੋਹ ਲੈ ਜਾਣਾ', ਮਤਲਬ ਏਹ ਜੋ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਮੋਹਿਆ ਨਾ ਜਾਵੈਗਾ-। ਅਬ ਰਾਜੇ ਭਲੀਆਂ ਸਰੂਪੀਆਂ ਚੇਰੀਆਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀਆਂ। ਉਹ ਕਉ ਕਹਿਆ: 'ਜੋ ਕੋਈ ਆਵੈ, ਤਿਸਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰਹੁ। ਕੋਈ ਸੰਨਿਆਸੀ, ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ, ਜੋਗੀ, ਦਿਗੰਬਰ, ਵੈਸ਼ਨੋ, ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੋਵੈ, ਫਕੀਰ ਦਰਵੇਸ਼ ਹੋਵੈ, ਅਤੀਤ ਬੈਰਾਗੀ ਹੋਵੈ, ਤਿਸਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰਹੁ। ਐਸੀ ਸੇਵਾ ਕਰਹੁ ਜਿ ਉਸਕਾ ਧਰਮ ਛੁਟ ਜਾਇ'। ਰਾਜੇ ਕੇ ਜੀਅ ਏਹ ਵਰਤੀ, -ਜਿ ਕੋਈ ਪੂਰਾ ਹੋਇਗਾ, ਸੋ ਤਿਸਕਾ ਧਰਮ ਰਹੇਗਾ, ਅਰ ਜੋ ਕਲੀ ਕਾਲ ਕਾ ਹੋਇਗਾ ਤਿਸਕਾ ਧਰਮ ਨਾ ਰਹੇਗਾ। ਕਲਿ ਮਹਿ ਪੂਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਹੈ ਅਵਰ ਕੋਈ ਨਾਹੀਂ। ਪਾਈਐ ਤਾਂ ਇਸ ਹੀ ਬਾਤ ਪਾਈਐ, ਨਾਤਰ ਹੋਰ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਪਾਵਣੈ ਕੀ। ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ ਹੈ, ਰਾਜੇ ਕੋ ਅਰਾਧਨੇ ਕਰਕੈ ਆਵੈਗਾ-। ਤਬ ਉਹ ਬਾਣੀਆਂ ਊਹਾਂ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਜਾਇ ਪਹੁਤਾ। ਬੋਲੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਉਦਾਸੀ ਦੂਸਰੀ
ਦੂਜੀ ਉਦਾਸੀ ਦੱਖਣ ਦੀ, ਸੈਦੋ ਸੀਹੋਂ ਤੇ ਵਰੁਣ.

ੴ ਸਤਿਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ॥

ਦੁਤੀਆ ਉਦਾਸੀ ਕੀਤੀ ਦੱਖਣ ਕੀ। ਅਹਾਰੁ ਤਲੀ ਭਰਿ ਰੇਤ ਕੀ ਕਰਹਿ। ਤਦਹੁ ਪੈਰੀ ਖੜਾਵਾਂ ਕਾਠ ਕੀਆਂ। ਹਥਿ ਆਸਾ। ਸਿਰਿ ਰਸੇ ਪਲੇਟੇ। ਬਾਹਾਂ ਜਾਂਘਾਂ ਰਸੇ ਪਲੇਟੇ। ਮਥੇ ਟਿਕਾ ਬਿੰਦੁਲੀ ਕਾ। ਤਦਹੁੰ ਨਾਲਿ ਸੈਦੋ ਜਟੁ ਜਾਤ ਘੇਹੋ ਥਾ। ਤਦਹੁੰ ਬਾਬਾ ਧਨਾਸਰੀ ਦੇਸਿ ਜਾਇ ਨਿਕਲਿਆ। ਤਬ ਕੋਈ ਦਿਨ ਊਹਾ ਰਹੇ। ਤਬ ਰਾਤਿ ਕੈ ਸਮੈਂ ਸੈਦੋ ਅਤੈ ਸੀਹੋ ਜਾਤ ਘੇਹੋ ਦੋਵੈ ਦਰੀਆਇ ਜਾਵਨਿ, ਸੇਵਾ ਕਰਨਿ ਪਹਿਰੁ ਰਾਤਿ ਰਹੰਦੀ ਨੂੰ ਜਾਵਨਿ। ਅਤੈ ਮਨਿ ਵਿਚਿ ਧਾਰਨਿ ਜੋ ਗੁਰੂ ਖੋਆਜੇ ਤੇ ਪਾਈ ਹੈ। ਤਉ ਗੁਰੂ ਉਤੈ ਥਾਇ ਪਾਈ ਹੈ। ਇਕ ਸਖੈ ਓਨਾਂ ਆਖਿਆ : 'ਜੋ ਅਸੀ ਭੀ ਸੇਵਾ ਕਰਾ ਤਿਤ ਦਰੁ'। ਏਕ ਦਿਨ, ਇਕ ਰਾਤਿ ਕਉ ਦੇਖਨਿ ਤਾ ਇਕੁ ਮਰਦੁ ਚਲਿਆ ਆਂਵਦਾ ਹੈ, ਹਥਿ ਮਛੀ ਹੈਸੁ। ਤਾਂ ਓਸੁ ਮਰਦ ਪੁਛਿਆ : 'ਤੁਸੀ ਕਉਣ ਹਉ?' ਤਦਹੁੰ ਸੈਦੋ ਅਤੈ ਸੀਹੋਂ ਬੋਲਿਆ : 'ਜੋ ਅਸੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕੇ ਸਿਖ ਹਾਂ'। ਤਬ ਰਾਤਿ ਕੈ ਸਮੈ ਉਸ ਮਰਦ ਪੁਛਿਆ : 'ਤੁਸੀ ਕਹਾਂ ਚਲੇ ਹਉ?' ਤਬ ਸੈਦੋ ਬੋਲਿਆ ਜੋ 'ਜੀ ਅਸੀ ਨਿਤਾਪ੍ਰਤ ਪਹਰੁ ਰਾਤਿ ਨੁ ਖੋਆਜੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਣਿ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਜੋ ਅਸਾਡੇ ਗੁਰੂ ਖੋਆਜੇ ਤੇ ਹੀ ਪਾਇਆ ਹੈ'। ਤਬ ਸੈਦੋ ਪੁਛਿਆ : 'ਜੀ ਤੁਸੀ ਕਉਣ ਹਉ? ਕਿਥੈ ਜਾਵਹੁਗੇ?' ਤਬ ਓਹੁ ਮਰਦੁ ਬੋਲਿਆ, ਜੋ 'ਮੈਂ ਖੋਆਜਾ ਹਾਂ, ਗੁਰੂ ਪਾਸਿ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ, ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਇਤੁ ਸਮੈ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਸੇਵਾ ਕਰਣਿ। ਅਜੁ ਮਛਲੀ ਭੇਟਿ ਲੈ ਚਲਿਆ ਹਾਂ' ਤਬ ਸ਼ੈਦੋ ਸੀਹੋਂ ਆਇ ਪੈਰੀ ਪਏ, ਆਖਿਓਨੈ: 'ਜੀ! ਅਸੀ ਆਖਦੇ ਹਾਂ, ਜੋ-ਗੁਰੂ ਤੁਸਾਂ

ਤੇ ਪਾਇਆ ਹੈ-ਅਤੇ ਤਸੀਂ ਆਖਦੇ ਹਉ, ਜੋ ਅਸੀ ਨਿਤਾਪ੍ਰਤ ਸੇਵਾ ਕਰਣਿ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਅਜੁ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਭੇਟਿ ਮਛੁਲੀ ਲੇ ਚਲੇ ਹਾਂ-'। ਤਦਹੁ ਖੁਆਜੇ ਖਿਦਰਿ ਆਖਿਆ : 'ਏ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਲੋਕੁ! ਮੈਂ ਪਾਣੀ ਹਾਂ, ਅਤੈ ਓਹੁ ਪਉਣੁ ਗੁਰੂ ਹੈ, ਮੈਂ ਕਈ ਵਾਰ ਉਸ ਤੇ ਉਪਜਿਆ ਹਾਂ, ਅਰੁ ਕਈ ਵਾਰ ਉਸ ਮਹਿ ਸਮਾਇ ਗਇਆ ਹਾਂ'। ਤਬ ਸੈਦੋ ਅਤੇ ਸੀਹੋ ਜਾਤਿ ਘੇਹੋ ਦੋਵੈ ਸਿਖ ਆਇ ਗੁਰੂ ਪਾਸਿ ਪੈਰੀ ਪਏ। ਤਦਹੁ ਗੁਰੂ ਪੁਛਿਆ : 'ਅਜੁ ਤਸੀ ਇਸ ਵਖਤੇ ਕਿਉਂ ਆਏ? ਆਗੇ ਦਿਨਿ ਚੜੇ ਆਵਤੇ'। ਤਬ ਸੈਦੋ ਘੇਹੋ ਦੁਹੀਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਿ ਸੁਣਾਈ ਖੁਆਜੇ ਮਿਲੇ ਕੀ। ਤਬ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ :-

ਸਲੋਕੁ (ਮਹਲਾ: 2)॥ ਅਠੀ ਪਹਰੀ ਅਠ ਖੰਡ ਨਾਵਾ ਖੰਡੁ ਸਰੀਰੁ॥
ਤਿਸੁ ਵਿਚਿ ਨਉਨਿਧਿ ਨਾਮੁ ਏਕੁ ਭਾਲਹਿ ਗੁਣੀ ਗਹੀਰੁ॥ ਕਰਮਵੰਤੀ ਸਾਲਾਹਿਆ
ਨਾਨਕ ਕਰਿ ਗੁਰੁ ਪੀਰੁ॥ ਚਉਥੈ ਪਹਰਿ ਸਬਾਹਕੈ ਸੁਰਤਿਆ ਉਪਜੈ ਚਾਉ॥
ਤਿਨਾ ਦਰੀਆਵਾ ਸਿਉ ਦੋਸਤੀ ਮਨਿਮੁਖਿ ਸਚਾ ਨਾਉ॥ ਓਥੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੰਡੀਐ
ਕਰਮੀ ਹੋਇ ਪਸਾਉ॥ ਕੰਚਨ ਕਾਇਆ ਕਸੀਐ ਵੰਨੀ ਚੜੈ ਚੜਾਉ॥ ਜੇ ਹੋਵੈ
ਨਦਰਿ ਸਰਾਫ ਕੀ ਬਹੁੜਿ ਨ ਪਾਈ ਤਾਉ॥ ਸਤੀ ਪਹਰੀ ਸਤੁ ਭਲਾ ਬਹੀਐ
ਪੜਿਆ ਪਾਸਿ॥ ਓਥੈ ਪਾਪੁ ਪੁੰਨੁ ਬੀਚਾਰੀਐ ਕੂੜੈ ਘਟੈ ਰਾਸਿ। ਓਥੈ ਖੋਟੇ ਸਟੀਅਹਿ
ਖਰੈ ਕੀਚਹਿ ਸਾਬਾਸਿ॥ ਬੋਲਣ ਫਾਦਲੁ ਨਾਨਕਾ ਦੁਖੁ ਸੁਖੁ ਖਸਮੈ ਪਾਸਿ॥੧॥

ਮ: ੨॥ ਪਉਣ ਗੁਰੂ ਪਾਣੀ ਪਿਤ ਮਾਤਾ ਧਰਤਿ ਮਹਤੁ॥
ਦਿਨਸੁ ਰਾਤਿ ਦੁਇ ਦਾਈ ਦਾਇਆ ਖੇਲੈ ਸਗਲ ਜਗਤੁ। ਚੰਗਿਆਈਆ
ਬੁਰਿਆਈਆ ਵਾਚੇ ਧਰਮੁ ਹਦੂਰਿ॥ ਕਰਮੀ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਕੇ ਨੇੜੈ ਕੇ ਦੂਰਿ॥ ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ ਗਏ ਮਸਕਿਤ ਘਾਲਿ॥ ਨਾਨਕ ਤੇ ਮੁਖ ਉਜਲੇ ਹੋਰ ਕੇਤੀ ਛੁਟੀ ਨਾਲਿ॥੨॥

ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਧਨਾਸਰੀ ਦੇਸਿ ਕੋਈ ਦਿਨੁ ਰਹਿਆ। ਓਥੈ ਲੋਕ ਨਾਉ ਧਰੀਕ ਸਿਖ ਹੋਏ, ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਗੈ ਜਪਣਿ।

ਅਨਭੀ ਸਰੇਵੜਾ.

ਤਬ ਇਕ ਸਰੇਵੜੇ ਕਾ ਮਟੁ ਥਾ, ਉਸ ਕੀ ਲੋਕੁ ਬਹੁਤੁ ਪੂਜਾ ਕਰੈ। ਤਬ ਉਸ ਸੁਣਿਆ ਜੋ ਗੁਰੂ ਆਇਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹੁ ਆਪਣੇ ਸਿਖ ਮੇਲਿ ਕਰਿ ਲੈ ਆਇਆ। ਆਇ ਦਰ ਕੈ ਬਾਹਰਿ ਵਾਰਿ ਵਿਛਾਵਣਿ ਕੀਤੇ ਬਾਹਰ ਬੈਠਾ, ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਜੋਗੁ ਆਖਿ ਭੇਜਿਓਸੁ, ਜੋ ਬਾਹਰਿ ਆਉ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਬਾਹਰਿ ਆਇਆ। ਤਦਹੁਂ ਅਨਭੀ ਸਰਵੜੈ ਪੁਛਿਆ ਗੁਰੂ ਬਾਬੈ ਜੋਗੁ, ਜੋ 'ਤੂ ਅੰਨੁ ਨਵਾਂ ਪੁਰਾਣਾਂ ਖਾਵਤਾ ਹੈ, ਅਤੈ ਚੰਣਿ ਭੁਨੇ ਖਾਵਤਾ ਹੈ, ਅਤੈ ਪਾਣੀ ਠੰਢਾ ਪੀਵਤਾ ਹੈ ਬਿਨੁ ਛਾਣਿਆ, ਬਨਿ ਝੂਣਿ ਝੂਣਿ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੈ ਗੁਰੂ ਕਹਾਂਵਦਾ ਹੈ, ਸੋ ਤੈ ਕਿਆ ਗੁਣੁ ਪਾਇਆ ਹੈ ਜੋ ਨਿਤਾਪ੍ਰਤਿ ਜੀਅ ਮਾਰਦਾ ਹੈ?' ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ ਰਾਗੁ ਮਾਝ ਕੀ ਵਾਰ ਪਉੜੀ :-

ਸਤਿਗੁਰੁ ਹੋਇ ਦਇਆਲੁ ਤ ਸਰਧਾ ਪੂਰੀਐ।

[ਵਾਰ ਮਾਝ ਕੀ ਮਹਲਾ ੧। ੨੫। (੧੪੯)]

ਸਿਰੁ ਖੋਹਾਇ ਪੀਅਹਿ ਮਲਵਾਣੀ ਜੂਠਾ ਮੰਗਿ ਮੰਗਿ ਖਾਹੀ।

[ਵਾਰ ਮਾਝ ਕੀ ਮਹਲਾ ੧। ੨੬। (੧੪੯)]

ਜਬ ਗੁਰ ਬਾਬੇ ਇਹੁ ਸਲੋਕੁ ਆਖਿਆ, ਤਾਂ ਅਨਭੀ ਸਰੇਵੜਾ ਆਇ ਪੈਰੀ ਪਇਆ। ਨਾਉ ਧਾਰੀਕੁ ਸਿਖ ਹੋਆ। ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਗਾ ਜਪਣਿ। ਤਿਤੁ ਮਹਲਿ ਬਿਸਮਾਦਿ ਵਿਚਿ ਧਨਾਸਰੀ ਦੇਸ ਏਹ ਵਾਰੁ

ਹੋਏਂ ਸਾਪੂਰਨੁ ਮਾਝ ਕੀ, ਤਦਹੁ ਸੈ ਘੇਹੋ ਲਿਖੀ ਸੰਪੂਰਨੁ ਪੜਣੀ। ਤਬ ਧਨਾਸਰੀ ਦੇਸਿ ਬਹੁਤ ਨਾਉ ਧਰੀਕ ਸਿਖ ਹੋਏ। ਇਕ ਮੰਜੀ ਉਹਾ ਭੀ ਹੈ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਤਦਹੁੰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਓਥਹੁ ਰਵਦੇ ਰਹੇ।

ਕਉਡਾ ਰਾਖਸ਼

ਤਦਹੁ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਕੀ ਬਰੇਤੀ ਕੇ ਅਧ ਵਿਚਿ ਭਖ ਬਿਲਾਇਤਿ ਨਿ ਹੈ। ਉਹਾ ਰਾਕਸ਼ੁ ਆਦਮੀ ਭਖਦਾ ਥਾ। ਧਨਾਸਰੀ ਦੇਸ ਕਾ। ਤਹਾਂ ਬਾਬਾ ਜਾਇ ਪ੍ਰਗਟਿਆ, ਨਾਲਿ ਸੈਦੋ ਸੀਹੋ ਜਟ ਜਾਤ ਘੇਹੋ ਥੇ। ਤਬ ਰਾਕਸੁ ਆਇਆ। ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਕੜਾਹਾ ਤਪਾਇਆ। ਤਬ ਬਾਬੇ ਜੋਗੁ ਪਕੜਿ ਲੈ ਗਇਆ, ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਹਸਿਆ। ਤਬ ਸੈਦੋ ਅਤੈ ਸੀਹੋ ਲਗੈ ਬੈਰਾਗੁ ਕਰਨਿ, ਆਖਿਓਨੈ ਜੋ 'ਅਸਾਡੇ ਜੀਅੜੇ ਭੀ ਕੜਾਹੇ ਵਿਚ ਤਲੀਅਨਿਗੈ'। ਤਬ ਬਾਬਾ ਤਪਤੇ ਕੜਾਹੇ ਵਿਚਿ ਜਾਇ ਬੈਠਾ। ਤਦਹੁ ਬਿਸਮਾਦ ਕੈ ਘਰਿ ਆਇਆ, ਤਿਤੁ ਮਹਿਲ ਸਬਦੁ ਹੋਆ'

ਫੂਟੋ ਆਂਡਾ ਭਰਮ ਕਾ ਮਨਹਿ ਭਇਓ ਪਰਗਾਸੁ॥

[ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ ੫ ਘਰੁ ੩।੧੪।(੧੦੦੨)]

ਤਦਹੁ ਭੁਖ ਵੇਲਗਾਈ। ਰਾਕਸੁ ਕਾੜਾ ਤਪਤਿ ਰਹਿਆ, ਕੜਾਹਾ ਤਪੈ ਨਾਹੀ ਸੀਤਲ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਤਬ ਆਇ ਪੈਰੀ ਪਇਆ, ਤਾਂ ਆਖਿਓ ਸੁ: 'ਜੀ ਮੇਰੀ ਮੁਕਤਿ ਕਰੁ'। ਤਬ ਸੀਂਹੋ ਪਹੁਲ ਦਿਤੀ। ਨਾਉ ਧਰੀਕੁ ਸਿਖ ਹੋਆ। ਮੁਕਤਿ ਕਉ ਚਲਿਆ, ਮੁਕਤਿ ਭਇਆ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ, (ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ)

ਤਦਹੁ ਬਾਬਾ ਰਵਦਾ ਰਹਿਆ, ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਕੀ ਬਰੇਤੀ ਵਿਚਿ, ਅਗੇ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਵਿਚਿ ਮੁਸਲੇ ਉਪਰਿ ਪਇਆ ਖੇਲਦਾ ਥਾ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਭੀ ਜਾਇ ਪ੍ਰਗਟਿਆ। ਤਬ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਸਲਾਮੁ ਪਾਇਆ, ਆਖਿਓਸ: 'ਸਲਾਮਾਅਲੇਕ ਦਰਵੇਸ!' ਤਬ ਬਾਬੇ ਜਵਾਬੁ ਦਿਤਾ, ਆਖਿਓਸੁ: 'ਅਲੇਕਮ ਸਲਾਮ ਵਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਕੁਰੇਸੀ!' ਤਬ ਦਸਤਪੋਸੀ ਲੇਕਰਿ ਬੈਠਿ ਗਇਆ। ਤਬ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਆਖਿਆ : 'ਨਾਨਕ ਦਰਵੇਸ ! ਚਲੁ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਕਾ ਸੈਲੁ ਕਰਿ ਆਵਹਾਂ'। ਤਬ ਬਾਬੈ ਆਖਿਆ : 'ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ! ਕਦੇ ਸੈਲੁ ਕਰਦੇ ਨੁ ਕਛੁ ਨਦਰਿ ਭੀ ਆਇਓ?' ਤਬ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਆਖਿਆ: 'ਨਾਨਕ ! ਇਕ ਦਿਨਿ ਇਕ ਮੁਨਾਰਾ ਨਦਰਿ ਆਇਆ'। ਤਬ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ : 'ਜਾਹਿ ਉਸ ਕੀ ਖਬਰਿ ਲੈ ਆਉ'। ਤਬ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਆਖਿਆ: 'ਬਚਨ ਹੋਵੈ ਜੀ'। ਤਬ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਮੁਸਲਾ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਵਿਚਿ ਪਾਇਆ, ਖੇਡਦਾ ਖੇਡਦਾ ਜਾਇ ਨਿਕਲਿਆ। ਜਾਂ ਦੇਖੈ ਤਾਂ ਇਕ ਮੁਨਾਰਾ ਹੈ। ਤਬ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਉਥੈ ਗਇਆ। ਅਗੇ ਜਾਵੈ, ਤਾਂ ਬੀਸ ਮਰਦ ਬੈਠੇ ਹਨਿ। ਓਥੈ ਜਾਇ ਸਲਾਮ ਪਾਇਓਸੁ, ਦਸਤਪੰਜਾ ਲੈਕਰਿ ਬੈਠਿ ਗਇਆ। ਜਬ ਰਾਤ ਪਈ, ਤਬ ਇਕੀਸ ਭਾਂਡੇ ਖਾਨਿ ਕੇ ਅਰਸ ਤੇ ਉਤਰੇ। ਤਦਹੁੰ ਖਾਣਾ ਫਕੀਰਾਂ ਖਾਧਾ, ਚਾਰੇ ਪਹਰ ਖੁਦਾਇ ਕੀ ਬੰਦਗੀ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਜਬ ਦਿਨੁ ਚੜਿਆ ਤਬ ਓਹ ਬੀਸ ਮਰਦ ਚਲਦੇ ਰਹੇ। ਤਬ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਓਹੁ ਦਿਨੁ ਭੀ ਓਥੈ ਹੀ ਰਹਿਆ। ਜਬ ਪਹਰੁ ਦਿਨੁ ਚੜਿਆ, ਤਬ ਇਕੁ ਬੋਹਿਥਾ ਆਇ ਨਿਕਲਿਆ, ਫਿਰਿ ਓਹੁ ਲਗਾ ਡੁਬਣਿ। ਤਬ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਖੁਦਾਇ ਆਗੈ ਹਥ ਖੜੇ ਕੀਤੇ 'ਜੋ ਏਹੁ ਬੋਹਿਥਾ ਮੈਂ ਖੜਿਆ ਨਾ ਡੁਬੈ'। ਤਬ ਬੋਹਿਥਾ ਡੁਬਣੈ ਤੇ ਰਹਿ ਗਇਆ। ਜਬ ਰਾਤਿ ਪਈ ਤਬ ਓਇ ਮਰਦ ਫਿਰਿਆਏ, ਆਇ ਰਾਤਿ ਇਕਠੇ ਰਹੇ। ਤਬ ਅਗਾਸ ਤੇ ਖਾਣਾ ਉਤਰੈ ਨਾਹੀ। ਤਬ ਰਾਤਿ ਭੀ ਫਕੀਰ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰੁ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਜਬ ਸੁਬਾਹ ਹੋਈ, ਤਬ ਓਹੁ

ਮਰਦ ਫਿਰਿ ਚਲਦੇ ਰਹੇ। ਤਬ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਓਹੁ ਦਿਨੁ ਭੀ ਉਥੈ ਰਹਿਆ, ਤਬ ਓਹੁ ਮਰਦ ਉਠਿ ਗਏ। ਜਬ ਦੂਸਰਾ ਦਿਨੁ ਹੋਆ, ਤਬ ਓਹੁ ਮੁਨਾਰਾ ਲਗਾ ਢਹਿਣ। ਤਬ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਭੀ ਹਥਾਂ ਜੋੜੇ, ਆਖਿਓਸੁ : 'ਜੋ ਮੈਂ ਬੈਠਿਆਂ ਮੁਨਾਰਾ ਨਾ ਢਹੈ'। ਤਬ ਮੁਨਾਰਾ ਢਹਿਣ ਤੇ ਰਹਿ ਗਇਆ। ਜਬ ਰਾਤਿ ਪਈ, ਤਬ ਭੀ ਓਹੁ ਮਰਦ ਆਏ, ਰਾਤ ਇਕਠੇ ਮਿਲਿ ਬੈਠੇ, ਤਬ ਫਿਰਿ ਖਾਣਾ ਅਰਸ ਤੇ ਉਤਰੇ ਨਾਹੀ। ਤਦਹੁੰ ਉਨਾ ਯਾਰਾਂ ਆਖਿਆ, 'ਜੋ ਕਿਸਿ ਬਦਬਖਤ ਖੁਦਾਇ ਕੇ ਕੀਤੇ ਵਿਚਿ ਫੌਰੁ ਪਾਇਆ ਹੈ'। ਤਬ ਆਪੋ ਵਿਚੀ ਲਗੇ ਵਿਚਾਰੁ ਕਰਣਿ, ਪੁਛਣਿ। ਤਬ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਆਖਿਆ, ਜੋ 'ਮੈਂ ਬੋਹਿਥਾ ਅਤੈ ਮੁਨਾਰਾ ਰਖਿਆ ਹੈ'। ਤਬ ਓਨਾ ਮਰਦਾਂ ਪੁਛਿਆ 'ਏ ਦਰਵੇਸ ! ਤੇਰਾ ਨਾਉਂ ਕਿਆ ਹੈ?' ਤਬ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਆਖਿਆ,' ਮੇਰਾ ਨਾਉਂ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਪੀਰੁ ਹੈ'। ਤਬ ਓਨਾ ਮਰਦਾਂ ਆਖਿਆ: 'ਏ ਦਰਵੇਸ! ਏਥੇ ਪੀਰਾਂ ਪਾਤਿਸਾਹਾਂ ਕੀ ਠਉੜਿ ਨਾਹੀਂ, ਪੀਰ ਪਾਤਿਸਾਹ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚਿ ਸੋਂਹਦੇ ਹੈਨ, ਅਤੈ ਖੁਦਾਇਕੇ ਰਾਹ ਕਾ ਦਰੁ ਨੀਵਾਂ ਹੈ, ਅਤੇ ਪੀਰਾਂ ਪਾਤਸਾਹਾਂ ਕਾ ਸਿਰੁ ਉਚਾ ਹੈ'। ਤਬ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਸਲਾਮਾਅਲੇਕ ਕਰਿਕੈ ਮੁਸਲਾ ਚਲਾਇੰਦਾ ਰਹਿਆ, ਆਨਿ ਮੁਸਲਾ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਵਿਚ ਪਾਇਓਸੁ। ਮਸਲੇ ਉਪਰਿ ਚੜਿ ਬੈਠਾ, ਪਰੁ ਮੁਸਲਾ ਚਲੇ ਨਾਹੀ, ਚਾਰਿ ਪਹਰ ਦਿਨੁ ਦਰੀਆਉ ਵਿਚਿ ਬੈਠਾ ਰਹਿਆ, ਜਾਂ ਦਿਨੁ ਲਗਾ ਲਹਣਿ, ਤਾਂ ਓਹੁ ਮਰਦ ਭੀ ਆਏ, ਤਬ ਦੇਖਨਿ ਤਾਂ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਵਿਚਿ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਤਬ ਓਨਾਂ ਮਰਦਾਂ ਪੁਛਿਆ ਜੋ 'ਏ ਦਰਵੇਸ ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਬੈਠਾ ਹੈਂ? ਤਬ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਆਖਿਆ : 'ਜੋ ਮੇਰਾ ਮੁਸਲਾ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ'। ਤਬ ਓਨਾਂ ਸਿਖਾਂ ਆਖਿਆ 'ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਾਉਂ ਲਿਖੁ ਜੋ ਤੇਰਾ ਮੁਸਲਾ ਚਾਲੇ'। ਤਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕੁ ਲਿਖਿਆ। ਤਬ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਕਾ ਮੁਸਲਾ ਚਲਿਆ। ਤਬ ਬਾਬੇ ਪਾਸਿ ਆਇਆ, ਸਲਾਮੁ ਕਰਿਕੈ ਬੈਠਿ ਗਇਆ। ਤਬ ਬਾਬੇ ਪੁਛਿਆ : 'ਕਿਆ ਡਿਠੋ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ?' ਤਬ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਆਖਿਆ: 'ਜੀ ਤੂ ਸਭ ਕੁਛ ਜਾਣਦਾ ਹੈਂ, ਤੇਰਿਆਂ ਦਾਸਾਂ ਦਾ ਸਦਕਾ ਤਉ ਤਾਈਂ ਆਇ ਪਹੁਚਿਆ ਹਾਂ। ਤਬ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ :-

ਸਲੋਕ ਮਃ ੧॥ ਸਉ ਓਲਾਮੇ ਦਿਨੈ ਕੇ ਰਾਤੀ ਮਿਲਨਿ ਸਹੰਸ॥
ਸਿਫਤਿ ਸਲਾਹਣੁ ਛਡਿਕੈ ਕਰੰਗੀ ਲਗਾ ਹੰਸੁ॥੧॥

ਤਬ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ, ਆਖਿਓਸੁ: 'ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ! ਕਰਮ ਕਰੰਗੁ ਹੈ; ਓਥੈ ਹੰਸਾ ਦਾ ਮਨਾਹੀ ਹੈ, ਜੋ ਓਥੈ ਬਹਨਿ'। ਤਦਹੁੰ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਆਇ ਪੈਰ ਚੁਮੇ। ਤਿਤੁ ਮਹਲਿ ਸਬਦ ਹੋਆ ਰਾਗੁ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਵਿਚਿ :-

ਮੁਕਾਮੁ ਕਰਿ ਘਰਿ ਬੈਸਣਾ ਨਿਤ ਚਲਣੈ ਕੀ ਧੋਖ।

[ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੨। ੧੭। (੬੪)]

ਤਬ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਮੁਸਲਾ ਹਥਹੁ ਸਟਿ ਪਾਇਆ। ਤਦਹੁ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਹੋਆ: 'ਜੋ ਜਾਹਿ ਤੂ ਪੀਰੁ ਕਰਿ'। ਤਬ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਆਖਿਆ: 'ਜੀ ਮੈਂ ਕਿਸਨੂੰ ਪੀਰ ਕਰਾਂ?' ਤਬ ਬਾਬੈ ਬਚਨੁ ਕੀਤਾ: 'ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੇਖ ਫਰੀਦ ਕੀਤਾ ਹੈ'। ਤਬ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਸਲਾਮੁ ਕੀਤਾ, ਦਸਤ ਪੰਜਾ ਲੀਆ, ਬਾਬੇ ਵਿਦਾ ਕੀਤਾ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਸਿੱਧਾਂ ਨਾਲ ਗੋਸਟ.

ਬਾਬਾ ਭੀ ਉਥਹੁ ਰਵਦਾ ਰਹਿਆ, ਸਮੁੰਦਰ ਕੇ ਅਧ ਵਿਚਿ ਗਇਆ। ਅਗੇ ਮਛਿੰਦਰ ਅਤੇ ਗੋਰਖੁ ਨਾਥ ਬੈਠੇ ਥੇ। ਤਬ ਮਛਿੰਦਰ ਡਿੱਠਾ, ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਆਖਿਓਸੁ: 'ਗੋਰਖਨਾਥ! ਏਹ ਕਉਣੁ ਆਂਵਦਾ ਹੈ

ਦਰੀਆਉ ਵਿਚਿ?' ਤਬ ਗੋਰਖਨਾਥ ਆਖਿਓਸੁ: 'ਜੀ ਏਹੁ ਨਾਨਕ ਹੈ'। ਤਬ ਬਾਬਾ ਜਾਇ ਪ੍ਰਗਟਿਆ; 'ਆਦੇਸੁ ਆਦੇਸੁ' ਕਰਿਕੈ ਬੈਠਿ ਗਇਆ। ਤਬ ਮਛੰਦ੍ਰ ਪੁੱਛਿਆ, ਆਖਿਓਸੁ: 'ਨਾਨਕ ! ਸੰਸਾਰੁ ਕੇਹਾ ਕੁ ਡਿਠੋ? ਕਿਤੁ ਬਿਧਿ ਦਰੀਆਉ ਤਰਿਓ?' ਤਬ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ, ਸਬਦੁ ਰਾਗ ਰਾਮਕਲੀ ਵਿਚਿ :-

ਜਿਤ ਦਰਿ ਵਸਹਿ ਕਵਨੁ ਦਰੁ ਕਹੀਐ ਦਰਾ ਭੀਤਰਿ ਦਰੁ ਕਵਨੁ ਲਹੈ॥

[ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੧ ਚਉਪਦੇ ਘਰ ੧।੩। (੮੭੭)]

ਤਿਤੁ ਮਹਲਿ ਸਬਦ ਹੋਆ ਰਾਮਕਲੀ ਵਿਚਿ :-

ਸੁਰਤਿ ਸਬਦੁ ਸਾਖੀ ਮੇਰੀ ਸਿੰਙੀ ਬਾਜੇ ਲੋਕੁ ਸੁਣੇ॥

[ਰਾਮ ਕਲੀ ਮਹਲਾ ੧ ਚਉਪਦੇ ਘਰ ੧ ।੪। (੮੭੭)]

ਤੁ ਫੇਰ ਮਛਿੰਦ੍ਰ ਬੋਲਿਆ। ਆਖਿਓਸੁ: 'ਨਾਨਕ ! ਜੋਗੁ ਲੈ, ਜੋ ਡੋਲਣੈ ਤੇ ਰਹੈਂ, ਭਵਜਲੁ ਸੁਖਾਲਾ ਤਰਹਿੰ'। ਤਦਹੁ ਗੁਰੂ ਬੋਲਿਆ, ਸਬਦੁ ਰਾਗੁ ਰਾਮਕਲੀ ਵਿਚਿ :-

ਸੁਣਿ ਮਾਛਿੰਦ੍ਰਾ ਨਾਨਕੁ ਬੋਲੈ
ਵਸਗਤਿ ਪੰਚ ਕਰੇ ਨਹ ਡੋਲੈ॥

[ਰਾਮ ਕਲੀ ਮਹਲਾ ੧ ਚਉਪਦੇ ਘਰ ੧।੫। (੮੭੭)]

ਤਬ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਆਖਿਓਸੁ 'ਜੀ ਗੁਰ ਪੀਰੀ ਤੁਸਾਡੀ ਰਹੁਰਾਸਿ ਹੈ। ਆਦਿ ਜੁਗਾਦਿ ਚਲੀ ਆਈ ਹੈ।' ਤਬ ਬਾਬੈ ਆਖਿਆ: 'ਕਵਨ ਗੁਰੂ ਕਰਹ ਗੋਰਖ ਨਾਥਿ?' ਤਬ ਗੋਰਖਨਾਥਿ ਆਖਿਆ, 'ਜੀਉ ਐਸਾ ਕਉਣ ਹੈ? ਜੋ ਤੁਮਾਰੈ ਮੱਥੇ ਹਥੁ ਰਖੈ: ਪਰੁ ਓਹੋ ਈ ਤੁਮਰਾ ਗੁਰੂ, ਜੋ ਤੁਮਾਰੇ ਅੰਗ ਤੈ ਪੈਦਾ ਹੋਵੈ।' ਤਬ ਬਾਬੈ ਆਖਿਆ: 'ਭਲਾ ਹੋਵੈ'। ਤਦਹੁ ਬਾਬਾ ਰਵਦਾ ਰਹਿਆ। ਗੋਸਟਿ ਮਛਿੰਦ੍ਰ ਨਾਲਿ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋਈ।

ਬਾਣੀ ਸੈਦੋ ਜਟ ਜਾਤ ਘੇਹੋ ਲਿਖੀ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ

ਸ਼ਿਵਨਾਭ, ਪ੍ਰਾਣ ਸੰਗਲੀ

ਤਬ ਸਿੰਘਲਾਦੀਪ ਕੀ ਸੁਰਤਿ ਹੋਇਂ। ਜਾਇ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਅਸਗਾਹ ਵਿਚਿ ਖਨੇ ਹੋਇ। ਤਬ ਬਾਬੈ ਆਖਿਆ: 'ਏਹਾ ਅਸਗਾਹ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਤਰੀਐ, ਲੰਘੀਐ'। ਲਦਹੁੰ ਸਿਖਾਂ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਸੈਦੋ ਅਤੈ ਸੀਹੋ ਆਖਿਆ: 'ਜੀ ਤੇਰੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲਿ ਪਹਾੜ ਤਰਨਿ'। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬੋਲਿਆ, ਆਖਿਓਸੁ, ਜੋ 'ਏਹੁ ਸਲੋਕ ਪੜਦੇ ਅਵਹੁ' :-

ੴ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ॥

ਤਬ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ, ਆਖਿਓਸੁ: 'ਜਿਸ ਸਿਖ ਦੈ ਮੁਹਿ ਏਹੁ ਸਲੋਕੁ ਹੋਵੈਗਾ, ਅਤੈ ਓਹੁ ਪੜਦਾ ਜਾਵੈਗਾ, ਅਤੈ ਓਸਦੇ ਪਿਛੈ ਜਿਤਨੀ ਸੁਣੈਗੀ, ਤਿਤਨੀ ਸਭ ਭਵਜਲੁ ਪਾਰਿ ਲੰਘੈਗੀ'। ਤਬ ਸਿਖ ਪੈਰੀ ਪਏ, ਆਖਿਓਨੈ: 'ਜੀ ਜਿਸਨੂ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਤਿਸਨੂ ਪਾਰਿ ਉਤਾਰਿ'। ਤਦਹੁੰ ਪਾਰਿ ਗਏ। ਸਿੰਘਲਾਦੀਪ ਸਿਵਨਾਭਿ ਰਾਜੇ ਕੈ ਗਇਆ, ਰਾਜੇ ਕੈ ਬਾਗਿ ਬਸੇਰਾ ਕੀਆ, ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਕੇ ਪਾਰਿ ਤਬ ਰਾਜੇ ਸਿਉਨਾਭਿ ਕਾ ਨਉਲਖਾ ਬਾਗੁ ਸੁਕਾ ਪਇਆ ਥਾ, ਸੋ ਹਰਿਆ ਹੋਆ। ਫੁਲੁ ਵਾਲੈ ਫੁਲੁ ਪੜਿਆ, ਪਤਾ ਵਾਲੈ ਪਤੁ ਪੜਿਆ, ਫਲ ਵਾਲੈ ਫਲੁ ਪੜਿਆ। ਤਬ ਮਘੋਰ ਬਾਗਵਾਨ ਦੇਖੈ, ਤਾ ਬਾਗ ਬਰਸਾਂ ਕਾ ਸੁਕਾ ਪੜਿਆ ਥਾ, ਸੋ ਹਰਿਆ ਹੋਆ ਹੈ। ਤਦਹੁੰ ਬਹੁਰਿ ਜਾਇ ਖਬਰਿ ਰਾਜੇ ਸਿਵਨਾਭਿ ਪਾਸਿ ਕੀਤੀਅਸੁ, ਆਖਿਓਸੁ: 'ਜੀ ਬਾਹਰਿ ਆਉ !

ਇਕਸ ਫਕੀਰ ਕੇ ਬੈਠਨਿ ਨਾਲਿ ਬਾਗ ਹਰਿਆ ਹੋਆ ਹੈ'। ਤਬ ਰਾਜੈ ਸਿਵਨਾਭਿ ਚੇਰੀਆਂ ਭੇਜੀਆਂ ਪਦਮਣੀਆਂ। ਪਦਮਣੀਆਂ ਆਇ ਨਿਰਤਿ ਲਾਗੀਆਂ ਕਰਣਿ। ਅਨੇਕ ਰਾਗ ਰੰਗ ਕੀਤੇ, ਤਬ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਓ ਨਾਹੀਂ, ਧਿਆਨ ਵਿਚਿ ਹੀ ਰਹਿਆ। ਤਬ ਪਿਛਹੁ ਰਾਜਾ ਸਿਉਨਾਭੁ ਆਇਆ, ਆਇਕੈ ਲਗਾ ਪੁੱਛਣਿ, ਆਖਿਓਸੁ: 'ਗੁਸਾਂਈ ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਕਿਆ ਹੈ? ਕਵਨ ਜਾਤਿ ਹੈ? ਤੁਮ ਜੋਗੀ ਹਉ? ਕਿਰਪਾ ਕਰੀਐ, ਤਾਂ ਭੀਤਰਿ ਮਹਲੀ ਚਲਹੁ'। ਤਬ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ ਸਬਦੁ ਰਾਗ ਮਾਰੂ ਵਿਚਿ :-

ਜੋਗੀ ਜੁਗਤਿ ਨਾਮੁ ਨਿਰਮਾਇਲੁ ਤਾਕੈ ਮੈਲੁ ਨ ਰਾਤੀ॥

[ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ ੧ ਚਉਪਦੇ ੧। ੧੧। (੯੯੨)]

ਜਬ ਗੁਰੂ ਭੋਗੁ ਪਾਇਆ, ਤਾਂ ਰਾਜਾ ਆਇ ਪੈਰੀ ਪਇਆ, ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀਅਸੁ, ਆਖਿਓਸੁ 'ਜੀ ਮਿਹਰਿ ਕਰਿਕੈ ਘਰਿ ਚਲਹੁ'। ਤਬ ਬਾਬੈ ਆਖਿਆ ਜੋ 'ਮੈਂ ਪਿਆਦਾ ਨਾਹੀ ਚਲਦਾ'। ਤਦਹੁੰ ਰਾਜੈ ਸਿਵਨਾਭਿ ਆਖਿਆ: 'ਜੀ ਤੇਰਾ ਦਿਤਾ ਸਭ ਕਿਛੁ ਹੈ, ਹੁਕਮ ਹੋਵੈ ਤਾ ਘੋੜੈ ਹਾਥੀ ਚੜੀਐ, ਅਤੇ ਜੀ ਤਖਤ ਰਵਾਂ ਚੜੀਐ'। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ : 'ਜੋ ਹੋ ਰਾਜਾ! ਅਸੀ ਮਨੁਖ ਦੀ ਅਸਵਾਰੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ'। ਤਬ ਰਾਜੇ ਆਖਿਆ: 'ਜੀ ਮਨੁਖ ਭੀ ਬਹੁਤਿ ਹੈਨਿ ਚੜਿ ਚਲੀਐ'। ਤਬ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: 'ਹੋ ਰਾਜਾ ! ਓਹੁ ਮਨੁਖੁ ਹੋਵੈ ਜੋ ਰਾਜ-ਕੁੰਇਰੁ ਹੋਵੈ, ਅਤੈ ਨਗਰ ਕਾ ਰਾਜਾ ਹੋਵੈ, ਤਿਸਕੀ ਪਿਠਿ ਉਪਰਿ ਚੜ੍ਹਾਂ'। ਤਬ ਰਾਜੇ ਆਖਿਆ: 'ਪਾਤਸਾਹ ਜੀ! ਤੇਰਾ ਕੀਤਾ ਰਾਜਾ ਮੈਂ ਹਾਂ, ਚੜਿ ਚਲੀਐ'। ਤਬ ਬਾਬਾ ਰਾਜੇ ਕੀ ਪਿਠਿ ਉਪਰਿ ਚੜਿਆ। ਤਬ ਲੋਕ ਲਗੈ ਆਖਣਿ : 'ਜੋ ਰਾਜਾ ਕਮਲਾ ਹੋਆ ਹੈ'। ਤਬ ਚੜਿ ਕਰਿ ਗਇਆ। ਜਾਇ ਬੈਠਾ।

ਤਬ ਰਾਣੀ ਚੰਦਰਕਲਾ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਸਿਵਨਾਭੁ ਹਥਿ ਜੋੜਿ ਖੜੈ ਹੋਏ, ਲਗੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਣਿ ਜੋ 'ਜੀ ਪਰਸਾਦ ਦਾ ਹੁਕਮੁ ਹੋਵੈ'। ਤਦਹੁ ਬਾਬੈ ਆਖਿਆ: 'ਜੋ ਹਮਾਰੈ ਬਰਤੁ ਹੈ'। ਤਬ ਰਾਜੈ ਆਖਿਆ : 'ਜੀ ਅਸਾਡਾ ਭਲਾ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਹੋਵੈ?' ਤਬ ਗੁਰੂ ਆਖਿਆ: 'ਜੋ ਮਨੁਛ ਕਾ ਮਾਸੁ ਹੋਵੈ, ਤਾਂ ਅਹਾਰੁ ਕਰਾਂ'। ਤਬ ਰਾਜੇ ਸਿਵਨਾਭਿ ਆਖਿਆ : 'ਜੀ ਤੇਰਾ ਸਦਕਾ ਆਦਮੀ ਭੀ ਬਹੁਤੁ ਹੈਨਿ'। ਤਬ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ : ਹੋ ਰਾਜਾ ! ਓਹੁ ਆਦਮੀ ਹੋਵੈ ਜੇ ਰਾਜੇ ਦੇ ਘਰਿ ਪੁਤ੍ਰ ਹੋਵੈ, ਅਤੈ ਰਾਜਕੁੰਇਰੁ ਹੋਵੈ ਅਤੇ ਬਾਰਹ ਬਰਸਾਂ ਦਾ ਹੋਵੈ, ਤਿਸਦਾ ਮਾਸੁ ਅਹਾਰੁ ਕਰਾਹਾ।' ਤਬ ਰਾਜਾ ਅਤੈ ਰਾਣੀ ਚਿੰਤਾਵਾਨ ਹੋਏ। ਤਬ ਰਾਜੇ ਆਖਿਆ : 'ਹੋ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ, ਜੇ ਕਿਸੇ ਰਾਜੇ ਦੇ ਘਰਿ ਪੁਤ੍ਰ ਹੈ?' ਤਾਂ ਰਾਣੀ ਕਹਿਆ: 'ਤੇਰੇ ਕਹੇ ਸਿਉ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਦੇਵੈਗਾ, ਜਬ ਉਸ ਸਾਥਿ ਜੁਧ ਕੀਚੈ, ਜਬ ਓਹੁ ਜੀਤੀਐ, ਤਾ ਪੁਤ੍ਰ ਦੇਵੈ, ਅਤੈ ਇਥੈ ਹੁਣਿ ਚਾਹੀਐ।' ਤਬ ਰਾਣੀ ਆਖਿਆ: 'ਹੋ ਰਾਜਾ! ਅਸਾਡੇ ਘਰਿ ਤਾਂ ਇਕੋ ਪੁਤ੍ਰ ਹੈ, ਉਸ ਕੀ ਜਨਮ ਪਤ੍ਰ ਦੇਖੁ'। ਤਬ ਜਨਮ ਪਤ੍ਰੀ ਦੇਖੀ, ਜਦ ਦੇਖਨਿ ਤਾਂ ਬਾਰਹ ਬਰਸਾਂ ਕਾ ਹੋਆ ਹੈ। ਤਬ ਰਾਜੈ ਕਹਿਆ : 'ਬੇਟਾ ਤੇਰਾ ਸਰੀਰੁ ਗੁਰੂ ਕੇ ਕੰਮਿ ਆਂਵਦਾ ਹੈ, ਤੇਰੀ ਕਿਆ ਮਨਸਾ ਹੈ?' ਤਾਂ ਲੜਕਾ ਬੋਲਿਆ : 'ਪਿਤਾ ਹੈ ! ਇਸ ਤੇ ਕਿਆ ਭਲਾ ਹੈ? ਜੋ ਮੇਰਾ ਸਰੀਰੁ ਗੁਰੂ ਦੈ ਕੰਮਿ ਆਵੈ'। ਤਬ ਰਾਜੇ ਆਖਿਆ : 'ਜੇ ਇਸਨੂੰ ਸਤ ਦਿਨ ਵੀਵਾਹ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹੈਨਿ, ਇਸਕੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਭੀ ਪੁਛੀ ਚਾਹੀਐ'। ਤਬ ਰਾਣੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਆਇ ਨੁਹੁ ਕੈ ਪਾਸਿ ਜਾਇ ਬੈਠੇ। ਤਬ ਰਾਜਾ ਬੋਲਿਆ, ਆਖਿਓਸੁ: 'ਬੇਟੀ! ਤੇਰੇ ਭਰਤੇ ਕਾ ਸਰੀਰੁ ਗੁਰੂ ਦੈ ਕੰਮਿ ਆਂਵਦਾ ਹੈ, ਤੇਰੀ ਕਿਆ ਰਜਾਇ ਹੈ?' ਤਬ ਓਹੁ ਲੜਕੀ ਬੋਲੀ: 'ਪਿਤਾ ਜੀ! ਏਸ ਦਾ ਸਰੀਰੁ ਗੁਰੂ ਦੇ ਕੰਮਿ ਆਵੈ, ਅਤੈ ਮੇਰਾ ਰੰਡੇਪਾ ਗੁਰ ਉਪਰਿ ਹੋਵੈ, ਇਸ ਤੇ ਇਸ ਤੇ ਹੋਰ ਕਿਆ ਭਲਾ ਹੈ।'

ਤਬ ਚਾਰੇ ਗੁਰੂ ਪਾਸਿ ਆਇ ਖੜੇ ਹੋਇ। ਤਦ ਰਾਜਾ ਸਿਉਨਾਭੁ ਬੋਲਿਆ, ਆਖਿਓਸੁ: 'ਜੀ ! ਏਹ ਲੜਕਾ ਹਾਜਰੁ ਹੈ'। ਤਬ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ : 'ਹੋ ਰਾਜਾ ! ਇਉਂ ਮੇਰੇ ਕੰਮਿ ਨਾਹੀ ਪਰੁ ਮਾਤਾ ਇਸਕੀ ਬਾਂਹਾ ਪਕੜੈ, ਅਤੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਇਸਕੈ ਪੈਰ ਪਕੜੇ ਅਤੈ ਤੂ ਹਥੈ ਛੁਰੀ ਲੈਕਰਿ ਜਬਹਿ ਕਰਹਿਂ, ਤਾਂ ਮੇਰੈ ਕੰਮ ਹੈ'। ਤਬ ਰਾਜੇ ਸਿਉਨਾਭਿ ਗੁਰੂ ਕਾ ਹੁਕਮੁ ਮੰਨਿਆ। ਹਥਿ ਛੁਰੀ ਲੈਕਰਿ ਬੇਟਾ ਜਬਹਿ ਕੀਤਾ, ਰਿਨਿ ਕਰਿ ਆਨਿ ਆਗੈ ਰਾਖਿਆ। ਤਬ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ, 'ਹੋ ਰਾਜਾ ! ਤੁਸੀ ਤਿੰਨੈ ਅਖੀ ਮੀਟਿ ਕਰਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਆਖਿ ਕਰਿ ਮੁਹਿ ਪਾਵਹੁ'। ਤਬ ਰਾਜਾ ਅਤੈ ਰਾਣੀ, ਅਤੈ ਰਾਜੈ ਕੀ ਨੁਹੁੰ ਤਿਹਾਂ ਅਖੀ ਮੀਟੀਆਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰਿਕੇ ਜਾਂ ਮੁਹਿ ਪਾਇਆ, ਤਾਂ ਚਾਰੇ ਬੈਠੇ ਹੈਨ। ਪਰ ਜਾਂ ਅਖੀ ਖੋਲਨ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਹੀ। ਤਬ ਰਾਜਾ ਬਿਆਕੁਲ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਉਦਿਆਨੁ ਪਕੜਿਅਸੁ। ਪੈਰਾਂ ਤੈ ਉਬਾਹਣਾ, ਸਿਰ ਤੇ ਨੰਗਾ 'ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ' ਕਰਦਾ ਫਿਰੇ। ਤਬ ਬਾਰਹ ਮਹੀਨਿਆਂ ਪਿਛੈ ਆਇ ਦਰਸਨੁ ਦਿਤੋਸੁ। ਚਰਨੀ ਲਾਇਓਸੁ। ਜਨਮ ਮਰਣੁ ਰਾਜੇ ਸਿਉਨਾਭਿ ਕਾ ਕਟਿਆ, ਸਿਖੁ ਹੋਆ। ਸੈਦੋ ਜਟੁ ਜਾਤਿ ਘੇਹੋ ਪਾਹੁਲਿ ਹੁਕਮ ਨਾਲਿ ਦਿਤੀ, ਸਾਰਾ ਸਿੰਘਲਾਦੀਪ ਸਿਖੁ ਹੋਆ, ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਾਗਾ ਜਪਣਿ। ਸਾਰਾ ਖੰਡੁ ਬਖਸਿਆ ਰਾਜੇ ਸਿਵਨਾਭਿ ਕੈ ਪਿਛੈ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਸਿੰਘਲਾਦੀਪ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਕੀ ਰਹੁਰਾਸਿ॥

ਜਬ ਰਾਤਿ ਪਵੈ ਤਾਂ ਸਭੇ ਇਕਠੇ ਆਇ ਬਹਿਨਿ ਧਰਮਸਾਲਾ। ਤਬ ਇਕੁ ਸਿਖੁ ਪਰਸਾਦੁ ਰਾਤੀ ਕਹਿ ਜਾਵੈ, ਭਲਕੇ ਇਕਠੇ ਜਾਇ ਖਾਵਨਿ। ਜਿਸ ਸਿਖ ਦੈ ਪਰਸਾਦੁ ਹੋਵੈ, ਤਿਸਕੇ ਇਕੀਸ ਮਣ ਲੂਣੁ ਰਸੋਈ ਪਵੈ। ਤਿਤੁ ਮਹਿਲ ਗੁਹਜੀ ਬਾਣੀ ਪਰਗਾਸ ਹੋਈ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥ ਲਿਖਤੰ ਪ੍ਰਾਣ ਸੰਗਲੀ, ਸੁੰਨ ਮਹਲ ਕੀ ਕਥਾ, ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਕਾ ਧਿਆਨੁ, ਗੁਰਜੀ ਬਾਣੀ ਬਾਬੈ ਕਾ ਬੋਲਣਾ, ਪ੍ਰਾਨ ਪਿੰਡ ਕਾ ਮਾਥੰਤ, ਤਦਹੁੰ ਬਾਬਾ ਪਉਣੁ ਅਹਾਰ ਕਰਦਾ ਥਾ। ਸਮੂੰਦ੍ਰ ਕੇ ਪਾਰਿ ਹੋਈ। ਸਿੰਘਲਾ ਦੀਪ ਰਾਜੇ ਸਿਉਨਾਭ ਕੀ ਧਰਤੀ ਹੋਈ। ਤਦਹੁੰ ਨਾਲਿ ਸੈਦੋ ਅਤੈ ਸੀਹੋਂ ਥੇ ਸਿਖ, ਤਬ ਪ੍ਰਾਨ ਸੰਘਲੀ ਹੋਇਂ।

ਤਿਤੁ ਮਹਿਲ ਪ੍ਰਾਨ ਸੰਗਲੀ ਹੋਈ। ਦੇਹੀ ਕੀ ਚੀਨ ਮਥੀ ਪਰੁ ਲੈ ਕਿਨੈ ਨ ਸਕੀਆ, ਓਥੇ ਹੀ ਛਡੀ ਸੈਦੋ ਘੇਹੋ ਲਿਖਾਈ ਚਰਣ ਮਝਾਰ ਕੈ, ਗੋਰਖ ਹਟੜੀ ਪਾਸਿ। ਗੋਰਖ ਹਟੜੀ ਕੈ ਪਾਸਿ ਇਕੁ ਚਉਕੁ ਹੈ ਦੋ ਕੋਹ ਕਾ, ਉਸ ਮੜੀ ਤੈ ਚਾਰਿ ਕੋਸ ਹੈ। ਤਿਸ ਵਿਚਿ ਅਲਿਪਤੁ ਰਹਿਣ ਲਗਾ। ਪਰਗਟਿ ਕੀਤੀ ਨਾਹੀ ਅਨਾਹਦ ਬਾਣੀ, ਪਰੁ ਅਧ ਵਿਚਿ ਨ ਪਈਐਗੀ, ਰਾਜੇ ਸਿਓਨਾਭਿ ਜੋਗੁ ਮਿਲੀ। ਬਚਨੁ ਹੋਆ, ਜੋ ਇਕੁ ਆਦਮੀ ਆਵੈਗਾ ਜੰਬੂ ਦੀਪ ਤੇ, ਉਸ ਜੋਗੁ ਲਿਖਿ ਦੇਵਣੀ।' ਸਲੋਕੁ ੧੫। ਸੈਦੋ ਥੈ ਸੰਪੂਰਣੁ ਥੀ, ਦੁਏ ਉਦਾਸੀ ਹੋਏ, ਬਾਬੈ ਆਪਨੈ ਨਾਲਿ ਰਖੇ, ਰਾਜੇ ਸਿਉਨਾਭਿ ਜੋਗੁ ਇਕ ਮੰਜੀ ਮਿਲੀ। ਰਾਜੇ ਸਿਉਨਾਭਿ ਜੋਗੁ ਗੁਰੂ ਦੀ ਖੁਸੀ ਹੋਈ। ਓਥਹੁਂ ਰਵਦੇ ਰਹੇ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਬਾਢੀ ਦੀ ਝੁੱਗੀ ਢਾਹੀ.

ਏਕਸੁ ਬਾਢੀ ਕੈ ਆਇ ਰਾਤਿ ਰਹੈ। ਉਨਿ ਸੇਵਾ ਭਾਉ ਬਹੁਤੁ ਕੀਤਾ। ਮੰਜੀ ਡਾਹਿ ਦਿਤੀਆਸੁ। ਬਾਬਾ ਰਾਤਿ ਸੁਤਾ, ਭਲਕੇ ਹਥ ਨਾਲਿ ਝੁਗੀ ਦੀ ਲਕੜੀ ਪਕੜੀਅਸੁ, ਅਤੈ ਪਸਵਾੜੇ ਨਾਲਿ ਮੰਜੀ ਭੰਨੀਅਸੁ। ਜਬ ਬਾਹਰਿ ਆਇਆ, ਤਾਂ ਸੈਦੋ ਸਿਖਿ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਆਖਿਉਸ, 'ਜੀ ! ਸਾਰੇ ਸਹਰ ਵਿਚਿ ਕੋਈ ਜਾਗਾ ਨਾਹੀ ਸਾ ਦੇਂਦਾ, ਇ ਬਾਢੀ ਠਉੜ ਦਿਤੀ, ਤਿਸ ਕੀਆ ਵਸਤੂ ਭੀ ਗਵਾਈਆ। ਇਕ ਝੁਗੀ ਅਤੈ ਮੰਜੀ ਥੀ ਸੋ ਭੀ ਢਾਹਿ ਭੰਨਿ ਚਲਿਓਹਿ, ਉਸ ਕੈ ਬਾਬਿ ਕਿਆ ਵਰਤੀ?' ਤਬ ਬਾਬੈ ਆਖਿਆ : 'ਸੈਦੋ, ਉਸਕਾ ਭਾਉ ਥਾਇ ਪਇਆ ਹੈ'। ਤਬ ਓਹੁ ਘਰਿ ਜਾਵੈ, ਤਾਂ ਓਹੁ ਚਾਰੈ ਪਾਵੈ ਧਰਤਿ ਵਿਚਿ

ਡੁਬ ਗਏ ਹੈਨਿ। ਉਨਕੈ ਤਲੇ ਚਾਰੇ ਤਾਵੜੇ ਮਾਲ ਕੇ ਹੈਨਿ। ਅਰੁ ਉਸ ਝੁੰਗੀ ਕੇ ਮਹਿਲ ਉਸਾਰੇ ਹੈਨ। ਅਤੈ ਉਸ ਮੰਜੀ ਕੇ ਪਲੰਘ ਹੋਇ ਹੈਨ। ਤਬ ਸੈਦੋ ਅਤੇ ਸੀਂਹੋ ਪੈਰੀ ਪਏ। ਤਬ ਘਰਿ ਆਏ ਕੋਈ ਦਿਨੁ ਘਰਿ ਰਹੇ, ਤਬ ਫੇਰਿ ਰਵੇ।

ਤ੍ਰਿਤੀਆ ਉਦਾਸੀ

ਤੀਜੀ ਉਦਾਸੀ, ਕਸ਼ਮੀਰ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾਸ ਪੰਡਤ.

ਤ੍ਰਿਤੀਆ ਉਦਾਸੀ, ਉਤਰ ਖੰਡ ਕੀ ਉਦਾਸੀ ਕਰਣਿ ਲਗੈ। ਤਿਤੁ ਉਦਾਸੀ ਅਕ ਦੀਆ ਖਖੜੀਆਂ ਅਤੈ ਫੁਲ ਅਹਾਰੁ ਕਰਦਾ ਥਾ, ਪਰਿ ਸੁਕੇ। ਅਤੈ ਪੈਰੀ ਚਮੜਾ, ਅਤੈ ਸਿਰਿ ਚਮੜਾ, ਸਾਰੀ ਦੇਹ ਲਪੇਟਿਅਸੁ, ਅਤੈ ਮਾਥੈ ਟਿਕਾ ਕੇਸਰ ਕਾ। ਤਦਹੁੰ ਨਾਲਿ ਹਸੂ ਲੁਹਾਰੁ ਅਤੇ ਸੀਹਾਂ ਛੀਂਬਾ ਥੇ। ਤਬ ਬਾਬਾ ਕਸ਼ਮੀਰ ਗਇਆ। ਕੋਈ ਦਿਨੁ ਓਥੈ ਭੀ ਰਹਿਆ। ਲੋਕੁ ਬਹੁਤੁ ਨਾਉ ਧਰੀਕ ਹੋਏ। ਤਬ ਕਸ਼ਮੀਰ ਕਾ ਪੰਡਿਤੁ ਬ੍ਰਿਹਮਦਾਸੁ ਥਾ, ਉਸ ਸੁਣਿਆ: 'ਜੋ ਇਕ ਫਕੀਰੁ ਆਇਆ ਹੈ' ਤਬ ਉਸਕੈ ਸਾਥਿ ਦੁਇ ਉਠ ਪੁਰਾਣਾ ਕੇ ਚਲਨਿ, ਅਤੈ ਗਲਿ ਵਿਚਿ ਠਾਕੁਰ ਹੈ। ਆਇ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕੀਤੀਓਸੁ। ਕਰਿਕੈ ਬੈਠਿ ਗਇਆ। ਤਬ ਭੇਖੁ ਦੇਖਿ ਕੈ ਆਖਿਓਸੁ: 'ਤੂ ਏਹਾ ਸਾਧੂ ਹੈ? ਤੈ ਚਮੜੇ ਕਿਉ ਪਹਰੇ ਹਨਿ। ਅਤੈ ਰਸੇ ਕਿਉ ਪਲੇਟੇ ਹੈਨਿ? ਅਤੇ ਤੁਸੀ ਕਿਰਿਆ ਕਰਮੁ ਕਿਉ ਛੋਡਿਆ ਹੈ, ਅਤੈ ਮਾਸ ਮਛੁਲੀ ਕਿਉਂ ਲਗੇ ਹਉ? ਤਬ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ : ਪਉੜੀ ਰਾਗ ਮਲਾਰੁ ਵਿਚਿ, ਤਿਤੁ ਮਹਿਲ ਵਾਰ ਹੋਈ :-

ਗੁਰ ਮਿਲਿਐ ਮਨੁ ਰਹਸੀਐ ਜਿਉ ਵੁਠੈ ਧਰਣਿ ਸੀਗਾਰੁ।

[ਵਾਰ ਮਲਾਰ ਕੀ ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੩।੧। (੧੨੭੮)]

ਵਾਰ ਸੰਪੂਰਨੁ ਹੋਈ ਮਲਾਰ ਕੀ ੨੭॥ ਤਾਂ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾਸੁ ਪੰਡਤੁ ਆਇ ਪੈਰੀ ਪਇਆ, ਤਾਂ ਆਖਿਓਸੁ 'ਜੀ ! ਜਾਂ ਏਹ ਵਸਤੁ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਤਬ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਹਾਂ ਥਾ? ਤਦਹੁੰ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ,

ਅਰਬਦ ਨਰਬਦ ਧੁੰਧੂਕਾਰਾ॥

[ਮਾਰੂ ਸੋਹਲੇ ਮਹਲਾ ੧। ੧੫। (੧੦੩੫)]

ਤਬ ਬ੍ਰਹਮਦਾਸੁ ਪੰਡਤੁ ਆਇ ਪੈਰੀ ਪਇਆ, ਗਲ ਤੇ ਪਥਰੁ ਸੁਟਿ ਪਾਇਆ, ਨਾਉ ਧਰੀਕੁ ਹੋਆ। ਸੇਵਾ ਲਾਗਾ ਕਰਣਿ, ਪਰੁ ਮਨ ਤੇ ਬਾਸਨਾ ਜਾਵਸੁ ਨਾਹੀ। ਜੋ ਸੇਵਾ ਕਰੇ, ਸੋ ਸਾਸੁ ਭਰਿ ਸਹਿਜਿ ਸੁਭਾਇ ਕਰੈ; ਮਨ ਉਤੈ ਆਣੈ, ਜੋ ਅਗੈ ਭੀ ਏ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਥਾ।' ਤਬ ਹਉਮੈ ਕਾ ਸਕਦਾ ਥਾਇ ਪਵੈ ਨਾਹੀ। ਤਦਹੁੰ ਗੁਰੂ ਬਾਬੈ ਏਕ ਦਿਨਿ ਆਖਿਆ: ਜੋ 'ਜਾਹਿ ਗੁਰੂ ਕਰੁ'। ਤਬ ਪੰਡਿਤ ਆਖਿਆ: 'ਜੀ ਕਉਣੁ ਗੁਰੂ ਕਰਾਂ?' ਤਦਹੁੰ ਗੁਰੂ ਬਾਬੈ ਆਖਿਆ ਜੋ 'ਜਾਹਿ ਉਦਿਆਨ ਵਿਚਿ ਇਕੁ ਕੋਠਾ ਹੈ। ਤਿਥੈ ਚਾਰਿ ਫਕੀਰ ਬੈਠੇ ਹੈਨਿ, ਓਹ ਤੈਨੂੰ ਦਸਨਗੇ'। ਤਬ ਓਥਹੁੰ ਬ੍ਰਹਮਦਾਸੁ ਚਲਿਆ, ਜਾਇ ਪੈਰੀ ਪਉਣਾ ਕਹਿਆ। ਤਬ ਇਕ ਘੜੀ ਸਸਤਾਇਕੈ ਓਨਾਂ ਸਿਖਾਂ ਕਹਿਆ: 'ਓਸ ਮੰਦਰ ਵਿਚਿ ਤੇਰਾ ਗੁਰੂ ਹੈ'। ਤਬ ਪੰਡਤੁ ਆਇਆ, ਆਇ ਤਸਲੀਮ ਕੀਤੀਅਸੁ॥ ਤਬ ਅਗੈ ਸੂਹੇ ਬਸਤ੍ਰ ਪੇਧੈ ਇਸਤ੍ਰੀ ਖੜੀ ਥੀ। ਤਬ ਲੈਕਰਿ ਪੈਜਾਰਿ ਬੁਰੈ ਹਾਲਿ ਮਾਰਿਆ। ਤਬ ਰੋਂਦਾ ਰੋਂਦਾ ਆਇਆ। ਤਬ ਓਨਾਂ ਸਿਖਾਂ ਪੁਛਿਆ : ਜੋ 'ਗੁਰੂ ਮਿਲਿਵ?' ਤਬ ਓਸ ਆਪਣੀ ਹਕੀਕਤ ਆਖਿ ਸੁਣਾਈ। ਤਬ ਓਨੀ ਸਿਖੀਂ ਆਖਿਆ: 'ਭਾਈ ਜੀ ! ਉਹੁ ਮਾਈਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਤੂ ਬਾਸਨਾਂ ਕਰਦਾ ਥਾ, ਓਹੀ ਤੇਰਾ ਗੁਰੂ ਥੀ'। ਤਬ ਆਇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੈ ਦੇ ਪੈਰੀ

ਪਇਆ, ਦੋਵੈਂ ਉਟ ਪੁਰਾਣਾਂ ਦੇ ਸੁਟਿ ਪਾਏ। ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਗਾ ਜਪਣਿ, ਸੰਗਤੀ ਦੀ ਚਰਣ ਰੇਣਿ ਹੋਆ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਤਤੁ ਬਾਣੀ ਹਸੂ ਲੁਹਾਰ ਅਤੇ ਸੀਹੈ ਛੀ ਬੇ ਲਿਖੀ ਤਬ ਬਾਬੇ ਸਲੋਕੁ ਆਖਿਆ :–

ਸਹੰਸਰ ਦਾਨ ਦੇ ਇੰਦ੍ਰ ਰੋਆਇਆ॥ ਪਰਸਰਾਮੁ ਰੋਵੈ ਘਰਿ ਆਂਇਆ।

[ਰਾਮਕਲੀ ਕੀ ਵਾਰ ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧। ੧੪। (੯੫੩)]

ਤਬ ਬਾਬੇ ਦੀ ਖੁਸੀ ਹੋਈ। ਓਥਹੁ ਰਵਦੇ ਰਹੇ

ਸੁਮੇਰ ਤੇ ਅਚਲ ਪਰ ਸਿੱਧਾਂ ਨਾਲ ਗੋਸ਼ਟ.

ਸਵਾਲਾਖੁ ਪਰਬਤੁ ਲੰਘਿ ਅਗੈ ਸੁਮੇਰਿ ਜਾਇ ਚੜਿਆ, ਜਹਾਂ ਮਹਾਂਦੇਵੇ ਕਾ ਅਸਥਾਨੁ ਥਾ। ਤਬ ਅਗੈ ਮਹਾਦੇਓ, ਅਤੇ ਗੋਰਖ ਨਾਥ, ਅਤੈ ਭਰਥਰੀ, ਅਤੈ ਗੋਪੀ ਚੰਦ ਅਤੈ ਚਰਪਟੁ ਬੈਠੇ ਥੇ। ਤਬ ਬਾਬੈ ਜਾਇ 'ਆਦੇਸੁ! ਆਦੇਸੁ!' ਕੀਤਾ, ਬਾਬਾ ਬੈਠਿ ਗਇਆ। ਤਦਹੁ ਸਿਧਾਂ ਡਿਬੀ ਦਿਤੀ, ਤਾਂ ਆਖਿਓਨੈ: 'ਜਾਹਿ ਜੀ ਭਰ ਲੇਅਉ ਕਲਜੁਗੁ ਕੇ ਬਾਲਕੇ!' ਤਦਹੁਂ ਬਾਬਾ ਡਿਬੀ ਭਰਣਿ ਗਇਆ। ਜਾ ਪਾਣੀ ਵਿਚਿ ਪਾਏ, ਤਾਂ ਹੀਰੇ ਮੋਤੀ ਵਿਚਿ ਲਗੇ ਪਵਣਿ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੈ ਡਿਬੀ ਧਰਤੀ ਨਾਲਿ ਮਾਰੀ, ਤਬ ਠੀਕਰੀਆਂ ਹੋਇ ਗਈਆਂ। ਤਦਹੁਂ ਬਾਬੈ ਠੀਕਰੀਆਂ ਜੋੜੀਆਂ, ਜੋੜਿ ਕੇ ਸਲੋਕ ਦਿਤਾ :–

ਸਲੋਕ॥ ਭੰਨੇ ਘੜੇ ਸਵਾਰੇ ਸੋਇ॥

ਨਾਨਕ ਸਚਿ ਬਿਨੁ ਅਵਰ ਨਾ ਕੋਇ॥੧॥

ਤਬ ਮੰਤਰਾਂ ਕੀ ਕਲਾ ਦੂਰਿ ਹੋਈ। ਤਬ ਡਿਬੀ ਵਿਚਿ ਪਾਣੀ ਪਾਇਆ। ਤਬ ਪਾਣੀ ਪਾਇਆ ਤਬ ਸਿੱਧਾਂ ਪਾਸਿ ਭਰ ਲੈ ਆਇਆ। ਤਬ ਸਭਨਾਂ ਸਿੱਧਾਂ ਪਾਣੀ ਪੀਤਾ, ਪਰੁ ਪਾਣੀ ਨਿਖੁਟੈ ਨਾਹੀ। ਤਬ ਮਹਾਂਦੇਉ ਪੁਛਿਆ : 'ਤੂੰ ਗਿਰਹੀ ਹੈਂ ਕਿ ਉਦਾਸੀ ਹੈਂ?' ਤਦਹੁੰ ਬਾਬੈ ਆਖਿਆ: ਜੋ 'ਉਦਾਸੀ ਕੇ ਲਛਣੁ ਕਉਣ ਹੈਨਿ ਅਰੁ ਗਿਰਹੀ ਕੇ ਲਛਣ ਕਉਣ ਹੈਨਿ?' ਤਬ ਮਹਾਂਦੇਉ ਬੋਲਿਆ :–

ਸਲੋਕੁ॥ ਸੋ ਗਿਰਹੀ ਜੋ ਨਿਗ੍ਰਹੁ ਕਰੈ॥ ਜਪੁ ਤਪੁ ਸੰਜਮੁ ਭੀਖਿਆ ਕਰੈ। ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਕਾ ਕਰੈ ਸਰੀਰੁ॥ ਸੋ ਗਿਰਹੀ ਗੰਗਾ ਕਾ ਨੀਰੁ॥ ਬੋਲੈ ਈਸਰੁ ਸਤਿ ਸਰੂਪੁ॥ ਪਰਮ ਤੰਤ ਮਹਿ ਰੇਖ ਨ ਰੂਪੁ॥੨॥

ਤਬ ਗੁਰੂ ਜਬਾਬੁ ਦਿਤਾ :–

ਕਿਉ ਮਰੈ ਮੰਦਾ ਕਿਉ ਜੀਵੈ ਜੁਗਤਿ॥ ਕੰਨ ਪੜਾਇ ਕਿਆ ਖਾਜੈ ਭੁਗਤਿ॥ ਆਸਤਿ ਨਾਸਤਿ ਏਕੋ ਨਾਉ॥ ਕਉਣੁ ਸੁ ਅਖਰੁ ਜਿਤ ਰਹੈ ਹਿਆਉ॥ ਧੂਪ ਛਾਵ ਜੇ ਸਮਕਰਿ ਸਹੈ॥ ਤਾ ਨਾਨਕੁ ਆਖੈ ਗੁਰੁ ਕੋ ਕਹੈ॥ ਛਿਆ ਵਰਤਾਰੇ ਵਰਤਹਿ ਪੂਤ॥ ਨ ਸੰਸਾਰੀ ਨਾ ਅਉਧੂਤ॥ ਨਿਰੰਕਾਰਿ ਜੋ ਰਹੈ ਸਮਾਇ॥ ਕਾਹੇ ਭੀਖਿਆ ਮੰਗਣਿ ਜਾਇ॥੭॥

ਤਬ ਫਿਰਿ ਗੋਪੀ ਚੰਦੁ ਬੋਲਿਆ, ਗੋਖੀ ਚੰਦੁ ਉਦਾਸੀ ਥਾ, ਉਦਾਸ ਕਾ ਗੁਣ ਲੈ ਬੋਲਿਆ :–

ਸੋ ਉਦਾਸੀ ਜਿ ਪਾਲੇ ਉਦਾਸੁ॥ ਅਰਧ ਉਰਧ ਕਰੇ ਨਿਰੰਜਨ ਵਾਸੁ॥ ਚੰਦ ਸੂਰਜ ਕੀ ਪਾਏ ਗੰਢਿ॥ ਤਿਸੁ ਉਦਾਸੀ ਕਾ ਪੜੈ ਨ ਕੰਧੁ॥ ਬੋਲੈ ਗੋਪੀ ਚੰਦ ਸਤਿ ਸਰੂਪੁ॥ ਪਰਮਤੰਤ ਮਹਿ ਰੇਖ ਨ ਰੂਪੁ॥੪॥

ਤਬ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ ਸਬਦੁ ਰਾਗੁ ਆਸਾ ਵਿਚਿ :–

ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਮਨੈ ਮਹਿ ਮੁੰਦ੍ਰਾ ਖਿੰਥਾ ਖਿਮਾ ਹਢਾਵਉ।

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੬। ੩੭। (੩੫੯)]

ਤਦਹੁ ਸਿਧ ਬੋਲੇ 'ਨਾਨਕ ! ਤੂ ਅਚਲ ਚਲੁ, ਮੇਲਾ ਹੈ, ਦਰਸਨੁ ਸਿਧਾਂ ਕਾ ਮੇਲਾ ਹੈ'। ਤਬ ਬਾਬੈ ਆਖਿਆ: 'ਅਚਲੁ ਕਿਤਨਿਆਂ ਦਿਨਾਂ ਕੀ ਵਾਟ ਹੈ?' ਤੁ ਸਿਧ ਬੋਲੇ: 'ਨਾਨਕ ! ਅਚਲੁ ਤਿਹੁ ਦਿਨਾ ਕਾ ਪੈਂਡਾ ਹੈ, ਅਸਾਡਾ ਹੈ ਜੋ ਪਉਣ ਕੀ ਚਾਲ ਚਲਦੇ ਹਾਂ'। ਤਬ ਬਾਬੈ ਆਖਿਆ: ਤਸੀਂ ਚਲਹੁ, ਅਸੀ ਧੀਰੇ ਭਾਇ ਆਵਹਿਂਗੇ'। ਤਬ ਸਿਧ ਢਥਹੁੰ ਚਲੇ। ਤਬ ਪਿਛਹੁੰ ਬਾਬਾ ਭੀ ਚਲਿਆ ਮਨਸਾ ਕੀ ਚਾਲ, ਇਕ ਪਲ ਮਹਿਂ ਗਇਆ। ਆਇ ਥੜ ਤਲੈ ਬੈਠਾ। ਪਿਛਹੁੰ ਸਿਧ ਆਏ। ਜਾਂ ਦੇਖਨਿ ਤਾਂ ਅਗੇ ਬੈਠਾ ਹੈ ! ਤਬ ਸਿਧਾਂ ਪੁਛਿਆ : 'ਏਹ ਕਦਿ ਕਾ ਆਇਆ ਹੈ?' ਤਬ ਅਗਹੁ ਸਿਧਾਂ ਕਹਿਆ : 'ਜੋ ਇਸ ਨੌਂ ਆਇਆਂ ਆਜੁ ਤੀਸਰਾ ਦਿਨੁ ਹੋਆ ਹੈ'। ਤਬ ਸਿਧ ਹੈਰਾਨੁ ਹੋਇ ਗਏ।

ਤਦਹੁ ਪਿਆਲੇ ਕਾ ਵਖਤੁ ਹੋਯ;, ਸੁਰਾਹੀ ਫਿਰੀ। ਤਬ ਬਾਬੈ ਪਾਸਿ ਭੀ ਲੈ ਆਏ। ਤਬ ਬਾਬੈ ਪੁਛਿਆ : 'ਏਹੁ ਕਿਆ ਹੈ?' ਤਬ ਸਿਧਾਂ ਆਖਿਆ 'ਏਹ ਸਿਧਾਂ ਕਾ ਪਿਆਲਾ ਹੈ?' ਤੂੰ ਪੀਉ। ਤਬ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ, 'ਇਸ ਵਿਚਿ ਕਿਆ ਪਾਇਆ ਹੈ?' ਤਬ ਸਿਧਾਂ ਆਖਿਆ: 'ਇਸ ਵਿਚਿ ਗੁੜ ਅਤੈ ਧਾਵੈ ਕੇ ਫੁਲ ਪਏ ਹੈਨਿ'। ਤਬ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ : –

ਗੁੜੁ ਕਰਿ ਗਿਆਨੁ ਧਿਆਨੁ ਕਰਿ ਧਾਵੈ ਕਰਿ ਕਰਣੀ ਕਸੁ ਪਾਈਐ।

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੬। ੩੮ (੩੬੦)]

ਤਬ ਸਿਧਾਂ 'ਆਦੇਸੁ ! ਆਦਿਸੁ' ਕੀਤਾ। ਤਬ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ : 'ਆਦਿ ਪੁਰਖ ਕਉ ਆਦੇਸੁ।' ਓਥਹੁੰ ਰਵਦਾ ਰਹਿਆ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਚਉਥੀ ਉਦਾਸੀ

ਚਉਥੀ ਉਦਾਸੀ ਪੱਛਮ ਦੀ. ਮੱਕਾ.

ਚਉਥੀ ਉਦਾਸੀ ਪੱਛਮ ਕੀ ਹੋਈ।

ਪੈਰ ਖਂਉਂਸਾ ਚੰਮ ਕੀਆਂ, ਅਤੈ ਚੰਮ ਕੀ ਸੁਥਨਿ। ਗਲ ਵਿਚਿ ਹਡੀਆਂ ਕੀ ਮਾਲਾ, ਮੱਥੇ ਟਿਕਾ ਬਿੰਦੀ ਕਾ, ਬਾਲਕਾਂ ਵਿਚ ਖੇਡੈ, ਤਬ ਨੀਲੇ ਬਸਤ੍ਰ ਥੇ, ਖੇਡਦਾ ਹਜ ਵਿਚਿ ਆਇ ਨਿਕਲਿਆ, ਤਦਹੁੰ ਇਕੁ ਹਾਜੀ ਮਿਲਿਆ, ਰਾਤਿ ਇਕਠੇ ਰਹੇ। ਤਬ ਹਾਜੀ ਪੁਛਿਆ ਆਖਿਓਸੁ : 'ਏ ਦਰਵੇਸ਼ ! ਤੇਰੈ ਕਾਸਾ ਲਕੜੀ, ਚਮੜਾ, ਭੰਗੜੀ ਕੁਛੁ ਨਾਹੀ, ਤੂ ਹਿੰਦੂ ਹੈਂ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨੁ ਹੈਂ?' ਤਬ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ :–

ਭਉ ਤੇਰਾ ਭਾਂਗ ਖਲੜੀ ਮੇਰਾ ਚੀਤੁ।

[ਤਿਲੰਗ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੨। ੨। (੭੨੧)]

ਤਬ ਫਿਰਿ ਹਾਜੀ ਕਹਿਆ: 'ਜੀ ! ਅਸੀ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚਿ ਰਹਦੇ ਹਾਂ, ਅਸਾਡਾ ਕਿਆ ਹਵਾਲੁ ਹੋਵੈਗਾ? ਤਬ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ :–

ਖਾਕ ਨੂਰ ਕਰਦੰ ਆਲਮ ਦੁਨੀਆਇ।

[ਤਿਲੰਗ ਮਹਲਾ ੫ ਘਰ ੧। ੧। (੭੨੩)]

ਤਬ ਓਥਹੁੰ ਚਲੇ। ਮੱਕੇ ਨੂੰ ਰਵਦੇ ਰਹੈ। ਰਾਹ ਵਿਚਿ ਆਏ, ਤਾਂ ਬਦਲੀ ਉਪਰਿ ਹੋਇ ਚਲੀ। ਤਬ

ਹਾਜੀ ਡਿਠਾ, ਆਖਿਓਸੁ : 'ਜੋ ਇਹਿ ਬਦਲੀ ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਹੈ'। ਤਾਂ ਆਖਣਿ ਲਾਗਾ, ਜੋ ਹਿੰਦੂ ਤਾ ਮੱਕੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਗਇਆ, ਤੂ ਮੇਰੇ ਨਾਲਿ ਚਲੁ ਨਾਹੀ। ਅਗੈ ਹੋਹੁ, ਕਿ ਪਿਛੈ ਹੋਹੁ'। ਤਬ ਬਾਬੈ ਆਖਿਆ: 'ਭਲਾ ਹੋਵੈ ਜੀ, ਤੁਸੀ ਅਗੈ ਚਲਹੁ'। ਤਬ ਉਹੁ ਆਗੈ ਹੋਇਆ। ਜਾ ਇਹੁ ਫਿਰਿ ਦੇਖੈ, ਤਾਂ ਨਾ ਬਾਬਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਨਾ ਉਹੁ ਬਦਲੀ ਹੈ। ਤਬ ਹਾਜੀ ਲਗਾ ਹਥ ਫਾਟਣਿ। ਤਾਂ ਆਖਿਓਸੁ ਜੋ 'ਖੁਦਾਇ ਕਾ ਦੀਦਾਰੁ ਹੋਆ ਆਹਾ, ਪਰੁ ਝਲਿ ਨਾ ਸਕਿਓ, ਛਲਿ ਗਇਆ'। ਤਬ ਬਾਬਾ ਮੱਕੇ ਵਿਚਿ ਜਾਇ ਵੜਿਆਂ ਹੋਆ। ਤਬ ਅਗੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿਚਿ ਲਿਖਿਆ ਆਹਾ, ਜੋ ਇਕਿ ਨਾਨਕ ਦਰਵੇਸੁ ਆਵੇਗਾ, ਤਾਂ ਮੱਕੇ ਦੇ ਖੂਹਾਂ ਵਿਚਿ ਪਾਣੀ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਤਬ ਬਾਬਾ ਮੱਕੇ ਵਿਚਿ ਜਾਇ ਵੜਿਆ; ਜਾਇ ਕਰਿ ਸੋਇ ਰਹਿਆ। ਪੈਰਿ ਮੱਕੇ ਦੀ ਤਰਫ ਕਰਿਕੈ ਸੁਤਾ। ਤਬ ਪੇਸ਼ੀ ਕੀ ਨਿਮਾਜ ਕਾ ਵਖਤੁ ਹੋਇਆ। ਤਬ ਕਾਜੀ ਰੁਕਨ ਦੀਨਿ ਨਿਮਾਜ ਕਰਣਿ ਆਇਆ। ਦੇਖੇ ਨਦਰਿ ਕਰਿਕੈ ਆਖਿਓਸੁ: 'ਏ ਬੰਦੇ ਖੁਦਾਇ ਕੇ? ਤੂੰ ਜੋ ਪੈਰ ਖੁਦਾਇ ਕੇ ਘਰ ਵਲਿ ਕੀਤੇ ਹੈਨਿ, ਅਤੇ ਕਾਬੈ ਕੀ ਤਰਫਿ, ਸੋ ਕਿਉਂ ਕੀਤੇ ਹੈਨਿ?'। ਤਬ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: 'ਜਿਤੁ ਵਲ ਖੁਦਾਇ ਅਤੈ ਕਾਬਾ ਨਹੀਂ, ਤਿਤੁ ਵਲਿ ਮੇਰੈ ਪੈਰੁ ਘਸੀਟਿ ਕਰਿ ਛਡੁ।' ਤਬ ਕਾਜੀ ਰੁਕਨ ਦੀਂ ਬਾਬੈ ਕੇ ਪੈਰ ਫੇਰੇ, ਜਿਤੁ ਵਲਿ ਬਾਬੈ ਦੇ ਪੈਰੁ ਫੇਰੇ, ਤਿਤੁ ਵਲਿ ਮਿਹਰਾਬ ਕਾ ਮੁਹੁ ਫਿਰਿਦਾ ਜਾਵੈ। ਤਬ ਕਾਜੀ ਰੁਕਨਦੀਂ ਹੈਰਾਨੁ ਹੋਇ ਗਇਆ, ਪੈਰੁ ਚੁੰਮਿਅਸੁ ਅਰ ਆਖਿਓਸੁ: 'ਏ ਦਰਵੇਸ ! ਤੇਰਾ ਨਾਉਂ ਕਿਆ ਹੈ?' ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ, ਸ਼ਬਦ ਰਾਗੁ ਤਿਲੰਗ ਵਿਚਿ :-

ਰੋਜਾ ਬੰਦਗੀ ਕਬੂਲੁ॥ ਦਸ ਦੁਆਰੇ ਚੀਨਿ ਮਰਦਾ ਹੋਇ ਰਹੁ ਰੰਜੂਲੁ॥੧॥

(ਇਹ ਸਬਦ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ)

ਜਬ ਬਾਬੇ ਭੋਗੁ ਪਾਇਆ ਤਬ ਕਾਜੀ ਰੁਕਨਦੀਂ ਸਲਾਮੁ ਕੀਤਾ, ਆਖਿਓਸੁ: 'ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਅਜੁ ਖੁਦਾਇ ਕੇ ਫਕੀਰਾਂ ਦਾ ਦੀਦਾਰ ਪਾਇਆ ਹੈ।' ਤਬ ਜਾਇ ਪੀਰ ਪਤਲੀਏ ਪਾਸਿ ਕਹਿਓਸੁ: 'ਜੋ ਨਾਨਕ ਦਰਵੇਸ ਆਇਆ ਹੈ:' ਤਬ ਪਤਲੀਆ ਪੀਰੁ ਦੀਦਾਰੁ ਦੇਖਣਿ ਨੂੰ ਆਇਆ। ਆਇ ਸਲਾਮੁ ਪਾਇਸੁ, ਦਸਤਪੰਜਾ ਲੇਕਰਿ ਬੈਠਿ ਗਇਆ। ਖੁਦਾਇ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਲਗੇ ਕਰਣਿ। ਤਬ ਕਾਜੀ ਰੁਕਨਦੀਂ ਪੁਛਿਆ, ਆਖਿਓਸੁ: 'ਜੀ ਏਹ ਜੋ ਤੀਸ ਹਰਫ ਪੜਦੇ ਹੈਨਿ, ਕੁਛ ਇਸ ਵਿਚਿ ਭੀ ਹਾਸਲੁ ਥੀਂਵਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾਹੀ?' ਤਬ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸਾਦਿ। ਗੋਸਟ ਮਹਲਾ ੧ ਕਾਜੀ ਰੁਕਨ ਦੀਨਿ ਕੈ ਪਰਥਾਇ ਹੋਈ। ਰਾਗੁ ਤਿਲੰਗ ਮਹਾਲਾ ੧ ਬਾਬੇ ਕੀ ਬੋਲਣਾ ਹੋਆ। ਸ਼ੇਖ ਰੁਕਨਦੀਂ ਮੱਕੇ ਕਾ ਕਾਜੀ ਥਾ। ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ :

ਅਲਫ ਅਹਲ ਕਉ ਯਾਦਿ ਕਰਿ ਗਫਲਤ ਮਨਹੁ ਵਿਸਾਰਿ।

(ਇਹ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ)

ਤਬ ਕਾਜੀ-ਰੁਕਨਦੀਂ ਬੋਲਿਆ, 'ਜੋ ਨਾਨਕ ਦਰਵੇਸ਼! ਇਹ ਜੋ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬੇਦ ਕਤੇਬ ਪੜਦੇ ਹੈਨਿ, ਸੋ ਵੁਦਾਇ ਪਾਇਨਗੇ ਕਿ ਨਾ ਪਾਨਿਗੇ?' ਤਬ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ ਸਬਦੁ ਰਾਗੁ ਤਿਲੰਗ ਵਿਚਿ :-

ਬੇਦ ਕਤੇਬ ਇਫਤਰਾ ਭਾਈ ਦਿਲ ਕਾ ਫਿਕਰੁ ਨਾ ਜਾਇ।

[ਤਿਲੰਗ ਬਾਣੀ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ। ੧। (੭੨੭)]

ਤਬ ਕਾਜੀ ਰੁਕਨਦੀਂ ਆਖਿਆ ਜੋ 'ਜੀ ਏਹੁ ਭੀ ਨਾਹੀਂ ਪੜਦੇ, ਅਤੈ ਬਦਅਮਲ ਕਮਾਂਵਦੇ ਹੈਨਿ। ਕਦੇ ਰੋਜਾ ਨਿਮਾਜ ਭੀ ਨਾਹੀਂ ਕਰਦੇ; ਅਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਂਦੇ ਹੈਨਿ, ਭੰਗ ਬੋਜਾ ਪੀਂਦੇ ਹੈਨਿ, ਇਨਾਂ ਦਾ ਰੋਜ ਕਿਆਮਤ ਕਉ ਕਿਆ ਹਵਾਲੁ ਹੋਵੇਗਾ?' ਤਬ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ :-

ਨਾਨਕੁ ਆਖੈ ਰੇ ਮਨਾ ਸੁਣੀਐ ਸਿਖ ਸਹੀ।

[ਮਲਾਰ ਕੀ ਵਾਰ ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧। ੧੩। (੯੫੩)]

ਤਬ ਪੀਰੁ ਪਤਲੀਐ ਆਖਿਆ: 'ਜੀ! ਅਸੀਂ ਦੁਨੀਆਂ ਕੇ ਮੁਕਾਮ ਵਿਚ ਖੜੇ ਹਾਂ, ਖੁਦਾਇ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਹਾਸਲੁ ਥੀਵੈਗਾ।' ਤਬ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ। ਸਬਦੁ ਰਾਗ ਤਿਲੰਗ ਵਿਚਿ :-

ਯਕ ਅਰਜ ਗੁਫਤਮ ਪੇਸਿ ਤੋ ਦਰਗੋਸ ਕੁਨ ਕਰਤਾਰ।

[ਤਿਲੰਗ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧। ੧੩। (੭੨੧)]

ਜਬ ਬਾਬੈ ਏਹੁ ਸਬਦੁ ਬੋਲਿਆ ਤਬ ਕਾਜੀ ਰੁਕਨਦੀਂ ਅਤੈ ਪੀਰ ਪਤਲੀਐ ਆਇ ਦਸਤਪੋਸੀ ਕੀਤੀ, ਪੈਰ ਚੁਮੈ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹਿਣ ਨਾਲਿ ਪਾਣੀ ਖੂਹੈ ਵਿਚਿ ਪੈਦਾ ਹੋਆ, ਬਾਬੇ ਦੀ ਖੁਸੀ ਹੋਈ। ਉਥਹੁੰ ਰਵਦੇ ਰਹੈ, ਘਰਿ ਆਇ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਉਦਾਸੀ ਪੰਜਵੀਂ

ਉਦਾਸੀ ਪੰਜਵੀਂ, ਸਿਧਾਂ ਨਾਲ ਗੋਸ਼ਟ (ਗੋਰਖ ਹਟੜੀ).

ਉਦਾਸੀ ਪੰਜਵੀਂ। ਬਾਬਾ ਗੋਰਖ ਹਟੜੀ ਗਇਆ। ਓਥੈ ਸਿਧਾਂ ਡਿਠਾ, ਸਿਧਾਂ ਪੁੱਛਣਾਂ ਕੀਤਾ: 'ਜੋ ਤੂੰ ਕਉਣ ਖਤ੍ਰ ਹੈਂ?' ਤਬ ਬਾਬੇ ਭੀ ਆਖਿਆ: 'ਨਾਨਕੁ ਆਖਦੇ ਹੈਨਿ'। ਤਬ ਚਉਰਾਸੀਹ ਸਿਧ ਆਸਣਿ ਕਰਿ ਬੈਠੇ। ਤਦਹੁੰ ਸਿਘਾਂ ਆਖਿਆ: 'ਭਗਤ ਕੁਛ ਜਸੁ ਕਰੁ'। ਤਬ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ : ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥ ਗੋਸਟਿ ਮਹਲਾ ੧, ਰਾਗੁ ਰਾਮਕਲੀ ਵਿਚਿ ਸਿਧ ਗੋਸਟੀ ਹੋਈ॥ :-

ਸਿਧ ਸਭਾ ਕਰਿ ਆਸਣ ਬੈਠੇ ਸੰਤ ਸਭਾ ਜੈਕਾਰੋ।

[ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੧ ਸਿਧ ਗੋਸਟਿ (੯੩੮)]

ਪੌੜੀਆਂ। ੭੩। ਤਬ ਸਿਧਾਂ ਪਿਆਲਾ ਦਿਤਾ ਪੰਜਾਂ ਸੇਰਾਂ ਕਾ, ਤਾਂ ਬਾਬੈ ਧਰਤੀ ਵਿਚਿ ਪਾਇਆ, ਤਬ ਸਿਧਿ ਆਫਿਰਿ ਗਇ'। ਤਬ ਸਿਧੀ ਆਖਿਆ: 'ਤੂ ਕੁਛੁ ਦੇਖੁ, ਕੈ ਦਿਖਾਲੁ'। ਤਦਹੁੰ ਬਾਬੈ ਆਖਿਆ 'ਭਲਾ ਹੋਵੈ ਜੀ, ਜੋ ਕੁਛੁ ਕਰਹੁਗੇ ਤਾਂ ਦੇਖਹਗੇ'। ਤਬ ਸਿਧ ਆਪਣਾ ਬਲੁ ਲਗੇ ਦਿਖਾਵਣਿ। ਕਿਸੈ ਮਿਰਗਛਾਲਾ ਉਡਾਈ, ਕਿਸਿ ਸਿਲਾ ਚਲਾਈ, ਕਿਸਿ ਅਗਨਿ ਹਕੀ, ਕਿਸਿ ਕੰਧਿ ਦਉੜਾਈ। ਤਬ ਬਾਬਾ ਬਿਸਮਾਦ ਸੁਮਾਰ ਵਿਚਿ ਆਇ ਗਇਆ। ਤਿਤੁ ਮਹਿਲਿ ਸਲੋਕੁ ਕੀਤਾ :-

ਪਹਿਰਾ ਅਗਨਿ ਹਿਵੈ ਘਰੁ ਬਾਧਾ ਭੋਜਨੁ ਸਾਰੁ ਕਰਾਈ।।

[ਵਾਰ ਮਾਝ ਕੀ ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧। ੧੯। (੧੪੭)]

ਤਬ ਸਿਧੋ 'ਆਦੇਸੁ ਆਦੇਸੁ' ਕੀਤਾ। ਤਬ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ, 'ਆਦਿ ਕਉ ਆਦੇਸੁ'। ਤਿਤੁ ਮਹਿਲ ਸਬਦੁ ਹੋਆ, ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ ਵਿਚਿ :-

ਪ੍ਰਥਮੇ ਗਰਭ ਵਾਸ ਤੇ ਟਰਿਆ।

[ਗਉੜੀ ਮਹਲਾ ੫ ਅਸਟਪਦੀਆਂ । ੪। (੨੩੭)]

ਤਬ ਸਿਧੀ 'ਆਦੇਸ!!!' ਕੀਤਾ, ਤਬ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ: 'ਆਦਿ ਪੁਰਖ ਕਉ ਆਦੇਸ'। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਘਰਿ ਆਇਆ।

ਸ੍ਰੀ ਲਹਣਾ ਪ੍ਰੀਖਯਾ,

ਆਗਿਆ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਹੋਈ, ਜੋ ਇਕੁ ਸਿਖੁ ਜਾਤਿ ਭੱਲਾ ਖਡੂਰ ਵਿਚਿ 'ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ' ਜਪੈ। ਅਤੇ

ਹੋਰੁ ਸਾਰਾ ਖਡੂਰ ਦੁਰਗਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨੈ। ਅਤੇ ਓਸ ਸਿੱਖ ਦੇ ਨਾਲਿ ਸਭ ਖੇਚਰੀ ਕਰਨਿ : ਤਿਹਣਾ ਦੈ ਮਹਲੈ ਰਹੈ, ਤਿਸ ਦਾ ਪੁਜਾਰੀ ਲਹਿਣਾ ਰਾਹੈ। ਤਬ ਇਕ ਦਿਨਿ ਉਹੁ ਸਿੱਖ ਬੈਠਾ ਜਪੁ ਪੜਦਾ ਥਾ, ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦਿ ਜੀ ਸੁਣਿਆ, ਸੁਣਿ ਕਰਿ ਪੁਛਿਆ : ਜੋ ਏਹੁ ਸ਼ਬਦ ਕਿਸ ਦਾ ਹੈ?'। ਤਬ ਉਹੁ ਸਿਖੁ ਬੋਲਿਆ, ਆਖਿਓਸੁ : 'ਜੀ ਏਹੁ ਸਬਦੁ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਹੈ'। ਤਦਾਂਹੁ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਉਸ ਸਿੱਖ ਦੇ ਨਾਲਿ ਰਲਿ ਆਇਆ, ਆਦਿ ਪੈਰੀ ਪਇਆ। ਦਰਸਨੁ ਦੇਖਣੇ ਨਾਲੇ ਹਥਹੁਂ ਘੁੰਗਰੂ ਤੋੜਿ ਸੁਟਿਅਸੁ, ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਗਾ ਜਪਣਿ। ਟਹਲ ਕਰਣਿ ਆਵੈ, ਭਾਂਡੈ ਮਾਂਜੈ, ਪਖਾ ਫੇਰੈ।

ਤਬ ਇਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਪਿਛਲੀ ਰਾਤ ਗਏ, ਤਾਂ ਦੇਖੈ ਤਾਂ ਸੂਹੇ ਬਸਤ੍ਰ ਪੈਧੇ ਬੈਠੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਚਿਕਦੀ ਹੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ : 'ਜੋ ਜੀ! ਏਹ ਕਉਣੁ ਥੀ ਪਾਤਸਾਹ!' ਤਬ ਬਾਬੈ ਆਖਿਆ : 'ਅੰਗਦਾ! ਏਹੁ ਦੁਰਗਾ ਥੀ, ਸੋ ਅਠਵੈ ਦਿਹਾੜੈ ਗੁਰੂ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰਣਿ ਆਂਵਦੀ ਹੈ'। ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਪੈਰੀ ਪਇਆ। ਤਬ ਆਗਿਆ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਨਾਲਿ ਇਕ ਦਿਨਿ ਬਾਬੇ ਦਾ ਪੈਰੁ ਹਲਦਾ ਥਾ। ਜਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਖੈ ਤਾਂ ਕਈ ਜੀਅ ਪੈਰਾਂ ਨਾਲਿ ਵਿਦਾ ਹੋਂਦੇ ਹੈਨਿ।

ਤਦਹੁਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਨੂ ਇਕ ਦਿਨ ਸਾਹੁਰਿਓਂ ਕਪੜੈ ਆਏ, ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਜੋੜਾ ਲਾਇਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਆਗਿਆ ਹੋਈ 'ਜਾਹਿ ਘਾਸੁ ਲੈ ਆਉ'। ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਜੀ ਘਾਸੁ ਲੈ ਆਇਆ ਧਾਈਆਂ ਵਿਚਹੁਂ। ਤਬ ਕਪੜੇ ਸਭੇ ਚਿਕੜ ਨਾਲਿ ਭਰੇ। ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਡਿਠਾ। ਤਬ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਕਲਪਣਿ ਲਾਗੀ, ਆਖਿਓਸੁ : 'ਨਾਨਕ! ਤੈਂ ਇਹੁ ਭੀ ਗਵਾਇਆ ਸੰਸਾਰ ਦਿਹੁਂ ਕੰਮਹੁਂ ਪੁਤ੍ਰ ਪਰਾਇਆ। ਜੋ ਕਪੜਿਆ ਉਪਰਿ ਚਿਕੜੁ ਪਾਇ ਲੈ ਆਇਆ'। ਤਬ ਬਾਬਾ ਹਸਿਆ, ਆਖਿਓਸੁ: 'ਮਾਤਾ! ਏਹੁ ਚਿਕੜੁ ਨਾਹੀ, ਇਹੁ ਚੰਦਨ ਹੈ ਦੀਨ ਦੁਨੀਆ ਕਾ।' ਤਬ ਮਾਤਾ ਜੀ ਚੁਪ ਕਰਿ ਰਹੀ। ਤਬ ਬਾਬਾ ਜੀ ਜਾਇ ਸੁਤਾ। ਰਸੋਈ ਕਾ ਵਖਤੁ ਹੋਇਆ ਤਬ ਬਾਂਦੀ ਲਗੀ ਜਗਾਵਣਿ। ਤਬ ਬਾਬੇ ਦੇ ਚਰਣ ਜੀਭ ਨਾਲਿ ਚਟਿਓਸੁ। ਚਟਣੇ ਨਾਲਿ ਜਬ ਦੇਖੈ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਵਿਚਿ ਖੜਾ ਹੈ। ਸਿੱਖਾਂ ਬੋਹਿਥੁ ਨਾਲਿ ਧਕਾ ਦੇਂਦਾ ਹੈ, ਕਢਦਾ ਹੈ। ਤਬ ਮਾਤਾ ਭੀ ਆਇ ਗਈ। ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਆਖਿਓਸੁ : 'ਨਾਨਕ ਜਾਗਿਆ ਹੈ?' ਤਬ ਬਾਂਦੀ ਆਖਿਓਸੁ : 'ਨਾਨਕੁ ਏਥੈ ਨਾਹੀ, ਮਾਤਾ ਜੀ! ਸੁਮੰਦ੍ਰ ਵਿਚਿ ਖੜਾ ਹੈ'। ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਬਾਂਦੀ ਜੋਗੁ ਲਗੀ ਮਾਰਣਿ। ਆਖਿਓਸੁ : 'ਬੇਟਾ, ਇਹ ਭੀ ਗੋਲੀ ਲਗੀ ਮਸਕਰੀਆਂ ਕਰਣ, ਆਖੈ ਜੁ - ਨਾਨਕੁ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਵਿਚ ਖੜਾ ਹੈ —'। ਤਬ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ : 'ਮਾਤਾ ਜੀ! ਕਮਲੀ ਗੋਲੀ ਦੈ ਆਖਿਐ ਲਗਣਾ ਨਾਹੀ'। ਤਬ ਬਾਂਦੀਂ ਕਮਲੀ ਹੋਇ ਗਈ। ਪਰੁ ਦਰਸਨ ਕਾ ਸਦਕਾ ਸੰਗਤਿ ਰਲੀ। ਤਬ ਲੋਕ ਬਹੁਤ ਨਾਂਉਂ ਧਰੀਕ ਹੋਏ।

ਲਹਿਣੇ ਤੋਂ ਅੰਗਦ

ਤਦਹੁਂ ਆਗਿਆ ਨਾਲ ਗੋਰਖਨਾਥੁ ਆਇ ਗਇਆ ਬਾਬੈ ਪਾਸ, ਤਾਂ ਆਖਿਓਸੁ : 'ਬਹੁਤੁ ਪਸਾਰਾ ਕੀਤੋ ਹੀ?' ਤਬ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ, 'ਗੋਰਖਨਾਥੁ! ਅਸਾਡੈ ਕੋਈ ਹੋਵੈਗਾ, ਤਾਂ ਆਪੇ ਦੇਬਹੁਗੇ'। ਤਬ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬਾਹਰਿ ਆਇਆ, ਤਾਂ ਲੋਕ ਨਾਉ ਧਰੀਕ ਪਿਛੇ ਬਹੁਤ ਲਾਗੇ। ਤਾਂ ਆਗਿਆ ਨਾਲਿ ਧਰਤੀ ਪੈਸਿਆਂ ਕੀ ਹੋਈ। ਤਬ ਬਹੁਤ ਲੋਕ ਪੈਸੇ ਲੈਕਰਿ ਉਠਿ ਆਏ। ਜੋ ਆਗੈ ਜਾਵਨਿ ਤਾਂ ਰੁਪਈਯੇ ਪਏ ਹੈਨਿ। ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਲੋਕ ਰੁਪਈਯੇ ਲੈਕਰਿ ਉਠਿ ਆਏ। ਜਬ ਜਾਗੈ ਜਾਵਨਿ ਤਾਂ ਮੁਹਰਾਂ ਪਈਆਂ ਹੈਨਿ, ਜੋ ਕੋਈ ਰਹਿਆ ਥਾ ਸੋ ਮੁਹਰਾਂ ਲੇਕਰਿ ਉਠਿ ਆਇਆ। ਤਦ ਦੁਇ ਸਿੱਖ ਨਾਲਿ ਰਹੇ। ਤਬ ਆਗੈ

ਜਾਵਨਿ, ਤਾਂ ਇਕੁ ਚਿਖਾ ਜਲਦੀ ਹੈ, ਤਿਸ ਕੇ ਉਪਰਿ ਚਾਰਿ ਚਰਾਗਿ ਜਲਦੇ ਹੈਨਿ, ਅਤੈ ਚਾਦਰ ਤਾਣੀ ਮੁਰਦਾ ਸੁਤਾ ਪਇਆ ਹੈ, ਪਰੁ ਦਰੁਗੰਧ ਬਾਸੁ ਆਂਵਦੀ ਹੈ। ਤਬ ਬਾਬੈ ਬਚਨੁ ਕੀਤਾ, ਆਖਿਓਸੁ : 'ਕੋਈ ਹੈ ਜੁ ਇਸ ਨੂ ਭਖੈ?' ਤਬ ਦੂਸਰਾ ਸਿਖੁ ਜੋ ਥਾ, ਸੋ ਉਨਿ ਮੁਹੁ ਫੇਰਿ ਕਰਿ ਥੁਕੁ ਸੁਟੀ, ਥੁਕਾ ਸੁਟਿ ਕਰਿ ਚਲਦਾ ਰਹਿਆ। ਤਬ ਇਕ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਆਇ ਰਹਿਆ। ਤਬ ਬਚਨੁ ਲੈਕਰਿ ਜਾਇ ਖੜਾ ਰਹਿਆ। ਤਾਂ ਆਖਿਓਸੁ : 'ਜੀ ਕਿਸ ਵਲਿ ਤੇ ਮੁਹੁ ਪਾਈ?' ਤਬ ਬਚਨੁ ਹੋਇਆ : 'ਪੈਰਾਂ ਵਲ ਮੁਹੁ ਪਾਵਣਾ'। ਜਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਚਾਦਰ ਉਠਾਵੈ, ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸੁਤਾ ਪਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੋਰਖ ਕਾ ਬਚਨੁ ਹੋਇਆ : 'ਨਾਨਕ ਤੇਰਾ ਗੁਰੂ ਸੋਈ, ਜੋ ਤੇਰੇ ਅੰਗ ਤੇ ਪੈਦਾ ਹੋਵੈਗਾ।' ਤਬ ਲਹਿਣੈ ਤੈ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਨਾਉਂ ਰਖਿਆ, ਤਾਂ ਗੋਰਖਨਾਥੁ ਵਿਦਾ ਹੋਇਆ। ਬਾਬਾ ਡੇਰੈ ਆਇਆ ਤਾਂ ਲੋਕ ਬਹੁਤੁ ਪਛੋਤਾਵਣਿ ਲਗੈ ਜੋ ਪੈਸਿਆਂ ਵਾਲੇ ਆਖਦੇ ਹੈਨਿ: 'ਜੇ ਅਗੈ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਮੁਹਰਾਂ ਲੈ ਆਂਵਦੇ'। ਤਬ ਬਾਲਾ ਬੋਲਿਆ ਸਬਦੁ ਰਾਗੁ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਵਿਚ : –

ਲੇਖੈ ਬੋਲਣੁ ਬੋਲਣਾ ਲੇਖੈ ਖਾਣਾ ਖਾਉ॥

[ਸਿਰੀ ਰਾਗੁ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰੁ ੧ । ੩ । (੧੫)]

ਮਖ਼ਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀਂ ਦਾ ਚਲਾਣਾ।

ਤਬ ਇਕ ਦਿਨ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਹੋਈ ਜੋ ਮਖ਼ਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਮੁਲਤਾਨ ਕਾ ਪੀਰੁ ਮਸਤੀ ਕਉ ਆਇਆ ਥਾ, ਈਦਗਾਹ ਕੈ ਦਿਨਿ, ਮੁਰੀਦ ਲੋਕ ਬਹੁਤੁ ਨਾਲਿ ਆਏ ਥੇ ਨਮਾਜ਼ ਗੁਜਾਰਣਿ। ਤਦਹੁੰ ਮਖ਼ਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਕੀ ਅਖੀ ਭਰਿ ਆਈਆ ਅੰਝੂੰ, ਲਗਾ ਬੈਰਾਗ ਕਰਣਿ। ਤਬ ਮੁਰੀਦਾਂ ਪੁਛਿਆ ਜੋ 'ਜੀਵੈ ਪੀਰ ਸਲਾਮਤਿ! ਸੁ ਤੁਸੀ ਜੋ ਰੋਏ ਸੋ ਕਿਉਂ ਰੋਏ?' ਤਬ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਆਖਿਆ : 'ਏ ਬੰਦਿਓ ਖੁਦਾਹਿ ਕਿਓ! ਇਹ ਬਾਤਿ ਕਹਣੇ ਕੀ ਨਾਂਹੀਂ'। ਤਾਂ ਮੁਰੀਦਾਂ ਆਖਿਆ : 'ਜੀਵੈ ਪੀਰ ਸਲਾਮਤਿ! ਸੁ ਤੁਸੀ ਜੋ ਰੋਏ ਸੌ ਕਿਉਂ ਰੋਏ?' ਤਬ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਆਖਿਆ : 'ਜੀਵੈ ਪੀਰ ਸਲਾਮਤ ਮਿਹਰਿ ਕਰਕੈ ਆਖੀਐ'। ਤਬ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਆਖਿਆ : 'ਏ ਯਾਰੇ! ਅੱਜ ਤੇ ਈਮਾਨੁ ਕਿਸੇ ਕਾ ਠਉੜ ਰਹੇਗਾ ਨਾਂਹੀ, ਸਭ ਬੇਈਮਾਨ ਹੋਇ ਜਾਵਨਿਗੇ'। ਤਬ ਮੁਰੀਦਾ ਕਹਿਆ : 'ਜੀਵੈ ਪੀਰ ਸਲਾਮਤ! ਮਹਿਰ ਕਰ ਕੇ ਦਸੀਐ'। ਤਬ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਆਖਿਆ : 'ਯਾਰੋ! ਇਕ ਹਿੰਦੂ ਜਬ ਭਿਸਤ ਕਉ ਆਵੈਗਾ। ਤਬ ਭਿਸਤ ਵਿਚ ਉਜਾਲਾ ਹੋਵੈਗਾ'। ਤਬ ਜਿਤਨੇ ਸਿਆਣੇ ਥੇ, ਤਿਤਨਿਆ ਕਾ ਇਮਾਨ ਨਉੜ ਨ ਰਹਿਆ, ਤਾ ਅਗੈ ਆਖਣਿ : 'ਜੀਵੈ ਪੀਰ ਸਲਾਮਤਿ! ਜੋ ਪੜੇ ਲੋਕ ਆਖਦੇ ਹਿਨਿ, ਜੋ ਹਿੰਦੂ ਕਉ ਭਿਸਤੁ ਲਿਖਿਆ ਨਾਹੀ, ਅਤੈ ਤੁਸਾਂ ਇਉਂ ਆਖਿਆ ਹੈ ਸੋ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਜਾਣੀਐ'। ਤਬ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਆਖਿਆ : 'ਜੋ ਤੁਸਾਂ ਵਿਚਿ ਕੋਈ ਭਲਾ ਪੜਿਆ ਸਿਆਣਾ ਹੋਵੈ ਸੋ ਲੈ ਆਵਹੁ'। ਤਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਲਮਵਾਨ ਹਾਜਰੁ ਕੀਤਾ, ਤਬ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਇਕੁ ਸਲੋਕੁ ਲਿਖਿ ਦਿਤਾ :–

ਜੋ ਅਸਾ ਲਦਣੁ ਲਦਿਆ ਅਸਾਡੀ ਕਰਿ ਕਾਇ।

ਅਤੈ ਮੁਹੋਂ ਆਖਿਓਸੁ : ਜੋ 'ਨਾਨਕ ਨਾਉਂ ਹੈ ਸੁ ਦਰਵੇਸ ਕਾ, ਤਲਵੰਡੀ ਰਹੰਦਾ ਹੈ। ਜਬ ਮਾਂਗੈ ਤਾਂ ਦੇਵਨਾ'। ਤਦਹੁੰ ਆਦਮੀ ਤਲਵੰਡੀ ਆਇਆ, ਕੋਹਾਂ ਦੋਹੁੰ ਉਪਰਿ ਆਇ ਬੈਠਾ, ਅਤੈ ਆਖਿਓਸੁ : 'ਜੇ ਸੁਚ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਉ ਸਦਾਇ ਲੇਵੈਗਾ।' ਤਬ ਬਾਬੇ ਭਸਮਾ ਸਿੱਖ ਭੇਜਿਆ, ਆਖਿਓਸੁ : 'ਬਾਗ ਵਿਚਿ ਜੋ ਆਦਮੀ ਹੈ ਸੋ ਸੁਲਤਾਨ ਤੇ ਆਇਆ ਹੈ, ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਕਾ, ਸੋ ਸਦ ਲੈਆਓ'। ਤਬ ਓਹੁ ਗੁਰੂ ਪਾਸਿ ਲੇਇ ਆਇਆ । ਆਇ ਪੈਰਿ ਚੁਮਿਆਸੁ। ਕਾਗਦੁ ਗੁਰੂ ਮੰਗਿ ਲਇਆ। ਮਖਦੂਮ

ਬਹਾਵਦੀ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਪੜ੍ਹਿਆ। ਜੋ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ :-

ਜੋ ਅਸਾ ਲਦਣੁ ਲਦਿਆ ਅਸਾਡੀ ਕਰਿ ਕਾਇ॥

ਤਬ ਬਾਬੈ ਲਿਖਿਆ ਸਲੋਕੁ ਉਸਕੇ ਸਲੋਕ ਉਪਰ ਕੀਤਾ :-

ਜੋ ਭਰਿਆ ਸੋ ਲਦਸੀ, ਸਭਨਾਂ ਹੁਕਮੁ ਰਜਾਇ॥

ਨਾਨਕ ਤੇ ਮੁਖ ਉਜਲੇ ਚਲੇ ਹਕੁ ਕਮਾਇ॥੧॥

ਤਬ ਬਾਬੈ 'ਮੁਕਤੁ! ਮੁਕਤੁ!' ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਕਉ ਲਿਖਿਆ : 'ਜੋ ਤੁਸੀ ਚਲਹੁ, ਅਸੀ ਭੀ ਆਵਹਂਗੇ ਚਾਲੀਹ ਦਿਨਿ ਪਿਛੈ'। ਤਿਤੁ ਮਹਿਲ ਸਬਦੁ ਹੋਇਆ, ਰਾਗੁ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਵਿਚਿ :-

ਧਨੁ ਜੋਬਨ ਅਰੁ ਫੁਲੜਾ ਨਾਠੀਅੜੇ ਦਿਨ ਚਾਰਿ॥

[ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲ ੧ ਘਰ ੨ ।੨੪ ।(੨੩)]

ਤਬ ਓਹੁ ਆਦਮੀ ਮੁਲਤਾਨ ਗਇਆ। ਤਦਹੁੰ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਆਪਣਿਆਂ ਮੁਰੀਦਾਂ ਨਾਲਿ ਬਾਹਰਿ ਆਇਆ। ਅਗਹੁੰ ਓਹੁ ਇਕੁ ਨਾਉ ਲੈ ਆਇਆ। ਤਬ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਲਾਗਾ ਬੈਰਾਗੁ ਕਰਣਿ। ਤਬ ਮੁਰੀਦਾਂ ਪੁਛਿਆ 'ਜੀ ਤੁਸੀ ਚਲਹੁ, ਤ ਨਾਲ ਚਲਹੁ ਇਕਠੇ ਖੁਦਾਇ ਕੀ ਦਰਗਾਹ ਜਾਵਹਿਂ-। ਤਾਂ ਓਨਾ ਅਗਿਅਹੁ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਜੋ — ਤੁਸੀ ਚਲਹੁ ਅਸੀ ਭੀ ਆਂਵਹਗੇ ਚਾਲੀਹ ਦਿਨ ਪਿਛਹੁ — । ਤਾਂ ਯਾਰੋ! ਅਸਾਂ ਓਨਾ ਚਾਲਿਹਾ ਦਿਨਾਂ ਕਾ ਫਿਕਰੁ ਹੈ, ਜੋ ਚਾਲੀਹ ਦਿਨ ਅੰਨ੍ਹੇਰੇ ਰਹਣਾ ਹੋਵੈਗਾ। ਏ ਯਾਰੋ! ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਲਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਰੋਂਦਾ ਹਾਂ, ਜੋ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਗੁਦਰਾਨੁ ਹੋਵਨਿਗੈ। ਜੇ ਓਹੁ ਚਲਦੇ, ਤਾਂ ਸੁਖਾਲੇ ਚਾਨਣੇ ਨਾਲਿ ਜਾਂਦੇ'! ਤਬ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਕਾ ਚਲਾਣਾ ਹੋਇਆ। ਤਦਹੁ ਮੁਰੀਦਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਿ ਕਰਾਰੁ ਆਇਆ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰਿਆਈ.

ਤਬ ਬਾਬਾ ਜੀ ਰਾਵੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਆਇਆ। ਤਦਹੁ ਪੈਸੇ ਪੰਜਿ ਬਾਬੇ ਜੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਕੈ ਅਗੈ ਰਖਿਕੇ ਪੈਰੀ ਪਇਆ। ਤਦਹੁੰ ਪਰਵਾਰ ਵਿਚ ਖਬਰਿ ਹੋਈ, ਤਾਂ ਸਰਬਤਿ ਸੰਗਤਿ ਵਿਚਿ ਖਬਰਿ ਹੋਈ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਚਲਾਣੇ ਦੇ ਘਰਿ ਹੈ। ਤਦਹੁੰ ਸੰਗਤੀ ਦਰਸਨਿ ਆਇਆ। ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਭਿ ਆਏ। ਤਦਹੁੰ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਹਥਿ ਜੋੜਿ ਖੜਾ ਹੋਆ। ਤਬ ਬਾਬੈ ਆਖਿਆ : 'ਕੁਛੁ ਮੰਗੁ'। ਰਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਜੀ ਆਖਿਆ : 'ਜੀ ਪਾਤਸਾਹੁ! ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਤਾਂ ਏਹ ਜੋ ਸੰਗਤਿ ਨਾਲਹੁੰ ਤੁਟੀ ਹੈ, ਸੋ ਲੜਿ ਲਾਈਐ ਜੀ'। ਤਬ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਨੂੰ ਜੋ 'ਤੇਰਾ ਸਦਕਾ ਸਭਾ ਬਖ਼ਸ਼ੀ'। ਤਬ ਗੂ ਅੰਗਦੁ ਪੈਰੀ ਪਇਆ। ਉਤ ਮਹਿਲ ਸਬਦੁ ਹੋਇਆ ਰਾਗ ਮਾਝ ਵਿਚ ;-

ਓਤਿ ਪੋਤਿ ਸੇਵਕ ਸੰਗਿ ਰਾਤਾ।।

[ਮਾਝ ਮਹਲਾ 5 ਚਉਪਦੇ ਘਰ 1 ।੧।(੧੦੧)]

ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣਾ

ਤਦਹੁੰ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਸਰੀਹ ਤਲੈ ਜਾਹਿ ਬੈਠਾ। ਸਰੀਹੁ ਸੁਕਾ ਥਾ, ਸੋ ਹਰਿਆ ਹੋਆ। ਖਾਤ ਫੁੱਲ ਪਏ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਪੈਰੀ ਪਇਆ। ਤਬ ਮਾਤਾ ਜੀ ਬੈਰਾਗੁ ਲਗੀ ਕਰਣਿ। ਤਿਤੁ ਮਹਲਿ ਸਬਦੁ

ਹੋਇਆ। ਭਾਈ ਬੰਧੁ ਪਰਵਾਰੁ ਸਭ ਲਗੇ ਰੋਵਣਿ। ਤਦਹੁੰ ਰਾਗ ਵਡਹੰਸੁ ਵਿਚਿ ਸਬਦੁ ਹੋਇਆ :–

ਧੰਨੁ ਸਿਰੰਦਾ ਸਚਾ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਜਿਨ ਜਗੁ ਧੰਧੈ ਲਾਇਆ॥

[ਵਡਹੰਸੁ ਮਹਲਾ ੧ ਆਲਹਣੀਆ (੫੭੯)]

ਤਿਤੁ ਮਹਲਿ ਜੋ ਸਬਦੁ ਹੋਆ, ਸੋ ਪੋਥੀ ਜੁਬਾਂਨਿ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੋਗ ਮਿਲੀ। ਤਦਹੁੰ ਪੁਤ੍ਰਾਂ ਆਖਿਆ : 'ਅਸਾਡਾ ਕਿਆ ਹਵਾਲ ਹੋਵੈਗਾ?' ਤਬ ਗੁਰੂ ਬੋਲਿਆ ਬਚਨੁ, ਆਖਿਆ ਜੋ 'ਬੇਟਾ! ਗੁਰੂ ਕਿਆਂ ਕੁਤਿਆਂ ਨੂੰ ਭੀ ਕਮੀ ਨਾਂਹੀ, ਰੋਟੀਆਂ ਕਪੜੇ ਬਹੁਤ ਹੋਵਨਿਗੇ, ਅਤੈ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਜਪਹੁਗੈ ਤਾਂ ਜਨਮ ਸਵਰੇਗਾ'। ਤਬ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨਾਉ ਧਰੀਕ ਲਗੇ ਆਖਣਿ। ਮੁਸਲਮਾਨ ਲਗੇ ਆਖਣਿ: 'ਅਸੀ ਚਬਹਿੰਗੇ'। ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਲਾਗੇ ਆਖਣਿ : 'ਜੋ ਅਸੀ ਜਲਾਹਾਂਗੇ'। ਤਬ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ : 'ਜੋ ਤੁਸਾਂ ਦਹਾਂ ਵਲੀ ਫੁਲ ਰਖਹੁ, ਦਾਹਣੀ ਵਲਿ ਹਿੰਦੂਆਂ ਕੇ ਰਖਹੁ, ਅਤੈ ਬਾਵੀ ਵਲਿ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਕੇ ਰਖਹੁ, ਜਿਸ ਕੇ ਭਲਕੇ ਹਰੇ ਰਹਿਨਿਗੇ, ਜੇ ਹਿੰਦੂਆ ਕੇ ਹਰੇ ਰਹਿਨ ਤਾਂ ਜਾਲਹਿਗੇ ਅਤੈ ਜੋ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਕੇ ਹਰੇ ਰਹਿਨਗੇ ਤਾਂ ਦਬਹਿੰਗੇ। ਤਬ ਬਾਬੈ ਸੰਗਤਿ ਨੂੰ ਹੁਕਮੁ ਕੀਤਾ, 'ਕੀਰਤਨੁ ਪੜਹੁ'। ਤਬ ਸੰਗਤਿ ਲਗੀ ਕੀਰਤਨ ਪੜਣਿ :–

ਜੈ ਘਰਿ ਕੀਰਤਿ ਆਖੀਐ ਕਰਤ ਕਾ ਹੋਇ ਬੀਚਾਰੋ॥

[ਸੋਹਲਾ ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ ਦੀਪਕੀ ਮਹਲਾ ੧ (੧੨)]

ਧਨਾਸਰੀ ਰਾਗ ਹੋਯਾ, ਆਰਤੀ ਗਾਵੀ। ਤਿਤ ਮਹਲਿ ਕੀਰਤਨੁ ਹੋਆ ਸ਼ਬਦ, ਤਬ ਸਲੋਕ ਪੜਿਆ :–

ਪਵਣੁ ਗੁਰੂ ਪਾਣੀ ਪਿਤਾ ਮਾਤਾ ਧਰਤਿ ਮਹਤੁ॥
ਦਿਵਸੁ ਰਾਤਿ ਦੁਇ ਦਾਈ ਦਾਇਆ ਖੇਲੈ ਸਗਲ ਜਗਤੁ॥
ਚੇਗਿਆਈਆ ਬੁਰਿਆਈਆ ਵਾਧੇ ਧਰਮੁ ਹਦੂਰਿ॥
ਕਰਮੀ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਕੇ ਨੇੜੈ ਕੇ ਦੂਰਿ॥
ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ ਗਏ ਮਸਕਤਿ ਘਾਲਿ॥
ਨਾਨਕ ਤੇ ਮੁਖ ਉਜਲੇ ਕੇਤੀ ਛੁਟੀ ਨਾਲਿ॥ ੧॥

ਜਬ ਸਲੋਕ ਪੜਿਆ, ਤਬਿ ਬਾਬੈ ਚਾਦਰ ਉਪਰਿ ਲੈ ਕਰਿ ਸਤਾ। ਸੰਗਤਿ ਮਥਾ ਟੇਕਿਆ। ਜਬ ਚਾਦਰ ਉਠਾਵਨਿ ਤਾ ਕੁਛ ਨਾਹੀ। ਤਦਹੁੰ ਫੁਲ ਦੁਹਾਂ ਕੇ ਹਰੈ ਰਹੈ। ਹਿੰਦੂ ਆਪਣੇ ਲੈ ਗਏ, ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਆਪਣੇ ਲੈ ਗਏ ਸਰਤਿ ਸੰਗਤਿ ਪੈਰੀ ਪਈ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ॥ ੧ ॥ ਸੰਮਤ ੧੫੯੫ ਮਿਤੀ ਅਸੂ ਸੁਦੀ 10॥ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਸਮਾਣੈ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ। ਬੋਲਣਾ ਹੋਆ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ॥ ਸਾਖੀ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋਈ।

¤

ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ

ਜਿਲਦ ਪਹਿਲੀ

(ਪੋਥੀ ਸਚ ਖੰਡ)

ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨਾ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਕਾਲੂ ਕੈ ਘਰਿ ਤਿਪਰਾ ਕੈ ਉਦਰਿ, ਬੇਦੀ ਕੈ ਬੰਸਿ ਖਤ੍ਰੀ ਕੈ ਜਨਮਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਚਾਹਲਾ ਵਾਲੇ, ਸੰਮਤ ੧੫੨੬ ਵੈਸਾਖ ਮਾਸਿ ਥਿਤਿ ਤ੍ਰਿਤੀਏ ਚਾਂਨਣੀ ਕਉ, ਪਹਰੁ ਰਾਤਿ ਪਿਤਲੀ ਰਹਤੀ ਕਉ ਅੰਬ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਜਨਮੁ ਲਇਆ, ਕਲਿ ਕੈ ਬਿਖੈ ਆਇ ਅਵਤਰੇ, ਅਨਾਹਦ ਸਬਦ ਵਾਜੇ, ਤ੍ਰੇਤੀਸ ਕਰੋੜੀ ਦੇਵਤਿਅਹੁ ਨਮਸਕਾਰੁਰ ਕੀਆ: ਨਵਹੁ ਨਾਥਹੁ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ; ਛਿਅਹੁ ਜੀਤਅਹੁੰ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ; ਚਉਰਾਸੀਹੁ ਸਿਧਹੁ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ; ਗੁਪਤ ਪਰਗਟਹੁ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆਂ; ਸਿਧਹੁ ਸਾਧਿਕਹੁ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ। ਕੋਟ ਕਰੋੜੀ ਬੈਸਨਹੁ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ। ਬਾਜੰਤ੍ਰ ਬਾਜੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੈ ਜਨਮਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਕਈ ਬੰਦੀ ਜਨ ਮੁਕਤੇ ਭਏ। ਕਈ ਜੀਵ ਦਾਲਧ੍ਰੀ ਥੇ ਸੇ ਧਨਵੰਤ ਭਏ। ਕਈ ਜੀਵ ਰੋਗੀ ਥੇ ਤਿੰਨ ਕੇ ਰੋਗ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕੇ ਜਨਮ ਕੇ ਸਾਥ ਸਭ ਜੀਵ ਅਨੰਦ ਮਹਿ ਭਏ। ਦੇਵ ਪਿਤਰ ਸਰਸੇ ਭਏ। ਪ੍ਰਿਥਮੀ ਕਉ ਬਹੁਤੁ ਸੁਖੁ ਉਪਜਿਆ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕੇ ਜਨਮਿ ਸਾਥਿ। ਅਵਰਾ ਬਾਲਕਾ ਕਾ ਸੁਭਾਉ ਰੋਵਣੈ ਕਾ "ਊਆਂ ਊਆਂ' ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦਾ ਸੁਭਾਉ ਏਹੀ ਕਹੈ "ਤੇਰੋ ਨਾਉਂ, ਤੇਰੋ ਨਾਉਂ"। ਪਣੁ ਪੈਛਾਨਿ ਕੋਈ ਨੇ ਸਕੈ ਜੇ ਏਹੁ ਕਿਆ ਕਹਤਾ ਹੈ। ਗੁੜਤੀ ਜਬ ਮਿਲੈ ਤਬ ਲੇ ਨਾ, ਨਾਤਰਿ ਪੜਿਆ ਅੰਗੁਸਤੁ ਚੂਸੇ। ਮਾਤਾ ਜਬ ਅਸਥਨੁ ਦੇਇ ਤਉ ਦੇਇ, ਨਾਤਰਿ ਰੋਇ ਕਰਿ ਨ ਲੇਇ। ਸਹਜ ਸੰਉ ਦੇਇ ਤਉ ਦੇਇ। ਨਾਤਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਾ ਜਨਮ ਸੁਭਾਉ ਇਵ ਹੀ ਹੈ : "ਤੇਰੋ ਨਾਉ ਤੇਰੋ ਨਾਉ"। ਲੋਕ ਜਾਣਹਿ ਜਿ ਇਹੁ ਬਾਲਕੁ ਹੈ, ਸੁਭਾਉ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਜਦਿ ਜਨਮਿਆ ਤਬ ਕਪੜੇ ਦਾਂਮ ਬਾਂਟੇ, ਬਧਾਈਆਂ ਡੋਮਾਂ ਕਉ ਮਿਲੀਆ। ਕਈ ਸੈ ਟਕੇ ਖੈਰਾਇਤ ਦਾਦੈ ਕਾਲੂ ਬਾਂਟੈ। ਕਈ ਜੀਵ ਭੂਖੇ ਪਿਆਸੇ ਥੇ ਤੇ ਅਘਾਏ। ਫੇਰਿ ਛਠੀ ਹੁਈ, ਜਿਤਨਾ ਪਰਵਾਰੁ ਥਾ ਬੇਦੀ ਕਾ ਤਿਤਨਿਅਹੁ ਆਇ ਆਈਂ ਜੇਵਿਆ। ਬੰਸ ਮਹਿ ਉਦੇ ਕਲਾਸੁ ਹੂਆ, ਕੁਲਿ ਤਾਰਕੁ ਜਨਮਿਆ, ਛਠੀ ਤੇ ਨਿਕਲਿਆ, ਮਾਤਾ ਜੀ ਨਵਾਲਿਆ ਅਰੁ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨਵੇਂ ਤੀਨੇ ਬਸਤਰਿ ਪਹਿਰੇ। ਦੇਵ ਮਨਾਏ, ਪਿਤਰੀ ਆਦਿ ਸਵਧਾਨੁ ਹੋਈਆਂ ਜਿ ਹਮਾਰਾ ਨਿਸਤਾਰਣਹਾਰਾ ਜਨਮਿਆ ਹੈ ਹਮਰੀ ਕੁਲ ਮਹਿ। ਕਲਿ ਮਹਿ ਵਿਗਾਸੁ ਹੂਆ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕੇ ਜਨਮਿ ਸਾਥਿ। ਜੇ ਕੋਈ ਖਤ੍ਰੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣੁ ਵੈਸ ਸੂਦੁ ਥਾ ਸੋ ਸਭੋ ਕੋਈ ਅਨੰਦਮਾਨ ਹੂਆ। ਜਿਤਨੇ ਮਹਾਜਨ ਲੋਕ ਥੇ, ਜਿਤਨੇ ਤੁਰਕ ਥੇ, ਜਿਤਨੇ ਜਟ ਠਾਕੁਰ ਥੇ, ਏਤਨੇ ਸਭਿ ਆਇ ਕਾਲੂ ਕਉ ਮੁਮਾਰਖੀਆਂ ਵਧਾਂਈਆਂ ਦੇਨਿ। ਤ੍ਰੀਮਤੀ ਮਾਤਾ ਤਿਪਰਾ ਕਉ ਮੁਮਾਰਖੀ ਵਧਾਈਆ ਦੇਨਿ। ਸੋਹਿਲੇ ਗਾਹਿ ਜਾਨਿ। ਜਨਮੁਸੁਥਾਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਸੁਭੁ ਅਸਥਾਨੁ ਚਾਹਿਲਾ ਵਾਲੇ ਰੰਘੜਾ ਦੇ ਕਰਿ, ਬਾਠਾਂ ਦੈ ਪਾਸਿ ਚਾਹਿਲਾ ਵਾਲੈ ਜਨਮੁ ਹੋਆ। ਜਦ ਨਵਾਂ

ਦਿਨਾਂ ਕਾ ਹੂਆ ਤਬ ਨਾਉ ਕਰਣੁ ਹੂਆ। ਜਦਿ ਮਾਸਿ ਦਿਨਾ ਕਾ ਹੂਆ ਤਬ ਲਾਗਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਲਕ ਜੀ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਮੁਖਿ ਲਾਵਣੇ। ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦਾਈ ਦਾਇਆ ਜੇ ਕੋਈ ਬੁਚਕਾਰੈ ਤਿਸ ਕੀ ਤਰਫ ਨੇਤ੍ਰਾ ਕੀ ਤਾਰਿ ਲਾਇ ਰਹੈ। ਜਬ ਦੁਹੁ ਤ੍ਰਿਹੁ ਮਹੀਨਿਆਂ ਕਾ ਹੂਆ ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਧਵਣਿ ਟਿਕਾਈ। ਜਬ ਚਾਰਿ ਮਹੀਨੇ ਕਾ ਹੂਆ ਤਬ ਝੁਗਲੀ ਪਹਿਰਾਈ। ਪਲਨੈ ਬਹਾਲਿਆ, ਲਾਗਾ ਝੂਲਿ ਝੂਲਿ ਆਈਣੇ। ਜਬ ਪੰਚ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਹੂਆ ਤਬ ਲਾਗਾ ਗੁਟਿਕਿ ਪਵਾਣੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਬੁਲਾਵੈ ਗੁਟਿਕਿ ਮੁਖਿ ਲਾਗੈ। ਤਬ ਜੰਡੀਆਂ ਹੋਈਆਂ। ਸਗਲਾ ਪਰਵਾਰੁ ਦਾਦੇ ਕਾਲੂ ਕੈ ਘਰਿ ਮੇਲੁ ਹੂਆ। ਅਨੰਦ ਮੰਗਲ ਸੋਹਿਲੇ ਗਾਏ, ਜੰਡੀਆਂ ਹੋਈਆਂ। ਜਬ ਛਿਆਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਕਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਹੂਆ ਤਬ ਜੇ ਕੋਈ ਬੁਲਾਵੈ ਤਬ ਆਗੈ ਤੇ ਹੂੰਗਾਰਾ ਭਰੈ, ਹਾਂ ਭਾਵਟੈ। ਜਬ ਸਤਾ ਮਹੀਨਿਆਂ ਕਾ ਹੂਆ ਤਬ ਲਾਗਾ ਚਕ੍ਰ ਮਾਰ ਬੈਠਣੇ, ਜੋਗਿੰਦ੍ਰ ਕੀ ਜੈਸੀ ਬੈਠਕ ਬੈਸੇ। ਸਤਿ ਮਹੀਨੇ ਮਹਿ ਵਲੁ ਪੜਿ ਜਾਤਾ ਹੋਇ। ਤਬ ਓਹਿ ਜੁਗਿੰਦ੍ਰ ਚਕ੍ਰ ਕੀ ਗੋਠਿ ਉਤਾਰਿ ਕਰਿ ਸੀਧੀ ਗੋਠਿ ਹੋਇ ਬੈਠਾਵਹਿ। ਜਬ ਲਗੁ ਫੜਿ ਰਾਖਹਿ ਤਬ ਲਗੁ ਸੀਧੀ ਗੋਠਿ ਹੋਇ ਜਬ ਛੋਡਿ ਦੇਹਿ ਤਬ ਬਹੁੜਿ ਜੋਗ ਚਕ੍ਰ ਗੋਠਿ ਹੋਇ ਜਾਇ। ਤਬ ਲੋਕ ਕਹਹਿ ਜਿ ਏ ਪਾਣਮੇਸਰੁ! ਏਸੁ ਕੀ ਐਸੀ ਗੋਠਿ ਹੈ ਬੈਠਣੋ ਕੀ, ਕਿਉ ਕਰਾ ਬੈਠਤਾ ਹੈ ਸਾਤ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਕਾ ਬਾਲਕੁ, ਅਰੁ ਏਸ ਦੀ ਬੈਰਕ ਜੋਗ ਚਕ੍ਰ ਹੋਇ ਜਾਤੀ ਹੈ। ਜਬ ਆਠ ਮਹੀਨੇ ਕਾ ਭਇਆ ਤਬ ਲਾਗਾ ਏਕ ਗੋਡੇ ਪਰਣੈ ਹੋਵਣੈ। ਜਬ ਨਵਾ ਮਹੀਨਿਆ ਦਾ ਹੂਮਆ ਤਬ ਲਾਗਾ ਦੋਨੋ ਗੋਡੇ ਪਰਨੈ ਹੋਵਣੈ। ਜਬ ਦਸ ਮਹੀਨੇ ਕਾ ਹੂਆ ਤਬ ਲਾਗਾ ਗੋਡੀਆਂ ਪਰਣੇ ਰੁੜਣੈ ਅਰੁ ਖੜੋਵਣੈ। ਜਬ ਬਾਰਹ ਬਾਰਹ ਮਹੀਨੇ ਕਾ ਹੂਆ ਤਬ ਲਾਗਾ ਪਗਹੁ ਚਲਣੇ, 'ਬਾਬਾ-ਬਾਬਾ' 'ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ' ਲਾਗਾ ਕਰਣੈ। ਜਬ ਡੂਢੁ ਬਰਸ ਦਾ ਹੂਆ ਤਬ ਲਾਗਾ ਚੋਪਟਿ ਬੋਲਣੇ। ਜਬ ਦੋ ਬਰਸ ਕਾ ਹੂਆ ਤਬ ਲਾਗਾ ਬਾਲਕਾ ਸਾਥਿ ਖੇਲਨੈ। ਜਬ ਤੀਨਿ ਬਰਸ ਦਾ ਭੈਆ ਤਬ ਭਦਣੁ ਹੂਆ। ਤਬ ਲੋਕ ਸਾਕ ਸਕੇ ਸਮਧੀ ਆਏ ਦਾਦੇ ਕਾਲੂ ਕੋ ਮੇਲੁ ਹੂਆ। ਅਨੰਦ ਮੰਗਲ ਸੋਹਿਲੇ ਗਾਏ। ਭਦਣੁ ਹੂਆ। ਜਬ ਚਾਰਿ ਬਰਸ ਕਾ ਹੂਆ ਤਬ ਗੋਲੀਐ ਟੇਟੀਐ ਲਾਗਾ ਖੇਲਨੈ ਬਾਲਕਾ ਸਾਥਿ। ਅਵਰੁ ਬਾਲਕਾ ਕੀ ਅਵਰੁ ਚੇਸਟਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਕਿਛੁ ਅਵਰੁ ਚੇਸਟਾ। ਜਬ ਪੰਜਿ ਛਿਆ ਬਰਸਾਂ ਕਾ ਹੂਆ ਤਬ ਖੇਲੈ ਬਾਲਕਹੁ ਸਾਥਿ ਅਰੁ ਬੋਲੈ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੁ, ਨਸੀਹਤਿ ਦੇ ਬਾਲਕਾ ਕੰਉ ਅਰੁ ਵਡਿਆਂ ਕਉ, ਬਿਗਿਆਨਿਆਂ ਕਉ। ਜੇ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਜਨਮੁ ਦੇਖੇ ਸਿ ਕਹੈ, "ਧੰਨਿ ਗੋਬਿੰਦ! ਏਤਾ ਕੁ ਬਾਲਕੁ ਹੈ ਅਰੁ ਕਹਾ ਸੁਭ ਬਚਨ ਕਹਤਾ ਹੈ ਤੈਸਾ ਹੀ ਸੁੰਦਰਤਾਈ ਹੈ ਅਰੁ ਤੈਸੋ ਹੀ ਸੁਭ ਬਚਨ ਬੋਲਤਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਪਰਮੇਸਰੁ ਕਾ ਰੂਪ ਹੈ"। ਅਰੁ ਜੇ ਕੋਈ ਤੁਰਕੁ ਦੇਖੈ ਸੁ ਇਵੇ ਹੀ ਕਹੈ ਜਿ, "ਵਾਹੁ ਖੁਦਾਇ। ਤੇਰੀ ਪੈਦਾਸਿ, ਕੈਸਾ ਲੜਕਾ ਖੂਬਿਸੂਰਤਿ ਹੈ ਅਰੁ ਬੋਲਤਾ ਕੈਸੀ ਨਸੀਹਿਤ ਹੈ। ਅਰੁ ਨਿਸਾ ਕੈਸੀ ਹੋਤੀ ਹੈ ਏਸ ਕੇ ਬੋਲਣੇ ਸਾਥਿ। ਵਡਾ ਕੋਈ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਨੇਕੁ ਹੈ"। ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਜੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ, ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਤਿ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ। ਜਨਮੁ ਸੁਥਾਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਚਾਹਿਲਾ ਵਾਲਾ। ਚਾਹਿਲਾ ਵਾਲੇ ਤੇ ਵਟਾਲੇ ਆਏ, ਕਈ ਕਿ ਚਿਨਿ ਵਟਾਲੈ ਰਹਿ ਕੈ ਫੇਰਿ ਰਾਇ ਭੋਏ ਭਟੀ ਕੀ ਤਲਵੰਡੀ ਆਇ ਟਿਕੈ।

ਪਾਂਧੇ ਪਾਸ ਪੜ੍ਹਨਾ

ਜਬ ਸਤਾ ਬਰਸਾ ਕਾ ਹੂਆ। ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਤਬ ਪਾਂਧੇ ਕੈ ਦਾਦੈ ਕਾਲੂ ਪੜਣੇ ਬਾਹਿਆ। ਤਬ ਦਾਦੈ ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਚਾ ਨਾਨਕਾ! ਤੂ ਪਾਂਧੇ ਪਾਸਿ ਪੜ੍ਹ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ

ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜੇ, "ਬਾਬਾ ਜੀ! ਭਲਾ ਹੋਵੈ"। ਤਬ ਪਾਂਧੈ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੰਉ ਪਟੀ ਲਿਖਿ ਦਿਤੀ। ਤਬ ਲਗਾ ਮੁਹਾਰਣੀ ਦੇਣੇ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੰਉ। ਪਟੀ ਲਿਖਿ ਦਿਤੀਅਸੁ ਜੇ, "ਪੜੁ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਿਧੋਙਾਂਇਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਲਕੁ ਜੀ ਚੁਪਿ ਕਰਿ ਰਹਿਆ। ਤਬ ਭੀ ਪਾਂਧੇ ਕਹਿਆ, "ਪੜੁ ਨਾਲਕ ਕੰਓ ਪਾਂਧੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, 'ਏ ਨਾਨਕ! ਤੂ ਪੜਤਾ ਕਿ। ਨਾਹੀ, ਬਾਪਿ ਪੜਣੈ ਬਾਹਿਆ ਹੈ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਪਾਂਧਾ ਜੀ! ਤੂ ਕਿਛੁ ਆਪਿ ਭੀ ਪੜਿਆ ਹੈ ਜਿ ਤੂ ਮੇਰੇ ਤਾਂਈ ਪੜਾਇਆ ਚਾਹਦਾ ਹੈ।" ਤਬ ਪਾਂਧੈ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਨਾਨਕ! ਮੈਂ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਪੜਿਆ ਹਾਂ। ਸਿਧੋਙਾਂਇਆ ਬੈਰਾਖੜੀ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹਾਂ। ਉਟੇ ਦਫ਼ਤਰ ਦਾ ਹਿਸਾਬੁ, ਜਿਮੀ ਕਿਛੁ ਹਸੇਬੁ ਹੈ ਤਿਤਨਾ ਮੈਂ ਸਭੋ ਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ। ਪਟਵਾਰੀਆਂ ਦਾ ਫੇਰੁ ਪੇਚੁ ਜਿਥਹੁ ਲੈ ਕੇ ਹੈ, ਮੈ ਜਾਣਦਾ ਹਾ ਸਭੁ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ ਸਰੀਅਤਿ ਕੇ ਘਰਿ ਮਹਿ :-

ਜਾਲਿ ਮੋਹੁ ਘਸਿ ਮਸੁ ਕਰਿ ਮਤਿ ਕਾਗਦੁ ਕਰਿ ਸਾਰੁ॥

[ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧ । ੬ ।(੧੬)]

ਤਬ ਪਾਂਧੇ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਕਾ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਹੈ, ਹਮਾਰਾ ਤੂਹੀ ਗੁਰੂ ਹੈ, ਜਿਸੁ ਕਉ ਏਹੁ ਬੁਧਿ ਆਈ ਹੈ। ਜਿਉ ਤੇਰਾ ਹੁਕਮੁ ਹੈ ਤਿਵ੍ਹ ਤੂੰ ਚਲਾਉ"। ਬਾਹਾਨਾਂ ਪਾਂਧੈ ਕਾ ਹੂਆ, ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਉ ਸਭੁ ਬਾਤ ਕੀ ਗੰਮਿ ਥੀ, ਓਹੁ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖੁ ਅਵਤਾਰੁ ਥਾ। ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਜੀ ਵਾਹੁਗੁਰੂ, ਧੰਨ ਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰੂ।

ਬਾਲ-ਲੀਲਾ ਤੇ ਮੁੱਲਾਂ ਪਾਸ ਪੜ੍ਹਨਾ

ਜਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਅਠਾ ਬਰਸਾ ਕਾ ਹੂਆ ਤਬ ਬਾਲਕਾ ਸਾਥਿ ਖੇਲੈ। ਦਸ ਬੀਸ ਬਾਲਕ ਸਾਥਿ ਹੋਇ, ਤਿਨਹੁ ਸਾਥਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਹੀ ਕੀਆ ਬਾਤਾ ਕਥਾ ਬਾਰਤਾ ਕਰੈ। ਉਨ ਕਾ ਅਭਿਆਸੁ ਭੀ ਇਹੀ ਬਾਤ ਪਰਮੇਸੁਰ ਹੀ ਕੀ ਸੁਨਣੈ ਕੰਉ ਜੀਉ ਹੋਇ, ਹੋਰੁ ਕਾਈ ਬਾਤ ਚਲਾਵਹਿ ਨਾਹੀ। ਜਿ ਸਾਖੀ ਕਹਾਂਨੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਕੈਰੇ ਸਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਹੀ ਕੀ ਕਰੈ। ਓਹਿ ਜਿ ਸੰਗਿ ਬਾਲਕ ਹੋਹਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੈ ਸਿ ਏਈ ਗੋਬਿੰਦ ਹੀ ਕੀਆਂ ਕਥਾ ਸੁਨਿਆ ਕਰਹਿ। ਓਹਿ ਬਾਲਕ ਹੋਈ ਪੰਚ ਬਰਸ ਕਾ, ਕੋਈ ਸਾਤ ਬਰਸਿ ਕਾ, ਕੋਈ ਆਠ ਬਰਸ ਕਾ, ਓਹਿ ਬਾਲਕ ਦਿਨੁ ਰਾਤਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਹੀ ਕੈ ਮਗਰਿ ਲਾਗੇ ਫਿਰਹਿ। ਉਨ ਕਾ ਜੀਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਹੀ ਸਾਥਿ; ਨ ਉਨਹੁ ਖਾਣੈ ਕੀ ਨ ਉਨਹੁ ਪੀਣੇ ਕੀ। ਬਾਬੇ ਹੀ ਸਾਥਿ ਉਨ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ। ਜੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਧਿਙਾਂਣੈ ਹੀ ਉਨ ਕੰਉ ਲੇ ਜਾਇ, ਖਲਾਵੈ ਤਉ ਖਾਹਿ। ਨਾਤਰ ਖਾਣ ਪੀਣ ਕੀ ਚਿੰਦਾ ਕਾਈ ਨ ਕਰਹਿ, ਸਭ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਲੇਹਿ। ਪਣੁ ਬਾਲਕ ਖੇਲਣੈ ਭਾਇ ਖੇਲਨਿ। ਖੇਲਣੈ ਕੈ ਸੁਭਾਇ ਖਾਣਾ ਬਿਸਰਿ ਜਾਇ। ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੰਉ ਦਾਦੇ ਕਾਲੂ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਪੜਾਵਣੈ ਕੀ ਮਨਸਾ ਕਰੀ ਜਿਸ ਨਾਨਕ ਕੰਉ ਤੋਰਕੀ ਪੜਾਵਉ। ਤਬ ਦਾਦੇ ਕਾਲੂ ਮਕਦੂਮੁ ਸਦਾਇ ਕਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਮੁਲਾ ਜੀ! ਨਾਨਕ ਕੈ ਤਾਹੀ ਤੂ ਪੜਾਇ"। ਤਬ ਮੁਲਾ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹਾਂ ਜੀ, ਭਲਾ ਹੋਵੈ ਸਬਾਹੁ ਬੁਧਵਾਰੁ ਹੈ ਤੁਸੀ ਨਾਨਕੁ ਮੇਰੈ ਹਵਾਲੇ ਕਰਹੁ, ਨਾਨਕ ਕਉ ਮੈ ਖਿਜਮਤਿ ਕੇਰਸਾਂ। ਤੁਸਾਡੇ ਦੇਰ ਅਗੈ ਮਕਤੂਮੁ ਹੈ, ਸੁਬਾਹ ਆਵਹੁ ਜੇਹੀ ਅਸਾਡੀ ਪੜਾਵਣੈ ਦੀ ਖਿਜਮਤਿ ਹੋਸੀ ਤੇਹੀ ਕਰੇਸਾ ਹੈ। ਜੇ ਖੁਦਾਇ ਭਾਵੈ ਏਹੁ ਤੈਡਾ ਬੇਟਾ ਵਲੀ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਹੈ ਝਬ ਹੀ ਪੜਿ ਵੈਸੀ।

ਐਨਿਸਾਲਾਤਾਲਹ ਅਸੀ ਦੇਸ ਦੇ ਪੜਾਵਣੇ ਨੋ ਤਕਸੀਰ ਨ ਕਰੇਸਾ ਹੈ। ਸੁਬਾਹਹ ਮਰਦਾਂ ਮੈਂ ਤਖ਼ਤੀ ਲਿਖ ਦੇਸਾ ਅਲਫ ਬੇ ਦੀ"। ਮੁਲਾ ਆਖਦੋ ਵਿਦਾ ਹੋਇਆ। ਸੁਬਾਹ ਜਬ ਹੋਈ ਤਬ ਤਖਤੀ ਲੇ ਕਰਿ ਦਾਦਾ ਕਾਲੂ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕੈ ਤਾਈ ਮੁਲਾ ਪਾਸਿ ਲੈ ਗੈਆ। ਮੁਲਾ ਕਤੇਬ ਵਾਚਿ ਦੇਖੀ ਜਿ ਅਜੁ ਭਲਾ ਰੋਜੁ ਹੈ। ਬੁਧਵਾਰ ਕੈ ਦਿਨਿ ਮੁਲਾ ਤਖਤ ਲਿਖਿ ਦਿਤੀ। ਰੁਪਯਾ ਭੇਟ ਮੁਲਾ ਨੋ ਮਿਲਿਆ। ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਤੋਰਕੀ ਪੜਣੈ ਪਾਇਆ, ਤੋਰਕੀ ਦਾਦੇ ਕਾਲੂ ਪਾਇਆ। ਜਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਪੜਣੈ ਪਇਆ ਤੋਰਕੀ ਤਬ ਉਨਹੁ ਬਾਲਕੁਹ ਸੁਣਿਆ ਕਿ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪੜ੍ਹਨੇ ਪਇਆ ਹੈ, ਓਹਿ ਸਭਿ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੀ ਮੁਹਬਤ ਦੇ ਲੀਤੇ ਸਭਿ ਤੋਰਕੀ ਲਗੇ ਪੜ੍ਹਣੈ। ਅਲਫ ਬੇ ਤੇ ਸੇ ਜੀਮ ਹੇ ਖੇ ਦਾਲੁ ਜਾਲੁ ਰੇ ਸੇ ਸੀਨੁ ਸ਼ੀਨੁ ਸੁਆਦੁ ਜੁਆਦੁ ਤੁਏ ਜੁਏ ਐਨੁ ਗੈਨੁ ਫੇ ਕਾਫੁ ਕਾਫੁ ਲਾਮੁ ਮੀਮੁ ਨੂਨ ਵਾਉ ਹੇ ਲਾਮੁ ਮਮਜਾ ਅਲਫੁ ਯੇ। ੧ । ਤਬ ਏਹੁ ਤਖਤੀ ਪਹਿਲੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਲਾਗਾ ਪੜਣੈ। ਤੇ ਕਿਛੁ ਮੁਲਾ ਆਖੈ ਏਕ ਬਾਰਿ ਸੌ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਹਰਫੁ ਜਬਤਿ ਕਰਿ ਲਏ। ਜਿਤੁ ਸੰਨਤਿ ਮੁਲਾਂ ਤਖਤੀ ਲਿਖਿ ਪੜਿ ਸੁਣਾਏ ਤਿਤੈ ਸੰਨਤਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਤਖਤੀ ਜਬਤਿ ਕਰਿ ਲਏ। ਮੁਲਾਂ ਭੀ ਹੈਰਾਨੁ ਹੋਇ ਗਇਆ ਜੇ ਸੁਬਹਾਨ ਰੱਬਲਿ ਆਲਮੀਨ ਤੋਰਕੀ ਦਾ ਪੜਨਾ ਅਰ ਇਕੇਰਾਂ ਹੀ ਹੰਉ ਏਸ ਕੈ ਤਾਂਈ ਕਹਦਾ ਹਾਂ ਸੋ ਕਿਤਾਬਤਿ ਖਤੁ ਜਬਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਏਹੁ ਕੋਈ ਵਲੀ ਹੈ ਜਿ ਇਕੇਰਾ ਦਾ ਆਖਿਆ ਹਰਫੁ ਚਟਕਦੇ ਸਿਖਿ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਤਬ ਮੁਲਾਂ ਹੈਰਾਨੁ ਹੋਇ ਕਰ ਕਹਿਆ ਜੇ, "ਸੁਬਹਾਨ ਯਾ ਰੱਬਿਲ ਆਲਮੀਨ! ਏਹਾ ਫਹਮੁ ਮੈ ਕਿਸੇ ਕਾ ਨਾਹੀ ਦੇਖਿਆ। ਇਸੁ ਦੈ ਤਾਂਈ ਵਡੀ ਇਨਾਇਤਿ ਰਬੁਲਿ ਆਲਮੀਨ ਦੀ ਹੈ, ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੈ ਤਾਈ ਜਿ ਇਸੁ ਜਹਾਨ ਵਿਚਿ ਇਉ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਪੜਿ ਸਕਦਾ ਜੇ ਸੁਣਿ ਕਰਿ ਜਬਤਿ ਕਰਿ ਲਏ। ਏਹੁ ਕੋਈ ਵਲੀ ਹੈ ਜਿ ਸੁਣਦਿਆਂ ਸਾਰ ਜਬਤਿ ਕਰਿ ਲੈਂਦਾ ਹੈ"। ਕਿਤਨਿਆਂ ਕਿ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਦਫਤਰ ਦਾ ਹਸੇਬੁ, ਜਮਾ-ਖ਼ਰਚ ਵਾਸਲ ਜਿਤਨਾ ਸਾ ਸਭੀ ਮੁਲਾਂ ਤੇ ਸਿਖਿ ਲੀਆ। ਜਹਾਨੁ ਹੈਰਾਨੁ ਹੋਇ ਰਹਿਆ ਜਿ, "ਭਾਈ ਬਹੁਤੁ ਪਹੁਚਿ ਹੈ ਇਸ ਬਾਲਕ ਦੀ, ਜਿ ਇਤਨਿਆਂ ਕਿ ਦਿਨਾ ਵਿਚ ਪੜਿ ਪਹੁਚਿਆ"। ਤਬ ਹੈਰਾਨੁ ਹੋਇ ਕਰਿ ਮੁਲਾ ਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਖੁਦਾਇ! ਏਨਾ ਚਿਮਨਿਆਂ ਦਸ ਦਸ ਬਰਸਿ ਪੜਦਿਆਂ ਹੋਇ ਹੈਨਿ। ਅਜਹੂ ਹਰਫ ਸਨਾਖਤ ਨਾਹੀ ਹੋਏ। ਅਰੁ ਏਸ ਨੂੰ ਇਨਾਇਤਿ ਹਕ ਤਾਲਹ ਦੀ ਹੈ ਜਿ ਥੋੜਿਆਂ ਹੀ ਦਿਨਾ ਵਿਚਿ ਪੜਿ ਹਾਫੁਜੁ ਹੋਆ ਹੈ"। ਤਬ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨੁ ਕਾਜ਼ੀ ਮੁਲਾਂ ਜਿ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸਿ ਆਵੈ ਤਿਸੁ ਦੈ ਤਾਂਈ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਨਸੀਹਤਿ ਦੇਵੈ ਦੀਨ ਦੇ ਰਾਹਿ ਦੀ। ਜਹਾਨੁ ਸਭੁ ਸਿਫਤਿ ਲਗਾ ਕਰਨੇ ਜਿ ਬੜਾ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਹੈ ਨਾਨਕੁ ਬੇਦੀ ਕਾਲੂ ਬੇਦੀ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ। ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਵਿਚਿ ਮੁਸਲਮਾਨਾ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾ ਕਰੈ। ਹਿੰਦਵੀ ਵਿਚ ਹਿੰਦਵਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾ ਕਰੈ। ਸਭੁ ਲੋਕੁ ਸੰਤੋਖਿਆ ਜਾਇ। ਸਭ ਕੋਈ ਆਖੈ ਜੇ ਨਾਨਕ ਜੰਮਦੇ ਨੋ ਹੀ ਮਿੰਹਰ ਖੁਦਾਇ ਦੀ ਹੋਈ ਹੈ ਹਿੰਦਵੀ ਪਾਰਸੀ ਅਰਬੀ ਤੋਰਕੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਸਭ ਜਬਤਿ ਕੀਏ। ਜਬ ਮਹੀਨੇ ਕਿਤਨਿਆਂ ਕਿ ਹੋਏ ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਹੈਰਾਨੁ ਹੋਇ ਗੈਆ। ਬੇਖੁਦ ਹੋਏ ਗੈਆ। ਨ ਬੋਲੈ ਨ ਬਕੈ, ਨ ਸਵੈ ਨ ਜਾਗੈ, ਨਾ ਕਿਸੀ ਕੀ ਤਰਫ਼ ਦੇਖੈ ਨ ਸੁਣੈ, ਸੁਮਾਰ ਕੇ ਘਰਿ ਹੋਇ ਗੈਆ। ਤਬ ਦਾਦੇ ਕਾਲੂ ਮੁਲਾਂ ਸਦਾਇਆ। ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕੈ ਤਾਂਈ ਮੁਲਾਂ ਆਹਿਹ ਕੈ ਵਦੀਫ਼ਾ ਪੜਿਆ ਅਰੁ ਅਫਜੂ ਕੇ ਤਵੀਤ ਲਿਖਿ ਲਿਖਿ ਬੰਨ੍ਹੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੋਲੇ ਮੁਤਲਕ ਨਾਹੀ। ਤਬ ਜਿਤਨਾ ਲੋਕੁ ਥਾ ਸਭੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕੰਉ ਦੇਖਣੇ ਆਇਆ। ਲੋਕ ਕਹਣ, ਲਾਗੇ, "ਯਾਰੋ! ਨਾਨਕ ਦੈ ਤਾਈ ਕਿਛੁ ਖੁਦਾਇ ਦੀ ਬਾਤ ਹੋਇ ਗਈ ਹੈ, ਕਿਸਿ ਹੈਰਾਨੁਗੀ ਦੇ ਘਰਿ ਹੋਇ ਗੈਆ

ਹੈ। ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਜਾਣੀਤਾ ਜਿ ਕਿਆ ਹੋਇਆ ਗੈਆ ਹੈ ਜਿ ਬੋਲਤਾ ਬਕਤਾ-ਕਿਸੀ ਸਾਥਿ ਨਾਹੀ"। ਤਬ ਮੁਲਾਂ ਬਹੁਤੁ ਦਿਲਗੀਰੁ ਹੋਇ ਗੈਆ। ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕੀ ਤਕਫ ਦੇਖਿ ਕਰਿ। ਤਬ ਓਹੁ ਮਕਦੂਮੁ ਜਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੈ ਤਾਂਈ ਪੜਾਇਦਾ ਸੀ ਬਾਰੇ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ ਆਇ ਬੈਠਾ। ਤਬ ਉਨਿ ਮੁਲਾਂ ਕਹਿਆ ਜਿ ਰਜਾਇ ਖੁਦਾਇ ਬੋਲਿ, ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਮੁਲਾਂ ਦੀ ਤਰਫ ਚਸਮਾ ਲਾਇ ਕਰਿ ਉਠੀ ਬੈਠਾ। ਤਬ ਮੁਲਾਂ ਖੁਸੀ ਹੋਇ ਕਰ ਦੁਆਇ ਪੜਤੀ ਜਿ, "ਰਖੀ ਪੀਰਾਂ ਦੀ ਹੋਵੈ ਤਉ ਕੁ। ਕੁਵਤਿ ਮੁਰਤਜਾ ਅਲੀ ਦੀ ਹੋਵੈ ਤਉ ਕੁ। ਪਨਾਹ ਖੁਦਾਇ ਦੀ ਹੋਵੈ ਤਉ ਕੁ। ਮਦਾਹ ਹਜਰਬ ਰਸੂਲ ਦੀ ਹੋਵੈ ਤੇਰੈ ਤਾਂਈ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਤੂ ਬਖਸਿਆ ਰੂਹੁ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਹੈ। ਹਕ ਤਾਲਹ ਤੂ ਬਖਸਿਆ ਹੈ। ਪਰੁ ਜੀ ਬਹੁਤ ਲੋਕ ਤੇਰੇ ਏਸੁ ਅਣਬੋਲਣੇ ਸਾਥਿ ਰੰਜ ਹੋਇ ਗਏ ਹੈਨਿ। ਤੂੰ ਇਕੇਰਾ ਏਨਾ ਲੋਕਾ ਕੂ ਬੁਲਾਇ ਕਰਿ ਜਬਾਬੁ ਦੇਹਿ। ਤੂੰ ਬੁਲਾਇ ਜਿ ਖਾਤਰਿ ਸਭਣਾ ਦੀ ਖੁਸੀ ਹੋਵੈ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਮੁਲਾ ਮਕਦੂਮੁ ਸਾਥਿ ਬੋਲਿਆ। ਤਰੀਕਤਿ ਦੈ ਘਰਿ ਬਾਨਿ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ। ਤਿਲੰਗ ਰਾਗ ਮਹਿ ਜਿ :-

'ਦੁਨੀਆਂ ਮੁਕਾਮੇ ਫਾਨੀ॥

ਤਹਕੀਕੁ ਦਿਲ ਦਾਨੀ॥

[ਤਲੰਗ ਮਹਲਾ ੧ । ੧ । (੭੨੧)]

ਤਬ ਮੁਲਾਂ ਤਜੀਮ ਕੀਤੀ। ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕੂੰ ਕਹਿਓਸੁ ਜਿ: "ਏ ਨਾਨਕ! ਤੂੰ ਹੁਣਿ ਹੀ ਖੁਦਾਇ ਦੈ ਭੈ ਵਿਚਿ ਰਹਦਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਬੰਦਗੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨਾਨਕ! ਤੂੰ ਹੁਣਿ ਹੀ ਖੁਦਾਇ ਕੂ ਅਪੜਿਆ ਹੈ। ਅਬ ਅਸਾਡਾ ਬੀ ਖਸਮਾਨਾ ਕਰਿ, ਖੁਦਾਇ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚਿ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਜੇ ਕਿਛੁ ਹਥਿ ਆਵਸੀ ਵਥੁ ਤਾ ਹਭਨਾ ਕੂੰ ਹਥਿ ਆਵਸੀ।" ਤਬ ਗੋਰੂ ਬਾਬੇ ਦੀ ਤਰਫ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਦਰੁਦੂ ਪੜਿਓ ਨੇ ਅਰੁ ਸਲਾਮੁ ਕੀਆ ਜਿ, "ਵਾਹੁ ਖੁਦਾਇ ਅਤੇ ਵਾਹੁ ਹੋ ਨਾਨਕ ਜੈ ਕੂੰ ਇਵੇ ਹੀ ਪਹੁੰਚਿ ਖੁਦਾਇ ਦਿਤੀ ਹੈ"। ਤਬ ਜਿਤਨੇ ਹਿੰਦੂ ਥੇ 'ਤਿਨਹੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕੀ ਤਰਫ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ ਜਿ, "ਧੰਨੁ ਹੋ ਨਾਨਕ! ਜਿਨ ਬਾਲਪਨ ਮਹਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਜਾਣਿਆ ਹੈ"।

ਜੰਞੂ-ਸੰਸਕਾਰ

ਜਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨਵਾ ਬਰਸਾ ਕਾ ਹੂਆ ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਉਣੇਤੁ ਹੂਆ, ਜਨੇਊ ਲਾਗੇ ਬਾਹਣੇ। ਬ੍ਰਹਮਣ ਚਉਕਾ ਦੇ ਕਰਿ ਸਿੱਖਾਂ ਲਾਗੇ ਦੇਵਣੇ। ਪ੍ਰਾਤ ਸੰਧਿਆ ਮੰਧਿਆ। ਤ੍ਰਿਕਾਲ ਸੰਧਿਆ। ਤਰਪਣੁ। ਗਾਇਤ੍ਰੀ। ਲਗਾ ਬ੍ਰਹਮਣੁ ਸਿਖਲਾਣੇ। ਅਰੁ ਸਿਖਾ ਸੂਤ ਧੋਤੀ ਜਨੇਊ ਸਾਲਾ ਕੀ ਸੂਚ ਲਾਗਾ ਸਿਖਾਲਣੇ। ਸਾਸਤ੍ਰ ਬੇਦ ਕੀ ਮਿਰਜਾਦਾ ਲਾਗ ਸਿਖਾਲਣੇ। ਖਟ ਕਮਰ ਲਾਗਾ ਬਤਾਵਣੇ। ਸਾਲਗਿਰਾਮ ਕੀ ਸੇਵਾ ਲਾਗਾ ਸਿਖਾਲਣੇ। ਜਿਤਨਾ ਬੇਦੁ ਕਹਤਾ ਥਾਂ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮੁ ਸਭ ਪਰਕਿਰਤਿ ਲਾਗਾ ਸਿਖਾਵਣੇ। ਤਬ ਪੰਡਿਤ ਚਉਕਾ ਦੇ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਕ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਨਵਾਇ ਕਰਿ ਆਣਿ ਚਉਕੇ ਊਪਰਿ ਬੈਠਾਇਆ, ਜਨੇਊ ਲਾਗਾ ਪਾਵਣੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਪੰਡਿਤ! ਤੁ ਜਿ ਜਨੇਊ ਬਹਾਤਾ ਹੈ ਸਿ ਏਸੁ ਜਨੇਊ ਪਾਵਣ ਕਾ ਏਹੁ ਬੀਚਾਰੁ ਹੈ। ਏਤੁ ਅਰਥਿ ਪਉਦਾ ਹੈ ਜਿ ਖਤ੍ਰੀ ਬ੍ਰਹਮਣ ਕਉ ਨੇਮੁ ਹੋਤਾ ਹੈ ਜਿ ਬਿਨਾ ਚਉਕੇ ਭਿਟਾ ਅੰਨੁ ਜੇਵਣਾ ਨਾਹੀ। ਖਤ੍ਰੀ

ਬ੍ਰਹਮਣ ਕਉ ਜਨੇਊ ਕੀ ਸਰਮ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਜਿ ਕੁਚੀਲ ਬਸਤੁ ਕੈ ਨੇੜੈ ਨ ਜਾਣੋ ਜਣੈਊ ਹੋਦੈ ਕੁਚੀਲੁ ਰਹਣਾ ਨਾਹੀ। ਅਰੁ ਬਿਨਾ ਨਾਤੇ ਤੇ ਚਉਕੈ ਨਾ ਜਾਣੋ। ਜਬ ਏਸ ਕੰਉ ਜਨੇਵੂ ਪੜੇ ਤਉ ਖਤ੍ਰੀ ਧਰਮ ਮਹਿ ਆਵੈ। ਗਾਇਤ੍ਰੀ ਤਰਪਨੁ ਸੰਧਿਆ ਸੇਵਾ ਕਰੈ, ਭਲੀ ਜੁਗਤਿ ਮਹਿ ਰਹੈ, ਇਸਿ ਨਿਮਤਿ ਕਾਰਨਿ ਖਤ੍ਰੀ ਬ੍ਰਹਮਣ ਕਉ ਜਨੇਊ ਪੜਤਾ ਹੈ। ਬਿਨਾ ਜਨੇਊ ਤੇ ਖਤ੍ਰੀ ਬ੍ਰਹਮਣ ਕਾ ਧਰਮੁ ਰਹਤਾ ਨਾਹੀ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਪੰਡਿਤ! ਖਤ੍ਰੀ ਬ੍ਰਹਮਣ ਕਾ ਧਰਮੁ ਜਨੇਊ ਸਉ ਰਹਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕਰਮ ਕਰਿ ਕਰਿ ਧਰਮੁ ਰਹਤਾ ਹੈ"? ਜਬ ਏਹੁ ਬਾਤ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹੀ ਤਬ ਜਿਤਨੇ ਲੋਕ ਇਕਤ੍ਰ ਭਏ ਥੇ ਸਭਿ ਹੈਰਾਨਿ ਭਏ, ਜਿ "ਏ ਪਰਮੇਸੁਰ! ਏਹੁ ਤਉ ਬਾਲਕੁ ਹੈ, ਪਣੁ ਕੈਸੀ ਬਾਤ ਕਰਤਾ ਹੈ"। ਤਬ ਬ੍ਰਹਮਣ ਕਹਿਆ ਜੀ, "ਸੀ, ਜਿਤੁ ਕਰਮਿ ਧਰਮਿ ਏਸੁ ਕਾ ਧਰਮੁ ਰਹਤਾ ਹੈ ਖਤ੍ਰੀ ਬ੍ਰਹਮਣ ਦਾ ਸੁ ਬਤਾਈਐ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ ਉਪਦੇਸੀ :-

ਦਇਆ ਕਪਾਹ ਸੰਤੋਖੁ ਸੂਤੁ ਜਤੁ ਗੰਢੀ ਸਤੁ ਵਟੁ॥

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ਵਾਰ ਆਸਾ । ੧੫ । (੪੭੧)]

ਨਾਇ ਮੰਨਿਐ ਪਤਿ ਉਪਜੈ ਸਾਲਾਹੀ ਸਚੁ ਸੂਤੁ॥

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ਵਾਰ ਆਸਾ । ੧੫ । (੪੭੧)]

ਤਬ ਉਨਿ ਪੰਡਿਤ ਅਰੁ ਸਭਨਹੁ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ ਜਿ, "ਵਾਹੁ ਨਾਨਕ! ਧੰਨੁ ਨਾਨਕੁ! ਸਤਿ ਨਾਨਕੁ"।

ਖੇਤ ਹਰਿਆ

ਜਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਦਸਾ ਬਾਰਹ ਬਰਸਾ ਕਾ ਭੈਆ, ਤਬ ਏਹੁ ਬਾਲਕ ਸਰੂਪੁ, ਮਤਿ ਅਗਾਹੁ ਸੰਪੂਰਨ ਮਤਿ, ਜੋਤੀ ਸਰੂਪੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਪੂਰਨੁ ਬ੍ਰਹਮੁ ਲੋਕੁ ਲਾਗਾ ਉਸਤਤਿ ਕਰਨੈ। ਲੋਕ ਕਹਿਣੈ ਲਾਗੇ ਜਿ, "ਭਾਈ, ਕਾਲੂ ਬੇਦੀ ਦਾ ਜਿ ਪੁਤ੍ਰ ਹੈ ਦਿਨਾ ਮਹਿ ਛੋਟਾ ਹੈ ਬਾਲਕ ਸਰੂਪੁ ਹੈ। ਪਣੁ ਕਿਆ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਜੋਤਿ ਹੈ ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ; ਦੇਖੀਐ ਤਉ ਜੋਤੀ ਸਰੂਪੁ, ਬੋਲੈ ਤਉ ਗਿਆਨੁ ਅਨੂਪੁ। ਐਸਾ ਹੈ ਜੇ ਕਿਛੁ ਕਹੀ ਨਾਹੀ ਜਾਤੀ, ਨਾਨਕੁ ਨਾਮੁ ਹੈ, ਬਾਲਕ ਸਰੂਪੁ ਹੈ, ਕਾਲੂ ਬੇਦੀ ਕਾ ਪੁਤ੍ਰ ਹੈ, ਪਣੁ ਵਡਾ ਆਚਰਜੁ ਬਾਲਕੁ ਹੈ"। ਸੈਸਾਰ ਮਹਿ ਬਾਤ ਚਲਿ ਚਲਿ ਪੜੀ ਲਗਾ ਲੋਕੁ ਉਸਤਤਿ ਕਰਨੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ, ਤਬ ਦਾਦੈ ਕਾਲੂ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੰਉ ਕਿਛੁ ਟਹਲ ਕੀ ਆਗਿਆ ਕਰੀ ਜਿ, "ਬਚਾ! ਕਿਛੁ ਘਰ ਦੀ ਟਹਲ ਕਰੀਐ ਤਉ ਭਲਾ ਹੈ"। ਦਾਦੈ ਕਾਲੂ ਕੀ ਕਵਨੁ ਪਰ ਕਿਰਤਿ ਹੋਤੀ, ਛਿਅ ਰੁਤਿ ਬਾਰਹ ਮਾਹ ਖੇਤੀ ਕਰਤਾ, ਹੋਰੁ ਸਉਦਾ ਬੈਪਾਰੁ ਕਿਛੁ ਨ ਕਰਤਾ, ਖੇਤ੍ਰੀ ਹੀ ਕਰਤਾ। ਮਹੀ ਗਾਂਈ ਘੋੜੀਆਂ ਹੀ ਹੋਤੀਆਂ। ਮਹੀ ਪਿਛੈ ਮਾਹੀ ਹੋਤਾ, ਘੋੜੀਆਂ ਪੀਛੈ ਘੋੜਿਵਾਲੁ ਹੋਤਾ। ਗਊਆਂ ਪੀਛੈ ਪਾਲੀ ਹੋਤਾ। ਖੇਤੀ ਕੰਉ ਹਾਲੀ ਕਮਾਵਤੇ ਜੈਸੇ ਭੂਮੀਆਂ ਸਿਰਿ ਬਡੇ ਭੂਮੀਏ ਹੋਤੇ ਹੈਂ, ਐਸਾ ਦਾਦਾ ਕਾਲੂ ਥਾ। ਰਾਇ ਭੋਏ ਕੀ ਤਲਵੰਡੀ ਰਹਤਾ ਪੰਚਾ ਮਹਿ ਨਾਇਕੁ। ਸਭਨਾ ਪੰਚਾ ਕਾ ਮੁਖੀ, ਚਉਕੜੀਆ। ਇਤੁ ਨਗਰ ਮਹਿ ਸ੍ਰੇਸਟ, ਦੀਬਾਨਿ ਮਹਿ ਸ੍ਰੇਸਟ, ਘਰਿ ਦਰਬੁ ਈਸਰੁ ਪੁਰਖਾਪਤਿ ਦਾਦਾ ਕਾਲੂ। ਤਿਸ ਕਾ ਪੁਤ੍ਰ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਬਰਸਾ ਦਸਾ ਬਾਰਹ ਕਾ ਥਾ ਜਦਿ ਦਾਦੈ ਕਾਲੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਉ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਚਾ ਨਾਨਕਾ! ਅਜੁ ਮਾਹੀ ਖੰਧਾ ਛਡਿ ਗਇਆ ਹੈ, ਅਜੁ ਤੂ ਮਹੀ ਪਿਛੇ ਜਾਹਿ, ਜਾਂ ਮਾਹੀ

ਆਵੈਗਾ ਤਾਂ ਤੂੰ ਨਾ ਜਾਈ, ਅਜੁ ਖੰਧਾ ਤੂਹੈ ਉਛੇਰਿ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜਹੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਲਾ ਹੋਵੈ, ਮੈ ਹੀ ਜਾਊਗਾ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜਿਤ ਵਖਤਿ ਮਹੀ ਕਾ ਉਛੇਰੁ ਸਾ, ਉਤੁ ਵਖਤਿ ਲੈ ਉਛਰਿਆ ਮਹੀ ਨੋ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਜੀਓ ਮਹੀ ਦਾ ਉਛੇਰੁ ਸਾ, ਉਤੁ ਵਖਤਿ ਲੈ ਉਛਰਿਆ ਮਹੀ ਨੋ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਜਿਉ ਮਹੀ ਆਂਨਿ ਕਰਿ ਚਰਹੈ ਖਿੰਡਾਂਈਆਂ, ਤਬ ਲਗੀਆਂ ਚਰਣੇ ਅਰੁ ਆਪਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬੈਠਿ ਕਰਿ ਲਾਗਾ ਸਿਮਰੁਣ ਕਰਣੇ। ਤਬ ਸਿਮਰਨੁ ਕਰਤਾ ਕਰਤਾ ਧਿਆਨ ਬਿਖੈ ਹੋਹਿ ਗਇਆ ਅਰੁ ਖੰਧਾ ਜਾਇ ਧਾਨਾ ਦੈ ਖੇਤਿ ਪੜਿਆ। ਖੰਧੈ ਖਾਇ ਕਰਿ ਵਿਚੇ ਖੇਤੀ ਦੈ ਡੇਰਾ ਕੀਤਾ। ਰਜਿ ਕਰਿ ਵਿਚੇ ਮਹੀ ਬੈਠਿ ਗਈਆ। ਤਬ ਖਸਮੁ ਜਬ ਭਲਕੇ ਫੇਰਾ ਕਰਣ ਆਵੈ ਤਾਂ ਮਹੀ ਧਾਨਾ ਦਾ ਖੇਤੁ ਸਭੋ ਖਾਧਾ ਹੈ। ਖਾਇ ਕਰਿ ਵਿਚੇ ਖੇਤੀ ਦੈ ਬਹਿ ਰਹੀਆਂ ਹੈਨਿ। ਖਸਮੁ ਵੇਖਿ ਕਰਿ ਵਿਸਮਾਦ ਹੋਇ ਰਹਿਆ ਸੁ ਜਾਤੋ ਨੁ ਜਿ ਏਹੁ ਖੰਧਾ ਕਾਲੂ ਵੇਦੀ ਦਾ ਹੈ, ਪਾਸੇ ਖੇਤ੍ਰੀ ਦੈ ਨੀਗਰੁ ਸੁਤਾ ਪਇਆ ਹੈ। ਤਬ ਉਨਿ ਖੇਤ੍ਰੀ ਦੈ ਖਸਮਿ ਆਖਿਆ ਜਿ, ਖੇਤੁ ਜਿ ਹੈ ਸਿ ਉਜੜਿਆ ਹੈ, ਹੁਣਿ ਨੀਗਰੁ ਭੀ ਸੁਤਾ ਰਹਉ, ਹੰਉ ਜਾਇ ਕਰਿ ਵਸਦੀ ਦੇ ਪੰਚ ਲਿਆਵਾਂ ਜੋ ਓਇ ਉਜਾੜਾ ਆਇ ਕਰਿ ਵੇਖਨਿ" ਤਬ ਓਹੁ ਰਾਹਕੁ ਵਸਦੀ ਆਇ ਕਰਿ ਰਾਇ ਭੋਐ ਥੈ ਉਨਿ ਪੁਕਾਰਿ ਕੀਤੀ ਜਿ, "ਰਾਇ ਜੀ! ਰਜਾਇ ਖੁਦਾਇ ਮੇਰਾ ਤਪਾਵਸ ਕਰਿ। ਜਿਤਨਾ ਖੇਤੁ ਸਾਸਿ ਕਾਲੂ ਦੇ ਖੰਧੈ ਉਜਾੜਿਆ ਹੈ"। ਤਬ ਰਾਇ ਭੋਐ ਉਸੁ ਨਾਲਿ ਆਦਮੀ ਦਿਤੇ ਜਿ ਜਾਹੁ ਤੁਸੀ ਜਾਇ ਕਰਿ ਉਜਾੜਾ ਵੇਖਿ ਆਵਹੁ। ਤਬ ਓਹੁ ਲੈ ਕਰਿ ਉਨਾ ਪੰਚਾ ਨੋ ਓਤੈ ਖੇਤਿ ਆਇਆ। ਜਾਂ ਉਹੁ ਆਇ ਕਰਿ ਦੇਖਿਨਿ ਤਾ ਖੰਧਾ ਵਖਿ ਚਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਖੇਤੁ ਜਿ ਹੈ ਮਸੂਰੁ ਜੰਮਿਆ ਹੈ, ਇਕ ਪੁਠਾ ਪੀ ਟੁਕਿਆ ਨਾਹੀ, ਖੰਧਾ ਪਾਸਿ ਚਰਦਾ ਹੈ। ਓਹਿ ਜਿ ਉਜਾੜਾ ਵੇਖਣ ਗਏ ਸੇ ਓਨੀ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਏ ਸਾਂਈ ਦਿਆ! ਖੇਤੁ ਏਹੋ ਆਖਦਾ ਹੈ ਉਜੜਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਹੋਰੁ ਹੈ?" ਕਹੇ, ਖੇਤੁ ਉਜੜਿਆ ਹੈ ਏਈ ਮਹੀ ਵਿਚੇ ਖੇਤੈ ਦ ਛਡਿ ਗਇਆ ਸਾ ਹੰਉ"। ਤਬ ਉਨੀ ਵਿਸਟੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸਾਂਈ ਦਿਆ ਸਵਾਰਿਆ ਖੇਤ ਦੇ ਬੰਨੇ ਦੀ ਬਖੀਲੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੇਹਾ ਤੇਰਾ ਖੇਤੁ ਜੰਮਿਆ ਹੈ ਏਹਾ ਸਭਨਾ ਦਾ ਜੰਮਉ। ਸਾਂਈ ਦਿਆ ਸਵਾਰਿਆ! ਏਵੈ ਨਹਕਿ ਖੇਪ ਘਤੀਐ, ਨ ਕਿਛੁ ਉਜੜਿਆ ਹੈ ਨ ਖਾਧਾ ਹੈ। ਕਾਇਦੁ ਏਵੈ ਨਹਕਿ ਕੂੜੁ ਢਾਹਿਓ! ਕੀ ਆਖੀਐ ਤੈ ਭਲੇ ਆਦਮੀ ਨੋ। ਕੋਈ ਨਹਕਿ ਭੀ ਫਿਰੀਆਦਿ ਕਰਦਾ ਹੈ? ਤਿਉ ਤੈ ਰਾਇ ਪਾਸਿ ਜਇ ਫਿਰੀਆਦਿ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਏਵ ਭੀ ਕਰਦਾ ਹੈ?" ਤਬ ਉਨਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਮੀਆਂ! ਜਿਉਂ ਮੈਂ ਦੇਖਹੁ ਤਿਉ ਉਜਾੜਿਆ ਖੇਤੁ ਛਡਿ ਗੈਆ ਹਾਂ, ਵਿਖੇ ਖਾਇ ਕਰਿ ਮਹੀ ਬੈਠੀਆ ਸੀਆਂ। ਮੈਂ ਨਹੀ ਜਾਣਦਾ ਜਿ ਏਹੁ ਕਿਆ ਕੁਦਰਤਿ ਹੋਇ ਗੁਦਰੀ ਹੈ?" ਤਬ ਉਨੀ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਨਾਂ ਤੂੰ ਕੂੜੁ ਬੋਲਦਾ ਹੈ, ਬੰਨੈ ਗਈਆਂ ਮਹਿ ਦਿਸਿ ਆਈਆਂ ਹੈਨਿ, ਸੁਵੀਆਂ ਜਾਤੋ ਜਿ ਪਈਆਂ ਹੋਨਗੀਆਂ। ਸਿ ਪਈਆਂ ਨਾਹੀ ਪਈਆ ਹੈਨਿ ਤਾ ਖਾਧੇ ਬਾਝੂ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਰਹਨਿ। ਪਣੁ ਪਈਆਂ ਨਾਹੀ ਬੰਨੈ ਲਗਿਓੜੀਆਂ ਹੈਨਿ ਬਨੇ ਲਗੀਆਂ ਦੀ ਬਖੀਲੀ ਕਰਦਾ ਹੈ।" ਤਬ ਓਲਿ ਖਸਮਿ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਏ ਖੁਦਾਹਿ ਦਿਅਹੁ। ਜੇ ਹੋਰੁ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਤਾਂ ਤੁਸੀ ਏਸੁ ਕਾਲੂ ਦੇ ਨੀਗਰ ਨੋ ਡਰਾਇ ਜਾਹੁ ਜੀ ਵੇਖੀ ਵੇਖੀ ਮਤ ਖੇਤੁ ਖਵਾਲ ਦੇਹਿ। ਅਜੁ ਛਡਿਆ ਹੈ ਪਰੁ ਜੇ ਫੇਰਿ ਏਧਰਿ ਖੰਧਾ ਆਦੋ ਤਾ ਵੇਖਦਾ ਹੋਈ"। ਤਬ ਓਨਾ ਸਮਝਾਇਆ ਜਿ, "ਵੇਖੀ ਕਾਲੂ ਦਿਆ। ਏਸੇ ਦੇ ਖੇਤ ਦੇ ਬੰਨੈ ਮਹੀ ਢੋਇਦੋਹੁ"। ਏਤਨੀ ਗੱਲ ਆਖਿ ਕਰਿ ਨਾਲ ਖਸਮੁ ਨਾਲੇ ਓਇ ਰਾਇ ਪਾਸਿ ਆਏ। ਆਵਦਿਆਂ ਰਾਇ ਭੋਐ ਪੁਛੈ ਜਿ, "ਯਾਰੋ ਤੁਸਾ ਕਿ ਡਿਠਾ?" ਉਨਾ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਰਾਇ ਜੀ! ਚਉਹਾਂ ਬੰਨਿਆਂ ਉਪਰਿ ਖੇਤੁ ਜੰਮਿਆ ਹੈ, ਪਠਾ ਇਕੁ ਭੀ ਟੁਕਿਆ ਨਾਹੀ। ਏਹੁ ਏਵੈ ਖਿਲਾਫੁ ਕਹਦਾ

ਸਾ"। ਤਾ ਰਾਹਿ ਭੋਐ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਵੈ, ਤੂ ਕਿਓ ਕੂੜੀ ਹੀ ਫਿਰਿਆਦਿ ਕਰਦਾ ਸਹਿ, ਉਜਾੜਾ ਨ ਸੀਓ ਹੋਇਆ"? ਤਬ ਉਨਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰਾਇ ਜੀ! ਓਜਾੜਾ ਸਹੀ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਮਹੀ ਖਾਇ ਕਰਿ ਵਿਚੇ ਬੈਠੀਆਂ ਸਨਿ, ਜਾ ਫਿਰਿ ਪੰਚ ਜਾਇ ਦੇਖਨਿ ਤਾ ਖੇਤੁ ਚੰਦਾ ਭਲਾ ਹੈ, ਮਹੀ ਅਡ ਚਰਦੀਆਂ ਹੈਨਿ, ਏਵਡੁ ਕੋਈ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਤਮਾਸਾ ਹੋਦਾ ਹੈ"। ਤਬ ਰਾਇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏਹੁ ਕਿ ਆਖਦਾ ਹੈ"? ਤਬ ਉਨਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰਾਇ ਜੀ! ਉਜਾੜਾ ਤਾ ਉਜਾੜੇ ਨਾਲਿ ਹੈ ਪਰੁ ਨਾਨਕੁ ਕਾਲੂ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਐਸੀ ਅਜਮਤਿ ਨਾਲਿ ਡਿਠਾ, ਵਡੀਆਂ ਖੁਦਾਇ ਦੀਆ ਸਿਫ਼ਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਏਹੀਆਂ ਨਸੀਹਤੀ ਦੇਦਾ ਹੈ ਜਿ ਸੁਣਿਐ ਹੋਇਐ ਤਬਾ ਕਿਸੀ ਦੀ ਨਾਹੀ ਰਹਦੀ"। ਤਬ ਰਾਇ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਇਨਾਇਤਿ ਖੁਦਾਇ ਦੀ ਹੈ, ਕਿਆ ਮੁਸਕਲੁ ਹੈ ਖੁਦਾਇ ਸਵਾਰ ਦੇ? ਕਿਆ ਲਗਦਾ ਹੈ ਜਾ ਓਸੁ ਸਵਾਰਿਆ ਭਾਵੈ?" ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਜੀ ਵਾਹੁਗਰੂ, ਪੰਨੁ ਗੁਰੂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਗਰੂ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ।

ਦਰਖਤ ਦੀ ਛਾਂ ਨਾ ਢਲਨੀ

ਜਦ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਤੇਰਹ ਚਉਦਹ ਬਰਸਾ ਕਾ ਭੈਆ ਤਬ ਦਾਦੈ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਚਾ ਨਾਨਕਾ! ਅਜੁ ਹਾਲੀ ਪਾਲੀ ਰਖੇ ਸਭਿ ਜਿਮੀ ਗੋਡਣਿ ਗਹੇ ਹੈ, ਬਚਾ! ਤੂ ਖੇਤੁ ਦੈ ਬੰਨੈ ਜਾਇ ਖੜਾ ਹੋਇ ਜਿ ਚਿੜੀਆਂ ਖੇਤੁ ਖਾਇ ਨ ਜਾਨੀ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਭਲਾ ਹੋਵੈ"। ਦਾਦੈ ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜਾਹਿ ਪਿਛੁ ਬਚਾ ਨਾਨਕ! ਖੇਤ੍ਰ ਰਖਾ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਖੇਤ੍ਰ ਦੇ ਬੰਨੈ ਇਕੁ ਬਿਰਖ ਥਾ, ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕਾ ਜੀ ਖੇਤ੍ਰ ਦੇ ਬੰਨੈ ਇਕੁ ਬਿਰਖ ਥਾ, ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਉਸ ਰੁਖ ਹੇਠਿ ਜਾਇ ਕਰਿ ਪੈ ਸੁਤਾ। ਤਬ ਰਾਇ ਭੋਆ ਉਸ ਰਾਹਿ ਅਸਵਾਰ ਹੋਆ ਜਾਇ ਨਿਕਲਿਆ। ਰਾਇ ਭੋਐ ਨਫਰ ਕੋ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਦੇਖੋ, ਯਾਰੋ ਕੋਈ ਏਹੁ ਜਿ ਹੈ ਸਿ ਸਬਾਹਹ ਦੇ ਹੀ ਪਹਿਰ ਸੰਵਿ ਰਹਿਆ ਹੈ। ਦੇਖਹੁ! ਦਿਖਾ! ਏਹੁ ਕਉਣ ਸੁਤਾ ਹੈ?" ਓਹੁ ਨਫਰੁ ਜਾਂ ਦਵੜਿ ਕਰਿ ਦੇਖਨਿ ਤਬ ਕਾਲੂ ਵੇਦੀ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਸੁਤਾ ਪੜਿਆ ਹੈ"। ਤਬ ਰਾਇ ਭੋਐ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਤਾ ਰਹਿਦ ਦੇਹਿ ਕਿਛੁ ਨ ਕਹੁ"। ਤਬ ਰਾਓ ਭੋਆ ਚਲਦੋ ਰਹਿਆ। ਪਹਰ ਕੁ ਦਿਨੁ ਰਹਦੇ ਨੋ ਰਾਉ ਭੋਆ ਭਟੀ ਫੇਰਿ ਓਤੈ ਰਾਹਿ ਆਇਆ। ਜਾ ਦੇਖੈ ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਓਸੈ ਰੁਖ ਹੇਠਿ ਪੈਆ ਹੈ ਸੁਤਾ। ਓਤੈ ਇਕ ਤੈ ਪਾਸਿ ਹੈ। ਤਬ ਰਾਇ ਭੋਐ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਯਾਰੋ ਏਹੁ ਓਹੋ ਸੁਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸੁਤੜੁ"। ਜਾ ਓਹਿ ਨਫਰ ਦਉੜਿ ਕਰਿ ਦੇਖਨਿ ਤਾਂ ਨਾਨਕੁ ਹੀ ਸੁਤਾ ਪੈਆ ਹੈ; ਕਹੈ "ਜੀ, ਓਹੁ ਹੀ ਸੁਤਾ ਪੈਆ ਹੈ ਕਾਲੂ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ"। ਕਹੈ, "ਜੀਵਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾ? ਕਹੈ, "ਜੀ, ਸਾਸੁ ਦਾ ਹੈਸੁ"। ਤਬ ਰਾਓ ਭੋਆ ਘੋੜਿਅਹੁ ਉਤਰਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਉਪਰਿ ਖੜੀ ਹੋਈ ਰਹੀ ਹ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਰਾਉ ਭੋਆ ਹੈਰਾਨੁ ਹੋਇ ਗੈਆ ਜਿ, "ਯਾਰੋ, ਦੇਖਹੁ ਤੋ ਕੁਦਰਤਿ ਖੁਦਾਇ ਦੀ ਏਸੁ ਬਾਲਕ ਉਪਰਿ ਛਾਂਵ ਟਿਕੀ ਖੜੀ ਹੈ, ਹੋਰਨਾ ਰੁਖਾ ਦੀ ਛਾਵ ਚਲਿ ਗਈ ਹੈ। ਅਰੁ ਜਿਤੁ ਪਾਸਿ ਪੈਆ ਹੈ ਓਹੁ ਬਾਲਕੁ ਓਤੈ ਹੀ ਪਾਸਿ ਪੈਆ ਹੈ, ਪਾਸੁ ਪਉਟਿਆ ਮੁਤਲਕਿ ਨਾਹੀ। ਵਡਾ ਹੈਰਾਨੁ ਹੋਆ ਹੈ ਕੋਈ ਵਲੀ ਖੁਦਾਇ ਏਹੁ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਏਹੁ ਸਿਧਾ ਮਨੁਖੁ ਨਾਹੀਂ"। ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਰਾਉ ਭੋਆ ਹੈਰਾਨੁ ਹੋਆ, ਸਿਫਤਿ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਲਗਾ ਕਰਨੇ ਜਿ, "ਵਾਹੁ ਖੁਦਾਇ! ਵਾਹੁ ਖੁਦਾਇ! ਤੇਰੀ ਕੁਦਰਤਿ ਕਉ ਕੁਰਬਾਨੁ। ਤੈ ਏਹੁ ਤਮਾਸਾ ਵੇਖਾਲਿਆ ਤੇਰੇ ਤਮਾਸੇ ਤੇ ਹਉ

ਕੁਰਬਾਨੁ ਜਾਂ। "ਹੈਰਾਨੁ ਹੋਇ ਕਰਿ ਰਾਉ ਭੋਆ ਖੜਾ ਹੋਆ ਤਾਂ, ਤਾਂ ਤੋੜੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਕਰਿ ਕੇ ਉਠਿ ਬੈਠਾ ਰਾਉ ਭੋਆ ਜਾਇ ਪੈਰੀ ਪੈਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਆਉ ਰਾਇ ਜੀ! ਖੁਦਾਇ ਤੇਰਾ ਭਲਾ ਕਰੈਗਾ।" ਜਾ ਦੇਖ ਰਾਉ ਭੋਆ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੇ ਦਰਸਨ ਦੀ ਤਰਫ, ਓੜਕੁ ਧੁਰਿ ਧਿਰਿ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਅਗਾਹੁ ਵਸਤੁ ਹੈ, ਅਨੂਪੁ ਦਰਸਨੁ ਹੈ। ਉਹੁ ਜਿ ਛਾਂਵ ਸੀ ਸਿ ਉਥਾਊ ਜਾਇ ਖੜੀ ਹੋਈ। ਤਬ ਰਾਇ ਭੋਐ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਨਾਨਕ! ਅਜਬੁ ਹੈਰਾਨੁ ਡਿਠਾ। ਸਬਾਹ ਅਸੀ ਏਤ ਰਾਹਿ ਗਏ ਤਾ ਭੀ ਸੋਏ ਦੇਖੇ ਜਾ ਹੁਣਿ ਅਸੀ ਆਏ ਤਾ ਭੀ ਤੁਸੀ ਸੋਏ ਹੀ ਦੇਖੇ। ਅਜਬ ਹੈਰਾਨ ਦੇਖਿਆ ਖੁਦਾਇ ਕਾ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਗਵੜੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਾ, ਉਪਦੇਸੀ ਬਾਨੀ ਤਰੀਕਤਿ ਕੇ ਘਰਿ ਮਹਿ ਜਿਃ–

ਰੈਨਿ ਗਵਾਈਐ ਸੋਇ ਕਰਿ, ਦਿਵਸੁ ਗਵਾਇਆ ਖਾਇ।

[ਗਉੜੀ ਬੈਰਾਗਣਿ ਮਹਲਾ ੧ ।੧੮ ।(੧੫੬)]

ਤਬ ਰਾਇ ਭੋਐ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਨਾਨਕ! ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾ ਜਿ ਏਹੁ ਵਡਿਆਈ ਖੁਦਾਇ ਤੁਝੈ ਹੀ ਨੋ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਕਿਛੁ ਅਸਾਡੇ ਬਾਬਿ ਤੂ ਮਿਹਰਵਾਨੁ ਹੋਹਿ ਜੀ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਹਸ ਪੜਿਆ ਜਾ ਦੇਖੈ ਤਾਂ ਬਜਿਦਿ ਹੋਇ ਲਗਾ ਹੈ ਰਾਇ ਭੋਆ, ਮਿਟਦਾ ਨਾਹੀ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਰਾਇ ਜੀ! ਤੇਰੀ ਜਿ ਮਨਸਾ ਹੈ ਸਿ ਤੂ ਮੰਗੁ"। ਤਬ ਰਾਇ ਭੋਐ ਕਹਿਆ ਜਿ, 'ਤੂ ਜਾਣਹਿ ਸਿ ਦੇਹਿ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਤੇਰੀ ਸਰਮ ਖੁਦਾਇ ਦੀਨ ਮਹਿ ਭੀ ਰਖੇਗਾ ਅਰ ਦੁਨੀਆਂ ਮਹਿ ਭੀ ਰਖੈਗਾ।" ਤਬ ਰਾਇ ਭੋਐ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ ਅਗੇ ਪਿਛੈ ਸਰਮ ਰਹੈ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰਾਇ ਜੀ! ਤੇਰੀ ਕੁਰਸੀ ਬਕੁਰਸੀ ਖੁਸਹਾਲੀ ਰਹੈਗੀ।" ਰਾਇ ਭੋਆ ਪੈਰੀ ਪੈ ਕਰਿ ਉਠਿ ਕਰਿ ਤਸਲੀਮ ਕੀਤੀਅਸੁ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜੀ, "ਜਾਹਿ ਰਾਇ ਜੀ! ਵਿਦਿਆ ਹੋਹਿ, ਤੇਰਾ ਜਿ ਹੋਵਣਾ ਸਾ ਸਿ ਸਕਸੂਦੁ ਖੁਦਾਇ ਕੀਤਾ, ਜਾਹਿ ਅਸਵਾਹੁ ਹੋਹੁ"। ਤਬ ਰਾਉ ਭੋਆ ਕੁਰਨਸਿ ਕਰਿ ਵਿਦਾ ਹੋਆ। ਅਗੈ ਦੂਰਿ ਜਾਇ ਕਰਿ ਕੁਨਸਿ ਲਗਾ ਕਰਣੇ, ਚਲੈ ਚਲਿ ਕਰਿ ਕੁਨਸਿ ਕਰੈ-ਪੈਰੁ ਪਿਆਦਾ ਹੀ ਘਰੀ ਆਈ।

ਤਬ ਰਾਉ ਭੋਆ ਘਰਿ ਆਇ ਕਰਿ ਸਮਝਾ ਜਿ ਤਿਸੁ ਦਿਨ ਖੇਤ੍ਰ ਵਾਲਾ ਪੁਕਾਰਦਾ ਆਇਆ ਸੀ ਜਿ ਮੇਰਾ ਖੇਤ੍ਰ ਮਹੀ ਖਾਧਾ ਹੈ ਸੁ ਏਹੁ ਬਾਤ ਸਚੁ ਸੀ ਜਿ ਆਖਦਾ ਸਾ। ਏਸ ਸੁਤੇ ਹੀ ਥਾਵਹੁ ਖੇਤ ਮਹੀ ਖਾਧਾ ਤਹਿ ਤੀਕ ਪਣੁ ਏਸ ਦੀ ਅਜਮਤਿ ਸਾਥਿ ਖੇਤੁ ਫੈਲਿਆ ਹੈ ਫੇਰਿ। ਜਿਉ ਅਜੁ ਸੁਤਾ ਸੀ ਤਿਵੇ ਹੀ ਤ੍ਰਿਸ ਦਿਨਿ ਭੀ ਸੁਤਾ ਹੋਵੈਗਾ। ਜਿਉ ਅਜੁ ਪ੍ਰਛਾਵਾ ਖੜਾ ਹੋਇ ਰਹਿਆ ਸਾ ਤਿਉ ਉਸੁ ਦਿਨਿ ਖੇਤ ਭੀ ਖਾਧਾ ਹੋਆ ਹਰਿਆ ਹੋਆ ਸਾ। ਏਸੁ ਵਿਚਿ ਅਜਮਤਿ ਖੁਦਾਇ ਦੀ ਹੈ। ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਾਰਾਵਾਰੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦਾ। ਤਬ ਰਾਉ ਭੋਆ ਕਾਲੂ ਵੇਦੀ ਦੇ ਘਰਿ ਗਇਆ। ਜਬ ਰਾਉ ਭੋਆ ਕਾਲੂ ਵੇਦੀ ਦੈ ਘਰਿ ਗਇਆ ਤਾਂ ਲੋਕਾ ਕਹਿਆ ਜਿ "ਰਾਉ ਆਇਆ ਐ।" ਕਾਲੂ ਅਗਹੁਸ ਉਹਾ ਆਇ ਮਿਲਿਆ। ਤਬ ਰਾਉ ਆਇ ਕਾਲੂ ਦੈ ਘਰਿ ਖੜਾ ਹੋਆ। ਕਾਲੂ ਅਗੈ ਵਿਛਾਵਣੇ ਵਿਛਵਾਏ। ਰਾਉ ਕਾਲੂ ਨੂ ਲੈ ਬੈਠਾ। ਤਬ ਰਾਇ ਭੋਇ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਭਾਈ ਕਾਲੂ! ਤਿਤੁ ਦਿਹਿ ਹਜਿ ਤੇਰੈ ਪੁਤ੍ਰ ਉਜਾੜਾ ਕੀਤਾ ਸਾ ਸਿ ਅਜੁ ਉਹ ਉਜਾੜਾ ਮੈ ਸਹੀ ਕੀਤਾ, ਜਿ ਉਹ ਉਜਾੜਾ ਸਹੀ ਹੋਆ ਹੈ, ਜਾਇ ਤੁਸੀ ਉਸੁ ਖਸਮ ਦਾ ਦਿਲਾਸਾ ਕਰਹੁ"। ਤਬ ਦਾਦਾ ਕਾਲੂ ਹੈਰਾਨੁ ਹੋਇ ਰਚਿਆ ਜਿ ਰਾਉ ਕਿਛੁ ਲੈਣ

ਨੋ ਹੋਆ ਹੈ ਜਾਂ ਫੇਰਿ ਏਹਿ ਗਲਿਲ ਉਥੱਲੀ ਹੈਸੁ। ਤਾ ਦਾਦੈ ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਲਾ ਹੋਵੈ ਰਾਇ ਜੀ! ਜਾਂ ਬਿਨਾ ਉਜਾੜੇ ਮੈ ਤੇ ਦਿਵਾਇਆ ਭਾਵਦਾ ਹੈ ਤਾ ਸਾਡਾ ਕਿਆ ਚਾਰਾ ਹੈ"। ਤਬ ਰਾਇ ਭੋਐ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਨਾ ਨਾ, ਬਿਨਾ ਉਜਾੜੇ ਤੇ ਕਹੈ ਸਿ ਝਖ ਮਾਰੈ, ਮੈ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਦੀ ਸਹੁਗੰਦ ਹੈ ਜੇ ਮੈ ਝੂਠੁ ਕਹਾ, ਉਜਾੜਾ ਸਹੀ ਹੋਇਆ ਹੈ"। ਤਾ ਕਾਲੂ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਭਲਾ ਰਾਇ ਜੀ! ਭਲਾ ਹੋਵੈ। ਜਾਂ ਤੁਸਾਂ ਸਹੀ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਸਹੀ ਹੋਆ"। ਰਾਇ ਭੋਐ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਨਾ ਨਾ ! ਉਸੁ ਖਸਮੁ ਦਾ ਤੁਸੀ ਦਿਲਾਸਾ ਕਰਹਿ ਜਿਸ ਦਾ ਉਜਾੜਾ ਹੋਇਆ ਹੈ"। ਤਬ ਦਾਦੈ ਕਾਲੂ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਭਲਾ ਹੋਵੈ ਰਾਇ ਜੀ! ਜਾਂ ਤੁਧੁ ਵਿਣੁ ਉਜਾੜੇ ਹੋਏ ਹੀ ਤੇ ਦਿਵਾਇਆ ਭਾਵਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਦੇਹਿਗੇ"। ਤਾ ਰਾਉ ਭੋਆ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰਿ ਉਠਿਆ ਜਿ, "ਕਾਲੂ! ਏਹੁ ਜਿ ਤੇਰਾ ਪੁਤ੍ਰ ਹੈ ਸਿ ਵਡੀ ਅਜਮਤਿ ਸਾਥਿ ਹੈ, ਏਸ ਦੀ ਮਿਤਿ ਕਿਛੁ ਕਹੀ ਨਹੀ ਜਾਂਦੀ। ਏਸੇ ਵਿਚਿ ਮੈ ਜਾਹਰਾ ਕਰਾਮਾਤਿ ਡਿਠੀ ਹੈ"। ਜਿਵ ਜਿਵ ਰਾਇ ਭੋਐ ਕਰਾਮਾਤਿ ਡਿਠੀ ਸੀ, ਜਿਉ ਜਿਉ ਰਾਇ ਭੋਐ ਦਰਖ਼ਤ ਦੀ ਛਾਂਵ ਡਿਠੀ ਥੀ, ਤਿਉ ਤਿਉ ਦਾਦੈ ਕਾਲੂ ਨੋ ਰਾਇ ਆਖਿ ਸੁਣਾਇਆ। ਤਬ ਰਾਇ ਓਹੁ ਜਟੁ ਭੀ ਸਦਾਇਆ। ਜਾਂ ਓਹੁ ਭੀ ਆਇਆ ਓਨਿ ਆਇ ਕਰਿ ਰਾਇ ਜੀ ਨੇ ਸਿਰੁ ਨਿਵਾਇਆ। ਰਾਇ ਓਹੁ ਜਟੁ ਸਦਿ ਕਰਿ ਨਿਜੀਕਿ ਬੈਠਾਇਆ। ਤਦਿ ਰਾਇ ਭੋਐ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਕਿਉਂ ਮੀਆਂ ਵੇ ਜਟਾ। ਤਿਤੁ ਦਿਨਿ ਤੇਰਾ ਉਜਾੜਾ ਹੋਆ ਹੈ ਤੈ ਖੁਦਾਇ ਦੀ ਸਂਹੁ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਈਵੈ ਆਖਦਾ ਸਹਿ। ਜਿਉ ਉਜਾੜਾ ਹੋਆ ਹੈ ਤਿਵੈ ਤੂੰ ਖੁਦਾਇ ਦੀ ਸਹੁਗੰਦ ਹੈ ਜੇ ਬਿਨਾ ਡਿਠੇ ਹੋਰੁ ਗਲਿ ਕਾਈ ਕਰਹਿ। ਜਿਉ ਡਿਠਾ ਹੀ ਤਉ ਕਹੁ"। ਤਬ ਉਨਿ ਜਟਿ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਰਾਇ ਜੀ! ਖੁਦਾਇ ਉਗਾਹੁ ਹੈ, ਕੈ ਖੁਦਾਇ ਓਗਾਹ ਹੈ, ਜੇ ਹੰਉ ਹੋਰੁ ਕਾਈ ਗਲਿ ਕਰਸਾਂ। ਜਿਉ ਡਿਠੀ ਹੈ ਤਿਓ ਕਹਦਾ ਹਾ ਰਾਇ ਜੀ! ਮਹੀਂ ਸਹੀ ਉਜਾੜਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਜਾਇ ਕਰਿ ਦੇਖਾ ਤਾ ਨਵੈ ਗੋਹੇ ਮੰਨਲਾ ਧਾਨਾਂ ਦਾ ਖੇਤੁ ਹੋਆ ਹੈ। ਖਾਇ ਕਰਿ ਮਹੀ ਵਿਚਿ ਬੈਠੀਆਂ ਹੈਨਿ ਹਂਉ ਭੰਨਾ ਤੁਸਾ ਥੈ ਫਿਰਿਆਦਿ ਕਰਣੇ ਆਇਆ ਸਾ। ਏਥਹੁ ਜਦਿ ਆਖਿਆ ਤਦਿ ਨਾਲਿ ਮੁਸਫ ਲੈ ਗਇਆ ਸੀ। ਜਾ ਫੇਰਿ ਜਾਇ ਕਰਿ ਦੇਖਾ ਤਾ ਇਕੁ ਪਠਾ ਭੀ ਨਾਹੀ ਟੁਕਿਆ, ਅਤੈ ਰਾਇ ਜੀ! ਹੋਰਨੀ ਸਮੀਹੂ ਚਊਣੇ ਧਾਂਨ ਹੋਏ ਉਦੂ ਖੇਤ੍ਰਹੁ। ਏਹੀ ਖੁਦਾਇ ਦੀ ਕਾਈ ਮਿਹਰ ਹੋਈ"। ਤਬ ਰਾਇ ਭੋਐ ਸਿਰੁ ਫੇਰਿਆ, ਲਗਾ ਖੁਦਾਇ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਕਰਨੇ ਜਿ, "ਵਾਹੁ ਖੁਦਾਇ! ਤੁਧੁ ਏਸੁ ਵਿਚਿ ਏਹੀ ਅਜਮਤਿ ਰਖੀ ਹੈ"। ਤਬ ਰਾਇ ਭੋਐ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਭਾਈ ਕਾਲੂ! ਤੂ ਏਵ ਕਰਿ, ਮਤੁ ਜਾਣਹਿ ਜਿ ਏਹੁ ਪੁਤ੍ਰ ਮੇਰਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਪਾਲਿ ਪੋਸਿ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮਤ ਏਹ ਗਲ ਜਾਣਦਾ ਹੋਵਹਿ ਕਿ ਕਾਈ ਗਲ ਟਹਲ ਫੁਮਾਇਸੀ ਕਰਦਾ ਹੋਵਹਿ। ਓਹੁ ਤੇਰਾ ਪੁਤ੍ਰ ਨਾਹੀ, ਵਡਾ ਬੁਜਰਕ ਹਈ, ਕੋਈ ਖੇਲੁ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਹਈ, ਪਰੁ ਅਜਮਤਿ ਸਾਥਿ ਭਰਿਆ ਹੈ। ਤੂ ਏਸ ਦੀ ਖਿਜਮਤਿ ਹੀ ਕਰਦਾ ਰਹੁ ਜੇ ਕਿਤੈ ਮਰਾਤਬੈ ਪਹੁਚਿਆ ਲੋੜਦਾ ਹੈ, ਨਾਹੀ ਤਾ ਮਾਰਿਆ ਜਾਹਿਗਾ। ਚੇਤਾ ਕਰਦਾ ਰਹੈ, ਮੈ ਓਸ ਦੀ ਜਾਹਰੀ ਕਰਾਮਤਿ ਨਜਰਿ ਆਈ ਹੈ ਜਿ ਗਉਸ ਉਸ ਦੀ ਰਖੈਗਾ। ਤਬ ਉਸੁ ਪਿਛੈ ਖੁਦਾਇ ਸਭਨਾ ਭਲਾ ਕਰੈਗਾ।" ਤਬ ਰਾਇ ਭੋਆ ਦਾਦੈ ਕਾਲੂ ਨੋ ਕਹਦੋ ਆਪਣੇ ਡੇਰੇ ਗਇਆ ਅਰੁ ਰਾਖਾ ਦਾਦੈ ਕਾਲੂ ਖੇਤ੍ਰ ਰਖਣੇ ਕੰਉ ਭੇਜਿ ਦੀਆ। ਓਹੁ ਜਾਇ ਖਤੇ ਖਲਾ ਹੋਆ ਰਖਣ ਦੈ ਤਾਂਈ ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਘਰਿ ਆਇਆ। ਵਾਹੁਗੁਰੂ, ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਸਤਿਗੁਰੂ।

ਵਿਆਹ

ਪੰਦਰਹ ਸੋਲਹ ਬਰਸਾ ਕਾ ਹੋਆ, ਰਾਇ ਭੋਏ ਕੀ ਤਲਵੰਡੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਥਾ। ਤਬ ਗੁਰੂ

ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਕੁੜਮਾਈ ਆਈ ਵਟਾਲੇ ਤੇ, ਮੂਲੇ ਚੋਣੈ ਭੇਜੀ ਕੁੜਮਾਈ ਬੇਟੀ ਦੀ ਕਾਲੂ ਵੇਦੀ ਦੇ ਪੁਤ੍ ਨੋ-ਨਾਨਕ ਕਉ ਕੁੜਮਾਈ, ਵੈਸਾਖੀ ਦੈ ਦਿਨਿ ਕੁੜਮਾਈ ਆਈ ਸੰਮਤ 1542, ਵਰਖੇ ਮਾਹੁ ਵੈਸਾਖ ਵਦੀ ੧ ਏਕਮ ਕੈ ਦਿਨਿ, ਨਹੀਏਰੁ ਰੁਪਯਾ ਕਟੋਰਾ ਮੂਲੇ ਚੋਣੇ ਭੇਜਿਆ, ਮੂਲੋਂ ਚੋਣੈ ਦੇ ਪੁਰੋਹਿਤ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਝੋਲੀ ਪਾਇਆ ਨਲੇਰ, ਨਾਲੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਾ ਪਿਤੀਅਹੁਰਾ ਥਾ ਨਾਲੇ ਸਾਹਾ ਗਣਾਇ ਕੈ ਵੀਵਾਹੁ ਦੇ ਗਇਆ ਪਰੋਹਤੁ ਚੋਣਿਆ ਕਾ। ਵੇਦੀ ਜਨੇਤ ਦੈ ਆਹਰਿ ਪਏ, ਤਬ ਜਿਤਨਾ ਵੇਦੀਆਂ ਕਾ ਪਰਵਾਰੁ ਥਾ ਸਭ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੈ ਵੀਵਾਹੁ ਦੈ ਉਪਰਿ ਆਇਆ, ਜੋ ਕੋਈ ਭਲਾ ਕੁੜਮ ਥਾ ਸੁ ਸਭੁ ਸਦਾਇਆ, ਬਹੁਤ ਮੇਲੁ ਹੋਆ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੀ ਜਨੇਤ ਉਪਰਿ। ਪਹਿਲਾਂ ਲਗਣੁ ਆਇਆ, ਤੇਵਰ ਥੇਵਰ, ਸੁਇਨਾ-ਰੁਪਾ, ਘੋੜਾ, ਸੁਇਨੇ ਕਾ ਜਨੇਊ ਲਗਣੁ ਆਇਆ। ਉਨਹੁ ਦਿਨਹੁ ਅਨਾਜੁ ਸਉ ਗੁਣਾ ਸੁਕਾਲੁ ਹੋਤਾ ਥਾ ਅਰੁ ਹਾਲਾ ਥੋੜਾ ਲੀਚਤਾ। ਅਮਰੁ ਨਿਆਉ ਕਰਤੇ; ਰਯਤਿ ਮਹਿ ਧਰਮੁ ਥਾ; ਦਿਨ ਖਰੇ ਭਲੇ ਥੇ; ਸਭੁ ਕੋਈ ਸਭਨਹੁ ਅਸੀਰਬਾਦੁ ਦੀਆ ਜਿ ਪਰਮੇਸਰੁ ਤੂੰ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਭਲਾ ਕਰਿ। ਜਿਸਦੈ ਪਰਸਾਦਿ ਏਤਨੇ ਲੋਕ ਇਕਠੇ ਹੋਇ ਹੈਨਿ, ਪਰਮੇਸਰੁ ਤੂੰ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਭਲਾ ਕਰਿ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਨਵਾਲਣੈ ਲਾਗੈ। ਚਉਕੁ ਪੂਰਾਇ ਕਰ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਖਾਰੇ ਉਪਰਿ ਬੈਠਾਇਆ, ਨਵਾਲਿਆ, ਊਪਰਿ ਲਾਲੁ ਪਛੇਵੜਾ ਤਾਣਿਆ ਅਰੁ ਇਸਤ੍ਰੀਅਹੁ ਸੋਹਿਲੇ ਗਾਏ, ਚਿਕਿ ਮਲਿ ਕਰਿ, ਪੁਰਖਹੁ ਨਵਾਲਿਆ, ਤੇਲ ਫੁਲੇਲੁ ਲਗਾਇਆ, ਜਲਿ ਇਸਨਨੁ ਕੀਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਉ ਨਵਾਲਿ ਕਰਿ ਜਨੇਊ ਧੋਤੀ ਬ੍ਰਹਮਣ ਪਹਰਾਏ। ਭੀਨੀ ਧੋਤੀ ਉਤਾਰਿ ਰਾਖੀ। ਖਾਰੀ ਤੇ ਉਠਿ ਕਰਿ ਜੁਤੀ ਪਹਿਰੀ ਕਰਿ ਚਪਣੀਆਂ ਫੋਰੀਆਂ। ਫੋੜਿ ਕਰਿ ਜਹਾ ਵਿਛਾਵਣੇ ਬਾਹੇ ਥੇ ਊਹਾ ਹੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਆਇ ਬੈਠਾ, ਜੋੜਾ ਪਹਿਰਾਇਆ, ਤਿਲਕੁ ਲਗਾਇਆ, ਮੁਕਟੁ ਸਿਰਿ ਬਾਂਧਿਆਂ, ਸੇਹਰੇ ਸਿਰਿ ਬ੍ਰਹਮਣ ਚਾੜ੍ਹੇ, ਗਨੇਸ ਪੂਜਾ ਕਰੀ। ਕੁਲਿ_ਪਰਵਾਰੁ ਜਿਤਨਾ ਥਾ ਤਥਾ ਮਹਾਜਨੁ ਸਭਨਾਹੁ ਤੰਬੋਲੁ ਪਾਇਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਪੜੇ ਪਹਿਰੇ। ਕੁਲਿ ਜਨੇਤ ਜਿਤਨੇ ਚਲਾਏ ਥੇ ਓਤਨਿਆਂ ਕਉ ਹੁਕਮੁ ਹੋਆ ਜਿ ਸਭਿ ਪਹੁਚਿ ਆਵਹੁ। ਕਈਕ ਸਵਾਰ, ਕਈਕ, ਪਿਆਦੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਜਨੇਤ ਚੜ੍ਹੇ। ਤਬ ਚਲਤੇ ਚਲਦੇ ਮਜਲ ਦਰਿ ਆਏ। ਆਇ ਵਟਾਲੈ ਦੈ ਕੋਲਿ ਢੁਕੇ, ਬਾਗਿ ਜਾਇ ਉਤਰੇ। ਅਗੈ ਖਬਰਿ ਗਈ ਜਿ ਜਨੇਤ ਬਾਗਿ ਉਤਰੀ ਹੈ। ਤਬ ਚੋਣੋ ਅਗੇ ਤੇ ਧੂੜੇ ਹਕ ਲੈ ਆਏ। ਮੇਵਾ ਪਰਵਾਨੁ, ਆਟਾ ਚਾਵਲ, ਵੜੀਆਂ, ਪਾਪੜ, ਪਕਵਾਨ, ਬਕਰੇ, ਡੰਭਰੇ ਘਿਉ, ਸਕਰ ਲੈ ਆਏ। ਅਗਰੁ, ਤੇਲੁ, ਫੁਲੇਲ, ਚੋਆ ਚੰਦਨੁ, ਕੇਸਰੁ ਘਸਿ ਕਰਿ ਲੈ ਆਏ। ਵਾਜਿਆਂ ਵਜਦਿਆ ਸਾਥਿ ਚੋਣੈ ਵੇਦੀਆ ਕਉ ਧੂੜੇ ਹਕ ਲੈ ਆਏ। ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕਰਿ ਕਰਿ ਮਿਲੈ, ਬਜੰਤ੍ਰ ਲਾਗੇ ਬਾਜਣ, ਗਲਿ ਮਿਲਿ ਖੇਮ ਕੁਸਲ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੈਠੇ। ਲਾਗਾ ਚੋਆ ਚੰਦਨੁ, ਕੁੰਗੂ, ਅਗਰੁ ਲਗਾ ਲਗਾਈਯਣੇ। ਲਾਗੇ ਮਾਵੀਆਂ ਜਾਂਞੀਆਂ ਨੋ ਅਗਰੁ ਪਲਟਣੇ। ਕੇਸਰੁ ਅਲਤਾ ਲਾਗੇ ਪਲਟਣੇ, ਕਪਡੇ ਚੋਐ ਚੰਦਨੁ ਕੇਸਰਿ ਜਨੇਤ ਚਰਚਿ ਕਰਿ ਪਾਨਾ ਦੇ ਬੀੜੇ ਖਵਾਲਿ ਕਰਿ, ਧੂੜੇ ਹਕ ਜਾਂਞੀਆ ਦੈ ਹਵਾਲੈ ਕੀਤੀ, ਹਵਾਲੈ ਕਰਿ ਕਰਿ ਮਾਂਞੀ ਘਰੀ ਗਏ, ਰਸੋਈ ਬਾਹਰਿ ਹੋਈ, ਪਰਸਾਦਿ ਲੀਏ। ਤਬ ਸੰਞੈ ਫੇਰਿ ਪੈਸਕਾਰਾ ਹੁਆ, ਜਨੇਤ ਬਾਲਕੁ ਸਦਾਈ, ਜੰਞ ਕਉ ਭਲੀ ਭਾਤਿ ਸਂਉ ਭਲੇ ਭਲੇ ਲੈਣੇ ਆਏ। ਜਬ

ਨਜੀਕਿ ਨਗਰਿ ਕੈ ਗਏ ਤਬ ਜਾਂਞੀ ਆਪਹਿ ਮਿਲੇ। ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਜਾਂਞੀ ਮਾਂਞੀ ਪਾਵ ਪਿਆਦੇ ਹੋਇ ਚਲੇ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਅਸਵਾਰੁ ਹੀ ਹੋਇ ਚਲੇ ਮੁਕਟੁ ਬਧੇ ਸਾਥਿ ਸਾਬਾਲੇ ਸਾਥਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਚੜਿਆ ਹੀ ਅੰਦਰਿ ਜਾਇ ਵੜਿਆ। ਜਨੇਤ ਡੇਰੈ ਜਾਇ ਉਤਰੀ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਘੋੜਿ ਤੇ ਉਤਾਰਿ ਕਰਿ ਕੁਛੜਿ ਉਠਾਇ ਕਰਿ ਲੈ ਗਏ। ਤਬ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਆਪਣਾ ਅਚਾਰੁ ਕੀਆ। ਤਬ ਤਣੀ ਛੁਹਾਈ, ਤਣੀ ਛੁਹਾਇ ਕਰਿ ਲਿਜਾਇ ਜਨੇਤ ਮਹਿ ਬੈਠਾਇਆ। ਤਬ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਮਿਲਿ ਕਰਿ, ਘੋੜਾ ਬਹੇੜਾ ਲੈ ਕਰਿ ਆਈਆਂ, ਸੋਹਿਲੇ ਲਗੀਆਂ ਗਾਵਣੇ। ਤਬ ਉਨਹੁ ਇਸਤ੍ਰੀਅਹ ਜਿ ਭਲੇ ਘਰਿ ਮਹਿ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਸੋਹਿਲੇ ਗਾਏ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਉਨ ਕਾ ਰਾਗੁ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਖੁਸੀ ਭੈਆ ਜਿ, "ਭਾਈ! ਏ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਖੁਸੀ ਹੋਇ ਮਾਨੁਖ ਕੇ ਸੋਹਿਲੇ ਕਿਉਂ ਗਾਵਦੀਆਂ ਹੈਨਿ, ਮੈ ਆਪੁਨੇ ਲਾਲਨ ਕੇ ਸੋਹਿਲੇ ਕਿਉ ਨਾਹੀ ਗਾਵਤਾ, ਜਿਸੁ ਸਿਉ ਮੇਰੀ ਪ੍ਰੀਤ ਹੈ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਪ੍ਰੇਮ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਸਾਥਿ ਬਾਲੀ ਬੋਲਿ ਉਠਾ, ਸੂਹੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਸਿਫਤੀ ਛੰਤੁ, ਜਿ :-

ਹਮ ਘਰਿ ਸਾਜਨ ਆਏ॥
ਸਾਚੈ ਮੇਲਿ ਮਿਲਾਏ॥

[ਸੂਹੀ ਤੰਤ ਮਹਾਲਾ ੧ ਘਰ ੨ ।੨ ।(੭੬੪)]

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਵੁ ਮਹਲ ਅੰਤਰਿ ਤਣੀ ਛੁਹਾਵਣੀ ਲੇ ਗਏ। ਤਬ ਇਸਤਰੀਅਹੁ ਤਣੀ ਛੁਹਾਈ। ਆਪਣਾ ਅਚਾਰੁ ਕੀਆ। ਤਬ ਸੂਹੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਾ :-

ਹਰਿ ਆਵਹੁ ਸਾਜਨਾ, ਹਉ ਦਰਸਨ ਦੇਖਾ ਤੇਰਾ ਰਾਮ॥

[ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੨ ।੨ ।(੭੬੪)]

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਰਾਤਿ ਕੈ ਸਮਉ ਏਹੁ ਸਬਦੁ ਕੀਆ। ਅਰੁ ਇਸਨਾਨੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪ੍ਰਾਤ ਸਮਉ ਜਨੇਤ ਮਹਿ ਆਇ ਬੈਠਾ। ਅਲਾਪਿ ਕਰਿ ਰਾਗੁ ਮੰਦਰੀ ਬਿਲਾਵਲੁ ਅਰੁ ਪੀਛੈ ਤੇ ਅਲਾਪਿ ਕਰਿ ਰਬਾਬੀ ਜਾਜਕ ਕੀਰਤਨੁ ਗਾਵਹਿ ਅਰੁ ਆਗੈ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਗਾਵੈ। ਪਰ ਜਿਨਹੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਗਾਵਤਾ ਸੁਣਿਆ ਤੇ ਸਦੇਹਹ ਪਰਮਗਤਿ ਗਏ। ਜਿਨਹੁ ਸੁਣਿਆ ਦੇਖਿਆ, ਜਿਨਹੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਾ ਸਬਦੁ ਬਿਰਾਨੇ ਮੁਖਿ ਤੇ ਸੁਣਿਆ ਤੇ ਭੀ ਮੁਕਤੇ ਭਏ। ਤ੍ਰਿਹੁ ਲੋਆਂ ਮਹਿ ਜੈ ਜੇ ਕਾਰੁ ਹੋਇਆ। ਪਰਮੇਸੁਰਿ ਏਹੁ ਸਬਦੁ ਮੰਨਿ ਲੀਆ। ਖਤ੍ਰੀ ਬ੍ਰਹਮਣ ਸੂਦੁ ਵੈਸੁ ਜਿਤਨਾ ਸਾ, ਜਿਤਨਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨੁ ਸਾ, ਸਿ ਸਭ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਲਾਗੇ ਕਰਨੇ। ਜਿ "ਧੰਨ ਹੋ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਖਟ ਧਰੀ, ਤੇਵਰ ਬੇਵਰ, ਸੁਇਨਾ ਰੁਪਾ, ਜਵੇਹਰ ਮੂਲੋ ਪਹਿਰਾਏ, ਐਸਾ ਧਰਮ ਦਾ ਬੀਆਹੁ ਹੂਆ। ਦਾਜ ਦਖਣਾ ਦੇ ਕਰਿ ਬਿਦਾ ਕੀਏ। ਬੀਆਹੁ ਕਰਿ ਕੈ ਤਲਵੰਡੀ ਆਏ, ਘਰਿ ਆਇ ਵਲੇ ਦਾਜੁ ਬਿਸਤਾਰਿ ਕਰਿ ਕੁੜਮਾ ਪੰਚਾ ਨੋ ਦਿਖਾਇਆ। ਜਿਨ ਜਿਨ ਕਉ ਬਸਤਰ ਦੇਣੇ ਸੇ ਤਿਨ ਤਿਨ ਕਉ ਤੇਵਰ ਬੇਵਰ ਬਾਟਿ ਦੀਏ। ਲਾਗੀਅਹੁ ਲਾਗ ਲੀਏ; ਭਟਾਂ ਬ੍ਰਹਮਣਹੁ ਕਉ ਪਟੰਬਰ ਪਾਏ; ਸਰਬ ਲੋਕ ਖੁਸੀ ਹੋਏ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਾ ਬੀਆਹੁ ਹੋਆ। ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਜੀ ਵਾਹੁਗੁਰੂ।

ਚੁਪ ਰਹਿਣਾ

ਜਬ ਅਠਾਰਹ ਬਰਸਾਂ ਕਾ ਹੂਆ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਮੀ ਨਗਰਿ ਤਲਵੰਡੀ ਰਾਇ

ਭੋਇ ਕੀ। ਜਬ ਬੀਆਹ ਹੋਆ ਤਬ ਚੁਪਿ ਕਰਿ ਰਹਿਆ, ਨ ਬੋਲੈ ਨ ਬਕੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਮਾਤਾ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਚਾ ਨਾਨਕਾ! ਤੂੰ ਅਠੇ ਪਹਰ ਜੇ ਚੁਪਿ ਕਰਿ ਰਹਦਾ ਹੈ ਸਿ ਕਿਉ ਰਹਦਾ ਹੈ। ਅਸਾਡੈ ਮਨਿ ਬਹੁਤੁ ਸੰਸਾ ਹੋਇ ਰਹਿਆ ਹੈ ਜੇ ਤੂੰ ਕਿਛੁ ਗਲਿ ਬਾਤ ਅਸਾਂ ਨਾਲਿ, ਭਿਰਾਵਾ ਨਾਲਿ, ਕੇ ਵਸਦੀ ਦੇ ਭਲੇ ਭਲੇ ਲੋਕ ਆਵਦੈ ਹੈਨਿ, ਬੈਠੇ ਬੈਠੇ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਤੇਰੀ ਤਰਫਹੁ ਉਠਿ ਜਾਂਦੈ ਹੈਨਿ। ਜੇ ਤੂੰ ਇਨਾ ਸਾਥਿ ਬਾਤਾ ਕਰਹਿ ਤਾ ਅਸਾਡਾ ਭੀ ਜੀਉ ਸਰਸਾ ਹੋਵੈ। ਤੂੰ ਮਿਤੇ ਘੜੀ ਹੋਰ ਥੈ ਜੀਉ ਲਾਇਹਿ ਨਾਹੀ। ਬਚਾ! ਤੇਰਾ ਜੀਉ ਕਿਥੇ ਹੈ? ਅਤੈ ਬਚਾ! ਤੂੰ ਅਠੇ ਪਹਰ ਕਿਤੁ ਧਿਆਨਿ ਹੋਦਾ ਹੈ, ਸਚੁ ਆਖੁ"। ਜਬ ਮਾਤਾ ਆਖਿਆ ਜੇ, "ਤੂ ਸਚੁ ਆਖੁ" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਮਾਤਾ ਸਾਥਿ ਬੋਲਿਆ। ਬਿਲਾਵਲ ਰਾਗ ਮਹਿਹ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ ਜਿਃ-

ਗੁਰ ਬਚਨੀ ਮਨੁ ਸਹਜ ਧਿਆਨੇ॥
ਹਰਿ ਕੈ ਰੰਗਿ ਰਤਾ ਮਨੁ ਮਾਨੇ॥

[ਬਿਲਾਵਲ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧ । ੪ ।(੭੯੬)]

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਮਾਤਾ ਜੀ! ਜੇ ਕਰਿ ਮੁਝ ਕਉ ਏਕ ਤਿਲ ਭਰ ਵਿਸਰ ਧੰਨਿਤਾ ਹੋਈ, ਤ੍ਰਿਹੁ ਲੋਕਾ ਮਾਹਿ। ਉਨਹੀ ਕੀ ਦਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੈ ਸਾਬਾਸਿ ਹੂਈ, ਜਿਨਹੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਿਆ। ਮਾਤਾ ਜੀ! ਏਹੁ ਖਜਾਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕਾ ਗੁਰੂ ਕੈ ਪਰਸਾਦਿ ਮੁਝ ਕੰਉ ਦੀਆ ਹੈ। ਸੋ ਆਪਣੇ ਦਾਸਨ ਕੇ ਦਾਸ ਊਪਰਿ ਕਿਰਪਾ ਕਰੀ ਹੈ। ਮਾਤਾ ਜੀ! ਮੁਝ ਕਉ ਬਕਸਿ ਕਰਿ, ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਠਾਕਰਿ ਹਰਿ ਧਨੁ ਦੀਆ ਹੈ। ਤੂੰ ਦੇਖਹਿਗੀ ਜਿ ਏਹੁ ਹਰਿ ਧਨੁ ਕੈਸਾ ਹੋਇਗਾ"॥ ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਜੀ ਸਭੇ ਹੀ ਵਾਹਗੁਰੂ।

ਤਬ ਮਾਤਾ ਜੀ ਖਰੀ ਖੁਸੀ ਹੋਈ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕਉ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ ਜਿ, "ਏ ਪਰਮੇਸੁਰ! ਤੂੰ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਭਗਤਿ ਅਸਥਿਰੁ ਕਰਿ। ਏਹੁ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਕੀ ਸਰਣਿ ਪੜਿਆ ਹੈ"। ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਜੀ ਵਾਹਗੁਰੂ, ਧੰਨ ਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰੂ।

ਚਪੁ ਦਾ ਉਪਾਇ

ਜਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਛਬੀਹਾ ਬਰਸਾ ਦਾ ਹੋਆ ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਨਗਰਿ ਤਲਵੰਡੀ ਰਾਇ ਭੋਏ ਕੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਮਤਾ ਪਿਤਾ ਹੈ ਘਰਿ ਥਾ। ਤਬ ਬੋਲਣੇ ਤੇ ਰਹਿ ਗਇਆ। ਅਰੁ ਗ੍ਰਿਸਤ ਤੇ ਮਨੁ ਉਦਾਸ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਮਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਲਕ ਜੀ ਕਾ ਟਿਕੈ ਨਾਹੀ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਮਾਤਾ ਦੇਖਿ ਦੇਖਿ ਝੂਰੈਃ "ਹੇ ਪਰਮੇਸੁਰ! ਨ ਏਹੁ ਬੋਲਤਾ ਹੈ ਨ ਬਕਤਾ ਹੈ। ਏ ਨਾਰਾਇਣ ਜੀ! ਨਾਨਕੁ ਉਦਾਸੁ ਹੀ ਰਹਦਾ ਹੈ ਸੁ ਭੀ ਕਿਛੁ ਹੋਵੈ ਜੇ ਨਾਨਕੁ ਸਹਜੇ ਹੀ ਨਾਲਿ ਬੋਲੈ ਚਲੈ ਕਿਸੀ ਸਾਥਿ"। ਤਬ ਮਾਤਾ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਾਈ! ਅਜੁ ਹੰਉ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਸਨਮੁਖ ਹੋਇ ਕਰਿ ਪੂਛਉ ਜਿ ਨਾਨਕੁ ਉਦਾਸੁ ਹੋਇ ਗਇਆ ਹੈ। ਬੋਲਦਾ ਨਾਹੀ ਜਿ ਨਾਨਕ ਦੈ ਜੀ ਕਿਆ ਹੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸਿ ਮਾਤਾ ਜੀ ਆਈ। ਤਬ ਆਇ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਪਾਸਿ ਖੜੋਇ ਰਹੀ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਮਾਤਾ ਜੀ ਬਹੀਐ"। ਤਬ ਮਾਤਾ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜੇ, "ਸੁਕਰੁ ਤਾ ਬੋਲਿਆ ਹੈ"। ਤਬ ਮਾਤਾ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ "ਵਾਰੀ ਬਚਾ ਨਾਨਕਾ ਜੀ! ਬਹਦੀ ਹਾਂ, ਪਣੁ ਮੇਰਾ ਜੀਉ ਖਰਾ ਅੰਦੇਸਮਾਨੁ ਹੈ"। ਤੇਰੈ ਜੀ ਅੰਦੇਸਾ ਹੈਸੁ ਕਿਸੁ ਬਾਤ ਕਾ ਹੈ?" ਤਬ ਮਾਤਾ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜੀ, "ਬਚਾ! ਮੇਰੈ ਮਨਿ ਏਹੀ ਅੰਦੇਸਾ ਹੈ ਜਿ ਤੂੰ ਨ ਬੋਲਹਿ ਨ ਚਲਹਿ ਸਦਾ ਹੀ ਉਦਾਸੁ ਰਹਹਿ। ਨਾਨਕ ਜੀ! ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੈ ਅਰਥਿ ਤੰ ਆਖੁ ਜਿ ਤੇਰਾ ਜੀਉ ਕਿ ਆਖਦਾ ਹੈ? ਜੇ ਤੂ

ਬੋਲਤ ਕਿਸ ਸੰਉ ਨਾਹੀ"।

ਤਬ ਜਬ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਅਰਥੁ ਮਾਤਾ ਜੀ ਪਾਇਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਹਸਿਆ ਅਰੁ ਹਸਿ ਕਰਿ ਬੋਲਿਆ ਜਿ, "ਮਾਤਾ ਜੀ! ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਏਤੈਂ ਵਾਸਤੇ ਉਦਾਸੁ ਹੈ ਜਿ ਮੁਝ ਨੋ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਲੋਕੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਮਿਲਤਾ, ਜਿਸ ਸਾਥਿ ਮੈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਕਰੀ, ਜਿ ਮੇਰਾ ਜੀਉ ਖੁਸੀ ਹੋਇ। ਮੈ ਮਾਤਾ ਜੀ! ਇਸੇ ਹੀ ਬਾਤ ਕਾ ਲੀਆ ਚੁਪਿ ਕਰਿ ਰਹਿਆ ਹੰਉ"।

ਤਬ ਮਾਤਾ ਜੀ ਸੁਣਿ ਹਰਿ ਚੁਪਾਤੀ ਹੋਇ ਕਰਿ ਜਾਇ ਕਰਿ ਇਕਸੁ ਪੰਡਤ ਕੰਉ ਬੁਲਾਇ ਲੈ ਆਈ। ਜਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਦੇਖੇ ਤਬ ਮਾਤਾ ਜਾਇ ਕਰਿ ਪੰਡਿਤ ਕੰਉ ਬੁਲਾਇ ਲੈ ਆਈ ਹੈ। ਤਬ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਖਰਾ ਖੁਸੀ ਹੋਇਆ, ਮਾਤਾ ਕਾ ਹਿਤ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਜਿ, "ਧੰਨੁ ਹੋ ਮਾਤਾ ਜੀ! ਤੂੰ ਧੰਨਿ ਜਿ ਮੇਰੇ ਜੀ ਕੈ ਵਾਸਤੇ ਜਾਇ ਕਰ ਪੰਡਿਤ ਕਉ ਬੁਲਾਹਿ ਲੈ ਆਈ ਹੈ। ਵਾਹੁ ਮਾਤਾ ਜੀ! ਪਰਮੇਸਰੁ ਜੀ ਕੀ ਕਥਾ ਪੰਡਿਤ ਹੀ ਕਰਦੇ ਹੈਨਿ, ਹੰਉ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਕਉ ਬੁਲਾਇ ਲਿਆਵਉ। ਜੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਾਥਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕੀਤਾ ਬਾਤਾ ਕਰੈ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਖਰਾ ਖੁਸੀ ਹੋਆ ਜਿ, "ਵਾਹੁ ਮਾਤਾ ਜੀ! ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਜਿਸੁ ਕੀ ਏਹੁ ਬੁਧਿ ਹੈ, ਸੁ ਧੰਨਿ ਹੈ ਮਾਤਾ ਜੀ!" ਤਬ ਮਾਤਾ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਚਾ ਨਾਨਕਾ! ਏਹੁ ਪੰਡਿਤ ਹੈ ਜਿ ਇਸੇ ਕੰਉ ਤੂੰ ਪੁਰਾਣਿ ਬੈਠਾਇ ਕਰਿ ਕਥਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕੀ ਤੂੰ ਸੁਣਿ ਇਸ ਤੇ। ਏਹੁ ਭਲਾ ਪੰਡਿਤ ਹੈ, ਵੰਦ ਸਾਸਤ੍ਰ ਪੜਦਾ ਹੈ ਅਰ ਤੂ ਸੁਣਿ। ਅਤੈ ਜੇ ਕਿਛੁ ਪੁਰਾਣ ਕੀ ਪੂਜਾ ਹੈ ਸੁ ਸਭੁ ਹੰਉ ਚੜਾਈਗੀ। ਹੋਰ ਜੋ ਕਿਛੁ ਪੰਡਿਤ ਕਾ ਛਾਜਨੁ ਭੋਜਨੁ ਹੈ ਸੋ ਸਭੋ ਹੀ ਚਲਾਈਗੀ। ਪਰੁ ਬਚਾ! ਤੂੰ ਏਹੁ ਪੰਡਿਤ ਬਹਾਲਿ ਪੁਰਾਣ ਪੜੈਗਾ। ਅਤੈ ਤੂੰ ਸੁਣਿ ਜੇ ਕਿਛੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਹੈ ਸੋ ਸਭੋ ਹੀ ਤੂੰ ਇਸ ਕਉ ਪੂਛੁ। ਏਹੁ ਪੰਡਿਤੁ ਜਿ ਹੈ ਸੋ ਬਡਾ ਸੁਰਤਾ ਹੈ, ਜੇ ਕੁਛ ਤੂ ਪੂਛਹਿਗਾ ਸੁ ਪੰਡਿਤ ਉਤਰੁ ਦੇਗਾ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਲਾ ਹੋਇ ਮਾਤਾ ਜੀ! ਹਉ ਪੂਛਤਾ ਹੰਉ, ਤੂ ਭੀ ਸੁਣਿ"। ਤਬ ਮਾਤਾ ਜੀ ਕਹਿਆ, ਜੇ, "ਭਲਾ ਹੋਵੇ ਬੇਟਾ ਜੀ। ਹੰਉ ਭੀ ਸੁਣੀਗੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕੀਆਂ ਬਾਤਾਂ।" ਤਬ ਮਾਤਾ ਜੀ ਕਹਿਆ ਭੀ ਜਿ ਹੰਉ ਸੁਣੀ, ਮੇਰਾ ਮਨ ਖੁਸੀ ਹੋਵੈ ਤੇਰੀਆਂ ਗਲਾਂ ਸੁਣਿ ਸੁਣਿ, ਅਤੈ ਜਿਉਂ ਜਿਉ ਤੇਰਾ ਜੀਉ ਖੁਸੀ ਹੋਵੈ ਤੂ ਸਾਈ ਗਲਿ ਕਰਿ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ ਮਲਾਰ ਰਾਗ ਮਹਿ ਜਿ।

ਪਉਣੁ ਪਾਣੀ ਜਾਣੈ ਜਾਤਿ॥ ਕਾਇਆਂ ਅਗਨਿ ਕਰੇ ਨਿਭਰਾਂਤਿ॥

[ਮਲਾਰ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੨ । ੬ । (੧੨੫੬)]

ਤਬ ਓਹੁ ਪੰਡਿਤ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗਾ ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਾ ਸਿਖੁ ਭਇਆ। ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਾਗਾ ਜਪਣੇ ਜਿ ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਵਾਹ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ।

ਵੈਦ ਬੁਲਾਇਆ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਮਹੀਨੇ ਚਾਰਿ ਪੰਜਿ ਹੋਏ, ਨ ਅੰਨੁ ਹੀ ਜੇਵੇ, ਨ ਕਿਸੀ ਸੰਉ ਬੋਲੈ, ਨ ਬਕੈ, ਨ ਕਿਛੁ ਖਾਇ ਨ ਪੀਐ, ਬੈਠਾ ਹੀ ਰਹੈ, ਹਿਕੈ ਪੜਿਆ ਰਹੈ, ਨ ਕਿਸੀ ਸਉ ਬਾਤ ਨ ਚੀਤ। ਤਬ ਜਿਤਨੇ ਨਾਨਕ ਕੇ ਸਕੇ ਥੇ, ਅੜੋਸੀ -ਪੜੋਸੀ ਥੇ, ਜਿਤਨੇ ਨਗਰਿ ਕੇ ਲੋਕ ਥੇ, ਏਤਨੇ ਸਭਿ ਹੈਰਾਨੁ ਹੋਇ ਗਏ ਜਿ, "ਏ ਪਰਮੇਸੁਰ! ਏਸੁ ਚਾਰਿ ਪੰਜ ਮਹੀਨੇ ਪੜੇ ਹੋਏ ਹੈਨਿ, ਨ ਕਿਛੁ ਖਾਇ ਨ ਪੀਐ, ਨ ਬੋਲੈ ਨ ਬਕੈ, ਏਹੁ ਜੀਵਤਾ ਕਿਤੁ ਅਧਾਰਿ ਹੈ?" ਤਬ ਦਾਦੇ ਕਾਲੂ ਕਉ ਸਾਰਿਅਹੁ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜੀ, "ਏ ਕਾਲੂ! ਤੇਰਾ ਹੀਆ ਕੈਸਾ ਹੈ। ਤੂੰ ਕਿਆ ਕਰਤਾ ਹੈ? ਤੇਰਾ ਬੇਟਾ ਐਸਾ ਨਾਇਕ, ਮਹਾ ਨਾਇਕੁ, ਪੜਿਆ ਰਹਦਾ ਹੈ। ਦਯ ਕੇ ਸਵਾਰੇ। ਦਿਖਾ, ਤੈਨੋ ਕਿਉ ਕਰਿ ਉਘ ਪਵਦੀ ਹੈ? ਏਸ ਕਉ ਕੋਈ ਅਵਖਦੁ ਕਰਿ। ਅਕੈ ਕੋਈ ਬੈਦ ਬੁਲਾਉ, ਅਕੈ ਕੋਈ ਕਹੀ ਸਿਆਣਾ ਹੋਇ, ਦੇਵਾਲੇ ਪਤਵਾਲੈ ਜਾਹਿ, ਤੂੰ ਭਲਾ ਹੈ, ਭਾਈ ਜੀ! ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਸਾਰਿ ਨਾਹੀ ਕਰਦਾ"। ਤਬ ਦਾਦਾ ਕਾਲੂ ਜਾਇ ਕਰਿ ਬੈਦੁ ਬੁਲਾਇ ਲੈ ਆਇਆ। ਬੈਦੁ ਆਇ ਕੈ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਨਜੀਕਿ ਬੈਠਾ। ਬੈਠਿ ਕਰਿ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨਜੀਕੀ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਬਾਂਹ ਪਕੜੀ। ਬਾਂਹ ਪਕੜਿ ਕਰਿ ਕਹਿਆ ਨਾੜੀ ਦੇਖਿ ਕੈ ਜਿ, "ਏਸ ਨੋ ਉਦਮਾਦੀ ਝੋਲਾ ਹੈ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਬੈਦ ਤੇ ਬਾਂਹ ਛੁਟਕਾਇ ਲੀਤੀ, ਝੋਸਿ ਕੈ ਪਗਿ ਉਠੀ ਬੈਠਾ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ ਜਿ :-

ਵੈਦੁ ਬੁਲਾਇਆ ਵੈਦਗੀ, ਪਕੜਿ ਢੰਢੋਲੇ ਬਾਂਹ॥

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ । ਵਾਰ ਮਲਾਰ । ੩ । (੧੨੭੯)]

ਤਬ ਉਨਿ ਵੈਦ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਲਹਾਰਿ ਜਾਉ, ਹਮ ਇਨ ਹੀ ਰੋਗਹੁ ਕਉ ਜਾਣਤੇ ਥੇ ਅਰੁ ਤੈ ਕਹਿਆ ਜਿ ਏਹਿ ਰੋਗ ਨਾਹੀ, ਰੋਗ ਹੈ ਸਿ ਤੂ ਹਮ ਕੰਉ ਸੁਣਾਉ ਤੂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕੀ ਨਿਯਤਿ। ਤੂ ਹਮਾਰਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਦਸਣਹਾਰਾ ਗੁਰੂ ਹੂਆ"।

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਮਲਾਰ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ। ਸਾਵਣ ਕਾ ਮਹੀਨਾ ਥਾ, ਉਪਰ ਤੇ ਮੇਘ ਬਰਸਤਾ ਥਾ, ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਅਲਾਪਿ ਕਰਿ ਮਲਾਰੁ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ ਜਿ:-

ਦੁਖੁ ਵੇਛੋੜਾ ਇਕੁ ਦੁਖ ਭੂਖ। [ਵਾਰ ਮਲਾਰ ਮਹਲਾ ੧ । ੬ । (੧੨੫੬)]

ਤਬ ਉਨਿ ਬੈਕ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਤੁਮਿ ਜਿ ਹਹੁ ਸਿ ਹਮਾਰੀ ਬੈਦਗੀ ਤੁਮ ਆਗੇ ਕਾਈ ਨਹੀ ਚਲਦੀ। ਅਬ ਹਮ ਕੰਉ ਬਿਦਾ ਹੋਇ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :-

ਦੁਖੁ ਲਾਗਾ ਦਾਰੂ ਘਣਾ, ਬੈਦ ਖੜੋਏ ਆਇ॥
ਕਾਂਇਆ ਰੋਵੈ ਹੰਸੁ ਪੁਕਾਰੇ, ਬੈਦ ਦਾ ਦਾਰੂ ਲਾਇ॥
ਜਾਹਿ ਵੈਦ ਘਰਿ ਆਪਣੇ, ਜਾਣੈ ਕੋਇ ਮਕੋਇ॥
ਜਿਨਿ ਕਰਤੇ ਦੁਖੁ ਲਾਇਆ, ਨਾਨਕ ਲਾਹੇਗਾ ਸੰਇ॥

(ਇਹ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ ਹੈ)

ਤਬ ਓਹੁ ਬੈਦੁ ਬਹੁੜਿ ਲਾਗਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੰਉ ਪੂਛਣੇ। ਜਿ, "ਏ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਏਹਿ ਜਿ ਰੋਗੁ ਹੈ ਸਗਲ ਤਿਨ ਕੈ ਨਾਵ ਹਮ ਜਾਣਤੇ ਹੈ, ਪਣੁ ਜੀ ਏਹਿ ਰੋਗ ਤੁਮਹੁ ਗਣੇ ਤਿਨਕਾ ਅਵਖਦੁ ਬਤਾਇ ਦੇਹਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕੀ ਨਿਮਿਤ। ਤਬ ਮਲਾਰੁ ਰਾਗ ਮਹਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ

ਜਿ:-

ਦੁਖੁ ਮਾਹੁਰਾ ਮਾਰਣ ਹਰਿ ਨਾਮੁ॥

[ਵਾਰ ਮਲਾਰ ਮਹਲਾ ੧ । ੭। (੧੨੫੯)]

ਤਬ ਉਹ ਬੈਦੁ ਉਠਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਪੈਰੀ ਪੜਿਆ। ਜਿ, "ਜੀ, ਇਬ ਤੇ ਪੀਛੈ ਹਮ ਭੂਲੇ ਫਿਰਤੇ ਹੈ। ਇਬ ਤੂ ਹਮਾਰਾ ਗੁਰੂ ਹੈ ਹਮ ਤੇਰੇ ਸਿੱਖ ਹੈ, ਤੂ ਦੈਆ ਕਰਿ ਜਿ ਹਮ ਨਾਮ ਸਿਮਰਿਹਿ"। ਤਬ ਉਹੁ ਵੈਦੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਸਿਖ ਭੈਆ, ਲਾਗਾ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਜਪਣੈ। ਵਾਹੁ ਗੁਰੂ, ਧੰਨ ਗੁਰੂ।

ਅਸਲ ਖੇਤੀ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਨਗਰਿ ਤਲਵੰਡੀ ਰਾਇ ਭੋਏ ਕੀ ਜਨਮ ਅਸਥਾਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ। ਜਦਿ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰੀਤਿ ਉਪਜੀ ਤਬ ਬੈਠ ਰਹਿਆ, ਨਾ ਬੋਲੇ ਨਾ ਬਕੈ, ਨਾ ਗਾਵੈ ਸੁਨੇ ਸੁਨਾਵੈ, ਨਾ ਕਿਸੀ ਸੰਉ ਬਾਤ ਕਰੈ, ਨਾ ਘਰਿ ਕੀ ਕਿਰਤਿ ਕੀ ਚਿੰਤਾ ਕਾਈ, ਅਚਿੰਤੁ ਹੀ ਰਹੈ। ਤਬ ਲੋਕ ਕਹੈ ਜਿ, "ਏਸ ਕਾ ਕਵਣੁ ਸੁਭਾਉ ਹੈ ਜਿ ਏਹੁ ਚਿੰਤਾ ਕਿਸੀ ਦੀ ਨਾਹੀ ਕਰਦਾ, ਏਹੁ ਤਉ ਬੁਰੇ ਸੁਭਾਇ ਹੈ, ਜਿ ਏਹੁ ਚਿੰਤਾ ਘਰਿ ਕੀ ਛੋਡਿ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਏਹੁ ਬਿਗੜਿਆ, ਏਸੁ ਕਉ ਸਮਝਾਵਣਹਾਰਾ ਕੋਈ ਹੋਇ ਤਉ ਭਲੀ ਬਾਤਿ ਹੋਇ; ਬਿਗੜਿ ਜਾਇਗਾ ਏਹੁ"। ਤਬ ਭਲੇ ਭਲੇ ਜਿ ਤਾਏ ਪਿਤੀਏ ਥੇ, ਤਾਏਰੇ ਪਿਤੀਏਰੇ ਭਾਈ ਥੇ, ਉਹਿ ਦਾਦੇ ਕਾਲੂ, ਸਭ ਪਰਵਾਰ ਸ੍ਰੇਸਟ ਹਹੁ ਅਸੀ ਤਾਂ ਕੁਆਇ ਰਹੇ ਹਹਿ, ਨਾ ਅਸਾਡੇ ਨਾਲਿ ਕਾਈ ਬਾਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਾਈ ਰੁਜਗਾਰ ਦੀ ਗਲਿ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਤੁਸੀ ਆਇ ਕਰਿ ਨਾਲਕ ਕੰਉ ਸਮਝਾਇਅਹੁ, ਮਤੁ ਤੁਸਾਡੇ ਕਹਿਐ ਨਾਨਕੁ ਲਗੈ"। ਤਬ ਓਹਿਹ ਬੜੇ ਸਾਹ ਲੋਕ ਥੇ, ਘਰਿ ਧਨੁ ਪਰ ਬਾਹਰਿ ਭੂਮੀਆਂ ਵਿਚਿ ਜਿ ਵਸਨਿ ਸਿ ਰਾਹਕੀ ਕਿਰਸਾਣੀ ਬਹੁਤੁ ਕਰਿਨ, ਘਰਿ ਘਰਿ ਸਉ ਸਉ ਦੁਇ ਦੁਹਿ ਸੈ ਵਿਘੇ ਖੇਤ੍ਰੀ ਹੋਇ, ਸਾਂਵਣੀ ਭੀ ਵਾਹਿਨ ਅਤੈ ਹਾੜੀ ਭੀ ਵਾਹਨਿ, ਹਟਿ ਕੋਈ ਨ ਬੈਠੀ, ਸਭਨਾ ਖੇਤੀ ਹੀ ਦਾ ਸੁਭਾਉ। ਜੈ ਬੈਪਾਰੁ ਕਰਨਿ ਤਾ ਭੀ ਅੰਨ ਹੀ ਕਾ ਕਰਨਿ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ ਓਹਿ ਬੜੇ ਸਾਹ ਲੋਕ ਸਾਹ ਪਰਵਾਰ ਕੇ ਸ੍ਰੇਸਟਿ ਸਭਿ ਆਏ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਉਠਿ ਬੈਠਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਇਆਂ ਹੋਇਆ। ਤਬ ਓਨ੍ਹੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਨਾਨਕ! ਉਠ ਬੈਠੁ ਕਰਿ, ਕਿਛੁ ਬੋਲਿਆ ਚਲਿਆ ਕਰਿ ਜਿ ਲੋਕਾ ਦਾ ਭੀ ਜੀਉ ਸਰਸਾ ਹੋਇ, ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦਾ ਭੀ ਮਨੁ ਸਰਸਾ ਹੋਇ ਜਿ ਭਾਈ ਨਾਨਕੁ ਬੋਲਦਾ-ਚਲਦਾ ਹੈ। ਨਾ ਤੂ ਬੋਲਹਿ ਨਾ ਉਠਿ ਬਹਹਿ। ਤੂ ਜਿ ਬੋਲਦਾ ਬਕਦਾ ਨਾਹੀ ਸਿ ਕਿਤੁ ਵਾਸਤੇ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਾਈ ਕੰਮ ਬਾਝਹੁ ਨਾਹੀ ਜਿ ਬੋਲਹਿ, ਕੰਮ ਮੁਚੁ ਹੈ, ਅਸੀ ਕਮਾਂਦੇ ਕਮਾਦੇ ਹੁਟਿ ਪਉਦੇ ਹਹੁ, ਲੋਕ ਕੁਆਇਆ ਲੋੜਦੇ ਹੈਨਿ, ਥਕਿਆ ਬੋਲਣੁ ਆਸਗਿ ਨਾਹੀ ਆਵਦਾ"। ਤਾਂ ਓਨੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੀ ਮਾਇ ਨੂੰ ਆਖਿਆ, "ਕਿਉ, ਜਾਂ ਨਾਨਕੁ ਅਠੇ ਪਹਰ ਕੰਮੇ ਹੀ ਵਿਚਿ ਹੋਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਤੂੰ ਕੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ਬੁਲਾਇ ਕਰਿ? ਜਾਂ ਥਕਿ ਪਉਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੂਂ ਕਿ ਆਖਦੀ ਸੁ ਕਿ ਕਰਦੀ ਸੁਬਾਹਿ ਕਰਿ?" ਆਖੈ, "ਏ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦਿਅਹੁ ਪਿਆਰਅਹੁ! ਏਵੈ ਹੀ ਆਖਦਾ ਹੈ, ਏ ਮੰਜਿਅਹੁ ਪਇਆ ਉਠਦੇ ਨਾਹੀ; ਕਿਤੈ ਘਰਿ ਬੋਲਦਾ ਹੈ; ਏਹੁ ਨਾਨਕੁ ਨਾਹੀ, ਕੋਈ ਹੋਰੋ ਬੋਲਦਾ ਹੈ"। ਤਬ ਉਨ੍ਹੀ ਕਹਿਅ ਜਿ, "ਅਸਾਡਾ ਕੰਮੁ ਬਚਾ। ਏਹੁ ਖੇਤ੍ਰੀ ਹੀ ਦਾ ਹੈ, ਜਿ ਕੋਈ ਭੂਂਇ, ਸਵਾਰੈ, ਕੋਈ ਪਾਣੀ ਦੀ ਕਸੀ ਵਘੀ ਸਵਾਰੈ; ਕੋਈ ਬਲਦਾ ਦੀ ਸਾਰ ਕਰੈ; ਕੋਈ ਹਾਲੀ ਹੋਇ ਹਲੁ ਵਾਹੈ; ਕੋਈ ਪਿਛਹੁ ਲਿਜਾਹਿ ਬੀਉ ਦੇ ਵਖਤਿ ਸਿਰਿ ਜਿ ਭਲਾ; ਜਿ ਹਾਲੀ ਬੀਅ ਨੋ ਤਜੇ ਤਾਂ ਅਕੈ ਕੁਵਿਤ੍ਰ ਹੋਇ ਜਾਇ ਅਕੈ ਭੁੰਇ ਥੋੜੀ ਵਹੈ, ਜੇ ਕੋਈ ਪਿਛਹੁ ਬੀਉ ਲੈ ਜਾਇ,

ਤਿਚੁਰ ਹਾਲੀ ਵਤ੍ਰ ਸਿਰਿ ਵਧੇਰੇ ਜਿਮੀ ਵਾਹੈ, ਬਾਉ ਰਲਾਏ ਲੈ; ਪੈ ਦਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਦੇ ਹਾਲੀ, ਖਸਮ ਨੀਗਰ– ਬਕਰ, ਰੰਨਾ ਕੰਵਾ ਸਭਿ ਰਲਿ ਕਮਾਂਦੇ ਹੈਨਿ ਖੇਤ੍ਰੀ ਨੂ, ਤਾਂ ਜਾਹਿ ਕਰਿ ਬੋਹਲਿ ਬਹੀਦਾ ਹੈ, ਸੁਖਾਲਿਆ ਵਖਤਿ ਸਪ ਕਟੀਏ ਹੈਨਿ, ਦੀਬਾਨੁ ਦਾ ਹਾਸਲੁ ਭੀ ਲਾਹਦੇ ਹੈਨਿ, ਤੂੰ ਜੁਆਨੁ ਪੁਤ੍ਰ, ਜਾਂ ਤੂੰ ਬਹਿ ਰਹਹਿ ਤਾ ਖੇਤੀ ਕਿਥਹੁ ਜੰਮੇ? ਖੇਤੀ ਖਸਮਾਂ ਸੇਤੀ"। ਕਹੈ, "ਭਾਈ ਜੀ! ਮੈ ਏਸੇ ਖੇਤੀ ਹੀ ਵਿਚਿ ਦਿਨੁ ਰਾਤਿ ਖਲੇ ਹੀ ਵਿਹਾਵਦੀ ਹੈ"। ਏਹ ਖੇਤੀ ਦੀ ਪਾਲ ਹਉ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਜੀ"। ਕਹੈ, ਜੀ, ਐਥੇ ਅਸਾਡੀ ਵਾਹੀ ਵਿਚਿ ਤੂ ਕਦੇ ਨਾਹੀ ਖੜਾ ਹੋਦਾ ਡਿਠਾ ਅਸਾਂ। ਕਾਈ ਹੋਰ ਥੈ ਤੈ ਖੇਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਸਾ ਓਹੁ ਖੇਤੀ ਅਸਾਨੋ ਭੀ ਦਸਿ ਜਿ ਅਸੀ ਹੁ ਅਡ ਤੁਧਿ ਵਾਹੀ ਹੈ?" ਤਬ ਆਪਣੀ ਖੇਤੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਲਗਾ ਦਸਣੇ :–

ਭਉ ਭੁਇ ਪਵਿਤੁ ਪਾਣੀ ਸਤੁ ਸੰਤੋਖ ਬਲੇਦ।

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧, ਰਾਮਕਲੀ ਕੀ ਵਾਰ । ੭ । (੯੫੫)]

ਤਬ ਓਹਿ ਉਠਿ ਸਭ ਪੈਰੀ ਪਏ ਜਿ, "ਤੁਧੁ ਸਾ ਖੇਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਤੁ ਅਸਾਂ ਸਭਨਾਂ ਦਾ ਉਧਾਰੁ ਹੋਆ।" ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਜੀ ਵਾਹੁ ਗੁਰੂ, ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਸਤਿ ਗੁਰੂ।

ਪਵਾਰ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਨਗਰਿ ਤਲਵੰਡੀ ਰਾਇ ਭੋਇ ਦੀ ਜਬ ਬਲਿਪਣੁ ਮਹਿ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਕੇ ਘਰਿ ਥਾ, ੨੨ ਬਾਈਹਾ ਵਿਚਿ ਥਾ, ਤਬ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਦੀ ਡੋਰੀ ਲਾਗੀ, ਤਬ ਚੁਪਾਤਾ ਹੀ ਹੋਇਆ ਗਇਆ, ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਜਿ ਕੁਟੰਬ ਕੇ ਜਿ ਮਨੁਖ ਥੇ : ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਭਾਈ ਭਤੀਜੇ ਸਭਿ ਮਿਲਿ ਆਏ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸਿ। ਤਬ ਸਭਨਹੁ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਤੇਰਾ ਮਨੁ ਗੀਤ ਉਪਰਿ ਹੋਤਾ ਤੂੰ ਗਾਵਦੋਹਿ, ਹੁਣਿ ਤੂੰ ਗਾਵਣੇ ਤੈ ਭੀ ਰਹਿ ਗਇਆ, ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ ਤੂੰ ਹਸਦੋਹਿ, ਹੁਣਿ ਤੂੰ ਹਸਣੈ ਤੇ ਭੀ ਰਹਿਆ। ਭਲੀਆਂ ਭਲੀਆਂ ਚੰਚਲਾਈ ਕੀਆਂ ਬਾਤਾ ਕਰਦਹੁ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਥੀ ਭੀ ਰਹਿ ਗਇਓਹਿ। ਅਨੇਕ ਤੂ ਰਸ ਰੋਕ ਕਰਦਹੁ, ਹਰਖਮਾਨ ਹੋਇ ਕਰਿ ਅਨੇਕ ਫੁਰਮਇਸੀ ਕਰਦੋਹਿ, ਹੁਣਿ ਆਖਣ ਤੇ ਭੀ ਰਹਿ ਗਇਓਹਿ। ਭਲੇ ਭਲੇ ਤੂ ਜੋੜੈ ਪੈਨ੍ਹਦੋਹਿ, ਉਨਾ ਤੇ ਪੈਨ੍ਹਣੇ ਖਾਣੇ ਤੇ ਤੂ ਭੀ ਰਹਿ ਗਇਓਹਿ। ਏਹੁ ਕਿਆ ਹੋਆ ਨਾਨਕ ਜੀ। ਤੇਰਾ ਜੀਉ ਕਿਥੇ ਜਾਇ ਪਇਆ ਹੈ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਰਭਾਤੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬੋਲੀ ਜਿਃ–

ਗੀਤ ਨਾਦ ਹਰਖ ਚਤੁਰਾਈ॥ ਰਹਸ ਰੰਗ ਫੁਰਮਾਇਸੀ ਕਾਈ॥

ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਧੰਨਿ ਹੋ ਨਾਨਕ ਜੀ। ਤੂੰ ਧੰਨਿ ਜਿਸ ਕੰਉ ਏਹੁ ਨਾਮੁ ਰਸੁ ਆਇਆ"। ਤਬ ਜਿਤਨਾ ਪਰਵਾਰੁ ਸਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਏਤਨਿਆ ਹੀ ਨਿਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ ਜਿ, "ਧੰਨੁ ਨਾਨਕ ਧੰਨੁ ਨਾਨਕੁ ਜਿਸੁ ਕਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਭਗਤਿ ਆਈ ਹੈ, ਤੂ ਧੰਨਿ ਹੈ ਜੀ" ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ, ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰੂ ।

ਪਰਮੇਸਰ ਦਾ ਜਸ

ਜਦ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਚੌਬੀਸ ਬਰਸ ਕਾ ਹੂਆ, ਤਬ ਏਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਨਗਰਿ ਤਲਵੰਡੀ ਦਾਦੇ ਕਾਲੂ ਕੈ ਘਰਿ ਜਬ ਰਹਤਾ, ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਕੈ ਘਰਿ, ਤਬ ਚਉਮਾਸੇ ਕੇ ਦਿਨ ਥੇ ਅਰੁ ਘਟਾਂ ਸਾਵਨ ਕੀ ਉਮੰਡਿ ਉਮੰਡਿ ਲਾਗੀ ਬਰਸਨੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਰਾਤਿ ਕੋ ਸਮੇਂ ਅਪਨੇ ਘਰਿ ਮਹਿ ਬੈਠਾ ਥਾ, ਤਬ ਜਿਉ ਜਿਉ ਮੇਘੁ ਗਰਜਿ ਗਰਜਿ ਬਰਸੈ ਤਿਉ ਤਿਉ ਗੁਰੂ

ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਾ ਮਲੁ ਉਮੰਡਿ ਉਮੰਡਿ ਲਾਗਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕਾ ਜਸੁ ਗਾਵਣੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੰਉ ਗਾਵਤੇ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਮਾਤਾ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬੱਚਾ! ਰੰਚਕ ਇਕ ਸੋਵਹਿ ਤਾ ਭਲਾ ਹੋਵੈ। ਜਬ ਏਹੁ ਸਬਦੁ ਮੁਖਤੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਬ ਬਬੀਹਾ ਬੋਲਿਆ। ਤਬ ਬਬੀਹੈ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਪ੍ਰਿਉ ਪ੍ਰਿਉ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਮਾਤਾ ਜੀ! ਮੇਰਾ ਜਿ ਸਰੀਕੁ ਹੈ ਸਿ ਜਾਗਦਾ ਹੈ, ਮੈ ਕਿਉ ਕਰਿ ਸੋਵਾ?" ਤਬ ਮਾਤਾ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਚਾ! ਸੁ ਤੇਰਾ ਸਰੀਕੁ ਕਵਣ ਹੈ ਜਿਸੁ ਕਾ ਲੀਆ ਤੂ ਜਾਗਤਾ ਹੈ?" ਤਬ ਮਲਾਰ ਰਾਗ ਮਹਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਜਿः-

ਰੈਨਿ ਬਬੀਹਾ ਬੋਲਿਓ ਮੇਰੀ ਮਾਈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ॥

[ਸਾਰਾ ਸਬਦ, ਮਲਾਰ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧ । ੧੦। (੧੨੭੪)]

ਤਬ ਮਾਤਾ ਜੀ ਖੁਸੀ ਭਈ ਜਿ, "ਧੰਨਿ ਮੇਰੇ ਭਾਗਿ! ਜਿਸਕਾ ਨਾਨਕੁ ਪੁਤ੍ਰ ਹੈ"। ਖੁਸੀ ਹੋਇ ਕਰਿ ਲਾਗੀ ਅਸੀਸ ਦੇਵਣੇ ਜਿ, "ਏ ਪਰਮੇਸੁਰ! ਤੂ ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਤੋੜਿ ਨਿਬਾਹਿ"। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ।

ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਦਿਲਾਸਾ

ਤਬ ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਨਗਰਿ ਤਲਵੰਡੀ ਹੁਬਿ ਜਦ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਬਿਰਹੁ ਉਪਜਿਆ ਬਾਬੈ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੰਉ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਘਰਿ ਮਹਿ ਬੈਠਿ ਰਹਿਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ ਮਾਤਾ ਆਈ, ਆਇ ਕਰਿ ਮਾਤਾ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਚਾ ਨਾਨਕਾ!" ਤਬ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ : "ਜੀਉ ਮਾਤਾ!" "ਬੇਟਾ ਇਕਿ ਕਲੰਦਰ ਜੋ ਹੈ ਆਏ ਹੈਨਿ, ਤੀਰਥਾ ਨੋ ਜਾਂਦੇ ਹੈਨਿ। ਮੈ ਆਖਿਆ ਜਿ ਅਜੁ ਕਲਿ ਨਾਨਕ ਭੀ ਮੈਨੋ ਛਡਿ ਜਾਇਗਾ, ਏਨਾਂ ਵਾਂਗ ਤੀਰਥੀ। ਬੇਟਾ! ਮੇਰਾ ਬੈਰਾਗੁ ਰਹੈ ਨਾਹੀ, ਮੈ ਕਹਿਆ ਜਿ ਏਵੈ ਮਾਂਵਾਂ ਛਡੀਆਂ; ਹੈਨਿ ਤਿਉ ਅਜੁ ਕਲਿ ਨਾਨਕੁ ਭੀ ਏਵੈ ਜਾਗੁ। ਅਸਾ ਨਾਲਿ ਬੋਲਦਾ ਨਾਹੀ, ਚਲਦਾ ਨਾਂਹੀ, ਸੈਸਾਰ ਦੇ ਸੂਤ ਕਿਸੇ ਵਿਚਿ ਨਾਹੀ, ਉਦਾਸੁ ਵਾਸੋ ਹੋਇਦਾ ਹੈ ਅਜੁ ਕਲਿ ਦਿਗੰਬਰੁ ਹੋਇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਏਨਾਂ ਹੀ ਵਾਗਿ ਕਿਨੀ ਤਟੀ ਤੀਰਥੀ ਜਾਇਗਾ, ਪਣੁ ਬੇਟਾ ਨਾਨਕਾ। ਏਨੀ ਕਲੰਦਰੀ ਤਾਂ ਘਰ ਬਾਬ ਛਡੇ, ਪਣੁ ਏਨਾ ਨੂੰ ਕਲੰਦਰਾ ਹੋਇਆ? ਤੀਰਥੀ ਗੈਆਂ ਕਿਛੁ ਪਲੈ ਪਵੈਗਾ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਮਾਤਾ! ਕਿਛੁ ਪਲੈ ਨ ਪਵੈਗਾ" ਤਬ ਮਾਤਾ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਚਾ! ਕਿਤੁ ਗਲੈ ਕਿਛੁ ਪਲੈ ਨ ਪਵੈਗਾ ਏਣਾ ਨੋ?" ਤਬ ਬਿਲਾਵਲ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਲੇ ਉਠਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ :-

ਮਨੁ ਮੰਦਰੁ, ਤਨੁ ਵੇਸ ਕਲੰਦਰੁ, ਘਟਿ ਹੀ ਤੀਰਥਿ ਨਾਵਾ॥

[ਬਿਲਾਵਲੁ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧ । ੨ । (੭੯੫)]

ਤਬ ਮਾਤਾ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਚਾ! ਉਰ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੀਆਂ ਗਲਾਂ ਤੁਹੇ ਹੀ ਜਾਣਹਿ, ਪਰੁ ਅਸਾਡੀ ਕਿਰੈ ਸਰਮਾ ਰਹੈ ਤਾ ਭਲਾ ਹੋਇ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਮਾਤਾ ਜੀ! ਤੁਸਾਡੇ ਪਿਛੈ ਹੋਰਨਾ ਦੀ ਪੀ ਲਜਾ ਰਹੈਗੀ" 'ਤਬ ਮਾਤਾ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਬਚਾ! ਗਲ ਮੇਰੈ ਜੀ ਹੈ ਜਿ ਕਿਵੇ ਹੀ ਅਸਾਡੀ ਲਜਾ ਰਹੇਗੀ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ, ਜਿ "ਪਰਮੇਸੁਰ ਲਜਾ ਰਾਖੈਗਾ।" ਤਬ ਜਾਇ ਮਾਤਾ ਕੈ ਮਨਿ ਸੰਤੋਖੁ ਆਇਆ। ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਜੀ ਵਾਹਗੁਰੂ।

ਬਸੰਤ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ

ਜਦਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਪੰਜੀਸ ਛਬੀਸ ਬਰਸ ਕਾ ਭੈਆ ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਨਗਰਿ ਤਲਵੰਡੀ ਰਾਇ ਭੋਏ ਦੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਲਕ ਜੀ ਅੰਦਰਿ ਘਰਿ ਕੈ ਬਿਖੈ ਪੜਿਆ ਹੀ ਰਹਤਾ। ਜਬ ਕਈ ਮਾਸ ਦਿਨ ਪੜਿਆ ਹੀ ਰਹਿਆ ਤਬ ਬਸੰਤੁ ਚੜਿਆ। ਤਬ ਜਿਤਨ ਲੋਕ ਤਲਵੰਡੀ ਕੇ ਥੇ ਏਤਨਿਆਂ ਲੋਕ ਮਿਲਨਿ ਆਏ ਜਿ "ਨਾਨਕ ਜੀ! ਤੈ ਬਹੁਤੁ ਦਿਨ ਮਾਹ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਹੈਨਿ ਅੰਦਰੋ, ਪਰੁ ਹੁਣਿ ਚੇਤ੍ਰ ਬਸੰਤੁ ਚੜਿਆ ਹੈ। ਲੋਕ ਸਭਿ ਬਸੰਤੁ ਚੜਿਐ ਖੁਸੀ ਹੋਤੇ ਹੈ; ਬਾਹਰਿ ਚਲੀਐ, ਏਕ ਬਾਰ ਚੇਤ ਕੀ ਬਹਾਰ ਲੀਜੀਐ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੈ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਸੰਤ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਣੀ ਬੋਲੀ ਜਿ :-

ਮਾਹਾ ਮਾਹਾ ਮੁਮਾਰਖੀ ਚੜਿਆ ਸਦਾ ਬਸੰਤ।

[ਬਸੰਤ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧ ।੧ ।(੧੧੬੮)]

ਤਬ ਉਨਹੁ ਸਭਨਹੁ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਆ ਜਿ "ਧੰਨੁ ਨਾਨਕੁ ਧੰਨੁ ਨਾਨਕੁ ਜਿਸੁ ਕਉ ਅਸੀ ਬੁਧਿਅ ਆਈ ਹੈ ਬਲਿਮਨ ਮਾਹਿ" ਤਬ ਓਹਿ ਸਭਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਲਾਗੇ ਕਰਣੈ। ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਵਾਹੁਗੁਰੂ, ਧੰਨ ਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰੂ।

ਅਸਲ ਰੋਜ਼ਗਾਰ

ਜਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਤਾਈਆਂ ਅਠਾਈਆਂਹ ਬਰਸਾ ਕਾ ਭਇਆ ਤਬ ਲਖਮੀ ਦਾਸੁ ਅਰੁ ਸਿਰੀ ਚੰਦ ਕਾ ਜਨਮੁ ਭਇਆ। ਜਬ ਤੀਸ ਬਰਸ ਕਾ ਹੋਇਆ ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਆਤਮੇ ਉਦਾਸੀ ਬਸੀ, ਕਿਰਤਿ ਵਿਰਤਿ ਸੈਸਾਰ ਕੀ ਕਿਛੁ ਕਰੈ ਨਾਹੀ — ਬੈਠਾ ਹੀ ਰਹੈ। ਅਕੈ ਕਿਸੀ ਜੋਗੀ ਸੰਨਿਆਸੀ ਪਾਸਿ ਬੈਠਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀਆਂ ਕਥਾ ਬਾਤਾ ਕਰੈ ਅਰੁ ਸੁਣੈ। ਸੈਸਾਰੀ ਲੋਕ ਸਾਥਿ, ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਸਾਥਿ, ਭਾਈ ਭਤੀਜੇ ਸਾਥਿ ਥੋਰੀ ਬਾਤ ਕਰੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਬਾਤ ਕਰਤਾ ਹੋਇ ਤਿਸੇ ਹੀ ਸਿਉ ਬਾਤਾਂ ਕਰੇ, ਹੋਰੁਸੁ ਕਿਸ ਸਿਉਂ ਨ ਬੋਲੈ। ਤਬ ਦਾਦਾ ਕਾਲੂ ਦਾਦੀ ਤਿਪਰਾ ਕਿਛੁ ਕਹਿ ਨ ਸਕਨੀ ਜਿ, "ਜੀ, ਤੂੰ ਕਿਛੁ ਕਿਰਤਿ ਘਰ ਕੀ ਕਰੁ ਜੋਗੀ ਸੰਨਿਆਸੀ ਸਿਓ ਨਾ ਮਿਲੁ"। ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਉ ਕਿਛੁ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਕਹਿ ਨ ਸਕਹੀ, ਆਪਣੇ ਭਾਣੈ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਬੋਲੈ ਭਾਵੇਂ ਨਾ ਬੋਲੈ, ਭਾਵੈ ਘਰਿ ਬੈਠੇ ਭਾਵੇ ਬਾਹਰਿ ਬੈਠੇ। ਇਸਤਰੀ ਤੇ ਬਿਰਕਤੁ ਹੋਆ। ਸੈਸਾਰ ਕੀ ਧਵਰਤਾ ਤੇ ਬਿਰਕਤੁ ਹੋਆ। ਲਖਮੀ ਮਾਇਆ ਤੇ, ਸੁਤ-ਬਨਤਾ ਗ੍ਰਿਸਤ ਬਿਉਹਾਰ ਤੇ ਬਿਰਕਤੁ ਹੋਆ ਉਦਾਸੁ। ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਤਮੈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਉਪਜੀ। ਨਾਮੁ ਦਾਨੁ ਇਸਨਾਨੁ, ਗੁਰਮੁਖਿ, ਗਿਆਨੁ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਧਿਆਨੁ ਉਪਜਿਆ। ਸਿਵ ਸੰਜਮੁ ਸੁਰਤਿ ਉਪਜੀ, ਸਤ ਸੰਤੋਖੁ ਉਪਜਿਆ, ਥਿਤਿ ਜੁਗਤਿ ਉਪਜੀ, ਸੁਕ੍ਰਿਤੁ ਉਪਜਿਆ, ਕੁਬੁਧਿ ਨਾਸੀ। ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧ ਅਹੰਕਾਰੁ ਨਸਿ ਗਏ। ਤ੍ਰਿਹੁ ਗੁਣਾ ਕੀ ਪਰਕਿਰਤਿ ਮਿਟਿ ਗਈ, ਚਉਥੇ ਗੁਣ ਕੀ ਪਰਕਿਰਤਿ ਉਪਜੀ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕੰਉ ਮਾਤਾ ਤਿਪਰਾ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਚਾ ਨਾਨਕਾ! ਤੇਰਾ ਬੈਠਿ ਰਹਣਾ ਭਲਾ ਨਾਹੀ, ਕਿਛੁ ਕਿਰਤਿ ਰੁਜ਼ਗਾਰੁ ਕੀਤਾ ਚਾਹੀਐ। ਏਵ ਭਲਾ ਨਾਹੀ ਜਿ ਤੂੰ ਪੜਿਆ ਰਹਦਾ ਹੈਂ। ਤੇਰੇ ਘਰ ਬੇਟੇ ਹੋਏ, ਬੇਟੀਆਂ ਹੋਈਆ, ਏਨਾ ਦੇ ਮੁਖਿ ਪਾਇਆ ਲੋੜੀਐ। ਇਸਤ੍ਰੀ ਤੇਰੀ ਕਿਛੁ ਖਾਧਾ ਪੈਧਾ ਚਾਹ, ਤੂ ਬਚਾ ਰੋਜ਼ਗਾਰੁ ਕਰਿ ਜਿ ਰੋਟੀ ਕਪੜਾ ਜੁੜਿ ਆਵੈ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੰਉ ਜਿ ਮਸਤੀ ਕਾ ਪਿਆਲਾ ਜਿ ਆਇਆ ਮੁਟਕੜੀ ਮਾਰਿ ਕਰਿ ਪੜਿ ਰਹਿਆ, ਨਾ ਬੋਲੈ ਨਾ ਬਕੈ, ਨਾ ਖਾਇ ਨਾ ਪੀਵੈ। ਮਸਤੁ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਪੜਿਆਂ ਦਿਨ ਰਾਤਿ ਪੰਜਿ ਹੂਏ ਥੇ ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਘੁੰਮੀ ਦਾਦੀ ਤਿਪਰ ਪਾਸਿ, ਆਇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸਸੂ! ਤੇਰਾ ਪੁਤ੍ਰ ਦਿਨਾਂ ਪੰਜਾਂ ਚਹੁ ਦਾ ਪੜਿਆ ਹੈ, ਨਾ ਕਿਸ ਸਾਥਿ ਬਕਦਾ ਹੈ, ਨਾ

ਕਿਛੁ ਬੋਲਦਾ ਹੈ, ਪੜਿਆ ਹੀ ਰਹਦਾ ਹੈ – ਪੜਿਆ ਹੀ ਰਹਦਾ ਹੈ : ਨਾ ਕਿਛੁ ਖਾਦਾ ਹੈ ਨਾ ਪੀਦਾ ਹੈ"। ਇਤਨੀ ਹੀ ਗਲਿਲ ਮਾਤਾ ਘੁੰਮੀ ਦੀ ਦਾਦੀ ਤਿਪਰਾ ਸੁਣਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸਿ ਆਈ। ਤਬ ਦਾਦੀ ਤਿਪਰਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਕਹਿਆ, "ਹਉ ਵਾਰੀ ਪੂਤਾ! ਤੂ ਪੈ ਕਿਉਂ ਰਹਿਆ ਹੈ, ਕਿਛੁ ਹੀਲਾ ਤਾ ਨਾਹੀ ਕਿਨਾ।" ਕਹੈ, "ਮਾਤਾ! ਅਨੰਦੁ ਹੈ ਮਾਤਾ ਜੀ! ਹੀਲਾ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ"। ਤਬ ਦਾਦੀ ਕੈ ਜੀਅ ਵਿਚਿ ਕਰਾਰ ਹੋਆ ਜੇ ਸੁਕਰੁ ਤਾ ਬੋਲਿਆ ਹੈ ਹਿੰਜਾਰ ਹਾ"। ਤਬ ਮਾਤਾ ਬੋਲੀ ਜਿ, "ਬਚਾ! ਇਸੁ ਤੇਰੈ ਪੈ ਰਹਣੇ ਸਾਥਿ ਅਸਾਨੋ ਮਹਾ ਦੁਖੁ ਉਪਜਦਾ ਹੈ, ਤੂੰ ਪੜਿਆ ਨ ਰਹੁ ਜਿ ਅਸੀ ਖਤ੍ਰੀ, ਕਿਛੁ ਟਹਲ ਭੀ ਕੀਤੀ ਲੋੜੀਐ। ਤਬ ਮਾਤਾ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਪੁਤ੍ਰ! ਤੂ ਹੁਣਿ ਉਠਿ ਕਰ ਨਾਉ, ਨਾਵਿ ਕਰਿ ਜੇਵਿ, ਕਪੜੇ ਪਹਿਰੁ, ਕਪੜੇ ਪਹਿਰਿਕੈ ਕਿਛੁ ਕਿਰਤਿ ਟਹਲ ਕਰਿ, ਰੋਜਗਾਰੁ ਜਿਸ ਤੇ ਚਲੈ, ਤੂੰ ਸਾਈ ਕਾਰ ਕਰੁ"।

ਤਬ ਦਾਦੇ ਕਾਲੂ ਨੋ ਖਬਰਿ ਹੋਈ ਜਿ ਨਾਨਕੁ ਪੜਿਆ ਰਹਿਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿਛੁ ਖਾਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿਛੁ ਪੀਂਦਾ ਹੈ। ਤਬ ਦਾਦਾ ਕਾਲੂ ਭੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸਿ ਆਇਆ। ਆਦਿ ਕਰਿ ਦਾਦੈ ਕਾਲੂ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਬਚਾ ਨਾਨਕਾ! ਪੈ ਰਹਣਾ ਭਲਾ ਨਾਹੀ। ਤੂੰ ਉਠ, ਉਠਿ ਕਰ ਇਸਨਾਨੁ ਕਰਿ ਪਰਸਦੁ ਜੇਵਿ। ਕਪੜੇ ਪਹਿਰੁ, ਹਸੁ ਖੇਡ, ਤੁਰੁ ਫਿਰੁ, ਜਿਤੁ ਗਲ ਤੇਰਾ ਜੀਉ ਲਗੈ ਤੂ ਸਾਈ ਗਲਿ ਕਰਿ। ਅਤੈ ਬਚਾ ਨਾਨਕਾ! ਅਸੀ ਰਾਹਕ ਹਹ ਰੋਜਗਾਰ ਬਹੁਤੁ ਹੈ, ਬਿੰਦਕ ਤੂੰ ਖੇਤੀ ਵਿਚ ਜਾਇ ਖੜਾ ਹੋਹਿ ਤਾਂ ਭਲਾ ਕਿਉਂ ਜਿ ਤੇਰੈ ਘਰਿ ਖੋਇਐ ਬਣਦੀ ਨਾਹੀ, ਤੂ ਖੇਤ ਵਲਿ ਜਾਹਿ। ਖੇਤ੍ਰੀ ਜਮੀ ਹੈ, ਤੂੰ ਗਵਾਇ ਨਾਹੀ। ਰਖੁ ਖੇਤ੍ਰੀ ਤੇਰੈ ਕੰਮ ਆਵੇਗੀ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸੋਰਠਿ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਾ ਜਿ :–

ਮਨੁ ਹਾਲੀ ਕਿਰਸਾਣੀ ਕਰਣੀ ਸਰਮੁ ਪਾਣੀ ਤਨੁ ਖੇਤੁ।

[ਸੋਰਠ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੨ । ੨ । (੫੯੫)]

ਤਬ ਦਾਦੈ ਕਾਲੂ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ ਜਿ, "ਧੰਨ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਅਸੀਹੁ ਏਹੁ ਨਹੀ ਹੋਇ ਆਵਦੀ ਅਰੁ ਤੈ ਏਹੁ ਚਾਕਰੀ ਕਮਾਈ ਹੈ ਤੂ ਅਸਾ ਉਪਰਿ ਕਿਰਪਾਲੁ ਹੋਹਿ ਜਿ ਤੇਰੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਅਸਾਡਾ ਭਲਾ ਹੋਵੈ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ; "ਬਾਬਾ ਜੀ! ਤੇਰੀਆ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੇ ਅਸਾਡੀ ਚਾਕਰੀ ਥਾਂਇ ਪੜੀ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਘਤੀ ਤਾ ਤੇਰਾ ਸਰਵੰਸੁ ਹੀ ਤਰੈਗਾ, ਤੇਰੇ ਤਰਣ ਦੀ ਕਿਆ ਹੈ।" ਤਬ ਦਾਦੇ ਕਾਲੂ ਫੇਰਿ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਵਾਹੁਗੁਰੂ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਸਤਿਗੁਰੂ।

ਅਸਲ ਫਸਲ

ਜਬ ਬਤੀਸ ਬਰਸ ਕਾ ਹੋਆ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਤਬ ਏਕ ਦਿਨੀ ਨਗਰਿ ਤਲਵੰਡੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਮਾਤਾ ਕੈ ਘਰਿ ਥਾ। ਤਬ ਬਹੁਤੁ ਪ੍ਰੀਤਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਵ ਕੀ ਉਪਜੀ, ਸੈਸਾਰ ਕੀ ਕਿਰਤਿ ਕੰਮ ਤੇ ਰਹਿ ਗੈਆ, ਲਾਗਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਭਗਤਿ ਕਰਣੈ, ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਕੰਉ ਲਾਗਾ ਸਿਮਰਣੈ। ਤਬ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਕੰਮੁ ਕਰਾਇਆ ਚਾਹਹਿ ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਉ ਕਿਛੁ ਕਹਿ ਭੀ ਨ ਸੰਕਹੀ ਜਿ ਕੰਮੁ ਕਿਰਤਿ ਕਿਛੁ ਤੂੰ ਕਰੁ ਅਰੁ ਸਬਬੀ ਸਬਬੀ ਆਖਿ ਭੀ ਕਰਾਇਆ ਚਾਹਹਿ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਉ ਪਿਤਾ ਕਾਲੂ ਵੇਦੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਚਾ ਨਾਨਕਾ! ਅਜੁ ਜੇ ਤੂ ਕਿਛੁ ਟਹਲ ਕਰਹਿ ਤਉ ਭਲਾ ਕਰਹਿ"। ਕਹੈ, "ਬਾਬਾ ਜੀ! ਕੇਹੀ ਟਹਲ ਹੈ?" ਕਹੈ, "ਹਲਾਂ ਪਾਸਿ ਜਾਇ ਖੜਾ ਹੋਹਿ, ਹਲ ਕਿਛੁ ਮੰਗਿ ਮੰਗਿ ਲੀਤੇ ਹੈਨਿ; ਖਸਮਾ ਬਗੈਰ ਹਾਲੀ ਕੰਮੁ ਕਰਦੇ ਨਾਹੀ।

ਬਚਾ! ਜੇ ਤੂੰ ਬਿੰਦਕ ਜਾਇ ਖੜਾ ਹੋਵਹਿ ਤਾਂ ਕੰਮੁ ਚਲੈ, ਮੇਰਾ ਜਾਣੁ ਹੋਦਾ ਨਾਹੀ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ! ਹਲ ਜਿ ਤੁਸੀ ਵਾਹਿਦੇ ਹਹੁ, ਇਸ ਦਾ ਹਾਲਾ ਤਾ ਦੀਬਾਨੁ ਲਏਗਾ ਕਿ ਨਾ ਲਏਗਾ?" ਕਹੈ, "ਬਚਾ! ਦੀਬਾਨੁ ਹਾਲਾ ਲਏਗਾ"। ਕਹੈ, "ਬਾਬਾ ਜੀ! ਮਸਕਤਿ ਅਸੀ ਕਰਹਿ ਅਤੈ ਹਾਲਾ ਦੀਬਾਨੁ ਲਏ, ਸੁ ਏਤ ਟਹਲੈ ਹੰਉ ਨਾਹੀ ਜਾਦਾ। ਪਣੁ ਜੇ ਹਾਲਾ ਦੀਬਾਨੁ ਨਾ ਲਈ ਤਾਂ ਹਉ ਜਾਈ" ਕਹੈ, "ਬਚਾ! ਹਾਲਾ ਤਾ ਨ ਲਈਐ ਜੇ ਦੀਬਾਨ ਦੀਅਹੁ ਦਰਗਾਹਹੁ ਲਿਖਾਇਆਂ ਜਿ ਭਾਈ ਵਾਹੀ ਇਨਾਮਿ ਛੁਟੀ, ਤਾਹੀ ਹਾਲਾ ਨਾ ਲਈਐ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ! ਪਿਛਿ ਏਵ ਮੈ ਕਿਉ ਜਾਉ ਇਸੁ ਕਾਨ ਕੰਉ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਇਸੇ ਹੀ ਪਰਥਾਇ ਸਲੋਕੁ ਕੀਆ ਜਿ ;-

ਫਸਲਿ ਅਹਾੜੀ ਏਕੁ ਨਾਮੁ, ਸਾਵਣੀ ਸਚੁ ਨਾਉ॥

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ਵਾਰ ਮਲਾਰ ਕੀ । ੧੯ । (੧੨੯੬)]

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੰਉ ਦਾਦੇ ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ ਜਿਾ, "ਬਚਾ ਨਾਨਕਾ! ਜੇ ਤੁਧੁ ਦਰਗਾਹਹੁ ਇਨਾਮੁ ਪਾਇਆ ਤਾਂ ਅਸੀ ਸਭੇ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਵਹਿਗੇ। ਅਸਾਡੀ ਦੀਨ ਦੁਨੀਆਂ ਭੁਖ ਉਤਰੀ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਿਹੋ ਬਾਬਾ ਜੀ! ਜਿ ਕੋਈ ਤੁਮਾਰਾ ਸਹਲੰਗੀ ਹੋਇਗਾ ਤਿਸੁ ਕੀ ਭੀ ਭੁਖ ਜਾਇਗੀ।" ਬੋਲਹ ਭਾਈ ਜੀ ਵਾਹੁਗੁਰੂ।

ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰ ਜਾਣਾ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਬਹਣੋਈ ਥਾ ਜੈਰਾਮੁ ਉਪਲੁ, ਓਹੁ ਖਾਨ ਪੁਰ ਰਹਦਾ ਥਾ। ਦਉਲਤ ਖਾਨ ਕਾ ਚਾਕਰੁ ਥਾ। ਦਉਲਤ ਖਾਨ ਲੋਦੀ ਕਾ ਓਹੁ ਮੋਦੀ ਥਾ। ਪਣੁ ਖਰਾ ਭਲਾ ਥਾ, ਦਉਲਤ ਖਾਨ ਕਾ ਇਤਬਾਰੀ ਥਾ। ਤਿਨਿ ਸੁਣਿ ਪਇਆ ਜੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਘਰ ਕਾ ਕਾਮੁ ਛੋਡਿਆ ਹੈ। ਉਹੁ ਉਦਾਸੁ ਹੋਇ ਰਹਿਆ ਹੈ। ਘਰਿ ਜੀਉ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਟਿਕਤਾ ਨਾਹੀ। ਤਬ ਉਨਿ ਜੈ ਰਾਮ ਕਹਿ ਭੇਜਿਆ, ਆਪਣੇ ਨਫਰ ਹਥਿ ਕਿਤਾਬਤ ਲਿਖਿ ਭੇਜੀ ਦਾਦੇ ਕਾਲੂ ਨੋ ਜਿ, "ਮੈਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਜਿ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਥਿਰਕਤੁ ਹੋਆ ਹੈ ਸੈਸਾਰ ਤੇ, ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੰਉ ਤੁਸੀ ਮੇਰੈ ਪਾਸਿ ਭੇਜਿ ਦੇਹੁ ਜਿ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਜੀਉ ਲਗੈ ਹਮ ਸਾਥਿ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਮੇਰੈ ਸਾਥਿ ਬਹੁਤੁ ਇਕਲਾਸੁ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਸਾਥ ਇਸਕਾ ਜੀਉ ਲਗੈਗਾ। ਤਬ ਏਕ ਚੀਰੀ ਦਾਦੇ ਕਾਲੂ ਨੋ ਜੈ ਰਾਮਿ ਭੇਜੀ ਜਿ, "ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਨੋ ਮੇਰੈ ਪਾਸਿ ਭੇਜਣਾ", ਇਕ ਕਿਤਾਬਤਿ ਜੋ ਰਾਮਿ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੰਉ ਭੇਜਿ ਜਿ, "ਜੀ ਅਸਾਡੇ ਜੀ ਬਹੁਤ ਚਾਹ ਹੈ ਤੁਸਾਡੇ ਦਰਸਨ ਦੀ ਤੁਸਾਂ ਅਸਾਂ ਉਪਰਿ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕੈ ਦਰਸਨੁ ਦੇਵਣਾ, ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕੇ ਨਮਿਤ ਅਸਾਂ ਪਾਸਿ ਆਵਣਾ"। ਤਬ ਦਾਦੇ ਕਾਲੂ ਭੀ ਭਲਾ ਮਨਾਇਆ। ਅਰੁ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੈ ਪਾਸਿ ਬਸੀ "ਜਿ ਜਾਈਐ"। ਜੀ ਬਸੀ ਜਿ ਕਿਛੁ ਰੁਜਗਾਰੁ ਕੇ ਮਿਲਣੁ ਕੀ ਸੁਖ ਕੈ ਵਾਸਤੈ? ਜੀ ਨਾ ਬਸੀ; ਪਣੁ ਲੇਖੁ ਪਰ ਗਇਆ, ਆਇ ਲੇ ਚਲਿਆ ਸੰਜੋਗੁ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰ ਕੰਉ ਚਲਿਆ। ਦਾਦੇ ਕਾਲੂ ਪਹੁਚਾਇਆ, ਜੋੜੇ ਸੀਵਾਏ, ਘੋੜੇ ਪਹੁਚਾਏ; ਜਿ ਘੋੜੇ ਦੁਹਿ ਕੋਤਲ ਇਕ ਹੇਠਿ ਉਇ ਊਠ ਅਸਬਾਬ ਨੋ, ਤੰਬੂ, ਸਰਾਇਚੇ, ਵਿਛਾਵਣੇ, ਕਨਾਤਾ, ਅਸਬਾਬੁ, ਕਪੜੇ ਹੰਡਵਾਈਆ ਲਦਣੈ ਨੋ ਨਫਰ ਸਾਥ ਮਿਲੇ ਖਰਚੀ ਰੁਪਯੇ ਦੰਮ ਸਾਥ ਮਿਲੈ। ਦਸ ਅਸਵਾਰ ਸਾਥਿ ਚਲੇ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੈ ਸਾਥਿ, ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਨਗਰ ਕੰਉ ਚਲੇ। ਤਬ ਬਾਬੇ ਗੁਰੂ ਪਾਸ ਤੇ ਨਗਰ ਕੇ ਲੋਕ ਬਿਦਾ ਹੋ ਗਏ। ਅਰੁ ਜਿਤਨੇ ਬੇਦੀ ਥੇ: ਤਾਏ, ਪਿਤੀਏ ਭਾਈ-ਭਤੀਜੇ ਸਭਿ ਬਿਦਾ ਭਏ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਾਥਿ ਅਗੈ ਹੀ ਬਲਿਪਣ ਮੈ ਭੀ ਸਾਥੇ ਖੇਲਤਾ ਮਰਦਾਨਾ ਡੂਮੁ ਕਲਾਲਾਂ ਕਾ ਤਲਵੰਡੀ ਰਾਇ ਭੋਐ ਕੀ ਰਹਦਾ, ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇਦਾ, ਨਾਮ, ਕੰਬੀਰ, ਤਿਲੋਚਨ, ਰਵਿਦਾਸ, ਧੈਨੇ, ਬੇਣੀ ਕੇ ਪਦੇ ਗਾਵਤਾ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਜੀਉ ਉਸ

ਹੀ ਸਾਥਿ ਲਗਤਾ। ਸਾਰੇ ਲੋਕੁ ਸੈਸਾਰ ਤੇ ਜਿਤਨਾ ਤਲਵੰਡੀ ਬਸਤਾ ਆਪਣੇ ਪਰਾਇਆ ਥਾ ਤਿਤਨਿਆਂ ਸਾਥਿ ਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਕਾ ਜੀਉ ਮਰਦਾਨੇ ਸਾਥਿ ਲਗਤਾ। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਸਾਥਿ ਲਿਆ। ਤਬ ਅਵਰੁ ਲੋਕ ਬਾਬੇ ਜੀ ਸਾਥਿ ਤੇ ਬਿਦਾ ਹੋਏ। ਕਈ ਕ ਲੋਕ ਜਿਤਨੇ ਸਾਥਿ ਥੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਥੇ ਤੇ ਅਗੈ ਅਭੜ ਵੰਜਣ ਕਉ ਸਾਥਿ ਚਲੈ। ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਅੰਦਰਿ ਵਿਦਾ ਕਰ ਗੈਆ। ਸ੍ਰੀ ਚੰਦੁ ਲਖਮੀ ਦਾਸੁ ਪੇਰੀ ਪਾਇ ਕਰਿ ਦਾਈ ਲੈ ਖੜੀ ਹੋਈ। ਦਾਈ ਕਉ ਆਗਿਆ ਹੋਈ ਜਿ ਏਨਾ ਕਉ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਡੇਰੇ ਲੈ ਜਾਹਿ। ਤਬ ਦਾਈ ਸਿਰੁ ਨਿਵਾਇ ਕਰਿ ਬਾਲਕਾਂ ਕਉ ਡੇਰੈ ਲੈ ਗਈ। ਤਬ ਮਾਤਾ ਘੁੰਮੀ ਮੂਲੇ ਧੀ ਚੋਣੀ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੈਰੀ ਪਡੀ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਪਰਮੇਸਰੁ ਅਰਾਧਣਾ, ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਹੀ ਕਰਣੀ, ਅਸੀ ਝਬ ਰੀ ਆਵਹਿਗੇ। ਤਬ ਮਾਤਾ ਘੁੰਮੀ ਬੈਰਾਗੁ ਲਗੀ ਕਰਣੇ ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਪਿਆਰੀ? ਤੂ ਬੈਰਾਗੁ ਕਿਉ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਸੀ ਫਿਰਿ ਝਬ ਆਵਹਿਗੇ।" ਤਬ ਘੁੰਮੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਜਾ ਤੂ ਐਥੇ ਸਹਿ ਤਾ ਅਸਾਨੂ ਮੁਹਿ ਨ ਲਾਇਦੋਹੀ, ਹੁਣਿ ਤੂ ਓਥੈ ਗਏ ਥੇ ਕਿਆ ਆਵਹਿ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੀ ਪਿਆਰੀਐ! ਐਥੇ ਹੋਦੇ ਤੁਸਾ ਨੋ ਕਿਆ ਕਰਦੇ, ਚਾਰਿ ਦਿਨ ਉਥਾਊ ਹੀ ਜਾਇ ਬੈਠਹਿ"। ਤਬ ਘੁੰਮੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ ਜਾ ਤੂ ਐਥੈ ਸਹਿ ਤਾ ਹਉ ਜਾਣਦੀ ਜਿ ਦੀਨ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਪਾਤਸਾਹੀ ਮੈਨੂੰ ਹੀ ਹੈ। ਹੁਣਿ ਮੈਰੈ ਭਾਣੇ ਸਾਰਾ ਸੈਸਾਰੁ ਉਜਾੜਿ ਹੈ, ਮੇਰੈ ਸੈਸਾਰੁ ਕਿਤੁ ਕੰਮਿ ਹੈ, ਤੁਧੁ ਬਿਨੁ ਜੀ! ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ"। ਤਬ ਇਤਨੇ ਕਹਣੇ ਸਿਵ੍ਹ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਮਿਹਰਵਾਨੁ। ਹੋਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜਾਹਿ ਘੁੰਮੀਏ! ਦੀਨ ਦੁਨੀਆ ਦੀ ਪਾਤਸਾਹੀ ਤੁਧ ਨੋ ਹੋਈ"। ਤਬ ਫੇਰਿ ਮਾਤਾ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਮੈ ਦੀਨ ਅਤੈ ਦੁਨੀਆਂ ਕਿਆ ਕਰਣੈ ਹੈਨਿ, ਮੇਰੇ ਕੰਮਿ ਤੂਹੈ ਹੈ। ਨਾ ਹਉ ਦੀਨ ਦੀ ਭੁਖੀ ਹਾਂ; ਨ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਭਖੀ ਹਾਂ – ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਦੀ ਭੁਖੀ ਹਾਂ, ਮੈਨੋ ਜੀ ਤੂ ਨਾਲੈ ਲੈ ਚਲੁ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜਹੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਦੇਖੁ ਹੁਣਿ ਜਾਂਦੇ ਹਹ, ਜਬ ਕਿਛੁ ਰੁਜਗਾਰ ਹੋਵੈਗਾ ਤਾ ਤੇਰੈ ਤਾਈ ਸਦਾਇ ਲਈਗਾ ਤਬ ਘੁੰਮੀ ਬੋਲੀ ਜਿ, "ਜੀ, ਤੈ ਮੇਰੀ ਕਿਆ ਪਡੀ ਹੈ ਜਿ ਤੂ ਮੈਨੋ ਸਦਾਇ ਲੈਹਿ, ਮੇਰਾ ਕਿ ਬਿਚੁ ਹੈ ਜਿ ਤੂੰ ਮੈਨੋ ਸਦਾਇਹਿ, ਪਣੁ ਤੂ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕਾ ਵਚਨੁ ਦੇਹਿ ਜਿ ਭਰੋਸਾ ਹੋਵੈ ਤੇਰੇ ਵਚਨਿ ਕਰਿ ਕਰਿ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜਾਹਿ ਮੂਲੋ ਧੀਏ! ਮੇਰਾ ਵਚਨੁ ਹੈ ਤੈਨੋ ਸਦਾਇ ਲਈਗਾ, ਕੈ ਮੈ ਆਵਾਂਗਾ"। ਤਬ ਮਾਤਾ ਘੁੰਮੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਚਰਨ ਬੰਦਨਾ ਕਰੀ ਅਰੁ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ। ਚਰਨ ਬੰਦਨਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਮਾਤਾ ਘੁੰਮੀ ਬਿਦਾ ਭਈ। ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬਹਰਿ ਆਏ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਅਵਰ ਲੋਰ ਕੁ ਥੇ ਨਗਰ ਕੇ ਤਿਨਾ ਸਾਥਿ ਬਿਦਾ ਕਰੀ। ਤਬ ਮਾਤਾ ਘੁੰਮੀ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ ਅਰੁ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਅਸੀਰਬਾਦੁ ਦੀਆ ਜਿ, "ਬਚਾ! ਤੇਰਾ ਭਲਾ ਹੋਇ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਤੈਨੋ ਸਿਧੀ ਪਾਏ"। ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਕੈ ਜੀ ਬਸੀ ਜਿ, "ਅਥੈ ਉਦਾਸੁ ਵਾਂਸੁ ਰਹਦਾ ਹੈ, ਮਤੁ ਓਥੈ ਜੀਉ ਨਾਨਕ ਕਾ ਲਾਗੈ। ਜਿਉ ਜਾਇ ਤਿਉ ਭਲਾ ਹੋਇ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਚਰਨ ਬੰਦਨਾ ਕਰੀ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਕਉ, ਚਰਨ ਬੰਦਨਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਫੇਰਿ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ। ਤਬ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਲੋਕੁ ਕੁਟੰਬ ਸਭੁ ਬਿਦਾ ਹੂਏ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਘੋੜੇ ਅਸਵਾਰੁ ਹੋਆ, ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰ ਕਉ ਚਲੇ। ਮਜਲ ਦਰਿ ਮਜਲ ਚਲਤੇ

ਚਲਤੇ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰਿ ਆਇੰ। ਪੈਂਤੀਸ ਬਰਸਾਂ ਕਾ ਅਰ ਛਿਆਂ ਸਾਢਿਆਂ ਮਾਹਾਂ ਦਾ ਜਬ ਹੋਆ ਤਬ ਆਇ ਜੋ ਰਾਮੁ ਨੋ ਮਿਲੇ। ਜੈ ਰਾਮੁ ਸਉਹਾਂ ਆਇ ਮਿਲਿਆ, ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਰਿ ਕੈ ਗਲਿ ਮਿਲੇ। ਜੈ ਰਾਮਿ ਗਲਿ ਮਿਲਿ, ਸੁਖੁ ਪੁਛਿ ਕਰਿ ਘਰਿ ਲੈ ਆਇਆ। ਵਿਛਾਵਣੇ ਵਿਛਾਏ, ਆਇ ਘਰਿ ਬੈਠਾ। ਅਗਲੀ ਪਿਛਲੀ ਬਾਤ ਪੂਛ ਕਰਿ ਨਿਸਾ ਕੀਨੀ। ਪਰਸਾਦੁ ਜੇਵਿਆ, ਅਸਾਇਸ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸੋਏ। ਪ੍ਰਾਤ ਸਮੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰਿ ਪਛਮ ਕੀ ਦਿਸਾ ਕੀ ਤਰਫ ਆਇ ਬਾਹਰਿ ਇਸਨਾਨੁ ਕੀਆ, ਦਰੀਆਵ ਉਪਰਿ। ਬਹੁੜਿ ਇਸਨਾਨੁ ਕਰਿ, ਤਿਲਕੁ ਚੜਾਇ ਕਰਿ, ਕਪੜੇ ਪਹਿਰ ਕਰ ਆਇ ਡੇਰੈ ਬੈਠੇ। ਜੈ ਰਾਮੁ ਭੀ ਇਸਨਾਨੁ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਤਰਪਣੁ ਗਾਇਤ੍ਰੀ ਪੜਿ ਕਰਿ, ਤਿਲਕੁ ਚੜਾਇ ਕਰਿ ਕਪੜੇ ਪਹਿਰ ਕਰਿ ਆਇ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਮਿਲਿਆ, ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਰੀ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਭੀ ਬਹੁਤ ਆਦੁਰ ਕੀਆ, ਉਠਿ ਖੜੇ ਹੋਏ। ਤਬ ਜੈ ਰਾਮ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬੈਠੀਐ ਜੀ, ਬੈਠੀਐ"। ਜੈ ਰਾਮੁ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੈਠਿ ਗਏ, ਬੈਠੇ ਕਰਿ ਕਹਿਆ ਜੈ ਰਾਮ ਜਿ, "ਨਾਨਕ ਜੀ! ਇਉਂ ਬਣਤੀ ਹੈ ਜਿ ਰੁਜਗਾਰੁ ਭੀ ਹੋਇ ਅਰੁ ਸਿਰਿ ਕਾਰਿ ਭੀ ਹੋਇ, ਕਿਉ ਜਿ ਬਡੇ ਆਦਮੀ ਸਿਉ ਕੋਈ ਅਸਨਾਉ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸਿ ਤਿਸ ਕਾ ਰੁਜਗਾਰੁ ਭੀ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਸੈਸਾਰ ਕੈ ਬਿਖੈ ਸ੍ਰੀਕਾਰੁ ਭੀ ਹੋਤਾ ਹੈ ਜਿ ਫਲਾਨਾ ਫਲਾਨੇ ਕਾ ਅਸਨਾਉ ਹੈ ਕਿ ਚਾਕੁਰ ਹੈ; ਏਹੁ ਬਡਾ ਆਦਮੀ ਹੈ – ਚਾਰਿ ਕੰਮ ਹਮਾਰੈ ਸਵਾਰੈਗਾ, ਕੈ ਏਕ ਦਿਨਿ ਕੰਮ ਆਵੈਗਾ।'। ਲੋਕਾ ਮਾਹਿ ਸ੍ਰੀ ਕਾਰੁ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਏਹੁ ਪਾਤਸਾਹ ਕਾ ਦਰਬਾਰੁ ਹੈ, ਇਕ ਟਹਲ ਹਵਾਲੈ ਹੋਇ ਓਹਿ ਉਸ ਹੀ ਟਹਲ ਮਹਿ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਇ ਜਾਤੈ ਹੈ। ਤੁਨਹਾਰੀ ਮਨਸ ਕਿਉ ਹੈ? ਤੁਮਰੀ ਇਛਾ ਹੋਇ ਬੈਠੇ ਅਸਾਇਸੀ ਕਰਹੁ ਤਉ ਏਕ ਬਾਰ ਦਵਲਤ ਖ਼ਾਨ ਕੰਉ ਮਿਲੀਐ, ਜੇ ਕਿਛੁ ਰੁਜਗਾਰੁ ਭੀ ਕਰੀਐ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਲਾ ਹੋਇ ਜਿਉ ਤੁਮਾਰੀ ਆਗਿਆ ਹੈ ਤਿਵ ਕਰਹੁ ਰੁਜਗਾਰੁ ਕਰਣਹਾਰਾ ਆਪੇ ਹੈ, ਜੇ ਕਿਛੁ ਉਸੁ ਕਰਣਾ ਹੈ ਤਿਉ ਹੀ ਕਰਹਿਗੇ ਹਮਿ, ਪਣੁ ਜੀ ਏਕ ਬਾਰਿ ਮਿਲਿਆ ਚਾਹੀਐ"। ਕਹੈ, "ਸਹੀ"। ਕਹੈ, "ਸਹੀ"। ਤਬ ਜੈਰਾਮਿ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕੰਉ ਬੈਠਾਇ ਕਰਿ ਜਾਇ ਦਵਲਤ ਖਾਨ ਕੰਉ ਮਿਲਿਆ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਅਰਜੁ ਕੀਆ ਅਰ ਪਸਤੋ ਮਹਿ ਸਮਝਾਇਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਏਕ ਮੇਰਾ ਸਾਕੁ ਹੈ ਅਰੁ ਮਰਦਾਨਾ ਆਦਮੀ ਹੈ, ਖੂਬੁ ਲਾਇਕੁ ਹੈ। ਮੁਹੀਮ ਸਰਿ ਕਰਣਹਾਰਾ ਹੈ, ਜੇ ਹੁਕਮੁ ਹੋਵੈ ਤਾਾ ਪਾਵ ਦੇਖੈ'। ਤਬ ਖਾਨ ਕਹਿਆ ਜਿ, 'ਵਾਹੁ! ਵਾਹੁ! ਬਹੁਤੁ ਖੂਬ, ਬੁਲਾਈਐ"। ਤਬ ਜੈ ਰਾਮੂ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੰਉ ਆਇ ਮਿਲਿਆ, ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਚਲੀਐ ਅਰੁ ਕਿਛੁ ਪੇਸਕਸੀ ਕੀਚੈ"। ਕਹੈ, "ਜੀ ਭਲੀ ਹੋਇ"। ਏਕ ਕੋਤਲੀ ਪਾਕ ਐਰਾਕੀ ਘੋੜਾ ਥਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ, ਓਹੁ ਸਵਾਰਿ ਪਹਿਰਾਇ ਕਰਿ ਪੇਸ ਕਸੀ ਕੰਉ ਕੀਆ ਅਰੁ ਰੁਪਯੇ ਪਰਕਾਲੇ ਪੇਸਕੀ ਕੰਉ ਕੀਏ। ਤਬ ਦਿਨ ਚੜਤੇ ਸਾਥਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਵਲਤ ਖਾਨ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ, ਪੇਸਕਸੀ ਗੁਦਰਾਨੀ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਸੂਰਤਿ ਦੇਖ ਕਲਿ ਦਵਤਲ ਖਾਨ ਲੋਦੀ ਬਹੁਤ ਖੁਸੀ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਦਵਲਤ ਖਾਨਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਖੁਦਾਇ! ਤੇਰੀ ਪੈਦਾਇਸੀ ਤੂ ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ। ਐ ਜੈ ਰਾਮੁ!" ਕਹੈ, "ਜੀਵੈ ਖਾਨੁ"। "ਈ ਮਰਦ (ਰਾ) ਨਾਮੁ ਚੀਸਤ?" "ਖਾਨ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਨਾਨਕੁ ਅਸਤ ਈਂ ਮਰਦ ਨਾਮੁ"। ਕਹੈ, ਜੈ ਰਾਮ! ਈ ਮਰਦ ਖੁਦਾਈ ਸੂਰਤਿ ਨਜ਼ਰਿ ਆਵਤਾ ਹੈ, ਨੇਕ ਖੁਦਾਇ ਕਾ ਹੈ। ਜੈਸਾ ਤੂ ਕਹਤਾ ਥਾ ਤਿਸ ਤੀ ਭੀ ਬਲਕਿ ਜਾਜਤਿ ਹੈ। 'ਖਾਨ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਗ਼ਰੀਬ ਤੁਮਾਰਾ

ਹੈ, ਤੂੰ ਗਰੀਬੁ ਨਿਵਾਜੁ ਹੈ"। ਤਬ ਖਾਨ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਐ (ਜੈਰਾਮ!) ਖੁਦਾਇ ਭਲਾ ਕਰੇਗਾ, ਏਸ ਕਉ ਖੁਦਾਇ ਨਿਵਾਜੈਗਾ ਅਰੁ ਜੈਸੀ ਬਰਬਸਤਿ ਹਮ ਥੋ ਹੋਇ ਆਵੈਗੀ ਤੈਸੀ ਤਕਸੀਰ ਨ ਕਰਹਗੇ। "ਨਾਨਕ ਕੈ ਤਾਈ ਸਰੁਪਾਓ ਦੇਹੁ"। ਤਬ ਸੁਨਹਰੀ ਸਰੁਪਾਉਂ ਆਇਆ, ਦਵਲਤ ਖਾਨਿ ਅਣਾਇ ਕਰਿ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਉ ਪਹਿਰਾਇਆ। ਤਬ ਖਾਨਿ ਕਹਿਆ, "ਜਿਤਨੀ ਮੇਰੀ ਏਹੁ ਸਰਕਾਰ ਹੈ ਤਿਤਨੀ ਸਭੁ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੈ ਹਵਾਲੈ ਕਰਹ"। ਜਿਤਨੀ ਬਿਸਾਤਿ ਮੇਰੀ ਹੈ ਏਤਨੇ ਕਾ ਮਾਮਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੈ ਹਵਾਲੈ ਹੋਇ। ਜਿਤਨੀ ਸਰਕਾਰ ਹੈ ਏਤਨੀ ਦਾ ਖਰਚੁ ਸਭ ਕਾ ਨਾਨਕ ਕੇ ਹਥਿ ਬਿਚੁ ਕਰਿ ਹੋਇ"। ਜਬ ਜੈਰਾਮ ਤਸਲੀਮ ਕਰੀ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਭੀ ਤਸਲੀਮ ਕਰੀ। ਸਰੁਪਾਉ ਪਹਿਰ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਡੇਰੈ ਆਏ। ਤਬ ਅਗਲੈ ਦਿਨਿ ਖਰਚੁ ਵਾਸਲੁ ਜੋਡ ਜਮਾ ਦਿਹਾੜੀਆਂ ਕਾ ਆਣ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਮਿਲਿਆ। ਸਰਕਾਰ ਕਾ ਜਿ ਕਿਛੁ ਹਮੇਸੁ ਥਾ ਇਸ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਮਝਿ ਲੀਆ। ਨਾਨਕੁ ਜੀ, ਆਪਿ ਦਿਆਨਤਦਾਰੁ, ਕਿਸੀ ਦਾ ਕਿਛੁ ਲੇ ਨਾਹੀ, ਹੋਰਸ ਕਾ ਹਕੁ ਗਵਾਏ ਨਾਹੀਂ। ਧਰਮੋ ਧਰਮੀ ਖਰਚੁ ਚਲਾਏ। ਅਗੈ ਜਿ ਲੋਕ ਪੀਛੈ ਲਾਗੈ ਫਿਰਤੇ, ਹਕੁ ਨਾ ਪਾਵਤੇ ਤੇ ਸਭਿ ਹਕੀ ਪਹੁਚੇ, ਸਭਿ ਦੁਆਇ ਲਗੇ ਦੇਣੇ ਜਿ: "ਯਾ ਖੁਦਾਇ ਤੂੰ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਭਲਾ ਕਰਿ। ਜੋ ਸਭਨਾ ਦਾ ਹਕੁ ਪਹੁਚਾਇਦਾ ਹੈ, ਕਿਸੀ ਨੌ ਰੰਜੁ ਨਾਹੀ ਕਰਦਾ।" ਜਿਤਨਾ ਸਗਿਰਦ ਪੇਸਾ ਹੈ ਸਭਿ ਦੁਆਈ ਲਗੈ ਦੇਵਣੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ। ਆਗੈ ਜੇ ਮੋਦੀ ਥੇ ਸਿ ਦਹਨੀਮੀ ਕਾਟਿ ਲੈਂਦੇ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਿਸੀ ਕੀ ਦੰਮੜੀ ਨਾ ਰਾਖੈ। ਆਪਣਾ ਹਕੁ ਜਾਣੈ ਨ ਦੇਈ, ਪਰਾਇਆ ਹਕੁ ਲਏ ਨਾਹੀ। ਦੀਬਾਨ ਕਾ ਜਾਜਤਿ ਕਿਛੁ ਜਾਣੇ ਨੇ ਨਾਹੀ, ਜਿਤੁ ਗਲੈ ਕਿਛੁ ਭਲਾ ਹੋਈ ਸਾਈ ਬਾਤ ਕਰੈ। ਦੀਬਾਨ ਤੇ ਸੁਰਖਰੂ। ਸਭੁ ਜਿਤਨਾ ਲਸਕਰੁ ਲੋਕੁ ਸਗਿਰਦ ਪੇਸਾ ਦਵਲਤ ਖਾਨ ਕਾ ਥਾਂ ਸਭੁ ਦੁਆਇ ਦੇਨਿ, "ਯਾ ਖੁਦਾਇ! ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਭਲਾ ਹੋਇ।" ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਬਦੀ ਕੋਈ ਨ ਕਰੈ, ਸਭੁ ਕੋਈ ਨੇਕੀ ਹੀ ਕਰੈ। ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਹਰਿ ਕੋਈ ਸਪਾਰਸ ਕਰੇ। ਸਭ ਕੋਈ ਕਹੈ ਜਿ, "ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ! ਨਾਨਕੁ ਦਿਆਨਤਦਾਰ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਸਭ ਲਸਕਰ ਕੇ ਲੋਕ ਸਗਿਰਦ ਪੈਸੇ ਕੀ ਮਉਤਾਦ ਬਧੀ, ਬਾਂਧਿ ਕਰਿ ਮਉਤਾਦ ਜਿ ਜਿਤਨਾ ਤੁਮ ਖਾਹ, ਇਤਨਾ ਤਮੁ ਘਰੀ ਭੇਜਹੁ। ਸਭੁ ਕੋਈ ਬਾਫਰਾਤੁ ਰੋਟੀ ਆਇ। ਦੀਬਾਨ ਕਾ ਕੰਮੁ ਚਲਿਆ ਜਾਇ। ਦੀਬਾਨੁ ਭੀ ਖੁਸੀ ਹੋਆ ਜਿ ਮੇਰਾ ਕੰਮੁ ਦੂਣਾ ਚਲਦਾ ਹੈ ਲੋਕ ਖੁਸੀ ਹੋਏ। ਜਿ ਬਾਫਰਾਤ ਰੋਟੀ ਲਗੈ ਖਾਣੇ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਐਸਾ ਧਰਮੁ ਵੀਚਾਰੁ ਚਲਾਇਆ। ਸਭੁ ਕੋਈ ਖੁਸੀ ਹੋਈ ਗਇਆ। ਪਿਛਲਿਆ ਤਲਵੰਡੀ ਕਿਆ ਲੋਕਾ ਨੋ ਖਬਰਿ ਹੋਈ ਜਿ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਜਾਦੋ ਹੀ ਵਧਿਆ ਹੈ, ਚਲਹੁ ਅਸੀ ਰੁਜਗਾਰੁ ਕਰ ਆਵਹਿ। ਤਬ ਜੇਹੇ ਫਰਕ ਦਾ ਕੋਈ ਹੋਵੈ ਤੇਹੀ ਤੇਹੀ ਟਹਲਿ ਤਿਸਨੋ ਮਿਲੈ। ਸਭੁ ਕੋਈ ਸਦਕਾ ਬਾਬੇ ਜੀ ਦਾ ਬਾਫਰਾਤ ਰੋਟੀ ਖਾਨਿ। ਕੰਮੁ ਪਾਤਸਾਹੀ ਜੋੜ ਛੋਡਿਓਸੁ ਸੋ ਉਸ ਹੀ ਭਾਂਤਿ ਕੰਮੁ ਸਿਰਕਾਰ ਕਾ ਚਲੈ।

ਆਪਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਰਾਤਿ ਕੈ ਸਮੇ ਕੀਤਰਨ ਕਰੈ-ਕਰਾਇ ਅਰੁ ਪਿਛਲੀ ਰਾਤਿ ਨਾਵਣਿ ਜਾਇ। ਨਾਇ ਕਰਿ ਦਰਿਆ ਉਪਰਿ ਸਿਮਰਨੁ ਕੀਰਤਨੁ ਕਰੈ। ਕੀਰਤਨੁ ਸਿਮਰਨੁ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਪਰਸਾਦੁ ਜੇਵਿ ਕਰਿ, ਊਖਾ ਕਾਲਾ ਦੀਬਾਨ ਲਗਦੇ ਅਗੇ ਦੋ ਹੀ ਜਾਇ ਖੜਾ ਹੋਵੈ। ਊਹਾ ਜਾਇ ਦੀਬਾਨ ਪਾਸਿ ਸਿਰੁ ਨਿਵਾਇ ਕਰਿ ਜੇ ਕਿਛੁ ਦੀਬਾਨ ਦਾ ਕੰਮੁ ਹੋਇ ਸਿ ਸਰਿ ਕਰੈ। ਅਵਰੁ ਕਿਸੀ ਕਾ ਕੰਮੁ ਕਾਰਜੁ ਹੋਇ ਤਿਸ ਕਾ ਕਾਰਜ ਸਿਧਿ ਕਰੈ। ਸਭਸ ਕੇ ਕਾਰਜ ਸਾਰੇ। ਪਰਉਪਕਾਰੁ ਕਮਾਵੈ; ਬਿਰਥਾ ਕਿਸੀ ਕਉ ਨਾ ਛੋਡੈ'। ਦੀਬਾਨ ਵਿਚਿ ਅੜਿਆ ਕਿਸੀ ਕਉ ਨਾ ਦੇਈ ਰਹਣੇ, ਭੂਮੀਆ ਚਉਧਰੀਆ ਕਾ ਵੇਸਾਹੁ,

ਕਾਨੂਗੋਆਂ, ਕਰੋੜੀਆਂ ਦਾ ਵੇਸਾਹੁ, ਗ਼ਰੀਬ ਰਿਵਾਇਤਿ ਰਯਤਿ ਕਾ ਭੀ ਵੇਸਾਹ। ਸਭੁ ਜਿਤਨੀ ਰਯਤਿ ਸਭੁ ਦੁਆਈ ਲਾਗੀ ਦੇਵਣੇ ਜਿ, "ਏ ਪਰਮੇਸੁਰ! ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਤੂ ਭਲਾ ਕਰਿ। ਜੇ ਨ ਰਯਤਿ, ਨ ਚਉਧਰੀ, ਨਾ ਕਾਨੂਗੋਆ, ਨਾ ਸਿਕਦਾਰੁ ਕੋਈ ਝਗੜਦਾ, ਨਾ ਕੋਈ ਬੰਦੀ-ਖਾਨੈ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕੋਈ ਡੰਨੀਦਾ ਹੈ, ਰਾਮੁ ਕਾ ਰਾਜੁ ਗੁਦਰਦਾ ਹੈ। ਧੰਨੁ ਹੋ ਨਾਨਕ। ਜਿਸ ਦੇ ਆਵਦੇ ਸਾਥਿ ਸਭੁ ਕੋਈ ਸੁਖੀ ਹੋਇ ਗਇਆ ਹੈ। ਲੋਕਹੁ ਬਹੁਤੁ ਸਖੁ ਪਾਇਆ ਹੈ।" ਏਹੁ ਰਾਜ ਪਰਕਿਰਤੀ ਲਾਗਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਕਮਾਵਣੈ! ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਕਰਿ ਰਾਜੁ ਕਜੀਆ। ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਜੀ ਵਾਹੁਗੁਰੂ, ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ।

ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕਬ ਜੀ ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਨਗਰਿ ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰਿ ਜਦਿ ਪਹਿਲਾ ਹੀ ਦਵਲਤ ਖਾਨ ਨੋ ਮਿਲਿਆ, ਦਵਲਤ ਖਾਨਿ ਸਰੁਪਾਉ ਘੋੜਾ ਦਿਤਾ, ਸਗਿਰਦ ਪੇਸੇ ਦਾ ਖਰਚੁ ਹਵਾਲੈ ਕੀਤਾ। ਤਸਲੀਮ ਕਰਿ ਡੇਰੈ ਆਏ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਸੰਕੋਚ ਵਿਚਿ ਪੈਆ, "ਏ ਪਰਮੇਸੁਰ! ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਏਸ ਗਲਿ ਵਿਚ ਨਾਹੀ। ਏਹੁ ਗਲਿ ਅਚਾਣਕ ਮੇਰੈ ਗਲਿ ਬਧੀ। ਮੇਰਾ ਧਿਆਨੁ ਕਿਥਾਊ ਹੋਰ ਥੈ, ਏਹੁ ਗਲਿ ਕਿਛੁ ਹੋਰੁ। ਏਹੁ ਕਿਆ ਹੋਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਸੰਕੋਚ ਵਿਚਿ ਪੜਿਆ, ਤਬ ਚੁਪ ਕਰਿ ਰਹਿਆ। ਚੁਪ ਕਰਿ ਕਰਿ ਆਤਮ ਪਰਬੋਧੀ ਸਬਦੁ ਸੂਹੀ ਰਾਗ ਮਹਿਹ ਲੇ ਉਠਾ ਜਿ :-

ਐਸਾ ਗਿਆਨੁ ਜਪਹੁ ਮਨ ਮੇਰੇ॥

[ਸਾਰਾ ਸ਼ਬਦ, ਸੂਹੀ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੨ (੭੨੮)]

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਤਮ ਪਰਬੋਧੀ ਏਹੁ ਗਿਆਨੁ ਗੋਸਟਿ ਕਰੀ। ਫਿਰਿ ਉਠਿ ਕਰਿ ਰਾਜੁ ਚਲਾਵਣ ਲਾਗਾ। ਬੋਲਹੁ ਭਾਈਜੀ ਵਾਹੁਗੁਰੂ।

ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਲਿਖਣਾ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਨਗਰਿ ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰਿ ਬੈਠਾ ਥਾ ਅਰੁ ਜਦਿ ਦਵਲਤ ਖਾਨਿ ਲੋਦੀ ਕਾ ਚਾਕੁਰੁ ਹੋਆ ਮੋਦੀ ਆਪਣੇ ਕੀ ਟਹਲ ਹਵਾਲੇ ਹੋਈ। ਤਬ ਹਰਿ ਦਿਨਿ ਜਿਜ ਸਿਰਕਾਰ ਕਾ ਖਰਚੁ ਹੋਇ ਸਿ ਲਿਖਦਾ ਜਾਇ। ਅਰੁ ਜਿ ਦਿਨਿ ਲਿਖੈ ਖਰਚੁ ਸਿ ਰਾਤਿ ਬੈਠਾ ਜੋੜੇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਬੈਠਾ ਥਾ ਖਰਚੁ ਕਾਗਦ ਉਪਰਹੁ ਜਿਉਂ ਬੈਠਾ ਜੋੜਦਾ ਥਾ ਤਿਉ ਰਾਤਿ ਕੈ ਸਮਉ। ਅਰੁ ਚਰਾਗ ਜਲਦੈ ਹੈਨਿ ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜਿਉ ਬੈਠਾ ਲੇਖਾ ਜੋੜਦਾ ਹੈ ਤਿਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਮਨੁ ਬਿਰਕਤੁ ਹੋਇ ਗਇਆ, ਓਹੁ ਕਾਗਦਦੁ ਹੁਥਹੁ ਸਟਿ ਬਟਿਓਸੁ। ਲਾਗਾ ਮਨ ਕੰਉ ਸਮਝਾਵਣੇ। ਤਬ ਆਤਮੇ ਸਾਥਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ, ਮਾਰੂ ਰਾਗ ਮਹਿ ਆਤਮ ਪਰਬੋਧੀ ਜਿ:-

ਚਿਤ ਚੇਤਸਿ ਕੀ ਨਹੀ ਬਾਵਰਿਆ॥

[ਸਾਰਾ ਸ਼ਬਦ, ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧ । ੩ । (੯੯੦)]

ਤਬ ਰਾਤਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਅਰਾਧਿ ਕਰਿ ਪਰਮੇਸਰ ਜੀ ਕਉ, ਰਤੀ ਕੁ ਟਿਕਿ ਕਰਿ, ਫੇਰਿ ਦਰੀਆਵ ਨਾਵਣੇ ਗਇਆ। ਗੁਰੂ ਕਉ ਅਰਾਧਤਾ ਥਾ ਜਿ "ਮੁਝ ਕਉ ਗੁਰੂ ਕਾ ਦਰਸਨੁ ਹੋਇ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਮਾਰਗੁ ਬਤਾਇ ਦੇਇ"। ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕੀ ਐਸੀ ਕਿਰਪਾ ਭਈ ਤਿਸਿ ਦਿਨਿ ਸਾਵਧਾਨੁ ਦਰਸਨ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕਾ ਭਇਆ। ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਜੀ ਵਾਹੁਗੁਰੂ, ਧੰਨ ਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰੂ।'

ਨਿਤ ਦਾ ਨੇਮ

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਨਗਰਿ ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰਿ, ਜਦਿ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕੇ ਤਾਈਂ ਦਵਲਤ ਖਾਨ ਲੋਦੀ ਮੋਦੀ ਕੀਆ, ਤਬ ਏਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਲੇਖਾ ਹਿਸਾਬੁ ਕਰਤੋ ਰਾਤਿ ਵਡੀ ਗਈ, ਹੈਰਾਨੀ ਦਿਨਿ ਸੰਵੀ ਸੰਞ ਬੈਠਿ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦਾ, ਤਿਤੁ ਦਿਨਿ ਲੇਖਾ ਹਿਸਾਬ ਕਰਦਿਆਂ ਸਿਰਕਾਰ ਦਾ ਰਾਤਿ ਵਡਿ ਹੋਈ। ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਮਹ ਡਰਿ ਗਇਆ ਜਿ, "ਹਾਇ ਹਾਇ ਮੈਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਲਾਲਚਿ ਲਗਿਆਂ ਮੇਰਾ ਨੇਮੁ ਖੰਡਿਤੁ ਹੋਆ, ਮੇਰੇ ਸਿਰਿ ਕਿਆ ਹੋਇਗਾ", ਡਰਿ ਗਇਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ "ਹਾਹਾ, ਦੇਖਹੁ ਭਾਈ! ਰਾਤਿ ਵਡੀ ਗਈ ਹੈ, ਅਗੈ ਰਸੋਈਆ ਬੈਠਾ ਉਡੀਕਤ ਹੈ, ਰਸੋਈ ਹੋਈ ਪੜੀ ਹੈ ਅਰੁ ਰਾਤਿ ਵਡੀ ਗਈ।" ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਉਹਾਂ ਤੇ ਆਪਣੇ ਡੇਰੇ ਆਇਆ। ਤਬ ਰਸੋਈਐ ਕਹਿਆ ਜੇ, "ਬਾਬਾ ਜੀ! ਪਰਸਾਦੁ ਸੀਤਲੁ ਭਇਆ ਹੈ"। ਤਬ ਜਦ ਏਹੁ ਬਾਤਿ ਰਸੋਈਐ ਕਹੀ ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਕਿਆ ਕਰੀਐ ਭਾਈ! ਜਦਿ ਸਿਰਕਾਰ ਦਾ ਹਿਸਾਬੁ ਕਰਿ ਪਹੁਤੇ ਤਬ ਡੇਰੈ ਆਏ"। ਤਬ ਰਸੋਈਐ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ। ਰਸੋਈ ਬਡੀ ਬੇਰ ਕੀ ਹੋਈ ਪੜੀ ਹੈ, ਤੂੰ ਉਠਿ ਕਪੜੇ ਉਤਾਰਹੁ, ਪਰਸਾਦੁ ਲੇਹੁ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜੇ, "ਸੁਆਮੀ ਜੀ! ਪਰਸਾਦੁ ਤਉ ਜੇਮੀਐਗਾ, ਪਣੁ ਕੀਰਤਨੁ ਨਾਹੀ ਕੀਤਾ"। ਕਹੈ, "ਜੀ, ਸਵੇਰੇ ਆਈ ਦਾ ਤਾਂ ਜੇਵਿ ਕਰਿ, ਸਵੇਰੈ ਐਤੁ ਵਖਤਿ ਕੀਰਤਨੁ ਕਰਿ ਸਵੀਂਦਾ, ਹੁਣੁ ਜੇਵਿ ਕਰਿ ਸੰਵਿ ਰਹੀਐ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਗੈਰ ਸਾਲ ਗਲ ਆਖੀਆ, ਸੰਵੀਐ ਕਿਉ ਕਰਿ? ਜੇਵਿ ਕਰਿ ਕੀਰਤਨੁ ਕਰੀਐ"। ਕਹੈ, "ਜੀ, ਭਲਾ ਹੋਵੈ ਕਰੀਐ, ਪਣੁ ਜੇਵਿ ਲੀਜੀਐ"। ਕਹੈ, "ਭਲਾ ਹੋਇ, ਪਰੋਸੀਐ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਰਸੋਈਐ ਥਾਲੀਆ ਸਾਲਣਿਆਂ ਕੀਆਂ, ਪਕ ਪਰਸਾਦੁ ਦੀਆ ਆਗੈ ਰਾਖੀਆਂ। ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਪਰਸਾਦੁ ਲੀਆ, ਪਰਸਾਦੁ ਲੇ ਕਰਿ ਛਿੰਗ ਚੁਲੀ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਬਸਤ੍ਰ ਲੈ ਕਰਿ ਉਪਰਿ ਜਹਾ ਸਿਮਰਣੁ ਕਰਤਾ ਥਾ ਤਹਾਂ ਜਾਹਿ ਬੈਠਾ, ਲਾਗਾ ਸਿਮਰਣ ਕਰਣੇ। ਤਬ ਨਿੰਦ੍ਰ ਆਈ, ਸੋਇ ਗਇਆ। ਪੈ ਸੁਤਾ ਦਿਨੁ ਚੜਿ ਗਇਆ, ਫੇਰਿ ਦਉਲਤ ਖਾਨ ਦਾ ਕੰਮੁ ਸਾ-ਦਿਨ ਚੜਦੇ ਨਾਲਿ ਲੋਕ ਆਇ ਰੁਜੂ ਹੋਏ। ਫੇਰਿ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚਿ ਓਲੇ ਵੇਲਾ ਹੋਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੇ ਮਨ ਮਹਿ ਬਿਰਕਤਿ ਆਇ ਗਈ। ਤਬ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :-

ਨਾਨਕ ਇਹੁ ਤਨੁ ਜਾਲਿ, ਜਿਨਿ ਜਲਿਐ ਨਾਮੁ ਵਿਸਾਰਿਆ॥

[ਸਲੋਕ ਮਲਾ ੧ ਸੂਹੀ ਕੀ ਵਾਰ ।੧੧ ।(੭੯੦)]

ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਅਵਾਜੁ ਆਇਆ ਜਿ, "ਏ ਨਾਨਕ! ਤੂ ਮੈ ਬਖਸਿਆ ਹੈ, ਏਸੇ ਮਾਇਆ ਵਿਚਿ ਬਕਸਿਆ ਹੈ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਏਵ ਨਾਹੀ ਬਕਸਿਆ, ਜਾ ਤੂ ਮੈਨੂੰ ਗਇਆ ਵਿਚ ਘਤਦਾ ਹੈ ਤਾ ਤੇਰਾ ਭੁਲਾਵਣਹਾਰੁ ਏਹੁ ਮਾਇਆ ਹੀ ਹੈ, ਤੂ ਜਿਸ ਨੋ ਭੁਲਾਇਦਾ ਹੈ ਤਿਸ ਨੋ ਮਾਇਆ ਵਿਚਿ ਘਤਿ ਭੁਲਾਇਦਾ ਹੈ, ਜਾ ਮਾਇਆ ਦੂਰਿ ਕਰਹਿ ਤਾ ਮੈ ਜਾਣ ਜਿ ਤੇਰੀ ਮਿਹਰ ਹੈ।" ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜੇ, 'ਏ ਨਾਨਕ! ਮਾਇਆ ਮੇਰੇ ਸਾਧਿ ਹੈ ਤੂੰ 'ਮਾਇਆ-ਮਾਇਆ' ਕੀਆ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਮਾਇਆ ਮੈਂ ਕਿਸੀ ਕਉ ਨਾਹੀ ਦੀਨੀ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਸਮਝ ਗਇਆ, ਜਾਂ ਦੇਖੈ ਤਾਂ ਓਹੁ ਮਾਇਆ ਕਿਸੀ ਪਾਸਿ ਨਾਹੀ। ਏਹੁ ਮਾਇਆ ਕਾ ਸਾਇਆ ਹੈ, ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਦੇਖੈ ਤਬ ਏਸੁ ਕਉ ਏਸੁ ਮਾਇਆ ਹੀ ਕੀ ਹਿਰਸ ਵਿਗੋਇਦੀ ਹੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ

ਜਿ, "ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਸਾਹਿਬੁ! ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਸਾਹਿਬੁ! ਵਡਾ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਏ ਸਾਹਿਬ ਜੀ। ਮਾਇਆ ਤੇਰੀ ਤੁ ਮਾਇਆ ਕਾ, ਏਹੁ ਮੁਝ ਕੰਉ ਹਿਰਸ ਮਾਤਰੀ ਹੈ, ਤੂੰ ਏਹੁ ਮੇਰੀ ਹਿਰਸ ਮਾਰਿ"। ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਆਵਾਜੁ ਬਾਬੇ ਨਾਲਕ ਕਉ ਆਇਆ ਜਿ, "ਏ ਨਾਨਕ! ਤੇਰੀ ਮੈ ਹਿਰਸ ਮਿਟਾਈ ਹੈ, ਤੇਰੇ ਉਪਰਿ ਹਉ ਕਿਰਪਾਲੁ ਹਾਂ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਉ ਤ੍ਰਈ ਲੋਕ ਨਾਥ ਕ੍ਰਿਪਾਲੁ ਹੂਆ ਜਿ 'ਨਾਨਕ ਤੂ ਮੇਰਾ ਹੈ"। ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਜੀ ਵਾਹਗੁਰੂ, ਧੰਨ ਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰੂ।

ਵੇਂਈ ਪ੍ਰਵੇਸ਼

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ ਇਸਨਾਨੁ ਕਰਣੇ ਦਰੀਆਇ ਜਾਤਾ। ਜਦਿ ਸਵਾ ਪਹਰੁ ਰਾਤਿ ਰਹਤੀ, ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਇਸਨਾਨੁ ਕਰਣੈ ਦਰੀਆਇ ਜਾਤਾ। ਏਕੁ ਨਫਰ ਸਾਥਿ ਜਾਤਾ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਇਸਨਾਨੁ ਕਰਤਾ, ਓਹੁ ਕਪੜੇ ਪਕੜਿ ਨਫਰੁ ਘਾਟਿ ਊਪਰਿ ਬੈਠਿ ਰਹਤਾ। ਜਦਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਇਸਨਾਨੁ ਕਰਿ ਨਿਕਲਤਾ ਤਬ ਓਹ ਕਪੜੈ ਅਗੈ ਆਣਿ ਧਰਤਾ। ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਪਗ ਬਾਂਧਿ ਕਰਿ, ਧੋਤੀ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਚਾਦਰ ਓਢਿ ਕਰਿ, ਤਰਪਨ ਨੇਮ ਗਾਇਤ੍ਰੀ ਪੜ੍ਹਿ ਕਰਿ, ਸਿਮਰਨੁ ਧਿਆਨੁ ਪਰਮੇਸਰ ਕਾ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਬਾਹਰਿ ਦਰੀਆਵ ਊਪਰਿ ਤੇ ਫਿਰ ਘਰਿ ਆਇਕੈ ਪਰਮੇਸਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨੁ ਕਰਤਾ। ਪੁਲਹੁ ਜੇਵੜੀ ਆਵੀ ਹਿਕਿ ਸੁਲਤਾਨੁ ਪੁਰਹੁ 'ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਜਾਦਿਆ ਵਾਵੀ ਤਰਫ, ਗੋਇੰਦਵਾਲਹੁ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਦੈ ਪੁਲਿ ਚੜ੍ਹਿਆ ਨੋ ਦਾਹਣੀ ਤਰਫ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਪਹੁਰ ਰਾਤਿ ਨਾਵਣਿ ਗਇਆ। ਜਿਉ ਕਪੜੇ ਉਤਾਰਿ ਨਫਰ ਕੰਉ ਪਕੜਾਏ, ਜੂੜਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜਿਉ ਦਰੀਆਵ ਵਿਚਿ ਦੁਬਕੀ ਮਾਰੀ, ਤਿਉ ਫੇਰਿ ਨਾ ਨਿਕਲਿਆ। ਪਰਮੇਸਰੁ ਕੇ ਲੋਕ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਉ ਨਿਰੰਜਨ ਨਿਰੰਕਾਰ ਪਾਸਿ ਲੇ ਗਏ। ਜਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਘੜੀ ਕਿ ਟੁਬਕੀ ਮਾਰੀ ਹੋਇਆ, ਤਬ ਉਨਿ ਨਫਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ! ਨਾਨਕ ਜੀ ਤਾ ਨ ਨਿਕਲਿਆ। ਟੁਬਕੀ ਮਾਰੀ ਹੋਇ ਗਇਆ ਕਿਤੈ ਧਿਰਿ! ਮਤ ਹੇਠਲੀ ਵਲਿ ਜਾਇ ਨਿਕਲਿਆ ਹੋਵੈ?" ਤਬ ਓਹੁ ਨਫਰੁ ਹੇਠਲੀ ਵਲਿ ਜਾਇ ਲਾਗਾ ਦੇਖਣੇ, ਦੇਖਿ ਦੇਖਿ ਰਹਿਆ ਨਾਹੀ ਨਜਰਿ ਕਿਥਾਊ ਆਵੈ ਨਾਹੀ। ਪਣੁ ਓਸਨੇ ਆਵਾਜੁ ਆਵੈ ਜਿ 'ਕਾਹਲਿਆ ਨਾਹੀ ਹੋਵਣਾ' ਤਬ ਓਹ ਆਵਾਜੁ ਸੁਣਿ ਕਰਿ ਚਉਧਕਿਓ ਰਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਪਰਮੇਸੁਰ! ਏਹੁ ਜੇ ਆਵਾਜੁ ਆਵਤਾ ਹੈ ਸਿ ਕਿਥਹੁ ਆਵਦਾ ਹੈ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਟੁਬਕੀ ਮਾਰੀ ਪਹਰੁ ਏਕੁ ਹੋਆ, ਤਬ ਉਨਿ ਨਫਰ ਓਦੂ ਥਾਂਵਹੁ ਦੇਖਿ ਰਹਿਆ, ਹਾਇ ਹਾਇ ਕਰਦਾ ਫਿਰੈ ਜਿ ਹਾਇ ਹਾਇ ਕਿਥੈ ਗਇਆ, ਕਿਥੈ ਰਹਿਆ, ਹਾਇ ਹਾਇ ਕਿਆ ਹੋਆ?" ਓਹੁ ਬਹੁਤੁ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਹਿਤਕਾਰੀ ਥਾ। ਹਾ ਹਾ ਬਿਲਾਪ ਕਰਦਾ ਫਿਰੈ, ਨਾ ਘਰਿ ਜਾਇ ਸਕੈ, ਨਾ ਦਰਿਆਵ ਵਿਚਿ ਵਡਿ ਸਕੈ। ਲਾਗਾ ਬੈਰਾਗੁ ਕਰਣੈ। ਕਦੇ ਹੇਠਾੜਿ ਜਾਇ ਕਦੇ ਉਤਾੜਿ ਜਾਇ। ਦਰੀਆਵ ਵਿਚਿ ਪਹਰੁ ਰਾਤਿ ਹੋਈ, ਪ੍ਰਾਤ ਸਮੋ ਹੋਆ। ਤਬ ਲੋਕ ਸਹਰ ਕੇ ਲਾਗੇ ਦਰੀਆਵ ਉਪਰਿ ਫਿਰਣੈ। ਕੋਈ ਨਾਵਣੈ ਕੋਈ ਉਜੂ ਸਾਜਣੈ, ਕੋਈ ਨਿਵਾਂਜੀ-ਕੋਈ ਪੂਜਾਰੀ, ਕੋਈ ਹਾਜ਼ਤਵੰਤੁ, ਕੋਈ ਹਥੁ ਮੁਹੁ ਧੋਵੈ। ਦਰੀਆਵ ਊਪਰਿ ਲੋਕੁ ਵਹਿ ਗੈਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਦਰੀਆਵ ਵਿਚੇ ਰਹਿਆ। ਤਬ ਉਨਿ ਨਫ਼ਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਾਈ! ਮੇ ਏਸੁ ਜਾਇ ਕਿਆ ਖੜਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਮੈ ਘਰੀ ਜਾਈ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੈ ਦਰਬਾਰਿ ਜਦਿ ਜਾਇ ਖੜਾ ਹੋਆ, ਤਬ ਮਉਤਾਦੀ ਲੋਕੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੈ ਦਰਬਾਰਿ ਜਾਇ ਖੜੇ ਹੋਏ ਹੈਨਿ।

ਆਪਣੈ ਬਿਗਾਨੇ ਦਵਲਤ ਖਾਨ ਕੇ ਲੋਕ ਸਭਿ ਜਿਤਨੇ ਥੇ ਸਭਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੰਉ ਉਡੀਕਦੇ ਹੇਨਿ, ਜਿ ਨਾਨਕੁ ਆਵੈ ਤਬ ਕਿਸੀ ਕਿਸੀ ਕਉ ਕਿਛੁ ਪਲੈ ਪਵੈ। ਤਬ ਉਨਿ ਨਫਰਿ ਦਰਬਾਰ ਜਿਉ ਉਹਿ ਲੋਕ ਉਡੀਕਦੇ ਥੇ ਬਾਬੇ ਕੰਉ ਸਿ ਬਾਬੇ ਬਿਨਾ ਉਸ ਕਾ ਮਨੁ ਫੁਟਿ ਗਇਆ, ਗਦ ਗਦ ਹੋਇ ਗਇਆ, ਲਾਗਾ ਰੋਵਣੇ। ਤਬ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹਾਇ ਹਾਇ ਰੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਨਫਰ! ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਰੋਤਾ ਹੈ?" ਤਬ ਉਸ ਕੰਉ ਤਰੁ ਕਹਿਣਾ ਕਿਛੁ ਆਵੈ ਨਾਹੀ, ਓਹੁ ਰੋਇਆ ਹੀ ਕਰੈ, ਬੋਲਿ ਕਿਛੁ ਨਾ ਸਕਈ। ਜਬ ਓਹੁ ਰੋਇ ਰੋਇ ਸਾਬਤੁ ਹੋਆ ਤਬ ਓਹੁ ਲੋਕਹੁ ਪੁਛਿਆ ਜਿ "ਕਿਉ ਰੇ ਰਾਮ ਕੇ, ਕਿਉਂ ਭਾਈ, ਕਿਆ ਹੁਆ? ਤੂ ਕਿਉ ਰੋਤਾ ਹੈ?" ਕਹੈ, "ਜੀ, ਕਿਆ ਨ ਰੋਵਉ, ਜਿਉ ਪ੍ਰਾਤ ਕਾਲਿ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਰਿਆਇ ਨਾਵਣ ਜਾਂਦਾ ਜਿਉ ਨਾਵਣੈ ਵੜਿਆ ਅਰੁ ਟੁਬਕੀ ਮਾਰੀ ਤਿਉ ਫੇਰਿ ਨਾ ਨਿਕਲਿਆ, ਮੈ ਦੇਖਿ ਢੂਢਿ ਰਹਿਆ, ਨਾ ਜਾਣੀਐ ਜਿ ਕਿਸੁ ਤਰਫ ਗਇਆ ਹੈ?" ਕਈ ਹਜਾਰੁ ਲੋਕ ਲਾਗੇ ਰੋਵਣੇ। ਤਬ ਜੈ ਰਾਮ ਕੰਉ ਖਬਰਿ ਭਈ, ਉਨਿ ਲਾਹਿ ਪਗ ਭੁੰਇ ਨਾਲਿ ਮਾਰੀ, ਸਿਆਪਾ ਹੁਆ। ਤਬ ਦਵਲਤ ਖਾਨ ਕੇ ਲੋਕ ਜਿ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੰਉ ਬੁਲਾਵਤੇ ਥੇ ਸਿ ਖਾਨਿ ਪਾਸਿ ਜਾਇ ਖੜੈ ਹੋਇ ਜਿ, "ਜੀ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਲੋਕ ਅਗੈ ਸਭ ਰੋਤੇ ਹੈ। ਜਿਉ ਨਾਵਣੇ ਗਇਆ ਥਾ ਦਰੀਆਇ ਟੁਬਕੀ ਮਾਰੀ ਤਿਉ ਫੇਰਿ ਨਾ ਨਿਕਲਿਆ। ਜੀ, ਇਉ ਬਾਤ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਹੋਈ ਹੈ"। ਤਬ ਦਵਲਤ ਖਾਨ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੈ ਰਾਮ ਕੈ ਤਾਈ ਬੁਲਾਇ ਲੈ ਆਵਹੁ"। ਤਬ ਜੈਰਾਮ ਕੈ ਤਾਂਈ ਖਾਨ ਕੇ ਲੋਕ ਜਾਇ ਕਰਿ ਬੁਲਾਇ ਲੇ ਆਏ। ਤਬ ਜੈ ਰਾਮੁ ਸਿਰਿ ਪਟੁਕੈ ਬਧੈ ਦਵਲਤ ਖਾਨ ਪਾਸਿ ਜਾਇ ਖੜਾ ਹੋਆ। ਤਬ ਦਲਵਤ ਖਾਨ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੈ ਰਾਮੁ! ਨਾਨਕ ਕਾ ਵਾਕਾ ਕਿਵ ਕਰਿ ਹੁਆ?" ਤਬ ਜੈ ਰਾਮੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਨਫਰੁ ਸਾਥੈ ਗੈਆ ਥਾ। ਉਸ ਕਉ ਸਾਰੀ ਹਕੀਕਤਿ ਮਲੂਮੁ ਹੈ, ਜੈ ਸਾਥਿ ਗਇਆ ਥਾ"। ਤਬ ਖਾਨਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਐ ਜਾ ਕਰਿ ਓਹੁ ਨਫਰੁ ਨਾਲਕ ਜੀ ਕਾ ਬੁਲਾਇ ਲਿਆਵਹੁ"। ਤਬ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਨਫ਼ਰ ਉਨਹੁ ਖਾਨ ਕਿਅਹੁ ਲੋਕਹੁ ਬੁਲਾਇ ਆਣਿਆ। ਜਬ ਆਇਆ ਤਬ ਉਨਹੁ ਜਾਇ ਅਰਜੁ ਕੀਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਨਫਰੁ ਆਇਆ ਹੈ"। ਤਬ ਖਾਨਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਨਾਨਕ ਕੇ ਨਫਰੁ ਕੰਉ ਆਗੈ ਲਿਆਵਹੁ।" ਤਬ ਓਹੁ ਨਫਰੁ ਆਗੈ ਖੜਾ ਕੀਆ। ਤਬ ਦਵਲਤ ਖਾਨਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰੇ! ਕਿਉ ਕਰਿ ਨਫਰੁ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਹਕੀਕਤਿ ਹੋਈ ਹੈ, ਤਿਉ ਤੂੰ ਕਹੁ"। ਤਬ ਓਨਿ ਨਫਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਖਾਨ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ਹੋਇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਹਰਿ ਦਿਨ ਨੇਮੁ ਥਾ ਜਿ ਸਵਾ ਪਹਰ ਰਾਤਿ ਪਿਛਲੀ ਕੰਉ ਹਰਿ ਰੋਜ ਦਰੀਆ ਜਾਇ ਨਾਵਦਾ। ਪਵਣੁ ਚਲੈ ਮੀਹੁ ਚਲੈ, ਪਣੁ ਨਾਨਕ ਕਾ ਨੇਮ ਨਾ ਚਲਈ, ਰੋਜ ਬਰੋਜ ਦਰੀਆਇ ਜਾਇ ਨਾਵਦਾ ਜਦਿ ਪਹਰੁ ਰਾਤਿ ਪਿਲੁਲੀ ਰਹਦੀ; ਅਰੁ ਜੀ ਮੈ ਸਾਥਿ ਹੀ ਜਾਦਾ। ਅਜੁ ਜਿਉ ਕਪੜੇ ਉਤਾਰਿ ਕਰਿ ਮੇਰੈ ਤਾਈ ਪਕੜਾਏ ਆਪਿ ਜਾਇ ਦਰੀਆਇ ਵੜਿਆ, ਜਿਉ ਟੁਬਕੀ ਨਾਨਕ ਜੀ ਮਾਰੀ ਤਿਉ ਫੇਰਿ ਨਾ ਨਿਕਲਿਆ ਵਿਚੇ ਗਾਇਬੁ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਹੰਉ ਕਹਾ ਜਿ ਹੁਣਿ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ। ਖਾਨੁ ਸਲਾਮਤੀ! ਜਦਿ ਘੜੀਆ ਚਾਰਿ ਪੰਜਿ ਹੰਉ ਦੇਖਿ ਭਾਲਿ ਰਹਿਆ ਜਿ ਕਿਛੁ ਨਜਰਿ ਨਾ ਆਵਈ ਤਾ ਮੈ ਉਠਿ ਆਇਆ। ਆਇ ਕਰਿ ਖਬਰਿ ਕੀਨੀ। ਖਾਨਿ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਇਉ ਹਕੀਕਤਿ ਹੋਈ ਹੈ'। ਤਬ ਖਾਨਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਯਾਰਹੁ! ਕੋਈ ਖੁਦਾਇ ਕਾ ਨੇਕੁ ਥਾ"। ਤਬ ਖਾਨਿ ਹਥ ਫਾਟੇ ਜਿ, "ਹਾਇ ਹਾਇ ਕਿਆ ਦਿਆਨਤਦਾਰੁ ਹਿੰਦੂ ਥਾ"। ਸਿਰੁ ਫੇਰਿ ਕਹਿਆ ਦਵਲਤ ਖਾਨਿ ਜਿ, "ਐ ਜੈ ਰਾਮੁ! ਅਬ ਦਰੀਆਵ ਮਹਿ ਜਾਲ ਬਾਹੀਅਹਿ ਜਿ ਕਾਈ ਬਲਾਇ ਖਾਇ ਨਾਹੀ ਗਈ ਤਬ ਉਸਕਾ ਕਲਬੂਤੁ ਪਾਈਐਗਾ। ਅਰੁ ਜੇ ਡੁਬਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਜੇ ਕਾਈ ਬਲਾਇ

ਖਾਇ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਹਵਾਲੈ। ਤਬ ਬਹੁਤੁ ਜਾਲ ਲੇ ਕਰਿ ਮਲਾਹ ਬੁਲਾਵਹੁ ਅਰੁ ਬੇੜੀਆਂ ਸਾਥਿ ਜਾਲ ਮਹਾ ਬਹਾਇ ਕਰ ਦਰੀਆਵ ਕੈ ਉਰਵਾਰ ਪਾਰ ਜਾਲ ਰਖਾਇ ਕਰਿ ਕੋਸ ਤੀਨ ਚਾਰਿ ਊਪਰਿ ਦਰੀਆਉ ਸੋਧੀਐ। ਜੇ ਮਤੁ ਕਲਬੂਤੁ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਪਾਈਐ"। ਤਬ ਆਪਿ ਦਵਲਤ ਖਾਨੁ ਚੜ੍ਹਿਆ, ਮਲਾਹਿ ਬੁਲਾਇ ਕਰਿ ਘਾਊ ਜਾਲ ਬਹਾਏ, ਕੋਸ ਤੀਨ ਚਾਰਿ ਮੀਹ ਪਾਨੀ ਦਰੀਆਉ ਗਾਹਨੁ ਕੀਆ। ਕਲਬੂਤੁ ਕਹੀ ਨਾ ਪਾਇਆ। ਚਾਰ ਪਹਿਰ ਦਿਨਿ ਦਵਲਤ ਖਾਨੁ ਢੂਢਿ ਰਹਿਆ ਦਰੀਆਉ : ਸਾਂਝਿ ਕਉ ਘਰਿ ਆਇਆ। ਆਇ ਕਰਿ ਜੈ ਰਾਮੁ ਕੰਉ ਸਰਪਾਉ ਪਹਰਾਇਆ। ਜੈਰਾਮ ਕੰਉ ਕਹਿਆ ਦਵਲਤ ਖਾਨੁ ਜਿ, "ਐ ਜੈਰਾਮ! ਤੂ ਖਾਤਰਿ ਜੰਮੈ ਰਖੁ। ਏਹੁ ਖੁਦਾਇ ਕੀ ਬਾਤ ਹੋਈ ਹੈ, ਚਾਰਾ ਖੁਦਾਇ ਸਿਉ ਕਿਸੀ ਕਾ ਨਾਹੀ ਚਲਤਾ। ਖੁਦਾਇ ਏਵੈ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਤੂੰ ਖਾਤਿਰਿ ਕਰਾਰਿ ਲਿਆਉ"। ਜੈ ਰਾਮੁ ਕਉਂ ਖਾਨ ਸਰਪਾਉ ਪਹਿਰਾਇਆ। ਜੈਰਾਮੁ ਤਸਲੀਮ ਕਰੀ। ਬਹੁੜਿ ਖਾਨਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਐ ਜੈ ਰਾਮ! ਹਮਾਰੀ ਸਰਕਾਰ ਕਾ ਹਿਸੇਬੁ ਹੈ ਸਿ ਨਾਨਕ ਕੇ ਕਾਗਦ ਮੰਗਾਇ ਕਰਿ ਤੂ ਜਮਾ ਸਮਝਿ ਲੇਹਿ"। ਤਬ ਜੈਰਾਮੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਖਾਨੁ ਸਲਾਮਤਿ! ਨਾਨਕੁ ਰੋਜ ਕਾਗਦੁ ਪਹੁਚਾਵਦਾ ਥਾ। ਈਵ ਨਾਹਿ ਜਿ ਇਕੁ ਫਲੂਸ ਤਾਈ ਕਿਛੁ ਤਮਾ ਹੋਇ। ਓਹੁ ਬਡਾ ਬੇ ਤਮਾਉ ਥਾ, ਉਸ ਕੰਉ ਕਿਛੁ ਤਮਾ ਕੀ ਪਰਵਾਹ ਨਾ ਥੀ, ਉਹ ਗਉਸ ਕੋਈ ਉਸ ਖੁਦਾਇ ਕਾ ਥਾ। ਓਹੁ ਇਸੁ ਜਹਾਨੁ ਕੀ ਬਾਤ ਕਾਈ ਨਾ ਥਾ ਕਰਤਾ"। ਤਬ ਖਾਨਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਐ ਜੈ ਰਾਮ! ਮੈਂ ਭੀ ਬਹੁਤੁ ਕਰਿ ਜਾਣਦਾ ਥਾ। ਜੇ ਨਾਨਕੁ ਖੁਦਾਈ ਬੰਦਾ ਹੈ।" ਜੈ ਰਾਮ ਪਾਸਿ ਖਾਨਿ ਕਹਿਆ, ਜਿ "ਸਾਦਕ ਨੋ ਖੁਦਾਹਿ ਏਸੁ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚਿ ਰਹਿਣੈ ਨਾਹੀ ਦੇਦਾ। ਇਸੁ ਜਾਹਗਾ ਉਸੁ ਨਾਹਾ ਰਹਣਾ, ਪੁਰ ਜਿਸੁ ਜਾਹਗਾ ਦਾ ਸੀ ਸੋ ਖੁਦਾਇ ਤਿਸੀ ਜਾਹਗਾ ਲਿਜਾਇ ਰਖਿਆ"। ਤਬ ਜੈਰਾਮ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਖਾਨਿ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਜੇ ਕਿਛੁ ਸਰਕਾਰ ਥੀ ਪਾਵਤਾ ਥਾ ਸੋ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਖੁਦਾਇ ਕੈ ਰਾਹਿ ਦੇਤਾ। ਅਰੁ ਜੇ ਕਿਛੁ ਹੋਤਾ ਸਿ ਏਕੁ ਦੰਮੜਾ ਪਰਾਇਆ ਹੁਕ ਉਸ ਕਉ ਹਰਾਮ ਥਾ, ਰਵਾ ਕਿਸੀ ਕਾ ਨ ਰਖਤਾ, ਹੈਫੁ ਹੈ ਖਾਨਿ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਹਮ ਕੰਉ ਖੁਦਾਹਿ ਤਾਲਹ ਫਉਤ ਨਾਹੀ ਕਰਤਾ"। ਤਬ ਦਵਲਤ ਖਾਨਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਜੈ ਰਾਮ! ਕਿਛੁ ਓਹੁ ਤੁਮਾਰੇ ਹੀ ਕਾਮ ਕੰਉ ਨਾ ਥਾ, ਓਹੁ ਹਮਾਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਕਮੁ ਬਹੁਤੁ ਸਵਾਰਤਾ ਬਹੁਤੁ ਦਿਆਨਤਦਾਰ ਥਾ, ਪਣੁ ਕਿਛੁ ਖੁਦਾਇ ਸੰਉ ਕਿਆ ਚਲਤਾ ਹੈ। ਜਾਹੁ ਤੁਮ ਡੇਰੈ, ਖੁਦਾਇ ਸਭੁ ਭਲਾ ਕਰੈਗਾ।" ਜੈ ਰਾਮੁ ਬਿਦਾ ਹੋਇ ਕੈ ਡੇਰੈ ਆਇਆ। ਤਬ ਜੈਰਾਮ ਆਇ ਕੇ ਡੇਰੈ ਜਿ ਕੋਈ ਲੋਕੁ ਥਾ ਸਿ ਤਿਸ ਕੰਉ ਨਿਸਾ ਕੀਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ! ਖੁਦਾਈ ਬਾਤ ਸੰਉ ਚਾਰਾ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ"। ਤਬ ਲੋਕ ਰੋਇ ਪੀਟਿ ਕਰਿ ਬੈਠਿ ਰਹੇ।

ਤਬ ਨਿਰੰਜਨ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰੇ ਜਾਹੁ, ਜਾਇ ਕਰਿ ਤੁਮੁ ਨਾਨਕ ਕੰਉ ਮੇਰੇ ਪਾਸਿ ਲੇ ਆਵਹੁ"। ਤਬ ਨਾਲਕ ਜੀ ਕੰਉ ਆਇ ਕਰਿ ਕਰਤੇ ਪੁਰਖੁ ਕੇ ਲੋਕ ਲੇਗਏ, ਲਿਜਾਹਿ ਜਹਾ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਥਾ ਉਹਾ ਹੀ ਲਿਜਾਇ ਖੜਾ ਕੀਆ। ਅਗੈ ਨਿਰੰਜਨੁ ਪੁਰਖ ਕਰਤਾ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਸੁਪੇਦ ਦਾੜੀ ਹੈ, ਲਾਲੁ ਬਾਣਾ ਹੈ, ਸੁੰਨਹਰੀ ਪਲੰਘੁ ਹੈ। ਤ੍ਰਿਸ ਊਪਰਿ ਸੁਪੇਦ ਨਿਹਾਲੀ ਹੈ ਵਿਛਾਈ ਹੋਈ। ਤਿਸੁ ਊਪਰਿ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਬਡਾ ਤਕੀਆ ਹੈ। ਆਸ ਪਾਸਿ ਜਿਮੀ ਸਬਜ ਹੈ, ਲਾਲ ਸਿਆਹ ਜਰਦ ਸੁਪੇਦ ਮੂੰਗੈ ਸਬਜ ਰੰਗ ਰੰਗ ਕੇ ਬਿਛਾਵਣੇ ਬਿਛਾਏ ਹੋਏ ਹੈ? ਜਿਤਨੇ ਟਹਲੂਏ ਸਾਥਿ ਹੈ ਐਤਨਿਆਂ ਸਭਿ ਲਾਲ ਬਾਂਣੇ ਹੈ। ਏਕ ਭੈਸ ਅਗੈ ਘਾਸੁ ਖੜੀ ਚਰਤੀ ਹੈ। ਉਸ ਕੈ ਪਾਸਿ ਦੁਇ ਜੜੇ ਲਾਲੀ ਕਪੜੀ ਖੜੇ ਝਲਤੇ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਉਨਹੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਿਅਹੁ ਲੋਕਹੁ ਲਿਜਾਇ ਨਿਰੰਜਨ ਨਿਰੰਕਾਰ ਕੈ ਆਗੈ ਖੜਾ ਕੀਆ।

ਤਬ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਨਾਨਕੁ ਹੈਰਾਨੁ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਕਹਿਓਿ ਸੁ ਜਿ, "ਵਾਹੁ, ਵਾਹੁ ਤੂ ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ। ਤੂ ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਡੰਡਉਤਿ ਕਰਿ ਲੰਬੇ ਹੋਇ ਕਰਿ ਅਰੁ ਕਹੈ, "ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ! ਤੂੰ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ! ਵਾਹੁ ਵਾਹੁਉਂ ਤੂ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਤੂ ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ?" "ਤਾ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕੰਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਹਿਆ ਜਿ "ਏ ਨਾਨਕ! ਜੀਉ ਤਉ ਤੇਰਾ ਭਲਾ ਹੈ?" ਕਹੈ ਜੀ, "ਤੇਰੈ ਦਰਸਨਿ ਦੇਖੈ ਭਲਾ ਹੈ।"। ਕਹੈ "ਨਾਨਕ, ਤੂ ਖਰਾ ਚੰਗਾ ਹੈ? " ਕਹੈ ਜੀ, "ਆਜੁ ਚੰਗਾ ਹੰਉ ਜਾ ਤੇਰਾ ਦਰਸਨੁ ਦੇਖਿਆ ਹੈ।" ਤਬ ਨਿਰੰਜਨੁ ਨਿਰੰਕਾਰ ਬੈਠਾ ਹੈ ਮੂਰਤਿਮਾਨੁ ਜੀਆਂ ਕਾ ਦਾਤਾ। ਸੇਤ ਕੇਸ ਲਾਲ ਰੂਪੁ। ਨਿਰੰਜਨੁ ਨਿਰੰਕਾਰ ਜੀਆ ਕਾ ਦਾਤਾ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਅਬਿਨਾਸੀ, ਘਟਿ ਘਟਿ ਵਾਸੀ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਕਰਤੇ ਪੁਕਖਿ ਕਹਿਆ, ਜਿ "ਏ ਨਾਨਕ! ਤੂ ਅਗੈ ਆਉ। ਅਗੈ ਆਇ ਕਰਿ ਤੂ ਮੇਰੇ ਚਰਨਾ ਊਪਰਿ ਸਿਰੁ ਰਾਖੁ"। ਤਬ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ! ਤੂ ਅਗੇ ਆਵੂ। ਅਗੈ ਆਇ ਕਰਿ ਤੂ ਮੇਰੇ ਚਰਨਾ ਊਪਰਿ ਸਿਰੁ ਰਾਖੁ"। ਤਬ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਚਰਨ ਕਮਲ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕੇ ਊਪਰਿ ਸਿਰੁ ਰਾਖਾ। ਤਬ ਕਰਤੇ ਪੁਰਖਿ ਓਹੁ ਭੈਸ ਦੁਹਾਈ। ਦੁਹਾਇ ਕਰਿ ਕਟੋਰਾ ਦੂਧ ਕਾ ਭਰਿਆ, ਭਰਿ ਕਰਿ ਹਾਥਿ ਲੀਆ। ਹਾਥਿ ਲੇਕਰਿ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੰਉ ਕਹਿਆ, ਜਿ, "ਏ ਨਾਲਕ! ਤੂੰ ਦੁਧ ਦਾ ਕਟੋਰਾ ਏਹੁ ਪੀਉ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਲਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਨਿਰੰਜਨ ਨਿਰੰਕਾਰ ਜੀ! ਤੈ ਤੇ ਅਗੈ ਮੈਂ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਪੀਵਾਂ?" ਤਬ ਕਰਤੇ ਪੁਰਖਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, 'ਏ ਨਾਨਕ! ਏਹੁ ਦੂਧੁ ਨਾਹੀ ਜਿ ਤੂ ਦੂਧੁ ਜਾਨਤਾ ਹੈ। ਏਹੁ ਤੁਮ ਕੰਉ ਨਾ ਸਿਮਰਣ ਕਾ, ਭਗਤਿ ਭਾਵ ਕਾ, ਸਤ ਸੰਤੋਖ ਕਾ, ਸੀਲ ਸੰਜਮ ਕਾ ਪਿਆਲਾ ਮਿਲਤਾ ਹੈ। ਏਹੁ ਦੁਧ ਨਾਹੀ ਤੁਮ ਕਉ ਏਹੁ ਅੰਬ੍ਰਿਤੁ ਨਾਮੁ ਮਿਲਤਾ ਹੈ। ਏਹੁ ਤੁਮ ਕੰਉ ਨਾਮ ਸਿਮਰਣ ਕਾ, ਭਗਤਿ ਭਾਵ ਕਾ ਸਤ ਸੰਤੋਖ ਕਾ, ਸੀਲ ਸੰਜਮ ਕਾ ਪਿਆਲਾ ਮਿਲਤਾ ਹੈ। ਏਹੁ ਦੁਧ ਨਾਹੀ ਤੁਮ ਕਵੁ ਏਹੁ ਅੰਬ੍ਰਿਤੁ ਨਾਮੁ ਮਿਲਤਾ ਹੈ, ਤੂ ਲੇਕਰਿ ਪੀਉ"। ਤਬ ਆਗਿਆ ਕਰਤੇ ਪੁਰਖਿ ਕੀ ਸਾਥਿ ਕਟਰਾ ਦੂਧ ਦਾ ਬਾਬੇ ਨਾਲਕ ਜੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਹਾਥ ਤੀ ਪੀ ਲਇਆ। ਪੀਵਤੇ ਸਾਥਿ ਮਸਤਾਨੁ ਹੋਇ ਗੈਆ। ਅਰੁ ਸਗਲ ਭਵਨ ਕੀ ਸੋਝੀ ਹੋਈ ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗਾ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੀ। ਲਾਗਾ ਡੰਡਉਤੁ ਕਰਨੈ। ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਨਾਨਕ! ਤੂੰ ਮੈਂ ਮੁਕਤਾ ਕੀਆ। ਜਿ ਕੋਈ ਤੁਮ ਕੰਉ ਦੇਖਹਿਗੇ ਸਿ ਮੁਕਤੇ ਕੀਏ। ਜਿ ਤੁਮ ਕੰਉ ਸੁਣਹਿਗੇ ਸੇ ਮੈ ਮੁਕਤੇ ਕੀਹੈ। ਜਿ ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਲੇਹਿਗੇ ਸੇ ਮੈ ਮੁਕਤ ਕੀਏ। ਜਿਨ ਕੰਉ ਤੂ ਬਖਸਹਿਰਗਾ ਤਿਨ ਕੰਉ ਮੈ ਬਖਸਂਊਗਾ, ਤੂ ਮੈ ਨਿਹਾਲੁ ਕੀਆ ਹੈ। ਅਰੁ ਜ ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਲੇਹਿਗੇ ਤੇ ਮੈ ਨਿਹਾਲੁ ਕੀਏ ਹੈ। ਏ ਨਾਨਕ! ਤੈ ਮੇਰਾ ਨਾਮੁ ਕਲਿਜੁਗ ਕੇ ਬਿਖੈ ਜਪਾਵਣਾ; ਨਾਮੁ ਦਾਨੁ ਇਸਨਾਨੁ ਕਲਿਜੁਗ ਕੈ ਬਿਖੈ ਜਪਾਵਣਾ ਅਰੁ ਦਿੜਾਵਣਾ ਸੈਸਾਰ ਕੰਉ, ਮੇਰਾ ਜਸੁ ਕਰਣਾ ਕਰਾਵਣਾ। ਸੁਧਰਮੁ ਦਿੜਾਵਣਾ, ਬਤਾਵਣਾ ਜਿਸ ਤੇ ਸੈਸਾਰ ਕਾ ਭਲਾ ਹੋਇ ਅਰੁ ਮੁਕਤਾ ਹੋਇ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਜੀ! ਤੂੰ ਦੈਆ ਕਰਿ ਕਰਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਹੋਹਿ ਜਿ ਤੂ ਮੇਰੀ ਰਖੁ ਕਲੀ ਕਾਲੂ ਮਹਾ ਕਠਨੁ ਹੈ, ਤੂ ਦਇਆ ਕਰਿ ਕਰਿ ਕਲਜੁਗ ਤੇ ਰਾਖੁ। ਸੈਸਾਰੁ ਕਲਿਜੁਗਿ ਭਰਮਾਇ ਸਟਿਆ ਹੈ, ਕਲਿਜੁਗ ਤੇ ਰਾਖੁ"। ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮਿ ਨਾਨਕੁ ਬਿਦਾ ਕੀਆ। ਆਪਣੀ ਭਗਤਿ ਨਾਮੁ ਸਿਫਤਿ ਸਲਾਹ ਦੇ ਕਰਿ ਬਿਦਾ ਕੀਆ। ਸਤੁ ਸੰਘੋਖੁ ਥਿਤਿ ਜੁਗਤਿ ਸਲੁ ਸੰਜਮੁ ਬਕਸਿ ਦੇ ਕਰਿ ਕਲਿਜੁਗ ਕੈ ਬਿਖੈ ਜੀਵ ਨਿਸਤਾਰਨ ਕੰਉ, ਪੰਥ ਚਲਾਵਨ ਕੰਉ ਸ੍ਰੀ ਪਾਬ੍ਰਹਮ ਜੀ ਬਿਦਾ ਕੀਆ। ਊਹਾ ਕਾ ਏਕੁ ਈਹਾ ਸੈਸਾਰ ਮਹਿ ਤੀਨਿ ਦਿਨਿ ਵਰਤੇ, ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਜੀ ਨਾਨਕੁ ਬਿਦਾ ਕੀਆ। ਊਹਾ ਕਾ ਏਕੁ ਦਿਨੁ ਈਹਾ ਸੈਸਾਰ ਮਹਿ ਤੀਨਿ ਦਿਨਿ ਵਰਤੇ, ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਜੀ ਨਾਨਕੁ ਬਿਦਾ ਕੀਆ। ਸਾਥਿ ਸੇਵਕ ਦੀਲੇ। ਤਦ ਤੀਸਰੈ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨਿਕਲਿ ਆਇਆ। ਸੰਮਤਿ ੧੫੬੪ ਭਾਦੋ ਸੁਦੀ ੧੫ ਪੂਰਨਮਾ ਕੈ ਦਿਨਿ ਭਲਕੇ ਹੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਵ ਕਾ ਪਰਮਾਸੁ ਹੋਆ, ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਹੋਆ, ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਸਾਵਧਾਨ

ਨਦੀ ਕੈ ਬਿਖੈ ਮਿਲਿਆ, ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ। 36 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਸਾਢਿਆ ਛਿਆ ਮਹੀਨਿਆ ਕੇ ਨੋ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਾਵਧਾਨੁ ਮਿਲਿਆ ਜਿਸ ਵਖਤਿ ਇਸਨਾਨੁ ਕਰਨੇ ਵੜਿਆ ਥਾ ਉਸੀ ਵਖਤਿ ਨਿਕਲਿ ਆਇਆ। ਉਸੁ ਨਫਰ ਕਉ ਅਭਿਆਸੁ ਜਿ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਾ ਲਾਗਾ ਉਹੁ ਹਰਿ ਦਿਨਿ ਉਸੇ ਹੀ ਘਾਟ ਉਪਰਿ ਪਹਰ ਰਾਤਿ ਰਹਤੀ ਕਉ ਉਹਾ ਜਾਇ ਬੈਠੇ। 'ਨਾਨਕ ਜੀ–ਨਾਨਕ ਜੀ' ਬੈਠਾ ਕਰੈ। ਜਿਉ 'ਨਾਨਕ ਜੀ—ਨਾਨਕ ਜੀ' ਬੈਠਾ ਕਰਤਾ ਥਾ ਤਿਉ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਨਜਰਿ ਆਇ ਗੈਆ। ਓਹੁ ਉਠਿ ਪੈਰੀ ਪੜਿਆ, ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ। "ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਅਰੁ ਧੰਨੁ ਪਰਮੇਸਰੁ ਜਿਨਿ ਨਾਨਕ ਜੀ ਮੇਰੈ ਤਾਈ ਦੇਖਾਲਿਆ"। ਉਨਿ ਕਪੜੇ ਅਗੈ ਰਖੇ। ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਪੜੇ ਪਹਰਿ ਕਰਿ ਘਰ ਆਇਆ। ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਜੀ ਵਾਹੁਗੁਰੂ ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਸਤਿਗੁਰੂ।

ਮੋਦੀ ਖਾਨੇ ਦਾ ਤਿਆਗ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਤੀਸਰੈ ਦਿਨਿ ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਨਗਰਿ ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰਿ ਦਰੀਆਵ ਤੇ ਨਿਕਲਿ ਆਇਆ। ਤਬ ਜਹਾਨ ਮਹਿ ਹੈਰਾਨਗੀ ਹੋਇ ਰਹੀ ਜੇ, 'ਦੇਖਹੁ ਯਾਰਹੁ! ਏਹੁ ਖੁਦਾਂਇ ਦਾ ਵਡਾ ਵਿਸਮਾਦੁ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿ ਨਾਨਕੁ ਵੇਦੀ ਡੁਬਾ ਹੋਆ ਤੀਸਰੈ ਦਿਨਿ ਫੇਰਿ ਏਸੁ ਜਹਾਨ ਮਹਿ ਆਇਆ ਹੈ, ਤਬ ਲੋਕੁ ਲਾਗਾ ਉਸਤਤਿ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਕਰਨੇ। ਕੋਈ ਕਹੈ ਜਿ ਗਉਸੁ ਹੈ; ਕੋਈ ਕਹੈ ਜ ਕੁਤਬੁ ਹੈ, ਕੋਈ ਕਹੈ ਜਿ ਸਿਧੁ ਹੈ। ਕੋਈ ਕਹੈ ਜਿ ਸਾਧੂ ਹੈ। ਕੋਈ ਕਹੈ ਜੀ ਸੰਤੁ ਹੈ। ਕੋਈ ਕਹੈ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਲੋਕੁ ਹੈ। ਤਬ ਸੈਸਾਰ ਐਸੇ ਹੀ ਉਸਤਤਿ ਲੇ ਉਠਾ। ਜਬ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸੁਣੈ ਜਿ ਲੋਕੁ ਬਹੁਤੁ ਉਸਤਤਿ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਮੈ ਲੋਕਾ ਸਿਉ ਕਿਆ ਹੈ?" ਕੋਈ ਕਹੈ ਜਿ "ਏਹੁ ਤੀਸਰੈ ਦਿਨਿ ਪਾਣੀ ਤੇ ਨਿਕਲਿਆ ਡੂਬਾ ਹੋਆ, ਸਿ ਕਿਤੁ ਜੋਰਿ ਨਿਕਲਿਆ? ਏ ਸਾਹਿਬ ਤੇਰੀ ਕੁਦਰਤਿ ਕਉ ਬਲਿ ਜਾਈਐ"। ਤਾ ਬਹੁਤੁ ਲੋਕ ਝੁਬਿ ਪੜਿਆ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਾ ਦਰਸਲ ਦੇਖਣੇ ਕਉ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏਹੁ ਜਹਾਨੁ ਤਮਾਸਗੀਰੁ ਹੈ, ਬਾਜੀ ਕੀ ਨਿਆਈ ਆਵਤਾ ਹੈ। ਮੈ ਕਿਆ ਹੈ ਏਸੁ ਜਹਾਨ ਸਾਥਿ ਜਿ ਕੋਈ ਨਿੰਦਾ ਕਰੈ ਤਉ ਹੀ ਭਲਾ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਡੇਰਾ ਲੁਟਾਇ ਦੂਰਿ ਕੀਆ। ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜਾਇ ਫਕੀਰਾ ਸਾਥਿ ਬੈਠਾ। ਦਵਲਤ ਖਾਨ ਕਉ ਖਬਰਿ ਹੋਈ ਜਿ ਨਾਨਕ ਡੇਰਾ ਲੁਟਾਹਿ ਨਿਕਲਿਆ। ਜਾਇ ਫਕੀਰਾ ਸਾਥਿ ਰਲਿਆ ਜਿਤਨਾ ਅਸਬਾਬੁ ਥਾ ਸਭੁ ਲੁਟਾਹਿ ਦੂਰਿ ਕੀਆ। ਲੰਗੋਟੀ ਪੈਨਿ ਕਰ ਫਕੀਰੁ ਹੂਆ। ਤਬ ਜਹਾਨੁ ਅਸਬਾਬੁ ਥਾ ਸਭੁ ਲੁਟਾਇ ਦੂਰਿ ਕੀਆ। ਲੰਗੋਟੀ ਪੈਨਿ ਕਰਿ ਫਕੀਰੁ ਹੂਆ। ਤਬ ਜਹਾਨੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦਾ ਲੇ ਉਠਿਆ ਜਿ, 'ਨਾਨਕੁ ਦਾਨਾ ਥਾ ਭਲਾ, ਪਣੁ ਦੇਵਾਨਾ ਹੂਆ। ਕੋਈ ਕਹੈ ਜਿ 'ਦਰੀਆਵ ਤੇ ਕਿਛੁ ਲਾਗਾ ਹੈ।' ਕੋਈ ਕਹੈ ਕਿਛੁ, ਕੋਈ ਕਹੈ ਕਿਛੁ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਸੁਣਿ ਸੁਣਿ ਲੋਕਾ ਕੇ ਅਵਾਜ ਹੈਰਾਨੁ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਜਿ ਏਵ ਕਹਦੇ ਹੈਨਿ। ਤਬ ਲੋਕੁ ਜਿਉ ਜਿਉ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰੈ ਤਿਉ ਤਿਉ ਬਾਬਾ ਜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਦਾ ਜਾਇ। ਤਬ ਮਾਰੂ ਰਾਗ ਮਹਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਾ ਜਿ :–

ਕੋਈ ਆਖੈ ਭੂਤਨਾ, ਕੋ ਕਹੈ ਬੇਤਾਲਾ॥

[ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧ ਚਉਪਦੇ । ੭ । (੯੯੧)]

ਤਬ ਲੋਕੁ ਲਾਗਾ ਕਹਣੇ, 'ਨਾਨਕ! ਅਗੈ ਤੁ ਕਿਛੁ ਹੋਰ ਥਾ, ਅਬ ਤੂ ਹੋਰੁ ਹੋਆ। ਹੁਣ ਕਿਛੁ ਹੋਰੁ ਹੋਰੁ ਲਗਾ ਆਖਣੇ। ਇਕੁ ਹਿੰਦਵਾ ਦਾ ਰਾਹ ਹੈ ਇਕੁ ਮੁਸਲਮਾਨਾ ਦਾ ਰਾਹੁ ਹੈ, ਪਰ ਤੂੰ ਕੇਹੜੇ ਰਾਹਿ ਵਿਚਿ ਹੈ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜੇ, "ਨਾ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਹੈ ਨਾ ਮੁਸਲਮਾਨੁ ਹੈ, ਮੈ ਕਿਸ ਦੈ ਰਾਹਿ ਹੋਵਾਂ? ਮੈ ਖੁਦਾਇ ਦੈ ਰਾਹਿ ਹੋਵਾ। ਖੁਦਾਇ ਨ ਹਿੰਦੂ ਨ ਮੁਸਲਮਾਨੁ ਹੈ, ਮੈ ਜਿਹਾ ਸਿ ਖੁਦਾਇ ਦੈ ਰਾਹਿ ਹਾਂ"। ਤਬ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਤੂੰ ਤਾ ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਰਾਹ ਹੋਇਅਹੁ। ਪਣੁ ਇਸੁ ਜਹਾਨੁ ਖੁਦਾਇ ਦੈ ਰਾਹਿ ਵਿਚਿ ਇਕਿ ਹਿੰਦੂ ਹੈਨਿ ਇਕ ਮੁਸਲਮਾਨੁ ਹੈਨਿ, ਦੇਖਾ ਏਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਵਣੁ ਹਾਲੁ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਨਾ ਕੋ ਮੁਸਲਮਾਨੁ ਹੈ, ਨਾ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਹੈ। ਜਾ ਹਿੰਦੂ ਹੋਇ ਪਹੁਚੈ ਤਾ ਹੀ ਜਾਣੀਐ। ਅਰੁ ਜਾ ਕੋਈ ਮੁਸਲਮੂ ਹੈ, ਰਾਹਿ ਸਿਰਿ ਕੋਈ ਨਾਹੀ"। ਤਬ ਏਸੁ ਲੋਕ ਦੀ ਪਚਾਰ ਦੈ ਵਾਸਤੈ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏਵ ਮੁਸਲਮਾਨੁ ਹੋਵੈ ਸੁ ਪਾਏ"। ਸਹਰ ਕਾ ਜਿ ਕਾਜੀ ਥਾ ਸਿ ਕੋਈ ਹੋਰੁ ਥਾ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਕਾ, ਓਨੀ ਜਾਇ ਕਰਿ ਦਵਲਤ ਖਾਨਿ ਪਾਸਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਓਹੁ ਜਿ ਨਾਨਕ ਹਿੰਦੂ ਥਾ ਓਹੁ ਦੇਵਾਨਾ ਹੋਇ ਗਇਆ ਹੈ, ਅਰ ਡੇਰਾ ਲੁਟਾਇ ਕਰਿ ਖਫਨੀ ਪਹਿਰਿ ਕਰਿ ਨਿਕਲਿ ਗਇਆ"। ਤਬ ਦਵਲਤ ਖਾਨਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹਾ ਰੇ! ਉਹੁ ਭਲਾਲ ਹਿੰਦੂ ਥਾ, ਦਾਨਤਦਾਰੁ ਭਲਾ ਥਾ, ਹਮਾਰੇ ਘਰ ਕੇ ਕਾਂਮ ਕਉ ਬਹੁਤੁ ਲੋਚਦਾ ਥਾ, ਖਰਾ ਭਲਾ ਹਿੰਦੂ ਥਾ। ਉਸ ਕਉ ਕਿਆ ਹੂਆ?" ਕਹੈ, "ਜੀ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਹੂਆ ਉਸ ਕਉ ਸੁ ਦਰੀਆਵ ਤੇ ਹੀ ਲਗਾ, ਡੇਰਾ ਲੁਟਾਇ ਖਫਨੀ ਪਹਿਰੀ ਨਕਲਿਆ ਹੈ'। ਤਬ ਖਾਨ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹੈ ਰੇ! ਕਿ ਹੋਇ ਗੈਆ?" ਕਹੈ "ਜੀ, ਅਜ ਹੁ ਗੈਆ ਨਾਹੀ, ਪਣੁ ਫਕੀਰਾ ਕੈ ਭੇਸਿ ਜਾਇ ਫਕੀਰਹੁ ਮਹਿ ਬੈਠਾ ਹੈ"। ਤਬ ਖਾਨਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰੇ! ਜਾਹੁ ਨਾਨਕ ਕਉ ਕਹਹੁ ਜਿ ਖਾਨੁ ਬੁਲਾਵਤਾ ਹੈ, ਤੂ ਏਕ ਬਾਰ ਨਾਨਕ ਤੂ ਆਉ"। ਤਬ ਦਵਲਤ ਖਾਨ ਕੇ ਲੋਕ ਦਵੜਤੇ ਗਏ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸਿ। ਜਾਇ ਬਾਬੇ ਜੀ ਪਾਸਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਨਾਨਕ ਜੀ! ਖਾਨੁ ਬੁਲਾਵਤਾ ਹੈ, ਤੂ ਆਉ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਕਵਨੁ ਖਾਨੁ ਬੁਲਾਵਤਾ ਹੈ?" ਕਹੈ, "ਜੀ, ਦਵਲਤ ਖਾਨੁ ਬੁਲਾਵਤਾ ਹੈ?" ਕਹੈ, "ਮੈ ਦਵਲਤ ਖਾਨ ਸਾਥਿ ਕਿਆ ਹੈ, ਜਦਿ ਮੇਰਾ ਖਾਨੁ ਬੁਲਾਵੈਗਾ ਤਾ ਮੈ ਜਾਵਾਂਗਾ"। ਤਬ ਓਹਿ ਫੇਰਿ ਗਏ ਦਵਲਤ ਖਾਨਿ ਪਾਸਿ। ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਨ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਨ ਮੁਸਲਮਾਨ

ਤਬ ਓਹੁ ਦਵਲਤ ਖਾਨ ਪਾਸਿ ਖਾਨਿ ਕੇ ਲੋਕ ਜਾਇ ਖੜੇ ਹੋਏ। ਉਨਹੁ ਜਾਇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਨਾਨਕੁ ਨਾਹੀ ਆਵਤਾ"। ਕਹੈ, "ਰੇ! ਤੁਮਹੁ ਕਿਆ ਕਹਿਆ ਥਾ?" ਕਹੈ, "ਜੀ, ਹਮਹੁ ਕਹਾ ਥਾ ਜਿ ਨਾਨਕ ਜੀ ਤੁਮ ਕਉ ਖਾਨੁ ਬੁਲਾਵਤਾ ਹੈ"। ਕਹੈ, "ਜੀ ਹਮਹੁ ਕਹਾ ਜਿ ਦਵਲਤ ਖਾਨ ਲੋਦੀ ਬੁਲਾਵਤਾ ਹੈ"। ਤਬ ਆਗੇ ਤੇ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਾਈ! ਜੇ ਦਵਲਤ ਖਾਨਿ ਲੋਦੀ ਸਾਥਿ ਕਿਆ ਹੈ। ਜਾਂ ਮੇਰਾ ਖਾਨੁ ਬੁਲਾਵੈਗਾ ਤਾ ਮੈ ਜਾਵਾਂਗਾ"। ਤਬ ਖਾਨਿ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰੇ! ਤੁਮ ਇਉ ਜਾਇ ਕਰਿ ਕਹਹੁ ਜਿ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਤੂੰ ਰਜਾਇ ਖੁਜਾਇ ਤੂ ਆਉ"। ਤਬ ਓਹੁ ਦਵਲਤ ਖਾਨਿ ਕੇ ਲੋਕ ਬਹੁੜਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸਿ ਗਏ। ਉਨਹੁ ਜਾਇ ਕਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਨਾਨਕ ਜੀ! ਖਾਨੁ ਕਹਦਾ ਹੈ ਜਿ ਰਜਾਇ ਖੁਦਾਇ ਏਕ ਬਾਰਿ ਈਹਾ ਆਉ, ਆਪਨਾ ਦੀਦਾਰੁ ਦੇਹਿ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ

ਕਹਿਆ ਜਿ, 'ਜੀ, ਚਲੀਐ ਅਬ ਮੇਰੇ ਖਾਨ ਕਾ ਹੁਕਮੁ ਆਇਅ ਹੈ, ਚਲੀਐ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਗਲੇ ਵਿਚਿ ਮੁਤਕਾ ਬਾਹਿ ਕੇ ਆਪਣੈ ਗਲਿ ਮਹਿ ਉਨਹੁ ਨਫਰਹੁ ਕੈ ਹਾਥਿ ਦੀਆ, "ਜੇ ਭਾਈ! ਮੇਰੇ ਖਾਨ ਕਾ ਅਬ ਹੁਕਮੁ ਆਇਆ ਹੈ, ਤੁਮ ਮੁਝ ਕਉ ਗਲਿ ਮੁਤਕਾ ਬਾਹਿ ਕਰਿ ਲੇ ਚਲਹੁ"। ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ ਹਮਰੀ ਕਵਨੁ ਹਦ ਹੈ ਜਿ ਹਮਿ ਗਲਿ ਬਾਹਿਰ ਕਰਿ ਲੈ ਜਾਹਿ"। ਤਬ ਓਹਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕੰਉ ਬੁਲਾਇ ਕਰਿ ਲੈ ਗਏ ਪਰੁ ਮੁਤਕਾ ਬਾਬੇ ਕੇ ਗਲਿ ਹੀ ਮਹਿਹ ਆਪਨੇ ਹਾਥਿ ਸਿਉ ਪਕੜਿਆ ਹੁਆ ਜਾਇ ਦਵਲਤ ਖਾਨ ਲੋਦੀ ਪਾਸ ਖੜਾ ਹੋਆ। ਤਬ ਦਵਲਤ ਖਾਨ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਆਈਐ ਜੀ, ਆਈਐ ਜੀ ਨਾਨਕ! ਬੈਠੀਐ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਲਕ ਜੀ ਦਸਤ ਪੰਜਾ ਲੈ ਕਰਿ ਬੈਠਿ ਗਹਿਆ। ਤਬ ਦਵਲਤ ਖਾਨਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਨਾਨਕ ਜੀ! ਅਸਾਂ ਵਿਚਿ ਏਹੁ ਬਹੁਤ ਗੁਸਤਾਕੀ ਪਹੀ ਹੈ ਜੇ ਤੇਰਿਆਂ ਪੈਰਾ ਪਾਸਿ ਨਾਹੀ ਗਏ। ਸਾਹ ਜੀ! ਰਜਾਇ ਖੁਦਾਇ ਏਹੁ ਗੁਸਤਾਕੀ ਮਾਫ਼ ਕਰਣੀ। ਅਰੁ ਜੀ, ਏਹੁ ਮੁਤਕਾ ਗਲਿ ਬੀ ਉਤਾਰਣਾ, ਰਜਾਇ ਖੁਦਾਇ ਅਸਾ ਊਪਰਿ ਮਿਹਰਵਾਨੁ ਹੋਵਣਾ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਖਾਨਿ ਜੀ! ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਅਮਰੁ ਜਿ ਕੋਈ ਮੰਨੇਗਾ ਤਿਸ ਦੇ ਗੁਨਾਹ ਸਭੁ ਮਾਫੁ ਹੋਵਨਗੇ"। ਤਬ ਦਵਲਤ ਖਾਨਿ ਲੋਦੀ ਕਾਜੀ ਕੰਉ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਕਾਜੀ! ਤੂ ਜਿ ਕਿਛੁ ਬਾਤ ਕਰਤਾ ਥਾ ਸਿ ਨਾਨਕ ਜੀ ਹਜੂਰਿ ਹੈ, ਜੇ ਕਿਛੁ ਪੂਛਣਾ ਹੈ ਸਿ ਪੂਛਿ ਲੇਹੁ ਪਸਗੈਬਤ ਕਰਣੀ ਭਲੀ ਨਾਹੀ"। ਤਬ ਕਾਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਨਾਨਕ! ਤੂੰ ਜੇ ਕਹਦਾ ਹੈ ਜਿ ਨਾ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਹੈ ਨਾ ਕੋਈ ਮੁਸਲਮਾਨੁ ਹੈ ਸਿ ਏਹੁ ਬਾਤ ਕਿਓ ਕਹਦਾ ਹੈ? ਤੈ ਜਿ ਦੋਵੈ ਰਾਹ ਰਦੁ ਕਰੇ ਸਿ ਕਿਉ? ਨਾ, ਸਰਾ ਮੁਸਤਫਾਹ ਕਾ ਹਕੁ ਦੀਨੁ ਮਹੁੰਮਦ ਕਾ ਕਾਇਮ ਹੈ? ਅਰੁ ਤੂੰ ਜਿ ਕਹਤਾ ਹੈ ਮੁਸਲਮਾਨੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਸਿ ਏਹੁ ਬਾਤ ਕਿਉ ਕਹਦਾ ਹੈ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਰੀਅਤਿ ਕੇ ਘਰਿ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਾ:-

ਮੁਸਲਮਾਣ ਕਹਾਵਣੁ ਮੁਸਕਲੁ ਜਾਂ ਹੋਇ ਤਾ ਮੁਸਲਮਾਣੁ ਕਹਾਵੈ।

[ਸਲੋਕ ਮਹਾਲਾ ੧, ਵਾਰ ਮਾਝ ਕੀ । ੮ । (੧੪੧)]

ਹਕ ਪਰਾਇਆ ਵਖਤ ਉਸ ਸੂਅਰ ਉਸੁ ਗਾਇ।

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ 1 ਵਾਰ ਮਾਝ ਕੀ । ੭ । (੧੪੧)]

ਪੰਜਿ ਨਿਵਾਜਾ ਵਖਤ ਪੰਜਿ ਪੰਜਾ ਪੰਜੇ ਨਾਉ।

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ 1 ਵਾਰ ਮਾਝ ਕੀ । ੭ । (੧੪੧)]

ਮਿਹਰ ਮਸੀਤ ਸਿਦਕ ਮੁਸਲਾ ਹਕੁ ਹਲਾਲ ਕੁਰਾਣੁ।

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ 1 ਵਾਰ ਮਾਝ ਕੀ । ੭। (੧੪੦)]

ਜਬ ਏਹੁ ਸਲੋਕ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਤਬ ਜਿਤਨੇ ਖਾਨ ਦੀ ਮਜ਼ਲਸ ਬੈਠੇ ਥੇ ਏਤਨੇ ਹੈਰਾਨੁ ਰਹ। ਜਿ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਜਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨੁ, ਜਿ ਕੋਈ ਮੁਗਲੀ ਪਠਾਣੁ ਥਾ, ਕਾਜੀ ਮੁਲਾ ਮਉਲਾਣਾ ਸਈਅਦੁ, ਜੇ ਕੋਈ ਥਾ ਸਿ ਸਭ ਹੈਰਾਨਿ ਹੋਇ ਗਏ। ਲਗੈ ਸਿਫਤਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਕਰਣੇ "ਜਿ ਵਾਹ ਵਾਹੁ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਸਹੀ ਤੇਰੈ ਤਾਂਈ ਖੁਦਾਇ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਤੂੰ ਸਹੀ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਹੈ। ਸਹੀ ਵਡੀ ਨਵਾਜਸੁ ਹਕ ਤਾਲਹ ਦੀ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਹੋਈ ਹੈ", ਸਭੁ ਕੋਈ ਲਗਾ ਕਹਣੇ। ਤਬ ਦਵਲਤ ਖਾਨੁ ਬੋਲਿਆ, "ਏ ਕਾਜ਼ੀ! ਨਾਨਕੁ ਹਕ ਨੋ ਪਹੁਚਿਆ ਹੈ, ਨਾਨਕ ਦੇ ਤਾਈ ਪੁਛਣਾ ਜਿ ਹੈ ਸਿ ਤਕਸੀਰ ਹੈ, ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਪੁਛਣਾ ਕਿਸੀ ਬਾਤ ਕੰਉਂ ਨਾਹੀ। ਏਹੁ ਖੁਦਾਇ ਨੋ ਅੰਬੜਿਆ ਪਹੁਤਾ ਹੈ"। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹੁਗਰੂ।

ਨਿਮਾਜ਼ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ

ਤਬ ਤਾਂ ਤੋੜੀ ਨਿਵਾਜ ਕਾ ਵਖਤ ਹੋਆ, ਪੇਸੀ ਵਖਤੁ ਨੂੰ ਨਿਵਾਜ ਨੀਅਤਿ ਉਜ਼ੂ ਸਾਜਿ ਨਿਵਾਜ ਨੀਅਤਿ ਖੜੈ ਹੋਏ, ਅਗੈ ਕਾਜੀ ਹੋਆ ਹੈ, ਪਿਛੈ ਹਥਿ ਬੰਨਿ ਖਾਨਿ ਸਾਥਿੋਰ ਖੜੇ ਹੋਏ। ਤਬ ਕਾਜੀ ਸਿਜਦਾ ਨਾਹੀ। ਤ੍ਰਿਸ ਵਿਚਿ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਕਹਕਹ ਹਸਿਆ। ਜਦ ਫੇਰਿ ਨਿਵਾਜ ਉਪਰਿ ਖੜਿਆ ਸਿਜਦਾ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਹਸਿਆ। ਜਦ ਫੇਰਿ ਨਿਵਾਜ ਊਪਰਿ ਖੜਿਆ ਸਿਜਦਾ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਹਸਿਆ। ਜਦ ਫੇਰਿ ਨਿਵਾਜ ਅਦਾ ਕਰਿ ਪਹੁਤੇ ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਚੁਪਿ ਕੀਤੀ। ਜਾਂ ਓਨਾ ਹਥਿ ਖੜੇ ਕੀਤੇ, ਦੁਆਇ ਪੜੀ, ਸਿਜਦਾ ਦਿਤਾ; ਕਲਮਾ ਆਖਿਆ ਤਾ ਫਿਰਿ ਬੈਠੇ, ਤਬ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਤਰਫ ਤਾਜੀ ਦੇਖਿ ਕੈ ਜਲਿ ਗਇਆ। ਕਾਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ “ਖਾਨਿ ਜੀ! ਸਲਾਮਤਿ! ਨਿਵਾਜ ਉਪਰਿ ਖੜਿਆਂ ਤੁਸਾਂ ਅਸਾਂ ਡਿਠਾ ਜਿ ਨਾਨਕੁ ਹਸਿਆ, ਕਿਛੁ ਅਸਾਂ ਵਿਚਿ ਤਕਸੀਰ ਹੈ ਕਿ ਨਿਵਾਜ ਵਿਚਿ ਤਕਸੀਰ ਹੈ? ਏਹੁ ਬਾਤ ਤੁਮਿ ਨਾਨਕ ਕਉ ਪੁਛਿਐ ਜਿ ਏਹੁ ਕਿਉ ਹਸਿਆ? ਏਹੁ ਕਿਆ ਹਿਸਾਬੁ ਹੈ ਕਿ ਨਿਵਾਜ ਵਿਚਿ ਹਸਿਆ ਹੈ?” ਤਬ ਖਾਨਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਨਾਨਕ ਜੀ! ਕਾਜੀ ਕਿਆ ਕਹਦਾ ਹੈ? ਏਹੁ ਤਕਸੀਰ ਕਿਸੁ ਵਿਚਿ ਹੈ? ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬੋਲਿਆ ਜਿ, “ਖਾਨਿ ਜੀ! ਏਹੁ ਤਕਸੀਰ ਕਾਜੀ ਵਿਚਿ ਹੈ, ਹੋਰਸੁ ਕਿਸੈ ਵਿਚਿ ਨਾਹੀ”। ਤਬ ਖਾਨਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਕਾਜੀ ਜ! ਨਾਨਕ ਜੀ ਫੁਰਮਾਇਦਾ ਹੈਃ ਤੁਸੀ ਹੀ ਕਹਹੁ ਜਿ ਤੁਧੁ ਵਿਚਿ ਐਬ ਹੈ”। ਤਬ ਕਾਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਖਾਨਿ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਬੇਐਬੁ ਖੁਦਾਇ ਹੈ, ਪਣੁ ਅਜੁ ਤਾਂ ਖੈਰਿ ਹੈ”। ਤਬ ਖਾਨਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਨਾਨਕ ਜੀ! ਕਾਜੀ ਕਿਆ ਕਹਦਾ ਹੈ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ, “ਕਾਜੀ! ਆਪਣਾ ਐਬੁ ਆਪਣੈ ਮੁਹਿ ਕਹਉ”। ਤਬ ਕਾਜੀ ਕਹਾ, “ਜਿ ਕਿਛੁ ਅਸਾ ਵਿਚਿ ਐਬੁ ਹੈ ਸੁ ਨਾਨਕੁ ਹੀ ਕਹਉ”। ਤਬ ਖਾਨਿ ਕਹਿਆ ਜੇ, “ਨਾਨਕ ਜੀ! ਤੁਮ ਹੀ ਕਹਉ, ਕਾਜੀ ਤਾਂ ਮੁਕਰਿ ਖੜਾ ਹੈ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ, ਬੋਲਿਆ, ਜਿ, “ਖਾਨਿ ਸਲਾਮਤੀ! ਕਾਜੀ ਦੀ ਨਿਵਾਜ ਥਾਂਇ ਨ ਪਈਆ ਖੁਦਾਇ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚਿ”। ਤਬ ਖਾਨਿ ਨੋ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਜਦਿ ਏਹੁ ਨਿਵਾਜ ਉਪਰਿ ਖੜਾ ਹੋਆ ਤਬ ਏਸਦਾ ਜੀ ਹੋਰ ਥੇ ਗੈਆ, ਘੋੜੀ ਘਰਿ ਸੂਈ ਸਸੁ ਜਾਂ ਨਿਵਾਜ ਉਪਰਿ ਖੜੋਤੇ ਸਿਜਦਾ ਦੇਦੇ ਹੀ ਉਸੁ ਘੋੜੀ ਵਿਚ ਜੀਉ ਪਇਓਸੁ, ਏਹ ਗਲਿ ਜੀ ਵਿਚਿ ਧਾਰੇ ਜਿ, ਜਾਹਿ ਜਾਂਦੀ, ਏਹੁ ਜੀ ਹਵਲੇ ਵਿਚਿ ਖੂਹੁ ਸੀ, ਵਿਚਿ ਘੋੜੀ ਬਾਧੀ ਹੈ, ਪਿਛੈ ਵਛੇਰਟੂ ਹੈ ਖੂਹੈ ਵਿਚਿ ਪੈ ਮਰੈਗਾ। ਏਥੈ ਸਿਜਦਾ ਦੇਦੈ ਜੀਉ ਘੋੜੀ ਵਿਚਿ, ਏਤੁ ਤਕਸੀਰ ਕਰਿ ਕੈ ਏਸ ਦੀ ਨਿਵਾਜ ਥਾਇ ਨ ਪਈਆ। ਕਾਜੀ ਪੁਛੀਐ ਜੀ : ਏਹੁ ਬਾਤੁ ਸਚੁ ਹੈ ਕਿ ਨਾਂ?” ਤਬ ਕਾਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਖਾਨ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਏਹੁ ਬਾਤ ਸਚੁ ਹੈ”। ਤਬ ਜਿਤਨੀ ਮਜਲਸ ਬੈਠੀ ਥੀ, ਦੀਬਾਨੁ ਲਗਾ ਥਾ, ਸਭੇ ਹੈਰਾਨੁ ਹੋਇ ਜਿ ‘ਸੁਬਹਾਨ ਅਲਹ ਦਿਲਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕੁ ਖੁਦਾਇ ਅਕੈ ਨਾਨਕੁ, ਦਿਲ ਦੀ ਬਾਤ ਸਭੁ ਜਾਨਤਾ ਹੈ। ਅਸਾਂ ਵਿਚਿ ਵਡੇ ਵਡੇ ਐਬ ਹੈਨਿ, ਜੇ ਅਸਾਂ ਸਭਨਾ ਦੇ ਏਨਿ ਐਬ ਜਾਹਰੁ ਕੀਏ ਤਬ ਖਾਨੁ ਅਸਾਂ ਸਭਨਾ ਨਾਲਿ ਰੰਜ ਹੋਵੈਗਾ”। ਜਿਧਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਨਜਰਿ ਕਰੈ ਤਿਧਰਹੁ ਹੀ ਸਭੇ ਸਿਜਦਾ ਦੇਨਿ, ਸਿਰੁ ਨਿਵਾਇਨਿ ਜਿ “ਏ ਖੁਦਾਇ! ਨਾਨਕ ਜੀ ਅਸਾਡੈ ਖਿਆਲਿ ਨਾ ਪਾਇਓ”। ਸਭੁ ਮਜਲਸ ਡਰਿ ਗਈ, ਲਗੇ ਸਿਵਤਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ

ਜੀ ਕੀ ਕਰਣੇ, ਜੇ, "ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਅਸੀ ਤੇਰੈ ਤਾਂਈ ਖੁਦਾਇ ਮਿਲਿਆ, ਤੂੰ ਸਹੀ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਪਿਆਰ ਹੈ। ਸਹੀ ਵਡੀ ਨਿਵਾਜਸ਼ ਹਕ ਤਾਲਹ ਦੀ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੋ ਹੋਈ ਹੈ"। ਸਭੁ ਕੋ ਲਗਾ ਸਿਫਤਿ ਕਰਣ ਬਾਬੇ ਨਾਣਕ ਜੀ ਕੀ। ਤਬ ਖਾਨਿ ਕਾਜਿ ਨੂੰ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਕਾਜੀ! ਨਾਨਕ ਜੀ ਹਕ ਨੂੰ ਪਹੁਚਿਆ ਹੈ, ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਪੁਛਣਾ ਜੇ ਹੈ ਸਿ ਤਕਸੀਰ ਹੈ, ਨਾਨਕ ਜੀ ਪੁਛਣਾ ਕਿਸੀ ਬਾਤ ਕਉ ਨਾਹੀ, ਏਹੁ ਖੁਦਾਇ ਨੂੰ ਅਬੜਿਆ ਹੈ, ਪਹੁਤਾ ਹੈ"।

ਤਬ ਮੁਲਾਂ ਉਠਿ ਖੜਾ ਹੋਆ ਜਿ, "ਕਿਆ ਹਿੰਦੂ ਕਿਆ ਮੁਸਲਮਾਨੁ, ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਤੂੰ ਏਹੁ ਰਾਹੁ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਬਤਾਇ ਅਸਾ ਕਉ ਜਿਤੁ ਖੁਦਾਇ ਪਾਈਐ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਾ — ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਸਰੀਤਿ ਮਾਹਿ ਜਿ :-

ਮਤੁ ਜਾਣਹਿ ਗਲੀ ਪਇਆ॥

[ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧ । ੨੭ । (੨੩)]

ਤਾ ਖਾਨੁ ਸਿਰ ਰਖਿ ਰਹਿਆ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦਿਆਂ ਪੈਰਾ ਉਪਰਿ। ਤਾ ਖਾਨਿ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਤੇਰੇ ਦੀਦਾਰ ਦੇਖਣੇ ਦਾ ਅਸਾਨੋ ਏਹੁ ਹਾਸਲੁ ਹੋਵੈ ਜਿ ਅਸਾਨੋ ਖੁਦਾਇ ਕਿਵੈ ਬਖਸੈ"। ਤਬ ਬਾਬੇ ਦਿਅਹੁ ਮੁਹਹੁ ਵਚਨੁ ਨਿਕਲਿਆ ਜਿ, "ਜਾਹਿ ਖਾਨਿ! ਤੇਰਾ ਦਰਗਾਹ ਦਾ ਜਮਾਨ ਹਉ, ਤੈਨੋ ਭਿਸਤਿ ਖੁਦਾਇ ਕੰਨਹੁ ਪਾਵਾਇਸਾਂ। ਤੇਰਾ ਨਾ ਕੋਈ ਹਥੈ ਹਿਸਾਬੁ ਲਏਗਾ ਨਾ ਆਗੇ ਕੋਈ ਲਏਗਾ, ਤੂੰ ਖੁਦਾਇ ਖਲਾਸੁ ਕੀਤਾ ਹੈ'। ਤਬ ਬਾਬੇ ਦਿਆਂ ਕਦਮਾਂ ਉਪਰਹੁ ਦਵਲਤ ਖਾਨੁ ਖਾਕੁ ਲੈ ਲੈ ਆਪਣੇ ਮਥੈ ਲਾਵੈ। ਤਬ ਦਉਲਤ ਖਾਨਿ ਥਾਵਹੁ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਜਿਤਨੇ ਥੇ ਏਤਨੇ ਸਭਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਸਾਥਿ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਲਾਗੇ ਕਰਣੇ ਜਿ, "ਵਾਹੁ ਨਾਨਕੁ! ਵਾਹੁ ਨਾਨਕ! ਧੰਨੁ ਨਾਨਕ! ਘਰ ਭੰਡਾਰ ਦੁਨੀਆਕੇ ਸੁਖ ਤਿਆਗਿ ਨਿਕਲਿਆ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੈ ਭੈ ਕਰਿ ਕਰਿ"। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹੁਗੁਰੂ।

ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰੋਂ ਚੱਲੇ — ਪਹਿਲੀ ਉਦਾਸੀ

ਤਬ ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰ ਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਮਰਦਾਨੇ ਕਉ ਸਾਥਿ ਲੇ ਕਰਿ ਚਲੇ ਤਬ ੨ ਬਰਸ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਮਹਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਰਹਿਆ। ਬਹੁੜਿ ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰ ਤੇ ਰਮੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ, ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਜਦ ਪਹਿਲੀ ਹੁਥਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਤਿਨ ਹੀ ਕਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਮਿਲਤਾ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਜੋਤਿ ਉਨ ਮਹਿ ਲਪਟੀ ਹੈ। ਉਹ ਐਸਾ ਸਾਹਿਬੁ ਗਰੀਰ ਨਿਵਾਜੁ ਹੈ। ਬੋਲੋ ਭਾਈ ਜੀ ਵਾਹੁਗੁਰੂ।

ਮਰਦਾਨੇ ਦਾ ਡਰ ਦੂਰਿ ਕੀਤਾ ਤੇ ਭੁਖ ਮਿਟਾਈ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਵਸਦੀ ਕਦੇ ਜਾਇ ਨਾਹੀ ਜਾਂ ਕਦੇ ਉਖਮਾ ਜਾਗੈ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਨੋ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਕਹੈ ਜਿ, "ਪੁਰਖਾ! ਤੈਨੋ ਕਿਛੁ ਉਖਮਾ ਜਾਗੀ ਹੈ। ਐਤੁ ਸੇਧਿ ਇਕੁ ਪਿੰਡ

ਹੀ, ਉਤੁ ਪਿੰਡਿ ਜਾਇ ਕਰਿ ਤੂ ਬਚ! ਪਰਸਾਦੂ ਲੈ ਆਉ" ਤਬ ਮਰਦਾਨਾ ਉਸੁ ਠਵਰ ਤੀ ਚਿਲਿਆ, ਉਸ ਪਿੰਡਿ ਜਿ ਕੋਈ ਸ੍ਰੇਸਟੁ ਹੋਇ ਤਿਸੁ ਸੈ ਮਰਦਾਨਾ ਜਾਇ ਖੜਾ ਹੋਵੈ। ਉਹ ਆਇ ਮਰਦਾਨੇ ਦੀ ਪੈਰੀ ਪਵੇ। ਓਹੁ ਆਗੈ ਤੇ ਕਹੈ, "ਆਵਹ ਜੀ, ਆਈਐ ਜੀ, ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਕਂਉ, ਹਮਾਰੇ ਭਾਗਿ ਜਿ ਏਹੁ ਦਰਸਨੁ ਤੇਰਾ ਅਸਾਨੋ ਹੋਆ ਹੈ"। ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਦਰਸਨ ਡਿਠਿਆਂ ਲੋਕ ਮਿਲ ਜਾਂਹਿ, ਜਿ ਏਵ ਕੋਈ ਨਾ ਪੁਛਈ, ਜਿ "ਤੂ ਕਵਣ ਹੈ, ਕਿਥਹੁ ਹੈ"। ਜਿ ਕੋਈ ਮਿਲੈ ਸੋ ਸੇਵਾ ਕਰੇ। ਤਿਸ ਕੀ ਮਨਸਾ ਸਭੁ ਪੂਰੀ ਹੋਵੈ। ਜੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਸੇਵਕ ਕਾ ਦਰਸਨੁ ਕਰੈ ਸੁ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਵੈ। ਖਾਇ ਪ੍ਰਸਾਦੁ ਬਾਬੇ ਜੀ ਪਾਸਿ ਆਵੈ। ਤਾਂ ਜਬ ਏਕ ਦੋਇ ਦਿਨ ਹੋਵਹਿ ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਫਿਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਨ ਵਿਦਾ ਕਰੈ ਜਿ, "ਮਰਦਾਨਆ! ਐਤੁ ਤਰਫ ਇਕ ਪਿੰਡੁ ਹੈ, ਤੈਨੋ ਖੁਧਿਆ ਜਾਗੀ ਹੈ, ਤੂੰ ਜਾਹਿ ਜਾਇ ਕਰਿ ਕਿਛੁ ਮੁਖਿ ਪਰਸਾਦੁ ਪਾਇ ਆਉ"। ਤਬ ਉਸੁ ਠਵਰ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਵਿਦਾ ਹੋਵੇ। ਤਬ ਚਲਤਾ ਚਲਤਾ ਇਕਤੁ ਨਗਰਿ ਜਾਇ ਵੜਿਆ। ਉਤੁ ਨਗਰਿ ਜਿ ਪੂਜਾ ਹੋਈ ਮਰਦਾਨੇ ਕੀ, ਮਰਦਾਨਾ ਪੂਜਾ ਲੈ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਪਾਸਿ ਆਇਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਏਹੁ ਜਿ ਹੈ ਸੁ ਕਿਆ ਹੈ, ਜਿੰ ਤੂ ਲੈ ਆਇਆ ਹੈ?" ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਤੇਰੇ ਅਰਥਿ ਲੋਕੀ ਪੂਜਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਕਿਛੁ ਰੁਪਯੈ ਹੈਨਿ, ਕਿਛੁ ਪਰਕਾਲੇ ਹੈਨਿ। ਲੋਕਾ ਜਿ ਆਨਿ ਚੜ੍ਹਾਏ ਸੇ ਮੈ ਆਣੇ ਹੈਨਿ। ਜਿਵ ਰਜਾਇ ਹੋਵੈ ਤਿਵ ਮੈ ਕਰੀ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਮਰਦਾਨਿਆ! ਤੈ ਤਾਂ ਏਹਿ ਆਂਦੇ ਸਿ ਭਲਾ ਕੀਤਾ, ਪਣੁ ਏਹਿ ਅਸਾਡੇ ਕੰਮਿ ਨਾਹੀ, ਪਏ ਭਠਿ" ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਏਹ ਸਟਿ ਘਤੁ ਏਥਾਉ"। ਮਰਦਾਨੇ ਸਟਿ ਘਤਿਆ ਉਹੁ ਬੁਗਚਾ ਰੁਪਯਾ ਅਤੈ ਕਪੜਿਆ ਦਾ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਉਹਾਂ ਤੇ ਚਲਿਆ, ਜਾਂਦਾ ਜਾਂਦਾ ਜਾਇ ਮਹਲਾ ਉਜਾੜਿ ਵਿਚਿ ਪਇਆ, ਜਿ ਜਹਾਂ ਸੈ ਕੋਹਾਂ ਦੀ ਉਜਾੜਿ ਸੀ ਤਹਾਂ ਜਾਇ ਪਇਆ। ਅਗੈ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਚਲਿਆ ਜਾਇ, ਪਿਛੈ ਮਰਦਾਨਾ ਚਲਿਆ ਜਾਇ। ਏਈ ਉਜਾੜਿ ਵਿਚਿ ਪਏ ਜਿ ਝੰਘਝਾਰ ਬੇਲੇ ਤਿਨਾ ਕਾ ਕਿਛੁ ਕਹਿਆ ਨ ਜਾਈ ਜੀ ਅਨੇਕ ਬਿਰਖ। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ! ਸਹਾਣ ਹੈ ਤੁਧਨੋ ਅਤੈ ਤੇਰੀ ਭਗਤਿ ਨੋ, ਤੂ ਜਿ ਐਸ ਉਜਾੜਿ ਵਿਚਿ ਲੈ ਕੇ ਪੌਆ ਹੈ, ਹੁਣਿ ਕਿ ਬਿੰਦੈ ਕੋਈ ਸੀਹੁ ਬੁਕਿ ਕੈ ਅਸਾਨੂੰ ਮਾਰੈਗਾ, ਅਕੈ ਕੋਈ ਰਾਖਸੁ ਹੀ ਖਾਇਗਾ। ਤੂੰ ਜਿਜ ਅਸਾਨੋ ਮਾਰਦਾ ਹੈ ਏਸੁ ਉਜਾੜਿ ਵਿਚਿ ਪਾਇਕੈ ਕੀ ਮਾਰਦਾ ਹੈ? ਸੁਖਾਲੇ ਟਕੁ ਮੰਗਿ ਮੰਗਿ ਖਾਦੇ ਸੇ, ਓਨੀ ਹੂ ਭੀ ਤੁਧੁ ਗਵਾਏ, ਤੇ ਵਡੀ ਉਜਾੜਿ ਵਿਚਿ ਪਏ, ਹੁਣਿ ਜੇ ਖੁਕਾਇ ਕਢੈ ਤਾ ਨਿਕਲ ਹਾਂ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਮਰਦਾਨਿਆ! ਹੁਸੀਆਰੁ ਹੋਹਿ, ਤੇਰੈ ਨੇੜੈ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਆਵਦਾ"। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਜੀ , ਕਿ ਹੁਸੀਆਰੁ ਹੋਵਾਂ! ਜਾ ਉਜਾੜਿ ਪਾਇ ਮਾਰੇ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਮਰਦਾਨਿਆ! ਏ ਉਜਾੜਿ ਨਾਹੀ ਵਸਦੀ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਉ ਚਿਤਿ ਆਵਦਾ ਹੈ।" ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਾ ਜਿ, ਜੀ, ਸਿਧਿ ਸ ਾਧਕ ਜੋਗੀ ਜਤੀ ਤੇਤੀਸ ਕਰੋੜੀ ਦੇਵਤੇ ਪੀਰ ਪੈਕੰਬਰ ਏਹਿ ਜਿ ਹੈਨਿ ਸਿ ਏਸੈ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਹੋਏ ਹੈਨਿ, ਉਪਰਹੁ ਕੋਈ ਲਥਾ ਨਾਹੀ। ਧਰਤੀ ਤੋ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਨਿਕਲਿਆ, ਤੂ ਹੈ ਆਖਦਾ ਹੈ ਜਿ ਉਜਾੜਿ ਭਲੀ ਹੈ, ਉਜਾੜਿ ਵਿਚ ਤਾ ਹੋਰੁ ਕੋਈ

ਨਾਹੀ ਰਹਦਾ। ਸਭੁ ਕੋਈ ਏਸੈ ਦੁਨੀਆ ਹੀ ਵਿਚਿ ਹੋਇਆ ਹੈ'। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਤਰੀਕਤਿ ਦੈ ਘਰਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲ ਉਠਾ। ਰਾਗ ਆਸਾ ਮਹਿ ਜਿ :-

ਦੇਵਤਿਆ ਦਰਸਨ ਕੈ ਤਾਈ ਦੂਖ ਭੂਖ ਤੀਰਥਿ ਕੀਏ॥

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ । ੩੩ । (੩੫੮)]

ਤਬ ਮਰਦਾਨਾ ਸੰਤੋਖਿਆ ਲਗਾ ਬਾਬੇ ਦੈ ਨਾਲਿ ਉਦਿਆਨ ਫਿਰਣੇ। ਅਜੁ ਐਤੁ ਉਜਾੜਿ, ਭਲਕੈ ਐਤੁ ਉਜਾੜਿ। ਟਿਕਿ ਬੈਠਨਿ ਨਾਹੀ। ਵਸਦੀ ਕਿਤੈ ਜਾਨਿ ਨਾਹੀ। ਉਦਿਆਨ ਹੀ ਵਿਚਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਰਹਨਿ।

ਤਬ ਕਈ ਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਅਰੁ ਮਰਦਾਨੇ ਉਦਿਆਨ ਵਿਚਿ ਫਿਰਦਿਆਂ ਹੋਏ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਲਿਹੁ ਮਰਦਾਨਾ ਪਿਛੇ ਰਹਿਆ, ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਮਰਦਾਨਾ ਪਿਛੈ ਰਹਿ ਗਇਆ, ਮਰਦਾਨੇ ਨੋ ਹਉ ਮੇਲਿ ਲਈ।" ਮਰਦਾਨਾ ਆਇ ਕੈ ਅੰਨ੍ਹਾਲੀ ਡਿਗਿ ਪਇਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਫਿਰਿ ਜਾਇ ਮਰਦਾਨੇ ਥੈ ਖੜਾ ਹੋਆ ਜੇ, "ਮਰਦਾਨਿਆਂ ਕਿਉ ਪੈ ਗਇਓਹਿ?" ਆਖੈ, "ਜੀ ਭੁਖ ਮਲਿਆ ਹਾਂ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਉਠਿ ਬਹੁ, ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇ, ਸਬਦੁ ਗਾਉ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਿਛੁ ਭੁਖ ਦਾ ਭੀ ਕਰੈਗਾ। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਵਣ ਗਲਿ ਖਲੋਈ ਹੀ, ਜੀਉ ਥੋੜਾ ਹੋਆ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, 'ਮਰਦਾਨਿਆ! ਚਲੁ ਤੇਰੇ ਲਈ ਅਸੀ ਭੀ ਕਿਤੈ ਵਸਦੀ ਜਾਹਾ"। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਜਾਣੋ ਗਲਿ ਰਹੀ ਹੈ, ਘਟੁ ਮਿਲਿ ਗੈਆ ਹੈ, ਤਬਕ ਜੁੜਿ ਗਏ ਹੈਨਿ, ਹਉ ਮਰਦਾ ਹਾਂ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਮਰਦਾਨਿਆ! ਤੁਧ ਨੋ ਮਰਣੇ ਨਾਹੀ ਦੇਦੇ, ਤੂ ਹੋਹਿ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਮਰਦਾਨਿਆ! ਅਹਿ ਜਿ ਦਿਸਦਾ ਹੀ ਰਖੁ ਸਉਹਾ?" ਕਹੈ, "ਜੀ, ਦਿਸਦਾ ਹੈ"। ਕਹੈ, "ਏਸਦੇ ਫਲ ਵੇਖਦਾ ਹੈ ਮਹਾਂ ਅਨੂਪੁ?" ਕਹੈ, "ਜੀ, ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਖਰੇ ਸੋਭਾਵੰਤ ਹੈਨਿ ਏਸ ਦੇ ਫਲੁ"। ਕਹੈ ਉਠੁ ਜਾਇ ਕਰਿ ਖਾਹਿ ਏਹਿ ਫਲੁ"। ਤਬ ਮਰਦਾਨਾ ਉਠਿਆ, ਉਠਿ ਕਰਿ ਜਾਇ ਫਲ ਲਾਗਾ ਖਾਵਣੈ। ਤਬ ਜਾ ਚਖੈ ਤਾ ਮਹਾ ਅੰਬ੍ਰਿਤੁ ਵਸਤੁ ਹੈ, ਚਖਿ ਮਰਿ ਮਰਦਾਨਾਲ ਖਰਾ ਖੁਸੀ ਹੋਆ। ਰਜਿ ਕਰਿ ਫਲ ਖਾਧਿਆ ਸੁ, ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਕਰ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਸਿਫਤਿ ਕੀਤੀਅਸੁ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਮਰਦਾਨਿਆ ਏਹਿ ਫਲ ਖਰੇ ਭਲੇ ਹੈਨਿ ਕਿ ਨਾ?" ਕਹੈ, "ਜੀ, ਤੂਹੈ ਜਾਣਹਿ ਜਿ ਜੇਹੇ ਏਹਿ ਫਲ ਹੈਨਿ, ਨਾ ਕਦੇ ਡਿਠੇ ਹੈਨਿ ਨਾ ਸੁਣੇ ਹੈਨਿ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਮਰਦਾਨਿਆ! ਹੁਣਿ ਕਿਛੁ ਰੁਚਦਾ ਹੈ ਸਿ ਖਾਹਿ, ਪਣੁ ਪਲੈ ਬੰਨ੍ਹੀ ਨਾਹੀ"। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਐਹੈ ਜੇਹੇ ਫਲ ਫਿਰਿ ਕਿ ਜਾਪੈ ਹਥਿ ਆਵਦੇ। ਅਸਾਂ ਉਦਿਆਨਿ ਫਿਰਣੋ ਫਿਰਣਾ। ਏਹਿ ਫਲਿ ਫੇਰਿ ਕਿ ਜਾਪੈ ਹਥਿ ਆਵਦੇ"। ਕਿਛੁ ਖਾਧਿਆਸੁ ਸਿ ਖਾਧਿਆਸੁ ਹੋਰਿ ਬੰਨ੍ਹਿ ਲੀਤੀਆਸੁ। ਜਾ ਕਈਕ ਦਿਨ ਹੋਏ ਤਾ ਭੁਖ ਜਾਗੀਅਸੁ ਤਾ ਲਗਾ ਨੋ ਖਾਵਣੇ। ਸੋ ਮੁਹ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਕੀਤੀਆਸੁ। ਸੁ ਸਿਰ ਪਰਣੈ ਢਠਾ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਫਿਰਿ ਡਿਠਾ। ਜਾਂ ਵੇਖੈ ਤਾ ਮਰਦਾਨਾ ਫਿਰਿ ਢਹਿ ਪੈਆ ਹੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ "ਮਰਦਾਨਿਆ! ਹੁਣਿ ਕਿ ਹੋਇਓ ਜਿ ਡਿਗਿ ਪਾਇਓਹਿ?" ਮਰਦਾਨਾ ਹੋਇ ਤਾ ਬੋਲੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਲੈ ਕਰਿ ਪਗ ਕਾ ਅੰਗੁਸਟੁ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਸਿਰਿ ਉਪਰਿ ਰਖਿਆ। ਮਰਦਾਨਾ ਉਠਿ ਬੈਠਾ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਮਰਦਾਨਿਆ! ਤੈਨੋ ਕਿਆ ਹੋਆ ਸਾ?" ਕਹੈ, "ਜੀ, ਬਾਬਾ ਸਲਾਮਤੀ! ਮੈ ਲਬੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਓਇ ਫਲ ਪਲੈ ਬੰਨ੍ਹਿ ਰਖੇ ਸੇ, ਤੇਰਾ ਵਸਨੁ ਨਾ ਸੀਓਂ ਜਿ ਪਲੈ ਬੰਨਣੇ ਨਾਹੀ, ਓਹਿ ਮੈ ਲਬੁ

ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਲੋ ਬਧੇ ਸੇ, ਹੁਣਿ ਮੈ ਆਖਿਆ ਜਿ ਏਨਾ ਨੋ ਹੰਉ ਖਾਂਵਾਂ। ਸੋ ਜੀ, ਓਹੁ ਲਬੁ ਮੇਰੈ ਸਿਰਿ ਚੜਿਆ। ਸੋ ਮੈ ਮੁਹ ਦੀ ਤਰਫ ਫਲੁ ਕੀਤਾ ਸੋ ਹੰਉ ਮਰਿ ਗੈਆ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤ! ਹੁਣਿ ਜਾਂ ਤੈ ਬੁਲਾਇਆ ਹਾਂ ਤਾ ਸੁਰਤਿ ਹੋਈ ਜਿ ਬਾਬਾ ਮੈਨੋ ਕੁਆਂਇਦਾ ਹੈ। ਹੰਉ ਕਿਥੈ ਹਾਂ?" ਕਹੈ, 'ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਤੂੰ ਕਿਛੁ ਜਾਣਦਾ ਸਹਿ ਜਿ ਓਹੁ ਰੁਖੁ ਕਿਆ ਸਾ?" ਕਹੈ, "ਜੀ, ਹੰਉ ਕਿਆ ਜਾਣਾ, ਤੂਹੈ ਜਣਹਿ ਤੇਰੀ ਗਹਨਗਤਿ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਓਹੁ ਬਿੰਪ ਫਲੁ ਸਾ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਕੈ ਵਚਲ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬਿਖੁ ਤੇ ਅੰਬ੍ਰਿਤ ਹੋਆ।" ਫਿਰਿ ਮਰਦਾਨਾ ਬੋਲਿਆ, ਹਥਿ ਜੋੜਿ ਕਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਤੂੰ ਸੁਣਿ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਜੇ, "ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਆਖਿ ਜਿ ਤੇਰੈ ਜੀ ਹੈ"। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਪਾਤਸਾਹੁ ਸਲਾਮਤਿ! ਅਸੀ ਮਲ ਮੂਤ ਧਾਰੀ ਜੀਵ, ਤੂੰ ਅਤੀਤੁ ਪੁਰਖੁ, ਖਾਂਹਿ ਨਾਹੀ, ਕਿਛੁ ਪੀਅਹਿ ਨਾਹੀ। ਤੂੰ ਨਿਰਬਾਣੁ ਦੁਖਹੁ ਸੁਖਹੁ ਪਾਕੁ। ਪਣੁ ਜੀ ਅਸੀ ਪਿੰਨਣੀ ਜਾਤਿ ਪਿੰਨ ਖਾਧਾ ਲੋੜੀਐ, ਤੂੰ ਵਸਦੀ ਕਿਤੇ ਵੜਹਿ ਨਾਹੀ, ਮਨੁਖ ਖਦੈ ਸੁਖ ਲਗਹਿ ਨਾਹੀ, ਛਿਅ ਰੁਤੀ ਬਾਰਹ ਮਾਸ ਤੂ ਉਦਿਆਨ ਹੀ ਮਹਿ ਫਿਰਹਿ, ਦਿਖਾ ਜੀ ਅਸਾਡਾ ਕਵਣੁ ਹਾਲ? ਅਸਾਡੈ ਬੁਤੇ ਕਿਛੁ ਇਹਿ ਮਿਹਨਤਿ ਕੀਤੀ ਨਾਹੀ ਜਾਂਦੀ, ਤੂ ਦੈਆ ਨਾਥੁ ਹੋਹਿ, ਦੈਆ ਕਰਿ ਜਿ ਮੈ ਘਰੀ ਜਾਵਾਂ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਜਿ, 'ਮਰਦਾਨਿਆ! ਤੂ ਕਿਵੈ ਰਹਹਿ ਹਭੀ ਆਸ ਨਾਲਿ"। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਹੰਉ ਤਾ ਹੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਰਹਾਂ ਜਾਂ ਮੈਨੂੰ ਤੂ ਆਪਣਾ ਜੇਹਾ ਧੀਰਜ ਦੇਹਿ। ਅਰੁ ਜਿਉ ਤੁਧਨੋ ਨਾਹੀ ਭੁਖ ਤ੍ਰਿਹ, ਤਿਵੈ ਮੈਨੋ ਭੀ ਨਾ ਹੋਵੈ, ਅਰੁ ਜੀ ਜਿਥੈ ਤੈ ਜਾਣਾ ਹੈ ਤਿਥੈ ਤੂੰ ਮੈਨੋ ਉਥਾਊ ਲੈ ਜਾਹਿ, ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਕਰਮ ਵੀਚਾਰਹਿ ਨਾਹੀ, ਤਾਂ ਹੰਉ ਤੇਰੈ ਨਾਲਿ ਕਹਾਂ। ਤੂ ਭਗਤਿ ਕਮਾਵਹਿ ਹੰਉ ਤੇਰੈ ਨਾਲਿ ਲਗਾ ਫਿਰਾ, ਹੋਰੁ ਮੈ ਤੀ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਹੋਇ ਆਵਦਾ। ਜੇ ਏਹੀ ਦਿਸਟਿ ਕਰਹਿ ਤਾ ਰਹਾ, ਨਾਹੀ ਤਾ ਜੀ ਮੈਨੋ ਵਿਦਾ ਕਰਿ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਹਸਿਆ, ਹਸਿ ਕਰਿ ਦੈਆਲੂ ਹੋਆ ਮਰਦਾਨੇ ਉਪਰਿ, ਗੁਰੂ ਆਖਿਆ, "ਸਾਬਾਸਿ ਮਰਦਾਨਿਆ। ਤੈ ਭਲੀ ਵਸਤੁ ਮੰਗੀ ਹੈ"। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਜਿ, 'ਪਾਹਿ ਪੈਰੀ"। ਤਬ ਮਰਦਾਨਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਪੈਰ ਪੜਿਆ। ਜਾਂ ਸਿਰੁ ਪੈਰਾ ਉਪਰਿ ਰਖਿਆਸੁ ਤਾ ਭੁਖ ਤ੍ਰਿਹ ਦੋਵੈ ਮਿਟਿ ਗਈਆਂ। ਸੰਤੋਖੁ ਆਇਗੈਉਸੁ। ਜਾਂ ਫੇਰਿ ਸਿਰੁ ਉਚਾ ਕਰੇ ਤਾ ਅਗਮੁ ਨਿਗਮੁ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਨਜਰਿ ਆਇਗੈਓਸੁ। ਜਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਵੇਖੈ ਤਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨੁ ਸੈਸਾਰ ਵਿਚਿ ਨਾਹੀ , ਹੋਥਰੈ ਹੈ : ਤਬ ਮਰਦਾਨਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀੀ ਕੀ ਸਿਫਤਿ ਲੈ ਖੜਾ ਹੋਆ, ਵਾਹੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ :-

> ਇਕੋ ਨਾਉ ਤਕੜਾ ਕੀਓਨੁ ਹੋਰ ਨਾਵ ਸਭਿ ਕੀਅਨੁ ਖਰਾਬਾ॥
>
> ਨੇੜੈ ਨਜੀਕਿ ਖੁਦਾਇ ਦੈ ਬਾਬਾ"।

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ, "ਪੂਰਾ ਜੀ ਪੂਰੀ ਉਹੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਲਾਹਣਾ। ਮਰਦਾਨਿਆ! ਅਸੀ ਕਵਣ ਕੀਟ ਜਿ ਉਸ ਦੇ ਨਜੀਕ ਪਹੁਚਹੁ, ਕੋਈ ਸੁਫਨਾ ਤੁਧ ਨੋ ਆਇਆ ਹੋਗੁ। ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਅਰਾਧਿ, ਜਿਤੁ ਅਰਾਧਿਐ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਪਲੈ ਪਵੀ"। ਤਬ ਮਰਦਾਨਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੈ ਜੀ ਦੇ ਸਾਥਿ ਉਦਿਆਨ ਹੀ ਵਿਚ ਲਾਗਾ ਰਹਣੇ।

ਤਬ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕੁ ਤਪੁ ਅਰੰਭਿਆ। ਕੈਸਾ ਤਪੁ? ਬਰਸ ਦਿਨਾ ਇਕੁ ਤਲੀ ਰੇਤ ਦੀ ਭਖੈ ਅਰੁ

ਇਕੁ ਅਕ ਦੀ ਖਖੜੀ ਭਖੈ। ਤਪਸਿਆ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਥਲੀਆ ਵਿਚ ਅਰੰਭੀ। ਮਹਾਂ ਉਦਿਆਠ ਵਿਚਿ, ਪੂਰਬ ਕੀ ਧਰਤੀ, ਦੁਹੁ ਕੋਹਾ ਉਪਰਿ ਦਾਈ ਬਧੀ, ਢੇਰੀਆਂ ਰੇਤੁ ਕੀਆਂ, ਇਕ ਸਾਹਾ ਇਕ ਸਾਹਾ ਸਿਮਰਣੁ ਕਰਦਾ ਕਰਦਾ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਜਪਦਾ ਜਪਦਾ, ਓਤੁ ਢੇਰੀ ਜਾਇ ਕਦੇ ਓਤੁ ਢੇਰੀ ਜਾਇ, ਅਤੈ ਸਲੋਕੁ ਏਹੋ ਪੜੀਐ ਜਿ —

ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਸੁਹਾਵਾ, ਵਖਤ ਸੁਹਾਵਾ, ਮੁਖਿ ਆਖਾ ਮਨਿ ਚਾਉ॥੧॥

ਪਰਮੇਸੁਰ ਦਾ ਨਾਉ ਲਏ, ਏਹੁ ਤਪਸਿਆ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀਤੀ ਕਈਕ ਦਿਨ। ਤਬ ਨਿਰੰਜਨ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦਾ ਹੁਕਮੁ ਆਇਆ ਜਿ, "ਏ ਨਾਨਕ! ਤੇਰੀ ਤਪਸਿਆ ਪੂਰੀ ਪਈ ਹੈ। ਤਬ ਉਹਾਂ ਥੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਤੀਰਥਾਂ ਕਉ ਰਮਿਆ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹੁਗਰੂ।

ਦਿਲੀ ਜਾਣਾ

ਇਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਦਿਲੀ ਕੀ ਧਰਤੀ, ਨਗਰਿ ਮਹਿ ਜਾਇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੂਆ ਥਾ। ਉਹਾ ਕਾ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਸਲੇਮ ਸਾਹੁ ਪਠਾਣੁ ਥਾ ਸੁ ਦਿਹਾਨੀ ਖੂਨ ਕਰਤਾ ਥਾ। ਤਬ ਜਦਿ ਦਿੱਲੀ ਸਹਰ ਮਹਿ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਜਾਇ ਬਸਿਆ ਤਬ ਉਹਾ ਲੋਕਾ ਮਹਿ ਬਹੁਤੁ ਸੋਰੁ ਉਠਿਆ ਜੋ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਆਇਆ ਹੈ। ਸਾਰ ਦਿਲੀ ਦੇ ਲੋਕ ਤਮਾਸਗੀਰ ਅਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਵ ਕੇ ਖੋਜਣਹਾਰੇ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਭਿ ਮਿਲਿ ਆਹੈ, ਜਿ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਵੱਡਾ ਫਕੀਰੁ ਕਹੀਤਾ ਹੈ ਸਿ ਆਇਆ ਹੈ, ਦਰਸਨੁ ਦੇਖਿ ਕੈ ਬੈਠਿ ਗਏ। ਬਾਬੇ ਸਭਨਹੁ ਕੰਉ ਆਦੁਰ ਦੀਆ। ਤਬ ਜਹਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਈਹਾਂ ਜਿ ਏਹੁ ਲੋਕੁ ਬੋਲਤਾ ਹੈ ਸਿ ਕਿਆ ਹੈ?" ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਸਲੇਮ ਸਾਹ ਪਾਤਿਸਾਹ ਕਾ ਲੰਗੁਰੂ ਬੰਟੀਤਾ ਹੈ, ਖੈਰਾਇਤੀ ਭਲੇ ਤੇ ਹੈ, ਉਹਾ ਗਲਬਲਾ ਹੋਤਾ ਹੈ"। ਕਹੇ, "ਖੈਰਾਇਤ ਭਲੇ ਕੰਉ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਕਿਉ ਜਿ ਹਮਾਰਾ ਭਲਾ ਹੋਇ।" ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ "ਜੀ ਖੈਰਾਇਤਿ ਕੀਤੇ ਪਿਛੁ ਭਲਾ ਹੀ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਜੇ ਕੋਈ ਕਿਛੁ ਕਰਿ ਸੰਕੈ ਖੈਰਾਇਤਿ ਸਾਹਿਬ ਕੈ ਨਾਇ। ਪਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਹਮਹੁ ਸੁਨਿਆ ਹੈ ਜੇ ਕੋਈ ਖੈਰਾਇਤਿ ਕਰਤਾ ਹੈ ਸੁ ਪਾਰਿ ਪੜਤਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਜੀ ਬੇਦੂ ਭੀ ਕਹਤਾ ਹੈ, ਕਤੇਬ ਭੀ ਕਹਤੀ ਹੈ, ਦਿਖਾ ਜੀ ਏਹੁ ਬਾਤ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੈ ਜੀ? ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਮੈ ਹਮ ਕੰਉ ਸਮਝਾਈਐ ਜੀ, ਜਿ ਏਹੁ ਬਾਤਿ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੈ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਜਿਃ-

ਅੰਧੀ ਕੰਮੀ ਅੰਧ ਮਨੁ ਮਨਿ ਅੰਧੈ ਤਨ ਅੰਧ॥

[ਮਹਲਾ ੧ ਮਲਾਰ ਕੀ ਵਾਰ । ੩ । (੧੨੮੭)]

ਤਬ ਉਨਹੁ ਲੋਗਹੁ-ਪੰਡਿਤਹੁ, ਕਾਜੀਅਹੁ, ਹਿੰਦੂਅਹ, ਮੁਸਲਮਾਨਹੁ, ਸਭਨਹੁ ਨਮਸਕਾਰੁ ਸਲਾਮੁ ਕੀਆ, ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਧੰਨ ਹੋ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ। ਜਿਨਿ ਏਸੁ ਕਲੀ ਕਾਲੀ ਮਹਿ ਸੈਸਾਰ ਕੰਉ ਨਾਮੁ ਧਰਮੁ ਦਿੜਾਇਆ। ਸਿ ਤੂੰ ਧੰਨਿ ਹੈ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ!" ਤਬ ਓਇ ਦਿਲੀ ਕੇ ਲੋਕ ਸਭਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਸਿਖ ਭਏ। ਲਾਗੈ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਨੇ ਅਰੁ ਧਰਮੁ ਕਮਾਵਣੇ। ਲਾਗੇ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਜਪਣੇ। ਓਇ ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਹੋਏ ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ।

ਪਹਿਲਾ ਗੰਗਾ ਇਸਨਾਨ

ਤਬ ਦਿਲੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਗੰਗਾ ਤੀਰਥ ਕੰਉ ਚਲਿਆ। ਆਇ ਗੰਗਾ ਉਤਰੇ। ਪਰਬੁ ਥਾ ਅਰੁ ਲੋਕੁ ਬਹੁਤ ਲਾਗਾ ਆਵਣੈ। ਅਰੁ ਨਾਵਣੈ ਕੰਉ ਕਈ ਸੰਹਸ ਜ਼ੀਅ ਲਾਗੇ ਆਵੈਣ,

ਗੰਗਾ ਨਾਵਣੇ ਕੰਉ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਨਾਲਿ ਮਰਦਾਨਾ ਸਾ। ਉਨਿ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ! ਏਤਨੇ ਲੋਕ ਗੰਗਾ ਤੀਰਥਿ ਆਏ, ਨਾਤੇ ਏ ਤਉ ਖਰੇ ਹੈ। ਕਿਉ? ਜਬ ਏਹਿ ਭਲੇ ਹੈਂ, ਇਨ ਕੋ ਜੀ ਕਿਛੁ ਭਲਾਈ ਹੈ, ਤਵੁ ਏਹਿ ਈਹਾ ਆਏ ਹੈ। ਜਾਂ ਜੀ, ਏ ਖਰੇ ਹੈ ਤਬ ਹੀ ਏਹਿ ਆਏ ਹੈ। ਜਬ ਦੇਹਿ ਖੋਟੇ ਹੋਤੇ ਤਬ ਈਹਾ ਆਵਤੇ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਹਸਿਆ, ਹਸਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :-

ਨਾਨਕ ਬਦਰਾ ਮਾਲ ਕਾ ਭੀਤਰਿ ਧਰਿਆ ਆਂਣਿ॥

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ਵਾਰ ਸੂਹੀ । ੧੨ । (੭੮੯)]

ਤਬ ਮਰਦਾਨਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਗਾ ਜਿ, ਸਤਿ ਜੀ, ਸਤਿ ਏਵੈ ਹੈ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ।

ਗੰਗਾ ਤੀਰਥ ਤੇ ਉਪਦੇਸ਼

ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕੀ ਬੇਨਤੀ ਸੁਣਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਗੰਗਾ ਤੀਰਥ ਕੈ ਊਪਰਿ ਬੈਠਾ ਥਾ। ਅਗੈ ਪੁਰਬ ਲਗਾ ਹੈ ਵੈਸਾਖੀ ਕਾ, ਲੋਕੁ ਬਹੁਤੁ ਚਾਰਿ ਕੁੰਟ ਕਾ ਜੁੜਿਅ ਹੈ। ਊਹਾਂ ਹੀ ਬਾਬਾ ਜੀ ਜਾਇ ਬੈਠਾ ਗੰਗਾ ਕੇ ਉਪਕੰਠੇ। ਤਬ ਮੇਲਾ ਬਹੁਤੁ ਹੋਆ, ਲੋਕ ਇਸਨਾਨੁ ਕਰਤੇ ਹੈ, ਪੁਣ ਥਾਂਇ ਕਿਸੀ ਕਾ ਨਾਹੀ ਪੜਤਾ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੰਉ ਦਿਬ ਦਿਸਟਿ ਲੋਕਾਂ ਕਉ ਚੰਮ ਦਿਸਟਿ। ਲੋਕ ਇਸਨਾਨੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਲਾਗੇ ਸੂਰਜ ਦੀ ਕੁੰਟ ਪਾਣੀ ਦੇਣੇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਵੀ ਲਾਗਾ ਇਸਨਾਨੁ ਕਰਣੇ। ਲੋਕ ਦੇਤੇ ਥੇ ਸੂਰਜ ਕੀ ਕੁੰਟ ਕੀ ਤਰਫ ਪਾਲੀ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਲਾਗਾ ਪਛਮ ਕੀ ਤਰਫ ਪਾਣੀ ਦੇਣੇ। ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ, "ਦਿਖਾ ਪੂਛੀਐ ਜਿ ਤੂ ਕਉਣੁ ਹੈ"। ਤਬ ਉਨਹੁ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ, "ਰੇ ਭਾਈ, ਬੀਰ, ਰਾਮ ਕੇ! ਤੂ ਇਸ ਕੰਉ ਪੂਛ ਜਿ ਤੇਰੀ ਮਤਿ ਕਿਆ ਹੈ, ਜਿ ਤੂ ਪਛਮ ਕੀ ਤਰਫ ਕਿਸੁ ਕੰਉ ਪਾਣੀ ਦੇਤਾ ਹੈ?" ਕਹੈ, "ਜੀ, ਤੁਮਿ ਜਿ ਸੂਰਜ ਕੀ ਕੁੰਟ ਪਾਣੀ ਦੇਤੇ ਹਉ ਸੋ ਕਿਸੁ ਕੰਉ ਦੇਤੇ ਹੰਉ?" ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹਮਿ ਪਿਤਰੀ ਕੰਉ ਦੇਤੇ ਹੈ ਪਾਣੀ"। ਤਬ ਗੁਰੁ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਤੁਮਰੀਆਂ ਪਿਤਰੀ ਕਹਾਂ ਹੈ?" ਕਹੈ, "ਜੀ ਦੇਵ ਲੋਕ ਹੈ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ, "ਦੇਵ ਲੋਕੁ ਈਹਾਂ ਤੇ ਕਿਤਨਾ ਕੁ ਹੈ?' ਕਹੈ, "ਜੀ ਦੇਵ ਲੋਕੁ ਉਣਵੰਜਹ ਕਰੋੜੀ ਹੈ ਈਹਾਂ ਤੇ, ਹਮ ਊਹਾਂ ਕੰਉ ਪਾਣੀ ਦੇਤੇ ਹੈ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਲਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਈਹਾਂ ਕਾ ਪਾਣੀ ਊਹਾਂ ਪਹੁਚਤਾ ਹੈ?" ਕਹੈ, "ਜੀ, ਪਹੁਚਤਾ ਹੈ"। ਕਹੈ, "ਜੀ ਸਹੀ?" ਕਹੈ, "ਜੀ ਸਹੀ"। ਕਹੈ, "ਜੀ (ਤੂ) ਪੱਛਮ ਕੀ ਤਰਫ ਪਾਣੀ ਦੇਤਾ ਹੈ ਸੇ ਕਿਸੁ ਨਮਤਿ ਦੇਤਾ ਹੈ?" ਕਹੈ, "ਜੀ ਮਨ ਜਿ ਦੇਤੇ ਹੈ ਸਿ ਲਹੌਰਿ ਕੈ ਨਜੀਕਿ ਹਮਰਾ ਘਰੁ ਹੈ ਅਰੁ ਖੇਤ ਹੈ, ਊਹਾਂ ਬਡੇ ਮੀਹ ਪੜਿ ਰਹੇਹੈ, ਪੁਣ ਓਤੁ ਮੇਰੈ ਖੇਤ੍ਰਿ ਮੀਹੁ ਕਦੇ ਨਾਹੀ ਪੜਿਆ, ਮੈਂ ਉਸੁ ਖੇਤ੍ਰ ਕੰਉ ਪਾਣੀ ਦੇਤਾ ਹੰਉ"। ਤਬ ਉਇ ਲੋਕ ਹਸਿ ਪੜੇ ਜਿ, "ਕੋਹੀ ਏਹੁ ਹੈ ਸਿ ਬਾਵਲਾ ਹੈ"। ਕਹੈ, "ਦਯ ਕੇ ਸਵਾਰੇ! ਕਿਥਾਊ ਲਹੋਰ ਕੀ ਧਰਤੀ ਭੀ ਈਹਾਂ ਕਾ ਪਾਣੀ ਜਾਤਾ ਹੈ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਉਣਵੰਜਾ ਕਰੋੜੀ ਦੇਵ ਲੋਕ ਜਾਇਗਾ ਅਰੁ ਲਾਹੌਰ ਕੀ ਧਰਤੀ ਨਾ ਜਾਇਗਾ? ਈਹਾਂ ਤੇ ਧਰਮੀ ਉਪਰਿ ਰਿੜਾਇਆ ਅਰੁ ਗੈਆ। ਉਪਰਿ ਦੇਵਿ ਲੋਕ ਕ੍ਰਿ ਕਰਿ ਜਾਇਗਾ ਜਾ ਲਹੋਰ ਕੀ ਧਰਤੀ ਨਾ ਜਾਸੀਓ? ਦਿਖਾ ਲਹੌਰ ਤਉ ਈਹਾ ਤੇ ਨਵੇ ਈਹਾਂ ਕੋਹਾਂ ਦੀਆਂ ਹੈ, ਈਹਾ ਕਿਉ ਨਾ ਜਾਇਗਾ। ਇਕਾ ਏਹੁ ਸੀਰੰਦਿ

ਲੰਘਣੀ ਹੈ, ਪਰੈ ਆਪੈ ਜਾਇ ਪੜੈਗਾ"। ਤਬ ਓਹਿ ਲੋਕ ਸਮਝਿ ਗਏ ਜਿ 'ਏਹੁ ਬਾਵਰਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ, ਏਹੁ ਜਿ ਕੋਈ ਹੈ ਸਿ ਮਹਾ ਪੁਰਖੁ ਹੈ'। ਤਬ ਨਾਵਿ ਕਰਿ ਬਾਹਲਿ ਨਿਕਲੇ, ਲਗੈ ਤਰਪਨੁ ਨੇਮੁ ਕਰਣੇ, ਗਾਇਤ੍ਰੀ ਲਗੇ ਉਚਲਣੇ, ਧਿਆਨੁ ਲਗਾਇ ਕੈ ਲਗੇ ਮੰਤ੍ਰ ਪੜਣੇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹਾਇ ਹਾਇ! ਨਾਨਕ ਨ ਜਾਹੁ"। ਤਉ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਂਉ ਜਿ, "ਰੇ ਬਾਬਾ! ਤੁਮਿ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦਾ ਨਾਮੁ ਜਪਤੇ ਹੋਵਹੁ ਤਉ ਨਰਕਿ ਨ ਜਾਹੁ, ਜਾਂ ਤੁਮਿ ਕਿਛੁ ਹੋਰੁ ਜਪਹੁ ਤਬ ਤੁਮ ਬੈਕੁੰਠਿ ਕੈਸੇ ਜਾਹੁ?" ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ ਗਾਇਤ੍ਰੀ ਪੜਤੇ ਹੈ, ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਤੇ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਕੀ ਮੂਰਤਿ ਕਾ ਧਿਆਨੁ ਕਰਤੇ ਹਹ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ,, "ਹੋ ਰਾਮੇ ਕੇ! ਗੁਰੂ ਸਾਥਿ ਤੈ ਧਿਆਨੁ ਕਦਿ ਲਗਾਇਆ?" ਕਹੈ, "ਜੀ ਹੋਰੁ ਕਹਾਂ ਲਗਾਇਆ ਹੈ?" ਤਬ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਚਾਂ ਕਾਬਿਲ ਤੇਲੁ ਬੇਚਦਾ ਫਿਰਦਾ ਸਹਿ। ਤੁਧੁ ਕਾਬਿਲ ਤੇਲੁ ਛਡਿ ਕਰਿ ਆਇਆ ਸਹਿ, ਫੇਰਿ ਤੇਲੁ ਤੂ ਵੇਚਣਿ ਗੈਆ ਅਰੁ ਤਕੜੀ ਲੇਈ ਕਾਬਲਿ ਵਿਚਿ ਫਿਰਦਾ ਸਹਿ ਵੇਚਦਾ"। ਤਾ ਓਹੀ ਖਤ੍ਰੀ ਛਡਿਦੋ ਹੀ ਮਾਲਾ, ਜਾਇ ਪੈਰੀ ਪੈਆ ਅਤੇ ਪੁਕਾਰ ਕੀਤੀਅਸੁ ਜਿ, "ਰੇ ਭਾਈ! ਜਿਸੁ ਕਿਸੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਦਰਸਨੁ ਨਾਹੀ ਕੀਆ, ਸੋ ਆਇ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਦਰਸਨੁ ਕਰਹੁ। ਰੇ ਭਾਈ ਲੋਕਹੁ! ਸਾਵਧਾਨੁ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਆਇਆ ਹੈ। ਰੇ ਭਾਈ! ਸਾਵਧਾਨੁ ਨਾਰਾਇਣੁ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਜੇ ਠਾਕੁਰੁਰ ਕਹੀਦਾ ਥਾ ਸਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਹੈ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ, "ਬਸਿ ਪੁਰਖਾ! ਥੰਮਿ ਜਾਹਿ, ਮੇਰਾ ਬਚਾ! ਤਬ ਜਿਤਨੇ ਥੇ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਤੂ ਆਸਨੋ ਦੀਖਿਆ ਦੇਹਿ। ਤੂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਹੈ, ਅਸੀ ਤੇਰੇ ਸਿੱਖ ਹੋਵਹ"।....... ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨੋ ਉਨੀ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਤੂੰ ਭਾਵੈ ਸਿ ਆਖੁ ਅਸੀ ਤੁਧ ਨੋ ਛਡਦੇ ਨਾਹੀ। ਤੂੰ ਜੀ ਅਸਾਡਾ ਗੁਰੂ ਹੈ, ਤੂ ਅਸਾਨੋ ਦੀਖਿਆ ਦੇਹਿ ਭਾਵੈ ਨਾ ਦੇਹਿ। ਜੀ ਤੂੰ ਅਸਾਡਾ ਗੁਰੂ ਹੈ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਓਨਾ ਨੇ ਸੰਤੋਖਣ ਲਗਾ। ਤਬ ਓਹਿ ਸਿੱਖ ਹੋਏ, ਗੁਰੂ ਓਨਾ ਨੋ ਲਾਗਾ ਉਪਦੇਸਣੇ।

ਤਾ ਤੋੜੀ ਪ੍ਰਸਾਦੁ ਹੋਇਆ, ਓਇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ ਉਠਿ ਖੜੇ ਹੋਏ ਜਿ, "ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਪਰਸਾਦਿ ਹੋਆ ਹੈ ਉਠੀਐ ਜੇਮੀਐ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਪਿਆਰੇ। ਅਸੀ ਪਰਸਾਦੁ ਲੈ ਨਾਹੀ ਸਕਦੇ"। ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਪਰੇਮਸੁਰ ਕੈ ਅਰਥਿ ਪਰਸਾਦੁ ਲੀਜੀਐ ਜੀ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ, ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਅਰਥੁ ਪਾਇਆ, ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਰਹਿ ਸਂਕਿਓ ਨਾਹੀ, ਜਾਇ ਚਉਕੈ ਬੈਠਾ। ਉਨੀ ਵਿਚ ਕਾਰਾਂ ਕੱਢ ਲਈਆਂ, ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ "ਚਉਕਾ ਤਾ ਭਿਟਾ ਹੈ, ਤੁਸਾ ਕਾਰਾਂ ਕਿਉਂ ਕਢੀਆਂ?" ਤਬ ਉਨਾ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਨਾ ਜੀ, ਆਪਣੀ ਨਜਰਿ ਵਿਚਿ ਅੰਨੁ ਕਰਾਇਆ ਹੈ, ਭਿਟਣੇ ਨਾਹੀ ਦਿੱਤਾ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਨਾ ਬੱਚਾ! ਜਿਚਰੁ ਤੁਸੀ ਨਾ ਸਹੁ ਚੜਦੇ ਚਉਕੈ ਤਿਚਰੁ ਚਉਕਾ ਸੁਚਾ ਸੀ। ਤੁਸਾ ਚੜਦਿਆ ਸਾਥਿ ਚਉਕਾ ਭਿਟਾ"। ਤਬ ਉਨੀ ਆਖਿਆ, "ਅਸਾ ਤਾ ਨਾ ਆਇਆ ਦਿਸਿ ਨੀਚ ਚੜਦੇ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ, "ਅਜੈ ਤੁਸਾਂ ਹੀ ਨਾਲਿ ਬੈਠੇ ਹੈਨਿ, ਮੈਨੋ ਦਿਸਦੇ ਹੈਨਿ, ਤੁਸਾਂ ਨੋ ਨਾਹੀ ਦਿਸਦੇ?" ਤਬ ਓਨੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਅਸਾਨੋ ਭੀ ਵੇਖਾਲੀਅਨਿ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬੋਲਿਆ ਬਾਨੀ ਸਰੀਅਤਿ

ਉਪੇਦਸ਼ ਮਹਿ, ਸਲੋਕੁ ਜਿਕਰਿ ਉਨਾ ਕਉ ਸਮਝਾਇਆ ਅਰੁ ਦਿਖਾਇ ਦੇਤਾ ਹੈ, ਕਿ ਆਖਦਾ ਹੈ? —

ਕੁਬੁਤਿ ਡੂਮਣੀ ਕੁਦਇਆ, ਕਸਾਇਣਿ ਪਰ ਨਿੰਦਾ ਘਟ ਚੂਹੜੀ ਮੁੱਠੀ ਕ੍ਰੋਧ ਚੰਡਾਲਿ॥

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਕੀ ਵਾਰ । ੨੦ । (੯੧)]

ਤਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਡੇਰੇ, ਘਰ ਵਾਹਣੀਆ, ਅਸਬਾਬੁ ਕਪੜੇ ਲੁਟਾਇਦੇ ਹੀ ਬਾਬਾ ਸਾਥਿ ਲੈ ਚਲਿਆ.... ਪਹਿਲੇ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਓਹਿ ਸਿਖ ਕੀਤੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੀਖਿਆ ਦਿਤੀਆ ਸੁ। ਉਨ ਕੇ ਭਰਮੁ ਕੇ ਕਿਵਾਰ ਉਤਾਰਿ ਦੂਰਿ ਕੀਏ।

ਗੰਗਾ ਤੀਰਥ ਤੇ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਪੂਰਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਗੰਗਾ ਤੀਰਥਿ ਪੁਰਬ ਕੈ ਸਮੈ ਨਾਵਣਾ ਕਉ ਜਾਇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਉਹਾ ਗਇਆ, ਤਬ ਸਭ ਲੋਕ ਜਿਤਨੇ ਥੇ ਸਭਿ ਲੈ ਉਠੇ ਜਿ "ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਗੰਗਾ ਆਇਆ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਈਹਾ ਆਇਆ। ਜਗਤ ਮਤਿ ਏਸੁ ਕਾ ਨਾਮੁ ਹੈ, ਏਹੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਕੋਈ ਕਹੈ ਜਿ 'ਨਾਨਕੁ ਆਇਆ'। ਅਰੁ ਕੋਈ ਕਹੈ ਜਿ ਵਡਾ ਭਗਤੁ ਆਇਆ ਹੈ। ਡੇਰਾ ਲੁਟਾਇ ਨਿਕਲਿਆ ਹੈ। ਅਗਮੁ ਨਿਗਮੁ ਸਭੁ ਜਾਣਦਾ ਹੈ'। ਜਿਤਨੇ ਲੋਕ ਥੇ ਤਿਤਨੇ ਸਭਿ ਆਏ ਲਾਗੇ ਦਰਸਨੁ ਕਰਨੇ। ਇਕਿ ਦਰਸਨੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਹਟਿ ਜਾਹਿ, ਇਕਿ ਆਇ ਕਰਹਿ। ਇਕ ਮਹਾ ਪੂਰਨ ਜਿ ਗਿਆਨੀ ਥੇ ਤਿਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਆਹਿਆ ਹੈ, ਜਿ ਕਾਈ ਬਾਤ ਪੂਛਨੀ ਹੈ ਸਿ ਅਜੁ ਪੂਛਿ ਲੈਹੁ"। ਤਬ ਓਹਿ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਬੈਸਨਉ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ ਆਏ। ਆਇ ਕਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰਾਮ ਰਾਮੁ ਰਾਮੁ ਸਤਿ! ਗੁਰੂ ਸਤਿ ਸਤਿ ਰਾਜਾ ਰਾਮੁ! ਦੁਖ ਨਿਵਾਰਣੁ ਰਾਮੁ ਪਤਿਤ ਉਧਾਰਣੁ ਰਾਮੁ! ਆਈਐ ਜੀ, ਬੈਠੀਐ ਜੀ, ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਂ, ਆਈਐ ਜੀ, ਬੈਠੀਏ ਜੀ।" ਤੁਬ ਉਨਹੁ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਡੰਡਉਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੈਠਿ ਗਏ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ, ਜਿ "ਭਲੇ ਹਹੁ ਜੀ?" ਕਹੈ, "ਜੀ, ਆਜੁ ਭਲੇ ਹੈ ਤੇਰੇ ਦਰਸਨਿ ਦੇਖੈ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਹਿ ਉਨਹੁ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ। ਏਕੁ ਬੇਨਤੀ ਪੂਛਣੇ ਕੀ ਹਮਾਰੈ ਜੀ ਹੈ, ਜਿ ਆਗਿਆ ਹੋਇ ਤਾ ਕਹਹ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਲਾ ਹੋਇ, ਜੇ ਕਿਛੁ ਤੁਮਰੇ ਜੀ ਹੈ ਸਿ ਪੂਛੀਐ ਜੀ"। ਤਬ ਉਨਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ, "ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ ਬਾਬਾ ਜੀ! ਏਹਿ ਜੇ ਬੈਸਨਉਂ ਹੈਂ, ਚਉਕਾ ਦੇਤੇ ਹੈਂ, ਕਾਰਾ ਕਢਤੇ ਹੈਂ, ਸੂਚਾ ਪਾਣੀ ਲੇ ਆਵਤੇ ਹੈਂ, ਕੋਰੀ ਗਾਗਰੀ ਨਿਤਾ ਪ੍ਰਤਿ ਕੋਰੀ ਕੀ ਕੋਰੀ ਅਰੁ ਖੀਰ ਭੋਜਨੁ ਕਰਤੇ ਹੈ, ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਐਸੀ ਕਠਨੁ ਕਰਿ ਜੇਮਤੇ ਹੈ। ਕਿਛੁ ਏਹੁ ਬਾਤ ਭੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਲੇਖੈ ਪਾਵੈਗਾ ਕਿ ਨਾ ਪਾਵੈਗਾ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਸਤ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ ਜਿ:-

ਸੁਇਨੇ ਕਾ ਚਉਕਾ ਕੰਚਨ ਕੁਆਰ॥
ਰੁਪੇ ਕੀਆ ਕਾਰਾ ਬਹੁਤੁ ਬਿਸਥਾਰੁ॥

[ਸਾਰਾ ਸਬਦ, ਬਸੰਤ ਮਹਲਾ ੧ । ੩ । (੧੧੬੯)]

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਪੁਰਖਾ! ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਤੁਮਾਰਾ ਭਲਾ ਕਰੈਗਾ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਹੁ ਅਰੁ ਸਿਮਰਾਵਹੁ ਸਰਬ ਸੁਖ ਪਾਵਹੁਗੇ"। ਤਬ ਓਹਿ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕ ਏਹੀ ਉਪਦੇਸੁ ਦਿੜਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਤੇ ਬਿਦਾ ਭਏ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹੁਗੁਰੂ।

ਵਸਾਖੀ ਸਮੇਂ ਹਰਿਦਵਾਰ ਜਾਣਾ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਹਰਿ ਦੁਆਰ ਕੈ ਵਿਖੈ ਬੈਠਾ ਥਾ ਅਰੁ ਵੈਸਾਖੀ ਕਾ ਨਾਵਣੁ ਹੈ, ਲੋਕੁ ਬਹੁਤੁ ਜੁੜੇ ਹੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੇ ਸਾਥਿ ਸੇਵਕ ਥੇ। ਤਿਨਹੁ ਪੂਛਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਬਹੁਤੁ ਲੋਕ ਆਏ ਹੈ, ਬਡਾ ਪੁਰਬੁ ਹੈ ਕਿਛੁ ਤਉ ਲੋਕ ਕਾ ਭਲਾ ਹੈ, ਜਿ ਏਤਨੇ ਜੀਵ ਗੰਗਾ ਆਵਤੇ ਹੈ ਅਰੁ ਨਾਵਤੇ ਹੈ। ਤਬ ਉਸੁ ਪਰਥਾਇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ ਧਨਾਸਰੀ ਰਾਗ ਹਿਹ ਜਿ :-

ਗੁਰੁ ਸਾਗਰੁ ਰਤਨੀ ਭਰਪੂਰੇ॥

[ਧਨਾਸਰੀ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ਦੂਜਾ ਅਸਪਟਦੀਆਂ । ੧। (੬੯੫)]

ਤਬ ਉਨਹੁ ਨਮਕਾਰੁ ਕੀਆ ਜਿ ਧੰਨੁ ਹੋ ਨਾਨਕ, ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ।

ਪਰਯਾਗ ਜਾਣਾ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਗੰਗਾ ਜੀ ਹਰਿਦੁਆਰ ਕੇ ਵੈਸਾਖੀ ਕੇ ਨਾਵਣ ਕਾ ਕਉਤਕੁ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਅਗਮ ਕੰਉ ਚਲਿਆ। ਤਬ ਜਾਤੇ ਜਾਤੇ ਪੂਰਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਪਿਰਾਗਿ ਜਾਇ ਨਿਕਲੇ। ਤਬ ਤਹਾਂ ਗੰਗਾ ਜਮਨ ਸੁਰਸਤੀ ਤ੍ਰਿਬੇਣੀ ਸੰਗਮੁ ਹੈ ਤਿਸੁ ਊਪਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਜਾਇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਏ। ਤਬ ਲੋਕ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਪਾਸਿ ਆਇ ਜੁੜਿ ਗਏ। ਆਗੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਾ ਨਾਮੁ ਜਹਾ ਕਹਾ ਪ੍ਰਗਟਿ-ਪ੍ਰਸਿਧੀ ਥਾ। ਸੋ ਜਹਾ ਲੋਗਹੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਾ ਨਾਮੁ ਸੁਣਿਆ, ਤਹਾ ਸਪਿ ਲੋਗ ਆਇ ਚਰਨੀ ਲਾਗੈ। ਤਬ ਏਕਿ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕ ਆਏ, ਤਿਨਹੁ ਆਇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੰਉ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਰੀ, ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ ਅਰੁ ਪਰਦਖਣਾ ਦੇ ਕਰਿ, ਚਰਨ ਬੰਦਨਾ ਕਰਿ ਕੈ ਬੈਠਿ ਗਏ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਉਨਾਂ ਕੰਉ ਬਹੁਤੁ ਭਾਉ-ਪ੍ਰੀਤਿ ਸਾਥਿ ਲਾਗਾ ਬੁਲਾਵਣੇ। ਤਬ ਓਇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੈ ਅੰਬ੍ਰਿਤ ਬਚਨ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਬਹੁਤੁ ਹਰਖਵੰਤ ਭਏ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਉਨਾ ਸਾਥਿ ਲਾਗਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀਆ ਬਾਤਾ ਕਰਨੇ। ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ! ਅਬ ਤੂੰ ਖੁਸੀ ਕੈ ਘਰ ਬਾਤਾ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਏਕ ਬਾਤ ਹਮ ਕੰਉ ਪੂਛਨੀ ਹੈ ਜੇ ਤੂੰ ਆਗਿਆ ਕਰਹਿ ਤਉ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜਿ ਜੀ, ਏਕਿ ਐਸੇ ਹਠੀ ਜੀਅ ਹੈਨਿ ਜਿ ਸਿਰਿ ਕਲਵਤ੍ਰ ਧਰਾਵਤੇ ਹੈਂ ਅਰੁ ਦੇਹ ਤਿਆਗਤੇ ਹੈ, ਐਸਾ ਦੁਖੁ ਸਹਤੇ ਹੈ; ਅਰੁ ਇਕਿ ਦੇਹ ਕੰਉ ਸੁਖੀ ਰਾਖਤੇ ਹੈ, ਕਹਤੇ ਹੈ ਜਿ ਆਤਮਾ ਰਾਮੁ ਹੈ, ਹਮ ਇਸੁ ਕੰਉ ਦੁਖੁ ਨਾਹਿ ਦੇਤੇ, ਏਹੀ ਰਾਮੁ ਹੈ। ਅਰੁ ਇਕਿ ਤਪਸਿਆ ਕਰਤੇ ਹੈ, ਅਰੁ ਇਕਿ ਅਗਨਿ ਤਪ ਕਰਤੇ ਹੈ, ਇਕਿ ਜਲੁ ਤੁਪ ਕਰਤੇ ਹੈ; ਇਕਿ ਮੂੰਡੁ ਮੁਡਾਇ ਕਰਿ ਦੇਸੰਤਰੀ ਭ੍ਰਮਤੇ ਹੈਨਿ, ਅਰੁ ਇਕ ਨਾਗੇ ਰਹਤੇ ਹੈ, ਇਕਿ ਫਿਰਿਆ ਹੀ ਕਰਤੇ ਹੈ, ਇਕਿ ਉਦਿਆਨ ਹੀ ਮਹਿ ਰਹਤੇ ਹੈ, ਨਗਰੀ ਮਹਿ ਨਾਹੀ ਵੜਤੇ, ਅਰੁ ਇਕਿ ਨਗਰੀ ਹੀ ਮਹਿ ਰਹਤੇ ਹੈ ਬਾਹਰਿ ਜਾਤੇ ਹੀ ਨਾਹੀ ਜੀ, ਅਨੇਕ ਸੇਵਾ ਹੈ ਅਰੁ ਅਨੇਕ ਸੇਵਾ ਕਰਣ ਹਾਰੇ ਹੈ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਿਸੁ ਸੇਵਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਮਿਲਤਾ ਹੈ ਜੀ? ਤੁਸ ਕਿਰਪਾਲੁ ਹੋਇ ਹਮ ਕੰਉ ਸਮਝਾਇ ਦੇਹੁ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਉਪਦੇਸੀ ਬਾਨੀ

ਬੋਲੀ ਸਿ :-

ਨਾ ਸਤਿ ਦੁਖੀਆ ਨਾ ਸਤਿ ਸੁਖੀਆ ਨਾ ਸਤਿ ਪਾਣੀ ਜੰਤ ਫਿਰਹਿ॥

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ਰਾਮਕਲੀ ਕੀ ਵਾਰ ।੧੨ ।(੯੫੨)]

ਜਬ ਆਪੇ ਹੀ ਆਪਣੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰੈ ਅਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਿਲੈ ਅਰੁ ਗੁਰ ਕੇ ਸਬਦਿ ਸਾਥਿ ਇਸੁ ਕਾ ਮਨੁ ਰਵੇ, ਤਬ ਓਹੁ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜੁ ਇਸ ਕੰਉ ਮਿਲੈ"। ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸਨ ਵਾਹੁਗੁਰੂ।

ਬਨਾਰਸ ਜਾਣਾ

ਤਬ ਪਿਰਾਗ ਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬਨਾਰਸੀ ਨਗਰ ਮਹਿ ਜਾਇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੂਏ। ਤਬ ਜਬ ਊਹਾ ਦੇਖੈ ਤਬ ਬੰਨਾਰਸੀ ਕੇ ਬਿਖੈ ਪੰਡਿਤ ਪੁਸਤਕ ਪੜਤੇ ਹੈ ਅਰੁ ਬਾਬੇ ਕੇ ਜਿ ਸਾਥਿ ਥੇ ਤਿਨਹੁ ਬਾਬੇ ਪਾਸਿ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜੇ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਏਹਿ ਪੁਸਤਕ ਪੜਤੇ ਹੈ, ਸਿ ਏਨ ਕੰਵੂ ਕਉਣੁ ਪੁੰਨ ਹੈ ਜੀ? ਏਹੁ ਕਿਆ ਪਾਵਹਿਗੇ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ "ਸੁਨਿਹੋ ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨਹੁ! ਉਸ ਕੀ ਗਹਣ ਗਤਿ ਓਹੀ ਜਾਣੈ ਜੇ ਕਿਛੁ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਸੁ ਹੋਰੁ ਕੋਈ ਕਿਆ ਜਾਣੈ ਉਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਗਹਣ ਗਤਿ?" ਤਬ ਉਨਹੁ ਸੇਵਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ! ਸੇ ਤਉ ਤੁਮ ਹੀ ਗਹਨਗਤਿ ਜਾਣਨਹਾਰੇ ਹੋ, ਹੋਰੁ ਕਵਣੁ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਉਸੁ ਪਰਥਾਇ ਸਲੋਕ ਕੀਆ :-

ਪੜਿ ਪੜਿ ਗਡੀ ਲਦੀਅਹਿ ਪੜਿ ਪੜਿ ਭਰੀਅਹਿ ਸਾਥ॥

[(ਦੋਵੇ ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ਵਾਰ ਆਸਾ ।੯।(੪੬੭)]

ਤਬ ਉਨਹੁ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ ਜਿ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ।

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਪਿਰਾਗ ਤੇ ਪੂਰਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਨਗਰਿ ਬੰਨਾਰਸੀ ਮਹਿ ਜਾਇ ਪ੍ਰਗਟੇ। ਤਬ ਉਹਾ ਬੰਨਾਰਸੀ ਮਹ ਬਹੁਤੁ ਪੰਡਿਤ ਕਠਨਾਈ ਰਹਤੇ ਹੈ। ਊਹਾਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਾਲਕ ਕੰਉ ਓਹਿ ਪੰਡਿਤ ਲਾਗਿ ਪੜੇ ਜਿ, "ਨਾਨਕ! ਤੂੰ ਬਡਾ ਮਹਾ ਪੁਰਖ ਹੈ, ਭਲਾ ਅਤੀਤੁ ਹੈ, ਪਣੁ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਆਜੁ ਹਮ ਕੰਉ ਭੀ ਕਿਰਤਾਰਥ ਕਰਹੁ, ਕਿਉ ਜਿ ਹਮ ਤੁਮਾਰੇ ਹੀ ਰਹਿ। ਬੈਸਨਉ ਧਰਮ ਮਾਹਿ ਸਭੁ ਕੋਈ ਹੈ ਜਿਤਨਾ ਕੋਈ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕਾ ਸੇਵਕੁ ਹੈ, ਹੋਇ ਜਿ ਤੁਮ ਆਜੁ ਹਮਾਰੇ ਪਰਸਾਦੁ ਲੇਹੁ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਲਾ ਹੋਇ ਸਿਮਰ ਜੀ! ਹਮ ਜੇਮਹਿਗੇ ਬਾਬਾ, ਪਣੁ ਖਰੀ ਸੂਰਖਾ ਸਾਥਿ ਪ੍ਰਸਦ੍ਰਾ ਲੇਉਗਾ।" ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹਾਂ ਜੀ ਉਠਿਐ ਊਹਾਂ ਚਲੀਐ ਤੀਰਥ ਕੇ ਉਪਕੰਠਿ"। ਤਬ ਉਨਹੁ ਰਸੋਈ ਕਰੀ ਬਾਬੈ ਕੈ ਹਜੂਰਿ। ਕਹੈ, "ਬਾਬਾ ਜੀ! ਤੁਮ ਹਜੂਰਿ ਬੈਠੇ ਦੇਖਹੁ'। ਜਬ ਪਰਸਾਦੁ ਹੋਆ ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਲਕ ਜੀ ਜਾਇ ਨਿਕਟਿ ਬੈਠਾ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਰਸੋਈ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਪੰਡਿਤਹੁ ਜੀ! ਹਮਾਰਾ ਜੀਉ ਨਾਹੀ ਏਸ ਤੁਮਾਰੀ ਰਸੋਈ ਉਪਰ, ਤੁਮਾਰਾ ਜੀਉ ਠਹਰਾਵਤਾ ਨਾਹੀ।" ਕਹੈ ਜੀ, "ਕਿਓ?" ਕਹੈ, "ਜੀ ਇਉ ਜਿ ਤੁਮਹ ਕੋਈ ਬੈਸਨਉ ਨਾ ਲਗਾਇਆ ਜਿਸੁ ਤੇ ਪਾਕੁ ਪਰਸਾਦੁ ਸੂਚਾ ਹੋਇ"। ਕਹੈ, "ਜੀ ਓਹਿ ਜਿ ਬੈਸਨਉ ਹੈ ਕਿ ਐਸੇ ਓਹਿ ਹੈ, ਸੇ ਕੈਸੇ ਬੈਸਨਉ ਹੈ ਓਹਿ ਜਿ ਖਰੇ ਨੇਮ ਕੀ ਸੁਚ ਰਹਤੇ ਹੈ, ਖਰੇ ਅਪਰਸੁ ਰਹਤੇ ਹੈਂ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਉਤੁ ਪਰ ਸਥਾਇ

ਸਲੋਕੁ ਕੀਆ ਜਿ :-

ਜਿਉ ਜੋਰੂ ਸਿਰ ਨਾਵਣੀ, ਆਵੈ ਵਾਰੋ ਵਾਰ॥

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧, ਵਾਰ ਆਸਾ, ੧੭ (੪੭੨)]

ਤਬ ਉਨਹੁ ਪੰਡਿਤਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਜਬ ਏਹੁ ਮਨੁਖੁ ਕਿਛੁ ਭਲਿਆਈ ਕਰਤਾ ਹੈ ਤਬ ਕਹਤਾ ਹੈ ਜਿ ਮੈ! ਕੀਆ । ਅਰੁ ਬੁਰਿਆਈ ਕਰਤਾ ਹੈ ਤਬ ਕਹਤਾ ਹੈ ਜਿ ਏਹੁ ਬਾਤ ਮੁਝ ਤੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਰਾਈ । ਏਹ ਬਾਤ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੈ ? ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਜਹਿਆ ਜਿ, ਸੁਣਿਹੋ ਪੰਡਿਤਹੁ! ਨਰਕਿ ਭੀ ਤਾਹੀ ਜਾਤਾ ਹੈ ਜਾ ਭਲੀ ਬਾਤ ਆਪਸ ਤੇ ਜਾਣਤਾ ਹੈ ਅਰੁ ਬੁਰਿਆਇ ਕੀ ਬਾਤ ਠਾਕੁਰ ਕਉ ਦੇਤਾ ਹੈ । ਨਾ, ਜਬ ਐਸੇ ਘਰ ਮਹਿ ਰਹੇ ਜਿ ਨਾ ਹਮਾਰੇ ਹਾਥਿ ਭਲਾ ਹੀ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਨਾ ਹਮਾਰਾ ਕੀਆ ਬੁਰਾ ਹੁਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿਛੁ ਕਰੇ ਸੁ ਆਪਿ, ਤਬ ਏਸੁ ਕਉ ਕੋਈ ਦੁਖੁ ਨਾ ਲਾਗੈ । ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਵਾਹੁਗੁਰੂ । ਤਬ ਓਹਿ ਪੰਡਿਤ ਉਠਿ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੇ ਲਾਗੈ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਸਿਖਿ ਭਏ, ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਾਗੇ ਜਪਣੇ । ਬੋਲਹੁ ਵਾਹੁਗੁਰੂ, ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਸਤਿਗੁਰੂ।

ਬਨਾਰਸ ਵਿੱਚ ਉਪਦੇਸ਼

ਤਬ ਏਕਿ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪੂਰਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਨਗਰਿ ਬੰਨਾਰਸੀ ਥਾ । ਅਰੁ ਏਕ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਪਹਿ ਆਏ । ਆਇ ਕਰਿ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਰਾਮ ਰਾਮ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਰਾਮ ਰਾਮ! ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਸਤਿ ਰਾਜਾ ਰਾਮੁ ਕਰਣ ਕਾਰਣੁ ਸਮਰਥੁ ਰਾਮ, ਆਵਹੁ ਜੀ, ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ, ਆਇਐ ਜੀ, ਬੈਠੀਐ ਜੀ । ਤਬ ਉਹ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੈਠਿ ਗਏ । ਤਬ ਘੜੀ ਏਕ ਸਸਤਾਇ ਕਰਿ ਉਨਹੁ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਏਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ ਜੇ ਆਗਿਆ ਹੋਇ ਤਉ ਕਹਿਹ? ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਭਲਾ ਹੋਇ ਜੀ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੁਮਰੈ ਜੀ ਹੈ ਸੁ ਕਹੀਐ । ਤਬ ਉਨਹੁ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, ਬਾਬਾ ਜੀ ! ਬਲਿਹਾਰਿ ਜਾਉ, ਕਿਵੈ ਹੀ ਏਹੁ ਜਮਕਾਲ ਤੇ ਬਾਂਚੀਐ ਭੀ ? ਤੁਮਹੁ ਸਾਧਹੁ ਕੈ ਬਚਨਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਕਿਵੇ ਹੀ ਏਹੁ ਜਮਕਾਲ ਛੂਟੈ ਭੀ ? ਸੋ ਭੀ ਕੋਈ ਕਿਛੁ ਉਪਾਉ ਹੈ ਜਿ ਏਸ ਕਾ ਜਨਮੁ ਸਵਰੈ ਅਰੁ ਜਮਕਾਲ ਤੇ ਛੁਟੈ? ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ ਭੈਰਉ ਰਾਗ ਮਹਿ ਜਿ ÷

ਨੈਨੀ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਨਹੀ ਤਨੁ ਹੀਨਾ, ਜਰਿ ਜੀਤਿਆ ਸਿਰਿ ਕਾਲੋ ॥

[ਭੈਰਉ ਮਹਲਾ ੧ । ੫ । (੧੧੨੪)]

ਤਬ ਓਹਿ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕ ਉਠਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ। ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਿ ਗੁਰੂ ਭੀ ਤੂ ਹੈ ਅਰੁ ਪਰਮੇਸਰ ਭੀ ਤੂ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਅਬ ਹਮ ਤੇਰੀ ਸਰਣਿ ਪੜੇ ਹੈ ਜਿਉ ਜਾਣਹਿ ਤਿਉ ਲਜਾ ਰਾਖਹੁ, ਹਮ ਕਉ ਜਮ ਸਾਸਨਾ ਤੇ ਰਖਿ ਲੇਹੁ ਜੀ ਤੇਰੀ ਸਰਣ ਹੈ ਜੀ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ ਪੁਰਖਾ! ਤੁਮ ਗੋਬਿੰਦੇ ਸਿਮਰਣੁ ਕਰਹੁ ਠਾਕਰ ਤੁਮਾਰਾ ਭਲਾ ਕਰੈਗਾ। ਤਬ ਓਹਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ, ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿਖ ਭਏ, ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਾਗੇ ਸਿਮਰਣੇ। ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਭਏ ਕਹਣੇ ਲਾਗੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਤਬ ਬੰਨਾਰਸੀ ਮਹਿ ਧੁੰਮ ਪੜੀ ਜਿ, "ਭਾਈ ਬਡਾ ਮਹਾ ਪੁਰਖੁ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਆਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਕੇ ਬੰਨਾਰਸੀ ਕੇ ਪੰਡਿਤ ਸਿਖ ਹੋਏ। ਸਿ ਧੰਨਿ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ।" ਤਬ ਜਿਤਨੇ ਲੋਕ ਥੇ ਬੰਨਾਰਸੀ ਕੇ ਸਭਿ

ਭੈ ਚਕ੍ਰਿਤ ਰਹੇ, 'ਜਿ, ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਈਉ ਕਹਦਾ ਹੈ, ਬੇਦੁ ਈਉ ਕਹਦਾ ਹੈ। ਕਬਹੁ ਬੇਦੁ ਅਵਰੁ ਹੋਇ ਅਰੁ ਗਿਆਨ ਅਵਰੁ ਹੋਇ। ਕਬਹੂ ਇਉ ਭੀ ਹੋਵੈ'। ਈਹਾਂ ਭੀ ਭਰਮਿ ਗਏ ਲੋਗ। ਤਬ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਪਹਿ ਆਏ, "ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਰਾਮ ਰਾਮ"। ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸਤਿ ਰਾਜਾ ਰਾਮੁ! ਆਵਹੁ ਜੀ!" ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਹਮਰੈ ਜੀ ਮਹਿ ਭਰਮੁ ਪੜਿ ਗਇਆਹੈ, ਜਿਜਿ ਜਿਨਿ ਆਗੈ ਕਿਛੁ ਕੀਆ ਸਾ ਸਭਿ ਭਰਮਿ ਗਏ, ਜਿ ਹਮਿ ਪੀਛੇ ਕਿਆ ਸਾ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ। ਅਗੈ ਭੀ ਏਹਿ ਬੇਕ ਦੀ ਚਾਲ ਨਾਹੀ ਚਲਤੇ, ਜਿ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਿਛੁ ਅਵਰ ਬਾਤ ਕਹੀ ਹੈ ਗਿਆਨ ਕੀ ਅਰੁ ਬੇਦ ਮਹਿ ਕਿਛੁ ਅਵਰੁ ਹੈ। ਇਸੁ ਮਹਿ ਸਹਿ ਨਾਹੀ ਉਸੁ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕੀ ਸਾਖੀ ਮਹਿ ਕਤਹੇ ਹੈਂ'। ਅਕੈ ਗਿਆਨੁ ਅਰੁ ਬੇਦੁ ਮਿਲਾਇ ਦੇਹਿ। ਅਕੈ ਜੁਦਾ ਜੁਦਾ ਕਰਿ ਦੇਹਿ। ਏਕੁ ਸਹੀ ਕਰਿ ਦੇਹਿ ਇਨਾ ਦੁਹੁ ਮਾਹਿਹ ਥੀ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ ਜਿ :–

ਬੇਦੁ ਪੁਕਾਰੇ ਪੁੰਨ ਪਾਪੁ ਸੁਰਗ ਨਰਕ ਕਾ ਬੀਉ॥

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧, ਸਾਰੰਗ ਕੀ ਵਾਰ । ੧੬ । (੧੨੪੩)]

ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ! ਸਿ ਕਵਣੁ ਸਿਮਰਣੁ ਜਿ ਕੀਜੀਐ?" ਕਹੈ, "ਪੁਰਖਾ! ਸਿਮਰਣੁ ਉਹੀ ਜੀ ਭਗਤੀ ਜਸ ਕਿਆ ਹੈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ, ਸੋਈ ਤੁਮ ਗਾਵਹੁ। ਬੇਦ ਕੀ ਚਾਲ ਚਲਹੁ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਦਾ ਸਿਮਰਣ ਕਰਹੁ"। ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮੇ ਕੰਬੀਰ ਰਵਿਦਾਸ ਕੇ ਪਦੇ, ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਬਾਣੀ ਸੈਨ, ਬੇਣੀ ਕੀ ਬਾਣੀ ਲਾਗੈ ਗਾਵਣੇ, ਪ੍ਰੇਮਿ ਕਰਿ ਕਰਿ। ਸਭਿ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਸਿਖ ਭਏ।

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬੰਨਾਰਸੀ ਨਗਰਿ ਤੀਰਥ ਉਪਰਿ ਬੈਠਾ ਥਾ। ਤਬ ਦੇਖੇ ਤਉ ਕਈ ਪੰਡਿਤ ਬੈਠੇ ਪੁਸਤਕੁ ਬਚਾਤੇ ਹੈ, ਕਈ ਚਾਟੜੇ ਬੈਠੇ ਪੰਡਿਤ ਪਾਹਿ ਬਿਦਿਆ ਪੜ੍ਹਤੇ ਹੈ, ਕਈ ਬੈਸਨਉ ਬੈਠੇ ਸਾਲਗਿਰਾਮੁ ਪੂਜਤੇ ਹੈ, ਓਹਿ ਪੂਜਾ ਹੀ ਕਰਤੇ ਹੈ। ਕਈ ਨਿਰਬਾਣ ਬੈਠੇ ਤਪਸਿਆ ਕਰਤੇ ਹੈ, ਕਈ ਮਸਾਣ ਭੂਮੀ ਹੀ ਤਾਡੀ ਲਾਈ ਬੈਠੇ ਰਹਤੇ ਹੈ। ਜਾ ਦੇਖੈ ਤਉ ਕਈ ਬੰਨਾਰਸੀ ਮਹਿ ਠਗ ਹੀ ਠਗ ਹੈ, ਤਿਨ ਕੀ ਕਾਈ ਮਿਤਿ ਨਾਹ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕੰਉ ਓਇ ਲਾਗਿ ਪੜੇ ਬੰਨਾਰਸੀ ਕੇ ਲੋਕ ਜਿ, "ਜੀ, ਕਿਛੁ ਪੜ੍ਹੀਐ, ਬਿਦਿਆ ਲੀਜੀਐ, ਕਿਛੁ ਪੂਜਾ ਕੀਜੀਐ, ਕਿਛੁ ਤਪਸਿਆ ਕਰੀਐ। ਅਰੁ ਜੀ, ਕਿਛੁ ਰੁਜਗਾਰੁ ਕਰਣਾ ਹੋਇ ਤਉ ਰੁਜਗਾਰ ਭੀ ਈਹਾਂ ਬਹੁਤੁ ਹੈ। ਜੀ, ਜੇ ਕਿਛੁ ਮਾਇਆ ਕਾ ਰੁਜਗਾਰੁ ਕੀਜੀਐ ਤਉ ਭਲਾ ਹੀ ਹੈ"। ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਸੋਰਠਿ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਾ:–

ਦੁਬਿਧਾ ਨ ਪੜਉ ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਹੋਰੁ ਨ ਤੂਜਉ, ਮੜੈ ਮਸਾਣਿ ਨਾ ਜਾਈ॥

[ਸੋਰਠ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧ । ੩ । (੬੩੪)]

ਤਬ ਓਇ ਪੰਡਿਤ ਗੁਰੂ ਬਾੇ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਕੀ ਧਰਤੀ ਨਗਰਿ ਬੰਨਾਰਸੀ ਬੈਠਾ ਪੰਥੀ ਕਹਾਇ ਉਸਤਤਿ ਲਾਗੇ ਕਰਨੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ, ਵਾਹੁਗੁਰੂ ਨਾਨਕੁ ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕੁ ਸਤਿ ਗੁਰੂ ਨਾਲਕ ਜੀ।

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਪੂਰਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਨਗਰਿ ਬੰਨਾਰਸੀ ਬੈਠਾ ਥਾ, ਤਬ ਊਹਾ ਜਿ ਲੋਕੁ ਥਾ ਸੁ ਬਹੁਤੁ ਆਇ ਮਿਲਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਇਆ ਹੈ, ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਆਇਆ ਹੈ"। ਨਗਰਿ ਮਹਿ ਬਹੁਤੁ ਬਾਤ ਚਲਿ ਪੜੀ ਜਿ, "ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬਡਾ ਭਗਤੁ ਹੈ"। ਜਿਤਨੇ ਬੰਨਾਰਸੀ ਮਹਿ ਲੋਕ ਥੇ ਤਿਤਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸਿ ਆਏ। ਤਬ ਜਿਤਨੇ

ਪੰਡਿਤ ਥੇ ਬੰਨਾਰਸੀ ਬੀਚਿ ਤਿਨਹੁ ਕਹਿਆ "ਏਹੁ ਜਿ ਨਾਨਕੁ ਨਾਨਕ ਕਹੀਦਾ ਹੈ, ਸਿ ਏਹੁ ਕਵਨੁ ਹੈ?" ਕਹੈ, "ਜੀ ਮਹਾ 'ਪੁਰਖੁ ਹੈ"। ਕਹੈ, "ਏਹੁ ਜਾਤਿ ਕਾ ਕਵਨੁ ਹੈ?" ਕਹੈ, "ਜੀ ਖਤ੍ਰੀ ਹੈ"। "ਏਹੁ ਗੋਤ੍ਰ ਕਾ ਕਵਨੁ ਹੈ?" ਕਹੈ, "ਜੀ, ਵੇਦੀ ਹੈ"। ਕਹੈ, "ਰੂਪਿ ਕੈਸੇ ਕਿ ਹੈ?" ਕਹੈ, "ਜੀ, ਅਤੀਤ ਕੈ"। ਤਬ ਉਨਹੁ ਪੰਡਿਤਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਖਾਤਾ ਪੀਤਾ ਕਿਛੁ ਹੈ?" ਕਹੈ, "ਜਿ, ਨਾ, ਕਿ ਨਾ ਹੀ ਕਦੇ ਕਿਛੁ ਖਿਲਾਇਆ ਹੀ ਹੈ, ਨਾ ਕਦੇ ਕਿਛੁ ਕਿਸਹੀ ਖਾਤਾ ਦੇਖਿਆ ਹੈ"। ਕਹੈ, "ਸੋਭਾਵੰਤੁ ਕੈਸਾ ਕੁ ਹੈ? ਕਹੈ, "ਜੀ, ਸੋਭਾ ਦਰਸਨ ਕੀ ਕਿਛੁ ਬਚਨੀ ਨਹੀ ਜਾਤੀ"। ਤਬ ਪੰਡਿਤਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਖਾਤਾ ਪਤੀਾ ਕਿਛੁ ਨਾ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਕੀ ਐਸੀ ਸੋਭਾ ਹੈ?" ਤਬ ਉਨਹੁ ਪੰਡਿਤਹੁ ਸਭਨਹੁ ਇਕਤ੍ਰ ਹੋਇ ਕਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਦਰਸਨੁ ਕੀਜੀਐ।" ਤਬ ਓਇ ਸਭ ਪੰਡਿਤ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸਿ ਆਏ। ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬਿਸਰਾਤਿ ਕੇ ਊਪਰਿ ਗੰਗਾ ਕੇ ਉਪ ਕੰਠੇ ਬੈਠਾ ਥਾ। ਤਬ ਪੰਡਿਤ ਮਿਲ ਕਰਿ ਵੇਦੁ-ਮਿਰਜਾਦਾ ਕੀ ਬਾਤ ਪੂਛਨੇ ਆਏ। ਆਇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੰਉ 'ਰਾਮ ਰਾਮ' ਕਰੀ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਅਗੇ ਬੀ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ। ਉਨਹੁ ਪੰਡਿਤਹੁ ਆਗੇ ਤੇ ਅਸੀਰਵਾਦੁ ਦੀਆ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਆਈਐ ਜੀ, ਪੰਡਿਤਹੁ ਜੀ! ਸਨਥਾ ਕੀਏ, ਧੰਨਿ ਹਮਾਰੇ ਭਾਗਿ ਜਿ ਤੁਮਹੁ ਕਿਰਪਾ ਕਰੀ"। ਪੰਡਿਤਹੁ ਕੰਉ ਡੰਡਉਤ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਜਗਤ੍ਰ ਗੁਰ! ਏਕ ਬਿਧਿ ਹਕ ਕੰਉ ਸਮਝਾਇ ਦੇਹਿ : ਏਹੁ ਜਿ ਬਾਤ ਵੇਦ ਬਤਾਈ ਹੈ ਸੁ ਤੁਮਾਰੇ ਲੇਖੇ ਹੈ ਕਿ ਨਾਹੀ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਆਮੀ ਜੀ! ਹਮ ਕੰਉਨੁ ਜੋ ਏਹੁ ਲੇਖੇ ਕੀ ਬਾਤ ਜਾਨਹਿ, ਜਿਸ ਕੀ ਏਹੁ ਬਾਤ ਹੈ ਸੋਈ ਜਾਨੈ। ਕਹੈ, "ਜੀ, ਭਗਤੁ ਅਰੁ ਭਗਵਾਨ ਮਹਿ ਭੇਦੁ ਨਾਹੀ, ਜਿਸ ਕੰਉ ਤੁਮਿ ਲੇਖੇ ਬਾਹਹੁਗੇ, ਸੋਈ ਭਗਵਾਨ ਭੀ ਲੇਖੇ ਬਾਹੈਗਾ। ਪਰਮੰਸੁਰ ਕੀ ਜੁ ਆਗਿਆ ਹੈ ਅਰੁ ਜਿਵੁ ਏਹੁ ਜੀਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਾਥਿ ਲੇਖੇ ਪੜੈ ਤਿਵੇ ਹੀ ਤੁਮਿ ਕਹਿ ਦੋਹਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਨਿਮਿਤ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ ਜਿ :-

ਕਥਾ ਕਹਾਣੀ, ਬੇਦੀ ਆਣੀ, ਪਾਪੁ ਪੁੰਨ ਬੀਚਾਰੁ॥

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ਸਾਰੰਗ ਕੀ ਵਾਰ । ੧੬ । (੧੨੪੩)]

ਤਬ ਉਨਹੁ ਪੰਡਿਤਹੁ ਸਭਨਹੁ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਸਿਖ ਭਏ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਾਗੇ ਜਪਣੇ।

ਤਬ ਬੰਨਾਰਸੀ ਊਪਰਿ ਪੰਡਿਤਹੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਦੀਖਿਆ ਲੀਨੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਪਾਹਿ। ਉਨਹ ਪੰਡਿਤਹੁ ਫੇਰਿ ਹਥਿ ਜੋੜਿ ਕਰਿ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ। ਕਹਿਆ ਜੇ, "ਕਿਛੁ ਆਗਿਆ ਹੋਇ ਤੇਰ ਸਿ ਹਮ ਕਰਹਿ। ਅਬ ਹਮ ਕੰਉ ਸਮਤਿ ਦਿੜਾਹਿ ਜਿਸੁ ਉਪਰਿ ਹਮਾਰਾ ਮਤੀ ਟਿਕਿਆ ਰਹੈ ਜੀ। ਤੇਰੇ ਉਪਦੇਸ ਦੇਤਾ ਹੈ ਪੰਡਿਤਾ ਕੰਉ। ਸੋਰਠਿ ਰਾਗ ਮਹਿ ਉਪਦੇਸੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :-

ਆਸਾ ਮਨਸਾ ਬੰਧਨੀ ਭਾਈ, ਕਰਮ ਧਰਮ ਬੰਧਕਾਰੀ॥

[ਸੋਰਠ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧ ਅਸਟਪਦੀਆ । ੨ । (੬੩੫)]

ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਤਾ ਤੇ ਤੁਮ ਹੀ ਧੰਨਿ। ਵਾਹੁ ਤੂ! ਵਾਹੂ ਤੂ!" ਤਿਨਹੁ ਸਭਨਹੁ ਡੰਡਵਤ ਪ੍ਰਨਾਮੁ ਕੀਆ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹੁਗਰੂ, ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰੂ!

ਰਾਜਾ ਹਰਿਨਾਥ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼

ਤਦ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬੰਨਾਰਸੀ ਤੇ ਰਮਿਆ, ਖੇਲਤਾ ਖੇਲਤਾ ਰਾਜੇ ਹਰਿਨਾਥ ਕੇ ਨਗਰਿ ਆਇਆ। ਪੂਰਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਆਇ ਟਿਕਿਆ। ਲੋਕੁ ਆਵੈ ਸੁ ਆਇ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕਰਿ ਕੈ ਬੈਠੇ। ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਚੁਪਿ ਕੈ ਘਰਿ ਆਇ ਗਇਆ, ਕਿਸੀ ਸਾਥਿ ਨਾ ਬੋਲੈ ਨਾ ਬਕੈ, ਨਾ ਸੁਣੇ ਨਾ ਸੁਣਾਵੈ। ਸੁ ਕੋਈ ਹੈ ਜਿ ਮੋਲੀ ਹੈ, ਕੋਈ ਜਿ ਗੁੰਗਾ ਹੈ, ਕੋਹੀ ਕਹੈ ਜਿ ਕਾਮਲੁ ਹੈ; ਕੋਈ ਕਹੈ ਦਰਵੇਸੁ ਹੈ, ਕੋਈ ਕਹੈ ਜਿ ਕੰਮ ਸੁਆਲੁ ਹੈ। ਜਿ ਕੋਈ ਦਰਸਨੁ ਦੇਖੈ ਸੁ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਇ। ਲੋਕ ਪਾਸਕਿ ਆਇ ਬੈਠਨਿ ਸਿ ਜਾਇ ਕਹਨਿ ਜਿ "ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਵਡਾ ਅਨੂਪੁ ਦਰਸਨੁ ਹੈ ਪਰੁ ਬੋਲਤਾ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ"। ਤਬ ਓਹੁ ਜਿ ਰਾਜਾ ਹਰਿ ਨਾਥ ਥਾ ਤਿਸ ਕਉ ਖਬਰਿ ਜਾਇ ਪਹੁਚੀ ਜਿ "ਇਕੁ ਐਸਾ ਜੈਸਾ ਅਤੀਤੁ ਦਰਸਨੁ ਹੈ ਪਰ ਬੋਲਤਾ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਅਰੁ ਖਾਤਾ ਪੀਤਾ ਭੀ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ, ਅਰੁ ਐਸਾ ਅਨੂਪੁ ਦਰਸਨੁ ਹੈ ਜਿਸ ਕੀ ਕਿਛੁ ਸੋਭਾ ਕਹੀ ਨਾਹੀ ਜਾਤੀ। ਪਣੁ ਜੀ ਦੇਖੇ ਹੀ ਬਣਿ ਆਵੈ"। ਤਬ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰੇ, ਏਹੁ ਰਖੀਏ ਸੋ ਖਾਤਾ ਭੀ ਹੈ। ਅਰੁ ਜੀ ਏਹੁ ਜੀ ਅਤੀਤੁ ਹੈ ਸੁ ਨ ਸੈਨੀ ਕਰੈ ਨਾ ਕਰਾਵੈ, ਨਾ ਸਮਝੈ ਨਾ ਸਮਝਾਵੈ। ਅਤੀਤ ਕੰਉ ਦੇਖੇ ਦਿਸਟਿ ਅਉਰ ਠਉਰ ਨਾਹੀ ਜਾਤੀ। ਦੇਖੀਐ ਉਹੁ ਤਉ ਹੀ ਜਾਨੀਐ ਜਿ ਐਸਾ ਹੈ"। ਤਬ ਰਾਜੇ ਹਰਿ ਨਾਥ ਕਹਿਆ, "ਜਉ ਐਸਾ ਅਨੂਪੁ ਦਰਸਨੁ ਹੈ ਤਉ ਦੇਖਿਆ ਚਾਹੀਐ"। ਕਹੈ, "ਹਾ ਜੀ, ਦੇਖੀਐ"। ਤਬ ਰਾਜਾ ਪਾਉ-ਪਿਆਦਾ ਹੀ ਹੋਇ ਕੈ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਪਾਸਿ ਆਇਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਆਗੈ ਧਿਆਨ ਕੇ ਵਿਖੇ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਤਬ ਰਾਜੇ ਆਇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੰਉ 'ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ' ਕਹੀ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਆਈਐ ਜੇ, ਸਤਿ ਰਾਜਾ ਰਾਮ। ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ ਰਾਮ ਕੇ ਨਾਮ ਉਪਰਿਹੁ"। ਇਤਨੀ ਬਾਤਿ ਬੋਲਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਚੁਪ ਕਰਿ ਗਇਆ। ਤਬ ਰਾਜੇ ਫੇਰਿ ਬੁਲਾਇਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਬੋਲੈ ਨਾਹੀ। ਤਬ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ, "ਏ ਅਤੀਤ ਗੁਸਾਂਹੀ ਜੀ! ਦਿਖਾ ਏਹੁ ਬਾਤ ਰਾਮ ਕੇ ਨਾਇ ਤੂੰ ਕਹੁ, ਤੂ ਜਿ ਬੋਲਤਾ ਨਾਹੀ ਸੁ ਕਿਉਂ ਨਾਹੀ ਬੋਲਤਾ?" ਜਬ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕੰਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਅਰਥੁ ਪੜਿਆ ਤਬ ਧਨਾਸਰੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲ ਉਠਾ ਜਿ ;-

ਬਹੁਤ ਬੋਲਣੁ ਤਖਣ ਹੋਇ।

[ਸਾਰਾ ਸ਼ਬਦ ਧਨਾਸਰੀ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੨ ।੫ ।(੬੬੧)]

ਤਬ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਬਾਬਾ ਜੀ! ਮੈ ਜਿਹਾ ਸਿ ਮਹਾ ਪਾਪੀਆਂ ਤੇ ਪਾਪੀ ਹਾਂ, ਨਰਕੀ ਜੀਉ ਮੈ ਹਾਂ ਜੀ। ਮੁਝ ਕੰਉ ਤੂ ਅਪਨੀ ਚਰਨੀ ਲਗਾਇ ਲੇਹਿ ਜਿ ਤੇਰੇ ਪਰਸਾਦਿ ਨਾਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇ। ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਦੇਖਣੇ ਕਾ ਬਿਸੇਖੁ ਏਹੀ ਹੋਇ ਜਿ ਤੇਰੇ ਦਰਸਨਿ ਲਗਿ ਨਿਸਤਰਾਂ। ਅਰੁ ਜੀ, ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਤਾਂਈ ਅਬ ਚੇਲਾ ਕਰਿ। ਪੜਿਆ ਭਠਿ ਏਹੁ ਰਾਜੁ-ਪਾਟੁ ਧਨੁ ਬਿਭਉ ਜੋਬਨੁ ਜੀ, ਮੁਝ ਕਉ ਅਬ ਆਪਣੇ ਸਾਥਿ ਲੇ ਚਲੁ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਰਾਜਾ! ਮੇਰੇ ਮਿਲਣੇ ਸਉ ਤੁਮ ਕਉ ਇਉ ਨਾ ਹੋਇ ਜਿ ਰਾਜੁ ਛੋਡਿ ਕਰਿ ਤੂ ਭੀਖ ਮਾਗਤਾ ਫਿਰਹਿ, ਨਾ ਹਮਾਰੇ ਮਿਲਣੇ ਕਾ ਬਿਸੇਖੁ ਤਾਂ ਜਾਂ ਤੂੰ ਰਾਜ਼ ਹੀ ਮਹਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਪਰਮ ਪਦੁ ਪਾਵਹਿ। ਰਾਜ ਮਹਿ ਜੋਗ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਪਰਮੇਸਰ ਜੀ ਕਾ ਸਿਮਰਣ ਸੇਵਾ ਕਰਿ ਜਾਹਿ ਤੂੰ। ਮੈ ਰਾਜ ਹੀ ਮਹਿ ਤੂੰ ਮੁਕਤਾ ਕੀਆ ਹੈ"। ਤਬ ਰਾਜਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ

ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗਾ। ਨਾਮੁ ਦਾਨੁ ਸੀਲੁ ਸੰਜਮੁ ਦੁਇ ਭਾਉ ਗਰੀਬੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਰਾਜੇ ਹਰਿ ਨਾਥ ਕਉ ਦਿੜਾਇਆ, ਰਾਜਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗਾ। ਰਾਜੇ ਕੇ ਭਰਮ ਕੇ ਬੰਧਨ ਕਾਟੇ। ਰਾਜਾ ਲੇ ਉਠਾ ਜਿ, "ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ" ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਕਬੀਰ ਨਾਲ ਮੇਲ

ਤਬ ਉਸ ਹਰਿ ਨਾਥ ਨਗਰੀ ਤੇ ਜਹਾ ਗੁਸਾਈ ਕੰਬੀਰ ਕੇ ਘਰ ਥੇ ਤਹਾ ਜਾਇ ਨਿਕਲਾ। ਤਬ ਕੰਬੀਰ ਗੁਸਾਈ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਰਾਮ! ਈਹਾ ਇਸ ਧਰਤੀ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਇਆ ਹੈ ਅਰੁ ਈਹਾ ਨਾਮੁ ਪੜਤਾ ਹੈ, ਜਿ ਕੰਬੀਰ ਕਾ ਅਸਥਲੁ ਹੈ"। ਕੰਬੀਰ ਗੁਸਾਈ ਆਇ ਮਿਲੇ। ਤਬ ਬਾਬੈ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਪਛਾਨਿਆ, ਕੰਬੀਰ ਬਾਬਾ ਪਛਾਨਿਆ। ਬਾਬਾ ਉਠਿ ਖੜੇ ਹੋਏ। ਕੰਬੀਰ ਕਹਿਆਃ–"ਜਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ, ਜੀਉ, ਬੈਠੇ ਰਹੀਐ ਹਰਿ ਬੋਲੀਐ। ਹਰਿ ਬੋਲੀਐ, ਹਮ ਐਸੇ ਕਵਨ ਕਹਾਵਹਿ ਜਿਨਿ ਕਉ ਉਠਿ ਉਠਿ ਠਾਢੇ ਭਏ ਤੁਮ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੈ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ, ਜਿ "ਅਮਰ ਆਏ ਲੋਕੀ ਕੰੁ ਬੈਠੇ ਹੈ"। ਤਬ ਕੰਬੀਰ ਕਹਿਆ "ਨਾ ਜੀ, ਤੂੰ ਜਗਤ੍ਰ ਗੁਰੂ ਹੈ, ਹਮ ਤੇਰੇ ਦਾਸ ਹੈ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਾ, ਸਿਫਤਿ ਜਿ–

ਐਸੋ ਦਾਸ ਮਿਲੈ ਸੁਖੁ ਹੋਈ॥ ਦੁਖ ਵਿਸਰੈ ਪਾਵੈ ਸਚੁ ਸੋਈ

[ਗਉੜੀ ਮਹਲਾ ੧ ਅਸਟਪਦੀਆ। ੮। (੨੨੪)]

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੈ ਕਉ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ। ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਕੰਬੀਰ ਗੁਸਾਈ ਕਉ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏਹ ਦੁਲੰਭ ਦਰਸਨੁ ਹਮ ਕਉ ਹੂਆ"। ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ। ਤਬ ਕੰਬੀਰ ਗੁਸਾਈ ਆਪ ਮਹਿ ਬਿਦਾ ਕਰ ਕਰ ਰਾਮ ਰਵਤ ਭਏ। ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਵਾਹਗੁਰੂ, ਧੰਨ ਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰੂ।

ਹਾਜੀਪੁਰ ਪਟਨੇ ਜਾਣਾ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਗੁਸਾਈ ਕੰਬੀਰ ਕੀ ਧਰਤੀ ਪੂਰਬਿ ਹਾਜੀ ਪੁਰਿ ਪਟਣੇ ਜਾਇ ਬਸਿਆ। ਤਬ ਲੋਕਾ ਬਾਤ ਸੁਣਿ ਪਾਈ ਜਿ, "ਈਹਾਂ ਨਾਨਕੁ ਭਗਤੁ ਆਇਆ ਹੈ"। ਤਬ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਨਾਮੁ ਇਕਿ ਬੈਸਨੋ ਗੁਰੂ ਪਾਹਿ ਆਏ, ਰਾਮ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਰਿ ਬੈਠੇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਉਨ ਕੰਉ ਆਦਰੁ ਦੀਆ ਜਿ, "ਆਈਐ ਜੀ! ਬੈਠੀਐ ਜੀ!" ਜਬ ਓਹਿ ਬੈਠੇ ਤਬ ਉਨਹੁ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ! ਏਹੁ ਜਿ ਕਲੀ ਕਾਲੁ ਹੈ, ਮਹਾ ਕਠਨੁ ਹੈ। ਏਹੁ ਜਿ ਮਨੁ ਹੈ ਸੁ ਧਨੁ ਚਾਹਦਾ ਹੈ, ਇਉ, ਜੁ ਧਨੁ ਹੈ ਸੁ ਇਉ ਪਾਈਤਾ ਨਾਹੀ, ਬਿਨਾ ਤਨ ਹੌਮੇ ਤੇ ਰਾਮ ਕੀ ਪਦਵੀ ਜਿ ਹੈ ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਾਈਐ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :–

ਤਨੁ ਬਿਨਸੈ ਧਨੁ ਕਾ ਕੋ ਕਹੀਐ॥

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਅਸਟਪਦੀਆ ੧੦ (੪੧੬)]

ਤਦ ਓਇ ਬੈਸਨਉ ਉਠਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ। ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ ਹਮਾਰੇ ਸਚਾ ਗੁਰੂ ਗੁਰਦੇਉ"। ਤਬ ਉਨਹੁ ਗੁਰੂ ਕੰਉ ਜਿ, "ਸਚਾ ਤੂੰ ਗੁਰੂ"। ਤਬ ਓਹਿ ਬੈਸਨਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਸਿਖ ਭਏ, ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਭਏ, ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਾਗੇ ਜਪਣੇ। ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਹਾਜੀਪੁਰ ਤੇ ਅਗੇ ਪੂਰਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਜਾਣਾ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਹਾਜੀਪੁਰ ਪਟਣੇ ਤੇ ਆਗੇ ਪੂਰਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਏਕ ਨਗਰ ਮਹਿ ਜਾਇ ਬਸਿਆ। ਤਬ ਉਸੁ ਨਗਰ ਕੇ ਲੋਕ ਸਾਰੇ ਮਿਲਿ ਆਏ ਲਾਗੇ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਾ ਦਰਸਨੁ ਰੂਪੁ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਉਸਤਤਿ ਕਰਨੇ ਲਾਗੇ, ਜਿ, "ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਭਲਾ ਰੂਪਵੰਤ ਹੈ"। ਜਿਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਅਨੂਪੁ ਦਰਸਨੁ ਦਿਸਟਿ ਆਵੈ ਤਿਉ ਤਿਉ ਦੇਵਿ ਸਾਲਾਹਹਿ। ਲੋਕਾ ਨਗਰਿ ਮਹਿ ਬਾਤ ਚਲਾਈ ਜਿ, 'ਭਲੇ ਅਤੀਤ ਆਏ ਹੈ, ਪਣੁ ਐਸਾ ਅਤੀਤਬ ਪੀਛੈ ਕਈ ਨਾਹੀ ਆਇਆ। ਸਰੂਪੁ ਐਸਾ ਸੋਹਣਾ ਹੈ ਜਿ ਦੇਖਿਆ ਹੀ ਬਨਿ ਆਵੈ"। ਤਬ ਬਹੁਤੁ ਲੋਕ ਦੇਖਣੇ ਆਏ, ਬਹੁਤੁ ਇਸਤ੍ਰੀਆ ਦੇਖਣੇ ਆਂਈਆਂ। ਕਾਈ ਕਹੈ ਜਿ, "ਰੰਡੀਆ ਬੈਠਾਈ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾ ਐਸਾ ਖਸਮ ਅਤੀਤੁ ਹੂਆ ਹੈ। ਤਿਸ ਕੀ ਮਹਰੀ ਕਿਆ ਕਰਤੀ ਹੋਇਗੀ ਊਹਾ, ਦੇਖਾ ਦੇਖਿ ਰੋਇਆ ਹੀ ਕਰਹਿ"। ਕੋਈ ਕਹੈ, "ਹਾਇ ਹਾਇ! ਕਾਈ ਮਹਤਾਰੀ ਗਾਲੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਐਸਾ ਪੂਤੁ ਹੂਆ ਹੈ। ਸਿ ਓਹੁ ਮਹਤਾਰੀ ਕਿਉ ਕਰਿ ਜੀਵਤੀ ਹੋਇਗੀ। ਓਇ ਦੇਖਿ ਦੇਖਿ ਰੋਇਆ ਹੀ ਕਰਹਿ"। ਕਾਈ ਕਹੈ ਜਿ, "ਹਾਇ ਹਾਇ! ਕਾਈ ਬਾਈ ਗਾਲੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾ ਐਸਾ ਭਾਈ ਅਤੀਤ ਹੂਆ ਹੈ। ਸਿ ਓਹੁ ਬਹਣ ਕਿਆ ਕਰਤੀ ਹੋਇਗੀ?" ਕਾਈ ਕਿਛੁ ਕਹੈ ਕਾਈ ਕਿਛੁ ਕਹੈ। ਸਾਰੇ ਨਗਰ ਮਹਿ ਐਸਾ ਅਚਰਜੁ ਹੋਇ ਰਹਿਆ ਅਰੁ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬੈਠਿਆ ਰਹਿਆ। ਨਾ ਬੋਲੇ ਨਾ ਬਕੈ। ਭਲੇ ਭਲੇ ਨਗਰ ਕੇ ਠਾਕੁਰ ਲੋਕ ਮਿਲਿ ਆਇ ਬੈਠੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਪਾਸਿ। ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬੋਲੈ ਕਿਸੈ ਸਾਥਿ ਨਾਹੀ। ਤਬ ਉਨਹੁ ਪੰਚਾਇਤ ਕਿਆ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਾਈ! ਏਹੁ ਅਤੀਤੁ ਦਰਸਨੁ ਅਤਿ ਭਲਾ ਹੈ, ਪਣੁ ਬੋਲਤਾ ਨਾਹੀ। ਏਸਕੇ ਅੰਤਰਿ ਕਿਆ ਹੈ?" ਓਇ ਬੁਲਾਇਆ ਚਾਹਹਿ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਬੋਲੈ ਨਾਹੀ। ਤਬ ਉਨਹੁ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਜੀ ਕਿਛੁ ਪ੍ਰਸਾਦੁ ਕੀਜੀਐ, ਜੇ ਅਪਨੇ ਹਾਥਿ ਲੋਹੁ ਤਉ ਤੋਸਾ ਕੀਜੀਐ, ਜਿ ਕੀਆ ਜੇਮਹੁ ਤਉ ਤੇਸਾ ਕੀਜਐ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਸੈਨੀ ਸਾਥਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, 'ਹਮਿ ਅਹਾਰੁ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਲੇਤੇ ਨੇਮੀ ਹੈ"। ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸੈਨੀ ਸਿਉ ਸਮਝਾਇਆ। ਓਇ ਸਮਝਿ ਗਏ। ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਗੁਸਾਂਈ ਜੀ! ਅਤੀਤ ਜੀ! ਕਿਛ ਪੈ ਆਹਾਰੁ ਕਰਹੁਗੇ ਜੇ ਤੋ ਪੈ ਆਵਹਿ?" ਭੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਸੈਨੀ ਕਰੀ ਜਿ, ਨਾਹੀ" ਕਹੈ, "ਜੀ, ਕਿਛੁ ਕੰਦੁ ਮੂਲੁ ਮੇਵਾ ਕੋਈ ਗਰੀ ਛੁਹਾਰੇ ਬਦਾਮ ਦਾਖ ਕਿਸਮਿਸ ਕੋਈ ਮੇਵਾ ਚਾਹੀਐ, ਕਿਛੁ ਮੁਖੁ ਪਾਵਹੁ ਸੁ ਲੇ ਆਵਹਿ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਹੁੜਿ ਸੈਨੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਨਾਹੀ"। ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਗੁਸਾਂਹੀ ਜੀ! ਤੂੰ ਅਭਿਆਹਤ ਹਮ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ, ਜਬ ਤੁਮ ਹਮਾਰੇ ਭੋਜਨੁ ਨ ਕਰਹੁਗੇ ਤਬ ਹਮ ਕੰਉ ਸ੍ਰਾਪ ਹੋਇਗਾ, ਜੋ ਹਮ ਭੋਜਨ ਤੁਮ ਬਿਨਾ ਕਰਹਿ ਹਮ ਭੋਜਨੁ ਕਰਹਿ ਅਰੁ ਤੁਮ ਨ ਕਰਹੁ ਤਉ ਹਮ ਕੋਉ ਵਡਾ ਦਖੁ ਲਾਗੇ, ਹਮ ਕਉ ਸ੍ਰਾਪ ਹੋਇ, ਗੁਸਾਂਹੀ ਜੀ! ਉਠਹੁ, ਉਠਿ ਕਰਿ ਹਮਾਰੇ ਗ੍ਰਿਹਿ ਭੋਜਨੁ ਕਰਹੁ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਉਪਦੇਸ ਕੇ ਘਰਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :-

ਅਛਿਆਰਜੰਤ ਏਹਿ ਨ ਆਖੀਅਨਿ, ਜਿ ਪਰ ਘਰਿ ਭੋਜਨੁ ਕਰੇਨਿ॥

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੩, ਵਾਰਾਂ ਤੇ ਵਧੀਕ (੧੪੧੩)]

ਤਬ ਓਇ ਸਾਰੇ ਠਾਕੁਰ ਲੋਕ ਜਿ ਥੇ ਨਗਰ ਕੇ, ਓਇ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ, ਕਹੇ, "ਜੀ ਅਵਰ ਹਮ ਕਿਛੁ ਨ ਜਾਨਹਿ, ਪ੍ਰਣ ਹਮ ਇਸੀ ਬਾਤ ਸੰਉ ਸਮਝੇ ਹਹਿ ਜਿ ਖਾਣੇ ਪੀਣੇ ਤੇ ਬਾਹਰਾ ਹੈ, ਸਿ ਐਨ ਠਾਕਰੁ ਕਾ ਰੂਪੁ ਹੈ। ਜੀ, ਤੂੰ ਐਨਿ ਗੋਵਿੰਦ ਜੀ ਕਾ ਰੂਪੁ ਹੈ ਜੀ। ਤੂੰ ਗੋਵਿੰਦ ਜੀ ਹੈ ! ਪਣੁ ਹਮ ਨੇ ਕਿਰਪਾ ਨਿਸਤਾਰਿ, ਹਮ ਤੇਰੇ ਚਰਨ ਪਕੜੇ ਹੈਨਿ। ਤੂ ਆਪਨੇ ਚਰਨਾ ਕੀ ਲਾਜਾ ਰਾਖੁ ਜੀ ! ਜਾਂ ਤੂੰ ਈਹਾ

ਆਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਆਪਿ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਹਮ ਕੰਉ ਉਧਾਰੁ ਜੀ"! ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ, "ਜਾਹੁ ਪੁਰਖਾ ! ਤੁਮਾਰਾ ਭੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਉਧਾਰੁ ਕਰੈਗਾ"। ਤਬ ਓਇ ਸਭ ਲੋਕ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਸਿਖ ਭਏ, ਉਨ ਕਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਨਾਮੁ ਭਗਤਿ ਦਿੜਾਇਆ। ਓਇ ਸਭਿ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਾਗੇ ਸਿਮਰਣੇ ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਜੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਪੂਰਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਵਲ ਜਾਣ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਉਸ ਨਗਰ ਤੇ ਪੂਰਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਦਖਣ ਦਿਸਾ ਕੰਉ ਚਲੇ। ਤਬ ਇਕੁ ਰਾਜਾ ਉਸੁ ਉਦਿਆਨ ਕੈ ਬਿਖੈ ਮਿਲਿ ਗੈਆ। ਤੁ ਉਨਿ ਕਹਿਆ, "ਅਹਿ ਜਿ ਕੋਈ ਫਕੀਰੁ ਅਤੀਤ ਰੂਪੀ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਪਰ ਆਵਹੁ ਇਸ ਕੰਉ ਹਮਿ ਪੂਛਤਿ ਜੇ ਏਹੁ ਕੈਸਾ ਫਕੀਰ ਹੈ ਕੋਈ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਬੈਠਾ ਥਾ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਓ ਉਨਹੁ ਆਇ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ "ਹਾਂ, ਰਾਜਾ! ਜੇ ਕਿਛੁ ਤੁਮਰੈ ਜੀ ਹੈ ਬਾਤ ਪੂਛਨੇ ਕੀ ਸਿ ਤੁਮਿ ਪੂਛਿ ਲੇਹੁ"। ਤਬ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹਾਂ ਬਾਬਾ ਸਲਾਮਤਿ ! ਪੂਛਨਾ ਕਰਨੀ ਹੈ ਜੇ ਤੁਮਿ ਦੈਆਲੁ ਹੋਇ ਕਰਿ ਸੁਨਹੁ ਤਬ ਹਮ ਕਹਹਿ"। ਕਹੈ, "ਰਾਜਾ ! ਖੁਸੀ ਹੈ ਜਿ ਕਿਛੁ ਪੂਛਨਾ ਹੈ ਸਿ ਪੂਛੀਐ"। ਤਬ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਏਹੁ ਜਿ ਕਾਲੁ ਮਾਨਖਹੁ ਕਉ ਗ੍ਰਾਸਤਾ ਹੈ ਜਿ ਕਿਵ ਹੀ ਇਸ ਕੰਉ ਕਾਲੁ ਨ ਗ੍ਰਾਸੇ ਭੀ? ਸੁ ਸੰਜਮ ਕਵਣੁ ਹੈ ਜਿਤੁ ਏਸ ਕੰਉ ਕਾਲੁ ਨ ਗ੍ਰਾਸੈ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਗਵੜੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ ਤਰੀਕਿਤ ਕੈ ਘਰਿ ਮਹਿ ਜਿਃ-

ਪ੍ਰਥਮੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕਾਲੈ ਘਰਿ ਆਇਆ॥

[ਗਉੜੀ ਮਹਲਾ ੧। ੧। ਅਸ਼ਟਪਦੀਆਂ।੧੪। (੨੨੭)]

ਤਬ ਏਸ ਕੰਉ ਕਾਲ ਨਾ ਗ੍ਰਾਸ ਸੰਕੇ, ਦੁਖ ਨ ਵਿਆਪ ਸੰਕੇ ਜੋ ਐਸੀ ਦਿੜਤਾ ਕਰੈ, ਐਸਾ ਸ੍ਰਵਣੀ ਸੁਣੈ ਐਸਾ ਮੁਖ ਤੇ ਬੋਲੇ ਤਉ ਅਕਾਲੁ ਹੋਇ। ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਦਖਣ ਦੀ ਧਰਤੀ ਵਿਚ

ਤਬ ਦਖਣ ਕੀ ਧਰਤੀ ਮਹਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਚਲਿਆ ਜਾਤਾ ਥਾ, ਤਬ ਜਾਤੇ ਜਾਤੇ ਏਕੁ ਨਗਰ ਆਇ ਗੈਆ। ਤਬ ਤਹਾਂ ਤਿਸਿ ਨਗਰ ਮਹਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਸਹਜੇ ਹੀ ਰਾਤ ਕੰਉ ਰਹਿ ਗਏ। ਤਬ ਐਸੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਭਈ ਜੁ ਉਸੁ ਨਗਰ ਕੇ ਲੋਕਾ ਜੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਾ ਅਨੂਪੁ ਦਰਸਨੁ ਦਿਸਟਿ ਪੜਿਆ। ਸੁ ਓਏ ਲੋਕ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਦਰਸਨ ਸੰਉ ਉਨ ਕਾ ਮਨੁ ਅਨੰਦੁਮਾਨੁ ਹੋਇ ਗੈਆ। ਸੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੰਉ ਛੋਡਿ ਨ ਸੰਕਹਿ। ਜੁ ਕੋਈ ਏਕ ਬਾਰ ਦਰਸਨੁ ਦੇਖੈ ਤਿਸੁ ਕੰਉ ਪਿਛਲੀ ਗ੍ਰਿਹ ਕੀ ਕਿਰਤਿ ਸਭੁ ਭੂਲਿ ਜਾਇ। ਜੁ ਕੋਈ ਆਵੈ ਸੁ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੈ ਦਰਸਨ ਦੇਖਿ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕਰਿ ਬੈਠਿ ਜਾਇ। ਤਬ ਇਸੀ ਭਾਂਤਿ ਆਵਤੇ ਆਵਤੇ ਨਗਰ ਕੇ ਜਿ ਲੋਕ ਥੇ ਸੁ ਸਭਿ ਖਤ੍ਰੀ, ਬ੍ਰਾਹਮਨ, ਵੈਸ, ਸੂਦ, ਗ੍ਰਹਸਤੀ, ਉਦਾਸੀ, ਤੀਰਥ ਵਾਸੀ, ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕੁ ਜਿ ਕੋਈ ਥਾ ਸੁ ਸਭੁ ਆਇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਨਿਕਟਿ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਇਆ। ਗੁਰੁ ਬਾਬਾ ਖਾਣੇ ਪੀਣੇ ਤੇ ਰਹਤੁ ਜੋ ਕੋਈ ਕਿਛੁ ਆਗੇ ਆਂਨਿ ਰਾਖੈ ਸੁ ਬਾਂਟਿ ਮਿਲੇ। ਸੁ ਏਹੁ ਆਗਿਆ ਹੈ। ਇਵੇ ਹੀ ਕਰਤੇ ਪੁਰਖ ਰਚੀ ਹੈ ਜਿ ਜਿਸੁ ਨਗਰ, ਜਿਸੁ ਗਾਉ ਸਾਧ-ਸੰਤ ਆਇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਹਾ ਗ੍ਰਹਗਤੀ ਜੀਵ ਜਿ ਹੈ ਸਿ ਆਇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤੇ ਹੈ। ਸਾਧ ਮਹਿ ਐਸਾ ਤੇਜੁ

ਅਪਨਾ ਕਰਤੇ ਰਾਖਿਆ ਹੈ ਜੁ ਸਾਧ ਕੇ ਤੇਜੁ ਅਗੇ ਅਉਰੁ ਜੀਉ ਕੋਈ ਠਹਿਰਾਇ ਨਹੀ ਸੰਕਦਾ। ਤਿਸਤੇ ਜਿ ਕੋਈ ਆਵੈ ਸੁ ਚੁਪਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੈਠਿ ਜਾਇ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੰਉ ਕਿਛੁ ਨ ਕਹਿ ਸੰਕੈ, ਨ ਪੂਛਿ ਸੰਕੇ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਾ ਪ੍ਰਤਾਪੁ ਤੇਜੁ ਮਹਾ ਪ੍ਰਬਲੁ, ਐਪਰੁ ਏਹ ਸਭਨਹੁ ਜੀਅਹੁ ਕੇ ਮਨਿ ਬਸੀ ਜਿ, 'ਏਹੁ ਜਿ ਕੋਈ ਹੈ ਸੁ ਆਪਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਮੂਰਤਿ ਹੈ'। ਤਬ ਜਦਿ ਕਿਤਨਾ ਕੁ ਕਾਲੁ ਬੀਤਿਆ ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬੋਲਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਹੁ! ਜੇ ਕਿਛੁ ਕਿਸੀ ਕੇ ਮਨਿ ਕਾਈ ਪੂਛਣੇ ਕੀ ਹੈ ਸੁ ਪੂਛਿ ਲੇਹੁ, ਸੰਕਾ ਮਤਿ ਕਰਹੁ। ਜੇ ਕਾਈ ਤੁਮਹੁ ਮਨ ਮਹਿ ਚਿਤਵੀ ਹੈ ਸਾ ਪੁਛਹੁ। ਸਾਧ-ਸੰਤ ਮਿਲੇ ਕਾ ਗੁਣੁ ਏਹੀ ਹੈ ਜੇ ਕਿਛੁ ਕਾਈ ਮਨਿ ਮਹਿ ਹੋਇ ਸੁ ਪੂਛਿ ਲੀਜੀਐ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਕਹਣੇ ਸਾਥਿ ਓਇ ਸਭ ਲੋਕ ਮਹਾ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਹੋਇ ਗਏ। ਤਬ ਉਨਹੁ ਹਾਥ ਜੋੜਿ ਕਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਹਮਾਰੇ ਪੂਛਣੇ ਕੀ ਕਾਈ ਨਾਹੀ ਰਹੀ, ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਦੇਖਣੇ ਹੀ ਸਾਥਿ ਹਮਾਰਾ ਸੰਤੋਖ ਹੋਆ ਹੈ"। ਤਬ ਓਇ ਜਿ ਦੋਇ ਚਾਰਿ ਉਨਹੁ ਮਹਿ ਗਿਆਨੀ ਆਪਸ ਕੰਉ ਕਹਾਵਤੇ ਥੇ, ਤਿਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ; "ਜੀ, ਏਕ ਹਮਾਰੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ, ਜੇ ਤੁਮਾਰੀ ਆਗਿਆ ਹੋਇ ਤਉ ਕਹਹਿ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, 'ਭਲਾ ਹੋਇ ਪੁਰਖਾ ! ਜਿ ਕਿਛੁ ਜੀ ਹੈ ਸੁ ਕਹਹੁ"। ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਸੈਸਾਰੁ ਕਹਤਾ ਹੈ ਜਿ ਸਿਧ ਹੈ ਸੁ ਸਦਾ ਜੀਵਤੇ ਹੈ, ਓਇ ਮਰਤੇ ਕਬਹੂ ਨਾਹੀ। ਸੁ ਜੀ, ਹੋਰ ਤਉ ਸੈਸਾਰੁ ਸਭ ਮਰਤਾ, ਆਵਤਾ ਜਾਤਾ ਹੈ ਜੀ, ਏਹੁ ਬਾਤ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੈ ਜੀ? ਕੋਈ ਏਹੁ ਭੀ ਉਪਾਉ ਹੈ ਜਿਤੁ ਕਰਿ ਹਮ ਭੀ ਜੀਵਤੇ ਰਹਿਹ, ਮਰਹਿ ਨਾਹੀ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਮੁਸਕਾਇ ਕਰਿ ਸਲੋਕੁ ਕਹਿਆ ਜਿਃ-

ਦਸ ਬਾਲਤਣਿ ਬੀਸ ਰਵਣਿ ਤੀਸਾ ਕਾ ਸੁੰਦਰ ਕਹਾਵੈ

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ ।੩। (੧੩੮)]

ਤਬ ਓਇ ਲੋਗ ਸਭਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹੁਗੁਰੂ। ਓਇ ਸਭ ਸਿਖ ਭਏ, ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਾਗੇ ਜਪਣੇ, ਕਹਣੇ ਲਾਗੇ ਵਾਹੁਗੁਰੂ।

ਫਿਰ ਪੂਰਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਅਜੁਧਿਆ ਵਿਚ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਉਸੁ ਨਗਰ ਤੇ ਉਸੁ ਪਟੇਲ ਕੰਉ ਨਾਮੁ ਦਿੜਾਇ ਕਰਿ ਪੂਰਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਨਗਰਿ ਅਜੋਧਿਆ ਜਾਇ ਬਸੇ। ਤਬ ਉਹਾ ਏਕਿ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕ ਆਇ ਗਏ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਹਿ। ਤਬ ਉਨਹੁ ਆਇ ਕਰਿ ਕਹਿਆ, "ਰਾਮ ਰਾਮ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਰਾਮ ਰਾਮ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸਤਿ ਰਾਜਾ ਰਾਮੁ, ਆਈਐ ਜੀ! ਬੈਠੀਐ"। ਤਬ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਡੰਡਉਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਓਹਿ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਉ ਬੈਠਿ ਗਏ। ਤਬ ਘੜੀ ਏਕ ਸਸਤਾਇ ਕਰਿ ਉਨਹੁ ਬਾਬੇ ਜੀ ਪਹਿ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਏ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਂ ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਕੰਉ, ਹਮਿ ਤਉ ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਕੀ ਨਿਮਿਤਿ ਆਏ ਥੇ; ਪਣੁ ਜੀ, ਏਕ ਬੇਨਤੀ ਭੀ ਕਰਤੇ ਹੈ ਜੇ ਆਗਿਆ ਹੋਇ ਤਉ ਕਹਹਿ ਜੀ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ, "ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੁਮਰੈ ਮਨੈ ਮਹਿ ਹੈ ਸੁ ਕਹੀਐ ਜੀ"। ਤਬ ਉਨਹੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੰਉ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਇਕਿ ਪੁੰਨੁ ਦਾਨੁ ਕਰਤੇ ਹੈ, ਇਕਿ ਹੋਮ ਜਗ ਕਰਤੇ ਹੈ, ਇਕਿ ਤਪਸਿਆ ਕਰਤੇ ਹੈ, ਇਕਿ ਪੂਜਾ ਕਰਤੇ ਹੈ, ਇਕਿ ਨਾਂਗੇ ਹੈਂ, ਇਕਿ ਸਿਰਿ ਕਲਵਤ੍ਰ ਧਰਾਵਤੇ ਹੈ। ਇਕਿ ਜਲੁ ਤਪੁ ਅਗਨਿ ਤਪੁ ਉਰਧ ਤਪੁ ਕਰਤੇ ਹੈਂ। ਇਕਿ ਦੇਹੀ ਕੰਉ ਬਹੁਤੁ ਦੁਖੁ ਦੇਤੇ ਹੈ, ਤਿਨਕੀ ਮੁਕਤਿ ਹੋਇਗੀ ਕਿ ਨਾ ਹੋਇਗੀ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ ਭੈਰਉ ਰਾਗ ਮਹਿ ਜਿਃ-

ਜਗਨ ਹੋਮ ਪੁੰਨ ਤਪ ਪੂਜਾ ਦੇਹ ਦੁਖੀ ਨਿਤ ਦੂਖ ਸਹੈ॥

[ਭੈਰਉ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੨। ੭। (੧੧੨੭)]

ਤਬ ਉਨਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੈ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੈ, ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਾਗੇ ਜਪਣੇ। ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ! ਤੈ ਹੀ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਪਾਇਆ ਹੈ ਅਰੁ ਤੈ ਹੀ ਗਾਇਆ ਹੈ; ਅਰੁ ਤੈ ਹੀ ਧਿਆਇਆ ਹੈ; ਅਰੁ ਤੁਹੀ ਕਰਤਾ ਹੈ; ਅਰੁ ਤੁਹੀ ਕਰਨਹਾਰੁ ਹੈ, ਹਮਿ ਤੇਰੀ ਸਰਨਿ ਪੜੇ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਹਮ ਕੌਉ ਰਾਖਿ ਲੇਹਿ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨਹੁ! ਤੁਮ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮ ਅਰਾਧਹੁ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਤੁਮਾਰਾ ਭਲਾ ਕਰੈਗਾ"। ਤਬ ਉਹਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਸਿਖ ਭਏ, ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਾਗੇ ਜਪਣੇ । ਉਨ ਕੈ ਮਨਿ ਸੰਤੋਖੁ ਆਇਆ, ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਭਏ। ਕਹਣੇ ਲਾਗੇ ਜਿ ਵਾਹੁਗੁਰੂ, ਧੰਨੁਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰੂ।

ਅਜੁਧਿਆ ਵਿਚ ਉਪਦੇਸ਼

ਤਬ ਅਜੋਧਿਆ ਬਿਖੈ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਬੈਠਾ ਭਗਤਿ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਭਗਤਾ ਕੰਉ ਆਗਿਆ ਆਈ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਜੀ ਕੀ ਜਿ, "ਨਾਨਕੁ ਜੁਹਦੀ ਮੇਰਾ ਬਡਾ ਭਗਤੁ ਹੈ, ਸੁ ਅਜੋਧਿਆ ਮਹਿ ਆਇਆ ਹੈ, ਤੁਮ ਜਾਹੁ, ਜਾਇ ਕਰ ਨਾਨਕ ਭਗਤ ਕਾ ਦਰਸਨੁ ਕਰਿ ਆਵਹੁ, ਜਿ ਤੁਮਿ ਮੇਰੇ ਨਾਮ ਕੀ ਮਹਮਾ ਅਧਿਕ ਪਛਾਨਹੁ ਅਰੁ ਮੇਰੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰਹੁ। ਮੇਰੀ ਜਿ ਉਸਤਤਿ ਹੈ ਸੁ ਨਾਨਕੁ ਜਾਨਤਾ ਹੈ।" ਤਬ ਸਾਰਿਅਹੁ ਭਗਤਹੁ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਏ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਜੀ! ਤੇਰੀ ਜਿ ਉਸਤਤਿ ਹੈ ਸੁ ਨਾਨਕੁ ਜਾਨਤਾ ਹੈ। ਸੁ ਕਿਆ ਤੇਰੀ ਉਸਤਤਿ ਹੈ ਜਿ ਨਾਨਕੁ ਕਰਤਾ ਹੈ ਜਿਤੁ ਤੂ ਖੁਸੀ ਹੋਦਾ ਹੈ?" ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹੋ ਭਗਤਹੁ! ਮੇਰੀ ਜਿ ੳਬਸਤਤਿ ਸਿ ਇਹੀ ਹੈ: ਕਿਸੀ ਬਾਤ ਕਾ ਦਾਵਾ ਨਾਹੀ ਧਰਤਾ; ਨ ਕਮਾਈ ਕਾ, ਨ ਭਗਤਿ ਕਾ; ਨ ਸਿਮਰਨ ਕਾ ਨ ਜਪ ਕਾ, ਨ ਤਕ ਕਾ; ਨ ਸੀਲ ਕਾ, ਨ ਸੰਜਮ ਕਾ; ਨ ਜੁਗਤਿ ਕਾ, ਨ ਰਹਿਤ ਕਾ, ਨ ਕਰਮ ਕਾ, ਨ ਧਰਮ ਕਾ, ਨ ਪੁੰਨ ਕਾ, ਨ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਾ; ਨ ਨਾਮ ਕਾ, ਨ ਕਾਹੂ ਸੇਵਾ ਕਾ, ਆਪ ਕੰਉ ਕੀਟੁ ਕਰਿ ਜਾਨਤਾ ਹੈ ਅਰੁ ਕਰਨ ਹਾਰੁ ਮੁਝ ਕੰਉ ਪਛਾਨਤਾ ਹੈ। ਕਰਮ ਕਰਿ ਕਰਿ ਨਿਹਕਰਮੁ ਆਪ ਕੰਉ ਜਾਨੈ, ਸੁ ਏਹੀ ਮੇਰੀ ਸਿਫਤਿ ਹੈ, ਅਰੁ ਇਹੀ ਮੇਰੀ ਸਾਲਾਹ ਹੈ, ਅਰੁ ਇਹੀ ਮੇਰੀ ਸੇਵਾ ਹੈ। ਸੋਈ ਮੇਰਾ ਭਗਤੁ ਸੇਵਕ ਸੰਗੀ ਹੈ। ਅਵਰਿ ਜਿ ਭਗਤ ਹੈ ਸਿ ਕਿਛੁ ਆਪਨੀ ਕਮਾਈ ਜਨਾਇ ਜਾਤੇ ਹੈ। ਅਰੁ ਨਾਨਕੁ ਜੋ ਭਗਤੁ ਹੈ ਸੁ ਮੁਝ ਹੀ ਕੰਉ ਜਾਨਤਾ ਹੈ, ਆਪ ਕੰਉ ਕੀਟੁ ਕਰਿ ਮਾਨਤਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਕਰਨਹਾਰੁ ਮੁਝ ਕੰਉ ਪਛਾਨਤਾ ਹੈ ਮੇਰੀ ਸਿਫਤਿ ਤੁਮਿ ਜਾਇ ਕਰਿ ਨਾਨਕ ਭਗਤ ਤੇ ਸੁਨਹੁ ਜੋ ਕਿਆ ਕਹਤਾ ਹੈ"। ਤਬ ਸਭਨਹੁ ਭਗਤਹੁ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ ਜਿ, "ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਂਉ, ਬਲਿਹਾਰਿ ਜਾਉ ਤੇਰੀ ਆਗਿਆ ਕੰਉ ਅਰੁ ਤੇਰਿਆ ਭਗਤਾਂ ਕੰਉ, ਜਿ ਤੇਰੀ ਸਿਫਤਿ ਕਰਤੇ ਜਾਨਤੇ ਹੈ, ਹਮ ਉਨ ਕੈ ਬਲਿਹਾਰਿ ਜਾਹਿ"।

ਤਬ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੁਹਦੀ ਅਜੋਧਿਆ ਮਹਿ ਬੈਠਾ ਪਰਲੀ ਦਖਣ ਕੀ ਤਰਫ, ਏਕੁ ਪੰਜ ਤੀਰਥੀ ਥੀ ਉਸ ਕੇ ਊਪਰਿ ਏਕ ਮਟੁ ਥਾ, ਉਸ ਹੀ ਮਹਿ ਬੈਠਾ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਨੁ ਕਰਤਾ ਥਾ। ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਆਗਿਆ ਸਾਥਿ ਸਾਥਿ ਭਗਤ ਮਿਲੈ, ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਮਿਲਨੈ ਆਏ - ਨਾਮਾ, ਜੈ ਦੇਉ, ਕੰਬੀਰੁ ਤਿਲਚੋਨੁ, ਰਵਿਦਾਸੁ, ਸੈਨੁ, ਸਧਨਾ, ਧੰਨਾ, ਬੇਣੀ। ਅਵਰੁ ਭਗਤਹੁ ਸੈਨੁ ਸੇਵਕੁ ਭੇਜਿਆ ਜਿ ਜਾਇ ਕਰਿ ਤੂ ਦੇਖੁ ਦਿਖਾ ਭਗਤੁ ਧਿਆਨ ਕੈ ਬਿਖੈ ਹੈ ਕਿ ਸਿਮਰਨ ਕੈ ਬਿਖੈ ਹੈ ਕਿ ਬਾਲ ਸੁਭਾਵ ਕੈ ਬਿਖੈ ਹੈ! ਜਿਉ ਹੈ ਤਿਉ ਜਾਇ ਕਰਿ ਦੇਖੁ। ਜੇ ਭਗਤੁ ਸਿਮਰਨ ਕੈ ਬਿਖੈ ਹੋਇਗਾ ਕਿ ਧਿਆਨ ਕੈ ਬਿਖੈ ਹੋਇਗਾ ਤਬ ਹਮਰਾ ਨਾਮੁ ਤੁਮ ਮਤੁ ਲੇਹੁ। ਅਰੁ ਜੇ ਬਿਲਾਸ ਭਾਵ ਕੈ ਬਿਖੈ ਹੋਇਗਾ ਤਬ ਹਮਰੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨੀ ਜੇ, "ਜੀ ਸੇਵਕ ਠਾਂਢੇ

ਹੈਨਿ, ਦਰਸਨੁ ਚਾਹਤੇ ਹੈ ਕਿਵ ਆਗਿਆ ਹੈ?" ਤਬ ਜਦਿ ਸੈਨੁ ਸੇਵਕੁ ਆਇ ਕੈ ਦੇਖੈ ਤਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਬਿਲਾਸ ਭਾਵ ਕੈ ਬਿਖੈ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਆਗੇ ਹੀ ਅਗੰਮੁ ਹੋਆ ਹੈ। ਉਠਿ ਖੜਾ ਹੋਆ, "ਹੰਉ ਬਲਿਹਾਰਿ ਜਾਂਉ, ਆਈਐ ਜੀ!" ਆਈਐ ਜੀ! ਇਉ ਹੀ ਕਹਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਸੈਨੁ ਸੇਵਕੁ ਜਾਇ ਖੜਾ ਹੋਆ ਅਰੁ ਡੰਡ ਪ੍ਣਾਂਮੁ ਕੀਆ, ਕਰਿ ਕਰਿ ਰਾਮ ਕਿਸਨ ਕੀਨੀ। ਤਬ ਭਗਤਾ ਕੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਕਿਉ ਆਗਿਆ ਹੈ, ਦਰਸਨੁ ਚਾਹਤੇ ਹੈ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ, ਕਹੈ "ਜੀ, ਢੀਲਿ ਮਤਿ ਕਰਹੁ, ਆਈਐ ਜੀ!" ਤਬ ਸੈਨੁ ਸੇਵਕੁ ਬਹੁੜਿ ਫਿਰਿ ਭਗਤਹੁ ਪਾਸਿ ਆਇ ਖੜਾ ਹੋਆ। ਕਹੈ, "ਜੀ, ਆਗੇ ਹੀ ਅਗੰਮੁ ਹੁਆ ਹੈ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕੰਉ, ਅਰੁ ਖੜਾ ਤੁਮਾਰੇ ਮਾਰਗ ਕੰਉ ਦੇਖਤਾ ਹੈ, ਡੰਡਉਤੁ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਕਹੈ ਜੀ 'ਆਈਐ ਜੀ! ਬਲਿਹਾਰਿ ਜਾਉ, ਆਈਐ ਜੀ'; ਇਵੇ ਹੀ ਕਹਤਾ ਹੈ"। ਤਬ ਭਗਤ ਸਭੇ ਹੀ ਆਇ ਆਇ ਨਮਸਕਾਰੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੰਉ ਕੀਆ। ਆਗੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਭੀ ਨਮਸਕਾਰੁ ਡੰਡਉਤਿ ਕਰੀ। ਅਰੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਆਵਹੁ ਜੀ!" ਉਸ ਤਰਫ ਤੇ ਭਗਤ ਆਇ ਠਾਂਢੇ ਭਏ। ਉਸੁ ਤਰਫ ਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਆਇ ਠਾਂਢਾ ਭੈਆ। ਉਸੁ ਤਰਫ ਤੇ ਭਗਤ ਡੰਡਉਤਿ ਲਾਗੇ ਕਰਨੇ। ਉਸੁ ਤਰਫ ਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਡੰਡਉਤਿ ਲਾਗਾ ਕਰਨੇ। ਤਬ ਆਪਸ ਮਹਿ ਮਿਲੇ ਜਦਿ ਮਿਲੈ ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਾ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਜਿ :-

ਆਵਹੁ ਭੈਣੇ ਗਲਿ ਮਿਲਹਿ ਅੰਕਿ ਸਹੇਲੜੀਆਹ॥

[ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧। ੧੦। (੧੭)]

ਤਬ ਭਗਤ ਬਿਦਾ ਹੋਇ ਕਰਿ ਸਚਖੰਡ ਕੰਉ ਸਿਧਾਰੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ। ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ। ਅਦੇਸ ਅਦੇਸ ਅਦੇਸ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਅਦੇਸੁ ਸਕਲ ਸਾਧੂਆਂ ਕਉ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਕੰਉ ਅਦੇਸ। ਬੋਲਹੁ ਜੀ ਵਾਹਗੁਰੂ।

ਜਗੰਨਾਥ ਜਾਣਾ

ਤਬ ਦਰਗਾਹ ਤੇ ਅਜੋਧਿਆ ਆਇਆ। ਅਜੋਧਿਆ ਤੇ ਜਗਨ ਨਾਥ ਗਇਆ, ਜਹਾਂ ਠਾਕਰੁ ਕਾ ਦੇਵਾਲਾ ਥਾ ਤਹਾ ਗਇਆ। ਊਹਾ ਜਗਨ ਨਾਥ ਗਇਆ, ਊਹਾ ਰਾਜਾ ਭਰਥਰੀ ਮਿਲਿ ਗਇਆ। ਊਹਾ ਅਤੀਤ ਉਦਾਸੀ ਬੈਰਾਗੀ ਗ੍ਰਿਸਤੀਆ ਕਾ ਮੇਲਾ ਬਹੁਤ ਥਾ। ਤਬ ਊਹਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਭਰਥਰੀ ਪਛਾਤਾ ਅਰੁ ਭਰਥਰੀ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਪਛਾਤਾ ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਨਮਸਕਾਰੁ ਭਰਥਰੀ ਕਉ ਕੀਆ। ਭਰਥਰੀ ਨਮਸਕਾਰੁ ਬਾਬੇ ਕਉ ਕੀਆ। ਨਮਸਕਾਰੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੈਠਿ ਗਏ। ਕੋਈ ਪਛਾਨਿ ਨ ਸਕੈ ਕਵਣ ਹੈ, ਕੋਈ ਸਿਧੁ ਹੋਇ ਸਿ ਪਛਾਨੈ। ਲਾਗੇ ਕੁਸਲ ਪੂਛਨੇ। ਤਬ ਆਗੈ ਭਰਥਰੀ ਕਉ ਜਬ ਬਾਬਾ ਮਿਲਿਆ ਥਾ ਤਬ ਭਰਥਰੀ ਕੈ ਸਾਥਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਤਰੀਕਤਿ ਕੇ ਘਰਿ ਮਹਿ ਥਾ। ਜਬ ਬਹੁੜਿ ਭਰਥਰੀ ਦੇਖੈ ਤਉ ਤਰੀਕਤਿ ਕੇ ਘਰ ਤੇ ਉਤਰਿਆ ਹੈ ਬਾਬਾ। ਤਬ ਗੁਸਾਂਹੀ ਭਰਥਰੀ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਖੁਸੀ ਅਨੰਦ ਮਹਿ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਤਬ ਗੁਸਾਂਹੀ ਭਰਥਰੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ! ਇਬ ਕਿਛੁ ਬਸਤੁ ਪਾਈ ਹੈ"। ਕਹੈ, "ਜੀ, ਤੇਰੇ ਪਰਸਾਦਿ"। ਤਬ ਗੁਸਾਂਈ ਭਰਥਰੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਕਹਾਂ ਤੇ ਪਾਈ ਸਾ ਵਸਤੁ? ਤੇਰਾ ਜਿ ਮਨੁ ਮਾਨਿਆ ਸਿ ਕਹਾਂ ਤੇ ਮਾਨਿਆ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਗਵੜੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਹਕੀਕਤਿ ਕੇ ਘਰਿ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਾ ਜਿ :-

ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਨਿਰਮਲ ਨਾਮੁ ਬੀਚਾਰੁ॥

[ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਅਸਟਪਦੀਆ ਮਹਲਾ ੧ ।੧। (੨੨੦)]

ਗੁਰੂ ਕੀ ਮਤਿ ਕਰਿ ਇਹ ਸਹਿਜ ਸਮਾਵਤਾ ਹੈ। ਗੁਸਾਂਈ ਭਰਥਰੀ ਜੀ ! ਇਸ ਸੰਜਮਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਇਸੀ ਸੰਜਮਿ ਜੇ ਕੋਈ ਪਾਵੇਗਾ ਸੋ ਪਾਵੇਗਾ। ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸਨ ਵਾਹੁਗੁਰੂ॥

ਪੂਰਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਦਖੱਣ ਵੱਲ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਤੀਨਿ ਬਰਸ ਪੂਰਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਸਭੁ ਦੇਖੀ, ਫੇਰਿ ਪੂਰਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਦੱਖਣ ਕੀ ਧਰਤੀ ਕੰਉ ਰਮੇਂ। ਤਬ ਜਾਤੇ ਜਾਤੇ ਬਹੁਤੁ ਦੂਰਿ ਗਏ। ਤਬ ਜਾ ਦੇਖੈ ਤਉ ਊਹਾ ਏਕੁ ਦੇਹੁਰਾ ਹੈ ਗਚਗੀਰੀ, ਅਰੁ ਗਚਗੀਰੀ ਹੀ ਚਉਤਰਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਆਸਿ ਪਾਸਿ ਉਜਾੜਿ ਹੈ। ਉਸ ਦੇਹੁਰੇ ਵਿਚਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਜਾਇ ਵੜਿਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹਾਂ ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਹੁਣਿ ਈਹਾਂ ਅਸਾਡੀ ਠਵਰ ਬੈਠਣ ਦੀ ਹੈ। ਤੂੰ ਬੈਠਾ ਕੀਰਤਨੁ ਕਰਿ ਅਰੁ ਅਸੀ ਤਪਸਿਆ ਕਰਦੇ ਹਹਿ"। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜੀ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਭਲਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਗੋਠਿ ਮਾਰਿ ਕਰਿ ਪਟ ਊਪਰਿ ਪਟੁ ਦੜਾਇ ਕਰ ਬੈਠਾ ਅਰੁ ਮਰਦਾਨਾ ਜਿਵ ਨਿਵਾਜੀ ਬੈਠਦੇ ਹੈਨਿ ਤਿਵ ਬਾਬੇ ਆਗੇ ਕਰਵਾਂ ਚਹੁ ਪੰਜਾਂ ਦੀ ਵਿਥਿ ਬੈਠਾ। ਜਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਤਪਸਿਆ ਕਰਦਾ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਕਰਵਾਂ ਪੰਜਾਂ ਦੀ ਵਿਥਿ ਬੈਠਦਾ। ਜਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਸਹਜ ਦੈ ਘਰਿ ਕੀਤਨ ਕਰਦਾ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਖਰਾ ਨਜੀਕਿ ਬਾਬੇ ਨਾਲਿ ਗੋਡਿਅਹੁ ਗੋਡਾ ਕਰਿ ਬੈਠਦਾ। ਜਿਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਤਪਸਿਆ ਬੈਠਾ ਤਿਉ ਬਾਬੇ ਬੈਠੇ ਬਰਸੁ ਦਿਨਾ ਗੁਜਰਿ ਗੈਆ ਧਿਆਨਿ ਕੀਤੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਤਾੜੀ ਬਰਸ ਦਿਨਾ ਜਾਇ ਖੁਲੀ। ਜਿਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਧਿਆਨੁ ਖੋਲਿ ਕਰਿ ਬਾਤ ਕਰਦਾ ਸਾ ਤਿਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੰਉ ਉਪਰਹੁ ਇਟ ਛੁੜਕਿ ਕਰਿ ਮਥੇ ਉਪਰਿ ਲਾਗਿ ਕਰਿ, ਧਰਤਿ ਊਪਰਿ ਪੜੀ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕੁ ਨੋ ਉਸੁ ਇਟ ਲਗੀ ਹੋਈ ਪੀੜ ਹੋਈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹਾਇ ਹਾਇ! ਦੇਖਹੁ, ਭਾਈ,! ਅਜੈ ਮੇਰੀ ਦੇਹੀ ਕਚੀ ਹੈ ਜਿ ਅਜੇ ਭੀ ਪੀੜ ਹੋਦੀ ਹੈ, ਸੁ ਮੈਂ ਅਜੈ ਤੀਕੁ ਦੁਖੁ ਸੁਖੁ ਵਿਆਪਦਾ ਹੈ"। ਤਬ ਏਹ ਬਾਤ ਬੂਝਿ ਕਰਿ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਬੈਰਾਗੁ ਲਾਗਾ ਕਰਣੇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜਿਉ ਬੈਰਾਗੁ ਕਰਦਾ ਸਾ ਤਿਉ ਅਵਾਜੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕਾ ਆਇਆ ਜਿ ਏ ਨਾਨਕ ਤੂੰ ਜਿ ਬੈਰਾਗੁ ਕਰਦਾ ਹੈਂ ਸਿ ਕਿਉਂ ਕਰਦਾ ਹੈਂ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਅਰਦਾਸਿ ਕੀਤੀ ਜਿ, "ਏ ਨਿਰਭਵ ਨਿਰਵੈਰੁ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨਿ ਸੰਭਵ ਜੀ ਸਾਹਿਬ! ਜਾ ਮੈ ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਅਰਾਧਿਆ ਤਾ ਕਿਆ ਜਾ ਭੀ ਅਜੈ ਤੀਕੁ ਦੁਖੁ ਸੁਖ ਦੇਹੀ ਨੋ ਵਿਆਪਦਾ ਹੈ? ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰੇ ਦਾ ਕਿਆ ਫਲੁ ਹੈ? ਮੈ ਏਤੁ ਅਰਥਿ ਰੋਂਦਾ ਹਾਂ"। ਤਬ ਹੁਕਮਬ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਆਇਆ ਜਿ, "ਏ ਨਾਨਕ! ਜਿਤਨਾ ਸੈਸਾਰੁ ਹੈ ਮੈ ਸਭੁ ਦੁਖੁ ਦੈ ਵਸਿ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕਿ ਕੋਈ ਸੈਸਾਰਿ ਵਿਚਿ ਰਚਿਆ ਹੈ ਸੋ ਸਭੁ ਮੈ ਰੋਵਾਇਆ ਹੈ। ਸਨਕਾਦਿ ਕੀ ਹੂ ਲਾਇ ਕਰਿ, ਬ੍ਰਹਮਾਦਿ ਕੀ ਹੂ ਲਾਇ ਕਰਿ, ਸਿਧੀ ਹੂ ਸਾਧੀ ਹੂ ਲਾਇ ਕਰਿ, ਦੇਵੀ ਦਾਨਵੀ ਹੂ ਲਾਇ ਕਰਿ, ਬ੍ਰਹਮਾਦਿ ਕੀ ਹੂ ਲਾਇ ਕਰਿ, ਸਿਧੀ ਹੂ ਸਾਧੀ ਹੂ ਲਾਇ ਕਰਿ, ਦੇਵੀ ਦਾਨਵੀ ਹੂ ਲਾਇ ਕਰਿ, ਸੇਖੀ ਹੂ ਪੀਰੀ ਹੂ ਲਾਇ ਕਰਿ, ਰਾਜਿਅਹੁ ਪਰਜਿਅਹੁ ਲਾਇ ਕਰਿ ਜਿ ਕੋਈ ਮੈ ਏਸੁ ਦੇਹੀ ਵਿਚਿ ਆਂਦਾ ਹੈ ਨਾਨਕ! ਬਿਨਾ ਰੁਆਇਆਂ ਛਡਿਆ ਕੋਈ ਨਾਹੀ। ਸਿ ਕਵਣਿ ਕਵਣਿ ਜੋਧੇ?

ਸਹੰਸ੍ ਦਾਨ ਦੇ ਇੰਦ੍ਰ ਰੋਆਇਆ॥ ਪਰਮ ਰਾਮੁ ਰੋਵੇ ਘਰਿ ਆਇਆ॥

[ਰਾਮਕਲੀ ਕੀ ਵਾਰ ਮਹਲਾ ੧। ੧੪। (੯੫੩)]

ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ 'ਜੀ ਤੂੰ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੈਂ। ਤੇਰੇ ਨਿਜੀਕ ਕਲਿਜੁਗੁ ਕਹਾ ਆਵੈ। ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਲੈਨਗੇ ਤਿਨ ਕਉ ਕਲਿਜੁਗੁ ਪੋਹਿ ਨਾ ਸਕੈਗਾ'। ਤਬ ਊਹਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕਬ ਅਰੁ ਮਰਦਾਨਾ ਅਗੰਮ ਕੰਉ ਚਲੇ। ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਜੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਬਾਸਿ ਗੁਰੂ ਜਿਸੁ ਕੈ ਪਰਸਾਦਿ ਜਨਮੁ ਮਰਨੁ ਕਟੀਐ ਸੋ ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ।

ਦਖਣ ਦੀ ਧਰਤੀ-ਸਮੁੰਦਰ ਕੰਢੇ ਜਾਣਾ

ਤਬ ਦੇਹੁਰੇ ਤੇ ਦੱਖਣ ਕੀ ਧਰਤੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਅਰੁ ਮਰਦਾਨਾ ਅਗਮ ਕਉ ਚਲੇ। ਤਬ ਜਾਤੇ ਜਾਤੇ ਏਕ ਸਮੁੰਦ ਕਾਛਲ ਮਹਿ ਜਾਇ ਪੜੇ, ਤਹਾਂ ਜਾਇ ਪੜੇ ਜਹਾਂ ਤਾਰੇ ਕੈ ਰੇਤੁ, ਤਹਾਂ ਪਾਨੀ ਪਾਈਐ ਨਾਹੀ। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਬਾਲੂ ਰੇਤੁ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਕਾਹਲਿਆ ਪੜਿਆ, "ਜਿ ਹੋਵੈ ਤਾਂ ਏਥੈ ਬਾਬੇ ਪਾਸਹੁ ਪਾਨੀ ਮੰਗੀਐ। ਏਥੈ ਇਸੁ ਰੋਹੀ ਵਿਚਿ ਬਾਬਾ ਪਾਣੀ ਪੈਦੇ ਕਰੈਗਾ"। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ, "ਬਾਬਾ ਜੀ! ਸਲਾਮਤਿ ਤੇਰੀ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਭੁਖ ਪਿਆਸ ਗਈ ਹੈ, ਪਣੁ ਪਾਣੀ ਦਿਸਦਾ ਨਾਹੀ, ਜੀਉ ਥੋੜਾ ਹੋਇ ਗੈਆ ਹੈ। ਬਡੇ ਥਲ ਰੇਤ ਕੇ ਟਿਬੇ ਇਕੈ ਨੀਹਲ ਪਣੁ ਧਰਤੀ ਸਭੁ ਰੇਤ ਕੀ, ਤਹਾ ਪਾਣੀ ਪਾਈਐ ਨਾਹੀ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਮਰਦਾਨਿਆ! ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੈ ਤੇਰਾ ਜੀਉ?" ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਤੁਹਿ ਵਲਿ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਮਨੁ ਹਿੰਝਾਰਿ ਹੈ। ਪਣੁ ਜੀ ਤ੍ਰਿਖਾ ਮਲਿਆ ਹਾਂ, ਅੰਤਿ ਆਈ ਹੈ ਗਲਿ, ਪ੍ਰਾਨ ਹਤੁ ਹੋਦੇ ਹੈਨਿ ਬਿਨਾ ਪਾਣੀ ਤੇ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ, "ਹੁਸੀਆਰੁ ਹੋਹੁ, ਪਾਣੀ ਭੀ ਹੋਸੀ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਅਰ ਮਰਦਾਨਾ ਚਲੇ ਅਗੰਮ ਨੋ, ਟਿਬੇ ਨੀਹਲ ਲਗੇ ਭਾਲਣੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਨਿਮਿਤਿ।

ਤਬ ਗਿਦੜਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੋ ਨਜਰਿ ਆਇ ਗਏ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਮਰਦਾਨਿਆ! ਪਾਣੀ ਨਾਹੀ ਨਜਰਿ ਆਇਆ, ਪਣੁ ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਨੀਸਾਂਣੀਆਂ ਨਜਰਿ ਆਈਆਂ ਹੈਂ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਥੈ ਮਰਦਾਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਿ, "ਜੀ, ਤੂੰ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਪਣੁ ਅੰਤ ਆਇਆ ਹੈਂ ਜੀਉ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਪੈਰੀ ਪਏ ਆਇ ਕਰਿ ਗਿਦੜਿ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਥੈ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਏਹੁ ਕਵਣੁ ਹੈ?" ਕਹੈ, "ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਏਹਿ ਜੰਬੂ ਹੈ ਗਿਦੜਿ।" ਕਹੈ, "ਜੀ ਏਹੁ ਵਡਾ ਅਚਰਜੁ ਹੈ ਜਿ ਏਹਿ ਆਇ ਪੈਰੀ ਪਏ ਹੈਨਿ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹੋ ਦੀਪ ਪਤੀ! ਪਾਣੀ ਭੀ ਕਿਸੀ ਜਾਹਗਾ ਹੈ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਏ ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਗਿਦੜਿ ਸਿਆਣੇ ਨੀ, ਏਸੇ ਗਿਦੜੁ ਦੈ ਮਗਰਿ ਚਲੁ ਜਾਹਾ" ਕਹੈ, "ਜੀ, ਭਲਾ ਹੋਵੈ"। ਤਦ ਉਸ ਹੀ ਗਿਦੜ ਕੈ ਪਾਛੇ ਚਲੇ। ਜਾਤੇ ਜਾਤੇ ਅਗੈ ਗਿਦੜੁ ਚਲਿਆ ਜਾਇ ਪੀਛੈ ਪੀਛੈ ਮਰਦਾਨਾ ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਚਲੇ ਜਾਹਿ। ਤਬ ਓਹੁ ਗਿਦੜੁ ਏਕ ਨੀਹਲ ਘਠਰ ਮਹਿ ਜਾਇ ਵੜਿਆ। ਉਸ ਕੈ ਆਸ ਪਾਸ ਟਿਬੇ ਹੈ, ਚਉਗਿਰਦ ਬਡੇ ਊਚੇ ਟਿਬੇ, ਤਿਨ ਕੈ ਬੀਚਿ ਖਗ ਡੂੰਘਾ ਨੀਹਲੁ ਘਠਰੁ, ਉਸੁ ਵਿਚਿ ਦੁਇ ਸੂਹੜੇ ਪਾਣੀ ਕੇ ਥੇ। ਇਕਸੁ ਸੂਹੜੇ ਨੋ ਗਿਦੜੁ ਸੂੰਘਿ ਕੈ ਅਰੁ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੰਉ ਸਿਰੁ ਨਿਵਾਇ ਕਰਿ ਫਿਰਿ ਨਿਕਲਿਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਏਹਿ ਗਿਦੜਿ ਸਿਆਨੈ ਹੈਨੀ।

ਅਸਾ ਨੋ ਪਾਣੀ ਵੇਖਾਲਿ ਗਏ, ਪਰੁ ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਏਹਿ ਜੀ ਇਕੁ ਛਪੜੀ ਸਿੰਘਿ ਗੈਆ ਅਤੈ ਏਹੁ ਨ ਸਿੰਘੀਅਸੁ, ਏਹੁ ਕੀ ਕਰਿ ਗੈਆ?" ਕਹੈ, "ਜੀ, ਏਹੁ ਗਲਿ ਤੂ ਹੈ ਜਾਣਹਿ, ਮੈ ਕਿਆ ਜਾਣਾ। " ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਮਰਦਾਨਿਆ! ਅਹਿ ਜਿ ਨਾਹੀ ਸੁ ਸਿੰਘਿਆ ਸੁਹੜਾ ਸੁ ਏਹੁ ਕਉੜਾ ਹੋਇਗਾ ਅਤੈ ਜਿ ਸਿੰਘਿਆ ਹੈਸੁ ਪਾਣੀ ਸੋ ਮਿਠਾ ਹੋਵੀਗਾ"। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਿਤਨਿਆਂ ਦਿਨਾਂ ਪਿਛਹੁ ਪਾਣੀ ਪੀਤਾ। ਤਬ ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਏਹੁ ਪਾਣੀ ਜਿ ਹੈ ਸੁ ਸਚਖੰਡਿ ਕਾ ਹੈ, ਐਸੁ ਜਹਾਨ ਵਿਚਿ ਏਹਾ ਪਾਣੀ ਨਾਹੀ ਕਦੇ ਪੀਤਾ। ਪਣੁ ਜੀ ਇਸੁ ਸੁਹੜੇ ਦਾ ਪਾਣੀ ਨ ਚਖਿਓ, ਜਿ ਕੇਹਾ ਹੈ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਅਸੀ ਕਿਛੁ ਜਾਣਦੇ ਨਾਹੀ। ਪਣੁ ਜਿ ਗਿਦੜੀ ਦਸਿਆ ਹੈ ਸੋਈ ਅਸਾਂ ਤੁਧ ਨੋ ਦਸਿਆ ਹੈ"। ਕਹੈ, "ਏਹੁ ਮਿਠਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾ?" ਕਹੈ, "ਬਾਬਾ ਜੀ! ਏਹੁ ਮਿਠਾ ਹੈ"। ਕਹੈ, "ਪਿਛੁ ਛਡਿ ਏਸ ਦਾ ਖਿਆਲ ਕਿ ਜਾਪੈ ਕੇਹਾ ਹੈ ਏਹੁ ਪਾਣੀ" । ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਤੂੰ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਜਾਣਦਾ ਹੈਂ, ਪਣੁ ਜੀ ਮੇਰੈ ਜੀ ਧੋਖਾ ਰਹੈਗਾ ਏਸੁ ਪਾਣੀ ਦਾ, ਜਿ ਦੇਖਾਂ ਏਸੁ ਦਾ ਸੁਆਦੁ ਕੇਹਾ ਹੈ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਆਖਿਆ, "ਤੇਰੀ ਜੀਉ ਹੈ ਤਾਂ ਚਖਿ ਦੇਖੁ"। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਸੋ ਚਖਿਆ, ਮੁਖਿ ਲਾਇਆ, ਸੋ "ਹਾਇ! ਹਾਇ!" ਕਰਿ ਉਠਿਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏਹੁ ਮਰਦਾਨਿਆ ! ਕਿ ਹੋਇਓ?" ਕਹੈ, "ਜੀ, ਜਿਹਬਾ ਛਾਲੇ ਪੈ ਗਏ, ਏਹੁ ਪਾਣੀ ਕਉੜਾ ਹੈ" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਆਖਿਆਂ ਜਿ, "ਫੇਰਿ ਉਸ ਸੁਹੜੇ ਮਿਠਾ ਚਾ ਪਾਣੀ ਪੀਉ, ਜਿ ਜਿਹਬਾ ਚੰਗੀ ਹੋਇ ਜਾਇ"। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਫੇਰਿ ਉਸੁ ਸੁਹੜੇ ਦਾ ਪਾਣੀ ਪੀਤਾ ਤਬ ਸੀਤਲੁ ਹੋਇ ਗੈਆ। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਜਿਚਰੁ ਪਾਣੀ ਨ ਸੀਓ ਪੀਦਾ ਤਿਚਰੁ ਭੁਖ ਨ ਸੀਆ ਹੁਣ ਪਾਣੀ ਪੀਂਦਿਆਂ ਹੀ ਨਾਲਿ ਭੁਖ ਜਾਗਿ ਆਈ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਮਰਦਾਨਿਆ ! ਖਰੀ ਭੁਖ ਲਗੀ ਹੀ?" ਕਹੈ, "ਜੀ, ਖਰੀ ਭੁਖ ਲਗੀ ਹੈ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਮਰਦਾਨਿਆ ! ਪਿਛੁ ਤੂੰ ਏਹਿ ਮੇਰੇ ਬਸਤ੍ਰ ਪਕੜਿ ਕਰਿ ਖੜਾ ਹੋਹੁ, ਹੰਉ ਨਾਵ ਨਿਕਲਾ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬਸਤ੍ਰ ਛਡਿ ਕਰਿ ਉਸੁ ਛਪੜੀ ਵਿਚ ਨਾਵਣ ਵੜਿਆ। ਤਬ ਜਿਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਟੁਬਕੀ ਮਾਰੀ ਤਿਵ ਵਿਚਿ ਹੀ ਗੁਦਰੀ ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਜਾਨਿਆਂ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਸੁਖਿ ਨਾ ਰਹਿਆ, ਜਿ ਏਚਰੁ ਤੀਕ ਛਪੜੀ ਵਿਚਿ ਰਹਿਆ"। ਘੜੀ ਗੁਦਰੀ, ਮੁਹਤੁ ਗੁਦਗਿਆ, ਆਖਿਓਸੁ ਜਿ, "ਏ ਪਰਮੇਸੁਰ! ਸਾਹਿਬੁ ਮੇਰਾ ਗੁਪਤੁ ਹੋਇ ਗੈਆ ਜਿਸਦੈ ਜੋਰਿ ਹੰਉ ਰਹਦਾ ਥੀ, ਦਿਖਾ ਹੰਉ ਜਿ ਜਾਉ ਸਿ ਕਿਸੁ ਜਾਹਗਾ ਬਾਬੇ ਕੰਉ ਢੂਢਨਿ ਜਾਉ?" ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, "ਪਹਿਲਾ ਤਾ ਏਹੁ ਛਪੜੀ ਹੀ ਸੋਧਾਂ ਮਤੁ ਥਲੈ ਬੈਠਾ ਹੋਇ ਅਤੈ ਜੇ ਏਹ ਛਪੜੀ ਅਗਾਹ ਹੈ ਅਤੈ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਡੂਬਿ ਗੈਆ ਹੈ ਤਾਂ ਹੰਉ ਭੀ ਏਸੈ ਵਿਚਿ ਡੁਰਾਂ ਹੁਣਿ ਮੇਰਾ ਕਿਤੁ ਕਰਮਿ ਹੈ ਰਿਆ"। ਤਬ ਓਸੇ ਵਿਚਿ ਪੈਆ ਮਰਦਾਨਾ। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਨੋ ਗਲਿ ਆਇਆ ਪਾਣੀ ਉਹੁ ਛਪੜੀ ਦਾ। ਤਬ ਮਰਦਾਨਾ ਢੂਢਿ ਨਿਕਲਿਆ ਛਪੜੀ। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਵਡਾ ਕਹਰੁ ਕੀਤਾ ਬਾਬੇ ਮੈ ਨਾਲਿ ਕੁ ਜਾਹਗਾ ਛਡਿ ਗੈਆ, ਜੇ ਤਾ ਡੁਬਾ ਹੈ ਤਾ ਏਸੇ ਛਪੜੀ ਵਿਚਿ ਹੋਵੈ, ਪਣੁ ਬਾਬਾ ਮੈ ਥਾਂਵਹੁ ਖੇਲੁ ਕਰਿ ਗੈਆ"। ਤਬ ਮਰਦਾਨਾ ਲਗਾ ਬੋੜਾ ਮਾਰਿ ਮਾਰਿ ਰੋਵਣੇ ਜਿ, "ਮੇਰਿਆ ਬਾਬਲਾ! ਮੈਨੋ ਕੁਥਾਂਇ ਛਡਿ ਜਾਂਦਿਆ। ਬਾਬਾ ਜੀ! ਹੁਣਿ

ਮੇਰਾ ਕਵਣੁ ਹਾਲੁ? ਹੰਉ ਕਿਥੈ ਪਾਂ? ਤੁਧ ਨਾਲਿ ਸੀ ਤਾਂ ਜਾਣਦਾ ਸਾ, ਕਈ ਨਗਰਿ ਕਈ ਸਹੰਸਰ ਸਹਰ, ਕਈ ਦੇਸ, ਕਈ ਸਜਣ ਮਿਤ੍ਰ, ਕੁਟੰਬ, ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਸਰਬ ਸੁਖ ਮੇਰੈ ਸਾਥਿ ਹੈਨਿ, ਬਾਬਾ! ਹੰਓਬ ਕਿਆ ਕਰੀ? ਮੇਰਿਆ ਬਾਬਲਾ ਉਜਾੜਿ ਛਡਿ ਦਿਆ ਮੈ ਕਿਥੈ ਪਾਂ? ਬਾਬਾ!" ਤਬ ਏਤਨੇ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਰੋਵਣੇ ਨਾਲਿ ਬਾਬਾ ਓਸੇ ਛਪੜੀ ਵਿਚਹੁ ਨਿਕਲਿ ਆਇਆ। ਤਬ ਹਥਾਂ ਉਪਰਿ ਮੈਦੇ ਦਾ ਧ੍ਰਗੜ ਅਤੈ ਹਲਵਾ ਖੰਡੁ ਦਾ ਲੈਦੋ ਆਇਆ। ਮਰਦਾਨਾ ਡਡਿਆਇ ਕਰਿ ਬਾਬੇ ਦੇ ਗਲਿ ਚੰਬੜਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ! ਬਾਬਾ ਜੀ! ਬਾਬਾ ਜੀ! ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਕਿਥੈ ਛਡਿ ਗੈਆ ਸਹਿ ਜੀ, ਤੁਧ ਬਾਝਹੁ ਮੇਰਾ ਕਵਣੁ ਹੈ ਜੀ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਮਰਦਾਨਿਆ! ਤੇਰਾ ਲੈਆ ਅਰੁ ਤੇਰੀ ਭੁਖ ਦਾ ਲੈਆ ਹੰਉ ਦਰਗਾਹ ਗੈਆ ਸਾਂ, ਘਣੇ ਸਾਦੇ ਸਾਲਣੇ ਲੈ ਆਵਾ ਹਾਂ, ਪਣੁ ਤੇਰੇ ਰੋਵਣੇ ਦੈ ਵਾਸੈਤ ਝਬ ਹਲਵਾ ਰੋਟੀਆਂ ਲੈ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਤੂ ਖਾਹਿ"। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਜੀ ਭਲਾ ਹੋਵੈ'। ਮਰਦਾਨੇ ਹਥ ਅਡੇ। ਬਾਬੇ ਮਰਦਾਨੇ ਦਿਆ ਹਥਾ ਉਪਰਿ ਹਲਵਾ ਰੋਟੀ ਰਖੇ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, "ਹਾ ਹਾ ਜੀ, ਹਥ ਜਲਿ ਗਏ ਜੀ।" ਤਬ ਫੇਰਿ ਬਾਬੇ ਹਥ ਉਪਰਿ ਲਗੇ ਧ੍ਰਗੜ ਹਲਗਾ। ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ, "ਮਰਦਾਨਿਆ! ਤੂ ਸਟਣ ਲਗਾ ਸਹਿਜੇ ਸਟਦੋਹੁ ਤਾਂ ਵਡਾ ਕਹਰੁ ਕਰਦਹੁ ਅੰਨੂ ਨਫਤਿ ਹੋਇ ਜਾਂਦਾ ਜਹਾਨ ਤੀ, ਪਣੁ ਤੂੰ ਹੁਣਿ ਮੇਰਿਆਂ ਹੱਥਾਂ ਉਪਰਿ ਖਾਹਿ"। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਹੰਉ ਤੇਰਿਆਂ ਹਥਾਂ ਉਪਰਿ ਜੇਵ ਨਾਹੀ ਸਕਦਾ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਮਰਦਾਨਿਆ! ਏਹੁ ਕੁਦਰਤੀ ਖਾਣਾ ਦਰਗਾਹ ਦਾ ਹੈ, ਭੁੰਇ ਨਾਹੀ ਰਖਣਾ-ਤੂੰ ਮੇਰਿਆਂ ਹਥਾਂ ਉਪਰਿ ਖਾਹਿ।" ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਨੋ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੇਵਾਇਆ, ਜੇਵਾਇ ਕਰਿ ਪਾਣੀ ਪੀਆਇ ਕਰਿ ਫੇਰਿ ਸਾਥਿ ਲੈ ਚਲਿਆ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ, ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਜੀ ਵਾਹੁਗੁਰੂ

ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਮੁੰਦਰ ਕੰਢੇ ਇਕ ਉਜਾੜ ਵਿਚ

ਤਬ ਗਿਦੜਹੁ ਪਾਣੀ ਦਿਖਾਇਆ ਦਖਣ ਕੀ ਧਰਤੀ ਮਰਦਾਨੇ ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ। ਤਬ ਅਗੈ ਕਉ ਚਲੇ। ਦਖਣ ਮਹਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਏਕ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਕੀ ਕਾਢੂਲ ਮਹਿ ਜਾਇ ਪੜੇ, ਜਹਾ ਰੇਤੁ ਕੈ ਤਾਰੇ ਹੋਰੁ ਕਿਛੁ ਪਾਈਐ ਹੀ ਨਾਹੀ; ਮਰਦਾਨਾ ਅੰਤਿ ਆਇ ਗੈਆ। ਤਬ ਗਿਦੜਹੁ ਪਾਣੀ ਬਾਬੇ ਕੰਉ ਦਿਖਾਇਆ। ਤਬ ਉਹਾ ਥੀ ਪਾਣੀ ਪੀ ਕਰਿ ਅਗੈ ਕੰਉ ਚਲੇ। ਤਬ ਜਾਤੇ ਜਾਤੇ ਤਹਾਂ ਗਏ ਜਹਾਂ ਝਾੜੀ ਨਾ, ਬੂਟੀ ਨਾ, ਰੋੜਾ ਨਾ, ਠਿਕਰੀ ਨ, ਸਰਵਾੜੁ ਨ, ਕਖੁ ਨ, ਬੂਟੁ ਨ ਤ੍ਰਿਣ, ਨ ਬਿਰਖੁ ਨ ਉਸ ਧਰਤੀ ਜਾਇ ਪੜੇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਉਸ ਹੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਚਲਤੇ ਚਲਤੇ ਕਈ ਦਿਨੁ ਭਏ। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਏ ਪਰਮੇਸੁਰ! ਆਪਣੇ ਦੇਸ ਦਾ ਮਨੁਖੁ ਕੋਈ ਦਿਸੈ ਤਾਂ ਭੀ ਜੀਵਾਂ; ਜਿ ਕੋਈ ਕੁਤਾ ਬਿਲਾ ਗਿਦੜੁ ਭਘਿਆੜੁ ਦਿਸੈ ਤਾਂ ਭੀ ਜੀਵਾਂ; ਜੀ ਕੋਈ ਮਿਰਗੁ ਪੰਖੀ ਨਜਰਿ ਆਵੈ ਉਸ ਵਲਾਇਤ ਦਾ ਤਾਂ ਭੀ ਨਿਹਾਲ ਹੋਵਾ। ਜੋ ਕੋਈ ਰੁਖ ਦਰਖਤ ਨਜਰਿ ਆਵੈ ਤਾਂ ਭੀ ਨਿਹਾਲ ਹੋਵਾਂ। ਜੇ ਕੋਈ ਝਾੜੁ, ਬੂਟੁ, ਕਖੁ ਨਜਰਿ ਆਵੈ ਤਾਂ ਭੀ ਨਿਹਾਲ ਹੋਵਾਂ, ਉਸ ਦੈ ਗਲਿ ਲਗਿ ਕਰਿ ਰੋਵਾਂ। ਪਣੁ ਆਇ ਕਿਤੈ ਵਿਦੇਸਿ ਪਏ ਜਿਥੇ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਨਜਰਿ ਆਂਵਦਾ। ਅਕੈ ਤਾਰੇ ਅਕੈ ਰੇਤੁ"। ਜਾ ਏਹੁ ਬਾਤ ਮਰਦਾਨੇ ਚਿਤਵੀ ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਫਿਰਿ ਖੜਾ ਹੋਆ, ਮਰਦਾਨੇ ਪੁਛਿਓਸੁ ਜਿ, "ਮਰਦਾਨਿਆ! ਜੀਉ ਕਾਹਲਾ ਹੋਇਆ ਹੀ?" ਅਖੇ, ਜੀ ਕਿ ਕਾਹਲਾ ਹੋਵੈ ਨਾਹੀ, ਤਿਤੁ ਧਰਤੀ ਆਇ ਪਏ-ਅਕੈ ਤਾਰੈ ਅਕੈ ਰੇਤੁ, ਜਿਥੈ ਓਹੁ ਧਰਤੀ ਹੀ ਨਾਹੀ ਓਸ ਧਰਤੀ ਦਾ ਜੀਉ ਕੋਈ ਹੀ ਨਾਹੀ, ਕੋਈ ਮਿਰਗੁ ਪੰਖੀ ਨ ਗਿਦੜੁ ਨ ਭਘਿਆੜੁ, ਉਸੁ ਧਰਤੀ ਦਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ, ਰੁਖੁ ਬਿਰਖੁ, ਨ ਝਾੜੁ, ਨ ਬੂਟੁ, ਨ ਕਖੁ ਨ ਕਾਂਨੁ, ਨ ਰੋਨੁ

ਠਿਕਰੀ–ਜੇ ਤਾਂ ਕਾਈ ਢੀਮ ਠਿਕਰੀ ਹਥਿ ਆਵੈ ਤਾ ਮੈ ਉਸ ਦੈ ਗਲਿ ਲਗਿ ਕਰ ਜੀਵਾ, ਪਣੁ ਜੀ ਤਿਤੁ ਦੇਸਿ ਪਏ ਜਿਥੈ ਕਿਛੁ ਨ ਹੋਵੈ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਮਰਦਾਨਿਆ ! ਕਿਛੁ ਜਾਣਦਾ ਹੈਂ ਅਸੀ ਏਤੁ ਧਰਤੀ ਕਿਉ ਪਏ? ਮੇਰਾ ਜਿ ਸਾਹਿਬੁ ਹੈ ਸਿ ਖਰਾ ਖੁਨਸੀ ਹੈ; ਜੇ ਇਕੁ ਤਿਲੁ ਭਰਿ ਉਸੁ ਬਿਨਾ ਹੋਰਥੈ ਚਿਤੁ ਕਿ ਨਜਰਿ ਜ਼ਾਇ ਲਗੈ ਤਾ ਮਾਰਿ ਗਰਤ ਗੋਰ ਕਰੈ। ਪਣੁ ਮਰਦਾਨਿਆ ਤਿਥੋ ਆਏ ਹਾਂ ਜਿਥੈ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਨਜਰਿ ਆਵਦਾ, ਅਕੈ ਤਾਰੇ ਅਕੈ ਰੇਤੁ। ਏਹੁ ਜੀਉ ਜਿ ਹੈ ਦੇਖੈ ਸਾਂਮ ਸਾਂਮ ਲੋਚੈ, ਪਣੁ ਲੋਚੈ, ਮਰਦਾਨਿਆ ! ਮੈ ਜਿ ਨਠਾ ਹਾਂ ਓਦੂ ਧਰਤੀ ਅਹੁ ਸਿ ਏਤੈ ਵਾਸਤੇ ਨਠਾ ਹਾ। ਨ ਕੁਤਾ ਦੇਖੈ ਨ ਭਉਕੈ, ਨ ਏਹੁ ਕਿਸੈ ਨੋ ਦੇਖੈ ਨ ਲੋਚੈ। ਡਰਦਾ ਮੈ ਆਪਣੈ ਸਾਹਿਬ ਥੀਂ ਮੈ ਏਤੁ ਧਰਤੀ ਆਇਆ ਹਾਂ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਏਹ ਬਾਤ ਕਹੀ। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਭਲਾ ਜੀ, ਜਾ ਤੇਰੀ ਏਥੈ ਰਜਾਇ ਹੈ ਤਾ ਭਲਾ ਹੋਵੈ ਚਲੀਐ। ਏਹੁ ਬਾਤ ਚਲਦਿਆ ਹੀ ਕੀਤੀ ਓਤੈ ਫੇਰਿ ਚਲਦੇ ਹੀ ਰਹੈ। ਫੇਰਿ ਕਈ ਦਿਨ, ਕਈ ਮਾਸ ਚਲਦਿਆ ਹੀ ਚਲਦਿਆ ਹੋਇ। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਦੈ ਜੀ ਬਸੀ ਜਿ ਮਰਦਾਨੇ ਦੈ ਜਾਂ ਜੀ ਕਾਈ ਬਾਤ ਬਸੀ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਫੇਰਿ ਕਰਿ ਪੁਛਦਾ ਮਰਦਾਨੇ ਜੋਗੁ ਜਿ, "ਮਰਦਾਨਿਆ ! ਤੇਰੈ ਜੀ ਕਿਛੁ ਕਾਈ ਗਲਿ ਹੇ ਸੁ ਕਹੁ"। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਅਸਾਂ ਕਈ ਦਿਨ, ਕਈ ਮਾਸ ਚਲਦਿਆ ਹੀ ਚਲਦਿਆ ਹੋਏ ਹੈ, ਅਸਾਨੋ ਓਹੁ ਬਾਤ ਬਿਸਰਿ ਗਈ ਹੈ। ਦੁਇ ਪਹਰਾਂ ਕਿ ਇਕੁ ਪਹਰੁ ਕਿ ਘੜੀ ਜਿ ਦਿਖਾ ਅਸੀ ਕਦੇ ਬੈਠਦੇ ਥੇ ਕਿ ਨ ਬੈਠਦੇ, ਓਹੁ ਬਾਤ ਹਮ ਕੰਉ ਬਿਸਰੇ ਹੀ ਗਈ ਹੈ"। ਤਬ ਦੁਇ ਪਹਰਾਤਿ ਆਗੈ ਹੈ ਦੁਇ ਪਹਰਾਤਿ ਪਿਛੈ ਹੈ, ਜਿਸੁ ਵਖਤਿ ਏਹੁ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਮਰਦਾਨੇ ਪਾਸ ਤੇ ਪੁਛੀ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਏ ਮਰਦਾਨਿਆ ! ਜਿ ਤੇਰੈ ਜੀ ਹੈ ਤਾ ਪਿਛੁ ਬਹੁ"। ਅਖੈ, "ਜੀ, ਬਿੰਦਕ ਚਿਤਿ ਆਵੈ ਜੇ ਬੈਠਣ ਦੀ ਬਾਤ। ਬਿਸਰਿ ਗਈ ਹੈ ਦਿਖਾ, ਬੈਠਿ ਦੇਖਾ ਹਾ ਜਿ ਬੈਠਣਾ ਕੈਸਾ ਹੋਤਾ ਹੈ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹਾ ਮਰਦਾਨਿਆ! ਪਿਛੁ ਬੈਠੁ" ਤਬ ਪਿੰਨੀਆ ਦੇ ਪਰਣੈ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਅਰੁ ਮਰਦਾਨਾ ਬੈਠਿ ਗਏ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੇ ਮਖੁ ਅਗੈ ਮਰਦਾਨਾ ਰਬਾਬੀ ਬੈਠਾ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਵਲਹੁ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਮਰਦਾਨਾ ਰਬਾਬੀ ਹੈਰਾਨੁ ਹੋਇ ਰਹਿਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੈ ਤਾਂਹੀ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਏ ਬਾਬਾ ਜੀ! ਹਉ ਤੁਧੁ ਵੇਖਿ ਕਰਿ ਜੀਵਦਾ ਹਾਂ, ਤੂੰ ਤਾਰਿਆਂ ਦੀ ਤਰਫ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਹੰਉ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਕਿਸੁ ਨਾਲਿ ਬਾਤਾ ਕਰੀ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਤਾਰਿਆ ਤੇ ਨਜਰਿ ਉਤਾਰਿ ਕਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਕੀ ਤਰਫਿ ਕੀਤੀ। ਤਬ ਜਦ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਮਰਦਾਨੇ ਕੀ ਤਰਫ ਦੇਖਿ ਦੇਖਿ ਬਾਤਾ ਲਗਾ ਕਰਣੇ ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ ਏ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਦਿਖਾ, ਜਿ ਤੇਰੀ ਨਜਰਿ ਤਾਰਿਆ ਵਿਚਿ ਜਾਇ ਰਹੀ ਸਿ ਏਹਿ ਜਿ ਤਾਰੇ ਹੈਂ ਸਿ ਕਵਣਿ ਹੈਂ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਮਰਦਾਨਿਆ ! ਏਹਿ ਜਿ ਮਨੁਖ ਹੋਇ ਕਰਿ ਇਸੁ ਠਵਰ ਤੀ ਊਹਾਂ ਜਾਇ ਪਹੁਚੇ, ਈਹਾ ਏਨ ਕੀ ਜੋਤਿ ਹੋਤੀ ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੋਈ? ਈਹਾ ਜਿਨਹੁ ਵਾਸਾ ਪਾਇਆ ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਾਇਆ?" ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਜੀ ਗੁਰੂ ਕਿਅਹੁ ਪਿਆਰਿਅਹੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਸਿ ਕਵਣ ਸੇਵਾ ਹੈ ਜਿਤੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਏਹਿ ਈਹਾਂ ਪਹੁਚੇ ਹੈਂ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹਾਂ ਮਰਦਾਨਿਆ ! ਨਾਮੁ ਦਾਨੁ ਇਸਨਾਨੁ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਸੀਲ ਸੰਜਮ ਦੈਆ ਧਰਮ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਸਤੁ ਸੰਤੋਖ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸੇਵਾ ਭਗਤਿ ਤਪਸਿਆ ਕਰਿ ਕਰਿ ਤਾ ਏਹ ਈਹਾਂ ਪਹੁਚੇ ਨੀ"। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏਹਿ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਹੁਚੇ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏਹਿ ਭਲੇ ਸੁਕ੍ਰਿਤ ਕਰਿ ਕਰਿ ਈਹਾਂ ਪਹੁਚੇ ਨੀ"। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਤੈ ਏਹਿ ਬਾਤ ਕੀਤੀ ਤਾ ਮੈ ਵਿਸਰਿ ਗਈ। ਏਹੁ ਬਾਤ ਕਿ ਜਾਣੀਐ ਕੂੜੁ ਹੈ ਕਿ ਸਚੁ ਹੈ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਏ ਮਰਦਾਨਿਆ

! ਤੇਰਾ ਜੀਉ ਕੀ ਆਖਦਾ ਹੈ?" ਕਹੈ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਮੇਰਾ ਜੀਉ ਇਹੋ ਆਖਦਾ ਹੈ ਜਾ ਕਿਛ ਆਖੀ ਦੇਖਾ ਤਾ ਮੰਨੀ, ਜਾਂ ਤੂੰ ਮੈਨੋ ਏਨਾ ਨੋ ਅਖੀ ਦੇਖਾ ਲਹਿ ਤਾਂ ਹੀ ਪਰਤੀਤਿ ਆਵੈ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜੇ, "ਏ ਮਰਦਾਨਿਆਂ ! ਤੇਰਾ ਦੇਖਣੇ ਉਪਰਿ ਚਾਉ ਹੈ"। ਕਹੈ, "ਜੀ, ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਤਾ ਦੇਖਾ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਮਰਦਾਨਿਆ! ਪਿਛ ਅਖੀ ਮੀਟਿ।" ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਅਖੀ ਮੀਟਿਆਂ ਸੋ ਮੀਟੀਆਂ, ਜਣੁ ਤਾਰਿਆਂ ਵਿਚਿ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਮਰਦਾਨਿਆ ! ਅਰਿ ਤਾਰੇ ਮੰਡਲੁ ਹੀ। ਅਹਿ ਧਰੂ ਹੀ, ਅਹਿ ਸੁਕਰੁ ਹੀ, ਅਹਿ ਬੁਧੁ ਹੀ। ਅਹਿ ਸਭੇ ਤਾਰੇ ਨੀ, ਦੇਖ ਏਨਾ ਦੀ ਪੁਰੀ ਹੀ"। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਤਾਰੇ ਮੰਡਲੁ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਮੈਨੋ ਫਿਰਿ ਉਸ ਹੀ ਜਾਹਗਾ ਲੈ ਜਾਈਐ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਹਾਂ ਮਰਦਾਨਿਆ ! ਮੀਟਿ ਅਖੀ"। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਅਖੀ ਮੀਟੀਆ ਸੁ ਮੀਟੀਆਂ ਜਾਂ ਦੇਖੈ ਤਾ ਓਤੈ ਥਾਇ ਓਵੈ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀਉ ਬੈਠਾ ਹੈ ਪਿੰਨੀਆਂ ਦੈ ਪਰਣੈ, ਓਵੈ ਲਾਈਐ ਰਬਾਬਿ ਮਰਦਾਨਾ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਤਬ ਮਰਦਾਨਾ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਚਲਿਤ੍ਰ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਾ ਹੈਰਾਨੁ ਹੋਇ ਗੈਆ। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਵਾਹੁ ! ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ"। ਮਰਦਾਨਾ ਪੈਰਾ ਉਪਰਿ ਪੈ ਰਹਿਆ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਕਿਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਏ ਮਰਦਾਨਿਆ! ਤੂੰ ਅਜੁ ਕਿਉ ਪੈਰੀ ਪਵਦਾ ਹੈਂ?" ਕਹੈ, "ਜੀ ! ਹੰਉ ਕਿ ਪੈਰੀ ਪਵਾਂ ਤੂੰ ਜਗਤ੍ਰ ਕਾ ਕਰਤਾ, ਤੂੰ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੈ, ਤੇਰੀ ਕੀਮਤਿ ਤੂ ਹੈ ਜਾਣਹਿ। ਤੂ ਹੈ ਸਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੈ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਮਰਦਾਨਿਆ ! ਹਉ ਕਿਰਾੜ ਹਾਂ, ਕਾਲੂ ਵੇਦੀ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਜਿ ਤੂ ਸਾਡੈ ਪਿੰਡਿ ਰਹਦੇ ਸੇ। ਮਰਦਾਨਿਆ ! ਤੁਧਨੋ ਕੋਈ ਏਵੈ ਭਖਲਾਉ ਆਇਆ ਹੈ। ਅਸੀ ਓਹਿ ਕਿਰਾੜ ਹਾਂਹ, ਅਸਾਡਾ ਵਿਚੁ ਕਿਛ ਨਾਹੀ"। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਸਹੀ ਤਾਂ ਨਾਨਕੁ ਕਲੂਆਂਣਿ ਜਿਨਿ ਸਿਰੀ ਫੁਨਿ ਤਿਸਹੀ ਗੋਈ। ਜੇ ਤੁਧੁ ਜੇਵਡੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੋਇ ਤਾਂ ਹੋਈ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਖਿਆ, "ਹੈਂ ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਨਾਉ ਲਇ, ਬਸਿ ਹੁਣਿ ਏਦੂ ਅਗੈ ਹੋਰੁ ਨਾਹੀ ਆਖਣਾ, ਆਖਣਾ ਸੀ ਸੁ ਆਖਿ ਨਿਬੜਿਆ ਹੈ। ਬਸਿ, ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਮੇਰੀ ਖੁਸੀ ਹੈ, ਹੁਣਿ ਅਗੈ ਨਾਹੀ ਚਲਣਾ ਚਲਾਵਣਾ ਅਖਰੁ ਕੋਈ।" ਤਬ ਮਰਦਾਨਾ ਪੈਰੀ ਪੈਆ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ।

ਸੇਤੁਬੰਧ ਰਾਮੇਸ਼ੁਰ ਜਾਣਾ

ਤਬ ਜਦਿ ਦਖਣ ਕੀ ਧਰਤੀ ਸੇਤਿਬੰਧਿ ਰਾਮੇਸਰਿ ਗਏ ਤਬ ਦੇਖਿ ਕਰ ਸੇਤੁ ਬੰਧੁ ਰਾਮੇਸਰ ਕੰਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਹੈਰਾਨੁ ਹੋਇ ਗੈਆ। ਹੈਰਾਨੁ ਹੋਇ ਕਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ! ਦਿਖਾ ਜਿਨ੍ਹੀ ਏਹੁ ਸਾਗਰੁ ਸਮੰਦ੍ਰ ਬੰਧੇ ਥੇ ਤੇ ਕਹਾਂ? ਜਿਨਹੁ ਲੰਕਾ ਲੀਨੀ ਸੇ ਕਹਾਂ? ਅਰੁ ਜਿਨਹੁ ਲੰਕਾ ਪਤੀ ਕਹਾਇਆ ਸੇ ਕਹਾਂ ਅਰੁ ਜਗੁ ਕੇ ਆਦਮੀ ਕਹਾਂ ਏਹ ਕਿਆ ਤੇਰਾ ਚਲਤੁ ਹੈ ਜੀ ਬਲਿਹਾਰਿ ਜਾਂ, ਜਿਉ ਹੈ ਤਿਉਂ ਤੂੰ ਹੈ ਜਾਣਹਿ ਜੀ-ਹਮਹੁ ਕੰਉ ਕਿਛ ਸੂਝ ਬੂਝ ਨਾਹੀ ਪੜਤੀ ਜੀ"। ਤਬ ਹੈਰਾਨਗੀ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਸੁਣਿ ਕਰਿ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ (ਨੇ) ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਆਪਣੇ ਪਾਸਿ ਬੁਲਾਇਆ। ਬੁਲਾਇ

ਕਰਿ ਪੂਛਿਆ ਜਿ, "ਏ ਨਾਨਕ ! ਤੁਮ ਕੰਉ ਹੈਰਾਨਗੀ ਲਾਗੀ ਹੈ ਸੁ ਮੈ ਸਮਝੀ ਹੈ। ਪਣੁ ਨਾਨਕ ! ਤੂੰ ਕਿਛੁ ਸਮਝਿਆ ਹੈ?" ਕਹੈ, "ਜੀ, ਤੇਰਾ ਸਮਝਣੁ ਤੁਹੈ ਜਾਣਹਿ, ਮੈ ਕਿਆ ਜਾਣਾ ਜੀ! ਮੈ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਸਮਝਤਾ-ਇਹੀ ਹੈਰਾਨਗੀ ਆਈ ਹੈ"। ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਨਾਨਕ! ਤੈ ਜਿ ਆਰਤੀ ਗਾਈ ਹੈ ਓਹੁ ਤੂੰ ਪੜੁ ਅਰੁ ਪੜਿ ਕਰਿ ਉਸਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ ਸਮਝੁ। ਜਿਤੁ ਕਰਿਕੈ ਏਹੁ ਹੈਰਾਨਗੀ ਮਿਟੈ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਰਤੀ ਪੜੀ ਧਨਾਸਰੀ ਰਾਗ ਮਹਿ:-

ਗਗਨ ਮੈ ਥਾਲੁ ਰਵਿ ਚੰਦ ਦੀਪਕ ਬਨੇ, ਤਾਰਿਕਾ ਮੰਡਲ ਜਨਕ ਮੋਤੀ॥

[ਧਨਾਸਰੀ ਮਹਲਾ ੧ ਆਰਤੀ (੬੬੩)]

ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਜੀ ਖੁਸੀ ਭਇਆ, ਕਹਿਆ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮਿ ਜੀ ਜਿ, "ਜਾਹਿ ਨਾਨਕ! ਤੇਰਾ ਜਿ ਨਾਨਕੁ ਨਾਮੁ ਹੈ ਸਿ ਇਹੀ ਮੇਰਾ ਨਾਮੁ ਹੁਆ। ਜਿ ਨਾਨਕੁ ਨਾਨਕੁ ਕਰੈਗਾ ਜੈਸਾ ਮੇਰੈ ਨਾਮ ਲੀਐ ਪੁੰਨੁ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤੈਸਾ ਤੇਰੇ ਨਾਮਿ ਲੀਐ ਪੁੰਨੁ ਹੋਇਗਾ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੰਉ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਿਰਪਾ ਕਾ ਜਲੁ ਪੀਲਾਇਆ, ਪੀਲਾਇ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬਿਦਾ ਕੀਆ। ਫੇਰਿ ਸੇਤਬੰਧਿ ਰਮੇਸਰਿ ਆਇਆ। ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਜੀ ਵਾਹੁਗੁਰੂ, ਧੰਨ ਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰੂ।

ਸੇਤਬੰਧ ਰਾਮੇਸ਼੍ਵਰ ਜਾਣਾ

ਤਬ ਸੇਤੁਬੰਧੁ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੈ ਜੀ ਬਸੀ ਜਿ, "ਈਹਾ ਕੋਈ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕੁ ਭੀ ਹੈਂ?" ਕਹੈ, "ਜੀ, ਹੈਂ ਜੀ ਗੋਬਿੰਦੁ ਲੋਕੁ।" ਕਹੈ, "ਕਵਨੁ ਠਵਰ ਉਸ ਕਾ ਅਸਬਲੁ ਹੈ?" ਕਹੈ, "ਜੀ ਉਹੁ ਠਾਕੁਰੁ ਦੁਆਰਾ ਹੈ, ਉਹਾ ਠਾਕੁਰੁ ਜੀ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਉਹਾ ਹੀ ਜਾਈਐ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੈ ਸਾਥਿ ਸੇਵਕ ਥੇ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਜਹਾਂ ਦੂਜਾ ਭਾਉ ਹੈ ਤਹਾਂ ਕਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਏਕੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਨਿਰੰਕਾਰ ਤਾਂ ਦੂਜਾ ਕਵਣੁ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬਾਣੀ ਬੋਲਿ ਉਠਾ, ਸਚ ਖੰਡ ਕੀ ਬਾਣੀ ਸਿਫਤੀ ਉਪਦੇਸੀ ਗਵੜੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਜਿ:-

ਦੂਜਾ ਕਉਣੁ ਕਹਾ ਨਹੀ ਕੋਈ॥ ਸਭ ਮਹਿ ਏਕੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਸੋਈ॥

[ਗਉੜੀ ਅਸਪਟੀਆਂ ਮਹਲਾ ੧। ੫। (੨੨੩)]

ਬਿਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਤੀ ਰੂਪੁ ਨ ਜਾਤਿ, ਨ ਵਰਨੁ ਨ ਭੇਖੁ, ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਖਾਲੀ, ਸਭਨਾ ਮਹਿ ਏਕੋ ਠਾਕੁਰੁ ਹੈ। ਅਰੁ ਜਿ ਸਾਲਾਹੀਐ ਸਿ ਉਹੀ ਸਾਲਾਹੀਐ ਨਿਰੰਜਨ ਨਿਰੰਕਾਰੁ! ਉਸੁ ਇਕਸੁ ਬਿਨਾ ਜਿਤਨਾ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨੁ ਦੂਜਾ ਜਾਨੈ ਸਿ ਨਰਕਪਾਤੀ ਹੋਇ। ਏਹੁ ਬੀਚਾਰੁ ਇਉ ਹੈ"। ਭਾਈ ਜੀ ਬੋਲਹੁ ਵਾਹੁਗੁਰੂ॥

ਦਖਨ ਦੀ ਧਰਤੀ ਜਾਣਾ

ਤਬ ਸੇਤਬੰਧ ਤੇ ਅਗੈ ਕਉ ਚਲੇ। ਜਾਤੇ ਜਾਤੇ ਦਖਣ ਕੀ ਧਰਤੀ ਤਿਸੁ ਵਲਾਇਤਿ ਗਏ ਜਿ ਉਹਾ ਕੀ ਬੋਲੀ ਸਮਝੀ ਨ ਜਾਈ। ਜਾਂ ਦੇਖੈ ਤਾਂ ਉਸੁ ਠਵਰ ਕੀ ਅਵਰ ਬੋਲੀ ਹੈ, ਅਵਰੁ ਰਾਜਾ ਹੈ, ਅਵਰੁ ਜਿਨਸਿ ਹੈ, ਪਣੁ ਉਹਾ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਏਕੋ ਹੈ। ਸਭੁ ਕੋਈ ਉਸ ਹੀ ਤੇ ਮੰਗਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਹੀ ਕੰਉ ਅਰਾਧਤਾ ਹੈ। ਉਹਾ ਭੀ ਉਹੀ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੈ। ਤਬ ਓਹੁ ਵਲਾਇਤ ਛੋਡਿ ਕਰਿ ਅਵਰ ਵਲਾਇਤਿ ਗੈਆ। ਜਬ ਉਹਾਂ ਜਾਇ ਕਰਿ ਦੇਖੈ ਤਉ ਅਵਰੁ ਰਾਜਾ ਹੈ। ਉਹਾਂ ਅਵਰੁ ਰਾਜੁ ਹੈ, ਉਹਾਂ ਅਵਰੁ ਬਿਉਹਾਰੁ ਹੈ, ਉਹਾਂ ਅਵਰੁਹੋ

ਬੋਲੀ ਹੈ; ਅਵਰੁ ਹੀ ਸੋਭਾਉ ਹੈ, ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਉਹੀ ਏਕੋ ਹੀ ਹੈ। ਸਭੁ ਕੋਈ ਉਸ ਹੀ ਕਾ ਨਾਮੁ ਅਰਾਧਤੇ ਹੈਂ ਅਰੁ ਉਸ ਹੀ ਪਾਸ ਤੇ ਮਾਂਗਤੇ ਹੈਂ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ ਏ ਪਰਮੇਸੁਰ ਤੂੰ ਧੰਨਿ ਹੈ। ਕਈ ਦੇਸ ਦੇਖੈ, ਕਈ ਪਰਦੇਸ ਦੇਖੇਃ ਕਈ ਵਲਾਇਤਾਂ ਦੇਖੀਆਂ, ਅਵਰ ਰਾਜੇ ਅਵਰਿ ਅਵਰਿ ਦੇਸ, ਅਵਰਿ ਅਵਰਿ ਭੇਸਿ, ਅਵਰਿ ਅਵਰਿ ਮਨੁਖ ਅਵਰਿ ਠਵਰ, ਜਹਾਂ ਜਾਉ ਤਹਾਂ ਏਕੋ ਪਰਮੇਸੁਰੁ। ਪਣੁ ਭਾਈ ਦਿਖਾ ਅਗੈ ਕੰਉ ਜਾਂਉ, ਦਿਖਾ ਅਗੈ ਕਿਆ ਹੈ? ਅਰੁ ਉਹਾ ਜਿ ਭੂਮਿ ਹੈ, ਦੇਸ ਹੈ, ਮੰਡਲ ਹੈ ਦਿਖਾ ਓਇ ਕਿਸੁ ਕੰਉ ਅਰਾਧਤੇ ਹੈਂ? ਤਬ ਉਹਾ ਉਸੁ ਵਲਾਇਤਿ ਜਾਇ ਕਰਿ ਦੇਖੈ ਤਬ ਉਹਾ ਅਵਰ ਰਾਜਾ, ਅਵਰੁ ਰੂਪੁ। ਉਹਾ ਰਾਜਾ ਪਰਜਾ ਕੈਸਾ ਹੈ ਓਇ ਭੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੰਉ ਅਰਾਧਤੇ ਹੈਂ ਉਹਾਂ ਤੇ ਆਗੈ ਕੰਉ ਚਲੇ। ਜਬ ਉਹਾਂ ਜਾਇ ਕਰਿ ਦੇਖੈ ਤਉ ਉਹਾਂ ਭੂਤਾਂ ਕੀ ਧਰਤੀ ਹੈ ਉਹਾਂ ਉਸ ਹੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਸਿਮਰਣੁ ਕਰਤੇ ਹੈ ਅਰੁ ਉਸ ਹੀ ਪਾਸ ਤੇ ਮੰਗਤੇ ਹੈਂ, ਉਹੀ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਉਹਾਂ ਹੈ। ਜਬ ਉਹੁ ਧਰਤੀ ਛੋਡਿ ਅਵਰੁ ਧਰਤੀ ਕੰਉ ਗੈਆ। ਜਬ ਉਹਾਂ ਜਾਇ ਤਉ ਉਹਾਂ ਪ੍ਰੇਤਹੁ ਕੀ ਧਰਤੀ ਹੈ, ਉਹਾਂ ਭੀ ਉਹੀ ਠਾਕੁਰੁ ਹੈ, ਉਹਾਂ ਭੀ ਉਸ ਹੀ ਪਾਸ ਤੇ ਮੰਗਤੇ ਹੈ, ਉਸ ਹੀ ਕਉ ਅਰਾਧਤੇ ਹੈਂ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਤੂੰ ਵਡਾ ਸਾਹਿਬੁ। ਈਹਾਂ ਭੀ ਤੂੰ ਉਹਾ ਭੀ ਤੂੰ ਹੈਂ। ਤੇਰਾ ਹੀ ਅਮਰੁ, ਤੂੰ ਧੰਨੁ ਠਾਕੁਰੁ।" ਤਬ ਉਹਾਂ ਤੇ ਜਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜਾਇ ਆਗੈ ਉਹਾ ਅਵਰੁ ਧਰਤੀ ਹੈ। ਉਹਾ ਸਰਪ ਹੀ ਸਰਪ ਰਹਤੇ ਹੈਂ। ਉਹਾਂ ਭੀ ਉਸ ਹੀ ਕਾ ਸਿਮਰਨੁ, ਉਸ ਹੀ ਪਾਸ ਤੇ ਮੰਗਤੇ ਹੈਂ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਤੂੰ ਦਇਆਲੁ"! ਇਨ ਮਹਿ ਭੀ ਤੂਹੈ ਹੀ ਹੈਂ, ਤੈ ਬਿਨਾ ਠਵਰ ਕਾਈ ਨਾਹੀ"। ਤਬ ਉਸੁ ਧਰਤੀ ਤੇ ਭੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਅਗੈ ਕੰਉ ਚਲਿਆ। ਫੇਰਿ ਅਵਰੁ ਧਰਤੀ ਗੈਆ। ਜਬ ਉਹਾ ਉਸੁ ਧਰਤੀ ਦੇਖੈ ਤਬ ਉਹਾਂ ਉਸੁ ਧਰਤੀ ਅਵਰੁ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ। ਜਦਿ ਉਹਾਂ ਦੇਖੈ ਉਹਾ ਭੀ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੈ, ਉਸ ਹੀ ਕੰਓਬ ਓਇ ਜੀਅ ਅਰਾਧਤੇ ਹੈਂ ਅਰੁ ਉਸ ਹੀ ਕੰਉ ਮੰਗਤੇ ਹੈਂ, ਉਸ ਹੀ ਕਾ ਨਾਮੁ ਲੇਤੇ ਹੈਂ, ਪਣੁ ਅਸੁਰਤਿ ਭਾਂਇ ਕਰਿ ਕਰਿ ਨਾਮੁ ਲੇਤੇ ਹੈਂ, ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਨਾਹੀ ਲੇਤੇ। ਪਣੁ ਸਭੁ ਕੋਈ ਉਸ ਹੀ ਪਾਸ ਤੇ ਮੰਗਤਾ ਹੈ। ਜਹਾ ਕਹਾ ਜਲਿ ਥਲਿ ਊਭਿ ਅਕਾਸਿ ਪੈਲਾਲਿ ਜਹਾ ਕਹਾ ਜਾਇ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਤਹਾਂ ਉਹੀ ਏਕੋ ਪਰਮੇਸੁਰ ਹੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ! ਤੂੰ ਵਡਾ ਸਾਹਿਬੁ! ਜਹਾ ਕਹਾ ਤੂੰ ਹੈ ਹੀ ਹੈ, ਤੈ ਬਿਨਾ ਹੋਰੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ"। ਤਬ ਓਸੁ ਧਰਤੀ ਤੇ ਆਗੇ ਕੰਉ ਚਲਿਆ। ਤਬ ਜਬ ਅਗੰਮ ਧਰਤੀ ਕੰਉ ਜਾਇ ਤਬ ਉਹਾ ਭੀ ਅਵਰੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਜੀਉ ਜੰਤ੍ਰ, ਏਕੋ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੈ-ਧਰਤੀ ਅਕੈ ਅਕਾਸੁ ਹੈ। ਅਵਰੁ ਵਣੁ ਤ੍ਰਿਣੁ ਨਾ ਦਿਨੁ ਰਾਤਿ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਬੂਝੀਤਾ ਜਿ ਕਹਾਂ ਤੇ ਆਏ, ਕਹਾ ਤੇ ਗਏ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ! ਕੁਦਰਤਿ ਤੇਰੀ। ਤਿਤੁ ਧਰਤੀ ਆਨਿ ਬਾਹੇ ਜਿਥੈ ਕਿਛੁ ਦਿਨੁ ਰਾਤਿ ਨ ਦੀਸੈ, ਨ ਕਿਛੁ ਸੁਣੀਐ, ਅੰਧੇਰੀ ਮਹਿ ਆਂਣਿ ਬਾਹੇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਾਈ ਤਾਂ ਈਹਾ ਭੀ ਹੈ ਜਿਸੁ ਸਾਥਿ ਮੈ ਬਿਓਹਾਰੁ ਹੈ ਸੋ ਤਾਂ ਸਭਨੀ ਥਾਈ ਹੈ। ਹੰਉ ਕਿਉ ਕਾਹਲਾ ਪਾਦਾ ਹਾ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਿਫਤਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਾ ਆਸਾ ਰਾਗ ਮਹਿ ਜਿਃ-

ਤੂੰ ਸਭਨੀ ਥਾਈ ਜਿਥੈ ਹਉ ਜਾਈ ਸਾਚਾ ਸਿਰਜਣਹਾਰੁ ਜੀਉ॥

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਛੰਤ ਘਰ ੨। ੧। (੪੩੮)]

ਤਬ ਉਹਾ ਇਸੁ ਸਮੇ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਏਹੁ ਸਬਦੁ ਕੀਆ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਗਾਵੈ, ਜਿ ਸਿਖੈ, ਜਿ

ਕਮਾਵੈ ਸੁ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਵੈ। ਸੋ ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ, ਵਾਹਗੁਰੂ ਨਾਨਕੁ। ਜਿਨਿ ਅੰਧਿਰੇ ਮਹਿ ਚੰਦਨੂ ਕੀਆ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹੁਗੁਰੂ।

ਦਖਣ ਵਿਚ ਕਲਜੁਗ ਨਾਲ ਮੇਲ

ਤਬ ਸੇਤਬੰਧੁ ਰਮੇਸਰ ਅਰੁ ਉਸ ਅੰਧਿਆਰੇ ਕੀ ਧਰਤੀ ਦਖਣ ਮਹਿ ਦੂਰਿ ਜਾਇ ਪੜੈ। ਤਬ ਜਾਤੇ ਜਾਤੇ ਏਕ ਏਹਾ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਰਚਨਾ ਕਾ ਅੰਤੁ ਨਾਹੀ ਕੋਈ; ਕੋਈ ਦੇਸੁ ਥੋੜਾ ਨਾਹੀ; ਕੋਈ ਮੁਲਖੁ ਥੋੜਾ ਨਾਹੀ; ਭੂਮੀ ਕੋਈ ਥੋੜੀਆ ਨਾਹੀ, ਜਿ ਕੋਈ ਹੈ ਸਿ ਉਸ ਹੀ ਕਉ ਅਰਾਧਤਾ ਹੈਇ ਜੀਉ ਜੰਤੁ। ਤਬ ਏਕ ਸਮੁੰਦ ਕੀ ਕਾਛਲ ਜਿ ਪੜੈ। ਜਾਤੇ ਜਾਤੇ ਜਾ ਦੇਖਨਿ ਤਬ ਏਕੁ ਬਡਾ ਪਹਾੜੁ ਚਲਿਆ ਆਵਦਾ, ਤਬ ਮਰਦਾਨਾ ਦੇਖ ਕਰਿ ਡਰਿ ਗਇਆ। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਘਣੀਆ ਥਾਈ ਉਬਰੇ ਸੇ, ਪਰੁ ਹੁਣਿ ਜਿ ਪਰਮੇਸਰ ਕਢੈ ਤਾ ਨਿਕਲਹਿ। ਅਹਿ ਜਿ ਕੋਈ ਪਹਾੜੁ ਜੇਵਡੁ ਚਲਿਆ ਆਵਦਾ ਹੈ। ਸਿ ਅਸਾ ਨੂੰ ਨਾਹੀ ਜਾਣ ਦੇਦਾ',। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੈ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਮਰਦਾਨਿਆ! ਏਹੁ ਜਿ ਹੈ ਸਿ ਕੋਈ ਸਕਤਾ ਹੈਇ। ਏਸ ਅਸਾਥੈ ਹੀ ਆਵਣਾ ਹੈ, ਤੁਧੁ ਓਦਰਣਾ ਨਾਹੀ। ਏਹੁ ਜਿ ਆਵਗੁ ਤਾ ਤਾਹੀ ਆਵਗੁ। ਜਾ ਏਦੂ ਰੂਪਹੁ ਮਨੁਖ ਦੈ ਰੂਪ ਹੋਇ ਆਵੈਗਾ। ਏਸੁ ਅਸਾ ਸਾਥਿ ਬਾਤਾ ਕਰਣੀਆ ਹੈਨਿ। ਏਦੁ ਡਰਣਾ ਨਾਹੀ"। ਤਬ ਮਰਦਾਨਾ ਚੁਪ ਕਰਿ ਗਇਆ। ਵਾਹੁਗੁਰੂ ਵਾਹੁਗੁਰੂ ਜੀਅ ਵਿਕ ਕਰਦਾ ਆਵੈ ਪਿਛੈ ਬਾਬੈ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ। ਬੋਲਣ ਤੁਰਤਿ ਗਇਆ ਭੈ ਦਾ ਮਾਰਿਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੈ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸਿ ਬਾਤਿ ਕਾਈ ਚਲਾਇ ਸਕੇ ਨਾਹੀ। ਤਾਂ ਤਾਂ ਤੋੜੀ ਕਲਜੁਗ ਨੇੜੇ ਆਇਆ। ਉਦੂ ਰੂਪਹੁ ਲਗਾ ਨਿਵਰਦਾ ਆਵਣ। ਨਿਵਰਦਾ ਨਿਵਰਦਾ ਨਿਵਰ ਕੈ ਰੂਪੁ ਮਨੁਖ ਦਾ ਰੂਪੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬਾਬੈ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੋ ਮਿਲਿਆ। ਹਥਿ ਅਗਨਿ, ਮੁਖ ਮਾਸੁ ਕਚਾ, ਦੇਹੀ ਕਚ ਕੀ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇਖ ਕਰਿ ਹੋਇ ਹੈਰਾਨੁ ਗਇਆ, "ਏ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪਰਮੇਸਰ! ਦਿਸੇ ਰੂਪੁ ਮਨੁਖ ਕਾ, ਕਹੀ ਕਚਾ ਹੀ ਮੁਖ ਮਾਸੁ, ਹਥਿ ਬੈਸੰਤਰੁ ਅਗਨਿ। ਏਹੁ ਰੂਪ ਕਿਆ ਹੈ? ਏ ਪਰਮੇਸਰ! ਏਹੁ ਰੂਪੁ ਕਿਆ ਹੈ? ਏਹ ਕਵਣੁ ਹਇ?" ਤਬ ਗੁਰੁ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੋਲਿਆ। ਜਿ, "ਹੇ ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਪਿਆਰੇ! ਤੂ ਕਵਣੁ ਹੈਂ?" ਤਬ ਕਲਜੁਗ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਨਾਨਕ! ਤੂੰ ਮੈਨੋ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦਾ"। ਕਹੈ, "ਜੀ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦਾ"। ਤਬ ਕਲਜੁਗ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਨਾਨਕ! ਹਉ ਕਲਿਜੁਗ ਹਾਂ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੈ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਤਾ। ਆਗੈ ਥੀਂ ਕਲਿਜੁਗ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ। ਤਬ ਕਲਿਜੁਗੁ ਬੋਲਿਆ ਜਿ, "ਏ ਨਾਨਕ! ਤੂ ਬਡਾ ਭਗਤੁ ਹੈਂ, ਹਉ ਤੁਮ ਨੋ ਮਿਲਣੈ ਆਇਆ ਹਾਂ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੈ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹਉ ਤੇਰੀ ਵਾੜੀ ਵਿਚਿ ਅੰਗੂਰੁ ਹਾਂ। ਤੂੰ ਸਾਰ ਕਰੇ ਨਾਹੀ ਤਾ ਹੋਰੁ ਕਵਣੁ ਕਰੈ"। ਤਬ ਕਲਿਜੁਗ ਬਾਬੈ ਨਾਨਕ ਉਪਰਿ ਬਹੁਤੁ ਦਇਆਨਾਥੁ ਹੋਇਆ। ਤਬ ਕਲਿਜੁਗ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਨਾਨਕ! ਤੂ ਜਿ ਆਗੇ ਹੀ ਆਗੈ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈਂ। ਦਿਖਾ, ਤੂੰ ਅਗਮ ਅਗਮ ਕਿਆ ਦੇਖਦਾ ਢੂਢਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈਂ?' ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ , ਹਉ ਪਰਮੇਸਰ ਢੂਢਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ"। ਕਹੈ, 'ਪਰਮੇਸਰ ਤੂੰ ਜਿ ਪਾਇਆ ਅਰੁ ਦੇਖਿਆ ਚਾਂਹਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਦੇਖਣ ਸਾਰਖਾ ਪਰਮੇਸਰ ਨਾਹੀ। ਜਿ ਤੂ ਦੇਖਿਆ ਚਾਹਦਾ ਹੈਂ। ਤਿਸੁ ਦਾ ਥਾਉ ਥੇਹੁ ਪਾਈਐ"। ਤਬ ਕਲਿਜੁਗ ਹਸਿਆ, ਕਹੈ "ਨਾਨਕ! ਤੈ ਪਿਛੈ ਉਸਦਾ ਥਾਉ ਠਵਰ ਕਾਈ ਕਿਛੁ ਪਾਈਆ ਨਾਹੀ"। ਤਬ ਕਲਿਜੁਗ ਹਸਿ ਕਰਿ ਭੀ ਕਹਿਆ। ਕਹੈ ਜਿ, "ਆਗੈ ਆਗੈ ਜਾਹਿਗਾ ਤਾ ਆਗੇ ਭੀ ਐਵੇ ਹਈ, ਨ ਪਿਛਲੀ ਜੁਗੀ ਕਿਨੈ ਖੋਜ ਕੈ ਡਿਠਾ ਨਾਹੀ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੈ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ, ਜਿ, "ਜੀ, ਜਿਚਰੁ ਜੀਵਦਾ

ਹਾਂ ਤਿਚਰੁ ਢੂਢਦਾ ਹਾਂ। ਜਾ ਮਰਿ ਜਾਊਂਗਾ ਤਾ ਮਰਿ ਜਾਊਂਗਾ। ਜੀਵਦਾ ਉਸੀ ਕੀ ਢੂਢ ਕਰੀਗਾ"। ਤਬ ਕਲਿਜੁਗ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਬੁਰਾ ਹਠੁ ਬਧਾ ਹੈ"। ਤਉ ਨਾਨਕ ਕਉ ਸਮਝਾਈ। ਤਬ ਕਲਿਜੁਗ ਕਹਿਆ ਰਾਮਕਲੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਜਿ :-

ਸੋਈ ਚੰਦੁ ਚੜਹਿ ਸੇਈ ਤਾਰੇ ਸੋਈ ਦਿਨੀਅਰੁ ਤਪਤੁ ਰਹੈ॥

[ਰਾਮ ਕਲੀ ਮਹਲਾ ੧ ਅਸਟਪਦੀਆਂ ।੧। (੯੦੨)]

ਤਬ ਕਲਿਜੁਗ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸਾਧ ਧਰਤੀ ਨਾਲਹੁ ਹੈਨਿ। ਜਿਉ ਧਰਤੀ ਬੀਜੁ ਨਾਹੀ ਸੁਟਦੀ ਤਿਉ ਸਾਧ ਭੇਟ ਨਾਂਹੀ ਸੁਟਦੇ, ਮੇਰੀ ਕਿਛੁ ਭੇਟ ਲੀਜੀਐ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ "ਜੀ ਓਹੀ ਭੇਟ ਜਿ ਮੰਗੀ ਹੈ ਜਿ ਕੋਈ ਮੇਰਾ ਹੋਇ ਤਿਸ ਕਉ ਨਾਹੀ ਦੁਖ ਦੇਣਾ। ਕਹੈ, "ਜੀ ਇਹੁ ਮੈ ਹੀ ਵਚਨੁ ਕੀਆ ਹੈ, ਅਬ ਬਾਰ ਬਾਰ ਕਿਆ ਕਹਉ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ, ਜਿ "ਉਹੀ ਬਾਤ ਮੇਰੀ ਭੇਟ ਏਹ ਬਾਤ ਮੇਰੇ ਤਾਈ ਬਖਸਣੀ"। ਕਹੈ "ਜੀ ਭਲੀ ਬਾਤ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਵਿਦਿਆ ਹੋਇ ਕਰਿ ਰਮੇ। ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਵਾਹੁਗੁਰੂ, ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰੂ, ਵਾਹਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਸਤਿ, ਰਾਮ੍ਹਿ ਸਤਿ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਰਾਖਸ ਤਾਰੇ

ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕੀ ਬੇਨਤੀ ਸੁਣਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਦਖਣ ਕੀ ਭੂਮਿ, ਰਾਖਸਾਂ ਕੀ ਧਰਤੀ ਆਏ। ਰਾਖਸ ਫੜਿ ਲੈ ਗਏ ਮਰਦਾਨੇ ਅਰੁ ਬਾਬੇ ਕਉ। ਲੈ ਜਾਇ ਕਰਿ ਬਾਬੇ ਨਾਲਹੁ (ਵਿਛੋੜ ਕੇ) ਮਰਦਾਨੇ ਨੋ ਕੜਾਹੈ ਵਿਚਿ ਘਤਿਓ ਨੈ, ਕੜਾਹਾ ਠੰਢਾ ਹੋਇ ਗੈਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਜਿ, 'ਏਹੁ ਫਕੀਰਾਂ ਦਾ ਰਬਾਬੀ ਹੈ, ਤੁਸੀ ਕਿਆ ਕਹਦੇ ਅਹਹ?" ਤਬ ਰਾਖਸਾਂ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਤੁਸੀ ਅਸਾਡਾ ਭਖੁ ਅਹਹੁ"। ਤਬ ਕੜਾਹੇ ਹੇਠਿ ਅਗਿ ਬਾਲਿ ਰਹੇ, ਕੜਾਹਾ ਤਪੈ ਨਾਹੀ। ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਲੋਚਿ ਰਹੇ, ਅਗਿ ਬਲੇ ਨਾਹੀ ਮੂਲੇ। ਤਬ ਰਾਖਸ ਆਇ ਪੈਰੀ ਪਏ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਉਨਾ ਪਾਸਹ ਪਰਮੇਸਰੁ ਸਿਮਰਾਇਆ। ਓਇ ਰਾਖਸ ਕੀਤੇ ਸਿਖ-ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਹੂਏ। ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਾਗੇ ਜਪਣੇ। ਸੁ ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ, ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ। ੧੧।

ਦਖਨ ਵਿਚ ਸ਼ਾਕਤ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਉਧਾਰ

ਤਬ ਰਾਖਸਾਂ ਕੀ ਧਰਤੀ ਦੇਖ, ਦਖਣ ਕੀ ਧਰਤੀ ਦੇਖੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਕਰਣ ਕਾਰਨ ਸਮਰਥੁ, ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕੰਉ ਧਰਤੀ ਭੇਟ ਦਿਤੀ। ਜਿ ਕੋਈ ਫਕੀਰੁ, ਕਿ ਕੋਈ ਮੰਗਤਾ, ਕਿ ਕੋਈ ਡੂਮੁ ਆਇ ਸਿਰੁ ਨਿਵਾਇਦਾ ਪੇਟਾਰਥੁ ਤਿਸ ਨੋ ਕਹਦਾ ਜਿ, 'ਇਸੁ ਠਾਂਇ ਮੈ ਵਸਤੁ ਕਿਛੁ ਰਖੀ ਸੀ ਬਚਾ! ਲੇ ਜਾਹਿ!" ਉਹੁ ਦਉੜਿ ਕਰਿ ਜਾਇ ਲਏ। ਜੇ ਕਿਛੁ ਵਸਤੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਕਹੈ, ਸਾਈ ਹੋਇ। ਤਬ ਉਇ ਸਿਫਤਿ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਕਰਦੇ ਜਾਨਿ, ਕਹਨਿ ਜਿ, "ਵਾਹੁ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ! ਧੰਨੁ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ! ਬਡਾ ਬੁਜਰਕਵਾਰੁ, ਵਡਾ ਸੇਖੁ ਹੈ, ਵਡਾ ਸਾਦਕੁ ਹੈ, ਵਡਾ ਅਉਲੀਆ ਹੈ, ਵਡਾ ਫਕੀਰੁ ਹੈ, ਵਡਾ ਪੀਰੁ ਹੈ"। ਕੋਈ ਕਹੈ; ਵਡਾ ਦਰਵੇਸੁ ਹੈ, ਕੋਈ ਕਹੈ ਵਡਾ ਭਗਤੁ ਹੈ; ਵਡਾ ਸੰਤੁ ਹੈ, ਵਡਾ ਸਾਧੂ ਹੈ, ਜਹਾਂਨ ਦਾ ਜਿ ਕੋਈ ਪਾਰਖੂ ਫਕੀਰੁ ਸੀ; ਸੁ ਉਸਤਤਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਲਾਗਾ ਸੈਸਾਰ ਕਰਣੇ ਜਿ, "ਵਾਹੁ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਪੁਰਖੁ! ਮਾਨੁ ਭੰਗੁ ਕਿਸੈ ਦਾ ਨ ਕਰਈ"। ਅਰੁ ਮਨਸਾ ਕੀ ਚਾਲਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ। ਜੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨਿ ਜਾਣਾ ਹੋਇ ਤਾਂ ਧਿਆਨੁ ਕੀਆ, ਉਹਾਂ ਹੀ ਜਾਇ ਖੜਾ ਹੋਇ। ਜੇ ਖੁਰਾਸਾਨਿ ਜਾਣਾ ਹੋਇ ਤਾਂ ਖੁਰਾਸਾਨਿ ਜਾਇ ਖੜਾ ਹੋਇ। ਜੇ ਕਿਸੀ ਵਲਾਇਤਿ ਜਾਣਾ ਹੋਇ ਤਾਂ ਮਨਸਾ ਕਰੈ, ਉਹਾਂ ਹੀ ਜਾਇ ਖੜਾ ਹੋਇ। ਜਿਸੁ ਵਲਾਇਤਿ ਜਾਣਾ

ਹੋਇ ਅਰੁ ਮਨਸਾ ਕਰੈ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਉਤੁ ਵਲਾਇਤਿ ਡੰਡਿਡੋਰੀ ਪਵੈ, ਸਭੁ ਕੋਈ ਲੋਚੈ ਉਸਤਤਿ ਲੇ ਖੜੇ ਹੋਨਿ। ਫਿਰਿ ਉਹੁ ਵਲਾਇਤਿ ਛੋਡੀ, ਟੁਬਕੀ ਮਾਰੀ ਹੋਰ ਥੈ, ਹੋਰਤੁ ਵਲਾਇਤਿ ਜਾਇ ਨਿਕਲੈ, ਪਿਛੈ ਲੋਕ "ਨਾਨਕੁ ਨਾਨਕੁ" ਕਰਦੇ ਰਹਿ ਜਾਨਿ। ਤਬ ਦੇਸ ਫਿਰਦਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਤਿਤੁ ਵਲਾਇਤਿ ਜਾਇ ਪਇਆ ਜਿਥੈ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਕਾ ਨਾਮੁ ਕੋਈ ਨ ਲੇਈ। ਤਬ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਪਰਮੇਸੁਰੁ! ਘਣੇ ਘਣੇ ਦੇਸ ਦਿਸੰਤਰ ਦੇਖੇ ਸੇ, ਪਣੁ ਐਸਾ ਮੁਨਾਫਕੁ ਦੇਸੁ ਕੋਈ ਨ ਥਾ ਦੇਖਾ, ਜਹਾਂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਕੋਈ ਨਾ ਲੇ। ਇਸ ਤੀ ਅਵਰੁ ਬੁਰਾ ਦੇਸੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ, ਜੇ ਕਿਛੁ ਮੁਨਾਫਕੁ ਦੇਸੁ ਇਹੀ ਹੈ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੈ ਨਾਨਕ ਉਸੁ ਦੇਸ ਕਾ ਠਾਉ 'ਮੁਨਾਫਕੁ' ਧਰਿਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਏ ਪਰਮੇਸੁਰ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ! ਤੈਂ ਜਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਧਰਤੀ ਆਂਦੇ ਹਹ, ਸਿ ਤੂੰ ਸਾਈ ਮਿਹਰ ਕਰਿ ਜਿ ਨਾਵ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗੁ ਏਥੈ ਹੋਇ"। ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਹੁਕਮੁ ਆਇਆ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕੰਉ ਜਿ, "ਏ ਨਾਨਕ ! ਤੂੰ ਜਿ ਮੈਂ ਈਹਾਂ ਆਣਿਆ ਹੈ ਸਿ ਇਸ ਹੀ ਨਾਮ ਹੀ ਸਿਮਰਣ ਕੰਉ ਭੇਜਿਆ ਹੈ ਜਿ ਮੇਰਾ ਨਾਮੁ ਈਹਾਂ ਤੂੰ ਸਿਮਰਾਵਹਿ ਇਨਾਂ ਪਾਸ ਤੇ"। ਤਬ ਉਸ ਮੁਲਖ ਵਲਾਇਤਿ ਕਿਆ ਲੋਕਾਂ ਕੀ ਕਵਨੁ ਪਰਕਿਰਤਿ ਹੋਤੀ ਜਿ ਕੋਈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਨਾ ਲੇਨ ਦੇ। ਊਹਾਂ ਨਾ ਖੁਦਾਦਿ ਨ ਰਾਮੁ, ਨ ਕ੍ਰਿਸਨੁ; ਕੋਈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਨਾ ਸਿਮਰੈ। ਉਸ ਦੇਸ ਕੀ ਪਰਕਿਰਤਿ ਜਿ ਕਿਸੀ ਨੋ ਦੁਖ ਲਗੈ ਸਿ ਰਾਜੇ ਪਾਹਿ ਜਾਇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨਿ। ਰਾਜਾ ਆਗੈ ਤੇ ਅਸੀਰਬਾਦੁ ਦੇ ਜਿ, "ਤੇਰਾ ਦੁਖ ਜਾਇ"। ਜਬ ਉਨਹੁ ਮੀਹੁ ਚਾਹੀਐ ਤਬ ਰਾਜੇ ਕੰਉ ਜਾਇ ਕਹਹਿ ਜਿ, "ਰਾਜਾ ਜੀ, ਮੀਹੁ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ" ਤਬ ਰਾਜਾ ਕਹੈ ਜਿ, "ਮੀਹੁ ਬਰਸੈਗਾ"। ਤਬ ਉਨ ਕੰਉ ਮੀਹੁ ਬਰਸੈ। ਇਹੀ ਉਨ ਕੀ ਪਰਕਿਰਤਿ। ਤਬ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਉਸੁ ਧਰਤੀ ਜਾਇ ਪੈਦਾ ਹੂਆ। ਤਬ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਉਸੁ ਸਾਥਿ ਲੰਗੋਟਿਬੰਦ ਥੇ ਅਰੁ ਮਰਦਾਨਾ ਰਬਾਬੀ ਥਾ। ਤਬ ਊਹਾ ਜਾਇ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ। ਤਬ ਲੰਗੋਟਿ ਬੰਦਾਂ ਧੂਏ ਊਹਾਂ ਜਾਇ ਬਾਹੇ। ਤਬ ਗਿਰਾਂਵ ਤੇ ਕੋਹਾਂ ਦੁਹੁ ਉਪਰਿ ਧੂਏ ਪਾਏ। ਤਬ ਉਸ ਵਲਾਇਤਿ ਜਿ ਮੀਹੁ ਬਰਸਦਾ ਸੁ ਮੀਹੁ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਤਬ ਅਗੈ ਜਿਉਂ ਬਰਸਦਾ ਤਿਉ ਬਰਸੈ ਨਾਹੀ। ਤਬ ਲੋਕ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਰਾਜੇ ਪਾਹਿ ਗਏ। ਉਨਹੁ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰਾਜਾ ਜੀ! ਅਗੈ ਜਿਉਂ ਲੋਕੁ ਤੇਰੈ ਪਾਸਿ ਆਂਵਦਾ ਤਬ ਤੂ ਕਹਦਾ ਜਿ ਮੀਹੁ ਬਰਸੈਗਾ, ਅਬ ਜੀ ਬਰਸਣੇ ਤੇ ਰਹਿਆ, ਮੀਹੁ ਅਰੁ ਲੋਕੁ ਬਹੁਤ ਦੂਖੀ ਹੋਇਆ ਹੈ ਬਿਨਾਂ ਬਰਸੇ ਤੇ, ਲੋਕੁ ਬਹੁਤੁ ਮਰੈਗਾ" ਤਬ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜਾਹੁ ਬਰਸੈਗਾ ਮੇਹੁ"। ਤਬ ਓਹਿ ਲੋਕ ਉਝਿ ਘਰੀ ਆਏ, ਮੀਹੁ ਬਰਸਣੇ ਤੇ ਰਹਿ ਗੈਆ। ਤਬ ਕਈਕੁ ਦਿਨ ਹੂਏ ਬਹੁੜਿ ਲੋਕਿ ਜਾਇ ਖੜੇ ਹੂਏ ਰਾਜੇ ਪਾਸਿ ਜੀ, "ਜੀ, ਤੈ ਜੇ ਕਹਿਆ ਥਾ ਜਿ ਮੀਹੁ ਬਰਸੈਗਾ, ਤਾ ਜੀ, ਮੀਹੁ ਵੁਠੋ ਨਾਹੀ, ਜੀ ਹੁਣਿ ਮੀਹੁ ਬਰਸੈ ਹੈ ਤਾਂ ਅਨਾਜ ਕੀ ਓਪਤਿ ਹੋਤੀ; ਮਨੁਖ ਜੀਵਤੇ; ਰਾਜਾ ਜੀ! ਮੀਹੁ ਮਿਲੈ"। ਤਬ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਲੋਕਹੁ! ਤੁਮ ਅਬ ਜਾਹੁ, ਹੰਉ ਆਪਣਾ ਜੋਰੁ ਲਾਇ ਰਹਿਆ ਹਾਂ, ਮੀਹੁ ਬਰਸਦਾ ਨਾਹੀ, ਮੈਂ ਕਿਆ ਕਰਾਂ?" ਤਬ ਲੋਕ ਬੇਉਮੈਦ ਹੋਇ ਕਰਿ ਜਾਇ ਘਰੀ ਬੈਠੇ, ਨਾ ਕੋਈ ਵਾਹੇ ਨ ਕੋਈ ਬੀਜੇ। ਲੋਕ ਬੇਉਮੈਦ ਹੋਇ ਬੈਠੇ। ਜਹਾਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਧੂਆਂ ਬਾਹਿਆ ਥਾ ਓਹੁ ਜਿਸ ਕਾ ਖੇਤੁ ਥਾ ਸੁ ਖੇਤ ਕੰਉ ਉਹੁ ਜਾਇ ਕਦੇ ਫੇਰਾ ਕਰਤਾ। ਜਦਿ ਉਹੁ ਊਹਾਂ ਜਾਇ ਖੜਾ ਹੂਆ, ਤਬ ਊਹਾ ਫਕੀਰ ਧੂੰਏਂ ਬਾਹੀ ਬੈਠੇ ਹੈਂ, ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਉਨ ਕੰਉ ਓਹੁ ਭੀ ਉਨਿਕੈ ਪਾਸਿ ਜਾਇ ਬੈਠਾ। ਤਬ ਉਨਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਤੁਮ ਕਵਨੁ ਹਹੁ?" ਕਹੈ, "ਜੀ, ਮੈਂ ਪੂਛਤਾ ਹਾਂ ਤੁਮ ਕਵਨ ਹਹੁ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰੇ ਹਮ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਲੋਕ ਹਾਂ"। ਕਹੈ, "ਜੀ, ਜਉ ਤੁਮ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਲੋਕ ਹਹੁ, ਤਉ ਇਬ

ਬਡਾ ਤਮਾਸਾ ਹੋਆ। ਜਾਂ ਮੀਹੁ ਬਰਸਦਾ ਥਾ ਤਬ ਸਭੁ ਦੇਸੁ ਵਸਦਾ ਥਾ। ਅਬ ਮੀਹੁ ਬਰਸਣ ਤੇ ਰਹਿਆ, ਲੋਕੁ ਸਭੁ ਮਰੈਗਾ। ਅਬ ਸਭ ਲੋਕ ਓਦਰਿ ਬੈਠੇ ਹੈ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਕਰਣ ਕਾਰਣ ਸਮਰਥੁ ਪੁਰਖੁ ਪਰੁ ਬਾਲ ਸੁਭਾਇ ਕਰਿ ਪੁਛਦਾ ਹੈ ਲੋਕਾ ਨੋ ਜਿ, "ਤੂ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੈਂ, ਤੇਰਾ ਰੁਜਗਾਰੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੈ, ਰਹਦਾ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੈ?" ਸੁਭਾਇ ਕਰਿ ਕਰਿ ਲੋਕਾਂ ਥਾਵਹੁ ਬਾਤ ਪੁਛਦਾ। ਸਿ ਓਸਿ ਸਾਥਿ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਬਾਤਾਂ ਲਾਗਾ ਕਰਨੇ। ਪਰ ਸੁਭਾਵ ਕਰਿ ਕਰਿ ਲਾਗਾ ਉਸੁ ਪਾਸ ਤੇ ਪੂਛਣੇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਅਗੈ ਤੁਮ ਕਉ ਕਵਣੁ ਬਸਾਵਦਾ ਸਾ?" ਤਬ ਉਨਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਅਗੈ ਰਾਜਾ ਵਸਾਵਦਾ ਥਾ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ ਹੁਣ ਭੀ ਰਾਜੇ ਪਾਸਿ ਜਾਹੁ"। ਤਬ ਉਨਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਰਾਜੇ ਪਾਹਿ ਜਾਇ ਰਹੇ, ਜੀ ਹੁਣਿ ਰਾਜਾ ਭੀ ਨਾਹੀ ਵਸਾਇ ਸਕਦਾ। ਰਾਜੇ ਭੀ ਜਬਾਬੁ ਦਿਤਾ ਜਿ ਮੈ ਤੇ ਰਹੀ ਬਾਤ ਬਰਸਾਵਣੇ ਦੀ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੁਣੁ ਭੀ ਮੀਹੁ ਬਰਸਾਵੈ ਜੇ ਤੁਮਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਸਿਮਰਹੁ"। ਤਬ ਉਟਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਕਿਸੁ ਗਾਂਇ ਰਹਦਾ ਹੈ?" ਕਹੈ, "ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਜਿਸ ਕਾ ਨਾਉ ਹੈ ਸਿ ਘਟ ਘਟ ਰਹਦਾ ਹੈ, ਦੇਸਿ ਦੇਸਿ ਰਹਦਾ ਹੈ, ਜੀਅ ਜੀਅ ਸਾਥਿ ਹੈ, ਅਕਾਸਿ ਪੈਆਲਿ ਸਭਨੀ ਥਾਂਈ ਰਹਦਾ ਹੈ। ਜਿਥੈ ਜਿਥੈ ਸਿਮਰੀਐ ਤਿਥੈ ਤਿਥੈ ਹਾਜਰੁ ਹੈ"। ਕਹੈ, 'ਜੀ, ਇਥਿ ਤੇਰੇ ਮੁਹੰਡੇ ਥੀ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਪਰਮੇਸੁਰੁ, ਅਗੈ ਕਬਹੂ ਨਾਹੀ ਸੁਣਿਆ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਕਹਾਂ ਹੈ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਥੀ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਪਰਮੇਸੁਰੁ, ਅਗੈ ਕਬਹੂ ਨਾਹੀ ਸੁਣਿਆ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਹਾਂ ਹੈ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਹੁਣਿ ਤੁਸੀ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਸਿਮਰਹੁ ਤਾਂ ਹੀ ਮੀਹੁ ਬਰਸੈ, ਨਾਂਹੀ ਤਾਂ ਮੀਹੁ ਕਿਥਾਊ ਨਾਹੀ"। ਤਬ ਉਨਿ ਕਹਿਆ, ਜਿ, "ਜੀ ਬਿਨਾ ਦੇਖੇ ਤੇ ਕਿਉ ਕਰਿ ਜਾਣੀਐ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਦੇਖਣ ਸਾਰਖਾ ਅਰੁ ਦੇਖਣ ਗੋਚਰਾ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਨਾਹੀ"। ਤਬ ਉਨਿ ਆਖਿਆ ਜੀ, "ਜੀ, ਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਿਉ ਕਰਿ ਜਾਣੀਐ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਕੁਦਰਤਿ ਤੇ ਜਾਣੀਐ"। ਕਹੈ, " ਜੀ, ਕੁਦਰਤਿ ਕਿਆ ਹੋਦੀ ਹੈ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਜਿ, ਕੁਦਰਤਿ ਏਹਾ ਹੋਦੀ ਹੈ ਜਿ ਏਹੁ ਤੇਰਾ ਖੇਤੁ ਹੈ, ਏਸ ਨੋ ਤੂ ਹਲੁ ਜੋਇ। ਜੇ ਸੁਕੀ ਜਿਮੀ ਬੀਉ ਦਿਤਾ ਉਗਵਿ ਪਵੈ ਤਾਂ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਸਚੁ ਹੈ ਅਰੁ ਜੇ ਨ ਉਗਵੈ ਤਾਂ ਝੂਠੁ ਕਰਿ ਜਾਣੀ, ਆਪਣਾ ਬੀਉ ਦਿਤਾ ਉਗਵਿ ਪਵੈ ਤਾਂ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਸਚੁ ਹੈ ਅਰੁ ਜੇ ਨ ਉਗਵੈ ਤਾਂ ਝੂਠੁ ਕਰਿ ਜਾਣੀ, ਆਪਣਾ ਬੀਉ ਮਸਕਤਿ ਧਰਿ ਲਈ ਅਸਾਂ ਪਾਸਹੁ"। ਤਬ ਉਨਿ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਤੂੰ ਆਖਦਾ ਹੈਂ ਸਿ ਭਲੋ ਹੀ ਆਖਦਾ ਹੈਂ, ਪਣੁ ਬਿਨਾ ਭੁਇ ਭਿਨੀ ਤੇ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹਲੁ ਲਗੈ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਤੂ ਹਲੁ ਜੋਇ, ਆਪੇ ਲਗਗੁ"। ਤਬ ਉਹੁ ਪੈਰ ਫੜਦੋ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੈ ਘਰ ਆਇਆ। ਘਰਿ ਆਇ ਕਰਿ ਵਸਦੀ ਨੋ ਗਲਿ ਸੁਣਾਈਅਸੁ ਜਿ, "ਏਕੁ ਜਿ ਬਾਹਰਿ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਭਲਾ ਹੀ ਕਹਤਾ ਹੈ ਜਿ ਆਨਿ ਕਰਿ ਹਲੁ ਖੇਤ੍ਰ ਮਹਿ ਜੋਤਿ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਲੇ ਕਰਿ ਤੂੰ ਹਲੁ ਜੋਤ੍ਰ; ਇਉਂ ਕਰਿ ਮੇਰੈ ਤਾਂਹੀ ਮੈਂਨੋ ਕਹਦਾ ਹੈ-ਬੈਠਾ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਕਰਤਾ ਹੈ"। ਤਬ ਉਨਹੁ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਮੂਰਛ ਬਾਵਰੇ ਕਹਾ ਹੀ ਹਲ ਜੋਤੀਤੇ ਹੈਂ, ਬਿਨਾਂ ਬਰਸੇ ਬਿਨਾਂ ਜਿਮੀਂ ਭੀਗੀ ਤੇ"। ਓਹੁਜਿ ਲੋਕਹੁ ਉਦਰਾਇਆ ਸਿ ਬਹੁੜਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਪਾਸਿ ਗੈਆ। ਕਹੈ, "ਜੀ, ਲੋਕ ਮੇਰੈ ਤਾਂਹੀ ਬਹੁਤੁ ਉਦਰਾਇ ਲੇ ਗਏ, ਰੇ ਬਾਵਰੇ! ਕਹਾਹੀ ਬਿਨਾਂ ਮੇਘ ਖੇਤ੍ਰੀ ਹੋਤੀ ਹੈ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਏ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਪਿਆਰੇ! ਜਮਾਵਣ ਦਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜਮਾਨੁ ਹੈ। ਤੂ ਲੈ ਆਉ ਹਲੁ, ਢਿਲਿ ਕਰੁ ਨਾਹੀ"। ਤਬ ਓਹੁ ਗੈਆ, ਜਾਇ ਕਰਿ ਹਲੁ ਬਲਦ ਬੀਜੁ ਲੈ ਆਇਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬੇਬੇ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਾ! ਇਕੁ ਜਣਾ ਅਗੇ ਬੀਜਦਾ ਜਾਇ, ਇਕੁ ਜਣਾ ਪਿਛੈ ਹਲ ਵਾਹਿਦਾ ਜਾਹੁ"। ਤਬ ਜਿਉ ਜਿਉ ਬੀਜਦੇ ਜਾਨਿ ਤਿਵ ਤਿਵ ਉਗਵਦਾ ਜਾਇ।

ਤਬ ਜਿਤਨੇ ਲੋਕ ਥੇ ਗਾਂਵ ਕੇ ਸਭਿ ਦੇਖਣੇ ਆਏ। ਤਬ ਜਿ ਕੋਈ ਆਵੈ ਸੁ ਆਇ ਪੈਰੀ ਪਵੈ। ਤਿਸਨੋ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਕਹੈ ਜਿ, "ਪੁਰਖਹੁ! ਹਲੁ ਲੈ ਆਵਹੁ"। ਸਭੁ ਕੋਈ ਦਉੜਿ ਦਉੜਿ ਲੈ ਲੈ ਹਲ ਆਏ, ਆਇ ਲਗੈ ਬੀਜਣੇ। ਜਿਨਿ ਜਿਨਿ ਬੀਜਿਆ, ਤਿਸਕੀ ਉਗਵੀ ਜੰਮੀ। ਏਹੀ ਜੰਮੀ ਜਿ ਬਹਤੁ ਖਰੀ ਜੰਮੀ-ਜੰਮਹਿ ਮਣਿ ਹੋਇ ਜੰਮੀ। ਹੋਰਿ ਜਿਤਨੇ ਦੇਸ ਕੇ ਲੋਕ ਥੇ ਸਭਿ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੋ ਆਇ ਮਿਲੈ ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜਿਤਨੇ ਦੇਸ ਕੇ ਲੋਕ ਥੇ ਇਤਨੇ ਸਭਿ ਸੰਤੋਖੇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਉਨਾ ਨੋ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਹੁ! ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ, ਪਰਮੇਸਰ ਭਲਾ ਕਰੈਗਾ।"। ਸਭਿ ਲੋਕ ਸੰਤੋਖੇ ਗਏ ਤਬ ਕਣਕ ਜੰਮੀ ਪਕੀ। ਤਬ ਲੋਕ ਆਏ ਖੜੇ ਹੋਏ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਅਬ ਕਣਕ ਪਕੀ ਹੈ, ਕਿਆ ਆਗਿਆ ਹੈ?" ਕਹੈ, "ਪੁਰਖਹੁ! ਕਣਕ ਕਟਹੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਹੈ, ਪਰੁ ਪਹਿਲੈ ਇਕੁ ਬੂਟਾ ਪੁਟਿ ਦੇਖਣਾ। ਦਿਖਾ ਕੇਹੈ ਰੰਗਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੈ ਜੰਮੀ ਹੈ"। ਤਬ ਓਹਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦਾ ਨਾਉਂ ਲੈ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਪੈਰੀ ਪੈ ਕਰਿ ਜਾਇ ਲਗੈ ਕਟਣੈ। ਤਬ ਉਨੀ ਬੂਟਾ ਪੁਟਿ ਦੇਖਿਆ, ਬੂਟਾ ਪੁਟਿ ਕਰਿ ਦੇਖਨਿ ਤਾਂ ਹੇਠਹੁ ਅੰਗਿਆਰ ਨਿਕਲਨਿ। ਜਿ ਬੂਟਾ ਪੁਟਿ ਦੇਖਨਿ ਤਿਸਹੀ ਹੇਠਹੁ ਅੰਗਾਰੁ ਨਿਕਲਿ ਆਵਨਿ ਜੀਵਦੇ। ਤਬ ਓਹਿ ਕੁਦਰਤਿ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਹੈਰਾਨਿ ਹੋਇ ਰਹੇ ਜਿ, 'ਵਾਹੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ! ਅਰ ਵਾਹੁ ਹੋ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ! ਜਿਸਕੈ ਵਚਨਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਅੰਗਰਾਰਾਂ ਉਪਰਿ ਕਣਕ ਜਮਾਈ"। ਕਣਕ ਵਢਿ ਕਢਿ ਖਲਵਾੜੇ ਕੀਤੇ। ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਾ ਜਿ ਰਾਜਾ ਥਾ ਉਨਿ ਭੀ ਸੁਣਿ ਪਾਈ ਬਾਤ; ਉਹ ਭੀ ਆਇ ਮਿਲਿਆ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੰਉ। ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਆ, ਨਮਸਕਾਰੁ ਕਰਿਕੈ ਆਇ ਚਰਨੀਂ ਲਗਾ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ, "ਆਉ ਰਾਜਾ ਪਰਮੇਸਰ ਤੇਰਾ ਭਲਾ ਕਰੇਗਾ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਤੇਰਾ ਭਲਾ ਹੋਇਗਾ, ਤੂੰ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਲੇਹਿ"। ਤਬ ਉਹੁ ਰਾਜਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਤੇਰਾ ਭਲਾ ਹੋਇਗਾ, ਤੂੰ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਲੇਹਿ"। ਤਬ ਉਹੁ ਰਾਜਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਾ ਸਿਖੁ ਹੂਆ, ਦੀਖਿਆ ਸਬਦੁ ਲੀਆ। ਰਾਜੇ ਕੰਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ 'ਭਗਤ ਰਾਜੁ' ਦੀਆ। ਉਸੁ ਧਰਤੀ ਤੇ ਅਗੈ ਕੰਉ ਰਮੇ। ਓਇ ਲੋਕ ਵਿਲੀਪਾਤ ਕਰਤੇ ਹੀ ਰਹਿ ਗਏ ਜਿ, "ਈਹਾਂ ਥਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ, ਹਮ ਕਿਛੁ ਸੇਵਾ ਕਰਿ ਨ ਸਕੀ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ। ਹਮਹੁ ਕਿਆ ਕੀਆ?" ਉਸੁ ਧਰਤੀ ਨਿਸਤਾਰਨ ਕੰਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਊਹਾਂ ਗੈਆ ਥਾ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਕੇ ਓਹਿ ਲੋਕ ਸਾਰੇ ਸਿਖ ਹੋਏ। ਗੁਰੂ ਉਨ ਕੰਉ ਨਾਮੁ ਦਾਨੁ ਇਸਨਾਨੁ ਦਿੜਾਇਆ, ਸਾਰੇ ਦੇਸੇ ਕੰਉ ਪਰਮੇਸਰੁ ਜਪਾਇਆ। ਗਾਂਇ ਗਾਂਇ ਧਰਮਸਾਲਾ ਬਾਂਧੀਆਂ, ਆਰਤੀ ਕੀਰਤਿ ਸੋਹਿਲਾ ਕੀਰਤਿ ਗਾਂਵਿ ਕਰਿ ਉਠਿ ਸਵਣਾ! ਵਡੀ ਪ੍ਰਾਤਿ ਇਸਨਾਨੁ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਕੀਰਤਨ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਬਹੁੜਿ ਸੈਸਾਰ ਕੀ ਕਿਰਤਿ ਕਰਣੀ। ਉਸ ਦੇਸ ਕੰਉ ਨਿਸਤਾਰਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਅਗੈ ਕੰਉ ਰਮੇ। ਓਹਿ ਲੋਕ ਸਭਿ 'ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਭਏ, ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਾਗੇ ਜਪਣੈ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹੁਗੁਰੂ, ਧੰਨ ਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰੂ।

ਸੱਜਣ ਠੱਗ ਨਿਸਤਾਰਾ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਦੱਖਣ ਕੀ ਧਰਤੀ ਸਾਦਕ ਦੇਸ ਤੇ ਆਗੈ ਕੰਉ ਰਮੇ। ਤਬ ਜਾਤੇ ਜਾਤੇ ਠਗਹੁ ਕੀ ਧਰਤੀ ਆਇਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਜਾਂ ਦੇਖੈ ਤਾਂ ਰਾਹ ਊਪਰਿ ਬੈਠਾ ਧਰਮਸਾਲਾ ਚਲਾਵਤਾ ਹੈ। ਕੋਰੇ ਘੜੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਭਰੇ ਹੈਨਿ; ਉਪਰਿ ਪੋਣੇ ਬਗੇ। ਕੋਰੇ ਘੜੇ ਭਰੇ ਹੋਏ, ਇਕਿ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੋ, ਆਪਣੀ ਆਪਣੀ ਠਵਰੀ ਹਿੰਦੂ ਆਇ ਪਾਣੀ ਪੀਵਨਿ, ਆਪਣੀ ਠਵਰੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਆਇ ਪੀਵਨਿ। ਪਾਸਿ ਨਗਰੁ ਭਲੇ ਮਹਲ ਵਿਚਿ ਪਰਾਹੇ ਭੁੰਇ ਹਰੇ ਜੇ ਕੋਈ ਆਵੈ, ਪਾਣੀ ਪੀਵੈ-ਪੀ ਕਰਿ ਬੈਠੇ, ਤਿਸਨੋ

ਉਹੁ ਜਿ ਧਰਮਸਾਲਾ ਬੈਠਾ ਚਲਾਵੈ ਸਿ ਕਹੈ ਜਿ, "ਬਾਬਾ! ਜੇ ਰਹਣਾ ਹੋਇ, ਟਿਕਣਾ ਹੋਇ, ਰੋਟੀ ਪੋਵਣੀ ਹੋਇ ਤਾਂ ਅਗੈ ਘਰ ਹੈਨਿ, ਨਗਰੁ ਹੈ, ਜਾਇ ਬੈਠੀਐ, ਭਾਵੈ ਰਹੀਐ"। ਜੇ ਕੋਈ ਭੁਖਾ ਹੋਇ-ਆਵੈ, ਆਇ ਉਸੁ ਨਗਰ ਵਿਚਿ ਵੜੈ-ਚਟ ਫਾਹਾ ਦਿਤਾ, ਲਕੁ ਝੁਕੁ ਲੀਤਾ, ਲੇ ਕਰਿ ਲੇ ਜਾਇ ਮਹਲ ਕੇ ਭੁਇ ਹਰੇ ਉਨ ਹੀ ਵਿਚਿ ਸਟਿ ਪਾਇਆ। ਸੁਟਿ ਕਰਿ ਫਿਰਿ ਹੋਰਸੁ ਆਂਵਦੇ ਦੈ ਖਿਆਲਿ ਹੋਇਆ। ਏਤੈ ਜਿਨਸਿ ਜੇ ਕੋਈ ਆਵੈ ਤਿਸਨੋ ਮਾਰਿ ਦੂਰਿ ਕਰੈ। ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਕਾ ਹੁਕਮੁ ਹੋਆ ਉਸ ਹੀ ਰਾਹਿ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਆਇ ਨਿਕਲਿਆ। ਜਦ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਉਸ ਹੀ ਧਰਮਸਾਲਾ ਵਾਲੇ ਪਾਸਿ ਆਇਆ ਤਾਂ ਓਹੁ ਉਠਿ ਖੜਾ ਭਉਂਆ ਜਿ, "ਆਵਹੁ ਸਾਹ ਜੀ! ਬੈਸੀਐ, ਆਈਐ ਜੀ! ਬੈਸੀਐ ਜੀ! ਕਿਛੁ ਪਾਣੀ ਪੀਵਣ ਦੀ ਚਾਹਿ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਬੈਠੀਐ, ਪਾਣੀ ਪੀਚੈ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਉਸ ਕੇ ਮੁਹੰਡੇ ਦੀ ਤਰਫ ਹਸਿਆ, ਹਸਿ ਕਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਕਿਆ ਹੈ?" ਤਬ ਉਨਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਮੇਰਾ ਨਾਮੁ ਸਜਣੁ ਹੈ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਸਜਣੁ ਹੈ?" ਕਹੈ, "ਜੀਆਇ, ਸਜਣੁ ਹੈ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਉਸਦੇ ਕਰਮ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਸੂਹੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਾ ਜਿ :-

ਉਜਲੁ ਕੈਹਾ ਚਿਲਕਣਾ ਘੋਟਿਮੁ ਕਾਲੜੀ ਮਸੁ॥

[ਸੂਹੀ ਮਹਲਾ ੧ ਤਰ ੬ ।੧। (੭੨੯)]

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਾ ! ਏਹਿ ਮਹਲ ਢਾਹਿ"। ਖੜੈ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਓਹਿ ਮਹਲ ਢਹਾਇ ਦੂਰਿ ਕੀਤੇ। ਉਨਾਂ ਦੇ ਹੋਰਿ ਫੇਰਿ ਘਰਿ ਉਸਰਾਇ ਘਤਾਇਅਨੁ। ਜਿਥੈ ਖੂਨ ਹੋਦੇ ਉਥੈ ਧਰਮਸਾਲਾ ਬੰਧਾ ਆਨੁ! ਜਿਥੈ ਬੂ ਬੂ ਪਹਰਿਆ ਹੋਦਾ ਸਾ ਓਥੈ ਬੈਠਿ ਕਰਿ ਕੀਰਤਨੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਲਗਾ ਕਰਣ। ਜਿ ਜੀਆ ਜੀਅ ਨੋ ਮਾਰਦੇ ਸੇ। ਸਿ ਲਗੇ ਜੀਆਂ ਦੀ ਰਖਿਆ ਕਰਨ। ਜਿ ਖੋਹਿ ਲੈਂਦੇ ਸੇ ਹਥਹੁ, ਲਗੇ ਧਰਮੁ ਕਰਨ, ਜਿ ਕੋਈ ਆਇ ਲਹੈ ਸੁ ਸੁਖਾਲਾ ਰੀਖੀਐ। ਜੈਵਾਲਿ ਪਿਆਲਿ ਕਰਿ ਸੁਖਾਲਾ ਅਭੜਵੰਜਿ ਛੁਟੇ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੈ ਦਰ;ਨਿ ਲਗਿਆਂ ਨਾਮੁ ਦਾਨੁ ਇਸਨਾਨੁ ਕਮਾਵਣੇ ਲਗੇ। ਓਹਿ ਸਭਿ ਸਿਖ ਹੋਏ ਗੁਰੂ ਬਾਬੈ ਦੈ, ਊਹਾਂ ਸੰਗਤਿ ਹੋਈ, ਵਿਚਿ ਸਜਣੁ ਸਨਮੁਖੁ ਹੋਆ! ਧਰਮਸਾਲਾ ਉਜਾਹਗਾ ਗੁਬੂ ਬਾਬੇ ਬਧੀ। ਧੰਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ! ਜਿ ਇਸੁ ਕਲੀ ਕਾਲ ਵਿਚਿ ਜਿ ਜੀਉ ਆਇਆ ਹੈ, ਸਿ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਪਹੁਚ ਵਿਚਿ ਘਟਿ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਲੋਚਦਾ ਪਾਪ ਨੋ। ਪਣੁ ਜੇ ਕਿਛੁ ਧਰਮੁ ਦਿੜਾਇਆ ਹੈ ਸਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਸੈਂਸਾਰ ਵਿਚਿ ਦਿੜਾਇਆ ਹੈ। ਵਾਹੁਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ! ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ! ਜਿਸੁ ਕੈ ਪਰਸਾਦਿ ਕਲੀ ਕਾਲ ਵਿਚਿ ਨਾਂਉ ਪਾਇਆ। ਜਿ ਸੰਗਤਿ ਹੈ ਏਹੁ ਧਰਮਸਾਲਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਕੈ ਪਰਸਾਦਿ ਕਲੀ ਕਾਲਿ ਵਿਚਿ ਲੋਕ ਲਗੇ ਕੀਰਤਨੁ ਕਰਣੇ, ਸੁਨਣੈ, ਸਮਝਣੈ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੇ ਪਰਸਾਦਿ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹੁਗੁਰੂ, ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ।

ਰਾਜਾ ਮਿਤ੍ਰ ਸੈਨ-ਨਿਸਤਾਰਾ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਦਰਗਾਹ ਤੇ ਦਖਣ ਕੀ ਧਰਤੀ ਆਇਆ। ਉਦਿਆਨ ਕੈ ਬਿਖੈ ਬੈਠਾ ਥਾ। ਏਕੁ ਰਾਜਾ ਉਸੁ ਰਾਹਿ ਆਇ ਨਿਕਲਿਆ। ਤਬ ਉਹੁ ਰਾਜਾ ਦੇਖੈ ਤਉ ਏਕੁ ਅਤੀਤੁ ਉਦਿਆਨ ਕੈ ਬਿਖੈ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਰਾਜਾ ਉਤਰਿ ਕਰਿ ਘੋੜੇ ਥੀਂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ ਆਇ ਬੈਠਾ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ, "ਆਵਹੁ ਜੀ, ਆਈਐ ਜੀ, ਬੈਠੀਐ ਜੀ, ਜਾਹਗਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਹੈ ਜੀ, ਬੈਠੀਐ"। ਤਬ ਕਾਈ ਕਾਈ ਬਾਤ ਰਾਜੇ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਪਾਸਹੁ ਪੁਛੀ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਪੂਛਿਆ ਜਿ, "ਰਾਜਾ! ਤੁਮਰਾ ਗਿਆਨੁ

ਕਰਣਾ ਭਲਾ ਨਾਹੀਂ, ਤੁਮ ਗਿਆਨੁ ਨਾ ਕੀਆ ਕਰਹੁ'। ਤਬ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ, ਕਹੈ ਜੀ, ਜੇਵਿ ਕਰਿ ਚੁਲੀ ਕੀਚਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮੁਖੁ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਜੇ ਨਾਹੀ ਕੀਚਦੀ ਤਾਂ ਮੁਖੁ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਹੋਂਦਾ ਹੈ। ਹਮ ਜਿ ਹੈਂ ਸਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਦਿਤਾ ਖਾਤੇ ਹਹਾ, ਸੁ ਏਹੁ ਪਰਸਾਦੁ ਹੈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ। ਹਮ ਜਿ ਹੈਂ ਸਿ ਪਰਸਾਦਿ ਹੈਂ, ਜਾਂ ਅਸਾਨੋ ਭੇਜਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹਮ ਅਤੇ ਹੈਂ, ਜੇ ਨਾ ਭੇਜੈ ਤਉ ਨਾ ਖਾਹ। ਹੁਣ ਗੁਸਾਂਈ। ਜਦਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਭੇਜਿਆ ਪਰਸਾਦੁ ਲੀਤਾ ਤਬ ਜਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਦੀਆ ਕਿਛੁ ਗਿਆਨੁ-ਕਥਾ ਕੀਜੀਐ। ਤਉ ਪਰਸਾਦੁ ਲੀਏ ਕੁਲੀਲੁ ਨ ਹੋਇ ਜਿ ਪਰਸਾਦੁ ਲੀਆ ਚੁਲੀ ਬਿਨਾਂ ਮਨੁ ਗੰਦਾ ਹੋਇ ਜਾਤਾ ਹੈ; ਤਿਉਂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਬਿਨਾਂ ਮਨੁ ਅਰੁ ਮੁਖੁ ਗੰਦਾ ਹੋਇ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਗਿਆਨ ਕੀ ਚੁਲੀ ਕੀਜੀਐ ਤਉ ਭਲਾ ਹੈ"। ਤਬ ਫਿਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ, ਜਿ, "ਨਾ ਰਾਜਾ! ਏਹੁ ਚੁਲੀ ਕੀਤੀ ਮੁਖੁ ਹਛਾ ਨਾਹੀ ਹੋਤਾ, ਤੁਮਨੋ ਗਿਆਨੁ ਕੀ ਚੁਲੀ ਕੀਜੀਐ ਤਉ ਭਲਾ ਹੈ"। ਤਬ ਫਿਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ, "ਰਾਜਾ! ਤੁਮਨੋ ਗਿਆਨ ਕੀ ਚੁਲੀ ਨਾਹ ਚੁਲੀ ਨਾਹੀ ਬਰਨੀ, ਹੁਕਮੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਹੈ, ਤੁਮਨੋ ਗਿਆਨ ਨਾਹੀ ਕਰਣਾ। ਜਿ ਤੁਮਨੋ ਹੁਕਮ ਹੋਇ ਸੁ ਕਰਹੁ ਤਉ ਭਲਾ ਹੋਇ"। ਤਬ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸਾਹ ਜੀ! ਫੁਰਮਾਈਐ ਜਿ ਕਿਆ ਆਗਿਆ ਹੈ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬੋਲਿਆ ਜਿ :-

ਨਾਨਕ ਚੁਲੀਆ ਸੁਚੀਆ ਜੇ ਭਰਿ ਜਾਣੈ ਕੋਇ।

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ਸਾਰੰਗ ਦੀ ਵਾਰ । ੭ । (੧੨੪੦)]

ਕੀਤਾ ਕਹਾ ਕਰੇ ਮਨਿ ਮਾਨ॥

[ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੪ । ੩੨ । (੨੫)]

ਤਬ ਉਹ ਰਾਜਾ ਖੁਸੀ ਹੋਇ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗਾ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਉਸ ਕਉ ਆਪਣਾ ਸਿਖੁ ਕੀਆ। ਤਬ ਉਨਿ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ, "ਕਹੈ ਜੀ, ਅਬ ਤੇ ਮੈਨੋ ਸਿਖ ਕੀਆ ਅਬ ਮੈ ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਕੀਆ"। ਰਾਜਾ ਮਿਤ੍ਰ ਸੈਣ ਉਸ ਰਾਜੇ ਕਾ ਨਾਮ ਥਾ। ਤਬ ਉਨਿ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਤੂੰ ਅਬ ਪਰਮੇਸੁਰ ਮੇਰੈ ਤਾਈ ਮੇਲੁ ਜਿਸ ਕੈ ਲੀਐ ਮੈ ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਕੀਆ ਹੈ, ਸਾ ਵਸਤੁ ਤੂੰ ਮੁਝ ਕਉ ਦੇਹਿ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬੋਲਿਆ :-

ਗੁਣਵੰਤੀ ਗੁਣ ਵੀਥਰੈ ਅਉਗਣੁ ਵੰਤੀ ਝੂਰਿ।

[ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧ । ੯ । (੧੭)]

ਤਬ ਰਾਜਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਓ ਲਗਿ ਪੜਿਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜਾਹਿ ਰਾਜਾ ਤੇਰ ਭੀ ਪਰਮ ਗਤਿ ਹੋਈ"। ਰਾਜਾ ਸਿਖ ਹੂਆ, ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਹੂਆ।

ਰਾਜਾ ਜਗਨ ਨਾਥ ਨਿਸਤਾਰਾ

ਤਬ ਦਰਗਾਹ ਤੇ ਦਖਣ ਕੀ ਧਰਤੀ ਆਇਆ। ਇਕੁਤੁ ਨਗਰਿ ਆਇ ਬੈਠਾ। ਤਬ ਉਹਾ ਦਖਣ ਮਹਿ ਬਹੁਤੁ ਗਉਗਾ ਉਠਿਆ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਜਿ, "ਇਕੁ ਐਸਾ ਐਸਾ ਫਕੀਰੁ ਪਛਮ ਕੀ ਧਰਤੀ ਥੀਂ ਈਹਾਂ ਆਇ ਪ੍ਰਗਟਿਆ ਹੈ, ਤਿਸ ਕੀ ਕਿਛੁ ਮਿਤਿ ਮਿਰਜਾਦਾ ਕਹੀ ਨਾਹੀ ਜਾਤੀ, ਉਸ ਕੇ ਦਰਸਨ ਕੀ ਮਿਤਿ ਕਿਛੁ ਕਹੀ ਜਾਂਦੀ ਅਰੁ ਸਬਦੁ ਸੁਧਿ ਹੈ। ਜੇ ਕਿਛੁ ਕਹਤਾ ਹੈ ਸੁ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਜੇ ਕਿਛੁ ਬਾਤ ਕੋਈ ਪੂਛਤਾ ਹੈ ਸਾ ਬਾਤ ਪਰਵਾਨੁ ਕਰਿ ਦੇਤਾ ਹੈ, ਬਡਾ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖੁ ਹੈ, ਨਾਨਕੁ ਨਾਮੁ, ਜਾਤਿ ਕਾ ਬੇਦਿ ਖਤ੍ਰੀ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਦਰਸਨ ਕਰਤਾ ਹੈ ਸੋ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਐਸੀ ਉਸਤਤਿ ਦੱਖਣ ਦੀ ਮਾਹਿ ਚਲੀ"। ਤਬ ਦੱਖਣ ਕਾ ਰਾਜਾ ਜਗਨ ਨਾਥੁ, ਉਸੁ ਪਾਸਿ ਬਾਤਿ ਚਲੀ। ਤਬ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਕਿਵ ਹੀ ਉਸ ਕਾ ਦਰਸਨੁ ਭੀ ਹੋਇ।" ਕਹੈ; "ਜੀ, ਭਾਗਿ ਪੜੀ ਹੋਇ ਤਉ ਉਸ ਕਾ ਦਰਸਨੁ

ਹੋਇ"। ਤਬ ਉਨਹੁ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ, ਕਹੈ "ਜੀ, ਉਹ ਬੜਾ ਪੁਰਖੁ ਹੈ, ਤੀਰਥ ਕੈ ਉਪਰਿ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਉਸ ਕੰਉ ਊਹਾਂ ਹੀ ਜਾਇ ਮਿਲੀਐ"। ਕਹੈ, "ਜੀ, ਭਲੀ ਬਾਤੁ ਊਹਾਂ ਹੀ ਚਲੀਐ"। ਤਬ ਉਹੁ ਰਾਜਾ ਊਹਾਂ ਤੇ ਅਸਵਾਰੁ ਹੋਇ ਕਰਿ ਉਹਾਂ ਹੀ ਗਇਆ ਜਹਾਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਥਾ, ਤਹਾਂ ਜਾਇ ਰਹਿਆ। ਤਬ ਅਸਵਾਰੁ ਅਰੁ ਅਵਰੁ ਲੋਕ ਸਗਲੇ ਹਟਾਹੇ, ਇਕੋ ਰਾਜਾ, ਇਕ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ, ਕੋਈ ਜਿ ਸਮਝੇ ਥੇ ਲੋਕ ਤੇ ਭੀ ਬੁਲਾਇ ਲੀਏ। ਤਬ ਰਾਜੇ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ ਜਿ, "ਗੁਰੂ ਜੀ! ਰਾਮ ਰਾਮ ਹੈ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਆਵਹੁ ਜੀ, ਰਾਮ ਸਤਿ, ਗੁਰੂ ਸਤਿ"। ਤਬ ਰਾਜੇ ਕਿਛੁ ਏਕੁ ਮੇਵਾ ਅਗੈ ਲਿਜਾਇ ਰਖਿਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਸਕਲ ਜੀਆਂ ਕਉ ਬਾਂਟਿ ਦੀਆ। ਤਬ ਰਾਜੇ ਏਕੁ ਪ੍ਰਸ਼ਨੁ ਕੀਆ ਜਿ, "ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ! ਦੈਆਲੁ ਹੋਇ ਇਕੁ ਪ੍ਰੀਛਾ ਹੈ ਹਮਾਰੇ ਅੰਤਰਿ, ਜੇ ਤੁਮ ਦੈਆਲੁ ਹੋਹੁ ਤਬ ਹਮ ਕਹਹ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰਾਜਾ! ਜੈਸੀ ਤੇਰੀ ਮਨਸਾ ਹੈ ਸੁ ਤੂ ਪੂਛੁ"। ਤਬ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏਹੁ ਸੈਂਸਾਰ ਜਿ ਹੈ ਸੁ ਕਿਆ ਹੈ ਅਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜਿ ਹੈ ਸੁ ਕਿਆ ਹੈ? ਏਹ ਗਹਨਗਤਿ ਕਿਛੁ ਪਾਈ ਨਾਹੀ ਜਾਤੀ, ਏਹਿਹ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰਿ ਜੀਵ ਕੀ ਏਸੁ 'ਕੋਈ ਕੈਸਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਕੈਸਾ ਹੈ – ਕੋਈ ਸਾਧੂ, ਕੋਈ ਚੋਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਗਹਨਗਤਿ ਕਿਆ ਹੈ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਆਸਾ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ:–

ਏਕੋ ਸਰਵਰੁ ਕਮਲ ਅਨੂਪ॥ ਸਦਾ ਬਿਗਾਸਹਿ ਪਰਮਲ ਰੂਪ॥

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਚਉਪਦੇ ਘਰ ੨ । ੧੨ । (੩੫੨)]

ਤਬ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ, "ਕਹੈ ਜੀ, ਤੁਮਰਾ ਬਚਨੁ ਹੈ, ਸੁ ਸਤਿ ਹੈ, ਪਣੁ ਜੀ ਮੇਰੇ ਮਨ ਕੰਉ ਸਾਂਤਿ ਨਾਹੀ ਆਵਤੀ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਪਰਮੇਸੁਰ ਤੇਰਾ ਭਲਾ ਕਰੈਗਾ।" ਕਹੈ, "ਜੀ ਜਬ ਲਉ ਗੁਰੂ ਆਪਣੀ ਦੀਖਿਆ ਨ ਮੁਝ ਕੰਉ ਦੇਹਿ, ਤਬ ਲਉ ਮੇਰੈ ਮਨਿ ਸਾਂਤਿ ਨਾਹੀ ਆਵਤੀ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਉਹੁ ਰਾਜਾ ਸਿਖੁ ਕੀਆ, ਗੁਰੂ ਕੀ ਸਿਖ ਸਮਝਾਈ, ਊਹਾਂ ਧਰਮਸਾਲਾ ਬਧੀ। ਸਾਰਾ ਨਗਰੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਾ ਨਾਮੁ ਲਾਗਾ ਸਿਮਰਣੇ, ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਹੋਆ। ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਾਗਾ ਜਪਣੈ। ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਜੀ ਵਾਹੁਗੁਰੂ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਉਜੈਨ ਜਾਣਾ

ਤਬ ਉਸੁ ਕਵਲ ਸਰੋਵਰ ਦੱਖਣ ਕੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਉਜੈਨ ਆਏ। ਭਰਥਰੀ ਕੰਉ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਸੁਮਾਰਿ ਹੋਇ ਗੈਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕੁ ਕੰਉ ਦਰਗਾਹ ਤੇ ਆਵਾਜੁ ਆਇਆ ਜਿ, "ਏ ਨਾਨਕ! ਤੂੰ ਬਿਸਮੁ ਕਿਉਂ ਹੋਇ ਗੈਆ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਜੀ! ਕਿਆ ਬਿਸਮਾਈ ਨਾ ਹੋਵਉਂ ਜਿ ਸਿਧ ਸਾਧਕ, ਦੇਵਾਲੇ ਸਭਿ ਦੇਖੇ, ਤੇਰੀ ਗਹਨਗਤਿ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀਂ ਪੜਤੀ। ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੇਖੀਐ ਤਉ ਹਜੂਰਿ, ਸੁਨੀਐ ਤਉ ਦੂਰਿ ਏ ਪਰਮੇਸਰੁ! ਕਿਵ ਹੀ ਮੈਨੋ ਉਹ ਠਵਰ ਭੀ ਪਰਾਪਤਿ ਹੋਇ ਜਹਾਂ ਨਿਰੰਜਨ ਨਿਰੰਕਾਰ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕਾ ਬਾਸਾ ਹੈ? ਕਿਵ ਕਰਿ ਉਹੁ ਠਵਰ ਪਾਈਐ? ਕਿਸੁ ਸੰਜਮਿ, ਕਿਸੁ ਉਪਾਇ ਉਹਾਂ ਜਾਈਐ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਉ ਅਗਾਸ ਬਾਣੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕੀ ਆਈ ਜਿ, "ਆਪ ਤੇ ਪਾਈਐ ਨਾਨਕ! ਗੁਰੂ ਤੇ ਦਿਖਾਈਐ, ਕਿਤ ਸੰਜਿਮਿ ਉਸੁ ਠਵਰ ਜਾਈਐ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਇਹੀ ਬਾਣੀ ਉਮੰਡਿ ਉਠਾ ਜਿ, "ਜੀ, ਆਪ ਤੇ ਪਾਈਐ ਸੁ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਪਾਈਐ?

ਦਿਸੈ ਸੁਣੀਐ ਜਾਣੀਐ ਸਾਉ ਨ ਪਾਇਆ ਜਾਇ॥

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ 2 ਵਾਰ ਮਾਝ ਕੀ । ੨੩ । (੧੩੯)]

ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜਾਹਿ ਨਾਨਕ! ਜਹੁਦੀ ਮੈਂ ਤੇਰੈ ਪੀਛੈ ਜਿ ਲਾਗਹਿਗੇ ਸਿ ਸਪਿ ਬਕਸੇ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਬਕਸ ਬਕਸੀਸ ਨਾਮੁ ਖਜਾਨਾ ਜਗ ਨਿਸਤਾਰਨ ਕਉ ਦੇ ਕਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰਿ ਬਿਦਾ ਕੀਤਾ, ਜਗੁ ਤਾਰਣਿ ਕਉ ਜੁਗਿ ਪਰਗਟੇ।

ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼

ਤਸ ਉਜੈਣ ਤੇ ਦੱਖਣ ਕੀ ਧਰਤੀ ਦੇਖਤਾ ਦੇਖਤਾ ਵਿਝਣੀ ਆਇਆ, ਜਹਾਂ ਹਾਥੀ ਹੋਤੈ ਹੈਂ। ਮਰਦਾਨਾ ਸਾਥਿ ਕਾਂ, ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਪਾਤਿਸਾਹ ਸਲਾਮਤਿ! ਏਹਿ ਭੀ ਹਾਥੀ ਹੈ ਜਾਂ ਸਿੰਧੂਰਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਹਾਥੀ ਦਰਬਾਰਿ ਪਾਤਿਸਾਹਾਂ ਕੈ ਖੜੇ ਕੀਚਦੇ ਹੈਨਿ, ਤਬ ਇਨਾਂ ਤੇ ਉਇ ਸੋਭਾ ਸਉ ਲਾਗਤੇ ਹੈਂ ਅਰੁ ਬਾਬਾ ਜੀ। ਏਹਿ ਮਹਾਂ ਭਰਿਸਟਿ ਸੇ ਲਾਗਤੇ ਹੈਂ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਓਹਿ ਰਾਜ ਦੁਆਰ ਕੁੰਚਰ ਹੈਨਿ, ਓਹਿ ਸੋਭਾ ਤਉ ਪਾਵਤੇ ਹੈਂ ਜਾਂ ਓਹਿ ਗੁਰਮਖਿ ਹੈ"। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਇਨ ਕਾ ਅਰੁ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਕਾ ਅਰੁ ਮਨਮੁਖਾ ਕਾ ਜਿਉਂ ਭਾਉ ਮਿਲਤਾ ਹੈ ਤਿਉਂ ਕਹਿ ਸੁਣਾਈਐ ਜੀ"। ਤਬ ਉਸੁ ਸੁਭਾਇ ਕਰਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬਾਣੀ ਬੋਲੀ ਜਿ ਗਵੜੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਸਰੀਅਤਿ ਕੇ ਘਰਿ, ਮਨ ਪਰਬੋਧੀ ਉਪਦੇਸੀ ਬਾਣੀ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :-

ਮਨੁ ਕੁੰਚਰ ਕਾਇਆ ਉਦਿਆਨੈ॥

[ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ ਮਹਲਾ ੧ ।੪ । (੨੨੧)]

ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ਤੇਰੇ ਵਚਨ ਤੇ ਸਚਾ ਹੋਤਾ ਹੈ ਮਨੁਖ, ਅਵਰ ਕੀ ਕਮਾਈ ਸਚੁ ਸਚਾ ਨਾਹੀ ਹੋਤਾ। ਜੀ ਤੂੰ ਬਾਬਾ! ਪਾਤਿਸ਼ਾਹਿ ਸਾਹੁ ਆਪਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਏਂਦੂ ਆਪਨਿਅਹੁ ਸਚਹੁ ਤੂ ਭਾਉ ਦੇਹਿ ਜੇ ਤੁਧ ਭਾਵੇ, ਨਾਹ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਡੂਮ ਕੂੜਿਆਹ ਹਾਹ। ਤੂੰ ਸਹੀ ਨਾਨਕੁ ਜਿ ਕੂੜ ਵਿਚਹੁ ਜੋਰੇ ਜੋਰਿ ਸਚ ਨੋ ਮੇਲਹਿ "ਤਬ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਹਸਿਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ, "ਜਾਹਿ ਮਰਦਾਨਿਆ! ਤੂੰ ਮੈਂ ਬਕਸਿਆ, ਮੁਕਤਾ ਕੀਤਾ ਹਹਿ, ਜਿਥੈ ਮੇਰਾ ਵਾਸਾ ਤਿਥੈ ਤੇਰਾ ਵਾਸਾ।" ਤਬ ਮਰਦਾਨਾ ਪੈਰੀਂ ਪੈਆ, ਗੁਰੂ ਹਥੁ ਮਥੈ ਰਖਿਓਸੁ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹੁਗੁਰੂ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਰਬਦਾ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ

ਤਬ ਵਿੰਝਵਣੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਦਖਣ ਕੀ ਧਰਤੀ ਨਰਬਦਾ ਤੀਰਥ ਉਪਰਿ ਜਾਇ ਬੈਠਾ। ਏਕੁ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖੁ ਮਿਲਿ ਗਾਇਆ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਕਾ ਖੋਜੀ ਸਾ। ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀਂ ਆਇ ਪੜਿਆ। ਨਮਸਕਾਰੁ ਕਰਿ ਕੈ ਡਡਉਤਿ ਕਰਿ ਬੈਠਾ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਭੀ ਜਾਨਿਆ ਜਿ, "ਏਹੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਕਾ ਖੋਜੀ ਹੈ"। ਅਰੁ ਉਨ ਭੀ ਜਾਨਿਆ ਜਿ, "ਏਹੁ ਕੋਈ ਹੈ ਸੁ ਅੰਤੁਰਜਾਮੀ ਹੈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ, ਇਸੁ ਮਿਲੇ ਕਰਿ ਕਰਿ ਮੇਰਾ ਕਾਰਜੁ ਸਿਧਿ ਹੋਇਗਾ, ਜੇ ਕਿਛੁ ਮੈ ਚਾਹਤਾ ਹੰਉ ਸਿ ਇਸਿ ਤੇ ਪਾਵਉਂਗਾ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਕਰਣ ਕਾਰਣ ਮਨ ਕਾਮਨਾ ਤੀਰਥੁ, ਜੈਸਾ ਕੋਈ ਚਿਤਵੈ ਤੈਸਾ ਪਾਵੈ। ਤਬ ਉਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਪਹਿ ਖੜਾ ਹੂਆ। ਚਿਤਿ ਗਿਰਿ ਸੰਨਿਆਸੀ ਉਸ ਕਾ ਨਾਮੁ ਥਾ। ਤਬ ਉਨਿ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਿ, "ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਏਕ ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜਿ ਤੇਰੀ ਕਿਪਾ ਹੋਇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਹਉਂ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਜਿ ਵਸਤੁ ਮੈਂ ਚਾਹਤਾ ਥਾ ਤਿਸੁ ਵਸਤੁ ਕਾ ਸਾਹੁ ਮੈਂ ਪਾਇਆ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿਾਂ! ਪਣੁ ਜੇ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਤਾਂ ਬੇਨਤੀ

ਸੁਨੀਐ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਗੁਸਾਈਂ ਜੀ! ਵਣਜਾਰੈ ਮਿਲਿਐ ਸਾਹੁ ਖੁਸੀ ਹੋਦਾ ਹੈ, ਤੂੰ ਜਿਸ ਕਿਛੁ ਕਹਹਿਗਾ ਸੋ ਮੈਂ ਭਾਂਵਦਾ ਹੈ, ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਕੀ ਬਾਤ ਕਾਈ ਕਰਹਿਗਾ ਸਿ ਮੈਂ ਬਹੁਤੁ ਖੁਸੀ ਹੋਵਉਂਗਾ" ਤਬ ਉਨਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ! ਏਸ ਮਨ ਕਾ ਜਿ ਕਾਰਜੁ ਸਵਰੈ ਸਿ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਸਵਰੈ? ਏਹੁ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨਾਲਹੁ ਦੂਇ ਹੋਇ ਖੜਾ ਹੋਆ ਸਿ ਕਿਉਂ ਹੋਇਅ? ਫਿਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸੰਉ ਇਕ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਹੋਇ ਆਵੈ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਗਵੜੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਣੀ ਬੋਲਿ ਉਠਾ ਜਿ, ਸਰੀਅਤਿ ਕੇ ਘਰਿ ਮਹਿ ਉਪਦੇਸ਼ੀ, ਬਾਣੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੋ ਖੋਜਣ ਕੀ ਬੋਲੀ ਜਿ :-

ਨਾ ਮਨੁ ਮਰੈ ਨ ਕਾਰਜੁ ਹੋਇ॥ ਮਨੁ ਵਸਿ ਦੂਤਾ ਦੁਰਮਤਿ ਦੋਇ॥

[ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ ਮਹਲਾ ੧ ।੧ । (੨੨੧)]

ਤਬ ਓਹੁ ਸੰਲਿਆਸੀ ਉਨ ਚਰਨੀ ਲਾਗਾ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਾ ਸਿਖੁ ਹੂਆ, ਨਾਨਕ ਕੇ ਪੰਥ ਮਹਿ 'ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ' ਹੂਆ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਾਗਾ ਜਪਣੇ।

ਠੱਗਾਂ ਦਾ ਨਿਸਤਾਰਾ

ਤਬ ਨਰਬਦਾ ਨਦੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਦੱਖਣ ਕੀ ਧਰਤੀ ਠੱਗਾਂ ਉਪਰਿ ਜਾਇ ਪੜਿਆ। ਠੱਗ ਨਾਲਿ ਹੋਇ ਚਲੇ। ਠੱਗੀਂ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏਹੁ ਜਿ ਕੋਈ ਹੈ, ਏਸ ਥੈ ਵਡਾ ਮਾਲੁ ਹੈ। ਏਹੁ ਤਾਂ ਫਕੀਰਾਂ ਦੈ ਭੇਸਿ ਹੈ, ਪਣੁ ਏਸ ਥੈ ਜਰੁ ਬਹੁਤੁ ਹੈ, ਇਸੇ ਦੇ ਮਥੈ ਮਾਇਆ ਦੀ ਡਲ੍ਹਕ ਹੈ, ਭੇਸੁ ਫਕੀਰਾਂ ਦਾ ਹੈ, ਡਲ੍ਹਕ ਏਸ ਦੈ ਮਥੈ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂਦਾਰਾਂ ਦੀ ਹੈ।" ਤਬ ਨਾਲਿ ਰਲਿ ਚਲੇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੀ ਤਰਫ਼ ਦੇਖੈ ਅਰੁ ਹਸੈ। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ! ਅਜੁ ਕਿ ਰਜਾਇ ਹੈ ਜਿ ਹਸੀਦਾ ਹੈ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ, "ਕਿਛੁ ਹੈ, ਸਿ ਤੁਧ ਨੋ ਮਲੂਮ ਹੋਵੈਗਾ। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਰਬਾਬ ਵਿਚਿ ਧਨਾਸਰੀ ਵਜਾਈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਠਗਾਂ ਦੈ ਪਰਥਾਇ ਬਾਣੀ ਬੋਲੀ ਰਾਗ ਧਨਾਸਰੀ ਮਹਿ ਛੰਦੂ :-

ਪਿਰੁ ਸੰਗਿ ਮੂਠੜੀਏ ਖਬਰਿ ਨ ਪਾਈਆ ਜੀਉ॥

[ਧਨਾਸਰੀ ਛੰਤ ਮਹਲਾ ੧ ।੩ ।(੨੨੨)]

ਤਬ ਉਹਿ ਠਗ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ, ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਾਗੇ ਜਪਣੇ ਜਿ, ਧੰਨਿ ਹੈ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ, ਵਾਹੁਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ! ਤਬ ਓਹਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਹੈ ਜਿਸ ਕੈ ਦਰਸਨਿ ਦੇਖਿਐ ਚੋਰਾਂ ਤੇ ਸਾਧ ਹੋਹਿ, ਸਿ ਧੰਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਵਾਹੁਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ, ਬੋਲਹੁ ਵਾਹੁਗੁਰੂ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਜੈਨ ਵਿਚ

ਤਬ ਦਖਣ ਕੀ ਧਰਤੀ ਠਗਹੁੰ ਸਾਥਿ ਗੋਸਟਿ ਕਰਿ ਗਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਉਜੈਣ ਠਗਰੀ ਜਾਇ ਨਿਕਲਿਆ। ਤਬ ਉਹਾਂ ਭਰਥਰੀ ਕੀ ਗੁਫਾ ਕੰਉ, ਜਹਾਂ ਭਰਥਰੀ ਕਾ ਜਨਮੁ ਸਥਾਨੁ ਥਾ, ਗੋਰਖੁ ਕੀ ਗੁਫਾ ਥੀ, ਲੋਕੁ ਦੇਖਣ ਕੰਉ ਬਹੁਤ ਜੋਗੀ, ਸੰਨਿਆਸੀ, ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ, ਬੈਰਾਗੀ, ਉਦਾਸੀ, ਗ੍ਰਸਤੀ, ਸੈਂਸਾਰੀ ਜਾਤ੍ਰਾ ਕੰਉ ਜੁੜਿਆ ਹੈ, ਵੈਸਾਖੀ ਕੇ ਨਵਣ ਕੰਉ ਅਵੰਤ-ਕਾ। ਅਰੁ ਉਹ ਗੁਸਾਂਈ ਗੋਰਖ ਭਰਥਰੀ ਕੀ ਗੁਫਾ ਭੀ ਹੈ। ਊਹਾਂ ਲੋਕ ਇਸਨਾਨੁ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਅਵੰਤਕਾ ਪੁਰੀ ਅਰੁ ਭਰਥਰੀ ਕੀ ਗੁਫਾ ਕੀ ਜਾਤ੍ਰਾ ਕੰਉ ਆਵਤੇ ਹੈਂ, ਊਹਾਂ ਹੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਭੀ ਜਾਇ ਨਿਕਲਾ। ਤਬ ਭਰਥਰੀ

ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਈਹਾਂ ਬਡਾ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖੁ ਆਇਆ ਹੈਂ ਹਮਿ ਉਸ ਕਾ ਦਰਸਨ ਲੇਹਿਂ ਭੀ ਅਰੁ ਦੇਹਿਂ ਭੀ"। ਗੁਫਾ ਕੈ ਨਜੀਕਿ ਮਸੀਤਿ ਹੈ ਦਰਵਾਜੇ ਤੇ ਵੜਦਿਆਂ ਸਾਮੑਣੀ, ਤਿਸੁ ਕੈ ਅਗੈ ਚਉਤੜਾ ਹੈ, ਊਪਰਿ ਅੰਬੁਲੀ ਬਿਰਛੁ ਹੈ; ਅੰਬੁਲੀ ਤੇ ਦਾਹਨੈ ਗੁਫਾ ਕਾ ਦਰੁ ਹੈ; ਤਿਸੁ ਕੈ ਅਗੈ ਅੰਬੁਲੀ ਕਾ ਬਿਰਛੁ ਹੈ; ਅੰਬੁਲੀ ਕੈ ਅਗੈ ਮਸੀਤਿ ਕਾ ਚਉਤੜਾ ਹੈ; ਉਹਾਂ ਹੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਤਬ ਉਹਾਂ ਤੇ ਅੰਤਰਿ ਗੁਫਾ ਕੰਉ ਦੇਖਿ ਦੇਖਿ ਲੋਕ ਨੀਸਰਤੇਂ ਹੈਂ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਸਾਥਿ ਲੰਗੋਟਿਬੰਦ ਥੇ ਤਿਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ! ਜਿਤਨੇ ਏ ਲੋਕ ਤੀਰਥ ਜਾਤ੍ਰਾ ਕੰਉ ਆਏ ਹੈਂ, ਦਿਖਾ ਇਤਨੇ ਮੁਕਤਿ ਪਾਵਹਿਗੈ? ਇਤਨੇ ਜੋਗੀ, ਸੰਨਿਆਸੀ, ਉਦਾਸੀ, ਬੈਰਾਗੀ, ਗ੍ਰਸਤੀ ਜਿ ਲੋਕਿ ਚਲਿ ਆਏ ਹੈਂ ਤੇ ਮੁਕਤਿ ਜਾਹਿਂਗੇ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਗਵੜੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਣੀ ਬੋਲਿ ਉਠਾ, ਸਰੀਅਤਿ ਕੇ ਘਰਿ ਮਹਿ ਉਪਦੇਸੀ ਬਾਣੀ:-

ਅਧਿਅਆਤਮ ਕਰਮ ਕਰੇ ਤਾ ਸਾਚਾ। ਮੁਕਤਿ ਭੇਦੁ ਕਿਆ ਜਾਣੈ ਕਾਚਾ॥

[ਗਉੜੀ ਅਸਟਪਦੀਆਂ ਮਹਲਾ ੧ । ੬ । (੨੨੩)]

ਇਸੁ ਕਾ ਆਇਆ ਨਾਇਆ ਸਭੁ ਤਉ ਹੀ ਥਾਇਂ ਪੜੈਗਾ ਜਬ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੰਉ ਬੁਝਹਿਗੇ; ਨਾਤਰ ਜਗਤੁ ਬਪਾਰੁ ਕਰਤਾ ਹੈ ਬੇਗਾਰਿ ਕੀ ਨਿਆਈਂ, ਬਿਨਾਂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਬੂਝੇ ਥਾਇਂ ਨਾਹੀਂ ਪੜਤਾ ਕਿਛੁ। ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਜੀ ਵਾਹੁਗੁਰੂ"।

ਊਜੈਨ ਵਿਚ ਭਰਥਰੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਭਰਥਰੀ ਸਾਥਿ ਮਿਲਿਆ, ਗੁਫਾ ਕੈ ਬੀਚ ਬੈਠੇ, ਗੋਸਟਿ ਹੋਈ, ਭਰਥਰੀ ਗੁਰੂ ਮਨਿ ਬੀਚਾਰੁ ਕੀਆ ਅਰੁ ਕਹਿਆ ਜਿ "ਬਡਾ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖੁ ਆਇਆ ਹੈ ਅਰੁ ਈਹਾਂ ਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਗੋਰਖ ਕਾ ਪੜਿਆ ਹੈ, ਆਏ ਕਾ ਦਰਸਨੁ ਕੀਜੀਐ ਮਤ ਭ੍ਰਿਸਟਿ ਜਾਤਾ ਹੋਇ ਧਰਤੀ ਕੰਉ। ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਭਰਥਰੀ ਜੀ ਆਇ ਮਿਲਿਆ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੰਉ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਅਰੁ ਭਰਥਰੀ ਆਪਸ ਮਹਿ ਮਿਲੇ ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਭਰਥਰੀ ਜੀ ਗਿਆਨ ਆਹਾਰੁ ਲੇ ਮਿਲਤਾ ਹੈ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੰਉ ਬਾਬਾ ਜੀ ਆਦਰੁ ਦੇਤਾ ਹੈ; ਭਰਥਰੀ ਗਰੀਬੀ ਕਰਤਾ ਹੈ; ਕਿਆ? ਗਿਆਨੁ ਬਖਿਆਨੁ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਭਰਥਰੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਹਮ ਡਰਤੇ ਹੈਂ, ਤੁਮ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਇਸ ਨਗਰੀ ਮਹਿ ਆਏ ਅਰੁ ਹਮ ਥੀਂ ਕਿਛੁ ਭਾਉ ਨਾਹੀਂ ਹੋਇ ਆਵਤਾ। ਹਮਰਾ ਜੋਗੀ ਕਾ ਰੂਪੁ ਹੈ। ਸੈਂਸਾਰੀ ਭੁਗਤਿ ਕੇ ਤੁਮਿ ਅਹਾਰੀ ਨਾਹੀਂ, ਹਮਿ ਡਰਤੇ, ਕਿਉਂਕਰਿ ਰਹਿ ਆਵੈ। ਹਮਾਰਾ ਬਾਸਾ ਰੁਖਿ ਬਿਰਖੁ ਮਹਿ ਹੈ ਸਿ ਕਿਆ ਕਰਹਿਂ। ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਤੁਮ ਚਾਹੁਤੇ ਨਾਹੀ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਗਵੜੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਣੀ ਬੋਲਿ ਉਠਾ ਉਪਦੇਸੀ ਸਰੀਅਤਿ ਕੇ ਘਰ ਮਹਿ:

ਜੋਗੀ ਕਉ ਕੈਸਾ ਡਰੁ ਹੋਇ। ਰੂਪਿ ਬਿਰਖਿ ਗਿਹਿ ਬਾਹਰ ਸੋਇ॥

[ਗਉੜੀ ਅਸਟਪਦੀਆਂ ਮਹਲਾ ੧ । ੭ । (੨੨੩)]

ਤਬ ਗੁਸਾਈਂ ਭਰਥਰੀ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ। ਆਗੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀਆ। ਤਬ ਗਿਆਨ ਕਾ ਅਹਾਰੁ ਭੋਜਨੁ ਕੀਆ, ਤ੍ਰਿਪਤਾਸੇ, ਸੰਤੋਖੁ ਘਰਿ ਆਇ। ਖੁਸੀ ਹੋਇ ਬਿਦਾ ਭਏ। ਬੋਲਹੁ ਜੀ ਵਾਹੁਗੁਰੂ।

ਦਖਣ ਦੇ ਇਕ ਨਗਰ ਵਿਚ

ਤਬ ਉਜੈਣ ਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਦਖਣ ਦੀ ਧਰਤੀ ਦੇਖਤੇ ਇਕਤੁ ਨਗਰਿ ਜਾਇ ਉਤਰਿਆ। ਉਸੁ ਨਗਰ ਕਾ ਜਿ ਰਾਜਾ ਥਾ ਸਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਾ ਆਗੈ ਸੈਂਸਾਰ ਪਰਕਿਰਤਿ ਕਾ ਮੇਲਾ ਥਾ।

ਜਦਿ ਬਾਬਾ ਮਿਹਰਵਾਨੁ ਦਵਲਤ ਖਾਨ ਪਾਸਿ ਰਹਤਾ ਥਾ ਤਦਿ ਕਾ ਉਹੁ ਮੇਲੀ ਥਾ। ਉਸ ਕਂਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਮਿਲਣੇ ਕੀ ਨਿਮਿਤਿ ਆਇਆ। ਤਬ ਆਇ ਨਗਰ ਕੈ ਨਜੀਕਿ ਉਤਰਿਆ; ਉਸੁ ਰਾਜੇ ਕਂਉ ਕਹਾਇ ਭੇਜਿਆ ਜਿ, "ਨਾਨਕੁ ਬੇਦੀ ਤੇਰੇ ਨਗਰ ਕੈ ਨਜੀਕਿ ਆਇ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਤੁਮ ਰਾਜਾ ਜੀ। ਚਲਹੁ, ਮਹਾਂ ਪੁਰਖੁ ਕਾ ਦਰਸਨੁ ਕਰਹੁ"। ਤਬ ਉਨਿ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, 'ਬਲਿਹਾਰਿ ਜਾਂ, ਕਿਛੁ ਏਕ ਕਿਰਤਿ ਹੈ, ਉਹ ਹਮ ਕਰਿ ਕਰਿ ਇਥ ਹੀ ਆਇ ਜਾਤਾ ਹਉ"। ਆਪਣੈ ਲੋਕ ਰਾਜੇ ਸਾਥਿ ਦੀਏ ਜਿ, "ਤੁਮਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਂਉ ਪ੍ਰਸਾਦੁ ਲੇ ਜਾਹੁ, ਊਹਾਂ ਹੀ ਜਾਇ ਕਰਿ ਪਾਕ ਪ੍ਰਸਾਦੁ ਕਰਹੁ ਅਰੁ ਮੈਂ ਭੀ ਜਾਤਾ ਹਂਉ"। ਤਬ ਉਇ ਰਾਜੇ ਦੇ ਲੋਕ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੈ ਪਾਸਿ ਆਏ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਕਿਉਂ ਪੁਰਖਾ। ਰਾਜਾ ਆਇਆ?" ਕਹੈ, "ਜੀ, ਆਵਤਾ ਹੈ; ਕਿਛੁ ਏਕੁ ਕਾਮ ਥਾ, ਕਰਿ ਕਰਿ ਆਵਤਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਸਾਦੁ ਦੀਆ ਹੈ ਅਰੁ ਆਪਿ ਭੀ ਆਵਤਾ ਹੈ"। ਬਾਬਾ ਸਲਾਮਤਿ ਊਹਾਂ ਹੀ ਰਹਿਆ ਹੈ। ਤਬ ਪ੍ਰਾਂਤ ਕਂਉ ਰਾਜਾ ਆਇ ਗੈਆਃ ਆਇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀਂ ਲਾਗਾ, ਪਰਦਖਣਾ ਦੇ ਕਰਿ ਡੰਡਉਤਿ ਕਰਿ ਬੈਠਾ। ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕੁਸਲੁ ਪੂਛਿਆ, ਪੂਛਿ ਕਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਰਾਜਾ! ਹਮ ਕਾਲ ਕੇ ਈਹਾਂ ਆਏ ਤੇਰੇ ਨਗਰ ਮਹਿਂ, ਤੁਮ ਏਤੀ ਬਾਰ ਕਿਉਂ ਲਾਈ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਂਉ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਮਾਇਆ ਦੀ ਕਿਰਤਿ ਕਿਛੁ ਏਕ ਥੀ ਸੁ ਆਵਨੇ ਨੇ ਥੀ ਦੇਤੀ; ਜਦਕਿ ਕਿਰਤਿ ਕਰਿ ਨਿਬੜੈ ਤਬ ਆਏ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਉਸਕੈ ਪਰਥਾਇ ਬਾਣੀ ਬੋਲੀ ਰਾਗੁ ਗਵੜੀ ਮਹਿਂ ਉਪਦੇਸੀ ਮਹਿਂ ਉਪਦੇਸੀ ਬਾਣੀ ਬੋਲਿ ਉਠਾ ਜਿ, ਸੁਨਹੋ ਰਾਜਾ!

ਰਾਮ ਰਾਮ ਚਿਤੁ ਰਪੈ ਜਾਕਾ। ਓਪਜੰਤ ਦਰਸਨ ਕਰੀਐ ਤਾਕਾ॥

[ਗਉੜੀ ਅਸਟਪਦੀਆ ਮਹਲਾ ੧ । ੧੬ । (੨੨੮)]

ਤਬ ਰਾਜਾ ਚਰਨੀਂ ਲਾਗਾ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਦੀਖਿਆ ਲੀਨੀ; ਸਿਖ ਹੂਆ; ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਗਾ ਸਿਮਰਣੇ; ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੈ ਦਰਸਨ ਸਾਥਿ ਆਤਮੈ ਪਰਗਾਸੁ ਹੋਇ ਆਇਅ; ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਭੈਆ; ਉਸ ਕੈ ਮਨਿ ਸੰਤੋਖੁ ਆਇਆਃ ਲਾਗਾ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਜਪਣੈ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਫਰ ਦਾ ਤਰੀਕਾ

ਤਬ ਉਸ ਨਗਰ ਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਦਖਣ ਕੀ ਧਰਤੀ ਚਲਿਆ ਜਾਤਾ ਥਾ। ਅਰੁ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਾ ਸੁਭਾਉ ਹੋਤਾ ਜਿ ਕਈ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਚਲਤਾ ਹੀ ਰਹਤਾ, ਕਈ ਦਿਨ ਬੈਠਿ ਹੀ ਰਹਤਤਾ; ਕਈ ਦਿਨਿ ਬੈਰਾਗ ਹੀ ਮਹਿਂ ਰਹਤਾ, ਕਈ ਦਿਨਿ_ਚੁਪ ਹੀ ਕਰਿ ਰਹਤਾ; ਉਦਿਆਨ ਮਹਿ ਰਹੈ, ਮਰਦਾਨਾ ਸਾਥਿ ਥਾ। ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੋਲਿਆ ਮਹਾਂ ਅਨੰਦ ਕੇ ਘਰਿ ਮਹਿਂ, ਮਰਦਾਨੇ ਕਂਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਬੁਲਾਇਆ, ਪਣੁ ਮਹਾਂ ਅਨੰਦ ਚਾਵ ਕੇ ਘਰਿ ਮਹਿਂ। ਤਬ ਮਰਦਾਨਾ ਬੇਤਾ ਥਾ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਮਹਲੁ ਨਜਰਿ ਆਇਆ। ਬਾਬਾ ਅਨੰਦ ਕੇ ਘਰਿ ਮਹਿਂ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਂ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਕਂਉ ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉਂ ਜੀ! ਤੂੰ ਅਜੁ ਬਡੇ ਅਨੰਦ ਕੇ ਘਰਿ ਮਹਿਂ ਬੈਠਾ ਹੈਂ। ਬਾਬਾ ਜੀ! ਮੇਰੇ ਏਕ ਪ੍ਰੀਛਾ ਹੈ ਬਾਤ ਪੂਛਣੇ ਕੀ ਹੈ, ਜੇ ਆਗਿਆ ਹੋਇ ਤਂਉ ਪੂਛਉਂ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਮਰਦਾਨਿਆ! ਅਜੁ ਕਿਛੁ ਤੇਰੈ ਜੀ ਹੈ ਸੁ ਪੂਛੁ"। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉਂ ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਕਂਉ ਜਿ ਤੂੰ ਕਈ ਦਿਨਿ ਬੈਠਾ ਹੀ ਰਹਾ ਹੈਂ, ਸਿ ਕਵਨੁ ਹਠੁ ਕੀਆ? ਅਰੁ ਕਈ ਦਿਨ ਚਲਤਾ ਬੈਰਾਗ ਮਹਿਂ ਰਹਿਆ ਸਿ ਕਵਨੁ ਬੈਰਾਗੁ ਗਿਆਨ ਉਪਸਿਆ? ਕਈ ਦਿਨ ਬੈਠੇ ਹੋਇ ਸਿ ਕਵਨੁ ਤਪੁ ਪਕੜਿਆ? ਅਬ ਤੂੰ

ਸਹਜ ਮਹਿਂ ਹੈਂ ਸਿ ਕਵਨ ਚਾਉ ਕਿਸੁ ਬਾਤ ਦਾ ਉਪਜਿਆ? ਅਵਰ ਦਿਨ ਨ ਕਿਛੁ ਬੋਲਤਾ ਨ ਬਕਤਾ, ਨ ਕਿਸਰੀ ਤਰਫ ਦੇਖਤਾ। ਤਬ ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਬਹੁਤ ਅੰਦੋਸਮਾਨੁ ਹੋਤਾ, ਅਬ ਤੂੰ ਹਰਖ ਤਮਾਸੇ ਚਾਵੂ ਮਹਿਂ ਨਦਰੀ ਆਇਆ; ਸਿ ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਬਹੁਤ ਅਜੁ ਖੁਸੀ ਭੈਆ। ਪਣੁ ਜੀ, ਆਜੁ ਤੁਮਾਰੈ ਮਨਿ ਜਿ ਹੈ ਸਿ ਕਿਸੁ ਬਾਤ ਕਾ ਚਾਉ ਹੈ? ਸੁਣਾਈਐ ਜਾਂਈ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਨਮਿਤ ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨੋ ਜਬ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਅਰਥੁ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ, ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਣੀ ਬੋਲੀ ਬਿਲਾਵਲ ਰਾਗ ਮਹਿਂ ਛੰਤੁ :-

ਮੈ ਮਨਿ ਚਾਉ ਘਣਾ ਸਾਚਿ ਵਿਗਾਸੀ ਰਾਮ॥

[ਬਿਲਾਵਲ ਮਹਲਾ ੧ ਛੰਤ ਦਖਨੀ । ੨ । (੮੪੩)]

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗਾ ਮਰਦਾਨਾ। ਤਬ ਚਰਨੀ ਲਾਗਿ ਕਰ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਏ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਤੂੰਹੈਂ ਹੀ ਦਾਨੁ ਦੇਹਿ ਜਿ ਦੂਜੇ ਭਾਵ ਕਾ ਝਗੜਾ ਮੇਰੇ ਮਨ ਤੇ ਤੂਟੇ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਮਰਦਾਨਿਆ! ਤੂੰਮ ਮੈ ਮੁਕਤਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੂੰ ਬੰਧਨਾ ਤੇ ਖਲਾਸ ਕੀਆ ਹੈ।" ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ, ਜਿ ਪਸਾਵੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਪਸਾਉ, ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਪਸਾਉ, ਜਿਸੁ ਤੇ ਮੁਕਤਿ ਦਾਨਿ ਪਾਇਆ। ਸਿ ਵਾਹੁਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ, ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ। ਜਿਨਿ ਅਪਰੰਪਰੁ ਪੁਰਖੁ ਧਿਆਇਆ ਸੋ ਵਾਹੁਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ"।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੀਕਾਨੇਰ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ

ਤਬ ਦੱਖਣ ਕੀ ਧਰਤੀ ਦੇਖਤੇ ਉਸੁ ਨਗਰ ਤੇ ਬੀਕਾਨੇਰ ਕੀ ਧਰਤੀ ਆਇਆ ਰਜਪੂਤਾਂ ਮਹਿ। ਤਬ ਉਹਾਂ ਏਕਿ ਬੈਸਨਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਕੇ ਖੋਜੀ ਮਿਲਿ ਗਏ ਉਸ ਹੀ ਬੀਕਾਨੇਰਿ ਕੀ ਧਰਤੀ। ਉਨਹੁ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਹੀ ਜਿ, "ਰਾਮ ਰਾਮ, ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਰਾਮ ਰਾਮ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ, "ਸਤਿ ਰਾਜਾ ਰਾਮੁ, ਆਈਐ ਜੀ, ਬੈਠੀਐ ਜੀ"। ਅਗੈ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬੈਠਾ ਸਿਮਰਨੁ ਧਿਆਨ ਕੈ ਬਿਖੇ ਥਾ। ਤਬ ਉਹਿ ਆਇ ਮਿਲੇ, ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਹਿ ਕਰਿ ਡੰਡਉਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੈਠਿ ਗਏ। ਤਬ ਉਨਹੁ ਘੜੀ ਏਕ ਸੁਸਤਾਇ ਕਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਏਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੇ ਆਗਿਆ ਹੋਇ ਤਾਂ ਕਹਹਿ ਜੀ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਲਾ ਹੋਵੈ ਜੀ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੁਮਾਰੈ ਜੀ ਹੈ ਸੁ ਕਹੀਐ?" ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਰਿਹਾਰਿ ਜਾਂਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ! ਸੈਂਸਾਰੁ ਕੈ ਬਿਖੈ ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਪਰਸਿਧ ਹੈ। ਹਮ ਸੁਨਤੇ ਥੇ ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ, ਇਥ ਤੇਰਾ ਸਾਵਧਾਨੁ ਦਰਸਨੁ ਪਾਇਆ ਹੈ ਜੀ। ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਂ ਜੀ! ਕਹਤੇ ਥੇ ਲੋਕ ਜਿ ਐਸੇ ਐਸੇ ਰੂਪਿ ਹੈਂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ; ਪਣੁ ਹੁਣਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਿਰਪਾ ਕਰੀ ਜਿ ਤੇਰਾ ਦਰਸਨੁ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਜੀ। ਖਣੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਨਿਮਤਿ ਉਹ ਬਾਤ ਸੁਨਾਈਐ ਤਉ ਹਮ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਹਿ, ਨਾਤਰ ਹਮਾਰਾ ਬਿਚੁ ਥੋਰਾ ਹੈ ਅਰੁ ਬਾਤ ਬੜੀ ਹੈ, ਬਡੇ ਕੀ ਬਾਤ ਬਡੋ ਹੀ ਬੁਝੈ। ਪੁਣ ਜੀ ਦੈਆ ਕਰਿ ਕਰਿ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਸੁਣਾਈਐ ਜੀ"। ਜਬ ਉਨਹੁ ਅਧੀਨਤਾ ਬਹੁਤ ਕਰੀ ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੋਲਿ ਉਠਾ ਪ੍ਰਭਾਤੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਜਿ :-

ਮੇਰੋ ਪ੍ਰਭੁ ਰੰਗਿ ਘਣੌ ਅਤਿ ਰੜੋ॥

[ਪਰਭਾਤੀ ਬਿਭਾਸ ਮਹਲਾ ੧ ਚਉਪਦੇ ਘਰ ੧ । ੧੫ । (੧੩੩੧)]

ਤਬ ਉਹਿ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕ ਉਠਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੈ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਸਿਖ ਭਏ। ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਾਗੇ ਜਪਣੈ। ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਭਏ ਉਠ ਕੈ ਮਨਿ ਸੰਤੋਖੁ ਉਪਜਿਆ, ਕਹਣੈ ਲਾਗੈ ਜਿ,

"ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕੁ"।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੀਕਾਨੇਰ ਨਗਰ ਵਿਚ

ਤਬ ਬੀਕਾਨੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਆਇਹ ਵੜਿਆ। ਬੀਕਾਨੇਰਿ ਮਹਿੰ ਏਕ ਗਿਆਨੀ ਅਪਰਸ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕ ਆਤਮ ਅਭਿਆਸੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੰਉ ਮਿਲੇ। ਤਿਨਹੁ ਆਇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ! ਰਾਮ ਰਾਮ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸਤਿ ਰਾਜਾ ਰਾਮੁ, ਆਵਹੁ ਜੀ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਭਗਤਹੁ! ਆਈਐ ਜੀ, ਬੈਸੀਐ ਜੀ, ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਂ"। ਤਬ ਓਹਿ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਡੰਡਉਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੈਠਿ ਗਏ। ਤਬ ਉਨਹੁ ਘੜੀ ਏਕ ਸਸਤਾਇ ਕਰਿ ਬੇਲਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀਉਂ ਏਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ, ਜਿ ਤੇਰੀ ਆਗਿਆ ਹੋਇ ਤਬ ਕਹਹਿ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਏਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ, ਜਿ ਤੇਰੀ ਆਗਿਆ ਹੋਇ ਤਬ ਕਹਹਿ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਲਾ ਹੋਇ ਜੀ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੁਮਰੈ ਜੀ ਹੈ ਸਿ ਕਹੀਐ"। ਤਬ ਉਨਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਬਲਿਹਾਰਿ ਜਾਂ, ਏਹੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ, ਜਿ ਕਿਵ ਹੀ ਏਹੁ ਪ੍ਰਾਨ ਪੁਰਸੁ ਹੈ, ਕਿਵ ਹੀ ਏਸੁ ਦੇਹੀ ਤੇ ਉਡਰਿ ਨ ਜਾਈ। ਸੁ ਸੰਜਮ ਭੀ ਹੈ ਜਿਤੁ ਏਹੁ ਦੇਹੀ ਅਸਥਿਰੁ ਰਹੈ, ਧਰਤੀ ਪੜੇ ਨਾਹੀ ਸੁ ਸੰਜਮ ਭੀ ਹੈ? ਅਰੁ ਜੀ ਜਬ ਲਗੁ ਏਹ ਦੇਹੀ ਰਹੈ, ਛੀਜੈ ਨਾਹੀ ਐਸੀ ਰਹੈ, ਬਾਬਾ ਜੀ! ਸੋਈ ਸੰਜਮੁ ਬਤਾਈਐ, ਬਲਿਹਾਰਿ ਜਾਂ ਜੀ, ਜਿਤੁ ਏਹੁ ਅਸਥਿਰੁ ਰਹੈਂ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਣੀ ਬੋਲੀ ਮਾਰੂ ਰਾਗ ਮਹਿ ਜਿਃ-

ਸੂਰਸਰੁ ਸੋਖਿ ਲੈ, ਸੋਮਸਰੁ ਪੋਖਿ ਲੈ ਜੁਗਤਿ ਕਰਿ ਮਰਤੁ ਸੁ ਸਨਬੰਧੁ ਕੀਜੈ॥

[ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧ ਚਉਪਦੇ । ੯ । (੯੯੧)]

ਤਬ ਓਹਿ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ, ਗੁਰੂ ਗੁਰੁ ਲਾਗੇ ਜਪਣੈ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਸਿਖ ਭਏ, ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਭਏ, ਉਠ ਕੈ ਮਨਿ ਸੰਤੋਖੁ ਆਇਆ! ਬੋਲਹੁ ਵਾਹੁਗਰੂ।

ਮਾਰੂ ਥੱਲ ਦੇ ਇਕ ਨਗਰ ਜਾਣਾ

ਤਬ ਉਸੁ ਨਗਰ ਤੈ ਆਗੈ ਕਉ ਉਦਿਆਨ ਕੀ ਧਰਤੀ ਦੇਖਤੇ ਦੇਖਤੇ ਦੂਰਿ ਜਾਇ ਪੜੇ, ਜਹਾਂ ਮਹਾ ਉਜਾੜਿ ਬਾਲੂ ਰਤੁ ਥਲੁ ਵਸਦੀ ਕਹਾ ਹੀ ਨ ਪਾਈਐ। ਜੇ ਪਾਈਐ, ਤਵੁ ਪੈਡਾ ਦੂਰਿ ਦੂਰਿ ਵਸਦੀ ਜਾਇ ਪਹੁਚਣਾ ਕਠਨੁ, ਪੈਂਡੇ ਮਹਿ ਠਗਵਾੜੇ ਬਹੁਤ ਮਾਰਣ ਹਾਰੇ। ਜੇ ਕੋ ਉਨਾਂ ਚੋਰਾਂ ਤੋ ਬਾਂਚੀਐ ਤਾਂ ਪੈਡੈ ਮਹਿ ਪਿਆਸਾ ਹੀ ਮਰ ਜਾਇ। ਬਾਬੇ ਕਉ ਨ ਭੂਖ ਨ ਪਿਆਸ ਥੀ। ਤਬ ਊਹਾ ਮਾਰੂ ਦੇਸ ਕੇ ਥਲ ਮਹਿ ਇਕੁ ਨਗਰੁ ਥਾ, ਊਹਾ ਹੀ ਆਇ ਨਿਕਲਿਆ। ਜਿਤੁ ਰਾਹਿ ਉਦਿਆਨ ਅਰੁ ਦੂਰਿ ਪੈਂਦਾ, ਪਾਣੀ ਪਾਈਐ ਨਾਹੀ। ਅਰੁ ਸਾਥੇ ਹੀ ਮਰਦਾਨਾ ਥਾ, ਉਸ ਹੀ ਰਾਹਿ ਕੀ ਤਰਫ ਤੇ ਜਾਇ ਨਿਕਲਿਆ। ਸੁ ਉਨਹੁ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਤੁਮਿ ਤਉ ਪਿਆਸਾ ਹੀ ਮਰਿ ਜਾਇ। ਤੁਮ ਜਿ ਇਸੁ ਰਾਹਿ ਆਏ ਸਿ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਆਏ"? ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜਿਸ ਕਾ ਡਰੁ ਥਾ ਤਿਨ ਹੀ ਹਮ ਕੰਉ ਆਨਿਆ ਹੈ"। ਸਿ ਲੋਕਾਂ ਮਹਿ, ਅਚਰਜੁ ਹੋਆ ਜਿ ਜਿਸ ਕਾ ਡਰੁ ਥਾ ਤਿਨੇ ਹੀ ਆਂਣੇ ਸਿ ਏਹੁ ਬਾਤ ਕਿਆ ਹੈ। ਤਬ ਉਸ ਨਗਰੀ ਕਾ ਜਿ ਸ੍ਰੇਸ਼ੁ ਥਾ ਜਿ ਉਹੁ ਭੀ ਮਿਲਣੈ ਆਇਆ, ਦਸ ਬੀਸ ਲੋਕ ਸਾਥਿ ਲੇ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕੰਉ ਉਹੁ ਆਇਆ ਮਿਲਿਆ ਅਰੁ ਉਹੁ ਪਟੇਲ ਬਹੁਤ ਗਿਆਨੀ ਭੀ ਥਾ ਅਰੁ ਅਰੁ ਮਹਾਂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਭੀ ਥਾ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕੰਉ ਆਇ ਮਿਲਿਆ, ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸਨ

ਨਮਸਕਾਰੁ ਕਰਿ ਕੈ ਆਇ ਬੈਠਾ। ਤਬ ਲਾਗੈ ਪੈਂਡੇ ਕੀਆ ਬਾਤਾ ਕਰਣੇ ਜਿ, "ਗੁਸਾਈਂ ਜੀ! ਕਹਾ ਤੇ ਆਏ। ਕਿਸੁ ਧਰਤੀ ਮਹਿ ਰਮਤੇ ਖੇਲਤੇ ਆਏ? ਈਹਾ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਆਏ ਪਹੁੰਚੇ"? ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਿ ਹੋ ਬਾਬਾ! ਅਮੁਕੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਆਏ। ਇਸੁ ਧਰਤੀ ਬਿਚੁ ਕਰਿ ਆਏ, ਇਸੁ ਰਹਿ ਆਏ"। ਤਬ ਜਿਉਂ ਉਹੁ ਕਠਨ ਰਾਹੁ ਸਾ, ਉਸੁ ਰਾਹ ਕਾ ਨਾਮੁ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਲੀਆ। ਤਬ ਉਹਿ ਕਹਿ ਉਠੇ ਜਿ, "ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਬਾਬਾ ਜੀ! ਤੁਮਿ ਜਿਸ ਇਸੁ ਡਰ ਮਹਿ ਆਏ ਸਿ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਆਏ? ਬਾਟ ਘਾਟ ਮਹਿ ਪੀ ਡਰੁ ਥਾ। ਜੋ ਬਾਟ ਘਾਟ ਮਾਹਿ ਤੇ ਬਾਚੀਐ ਤਉ ਪੈਂਡੇ ਤਿਖਾ ਕਾ ਡਰੁ, ਉਸੁ ਰਾਹਿ ਮਨੁਖੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਆਇ ਸਕਤਾ, ਬਾਬਾ ਜੀ! ਤੁਮਿ ਜਿ ਆਏ ਸਿ ਕਿਸੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਆਏ? ਬਾਬਾ ਜੀ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਾ! ਜਿਸ ਕਾ ਡਰੁ ਥਾ ਉਸ ਹੀ ਕੈ ਜੋਰਿ ਆਏ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੰਉ ਉਨਿ ਪਟੇਲੁ ਪੂਛਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ। ਏਹੁ ਬਾਤ ਸਮਝਾਈਐ ਜਿ ਏਹੁ ਬਾਤ ਤੁਮ ਕਹਾਂ ਕਹਤੇ ਹੰਉ?" ਤਬ ਮਾਰੂ ਰਾਗ ਮਹਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ ਜਿਃ-

ਸਬਦਿ ਮਰੈ ਤਉ ਮਾਰਿ ਮਰੁ, ਭਾਗੋ ਕਿਸੁ ਪਹਿ ਜਾਉ॥

[ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧ ਅਸਟਪਦੀਆ । ੩ ।(੧੦੧੦)]

ਤਬ ਉਹੁ ਪਟੇਲੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀਂ ਲਾਗਾ, ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਾਗਾ ਜਪਣੈ। ਤਬ ਉਹਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਸਿਖ ਭਏ। ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਹੂਏ, ਉਨਕੈ ਮਨਿ ਸੰਤੋਖੁ ਆਇਆ; ਕਹਣੈ ਲਾਗੇ ਜਿ, "ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕੁ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਜਿਸ ਕੈ ਪ੍ਰਸਾਦ ਉਤਮ ਮਤਿ ਆਵੈ। ਸੁ ਧੰਨੁ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ"।

ਬੀਕਾਨੇਰ ਤੋਂ ਪਰੇ ਰਾਜਪੂਤਾਨੇ ਵਿਚ

ਤਬ ਉਸੁ ਨਗਰੁ ਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਆਵਤੇ ਆਵਤੇ ਬੀਕਾਨੇਰਿ ਤੇ ਪਰੈ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਕੀ ਧਰਤੀ ਏਕ ਨਗਰਿ ਮਹਿ ਆਇ ਬਸੇ। ਤਬ ਉਸੁ ਨਗਰ ਮਹਿ ਲੋਗ ਖਰੇ ਭਲੇ ਥੇ, ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕ ਬੈਸਨਉ ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਨੇਮ ਧਰਮ ਮਹਿ ਖਰੇ ਭਲੇ ਥੇ ਧਰਮਿਆਤਮੇ ਲੋਕ। ਉਹਾਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਆਏ ਬਸੇ। ਤਬ ਲੋਕਾਂ ਪਾਸਿ ਬਾਤ ਚਲੀ ਜਿ, "ਉਹੁ ਨਾਨਕੁ ਭਗਤੁ ਜਿ ਕਹਤੇ ਥੇ ਅਤੀਤ, ਭਗਤ, ਭਗਵਾਨ, ਮੁੰਡੀਏ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕ, ਜਿ ਨਾਨਕੁ ਬੇਦੀ ਖਤ੍ਰੀ ਦਉਲਤ ਖਾਨ ਕਾ ਮੋਦੀ ਡੇਰਾ ਲੁਟਾਇ ਨਿਕਲਿਆ ਹੈ ਸੁ ਈਹਾਂ ਆਇਆ ਹੈ"। ਲੋਕੁ ਬਹੁਤੁ ਦਰਸਨ ਦੇਖਣ ਕੀ ਨਿਮਿਤਿ ਆਏ, ਆਈਕੈ ਲਾਗੇ ਦਰਸਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਾ ਕਰਨੈ। ਬਹੁਤੁ ਲੋਕੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਪਾਸਿ ਆਇ ਜੁੜਿ ਬੈਠੇ ਦਰਸਨ ਦੇਖਣੇ ਕੰਉ। ਤਬ ਜਿਉਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਲੋਕ ਬਹੁਤ ਬੈਠੇ ਹੈਂ, ਤਿਉਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਪਹਿ ਇਕਿ ਭਲੇ ਚੰਗੇ ਗਿਆਨੀ ਪੁਰਖ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕ ਆਇ ਗਏ, ਤਿਨਹੁ ਆਇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰਾਮ ਰਾਮ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ! ਰਾਮ ਰਾਮ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸਤਿ ਰਾਜਾ ਰਾਮੁ, ਆਈਐ ਜੀ! ਬੈਠੀਐ ਜੀ। ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਂ, ਆਈਐ ਜੀ!" ਤਬ ਓਹਿ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਹਿ ਕਰਿ ਬੈਠਿ ਗਏ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਲੇ ਹੋ ਜੀ, ਬੈਸਨਉ। ਕਲਿਆਣੁ ਹੈ ਜੀ?" ਤਬ ਉਨਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਅਜੁ ਭਲੇ ਹੈਂ ਜੀ, ਤੇਰੈ ਦਰਸਨ ਦੇਖਿਐ ਭਲੇ ਹੈਂ ਜੀ, ਸਰਬ ਕਲਿਆਣੁ ਹੈ ਜੀ, ਤੁਮਾਰਾ ਦਰਸਨੁ ਕੀਆ ਹਉਂ ਅਤਿ ਭਲੇ ਹੈਂ ਜੀ"। ਤਬ ਘੜੀ ਏਕੁ ਸਸਤਾਇ ਕਰਿ ਉਨਹਬ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਏਕੁ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ, ਜਿ ਆਗਿਆ ਹੋਇ ਤਬ ਕਹਹਾ?"

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਲਾ ਹੋਇ ਜੀ ਕਿਛੁ ਤੁਮਾਰੈ ਮਨ ਮਹਿ ਹੈ ਸੋਈ ਕਹੀਐ ਜੀ!" ਤਬ ਉਨਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਇਹੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ ਜਿ ਦਿਖਾ, ਜਿਤਨੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕਿਛੁ ਸੇਵਾ ਰਚੀ ਹੈ, ਸਭਸ ਸੇਵਾ ਸਕਰਮ ਸੁਕ੍ਰਿਤੁ ਮਹਿ ਸਭਸ ਸੇਵਾ ਤੇ ਰੂੜੀ ਸੇਵਾ ਕਵਣ ਸੀ ਹੈ ਜਿ ਕਰੀਐ? ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਜਿਤੁ ਸੇਵਾ ਪਰਮੇਸਰੁ ਜੀ ਪਾਈਐ, ਸਾਈ ਰੂੜੀ ਸੇਵਾ ਹੈ, ਸਾਈ ਬਤਾਈਐ ਜੀ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਸਾ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਣੀ ਬੋਲੀ ਜਿ :-

ਰੂੜੋ ਠਾਕੁਰ ਮਾਹਰੋ ਰੂੜੀ ਗੁਰਬਾਣੀ॥

[ਆਸਾ ਕਾਫੀ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੮ ਅਸਟਪਦੀਆ । ੧੯ । (੪੨੧)]

ਏਹੁ ਬਾਤ ਦੇਵ ਹੈ। ਭਾਈ ਜੀ! ਜਿਨ ਕੰਉ ਪਰਮੇਸਰ ਮਿਲਤਾ ਹੈ ਤਿਨ ਕੀ ਏਹੁ ਗਤਿ ਹੈ ਜਿ ਅਠੇ ਪਹਰ ਉਨ ਕੰਉ ਗੁਰੂ ਕਿਆਂ ਚਰਨਾਂ ਹੀ ਕਾ ਧਿਆਨੁ ਹੈ। ਭਾਈ ਜੀ! ਏਹੁ ਕਥਾ ਏਵ ਹੈ। ਜਿਸ ਕੰਉ ਪਰਮੇਸਰ ਜੀ ਦਇਆਲੁ ਹੋਇ, ਸੋਈ ਪਾਵੈ"। ਤਬ ਉਨਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਚਰਨ ਪਕੜੇ; ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿਖ ਭਏ; ਗੁਰ ਗੁਰੂ ਲਾਗੇ ਸਿਮਰਣੈ; ਉਨ ਕੈ ਮਨਿ ਸੰਤੋਖੁ ਆਇਆ; ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਭਏ; ਕਹਣੈ ਲਾਗੇ, "ਧੰਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ! ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ! ਵਾਹੁਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ।"

ਬੀਕਾਨੇਰ ਦੇ ਇਕ ਨਗਰ ਵਿਚ

ਤਬ ਉਸੁ ਨਗਰ ਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇਖਤਾ ਦੇਖਤਾ ਬੀਕਾਨੇਰਿ ਕੀ ਧਰਤੀ ਏਕੁ ਅਉਰ ਨਗਰਿ ਮਹਿ ਜਾਇ ਬਸਿਆ। ਤਹਾਂ ਉਹਿ ਜਿ ਰਜਪੂਤ ਥੇ ਬੈਸਨਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਪਾਹਿ ਮਿਲਿ ਆਏ। ਉਨਹੁ ਆਇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰਾਮ ਰਾਮ, ਗੁਸਾਈਂ ਜੀ। ਰਾਮ ਰਾਮ" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸਤਿ ਰਾਜਾ ਰਾਮੁ, ਆਵਹੁ ਜੀ, ਬੈਸਹੁ ਜੀ! ਬਲਿਹਾਰਿ ਜਾਂ, ਆਈਐ ਜੀ" ਤਬ ਓਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਹਿ ਕਰਿ, ਡੰਡਉਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੈਠਿ ਗਏ। ਤਬ ਘੜੀ ਏਕ ਸਸਤਾਇ ਕਰਿ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਏਕੁ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੇ ਤੁਮਰੀ ਆਗਿਆ ਹੋਇ ਤਉ ਕਹਹਾ ਜੀ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਲਾਾ ਹੋਇ ਜੀ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੁਮਰੈ ਜੀ ਹੈ ਸੁ ਕਹੀਐ ਜੀ!" ਤਬ ਉਨਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਤੂ ਬਡਾ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖੁ ਸੁਣੀਦਾ ਥਾ, ਭਲਾ ਭਇਆ ਜਿ ਤੇਰਾ ਦਰਸਨੁ ਭਇਆ, ਹਮਰੇ ਕਿਛੁ ਭਾਗ ਭਏ ਜਿ ਦਰਸਨੁ ਪਾਇਆ; ਪਣੁ ਜੀ ਏਕੁ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੇ ਆਗਿਆ ਹੋਇ ਤਉ ਕਹਹਾ ਜੀ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਲਾ ਹੋਇ ਜੀ, ਰਾਮ ਲੋਕਹੁ! ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੁਮਰੈ ਜੀ ਹੈ ਸੁ ਕਹੀਐ ਜੀ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕੁ ਪਾਸਿ ਉਨਹੁ ਬੇਨਤੀ ਕਰਿਕੈ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਲਿਹਾਰ ਹਾਂ, ਏਹੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ! ਦਿਖਾ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਜਿ ਹੈ ਸਿ ਕਹਾਂ ਬਸਤ ਹੈ ਅਰੁ ਪਾਈਐ ਸਿ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਪਾਈਐ? ਜਿਉਂ ਹੈ ਤਿਉਂ ਹੀ ਬਤਾਈਐ ਜੀ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਣੀ ਬੋਲੀ ਉਠਹੁ ਰਠਉੜਹੁ ਕੀ ਬੋਲੀ ਊਪਰਿ। ਜੇ ਉਨਕੀ ਬੋਲੀ ਗੋਸਟਿ ਮਹਿ ਲਿਖੀਐ ਤਾਂ ਸੁਨਣਹਾਰੇ ਸਮਝਨਿ ਨਾਹੀ, ਪਣੁ ਸਲੋਕੁ ਰਠਉਡੀ ਬੋਲੀ ਹੈ ਅਰ ਪਰਮਾਰਥੁ ਸਿੰਧੀ ਬੋਲੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਜੇ ਸੁਨਣਹਾਰੇ ਸਮਝਨਿ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਣੀ ਬੋਲੀ ਸਲੋਕੁ ਜਿ :-

ਅਲਗਉ ਜੋਇ ਮਧੂਕੜਉ ਸਾਰੰਗ ਪਾਣਿ ਸਬਾਇ॥

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ਮਾਰੂ ਕੀ ਵਾਰ । ੧੨ । (੧੦੯੦)]

ਭਾਈ ਜੀ ਜਿਸਨੋ ਆਪਿ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਦੇਇ, ਸੋਈ ਪਾਵੈ। ਧੰਨੁ ਉਹੁ ਸਾਹੁ ਪਰਮੇਸੁਰ

ਜਿਸ ਕੈ ਨਾਮਿ ਲੀਐ ਸਰਬ ਸੁਖ ਫਲ ਲਾਗਹਿ ਅਰੁ ਧੰਨਿ ਏਹਿ ਵਪਾਰੀਏ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਭਗਤ, ਜਿਨਹੁ ਏਹੁ ਵਪਾਰੁ ਕੀਆ। ਧੰਨਿ ਉਹੁ ਵਪਾਰੁ ਅਰੁ ਧੰਨਿ ਉਹੁ ਸਾਹੁ! ਅਰੁ ਧੰਨਿ ਉਹ ਵਪਾਰੀ ਜਿਨਹੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮ ਕੀ ਪੂੰਜੀ ਵਿਹਾਝੀ ਹੈ! ਬੋਲਹੁ ਵਾਹੁਗੁਰੂ ਸਚਾ"।

ਬੀਕਾਨੇਰ ਨਗਰ ਵਿਚ

ਤਬ ਬੀਕਾਨੇਰ ਦੀ ਧਰਤੀ ਦੇਖਤੇ ਬਾਹਰਿ ਉਦਿਆਨ ਤੇ ਬਹੁੜਿ ਬੀਕਾਨੇਰਿ ਕੇ ਸਹਿਰ ਮਹਿ ਜਾਇ ਵੜਿਆ। ਤਬ ਉਹਾਂ ਏਕਿ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕ ਆਇ ਗਏ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸਿ। ਤਬ ਉਨਹੁ ਆਇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰਾਮ ਰਾਮ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਰਾਮ ਰਾਮ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਆਈਐ ਜੀ! ਸਤਿ ਰਾਜਾ ਰਾਮੁ, ਆਈਐ-ਬੈਸੀਐ ਜੀ!" ਤਬ ਓਹਿ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੈਠਿ ਗਏ। ਤਬ ਘੜੀ ਏਕੁ ਸਸਤਾਇ ਕਰਿ ਉਨਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਏਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ, ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਂ ਜਿ ਆਗਿਆ ਹੋਇ ਤਾਂ ਕਹਹਿ?" ਤਦ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਲਾ ਹੋਵੈ ਜੀ ਰਾਮ, ਕੈ ਲੋਕਹੁ! ਜੇ ਕਿਛੁ ਤੁਮਰੇ ਜੀ ਹੈ ਸਿ ਕਹੀਐ ਜੀ"। ਤਬ ਉਨਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਬਲਿਹਾਰਿ ਜਾਂ, ਬਾਬਾ ਜੀ! ਏਹੁ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ! ਏਹੁ ਸੈਂਸਾਰ ਜੋ ਆਵਤਾ ਜਾਤਾ ਮਰਤਾ ਏਹੁ ਆਵਤਾ ਕਾਹੇ ਕਉ ਹੈ ਅਰਿ ਕਰਿ ਕਿਆ ਜਾਤਾ ਹੈ? ਬਾਬਾ ਜੀ! ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਏਸ ਮਨੁਖ ਕਰਨਾ ਥਾਂ ਓਹੁ ਬਾਤ ਬਤਾਈਐ। ਅਰੁ ਜਿ ਏਹੁ ਕਮਾਤਾ ਹੈ ਸਾ ਭੀ ਸੁਣਾਈਐ ਜੀ, ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਨਿਮਿਤਿ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਣੀ ਬੋਲੀ ਭੈਰੋ ਰਾਗ ਮਹਿ ਜਿਃ-

ਭੂੰਡੀ ਚਾਲ ਚਰਣ ਕਰ ਖਿਸਰੇ ਤੁਚਾ ਦੇਹ ਕੁਮਲਾਨੀ॥

[ਭੈਰਉ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੨ ।੪ ।(੧੧੨੬)]

ਤਬ ਓਹਿ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੈ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਸਿਖ ਭਏ, ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਾਗੇ ਜਪਣੇ, ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਭਏ, ਉਨ ਕੈ ਮਨਿ ਸੰਤੋਖ ਆਇਆ, ਕਹਣੈ ਲਾਗੈ ਜਿ, ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ, ਵਾਹੁਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ।

ਸੁਰਾਸ਼ਟ੍ਰ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ

ਤਬ ਬੀਕਾਨੇਰ ਕਾ ਸਹਰੁ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸੋਰਠਿ ਕੀ ਧਰਤੀ ਜਾਇ ਨਿਕਲੇ। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਏਹੁ ਕਵਣੁ ਧਰਤੀ ਹੈ ਜੀ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਮਰਦਾਨਿਆ! ਉਹੁ ਜਿ ਸੋਰਠਿ ਰਾਗ ਗਾਈਤਾ ਹੈ ਤੇਰੀ ਧਰਤੀ ਮਹਿ ਸਿ ਏਹੁ ਸੋਰਠਿ ਦਾ ਦੇਸੁ ਹੈ"। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਸੋਰਠਿ ਓਹਾ ਹੈ ਜਿ ਬੀਜੇ ਵਾਲੀ ਆਖੀ ਦੀ ਹੈ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਮਰਦਾਨਿਆ! ਓਹਾ ਜੀ ਬੀਜੈ ਵਾਲੀ ਏਹੁ ਸੋਰਠਿ ਹੈ।" ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ, ਕਹੈ ਜਿ, "ਜੀ, ਸਰਠਿ ਏਹਾ ਸੋਰਠਿ ਵਲਾਇਤਿ ਅਰੁ ਰਾਗੁ ਹੈ, ਏਹਿ ਏਨੇ ਕੀ ਏਹੈ ਕਿ ਨਾ, ਏਹੁ ਰਾਗੁ ਧਰਤੀ ਅਗੈ ਹੀ ਥੇ ਕੇ ਸੋਰਠਿ ਹੀ ਤੇ ਲੈ ਕਰਿ ਹੋਇ? ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਮਰਦਾਨਿਆ! ਸੋਰਠਿ ਕੀ ਧਰਤੀ ਅਗੈ ਹੀ ਹੈ, ਓਦੂ ਸੇਰਠਿਅਹੁ ਅਰੁ ਸੋਰਠਿ ਰਾਗੁ ਭੀ ਅਗੈ ਹੀ ਹੈ। ਅਰੁ ਏਸੈ ਸੋਰਠਿ ਕੀ ਧਰਮੀ ਮਹਿ ਸੋਰਠਿ ਹੋਈ, ਤਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰੇਮੁ ਏਸੇ ਸੋਰਠਿ ਰਾਗ ਸਿਉ ਹੋਆ। ਤਬ ਸੋਰਠਿ ਜਨਮੀ, ਸੋਰਠਿ ਰਾਗ ਕਾ ਹੇਤੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਇਤਨੀ ਇਨਕਾ ਏਕੋ ਨਾਮੁ ਹੋਇ ਗਇਆ"। ਤਬ

ਮਰਦਾਨਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਪੈਰੀਂ ਪੜਿਆ ਜਿ, "ਧੰਨਿ ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ! ਜੀਆ ਕਾ ਜਾਨਣਹਾਰੁ! ਜੀ, ਅਗੈ ਕੋਈ ਕਿਛੁ ਕਹਦਾ, ਕੋਈ ਕਿਛੁ ਕਹਦਾ, ਅਰ ਏਹੁ ਬਾਤ ਪਾਈ ਜੀ ਤੇਰੈ ਪਰਸਾਦਿ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿ ਜਿ, "ਮਰਦਾਨਿਆ! ਕੁਰ ਦਿਖਾ, ਸੋਰਠਿ ਰਾਗੁ।" ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਸੋਰਠਿ ਰਾਗੁ ਕੀਆ ਖੁਸੀ ਹੋਇ ਕਰਿ। ਮਰਦਾਨੇ ਜਿ ਸੋਰਠਿ ਅਲਾਪੀ ਅਰੁ ਬਾਬਾ ਜੀ ਖੁਸੀ ਭਇਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਪਹਿ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰਾਗ ਤਾਂ ਸਭਿ ਭਲੇ ਹੈਨਿ, ਪਣੁ ਜੀ ਸੋਰਠਿਠ ਰਾਗੁ ਸਭਨਾ ਰਾਗਾਂ ਮਹਿ ਖਰਾ ਸੋਹਾਵਣਾ ਰਾਗੁ ਹੈ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਮਰਦਾਨਿਆ! ਤੂ ਜਾਣਦਾ ਹੈਂ ਸੋਰਠਿ ਰਾਗੁ ਕਿਤੁ ਸੋਹਾਵਣਾ ਲਗਦਾ ਹੈ?' ਕਹੈ, "ਜੀ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦਾ ਜਿਉਂ ਹੈ, ਤਿਉਂ ਕਹਿ ਸੁਣਾਈਐ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਣੀ ਬੋਲੀ ਸਲੋਕੁ ਜਿ :-

ਸੋਰਠਿ ਤਾਮਿ ਸੋਹਾਣੀ ਜੇ ਸਚਾ ਮਾਨਿ ਹੋਈ॥

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ਵਾਰ ਸੋਰਠ । ੧ । (੬੪੨)]

ਤਬ ਮਰਦਾਨਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗਾ, ਕਹਣੇ ਲਾਗਾ, "ਸੇ ਐਸੇ ਰਾਗ ਤੂੰ ਹੈ ਕਰਹਿ, ਤੁਮ ਹੀ ਤੇ ਐਸਾ ਰਾਗੁ ਹੋਇ ਜੀ! ਹੋਰੁ ਕਵਣੁ ਕਰਿ ਸੈਕ? ਬੋਲਹੁ ਵਾਹੁਗੁਰੂ"।

ਫੇਰ ਦਖਣ ਵਲ ਜਾਣਾ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬੀਕਾਨੇਰਿ ਕੀ ਧਰਤੀ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਅਰੁ ਸੋਰਠਿ ਕੀ ਧਰਤੀ ਦੇਖਤੇ ਦੇਖਤੇ ਫੇਰਿ ਦਖਨ ਕੀ ਦਿਸਾ ਮਾਰੂ ਕੀ ਧਰਤੀ ਚਉਮਾਸ ਕਿਆਂ ਦਿਨਾਂ ਮਹਿ ਉਹਾਂ ਜਾਇ ਬਸੇ। ਮੇਘ ਮਾਲਾਰੂ ਬਹੁਤੁ ਲਾਗੀ ਬਰਸਣੈ। ਬਰਸੈ ਮੇਘੁ ਘਣਾ, ਪਣੁ ਪਾਣੀ ਨ ਚਲਈ, ਬਾਲੂ ਰੇਤ ਕੀ ਧਰਤੀ ਪਾਣੀ ਸੋਖਿ ਲਏ; ਰਜੇ ਕਿਤਨੇ ਮੀਹਿ ਨਾਹੀ, ਭਾਵੈ ਤੈਸੀ ਮੂਸਲਾਧਾਰ ਬਰਖਾ ਹੋਇ, ਮਾਰੂ ਕੀ ਧਰਤੀ ਮੀਹਿ ਰਸੈ ਨਾਹੀ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਦੇਖ ਕਰਿ ਧਰਤੀ ਦਾ ਸੁਭਾਉ ਬਾਣੀ ਬੋਲੀ ਸਲੋਕ ਜਿ :'

ਮਾਰੂ ਮੀਹਿ ਹਨ ਤ੍ਰਿਪਤਿਆ ਅਗਨਿ ਨ ਲਥੀ ਭੁਖ॥

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧, ਵਾਰ ਮਾਝ । ੨੩ । (੧੪੮)]

ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ "ਸਤਿ ਜੀ, ਸਤਿ ਜੀ, ਏਹੁ ਭੁਖ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਕੀ ਤੁਝ ਹੀ ਕਉ ਹੈ ਜੀ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਅਰੁ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਅਘਾਇ ਭੀ ਤੁਹੀ ਰਹਿਅ ਹੈ"। ਤਬ ਮਰਦਾਨਾ ਪੈਰੀ ਪੜਿਆ। ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਮਰਦਾਨੇ ਉਪਰਿ ਖੁਸੀ ਹੋਇਆ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹੁਗੁਰੂ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਮਥਰਾ ਜਾਣਾ

ਤਬ ਦੱਖਣ ਕੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਉੱਤਰ ਕੀ ਧਰਤੀ ਕਉ ਰਮੇ। ਪੰਜਿ ਬਰਸ ਦੱਖਣ ਕੀ ਧਰਤੀ ਖੇਲੇ, ਤਬ ਦਖਣ ਕੀ ਧਰਤੀ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਮਥੁਰਾ ਜਮੁਨਾ ਆਇ ਉਤਰੇ। ਕੇਸੋ ਰਾਇ ਕੇ ਦੇਵਾਲੇ ਕਾ ਦਰਸਨੁ ਕੀਆ। ਜਮਨੁਾ ਇਸਨਾਨੁ ਕੀਆ। ਭਗਤਾਂ ਕਾ ਮੇਲੁ ਹੂਆ, ਮਥਰਾ ਕੈ ਬਿਖੈ ਬਡੇ ਬਡੇ ਮਹੰਤ ਆਇ ਏਕਠੇ ਭਏ ਸੁ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਾ ਨਾਮੁ ਆਗੈ ਹੀ ਪ੍ਰਸਿਧੁ ਹੂਆ ਹੈ ਲੋਕਾਂ ਮਹਿ ਜਿ ਨਾਨਕ ਬੇਦੀ ਭੀ ਭਗਤੁ ਹੂਆ ਹੈ ਕਲਿ ਕੈ ਬਿਖ, ਘਰੁ ਲੁਟਾਇ ਨਿਕਲਿਆ ਹੈ, ਬੈਸਨਉ ਮਾਰਗੁ ਅਤੀਤੁ ਰੂਪਿ ਰਹਤਾ ਹੈ, ਨਾਨਕ ਕੇ ਪਦੇ ਲੋਕਾਂ ਮਹਿ ਗਾਈਤੇ ਹੈਂ, ਲੋਕੁ ਨਾਨਕੁ ਨਾਨਕੁ ਲੇ ਉਠੇ ਹੈਂ। ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਡੋਰੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਉਠੀ ਹੈ, ਅਗੈ ਲੋਕ ਮਥੁਰਾ ਕੈ ਬਿਖੈ ਪੁਰਬ ਕਉ ਏਕਠੇ ਹੂਏ ਹੈਂ ਅਰੁ

ਸਾਧ ਕਾ ਮਹੋਤਸਵੁ ਹੈ, ਉਹਾਂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਭੀ ਜਾਇ ਨਿਕਲਿਆ। ਜਬ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਊਹਾਂ ਜਾਇ ਨਿਕਲਿਆ ਤਬ ਲੋਕ ਲੇ ਉਠੇ ਜਿ, "ਹੈਂ ਨਾਨਕੁ ਭਗਤੁ ਬੇਦੀ ਆਇਆ"। ਲੋਕ ਦੇਖਣੁਹਾਰੇ ਬਹੁਤੁ ਜੁੜਿ ਗਏ, ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਏਕਲਾ ਹੀ, ਏਕੁ ਮਰਦਾਨਾ ਸਾਥਿ, ਤੇੜਿ ਚਾਦਰਿ ਉਪਰਿ ਭੀ ਚਾਦਰਿ, ਸਿਰਿ ਅੰਗਉਛਾ ਬਾਬਾ ਚਲਦਾ ਚਲਦਾ ਤਹਾਂ ਹੀ ਗਇਆ ਮਹਾਂ ਸਾਧ ਕਾ ਮੋਹਤਸਵੁ ਥਾ, ਊਹਾਂ ਹੀ ਗਇਆ। ਜਬ ਬਾਬਾ ਉਨ ਕਉ ਨਜਰਿ ਆਇਆ। ਤਬ ਓਹਿ ਭਗਤ ਸਭਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੰਉ ਆਇ ਮਿਲੇ, ਪਰਦਖਣਾ ਦੇ ਕਰਿ, ਨਮਸਕਾਰੁ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਚਰਨ ਬੰਦਨਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਰੀ। ਤਬ ਸਭਨਹੁ ਭਗਤਹੁ ਕੇ ਮਨ ਮਹਿ ਬਿਗਾਸ ਹੂਆ ਜਿ, "ਏਕੁ ਤਾਂ ਸਰਧਾ ਪੂਰੀ ਹੋਈ ਜਿ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਸੁਨੀਤਾ ਥਾਂ ਸੋ ਆਪਨੀ ਅਖੀਂ ਦੇਖਾ, ਅਰੁ ਕਿਛੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਬਾਤ ਪੂਛਣੀ ਹੈ ਸਿ ਅਜੁ ਸਭੁ ਪੂਛਿ ਲੀਜੀਐਗਾ। ਧੰਨਿ ਹਮਾਰੇ ਭਾਗਿ ਜਿ ਸਾਧ ਦਾ ਦਰਸਨੁ ਹੁਆ।" ਤਬ ਮੋਹਤਸਵੁ ਪੂਰਾ ਹੂਆ, ਸਾਧਹੁ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ! ਹਮਰੇ ਭਾਗ ਹੈਂ ਜਿ ਤੁਮਰਾ ਦਰਸਨੁ ਹੂਆ, ਪਣੁ ਜੀ ਕਿਛੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਸੁਣਾਈਅਹਿ"। ਸੁ ਜਹਾਂ ਕੋਈ ਕਹਤਾ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਸੁਣਾਈਅਹਿ ਤਹਾਂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਬਹੁਤ ਖੁਸੀ ਹੋਤਾ। ਤਬ ਜਿਨਹੁ ਪੁਰਬਿ ਨਾਵਣਾ ਸਾ ਲੋਕ ਪ੍ਰਿਥਮੀ ਇਕਠੇ ਆਇ ਭਏ ਥੇ ਸੇ ਦਰਸਨੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸਾਧਤਾਂ ਕਾ ਅਰੁ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਦਰਸਨੁ ਗਏ। ਅਰੁ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮ ਕੇ ਕਾਂਖੀ ਥੇ ਟਿਕਿ ਰਹੇ, ਸਾਧ ਇਕਤ੍ਰ ਹੋਇ ਬੈਠੇ। ਤਬ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਸਾਧਹੁ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਆ ਜਿ, 'ਬਾਬਾ ਜੀ! ਧੰਨਿ ਹਮਾਰੇ ਭਾਗ, ਜਿ ਤੇਰਾ ਦਰਸਨੁ ਪਾਇਆ ਪੁਣ ਜੀ, ਜਿਉਂ ਠਾਕਰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਤੁਸਾਂ ਨੋ ਜਿਸੁ ਸੇਵਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਸਾ ਬਾਤ ਅਸਾਂ ਨੋ ਬਤਾਈਐ ਜੀ, ਜਿ ਹਮ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਵਹਿ। ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਤੁਮਹੁ ਦੇਖਾ ਹੈ, ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਤੁਮ ਪਰਚੇ ਹੋ ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਕਹਿ ਸੁਨਾਵਹੁ ਜੀ। ਜਿਸੁ ਘਾਲਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਤੁਮ ਕੰਉ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਸਾ ਕਹਿ ਸੁਨਾਵਹੁ ਜੀ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬਾਣੀ ਬੋਲ ਉਠਾ ਧਨਾਸਰੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਜਿ :-

ਸਹਿਜ ਮਿਲੈ ਮਿਲਿਆ ਪਰਵਾਣੁ॥

[ਧਨਾਸਰੀ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੨ ਅਸਟਪਦੀਆ । ੨ ।(੬੮੯)]

ਤਬ ਉਨਹੁ ਬੈਸਨਉ ਸਭਨੋਹ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ। ਸਭਿ ਉਹਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੋ ਸਿਖ ਹੂਏ; ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਭਏ; ਉਨਕੇ ਮਨਿ ਸੰਤੋਖ ਆਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਪੀਛੈ ਏਹੁ ਜਿ ਨਿਰੰਜਨੀਆਂ ਕਾ ਪੰਥੁ ਹੈ ਸਿ ਉਹਿ ਉਹੀ ਹੈ। ਮਥੁਰਾ ਕੈ ਬਿਖੈ ਜਿ ਦਰਸਨੁ ਲੀਆ ਹੇ ਤਿਵ ਹੀ ਜਿ ਬਿਦਾ ਭਏ ਸਿ ਉਨ ਕਾ ਇਹੀ ਬਿਉਹਾਰ, ਉਨਹੁ ਏਹੁ ਬਾਤ ਮੰਨਿ ਲੀਨੀ ਹੈਂ। ਉਸ ਹੀ ਤਰਫ ਉਨ ਕੀ ਰਹਤ ਹੈ। ਦਖਣ ਕੀ ਧਰਤੀ ਓਹਿ ਰਹਤੇ ਹੈਂ, ਉਦਾਸੁ ਹੀ ਫਿਰਤ ਹੈਂ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹੁਗੁਰੂ।

ਮਥਰਾ ਵਿਚ ਵੈਸ਼ਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼

ਤਬ ਫਿਰਿ ਮਥੁਰਾ ਕੈ ਬਿਖੈ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਬੈਠਾ ਥਾ ਅਰੁ ਏਕੁ ਬੈਸਨੋ ਮਿਲਿ ਗਏ। ਤਿਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਡਾ ਭਗਤੁ ਹੈ ਨਾਨਕੁ ਕਲਿ ਕੈ ਬਿਖੈ, ਚਲਹੁ ਭਾਈ ਦਰਸਨੁ ਕਰਿ ਆਵਹੁ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ ਮਥੁਰਾ ਬਾਸੀ ਮਿਲਿ ਆਏ ਤਿਨਹੁ ਆਇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰਾਮੁ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਸ੍ਰੀ ਰਾਮੁ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸਤਿ ਰਾਮੁ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ, ਆਈਐ ਜੀ! ਬਲਿਹਾਰਿ ਜਾਂ, ਬੈਠੀਐ ਜੀ"! ਤਬ ਉਹਿ ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੈਠਿ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ

ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜੀ, "ਭਲੇ ਹਉ ਬੈਸਨਉ ਜੀ! ਕਲਿਆਣੁ ਹੈ?" ਤਬ ਉਨਹੁ ਬੈਸਨੋ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਭਲਾ ਹਹੁ ਜੀ! ਤੇਰੀ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਕਲਿਆਣੁ ਹੈ ਜੀ"। ਤਬ ਘੜੀ ਏਕ ਸਸਤਾਇ ਕਰਿ ਉਨਹੁ ਬੈਸਨਉ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਏਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ, ਜੋ ਆਗਿਆ ਹੋਇ ਤਬ ਕਹਹ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਜੇ, "ਭਲਾ ਹੋਇ ਜੀ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਜੀ ਹੈ ਸਿ ਕਹੀਐ ਜੀ"। ਤਤ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ! ਏਹੀ ਬੇਨਤੀ ਜਿ ਦਿਖਾ ਤੁਮਰਾ ਕਵਨ ਪੰਥੁ ਹੈ ਜੀ? ਕਵਨ ਸੇਵਾ ਹੈ ਜੀ? ਕਵਨ ਉਪਦੇਸੁ ਹੈ ਜੀ? ਕਵਨੁ ਚਾਲਿ ਹੈ ਜੀ? ਕਵਨੁ ਰਹਤ ਹੈ ਜੀ? ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਤੁਮਰਾ ਮਾਰਗੁ ਪੰਥੁ ਹੈ ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਸਮਝਾਈਐ ਜੀ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਹਸਿਆ, ਹਸਿ ਕਰਿ ਬਾਣੀ ਬੋਲੀ ਸਾਰੰਗ ਰਾਗ ਮਹਿ ਜਿਃ-

ਅਪੁਨੇ ਠਾਕੁਰ ਕੀ ਹਉ ਚੇਰੀ॥

[ਰਾਗ ਸਾਰੰਗ ਚਉਪਦੇ ਮਹਲਾ ੧ ।੧ ।(੧੧੯੭)]

ਤਬ ਉਹਿ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀਂ ਲਾਗੇ; ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿੱਖ ਭਏਃ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਾਗੇ ਜਪਣੈ; ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਭਏ, ਉਨ ਕੈ ਮਨਿ ਸੰਤੋਖ ਆਇਆ, ਕਹਣੈ ਲਾਗੇ ਜਿ, "ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕੁ! ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕੁ! ਵਾਹੁਗੁਰੂ ਨਾਨਕੁ।"

ਕੁਰੂਖੇਤ੍ਰ ਵਿਚ ਪੰਡਤਾਂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼

ਤਬ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਮਥੁਰਾ ਤੇ ਕੁਲਖੇਤ੍ਰ ਕੇ ਨਾਵਣ ਕਂਉ ਚਲਿਆ। ਆਇ ਕੁਲਖੇਤ੍ਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਇਆ। ਆਗੈ ਨਾਵਣੁ ਪੁਰਬ ਕਾ ਹੈ; ਲੋਕੁ ਬਹੁਤ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਨਾਵਣਨ ਕਂਉ ਆਇਆ ਹੈ, ਖਤ੍ਰੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣੁ ਸੂਦ ਵੈਸੁ ਜੇ ਕੋਈ ਹੈ ਸਿ ਕੁਲਿਖੇਤ੍ਰ ਕੇ ਨਾਵਣ ਕਂਉ ਆਇ ਏਕਠਾ ਭਇਆ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਭੀ ਉਹਾਂ ਜਾਇ ਨਿਕਲਿਆ। ਜਬ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਉਹਾਂ ਗਹਿਆ ਤਬ ਜਿਤਨਾ ਲੋਕੁ ਸਾ ਸਭੁ ਨਾਨਕ ਦੁਆਲੇ ਆਇ ਝੂਬਿਆ। ਉਹਾਂ ਜਿ ਭਲੇ ਪਲੇ ਰਾਜੇ ਥੇ, ਭਲੇ ਭਲੇ ਪੰਡਿਤ ਥੇ, ਬਡੇ ਬਡੇ ਬੈਸਨੋ ਥੇ ਤੇ ਆਏ, ਆਇ ਕਰਿ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਂਉ ਪ੍ਰਿਛਾ ਕਰੀ ਜਿ "ਨਾਨਕ ਜੀ! ਤੂੰ ਕਲੀ ਕਾਲ ਮਹਿ ਬਡਾ ਮੁਹਾਂ ਪੁਰਖੁ ਹੈਂ, ਦਿਖਾ ਤੈਨੋ ਲੋਕ ਕਹਦੈ ਹੈਨਿ ਜਿ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਂਉ ਅਗੰਮ ਅਗਾਧਿ ਕੀ ਖਬਰਿ ਹੈ। ਦਿਖਾ ਜੀ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੈ ਅਰਥਿ ਤੂੰ ਹਮ ਕਂਉ ਖਬਰਿ ਦੇਹਿ ਜਿਤਨੇ ਲੋਕ ਇਸੁ ਪ੍ਰਿਬੋਦਕ ਜਲਿ ਨਾਵਣ ਆਏ ਹੈਂ, ਏਨਾ ਕੰਉ ਆਏ ਕਾ, ਨਾਏ ਕਾ ਫਲੁ ਹੈ ਕਿ ਨਾਹੀ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਉਤੁ ਪ੍ਰਥਾਇ ਬਾਣੀ ਬੋਲੀ ਸੋਰਠਿ ਰਾਗ ਮਹਿ, ਉਲ ਕਂਉ ਸਮਝਾਵਣਾ ਕਰਤਾ ਹੈ ਅਗੰਮ ਅਗਾਧਿ ਕੀ ਖਬਰਿ; ਉਪਦੇਸੀ ਬਾਣੀ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਕਹਤਾ ਹੈ। ਕਿਆ ਕਹਤਾ ਹੈਃ-

ਜਿਸੁ ਜਲਨਿਧਿ ਕਾਰਣਿ ਤੁਮਿ ਜਗਿ ਆਏ ਸੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਗੁਰ ਪਾਹੀ ਜੀਉ।

[ਸੋਰਠ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧ ਚਉਪਦੇ ।੯ ।(੫੯੮)]

ਤਬ ਸਕਲ ਜੀਵ 'ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ' ਕਰਿ ਉਠੇ ਜਿ, 'ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ! ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ!" ਤਬ ਉਹਿ ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਭਏ; ਉਨ ਕੈ ਮਨਿ ਸੰਤੋਖੁ ਆਇਆ; ਲਾਗੇ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਜਪਣੇ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹੁਗਰੂ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰ ਵਿਚ

ਤਬ ਕੁਲਖੇਤ੍ਰ ਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰਿ ਦਵਲਤ ਖਾਨ ਲੋਦੀ ਪਾਸਿ ਆਇਆ। ਤਬ ਦਵਲਤ ਖਾਨਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਆਉ ਜੀ, ਨਾਨਕ ਜੀ! ਨਿਹਾਲ ਹੋਏ ਜੀ, ਦੀਦਾਰੁ ਪਾਇਆ ਜੀ।

ਨਾਨਕ ਜੀਉ! ਇਥੁ ਮੁਕਾਮੁ ਕਹਾਂ ਹੀ ਕੀਆ ਹੈ? ਜਬ ਈਹਾਂ ਥੇ ਤਾਂ ਦੀਦਾਰੁ ਤੇਰਾ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਹਮ ਪਾਂਵਦੇ ਥੇ, ਅਬ ਤੁਮਿ ਖੁਦਾਇ ਆਣੇ ਹੋਏ, ਹੁਣਿ ਅਸਾਨੋ ਦੀਦਾਰੁ ਹੋਵਣਹੁ ਰਹਿਆ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਪੂਛੇ ਕਾ ਜਬਾਬੁ ਸੁਆਲੁ ਦੇਤਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਣੀ ਬੋਲੀ, ਤਰੀਕਤਿ ਕੇ ਘਰਿ ਮਹਿ ਕਿਆ ਕਹਤਾ ਹੈ ਜਿ :-

ਮੁਕਾਮੁ ਕਰਿ ਘਰਿ ਬੈਸਣਾ ਨਿਤ ਚਲਣੈ ਕੀ ਧੋਖ।

[ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੨ । ੧੭ ।(੬੪)]

ਤਬ ਦਵਲਤ ਖਾਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਪੈਰੀਂ ਪਇਆ, ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਤੂੰ ਓਹੋ ਕੋਈ ਹੈਂ, ਤੇਰਾ ਭੀ ਸੁਮਾਰੁ ਕੀਤਾ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਸਾਹਿਬੁ ਜਿ ਦਿਲਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕੁ ਹੈ ਸੋ ਤਾਂ ਕਿਨੈ ਡਿਠਾ ਨਾਹੀਂ, ਏਥੈ ਤਾਂ ਜਹਾਨ ਵਿਚਿ ਦਿਲਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕੁ ਤੂਹੈ ਹੈਂ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੀ ਪੈਰੀਂ ਪਇਆ ਦਵਲਤ ਖਾਨੁ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਖਾਨ ਜੀ! ਤੂੰ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਆ; ਤੈਂ ਪਿਛੇ ਅਸੀਂ ਭੀ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਏ ਜਿ ਸਚਾ ਚਿਤਿ ਆਇਆ।"

ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਲੋਦੀ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼

ਤਬ ਦਵਲਤ ਖਾਨਿ ਸਾਥਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਅਗਲੇ ਦਿਨਿ ਬਹੁੜੇ। ਖਾਨ ਹਥਿ ਜੋੜਿ ਕਰਿ ਖੜਾ ਹੋਇ ਰਹਿਆ, ਕਹਣੈ ਲਾਗਾ ਜਿ, "ਏ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਏਹੁ ਰਾਜੁ ਜਿ ਹੈ ਸਭ ਤੇਰਾ ਹੈ, ਤੇਰੈ ਆਗੇ ਹੈ; ਨੇਕੀ ਕਰਿ ਭਾਵੇਂ ਬਦੀ ਕਰਿ; ਸਿਆਹੀ ਕਰਿ ਭਾਵੈ ਸੁਪਦੈਦੀ ਕਰਿ; ਜਿਉ ਜਾਣਹਿ ਤਿਉਂ ਚਲਾਇ। ਇਕੁ ਤਬਰਕੁ ਮੁੱਝ ਕੰਉ ਤੂੰ ਦੇਹਿ ਜੇ ਬੈਠਾ ਮੈ ਖਾਉਂ, ਹੋਰੁ ਸਭੁ ਇਛੁ ਤੇਰਾ ਹੈ ਧਨੁ ਮਾਲੁ, ਰਾਜੁ ਪਾਟੁ। ਤੂੰ ਏਸੁ ਕਾਮ ਕੰਉ ਕਬੂਲ ਕਰੁ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਲੋਕੁ ਕੀਆ, ਕਹਿਓਸੁ ਜਿ:-

ਰਾਜੁ ਮਾਲੁ ਰੂਪੁ ਜਾਤਿ ਜੋਬਨੁ ਪੰਜੇ ਠਗ॥

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ਵਾਰ ਮਹਲਾ ਕੀ । ੨੩ ।(੧੨੮੮)]

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਖਾਨਿ ਜੀ! ਜੇ ਅਸਾਡੀ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲਿ ਰਹਿ ਆਈ ਤਾਂ ਸਾਹਿਬ ਤੇਰਾ ਭੀ ਭਲਾ ਕਰੈਗਾ, ਤੂੰ ਆਪਣੀ ਖਾਤਰਿ ਜਮਾ ਕਰਿ"। ਤਬ ਦਵਲਤ ਖਾਨਿ ਤਸਲੀਮ ਕੀਤੀ। ਬਾਬੇ ਉਹਾਂ ਥੀਂ ਬਿਦਾ ਕਰੀ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹੁਗੁਰੂ, ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਸਤਿਗੁਰੂ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਸੁਮੇਰ ਪਰਬਤ ਤੇ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਦਵਲਤ ਖਾਨ ਸਾਥਿ ਗੋਸਟਿ ਕਰਿ ਕੈ ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰ ਤੇ ਉਤਰ ਕੀ ਧਰਤੀ ਸੁਮੇਰ ਕੰਉ ਚਲਿਆ ਦੇਖਤਾ ਦੇਖਤਾ, ਖੇਲਤਾ ਖੇਲਤਾ ਭਗਵਤੀ ਕੇ ਅਸਥਲ ਕੰਉ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਸਮੇਰਿ ਜਾਇ ਚੜਿਆ। ਸੁਮੇਰ ਕੀ ਘਾਟੀ ਪਾਈ। ਸੁਮੇਰਿ ਕੈ ਊਪਰਿ ਚੜ੍ਹੇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਦੇਖੈ ਤਾਂ ਅਗੇ ਸਿਧ ਬੈਠੇ ਹੈਂ - ਸ੍ਰੀ ਗੋਰਖੁ ਨਾਥੁ, ਮਛਿੰਦ੍ਰ ਨਾਥੁ, ਈਸੁਰੁ ਨਾਥ, ਚਰਪਟ ਨਾਥੁ, ਬਰੰਗ ਨਾਥੁ, ਘੋੜਾ ਚੋਲੀ, ਬਾਲ ਗੁੰਦਾਈ, ਭਰਥਰੀ, ਗੋਪੀ ਚੰਦੁ, ਸਾਰੇ ਸਿਧ ਬੈਠੇ ਹੈਨਿ, ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਉਹਾਂ ਜਾਇ ਪਰਗਟੇ; ਸੁਮੇਰ ਊਪਰਿ ਜਾਇ ਚੜ੍ਹੇ; ਸਿਧਾਂ ਕਉ ਆਦੇਸੁ ਕੀਆ। ਆਗੈ ਤੇ ਸਿਧਹੁੰ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ। ਜਬ ਊਪਰਿ ਜਾਇ ਚੜ੍ਹੇ: ਸਿਧਾਂ ਕਉ ਆਦੇਸੁ ਕੀਆ। ਆਗੈ ਤੇ ਸਿਧਹੁੰ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ। ਜਬ ਊਪਰਿ ਜਾਇ ਚੜੈ ਤਬ ਸਿਧਾਂ ਸਾਥਿ ਗੋਸਟਿ ਕੀਨੀ। ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਏਹੁ ਕਵਣੁ ਜਿਨਿ ਏਹੁ ਮਾਰਗੁ ਪਾਇਆ ਸੁਮੇਰੁ ਕੀ ਘਾਟੀ ਚੜਣੈ ਕਾ ਸਿ ਏਹੁ ਕਉਣੁ ਹੈ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੰਉ ਸ੍ਰੀ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਕੈ ਚੇਲੈ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਸ੍ਰੀ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਜੀ! ਏਹੁ ਨਾਨਕ ਵੇਦੀ ਪੀਰ ਵਿਆਹ ਕਾ ਭਗਤੁ, ਵਡਾ ਭਗਤੁ ਹੈ ਨਾਨਕੁ ਵੇਦੀ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ,

"ਏਹਿ ਸਿਧ ਹੈਨਿ ਜਿਨੀ ਮੇਰੇ ਤਾਂਈ ਬੁਝਿਆ ਹੈ"। ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਨਾ ਬਚਾ! ਤੇਰਾ ਕੰਮੁ ਨਾਹੀ, ਇਸੁ ਸਾਥਿ ਗੋਸਠਿ ਕਰਣੀ ਹੈ।" ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਕਹਿਆ ਜੀ, ਬਲਿਆ ਤੂੰ ਕਹਾਂ ਤੇ ਆਇਆ ਹੈਂ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਕਿ, "ਜੀ, ਆਸਾ ਅੰਦੇਸੇ ਤੇ ਆਇਆ"। ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਖ ਨਾਥ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਆਸਾਂ ਅੰਦੇਸੇ ਮਹਿ ਇਉਂ ਰਹਤਾ ਹਉ, ਜਿਉਂ ਜਲ ਉਪਰ ਮੁਰਗਾਈ ਬੈਠਤੀ ਹੈ"। ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜਲ ਊਪਰਿ ਮੁਰਗਾਈ ਜਿ ਰਹਤੀ ਹੈ ਸਿ ਤਿਸੁ ਕਉ ਸਭੁ ਸੋਝੀ ਦਰੀਆਵ ਕੀ ਹੋਤੀ ਹੈ ਤੂ ਇਸੁ ਕਲਿਜੁਗ ਦੀ ਸੋਝੀ ਹਮਾਰੈ ਤਾਈਂ ਦੇਹਿ ਜਿ ਕਲਿਜੁਗੁ ਕੈਸਾ ਹੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਜੁਗ ਕੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਕਹਣੈ ਲਾਗਾ ਸ੍ਰੀ ਗੋਰਖ ਨਾਥੁ ਪਹਿ। ਪਰਕਿਰਤੀ ਬਾਣੀ ਬੋਲਿ ਕਰਿ ਕਹਿ ਸੁਨਾਵਤਾ ਹੈ ਸ੍ਰੀ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਕਉ। ਕਿਆ ਕਹਤਾ ਹੈ?

ਸਚਿ ਕਾਲੁ ਕੂੜੁ ਵਰਤਿਆ ਕਲਿ ਕਾਲਖ ਬੇਤਾਲ॥

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧, ਵਾਰ ਆਸਾ । ੧੧ । (੪੬੮)]

ਤਬ ਸਿਧ ਪਤੀਜਿ ਗਏ ਜਿ, "ਨਾਨਕੁ ਉਚੈ ਘਰਿ ਬੋਲਤਾ ਹੈ, ਹਮਾਰੀ ਊਹਾਂ ਪਹੁਚ ਨਾਹੀਂ"। ਤਬ ਸਿਧਹੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ। ਨਮਸਕਾਰੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਧੰਨਿ ਹੋ ਨਾਨਕ! ਭਗਤ! ਤੂੰ ਧੰਨਿ ਹੈਂ ਜਿਸੁ ਕਉ ਐਸੀ ਗੰਮਤਾ ਆਈ ਹੈ, ਸੁ ਧੰਨਿ ਹੈ"।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਚਰਪਟ ਵਣੀ ਤੇ

ਤਬ ਸੁਮੇਰ ਤੇ ਫਿਰਿ ਮਛਿੰਦ੍ਰ ਨਾਥ ਕਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਮਿਲਣੇ ਆਇਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਉ ਮਛਿੰਦ੍ਰ ਨਾਥੁ ਮਿਲਿ ਗਇਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਦੇਖੈ ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਮਛਿੰਦ੍ਰ ਨਾਥੁ ਹੈ ਸ੍ਰੀ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਕਾ ਨਾਤਾ ਗੁਰੁ। ਜਦਿ ਮੇਲਾ ਹੋਆ ਚਰਪਟ ਵਣੀ ਮਹਿ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੈ ਜੀ, ਭਈ ਥੀ ਜਿ, "ਹਉ ਚਰਪਟ ਵਣੀ ਮਹਿ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੈ ਜੀ, ਭਈ ਥੀ ਜਿ, "ਹਉ ਚਰਪਟ ਵਣੀ ਦੇਖਿ ਆਵਾਂ, ਮਛਿੰਦ੍ਰ ਨਾਥ ਕਾ ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਅਸਥਲੁ ਹੈ ਸ੍ਰੀ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਕੇ ਨਾਤਾ ਗੁਰੂ ਕਾ, ਮੈਂ ਸ੍ਰੀ ਮਛਿੰਦ੍ਰ ਨਾਥ ਕਾ ਦਰਸਨਿ ਕਰਿ ਆਵਾਂ। ਚਰਪਟ ਵਣੀ ਦੇਖਿ ਆਵਉ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਚਰਪਟ ਵਣੀ ਮਹਿ ਆਇ ਪਰਗਟਿਆ। ਤਬ ਮਛਿੰਦ੍ਰ ਨਾਥ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਮੇਰੀ ਚਰਪਟ ਵਣੀ ਮਹਿ ਕਈ ਬਾਲੇ ਭੋਲੇ ਰਹਦੇ ਹੈਨਿ, ਮਤੁ ਕੋਈ ਨਾਨਕ ਕਉ ਦੁਖਾਵੈਗਾ ਤਉ ਹਮ ਸਿਧ ਹੈਂ ਉਹੁ ਸਾਧੁ ਹੈ; ਮਤੁ ਓਹੁ ਜੀਉ ਬੁਰਾ ਕਰੈ, ਮੇਰੈ ਪੰਥ ਹੀ ਕਾ ਬੁਰਾ ਕਰੈ। ਤਉ ਪੰਥ ਹੀ ਪਰਲੋ ਕਰੈ। ਤਉ ਬੁਰੀ ਬਾਤ ਹੋਇ। ਪਣੁ ਪਹਿਲੈ ਹੀ ਨਾਨਕ ਕਉ ਜਾਇ ਮਿਲਉਂ"। ਤਬ ਪਹਿਲੈ ਹੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਸ੍ਰੀ ਮਛਿੰਦ੍ਰ ਨਾਥੁ ਮਿਲਿ ਗਇਆ ਚਰਪਟ ਵਣੀ ਮਹਿ, ਅਦੇਸੁ ਅਦੇਸੁ ਕਰਿ ਮਿਲੈ, ਚੰਬੈ ਦਰਖਤਿ ਕੈ ਤਲੈ ਬੈਠਿ ਗਏ। ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਮਛਿੰਦ੍ਰ ਨਾਥ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਲਾ ਭਇਆ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਧਰਤੀ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕੀਨੀ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਸਿਧਹੁ ਕੇ ਅਸਥਲ ਹੈਂ, ਤਹਾਂ ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੈ"। ਕਹੈ, "ਨਾਨਕ ਜੀ! ਸੁ ਤਉ ਤੁਮ ਹੀ ਹਉ"। ਤਬ ਮਛਿੰਦ੍ਰ ਨਾਥ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਮਾਰਗੁ ਕਵਨੁ ਹੈ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਮਾਰਗੁ ਜੋਗੁ ਮਾਰਗੁ" ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਮਛਿੰਦ੍ਰ ਨਾਥ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਨਾਨਕ! ਚਿਹਨ ਜੋਗ ਮਾਰਗ ਕੇ ਬਤਾਇ, ਜਿ ਕਿਆ ਹੈਂ ਜੋਗ ਮਾਰਗੁ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਉਪਦੇਸੀ ਬਾਣੀ ਬੋਲੀ ਰਾਮਕਲੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਜਿ :-

ਸੁਰਤਿ ਸਬਦੁ ਸਾਖੀ ਮੇਰੀ ਸਿੰਙੀ ਬਾਜੈ ਲੋਕੁ ਸੁਣੇ॥

[ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧ ਚਉਪਦੇ । ੪ । (੮੭੭)]

ਜਿਉ ਘ੍ਰਿਤ ਕੈ ਪਰਸਾਦਿ ਕਾਗਦੁ ਬਾਚਿਆ ਪਾਨੀ ਤੇ ਤਿਉਂ ਸਾਧ ਕੇ ਮਿਲਣੇ ਸਾਥਿ ਪੀਰ ਪੁਰਖਹੁ ਕੇ ਮਿਲਣ ਸਾਥਿ ਏਹੁ ਜੀਉ ਜਮ ਤੇ ਬਾਚੀਤਾ ਹੈ। ਏ ਸ੍ਰੀ ਨਾਥ ਜੀ ਤੁਮਰੇ ਪਰਸਾਦਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਹਮ ਏਵ ਜਮ ਤੇ ਬਾਚੀਤੇ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਨਾਥ ਜੀ! ਤੁਮ ਹਮ ਊਪਰਿ ਦਇਆਲੁ ਹੋਹੁ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹੁਗੁਰੂ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਗੋਰਖ ਹਟੜੀ ਤੇ

ਤਬ ਜਗੁ ਨਿਸਤਾਰਣ ਕੀ ਨਿਮਿਤਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਫੇਰਿ ਇਸੁ ਜਹਾਨਿ ਮਹਿ ਆਇਆ। ਤਬ ਚਰਪਟ ਵਣੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਗੋਰਖ ਹਟੜੀ ਕੇ ਮੇਲੇ ਜੋਗੀਆਂ ਕੇ ਮਹਿ ਜਾਇ ਨਿਕਲਾ। ਅਗੈ ਜਬ ਦੇਖੈ ਓਹੁ ਜਿ ਜੋਗੀਆਂ ਕਾ ਗੁਰੂ ਹੈ ਸਿ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਉਨਿ ਆਗਿਆ ਕਰੀ ਹੈ ਜਿ, "ਰੇ ਬਾਬਾ! ਜਿ ਕੋਈ ਜਿਸੁ ਪੰਥ ਕਾ ਆਵੈ ਤਿਸੁ ਕੰਉ ਮਨਹਿ ਨਾਹੀਂ ਕਰਣਾ, ਏਕ ਸੀ ਭੁਗਤਿ ਦੇਣੀ, ਭਾਵੈ ਬਾਬੂ ਹੋਵੈ ਭਾਵੈ ਜੋਗੀ, ਬੇਰਾਗੀ-ਗ੍ਰਿਸਤੀ ਹੋਵੈ ਭੁਗਤਿ ਏਕ ਸੀ ਦੇਣੀ, ਭੰਡਾਰਾ ਨਾਥ ਕਾ ਏਕ ਸਾ ਬਾਂਟਣਾ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਭੰਡਾਰੇ ਕਾ ਤਮਾਸਾ ਦੇਖਿਆ, ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਉਸ ਸਨਮੁਖ ਜੋਗੀ ਕਉ ਜਾਇ ਮਿਲੇ, ਲਾਗੇ ਗਿਆਨਿ ਕੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਕਰਨੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਕਿਛੁ ਉਨ ਕੰਉ ਅਧਿਕ ਬਾਤ ਲਾਗਾ ਸੁਨਾਵਨੇ। ਉਨਹੁ ਨ ਜਾਨਾ ਜਿ ਏਹੁ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਹੈ। ਤਬ ਉਨਿ ਜੋਗੀ ਬੋਲਾ ਜਿ, 'ਬਾਬੂ! ਤੂੰ ਗ੍ਰਿਸਤੀ ਹੈਂ ਕਿ ਉਦਾਸੀ ਹੈਂ?" ਕਹੈ : "ਜੀ, ਮੈਂ ਗ੍ਰਿਸਤੀ ਹੰਉ"। ਤਬ ਉਨਿ ਜੋਗੀ ਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਨਿਹੋ ਬਾਬੂ!

ਅਮਲੀ ਹੋਇ ਕਰਿ ਕਰੈ ਧਿਆਨ, ਗ੍ਰਿਸਤੀ ਹੋਇ ਕਰਿ ਰਖੈ ਗਿਆਨ।
ਅਤੀਤੁ ਹੋਇ ਕਰਿ ਚਿਤਵੈ ਆਸਾ, ਪ੍ਰਣਵੈ ਗੋਰਖੁ ਉਹ ਫੂਸੋ ਫਾਸਾ।

(ਇਹ ਸਲੋਕ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ)

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ, ਜਿ ਸੁਨਿ ਹੇ ਜੋਗੀ! ਕਿਛੁ ਕੰਨ ਫਟੇ ਕਰਿ ਕਰਿ ਮੁੰਦ੍ਰਾਂ ਪਹਰੀ ਤੇ ਗਿਆਨੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜੋਗੀ ਅਤੀਤੁ ਇਹੁ ਨਹੀ ਹੋਤਾ। ਜਿਨਹੁ ਬਸਤ੍ਰਹੁ ਅਰੁ ਬਾਤ ਬੁਝੇ ਇਹੁ ਅਤੀਤੁ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋ ਬਾਤਾਂ ਤੂ ਸੁਨਿ ਲੇਹਿ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਗਵੜੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਉਪਦੇਸੀ ਬਾਣੀ ਬੋਲਿ ਉਠਾ ਜਿ :-

ਮੁੰਦ੍ਰਾ ਤੇ ਘਟ ਭੀਤਰਿ ਮੁੰਦ੍ਰਾਂ ਕਾਇਆ ਕੀਜੈ ਖਿੰਬਾਤਾ॥

[ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਚੇਤੀ ਮਹਲਾ ੧ । ੨੫ । (੧੫੫)]

ਤਬ ਜੋਗੀ ਨੇ ਆਦੇਸੁ ਕੀਆ ਜਿ, "ਅਦੇਸੁ ਹੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਦੇਸੁ! ਮੈਂ ਜਾਨਿਆ ਜਿ ਪ੍ਰਿਥਮੀ ਕੈ ਵੇਖੈ ਐਸਾ ਕਵਨੁ ਹੈ ਜਿ ਐਸੀ ਕਹਿ ਜਾਣੈ ਬਿਨਾਂ ਸਚ ਥੀਂ। ਸੁ ਸਚਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਹੈ ਜਿਨਿ ਨਰਿਜੰਨੁ ਜਾਨਿਆ ਹੈ, ਜਿਸੁ ਆਗੈ ਚਉਰਾਸੀਹੁ ਸਿਧਹੁ ਨਿਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ ਹੈ। ਧੰਨਿ ਹਮਾਰੇ ਭਾਗ ਗੁਰੂ ਜੀ! ਜਿ ਹਮ ਅਪਤ ਕੰਉ ਤੇਰਾ ਦਰਸਨੁ ਹੋਆ, ਜਿਤਨਾ ਹਮ ਕਿਛੁ ਬੋਲੈ ਹੈ ਸਿ ਸਤੁ ਚੂਕ ਪੜੀ। ਦਇਆਲ ਜੀ! ਅਬ ਤੂੰ ਦਇਆਲੁ ਹੋਹੁ ਜੋਗ ਕੇ ਭੇਖ ਕੀ ਰਾਖੁ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ ਜਿ, "ਜਾਹਿ ਰੇ ਜੋਗੀ! ਤੁਮਾਰੀ ਪਰਮਗਤਿ ਹੋਈ। ਸਾਧ ਕੇ ਮਿਲਣੇ ਕਾ ਏਹੁ ਬਸੇਖੁ ਜੀ ਤੁਮਰੀ ਪਰਮਗਤਿ ਹੋਵਉ"। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹੁਗੁਰੂ!

ਮੁਲਤਾਨ ਕੋਲ ਰਾਵੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ

ਤਬ ਉਪਰ ਕੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਪਛਮ ਕੀ ਧਰਤੀ ਕੰਉ ਰਮੇ। ਏਕੁ ਬਰਸੁ ਉਤਰ ਰਹੇ; ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਮੁਲਤਾਨ ਕੀ ਧਰਤੀ ਗਇਆ। ਤਬ ਮੁਲਤਾਨ ਤੀ ਓਰੈ ਰਾਵੀ ਕੀ ਉਤਲੀ ਤਰਫ ਇਸੁ ਪੰਜਾਬ

ਤੇ ਜਾਂਦਿਆਂ ਮੁਲਤਾਨ ਕਉ ਵਾਵੀ ਤਰਫ ਮਹਾਂ ਜੰਗਲੁ ਉਜਾੜਿ ਥਾ, ਉਹਾਂ ਉਪਰ ਤੇ ਮੇਘੁ ਲਾਗਾ ਬਰਸਣੈ। ਮੇਘ ਦੇ ਵਰਸਣੇ ਸਾਥ ਮੋਰ ਲਾਗੇ ਬੋਲਣੇ। ਮੋਰੀ ਪਾਇਲੁ ਪਾਇਆ ਅਨੰਦ ਬਿਚਿ, ਮੋਰ ਲਾਗੇ ਨਾਚਣੈ। ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਮੀਹੁ ਪਵੇ ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਮੋਰ ਪਾਇਲ ਤੇ ਖੁਸੀ ਹੋਏ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਮੋਰ ਦੇਖਦਾ ਹੈਂ ਜਿ ਖੁਸੀ ਹੋਏ ਹੈਨਿ"। ਅਖੈ, "ਜੀ, ਆਹੋ! ਮਹਾਂ ਖੁਸੀ ਹੋਏ ਹੈਨਿ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਮਰਦਾਨਿਆ! ਮੋਰ ਮੀਹੁ ਦੇਖਿ ਖੁਸੀ ਹੋਇ, ਇਸਤ੍ਰੀ ਪਰਤਾ ਦੇਖਿ ਖੁਸੀ ਹੋਇ, ਭਗਤੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਮਿਲਿਐ ਖੁਸ ਹੋਇ। ਦਿਖਾ, ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਏਤਿ ਤਾਂ ਕਿੰਨਾਂ ਖੁਸੀ ਹੋਏ ਜਾਂ ਏਨਾ ਦੀ ਉਮੇਦ ਵਰਿ ਆਈ, ਏਹਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਥਾਂਵਹੁ ਮੀਹੁ ਮੰਗਦੇ ਸੋ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੀਹੁ ਪਾਇਆ ਤਾਂ ਖੁਸੀ ਹੋਏ। ਪਣੁ ਮਰਦਾਨਿਆਂ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਕਿੰਨਾ ਖੁਸੀ ਹੋਵਾ ਜਾਂ ਮਿਹਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੀ ਥੀਵੈ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬਾਣੀ ਬੋਲਿ ਉਠਾ ਵਡਹੰਸ ਰਾਗ ਵਿਚਿ, ਬਿਰਹੀ ਉਪਦੇਸੀ ਪ੍ਰੇਮੀ ਬਾਣੀ ਸਿਫਤਿ ਲੈ ਉਠਾ :-

ਮੋਰੀ ਰੁਣ ਝੁਣ ਲਾਇਆ ਭੈਣੇ ਸਾਵਣੁ ਆਇਆ।

[ਵਡਹੰਸ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੨ ।੫ ।(੫੫੭)]

.... ਤਾਂ ਸਾਹਿਬੁ ਮਿਹਰਵਾਨੁ ਹੋਆ। ਨਾਨਕੁ ਬੁਲਾਇਆ ਆਪਣੇ ਅੰਗਿ ਨਾਲਿ ਲਗਾਇਆ। .... ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੁਲਤਾਨ ਵਿਚ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੰਗਲ ਤੀ ਮੋਰ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਮੁਲਤਾਨ ਸ਼ਹਿਰ ਜਾਹਿ ਵੜਿਆ। ਮੁਲਤਾਨ ਕੇ ਲੋਕ ਸਭਿ ਆਇ ਮਿਲੇ। ਤਿਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਇਕਿ ਰਾਜੇ ਹੈਂ, ਇਕਿ ਧਨ ਪਾਤ੍ਰ ਹੈਂ, ਇਕ ਜੋਗੀ ਹੈਂ, ਜੋਗੁ ਕਮਾਤੇ ਹੈਂ, ਇਕ ਭੋਗੀ ਭੋਗ ਕਮਾਤੇ ਹੈਂ; ਇਕਿ ਤਟੀਂ ਤਿਰਥੀ ਨਾਵਤੇ ਹੈਂ, ਇਕਿ ਬੈਸਨੋ ਹੈ; ਇਕਿ ਗ੍ਰਿਸਤੀ ਹੈਂ; ਇਕਿ ਉਦਾਸੀ ਹੈਂ, ਇਕਿ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਹੈਂ; ਤਿਨਾ ਮਹਿ ਉਤਮੁ ਕਰਣੀ ਕਵਣੁ ਹੈਂ, ਜਿਸ ਕਰਿ ਕਰਿ ਇਸੁ ਜੀਵ ਕਾ ਭਲਾਾ ਹੋਇ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਲਲਿਤਾ ਸੂਹੀ ਮਹਿ ਬਾਣੀ ਬੋਲਿ ਉਠਾ ਜਿ : '

ਜੋਗੀ ਹੋਵੈ ਜੋਗਵੈ, ਭੋਗੀ ਹੋਵੈ ਖਾਇ॥

[ਸੂਹੀ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੬ ।੭।(੭੩੦)]

ਸਾਰੇ ਓਹੁ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਏ, ਲਾਗੈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਭਗਤ ਕਰਨੇ। ਬਾਬੈ ਕੇ ਉਪਦੇਸਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜਿ ਮਹਾਂ ਪਾਪੀ ਥੇ ਤੇ ਮਹਾਂ ਪਵਿਤ੍ਰ ਪਾਵਨੁ ਭਏ, ਸਭਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਵਾਹੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ। ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ!"

ਬਹਾਉਦੀਨ ਜ਼ਿਕਰੀਆ ਦੇ ਪੋਤੇ ਨਾਲ ਗੋਸ਼ਟ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਮੁਲਤਾਨਿ ਸਹਰਿ ਮਹਿ ਬੈਠਾ ਥਾ ਅਰੁ ਪੀਰ ਬਹਾਵਦੀ ਦਾ ਪੋਤਾ ਆਇ ਮਿਲਿਆ ਸੁਣਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ। ਤਿਨਿ ਆਇ ਕਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸਲਾਮਾਲੇਕੰ ਨਾਨਕ ਫਕੀਰ, ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਰਸੀਦ!" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜੇ, 'ਅਲੋਕੰ ਸਲਾਮੁ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਿਆਰੇ!" ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਉਠਿ ਕਰਿ ਸਲਾਮੁ ਦਿਤਾ, ਦਸਤਪੰਜਾ ਲੈ ਮਿਲੈ। ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਬੈਠਿ ਗਏ, ਲਗੇ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਕਰਣੈ। ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੋ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਮਿਲੇ, ਲਗੇ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਕਰਣੈ ਦਿਲ ਬਦਲਿ ਥੀਂ। ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਦਿਖਾ ਆਪਿ ਵਿਚਿ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਯਾਦ ਕਰਦੈ ਹੈਨਿ। ਤਬ ਪੀਰ ਜਾਦੈ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਤੂੰ ਵਡਾ ਬੁਜਰਕਾਵਾਰੁ ਹੈਂ, ਪਣੁ ਮੈਂ ਇਕੁ ਗੋਸਾ ਪਕੜਿ ਕਰਿ ਬੈਠਕ ਹਿਕੁ ਨ ਕੀਤੀਆ, ਹਿਕੁ ਕੋਈ

ਖਾਦਮੁ ਅਗੈ ਰਖਿ ਕਰਿ ਜਿ ਬੈਠਿਆਂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਵਿਚਿ ਰਹੀਐ। ਅਜੈ ਫਿਰਣ ਹੀ ਵਿਚਿ ਖਿਆਲੁ ਹੈ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਮਾਰੂ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਣੀ ਬੋਲੀ ਜਿਃ-

ਆਵਉ ਵੰਞਉ ਡੁੰਮਣੀ ਕਿਤੀ ਮਿਤ੍ਰ ਕਰੇਉ॥

[ਮਾਰੂ ਕਾਫੀ ਮਹਲਾ ੧ । ੧। (੧੦੧੪)]

ਤਾਂ ਪੀਰ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਵਾਹੁ ਸਾਹਿਬੁ! ਵਾਹੁ ਸਾਹਿਬੁ ਨਾਨਕ! ਅਸੀਂ ਅਗੈ ਸਾਹਿਬ ਕੂੰ ਸੁਣਦੇ ਆਹੈ, ਹੁਣਿ ਤੇਰਾ ਜਿ ਦੀਦਾਰੁ ਥੀਆ ਸਿ ਐਨਿ ਸਾਹਿਬ ਸਚੇ ਦਾ ਦੀਦਾਰੁ ਥੀਆ। ਨਾਨਕ ਜੀ! ਅਸਾਂ ਕੂੰ ਇਜੇਹੀ ਦੁਆਇ ਦੇਹਿ, ਅਸਾਡੀ ਡੀ ਉਸੁ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲਿ ਰਹਿ ਆਵੈ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸਾਹਿ ਜੀ! ਸਾਹਿਬੁ ਤੇਰੀ ਸਰਪਰ ਰਖੈਗਾ; ਤੂੰ ਪਹੁਚਿਆ ਹੋਆ ਹੈਂ, ਪੈਰਵੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਉਪਰਿ ਚਲਦਾ ਹੈਂ ਅਤੇ ਕਮਾਈ ਪੀਰ ਬਹਾਵਦੀ ਦੀ ਪਿਛੈ ਸਾਹਿਬੁ ਤੇਰੀ ਸਰਪਰ ਰਖੈਗਾ"। ਕਹੈ, "ਜੀ, ਸੋ ਪੀਰ ਤੂਹੈ ਹੈਂ, ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਅਖੀ ਨਾਲਿ ਅਸਾਂ ਕੂੰ ਸਾਹਿਬ ਡਿਖਾਇਆ ਹੀ। ਜੀ, ਤੂੰ ਵਡਾ ਪੀਰੁ ਹੈਂ, ਤਾਹੂ ਦਾ ਸਦਕਾ ਅਸਾਂ ਕੂੰ ਸਾਹਿਬੁ ਮਿਹਰਬਾਨੁ ਥੀਵੈ। ਤਬ ਦਸਤ ਪੰਜਾ ਲੈ ਕਰਿ ਪੀਰ ਬਹਾਵਦੀ ਦਾ ਪੋਤਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਤੇ ਵਿਦਾ ਹੋਆ, ਘਰਿ ਗਇਆ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹੁਗੁਰੂ।

ਪੀਰ ਬਹਾਉਦੀਨ ਦੇ ਮਿਜਾਰ ਤੇ ਜਾਣਾ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਮੁਲਤਾਨਿ ਸਹਰਿ ਪੀਰ ਬਹਾਵਦੀ ਕੀ ਦਰਗਾਹਿ ਮਹਿ ਜਾਇ ਵੜਿਆ। ਤਬ ਦਰਗਾਹਿ ਮਹਿ ਖਬਰਿ ਹੋਈ ਪੀਰ, ਜਾਦਿਆਂ ਕੰਉ ਜਿ, "ਨਾਨਕੁ ਵੇਦੀ ਜਿ ਡੇਰਾ ਲੁਟਾਇ ਫਕੀਰੁ ਹੋਇ ਨਿਕਲਿਆ ਹੈ ਸਿ ਪੀਰ ਬਹਾਵਦੀ ਦੀ ਤੁਰਬਤ ਉਪਰਿ ਆਇ ਹੁਜਰੇ ਵਿਚ ਵੜਿਆ ਹੈ, ਤੁਰਬਤ ਕੂੰ ਕੁਰਨਸ ਕੀਤੀ ਹੈਸੁ। ਅਰੁ ਫਕੀਰ ਤਬਾ ਹੈ ਅਰੁ ਮਰਦੁ ਖੂਬ ਦੀਦਾਰੁ ਕਦਾਰੁ ਕਦਾਂਵਰੁ ਅਜਬੁ ਦੀਦਾਰੁ ਹੈ, ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਬਣਿਆਵੈ ਪੀਰ ਜੀ! ਅਜਬੁ ਫਕੀਰੁ ਸੁਣੀਦਾ ਥਾ, ਉਨਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਸਾਰਹੁ! ਟੁਕੁ ਏਕ ਮੈਂ ਨਿਵਾਜ ਕਰਿ ਲਈ"। ਖਾਦਮਾ ਨੋ ਕਹਿਓਸੁ ਜਿ, "ਦੇਖਿ ਲੇਹੁ ਜੁ ਮਤੁ ਉਠਿ ਜਿ, "ਮੀਆਂ ਸਲਾਮਤਿ! ਅਸੀਂ ਪੀਰ ਕੂੰ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਜਾਹਿੰਗੇ, ਏਵ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ"। ਤਬੁ ਉਨਹੁ ਖਾਦਮਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, 'ਪੀਰ ਸਲਾਮਤਿ! ਓਹੁ ਪੂਰਾ ਮਰਦੁ ਹੈ ਅਸੀਂ ਅਜੇ ਬੋਲੇ ਭੀ ਨ ਸਿਆ, ਮਰਦੁ ਅਗੈ ਹੀ ਕਹਿ ਉਠਾ ਜਿ ਮੀਆਂ, ਅਸੀਂ ਪੀਰ ਕੂੰ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਵੈਸਹਾਂ, ਈਵ ਨਾਹੀਂ ਵੈਦੇ" । ਤਾਂ ਪੀਰ ਨਿਵਾਜ ਗੁਜਾਰੀ ਪੇਸੀ ਵਖਤੁ ਕੀ, ਗੁਜਾਰਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ ਆਇਆ। ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਅਰੁ ਪੀਰੁ ਦਸਤ ਪੋਸੀ ਲੇ ਕਰਿ ਮਿਲੇ, ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਦਰਗਾਹ ਮਹਿ ਬੈਠੇ। ਤਾਂ ਪੀਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਨਾਨਕ ਜੀ! ਭਲੇ ਹਉ?" ਕਹੈ, "ਜੀ, ਜਾਂ ਕੋਈ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਮਿਲੈ ਤਾਂ ਹੀ ਭਲੇ। ਤਬ ਪੀਰ ਕਬੀਰ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਭਲੀ ਬਾਤ ਕਹੀ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਿਆਂ ਮਿਲਿਆਂ ਸਾਹਿਬ ਯਾਦਿ ਆਂਵਦਾ ਹੈ। ਸਚੁ ਹੈ ਏਸੁ ਬਾਤ ਮਹਿ ਸਕੁ ਨਾਹੀ"। ਤਬ ਪੀਰ ਕਬੀਰ ਕਹਿਆ, "ਨਾਨਕ ਜੀ! ਅਸੀਂ ਜਾਣਿਆ ਹੈ ਜਿ ਤੁਸੀ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨੂੰ ਸਕੁ ਨਾਹੀਂ ਰਖਤੇ। ਪੁਣ ਜੀ, ਕਾਈ ਜਾਹਗਾ ਸਕ ਦੀ ਭੀ ਹੈ ਜਿ ਕਿਥਾਊਂ ਸਾਹਿਬ ਦੂਇ ਕਰਿ ਦੇਖਦਾ ਭੀ ਕਰਦਾ ਕਿ ਸਭਨੀ ਥਾਈਂ ਸਾਹਿਬ ਹੀ ਨੋ

ਜਾਣੀਐ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਪੀਰ ਜੀ! ਸਭੁ ਜਾਹਗਾ ਸਾਹਿਬੁ ਹੀ ਕਰਿ ਜਾਨਣਾ। ਸਾਹਿਬ ਬਿਨਾ ਜਾਹਗਾ ਕਾਈ ਨਾਹੀਂ ਜਾਨਣੀ"। ਤਬ ਪੀਰ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਨਾਨਕ ਸਭਨੀ ਥਾਂਈ ਸਾਹਿਬੁ ਜਾਨਣਾ ਤਾਂ ਅਵਰਤ ਮਰਦ ਇਕਠਿਆਂ ਹੋਇ ਮੁਕਣਾਂ ਤਾਂ ਓਥੈ ਭੀ ਸਾਹਿਬੁ ਜਾਣੀਐ ਤਾਂ ਏਹੁ ਉਸੁ ਸੇਜ ਨੋ ਰਾਂਵ ਨ ਸਕਦੀ। ਤਕ ਫਿਰਿ ਏਸਕ ਕਾ ਰਸੁ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਰਹੈ, ਏਹੁ ਬਾਤ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਅਸਾਨੋ ਸਮਝਾਈਐ ਕਿ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਹੈ? ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਹਸਿਆ, ਖੁਸੀ ਹੋਇ ਕਰਿ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਣੀ ਬੋਲੀ ਜਿ :-

ਆਪੇ ਰਸੀਆ ਆਪਿ ਰਸੁ ਆਪੇ ਰਾਵਣਹਾਰੁ

[ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੨ । ੨੫ । (੨੩)]

ਤਬ ਪੀਰਿ ਕੁਰਨਸ ਕਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੋ। ਕਹਿਓਸੁ ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਸਾਹਿਬੁ ਜਿਨਿ ਸਾਹਿਬੁ ਤੂੰ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਅਤੇ ਵਾਹੁ ਤੂੰ ਜਿਸ ਨੋ ਮਿਹਰ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਸਾਹਿਬ ਅਸਾਡਾ ਭੀ ਭਲਾ ਕੀਤਾ ਜਿ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਦੀਦਾਰੁ ਅਸਾਂ ਕੂੰ ਥੀਆ। ਵਾਹੁ ਸਾਹਿਬੁ। ਵਾਹੁ ਸਾਹਿਬੁ ਤੂ ਵਾਹਿ! ਜੇ ਦੀ ਸਚ ਰਜਾਇ"। ਤਬ ਪੀਰਿ ਕਬੀਰ ਸਾਥਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਗੋਸਟਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਫੇਰਿ ਬਾਹਰ ਆਇਆ ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ, ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਸਤਿਗੁਰੂ।

ਮਕੇ ਦੇ ਰਾਹ ਇਕ ਮਸੀਤ ਵਿਚ

ਤਬ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਹਰ ਕਾ ਤਮਾਸਾ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਮੱਕੇ ਕੀ ਜਾਰਤ ਕਂਉ ਆਵਤਾ ਆਵਤਾ ਏਕੁ ਮਉਲਾਣਿਆਂ ਕਾ ਗਾਉਂ ਸਾ, ਊਹਾਂ ਜਾਇ ਮਸੀਤਿ ਮਹਿ ਸੁਤੇ ਹੋਂਦੀ ਹੀ ਜੁੱਤੀ, ਕਾਅਬੇ ਕੀ ਤਰਫ ਪੈਰਿ ਕਰਿ ਕੈ ਮਸੀਤਿ ਵਿਚ ਸੰਵਿ ਰਹੇ। ਉਹੁ ਸਹਰੁ ਕਾਜੀਆਂ ਕਾ ਥਾ। ਉਸੁ ਸਹਰੁ ਕਾ ਉਹ ਸਿਰਦਾਰੁ ਸੀ ਮੁਲਾਂ, ਜਿਸਦੀ ਉਹ ਮਸੀਤਿ ਸੀ। ਉਹੁ ਮੁਲਾਂ ਉਸੁ ਸਹਰ ਕਾ ਸਾਹਿਬੁ ਥਾ। ਪੇਸੀ ਵਖਤਿ ਉਸੁ ਮਸੀਤਿ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਲੋਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਾਥ ਉਤਹੀ ਮਸੀਤਿ ਨਿਵਾਜ ਅਦਾ ਕਰਣ ਪੇਸੀ ਦੀ ਆਇ ਖੜੇ ਹੋਏ। ਤਬ ਉਨਿ ਕਦਿਆ ਜੀ "ਐ ਯਾਰਹੁ! ਏਹੁ ਕੋਈ ਵਡਾ ਹੈਵਾਨੁ ਹੈ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜਿ ਮਸੀਤਿ ਵਿਚ ਹੋਦੀ ਹੀ ਜੁਤੀ ਸੁਤਾ ਹੈ, ਕਾਬੇ ਤੁਲਹੁ ਕੀ ਤਰਫ ਪਾਵ ਕਰਿ ਕਰਿ। ਐ ਇਸ ਕੈ ਤਾਂਈ ਉਠਾਇ ਖੜਾ ਕਰਹੁ। ਤਬ ਓਹਿ ਜਿ ਲੋਕ ਸੁ ਹੋਂਦੀ ਜੁਤੀ ਸੁਤਾ ਸਹਿ ਅਰੁ ਜੁਤੀ ਵਿਚਿ ਵਾੜੀ ਹੈ, ਬਾਹਰਿ ਛਡਿ ਆਂਵਦਾ?" ਤਬ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੁਹਦੀ ਕਹਿਆ ਜਿਃ "ਏ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਦਿਅਹੁ। ਜਿਸੁ ਤਰਫ ਨਾ ਹੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਘੁਰ ਉਸੇ ਹੀ ਜਾਹਗਾ ਏਹੁ ਮੇਰੇ ਪੰਜਾਰ ਰਖਿ ਆਵਹੁ। ਅਰੁ ਜਿਸੁ ਤਰਫ ਨਾਹੀ ਕਾਬਾ ਉਸ ਤਰਫ ਮੇਰੇ ਪੈਜਾਰ ਕਰਹੁ। ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਹੁ ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਤੁਸੀਂ ਕਰਹੁ"। ਐ ਕਹੈਂ, "ਹਮ ਨਿਵਾਜ ਅਦਾ ਕਰਿ ਲੇਹਿਂ, ਏਸੁ ਕਂਉ ਪਕੜਿ ਕਰਿ। ਮਸੀਤਿ ਥੀ ਬਾਹਰਿ ਖੜੇ ਕਰਹੁ"। ਤਬ ਉਨਿ ਮੁਲਾਂ ਨਿਵਾਜ ਅਦਾ ਕੀਤੀ, ਵਦੀਫਾ ਪੜਿਆ, ਪੜਿ ਕਰਿ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਨਜੀਕਿ ਸਦਾਇ ਲਾਇਆ ਤਬ ਉਨਿ ਮੁਲਾਂ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਐ ਹੈਵਾਨ ਸਾਹਿਬ ਦੇ! ਜਾਂ ਤੂ ਸਭਨੀ ਜਾਈਂ ਸਾਹਿਬ ਜਾਣਦਾ ਹੈਂ ਤਾਂ ਏਹ ਭੀ ਜਾਹਿਗਾ ਸਾਹਿਬ ਹੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਪਿਛੁ ਇਸੁ ਜਾਹਿਗਾ ਕੂੰ ਰਚਦਾ ਹੈ। ਤੂੰ ਸਜਾਇ ਦੀ ਲਾਇਕ ਹੈਂ ਜਿ ਈਵ ਇਸੁ ਜਾਹਗਾ ਕੂੰ ਰਦਦਾ ਹੈਂ"। ਤਬ ਮੁਲਾ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜਾਹੁ ਜਾਇ ਕਰਿ ਇਸ ਕੈ ਤਾਈਂ ਬੰਦੀਖਾਨੇ ਦੇਹੁ"। ਤਬ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਮੁਲਾਂ! ਇਕੁ ਮੇਰਾ ਅਰਜੁ ਤੂੰ

ਸੁਣਿ, ਅਕੈ ਤੇਰੈ ਬੰਦੀਖਾਨੇ ਅਸੀਂ ਪਏ, ਅਕੈ ਸਾਹਿਬ ਥਾਵਹੁ ਗਰ ਦੈ ਬੰਦੀਖਾਨੇ ਤੂੰ ਪਵਾਇਆ, ਪਰੁ ਇਕੁ ਅਰਜੁ ਫਕੀਰਾਂ ਦਾ ਸੁਣਿ ਤੂੰ'। "ਕਹੈ ਕਹੁ"। ਕਹੈ : "ਏ ਸਾਹਿਬ ਦਿਆ ਬਦਹਗਾਰਾ। ਤੁਧੁ ਜਿ ਮੁਲਾਂ ਨਾਉਂ ਧਰਾਇਆ, ਮੁਲਾਂ ਨਾਮੇ ਸਾਹਿਬੁ ਸਚਾ, ਤੂੰ ਮੁਲਾ ਕਿਨੀ ਵਸਬੀ ਹੈਂ?" ਤਬ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਸਬਦੁ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗੁ ਮਹਿ ਜਿ :-

ਸੋਈ ਮੁਲਾਂ ਜਿਨਿ ਜਗੁ ਮਉਲਿਆ ਹਰਿਆ ਕੀਆ ਸੰਸਾਰੋ॥

[ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੪ । ੨੮ । (੨੪)]

ਤਬ ਮੁਲਾਂ ਨੋ ਗੋਰ ਮਜਲਿ ਪਹੁਚਾਇ ਆਏ। ਤਬ ਫੇਰਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਅਰੁ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਸਭਿ ਭਾਲਿ ਰਹੇ। ਬਾਬਾ ਅਰੁ ਮਰਦਾਨਾ ਦੋਵੇ ਅਦਿਸਟੁ ਹੋਏ। ਮੁਲਾਂ ਸਮਾਇਆ, ਬਾਬਾ ਉਠਿ ਰਮਿਆ। ਰੇ ਭਾਈ ਲੋਕਹੁ! ਫਕੀਰਾਂ ਨੋ ਛੇੜਨਾ ਭਲਾ ਨਹੀ ਕਿ ਜਾਪੇ ਕੋਈ ਕੇਹੋ ਹੀ ਹੈ। ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ! ਵਾਹੁ ਨਾਨਕੁ ਵਾਹੁ ਨਾਨਕੁ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਮਕੇ ਜਾਣਾ

ਤਬ ਉਸੁ ਮਉਲਾਨਆਂ ਕੇ ਨਗਰ ਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਮਕੇ ਕੇਉ ਚਲੇ। ਤਬ ਅਗੇ ਤੇ ਫਕੀਰ ਦੁਇ ਪੈਡੇ ਮਹਿ ਮਿਲਿ ਗਏ ਤਿਨਹੁ ਕਹਿਾ ਜਿ, "ਸਲਾਮਾ ਲੇਕੰਮ ਉਏ ਬੰਦੇ ਸਾਹਿਬ ਕੇ!" ਤਬ ਅੱਗੈ ਤੇ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਅਲੇਕੰ ਸਲਾਮੁ, ਹੋ ਸਾਹਿਬ ਦਿਅਹੁ ਪਿਆਰਹੁ"। ਤਬ ਦਸਤ ਪੰਜਾ ਦੋ ਮਿਲੇ ਆਪਸ ਵਿਚਿ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਅਰੁ ਓਹਿ ਫਕੀਰ। ਤਬ ਬਾਬੇ ਪੁਛੇ ਜਿ, "ਏ ਬੰਦੇ ਸਾਹਿਬ ਕਿਅਹੁ! ਤੁਸਾਂ ਕਿਸੁ ਜਾਹਗਾ ਉਪਰਿ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਉਮੇਦ ਮੰਗੀ ਹੈ?" ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਮੀਆਂ ਸਲਾਮਤਿ! ਭਲਾ ਹੋਵੈ, ਪਹੁਚਾਵਣਹਾਰਾ ਸਾਹਿਬੁ ਹੈ: ਚਲਹੁ, ਜੇ ਸਾਹਿਬੁ ਲੈ ਜਾਵੈ ਤਾਂ ਇਕਠੇ ਹੀ ਜਾਵਹਿ"। ਤਬ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਅਰੁ ਉਹਿ ਫਕੀਰ ਇਕਠੇ ਹੋਇ ਚਲੇ। ਤਬ ਜਾਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਇਕੁ ਅਗੈ ਗਾਉ ਸਾ ਓਥੈ ਜਾਇ ਰਹੇ। ਤਬ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਓਨਾਂ ਤਾਂਈ ਪੁਛਿਆ ਜਿ, "ਏ ਮੀਆਂ! ਤੇਰਾ ਕਿਆ ਨਾਮੁ ਹੈ?" ਕਹੈ, "ਜੀ, ਨਾਮੁ ਸਚਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਹੈ, ਪਰੁ ਨਾਮੁ ਮੇਰਾ ਰਹੀਮ ਦੀ ਹੈਂ ਦੂਜੇ ਕੰਉ ਪੂਛਾ, ਕਹੈ, "ਜੀ ਤੇਰਾ ਕਿਆ ਨਾਮੂ ਹੈ?" ਕਹੈ, ਜੀ, ਨਾਮੁ ਖਾਕੁ, ਪਣੁ ਜੀ ਬੰਦੇ ਦਾ ਨਾਮੁ ਕਰੀਮ ਦੀ ਹੈ"। ਤਬ ਉਨਹੁ ਫਕੀਰਹੁ ਕਹਿਆ, "ਸਾਹਿ ਜੀ! ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਕਿਆ ਹੈਂ?" ਕਹੈ, "ਜੀ ਨਾਮੁ ਕਰਤੇ ਪੁਰਖ ਕਾ, ਪਣੁ ਜੀ ਮਾਉਂ ਬਾਪ ਦਾ ਨਾਉਂ ਰਖਿਆ ਹੋਇਆ ਨਾਨਕੁ ਹੈ"। ਕਹੈ, "ਮੀਆਂ! ਤੇਰਾ ਨਾਉਂ ਹਿੰਦੂਆ ਦਾ ਜੇਹਾ ਹੈ"। ਕਹੈ, "ਆਇ ਮੀਆਂ! ਅਜੂ ਮੈਂ ਹਿੰਦੂ ਹਾਂ"। ਕਹੈ 'ਜਾਤਿ ਕਵਣੁ ਹੈ?" ਕਹੈ, "ਜਾਤਿ ਖਤ੍ਰੀ"। ਕਹੈ, "ਗੋਤ੍ਰ ਕਵਣੁ ਹੈ"। ਕਹੈ, "ਵੇਦੀ ਖਤ੍ਰੀ"। ਕਹੈ, "ਨਾਨਕ ਵੇਦੀ ਜਿ ਫਕੀਰੁ ਹੋਇ ਨਿਕਲਿਆ ਹੈ, ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰਹੁ ਡੇਰਾ ਲੁਟਾਇ ਕਰਿ ਆਇਆ ਸਿ ਤਉ ਤੂੰ ਹੀ ਹੈ?" ਕਹੈ, "ਜੀ, ਉਸ ਦੀ ਪੈਦਾਇਸਿ ਕਾ ਓੜਕੁ ਸੁਮਾਰੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀਂ, ਪੁਣ ਇਕ ਏਹਿ ਭੀ ਫਕੀਰ ਨਾਨਕੁ ਹੈ।" ਤਬ ਉਨਹੁ ਸਹੀ ਕੀਤਾ ਜਿ ਓਹੇ ਨਾਨਕੁ ਹੈ। ਤਬ ਊਹਾਂ ਏਕਿ ਉਸੁ ਵੇੜੇ ਵਿਚਿ ਮੁਸਲਮਾਨ ਥੇ, ਸੇ ਖਾਣਾ ਲੈ ਆਏ। ਫਕੀਰ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਫਕੀਰਹੁ ਸਾਹਿਬ ਦਿਅਹੁ। ਏਹੁ ਖਾਣਾ ਹੈ, ਖਾਹੁ।" ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਖਾਣਾ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ ਆਣਿ ਰਖਿਆ। ਤਬ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਸਾਹਿਬ ਦਿਅਹੁ! ਮੈਂ ਹਿੰਦੂ ਹਾਂ, ਏਹਿ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੈਨਿ; ਏਹਿ ਖਾਣਾ ਏਠਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਕੂੰ ਦੇਵਹੁ।" ਤਬ

ਉਨਾਂ ਆਖਿਆ, "ਜੀ, ਏਵ ਕਿਵ ਕਰਿ ਹੋਂਦਾ ਹੈ ਜਿ ਗਿਰਾਵ ਵਿਚਿ ਫਕੀਰੁ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਭੁਖਾ ਪਵੈ। ਤਾਂ ਅਸਾਡਾ ਭਲਾ ਕਿਵ ਕਰਿ ਹੋਵੈ? ਜਿ ਤੂੰ ਕਿਛੁ ਸਕਰ, ਗੁੜ, ਚਾਵਲ, ਦੁਧੁ ਲੈ ਕਰਿ ਆਪਣੀ ਹਥੀਂ ਕਰਿ ਕੈ ਖਾਹਿ, ਪਰੁ ਜੀ ਏਵ ਅਸਾਡਾ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਭਲਾ ਹੋਂਦਾ ਹੈ"। ਤਬ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਾਈ ਜੀ, ਸਾਹਿਬ ਤੁਸਾਡਾ ਭਲਾ ਕਰੈਗਾ। ਅਸਾਂ ਨੋ ਕਿਤਨਿਆਂ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਰੋਜਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਸਾਹਿਬੁ ਖਵਾਲੇਸੀ ਤਾਂ ਪਾਸਾਂ ਹੈ" । ਤਬ ਓਹਿ ਚੁਪਿ ਕਰਿ ਗਏ ਜਿ, "ਏਹੁ ਕੋਈ ਕਾਮਿਲੁ ਦਰਵੇਸੁ ਹੈ, ਜਿਨਿ ਏਹੁ ਕਲਾਮ ਰੋਜੇ ਦੀ ਰਖਿ ਲੀਨੀ ਹੈ"। ਤਬ ਉਸੁ ਸਹਰ ਵਿਚਿ ਧੁੰਮ ਪੈ ਗਈ; "ਭਾਈ ਇਕੁ ਫਕੀਰੁ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਆਇਆ ਹੈ, ਉਹੁ ਨ ਅੰਨੁ ਖਾਦਾ ਹੈ ਨ ਪਾਣੀ ਪੀਂਦਾ ਹੈ"। ਜਹਾਨਲ ਨੋ ਅਚਰਜੁ ਹੋਆ ਜਿ ਅੰਨ ਨਾਹੀ ਖਾਂਦਾ, ਪਾਣੀ ਨਾਹੀਂ ਪੀਂਦਾ, ਸੋ ਦਿਸੈ, ਤਮਾਸਰਗੀਰੁ ਲੋਕ ਦੇਖਣੇ ਆਇਆ। ਤਬ ਉਨਾਂ ਵਿਚਿ ਏਕੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਕਾ ਖੋਜੀ ਥਾ, ਉਹੁ ਭੀ ਆਇ ਬੈਠਾ ਨਾਨਕ ਅਰੁ ਉਨਾਂ ਫਕੀਰਾਂ ਪਾਸਿ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਮਾਰਿ ਕਰਿ ਮੁਟਕੜੀ ਪੜਿ ਰਹਿਆ। ਉਹਿ ਫਕੀਰ ਦੋਵੈ ਬੈਠੇ, ਕੋਈ ਕਿਛੁ ਖਾਣਾ ਲਿਆਵੈ, ਕੋਈ ਕਿਛੁ ਖਾਣਾ ਲਿਆਵੈ, ਤਬ ਓਹਿ ਰਖਦੇ ਜਾਣਿ। ਤਬ ਜਿ ਓਹੁ ਏਕੁ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਵੈ ਦਾ ਖੋਜੀ ਥਾ ਸੁ ਉਹਾ ਉਠਿ ਓਨਾ ਫਕੀਰਾਂ ਪਾਸਿ ਆਇ ਬੈਠਾ ਥਾ। ਉਨਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਸਾਹਿਬ ਦਿਅਹੁ ਫਕੀਰਹੁ! ਇਕ ਮੇਰੇ ਜੀ ਗਲਿ ਹੈ ਪੁਛਣੈ ਕੀ। ਜੇ ਤੁਸਾਡਾ ਹਕਮੁ ਹੋਵੈ ਤਾਂ ਪੁਛਾਂ?" ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਹੁਕਮੁ ਰਜਾਇ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਹੀ ਹੈ ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੇਰੇ ਜੀ ਹੈ ਸਿ ਤੂੰ ਪੁਛੁ"। ਤਬ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ! ਮੈਂ ਏਹੀ ਪੂਛਤਾ ਹੰਉਂ ਜਿ ਹੁਕ ਕਿਆ ਹੈ ਅਰੁ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੈ ਹੈਰਾਨੁ ਹੋਇ ਰਹੇ। ਤਬ ਉਨਹੁ ਫਕੀਰਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਮੀਆਂ ਜੀ! ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਤਿ ਸਾਹਿਬੁ ਹੀ ਜਾਣੈ, ਅਸੀਂ ਕੀ ਜਾਣਹ ਏਸੁ ਬਾਤ ਦੀ ਸਾਰਿ"। ਤਬ ਉਨਿ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਨਾ ਜੀ, ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਖਬਰਿ ਸਾਹਿਬ ਦਿਆਂ ਫਕੀਰਾਂ ਤੇ ਪਾਈਤੀ ਹੈ, ਹੋਰ ਕਿਸ ਤੇ ਪਾਈਐ? ਤੁਸੀਂ ਫਕੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹਹੁ, ਏਹੁ ਖਬਰਿ ਤੁਸੀਂ ਦੇਹੁ'। ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਮੀਆਂ ਜੀ! ਅਸਾਂ ਨੋ ਬਾਤ ਨਾਹੀ ਰੋਸਨੁ"। ਤਬ ਤਾਂ ਤੋੜੀ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਉਠਿ ਬੈਠਾ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ! ਕਿਆ ਬਾਤ ਕਰਦੇ ਥੇ?" ਤਬ ਉਨਿ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਏ ਮੀਆਂ ਜੀ! ਹੰਉ ਇਕ ਖਬਰਿ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਤੁਸਾਂ ਤੇ ਪੁਛਣੇ ਆਇਆ ਥਾ, ਸਿ ਏਹਿ ਬਾਤ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ ਜਿ ਹਕੁ ਕਿਆ ਹੈ ਅਰੁ ਨਹਕੁ ਕਿਆ ਹੈ ਅਤੈ ਸੁ ਕਿਆ ਹੈ ਜਿ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਘਰਿ ਨਾਹੀ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਮੀਆਂ ਜੀ! ਮੈਂ ਹਿੰਦੂ ਹਾਂ ਅਰੁ ਏ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੈਂ, ਏਹਿ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਸਮਝਦੇ ਹੈਨਿ ਮੈਂ ਨਾਹੀ ਸਮਝਦਾ, ਹਕੁ ਕਿਸੁ ਪਹਿ ਕਹਦੇ ਝੂਠੁ ਹੈ ਅਰੁ ਹਕੁ ਸਚੁ ਹੈ"। ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸਚੁ ਆਪਿ ਹੈ, ਜਿਸੁ ਨਾਹੀ ਮਰਣਾ ਅਰੁ ਮਰਣਾ ਹੈ ਸਿ ਸਭੁ ਝੂਠੁ ਹੈ; ਅਰੁ ਜੀ ਇਕੁ ਨਾਨਕੁ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਘਰੁ ਨਾਹੀ, ਹੋਰੁ ਸਭ ਕਿਛੁ ਹੈ; ਅਰੁ ਫਜ਼ਲੁ ਭੀ ਉਸ ਦਾ ਵਡਾ ਹੈ ਜਿ ਕਰੈ ਸਿ ਸਹੀ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨੇ ਓਹਿ ਲੋਕ ਸਭਿ ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਕਰਿ ਉਠੇ ਜਿ, "ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਹੈਂ ਤੂੰ ਅਰੁ ਤਰਾ ਪੀਰ ਮੁਰਸਦੁ ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਹੈ ਜੀ। ਅਸੀਂ ਜੀਵੇ, ਤੇਰਾ ਦੀਦਾਰੁ ਹੋਆ। ਅਸਾਡੀ

ਖਾਤਰਿ ਨਿਸਾ ਹੋਈ"। ਤਦ ਰਾਤਿ ਸੁਬਾਹਿ ਹੋਈ, ਉਹਿ ਫਕੀਰ ਭੀ ਉਠਿ ਚਲੇ ਮਕੇ ਕੀ ਜਾਰਤ ਕਂਉ। ਤਬ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਭੀ ਉਠਿ ਚਲਿਆ ਮਕੇ ਕਂਉ। ਤਬ ਜਾਦਿ ਰਾਹ ਉਪਰਿ ਗਏ ਤਬ ਉਹੁ ਜਿ ਫਕੀਰ ਥੇ ਮੁਸਲਮਾਨ, ਓਹਿ ਕਹਿ ਉਠੇ ਜਿ, "ਏ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਤੇਰੀ ਸਾਰ ਕਉਣ ਜਾਣਦਾ ਹੈ? ਤੂੰ ਜਿ ਹੈਂ ਸਿ ਪਹੁਚਿਆ ਹੋਆ ਦਰਵੇਸੁ ਹੈਂ, ਪਣੁ ਜੀ ਇਕ ਦੁਇ ਵਾਰੀਆਂ ਅਸੀਂ ਅਗੈ ਭੀ ਮਕੈ ਗਏ ਹੈਂ, ਅਗੈ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਰਾਹੁ ਨਾਹੀ, ਤੂੰ ਹਿੰਦੂ ਹੈ - ਏਵ ਕਿਵੈ ਬਾਤ ਹੈ ਜਿਉਂ ਜਾਣੀਐ ਤਿਉਂ ਕੀਚੈ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਵਸਾਹੇ। ਜੇ ਮਕੇ ਦਾ ਦੀਦਾਰ ਅਸਾਂ ਕੂ ਰਿਜਕੁ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਹਿਬ ਦੇਸੀ: ਪਰੁ ਜੀ ਏਹੁ ਅਜੁ ਦਾ ਦਿਨੁ ਯਾਦਿ ਰਖਣਾ ਜਿ ਸਾਹਿਬੁ ਦਿਖਾ ਕਿਚਰੀਕਿ ਪਹੁਚਾਏਗਾ"। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸਿ ਮੁਸਾਫ ਸੇ, ਕਲਮ ਦਵਾਤਿ ਥੀ, ਓਠਾ ਓਹੁ ਰੋਜੁ ਤਰੀਕ ਲਿਖਿ ਲਈ। ਤਬ ਓਹਿ ਜਿਤੁ ਮੁਦਤ ਪੈਡੇ ਚਲਦਿਆਂ ਅਪੜੀਦਾ ਉਹਿ ਉਤਨਿਆਂ ਦਿਨਾਂ ਮਾਹਾਂ ਨੋ ਆਏ। ਜਾਂ ਦੇਖਨਿ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਅਗੈ ਹੀ ਬੈਠਾ ਹੈ ਮਕੈ ਵਿਚਿ। ਤਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕ ਪੁਛੇ ਮਕੇ ਕੇ ਜਿ, "ਮੀਆਂ ਜੀ! ਏਹੁ ਫਕੀਰੁ ਹੈ ਸਿ ਕਿਦੋਕਾ ਕੁ ਏਥੈ ਆਇ ਵੜਿਆ ਹੈ"। ਜਦਿ ਓਹਿ ਤਰੀਕਿ ਕਢਿ ਕਰਿ ਦੇਖਨਿ ਤਾਂ ਉਸ ਹੀ ਤਰੀਕੁ, ਉਸ ਹੀ ਸਾਇਤ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਮਕੈ ਆਇ ਵੜਿਆ ਹੈ। ਤਬ ਉਨਹੁ ਪੈਡੇ ਕੀ ਬਾਤ ਕਹਿ ਸੁਣਾਈ ਜਿ, "ਦੇਖੋ ਯਾਰਹੁ! ਇਤਨਿਆਂ ਦਿਨਾਂ, ਇਤਨਿਆਂ ਮਾਸਾਂ ਕਾ ਏਹੁ ਪੈਂਡਾਂ ਥਾ ਅਰੁ ਇਸੁ ਵਕਤਿ ਅਸਾਂ ਨਾਲਹੁ ਏਹੁ ਪਿਛੈ ਰਹਿਆ ਥਾ ਅਰੁ ਉਸ ਵੀ ਵਖਤਿ, ਉਸ ਹੀ ਸਾਇਤ ਸਾਥਿ ਏਹੁ ਮਕੈ ਆਇ ਵੜਿਆ ਹੈ ਜਿ ਏਹੁ ਹਿੰਦੂ ਅਰੁ ਦੇਖਹੁ ਕਿਸ ਕਂਉ ਇਤਨੀ ਪਹੁਚਿ ਸਾਹਿਬ ਸਚੇ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਵਡਾ ਹੈਰਾਨੁ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਦੇਖਿਆ"। ਤਬ ਓਹਿ ਮਕੇ ਕੇ ਲੋਕ ਕਹਿ ਉਠੇ ਜਿ, "ਏ ਬੰਦੇ! ਏਸ ਕੇ ਆਵਣੇ ਸਾਥਿ ਸਾਰੇ ਮਕੇ ਕਿਅਹੁ ਲੋਕਹੁ ਕਂਉ ਨਸੀਹਤਿ ਹਾਸਲੁ ਹੋਈ ਹੈ, ਏਹੁ ਵਡਾ ਸਾਦਿਕੁ ਦਰਵੇਸੁ ਹੈ। ਏਸ ਦੀ ਸਾਰ ਸਾਹਿਬੁ ਜਾਣੈ ਅਰੁ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਾਰ ਏਹੁ ਜਾਣੈ; ਹੋਰੁ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਨਣ ਹਾਰਾ"। ਤਬ ਉਹਾਂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਬਾਰਹ ਮਹੀਨੇ ਮਕੇ ਮਹਿ ਰਹਿਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਿਸਮਾਦੁ ਹੋਇ ਰਹਿਆ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਸਾਜਸ ਦੇਖਿ ਕਰਿ। ਤਬ ਪਰਮੇਸੁਰ ਬੁਲਾਇ ਕਰਿ ਬਾਬੇ ਕੰਉ ਦਰਸਨੁ ਦੀਆ; ਜਿ, "ਹੋ ਨਾਨਕ! ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਬਿਸਮਾਦ ਹੋਇ ਰਹਿਆ ਹੈ?" ਤਬ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸਾਹਿਬ ਪਰਵਦਗਾਰ ਕਂਉ ਅਰਦਾਸਿ ਕੀਤੀ ਜਿ, "ਏ ਸਿਰਜਨਹਾਰ ਜੀ! ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਸਾਜਸ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇ ਗਇਆ ਹਾਂ।" ਤਬ ਪਰਵਦਗਾਰ ਹਸਿ ਕਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਨਾਨਕ! ਤੈਂ ਜੇਹੀ ਸਾਜਸ ਦੇਖੀ ਹੈ ਤੈਸੀ ਕਹੁ"। ਤਬ ਹੁਕਮੁ ਪਰਵਰਦਗਾਰ ਕੇ ਸਾਥਿ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਕਰਿ ਉਠਾ, ਬੈਸੰਤ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ :-

ਨਉ ਸਤ ਚਉਦਹ ਤੀਨਿ ਚਾਰਿ ਕਰਿ ਮਹਲਤਿ ਰਾਸ ਬਹਾਲੀ॥

[ਬਸੰਤ ਹਿੰਡੋਲ ਮਹਲਾ ੧ । ੧ । (੧੧੯੦)]

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਪਸਾਉ ਸਚੇ ਸਾਹਿਬ ਮਿਹਰਵਾਨ ਕਾ । ਤਬ ਜਗੁ ਨਿਸਤਾਰਨਿ ਕਿ ਨਿਮਿਤਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਸਚੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਈਹਾਂ ਜਗੁ ਮਹਿ ਭੇਜਿਆ । ਬੋਲਹੁ ਰਾਮ ਰਾਮ ਰਾਮ ਵਾਹੁ ਗੁਰੂ ਸਚਾ ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਹਿੰਗਲਾਜ ਵਿਚ

ਤਬ ਫੇਰਿ ਦਰਗਾਹ ਤੇ ਮਕੈਕ ਆਇਆ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ। ਤਬ ਮਕੇ ਤੇ ਪਛਮ ਕੀ ਧਰਤੀ ਦੇਖਤੇ ਦੇਖਤੇ ਪੂਰਬ ਦਿਸਾਂ ਹਿੰਙਲਾਜ ਮਹਿ ਆਏ। ਉਹਿ ਜਿ ਲੋਕ ਰਹਤੇ ਥੇ ਸਿ ਖਰੇ ਅਪਰਸ ਰਹਤੇ ਹੈਂ ਸਭਿਆਰੁ ਕਠਨੁ ਰਹਤੇ ਹੈਂ ਅਰੁ ਅਤੀਤੁ ਕੀ ਪੂਜਾ ਭੀ ਬਹੁਤ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਬਹੁਤ ਦਇਆਵੰਤੁ ਲੋਕੁ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਪਾਸਿ ਜਿ ਉਹਿ ਆਇ ਬੈਸਹਿ ਹੈ ਕਿ ਬੈਸਨਉ ਹੈ, ਕਿ ਉਦਾਸੀ ਹੈ, ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਹੈ, ਕਿ ਤੁਰਕੁ ਹੈ, ਕਿ ਖਤ੍ਰੀ ਹੈ, ਕੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹੈ, ਕਿ ਸੂਦ ਹੈ, ਵੈਸੁ ਹੈ, ਕਿ ਕਵਨ ਰੂਪੁ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਨਿਮਖਾਰ ਤੀਰਥ ਕੈ ਕੰਠੈ ਬੈਠਾ ਹੀ ਨਜਰਿ ਆਵੈ। ਨਾ ਸੋਵਤਾ ਨਜਿਰ ਆਵੈ, ਨ ਚਲਤਾ ਫਿਰਤਾ ਨਜਰਿ ਆਵੈ, ਨ ਕਿਛੁ ਖਾਤਾ ਪੀਤਾ ਨਜਰਿ ਆਵੈ। ਤਬ ਉਹਾਂ ਕੇ ਜਿ ਬੈਸਨਉ ਥੇ, ਤਿਨਹੁ ਆਇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ! ਏਹੁ ਕਵਣੁ ਰੂਪੁ ਹੈ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਪਹਿ ਪੁਛਣੇ ਆਇ, ਆਇ ਕਰਿ ਲਾਗੇ ਕਹਿਣੇ ਜਿ, "ਏ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਪਿਆਰੇ! ਤੇਰੀ ਕਵਣ ਗਤਿ ਹੈ। ਤੂੰ ਹਮ ਕੰਉ ਬਤਾਉ ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੁਮਰੀ ਹਮ ਟਹਲ ਕਰਹ। ਛਾਜਨ ਭੋਜਨ ਕੀ। ਤੂੰ ਆਪਨੀ ਜੁਗਤਿ ਬਤਾਉ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਉਨ ਕਉ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਤੁਮ ਹਮ ਕੰਉ ਕਿਆ ਕਰਿ ਬੂਝਿਆ ਹੈ?" ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਬੈਸਨਉ ਹੋਤਾ ਹੈ ਉਸਿ ਕੈ ਗਲਿ ਮਾਲਾ, ਹਥਿ ਸਿਮਰਣੀ ਤ੍ਰੇੜਿ ਧੋਤੀ, ਮਥੈ ਤਿਲਕੁ ਵਰਤ ਨੇਮ ਰਖਦਾ ਹੈ, ਤੀਰਥ ਇਸਨਾਨੁ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਅਵਰ ਦੇਵਤੇ ਪੂਜਤਾ ਹੈ, ਤਿਸੁ ਕੰਉ ਸ੍ਰੇਸਟ ਬੈਸਨਉ ਹਮ ਕਰਿ ਮਨਤੇ ਹੈਂ, ਚਉਕੇ ਕੀ ਸੁਰਤਿ-ਸੋਚਿ ਕਰਤਾ ਹੈ ਤਿਸ ਕੰਉ ਲਿਜਾਇ ਚਉਕੇ ਮਹਿ ਜੇਵਾਵਤੇ ਹੈਂ, ਤੁਮ ਪਾਸਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਜਮਾਂ ਮਹਿ ਤੇ ਕੋਈ ਨਾਹੀ। ਜਿਵ ਤੇਰੀ ਜੁਗਤਿ ਹੈ ਜੇਵਣੇ ਕੀ ਤਿਉਂ ਤੁਮ ਬਤਾਹਿ ਦੇਹੁ। ਜੇ ਕਿਛੁ ਛਾਜਨੁ ਭੋਜਨੁ ਹਕ ਕਰਾਵਹਿ ਸੁਆਮੀ ਜੀ! "ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬਾਣੀ ਬੋਲਿ ਉਠਾ, ਸਲੋਕੁ ਜਿ :-

ਸਚੁ ਵਰਤੁ ਸੰਤੋਖੁ ਤੀਰਥੁ ਗਿਆਨੁ ਧਿਆਨੁ ਇਸਨਾਨੁ॥

[ਸ਼ਲੋਕ ਸਾਰੰਗ ਦੀ ਵਾਰ ਮਹਲਾ ੧ ।੨੧ ।(੧੨੫੪)]

ਤਬ ਉਹਿ ਥੇ ਹਿੰਙੁਲਾਜ ਕੇ ਬੈਸਨਉ ਸਿ ਸਭਿ ਜੈ ਜੈਕਾਰੁ ਕਰਿ ਉਠੇ ਜਿ, ਧੰਨਿ ਹੋ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਧੰਨੁ ਹੋ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ! ਤਬ ਉਹਿ ਹਿੰਙਲਾਜ ਥਾਨ ਕੈ ਬੈਸਨਉ ਜਿ ਥੇ ਤੇ ਉਹਿ ਸਭਿ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਸਿਖਿ ਭਏ, ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਭਏ, ਉਨ ਕੈ ਮਨਿ ਸੰਤੋਖੁ ਆਇਆ, ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਾਗੇ ਜਪਣੇ।

ਮਕੇ ਤੋਂ ਵਾਪਸੀ ਤੇ ਸੈਦਪੁਰ ਜਾਣਾ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਹਿੰਙਲਾਜ ਕੀ ਧਰਤੀ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਫੇਰਿ ਪੂਰਬ ਦਿਸਾ ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਕੰਉ ਚਲਿਆ। ਤਬ ਤਿੰਨ ਬਰਸ ਪਛਮ ਕੀ ਧਰਤੀ ਖੇਲਿਆ, ਫੇਰਿ ਰੂਮ ਸਾਂਮ ਕਾਬਲ ਕਾ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਪਿਸਉਰੁ ਸਾਰਾ ਪਛਮੁ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਗੋਰਖ ਹਟੜੀ ਤੇ ਸੈਦਪੁਰ ਸਲੋਈ ਆਇ ਨਿਕਲਿਆ ਪਠਾਣਾਂ ਮਹਿ। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਰਬਾਬੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਸਹਰ ਕਾ ਤੁਮਾਸਾ ਦੇਖੀਐ ਜੇ ਰਜਾਇ ਹੋਇ। ਦਿਖਾ, ਸਹਰ ਮਹਿ ਖੈਰੁ ਮਿਹਰ ਕੇਹੀ ਕਿ ਹੈ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹਾਂ, ਅਗੰਮ। ਅਗੰਮ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ। ਚਲੀਐ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਚਲੁ"। ਤਬ ਬਾਬੇ ਸਾਥਿ ਮਰਦਾਨਾ ਦੋਵੈ ਹੀ ਸਹਰ ਵਿਚਿ ਸੈਲਿ ਖੈਰ ਮਿਹਰ ਦੈ ਵਾਸਤੇ ਜਾਇ ਵੜੇ। ਸੈਦ ਪੁਰਿ ਘਰਿ ਘਰਿ ਵੀਵਾਹ ਸੇ, ਜੇ ਕੋਈ ਖਾਲੀ ਹੋਵੈ, ਨਾਹੀ ਤਾਂ ਘਰਿ ਘਰਿ ਵੀਵਾਹ ਥੇ। ਕਿਸੀ

ਕੈ ਬੇਟੇ ਕਾ, ਕਿਸੀ ਕੈ ਬੇਟੀ ਕਾ। ਆਪਣੀ ਵੀਵਾਹੀ : ਲਪਟੇ ਪੜੇ ਥੇ, ਕਿਸੀ ਕਾ ਖੈਰੁ ਮਿਹਰ ਸਾਥਿ ਨ ਆਇਆ। ਜਿਸੁ ਘਰਿ ਬਾਬਾ ਅਰੁ ਮਰਦਾਨਾ ਜਾਇ ਖੜੇ ਹੋਨਿ ਸਿ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕੀ ਤਰਫ ਕੋਈ ਦੇਖੇ ਨਾਹੀ, ਸਭੁ ਕੇ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਲਾਲਚਿ ਲਪਟਾਇ ਰਹਿਆ ਹੈ। ਤਬ ਜਿਸੁ ਘਰ ਜਾਇ ਸੁਆਲੁ ਕਰਨਿ ਸੋਈ ਸੁਆਲੁ ਰਦੁ ਕਰੈ, ਸੁਣੈ ਕੋਈ ਨਾਹੀ; ਜਿਉਂ ਸਾਰੇ ਨਗਰ ਵਿਚਿ ਪੜੇ ਤਿਉਂ ਕਿਸੀ ਨ ਕਹਿਆ ਜਿ ਤੁਮਿ ਫਕਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹਹੁ ਕਿ ਕਿਛੁ ਮਿਮੁਖਿ ਪਾਇਅਹੁ ਕਿ ਬੈਠਹੁ ਕਿ ਉਠਹੁ ਕਿ ਜਾਹੁ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਕਰਣ ਕਾਰਣ ਸਮਰਥੁ ਗਰਮੁ ਦੀਬਾਨੁ ਬੋਲਿ ਉਠਾ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਮੰਨਿ ਲੇਤਾ ਹੈ, ਦਿਖਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਕਿਆ ਕਹਤਾ ਹੈ। ਕਹੈ, "ਮਰਦਾਨਿਆਂ!" "ਜੀਉ ਬਾਬਾ ਪਾਸਿਸਾਹ" ਕਹੈ : ਵਜਾਇ, ਤਿਲੰਗੁ ਰਾਗੁ ਬਾਣੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਭੇਜੀ ਹੈ" ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਉਚਾ ਚੜਾਹਿ ਕੈ ਸਾਜਿ ਕਰਿ ਤਿਲੰਗੁ ਅਲਾਪੀ, ਲਾਗਾ ਪਠਾਣਾ ਵਜਾਵਣੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :-

ਜੈਸੀ ਪੈ ਆਵੈ ਖਸਮ ਕੀ ਬਾਣੀ ਤੈਸੜਾ ਕਰੀ ਗਿਆਨੁ ਵੇ ਲਾਲੋ॥

[ਤਿਲੰਗ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੩ । ੫ । (੭੨੨)]

ਤਬ ਏਕੁ ਬ੍ਰਹਮਣੁ ਥਾ ਫਕਰ ਦੋਸੁ ਥਾ, ਓਹੁ ਚੰਗੇਰੀ ਮੇਵੇ ਕੀ ਭਰਿ ਕਰਿ ਆਇ ਮਿਲਿਆ। ਓਨਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸਾਹ ਜੀ ਸਲਮਾਤਿ! ਤੈਂ ਤਾਂ ਏਹੁ ਬਾਤ ਕਹੀ ਸਿ ਸਾਹਿਬੁ ਸਚਾ ਕਰੈਗਾ ਸਚੁ ਹੀ; ਕਿਉਂ ਜਿ ਸਾਹਿਬੁ ਮੰਨਿ ਫਕੀਰ ਮੰਨਿ, ਸਾਹਿਬੁ ਕਿਛੁ ਅਸਾਡੈ ਬਾਬਿ ਮਿਹਰਾਵਾਨੁ ਹੋਹਿ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰੇ ਬ੍ਰਹਮਣ! ਏਹੁ ਨਗਰੁ ਫਕੀਰਾਂ ਮਾਰਿਆ ਹੈ ਪਰੁ, ਤੂੰ ਈਹਾਂ ਤੇ ਨਿਕਲਿ ਜਾਹਿ, ਈਹਾਂ ਰਹੁ ਨਾ, ਨਾਹੀ ਈਹਾਂ ਰਹੈਗਾ ਸਿ ਮਾਰੀਐਗਾ। ਤੂੰ ਈਹਾਂ ਰਹੁ ਨਾਹੀ, ਜਾਹਿ"। ਕਹੈ, "ਜੀ, ਮੇਰੇ ਬੇਟੀ ਕਾ ਵੀਵਾਹੁ ਹੈ, ਜੰਞ ਈਹਾਂ ਢੋਵਣੀ ਹੈ, ਬੇਨੀ ਤੇਲਿ ਪੜੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਜੇ ਜਾਉਂ ਸਿ ਕਿਉਂ ਕਰ ਜਾਉਂ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰੇ ਬ੍ਰਹਮਣ! ਤੂੰ ਜਿ ਕਹਤਾ ਹੈਂ, ਮੈਂ ਕਿਆ ਕਰੰਉ, ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਜਾਉਂ। ਜੰਞ ਕੰਉ ਆਦਮੀ ਭੇਜਿ ਈਹਾਂ ਤੇ, ਪੰਦ੍ਰਹ ਕੋਹ ਇਕੁ ਟੋਭਾ ਹੈ ਊਹਾਂ ਜਾਹ, ਵਸਦੀ ਕਿਤੈ ਜਾਇ ਨਾਹੀ; ਓਜੜਿ ਕਾ ਟੋਭਾ ਹੈ ਉਸ ਹੀ ਠਾਂਇ ਜਾਹਿ, ਜਾਇ ਕਰਿ ਤੂੰ ਰਹੁ, ਜਨੇਤ ਊਹਾਂ ਹੀ ਸਦਾਇ। ਹਮਰੈ ਕਹਿਐ ਜੇ ਲਾਗਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜਾਹਿ, ਜੇ ਰਹੈਂਗਾ ਤਾਂ ਤੂੰ ਜਾਣੂ"। ਤਬ ਉਹੁ ਬ੍ਰਹਮਣ ਊਹਾਂ ਤੇ ਗਡੀ ਵਾਹਣੀਆਂ ਲਦਿ ਕਰਿ ਬਾਹਰਿ ਉਸੀ ਠਾਂਇ ਗਇਆ ਜਹਾਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਲਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਥਾ। ਤਬ ਏਕੁ ਓਹੁ ਬ੍ਰਹਮਣੁ ਕੋੜਮੇ ਸਮੇਤ ਬਾਂਚਿਆ, ਅਵਰ ਸਭਿ ਲੋਕ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੇ ਖਿਆਲ ਦੈ ਮੁਹਿ ਜਿ ਆਏ ਸੁ ਸੈਦਪੁਰਿ ਸਲੋਇ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਮਰਦਾਨਿਆ! ਆਉ ਦਿਖਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਕੁਦਰਤਿ ਦੇਖਹਿ। ਦਿਖਾ, ਕਿਆ ਹੋਇ ਨਿਬੜੀ"। ਤਬ ਆਗਿਆ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕੀ ਸਾਥਿ ਮਰਦਾ ਕਾ ਚੇਲਾ ਮੀਰੁ ਬਾਬਰੁ ਪਇਆ, ਤਿਨਿ ਮਾਰ ਕਰਿ ਸੈਦ ਪੁਰੁ ਗਰਤ ਗੋਰੁ ਕੀਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੇ ਸੈਦ ਪੁਰ ਸਲੋਈ ਫਿਰਿ ਆਇਆ ਜਾਂ ਮੀਰ ਬਾਬਰੁ ਮਾਰਿ ਨਿਕਲਿਆ ਸੈਦ ਪੁਰ ਸਲੋਇ ਕਉ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹੁਗੁਰੂ॥

ਸੈਦ ਪੁਰ ਦੀ ਤਬਾਹੀ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਭਲਕੇ ਫੇਰਿ ਸੈਦਿ ਪੁਰਿ ਸਲੋਈ ਆਇਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਮਰਦਾਨਿਆਂ। ਦਿਖਾ, ਚਲੁ ਸਲੋਈ ਸੈਦ ਪੁਰਿ ਕਿ ਵਾਪਰਿਆ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਭਾਣਾ ਦੇਖਹਿ ਦਿਖਾ, ਕਿਆ ਹੋਇਆ ਕਿ ਵਾਪਰਿਆ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹਾਂ ਮਰਦਾਨਿਆਂ।" ਕਹੈ, "ਜੀਉ, ਬਾਬਾ! ਹਾਂ ਅਗੰਮ!" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਅਰੁ ਮਰਦਾਨਾ ਫਿਰਿ ਸੈਦ ਪੁਰਿ

ਸਲੋਈ ਆਏ, ਆਇ ਕਰਿ ਜਾਂ ਦੇਖਨਿ ਤਾਂ ਕਿਆ ਦੇਖਨਿ, ਓਥੈ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀਂ। ਦੇਖ ਕਰਿ ਕੁਦਰਤਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਹੈਰਾਨੁ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਹੈਰਾਨਗੀ ਸਿਫਤਿ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਬਾਣੀ ਬੋਲਿ ਉਠਾ ਆਸਾ ਰਾਗ ਮਹਿ:–

ਕਹਿ ਸੁ ਖੇਲ ਤਬੇਲਾ ਘੋੜੇ ਕਹਾ ਭੇਰੀ ਸਹਨਾਈ॥

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਅਸਟਪਦੀਆਂ ਘਰ ੩ ।੨ ।(੪੧੭)]

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਕਿਸੈ ਕੈ ਹਥਿ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ, ਜੇ ਕਿਛੁ ਕਰਤਾ ਹੈ ਬੁਰਾ ਭਲਾ ਸਿ ਆਪੇ ਹੀਂ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਜਾਇ ਕਰਿ ਕਿਸੁ ਅਗੈ ਕਹੀਐ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਏਹੁ ਭਲਾ ਕੀਆ ਕਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਏਹੁ ਬੁਰਾ ਕੀਆ। ਆਪੇ ਥਾਪਤਾ ਹੈ ਆਪੇ ਉਥਾਪਤਾ ਹੈ। ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਉਨਿ ਸਾਹਿਬ ਦੁਖੁ ਸੁਖੁ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਤਿਵ ਹੀ ਤਿਵ ਮਨੁਖ ਕਉ ਪਹੁਚਾਇਦਾ ਹੈ।

ਤਲਵੰਡੀ ਵਿਚ ਮਾਤਾ ਨਾਲ ਮੇਲ

ਤਬ ਸੈਦ ਪੁਰ ਤੇ ਮਾਰਿ ਕਰਿ ਮੀਰੁ ਬਾਬਰੁ ਗਇਆ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨਿ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਫਿਰ ਸੈਦਪੁਰ ਤੇ ਤਮਾਸਾ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਟਿਲੈ ਜਾਇ ਕਰਿ, ਫੇਰਿ ਤਲਵੰਡੀ ਰਾਏ ਭੋਏ ਭਟੀ ਕੀ, ਫਿਰਿ ਜਨਮ ਥਾਨਿ ਆਇਆ। ਤਬ ਦੁਹੁ ਕੋਹਾਂ ਦੈ ਸਵਾਦਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਆਇ ਬੈਠਾ ਤਲਵੰਡੀ ਤੇ। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਰਜਾਇ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਹੰਉ ਮਾਣੂਵਾਂ ਨੋ ਵੇਖਿ ਆਵਾਂ, ਦਿਖਾ ਭੁਖ ਮੁਏ, ਕਿ ਹੋਆ ਓਨਾਂ ਦੈ ਬਾਬਿ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਜਾਂ ਤੇਰੀਆਂ ਹੀ ਮਾਣਵਾਂ ਨੇਮ ਮਾਰਹਿਗੇ ਤਾਂ ਸੈਂਸਾਰੁ ਨੋ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਪਾਲਹਿਗੇ, ਪਰੁ ਜਾਹਿ ਤੂੰ ਤੇਰੈ ਜੀ ਹੈ ਜਾਇ ਕਰਿ ਮਿਲਿ ਆਉ; ਪਣੁ ਮੇਰਾ ਨਾਉਂ ਲਈ ਨਾਹੀਂ; ਜੇ ਕੋਈ ਪੁਛੀ ਜਿ ਨਾਨਕ ਦੀ ਕਾਈ ਖਬਰਿ ਤਾਂ ਤੂੰ ਏਵੈ ਆਖੀਂ ਜਿ ਭਾਈ ਜਿਉਂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰਹੁ ਨਿਕਲਿਆ ਸੀ ਤਿਉਂ ਓਸ ਦੈ ਬਿਰਹਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਅਸੀਂ ਭੀ ਓਸੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜਾਣੈ"। ਤਾਂ ਫਿਰਿ ਮਰਦਾਨਾਂ ਪੈਰੀਂ ਪੈ ਕੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੀ ਘਰੀਂ ਆਇਆ, ਲੋਕੁ ਮਿਲਿ ਗਇਆ ਮਰਦਾਨੇ ਦੈ ਦੁਆਲੇ, "ਹੇ ਮਰਦਾਨਾ ਡੂਮੁ ਆਇਆ, ਜਿ ਨਾਨਕ ਨਾਲਿ ਗਇਆ ਸਾ ਮਰਦਾਨਾ ਆਇਆ"। ਹੋਰੁ ਭੀ ਮਰਦਾਨੇ ਦੀ ਆਇ ਪੈਰੀਂ ਪਵੈ, ਏਵ ਤਾਂ ਜਾਣਨਿ ਜਿ ਮਰਦਾਨਾ ਡੂਮੁ ਹੈ, ਪਣੁ ਓਹੁ ਜਿ ਬਾਬੇ ਦੈ ਨਾਲਿ ਰਹਿਆ ਸਾ ਸਿ ਸੈਂਸਾਰ ਥੀਂ ਉਸ ਦੀ ਜੋਤਿ ਸਬਲੁ, ਸਭੁ ਕੋ ਉਸ ਦੀ ਪੈਰੀਂ ਪਵੈ। ਤਬ ਮਰਦਾਨਾ ਛੇਤੀ ਛੇਤੀ ਘਰ ਦਿਆਂ ਮਾਵਾ ਨੋ ਮਿਲਦੋ, ਦਾਦੇ ਕਾਲੂ ਕੈ ਘਰਿ ਆਇਆ, ਆਇ ਕੈ ਮਾਤਾ ਦੀ ਪੈਰੀਂ ਪਇਆ। ਮਾਤਾ ਆਇ ਕੈ ਮਰਦਾਨੇ ਨੋ ਬਹੁਤੁ ਸੰਤੋਖਣ ਲਗੀ ਜਿ, "ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਸੁਖੁ ਹੈ?" "ਮਾਤਾ! ਅਜੁ ਸੁਖੁ ਹੈ"। "ਏ ਮਰਦਾਨਿਆਂ ਬਚਾ! ਹੰਉ ਤੁਧ ਨੋ ਪੁਤ੍ਰਾਂ ਵਾਂਗਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਗਣੀਗੀ, ਵਾਰੀ ਮੇਰਾ ਮਰਦਾਨਾ! ਕਿਥਾਊ ਮੇਰੇ ਨਾਨਕ ਕੀ ਖਬਰਿ?" ਹੋਰੁ ਭੀ ਆਇ ਪੁਛੈ ਜਿ, "ਕਿਥਾਊ ਨਾਨਕ ਕੀ ਖਬਰਿ?" ਹੋਰੁ ਭੀ ਆਵੈ ਸਿ ਆਖੈ ਜਿ; "ਕਿਥਾਊ ਨਾਨਕ ਕੀ ਖਬਰਿ?" ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਜਾਂ ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰਹੁ ਲੁਟਾਇਦੋ ਡੇਰਾ ਨਿਕਲਿਆਂ ਤਾਂ ਹੰਉ ਮਾਤਾ ਜੀਸਾਥਿ ਨਿਕਲਿਆ ਸਾਂ, ਫਿਰਿ ਹੰਉ ਕਿਹੁ ਨ ਜਾਣੂ, ਕਿਥਾਊਂ ਕਿਥਾਊਂ ਗਇਆ। ਓਸੇ ਦੈ ਲਏ ਅਸੀਂ ਹੁਣਿ ਫਿਰਦੇ ਹਹ। ਓਸਦੀ ਸਾਰ ਓਹੁ ਜਾਣੈ ਜਿ ਕਿਥਾਉਂ ਹੈ"। ਤਬ ਮਰਦਾਨਾ ਰਤੀ ਕੁ ਗਲਾਂ ਕਰਦੋ ਫਿਰਿ ਨਿਕਲਿਆ, ਕਿਨੈ ਡਿਠਾ ਕਿਨੈ ਨ ਡਿਠੋ। ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸਿ ਆਇਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਮਾਤਾ ਅਟਕ ਲਿਆ ਜਿ, "ਏਹੁ ਆਵਦੋ ਹੀ ਫਿਰਿ ਨਿਕਲਿਆ ਸਿ ਖਾਲੀ ਨਾਹੀਂ, ਨਾਨਕ ਥੈ ਗਇਆ ਏਹੁ।" ਤਬ ਮਾਤਾ ਜੀ ਕਿਛੁ ਕਿਛੁ ਮਿਠਿਆਈ,

ਕਿਛੁ ਕਿਛੁ ਮੇਵਾ ਕਿਛੁ ਕਿਛੁ ਕਪੜੇ ਲੈ ਕਰਿ ਗੰਢਿ ਬੰਨ੍ਹਦੀਆਂ, ਗਿਰਾਂਵ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਕਰਦੀਆ, ਜਿਤੁ ਵਲਿ ਮਰਦਾਨਾ ਨਿਕਲਿਆ ਸੀ ਓਤੈ ਰਾਹੀ ਪਈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਤਲਵੰਡੀਅਹੁ ਕੋਹ ਦੋਇ ਤ੍ਰੈ ਬੈਠਾ ਥਾ। ਤਲਵੰਡੀਅਹੁ ਪਰੈ ਓਜਾੜਿ ਥੀ ਸਾਂਦੜ ਬਾਰਿ ਵਿਚਿ, ਪੀਰ ਵਿਆਹੋ ਹੈ, ਓਥੇ ਬੈਠਾ ਥਾ। ਓਥਾਈਂ ਆਇ ਨਿਕਲੀ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨੋ ਮਾਤਾ ਨਜਰਿ ਆਇ ਗਈ। ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਦੇਖੈ ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਆਂਵਦੀ ਹੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਮਾਤਾ ਆਈ"। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜਿ "ਜੀ, ਆਈ ਮਾਤਾ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਪੈਰੀਂ ਪੈ ਕੈ ਮਾਤਾ ਜੀ ਅਗੈ ਖੜਾ ਹੋਇ ਰਹਿਆ। ਮਾਤਾ ਲਗੀ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਮਥਾ ਚੁੰਮਣ। ਮਾਤਾ ਕਹੈ ਜਿ "ਬੇਟਾ! ਹਉਂ ਵਾਰੀ। ਬੇਟਾ! ਹਉਂ ਘੁੰਮਾਈ ਤੁਧੁ ਵਿਟਹੁ ਹਉ ਵਾਰੀ, ਹੰਉ ਬਲਿਹਾਰੀ, ਬਲਿਹਾਰੁ, ਬਲਿਹਾਰੁ ਕੀਤੀ ਉਸੁ ਰਾਹਿ ਵਿਟਹੁ ਜਿਤੁ ਰਾਹਿ ਆਇਆ ਹੈ; ਉਸ ਰਾਹ ਵਿਟਹੁ ਭੀ ਵਾਰੀ। ਬੇਟਾ! ਹਉਂ ਉਸੁ ਧਰਤੀ ਵਿਟਹੁ ਵਾਰੀ ਜਿਥੈ ਤੂੰ ਫਿਰਦਾ ਸਹਿ। ਬੇਟਾ! ਹੰਉ ਏਨ੍ਹਾਂ ਤੇਰੀਆਂ ਜਟਾਂ ਵਿਵਹੁ ਵਾਰੀ। ਬੇਟਾ! ਤੇਰੇ ਇਸੁ ਖਿਲਕੇ ਵਿਟਹੁ ਵਾਰੀ। ਬੇਟਾ! ਹਉਂ ਤੇਰਿਆਂ ਪੈਰਾਂ ਉਪਰਹੁ ਵਾਰੀ। ਬੇਟਾ ਹਉਂ ਤੁਧੁ ਨਿਹਾਲੁ ਕੀਤੀ, ਮੇਰਾ ਨਾਨਕੁ! ਤੁਧੁ ਮੈਨੋ ਆਪਣਾ ਮੁਖ ਵੇਖਾਲਿਆ। ਬੇਟਾ! ਹਉਂ ਜੀਵੀ। ਬੇਟਾਂ! ਹੰਉ ਅਜੁ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਈ ਜਿ ਤੂ ਮੈਂ ਡਿਠੋਹਿ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਸਭੁ ਬਿਧਿ ਜਾਣ ਪਰਬੀਣੁ ਥਾਪਣੁ ਮਾਤਾ ਦੇ ਮਿਲਣੇ ਸਾਥਿ ਮਾਤਾ ਕਾ ਹਿਤੁ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਗਦੁਗਦੁ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਮਿਹਰਵਾਨੁ, ਪਰਾਇਆ ਦੁਖੁ ਸਹਿ ਨ ਸਕੈ, ਰੋਇ ਦਿਤੋਨੁ। ਜਿਥੈ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੋ ਦਰਦਵੰਦੁ ਨਜਰਿ ਆਂਵਦਾ ਤਿਥੈ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਰੋਇ ਦੇਂਦਾ। ਦਰਦੁ ਪਰਾਇਆ ਸਹਿ ਨ ਸਕਦੋ ਬਾਬਾ ਮਿਹਰਵਾਨੁ। ਤਬ ਬਾਬਾ ਬੈਰਾਗੁ ਲਾਗਾ ਕਰਣੇ। ਮਾਤਾ ਜਿ ਅਤਿ ਹਿਤੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਲਗੀ ਆਖਣੇ ਜਿ, "ਹਉਂ ਵਾਰੀ, ਹਉ ਵਾਰੀ"। ਜਿ ਮਾਤਾ ਆਖੈ ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੇਵ ਬੁਝਿਆ ਜਿ, "ਏਹਿ ਮਾਤਾ ਦਾ ਹਿਤੁ ਪੁਤ੍ਰ ਸਾਥਿ ਹੈ ਜਿਸੁ ਵਿਣਸਿ ਜਾਣਾ ਹੈ? ਏ ਕਦੇ ਕਿਤੈ ਕੰਮਿ ਨਾਹੀਂ, ਤਿਸ ਨੋ ਈਵ ਹਿਤੁ ਕਰਿ ਮਾਤਾ ਰੋਂਦੀ ਹੈ; ਜਿਨਿ ਏਹੁ ਜੀਉ ਪਿੰਡੁ ਦੀਆ ਹੈ, ਸਾਸੁ ਗਿਰਾਸੁ ਦੇਂਦਾ ਹੈ, ਸੁਖੁ ਦੁਖੁ ਜਿਸ ਕੈ ਵਸਿ ਹੈ, ਅਸਥਿਰੁ ਹੈ ਸਦਾ, ਦਿਖਾ ਹਉਂ ਜਿ ਉਸ ਨੋ ਵਾਰਿਆ ਨਾਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਸਿ ਹਉਂ ਝੂਠਾ ਕਿ ਨਾ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਗਦੁਗਦੁ ਹੋਇ ਗਇਆ ਲਾਗਾ ਬੈਰਾਗੁ ਕਰਣੇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬ੍ਰਿਹ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨਾਲਿ ਲਗਾ ਸਿਫਤਿ ਕਰਨ ਵਡਹੰਸ ਰਾਗ ਵਿਚਿ :-

ਹਉ ਵਾਰੀ ਵੰਞਾ ਘੰਨੀਐ ਵੰਞਾ ਤਉ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਨਾਵੈ॥

[ਵਡਹੰਸ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧ । ੧। (੫੫੭)]

ਤਬ ਇਹੁ ਸਿਫਤਿ ਪਰਵਰਦਗਾਰ ਦੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਰੀ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕੀ ਸਿਫਤਿ ਲਗਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਸਾਰਾ ਜਹਾਨ ਨਿਹਾਲੁ ਕੀਤਾ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹੁਗੁਰੂ।

ਪਰਵਾਨ ਨਾਲ ਬਚਨ

ਤਬ ਜਦਿ ਮਾਤਾ ਤਿਪਰਾ ਸਾਥਿ ਇਤਨੀ ਗੋਸਟਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਰੀ ਤਬ ਉਹਾਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਫੈਰਿ ਉਠਿ ਬਾਹਿਰ ਜੰਗਲ ਕਉ ਚਲਿਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਮੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ, ਭਾਈ-ਭਤੀਜੇ ਸਭੁ ਪਰਵਾਰੁ ਕੇ ਲੋਕ ਥੇ ਅਰੁ ਅਉਰੁ ਜਿ ਕਿਛੁ ਨਗਰ ਦੇ ਲੋਕ ਮਹਾਜਨ ਥੇ ਸਭੁ ਪਿਛੇ

ਉਠੀ ਚਲੇ। ਜਹਾਂ ਜਾਇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬੈਠਾ ਤਹਾਂ ਲੋਕ ਸਭ ਜਾਇ ਪਾਸਿ ਖੜੇ ਹੋਇ ਰਹੇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਮਾਤਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਪਾਸਿ ਜਾਇ ਬੈਠੀ। ਤਬ ਮਾਤਾ ਜੀ ਖਰੀ ਅਧੀਨੁ ਹੋਇ ਕਰਿ ਬੇਨਤੀ ਕਰਿ ਜਿ, "ਬਚਾ ਨਾਨਕਾ! ਜਦਿ ਤੂੰ ਬਾਲਕ ਅਵਸਥਾ ਮੇਰਾ ਮੰਮਾ ਚੁਘਦਾ ਥਾ ਅਰੁ ਮੇਰੀ ਗੋਦ ਮਹਿ ਰਹਤਾ ਥਾ ਹੰਉ ਅਨੰਦਮਾਨ ਹੋਇ ਕਰਿ ਕਹਤੀ ਥੀ, ਜਿ ਨਾਨਕੁ ਮੇਰਾ ਪੁਤ੍ਰ ਹੈ, ਵਡਾ ਹੋਆ ਮੇਨੂੰ ਖਟੀ ਖਵਾਲੇਗਾ। ਬੇਟਾ! ਹੁਣ੍ਹ ਜਾਂ ਤੂੰ ਪਾਲਿ ਪੋਸਿ ਵਡਾ ਕੀਤਹੁ ਅਤੈ ਖਟਣ ਜੋਗਾ ਹੋਇਅਹੁ ਤਾਂ ਤੂੰ ਅਸਾਨੂੰ ਰਜਿ ਕਰਿ ਮੁਹੁ ਭੀ ਵੇਖਾਲਣਹੁ ਰਹਿਅਹੁ। ਬਚਾ! ਹੰਉ ਤੇਰੀ ਮਾਤ ਹਾਂ ਅਤੈ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਪੁਤ੍ਰ ਹਹਿ। ਮੇਰਾ ਬੇਟਾ! ਹੰਓ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਜੀਵਾਂ? ਜਾਂ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਦਿਸਿ ਨ ਆਵਹਿ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਕਵਨੁ ਹਵਾਲੁ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਮਾਤਾ ਜੀ! ਹਉ ਜਿ ਫੇਰਿ ਏਤੁ ਵਲਿ ਆਇਆ ਹਾਂ ਸੁ ਤੇਰੇ ਹੀ ਦਰਸਨ ਦੀ ਪਿਆਸ ਆਇਆ ਹਾਂ"। ਤਬ ਮਾਤਾ ਜੀ, ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹੰਉ ਵਾਰੀ, ਮੇਰਾ ਬਚਾ! ਤੁਧੁ ਉਤਹੁ ਹਉ ਵਾਰਿ ਵਾਰਿ ਸਟੀ, ਮੇਰਾ ਬੇਟਾ! ਜਾਂ ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਨਿਮਿਤਿ ਆਇਆ ਹੈਂ ਤਾਂ ਹੁਣੁ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਆਖੇ ਘਰਿ ਚਲੁ, ਪ੍ਰਸਾਦੁ ਚਲਿ ਕੈ ਘਰਿ ਲੈ; ਭਲੀਆਂ ਵਸਤੂ ਇਕਿ ਮਿਠਿਆਈਆਂ, ਇਕਿ ਖਟਿਆਈਆਂ, ਇਕਿ ਸਲੂਣੀਆਂ, ਇਕਿ ਕਵੜੀਆਂ, ਅਨੇਕ ਅਨੇਕ ਭਾਂਤਿ ਕੇ ਬਿੰਜਨ, ਮੇਵੇ-ਮਿਠਿਆਈਆਂ, ਇਕਿ ਸਲੂਣੀਆਂ, ਇਕ ਕਵੜੀਆਂ, ਅਨੇਕ ਅਨੇਕ ਭਾਂਤਿ ਕੇ ਬਿੰਜਨ, ਮੇਵੇ-ਮਿਠਿਆਈਆਂ ਹੈਨਿ, ਚਿਲ ਕੈ ਤੂੰ ਕਿਛੁ ਮੁਹਿ ਪਾਇ ਅਰੁ ਭਲੇ ਭਲੇ ਕਪੜੇ ਪਹਿਰੁ। ਬੇਟਾ! ਤੂੰ ਮੇਰੀਆਂ ਅਖੀਂ ਅਗੈ ਬੈਠਾ ਰਹੁ, ਤੁਧੁ ਘਰਿ ਹੋਂਦੇ ਹੰਉ ਈਉ ਜਾਣਾਗੀ ਜਿ ਮੈਨੂੰ ਸਭਨਾਂ ਲੋਆਂ ਦੀ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਆਈ ਹੈ, ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਪੁਤ੍ਰ ਹੈਂ, ਤੂੰ ਚਲਿ ਕਰਿ ਆਪਣੇ ਘਰਿ ਵੇਖੁ, ਤਿਨਾਂ ਵਿਚ ਰਹੁ, ਬਹੁ ਭਲੇ ਭਲੇ ਬਸਤ੍ਰ ਪਹਿਰੁ, ਮੇਵੇ ਤੈ ਮਿਠਿਆਈਆਂ ਖਾਹਿ, ਤਾਂ ਤੁਧੁ ਉਤੈ ਮੇਰਾ ਜੀ ਖੁਸੀ ਹੋਵੈ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਣੀ ਬੋਲੀ :-

ਕਾਪੜੁ ਕਾਠੁ ਰੰਗਾਇਆ ਰਾਂਗਿ॥

[ਸਾਰੰਗ ਕੀ ਵਾਰ ਮਹਲਾ ੧ । ੧੫ । (੧੨੪੩)]

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਮਾਤਾ ਕਹਿਆ ਜਿ "ਹਾਂ ਪੁਤ੍ਰ! ਮੇਰਾ ਇਹੀ ਅਸੀਰਵਾਦੁ ਹੈ ਜਿ ਤੇਰੀ ਪੂਰੀ ਭਗਤਿ ਹੋਵੈ ਅਰੁ ਅਸਥਿਰੁ ਹੋਵੈ ਜਿਸ ਗਲ ਨੂੰ ਤੂੰ ਲਗਾ ਹੈਂ ਸਾ ਮਨਸਾ ਮੇਰੀ ਪੂਰੀ ਹੋਵੇਉਂ"। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹੁਗੁਰੂ।

ਤਲਵੰਡੀ ਵਿਚ ਮਾਤਾ ਨਾਲ ਬਚਨ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਨਗਰਿ ਤਲਵੰਡੀ ਰਾਇ ਭੋਏ ਕੀ, ਜਦਿ ਉਦਾਸੀ ਤੇ ਫਿਰਿ ਆਇਆ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਕੈ ਘਰਿ, ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨ ਕਿਛੁ ਖਾਇ, ਨ "ਬਚਾ! ਤੂੰਨ ਕਿਛੁ ਖਾਹਿ, ਨਾ ਪੀਅਹਿ, ਨ ਬੋਲਹਿ, ਨ ਹਸਹਿ, ਨ ਕਿਸਥੀ ਸਾਥਿ ਬੋਲਹਿ ਨ ਬਕਹਿ। ਵਾਰੀ ਬੇਟਾ! ਤੁਹਨੋ ਕਿਆ ਵੇਦਨ ਹੈ? ਜਿ ਕਾਈ ਵੇਦਨ ਹੈ ਸਿ ਤੂੰ ਮੈਨੋ ਸੁਣਾਇ। ਮੇਰਾ ਨਾਨਕੁ! ਹੰਉ ਤੇਰੀ ਮਾਤਾ ਹਾਂ। ਤੂੰ ਆਪਣੀ ਵੇਦਨ ਮੈਥੈ ਆਖ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਮਾਰੂ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਣੀ ਬੋਲਿ ਉਠਾ ਜਿ :-

ਜੋ ਮੈ ਬੇਦਨ ਸਾ ਕਿਸੁ ਆਖਾ ਮਾਈ॥

[ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧ ਚਉਪਦੇ । ੫ । (੯੯੦)]

ਤਬ ਮਾਤਾ ਜੀ ਅਸੀਰਬਾਦੁ ਦੀਆ ਜਿ, "ਬਚਾ! ਜੇ ਕਿਛੁ ਤੇਰੈ ਜੀ ਹੈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਾਈ ਬਾਤ

ਕਰੈਗਾ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗਾ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਪਾਕਪਟਨ ਜਾਣਾ

ਤਬ ਸਿਸਟਿ ਉਧਾਰਣੇ ਕੀ ਨਿਮਿਤਿ ਦਰਗਾਹ ਤੇ ਫਿਰਿ ਰਾਇ ਭੁਏ ਕੀ ਤਲਵੰਡੀ ਤੇ ਗਰਬੇ ਹਿਰਦੇ, ਮਾਣੇ ਗੋਪਾਲੇ ਵਿਚਦੇ, ਵਡਿਆਂ ਜੋਧਕਿਆਂ ਵਿਚਦੇ, ਖਾਨਿ ਪੁਰਿ ਸਹੁੰਦੇ ਵਿਚਦੇ ਮਿਠੇ ਅਰਾਈਂ ਵਿਚਦੇ, ਸਤਘਰੇ ਵਿਚਦੇ, ਮਾਝੈ ਦੀ ਧਰਤੀ ਵਿਚਿ ਕਰਿ, ਰਾਵੀ ਵਿਆਹਿ ਵਿਚਿ ਕਰਿ ਸੇਖ ਫਰੀਦੇ ਦੈ ਪਟਣ ਦੈ ਸਵਾਦਿ ਨਜੀਕਿ ਕੋਹਾਂ ਦੁਹੁ ਕੁ ਦੇ ਫਰਕ ਆਇ ਬੈਠਾ ਬਾਹਰਿ ਜੰਗਲ ਵਿਚ। ਪਟਣ ਦਾ ਪੀਰੁ ਸੇਖੁ ਫਰੀਦੁ, ਫਰੀਦ ਦੈ ਤਖਤਿ ਸੇਖੁ ਬਿਰਾਹਮੁ ਬਾਲਾ ਰਾਜਾ, ਸੇਖ ਬਿਰਾਹਮ ਦਾ ਮੁਰੀਦੁ ਸੁਬਹ ਸਾਥਿ ਲਕੜੀਆਂ ਚੁਨਣੇ ਗਇਆ ਥਾ ਪੀਰ ਦੇ ਮੁਤਪਖਿ ਖਾਨੇ ਕਉ। ਕਾਮਲੁ ਦਰਵੇਸੁ ਖਬਰਿਦਾਰੁ, ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਖਬਰਿ ਜਾਨਤਾ ਥਾ, ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਪਿਆਰਾ ਓਹੁ ਲਕੜੀਆਂ ਚੁਨਦਾ ਥਾ ਕਾਮਲੁ ਦਰਵੇਸੁ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਲੋਕੁ ਦਿਤਾ ਸਿਫਤਿ ਵਿਚਿ:-

ਆਪੇ ਪਟੀ ਕਲਮ ਆਪਿ ਉਪਰਿ ਲੇਖੁ ਭਿ ਤੂੰ॥

[ਸਲੋਕ ਮਲਾ ੧ ਵਾਰ ਮਲਾਰ ਕੀ । ੨੮ । (੧੨੯੧)]

ਤਾਂ ਲੇਖ ਬਿਰਾਹਮ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਨੋ ਖੜਿਆ ਹੋਇ ਕਰਿ ਤਜ਼ੀਮ ਕੀਤੀ ਜਿ, "ਤੂੰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਪਣੁ ਜੀ ਅਸਾਂ ਨੂ ਭੀ ਤੂ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲਿ ਮੇਲਿ ਜੇ ਅਸਾ ਕੂ ਭੀ ਸਾਹਿਬ ਯਾਦਿ ਆਵੈ"। ਤਬ ਸੇਖ ਬਿਰਾਹਮ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਧੰਨ ਹੈ ਾਨਕੁ! ਤੂੰ ਧੰਨੁ ਹੈ ਨਾਨਕ ਵਾਹੁ ਨਾਨਕ! ਵਾਹੁ ਸਾਹਿਬੁ ਰਜਾਇ ਜਿਨਿ ਤੂ ਨਿਵਾਜਿਆ ਹੈ ਵਡੀ ਹੂ ਵਡਾ ਅਪਾਰੁ"।

ਸ਼ੇਖ ਫਰੀਦ ਦੇ ਮਿਜ਼ਾਰ ਤੇ ਜਾਣਾ

ਤਬ ਫੇਰਿ ਅਰਜੁ ਕੀਤਾ ਸੇਖ ਬਿਰਾਹਮ ਜਿ, "ਏ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ। ਏਕੁ ਬਿਆ ਭੀ ਅਰਜੁ ਹੈ ਜੇ ਹੁਕਮੁ ਥੀਵੈ ਤਾਂ ਆਖਾਂ ਹੇ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹਾਂ ਸੇਖ ਜੀ! ਕਹੀਐ ਕਿਛੁ ਤੇਰੈ ਜੀਅ ਹੈ"। ਤਬ ਸੇਖ ਬਿਰਾਹਮ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਹਿਕ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਨਾਵੈ ਦੀ ਵਾਰ ਥੀਵੈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਨਿਹਾਲੁ ਥੀਵੈ ਹਾਂ। ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਵਾਰਿ ਗਾਵਾਹੇ ਹਿਕੁ ਅਸਾਂ ਕੂੰ ਵਾਰਿ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੁਣਾਈਐ ਜੀ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਪੂਰੀ ਕਰੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਵਾਰਿ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਿਆ ਕਹੰਦਾ ਹੈ :- ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਆਸਾ ਰਾਗ ਮਹਿ ਵਾਰਿ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕੀਨੀ ;-

ਪਉੜੀ॥ ਆਪੀਨੈ ਆਪੁ ਸਾਜਿਓ ਆਪੀਨੈ ਰਚਿਓ ਨਾਉ॥

[ਵਾਰ ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ । ੧ । (੪੬੩)]

ਤਬ ਸੇਖ ਬਿਰਾਹਮ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਤੈਂ ਜਿ ਵਸਤੁ ਲੋੜੀਦੀ ਆਹੀ ਸੋ ਪਾਈ, ਹੁਣ ਕਿ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿ ਤੁਸੀਂ ਢੂਢਦੇ ਵਤਦੇ ਹਉ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹਾਂ, ਸੇਖ ਜੀ! ਹੁਣ ਆਸਨੁ ਏਹ ਤੁਸਾਡੇ ਦੀਦਾਰ ਦੀ ਚਾਹਿ ਆਹੀ, ਹੋਰੁ ਜਿ ਵਸਤੁ ਸੀ ਸੋ ਗੁਰੂ ਕੈ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਪਾਈ ਹੈ।" ਤਬ ਸੇਖ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਿ, "ਭੋਰਾ ਤੁਰਬਤਿ ਸੇਖ ਫਰੀਦ ਬਾਬੇ ਦੀ ਭੀ ਦਿਸੈ, ਓ ਜਾਹਗਾ ਭੀ ਨਿਹਾਲੁ ਥੀਵੈ"। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੇਖ ਜੀ! ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜਾਰਤਿ ਕੀਤੀ ਆਹੀ। ਜਾਰਤਿ ਕਰਕੇ ਤੈਥੈ ਆਏ ਜਾਂ ਤੁਸਾਂ ਸੁਥਾਹ ਨਾਲਿ ਉਜੂ ਨਿਵਾਜਿ ਕੀਤੀ ਆਹੀ, ਉਦੂ ਪਹਰੁ ਰਾਤਿ ਅਜੈ ਜਾਰਤਿ ਜੁਬੇ ਦੀ ਰੋਟੀ ਦੀ, ਤੁਰਬਤਿ ਦੀ ਕਰਿ ਕੈ ਇਥੈ ਆਏ ਆਹੈ। ਅਹਿ ਨੀਸਾਨੀ

ਭੀ ਦਿਤੀਅਸੁ।" ਤਬ ਸੇਖੁ ਹੈਰਾਨੁ ਹੋਇਆ, ਸੇਖੁ ਦੇ ਦਿਲੈ ਦੀਆਂ ਗਲਾਂ ਆਖੀਓਸੁ, ਸੇਖ ਬਿਰਾਹਮ ਕੀ ਨਿਸਾ ਥੀ। ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਜੀ ਵਾਹਗੁਰੂ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਦੀਪਾਲ ਪੁਰ ਜਾਣਾ

ਤਬ ਦਰਦਾਹ ਤੇ ਪਟਣਿ ਆਇਆ। ਪਟਣ ਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਦਿਪਾਲ ਪੁਰਿ ਆਇਆ। ਤਬ ਦੇਪਾਲ ਪੁਰ ਕੇ ਲੋਕ ਮਿਲ ਗਏ। ਤਬ ਦੇਪਾਲ ਪੁਰ ਕੇ ਲੋਕ ਮਿਲ ਗਏ। ਤਬ ਦਿਪਾਲ ਪੁਰ ਕੇ ਲੋਕ ਲੇ ਉਠੇ ਜਿ, ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਆਇਆ"। ਤਬ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਸਹਰ ਕੰਉ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਬਾਹਰਿ ਜਾਇ ਟਿਕਿਆ ਦਰਖਤਿ ਹੇਠਿ। ਤਬ ਉਸੁ ਨਗਰ ਕੇ ਜਿ ਸ੍ਰੇਸਟ ਥੇ ਉਸੁ ਦਰਖਤ ਹੇਠਿ ਬਾਬੇ ਕੰਉ ਆਇ ਮਿਲੇ। ਤਬ ਉਨੀ ਕਿਛੁ ਏਕੁ ਮੇਵਾ ਪਾਇ ਕਰਿ ਥਾਲੀ, ਕਿਛੁ ਏਕ ਭੁਗੜੀਆਂ, ਦੁਇ ਤ੍ਰੈ ਅੰਬ ਲੈ ਕਰਿ ਪੈਰੀ ਆਇ ਪਏ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੰਉ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਹੁ! ਸੁਖੁ ਹੈ?" ਕਹੈ, "ਜੀ ਤੇਰੈ ਪ੍ਰਸਾਦਿ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਉਸੁ ਮੇਵੇ ਵਲਿ ਨਜਰਿ ਕੀਤੀ ਜਾਂ ਦੇਖੈ ਤਾਂ ਇਕੁ ਮੇਵਾ ਖੁਰਾਸਾਨ ਦਾ ਹੈ ਥਾਲੀ ਵਿਚ। ਜਾਂ ਦੇਖੈ ਤਾਂ ਇਕਿ ਮੇਪਾ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦਾ ਹੈ, ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਾ! ਏਹਿ ਜਿ ਅੰਬ ਹੈਨਿ ਸੁ ਤਾਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਹੈਨਿ। ਦਿਖਾ, ਪੁਰਖਾ! ਤੈਂ ਏਹਿ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਤੈ ਖ਼ੁਰਾਸਾਨ ਦੇ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਇਕਠੇ ਕੀਤੇ ਹੈਨਿ?" ਤਬ ਉਨਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਏਹਿ ਜਿ ਅੰਬ ਹੈਨਿ ਸਿ ਅਜ ਆਏ ਹੈਨਿ ਦਿਲੀ ਤੇ, ਅਸਾਡੇ ਵਣਜਾਰੇ ਲੈ ਆਏ ਸੇ ਇਕ ਟੋਕਰੀ ਅੰਬਾਂ ਦੀ, ਸਿ ਅਸਾਂ ਆਖਿਆ ਜਿ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜਿ ਸੁਣੀਦਾ ਸੀ ਸਿ ਆਇਆ ਹੈ, ਸਿ ਏਹੁ ਪਹਿਲਾ ਫਲੁ ਬਾਬੇ ਦੈ ਮੁਖਿ ਪਾਇਹਿ ਜਿ ਸਫਲੁ ਹੋਵਹਿ, ਅਤੈ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਏਥੈ ਮੀਰ ਬਾਬਰ ਦਾ ਲਸਕਰੁ ਆਇਆ ਥਾ, ਸੋ ਓਨਾਂ ਤੇ ਓਹਿ ਭੁਗੜੀਆ ਮੇਵਾ ਦਾਖਾ ਏ ਹਿ ਪਾਏ ਥੇ, ਸੇ ਅਸਾਂ ਰਖ ਛਡੇ ਥੇ ਜਿ ਕਿਸੈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੇ ਲੋਕ ਦੈ ਮੁਖਿ ਪਵਨਿ ਤਾਂ ਏਹਿ ਮੇਵੇ ਸਫਲ ਹੋਵਨਿ। ਅਸਾਡੇ ਭਾਗ ਆਹੇ ਜੇ ਤੁਸਾਡਾ ਦਰਸਨੁ ਹੋਆ; ਏਤੁ ਸਬਬਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਏਹੁ ਮੇਵਾ ਆਇਅ ਹੈ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਇਕੁ ਅੰਬੁ ਮੁਖਿ ਪਾਇਆ ਇਕੁ ਭੁਗੜੀ ਮੁਖਿ ਪਾਇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਧੰਨੁ ਤੇਰੀ ਕੁਦਰਤਿ! ਕਿਸੁ ਥਾਂਵੈ ਦੇ ਕਿਥੈ ਕਿਥੈ ਮੁਖਿ ਆਨਿ ਘਤਾਇਸੁ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਣੀ ਬੋਲੀ ਸਲੋਕੁ ਜਿ :-=

ਨਕਿ ਨਥ ਖਸਮ ਹਥ ਕਿਰਤੁ ਧਕੇ ਦੇ॥

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੨, ਸੋਰਠ ਕੀ ਵਾਰ। ੨੮ । (੬੫੩)]

.... "ਅੰਬ ਖਜੂਰੀ ਤੁਸਾਡੈ ਨਗਰਿ ਬਹੁਤ ਹੋਣਗੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਅਤੇ ਖੁਰਾਸਾਨ ਦਾ ਅਧ ਵਿਚ ਦਿਪਾਲ ਪੁਰ ਪੁਰਖਾ! ਐਬੈ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦਾ ਮੇਵਾ ਭੀ ਹੋਇਗਾ ਅਤੇ ਖੁਰਾਸਾਨ ਦਾ ਮੇਵਾ ਭੀ ਹੋਇਗਾ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦਿਪਾਲ ਪੁਰ ਬਖਸਿਆ, ਨਗਰ ਦਿਆਂ ਲੋਕਾਂ ਨੋ ਬਹੁਤੁ ਖੁਸੀ ਹੋਈ। ਉਥਹੁ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਰਮਿਆ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਸੇਰ ਗੜ ਕੀ ਧਰਤੀ ਵਿਚੁਦੋ, ਮੁਸਤਾਵਾਦ ਕੀ ਧਰਤੀ ਵਿਚੁਦੋ, ਚੁਹਣੀਆਂ ਕੀ ਧਰਤੀ ਵਿਚੁ ਦੋ, ਤਲਵੰਡੀ ਕੀ ਧਰਤੀ ਵਿਚੁਦੋ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਕੰਙਨਿ ਪੁਰ ਕੀ ਧਰਤੀ ਹਰੀ ਕੀ ਆਇਆ। ਹਰੀ ਕੀ ਧਰਤੀ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਦੇਵਨਿ ਕਸੂਰ, ਰੋਹੇ ਵਾਲਿ, ਨੰਨੀਏਰਿ, ਬਹਿਕਿੜੀਆ ਵਿਚੁਦੋ ਖੋਖੋਵਾਲਿ ਜਾਇ ਨਿਕਲਿਆ। ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਬਾਸਿ ਗੁਰੂ, ਜਿਨਿ ਚੰਮ ਦੇ ਚਲਾਏ, ਜਿਸਦੇ ਨਾਵ ਪਿਛੈ ਕੋਈ ਕੋਹੋ ਹੋਵਉ ਜਿ ਕੋਈ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਨਾਮੁ ਲੋ ਤਿਸਦੀ ਸੇਵਾ ਸਾਰਾ ਜਗਤ੍ਰ ਕਰੇ। ਜਿਸਦਾ ਏਹਾ ਅਸਰੁ ਹੈ ਸੁ ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ, ਵਾਹੁਗੁਰੂ।

ਖੋਖੋਵਾਲ ਦੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ

ਤਬ ਦੇਪਾਲ ਪੁਰ ਕੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਆਏ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਦੇਖਦਾ ਦੇਖਦਾ ਖੋਖੋਵਾਲ ਦੈ ਪਾਸਿ ਜਾ ਦੇਖੈ ਤਾਂ ਕੁੰਭਿਆਰ ਆਵੀ ਚੜਾਇੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਆਵੀ ਦੇ ਪਾਸਿ ਨਿਕਲਿਆ; ਮਰਦਾਨਾ ਸਾਥਿ ਹੈ ਅਤੈ ਇਕੁ ਬ੍ਰਹਮਣੇਟਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕੁ ਦੇ ਪਿਛੈ ਲਗਿ ਨਿਕਲਿਆ ਹੈ। ਮਾਉਂ-ਪਿਉ ਛੋਡਿ ਨਿਕਲਿਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਲਕ ਕੇ ਦਰਸਨ ਦੇ ਉਜਾਲੇ ਮੂੰਹਿ ਜਿ ਆਇਆ ਓਸਦਾ ਮੋਹੁ ਤੁਟਿ ਗਇਆ ਮਾਂਇ ਪਿਅ ਸੰਸਾਰੇ ਦਾ; ਉਸ ਦੀ ਵੀ ਵਸੀ ਜਿ ਪਇਆ ਭਠਿ ਸਭੋ ਕਿਹੁ ਮਾਂਉ-ਪਿਉ, ਘਰੁ-ਬਾਰੁ। ਅਹਿ ਜਿ ਕੋਈ ਨਾਨਕੁ ਨਾਨਕੁ ਭਗਤੁ ਆਖੀਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਏਸੇ ਨਾਲਿ ਜਾਇ ਰਲਾਂ, ਓਹੁ ਬ੍ਰਹਮਣੇਟਾ ਭੀ ਨਾਲੇ ਲਗਾ ਆਂਵਦਾ ਹੈ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ। ਤਬ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਆਵੀ ਦੇ ਪਾਸਿ ਖਲੋਇ ਗਇਆ; ਤਬ ਖੜੋਇਆਂ ਦੇਖੈ ਤਮਾਸਾ। ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਓਹੁ ਆਵੀ ਉਪਰ ਭਾਂਡੇ ਚੜ੍ਹਾਏ ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਵੇਖਿ ਵੇਖਿ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਨਾਨਕੁ ਭਗਤੁ ਆਖੀਦਾ ਹੈ, ਮੈ ਏਸੇ ਨਾਲਿ ਜਾਇ ਰਲਾਂ, ਓਹੁ ਬ੍ਰਹਮਣੇਟਾ ਭੀ ਨਾਲੇ ਲਗਾ ਆਂਵਦਾ ਹੈ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ। ਤਬ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਆਵੀ ਦੇ ਪਾਸਿ ਖਲੋਇ ਗਇਆ; ਤਬ ਖੜੋਇਆਂ ਦੇਖੈ ਤਮਾਸਾ। ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਓਹੁ ਆਵੀ ਉਪਰਿ ਭਾਂਡੇ ਚੜ੍ਹਾਏ ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਵੇਖਿ ਵੇਖਿ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਖੁਸੀ ਹੋਂਦਾ ਜਾਇ। ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਓਹੁ ਬਾਲਣੁ ਆਰਵੈ ਆਵੀ ਨੂ, ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਓਹੁ ਅਗਿ ਜਲਾਵੈ ਆਵੀ ਨੂ, ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਦੇਖਿ ਦੇਖਿ ਖੁਸੀ ਹੋਇ ਵੇਖਿ ਵੇਖਿ ਆਵੀ ਵਲਹੁ ਅਤੈ ਭਾਂਡਿਆਂ ਅਰੁ ਕੁੰਭਿਆਰ ਵਲਹੁ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਵੇਖੁ ਤੋ ਮਰਦਾਨਿਆ! ਪਰਮੇਸੁਰ ਜਿ ਕੁਤਰਿਤ ਬਣਾਈ ਹੈ, ਜਿ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨੁ ਸਭੁ ਕੋਈ ਏਸੁ ਅਗਿ ਵਿਚਦੋ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ"। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਹਿੰਦੂ ਤਾਂ ਮੁਏ ਹੋਏ ਜਲਾਈਦੇ ਹੈਨਿ, ਪਰੁ ਜੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਤਉ ਜਲਾਈਦੇ ਨਾਹੀਂ, ਮਿਟੀ ਮਹਿ ਗਡੀਦੇ ਹੈਨਿ। ਸੋ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਅਗਿ ਸਾਥਿ ਜਲਦੇ ਹੈਨਿ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਿਫਤਿ ਮਹਿ ਬਾਣੀ ਬੋਲਿਆ ਸਲੋਕੁ :-

ਮਿਟੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕੀ ਪੇੜੈ ਪਈ ਕੁਮਿਆਰ॥

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ 1 ਵਾਰ ਆਸਾ । ੬ । (੪੬੬)]

ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਮਨੁਖ ਕੀ ਬਾਤ ਜਿਵ ਹੈ ਤਿਵ ਸੁਣਾਈਐ ਜੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰ ਕੈ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਬ੍ਰਹਮਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਕੁੰਭਿਆਰ ਹੈ, ਤਿਸੁ ਕੈ ਹਵਾਨੇ ਮਿਟੀ ਹੋਈ ਜਿ ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਰਚਨਾ ਰਚੁ, ਜਿਵ ਭਾਂਡੇ ਏਨਿ ਕੁੰਭਿਆਰੁ ਸਵਾਰੈ ਤਿਵੈ ਬ੍ਰਹਮੇ ਏਹੁ ਸੈਂਸਾਰੁ ਰਚਿਆ ਹੈ — ਆਵੀ ਚੜ੍ਹਾਈ, ਬਿਚਿ ਅਗਨ ਮਾਹਿ ਮਿਟੀ ਦੇ ਭਾਂਡੇ ਸਾਜਿ ਕਰਿ ਰਖਤਾ ਹੈ, ਆਵੀ ਉਪਰਿ ਬਾਲਣ ਬਾਹਿ ਕਰਿ ਜਲਾਇ ਦੇਂਦਾ ਹੈ; ਤਿਉਂ ਬ੍ਰਹਮੇ ਕੁੰਭਿਆਰਿ ਭਾਂਡੇ ਘੜੇ ਏਹਿ ਜੀਅ, ਚਉਰਾਸੀਹ ਲਖ ਜੀਆਂ ਕੀ ਜੂਨਿ ਘੜੀਃ ਭਾਂਡੇ ਹੂਏ ਅਰੁੰ ਗਰਭ ਕੀ ਅਗਨਿ ਮਹਿ ਜਲਿ ਜਲਿ ਲਾਗੇ ਪੁਕਾਰਣੇ, ਲਾਗੀ ਰੋਵਣੇ। ਗਰਭ ਕੀ ਐਸੀ ਸਜਾਇ ਮਿਲੀ, ਤਿਸੁ ਬਾਲਣੁ ਬਾਹਿ ਕਰਿ ਲਾਗੈ ਝੜਿ ਝੜਿ ਪਵਨ ਲਘ ਸੰਕਾ ਅਰੁ ਬਿਸਟਾ। ਉਸ ਹੀ ਗਰਬ ਕੇ ਵਿਖੇ ਜੀਆ ਕਉ ਲੇਖੁ ਪੜਿਆ। ਜੈਸਾ ਜੈਸਾ ਲੇਖੁ ਭਾਂਡੇ ਕਾ ਪੜਿਆ ਸਾ ਤੈਸੀ ਤੈਸੀ ਗਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਲਾਗਾ ਸਾਰ ਕਰਣੇ। ਜੀਅ ਸਭਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ, ਆਵੇ ਕੀ ਭਾਂਤਿ ਏਹ ਜੀਆ ਪਰਮੇਸੁਰ ਰਹੇ ਹੈਂ! ਤਬ ਉਸ ਆਵੀ ਕੇ ਭਾਂਡੇ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਐਸਾ ਭਾਉ ਜੀਆਂ ਅਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਲਾਇਆ ਆਵੀ ਦੇਖਿ ਕਰਿ"। ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਜੀ ਵਾਹੁਗੁਰੂ ਸਚਾ। ਤਬ ਖੋਖੋਵਾਲ ਤੇ ਆਗੇ ਨਦੀ ਕਾ ਢਾਹਾ ਥਾ, ਢਾਹੇ ਕੇ ਹੇਠਿ ਥਾ,

ਢਾਹੇ ਕੇ ਹੇਠਿ ਦਰੀਆਉ ਥਾ ਚਲਿਆ ਜਾਤਾ। ਅਰੁ ਨ ਉਸਿ ਢਾਹੇ ਕਉ ਕਿਛੁ ਘਾਟੀ ਥੀ; ਨਾ ਕਿਛੁ ਉਹਾਂ ਰਾਹੁ ਹੀ ਥਾ। ਤਬ ਢਾਹੇ ਕਾ ਏਕੁ ਬਡਾ ਖੇਲਾ ਥਾ, ਆਸ ਪਾਸਿ ਚਉਗਿਰਦਿ ਢਾਹਾ ਥਾਂ ਅਰੁ ਆਗੇ ਢਾਹੇ ਕੀ ਢਿਗ ਸਾਥਿ ਖਹਿ ਕਰਿ ਦਰੀਆਉ ਥਾ, ਉਹਾਂ ਘੁਮਣਵਾਦੀ ਥਾ। ਸੁ ਓਸੁ ਢਾਹੇ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਤੇ ਜਿਉਂ ਪੰਖੀ ਉਡਤਾ ਹੈ ਤਿਉਂ ਪੰਖੀ ਕੀ ਨਿਆਈਂ ਉਡਿ ਕੈ ਤਲੈ, ਜਹਾਂ ਘੁੰਮਣਵਾਣੀ ਥਾ, ਤਹਾਂ ਜਾਇ ਬੈਠਾ, ਸਾਥੇ ਹੀ ਮਰਦਾਨਾ। ਤਬ ਓਹੁ ਬ੍ਰਹਮਣੇਟਾ ਜਾਇ ਖੜਾ ਹੋਆ ਓਸੁ ਢਾਹੇ ਕੀ ਢਿਗ ਉਪਰਿ, ਉਤਰਿ ਸਕੇ ਨਾਹੀਂ। ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਪਾਸਿ ਆਇਆ ਚਾਹੈ, ਪੁਰ ਆਇ ਨ ਸਕੀਃ ਲਾਗਾ ਰੋਵਣੇ। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਓਹੁ ਬਮਣੇਟਾ ਪਿਛੇ ਲਗਾ ਆਂਵਦਾ ਥਾ, ਸਿ ਓਹੁ ਢਾਹੇ ਉਪਰਿ ਖੜਾ ਰੋਂਦਾ ਹੈ, ਫੇਰਿ ਘਰੀ ਜਾਂਦਾ ਨਾਹੀਂ ਅਤੈ ਹੇਠਿ ਲਹਿ ਸਕਦਾ ਨਾਹੀ"। ਤਬ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਬਾਲਕਾ! ਤੂੰ ਅਸਾਨੋ ਕਿ ਆਖਦਾ ਹੈਂ, ਜਾਹਿ ਆਪਣੇ ਘਰਿ ਆਪਣੇ ਮਾਉ ਪਿਉ ਥੇ ਜਾਹਿ, ਅਸਾਂ ਥੇ ਕਿਹੀ?" ਤਬ ਉਨਿ ਬਾਲਕ ਰੋਇਕੈ ਕਹਿਆ ਜਿ, 'ਆਂ ਆਂ ਨਾਹੀ ਜੀ! ਪਿਛਾਹਾਂ ਜਾਂਦਾ"। ਕਹੈ, "ਤੂੰ ਪਿਛੈ ਕਿਉਂ ਨਾਹੀ ਜਾਂਦਾ, ਅਸਾਂ ਨਾਲਿ ਕਿ ਹੀ ਤੇਰਾ?" ਅਖੈ, "ਜੀ, ਜੀਉ ਮੇਰਾ ਤੁਧੇ ਨਾਲਿ ਆਇਆ ਲੋੜਦਾ ਹੈ, ਘਰ ਨਾਹੀ ਜਾਣਨੋ ਕਰਦਾ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ "ਅਸਾ ਥੈ ਆਇਕੇ ਕਿਆ ਕਰਹਿਗਾ, ਭੁਖਾ ਮਰਹਿਗਾ? ਆਪਣੇ ਘਰਿ ਜਾਹਿ। ਆਪਣੇ ਘਰਿ ਸੁਖਾਲਾ ਰਹਹਿਗਾ, ਖਾਹਿ ਪੀਉ ਆਪਣਿਆ ਮਾਵਪਿਆਂ ਨਾਲਿ, ਤੂੰ ਅਸਾਂ ਨੋ ਕਿ ਆਖਦਾ ਹੈ?" ਤਬ ਉਨਿ ਬਮਣੇਟੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਤੂੰ ਮੈਨੋ ਨਾਲਿ ਰਖਹਿ ਤਾਂ ਤੁਧੇ ਨਾਲਿ ਮੇਰਾ ਜੀਉ ਹੈ, ਪਰੁ ਜੀ, ਹੰਉ ਘਰਿ ਨਾਹੀ ਜਾਂਦਾ"। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਆਖਿਆ, ਅਖੈ , "ਜੀ ਏਹੁ ਬਾਲਿਕੁ ਹੈ, ਜਾਂਦਾ ਨਾਹੀ, ਕਿਉਂ ਰਜਾਇ ਹੈ ਏਸ ਦੋ ਬਾਬਿ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸਦਿ ਲਏ ਸੁ ਜਿ ਆਉ ਹੇਠਿ"। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰੇ ਬਾਲਕਾ! ਆਉਂ ਹੰਠਿ"। ਉਨਿ ਕਹਿਆ, "ਜੀ, ਆਇ ਨਾਹੀ ਸਕਦਾ, ਪਇਆ ਹੋਇਆ ਮਰਿ ਜਾਂਈਗਾ ਜੀ, ਮਿਜੀ ਹੇਠਿ ਦੂਰਿ ਹੈ ਜੀ!"

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਅਖੀਂ ਮੀਟਿਕੈ ਹੇਠਾਹਾਂ ਛਾਲ ਮਾਰਿ ਪਾਹਿ"। ਤਬ ਉਨਿ ਅਖੀਂ ਮੀਟਿ ਕਰਿ ਛਾਲ ਮਾਰੀ, ਜਿਉਂ ਰੁਖ ਉਪਰਹੁ ਪੰਖੀ ਉਡਿ ਕਰਿ ਭੁੰਇ ਜਾਇ ਬੈਠਤਾ ਹੈ ਤਿਉਂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸਿ ਓਹੁ ਬਮਣੇਟਾ ਜਾਇ ਬੈਠਾ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਮ੍ਰਣੇਟਿਆ! ਅਸਾਂ ਨਾਲਿ ਕਿ ਕਰਹਿਗਾ, ਘਰ ਜਾਹਿ।" ਤਬ ਉਨਿ ਬਮਣੇਟੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹਾਇ ਹਾਇ, ਨਾ ਜੀ! ਹੰਉ ਨਾਹੀ ਜਾਂਦਾ, ਮੈਨੋ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਹੀ ਨਾਲਿ ਰਖੁ"। ਤਬ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹੋਹਿ ਜੀ, ਹੋਹਿ ਭਾਈ! ਤੇਰੀ ਮਨਸਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹੋਹਿ"।

ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸਿ ਅਚਾਨਿਚਕਿ ਇਕੁ ਸਲੋਆ ਜੇਹਾ ਮਰਦੁ, ਵਡੀ ਪਗ ਸੁਪੇਦੀ ਕਪੜੀ, ਖਰੀ ਭਲੀ ਕਪੜੀਂ; ਜਿਨਾਂ ਦੀ ਕਿਛੁ ਮਿਤਿ ਕੀਤੀ ਨਾ ਜਾਈ, ਹਥਿ ਕੀਤੇ ਭੰਡਰੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਥੈ ਆਇ ਗਇਆ, ਆਵਦੋ ਹੀ ਪੈਰੀਂ ਪਇਆ, ਡੰਭਰਾ ਆਣਿ ਅਗੈ ਰਖਿਓਸੁ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਭਾਉ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਗਲਿ ਵਿਚਿ ਲਇਆ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਓਹੁ ਗਇਆ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਏਹੁ ਕਵਣੁ ਸੀ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਕਿ, "ਹੇ ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਜਿਸ ਨੋ ਡੂਮ ਆਖਦੇ ਹੈਨਿ, ਜਿ ਪੀਰਾ ਗੁਰੂ ਸਭਨਾਹਾਂ ਜਿੰਦਾ, ਏਹੁ ਓਹੁ ਸੀ"। ਤਬ ਮਰਦਾਨਾ ਪੈਰੀ ਪਇਆ ਜਿ, "ਸਤਿ ਜੀ, ਸਤਿ ਬਾਬਾ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ! ਤੂੰ ਏਵਡੋ ਪਰਮੇਸੁਰ ਹੈਂ, ਸਚੁ ਤੇਰੀ ਵਡਿਆਈ, ਬਾਬੇ ਪਾਤਿਸਾਹ ਦੀ ਬਾਬਾ ਜਿੰਦਾ ਭੇਟ ਲੈ ਆਇ ਮਿਲਿਆ, ਪਰੁ ਜੀ ਐਸੁ ਡੰਭਰੇ ਦਾ ਕਿ ਕੀਚੇ?" ਤਬ ਗੁਰੂ

ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹਾਂ, ਮਰਦਾਨਿਆ। ਡਾਰਿ ਦੇਹਿ ਦਰੀਆਵ ਵਿਚਿ"। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਏਹੁ ਤਾਂ ਮਰਿ ਗਇਆ ਹੈ ਜੀ, ਜੀਂਵਦਾ ਨਾਹੀ ਜਿ ਦਰਿਆਵ ਵਿਚਿ ਘਤੀਐ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਜੀ, "ਫੇਰਿ ਜੀਵਿਆ, ਵਗੁ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਪਾਣੀ ਵਿਚਿ"। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜਿ, ਸਤਿ ਜੀ, ਸਤਿ! ਤੇਰਾ ਵਚਨੁ ਜੀਵਗੁ ਜੀ, ਘੇਰੇ ਵਚਨਿ ਬਾਬੇ ਦੇ ਕਰਿ ਕਰਿ ਫੇਰਿ ਜੀਵਿਆ, ਗਗੇਰਿ ਵਾਂਗੇ ਤਰਦਾ ਫਿਰੈ। ਤਰਦਾ ਤਰਦਾਾ ਡੰਭਰਾ ਟੁਬਕੀ ਮਾਰਿ ਕਰਿ ਰਲਿ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਗਇਆ। ਮਰਦਾਨਾ ਪੈਰੀਂ ਪਇਆ ਬਾਬੇ ਜੀ ਦੀ। ਬਮਣੇਟਾ ਬੈਠਾ ਤਮਾਸਾ ਵੇਖੈ। ਤਬ ਘੜੀਆਂ ਦੁਇ ਕਿ ਗੁਦਰੀਆਂ ਤਾਂ ਇਕਿ ਟਲਿਆਂ ਵਾਲੇ ਆਇ ਨਿਕਲੇ, ਓਨ੍ਹੀ ਸਕਰ ਦੀ ਭਰਿ ਕਰਿ ਚੰਗੇਰਿ ਆਣਿ ਅਗੈ ਰਖੀ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਪਰਮੇਸੁਰ ਦਿਅਹੁ! ਤੁਸਾਂ ਸਾਨੂੰ ਕਿ ਵੇਖਿ ਕਰਿ ਸਕਰ ਅਗੈ ਆਣਿ ਰਖੀ ਹੈ?" ਤਾਂ ਓਨੀ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਤੂੰ ਕੋਈ ਗਉਸੁ ਸਾਹਿਬ ਸਾਦਿਕੁ ਨਜਰਿ ਆਇ ਗਇਆ ਹੈਂ,ਤੇਰਾ ਦਰਸਨੁ ਵੇਖਿ ਕਰਿ ਅਸਾਂ ਭੇਟਿ ਆਣਿ ਰਖੀ ਹੈ ਜੀ"। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਜੀ, "ਹਾ ਹਾ, ਭਾਈੜਿਹੋ! ਤੁਸੀਂ ਭੁਲੇ ਹੋ, ਹਉ ਓਹੁ ਨਾਹੀਂ ਜੁ ਤੁਸੀਂ ਭਾਲਦੇ ਹਹੁ, ਹਉ ਜੁਲਾਹਾ ਹਾਂ, ਵਡੇ ਦੀਵਾਨ ਦੀ ਜੁ ਵੇਗਾਰਿ ਪਈ ਹੈ ਹੰਉ ਓਦੂ ਵੇਗਾਰੀ ਹੂੰ ਡਰਦਾ ਐਥੈ ਆਇਕੈ ਛਪਿ ਬੈਠਾ ਹਾਂ, ਹੰਉ ਓਹੁ ਨਾਹੀਂ ਜੁ ਤੁਸੀਂ ਭਾਲਦੇ ਹਉ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨੋ ਓਨੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਤੂ ਅਸਾਨੋ ਭੁਲਾਇੰਦਾ ਕਿ ਹੈਂ ਤੂੰ ਕੋਈ ਹੈਂ ਸਿ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਹੈਂ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜੀ, "ਭਾਈ! ਹੰਉ ਤਾਂ ਹਵੇਹਾ ਨਾਹੀ ਜੋਹਾ ਤੁਸੀਂ ਆਖਦੇ ਹਹੁ, ਪਰੁ ਜਾਹੁ ਤੁਸੀਂ ਅਜੋ ਹੀ ਏਤੁ ਰਾਹਿ ਫੇਰਿ ਆਵਹੁਗੇ ਤੁਸਾਡੀ ਵਸਤੁ ਵਿਕਾਗਿ ਤੁਸਾਨੋ ਲਾਹਾ ਦੇ ਕਰਿ ਹੋਰਿ ਲੈ ਜਾਨਿਗੇ"। ਤਬ ਉਹਿ ਪੈਰੀਂ ਪਏ, ਵਿਦਿਆ ਹੋਇ ਕਰਿ ਫੇਰਿ ਤਲੇ ਨੂੰ ਆਇ ਮਿਲੇ। ਅਗਿਅਹੁ ਸਉਹੇ ਜੁ ਓਨਾਂ ਨੋ ਲਾਹੜੀ ਮਿਲੈ ਸਿ ਓਨਾ ਨੂ ਲਾਹਾ ਦੇ ਕਰਿ ਜਿਤ ਉਨੀ ਮੰਗਿਆ, ਏਤਨੋ ਲਾਹਾ ਦੇਕਰਿ ਓਇ ਟਲੇ ਲੈ ਗਏ, ਓਹਿ ਓਦੂਹੁ ਥਾਵਹੁ ਫਿਰਿ ਮੁੜਿ ਕਰਿ ਬਾਬੇ ਦੀ ਪੈਰੀਂ ਆਇ ਪਏ, ਦਸ ਰੁਪਯੇ ਆਇ ਅਗੈ ਭੇਟ ਰਖੈ। ਤਬ ਜਾਂ ਵੇਖਨਿ ਤਾਂ ਓਵੇਂ ਚੰਗੇਰਿ ਪਈ ਹੈ, ਸਕਰ ਭਰੀ ਹੋਈ ਅਤੈ ਓਵੇਂ ਬਾਬਾ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਓਨਿ ਰੁਪਯੈ ਆਣਿ ਕਰਿ, ਅਗੇ ਰਖਿ ਕਰਿ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਪੈਂਰੀ ਆਇ ਪਏ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਾ! ਤੁਸੀਂ ਕਵਣ ਹਹੁ?" ਅਖੈ, "ਜੀ, ਅਸੀ ਓਹੇ ਹਾਂ ਜਿਨਾਂ ਨੋ ਤੁਧੁ ਕਹਿਆ ਸੀ ਜਿ ਜਾਹੁ ਤੁਸਾਡਾ ਰਖਤੁ ਵਿਕਾਗੁ"। ਕਹੈ, "ਜੀ; ਲਾਹਾ ਦੇ ਕਰਿ ਲਾਹੜੀ ਸਭੁ ਰਖਤੁ ਲੈ ਗਏ, ਤੇਰਾ ਸਦਕਾ ਅਸੀਂ ਹੁਣਿ ਤੇਰੇ ਵਚਨਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਫੇਰਿ ਘਰੀਂ ਚਲੇ ਹਹਾਂ, ਅਸਾਡੇ ਭਾਗ ਜੁ ਫੇਰਿ ਤੇਰਾ ਦਰਸਨੁ ਹੋਇਆ"। ਕਹੈ, "ਭਾਈ! ਜਾਹੁ, ਤੁਸਾਡਾ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਭਲਾ ਕਰੈਗਾ।" ਤਬ ਓਹਿ ਪੈਰੀਂ ਪਾਂਦਿਆਂ ਉਨਿ ਘਰੀਂ ਗਏ। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਏਨ੍ਹਾਂ ਰੁਪਯਾਂ ਦਾ ਅਤੈ ਸਕਰ ਦਾ ਕਿ ਕੀਚੈ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਦੁਇ ਮੁਠੀ ਸਕਰ ਏਸੁ ਬ੍ਰਮਣੇਟੇ ਨੂੰ ਦੇਹਿ ਅਤੈ ਹੋਰ ਸਕਰ ਰੁਪਯੈ ਦਰੀਆਵ ਵਿਚਿ ਘਤਿ ਦੇਹੁ"। ਤਬ ਰੁਪਯੈ ਸਕਰ ਮਰਦਾਨੇ ਦਰੀਆਵ ਵਿਚਿ ਘਤਾਇਓਸੁ। ਤਬ ਓਦੂ ਥਾਵਹੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਉਠਿ ਬਾਹਰਿ ਉਦਿਆਨਿ ਮਾਂਝੇ ਵਿਚਿ ਆਇਆ। ਜਿਥੈ ਜੀ ਬਹੁਤੁ ਛਛਰੇ ਥੇ, ਉਥਾਊ ਜਾਇ ਬੈਠਾ। ਤਬ ਬ੍ਰਹਮਣੇਟਾ ਭੁਖ ਮਲਿਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਕਿਉਂ ਪੁਰਖਾ! ਭੁਖ ਮਲਿਆ ਹੈਂ?" ਕਹੈ, "ਜੀ ਆਹੋ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਖਿਅ, ਓਹੁ

ਜਿ ਛਛੁਰਾ ਹੀ, ਉਸ ਵਿਚਿਚ ਚਾਟੀ ਪਕਵਾਨ ਦੀ ਹੈਈ, ਜਾਹਿ, ਜਾਇ ਕਰਿ ਲੈ ਆਉ"। ਜਾਂ ਬਮ੍ਣੇਟਾ ਜਾਇ ਕਰਿ ਵੇਖੈ ਤਾਂ ਕੋਰੀ ਚਾਟੀ, ਉਪਰਹੁ ਆਟੇ ਨਾਲਿ ਲਿੰਬੀ ਹੋਈ, ਚਪਣੀ ਉਪਰਿ ਸੁਪੇਦ ਕਪੜੇ ਸਾਥਿ ਲਪੇਅੀ ਹੋਈ ਧਰੀ ਹੈ, ਤਬ ਬਮਣੇਟਾ ਚੁਕਿ ਕਰ ਲੈ ਆਣਿ ਅਗੈ ਰਖੀਓਸੁ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, 'ਖਾਹਿ ਉਸੁ ਛਛਰੇ ਹੇਠਿ ਬਹਿ ਕਰਿ"। ਤਬ ਉਨਿ ਬ੍ਰਹਮਣੇਟੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਮੈਂ ਤੁਹਿ ਥੋ ਅਗੋਦਿ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਖਾਈ, ਜਾਂ ਤੂੰ ਅਗੋ ਦੀ ਮੁਹਿ ਪਾਇਹੀ ਤਾਂ ਹੰਉ ਪਿਛਹੁ ਦੀ ਖਾਂਈ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਾ! ਹੰਉ ਖੰਡੁ ਤੈ ਮੰਡੈ ਖਾਂਈਗਾ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਖਿਆ, "ਜਾਇ ਕਰਿ ਨਿਕੀ ਖੰਡੁ ਅਤੇ ਮੰਡੈ ਖਾਂਈਗਾ"। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਜਾਇ ਕਰਿ ਕਕੀ ਰੇਤੁ ਅਤੈ ਛਛਰਿਆਂ ਦੇ ਪਤ੍ਰ ਲੈ ਆਇਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਇਕੁ ਰੇਤੁ ਦੀ ਤਲੀ ਮਾਰੀ, ਇਕੁ ਛਛਰੇ ਦਾ ਪਤ੍ਰ ਮੁਹਿ ਘਤਿਆਸੁ। "ਹਾਂ, ਪੁਰਖਾ! ਅਸਾਨੁ ਅਸਾਡੀ ਮਾਤਾ ਭਲੇ ਮੰਡੇ ਅਤੈ ਖੰਡੁ ਪਕਾਹਿ ਘਲੈ ਹੈਨਿ"। ਤਬ ਏਕ ਤਲੀ ਰੇਤੁ ਦੀ ਇਕੁ ਛਛਰੇ ਦਾ ਪਤ੍ਰ ਮਰਦਾਨੇ ਖਾਧਾ। ਤਬ ਉਸ ਬਮ੍ਣੇਟੇ ਜਾਇ ਕਰਿ ਲਡੂ, ਮਠੇ, ਪਿਰਕੜੀਆਂ,ਜਲੇਬੀਆਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਹੀ ਸਮੀ ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਦੇ ਪਕਵਾਨ ਖਾਧਿਅਸੁ; ਖਾਇ ਕਰਿ ਰਜਿਆ, ਕਿਤਨਿਆਂ ਹੀ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਭੁਖਾ ਸੀ। ਰਜਿ ਕਰਿ ਪਕਵਾਨੁ ਖਾਧੋਸੁ, ਖਾਇ ਕਰਿ ਰਜਿਆਂ ਤਾਂ ਆਖਿਓਸੁ ਜਿ, "ਜੀ, ਪਕਵਾਨ ਦੀ ਚਾਟੀ ਭਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੀ ਮੈਂ ਭੀ ਘਣਾ ਖਾਧਾ ਹੈ, ਰਹਦੀ ਚਾਟੀ ਦਾ ਕਿ ਕਰੀਐ? ਅਖੇ, "ਪੁਰਖਾ! ਤੇਰੇ ਮਾਇ ਪਿਉ ਆਵਦੇ ਹੈਨਿ ਓਨਾਂ ਨੂੰ ਰਹਣ ਦੇਹਿ"। ਤਬ ਝਟ ਕੁ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਬਾਮ੍ਣੀ-ਬਾਮ੍ਣੁ ਆਏ ਪਿਛਹੁ ਭਾਲਦੇ ਭਾਲਦੇ। ਓਸੁ ਬਮਣੇਟੇ ਦੇ ਮਾਇ ਪਿਉ ਆਏ, ਆਇ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਪੈਰੀਂ ਪਏ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਜਿ, "ਆਵਹੁ, ਸੁਆਮੀ ਜੀ! ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਆਵਣਾ ਹੋਇਆ ਹੈ?" ਕਹੇ, "ਜੀ, ਅਸੀਂ ਜਿਉਂ ਆਏ ਹਾਂ ਤਿਉਂ ਤੁਧਨੋ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਮਲੂਮੁ ਹੈ ਜੀ"। ਤਬ ਬਮਣੇਟਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸੰਤੋਖਿ ਕਰਿ ਮਾਊ-ਪੀਉ ਨਾਲਿ ਦਿਤਾ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਪੂਰਖਾ! ਗੁਰੂ ਤੇਰੈ ਨਾਲਿ ਹੈ, ਤੂੰ ਬੰਧਨ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ਨਾਹੀਂ ਤੇਰਾ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਭਲਾ ਕਰੈਗਾ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਓਹਿ ਵਿਦਾ ਕੀਤਾ, ਓਸਿ ਦੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਭੀ ਸੰਤੋਖ ਕਰਿ ਵਿਦਾ ਕੀਤੇ। ਓਹੁ ਬਾਮਣੁ ਵੇਘਲ ਕੀ ਆਇ ਰਹਿਆ: ਕੁਆਰ ਪਾਤ੍ਰ ਹੀ ਰਹਿਆ, ਬਾਬੇ ਦੈ ਵਚਨਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਮਹਾਂ ਮੁਖੀ ਰਹਿਆ; ਪਰਵਾਹਿ ਕਿਸੇ ਦੀ ਨ ਕਰੀ; ਓਸ ਨੂੰ ਸਭੁ ਕਿਹੁ ਅਚਿੰਤ ਹੀ ਪਹੁਚੇ, ਐਸੀ ਅਜਮਤਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਵਸਾਉਣਾ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਖੋਖੋਵਾਲ ਤੇ ਚਲਿਆ, ਕਿੜੀਆਂ ਪਠਾਣਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਚਦੇ ਰਮਤਾ ਰਮਤਾ ਪਖੋ ਕੀ ਰੰਧਾਵੀ ਆਇ ਨਿਕਲਿਆ, ਟਿਕਾਉ ਕਰਿਨ ਦੇ ਖਿਆਲਿ। ਤਬ ਜਦ ਪਖੋ ਕਿਆਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇਖੀ ਤਬ ਉਹਾਂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਾ ਮਨੁ ਟਿਕਾਉ ਦੇ ਘਰਿ ਆਇ ਗਇਆ। ਉਸਿ ਧਰਤੀ ਕਾ ਜੁ ਪੂਰਬਲਾ ਕੋਈ ਭਲਾਂ ਅੰਕੂਰੁ ਥਾਂ ਸੋ ਆਇ ਪਰਗਟੁ ਭਇਆ। ਤਬ ਰਾਵੀ ਦੇ ਬੰਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਇ ਕੈ ਟਿਕਿ ਗਇਆ। ਤਬ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚਿ ਗੁਆਉ-ਗੁਲਮੁਲਾ ਬਹੁਤੁ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਜਿ, "ਇਕੁ ਜੇ ਕੋਈ ਨਾਨਕੁ ਨਾਨਕੁ ਵੇਦੀ ਤਪਾ ਐਥੇ ਆਇ ਟਿਕਿਆ ਹੈ ਸੁ ਓਸੁ ਦੇ ਜਿ ਕੋਈ ਮਸਤਕਿ ਲਗਦਾ ਹੈ ਸੁ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਂਦਾ ਹੈ। ਅਗਮ ਨਿਗਮ ਦੀਆਂ ਗਲਾਂ ਸਭਿ ਆਖਿ ਸੁਣਾਇੰਦਾ ਹੈ। ਐਸਾ ਦਰਸਨੁ ਹੈ ਜਿ ਦੇਖਿਆ ਜਾਣੀਐ"। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੇ ਬਚਨ, ਬਾਣੀ, ਸਲੋਕ, ਖਿੰਡਿ ਪਏ ਸੈਂਸਾਰ

ਵਿਚਿ। ਪਰਥਾਈਂ ਸਲੋਕ ਜਿ, "ਕੂੜ ਨਿਖਟੈ ਨਾਨਕਾ ਓੜਕਿ ਸਚਿ ਰਹੀ" ਏਹਿ ਜਿ ਕਾਲੀ ਪੋਸ ਫਕੀਰ ਵਡੇ ਝਲਾਘੇ ਕਾ ਨੰਦਾ ਵਜਾਇਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹੈਨਿ, ਮੁਹਿ ਨਾਲਿ ਓਇ ਸਲੋਕ ਦੇਨਿ, ਲੋਕੁ ਜਿ ਕੋਈ ਸੁਣੈ ਸੁ ਸਭੁ ਕੋਈ ਉਸਤਤਿ ਕਰੈ ਜਿ, "ਭਾਈ ਨਾਨਕੁ ਭਲਾ ਕੋਈ ਹੈ, ਜਿਸਦੇ ਏਹਿ ਵਾਕ ਹੈਨਿ"। ਲੋਕਾਂ ਵਿਚਿ ਬਹੁਤੁ ਨਾਉਂ ਪਰਗਟੁ, ਹੋਇ ਆਇਆ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ। ਤਬ ਲੋਕੁ ਬਹੁਤ ਲਾਗਾ ਆਵਣੇ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਹੁਕਮੁ ਸਾ ਜਿ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਥੈ ਆਵੈ ਸੁ ਦਰਸਨੁ ਦੇਖਿ ਕੈ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਮੁਖ ਕੇ ਅੰਬ੍ਰਿਤ ਬਚਨ ਸੁਣਿ ਕੈ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਇ ਜਾਵੈ, ਸਿਖ ਹੋਂਦੇ ਜਾਨਿ। ਤਬ ਥੋੜੇ ਹੀ ਦਿਨਾਂ ਕੇ ਟਿਕਣੇ ਮਾਹਿ ਬਹੁਤੁ ਸਿਖ ਹੋਏ। ਜਿਥੈ ਦਰੀਆਵ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਬੈਠਾ ਰਹਦਾ, ਓਥੈ ਲੋਕੁ ਝੁਬਿ ਲਾਗਾ ਪਵਣੇ। ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਮਾਨੁ ਜੋਗੀ, ਸੰਨਿਆਸੀ, ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ, ਤਪਸੀ, ਦਿਗੰਬਰੁ, ਬੈਸਨਉ, ਉਦਾਸੀ, ਗ੍ਰਿਹੀ, ਬੈਰਾਗੀ, ਖਾਨੁ-ਖਵੀਨੁ, ਉਮਰਾਉ, ਕਰੋੜੀਆ, ਭੂਮੀਆ ਜਿ ਕੋਈ ਜੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਪੈਦਾ ਕੀਆ ਸੁ ਉਸਤਤਿ ਲੇ ਉਠਿਆ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ। ਜਿ ਕੋਈ ਆਵੈ ਸੁ ਸੰਤੋਖਿਆ ਪੈਦਾ ਕੀਆ ਸੁ ਉਸਤਤਿ ਲੇ ਉਠਿਆ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ। ਜਿ ਕੋਈ ਆਵੈ ਸੁ ਸੰਤੋਖਿਆ ਜਾਇ। ਦਰਸਨੁ ਦੇਖਦਿਆਂ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਵਹਿ। ਜਿ ਕੋਈ ਵੇਖੈ ਸੁ ਆਖੈ ਜਿ, "ਵਾਹੁ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ! ਵਾਹੁ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ! ਵਾਹੁ"। ਏਹੋ ਨਾਉਂ ਸੈਂਸਾਰ ਵਿਚਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦਾ ਨਾਉਂ ਅਤੈ ਬਾਬੇ ਦਾ ਪਸਰਿਆ। ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਵਾਹੁਗੁਰੂ।

ਤਬ ਉਸ ਥਾਂਵ ਦਾ ਜਿ ਸਿਕਦਾਰੁ ਸਾ ਉਨਿ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਰੇ ਏਹੁ ਕਉਣੁ ਬਲਾਇ ਪੈਦਾ ਹੂਆ ਹੈ ਜੇ ਜਿਸਕਾ ਸਭੁ ਕੋਈ ਨਾਮੇ ਲੇਤਾ ਹੈ, ਨਾਨਕੁ ਹੀ ਨਾਨਕੁ ਲੋਕਾਂ ਮਾਹਿ ਪਸਰਿ ਗਇਆ ਹੈ, ਹਿੰਦੂ ਤਉ ਖਰਾਬੁ ਕੀਏ ਥੇ ਪਰੁ ਮੁਸਲਮਾਨਹੁ ਕਾ ਭੀ ਇਨੀ ਇਮਾਨੁ ਖੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਹੀ ਨਾਨਕ ਉਪਰਿ ਈਮਾਨੁ ਸਭੁ ਲੈ ਆਏ। ਅਰੇ, ਚਲਹੁ ਤੋ ਜਾਇ ਕਰਿ ਇਸੁ ਕਂਉ ਬਾਂਧਿ ਲੇ ਆਵਹਿ"। ਓਹੁ ਕਰੋੜੀਆ ਏਹੀ ਨੀਅਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਚੜਿਆ। ਘਰ ਤੇ ਜਬ ਅਸਵਾਰੁ ਹੋਇ ਕਰਿ ਚਲਿਆ, ਤਬ ਘੋੜਾ ਉਫੜਕਿ ਪਇਓਸੁ। ਤਾਂ ਇਸੁ ਦਿਨਿ ਫਿਰਿ ਰਹਿਆ। ਅਗਲੇ ਦਿਨਿ ਭੀ ਚੜਿਆ ਤਾਂ ਆਂਵਦਾ ਆਂਵਦਾ ਅਖੀ ਤੁ ਅੰਨ੍ਹਾਂ ਹੋਇ ਗਇਆ, ਕਿਛੁ ਦਿਸਿ ਆਵੈ ਨਾਹੀ, ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਖਿੰਜਿ ਖਾਲ ਹੋਆ। ਤਬ ਕਹਣੇ ਲਾਗਾ ਜੁ "ਐ ਯਾਰਹੁ! ਏਹੁ ਕਿਆ ਬਲਾਇ ਪੜੀ ਜਿ ਮੇਰੈ ਤਾਂਈ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਸੂਝਤਾ।" ਤਬ ਘੋੜੇ ਥੀਂ ਉਤਰਿ ਖੜਾ ਹੋਇਆ, ਦੁਲੀਚਾ ਵਿਛਾਇ ਕੈ ਬੈਠਿ ਗਇਆ। ਝਟੁ ਏਕੁ ਬੈਠਾ, ਪਹਰੁ ਏਕੁ ਬੈਠਾ; ਨਾਹੀਂ, ਸੁਝੈ ਸੁ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ, ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੋ ਕਹਣ ਲਗਾ ਜਿ, "ਐ ਯਾਰਹੁ! ਏਹੁ ਕਿਆ ਹੋਤਾ ਹੈ ਜਿ ਮੁਝ ਕੰਉ ਸੂਝਤਾ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ"। ਤਬ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਖੁਦਾਇ ਨੋ ਯਾਦਿ ਕਰਿ, ਖੁਦਾਇ ਤੇਰੈ ਤਾਂਈਂ ਪਨਾਹ ਦੇਗਾ"। ਨਾਹੀ, ਦਿਸਿ ਕਿਛੁ ਆਵੈ ਸੁ ਨਾਹੀ, ਆਪਣੇ ਜੇਹਾ ਬਹੁਤੇਰਾ ਤਸਬੀ ਭੀ ਫੇਰਿ ਰਹਿਆ ਅਰੁ ਪੀਰਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਯਾਦਿ ਕਰਿ ਰਹਿਆ, ਨਾਹੀ ਸੂਪੁ ਅੰਨ੍ਹਾ ਹੋਈ ਬੈਠਾ, ਨਜਰੀ ਕਿਛੁ ਆਵੈ ਨਾਹੀ। ਤਬ ਲੋਕਾਂ ਭੀ ਜਾਤਾ ਅਤੈ ਆਪਣੇ ਭੀ ਜੀਅ ਵਿਚਿ ਵਸੀਅਸੁ "ਏਹੁ ਜਿ ਕਿਛੁ ਕੁਦਰਤਿ ਹੈ ਸੁ ਨਾਨਕੁ ਹੀ ਕੀ ਤਰਫ ਤੇ ਹੈ, ਏਹੁ ਗਲਿ ਖਾਲੀ ਨਾਹੀ"। ਤਬ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸਾਹਿਬ ਸਲਾਮਤਿ! ਅਸੀਂ ਕਹਿ ਨਾਹੀ ਸਕਦੇ, ਪਰੁ ਜੇ ਹੁਕਮੁ ਹੋਵੈ ਤਾਂ ਅਰਜੁ ਕਰਹਿ ਜੇ ਕਿਆ ਹੂਆ ਹੈ ਏਹੁ ਤੇਰੈ ਤਾਈ"। ਤਬ ਕਹਿਓਸੁ ਜਿ, "ਹਾਂ; ਕਹਹੁ ਏਹੁ ਮੇਰੇ ਤਾਈਂ ਕਿਆ ਹੂਆ ਹੈ"। ਅਖੈ; "ਜੀ, ਜਾਂ ਤੂੰ ਕਲਿ ਚੜਿਆ ਸਹਿ ਤਾਂ ਘੋੜਾ ਸਿਰ ਸਦਕੇ ਹੋਆ ਸੀ ਅਰੁ ਅਜੁ ਈਵ ਕਿਵੈ ਹੂਆ ਹੈ। ਦਿਖਾ, ਉਸੀ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਹੀ ਕਾ ਨਾਮੁ ਲੇਹੁ, ਮਤੁ ਸਾਹਿਬ ਬਖਸੈ"। ਭੀ ਕਹੈ, "ਰੇ ਮੇਰੈ ਮਨਿ ਮਹਿ ਭੀ ਏਹੀ

ਬਾਤ ਬਸੀ ਹੈ, ਜੇ ਕਿਛੁ ਕੀਆ ਹੈ ਸੁ ਨਾਨਕ ਹੀ ਕਾ ਕੀਆ ਹੂਆ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਵਡਾ ਪੀਰੁ ਹੈ। ਐਪਰੁ ਯਾਰਹੁ! ਤੁਸੀਂ ਸਭਿ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਬੰਦਗੀ ਕਰਹੁ ਅਰੁ ਸਭੇ ਕਹਹੁ ਜਿ ਏ ਬਾਬਾ ਲਾਨਕ! ਹਮ ਮਹਿ ਤਖਸੀਰ ਹੁਈ ਹੈ, ਸਾਹਿਬ ਕੈ ਤਾਈਂ ਤੂੰ ਬਖਸੁ, ਜਿ ਤੇਰੇ ਪਾਉ ਜਾਇ ਦੇਖਹਿ"। ਤਬ ਜਿਤਨਾ ਲੋਕੁ ਥਾ ਤਿਨੀ ਸਭਨੀਂ ਹਥ ਜੋੜੇ ਹਿੰਦੂਏ ਤਥਾ ਮੁਸਲਮਾਨੇ ਜਿ, "ਏ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ! ਤੂੰ ਅਬ ਮਿਹਰਵਾਨੁ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਸਭਿ ਕਹਿ ਉਠੇ ਜਿ, 'ਵਾਹੁ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ! ਵਾਹੁ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ। ਜਾਂ ਅਸਵਾਰੁ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਪੇਟਿ ਸੂਲੁ ਉਠਿਓਸੁ ਫਿਰਿ ਉਤਰਿ ਪਇਆ, ਜਾਂ ਉਤਰਿਆ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਹੋਇਆ, ਫੇਰਿ ਘੋੜੇ ਚੜਿਆ ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਪੇਟਿ ਸੂਲੁ ਹੋਵੈ। ਤਾਂ ਫਿਰਿ ਲੋਕਾਂ ਵਜੀਰਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਵਡਾ ਮਰਦੁ ਹੈ ਅਰੁ ਕਰੜਾ ਹੈ। ਦਿਖਾ, ਤੁਮ ਪਾਉ ਪਿਆਦੇ ਹੀ ਹੋਇ ਚਲਹੁ।" ਜਬ ਪਾਇ ਪਿਆਦਾ ਹੋਇ ਚਲਿਆ ਤਾਂ ਸੁਖੀ ਆਇ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਜਿਥਹੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਦਿਸਿ ਆਈ ਸੁ ਓਤੈ ਥਾਵਹੁ ਲਗਾ ਕੁਰਨਸ ਤਸਲੀਮਾ ਕਰਨੈ, ਤਜੀਮਾ ਕਰਦਾ ਕਰਦਾ ਆਇ ਪਹੁਚਿਆ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੀਆਂ ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਆਇ ਮਿਲਿਆ। ਓਨ੍ਹੀ ਜਾਇ ਮੁਜਰਾ ਕੀਆ, ਆਨਿ ਪੈਰੀ ਪਾਇਆ, ਖਰੀਦੁ ਹੋਇਆ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਈਕਿ ਦਿਨ ਹਜੂਰਿ ਰਖਿਆ; ਤਬ ਓਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਪਾਸਿ ਅਰਜ ਕੀਆ ਜਿ, 'ਜੀ, ਤੂ ਜਿ ਹੈਂ, ਪੂਰਾ ਪੁਰਖੁ ਹੈਂ, ਪਰੁ ਜੀ, ਅਬ ਹਉ ਤੇਰਾ ਮੁਰੀਦੁ ਹਾਂ, ਕਿਛੁ ਮੇਰੈ ਤਾਈਂ ਇਨਾਮ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮਿਲੈ'। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਤੂ ਕਿਛੁ ਇਨਾਮੁ ਮੰਗਦਾ ਹੈਂ ਸੁ ਅਸਾਡੇ ਕੰਮਿ ਨਾਹੀਂ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਮੁਹ ਤੇ ਨ ਆਖਿਆ ਜਿ, 'ਚਕੁ ਬੰਨੁ:' ਪਰੁ ਓਨਿ ਚਕੁ ਬਧਾ, ਸਿਲਾਬ ਜਿਮੀਂ ਭਲੀ ਵਾਹਣ ਵਾਲੀ ਅਤੈ ਜੰਮਣੀ ਚਕੁ ਬਧਾ। ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਆਖਿਓ ਸੁ ਜਿ, "ਵਾਹਹੁ ਗਾਹਹੁ ਤੁਸੀ ਹੀ ਅਤੈ ਜੇ ਕਿਛੁ ਅੰਨ੍ਹ ਪੈਦਾ ਹੋਵੈ ਸੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੀ ਧਰਮਸਾਲਾ ਬਾਹਹੁ"। ਓਨ੍ਹੀ ਸਭੇ ਸੂਤ੍ਰ ਬਣਾਇ ਛਡੇ। ਓਥੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਟਿਕਾਉ ਕੀਤਾ, ਚਕ ਦਾ ਨਾਉਂ 'ਕਰਤਾਰ ਪੁਰੁ' ਕਰਿ ਰਖਿਆ। ਵਾਹੁਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਵਾਹੁ! ਦੀਨ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਪਾਤਿਸਾਹ। ਸਚੁ ਦਿਖਾਏ ਰਾਹੁ। ਸੋ ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਸਚੁ ਪਾਤਿਸਾਹੁ!

ਸਚਖੰਡੁ ਪੋਥੀ ਲਿਖੀ ॥੧॥ ਸੰਮਤਿ ੧੮੮੫ ਮਿਤੀ ਚੇਤ ਸੁਦੀ ਪੰਚਮੀ ਨੋ ਸੁਕਰਿ ਵਾਰ ਸਚ ਖੰਡ ਪੋਥੀ ਦਾ ਭੋਗੁ ਪਾਇਆ, ਸਪੂਰਣੁ ਹੋਈ। ਏਹ ਪੋਥੀ ਸਚ ਖੰਡ ਇਕ ਸਉ ਤਿਵੰਜਹ ॥੧੫੩॥ ਗੋਸਟਿ ਹੈਨਿ। ਇਕੁ ਸਉ ਸਤਾਹਟਿ ਗੋਸਟੀ, ਚੌਦਹ ਗੋਸਟੀ ਘਾਟੈ ਹੈਨਿ। ਇਸ ਤੇ ਆਗੇ ਹਰ ਜੀ ਕੀ ਪੋਥੀ ਹੈ॥੬੧॥ ਇਕਾਹਠਿ ਗੋਸਟੀ ਹੈਨੀ। ਤਿਸੁ ਤੇ ਆਗੇ ਚਤ੍ਰ ਭੋਜ ਪੋਥੀ ਹੈ॥੭੪॥ ਚਉਹਤਰਿ ਗੋਸਟਾ। ਤਿਸੁ ਤੇ (ਆਗੇ) ਕੇਸੋ ਰਾਇ ਪੋਥੀ ਹੈ। ਤਿਸੁ ਕੇ ਆਗੇ ਅਭੇ ਪਦ ਪੋਥੀ ਹੈ। ਤਿਸੁ ਤੇ ਆਗੇ ਪ੍ਰੇਮ ਪਦ ਪੋਥੀ ਹੈ। ਏਹਿ ਛਿ ਪੋਥੀਆਂ ਹੈਨਿ, ਤਿਨਾ ਦਾ ਜੋੜੁ ਪੰਜ ਸੈ ਪਜਹਤਰਿ॥੫੭੫॥ ਗੋਸਟੀ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੀਆਂ ਹੈਨ; ਛਿਆਂ ਹੀ ਪੋਥੀਆਂ ਉਤੇ। ਵਾਹੁ ਗੁਰੂ ਜੀ॥੧॥

¤

ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ

ਜਿਲਦ ਦੂਜੀ

(ਪੋਥੀ ਹਰਿਜੀ ਅਤੇ ਪੋਥੀ ਚਤੁਰ ਭੁਜ)

ਪੋਥੀ ਹਰਿਜੀ

ੴ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭੈ ਨਿਰਵੈਰੁ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੰਭੈ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀਆ ਗੋਸਟੀ ਲਿਖੀਆ। ਲਿਖੇ ਪੜੇ, ਸੁਣੇ, ਸਿਖੈ ਗਾਵੇ ਚਿਤੁ ਲਾਇਕੇ, ਤਿਸੁ ਕੀ ਪ੍ਰਮਗਤਿ ਹੋਵੈ। ਵਚਨੁ ਹੈ ਗੁਰੂ ਦਾ।। ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ ॥ ਹੈ ਭਿ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭਿ ਸਚੁ। ੧ ।

ਧੰਨੁ ਸੁ ਕਾਗਦੁ ਕਲਮ ਧੰਨੁ ਧਨੁ ਭਾਂਡਾ ਧਨੁ ਮਸੁ॥
ਧੰਨੁ ਲਿਖਾਰੀ ਨਾਨਕਾ ਜਿਨਿ ਨਾਮੁ ਲਿਖਾਇਆ ਸਚੁ॥ ੧ । ੨ ।

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ਮਲਾਰ ਕੀ ਵਾਰ । ੨੮ । (੧੨੯੧)]

ਸਾਖੀ ਰਾਜੇ ਸ਼ਿਵ ਨਾਭ (ਸ਼ਿਵ ਨਾਥ) ਕੀ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਜਬ ਰਾਜੇ ਸਿਵਨਾਥ ਕੈ ਗ੍ਰਿਹਿ ਮਹਿ ਆਏ ਤਬ ਰਾਜੇ ਚੋਆ ਚੰਦਨੁ ਪਾਨ ਫੂਲ ਬਸਤਰ ਅਭੂਖਨ ਅਨੇਕ ਅਨੇਕ ਭਾਤਿ ਕੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਆਗੇ ਆਨਿ ਰਾਖੇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਰਾਜੇ ਊਪਰਿ ਬਹੁਤੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਥ ਭੇਆ ਤਬ ਤਹਾਂ ਰਾਜੇ ਸਿਵਲਾਥ ਕੇ ਜਿ ਬਾਲਕ ਪੜ੍ਹਤੇ ਥੇ ਸਿ ਰਾਜੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਪਾਵਹੁ ਆਣਿ ਬਾਹੇ। ਸਾਥਿ ਹੀ ਉਨਹੁ ਕਾ ਪੰਡਿਤੁ ਥਾ, ਉਹ ਭੀ ਆਇ ਪਾਵਨਿ ਲਾਗਾ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਉਨ੍ਹ ਬਾਲਕਾਂ ਕਿ ਸਿਰ ਪਰਿ ਹਾਥੁ ਲਗਾਇਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਕਿ, "ਪੰਡਿਤਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਲਕਾ ਕੰਊ ਤੂ ਪੜ੍ਹਾਵਤਾ ਹੈ।" ਕਹੈ : "ਹਾਂ ਜੀ ਹਉ ਹੀ ਪਲਾਵਤਾ ਹੋ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਉਸ ਹੀ ਸੁਭਾਇ ਪੜਿ ਗੈਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ ਸੁਆਮੀ ਜੀ ਤੂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਲਕਾਂ ਤੇ ਤਾਈ ਕਿਆ ਪੜ੍ਹਾਵਤਾ ਹੈ? ਕਹੈ ਜੀ, "ਅਜਹੁ ਓਨਮ ਸਤੇ ਲਿਖਿ ਦੀਆ ਹੈ, ਏਹੀ ਪੜ੍ਹਾਵਤਾ ਹੋ। ਤਬ ਇਸ ਥੀ ਪੀਛੇ ਜਿ ਕਿਛੁ ਅਛਰ ਹੈ ਤੇ ਪੜ੍ਹਾਵਉਗਾ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ "ਏ ਪੰਡਿਤਾ ਤੂ ਪੜ੍ਹ ਦੇਖਾ ਓਨਮ ਸਤੇ ਕੀ ਪਟੀ"। ਤਬ ਓਹੁ ਪੰਡਿਤ ਲੇ ਉਠਿਆ, ਓਨਮ ਸਤੇ ਕੀ ਪਟੀ ਲਾਗਾ ਪੜ੍ਹਨੇ। ਤਬ ਕਹਿਣੇ ਲਾਗਾ ਜਿ, "ਜੀ ਇਸਿ ਪੜਆਂ ਬਿਦਿਆ ਆਵਤੀ ਹੈ। ਕੈਸੀ ਬਿਦਿਆ ਆਵਤੀ ਹੈ ਜਿ ਕਿਛੁ ਲੇਖਾ ਹੈ ਸੁ ਇਸੁ ਮਹਿ ਬਹੁਤੁ ਸੁ ਰਸੁ ਹੈ ਚੂਕੇ ਨਾਹੀ ਅਰ ਬਾਤ ਕਹਾਵਤ ਤੇ ਚੂਕੇ ਨਾਹੀ ਅਰੁ ਝਗੜੇ ਮਹਿ ਹਾਰੇ ਨਾਹੀ, ਰਸਨਾ ਬਹੁਤੁ ਚਲੈ ਵਿਦਿਆਵੰਤੁ ਹੋਵੈ ਅਰੁ ਜਿ ਕਿਛੁ ਏਕ ਸਾਰ ਸਿਖੈ ਸੁ ਬਿਸਰੈ ਨਾਹੀ ਸੋਈ ਬਹੁਤੁ ਹੋਇ ਅਰੁ ਵੇਦ ਅਛਰ ਸਮਝੈ ਬੂਝੇ ਸਮੇ ਕੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤਿ ਗ੍ਰਹਣ ਕਾ ਸਮੇ ਬੂਝੇ ਸਾਹੋ ਕੀ ਮਰਜਾਦਾ ਜਾਣੈ" ਇਸਿ ਪੜੇ ਕਰਿ ਕਰਿ ਗ੍ਰਹਹ ਗੋਚਰ ਕਾ ਗਉ ਜਾਣੇ ਸੋਮਪਾਕ ਮਹਿ ਰਹੇ ਪੜ੍ਹੇ ਕਰ ਕਰਿ ਬਾਪਾਰ ਕੀ ਗਤਿ ਜਾਣੇ, ਪੜੇ ਕਰਿ ਕਰਿ ਲਖ, ਪਦਮ, ਸਹੰਸ੍ਰ, ਨੀਲ, ਧੁਜ ਕੋਟ, ਕਰੋੜੀ ਕਾ ਲੇਖਾ ਏਕ ਘੜਿ ਮਹਿ ਕਰ ਸਮਝਾਇ ਦੇਵੈ। ਇਸਿ ਪੜ੍ਹਨੇ ਮਹਿ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਏਹ ਗੁਣ ਹੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ

ਪੰਡਿਤਾ ਜੀ! ਤੈ ਤੋ ਇਹੁ ਬਾਲਕ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਨਾਹੀ, ਤੈ ਤਾਂ ਗਵਾਏ ਪੰਡਿਤ ਜੀ। ਤਿਸਿ ਪਗਲ ਉਝੜੁ ਉਦਿਆਨਿ ਮਹਿ ਤੈ ਏਹ ਪਾਏ, ਜਿਸ ਤੇ ਏਹ ਫੇਰਿ ਕਦੇ ਨਿਕਸਿਹਿ ਨਾਹੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਉ ਤੂ ਜਾ ਓਅੰਕਾਰ ਕੀ ਪਟੀ ਅਛਰੁ ਸਿਧੋਝਾਇਆ ਲਿਖਿ ਦੇਹਿ, ਜਿਸ ਤੇ ਇਨ੍ਹ ਜੀਆਂ ਕਾ ਉਧਾਰੁ ਹੋਇ। ਤੈ ਤੋ ਏਹ ਜੀਅ ਸਭਿ ਨਰਕ ਪਾਤੀ ਕੀਏ"। ਤਬ ਉਨਿ ਪੰਡਿਤ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮ। ਤਿਸੁ ਕਵਨੁ ਸਾਸਤ੍ਰ ਪੜ੍ਹਨ ਹੈ, ਜਿਤੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਏਹੁ ਜੀਉ ਮੁਕਤਿ ਹੋਇ ਅਰੁ ਬੈਕੁੰਝ ਬਾਸੀ ਹੋਈ ਜੀ। ਸੈਸਾਰ ਕੇ ਮਾਇਆ ਕੇ ਬਿਉਹਾਰ ਤੇ ਏਹੀ ਪੜ੍ਹਨਾ ਹੈ ਜੀ, ਜਿਸੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਮਾਇਆ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਜੀ ਜਿਸੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਮੁਕਤ ਪਾਈਤੀ ਹੈ, ਸੁ ਕਵਨੁ ਪੜਨੁ ਹੈ ਜੀ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਪੰਡਤਾ ਤੂ ਇਨ ਬਾਲਕਾਂ ਕਉ ਇਹੁ ਓਅੰਕਾਰ ਪੜ੍ਹਾਉ, ਜਿਸ ਥੀ ਇਨ੍ਹ ਕੀ ਪਰਮਗਤਿ ਹੋਇ"। ਤਿਸੁ ਕਾ ਨਾਮੁ ਓਅੰਕਾਰੁ। ਓਅੰਕਾਰ ਕਾ ਬਿਉਹਾਰੁ ਬੀਚਾਰੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਕਹਿ ਦੇਤਾ ਹੈ। ਕਿਆ ਕਹਿ ਕਰਿ ਸਮਝਾਵਤਾ ਹੈ ਪੰਡਿਤ ਕਉ। ਵਾਹੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ। ਤਬ ਰਾਮਕਲੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਓਅੰਕਾਰੁ ਪਟੀ ਕੇ ਅਛਰ ਇਸ ਭਾਤਿ ਪੜੈਗਾ ਸੁ ਸੈਸਾਰ ਸਾਗਰ ਕਉ ਤਰਿ ਕਰ ਸਚਖੰਡ ਕਉ ਜਾਹਿ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੈਗਾ। ਇਹ ਮੁਕਤਿ ਕੀ ਪਉੜੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬਤਾਇ ਦਿਖਾਇ ਦੇਤਾ ਹੈ, ਸੈਸਾਰ ਕਉ। ਜਿਸ ਕੇ ਭਾਗ ਹੋਹਿਗੇ ਸੇ ਇਤੁ ਪਉੜੀ ਜਾਇ ਚੜੈ। ਚੜਨੇ ਸਾਥਿ ਸਚਖੰਡ ਕਉ ਜਾਇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇ। ਤਬ ਸਬਦ ਕੀ ਪਉੜੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਬਾਧੀ। ਓਅੰਕਾਰ ਕੀ ਮਹਮਾ ਬਰਨੀ। ਉਸਤਤਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਸਿਫਤਿ ਕਰੀ।

ਓਅੰਕਾਰਿ ਬ੍ਰਹਮਾ ਉਤਪਤਿ॥ ਓਅੰਕਾਰ ਕੀਆ ਜਿਨਿ ਚਿਤ॥

[ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੧ ਦਖਨੀ ਓਅੰਕਾਰ (੯੨੯)]

ਇਹ ਗੋਸਟਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਜਿ ਕੋਈ ਗਾਵੈ ਪੜੈ, ਸੁਣੈ ਲਿਖੈ, ਤਿਸਕਾ ਜਨਮ ਮਰਨ ਕਟੀਐ ਅਮਰ ਹੋਇ ਜੀਵਤ ਹੀ ਮੁਕਤ ਹੋਇ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਆਦਿਸਟ ਪੁਰਖੁ ਕਉ ਮਿਲੇਜ ਜਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰ ਕਰ ਸੁਣੈ ਸਿਖੈ ਕਮਾਵੈ ਤਿਸ ਕੀ ਪਰਮਗਤ ਹੋਇ ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਵਾਹੁਗੁਰੂ। [ਇਸ ਤੋਂ ਅਗੇ ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਪਟੀ (੪੩੨) ਅਤੇ ਤੁਖਾਰੀ ਛੰਤ ਮਹਲਾ ੧ ਬਾਰਾ ਮਹਾ (੧੧੦੭) ਦੇ ਪਾਠ ਤੇ ਪਰਮਾਰਥ ਦਿਤੇ ਹਨ]

ਰਾਜੇ ਸ਼ਿਵਨਾਭ ਦਾ ਸਿਖ ਬਣਨਾ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਰਾਜੇ ਸ਼ਿਵਨਾਭ ਕਉ ਦੀਖਿਆ ਦੀਨੀ, ਸਿਖੁ ਕੀਆ। ਰਾਜੇ ਕੇ ਮਨ ਸੰਤੋਖੁ ਆਇਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਰਾਜੇ ਕਉ ਨਾਮੁ, ਦਾਨੁ, ਇਸਨਾਨੁ, ਦੈਆ, ਧਰਮੁ, ਸੰਤੋਖ, ਸੀਲੁ, ਸੰਜਮੁ, ਬਿਬੇਕ ਮਤਿ ਦਿੜਾਈ। ਰਾਜੇ ਕਉ ਸਮਸਤ ਬਾਣੀ ਲਿਖਿ ਦੀਨੀ ਓਹੁ ਪੰਡਿਤੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਾ ਸਿਖੁ ਹੂਆ। ਤਿਨਹੁ ਏਹੀ ਬਿਬੇਕ ਮਤਿ ਲੀਨੀ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੀਖਿਆ ਦੀਨੀ। ਤਬ ਰਾਜੇ ਸਿਵਨਾਭ ਕਉ ਪੂਰਨ ਸਬਦੁ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਸਨਮੁਖੁ ਹੂਆ ਦੀਨ ਕਾ। ਊਹਾਂ ਏਤਾ ਲੋਕੁ ਜੁੜੇ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖੁ, ਤਿਸ ਕੀ ਮਤਿ ਮਿਰਜਾਦਾ ਕਿਛੁ। ਨਾਹੀ ਜਿ ਕਿਤਨੀਆਂ ਸੰਗਤਿ ਆਇ ਜੁੜੇ। ਐਪਰੁ ਲੂਣ ਤੇ ਜਾਣੀਐ, ਜਿ ਚਾਲੀਸ ਮਣ ਲੌਣੁ ਰਸੋਈ ਅੰਨ ਮਹਿ ਪੜਤਾ ਹੈ। ਐਸੀ ਓਹ ਧਰਮ ਸਾਲਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਬਧੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਤੁਬ ਊਹਾਂ ਬੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ, ਰਾਜੇ ਕਉ ਸਬਦੁ

ਕੇ, ਅਰੁ ਬਿਦਾ ਹੂਆ। ਮਰਦਾਨਾ ਸਾਹਿਬ ਲੇ ਕਰਿ ਖੇਲਤਾ ਖਲੇਤਾ ਰਮਤਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਆਏ, ਜਗੁ ਨਿਸਤਾਰਨ ਕੀ ਨਿਮਤਿ॥ ੧ ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ। ਧੰਨ ਗੁਰੂ। ਸਤਿਗੁਰੂ। ਸਤਿਨਾਮ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸਾਦਿ।

ਅੰਗਦ ਜੀ ਦਾ ਮੇਲ

ਤਬ ਜਦਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਆਇ ਟਿਕਿਆ, ਤਬ ਐਸੀ ਆਗਿਆ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਭਈ, ਜੁ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਮਤੇ ਕੀ ਸਰਾਇ ਹਰੀ ਕੀ ਰਹਦਾ ਸੀ ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਕੀ ਆਗਿਆ ਹੋਈ, ਜਿ ਹਰੀ ਕੇ ਲੋਕ ਸਭਿ ਦੁਰਗਾ ਦੇ ਭਵਿਣ ਚਲੇ ਪਰਸਣ। ਤਬ ਲਹਣਾ ਭੀ ਨਾਲੇ ਚਲਿਆ। ਤਬ ਆਂਵਦੇ ਆਂਵਦੇ ਜਦਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਦੇ ਪਾਸਿ ਆਏ; ਤਬ ਪੁਛਿਓਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ, ਜਿ ਏਹੁ ਗਿਰਾਉ ਕਿਸਦਾ ਹੈ? ਕਹੈ ਜੀ ਏਹੁ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰੁ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਵੇਦੀ ਕਾ। ਸੁ ਆਗੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਨਾਉ ਮਹਸੂਰ ਸੀ। ਜਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਵਡਾ ਭਗਤ ਹੈ। ਸਭ ਕੋਈ ਜਾਣਦਾ ਸੀ। ਸੁਣੇ ਹੀ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਡਿਠਾ ਕਿਨੇ ਨਾ ਸੀਓ। ਤਬ ਸਭਨਾ ਲੋਗਹੁ ਕਹਿਆ, "ਜਿ ਨਾਨਕੁ ਵੇਦੀ ਓਹੋ ਜੀ ਭਗਤੁ ਕਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਖੈ ਓਹੋ? ਤਬ ਲੋਕਿ ਸਭਨੀ ਆਖਿਆ, "ਜਿ ਜਿਸਦਾ ਨਾਉ ਸੁਣਦੇ ਸੇ, ਸੁ ਓਸੇ ਘਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰਿ ਆਂਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਹੋਇ ਜਿ ਦਰਸਨੁ ਕੀਚੈ ਤਾਂ"। ਸਭਨੀ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਭਲਾ ਹੋਵੈ।" ਤਾਂ ਜਿਤਨਾ ਸੰਗੁ ਸਾਥੁ ਸਭੋ ਹੀ ਘੋਮਾ ਖਾਇ ਕੈ ਮੁੜਿ ਆਇਆ। ਆਇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਪੈਰੀ ਪਏ। ਤਿਥੇ ਹੋਰੁ ਲੋਕ, ਹੋਰ। ਅਤੈ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੀ ਦਿਸਿਟ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੀ ਦਿਸਿਟ ਇਕ ਹੋਇ ਗਈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਪੁਛਿਆ ਜਿ, ਕਉਣੁ ਖਤ੍ਰੀ? ਅਖੈ ਜੀ, ਤ੍ਰਿਹਣੁ। ਅਖੈ ਤੇਰਾ ਨਾਉ ਕਿਆ ਹੈ? ਅਖੈ ਜੀ ਲਹਣਾ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ ਤੇਰਾ ਨਾਉ ਅੰਗਦੁ ਹੋਇਗਾ। ਤੂ ਆਦਿ ਅੰਤਿ ਮੇਰਾ ਹੋ। ਤੂ ਮੇਰੇ ਅੰਗ ਥੀ ਜੁਦਾ ਨ ਹੋਹਿੰਗਾ। ਮੇਰੇ ਹੀ ਅੰਗਦੁ ਹੋਇਗਾ। ਤੂ ਆਦਿ ਅੰਤਿ ਮੇਰਾ ਹੋ। ਤੂ ਮੇਰੇ ਅੰਗ ਥੀ ਜੁਦਾ ਨਾ ਹੋਹਿੰਗਾ। ਮੇਰੇ ਹੀ ਅੰਗਦੁ ਤੂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਪੈਰੀ ਪੈਆ। ਤੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ, ਜਿ, "ਕਿਉ ਪੁਰਖਾ, ਕਿਉ ਹੀ ਜੀਆ? ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਿ, ਜੀ, ਜੀਅ ਨੂੰ ਸਾਂਤਿ ਆਇ ਗਈ ਜੀ ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਡਿਠੇ ਜੀ। ਜੇ ਆਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਸਾਥਿ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵਿਦਾ ਕਰਿ ਆਵਾਂ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜਾਹਿ ਵਿਦਿਆ ਕਰਿ ਆਉ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਆਇਹ ਕਰਿ ਸੰਗ ਨਾਲਹੁ ਵਿਦਿਆ ਕੀਤੀ। ਜਿ ਭਾਈ ਲੋਕਹੁ ਮੇਰੀ ਸਭਨਾ ਨੋ ਰਾਮ ਰਾਮ ਹੈ। ਤਬ ਸੰਗ ਜਿਤਨਾ ਸੀ, ਸੁ ਸਭੁ ਨਿਮੂਝਾਣਾ ਹੋਇ ਗੈਆ, ਜਿ ਜੀ, ਸੰਗ ਦੇ ਵਾਲੀ ਦੇ ਵਾਲੀ ਤੂ। ਤੇਰੇ ਪਿਛੇ ਸੰਗੁ ਚਲਿਆ ਜੀ। ਤੂ ਏਥੇ ਰਹਦਾ ਹੈ ਜੀ। ਏਵ ਬਣਦੀ ਹੈ? ਜਿ ਤੂ ਵਿਣੁ ਪਰਸੇ ਮਾਈ ਦੇ ਭਵਣਿ ਰਹਦਾ ਹੈ। ਤੂ ਏਥੇ ਰਹਦਾ ਹੈ ਜੀ। ਏਵ ਬਣਦੀ ਹੈ? ਜਿ ਤੂ ਵਿਣੁ ਪਰਸੇ ਮਾਈ ਦੇ ਭਵਣਿ ਰਹਦਾ ਹੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਆਖਿਆ, "ਜਿਸ ਕਾਰਣਿ ਹੰਉ ਭਵਣਿ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਏਥਾਂਓ ਨਿਸਾ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਲੋਕੀ ਆਖਿਆ ਜਿ, ਭਲਾ ਹੋਇ । ਤੇਰੀ ਤਾ ਨਿਸਾ ਹੋਈ, ਪਰੁ ਜੀਅ ਸਾਡਾ ਕਿ ਹਾਲੁ ? ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਆਖਿਆ ਜਿ, ਹੁਣ ਤੁਸੀ ਜਾਹੁ । ਪਰਮੇਸੁਰ ਤੁਸਾਂ ਨੋ ਸੁਖੀ ਸਾਦੀ ਲੈ ਆਵੈਗਾ। ਤੁਸਾਡੀ ਭੀ ਆਸਾ

ਪੂਰਨ ਹੋਵੈਗੀ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਫਿਰਿ ਆਇਆ। ਸੰਗ ਨੋ ਅਭੰਡਵੰਜਿ ਕਰਿ, ਗੁਰੂ ਪਾਸਿ ਆਇਆ। ਤਬ ਸੰਗ ਭਉਣ ਨੋ ਪਰਿਸ ਕਰਿ, ਫੇਰਿ ਉਥਾਊ ਆਇਆ। ਤਬ ਫੇਰਿ ਓਇ ਲੋਕ ਆਇ ਪੈਰੀ ਪਏ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਓਇ ਬਹੁਤੁ ਸੰਤੋਖੇ। ਸੰਤੋਖਿ ਕਰਿ ਉਨ ਕੀ ਵਿਦਾ ਕੀਤੀ। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਗੁਰੂ ਪਾਸ ਰਹਿਆ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੇ ਦਰਸਨ ਨਾਲਿ ਰਹਣ ਤੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਉ ਸਾਂਤਿ ਆਈ। ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਉਤੇ ਖੁਸੀ ਕਿਰਪਾਲ ਹੋਇਆ। ਜੇਹਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਸਾ, ਤੇਹੋ ਜਿਹਾ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਹੋਆ। ਤੇਹੋ ਜੇਹਾ ਗੁਰੁ, ਤੇਹੋ ਜੇਹਾ ਸਿਖੁ ਹੋਇਆ ਜੋਤਿ ਮਹਿ ਜੋਤਿ ਸਮਾਣੀ। ਕਲਾ ਭਰਪੂਰ ਹੋ, ਜੇਹੋ ਕਰਣਾ ਸਾ, ਸੁ ਤੇਹੋ ਜੇਹਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਅੰਗੁਦੁ ਕੀਆ। ਤਾਂ ਭਾਡਾ ਜਾ ਪਰਭੂਰੁ ਕੀਤੋਨੁ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦਾ ਦਾ, ਤਬ ਬਾਬੇ ਜੀ ਤੇ ਵਿਦਿਆ ਹੋਆ। ਤੀਸਰੇ ਬਰਸ ਘਰੀਂ, ਮਤੇ ਦੀ ਸਰਾਇ ਆਇਆ। ਅਗੇ ਹਰੀ ਕਿਆਂ ਵਿਚਿ ਗਲ ਵਜਿ ਪਈ ਸੀ, ਜੇ ਲਹਣਾ ਤ੍ਹੁਣ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ ਰਹਿਆ। ਦੁਰਗਾ ਦੇ ਭਵਨਿ ਨ ਗਇਓ। ਕਿਹੁ ਜਿ ਹੋਇ ਓਸੁ, ਸੁ ਘਰਿ ਬਾਰੁ ਛੋਡਿ ਦੋ। ਓਸੇ ਦੇ ਨਾਲਿ ਰਲਿ ਗਇਆ। ਜਦਿ ਤੀਸਰੇ ਬਰਸਿ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦਿ ਘਰਿ ਆਇਆ, ਤਾਂ ਕੁਲਿ ਹਰੀ ਕੀ ਮਤਾ ਕੀਤਾ ਜਿ ਅਸਾਡਿਅਹੁ ਲਹਣਾ ਆਇਆ ਹੈ ਨਾਨਕ ਥਾਵਹੁ, ਪਰ ਕੇਹੀ ਹੀ ਵਡੀ ਜੋਤਿ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ। ਚਲਹੁ, ਤੋ ਜਾਇ ਕੈ ਮਿਲਿ ਆਵਹੁ। ਤਬ ਸਭ ਹਰੀ ਕੇ ਇਕਠੇ ਹੋਇ ਕਰਿ ਮਿਲਣ ਆਏ। ਆਗਿਅਹੁ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਓਨੀ ਖੜਾ ਹੋਇਆ। ਉਠ ਕੈ ਸਭਨਾ ਨੋ ਮਿਲਿਆ। ਹੋਰਿ ਸਭ ਹਰੀਕੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਨੋ ਗਲਿ ਮਿਲ"। ਤਬ ਤਖ਼ਤ ਮਲ ਆਖਿਆ ਜੀ, "ਜੀ ਤੂ ਵਡੇ ਪੁਰਖ ਹੈਂ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਖੁਸੀ ਕੀਤੀ ਤਖ਼ਤ ਮਲ ਨੂੰ, "ਜੇ ਜਾਹਿ ਤੇਰੀ ਪੈਰੀ ਪਏ ਦਾ ਏਹੋ ਵਿਸੇਖੁ ਜਿ ਤੂ ਸਭੁ ਦੂ ਹੀ ਵਡਾ ਹੋਵਹਿੰਗਾ। ਤ੍ਰੋਟਿ ਕਿਸੇ ਥੋ ਕਦੀ ਨਾ ਹੋਸੀਆ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਰੇ"। ਜਾ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਏਹੁ ਬੋਲਿਆ ਤਾਂ ਸਭਨਾ ਨੋ ਕੰਨ ਹੋਏ, ਜਿ ਜੀ ਕਿਛੁ ਅਸਾਨੋ ਭੀ ਖੁਸੀ ਹੋਵੈ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਦੋਸਤੁ ਮਿਤ੍ਰ ਵਧਦਾ ਹੈ ਜੀ, ਤਾਂ ਸਭਨਾ ਨੋ ਭਾਉ ਹੋਦਾ ਹੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਸੂਹੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਸਬਦੁ ਬੋਲਿਆ ਜੀਃ-

॥ ਸਬਦ ॥

ਜਿਨਾ ਕਉ ਭਾਂਡੈ ਭਾਉ ਤਿਨਾ ਸਵਾਰਸੀ॥

[ਸੂਹੀ ਮਹਲਾ 1 ਘਰ ੬ । ੫ । (੭੨੯)]

ਜਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਤੇ ਵਿਦਿਆ ਹੋਆ ਸੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ, ਤਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਜੀ, ਜਿ "ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ, ਤੂ ਓਹੁ ਥਾਊ ਛੋਡਿ। ਏਥੇ ਮੇਰੇ ਨਜੀਕਿ ਆਇ ਰਹੁ" ਤਾ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਵਸਾਈ ਜਿ ਸੋ ਉਪਾਉ ਹੋਇ ਜਿ ਲੋਕੁ ਭਿ ਰਹੈ ਅਤੈ ਪਰਲੋਕੁ ਭਿ ਰਹੈ। ਤਾ ਬਲੋ ਚਹਾਈ ਦਾ ਸੰਜੋਗੁ ਹੋਇਆ। ਤਬ ਏਤੇ ਸੰਜੋਗਿ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ, ਸਟਬਰੋਹੀ ਖਡੂਰਿ ਦੇ ਖਹਿਰਿਆਂ ਆਇਆ। ਟਬਰ ਆਨਿ ਖਡੂਰਿ ਬਹਾਲੇ। ਆਪਿ ਗਰੂ ਬਾਬੇ ਥੈ ਆਇਆ। ਤਬ ਅਗੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਧਾਨਾ ਦਾ ਨਿਦੀਣੁ ਕਰਾਇਦਾ ਸੀ। ਉਥਾਉ ਜਾਇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਪੈਰੀ ਪੈਆ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਬਹੁਤੁ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਸਿਰੁ ਹਥਾਂ ਵਿਚਿ ਲੀਤਾ। ਜਿਉਂ ਖਾਣੀ ਸਿਉ ਪਾਣੀ ਮਿਲਿ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਤਿਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਸਾਥਿ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਆਇ ਸਮਾਣਾ। ਜਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਦੀਣੁ ਕਰਾਇਕੈ ਚਲਿਆ ਘਰਾਂ ਨੂੰ, ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਉਤੈ ਜੋੜਾ ਕਪੜਿਆਂ ਦਾ ਅਤਿ ਮਹੀਨੁ ਸੀਤਾ ਸੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ, ਜਿ "ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ਏਹ ਭਰੀ ਨਦੀਣੁ ਦੀ ਉਚਕਿ ਲੈ"। ਜਿਉ ਧਾਨਾ ਵਿਚਹੁ ਵਹਦੇ ਪਾਣੀ ਅਤੈ ਚਿਕੜਿ ਨਿਕਲੀ ਸੀ ਭਰੀ, ਤਿਉ ਭਾਰੀ ਦੁਹ ਜਣਿਆ ਚਕਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇ ਸਿਰਿ ਦਿਤੀ। ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਘਰਿ ਆਇ ਵੜਿਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਭਰੀ ਉਤਾਰਿ ਕੈ ਮਾਤਾ

ਦੀ ਪੈਰੀ ਜਾਇ ਪੈਆ। ਤਾਂ ਜਦਿ ਮਾਤਾ ਦੇਖੈ ਤਾਂ ਕਿ ਵੇਖੈ, ਕਪੜੇ। ਸਭਿ ਚਿਕੜ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੈ ਸੁ। ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਜੀ ਤੇਰੀ ਕੇਹੀ ਵਾਣਿ ਹੈ, ਜਿ ਕੋਈ ਭਲਾ ਮਾਣੂ ਤੈ ਥੇ ਆਵੈ, ਤਿਸਨੁ ਚਿਕੜਿ ਭਰੀ ਹੋਈ ਭਰੀ ਘਾਹ ਦੀ ਉਚਕਿ ਸਿਰਿ ਦੇਹਿ। ਫਿਰੀ ਤੁਧ ਥੈ ਕਿਉ ਕਰਿ ਕੋਈ ਆਵੈ"? ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਮਿਹਰਵਾਨੁ ਹੋਇ ਕੈ ਬੋਲਿਆ, "ਜਿ ਭੋਲੀਏ ਏਹ ਘਾਹ ਦੀ ਭਰੀ ਨਾਹਣੀ। ਮੈ ਅੰਗਦੁ ਦੇ ਸਿਰਿ ਛਤ੍ਰ ਦਿਤਾ ਹੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਪੈਰੀਂ ਪੈਆ। ਸੰਗਤਿ ਪੈਰੀਂ ਪਈ। ਸਭਨੀ ਜਾਤਾ, ਸਿਖਾ ਦੇ ਮਨਿ ਵਸਿਆ, ਜਿ ਏਸੁ ਉਪਰਿ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਦੀ ਨਜਰਿ ਹੋਈ, ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਦੇਵਣ ਦੀ। ਏਹੁ ਗੁਰੂ ਹੈ। ਪਾਸਲੇ ਜਿ ਸਿਖ ਸੇ, ਸਿ ਸਮਝਿ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਗੁਝੀ ਨਾ ਰਹੀ। ਗੁਰੂ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਵੇਪਰਵਾਹੁ ਜਿਸਨੋ ਭਾਵੈ, ਤਿਸਨੋ ਨਿਵਾਜੇ। ਭਾਣੇ ਦਾ ਖਸਮੁ ਭਾਵੈ, ਸੁ ਕਰੇ।

ਅਚਲਵਟਾਲੇ ਵਿਚ ਸਿਧਾਂ ਨਾਲ ਗੋਸ਼ਟ

ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਤੇ, ਸ਼ਿਵਰਾਤਿ ਦੇ ਮੇਲੇ ਕਉ ਅਚਲਿ ਆਇਆ। ਸੇਵਕ ਸਾਥਿ ਥੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ। ਅਰੁ ਸਾਥਿ ਹੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਵਜੀਰੁ ਸੇਵਕਾ ਥਾ ਪੂਰਾ। ਜਦਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਅਚਲਿ ਜਾਇ ਵੜਿਆ, ਤਬ ਸਭਨਾ ਲੋਕਾ ਵਿਚਿ ਨਾਨਕੁ ਹੀ ਨਾਨਕੁ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਸਭ ਕੋਈ ਲੈ ਉਠਿਆ, ਜਿ ਨਾਨਕੁ ਭਗਤੁ ਜੁ ਕਹੀਦਾ ਥਾ, ਸੁ ਇਥੇ ਆਇਆ ਹੈ। ਜਿਸਦੇ ਸ਼ਬਦ, ਸਲੋਕੁ ਸੈਸਾਰੁ ਗਾਵਦਾ ਹੈ, ਓਹੀ ਨਾਨਕੁ ਆਇਆ ਹੈ। ਜਿਤਨਾ ਅਚਲ ਵਿਚਿ ਲੋਕੁ ਥਾ, ਸੁ ਸਭੁ ਆਇਆ ਮਿਲਿਆ ਦਰਸਨੁ ਦੇਖਣਹਾਰਾ। ਨਾ ਕੋਈ ਜੋਗੀ ਹੀ ਰਹਿਆ, ਨ ਕੋਈ ਸੰਨਿਆਸੀ ਰਹਿਆ, ਨਾ ਕੋਈ ਗ੍ਰਿਹਿਸਤੀ ਹੀ ਰਹਿਆ, ਨ ਕੋਈ ਉਦਾਸੀ ਰਹਿਆ, ਰਹਿਓ ਜੀਉ ਕੋਈ ਨਾਹੀ। ਢਕਾ ਢਕ ਜੋ ਕੋਈ ਥਾ, ਸੁ ਸਭ ਲੋਕੁ ਮਿਲਿ ਗੈਆ, ਜਿ ਨਾਨਕੁ ਆਇਆ, ਨਾਨਕੁ ਆਇਆ। ਤਬ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਪਾਲਿ ਢਾਬ ਦੀ ਉਪਰਿ ਜਾਇ ਬੈਠਾ, ਸਰੀਹ ਦੇ ਕੋਲਿ, ਬੇਰਿ ਪਾਸਿ। ਪਰੁ ਲੋਕੁ ਅਮਿਤਾ ਜੁੜਿ ਗੈਆ। ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦਾ ਦਰਸਨ ਦੇਖਣ ਹਾਰੇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਆਗੇ ਭਗਤੀਅਹੁ ਆਇ ਭਗਤੀ ਬਾਹੀ। ਤਬ ਪਵਣ ਨਾਥੁ ਅਰੁ ਭੰਗਰ ਨਾਥ ਉਹਾ ਗੁਪਤ ਆਇ ਖਲੋ ਭਏ। ਤਬ ਉਨਾਂ ਭਗਤੀਅਹੁ ਕਾ ਲੋਟਾ ਚੁਰਾਇ ਲੀਤਾ। ਤਬ ਜਦਿ ਓਇ ਭਗਤੀਏ, ਦੇਖਹਿ, ਤਉ ਲੋਟਾ ਨਾਹੀ। ਕਿਨ ਹੀ ਲੋਟਾ ਲੀਆ। ਤਬ ਉਨ ਭਗਤੀਅਹੁ ਕਉ ਭਗਤਿ ਬਿਸਰਿ ਗਈ। ਤਬ ਪਵਣ ਨਾਥ ਅਰੁ ਭੰਗਰ ਨਾਥ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਨਾਨਕ ਜੀ ਏਨਾ ਦੇ ਲੋਟੇ ਗਏ ਹੋਇ, ਤਾ ਏਨੀ ਭਗਤਿ ਤੜਿ ਦਿਤੀ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ ਏਹ ਕਿਆ ਕਰਨਿ, ਜਾ ਏਨਾ ਪਜੀਹੇ ਦਿਆਂ ਮੰਗਣ ਹਾਰਿਆਂ ਦਾ ਜੀਉ ਏਨਾ ਪਜੀਹੇ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਭਗਤਿ ਪਾਈ ਸੀ। ਤੁਸਾ ਰੁਪਈਐ ਦਾ ਲੋਟਾ, ਏਨਾ ਦਾ ਚੁਰਾਇ ਲੁਕਾਇ ਰਖਿਆ। ਏਹਿ ਕਿਆ ਕਰਨਿ? ਜਿਨਾ ਦਾ ਰੁਪਈਐ ਦਾ ਲੋਟਾ ਗੈਆ ਹੈ। ਤਬ ਪਵਣ ਨਾਥਿ, ਭੰਗਰ ਨਾਥਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜਿਥੇ ਅਸਾ ਲੋਟਾ ਰਖਿਆ ਹੈ, ਤਿਥਹੁ ਤੁਸੀ ਕਢਿ ਦੇਹੁ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਇਕਸ ਸਿਖ ਨੂੰ ਆਗਿਆ ਕੀਤੀ ਜਿ ਪੁਰਖਾ, "ਜਿਥੇ ਪਵਨ ਨਾਥਿ ਭੰਗਰ ਨਾਥ ਲੋਟਾ ਰਖਿਆ, ਹੈ ਉਥਹੁ ਆਇ ਦੇਹਿ। ਤਬ ਓਹੁ ਸਿਖੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੀ ਆਗਿਆ ਸਾਥਿ ਸਿਧਾਂ ਕਾ ਧਰਿਆ ਹੋਆ ਲੋਟਾ ਪਵਣ ਨਾਥ ਦੇ ਦੇਖਦੇ ਹੀ ਓਹੁ ਸਿਖ ਬਾਬੇ ਕੀ ਆਗਿਆ ਸਾਥਿ ਸਿਧਾਂ ਕਾ ਧਰਿਆ ਹੋਆ ਲੋਟਾ ਪਵਣ ਨਾਥ ਦੇ ਦੇਖਦੇ ਹੀ ਓਹੁ ਸਿਖ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਆਗੇ ਕਢਿ ਆਣਿ ਦਿਤਾ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹਾਂ ਪੁਰਖਾ ਏਹੁ ਲੋਟਾ ਏਨਾ ਭਗਤੀਆ ਨੋ ਦੇਹਿ"। ਤਦ ਓਇ ਭਗਤੀਏ, ਲੋਟੇ ਮਿਲੇ ਹੋਏ, ਸਰਸੇ ਹੋਏ। ਤਬ ਓਨੀਂ ਪਦੇਂ ਦਾ ਭੋਗੁ ਪਾਇਆ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਓਨਾ ਦੀ ਬਾਂਛਾ ਮਨ ਵਿਚਿ ਥੀ, ਸੁ ਗੁਰੂ

ਬਾਬੇ ਉਨ ਕਉ ਦਿਵਾਈ। ਓਹਿ ਭਗਤੀਏ ਖ਼ੁਸੀ ਭਏ। ਓਨਾ ਦਾ ਇਛਾ ਦਾਨੁ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਆ। ਤਬ ਓਹਿ ਭਗਤੀਏ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਵਿਦਿਆ ਕੀਏ। ਤਬ ਸਿਧੀ ਪਵਣ ਨਾਥ, ਭੰਗਰ ਨਾਥ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਨਾਨਕਾ ਇਕ ਦੁਇ ਗਲਾਂ ਅਸਾਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲਿ ਕਰਣੀਆਂ ਹੈਨਿ। ਜੇ ਤਰੀ ਆਗਿਆ ਹੋਈ ਤਾਂ ਆਖਹੁ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਲਾ ਹੋਇ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਜੀ ਹੈ, ਸੁ ਕਹੀਐ"। ਤਬ ਸਿਧਹੁ ਕਰਿਆ ਜਿ, "ਨਾਨਕਾ ਰਿੜਕਣ ਹਾਰੀ ਘਿਉ ਸੰਜਿਆ ਸੀ, ਪਰੁ ਫਲੁ ਸੜਿ ਗਇਆ। ਓਹੁ ਘਿਉ ਖਾਣਹੁ ਸੰਜਣਹੁ ਵੇਚਣਹੁ ਸਭ ਦੂ ਗਇਆ ਘਿਉ ਮਹਿ ਦੋਖੁ ਕਿ ਭਾਂੜੇ ਵਿਚਿ ਦੋਸੁ? ਕੈ ਸੰਜਣ ਹਾਰਿਆ ਵਿਚਿ ਦੋਸੁ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਾ ਸਿਖ, ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਬੋਲਿਆ। ਸੂਹੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ :-

ਭਾਂਡਾ ਹਛਾ ਸੋਇ ਜੋ ਤਿਸੁ ਭਾਵਸੀ॥

[ਸੂਹੀ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੬ । ੬ । (੭੨੯)]

ਹੈਨਿ ਵਿਰਲੇ ਨਾਹੀ ਘਣੇ ਫੈਲ ਫਕੜੁ ਸੰਸਾਰ॥

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ (੧੪੧੧)]

ਪਹਿਰਾ ਅਗਨਿ ਹਿਵੈ ਅਰੁ ਬਾਧਾ ਭੋਜਨ ਸਾਰੁ ਕਰਾਈ॥

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧, ਵਾਰ ਮਾਝ ਕੀ। ੧੯ । (੧੪੭)]

ਸਿਧ ਗੋਸਟ-ਸਿਧ ਸਭਾ ਕਰਿ ਆਸਣਿ ਬੈਠੇ ਸੰਤ ਸਭਾ ਜੈਕਾਰੋ।

[ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੧, ਸਿਧ ਗੋਸਟ (੯੩੮)]

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦਾ ਅਕਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਸਾਖੀ ਸੁਣਾਉਣਾ

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸਿ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਜਿ ਪਾਤਿਸਾਹ ਜੇ ਤੁਧਿ ਭਾਵੈ ਤਾਂ ਜੰਗਲੁ ਦੇਖੀਐ। ਤਬ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਜੰਗਲ ਕੀ ਧਰਤੀ ਆਇਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਚਲਿਆ ਜਾਤਾ ਹੈ ਉਦਿਆਨ ਕੇ ਵਿਖੇ, ਜੰਗਲ ਮਹਿ ਅਰੁ ਸਿਖ ਸਾਥਿ ਹੈਂ। ਤਬ ਉਨਹੁ ਸਿਖਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ਹਮ ਪਿਆਸੇ ਹਹਿ"। ਕਹੇ, ਰੇ ਤੁਮ ਪਿਆਸੇ ਹਹੁ? ਕਹੇ, "ਜੀ, ਬਹੁਤੁ ਪਿਆਸੇ ਹਹਿ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਕਿਆ ਕਰੀਐ, ਈਹਾ ਤਉ ਗੰਗਾ ਭੀ ਕਹੀ ਨਜੀਕਿ ਨਾਹੀ"। ਤਬ ਇਤਨੇ ਹੀ ਕਹਣੇ ਸਾਥਿ ਹਵਾਈ ਕੀ ਨਿਆਈ ਗੰਗਾ ਆਇ ਗਈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਸਿਖਾਂ ਕਉ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹਾਂ ਤੁਮ ਪਿਆਸੇ ਹਹੁ, ਪੀਅਹੁ"। ਤਬ ਉਨਹੁ ਸਿਖਹੁ ਗੰਗਾ ਜਲੁ ਪੀਆ ਪੀ, ਅਰ ਅਨਾਏ ਭੀ। ਤਬ ਅਵਰ ਜਿ ਲੋਕ ਥੇ ਤਿਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਈਹਾਂ ਜੰਗਲਮ ਮਹਿ ਹਪਾਨੀ ਨ ਥਾਂ ਪੈਦਾ ਹੋਤਾ, ਏਹੁ ਦਰੀਆਉ ਕਹਾ ਤੈ ਪੈਦਾ ਹੂਆ? ਤਬ ਤਮਾਸਗੀਰ ਲੋਕ ਦੇਖਨੇ ਕਉ ਚਲੇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏਹ ਲੋਕ ਤਮਾਸਗੀਰ ਹੈ; ਸੋਰੁ ਕਰਹਿੰਗੇ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਿਛੇ ਕਉ ਹਥੁ ਕੀਆ। ਓਇ ਲੋਕ ਪੀਛੇ ਹੀ ਕਉ ਹਟਿ ਗਏ। ਆਗੇ ਕੋਈ ਆਇ ਨਾ ਸਕਿਆ। ਏਹ ਸਾਖੀ ਅਕਬਰ ਪਾਤਿਸਾਹ ਕਰਿ ਸੁਨਾਈ ਥੀ। ਜਬ ਗੁਰੂ ਅਰਜੁਨ ਲਹੌਰਿ ਆਇ ਮਿਲਿਆ ਥਾ, ਅਕਬਰ ਪਾਤਿਸਾਹ ਕਉ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ।

ਅੰਗਦ ਜੀ ਦੀ ਘਾਲਣਾ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਆਇ ਟਿਕਿਆ। ਥੁੜ ਬਨਿਆ ਦੀ ਖੁਡੀ ਉਸਾਰੀ। ਸੂਰਜ ਕੇ ਸਨਮੁਖ ਦਹੁ ਰਖਿਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਓਹੁ ਦਰੁ ਚਣਾਇ ਕਰਿ ਦਖਣ ਕੀ ਕੂੰਟ ਚੰਨੇ ਕੇ ਵਿਚਿ ਦਰੁ ਰਖਿਆ। ਜਿਤਨੇ ਨਿਵਿ ਕਰਿ, ਇਕੁ ਆਦਮੀ ਵਿਚਿ ਵਡੇ ਲੰਮੀ ਡੀ, ਅਤੇ ਉਤਰ ਕੇ ਚੰਨੇ ਕੇ ਅੰਦਰਿ ਵਾਰਿ, ਬਾਬੇ ਕੀ ਬੈਸਕ, ਰੋੜਾਂ ਕਾ ਚਉਤੜਾ ਮੰਜੇ ਜਿਤਨਾ ਕੁ, ਉਸ ਉਤੇ ਕਖਾਂ ਦੀ

ਪੂਲੀ ਵਿਛਾਇ ਕਰਿ ਬਾਬਾ ਬੈਠੇ। ਰਬਾਬੀ ਕੀਰਤਨੁ ਕਰੈ, ਸੰਗਤਿ ਪਾਸਿ ਬੈਠੇ। ਜਿਚਰੁ ਤੀਕੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਬੈਠਾ, ਰਬਾਬੀ ਨੂ ਹੁਗਾਰਾ ਭਰੇ, 'ਹੂੰ ਕਰੇ, ਤਿਚਰੁ ਤੀਕੁ ਰਬਾਬੀ ਗਾਵੈ। ਜਾਂ ਬਾਬਾ 'ਹੂੰ' ਕਰਣੇ ਤੇ ਰਹੈ, ਤਾਂ ਰਬਾਬੀ ਆਰਤੀ ਸੋਹਿਲਾ ਕਰੈ। ਤਬ ਰਬਾਬੀ ਨੇ ਆਗਿਆ ਹੋਵੈ, ਜੁ ਸਵਹੁ ਪੁਰਖਾ। ਤਬ ਸਿਖ ਇਕਤੁ ਤਰਫ ਹੋਇ ਕਰਿ, ਸਵਿ ਜਾਨਿ। ਦੂਰਿ ਦੂਰਿ ਹੋਇ ਕਰਿ ਇਕ ਜਾਨਿ। ਇਕ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਬਿੰਦਕ ਲੰਮੇ ਅਸਣਿ ਹੋਇ ਕਰਿ, ਫਿਰਿ ਉਠਿ ਦਰਆਇ ਜਾਇ। ਹੋਰ ਸਭਿ ਸਵਿ ਜਾਨਿ ਇਕ ਗੁਰੁ ਅੰਗਿਦ ਨਾਲਿ ਜਾਇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜਾਇ ਕਰਿ ਦਰਿਆਉ ਵਿਚਿ ਖੜਾ ਹੋਇ ਰਹੈ। ਦੋਵੈ ਚਾਦਰਾਂ ਬੰਨੇ ਧਰਿ ਕਰਿ, ਅਰ ਡੰਡਾ ਚਾਦਰਾਂ ਉਪਰਿ ਧਰਿ, ਦਰਆਵ ਵਿਚਿ ਟੁਬਕੀ ਮਾਰਿ ਕਰਿ, ਇਕਾ ਫਿਰਿ ਜਿਥਹੁ ਤਾਈ ਪਾਣੀ ਮੁਹਿ ਆਵੇ, ਤਿਥੁਹੁ ਲਾਇ ਬਾਬਾ ਦਰੀਆਵ ਵਿਚਿ ਖੜਾ ਰਹੈ। ੧ । ਡੁਊਢ ਪਹਰੁ ਪਿਛਲੀ ਰਾਤਿ ਖੜਾ ਰਹੈ। ਜਦਿ ਸੰਪੂਰਨੁ ਸੂਰਜੁ ਚੜੈ, ਤਬ ਬਾਬਾ ਬਾਹਰਿ ਆਵੈ। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਹੇਠਲੀ ਵਲਿ ਦੁਰਾਡਾ ਜਾਇ ਕਰਿ, ਇਸਨਾਨੁ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਦੂਰਿ ਜੇਹੇ ਬੈਠਿ ਰਹੈ। ਜਦਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਬਾਹਰਿ ਆਵੈ, ਆਇ ਕਰਿ ਅਗਉਛਾ ਸਿਰਿ ਬੰਨੇ, ਕੋਪੀਨ ਸੁਕੀ ਤੇੜਿ ਬੰਨੇ ਭਿੰਨੀ ਨਪੀੜਿ ਕਰਿ ਡੰਡੇ ਸਾਥਿ ਬੰਨਿ ਕਰਿ, ਹਥ ਪਾਵ ਫੇਰ ਧੋਇ ਕਰਿ ਤਾ ਸਵਾ ਕੋਹ ਦੀ ਢੇਰੀ ਹੋਦੀ :-

"ਨਾਨਮੁ ਸੁਹਾਵਾ, ਵਖਤੁ ਸੁਹਾਵਾ, ਮੁਖਿ ਆਖਾ ਮਨਿ ਚਾਉ"

[ਇਹ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ]

ਏਹੁ ਜਪੁ ਪੜੀਦਾ। ਸਵਾ ਪਹਰ ਤੀਕ ਪੜਿ ਕਰਿ, ਇਕ ਡੰਡਾਉਣ ਸੂਰਜ ਕੀ ਤਰਫ ਕਰੇ। ਪਿਛਲੀ ਚੋਟੀ ਅਡੀਆਂ ਉਪਰਿ ਆਨਿ ਰਖੇ। ਇਕ ਡੰਡਾਉਣ ਪਛਮ ਕੀ ਤਰਫ ਕਰੇ। ਸਿਰੁ ਅੜੀਆਂ ਊਪਰਿ ਲਿਜਾਇ ਰਖੈ। ਹਿਕ ਕੀ ਕੰਘੀ ਨਿਕਲਿ ਆਵੈ। ਇਕ ਡੰਡਉਤ ਉਤਰ ਦੀ ਤਰਫ ਕਰੇ। ਇਕ ਡੰਡਉਣ ਦਖਣ ਕੀ ਤਰਫ ਕਰੈ। ਚਾਰ ਡੰਡਉਤਾਂ ਕਰਿ ਕੈ, ਫੇਰਿ ਇਕ ਚਾਦਰ ਤੈੜਿ ਕਰੈ ਇਕ ਉਪਰਿ ਕਰੇ। ਜਦਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਬਸਤਰ ਪਹਿਰ ਲਏ, ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਪੈਰੀ ਪਵੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਆਖੈ ਜਿ, "ਬਜਿ ਪੁਰਖਾ ਤੇਰਾ ਭਲਾ ਹੋਵੈ"। ਤਬ ਬਾਬਾ ਉਥਾਉ ਆਇ, ਅਕੈ ਕਿਸੇ ਬਿਖ ਹੇਠਿ, ਆਕੇ ਕਿਸੀ ਰੋੜੀ ਉਪਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਆਇ ਬੈਠੇ, ਤਬ ਸਿਖਾਂ ਨੋ ਖਬਰਿ ਹੋਵੇ, ਜਿ ਫਲਾਨੀ ਰੋੜੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਸਿਖ ਆਇ ਝੁਬਨਿ ਆਇ ਇਕਠੇ ਹੋਵਨਿ। ਪੁਰ ਨੇੜੇ ਜਾਇ ਕੋਈ ਪੈਰੀ ਪੈ ਸਕੇ ਨਾਹੀ। ਦੂਰਹੁ ਪੈਰੀ ਪੈ ਕੇ ਹਟਿ ਕੇ, ਦੁਰਾਡੇ ਜੇਹੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨੇ ਦਿਸਟਿ ਵਿਚਿ ਰਖਿ ਕੈ ਬਹਿ ਜਾਨਿ। ਜਦਿ ਕੋਈ ਪੈਰੀ ਪਵੈ, ਤਾਂ ਅਗਿਅਹੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਏਹੋ ਕਹੈ ਕਿ, "ਬਸਿ ਪੁਰਖਾ ਕਰਤਾਰ ਭਲਾ ਕਰੈਗਾ"। ਜਦਿ ਰਸੋਈ ਤਈਯਾਰ ਹੋਵੈ, ਤਦਿ ਰਸੋਈਆ ਜਾਇ ਖਲਾ ਹੋਵੇ। ਜਦਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਜਰਿ ਕਰਿ ਕੈ, ਆਪੇ ਕਹੈ, ਜਿ ਕਿਉ ਪੁਰਖਾ ਰੋਸਈ ਤਈਯਾਰ ਹੋਈ ਹੈ? ਤਬ ਓਹੁ ਰਸੋਈਆਂ ਪਿਛੋ ਦੇ ਕਹੇ ਕਿ, "ਹਾਂ ਜੀ, ਹੋਈ ਹੈ ਰਸੋਈ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਧਰਮਸਾਲਾ ਬਹੇ। ਬਹਿ ਕਰਿ ਆਗਿਆ ਕਰੇ, ਜਿ, "ਪੁਰਖਾ ਜਾਹੁ ਜੇਵਹਿ"। ਜੇ ਸੀਆਲਾ ਹੋਇ, ਤਾਂ ਖਿਚੜੀ ਰੋਟੀ। ਅਤੇ ਉਨਾਲਾ ਹੋਇ, ਤਾ ਦਾਲਿ ਰੋਟੀਆਂ। ਜਿਤਨਾ ਆਹਰੁ ਕਿਸੀ ਕਾ ਹੋਇ, ਤਿਤਨਾ ਲੇ ਉਠੇ। ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਰਸੋਈ ਨ ਬੈਠਦਾ। ਬਾਬੇ ਏਕੋ ਅਹਾਰੁ ਥਾ। ਬਰਸ ਦਿਨਾ ਬਾਬਾ ਲੈਂਦਾ, ਇਕ ਤਲੀ ਰੇਤੁ ਦੀ ਅਕੈ ਇਕ ਕਕੜੀ ਅਕ ਦੀ। ਏਹੁ ਬਾਬੇ ਦਾ ਅਹਾਰੁ, ਹੋਂਦਾ। ਅਤੇ ਸਿਖਾ ਨੋ ਦੋਵੇ ਵਖਤ ਰੋਟੀ ਹੋਂਦੀ। ਜੇਹੀ ਜਿਨਸੀ ਦਾ ਕੋਈ ਸੈਸਾਰੀ, ਸੇਵਕੁ ਸਿਖੁ ਕੋਈ ਆਵੈ, ਤੇਹਾ ਤੇਹਾ ਪਰਸਾਦੁ ਮਿਲਿਆ। ਸਗਉਤੀ ਭੀਰ ਸੋਈ ਪਵਦੀ। ਤਬ ਲੋਕੁ ਬਹੁਤ ਝੁਬਿ ਪੈਆ। ਨਾਨਕੁ, ਨਾਨਕੁ ਜਲਿ

ਥਲਿ ਹੋਇ ਗੈਆ। ਸੈਸਾਰ ਤਰੁਟ ਪੈਆ, ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਮਾਨੁ ਸਭ ਕੋਈ ਸੰਤੋਖਿਆ ਜਾਇ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਵਾਹ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਸਭ ਕੋਈ ਲਾਗਾ ਧਿਆਵਣ। ਜੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਬਾਹਰਿ ਹੋਈ, ਤਾਂ ਬਾਹਰਿ ਕਈ ਹਜਾਰਾ ਮੁਹਿ ਜੁੜਿ ਜਾਇ। ਜੇ ਘਰਿ ਹੋਇ ਤਾਂ ਘਰ ਜੁੜਿ ਜਾਇ। ਤਬ ਇਕ ਦਿਨਿ ਜਿਉ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਨਾਵਦਾ ਸਾ, ਤਿਉ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਨਾਵਿ ਕਰਿ ਪਾਸ ਬਹਿ ਰਹਿਆ। ਤਬ ਦਰੀਆਵ ਵਿਚਿ ਬਾਬਾ ਖੜਾ ਸੀ। ਸੀਆਲੁ ਮਾਹੁ ਸੀ। ਅਤੈ ਵਖੜੂ ਅਤੈ ਮੀਹੁ ਜਿ ਆਇਆ ਅਤੇ ਬਹੁਤੁ ਪਾਲਾ ਜਿ ਪੈਆ, ਠਕੇ ਤੇ ਮੀਹ ਜਿ ਮਾਲਿਆ ਗਲਿ ਜੁ ਗਦਰੁ ਸਾ, ਸੁ ਮੀਹ ਨਾਲਿ ਭਿਜਿ ਗੈਆ। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਨੋ ਠੰਢਿ ਲਗਿ ਗਈ। ਅਸੁਰਤੁ ਹੋਇ ਗੈਆ; ਡਿਗਿ ਪੈਆ। ਜਦਿ ਬਾਬਾ ਦਿਖੈ, ਤੋ ਅੰਗਦੁ ਆਇਓ ਨਾਹੀ। ਉਤੇ ਥਾਇ ਪੈਆ ਹੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਅੰਗਦ ਪਾਸਿ ਆਇਆ। ਆਇ ਕਰਿ ਚਰਨਾਂ ਸਾਥਿ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਕਉ ਟੁੰਬਿਓਸੁ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੇ ਚਰਨ ਸਪਰਸ ਹੋਵਣੇ ਸਾਥਿ, ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਕਉ ਸੁਰਤਿ ਹੋਈ ਆਈ। ਘੜੁ ਘੜੁ ਹੋਇ ਗੈਆ। ਠੰਢਿ ਲਹਿ ਗਈ। ਗਰਮ ਹੋਇ ਗੈਆ, ਉਠਿ ਬੈਠਾ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬੋਲਿਆ ਜਿ, "ਕਿਉ ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ਕਿ ਹੋਆ ਸੀ ਤੈਨੂੰ? ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਜੀ ਪਾਤਿਸਾਹ ਤੂ ਸਭ ਕਿਹੁ ਜਾਣਦਾ ਹੈ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਾ ਆਖਿ ਸੁਣਾਇ, ਜਿ ਕਿ ਹੋਆ ਤੁਧੁ ਨੋ? ਅਖੇ ਜੀ ਪਾਤਿਸਾਹ "ਮੀਹ ਨਾਲ ਕਵਾਇ ਭਿਜਿ ਗਈ ਸੀ। ਠਕਾ ਜਿ ਛੁਟਾ, ਸੁ ਠੰਢਿ ਮਾਰੀ ਗਈ। ਦੇਹੀ ਅਸੁਰਤਿ ਹੋਇ ਗਈ। ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ, ਜਿ ਕਿ ਹੋਆ ਜੀ ਮੈਨੋ ਖਬਰਿ ਕਾ ਨਾਹੀ ਸੀ ਰਹੀ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਜੀ, "ਹੁਣ ਕਿ ਗਲ ਹੈ?" ਅਖੇ ਜੀ ਤੇਰਾ ਸਦਕਾ ਹੁਣੁ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੋਈ ਸੂਰਜ ਦਾ ਬਲੁ ਆਤਮੇ ਨੋ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜੀ। ਤੇਰਾ ਸਦਕਾ ਗਰਮੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜੀ"। ਭਲਾ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ, 'ਸੁਖਾਲਾ ਹੈ, ਕਿ ਨਾ ਪੁਰਖਾ? ਅਖੈ ਜੀ, 'ਖਰਾ ਸੁਖਾਲਾ ਹਾਂ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਾ ਤੁਸਾਡੇ ਥਾਂ ਇਹਵੇ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਤੁਸਾਡੇ ਬੁਤੇ ਏਹ ਸੇਵਾ ਨਾਹੀ ਹੋਇ ਆਵਦੀ ਪੁਰਖਾ। ਹੰਉ ਜਿ ਏਹ ਘਾਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਸਿ ਸਿਖਾਂ ਹੀ ਦੇ ਥਾਇ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਜਿ ਕੋਈ ਇਸੁ ਕਲਿ ਵਿਚਿ ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਕਹੀਐਗਾ, ਤਿਸ ਕੀ ਪਰਮਗਤਿ ਹੋਇਗੀ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਪੈਰੀ ਪੈਆ। ਤੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਇ ਕਰਿ ਢੇਰੀਆ ਵਾਲੀ ਸੇ੍ਵਾ ਕਰੀ। ਵਿਚਿ ਚਾਦਰ ਰਖੀ ਦੀ, ਅਤੇ ਮੁਹੋ ਏਹੋ ਆਖੀਦਾ ਫਿਰੀਦਾ ਜਿ। ਤੇਰਾ ਨਾਉ ਸੁਹਾਵਾ, ਵਖਤੁ ਸੁਹਾਵਾ, ਮੁਖਿ ਆਖਾ ਮਨਿ ਚਾਉ। ਏਹ ਸੇਵਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਫੇਰਿ ਧਰਮਸਾਲਾ ਆਵਦਾ। ਸਿਖਾ ਨੋ ਮਹਾ ਪ੍ਰਸਾਦ ਭੁੰਚਾਈਅਨਿ। ਜਿ ਕੋਈ ਸਿਖੁ ਕਿਛੁ ਲੈ ਆਵੈ, ਸੁ ਲਏਐ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ, ਜਿ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਪਾਸਿ ਗਿਆਨੀ, ਧਿਆਨੀ, ਬੈਰਾਗੀ, ਉਦਾਸੀ, ਅਤੀਤੁ, ਭਗਵਾਨੁ, ਮੁਡੀਆ, ਬੈਸਨੋ, ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ, ਜੋਗੀ, ਦਿਗੰਬਰੁ ਸੰਨਿਆਸੀ, ਤਪਸੀ, ਦੂਧਾਧਾਰੀ, ਭਗਤੀਆ, ਰਬਾਬੀ, ਬਿਰ ਹੀ, ਭੇਖਧਾਰੀ, ਸਿਧੁ, ਫਕੀਰੁ, ਕਾਮਲੁ ਦਰਵੇਸੁ, ਸਾਬਰੁ, ਫਕੀਰ, ਗਉਸ, ਅਉਲੀਆ ਉਲਮਾਉ, ਖੋਜੀ, ਵਾਦੀ, ਪੀਰੁ ਪੈਕੰਬਰੁ, ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਮਾਨੁ, ਗ੍ਰਹਸਤ, ਉਦਾਸੀ, ਰਾਜਾ ਰੰਕੁ, ਜਤੀ, ਸਤੀ, ਹਠੀ ਤਪੀ, ਖਤ੍ਰੀ ਬ੍ਰਹਮਨੁ, ਵੈਸੁ, ਸੂਦ, ਚਾਰੇ ਵਰਨ, ਪੰਡਤ, ਕਵਿਤ, ਕਵੀਸੁਰ, ਗੁਨੀਜਨ, ਜਿ ਕੋਈ ਸਸੁ ਸਭੁ ਲਗਾ ਆਵਣ। ਜਿ ਕੋਈ ਕੇਹੀਆ ਮਨਸਾ ਕਰਿ ਆਵੈ, ਸੁਤੇ ਹੀ ਮਨਸਾ ਪੂਰੀ ਹੋਵੈ। ਸੈਸਾਰੁ ਜਿਤੁ ਇਛਾ ਆਵੈ, ਸੁ ਤਿਸੁ ਕੀ ਇਛਾ ਪੂਰਨ ਹੋਇ। ਤਬ ਜਲਿ ਥਲਿ, ਨਾਨਕ ਹੀ ਨਾਨਕੁ ਹੋਇ ਗੈਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ, ਸਬ ਪਸਾਰਾ ਪਸਿਰਿਆ, ਤਬ ਮਰਦਾਨਾ ਰਬਾਬੀ, ਅਗੇ ਹੀ ਲਗੌਟੀਆ ਸਾਥੀ ਥਾ, ਸੁ ਸਾਥੇ

ਹੀ। ਅਰੁ ਅਉਰ ਮਹਲੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦਿ ਵਜੀਰੁ। ਸੇਖ ਮਾਲੋ ਮਹਲੀ ਅਤੇ ਸਰਵਣੁ ਗੁਡੀ ਗੁਡੀਆਂ। ਅਤੈ ਰਸੋਈਆ ਘੁੰਮੀ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਇਸਤ੍ਰੀ, ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦੁ, ਲਖਮੀ ਦਾਸੁ ਏਹ ਦੋਵੈ ਪੁਤ੍ਰ। ਭਿਰਾਉ ਗੁਰੂ ਦੇ, ਸੁ ਸਿਖ, ਏਹ ਪਮਾਰਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਾ ਜਾ ਘਰਿ ਟਿਕਿਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਸੋਭਾ ਜਗਤ ਵਿਚਿ ਹੋਇ ਰਹੀ। ਸੈਸਾਰੁ ਲਾਗਾ ਮਿਲਦਾ ਜਾਨਿ। ਤਬ ਬਾਬੇ ਦਾ ਜੀਉ ਉਦਾਸੁ ਹੋਇ ਗੈਆ, ਸੈਸਾਰ ਥੀ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏਹ ਜਿ ਸੈਸਾਰੀ ਲੋਗ ਹੈ, ਸੁ ਬਹੁਤੁ ਜੁੜਿ ਚਲਿ ਹੈਨਿ। ਹੋਇ ਤਾਂ ਇਨਾਂ ਨੋ ਛਡਿ ਕਰਿ ਇਕੰਤਿ ਜਾਇ ਬਹੀਐ ਬਹੁਤੁ ਲੋਕਾਂ ਡੰਡਿ ਪਾਈ ਹੈ। ਅਸਾ ਕਿਆ ਲੈਣਾ ਹੈ, ਸੈਸਾਰ ਤੇ। ਇਕੰਤਿ ਗੋਸੇ ਜਾਇ ਬਹੀਅ ਛਪਿ ਕਰਿ ਸੈਸਾਰ ਥਾਵਹੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨੋ ਬੈਠੇ ਜਪਹੁ। ਸੁ ਜਿਤੁ ਵਲਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਛਪਿ ਨਿਕਲੇ, ਤਿਤੈ ਧਿਰਿ ਕਈ ਹਜਾਰ ਲੋਕ ਇਕਠੇ ਹੋਇ ਜਾਨਿ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦਾ ਤ੍ਰਿਹੁ ਲੋਈ ਨਾਉ ਮਹਸੂਰੁ, ਜਿਧਰਿ ਜਾਇ ਤਿਧਰੇ। ਜੇ ਸਤਰਿ ਆਪਨੋ ਛਪਾਏ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਛਪਿਆ ਛਪਦਾ ਹੈ ਇਕ ਬਿੰਦਕ ਜਿਥੈ ਜਾਇ ਟਿਕੈ, ਤਿਥੈ ਕਈ ਲੋਅ ਮਿਲਿ ਜਾਨਿ। (ਫਿਰ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਮੇਲ)

.... ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਤੇ ਵਿਦਾ ਹੋਇ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਘਰ ਗੈਆ ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ, ਧੰਨ ਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰੂ।

ਅੰਗਦ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ

..... ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਸਿਖਾਂ ਹਥੀ ਵਹੋਲੇ ਦਿਤੇ। ਆਖਿਓ ਸੁ ਜੁ, "ਪੁਰਖਹੁ ਭੋਇ ਮਾਰਿਹੁ ਗੋਡ ਕਢਹੁ। ਅਤੈ ਰਸੋਈ ਮਨਹਿ ਕੀਤੀ ਸੀ ਸੁ। ਕਹਿਓਸੁ ਜਿ, ਪੁਰਖਹੁ ਇਕੁ ਡੰਗੁ ਰੋਟੀ ਖਾਹੁ, ਅਤੈ ਗੁਰੂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਸਾਥਿ ਵਹੋਲੇ ਮਾਰਿਹੁ" ਤਾਂ ਏਤਨੇ ਹੀ ਵਿਚਿ ਇਕ ਸਿਖ ਗਏ, ਇਕਿ ਕੋਈ ਰਹੇ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਗਿਆ ਕੀਤੀ ਜਿ, ਪੁਰਖਹੁ ਇਕ ਡੰਗੁ ਭਿ ਰੋਟੀ ਨਾਹੀ ਦੇਵਣੀ। ਇਕੁ ਸਿਰਸਾਹੀ ਜਵਾਂ ਦਾ ਅਹਾਰੁ ਦੇਵਣਾ, ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਸਾਥਿ ਭੁਇ ਗੋਡਿਹੁ"। ਜਾ ਰਸੋਈ ਮਨਹਿ ਹੋਈ ਸੁਣੀ, ਤਾਂ ਹੋਰ ਸਿਖ ਭਿ ਨਸਿ ਗਏ। ਇਕਿ ਥੋੜੇ ਜੇਹੇ ਆਇ ਰਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਡ ਮਾਰਣੀ ਨਾ ਛਡੀਆ। ਤਾ ਜਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਦੇਖੈ, ਤਾਂ ਅਜੈ ਭੀ ਕਈਕ ਜਾਣੈ ਗੋਡ ਕਢਦੇ ਹੈਨਿ। ਤਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਭਾਈ ਏਹਿ ਹੁਣੁ ਮਰਣੁ ਮੰਡਿ ਬੈਠੇ ਹੈਨਿ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਉਨਾਂ ਨੋ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਹੁ ਹੁਣ ਤਸੀਂ ਏਸੁ ਭੁਇ ਨੇ, ਰਵਾਇ ਕਰਿ, ਬੀਜਿ ਕਰਿ, ਵਾੜਿ ਕਢਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਪਾਸਿ ਆਇ ਪੈਰੀ ਪਏ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਹੁ ਰਸੋਈ ਕਰਹੁ। ਹੁਕਮੁ ਹੋਆ ਰਸੋਈਐ ਨੋ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਾ ਫਿਰਿ ਓਹੋ ਜੇਹੀ ਰਸੋਈ, ਛਤੀਹ ਅੰਬ੍ਰਤ ਭੋਜਨ ਜੁ ਹੋਂਦੇ ਸਨਿ, ਸੁ ਰਸੋਈ ਤਈਆਰ ਕਰਹੁ। ਜਿ ਮੇਰੇ ਸਿਖ ਪ੍ਰਸਾਦੁ ਪਾਵਹਿ, ਗੁਰੂ ਕੀ ਰਸੋਈ ਮਹਿ"। ਤਬ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਰਸੋਈ ਹੋਈ। ਲਾਗੇ ਅਨੇਕ ਅਨੇਕ ਭੋਜਨ ਭੁੰਚਣ। ਤਬ ਜਦਿ ਸਾਖ ਪਕੀ, ਤਾਂ ਵਢਣ ਦਾ ਹੁਕਮੁ ਹੋਆ। ਜਿ ਪੁਰਖਹੁ ਵਢਿ ਕਰਿ ਖਲਵਾੜੇ ਕਰਹੁ। ਤਬ ਓਨੀ ਸਿਖੀ ਆਗਿਆ ਸਾਥਿ, ਖੇਤ੍ਰੀ ਵਢਿ ਕਰਿ ਖਲਵਾੜੇ ਪਾਏ ਹੈਨਿ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਚਲਹੁ ਖਲਵਾੜੇ ਵੇਖਿ ਆਵਹਿ।" ਤਬ ਓਇ ਸਿਖ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲਿ ਆਏ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਖਲਵਾੜਿਆਂ ਵਿਚਿ ਆਇ ਖਲਾ ਹੋਇਆ। ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਖਲਵਾੜੇ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਖੁਸੀ ਹੋਇਆ। ਕਹਣੇ ਲਗਾ ਜਿ, ਸਾਬਾਸਿ ਪੁਰਖਹੁ ਤੁਸਾਡੀ ਘਾਲ ਥਾਹਿ ਪਈ। ਭਲੀ ਕਣਕ ਜੰਮੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਵਡੇ ਖਲਵਾੜੇ ਪਏ ਹੈਨਿ"। ਪਰੁ ਇਕ ਗਲ ਹੰਉ ਆਖਾਂ ਜੇ ਤੁਸੀ ਮੇਰਾ

ਆਖਿਆ ਕਰਿਹੁ। ਅਖੈ, ਜੀ ਪਾਤਸਾਹ ਜਿਉ ਤੁਧਿ ਭਾਵੈ ਤਿਵੈ ਕਰਿ ਜੀ। ਅਸਾਡੇ ਕਿ ਹਥਿ ਹੈ ਜੀ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਹੁ ਇਸਿ ਲਾਲਚ ਨਾਲਿ ਅਸਾ ਕਿ ਹੈ? ਏਨਾ ਖਲਵਾੜਿਆਂ ਨੋ ਫੂਕਿ ਅਗਿ ਦੇਹੁ। ਤਾਂ ਇਕਲੀ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਹਾਇ ਹਾਇ ਜੀ ਦੁਖ ਲੈ ਲੈ ਅਸੀਂ ਏਹ ਖੇਤ੍ਰੀ ਜਮਾਈ ਹੈ ਜੀ। ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਆਪਣੀ ਹਥੀ ਅਗਿ ਕਿਉ ਕਰਿ ਦੇਹਿਆ?" ਤੈ ਇਕਨੀ ਲੈਂਦਿਆਂ ਹੀ ਕੂਚਾ ਅਗਿ ਦਾ ਫੂਕਿ ਖਲਵਾੜਿਆਂ ਨੋ ਦਿਤੀ। ਉਠੀਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੇ ਨਾਲਿ ਚਲੇ।

..... ਤਬ ਜਦਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਦੇਖੈ, ਤਾਂ ਥੋੜੇ ਜੇਹੇ ਸਿਖ ਆਦਿ ਰਹੈ ਹੈਨਿ, ਹੋਰ ਤਾਂ ਸਭਿ ਗਏ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਲਕ ਜੀ ਹੋਰੁ ਸਾਂਗੁ ਕੀਆ। ਸੂਅਰੀਆਂ ਆਗੇ ਕੀਤੀਆਂ, ਅਰੁ ਕੁਤਾ ਕੁਤੀਆਂ ਸਾਥਿ ਲੀਏ, ਅਰੁ ਲਕਿ ਛੁਰਾ ਬਧਾ। ਤਾਂ ਇਤਨੇ ਕਰਣੇ ਸਾਥਿ, ਜਿ ਕੋਈ ਥਾ, ਸੁ ਸਭਿ ਭਜਿ ਦੂਰਿ ਹੋਇਆ, ਕੋਈ ਠਹਰਾਇ ਨ ਸਕਿਓ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਸਭ ਕੋਈ ਆਖਣ ਲਗਾ, ਜਿ ਨਾਨਕੁ ਭਲਾ ਫਕੀਰੁ ਥਾ। ਪਰੁ ਧਾਣਕੀ ਰਲਿਆ, ਬੁਰਾ ਹੋਆ। ਕੇਹਾ ਕਾਮਲੁ ਦਰਵੇਸੁ ਥਾ। ਪਰੁ ਕਿ ਹੋਇ ਗੈਆ। ਧਾਣਕੁ ਹੋਇ ਗੈਆ। ਤਬ ਸਿਖੁ ਬਾਬੇਕੇ ਸਾਥ ਕੋਈ ਰਹਿਓ ਨਾਹੀ। ਇਕੋ ਹੀ ਅੰਗਿਦੁ ਆਇ ਰਹਿਆ, ਹੋਰਿ ਸਭਿ ਭਜਿ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੇ ਜੀ, ਜਿ, ਕਿਵੈ ਅੰਗਿਦੁ ਭੀ ਜਾਹਿ ਤਾ ਭਲਾ ਹੋਵੈ। ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਓਦੂ ਤਉਰਹੁ ਉਤਰੈ ਨਾਹੀ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਇਕੁ ਸਾਂਗੁ ਹੋਰੁ ਹੋਰੁ ਅਰੰਭਿਓਨ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਜੀ ਪਾਤਿਸਾਹ ਸੰਗੀਤ, ਸਿਖੁ ਤਾ ਜਿ ਕੋਈ ਸੀ, ਸੁਤਾਂ ਸਭੁ ਤੁਧਿ ਗਵਾਇਆ। ਤ੍ਰੋੜਿ ਸਟਿਓ ਜੀ, ਹੁਣੁ ਹੋਰੁ ਭੀ ਜਿ ਸਾਂਗੁ ਕੀਚਦਾ ਹੈ, ਸੁ ਕਾਇਸ ਦੇ ਤਾਈ? ਹੁਣੁ ਇਕੁ ਜੀਉ ਮੇਰਾ, ਭਾਵੈ ਮਾਰਿ, ਭਾਵੈ ਛਡਿ। ਜੇ ਤਾਂ ਸਾਮ ਸਾਮ ਤੁਧ ਮੈਨੋ ਭੀ ਮਾਰਣ ਉਤੇ ਖੁਸੀ ਹੋ, ਤਾ ਜੀ ਮੈਨੋ ਭੀ ਤੂ ਮਾਰਿ ਦੂਰਿ ਕਰੀ ਜੀ। ਮੈ ਤੇਰੇ ਅਗੇ ਹਾਂ ਜੀ। ਏਹੁ ਜੀਉ ਤੇਰੇ ਅਗੈ ਹੈ ਜੀ। ਜੇ ਤੇਰੀ ਸਾਮ ਸਾਮ ਏਵੈ ਰਜਾਇਹੈ, ਤਾ ਮਾਰਿ। ਪਾਤਸਾਹ ਮੇਰੀ ਕੀ ਚਾਰਾ ਹੈ ਜੀ? ਹੁਣੁ ਜਿ ਤੈ ਹੋਰੁ ਭੀ ਸਾਂਗੁ ਅਰੰਭਿ ਹੈ, ਸੁ ਮੇਰੇ ਤਾਈ ਅਰੰਭਿਆ ਹੈ ਜੀ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਰਹਦਾ ਨਾਹੀ, ਸੁ ਹੰਉ ਤੇਰੇ ਅਗੇ ਹਾਂ, ਮਾਰੀਆ ਜੀ"! ਤਾਂ ਏਤਨੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਭੀ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਤਉਤਰਿਓ ਨਾਹੀ। ਪੁਰ ਆਖਿਓਸੁ, "ਜੂ ਜੇ ਮੇਰੇ ਆਖੇ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਹੰਉ ਭਲਾ ਆਖਦਾ ਹਾਂ। ਤੂ ਏਥਹੁ ਹਇ ਜਾਇ, ਏਵੈ ਵਰਤਿਆ ਹੈ। ਜਿਉ ਗੁਰ ਅਰਜਨ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੋ ਆਖਿਆ ਸੀ, ਜਿ ਐਤੁ ਦੇਸਿ ਨਹੀ ਰਹੀਂ ਨਾਹੀ। ਮੇਰਿਅਹੁ ਪਾਸਹੁ ਦੂਰਿ ਹੋਇ ਜਾਇ, ਜੇ ਉਬਰਿਆ ਲੋੜਦਾ ਹੈ। ਨਾਹੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸੈਸਾਰੁ ਡਰਿਅਹੁ ਲਾਇ ਕਰਿ ਮਾਰਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਫਿਰਿ ਡਿਠੋ ਕੇ ਏਤੁ ਦੇਸਿ ਰਹਿਓਹੁ, ਤਾਂ ਹਾਰ ਆਵੀਗੀ। ਹੰਉ ਕਿਹੁ ਨ ਜਾਣੂ, ਮੇਰੇ ਪਾਸਿ ਆਵਣਾ ਮੂਲੇ ਨਾਹੀ। ਤੁਝ ਉਤੇ ਮੇਰੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਹੰਉ ਤੈਨੂੰ ਆਖਦਾ ਹਾਂ"। ਤਿਉਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਨੇ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਹੋਰਵਿਉ ਵਰਤਿਆ ਹੈ, ਤੂ ਮੇਰੇ ਪਾਸਿ ਰਹੁ ਨਾਹੀ, ਏਦੂ ਥਾਵਹੁ ਜਾਹਿ"। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕਰਦੇ ਨਠਾ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ, "ਜੇ ਫੇਰਿ ਪਿਛਹੁ ਡਿਠੋ, ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਕੀਤਾ ਪਾਵਸੀ। ਜਿਉ ਛਿਤਰ ਹਥਿ ਲੈ ਕੇ ਭਜਹਿ, ਤਿਉ ਓਰੇ ਨਾਹੀ ਖਲੋਵਣਾ, ਧੁਰਿ ਜਾਣਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਿਦੁ ਜਿਉ ਦਉੜਿਆ ਲਾਹਿ ਕੈ ਛਿਤਰ, ਤਿਉ ਹਰਿ ਜੋ ਪਿਛੁਹੁ ਮੁੜਿ ਡਿਠੰਸੁ ਤਾਂ ਅਭਿਟੁ ਘਰਿ ਗੈਆ। ਜਿਉ ਧਾੜਿ ਦੇ ਮੁਹਿ ਸਾਥਿ ਆਂਵਦਾ ਹੈ। ਅਤੈ ਇਕਿ ਮਾਰੇ ਜਾਦੇ ਹੈਨਿ; ਇਕਿ ਲੁਟੇ ਜਾਂਦੇ ਹੈਨਿ; ਇਕੁ ਕੋਈ ਉਬਰਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ: ਅਤੇ ਰਹਿਆਂ ਲੁਟਿਆ? ਕਉਣੁ ਮਾਰਿਆ? ਜੋ ਕਿਥਾਈ ਕੋਈ, ਇਕ ਅਧੁ ਉਬਰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਫੇਰਿ ਆਇ ਸਭ ਸ੍ਰੇਸਟ ਥੇ ਇਕਠੇ ਹੋਂਦੇ ਹੈਨਿ। ਅਤੈ ਉਹੁ ਆਖਦਾ ਹੈ, ਜਿ ਭਾਈ ਕਟਕੁ ਧਾੜਿ ਨਾਹੀ ਗਈ, ਅਜੈ ਹੈ।

ਤੁਸਾ ਚੇਤਾ ਕਰਣਾ, ਮਤੁ ਫੇਰਿ ਆਇ ਪਾਦੀ ਹੋਇ। ਤੁਸਾ ਸਭਨਾ ਇਕਠਿਆ ਹੀ ਰਹਣਾ। ਅਕੈ ਇਕਠਿਆਂ ਮੁਏ, ਅਕੈ ਜੀਵੇ। ਤਿਉ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਥੈ ਫੇਰਿ ਆਇ ਇਕਠੇ ਹੋਇ। ਜਿ ਕੋਈ ਮੁਇਆ ਮਾਰਿਆ ਰਹਦਾ ਸੀ, ਸੁ ਆਇ ਆਇ ਲਗੇ ਇਕਠੇ ਹੋਵਣ। ਜਿ ਜੀ, ਏਹੁ ਕਿ ਵਰਤਿਆ? ਕਿ ਹੋਇਆ? ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਿਦੁ ਓਨਾ ਸਿਖਾ ਨੋ ਬਹੁਤੁ ਭਾਉ ਕਰੈ। ਜੇਵਾਲੈ, ਪੈਰ ਧੋਇ ਬਹਾਲੇ ਮੰਡੇ, ਬਹੁਤੁ ਭਾਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਅਤੇ ਉਪਦੇਸੁ ਕਰੈ। ਅਖੈ, "ਜਿ ਭਾਈ ਗੁਰੂ ਪੂਰਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਹੈ, ਮਾਣੂ ਨਾਹੀ। ਗੁਰੂ ਜੋ ਕਰੇ, ਸੋ ਸਤਿ। ਤੁਸਾਂ ਭਰਮਣਾ ਮੂਲੈ ਨਾਹੀ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਗਲ, ਜੀ ਕਾਈ ਨਾਹੀ ਧਾਰਣੀ। ਗੁਰੂ ਪੂਰਨੁ ਪੁਰਖੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੈ। ਅਤੇ ਭਾਈ ਤੁਸਾ ਗੁਰੂ ਅਗੈ ਆਪਣਾ ਸਿਰੁ ਵੇਚਿਆ ਹੈ। ਤੁਸੀ ਵੇਖਿਅਹੁ ਜੀ ਕਾਈ ਵਾਸਇਦੋ ਹੋਵਹੁ। ਗੁਰੂ ਅਪਾਰ ਪੁਰਖੁ ਹੈ। ਐਥੇ ਜੇ ਗੁਰੂ ਹੁਣੁ ਆਵੈ, ਤਾਂ ਡਰਣਾ ਮੂਲੇ ਨਾਹੀ। ਏਹ ਸਾਂਗ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਆਦਿ ਅੰਤਿ ਕਰਦੇ ਆਏ ਹੈਨਿ"। ..... ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਿਦੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਾਈ ਸਿਖਹੁ ਏਹ ਆਦਿ ਅੰਤਿ ਮਹਾ ਪੁਰਖ ਸਾਗੁ ਕਰਦੇ ਆਏ ਹੈਨਿ। ਤੁਸਾ ਸੀ ਵਿਚਿ ਭਰਮ ਕੋਈ ਲੈ ਆਵਣਾ ਨਾਹੀ। ਅਤੈ ਜੇ ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਆਵੈ, ਤਾਂ ਤੁਸਾਂ ਡਰਣਾ ਨਾਹੀ"। ਅਜੇ ਏਈ ਗਲਾਂ ਬੈਠੇ ਕਰਦੇ ਸੇ, ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਆਇ ਗੈਆ। ਏਹ ਸਭਿ ਉਠਿ ਖੜੇ ਹੋਏ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੇ ਤਾਂਬੇ ਕੀ ਕਛੋਟੀ, ਸਿਰਿ ਟੋਪੀ ਅਤੇ ਹਥਿ ਕੁਤਕਾ, ਖਵੈ ਉਪਰਿ ਧਰੀ ਹੋਈ, ਹੋਰ ਬਸਤਰੁ ਕੋਈ ਨਾ। ਤਬ ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਆਇ ਖਲਾ ਹੋਇਆ, ਤਿਥੈ ਸਿਖ ਸਭਿ ਜਾਈ ਪਰੀ ਪਏ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਐ ਰੇ ਤੁਮਿ ਕਵਣੁ ਹਹੁ?" ਕਹੇ, "ਜੀ ਅਸੀ ਤੇਰੇ ਸਿਖ ਹਹ"। ਜਿਥੇ ਓਨੀ ਆਖਿਆ, ਜਿ ਅਸੀ ਸਿਖ ਹਾਂ, ਤਿਥੈ ਕਢਿ ਕੁਤਕੀ ਪੈਆ। ਇਕ ਇਕ ਕੁਤਕਾ ਸਭਨਾ ਨੋ ਲਾਇ ਗੈਆ। ਇਕਿ ਭਜਿ ਗਏ, ਅਤੇ ਇਕਿ ਖੜੇ ਰਹੇ ਜਣੇ ਬਾਰਹ ਤੇਰਹ ਤਾਂ ਹੋਰੁ ਕੁਤਕਾ ਦੀਆ ਉਨਾ ਨੋ ਲਗਾਈਓਨੁ। ਤਾਂ ਓਨੀ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਜੀ ਮਰਿ, ਭਾਵੈ ਛਡਿ, ਅਸੀ ਹੁਣੁ ਛਡਿ ਨਾਹੀ ਜਾਂਦੇ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਐ ਰੇ ਤੁਮ ਕਵਨੁ ਹਹੁ?" ਅਖੈ, "ਅਖੈ, "ਜੀ ਅਸੀ ਤੇਰੇ ਸਿਖ ਹਹ। ਸੋ ਓਨੀ ਸਿਖ ਆਖਿਆ ਸੋ ਫੇਰਿ ਕੁਤਕੀ ਕਢਿ ਪੈਆ। ਤਾ ਓਨੀ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਭਾਵੈ ਚੀਨਾ ਚੀਣਾ ਕਰਿ, ਪਰੁ ਅਸੀ ਤੇਰੇ ਸਿਖ ਹਾਂ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਮੈ ਤੁਮਾਰੇ ਤਾਈ ਕਦਿ ਸਿਖ ਕੀਆ ਹੈ? ਅਖੈ, "ਜੀ ਤੁਧਨੋ ਕਿਆ ਸਾਡੀ ਪਰਵਾਹ ਪਈ ਹੈ, ਸਿਖ ਕਰਣ ਦੀ। ਪਰੁ ਅਸੀ ਆਪਣੇ ਮਨਿ ਤੂ ਮੰਨਿ ਲੈਆ ਹੈ। ਜਿ ਤੂ ਅਸਾਡਾ ਗੁਰੂ ਹੈ"। ਐ "ਕਹੈ ਤੁਮ ਮੇਰੇ ਸਿਖ ਹਹੁ"। ਅਖੈ, "ਜੀ ਅਸੀ ਤੇਰੇ ਸਿਖ ਹਾਂ। ਅਰੇ ਕਹੇ ਮੇਰਾ ਕਹਿਆ ਤੁਮ ਮਾਨਹੁਗੇ?" ਕਹੇ, ਹਾਂ ਜੀ, ਜੁ ਕਿਛੁ ਤੂ ਕਹੈ, ਸੁ ਮਾਨਹਿ ਜੀ"। ਕਹੇ, "ਪਿਛੁ ਚਲਹੁ ਮੇਰੇ ਸਾਥਿ, ਜਹਾਂ ਹੰਉ ਲੇ ਜਾਤਾ ਹੋਉ"। ਅਖੈ, "ਭਲਾ ਹੋਇ, ਚਲੀਐ ਜੀ"। ਕਹੇ, "ਪਿਛੁ ਚਲਹੁ ਮੇਰੇ ਸਾਥਿ, ਜਹਾਂ ਹੰਉ ਲੇ ਜਾਤਾ ਹੋਉ"। ਅਖੈ, "ਭਲਾ ਹੋਇ, ਚਲੀਐ ਜੀ"। ਤਬ ਆਗੇ ਹੋਇਆ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ। ਜਾਇ ਪੀਛੇ ਲਾਗੇ ਸਭਿ ਓਇ ਸਿਖ ਜਾਹਿ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਆਂਵਦਾ ਆਂਵਦਾ ਵਡੀ ਉਜਾੜਿ ਵਿਚਿ ਲੈ ਆਇਆ। ਜਾ ਦੇਖਿਨ, ਤਾ ਤਿਸਿ ਉਜਾੜਿ ਵਿਚਿ ਇਕ ਝਿੜੀ ਹੈ। ਉਸ ਵਿਚਿ ਚਿਖਾ ਉਸਾਰੀ ਹੈ। ਤਿਸਿ ਚਿਖਾ ਦੇ ਪਾਸਿ ਸਿੜੀ ਉਪਰਿ ਮੜਾ ਪੈਆ ਹੈ। ਸੁਪੇਦੁ ਉਪਰਿ ਖਫਣਿ ਹੈ; ਬੰਧ ਬਧੇ ਹੋਏ ਹੈਨਿ। ਸਜਾ ਮੜਾ ਪੈਆ ਹੈ। ਉਸ ਉਪਰਿ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜਾਇ ਖੜਾ ਹੋਇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਬੋਲਿਆ ਜਿ, "ਜੇ ਤਾਂ ਤੁਸੀ ਮੇਰੇ ਸਿਖ ਹਹੁ, ਤਉ ਏਹੁ ਮੜਾ ਤੁਸੀ ਖਾਹੁ, ਮੇਰਾ ਹੁਕਮੁ ਹੈ"। ਸੁ ਜਿਥੈ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਏਹ ਮੜਾ ਖਾਹੁ ਕਹਿਆ, ਤਿਥੋ ਹੋਰੁ ਦੇ ਪਿਛੇ, ਹੋਰੁ ਹੋਰਸ ਪਿਛੇ ਨਠੇ। ਝਾੜ ਵਿਚਿ ਦੇਂਦਿਆਂ ਨਸਦਿਆਂ ਵਾਉ ਹੋਇ ਗਏ। ਤਾਂ ਫਿਰਿ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਐ ਓਇ ਕਹਾਂ ਗਏ, ਜਿ ਸਿਖ ਕਹਾਂਵਦੇ ਥੇ? ਆਖੈ, "ਜੀ, ਗਏ" ਐ

ਕਹੇ, ਤੂ ਕਿਉ ਖੜਾ ਹੋਇ ਰਹਿਆ ਹੈ? ਤੂ ਭੀ ਜਾਹਿ"। ਅਖੈ, ਜੀ ਹੰਉ ਨਾਹੀ ਜਾਂਦਾ। ਕਹੇ, "ਰੇ ਤੂ ਕਿਉ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ?" ਕਹੈ, "ਜੀ ਹੰਉ ਤੇਰਾ ਸਿਖੁ ਹਾਂ"। ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਕ ਹਿਆ ਜਿ ਸਿਖ ਹਾਂ ਤਿਥੇ ਆਖਿਓਸੁ ਜਿ ਐ ਕੁਟਨ ਕਹਤਾ ਹੈ, ਜਿ ਹੰਉ ਤੇਰਾ ਸਿਖੁ। ਤੂ ਇਵ ਕਿਉ ਕਹਿਤਾ ਹੈ?" ਅਖੈ, "ਜੀ, ਜਿਵ ਹੁਕਮੁ ਹੋਵੇ ਤਿਉ ਕਹਿਉ"। ਕਹੇ, "ਇਉ ਕਹੁ, ਜਿ ਹੰਵੁ ਤੇਰਾ ਸਿਖ ਨਾਹੀ"। ਅਖੈ, "ਜੀ ਮਾਰਿ ਭਾਵੈ ਛਡਿ, ਪਰੁ ਮੇਰੇ ਬੁਤੇ ਏਹ ਗਲ ਆਖੀ ਨਾਹੀ ਜਾਂਦਾ। ਹੈ, "ਕਹੈ ਤੂ ਏਹਨ ਕਹੈਗਾ?" ਕਹੈ, "ਜਿ, ਤੁਧਿ ਭਾਵੈ ਤਾਂ ਏਵ ਗਲ ਹੈ"। ਕਹੇ, ਤੂ ਮੇਰਾ ਸਿਖੁ ਹੈ"। ਕਹੇ, "ਜੀ, ਤੇਰਾ ਸਿਖੁ ਹਾਂ"। ਕਹੇ, "ਪਿਛੁ ਖਾਹਿ ਏਹੁ ਮੜਾ"। ਕਹੇ, "ਜੀ ਖਾਂਦਾ ਹਾਂ"। ਕਹੇ, "ਹਾਂ ਖਾਹਿ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਕਦੇ ਮੜੇ ਕੇ ਸਿਰ ਕੀ ਤਰਫ ਜਾਵੈ, ਕਦੇ ਪੈਰਾ ਵਲਿ ਜਾਇ ਖੜਾ ਹੋਵੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰੇ ਤੂ ਖਾਇ ਨਾਹੀ ਸਕਦਾ? ਕਿਆ ਫਿਰਤਾ ਹੈ?" ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਹੰਉ ਏਉ ਫਿਰਦਾ ਹਾਂ, ਜੁ ਜੇ ਰਜਾਇ ਹੋਵੈ, ਤਾਂ ਸਿਰ ਦੀ ਤਰਫਹੁ ਖਾਉ। ਅਰ ਜੇ ਰਜਾਇ ਹਵੈ ਤਾਂ ਪੈਰਾ ਦੀਆ ਤਰਫਹੁ ਖਾਉ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ "ਐ ਪੈਰਾਂ ਕੀ ਤਰਫਹੁ ਖਾਹਿ"। ਕਹੈ, "ਜੀ, ਭਲਾ ਹੋਵੈ"। ਕਹੇ ਜੀ, "ਜਿ, ਹੁਕਮ ਹੋਵੈ ਤਾਂ ਕਪੜੇ ਸਮੇਤਿ ਖਾਉ, ਜੇ ਹੁਕਮ ਹੋਵੈ ਤਉ ਕਪੜਾ ਉਤਾਰਿ ਕੈ ਖਾਉ"। ਕਹੇ, "ਕਪੜਾ ਉਤਾਰਿ ਕਰਿ ਖਾਹੁ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਜਦਿ ਕਪੜਾ ਉਤਾਰਿ ਕਰਿ ਵੇਖੈ, ਤਾਂ ਸੀਰੇ ਦੀ ਲੋਥ ਪਈ ਹੈ, ਮੜਾ ਉੜਾ ਕਿਛੁ ਲਾਹੀ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਿਦੁ ਉਠਿ ਪੈਰੀ ਪੈਆ, ਜਿ ਜੀ, ਤੂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਹੈਂ ਜੀ, ਬਖਸਿ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਕਹ ਕਹ ਹਸਿਆ। ਕਹਿਓਸੁ ਜਿ "ਧੰਨ ਹੋ ਅੰਗਦ ਧੰਨਿ ਪੁਰਖਾ ਉਤਾਹਾਂ ਨਜਰ ਕਰ ਕਰਿ ਵੇਖੁ ਤਾਂ ਜਦਿ ਗੁਰੂ ਅੰਗਿਦੁ ਉਤਾਹਾ ਨਜਰਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਵੇਖੇ, ਤਾ ਜੇਹਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ, ਤੇਹੋ ਜੇਹਾ ਰੂਪੁ ਸਦਾ ਸੁਭਾਉ ਰਹਣ ਦਾ ਸੀ, ਤੇਹੋ ਜੇਹਾ ਰੂਪ ਹੈ। ਭਰਮ ਦਾ ਜੁ ਸਾਂਗੁ ਸੀ, ਸੁ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਫੇਰਿ ਪੈਰੀਂ ਪੈਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਜਿਹਿ ਪੁਰਖਾ ਜਿ ਕਿਛੁ ਮੈਥੋ ਵਸਤੁ ਸੀ, ਸੁ ਮੈ ਤੁਧ ਨੋ ਦਿਤੀ। ਤੂ ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਹੋਆ ਹੈਂ। ਅਰੁ ਜਗਤ੍ਰ ਤੇਰਾ ਚੇਲਾ ਹੋਇਆ ਹੈ"। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਿ, "ਜੀ ਪਾਤਿਸਾਹਿ ਸਭਨਾ ਸਿਖਾਂ ਦੀ ਤੂ ਰਖੁ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਾ ਤੇਰੇ ਪਿਛੇ ਸਭ ਸੰਗਤਿ ਬਖਸੀ। ਸਾਰਾ ਜਹਾਨੁ ਬਖਸਿਆ। ਜਾਹਿ, ਹੁਣੁ ਤੂ ਘਰਿ ਜਾਇ ਟਿਕੁ। ਹਉ ਤੇਰੇ ਨਾਲਿ ਹਾਂ। ਅਠੇ ਪਹਰ ਤੇਰੇ ਸੰਗਿ ਹੋਵਾਂਗਾ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਿਦੁ ਪੈਰੀ ਪਵਦੋ ਘਰਿ ਆਇਆ। ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਵਾਹੁਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਲਕ ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ।

ਗੋਸਟ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨਾਲ

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਨਗਰਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਬੈਠਾ ਥਾ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ, ਮਾਤਾ ਜੀ ਅਰੁ ਪਿਤਾ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬੇਟਾ ਏਹ ਤੂ ਜਿ ਹੋਰਤ ਕਿਤੇ ਸੁਤ੍ਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਅਰਾਧਤਾ ਹੈ, ਜਿ ਏਹ ਗਲ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ। ਤੂ ਤਿਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਅਰਾਧਿ, ਜਿਉ ਏਹ ਬੈਸਨਉ ਅਰਾਧਦੇ ਹੈਨਿ। ਏਹ ਮਹਾ ਕਰਨ ਜੁਗਤਿ ਰਹਦੇ ਹੈਨਿ, ਅਰੁ ਨੇਮ ਬਰਤ ਮਹਾ ਸੰਜਮ ਵਿਚਿ ਰਹਦੈ ਹੈਨਿ। ਏਹ ਭਲੇ ਧਰਮ ਦੇ ਮਾਰਗ ਵਿਚਿ ਰਹਦੇ ਹੈਨਿ। ਕੁੰਗੂ ਦੀਆ ਅਰੁ ਅਗਰ ਚੰਦਨ ਕੀਆ ਬਾਸਨਾ ਮਹਿ ਰਹਤੇ ਹੈਨਿ, ਅਰੁ ਤੀਰਥ ਕਰਤੇ ਹੈਨਿ। ਏਹਿ ਆਪੁਨੇ ਘਰ ਕੀ ਭੀ ਕਿਰਤਿ ਕਰਤੇ ਹੈਂ। ਦੇਖਾ ਓਇ ਕਿਛੁ ਘਟਿ ਗਏ ਹੈਨਿ?

ਜਿ ਏਤੁ ਮਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਅਰਾਧਤੇ ਹੈਨਿ। ਬੇਟਾ ਤੂ ਏਹ ਮਤਿ ਛਡਿ। ਨਾ ਤੂ ਟਿਕਾ ਕਰਹ, ਨ ਧੋਤੀ, ਨਾ ਚਉਕਾ। ਬੇਟਾ ਨਾ ਏਹੁ ਬੈਸਨੇ ਕਾ ਮਾਰਗੁ, ਨ ਸੈਸਾਰੀਆ ਕਾ ਮਾਰਗੁ, ਨਾ ਅਉਧੂਤਾਂ ਕਾ ਮਾਰਗੁ ਨਾ ਜੋਗੀਆ ਕਾ ਮਾਰਗੁ, ਨਾ ਸੰਨਿਆਸੀਆ ਕਾ ਏਹੁ ਮਾਰਗੁ। ਬੇਟਾ ਕਿਛੁ ਓਨਾ ਦੀ ਮਤਿ ਬੁਰੀ ਹੈ? ਜਿ ਏਉ ਅਰਾਧਤੇ ਹੈਂ। ਏਹ ਜਿ ਤੁਸਾਡੀ ਮਤਿ ਹੈ, ਸੁ ਕਿਆ ਹੈ? ਜਿ ਤੁਸੀ ਸਮਝਦੇ ਹਹੁ ਸਾ ਅਸਾਨੋ ਭੀ ਦਿਖਾਹਿ ਸਮਝਾਹਿ ਦੇਹਿ, ਜਿ ਮਤਿ ਤੁਸੀ ਸਮਝੀ ਹੈ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਤਿਤੁ ਪ੍ਰਸਥਾਇ ਬਾਲੀ ਬੋਲ ਉਠਿਆ :-

ਕੁੰਗੂ ਕੀ ਕਾਇਆ ਰਤਨਾ ਕੀ ਲਲਿਤਾ ਅਗਹਿ ਵਾਸੁ ਤਨਿ ਸਾਸ॥

[ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧ । ੮ । (੧੭)]

..... ਤਬ ਦਾਦੇ ਕਾਲੂ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ। ਜਿ ਜੀ, "ਧੰਨਿ ਹੈਂ ਤੂ, ਜਿਨਿ ਨਾਮੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਜਾਨਿਆ ਹੈ"। ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਵਾਹੁਗੁਰੂ। ਧੰਨਿ ਗੁਰੂ। ਸਤਿਗੁਰੂ।

ਭਾਈ ਮੂਲੇ ਨੂੰ ਮੁਕਤਾ ਕਰਨਾ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਬੈਰਾਗੀਅਹੁ ਫਕੀਰਹੁ ਕੇ ਰੂਪਿ ਫਿਰੈ। ਏਕੁ ਪੈਰਿ ਕਉਸ, ਏਕ ਪੈਰ, ਅਧ ਉਚਾ ਨੀਲਾ ਤਹਮਦੁ, ਤੇੜਿ ਭਗਵੀ ਚਾਦਰ ਪਹਿਰੀ। ਸਿਰੀ ਟੋਪੀ ਨੀਲੀ, ਮਾਥੇ ਤਿਲਕੁ ਦੀਆ। ਨਾ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਹੀ ਸਹੀ ਕਰੈ, ਨਾ ਕੋਈ ਮੁਸਲਮਾਨੁ ਸਹਿ ਕਰਿ ਸਕੈ। ਹਿੰਦੂਆਂ ਕਉ ਹਿੰਦੂਆਂ ਕਾ ਜਬਾਬੁ ਮਿਲੇ। ਮੁਸਲਮਾਨਾ ਕਉ ਮੁਸਲਮਾਨਾ ਦਾ ਜਬਾਬੁ ਮਿਲੈ। ਸੈਸਾਰ ਕਉ ਲਾਗਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦਾ ਨਾਮੁ ਦਿੜਾਵਨ। ਜਿ ਕੋਈ ਦਰਸਨਿ ਲਾਗੈ, ਜੋ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਇ। ਸੈਸਾਰ ਵਿਚਿ ਸੁਬਧਿ ਬਿਬਕੇ ਮਤਿ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਦਾ ਸਿਮਰਨੁ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ। ਕੁਲਿ ਜਹਾਨ ਵਿਚਿ ਧਰਮਸਾਲਾਂ ਕਰੀਆਂ। ਨਾਮੁ, ਦਾਨੁ, ਇਸਨਾਨੁ ਦਿੜਾਇਆ। ਜਿ ਪੁਰਖਾ ਮੇਰਾ ਕਿ ਕੋਈ ਸਿਖੁ ਹੋਇ, ਸੁ ਤ੍ਰੈਇ ਵਸਤੂ ਦਿੜਤਾ ਕਰਿਹੁ, ਨਾਮੁ, ਦਾਨੁ, ਇਸਨਾਨੁ। ਸੈਸਾਰੁ ਵਿਚਿ ਨਾਨਕੁ ਹੀ ਨਾਨਕੁ ਜਪੀਐ। ਵਾਹ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ, ਵਾਹ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਹੋਵੇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਹਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ਇਕੁ ਮੇਰਾ ਮੇਲੀ ਹੈ ਸੈਸਾਰੀ ਜਦਿ ਹੰਉ ਸੈਸਾਰੀ ਦੀ ਕਿਰਤਿ ਕਰਦਾ, ਤਬ ਇਕ ਏਹੁ ਮੂਲਾ ਖਤ੍ਰੀ ਮੇਰਾ ਦੋਸਤੁ ਸਾ ਹੋਇਆ, ਜਿ ਕਿਵੈ ਮਿਲਹ ਤਾਂ। ਮੇਰਾ ਜੀਉਹ, ਜਿ ਇਕੇਰਾ ਮਿਲਿਐ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਹਿਆ, "ਭਲਾ ਹੋਇ ਜੀ, ਮਿਲੀਐ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ, ਫਕੀਰਾਂ ਦੇ ਰੂਪਿ, ਲੰਗੋਟ ਬੰਦਾਂ ਕੇ ਸਾਥਿ ਥੇ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ। ਤਬ ਮੂਲੇ ਖਤ੍ਰੀ ਕੀ ਦਹਲੀਜ ਊਪਰਿ ਆਇ ਖੜੇ ਹੂਏ। ਤਬ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬਾਬਾ ਨਜਰਿ ਆਇਆ ਮੂਲੇ ਦੀ ਜੋਰੂ ਕਉ। ਤਬ ਓਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਸਿਞਾਤਾ। ਸਿਞਾਨਿ, ਅੰਦਰਿ ਵੜਿ ਗਏ। ਅਗੈ ਮੂਲਾ ਬੈਠਾ ਥਾ। ਤਬ ਓਨਿ ਆਖਿਆ, "ਆਖੈ ਸੁਣਿਦਾ ਹੈ ਤੂ? ਓਹੁ ਜਿ ਤੇਰਾ ਦੋਸਤੁ ਕਿ ਨਹੀ? ਮਾਰਿ ਮੁਹਿ ਲਿਆ ਹੈਸੁ ਬੁਰੇ ਜੇਹੇ ਢਵਿ ਆਵਦਾ ਹੈ। ਏਹੁ ਆਗੇ ਬਹੁਤਿਆ ਅਸਵਾਰਾਂ ਨਾਲਿ ਆਂਵਦਾ। ਸੁਖਪਾਲੀ ਚੜਿਆ ਆਵਦਾ। ਏਹੁ ਤਰੁਟਾ ਖੁਥਾ ਜੇਹਾ ਜੁ ਆਇਆ ਹੈ, ਸੋ ਕਿਛੁ ਤੈ ਥੀ ਮੰਗਣ ਆਇਆ ਹੈ। ਪਰੁ ਤੂ ਅੰਦਰਿ ਵੜਿ ਕਰਿ ਛਪਿ ਰਹੁ ਤਾਂ। ਤਾਂ ਤੋੜੀ ਬਾਬਾ ਦਰਿ ਆਇ ਖੜਾ ਹੋਇਆ। ਮੂਲਾ ਕੋਠੜੀ ਵਿਚ ਜਾਇ ਛਪਿਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਮੂਲੇ ਦੀ ਜੋਰੂ ਪੁਛੀ, ਜਿ ਮੂਲਾ ਕਿਥੇ ਹੈ? ਅਖੈ ਜੀ, "ਘਰਿ ਨਾਹੀ" ਕਿਤੇ ਹੀ ਗਿਰਾਇ ਗੈਆ ਹੈ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ, "ਅਖੈ ਘਰਿ ਨਾਹੀ?" ਅਖੇ ਜੀ "ਘਰ ਨਾਹੀ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਜਿ "ਹਾਇ! ਹਾਇ!! ਸਈਆਦਾ ਕਿਰਾੜਾ! ਅਸੀ ਆਏ ਤੇਰੇ ਮਿਲਣੇ ਦੇ ਵਾਸਤੇ, ਅਤੈ ਤੂ ਅਗਿਅਹੁ ਛਪਿ ਪੈਆ। ਤਾਂ ਓਥੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਸਲੈਕੁ ਕੀਆ :-

ਨਾਲਿ ਕਿਰਾੜਾ ਦੋਸਤੀ ਕੂੜੇ ਕੂੜੀ ਪਾਇ॥
ਮਰਣੁ ਨ ਜਾਪੈ ਮੂਲਿਆ ਆਵੈ ਕਿਤੈ ਥਾਇ॥

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧, ਸਲੋਕ ਵਾਰਾ ਤੇ ਵਧੀਕ । ੨੧ । (੧੪੧੨)]

ਏਹੁ ਸਲੋਕੁ ਆਖਦੋ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਚਲਦੇ ਰਹਿਆ। ਜਦ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਬਾਹਿਰ ਗੈਆ, ਤਾਂ ਓਹੁ ਕਿਰਾੜ ਬਾਹਰਿ ਨਿਕਲਿ ਆਇਆ। ਤਾਂ ਓਨਿ ਕਿਰਾੜਿ ਆਖਿਆ, "ਅਖੈ ਗੈਆ, ਕਿ ਨਾ?" ਅਖੈ "ਗੈਆ"। ਅਖੈ, ਹੇ ਵੈ ਸਯਾਦਣੀਏ "ਮੇਰੇ ਸਿਰਿ ਚੜੀਅਹਿ। ਹੰਉ ਲਵਾਇਓ" ਅਖੈ, ਕਿਤੁ ਵਲਿ ਗੈਆਂ? ਏਵੈ ਨਿਕਲਿਆ ਹੀ। ਸਾਥਿ ਫਕੀਰ ਸਸੁ ਲਗੋਟ ਬੰਦਾ। ਤਾਂ ਮੂਲਾ ਓਤੇ ਹੀ ਥਾਇ ਢਠਾ। ਮੰਜੇ ਘਤਿਆ। ਲੋਕ ਸਪਿ ਮਿਲਿ ਆਏ, ਜਿ ਨਾਨਕੁ ਏਥੇ ਆਇਆ ਸੀ। ਏਹੁ ਮਿਲਿਓ ਨਾਹੀ, ਛਪਿ ਪੈਆ। ਹੁਣੁ ਏਹੁ ਮੁਰਦਾ ਹੈ। ਮਹਾ ਪੁਰਖ ਦੇ ਖਿਆਲ ਹੇਠਿ ਆਇਆ। ਤਬ ਮੰਜੇ ਘਤਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ ਲੈ ਗਏ। ਤਾਂ ਲੋਕ ਹਥ ਬੰਨਿ ਖਲੋਤੇ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ। "ਜੀ, ਜੀ ਏਹੁ ਭੁਲਾ ਹੈ। ਤੁਧ ਮਾਰਿਆ ਹੈ। ਤੂ ਏਸ ਨੂੰ ਬਕਸਿ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, "ਜਿ ਹੁਣੁ ਏਹੁ ਜੀਵਣਹੁ ਚੁਕਾ ਹੈ। ਸਕਤੀ ਸਟ ਹੇਠਿ ਆਇਆ ਹੈ। ਪਰੁ ਏਨਿ ਅੰਤਿ ਵੇਲੇ ਮੇਰਾ ਦਰਸਨੁ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਏਹੁ ਮੈ ਮੁਕਤਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਏਸ ਦੀ ਗਤਿ ਹੋਈ। ਲੈ ਜਾਹੁ ਉਚਕਿ ਕੇ ਏਹੁ। ਘਰਿ ਜਾਇ ਚਲੈ। ਤਬ ਉਦੂ ਥਾਵਹੁ ਚੁਕਿ ਕੈ ਲੈ ਗਏ, ਘਰਿ ਜਾਇਆ ਚਲਿਆ। ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਵਾਹਗੁਰੂ। ਧੰਨ ਗੁਰੂ। ਸਤਿਗੁਰੂ।

ਮਾਤਾ ਜੀ ਨਾਲ ਵੀਚਾਰ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ; ਮੂਲੇ ਦੇ ਘਰ ਥੀ ਰਮਤੇ ਰਮਤੇ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਗ੍ਰਹ ਕੇ ਵਿਖੇ ਆਇ ਟਿਕਿਆ। ਤਬ ਇਸਤ੍ਰੀ, ਪੁਤਾਂ, ਧੀਆਂ ਨੋ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਲਾਗਾ ਦਿਲਾਸਾ ਦੇਵਣੇ। ਜਿਉ ਜਿਉ ਮਾਤਾ ਕਿਛੁ ਮੰਗੈ, ਤਿਉ ਤਿਉ ਮਾਤਾ ਨੋ ਵਸਤੁ ਅਣਾਇ ਮਿਲੇ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਇਸਤ੍ਰੀ ਮੰਗੈ, ਵਸਤੁ ਖਾਣ, ਪੀਣ, ਪੈਨਣ, ਖਿਲਾਵਣੇ ਕੀ, ਦੇਵਣੇ ਦੀ, ਤਾਂ ਓਸਨੂੰ ਭੀ ਆਣਿ ਮਿਲੈ। ਬਾਬਾ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਵਿਚਿ ਟਿਕਿਆ। ਲਾਗਾ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਕਿਆ ਆਦਮੀਆਂ ਨੋ ਮੁਹਿ ਲਾਵਣ। ਤਾਂ ਸਭਨੀ ਜੀਆ ਜੀਉ ਧਰਿਆ। ਪੁਤ੍ਰੀ, ਭਿਰਾਈ, ਭੈਣਂ, ਮਾਤਾ, ਪਿਤਾ, ਸਭਨਾ ਜਾਤਾ, ਜਿਤਨੇ ਸੇ, ਹੁਣੁ ਰਲਿਆ ਹੈ ਅਸਾ ਨਾਲਿ। ਤਾਂ ਸਭਿ ਆਵਨਿ। ਬਹਨਿ, ਬਾਤਾਂ ਭੀ ਕਰਨਿ। ਮੰਗਣਾ, ਹੋਇ, ਸੁ ਮੰਗਿ ਭੀ ਲੈਨਿ। ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ, ਬਾਰਹੁ ਭੋਲੜਾ ਭਾਲੜਾ ਹੋਇ ਬੈਠਾ, ਜਿ ਕੋਈ ਕਿਹੁ ਆਖੈ, ਸਿ ਮੰਨਿ ਲਏ। ਅਤੈ ਅਜਾਣੁ ਹੋਇ ਕੈ ਪੁਛੇ, ਜਿ ਅਹਿ ਗਲ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੋਂਦੀ ਹੈ? ਸੁ ਭਾਈ ਹੋਇ ਕੈ ਲਗਾ ਸੈਸਾਰੁ ਦੀਆਂ ਪਰਕਿਰਤਿ ਦੀਆਂ ਗਲਾ ਪੁਛਣੈ। ਭਾਵੜਾ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲਗੈ, ਗਲਾ ਜਿ ਖੁਸਾਮਦੀ ਦੀਆਂ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲਿ ਕਰੈ। ਜਿ ਅਹਿ ਗਲ ਏਵ ਕੀਚੈ ਜੀ। ਅਹਿ ਗਲਿ ਏਵ ਕੀਚੈ। ਅਹਿ ਏਵ ਗਲਿ ਹੋਵੈ, ਤਾਂ ਭਲੀ ਹੋਵੈ ਜੀ। ਲਗੈ ਸੈਸਾਰ ਪ੍ਰਕਿਰਤਿ ਸੁਣਾਵਣ, ਸਮਝਾਵਣ ਲੋਕ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ। ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜਿਉ ਜਿਉ ਅਜਾਣੁ ਹੋਇ ਕਰਿ ਪੁਛੇ, ਲਿਬਾਸੀ ਗਲਾ ਲਗੇ ਕਰਣ। ਜਿ ਅਹਿ ਗਲ ਏਵ ਕੀਚੇ ਜੀ, ਭਲਾ ਹੈ। ਅਹਿ ਐਵ ਨਾਹੀ ਜੀ ਕਰਣੀ। ਸੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਮਾਤਾ ਦਾ ਆਖਿਆ, ਕਦੇ ਕਾਈ ਗਲ ਸੁਣਦਾ। ਸੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਅਠੇ ਹੀ ਪਹਰ ਕੀਰਤਨੁ ਕਰਦਾ, ਸਵਦੋ ਕਦੇ ਨਾਹੀ। ਸੁ ਭੋਲੀ ਮਾਤਾ ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨੋ ਜਾਇ ਕਰਿ ਕਹਦੀ ਹੈ, ਜਿ। "ਬੇਟਾ ਜੇ ਤੂ ਮੇਰਾ ਪੁਤ੍ਰ ਹੈ, ਤਾਂ ਬੇਟਾ ਹਉ ਤੇਰੀ ਮਾਤਾ ਹਾਂ। ਤੂੰ ਐਤਨਾ ਆਖਿਆ ਮੇਰਾ ਮੰਨਿ, ਜਿ ਇਕੁ ਪਹਰੁ ਤੂ ਸੁਤਾ ਕਰਿ। ਅਤੇ ਬੇਟਾ ਤੇਰੀਆਂ ਅਖੀ ਲਾਲ ਹੋਇ ਰਹੀਆ ਹੈਨਿ, ਓਣੀਦੈ ਦੀਆ

ਮਾਰੀਆ। ਬੇਟਾ ਇਕੁ ਝਟੁ ਪਹਰ ਤੂ ਸਵਹਿ, ਚੁਪ ਕਰਿ ਕਰਿ। ਇਕ ਬਿੰਦਕ ਸਵੁ, ਮੇਰਾ ਬੇਟਾ। ਅਹਿ ਸਬਦ ਉਪਦੇਸ ਦੇ ਆਖਹਿ ਮੂਲੇ ਨਾਹੀ, ਅਤੇ ਵੇਖੁ ਭੀ ਮੂਲੇ ਨਾਹੀ ਬੇਟਾ। ਤੂ ਬਿੰਦਕ ਟਿਕੁ ਸਉ, ਮੇਰਾ ਬੇਟਾ। ਹੰਉ ਵਾਰੀ ਤੁੱਧ ਵਿਟਹੁ। ਏਤਨਾ ਮੇਰਾ ਆਖਿਆ ਭਿ ਮੰਨਿ ਹੰਉ ਤੇਰੀ ਮਾਉ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਤੂ ਇਕੁ ਝਟੁ ਸਬਦ ਆਖਣਹੁ ਰਹੁ, ਜਿ ਤੂ ਬਿੰਦਕ ਸੁਖਾਲਾ ਹੋਵਹਿ, ਮੇਰਾ ਪੁਤ੍ਰ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਥੋੜਾ ਹੀ ਮੁਸਕਾਇ ਕਰਿ ਬੋਲਿਆ "ਅਖੈ ਮਾਈ ਤੂ ਮੈਨੋ ਸੁਖੁ ਦੇਣੇ ਕੇ ਕਿਨਾ ਸਵਾਲਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਆਖਣਹੁ ਚੁਪ ਕਰਾਇਦੀ ਹੈ"। ਅਖੈ, ਆਹੋ ਬੇਟਾ ਜੇ ਤੂ ਆਖਣਹੁ ਰਹਹਿ, ਤਾਂ ਸੁਖਾਲਾ ਹੋਵਹਿੰ"। ਅਖੈ, ਜੇ ਉਹ ਚੁਪ ਕੀਤੀ, ਅਤੈ ਆਖਣਹੁ ਰਹਿਆ, ਜੇ ਹਉ ਮਰਿ ਜਾਗੁ, ਤਾਂ ਤੂ ਸੁਖਾਲੀ ਹੋਵਹਿਗੀ?" ਤਬ ਮਾਤਾ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਬੇਟਾ ਹੰਉ ਤੇਰੇ ਸੁਖੁ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਏਹੁ ਗਲ ਆਖਦੀ ਹਾਂ। ਬੇਟਾ ਜਿਤ ਗਲ ਤੂ ਸੁਖਾਲਾ ਹੋਵਹਿ, ਸਾਈ ਗਲ ਕਰਿ। ਬੇਟਾ ਤੂ ਜੀਵਦਾ ਕਿਤੁ ਗਲ ਹੈ? ਅਤੇ ਮਰਦਾ ਕਿਤੁ ਗਲੈ ਹੈਂ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਆਸਾ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿਆ :-

ਆਖਾ ਜੀਵਾ ਵਿਸਰੈ ਮਰਿ ਜਾਉ। ਆਖਣਿ ਅਉਖਾ ਸਾਚਾ ਨਾਉ॥

[ਸੋਦਰ ਰਾਗ ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ।੨ ।(੯)]

... ਤਬ ਮਾਲਾ ਅਸੀਰਵਾਦੁ ਦੀਆ। ਤਬ ਮਾਤਾ ਪਾਸ ਤੇ ਅਸੀਰਵਾਦੁ ਲੇ ਕੇ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਮਾਤਾ ਸੰਤੋਖਿ ਛੋਡੀ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਘਰੁ ਦੇ ਆਦਮੀ, ਖਰਾ ਏਉ ਨ ਜਾਣਦਿਆਂ ਜਿ ਕਰਤਾ ਕਰਨਹਾਰੁ ਹੈ। ਪਰੁ ਏਵ ਜਾਣਦੇ ਜਿ ਫਕੀਰੀ ਵਿਚਹੁ ਆਇਆ ਹੈ। ਜੇ ਕਿਵੈ ਟਿਕੈ, ਤਾ ਭਲਾ ਹੋਵੈ। ਪਰੁ ਓਨਾ ਦੀ ਮੁਕਤਿ ਸਤਾਂ ਪੀੜੀਆਂ ਅਗਲੀਆਂ ਤੀਕੁ ਹੋਗਿ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਏਹੁ ਬਚਨੁ ਹੈ। ਬੁਲਹੁ ਭਾਈ ਵਾਹਗੁਰੂ। ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ।

ਬਾਲ ਨਾਥ ਨਾਲ ਗੋਸਟ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ, ਉਤਰ ਦੀ ਧਰਤੀ ਟਿਲੇ ਬਾਲ ਗੋਦਾਈ ਕੇ ਗੈਆ। ਸੁ ਆਗੇ ਸਿਧਾਂ ਸਾਧੂਆਂ ਕਾ ਮੇਲਾ ਥਾ। ਅਗੇ ਸਭਿ ਮਿਲਤੇ ਜਾਤੇ ਥੇ। ਇਕੋ ਮੇਲਾ ਹੋਵੈ ਬਾਲ ਗੁਦਾਈ ਦੇ ਟਿਲੇ, ਅਤੈ ਇਕੋ ਮਲਾ ਹੋਵੈ ਅਚਲਿ। ਤਬ ਬਾਲ ਨਾਥ ਦੇ ਟਿਲੇ ਮੇਲਾ ਹੋਆ। ਜੋ ਕੋਈ ਜੋਗੀ, ਸੰਨਿਆਸੀ, ਬੈਸਨਉ ਸੀ, ਸੈਸਾਰੀ ਅਉਧੂਤੀ, ਬੈਰਾਗੀ, ਸੁ ਸਭ ਕੋਈ ਪੀਰ ਬਾਲ ਨਾਥ ਪਾਸ ਚਲਿ ਆਇਆ। .... ਦੇਖਾਂ, ਪੀਰ ਬਾਲ ਨਾਥ ਕੈਸਾ ਹੈ? ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, 'ਹੰਉ ਪੀਰ ਬਾਲ ਨਾਥ ਪਾਹਿ ਜਾਉ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਤੇ ਪੀਰ ਬਾਲ ਨਾਥ ਕੇ ਆਸਣ ਕਉ ਰਮੇ, ਜਾਇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਏ। ਤਬ ਪੀਰ ਬਾਲ ਨਾਥ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏਹੁ ਨਾਨਕੁ ਬੇਦੀ ਆਇਆ, ਪਰੁ ਏਹੁ ਜਿ ਆਇਆ ਹੈ, ਸਿ ਕਿਉ ਆਇਆ ਹੈ?

ਏਸ ਕਉ ਚਾਹੀਤਾ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ। ਤਬ ਬਾਲ ਨਾਥ ਹੋਰ ਸੈਸਾਰ ਕੀ ਸੈਨਾ ਸਭ ਛੋਡੀ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਮਿਲਿ ਬਹੁਤ ਆਦਰੁ ਕੀਆ, ਅਰੁ ਇਕੰਤਿ ਲੈ ਬੈਠਾ। ਅਰੁ ਪੁਛਿਆ ਜੀ, "ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਿਉ ਕਰਿ ਆਵਣਾ ਭੈਆ ਹੈ? ਕਿਉ ਕਰਿ ਆਇ ਹੋ ਜੀ? ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ। ਬਹੁੜਿ ਆਦੇਸੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੈਠਿ ਗਏ, ਬਾਲ ਨਾਥ ਅਰਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ। ਬਾਲੁ ਨਾਥੁ ਜਾਣੈ ਜਿ ਪੂਰਾ ਪੁਰਖੁ ਹੈ, ਪਣੁ ਏਹੁ ਈਹਾਂ ਆਇਆ ਹੈ, ਸਿ ਕਿਉ ਆਇਆ ਹੈ? ਏਸ ਕਉ ਗੋਰਖੁ, ਗੁਸਾਈ ਭਰਥਰੀ, ਚਰਪਟੁ, ਈਸਰ ਨਾਥ, ਜਿਤਨੇ ਬਡੇ ਪੁਰਖੁ ਹਮਾਰੇ ਹੈ 'ਸੇ ਸਭਿ ਲੋਚਿ ਰਹੇ ਹੈਂ। .....

ਤਬ ਬਾਲ ਨਾਥ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਾਗ ਹਮਾਰੇ। ਜਿ ਏਹ ਅਸਥਲੁ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੋਵਣ, ਜਿ ਸਾਧਹੁ ਦਿਸਟਿ ਧਾਰੀ। ਪੂਰੁ ਜਿ, ਜਿਤਿ ਮਨਸਾ ਤੁਪਿ ਆਏ ਹਹੁ, ਸੁ ਕਹੀਐ ਜੀ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਰਾਮਕਲੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲ ਉਠਾ :-

ਹਮ ਡੋਲਤ ਬੇੜੀ ਪਾਪ ਭਰੀ, ਪਵਣੁ ਲਗੈ ਮਤੁ ਜਾਈ॥

[ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧ ਚਉਪਦੇ । ੬ । (੮੭੮)]

ਤਬ ਪੀਰ ਬਾਲ ਨਾਥ ਕਹਿਆ ਜਿ "ਨਾਨਕ! ਸਚ ਕਾ ਸਬਦ ਤੈਂ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਅਰ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਤੈਂ ਭੇਟਿਆ ਹੈ, ਤਓ ਤੂ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਮਹਿ ਖੰਡੇ ਕਿਉਂ ਮੇਲਤਾ ਹੈ? ਜਾਹਿ ਜਾਇ ਕੈ ਸੈਸਾਰ ਕਉ ਨਾਮੁ ਜਪਾਇ, ਸਿਮਰਾਇ।.... ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਜਗਤ੍ਰ ਨਿਸਤਾਰਨ ਦੀ ਨਿਮਿਤਿ ਆਇ ਕੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਨਿਵਾਸੁ ਕੀਆ।.... ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਾ ਸਿਖੁ ਹੂਆ ਸੈਸਾਰੁ। ਚਾਰਿ ਕੁੰਟ ਮਹਿ ਹਰਿ ਨਗਰਿ ਗਾਵ੍ਹ ਮਹਿ ਧਰਮਸਾਲਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀਆਂ ਬਾਂਧੀਆਂ। ਇਕ ਰੰਗਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਸੈਸਾਰ ਲਾਗਾ ਅਰਾਧਣੇ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ, ਨਾਮੁ, ਦਾਨੁ ਇਸਨਾਨੁ ਲਾਗੁ ਸੈਸਾਰ ਕਮਾਵਣੇ। ..... ਜਿ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੇ ਸ਼ਬਦਿ ਲਾਗੇਗਾ ਸੋ ਮਕਤਾ ਹੋਇ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਐਸੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰੀ ਜਿ ਸਾਰੇ ਜਗਤ੍ਰ ਕਉ ਨਾਮੁ ਦਿੜ੍ਹਾਇਆ। ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ। ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ।

ਪੀਰ ਅਬਦੁਲ ਗੀਲਾਨੀ ਨਾਲ ਗੋਸ਼ਟ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਪੀਰ ਬਾਲ ਗੋਦਾਈ ਦੇ ਟਿਲੇ ਤੇ ਰਮੇ, ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਆਇਆ। ਤਬ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਤੇ ਲਹੋਰਿ, ਰਾਵੀ ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਉਪਰਿ ਜਾਇ ਬੈਠਾ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਦੇਖੈ, ਤਾਂ ਇਕਿ ਜੰਮਦੇ ਹੈਨਿ, ਇਕਿ ਮਰਦੇ ਹੈਨਿ। ਇਕ ਆਵਦੇ ਹੈਨਿ, ਇਕਿ ਜਾਂਦੇ ਹੈਨਿ, ਨਿਹਚਲੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਮਨੁ ਵਿਸਮਾਦਿ ਵਿਚਿ ਪੈ ਗਇਆ। ਤਬ ਵਡਾ ਪੀਰ ਅਬਦੁਲ ਗੈਲਾਨੀ ਮਿਲਿ ਗਇਓਸੁ। ਦਸਤ ਪੰਜਾ ਲੈ ਮਿਲੇ ਦਰਆਵ ਦੇ ਉਪਰਿ। ਤਬ ਪੀਰ ਵਡੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਨਾਨਕਾ! ਕਿਛੁ ਤੇਰੇ ਜੀਅ ਵਿਚ ਹੈ, ਸੁ ਕਹੁ। "ਐਥੇ, ਮੇਰੇ ਜੀ ਵਿਚਿ ਇਹਾ ਹੈ, ਜਿ ਏਹੁ ਜਹਾਨੁ ਸਭੁ ਝੂਠ ਹੈ, ਜਿ ਜੰਮਣੁ ਅਰੁ ਮਰਣੁ। ਸੁ ਜਹਾਨੁ ਸਭੁ ਝੂਠ ਹੈ, ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ। ਏਹ ਵੇਖਿ ਕਰਿ ਜੀਉ ਖਰਾ ਹੈਰਾਨਗੀ ਵਿਚਿ ਪੈਇ ਗਇਆ ਹੈ।" ਤਬ ਪਰੀ ਵਡੇ ਅਬਦਲ ਗੈਲਾਨੀ ਕਹਿਆ ਜੀ, "ਏ ਨਾਨਕ ਤੂ ਸਚੇ ਨਾਲਿ ਸਚਾ ਹੋਹਿ। ਸੈਸਾਰ ਨਾਲ ਤਿਰਾ ਕਿਆ ਹੈ? ਜਾਂ ਤੂ ਸਚੇ ਨਾਲਿ ਸਚਾ ਹੋਵਹਿਗਾ, ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਸਚੁ ਹੀ ਸਭ ਨਜਰਿ ਆਵਸੀ। ਕਿਉਂ, ਜਿ ਏਸ ਕੂੜੇ ਹੀ ਜਹਾਨ ਵਿਚਿ, ਤੈ ਜੇਹੇ ਸਾਦਕ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹੈਨਿ। ਸੁ ਏਹੁ ਜਹਾਨੁ ਭੀ ਭਲਾ ਹੈ। ਤਬ ਇਤਨੇ ਪੀਰ, ਵਡੇ ਅਬਦਲੀ ਗੈਲਾਨੀ ਦੇ ਆਖਣੇ ਨਾਲਿ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਗਦ ਗਦ ਹੋਇ ਗੈਆ।...

.... ਤਬ ਪੀਰ ਵਡੇ, ਸਿਰੁ ਬਾਬੇ ਦਾ ਫਿੜ ਕਰਿ ਉਪਰਾਹ ਕੀਤਾ। ਤਹਮਦ ਨਾਲਿ ਬਾਬੇ ਕੀਆ ਹੰਝੂ ਲਾਗਾ ਪੂਝਣੇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ, ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਮਹਿ :-

ਨਾਨਕ ਸਾਚੇ ਕਉ ਸਚੁ ਜਾਣੁ।

[ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧ । ੫ । (੧੫)]

ਤਬ ਪੀਰੁ ਵਡਾ ਅਬਦੁਲ ਗੈਲਾਨੀ, ਖਰਾ ਖੁਸੀ ਹੋਇਆ, ਖੁਦਾਇ ਦੀਆ ਗਾਲਾ ਸੁਣਿ ਕਰਿ। ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਖੁਸੀ ਹੋਆ ਪੀਰ ਦੇ ਮਿਲਣੇ ਨਾਲਿ। ਜਿ ਸਿਫਤਿ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਕੀਤੀ, ਸੁ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬੁਹਤੁ ਖੁਸਹਾਲੁ ਭੈਆ। ਤਬ ਪੀਰ ਵਡੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, 'ਅਲਾਹ ਅਲਾਹ' ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, "ਹਰ ਦਮ ਅਲਾਹ ਮਉਜੂਦੁ ਅਲਾਹ"। ਤਬ ਪੀਰ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਲਾ ਨਾਨਕ, ਭਲਾ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕੁ ਅਰੁ ਪੀਰ ਵਡਾ ਅਬਦਲ ਗੈਲਾਨੀ ਵਿਦਾ ਹੋਏ। ਪੀਰੁ ਵਡਾ ਅਬਦੁਲ ਗੈਲਾਨੀ ਕਉਣੁ। ਸੋ ਪੀਰ ਵਡਾ ਅਬਦੁਲ ਗੈਲਾਨੀ ਓਹੁ, ਜਿਸ ਕਉ ਕਹੀਤਾ ਹੈ ਜਿ :-

ਪੀਰੁਵਡਾ ਅਦਬੁਲ ਗੈਲਾਨੀ।

ਭੁਖਿਆ ਕਉ ਅੰਨੁ, ਤ੍ਰਿਹਾਇਆ ਕਉ ਪਾਨੀ।

ਮੀਏ ਦਾਊਦ ਸੇਰਗੜ ਵਾਲੇ ਕਾ ਪੀਰੁ, ਉਸ ਸਾਥਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਗੋਸਟ ਕੀਤੀ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹੁਗੁਰੂ। ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ। ਸਤਿਗੁਰੂ। ਸਾਬਾਸਿ ਗੁਰੂ। ਵਾਹੁਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ।

ਪਟੀ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਲਹੌਰ ਤੇ ਰਮੇ। ਤਬ ਪਟੀ ਮਾਝੇ ਕੀ ਧਰਤੀ ਬੀਚਿ ਚਲੇ ਆਵਤੇ ਥੇ ਅਰੁ ਸਾਵਣ ਮਾਹੁ ਥਾ। ਕਿਰਸਾਣ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਖੇਤ੍ਹਾਂ ਵਿਚਿ ਹਲ ਵਾਹਿਦੇ ਥੇ। ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਾ ਏਹੁ ਸੁਭਾਉ ਹੋਤਾ, ਜੁ ਉਦਿਆਨ ਹੀ ਕੇ ਵਿਖੇ ਬਹੁਤ ਫਿਰਤਾ। ਤਬ ਜਿਉ ਉਦਿਆਨ ਮਹਿ ਗੁਰੂ ਚਲਿਆ ਜਾਤਾ ਥਾ, ਤਿਉ ਇਕਿ ਹਲਾਂ ਵਾਲੇ ਹਲ ਵਾਹਿਦੇ ਥੇ। ਸੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਉਨਕੇ ਨਜੀਕਿ ਪਾਸੁ ਦੇ ਆਇ ਨਿਕਲਿਆ। ਤਬ ਉਨਾ ਹਲਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਕਉ ਦੇਖਿ ਕਰਿ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਟੁਕੁ ਏਕੁ ਖਲੋਇ ਗੈਆ। ਓਨਾ ਹਲਾਂ ਵਾਹਿਦਿਆਂ ਕੀ ਤਰਫ ਲਾਗਾ ਦੇਖਣੇ। ਤਬ ਉਨ ਮਹਿ ਜੋ ਇਕੁ ਸਿਰਦਾਰੁ ਥਾਂ, ਓਨਾ ਹਲਾਂ ਕਉ ਖੜਾ ਹਲ ਹਾਲੀਆਂ ਤੇ ਵਹਾਇਦਾ ਥਾ, ਓਹੁ ਆਇਬ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਪਾਸਿ ਖੜਾ ਹੋਆ। ਤਬ ਉਨਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਗੁਸਾਈ ਤਪਾ ਜੀ ਰਾਮ ਰਾਮ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜੀ "ਸਤਿ ਰਾਜਾ ਰਾਮੁ" ਤਬ ਓਨਿ ਰਾਹਕਿ ਲੋਕਿ, ਗਰਬੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਧਨ ਮਾਇਆ ਦਾ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰੇ ਤਪਾ ਹਮ ਏਤੁ ਨਿਮਤਿ ਕਰਦੇ ਹਹ, ਜਿ ਅਨਾਜੁ ਪੈਦਾ ਹੋਵੈ। ਬੇਟੀ, ਬੇਟਾ, ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ, ਭੈਣ, ਭਾਈਆਂ ਕਬ ਸਾਕੁ ਜਿ ਕੋਈ ਹੈ, ਸੁ ਸੁਖਾਲਾ ਖਾਏ, ਪਿਐ, ਆਸਇਸਿ ਪਕੜੀਐ। ਤ੍ਰਧਿ ਜੇਹੇ ਜਿ ਤਪੇ ਅਤੀਤ ਆਵਨਿ, ਸੇ ਭਿ ਖਾਨਿ। ਕਿਛੁ ਜੀ ਕੀ ਗਤਿ ਹੋਵੈ। ਹੋਰੁ ਗਲਾਂ ਸਭਿ ਝੂਠੁ ਹੈਨਿ। ਬਿਨਾ ਰਾਹਕੀ ਬਿਨਾ ਘਾਲ ਕੀਤੀ, ਹੋਰੁ ਘਾਲ ਭਲੀ ਨਾਹੀ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਈ ਏਤੁ ਕੰਮ ਕੀਤੇ ਜੀਅ ਦਾ ਭਲਾ ਨਾਹੀ ਹੋਂਦਾ। ਓਹ ਰਾਹਕੀ ਹੋਰੁ ਹੈ, ਜਿਤੁ ਜੀਅ ਦਾ ਭਲਾ ਹੋਂਦਾ ਹੈ"। ਤਬ ਓਨਿ ਕਿਰਸਾਣਿ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਉਹ ਰਾਹਕੀ ਟਲ ਕਵਨ ਹੈ? ਜਿਤੁ ਏਸੁ ਕਾ ਭਲਾ ਹੋਂਦਾ ਹੈ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ ਜਿ :-

ਇਹੁ ਤਨੁ ਧਰਤੀ ਬੀਜ ਕਰਮਾ ਕਰੋ ਸਲਿਲ ਆਪਾਉ ਸਾਰਿੰਗ ਪਾਣੀ।

[ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੩ । ੨੬ । (੨੩)]

ਤਬ ਓਇ ਜਿ ਜੀਅ ਥੇ ਕਿਰਸਾਨ ਲੋਕ, ਸੇ ਸਭਿ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ। ਬੋਲਹ ਭਾਈ ਵਾਹੁਗੁਰੂ। ਧੰਨ ਗੁਰੂ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ।

ਕਵੀਸ਼ਰਾਂ ਨਾਲ ਵੀਚਾਰ

ਤਬ ਪਟੀ ਕੀ ਧਰਤੀ ਕਾ ਤਮਾਸਾ ਦੇਖਿ ਕਰਿ, ਬਾਬਾ ਕਰਤਾਰਪੁਰਿ ਆਇਆ। ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਬੈਠਾ ਥਾ ਆਪਨੀ ਧਰਮਸਾਲ ਕੇ ਵਿਖੇ। ਅਰੁ ਇਕ ਕੀਵਸੁਰ ਆਇ ਗਏ,ਜਿ ਬਹੁਤ ਕਵਿ ਜਾਨਤੇ ਥੇ। ਅਰੁ ਬਹੁਤ ਸੁਘੜ ਚਤੁਰਾਈ ਜਾਨਤੇ ਥੇ। ਤਿਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਪਰਮੇਸੁਰ ਹਮ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਸਿਮਰਹਿ ਅਰੁ ਕਾਵ ਭੀ ਕਰਹਿ। ਪਰੁ ਹਮਾਰਾ ਕੋਈ ਨਾਮ ਲੇਤਾ ਨਾਹੀ ਅਰੁ ਨਾ ਹਮਾਰੀ ਕੋਈ ਕਵਿ ਹੀ ਸਿਖੈ। ਨਾ ਕੋਈ ਹਮਾਰੇ ਤਾਈ ਮੰਨੇ ਅਰੁ ਨ ਕੋਈ ਹਮ ਕਵੁ ਜਾਣੇ। ਹਮ ਕਵਿ ਭੀ ਐਸੀ ਕਰਤੇ ਹਹ, ਜਿਸ ਕਾ ਅਰਥੁ ਪਰਮਾਰਥੁ ਕੋਈ ਬਿਰਲਾ ਸਮਝਤਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਇਸ ਕੇ ਸੀਧ ਪਦੇ ਅਰੁ ਸੀਧੇ ਹੀ ਸਲੋਕੁ, ਸੁ ਤਿਨ ਕਉ ਸਭ ਕੋਈ ਗਾਵੈ ਭੀ ਅਰੁ ਸੀਖੈ ਭੀ। ਸੁਣੇ, ਸਮਝੈ, ਰੀਝੇ ਅਰੁ ਸੁਣਿ ਕਰਿ ਸਭ ਕੋਈ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕਰੈ। ਕਿ ਏਹੁ ਤਮਾਸਾ ਹੈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ? ਇਬ ਸਭਿ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਚਲਹੁ, ਤੇ ਨਾਨਕ ਕਵੁ ਏਕ ਬਾਰ ਜਾਇ ਮਿਲ ਆਵਹਿ। ਤਬ ਜਿਉ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਬੈਠਾ ਥਾ ਤਿਵੁ ਇਕਤ੍ਰ ਹੋਇ ਕਰਿ ਕਿਤਨੇ ਕਿ ਬੈਸਨੋ ਆਇ ਨਿਕਸੇ। ਆਇ ਨਮਸਕ੍ਾ ਕੀਆ। ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕਰਿ ਕੈ ਬਸਿ ਗਏ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜੀ, "ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ, ਆਈਐ ਜੀ, ਬੈਸੀਐ ਜੀ।" ਤਬ ਉਨਹੁ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਰਿ ਕੈ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਉ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਆ ਜਿ "ਨਾਨਕ ਜੀ। ਆਜੁ ਤੂ ਇਸੁ ਸੈਸਾਰ ਬੀਚਿ ਅਰੁ ਏਸੁ ਸਮੇ ਬੀਚਿ ਭਲਾ ਹੈਂ। ਤੁਝ ਉਪਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰੇ, ਸੋਈ ਭਲਾ ਹੈ"। ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, 'ਜੀ ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ। ਸਾ ਉਸਤਤਿ ਕਹੀਐ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਨਿਮਿਤਿ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਕ ਦਰਗਾਹ ਜਿ ਕਵਿ ਪਰਵਾਨੁ ਪੈੜ, ਸੁ ਕਿਸੁ ਭਾਤਿ ਕੀ ਪੜੇ? ਕਵਿ ਜੀ ਕਹੀਐ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਜਿ ਹੋਈ ਅਰੁ ਜਿਤੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਖੁਸੀ ਹੋਇ, ਸੁ ਕਵਿ ਕਉਨੁ ਹੈ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਾਈ ਅਬ ਤੋਂ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਈਂ ਜਬ ਇਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਅਰਥਿ, ਤਾਂ ਅਬ ਕਹਿਆ ਚਾਹੀਐ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਗਉੜੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਸਚ ਕੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆਃ-

ਭਉ ਮੁਚੁ ਭਾਰਾ ਵਡਾ ਤੋਲੁ। ਮਨ ਮਤਿ ਹਉਲੀ ਬੋਲੇ ਬੋਲ॥

[ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ ਮਹਲਾ ੧ ਚਪਉਪਦੇ ਘਰ ੧ ।੧ ।(੧੫੧)]

ਤਬ ਜਿਤਨੇ ਓਇ ਬੈਸਨਉ ਥੇ, ਸੁ ਸਭਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਸਿਖ ਹੋਏ। ਲਾਗ਼ੇ ਜਪਣੇ, ਜਿ ਵਾਹੁਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ। ਉਨ ਕੇ ਮਨਿ ਸਾਂਤਿ ਆਈ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹੁਗੁਰੂ।

ਗੋਸਟ ਮਾਤਾ ਨਾਲ

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਨਗਰ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਆਪਣੇ ਗ੍ਰਿਹ ਕੇ ਵਿਖੇ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੈਠਾ ਥਾ। ਅਰੁ ਮਾਤਾ ਲਾਗੀ ਕਹਨੇ ਜਿ, "ਏ ਬਚਾ ਏਹ ਤੇਰੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੈ ਤੂ ਇਸ ਦਾ ਪੁਰਖੁ ਹੈ। ਏਸ ਦੀ ਤੂ ਸਾਰ ਕਰਿ ਜਾ। ਹੰਉ ਤੇਰੀ ਮਾਤਾ ਹਾਂ ਅਰੁ ਤੂ ਮੇਰਾ ਪੁਤ੍ਰ ਸੰਤਤਿ ਹੋਇਆ ਹੈਂ। ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਬਿਨਾ ਪੁਤ੍ਰ ਸੰਤਤਿ ਨਾਹੀ ਹੋਂਦੀ। ਜੇ ਤਧਿ ਭਾਵੈ ਤਾ ਮਾਤਾ ਦਾ ਕਹਿਆ ਮੰਨਿ। ਪੁਤ੍ਰ, ਤੂ ਆਪਣੀ ਇਸਤ੍ਰੀ

ਸਾਂਭਿ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਮਾਤਾ ਨੋ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਮਾਤਾ ਜੀ ਨਾ ਤੂ ਮੇਰੀ ਮਾਤਾ ਅਰੁ ਨ ਕੋਈ ਕਿਸੀ ਕਾ ਪਿਤਾ, ਅਰੁ ਨਾ ਕੋਈ ਕਿਸੀ ਕਾ ਪੁਤ੍ਰ ਹੈ। ਨਾ ਕੋਈ ਕਿਸੀ ਕਾ ਖਸਮੁ, ਨਾ ਕਾਈ ਕਿਸੀ ਕੀ ਇਸਤ੍ਰੀ"। ਤਬ ਮਾਤਾ ਕਹਿਆ ਜੀ, "ਪੁਤ੍ਰ ਸੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਕਉਣ ਹੈਨਿ ਜਿ ਇਸਦੇ ਹੈਨਿ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਕੰਮਿ ਨਾਹੀ ਆਵਤੇ"। ਤਬ ਮਾਤਾ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬੇਟਾ ਓਇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਕਉਣ ਹੈਨਿ? ਜਿ ਕੰਮਿ ਨਾਹੀ ਆਵਤੇ"। ਤਬ ਮਾਤਾ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬੇਟਾ ਓਇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਕਉਣੁ ਹੈਨਿ। ਜਿ ਕੰਮ ਆਵਤੇ ਹੈ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਸਬਦੁ ਬੋਲਿਆ ਜਿ:-

ਮਾਤਾ ਮਤਿ ਪਿਤਾ ਸੰਤੋਖ। ਸਤ ਭਾਈ ਕਰਿ ਏਹੁ ਵਿਸੇਖੁ॥੧॥

[ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ ਮਹਲਾ ੧ ਚਉਪਦੇ । ੨ । (੧੫੧)]

ਤਬ ਮਾਤਾ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕਈਅ। ਸਾਰੇ ਪਰਵਾਰ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ। ਕਹਿਆ, ਜਿ ਧੰਨਿ ਹੈਂ ਹਮਾਰੇ ਭਾਗ, ਜਿਨ ਕੀ ਕੁਲਿ ਮਹਿ ਬਾਬਬ ਨਾਨਕੁ ਪ੍ਰਗਟਿਆ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ। ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ। ਸਤਿਗੁਰੂ। ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ। ਵਾਹ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜਗਤ ਉਧਾਰਨਾ। ਦੁਤਰ ਤਾਰਨਾ। ਸਰਨਿ ਪੜੇ ਕੀ ਲਾਜ ਨਿਵਾਰਨਾ ਸੰਤ ਜਨਾਂ ਕਉ ਪਾਰਿ ਉਤਾਰਨਾ।

ਪਿਤਾ ਕਾਲੂ ਜੀ ਨਾਲ ਵੀਚਾਰ

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ, ਨਗਰਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਧਰਮ ਸਾਲਾ ਬੀਚਿ ਬੈਠਾ ਥਾ ਅਰੁ ਦਾਦਾ ਕਾਲੂ ਆਇ ਖੜਾ ਹੋਇਆ, ਅਰੁ ਕਹਣੇ ਲਗਾ ਜਿ, ਜੀ "ਤੂ ਜਿ ਇਨਾ ਉਝਾੜੁ ਕਰਦਾ ਹੈਂ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਆਂਵਦਾ ਹੈ, ਸੁ ਵੰਡਿ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੇਂਦਾ ਹੈਂ। ਅਤੇ ਨਾ ਕਿਛੁ ਤੂ ਸਉਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈਂ, ਨ ਕਿਛ ਬਾਪਾਰੁ ਬਿਉਹਾਰੁ ਰੋਜਗਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੀ ਅਰਿ ਤੇਰੇ ਪੁਤ੍ਰ ਹੈਨਿ ਪੋਤ੍ਰੇ ਹੈਨਿ, ਤੁਧੁ ਦੁਆ ਸਿ ਤੇਰੇ ਭਰਾਵ ਹੈਨਿ, ਅਸੀ ਭਿ ਤੇਰੇ ਮਾਪਿ ਹਹ, ਤੇਰੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਹੈਨਿ, ਅਹਿ ਤੇਰੇ ਹੀ ਆਸਰੇ ਸਭਿ ਆਇ ਬੈਠੇ ਹੈਨਿ, ਇਤਨਾ ਆਲਸੁ। ਕਿਛੁ ਕੀਚੈ, ਜਿ ਸਭਨਾ ਨਾ ਰੋਜਗਾਰੁ ਚਲਿਆ ਜਾਵੈ ਨਿਕੰਮਾ ਬੈਠਾ ਕੋਈ ਹਹੈ ਨਾਹੀ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਕਹ ਕਹ ਹਸਿਆ, ਜਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਤੂ ਕਿ ਆਖਦਾ ਹੈ? ਏਨਾ ਜੀ ਬੈਠਿਆ ਨੋ। ਖਾਂਦੇ ਤਾਂ ਹੈਨਿ ਜੀ; ਪਰੁ ਅਜੁ ਤੇਰਾ ਕੀਤਾ ਸਭ ਕਿਛੁ ਹੋਂਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਏਹ ਜਿ ਮਾਇਆ ਹੈ, ਸਿ ਬਿਨਾ ਸਉਦੇ ਬਾਪਾਰ ਥੀਂ ਹੋਂਦੀ ਨਾਹੀ। ਏਹ ਕਹਾਵਤ ਵਡੇ ਆਖਿ ਗਏ ਹੈਨਿ ਕਿ ਨਾ? ਜਿ ਬਾਪਾਰੇ ਬਸਤੇ ਲਖਮੀ। ਜੀ, ਅਜੁ ਤੇਰੇ ਆਖੇ ਸਭੇ ਗਲਾਂ ਹੋਦੀਆਂ ਹੈਨਿ। ਅਤੇ ਤੇਰੇ ਆਖੇ ਭਿ ਸਭੇ ਲਗਦੇ ਹੈਨਿ, ਖਾਨ ਖਵਾਨੀਨ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ, ਸਉਦੇ ਬਿਉਹਾਰ ਲਾਇ ਦੇਹਿ, ਤਾਂ ਸਾਮ ਚਾਰਿ ਪਜੀਹੇ ਜੁੜਿ ਆਵਨਿ। ਤਾਂ ਪਿਤੇ ਤੇਰੇ ਪੁਤ੍ਰ ਪੋਤ੍ਰੇ ਹੈਨਿ, ਤਾਂ ਏਨਾ ਦੇ ਕੰਮਿ ਆਵਨਿ। ਅਸਥਿਰੁ ਤਾਂ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਕਿ ਨਾ, ਏਤੁ ਸੈਸਾਰ ਵਿਚਿ। ਜੇ ਤਾਂ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਤੈਂ ਥੀ ਕਰਾਏ, ਤਾਂ ਤੂ ਏਹ ਗਲੀ ਮੇਰੀ ਆਖੀ ਮੰਨਿ। ਏਤੁ ਗਲੈ ਕਿਛੁ ਐਬ ਨਾਹੀ। ਤੂ ਸੋਈ ਕੋਈ ਸੰਜਮੁ ਬਣਾਇ, ਜਿ ਅਘਾਂ ਭਿ ਤੇਰੇ ਕੰਮ ਆਵੈ। ਤਾਂ ਫਿਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ :-

ਅੰਧੇ ਜੀਵਨਾ ਵੀਚਾਰਿ ਦੇਖਿ ਕੇਤੇ ਕੇ ਦਿਨਾ।

[ਧਨਾਸਰੀ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧ ਚਉਪਦੇ । ੨ । (੬੬੦)]

ਤਬ ਦਾਦਾ ਕਾਲੂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੀ ਪੈਰੀ ਪੈਆ ਅਰੁ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤਿ ਚਰਨੀ ਲਾਗੀ, ਜਿ ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ

ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ। ਵਾਹੁਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ। ਸਤਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ, ਜਿਸ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਿ ਕਰਿ ਮਹਾਂ ਪਤਿਤ ਜੀਵ ਮੁਕਤੇ ਹੋਹਿ, ਸੋ ਸਤਿ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ।

ਅੰਗਦ ਜੀ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ, ਏਕ ਦਿਨਿ ਨਗਰਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਬੈਠਾ ਥਾ। ਅਰੁ ਅੰਗਦ ਸਿਖ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸਿ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ। "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ਜਿ ਕੋਈ ਜਾਤਿ ਕਾ ਨੀਚੁ ਹੋਵੈ, ਅਕੈ ਉਚ ਹੋਵੈ, ਅਰੁ ਓਹੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਸਰਨਿ ਪੜੈ; ਅਰ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਸਰਨਿ ਪੜਿਆ, ਉਸ ਕਉ ਦੁਖੁ ਵਿਆਪੈ, ਸੁ ਏਹੁ ਕਵਨੁ ਬੀਚਾਰੁ? ਜਿ ਜਾਂ ਏਹ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਸਰਨਿ ਪੜਿਆ, ਅਰੁ ਤਬ ਭੀ ਇਸ ਕਉ ਦੁਖ ਆਇ ਵਿਆਪੈ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਹਸਿ ਪੜਿਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ਤੂ ਏਹ ਬਾਤ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦਾ? ਜਿ ਏਹ ਬਾਤ ਕਿਉ ਹੈ?" ਕਹੈ, "ਜੀ ਮੈ, ਕਿਆ ਜਾਣਾ ਜੀ, ਬਿਨਾ ਤੇਰੇ ਜਣਾਏ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ, ਆਰਾ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ, ਜਿ ਪੁਰਖਾ ਏਹ ਬਾਤ ਏਵ ਹੈ :-

ਜੇ ਦਰਿ ਮਾਂਗਤੁ ਕੂਕ ਰਹੇ ਮਹਲੀ ਖਸਮੁ ਸੁਣੇ॥
ਭਾਵੇ ਧੀਰਕ ਭਾਵੈ ਧਕੇ ਏਕ ਵਡਾਈ ਦੇਇ॥

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਚਉਪਦੇ ਘਰ ੨ । ੩ । (੩੪੯)]

.... ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਚਰਨੀ ਲਾਗਾ। ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਸੋ ਮਚੁ ਭੀ ਤੂ, ਅਤੈ ਸਚੁ ਦੇਣਹਾਰੁ ਭਿ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ਤੂ ਮਰਾ ਸੇਵਕ ਹੈ"। ਤੁਧ ਉਤੈ ਮੇਰੀ ਖੁਸੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਤਾਈਂ ਸਚੁ ਦੀਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਕਉ ਤੂ ਸਚੁ ਦੇਹਿਗਾ, ਤਿਸ ਕਉ ਭੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇਗਾ। ਜਗਤੁ ਮੈ ਤੇਰੇ ਹਵਾਲੇ ਕੀਆ ਹੈ। ਬਖਸੁ ਬਖਸਾਇ, ਜਪਿ ਜਪਾਇ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਪੈਰੀ ਪੈਆ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ। ਧੰਨ ਗੁਰੂ। ਸਤਿਗੁਰੂ।

ਦੌਲਤ ਖ਼ਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਪਿਛੋਂ ਇਕ ਪੁਰਾਣੇ ਸਾਥੀ ਨਾਲ ਬਚਨ

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨਗਰਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਬੈਠਾ ਥਾ। ਅਰੁ ਏਕੁ ਖਤ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਾ ਧਰਮ ਭਾਈ ਥਾ, ਸੁ ਓਹੁ ਪੜਿਆ ਬਹੁਤੁ ਥਾ। ਅਰੁ ਓਰੁ ਗਿਆਨੀ ਭਲਾ ਥਾ। ਬੈਸਨਉ ਮਾਰਗਿ ਰਹਤਾ ਥਾ। ਜਦਿ ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਦਉਲਤ ਖਾਂ ਕਾ ਮੋਦੀ ਥਾ, ਤਬ ਓਹੁ ਦਫਤਰੁ ਲਿਖਤਾ ਥਾ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜਦਿ ਫਕੀਰੀ ਵਿਚਿ ਆਇਆ ਥਾ, ਤਬ ਓਹੁ ਉਹਾਂ ਦੀ ਦਫਤਰੁ ਕਰਤਾ ਹੀ ਰਹਿਆ ਥਾ। ਤਬ ਜਦਿ ਦਉਲਤ ਖ਼ਾਂ ਫ਼ਊਤ ਹੂਆ, ਤਬ ਚਾਕਰ ਲੋਕ ਜਿਤਨੇ ਥੇ, ਸੁ ਸਭ ਆਪੋ ਾਪਨੀ ਠਰਵੀ ਗਏ। ਤਿਸ ਥੀਂ ਪਿਛੇ ਚਾਕਰੀ ਕਿਆ। ਦਿਨਾਂ ਥੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਾ ਗੁਲਗੁਲਾ ਜਹਾਨ ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਵਿਚਿ ਖਰਾ ਬਹੁਤ ਹੋਆਿ। ਤਬ ਉਨਿ ਸੁਣਿ ਪਾਇਆ ਕਿ ਯਾਰਹੁ ਨਾਨਕੁ ਵੰਦੀ, ਕਿ ਦਉਲਤ ਖਾਂ ਦੀ ਚਾਕਰੀ ਛੋਡਿ ਕਰਿ ਫਕੀਰੁ ਹੋਇ ਨਿਕਲਿ ਗੈਆ ਥਾ, ਸੁ ਉਸ ਕਉ ਲੋਗ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ, ਜਿ ਵਡੀ ਅਜਮਤਿ ਸਚੇ ਸਾਹਿਬ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਤਬ ਸਾਰਾ ਜਹਾਨੁ ਕਹਿ ਉਠਿਆ, ਜਿ ਵਾਹੁ ਖੁਦਾਇ ਜਿਨਿ ਏਹੁ ਲੁਤਫੁ ਇਸ ਉਪਰਿ ਕੀਆ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਉਮਤਿ ਖੁਦਾਇ ਕੀ ਸਿਫਤਿ ਕਰਿ ਉਠੀ, ਜਿ ਵਾਹ ਖੁਦਾਇ, ਜਿਨਿ ਏਵ ਨਾਨਕੁ ਵੇਦੀ ਸਵਾਰਿਆ ਹੈ। ਤਕ ਉਸ ਖਤ੍ਰੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਯਾਰਹੁ ਉਸਿ ਅਸਾਡੇ ਮਿਤ੍ਰ ਦੀ ਇਵੇਂ ਹੀ ਸਿਫਤਿ ਸੁਣੀਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੁਨਾਸਬੁ ਹੈ, ਜਿ ਇਕ ਬਾਰ ਜਾਇ ਮਿਲੀਐ, ਨਾਨਕ ਕੇ ਤਾਈ ਦੇਖੀਏ।" ਤਬ ਓਹੁ ਅਸਵਾਰੁ ਹੋਇ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ ਆਇਆ। ਆਇ ਪੈਰੀ ਪੈਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ, ਉਸ ਕਉ ਬਹੁਤੁ ਆਦਰੁ ਕੀਆ, ਬਹੁਤੁ ਬਹੁਤੁ ਭਾਉ ਕੀਆ, ਜਿ

ਭਾਈ! ਜੀ ਭਲੇ ਹਹੁ? ਤਬ ਓਨਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਆਜੁ 'ਭਲੇ ਹਹਿ ਜਾਂ ਤੇਰਾ ਦਰਸਨੁ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੂਆ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ, ਉਸੀ ਖਤ੍ਰੀ ਕਉ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਬਹੁਤ ਖੁਸੀ ਹੂਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਾਈ ਜੀ ਤਦਿ ਜਾਣਦਾ ਹੈਂ? ਜਦਿ ਦਉਲਤ ਖਾਨ ਦੀ ਖਿਦਮਦ ਕਰਦੇ, ਇਕਠੇ ਬਹਦੇਂ, ਇਕਠੇ ਹੀ ਕੰਮੁ ਕਰਦੇ, ਬਹਦੇ, ਉਠਦੇ, ਬਹੁਤੁ ਮਿਲਦੇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ, ਉਸ ਖਤ੍ਰੀ ਸਾਥਿ ਲਾਗਾ ਪਿਛਲੇ ਜਿ ਬਾਲਤਨ ਵਿਚਿ ਕਿਆ ਗਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਥੀਆਂ, ਸੇ ਚਿਤਰਣਿ। ਚਿਤਾਰਿ ਚਿਤਾਰ ਉਸ ਸਾਥਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਲਗਾ ਬਾਤਾਂ ਕਰਣ। ਤਬ ਉਨਿ ਖਤ੍ਰੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਏਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ। ਪਰੁ ਜੀ ਗੁਸਤਾਕੀ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਜੁ ਤੁਮਾਰੇ ਸਨਮੁਖੁ ਹੋਇ ਕਰਿ ਗਲ ਪੁਛਣੀ ਹੈ। ਪਰੁ ਜੇ ਮਿਹਰਵਾਨੁ ਹੋਇ ਕਰਿ ਕਹਹਿ, ਤਉ ਏਕ ਬੇਨਤੀ ਕਰਉ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਹਸਿ ਪੜੇ ਅਰੁ ਕਹਿਉਸੁ ਜੀ ਕਹੁ ਭਾਈ ਜੀ ਕਿਛੁ ਤੇਰੇ ਜੀ ਹੈ ਸੋ ਪੂਛੁ। ਤਬ ਓਨਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ਜਿਸਿ ਵਸਤੁ ਨੂੰ ਵਾਪਾਰੀ ਵਿਦੇਸਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੈ ਓਹਜਦਿ ਪਰਦੇਸਹੁ ਆਂਵਦਾ ਹੈ ਅਤੈ ਜਿ ਵਸਤੁ ਨੋ ਲੈਣ ਓਹੁ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਸੁ ਵਸਤੁ ਨੁ, ਆਏ ਹੋਏ ਓਸ ਦੇ ਮਿਤ੍ਰ ਭਾਈ, ਜਿ ਹੋਂਦੇ ਹੈਨਿ, ਸਿ ਪੁਛਦੇ ਹੋਦੇ ਹੈਨਿ, ਜਿ ਤੂ ਕਿਉ ਕਰਿ ਗੈਇਓਹਿ? ਕਿਤੁ ਸਹਰਿ ਗਇਓਹਿ? ਅਤੈ ਕਿਦੂ ਸਹਰਹੁ ਏਹ ਤੈ ਵਸਤੁ ਪਾਈ?" ਤਾਂ ਅਗਿਅਹੁ, ਓਹੁ ਜਿਉ ਜਿਉ ਗੈਅ ਹੋਆ ਹੈ, ਸੁ ਓਹ ਜਾਣ ਦੀਆਂ ਗਲਾਂ ਸਭਿ ਕਹਿ ਸੁਣਾਇਦਾ ਹੈ। ਜਿ ਭਾਈ ਐਵ ਮੈ ਗੈਆ, ਅਤੇ ਐਵ ਏਹ ਵਸੁਤ ਮੈ ਪਾਈ। ਸੁ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ਜਿਸ ਵਸਤੁ ਨੁ ਤੁਸੀ ਛਡਿ ਚਾਕਰੀ ਨਿਕਲੇ ਸਹੁ, ਫਿਰਿ ਉਹੁ ਵਧੁ, ਜਿਉ ਜਿਉ ਤੁਸੀ ਪਾਈ ਹੈ, ਸਾ ਸਭ ਬਾਤ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕੈ ਸੁਣਾਈਐ ਜੀ। ਜਿ ਕਿਉ ਕਰਿ, ਤੁਸੀ ਵਸਤੁ ਪਾਈ? ਅਰੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਦੇਖੀ? ਅਰੁ ਦਿਵਾਈ ਹੈ। ਅਰੁ ਕਵਣੁ ਵਸਤੁ ਏਹ ਹੈ? ਜੀ, ਏਹ ਗਲ ਗਡੀ ਅਤੈ ਅਸੀ ਹਉਲੇ ਮਾਣੂ, ਪਰ ਜੀ, ਜੈ ਦੈਆਲੁ ਹੋਇ ਕਰਿ ਕਹਹਿ, ਤਾਂ ਅਸੀ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਵਹ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਹਸਿ ਪੜੇ। ਕਹ ਕਹਾ ਹਸੇ। ਖੁਸੀ ਹੋਏ, ਜਿ ਸਾਬਾਸਿ, ਮੇਰਾ ਭਾਈ ਨਾਮ ਕਾ ਵਪਾਰੀ ਹੈ, ਤੂ ਤੈ ਭਲੀ ਪੂਛੀ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਸਾ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ ਜਿ :-

ਜੋ ਤਿਨਿ ਕੀਆ ਸੋ ਸਚੁ ਥੀਆ। ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਨਾਮੁ ਸਤਿਗੁਰਿ ਦੀਆ।

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੨ ਚਉਪਦੇ । ੧੪ । (੩੫੨)]

ਤਬ ਓਸੁ ਥੇ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਇਉ ਕਰਿ ਕਰਿ ਵਚਨੁ ਬੋਲਿਆ। ਤਬ ਓਸ ਖਤ੍ਰੀ ਕੋ ਪ੍ਰਸਥਾਹਿ ਏਸ ਸਬਦ ਕੀ ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਰੀ। ਸਿਫਤਿ ਸਰੀਅਤ ਵਿਚਿ, ਏਹੁ ਸਬਦ ਏਸੁ ਗੋਸਟ ਕਾ ਹੋਇਆ, ਸਿਫਤਿ ਸਰੀਅਤ ਕਾ ਪ੍ਰੇਮੀ। ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖੁ, ਜਿਸ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਨਾਉ ਚਿਤਿ ਆਵੈ। ਸੋ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ।

ਅੰਗਦ ਜੀ ਨਾਲ ਵੀਚਾਰ

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਨਗਰਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਬੈਠਾ ਥਾ, ਅਰੁ ਅੰਗਿਦੁ ਉਠਿ ਖੜਾ ਹੋਇਆ। ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ਏਕੁ ਮੇਰੇ ਜੀ ਪ੍ਰਸਨੁ ਹੈ। ਜੇ ਤੇਰੀ ਆਗਿਆ ਹੋਇ, ਤਾਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀਂ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਾ ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੇਰੇ ਜੀਅ ਹੈ, ਸੁ ਕਹੁ। ਤੁਝ ਉਪਰਿ ਮੇਰੀ ਕਿਰਪਾ ਹੈ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ ਪਾਤਸਾਹ ਮੇਰੇ ਮਨਿ ਏਸੁ ਗਲ ਦਾ ਸਦਾ ਵਿਸਵਾਸੁ ਰਹਦਾ ਹੈ, ਪਰੁ ਜੀ ਮੈ ਡਰਦਾ ਪੁਛਿ ਸਕਦਾ ਨਾਹੀ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ! ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਨੇ ਮਿਲ ਕਰਿ ਕਿਸੇ ਗਲ ਦਾ ਜੀ ਵਿਚਿ ਵਿਸਵਾਸ ਰਹੈ ਸਿਖ ਨੋ, ਤਾਂ ਉਸਿ

ਗੁਰੂ ਮਿਲੇ ਦਾ ਕਿ ਵਸੇਖੁ ਹੋਵੈ ਸਿਖ ਨੂੰ। ਪੁਰਖਾ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੇਰੇ ਜੀ ਹੋਵੇ, ਸੁ ਪੁਛਿ ਲੈਣੀ। ਜਾਂ ਤੂ, ਮੈ ਤੇ ਨਾ ਪੁਛਸਹਿ, ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਕਿਸ ਤੇ ਏਹ ਵਸਤੁ ਪਵਾਹਿਗਾ? ਨਾ ਪੁਰਖਾ ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੇਰੇ ਜੀ ਹੋਵੇ, ਸੁ ਬਾਤ ਪੁਛਿ ਲੈਣੀ। ਡਰਣਾ ਲਾਹੀ, ਪੁਰਖਾ ਤੂ ਮੇਰਾ ਬਖਸਿਆ ਹੋਟਾ ਹੈ। ਜਿਤਨਾ ਤੂ ਪੂਛਹਿ, ਤਿਤਨਾ ਤੁਧਿ ਉਤੈ ਮੇਰੀ ਖੁਸੀ ਹੈ।" ਤਬ ਗੁਰੁ ਅੰਗਦ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਿ, ਬਾਬਾ ਪਾਤਿਸਾਹ ਸਲਾਮਤਿ ਏਹ ਜਿ ਜੀਅ ਸਕਲ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਹੈਨਿ, ਸੁ ਇਨਾ ਜੀਆ ਕਾ ਵਰਤਾਰਾ ਏਕੋ ਸੂਤ੍ਰ ਜੰਮਣ, ਮਰਣ, ਜੀਵਨ ਕਾ ਏਹੋ ਹੀ ਕੀਆ ਹੈ ਸੁ, ਪਰੁ ਕਿਛੁ ਫਰਕੁ ਭੀ ਕੀਤੋ ਸੁ ਜੀ ਵਿਚਿ, ਕਿ ਨਾਂ? ਸਭ ਜੀ ਏਕ ਸੇ ਹੈਂ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਨਾ ਪੁਰਖਾ ਜੀਅ ਜੀਅ ਦਾ ਬਹੁਤੁ ਫਰਕੁ ਕੀਤਾ ਹੈਸੁ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ ਜਿ ਆਸਾ ਰਾਗ ਮਹਿ ਜਿਃ-

ਇਕਿ ਆਵਹਿ ਇਕ ਜਾਵਹਿ ਆਈ। ਇਕਿ ਹਰਿ ਰਾਤੇ ਰਹਹਿ ਸਮਾਈ॥

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ 1 ਚਉਪਦੇ ਘਰ ੨ (੩੫੩)]

ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਸ ਜੀ ਕਉ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਆ.... ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਉ ਨਾਮੁ ਦਾਨੁ ਦੀਆ। ਅੰਗਦ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸਾਰੇ ਜਗਤ੍ਰਿ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਕੀਆ।

ਅੰਗਦ ਜੀ ਦੀ ਰਾਹੀ ਉਪਦੇਸ਼

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ, ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਨਗਰਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਬੈਠਾ ਥਾ। ਅਰੁ ਸਾਰੇ ਪੰਡਿਤ ਬੈਸਨਉ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਆਏ। ਤਿਨਹੁ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਉ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਰਿ ਮਿਲੇ। ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਅੰਗਦੁ ਜੀ ਰਾਮ ਰਾਮ ਹੈ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਆਈਐ ਜੀ।" ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਆਗੇ ਤੇ ਉਠਿ ਖੜਾ ਹੋਇਆ ਅਰੁ ਆਦਰੁ ਕੀਆ। ਤਬ ਗੁਰੁ ਅੰਗਦ ਕਉ ਉਨਹ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜੀ "ਜੀ, ਹਮ ਕਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਉ ਮਿਲਾਇ ਜੀ। ਹਮ ਦਰਸਨ ਕੀ ਨਿਮਤਿ ਆਏ ਹੈਂ ਜੀ। ਹਮ ਦਰਸਨੁ ਦੇਖਹਿ ਜੀ। ਹਮ ਕਉ ਇਕ ਬੇਨਤੀ ਕਰਣੀ ਹੈ।" ਤਬ ਉਨ ਕਉ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਹਿਆ ਜਿਾ, "ਭਲਾ ਹੋਇ। ਬੈਠੀਐ ਜੀ। ਮੈ ਜਾਹਿ ਕਰਿ, ਬੇਨਤੀ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਤੁਮ ਕਉ ਲੈ ਜਾਇ ਮਿਲਾਵਉਗਾ।" ਤਬ ਉਨ ਕਉ ਬੈਠਾਇ ਕਰਿ, ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜਾਇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਪਾਸਿ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਜੀ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ਇਕਿ ਪੰਡਿਤ ਬੈਸਨਉ ਹਹਿ, ਸੁ ਓਇ ਦਰਸਨੁ ਕੀਆ ਚਾਹਦੇ ਹੈਨਿ, ਅਰੁ ਕਿਛੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਭੀ ਖਬਰਿ ਪੂਛਿਆ ਚਾਹਦੇ ਹੈਨਿ।" ਸੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਉ, ਜੇ ਕੋਈ ਏਵ ਕਹਿਤਾ, ਜਿ ਜੀ ਕਿਛੁ ਹਮਾਰੇ ਤਾਈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਬਾਤ ਸੁਨਾਈਐ, ਤਬ ਉਸ ਊਪਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬਹੁਤੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਤਾ। ਤਬ ਏਤਨੀ ਬਾਤ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਉ ਕਹੀ ਜਿ, "ਜੀ, ਓਇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਬਾਤ ਪੂਛਿਆ ਚਾਹਦੇ ਹੈਨਿ। ਸੁ ਤਿਸੁ ਏਤਨੇ ਕਹਣੇ ਸਾਥਿ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਮਹਾ ਅਨੰਦ ਰੂਪ ਹੋਇ ਗੈਆ। ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਉ ਕਹਿਓਸੁ, ਜਿ ਹਾਂ ਸਾਬਾਸਿ ਪੁਰਖਾ ਤੇਰੇ ਤਾਈ, ਜਾਹਿ, ਉਨ ਕਉ ਲੇ ਆਉ, ਜੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਬਾਤ ਪੂਛਣੇ ਆਏ ਹੈਂ। ਧੰਨ ਹੈਂ ਓਇ ਪੁਰਖਾ! ਉਨਹੁ ਹਮ ਕਉ ਭੀ ਨਿਹਾਲੁ ਕੀਆ, ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਬਾਤ ਪੂਛਣੇ ਆਏ ਹੈਂ, ਤਬ ਓਨਹੁ ਬੈਸਨੋ ਅਰੁ ਪੰਡਿਤਹੁ ਆਇ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਉ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ। ਬਹੁੜਿ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਹੀ। ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਰਿ ਕਰਿ ਮਿਲੇ। ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਉਨ ਕਉ ਬਹੁਤੁ ਆਦਰੁ, ਸੰਤੋਖ, ਸਮਾਧਾਨ ਕੀਆ। ਅਰੁ ਬਹੁਤੁ ਭਾਉ ਕਰਿ ਕਰਿ ਮਿਲਿਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਹਿ ਸੁਨਾਇਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ਏਹ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਲੋਗ ਆਏ ਹੈ, ਸੁ ਕਿਛੁ ਏਹ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਬਾਤ ਪੂਛਿਆ ਚਾਹਤੇ ਹੈ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੇਰੀ ਆਗਿਆ ਹੈ, ਸੁ ਕਹੀਐ"।

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ, ਖਰਾ ਬਹੁਤੁ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਇਆ, ਜਿ, "ਭਲਾ ਹੋਇ ਪੁਰਖਾ ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੁਮਾਰੇ ਜੀ ਹੈ, ਸੁ ਪੁਛੀਐ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਹੁ ਤੁਮਹੁ ਹਮ ਕਉ, ਤੁਮਹ ਨਿਹਾਲੁ ਕੀਆ, ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਕੇ ਖੋਜੀ ਤੁਮ ਆਏ।" ਤਬ ਉਨਹੁ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੇਰੇ ਮੁਖ ਤੇ ਨਿਕਲੇ ਸੋਈ ਸਾਰੁ ਹੈ; ਪਰੁ ਪਰੁ ਜੀ, ਏਹਾ ਹੈ ਜਿ, ਸੰਭ ਕੋਈ ਕਹਤਾ ਹੈ, ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਹੁ, ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਹੁ ਜੀ। ਹਰਿ ਕੋਈ ਇਵ ਹੀ ਕਹਤਾ ਹੈ, ਪਰੁ ਜੀ, ਓਹੁ ਸੰਜਮੁ ਕਵਨੁ ਹੈ? ਜਿਤੁ ਸੰਜਮਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰੀਐ। ਅਰੁ ਓਹੁ ਨਾਮੁ ਕਵਨੁ ਹੈ? ਜਿ ਸਭਨਾਂ ਨਾਵਾ ਕੇ ਮੁਖਤਾ ਹੈ, ਜਿਤਿ ਨਾਮ ਸਿਮਰੀਐ, ਸਾਰੇ ਨਾਉਂ ਵਿਚਿ ਆਇ ਜਾਨਿ। ਅਤੈ ਜੀ, ਓਹੁ ਕਵਨੁ? ਕੋਈ ਐਸਾ ਸਾਧੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ, ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਹੋਇ, ਜਿਸ ਕੇ ਮਿਲਿਐ, ਏਹੁ ਸੰਜਮੁ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇ। ਅਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਕੀਮਤਿ ਦਿਖਾਇ ਦੇਇ, ਜਿ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਪਾਈਐ? ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਧਿਆਈਐ? ਹਮਾਰੀ ਏਹ ਬੇਨਤੀ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਆਸਾ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ ਜਿ :-

ਨਿਵਿ ਨਿਵਿ ਪਾਇ ਲਗਉ ਗੁਰ ਅਪੁਨੇ ਆਤਮੁਰਾਮੁ ਨਿਹਾਰਿਆ॥

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਚਉਪਦੇ ਘਰ ੨ । ੬ । (੩੬੩)]

.... ਅਬ ਜਾਹੁ ਤੁਸੀ ਗੁਰੂ ਅਰਾਧਹੁ। ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਤੁਮਾਰਾ ਭਲਾ ਕਰੇਗਾ।" ਤਬ ਉਨਕੇ ਵਡੇ ਭਾਗ ਥੇ, ਜਿ ਉਨਹੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਾ ਦਰਸਨੁ ਲੀਆ। ਸਿਖ ਭਏ, ਸੰਗਤਿ ਕੀ ਚਾਲ ਚਲੇ, ਪਾਈਂ ਪੜੇ, ਨਿਹਾਲੁ ਹੁਏ। ਈਹਾਂ ਮਤਿ, ਆਗੇ ਗਤਿ ਗੁਰੂ ਸਤਿ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ। ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਕਰਣ ਕਾਰਣ ਸਮਰਥੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ।

ਸ੍ਰੀ ਜਪੁ ਜੀ ਦਾ ਉਚਾਰਨਾ ਅਤੇ ਤਰਤੀਬ

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ, ਨਗਰਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਬੈਠਾ ਥਾ,........ ਤਬ ਇਕਸੁ ਅੰਗਦ ਸਿਖ ਨੋ ਬੁਲਾਇ ਕਰਿ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ; "ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਆਗਿਆ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਿ ਮੇਰੀ ਸਿਫਤਿ ਕਰਣੀ; ਅਰੁ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਭੀ ਕਰਾਵਣੀ ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ਇਕ ਐਸੀ ਸਿਫਤਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਕਰੀਐ, ਜਿਸ ਕਾ ਇਕੁ ਜਪੁ ਹੋਇ...... ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਗਿਆ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਨਾਲਿ ਬੋਲਿਆ ਜਿ:-

ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ। ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ॥ ੧ ।

[ਜਪੁ ਜੀ (੧)]

ਏਹੁ ਸਲੋਕੁ ਮੁਢੁ ਜਪ ਦਾ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਰਖਿਆ। ਫਿਰਿ ਅੰਗਦ ਸਿਖ ਕਉ ਆਗਿਆ ਕੀਤੀਅਨੁ, ਜਿ ਪੁਰਖਾ ਤੂ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਹਵੈ ਹਾਂ। ਜਿਥੇ ਜਿਥੇ ਮੇਰੇ ਆਖਣ ਦੀਆਂ ਪਉੜੀਆਂ ਸਲੋਕ ਹੈਨਿ, ਸਿ ਤੂ, ਓਇ ਸਲੋਕ, ਸਬਦ ਲੈ ਕੇ, ਬੋਦਰਹੁ ਸਭਿ, ਏਸੈ ਜਪ ਵਿਚਿ ਆਣਿ ਆਣਿ ਬਣਾਇ, ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਸੁਣਾਇਦਾ ਜਾਹਿ। ਜਿਉ ਜਿਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਦੀਆਂ ਪਉੜੀਆਂ ਹੈਨਿ ਤਿਉ ਤਿਉ ਆਣਿ ਆਣਿ ਬਣਾਇਦਾ ਜਾਹਿ ਜਪੁ ਰਾਸਿ ਕਰਿ। ਸਬਦ, ਸਲੋਕ, ਸਭਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਹੀ ਦੇ ਮੁਖ ਦੇ ਬਚਨ, ਪਰੁ ਆਗਿਆ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੇ ਨਾਲਿ। ਜਿਉ ਜਿਉ ਉਤਮ ਪਉੜੀਆਂ ਸਨਿ, ਪਾਰਬਹ੍ਮ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਸਲਾਹ ਦੀਆ, ਤਿਉ ਤਿਉ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੇ ਹਜੂਰਿ, ਅੰਗਿਦੁ ਸਿਖੁ, ਬਣਾਇ

ਬਣਾਇ, ਚੁਣਿ ਚੁਣਿ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂ ਸੁਣਾਇੰਦਾ ਜਾਇ। ਅਗਿਅਹ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਆਖੈ, "ਹਾਂ, ਸਾਬਾਸਿ ਪੁਰਖਾ ਏਹ ਏਥਾਊ ਲਗਦੀ ਹੈ ਪਉੜੀ, ਏਹ ਏਥਾਊ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਸਾਬਾਸਿ ਹੀ ਪੁਰਖਾ ਏਹੁ ਏਸੇ ਥਾਵੈ ਦਾ ਹੈ ਸਲੋਕੁ, ਏਹੁ ਏਥਾਊ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਸਾਬਾਸਿ ਪੁਰਖਾ ਬਾਣੀ ਤਾਂ ਸਭ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੇ ਮੁਖ ਕੀ, ਪਰ ਬਣਾਵਣੇ ਅੰਗਦ ਸਿਖ ਦੇ ਵਿਚਿ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਖੁਸੀ ਹੋਇ। ਜਿਉ ਸਰਾਫੁ ਸਰਾਫੀ ਬਹਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਏਕੁ ਸੇਵਕੁ ਟਹਲੂਆ ਨਾਲਿ ਹੋਂਦਾ ਹੈ, ਸੁ ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਥਲੀ ਚੁਕਣੀ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਫਿਰਿ ਓਦੁ ਸਰਾਫਹੁ ਲਗਿ, ਉਹੁ ਨਜਰਿ ਪਰਖਣ ਦੀ ਧਰਦਾ ਹੈ, ਜਿ ਅਹਿ ਖੋਟਾ ਹੈ; ਅਹਿ ਖਰਾ ਹੈ; ਅਹਿ ਗੈਰਿ ਹੈ, ਅਹਿ ਸਾਲੁ ਹੈ, ਅਹਿ ਵਟੇ ਦਾ ਹੈ, ਅਹਿ ਏਹਾ ਹੈ; ਤਾਂ ਸਰਾਫ ਦਾ ਭੀ ਮਨੁ ਮੰਨੀਦਾ ਹੈ। ਆਖਦਾ ਹੈ, ਜਿ ਏਸ ਨੇ ਭੀ ਨਜਰਿ ਹੋਈ ਆਈ ਹੈ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਵੇਖਾ-ਲਣਾ ਹੋਦਾਸੁ, ਸੁ ਉਸ ਉਤੈ ਮਨ ਮੰਨੀਦਾ ਹੈ, ਸੁ ਉਸਨੂੰ ਵੇਖਾਲਿ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਫਿਰਿ ਜਾਂ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਜਿ ਭਾਈ ਏਹੁ ਜਿ ਮੇਰਾ ਟਹਿਲੂਆ ਹੈ, ਸੁ ਧੋਟਾ ਖਾਣਹੁ ਰਹਿਆ ਹੈ। ਸਰਾਫੀ ਦੀ ਨਜਰਿ ਏਹੀਸੁ, ਤਾਂ ਆਖਦਾ ਹੈ, "ਓਰੋ ਆਉ ਰਾਸਿ ਮੇਰੀ, ਹਟਿ, ਬੈਠਾ ਸਉਦਾ ਕਰਿ ਸਰਾਫੀ ਦਾ, ਅਧ ਲਾਭੀ ਉਪਰਿ ਸਾਂਝ। ਅਧੁ ਲਾਭੁ ਮੇਰਾ, ਅਧੁ ਲਾਭੁ ਤੇਰਾ।" ਤਾਂ ਸਾਹੁ ਓਸ ਨੂੰ ਹਟਿ ਬਹਾਲਦਾ ਹੈ। ਤਿਸੁ ਦੀ ਨਿਆਈਂ, ਅੰਗਦ ਸਿਖ ਨੂੰ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੇ ਖਜਾਨੇ ਦੀ ਨਜਰਿ ਦਿਸਿਟ ਹੋਈ ਆਈ। ਬਾਣੀ ਪਰਖਣ ਦੀ ਨਜਰਿ ਹੋਈਸੁ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਅਪਨਾ ਖਜਾਨਾ ਅੰਗਦ ਸਿਖ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕੀਆ। ਕਹਿਓਸੁ ਜਿ ਪੁਰਖਾ ਹਾਂ ਹੁਣੁ ਤੂ ਜਪੁ ਰਚਿ, ਸਿਫਤਿ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਦੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੇ ਹਜੂਰਿ, ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੀ ਸਭ ਅੰਬ੍ਰਿਤ ਮੈ ਹੈ। ਜਿ ਕੋਈ ਅਖਰੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਦੇ ਮੁਖ ਥੀ ਨਿਕਲਿਆ ਹੈ, ਸੁ ਸਭੁ ਸਚੁ ਹੈ, ਮੁਕਤਿ ਕਰਣੇ ਦੀ ਨਿਮਤਿ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ਹੰਉ ਨਾਵਿ ਕਰਿ ਬਹਦਾ ਹਾਂ, ਅਤੈ ਤੂ ਮੇਰੇ ਆਗੇ ਪੜ੍ਹ।" ਤਬ ਜਦਿ॥ ੧੨॥ ਬਾਰਹ ਘੜੀਆਂ ਰਾਤਿ ਰਹੀ, ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਨਾਤਾ। ਤਾਂ ਛਿਆਂ ਘੜੀਆਂ ਵਿਚਿ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਧਿਆਨੁ ਕਰਿ ਪਹੁਤਾ। ਜਾਂ ਛਿਅ ਘੜੀਆਂ ਧਿਆਨ ਦੀਆਂ ਮੁਕੀਆਂ, ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਧਿਆਨੁ ਖੋਲਿਆ। ਤਬ ਅੰਗਦ ਸਿਖ ਕਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਗਿਆ ਕਰੀ ਜਿ, "ਪੁਰਖਾ, ਏਹੁ ਜਿ ਜਪੁ ਸਿਫਤਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੀ ਹੈ, ਸੁ ਹੁਣੁ ਤੂ ਪੜ, ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ।" ਜਦੀ ਛਿਅ ਘੜੀਆ ਰਾਤਿ ਆਇ ਰਹੀ ਸੀ, ਪਿਛਲੇ ਪਹਰ ਰਾਤਿ ਵੇਦੀ ਤਦਿ ਆਗਿਆ ਹੋਈ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ, ਅੰਗਦ ਸੇਵਕ ਨੋ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹਾਂ ਪੁਰਖਾ ਅਬ ਤੂੰ ਪੜੁ: ਹੁਕਮੁ ਹੈ, ਨਿਰੰਜਨ ਨਿਰੰਕਾਰ ਕਾ। ਤਬ ਅੰਗਦ ਸੇਵਕ ਆਸਾ ਗੂਜਰੀ ਰਾਗ ਮਹਿਹ ਜਪੁ ਲੇ ਉਠਿਆ। ਲਾਗਾ ਪੜਨੇ ਆਦਿ ਬੀਜ ਮੰਤ੍ਰ ਜਪੁ ਦਾ ਏਹੁ :-

॥ ਸਲੋਕ ॥

ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ। ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ॥

[ਜਪੁਜੀ (੧)]

ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ॥

ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ। ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥ ੧॥ [ਜਪੁਜੀ (੧)]

ਅਬ ਆਗੇ ਜਪ ਕੀ ਪਉੜੀ ਚਲੀ :-

ਸੋਚੈ ਸੋਚਿ ਨਾ ਹੋਵਈ ਜੇ ਸੋਚੀ ਲਖਵਾਰ॥ [ਜਪੁਜੀ (੧)]

ਜਦਿ ਏਹੁ ਜਪੁ ਸੰਪੂਰਨ ਕੀਆ, ਬੰਧੇਜੁ ਪਉੜੀਆ ਕਾ, ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਫੇਰਿ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਪਾਸ ਗੈਆ। ਟਬ ਆਗਿਆ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬਹ੍ਮ ਕੀ ਹੋਈ, ਜਿ, "ਏ ਨਾਨਕ ਤੁਝ ਕਉ ਮੈਂ ਆਗਿਆ ਕਰੀ ਥੀ, ਜਪੁ ਕਰਨੇ ਕੀ। ਸੁ ਤੈ ਜਪੁ ਕਾ ਬੰਧੇਜੁ ਕੀਆ।"

.... ਤਬ ਅੰਗਦ ਸਿਖ ਕਉ ਬੁਲਾਇ ਕਰਿ, ਏਹ ਬਾਤ ਕਹਿ ਸੁਨਾਈ। ਜਿ ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ਏਵ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਆਗਿਆ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਿ ਇਸਿ ਜਪ ਉਪਰਿ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਬਹੁ ਦੈਆਲੁ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਆਗਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਿ ਨਾਨਕ, ਜਿ ਕੋਈ ਜੀਉ ਏਹੁ ਜਪੁ ਪੜੈਗਾ, ਸੁ ਹੰਉ ਤਿਸ ਕੀ ਮੁਕਤਿ ਕਰਉਗਾ। ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ਏਹਾ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਦੈਆਲੁ ਹੋਆ ਹੈ। ਪਰੁ ਪੁਰਖਾ ਏਸੁ ਜਪ ਨੋ, ਏਹੁ ਸੰਜਮਿ ਪੜਨਾ। ਜਾ ਪਹੁਰੁ ਰਾਤਿ ਆਇ ਰਹੇ, ਤਾਂ ਉਠੀ ਕਰਿ ਇਸਨਾਨ ਕਰਣਾ। ਤਦਿ ਏਹ ਜਪੁ ਚਿਤ ਲਾਇ ਕਰਿ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਸਨ ਨਾਲਿ, ਹੋਰਤ ਧਿਰਹੁ ਮਨੁ ਦੂਰਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਹਟਾਵਣਾ। ਇਸ ਹੀ ਜਪ ਕਾ ਧਿਆਨੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪੜ੍ਹਨਾ। ਜੇ ਪਹਰ ਰਾਤਿ ਨਾਵਿ ਨ ਸਕੀ, ਤਾਂ ਤ੍ਰਇ ਘੜੀਆਂ ਰਾਤਿ ਦੀ ਪਿਛਲੀ ਨੂ ਨਾਇ ਕੈ ਪੜੈ। ਜੇ ਤ੍ਰਿਹੁ ਘੜੀਏ ਵੀ ਉਠਿ ਕੈ ਨਾਇਕ ਨ ਸਕੀ, ਤਾਂ ਦਿਨ ਉਸੀਰੀ ਦੇ ਨਾਲਿ ਨਾਵੈ, ਜਪੁ ਪੜੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ਜਿ ਮੇਰਾ ਸਿਖੁ, ਪਹਰ ਰਾਤਿ ਰਹਦੀ ਨਾਵਿ ਕੈ, ਜਪੁ ਪੜੈਗਾ, ਸੋ ਜਮ ਕੀ ਸਾਸਨਾ ਤੇ ਛੂਟੈਗਾ।.... ਤਬ ਰਾਵੀ ਨਦੀਂ ਕੇ ਕਿਨਾਰੇ, ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ, ਏਹੁ ਉਪਦੇਸੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਅੰਗਦ ਸਿਖ ਦੇ ਤਾਈ ਕਹਿਆ। ਛਿਆ ਘੜੀਆ ਰਾਤਿ ਪਿਛਲੀ ਰਹਦੀ ਥੀ, ਜਦਿ ਅੰਗਦ ਸਿਖ ਕਉ ਏਹੁ ਮੰਤ੍ਰ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦ੍ਰਿੜਾਇਆ।

.... ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੇ ਵਚਨ ਨਾਲਿ, ਜਿ ਕੋਈ ਸਿਖੁ ਹਜੂਰਿ ਸੀ, ਤਿਨਾ ਸਭਨਾ ਨੋ ਜਪੁ ਪੜਿ ਸੁਣਾਇਆ। ਅਤੈ ਜਿਉ ਜਿਉ ਬਾਬੇ ਕਾ ਹੁਕਮੁ ਸੀ, ਓਤੈ ਵਿਧਿ ਜਪ ਦੀ ਉਸਤਤਿ ਆਖਿ ਸੁਣਾਈ। ਤਬ ਸਿਖ ਸਭਿ ਸਰਸੇ ਹੋਏ। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੀ ਪੈਰੀਂ ਪਏ ਕਹਣ ਲਗੇ, ਜਿ ਜੀ, ਤੈਂ ਅਸੀ ਸਭਿ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤ। ਤੈਂ ਅਸਾ ਨੋ ਵਡਾ ਜੀ ਦਾਨੁ ਦਿਤਾ, ਅਸਾਂ ਨੋ ਏਹੁ ਜਪੁ ਭੈਜਲ ਸੈਸਾਰ ਤਾਰਣ ਨੋ। ਏਸ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੇ ਵਚਨ ਦਾ ਭਰਵਾਸਾ ਹੋਆ ਜੀ। ਅਸੀ ਜੀਵੇ, ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਵੇ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਟਾਲੇ ਵਿਚ

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਤੇ ਵਟਾਲੇ ਮਹਿ ਗੈਆ। ਤਬ ਸਾਰੇ ਨਗਰ ਕੇ ਲੋਕ, ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਆਏ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੇ ਦਰਸਨ ਕੀ ਨਿਮਿਤਿ। ਸੁ ਜੁ ਕੋਈ ਆਵੈ, ਸੁ ਆਇ ਬੈਠੇ। ਜਿ ਕੋਈ ਭੇਟ ਸਕਰ, ਗੁੜ, ਦੁਧ, ਜੁ ਕਿਛੁ ਲੇ ਆਵੈ, ਸੁ ਵੰਡਿ ਮਿਲੈ। ਤਬ ਵਟਾਲੇ ਮਹਾਜਨ ਲੋਕਾਂ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ਜੇ ਆਗਿਆ ਹੋਇ, ਤਉ ਕਿਛੁ ਪ੍ਰਸਾਦੁ ਕੀਚੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਲਾ ਹੋਇ ਪੁਰਖਾ ਕਰਹੁ।" ਤਬ ਰਸੋਈ ਤਿਈਆਰੁ ਹੋਈ। ਜਿਤਨਾ ਨਗਰ ਕਾ ਮਹਾਜਨ ਥਾ, ਸੁ ਸਭ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਬੁਲਾਇਆ। ਜਿਤਨੇ ਵਟਾਲੇ ਸਹਰ ਕੇ ਬੀਚਿ ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਮਾਨ ਥੇ, ਅਰ ਸੂਦਰੁ, ਜਟ, ਤੁਰਕ, ਸੁ ਓਇ ਸਭਿ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜਿਵਾਏ ਅਰੁ ਪੀਛੇ ਤੇ

ਮਹਾਜਨੁ ਜੇਵਾਈਅਣ ਲਾਗਾ। ਤਬ ਬ੍ਰਹਮਣਾਂ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਹਮ ਕਉ ਤੇਰਾ ਕਹਿਆ ਕਰਣਾ। ਜਿਉ ਤੂ ਆਖਹਿਗਾ, ਹਮ ਕਉ ਤਉ ਓਹੀ ਪਰਵਾਨੁ ਹੈ। ਪਰੁ ਜੀ, ਅਹਿ ਜਿ ਕਿਛੁ ਜਨੇਉ ਅਸਾਡੇ ਗਲਿ ਪੈਆ ਸੀ, ਸਿ ਕਿਛੁ ਏਸ ਦੀ ਭੀ ਮਿਰਜਾਦਾ ਰੀਖਐ, ਕਿ ਨਾ ਰਖੀਐ?" ਓਨਾ ਆਪਣਾ ਨਾਉ ਲੈਆ, ਅਤੈ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਉ ਚਾਣਕ ਲਾਈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਸਵਾਮੀ ਜੇ ਤੁਸੀ ਮੈ ਥਾਵਹੁ ਜਨੇਊ ਦੀ ਮਿਰਜਾਦਾ ਰਖਾਇਆ ਚਾਂਹਦੇ ਹਹੁ, ਤਾਂ ਜਨੇਉ ਮੈ ਪੈਂਧਾ ਹੈ। ਸੁ ਜਨੇਉ, ਤੁਸਾਂ ਨੇ ਕਿ ਜਾਪੈ ਹਥਿ ਆਵਦਾ? ਬਿਨਾ ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਦਿਤੇ।" ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਜੇਹਾ ਜਨੇਉ ਤੁਧ ਨੋ ਹਥਿ ਆਇਆ ਹੈ, ਅਤੈ ਧੋਤੀ, ਟਿਕਾ ਨਾਵਣੁ, ਪੜ੍ਹਨੁ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਆ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਸ ਦੀ ਮਿਰਜਾਦੀ ਮਿਰਜਾਦਾ, ਓਹ ਅਸਾਨੂ ਭੀ ਮਿਹਰ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸੁਣਾਈਐ ਜੀ। ਜੇ ਅਸਾਡੇ ਭੀ ਅੰਦਰਿ ਵਸੈਗੀ, ਤਾਂ ਅਸੀ ਭਿ ਓਸ ਨੋ ਲੋਚਹਗੇ, ਨਾਹੀ ਤਾਂ ਅਗਲੀ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਸ ਨੋ ਕਿ ਛਡਿ ਗਵਾਇਹਿ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਆਸਾ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ ਜਿ :-

ਕਾਇਆ ਬ੍ਰਹਮ ਮਨੁ ਹੈ ਧੋਤੀ, ਗਿਆਨੁ ਜਨੇਉ ਧਿਆਨੁ ਕੁਸਪਾਤੀ॥

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਚਉਪਦੇ ਘਰ ੨ । ੨੦ । (੩੫੫)]

ਤਬ ਓਇ ਪੰਡਿਤ ਭਰਮੁ ਲਾਹਿ ਕਰਿ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਪੈਰੀ ਪੜੇ, ਸਿਖ ਹੂਏ। ਉਨ ਕਾ ਜਨਮ ਮਰਨ ਕਾ ਫਾਹਾ ਕਟਿਆ। ਜੂਨੀ ਕੇ ਫੇਰ ਮਾਹਿ ਪੜਨੇ ਤੇ ਛੂਟੇ, ਖਲਾਸੁ ਹੂਏ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਰਿ, ਓਹ ਬੰਧਨ ਤੇ ਮੁਕਤੇ ਭਏ। ਰੇ ਭਾਈ ਲੋਗਹੁ! ਜਿ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕੇ ਪੰਥ ਮਹਿ ਆਵੈਗਾ, ਸੋ ਨਿਸੰਦੇਹ ਮੁਕਤਾ ਹੋਵੈਗਾ। ਏਹ ਬਾਤ ਨਿਸੰਦੇਹ ਸਤਿ ਹੈ। ਜਿਉ ਭਾਵੈ ਤਿਉ ਕੋਈ ਸਮਝਿ ਕਰ ਦੇਖੈ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਸਤਿਗੁਰੂ।

ਵਟਾਲੇ ਵਿਚ ਉਪਦੇਸ

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ, ਵਟਾਲੇ ਨਗਰਿ ਮਹਿ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਇਕੁ ਸਿਖੁ ਹੋਵਣ ਆਇਆ ਗੁਰੂ ਬਾਬੈ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸਿ। ਉਨਿ ਜੀ ਮਹਿ ਚਿਤਵਿਆ, ਜਿ ਭਾਈ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਖਬਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰਿ ਕੇ ਦਰ ਕੀ ਹੈ, ਸਿ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਕਉ, ਜਿ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਜਿਤਨੇ ਪੰਥ ਹੈਂ, ਜਿ ਕੋਈ ਪਰਮੇਸਰਿ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰਤਾ ਹੈ? ਦੇਖਾਂ, ਬਾਬਾ ਜੀ, ਦਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰਿ ਕੇ ਥਾਇ ਕਿਸ ਕੀ ਪੜੀ? ਸੁ ਇਸਿ ਬਾਤ ਕਉ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਸਭ ਕਹਿ ਦੇਇਗਾ।" ਤਬ ਓਹੁ ਇਸ ਬਾਤ ਕੀ ਮਨਸਾ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ ਆਇਆ। ਆਇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਮਿਲਿਆ। ਨਮਸਕਾਰੁ, ਡੰਡਉਤ, ਚਰਨ ਬੰਦਨਾ ਕਰੀ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਉ ਪ੍ਰਦਖਨਾ ਦੇ ਕੈ ਲੰਬੇ ਹੋਇ ਕੈ ਡੰਡਉਤ ਕਰੀ। ਬਹੁੜਿ ਅਗ੍ਰ ਭਾਗ ਹੋਇ ਕੈ ਬੈਠਿ ਗੈਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਾ ਭਲਾ ਹੈਂ? ਕਹੈ ਜੀ, "ਤੇਰੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ, ਆਜੁ ਭਲਾ।" ਕਹੈ, "ਕਰਾਰੁ ਹੈ?" ਕਹੈ ਜੀ, "ਤੇਰੇ ਦਰਸਨਿ ਦੇਖਿਐ ਕਰਾਰੁ ਹੈਂ"। ਤਬ ਉਸ ਕਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਾ ਜਿਤੁ ਮਨਸਾ ਤੂ ਆਇਆ ਹੈ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੇਰੇ ਜੀ ਹੈ, ਸਿ ਤੂ ਕਹੁ, ਡਰਹਿ ਮਤ। ਮੈ ਖੁਸੀ ਹਾਂ।" ਤਬ ਉਨਿ ਦੋਨੋ ਹਥਿ ਜੋੜਿ ਕਰਿ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ਏਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ। ਦਿਖਾ ਜੀ, ਜੋਗ ਕਾ ਪੰਥੁ ਹੈ; ਸੰਨਿਆਸ ਕਾ ਪੰਥੁ ਹੈ; ਕੋਈ ਬ੍ਰਹਮਣੁ ਕਹਾਵਤਾ ਹੈ; ਕੋਈ ਉਦਾਸੀ ਕਹਾਵਤਾ ਹੈ; ਕੋਈ ਗ੍ਰਹਸਤੀ ਕਹਾਵਤਾ ਹੈ; ਕੋਈ ਜਤੀ

ਕਹਾਵਤਾ ਹੈ; ਕੋਈ ਰਾਮਦਾਸੁ ਕਹਾਵਤਾ ਹੈ; ਕੋਈ ਬੈਸਨਉ ਕਹਾਵਤਾ ਹੈ; ਕੋਈ ਜਲ ਤਪੁ ਕਰਤਾ ਹੈ : ਕੋਈ ਉਰਧ ਤਪੁ ਕਰਤਾ ਹੈ : ਕੋਈ ਬ੍ਰਤ ਨੇਮ ਕਰਤਾ ਹੈ; ਕੋਈ ਨਿਰਾਹਾਰ ਰਹਤਾ ਹੈ ; ਕੋਈ ਦੂਧਾ ਧਾਰੀ ਕਹਾਵਤਾ ਹੈ। ਜਿ ਕੋਈ ਕੈਸੀ ਹੀ ਸੇਵਾ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਕੋਈ ਪੰਡਿਤੁ ਕਹਾਵਤਾ ਹੈ। ਦੇਖਾਂ, ਉਨਾਂ ਬੀਚਿ ਥੀਂ, ਸੇਵਾ ਕਿਸੁ ਕੀ ਥਾਇ ਪੜੀ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਆਸਾ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ ਜੀ :-

ਸੇਵਕੁ ਦਾਸੁ ਭਗਤੁ ਜਨ ਸੋਈ। ਠਾਕੁਰ ਕਾ ਦਾਸੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਈ॥

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ 2 ਚਉਪਦੇ । ੨੧ । (੩੫੫)]

ਤਬ ਓਹੁ ਸਿਖੁ ਪੈਰੀ ਪੈਆ। ਉਨਿ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ਓਹੁ ਦੀਬਾਨੁ ਸਚ ਦਾ ਅਤੈ ਅਸੀ ਝੂਠੇ ਹਹ। ਤੇਰੀ ਸਰਨਿ ਪਏ ਹਹ। ਜਿਉ ਜਾਣਹਿ ਤਿਉ ਕਰਿ ਜੀ। ਤੇਰੀ ਸਰਨਿ ਜੀ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਾਂ ਖਰਿਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸਭ ਕੋਈ ਚਲਾਇਦਾ ਹੈ, ਪਰੁ ਅਮਰੁ ਸੋਈ ਜਿ ਖੋਟਿਆਂ ਨੂੰ ਚਲਾਏ।" ਤਬ ਸੰਗਤਿ ਸਭਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਪੈਰੀ ਪਈ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ। ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਪਰਸਾਦਿ, ਸਗਲ ਸੈਸਾਰ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਿਮਰਿਆ, ਖੋਟੀ ਕਲਿ ਵਿਚਿ, ਖੋਟੇ, ਮਾਨੁਖ ਜਿਨਿ ਤਰਾਏ, ਅਰੁ ਆਗੇ ਭੀ ਤਰਹਿਗੇ। ਸੋ ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ।

ਵਟਾਲੇ ਤੋਂ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਵਟਾਲੇ ਗੁਰੂ ਥੀਂ ਜਿ ਚੇਲ, ਤਿਉ ਚਲਿਆ ਜਾਤਾ ਥਾ ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਮਾਹਿ। ਅਰੁ ਏਕ ਜਾਇ ਰਾਹ ਛਿੰਝ ਪੜ੍ਹੀ ਥੀ। ਲੋਕੁ ਇਕਠਾ ਹੋਤਾ ਜਾਤਾ ਥਾ। ਅਰੁ ਛਿੰਝ ਵਜਤੀ ਹੈ ਲੋਕ ਤਮਾਸਗੀਰ ਤਮਾਸਾ ਦੇਖਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ। ਏਹੁ ਕਿਆ ਹੈ? ਜਿ ਲੋਕੁ ਇਕਠਾ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਦੇਖਤਾ ਹੈ। ਇਕਿ ਘੁਲਦੇ ਹੈਨਿ, ਇਕਿ ਦੇਖਦੇ ਹੈਨਿ। ਇਕਿ ਨਿਹਣੀਦੇ ਹੈਨਿ ਇਕਿ ਜਿਣਦੇ ਹੈਨਿ ਜੀ, ਏਹੁ ਕਿਆ ਹੈ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਾ ਏਹੁ ਤਮਾਸਾ ਹੈ, ਪਰੁ ਦਰਗਾਹ ਕਾ ਜੈਸਾ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ਤਉ ਦੇਖੀਦਾ ਕਿਉ ਨਾਹੀ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ਭਲਾ ਹੋਇ, ਦੇਖੀਏ। ਪਰੁ ਜੇ ਓਇ ਅਖੀਆ ਹੋਇ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ ਓਨੀ ਅਖੀਏਂ ਦੇਖੀਐ, ਸੁ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਦੇਖੀਐ ਜੀ। ਜਾ ਤੇਰੀ ਕਿਰਪਾ ਹੋਈ ਅਤੈ ਓਹੁ ਅਖੀਆਂ ਤੂ ਦੇਇ, ਤਾਂ ਓਇ ਅਖੀਆ ਹੋਵਨਿ। ਤਬ ਏਤਨੇ ਕਹਨੇ ਸਾਥਿ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕੇ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬਾਲੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ :-

ਨਜਰਿ ਭਲੇਰੀ ਨਾਨਕਾ, ਰਾਖਹੁ ਵਾਰਿ ਵਰਜਿ॥

(ਇਹ ਸਲੋਕ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ)

ਓਹੇ ਚੰਗੇ ਜਿਨਾ ਦੀ ਕਮਾਈ ਥਾਇ ਪਈ। ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ਏਹ ਛਿੰਝ ਅਤੈ ਓਹ ਛਿੰਝ ਇਕਾ ਹੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੀ ਪੈਰੀ ਪੈਆ, ਜਿ ਜੀ, ਜਿਸ ਨੂ ਤੂ ਸਮਝਾਇਹਿ ਸੋਈ ਸਮਝੈ ਜੀ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ।

ਮੁੰਡੀਏ ਬੈਰਾਗੀਆਂ ਦਾ ਸਿਖ ਬਣਨਾ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬਹੁੜਿ ਨਗਰਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਅਪਨੇ ਗ੍ਰਿਹ ਕੇ ਵਿਖੇ ਆਇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭੈਆ। ਅਰੁ ਏਕ ਦਿਨਿ ਅਪਨੇ ਆਸ੍ਰਮਿ ਧਰਮਸਾਲਾ ਮਹਿ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਰਬਾਬੀ ਕੀਰਤਨੁ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਸਿਫਤਿ ਕਾ ਆਸਾ ਰਾਗ ਮਹਿ। ਜਿ, "ਵਡੇ ਮੇਰੇ ਸਾਹਿਬਾ

ਗਹਿਰ ਗੰਭੀਰਾ।" ਅਰੁ ਇਕਿ ਮੁੰਡੀਏ ਬੈਰਾਗੀ, ਪੁਰ ਅਧਿਆਤਮੀ ਆਇ ਗਏ ਜਿ ਆਤਮੇ ਹੀ ਕਉ ਰਾਮੁ ਕਰਿ ਮਾਨੁਤੇ ਹੈ, ਦੂਜੇ ਨਾਹੀ ਮਾਨਤੇ, ਜਿ ਕੋਈ ਅਵਰੁ ਦੂਸਰਾ ਭੀ ਹੈ। ਤਬ ਓਇ ਮੁੰਡੀਏ ਆਏ। ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਮਿਲੇ। ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਨਾਨਕੁ ਨਾਨਕੁ ਕਹੀਤਾ ਹੈ, ਏਕ ਬਾਰ ਇਸ ਕਉ ਭੀ ਦੇਖਿ ਜਾਹਿ। ਤਬ ਓਇ ਆਏ। ਆਇ ਕਰਿ ਕਰਨ ਬੰਦਨਾ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਬੈਠਿ ਗਏ ਤਾਂ, ਤਾਂ ਤੋੜੀ ਰਬਾਬੀ ਸਬਦੁ ਕਾ ਭੋਗੁ ਦੀਆ ਜਿ :-

ਆਖਣ ਵਾਲਾ ਕਿਆ ਵੇਚਾਰਾ। ਸਿਫਤੀ ਭਰੇ ਤੇਰੇ ਭੰਡਾਰਾ।।
ਜਿਸੁ ਤੂ ਦੇਹਿ ਤਿਸੇ ਕਿਆ ਚਾਰਾ। ਨਾਨਕ ਸਚੁ ਸਵਾਰਣ ਹਾਰਾ॥

[ਸੋਦਰ ਰਾਗ ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ । ੨ । (੯੭)]

ਤਬ ਇਤਨੇ ਕਹਣੇ ਨਾਲਿ, ਓਇ ਮੁੰਡੀਏ ਚਉਕ ਉਠੇ, ਜਿ ਹੈ ਬਾਬਾ ਜੀ ਇਸ ਕਉ ਕੋਈ ਸਵਾਰਨਹਾਰਾ ਅਵਰੁ ਹੈ? ਅਰੁ ਏਹੁ ਅਵਰੁ ਹੈ? ਅਰੁ ਉਹ ਅਵਰੁ ਹੈ ਜੀ? ਸੁ ਓਹੁ ਅਵਰੁ ਕਉਣੁ ਹੈ? ਜਿਸ ਕਉ ਏਹੁ ਕਹੈ ਜੀ। ਇਸ ਬਿਨਾ ਕੋਈ ਅਵਰੁ ਭੀ ਹੈ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹਾਂ ਜੀ; ਕਰਨੁਹਾਰੁ, ਦੇਨਹਾਰੁ, ਸਵਾਰਨਹਾਰੁ ਅਵਰੁ ਹੈ, ਏਹੁ ਨਾਹੀ। ਏਹੁ ਕੀਆ ਹੋਆ ਹੈ। ਏਹੁ ਕਰਨਹਾਰੇ ਕੇ ਬਸਿ ਹੈ।" ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ, "ਜੀ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਤੂ ਜਾਂ ਏਹ ਬਾਤ ਕਹਹਿ ਤਾਂ ਹਮ ਕਿਆ ਕਹਹਿ? ਜੇ ਕੋਈ ਅਵਰੁ ਹੋਤਾ, ਤੋ ਹਮ ਕਿਛੁ ਕਹਤੇ। ਅਬ ਤੁਮ ਸਿਉ, ਹਮ ਕਹਾ ਕਹਹਿ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੇ ਅਬ ਕਿਛੁ ਦੁਖੁ ਸੁਖੁ ਹੋਇ, ਤਉ ਤੁਮ ਬੀਚ ਥੀ' ਕੋਈ ਐਸਾ ਹੈ, ਜਿ ਛੁਟਕਾਇ ਸਕੈ?" ਕਹੈ, "ਜੀ, ਐਸਾ ਕਉਨ ਕਰੈ? ਅਰੁ ਕਿਸ ਕਉ ਹੋਇ? ਜਾਂ ਏਹੀ ਹੈ ਅਵਰੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ। ਪਰੁ ਜੀ, ਏਹ ਬਾਤ ਕਉਨ ਕਰੈ? ਅਰੁ ਕਿਸ ਕਉ ਹੋਇ? ਜਾਂ ਏਹੀ ਹੈ, ਅਵਰੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ। ਇਸ ਹੀ ਕਾ ਦੁਖੁ, ਇਸ ਹੀ ਕਾ ਸੁਖੁ। ਏਈ ਬਖਸੈ, ਏਹੀ ਮਾਰੈ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਸਾ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ ਜਿ :-

ਕਾਚੀ ਗਾਗਰਿ ਦੇਹ ਦੁਹੇਲੀ ਉਪਜੈ ਬਿਨਸੈ ਦੁਖੁ ਪਾਈ॥

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੨ ਚਉਪਦੇ । ੨੧ । (੩੫੫)]

ਤਬ ਓਇ ਮੁੰਡੀਏ ਅਧਿਆਤਮੀ ਜਿ ਥੇ, ਸੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਉਠਿ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ, ਸਿਖ ਭਏ। ਓਨ ਕੀ ਭਰਮ ਦੀ ਭੀਤਿ ਦੂਰਿ ਹੋਇ ਗਈ। ਲਾਗੇ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕੀ ਭਗਤਿ ਕਰਨੇ। ਉਨ ਕਾ ਮਨੁ ਬਿਗਾਸ ਮਹਿ ਆਇਆ। ਜਬ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਕੀ ਭਗਤਿ ਲਾਗੇ ਕਰਨੇ, ਉਨ ਕਾ ਭਰਮੁ ਮਿਟਿਆ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਉ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਜਿਨਿ ਹਮ ਕਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਾਥਿ ਮਿਲਾਇ ਦੀਆ। ਆਗੇ ਹਮ ਬਹੇ ਜਾਤੇ ਥੇ। ਧੰਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ, ਜਿਨਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਸਿਫਤਿ ਦਿੜਾਈ।

ਅੰਗਦ ਜੀ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼

ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬੈਠਾ ਥਾ। ਅਰੁ ਅੰਗਦ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜੀ, 'ਜਿ, ਮਿਹਰਵਾਨ ਇਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ, ਜੇ ਤੁਧ ਭਾਵੈ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆਂ, "ਆਖੁ ਪੁਰਖਾ ਮੰਗਦਾ ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੇਰੇ ਜੀ ਹੈ, ਸੁ ਤੂ ਅਰਦਾਸ ਕਰਿ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ ਪਾਤਿਸਾਹ ਮੇਰੀ ਏਹ ਅਰਦਾਸ ਹੈ। ਜਿ ਸੈਸਾਰੁ ਕੋਈ ਤੀਰਥੀ ਗੈਆ; ਕਿਨੈ ਵੇਦ ਕੀ ਵਿਦਿਆ ਪੜ੍ਹੀ ਕਿਨੈ ਸੰਨਿਆਸੁ ਮਾਰਗੁ ਕਮਾਇ, ਕੋਈ ਜਤੀ ਹੋਇ ਕਰਿ ਜੋਗੁ ਲਾਗਾ ਕਮਾਵਣ, ਕਿਨੈ ਦੇਹ ਸਾਧੀ, ਨਗਨੁ ਹੋਇ ਕਰਿ ਦਿਗੰਗਬਰ ਦੇ ਰੂਪਿ ਹੋਈ ਫਿਰਿਆ। ਦਿਖਾ ਜੀ, ਪਾਤਸਾਹ! ਅਸਾਡੀ ਕਵਨ ਗਤਿ? ਅਸਾਂ

ਤਾਂ, ਇਨਾਂ ਗਲਾਂ ਵਿਚਹੁ ਕਾਈ ਗਲ ਨਾ ਹੋਇ ਆਈਆ ਜੀ। ਅਸੀ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦੇ, ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਿਨੀ ਗੁਣੀ ਪਾਈਦਾ ਹੈ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਨੂੰ ਕਵਣ ਸੇਵਾ ਭਾਵਦੀ ਹੈ? ਅਤੇ ਕਿਤੁ ਸੰਜਮਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਖੁਸੀ ਹੋਂਦਾ ਹੈ ਜੀ? ਜਿਤੁ ਕਿਤੇ ਗਲ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸੁ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਂਦਾ ਹੈ ਜੀ, ਅਸਾ ਨੋ ਮਿਹਰ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਓਹ ਗਲ ਸਮਝਾਈਐ ਜੀ, ਜਿਤੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਅਸਾਡੇ ਜੀ ਦੀ ਗਤਿ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਸੁ ਜੀਅ ਨੁ ਜਮੁ ਪੋਹਿ ਨਾ ਸਕੈ ਜੀ। ਜਮ ਕੀ ਸਾਸਨਾ ਤੇ ਜਿਤੁ ਏਹੁ ਜੀਉ ਉਬਰੈ, ਸਾ ਵਿਧਿ ਸਮਝਾਈਐ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਖੁਸੀ ਹੋਂਦਾ ਹੈ ਵੇਦ ਕੀ ਵਿਦਿਆ ਪੜਿਆਂ, ਅਰੁ ਬੀਚਾਰਿਆਂ। ਅਤੈ ਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਖੁਸੀ ਹੋਂਦਾ ਹੈ, ਸੰਨਿਆਸ ਰੂਪ ਕੀਤੇ। ਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਖੁਸੀ ਹੋਂਦਾ ਹੈ, ਤੀਰਥੁ ਵਾਸੁ ਕੀਤਿਆਂ। ਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਖੁਸੀ ਹੋਂਦਾ ਹੈ, ਜਤਿ ਜੋਗਿ ਕਮਾਇਐ। ਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਖੁਸੀ ਹੋਂਦਾ ਹੈ ਦਿਗੰਬਰ ਰੂਪ ਫਿਰਿਆਂ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ! ਮਿਹਰਵਾਨੁ ਹੋਇ ਕੈ ਕਹੀਐ, ਜਿਤੁ ਗਲੈ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਖੁਸੀ ਹੋਂਦਾ ਹੈ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਆਸਾ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਓਪਦੇਸੀ। ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ ਜਿ :-

ਵਿਦਿਆ ਵੀਚਾਰੀ ਤਾਂ ਪਰਉਪਕਾਰੀ॥

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੨ ਚਉਪਦੇ । ੨੫ । (੩੫੬)]

ਪੁਰਖਾ ਬੋਲਣੇ ਕਾ ਏਹੋ ਫਲੁ ਹੈ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਬੋਲੀਐ, ਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮ ਹੀ ਬੋਲੀਐ ਬਿਚਾਰੀਐ, ਗਾਈਐ, ਸਿਖੀਐ, ਸਮਝੀਐ। ਤਿਤੁ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਇਸ ਨੁ ਲਾਹਾ ਹੈ। ਪੁਰਖਾ ਮੰਗਦਾ ਤੈਂ ਬਹੁਤੁ ਭਲਾ ਕੀਆ, ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੀ ਗਲ ਚਿਤਿ ਅਣਾਈ। ਏਤੁ ਗਲ ਕਿਛੁ ਅਸਾਨੋ ਲਾਹਾ ਹੈ। ਪੁਰਖਾ ਮੈ ਭਾਂਵਦੀ ਹੈ, ਏਹ ਗਲ।" ਬੋਲਹੁ ਵਾਹੁਗੁਰੂ। ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ। ਸਤਿਗੁਰੂ। ਸਾਬਾਸਿ। ਸਾਬਾਸਿ ਗੁ, ਜਿਸ ਕੇ ਨਾਮ ਲੀਏ ਪਾਪ ਜਾਹਿ।

ਮਾਤਾ ਚੋਨੀ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਐਸੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਭਈ ਜਿ ਸੁਭਾਇ ਪਾਇ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ, ਮਾਤਾ ਚੋਣੀ ਕੇ ਘਰਿ ਆਇ ਵੜਿਆ। ਮਾਤਾ ਆਗੈ ਤੇ ਪੈਰੀਂ ਪਈ। ਬਹੁੜਿ ਹਥ ਜੋੜਿ ਕਰਿ ਖੜੀ ਹੋਇ ਰਹੀ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ, ਘਰ ਕੇ ਇਤਰਫ ਸਥਰੁ ਵਿਛਾਇ ਕਰਿ ਬੈਠਿ ਗੈਆ। ਸੁ ਜਿਵੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਬੈਠਾ, ਸੁ ਇਕੁ ਦੁਇ ਦਿਨਿ ਬੀਤੇ। ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨ ਸੋਵੈ, ਨਾ ਖਾਇ, ਨ ਪਿਐ, ਨ ਬੋਲੈ, ਨ ਬੁਲਾਏ। ਮਾਤਾ ਭੀ ਪਾਸਿ ਬੈਠੀ ਰਹੈ, ਬੈਠੀ ਜਾਗੇ। ਤਬ ਜਦਿ ਕਿ ਦਿਨ ਗੁਦਰੇ, ਤਬ ਮਾਤਾ ਘੁੰਮੀ ਜਾਇ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੀ ਪਾਸਿ ਆਖਿਆ ਜ, "ਸਸੂ ਪੁਤ੍ਰ—ਤੇਰਾ ਆਇਆ, ਪਰੁ ਅਣ ਆਏ ਨਾਲਹੁ।" ਤਬ ਮਾਤਾ ਤਿਪਰਾ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਬਚੀ ਘੁੰਮੀਏ ਕਿਉ ਤੈਂ ਏਗ ਗਲ, ਕਿਉ ਆਖੀ?" ਅਖੈ ਸਸੂ ਪੁਤ੍ਰ ਤੇਰਾ, ਨ ਖਾਇ, ਨ ਪਿਐ, ਨ ਸਵੈ, ਨ ਬੋਲੈ, ਨ ਕਿਸੇ ਨੋ ਬੁਲਾਏ। ਅਠੇ ਪਹਰ, ਬੈਠਾ ਜਾਗਦਾ ਹੀ ਰਹੈ। ਏਵ ਨਾਹੀ, ਜਿ ਕਿਤੇ ਵਖਤਿ ਇਕ ਬਿੰਦ ਨਿਸਲੁ ਹੋਇ ਕੈ ਸਵੈ, ਕਿ ਆਂਖਿ ਮੀਟੇ, ਕਿ ਝੂਟਾ ਖਾਇ। ਜਾਗਦਾ ਹੀ ਰਹਦਾ ਹੈ। ਸਸੂ ਮੇਰੇ ਤਾਂ, ਏਹੁ ਕਿਤੇ ਕੰਮਿ ਨਾਹੀ।" ਤੂ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਮਾਤਾ ਤਿਪਰਾ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸਿ ਆਈ। ਜਾਂ ਆਇ ਕੈ ਦੇਖੈ, ਤਾਂ ਭੁਇ ਸਥਰੁ ਉਪਰਿ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੀ ਮਾਤਾ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਏ ਬਚੀ ਚੋਣੀਏ ਤੁ ਸਤੰਰਜੀ ਅਕੈ ਦੁਲੇਚ ਹੇਠਿ ਵਿਛਾਇ ਦੇਹਿ। ਬੇਟੀ ਤੁਧੁ ਸਥਰੁ ਕੀ ਪਾਇ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਨਾਨਕ ਦੇ ਹੇਨਿ।" ਅਖੈ ਸਸੂ ਸਥਰ ਬਗੈਰਿ ਹੋਰਤੁ ਨਾਹੀ ਬਹਦਾ। ਤੇਰਾ ਪੁਤ੍ਰ ਧਨੁ ਹੈ। ਏਹੁ ਸਥਰੁ, ਜਿ ਜਦਿ ਏਹੁ ਆਇ ਵੜਿਆ ਹੈ, ਘਰ ਵਿਚਿ ਤਾਂ ਇਕੇਰਾ ਹੀ ਬੋਲਿਆ ਹੈ, ਜਿ, "ਸਥਰੁ ਵਿਛਾਇ ਦੇਹਿ, ਹਉ ਬਹਾਂ।" ਵਿਛਾਵਣੇ ਕਿਸੇ ਉਪਰਿ ਬਹੈ

ਨਾਹੀ। ਫਿਰਿ ਨ ਬੋਲਣੁ, ਨ ਬੁਲਾਵਣ। ਤਿਦੋ ਕਾ ਬੈਠਾ ਹੀ ਰਹਿਆ ਹੈ। ਹਉ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦੀ, ਜਿ ਇਸ ਦੀ ਕੀ ਰਜਾਇ ਹੈ। ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਤਿਪਰਾ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਏ ਬਚਾ ਨਾਨਕਾ ਤੂ ਇਤਨਾ ਮੇਰਾ ਆਖਿਆ ਮੰਨਿ। ਤੂ ਬਹੇਤਰਾ ਬਾਹਰਿ ਜਾਗਿਆ ਹੈਂ। ਬਚਾ ਹੁਣਿ ਬਿੰਦ ਮੇਰੇ ਆਖੀਐ ਸਉ। ਮੇਰਾ ਨਾਨਕ ਤੂ ਹੁਣਿ ਇਤਨਾ ਬਹੁ ਨਾਹੀ, ਇਤਨਾ ਜਾਗੁ ਨਾਹੀ। ਤੂ ਹੁਣ ਇਤਨਾ ਮੇਰਾ ਆਖਿਆ ਮੰਨਿ। ਉਠਿ ਕਰਿ, ਇਕ ਬਿੰਦ ਸਿਰੁ ਧਰਿ ਤੂ ਸਉ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜਹੀ ਕਹਾ । ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਆਸਾ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨਨੀ, ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰੀਤਿ ਸਿਫਤਿ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ ਜਿ :-

ਏਕ ਨ ਭਰੀਆ ਗੁਣ ਕਰਿ ਧੋਵਾ। ਮੇਰਾ ਸਹੁ ਜਾਗੈ ਨਿਸਿ ਭਰਿ ਸੋਵਾ।

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੨ ਚਉਪਦੇ । ੨੬ । (੩੫੬)]

ਤਬ ਮਾਤਾ ਚਟ ਕੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਪੈਰੀਂ ਪਈ, ਜਿਮੀ ਊਪਰਿ ਮਾਥਾ ਰਾਖਿ ਕਰਿ। ਓਇ ਤਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਕੁਟੰਬੁ ਸੇ, ਪਰੁ ਜੀ ਜਿਨਹੁ ਕਹਾ ਹੈ, ਜਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਜਿ ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ, ਤਿਨ ਕੇ ਪਿਛੇ ਅਨੇਕ ਪਾਪੀ ਛੁਟਹਿਗੇ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ।

ਮਾਤਾ ਜੀ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ

ਤਬ ਐਸੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਭਈ ਜਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਦੇ ਨਜੀਕਿ ਰਾਵੀ ਦਰੀਆਉ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਉਪਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਜਾਇ ਬੈਠਿ ਰਹਿਆ। ਦਿਨ ਰਾਤਿ ਊਹਾਂ ਹੀ ਰਹੇ, ਘਰਿ ਆਵਣਾ ਛੋਡਿ ਦੀਆ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਮਨਿ ਤਰਕ ਆਇ ਗਈ। ਕਹੈ ਜਿ, "ਇਬ ਮੇਰਾ ਕਿਆ ਹੈ, ਜਿ ਹਉ ਘਰਿ ਜਾਵਉ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਮਾਤਾ ਕਾ ਜੀਉ ਕਲਮਲਾਇ ਗੈਆ। ਲਾਗੀ ਹਾਇ ਹਾਇ ਕਰਨੇ। ਜਿ ਹਾਇ ਹਾਇ, ਮਸਾਂ ਜੇਹੇ ਬਾਰਹੀ ਬਰਸੀਂ ਆਇਆ ਸੀ। ਐਨੋ ਤਰਸਦੀ ਨੋ ਕਿਵੇ ਨਜਰਿ ਆਇਆ ਸੀ, ਭੀ ਗੈਆ। ਸੁ ਮਾਤਾ ਹਾਇ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਲਾਗੀ ਉਚੀ ਪੁਕਾਰਿ ਪੁਕਾਰਿ ਰੋਵਣੇ। ਸੁ ਮਾਤਾ ਕਾ ਰੁਦਨੁ ਸੁਣਿ ਕਰਿ ਲੋਕ ਸਭਿ ਮਿਲ ਆਏ, ਜਿ ਹਾਇ ਹਾਇ ਮਾਤਾ ਰੋਤੀ ਹੈ। ਸੁ ਜਾਣੀਤਾ ਹੈ, ਜਿ ਸਾਇਤ ਨਾਨਕੁ ਫੇਰਿ ਨਿਕਲਿ ਗੈਆ। ਤਬ ਇਕਿ ਲੋਕ ਜਿ ਉਸ ਤਰਫ ਤੇ ਆਏ, ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਮਾਤਾ ਜੀ ਤੂ ਈਹਾ ਕਾਹੇ ਕਉ ਰੋਵਤੀ ਹੈ? ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਦਰੀਆਉ ਉਪਰਿ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਤਬ ਮਾਤਾ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹੈਂ, ਵਾਰੀ ਬਚਾ ਤੁਸਾਡੇ ਮੁਹ ਉਤਹੁ। ਤੁਸਾਂ ਦੇਖਿਆ ਮੇਰਾ ਨਾਨਕੁ?" ਕਹੈ, "ਹਾਂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਹਮ ਦੇਖਿਆ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਦਰੀਅਉ ਉਪਰਿ ਬੈਠਾ। ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਹੈ।" ਮਾਤਾ, ਏਹ ਬਾਤ ਸੁਣਿ ਕਰਿ ਉਠੀ ਦਉੜੀ। ਰੋਤੀ ਰੋਤੀ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਉ ਆਇ ਮਿਲੀ, ਤਬ ਜਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਦੇਖੈ, ਤਾਂ ਮਾਂ ਰੋਤੀ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਬਿਲੀਤਾਪ ਕਰਤੀ ਹੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ, "ਹਾ ਹਾ ਮਾਤਾ ਤੂ ਕਾਹੇ ਕਉ ਰੁਦਨੁ ਕਰਤੀ ਹੈ?" ਤਬ ਮਾਤਾ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਚਾ, ਹੰਉ ਜਿ ਨ ਰੋਵਾਂ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਨ ਰੋਵਾਂ? ਤੂ ਮੈਨੋ ਮਸਾਂ ਜੇਹੇ ਨਜਰਿ ਆਇਆ ਹੈਂ। ਅਰੁ ਜਾਂ ਤੁ ਭੀ ਕਹੀ ਉਠਿ ਜਾਹਿ, ਤਾਂ ਹਉ ਕਿਉ ਕਰਿ ਜੀਵਾ? ਬਚਾ ਜਾਂ ਤੂ ਮੇਰੀਆਂ ਅਖੀ ਅਗੈ ਹੋਹਿ ਤਾਂ ਹੀ ਹਉ ਜੀਵਾਂ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਮਾਤਾ ਜੀ ਤੂ ਜਿ ਰੋਵਤੀ ਹੈਂ, ਸੋ ਮੋਹ ਕਰਿ ਕਰਿ ਰੋਵਤੀ ਹੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਸਾ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ ਜਿ:-

ਮੋਹੁ ਕੁਟੰਬੁ ਮੋਹੁ ਸਭੁ ਕਾਰ। ਮੋਹੁ ਤੁਮ ਤਜਹੁ ਸਗਲਲ ਵੇਕਾਰ॥ ੧ ॥

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੨ ਚਉਪਦੇ । ੨੩ । (੩੫੬)]

ਤਬ ਮਾਤਾ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਹਾਂ ਬਚਾ ਆਜੁ ਥੀਂ ਪੀਛੇ ਮੈ ਜਾਣੀ ਥੀ, ਜਿ ਤੂ ਮੇਰਾ ਪੁਤ੍ਰ ਹੈ, ਹਉ ਤੇਰੀ ਮਾਤਾ ਹਾਂ। ਬਚਾ ਸੈਮਾਰ ਦਾ ਮੋਹੁ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰਿ ਸਾ। ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਵ੍ਉ। ਇਬ ਤੂ, ਆਜੁ ਥੀਂ ਲੈ ਕੇ ਮੇਰਾ ਤੇਰਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਕਾ ਮੋਹੁ। ਤੂ ਇਬ ਅਸਾਡਾ ਗੁਰੂ ਹੂਆ, ਏਸੁ ਉਪਦੇਸ ਕਾ। ਜੀ, ਤੇਰੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਮੇਰਾ ਸਾਹਿਬੁ ਅਸਾਡੇ ਮਲਿ ਸਾਂਤਿ ਆਈ ਹਾਣਿ ਭਾਵੈਂ ਤੂ ਰਹੁ ਭਾਵੈਂ ਜਾਹਿ। ਅਸਾਡੇ ਮਨਿ ਸੰਤੋਖੁ ਆਇਆ ਹੈ। ਜੇ ਜਾਹਿ, ਤਾਂ ਅਸਾਡੇ ਸੀ ਸਾਂਤਿ ਹੈ। ਜੇ ਰਹਹਿ, ਤਾਂ ਅਸਾਡੇ ਜੀ ਸਾਂਤਿ ਹੈ ਜੀ। ਹੁਣ ਤੂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਥੈ ਏਹੁ ਬੇਨਤੀ ਕਰਿ, ਜਿ ਅਸਾਨੂ ਭਿ ਤੇਰੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਚਿਤਿ ਆਵੈ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹਾਂ, ਮਾਤਾ ਜੀ ਧੰਨੁ ਹੈਂ ਤੂ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਏਹ ਮਤਿ ਆਈ ਹੈ। ਹਾਂ, ਮਾਤਾ ਜੀ ਤੂ ਅਸਾਨੂੰ ਅਸੀਰਵਾਦ ਦੇਹਿ, ਜਿ ਜੇਹੀ ਹਮਹੁ ਉਠਾਈ ਹੈ, ਤੇਹੀਆ ਪਰਮੇਸਰੁ ਨਿਬਾਹੈ।" ਤਬ ਮਾਤਾ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬੇਟਾ ਤੇਰੀ ਭਗਤਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਨਿਬਾਹੈ। ਮੇਰਾ ਇਹੀ ਆਸੀਰਬਾਦੁ ਹੈ। ਜਿ ਤੇਰੀ ਭਗਤਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਨਿਬਾਹੈ, ਤੇਰੀ ਪੂਰੀ ਪੜੈ। ਮੇਰਾ ਇਹੀ ਅਸੀਰਬਾਦੁ ਹੈ, ਜਿ ਤੇਰੀ ਭਗਤਿ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਨਿਬਾਹੇ, ਥਾਂਹੀ ਪੜੈ" ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ।

ਕਾਜੀਆਂ ਨਾਲ ਚਰਚਾ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਉਸ ਠਉਰ ਦਰੀਆਵ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਤੇ ਉਠਿ ਕਰਿ, ਆਪਨੇ ਗ੍ਰਿਹ ਆਏ। ਤਬ ਦਿਨ ਕਿਤਨੇ ਕੁ ਬੀਤੇ ਥੇ, ਅਰੁ ਧਰਮਸਾਲਾ ਮਹਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਬੈਠਾ ਥਾ। ਅਰੁ ਇਕਿ ਦੋਹਿ ਕਾਜੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਪਾਸਿ ਆਏ, ਆਪਸ ਮਹਿ ਝਗੜਤੇ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਕਾ ਅਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਮਾਰਗ ਕਾ, ਆਪਸ ਮਹਿ ਕਿਛੁ ਬੋਲਤੇ ਝਗੜਤੇ ਹੋਏ ਆਇ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਪਾਸਿ ਆਇ, ਦੁਆਇ ਸਲਾਮੁ ਕਰਿ ਬੈਠੇ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਉਨ ਕਾ ਬਹੁਤ ਆਦੁਰ ਕੀਆ, ਅਰੁ ਉਨ ਕਉ ਸੰਤੋਖਿਆ। ਸੰਤੋਖਿ ਕਰਿ, ਤਬ ਪੂਛਿਆ ਜਿ, "ਕਿਉ ਮੀਆ ਜੀ, ਤੁਮ ਆਪ ਮਹਿ ਕਿਆ ਬੋਲਤੇ ਹਹੁ।" ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਤੂ ਜਿ ਹੈ ਸੁ ਵਡਾ ਮਰਦੁ ਹੈਂ, ਅਜੁ ਇਸਿ ਜਮਾਨੇ ਵਿਚਿ, ਤੇਰੀ ਪਹੁਚ ਚਨੋ, ਦੂਜਾ ਹੋਰੁ ਖੁਦਾਇ ਨਾਹੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ। ਤੂ ਜਿ ਹੈਂ, ਸੁ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦਾ ਪੀਰ ਹੈਂ ਜੀ। ਅਸਾਨੋ ਏਹੋ ਆਪਿ ਵਿਚਿ ਝਗੜਾ ਹੈ, ਜਿ, ਜੀ ਏਹੁ ਕਹਦਾ ਹੈ ਜੀ, "ਸਿਝਾਮਾ ਹੈ, ਸੁ ਹਠ ਵਿਚਿ ਹੈ। ਜੇ ਏਹ ਬੰਦਾ ਹਠੁ ਬੰਧੈ, ਤਾਂ ਖੁਦਾਇ ਨੁ ਪਹੁਚੇ। ਖੁਦਾਇ ਨੂ ਤਾਂ ਮਿਲੈ, ਜਾਂ ਮਿਹਨਤ ਕਰੈ। ਸੁ ਮਿਹਨਤ ਤਾਂ ਹੋਵੈ, ਜਾਂ ਹਠ ਕਰੈ। ਬਿਨਾ ਹਨ ਤੇ ਮਿਹਨਤ ਨਾਹੀ ਹੋਂਦੀ। ਜਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹਠੁ ਕਰੈ, ਤਾਂ ਮਿਹਨਤ ਹੋਵੈ। ਜਾਂ ਸਿਖੁ ਕਰੈ, ਤਾਂ ਮਿਹਨਤ ਨਾਹੀ ਹੋਂਦੀ। ਬਿਨਾ ਹਠ ਤੇ ਮਿਹਨਤ ਨਾਹੀ। ਬਿਨਾ ਮਿਹਨਤ ਤੇ ਸੇਵਾ ਨਾਹੀ। ਏਹੁ ਬੰਦਾ ਬੰਦਗੀ ਹੀ ਕਰੈ, ਸਿ ਹਠੁ ਕਰਿ ਕਰੈ। ਅਗੈ ਕਬੂਲੁ ਘਤਣਹਾਰਾ ਆਪਿ ਅਲਾਹ ਹੈ। ਐਪਰੁ ਏਸ ਦਾ ਹਠੁ ਲੜੀਐ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਤੂ ਆਖੁ ਮੀਆਂ ਤੂ ਕਿ ਕਹਦਾ ਹੈਂ?" ਤਬ ਉਨ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ਮੈਂ ਏਵ ਕਹਦਾ ਹਾਂ, ਜਿ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਸਾਹਿਬ ਕਰਾਇਆ ਭਾਂਵਦਾ ਹੈ, ਸੋਈ ਏਸੁ ਬੰਦੇ ਤੋਂ ਹੋਂਦਾ ਹੈ ਜੀ। ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਹੁਕਮੁ ਹੈ, ਤਿਵੈਂ ਏਹ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੀ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਆਸਾ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨਿ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ ਜਿ :-

ਆਪਿ ਕਰੇ ਸਚੁ ਅਲਖੁ ਅਪਾਰੁ। ਹਉ ਪਾਪੀ ਤੂੰ ਬਖਸਣਹਾਰੁ ॥ ੧ ॥

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੨ ਚਉਪਦੇ । ੨੪ । (੩੫੬)]

ਤਬ ਉਨਹੁ ਉਠਿ ਕਰਿ ਸਿਜਦਾ ਕੀਆ, ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਪੈਰਾਂ ਉਪਰਿ ਗਿਰਿ ਰਹੇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਉਨ ਊਪਰਿ ਬਹੁਤੁ ਦੈਆਲ ਭਇਆ। ਓਇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੇ ਮੁਰੀਦ ਹੋਏ। ਉਠ ਕੇ ਮਨਿ ਸਾਂਤਿ

ਆਈ। ਤਬ ਓਇ ਕਹਣੇ ਲਾਗੇ ਕਿ ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਧੰਨੁ ਧੰਨੁ ਵਾਹੁਗੁਰੂ ਨਾਨਕੁ, ਜਿਸ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ, ਜਲਤਾ ਜੀਉ ਸਾਤਿ ਆਇ ਗੈਆ। ਸੁ ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕੁ। ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਸਤਿ।

ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਉਪਦੇਸ਼

ਤਬ ਐਸੀ ਆਗਿਆ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਭਈ, ਜਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਤੇ ਲਹੋਰਿ ਆਇਆ। ਸੁ ਜਬ ਸਹਰ ਮਹਿ ਆਇ ਵੜਿਆ, ਤਬ ਸਹਰ ਕੇ ਲੋਕੋਂ ਜੁ ਸੁਣਿਆ, ਜੁ ਨਾਨਕੁ ਭਗਤੁ ਜੋ ਸੁਣੀਦਾ ਥਾ, ਜਿਸ ਦਰਸਨ ਕੋ ਲੋਕ ਉਪਜੰਪਿ ਕੈ ਦੇਖਨੇ ਕੰਉ ਜਾਤੇ, ਸੋ ਪਰਮੇਸੁਰ ਈਹਾਂ ਹੀ ਸੁਣਿਆ ਹੈ। ਸੁ ਲੋਕ ਬਾਬੇ ਕੇ ਦਰਸਨ ਕਉ ਦੇਖਣੇ ਕੀ ਲਾਲਸਾ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਲੋਕ ਬਹੁਤੁ ਜੁੜਿ ਗਏ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬਜਾਰ ਮਹਿ ਆਇਆ, ਜਹਾਂ ਵਡੇ ਵਡੇ ਸਰਾਫ਼ ਬਜਾਜ, ਕੋਠੀਵਾਲ, ਸਾਹ ਵਣਜਾਰੇ ਬੈਠੇ, ਆਪਣਾ ਬਿਉਹਾਰੁ ਕਰਤੇ ਥੇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਦੇਖੈ ਤਾਂ ਸਾਹ ਲੋਕ ਬੈਠੇ ਲੇਖਾ ਕਰਦੇ ਹੈਨਿ। ਵਣਜਾਰੇ ਵਿਦੇਸਹੁ ਵਪਾਰ ਕਰਿ ਲੈ ਆਏ ਹੈਨਿ। ਵਣਜਾਰੀ ਰਖੁਤ ਆਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਹੀ ਜਿ ਓਨਾਂ ਨੋ ਦੰਮ ਸਉਪੇ ਸਨਿ, ਸੁ ਤਿਸ ਦਾ ਵਪਾਰੁ ਵਣਜਾਰੇ ਖਰੀਦਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਲੈ ਆਏ ਹੈਨਿ। ਸੁ ਸਾਹ ਓਨਾ ਥਾਵਹੁ ਆਪਣੀ ਵਕੁ ਸਮਾਲਿ ਸਮਾਲਿ ਲੈਂਦੇ ਹੈਨਿ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਸਿ ਪੂੰਜੀ ਪੂਰੀ ਆਂਵਦੀ ਹੈ, ਤਿਨਾ ਵਣਜਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਹ ਖੁਸੀ ਹੋਂਦੇ ਹੈਨਿ, ਅਤੇ ਓਨਾ ਨੋ ਹੋਰ ਰਾਸਿ ਸਉਂਪਦੇ ਹੈਨਿ। ਅਤੈ ਜਿਨਾ ਵਣਜਾਰਿਆਂ ਦੀ ਵਥੁ ਸਮਾਲੀ ਹੋਈ, ਲੇਖੇ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਵਸਤੁ ਤੂਟਦੀ ਹੈ, ਉਨਾ ਨੂੰ ਵੇਖੁਸੀ ਹੋਂਦੇ ਹੈਨਿ। ਤਬ ਓਇ ਸਾਹ ਅਰੁ ਵਣਜਾਰੇ ਆਪਸ ਮਹਿ ਬੋਲਦੇ ਹੋਏ, ਗੁਰੂ ਪਾਸਿ ਆਇ ਗਏ। ਤਬ ਓਨਾ ਸਾਹੀ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਗੁਰੂ ਜੀ, ਅਸੀ ਕਿਆ ਕਰਹਿ ਜੀ? ਮੇਰੀ ਪੂੰਜੀ ਸਾਵੀਂ ਤਾਂ ਪੁਜਾਇ ਦੇਨੁ ਜੀ।" ਤਾ ਫੇਰ ਵਣਜਾਰੇ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ਜਾਂ ਅਸਾਨੂੰ ਤ੍ਰੋਟਾ ਆਇਆ, ਤਾਂ ਅਸੀ ਕਿ ਕਰਹ? ਕਿਥਹੁ ਦੇਹ ਜੀ? ਅਸਾਂ ਤਾਂ ਤ੍ਰੋਟਾ ਆਇਆ ਲੋੜੀਦਾ ਨ ਸੀਓ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਕਹ ਕਹ ਹਸਿਆ ਅਰੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਣਹੁ ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨ ਜੀ! ਏਹੁ ਤਾਂ ਏਥਹੁ ਦਾ ਮਾਇਆ ਦਾ ਵਪਾਰੁ ਹੈ। ਪਰੁ ਜਿਸਿ ਵਸਤੁ ਨੂੰ ਤੁਸੀ ਏਸੁ ਜਹਾਨ ਵਿਚਿ ਆਏ ਹਹੁ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਤੁਸੀ ਭੇਜੇ ਹਹੁ, ਸੁ ਉਸਿ ਵਪਾਰ ਦੀ ਇਕ ਗਲ?" ਤਬ ਓਨੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ਸੁ ਓਹੁ ਵਪਾਰੁ ਕਉਣੁ ਹੈ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਉਪਦੇਸੀ ਬਾਨੀ ਸਰੀਅਤੀ ਨਸੀਹਤ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬਤਾਵਤਾ ਹੈ। ਕਿਆ ਕਹਤਾ ਹੈ :-

ਵਣਜ ਕਰਹੁ ਵਣਜਾਰਿਹੋ ਵਖਰੁ ਲੇਹੁ ਸਮਾਲਿ॥

[ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧ । ੨੩ । (੨੨)]

"ਤਬ ਉਨ ਕਉ ਓਹੁ ਮਾਇਆ ਝਗੜਾ ਭੂਲਿ ਗੈਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਸਿਖ ਭਏ। ਉਨ ਕੇ ਆਤਮੇ ਗਿਆਨੁ ਉਪਜਿ ਆਇਆ। ਲਾਗੇ ਗੋਬਿੰਦ ਅਰਾਧਣੇ। ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਵਾਹੁਗੁਰੂ। ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ। ਸਤਿਗੁਰੂ।

ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਵੇਸ਼ਨਵਾਂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼

ਤਬ ਲਾਹੌਰ ਸਹਰ ਮਹਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬੈਠਾ ਥਾ। ਅਰੁ ਏਕ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕ ਆਏ, ਬੈਸਨਉ ਮਾਰਗ ਕੇ। ਤਿਨਹੁ ਆਇ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਉ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਰੀ। ਜਿ "ਰਾਮ ਰਾਮ ਹੈ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਰਾਮ ਰਾਮ ਹੈ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸਤਿ ਰਾਜਾ ਰਾਮ

ਜੀ। ਬਲਿਹਾਰੀ ਜਾਉ, ਰਾਮ ਕੇ ਨਾਮ ਵਿਟਹੁ। ਆਈਐ ਜੀ! ਬੈਸੀਐ ਜੀ! ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ ਜੀ।" ਤਬ ਬੈਸਨਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ, ਨਮਸਕਾਰੁ ਕਰਿ ਬੈਠਿ ਗਏ। ਤਬ ਘੜੀ ਏਕ ਸਸਤਾਇ ਕਰਿ, ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਏਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ। ਜੇ ਆਗਿਆ ਹੋਇ, ਤਬ ਕਹਿਹ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਲਾ ਹੋਈ ਜੀ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੁਮਾਰੇ ਜੀ, ਕਾਈ ਪੂਛਨੇ ਕੀ ਹੈ, ਸੁ ਕਹੀਐ ਜੀ।" ਤਬ ਉਨਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਹਮਾਰੀ ਏਹੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ। ਦਿਖਾ ਜੀ, ਏਹੁ ਜਿ ਮਨੁ ਹੈ, ਸੁ ਨ ਏਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕੀਨੀ, ਨ ਭਗਤਿ ਕੀਨੀ, ਨ ਸੰਤ ਕੀ, ਨਾ ਭਗਤਾਂ ਕੀ। ਕਿਸੀ ਕੀ ਸੇਵਾ ਨ ਕਰਿ ਸਕੀ, ਅਰੁ ਨਾ ਵੇਦ ਸਾਸਤ੍ਰ ਕੇ ਹੀ ਕਹੇ ਚਲਿਆ। ਜੀ, ਏਸ ਕਉ ਗਰਜ ਕਿਸੀ ਬਾਤ ਕੀ ਨਾਹੀ, ਬਿਨਾ ਆਪਣੇ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਕੇ ਰਸਾਂ ਭੋਗਾਂ ਬਿਨਾ। ਜੀ ਏਸੁ ਕਉ ਗਰਜ ਕਿਸੀ ਬਾਤ ਕੀ ਨਾਹੀ, ਬਿਨਾ ਆਪਣੇ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਕੇ ਰਸਾਂ ਭੋਗਾਂ ਬਿਨਾ। ਜੀ ਏਸੁ ਮਨ ਕਉ ਖਾਣੇ ਹੀ ਸਾਥਿ ਗਰਜ ਹੈ ਅਕੈ ਪੈਨਣੇ ਸਾਥਿ ਗਰਜ ਹੈ। ਏਹੁ ਮਨੁ ਕਹਦਾ ਹੈ, ਜਿ ਕਿਤੇ ਉਪਾਇ ਖਾਈਐ ਅਰੁ ਪੈਨੀਐ, ਤਾਂ ਹੀ ਭਲਾ ਹੋਇ। ਦੇਖਾਂ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਏਸੁ ਮਨ ਕੀ ਕਵਨ ਗਤਿ ਹੋਇਗੀ? ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਹਸਿਆ, ਹਸਿ ਕਰਿ ਬਾਲੀ ਬੋਲੀ :'

ਫਿਟ ਇਵੇਹਾ ਜੀਵਿਆ ਜਿਤੁ ਖਾਇ ਵਧਾਇਆ ਪੇਟੁ।

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧, ਸੂਹੀ ਕੀ ਵਾਰ ।੧੬ ।(੭੯੦)]

ਤਬ ਓਇ ਬੈਸਨਉ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਸਿਖ ਭਏ। ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਾਗੇ ਜਪਣੇ। ਜਿ ਧੰਨਿ ਹੋ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ, ਪੂਰਨ ਭਗਤ, ਜਿਨਿ ਕਰੀ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਏਕੁ ਕਰਿ ਅਰਾਧਿਆ ਤੇ ਸੋ ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ। ਵਾਹੁਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ।

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ। ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਸਤਿ॥ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥ ੨੨੮ ॥ ੨੨੮ ॥ ੬੧ ॥ ੧ ॥ ਆਦਿ ਪੋਥੀ ਸਚਖੰਡ॥ ੧੬੭ ॥ ਇਕੁ ਸਉ ਸਤਾਹਟਿ ਗੋਸ਼ਟੀ ਕੀ।। ਤਿਸੁ ਤੇ ਆਗੇ ਹੋਰਿ ਜੀ ਪੋਥੀ ਦੂਸਰੀ॥ ੨ ॥ ੬੧ ॥ ਇਕਾਹਟਿ ਗੋਸਟੀ ਕੀ॥ ਦੁਹਾਂ ਪੋਥੀਆਂ ਕੀਆਂ ਗੋਸਟੀ॥ ੨੨੮ ॥ ਸੰਮਤਿ॥ ਗੋਸਟੀ ॥ ੬੧॥ ਭਾਈ ਕੇਸੋ ਦਾਸ ਬ੍ਰਹਮਨ ਦੀ ਅਖਰੀ ਲਿਖੀ। ਗੁਰੂ ਮਨਸਾ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ।੧ ।ਏਹਿ ਤਿਸ ਪੋਥੀ ਉਪਰਹੁ ਉਤਾਰੁ ਕੀਤਾ।।।

ਸੰਬਤ ੧੮੩੭ ॥ ਵਰਖੇ ਮਾਹ ਮਿਤੀ ਹਾੜ ਸੁਦੀ 10॥ ਵਾਰ ਹਰਿ ਜੀ ਪੋਥੀ ਸੰਪੂਰਨੁ ਹੋਈ॥ ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ॥ ੧੮੮੫॥

ਪੋਥੀ ਚਤਰਭੁਜ

੧ੴ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੋਨੀ ਸੈਭੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸਾਦਿ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਬਾਣੀ ਲਿਖੀ ਗੋਸਟਾ ਸਮੇਤਿ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਬਾਣੀ ਲਿਖੀ ਜੋ ਪੜੇ ਸੁਣੇ ਸਿਖ ਗਾਵੈ ਚਿਤੁ ਲਾਇਕੇ ਤਿਸ ਕੀ ਪ੍ਰਮਗਤਿ ਹੋਵੈ ਵਚਨੁ ਹੈ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਕਾ।

ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਲਾਹੌਰ ਤੇ ਫੇਰਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਆਇਆ। ਤਬ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਅਪਨੇ ਅਸਥਲਿ ਧਰਮ ਸਾਲ ਮਹਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਦੋਨੋ ਹਾਥ ਜੋੜਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਅੰਗਿਦੁ ਖੜਾ ਹੋਇ ਰਹਿਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, 'ਕਿਉ ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ਕਿਹੁ ਆਖਣ ਜੀ ਦੀ ਹੀ, ਸੁ ਆਖੁ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਿ, "ਜੀ ਪਾਤਿਸਾਹ ਇਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ ਜੇ ਤੇਰੀ ਰਜਾਇ ਹੋਵੈ ਤਾਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰੀ।' ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਣਿ ਹੋ ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ਜਿ ਕੋਈ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਕੀ ਬਾਤ ਖੋਜੇ, ਤਿਸ ਉਪਰਿ ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਖੁਸੀ ਹੋਂਦਾ ਹੈ। ਪੁਰਖਾ ਜਿ ਗਲ ਜੀ ਹੋਵੈ, ਸੁ ਖੋਜਿ ਲੇਣੀ, ਡਰਣਾ ਨਹੀਂ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ਏਹੁ ਜਿ ਨਾਉ ਕਹੀਦਾ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਸ ਨਾਵ ਦਾ ਪਰਮਾਰਥੁ ਕਿਆ ਹੈ? ਜਿਸ ਕਉ ਨਾਮੁ ਕਹੀਤਾ ਹੈ। ਜਿ ਭਾਈ ਏਨਿ ਨਾਮੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਪਾਇਆ ਅਰ ਸਿਮਰਿਆ ਅਰੁ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਿ ਕਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਜਾਇ ਮਿਲਿਆ, ਸੁ ਬਾਬਾ ਜੀ ਓਹੁ ਅਰਦਾਸ ਕਵਣ ਹੈ? ਜਿਤੁ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਸਾਹਿਬੁ ਖੁਸੀ ਹੋਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਤੁ ਅਰਦਾਸ ਸੁਣਿ ਕਰਿ ਸਾਹਿਬ ਬੁਲਾਇ ਕਰਿ ਨਿਜੀਕਿ ਸੁਣੈ, ਅਹੁ ਸਾਹਿਬੁ ਮਿਹਰਵਾਨੁ ਹੋਇ। ਅਤੈ ਜੀ ਓਹੁ ਅਰਦਾਸ ਕਉਣੁ ਹੈ? ਜਿਤੁ ਸਾਹਿਬੁ ਸੁਣਿ ਕਰਿ ਦਰਗਾਹ ਆਪਣੀ ਬੁਲਾਹਿ ਲੇਇ। ਅਰੁ ਜੀ ਓਹ ਦਰਗਾਹ ਕਉਣੁ ਹੈ? ਜਿਥੇ ਬੈਸਿ ਕਰਿ ਸਭਸ ਕਉ ਸਮਾਲਤਾ ਦੇ ਅਰੁ ਸਭਸ ਕਉ ਅਹਾਰੁ ਪਹੁਚਾਇਦਾ ਹੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਹਸਿਆ ਅਰੁ ਹਸਿ ਕਰਿ ਖੁਸੀ ਭੈਆ। ਖੁਸੀ ਹੋਈ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸਾਬਾਸਿ ਪੁਰਖਾ ਮੰਗਦਾ ਭੈਂ ਭਲੀ ਬਾਤੀ ਪੂਛੀ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਰਾਮ ਕਲੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ ਜਿ : '

ਤੁਧਨੋ ਨਿਵਣੁ ਮੰਨਣੁ ਤੇਰਾ ਨਾਉ।

[ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧ ਚਉਪਦੇ । ੮ । (੮੭੮)]

...... ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗਾ, ਅਰੁ ਕਹਣੇ ਲਾਗਾ ਜਿ, "ਵਾਹ ਵਾਹ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਜੀ"।

ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਇਕ ਜੰਞ ਵੇਖੀ

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਲਹੌਰ ਸਹਰ ਮਹਿ ਚਲਿਆ ਜਾਤਾ ਥਾ। ਜਬ ਦੇਖੈ, ਤਉ ਏਕ ਜਨੇਤ ਚੜੀ ਹੈ, ਅਰ ਅਨੇਕ ਅਨਕੇ ਭਾਂਤਿ ਕੇ ਵਾਜੇ ਵਜਤੇ ਹੈ। ਅਰੁ ਗਭਰੁ ਕਉ ਭਲੇ ਭਲੇ ਉਤਮ ਬਸਤ੍ਰ ਪਹਿਰਾਏ ਹੈਂ। ਅਰੁ ਸਾਥ ਕੇ ਜਨੇਤੀ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਓਇ ਭਲੇ ਭਲੇ ਬਾਗੇ ਪਹਿਰਿ ਪਹਿਰਿ ਸਾਥਿ ਅਸਵਾਰ ਹੋਏ ਹੈ। ਚੰਦਨ ਅਰੁ ਕੇਸਰ ਸਾਥਿ ਕਪੜੇ ਛਿੜਕੇ ਹੈ। ਅਰੁ ਕਸਤੂਰੀ ਚੋਏ, ਅਰਗਜੇ ਸਾਥਿ ਗਭੁਰੂ ਕੇ ਕਪੜੇ ਭਿਗਾਏ ਹੈ। ਅਰੁ ਗਭਰੂ ਕੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ, ਭਾਈ ਕੁਟੰਬ ਸਭਿ ਖੁਸੀ ਸਾਥਿ ਅਨੰਦ ਕੋਲ ਮੰਗਲ ਕਰਤੇ ਜਾਤੈ ਹੈਂ। ਜਾਜਕ ਨਾਚਤੇ ਹੈ, ਅਰੁ ਵਾਜੰਤ੍ਰ ਭਾਂਤਿ ਕੇ ਵਾਜਤੇ ਹੈ। ਧ੍ਰਗਾ, ਤੂਰੇ, ਛੇਣੇ, ਭੇਰੀ ਸਹਨਾਈ ਵਜਤੇ ਹੈ। ਅਰੁ ਨਗਰ ਹੀ ਬੀਚਿ ਉਸਿ ਗਭਰੂ ਕੇ ਸਾਹੁਰੇ ਥੇ। ਜਬ ਜਨੇਤ ਉਸ ਸਮਾਧੀ ਕੇ ਘਰ ਕੇ ਨਿਕਟਿ ਆਈ, ਤਬ ਆਗੇ ਤੇ ਗਭਰੁ ਕਾ ਸਹੁਰਾ, ਸਸੁ, ਸਾਲੇ ਅਰ ਅਉਰ ਕੁਟੰਬ ਲੋਕ, ਅਰੁ ਸਭੁ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਸਭੁ ਲੋਕ ਜਨੇਤ ਕਉ ਸਨਮੁਖ ਆਇ ਮਿਲੇ। ਤਬ ਦੁਹਾਂ ਤਰਫਾਂ ਤੇ ਕੁਟੰਬ ਏਕਠੇ ਹੋਇ ਮਿਲੈ। ਤਬ ਤਹਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਬਹੁਤੁ ਉਨ ਕਉ ਆਨੰਦੁ ਉਪਜਿਆ। ਤਬ ਤਹਾਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀੀ ਉਨ ਕੀ ਤਰਫ ਦੇਖਿ ਕੈ ਖਲਾ ਹੋਇ ਗੈਆ। ਸੁ ਕਿਆ ਜਾਣਿ ਕਰਿ? ਜਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਉ, ਅਗਮੁ

ਹੋਵਣਹਾਰ ਦਿਸਟਿ ਆਇਆ। ਜਿ ਹੇ ਮਹਾਰਾਜ ਇਸਿ ਬਾਲਕ ਕਾ ਤੌਂ ਚਲਣੈ ਕਾ ਸਮਾ ਨਿਕਟਿ ਆਇ ਲਾਗਾ ਹੈ। ਹੇ ਰਾਮ ਏਹ ਤੇ ਗਭਰੂ ਇਬ ਘੜੀ ਕਉ ਉਠਿ ਚਲਤਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਇਸ ਕੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ, ਭਾਈ , ਕੁਟੰਬ, ਸਸੁ, ਸਹੁਰਾ ਸਾਲੇ ਸਭ ਲੋਕ ਉਸਿ ਬਾਲਕ ਕਉ ਦੇਖਿ ਦੇਖਿ ਮਹਾਂ ਅਨੰਦਮਾਲ ਹੋਤੇ ਹੈ। ਤਬ ਜਨੇਤ ਸਮੇਤਿ ਗਭਰੂ ਸਾਹੁਰੇ ਘਰ ਮਹਿਹ ਆਇ ਉਤਰਿਆ। ਤਬ ਬੀਆਹ ਕਾ ਸਮਾ ਭੈਆ। ਜਬ ਹੀ ਬੀਆਹੁ ਹੋਇ ਨਿਬੜਿਆ, ਤਬ ਤਿਤੀ ਸਮੈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਐਸੀ ਆਗਿਆ ਭਈ, ਜਿ ਉਸ ਗਭਰੂ ਕੇ ਪ੍ਰਾਨ ਛੁਟਕਿ ਗਏ। ਤਬ ਦਿਓ ਓਇ ਲੋਕ ਆਨੰਦਮਾਨ ਥੇ, ਤਿਉ ਹੀ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ, ਭਾਈ ਕੁਟੰਬ, ਸਸੁ, ਸਹੁਰਾ, ਇਸਤ੍ਰੀ ਸਭ ਲੋਕ ਸਾਲੇ ਸਾਲੀਆਂ ਸਭ ਲਾਗੇ ਰੋਵਣੇ ਪਿਟਣੇ। ਸਿਰ ਮਹਿ ਧੂੜਿ ਬਾਹਣੇ ਲਾਗੇ, ਅਰੁ ਮਹਾ ਬਿਲੀਪਾਤ ਲਗੇ ਕਰਣੇ। ਏਕ ਪਲਕ ਮਹਿ ਅਵਰ ਕੀ ਅਵਰੇ ਹੋਈ ਗਈ। ਤਬ ਉਨ੍ਹ ਕੀ ਤਰਫ ਦੇਖਿ ਕੈ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਸੋਰਠਿ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨਲੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ ਜੀ :–

ਮਾਇ ਬਾਪੁ ਕੋ ਬੇਟਾ ਨੀਕਾ ਸਸੁਰੇ ਚਤੁਰ ਜਵਾਈ॥

[ਸੋਰਠ ਮਹਲਾ ੧ ਚਉਪਦੇ । ੩ । (੫੯੬)]

ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤ ਬਿਨਾ ਅਰ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਬਿਨਾ ਸਕਲ ਬਾਦ ਹੈ। ਸਿਮਰਨੁ ਹੀ ਸਾਰੁ ਹੈ। ਤਬ ਤਿਤਿ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਏਹੁ ਸਬਦੁ ਕੀਆ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ। ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ। ਸਤਿਗੁਰੂ।

ਇਕ ਵੈਰਾਗੀ ਨਾਲ ਵੀਚਾਰ

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਲਹੌਰ ਸਹਰ ਮਹਿ ਬੈਠੇ ਥੇ। ਅਰੁ ਇਕ ਅਤੀਤ ਬੈਰਾਗੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਪਾਸਿ ਬੈਠੇ ਥੇ। ਤਬ ਤਹਾਂ, ਇਕੁ ਕੋਈ ਕਿਸੀ ਕਾ ਭਲਾ ਮਾਣਸੁ ਵਡਾ ਆਦਮੀ ਮੂਆ ਥਾ। ਤਬ ਤਿਸ ਕਉ ਕੁਟੰਬੁ ਅਰੁ ਲੋਕ ਰੋਵਤੇ ਥੇ। ਅਰੁ ਤਹਾਂ ਸਹਰ ਕੇ ਲੋਕ ਤਿਸਿ ਮਿਰਤਕ ਕੇ ਸਾਥਿ ਬਹੁਤ ਥੇ। ਤਬ ਓਇ ਅਤੀਤ ਜੋ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੇ ਨਿਕਟਿ ਬੈਠੇ ਥੇ, ਨਿਤਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ਏਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ। ਜੇ ਤੇਰੀ ਆਗਿਆ ਹੋਇ। ਤਉ ਹਮ ਕਹਹਿ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹਾਂ ਸੰਤਹੁ ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੁਮਾਰੇ ਜੀ ਹੈ ਸੁ ਕਹਹੁ"। ਤਬ ਉਨਹੁ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਬੇਨਕੀ ਕਰੀ ਜੀ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਏਹ ਜਿ ਲੋਗ ਮੂਏ ਕਉ ਰੋਵਤੇ ਹੈਂ, ਅਰੁ ਬਿਲੀਪਾਤ ਕਰਤੇ ਹੈਂ, ਸੁ ਕਿਛੁ ਇਨ ਕਾ ਕਾਰਜੁ ਭੀ ਸਉਰਤਾ ਹੈ ਜੀ? ਏਹ ਜਿ ਰੋਵਤੇ ਹੈ, ਸੁ ਕਿਉਂ ਰੋਵਤੇ ਹੈ ਜੀ? ਇਨ ਕਾ ਆਤਮਾ ਸਹਜ ਕੇ ਘਰਿ ਕਿਉ ਨਾਹੀ ਆਵਤਾ ਜੀ। ਸਹਜ ਕੇ ਘਰਿ ਇਨ ਕਾ ਆਤਾਮ ਆਵੈ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਆਵੈ? ਕਿਪ੍ਰਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਏਹ ਬਾਤ ਜਿਵ ਹੈ, ਤਿਵ ਕਹੀਐ ਜੀ।" ਤਬ ਉਨ ਬੈਰਾਗੀਆਂ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਗਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਆਸਾ ਰਾਗ ਉਪਦੇਸੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ ਜਿ :–

ਏਕੁ ਮਰੈ ਪੰਚੈ ਮਿਲਿ ਰੋਵਹਿ॥

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਅਸ਼ਟਪਦੀਆਂ ਘਰ ੨ । ੪ । (੪੧੩)]

ਤਬ ਓਇ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕ ਉਠਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ। ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਭਏ। ਅਰੁ ਲਾਗੇ ਕਹਿਣ ਜਿ, "ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ, ਜਿਸ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਆਤਮੇ ਤੇ ਭਰਮ ਦੀ ਭੀਤ ਦੂਰਿ ਹੋਈ।" ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ।

ਭਾਗੋ ਤੇ ਗੰਗੂ ਖਤਰੀ ਦਾ ਜੱਗ

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਨਗਰਿ ਲਹੌਰ ਮਘਿ ਏਕ ਠਉੜ ਬੈਠਾ ਥਾ। ਅਰੁ ਗਿਆਨੀ ਧਿਆਲੀ ਲੋਗ ਪਾਸਿ ਬਹੁਤੁ ਬੈਠੇ ਥੇ। ਤਬ ਭਾਗੋ ਖਹੇਰੜੁ ਅਰੁ ਰੰਗੂ ਦਿਲਾਵਰੀ

ਖਤ੍ਰੀ ਲਹੌਰ ਕੇ ਚਉਧਰੀ ਭੀ ਥੇ, ਅਰੁ ਹਾਕਮ ਮੁਕਾਤੀ ਭੀ ਏ। ਤਿਨ ਕੇ ਏਕੁ ਜਗੁ ਥਾ। ਤਬ ਓਇ ਆਇ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ। ਤਬ ਉਨ ਕਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਆਵਹੁ ਪੁਰਖਹੁ ਭਲੇ ਹਹੁ ਕਲਿਆਣ ਹੈ। ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜਿ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਤੇਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੇ, ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਦੇਖੇ ਅਜੁ ਕਲਿਆਣ ਹੈ। ਤਬ ਉਨਹੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸਿ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਜੀ ਬਾਬਾ ਜੀ ਜੇ ਆਗਿਆ ਹੋਈ, ਤਉ ਏਕ ਬੇਨਤੀ ਕਰਹਿ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹਾਂ ਪੁਰਖਹੁ ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੁਮਾਰੇ ਜੀ ਹੈ, ਸੁ ਕਹਹੁ"। ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਂ ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ। ਆਜੁ ਹਮਾਰੇ ਜਗੁ ਹੈ। ਕਈ ਸੈ ਬ੍ਰਹਮਣ ਨਿਉਤੇ ਹੈ। ਅਰੁ ਤੁਮਾਰਾ ਭੀ ਆਵਣਾ ਈਹਾਂ ਹੋਆ ਹੈ ਜੀ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਊਹਾਂ ਹਮਾਰੇ ਜਗ ਮਹਿ ਚਲੀਐ। ਉਹਾਂ ਕਾ ਕਉਤਕੁ ਦੇਖੀਐ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਲਾ ਹੋਵੈ ਜੀ। ਹਮ ਚਲਤੇ ਹੈਂ। ਪਰੁ ਜੀ, ਹਮ ਕਉ ਉਹਾਂ ਜੈਸੀ ਦਿਸਟਿ ਆਵੈਗੀ, ਹਮ ਤੈਸੀ ਹੀ ਕਹਹਿਗੇ"। ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜ, "ਬੁਹਤੁ ਭਲਾ ਜੀ। ਜੈਸੀ ਤੁਮ ਦੇਖਹੁਗੇ, ਤੈਸੀ ਹੀ ਕਹੀਅਹੁ। ਊਹਾਂ ਤਉ ਕਿਛੁ ਕਾਈ ਅਬਿਹਿ ਬਾਤ ਨਾਹੀ ਹੋਤੀ। ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨਿਉਤੇਂ ਹੈਂ। ਤਿਨ ਕਉ ਖੀਰਿ, ਖੰਡਿ, ਪਕਵਾਨ, ਮੇਵੇ ਇਛਾ ਭੋਜਨੁ ਭੁੰਚਾਇਅਹਿਗੇ। ਉਨ ਕੇ ਮਾਥੇ ਕੇਸਰ ਕਾ ਤਿਲਕੁ ਕੀਜੀਐਗਾ। ਚੋਏ, ਚੰਦਨ, ਅਰਗਜੇ ਕਾ, ਉਨ ਕੇ ਅੰਗ ਕਉ ਲੇਪਨੁ ਕਰੀਐਗਾ। ਅਉਰੁ ਉਨ ਕਉ ਭਲੇ ਬਸਤਰ ਧੋਤੀਆਂ ਟਸਰ ਕੀਆਂ ਪਹਿਰਾਈਅਹਿ ਗੀਆਂ, ਅਰੁ ਭਲੀ ਦਛਨਾ ਮਿਲੈਗੀ। ਅਰੁ ਉਨ ਕੀ ਭਲੀ ਭਾਤਿ ਸੇਵਾ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਅਰਾਧਿ ਸੰਤੋਖਿ ਕਰਿ, ਅਰੁ ਚਰਨੀ ਲਾਗਿ ਕਰਿ, ਅਸੀਰਬਾਦੁ ਉਨ ਕਾ ਲੈ ਕਰਿ, ਓਇ ਵਿਦਾ ਕਰੀਅਹਿਗੇ। ਤਿਨ ਕੇ ਪੀਛੈ ਅਉਰ ਭਾਈ ਬੰਧ ਇਸਟਿ, ਮਿਤ੍ਰ, ਸਭ ਜੇਵਾਈਅਹਿਗੇ। ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਉਹਾ ਏਹੁ ਕਿਛੁ ਹੋਇਗਾ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ, "ਜਿ ਐਸੀ ਹੈ, ਤੌ ਭਲੀ ਹੈ, ਚਲੀਐ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ, ਉਨ ਕੇ ਸਾਥਿ ਉਠਿ ਚਲਿਆ। ਆਇ, ਉਨ ਕੇ ਜਾਹਿ ਬੈਠਾ। ਸਭ ਤਮਾਸਾ ਦੇਖਿਆ, ਜਿ ਉਨਹੁ ਕਈ ਸੈ ਬ੍ਰਹਮਣ ਜੇਵਾਲੇ। ਅਨੇਕ ਅਨੇਕ ਬਿੰਜਨ, ਇਛਾ ਭੋਜਨ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਬ੍ਰਹਮਣ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਕੀਏ। ਅਰੁ ਬ੍ਰਹਮਣਾਂ ਕਉ, ਪਾਟੰਬਰੀ ਧੋਤੀਆਂ ਸੋਵਰਨ ਕੇ ਜਨੇਊ ਅਰੁ ਸੋਵਰਨੁ ਹੀ ਦਖਣਾ। ਊਪਰ ਓਢਣੇ ਕਉ ਪਾਬੜੀਆਂ, ਅਰੁ ਲਵੇਰੀਆਂ ਗਉਆਂ ਦੀਆਂ। ਤਬ ਨਗਰ ਮਹਿ ਉਨ ਕੀ ਏਕ ਧੰਨਕਾਰੀ ਉਠੀ, ਜਿ ਵਾਹ, ਵਾਹੁ, ਸਾਬਾਸਿ ਭਾਗੇ ਗੰਗੂ ਵਡਾ ਜਗੁ ਕੀਆ। ਐਸੀ ਸੋਭਾ ਹੋਈ। ਤਬ ਤਹਾਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬੈਠਾ ਤਮਾਸਾ ਦੇਖੈ। ਜਿਉ ਜਿਉ ਜਗੁ ਹੋਇ, ਓਇ ਦੇਹਿੰ ਲੇਹਿੰ, ਜਿਉ ਜਿਉ ਜਗਤੁ ਸੋਭਾ ਕਰੈ, ਤਿਉ ਤਿਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਬੈਠਾ ਸੁਣੇ। ਤਬ ਲੋਕੀ ਆਇ ਉਸਤਤਿ ਕਹੀ, ਭਾਗੋ ਅਰੁ ਗੰਗੂ ਕੇ ਆਗੇ। ਜਿ ਵਾਹ ਵਾਹ ਜੀ, ਵਡਾ ਜਗੁ ਹੂਆ। ਤਬ ਗੰਗੂ ਕਉ ਭਾਗੋ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜਗੁ ਭਲਾ"। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਕਹੈ ਜਿ, "ਜਗੁ ਭਲਾ ਹੂਆ, ਤਾ ਜਗੁ ਭਲਾ।" ਤਬ ਗੰਗੂ ਭਾਗੋ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਿਛੁ ਤੈਂ ਖੁਸੀ ਆਇਆ ਜਿ ਏਹੁ ਕੈਸਾ ਜਗੁ ਹੂਆ? ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਾਈ ਭਾਗੋ, ਗੰਗੂ ਜੇਹਾ ਜਗੁ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਤੇਹਾ ਤੁਸੀ ਸੁਣਿਹੁ। ਇਕੁ ਸਲੋਕੁ ਪਰਮੇਸੁਰਿ ਭੇਜਿਆ ਹੈ।" ਕਹੈ, "ਜੀ, ਭਲਾ ਸੁਣਾਈਐ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ:-

ਜੇ ਮੋਹਾਕਾ ਘਰੁ ਮੁਹੈ ਘਰੁ ਮਹਿ ਪਿਤਰੀ ਦੇਇ॥

ਅਗੈ ਵਸਤੁ ਸਿਵਾਣੀਐ ਪਿਤਰੀ ਚੋਰ ਕਰੇਇ॥

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ਵਾਰ ਆਸਾ । ੨੭ । (੪੭੨)]

ਤਬ ਉਨ ਭਾਗੋ ਅਰੁ ਗੰਗੂ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਗੁਰੂ ਜੀ ਏਹ ਅਗੋਂ ਦੀ ਬਾਤ ਤੁਧਨੋ ਦਿਸਟਿ ਆਈ ਜਿ ਅਗੇ ਏਹ ਹੋਇ ਵਰਤਿਆ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਜਾ ਤੇਰੀ ਏਹ ਪਹੁਚ ਹੈ, ਤਾਂ ਏਹ ਬਾਤ ਤੈਨੋ ਨਜਰਿ ਆਈ ਜੀ। ਤੁਧਨੋ ਅਗਮ ਨਿਗਮ ਦੀ ਸੋਝੀ ਤਾਂ ਹੈ, ਜਾਂ ਤੂ ਪੂਰਾ ਪੁਰਖੁ ਹੈਂ ਜੀ। ਤੂ ਪੂਰਾ ਤਾਂ ਭੈਆ ਹੈਂ, ਜਾਂ ਤੈਨੋ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਕਿਰਪਾ ਹੋਈ। ਭਗਤ ਅਰੁ ਭਗਵਾਨ ਮਹਿ ਸਾਧ ਵੇਦ ਕਹਦੇ ਹੈਨਿ, ਜਿ ਅੰਤਰਾ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ। ਐਪਰੁ ਜੀ, ਜਾਂ ਤੈ ਜੇਹੇ ਮਹਾ ਪੁਰਖ ਇਸਿ ਜਗ ਵਿਚ ਵਿਚਿ ਆਏ, ਜਿਉ ਪਾਂਡਵ ਕੇ ਜਗ ਵਿਚਿ ਬਾਲਮੀਕ ਆਇਆ ਥਾ, ਸੁ ਭਗਤੁ ਥਾ। ਅਰੁ ਉਨ ਦਾ ਜਗ ਪੂਰਨ ਹੂਆ ਥਾ। ਸੁ ਗੁਰੂ ਜੀ! ਤੂ ਜਿ ਹੈਂ, ਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੀ ਮੂਰਤਿਂ ਹੈਂ। ਅਜੁ ਇਸਿ ਕਲੀ ਕਾਲ ਮਾਹਿ ਜੁਗੁ ਨਿਸਤਾਰਨ ਕੀ ਨਿਮਿਤਿ ਤੂ ਪ੍ਰਗਟਿਆ ਹੈਂ ਜੀ। ਜਾਂ ਤੇਰੀ ਚਰਨੀ ਪੜੀਂ, ਜਗੁ ਏਹੁ ਵਿਰਥਾ ਜਾਇਗਾ, ਤਾਂ ਤੁਧਨੋ ਸਰਮਾ ਹੈ ਜੀ। ਹਮ ਤਉ ਪਾਪੀ ਹੀ ਹਹਿ ਜੀ। ਹਮਾਰੇ ਕਰਮ ਐਸੇ ਹੀ ਹੈਂ। ਜਿਨ ਕਿਸੀ ਕੇ ਪੀਛੇ ਐਸੇ ਬੁਰੇ ਕਰਮ ਹੋਏ ਹੈਂ, ਅਰੁ ਨਾ ਆਗੇ ਕਿਸੀ ਕੋ ਹੋਹਿਗੇ ਜੀ। ਹਮ ਤਉ ਜੀ, ਐਸ ਹੀ ਪਾਪੀ ਹੈਂ, ਪੁਰ ਜੀ ਤੇਰੇ ਚਰਨ ਈਹਾ ਪੜੇ ਹੈਂ। ਜਿਉਂ ਜਾਣਹਿ, ਤਿਉ ਥਾਹਿ ਪਾਇ ਜੀ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਹਸਿਆ, ਹਸਿ ਕਰ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜਾਹਿ ਪੁਰਖਾ ਜਿ ਕਿਛੁ ਤਮਹੁ ਬੀਜਿਆ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਲ ਤਿਲ ਤੀਕੁ ਦਰਗਾਹ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਥਾਇ ਪੜਿਆ। ਤਬ ਭਾਗੋ ਅਰੁ ਗੰਗੂ ਉਠਿ ਕਰਿ ਪੈਰੀਂ ਪਏ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਸਿਖ ਭਏ। ਕਹਣੇ ਲਾਗੇ ਜਿ, ਵਾਹ ਵਾਹ! ਗੁਰੂ ਨਾਨਕੁ ਕਰਣ ਕਾਰਣ ਸਮਰਥੁ।

ਅੰਗਦ ਜੀ ਨੂੰ ਅਸੀਸ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਲਾਹੌਰ ਤੇ ਫੇਰਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਆਇਆ। ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਰਾਵੀ ਨਦੀ ਕੇ ਕਿਨਾਰੇ ਊਪਰਿ ਜਾਇ ਬੈਠਾ, ਸਾਥੇ ਅੰਗਦੁ ਚੇਲਾ ਪੀਛੇ ਜਾਇ ਬੈਠਾ। ਤਬ ਅਢਾਈ ਪਹਰ ਰਾਤਿ ਰਹਤੀ ਥੀ, ਜਬ ਏਕੁ ਪਹਰੁ ਰਾਤਿ ਪਿਛਲੀ ਆਇ ਰਹੀ, ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕੁ ਸਿਮਰਨਿ ਬੈਠਾ। ਲਾਗਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਸਿਮਰਨੁ ਕਰਨੇ। ਸਾਹਿਬ ਆਪਨੇ ਕੀ ਸਿਫਤਿ ਲਾਗਾ ਕਰਨੇ। ਕਿਆ ਸਿਫਤਿ ਲੇ ਉਠਿਆ :-

ਸਬਾਹੀ ਸਲਾਹ ਜਿਨੀ ਧਿਆਇਆ ਇਕਮਾਨਿ॥

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ਮਾਝ ਕੀ ਵਾਰ । ੧੭ । (੧੪੫)]

"....... ਜਬ ਐਸਾ ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ ਮਿਲੈ ਤਉ ਈਹਾਂ ਭੀ ਤੇਲੁ ਘਟਿ ਨ ਹੋਇ। ਅਰੁ ਊਹਾਂ ਭੀ ਘਟਿ ਨ ਹੋਇ। ਤੇਰੇ ਵਚਨਿ ਹੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਮੁਕਤਿ ਪਦਵੀ ਜਿਉ ਪਾਵੈ। ਪਰੁ ਜੀ, ਜਿਸ ਕਉ ਤੂ ਦੈਆ ਕਰਿ ਕਰਿ ਮਿਲਹਿ ਤਬ ਘਟੈ ਨਾਹੀ" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬਹੁਤੁ ਖੁਸੀ ਹੋਇਆ ਚੇਲੇ ਅੰਗਦ ਊਪਰਿ। ਕਹਿਉਸੁ, ਜਿ ਆਉ ਪੁਰਖਾ ਪੈਰੀ ਪਉ। ਤੂ, ਮੈ ਪੂਰਾ ਕੀਆਂ ਹੈ। ਜਿ ਕੋਈ ਤੁਝ ਕਉ ਮਿਲੇਗਾ, ਸੋ ਭੀ ਪੂਰਾ ਹੋਇਗਾ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗਾ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਸਿਰ ਊਪਰਿ ਹਾਥੁ ਰਖਿਆ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ, ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਸਤਿਗੁਰੂ।

ਅੰਗਦ ਜੀ ਦੀ ਰਾਹੀਂ ਮਿਹਰ

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਬੈਠਾ ਹੈ ਆਪਣੇ ਅਸਥਰ ਕੇ ਵਿਖੇ। ਅਰੁ ਏਕ ਤੀਨਿ ਚਾਰਿ ਬੈਸਨਉ ਗਿਆਨੀ ਆਪਸ ਕਉ ਮਹਾ ਚਤੁਰ ਬੇਤੇ ਜਾਨਿ ਕਰਿ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਉ ਆਇ ਮਿਲੈ। ਆਇ ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸਨੁ ਕਰਿ ਬੈਠੇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਉਨ ਕਉ ਬਹੁਤੁ ਆਦਰੁ ਕੀਆ।

ਤਬ ਘੜੀ ਏਕ ਦੇਹਿ ਸਸਤਾਇ, ਕਰਿ, ਓਹਿ ਉਠਿ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨੇ ਲਾਗੇ ਰਾਗ ਕਉ ਭਲੀ ਭਾਂਤਿ ਅਲਾਪਿ ਕਰੀ ਅਰੁ ਰੀਝਿ ਰੀਝਿ ਅਖੀ ਮੀਟ ਕਰ ਲਾਗੇ ਗਾਵਣੇ। ਅਰੁ ਗਾਵਿ ਗਾਵਿ ਸਾਥੇ ਅਰਥੁ ਲਾਗੇ ਸਮਝਾਵਣੇ, ਆਪ ਕਉ ਚਤੁਰ ਬੇਤੇ ਜਾਨਿ ਕਰਿ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸਿ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਜਿ ਪਾਤਸਾਹ ਏਹ ਤਉ ਬਹੁਤੁ ਹੀ ਬਹੁਤੁ ਉਮਗਿ ਉਮਗਿ ਕਰਿ ਰਾਗ ਕਉ ਗਾਵਤੇ ਹੈਂ, ਪਰੁ ਜੀ ਦੇਖਾਂ, ਏਨਾਂ ਕੇ ਮਨ ਕੀ ਬਾਤ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੈ?" ਤਬ ਉਨ ਕੇ ਪ੍ਰਥਾਇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬਾਨਿ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ, ਆਸਾ ਰਾਗ ਮਹਿ ਜਿਃ-

ਗਾਵਹਿ ਗੀਤੇ ਚੀਤਿ ਅਨੀਤੇ॥ ਰਾਗੁ ਸੁਨਾਇ ਕਹਾਵਹਿ ਬੀਤੇ॥

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਅਸਟਪਦੀਆ ਘਰ ੨ । ੭ । (੪੧੪)]

ਤਬ ਇਤਨੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕੇ ਕਹਣੇ ਸਾਥਿ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਉਨ ਬੈਸਨਵਾ ਕੀ ਤਰਫ ਮਿਹਰ ਕੀ ਦਿਸਟਿ ਦੇਖਿਆ। ਤਬ ਉਨ ਕਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਮਾਨਿ ਦਿਸਟਿ ਆਇਆ। ਓਇ ਉਠਿ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਸਿਖ ਭਏ। ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਾਗੇ ਜਪਣੇ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਨਿਤ ਦਾ ਨੇਮ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਏਹੁ ਸੁਭਾਉ ਹੀ ਥਾ ਜਿ ਸਾਰੀ ਰਾਤਿ ਜਾਗਤਾ ਹੀ ਰਹਤਾ ਅਰੁ ਸਿਮਰਨੁ ਕਰਤਾ। ਅਰੁ ਜਬ ਰਾਤਿ ਕੇ ਤੀਨਿ ਪਹਰੁ ਬਿਤੀਤ ਹੋਤੇ ਅਰੁ ਚਉਥਾ ਪਹਰੁ ਆਇ ਰਹਤਾ, ਤਬ ਜੇ ਤਉ ਦਰਿਆਉ ਨਿਕਟਿ ਹੋਤਾ ਤਉ ਦਰਿਆਇ ਜਾਤਾ, ਅਰੁ ਜੇ ਦਰੀਆਉ ਨ ਪਾਈਤਾ, ਤਬ ਜਹਾਂ ਕਹਾਂ ਤੇ ਪਾਣੀ ਲੈ ਕਰਿ ਇਸਨਾਨੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸਿਮਰਨ ਭਜਨ ਕਰਤਾ। ਪਿਛਲੀ ਰਾਤਿ ਕਾ ਇਸਨਾਨੁ ਕਰਣੇ ਕਾ ਅਵਸਿ ਸੁਭਾਉ ਹੋਤਾ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਸੁਭਾਉ ਦੇਖਿ ਕਰਿ, ਅੰਗਦ ਚੇਲੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ਨਿਤਾ ਪ੍ਰਤਿ ਤੇਰਾ ਜਾਗਣੇ ਕਾ ਤੋ ਸੁਭਾਉ ਹੀ ਹੈ ਅਰੁ ਸਿਰਮਨ ਭਜਨ ਕਾ ਨੇਮੁ ਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਜੀ ਚਉਥੈ ਪਹਰਿ ਪਿਛਲੀ ਰਾਤਿ ਕੇ ਜੁ ਅਖੰਡ ਇਸਨਾਨੁ ਕੇ ਕਾ ਕਿਛੁ ਵਿਸਖਿ ਫਲੁ ਹੈ ਜੀ ਕੇ ਏਹੁ ਭੀ ਇਵ ਹੀ ਸੁਭਾਉ ਹੈ ਜੀ? ਜਿਉ ਹੈ, ਤਿਉ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕੈ ਕਹੀਐ ਜੀ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀਃ-

ਚਉਥੈ ਪਹਰ ਸਬਾਹ ਕੈ ਸੁਰਤਿਆ ਉਪਜੈ ਚਾਉ॥

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੨ । ਮਾਝ ਕੀ ਵਾਰ । ੧੯ । (੧੪੬)]

ਜਬ ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ ਪੀਰੁ ਏਹੁ ਕਰੈ, ਤਬ ਏਸੇ ਸਰੀਰ ਤੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਤੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੈ ਨਾਮ ਨਵਨਿਧਿ ਕਉ ਪਾਵੈ। ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ਓਈ ਪੁਰਖ ਕਰਮਵੰਤ ਹੈਂ ਅਰੁ ਵਡਭਾਗੀ ਹੈਨਿ ਜਿਨਹੁ ਗੁਰਹੁ ਅਰੁ ਪੀਰਹੁ ਕੋ ਮਿਲ ਕਰ ਉਸ ਕੇ ਨਾਮ ਕੀ ਸਲਾਹ ਕਰੀ ਹੈ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ। ਧੰਨੁ ਗਰੂ। ਸਤਿਗੁਰੂ। ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ।

ਗੰਗਾ ਜਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼

ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਨਗਰ ਕਰਤਾਰਪੁਰਿ ਧਰਮਸਾਲਾ ਬੀਚਿ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਬਾਣੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਕਾ ਉਚਾਰ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਕੀਰਤਨੀਆ ਕੀਰਤਨੁ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਤਿਸ ਹੀ ਸਮੇ ਵਜਿਦਿਆਂ ਵੰਜੰਤ੍ਰਾਂ ਧੁੰਗਾਂ ਸਹਨਾਈ ਭੇਰੀ ਸਾਥਿ ਚਨਾਓ ਕੀ ਧਰਤੀ ਕੇ ਲੋਕ ਗੰਗਾ ਚਲੇ ਹੈਂ। ਸੁ

ਤਿਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ ਏਕੁ ਤੋ ਤੀਰਥੁ ਵਡਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਹੈ। ਜੇ ਹੋਇ ਤਉ ਦਰਸਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਕੀਜੀਐ। ਅਰੁ ਜੇ ਕਦ ਹੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਭੀ ਗੰਗਾ ਜੀ ਕੇ ਇਸਨਾਨ ਕਉ ਚਲੈ, ਤਉ ਅਤਿ ਹੀ ਭਲਾ ਹੋਇ, ਹਮ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਵਹਿ। ਤਬ ਚਨਾਵ ਕੇ ਉਰਵਾਰ ਪਾਰ ਕੇ ਲੋਕ ਅਰੁ ਪਹਾੜ ਤਲੀ ਕੇ ਸਪ ਲੋਗ ਬਹੁਤੁ ਬੜਾ ਸੰਗੁ ਇਕਠਾ ਹੋਇ ਕੈ, ਵਡੇ ਵਡੇ ਭੂਮੀਏ, ਅਰੁ ਸਾਹ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਗੰਗ ਜੀ ਕਉ ਚਲੇ ਥੇ। ਤਬ ਓਇ ਸਮਸਤ ਲੋਗ ਸੰਗ ਕੇ ਜਿਤਨੇ ਥੇ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਦਰਸਨ ਕੀ ਨਿਮਤਿ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਆਏ। ਤਬ ਆਗੇ ਕੀਰਤਨ ਹੋਤਾ ਥਾ ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬੈਠਾ ਸ੍ਵਣ ਕਰਤਾ ਥਾ; ਅਰੁ ਉਇ ਲੋਕ ਆਇ ਪਾਵਨ ਪੜੇ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਉਨ੍ਹ ਕਉ ਹਾਥੁ ਕੀਆ। ਲੋਗ ਸਭਿ ਬੈਠਿ ਗਏ। ਤਬ ਓਇ ਜਿ ਉਸ ਸੰਗ ਕੇ ਸਾਥਿ ਕੀਰਤਨੀਏ ਥੇ, ਅਰੁ ਜਾਚਕ ਥੇ ਓਨਹੁ ਏਕ ਛੰਤੁ ਧਨਾਸਰੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਗਾਵਿਆ। ਜਦਿ ਉਨਹੁ ਛੰਦ ਕਾ ਭੋਗ ਬਾਹਿਆ, ਤਬ ਓਇ ਭੂਮੀਏ ਵਡੇ ਵਡੇ ਜਿ ਲੋਕ ਥੇ, ਤਿਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ਜੇ ਤੁਮਾਰੇ ਜੀਅ ਹੋਇ ਤਾਂ ਜੀ, ਤੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਜਿ ਦਸਾਹਰੇ ਕਾ ਸ੍ਰੀ ਗੰਗਾ ਜੀ ਕਾ ਪੁਰਖ ਹੈ, ਵਡਾ ਨਾਵਣੁ ਹੈ, ਜੇ ਤੁਮ ਚਲਹੁ ਤਉ ਹਮ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਵਹਿ ਜੀ, ਤੇਰੇ ਚਲਣੇ ਸਾਥਿ ਜੀ। ਜੇ ਤੇਰੀ ਐਸੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋਇ, ਤਉ ਏਹ ਲੋਗ ਸਪਿ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਹਿ ਜੀ, ਚਲੀਐ।" ਤਬ ਧਨਾਸਰੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਜਿ ਉਨਹੁ ਜਾਜਕਹੁ ਛੰਦੁ ਗਾਇਆ ਥਾ, ਸੁ ਤਿਉ ਹੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਧਨਾਸਰੀਰਾਗ ਮਹਿ ਜਿ ਛੰਤੁ ਉਠਾਇਆ ਰਬਾਬੀ ਕੀਰਤਨੀਏ ਪੀਛੇ ਲਾਗੈ ਗਾਵਣੈ। ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬਾਨੀ ਛੰਤੁ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ ਜਿਃ-

ਤੀਰਥਿ ਨਾਵਣ ਜਾਉ ਤੀਰਥੁ ਨਾਮੁ ਹੈ।

[ਧਨਾਸਰੀ ਮਹਲਾ ੧ ਛੰਤ ੧ (੬੮੭)]

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਨਾ ਪੁਰਖਹੁ ਤੁਸਾ ਨ ਮੋਰੀ ਆਗਿਆ ਹੈ ਹੁਣ ਤੁਸੀ ਜਾਹੁ ਗੰਗਾ ਨਾਵਿ ਆਵਹੁ"। ਤਬ ਓਇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਵਚਨਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਗੰਗਾ ਕਉ ਚਲੇ, ਤਬ ਪੈਂਡੇ ਮਹਿ ਗੰਗਾ ਕੇ ਸੰਗੀ ਕਹੈ ਜੀ, "ਜੈ ਮਾਤਾ ਗੰਗਾ ਕੀ, ਜੈ"। ਤਬ ਓਇ ਕਹੈਂ ਜਿ, "ਜੈ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ, ਜੈ"। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ।

ਭੇਖ ਜਾ ਖੰਡਣ

ਤਬ ਜਦਿ ਬਹੁਤੁ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਟਿਕਿਆ, ਤਬ ਸੈਸਾਰੁ ਬੀਚਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਾ ਬਹੁਤੁ ਗਉਗਾ ਪ੍ਰਗਟਿਆ। ਸਭ ਕੋਈ ਕਹੈ ਜਿ, "ਨਾਨਕੁ ਵਡਾ ਵਡਾ ਭਗਤੁ ਕਲੀ ਕਾਲ ਮਹਿ ਪ੍ਰਗਟਿ ਭੈਆ ਹੈ। ਜਿ ਕੋਈ ਉਹਾਂ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਸ ਕੀ ਮਨਸਾ ਪੂਰਨ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਤਬ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਭਨਹੁ ਮਹਿ ਏਹ ਬਾਤ ਚਲਿ ਪੜੀ। ਤਬ ਜਿਤਨੇ ਕਿ ਲੋਕ ਗਿਰਦ ਨਿਵਾਹੀ ਕੇ ਥੇ, ਕਾਜੀ ਮਉਲਾਨੇ, ਬੈਸਨਉ, ਬ੍ਰਹਮਨ, ਜੋਗੀ, ਸੰਨਿਆਸ ਸੇ, ਸਭਿ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇ ਰਹੇ, ਜਿ ਰੇ ਭਾਈ, ਨਾਨਕ ਵੇਦੀ ਬਾਰਹੀਂ ਬਰਸੀ ਤਉ ਆਇਆ, ਪਰੁ ਏਸੁ ਕੀ ਸੁਧਿ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਪੜਤੀ, ਜਿ ਇਸ ਕਾ ਮਾਰਗੁ ਭਵਨ ਹੈ। ਨਾ ਏਸੁ ਕਾ ਜੋਗੀ ਕਾ ਮਾਰਗੁ, ਨਾ ਏਸ ਸੰਨਿਆਸੀਆਂ ਕਾ ਮਾਰਗੁ, ਨਾ ਏਸੁ ਤਪਿਆਂ ਕਾ ਮਾਰਗੁ, ਨਾ ਏਸੁ ਕਾਜੀਆਂ ਕਾ ਮਾਰਗੁ ਨਾ ਏਸੁ ਮਉਲਾਨਿਆਂ ਕਾ ਮਾਰਗੁ, ਨਾ ਏਸੁ ਹਿੰਦੂਆਂ ਕਾ ਮਾਰਗੁ, ਨਾ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਕਾ ਮਾਰਗੁ, ਨਾ ਏਹੁ ਵੇਦ ਕੇ ਰਾਹਿ ਨਾ ਕਤੇਬ ਕੇ ਰਾਹਿ ਪੁਰ ਹੋਇ, ਜਿ ਨਾਨਕ ਕਉ ਏਕ ਬਾਤ ਪੁਛੀਐ, ਜਿ ਦੇਖਾਂ ਤੂ ਕਉਣੁ ਹੈ? ਤੇਰਾ ਮਾਰਗੁ ਕਿਆ ਹੈ?" ਤਬ ਸਭਨਹੁ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਕਹਿਆ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਉ ਜਿ, "ਏ ਨਾਨਕ ਦੇਖਾਂ, ਤੂ ਕਹੁ, ਜਿ ਤੇਰਾ ਕਵਨ

ਪੈਂਡਾ ਹੈ? ਜੋਗੀ ਹੈਂ, ਸਿ ਗੋਰਖੁ ਕਰਤੇ ਹੈਂ। ਸੰਨਿਆਸੀ ਦਤਾ ਤ੍ਰੇ ਕਹਤੇ ਹੈਨਿ। ਦਰਵੇਸ ਅਲਾਹ ਅਲਾਹ ਕਹਤੇ ਹੈਂ। ਬੈਸਨਉ ਨਾਰਾਇਣ ਬਿਸਨੁ ਕਹਤੇ ਹੈਂ। ਜਿਸ ਜਿਸ ਮਾਰਗ ਕਾ ਕੋਈ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਤਿਸ ਤਿਸ ਸਾਰਗਿ ਸਭ ਕੋਈ ਚਲਿਆ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਤੂ ਨਾ ਹਿੰਦੂਆਂ ਕੇ ਰਾਹਿ, ਨਾ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਕੇ ਰਾਹਿ, ਨਾ ਜੋਗੀਆਂ, ਸੰਨਿਆਸੀਆਂ, ਬੈਰਾਗੀਆਂ, ਬੈਸਨਵਾਂ ਕੇ ਰਾਹਿ। ਇਕੋ ਤਾਂ ਤੂ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਕਤੇਬ ਕਹਤੀ ਹੈ, ਸੁ ਕੁਰ, ਕਾਜੀ ਤੁਝ ਕਉ ਏਉ ਕਹਤੇ ਹੈਂ; ਅਰੁ ਹਿੰਦੂ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਜਿ ਕਿਛੁ ਵੇਦੁ ਕਹਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਕਰੁ। ਏਕ ਕੋਈ ਮਾਰਗੁ ਤੂ ਪਕੜੁ, ਜਿਸ ਮਹਿ ਟਿਕਿਆ ਰਹੈਂ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰੇ ਏਹ ਜਿ ਕਾਗਦ ਊਪਰਿ ਤੁਮਹੁ ਸਿਆਹੀ ਕੇ ਲੇਖ ਲਿਖੇ ਹੈਂ, ਸਿ ਮੈ ਏਹਿ ਕਿਆ ਮਨਾਉ?" ਕਹੈ, "ਨਾਨਕ ਸੈਸਾਰੁ ਤਉ ਏਹੀ ਲੇਖ ਮਾਨਤਾ ਹੈ। ਓਇ ਲੇਖ ਕਵਨ ਹੈ? ਜਿਨ੍ਹ ਕਉ ਤੂ ਮਾਨਤਾ ਹੈਂ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਧਨਾਸਰੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ ਜਿ :-

ਕਾਇਆ ਕਾਗਦੁ ਮਨੁ ਪਰਵਾਣਾ।

[ਧਨਾਸਰੀ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੨ । ੭ । (੬੬੨)]

ਤਬ ਓਇ ਜਿਤਨੇ ਲੋਗ ਥੇ, ਸੁ ਸਭਿ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਹਿ ਉਠੇ ਜਿ, "ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ"। ਤਬ ਓਇ ਜੋ ਮੁਸਲਮਾਨ ਜੁ ਥੇ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੇ ਮੁਰੀਦ ਹੋਇ, ਅਰ ਹਿੰਦੂ ਜੁ ਥੇ, ਸੁ ਸਭਿ ਸਿਖ ਹੋਏ। ਲਾਗੇ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਜਪਣੇ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹੁਗੁਰੂ।

ਅੰਗਦ ਜੀ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ

ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਨਗਰਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਰਾਵੀ ਦਰੀਆਉ ਊਪਰਿ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਥੀ ਪਰੇ ਬੈਠਾ ਦਰੀਆਵ ਕੇ ਕਿਨਾਰੇ ਬੈਰਾਗੁ ਹੀ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਢੂਢਤਾ ਢੂਢਤਾ ਆਇ ਮਿਲਿਆ। ਜਾਂ ਦੇਖੈ, ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਪਰੁ ਬੈਰਾਗ ਕੇ ਘਰਿ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਤਬ ਅੰਗਦ ਚੇਲਾ ਹਥ ਬੰਧਿ ਕਰਿ, ਦੂਰਿ ਹੋਇ ਕਰਿ, ਤਬ ਖੜਾ ਹੋਇ ਕਹਿਆ। ਜਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਉਸ ਘਰਿ ਥੀ ਉਤਰਿਆ ਤਬ ਅੰਗਦ ਕਉ ਨਿਕਟਿ ਬੁਲਾਇਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਾ ਆਉ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੇ ਨਿਕਟਿ ਆਇ ਕਰਿ, ਨਮਸਕਾਰੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਰਦਖਨਾ ਦੇ ਕਰਿ ਖੜਾ ਹੋਇ ਰਹਿਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਕਿਉ, ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ਕਿਛੁ ਕਹੈਂਗਾ," ਤਬ ਗੂ ਅੰਗਦ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਮਿਹਰਵਾਨ ਤੂ ਸਭ ਕਿਛੁ ਜਾਣਦਾ ਹੈਂ, ਮੈਂ ਕਿਆ ਕਹਉ ਜੀ। ਤੂ ਦੈਆਲੁ ਹੋਹਿ ਜੀ। ਤੇਰਾ ਬੈਰਾਗ ਕਹਾਂ ਥੰਮੀਐ ਜੀ? ਮੇਰੇ ਜੀ ਏਹੁ ਵਡਾ ਅਚਰਜੁ ਹੈ , ਜਿ ਤੁਧੁ ਜਿ ਬੈਰਾਗੁ ਕੀਆ ਹੈ, ਸਿ ਕਿਸੁ ਸੁਭਾਇ ਕੀਆ ਹੈ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸਾਬਾਸਿ ਪੁਰਖਾ ਤੂ ਮੇਰੇ ਹਾਲ ਦਾ ਮਹਰਮੁ ਹੈਂ। ਪੁਰਖਾ ਸੈਸਾਰੁ ਜਿ ਤਾਲਬੁ ਹੈ, ਸੁ ਮਾਲਦਾ ਦਾ ਤਾਲਿਬੁ ਹੈ। ਸਾਬਾਸਿ ਬੋਲੀ ਜਿਃ-

ਜੀਉ ਡਰਤੁ ਹੈ ਆਪਣਾ ਕੈ ਸਿਉ ਕਰੀ ਪੁਕਾਰ॥

[ਧਨਾਸਰੀ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧ ਚਉਪਦੇ । ੧ । (੬੬੦)]

ਤਬ ਅੰਗਦ ਚੇਲਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਲਕ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗਾ। ਮੁਖ ਤੇ ਉਸਤਤਿ ਲੇ ਉਠਿਆ ਜਿ, 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ। ਕਰਣ ਕਾਰਣ ਸਮਰਥੁ ਪਤਿਤ ਪਾਵਨੁ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕੁ। ਦੁਖ ਹਰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ।'

ਅੰਗਦ ਜੀ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਰਾਵੀ ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ, ਇਸਨਾਨੁ ਕਰਿ ਪ੍ਰਾਤਹ ਕਾਲ ਕੇ ਸਮੇਂ, ਸਿਮਰਨੁ ਨੇਮੁ ਸਭ ਸੰਪੂਰਨ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੈਠਾ ਥਾ। ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕੇ ਹੀ ਹੋਈ, ਜਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਲਕ ਜੀ ਪਾਸ ਤੇ ਇਕ ਬਾਤ ਪੂਛਉ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ ਜੀ, "ਹਾਂ ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ਤੇਰੇ ਜੀ ਕੇ ਬਿਖੇ ਕਿਛੁ ਕਾਈ ਬਾਤ ਪੂਛਣੇ ਦੀ ਕੀ ਹੈ, ਸਾ ਤੂ ਪੂਛਿ ਲੇਹਿ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦਾ ਜੀ ਹਾਥ ਦੋਨੋ ਜੋੜਿ ਕਰਿ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ਼ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਮਿਹਰਵਾਨ ਪਾਤਿਸਾਹ ਜੀ, ਤ ਪੁਛਣ ਦੀ ਹੈ, ਪਰੁ ਡਰਦਾ ਹਾਂ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ਤੂ ਡਰੁ ਨਾਹੀ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਬਾਤ ਕੋਈ ਪੂਛਤਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੈ ਖੁਸੀ ਹੋਤਾ ਹੋਂ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਇਸਿ ਮਾਨੁਖ ਨੂੰ ਜਿ ਇਬ ਕਿਛੁ ਦੁਖੁ ਲਗਤਾ ਹੈ, ਸਿ ਕਿ ਪਾਪ ਕਰਿ ਕਰਿ? ਅਰੁ ਅਉਖਦੁ ਜਿ ਕੀਆ ਹੈ, ਤਿਸ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਕਿਸ ਕਾ ਕੀਏ ਹੈ, ਸੁ ਏਸ ਕਉ ਪਾਪੁ ਪਹੁਚਤੇ ਹੈਂ। ਅਰੁ ਏਸ ਪਾਪ ਜਿ ਜਾਹਿ, ਸਿ ਕਿਉ ਕਰਿ ਜਾਹਿ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਖੁਸੀ ਹੁਆ, ਅਰੁ ਗਉੜੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਸਿਫਤੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ ਜਿ :-

ਅਉਖਧ ਮੰਤ੍ਰ ਮੂਲੁ ਮਨੁ ਏਕੈ ਜੇ ਕਰਿ ਦ੍ਰਿੜੁ ਚਿਤੁ ਕੀਜੈ ਰੇ॥

[ਗਉੜੀ ਚੇਤੀ ਮਹਲਾ ੧ । ੧੬ । (੧੫੬)]

ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਚਰਨੀ ਲਾਗਾ। ਜਿ ਏ ਭਾਗ ਹਮਾਰੇ, ਜਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਧੂੜਿ ਹਮਹੁ ਪਾਈ, ਅਰ ਮੰਗੁ ਪਾਇਆ। ਸੋ ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ। ਵਾਹੁਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ।

ਅੰਗਦ ਜੀ ਤੇ ਬਖਸ਼ਸ਼

ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਧਰਮਸਾਲਾ ਬੀਚਿ ਬੈਠਾ ਥਾ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕੇ ਜੀ ਕਿਛੁ ਕਹਣੇ ਦੀ ਹੋਇ ਆਈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕੇ ਜੀ ਕੀ ਜਾਨਿ ਕਰਿ ਕਹਿਓ ਸੁ ਜਿ, "ਕਿਉ ਪੁਰਖਾ ਕਿਹੀ? ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੇਰੇ ਜੀ ਆਖਣ ਦੀ ਹੈ, ਸੁ ਬੇਨਤੀ ਕਰਿ, ਡਰੁ ਨਾਹੀ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੋਨੋ ਹਾਥ ਏਕਝੇ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੇਨਤੀ ਕਰਿ ਉਠਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ਇਕਿ ਜਪੁ ਕਰਤੇ ਹੈਂ, ਇਕਿ ਤਪੁ ਕਰਤੇ ਹੈਂ, ਇਕਿ ਸੰਜਮ ਸਾਧਨਾ ਕਰਤੇ ਹੈਂ, ਇਕਿ ਜਾਇ ਤੀਰਥ ਵਾਸੀ ਹੋਤੇ ਹੈਂ, ਅਰੁ ਇਕਿ ਦਾਨ ਪੁੰਨ ਕਰਤੇ ਹੈਂ। ਦਿਖਾ ਜੀ, ਹਮਾਰੀ ਕਵਣ ਗਤਿ ਹੋਇਗੀ? ਹਮ ਕੋ ਤੇਰੀ ਕਿਆ ਆਗਿਆ ਹੋਤੀ ਹੈ? ਹਮ ਕਿਆ ਕਰਹਿ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ ਜਿ :-

ਜਪੁ ਤਪੁ ਸੰਜਮੁ ਸਾਧੀਐ ਤੀਰਥਿ ਕੀਚੈ ਵਾਸੁ॥

[ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧ । ੬ । (੫੬)]

ਤਬ ਏਤਨੇ ਗੁਰੂ ਬਾਰੇ ਜੀ ਕੇ ਕਹਣੇ ਸਥਿ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਚਰਨੀ ਚੰਬੜਿ ਪੈਆ ਜਿ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ਸੋ ਤੂ ਹੈਂ ਹੈਂ ਜੀ, ਅਵਰ ਐਸਾ ਦੂਸਰਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਜੀ। ਜਿਉ ਜਾਣਹਿ ਤਿਉ ਬਤਾਇ ਦੇਹਿ ਜੀ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ਜੇ ਤੂ ਮੈਨੂ ਪੁਛਦਾ ਹੈਂ, ਤਾਂ ਜਲਿ ਭਿ ਠਾਕੁਰੁ ਹੈ। ਥਲਿ ਭੀ ਠਾਕੁਰੁ ਹੈ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਿਹਾ ਜਿ, "ਸੁਣਿ ਬਾਬਾ ਜੀ

ਸਲਾਮਤਿ ਤੈਂ ਤਾਂ ਕਹਿਆ ਜੀ ਸਭ ਤੈ ਠਾਕੁਰੁ ਹੈ। ਜੀ, ਜਿ, ਸਾਥਿ ਹੈ। ਜਲਿ ਥਲਿ ਆਕਾਸਿ ਪਾਤਾਲਿ ਹੈ, ਜੀ ਤੈਂ ਕਹਿਾ ਅਤੇ ਮੈ ਸੁਣਿਆ ਪਰੁ ਜੀ ਆਖੀ ਸੁਣੀ ਬਾਤ ਸਮਝੀ ਨਾਹੀ ਜਾਂਦੀ, ਬਿਨਾ ਅਖੀਂ ਡਿਠੇ। ਜੀ, ਦੇਖੀ ਜਾਣੀਦੀ ਹੈ। ਜੀ, ਸੁਣੀ ਸੁਣਾਈ ਵਿਸਰਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਉ ਰਜਾਇ ਤੇਰੀ ਹੈ, ਤਿਉ ਕਰੀਐ ਜੀ, ਅਸਾਡੇ ਵਸਿ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ। ਹਥ ਜੋੜਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਖੜਾ ਹੋਇ ਰਹਿਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਕਹ ਕਹ ਹਸਿ ਕਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ; "ਆਉ ਪਰਖਾ ਹਿ ਪੈਰੀਂ"। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਪੈਰੀਂ ਪੈਆ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਮਿਹਰ ਕੀ ਨਜਰਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਮਾਥਾ ਉਠਾਇ ਕਰਿ ਦੇਖੈ, ਤਾਂ ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਹੈ, ਜਿਵੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਕਹੜਾ ਥਾ, ਤਿਵੈਂ ਹੀ ਹੈ। ਜੀਅ ਜੀਅ ਸਾਧਿ, ਤੀਨਿ ਲੋਕਿ ਮਹਿ, ਕੀਟ ਪਤੰਗ ਸਾਥਿ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕੀ ਚਰਮ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਦੂਰਿ ਹੋਈ ਗਈ, ਦਿਬ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਹੋਈ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹੁਗੁਰੂ, ਨਾਨਕੁ, ਪੂਰਨ ਪੁਰਖੁ, ਜਿਨਿ ਸਰਬਤਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦਿਖਾਇਆ।

ਮਾਤਾ ਚੋਣੀ ਨੂੰ ਦਿਲਾਸਾ

ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਅਪੁਨੇ ਗ੍ਰਿਹਿ ਠਾਂਢਾ ਥਾ। ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਥਿ ਮਾਤਾ ਚੋਣੀ ਮੂਲੇ ਧੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਲਾਗੀ ਬਾਤਾਂ ਕਰਣੇ। ਤਬ ਮਾਤਾ ਏਹੀ ਬਾਤ ਕਹਤੀ ਥੀ ਜਿ, "ਅਸਾਡੀ ਕਾਈ ਗਤਿ ਨਾਹੀ। ਜਾਂ ਏਹੁ ਉਦਾਸੀ ਹੋਇ ਗੈਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਅਸੀ ਰੋਦੇ ਕਰਲਾਂਦੇ ਥੇ, ਤਦਿ ਭੀ ਕੋਈ ਅਸਾਨੋ ਸੁਖੁ ਨ ਸੀਓ। ਅਤੈ ਜਾ ਹੁਣੁ ਏਹੁ ਆਇਆ ਤਾਂ ਅਸੀ ਰੋਦੇ ਕਰਲਾਂਦੇ ਥੇ, ਤਦਿ ਭੀ ਕੋਈ ਆਸਨੋ ਸੁਖੁ ਨ ਸੀਓ। ਅਤੈ ਜਾ ਹੁਣੁ ਏਹੁ ਆਇਆ, ਤਾਂ ਭੀ ਅਸਾਨੋ ਸੁਖੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀਂ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਏਹ ਬਾਤ ਸੁਣੀ ਸੁਣਿ ਕੈ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ ਜਿਃ-

ਮੁੰਧੇ ਗੁਣ ਹੀਣੀ ਸੁਖੁ ਕੇਹਿ।

[ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੬ (੫੬)]

ਤਬ ਮਾਤਾ ਘੁੰਮੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਮੈ ਜਣੁ ਅਉਗਣਿਆਰੀ ਹੀ ਹੋਈ, ਪਰੁ ਜੀ, ਭੀ ਤੇਰੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੋਈ ਕਿ ਨਾ। ਕਿਛੁ ਤੇਰੀ ਕਮਾਈ ਤੇ ਮੈਨੋ ਭੀ ਭਾਉ ਹੋਇ, ਜੇ ਤੁਧਿ ਭਾਵੈ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਮਨਿ ਦੈਆ ਪਈ, ਜਿ ਜਾਹਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਪਿਆਰੀ ਜਿਥੈ ਮੇਰਾ ਬਾਸਾ ਹੋਇਗਾ, ਤਿਥੈ ਤੇਰਾ ਬਾਸਾ ਹੋਇਗਾ।" ਤਬ ਮਾਤਾ ਘੁੰਮੀ ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਪੈਰੀ ਪਏ, ਜਿ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਏ ਜੀ ਅਸੀ ਤੇਰਾ ਵਚਨੁ ਪਰਵਾਨੁ ਹੈ।

ਇਕ ਨਗਰ ਵਿਚ ਉਪਦੇਸ਼

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਧਰਮਸਾਲਾ ਮਹਿ ਬੈਠਾ ਹੈ ਅਰੁ ਬਸੰਤ ਕੇ ਦਿਨ ਹੈਨਿ। ਅਰੁ ਬੈਸਨੋ ਲੋਗ ਬਹੁਤੁ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸਿ ਆਇ। ਆਇ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਰੀ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਉਨ ਕਾ ਬਹੁਤੁ ਆਦਰੁ ਕੀਆ ਅਰੁ ਅਪਨੇ ਨਿਕਟਿ ਲੇ ਬੇਠਾਏ। ਤਬ ਉਨਹੁ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਹਮਾਰੀ ਏਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ, ਜੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਕੈ ਸੁਣੀਐ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹਾਂ ਜੀ, ਕਿਛੁ ਤੁਮਾਰੇ ਜੀ ਹੈ, ਸੁ ਕਹੀਐ।" ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਕਿ, "ਜੀ, ਆਜ ਮੋਹਤਸਵ ਹ, ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰੁ ਜੀ ਡੋਲਿ ਚੜਹਿਗੇ। ਊਹਾਂ ਸਮਸਤ ਲੋਕ ਆਏ ਹੈਂ ਅਰੁ ਮੰਡਲੀਆਂ ਹੈਂ ਕੀਰਤਨੁ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਅਰੁ ਪੰਡਿਤ ਕਥਾ ਭੀ ਕਰਤਾ ਹੈ ਜੀ। ਕਿਰਪਾ ਕਰੀ, ਸੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਉਨ ਕੇ ਸਾਥਿ ਉਠਿ ਚਲਿਆ। ਆਇ ਉਨ ਕੇ ਨਗਰਿ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭੈਆ। ਤਬ ਜਦਿ ਉਸ ਠਾਕੁਰ ਦੁਆਰੇ ਬੀਚਿ ਆਇ ਵੜੇ, ਤਬ ਆਗੇ ਊਹਾਂ ਜੁ ਲੋਗ ਬੈਠੇ, ਸੁ ਤਿਨਾ ਜੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੋ ਦੇਖਿਆ, ਸੁ ਸਭਿ ਉਠਿ ਖਲੇ ਹੋਏ, ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਾ ਬਹੁਤੁ ਆਦਰੁ ਕੀਆ

ਸਾਧੂ ਜਣਿ ਕਰਿ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੋ ਲੈ ਕੇ ਸਭਨਾ ਕੇ ਊਪਰਿ ਬੈਠਾਇਆ। ਤਬ ਪੰਡਿਤੁ ਲਾਗਾ ਪੁਰਾਣੁ ਪੜਨੇ ਅਰੁ ਗਿਆਨੀ ਜਿ ਪੁਰਖ ਥੇ ਸਿ ਪੰਡਿਤ ਕਉ ਲਾਗੇ ਗਿਆਨੁ, ਪੂਛਣੇ ਅਰੁ ਪੰਡਿਤੁ ਲਾਗਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਉ ਉਤਰੁ ਦੇਣੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਮਸਟਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੈਠਿ ਰਹਿਆ, ਬੋਲੈ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ। ਜਾਣੀਐ ਜਿ ਏਹੁ ਅਤੀਤੁ ਜਾਣਤਾ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ। ਤਬ ਪੰਡਿਤ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ ਜਿ, "ਗੁਸਾਈ ਜੀ ਏਹਿ ਜਿ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਗਿਅਨੁ ਕਰਤੇ ਹੈਂ, ਸੁ ਨਿਹਫਲ ਬਿਰਖ ਕਾ ਜੈਸਾ, ਇਨ੍ਹ ਕਾ ਗਿਆਨੁ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਬਿਰਖ ਕਉ ਛਾਇਆ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਪਰ ਫਲੁ ਨਾਹੀ ਹੋਤਾ ਜੀ। ਬੈਠਣਹਾਰੇ ਕੋ ਛਾਇਆ ਹੀ ਕਾ ਸੁਖੁ ਹੈ ਅਰੁ ਫਲ ਕਾ ਸੁਖੁ ਨਾਹੀ ਅਰੁ ਜੀ ਤੁਮ ਜਿ ਅਤੀਤ ਪੁਰਖ ਹਹੁ, ਸੁ ਤੁਮਾਰਾ ਗਿਆਨੁ ਸੁਫਲੁ ਹੈ। ਕਿਉ ਜਿ ਜੈਸਾ ਤੁਮ ਮੁਖ ਤੇ ਕਹਹੁਗੇ, ਤੈਸਾ ਹੀ ਕਮਾਵਹੁਗੇ। ਗੁਸਾਈ ਜੀ ਕਿਛੁ ਤੁਮ ਭੀ ਪੂਛਹੁ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੁਮਾਰੇ ਜੀ ਹੈ। ਸੁ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਹੁ, ਜੁ ਤੁਮਾਰੇ ਮੁਖ ਕੇ ਬਚਨ ਕਰਿ ਇਨ ਲੋਗਹੁ ਕਾ ਕਿਛੁ ਭਲਾ ਹੋਵੈ ਜੀ, ਚੁਪ ਕਿਆ ਕਰਿ ਰਹੇ ਹਹੁ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ ਰਾਗ ਮਹਿ :-

ਰਾਜਾ ਬਾਲਕੁ ਨਗਰੀ ਕਾਚੀ ਦੁਸਟਾ ਨਾਲਿ ਪਿਆਰੋ॥

[ਬਸੰਤ ਹਿੰਡੋਲ, ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੨ । ੧੧ । (੧੧੭੧)]

ਤਬ ਓਹ ਪੰਡਿਤੁ ਅਰੁ ਨਗਰ ਕਾ ਮਹਾਜਨੁ ਖਤ੍ਰੀ, ਬ੍ਰਹਮਣ, ਵੈਸ, ਸੂਦ ਜੂ ਊਹਾ ਬੈਠੇ ਥੇ, ਸੁ ਸਭਿ ਉਠਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ, ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਸਭ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਾਗੇ ਜਪਣੇ।

ਫਕੀਰਾਂ ਨਾਲ ਵੀਚਾਰ

ਤਬ ਐਸੀ ਆਗਿਆ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਹੋਈ ਜਿ ਉਸਿ ਨਗਰ ਮਹਿ ਪਾਚਿ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਉਨ ਲੋਗਨ ਕੇ ਹੇਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਰਹੇ। ਫੇਰਿ ਊਹਾਂ ਤੇ ਉਠੇ, ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਆਏ। ਤਬ ਦਿਨ ਕੁ ਬੀਤੇ ਥੇ ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਅਪਨੇ ਆਸ੍ਰਮ ਮਹਿ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਪਾਸਿ ਮਰਦਾਨਾ ਰਬਾਬੀ ਸਬਦ ਕਾ ਉਚਾਰੁ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਅਉਰੁਰ ਸਿਖੁ ਸੰਗਤਿ ਲੋਗ ਭੀ ਪਾਸਿ ਬੈਠੇ ਹੈਂ। ਅਰੇ ਇਕਿ ਤੀਨਿ ਚਾਰਿ ਫਕੀਰ ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਨਾਵ ਦੇ ਤਲਬਦਾਰੁ ਆਇ ਨਿਕਲੇ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਆਇ ਮੁਜਰਾ ਕੀਆ। ਦੁਆਇ ਕਹਿ ਕੈ, ਸਲਾਮੁ ਕੀਆ ਅਰੁ ਖਲੇ ਹੋਇ ਰਹ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਉਨ ਕੇ ਸਬਦ ਕਾ ਉਤਾਰ ਜਵਾਬੁ ਦੇ ਕਰਿ, ਆਦਰ ਸਾਥਿ ਅਪਨੇ ਪਾਸਿ ਲੈ ਬੈਠਾਏ। ਅਰੁ ਖੈਰਿ ਸਲਾਹ ਪੂਛੀ ਜਿ ਮੀਆ ਜੀ! ਖੈਰਿ ਖੂਬੀ ਹੈ? ਜਉਕੁ ਹੈਂ? ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹਾਂ ਜੀ ਤੁਸਾਡੇ ਦੀਦਾਰ ਡਿਠੇ ਸਭੇ ਖੂਬੀਆ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਸਭੇ ਜਉਕ ਹਾਸਲ ਹੋਏ। ਅਸੀ ਜੀਵੈ ਜੀ ਨਿਹਾਲ ਹੋਏ ਜੀ ਤੇਰਾ ਦੀਦਾਰ ਹੋਆ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਜੀ ਦੀਦਾਰੁ ਤੁਸਾਡਾ ਹੀਹੈ। ਤੁਸੀ ਅਜੁ ਬੰਦਾ ਨਿਵਾਜੀ ਕੀਤੀ, ਮਿਹਰ ਕੀਤੀ, ਭਲੀ ਹੋਈ, ਖੁਦਾਇ ਤੁਸੀ ਆਂਦੇ, ਅਸਾਡੇ ਭਾਗ ਹੋਏ ਜੀ, "ਏ ਨਾਨਕ ਦਰਵੇਸ ਅਜੁ ਇਸਿ ਜਮਾਨੇ ਵਿਚਿ ਖੁਦਾਇ ਤੁਧ ਵਡੀ ਬਰਕਤਿ ਰਖੀ ਹੈ। ਤੂ ਅਜਬੁ ਕੋਈ ਖੁਦਾਇ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈਂ। ਤੂ ਜਿ ਹੈਂ, ਸੁ ਖੁਦਾਹਿ ਦਾ ਖਾਲਾਸ ਹੈਂ ਅਤੈ ਤੂ ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਸਿਰਰ ਦਾ ਵਾਕਫੁ ਹੈਂ। ਤੈਥੇ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੀ ਨਿਸਾ ਹੋਂਦੀ ਹੈ ਜੀ। ਇਕ ਅਸਾਡੇ ਜੀ, ਕਿਛੁ ਅਰਜੁ ਕਰਣੇ ਦੀ ਹੈ ਅਤੈ ਤੇਰੀ ਅਜਮਤਿ ਦੇਖਿ ਕੈ ਕਹਿ ਨਾਹੀ ਸਕਦੇ, ਪਰੁ ਜੇ ਤੂ ਮਿਹਰਵਾਨੁ ਹੋਇ ਕੈ ਫੁਰਮਾਵਹਿ ਤਾਂ ਅਸੀ ਅਰਜ ਕਰਹਿ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ

ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸਾਹ ਜੀ ਅਸੀ ਫਕੀਰਾਂ ਦੇ ਪਾਇ ਖਾਕ ਆਹੇ। ਤੁਸਾਂ ਕਿਛੁ ਮੁਲਾਹਜਾ ਖਾਤਰਿ ਉਪਰਿ ਨਾਹੀ ਲੋ ਆਵਣਾ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਕਹਣਾ ਪੁਛਣਾ ਹੋਵੈ, ਸੁ ਨਿਸੰਗਿ ਪੁਛਣਾ। ਅਸਾਂ ਤੁਸਾਂ ਵਿਚਿ ਨਿਫਾਕੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ, ਸਾਕੁ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਹੈ"। ਤਬ ਜਦਿ ਇਸਿ ਭਾਂਤਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿਸਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਓਇ ਖੁਸਹਾਲੁ ਹੋਏ। ਤਬ ਉਨ੍ਹਾ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ ਇਕਿ ਜਿ ਪੀਰ ਹੋਇ ਬੈਠੇ ਹੈਨਿ ਅਰੁ ਖਲਕ ਖੁਦਾਇ ਦੀ ਕੰਉ ਝੂਠੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਕਹਿ ਕਹਿ ਉਪਦੇਸੁ ਕਰਿ ਕਦਰ ਸੁਨਾਵਤੇ ਹੈਂ, ਅਰੁ ਖਲਕ ਉਨ ਕੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਅਰੁ ਸਾਖੀਆਂ ਉਪਰੀ ਰੀਝਤੀ ਹੈ, ਅਰ ਰੀਝਿ ਕਰਿ ਉਨ੍ਹ ਕੇ ਮੁਰੀਦ ਹੋਤੇ ਹੈਂ, ਅਰੁ ਭਲੀਆਂ ਭਲੀਆਂ ਵਸਤੂ ਜਹਾਨ ਕੀਆ ਉਨ ਕਉ ਸਰੀਨੀ ਆਨਿ ਚੜ੍ਹਾਵਤੇ, ਅਰ ਓਇ ਪੀਰ ਲੈ ਲੈ ਖਾਤੇ ਹੈਂ, ਅਰੁ ਖੁਦਾਇ ਕੇ ਰਾਹ ਉਪਰਿ ਨ ਪੀਰ ਹੀ ਚਲਤੇ ਹੈਂ, ਨ ਓਇ ਮੁਰੀਦ ਹੀ ਚਲਤੇ ਹੈਂ, ਸੁ ਦਿਖਾ ਜੀ, ਉਨ ਕੀ ਕਿਉ ਕਰਿ ਬਾਤ ਹੈਂ? ਜਿਵ ਹੈ ਤਿਵ ਕਹੀਐ ਜੀ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :-

ਕੂੜੁ ਬੋਲਿ ਮੁਰਦਾਰੁ ਖਾਇ। ਅਵਰੀ ਨੋ ਸਮਝਾਵਣਿ ਜਾਇ॥

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧, ਮਾਝ ਕੀ ਵਾਰ । ੫ । (੧੪੦)]

ਤਬ ਉਨਹੁ ਫਕੀਰਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਨਾਨਕ ਦਰਵੇਸ ਤੂ ਖੁਦਾਇ ਨਾਲਿ ਭੀ ਸਚਾ ਹੈਂ ਅਰੁ ਖਲਕ ਕੇ ਸਾਥਿ ਭੀ ਸਚਾ ਹੈਂ। ਤੈ ਪਰਵਾਹ ਕਿਸੀ ਕੀ ਨਾਹੀ ਪੜੀ। ਤੂ ਸਚਾ ਫਕੀਰੁ ਹਹਿ।" ਤਬ ਓਇ ਫਕੀਰ ਬਹੁਤੁ ਰਜਾਮੰਦ ਭਏ ਅਰੁ ਬਹੁਤੁ ਸਿਫਤਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਲੇ ਉਠੇ, ਅੁਰ ਪੈਰਾਂ ਉਪਰਿ ਹਥੁ ਰਖਿ ਕੈ ਵਿਦਾ ਹੋਏ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ। ਪੂਰੀ ਪੀਰ, ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ, ਜਿਸ ਸਿਖ ਮੁਰੀਦ ਕਉ ਕਿਰਪਾ ਕਰੈ, ਤਿਸ ਕੀ ਬੇੜੀ ਪਾਰਿ।

ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇਕ ਪਿੰਡ ਵਿਚ

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਐਸੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਭਾਈ ਜਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਵੇਰੇ ਹੀ, ਜਿਉ ਘਰ ਤੇ ਬਾਹਰਿ ਨਿਕਲੇ, ਤਿਉ ਗਾਉ ਤੇ ਭੀ ਬਾਹਰਿ ਆਏ। ਸੁ ਜਿਉ ਇਵ ਹੀ ਸਹਜ ਸੁਭਾਇ ਕਰਿ ਬਾਹਰਿ ਨਿਕਲੇ; ਸੁ ਇਵ ਹੀ ਬਾਹਰ ਕਵੂ ਚਲਤੇ ਹੀ ਰਹੈ। ਤਬ ਚਲਤੇ ਚਲਤੇ ਕੋਸ ਪੰਜ ਸਤਿ ਆਇ ਨਿਕਲੇ। ਤਬ ਤਹਾਂ ਏਕੁ ਗਾਉ ਆਇਆ, ਪਰ ਵਡਾ ਗ੍ਰਾਉ ਤਹਾਂ ਛਤ੍ਰੀ, ਬ੍ਰਹਮਣ, ਜਟ, ਤੁਰਕ ਲੋਕ ਬਹੁਤੁ ਰਹਤੇ ਥੇ ਅਰੁ ਸਭ ਲੋਕ ਲਛਮੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸੁਖੀ ਥੇ। ਤਬ ਜਿਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਉਸ ਗਾਵੂ ਕੇ ਨਿਕਟਿ ਆਇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭੈਆ, ਤਿਨ ਲੋਕਹੁ ਪੈਛਾਨਿਆ। ਤਬ ਓਇ ਸਭ ਲੋਕ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਆਇ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ। ਤਬ ਓਹ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਜੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਉ ਖਤ੍ਰੀ ਮਿਲਿਆ ਥਾ, ਸੁ ਓਨਿ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜੀ, "ਗੁਰਦਵੇ ਜੀ ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ। ਜੇ ਤੁਧਿ ਭਾਵੈ ਤਾਂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਮੇਰਾ ਗ੍ਰਿਹੁ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕੀਚੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾਾ ਦੈਆਵੰਤੁ, ਉਸ ਕੇ ਜਿ ਅੰਤਹਕਰਨ ਕਾ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇਖਿਆ, ਸੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਲਾ ਪੁਰਖਾ ਚਲੁ ਤੇਰੇ ਹੀ ਆਜੁ ਰਾਤਿ ਗੁਜਰਾਨ ਕਰਹਿਗੈ" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਉਸ ਖਤ੍ਰੀ ਕੇ ਆਇ ਬੈਠਾ। ਉਨਿ ਬਹੁ ਭਾਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਵਿਛਾਵਨੇ ਕੀਏ ਔਰੋ ਲੋਕ ਬਹੁਤੁ ਆਇ ਏਕਠੇ ਹੋਇ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਕੀ ਬਹੁਤੁ ਗੋਸਟ ਚਰਚਾ ਹੋਈ। ਤਬ ਇਸ ਦਿਨਿ ਚੰਦ ਰਾਤਿ ਕਾ ਦਿਨੁ ਥਾ। ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਜੁ ਲੋਕਹੁ ਦੇਖਿਆ, ਸੁ ਫੇਰਿ ਸਭ ਲੋਕ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੀ ਆਇ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ ਅਰ ਛੋਟੇ ਜਿ ਮਾਨੁਖ ਥੇ, ਸੁ ਬਡਿਅਹੁ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ। ਤਬ ਉਸੁ ਖਤ੍ਰੀ ਕੀ ਜਿ ਇਸਤ੍ਰੀ ਥੀ, ਸੁ ਬਡੇ ਠਾਕੁਰ ਲਛਮੀ ਪਾਤ੍ਰ ਕੇ ਘਰ ਕੀ ਬੇਟੀ ਥੀ, ਅਰੁ ਭਰਿ ਜੋਬਨ ਥੀ। ਅਰੁ ਮਾਇਆ ਕੇ ਮਦਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਗਹਰ ਗੰਭੀਰ ਥੀ।

ਅਰੁ ਸਸੁ ਸਾਥਿ ਉਸ ਕੇ ਆਤਮੇ ਕਾ ਰੰਗੁ ਨ ਥਾ। ਤਬ ਚੰਦੁ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਉਸ ਕਾ ਭਰਤਾ ਮਾਤਾ ਕੀ ਚਰਨੀ ਆਇ ਲਾਗਾ। ਤਬ ਮਾਤਾ ਉਸ ਕਉ ਆਗੇ ਕੇ ਅਸੀਰਵਾਦੁ ਦੀਆ। ਤਬ ਉਨਿ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਉ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਰੀ ਤੂ ਉਠਿ ਜਾਇ ਕਰਿ ਸਸੁ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੁ, ਸੁਹੀ ਕਰਿ। ਤਬ ਓਹ ਭਰਤੇ ਕੇ ਕਹੀਐ ਤਗਾਫਲੀ ਕਰਿ ਰਹੀ, ਸੁਹੀ ਕਰੈ ਨਾਹੀ। ਤਬ ਭਰਤੇ ਉਸ ਕਉ ਫੇਰਿ ਕਹਿਆ ਜੀ, "ਰੀ ਤੂ ਸਸੁ ਕਉ ਸੁਹੀ ਕਰਿ"। ਓਨਿ ਭੀ ਕਹਿਆ ਨ ਮਾਨਿਆ ਜਿਵ-ਜਿਵ ਵਾਰ ਵਾਰ ਭਰਤਾ ਉਸ ਕਉ ਕਹੈ ਅਰੁ ਉਹ ਕਹਿਆ ਨ ਮਾਨੈ, ਤਬ ਮਾਤਾ ਪੂਤ ਕਉ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰੇ ਪੂਤ ਤੂ ਇਸ ਕਉ ਕਿਛੁ ਨ ਕਹੁ। ਇਸ ਕਉ ਕਿਛੁ ਨ ਕਹੁ। ਇਸ ਕਉ ਅਸਥਨਾਂ ਕਾ ਭਾਰੁ ਹੈ। ਏਹ ਸੁਹੀ ਕਰਿ ਸਕਤੀ ਨਾਹੀ"। ਤਬ ਏਹ ਬਾਤ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸੁਨੀ। ਤਬ ਹਿਤੁ ਪ੍ਰਸਥਾਇ ਮਨਸਾ ਪਰਬੱਧੀ ਬਾਨੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ :-

ਓਤੰਗੀ ਪੈਓਹਰੀ ਗਹਿਰੀ ਗੰਭੀਰੀ।

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧, ਸਲੋਕ ਵਾਰਾਂ ਤੇ ਵਧੀਕ ੨ । ੧ । (੧੪੧੦)]

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਏਸ ਗੋਸਟ ਮਨਸਾ ਸਾਥਿ ਕਰੀ ਅਰੁ ਰਾਤ੍ਰਿ ਊਹਾ ਬਸੇ। ਸਵੇਰ ਹੋਈ ਤਉ ਊਹਾਂ ਤੇ ਬਹੁੜਿ ਸਜੇ ਜੀ ਆਪਨੇ ਆਸ੍ਰਮ ਕਉ ਆਇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਏ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹੁਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਧੰਨੁ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ, ਪੂਰਨ ਪੁਰਖੁ।

ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਦੇ ਨੇੜ ਰਾਵੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ

ਤਬ ਐਸੀ ਆਗਿਆ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਭਈ ਜੀ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਮਰਦਾਨੇ ਰਬਾਬੀ ਕਉ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਮਰਦਾਨਿਆ ਰਬਾਬਾ ਲੈ, ਤੋ ਅਜੁ ਕਿਤੇ ਇਕੰਤਿ ਜਾਇ ਕੈ ਗੁਜਾਰਨ ਕਰ ਪਾਈਐ ਇਥੈ ਲੋਕ ਧਿਰ ਧਿਰ ਦੇ ਆਇ ਝੁਬਦੇ ਹੈਨਿ, ਸ਼ਬਦ ਨਾਲਿ ਪਰਚਣ ਦੇਂਦੇ ਨਾਹੀ। ਅਖੈ ਜੀ, ਭਲਾ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਮਰਦਾਨੇ ਨੋ ਸਾਥਿ ਲੈ ਕੈ ਬਾਹਰਿ ਆਇਆ। ਤਬ ਕੋਹ ਇਕ ਦੀ ਵਿਥਿ ਗਿਰਾਵਹੁ ਪਾਇ ਕੈ, ਇਕਤੁ ਕਿਨਾਰੇ ਦਰੀਆਵ ਤੇ ਨੇੜੇ ਭਲਿ ਠਉੜ ਦੇਖਿ ਕੈ, ਰੁਖ ਭੀ ਥੇ ਤਹਾ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬੈਠਿ ਗੈਆ। ਅਰੁ ਮਰਦਾਨੇ ਨੋ ਆਗਿਆ ਹੋਈ, ਜੁ ਰਬਾਬੁ ਸਾਜਿ ਕਰਿ ਅਤੈ ਉਚੇ ਸੁਰਿ ਹੋਇ ਕੈ ਸ਼ਬਦੁ ਉਚਾਰੁ ਕਰਿ"। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਰਬਾਬੁ ਸਾਜਿ ਕੀਤਾ, ਰਾਗੁ ਅਲਾਪਿਆ। ਸਿਰੀ ਰਾਗੁ ਮਰਦਾਨਾ ਲਗਾ ਗਾਵਣੇ। ਸੁ ਮਰਦਾਨੇ ਉਪਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੀ ਖੁਸੀ ਸੀ। ਜਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਗਾਵਦਾ, ਤਾਂ ਰੰਗੁ ਸਹਜੇ ਹੀ ਪਉਂਦਾ। ਤਬ ਬਾਬਾ ਬਹੁਤ ਰੰਗ ਦੇ ਘਰਿ ਹੋਆ। ਤਬ ਲੋਕ ਓਥੈ ਭੀ ਆਇ ਜੁੜਿ ਗਏ। ਤਬ ਜਦਿ ਮਰਦਾਨੇ ਬਹੁਤੁ ਸਬਦੁ ਗਾਵੈਂ, ਪਹਰੁ ਇਕ ਗੁਦਰਿਆ, ਤਬ ਸਬਦੁ ਕਾ ਭੋਗੁ ਪੈਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਦੇਖੈ ਤਾਂ ਲੋਕ ਜੁੜ ਬੈਠੇ ਹੈਨਿ। ਤਬ ਗਿਆਨ ਕੀ ਚਰਚਾ ਲਗੀ ਹੋਵਣ। ਤਬ ਇਤਨੇ ਬੀਚਿ ਕੇਈ ਸਾਧ ਜਨ; ਪੰਜ ਸਤ ਬਾਬੇ ਕੇ ਦਰਸਨ ਕੇ ਕਾਂਖੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੇ ਘਰਿ ਆਏ। ਤਬ ਊਹਾਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨ ਪਾਇਆ। ਉਨਹੁ ਪੂਛਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਾਂ ਸਿਧਾਰੇ ਹੈਂ?" ਤਬ ਸੇਵਕਹ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸਵੇਰ ਕੇ ਬਾਹਰ ਕੋ ਸਿਧਾਰੇ ਥੇ, ਪਰੁ ਸੁਧਿ ਪਾਈ ਹੈ, ਜਿ ਦਰੀਆਉ ਉਪਰਿ ਬੈਠੇ ਹੈਂ। ਲੋਗ ਭੀ ਸਭ ਜਾਇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਏ ਹੈਂ। ਤਹਾਂ ਹੀ ਬੈਠੇ ਹੈਂ।" ਤਬ ਓਹਿ ਸਾਧ ਭੀ ਊਹਾਂ ਹੀ ਕਉ ਉਠਿ ਚਲੇ। ਤਬ ਓਇ ਭੀ ਆਇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਏ। ਤਬ ਦੇਖਹਿ, ਤਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬੈਠਾ ਹੈ ਅਰੁ ਸਬਦ ਉਚਾਰੁ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਓਇ ਆਇ ਨਿਕਟਿ ਭਏ ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬੈਠਾ ਹੈ ਅਰੁ ਸਬਦ ਉਚਾਰੁ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਓਇ ਆਇ ਨਿਕਟਿ ਭਏ ਤਬ ਉਨਹੁ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕਰਿ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਰੀ, ਜਿ ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਰਾਮ ਰਾਮ ਹੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਲਿਹਾਰੁ ਜਾਉ ਰਾਮ ਕੇ ਨਾਮੁ ਉਪਰਹੁ ਅਰੁ ਤੁਮ

ਉਪਰਹੁ। ਆਵਹੁ ਜੀ, ਆਈਐ ਜੀ, ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਉਨ ਕਵੁ ਆਦਰੁ ਦੇ ਕੇ ਬੈਠਾਇਆ। ਤਬ ਉਨ ਸਾਥਿ ਭੀ ਬਹੁਤੁ ਕਿਛੁ ਗਿਆਲ ਦੀ ਚਰਚਾ ਭਈ। ਤਬ ਇਤਨੇ ਬੀਚਿ ਕੋਈ ਮਾਨੁਖ ਦਸ ਬਾਰਹ ਆਇ ਨਿਕਲੇ। ਸੁ ਇਨ ਕਉ ਬੈਠੇ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਓਇ ਸਕੁਚੇ। ਓਇ ਤੂਰ ਜੈਸੇ ਜਾਇ ਬੈਠੇ। ਤਬ ਉਨ ਕੇ ਸਾਥਿ ਮਦ ਕਾ ਬਾਸਨੁ ਭਰਿਆ ਹੋਆ ਥਾ ਅਰੁ ਮਾਸ ਮੰਡੇ ਭੀ ਥੇ। ਓਇ ਲਾਗੇ ਮਰਦਾ ਪਾਨ ਕਰਨੇ। ਤਿਸ ਪੀਛੇ ਮਾਸੁ ਕੋ ਆਹਰ ਲਾਗੇ ਕਰਨੇ। ਤਬ ਮਸਤ ਹੋਏ ਲਾਗੇ ਬਾਵਰੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਕਰਨੇ। ਕੋਈ ਕਿਸੀ ਕਾ ਪਗ ਉਤਾਰੇ; ਕੋਈ ਕਿਸੀ ਕਉ ਢਾਹਿ ਕਰਿ ਊਪਰਿ ਚੜਿ ਬੈਠੇ; ਕੋਈ ਉਠੀ ਨਾਚਣੇ ਲਾਗੈ; ਕੋਈ ਹਸੈ; ਕੋਈ ਕਿਸੀ ਕਉ ਮੁਖ ਤੇ ਐਲ ਫੈਲ ਕਾਢੇ; ਕੋਈ ਬਕਬਾਦ ਕੀਆ ਬਾਤਾਂ ਕਰੈ; ਸਭੇ ਹੀ ਬੁਸੁਧੇ ਹੋਏ। ਓਇ ਜਿ ਸਾਧ੍ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਪਾਸਿ ਬੈਠੇ ਥੇ; ਤਿਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਦੇਖਹੁ ਤਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਇਹ ਲੋਕ ਜਿ ਮਦੁ ਪੀ ਪੀ ਅਰੁ ਫਜੀਹਤ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਜੀ, ਇਨ ਕੀ ਅਕਲਿ ਮਤਿ ਸਭ ਭ੍ਰਸਟ ਹੋਈ ਹੈ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਉਨ ਕਉ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨਹੁ ਇਨਹੁ ਮਦੁ ਕਿਆ ਪਿਆ ਹੈ, ਜਿ ਸਾਰੇ ਸੈਸਾਰ ਹੀ ਮਦੁ ਪੀਆ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਸੈਸਾਰ ਸਮੇਤਿ ਹਮ ਤੁਮ ਸਭਿ ਮਦ ਕੇ ਮਾਤੇ ਹੈਂ, ਸੁਧਿ ਕਿਸੀ ਕਉ ਰਹੀ ਨਾਹੀ।" ਤਬ ਉਨਹੁ ਸਾਧਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਏਹਿ ਭਉ ਪ੍ਰਗਟਿ ਪ੍ਰਤਖਿ ਬੈਠੇ ਮਦੁ ਪੀਤੇ ਦਖੀਤੇ ਹੈਂ ਅਰੁ ਦਿਵਾਨੇ ਭਏ ਭੀ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਆਵਤੇ ਹੈ ਜੀ। ਸੈਸਾਰੁ ਕਿਸੁ ਮਦ ਸਾਥਿ ਖੀਵਾ ਹੈ ਜੀ? ਜਿਵ ਹੈ, ਤਿਵ ਕਹੀਅ ਜੀ।" ਤਬ ਉਨ ਕੇ ਪ੍ਰਸਥਾਇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :-

ਕਲਿ ਕਲਵਾਲੀ ਕਾਮੁ ਮਦੁ ਮਨੂਆ ਪੀਵਣਹਾਰੁ॥

[ਸਲੋਕ ਮਰਦਾਨਾ। ੧ । ਬਿਹਾਗੜੇ ਕੀ ਵਾਰ । ੧੨ । (੫੫੩)]

ਤਬ ਉਨਹੁ ਰਾਮ ਜਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸਤਿ ਜੀ, ਸਤਿ। ਤੂ ਪੂਰਾ ਹੈਂ ਜੀ, ਤੇਰੀ ਮਤਿ ਪੂਰੀ ਹੈ। ਏਹੁ ਗਿਆਨੁ ਤੈਂ ਹੀ ਸਮਝਿਆ ਹੈ ਜੀ। ਹਮ ਤੇਰੀ ਸਰਨਿ ਪੜੇ ਹੈਂ। ਏਸੁ ਅਪਨੇ ਮਦ ਤੇ ਹਮ ਕਉ ਭੀ ਭਾਗ ਦੇਹਿ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਕਰਤਾਰੁ ਤੁਮਾਰਾ ਭਲਾ ਕਰੈਗਾ"। ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਜੀ ਵਾਹੁਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਕਰਣ ਕਾਰਣੁ ਸਮਰਥੁ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਪੈਰ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋਣਾ

ਤਬ ਐਸੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਭਈ, ਜਿ ਇਵ ਹੀ ਅਪਨੇ ਸਹਜਿ ਸੁਭਾਇ ਜਿਉ ਮਨ ਮਹਿ ਆਈ, ਤਿਉ ਜਿਉ ਨਗਰ ਤੇ ਬਾਹਰ ਕੀ ਓੜ ਕੋ ਨਿਕਲੇ ਥੇ। ਤਿਉ ਆਵਤੇ ਆਵਤੇ ਲਹੋਰ ਸਹਰ ਮਹਿ ਆਇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਏ। ਸੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਾ ਗੁਲਾ ਜੋਰਿ। ਜਹਾਂ ਜਾਇ, ਤਹਾਂ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਜੁੜ ਜਾਹਿ, ਜੁ ਦੇਖੈ ਜੁ ਕੋਈ ਬਾਤ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਮੁਹ ਕੀ ਸੁਨੇ ਸੁ ਮਹਜੂਜੁ ਹੋਇ ਜਾਇ, ਇਉ ਜਾਨੇ ਸਿ ਏਕੁ ਘੜੀ ਭੀ ਜੁਦਾ ਨਾ ਹੋਈਐ, ਸਾਥੇ ਹੀ ਰਹੀਐ, ਤਉ ਭਲਾ ਹੋਇ। ਸੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਸਹਰ ਮਹਿ ਆਵਤਾ ਆਵਤਾ, ਸਹਰ ਕੋਟ ਪਕੇ ਬੀਚਿ ਆਇ ਨਿਕਸੇ, ਅਰੁ ਲੋਕ ਸਭਿ ਸਾਥਿ ਚਲੇ ਆਵਤੇ ਹੈਂ। ਤਬ ਲਹੌਰ ਕੀਆਂ ਗਲੀਆਂ ਮਹਿ ਬਹੁਤੁ ਕਰੀ ਭੀੜ ਹੈ। ਅਰੁ ਇਕੁ ਅਸਵਾਰੁ ਦਾਰੂ ਪੀਤੇ ਹੋਏ ਮਸਤੁ ਵਡੇ ਘੋੜੇ ਊਪਰਿ ਰਉਹਾਲ ਜਿਉ ਚਲਿਆ ਜਾਤਾ ਥਾ: ਤਿਉ ਗਲੀਆ ਮਹਿ ਮਾਨੁਖ ਕੀ ਭੀੜ ਥੀ। ਤਬ ਤਿਸੁ ਭੀੜ ਕੇ ਸੰਜੋਗਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਉਸ ਕੇ ਘੋੜੇ ਕਾ ਪਾਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਕੇ ਪੈਰ ਉਪਰਿ ਆਇਆ ਅਰੁ ਓਹੁ ਬੇਖਬਰ ਚਲਿਆ ਗੈਆ। ਤਬ ਤਿਤੁ ਸਮੈ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਮੁਹ ਤੇ ਬਾਨੀ ਉਪਜਿ ਆਇ ਜਿ :-

ਕਮਰਿ ਕਟਾਰਾ ਬੰਕੁੜਾ ਬੰਕੇ ਕਾ ਅਸਵਾਰ॥

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧, ਰਾਮਕਲੀ ਵਾਰ । ੧੯ । (੯੫੬)]

ਤਬ ਏਹੁ ਸਬਦੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੇ ਮੁਖ ਕੇ ਵਚਨ ਕਾ ਨਿਕਲਿਆ। ਤਬ ਹੁਕਮੁ ਸਚੇ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਐਸਾ ਹੋਆ, ਜਿ ਓਹੁ ਘੋੜਾ ਸਿਰ ਭਾਰਿ ਆਇਆ ਅਰੁ ਅਸਵਾਰ ਕਉ ਉਪਰ ਤੇ ਗਿਰਾਇ ਦੀਆ। ਅਰੁ ਘੋੜੇ ਦੇ ਦੋਨੋ ਪਾਉ ਅਸਵਾਰ ਕੀ ਛਾਤੀ ਉਪਰਿ ਆਏ। ਤਬ ਤਤਕਾਲ ਹੀ ਓਹੁ ਅਸਵਾਰੁ ਮਰਿ ਗੈਆ। ਤਬ ਨਗਰ ਕੇ ਲੋਕ, ਜੋ ਊਹਾਂ ਹਾਜਰੁ ਦੇਖਤੇ ਥੇ, ਸੋ ਸਭ ਆਇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਪੈਰਾ ਊਪਰਿ ਗਿਰਿ ਪਰੇ ਅਰੁ ਸਭੇ ਕਹਨੇ ਲਾਗੇ ਜਿ, "ਵਾਹ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਵਾਹ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ" ਵਡਾ ਫਕੀਰੁ ਹੈਂ, ਜਿਸ ਕਾ ਕਹਿਆ ਪਾਸਿ ਨਾਹੀ ਪੜਤਾ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਕਹਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਖੁਦਾਇ ਮਾਨਿ ਲੇਤਾ ਹੈ। ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਪੂਰਨ ਭਗਤੁ।

ਭੀੜ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣਾ

ਤਬ ਦਿਨ ਦੋਇ ਤੀਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਲਾਹੌਰ ਮਹਿ ਰਹੇ। ਤਬ ਲੋਕ ਸਹਰ ਕੇ ਜਿ ਆਇ ਭੀੜ ਕਰਹਿ, ਤਿਸ ਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਉ ਏਹ ਬਾਤ ਖੁਸੀ ਨ ਆਵੈ ਤਿਸ ਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਫੇਰਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਆਏ। ਤਬ ਦਿਨ ਕਿਤਨੇ ਕਿ ਬੀਤੇ ਥੇ ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਧਰਮ ਸਾਲਾ ਬੀਚਿ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਏਕਿ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕ ਆਏ। ਤਿਨਹੁ ਆਇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰਾਮਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਹੈ ਜੀ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜਹੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸਤਿ ਰਾਜਾ ਰਾਮੁ ਜੀ ਆਵਹੁ ਜੀ, ਬੈਸਹੁ ਜੀ, ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ ਆਈਐ ਜੀ।" ਤਬ ਉਨਹੁ ਰਾਮ ਜਨਹੁ ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕਹਿ ਕਰਿ, ਡੰਡਉਤ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੈਠਿ ਗਏ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਲੇ ਹੋ? ਬੈਸਨੋ ਜੀ ਕਲਿਆਣ ਹੈ ਜੀ"। ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਆਜੁ ਆਨੰਦੁ ਹੈ ਜੀ, ਤੇਰੇ ਦਰਸਨਿ ਦੇਖਿਐ"। ਤਬ ਘੜੀ ਏਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ, ਜੇ ਆਗਿਆ ਹੋਇ ਤਉ ਕਹਹਿ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਲਾ ਹੋਵੈ ਜੀ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਜੀ ਹੈ; ਸੁ ਕਹੀਐ ਜੀ"। ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਂ ਜੀ। ਦਿਖਾ ਏਹੁ ਜੀਉ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਬਖਿਈ ਹੈ ਜੀ। ਏਹੁ ਪਾਪੀ ਜੀਉ ਜਿ ਤਰੈ, ਸੁ ਕਿਤੁ ਲਗਿ ਤਰੈ? ਅਹੁ ਜੀ ਵੇਦ ਭੀ ਕਹਤੇ ਹੈ, ਅਰੁ ਸਾਧ ਭੀ ਕਹਤੇ ਹੈ ਜਿ ਆਗੇ ਭੈਜਲੁ ਹੈ, ਸਿ ਖਰਾ ਕਠਨੁ ਹੈ। ਓਹੁ ਜਿ ਲੰਘੀਐ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸੋਰਠਿ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ ਜਿ :-

ਜਿਨੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੇਵਿਆ ਪਿਆਰੇ ਤਿਨ ਕੇ ਸਾਥਿ ਤਰੇ।

[ਸੋਰਠ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧ ਅਸਟਪਦੀਆਂ । ੩ । (੬੩੬)]

ਤਬ ਓਇ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਸਿਖ ਭਏ, ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਹੂਏ। ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਾਗੇ ਜਪਣੇ ਜਿ ਧੰਨਿ ਹੋ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਲਾਨਕ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਇਕ ਮੇਲੀ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਨਗਰਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਧਰਮਸਾਲਾ ਮਾਹਿ ਬੈਠਾ ਥਾ ਅਰੁ ਏਕੁ ਗੁਰੂ ਜ ਕਾ ਪੁਰਾਤਨ ਮੇਲੀ ਥਾ, ਸੁ ਆਇ ਗੈਆ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਪੈਰੀ ਪੈਆ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਉਸ ਕਉ ਕਹਿਆ "ਆਉ ਪੁਰਖਾ ਭਲਾ ਹੈਂ?" ਕਹੈ, "ਜੀ, ਆਜੁ ਭਲਾ ਹਾਂ, ਤੇਰੇ

ਦਰਸਨਿ ਦੇਖਿਐ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਉਸ ਕਉ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰੀਤਿ ਭਾਉ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਆਪਨੇ ਪਾਸਿ ਬੈਠਾਇਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਓਸੁ ਸਾਥਿ ਲਾਗਾ, ਉਇ ਪਿਛਲੀਆਂ ਪੁਰਾਤਨ ਬਾਤਾਂ ਕਹਣੈ। ਤਬ ਜਿਉ ਜਿਉ ਪਿਛਲੀਆਂ ਪੁਰਾਤਨ ਬਾਤਾਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਓਸ ਥਾਵਹੁ ਪੂਛੇ, ਤਿਉ ਤਿਉ ਓਹੁ ਅਗਿਅਹੁ ਗਲਾਂ ਕਰਦਾ ਜਾਹਿ, ਖਬਰੀ ਦੇਦਾ ਜਾਇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਓਸ ਨੋ ਦਿਨ ਚਾਰਿ ਪੰਜਿ ਰਖਿਆ, ਫਿਰਿ ਵਿਕਦਾ ਕੀਤਾ, ਓਹੁ ਆਪਣੇ ਘਰਿ ਆਇਆ। ਤਬ ਜਦ ਓਹੁ ਘਰਿ ਗੈਆ, ਤਾਂ ਓਸਨੋ ਫਿਰਿ ਸੁਫੰਨਤੁਰ ਆਇਆ। ਤਬ ਸਵੇਰ ਹੋਈ, ਕੋੜਮਾ ਸਭੋ ਸਦਾਇਆ ਇਕਠਾ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਅਰੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਚਾ ਹੁਣਿ ਹਉ ਚਲਦਾ ਹਾਂ। ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜਿ ਹੈ ਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦਾ ਰੂਪੁ ਹੈ। ਜਿ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਨਾਮੁ ਲਏਗਾ, ਮੁਕਤਿ ਹੋਵੈਗਾ। ਬਚਾ ਤੁਸਾਂ ਭਿ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਜਪਣਾ।" ਏਹਾ ਗਲ ਓਸ ਦੇ ਮੁਹਿਹ ਸੀ, ਜਿ ਓਸ ਦਾ ਸਾਹੁ ਨਿਕਲਿ ਗਿਅ। ਓਹੁ ਜਿਉ ਬੈਠਾ ਸਾ, ਤਿਉ ਢਹਿ ਪੈਆ। ਤਬ ਓਨ੍ਹੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਭਰਾਈ ਓਸ ਨੇ ਮਜਲ ਪਹੁਚਾਇਆ। ਤਬ ਜਾ ਦਿਨ ਕਿਤਨੇ ਕਿ ਗੁਦਰੇ ਕਰਮ ਧਰਮ ਓਸ ਦੇ ਹੋਇ ਮੁਕੇ ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਪੁਤ੍ਰ ਓਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸਿ ਆਇ। ਤਬ ਸਰਹੁ ਮੁੰਨੇ ਹੋਏ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਪੈਰੀ ਪਏ। ਤਦਿ ਸਿਖੁ ਜਿ ਕੋਈ ਅਵਦਾ, ਸੁ ਏਉ ਨਾ ਆਖਦੋ, ਜਿ ਪੈਰੀ ਪਏ ਜੀ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਭਿ ਨ ਆਖਦਿਆਂ। ਜਿ ਕੋਈ ਸਿਖੁ ਸਿਖ, ਪਾਸਿ ਆਵਦਾ ਜਾਂਦਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਸੁ ਏਵੈ ਅਖਦਾ, ਜਿ ਕਰਤਾਰ, ਕਰਤਾਰ, ਗੁਰੂ ਦਿਅਹੁ ਸਿਖਹੁ ਕਰਤਾਰ, ਕਰਤਾਰੁ ਹੈ ਜੀ। ਤਬ ਅਗਲੇ ਸਿਖ ਅਗਿਅਹੁ ਆਖਦੇ ਜਿ, "ਸਤਿ ਕਰਤਾਰੁ।" ਅਗੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਥੈ ਸਿਖ ਜਿ ਆਵਨਿ ਜਾਨਿ, ਸਿ ਸਭਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੂੰ ਕਰਤਾਰ ਹੀ ਕਰਤਾਰ ਕਹਨਿ, ਕਰਤਾਰੀਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤਿ ਵਜੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸਿ, ਓਸ ਸਿਖ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਜਿ ਆਏ, ਤਿਨਹੁ ਆਇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਕਦਿ ਚਲਿਆ ਅਤੈ ਕਿਉ ਕਰਿ ਚਲਿਆ?" ਅਖੈ, "ਜਾਂ ਏਥੈ ਤੈ ਥਾਵਹੁ ਆਇ ਕਰਿ ਗੈਆ, ਤਦਿ ਓਸਨੋ ਰਾਤੀ ਜੀ, ਕਿਹੁ ਵੇਖਾਲਾ ਜਹਾ ਹੋਇਆ। ਭਲਕੇ ਸਭਿ ਅਸੀ ਸਦਾਇਆ, ਸੁ ਗਲਾਂ ਲਗਾ ਕਰਣ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਦੀਆਂ। ਗਲਾ ਕਰਦਾ ਕਰਦਾ, ਗਲ ਮੁਹਿ ਵਿਚੇ ਹੀ ਰਹੀ, ਸਾਹੁ ਨਿਕਲਿ ਗੈਇਓਸੁ। ਬੈਠਾ ਜੀ, ਤਿਉ ਢਹਿ ਪੈਆ"। ਤਬ ਜਿਉ ਹੋਈ ਸੀ ਗਲਿ, ਸੁ ਓਨ੍ਹੀ ਸਭ ਕਹਿ ਸੁਨਾਈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏਹੁ ਵਿਚੁ ਹੈ ਸੈਸਾਰ ਦਾ ਸਾਹੁ ਆਇਆ, ਨ ਆਇਓ ਦੇਹੁ ਢਹਿ ਪੈਆ।" ਤਬ ਤਿਤੁ ਪ੍ਰਸੰਗਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਜਾਨੀ ਬੋਲੀ :-

ਨਾਨਕ ਢੇਰੀ ਢਰਿ ਪਈ ਮਿਟੀ ਸੰਦਾ ਕੋਟੁ॥

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ, ਸਾਰੰਗ ਕੀ ਵਾਰ । ੧੭ । (੧੨੪੪)]

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਜੀ, "ਹਾਂ ਪੁਰਖਾ ਤੁਸਾਡਾ ਭਲਾ ਹੋਗੁ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਿਮਰਹੁ, ਤੁਸਾਡੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਭਿ ਪਰਮੇਸੁਰਿ ਗਤਿ ਕੀਤੀ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੇ ਹੁਕਮੁ ਨਾਲਿ, ਚਲਿਆ ਹੈ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਓਸ ਨੂੰ ਜਦ ਦੀ ਸਾਧਨਾ ਤੇ ਰਖੈਗਾ। ਓਸ ਦਾ ਭੀ ਭਲਾ ਹੋਆ; ਤੁਸਾਡਾ ਭੀ ਹੋਗੁ। ਤਬ ਓਇ ਪਟ ਦੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਪੈਰੀ ਪੈਏ, ਵਿਦਾ ਹੋਏ, ਆਪਣੇ ਘਰਿ ਆਏ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹੁਗਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ।

ਬਸੰਤ ਪੰਚਮੀ ਤੇ ਲਾਹੌਰ ਜਾਣਾ

ਤਬ ਐਸੀ ਆਗਿਆ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਹੋਈ ਜਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਮਰਦਾਨੇ ਰਬਾਬੀ ਕਉ ਸਾਥਿ ਲੇ ਕਰਿ, ਜਿਉ ਬਾਹਰਿ ਨਿਕਲਿਆ, ਤਿਓ ਇਵ ਹੀ ਅਪਨੇ ਸਹਜ ਸੁਭਾਵ ਸਾਥਿ ਆਵਤਾ ਆਵਤਾ ਲਹੋਰ ਸਹਰਿ ਆਈ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਏ। ਤਬ ਦੇਖਹਿ, ਤਉ ਕਿਆ ਦੇਖਹਿ, ਜਿ ਆਗੈ ਭਲੇ ਭਲੇ ਲੋਗ, ਬ੍ਰਹਮਣ, ਖਤ੍ਰੀ, ਵੈਸਨੋ ਲੋਕ, ਜਿ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਲੋਕ ਥੇ, ਸੁ ਆਗੇ ਦੇਖਹਿ, ਤੋ ਸਭ ਬਸੰਤ ਪੰਚਮੀ ਹੈ, ਅਰੁ ਬਸੰਤ ਕੀ ਪੂਜਾ ਹੈ। ਸਭ ਲੋਕ ਆਪਨੇ ਰੰਗ ਰਸ ਸਾਥਿ ਖੇਲਤੇ, ਗਾਵਤੇ, ਬਜਾਵਤੇ, ਨਾਚਤੇ ਹੈਂ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸਿ, ਜਿ ਸੇਵਕ ਲੋਗ ਠਾਢੇ ਥੇ, ਤਿਨ੍ ਕਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪੁਛਿਆ ਜਿ, “ਪੁਰਖਹੁ ਆਜੁ ਈਹਾਂ ਏਹੁ ਕਿਆ ਹੈ, ਜਿ ਸਭ ਮਹਾਜਨੁ ਲੋਕੁ ਪੂਜਾ ਕਰਨੇ ਆਏ ਹੈਂ?” ਤਬ ਉਨਹ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ, ਈਹਾਂ ਆਜੁ ਬਸੰਤ ਪੰਚਮੀ ਹੈ, ਬਸੰਤ ਕੀ ਬਹਾਰ ਕਾ ਆਗਮੁ ਹੈ; ਤਿਸ ਤੇ ਲੋਕ ਪੂਜਾ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਜੀ। ਮਹਾਂ ਆਨੰਦ ਮੰਗਲ ਕਾ ਦਿਨੁ ਹੈ, ਆਜੁ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਸੰਤ ਹੈ, ਸਭ ਬਨਾਸਪਤੀ ਮਉਲੀਤੀ ਹੈ”। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਏਹਿ ਜੀ ਲੋਕ ਬਸੰਤ ਰੁਤਿ ਕੋ ਮਉਲਤੇ ਪੂਜਤੇ ਹੈ, ਸੁ ਕਿਛੁ ਰੁਤਿ ਪੂਜੀ ਪੀ ਪੁੰਨ ਫਲੁ ਹੈ ਕਿ ਨਾਹੀ? ਜਿਉ ਹੈ, ਤਿਉ ਸੁਨਾਈਅ ਜੀ, ਜਿ ਏਹੁ ਭਰਮੁ ਭੀ ਮਨ ਦਾ ਦੂਰਿ ਹੋਵੈ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਖਰਾ ਖੁਸੀ ਭੈਆ ਅਰੁ ਹਸਿਆ। ਤਬ ਹਸਿ ਹਸਿ ਕਰਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :-

ਪਹਿਲ ਬੰਸਤੈ ਆਗਮਨਿ ਪਹਿਲਾ ਮਉਲਿਓ ਸੋਇ॥

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ਸੂਹੀ ਕੀ ਵਾਰ । ੧੯ । (੭੯੧)]

ਤਬ ਓਇ ਲੋਗ ਸਭ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ ਅਰੁ ਕਹਿ ਉਠੇ ਜਿ, “ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਤਿ ਜੀ। ਸੁ ਏਹ ਸੇਵਾ ਪੂਜਾ ਤੈਂ ਹੀ ਜਾਨੀ ਹੈ ਅਰੁ ਇਸ ਕਿਉ ਤੂ ਕਿਰਪਾ ਕਰਹਿ ਤਿਸ ਕਉ ਜਾਨਵਹਿ। ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਧੰਨੁ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਸਤਿਗੁਰ।

ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਵਾਪਸੀ

ਤਬ ਕੋਈ ਕਿ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਲਹੌਰ ਮਹਿ ਟਿਕੈ, ਬਹੁੜਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਆਏ। ਤਬ ਕਿਤਨੇ ਕਿ ਦਿਨ ਬੀਤੇ ਥੇ ਅਰੁ ਏਕਿ ਹੋਵਿੰਦ ਲੋਕ ਆਇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਏ। ਤਿਨਹੁ ਆਇ ਕਹਿਆ ਜੀ, “ਰਾਮ ਰਾਮ ਹੈ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਰਾਮ ਰਾਮ ਹੈ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, ‘ਸਤਿ ਰਾਜਾ ਰਾਮੁ, ਬਲਿਹਾਰ, ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ, ਰਾਮ ਕੇ ਨਮਾ ਉਪਰਹੁ, ਆਈਐ ਜੀ, ਸਾਧਹ ਜੀ! ਆਨੰਦ ਕਲਿਆਣ ਹੈ?” ਕਹੈ, ਜੀ, ਆਜੁ ਕਲਿਆਣ ਹੈ, ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਤੇ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਉਨ ਕਉ ਬਹੁਤੁ ਆਦਰੁ ਕੀਆ ਅਰੁ ਓਇ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਡੰਡਉਤ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੈਠ ਗਏ। ਤਬ ਘੜੀ ਏਕ ਬਿਲੰਮਿ ਕਰਿ, ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ ਗੁਰੂ ਜੀ! ਇਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ, ਜੇ ਤੇਰੀ ਆਗਿਆ ਹੋਈ, ਤਉ ਕਹਹਿ ਜੀ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਆ ਜਿ, “ਭਲਾ ਹੋਇ ਜੀ! ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੁਮਾਰੇ ਜੀ ਹੈ, ਸੁ ਕਹੀਐ ਜੀ”। ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਏਹੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜਿ, ਜੀ ਏਹੁ ਜਿ ਤੁਤ ਕਹੀਤਾ ਹੈ, ਜਿ ਅਮੁਕਾ ਜਾਇ ਤਤ ਸਿਉ ਸਮਾਇਆ। ਸੁ ਗੁਰੂ, ਏਹੁ ਭੀ ਜਾਂ ਤਤੁ ਹੈ ਅਰੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਨਿਰੰਕਾਰ ਜਿ ਹੈ, ਜੋ ਭੀ ਤਤੁ ਹੈ, ਅਰੁ ਤਤ ਕਉ ਤਤੁ ਹੀ ਮਿਲਤਾ ਹੈ, ਤੋ ਏਹੁ ਅਰੁ ਓਹੁ ਏਕ ਹੀ ਸਮਾਨ ਭਏ, ਤਉ ਏਹੁ ਮਾਨੁਖੁ ਕਿਉ ਹੂਆ? ਜਿ ਇਸ ਕਉ ਮਾਨੁਖੁ ਅਬ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ। ਬੁਹੜਿ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ, ਜਿ ਏਹੁ ਨਰਕਿ ਗੈਆ। ਬਹੁਤ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ ਜਿ ਇਹ ਭੂਲਾ ਹੈ ਜਾਂ ਏਹ ਭੀ ਤਤੁ ਅਰੁ ਓਹ ਭੀ ਤਤੁ, ਤਉ

ਭੁਲਾ ਕਿਉ ਕਹੀਐ ਅਰ ਨਕਰ ਕਿਉ ਜਾਇ? ਅਰੁ ਜੀ, ਇਸ ਕਉ ਬਹੁੜਿ ਦੁਖੁ ਕਿਉ ਬਿਆਪਤਾ ਹੈ? ਅਰੁ ਜੂਨੀ ਮਹਿ ਕਿਉ ਜਾਤਾ ਹੈ? ਗੁਰੂ ਜੀ ਏਹ ਕਥਾ ਹਮਾਰੇ ਤਾਈ, ਜਿਉ ਹੈ, ਤਿਉ ਨਿਰਵਾਰਿ ਕਰਿ, ਜਉ ਹਮ ਭਲੀ ਭਾਂਤਿ ਸਮਝਹਿ, ਤਿਉ ਹੀ, ਸਮਝਾਈਐ ਜੀ, ਜਿ ਹਮਾਰਾ ਸੰਤੋਖੁ ਹੋਵੈ ਜੀ। ਏਹ ਬਾਤ ਹਮ ਬਹੁਤੁ ਠਉੜ ਸੋਧੀ ਹੈ, ਹਮਾਰਾ ਸੰਤੋਖੁ ਕਿਸ ਹੀ ਤੇ ਹੋਤਾ ਨਾਹੀ। ਤਿਸ ਤੇ ਅਬ ਹਮ ਤੇਰੇ ਚਰਨਾਂ ਪਾਸਿ ਆਏ ਹੈ। ਆਜੁ ਇਸੀ ਸਮੈ ਮਾਹਿ ਤੂ ਜਿ ਹੈਂ, ਸਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਰੂਪੁ ਹੈਂ। ਤੁਝ ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕੀ ਅਰੁ ਜੇ ਕੋਈ ਬਰਨੁ ਭੇਖੁ ਆਵਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਸ ਕੀ ਨਿਸਾ ਹੋਤੀ ਹੈ ਜੀ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹਾਂ ਪੁਰਖਾ ਜਿ ਕਿਤੁ ਤੁਸੀ ਕਹਹੁਗੇ, ਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਭਲਾ ਕਰੇਗਾ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਅਸਾਂ ਤੇ ਅਖਾਏਗਾ, ਸੁ ਆਖਿਹਗੇ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਗਤਿ ਮਿਤਿ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੀ ਜਾਣੇ, ਆਦਮੀ ਕਿਆ ਵਖਾਣੈ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਨੰਦਮਾਨ ਹੋਇ ਕੈ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :-

ਹਉ ਮੈ ਕਰੀਤਾ ਤੂ ਨਾਹੀ ਤੂ ਹੋਵਹਿ ਹਊ ਨਾਹਿ॥

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧, ਮਾਰੂ ਕੀ ਵਾਰ । ੧੯ । (੧੦੯੨)]

ਤਬ ਓਇ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕ ਉਠਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ; ਅਰੁ ਸਿਖ ਭਏ, ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਹੂਏ; ਲਾਗੇ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਜਪਣੇ। ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਵਾਹਗੁਰੂ।

ਦੋ ਭਰਾਵਾਂ ਦਾ ਝਗੜਾ ਦੂਰ ਕਰਨਾ

ਏਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਬੀਚਿ ਅਪਨੇ ਦੁਆਰੇ ਬੈਠਾ ਥਾ ਅਰੁ ਇਕਿ ਦੁਈ ਭਾਈ ਆਪਸ ਬੀਚਿ ਝਗੜਤੇ ਆਏ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸਿ ਆਇ, ਨਮਸਕਾਰੁ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਰਿ ਬੈਠਿ ਗਏ। ਪਰੁ ਆਪਸ ਮਾਹਿ ਲਗੇ ਬਾਦ ਬਿਬਾਦੁ ਕਰਣੇ ਅਰੁ ਬੁਰੇ ਬੁਰੇ ਕੁ-ਰਸੇ ਬੋਲ ਆਪਸ ਮਾਹਿ ਲਾਗੇ ਬੋਲਣੇ। ਓਹੁ ਉਸ ਕਉ ਕਿਛੁ ਕਹੈ, ਓਹੁ ਉਸ ਕਉ ਕਹੈਂ; ਲਾਗੇ ਆਪਸ ਮਹਿ ਬਿਖਾਦੁ ਕਰਨੇ। ਤਬ ਇਕੁ ਕਹੈ ਜਿ, "ਜੀ ਇਤਨਾ ਏਹੁ ਮੇਰਾ ਦਰਬੁ ਦਬਿ ਪੈਆ ਹੈ ਜੀ; ਦੇਂਦਾ ਨਾਹੀ।" ਆਪਸ ਮਾਹਿ ਲਗੇ ਲੜਨੇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਉਨ ਕਉ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਹਸਿ ਪੜ੍ਹਿਆ; ਉਨ ਕਾ ਵੈਰੁ ਵਿਰੁਧੁ ਦੇਖਿ ਕਰਿ। ਤਬ ਉਨ ਕੇ ਪ੍ਰਸਥਾਇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :-

ਨਾਨਕ ਦੁਨੀਆਂ ਕੈਸੀ ਹੋਈ। ਸਾਲਕ ਮਿਤ ਨ ਰਹਿਓ ਕੋਈ॥

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ਸਲੋਕ ਵਾਰਾਂ ਤੇ ਵਧੀਕ । ੫ । (੧੪੧੦)]

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗਿ ਕਰਿ ਆਗਿਆ ਲੇ ਕਰਿ ਵਿਦਾ ਭਏ। ਅਪਨੀ ਘਰੀਂ ਆਏ ਅਪਨੀ ਅਪਨੀ ਕਿਰਤਿ ਲਾਗੇ ਕਰਨੇ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹੁਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ।

ਫੇਰ ਲਾਹੌਰ ਜਾਣਾ

ਤਬ ਜਦਿ ਸੰਜੋਗਿ ਪਾਇ ਕਰਿ ਦਿਨ ਵਧੇਰੇ ਬੀਤੇ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਬੀਚਿ, ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਰਬਾਬੀ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਪਾਤਸਾਹ ਸਲਾਮਤਿ। ਬਹੁਤ ਦਿਨ ਹੋਏ ਹੈਂ ਬੈਠਿਆਂ, ਤੂ ਤਾਂ ਜੀ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਹੈਂ, ਪਰੁ ਜੀ; ਜਾਂ ਬਾਹਰੁ ਫਿਰਿ ਤੁਰਿ ਆਈਦਾ ਹੈ; ਤਾ ਦਾਣਾ ਕੁ ਜੀਉ ਕਰਾਰਾ ਹੋਂਦਾ ਹੈ ਅਤੈ ਨਿਸਲਾ ਭੀ ਹੋਇ ਆਈਦਾ ਹੈ, ਜਿਉ ਰਜਾਇ ਤੇਰੀ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਲਾ ਮਰਦਾਨਿਆ ਕਿਧਰਿ ਚਲਦਾ ਹੈ?" ਅਖੈ ਜੀ, "ਧਿਰ ਕੇਹੜੀ ਦਸਾਵਣੀ ਹੈ? ਕਿਸੇ ਨਾਲਿ ਕਿਹੁ ਸਾਕੁ ਸਾਇਨਾ ਹੈ ਅਸਾਡਾ ਜਿ ਓਥੈ ਚਿਤਿ ਵਿਕੈ। ਓਹੁ ਰਾਹੁ ਦਸਾਇ ਲੈਣਾ ਹੈ ਜੀ, ਧਿਰਾਂ ਭੀ ਸਭੇ ਤੇਰੀਆਂ

ਹੈਨਿ ਅਤੇ ਥਾਉ ਭਿ ਸਭੇ ਤੇਰੀਆਂ ਹੈਨਿ ਅਤੈ ਪਰੁ ਜੀ; ਜਾ ਕਦੇ ਕਦੇ ਲਹੌਰ ਉਪਰਿ ਤੇਰੀ ਮਿਹਰ ਹੋਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੀ, ਓਥੈ ਸਭਨੀ ਗਲੀ ਜੀਉ ਖੁਸੀ ਹੋਂਦਾ ਹੈ, ਜਿ ਸਾਧ, ਸੰਤ, ਗਿਆਨੀ ਧਿਆਨੀ ਭਿ ਓਥੇ ਮਿਲਦੇ ਹੈਨਿ, ਅਤੈ ਵਡਾ ਸਹਰੁ ਹੈ। ਅਨੇਕ ਅਨੇਕ ਰੰਗ ਓਥੇ ਕਰਤੇ ਦੀ ਪੈਦਾਇਸ ਦੇ ਹੈਨਿ ਜੀ। ਅਸਾਡਾ ਰੰਗ, ਰੂਪ, ਸੁਖੁ, ਸਭੁ ਤਿਥਾਉ, ਜਿਥੈ ਤੂ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਖਿਆ, "ਭਲਾ ਮਰਦਾਨਿਆ ਚਲੁ, ਜਾਂ ਤੇਰੇ ਜੀ ਹੈ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਹਜ ਸੁਭਾਇ ਸਾਥਿ ਆਇ ਲਹੌਰਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਏ। ਤਬ ਜਿਉ ਚੇ ਆਵਤੇ ਥੇ, ਬਾਜਾਰ ਬੀਚਿ, ਤਿਉਂ ਜਹਾਂ ਸਰਾਫ ਹਟਾਂ ਥੇ, ਅਰੁ ਜਵੇਹਰੀ ਥੇ, ਜਹਾਂ ਮੁਹਰਾ, ਰੁਪਈਐ ਮੋਤੀ ਲਾਲ ਜਵੇਹਰ ਕਾ ਵਣਜੁ ਹੋਤਾ ਥਾ, ਤਿਤੀ ਠਉੜ ਆਇ ਨਿਕਲੇ। ਤਹਾਂ ਲੋਕਹੁ ਜੋ ਦੇਖਿਆ ਜਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਆਇਆ, ਸੁ ਓਇ ਸਭ ਆਇ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ। ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਉ ਜੀ ਕਉ ਉਨਹੁ ਲੇ ਕਰਿ ਬੈਠਾਇਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ, ਜਬ ਊਹਾ ਆਸਨ ਧਾਰਿ ਕਰ ਬੈਠੇ, ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇਖਹੁ ਤੌਂ ਜੀ, ਏਹੁ ਵਡਾ ਅਚਰਜੁ ਹੈ ਜੀ; ਜਿ ਨਾਹੀ ਪਰਖਿ ਜਾਣਦਾ, ਸੁ ਤਿਸੁ ਦੇ ਭਾਣੇ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਏਕ ਸਾ ਹੈ, ਤੇਹਾ ਖੋਟਾ ਖਰੁ ਤੇਹਾ ਹੀ ਖਰਾ। ਅਰੁ ਜੀ, ਸੈਸਾਰੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਸਭ ਐਸਾ ਹੀ ਹੈ, ਅਣਪਾਰਖੁ ਹੀ, ਅਰੁ ਜੀ ਕੋਈ ਕੋਈ ਸੈਯਾਂ ਹਜਾਰਾ ਵਿਹੁ ਸਰਾਫੁ ਹੈ, ਜਿ ਸਰਾਫੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੁ ਦੇਖਾਂ ਜਿ, ਓਹਿ ਜਿ ਖੋਟੇ ਕੋ ਅਰੁ ਖਰਿਆ ਕੋ ਪਰਖਤੇ ਹੈਨਿ, ਮੁਹਰਾਂ, ਰੁਪਈਆਂ, ਮੋਤੀ, ਹੀਰੇ ਲਾਲ, ਜਵਾਹਰ, ਸਿ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਰਖਦੇ ਹੈਨਿ ਜੀ ਏਹੁ ਤਾ ਵਡਾ ਅਚਰਜੁ ਹੈ, ਜਿ ਓਨਾ ਨੋ ਕਾਈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਮੋਤੀਆਂ ਰਤਨਾ, ਲਾਲ ਜਵਾਹਰਾਂ ਨੋ ਪਰਖਦੇ ਹੈਨਿ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਏਹ ਵਡੀ ਉਨ ਕਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸੁਰਤਿ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਜਿ ਏਹਿ ਲਾਲ, ਮੋਤੀ, ਹੀਰ ਰੁਪਈਏ, ਮੁਹਰਾਂ ਪਰਖਦੇ ਹੈਨਿ। ਦਿਖਾ ਜੀ, ਏਇ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਪਰਖਦੇ ਹੈਨਿ"? ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਮਰਦਾਨਿਆ ਏਹਿ ਸਭਿ ਅੰਨੇ ਨੀ; ਏਨਾ ਨੂੰ ਦਿਸਟਿ ਕਿਸੇ ਨੂ ਨਾਹੀ ਜਿ ਹੀਰੇ ਪਰਖਨਿ।" ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਿਹਾ ਜਿ, "ਜੀ ਅੰਨੇ ਕਿਕੂ ਹੈਨਿ? ਜਾਂ ਖੋਟੇ ਖਰੇ ਹੀਰੇ ਨੋ ਸਮਝਦੇ ਹੈਨਿ ਜੀ। ਜਿਉ ਹੈ, ਤਿਓ ਸਮਝਾਈਐ ਜੀ, ਦਿਖਾ ਏਹਿ ਜਿ ਅੰਨੇ ਹੈਨਿ, ਸੁ ਕਿਕੂ ਹੈਨੀ ਜੀ"? ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜੀ, "ਮਰਦਾਨਿਆ ਤੂ ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇ"। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਰਬਾਬੁ ਸਾਜਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਆਸਾ ਰਾਗ ਕੀ ਅਲਾਪ ਚਾਰੀ ਲੇ ਉਠਿਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਸਬਦੁ ਬਾਣੀ ਲੇ ਉਠਿਆ ਜਿ :-

ਆਪੁ ਵੀਚਾਰੈ ਸੁ ਪਰਖੇ ਹੀਰ॥

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਅਪਸਟਦੀਆਂ ਘਰ ੨ । ੫ । (੪੧੩)]

ਤਬ ਮਰਦਾਨਾ ਪੈਰੀ ਪੈਆ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ।

ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਦੇ ਰਸਤੇ ਵਿਚ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਦਿਨ ਕਿਤਨੇ ਕੁ ਲਹੌਰ ਮਹਿ ਰਹੈ। ਤਬ ਤਿਸੁ ਪੀਛੇ ਫੇਰਿ ਬਾਹਰ ਕੋ ਆਏ। ਤਬ ਇਵ ਹੀ ਅਪਨੇ ਸਹਜ ਸੁਭਾਵ ਸਾਥਿ ਹਰਿ ਜਾਹਗਾ, ਹਰਿ ਠਉੜ, ਜਹਾਂ ਕਹਾਂ, ਖੁਸਿ ਮੁਕਾਮੁ, ਬਾਗੁ, ਬਾਗੀਚਾ, ਤਲਾਉ, ਟੋਭਾ ਅਕੈ ਕਾਏ ਊਚੀ ਠਉੜ ਬਿਲੰਦੀ ਹੋਤੀ, ਤਹ ਬੈਠਿ ਜਾਈਐ ਅਰੁ ਮਰਦਾਨੇ ਕੋ ਹੁਕਮੁ ਹੋਇ ਜਿ ਪੁਰਖਾ! ਏਹ ਭਾਲੀ ਠਉੜ ਹੈ। ਏਹਾ ਸਬਦੁ ਗਾਵੀਐ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਸਿਮਰਨ ਕੀ ਠਉੜ ਹੈ। ਮਰਦਾਨਾ ਕਹੈ, ਭਲਾ ਜੀ। ਊਹਾ ਮਰਦਾਨਾ ਰਬਾਬ ਕੋ ਸਾਜਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਰਾਗੁ ਅਲਾਹਿ ਬਾਣੀ ਗਾਵੈ। ਤਬ ਊਹਾਂ ਤੇ ਫੇਰਿ ਸਹਜ ਹੀ ਸਾਥਿ ਉਠੀਏ, ਅਗੇ ਕੋ ਚਲੀਐ। ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ

ਨਾਨਕ ਜੀ, ਸਦਾ ਆਨੰਦੀ ਸਹਜੀ ਪੁਰਖੁ, ਕਾਈ ਕਿਸੀ ਬਾਤ ਕੀ ਬਾਂਛਾ ਨਾਹੀ ਵਿਗੜਤ। ਸਵਰਜਤੇ ਕੀ, ਅਰੁ ਏਹ ਕਾਈ ਮਨ ਮਾਹਿ ਨਾਹਿ ਜੀ ਦਿਨੁ ਉਤਰਤਾ ਹੈ, ਅਵੇਰ ਹੋਤੀ ਹੈ; ਰਾਤਿ ਪੜਿ ਜਾਇਗੀ; ਬਾਹਰਿ ਉਦਿਆਨ ਮਹਿ ਕਿਉ ਕਰਿ ਰਹੀਐਗਾ। ਜੇ ਹੋਇ ਤਵੁ ਦਰਹਾਲ ਚਲਿ ਕੈ ਕਿਸੇ ਗਿਰਾਉ ਮਹਿ ਜਾਇ ਪੜੀਐ, ਅਕੈ ਕਿਛੁ ਏਹ ਆਸਾ ਮਨ ਮਹਿ ਹੋਇ ਜਿ ਫਲਾਨੇ ਗਿਰਾਇ ਜਾਈਐ, ਜਿ ਭਾਹੀ, ਓਥੇ ਫਲਾਨਾ ਮੇਲੀ ਹੈ, ਕੇ ਅਸਨਾਉ ਹੈ, ਕੇ ਸਾਕੁ ਹੈ, ਕੇ ਸਿਖੁ ਹੈ; ਓਥੇ ਜਾਇ ਰਹੀਐ, ਤਾਂ ਸੁਖਾਲਿਆ ਰਹੀਐ, ਸੁ ਏਹ ਚਿਤਵਣਾ ਕਾਈ ਹੈ ਹੀ ਨਾਹੀ। ਸੁ ਏਹ ਚਿਤਵਣੀ ਤਾਂ ਹੋਂਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਕਿਛੁ ਕਿਸੈ ਗਲ ਦਾ ਮਖਸੂਦੁ ਅੰਦਰਿ ਹੋਵੈ। ਸੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਲਕ ਜੀ ਨੋ ਮਖਸੂਦੁ ਕੋਈ ਰਹਿਓ ਨਾਹੀ, ਨਾ ਖਾਣ ਦਾ, ਨ ਪੈਨ੍ਣ ਦਾ; ਨ ਪ੍ਰੀਤਿ ਅਸਨਾਈ ਸਾਕ ਦਾ, ਨ ਸੁਖ ਦਾ, ਨ ਦੁਖ ਦਾ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੋ ਇਕੋ ਹੀ ਮਨ ਮਹਿ ਮਖਸੂਦੁ ਰਹਿਆ, ਜਿ ਜਹਾਂ ਬੈਸੀਐ, ਜਹਾਂ ਜਾਈਐ, ਜਿਸ ਨਾਲਿ ਗਲ ਕੀਚੈ, ਬੋਲੀਐ, ਤਿਥੈ ਏਹੋ ਹੀ ਮਖਸੂਦੁ, ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਹੀ ਕੀ ਚਰਚਾ। ਜਿ ਕੋਈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਗਲ ਪੁਛੈ, ਉਸ ਉਪਰਿ ਖੁਸੀ ਹੋਵੈ। ਹੋਰ ਏਹੁ ਹੀ ਮਖਸੂਦੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ, ਜਿ ਕਿਸੀ ਕੋ ਉਪਦੇਸੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਰਬੋਧੁ ਕਰਣਾ ਹੈ। ਤਿਸ ਤੇ ਇਵ ਹੀ ਰਮਤੇ ਰਮਤੇ ਏਕ ਸਮੈ, ਐਸ ਸੰਜੋਗੁ ਬਣਿਆ, ਜਿ ਕਾਰਤਿਕ ਕੀ ਰਾਤਿ ਹੈ ਅਰੁ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਕਾ ਚੰਦ੍ਮਾ ਛਿਟਕਿ ਰਹਿਆ ਹੈ ਅਰੁ ਨਿਰਮਲੀ ਰਾਤਿ ਹੈ। ਅਰੁ ਬਾਹਰਿ ਖੇਤੀਆਂ ਜਿ ਹੈ ਕਿਰਸਾਨਾਂ ਕੀਆਂ ਤੇ ਭਲੀਆਂ ਜੰਮੀਆਂ ਹੈ। ਅਰੁ ਖੇਤੀਆਂ ਕਉ ਰਾਹ ਕੇ ਮਿਰਗਾਂ ਤੇ ਮੁਲਾਹਜਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਚਉਫੇਰੇ ਵਾੜੀਂ ਬਣਾਈਆਂ ਹੈਂ। ਅਰੁ ਨਿਕਟਿ ਹੀ ਤਹਾਂ ਦਰੀਆਉ ਭੀ ਹੈ; ਤਹਾਂ ਕਵਲਾਲੀ ਭੀ ਪ੍ਫੁਲਤ ਹੋਇ ਰਹੀ ਹੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਉਸਿ ਠਉੜ ਕਉ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਬਹੁਤੁ ਹਰਖੰਵਤੁ ਭੈਆ। ਅਖੈ, “ਪੁਰਖਾ ਮਰਦਾਨਿਆ” ਅਖੈ, “ਜੀਉ, ਬਾਬ ਪਾਤਿਸਾਹ” ਅਖੈ, “ਪੁਰਖਾ ਏਥਾਊ ਟਿਕਿ ਜਾਹਿ?” ਅਖੈ, “ਜੀ ਭਲਾ, ਜਿਉ ਰਜਾਇ ਤੇਰੀ ਜੀ। ਸਭੇ ਥਾਉ ਤੇਰੇ। ਜੀ, ਟਿਕੀਏ ਜੀ”। ਤਬ ਤਹਾਂ ਭਲਾ ਸਾ ਠਉੜ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਬੈਠੇ। ‘ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕੋ ਹੁਕਮੁ ਹੋਆ, “ਪੁਰਖਾ ਚੇਤਿ, ਸਾਹਿਬ ਅਪਨੇ ਕਉ ਯਾਦਿ ਕਰਿ”।

ਤਬ ਮਰਦਾਨਾ ਸਬਦੁ ਲੇ ਉਠਿਆ। ਗਾਵਤਾ ਗਾਵਤਾ ਜਦਿ ਪਹਰੁ ਇਕੁ ਰਾਤਿ ਬੀਤੀ, ਤਬ ਆਰਤੀ ਹੋਈ। ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਮਸਟ ਦੇ ਘਰਿ ਹੋਆ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਲਾਗਾ। ਤਬ ਇਵ ਹੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਬੈਠਾ ਹੈ ਅਰੁ ਏਕੁ ਹਰਣੁ ਕਾਲਾ ਮਹਾਂ ਸੂਰਾ ਆਇਆ। ਆਇ ਕਰਿ ਖੇਤੀ ਕੀ ਵਾੜਿ ਪਾਸਿ ਖਲਾ ਹੋਆ ਅਰੁ ਅੰਦਰਿ ਖੇਤੀ ਮਹਿ ਕੁਦ ਪੜਨੇ ਕੀ ਚਿਤਵਣਾ ਕਰੀ। ਅਰੁ ਆਗੇ ਉਨਿ ਖੇਤੀ ਕੇ ਪਾਵਦ ਕਿਰਸਾਣ ਫਾਹੀ ਸਵਾਰ ਰੋਪੀ ਹੈ। ਤਬ ਮਿਰਗ ਚਾਰੋਂ ਪਾਉ ਅਪਨੇ ਏਕਠੇ ਜੋੜਿ ਕਰਿ ਜੁ ਉਚਾ ਹੋਹਿ ਕਰਿ ਕੁਦਿਆ, ਸੁ ਉਸਿ ਵਾੜਿ ਕਉ ਟਪਿ ਕਰਿ ਅੰਦਰਿ ਜਾਇ ਪੜਿਆ। ਅਰੁ ਉਸਿ ਫਾਸੀ ਮਹਿ ਉਸ ਕੇ ਪਾਉ ਮਹਿ ਚਟਕ ਫਾਹੀ ਪੜੀ। ਸੋ ਪੈਰ ਫਾਹੀ ਪੜੀ; ਸੋ ਫਾਥਾ, ਅਰੁ ਗਿਰਿਆ, ਅਰੁ ਵੁਨਿ ਖੇਤ੍ ਦੇ ਖਸਮਿ ਆਇ ਪਕੜਿਆ। ਪਕੜਿ ਕਰਿ ਉਨਿ ਵਸਿ ਕੀਤਾ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਏਹ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਵਿਸਮਾਦ ਹੋਇ ਗੈਆ। ਤਬ ਉਸਿ ਹਰਣ ਦਾ ਸੰਤਾਪੁ ਦੁਖੇ ਦੇਖਿ ਕੈ, ਉਸਿ ਹਰਣ ਨਾਲਹੁ ਸਹਸੂਣਾ ਕੁ ਭੈ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਮਨ ਮਹਿ ਉਪਜਿਆ, ਜਿ ਹਾਇ ਹਾਇ ਏਹੁ ਹਰਣੁ ਤਾਂ ਕਿਨਾ ਫਾਥਾ ਜਾਂ ਕੁਥਾਇ ਪੈਰੁ ਧਰਿਓਸੁ। ਆਪਣਾ ਜੁ ਖਾਜਾ ਥਾ ਵਣੁ ਤ੍ਰਿਣੁ, ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਇਸ ਨੋ ਬਣਾਇਆ ਥਾ ਅਰੁ ਓਹੁ ਨਿਰਦੋਖੁ ਥਾ, ਜਿਸ ਨੋ ਖਾਂਦੇ ਨੇ ਕੋਈ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਕਹਦਾ, ਤਾਂ ਜਾਂ ਏਨਿ, ਉਹੁ ਆਪਣਾ ਖਾਣਾ

ਛੋਡਿਆ ਅਤੈ ਪਰਾਏ ਚੰਗੇਰੇ ਉਪਰਿ ਚਿਤੁ ਧਰਿਆ ਸੁ, ਪਰ ਜੇ ਪਰਾਇ ਹਕਿ ਨ ਵੜੀ, ਤਾਂ ਏਸ ਨੂੰ ਕਉਣੁ ਹੈ, ਜਿ ਫਹਾਇ ਸਕੈ? ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਲਕ ਜੀ ਅਪਨੇ ਮਨ ਕਉ ਕਹਤਾ ਹੈ ਜਿ, "ਰੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਜਿਉ ਏਹੁ ਹਰਣ ਦੇਖਹਿ ਤਿਵ ਹੀ ਤੂ ਆਪ ਕਉ ਦੇਖੁ, ਜਿ ਤੈਂ ਭੀ ਮਰਣਾ ਹੈਂ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਤਿਤੁ ਪ੍ਰਸਥਾਇ ਆਸਾ ਰਾਗ ਮਹਿ ਮਨ ਪਰਬੋਧੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :-

ਤੂੰ ਸੁਣਿ ਹਰਣਾ ਕਾਲਿਆ ਕੀ ਵਾੜੀਐ ਰਾਤ ਰਾਮ।

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਛੰਤ ਘਰ ੩ । ੧ । (੪੩੯)]

ਏਹੀ ਸਾਚੁ, ਜਿ ਬਿਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਪਾਵਣੇ ਕੀ ਬਾਂਛਾ, ਅਉਰੁ ਗੁਰੂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਿਉ ਕਿਛੁ ਨਾ ਕਰੁ। ਮਨ ਮਹਿ ਭੀ ਏਹੀ ਅਰੁ ਮੁਖ ਕਰਿ ਭੀ ਏਹੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਿ, ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਹੀ ਮਿਲੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਤੁਝ ਕਉ ਪਰਮੇਸਰ ਸਾਥਿ ਮਿਲਾਇ ਦੇਇਗਾ। ਤਬ ਤੇਰੀ ਪੂਰੀ ਪੜੇਗੀ।

ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਵਾਪਸੀ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬਾਹਰ ਕਾ ਤਮਾਸਾ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਬੁੜਿ ਕਰਤਾਰਪੁਰਿ ਆਇਆ। ਤਬ ਦਿਨ ਕਿਤਨੇ ਕਿ ਬੀਤੇ ਥੇ, ਜਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬੈਠਾ ਥਾ ਅਰੁ ਏਕਿ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕ ਆਏ। ਤਿਨਹੁ ਆਇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰਾਮ ਰਾਮ ਹੈ ਜੀ, ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸਤਿ ਰਾਮੁ, ਕਰਨ ਕਾਰਨਹਾਰ, ਤਰਨ ਤਾਰਨਹਾਰ ਰਾਮੁ, ਸਤਿ ਰਾਜਾ ਰਾਮੁ। ਆਈਐ ਜੀ, ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ, ਬੈਠੀਐ ਜੀਉ"। ਤਬ ਓਇ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਹਿ ਕਰਿ, ਨਮਸਕਾਰੁ ਡੰਡਵੁਤ ਕਰਿ ਬੈਠਿ੍ ਗਏ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਲੋ ਹੋ ਜੀ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਕਲਿਆਣ ਹੈ ਜੀ?" ਤਬ ਉਨਹੁ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਆਜੁ ਕਲਿਆਣ ਹੈ; ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਦੇਖੈ ਤੇ ਆਨੰਦੁ ਹੈ"। ਤਬ ਘੜੀ ਏਕ ਸਸਤਾਇ ਕਰਿ ਉਨਹੁ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਏਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ। ਜੇ ਆਗਿਆ ਹੋਇ, ਤਬ ਕਹਹਿ ਜੀ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਲਾ ਹੋਇ ਸਾਧਹੁ ਜੀ। ਕਿਛੁ ਤੁਮਾਰੇ ਜੀ ਹੈ, ਸੁ ਕਹੀਐ ਜੀ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸਿ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬਾਤ ਭਾਰੀ ਹੈ ਅਰੁ ਹਮ ਤੁਛੁ ਹੈਂ। ਕਿਉ ਜਿ ਨ ਹਮ ਕੋ ਏਹ ਬਾਤ ਆਈ ਅਰੁ ਨ ਓਪਜੀ ਹੈ। ਸੁ ਇਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਹਮ ਤੁਛ ਹਹਿ। ਅਰੁ ਜਿਸਿ ਵਸਤੁ ਕੋ ਹਮਿ ਪੂਛੇ ਹੈਂ, ਸੁ ਓਹੁ ਵਸਤੁ ਖਰੀ ਭਾਰੀ ਹੈ। ਅਰੁ ਤੁਮ ਜਿ ਹਹੁ ਸੁ ਅਪਾਰ ਹਹੁ ਜਿਨ ਕਉ ਇਹ ਵਸਤ੍ਰ ਆਈ ਹੈ। ਪਰੁ ਜੀ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਕੀਏ ਜੰਤ ਹਹਿ ਹਮ ਭੀ। ਜੇ ਤੂ ਦੈਆ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸੁਨਾਵਹਿ, ਤੋ ਹਮ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਵਹਿ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਨਿਮਤਿ, ਸੁਨਾਈਐ ਜੀ ਏਹ ਬਾਤ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਲਾ ਜੀ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੁਮ ਪੂਛਹੁਗੇ ਅਰੁ ਜਿ ਕਿਛੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਹਾਵੈਗਾ, ਸੁ ਕਹਹਿਗੇ"। ਤਬ ਉਨਹੁ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਏਹੀ ਹਮਾਰੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜਿ, "ਜੀ, ਤੂ ਘਰਿ ਤੁਮਾਰਾ ਮਨੁ, ਇਬ ਦਿੜਤਾ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਸਹੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਟਿਕਿਆ ਹੈ ਸੁ ਓਹ ਬਾਤ ਹਮ ਕਵੁ ਸੁਨਾਈਐ ਜੀ। ਦਿਖਾ, ਤੁਮ ਜਿ ਆਤਮਾ, ਟਿਕਾਇਆ, ਸੁ ਕਿਸੁ ਵਸਤੁ ਕਉ ਲੈ ਕਰਿ ਟਿਕਾਇਆ ਜੀ? ਏਹ ਬਾਤ ਪੂਛਣੇ ਕੀ ਨਾਹੀ ਅਰੁ ਕਹਣ ਸਾਰਖੀ ਪੀ ਨਾਹੀ। ਪਰੁ ਜੀ, ਤੁਮ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕੇ ਪੂਰੇ ਹਹੁ। ਜੇ ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਅਰਿਥ ਕਹਹੁ, ਤੋ ਕਹਹੁ, ਨਾਹੀ ਹੋ ਹਮਾਰਾ ਕਿਆ ਚਾਰਾ ਹੈ ਜੀ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਹਸਿਆ ਅਰੁ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :-

ਮਰਣੈ ਕੀ ਚਿੰਤਾ ਨਹੀਂ ਜੀਵਣ ਕੀ ਨਹੀਂ ਆਸ॥

[ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧ । ੧੮ । (੨੦)]

ਤਬ ਓਹਿ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ; ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿਖ ਭਏ, ਕਹਣ ਲਾਗੇ ਜਿ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਲਕ ਜੀ, ਸੁ ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ। ਐਸਾ ਤੂਹੇ ਹੈਂ। ਜਿਉ ਜਾਣਹਿ ਤਿਵੁ ਮਿਲਾਇ"। ਤਬ ਓਇ ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਭਏ, ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਾਗੇ ਜਪਣੇ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਉਨ ਉਪਰਿ ਕਿਰਪਾ ਕਰੀ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹੁਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਸੂਰ ਨਗਰ ਵਿਚ

ਤਬ ਐਸੀ ਆਗਿਆ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਹੋਈ, ਦਿਨ ਕਿਤਨੇ ਕੁ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਮਹਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਲਕ ਜੀ ਕੋ ਹੋਏ ਥੇ, ਅਰੁ ਮਰਦਾਨਾ ਰਬਾਬੀ ਭੀ ਵਿਦਾ ਹੋਇ ਕੈ ਘਰੀ ਆਇਆ ਸੀ। ਅਰੁ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਅਪਨੇ ਹੀ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਇ ਕਰਿ, ਬਾਹਰ ਕੋ ਆਇ। ਜਿਉ ਆਵਤੇ ਆਵਤੇ ਰੋਹੇਵਾਲੀ ਆਇ ਨਿਕਲੇ, ਤਹਾਂ ਘੜੀ ਦੋਇ ਤੀਨਿ ਏ ਤਮਾਸ਼ਾ ਜੀਆਂ ਜਹਾਨ ਕਾ ਦੇਖਿਆ, ਤਹਾਂ ਨ ਟਿਕੇ। ਫੇਰਿ ਆਗੈ ਕੋ ਚਲੇ, ਕਸੂਰ ਆਇ। ਸੁ ਜਦਿ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੋ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਦਿਸਟਿ ਪੜਿਆ ਅਰੁ ਸਭਿ ਉਠੀ ਦਉੜਿ ਆਇ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ। ਜਿ ਜਿਸ ਕੇ ਦਰਸਨ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਮਨ ਮਹਿ ਥੀ, ਸੁ ਤਿਸ ਕੋ ਪਰਮੇਸੁਰ ਈਹਾਂ ਹੀ ਲੈ ਆਇਆ ਹੈ। ਵਾਹ ਵਾਹ ਭਾਈ ਇਸਿ ਨਗਰ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਕੇ ਆਜ ਭਾਗ ਉਦੇ ਭਏ ਹੈਂ। ਤਬ ਸਭਨੇ ਲੋਗ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸਹਰ ਮਹਿ ਚਲੀਐ ਜੀ। ਕੋਈ ਕਹੈ, ਜਿ ਮੇਰੇ ਘਰਿ ਚਲੀਐ ਜੀ, ਕੋਈ ਕਹੈ, ਜੀ ਮੇਰੇ ਚਲੀਏ ਜੀ। ਸੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਕਿਸ ਕੇ ਜਾਇ? ਤਬ ਆਵਤੇ ਆਵਤੇ ਇਵ ਹੀ, ਸਹਜੇ ਹੀ, ਜਿ ਨਗਰ ਮਹਿ ਆਇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਏ, ਤਿਉ ਆਗੇ ਕੀਰਤਨੀਏ ਥੇ। ਤਾਲ ਪਖਾਵਜੁ, ਰਬਾਬ ਸਾਜ ਬਾਜ ਬਣਾਏ ਹੋਏ, ਓਇ ਕੀਰਤਨੀਏ ਨਾਚਤੇ ਥੇ ਅਰੁ ਗਾਵਤੇ ਥੇ। ਪੈਰਹੁ ਸਾਧਿਥ ਘੁੰਘਰੂ ਬਾਂਧੇ ਨਾਚਹਿ ਅਰੁ ਤਾਲ ਪੂਰਹਿ ਅਰੁ ਫੇਰੀਆ ਖਾਇ ਖਾਇ ਅਉਸਰੁ ਪੂਰਾ ਕਰਹਿ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਪੀ ਊਹਾਂ ਹੀ ਆਇ ਨਿਕਸੇ। ਤਬ ਉਨ ਕੀ ਭਗਤਿ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੋ ਦਿਸਟਿ ਪੜੀ, ਸੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਭੀ ਉਹਾਂ ਹੀ ਬੈਠਿ ਗਏ ਅਰੁ ਲੋਕ ਭੀ ਸਾਥ ਕੇ ਸਾਥੇ ਹੀ ਬੈਠਿ ਗਏ। ਤਬ ਉਲਹੁ ਕੀਰਤਨੀਅਹੁ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਨਮਸਕਾਰੁ, ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਰੀ, ਜਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਹਮਾਰੀ ਰਾਮ ਰਾਮ ਹੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸਤਿ ਰਾਮ ਪੁਰਖੁ"। ਕਹੈ, "ਜੀ, ਜੇ ਤੇਰੀ ਆਗਿਆ ਹੋਇ, ਤਉ ਏਕ ਵਿਸਨ-ਪਦੁ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕਉ ਤੁਮਾਰੇ ਆਗੇ ਭੇਟਿ ਦੇਹਿ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਅਤਿ ਭਲਾ, ਕਹੀਐ"। ਤਬ ਓਹ ਸਭ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋਏ। ਕਿਨਹੀ ਪਖਾਵਜੂ ਲੀਆ, ਕਿਨਹੀ ਤਾਲ, ਰਬਾਬ ਲੀਏ, ਲਾਗੇ ਬਜਾਵਣੇ ਆਇ ਕਿ, ਪਗਹੁ ਸਾਥਿ ਘੁੰਘਰੂ ਬਾਂਧੇ ਲਾਗੇ ਨਿਰਤੁ ਕਰਣੇ। ਤਬ ਘੜੀ ਏਕ ਦੋਹਿ ਤਾਈਂ ਉਨਹੁ ਏਕ ਦੋਹਿ ਵਿਸਨ ਪਦ ਗਾਵੈ। ਦੇਸੀ ਭਾਉ ਦਿਖਾਇਆ, ਨਾਚਿ ਕੂਦਿ ਵਿਸਨ ਪਦ ਕਾ ਭੋਗ ਦੀਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਆਇ ਫੇਰਿ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ। ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਂ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਹਮ ਤੋ ਜਾਤਿ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮਣ ਹਹਿ ਜੀ। ਹੋਰ ਬਾਤ ਵੇਦ ਸਾਸਤ੍ਰ ਪੜਨੇ ਕੀ ਹਮ ਤੇ ਛੁਟਿ ਗਈ ਹੈ ਜੀ। ਤਿਸ ਤੇ ਹਮਿ ਭਗਤਿ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕੀ ਉਠਿ ਲਾਗੇ ਹੈਂ ਭਗਤਿ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਜੀ; ਸੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕੋ ਭੀ ਰੀਝਾਵਤੇ ਹੈ। ਅਰੁ ਜਿ ਕੋਈ ਸੁਨਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਭੀ ਕਿਰਤਾਰਥੁ ਹੋਤਾ ਹੈ ਜੀ। ਜੀ, ਹਮਾਰੀ ਏਹਾ ਹੀ ਕਿਰਤਿ ਹੈ ਜਿ ਆਠੋ ਹੀ ਪਹਰ ਤਾਲ ਪਖਾਵਜ, ਬਾਜਹਿ ਅਰੁ ਭਗਤਿ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕੀ ਹੋਇ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਹਸਿਆ ਅਰੁ ਹਸਿ ਕਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਾ ਤੁਸਾ ਤਾ ਭਲੀ ਕਹੀ, ਪਰੁ ਠਾਕੁਰ ਜੀ, ਏਤੁ ਭਗਤਿ

ਖੁਸੀ ਨਾਹੀ ਹੋਦਾ। ਓਹੁ ਭਗਤਿ ਹੋਰ ਹੈ। ਓਹੁ, ਤਾਲ, ਪਖਾਵਜ, ਘੁੰਘਰੂ, ਨਾਚਣਾ, ਕੂਦਣਾ ਹੋਰੁ ਹੈ, ਜਿਤੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਖੁਸੀ ਹੋਇ"। ਤਬ ਉਇ ਬੋਲੇ ਜਿ, "ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਂ। ਗੁਰੂ ਜੀ, ਹਮ ਤੋ ਏਹਾ ਹੀ ਭਗਤਿ, ਠਾਕੁਰ ਕੇ ਰੀਝਣੇ ਕੀ ਸਮਝੀ ਥੀ ਅਰੁ ਅਉਰ ਜੋ ਕਾਈ ਭਗਤਿ ਹੈ, ਸੁ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕੈ ਹਮ ਕਉ ਸੁਨਾਈਐ। ਜਿ ਓਹ ਭੀ ਹਮ ਸਮਝਿਤ ਸਿਖ ਲੇਹਿ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਆਸਾ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਜਿ :-

ਵਾਜਾ ਸਤਿ ਪਖਾਵਜੁ ਭਾਉ। ਹੋਇ ਅਨੰਦੁ ਸਦਾ ਮਨਿ ਚਾਉ॥

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੨ । ੬ । (੩੫੦)]

ਤਬ ਓਇ ਉਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ। ਅਰੁ ਜਿਤਨੇ ਲੋਕ ਥੇ, ਸੁ ਕਹਿ ਉਠੇ ਜਿ "ਵਾਹ ਵਾਹ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਵਾਹ ਵਾਹ ਤੁਝ ਬਿਨਾ ਐਸੀ ਕਉਨੁ ਕਹੈ ਅਰੁ ਕਉਨੁ ਸਮਝਾਵੈ। ਤਬ ਓਇ ਲੋਕ ਸਭਿ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਾਗੇ ਜਪਣੇ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਸਿਖ ਭਏ; ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਭਏ। ਕਹਣ ਲਾਗੇ ਜਿ, "ਵਾਹੁਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ।

ਗੁਰੂ ਜੀ 'ਚਹੁਣੀ ਪੀਰਕਮਾਲ ਦੀ' ਵਿਚ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਕਸੂਰ ਤੇ ਰਮੇ। ਆਗੇ ਕੋ ਆਵਤੇ ਆਵਤੇ ਚੁਹਣੀ ਪੀਰ ਕਮਾਲ ਕੀ ਆਇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਏ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸਿ ਲੋਕ ਸਭ ਸਹਰ ਕੇ ਆਇ ਇਕਠੇ ਹੋਇ ਗਏ। ਸਭਿ ਆਇ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ; ਜਿ ਨਾਨਕੁ ਭਗਤੁ ਜੋ ਕਹਿਦਾ ਥਾ, ਸੁਰ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਿਵੇ ਹੀ ਏਥੇ ਆਂਦਾ ਹੈ। ਸੁਣਿ ਕਰਿ ਨਾਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ, ਰਹਿਓ ਕੋਈ ਨਾਹੀ। ਤਬ ਜਿਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬੈਠਾ ਥਾ ਅਰੁ ਲੋਕ ਭੀ ਪਾਸਿ ਜੁੜੇ ਬੈਠੇ ਕ, ਤਿਉ ਬੈਸਨੋ ਲੋਗ, ਜੁ ਸਹਰ ਕੇ ਥੇ, ਸੁ ਭੀ ਸਭੁ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਆਇ। ਤਿਨਹੁ ਆਇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰਾਮ ਰਾਮ ਹੈ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਰਾਮ ਰਾਮ ਹੈ"। ਤਬ ਗੁਰ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸਤਿ ਰਾਜਾ ਰਾਮੁ ਆਈਐ ਜੀ, ਬੈਸਨੋ ਜੀ"। ਤਬ ਓਇ ਬੈਸਨੋ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਹਿ ਕਰਿ, ਨਮਸਕਾਰੁ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਬੈਠਿ ਗਏ। ਤਬ ਘੜੀ ਏਕ ਸਸਤਾਇ ਕਰਿ ਉਨਹੁ ਬੈਸਨੋ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਇਕ ਹਮਾਰੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ ਜੇ ਤੇਰੀ ਆਗਿਆ ਹੋਇ, ਤਉ ਕਰਹਿ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜੀ, "ਭਲਾ ਹੋਵੈ ਬੈਸਨੋ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੁਮਾਰੀ ਇਛਾ ਹੈ, ਸੁ ਕਹੀਐ ਜੀ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸਿ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਏਹੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜਿ, ਏਹੁ ਜੀ ਕਿਛੁ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਹੀਤਾ ਹੈ, ਸਿ ਕਿਆ ਹੈ? ਅਰੁ ਜੇ ਕਿਛੁ ਏਹੁ ਵੇਦ ਸਾਸਤਰੁ ਕਰਮ ਕਰਤੂਤਿ ਮਾਹਿ ਹੈ ਕਿ ਜੀ, ਏਸੁ ਰਾਮ ਨਾਮ ਹੀ ਮਹਿ ਹੈ? ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਂ। ਤੇਰੇ ਸਮਾਨਿ ਅਉਰੁ ਕਉਨੁ ਮਿਲੈਗਾ। ਪੂਰਨ ਪੁਰਖੁ? ਜਿਸ ਪਾਸ ਤੇ ਹਮ ਪੂਛਹਿਗੇ ਜੀ। ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜਿਉ ਹੈ, ਤਿਉ ਸਮਝਾਈਐ ਜੀ। ਏਹ ਬਿਧਿ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੈ ਜੀ। ਇਕਿ ਕਹਤੇ ਹੈ, ਜਿ ਕਰਮ ਸ੍ਰੇਸਟ ਕਰੀਅਹਿ ਤੋ ਰਾਮ ਨਾਮ ਲੇਉ, ਭਾਵੈਂ ਨ ਲੇਉ। ਅਰੁ ਇਕ ਕਹਤੇ ਹੈ, ਜਿ ਕਰਮ ਕਰਤੂਤਿ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ; ਰਾਮ ਹੀ ਕਾ ਨਾਮੁ ਹੈ। ਸੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਏਹੀ ਝਗੜਾ ਪੜਿਆ ਸੈਸਾਰ ਮਾਹਿ ਹੋਇਆ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਸੁ ਦਿਖਾ ਜੀ, ਏਹ ਹੈ, ਕਿਉ ਕਰਿ? ਜਿਉਂ ਹੈ, ਤਿਉ ਸਮਝਾਈਐ ਜੀ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਸਾ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :-

ਕਰਮ ਕਰਤੂਤਿ ਬੇਲਿ ਬਿਸਥਾਰੀ ਰਾਮੁ ਨਾਮੁ ਫਲੁ ਹੂਆ॥

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਚਉਪਦੇ ਘਰ ੨ । ੮ । (੩੫੧)]

ਤਬ ਓਇ ਬੈਸਨੋ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ। ਅਰੁ ਅਉਰੁ ਜੋ ਲਗ ਸਭ ਬੈਠੇ ਥੇ, ਸੁ ਕਹਿ ਉਠੇ ਜੀ, "ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ।

ਤਲਵੰਡੀ ਹੁਸੰਗ ਜਾਣਾ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਚੂਹਣੀ ਤੇ ਤਲਵੰਡੀ ਹੁਸੰਗ ਕੀ ਆਇਆ। ਓਥੈ ਮਰਦਾਨੇ ਨੋ ਕਲਾਲਾਂ ਕੀ ਵਿਰਤੀ ਥੀ, ਸੁ ਮਰਦਾਨੇ ਕੇ ਮਾਉ ਸੰਧੂ ਹੁਸੰਗ ਦੀ ਤਲਵੰਡੀ ਰਹਦੇ ਸੇ। ਸੁ ਮਰਦਾਨਾ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਮਾਪਿਆ ਓਨਾਂ ਕਲਾਲਾਂ ਪਾਸਿ ਆਇ ਟਿਕੇ ਸੇ, ਰਾਇ ਭੋਏ ਦੀ ਤਲਵੰਡੀ ਤੇ। ਸੁ ਮਰਦਾਨੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੋ ਮਿਲਣ ਦੀ ਲਈ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਤੇ ਵਿਦਾ ਲੈ ਕੈ ਸੰਧੂ ਹੁਸੰਗ ਦੀ ਤਲਵੰਡੀ ਆਇਆ। ਆਇ ਕਰਕੇ, ਤਲਵੰਡੀ ਤੇ ਉਗਣ ਕੀ ਤਰਫ ਸਰੀਹੁ ਸਾ, ਉਸ ਹੇਠਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਸਦਾਇ ਲੈਆ। ਮਰਦਾਨਾ ਆਇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਪੈਰੀ ਪੈਆ। ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬਹੁਤ ਖੁਸੀ ਹੋਇਆ ਅਰੁ ਮਰਦਾਨਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਇਆ। ਜਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਆਇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗਾ, ਤਬ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਖਬਰਿ ਹੋਈ, ਜਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਹੀ ਆਇਆ ਹੈ। ਜਿਤਨੇ ਤਲਵੰਡੀ ਕੀ ਭਟੀ ਕੇ ਰਾਜਪੂਤ ਥੇ, ਏਤਨੇ ਸਭਿ ਆਇ। ਸਭਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਮਰਦਾਨਿਆ ਪੁਰਖਾ ਕਰਾਰੁ ਹੈ?" ਕਹੈ, "ਜੀ, ਬਾਬਾ ਪਾਤਿਸਾਹ ਤੇਰੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਰਾਰੁ ਹੈ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਮਰਦਾਨਿਆ ਤੈਂ ਬਿਨਾ ਅਸਾਡਾ ਮਨੁ ਖਰਾ ਉਦਾਸੁ ਹੀ ਰਹਿਆ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸਿ ਮਰਦਾਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਿ "ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ਜੀਂ, ਤੇਰੀ ਚਾਲ ਮਨਸਾ ਕੀ ਹੈ? ਪਰੁ ਜੀ ਮਿਹਰਵਾਨ ਕਾਈ ਧਰਤੀ ਕੋਈ ਨਗਰੁ, ਕੋਈ ਗਿਰਾਉ, ਕੋਈ ਦੇਖਿਆ ਭੀ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਮਰਦਾਨਿਆ ਪੁਰਖਾ ਜਿਉ ਕਰਤਾਰਪੁਰਹੁ ਰਮੇ, ਤਿਉ ਪਟੀ ਕੇ ਗਾਉਂ ਨਗਰ ਧਰਤੀ ਦੇਖਤੇ ਰੋਹੇ ਵਾਲਿ, ਕਸੂਰਿ ਕੀ ਧਰਤੀ ਗਾਉ ਨਗੁਰ ਦੇਖਤੇ ਦੇਖਤੇ, ਚੂਹਣੀ ਨਗਰੁ ਆਇ ਦੇਖਿਆ। ਤਬ ਚੂਹਣੀ ਦੇਖਿ ਕਰਿ, ਊਹਾਂ ਤੇ ਜਿ ਰਮੇ, ਸੁ ਏਥੈ ਤਲਵੰਡੀ ਆਏ"। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ਕੋਈ ਏਤਨਿਆਂ ਨਗਰਾਂ ਗਾਵੜਿਆਂ ਵਿਚਿ, ਏਤਨੀ ਧਰਤੀ ਵਿਚਿ, ਕੋਈ ਕਹਣ, ਸੁਨਣ, ਸਮਝਣ ਸਮਝਾਵਣ ਹਾਰਾ ਪੀ ਮਿਲਿਆ? ਕੋਈ ਪੜਿਆ ਗੁਣੀ ਗਿਆਨੀ, ਸੰਤੋਖੀ, ਸੰਤੋਖਣਹਾਰਾ, ਸੰਤੋਖੁ ਲੈਣ ਹਾਰਾ, ਕੋਈ ਕਿਤੇ ਮਿਲਿਆ?" ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ, ਏਹ ਭਾਲ ਹੋਂਦੀ। ਏਤੈ ਅਰਥਿ ਫਿਰੀਦਾ, ਜਿ ਕੋਈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਦੇ ਨਾਵੈ ਦਾ ਖੋਜੀ, ਗਿਆਨੀ ਧਿਆਨੀ, ਮਤੁ ਕੋਈ ਕਿਥਾਈਂ ਮਿਲੈ। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਜਬ ਏਹ ਬੇਨਤੀ ਕੀ, ਜਿ ਜੀ, ਕੋਈ ਕਿਥਾਈ ਮਿਲਿਆ? ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਆਸਾ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀਃ–

ਕਿਸ ਕਉ ਕਹਹਿ ਸੁਣਾਵਹਿ ਕਿਸ ਕਉ ਕਿਸੁ ਸਮਝਾਵਹਿ ਸਮਝਿ ਰਹੇ॥

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਚਉਪਦੇ ਘਰ ੨ । ੧੭ । (੩੫੩)]

ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਧੰਨਿ ਜੀ, ਤੂ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਜਿਸ ਤੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਪਾਈਐ। ਸੁ ਜੀ, ਤੂ ਵਾਹ! ਵਾਹ ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਵਾਹੁਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ। ਧੰਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ।

ਫੀਰੋਜ਼ਪੁਰ ਜਾਣਾ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਮਰਦਾਨੇ ਕਉ ਸਾਥਿ ਲੈ ਕਰਿ ਆਗੇ ਕਉ ਰਮੇ। ਆਵਤੇ ਆਵਤੇ ਕੰਙਣਪੁਰ ਕੀ ਧਰਤੀ ਦੇਖਤੇ ਦੇਖਤੇ, ਮਹਮਕੋਟ ਕੋ ਦੇਖਿ ਕਰਿ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਆਇਆ। ਤਬ ਤਹਾਂ ਲੋਕ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਦੇਖਿ ਬਹੁਤੁ ਜੁੜਿ ਗਏ, ਜਿ ਓਹੁ; ਜਿ ਨਾਨਕੁ ਭਗਤੁ ਕਹੀਤਾ ਥਾ, ਜਿਨਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਦਰਸਨ ਦੇਖਣੇ ਕੇ ਨਿਮਿਤਿ, ਲੋਕ ਬਹੁਤੁ ਮਿਲਿ ਗਏ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬੈਠਿ ਗਇਆ ਤਬ ਇਕਿ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕ ਆਇ ਗਏ; ਨਗਰ ਕੇ ਗਿਆਨੀ ਪੁਰਖ ਥੇ। ਤਿਨਹ ਆਇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰਾਮ ਰਾਮ ਹੈ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਰਾਮ ਰਾਮ ਹੈ ਜੀ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸਤਿ ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਜੀ, ਆਈਐ ਜੀ। ਪੁਰਖਹੁ ਭਲੇ ਹੋ ਜੀ? ਕਲਿਆਣ ਹੈ ਜੀ? " ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਆਜੁ ਭਲੇ ਹੈਂ ਜੀ; ਤੇਰੇ ਦਰਸਨਿ ਦੇਖਿਐ ਆਨੰਦੁ ਹੈ ਜੀ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਉਨ ਕਉ ਬਹੁਤੁ ਆਦਰੁ ਦੇ ਕੈ ਅਰੁ ਬੈਠਾਇਆ। ਤਬ ਘੜੀ ਏਕ ਸਸਤਾਇ ਕਰਿ ਉਨਹੁ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਏਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ। ਤੇਰੀ ਆਗਿਆ ਹੋਇ, ਤਉ ਕਹਹਿ ਜੀ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹਾਂ ਜੀ, ਭਲਾ ਜੀ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਇਛਾ ਹੈ ਤੁਮਾਰੀ, ਸੁ ਕਹੀਐ ਜੀ, ਨਿਸਕੁ ਜੀ"। ਏਹਾ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜਿ, "ਜੀ, ਸੈਸਾਰ ਮਹਿ ਏਹਾ ਮਾਇਆ ਹੀ ਪਿਆਰੀ ਹੈ ਜੀ। ਸੈਸਾਰੁ ਕਹਦਾ ਹੈ, ਜਿ ਕਿਵ ਹੀ ਮਾਹਿਆ ਪਲੈ ਪਵੈ; ਤ ਭਲਾ ਹੋਵੈ। ਜੇ ਬੁਰੇ ਕੀਤੇ ਪਲੈ ਹਥਿ ਆਵੈ, ਤਾ ਬੁਰਾ ਹੀ ਕਰਣਾ ਭਲਾ ਹੈ, ਜੇ ਮਾਇਆ ਕਿਵ ਹੀ ਜੁੜੇ ਜੀ। ਏਸੁ ਮਾਇਆ ਦਾ ਲੈਇਆ, ਕਿਸੇ ਹੀ ਪਾਪ, ਅਪਰਾਧ ਕਰਣੇ ਕੀ ਸਕੁਚ ਮਨ ਮਹਿ ਨਾਹੀ ਜੀਆਂ ਦੇ ਮਨਿ ਆਂਵਦੀ ਜੀ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਨੋ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਸਿਮਰਦਾ। ਇਕਨਾ ਨੁ ਰਾਜ ਦਾ ਬਲ ਹੈ ਅਰੁ ਇਕਿ ਪਾਤਿਸਾਹ ਕਹਾਂਵਦੇ ਹੈਨਿ। ਨਉਬਤੀ ਵਜਦੀਆਂ ਹੈਨਿ; ਲਖਾਂ ਘੋੜਿਆਂ ਸਾਥਿ ਚੜਦੇ ਹੈਨਿ। ਓਇ ਕਹਦੇ ਹੈਨਿ ਜਿ ਅਸੀ ਹੀ ਹਾਂ, ਹੋਰੋ ਕੋਈ ਨਾਹੀ। ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਓਇ ਆਗੇ ਭੀ ਐਸੇ ਹੀ ਹੋਹਿਗੇ, ਕਿ ਨਾ ਆਗੇ ਕੋਈ ਅਵਰ ਬਾਤ ਹੋਇਗੀ? ਗੁਰੂ ਜੀ ਏਹ ਬਾਤ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੈ? ਜਿਉ ਹੈ, ਤਿਉ ਸਮਝਾਈਐ ਜੀ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਸਾ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :-

ਲਖ ਲਕਸਰ ਲਖ ਵਾਜੇ ਨੇਜ਼ੇ ਲਖ ਉਠਿ ਕਰਹਿ ਸਲਾਮੁ॥

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੩ । ੧ । (੩੫੮)]

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਉਨ ਕਉ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਤੁਸੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਿਮਰਹੁ; ਸਾਚੁ ਬੋਲਹੁ; ਸਚ ਕਾ ਬਿਉਹਾਰ ਕਰਹੁ। ਤੁਮ ਇਸ ਹੀ ਸਚ ਤੇ, ਈਹਾਂ ਭੀ ਸੁਖੀ ਹੋਵਹੁਗੇ, ਅਰੁ ਆਗੇ ਭੀ ਤੁਮਾਰੀ ਦਰਗਾਹ ਮਹਿ ਪਤਿ ਰਹੈਗੀ"। ਤਬ ਓਇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ, ਸਿਖ ਭਏ; ਲਾਗੇ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਜਪਣੇ; ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਹੂਏ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ।

ਕਿਕੜੀਆਣੇ ਜਾਣਾ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਫਿਰੋਜਪੁਰ ਤੇ ਕਿਕੜੀਆਣੇ ਵਿਚੁ ਦੋ ਹੋਇ ਕਰਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਆਇਆ। ਤਬ ਦਿਨ ਕਿਤਨੇ ਕਿ ਬੀਤੇ ਥੇ ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬੈਠਾ ਥਾ, ਅਰੁ ਇਕਿ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕ ਆਏ। ਤਿਨਹੁ ਆਇ ਕਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰਾਮ ਰਾਮ ਹੈ ਜੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਰਾਮ ਰਾਮ

ਹੈ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸਤਿ ਰਾਜਾ ਰਾਮੁ, ਬਲਿਹਾਰ, ਬਲਿਹਾਰ ਜੀ, ਰਾਮ ਕੇ ਨਾਮ ਉਪਰਹੁ। ਆਈਐ ਜੀ, ਬੈਸੀਐ ਜੀ"। ਤਬ ਓਇ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕ ਰਾਮ ਰਾਮ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੈਠਾ ਗਏ। ਤਬ ਉਨ ਕਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਹੁਤੁ ਭਾਉ ਕਰਿ ਕਰਿ ਅਪਨੇ ਨਿਕਟਿ ਲੈ ਬੈਠਾਇਆ। ਤਬ ਜਦਿ ਘੜੀ ਏਕ ਦੋਇ ਬੀਤੀ, ਤਬ ਉਨਹੁ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਇਕ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਜੇ ਤੇਰੀ ਆਗਿਆ ਹੋਈ, ਤਉ ਕਰਹਿ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹਾਂ ਜੀ, ਭਲਾ ਹੋਵੈ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੁਮਾਰੀ ਮਨਸਾ ਹੈ, ਸੁ ਕਹਿਐ ਜੀ"। ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਗੁਰੂ ਜੀ ਹਮਾਰੀ ਏਹਾ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ, ਜਿ ਦਿਖਾ ਜੀ, ਓਹੁ ਜੀ ਕੋਈ ਕਰਤਾਰ ਕਰਨਹਾਰੁ ਕਹੀਤਾ ਹੈ, ਜਿ ਸਭਲਾ ਕਾ ਧਣੀ ਸਭਸ ਕਾ ਭਰਤਾ, ਸੋ ਕਹਾਂ ਬਸਤਾ ਹੈ? ਅਰੁ ਏਹੁ ਜਿ ਉਨ ਰਚਨੁ ਰਚਿਆ ਹੈ, ਸੁ ਕੇਤਾ ਕੁ ਹੈ ਜੀ? ਅਰੁ ਜਿਨਹੁ ਓਹੁ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਾਇਆ ਹੈ? ਅਰੁ ਜਿਨਹੁ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਸੁ ਕੈਸ ਹੈ? ਅਰੁ ਉਨ ਕੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਕੈਸੀ ਹੈ ਜੀ? ਜਿਉ ਹੈ, ਤਿਉ ਸਮਝਾਈਐ ਜੀ"। ਅਰੁ ਜਿਨਹੁ ਓਹੁ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਾਇਆ ਹੈ? ਅਰੁ ਜਿਨਹੁ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਸੁ ਕੈਸੇ ਹੈ? ਅਰੁ ਉਨ ਕੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਕੈਸੀ ਹੈ ਜੀ? ਜਿਉ ਹੈ, ਤਿਉ ਸਮਝਾਈਐ ਜੀ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਸਾਬਾਸਿ ਪੁਰਖਹੁ ਤੁਸਾਂ ਏਹ ਭਲੀ ਬਾਤ ਪੂਛੀ। ਧੰਨੁ ਹੋ ਤੁਸੀ, ਜਿਨ ਕੇ ਮਨਿ ਸਚੇ ਸਾਹਿਬ ਕੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਪੂਛਨੇ ਕਾ ਪ੍ਰੇਮ ਹੈ। ਸੁ ਤੁਸੀ ਭੀ ਕਿਰਤਾਰਥੁ ਹੋਏ ਐਤ ਅਸਾਂ ਨੋ ਭੀ ਤੁਸਾ ਨਿਹਾਲੁ ਕੀਤਾ। ਤਬ ਸੂਹੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਛੰਤੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ ਜਿ :-

ਜਿਨਿ ਕੀਆ ਤਿਨਿ ਦੇਖਿਆ ਜਗੁ ਧੰਧੜੈ ਲਾਇਆ॥

[ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੪ । ੪ । (੭੬੫)]

ਤਬ ਓਇ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕ ਉਠਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ। ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਭਏ, ਲਾਗੇ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਜਪਣੇ। ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਧੰਨੁ ਗੁਰ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ।

ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਵਾਪਸੀ

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕੀ ਧਰਤੀ ਨਗਰਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਬੈਠਾ ਥਾ ਅਰੁ ਏਕ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕ ਆਇ ਗਏ। ਉਨਹੁ ਆਇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਰਾਮ ਰਾਮ ਜੀ"। ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸਤਿ ਰਾਜਾ ਰਾਮੁ ਜੀ। ਰਾਮ ਕੇ ਲੋਕਹੁ ਆਵਹੁ ਜੀ, ਬੈਸਹੁ ਜੀ ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ ਜੀ। ਤਬ ਉਨਹੁ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਰਿ ਕਰਿ ਅਰੁ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਬੈਠਿ ਗਏ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਾਈ ਰਾਮਜਨ ਜੀ ਕਲਿਆਣ ਹੈ ਜੀ? ਭਲੇ ਹੋ ਜੀ?"' ਤਬ ਉਨਹ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਦੇਖੇ, ਆਜੁ ਅਨੰਦੁ ਹੈ ਜੀ। ਤਬ ਘੜੀ ਏਕ ਸਸਤਾਇ ਕਰਿ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਲਾ ਹੋਵੈ ਜੀ। ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਜੀ ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੁਮਾਰੈ ਜੀ ਹੈ, ਸੁ ਕਹੀਐ ਜੀ।" ਤਬ ਉਨਹੁ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਗੁਰੂ ਜੀ ਏਹਾ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ। ਜਿ ਇਕਿ ਭਲਾ ਪਹਿਰਾਤੇ ਹੈਂ, ਅਰੁ ਸੈਸਾਰੁ ਉ ਭਲਾ ਹੀ ਕਹਿ ਮਨਾਵਤਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਜੀ, ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਜੀ ਕੀ ਕਥਾ ਓਇ ਕਿਛੁ ਨਾਈ ਸਮਝਤੇ। ਜਹਾਂ ਕਿਛੁ ਆਨ ਸੁਆਦ ਬਿਖਿਆ ਦੇ ਹੋਤੇ ਹੈਂ, ਤਹਾਂ ਓਇ ਦਉੜਿ ਮਿਲਦੇ ਹੈਂ। ਹਰਿ ਕਥਾ, ਹਰਿ ਸਭਾ ਕਉ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਕਰਿ ਜਾਣਤੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਿਖਾ, ਉਨ ਕਉ ਤਉ ਈਹਾ ਧਨੁ ਸੁਖੁ ਬਹੁਤੁ ਹੈ। ਦਿਖਾ ਜੀ, ਆਗੇ ਭੀ ਓਹਿ ਐਸੇ ਹੀ ਹੋਹਿਗੇ ਕਿ ਨ ਹੋਇਗੇ ਜੀ? ਉਨ ਕੀ ਕਵਣ ਗਤਿ ਹੋਇਗੀ ਜੀ? ਦਿਖਾ, ਏਹੁ ਜਿਉ ਹੈ, ਤਿਉਂ

ਸਮਝਾਈਐ ਜੀ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ ਸਬਦੁ ਜਿ :-

ਧ੍ਰਿਗ ਜੀਵਣੁ ਦੋਹਾਗਣੀ ਮੁਠੀ ਦੂਜੈ ਭਾਇ।

[ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧ ।੧੩। (੧੮)]

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ, ਉਨ ਊਪਰਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਥ ਭੈਆ। ਉਨ ਕਉ ਅਸੀਰ ਬਾਦੁ ਦੀਆ ਜਿ, ਜਾਹੁ ਪੁਰਖਹੁ। ਤੁਮਾਰਾ ਭਲਾ ਹੋਇਗਾ। ਤੁਸੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੋ ਸਿਮਰਹੁ। ਤਬ ਓਇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ; ਸਿਖ ਭਏ; ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਕਹਾਏ। ਲਾਗੇ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਜਪਣੇ ਜਿ ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ, ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ।

੧ਓ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ॥ ਸਬੰਤ ੧੭੦੮। ਵੈਸਾਖ ਵਚ ਏਕਮ॥ ੧ ॥ ਨੂੰ ਚਤ੍ਰਭੋਜ ਪੋਥੀ ਪਰੀ ਹੋਈ, ਵਚਨਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਮਿਹਰਵਾਨ ਦੇ ਲਿਖਾਈ ਜੀ। ਲਿਖੀ ਭਾਈ ਕੋਸੋ ਦਾਸ ਬਰਹਮਨ, ਸੇਵਕੁ ਗੁਰੂ ਦਾ, ਪੂਰੀ ਹੋਈ। 74 ਗੋਸਟੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਗੁਲਾਮੁ, ਗੁਲਾਮ ਕਾ ਸੇਵਕੁ, ਸੇਵਕਾਂ ਕਾ ਸਿਖੁ, ਸਿਖਾਂ ਕਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਪਛਾਤਾ ਹੈ। ਗੁਲਾਮ ਚਤਰ ਭੋਜ ਕਾ ਸਾਂਸ ਸਾਸ ਕਾ ਪੈਰੀ ਪਵਣਾ ਵਾਚਣਾ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲਿ ਪੋਥੀ ਸੋਧੀ। ਅਖਰੁ ਘਟਦਾ ਵਧਦਾ ਬਖਸਣਾ ਏਹੋਹ ਦਾਨੁ ਦੇਣਾ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਸਬਦੁ ਅੰਤਰਿ ਵਸੈ ਜੀ॥ ੧॥ ਵਾਹਗੁਰੂ ਜੀ। ਤਿਸੁ ਪੋਥੀ ਦਾ ਅਵਤਾਰੁ ਕੀਤਾ, ਏਹੁ ਪੋਥੀ। ਸੰਬਤੁ ੧੮੮੫। ਅਸੂ ਸੁਦੀ ਦੁਆਇਸੀ, ਐਤਿਵਾਰਿ। ਪੋਥੀ ਪੂਰੀ ਹੋਈ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥੧॥

ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ

[ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਪਿਆਰੇ ਲਾਲ ਕਪੂਰ ਦਿਲੀ ਕੋਲ ਸੁਰਖਿਅਤ ਹੱਥ ਲਿਖਤ* ਤੇ ਆਧਾਰਾਤ ਹੈ। ਜੋ ਹੁਨ ਤਕ ਮਿਲੀਆਂ ਸਭ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦੀਆਂ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਲਿਖਤ ਦੀ ਮਿਤੀ ੧੭੧੫ ਈਸਵੀ ਹੈ।]

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ। ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ॥

ਸੰਮਤ ੧੫੮੨ ਪੰਦ੍ਹ ਸੈ ਬੈਆਸੀਆ ਮਿਤੀ ਵੈਸਾਖ ਸੁਦੀ ਪੰਚਮੀ "ਪੋਥੀ ਲਿਖੀ ਪੈੜੇ ਮੋਖੇ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਕੇ ਖਤਰੀ" ਗੁਰੂ ਅੰਗਦਿ ਲਿਖਵਾਈ ਪੈੜਾ ਮੋਖਾ ਬਾਲੇ ਸੰਧੂ ਜਟੇਟੇ ਨਾਲਿ ਰਾਇ ਭੋਏ ਦੀ ਤਲਵੰਡੀ ਆਇਆ ਆਹਾ। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਨੌ ਢੂਢਿਕੈ ਲਧਾ ਆਹਾ। ਦੁਇ ਮਹੀਨੇ ਸਤਾਰਹ ਦਿਨ ਲਿਖਦਿਆ ਲਗੇ ਅਹੇ। ਜੋ ਹਕੀਕਤ ਆਹੀ ਜਿਥੇ ਜਿਥੇ ਫਿਰੇ ਆਹੈ ਤਿਥੋ ਤਿਥੋ ਦੀ ਹਕੀਕਤ ਸਹਜਿ ਨਾਲਿ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਲਿਖਾਈ। ਬਾਲੇ ਉਪਰਿ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਬਹੁਤੁ ਖੁਸੀ ਹੋਇਆ। ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਰਬਾਬੀ ਨਾਲਿ ਫਿਰੇ ਆਹਾ ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਦੇ ਵਖਤ, ਬਾਲਾ ਨਾਲੇ ਆਹਾ।

ੴ ਸਤਿ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ। ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਦੇ ਦਿਲ ਉਪਜੀ ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪੂਰਨ ਆਹਾ। ਉਸ ਅਤੇ ਪਰਮੇਸਰ ਵਿਚਿ ਭੇਦੁ ਕਿਛ ਨਾਹਾ। ਦਿਖਾ ਮੇਰੇ ਗੁਰੂ ਜਨਮ ਕਿ ਰਉਸ ਲਿਆ ਆਹਾ। ਏਹ ਚਿਤਣਾ ਹੋਇ ਰਹੀ ਆਂਹਾ ਕਤਕ ਮਾਹ ਪਿਛਲੇ ਪਖ ਬਾਲਾ ਸੰਧੂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇ ਦਰਸਨ ਨੂੰ ਆਇਆ ਸੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਛਪਿਆ ਰਹਦਾ ਸੀ। ਬਾਲੇ ਸੰਧੂ ਨੂੰ ਏਹਾ ਚਾਹ ਸੀ ਜੇ ਗੁਰੂ ਪਰਗਟ ਹੋਵੈ ਤਾਂ ਦਰਸਨਿ ਜਾਇਐ। ਬਾਲੇ ਸੰਧੂ ਸੁਣਿਆ ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਇਕ ਖਤਰੇਟਾ ਅੰਗਦੁ ਹੈ। ਉਸ ਨੋ ਥਾਪਿ ਚਲਿਆ ਹੈ। ਜਾਤਿ ਤਿਰਹੁਨ ਹੈ। ਪਰ ਜਾਣੀਦਾ ਨਾਹੀ ਕੇਹੜੇ ਥਾਉ ਛਪਿ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਖਬਰ ਸੁਣੀ ਖਡੂਰ ਖਹਿਰਿਆਂ ਦੀ ਵਿਚਿ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਏਹੁ ਸੁਣਿ ਕੈ ਬਾਲਾ ਸੰਧੂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇ ਦਰਸਨਿ ਆਇਆ ਜੋ ਕਿਛੁ ਸਕਤਿ ਆਹੀ ਸੋ ਭੇਟ ਲੈ ਆਇਆ, ਢੂਢਲਧੋਸੁ। ਅਗੈ ਦੇਖੈ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਬੈਠਾ ਬਾਣੁ ਵਟਦਾ ਹੈ। ਬਾਲੇ ਸੰਧੂ ਜਾਇ ਮਥਾ ਟੇਕਿਆ ਅਗੋਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੂ ਬੋਲਿਆ ਆਉ ਭਾਈ ਸਤਿ ਕਰਤਾਰ ਬੈਠੋ ਜੀ। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਵਾਣੁ ਵਟਣੇ ਰਹਿਹ ਗਇਆ। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਪੁਛਣਾ ਕੀਤਾ, ਭਾਈ ਸਿੱਖ ਕਿਥੋਂ ਆਇਓ। ਕਿਉ ਕਰਿ ਆਵਣ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕਉਣ ਹੋਂਦੇ ਹੋ, ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਸੰਧੂ ਹਥਿ ਜੋੜੇ ਗੁਰੂ ਜੀ, ਹੋਦਾ ਹਾਂ ਜਟੇਟਾ, ਨਾਉ ਹੈ ਬਾਲਾ, ਗੋਤ ਸੰਧੂ ਵਤਨ ਰਾਇ ਭੋਏ ਦੀ ਤਲਵੰਡੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਸਨ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਪੁਛਿਆ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਤੂ ਸਿਖ ਕਿਸਦਾ ਹੈਂ ਤੈਨੂੰ ਕਉਣ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਫੇਰਿ ਬਾਲਾ ਬੋਲਿਆ ਜੀ ਹਉ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਸਿਖ ਹਾਂ। ਮੈਨੂ ਨਾਨਕ ਬੇਦੀ, ਕਾਲੂ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਮਿਲਿਆ

ਸੀ। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਪੁਛਿਆ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਗੁਰੂ ਤੁਹਿ ਡਿਠਾ ਸੀ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਸੰਧੂ ਕਹਿਆ ਜੀ ਮੈਂਥੀਂ ਤ੍ਰੈ ਵਰ੍ਹੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵਡਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਨਾਨਕ ਕੇ ਨਾਲਿ ਪਿਛੇ ਲਗਾ ਫਿਰਦਾ ਸੀ। ਪਰੁ ਜੀ ਤਦ ਅਸਾਨੂ ਏਹੀ ਮਤਿ ਨਾਹ ਸੀ। ਸੋ ਏਵਡੁ ਗੁਰੂ ਹੈ ਸਲਾਮੀ ਰਹਦੇ ਸੇ। ਏਹ ਗਲ ਜਾ ਬਾਲੇ ਸੰਧੂ ਆਖੀ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦਾ ਬੈਰਾਗ ਛੁਟਿ ਗਇਆ। ਕਿਥਾਉ ਥੰਮੈ ਨਾਹੀ। ਰਾਤਿ ਗੁਜਰ ਫੇਰਿ ਭਲਕੁ ਹੋਆ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਭਾਲੇ ਨੂੰ ਸਦਹੁ। ਤਾਂ ਬਾਲਾ ਸੰਧੂ ਆਇਆ। ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਓਸੁ। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਕੁਝ ਤੈਨੂੰ ਏਹ ਭੀ ਮਲੂਮ ਨਾਹੀ। ਪਰ ਜੀ ਇਤਣੀ ਮੈਂ ਸੁਣੀ ਸੀ ਲੋਕਾ ਦੇ ਮੁਹਹੁ ਹਰਿਦਿਆਲ ਮਿਸਰ ਆਖਦਾ ਸੀ ਜੋ ਭਾਈ ਇਨੇ ਮਹੂਰਤ ਅਤੇ ਸਤਾਈਸ ਨਛ੍ਤ੍ਰ ਅਤੇ ਕਤਕ ਕੀ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਸੈ ਇਤ ਨਛਤ੍ਰ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਜਨਮਿਆ। ਏਹੁ ਕਾਲੂ ਬੇਦੀ ਦੇ ਘਰਿ ਕੋਈ ਵਡਾ ਭਗਤਿ ਜਨਮਿਆ ਹੈ। ਇਤਨੀ ਮੈਂ ਸੁਣਦਾ ਸੀ। ਜੁ ਮਹਤੇ ਕਾਲੂ ਤਿਤੇ ਸਮੈ ਜਨਮ ਪਤ੍ਰੀ ਲਿਖਾਈਸੀ।" ਸੰਮਤ ੧੫੮੨ ਪੰਦ੍ਹ ਸੈ ਬਿਆਸੀਆ ਮਿਤੀ ਵੈਸਾਖ ਸੁਦੀ ਪੰਚਮੀ। ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦਿ ਕਹਿਆ "ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਕਿਵੈ ਜਨਮ ਪਤ੍ਰੀ ਭੀ ਹਥਿ ਆਵੈ" ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਕਹਿਆ "ਗੁਰੂ ਜਾਣੈ ਪਰ ਖੋਜੁ ਕੀਤਿਆਹ ਹਥਿ ਆਵੈ।" ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਕਹਿਆ "ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਕੋਈ ਏਹ ਹੈ ਜਿਸ ਥੀ ਖੋਜੁ ਜਨਮ ਪ੍ਤੀ ਦਾ ਆਵੈ। ਅਕੇ ਜਨਮ ਪਤ੍ਰੀ ਹੀ ਹਥਿ ਆਵੈ।" ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ "ਜੀ ਢੂੰਢਐ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦਿ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਤੁਸੀ ਉਥੋਂ ਦੇ ਮਹਰਮ ਹੋ। ਤੁਸਾਂ ਹੀ ਖੋਜੋ ਜਿ ਹਥਿ ਆਵੈ। ਅਕੈ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਪਾਸ ਟੋਲਿ ਕਢਹੁ।" ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ "ਜੀ ਕਾਲੂ ਬੇਦੀ ਦਾ ਭਰਾਉ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਲਾਲੂ ਬੇਦੀ। ਓਸੁ ਪਾਸੁ ਹੋਵੈ ਤਾਂ ਖੋਜੁ ਕਰੈ।" ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦਿ ਕਹਿਆ, "ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਜੀ ਤੁਸਾਂ ਖੋਜੁ ਕਰਣਾ" ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਕਹਿਆ "ਗੁਰੂ ਜੀ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਆਪਣਾ ਆਦਮੀ ਦੇਵਹੁ। ਓਹ ਭੀ ਹੋਵੈ ਅਤੇ ਹੰਉ ਭੀ ਨਾਲੇ ਜਾਇ ਕਰਿ ਲਾਲੂ ਵੇਦੀ ਨੂੰ ਆਖੀਐ।" ਤਾਂ ਬਾਲਾ ਖਡੂਰ ਵਿਚਹੁ ਹੋਂਦੇ ਹੀ ਜਾਇ ਤਲਵੰਡੀ ਵੜਿਆ। ਆਇ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਲਾਲੂ ਸਤਿਕਰਤਾਰ। ਅਗੇ ਲਾਲੂ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਸਤਿਕਰਤਾਰ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਮਿਹਰਵਾਨਗੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਜਨਮ ਪ੍ਤੀ ਦੂੰਢ ਕੈ ਲੈ ਚਲੋ। ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਅਸਾਂ ਢੂੰਢਿ ਕੈ ਲਧਾ ਹੈ "ਨਾਨਕ ਅਤੇ ਅੰਗਦਿ ਵਿਚਿ ਕੋਈ ਭੇਦ ਨਾਹੀ। ਤਾਂ ਲਾਲੂ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਸੰਗਤਿ ਆਖਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਪੂਰਾ ਵਚਨੁ ਆਖਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਜਨਮ ਪ੍ਤੀ ਮੇਰੇ ਕੋਲਿ ਨਾਹੀ।" ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਕਹਿਆ "ਭਾਈ ਤੂੰ ਕਾਲੂ ਦਾ ਭਿਰਾਉ ਹੈ। ਤੂੰ ਘਰਿ ਵਿਚ ਟੋਲਿ।" ਤਬ ਲਾਲੂ ਕਹਿਆ "ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਤੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਮਿਤ੍ਰ ਹੈ। ਤੂੰ ਸਚੁ ਆਖ ਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਕੇ ਅੰਗਦੁ।" ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਕਹਿਆ, "ਭਾਈ ਲਾਲੂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਹੋਇਆ। ਜਿਸੁ ਅਗੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪੰਜ ਪੈਸੇ ਅਤੇ ਇਕ ਨਾਰੀਏਲ ਰਖਿ ਕੈ ਮਥਾ ਆਪਿ ਟੇਕਿਆ। ਭਾਈ ਲਾਲੂ ਤਿਸੁ ਨਾਲਿ ਬਰਾਬਰੀ ਕੇਹੀ। ਅਸਾਂ ਢੂੰਢਿ ਕਰਿ ਲਧਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਰੀ ਚੰਦ ਹੋਰੀ ਅਉਲਾਦਿ ਕਰਿ ਪੂਜੀਅਨਿਗੇ।" ਤਾਂ ਲਾਲੂ ਆਖਿਆ "ਭਾਈ ਬਾਲ ਦਿਖਾਂ ਟੋਲਿਦਾ ਹਾਂ। ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਬੀਬੀ ਭੀ ਚਲਿ ਗਈ ਅਤੇ ਭਾਈ ਕਾਲੂ ਭੀ ਚਲਿ ਗਇਆ।" ਲਾਲੂ ਘਰਿ ਵਿਚਿ ਟੋਲਣ ਲਗਾ। ਪੰਜਵੇਂ ਦਿਨ ਜਨਮ ਪ੍ਤੀ ਲਭੀ। ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਦਿਤੀ ਤਾਂ ਲਾਲੂ ਨੂੰ ਜੋ (ਸਿਖ) ਗੁਰੂ ਅੰਗਦਿ ਬਾਲੇ ਦੇ ਨਾਲਿ

ਦਿਤਾ ਸੀ, ਓਨਿ ਕਹਿਆ "ਭਾਈ ਲਾਲੂ ਤੂ ਭੀ ਚਲੁ ਤੇਰਾ ਬਹੁਤੁ ਉਧਾਰ ਹੋਵੈਗਾ।" ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਕਹਿਆ "ਭਲਾ ਭਾਈ ਲਾਲੂ ਤੂ ਭੀ ਚਲੁ" ਤਾ ਲਾਲੂ ਕਹਿਆ "ਭਾਈ ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਚਲਣਾ ਨਹੀਂ। ਤੁਸੀਂ ਜਨਮ ਪ੍ਰਤੀ ਲੈ ਜਾਹਹੋ। ਪਰ ਭਾਈ ਮੇਰੀ ਭੀ ਭੇਟ ਕੁਝ ਲੈ ਜਾਹੁ।" ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਕਹਿਆ 'ਭਲਾ ਭਾਈ ਲਾਲੂ ਜੋਕਿਛੁ ਤੁਮਾਰੇ ਜੀਅ ਆਵਦਾ ਹੈ ਸੋ ਭਲੀ ਦੇਹੁ ਤਾਂ ਲਾਲੂ ਪੰਜੇ ਪੈਸੇ ਅਤੇ ਇਕ ਨਾਰੀਏਲ ਦਿਤਾ। ਭਾਈ ਮੇਰੀ ਭੇਟ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਰਖਣੀ। ਅਤੇ ਆਖਣਾ ਜੀ ਕਦੀ ਸਿਰੀ ਚੰਗ ਹੋਰੀ ਅਗੇ ਬੁਰਾ ਮੰਨੇ ਤਾਂ ਤੁਸਾਂ ਖਸ਼ਮਾਨਾ ਕਰਣਾ।" ਤਾਂ ਬਾਲਾ ਕਹਿਆ "ਲਾਲੂ ਧੋਖਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ।" ਜਨਮ ਪ੍ਰਤੀ ਬਾਲਾ ਨਾਲ ਲੈ ਕਰਿ ਖਾਡੂਰਿ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦਿ ਪਾਸਿ ਆਏ। ਆਇ ਮਥਾ ਟੇਕਿਆ ਅਤੇ ਅੰਗਦੁ ਬਹੁਤ ਖੁਸੀ ਹੋਇਆ। ਕਹਿਆ "ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਵਚਨ ਕਰਤਾਰੁ ਦਿਤਿ ਆਵੈ ਅਜੁ ਤੈ ਅਸਾਨੂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਦਰਸਨ ਕਰਾਇਆ, ਜਾਹ ਹਥਿ ਲੈ ਕੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਚੁੰਮੀ।" ਅਖੀਂ ਸਿਰ ਤੇ ਰਖੀ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਅਖਰ ਸਸਤ੍ਰੀ ਹੈਨਿ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦਿ ਬੀਚਾਰੁ ਕੀਤਾ। ਕੋਹ ਕੋਈ ਇਜੇਹਾ ਸਿਖੁ ਹੋਵੈ ਜੁ ਦੋਵੇਂ ਅਖਰ ਪੜਿਆ ਹੋਵੈ। ਤਾਂ ਮਹਿਮਾ ਖਹਰਾ ਜਟੁ ਬੋਲਿਆ ਜਿਸਦੇ ਘਰੁ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਰਹਦਾ ਸੀ।" "ਗੁਰੂ ਜੀ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਪੈਨਾ ਮੋਖਾ ਖਤ੍ਰੀ ਹੈ। ਓਹੁ ਦੋਵੈ ਅਖਰ ਪੜਿਆ ਹੈ।" ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਮਹਿਮਾ ਐਦਾ ਚਾਹੀਐ। ਜਰੂਰਿ ਮਹਮੇ ਕਹਿਆ ਭਲਾ ਜੀ ਹਉ ਲਿਆਵਦਾ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਆਖੇ ਝਬਿ ਆਵੇਗਾ। ਮਹਮਾ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰੋ ਪੈੜੇ ਮੋਖੇ ਨੂੰ ਲੈ ਆਇਆ ਪੈੜੇ ਆਏ ਮਥਾ ਟੇਕਿਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਉਸ ਨੂੰ ਜਨਮ ਪਤ੍ਰੀ ਦਿਖਾਈ। ਓਹੁ ਤੜਿ ਤੜਿ ਵਾਚ ਗਇਆ। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਬਹੁਤੁ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਇਆ। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦਿ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਪੈੜਾ ਏਹ ਸਾਨੂੰ ਗੁਰਮੁਖੀ ਅਖਰਾਂ ਵਿਚਿ ਲਿਖ ਦੇਹਿ। ਪੈੜੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਵਿਚਿ ਲਿਖਿ ਦਿਤੀ"।

ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨਾ

ੴ ਸਤਿਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ। ਜਨਮ ਪਤ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵੇਦੀ ਕੀ ਸਮਤੁ ੧੫੨੬ ਮਿਤੀ ਕਤਕ ਸੁਦੀ ਪੂਰਨ ਮਾਸੀ। ਨਾਨਕ ਜਨਮੁ ਲੀਤਾ ਅਧੀ ਰਾਤਿ ਘਨੀ ਉਪਰਿ ਕਾਲੂ ਵੇਦੀ ਦੇ ਘਰਿ। ਕਾਲੂ ਦਾ ਕੁਲਾ ਪਰੋਹਿਤ ਹਰਿਦਇਆਲ ਬ੍ਰਹਮਣੁ ਆਹਾ ਅਤੇ ਨਾਲੇ ਗੁਰਦੇਵ ਆਹਾ। ਵਡੀ ਵੇਲਾ ਕਾਲੂ ਹਰਦਇਆਲ ਦੇ ਘਰਿ ਗਇਆ ਜਾਇ ਕਰਿ ਆਖਿਓਸੁ "ਹਰਿਦਇਆਲੁ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਕਿਰਪਾ ਕਰਹੁ ਪੰਡਿਤ ਹਰਿਦਇਆਲ ਕਹਿਆ ਕਿਉ ਮਹਤਾ ਕਾਲੂ ਇਤ ਵੇਲੇ ਕਿਉ ਆਇਆ ਹੈ। ਕਾਲੂ ਆਖਿਆ ਜੀ ਬਾਲਕਿ ਜਨਮੁ ਲੀਤਾ ਹੈ। ਹਰਿਦਇਆਲੁ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਜਨਮ ਪਤ੍ਰੀ ਲਿਖਹੁ। ਫਿਰਿ ਹਰਿਦਇਆਲੁ ਪੰਡਿਤੁ ਆਖਿਆ ਭਲਾ ਮਹਤਾ ਜੀ ਮੈ ਸੇਵਾ ਪੂਜਾ ਕਰਿ ਕੈ ਆਂਵਦਾ ਹਾਂ। ਤੂੰ ਚਲਦਾ ਹਹੁ। ਕਾਲੂ ਘਰਿ ਆਇਆ। ਪਿਛੋਂ ਪੰਡਿਤ ਪੰਜਾਂ ਘੜੀਆਂ ਦਿਨ ਚੜੇ ਆਇਆ ਆਨਿ ਕਰਿ ਸਦ ਕੀਤੋਸੁ ਕਾਲੂ ਅੰਦਰ ਲੈ ਵੜਿਆ। ਅਗੇ ਕਾਲੂ ਵਿਛਾਵਣੇ ਕਰਿ ਰਖੇ ਆਹੇ। ਪੰਡਿਤ ਨੂੰ ਬੈਠਾਇਆ। ਪੰਡਿਤ ਕਹਿਆ ਕਾਲੂ ਕਾਗਦੁ ਕੇਸਰੁ ਲੈ ਆਉ। ਕਾਲੂ ਲੈ ਆਇਆ ਫੇਰਿ ਪੰਡਿਤ ਆਖਿਆ, "ਮਹਤਾ ਮੈਨੂ ਸਬਦੁ ਸੁਣਾਇ ਕਿਆ ਸਬਦੁ ਲੈ ਜਨਮਿਆ ਹੈ। ਵਖਤ ਬਤਾ ਕਿਸ ਵੇਲੇ ਜਨਮੁ ਲੀਤਾ ਹੈ।" ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ ਜਨਮ ਦੀ ਮੈਨੂੰ ਖਬਰ ਹੈ। ਇਕ ਘੜੀ ਤੈ ਦੁਇ ਪਹਿਰ ਪੂਰੇ ਹੋਏ ਆਹੇ। ਜਾ ਜਨਤ ਲੀਤਾ ਹੈ। ਹੋਰੁ ਸਬਦ ਦੀ ਮੈਨੂੰ ਖਬਰ ਨਾਹੀ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਪੰਡਿਤ ਕਹਿਆ ਕਾਲੂ ਅੰਦਰੋ ਖਬਰਿ ਪੁਛ। ਕਾਲੂ ਦਉਲਤ ਦਾਈ ਬਾਹਰ ਸਦੀ। ਦਾਈ ਹਈ ਤਾਂ ਓਸ ਥੀ ਪੂਛੀ। "ਕਿਉ ਜੀ ਮੈਨੂ ਕਿਉ ਸਦਿਆ ਹੈ"। ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ, "ਦਾਈ ਕਿਛੁ ਪੰਡਿਤੁ ਪੁਛਦਾ ਹੈ। ਤੂ ਜਾਣਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਦਸੁ"। ਦਾਈ ਕਹਿਆ ਪੰਡਿਤ "ਜੀ ਕਿਛੁ ਪੁਛੋ।" ਪੰਡਿਤ

ਕਹਿਆ, "ਦਾਈ ਬਾਲਕ ਕਿਆ ਸਬਦੁ ਲੈ ਜਨਮਿਆ ਹੈ" ਅਗੋ ਦਾਈ ਬੋਲੀ "ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਮੇਰੇ ਹਥ ਵਿਚਿ ਇਤਨੇ ਬਾਲਕ ਜਨਮੇ ਹੈਨਿ ਪਰੁਅ ਜੇਹਾ ਬਾਲਕੁ ਇਸ ਤਰਹ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਜਨਮਿਆ। ਇਸ ਦਾ ਅਵਾਜੁ ਇਸ ਤਰਹ ਨਿਕਲਿਆ ਜਿਸ ਤਰਾ ਕੋਈ ਵਡਾ ਸਿਆਣਾ ਹਸਿਆ ਕਰਿ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਲਕ ਦੀ ਮੈਨੋ ਹੈਰਾਨਗੀ ਲਗੀ ਹੈ।" ਪੰਡਿਤ ਕਹਿਆ, "ਭਲਾ ਦਾਈ ਜਾਇ।" ਪੰਡਿਤੁ ਕਹਿਆ "ਸੁਣਿ ਕਾਲੂ ਬਾਲਕੁ ਸਤਾਈ ਨਛਤ੍ਰ ਪੂਰੇ ਜਨਮਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਪਹਿਲੇ ਦੁਹ ਪਹਰ ਅੰਦਰ ਜਨਮਿ ਹੋਂਦਾ ਤਾਂ ਸਾਹੂਕਾਰ ਹੋਂਦਾ। ਏਹ ਪਿਛਲੇ ਪਹਰ ਢਲਦੀ ਰਾਤਿ ਜਨਮਿਆ ਹੈ। ਅਜੁ ਵਡੀ ਪੁਰਬੀ ਦੀ ਰਾਤਿ ਆਹੀ ਇਸ ਦੇ ਸਿਰਿ ਛਤ੍ਰ ਫਿਰਿਆ ਲੋੜੀਐ ਮੈ ਵਡਾ ਹੈਰਾਨੁ ਹਾਂ। ਦਿਖਾ ਕੇਹੜਾ ਛਤ੍ਰ ਫਿਰੈ।" ਪੰਡਿਤ ਵਡਾ ਵਿਚਾਰੀ ਆਹਾ। ਪੰਡਿਤ ਕਹਿਆ, "ਕਾਲੂ ਬਾਲਕ ਦਾ ਮੈਨੂ ਦਰਸਨੁ ਦਿਖਾਉ ਕਾਲੂ ਜਾਇ ਅੰਦਰਿ ਬਾਲਕ ਮੰਗਿਆ ਅਗੋ ਬੀਬੀ ਕਾਲੂ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਆਖਿਆ, "ਮੈਂ ਨਾਹੀ ਦੇਂਦੀ ਠੰਢਿ ਦੇ ਦਿਨ ਹੈਨਿ ਤਾਂ ਪੰਡਿਤ ਕਹਿਆ। ਕਿਛੁ ਇਸ ਦਾ ਵਿਘਨੁ ਹੋਵੈ ਤਾਂ ਜਬਾਬੁ ਕਰਾ।" ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਨੀਗਰ ਨੂੰ ਪੋਤੜਿਆ ਵਿਚਿ ਹਥਾ ਤੇ ਬਾਹਰ ਲੈ ਆਇਆ। ਆਨਿ ਪੰਡਿਤ ਅਗੇ ਲੈ ਬੈਠਾ। ਪੰਡਿਤ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਅਗੇ ਉਠਿ ਖੜਾ ਹੋਇ ਕਰਿ ਦੁਇ ਹਥਿ ਜੋੜ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਪੰਡਿਤ ਆਖਿਆ, "ਕਾਲੂ ਲੈ ਜਾਹਿ।" ਕਾਲੂ ਬਾਲਕ ਨੁ ਅੰਦਰ ਲੈ ਗਇਆ।

ਨਾਮ ਕਰਨ

ਕਾਲੂ ਆਖਿਆ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਇਸ ਦਾ ਨਾਉ ਕੁਛ ਆਖੋ। ਕੇਹੇ ਮਹੂਰਤ ਜਨਮਿਆ ਹੈ। ਪੰਡਿਤ ਕਹਿਆ "ਕਾਲੂ ਮੈ ਇਸ ਦਾ ਨਾਉ ਸੋਧਿ ਕੈ ਰਖਾਂਗਾ" ਤੇਰਹ ਦਿਨਾ ਨੁ ਨਾਉ ਰਖਾਂਗਾ। ਅਰ ਚੋਲਾ ਭੀ ਪਾਵਾਂਗਾ। ਪੰਡਿਤ ਤੇਰਹ ਦਿਨ ਬੀਚਾਰ ਕਰਦਾ ਰਹਿਆ। ਤੇਰਵੇ ਦਿਨ ਚੋਲਾ ਪਾਹਿਆ। ਨਾਉ ਰਖਿਆ ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ। ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਏਹੁ ਨਾਉ ਤੁਸਾਂ ਕਿਉਂ ਰਖਿਆ। ਏਹੁ ਨਾਉ ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕਾ ਦੁਹਾਂ ਦਾ ਸਾਂਞਾਂ ਹੈ। ਪੰਡਿਤ ਕਹਿਆ ਏਹੁ ਵਡਾ ਅਵਤਾਰ ਪੁਰਖ ਹੈ। ਕਾਲੂ ਤੇਰੇ ਘਰਿ ਆਇਆ ਹੈ। ਏਵਡ ਅਉਤਾਰੀ ਅਗੈ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਹੋਇਆ। ਰਾਮ ਚੰਦ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸ਼ਨ ਚੰਦ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਹੀ ਪੂਜਦੇ ਹੈਨਿ। ਇਸਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਪੂਜਨਗੇ। ਇਸ ਦਾ ਨਾਉ ਜਿਮੀ ਅਸਮਾਨ ਵਿਚਿ ਰਾਵਿ ਜਾਵੈਗਾ। ਵਣੁ ਤ੍ਰਿਣ ਨਾਨਕ ਨਾਨਕ ਹੋਇ ਜਾਵੈਗਾ। ਇਸ ਤਾਈ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਰਾਹੁ ਦੇਵੈਗਾ ਅਤੇ ਧਰਤੀ ਰਾਹੁ ਦੇਵੈਗੀ। ਅਸਮਾਨੁ ਰਾਹੁ ਦੇਵੈਗਾ। ਏਹੁ ਨਿਰੰਕਾਰ ਹੀ ਜਪੈਗਾ। ਅਤੇ ਵਡਾ ਇਸਨਾਨੀ ਹੋਵੈਗਾ ਅਤੇ ਕੀਤੇ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਹੀ ਜਾਣੇਗਾ। ਹੋਰੁ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵਿਣੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜਾਣੈਗਾ ਨਾਹੀ। ਕਾਲੂ ਅਰਮਾਨ ਮੈਨੂੰ ਰਹਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਮਰਾਤਬਾ ਮੈ ਨ ਦੇਖਾਂਗਾ। ਕਿ ਜਾਪੇ ਮੇਰੀ ਅਰਬਲਾ ਕਿਤਨੀ ਕੁ ਹੈ। ਜਾਂ ਨਾਨਕ ਪੰਜ ਵਰਿਆਂ ਦਾ ਹੋਇਆ ਜੋ ਕਿਛੁ ਲੈ ਜਾਇ ਜੋ ਗਵਾਇ ਆਵੈ। ਕਾਲੂ ਪੰਡਿਤ ਨੂੰ ਉਲਾਮੇ ਦੇਣੇ ਲਗਾ। ਭਲੇ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਭਲਾ ਛਤ੍ਰ ਫਿਰਾਇਆ ਹੀ। ਪੰਡਿਤ ਆਖਿਆ ਕਾਲੂ ਹੁਣ ਤਾਂ ਉਲਾਮੇ ਦੇਨਾ ਹੈ। ਪਰੁ ਉਹੁ ਵਖਤ ਆਵਸੀ ਤਾਂ ਸਿਧਾ ਮੂਹ ਭੀ ਨ ਕਰਹਿਗਾ। ਜਾਂ ਨਵਾਂ ਵਰਿਆ ਦਾ ਹੋਇਆ। ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ ਨਾਨਕ ਮੰਝੀ ਚਾਰ ਲੈ ਆਉ।"

ਮੰਝੀ ਚਰਾਣੀਆਂ, ਸਰਪ ਛਾਇਆ ਤੇ ਖੇਤੀ ਕਰਨਾ

ਮੰਝੀ ਚਾਰਣਿ ਗਇਆ ਸੀ ਵੈਸਾਖ ਦੇ ਦਿਨ ਆਹੇ ਦੁਪਹਰ ਵੇਲੇ ਆਇ ਇਕਰਿ ਦਰਖਤ ਹੇਠਿ ਟਿਕ ਗਇਆ। ਅਤੇ ਮੰਝੀ ਭੀ ਖੜੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਜਿਉ ਟਿਕਿ ਗਇਆ ਸੀ। ਤਿਉ ਕਾਲਾ ਨਾਗ ਮਥੇ ਉਪਰਿ ਆਇ ਬੈਠੋ ਸੁ ਫਣ ਕਾਢਿ ਕੈ। ਕਣਕ ਦੇ ਦਿਨ ਆਹੇ। ਕਣਕ ਦੀ ਕਛਕ ਕਰਿ ਕੈ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰੁ

ਘਰ ਨੂੰ ਆਵਦਾ ਸੀ। ਤੇ ਦੇਖੈ ਇਕ ਨਿੰਗਰੁ (?) ਸੁਤਾ ਪਇਆ ਹੈ। ਮਥੇ ਉਪਰਿ ਕਾਲਾ ਨਾਗੁ ਫਣੁ ਕਢੀ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਰਾਇ ਬੁਲਾਰੁ ਹਟਿਆ ਹਟ ਕੈ ਖੜਾ ਹੋਇਆ ਜੀਅ ਵਿਚਿ ਵੀਚਾਰ ਕੀਤੋਸ। ਜੇ ਏਹੁ ਨੀਗਰ ਜੀਵਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਕੋਈ ਅੰਬੀਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਸਾਹੁ ਪੀ ਗਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਏਹ ਮੁਆ ਹੈ। ਜਾ ਪਿਛੋਂ ਆਦਮੀ ਆਇ ਪਹੁਚੇ ਤਾਂ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਉਨਾ ਨੁ ਆਖਿਆ। ਦੇਖੋ ਤਾਂ ਏਹੁ ਨੀਗਰ ਕਉਣ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਜਾ ਓਹੁ ਦੇਖਨਿ ਤਾਂ ਕਿਆ ਵੇਖਨਿ ਜੋ ਕਾਲੂ ਪਟਵਾਰੀ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਨਾਨਕ ਪਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਓਨਾਂ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਨੂੰ ਆਖਿਆ। ਰਾਇ ਜੀ ਤੇਰੇ ਪਟਵਾਰੀ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਪਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਆਖਿਆ ਦਿਖਾ ਇਸ ਤਾਈ ਉਠਾਵਹੁ। ਤਾਂ ਓਨਾ ਸੁਤੇ ਨੂੰ ਜਗਾਇਆ। ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਉਠਿ ਬੈਠਾ। ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਸਿਰ ਤੇ ਖੜਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਹਥਿ ਜੋੜਿ ਕੈ ਤਜੀਮ ਕੀਤੀ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰੁ ਘੋੜੀ ਤੋਂ ਉਤਰ ਪਇਆ ਬਗਲ ਵਿਚਿ ਲੀਤੋਸੁ ਅਤੇ ਮਥਾ ਚੁਮਿਓਸੁ। ਬਹੁਤ ਅਦਬ ਲੀਤੋਸ। ਲੋਗ ਹੈਰਾਨ ਹੋਏ ਭਾਈ ਇਸ ਨੀਗਰ ਉਤੇ ਰਾਇ ਬਹੁਤ ਮਿਹਰਵਾਨ ਹੋਇਆ ਘਰ ਜਾਇ ਕਰ ਕਾਲੂ ਨੂੰ ਸਦਿਉਸੁ ਆਖਿਓਸੁ ਤੇਰੇ ਘਰ ਨਾਨਕ ਜੋ ਪੁਤ੍ਰ ਹੋਈ। ਏਸ ਨੂੰ ਪੁਤ੍ਰ ਨਾ ਕਰਿ ਜਾਣੇ। ਏਹੁ ਅੰਬੀਆ ਹੋਈ। ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ ਭਾਲ ਰਾਇ ਜੀ ਬਹੁਤ ਭਲਾ। ਜਾਂ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਬਾਰਹ ਦਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਜੀ ਵੀਚਾਰ ਕੀਤਾ। ਪੜਿਆ ਹੈ ਪਰ ਕਿਰਤਿ ਲਾਈਐ। ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਪੁਤ੍ਰ ਤੂ ਕਿਤੇ ਕਿਰਤ ਲਗ। ਨਾਨਕੁ ਕਹਿਆ ਭਲਾ ਪਿਤਾ ਜੀ ਜੋ ਕਿਛੁ ਕਹੋ ਸੋ ਕਰਾਂ। ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ ਪੁਤ੍ਰ ਫਲਾਣੀ ਜਾਹਗਾ ਪੈਲੀ ਬੀਜਿ ਆਉ। ਨਾਨਕੁ ਲੈ ਗਇਆ ਜਾਇ ਕਰ ਬੀਜ ਘਤਿ ਆਇਆ। ਤਾਂ ਖੇਤੀ ਉਗਵੀ। ਪਰੁ ਰਖੈ ਕਉਣੁ! ਕਿਸੇ ਦਾ ਡੰਗਰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਖੋਤਾ ਕਿਸੇ ਦਾ ਵਛੇਰਾ ਚਰਿ ਜਾਵੈ। ਨਾਨਕੁ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਹਟਕੈ ਨਹੀਂ। ਕਾਲੂ ਜਾਇ ਕਰ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਭਲੀ ਖੇਤੀ ਜੰਮੀ ਹੈ। ਗੁਸੇ ਹੋਇ ਕਰਿ ਦੁਰਬਚਨ ਬੋਲਓਸੁ। ਮੇਰੇ ਘਰਿ ਪੁਤ੍ਰ ਹੋਇਓ। ਚਉੜ ਕਰਨ ਨੁ ਅਤੇ ਜਾਇ ਕਰਿ ਹਰਿਦਆਿਲ ਪੰਡਿਤੁ ਨੂੰ ਆਖਣ ਲਗਾ ਭਲਾ ਮੇਰੇ ਘਰਿ ਛਤ੍ਰ ਫਿਰਾਇਆ ਹਈ ਏਹੋ ਜੇਹੇ ਤੇਰੇ ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ ਹੈਨਿ। ਮੇਰੀ ਖੇਤੀ ਜੰਮੀ ਜਾਈ ਉਜਾੜਿ ਕੀਤੀ। ਤਾਂ ਹਰਿ ਦਇਆਲੁ ਬੋਲਿਆ ਕਾਲੂ ਤੈਨੂੰ ਖਬਰਿ ਕਾਈ ਨਹੀਂ। ਤੂ ਕਰਮਹੀਣੁ ਹੈ। ਤੈਨੂੰ ਨਾਨਕ ਪਾਸਹੁ ਕੁਛ ਹਾਸਲ ਨਹੀਂ। ਨਾਨਕ ਪਾਸ ਹੋਰ ਕਈ ਲਾਖ ਜੀਅ ਵਰਸਾਵਨਿਗੇ। ਆਗੇ ਕਿਤਨਿਆ ਜੀਆ ਦਾ ਉਧਾਰ ਹੋਵੈਗਾ। ਕਈ ਲਾਖ ਜੀਅ ਉਧਰਨਿਗੇ। ਨਾਨਕ ਦੇ ਸਬਦਿ ਸੁਣਿ ਸੁਣਿ ਕਮਾਵਨਿਗੇ। ਨਾਨਕ ਹਿੰਦੂਆਂ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚਿ ਰੋਸਨੁ ਹੋਵੈਗਾ। ਲੋਗ ਸੁਣਿ ਸੁਣਿ ਕੇ ਵੇਦ ਕਤੇਬ ਬਕਨਿਗੇ। ਨਾਨਕ ਬਿਨ ਪੜਿਆ ਚਾਰਿ ਬੇਦ ਅਠਾਰਹ ਪੁਰਾਨ ਖਟ ਸਾਸਤ੍ਰ ਜਿਤਨੀ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਾ ਅਤੇ ਭਗਵਤ ਗੀਤਾ ਹੈਨਿ, ਸਭੇ ਅਚਾਨਕ ਨਾਨਕ ਮੁਖ ਅਜ ਗੈਬੀ ਨਿਕਲਨਗੀਆਂ। ਸੁਣ ਕਾਲੂ ਤੂ ਇਸ ਦਾ ਧੋਖਾ ਨ ਕਰੁ। ਏਹ ਆਪਣਾ ਭਾਰੀ ਹੈ। ਜੁ ਦੇਹ ਧਾਰੀ ਨੂੰ ਪਰਮੇਸਰ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਨਹੀਂ ਪਰ ਨਾਨਕੁ ਮੈਨੂੰ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਹੀ ਨਜਰ ਆਵਦਾ ਹੈ। ਇਸੁ ਤੈ ਨਿਰੰਕਾਰ ਵਿਚ ਭੇਦੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ। ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਚੁਪ ਕਰਿ ਰਹਿਆ।

ਸੱਚਾ ਸੌਦਾ

...... ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਭਲਾ ਪਿਤਾ ਜੀ ਤੁਸੀ ਆਖਹੁਗੇ ਸੋਈ ਕਰਾਂਗਾ। ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਆਖਿਆ ਜੋ ਨਾਨਕ ਤੂ ਵੀਹ ਰੁਪਈਯੈ ਲੈ ਜਾਇ ਅਤੇ ਵਸਤ ਚਾਰਿ ਪੰਜ ਲੈ ਆਉ। ਲੂਣ ਭੇਹਿਰਓ ਲੈ ਆਵਉ। ਫੇਰਿ ਭਾਈ ਹੋਰ ਵਸਤ ਆਖਾਂਗਾ। ਤੇ ਤੂ ਇਸ ਵਾਰੀ ਖਰਾ ਸਦਵਾ ਕਰਿ ਅਵਹਿਗਾ। ਫੇਰਿ

ਬਹੁਤੁਤ ਰੁਪਈਯੇ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਭਲਾ ਪਿਤਾ ਜੀ ਆਪੇ ਤੂ ਵਖਹਿਗਾ। ਕੇਹਾ ਭਲਾ ਸਵਦਾ ਕਰਿ ਆਵਾਂਗਾ। ਤਾਂ ਵੀਹ ਰੁਪਈਯੇ ਅਤੇ ਇਕੁ ਨਫਰੁ ਲੈ ਕਰਿ ਚਲਿਆ।

ਜਾ ਕੋਹਾ ਬਾਰਹਹ ਤੇ ਗਇਆ ਅਗੈ ਦੇਖੈ ਤਾਂ ਸਾਧ ਮੰਡਲੀ ਬੈਠੀ ਹੈ ਪਰ ਕੇਹੀ ਜੇਹੀ ਉਨਾ ਨੂੰ ਕੁਪੀਨ ਬਿਨਾ ਕਪੜੇ ਦੀ ਜਾਤਿ ਨਾਹੀ। ਉਨਾ ਦਾ ਇਕ ਮਹੰਤ ਆਹਾ। ਓਸੁ ਨੂੰ ਨਾਨਕੁ ਪੁਛਿਆ ਜਿਹੀ ਤੁਸਾ ਨੂੰ ਕਪੜਾ ਹਥਿ ਆਵਦਾ ਨਾਈ। ਕੇ ਤੁਸਾਡੀ ਦੇਹੀ ਤੇ ਕਪੜਾ ਸੁਖਾਵਤਾ ਨਾਹੀ।ਤਾਂ ਓਹੁ ਮਹੰਤ ਬੋਲਿਆ ਕਿਉ ਭਾਈ ਤੂ ਕਿਉ ਪੂਛਦਾ ਹੈ? ਤੈਨੂੰ ਕਿਆ ਪਰੋਜਨ ਹੈ? ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਨਾਨਕ ਜੀ ਤੂ ਬਣਜ ਕਰਣਿ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਫਕੀਰਾਂ ਨਾਲਿ ਗੋਸਟਿ ਕਰਣਿ ਆਇਆ ਹੈ। ਚਲ ਕਾਲੂ ਆਖਿਆ ਹਈ ਸੋ ਆਖਿਆ ਹਈ ਸੋ ਸਉਦਾ ਲੇ। ਭਾਂਈ ਬਾਲਾ ਮੈਨੂੰ ਪਿਤਾ ਕਾਲੂ ਆਖਿਆ ਹੈ ਖਰਾ ਸਉਦਾ ਕਰੀ। ਵਤ ਮੈ ਖਰਾ ਕਰਾਂ ਕਿ ਖੋਟਾ। ਤੂ ਆਖ ਮੈਨੂੰ ਮਸਲਤ ਦੇਹਿ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਕਾਲੂ ਤੈਨੂੰ ਖਰੇ ਸਉਦੇ ਨੂੰ ਘਲਿਆ ਹੈ। ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਬਾਲਾ ਅਹਿ ਸਉਦਾ ਖਰਾ ਹੈ ਅਤੇ ਓਹੁ ਸਉਦਾ ਖੋਟਾ ਹੈ। ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਤੂ ਜਾਣ। ਤੂ ਪੁਤ੍ਰ ਹੈ ਓਹੋ ਪਿਤਾ ਹੈ। ਨਾਨਕ ਓਨਾ ਨੂੰ ਫਿਰਿ ਪੁਛਿਆ। ਕਿਉ ਜੀ ਤੁਸਾ ਮੈਨੂੰ ਜਵਾਬ ਨ ਦਿਤਾ। ਤਾਂ ਫੇਰ ਮਹੰਤ ਬੋਲਿਆ ਰੇ ਬਾਲੇ ਹਮ ਨਿਰਬਾਣੀ ਹੈ, ਹਮ ਕਉ ਬਸਤ੍ਰ ਕਾ ਸੰਜਮੁ ਨਾਹੀ ਚਾਹੀਤਾ। ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਤੁਮ ਖਾਤੇ ਭੀ ਨਾਹੀ? ਮਹੰਤ ਬੋਲਿਆ ਰੇ ਬਾਲੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਭੇਜਤਾ ਹੈ ਤਉ ਖਾਤੇ ਹੈ। ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਉਦਿਆਨ ਬਿਖੇ ਬਸਤੇ ਹੈਂ। ਸੰਨਿਆਸੀ ਬਸਤੀ ਮੈ ਬੈਠਤੇ ਨਾਹੀ। ਬਸਤੀ ਮੈ ਆਸ ਹੈ। ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਮਹੰਤ ਜੀ ਤੁਸਾਡਾ ਨਾਉ ਕਿਆ ਹੈ। ਮਹੰਤ ਕਹਿਆ ਭੇਖ ਨਿਰਬਾਣੀ ਨਾਉ ਸੰਤੇਰਣ। ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਬਹੁਤ ਖੁਸੀ ਹੋਇਆ ਆਖਿਆ ਸੁਣਿ ਬਾਲਾ ਮੈ ਏਹੁ ਸਉਦਾ ਛੋਡਿ ਨਾਹੀ ਸਕਦਾ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਕਹਿਆ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾਲੂ ਮੇਰੇ ਉਪਰਿ ਰੰਜੁ ਹੋਵੈਗਾ ਤੂੰ ਜਾਣ। ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਬਾਲੇ ਏਹੁ ਸਉਦਾ ਭਲਾ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਟੋਟਾ ਨਾਹੀ ਹਥੋ ਵਧ ਹੈ।

ਨਾਨਕ ਵੀਹ ਰੁਪਈਯੇ ਲੈ ਕਰਿ ਬਾਲੇ ਪਾਸਹੁ ਮਹੰਤ ਕੇ ਅਗੇ ਰਖੇ ਤਾਂ ਮਹੰਤ ਕਹਿਆ ਕਿਉ ਰੇ ਬਾਲੇ ਏਹ ਹਮਾਰੇ ਕੰਮਿ ਕੇ ਨਾਹੀ। ਅਰੇ ਤੁਝ ਕਉ ਬਾਪ ਨੇ ਦੀਏ ਹੈ ਬੈਪਾਰ ਕੇ ਤਾਈ। ਤੂ ਜੋ ਫਕੀਰੋਂ ਕਉ ਦੇਤਾ ਹੈ ਤੈ ਕਿਆ ਸਮਝਿਆ ਹੈ। ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਮਹੰਤ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਪਿਤਾ ਆਖਿਆ ਹੈ। ਜੁ ਖਰਾ ਸਉਦਾ ਕਰਿ ਆਵੀਂ ਸੋ ਖਰਾ ਸਉਦਾ ਏਹੁ ਹੈ। ਹੋਰ ਸਉਦੇ ਸਭੇ ਖੋਟੇ ਹੈ। ਤਾ ਮਹੰਤ ਕਹਿਆ ਸੁਣਿ ਰੇ ਬਾਲੇ ਤੇਰਾ ਨਾਉ ਕਿਆ ਹੈ ਤੂ ਹੋਤਾ ਕਉਣੁ ਹੈ? ਜੀ ਨਾਉ ਮੇਰਾ ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਹੈ। ਕਾਲੂ ਖਤ੍ਰੀ ਕਾ ਬੇਟਾ ਕਿਆ ਫੇਰਿ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਦੁਆਪਰ ਜੁਗ ਬਿਖੇ ਹਮ ਨਿਰੰਕਾਰ ਕੀ ਭਗਤਿ ਕਰੀ ਥੀ ਤਬ ਭੀ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਥੇ। ਅਬ ਭੀ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਹੈਂ। ਫੇਰ ਮਹੰਤੁ ਕਹਿਆ ਅਰੇ ਬਾਲੇ ਤੂ ਕਿਛੁ ਮੰਗੁ। ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਕਿਆ ਮੰਗਉ। ਏਕ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਹੋਇ ਰਹਿਆ ਹੈ।" ਹਮ ਤੁਝ ਕਉ ਕਿਆ ਦੇਵੈ। ਪਰ ਕਾਮ ਕਰਿ ਏਹੁ ਰੁਪਈਯੇ ਲੈ ਕਰਿ ਆਪਣੀ ਗੰਠਿ ਬਾਂਧਿ। ਅਤੇ ਤਾਂ ਇਨ ਕਾ ਸੀਧਾ ਲਿਆਉ। ਅਤੀਤਾ ਨੂ ਖਨਾਉ। ਹੋਰੁ ਹਮਾਰੇ ਕਾਮਿ ਨਾਹੀ। ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਬਾਲੇ ਸੰਧੂ ਨੂੰ ਸਾਥਿ ਲੈ ਕਰਿ ਸਹਰ ਵਿਚਿ ਗਇਆ। ਆਇ ਸੀਧਾ ਅਤੇ ਲਕੜੀਆ ਅਤੇ ਕੋਰੇ ਭਾਂਡੇ ਲੀਤੇ। ਜਾਇ ਮਹੰਤ ਕੇ ਅਗੇ ਰਖੇ। ਮਹੰਤ ਕਹਿਆ ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਤੂ ਤੋ ਨਿਰੰਕਾਰ ਹੀ ਹੈ। ਹਮ ਕੁਝ ਕਉ ਖੋਜਿ ਦੇਖਾ। ਸਾਤ ਬਰਤ ਅਤੀਤਾਂ ਕਉ ਹੋਏ ਥੇ। ਅਬ ਤੂ ਜਾਹਿ ਨਾਨਕ ਮਥਾ ਟੇਕਿਆ। ਉਠਿ ਚਲਿਆ। ਉਸ ਮਹੰਤ ਕਉ ਇਕਸ ਅਤੀਤ ਪੁਛਿਆ ਤੁਮ ਇਸ ਕੇ ਤਾਈ

ਕਿਉਂ ਉਠਾਇ ਦੀਆ। ਉਸ ਤੁਮਾਰੀ ਸੇਵਾ ਕਰੀ ਥੀ। ਮਹੰਤ ਕਹਿਆ ਸੁਣਿ ਅਤਿਤ ਓਹੁ ਤੋ ਆਪਿ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਹੈ ਹਮ ਕਉ ਆਪਣਾ ਸੀਧਾ ਲੈਣਾ ਥਾ। ਉਸ ਪਾਸ ਤੇ ਸੇਵਾ ਨਾ ਥੀ ਕਰਾਵਣੀ। ਉਸ ਕਾ ਤੇਜੁ ਹਮਾਰੇ ਬੁਤੇ ਲੀਆ ਨ ਜਾਤਾ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਹਮ ਉਸ ਕੇ ਤਾਈ ਵਿਦਾ ਦਿਤੀ।

ਜਾਂ ਨਾਨਕ ਕੋਹ ਉਪਰ ਆਇਆ ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਪੁਛਣ ਲਗਾ, ਬਾਲਾ ਅਸਾ ਕਿਆ ਕੀਤਾ। ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਨਾਨਕ ਜੀ ਮੈ ਕਿਛੁ ਖਾਧੇ ਨਹੀਂ। ਤੁਹਿ ਮੰਗੇ ਮੈ ਤੈਨੂੰ ਦਿਤੇ। ਤੂ ਜਾਣ, ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਬਾਲਾ ਅਸੀ ਭੁਲੇ ਨਾਹੀ। ਬਾਲੇ ਕਹਿਆ ਭੁਲਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੂ ਜਾਣੂ, ਨਾਹੀ ਭੁਲਾ ਤੂ ਜਾਣ। ਏਹਾ ਤੂ ਅਲੜ ਅਹਿ। ਤੋਹਾ ਮੈ ਅਲੜ ਆਹਾ। ਕਾਲੂ ਜਾਣੈ ਤੂ ਜਾਣ। ਨਾਨਕ ਘਰੁ ਨ ਵੜਿਆ ਬਾਲਾ ਘਰਿ ਆਇਆ ਕਾਲੂ ਨੂੰ ਖਬਰ ਹੋਈ। ਜੋ ਬਾਲਾ ਨਫਰ ਆਇਆ ਹੈ "ਨਾਨਕ ਨਾਹਿ ਆਇਆ। ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਨੂੰ ਹਉਲ ਪਇਆ। ਕਾਲੂ ਬਾਲੇ ਦੇ ਘਰਿ ਆਇਆ। ਜਾਇ ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਸਦਿਓਸੁ। ਬਾਲਾ ਘਰੋਂ ਨਿਕਲਿ ਬਾਹਿਰ ਆਇਆ। ਕਾਲੂ ਪੁਛਿਆ, ਨਾਨਕ ਕਿਥੇ ਹੈ। ਵੀਰ ਰੁਪਈਯੇ ਕਿਥੈ ਹੈਨਿ। ਤਾ ਬਾਲਾ ਕਹਿਆ ਮਤਹਾ ਕਾਲੂ ਵੀਹ ਰੁਪਈਸੈ ਜਾਦੇ ਹੀ ਫਕੀਰਾ ਨੂੰ ਖਵਾਇਓਸੁ ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਤਉ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਸੀ ਜੋ ਪੁਤ੍ਰ ਤੂ ਖਰਾ ਸਵਦਾ ਕਰਿ ਆਵੀ। ਓਸੁ ਮੈਨੂੰ ਆਖਿਆ ਸੁਣਿ ਬਾਲਾ ਅਸਾਂ ਖਰਾ ਸਉਦਾ ਕਰਣਾ ਉਸ ਖਰਾ ਸਉਦਾ ਕੀਤਾ ਹਈ। ਤੂ ਭਾਵੈ ਕੂੜ ਭਾਵੈ ਨਾ ਕੂੜ। ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ ਬਾਲਾ ਮੈਨੂੰ ਦਾ ਤਾ ਸਹੀ ਉਹੁ ਕਿਥੈ ਹੈ ਕੈ ਨਹੀਂ? ਬਾਲਾ ਕਾਲੂ ਨੂੰ ਲੈ ਕਰਿ ਝਲਿ ਵਿਚਿ ਆਇਆ। ਬਾਲੇ ਕਹਿਆ ਦੇਖ ਮਹਤਾ ਜੀ ਨਾਨਕ ਬੈਠਾ ਹਈ। ਆਇ ਕਰਿ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਫੜਿਆ। ਕਾਲੂ ਪੁਛਣਿ ਲਗਾ। ਅਵੈ ਰੁਪਈਯੇ ਕਿਥੇ ਹੈਨਿ, ਨਾਨਕ ਅਗੇ ਬੋਲੈ ਨਾਹੀ। ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਗੁਸਾ ਖਾਇ ਕੈ ਨਾਨਕ ਕੈ ਦੁਇ ਤਮਾਚੇ ਸਜੇ ਹਥ ਦੇ ਖਬੀ ਗਲ ਤੇ ਮਾਰੇ ਅਤੇ ਹਿਕੁ ਤਮਾਚਾ ਖਬੇ ਹਥ ਦਾ ਸਜੀ ਗਲ ਤੇ ਮਾਰਾ। ਤਾ ਨਾਨਕ ਦੀ ਹੰਝੂ ਨਿਕਲਿ ਪਇਆ। ਪੀਉ ਅਗੈ ਬੋਲਿਓ ਨਾਹੀ ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਪਕੜਿ ਕਰਿ ਘਰਿ ਆਇਆ ਆਇ ਕਰਿ ਆਖਿਓਸੁ, ਗਲਾਂ ਤੇ ਨੀਲ ਪੈ ਗਏ, ਨਾਨਕ ਤੂ ਸਮਝਿ ਰੁਪਈਯੈ ਕਿਥੇ ਹੈਨਿ। ਤਾਂ ਨਾਨਕੀ ਨੂੰ ਖਬਰਿ ਹੋਈ। ਨਾਨਕੀ ਦਉੜੀ ਕਾਲੂ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਉਤੇ ਢਹਿ ਪਈ ਆਖਿਓਸੁ ਜੀ ਏਹੁ ਗੁਨਾਹੁ ਮੈਨੂ ਬਖਸਿ। ਨਾਨਕੀ ਕਾਲੂ ਦੀ ਧੀ ਗੁਨਾਹ ਮਾਫ ਕਰਾਵਾਇਓਸੁ।

ਇਕਸ ਆਦਮੀ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਭੇਜਾ, ਜਾਇ ਕਹਿਆ ਰਾਇ ਕਹਿਆ ਜੁ ਹਿਕੁ ਆਦਮੀ ਕਾਲੂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇ ਲੈ ਆਵੈ। ਆਦਮੀ ਆਇਆ ਚਲ ਕਾਲੂ ਰਾਇ ਬੁਲਾਇਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ ਮੈ ਕਿਆ ਚਲਾ। ਮੈਨੂ ਇਸ ਪੁਤ੍ਰ ਪਟਿ ਕਢਿਆ। ਉਸ ਆਦਮੀ ਕਹਿਆ ਉਥੇ ਤਾਂ ਚਲ। ਰਾਇ ਹਿਕੁ ਆਦਮੀ ਪਿਛੋ ਹੋਰੁ ਭੇਜਿਆ, ਕਹਿਆ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਭੀ ਲੈ ਚਲੁ। ਰਾਇ ਕਹਿਆ ਨਾਨਕ ਅਗੈ ਮੇਰੀ ਹੋਦੀ ਤਜੀਮ ਕਰਣੀ। ਕਾਲੂ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਨਾਨਕ ਹਕ ਜੋੜਿ ਕਰਿ ਤੂ ਭੀ ਚਲਹੁ। ਰਾਇ ਨੇ ਬਹੁਤ ਹਥਿ ਜੋੜ ਕਰਿ ਬੇਨੀ ਕਹੀ ਹੈ। ਦੁਹਾ ਨੋ ਲੈਇ ਰਾਇ ਪਾਸਿ ਆਏ। ਜਿਉ ਰਾਇ ਗੁਸੇ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਸੀ, ਤਿਉ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੈ ਕੈ ਰਾਇ ਦਾ ਬੈਰਾਗੁ ਛੁਟ ਗਇਆ। ਰਾਇ ਉਠਦਿਆਂ ਹੀ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਬਗਲ ਵਿਚ ਲੀਤਾ, ਮਥਾ ਚੁਮਿਓਸੁ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਚੰਗੇ ਭਲੇ ਹੋ। ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਬੋਲਿਆ ਰਾਇ ਜੀ ਕਰਤਾਰ ਚਿਤਿ ਆਵੈ ਤਾਂ ਸਦਾ ਹੀ ਚੰਗੇ ਹੈਂ। ਰਾਇ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਗਲ ਤੇ ਨੀਲ ਪਏ ਹੈਨਿ। ਰਾਇ ਕਹਿਆ ਕਾਲੂ ਮੈ ਤੈਨੂੰ ਕਹਿਆ ਜੀ। ਜੁ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਬੁਰਾ ਨ ਬੋਲੇਂ। ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਇਜੇਹੀ ਮਾਰ ਕੀਤੀ। ਨਾ ਤੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਆਖੇ

ਦਾ ਕਿਛੁ ਅਸਰੁ ਹੋਇਆ। ਨ ਤੈਨੂੰ ਪੁਤ੍ਰ ਦਾ ਮੋਹ ਹੋਇਆ, ਜੁ ਮੇਰੇ ਘਰਿ ਹਿਕੋ ਪੁਤ੍ਰ ਹੈ। ਕਾਲੂ ਤੂ ਵਡਾ ਰਾਕਸ ਹੈਂ। ਨਾਨਕ ਤੇਰੇ ਘਰਿ ਲਾਇਕ ਨਾ ਸੀ। ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ ਜੀ ਵੀਹ ਰੁਪਈਯੇ ਦਿਤੇ ਆਹੈ ਨਾ ਸਉਦਾ ਨ ਰੁਪਈਯੇ। ਮੈ ਕਿਆ ਕਰਾਂ, ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂ ਆਖੋ। ਨਾਲਿ ਨਫਰ ਦਿਤਾ ਆਹਾ ਓਹੁ ਲਗਾ ਫਕੀਰਾਂ ਨੂੰ ਖਵਾਇ ਆਇਆ। ਤਾਂ ਰਾਇ ਆਖਿਆ ਬਾਲੈ ਨੂੰ ਸਦਹੁ ਨਾਨਕ ਵੀਹ ਰੁਪਈਯੇ ਕਿਥੈ ਘਤੇ, ਬਾਲੇ ਆਇ ਰਾਇ ਅਗੈ ਵਰਤੀ ਆਹੀ ਸੋ ਹਕੀਕਤਿ ਆਖਿ ਸੁਣਾਈ। ਰਾਇ ਕਹਿਆ ਕਾਲੂ ਇਚਰੁ ਤੋੜੀ ਮੈ ਤੈਨੂ ਬੁਰਾ ਕੇਦ ਨਾਹੀ ਆਖਿਆ ਪਰ ਅਜ ਆਖਦਾ ਹਾਂ। ਜੋ ਸਈਯਾਦ ਕੰਬਖਤ ਤਉ ਵੀਹ ਰੁਪਈਯਾ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਏਹੀ ਮਾਰ ਕੀਤੀ। ਜਾਹੁਵੋ ਅੰਦਰਹੁ ਵੀਰ ਰੁਪਈਏ ਰਾਣੀ ਉਮੇਦਾ ਪਾਸਹੁ ਆਨਿ ਕਾਲੂ ਸਈਯਾਦ ਦੇ ਹਥ ਦੇਹੋ। ਕਿਆ ਕਰਾਂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਮੇਰੇ ਖਾਵੈ ਨਾਹੀ ਮੈ ਆਪਣੇ ਹੀ ਘਰਿ ਰਖਾਂ। ਜੁ ਕਾਲੂ ਕਿਥਾਊ ਨਾਨਕ ਫਕੀਰਾਂ ਨਾਲਿ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦਾ ਹੀ। ਤਿਚਰ ਨੂੰ ਉਮੇਦਾ ਰਾਣੀ ਪਾਸੋ ਪਖਰ ਵੀਹ ਰੁਪਈਯੇ ਲੈ ਆਇਆ। ਆਨਿ ਰਾਇ ਦੇ ਅਗੇ ਰਖੇ। ਰਾਇ ਕਹਿਆ ਕਾਲੂ ਨੋ ਦੇਹੁ। ਕਾਲੂ ਲੇਵੈ ਨਾਹੀ ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ ਰਾਇ ਜੀ ਰੁਪਈਯੇ ਭੀ ਤੇਰੇ ਮੈ ਭੀ ਤੇਰਾ ਨਾਨਕ ਭੀ ਤੇਰਾ। ਮੈ ਕਿਛੁ ਰੁਪਈਯਾ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਨਾਹੀ ਝੁਰਦਾ। ਮੈ ਏਸ ਦੇ ਚਲਣ ਨੂੰ ਝੁਰਦਾ ਹਾਂ। ਰਾਇ ਕਹਿਆ ਕਾਲੂ ਤੂ ਰੁਪਈਯੇ ਲੇਹਿ। ਜਿਚਰ ਨਾਨਕ ਕੇ ਕਦਮ ਇਥੇ ਹੈਨਿ ਤਿਚਰ ਨਾਨਕ ਦੀ ਅਸੀਂ ਖਿਜਮਤਿ ਕਰੀਐਗੇ। ਰਾਇ ਦੇ ਵਜੀਰ ਕਹਿਆ ਰਾਇ ਰੁਪਈਏ ਲੈ ਕਾਲੂ ਦਾ ਆਖਿਆ ਫੇਰੁ ਨਾਹੀ। ਰਾਇ ਬੁਰਾ ਮੰਨੀਗਾ। ਤੂ ਖਤਾਂ ਖਾਹਿਗਾ। ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਖਤ੍ਰੀ ਬ੍ਰਹਮਣ ਜਿਤਨੇ ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਜਟ ਬੂਟ ਆਹੇ, ਸਭੋ ਆਖਣਿ ਤੂ ਕੋਹੀ ਖਤ੍ਰੀ ਨਹੀਂ ਤੂ ਕੋਈ ਚੰਡਾਲ ਹੈ। ਇਕੁ ਲੇ ਜਿਹੇ ਪੁਤ੍ਰ ਨੂੰ ਮਾਰਿਓ। ਅਤੇ ਰਾਇ ਪਾਸਹੁ ਰੁਪਈਯੇ ਲੀਤੇ ਅਗਲੇ ਭਲਕ ਕਾਲੂ ਰਾਇ ਪਾਸਿ ਆਇਆ, ਪੈਰਾ ਉਪਰਿ ਢਹਿ ਪਇਆ। ਆਖਿਓਸੁ ਜੀ ਮੇਰੀ ਜਗਹ ਕਾਈ ਨਹੀਂ। ਰਾਇ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਮਾਰਿ ਨਾਹੀ। ਏਹ ਰੁਪਈਏ ਅਸਾਂ ਤੈਨੂੰ ਨਾਹੀ ਦਿਤੇ ਅਸਾਂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਦੇਣੇ ਆਹੇ। ਏਹ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਦਿਤੇ ਹੈਨਿ। ਤੇਰੇ ਪਾਸਹੁ ਕੇਹੇ ਫੇਰ ਲਈਅਹਿ। ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ ਰਾਇ ਜੀ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ ਕਿਥੋ ਆਹੇ ਰੁਪਯੇ। ਰਾਇ ਕਹਿਆ ਕਾਲੂ ਅਸਾਂ ਉਧਾਰੇ ਲੀਤੇ ਆਹੇ। ਰਾਇ ਜੀ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ ਲੀਤੇ ਆਹੇ। ਰਾਇ ਕਹਿਆ ਕਾਲੂ ਤੈਨੂ ਖਬਰਿ ਨਾਹੀ। ਜਿਤਨੀ ਦੁਨੀਆ ਅੰਦਰ ਦਉਲਤ ਹੈ ਸਭਨਾ ਦਾ ਨਾਨਕ ਖਾਵੰਦ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਦਾ ਦਿਤਾ ਖਾਂਦੇ ਹਾਂ।

ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਦਾ ਵਿਆਹ

ਜਾਂ ਨਾਨਕ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਅਠਾਰਾਂ ਦਾ ਹੋਇਆ ਚੇਤੁ ਵੈਸਾਖ ਦੇ ਦਿਨ ਆਹੇ। ਕਛ ਕੇ ਦਿਨ ਆਹੇ ਕਛ ਵਾਸਤੇ ਜੈ ਰਾਮੁ ਪਲਤਾ ਆਇਆ ਜੀ ਅਮਲੁ ਕਰਣਿ ਅਗੇ ਨਾਨਕੀ ਕਾਲੂ ਦੀ ਧੀ ਖੂਹ ਉਤੇ ਪਾਣੀ ਭਰਣਿ ਆਈ। ਥੀ ਜੈ ਰਾਮ ਦੀ ਨਜਰ ਪਈ ਖਰੀ ਛੈਲ ਸੀ। ਜੈ ਰਾਮ ਦੇਖਿ ਕੈ ਮੋਹਿ ਗਇਆ। ਜੈ ਰਾਮ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਨੂੰ ਕਹਿਆ, ਏਹ ਲੜਕੀ ਕਿਸਦੀ ਹੈ? ਰਾਇ ਕਹਿਆ ਭਯਾ ਜੀ! ਲੜਕੀ ਕਾਲੂ ਪਟਵਾਰੀ ਦੀ ਹੈ। ਜੈ ਰਾਮ ਕਹਿਆ ਜੀ ਇਸਦੀ ਕੁੜਮਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਕਹੈ ਜੀ ਨਾਹੀ ਹੋਈ। ਰਾਇ ਜੀ ਜੇ ਤੁਸੀ ਕੁੜਮਾਈ ਦੀ ਗਲਿ ਕਹੋ ਤਾਂ ਹੋਇ। ਰਾਇ ਕਹਿਆ ਭਯਾ ਜੀ ਜੇ ਹੋਦੀ ਹੋਇ ਤਾਂ ਹਉ ਆਖਾਂ। ਜੈ ਰਾਮ ਕਹਿਆ ਰਾਇ ਜੀ ਅਸਾਂ ਨਾਲਿ ਬਾਮਣ ਹੈ, ਕੁਲ ਪਰੋਹਿਤ ਅਸਾਂ ਓਸ ਨੂੰ ਪੁਛਹਿ। ਰਾਇ ਆਖਿਆ ਪੁਛਹੁ ਜੈ ਰਾਮ ਬਾਮਣ ਨਾਲ ਗਲਿ ਕਰੀ। ਕਿਉਂ ਗੁਸਾਂਈ ਜੀ ਅਸਾਡੀਆਂ ਅਤੇ ਵੇਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕੁੜਮਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹੈਨਿ ਕਿ ਨਹੀਂ। ਤਾਂ ਬਾਮਣ ਬੋਲਿਆ ਭਯਾ ਜੀ ਹੋਂਦੀਆਂ ਹੈਨਿ। ਖਰੀਆਂ ਤਾਂ ਜੈ ਰਾਮ ਰਾਇ ਨੂੰ ਕਹਿਆ। ਰਾਇ ਨੇ ਕਾਲੂ ਨੂੰ ਸਦਿਆ ਕਹਿਆ ਕਾਲੂ ਜੈ ਰਾਮ ਖਤ੍ਰੀਆ ਮਲ ਹੈ! ਇਨਾਂ ਅਤੇ ਤੁਸਾਡੀਆਂ ਕੁੜਮਾਈਆਂ ਹੋਦੀਆਂ ਹੈਨਿ ਕੀ ਨਹੀਂ। ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ ਜੀ ਹੋਂਦੀਆ ਹੈਨਿ।

ਰਾਇ ਕਹਿਆ ਕਾਲੂ ਬੇਟੀ ਤੇਰੀ ਵਡੀ ਹੋਈ ਹੈ; ਜੈ ਰਾਮ ਨਾਲਿ ਕੁੜਮਾਈ ਕਰਿ। ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ ਰਾਇ ਜੀ ਧੀਆਂ ਵਾਲੇ ਆਪੇ ਨਾਹੀ ਆਖਦੇ। ਸੋਹੇ ਜਿਨਾ ਕੁਛ ਸਾਕ ਕਰਨਾ ਹੋਂਦਾ ਹੈ ਸੇ ਅਪਣੇ ਮੁਹਹੁ ਆਖਦੇ ਹੈਨਿ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੁਸਾਡਾ ਖਿਜਮਤਗਾਰ ਹਾਂ। ਜੇਹੀ ਮੇਰੀ ਸਕਤਿ ਹੋਵੈਗੀ ਤੇ ਮੈਂ ਖੜਾ ਹੋਵੋਂਗਾ। ਰਾਇ ਕਹਿਆ ਕਾਲੂ ਧੰਨੁ ਤੁਸਾਡਾ ਜਨਮੁ। ਕਾਲੂ ਬੇਟੀ ਅਸਾਡੀ ਹੈ। ਜੈ ਰਾਮ ਕਹਿਆ ਰਾਇ ਜੀ ਕੀ ਖਬਰਿ? ਰਾਇ ਕਹਿਆ ਭਯਾ ਜੀ। ਪਰਾਈਆਂ ਬੇਟੀਆਂ ਮੰਗਣੀਆਂ ਅਧੀਨਗੀ ਦੀ ਗਲ ਹੈ। ਏਹ ਬਾਤ ਮਿੰਨਤ ਦੀ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਅਸੀਂ ਕਾਲੂ ਨੂੰ ਸਦਿਕੈ ਮਿੰਨਤ ਆਖੋ। ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਆਖਣਾ ਹੋਵੈਗਾ ਸੋ ਆਖਹਿਗੇ। ਤਾਂ ਜੈ ਰਾਮੁ ਕਹਿਆ ਮੈਂ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਕਹਾਂ। ਤੁਸੀਂ ਰਾਜੇ ਲੋਕ ਹੋ ਸਮਝਿ ਦੇਖੋ। ਰਾਇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਤੁਸੀ ਨ ਕਹੋ। ਬਾਮਣ ਤੇ ਕਹਾਵਹੁ। ਜੈ ਰਾਮ ਕਹਿਆ ਰਾਇ ਜੀ ਅਸੀਂ ਤੁਸੀਂ ਦੋਵੈ ਹੋਹਿ ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਨੂ ਆਖੇਂ।

ਵਾਰ ਛਨਿਛਰ ਦੇ ਦਿਨ ਪਹਰ ਡੂਢਿ ਦਿਨ ਰਹੇਦੇ ਬਾਮਣਿ ਕਾਲੂ ਨੂੰ ਕਹਿਆ। ਦੇਖੁ ਮਤਹਾ ਕਾਲੂ ਤੂ ਭੀ ਖਤ੍ਰੀ ਹੈ ਅਰ ਜੈ ਰਾਮ ਭੀ ਹਛਾ ਖਤ੍ਰੀ ਹੈ। ਭਲਾ ਸੰਜੋਗ ਹੈ। ਕਰਹੁ ਕੁੜਮਾਈ। ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ ਵੋ ਬਾਮਣ ਤੂ ਆਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੈ ਰਾਮ ਆਖਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਰਾਇ ਕਹਿਆ ਕਾਲੂ ਜੈ ਰਾਮ ਕਿਕੂ ਆਖੈ। ਬਾਮਣ ਜੋ ਆਖਦਾ ਹੈ ਸੋ ਓਹੀ ਆਖਦਾ ਹੈ। ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ ਭਲਾ ਰਾਇ ਜੀ ਤੁਸਾਡਾ ਕਹਿਆ ਅਸਾਡੇ ਮਥੇ ਉਤੇ। ਜੈ ਰਾਮ ਅਤੇ ਨਾਨਕੀ ਕੀ ਕੁੜਮਾਈ ਹੋਈ। ਆਂਵਦੇ ਮੱਘਰ ਕਾਜੁ ਹੋਇਆ। ਜੈ ਰਾਮ ਡੋਲੀ ਘਰਿ ਲੈ ਗਇਆ। ਪਿਛੋਂ ਕਾਲੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਭੇਜਣਿ ਲਗਾ ਨਾਨਕ ਜਾਵੈ ਨਾਹੀ। ਕਾਲੂ ਆਖੇ ਜਾਇ ਭੈਣ ਨੂੰ ਲੈ ਆਵਹੁ। ਫਿਰਿ ਅਸੀ ਤੁਸਾਨੂ ਉਥੇ ਸਉਪਿ ਛਡਹਿਗੇ। ਨਾਨਕ ਜੋ ਕੁਝ ਗੀਤਿ ਸੀ ਨਾਲਿ ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕਰਿ ਗਇਆ। ਜਾਇ ਕਰਿ ਵਿਦਾ ਅਤੇ ਭੈਣ ਨੂੰ ਮੰਗਣ ਲਗਾ। ਜੈ ਰਾਮ ਕਹਿਆ ਨਾਨਕ ਜੀ ਤੂ ਭੀ ਇਥੇ ਰਹੁ। ਤਾਂ ਨਾਨਕੀ ਜੈ ਰਾਮ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਤੂ ਇਸ ਵਾਰੀ ਮੈਨੂੰ ਭੇਜ ਕਾਲੂ ਅਤੇ ਬੀਬੀ ਦੋਵੈ ਰਾਜੀ ਰਹਸਨਿ। ਅਤੇ ਨਾਨਕ ਭੀ ਰਾਜੀ ਰਹਸੀ। ਆਖਸੀ ਮੈ ਖਾਲੀ ਨ ਫਿਰਿ ਆਇਆ ਫੇਰਿ ਤੂ ਮੈਨੂੰ ਨੇ ਭੇਜੀਂ ਇਸ ਥੋਂ ਮੈ ਬਹੁਤ ਡਰਦੀ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਜਦ ਸੁਪਨਾ ਆਂਵਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਏਹੋ ਜੇਹਾ ਆਂਵਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿਛੁ ਇਸਦੇ ਮੂਹਹੁ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਸੋ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੈ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਤੈਨੂ ਆਖਦੀ ਹਾਂ। ਜੈ ਰਾਮ ਕਹਿਆ ਭਲਾ ਜਾਹਿ। ਪਰ ਆਵੀ ਝਬਿ। ਸੁਣੋ ਜੀ ਜਦੀ ਅਮਲੁ ਕਰਣਿ ਆਵੋਗੇ ਤਦਿ ਲੀਤੇ ਆਵਣਾ। ਮੈਂ ਤਾ ਆਪੇ ਨਾਹੀ ਆਵਣਾ। ਨਾਨਕ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਤੇ ਭੈਣ ਨੂੰ ਲੈ ਆਇਆ। ਆਏ ਮਿਲੇ ਗਿਲੇ। ਜਾਂ ਫਿਰ ਵੈਸਾਖ ਦੀ ਰੁਤਿ ਆਈ। ਜੈ ਰਾਮ ਤਲਵੰਡੀ ਆਇਆ। ਕਛ ਕਰਿ ਕੈ ਮੁਕਲਾਵਾ ਲੈ ਕੇ ਤਈਆਰ ਹੋਇਆ। ਰਾਇ ਨੂੰ ਖਬਰ ਹੋਈ। ਜੈ ਰਾਮ ਨੂੰ ਤਵਜਾ ਬੇਨਤੀ ਬਹੁਤ ਕੀਤੀ। ਜੈ ਰਾਮ ਰਾਇ ਉਪਰਿ ਬਹੁਤ ਖੁਸੀ ਹੋਇਆ। ਆਖਿਓਸੁ ਰਾਇ ਜੀ ਮੈ ਤੁਸਾ ਉਪਰਿ ਬਹੁਤ ਖੁਸੀ ਹਾਂ। ਕੁਛ ਮੈਨੂੰ ਖਿਜਮਤਿ ਫੁਰਮਾਈਐ। ਰਾਇ ਕਹਿਆ ਭਯਾ ਜੀ ਤੇਰਾ ਸਹੁਰਾ ਕਾਲੂ ਮਹਾ ਦੁਰਬਚਨੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਨਕ ਤੇਰਾ ਸਾਲਾ ਪੂਰਨ ਸਾਧ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਏਹ ਕਹਦੇ ਆਹੇ। ਜੋ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਤੂ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਰਖਹੁ। ਜੈ ਰਾਮ ਕਹਿਆ ਰਾਇ ਜੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੀ ਚਲੈ। ਰਾਇ ਕਹਿਆ ਭਯਾ ਜੀ ਨਾਲਿ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ ਪਛੋ ਦੀ ਮਹੀਨੇ ਤ੍ਰਿਹੁ ਨੂੰ ਘਲਾਂਗਾ। ਤੁਸੀ ਸਾਦੀ ਕੁੜਮਾਈ ਉਧਰੇ ਕਿਧਰੇ ਕਰਣੀ। ਜੈ ਰਾਮ ਕਹਿਆ ਰਾਇ ਜੀ ਜੋ ਕਿਛੁ ਰਾਮ ਕਰਸੀ ਸੋ ਭਲਾ ਕਰਸੀ। ਜੈ ਰਾਮੁ ਮੁਕਲਾਵਾ ਆਪਣੇ ਘਰਿ ਲੈ ਗਇਆ।

ਗਡਵਾ ਤੇ ਛਾਪ ਦਾਨ ਕਰਨਾ

ਫੇਰਿ ਨਾਨਕ ਜਾਂ ਵਰਿਆਂ ਵੀਹਾਂ ਦਾ ਹੋਇਆ। ਤਾਂ ਇਕ ਦਿਨ ਇਕ ਅਤੀਤ ਆਇ ਬੈਠਾ। ਪਰ ਸਹਰੋਂ ਬਾਹਿਰ। ਨਾਨਕ ਦੇ ਹਥਿ ਹਿਕ ਗਡਵਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਕ ਸਜੇ ਹਥਿ ਛਾਪਿ ਸੀ। ਅਤੀਤ ਕਹਿਆ ਤੂ ਕਉਣ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਤੇਰਾ ਨਾਉ ਕਿਆ ਹੈ। ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਮੈ ਖਤ੍ਰੀ ਹਾ ਨਾਉ ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਅਤੀਤ ਕਹਿਆ ਹਮ ਕਿਸ ਕੇ ਹੈ।" ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਤੁਮ ਭੀ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਹੋ। ਅਤੀਤ ਕਹਿਆ ਤੂ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਅਰ ਹਮ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਹਮ ਤੁਮ ਮੈ ਭੇਦੁ ਕਿਆ ਹੈ। ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਭੇਦੁ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ। ਅਤੀਤ ਕਹਿਆ ਏਹੁ ਛਾਪਿ ਅਰ ਗਡਵਾ ਹਮ ਕੋ ਦੇਓ। ਛਾਪ ਹਥੋਂ ਲਾਹਿ ਕੈ ਅਰ ਗਡਵਾ ਅਤੀਤ ਦੇ ਅਗੇ ਰਖੇ। ਅਤੀਤ ਕਹਿਆ ਹਮ ਕਉ ਪਹੁਚੇ ਤੂ ਆਪਣੇ ਪਾਸਿ ਹੀ ਰਹਣੇ ਦੇਹਿ। ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਦੇਵਤਾ ਮੁਹ ਥੀ ਥੁਕਿ ਸੁਟੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਨਾਹੀ ਉਠਾਇਤੀ। ਅਤੀਤ ਕਹਿਆ ਅਰੇ ਨਾਨਕ ਤੂ ਅਸਲ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਹੈ ਹਮ ਨਕਲੀ ਹੈ। ਨਾਨਕ ਅਤੀਤ ਪਾਸ਼ਹੁ ਆਪਣੇ ਘਰਿ ਆਇਆ। ਅਤੀਤ ਗਡਵਾ ਤੇ ਛਾਪਿ ਲੈ ਕਰਿ ਚਲਦਾ ਰਹਿਆ। ਕਾਲੂ ਪੂਛੇ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਅਵੋ ਗਡਵਾ ਅਤੇ ਛਾਪ ਕਿਥੇ ਹੀ। ਨਾਨਕੁ ਚੁਪਿ ਕਰਿ ਰਹਿਆ ਕਾਲੂ ਛਿਤੇ ਹੋਇ ਕਰਿ ਕਹਿਆ ਜਾਹਿ ਰੇ ਬਾਬਾ ਘਰੋ ਨਿਕਲ ਮੈ ਤੇਰਾ ਫਰੂ ਨਾਹੀ। ਮੈ ਭਉਕਿ ਝਉਕਿ ਰਹਿਆ। ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ ਰਾਇ ਜੀ ਭਸੁ ਹੋਇਆ। ਛਾਪਿ ਅਤੇ ਗਡਵਾ ਕਿਤੇ ਸਟਿ ਆਇਆ। ਨਾਹੀ ਜਾਣੀਦਾ ਕਿਆ ਕੀਤਾ। ਰਾਇ ਕਹਿਆ ਕਾਲੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਜੈ ਰਾਮ ਥੇ ਘਲਿ ਦੇਈਐ। ਇਥੈ ਤੂ ਭੀ ਖਪਿਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਏਹੁ ਭੀ ਰੰਜੁ ਹੋਂਦਾ ਹੈ। ਉਥੈ ਹੀ ਕੁਝ ਹੋਵੈ ਸੁ ਹੋਇਗਾ।

ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰ ਜਾਣਾ

ਰਾਇ ਨੇ ਚੀਰੀਆ ਥਾਣੀ ਦਸਖਤੀ ਜੈ ਰਾਮੁ ਸਿਧਿ ਲਿਖਿ ਦਿਤੀ। ਰਾਇ ਕਹਿਆ ਭਯਾ ਜੀ ਅਸਾਂ ਨਾਨਕ ਤੈਨੂੰ ਸਉਪਿਆ ਹੈ। ਜੋ ਕਿਛੁ ਤੈ ਪਾਸਹੁ ਹੋਇ ਸੋ ਢਿਲ ਨਹੀਂ ਕਰਣੀ।..... ਸੰਮਤ ੧੫੪੪ ਮਘਰ ਸੁਦੀ ੩ ਨਾਨਕੁ ਜੈ ਰਾਮ ਪਾਸਿ ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰ ਪੰਜਵੇ ਦਿਨ ਗਇਆ। ਸਤਮੀ ਨੂੰ ਜਾਇ ਪਹੁਚਿਆ। ਨਾਨਕੀ ਭੈਣ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਢਹਿ ਪਈ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਭੈਣੇ ਤੂ ਵਡੀ ਹੈ। ਸਗੋਂ ਮੈ ਤੇਰੇ ਪੇਰੀ ਪਵਾਂ ਕਿ ਤੂ ਮੇਰੀ ਮੇਰੀ ਪੈਰੀ ਪਵਹਿ। ਨਾਨਕੀ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਜੀ ਤੂ ਸਚੁ ਆਖਦਾ ਹੈਂ। ਪਰ ਜੇ ਆਦਮੀ ਹੋਵੈ ਨਾ, ਤੂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਪਰਮੇਸਰ ਦਿਸ ਆਵਨਾ ਹੈਂ। ਜੈ ਰਾਮੁ ਘਰਿ ਨ ਆਹਾ। ਜੈ ਰਾਮ ਆਇਆ ਘਰਿ। ਦੇਖੈ ਤਾਂ ਨਾਨਕੁ ਅਗੈ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਡਿਠਾ ਜੁ ਜੈ ਰਾਕ ਆਇਆ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਉਠਦੇ ਉਸਦੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਦਉੜਿਆ। ਜੈ ਰਾਮ ਖਰਾ ਸਿਆਣਾ ਜੀ ਜੈ ਰਾਮੁ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਹਥਿ ਰਖੇ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜੀਜਾ ਜੀ ਏਹ ਉਪਠੀ ਰੀਤਿ ਕਿਉ ਕੀਤੀ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਤੂ ਜਾਣਦਾ ਹੈਂ। ਅਸੀਂ ਸਾਲਾ ਜੀਜਾ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦੇ। ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਪਰਮੇਸਰ ਕਰਿ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਵਡੇ ਭਾਗ ਹੋਏ ਤੂ ਇਥੇ ਆਇ ਪਹੁਚਿਆ ਹੈ। ਤੂ ਕਰ ਕੁਝ ਨਾਹੀ ਬੈਠਾ ਸਹਿਜ ਨਾਲਿ ਗੁਜਰਾਨ ਕਰਿ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਕੁਝ ਕਿਰਤਿ ਹੋਵੈ ਤਾਂ ਭਲਾ। ਜੈ ਰਾਮੁ ਕਹਿਆ ਭਲਾ ਤੂ ਸਾਡਾ ਜੀਅ ਵੁਠੀ ਹੈਂ ਤਾਂ ਏਹੁ ਸਹੀਂ। ਕੁਝ ਤੋਰਕੀ ਪੜਿਆ ਹੈਂ। ਕਹੈ ਜੀ ਮੈਂ ਹਿੰਦਗੀ ਪੜਿਆ ਹਾਂ। ਜੈ ਰਾਮ ਕਹਿਆ ਨਾਨਕ ਜੀ ਮੋਦੀਖਾਨਾ ਲੈਨਾ ਹੈ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜੀ ਜੀਜਾ ਜੀ ਕਿਸਦਾ? ਜੈ ਰਾਮ ਕਹਿਆ ਨਬਾਬਬ ਦਉਲਤ ਖਾਂ ਲੋਧੀ ਦਾ ਵਡਾ ਮੋਦੀਖਾਨਾ ਹੈ ਜੋ ਹੋਇ ਆਂਦਾ ਤਾਂ ਲੈ। ਭਲਾ ਜੀਜੀ ਜੀ ਕਰਤਾਰ ਰਖੀ ਲੈਸੀ। ਜੈ ਰਾਮੁ

ਕਹਿਆ ਨਾਨਕ ਜੀ ਭਲਾ ਹੋਸੀ। ਨਾਨਕੀ ਭੈਣ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਜੀ ਤੂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਰੂਪ ਹੈਂ। ਜੇਹਾ ਟੁਕ ਹੈ ਤੇਹਾ ਬੈਠਾ ਖਾਹਿ। ਤੂੰ ਇਨਾ ਜੰਜਾਲਾਂ ਵਿਚਿ ਨ ਪਉ। ਤੂੰ ਇਨਾ ਜੰਜਾਲਾ ਦੇ ਲਾਇਕ ਨਹੀ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਬੇਬੇ ਜੀ ਕਿਰਤਿ ਕਰਿ ਖਾਈਤਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੋਈਤਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਤੁਰਕ ਕਹਦੇ ਹੈਨਿ, ਹਲਾਲੁ ਖਾਈਦਾ ਹੈ। ਨਾਨਕੀ ਆਖਿਆ। ਭਲਾ ਭਾਈ ਤਾਂ ਨਾਨਕੀ ਜੈ ਰਾਮੁ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਤੂ ਇਸ ਦੇ ਹਾਲ ਦਾ ਮਹਰਮ ਹੈ ਕਿ ਨਾਹੀ। ਜੈ ਰਾਮੁ ਕਹਿਆ ਹੈ ਸੋ ਤੂੰ ਆਖੁ। ਨਾਨਕੀ ਕਹਿਆ ਇਸ ਦੀ ਕਿਥਾਊ ਕੁੜਮਾਈ ਕਰੀਐ। ਇਸ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਨਾਲਿ ਮੋਹੁ ਲਗੇ ਤਾਂ ਕਿਰਤਿ ਹੋਇ। ਜੈ ਰਾਮ ਕਹਿਆ ਜੇ ਏਹੁ ਕਿਰਤ ਲਗੈ ਤਾਂ ਕੋਈ ਖਤ੍ਰੀ ਕੁੜਮਾਈ ਕਰਸੀ। ਤੂ ਉਤਾਵਲੀ ਨਾ ਹੋਹੁ। ਪਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਚਿਤਿ ਕਰ। ਤਾਂ ਨਾਨਕੀ ਕਹਿਆ ਤੁਧੁ ਕੋਲੋ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਿਆਣੀ ਨਾਹੀ। ਨਾ ਪਰ ਤੈਨੂੰ ਆਖਿ ਛਡਨੀ ਹਾਂ। ਜੈ ਰਾਮੁ ਕਹਿਆ ਨਾਨਕ ਜੀ ਮੋਦੀਖਾਨਾ ਲਈਐ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਸਤਿ ਕਰਤਾਰ।

ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਦੀ ਨੌਕਰੀ

ਸੰਮਤ ੧੫੪੦ (?) ਮਿਤੀ ਮੱਘਰ ਸੁਦੀ ਚਉਦਸਿ ਨੂ ਮੋਦੀਖਾਨਾ ਦਿਵਾਇਆ। ਨਾਲੇ ਹਿਕੁ ਹਜਾਰ ਰੁਪਈਯਾ ਰੋਕੁ ਦਿਵਾਇਆ। ਨਾਲੇ ਬਾਬਾ ਸੰਧੂ ਆਹਾ। ਸੋ ਸਾਥਿ ਬੈਠਾਇਆ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਨਾਨਕ ਜੀ ਤੁਸਾਂ ਤਾਂ ਹਜਾਰ ਰੁਪਈਯਾ ਰੋਕ ਲੀਤਾ। ਅਸਾਨੂੰ ਵਿਦਾ ਦੇਹਿ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਕਚੀ ਪਰੀਤਿ ਕੀਤੀ ਆ ਛਡਿ ਚਲਿਓਂ। ਬਾਲੇ ਕਹਿਆ ਤੂ ਖਤ੍ਰੀ ਕਾ ਪੁਤ੍ਰ ਹੁਣਿ ਹੋਆ ਆਪਣੀ ਕਿਰਤਿ ਕਰਣ ਨੂੰ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਕੋਈ ਦਿਨ ਝਬਿ ਕਟਿਨਿ ਦੇਹਿ। ਅਸਾਂ ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਜੋ ਅਸਾਡੀ ਕਿਰਤਿ ਹੈ ਸੋਈ ਕਰਹਿਗੇ। ਤੂ ਸਚੁ ਆਖਨਾ ਹੈ। ਤੂ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦਾ ਤਮਾਸਾ ਦੇਖੁ ਦਿਖਾ ਕਿ ਕਿਆ ਕਰੇਂਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਭਲਾ ਜੀ। ਬਾਲਾ ਭੀ ਕਿਰਤਿ ਕਰਨ ਲਗਾ।

ਕਾਲੂ ਜੀ ਦਾ ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰ ਜਾਣਾ

ਕਿਰਤਿ ਕਰਦਿਆਂ ਕਰਦਿਆਂ ਜਾ ਵਰ੍ਹੇ ਦੁਹਿ ਗੁਜਰੇ ਤਾਂ ਪਿਛੋਂ ਕਾਲੂ ਖਬਰ ਸਾਰ ਲੈਣਿ ਆਇਆ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇਖੈ ਤਾਂ ਪਿਤਾ ਜੀ ਆਂਵਦੇ ਹੈਨਿ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਉਠਿਦੋ ਹੀ ਦਉੜਿ ਪੈਰਿ ਪਏਆ। ਕਾਲੂ ਮਥਾ ਚੁੰਮਿਆ ਗਲਿ ਵਿਚ ਲੀਤੋਸੁ। ਲਾਗਾ ਪੁਛਣੁ ਪੁਤ੍ਰ ਤੂ ਹੁਨੁ ਦੁਇ ਵਰੇ ਘਾਲਿਦਿਆ ਹੋਇ ਹੈਲਿ। ਕੀ ਖਟਿਆ ਕੀ ਖਾਧਾ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜੀ ਬਹੁਤ ਖਟਿਆ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਖਾਧਾ। ਪਰੁ ਜੀ ਅਸਾ ਦੇ ਦਮੜੀ ਜੁੜਦੀ ਨਾਹੀ। ਕਾਲੂ ਬਾਲੇ ਨਾਲਿ ਲਗਾਂ ਦੁਰਬਚਨ ਬੋਲਣਿ। ਲਗਾ ਆਖਣ ਤਾਂ ਮੈ ਜਾਤਾ ਸੁ ਤੁਸੀਂ ਹੁਣਿ ਕਿਰਤ ਨੂੰ ਲਗੇ ਹੋ। ਜੋ ਕਿਛੁ ਮੇਰਾ ਗਵਾਇਆ ਹੈ ਸੋ ਹੁਣਿ ਖਟਿਆ ਹੋਗਾ। ਫੇਰਿ ਨਾਨਕੀ ਅਤੇ ਜੈ ਰਾਮ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲਗਾ। ਹੋ ਤੁਸਾਂ ਕਿਆ ਕੀਤਾ ਕੁਝ ਇਸ ਦੀ ਖਬਰ ਸਾਰ ਲੈਂਦੇ ਰਹੋ। ਨਾ ਤੁਸਾਂ ਖਬਰ ਸਾਰ ਕਿਰਤਿ ਦੀ ਲੀਤੀ, ਨਾ ਤੁਸਾਂ ਕਥਾ ਕਹਾਣੀ ਕੀਤੀ। ਤੁਸਾਂ ਕੁਝ ਨ ਕੀਤਾ। ਨਾਨਕੀ ਆਖਿਆ ਪਿਤਾ ਜੀ ਇਥੇ ਜੁ ਆਇਆ ਹੈ। ਸੋ ਕੁਛ ਤੇਰਾ ਗਵਾਇਆ ਨਾਹੀ। ਨਾ ਕਿਛੁ ਅਸਾਡਾ ਗਵਾਇਆ ਹੈ। ਹੋਰੁ ਕਥਾ ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਅਸਾਨੂੰ ਟੋਲਿ ਹੈ। ਅਜੁ ਕਲਿ ਕਿਤੇ ਵਲਿ ਹੋਇ ਪਉਦੀ ਹੈ। ਪਿਤਾ ਜੀ ਤੇਰੇ ਪਾਸਿ ਹੋਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਰਿ ਕਿਤੇ ਵਲ। ਜੇਹਾ ਅਸਾਨੂ ਦਰਦੁ ਹੈ ਅਸਾਥੋਂ ਤੈਨੂ ਵਧੇਰਾ ਦਰਦੁ ਹੈ। ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ ਪੁਤ੍ਰ ਧੀਆ ਮੇਰੀ ਵਲਿ ਹੋਈ.. ਜੇਹੀ ਕੇਹੀ ਕਰਨੀ ਨਾਹੀ। ਫਿਰਿ ਜੈ ਰਾਮ ਆਖਿਆ ਮਹਤਾ ਜੀ ਤੁਸਾਂ ਮਿੰਨਤ ਨਾਹੀ ਲਾਵਣੀ। ਮੂਲਾ ਚੋਣਾ ਖਤ੍ਰੀ ਹੈ ਪਖੋਕੇ ਰੰਧਾਵੇ ਕਾ ਪਟਵਾਰੀ ਉਸ ਦੇ ਘਹਿ ਧੀ ਹੈ। ਓਹੁ ਭੀ ਖਰਾ ਖਾਵਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਰੰਧਾਵੇ ਦਾ ਪਟਵਾਰੀ ਹੈ। ਪੁੰਨ ਅਰਥ ਕੁੜਮਾਈ

ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਸਾਂ ਓਥੇ ਕੁੜਮਾਈ ਟੋਲੀ ਹੈ। ਅਗੈ ਕਰਤੈ ਭਾਈ ਸਾਰੀ ਗਲਿ ਹੋਈ। ਮਹਤਾ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਚਿਤਿ ਠਉਰਿ ਰਖਹੁ, ਰਾਮੁ ਭਲੀ ਕਰਸੀ। ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ ਪੁਤ੍ਰ ਜੈ ਰਾਮੁ ਸਰਮਾਇਕੋ ਜੇਹਾ ਹੈ। ਪੁਤ੍ਰ ਜਵਾਈਆਂ ਦੀ (?) ਮੈ ਆਪਣੇ ਜੀ ਵਿਚਿ ਆਖਦਾ ਸੀ ਜੋ ਨਾਨਕ ਦਾ ਸੁਖੁ ਡਿਠਾ ਹਉ ਠੰਢਾ ਹੋਆ। ਨਾਨਕ ਦਾ ਸੁਖੁ ਮਰਦਾ ਜੀਵਦਾ ਦੇਖਾਂ। ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਮਨ ਠੰਢਾ ਹੋਇ। ਫਿਰਿ ਜੈ ਰਾਮ ਕਹਿਆ ਮਹਤਾ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਇਥੇ ਹੀ ਰਹੁ। ਅਤੇ ਅੰਮਾ ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਸਦਾਇ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ ਮਹਤਾ ਜੀ ਤੂ ਮੇਰੇ ਪਰਾਮਨੰਦ ਦੀ ਬਰਾਬਰਿ ਹੈ। ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ ਦੇਖੁ ਪੁਤ੍ਰ ਜੈ ਰਾਮ ਜਿਤੁ ਵਖਤ ਨਾਨਕ ਦੀ ਕੁੜਮਾਈ ਹੋਈ ਮੈਨੋ ਤੁਰਤ ਖਬਰ ਕਰਣੀ ਅਤੇ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਨਜਰ ਵਿਚਿ ਰਖਣਾ। ਕੋਈ ਟਕਾ ਪੈਸਾ ਕਿਤੈ ਵਲਿ ਗਵਾਵੈ ਨਾਹੀ। ਤਾਂ ਨਾਨਕੀ ਆਖਿਆ ਪਿਤਾ ਜੀ ਤੂ ਦਿਹਾੜੀ ਕੂਕਦਾ ਆਹੋ। ਜੁ ਅਜੁ ਏਹੁ ਗਵਾਇਆ ਅਜੁ ਏਹੁ ਗਵਾਆਇ। ਹੁਣਿ ਤਾਂ ਖਟਿ ਗਵਾਇਦਾ ਹੈ। ਹੁਣਿ ਜੇ ਫਕੀਰਾਂ ਨੂੰ ਗਵਾਇਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਅਸਾਡਾ ਜੀਉ ਕੰਬਦਾ ਹੈ।.... ਸਿਰਕਾਰ ਦੋ ਰੁਪਈਐ ਪੈਸੇ ਘਟਹਿ ਨਾਹੀ। ਜਾ ਲੇਖਾ ਦੇਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਵਧਿ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ। ਜੈ ਰਾਮ ਕਹਿਆ ਮਹਤਾ ਜੀ ਇਸੇ ਵਾਸਤੇ ਅਸੀਂ ਕਿਹੁ ਨਾਂਹੀ ਆਖਦੇ। ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ ਪੁਤ੍ਰ ਜਾ ਲੇਖਾ ਦੇਵੈ ਅਤੇ ਕੁਝ ਵਧੈ ਤਾ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਵਲਿ ਛਿਕ ਲੇਉ। ਪੁਤ੍ਰ ਉਸ ਦੇ ਭਾਣੇ ਲਖੁ ਕਖੁ ਬਰਾਬਰਿ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਓਸ ਦੇ ਖਬਰਦਾਰ ਲੋੜੀ ਦੇ ਹੋ। ਅਤੇ ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਸਦਿ ਸਮਝਾਵਉ। ਜੈ ਰਾਮ ਆਦਮੀ ਭੇਜ ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਸਦਿਆ। ਜੈ ਰਾਮ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਤੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਖਾਸ ਕਾਰ ਗੁਜਾਰੁ ਹੈਂ। ਅਸੀਂ ਤੁਧ ਨੋ ਈਵੇ ਜਾਣਦੇ ਆਹੇ। ਜੇਹਾ ਨਾਨਕ ਤੇਹਾ ਤੂ। ਤੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਖਬਰਿਦਾਰੁ ਰਹੁ। ਟਕਾ ਪੈਸਾ ਨਾਲਿ ਰਹਦੀ ਸਰਮ ਹੋਦੀ ਹੈ। ਜੈ ਰਾਮ ਕਹਿਆ ਅਗੇ ਨੂੰ ਖਬਰ ਲਿਆਂਗਾ।

ਪਭਕਾਉਦਾ ਕਹਿਆ ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਬੁਰਾ ਲਗਾ। ਬਾਲੇ ਕਹਿਆ ਮਹਤਾ ਜੀ ਮਤ ਕੋਈ ਜੀ ਤੇ ਗੁਮਾਨੁ ਹੋਵੀ। ਜੋ ਬਾਲਾ ਨਾਨਕ ਦੇ ਨਾਲਿ ਰਹਦਾ ਹੈ। ਅਸਾਨੂੰ ਘਿਉ ਬੁਰੀ ਵਸਤ ਹੀ। ਅਤੇ ਹੋਰੁ ਲਾਲਚੁ ਅਸਾਨੂੰ ਬੁਰੀ ਵਸਤ ਹਈ। ਅਸਾਨੂੰ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਰਮੇਸਰ ਨਦਰਿ ਆਂਵਦਾ ਹੈ। ਮਹਤਾ ਕਾਲੂ ਤੈਨੂੰ ਪੈਸਿਆਂ ਦੀ ਭੁਖ ਹਈਤਾਂ ਉਸਦੇ ਪਾਸਿ ਰਹੁ। ਜੋ ਕਿਛੁ ਹਥਿ ਆਵੀ ਸੋ ਲੈਦਾ ਜਾਇ। ਅਸਾਥੋਂ ਏਹ ਹੋਂਦੀ ਨਾਹੀ। ਜੋ ਅਸੀਂ ਕੁਛ ਆਖੀਐ। ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂ ਕੰਗਾਲ ਜੇਹੇ ਨਦਰਿ ਆਵਦੇ ਹੋ। ਤਾਂ ਜੈ ਰਾਮੁ ਕਹਿਆ ਸਤਿ ਸਤਿ ਜੀ। ਭਲਾ ਮਹਤਾ ਹੁਣਿ ਤੁਸੀਂ ਸਿਧਾਰੋ। ਜਿਤੁ ਘੜੀ ਕੁੜਮਾਈ ਹੋਈ ਤਿਤੇ ਘੜੀ ਅਸੀਂ ਕਾਰਜੁ ਕਰਣਾ। ਫਿਰਿ ਕਬੀਲੇ ਨਾਲਿ ਮੇਹੁ ਪੈਜਾਸੁਗਾ। ਕਾਲੂ ਆਪਣੇ ਘਰਿ ਆ ਗਇਆ।

ਮੋਦੀ ਖਾਨੇ ਦਾ ਲੇਖ ਦੇਣਾ

ਜਾ ਇਕੁ ਮਹੀਨਾ ਗੁਜਰਿਆ ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਉਤੇ ਜੈ ਰਾਮ ਪਾਸਿ ਇਕ ਆਦਮੀ ਭਲੇ ਚੁਗਲੀ ਖਾਧੀ। ਜੈ ਰਾਮ ਤੇਰਾ ਸਾਲਾ ਸਿਰਕਾਰ ਦੇ ਪੈਸੇ ਖੋਇਦਾ ਹੈ। ਤੂ ਉਸ ਤਾਂਈ ਸਮਝਾਹਿ। ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਨਾ ਪਠਾਨਾ ਦੀ ਕੈਸੀ ਖੋਇ ਹੈ। ਜੈ ਰਾਮ ਗੰਮ ਖਾਧੀ ਫਿਰ ਡੇਰੇ ਆਇਆ। ਆਇ ਨਾਨਕੀ ਨੂੰ ਇਕੰਤਿ ਲੈ ਬੈਠਾ। ਕਹਿਣ ਲਗੇ ਸੁਣਿ ਪਰਮੇਸਰ ਦੀ ਬੰਦੀ ਇਕ ਆਦਮੀ ਮੈਨੂ ਉਲਾਂਭਾ ਦਿਤਾ ਹੈ ਪਰ ਮੇਰੀ ਪੀੜਿ ਕਰਿ ਕੈ ਕਹਿਆ ਜੁ ਦੇਖੁ ਜੈ ਰਾਮੁ ਤੇਰਾ ਸਾਲਾ ਪੈਸੇ ਖੋਇਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਤਾਈ ਸਮਝਾਇਦਾ ਨਾਹੀ। ਪਠਾਣਾ ਦੀ ਖੋਇ ਜਾਣਿਦਾ ਹੈਨਾ! ਬਹੂ ਜੀ ਮੈ ਕਿਆ ਕਰਾਂ! ਤਾਂ ਨਾਨਕੀ ਕਹਿਆ ਜੀ ਤੁਸਾਡੇ ਜੀ ਵਿਚਿ ਅਵਾਦੀ ਹੈ ਸੋ ਕਰਹੁ। ਮੈਂ ਕਿਆ ਆਖਣਾ ਹੈ। ਜੈ ਰਾਮ ਕਹਿਆ ਤੁਸੀਂ ਮਸਲਤੁ ਦੇਹੁ ਸੋ ਕਰਾਂ। ਫਿਰਿ ਨਾਨਕੀ ਕਹਿਆ ਜੀ ਤੁਸਾਨੂ ਪਰਤੀਤਿ ਅਜੈ ਨਾਹੀ। ਤੁਸੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਜੁ ਭਿਰਾਵ ਦੀ ਰਖਵੀ

ਬਾਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅਤੇ ਜਿਥੈ ਤੋੜੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਮਾਇਆ ਹੈ ਸਭਿ ਨਾਨਕੁ ਦੇ ਹਥਿ ਹੈ (ਤੇ) ਹਥਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ। ਇਕੁ ਕੰਮੁ ਕਰੋ ਹੁਣ ਤਾਂ ਤੁਸੀ ਲੇਖਾ ਸਮਾਲੋ। ਜੇ ਤਾਂ ਲੇਖਾ ਪੂਰਾ ਹੋਇ, ਭਾਵੈ ਵਧੈ ਭਾਵੈ ਨਾ ਵਧੈ, ਘਟੈ ਨਾਹੀ, ਫਿਰਿ ਕਿਸੇ ਦੇ ਕਹੇ ਸੁਣ ਭਰਮਣਾ ਨਾਹੀ ਤਾਂ ਜੈ ਰਾਮ ਕਹਿਆ ਭਲਾ ਮੈਂ ਨਾਹੀ ਸੰਮਾਲਦਾ ਤੁਸਾਨੋ ਅਜੇਹੀ ਪਰਤੀਤਿ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈ ਕਿਆ ਕਹਣਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਫਿਰਿ ਨਾਨਕੀ ਕਹਿਆ ਰਾਇਹ ਜੀ ਕਿਰਾੜੀ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਨੂੰ ਪਰਤੀਤਿ ਨਾਹੀ ਆਂਵਦੀ। ਪਰੁ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਧੁਰਿ ਦਾ ਲੇਖ ਨਾਹੀ। ਜੀ ਹੁਣਿ ਤੁਸੀ ਗਲਾਂ ਨਾ ਕਰਹੁ। ਮੈ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਸਦਦੀ ਹਾਂ। ਨਾਨਕੀ ਕਹਿਆ, ਨੀ ਤੁਲਸਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਸਦਿ ਲਿਆਉ। ਤੁਲਸਾ ਲਉਡੀ ਜਾਇ ਕੈ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਸਲਾਮ ਕੀਤੀ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਕਿਉ ਤੁਲਸਾ ਅਜੁ ਤੂ ਜੁ ਆਈ ਹੈ ਸਚੁ ਆਖੁ ਕਿਉ ਆਈ ਹੈ। ਤੁਲਸਾ ਕਹਿਆ ਚਲ ਤੁਲਸਾ ਮੈ ਆਵਦਾ ਹਾਂ। ਤੁਲਸਾ ਘਰਿ ਗਈ ਬਹੂ ਜੀ ਕਹੰਦਾ ਹੈ ਮੈ ਆਵਨਾ ਹਾਂ। ਪਿਛੋਂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਕਹੁ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਮੈਨੂ ਬੇਬੇ ਕਿਉ ਸਦਿਆ ਹੈ। ਬਾਲੇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਕਿਤੇ ਵਾਸਤੇ ਸਦਿਆ ਹੋਸੀ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਪਤਾਸਿਆ ਦਾ ਭਾਂਡਾ ਲੈ ਆਉ। ਬਾਲਾ ਭਾਂਡਾ ਲੈ ਆਇਆ ਨਾਨਕ ਜੀ ਝੋਲੀ ਅਡੀ ਜੋ ਕਿਛੁ ਭਾਂਡੇ ਵਿਚ ਪਤਾਸੇ ਆਹੇ, ਸੋ ਪਲੇ ਪਾਇ ਲੀਤੇ। ਸੇਰ ਅਢਾਈ ਆਹੇ। ਲੈ ਕਰਿ ਨਾਨਕੀ ਭੈਣ ਪਾਸ ਆਇਆ। ਅਗੋ ਨਾਨਕੀ ਉਠਿ ਖੜੀ ਹੋਈ, ਆਉ ਭਾਈ! ਪੀੜਾ ਵਿਛਾ ਦਿਤਾ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੈਠਾ। ਨਾਲੇ ਬਾਲਾ ਆਹਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪੁਛਿਆ ਬੇਬੇ ਮੈਨੂ ਕਿਓ ਸਦਿਆ ਹੈ। ਭਾਈ ਜੀ ਬਹੁਤ ਦਿਨ ਹੋਏ ਆਹੇ। ਮੈਨੂ ਤੇਰੇ ਮੁਖਿ ਦੇਖਣ ਦੀ ਸਿਕ ਆਹੀ। ਇਤ ਵਾਸਤੇ ਮੈ ਤੁਲਸਾ ਭੇਜੀ ਆਹੀ। ਫਿਰਿ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ। ਬੇਬੇ ਜੀ ਮੈਨੂ ਵਿਸਵਾਸ ਹੋਇ ਰਹਿਆ ਹੈ। ਜਿਉ ਸਦਿਆ ਹੈ ਤਿਉ ਹੀ ਆਖੁ। ਨਾਨਕੀ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਜੀ ਤੈਨੂ ਸਭੋ ਕੁਝ ਮਲੂਮ ਹੈ। ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਨਾਹੀ। ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਬੇਬੇ ਜੀ ਮੈ ਆਪਣੇ ਮਨਿ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ। ਸੋ ਮੈ ਭੀ ਏਹੋ ਆਖਨਾ ਹਾਂ। ਜੁ ਮੈਥੀ ਲੇਖਾ ਲੀਚੈ। ਤਾਂ ਨਾਨਕੀ ਦਿਲਾਸਾ ਦੇਵਣ ਲਗੀ। ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਨਾ ਬੇਬੇ ਜੀ ਏਹ ਲੇਖੇ ਦੀ ਗਲਿ ਹੈ। ਇਥੈ ਸਰਮ ਮੁਲਾਹਜਾ ਕਿਸੈ ਦਾ ਨਾਹੀ। ਤਾਂ ਨਾਨਕੀ ਕਹਿਆ ਭਲਾ ਭਾਈ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਆਪਿ ਸਿਆਣੇ ਹੋ। ਸੰਮਤ ੧੫੪੩ ਮਿਤੀ ਮਘਰਿ ਸੁਦੀ ਪਚੰਮੀ ਲੇਖਾ ਕੀਤਾ। ਹਿਸਾਬੁ ਦਿਤਾ ਤ੍ਰਿਹੁ ਮਹੀਨਿਆ ਦਾ ਇਕਸਉ ਪੈਤਾਲੀਹ ਰੁਪਏ ਵਧੇ। ਖਾਇ ਪੀਇ ਲੇਇ ਦੇਹਿ। ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਜੈ ਰਾਮ ਨੁ ਆਖਿਆ ਲੈ ਜੀਜਾ ਜੀ ਹੁਣਿ ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਪਾਸਹੁ ਸਰੁਖਰੂ ਹੋਏ। ਏਹੁ ਮੋਦੀਖਾਨਾ ਕਿਸੈ ਹੋਰਸ ਨੂੰ ਸਉਪਹੁ। ਅਸਾਡਾ ਕਰਤਾਰ ਕਰਤਾਰ ਹਈ। ਤਾਂ ਜੈ ਰਾਮ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਢਹਿ ਪਇਆ ਅਤੇ ਨਾਨਕੀ ਲਗੀ ਰੋਵਣ। ਨਾਨਕੀ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਜੀ ਪਹਲੋ ਮੈਨੂ ਮਾਰਿ ਪਿਛੇ ਭਾਵੇ ਕਿਧਰਿ ਜਾਹਿ। ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਬੇਬੇ ਜੀ ਹੁਣਿ ਤਾਂ ਲੇਖਾ ਪੂਰਾ ਹੋਇਆ। ਜੇ ਕਦੇ ਘਟਿ ਜਾਇ ਤਾਂ ਤੁਸੀ ਕਿਉ ਜੰਜਾਲਿ ਵਿਚਿ ਪਉਦੇ ਹੋ। ਜੈ ਰਾਮੁ ਕਹਿਆ ਨਾਨਕ ਜੀ ਅਗੈ ਕਛੁ ਮੈ ਜਾਣਦਾ ਆਹਾ। ਕੁਛੁ ਨ ਜਾਣਦਾ ਆਹਾ। ਹੁਣਿ ਮੈਨੂ ਦੁਹਿ ਸਿਰੀ ਪਰਤੀਤਿ ਆਈ ਹੈ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਤੂ ਮੈਨੂੰ ਏਹੁ ਗੁਨਾਹ ਬਖਸੁ। ਮੈ ਬਹੁਤੁ ਭੁਲਾ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਨਾਨਕੀ ਹਥਿ ਜੋੜਿ ਕਰਿ ਅਰਦਾਸ ਕਰੀ। ਭਾਈ ਜੀ ਏਹੁ ਗੁਨਾਹ ਮੈਨੂ ਬਖਸ। ਜੇ ਕਿਛੁ ਘਟੇਗਾ। ਤਾਂ ਮੈਂ ਜਬਾਬੁ ਕਰਾਂਗੀ ਜਿਥੋਂ ਕਿਥੋਂ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਨਾਨਕ ਜੀ ਤੂੰ ਕੋਈ ਜਾਹਰ ਪੀਰ ਹੈ, ਕਿ ਕੋਈ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦੁ ਕਿਸਨੁ ਹੈ। ਤੈਨੂ ਅਗੋ ਹੀ ਕਿਕੂ ਖਬਰਿ ਹੋਇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਭਲਾ ਜੀ ਭੈਣ

ਜੀ ਜੀਜਾ ਦੋਵਵੈ ਮਿੰਨਤ ਕਰਦੇ ਹੈਨਿ। ਤੂ ਕਰਤਾਰ ਵਲਿ ਦੇਖੁ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਤੇਰਾ ਅਤੇ ਨਾਨਕੀ ਦਾ ਕਹਿਆ ਫੇਰਿਆ ਨਾਹੀ ਜਾਂਦਾ। ਜੈ ਰਾਮ ਅਤੇ ਨਾਨਕੀ ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਆਖਣਿ ਲਗੇ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਤਉ ਅਸਾਨੂ ਅਜ ਨਵੇ ਸਿਰੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ ਦਰਸਨੁ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਫੇਰਿ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੋ ਇਕਸਉ ਪੈਤਾਲੀ ਰੁਪਈਯੇ ਚੁਕਾਇ ਮਿਲੇ। ਅਤੇ ਸਤਰਾ ਸੈ ਰੁਪਯੇ ਹੋਰੁ ਮਿਲੇ। ਲੈਕਰਿ ਨਾਨਕ ਜੀ ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਜਾਇ ਬੈਠਾ। ਜਿਤਨੇ ਕਾਰਖਾਨੇ ਆਹੇ ਸਭੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਵਧਾਈਆਂ ਅਤੇ ਮੁਮਾਰਖੀ ਦੇਵਣ ਲਾਗੇ ਹਮੋ ਸੁਣਾ ਥਾ ਜੋ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਮੋਦੀਖਾਨਾ ਛਡਿਆ। ਹਮ ਦਿਲਗੀਰ ਹੋਏ ਥੇ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਭਨਾ ਨੂੰ ਤਜੀਮ ਲਗਾ ਕਰਣਿ।

ਕੁੜਮਾਈ

ਸੰਮਤੁ ੧੫੪੪ ਮਿਤੀ ਮੱਘਰੁ ਸੁਦੀ ਪੰਚਮੀ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਕੁੜਮਾਈ ਮੂਲੇ ਚੋਣੇ ਦੇ ਘਰਿ ਹੋਈ। ਕਾਲੂ ਦੇ ਘਰਿ ਵਧਾਈ ਹੋਈ। ਜੈ ਰਾਮ ਅਤੇ ਨਾਨਕੀ ਕਾਲੂ ਤੇ ਬੀਬੀ ਅੰਮਾਂ ਨੂੰ ਖਬਰ ਵਧਾਈ ਲਿਖਿ ਭੇਜੀ ਅਤੇ ਸਦਾਇ ਭੇਜੇ। ਤੁਸੀਂ ਆਵਹੁ ਚਉਕੜਿ ਖਰੀਚਏ। ਕਾਲੂ ਸੁਣਿ ਕੈ ਖੁਸੀ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਅੰਮਾ ਬੀਬੀ ਬਹੁਤ ਖੁਸੀ ਹੋਈ ਜੋ ਖਬਰ ਲੈ ਗਇਆ ਸੀ ਤਿਸ ਕਾ ਮੁਹੁ ਖੰਡਿ ਨਾਲਿ ਆਪਨੇ ਹਥੋਂ ਭਰਿਓਸੁ। ਆਖਣਿ ਲਾਗੀ ਮੈ ਵਾਰਿ ਵਾਰਿ ਸਟੀ ਤੇਰੇ ਮੁਹੁ ਜਿਨਿ ਮੈਨੂੰ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਵਧਾਈ ਦਿਤੀ। ਰਾਤੀ ਜਿਤਨਾ ਕਬੀਲਾ ਵੇਦੀਆਂ ਦਾ ਆਹਾ। ਤਿਤਨੀਆਂ ਗਾਵਣਿ ਬੈਠੀਆਂ ਆਖਣਿ ਲਗੀਆਂ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੋਈ ਕੋਈ ਅਸਾਡਾ ਕੁਲੁ ਵਿਚਿ ਭਲਾ ਜੀਵ ਹੈ। ਕਿਉ ਜੋ ਧਰਮ ਕੁੜਮਾਈ ਹੋਈ। ਅਸਾਡੀ ਕੁਲ ਨਿਰਮਲੁ ਕੀਤੀ। ਅਤੇ ਬੀਬੀ ਮਾਝੇ ਪੇਕਿਆਂ ਨੂੰ ਖਬਰਿ ਕੀਤੀ। ਰਾਮਾਂ ਝਿੰਗੜੁ ਬੀਬੀ ਦਾ ਪਿਉ ਸੀ ਅਤੇ ਭਰਾਈ ਮਾਉ ਸੀ ਬੀਬੀ ਉਨਾ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦਿਵਾ ਭੇਜੀ। ਅਤੇ ਸਦਿ ਭੇਜੇ। ਕੋਈ ਆਵਹੁ ਬਹੁਤ ਨਾਹੀ ਤਾਂ ਹਿਕ ਅਧੁ ਅਵਹੁ ਤਾਂ ਓਥੋਂ ਭਿਰਾਈ ਨਾਨੀ ਅਤੇ ਰਾਮਾ ਨਾਨਾ ਅਤੇ ਕਿਸਨਾ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਤ੍ਰੈਏ ਸੁਣਦਿਆ ਹੀ ਖੁਸੀ ਹੋਏ। ਤਲਵੰਡੀ ਆਏ। ਰਾਮ ਕਿਸਨਾ ਅਤੇ ਭਿਰਾਈ ਅਤੇ ਕਾਲੂ ਲਾਲੂ ਵੇਦੀ ਅੰਮੀ ਬੀਬੀ ਛਿਏ ਆਦਮੀ ਤਯਾਰੁ ਹੋਏ। ਦੁਇ ਨਫਰ ਰਾਮੇ ਨਾਲਿ ਸੇ। ਤ੍ਰੈ ਨਫਰੁ ਅਤੇਂ ਇਕ ਮਰਦਾਨਾ ਡੂਮਿ ਘਰਿ ਦਾ ਸੀ। ਚਾਰ ਆਦਮੀ ਕਾਲੂ ਨਾਲਿ ਹੋਏ। ਸਭੇ ਬਾਰਹ ਆਦਮੀ ਹੋਏ। ਪਰ ਰਾਮੇ ਝਿੰਗੜਿ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਨਾਲਿ ਲੀਤਾ। ਜਦਿ ਚਲਣਿ ਲਗੇ ਤਾਂ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਪਾਸਿ ਵਿਦਾ ਹੋਵਣਿ ਗਏ। ਰਾਇ ਪੁਛਿਆ ਕਿਉਂ ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ ਰਾਇ ਜੀ ਨਾਨਕ ਤੁਸਾਡੇ ਗੁਲਾਮ ਦੀ ਕੁੜਮਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਪਖੋਕੇ ਰੰਧਾਵੇ। ਚਉਕੜ ਖਰਚਣ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਅਸਾਨੂੰ ਰਜਾਇ ਹੋਇ ਤਾਂ ਰਾਇ ਕਹਿਆ ਕਾਲੂ ਭਲਾ ਹੋਵੈ। ਪਰ ਕਾਲੂ ਅਗੈ ਨਾਨਕ ਹਈ। ਖਬਰਦਾਰਿ ਹੋਵੀ। ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ ਰਾਇ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਵਿਸਵਾਸੁ ਘਤਿਓ। ਨਾ ਕਾਲੂ ਮੈ ਹੋਰ ਵਾਸਤੇ ਆਖਨਾ ਹਾਂ ਤੇਰੀ ਤਰਹ ਕਰੜੀ ਹੈ। ਓਹੁ ਅਗੈ ਸਾਧੁ ਹੈ। ਮੁਤ ਕੋਈ ਬੋਲੁ ਵਿਗਾਰ ਕਰਦਾ ਹੋਵੈ। ਰਾਇ ਜੀ ਏਹੁ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਮੁਰਾਦਿ ਹੈ। ਰਾਇ ਤੁਸੀਂ ਪਰਮੇਸਰ ਜਖ ਕੀਤੇ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਮਿਹਰਵਾਨਗੀ ਨਾਲਿ ਆਖੋ। ਤਾਂ ਰਾਇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਾਹਿ ਕਾਲੂ ਖੁਦਾਇ ਤੇਰਾ ਕੰਮੁ ਰਾਸਿ ਲਿਆਵੈ। ਪਰ ਕਾਲੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਮੇਰਾ ਹੋਦਾ ਮਥਾ ਚੁੰਮੇ ਅਤੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਹਥੁ ਲਾਂਵੀ। ਅਤੇ ਜੈ ਰਾਮ ਨੂੰ ਮੇਰੀ ਬੰਦਗੀ ਕਹੀਂ ਜਾਹਿ ਕਾਲੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਨਾਹ। ਕਾਲੂ ਛਕੜੇ ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋਇਆ। ਆਇਤਵਾਰ ਚਲੇ ਪੰਜਵੇਂ ਦਿਨ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਆਇ ਪਹੁਚੇ। ਸੁਲਤਾਨਪੁਰੋ ਚਲੇ ਪਖੋਕ ਰੰਧਾਵੇ ਦੇ ਖੇੜੇ। ਕਉਣ ਕਉਣ ਗਏ। ਲਾਲੂ ਕਾਲੂ ਰਾਮਾ ਕਿਸਨਾ ਪਰਮਾਨੰਦੁ ਪਲਤਾ ਜੈ ਰਾਮ ਹੋਰ ਨਫਰ ਚਾਕੁਰ ਅਗੇ ਲੀਤੇ, ਨਿਧਾ ਬਾਮਣ ਸਾਥਿ ਕਰਿ ਲੀਤਾ। ਜੈ ਰਾਮ ਮੂਲੇ ਚੋਣੇ ਦੇ ਘਰਿ ਅਗੇ ਨਿਧਾ ਭੇਜਿ ਦਿਤਾ। ਅਗੇ ਨਿਧੇ ਖਬਰਿ ਵਧਾਈ ਕਹੀ

ਪਖੋਕੇ ਰੰਧਾਵੇ ਦਾ ਪੋਤਾ ਗਹਿਤਾ ਰੰਧਾਵਾ ਸੀ। ਜਿਸ ਦਾ ਮੂਲਾ ਪਟਵਾਰੀ ਸੀ। ਜਾ ਨਿਧੇ ਨੇ ਮੂਲੇ ਨੂੰ ਖਬਰ ਸਾਰ ਦਿਤੀ। ਨਿਧੇ ਕਹਿਆ ਮਹਤਾ ਕਾਲੂ ਸੁਖੀ ਰਹੁ। ਮੂਲੇ ਚੋਣੇ ਕਹਿਆ ਨਮਸਕਾਰੁ। ਪਾਧਾ ਆਉ ਭਾਈ ਕਿਥੋਂ ਆਇਆ ਨਿਧੇ ਕਹਿਆ ਮਹਤਾ ਜੀ ਤਲਵੰਡੀਓਂ ਕਾਲੂ ਵੇਦੀ ਆਇਆ ਹੈ। ਜੈ ਰਾਮ ਦਾ ਸਹੁਰਾ ਚਉਕੜਿ ਖਰਚਣਿ ਦੇ ਵਾਸਤੇ। ਮੂਲੇ ਕਹਿਆ ਆਵਨਿ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਉਤੇ। ਅਰੁ ਅਖੀਆਂ ਉਤੇ ਆਵਨਿ। ਸਮੰਤ ੧੫੪੪ ਮਿਤੀ ਇਤਵਾਰ ਦਸਮੀ ਨੂੰ ਪਹਰੁ ਦਿਨ ਵੀਰਵਾਰ ਨੂ ਆਇ ਪਰਮਾਨੰਦ ਪਲਤੇ ਦੇ ਘਰਿ ਵੜੇ। ਅਗਹੁ ਵਧਾਈਆਂ ਮਿਲਣਿ ਲਗੀਆਂ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਖਬਰਿ ਹੋਈ ਅਤੇ ਸਿਠਣੀਆਂ ਮਿਲਣਿ ਲਗੀਆਂ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੋ ਖਬਰਿ ਹੋਈ ਸੁਣਦੋ ਹੀ ਉਠਿ ਦਉੜਿਆ। ਜਾਂਦੇ ਹੀ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾਲੂ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਡਿਗਿ ਪਇਆ। ਕਾਲੂ ਮਥਾ ਚੁੰਮਿਆਂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਖਿਆ ਪਿਤਾ ਜੀ ਰਾਇ ਤੇਰਾ ਮਥਾ ਚੁੰਮਣ ਆਖਦਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਪੈਰਾ ਤੇ ਹਥੁ ਰਖਣਾ ਕਹਿਆ ਸੀ। ਅਸਾਨੂ ਤਾ ਵਿਸਰਿ ਗਇਆ ਸੀ। ਫਿਰਿ ਮਾਉ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਢਹਿ ਪਇਆ। ਮਾਉ ਮਹੁ ਚੁੰਮਿਆ ਗਲਿ ਨਾਲਿ ਲਾਇਓਸੁ ਪੁਤ੍ਰ ਤੈ ਅਸਾਡੀ ਕੁਲ ਨਿਰਮਲ ਕੀਤੀ। ਅਗੇ ਦੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜਾਣੈ। ਪਰ ਇਥੇ ਤਾਂ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤੇ। ਫਿਰ ਨਾਨਕ ਨਾਨੇ ਦੇ ਪੈਰੀ ਪਇਆ। ਤਾਂ ਰਾਮੇ ਲੈਦੋ ਗਲਿ ਵਿਚਿ ਕਦੇ ਛਡੇ ਨਾਹੀ। ਰਾਮਾ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਮੰਗਤਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ। ਤਾਂ ਨਾਨੀ ਭਿਰਾਈ ਆਖਿਆ ਕਦੇ ਛਡਿ ਇਸ ਨੂੰ ਗਲਿ ਵਿਚੋ ਤਾ ਰਾਮਾ ਭਿਰਰਾਈ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਜਾ ਮੇਰੀ ਸਿਕ ਪੂਰੀ ਹੋਸੀ ਤਾਂ ਮੈ ਛਡਾਂਗਾ। ਭਰਾਈ ਆਖਿਆ ਮੇਰੀ ਸਿਕ ਪੂਰੀ ਕਦ ਹੋਸੀ। ਮੈ ਵੀਹ ਰੁਪਈਯੇ ਨਾਨਕ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਵਾਰਿ ਸੁਟਾਂਗਾ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਸਿਕ ਪੂਰੀ ਹੋਸੀ। ਤਾਂ ਭਿਰਾਈ ਆਖਿਆ ਵਾਰਿ ਸੁਟਿ ਰਾਮੇ ਆਖਿਆ ਕੋਈ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਭੀ ਹੋਵੇ ਨਾ। ਤਾਂ ਨਾਨਕੀ ਆਖਿਆ ਜਾਹ ਤੁਲਸਾ ਕੋਈ ਮੰਗਤੇ ਹੈਨਿ ਤਿਨਾ ਸਦਿ ਲੈ ਆਉ। ਤੁਲਸਾ ਗਈ ਸਦਣਿ, ਆਇ ਕਹੈ ਜੀ ਹੈਨਿ ਮੰਗਤੇ। ਤਾਂ ਨਾਨਕੀ ਕਹਿਆ ਨਾਨਾ ਜੀ ਰੁਪਈਯੇ ਰੋਕ ਹੀ ਵਾਰੋਗੇ ਕੇ ਟਕੇ। ਤਾਂ ਰਾਮੇ ਕਹਿਆ ਬੇਟੀ ਤੁ ਆਖਹਿ ਸੋ ਕਰਾ। ਨਾਨਕੀ ਕਹਿਆ ਨਾਨਾ ਜੀ ਟਕੇ ਮੰਗਾਓ। ਤਾਂ ਰਾਮੇ ਕਹਿਆ ਪੁਤ੍ਰ ਕਿਸਨਾ ਤੂ ਵੀਹ ਰੁਪਈਏ ਦੇ ਟਕੇ ਲੈ ਆਉ। ਤਾਂ ਭਿਰਾਈ ਆਖਿਆ ਪੁਤ੍ਰ ਦਸਿ ਰੁਪਈਯੇ ਮੇਰੇ ਭੀ ਲੈ ਜਾਇ। ਕਿਸਨਾ ਮਾਮਾ ਪੰਜ ਰੁਪਈਯੇ ਆਪਣੇ ਪਾਏ। ਪੈਤੀਆ ਰੁਪਈਆਂ ਦੇ ਟਕੇ ਆਂਦੇ। ਵੀਹਾਂ ਦੇ ਰਾਮੇ ਵਾਰਿ ਸੁਟੇ। ਦਸਾਂ ਦੇ ਨਾਨੀ ਵਾਰਿ ਸੁਟੇ। ਪੰਜਾਂ ਦੇ ਮਾਮੇ ਵਾਰਿ ਸੁਟੇ। ਸੰਮਤ ੧੫੪੪ ਮਿਤੀ ਮਘਰ ਸੁਦੀ ਸਤਮੀ ਵੀਰਵਾਰਿ ਭਲਾ ਦਿਨ ਵਿਚਾਰਿ ਕੈ ਚੜੇ ਜਾਇ ਸਤਕਰਤਾਰ ਕਹੀ। ਆਉ ਜੀ ਧੰਨ ਕਰਤਾਰ, ਮੂਲੇ ਸਮਾਨੁ ਕਰਿ ਰਖਿਆ ਸੀ। ਜਾਇ ਪਰਮਾਨੰਦ ਪਲਤਾ ਤੇ ਆਪਣੇ ਹਥਿ ਚਉਕਤਿ ਖਰਚੀ ਵਧਾਈ ਲੈਂਦੋ ਕੁਝ ਰਾਹੁ ਉਸੀ ਭਲੀ ਹੋਈ। ਦੁਹਾਂ ਵਲੋਂ ਬਹੁਤ ਭਲੀ ਹੋਈ।

ਵਿਆਹ ਨੀਅਤ ਹੋਣਾ

ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਵੇਦੀ ਪਰਮਾਨੰਦ ਨੂੰ ਕਹਿਆ ਭਯਾ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਸਾਹਾ ਮੰਗਹੁ। ਪਰਮਾਨੰਦ ਕਹਿਆ ਭਲਾ ਮਹਤਾ ਜੀ ਮੰਗਦੇ ਹਾਂ। ਪਰਮਾਨੰਦੁ ਮੂਲੇ ਨੂੰ ਇਕੰਤ ਬੈਠਾਇਕੇ ਗਲਿ ਸਾਰੀ ਕਹੀ। ਦੇਖੁ ਮਹਤਾ ਜੀ ਨੀਗਰ ਜੁਆਨ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਨੀ ਵਡੀ ਸੁਣੀਦੀ ਹੈ। ਸਾਹਾ ਭੀ ਦੇਹੋ। ਵੇਦੀ ਤਲਵੰਡੀਓਂ ਚਲਿ ਆਏ

ਹੈਨਿ। ਤਾਂ ਮੂਲੇ ਅਗੋ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ। ਭਾਈ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਖਾਤਰ ਜਮਾ ਕਰੋ। ਹਿਕ ਵਰਾ ਅਸਾਨੂ ਮੁਹਲਤ ਦੇਹੁ ਫਿਰਿ ਸਾਹਾ ਸੁਣਿ ਗਿਣਾਇਕੈ ਲਿਖਿ ਭੇਜਾਂਗੇ, ਭਲੀ ਭਾਂਤਿ। ਇਜਤ ਪਾਤਿ ਨਾਲਿ ਵਿਦਾ ਕੀਤੇ। ਬਹੁਤ ਅਨੰਦ ਨਾਲਿ ਆਇ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਵੜੇ। ਵਧਾਈਆਂ ਮਿਲਣਿ ਲਗੀਆਂ। ਨਾਨਕੀ ਸਦੀ ਸਰੀਕਣੀਆਂ ਗਾਵਣਿ ਬਹਾਈਆਂ ਚਉਥੇ ਦਿਨ ਵਿਦਾ ਹੋਵਣਿ ਲਗੇ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਡੂਮਿ ਆਖਿਆ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਭਲੀ ਵਸਤੁ ਤੇ ਰੰਜੁ ਹੋਸੀ। ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਤੂ ਭਲੀ ਵਸਤੁ ਦੇਹਿਗਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਿਉ ਰੰਜੁ ਹੋਵਾਂਗਾ, ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਖਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਤੁਸੀ ਮਰਾਸੀ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਖੋਟੇ ਪੈਸੇ ਅਤੇ ਕਪੜੇ ਉਤੇ ਖੁਸੀ ਹੋਂਦੇ ਹਹੁ। ਅਗਲੀ ਗਲਿ ਜਾਣਦੇ ਨਾਹੀ। ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਕਾਈ ਭਲੀ ਵਸਤ ਤੂ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਸਾਈ ਦੇਹਿ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਅਸਾਂ ਤੈਨੂ ਤਾਰ ਦਾ ਗੁਣ ਦਿਤਾ। ਏਹੁ ਅਸਾਨੂ ਲੋੜੀਦਾ ਆਹਾ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਉਠਿ ਕੈ ਤਾਜੀਮ ਕੀਤੀ। ਫਿਰਿ ਨਾਨਕ ਜੀ ਗਲੋ ਚੋਲਣਾ ਲਾਹਿ ਕੈ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਗਲਿ ਪਇਆ। ਅਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂ ਆਖਿਆ ਮਰਦਾਨਿਆ ਇਕ ਅਸਾਡਾ ਬਚਨ ਮੰਨ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਫੁਰਮਾਈਐ। ਮਰਦਾਨਾ ਤੂੰ ਵੇਦੀਆਂ ਦਾ ਮਿਰਾਸੀ ਹਹਿ ਹੋਰਸ ਥੇ ਨਾਹੀ ਮੰਗਣਾ। ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਭਲਾ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਅਸਾਡੀ ਚਾਰ ਵਿਚਿ ਰਹਹੁ। ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਕਰਤਾਰ ਸਭਨਾ ਦੀ ਸਾਰ ਵਿਚਿ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਸਭੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਵਿਦਾ ਹੋਏ। ਮਿਲਿ ਗਿਲਿ ਸੁਖ ਅਨੰਦ ਨਾਲਿ ਗਏ।

ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਦਾ ਲੇਖਾ ਦੇਣਾ

ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਚਾਲੀ ਓਹ ਕਦੀ ਮਿਰਾਸੀ ਕੋਈ ਆਵੈ ਖਾਲੀ ਕਿਸੇ ਨੂ ਛਡੇ ਨਾਹੀ। ਲੋਕਾਂ ਵਿਚਿ ਗਲਾਂ ਪਈਆਂ ਹੋਵਨਿ। ਨਾਨਕ ਅਜ ਕਲਿ ਨਸਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਇ ਨਾਨਕੀ ਅਤੇ ਜੈ ਰਾਮ ਨੂੰ ਲੋਕ ਸੁਣਾਵਣਿ ਲਗੇ। ਨਾਨਕੀ ਜੈ ਰਾਮ ਨੂੰ ਆਖੇ ਦੇਖੀਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਆਖੇ ਭਰਮਦਾ ਹੋਵਹਿ। ਜੈ ਰਾਮ ਅੰਦਰਿ ਗਿਣਤੀ ਖਾਏ ਬਾਹਰ ਸਾਹੁ ਨਾ ਕਢੇ। ਫੇਰਿ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਖਿਆ ਜੀਜਾ ਜੀ ਹਿਸਾਬੁ ਸਿਰਕਾਰ ਦਾ ਦਿਵਾਇਐ। ਬਹੁਤ ਦਿਨ ਹੋਏ ਹੈਨਿ ਤਾਂ ਜੈ ਰਾਮ ਦਾ ਨਬਾਬ ਪਾਰ ਅਰਜ ਕੀਤੀ, ਨਬਾਬ ਸਲਾਮਤਿ ਮੋਦੀ ਨਾਨਕੁ ਕਹੰਦਾ ਹੈ, ਹਿਸਾਬ ਲੈ ਤਾਂ ਭਲਾ ਹੈ। ਨਬਾਬ ਕਹਿਆ ਜੈ ਰਾਮ ਬੁਲਾਹਿ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ। ਜੈ ਰਾਮ ਨਿਧੇ ਬਾਮਣ ਨੂੰ ਭੇਜਿ ਕਰਿ ਸਦਾਇ ਲੀਤਾ। ਨਿਧੇ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਜੀ ਵਹੀ ਲੈ ਆਉ ਹਿਸਾਬੁ ਦੇਹਿ। ਨਾਨਕ ਖੁਸੀ ਹੋਇ ਕਰਿ ਆਇਆ। ਨਬਾਬ ਦਉਲਤ ਖਾਂ ਅਗੋਂ ਲੋਕ ਦੁਸਟ ਕੰਨ ਭਰਦੇ ਆਹੇ। ਇਤਨੀ ਬਾਤ ਦਉਲਤ ਖਾਂ ਯਾਦ ਰਖੀ ਸੀ। ਤੀਨ ਸੈ ਇਕਤੀ ਰੁਪਈਯੈ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਜਾਫਾ ਉਠੇ। ਨਬਾਬ ਕਹਿਅ ਅਰੇ ਹਮਾਰੇਰਹੇ ਯਾ ਉਸਕੇ। ਜਦੋਂ ਰਾਇ ਕਹਿਆ ਨਬਾਬ ਸਲਾਮਤਿ ਲੋਕ ਦੁਸਮਨੀ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਾਥਿ ਬਹੁਤ ਕਰਤੇ ਹੈ। ਨਬਾਬ ਕਹਿਆ ਭਵਾਨੀ ਦਾਸ ਖਜਾਨਚੀ ਕਉ ਬੁਲਾਵਹੁ। ਭਵਾਨੀ ਆਇਆ। ਨਬਾਬ! ਸਲਾਮਤਿ ਗੁਲਾਮ ਹਾਜਰ ਹੈ। ਨਬਾਬਾ ਕਹਿਆ ਕਿਉ ਭਵਾਨੀ ਦਾਸ ਜੋ ਕੁਛ ਪੈਸੇ ਖਜਾਨੇ ਕੇ ਨਾਨਕ ਮੋਦੀ ਪਾਸ ਥੇ ਸੋ ਦਾਖਲ ਹੋਏ। ਹਾਂ ਨਬਾਬ ਭਵਾਨੀ ਦਾਸ ਜੋ ਕੁਛ ਪੈਸੇ ਖਜਾਨੇ ਕੇ ਨਾਨਕ ਮੋਦੀ ਪਾਸ ਥੇ ਸੋ ਦਾਖਲ ਹੋਏ। ਹਾਂ ਨਬਾਬ ਸਲਾਮਤਿ! ਹਿਸਾਬੁ ਹੂਆ। ਦਾਖਲਾ ਦੀਆ ਨਬਾਬ ਕਹਿਆ ਭਵਾਨੀ ਦਾਸ ਜੋ ਕੁਛ ਨਾਨਕ ਦੇ ਪੈਸੇ ਹਮਾਰੇ ਉਪਰਿ ਉਠੇ ਹੈਂ ਸੋ ਅਬੀ ਦੇਹਿ। ਭਵਾਨੀ ਦਾਸ ਕਹਿਆ ਦਸੋ ਰਾਇ ਕਿਆ ਉਠਾ ਹੈ। ਕਹੈ ਜੀ ਤੀਨ ਸੈ ਇਕਤੀ ਰੁਪਈਯੇ ਦੇਹੁ। ਫੇਰਿ

ਭਵਾਨੀ ਦਾਸ ਕਹਿਆ ਹੁਕਮੁ ਹੈ? ਨਬਾਬ ਕਹਿਆ ਤੀਨ ਮੈ ਇਕਤੀ ਦੇਹੁ, ਤੀਨ ਹਜਾਰ ਅਉਰ ਦੇਹੁ। ਨਾਨਕ ਖੂਬ ਨਵੀਸਿੰਦਾ ਹੈ। ਭਵਾਨੀ ਦਾਸ ਤੀਨ ਸੈ ਇਕਤੀਹ ਹਿਕ ਦਿਤੇ। ਅਤੇ ਤੀਨ ਹਜਾਰ ਹੋਰ ਦਿਤੇ। ਤਰੀਕ ਲਿਖਿ ਲਿਤੀ। ਨਾਨਕ ਲੈ ਕਰਿ ਥੈਲੀਆਂ ਘਰਿ ਆਇਆ ਆਨਿ ਕੁਝ ਥੋੜੇ ਹਟੁ ਲੈ ਗਇਆ, ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਭੈਣ ਪਾਸਿ ਰਖੇ। ਜੈ ਰਾਮ ਨਬਾਬ ਕਉ ਸਲਾਮ ਕਰ ਕੈ ਘਰਿ ਆਇਆ। ਬਹੁਤ ਖੁਸੀ ਆਇਆ ਅਗੋ ਨਾਨਕੀ ਪੁਛਿਆ ਕਹੋ ਜੀ! ਹਿਸਾਬੁ ਹੋਇਆ। ਜੈ ਰਾਮ ਕਹਿਆ ਹੋਆ। ਫੇਰਿ ਨਾਨਕੀ ਪੁਛਿਆ ਜੀ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਹੋਇਆ। ਜੈ ਰਾਮ ਕਹਿਆ ਪਰਮੇਸਰ ਦੀ ਪਿਆਰੀ ਮੈ ਅਜਬੁ ਹੈਰਾਨੁ ਹਾਂ। ਮੈ ਜਾਣਤਾ ਹਾਂ ਜੋ ਨਾਨਕ ਪੈਸੇ ਲੁਟਾਵਤਾ ਹੈ। ਜਾ ਹਿਸਾਬ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹਥੋਂ ਵਧ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ। ਨਾਨਕੀ ਕਹਿਅਜ ਅਜੁ ਕਿਆ ਵਧਿ ਨਿਕਲਿਆ। ਜੈ ਰਾਮ ਕਹਿਆ ਅਜੁ ਵਧਿ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ। ਕਹੈ ਤੀਨ ਸੈ ਇਕਤੀ ਰੁਪਈਯੇ ਵਧਿ ਨਿਕਲੇ ਖਾਂਦਿਆਂ ਪੀਂਦਿਆਂ। ਨਾਨਕੀ ਕਹਿਆ ਜੀ ਨਾਨਕ ਪਾਸੋ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਵਰਸਾਣਾ ਆਹਾ। ਉਸ ਕਉ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਤੀਤ ਆਈ ਥੀ। ਇਤਨਾ ਹੋਰੁ ਕੋਈ ਨ ਵਰਸਾਵੈਗਾ। ਜੈ ਰਾਮ ਕਹਿਆ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਰਸਾ ਵਲ ਹੈ। ਇਸ ਥੇ ਬਹੁਤ ਲੋਕ ਉਧਰਨਗੇ। ਨਾਨਕੀ ਬਹੁਤ ਖੁਸੀ ਹੋਈ ਜੈ ਰਾਮ ਦੇ ਆਖਣੇ ਨਾਲਿ।

ਵਿਆਹ

ਸੰਮਤ ੧੫੪੫ ਮਿਤੀ ਹਾੜ ਸੁਦੀ ਅਸਟਮੀ ਕਾ ਸਾਹਿ ਇਥੈ ਲਿਖਿਆ। ਅਤੇ ਉਥੋਂ ਭਾਦੋਂ ਸੁਦੀ ਸਤਮੀ ਦਾ ਸਾਹਾ ਲਿਖਿਆ ਆਇਆ। ਤਬ ਖਬਰ ਨਾਨਕੀ ਕੈ ਘਰਿ ਵਧਾਈ ਆਈ ਅਤੇ ਨਿਧੇ ਬਾਮਣ ਦੇ ਹਥਿ ਕੁੰਗੂ ਨਾਲਿ ਛਿੜਾਕਿ ਭੇਜਿ ਦਿਤੇ। ਕਾਲੂ ਦੇ ਘਰਿ ਅਨੰਦ ਮੰਗਲ ਲਗੇ ਗਾਵਣਿ। ਕਾਲੂ ਆਪਣੇ ਸਾਹੁਰੇ ਮਾਝੇ ਵਿਚਿ ਭੇਜਿ ਦਿਤਾ ਓਥੇ ਵਧਾਈ ਹੋਈ। ਲਗੇ ਭਾਜੀਆਂ ਵੰਡਣਿ। ਹੋਰ ਸਮਾਨ ਲਗੇ ਕਰਣਿ ਆਪੋ ਆਪਦੀ ਜਹਗਾ। ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਪਾਸਿ ਕਾਲੂ ਗਇਆ। ਰਾਇ ਜੀ! ਮੁਬਾਰਕਾ। ਰਾਇ ਕਹਿਆ ਕਾਲੂ ਤੂ ਵਤ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਗੁਲਾਮ ਨ ਆਖੇ ਭਾਈ ਫੇਰਿ ਅਸੀਂ ਰੰਜੁ ਹੋਵਾਂਗੇ। ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ ਰਾਇ ਜੀ ਅਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਅਦਬ ਲੋੜੀਦਾ ਹੈ ਨਾ। ਭਲਾ ਕਾਲੂ ਹੋਰ ਗਲਾਂ ਥੋੜੀਆ ਨਾਹੀ ਅਦਬ ਦੀਆਂ, ਭਲਾ ਹੋਵੈ ਜੀ। ਕਾਲੂ ਤੂ ਜਾਨਦਾ ਹੈਂ ਜੋ ਨਾਨਕ ਮੇਰਾ ਬੇਟਾ ਹੈ ਅਰੁ ਮੈ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਖੁਦਾਇ ਨਾਨਕ ਦੇ ਵਿਚਿ ਬੋਲਦਾ ਹੈ। ਭਲਾ ਕਾਲੂ ਖੁਦਾਇ ਪਤਿ ਰਖੈ, ਸਾਹੇ ਉਤੇ ਚਲੇ ਕਉਣ ਕਉਣ। ਕਾਲੂ ਲਾਲਾ ਪਰਸਾ ਰਾਮਾ ਲਾਲੂ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਨੰਦ ਲਾਲ ਇੰਦ੍ਰ ਸੈਣ, ਫਿਰੰਦਾ ਜਗਤ ਰਾਇ। ਲਾਲ ਚੰਦ ਜੁਗੂ ਮਲ ਸੀਤਾ ਮਲ ਜਟ ਰਾਇ ਜੀ ਇਤਨੇ ਤਾਂ ਵੇਦੀ ਆਹੇ ਨਿਜੀ ਸਭ ਤਯਾਰ ਹੋਈ ਰਹੈ। ਜਾਂ ਭਾਦੋ ਦੀ ਸੰਗਰਾਂਦ ਚੜੀ ਸਤਿ ਦਿਨ ਗੁਜਾਰੇ ਤਲਵੰਡੀਓ ਚਲੇ। ਮਾਂਝਿਓ ਨਾਨਾ ਰਾਮਾ ਮਾਮਾ ਕਿਸਨਾ ਆਏ। ਹੋਰੁ ਉਨਾ ਦੇ ਦੁਇ ਸਰਕੀ ਆਏ। ਆਇ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਪਹੁਚੇ। ਆਇ ਪਰਮਾ ਨੰਦ ਅਤੇ ਜੈ ਰਾਮ ਪਲਤੇ ਦੇ ਘਰਿ ਅਰੰਭ ਕੀਤਾ। ਪੰਜ ਦਿਨ ਸਾਰੇ ਵਿਚਿ ਉਤਰੇ। ਪਰਮਾਨੰਦ ਨੇ ਨਿਧੇ ਬਾਮਣ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ। ਜਾਇ ਮੂਲੇ ਨੂੰ ਖਬਰ ਕਰ ਜੁ ਵੇਦੀਆਂ ਦੀ ਜੰਝੁ ਆਈ ਹੇ। ਤੁਸਾਨੁ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੈ। ਨਿਧੇ ਜਾਇ ਖਬਰਿ ਕੀਤੀ। ਮੂਲੇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਆਵਨਿ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਉਤੇ। ਅਗੇ ਮੂਲੇ ਖਬਰਿ ਸਰੀਕ ਭਿਰਾਉ ਇਕੇਠ ਸਾਮਾਨਿ ਲਗਿ ਰਹੇ ਹੈਨਿ। ਅਰ ਹੇਤੇ ਰੰਧਾਵੇ ਪਾਸਿ ਜਾਇ ਖੜਾ ਹੋਇਆ। ਚਉਧਰੀ ਜੀ ਵੇਦੀਆਂ ਦੀ ਜੰਞ ਆਈ ਹੈ। ਹੇਤੇ ਰੰਧਾਵੇ ਕਹਿਆ ਪੁਤ੍ਰ ਅਜਿਤੀਆ ਮੂਲੇ ਨਾਲ ਜਾਹਿ। ਜੋ ਕਿਛੁ ਮੂਲਾ ਆਖੇ ਸੋ ਸਰਬਰੀ ਕਰ ਦੇਹਿ। ਕੁਝ

ਭਾਂਡੇ ਕਪੜੇ ਆਦਮੀਆਂ ਦੀ ਸਰਬਰਾਹੀ ਕਰ ਦੇਹੁ। ਮੇਰੀ ਦੇਹ ਵਡੀ ਹੈ। ਨਾਹੀ ਤਾਂ ਮੂਲਾ ਮੈ ਭੀ ਤੇਰੇ ਨਾਲਿ ਹੋਵਾਂ। ਭਲਾ ਚਉਧਰੀ ਜੀ ਤੁਸਾਡਾ ਹੁਕਮ ਹੈ ਸੋ ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਹੋ। ਹਿਤੇ ਰੰਧਾਵੇ ਕਹਿਆ ਮੂਲਾ ਭਲੇ ਲੋਕ ਤੇਰੇ ਘਰਿ ਢੁਕੇ ਨੀ ਕੁਝ ਸਰਮ ਨੂੰ ਲੋਚੇ ਅਤੇ ਜਿਹਬਾ ਨੂੰ ਥੰਮੀ। ਅਸਾਡਾ ਆਖਣਾ ਏਹੋ ਹੈ। ਮੈ ਸੁਣਦਾ ਸੀ ਜੋ ਕਾਲੂ ਵੇਦੀ ਭਟੀਆਂ ਦਾ ਪਟਵਾਰੀ ਹੈ ਪਰ ਬਹੁਤ ਬਰਬੋਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤੂ ਭੀ ਜੀਭ ਦਾ ਕਰੜਾ ਹੈਂ। ਭਲਾ ਮੂਲਾ! ਵਿਚਿ ਪਰਮਾ ਨੰਦ ਤੇ ਜੈ ਰਾਮ ਭਲੇ ਆਦਮੀ ਆਇ ਹੈਨਿ। ਅਸਾਡੀ ਵਲਿ ਵੇਖਣਾ ਆਪਣੀ ਧਿਰੋ ਅਦਬੁ ਕਰਣਾ। ਮੂਲੇ ਕਹਿਆ ਭਲਾ ਚਉਧਰੀ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਅਸਾਡੇ ਪੁਸਤ ਪਨਾਹ ਹੋ। ਅਸਾਨ ਤੁਸਾਡੀ ਓਟਿ ਹੈ। ਮੂਲਾ ਜਾਇ ਆਗ, ਲੈ ਕੁਛ ਕੰਮ ਕਾਜੁ ਮੈਨੂ ਭੀ ਫੁਰਮਾਈ! ਮੂਲੇ ਪੰਚ ਜੋੜਿ ਕੈ ਭਲੀ ਬਟੇਹੜੀ ਭੇਜੀ ਨਾਲੇ ਅਜਿਹਾ ਰੰਧਾਵਾ ਸੀ। ਭਲਾ ਆਦਰੁ ਭਾਉ ਲੀਤਾ। ਰਾਤੀ ਜੰਞ ਚੜੀ ਭਲੇ ਵਾਜੇ ਨਾਲਿ ਅੰਦਰ ਜਾਇ ਵਨੜੀ। ਆਦਰੁ ਭਾਉ ਭਲਾ ਲੀਤਾ। ਸਵਾ ਪਹਰ ਰਾਤ ਗਈ ਤਾਂ ਲਾਵਾ ਹੋਈਆਂ। ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਬਹੁਤ ਖੁਸੀ ਹੋਇਆ। ਬਾਲੇ ਸੰਧੂ ਕਹਿਆ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੈ ਤੁਸਾਂ ਪਾਸ ਆਖਦਾ ਹਾਂ ਸੋ ਮੈ ਅਖੀ ਦੇਖੀਆਂ ਗਲਾਂ ਆਖਦਾ ਹਾਂ। ਮੈ ਸੁਣੀਆਂ ਗਲਾਂ ਨਾਹੀ ਆਖਦਾ। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਬਾਜੀ ਗਲ ਸੁਣਿ ਕੈ ਬਿਗਸਦਾ ਹੈ ਬਾਜੀ ਗਲ ਤੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਬੈਰਾਗੁ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਾਂ ਲਾਵਾਂ ਲੀਤੀਆਂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ ਕੁਛ ਗੁਝਾ ਖਰਚੁ ਆਹਾ। ਸੋ ਬਾਲੇ ਪਾਸ ਆਹਾ। ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਖਿਆ ਬਾਲਾ ਤੂ ਮੇਰੇ ਪਾਸਿ ਹੀ ਰਹਿਣਾ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਕਹਿਆ ਭਲਾ ਜੀ ਹਉ ਪਾਸਿ ਹੀ ਰਹਾਂਗਾ। ਤ੍ਰੈ ਦਿਨ ਜੰਞ ਰੁਹੀ ਚਉਥੇ ਦਿਨ ਵਿਦਾ ਹੋਈ। ਤਾਂ ਡੋਲਾ ਲੈ ਕਰਿ ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰ ਆਏ। ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਲਾਲੂ ਰਾਮਾ ਕਿਸਨਾ ਆਖਨਿ ਜੋ ਨੀਗਰੁ ਵਹੁਟੀ ਘਰਿ ਚਲਨਿ ਅਤੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਭੀ ਆਖੈ ਮੈ ਇਥੇ ਹੀ ਰਹਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਨਾਨਕੀ ਜੈ ਰਾਮ ਆਖਨਿ ਜੋ ਇਥੇ ਹੀ ਰਹਨਿ, ਕਿ ਮੋਦੀ ਖਾਨਾ ਦਾ ਕੰਮ ਭੀ ਚਲੇਗਾ। ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ ਨਾਨਕੀ ਪੁਤ੍ਰ ਤੇਰੀ ਮਾਉ ਉਡੀਕਵਾਨਿ ਬੈਠੀ ਹੈ। ਉਸ ਭੀ ਸੁਖ ਮੁਰਾਦਿ ਹੈ। ਏਹੁ ਝਗੜਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਪਿਛੋਂ ਮੂਲਾ ਆਇਆ। ਮੂਲੇ ਆਖਿਆ ਕੁੜੀ ਗਭਰੂ ਇਥੇ ਹੀ ਰਹਨਿ। ਤਲਵੰਡੀ ਨਾ ਭੇਜੋ। ਇਹੋ ਝਗੜਾ ਕਿਤਨੇ ਦਿਨ ਹੋਇਆ। ਤਾਂ ਪਰਮਾ ਨੰਦ ਕਹਿਆ ਮੂਲ ਚੰਦੁ ਹੁਣ ਪਹਲ ਵੀਕਾਈਂ ਜਾਏ ਫੇਰਿ ਇਥੇ ਹੀ ਰਹਿਨਗੇ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਮੋਦੀ ਹੈ ਇਸ ਤਾਈ ਇਥੇ ਹੀ ਰਹਣਾ ਭਲਾ ਹੈ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਚੋਣੀ ਹੋਰੁ ਜਿਤਨੀ ਜੰਞ ਆਈ ਸੀ ਸੋ ਤਲਵੰਡੀ ਗਈ। ਬਾਲਾ ਮੋਦੀ ਖਾਨੇ ਰਹਿਆ। ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਅਸਾਂ ਆਂਵਦਿਆਂ ਤੋੜੀ ਤੂੰ ਕੰਮ ਚਲਾਉ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੈ ਜਟੂ ਹਾਂ ਮੈਥੋਂ ਕਿਥੋਂ ਕੰਮੁ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਕੰਮੁ ਕਰਤਾਰੁ ਚਲਏਗਾ ਤੂ ਵਿਚਿ ਖੜਾ ਰਹੁ, ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਨੁ ਅਸੀਂ ਜਰੂਰ ਆਵੀਏਗਾ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਗੁਰੂ ਜੀ ...... ਨਾਨਕ ਜਾਇ ਤਲਵੰਡੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ। ਇਕ ਮਹੀਨਾ ਰਹਿ ਫਿਰਿ ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰ ਨੋ ਵਿਦਾ ਮੰਗਣ ਲਗਾ। ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ ਪੁਤ੍ਰ ਤੂੰ ਕੋਈ ਦਿਨ ਰਹੁ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਉਦਾਸ ਹੋਇਆ।

ਚੰਦੋਰਾਣੀ ਦਾ ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰ ਆਉਣਾ

ਫਿਰਿ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਆਇਆ। ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਚੋਣੀ ਨੂੰ ਮੂਲਾ ਪਿਉ ਲੈ ਗਇਆ ਤਾਂ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਇ ਮੋਦੀ ਖਾਨੇ ਬੈਠਾ। ਲਗਾ ਕੰਮ ਚਲਾਵਣਿ। ਅਗੈ ਕਾਲੂ ਕਿਆ ਆਹ ਜੋ ਉਤੋ ਮੂਲਾ ਮਿਲਿਆ। ਜੋ ਨਾਨਕ ਜੀ ਚਾਲੀ ਆਹੀ ਸੋ ਚਲੀ ਜਾਇ। ਮੂਲੇ ਨੂੰ ਧੀ ਆਖੈ ਪਿਉ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਕਿਥੈ ਦਿਤਾ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਖਵਾਇਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਘਰਿ ਦੀ ਪੀੜਿ ਕਾਈ ਨਾਹੀ। ਮੂਲਾ ਜੈ ਰਾਮ ਥੇ ਆਇਆ। ਖਉਰੂ ਕਰੇ ਆਖੇ ਤੁਸਾ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੀ ਧੀ ਨੂੰ ਪਾਇ ਡੋਬਾਇਆ। ਅਤੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਆਖੇ ਅਵੋ ਤੂ ਕਿਥਾਵ ਪੈਦਾ

ਹੋਇਆ ਹੈ ਮੇਰੀ ਜਿੰਦੂ ਨੂੰ ਅਵੋ ਕਿਥੋਂ ਲਿਖਿਆ ਆਹੋ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਅਗੋ ਬੋਲੈ ਨਾਹੀ। ਮਾਤਾ ਚੋਣੀ ਦਾ ਨਾਉ ਸੁਲਖਣੀ ਆਹਾ। ਗੁਰੂ ਦੇਵ ਕਰਿ ਕਿ ਮਾਤ ਚੋਣੀ ਸਦੇਦੰ ਆਹੇ। ਅਤੇ ਚੰਦੋ ਰਾਣੀ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਸਸੁ ਦਾ ਨਾਉ ਆਹਾ। ਚੰਦੋ ਰਾਣੀ ਆਈ ਧੀ ਪਾਸਿ ਧੀ ਮਾਉ ਅਗੇ ਰੁੰਨੀ, ਚੰਦੋ ਨਾਨਕੀ ਨਾਲਿ ਲਗੀ ਲੜਿਨ। ਕਿਉਂ ਤੁਸੀਂ ਏਹੋ ਜਹੇ ਹੋ ਹਕੂਮਤਿ ਲਗੇ ਕਰਣ। ਜੋ ਪਰਾਈਆਂ ਧੀਆਂ ਲਗੇ ਗਾਲਨਿ। ਤੁਸਾਨੂ ਪਰਮੇਸਰ ਦਾ ਭਉ ਨਾਹੀ। ਤੂ ਭਿਰਾਵ ਨੂ ਸਮਝਾਂਵਦੀ ਨਾਹੀ ਨਾ ਤੂ ਭਰਾਵ ਦੀ ਖਬਰਿ ਲੈਨੀ ਹੈ, ਨਾ ਭਣਵਯਾ ਸਾਲੇ ਨੂੰ ਸਮਝਾਂਵਦਾ ਹੈ। ਤੁਸਾਡੇ ਜੀਅ ਕਿਆ ਹੈ। ਤੁਸੀ ਮੈਨੂ ਆਖੋ। ਤਾਂ ਨਾਨਕੀ ਆਖਿਆ ਸੁਣਿ ਮਾਸੀ! ਭਿਰਾਉ ਮੇਰਾ ਚੋਰੁ ਨਾਹੀ ਜਾਰ ਨਾਹੀ ਕੋਈ ਬੁਰਾ ਕਰਮੁ ਨਾਹੀ ਕਰਦਾ। ਇਹ ਦਾਨੁ ਪੁੰਨ ਗਿਆਨੁ ਭੁਖਿਆਂ ਨੋ ਕਰਦਾ ਹੈ ਆਪਣੀ ਕਮਾਈ ਵਿਚੋਂ ਭਾਵੈ ਸੋ ਕਰੈ। ਤੁਸੀਂ ਉਲਾਂਭੇ ਤਾਂ ਦੇਹੋ ਜਾਂ ਤੇਰੀ ਧੀ ਭੁਖੀ ਨੰਗੀ ਰਹਿਦੀ ਹੋਵੈ, ਅਤੇ ਚੰਗੇ ਭਲੇ ਖਾਂਦੇ ਪੀਂਦੇ ਅਗਲੇ ਨੂ ਖੁਆਰੁ ਕਰੋ ਤਾਂ ਤੁਸਾਡੀ ਖੁਸੀ। ਅਸਾਡਾ ਤਾਂ ਮੁਹੁ ਸੁਆਦੁ ਨਾਹੀ ਦੇਂਦਾ ਤੁਸਾਨੋ ਕੁਝ ਇਸੁ ਮੋਹੋ ਆਖੀਐ। ਗਹਣੇ ਦੀ ਜਾਹਗਾ ਗਹਣਾ। ਕਪੜੇ ਦੀ ਜਹਗਾ ਕਪੜਾ ਤੁਸਾਡੀ ਅਕਲ ਗਈ ਹੈ। ਮੈ ਐਸੁ ਮੁਹੌਂ ਭਾਬੀ ਦਿਨਾ ਕਦੇ ਨਾਉ ਸਦਿਆ ਨੀ, ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਖਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਈਵੇ ਨਾਹਕੁ ਆਖੋ ਤਾ ਅਸਾਡਾ ਕਿਆ ਵਸੁ ਹੈ। ਚੰਦੋ ਰਾਣੀ ਚੁਪ ਕਰਿ ਰਹੀ। ਜਾਂ ਧੀ ਪਾਸਿ ਚੰਦੋ ਰਾਣੀ ਆਈ ਆਖੀਓਸੁ ਬੇਟੀ ਸੁਲਖਣੀ ਤੇਰੀ ਨਿਣਾਨਿ ਮੈਨੂੰ ਹੋਦੀ ਸਰਮਿੰਦਾ ਕਰਿ ਛਡਿਆ ਤੂ ਭੀ ਕੁਝ ਨਿਵ ਚਲਿਆ ਕਰਿ। ਸੁਲਖਣੀ ਆਖਿਆ ਅੰਮਾ ਮੈ ਕੁਝ ਭੁਖੀ ਨਾਹੀ। ਨੰਗੀ ਨਾਹੀ ਸਭੋ ਕੁਝ ਹੈ। ਬੇਟੀ ਸਭੋ ਕੁਝ ਹੈ ਤਾਂ ਤੂੰ ਖਤ੍ਰੀ ਪੁਤ ਨੋ ਕਿਉ ਬਦਨਾਵ ਕਰਦੀ ਹੈਂ ਅੰਮਾਂ ਮੈ ਕੀ ਕਰਾਂ ਮੈਨੂੰ ਮੂਹਿ ਨਾਹਿ ਲਾਵਦਾ। ਮੈਨੂ ਸਿਧੇ ਮੁਹਿ ਬੋਲਦਾ ਭੀ ਨਾਹੀ। ਫੇਰਿ ਚੰਦੋ ਰਾਣੀ ਨਾਨਕੀ ਪਾਸਿ ਆਈ ਆਖਣਿ ਲਗੀ ਨਾਨਕੀ ਮੈ ਤੁਸਾਡੇ ਪਰਿ ਕੁਰਬਾਨੁ ਜਾਏ॥ ਬੇਟੀ ਤੂ ਮਤਿ ਚੰਗੀ ਹੈ। ਮੈ ਸੁਲਖਣੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਝਿੜਕਿ ਝੰਬਿ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਅਗੋ ਆਖਣਿ ਲਗੀ ਮੈ ਭੁਖੀ ਨੰਗੀ ਨਾਹੀ ਮੈਨੂ ਨਣਾਨ ਦਾ ਦੁਖੁ ਨਾਹੀ। ਮੇਰੇ ਨਾਲਿ ਸਿਧੇ ਮੁਹ ਬੋਲਦਾ ਨਾਹੀ। ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਮਾਸੀ ਚੰਦੋ ਭਾਬੀ ਕੀ ਤਰਾ ਬਹੁਤ ਕਰੜੀ ਹੈਂ ਜੇ ਕਦੀ ਮੈ ਸਦਿ ਭੇਜਿਦੀ ਹਾਂ ਤਾਂ ਆਂਵਦੀ ਨਾਹੀ। ਜੇ ਕਦੀ ਆਵਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਲੋਹੀ ਲਾਖੀ ਲਾਲੀ ਅਖੀਆਂ ਆਂਵਦੀ ਹੈ। ਮੈ ਇਹ ਜੀ ਵਿਚਿ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਜੁ ਮੇਰੇ ਪਾਸਾਹੁ ਛੋਟੀ ਹੈ। ਮੈ ਆਖਣੀ ਹਾਂ, ਭੀ ਮੇਰੀ ਭਰਜਾਈ, ਮਾਸਾ ਹਥੀ ਮੈ ਜੀਉ ਜੀਉ ਕਰਦੀ ਹਾਂ। ਕਿਊ ਜੋ ਅਸਾਂ ਗੋਦੀਂ ਪਾਇ ਆਂਦੀ ਹੈ। ਭਲੇ ਖਤ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਧੀ ਹੈ। ਅਸਾਂ ਕਿਸਨੂੰ ਮਿੰਨਤਾ ਨਾਹੀਂ ਲਾਵਣੀ। ਆਸਨੂੰ ਗੰਢਿ ਨਾਹੀ ਆਇ ਲਗਾ। ਚੰਦੋ ਕਹਿਆ ਭਲਾ ਬੇਟੀ ਕਮੀ ਕਿਸੈ ਗਲ ਦੀ ਨਾਹੀ। ਪਰ ਆਪ ਹੀ ਜਾਣ ਤ੍ਰੀਮਤਮਆ ਦਾ ਵਰਤਾਬੁ ਹੈ, ਸੋ ਭੀ ਲੋੜੀਐ ਨਾ। ਨਾਨਕੀ ਕਹਿਆ ਪਰਮੇਸਰ ਭਲਾ ਕਰਸੀ। ਮਾਸੀ ਤੂ ਜਾਣਦੀ ਹੈ ਭਰਾਉ ਦੀ ਰਖਣਦੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਮੈ ਭਿਰਾਉ ਨੂੰ ਪਰਮੇਸਰ ਹੀ ਜਾਣਦੀ ਹਾਂ। ਤੂ ਸਤਿ ਕਰਿ ਮੰਨੁ। ਮੈ ਨਾਨਕ ਪਾਸੋਂ ਏਹੀ ਡਰਦੀ ਹਾਂ ਜੁ ਆਖਣਾ ਨਾਹੀ। ਮਾਸੀ ਤੂ ਹੁਣਿ ਜਾਹਿ ਜੇ ਪਰਮੇਸਰ ਭਾਵੈ ਭਾਬੀ ਨੂੰ ਦਿਲਾਸਾ ਦਿਵਾਇੰਆਂਗੀ। ਚੰਦ ਆਪਣੇ ਘਰ ਗਈ।

ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਦਾ ਸਮਝਾਉਣਾ

ਇਕ ਦਿਨ ਨਾਨਕ ਨਾਨਕ ਜੀ ਜੈ ਰਾਮ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਇਆ ਸੀ। ਨਾਨਕੀ ਨੂੰ ਆਇ ਮਿਲਿਆ। ਨਾਨਕੀ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਅਜੁ ਪਰਮੇਸਰ ਅਸਾਂ ਉਪਰਿ ਮਿਹਰਵਾਨੁ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਤੁਸਾ ਦਰਸਨੁ ਦਿਤਾ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਖਿਆ ਬੇਬੇ ਜੀ ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੁਸਾਡਾ ਗੁਲਾਮ ਹਾਂ ਤੂ ਇਤਨੀ ਗਲਿ ਕਿਉ ਆਖਦੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਨਾਨਕੀ ਆਖਿਆ ਤੇ ਏਉ ਕਿਸੇ ਹੋਰਸ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਕਰੋ। ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਖਿਆ

ਬੇਬੇ ਜੀ ਤੂ ਮੈਥੀਂ ਵਡੀ ਹੈ। ਨਾਨਕੀ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਜੀ ਦਿਨਿ ਵਿਚਿ ਵਡੀ ਹਾਂ। ਪਰ ਕਰਮਾ ਵਿਚਿ ਵਡੀ ਨਾਹੀ। ਪਰਮੇਸਰ ਦੀ ਭਗਤਿ ਵਿਚਿ ਵਡੀ ਨਾਹੀ। ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਬੇਬੇ ਤੂੰ ਸਚੀ ਹੈ। ਏਹੁ ਕਰਤਾਰੁ ਤੁਧੇ ਨੂੰ ਬੁਝਾਈ ਹੈ। ਤੇਰੇ ਉਤੇ ਪਰਮੇਸਰ ਮਿਹਰਵਾਨੁ ਹੈ ਨਾਨਕੀ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਜੀ ਪਰਮੇਸਰ ਮਿਹਰਵਾਨ ਤਾਂ ਜਾਣਾਗੀ ਤੂ ਮੇਰਾ ਹਿਕੁ ਆਖਿਆ ਮੰਨਹਿਗਾ। ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਆਖੁ ਬੇਬੇ ਤੂੰ ਆਖਹਿਗੀ ਸੋ ਮੰਨਾਗਾ। ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਵਡੀ ਭੈਣ ਹੈ। ਤੇਰਾ ਮੇਰਾ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਭੀ ਸਾਕੁ ਭੈਣ ਭਰਾਉ ਆਹਾ। ..... ਤੇਰਾ ਭਾਰੁ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਤੇ ਹੈ, ਆਖ। ਤਾਂ ਨਾਨਕੀ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਜੀ ਅਸੀਂ ਸਰਮਿਦੇ ਹੋਂਦੇ ਆਹੇ। ਤੂ ਭਾਬੀ ਨੂੰ ਦਿਲਾਸਾ ਨਾਹੀ ਦੇਂਦਾ, ਭਲਿਆਂ ਭਿਰਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਧੀਆਂ ਹੈਨਿ। ਅਸਾਂ ਗੋਦੀ ਪਾਇ ਆਂਦੀ ਹੈ। ਭਾਈ ਤੂ ਸਾਧੁ ਹੈ ਆਪਣੇ ਜੀ ਵਿਚਿ ਵਿਚਾਰਿ ਦੇਖੁ। ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਖਿਆ ਕਿਉ ਬੇਬੇ ਕਿਸੇ ਗਲੇ ਵਿਰਵੀ ਰਹਦੀ ਹੈ। ਭਾਈ ਕਿਉ ਰਹੈ ਵਿਰਵੀ ਸਭੁ ਕੁਛ ਹਾਜਰੁ ਹੈ। ਪਰ ਤ੍ਰੀਮਤ ਨੋ ਏਹੋ ਗਲ ਲੋੜੀਦੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਬੇਬੇ ਜੀ ਤੁਸਾਂ ਕਹਿਆ ਸਮਝਿਆ। ਬੇਬੇ ਜੀ ਤੂੰ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਮਨ ਤੇ ਤੋਖ ਕਰਿ ਤੂੰ ਆਖਿਨੀ ਹੈ ਸੋ ਕਰਾਗਾਂ। ਹੁਣਿ ਤੂ ਏਹਿ ਗਲਿ ਛੋੜਿ ਦੇਹ ਤੂ ਕਾਈ ਹੋਰੁ ਗਲਿ ਕਰ। ਭਾਈ ਜੀ ਹੋਰ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਏਹ ਗਲਿ ਹੈ ਤੇਰੀ ਅਉਲਾਦ ਦੇਖਾਂ ਆਪਣੇ ਕੁਛੜਿ ਖਿਲਾਵਾਂ। ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਭਲਾ ਬੇਬੇ ਜੀ ਜੋ ਕੁਛ ਤੂੰ ਮੰਗਨੀ ਹੈ ਸੋ ਹੋਈ ਹੈ। ਆਖਿ ਕਰਿ ਚਲਾ ਰਹਿਆ। ਆਖਿਆ ਮੰਨਿਉਸੁ ਲਗਾ ਘਰਿ ਵਾਸੁ ਕਰਣਿ।

ਵਈਂ ਪਰਵੇਸ਼ ਤੇ ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਦਾ ਤਿਆਗ

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਮਹਲਾ ੧। ਨਾਨਕ ਵੇਦੀ ਦਉਲਤਾ ਖਾਂ ਦਾ ਮੋਦੀ ਆਹਾ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰਿ ਵਿਚਿ। ਮੋਦੀਖਾਨਾ ਕਮਾਵਦਾ ਸੀ। ਵਰਿਆਂ ਬਤੀਆਂ ਦਾ ਨਾਨਕ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਨਾਨਕ ਦੇ ਘਰਿ ਇਕੁ ਪੁਤ੍ਰ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸਿਰੀ ਚੰਦੁ ਵਰਿਆਂ ਸਾਢਿਆਂ ਚਹੁ ਦਾ ਅਤੇ ਲਖਮੀ ਦਾਸ ਪੇਟ ਸੀ। ਇਕਿ ਦਿਨ ਇਕ ਗੁਵਿੰਦ ਬੋਲਿਆ ਏ ਬੰਦੇ ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਤੈਨੂ ਕਿਆ ਵੇਦਵਨ ਹੈ। ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਅਗੋਂ ਕਹਿਆ ਮੀਆਂ ਜੀ ਮੈਨੂ ਵੇਦਨਿ ਕਾਈ ਨਾਹੀ। ਫਿਰਿ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕ ਕਹਿਆ ਜੋ ਤੇਰਾ ਰੰਗ ਜਰਦ ਕਿਉ ਹੈ। ਫਿਰਿ ਨਾਨਕ ਅਗੋ ਅਰਜ ਕੀਤੀ ਮੀਆਂ ਜੀ ਅਸੀਂ ਖਤ੍ਰੀ ਜਨਮੁ ਆਹੇ। ਨਾਤੇ ਬਾਝੂ ਖਾਂਦੇ ਨਾਹੀ ਚਾਰਿ ਪਤਰ ਬੈਠੇ ਗੁਜਰ ਜਾਂਦੇ ਹੈਨਿ ਤਾਂ ਦੁਇ ਘੜੀਆ ਦਿਨੁ ਰਹਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਨਾਹਿ ਕਰਿ ਟੁਕ ਮੁਹਿ ਪਾਈਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕ ਉਪਦੇਸ ਦਿਤਾ ਤੇਰੇ ਪਾਸਿ ਸਭ ਕਿਛੁ ਹਾਜਰੁ ਹੈ। ਤੂੰ ਵਡੀ ਵੇਲਾ ਉਠਦਿਆ ਹੀ ਵੇਈਂ ਵਿਚ ਟੁਬੀ ਮਾਰਿ ਕੈ ਆਇ। ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਬੈਠਾ ਬੈਠਾ ਕਰਿ ਕੁਝ ਘਿਉ ਗੁੜੁ ਕਚੇ ਦਾਣੇ ਮੁਹਿਹ ਚਾਇ ਪਾਵੇਗਾ ਤੇਰਾ ਕਉਲ ਹਰਿਆ ਰਹੇਗਾ, ਕੁਮਲਾਵੇਗਾ ਨਾਹੀ। ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਏਹੀ ਟੇਕ ਪਕੜੀ। ਜਾਂ ਮਹੀਨੇ ਛਿਅ ਗੁਜਰੇ ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਟੁਮੀ ਮਾਰੀ ਵੇਈਂ ਵਿਚਿ ਗੁੰਮ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਤਾਂ ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਅਤੇ ਸਿਰਕਾਰ ਵਿਵਿਚ ਡੰਡਿ ਪਈ ਜੋ ਨਾਨਕ ਵੇਦੀ ਗੁੰਮ ਹੋਇਆ, ਕੋਈ ਆਖੈ ਜੋ ਸਿਰਕਾਰ ਦੇ ਪੈਸੇ ਖੋਇ ਗਇਆ। ਫਕੀਰਾ ਨੂੰ ਖਵਾਇਦਾ ਸੀ। ਏਹਾ ਡੰਡਿ ਹੋਈ ਰਹੀ। ਤਾਂ ਤੀਜੇ ਦਿਨ ਨਾਨਕੁ ਬਾਹਰਿ ਨਿਕਲਿਆ, ਸੋਰ ਪਾਇਆ ਨਾਨਕ ਮੋਦੀ ਨੂੰ ਭੂਤਨਾ ਲਗਾ ਖਫਤੀ ਹੋਇਆ। ਦਉਲਤ ਖਾਂ ਲੋਧੀ ਜੈ ਰਾਮ ਨੂੰ ਪਕੜਿ ਮੰਗਾਇਆ ਪੈਸਿਓ ਦਾ ਹਿਸਾਬੁ ਮੰਗਦਾ ਹੈ ਚਲਿ ਕੈ ਹਿਸਾਬੁ ਦੇ। ਨਾਨਕ ਉਠਿ ਨਾਲਿ ਹੋਇਆ ਜਾਇ ਹਿਸਾਬੁ ਦਿਤਾ ਸੁ। ਸਤਿ ਸੋ ਸਠਿ ਰੁਪਯੇ ਨਾਨਕ ਕੇ ਬਾਕੀ ਵਧੇ। ਖਬਰਿ ਦਉਲਤ ਖਾਂ ਨੂੰ ਹੋਈ ਤਦ ਦਉਲਤ ਖਾਂ ਨੂੰ ਹੋਈ ਤਦ ਦਉਲਤ ਖਾਂ ਕਹਿਆ, "ਰੇ ਨਾਨਕ! ਤੂੰ ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਬੈਠੁ ਆਪਣਾ ਹਿਸਾਬੁ ਕੁਛੁ ਆਵੈ ਸੋ ਲੈ। ਅਗੈ ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਕਾ ਕੰਮੁ ਚਲਾਇ। ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਖਾਂ ਜੀ ਏ

ਪੈਸੇ ਮੇਰੇ ਨਾਹੀ ਏ ਪੈਸੇ ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਹੈਨਿ, ਇਹ ਪੈਸੇ ਫਕੀਰਾਂ ਕਉ ਖਲਾਵੋ। ਨਾਨਕ ਫਾਰਕੁ ਹੋਇਆ। ਘਰਿ ਨਾ ਵੜਿਆ ਬਾਹਰ ਮੂਲਾ ਸਹੁਰਾ ਜਲਿ ਕੈ ਅੰਗਿਆਰ ਹੋਇਆ। ਫਿਰਿ ਤੀਸਰੇ ਮਹੀਨੇ ਨਾਨਕ ਦੇ ਘਰਿ ਲਖਮੀ ਦਾਸੁ ਉਪੰਨਾ। ਮੂਲਾ ਸਹੁਰਾ ਸਾਮੇ ਪੰਡਿਤ ਦਾ ਸੇਵਕ ਆਹਾ। ਮੂਲਾ ਮਾਮੇ ਪੰਡਿਤ ਪਾਸਿ ਜਾਇ ਰੁਨਾ, ਵੇਖੋ ਜੀ ਨਾਨਕ ਨਾ ਕਿਛੁ ਕਿਰਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿਤੈ ਵਲਿ ਨਿਕਲਿਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਹੋਇਆ ਹਾਂ, ਸਾਮੇ ਪੰਡਿਤ ਕਹਿਆ ਚਲੁ ਦਿਖਾ ਮੂਲਾ! ਨਾਨਕ ਕਿਥੈ ਹੈ? ਮੂਲੇ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਉਹ ਗੋਰਾਂ ਵਿਚਿ ਬਹੁਤ ਬੈਠਦਾ ਹੈ। ਮੂਲਾ ਸਾਮਾ ਦੋਵੇ ਆਏ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ। ਨਾਨਕ ਗੋਰਾਂ ਵਿਚਿ ਬੈਠਾ ਆਹਾ। ਸਾਮਾ ਪੰਡਤ ਕਹਿਆ, ਨਾਨਕ ਏਹ ਕਿਆ ਸਾਂਗੁ ਬਣਾਇਆ ਹਈ? ਕਿਆ ਕਚੀਆਂ ਗਲਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈਂ? ਚਲੁ ਕਿਛੁ ਕਿਰਤਿ ਕਰਿ। ਤਾਂ ਰਾਗੁ ਬੰਸਤ ਦੀ ਰੁਤਿ ਆਹੀ। ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਸਬਦ ਪਰਾਪਤੀ ਹੋਆ :-

ਰਾਜਾ ਬਾਲਕ ਨਗਰੀ ਕਾਚੀ ਦੁਸ਼ਟਾ ਨਾਲਿ ਪਿਆਰੋ।

[ਬਸੰਤੁ ਹਿੰਡੋਲ ਮਹਲਾ ੧ । ੩ । (੧੧੭੧)]

ਤਾਂ ਫਿਰਿ ਮੂਲਾ ਚੋਣਾ ਜਾਇ ਨਬਾਬ ਪਾਸਿ ਫਿਰਿਯਾਦੀ ਹੋਇਆ। ਨਬਾਬ ਦਉਲਤ ਖਾਂ ਕਹਿਆ, ਅਰੇ ਯਾਰ ਖਾ! ਯਹ ਕਉਨ ਹੈ ਕਿਸ ਉਪਰਿ ਵਿਰਯਾਦੀ ਹੈ? ਯਾਰ ਖਾਂ ਮੂਲੇ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਤੂੰ ਕਉਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ਫਿਰਯਾਦੀ ਕਿਸ ਉਪਰਿ ਹੈਂ, ਮੂਲੇ ਕਹਿਆ ਜੀ, ਮੈ ਨਾਨਕ ਮੋਦੀ ਕਾ ਸਹੁਰਾ ਹੋਤਾ ਹੋਂ ਅਰ ਨਾਨਕ ਪਰ ਫਿਰਿਯਾਦੀ ਹੋਂ।... ਮੂਲਾ ਨਬਾਬ ਪਾਸਿ ਕਹਿਆ ਨਬਾਬ ਸਲਾਮਤ ਨਾਨਕ ਤੋ ਖਫਤੀ ਨਹੀਂ ਹੂਆ ਉਸ ਕੇ ਤਾਈ ਕੋਈ ਅਉਲੀਆ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਤੋਂ ਖਬਰਦਾਰ ਹੈ। ਨਬਾਬ ਕਹਿਆ ਜੈ ਰਾਮ ਕਉ ਬੁਲਾਉ। ਜੈ ਰਾਮ ਬੁਲਾਇਆ। ਜੈ ਰਾਮ ਆਇ ਸਲਾਮ ਕੀਤਾ। ਜੈ ਰਾਮ! ਕਿਆ ਕਰੀਏ ਏਹ ਮੈਂ ਤੋ ਨਾਨਕ ਕੇ ਪੈਸੇ ਰਖਾਣੇ ਨਹੀਂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਜੋ ਫਕੀਰਾਂ ਕੋ ਖਿਲਾਵੋ। ਅਰੁ ਉਸ ਕਾ ਸੁਸਰਾ ਉਸ ਪਰ ਫਿਰਿਯਾਦੀ ਹੂਆ ਹਮੋ ਜਾਣਿਆ ਨਾਨਕ ਖਫਤੀ ਹੂਆ ਹੈ ਅਰੁ ਮੂਲਾਂ ਨੇ ਕਹਿਆ ਹੈ ਜੋ ਉਹ ਖਬਰਦਾਰ ਹੈ ਕਹੁ ਜੋ ਤੂੰ ਕਹੈ ਸੋ ਕਰੀਐ। ਜੈ ਰਾਮ ਨਾਨਕ ਪਾਸਹੁ ਬਹੁਤ ਡਰਦਾ ਆਹਾ। ਜੈ ਰਾਮ ਚੁਪਿ ਕਰਿ ਰਹਿਆ। ਨਬਾਬ ਫਿਰਿ ਕਹਿਆ ਅਰੇ ਜੈ ਰਾਮ ਤੂੰ ਜਬਾਬ ਕਿਉ ਨਾਹੀ ਦੇਤਾ। ਜੈ ਰਾਮ ਕਹਿਆ ਨਬਾਬ ਸਲਾਮਤਿ ਨਬਾਬ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਸਮਝਦੇ ਹੋ। ਮੈਂ ਕਿਆ ਜਬਾਬ ਦੇਉ, ਪਰ ਨਬਾਬ ਕਹਿਆ ਜੈ ਰਾਮ ਹਕ ਕਬੀਲੇ ਕਾ ਭੀ ਹੈ। ਜੈ ਰਾਮ ਕਹਿਆ ਨਬਾਬ ਸਲਾਮਤਿ ਨਾਨਕ ਭੀ ਹਾਜਰੁ ਹੈ। ਕਹੀਂ ਦੂਰ ਗਇਆ ਨਾਹੀ। ਨਬਾਬ ਕਹਿਆ, ਨਾਨਕ ਕੋ ਬੁਲਾਵੋ। ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਆਦਮੀ ਬੋਲਾਵਣੇ ਗਇਆ ਨਾਨਕ ਆਵੇ ਨਾਹੀ ਆਦਮੀ ਫਿਰਿ ਆਏ। ਆਇ ਨਬਾਬ ਪਾਸਿ ਆਖਣ ਲਗੇ, ਕੈ-ਜੀ ਵਹ ਆਵਤਾ ਨਾਹੀ। ਨਬਾਬ ਦਉਲਤ ਖਾਂ ਗੁਸਾ ਖਾਧਾ ਕਹਿਆ ਜਾਇ ਪਕੜਿ ਲਿਆਵੁ। ਫਿਰਿ ਆਦਮੀਆਂ ਜਾਇ ਕਹਿਆ, ਏ ਨਾਨਕ ਨਬਾਬ ਬਹੁਤ ਗਿਲਾਵੰਦੁ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਨਿਮਾਜ਼ ਲਈ ਜਾਣਾ

ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਉਠਿ ਖੜਾ ਹੋਇਆ ਆਇ ਨਬਾਬ ਪਾਸਿ ਖੜਾ ਹੋਇਆ ਸਲਾਮ ਨਾ ਕੀਤੋਸੁ ਨਬਾਬ ਤਬ ਗੁਸਾ ਖਾਧਾ, ਨਬਾਬ ਕਹਿਆ, ਅਰੇ ਨਾਨਕ ਆਵਤਾ ਕਿਉ ਨ ਥਾ। ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ; ਸੁਣਿ ਨਬਾਬ ਜਬ ਤੇਰਾ ਚਾਕਰ ਥਾ ਤਬ ਤੇਰੇ ਪਾਸਿ ਆਵਤਾ ਥਾ। ਅਬ ਤੇਰਾ ਚਾਕਰ ਨਾਹੀ ਅਬ ਖੁਦਾਇ ਕੇ ਚਾਕਰ ਹੂਏ। ਤਬ ਨਬਾਬ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਤੁਮਿ ਐਸੇ ਹੂਏ ਹੋ ਤੋ ਹਮ ਸਾਥਿ ਚਲ ਕਰਿ ਨਿਮਾਜੁ ਕਰੋ ਜੁ ਜੁਮੇ ਕਾ ਰੋਜ ਹੈ। ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਲਾ ਚਲੋ ਜੀ। ਨਾਲੇ ਨਬਾਬ ਨਾਲੇ ਨਾਨਕ ਨਾਲੇ ਹੋਰ

ਲੋਕ ਕਿਤਨੇ ਕੁ ਗਿਣੀਏ, ਜਾਇ ਜੁਮੇ ਮਸੀਤ ਵਿਚਿ ਖੜੇ ਹੋਏ। ਜਿਤਨੇ ਲੋਕ ਮਸੀਤਿ ਵਿਚਿ ਆਹੇ ਤਿਤਨੇ ਆਪਣੀ ਜਹਗਾ ਸਭ ਆਖਣ ਲਗ, ਜੋ ਨਾਨਕ ਏਸੁ ਪਲੇ ਆਜੁ ਆਇਆ ਅਤੇ ਜਿਤਨੇ ਮਹਾਜਨੁ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਆਹਾ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਵਿਚਿ ਸਭਨਾ ਡੰਡਿ ਪਾਇ ਗਈ। ਜੈ ਰਾਮ ਖਰਾ ਦਲਗੀਰ ਹੋਇਕੈ ਜਾਇ ਘਰਿ ਵੜਿਆ ਨਾਨਕੀ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਕਿਆ ਦੇਖੋ ਜੋ ਮੇਰਾ ਖਾਵੰਦ ਬਹੁਤ ਦਲਗੀਰ ਹੈ। ਨਾਨਕੀ ਉਠਿ ਖੜਿ ਹੋਈ ਆਖਿਓਸ ਜੀ ਅਜੁ ਕਿ ਆਵਸਤਾ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਐਸੇ ਦਿਲਗੀਰ ਆਏ ਹੋ? ਜੈ ਰਾਮ ਕਹਿਆ, ਸੁਣਿ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਲੋਕੇ ਤੇਰੇ ਭਿਰਾਉ ਨਾਨਕ ਕਿਆ ਕੀਤਾ ਹੈ ਨਬਾਬ ਨਾਲਿ ਜੁਮੇ ਮਸੀਤ ਨਿਮਾਜ ਕਰਿਨਿ ਗਇਆਹੈ। ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਸਹਰ ਵਿਚਿ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਵਿਚਿ ਡੰਡਿ ਪਈ ਹੈ। ਜੋ ਅਜ ਨਾਨਕ ਤੁਰਕ ਹੋਇਆ। ਮੈਂ ਕਿਉਂ ਨ ਦਲਗੀਰ ਹੋਵਾਂ। ਤਾਂ ਅਗੋ ਨਾਨਕੀ ਕਹਿਆ, ਤੁਸੀਂ ਉਠਿ ਕਰਿ ਰਸੋਂਹੀ ਜਵੋ ਤਸੀਂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਵਲੋਂ ਧੋਖਾ ਕੋਈ ਨਾ ਕਰੋ ਅਚਿੰਤ ਰਹੋ ਨਾਨਕ ਜੋ ਹੈ ਸੋ ਡਾਢੇ ਦਾ ਹਮਾਇਤੀ ਹੈ। ਨਾਨਕ ਵਲਿ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਬੁਰੀ ਨਜਰਿ ਵੇਖੀ ਸਕਦਾ ਉਠ ਤੁਸੀਂ ਅਨੰਦ ਨਾਲਿ ਰਸੋਈ ਜੇਵੋ। ਇਤਨੀਆਂ ਗਲਾ ਕਰਦੇ ਆਹੇ ਜੋ ਸੋਰੁ ਪਇਆ ਅਤੇ ਨਿਧਾ ਬਾਮਣੁ ਜੈ ਰਾਮ ਜਸੂਸ ਲਾਇ ਛਡਿਆ ਸੀ। ਬਾਮਣੁ ਫਿਰਿ ਆਇਆ ਆਇ ਜੈ ਰਾਮ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦਿਤੀ ਉਸ ਤੋਂ ਨਾਨਕੀ ਜੈ ਰਾਮ ਪੁਛਿਆ ਨਿਧੇ ਨੂੰ ਆਖਿ, ਮਿਸਰ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਹੋਇ ਨਿਬੜਿ। ਨਿਧੇ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਮੈ ਤਾਂ ਅੰਦਰੁ ਨਾਹਾ ਪਰ ਮੈਂ ਤੁਰਕਾਂ ਦੇ ਮੁਹੋ ਸੁਣਿਆ ਜੋ ਨਬਾਬਾ ਨਮਾਜ ਕੀਤੀ ਨਾਨਕ ਖੜਾ ਰਹਿਆ। ਨਬਾਬਾ ਨਮਾਜ ਕਰਿ ਮੁਕਾਂ ਤਾਂ ਨਬਾਬ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਕਹਣੇ ਲਗਾ 'ਅਰੇ ਨਾਨਕ ਤੂੰ ਜੋ ਨਮਾਜ ਕਰਨੇ ਆਇਆ ਥਾ ਤੈਂ ਕਿਉਂ ਨ ਕੀਈ।' ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮੈਂ ਕਿਸ ਸੋ ਨਿਮਾਜ ਕਰੋਂ। ਨਬਾਬ ਕਹਿਆ, ਤੂੰ ਹਮਸੋਂ ਕਰਤਾ। ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਤੂੰ ਤਾਂ ਕੰਧਾਰ ਘੋੜੇ ਖਰੀਦਨੇ ਗਇਆ ਥਾ। ਮੈ ਕਿਸੇ ਸੋ ਕਰਾਂ। ਤਾਂ ਦਉਲਤ ਖਾਂ ਕਹਿਆ, ਅਰੇ ਨਾਨਕ ਇਤਨਾ ਜੂਠੁ ਬੋਲਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਤੋ ਈਹਾਂ ਖੜਾ ਹੋ॥ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਸੁਣਿ ਖਾਨ ਤੇਰੀ ਦੇਹੀ ਈਹਾਂ ਖੜੀ ਥੀ ਅਰੁ ਨਿਮਾਜ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਜੋ ਥਾ ਸੋ ਘੋੜੇ ਖਰੀਦ ਕਰਨੇ ਕੰਧਾਰ ਗਇਆ ਥਾ। ਤਾਂ ਕਾਜੀ ਕਹਿਆ, ਦੇਖੋ ਨਬਾਬ ਸਲਾਮਤਿ ਹਿੰਦੂ ਕਿਤਨਾ ਝੂਠੁ ਬੋਲਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਨਬਾਬ ਕਹਿਆ ਕਾਜੀ ਨਾਨਕੁ ਸਚੁ ਕਹਤਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਿਜਦੇ ਕੇ ਵਖਤ ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਘੋੜਿਆ ਕੋ ਕੰਧਾਰ ਮੈ ਗਇਆ ਥਾ, ਫਿਰ ਕਾਜੀ ਚੁਗਲੀ ਕੀਤੀ ਸੁਣਿ ਖਾਂ ਜੀ ਹਮ ਤੇ ਨਾ ਥੇ ਗਏ, ਹਮ ਸੇਤੀ ਨਿਮਾਜ ਕਰਤਾ। ਫਿਰਿ ਨਬਾਬ ਕਹਿਆ ਨਾਨਕ੍ਰ ਤੰ ਕਾਜੀ ਕੇ ਸਾਥਿ ਕਰਤਾ। ਫਿਰਿ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਕਾਜੀ ਤੋਂ ਵਛੇਰੇ ਘਰ ਸਾਭਣੇ ਗਇਆ ਥਾ। ਮਤ ਵਛੇਰਾ ਖਾਤ੍ਰ (ਖਾਤੇ) ਵਿਚਿ ਪਉਂਦਾ ਹੋਵੇ। ਤਾਂ ਦੁਹਾਂ ਨੂੰ ਪਰਤੀਤਤਿ ਆਈ। ਭਯਾ ਜੀ! ਇਉ ਮੈਂ ਸੁਣਿ ਕਰਿ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਨਾਨਕੀ ਬੋਲੀ, ਮਿਸਰ ਨਾਨਕ ਕਿਥੇ ਛੋਡਿਓ। ਨਿਧੇ ਕਹਿਆ, ਜਿਜਮਾਨਿ ਮੈ ਉਥੇ ਹੀ ਛੋਡਿਆ ਆਹਾ ਜੈ ਰਾਮ ਨਿਧੇ ਨੂੰ ਲੜਨਿ ਲਗਾ, ਤੂੰ ਤਾਂ ਸਾਇਤ ਉਥੇ ਖੜਾ ਹੋਵੇਆ। ਨਿਧੇ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਉਹੁ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਨਜਰਿ ਨਾ ਆਇਆ। ਤਾਂ ਨਾਨਕੀ ਕਹਿਆ, "ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਗਿਣਤੀ ਕਾਈ ਨਾ ਕਰੋ ਨਾਨਕ ਸੁਣਿ ਆਵਦਾ ਹੈ। ਤਿਚਰਾਂ ਨੂੰ ਨਾਨਕ ਜੈ ਰਾਮ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਇਆ।

ਭੈਣ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਜਾਣ

ਤੁਲਸਾਂ ਲਉਡੀ ਹੇਠੋਂ ਕੂਕੀ, ਬਹੂ ਜੀ ਤੁਸਾਡਾਾ ਭਾਈ ਜੀ ਆਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਨਾਨਕੀ ਹਿਕ ਥੀ ਚਾਰਿ ਹੋਇ ਗਈ, ਕਿਵ ਜੀ ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਖਦੀ ਸੀ ਜੋ ਨਾਨਕ ਡਾਢੇ ਦਾ ਹਿਮਾਇਤੀ ਹੈਗਾ। ਨਾਨਕ

ਦੀ ਵਲਿ ਹੋਈ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਦੇਖੀ ਸਕਦਾ। ਜੈ ਰਾਮ ਬਹੁਤ ਖੁਸੀ ਹੋਇਆ। ਅਰ ਗਲਾਂ ਲਗਾ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਪੁਛਣ, ਭਾਈ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹੋ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਮਜਕੂਰ ਹੋਇਆ। ਅਸਾਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹਉਲੁ ਕੀਤਾ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਕਹੋ। ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਜੀਜਾ ਜੀ। ਜੋ ਕਿਛੁ ਹੋਈ ਸੀ ਹੋਇ ਵਰਤੀ। ਫਿਰਿ ਮੈ ਰਾਮ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਜੀ। ਜੇ ਕੋਈ ਅਸਾਨੂ ਪੁਛੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਕਿਆਂ ਕਹੀਏ। ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਅਫਾਈ ਖਬਰ ਕਛੁ ਨਾਹੀ ਜੋ ਕੁਛੁ ਤੁਸਾਡੇ ਮੁਹ ਤੇ ਸੁਣੀਏ ਸੋ ਖਰੀ ਖਬਰ। ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਜੀਜਾ ਜੀ, ਦਉਲਤ ਖ਼ਾਂ ਨਿਵਾਜਿ ਲਗਾ ਕਰਨਿ ਅਤੇ ਕਾਜੀ ਲਗਾ ਕਰਨਿ ਅਸੀਂ ਖੜੇ ਰਹੇ। ਜਾਂ ਨਬਾਬ ਨਿਵਾਜ ਕਰਿ ਮੁਕਤਾ ਅਸਾਨੂ ਲਗਾ ਆਖਣਿ, ਅਰੇ ਨਾਨਕ! ਤੂੰ ਨਿਮਾਜ ਕਰਨੇ ਆਇਆ ਥਾ ਕੇ ਖੜਾ ਹੋਵਣੇ ਆਇਆ ਥਾ! ਤੈ ਤੋ ਨਿਵਾਜਿ ਕੀ ਈ ਨਾਹੀ? ਅਸਾਂ ਕਹਿਆ ਜੋ ਮਥਾ ਠੋਕੇ ਜਿਮੀ ਸੋ ਦਿਲ ਉਡੇ ਅਸਮਾਨ ਘੋੜੇ ਕੰਧਾਰ ਖਰੀਦ ਕਰਿ ਦਉਲਤ ਖਾਂ ਪਠਾਣ...। ਅਸਾਂ ਨਿਵਾਜਿ ਕਿਸ ਨਾਲਿ ਕਰਨੀ ਆਹੀ। ਤਾਂ ਕਾਜੀ ਕਹਿਆ ਦੇਖੋ ਖਾਨ ਜੀ ਹਿੰਦੂ ਕਿਤਨਾ ਝੂਠੁ ਬੋਲਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਖਾਨ ਕਹਿਆ ਕਾਜ਼ੀ ਹਿੰਦੂ ਸਚਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਖਤ ਹਮਿ ਸਿਜਦੇ ਮੇ ਗਏ ਥੇ ਉਸ ਵਖਤ ਹਮਾਰਾ ਦਿਲ ਘੋੜਿਓਂ ਕੰਧਾਰ ਕੇ ਕੋ ਗਇਆ ਥਾ। ਫਿਰਿ ਕਾਜ਼ੀ ਕਹਿਆ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਤੋ ਘੋੜਿਓਂ ਕੋ ਗਏ ਥੇ ਹਮ ਤੋ ਕਹੀ ਨ ਥੇ ਗਏ ਨਾ ਮਹਾਰੇ ਸਾਥਿ ਕਰਤਾ। ਤਾਂ ਫਿਰਿ ਅਸਾਂ ਕਾਜੀ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਕਾਜੀ ਤੁਮੇ ਮਸਤੀ ਗਇਆ ਅਟਕਣ ਖਟਿਆ ਖਤਾ, ਸਿਜਦਾ ਕੀਤੀ ਜਿਮੀ ਤੇ ਰੁਆਹ ਕੁਰੜ ਤੇ ਸਿਜਦਾ ਕੀਤੀ ਜਿਮੀ ਤੇ ਰੁਆਹ ਕੁਰੜ ਕੇ ਸਾਥ। ਫਿਰਿ ਨਬਾਬ ਕਹਿਆ ਨਾਨਕ ਯਹ ਕਿਆ ਕਹਿਆ। ਅਸਾਂ ਕਹਿਆ ਕੇ ਖਾਨ ਜੀ ਕਾਜੀ ਘੋੜੀ ਸੂਈ ਹੈ ਵਛੇਰਾ ਜਣਿਆ ਹੈ ਸੁ ਵੇੜ੍ਹੇ ਵਿਚਿ ਖੜਾ ਹੈ ਕਾਜੀ ਜਿਮੀ ਦੇ ਸਿਜਦਾਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰਹੁਆ ਕਾਜੀ ਦਾ ਵਛੇਰੇ ਵਿਚਿ ਜਾ ਰਹਿਆ ਹੈ, ਮਤ ਟੋਏ ਵਿਚਿ ਪੈ ਮਰਦਾ ਹੋਵੈ। ਹਮ ਏਹੁ ਕਹਿਆ ਹੈ ਥਾ ਜੀ। ਤਾਂ ਦਉਲਤ ਖਾਨ ਹਸਿਆ ਕਹਨਿ ਲਗਾ ਕਿਉ ਕਾਜੀ ਨਾਨਕ ਕਿਆ ਕਹਤਾ ਹੈ। ਸਾਚ ਕਹੀਉ। ਤਾਂ ਕਾਜੀ ਕਹਣੇ ਲਗਾ ਖਾਂ ਜੀ ਐਸੀ ਹੀ ਬਾਤ ਹੈ। ਤਾਂ ਨਬਾਬਾ ਕਹਿਆ ਕਾਜ਼ੀ ਨਾਨਕ ਤੋ ਕਾਮਲ ਫ਼ਕੀਰ ਹੂਆ ਹੈ।

ਅਬ ਏਸ ਸੋ ਹਰਫੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਚਲਤਾ। ਫਿਰਿ ਨਬਾਬ ਕਹਿਆ, ਸੁਣਿ ਨਾਲਕ ਤੇਰੇ ਪੈਸੇ ਜੋ ਹੈਂ ਸੋ ਤੋ ਹੋ ਮੈ ਰਖਣੇ ਨਾਹੀ। ਤੇਰਾ ਸਸੁਰਾ ਫਰਿਆਦੀ ਹੂਆ ਥਾ ਜੋ ਹਕ ਕਬੀਲੇ ਕਾ ਹੈ ਅਰ ਤੈਂ ਕਹੀਆ ਜੋ ਫਕੀਰਾਂ ਕੇ ਦੇਹੁ ਅਬ ਕਹੁ ਪੈਸੇ ਕਿਸ ਕੋ ਦੇਹਿ। ਤਾਂ ਅਸਾ ਨਬਾਬ ਨੂੰ ਕਹਿਆ, ਕਿਆ ਮੈ ਤੋ ਤੁਮ ਕੋ ਕਹਿ ਚੁਕਾ ਹੋ। ਅੱਗੇ ਤੂੰ ਜਾਣ। ਨਬਾਬ ਕਹਿਆ, ਸੁਣਿ ਨਾਨਕ ਅਧੈ ਪੈਸੇ ਤੇਰੇ ਕਬੀਲੇ ਕਉ ਦੇਤੇ ਹਂ ਅਰੁ ਅਧੇ ਫਕੀਰੋਂ ਕੋ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਹਥਿ ਕਰਿ ਦੇ। ਤਾਂ ਅਸਾਂ ਕਹਿਆ, ਅਸੀਂ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦੇ ਤੂੰ ਜਾਣ। ਏ ਗਲ ਅਸੀ ਕਰਿ ਆਏ ਆ ਜੀਜਾ ਜੀ! ਅਗੇ ਤੁਸਾਡੇ ਜੀ। ਭਾਵੇ ਭਲੀ ਲਗੇ ਭਾਵੈ ਬੁਰੀ ਲਗੇ। ਤਾਂ ਜੈ ਰਾਮ ਕਹਿਆ ਜੀ ਤੁਸਾਂ ਥੋਂ ਹੋਈ ਸੋ ਪੂਰੀ ਹੋਈ। ਫਿਰਿ ਨਾਨਕੀ ਆਖਿਆ, ਅਜੇ ਨਹੀਂ ਪਤੀਜਦਾ। ਤਾਂ ਜੈ ਰਾਮ ਕਹਿਆ, ਬਹੁ ਜੀ ਤੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਭੈਣ ਹੈ ਤੈਨੂ ਏਦਾ ਕੁਝ ਅਸਰ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਭਰਮ ਵਿਚਿ ਆਹੇ। ਧੰਨ ਪਰਮੇਸਰ ਹੈ ਅਤੇ ਧੰਨ ਨਾਨਕ ਹੈ ਅਤੇ ਤੂੰ ਭੀ ਧੰਨ ਹੈ ਏਸ ਦੀ ਭੈਣ ਹੈ। ਅਤੇ ਥੋੜੇ ਜੇਹੇ ਅਸੀਂ ਭੀ ਧੰਨ ਆਹੇ ਜੋ ਤੇਰੇ ਨਾਲਿ ਸੰਗ ਹੈ। ਫਿਰਿ ਮੂਲਾ ਆਪਣੀ ਧੀ ਨੂੰ ਛਡੇ ਨਾਹੀ ਅਤੇ ਚੰਦੋਰਾਣੀ ਭੀ ਆਈ ਅਤੇ ਲਖਮੀ ਦਾਸ ਕੁਛੜ ਆਹਾ। ਅਤੇ ਸਿਰ੍ਰੀ ਚਦੁ ਪਉਣਿਆ ਪੰਜਾ ਵਰਿਆ ਦਾ ਆਹਾ। ਜਾਂ ਨਾਨਕ ਨਿਕਲ ਖੜਾ ਹੋਇਆ ਚੰਦੋ ਅਤੇ ਮੂਲਾ ਛਡੇ ਨਾਹੀ। ਅਤੇ ਨਾਨਕੀ ਦੇਵੇ ਨਾਹੀ ਅੰਤ ਸਲਾਹ ਹੋਈ ਭਲਾ ਸਿਰੀ ਚੰਦੁ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਰਹੈ। ਅਤੇ ਭਾਬੀ ਨੂੰ ਅਤੇ ਲਖਮੀ ਦਾਸ ਨੂੰ ਤੁਸੀ ਹੀ

ਲੈ ਜਾਵਹੁ। ਚੰਦੋਰਾਣੀ ਜਿਉਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਡਿਠਾ ਤਿਉ ਚੰਦੋਰਾਣੀ ਕੜਕੀ ਐਸੀ ਕੜਕੀ ਜਿਉ ਬਿਜਲ ਕੜਕਦੀ ਹੈ। ਆਖਣਿ ਲਗੀ ਸੁਣਤੋ ਵੇ ਨਾਨਕ ਏਸੈ ਗਲ ਨੂੰ ਵਿਆਹ ਕਰਦਾ ਸੈਂ। ਆਖਣ ਲਗੀ ਜੋ ਟਬਰ ਵਧਾਇ ਕੇ ਛਡਿ ਨੱਠਾ। ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਬੋਲਿਆ ਮਾਰੂ ਰਾਗ ਚਿ ਸਬਦ ਬੋਲਿਆ:-

ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਤਿਲਿ ਪਿੰਡ ਕਮਾਇਆ।

ਤਿਨ ਕਰਤੈ ਲੇਖੁ ਲਿਖਾਇਆ।

ਮਰਦਾਨੇ ਨਾਲ ਮੇਲ ਅਤੇ ਰਬਾਦ ਦੀ ਭਾਲ

ਫੇਰਿ ਕਿਤਨਿਆਂ ਦਿਨਾਂ ਨੂੰ ਤਲਵੰਡੀਟਹੁ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਕਾਲੂ ਖਬਰ ਲੈਣ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਜਾਹਿ ਨਾਨਕ ਦੀ ਖਬਰਿ ਲੈ ਆਉ ਮੈਂ ਉਡੰਦੀ ਜੇਹੀ ਸੁਣੀ ਹੈ ਜੇ ਨਾਨਕ ਫਕੀਰੁ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮਰਦਾਨਾ ਕਿਆ ਦੇਖੋ ਜੋ ਨਾਨਕ ਤਪਾ ਹੋਇ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਮਰਦਾਨਾ ਆਇ ਨਾਨਕੀ ਪਾਸਹੁ ਖਬਰ ਲੀਤੀ ਲਗਾ ਪੁਛਣਿ, ਰਾਜ ਦੀ ਜੀ ਏਹੁ ਕਿਆ ਹੋਇਆ? ਮਹਤੇ ਕਾਲੂ ਮੈਨੂ ਖਬਰ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਆਹਾ। ਨਾਨਕੀ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਖ਼ਬਰ ਜੋ ਦੇਖਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰੁ ਖਬਰ ਲੈਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਭਾਈ ਨਾਨਕ ਪਾਸੋ ਲੈ ਜਾਈਂ ਜੋ ਕੋਈ ਜਬਾਬ ਦੇਵੀਗਾ ਸੋ ਲੈ ਜਾਵੇ। ਮਰਦਾਨਾ ਆਇ ਨਾਨਕ ਨੂ ਮਿਲਿਆ ਆਖਿਆ, ਨਾਨਕ ਜੀ ਯਹ ਕਿਆ ਕੀਤੋਸੁ। ਚੰਗੇ ਭਲਿਆ ਛਡਿ ਕੇ ਅੰਗੋਛਾ ਸਿਰਿ ਬੰਧਿਓ? ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਸੁਣਿ ਮਰਦਾਨਾ ਅਸਾਂ ਤੈਨੂ ਤਾਰ ਦਾ ਗੁਣ ਦਿਤਾ ਸੀ ਸੋ ਅਜ ਦੇ ਦਿਨ ਨੋ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂ ਉਡੀਕਦੇ ਸੇ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਕਿਧਰੁ ਜੀ। ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਜਿਧਰ ਕਰਤਾਰ ਲੈ ਜਾਇ। ਅਜੀ ਨਾਨਕ ਜੀ ਮੈਨੂ ਤਾ ਮਹਤੇ ਕਾਲੂ ਖਬਰ ਨੂ ਭੇਜਿਆ ਆਹਾ ਅਤੇ ਅਮਾ ਬੀਬੀ ਉਡੀਕਵਾਨ ਦੇਖਦੇ ਹੋਸਨਿ। ਤੁਸੀਂ ਆਖਦੇ ਹੋ ਅਸਾਡੇ ਨਾਲਿ ਚਲ ਮੈ ਕਿਆ ਕਰਾਂ। ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਸੁਣਿ ਮਰਦਾਨਾ ਅਸਾਂ ਨਾਲ ਭੁਖ ਨੰਗੁ ਹਈ ਅਤੇ ਸੁਖ ਭੋਗ ਮੰਗੇ ਤਾਂ ਜਾਹਿ ਤਲਵੰਡੀ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਮੈਨੂ ਜਾਣੁ ਅਉਖਾ ਹੋਇਆ ਹੁਣਿ ਮੈ ਕਿਥੇ ਜਾਵਾ। ਹੁਣਿ ਮੈਨੂ ਤੁਹਿ ਜੇਹਾ ਸੈਸਾਰ ਉਤੇ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਨਦਰਿ ਆਵਦਾ। ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਮਰਦਾਨਿਆ ਤਾਰ ਵਜਾਉ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਮੈ ਤਾਰਿ ਕਦੀ ਨਾਹੀ ਵਜਾਈ। ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਸੁਣਿ ਮਰਦਾਨਾ ਅਸਾਂ ਤੈਨੂ ਤਾਰ ਦਾ ਗੁਣ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਸੋ ਕਿਥੇ ਘਤਿਓ? ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਮੈ ਤਾਂ ਵੇਚਿ ਨਾਹੀ ਖਾਧਾ। ਜਿਥੈ ਰਖਿਆ ਹੈ ਤਿਥਉ ਪਇਆ ਹੋਗਾ। ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਵਜਾਇ ਮਰਦਾਨਾ। ਮਰਦਾਨੇ ਪਾਸਿ ਰਬਾਬ ਨਾਹਾ। ਮਰਦਾਨੇ ਹੁਕਮੁ ਮੰਨਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਸਹਰ ਵਿਚਿ ਆਇਆ। ਆਇ ਕਰਿ ਲਗਾ ਕੋਈ ਢਾਢੀ ਟੋਲਣ। ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਹਿਕੁ ਡੂਮਿ ਦਾ ਹਿਕਸੁ ਪਠਾਣ ਅਗ ਬੈਠਾ ਗਾਵਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੰਝੋਲਾ ਰਬਾਬ ਹਥਿ ਵਜਾਂਵਦਾ ਹੈ। ਮਰਦਾਨੇ ਉਸ ਨੋ ਆਖਿਆ, ਚਲ ਭਾਹੀ ਮਿਰਾਸੀ। ਹਿਕੁ ਬੰਦਾ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਤੈਨੂੰ ਸਦਦਾ ਹੈ। ਓਹੁ ਮਿਰਾਸੀ ਉਠਿ ਖਨਾ ਹੋਇਆ। ਰਾਹਿ ਵਿਚਿ ਲਗਾ ਪੁਛਣਿ, ਆਖੁ ਭਾਈ ਤੂੰ ਕਉਣੁ ਹੋਂਦਾ ਹੈ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਭਾਈ ਹਉ ਮਿਰਾਸੀ ਹੋਨਾ ਹਾਂ। ਫਿਰਿ ਉਸ ਪੁਛਿਆ ਭਾਈ ਤੂੰ ਕਿਥੋਂ ਹੈਂ ਤੇਰੇ ਨਾਉ ਕਿਆ ਹੈ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਮੇਰਾ ਨਾਉ ਮਰਦਾਨਾ ਹੈ ਅਤਮੇ ਵਤਨ ਰਾਇ ਭੋਏ ਭਟੀ ਦੀ ਤਲਵੰਡੀ ਹੈ। ਮਰਦਾਨਾ ਲੈ ਕਰਿ ਉਸ ਨੂੰ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ ਆਇ ਬੈਠਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਆਖਿਓਸੁ ਭਾਈ ਵਜਾਉ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਮਾਧ ਲਗੀ ਹੋਈ ਆਹੀ। ਜਾਂ ਉਸ ਡੂਮੇਟੇ ਤਾਰ ਵਜਾਈ ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਅਖੀਆਂ ਖੋਲੀਆਂ ਆਖਿਓਸੁ, ਵੋ

ਮਰਦਾਨਾ ਤੂੰ ਵਜਾਇ। ਮਰਦਾਨੇ ਹੁਕਮੁ ਮੰਨਿਆ। ਮਰਦਾਨਾ ਤਾਰ ਵਜਾਇ ਨਾ ਸਾ ਜਾਣਦਾ ਮਰਦਾਨਾ ਲਾਗਾ ਵਜਾਵਣ। ਮਰਦਾਨਾ ਇਜੇਹੀ ਤਾਰਿ ਵਜਾਈ ਜੋ ਗੰਗਲ ਦੇ ਮਿਰਗਿ ਬਿਸੁਧੁ ਹੋਇ ਕੇ ਢਹਿ ਪਏ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਹੁਤ ਰੀਝਾਇਆ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਆਪਣੇ ਜੀ ਵਿਚਿ ਬਹੁਤ ਰਾਜੀ ਹੋਆ, ਜਾਣੇ ਜੋ ਮੈ ਤਾਂ ਵਜਾਇ ਨਾਹਾ ਜਾਣਦਾ ਅਤੇ ਉਹਹੁ ਢਾਢੀ ਹੈਰਾਨੁ ਹੋਇ ਗਇਆ ਮੈ ਵਡੇ ਵਡੇ ਡਿਠੇ ਆਹਾ ਪਰ ਇਹ ਗੁਣ ਕਿਸੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਡਿਠਾ। ਫਿਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਕਿਉ ਮਰਦਾਨਾ। ਮਰਦਾਨੇ ਸਲਾਮ ਕੀਤਾ ਜੀ ਮੈ ਤੈਨੂ ਖੁਦਾਇ ਅਲੋਹ ਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਜੋ ਤੂੰ ਫੁਰਮਾਵੈ ਸੋਈ ਹਉ ਕਰਓ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਕੋਈ ਰਬਾਬ ਲੈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ, ਤੰਬੂਰਾ ਲਈਏ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਰਬਾਬ ਗੁਰਮੁਖੀ ਅਤੇ ਢਢਿ ਅਤੈ ਹੋਰੁ ਜੁ ਵਾਜਾ ਹੈ ਸੋ ਸਭੋ ਵਿਕਾਰ ਹੈ। ਸੋ ਮਰਦਾਨੇ ਫਿਰਿ ਆਖਿਆ ਜੀ ਰਬਾਬ ਮਿਲੈ। ਤਾਂ ਫਿਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਸੁਆਲ ਕਰਨਾ ਭਲਾ ਨਾਹੀ। ਪਰ ਜ਼ਰੂਰਤ ਕਰਾਂਵਦੀ ਹੈ ਜਾਇ ਕਰਿ ਬੇਬੇ ਜੀ ਪਾਸਿ ਆਖੁ ਜੋ ਬੇਬੇ ਜੀ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਤਉ ਉਤੇ ਸੁਆਲ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੇ ਮੰਨੇ ਤਾਂ ਆਖਾ ਅਤੇ ਨਾ ਮੰਨੇ ਤਾਂ ਨਾਹੀ ਆਖਿਦਾ। ਜੇ ਮੰਨਿਓ ਸੁ ਤਾ ਆਖੇ ਜੋ ਹਿਕੁ ਅਸਾਨੁ ਰਬਾਬ ਲੈ ਦੇ। ਮਰਦਾਨਾ ਉਠਿ ਖੜਾ ਹੋਇਆ। ਤਾਂ ਉਸ ਢਾਢੀ ਕਹਿਆ ਜੀ ਏਹੁ ਰਬਾਬ ਹਾਜਰ ਹੈ। ਫਿਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਢਾਢੀ ਅਸਾਨੂੰ ਪਹੁਚਿਆ ਤੈਂ ਦਿਤਾ। ਪਰੁ ਏਹੁ ਅਸਾਡੇ ਕੰਮਦਾ ਨਾਹੀ। ਮਰਦਾਨਾ ਜਾਇ ਨਾਨਕੀ ਪਾਸਿ ਖੜਾ ਹੋਇਆ। ਨਾਨਕੀ ਪੁਛਿਆ ਕਿਉਂ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਰਜਾ ਦੀ ਮੈਨੂ ਨਾਕ ਜੀ ਤੁਸਾਡੇ ਪਾਸਿ ਭੇਜਿਆ ਹਾਂ। ਨਾਨਕੀ ਆਖਿਆ ਕਿਉਂ ਭੇਜਿਆ ਹੈਸੁ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਇਕੁ ਸੁਆਲੁ ਕੀਤਾ ਹੈਸੁ। ਆਖਿਆ ਹੈਸੁ ਪਹਲੇ ਜੇ ਮੰਨੇ ਤਾਂ ਆਖੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਨਾਂ ਆਖੇ। ਨਾਨਕੀ ਆਖਿਆ ਆਖ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਆਖੁ ਨਿਸੰਗੁ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਹਿਕੁ ਰਬਾਬੁ ਜਿਤਨੇ ਤੇ ਮਿਲੇ ਤਿਤਨੇ ਤੇ ਲੈ ਦੇਉ ਨਾਨਕੀ ਆਖਿਆ ਹਿਕੁ ਕਿਆ ਸਉ। ਆਖੁ ਪਰੁ ਮੈਨੂ ਮੁਹਿ ਦਿਖਾਇ ਜਾਇ। ਫਿਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਜਾਇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ ਆਖਿਆ ਜੀ ਬੇਬੇ ਜੀ ਆਖਦੀ ਹੈ ਜੋ ਹਿਕੁ ਕੀਆ ਸਉ ਆਖੇ ਤਾਂ ਸਉ ਲੈ ਦੇਵਾਂ। ਪਰ ਮੈਨੂ ਆਪਣਾ ਮੂਹ ਦਿਖਾਇ ਜਾਵੋ। ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਗੁਰੁ ਆਖਿਆ ਚਲ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ। ਅਸਾ ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਦਾ ਆਖਿਆ ਫੇਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਨਾਹੀ। ਨਾਨਕੀ ਅਸਾਡੀ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਭੀ ਭੈਣ ਆਹੀ ਅਤੇ ਤਦਿ ਅਸਾਡੀ ਸੇਵਾ ਬਹੁਤੁ ਕੀਤੀ ਆਹੀਸੁ। ਚਲੁ ਭਾਈ ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਢਾਢੀ ਦੋਵੇ ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਪਾਸਿ ਆਏ ਅਗੇ ਨਾਨਕੀ ਆਖਿਆ ਬੇਬੇ ਜੀ ਕੁਛ ਆਖੀਏ। ਤਾਂ ਨਾਨਕੀ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਜੀ ਜੋ ਮੂਹੋ ਆਖੋ ਮੈਨੂੰ ਸੋ ਕਬੂਲ ਹੈ। ਪਰ ਹਿਕੁ ਅਸਾਡਾ ਆਖਿਆ ਤੁਸੀ ਮੰਨੋ। ਅੱਗੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਭਲਾ ਬੇਬੇ ਜੀ ਤੁਸੀ ਆਖੋ। ਨਾਨਕੀ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਫੁਰਮਾਇਸ ਕਰੋ ਸੋ ਨਿਸੰਗ ਕਰੋ ਅਤੇ ਤੁਸੀ ਮੇਰੇ ਪਾਸਿ ਹੀ ਰਹੋ। ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਆਖਿਆ ਬੇਬੇ ਜੀ ਅਸੀਂ ਤੁਸਾਡੇ ਪਾਸਿ ਹੀ ਆਹੇ। ਜਿਤੁ ਵੇਲੇ ਤੁਸੀਂ ਯਾਦਿ ਕਰੋ ਤਿਤੇ ਵੇਲੇ ਹਾਜਰੁ ਆਹੇ। ਫਿਰਿ ਨਾਨਕੀੀ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਤੁਸੀਂ ਜਾਇ ਕਰਿ ਮੁਲੁ ਖੁਸੁ ਕਰੋ ਜੋ ਕੁਝ ਲਗੇ ਸੋ ਮੇਰੇ ਪਾਸੋ ਲੈ ਜਾਵੋ। ਮਰਦਾਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਜੀ ਕੇਹਾ ਕੁ ਹੋਵੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਪਛੁ ਬੇਬੇ ਪਾਸੋ ਜੇਹੇ ਮੁਲ ਦਾ ਆਖੈ ਤੇਹੋ ਜੇਹਾ ਲੈ। ਨਾਨਕੀ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਜੇਹਾ ਤੇਰੀ ਖੁਸੀ ਆਵੈ ਤੇਹੋ ਲੈ। ਮੁਲ ਦਾ ਸਰਫਾ ਨ ਕਰ। ਮਰਦਾਨੇ

ਆਖਿਆ ਭਲਾ ਜੀ। ਮਰਦਾਨਾ ਉਠਿ ਖੜਾ ਹੋਇਆ ਨਾਨਕੀ, ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਰਸੋਈ ਜੇਵਿ ਕਰਿ ਜਾਈਂ ਅਤੇ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਸੰਧੂ ਨੂੰ ਭੀ ਸਦਿ ਲਿਆਉ। ਮਰਦਾਨਾ ਗਇਆ ਬਾਲੇ ਨੂ ਸਦਣ, ਜਾਇ ਮਰਦਾਨੇ ਬਲੇ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਜਿਜਮਾਨ ਤੈਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਤੇ ਨਾਨਕੀ ਬੇਬੇ ਸਦਦੀ ਹੈ। ਬਾਲੇ ਕਹਿਆ ਕਿਉ ਮਰਦਾਨਾ ਕਿਉ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਜੀ ਰਸੋਈ ਕੀਤੀ ਹੈਸੁ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਅਤੇ ਤੈਨੂ ਅਤੇ ਮੈਨੂ, ਤੈਨੂੰ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਸਦਿਆ ਹੈਸੁ। ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਮੈਂ ਚਲਿਆ ਸੀ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਪਰ ਭਲਾ ਚਲ ਮਤੁ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਤੇ ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਰੰਜ ਹੋਂਦੇ ਹੋਵਨਿ। ਮਰਦਾਨਾ ਬਾਲੇ ਸੰਧੂ ਨੂੰ ਲੈ ਆਇਆ ਅਤੈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਆਉ ਭਾਈ ਬਾਲਾ, ਬਾਲਾ ਆਉਂਦੇ ਹੀ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਢਹਿ ਪਇਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਕਰਤਾਰੁ ਚਿਤਿ ਆਵੈ। ਪਰਸਾਦੁ ਤ੍ਰਿਹਾਂ ਜੇਵਿਆ ਬਾਲੇ ਵਿਦਾ ਮੰਗੀ। ਅਜੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਸੀਂ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ। ਅਸਾਨੂੰ ਖੁਸੀ ਦੇਵੋ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਕਿਉਂ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਅਸਾ ਤੇ ਕਿਉ ਰੰਜੁ ਹੋਏ ਹੋ। ਬਾਲੇ ਕਹਿਆ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਸਾਡਾ ਕਿਆ ਬਿਤੁ ਹੈ ਜੋ ਅਸੀਂ ਤੁਸਾਂ ਉਤੇ ਰੰਜ ਹੋਵੀਏ। ਅਸੀਂ ਤੁਸਾਂ ਪਾਸੋਂ ਕੁੱਝ ਸਗੋਂ ਮੰਗਿਆ ਲੋੜਦੇ ਆਹੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਮੰਗੁ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਜੋ ਮੰਗੇ ਸੋ ਕਰਤਾਰ ਪਾਸੋ ਦੇਵਾਈਐ। ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਇਹੋ ਮੰਗਦਾ ਜੋ ਕਰਤਾਰ ਚਿਤਿ ਆਵੇ ਤੇਰੀ ਚਾਲੀ ਦੇਖਿਕੇ ਜੀਉ ਭਰਮੇ ਨਾਹੀ। ਸੈਸਾਰ ਕੋਈ ਕੁਝ ਆਖਦਾ ਹੈ ਕੋਈ ਕੁਝ ਆਖਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਤੁਸਾਨੂ ਕਰਤਾਰ ਅਡੋਲ ਰਖੇਗਾ। ਸੈਸਾਰ ਰੁਪਇਆ ਝਖ ਮਾਰੇ। ਸੈਸਾਂਰ ਸੰਗਿ ਦੀ ਨਿਆਈ ਹੈ। ਬਾਲਾ ਵਿਦਾ ਲੈ ਕਰਿ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਹੋਇਆ। ਨਾਨਕੀ ਕਾਲੂ ਅਤੇ ਅਮਾ ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਸਨੇਹੇ ਦਿਤੇ। ਬਾਲਾ ਲੈਇ ਗਇਆ। ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਰਬਾਬ ਨੂੰ ਲੈਣਿ ਭੇਜਿਆ। ਨਾਨਕੀ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਜਿਤਨੇ ਮਿਲੀ ਅਛਾ ਖੁਸੀ ਕਰਿ ਲਿਆਵੇ। ਜੋ ਮੇਰਾ ਭਾਈ ਨਾਨਕ ਤੇ ਖੁਸੀ ਹੋਵੈ ਜੋ ਕਿਛੁ ਮਾਲ ਲਗੇ ਸੋ ਆਇ ਲਏ। ਮਰਦਾਨੇ ਉਠਿ ਤਾਜੀਮ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਹੁਤ ਖੁਸ ਹੋਇਆ। ਮਰਦਾਨਾ ਲਗਾ ਟੋਲਣਿ ਮਿਰਾਸੀਆਂ ਦੇ ਘਰਿ। ਜਿਥੇ ਜਾਏ ਤਿਥਾਉ ਮਿਰਾਸੀ ਅੱਗੋਂ ਆਖਨਿ ਆਇਆ ਹੀ ਕੁਰਾਹੀ ਦਾ ਡੂਮ। ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਆਦੁਰ ਦੇਵੇ ਨਾਹੀ। ਕਿਤਨੇ ਦਿਨ ਮਰਦਾਨਾ ਫਿਰ ਥਕਾ। ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ ਆਇਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪੁਛਿਆ ਕਿਉਂ ਮਰਦਾਨਾ, ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਤੈਨੂੰ ਸਭੁ ਕੁਝ ਮਾਲੂਮ ਹੈ। ਫਿਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਨਿਸੰਗ ਆਖ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਨਿਸੰਗ ਆਖਣ ਦੀ ਗਲਿ ਨਾਹੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤਰੰਗ ਵਿਚਿ ਆਇਆ। ਅਵੇ ਮਰਦਾਨਾ ਨਿਸੰਗ ਆਖੁ। ਮਰਦਾਨਾ ਕੰਬਿਆ ਕੰਬ ਕਰਿ ਆਖਿਓਸੁ, ਜੀ ਸੈਸਾਰੁ ਆਖਦਾ ਹੈ : ਅਇਆ ਹੀ ਕੁਰਾਹੀ ਦਾ ਡੂਮ। ਅਹਿ ਗਲਾਂ ਹੋਂਦੀਆਂ ਹੈਨਿ ਅਤੇ ਡੂਮ ਕੋਈ ਰਬਾਬ ਆਦਰਿ ਦੇਂ(ਦਾ) ਨਾਹੀ। ਅਤੇ ਤੁਸਾਂ ਆਖਿਆ ਜੋ ਕੋਈ ਰਸਿਆ ਹੋਇਆ ਲਿਆਵੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਮਰਦਾਨੇ ਸੈਸਾਂਰ ਉਈਵੈ ਝਖ ਮਾਰਦਾ ਆਇਆ ਹੈ। ਸੈਸਾਰ ਸਭੁ ਭਸੁ ਪਾਇਕੇ ਅਤੇ (?) ਤੈ ਵਲਿ ਆਵੈਗਾ। ਤੂ ਕੋਈ ਰਬਾਬੁ ਟੋਲਿ ਲਿਆਉ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਕੋਈ ਮਰਾਸੀ ਮੈਨੂੰ ਆਦਰ ਦੇਂਦਾ ਨਾਹੀਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਮਰਦਾਨਾ.....

ਫਿਰੰਦੇ ਕੋਲੋਂ ਰਬਾਬ ਲਿਆਉਣੀ

... ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਕੁਝ ਆਖੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਖਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਜੰਗਲ ਵਿਖੇ ਗਿਰਾਉ ਜਟ ਦਾ ਹੈਈ ਦੁਹਾਂ ਨਦੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚਿ। ਗਿਰਾਉ ਦਾ ਨਾਉ ਆਸਕਪੁਰ ਹੈ। ਉਸ ਵਿਚਿ ਏਕ ਰਬਾਬੀ ਰਹਦਾ ਹਈ ਨਾਉ ਉਸ ਦਾ ਫਿਰੰਦਾ ਹਿੰਦੂ ਸਦਦੈ ਹੈਨਿ। ਅਤੇ ਨਾਲੇ ਫੇਰੂ ਭੀ ਸਦੀਂਦਾ ਹੈ। ਤੂ

ਉਥੇ ਜਾਇਕੇ ਅਸਾਡਾ ਨਾਉ ਲਇਸ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਭਲਾ ਜੀ। ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਕੁਝ ਮੁਲ ਭੀ ਪਲੈ ਹੋਵੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਜਾਇ। ਮਰਦਾਨੇ ਜੋ ਕੁਛ ਮੁਲ ਲੋੜੀਦਾ ਹਈ ਸੋ ਬੇਬੇ ਪਾਸੋ ਲੈਇ ਜਾਇ। ਮਰਦਾਨਾ ਨਾਨਕੀ ਪਾਸਿ ਆਇਆ। ਨਾਨਕੀ ਕਹਿਆ ਕਿਉ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਤਉ ਆਂਦਾ! ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਬੇਬੇ ਜੀ ਜਿਤਨਾ ਸਹਰ ਸੀ ਮੈ ਟੋਲ ਥਕਾ ਮੈਊ ਹਥਿ ਨਾ ਆਇਆ ਹੁਣਿ ਦੂਰਿ ਭੇਜਦਾ ਹੈ। ਮੁਲ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਤਉ ਪਾਸਿ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਨਾਨਕੀ ਕਹਿਆ ਭਲਾ ਭਾ ਜੀ ਕੋ ਕੁਛੁ ਆਖੋ ਸੇ ਦੇਵਾ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਸਤ ਰੁਪਯੇ ਦੇਵੋ। ਨਾਨਕੀ ਸਤ ਰੁਪਯੇ ਅੰਦਰੋ ਕਢੇ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਹਥਿ ਦਿਤੇ। ਮਰਦਾਨਾ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ ਲੈ ਗਇਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਜਾਇ ਮਰਦਾਨਾ ਝਬਿ ਜਾਇ, ਅਤੇ ਝਬਿ ਆਉ। ਮਰਦਾਨਾ ਤ੍ਰਿਹੁ ਦਿਨ ਵਿਚਿ ਗਇਆ। ਜਾਇ ਕਰਿ ਲਗਾ ਟੋਲਣਿ। ਇਥੇ ਫਿਰੰਦਾ ਅਤੇ ਫੇਰੂ ਰਬਾਬੀ ਕਿਥੇ ਰਹਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਦਸੇ ਨਾਹੀ। ਦਇ ਦਿਨ ਮਰਦਾਨਾ ਢੂਢਦਾ ਰਹਿਆ। ਮਰਦਾਨਾ ਅਕਿ ਪਇਆ। ਮਰਦਾਨੇ, ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਜੀ ਇਥੇ ਤੇ ਨਾਹੀ। ਮੈ ਕਿਥੋਂ ਢੂੰਢਾ। ਮਰਦਾਨਾ ਉਦਾਸ ਹੋਇਕੇ ਚਲਣ ਲਗਾ। ਤਾਂ ਤੀਜੇ ਦਿਨ ਫਿਰੰਦਾ ਰਬਾਬੀ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਆਇ ਮਿਲਿਆ। ਆਇ ਕਰਿ ਲਗਾ ਪੁਛਣ ਕਉਣ ਭਾਈ ਤੂੰ ਕਿਸਨੋ ਟੋਲਦਾ ਹੇ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਇਥੇ ਹਿਕੁ ਰਬਾਬੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਲੇ ਫੇਰੂ ਆਖਦੇ ਹੈਨਿ ਫਿਰੰਦੇ ਆਖਿਆ ਤੇਰਾ ਨਾਉ ਕਿਆ ਹੈ ਤੂ ਹੁੰਦਾ ਕਉਣ ਹੈ ਤੂੰ ਭੇਜਿਆ ਕਿਸੁ ਹੈਂ। ਅਤੇ ਤੇਰਾ ਵਤਨ ਕਉਣ ਹੈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਮੇਰਾ ਵਤਨ ਰਾਇ ਭੋਈ ਦੀ ਤਲਵੰਡੀ ਹੈ ਨਾਉ ਮਰਦਾਨਾ ਹੈ ਭੇਜਿਆ ਨਾਨਕ ਵੇਦੀ ਫਕੀਰ ਹੁਕਮੁ ਰਬਾਬ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ। ਫਿਰੰਦੇ ਆਖਿਆ ਫਿਰੰਦਾ ਫੇਰੂ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਾਨਕ ਵੇਦੀ ਮਹੀ ਥੇ ਘਲਿਆ ਹੈ। ਅਤੇ ਰਬਾਬੁ ਭੀ ਮੈਥੇ ਹੈ । ਅਤੇ ਨਾਨਕ ਵੇਦੀ ਮੇਰਾ ਚਿਰੋਕਣਾ ਅਸਨਾਉ ਹੈ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਰਬਾਬੁ ਮੈਨੂ ਦੇਵੋ। ਫਿਰੰਦੇ ਆਖਿਆ ਸੁਣਿ ਮਰਦਾਨਾ ਲੈ ਰਬਾਬੁ। ਫਿਰੰਦਾ ਨ ਜਾਣੀਏ ਰਬਾਬੁ ਕਿਥੋਂ ਲੈ ਆਇਆ। ਜਾ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਕਿਆ ਦੇਖੇ ਰਬਾਬੁ ਕੁਦਰਤੀ ਹੈ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਮੁਲ ਕੁਹੁ। ਫਿਰੰਦੇ ਆਖਿਆ ਮਰਦਾਨੇ ਤੇਰੇ ਪਾਸਿ ਇਸ ਰਬਾਬ ਦਾ ਮੁਲ ਨਾਹੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਮੁਲੁ ਅਸਾ ਲੈਣਾ ਭੀ ਨਾਹੀ। ਮਰਦਾਨੇ ਹੈਰਾਨਗੀ ਲਗੀ ਭਾਈ ਏਹੁ ਕਉਣੁ। ਮਰਦਾਨਾ ਰਹਿ ਨ ਸਕਿਆ, ਆਖਿਓਸੁ ਜੀ ਏਸ ਦਾ ਮੁਲ ਤੁਸਾਂ ਕਿਉਂ ਨਾਹੀ ਲੈਣਾ। ਫਿਰੰਦੇ ਆਖਿਆ ਮਰਦਾਨੇ ਏਹੁ ਰਬਾਬੁ ਅਸਾਨੂ ਕੁਦਰਤਿ ਨਾਲ ਹਥਿ ਆਇਆ ਹੈ। ਅਵਾਜ ਏਸ ਦੀ ਏਹੀ ਨਿਕਲੀ ਜੋ ਫਿਰੰਦਾ ਏਹੁ ਰਬਾਬੁ ਹੋਰਸੁ ਅਗੇ ਵਜਾਵਣਾ ਨਾਹੀ। ਹਿਕੁ ਨਾਨਕ ਵੇਦੀ ਖਤ੍ਰੀ ਹੋਸੀ ਏਹੁ ਰਬਾਬ ਉਸਦੇ ਅਗੇ ਵਜਾਵਣੀ ਤੂੰ ਉਸ ਅਗੇ ਵਜਾਵੇ। ਮਰਦਾਨੇ ਏਸ ਦਾ ਮੁਲ ਅਸਲ ਅਸਾਂ ਲੈਣਾ ਨਾਹੀ। ਪਰੁ ਭਾਈ ਚਲੁ ਦੇਖ ਉਹੁ ਨਾਨਕ ਹੈ ਕੇ ਕੋਈ ਹੋਰੁ ਹੈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਚਲੋ। ਪਰ ਜੇ ਹੁਕਮ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਹਿਕ ਵਾਰੀ ਵਜਾਇ ਦੇਖਾ। ਤਾਂ ਫਿਰੰਦੇ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਹੋਰਸੁ ਅਗੇ ਹੁਕਮੁ ਨਾਹੀ। ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਮੈਨੂ ਉਸੇ ਨਾਨਕ ਭੇਜਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਫਿਰੰਦੇ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਤੂੰ ਜਾਣੁ। ਨਾਨਕ ਉਸੇ ਭੇਜਿਆ ਹੈ ਵਜਾਇ। ਮਰਦਾਨੇ ਰਬਾਬੁ ਹਥਿ ਲੈ ਕਰਿ ਥਾਟ ਬਣਾਇ ਕੇ ਜਾਂ ਤਾਰ ਵਜਾਈ ਤਾਂ ਅਵਾਜ ਵਿਚੋਂ ਨਿਰੰਕਾਰ ਨਿਰੰਕਾਰ ਹੀ ਆਵੇ। ਅਤੇ ਪਿਛੋ ਦੀ ਨਾਨਕ ਦੀ ਅਧੀਨਗੀ ਨਿਕਲੇਅਤੇ ਹੋਰ ਕਾਈ ਅਵਾਜ ਨਾ ਨਿਕਲੇ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇ ਕਰਿ ਆਖਿਓਸੁ ਫਿਰੰਦਾ ਭਾਈ ਝਬਿ ਚਲੁ। ਫਿਰੰਦਾ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਦੋਵੇਂ ਨਾਵੈ ਦਿਨ ਆਇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ ਖਲੇ ਹੋਏ, ਰਬਾਬੁ ਆਗੈ ਰਖਿਆ ਅਤੇ ਦੁਹਾਂ ਮਥਾ ਟੇਕਿਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਇਤਨਾ ਚਿਰੁ ਕਿਉਂ

ਲਾਇਓ? ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਤੇਰੀ ਤੂੰ ਜਾਣੁ ਅਸਾਨੂ ਕੁਝ ਮਲੂਮ ਨਾਹੀ ਰਹਿੰਦੀ। ਕੇ ਤੂੰ ਭਗਤ ਹੈ ਕੇ ਤੂੰ ਓਹੁ ਨਿਰੰਕਾਰ ਹੈ ਅਸੀ ਤਾਂ ਵਡੇ ਹੈਰਾਨ ਆਹੇ। ਜਿਥੇ ਤਉ ਅਸਾਨੂ ਭੇਜਿਆ ਤਿਥੇ ਤਉ ਮੈ ਜਾਇ ਢੂਢਿ ਰਹਿਆ ਦਸੇ ਕੋਈ ਨਾਹੀ। ਤੀਸਰੇ ਦਿਨ ਮੇਰੇ ਚਲਣ ਤੇ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਏਹੁ ਸਾਧੁ ਆਇ ਮਿਲਿਆ ਏਸ ਆਪੇ ਪੁਛਿਆ ਪੁਛਿਕੇ ਹਕੀਕਤ ਲੀਤੀਓਸੁ ਤਾਂ ਰਬਾਬੁ ਕਿਤੇ ਵਲੋਂ ਕਢਿਉਸੁ ਹੋਰ ਹਕੀਕਤ ਇਸੇ ਪਾਸੇ ਲਵੋ।.....

ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਦਾ ਵੀਰ ਲਈ ਪਿਆਰ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਏਹੁ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਮਰਦਾਨੇ ਲੈ ਰਬਾਬੁ ਹਥਿ। ਮਰਦਾਨੇ ਰਬਾਬ ਹਥਿ ਲੀਤਾ, ਲਗਾ ਥਾਟ ਬਜਾਵਣ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਹੁਕਮੁ ਕੀਤਾ ਮਰਦਾਨਾਾ ਝਬ ਹੋਹੁ। ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਥਾਟ ਬਣਾਇ ਦੇਵਾਂ ਨਾ। ਤਾਂ ਫਿਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਹੁਕਮੁ ਕੀਤਾ ਮਰਦਾਨਾ ਆਪੇ ਹੀ ਬਣ ਜਾਇਗਾ ਝਬੁ ਹੋਹੁ। ਮਰਦਾਨੇ ਹੁਕਮੁ ਮੰਨਿਆ ਆਪੇ ਹੀ ਥਾਟੁ ਬਨਿ ਗਇਆ। ਲਗਾ ਮਰਦਾਨਾ ਤਾਰ ਵਜਾਵਣ। ਤਾਰ ਵਿਚੋਂ ਏਹ ਅਵਾਜ ਨਿਕਲੇ ਤੂੰ ਹੀ ਨਿਰੰਕਾਰ ਤੂੰ ਹੀ ਨਿਰੰਕਾਰ ਨਾਨਕ ਬੰਦਾ ਤੇਰਾ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਸਮਾਧ ਲਗ ਗਈ। ਮਰਦਾਨਾ ਦੇਖੇ ਏਹ ਤਾਂ ਬਿਦੇਹੀ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਦੁਇ ਰਾਤੀ ਤੇ ਦੁਇ ਦਿਨ ਸਮਾਧਿ ਲਗੀ ਰਹੀ। ਮਰਦਾਨੇ ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇਥੋ ਛਡਿ ਦਿਤਾ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਹੋਇ ਗਇਆ ਨਿਰੰਕਾਰ। ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਲਗੀ ਭੁਗ ਮਰਦਾਨੇ ਦਾ ਜੀਉ ਭਟਕਿਆ ਅਤੇ ਛਡਿ ਭੀ ਸਕੇ ਨਾਹੀ। ਏਹੁ ਜੀ ਵਿਚਿ ਵਿਚਾਰ ਕਰੇ, ਕਦੀ ਜਾਗੈ ਤਾਂ ਮੈ ਵਿਦਾ ਲਵਾ। ਤੀਸਰਾ ਦਿਨ ਹੂਆ ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਪਲਕਾ ਲਾਹੀਆਂ। ਪੂਛਣ ਲਗਾ ਕਿਉਂ ਮਰਦਾਨਾ ਕਿਆ ਖਬਰ ਹਈ? ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਤੇਰੀ ਭੁਖ ਅਰੁ ਦੁਖ ਕਰਤਾਰਿ ਦੂਰਿ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਅਸਾਡੀ ਨਾਹੀ ਦੂਰਿ ਹੋਈ ਤੂੰ ਤਾਂ ਓਹੋ ਹੋਇਓ ਅਤੇ ਆਦਮੀ ਅਸੀ। ਤੇਰਾ ਤੇ ਅਸਾਡਾ ਸੰਗ ਕਿਆ ਰਲੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਅਸਾ ਪਾਸਿ ਏਹੁ ਦੁਖ ਭੁਖ ਹਈ ਜੇ ਤਾਂ ਕਬੂਲ ਕਰੇਂ ਤਾਂ ਅਸਾਂ ਪਾਸਿ ਰਹੁ। ਅਤੇ ਨਾ ਕਬੂਲ ਕਰੇਂ ਤਾਂ ਜਾਹਿ। ਮਰਦਾਨਨੇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਇਕੇ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਆਪਿ ਜੇਹਾ ਕਰਿ, ਹਿਕੇ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਇਲਾਜੁ ਕਰਿ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਪਾਸਿ ਰਹੋ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਸੁਣਿ ਮਰਦਾਨਾ ਅਹਿ ਦੋਵੇ ਗਲਾ ਕਰਤਾਰ ਪਾਸਿ ਹੈਨਿ ਅਤੇ ਅਸਾਡੇ ਪਾਸਿ ਸਹਜ ਹੈ, ਜੇਹੀ ਬਣੇ ਤੇਹੀ ਕਟਣੀ। ਅਗੇ ਤੇਰੀ ਖੁਸੀ ਜੇਹਾ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਰਹੁ ਨਾਹੀ ਜਾਹਿ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਹਉ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਏਹੁ ਰਬਾਬੁ ਬੇਬੇ ਜੀ ਨੂੰ ਸਉਪਿ ਜਾਹਿ।

ਮਰਦਾਨਾ ਰਬਾਬੁ ਲੈ ਕਰਿ ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਪਾਸਿ ਆਇਆ। ਨਾਨਕੀ ਦੇ ਮਨ ਧੋਹੁ ਪਇਆ। ਨਾਨਕੀ ਲਗੀ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਪੁਛਣ। ਕਿਉ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਏਹੁ ਰਬਾਬ ਕਿਤਨੇ ਨੋ ਹੋਆ। ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਦਿਨੇ ਆਇਓ ਅਤੇ ਮੇਰਾ ਭਾਈ ਜੀ ਕਿਥੇ ਛਡਿਓ। ਮਰਦਾਨਾ ਆਖਣ ਲਗਾ ਬੇਬੇ ਜੀ ਓਹੁ ਤਾਂ ਸਾਧ ਫਕੀਰ, ਉਸ ਤਾਈ ਦੁਖ ਭੁਖ ਕਾਈ ਨਾਹੀਂ। ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਬੰਦੇ ਅਸਾਂ ਤਾਈ ਦੁਖ ਭੁਖ ਲਗੀ ਹੋਈ। ਅਸੀਂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸਹੁ ਵਿਦਾ ਲੈ ਆਏ ਆਹੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਸਾਨੂ ਵਿਦਾ ਦਿਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਹਿਆ ਹੈ ਰਬਾਬੁ ਬੇਬੇ ਜੀ ਨੂੰ ਸਉਪਿ ਆਉ। ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਦਾ ਬੈਰਾਗੁ ਛੁਟਿ ਗਇਆ, ਕਿਥਾਉ ਥਮੀਐ ਨਹੀਂ। ਤੁਲਸਾ ਲਉਂਡੀ ਬਹੁਤੇਰਾ ਆਖੇ ਅਤੇ ਮੁਹ ਪੂੰਝੇ ਪਰ ਦੇਹ ਦਾ ਮੋਹ ਵਿਆਪ ਗਇਆ, ਦਿਨ ਬੀਤ ਗਇਆ ਸੰਧਿਆ ਪਈ ਗਈ ਤਾਂ ਭਯਾ ਜੈ ਰਾਮ ਆਇਆ। ਜੈ ਰਾਮ ਦੇਖ ਕੈ ਹੈਰਾਨੁ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਲਗਾ ਪੁਛਣ ਕਿਉਂ ਨੀ ਤੁਲਸਾ ਅਜੁ ਬਹੂ ਜੀ ਇਤਨਾ ਰੁਦਨੁ ਕਿਉਂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿਆ ਹੈ। ਤੁਲਸਾ ਕਹਿਆ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਮਰਦਾਨਾ ਭਾਈ ਜੀ ਨੂੰ ਛਡਿ ਚਲਿਆ ਹੈ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਬੈਰਾਗੁ ਕਦਰੀ ਹੈ। ਜੈ

ਰਾਮ ਕਹਿਆ ਕਿਉਂ ਬਹੂ ਜੀ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਹੁਕਮੁ ਥੀ ਬਾਹਰਿ ਨਾਹੀ। ਜਿਸ ਵਜਾ ਜਿਸ ਸੂਰਤ ਨਾਨਕ ਜੀ ਤੁਸਾਡੇ ਪਾਸਿ ਰਹੇ ਅਤੇ ਤੁਸਾਡਾ ਮਨੁ ਸੰਤੋਖ ਵਿਚਿ ਆਵੈ ਸੋਈ ਸੂਰਤਿ ਦਸੋ ਅਸੀਂ ਸੋਇ ਕਰੀਏ। ਨਾਨਕੀ ਬੋਲੀ ਮੈ ਸੰਤੋਖ ਵਿਚਿ ਆਹੀ ਭਲਾ ਮਰਦਾਨਾ ਨਾਲਿ ਹੈਗਾ। ਮਰਦਾਨਾ ਭਾਈ ਜੀ ਨੂੰ ਛਡਿ ਚਲਿਆ ਹੈ। ਜੈ ਰਾਮ ਬੋਲਿਆ ਬਹੂ ਜੀ ਏਹੁ ਕਿਆ ਹੋਇਆ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਭਟਕੇ। ਤੁਸੀ ਅਸਾ੍ ਉਪਦੇਸਦੇ ਅਤੇ ਹੁਣਿ ਆਪੇ ਹੀ ਭਟਕਣ ਲਗੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਰਦਾਨੇ ਤੋੜੀ ਨਾਹੀ ਰਹਿਆ। ਨਾਨਕ ਆਪਣੇ ਪੇਰਾਂ ਤੇ ਹੀ ਹੈ। ਤੁਸੀ ਜੀ ਤੇ ਖਤਰਾ ਕੋਈ ਨਾ ਕਰੋ। ਜਿਉਂ ਮਰਦਾਨਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨਾਲਿ ਰਹਦਾ ਹੈ ਤਿਉ ਰਖੋ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਰਾਜੀ ਆਹੇ। ਨਾਨਕੀ ਬਹੂ ਬੋਲੀ ਜੀ ਤੁਸੀ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂ ਕਹੋ। ਜੈ ਰਾਮ ਕਹਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਕਿਉ ਤੂੰ ਨਾਨਕ ਜੀ ਛਡਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈਂ। ਤੇਰੇ ਨਾਲਿ ਉਸ ਦਾ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਹੈ। ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਭਲਾ ਜੀ ਮੈ ਕਿਆ ਕਰਉ। ਉਸ ਤਾਇ ਸਮਾਧਿ ਲਗਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਖੁਲਦੀ ਨਾਹੀਂ। ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਸਹਰ ਵਸਦੀ ਵਿਚਿ ਹੋਵੈ ਤਾਂ ਖਤਰਾ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਉਜਾੜ ਵਿਚਿ ਖਤਰਾ ਰਹਦਾ ਹੈ। ਜੈ ਰਾਮ ਕਹਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਜੇ ਤੂੰ ਰੋਟੀ ਕਪੜੇ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਕਹਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਰੋਟੀ ਕਪੜੜਾ ਏਥੋਂ ਮਉਜੂਦ ਲੈ, ਅਤੇ ਭਲਾ ਕੋਈ ਦਿਨ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨਾਲਿ ਗੁਜਾਰਨ ਕਰਿ। ਮਰਦਾਨੇ ਏਹਿ ਗਲਾਂ ਨਜਰਿ ਆਵਦੀ ਜੋ ਨਾਨਕ ਨਾਲਿ ਪਹੁਚਿ ਕਉਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਕੁਝੁ ਆਪ ਪਾਸੋ ਹੋਇ ਆਵੈ ਤਿਚਰੁ ਕੁਛੁ ਕੀਚੈ। ਨਾਨਕੀ ਅਤੇ ਜੈ ਰਾਮ ਦੁਹਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਕਹਿਆ ਭਲਾ ਜੇ ਤਾਂ ਇਸ ਸਹਰ ਵਿਚਿ ਚਹੋ ਤਾਂ ਏਥੋਂ ਦੁਇ ਵਖਤ ਰਸੋਈ ਖਾਇਹ ਜਾਵੋਂ ਅਤੇ ਭਾਈ ਜੇ ਦੁਰਾਡੇ ਜਾਵੋ ਤਾਂ ਰੋਕ ਖਰਚੀ ਲੈ ਜਾਉ। ਇਹ ਗਲ ਮਰਦਾਨਾ ਖੁਸੀ ਹੋਇਆ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਭਲਾ ਭਯਾ ਜੀ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਆਖੋ ਸੋ ਕਰਾਂਗੇ। ਅਤੇ ਨਾਲੇ ਨਾਨਕੀ ਖੁਸੀ ਹੋਈ, ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਰਾਤੀ ਰਖਿਆ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਾਦੁ ਖਵਾਇਆ ਭਲਕੁ ਹੋਇਆ।

ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਭਯਾ ਜੀ ਹਉ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਜੈ ਰਾਮ ਕਹਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਰਸੋਈ ਜੇਵਿ ਜਾਇ। ਅਤੇ ਕੁਝੁ ਖਰਚੁ ਲੈ ਜਾਇ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਲਾ ਭਲਾ ਜੀ। ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਰਸੋਈ ਜਿਵਾਈ ਅਤੇ ਜੈ ਰਾਮ ਆਪਣੇ ਗਲ ਦਾ ਜੋੜਾ ਬੁਗਚੋ ਵਿਚੋਂ ਕਢਿ ਕੈ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਗਲਿ ਪਾਇਆ ਅਤੇ ਆਖਿਓਸੁ ਬਹੂ ਜੀ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਖਰਚੀ ਦੇਹੋ। ਨਾਨਕੀ ਕਹਿਆ ਜੀ ਤੁਸੀ ਕਹੋ ਸੋ ਦੇਵਾਂ। ਜੈ ਰਾਮ ਕਹਿਆ ਬਹੂ ਜੀ ਤੁਸਾਡੇ ਜੀ ਆਵਦੀ ਹੈ ਸੁ ਦੇਵੋ। ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਰਾਜੀਂ ਹਾਂ। ਨਾਨਕੀ ਵੀਹ ਰੁਪਯੇ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਹਥਿ ਦਿਤੇ। ਅਤੇ ਆਖਿਓਸੁ ਭਾਈ ਜੀ ਨੂੰ ਆਖਿਨਾ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਦਰਸਨ ਦੇਵਣੇ। ਮਰਦਾਨਾ ਜੋੜਾ ਗਲਿ ਪਾਇ ਕਰਿ ਅਤੇ ਵੀਹ ਰੁਪਏ ਲੈ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ ਆਇਆ। ਆ ਕਰਿ ਮਥਾ ਟੇਕਿਓਸੁ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਵੋ ਮਰਦਾਨਾਾ ਰਬਾਬੁ ਫੇਰਿ ਕਿਉਂ ਲਿਆਇਉ। ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਬਹੁਤ ਬੈਰਾਗੁ ਕੀਤੋ, ਭਯਾ ਜੈ ਰਾਮ ਕਆਇਆ ਉਨ ਮੇਰਾ ਦਿਲਾਸਾ ਕੀਤਾ, ਮੈਨੂ ਆਖਣਿ ਲਗੇ ਜੋ ਤੂੰ ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਪਾਸਹੁ ਜਾਇ ਨਾਹੀ, ਨਾਨਕ ਦੇ ਪਾਸੀਹੁ ਰਹੁ। ਮੈ ਕਹਿਆ ਭਲਾ ਜੀ। ਮੇਰੇ ਗਲਿ ਜੈ ਰਾਮ ਆਪਣਾ ਜੋੜਾ ਪਾਇਆ ਅਤੇ ਵੀਹ ਰੁਪਯੇ ਖਰਚੀ ਦਿਤੀ ਅਤੇ ਆਖਣ ਲਗੇ। ਜਿਚਰੁ ਸਹਰ ਵਿਚ ਹਿਵੇ ਦੋਵੇਂ ਵਖਤ ਪਰਸਾਦੁ ਦੇਵ ਜੇਵ ਜਾਵੋ ਅਤੇ ਦੂਰਿ ਜਾਵੋ ਤਾਂ ਖਰਚੀ ਆਪਣੇ ਪਾਸਿ ਰਖੋ। ਅਤੇ ਬੇਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ, ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਦਰਸਨ ਦੇਓ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਅਵੋ ਮਰਦਾਨਾ ਏਹੁ ਕਿਆ ਕੀਤੇ। ਅੰਤ ਡੂਮ ਹੋਇ ਗਇਓ। ਅਗੇ ਹੀ ਓਨਾ ਨੁ ਸਿਰੀ ਚੰਦ ਪਾਲਣਾ ਪਇਆ ਹੈ, ਏਹੁ ਤੂੰ ਕਿਆ ਕਰਿ ਆਇਓ। ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਮੈ ਤਾਂ ਮੰਗੇ ਨਾਹੀ ਓਨਾ ਆਪੇ ਖੁਸੀ ਹੋਇ ਕਰਿ ਦਿਤੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ,

ਜਾਇ ਮਰਦਾਨੇ ਏਹ ਰੁਪਯੇ ਫੇਰਿ ਦੇ ਆਉ। ਅਤੇ ਜੋੜਾ ਤੈਨੂੰ ਮੁਬਾਰਕੁ। ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਨਜਰਿ ਕਰਤਾਰਿ ਉਪਰਿ ਰਖੀਏ। ਬੰਦੇ ਦੀ ਆਸ ਵਿਚ ਅਉਗੁਣੁ ਵਡਾ ਹੋਂਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਪਰਮੇਸਰ ਦੀ ਆਸ ਵਿਚਿ ਸੰਤੋਖੁ ਹੋਂਦਾ ਹੈ। ਜਾਹਿ ਫੇਰਿ ਦੇ ਆਉ।

ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਤੋਂ ਵਿਦਾ ਹੋਣਾ

ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਤੂੰ ਚਲੁ ਫਿਰਿ ਦੇ। ਅਤੇ ਬੇਬੇ ਜੀ ਨੂੰ ਭੀ ਦਰਸਨ ਦੇਹ। ਇਤਨਾ ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਨੂੰ ਤੜਫਦੀ ਹੈ ਤੂੰ ਇਤਨਾ ਚਿਤ ਕਠੋਰ ਨਾ ਕਰਿ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਭਲਾ ਮਰਦਾਨਾ ਤੇਰਾ ਆਖਿਆ ਫੇਰਨਾ ਭੀ ਨਾਹੀ। ਅਸਾਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲਿ ਕੰਮੁ ਹੈ। ਮਰਦਾਨਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਪਾਸਿ ਲੈ ਆਇਆ। ਤੁਲਸਾਂ ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਆਂਵਦਾ ਡਿਠਾ ਦਉੜਿ ਉਪਰਿ ਚੜੀ, ਜਾਇ ਆਖਣਿ ਲਗੀ ਜੀ ਬਹੂ ਜੀ ਤੁਮਾਰਾ ਭਾਈ ਜੀ ਆਇਆ ਹੈ। ਬਹੂ ਜੀ ਆਖਿਆ ਤੁਲਸਾ ਤੂੰ ਝੂਠੀ ਹੈ। ਤੁਲਸਾਂ ਕਹਿਆ ਬਹੂ ਜੀ ਮੇਰੀ ਮਜਾਲਲ ਹੈ ਜੋ ਮੈਂ ਤੁਸਾਂ ਅਗੇ ਝੂਠੁ ਬੋਲਾਂ। ਤਿਚਰਾਂ ਨੂੰ ਆਦਿ ਉਪਰਿ ਚੜੇ ਦੋਵੇਂ। ਨਾਨਕੀ ਪੈਰਾਂ ਤੈ ਡਿਗਣ ਲਗੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਾਨਕੀ ਦਾ ਮਥਾ ਦੁਹਾਂ ਹਥਾਂ ਤੇ ਲੀਤਾ। ਆਖਣਿ ਲਗਾ ਬੇਬੇ ਜੀ ਮੈ ਏਸ ਵਾਸਤੇ ਤੇਰੇ ਪਾਸ ਨਾਹੀ ਆਂਵਦਾ ਜੋ ਤੂੰ ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ ਉੜਦੀ ਹੈਂ। ਮੈਥੋਂ ਵਡੀ ਅਤੇ ਤੂੰ ਪਰਮੇਸਰਰ ਦੀ ਪਿਆਰੀ ਹੈਂ। ਤੇਰਾ ਮੇਰਾ ਤ੍ਰੇਤੇ ਦੁਆਪਰ ਸਨਬੰਧੁ ਹੈ। ਹੋਂਦਾ ਆਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਣਿ ਕਲਿਜੁਗ ਭੀ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜੇਹੇ ਅਸੀਂ ਤੇਹੀ ਤੂੰ। ਅਸਾਨੂੰ ਵਡਾ ਅਉਗਣ ਹੋਂਦਾ ਹੈ। ਤੂੰ ਜੋ ਮੇਰੇ ਪੈਰਾਂ ਉਤੇ ਡਿਗਦੀ ਹੈ ਤੂ ਈਵੇ ਜਾਣੁ ਜੋ ਮੈ ਸਚੁ ਆਖਦਾ ਹਾਂ। ਨਾਨਕੀ ਆਖਿਆ ਭਲਾ ਭਾਈ ਜਿਉ ਤੁਸੀ ਰਾਜੀ ਹੋਵੋਗੈ ਮੈ ਤਿਵੇ ਕਰਾਂਗੀ। ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਦਰਸਨ ਦਿਤਾ ਕਰੋ। ਫਿਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਲਿਆਉ ਮਰਦਾਨਾ ਰੁਪਯੇ। ਬੇਬੇ ਜੀ ਨੂੰ ਦੇਹ। ਤਾਂ ਨਾਨਕੀ ਬੋਲੀ ਭਾਈ ਜੇ ਏਸ ਤਾਂ ਨਾਹੇ ਮੰਗੇ ਅਸਾਂ ਆਪੇ ਹੀ ਦਿਤੇ ਆਹੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਬੇਬੇ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਅਸਾਨੂੰ ਕਰਤਾਰ ਪਾਸ ਸਉਪਿ ਛੋਡਉ। ਤੂੰ ਪਰਮੇਸਰ ਦੀ ਭਗਤਨੀ ਅਰੁ ਵਡੀ ਹੈ। ਵਡਿਆਂ ਦਾ ਆਖਿਆ ਪਰਮੇਸਰ ਸੁਣਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਫਿਰਿ ਨਾਨਕੀ ਕਹਿਆ ਅਜੀ ਤੁਸੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋਵੋਗੇ ਜੋ ਭਿਰਾਉ ਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤੁਸਾਨੂੰ ਪਰਮੇਸਰ ਹੀ ਜਾਣਦੀ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਬੇਬੇ ਜੀ ਮੁਹੁ ਆਖਣ ਦੀ ਨਾਹੀ ਏਹ ਰੁਪਯੇ ਤੁਸੀਂ ਲੇਹੁ। ਅਰੁ ਇਕ ਅਸਾਡਾ ਵਚਨੁ ਮੰਨਹੁ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਆਖੀਏ। ਨਾਨਕੀ ਆਖਿਆ, ਭਾਈ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਨਿਸੰਗ ਆਖਹੁ ਮੁਲਾਹਿਜਾ ਕੋਈ ਨਾ ਰਖਹੁ। ਤਾਂ ਫਿਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਬੇਬੇ ਜੀ ਜੇ ਕਦੀ ਮਰਦਾਨਾ ਅਗੇ ਪਿਛੇ ਆਵੇ ਅਸੀਂ ਹੋਵੀਏ ਨਾ ਹੋਵੀਏ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ ਛਡਣਾ, ਤੂੰ ਭੀ ਵੇਦੀਆਂ ਦੀ ਅੰਸ ਹੈ। ਅਸਾਡਾ ਏਸ ਨਾਲਿ ਵਚਨੁ ਹੈ। ਅਤੇ ਸਿਰੀ ਚੰਦ ਸੋ ਤੈਨੇ ਅਗੈ ਹੀ ਆਪਣੀ ਗੋਦ ਪਾਇ ਲੀਤਾ ਅਤੇ ਅਸਾਨੂੰ ਤੂੰ ਖੁਸੀ ਕਰ, ਅਸੀ ਏਥੇ ਭਲੇ ਨਾਹੀ। ਰਮਦੇ ਝਬਦੇ ਭਲੇਅ ਸਾਂ। ਤਾਂ ਨਾਨਕੀ ਆਖਿਆ ਜੀ ਜੋ ਤੂੰ ਏਥੇ ਫਿਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਭੀ ਮੈਨੂੰ ਵਡਾ ਧੀਰਾਸ ਹੈ। ਅਤੇ ਤੂੰ ਭਾਵੈ ਕਦਾਂ ਦਰਸਨ ਦੇਂਦਾ ਤਾਂ ਭੀ ਮੈ ਨਾਹੀ ਓਦਰਦੀ। ਅਤੇ ਜੇ ਤੂੰ ਦੇਰਿ ਜਾਵੈਗਾ ਤਾਂ ਮੈ ਖਰੀ ਉਦਰ ਜਾਵਾਗੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਜੀ ਜੋ ਤੁਸਾਡੀ ਰਜਾਇ ਹੋਵੈਗੀ ਸੋ ਕਰੋਗੇ, ਮੇਰਾ ਵਸਿ ਕਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਬੇਬੇ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਖ਼ਾਤਰ ਜਮਾ ਰਖੋ, ਜਿਤੁ ਵੇਲੇ ਤੁਸੀਂ ਯਾਦ ਕਰੋਗੇ। ਤਿਤੁ ਵੇਲੇ ਮੈਂ ਹਾਜਰ ਹੋਸਾਂ। ਨਾਨਕੀਂ ਕਹਿਆ ਭਲਾ ਜੀ ਤੁਸੀ ਅਸਾਡਾ ਮੋਹੁ ਤੋੜਿ ਚਲੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਬੇਬੇ ਜੀ ਮੋਹੁ ਤੋੜਿਆ ਹੀ ਲੋੜਦਾ ਹੈ। ਰਖਿਆ

ਨਾਹੀ ਬਣਦਾ। ਰੁਪਏ ਦੇ ਕਰਿ ਦੋਵੇ ਵਿਦਾ ਹੋਇ ਗਏ।

ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਕੋਲ ਜਾਣਾ

ਜਾ ਬਾਹਰਿ ਨਿਕਲੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ, ਆਖਿ ਮਰਦਾਨਾ ਕਿਧਰਿ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਮੈ ਕਿਆ ਜਾਣਾ ਅਗਾ ਤੇਰਾ ਅਤੇ ਪਿਛਾ ਮੇਰਾ ਜਿਧਰ ਜਾਣੇ ਤਿਧਰ ਚਲੁ। ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਚਲੁ ਮਰਦਾਨਾ ਹਿਕ ਸਾਧੁ ਲਾਲੋ ਤਿਖਾਣ ਏਮਨਾਬਾਦ ਦੇ ਪਰਗਨੇ। ਉਸ ਦਾ ਦਰਸਨੁ ਕਰਦੇ ਜਾਵੀਏ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਚਲੁ ਜੀ ਭਲਾ ਜੀ। ਸੁਲਤਾਨਪੁਰੋਂ ਚਲੈ ਸਤਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚਿ ਲਾਲੋ ਲੇ ਘਰਿ ਆਇ ਵੜੇ। ਲਾਲੋ ਅਗੈ ਬੈਠਾ ਕਿਲੇ ਘੜਦਾ ਆਹਾ। ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਹਿਕੁ ਤਪਾ ਜੇਹਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਗਲਿ ਜੰਞੂ ਹੈਸੁ ਅਤੇ ਹਿਕੁ ਡੂਮੇਟਾ ਨਾਲੈ ਹੈਸੁ। ਲਾਲੋ ਅਗੋਂ ਉਠਿ ਖੜਾ ਹੋਇਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਬੈਠੁ ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਬੈਠਿ ਕੁਰ ਕਿਤਰਤਿ ਕਰੁ। ਲਾਲੋ ਬੈਠਿ ਕਰਿ ਪੁਛਣ ਲਗਾ, ਜੀ ਮੈ ਮਹਰਮ ਨਾਹੀ। ਤੁਸੀ ਮੈਨੂ ਜਾਹਰ ਕਰੁ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਅਸੀਂ ਪਰਦੇਸੀ ਅਸਾਂ। ਤਾਂ ਫਿਰਿ ਲਾਲੋ ਬੋਲਿਆ ਜੀ ਪਰਦੇਸੀ ਸਭੋ ਸੰਸਾਰ ਹੈ। ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਮੁਲੰਮਾ ਛੋਡਿ ਦੇਹੁ ਤੁਸੀਂ ਭਲੇ ਲੋਕ ਨਜਰਿ ਆਵਦੇ ਹੋ ਜਿਉ ਦੀ ਤਿਓ ਆਖੁ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਤੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈਗਾ। ਜੋ ਕੋਈ ਅਜਾਣੁ ਹੋਵੈ ਤਾਂ ਆਖੀਐ ਜਾਣਦੇ ਨੂੰ ਕਿਆ ਆਖਿਆ। ਤਾਂ ਫਿਰਿ ਲਾਲੋ ਬੋਲਿਆ ਜੀ ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਕਰਤਾਰ ਹੀ ਜਾਣੇ। ਪਰ ਅਹੁ ਜੁ ਨਾਨਕ ਸਾਧੁ ਪਰਗਟੁ ਹੋਇਆ ਸੋ ਡਿਠਾ ਨਾਹੀ। ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਤੂੰ ਓਹ ਨਜਰਿ ਆਵਦਾ ਹੈ। ਤਾ ਫਿਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਪੁਛਦਾ ਕਿਉਂ ਹੈ? ਲਾਲੋ ਕਹਿਆ ਜੀ ਅਸਾਡੀ ਕਚੀ ਮਤਿ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਕੀ ਜਾਣਦੇ ਅਸਾਂ ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਅਹਿ ਕਚੀ ਮਤ ਵਾਲੇ ਨਾਹੀ ਆਖੀਦੇ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਲਾਲੋ ਪੁਛਿਆ ਜੀ ਤੁਸਾਡਾ ਨਾਉ ਕਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਬੋਲਿਆ ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਏਨਾ ਦਾ ਨਾਉ ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਹੈ। ਲਾਲੋ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਤੇਰਾ ਨਾਉ ਕਿਆ ਹੈ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਜੀ ਮੇਰਾ ਨਾਉ ਮਰਦਾਨਾ ਮਿਰਾਸੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਲਾਲੋ ਆਖਿਆ ਜੀ ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਨਾਉ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਦਸਿਦਾ। ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਮਰਾਦਨੇ ਦਸਿਆ ਨਾ। ਤਾਂ ਲਾਲੋ ਆਖਿਆ ਜੀ ਆਪਣਾ ਨਾਉ ਦਸਿਆ ਕੋਈ ਪਾਪ ਤਾ ਨਾਹੀ ਲਗਦਾ ਨਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਹਸਿਆ ਹਸਿ ਕਰਿ ਆਖਿਓਸੁ ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਮੇਰਾ ਨਾਉ ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਲਾਲੋ ਪੈਰਾ ਤੇ ਢਹਿ ਪਇਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਜੀ ਤੁਸਾਡਾ ਅਸਾਡਾ ਏਹੋ ਵਚਨੁ ਆਹਾ। ਤਾਂ ਫਿਰਿ ਲਾਲੋ ਆਖਿਆ ਅਗੇ ਛੇੜਨੀ ਨਾਹੀ। ਅੰਦਰ ਦੀ ਅੰਦਰ ਰਖਣੀ। ਜਾਹਰਿ ਨਾਹੀ ਕਰਣੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਹਸਿਆ, ਲਾਲੋ ਕਹਿਆ ਜੀ ਕਿਉ ਹਸੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਕਿਵੇ ਛਪੀਏ ਭੀ ਰਹੀਏ, ਛਪੀ ਨਾਹੀ ਰਹਣਦੀ ਤਾਂ ਫਿਰਿ ਲਾਲੋ ਬੋਲਿਆ ਜੀ ਰਜਾਇ ਤੁਸਾਡੀ ਅਸੀਂ ਕੀ ਆਖੀਏ। ਏਹਿ ਗਲਾਂ ਕਰਿ ਕੇ ਲਾਲੋ ਰਸੋਈ ਦੇ ਆਹਰਿ ਹੋਇਆ। .... ਲਾਲੋ ਰਸੋਈ ਤਯਾਰ ਕਰਿ ਕੇ ਸਦਣਿ ਆਇਆ। ਚਲੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਰਸਾਦੁ ਤਯਾਰੁ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਲੈ ਆਉ ਲਾਲੋ ਇਥੇ ਹੀ ਲਿਆਉ। ਲਾਲੋ ਆਖਿਆ ਜੀ ਤੁਸਾਡੇ ਗਲਿ ਜੰਞੂ ਹੈਗਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਜਿਤਨੀ ਧਰਤੀ ਤਿਤਨਾ ਚਉਕਾ, ਲਿਆਉ ਇਥੇ ਹੀ। ਲਾਲੋ ਲੈ ਕਰਿ ਅਗੇ ਆਣਿ ਰਖਿਆ ਪਰਸਾਦੁ। ਜਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਲਹੇਡਰੇ ਦੀ ਰੋਟੀ ਅਤੇ ਸਾਗ ਦੀ ਪਿਨੀ ਸਰਹੁ ਦੀ। ਮਰਦਾਨੇ ਜੀ ਵਿਚਿ ਗਿਣਤੀ ਖਾਧੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅੰਤਰਿਜਾਮੀ ਆਹਾ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ, ਕਿਉਂ ਮਰਦਾਨਾ। ਆਖਿਆ ਸੁਖ ਜੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ

ਕਹਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਖਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਜਾਣੇਗਾ। ਮਰਦਾਨੇ ਟੁਕੁ ਭੰਨ ਕਰਿ ਮੁਹਿ ਵਿਚਿ ਪਾਇਆ ਤਾਂ ਅੰਬ੍ਰਤ ਦਾ ਸੁਆਦੁ ਆਇਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਮਰਦਾਨਨਾ ਦੇਹਿ ਖਬਰ ਪਰਸਾਦ ਦੀਆ। ਕੇਹ ਕੁ ਹੈ? ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਕੇਹੜਾ ਸੁਆਦੁ ਲਵੇ ਲਾਵਾ। ਲਾਲੋ ਆਖਿਆ ਜੀ ਤੂੰ ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਹੈ ਤੁਸਾਂ ਪਰਸਾਦ ਵਲਿ ਦੇਖਣਾ ਨਾਹੀ ਤੁਸਾਂ ਅਮਰ (?) ਵਲਿ ਦੇਖਣਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਕੋਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਜੁ ਕਹਿਦਾ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਪਰਸਾਦੁ ਵਿਚਿ ਤਉ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਮਥਾ ਟੇਕਿਆ ਆਖਿਓਸੁ ਜੀ ਮੈਨੂ ਤੁਸਾਂ ਅਜੁ ਨਿਹਾਲੁ ਕੀਤਾ। ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਜਨਮ ਮਰਨ ਕੀ ਮੈਲੁ ਲਾਹੀਆ। ਲਾਲੋ ਕਹਿਆ ਗੁਰੂ ਮੈਂ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਇਆ। ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਜੀ ਹਉ ਆਖਿ ਨਾਹੀ ਸਕਦਾ ਪਰੁ ਏਸ ਧਰਤੀ ਆਸਾਡਾ ਨਿੰਦੁ ਬਹੁਤੁ ਹੋਂਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਫਿਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਦੇਖੁ ਮਰਦਾਨਾ ਤਿਨਿ ਦਿਨਿ ਅਸੀਂ ਲਾਲੋ ਦੇ ਘਰਿ ਰਹੇ ਆਹੇ ਆਤਮਾ ਸੁਪਰਸੰਨੁ ਰਹਿਆ ਹੈ। ਹੁਣਿ ਲਾਲੋ ਥੋ ਵਿਦਾ ਲੀਚੇ। ਅਤੇ ਏ ਦੁਖਣਾ ਦੁਖਾਵਣਾ ਪਉਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਫਕੀਰ ਆਹੇ ਅਸਾਂ ਕਿਸੇ ਨਾਲਿ ਪਰੋਜਨੁ ਨਾਹੀ। ਅਸਾਡੀ ਜਿਥੇ ਸਾਧ ਮੂਰਤਿ ਹੋਵੇ ਤਿਥੋਂ ਅਸਾਡੀ ਰਹਤ ਲੋੜੀਦੀ ਹੈ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੀ ਬੁਝੀਆ। ਜਿਸ ਗਲੀ ਕੂਚੇ ਜਾਇ ਨਿਕਲੇ ਆਹੇ ਸੋਈ ਅਸਾਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹੈਨਿ ਆਏ ਕੁਰਾਹੀ। ਤੇਰੀ ਤੂੰ ਜਾਣ ਪਰੁ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਦੁਖ ਜਾਂਦੇ ਆਹੇ। ਪਰਭਾਤਿ ਹੋਈ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਲਾਲੋ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਤੈਨੂ ਕਰਤਾਰ ਚਿਤਿ ਆਵੇ। ਅਸਾਨੂੰ ਤੂੰ ਖੁਸੀ ਕਰੁ ਅਸੀਂ ਹੁਣਿ ਰਉਦੇ ਝਮਦੇ ਖੇਲੀਏਗੇ। ਲਾਲੋ ਆਖਿਆ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਸਾਂ ਵਿਚਿ ਅਵਗਿਆ ਕਿਆ ਪਈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਤੁਸਾਂ ਵਿਚਿ ਅਵਗਿਆ ਕਾਈ ਜੁ ਹੋਵੇਗੀ ਤੂੰ ਜਾਣ।

ਮਲਕ ਭਾਗੋ ਦਾ ਬ੍ਰਹਮ ਭੋਜਨ

ਜਾਂ ਬ੍ਰਹਮ ਭੋਜੁ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਨ ਗਇਆ। ਲਾਲੋ ਦੇ ਗੁਜਾਰਨ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਬਾਮਣ ਮਲਕ ਪਾਸਿ ਚੁਗਲੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਬਾਮਣ ਦੁਸਟੀ ਭੀ ਕਰਦਾ ਆਹਾ। ਬਾਮਣ ਮਲਕ ਨੂੰ ਕਹਿਆ ਜੀ ਨਾਨਕ ਤਪਾ ਤੁਸਾਡੇ ਬ੍ਰਹਮ ਭੋਜ ਵਿਚਿ ਨ ਆਇਆ। ਤਾਂ ਮਲਕ ਬਾਮਣ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਪਾਂਧਾ ਤਉ ਨਿਉਦਾ ਪਾਇਆ ਆਹਾ ਬਾਮਣ ਕਹਿਆ ਜੀ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਬਹੁਤ ਕੀਤੀ ਆਹੀ। ਮਲਕ ਬਾਮਣ ਨੂੰ ਕਹਿਆ ਜਾਹਿ ਤੂੰ ਉਸ ਤਾਈ ਸਦ ਲਿਆਉ। ਬਾਮਣੁ ਲਾਲੋ ਦੇ ਘਰਿ ਗਇਆ। ਬਾਮਣ ਲਾਲੋ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਲਾਲੋ ਏਥੇ ਨਾਨਕ ਤਪਾ ਹੈ। ਲਾਲੋ ਆਖਿਆ ਆਹੋ ਜੀ ਹੈ। ਬਾਮਣ ਆਖਿਆ ਲਾਲੋ ਬਾਹਿਰ ਭੇਜਿ ਦੇਹਿ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਾਹਰਿ ਆਇਆ ਆਇ ਕਰਿ ਆਖਿਓਸੁ ਕਿਉਂ ਪਾਂਧਾ। ਬਾਮਣ ਆਖਿਆ ਤੁਹਾਨੂ ਮਲਕ ਸਦਦਾ ਹੈ। ਤੂੰ ਮਲਕ ਪਾਸਿ ਚਲੁ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਪਾਂਧਾ ਮੇਰਾ ਮਲਕ ਨਾਲਿ ਕਿਆ ਕੰਮ ਹੈ। ਬਾਮਣ ਜਾਇ ਮਲਕ ਪਾਸਿ ਦੂਣੀ ਚੁਗਲੀ ਕੀਤੀ। ਦੇਖਹੁ ਮਲਕ ਜੀ ਹਿਕੁ ਤਾਂ ਖਤ੍ਰੀ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਹੈ ਅਤੇ ਸੂਦ੍ਰਾਂ ਦੇ ਘਰਿ ਜੂਠ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਭੋਜ ਨੂੰ ਨਾਉ ਰਖਦਾ ਹੈ ਤੀਜੇ ਤੁਸਾਡੇ ਸਦੇ ਆਂਵਦਾ ਨਾਹੀ। ਮਲਕ ਗੁਸੇ ਹੋਇ ਕੇ ਬਾਮਣ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਜਾਇ ਪਕੜਿ ਲਿਆਉ। ਬਾਮਣ ਜਾਇ ਤਾਂਬੀਆਂ ਕੀਤਾ। ਚਲ ਨਾਨਕ ਮਲਕੁ ਗੁਸੇ ਹੋਇਆ ਹੈ! ਤੂੰ ਚਲੁ! ਤਪਾ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਚਲਿਆ ਪਿਛੋਂ ਲਾਲੋ ਨ ਰਹਿ ਸਕਿਆ। ਲਾਲੋ ਭੀ ਪਿਛੇ ਗਇਆ। ਅਗੇ ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਬਾਮਣ ਲੈ ਗਇਆ। ਪੰਜੇ ਬਾਮਣ ਜਾਇ ਮਲਕ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਮਲਕ ਜੀ ਨਾਨਕ ਤਪਾ ਆਇਆ ਹੈ। ਮਲਕ ਕਹਿਆ ਪੰਜਾ ਅੰਦਰ ਲੈ ਆਉ। ਪੰਜੇ ਬ੍ਰਹਮਣ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਅੰਦਰਿ ਸਦਿਆ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅੰਦਰ ਗਇਆ। ਅੰਦਰ ਜਾਇ ਕਰਿ ਆਖਿਆ ਕਿਉ ਮਲਕ ਮੈਨੂ ਕਿਉ ਸਦਿਆ ਹੈ। ਮਲਕ ਕਹਿਆ ਕਿਛ, ਤਪਾ ਤੂੰ ਬ੍ਰਹਮ ਭੋਜ ਵਿਚਿ

ਕਿਉ ਨਾ ਆਇਓਸੁ? ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਸੁਣਿ ਮਲਕ ਅਸੀ ਫਕੀਰ ਆਹੇ ਜਿਥੇ ਗੁਜਰੀ ਤਿਥਾਊ। ਮਲਕ ਗੁੱਸੇ ਹੋਏ ਕੇ ਆਖਿਆ, ਕਿਉਂ ਜੀ ਤਪਾ ਨਾਉ ਰਖਾਵਣਾ ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਭੋਜ ਨੂੰ ਨਾਉ ਰਖਣਾ ਅਤੇ ਸੂਦ੍ਰ ਤ੍ਰਖਾਣ ਦੇ ਘਰਿ ਖਾਵਣਾ। ਗੁਰੂ ਕਹਿਆ ਸੁਣਿ ਮਲਕ ਕੁਝ ਹੁਣਿ ਖਵਾਇ। ਮਲਕ ਆਖਿਆ, ਅਵੋ ਪੰਜਾ! ਜਾਇ ਇਸ ਤਪੇ ਨੂੰ ਆਨਿ ਖਵਾਇ। ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਿਛੇ ਫਿਰਿ ਕਰਿ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਲਾਲੋ ਖੜਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਲਾਲੋ ਲਿਆਉ। ਲਾਲੋ ਚਉੜਿਆ ਘਰਿ ਆਇ ਕਰਿ ਖੰਨੀ ਰੋਟੀ ਕੋਧ੍ਰੇ ਦੀ ਲੈ ਗਇਆ। ਓਧਰੋ ਪੰਜ ਬਾਮਣ ਲੁਚੀਆ ਕਚਉੜੀਆਂ ਲਿਆਇਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਜੇ ਹਥਿ ਕੋਧ੍ਰੇ ਦੀ ਰੋਟੀ ਲੀਤੀ ਲਾਲੋ ਦੀ।। ਅਤੇ ਖਬਿ ਹਥਿ ਲੁਚੀ ਕਚਉੜੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਲਹੂ ਸਿਮੇ। ਜਿਤਨੀ ਮਜਲਸ ਬੈਠੀ ਆਹੀ ਤਿਨਿ ਬਿਮਾਦ ਹੋਈ ਗਈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਮਲਕ ਆਦੀਆਂ ਦੇ ਲੋਹੁ ਦਾ ਬ੍ਰਹਮ ਭੋਜੁ ਕੀਤਾ ਈ। ਏਹ ਰੋਟੀ ਸੂਦ੍ਰ ਦੇ ਘਰ ਦੀ ਹੋਈ ਬ੍ਰਹਮ ਭੋਜੁ ਲਾਲੋ ਦੇ ਘਰਿ ਹੋਦਾ ਹਈ ਨਿਤਾ ਪ੍ਰਤਿ। ਮਲਕ ਦਾ ਵਸ ਚਲੇ ਕੁਝ ਨਾਹੀ ਮਨ ਵਿਚਿ ਬਹੁਤੇਰਾ ਗੁਸਾ ਖਾਵੇ।

ਬੰਦੀ ਖਾਣੇ ਵਿਚ

ਅਤੇ ਪਠਾਣ ਅਗੇ ਮੁਸਾਹਿਬ ਆਹਾ। ਅਤੇ ਖਾਂ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਆਹਾ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਬਹੁਤ ਕਰਿ ਰਹੇ ਆਹੇ। ਅਤੇ ਖਾਂ ਮਲਕ ਭਾਗੋ ਨੋ ਕਹਿਆ, ਐਇ ਮਲਕ ਮੈ ਕਿਆ ਕਰੋ ਮੇਰਾ ਬੇਟਾ ਜੁਆਨੁ ਚੰਗਾ ਹੋਤਾ ਨਾਹੀ। ਮਲਕ ਭਾਗੋ ਅਤੇ ਖਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਆ, ਖਾਂ ਜੀ! ਕੋਈ ਕਾਮਲੁ ਫਕੀਰੁ ਪਕੜੋ ਤੁਮਾਰਾ ਬੇਟਾ ਚੰਗਾ ਹੋਵੇ। ਅਤੇ ਖਾਂ ਪਠਾਣ ਕਹਿਆ ਐਇ ਮਲਕ ਮੈ ਕਿਆ ਜਾਣਤਾ ਹੌਂ ਜੋ ਕਾਮਲ ਕਉਣ ਹੈ ਅਰਿ ਕਾਮਲ ਨਾਹੀ। ਮਲਕਿ ਫਿਰ ਕਹਿਆ ਖਾਂ ਜੀ ਤੁਮ ਫਕੀਰੋਂ ਕੋ ਸਭਨਾ ਕੋ ਪਕੜੋ ਕੌਈ ਨਿਕਲਿ ਰਹੇਗਾ। ਅਤੇ ਖਾਂ ਹੁਕਮੁ ਕੀਤਾ ਫਕੀਰੋ ਕਉ ਪਕੜੋ। ਫਕੀਰ ਲਗੇ ਪਕੜੀਵਣਿ ਵਿਚੇ ਫਿਰਦਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਭੀ ਪਕੜਿਆ। ਖਬਰ ਲਾਲੋ ਤ੍ਰਖਾਣ ਸਿਖ ਨੂੰ ਹੋਈ ਲਾਲੋ ਜਾਇ ਦੇਖੈ ਤਾਂ ਕਿਆ ਦੇਖੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਧਾ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਲਾਲੋ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਬੈਰਾਗ ਵਿਚਿ ਆਇਆ। ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਲਾਲੋ ਬੈਰਾਗੁ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਕਿਉਂ ਭਾਈ ਲਾਲੋ, ਲਾਲੋ ਕਹਿਆ ਜੀ ਏਹੁ ਕਿਆ ਹੋਇਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤਿਲੰਗ ਰਾਗ ਵਿਚਿ ਸਬਦੁ ਕਹਿਆ :-

ਜੈਸੀ ਮੈ ਆਵੈ ਖਸਮ ਕੀ ਬਾਣੀ ਤੈਸੜਾ ਕਰੀ ਗਿਆਨੁ ਵੇ ਲਾਲੋ।

[ਤਿਲੰਗ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੩ । ੫ । (੭੨੨)]

ਤਾਂ ਲਾਲੋ ਆਖਿਆ ਜੀ ਮੁਗਲ ਏਡੀ ਜੁਲਮੀ ਕਰੇਗਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਰਾਗ ਤਿਲੰਗ ੫੬ ਵਿਚ ਸਬਦੁ ਬੋਲਿਆ:-

ਖੁਰਾਸਾਨ ਖਸਮਾਨ ਕੀਆ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਡਰਾਇਆ॥

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੬ । ੩੬ । (੩੬੦)]

ਮਰਦਾਨੇ ਦਾ ਤਲਵੰਡੀ ਜਾਣਾ

ਅਗੇ ਬਾਲਾ ਸੰਧੂ ਤਲਵੰਡੀ ਗਇਆ ਸੀ ਪਿਛੇ ਗਇਆ ਮਰਦਾਨਾ। ਅਗੇ ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਕਾਲੂ ਵੇਦੀ ਪੁਛਦਾ ਸੀ, ਵੇ ਬਾਲਾ! ਤੁਹਿ ਮੇਰਾ ਪੁਤ੍ਰ ਚੰਗਾ ਭਲਾ ਖਟਦਾ ਕਮਾਵਦਾ ਗਵਾਇਆ। ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਮਹਤਾ ਕਾਲੂ ਤੂੰ ਤਾਂ ਧੀ ਜਵਾਈ ਨੂੰ ਪੁਛਿ ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਨਾ ਆਖੁ ਅਸਾਂ ਹੱਥੋਂ ਆਪਣੀ ਕਮਾਈ ਨਾਨਕ ਦੇ ਪਿਛੇ ਗਵਾਈ ਹਈ। ਤਿਵੈ ਮਰਦਾਨਾ ਗਹਿਆ। ਮਰਦਾਨੇ ਕਾਲੂ ਨੂੰ ਕਲਿਆਣ ਦਿਤਾ। ਕਾਲੂ ਆਖਿਆ ਦੇਹਿ ਮਰਦਾਨਾ ਨਾਨਕ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਮਹਤਾ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਗਣਤੀ

ਕਾਈ ਨਾ ਕਰੇ। ਨਾਨਕ ਤੇਰੇ ਘਰਿ ਚੰਦੁ ਸੂਰਜੁ ਅਕੈ ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਵਤਾਰੁ ਲੀਤਾ ਹਈ। ਮਹਤਾ ਜੀ! ਤੁਸੀ ਅਨੰਦ ਗਾਵੋ। ਕਾਲੂ ਆਖਿਆ, ਸੁਣ ਤੋ ਲੋ ਕੋਨਾਨਕ ਮੇਰਾ ਨਾਉ ਡੋਬਿਆ, ਏਹੁ ਬਿਆਕਲੁ ਡੂਮ ਆਖਦਾ ਹੈ ਤੇਰੇ ਘਿਰਿ ਚੰਦੁ ਅਰੁ ਸੂਰਜੂ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜਜਮਾਨ ਤੈਨੂੰ ਏਹਾ ਖਬਰ ਹੈ। ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਪੈਦਾਇਸ ਦੀ ਖਬਰ ਹੈ। ਖਬਰ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਨੂੰ ਹੋਈ ਜੋ ਮਰਦਾਨਾ ਨਾਨਕ ਪਾਸੋ ਆਇਆ ਹੈ। ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਆਦਮੀ ਭੇਜਿ ਕਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਸਦਿਆ ਮਰਦਾਨੇ ਆਇਆ ਕਲਿਆਣ ਦਿਤਾ। ਰਾਇ ਆਖਿਆ ਆਖੁ ਮਰਦਾਨਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਲਉ ਰਾਇ ਜੀ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ। ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸਾਹਾਂ ਦਾ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਨਾਨਕੁ ਪੀਰਾਂ ਦਾ ਪੀਰ, ਨਾਨਕ ਫਕੀਰਾਂ ਸਿਰਿ ਫਕੀਰੁ। ਰਾਇ ਜੀ! ਨਾਨਕ ਦੇ ਤੁਲਿ ਕੋਈ ਨਾਹੀ। ਨਾਨਕ ਦੇ ਉਪਰਿ ਹਿਕੁ ਖੁਦਾਇ ਹੈ। ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਖੁਦਾਇ ਵਡਾ ਮਰਤਬਾ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਤੇਰਾ ਇਕ ਕਹਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਸੀਂ ਬਿਰਧਿ ਹੋਏ ਆਹੇ ਤੂੰ ਕਿਵੇਂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਇਥੇ ਭੀ ਲਿਆਵੇ। ਉਸ ਦਾ ਦੀਦਾਰੁ ਕਰੀਏ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਰਾਇ ਜੀ ਓਹੁ ਮੇਰੇ ਹਥਿ ਨਾਹੀ ਮੈ ਓਸਦੇ ਹਥ ਹਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਵਲੋਂ ਤਖਸੀਰ ਨ ਕਰਸਾਂ। ਰਾਇ ਆਖਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਏਹ ਚੰਗਿਆਈ ਅਸਾਂ ਨਾਲਿ ਜਾਇ ਅਤੇ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਅਸਾ ਤੋੜੀ ਲੈ ਆਉ। ਅਤੇ ਜੇ ਨ ਆਵੇ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਬਹੁਤੁ ਆਜਜੀ ਕਰਣੀ, ਅਤੇ ਆਖਣਾ ਜੋ ਰਾਇ ਕਹੰਦਾ ਹੈ ਇਕੁ ਵਾਰੀ ਮੈਨੂੰ ਦੀਦਾਰੁ ਦੇਹਿ, ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਵਾਸਤੇ। ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ, ਭਲਾ ਰਾਇ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਹਿਕੁ ਵਾਰੀ ਭੇਜਦੇ ਹੋ, ਅਸਾਂ ਤੁਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਦਸ ਵਾਰੀ ਜਾਵੀਏਗ। ਰਾਇ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਖੁਦਾਇ ਤੇਰਾ ਭਲਾ ਕਰੇਗਾ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਤਲਵੰਡੀ ਜਾਣਾ

ਬਾਲਾ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਏਮਨਾਬਾਦ ਲਾਲੋ ਦੇ ਘਰਿ ਆਏ। ਆਇ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਆਖਣ ਲਗੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਭਟੀ ਤੁਸਾਡੇ ਦਰਸਨ ਦੀ ਚਾਹ ਵਡੀ ਰਖਦਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਰਾਇ ਤਾਈ ਦਰਸਨ ਦੇਹੋ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਅੱਗੇ ਕਾਲੂ ਹੈ ਦੁਖਣਾ ਪਉਸੀ। ਤਾਂ ਫਿਰਿ ਬਾਲੇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਤੁਸਾ ਓਥੇ ਰਹਣਾ ਨਾਹੀ। ਅਤੇ ਰਾਇ ਕਹਿਆ ਹੈ ਮੇਰੀ ਦੇਹਿ ਵਡੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਨਾਹੀ ਤਾਂ ਮੈ ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਨੂੰ ਸਿਰਿ ਦੇ ਪਰਣੇ ਆਵਾਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਰਾਇ ਦਾ ਭਾਰੁ ਅਸਾਡੀ ਗਰਦਨ ਉਤੇ ਹੈ ਚਲੋ ਲਾਹਿ ਆਵੀਏ ਤਾਂ ਬਾਲਾ ਸੰਧੂ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਮਰਾਸੀ ਬਹੁਤੁ ਖੁਸੀ ਹੋਏ। ਗੁਰੂ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਅਸੀ ਤਲਵੰਡੀ ਜਾਂਦੇ ਆਹੇ। ਤਾਂ ਲਾਲੋ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਮਹੀਨਾ ਪੂਰਾ ਹੋਵਣ ਦੇਓ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਅਜੁ ਪੰਜੀ ਦਿਨ ਹੋਏ ਹੈਨਿ। ਫੇਰਿ ਪੰਜ ਦਿਨ ਆਇ ਰਹੀਏਗੇ। ਤਾਂ ਲਾਲੋ ਆਖਿਆ, ਏਹੁ ਬਾਲਾ ਕਿਥੋਂ ਆਇ ਪਇਆ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਤੁਧੇ ਵਾਂਗੂ ਰਾਇ ਭੀ ਖਰਾ ਪਿਆਰਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਲਾਲੋ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਡਾਢਿਆ ਨਾਲਿ ਜੋਰੁ ਕੁਝ ਨਾਹੀ ਚਲੇ ਤਾਂ ਉਥੋਂ ਵਿਦਾ ਲੀਤੀ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਤੇ ਬਾਲਾ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਤ੍ਰੈ ਚਲੇ ਦਸਵੇ ਦਿਨ ਆਇ ਤਲਵੰਡੀ ਵੜੇ। ਰਾਇ ਨੂੰ ਖਬਰਿ ਹੋਈ ਬਾਲਾ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਲੈ ਆਏ। ਕਾਲੂ ਅਤੇ ਲਾਲੂ ਅਤੇ ਅੰਮਾ ਬੀਬੀ ਤ੍ਰੈ ਇਕਠੇ ਹੋਇ ਬੈਠੇ। ਇਨਾ ਸੁਣਿਆ ਜੁ ਨਾਨਕੁ ਅਸਾਡਾ ਪੁਤ੍ਰ ਆਇਆ ਹੈ। ਪਰੁ ਥਿਥੇ ਹੈ ਚੰਦ੍ਰ ਭਾਨ ਸੰਧੂ ਦੇ ਖੂਹ ਤੇ ਹੈ ਚੰਦ੍ਰ ਭਾਨ ਬਾਲੇ ਦਾ ਪਿਉ ਸੀ। ਇਹ ਤ੍ਰੈ ਇਕਠੇ ਹੋਇਕੇ ਗਏ। ਜਾਇ ਦੇਖਨਿ ਤਾਂ

ਕਿਆ ਦੇਖੜਿ। ਜੋ ਸਿਰ ਤੇ ਅੰਗੋਛਾ ਗਗਾ ਚਾਹੁ ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤੇੜਿ ਚਾਦਰ ਹੈ ਅਤੇ ਹਿਕ ਚਾਦਰ ਉਤੇਹੈ। ਹੋਰੁ ਇਕ ਅੰਗੋਛਾ ਹਥਿ ਹੈ, ਗਜਿ ਭੂਢਿ ਦਾ ਅਤੇ ਹਿਕੁ ਅੰਗੋਛਾ ਤੇੜਿ ਭੀ ਹੈ। ਕਾਲੂ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਕਓੜੀਲ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਤਾਂ ਲਾਲੂ ਸਿਆਣਾ ਸੀ ਪਰ ਕਾਲੋ ਥੋਂ ਛੋਟਾ ਸੀ। ਲਾਲੂ ਆਖਿਆ, ਭਾਈ ਕਾਲੂ ਅਸੀਂ ਸਿਉਰਾਮ ਵੇਦੀ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਦੋਵੇ ਆਹੇ। ਅਤੇ ਹਿਕ ਸੇ ਬਨਰਾਸੀ ਦੇ ਪੋਤੇ ਆਹੇ ਤੇਰੀ ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਸਰਮ ਹਿਕਾਂ ਹੈ। ਤੂ ਇਸ ਤਾਇ ਰਾਇ ਪਾਸਿ ਲੈ ਚਲੁ। ਕਾਲੂ ਚੁਪਿ ਕਰਿ ਰਹਿਆ। ਲਾਲੂ ਆਖਿਆ, ਪੁਤ੍ਰ ਨਾਨਕ ਤੇਰਾ ਚਾਚਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਤਉ ਵਿਚਿ ਫਰਕ ਵਰ੍ਹਿਆ ਦਾ ਥੋੜਾ ਈ ਹੈ। ਭਲਾ ਤੂ ਭਾਈ ਕਾਲੂ ਵਲੋਂ ਨਾ ਦੇਖੁ ਭਾਈ ਬੀਬੀ ਵਲੋ ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਵਲੋਂ ਦੇਖੁ ਪਿਉ ਅਤੇ ਚਾਚੇ ਵਿਚਿ ਫਰਕੁ ਕੁਝ ਨਾਹੀ ਤੂੰ ਘਰਿ ਚਲੁ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਅਸਾਂ ਘਰੁ ਇਕੁ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਬਹੁਤੇ ਘਰਿ ਛਡੇ। ਤਾਂ ਅੰਮਾ ਬੀਬੀ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਢਹਿ ਪਈ। ਤਾਂ ਲਾਲੂ ਆਖਿਆ ਪੁਤ੍ਰ ਨਾਨਕ ਤੂੰ ਸਾਧੁ ਹੈਂ। ਅਤੇ ਸਾਧਾ ਨੂੰ ਤਾਂ ਦਇਆ ਲੋੜੀਦੀ ਹੈ। ਭਲਾ ਤੇਰੀ ਮਾਉ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈ ਤੇਰਾ ਚਾਚਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਭਾਈ ਕਾਲੂ ਪਿਤਾ ਹੈ ਦੇਖੁ ਮੇਰਾ ਭਿਰਾਉ ਸਰੀਕੁ ਹੈ ਮੈ ਇਸ ਅਗੇ ਹੂਤਿ ਨਾਂਹੀ ਕਢਿ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂ ਜੋ ਮੈਥੋ ਵਡਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਤੇਰਾ ਪਿਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਰਾਮ ਕਲੀ ਵਿਚਿ ਸਬਦੁ ਬੋਲਿਆ :–

ਖਿਮਾ ਹਮਾਰੀ ਮਾਤਾ ਕਹੀਐ ਸੰਤੋਖੁ ਹਮਾਰੀ ਪਿਤਾ॥

ਸਤੁ ਹਮਾਰਾ ਚਾਚਾ ਕਹੀਐ ਜਿਨ ਸੰਗਿ ਮਨੁ ਆਜਿਤ॥

ਤਾਂ ਫਿਰ ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਲਾਲੂ ਏਹੁ ਨਾਨਕ ਅਸਾਂਥੋ ਰਹਿਆ ਹੀ। ਪੁਰ ਇਕ ਤਾਈ ਹਿਕੁ ਵਾਰੀਰਾਇ ਪਾਸਿ ਲੈ ਚਲੀਏ। ਤੇਰਾ ਅਰਮਾਨੁ ਭੀ ਨਾ ਰਹੇ। ਭਲਾ ਪੁਤ੍ਰ ਨਾਨਕ ਰਾਇ ਪਾਸਿ ਤਾ ਚਲੁ। ਭਲਾ ਜੀ ਚਲੋ ਲੈਚਲੇ ਰਾਇ ਪਾਸਿ। ਅਗੇ ਰਾਇ ਮੰਜੀ ਉਤੇ ਬੈਠਾ ਆਹਾ ਪਰ ਦੇਹ ਵਡੀ ਆਹੀ। ਜਿਉਂ ਰਾਇ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਡਿਠਾ ਤਿਉ ਬਠਣ ਲਗਾ। ਨਾਨਕ ਜਾਂ ਦੋ ਮੰਜੀ ਉਤੇ ਥੰਮਿਆ ਅਤੇ ਰਾਇ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਉਤੇ ਹਥਿ ਰਖੇ ਤਾਂ ਰਾਇ ਕਹਿਆ, ਤਪਾ ਵਡਾ ਜੁਲਮੁ ਕੀਤੋ ਮੈ ਤੇਰੇ ਪੈਰ ਪੂਜਣ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸਦਾਇਆ ਸਾ। ਤਉ ਮੈਨੂੰ ਮਾਰਿਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਰਾਇ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਵਡੇ ਹੋ ਅਸੀਂ ਤੁਸਾਡੇ ਨਫਰ ਹਾਂ। ਫੇਰਿ ਰਾਇ ਕਹਿਆ ਤਪਾ ਮੈਨੂੰ ਤੂੰ ਬਖਸੁ ਅਤੇ ਕਰਤਾਰ ਥੋਂ ਭੀ ਬਖਸਾਇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬੋਲਿਆ, ਰਾਇ ਜੀ ਤੁਸੀ ਧੁਰੋਂ ਦੇ ਬਖਸੇ ਹੋਏ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਰਾਇ ਕਹਿਆ, ਰਾਇ ਜੀ ਜਿਥੇ ਅਸੀਂ ਤਿਥੇ ਤੁਸੀਂ। ਤਾਂ ਰਾਇ ਕਹਿਆ, ਤਪਾ ਮੇਰੀ ਪੂਰੀ ਤਾਂ ਪਵੈ ਜਾਂ ਤੂੰ ਪੈਰ ਆਪਣੇ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਤੇ ਰਖੇ। ਰਾਇ ਬਹੁਤੁ ਅਰਧੀਨ ਹੋਇਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮੰਜੀ ਉਤੇ ਬੈਠਾ। ਤਾਂ ਰਾਇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਸਿਰੁ ਰਖਿਆ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਬਿਗਸਿਆ। ਫੇਰਿ ਰਾਇ ਕਹਿਆ, ਵੋ ਓਮੇਦਾ ਸੁਧੇ ਬਾਮਣ ਨੂੰ ਸਦ ਲਿਆਉ। ਓਮੇਦਾ ਸੁਧੇ ਬਾਮਣ ਨੂੰ ਸਦਿ ਲਿਆਇਆ। ਸੁਧੇ ਆਇ ਅਸੀਰਵਾਦ ਦਿਤਾ। ਆਖਿਓਸੁ ਰਾਇ ਜੀ ਸੁਖੀ ਰਹੇ। ਰਾਇ ਕਹਿਆ, ਸੂਧੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੇ ਭਾਂਡੇ ਲਿਆਉ। ਅਤੇ ਇਥੇ ਰਸੋਈ ਕਰੁ। ਅਤੇ ਤਪੇ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਹਜੂਰਿ ਜਿਵਾਇ, ਅਤੇ ਬੋਲੇ ਤੁਪਾ ਰਸੋਈ ਕਿਆ ਜੇਵਦੇ ਹੋ? ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਰਾਇ ਜੀ ਜੇ ਆਖੇ ਅਤੇ ਖਾਵੈ ਤਾਂ ਬਰਕਾ ਸਉਰਾਵੀਏ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਰਾਇ ਜੀ ਉਥੇ ਫ਼ੁਰਮਾਇਸ ਦੀ ਜਾਇ ਨਾਹੀ। ਜੋ ਕੁਝ ਆਪਣੀ ਖੁਸੀ ਭੇਜੋ ਅਸਾਨੂੰ ਅਛਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਰਾਇ ਕਹਿਆ, ਵੇ ਓਮੇਦਾ ਬਰਕਾ ਝਬਿ ਸਉ ਤੁਰਤ ਹੋ। ਸੁਧਾ ਬਾਮਣ

ਭਾਂਡੇ ਲੈ ਆਇਆ ਸੁਧੇ ਕਹਿਆ ਰਾਇ ਜੀ ਮੈਂ ਭਾਂਡੇ ਲੈ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਰਾਇ ਕਹਿਆ, ਭਲਾ ਸੁਧਾ ਪਹਲੇ ਕੁਝ ਮਿਠਾ ਕਰ ਲੈ ਅਤੇ ਪਿਛੌਂ ਸਲੋਨਾ ਖਾਸਨਿ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਰਾਗ ਮਾਰੂ ਵਿਚਿ ਸਬਦੁ ਬੋਲਿਆ :-

ਮਿਠਾ ਸਲੋਣਾ ਸੰਜਮੁ ਖਟਾ ਖਰਾ ਧਿਆਨ।

ਐਸਾ ਭੋਜਨੁ ਜੋ ਨਰ ਅਚਵੇ ਸੋ ਮਾਣਸ ਪਰਧਾਨੁ।

[ਇਹ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ]

ਤਾਂ ਫਿਰਿ ਰਾਇ ਕਾਲੂ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਕਿਉਂ ਕਾਲੂ ਕਿਉ। ਤਾਂ ਲਾਲੂ ਕਾਲੂ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਤੇਰਾ ਕੰਮ ਨਾਹੀ ਬੋਲਣ ਦਾ। ਤਾਂ ਅੰਮਾ ਬੀਬੀ ਘੁੰਡ ਕਢੀ ਰਾਇ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਢਹਿ ਪਈ। ਅਜੀ ਰਾਇ ਜੀ ਅਸਾਡੀ ਹੋਰਿ ਜਾਹਿਗਾ ਕਾਈ ਨਾਹੀ। ਰਾਇ ਜੀ ਜਿਉ ਜਾਣੋ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਾਸਿ ਹੀ ਰਖੋ। ਰਾਇ ਕਹਿਆ ਤਪਾ ਮਾਉ ਬਹੁਤੇ ਬਿਲਾਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਆਖਿ ਨਾਹੀ ਸਕਤੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਰਾਇ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਨਿਸੰਗ ਆਖੋ ਜੁ ਕੁਝ ਆਖਣਾ ਹੋਵੇ। ਤਾਂ ਰਾਇ ਕਹਿਆ ਤਪਾ ਜੀ ਏਥੋਂ ਰਹੋ ਅਤੇ ਖੇਤੀ ਕਰੋ ਤੁਸਾਡੇ ਅਗੇ ਕਾਮੇ ਲਾਇ ਦੇਨੇ ਆਹੇ। ਅਤੇ ਨਾ ਹਾਲਾ ਨਾ ਪਾਤ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਰਾਗ ਸੋਰਠਿ ਵਿਚਿ ਸਬਦੁ ਬੋਲਿਆ :-

ਮਨੁ ਹਾਲੀ ਕਿਰਸਾਣੀ ਕਰਣੀ ਸਰਮਪਾਣੀ ਤਨੁ ਖੇਤੁ....

ਨਾਮ ਬੀਜ ਸੰਤੋਖ ਸੁਹਾਗ ਰਖੁ ਗਰੀਬੀ ਵੇਸ

[ਸੋਰਠ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧/੧ (੫੯੫)

ਤਾ ਫੇਰਿ ਰਾਇ ਕਹਿਆ ਤਪਾ ਜੀ ਤੁਸੀ! ਲੰਗਰ ਚਲਾਵੋ । ਤ੍ਰੈ ਖੂਹ ਤੁਸਾਡੀ ਤਲਕਾ ਕਰਿ ਦੇਨੇ ਆਹੇ । ਨਾ ਹਾਲਾ ਨਾ ਪਤਾ ਤੁਸੀ ਫਕੀਰਾਂ ਨੋ ਬੈਠੇ ਖਵਾਵੋ । ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਰਾਗ ਆਸਾਉਰੀ ਸਬਦੁ ਬੋਲਿਆ :

ਲੰਗਰੁ ਏਕ ਖੁਦਾਇ ਕਾ ਦੂਸਰੁ ਲੰਗਰੁ ਨਾਹੀ ।

ਦੂਸੇ ਲੰਗਰੁ ਤਾ ਚਲੈ ਥਿਰੁ ਜਗਤ ਰਹਾਈ

[ਇਹ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ]

ਸਮਤ ੧੫੫੩ ਮਿਤੀ ਪੋਹ ਵਦੀ 9 ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤਵਲੰਜੀਅਹੁ ਚਲਣ ਲਗਾ ਤਾਂ ਰਾਇ ਨੂੰ ਖਬਰ ਹੋਈ ਨਾਨਕ ਪਤਾ ਫੇਰਿ ਚਲਿਆ। ਕਾਲੂ ਜਾਇ ਰਾਇ ਪਾਸ ਰੁਨੇ। ਤਾਂ ਰਾਇ ਉਮੇਦੇ ਨੂੰ ਭੇਜਿ ਕਰਿ ਨਾਨਕ ਤਪੇ ਨੂੰ ਸਦਿ ਲੈ ਆਉ। ਉਮੇਦਾ ਰਾਇ ਦਾ ਨਫਰ ਸਦਿ ਲੈ ਆਇਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਇ ਰਾਇ ਨੂੰ ਦੁਆਇ ਆਖੀ। ਰਾਇ ਕਹਿਆ ਤਪਾ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਗੁਸਤਾਕੀ ਮਾਫ ਕਰਨੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਰਾਇ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਦਰਗਾਹੋਂ ਮਾਫ ਹੋ। ਰਾਇ ਕਹਿਆ ਤਪਾ ਜੀ ਤੁਸੀ ਕਰੁ ਕੁਝ ਨਾਹੀ ਤੁਸਾਂ ਏਥੇ੍ ਹੀ ਰਹੋ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਰਾਇ ਜੀ ਅਸਾਡੇ ਹਥਿ ਨਾਹੀ ਜੋ ਅਸੀਂ ਏਥੇ ਰਹੀਏ ਜਿਥੇ ਰਖੇਗਾ ਤਿਥਾਂਉ ਰਹੀਏਂਗੇ। ਰਾਇ ਬਹੁਤ ਜਤਨ ਕੀਤੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਹੋਇਆ ਉਦਾਸੁ। ਤਾਂ ਰਾਇ ਡਿਠਾ ਜੋ ਰਹਦਾ ਨਾਹੀ ਤਾਂ ਰਾਇ ਏਹੁ ਆਖਿਆ ਤਪਾ ਜੀ ਕਾਈ ਫੁਰਮਾਇਸ ਕਰੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਜੀ ਫੁਰਮਾਇਸ ਅਸਾਡੀ ਹਿਕੋ ਝਲਣਾ ਵਾਲਾ ਹੈ ਹੁਣਿ ਤੁਸੀਂ ਅਸਾਨੂੰ ਰਾਜਾਇ ਦੇਵੋ। ਤਾਂ ਰਾਇ ਬੋਲਿਆ ਰਜਾਇ ਤੁਸਾਡੀ ਲੋੜੀਦੀਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਹੁਰਿ ਪਛਲੇ ਪਹਿਰੀ ਨਾਵਣ ਨੋ ਗਇਆ ਸੀ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਖੂਹ ਚਲਦਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਮੁਹੋ ਵਚਨੁ ਹੋਇਆ। ਜੋ ਐਥੇ ਟੋਭਾ ਭੀ ਕੋਈ ਨਾਹੀ। ਏਹ ਗਲਿ ਰਾਇ ਸੁਣੀ ਰਾਇ ਖਬਰਦਾਰੁ ਆਹਾ। ਰਾਇ ਆਖਿਆ ਤਪੇ ਦੇ ਮੁਹ ਟੋਭਾ ਨਿਕਲਿਆਂ ਹੈ। ਐਥੇ ਟੋਭਾ

ਖਟੋ ਪਰ ਤਪੇ ਦੇ ਨਾਉਂ ਦਾ।

ਢਾਕੇ ਬੰਗਾਲੇ ਜਾਣਾ

ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਅਤੇ ਬਾਲਾ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਤ੍ਰੈ ਲਾਲੋ ਘਰਿ ਵਤਿ ਆਏ। ਲਾਲੋ ਬਹੁਤੁ ਖੁਸੀ ਹੋਇਆ। ਲਾਲੋ ਆਖਿਆ ਜੀ ਮੈਂ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਇਆ। ਤੁਸਾਂ ਮੈਨੂੰ ਦਰਸਨਿ ਦਿਤਾ। ਪੰਦ੍ਹ ਦਿਨ ਰਹ ਕੇ ਫੇਰ ਵਿਦਾ ਲੀਤੀ। ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਲੰਮੀ ਉਦਾਸੀ ਲੀਤੀ ਧਰਤੀ ਬੰਗਾਲੇ ਢਾਕੇ ਗਏ ਉਥੇ ਹਿਕੁ ਦਿਨ ਤ੍ਰੈ ਦਿਨਿ ਕੁਝ ਨਾਹ ਪਹੁਚਿਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਉਣ ਅਹਾਰੀ ਹੋਇ ਰਹਿਆ। ਅਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਮੈਂ ਤਾਂ ਭੁਖਿ ਮਰਦਾ ਹਾਂ। ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਇਲਾਜ ਕਰਿ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਏਹੁ ਮਰਦਾਨਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪੁਛਿਆ ਕਿਉਂ ਮਰਦਾਨਾ? ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਜੋ ਅਕੁ ਖਵਾਇਨਾ ਹੈ ਸੋ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਮਸਕਰੀਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਮੈ ਤੈਨੂੰ ਮਸਕਰੀਆਂ ਨਾਹੀ, ਕਰਦਾ ਤੂੰ ਜਿਤਨੀਆਂ ਕੁ ਖਾਹਿ ਸਕੇਂ ਤਿਤਨੀਆਂ ਖਾਇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪਲੇ ਨਾ ਬੰਨੇ। ਮਰਦਾਨਾ ਲਗਾ ਤੋੜਿ ਤੋੜਿ ਖਾਵਣ। ਜਿਉਂ ਜਿਉ ਖਾਵੈ ਤਿਉ ਤਿਉ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਸੁਆਦੁ ਜੋ ਲਗੇ ਸੌ ਤੋੜਿ ਕਰਿ ਗੰਢਿ ਬੰਨਿ ਲੀਤੀਆਸੁ। ਅਗਲੇ ਭਲਕ ਭੁਖ ਲਗੀਆਸੁ ਚੁਪਾਤਿਆ ਕਢਿ ਲਗਾ ਖਾਵਣਿ, ਮਰਦਾਨਾ ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਮੰਨੇ ਕੀਤੀਆਂ ਆਹੀਆਂ। ਖਾਂਦਾ ਆਹੋ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਪੁਛਿ ਕਰਿ ਖਾਵੇਆਂ। ਉਥੇ ਹਿਕੁ ਬੂਟਾ ਆਕੀ ਦਾ ਆਹਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਪਣੇ ਹਥੋਂ ਤੋੜਿ ਕਰ ਖਖੜੀਆਂ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਖਵਾਇਆਂ ਮਰਦਾਨਾ ਖਾਵਣ ਨਾਲਿ ਉਠਿ ਬੈਠਾ।

ਕਾਉਰੂ ਦੇਸ (ਕਾਮ ਰੂਪ) ਜਾਣਾ

ਅਗੇ ਐਨਿ ਕਾਉਰੂ ਦੇਸਿ ਨੂੰ ਜਾਇ ਪਏ। ਓਥੇ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਏਹੁ ਸਹਰੁ ਤਾਂ ਅਛਾ ਹੈ ਕੁਝ ਇਥੋਂ ਮੈਂ ਖਾਇ ਆਵਾਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਇਤਿ ਸਹਰ ਨ ਵੜਿ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਜਿਥੈ ਵਸਦੀ ਆਂਵਦੀ ਮਰਦਾਨਾ ਇਤਿ ਸਹਰ ਨਾ ਵੜਿ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਜਿਥੇ ਵਸਦੀ ਆਂਵਦੀ ਹੈ। ਓਥੇ ਆਖਦਾ ਹੈ ਜਾਹਿ ਨਾਹੀਂ। ਉਜਾੜਿ ਵਿਚਿ ਲੀਤਾ ਫਿਰਨਾ ਹੈਂ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਜਾਇ ਭਾਈ। ਮਰਦਾਨਾ ਜਾਇ ਵਸਤੀ ਵਿਚਿ ਵੜਿਆ ਅਗੇ ਚਾਰਿ ਰੰਨਾ ਖੜੀਆਂ ਆਪਣੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਹਸਦੀਆਂ ਆਹੀਆਂ। ਮਰਦਾਨੇ ਜੋ ਡਿਠੋ ਨੇ ਲਗੀਆਂ ਵੰਡੀਆਂ ਪਾਵਣਿ। ਉਹ ਆਖੈ ਮੈਂ ਲੇਨੀਆਂ ਓਹੁ ਆਖੈ ਮੈਂ ਲੈਨੀਆਂ। ਹਿਕਸਿ ਧਾਗਾ ਗਲਿ ਵਿਚਿ ਪਾਈ ਗਈ। ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਛਤ੍ਰਾ ਕਰਿ ਬਹਾਇਆ। ਹਿਕੁ ਪਹਰੁ ਗੁਜਰ ਗਇਆ ਮਰਦਾਨਾ ਨਾ ਆਇਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਹਸਿਆ ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਪੁਛਿਆ ਜੀ ਮਰਦਾਨਾ ਨਾ ਆਇਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਚਲੁ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਲੈ ਆਈਏ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਮਰਦਾਨਾ ਕਿਥੇ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਮਰਦਾਨਾ ਛਤ੍ਰਾ ਹੋਇਆ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੈ ਤੁਸਂ ਮੰਨੇ ਕਰੋ ਅਤੇ ਓਹੁ ਰਹੇ ਨਾਹੀ। ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਚਲੁ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਤੇ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਦੋਵੇ ਚਲੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਲੈਣਿ ਅਗੇ ਦੇਖਨਿ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਛਤ੍ਰਾ

ਹੋਇਆ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਅਜੈ ਜੋ ਰੰਨਾ ਖੜੀਆਂ ਆਹੀਆਂ ਸੋ ਚਾਮਲ ਆਈਆਂ ਇਨਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਿ ਕੇ। ਹਿਕੁ ਬਾਲੇ ਦੇ ਗਲਿ ਘਤਿਆ। ਜਿਸੁ ਬਾਲੇ ਦੇ ਗਲਿ ਪਾਇਆ ਸੋ ਛੜ੍ਹੀ ਹੋਇ ਗਈ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਗਲਿ ਘਤਿਆ ਸੋ ਕੁਤੀ ਹੋਇ ਗਈ। ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਡਿਠੋ ਭਾਈ ਬਾਲਾ। ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਗੁਰੂ ਜੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਜਾਇ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਗਲੋ ਧਾਗਾ ਤੋੜਿ। ਬਾਲੇ ਜਾਂਦੇ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਗਲੋ ਧਾ ਤੋੜਿਆ। ਮਰਦਾਨਾ ਆਦਮੀ ਹੋਇਆ। ਗੁਰੂ ਪੁਛਿਆ ਕਿਉਂ ਮਰਦਾਨੇ ਕਿਉ। ਮਰਦਾਨਾ ਆਖਿਆ ਭਸੁ ਜੀ ਭਲੀਆ ਬਲਾਇ ਦੇ ਵਿਚਿ ਅਸਾਨੂੰ ਲੀਤੇ ਫਿਰਦਾ ਹੈਂ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਖਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਤੂੰ ਆਪੇ ਆਇ ਫਸੋ ਨਾ। ਅਸਾਂ ਤੇ ਤੈਨੂ ਮਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤੂੰ ਨਾ ਰਹੇ। ਉਨਾ ਦਹਾਂ ਰੰਨਾ ਦੇ ਖਸਮ ਆਏ ਦੇਖਨਿ ਤਾਂ ਛੜ੍ਹੀ ਤੇ ਕੁਤੀ ਹੋਈ ਹੈਨਿ। ਉਠਾ ਖਸਮਾ ਡਿਠਾ ਏਹੁ ਕੋਈ ਕਲਾਵਾਨ ਹੈਨਿ। ਉਹ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਢਹਿ ਪਏ। ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਓਥੇ ਹੀ ਡਿਗੋ। ਓਹੁ ਦੋਵੇ ਸਿਖ ਹੋਏ ਓਨਾ ਦੇ ਪਿਛੇ ਸੰਗਤਿ ਹੋਈ।

ਸੰਘਲਾਦੀਪ ਜਾਣਾ

ਅਗੇ ਸੰਘਲਾ ਦੀਪ ਦੇ ਸਹਰੁ ਰਾਜੇ ਸਿਉਨਾਭ ਦੀ ਨਗਰੀ ਡੇਢ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚਿ ਗਏ। ਓਥੋਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਸਿਉਨਾਭੁ ਆਹਾ। ਕੇਹਾ ਆਹਾ ਜੇ ਕੋਈ ਪੁਤੁ ਮੰਗਦਾ ਤਾਂ ਪੁਤੁ ਦੇਂਦਾ। ਜੇ ਕੋਈ ਮੀਹੁ ਮੰਗਦਾ ਤਾਂ ਮੀਂਹੁ ਦੇਂਦਾ।ਅਤੇ ਕਲਾਵਾਨ ਆਹਾ। ਜਦਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਓਥੇ ਜਾਇ ਬੈਠੇ ਤਾਂ ਕਲਾ ਓਸਦੀ ਹਿਰਿ ਗਈ। ਜੋ ਕੋਈ ਕੁਛੁ ਮੰਗੇ ਸੋ ਕੁਝ ਹੋਵੇ ਨਾਂਹੀ। ਰਾਜੇ ਸਿਉਨਾਭ ਕਹਿਆ, ਆਪਣੇ ਵਜੀਰ ਨੂੰ ਅਰੇ ਪਰਸਰਾਮ ਯਹ ਕਿਆ ਹੂਆ, ਹਮਾਰੀ ਨਗਰੀ ਮੈ ਕਿਨੇ ਪਾਪੁ ਕੀਆ। ਪਰਸਰਾਮ ਵਜੀਰ ਕਹਿਆ ਰਾਜਾ ਪਾਪ ਕਿਸ ਹੀ ਨਾਂਹੀ ਕੀਆ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਯਹ ਕਿਆ ਹੂਆ। ਤਾਂ ਪਰਸਰਾਮ ਕਹਿਆ ਰਾਜਾ ਜੀ ਤੇਰੀ ਨਗਰੀ ਮੈ ਏਕੁ ਅਤੀਤ ਆਇਆ ਹੈ ਅਉ ਉਸ ਕੇ ਸਾਥਿ ਦੁਇ ਚੇਲੇ ਹੈਂ। ਯਹ ਕੁਛੁ ਹੂਆ ਹੈ। ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਪਰਸਰਾਮੁ ਉਸ ਕੀ ਖਬਰ ਲੇਹੁ। ਪਰਸਰਾਮ ਹਛੇ ਭੋਜਨ ਬਨਾਇਕੇ ਲੇ ਚਲਿਆ। ਜਾਇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਅਗੇ ਰਖੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਕਿਆ ਹੈ ਭਾਈ। ਪਰਸਰਾਮ ਵਜੀਰਿ ਕਹਿਆ, ਸਾਧ ਜੀ ਯਹ ਭੰਡਾਰਾ ਤੁਮ ਕਉ ਰਾਜੇ ਸਿਉਨਾਭ ਜੀ ਭੇਜਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਰਾਗ ਮਾਰੂ ਵਿਚ ਸਬਦੁ_ਬੋਲਿਆ।

ਰਸਿ ਕਸਿ ਸੁਆਦ ਅਨੇਕ ਹੈ ਬਿਖੁਫਲਿ ਮੀਠੇ ਚਾਖ
ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੇ ਜਿਸ ਆਪਣੀ ਤਾਂਕੋ ਰਾਖੇ ਆਪੁ.....

[ਇਹ ਤੁਕਾਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਾਹੀਂ]

.... ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਰਾਜਾ ਸਿਉਨਾਭ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਪੈਰੀ ਤੇ ਢਹਿ ਪਿਆ ਆਖਣ ਲਗਾ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਕਿਰਤਾਰਥ ਕਰੋ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਹੁਤ ਰਾਜੇ ਤੇ ਖੁਸੀ ਹੋਇਆ।

ਏਹ ਹਕੀਕਤ ਸੁਣਿ ਕਰ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਨੂੰ ਰੰਗ ਚੜਿ ਗਇਆ। ਗੁਰੂ ਅੰਗਾਦਿ ਸਤਾਈ ਪਹਰ ਇਕ ਰੰਗ ਹੀ ਰਹਿਆ। ਐਸੀ ਲਾਲੀ ਚੜ ਗਈ ਕੋਈ ਉਹ ਲਾਲੀ ਸਹੀ ਕਰਿ ਨ ਸੰਘੇ। ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਪਿੰਡ ਵਿਚਿ ਆਇਆ ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਆਖਿਓਸੁ ਆਖੁ ਭਾਈ ਬਾਲਾ। ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਲਗਾ ਲਿਖਵਾਉਣ। ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਰਾਜਾ ਸਿਉਨਾਭ ਮੰਦਰਾਂ ਵਿਚਿ ਲੈ ਗਇਆ। ਤਾਂ ਲਗਾ ਪੁਛਣ ਅਜੀ ਤੁਮਾਰਾ ਨਾਉ ਕਿਆ ਹੈ ਤੁਮਿ ਜੋਗੀ ਪੁਰਖੁ ਹੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਾਰੂ ਰਾਗ ਵਿਚਿ ਸਬਦੁ ਬੋਲਿਆ :-

ਜੋਗੀ ਜੁਗਤਿ ਨਾਮੁ ਨਿਰਮਾਇਲ ਤਾਕੋ ਮੈਲੁ ਨ ਰਾਤੀ
ਪ੍ਰੀਤਮ ਨਾਥ ਸਾਦ ਸੰਗੇ ਜਨਮ ਮਰਨ ਗਤਿ ਬੀਤੀ ।੧।

[ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧ ।੧੧।(੯੯੨)]

ਤਾਂ ਰਾਜਾ ਸਿਉਨਾਭ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਸਿਖੁ ਹੋਇਆ। ਲਾਗਾ ਨਿਰੰਕਾਰ ਜਪਣ ਅਤੇ ਰਯਤਿ ਨੂੰ ਜਪਾਵਣਿ। ਤਿਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਾਣ ਸੰਗਲੀ ਉਚਾਰੀ। ਹਿਕ ਸੌ ਤੇਰਾ ਅਧਿਆਇ ਬੋਲੇ। ਦੁਇ ਵਰੇ ਤੇ ਪੰਜ ਮਹੀਨੇ ਉਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਰਹਿਆ।

ਕੌਡਾ ਰਾਖਸ਼ ਤਾਰਨਾ

ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਹਿਕੁ ਵਿਲਾਇਤ ਅਸਰਾਪਾਨ ਹੈ ਰਾਜੇ ਦੀ ਆਹੀ। ਓਸ ਵਿਲਾਇਤ ਨੂੰ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਚਲਿਆ ਜਿਥੇ ਝੰਡੇ ਬਾਢੀ ਦੀ ਮੰਜੀ ਹੈ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਦੇ ਟਾਪੂ ਵਿਚਿ ਹੈ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਵਿਟਰ ਖੜਾ ਹੋਇਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਰੀਝ ਤਾਰਿ ਤੇ। ਮਰਦਾਨਾ ਆਖੇ ਜੀ ਹਉ ਅਗੇ ਨਾਹੀ ਜਾਂਦਾ ਮੈਨੂੰ ਵਿਦਾ ਦੇਹਿ। ਗੁਰੂ ਆਖੇ ਮਰਦਾਨਾ ਅਗੇ ਰਾਹਿ ਵਿਚਿ ਬਲਾਈ ਹੈਨਿ। ਤੂੰ ਜਾਣਦਾ ਨੀਹੈ ਤੂੰ ਅਸਾ ਹੀ ਨਾਲਿ ਰਹੁ। ਮਰਦਾਨਾ ਰਹੇ ਨਾਹੀ। ਗੁਰੂ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਮਰਦਾਨਾ ਸਾਡੇ ਆਖੇ ਲਗਦਾ ਨਾਹੀ। ਮੈਂ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਹਈ ਤੂੰ ਸਮਾਲਿ। ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਜੇ ਕੋਈ ਭੂਤੁ ਲਗਾ ਹੈ ਸੋ ਮੰਨੇ ਨਾਹੀ। ਆਖਿ ਰਹੇ। ਮਰਦਾਨੇ ਗੁਰੂ ਪਾਸਹੁ ਵਿਦਾ ਲੀਤੀ ਗਇਆ ਪਿਛੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮੈਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਕਿਆ ਕਰੀਏ। ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਜੋ ਤੁਸਾਡੇ ਜੀ ਆਵੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਉਹ ਦਿਨ ਜੰਗਲ ਬਾਰ ਵਿਚਿ ਬੈਠਾ ਰਹਿਆ। ਅਗੇ ਚਲੇ ਹੀ ਨਾਹੀ। ਜਾ ਦੁਇ ਪਹਿਰ ਗੁਜਰੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬੋਲਿਆ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਰਾਕਸ ਪਕੜਿਆ ਹੈ ਕੜਾਹੇ ਵਿਚਿ ਤਲਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸ ਆਖਿਆ ਜੀ ਤਲਣ ਦੇਹੁ ਖਾਵਣੇ ਦੇਹਿ ਆਖੇ ਲਗਾ ਹੀ ਨਾਹੀ। ਤਾਂ ਉਠਿ ਖੜਾ ਹੋਇਆ ਆਖਣ ਲਗਾ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਨਾਲਿ ਲਿਤੇ ਦੀ ਸਰਮ ਭਾਈ ਹੋਂਦੀਹੈ ਅਤੇ ਅਸਾਡੇ ਕੰਮ ਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਜੀ ਕੇਡੀ ਕੁ ਦੂਰਿ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ। ਕੋਹਾਂ ਨਵਾਂ ਉਪਰਿ ਹੈ। ਤਾਂ ਮੈਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਅਸਾਂ ਜਾਂਦਿਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਖਾਇ ਲੈਸੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮੇਰਾ ਹਥੁ ਪਕੜਿਆ। ਇਕ ਪਲਕ ਬਹੁਤੁ ਹੋਦੀ ਹੈ ਜਾਪੇ ਨਾਹੀ ਜੋ ਇਥੇ ਆਹੇ ਕਿ ਉਥੇ ਆਹੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਏਹੁ ਕੜਾਹਾ ਜੋ ਤਪਦਾ ਹੈਈ ਸੋ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਤਲਣ ਵਾਸਤੇ। ਜੋ ਰਾਕਸ ਤਲ ਕਰਿ ਖਾਵੇ ਪਰ ਅਸੀਂ ਛਪਿ ਰਹੀਏ। ਤਾਂ ਮੈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਖਿਆ ਜੇਹੇ ਆਏ ਤੇਹੇ ਨ ਆਏ! ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਦੇਖੁ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਕਰਤਾਰ ਕਿਆ ਕਰਦਾਹੈ। ਜਿਉ ਖੜਾ ਆਹਾ ਤਿਉ ਰਾਕਸ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਪਕੜ ਕੜਾਹੇ ਵਿਚਿ ਘਤਿਆ ਗੁਸੇ ਨਾਲਿ। ਕੜਾਹਾ ਅਜੇਹਾ ਠੰਢਾ ਹੋਇ ਗਇਆ ਜੇਹਾ ਪੋਹ ਮਾਹ ਦਾ ਕਕਰ ਜੰਮਦਾ ਹੈ। ਰਾਕਸ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇ ਗਇਆ ਹੇਠੋਂ ਅਗਨ ਬੁਝਿ ਗਈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਵਧਾਨ ਦਿਖਾਈ ਦਿਤੀ ਰਾਕਸ ਬੋਲਿਆ ਸਚੁ ਆਖੁ ਤੂੰ ਕਉਣ ਹੈਂ ਤੇਰੇ ਆਏ ਜੋ ਮੇਰਾ ਕੜਾਹਾ ਤਪਿਆ ਆਹਾ ਸੀਤਲ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਸਚੁ ਆਖੁ ਤੂ ਕਉਣੁ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਹਸਿ ਕਰਿ ਆਖਿਆ ਕੌਡਾ ਰਾਖਸ ਖਾਇ ਇਸ ਤਾਈ ਕਿਉਂ ਨਾਹੀ ਖਾਂਦਾ ਕਿਉਂ ਰਖਾ ਹਈ। ਰਾਕਸ ਬੋਲਿਆਂ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਨਾਉ ਕਿਉ ਕਰਿ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਤੂੰ ਕਿਧਰੇ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੂੰ ਸਚੁ ਆਖੁ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਰਾਗ ਮਾਰੂ ਵਿਚ ਸਬਦੁ ਬੋਲਿਆ :–

ਚੂਕਾ ਭਾਰਾ ਕਰਮ ਦਾ ਹੋਇ ਨਿਹਕਰਮਾ
ਸਾਗਰ ਤੇ ਕੰਢੈ ਚੜੇ ਗੁਰਿ ਕੀਨੇ ਕਰਮਾ।

[ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ ੫ । ੧੪ । (੧੦੦੨)]

ਤਾਂ ਕੌਡਾ ਰਾਕਸੁ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਢਹਿ ਪਿਆ ਉਠੇ ਨਾਹੀ। ਆਖੇ ਜੀ ਮੈਂ ਵਡੇ ਪਾਪ ਕੀਤੇ ਹੈਨਿ ਮੈਨੂ ਬਖਸੀਐ ਜੀ ਜਿਉਂ ਤਿਉਂ ਮੈਨੂੰ ਬਖ਼ਸੀਏ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਤੇਰਾ ਰਾਮਦਾਸ ਮਰਦਾਨਾ ਰਬਾਬੀ ਹਈ ਇਸ ਤਾਂਈ ਮੰਨੇਗਾ ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਗਤਿ ਹੋਵੇਗੀ। ਤਾਂ ਕੌਡਾ ਰਾਕਸ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਏਹੁ ਭੀ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਤੇ ਅਤੇ ਹੋਰੁ ਕੋਈ ਆਖੋ ਸੋ ਭੀ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਤੇ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਸਟ ਨਾਹੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿ ਹਸਿਆ ਹਸਿ ਕਰਿ ਆਖਿਆ ਕਿ ਭਾਈ ਬਾਲਾ। ਤਾਂ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਜੀ ਤੇਰੀ ਤੂੰਹੇ ਜਾਣੂ। ਤਾਂ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਕੌਡੇ, ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਹੁਕਮ ਕੀਚੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਕੌਡਿਆ ਕੁਝ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਖਾਵਣ ਨੂੰ ਲੈ ਆਉ ਮਰਦਾਨਾ ਭੁਖਾ ਹੈ। ਕੌਡਾ ਰਾਕਸ ਜੰਗਲ ਦਉੜਿਆ ਜਾਇ ਕਰਿ ਐਸਾ ਮੇਵਾ ਲਿਆਇਆ ਜਿ ਤ੍ਰੇ ਖੁਸੀ ਹੋਏ, ਆਨਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਅਗੇ ਰਖਿਓਸੁ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਆਖੁ ਮਰਦਾਨਾ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਜੇਹਾ ਬੰਟਾ ਮੈਨੂੰ ਆਵਦਾ ਹੈ ਤੇਹੋ ਜੇਹਾ ਦੇਉ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਤੂੰ ਤ੍ਰੈ ਬਖਰੇ ਬਰਾਬਰਿ ਕਰਿ ਆ ਤੇ ਵੰਡੁ। ਬਾਲੇ ਤ੍ਰੈ ਬਖਰੇ ਕੀਤੇ, ਹਿਕੁ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਦਿਤੋਸੁ ਅਤੇ ਹਿਕੁ ਆਪਿ ਲੀਤੋਸੁ ਅਤੇ ਹਿਕੁ ਗੁਰੂ ਦੇ ਅਗੇ ਰਖਿਓਸੁ। ਤਾਂ ਲਗੇ ਖਾਵਣ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਪਣਾ ਬਖਰਾ ਕੌਡੇ ਰਾਖਸ ਨੂੰ ਦਿਤਾ। ਕੌਡੇ ਅਗੇ ਕੁਝ ਨਾਹ ਨਿਬਰ ਨਾ ਕੀਤੀ। ਕੌਡੇ ਲੈਂਦੋ ਮੁਹਿ ਵਿਚ ਪਾਇ ਲੀਤਾ। ਕੌਡੇ ਮੁਹਿ ਪਾਇਆ ਕਪਾਟਿ ਖੁਲਿ ਗਏ ਕੌਡਾ ਹੋਰ ਸਰੂਪ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਜਾਂ ਬਾਲਾ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਦੇਖੈ ਤਾਂ ਕਿਆ ਦੇਖਨਿ ਜੋ ਅਜ ਗੈਬੀ ਫ਼ਤੂਹ ਲੈ ਗਇਆ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਪੁਛਿਆ ਜੀ ਏਹ ਕਿਆ ਹੋਇਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਦੇਖ ਕਰਤਾਰ ਕੇ ਰੰਗ ਤਮਾਸੇ। ਫੇਰਿ ਬਾਲੇ ਪੁਛਿਆ ਜੀ ਅਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਵਡਾ ਹੈਰਾਨ ਲਗਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਕਰਤਾਰ ਅਸਾਨੂੰ ਜੋ ਇਸ ਧਰਤੀ ਲਿਆਇਆ ਹੈ ਸੋ ਇਨਾ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਦੇਖੁ ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਰੰਗ ਤਮਾਸੇ। ਦੇਖਦਾ ਜਾਇ। ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਭਲਾ ਜੀ ਜੋ ਕਰਤਾਰੁ ਦਿਖਾਏ ਸੋ ਦੇਖਣਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਤ ਦਿਨ ਕੌਡੇ ਰਾਕਸ ਪਾਸ ਰਹਿਆ। ਸਤਵੇ ਦਿਨ ਚਲਦਾ ਹੋਇਆ ਮੰਜੀ ਬਹਾਇ ਚਲਿਆ।

ਸਾਲਸਰਾਏ ਨਿਸਤਰਾ

ਅਗੈ ਸੈਤਾਲੀਆ ਦਿਨਾ ਦਾ ਰਾਹੁ ਆਹਾ ਹਿਕ ਦਿਨ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਡਾਢੀ ਭੁਖ ਲਗੀ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਹਉ ਤੁਰਿ ਨਾਹੀ ਸੰਘਦਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਕਹਿਆ ਚਲ ਮਰਦਾਨਾ ਅਗੇ ਵਡਾ ਸਹਰ ਆਵਦਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਤੂੰ ਆਖੇਗਾ ਸੋ ਕਰੀਏਂਗੇ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਪਲੇ ਤਾਂ ਕੁਝ ਨਾਹੀ। ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਨਾ ਪਲੇ ਨਾ ਸਹਰੁ, ਮੁਰਦੇ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਸੋ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪੈਰਾਂ ਨਾਲਿ ਰੇਤੁ ਫਰੋਲੀ ਵਿਚੋ ਲਾਲੁ ਨਿਕਲਿਆ। ਆਖਿਓਸੁ ਲੈ ਮਰਦਾਨਾ ਚਾਇ ਲੈ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਇਸ ਪਥਰ ਨੋ ਕਿਆ ਕਰਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਪਲਾ ਢੂਢਨਾ ਆਹੇ, ਲੈ ਪਲੇ ਬੰਨੁ। ਮਰਾਦਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਪਲੇ ਬੰਨਿਆ ਭੁਖ ਨਾਹੀਂ ਜਾਂਦੀ ਪੇਟ ਪਏ ਬਾਝੂ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਉਹੁ ਦੇਖੁ ਸਹਰ ਨਦਰੀ ਆਂਵਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਭਲਾ ਜੀ ਤ੍ਰਿਹੁ ਕੋਹਾਂ ਤੋਂ ਸਹਰੁ

ਨਜਰੀ ਆਂਵਦਾ ਹੈ। ਜਾਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਮਰਦਾਨਾ ਛਿਤਾ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਮਸੇ ਮਸੇ ਸਹਰੁ ਆਇਆ। ਜਾਂ ਸਹਰ ਆਇ ਵੜੇ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਕੁਝੁ ਆਖੁ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਏਸ ਸਹਰ ਦਾ ਨਾਉ ਜਾਣਦਾ ਹੈਂ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਮੈ ਕਿਆ ਜਾਣਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅੰਤਰਿਜਾਮੀ ਆਹਾ ਆਖਿਆਸੁ, ਮਰਦਾਨਾ ਇਸ ਸਹਰ ਦਾ ਨਾਉ ਬਿਸੰਭਰਿਪੁਰਾ ਹਈ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਨਾਉ ਭਾਵੈ ਕੁਝ ਹੋਵੈ ਮੈਨੂੰ ਭੁਖ ਖਾਇ ਗਈ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਜਾਹਿ ਮਰਦਾਨਾ ਜਵਾਹਰੀ ਟੋਲੇ ਵਿਚਿ ਏਹੁ ਲਾਲ ਵੇਚਿ ਲਿਆਉ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਏਸ ਦਾ ਮੁਲੁ ਕਿਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਜੋ ਕੋਈ ਮੁਲ ਆਖੀਗਾ ਸੋ ਮੈਨੂੰ ਆਇ ਆਖੇ। ਮਰਦਾਨੇ ਜਾਇ ਹਿਕੁ ਜਵਾਹਰੀ ਨੂੰ ਲਾਲੁ ਦਿਖਾਇਆ। ਓਸ ਜਵਾਹਰੀ ਕਹਿਆ ਇਸ ਕੇ ਤੀਨ ਪੈਸੇ ਮੁਲੁ ਹੈ। ਮਰਦਾਨੇ ਵੀਚਾਰੁ ਕੀਤਾ ਲਾਲ ਦਾ ਮੁਲ ਬਹੁਤ ਆਖਦੇ ਹੈਨਿ ਮੈ ਪੁਛਿ ਆਵਾਂ। ਆਇ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਲਾਲ ਦੇ ਤਿਨ ਪੈਸੇ ਮਿਲਦੈ ਹੈਨਿ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਵਡੇ ਜਵਾਹਰੀ ਪਾਸਿ ਜਾਹਿ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਮੈਂ ਤਾਂ ਵਡਾ ਅਤੇ ਛੋਟਾ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦਾ ਤੁਸੀ ਮੈਨੂੰ ਦਸੋ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਸਾਲਿਸਰਾਇ ਜਉਹਰੀ ਦਾ ਨਾਉ ਹੈਈ। ਏਹੁ ਵਤਿ ਜਾਇ ਕਰਿ ਪੁਛਣ ਲਗਾ, ਯਾਰੋ ਸਾਲਿਸਰਾਇ ਜਉਹਰੀ ਦਾ ਦੁਕਾਨੁ ਕੇਹੜਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਸਿਆ ਭਾਈ ਉਹ ਘਰੇ ਹੋਂਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਉਸ ਦਾ ਘਰੁ ਪੁਛਾਇ ਕਰਿ ਗਇਆ। ਜਾਇ ਅਵਾਜ ਕੀਤੋਸੁ ਅੰਦਰੋ ਗੁਲਾਮੁ ਭੇਜਿ ਦਿਤਾ ਕਉਣੁ ਭਾਈ। ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਕੁਝ ਸਉਦਾ ਵੇਚਣਾ ਹੈ। ਜਉਹਰੀ ਕਹਿਆ ਅੰਦਰ ਲਿਆਉ। ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਅੰਦਰਿ ਲੈ ਗਏ ਪੁਛਣ ਲਗੇਕਹੁ ਭਾਈ ਕਿਆ ਸਉਦਾ ਕਰਨਿ ਆਇਆ ਹੈਂ। ਮਰਦਾਨਾ ਹਥਿ ਲਾਲੁ ਕਢਿ ਦਿਤਾ। ਜਊਹਰੀ ਹਥਿ ਲੈ ਕਰਿ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਕਿਆ ਦੇਖੋ ਜੋ ਇਸ ਲਾਲ ਉਪਰਿ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਕੋਈ ਓਹੁ ਲਾਲੁ ਲਿਆਵੇ ਹਰੀ ਸਉ ਰੁਪਈਯਾ ਮਿਹਮਾਨੀ ਦੇਵਣੀ ਮੁਲੁ ਵਰਾਂਈ ਭਾਵੇ ਖਾਂਵਦੁ ਵੇਚੇ ਭਾਵੇ ਨਾ ਵੇਚੇ। ਜਵਾਹਰੀ ਸਉ ਰੁਪਯਾ ਗਿਣਿ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਹਥਿ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਲਾਲੁ ਆਪਣੇ ਪਾਸਿ ਰਖਿਆਉਸੁ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਮੈਂ ਖਾਂਵਦੁ ਪਾਸੋ ਪੁਛਿ ਆਵਾਂ। ਜਾਹਿ ਪੁਛਿ ਆਉ। ਮਰਦਾਨੇ ਸਉ ਰੁਪਯਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਗੇ ਆਨਿ ਰਖਿਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਏਹੁ ਕੇਹਾ ਲਿਆਇਆ ਹੈ ਮੁਲੁ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਉਸ ਦਿਤਾ ਮੈਂ ਲੈ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਜਾਇ ਪੁਛੁ ਜੋ ਏਹੁ ਸਉ ਰੁਪਯਾ ਮੁਲੁ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਹਾ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਭਲਾ ਜੀ ਮਰਦਾਨੇ ਫੇਰਿ ਜਉਹਰੀ ਨੂੰ ਜਾਇ ਪੁਛਿਆ, ਅਜੀ ਖਾਂਵਦੁ ਆਖਦਾ ਹੈ ਏਹੁ ਸਉ ਰੁਪਯਾ ਤੁਸਾਂ ਕੇਹਾ ਦਿਤਾ ਹੈ ਇਸਦਾ ਮੁਲੁ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਜਉਹਰੀ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਇਸ ਲਾਲ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕੋਈ ਏਹੁ ਲਾਲੁ ਲਿਆਵੈ ਭਾਵੇ ਵੇਚੇ ਭਾਵੇ ਨ ਵੇਚੇ ਉਸ ਤਾਈ ਸਉ ਰੁਪਯਾ ਮਿਹਮਾਨੀ ਦੇਵਣੀ। ਤੇਰਾ ਲਾਲੁ ਅਮਾਨਤ ਪਇਆ ਹੈ ਖਾਵਦੁ ਥੋਂ ਮੁਲੁ ਪੁਛਿਆਉ। ਮਰਦਾਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਆਇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਜਉਹਰੀ ਇਉਂ ਆਖਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਇਸ ਲਾਲੁ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕੋਈ ਇਸ ਲਾਲੁ ਨੂੰ ਵੇਚਣਿ ਲਿਆਵੇ ਤਿਸ ਨੂੰ ਸਉ ਰੁਪਯਾ ਮਿਹਮਾਨੀ ਦੇਵਣੀ ਭਾਵੇ ਵੇਚੇ ਭਾਵੇ ਨਾ ਵੇਚੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਕਿਉਂ ਮਰਦਾਨਾ ਤੁਹਿ ਨੂੰ ਮੈਂ ਕਿਸ ਵਾਸਤੇ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਮੈਂ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦਾ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਕਿਸ ਵਾਸਤੇ ਪੁਛਦਾ

ਹੈਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ। ਏਹੁ ਲਾਲ ਨਾਹੀ ਏਹੁ ਪਰਮੇਸਰ ਦਾ ਨਾਉ ਹੈ। ਓਹੁ ਜਹੁਰੀ ਤਿਨ ਪੈਸੇ ਦੇਂਦਾ ਆਹਾ। ਉਸ ਦੀ ਉਹ ਨਜਰਿ ਆਹੀ ਅਤੇ ਉਹ ਜਉਹਰੀ ਸਉ ਰੁਪਯਾ ਮਿਹਮਾਨੀ ਦੇਵਣ ਲਗਾ ਵਿਣੁ ਮੁਲੁ ਲੀਤੇ ਤੇ ਏਹ ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਨਾਉ ਲਾਲ ਹੀ ਭਾਵੇ ਵੇਚਿ ਭਾਵੇ ਰਖਿ ਜੇ ਤੂੰ ਭੁਖ ਨੰਗੁ ਕਬੂਲ ਕਰੇ ਤਾਂ ਰਖੁ ਨਾਹੀ ਤਾਂ ਵੇਚ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਸਮਝ ਗਇਆ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਹਉ ਨਾਹੀ ਵੇਚਦਾ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਨਾਹੀ ਵੇਚਦਾ ਤਾਂ ਸਉ ਰੁਪਯਾ ਉਸ ਦਾ ਫੇਰਿ ਦੇ ਆਉ ਅਤੇ ਲਾਲੁ ਆਪਣਾ ਲੈ ਆਉ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਭਲਾ ਜੀਉ। ਮਰਦਾਨਾ ਉਸ ਜਉਹਰੀ ਪਾਸਿ ਗਇਆ। ਜਾਇ ਕਰਿ ਆਖਣ ਲਗਾ, ਸਾਹ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਸਉ ਰੁਪਯਾ ਆਪਣਾ ਲਉ ਅਰੁ ਲਾਲ ਫੇਰਿ ਦੇਉ ਖਾਂਵਦ ਨਾਹੀ ਵੇਚਦਾ। ਜਉਹਰੀ ਕਹਿਆ ਭਲਾ ਭਾਈ ਲੇ ਆਪਣਾ ਲਾਲ ਲੇਹ। ਲਾਲ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਹਥਿ ਦਿਤੋਸੁ ਮਰਦਾਨੇ ਆਪਣਾ ਲਾਲ ਲੀਤਾ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਸਉ ਰੁਪਯਾ ਜਉਹਰੀ ਦੇ ਅਗੇ ਰਖਿਆ। ਆਖਿਉਸੁ ਸਾਹ ਜੀ ਏਹੁ ਆਪਣਾ ਸਉ ਰੁਪਯਾ ਗਿਣਿ ਲਉ। ਜਉਹਰੀ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਰੇ ਭਾਈ ਇਸ ਲਾਲ ਪਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕੋਈ ਏਹੁ ਲਾਲ ਲਿਆਵੇ ਤਿਸਕੋ ਸਉ ਰੁਪਯਾ ਮਿਹਮਾਨੀ ਦੇਣੀ। ਹਮੋ ਤੋਂ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਰਖਣਾ ਏਹ ਰੁਪਯੇ ਤੁਮਾਰੇ ਹੈਂ ਹਮਾਰੇ ਨਾਹੀ। ਭਾਵੇ ਲਾਲ ਵੇਚ ਭਾਵੇ ਨਾ ਵੇਚ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਨਾਲੇ ਲਾਲ ਨਾਲੇ ਰੁਪਯੇ ਦੋਵੇਂ ਵਸਤੁ ਆਣਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਅਗੇ ਰਖੀਆਂ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਏਹੁ ਰੁਪਯੇ ਕਿਉਂ ਲਿਆਇਓ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਰੁਪਯੇ ਮੈਂ ਦੇ ਰਹਿਆ ਓਹੁ ਲਏ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਆਖੇ ਅਤੇ ਭਾਈ ਹਮੋ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਰਖਣਾ ਹੈ ਲਾਲ ਪਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕੋਈ ਇਹੁ ਲਾਲ ਦਿਖਾਵੈ ਤਿਸ ਕਉ ਸਉ ਰੁਪਯੇ ਮਿਹਮਾਨੀ ਦੇਵਣੀ ਅਬੇ ਏਹ ਰੁਪਯੇ ਤੁਮਾਰੇ ਹੈ ਮਹਾਰੇ ਨਾਹੀ। ਮੈਂ ਕਿਆ ਕਰਾਂ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਤੂੰ ਏਵ ਜਾਇ ਕਰਿ ਆਖੁ ਸਾਹ ਜੀ ਜੇ ਵੇਚੀਐ ਤਾਂ ਮਿਹਮਾਨੀ ਲੈਵੀਏ ਅਤੇ ਜੇ ਵੇਚੀਏ ਨਾਹੀ ਤਾਂ ਮਿਹਮਾਨੀ ਕੇਹੀ ਲੇਵੀਂਏ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਭਲਾ ਜੀ। ਮਰਦਾਨਾ ਉਸ ਥੇ ਫੇਰਿ ਸਉ ਰੁਪਯਾ ਲੈ ਗਇਆ। ਜਾਇ ਕਰਿ ਆਖਿਓਸੁ ਸਾਹ ਜੀ ਅਸੀਂ ਰੁਪਯੇ ਕੇਹੇ ਲੇਈਏ। ਵੇਚੀਐ ਤਾਂ ਮਿਹਮਾਨੀ ਲੇਈਏ। ਜਾ ਨੇ ਵੇਚੀਏ ਤਾ ਕੇਹੀ ਲਈਐ। ਏਹ ਰੁਪਯੇ ਆਪਣੇ ਫੇਰਿ ਲਉ ਖਾਂਵਦੁ ਨਾਹੀ ਲੈਂਦਾ। ਜਉਹਰੀ ਲੈ ਨਾਹੀ। ਮਰਦਾਨੇ ਫੇਰਿ ਲੇ ਆਇਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਰਖੇ ਨਾਹੀ ਅਤੇ ਜਉਹਰੀ ਲਏ ਨਾਹੀ ਤਾਂ ਸਤ ਫੇਰੇ ਮਰਦਾਨੇ ਪਾਏ। ਮਰਦਾਨਾ ਛਿਤਾ ਹੋਇਆ। ਛਿਤਾ ਹੋਇ ਕੇ ਰੁਪਯੇ ਜਉਹਰੀ ਦੇ ਅਗੇ ਸਟਿ ਆਇਆ। ਜਉਹਰੀ ਆਪਣੇ ਜੀ ਵਿਚਿ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਭਾਈ ਏਹ ਤਾਂ ਰੁਪਯੇ ਮੈਨੂੰ ਫੇਰਿ ਲੈਣੇ ਜੋਗੁ ਨਾਹੀ। ਅਤੇ ਏਹ ਵਸਤੁ ਅਜੇਹੀ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਸਨਕਾਦਕ ਬ੍ਰਹਮਾਦਕ ਮੋਹੇ ਹੈਨਿ ਅਤੇ ਲਾਲ ਭੀ ਅਚੰਭੇ ਦਾ ਡਿਠਾ। ਜਿਸ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਆਹੇ ਏਤਨੀ ਮੇਰੀ ਉਮਰ ਹੋਈ ਹੈ ਵਡੇ ਵਡੇ ਮੁਲ ਦੇ ਲਾਲ ਡਿਠੇ ਆਹੇ। ਏਹ ਮਹਿਮਾਨੀ ਕਿਸੀ ਤੇ ਲਿਖੀ ਨਾਹੀ ਏਹੁ ਕੋਈ ਕੁਦਰਤੀ ਿਲਾਲੁ ਡਿਠਾ। ਪਰੁ ਉਸ ਖਾਂਵਦੁ ਨੂੰ ਭੀ ਡਿਠਾ ਚਾਹੀਐ। ਏਹ ਵੀਚਾਰਿ ਕੈ ਉਸ ਆਪਣੇ ਅਧਰਕੇ ਗੁਲਾਮ ਨੂੰ ਕਹਿਆ ਅਧਰਕਾ ਤੂੰ ਦਉੜਿ। ਮਤਿ ਕਿਤੇ ਧਿਰਿ ਜਾਂਦੇ ਰਹਿਨ ਤਾ ਉਨਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣ ਨਾ ਦੇਵੇ। ਅਤੇ ਮੈ ਭੀ ਆਵਨਾ ਹਾਂ ਤੂੰ ਚਲ। ਅਧਰਕਾ ਗੁਲਾਮ ਸਹਰੋ ਬਾਹਰਿ ਆਇਆ। ਆਇ ਕਰਿ ਦੇਖੈ ਤ੍ਰੈ ਬੈਠੇ ਹੈਨਿ ਅਧਰਕਾ ਦੂਰਿ ਬੈਠਾ ਰਹਿਆ। ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਬੋਲਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਭੁਖ ਅਜੇਹੀ ਲਗੀ ਹੈ ਜੋ ਆਖਣ ਦੀ ਸੁਧ ਨਾਹੀ ਪਰ ਡਰਦਾ ਕੁਝ ਮਹੁ ਆਖਦਾ ਨਾਹੀ। ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅੰਦਰ ਹੀ ਹਸਦਾ ਹੈ। ਭਾਈ ਚੁਪ ਕਰਿ ਰਹਿਆ

ਹੈ। ਇਕ ਘੜੀ ਗੁਜਰੀ ਤਾਂ ਸਾਲਸਰਾਇ ਜਉਹਰੀ ਭਲੀ ਸਾਜਸਿ ਨਾਲਿ ਆਇਆ। ਨਾਲੇ ਰੁਪਯੇ ਅਤੇ ਨਾਲੇ ਮੇਵਾ ਪਕਵਾਨ ਮਿਠਿਆਈ ਬਹੁਤ ਵਸਤ੍ਰ ਲੈ ਆਇਆ। ਨਫਰਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਆਇ ਕਰਿ ਰੁਪਯੇ ਵਸਤੁ ਆਨਿ ਅਗੇ ਰਖੀ ਰਖਿ ਕਰਿ, ਹਥਿ ਜੋੜਿ ਅਗੇ ਖੜਾ ਹੋਇਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਜੀ ਕਿਉ ਭਾਈ ਜੀ ਕਿਉ ਤਾਂ ਸਾਲਸਰਾਇਹ ਆਖਿਆ ਏਹ ਸਉ ਰੁਪਯੇ ਤੁਮਾਰੇ ਹੈਨਿ ਏਹੁ ਆਪਣੇ ਲੇਹੁ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਕਹਿਆ ਸਾਲਸਰਾਇ ਜੀ ਜੇ ਵੇਚੀਏ ਤਾ ਲਈਏ। ਅਤੇ ਜੇ ਨਾ ਵੇਚੀਏ ਤਾਂ ਕੇਹੇ ਲਈਏ। ਫੇਰਿ ਜਉਹਰੀ ਕਹਿਆ ਜੀ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਿਤਾ ਕਿ ਉਹ ਲਾਲ ਥਾ ਕਿ ਤੁਮ ਲਾਲੁ ਹੋ ਮੈਂ ਤੋ ਬਹੁਤ ਬਿਸਮਾਦ ਹੋਇ ਗਇਆ ਹੋਂ। ਤਾਂ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਰਾਗ ਮਾਰੂ ਵਿਚਿ ਸਬਦੁ ਬੋਲਿਆ :-

ਲਾਲੋ ਲਾਲ ਉਪਾਇਆ ਲਾਲੋ ਲਾਲੁ ਦਿਸੰਨਿ ਜਿਨਾ ਲਾਲੀ ਨੇਤ੍ਰ ਮਹਿ ਦੂਜਾ ਨ ਜਾਣੰਨਿ।...

ਸਾਲਸਰਾਇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਤੁਮਾਰਾ ਨਾਉ ਕਿਆ ਹੈ ਅਰੁ ਤੁਮ ਹੋਤੇ ਕਉਣੁ ਹੋ। ਅਰੁ ਤੁਮਾਰੈ ਭੇਖੁ ਕਉਣੁ ਹੈਂ ਹਮ ਕਉ ਹੈਰਾਨਗੀ ਲਗਿ ਰਹੀ ਹੈ। ਬਡੇ ਬਡੇ ਅਤੀਤੀ ਖਟ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਖੇ ਹੈ ਅਰ ਅਉਰ ਭੀ ਦੇਖੇ ਹੈਂ ਪਰ ਤੁਮਾਰਾ ਭੇਖੁ ਕੋਈ ਪਾਇ ਜਾਤਾ ਨਾਹੀ। ਮੈ ਤੋ ਬਿਸਮਾਦੁ ਹੋਇ ਰਹਿਆ ਹੋਂ ਤੁਮ ਆਹਿ ਹੀ ਬਤਾਵੋ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਸੁਣਿ ਸਾਲਸਰਾਇ ਨਾਵੁ ਹਮਾਰਾ ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਹੈ। ਹੋਤੇ ਹੈ ਨਿਰੰਕਾਰ ਕੇ ਅਰ ਨਿਰੰਕਾਰ ਕੇ ਦੇਸ ਕੇ ਹੈ ਅਰੁ ਭੇਖੁ ਭੀ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਸਾਲਿਸਰਾਇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਤੁਮੀ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਰਾਗ ਮਾਰੂ ਵਿਚਿ ਸਬਦੁ ਬੋਲਿਆ :-

ਬਿਮਲ ਮੰਝਾਰਿ ਬਸਸਿ ਨਿਰਮਲ ਜਲ ਪਦਮਨਿ ਜਾਵਲ ਰੇ।

ਪਦਮਨਿ ਜਾਵਲ ਜਲ ਰਸ ਸੰਗਤਿ ਸੰਗਿ ਦੋਖ ਨਹੀ ਰੇ।

[ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰੁ ੧ ।੪ ।(੯੯੦)]

ਤਾਂ ਉਸ ਜਉਹਰੀ ਕਹਿਆ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕਰੋ ਏਹ ਰੁਪਯੇ ਲਉ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਜਉਹਰੀ ਏਹ ਰੁਪਯੇ ਤੁਸਾਨੂੰ ਰਖਣੇ ਮਿਲੇ ਹੈਨਿ। ਤੁਸਾਡੇ ਹੀ ਕੰਮ ਦੇ ਹੈਨਿ। ਅਸਾਡੇ ਕੰਮ ਦੇ ਨਾਹੀਂ ਤੁਸਾਨੂ ਸੋਂਹਦੇ ਹੈਨਿ ਅਸੀਂ ਫਕੀਰ ਅਤੀਤ ਆਹੇ। ਤਾਂ ਜਉਹਰੀ ਕਹਿਆ ਜੀ ਏਹ ਮੇਵਾ ਅਤੇ ਪਕਵਾਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰੁ ਭੋਜਨ ਨੂੰ ਕਰੋ ਏਤਾ ਅਚੋ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰੇ ਨਾਹੀ। ਮਰਦਾਨ ਬੋਲੇ ਨਾਹੀ ਅਤੇ ਅੰਦਰੋ ਆਖੇ ਕਿਵੇਂ ਲੈਨਿ ਤਾਂ ਭਲਾ ਹੋਵੇ ਮੈਂ ਖਰਾ ਭੁਖਾ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਰਾਗ ਮਾਰੂ ਵਿਚ ਸਬਦੁ ਬੋਲਿਆ :-

ਪ੍ਰੀਤਿ ਪਕਵਾਨ ਸੋ ਭੋਜਨ ਕਹੀਏ ਲੁਚੀ ਲੋਚਾ ਪੂਰੀ।

ਮਿਠਿਆਈ ਰਸ ਕਰਿ ਬੋਲੇ ਤਾਂ ਮਨੁ ਰਹੇ ਹਜੂਰੀ।....

ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਸਾਲਸਰਾਇ ਜਉਹਰੀ ਹਥਿ ਜੋੜਿ ਕਰਿ ਆਜਜੀ ਕੀਤੀ। ਜੀ ਮੇਰੀ ਗਤਿ ਕਰੋ ਆਪਣੇ ਸਾਈ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਅਸਾਨੂੰ ਇਸ ਬਲਾਇ ਵਿਚੋਂ ਕਢੋ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਸੁਣਿ ਸਾਲਸਰਾਇ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਅਧਰਕਾ ਗੁਲਾਮ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਢਹਿ ਪਉ ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਗਤਿ ਹੋਵੇ। ਤਾਂ ਸਾਲਸਰਾਇ ਕਹਿਆ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਧਰਕਾ ਤਾਂ ਸਾਧੁ ਹੈ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਆਖੋ ਤਾਂ ਸਭ ਦੀ ਪੈਰੀ ਪਵਾਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਲਸਿ ਉਪਰਿ ਬਹੁਤੁ ਖੁਸ ਹੋਇਆ। ਆਖਿਉਸੁ ਸਾਲਸਿ ਰਾਇ ਕਰਤਾਰ ਅਗੇ ਮਥਾ ਟੇਕੁ। ਸਾਲਸਿ ਜਉਹਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਢਹਿ ਪਇਆ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਲਸਿ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਿਰੋ ਲਾਹਿ ਕਰਿ ਅੰਗੋਛਾ ਦਿਤਾ। ਆਖਿਉਸੁ ਭਾਈ ਸਾਲਸਿ ਰਾਏ ਸਿਰ ਤੇ ਬੰਨ। ਸਾਲਸਿ ਲੈ ਕਰਿ ਸਿਰ ਤੇ ਬਧਾ। ਬੰਧਣਿ ਨਾਲਿ ਸਾਲਸਿ ਦੇ ਕਪਾਟਿ ਖੁਲ ਗਏ। ਸਾਲਸਿ ਦਾ ਰੰਗੁ ਹੋਰੁ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਸਾਲਸਿ ਨੂੰ ਸਬਦੁ ਪਰਾਪਤਿ ਹੋਇਆ :-

ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪੂਰਾ। ਬਚਨ ਕਾ ਸੂਰਾ ਪੂਰਾ। ਰਹਾਉ।.....

ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਿਸੰਭਰਪੁਰ ਵਿਚਿ ਅਧਰਕਾ ਗਲਾਮ ਨੂੰ ਅਤੇ ਸਾਲਸਿ ਜਉਹਰੀ ਨੂੰ ਦੁਹਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੀਤਾ ਵਡੀ ਮਿਹਰਵਾਨਗੀ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਨੂੰ ਮੰਜੀ ਬਹਾਇਆ ਆਖਿਓਸੁ ਸੁਣਿ ਸਾਲਸਿ ਰਾਇ ਜਿਚਰੁ ਤੂੰ ਜੀਵੈ ਤਿਚਰ ਤੇਰੀ ਮੰਜੀ ਅਤੇ ਜਾਂ ਤੇਰੀ ਦੇਹ ਛੁਟੇ ਤਾਂ ਅਧਰਕਾ ਥਹੈ। ਹੋਰ ਤੇਰੀ ਅਉਲਾਦ ਦਾ ਕੰਮੁ ਨਾਹੀ। ਪਹਲੇ ਹੀ ਮੰਜੀ ਇਸਦੀ ਆਹੀ ਪਰੁ ਅਸਾਂ ਤੇਰਾ ਭਾਰੁ ਰਖਿਆ। ਕਿਉ ਜੋ ਹਿਕੁ ਤੂੰ ਇਸ ਦਾ ਸੈਸਾਰ ਸੁਤਿ ਵਿਚਿ ਸਾਹਿਬੁ ਹੈਂ ਅਤੇ ਦਿਨ ਭੀ ਥੋੜੇ ਆਇ ਰਹੇ ਹੈਨਿ ਵਰੇ ਦੁਇ ਤੇ ਸਤਿ ਮਹੀਨੇ ਤੈਂ ਜੀਵਣਾ ਹੈ ਫੇਰਿ ਤੇਰੀ ਦੇਹ ਛੁਟੇਗੀ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਪਹਲੇ ਮੰਜੀ ਮੈਨੂੰ ਬੈਠਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅਧਰਕੇ ਦੇ ਚਿਤਿ ਭਾਈ ਨਾਹੀ ਪਰ ਹੁਕਮੁ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦਾ ਈਵੇ ਹੈ। ਉਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੁਇ ਵਰੇ ਅਤੇ ਸਤਿ ਮਹੀਨੇ ਰਹਿਆ। ਮਰਦਾਨਾ ਆਖੇ ਜੀ ਤੂ ਇਥੇ ਰਹਣ ਆਇਆ ਹੈਂ ਕੇ ਉਦਾਸੀ ਹੋਇ ਨਿਕਲਿਆ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਗੋ ਹਸੇ। ਅਤੇ ਜੀ ਮੈ ਬਾਲਾ ਜੋ ਆਹਾ ਸੋ ਮਨਿ ਵਿਚਿ ਗਿਣਤੀ ਖਾਵੈ ਦੇਖੋ ਵੋ ਏਹ ਡੂਮ ਕੀਆ ਨਾਹੀ ਵਡਦਾ ਪਰੁ ਮੁਹੋ ਕੁਝ ਆਖਾ ਨਾਹੀ ਚੁਪ ਕਰਿ ਰਹਾਂ। ਜਾਂ ਸਾਲਸਿ ਰਾਇ ਜਉਹਰੀ ਦੀ ਦੇਹ ਛੁਟੀ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਧਰਕੇ ਗੁਲਾਮ ਨੂੰ ਮੰਜੀ ਬੈਠਾਇ ਕਰਿ ਚਲਿਆ। ਬਿਸਹਰ ਦੇਸ ਨੂੰ ਸਮੰਦ੍ਰ ਦੇ ਟਾਪੂ ਵਿਚਿ ਓਹੁ ਦੇਸੁ ਆਹਾ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਹੁਣਿ ਕਿਧਰ ਚਲਿਆ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਸੁਣਿ ਮਰਦਾਨਾ ਜਿਧਰ ਕਰਤਾਰ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਿਧਰ ਚਲਿਆ ਚਲੁ। ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਬਿਸੰਭਰਪੁਰੇ ਜੋ ਰਹਿਓ ਕਿਆ ਕੀਤੋ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਸੁਣਿ ਮਰਦਾਨਾ ਜੋ ਕੁਝ ਅਸਾਨੂੰ ਹੁਕਮੁ ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਆਹਾ ਸੋਈ ਅਸਾ ਕੀਤਾ। ਅਸਾ ਅਧਰਕੇ ਨੂੰ ਮੰਜੀ ਬਹਾਵਣਾ ਸੀ ਚਲੁ ਮਰਦਾਨਾ ਹੁਣ ਤਾਂ ਰਹਦੇ ਨਾਹੀ।....

ਝੰਡੇ ਬਾਢੀ ਨਾਲ ਮੇਲ

ਓਥੋਂ ਅਗੇ ਚਲੇ ਪੰਦ੍ਰਹੁ ਦਿਨ ਅਤੇ ਪੰਦ੍ਰਹ ਰਾਤੀ ਈਵੇ ਪਵਣ ਅਹਾਰੀ ਤ੍ਰਏ ਚਲੇ ਗਏ। ਅਗੇ ਟਾਪੂ ਵਿਚਿ ਬਿਸਹਰ ਦੇਸ ਆਹਾ। ਤਿਸ ਦਾ ਰਾਜਾ ਸੁਧਰ ਸੈਨ ਆਹਾ। ਬਡਾ ਰਾਜ ਕਰਦਾ ਥਾ। ਉਸ ਸਹਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜਾਇ ਉਤਰਿਆ। ਏਕ ਦਿਨ ਗੁਜਰਿਆ ਦੂਜਾ ਦਿਨੁ ਗੁਜਰਿਆ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਜੇ ਹੁਕਮੁ ਹੋਵੈ ਸਹਿਰ ਵਿਚਿ ਜਾਵਾਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਕਿਉਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਹਉ ਬਹੁਤ ਦਿਨਾ ਦਾ ਭੁਖਾ ਹਾਂ। ਸਹਰ ਵਿਚਿ ਕੁਝ ਮੂਹ ਪਵੇ ਤਾਂ ਖਾਇ ਆਵਾਂ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪੁਛਿਆਕਿਉ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਮਰਦਾਨਾ ਕਿਆ ਆਖਦਾ ਹੈ ਤਾ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਜਨਮ ਦਾ ਸੁਭਾ ਜਾਂਦਾ ਨਾਹੀ। ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੀ ਜਾਤਿ ਹੋ। ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਹਸਿਆ ਹਸ ਕਰਿ ਆਖਿਓਸੁ ਮਰਦਾਨਾ ਇਕ ਝੰਡਾ ਬਾਢੀ ਤ੍ਰਖਾਣ ਹਈ ਉਸੇ ਥੇ ਜਾਵੇ ਹੋਰ ਥੇ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਉਸ ਨੂੰ ਤਾਂ ਮੈਂ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦਾ ਤੁਸੀਂ ਕਾਈ ਨਿਸਾਣੀ ਦਸੋ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਉਸ ਦੇ ਪਿਉ ਦਾ ਨਾਉਂ ਪਾਖਰ ਹਈ ਤੂੰ ਏਹ ਜਾਇ ਕਰਿ ਪੁਛੇਂ ਜੋ ਪਾਖਰ ਬਾਢੀ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਝੰਡਾ ਬਾਢੀ ਹੈ ਸੋ ਕਿਥੇ ਰਹੰਦਾ ਹੈ। ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਭਲਾ ਜੀ ਮੈਂ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਮਰਦਾਨਾ ਸਹਿਰ ਵਿਚਿ ਜਾਹਿ ਕਰਿ ਲਾਗਾ ਪੁਛਣ ਪਾਖਰ ਬਾਢੀ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਝੰਡਾ ਬਾਢੀ ਹੈ ਸੋ ਕਿਥੇ ਰਹੰਦਾ ਹੈ। ਪੁਛਦਾ ਪੁਛਦਾ ਕੋਹ ਤੇ ਗਇਆਸੁ ਤਾਂ ਹਿਕਸੁ ਆਖਿਆ ਤੂੰ ਕਉਣ ਹੈ ਕਿਥੋਂ ਆਇਆ ਹੈਂ? ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਤੂੰ ਦਸਿ ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਪੁਛਿ ਲਾਵੇਗਾ। ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਉਸਦਾ ਘਰੁ ਦਸਿ। ਉਸ ਆਖਿਆ ਹਉ ਈਵ ਨਾਹੀ ਦਸਦਾ ਤੂੰ

ਆਪਣਾ ਨਾਉ ਅਤੇ ਵਰਨ ਦਸੇਗਾ ਤਾਂ ਹਉ ਤੈਨੂੰ ਦਸਾਂਗਾ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਇਸ ਨਗਰੀ ਰੀਤਿ ਏਹ ਹੈ? ਤਾਂ ਓਸ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਇਸ ਨਗਰੀ ਦੀ ਰੀਤਿ ਏਹਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਮੇਰਾ ਨਾਉ ਮਰਦਾਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਰ ਮਿਰਾਸੀ ਹਾਂ। ਉਸ ਨੇ ਫੇਰਿ ਪੁਛਿਆ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਤੇਰਾ ਵਤਨ ਕਵਣੁ ਹੈ। ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਮੇਰਾ ਵਤਨੁ ਪੰਜਾਬ ਸਹਰੁ ਤੁਸਾ ਕਦੀ ਸੁਣਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਪਰਗਨਾ ਰਾਇ ਭੋਏ ਦੀ ਤਲਵੰਡੀ ਹੈ ਓਹ ਮੇਰਾ ਵਤਨੁ ਹੈ। ਤਾਂ ਉਸ ਫੇਰਿ ਪੁਛਿਆ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਓਥੇ ਇਕ ਨਾਨਕ ਤਪਾ ਖਤ੍ਰੀ ਹੈ ਓਸ ਦਾ ਤੂੰ ਮਹਰਮ ਹੈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਨਾਉ ਦਸਿ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਉਸੇ ਦਾ ਮਿਰਾਸੀ ਹਾਂ ਉਸਨੂੰ ਕਿਆ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਉਹ ਹਸਿਆ ਹਸਿ ਕਿਰ ਆਖਿਓਸੁ ਮਰਦਾਨਾ ਉਹੁ ਅਸਾਡਾ ਪੁਰਾਤਨ ਯਾਰ ਹੋਈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਤੂੰ ਉਸਨੂੰ ਸਿਞਾਣਦਾ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਉਸ ਆਖਿਆ ਨਜਿਰ ਆਵੇ ਤਾਂ ਸਿਞਾਣ ਲੀਚੇ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਉਹ ਤਾਂ ਬਾਹਿਰ ਬੈਠਾ ਹਈ। ਤਾਂ ਉਸ ਆਖਿਆ ਚਲੁ ਦੇਖਾ ਭਾਈ ਮੈਨੂੰ ਦਿਖਾਇ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਨਾਨਕ ਮੇਰੇ ਤੇ ਰੰਜ ਹੋਵੇਗਾ ਪਹਲੋ ਤੂੰ ਝੰਝੇ ਬਾਖੀ ਨੂੰ ਮੈਨੂੰ ਦਸਿ ਪਿਛਲੇ ਤੈਨੂੰ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ ਲੈ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਤਾਂ ਉਸ ਆਖਿਆ ਚਲ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਉਹ, ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਝੰਡੇ ਦੇ ਘਰਿ ਲੈ ਚਲਿਆ। ਤਾਂ ਮਰਾਦਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਜੀ ਆਪਣਾ ਨਾਉ ਦਸੁ। ਉਸ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਮੇਰਾ ਨਾਉ ਨਾਨਕ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਪਰ ਮੈਂ ਤਾਂ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦਾ। ਤਾਂ ਉਸ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਮੇਰਾ ਨਾਉ ਇੰਦ੍ਰਸੈਣ ਹੈ। ਮਰਦਾਨੇ ਫੇਰਿ ਪੁਛਿਆ ਜੀ ਤੂੰ ਹੋਂਦਾ ਕਉਣੁ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਇੰਦ੍ਰਸੈਣ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਮੈਂ ਇਥੋਂ ਦਾ ਜੋ ਰਾਜਾ ਹੈ ਤਿਸਦਾ ਭਾਣਜਾ ਹੋ। ਤਿਚਨਾ ਨੂੰ ਜਾਇ ਝੰਡੇ ਬਾਢੀ ਦੇ ਘਰਿ ਆਏ। ਝੰਡਾ ਬਾਢੀ ਬੈਠਾ ਅਗੇ ਮੰਜੀ ਵੁਣਦਾ ਆਹਾ। ਇੰਦ੍ਰਸੈਣ ਨੂੰ ਝੰਡੇ ਡਿਠਾ ਝੰਡੇ ਬਹੁਤ ਆਦੁਰ ਕੀਤਾ ਮੰਜਾ ਵਿਛਾ ਦਿਤੋਸੁ। ਇੰਦ੍ਰਸੈਣ ਮਰਦਾਨੇ ਦਾ ਹਥੁ ਪਕੜਿ ਕਰਿ ਲੈ ਬੈਠਾ ਮੰਜੇ ਤੇ। ਝੰਡੇ ਪੁਛਿਆ ਜੀ ਏਹੁ ਭਾਈ ਕਿਥੋਂ ਹੈ। ਇੰਦ੍ਰਸੈਣ ਆਖਿਆ ਏਹੁ ਤੇਰਾ ਘੁਰ ਪੁਛਿਦਾ ਫਿਰਦਾ ਆਹਾ। ਮੈਂ ਇਸ ਤਾਈ ਲੈ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਝੰਡੇ ਪੁਛਿਆ ਭਾਈ ਤੂੰ ਕਉਣੁ ਹੈਂ, ਅਤੇ ਤੇਰਾ ਨਾਉ ਕਿਆ ਹੈ? ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਮੇਰਾ ਨਾਉ ਮਰਦਾਨਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਹੋਂਦਾ ਮਿਰਾਸੀ ਹਾਂ ਆਇਆ ਹਾਂ ਨਾਨਕ ਪਾਸਹੁ। ਤਾਂ ਝੰਡੇ ਪੁਛਿਆ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਅਸਾਨੂੰ ਜੋ ਤੂੰ ਪੁਛਨਾ ਆਹੋ ਤਉ ਅਸਾਂ ਨਾਲਿ ਕਿਆ ਕੰਮ ਆਹਾ। ਅਸਾਨੂੰ ਤੂੰ ਕਿਆ ਜਾਣਦਾ ਆਹੋ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਅਸਾਂ ਏਹੋ ਤੁਸਾਂ ਨਾਲਿ ਕੰਮ ਆਹਾ। ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤੁਸਾਂ ਪਾਸਿ ਭੇਜਿਆ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਝੰਡੇ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦੇ ਨਾਨਕ ਕਉਣੁ ਹੋਂਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਝੰਡਾ ਜੀ ਤੁਸੀ ਤਾਂ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦੇ ਪਰੁ ਓਹੁ ਤੁਸਾਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਉਸ ਅਸਾਨੂ ਤੁਸਾਂ ਪਾਸਿ ਭੇਜਿਆ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਓਥੋਂ ਤੋੜੀ ਚਲੋ। ਤਾਂ ਝੰਡੇ ਬਾਢੀ ਆਖਿਆ ਭਲਾ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਚਲਦੇ ਆਹੇ। ਮੰਜੀ ਅਸਾਨੂ ਵੁਣ=ਲੈਣ ਦੇਹਿ ਚਲਦੇ ਆਹੇ। ਜਾਂ ਮੰਜੀ ਵੁਣ ਚੁਕੇ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਚਲੋ। ਝੰਡੇ ਆਪਣੇ ਜੀ ਵਿਚਿ ਵੀਚਾਰਿ ਕੀਤਾ ਭਾਈ ਕੁਝ ਲੈ ਭੀ ਜਾਈਐ। ਝੰਡੇ ਪੁਛਿਆ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਤੂੰ ਸਚੁ ਆਖ ਨਾਨਕ ਦਾ ਸਰੂਪ ਕਿਆ ਹੈ। ਜੇਹਾ ਤੂੰ ਦਸੇਂ ਤੇਹਾ ਇਲਾਜੁ ਕਰੀਏ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਝੰਡਾ ਨਾਨਕ ਤਪਾ ਸਦੀਂਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਝੰਡਾ ਸਮਝਿਆ ਜੋ ਅਤੀਤ ਫਕੀਰ

ਹੈ ਕੁਝੁ ਅਛਾ ਭੋਜਣ ਬਣਾਇਕੇ ਲੈ ਜਾਈਐ। ਝੰਡੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਸੁਣੁ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਤਉ ਆਖਿਆ ਹੈ ਸੋ ਮੈ ਸਮਝਿਆ ਹੈ ਪਰ ਤੂੰ ਉਤਾਵਲਾ ਨ ਹੋਹੁ। ਉਹ ਸਾਧ ਫਕੀਰ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਉਸ ਪਾਸਿ ਖਾਲੀ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਜਾਈਏ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਪਨੇ ਮਨਿ ਵਿਚ ਵੀਚਾਰ ਕੀਤਾ ਉਹੁ ਤਾਂ ਪਉਣ ਆਹਾਰੀ ਹੈਨਿ। ਅਤੇ ਮੈਂ ਉਨਾਂ ਨਾਲਿ ਹਠੁ ਜਾਲਦਾ ਹਾਂ ਹੁਣਿ ਤਾਂ ਭੋਜਨ ਦੀ ਜਹਰਗਾ ਆਈ ਹੈ। ਭਲਾ ਭੋਜਨੁ ਤਾਂ ਖਾਈਏ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਹਰ ਵਿਚਿ ਇਸੇ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਝੰਡੇ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਝੰਡਾ ਤਉ ਕੁਝ ਸਮਝੀ ਹੈ ਸੋ ਭਲੀ ਸਮਝੀ ਪਰੁ ਝਬੁ ਹੋਇ। ਦੁਇ ਫ਼ਕੀਰ ਭੁਖੇ ਬੈਠੇ ਨੀ। ਤੂੰ ਕੁਝ ਕਰਨਾ ਹੈ ਸੋ ਝਬੁ ਕਰੁ। ਤਾਂ ਝੰਡੇ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾਨਾ ਝਬ ਹੀ ਹੋਂਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਝੰਡਾ ਰਾਜੇ ਦੇ ਬਾਗ ਵਿਚਿ ਗਇਆ ਅਤੇ ਘਰਿ ਆਖਿ ਗਇਆ ਏਹਿ ਜੋ ਕਟਲ ਬਢਲ ਦੇ ਫੂਲ ਮੈਂ ਆਂਦੇ ਸੇ ਸੋ ਤੁਸੀ ਸਾਲਣ ਕਰੋ ਅਤੇ ਰੋਟੀਆ ਪਕਾਵੋ ਅਤੇ ਫੁਲਾਂ ਦਾ ਸਾਗੁ ਛਮਕੋ। ਏਹੁ ਘਰਿ ਆਖਿ ਗਇਆ ਅਤੇ ਆਪ ਬਾਗੋ ਹਛਾ ਮੇਵਾ ਲੈ ਆਇਆ। ਅਗੇ ਘਰਿ ਪ੍ਰਸਾਦੁ ਤਯਾਰ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਬਾਗੋ ਮੇਵਾ ਲੈ ਆਇਆ ਸੀ। ਲੈ ਕਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਨਾਲਿ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਤੇ ਪਰਸਾਦੁ ਅਤੇ ਮੇਵਾ ਰਖਿਓਸੁ ਚਲੁ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਤੇਰਾ ਨਾਨਕ ਫਕੀਰ ਕਿਥੇ ਹੈ। ਮਰਦਾਨਾ ਲੀਤੇ ਲੀਤੇ ਕਿਥੇ ਆਵੈ ਜਿਥੇ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਅਤੇ ਬਾਲਾ ਬੈਠੇ ਆਹੈ ਉਦਿਆਨਿ ਵਿਚਿ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਤੇ ਬਾਲੇ ਅਗੋਂ ਦੋਹਾਂ ਆਖਿਆ ਆਉ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਸਤਿ ਕਰਤਾਰ।.... ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਹਸਿਆ ਹਸਿ ਕਰਿ ਆਖਿਓ ਆਵੋ ਭਾਂਈ ਝੰਡਾ ਸਤਿ ਕਰਤਾਰ। ਤਾ ਪਿਛੋ ਬਾਲੇ ਭੀ ਆਖਿਆ ਸਤਿਕਰਤਾਰ। ਝੰਡੇ ਇਹ ਕਿਆ ਲਿਆਇਆ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਝੰਡੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਤੁਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਰਸੋਈ ਲਿਆਇਆ ਹਾਂ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਝੰਡਾ ਤੂ ਅਸਾਨੂੰ ਕੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਝੰਡਾ ਬੋਲਿਆ ਜੀ ਏਹੁ ਪਰਸਾਦੁ ਪਰਮੇਸਰ ਭੇਜਿਆ ਹਈ। ਤਾਂ ਝੰਡੇ ਆਖਿਆ ਸੋ ਕਉਣੁ ਹੈ ਜੋ ਪਰਮੇਸਰ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦਾ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਦਮੀ ਆਹਾ ਪਰ ਜੀਅ ਜੰਤ ਸਭ ਪਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹੈਨਿ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਹਸਿਆ ਆਖੁ ਤੂੰ ਕਦੋ ਕੁ ਕਾ ਜਾਣਦਾ ਹੈਂ ਅਤੇ ਤੇਰੇ ਨਾਲਿ ਭੀ ਕੋਈ ਹੈ? ਤਾਂ ਝੰਡੇ ਬਾਢੀ ਆਖਿਆ ਜੀ ਏਹੁ ਰਸੋਈ ਅਚੋ। ਬਹੁਤ ਦਿਨਾ ਦੇ ਭੁਖੇ ਹੋ ਹੋਰੁ ਹਕੀਕਤ ਪਿਛੇ ਪੁਛਿ ਆਹੇ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਏਹੁ ਸਿਖੁ ਸਚੁ ਆਖਿਦਾ ਹੈ। ਪਰਸਾਦੁ ਤਾ ਪਾਵਹੁ ਮੁਖ। ਹਕੀਕਤ ਤਾ ਨਸਿ ਨਾਹੀ ਗਈਆਉਂ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਹਸਿਆ ਹਸਿ ਕਰਿ ਆਖਿਆ ਸੁਣ ਭਾਈ ਬਾਲਾ, ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਮਰਦਾਨਾ ਸਚਾ ਹੈ; ਮਰਦਾਨਾ ਬਹੁਤ ਭੁਖਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਝੰਡਾ ਤੇਰੇ ਨਾਲਿ ਜੋੜੁ ਕਿਸਦਾ ਹੈ ਇਥੇ? ਝੰਡਾ ਬਾਢੀ ਸੁਧ੍ਰਸੈਣ ਰਾਜੇ ਦਾ ਭਾਣਜਾ ਆਹਾ ਇੰਦ੍ਰਸੈਣ ਅਤੇ ਝੰਡਾ ਬਾਢੀ ਗਿਆਨ ਧਿਆਨ ਪਰਚਦੇ ਆਹੇ। ਤਾਂ ਝੰਡੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਤੁਸੀ ਰਸੋਈ ਮੁਹਿ ਪਾਵੋ। ਸੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮੁਹ ਚੋਲਦਾ ਤਿਥਉ ਜਿਥੇ ਸਾਧੁ ਹੋਦਾ। ਪਵਿਤ੍ਰ ਭੋਜਨ ਹੋਂਦਾ ਨਾਹੀ ਤਾਂ ਪਉਣ ਅਹਾਰੀ ਆਹਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਝੰਡਾ ਪੰਜ ਬਖਰੇ ਕਰਿ। ਅਤੇ ਹਿਕੁ ਬਖਰਾ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਕਢ ਦੇਹੁ। ਝੰਡੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਤ੍ਰੈ ਹੋ ਪੰਜ ਬਖਰੇ ਕਿਉ ਕਰਦੇ ਹੋ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬੋਲਿਆ ਭਾਈ ਝੰਡਾ ਆਖਿਆ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਤ੍ਰੈ ਹੋ ਪੰਜ ਬਖਰੇ ਕਿਉਂ ਕਰਦੇ ਹੋ। ਤਾਂ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਬੋਲਿਆ ਭਾਈ ਝੰਡਾ ਚਉਥਾ ਤੂੰ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਜਵਾਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲਿ ਪਰਚਨ ਵਾਲਾ ਇੰਦ੍ਰਸੈਣ ਰਾਜਿੰਦ੍ਰ ਹੈ ਨਾ। ਉਸ ਤਾਂਈ ਲਿਆ ਉਸੀ ਤਾਂਈ ਅਸੀਂ ਰਸੋਈ ਅਚਵੀਏਗੇ। ਝੰਡੇ ਪੰਜਿ ਬੰਟੇ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਹਿਕ ਬੰਟਾ ਜੁਦਾ ਕਰ ਕੇ ਮਰਦਾਨੇ

ਨੂੰ ਦੇਵਣ ਲਗਾ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਮੈਂ ਨਾਹੀ ਖਾਂਦਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਜੋ ਮਰਦਾਨਾ ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਨਾਹੀਂ ਖਾਂਦਾ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਤੁਸੀ ਖਾਵੋਗੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਭੀ ਖਾਂਵਾਗਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਤੂੰ ਖਾਇ ਭੁਖਾ ਹੈਂ। ਅਤੇ ਅਸਾਡੇ ਖਿਆਲਿ ਨਾ ਪਹਿਆ ਕਰਿ। ਅਤੇ ਭਾਈ ਝੰਡਾ ਇੰਦ੍ਰਸੈਣ ਨੂੰ ਲਿਆਵਸੀ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਅਚਵੀਏਗੇ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਭੁਖਾ ਆਹਾ ਮਰਦਾਨੇ ਪਰਸਾਦੁ ਮੁਹਿ ਪਾਇਆ। ਤਾਂ ਝੰਡੇ ਆਖਿਆ ਤੁਸੀਂ ਮੁਹਿ ਪਾਵੋ। ਮੇਰੀ ਸਰਧਾ ਪੂਰੀ ਹੋਵੇ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਝੰਡਾ ਤੂੰ ਆਖਦਾ ਹੈਂ ਜੋ ਮੁਹਿ ਪਾਇ ਨਾ ਤਾ ਮੇਰੀ ਸਰਧਾ ਪੂਰੀ ਹੋਵੈ.... ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਪਰਸਾਦੁ ਪਾਈਏ। ਤਾਂ ਝੰਡੇ ਦੇ ਮਨਿ ਵਿਚਿ ਗਿਆਨ ਉਪਜਿਆ ਭਾਈ ਏਹੁ ਤਾਂ ਪੂਰਨ ਸਾਧੁ ਹੈ। ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਭੀ ਇਹੋ ਗਿਆਨ ਕਰਦੇ ਆਹੇ ਸੋਈ ਅਸਾਨੂ ਆਇ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਝੰਡੇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਜੋ ਤੁਸਾਡੀ ਖੁਸੀ ਹੈ ਸੋ ਪੂਰੀ ਹੋਸੀ ਤੁਸੀ ਪਰਸਾਦੁ ਅਚਵੋ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਜੋ ਭਾਈ ਝੰਡਾ ਅਸੀ ਪੰਦ੍ਹਾਂ ਸੈ ਕੋਹਾਂ ਆਏ ਆਹੇ ਸੋ ਪਰਸਾਦ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਨਾਹੀ ਆਏ। ਅਸੀਂ ਤੁਸਾਡੇ ਮਿਲਣ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਆਏ ਆਹੇ। ਤਾਂ ਝੰਡਾਂ ਬਾਢੀ ਉਥੋਂ ਉਠਿ ਆਇਆ। ਸਹਰ ਵਿਚਿ ਆਇ ਕਰਿ ਇੰਦ੍ਰੈਸਲਿ ਨੂੰ ਢੂੰਢਣਿ ਲਗਾ ਢੂਢਦਿਆਂ ਰਾਤਿ ਪੈਇ ਗਈ। ਇੰਦ੍ਰਸੈਣ ਨੂੰ ਰਾਜੇ ਦੇ ਬਾਗਿ ਵਿਚੋਂ ਲਧਾ। ਝੰਡੇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਮੈਂ ਤੁਸਾਨੂੰ ਕਦ ਦਾ ਢੂੰਢਦਾ ਫਿਰਦ ਹਾਂ। ਇੰਦ੍ਰਸੈਣ ਜਨਮ ਦਾ ਉਤਮ ਆਹਾ ਇੰਦ੍ਰਸੈਣਿ ਕਹਿ ਕਿਉ ਭਾਈ ਝੰਡਾ ਕਿਸ ਵਾਸਤੇ। ਝੰਡੇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਜਿਸ ਵਾਸਤੇ ਅਸੀਂ ਤੁਸੀ ਗਿਆਨ ਕਰਦੇ ਆਹੇ ਓਹੋ ਵਾਸਤਾ ਆਇ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਇੰਦ੍ਰਸੈਣਿ ਕਹਿਆ ਕਹੁ ਭਾਈ ਝੰਡਾ ਕਿਥੋਂ? ਤਾਂ ਝੰਡੇ ਫਿਰਿ ਆਖਿਆ ਜੀ ਉਹ ਤੁਸਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਮਰਾਸੀ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਆਂਦਾ ਆਹਾ। ਓਸ ਦਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤਪਾ ਜੁ ਹੈ ਸੋ ਏਹਾ ਗਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਇੰਦ੍ਰ ਸੈਣਿ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਝੰਡਾ ਮੈਂ ਓਸ ਤਾਈ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਉਹੁ ਮੋਰਾ ਪੁਰਾਤਨ ਅਸਨਾਉ ਹੈ ਅਸੀਂ ਤੇ ਉਹ ਮਿਲੇ ਹੋਏ ਆਹੇ। ਤਾਂ ਝੰਡੇ ਨੂੰ ਹੈਰਾਨਗੀ ਲਗੀ ਝੰਡੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਉਹ ਆਖਦਾ ਹੈ ਜੋ ਪੰਦ੍ਹਾ ਸੈ ਕੋਹਾਂ ਆਇਆ ਹਾਂ ਤੁਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ। ਅਗੇ ਤਾਂ ਕਦੇ ਏਥੇ ਆਇਆ ਨਹੀ ਅਤੇ ਤੁਸਾਂ ਆਖਦੇ ਹੋ ਅਸਾਡਾ ਪੁਰਾਤਨ ਅਸਨਾਊ ਹੈ। ਇਤਨਾ ਜੂਠ ਤੁਸਾਂ ਕਿਉ ਬੋਲਿਆ ਤਾਂ ਇੰਦ੍ਰਸੈਣਿ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਝੰਡਾ ਤੈਨੂੰ ਆਪੇ ਖਬਰ ਹੋਸੀ ਜੇ ਮਿਲੀਏਗੇ। ਤਾਂ ਝੰਡੇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਤੁਸੀ ਚਲੋ ਮੈਂ ਜੋ ਪ੍ਰਸਾਦੁ ਲੈ ਗਇਆ ਆਹਾ ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਹਿ ਪਾਇਆ ਹੀ ਨਾਹੀ। ਤੁਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਤੁਸੀ ਚਲੋ ਤਾਂ ਭਲਾ ਕਰੋ। ਤਾਂ ਇੰਦ੍ਰਸੈਣਿ ਵੀਚਾਰੁ ਕੀਤਾ ਅਗੇ ਅਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦਾ ਅਤੇ ਏਹੁ ਅਸਾਨੂੰ ਹੁਣ ਜਾਹਰ ਕਰਣਾ ਆਇਆ ਹੈ। ਇੰਦ੍ਰਸੈਣਿ ਝੰਡੇ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਝੰਡਾ ਤੂੰ ਹੁਣਿ ਜਾਹਿ ਅਸੀਂ ਭਲਕੇ ਮਿਲੀਏਗੇ। ਤਾਂ ਝੰਡੇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਉਹ ਭੋਜਨ ਅਮਾਣਿ ਪਾਇਆ ਹੈ ਪਾਇਦੇ ਨਾਹੀ ਤੁਸੀਂ ਆਖਦੇ ਹੋ ਅਸੀਂ ਭਲਕੇ ਜਾਈਏਂਗੇ। ਏਹ ਬਣਦੀ ਨਾਹੀ। ਤਾਂ ਇੰਦ੍ਰਸੈਣਿ ਵੀਚਾਰੁ ਕਰਿ ਕੇ ਆਖਿਓਸੁ ਚਲੁ ਭਾਈ ਝੰਡਾ ਛਿਅ ਘੜੀਆਂ ਰਾਤਿ ਗੁਜਰ ਗਈ ਤਾਂ ਇੰਦ੍ਰਸੈਣਿ ਝੰਡੇ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਭਾਈ ਝੰਡਾ ਕੁਝੁ ਬੋਲੀ ਦਾ ਭੀ ਮਹਿਰੂਮ ਹੈਂ ਕਿ ਕਿਆ ਬੋਲਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਝੰਡੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਬੋਲੀ ਭਲੀ ਬੋਲਦਾ ਹੈ। ਆਖਦਾ ਹੈ ਕਰਤਾਰ ਕਰਤਾਰ। ਤਾਂ ਇੰਦ੍ਰਸੈਣਿ ਅਤੇ ਝੰਡੇ ਬਾਢੀ ਹਿਕੁ ਪਹਰ ਰਾਤਿ ਗਈ ਤਾਂ ਦੁਹਾਂ ਆਇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਕਰਤਾਰ ਕਰਤਾਰ ਆਖਿਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਹਸਿ ਕਰਿ ਆਖਿਆ ਆਉ ਭਾਈਓ ਕਰਤਾਰ ਕਰਤਾਰ। ਆਉ ਪੁਰਾਤਨ ਯਾਰਾ। ਤਾਂ ਝੰਡੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਤੂੰ ਅਸਾਨੂੰ ਹੁਣਿ ਮਿਲਿਆ ਹੈਂ ਤੂੰ ਤੇ ਅਸੀਂ ਕਦੀ ਪੁਰਾਤਨ ਆਹੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਪੁਛ ਇੰਦ੍ਰਸੈਣਿ ਨੂੰ। ਤਾਂ ਝੰਡੇ ਇੰਦ੍ਰਸੈਨਿ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਕਿਉਂ ਜੀ ਮੈਂ ਤਾਂ ਕੁੱਝ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਬੋਲਿਆ ਜੀ ਤੂੰ ਅਜੁ ਇਹੋਂ ਮੈਨੂੰ ਆਖਦਾ ਸੇਂ ਜੋ ਨਾਨਕ ਮੇਰਾ

ਪੁਰਾਤਨ ਅਸਨਾਉ ਹੈ ਹੁਣਿ ਕਿਉ ਮੁਕਰਦਾ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਇੰਦ੍ਰਸੈਣਿ ਕਹਿਆ ਸੁਣਿ ਭਾਈ ਕਾਈ ਨਿਸਾਣੀ ਦੇਂਦੇ ਤਾਂ ਜਾਣੀਏ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ...... (ਅਗੇ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਦਾ ਹਾਲ ਹੈ)..... ਤਾਂ ਇੰਦ੍ਰਸੈਣੁ ਬੋਲਿਆ ਸੁਣਿ ਭਾਈ ਨਾਨਕ ਮੈ ਭੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਤੇਰੀ ਭੀ ਪੂਰਨ ਬਾਤ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਭੀ ਪੂਰਨ ਬਾਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਪਰ ਜੇ ਕਰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਝੰਡੇ ਦਾ ਕੁਝ ਕਰੋ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬੋਲਿਆ ਭਾਈ ਇੰਦ੍ਰਸੈਣਿ ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਆਏ ਆਹੇ ਅਤੇ ਝੰਡੇ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਭੀ ਆਏ ਆਹੇ। ਪੁਰ ਤੇਰੇ ਨਾਲਿ ਅਸਾਡਾ ਵਚਨ ਆਹਾ। ਤਾਂ ਇੰਦ੍ਰਸੈਣਿ ਆਖਿਆ ਜੀ ਤੂੰ ਵਚਨ ਦਾ ਪੂਰਾ ਹੈਂ। ਪਰ ਵਚਨੁ ਤਾਂ ਪੂਰਾ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਚਾਹਦੇ ਹੋ ਸੋ ਅਸਾਡੇ ਖੁਸਿ ਨਾਹੀ ਆਵਦੀ ਅਸਾਂ ਆਪ ਹੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਹੈ ਘਸੀਟਿ ਅਸਾਨੂੰ ਸੁਖਵਾਦੀ ਨਾਹੀ ਜੋ ਕੁਝ ਕਰਦੇ ਹੋ ਝੰਡੇ ਨਾਲਿ ਕਰੋ ਅਸਾ ਹੀ ਨਾਲਿ ਹੋਇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਜੀ ਰਜਾਇ ਤੁਸਾਡੀ ਅਸਾ ਵਚਨੁ ਪੂਰਨ ਕਰਨਾ ਆਹਾ। ਅਗੇ ਤੁਸਾਂ ਭਾਵੈ ਸੋਈ ਥਾਇ। ਤਾਂ ਇੰਦ੍ਰਸੈਣਿ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਝੰਡਾ ਜੋ ਕੁਝੁ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਖਦੇ ਹੈਨਿ ਸੋ ਮੰਨੋ। ਤਾਂ ਝੰਡਾ ਬੋਲਿਆ ਜੀ ਮੈ ਕਿਆ ਜਾਣਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਆਖਦਾ ਹੈਨਿ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਰਾਗ ਰਾਮਕਲੀ ਵਿਚਿ ਸਬਦੁ ਬੋਲਿਆ :-

ਈਂਧਨ ਤੇ ਬੈਸੰਤਰੁ ਭਾਗੈ, ਮਾਟੀ ਕਉ ਜਲ ਦਹ ਦਿਸਿ ਤਿਆਗੇ।

[ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੫ ਘਰ 2 । ੫੪ । (੯੦੦)]

ਤਾਂ ਝੰਡਾ ਬਾਢੀ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਢਹਿ ਪਇਆ ਉਠੇ ਨਾਹੀ। ਏਹੋ ਆਖੇ ਜੀ ਹਉ ਭੁਲਾ ਹਾਂ ਤੂ ਮੈਨੂੰ ਬਖਸਿ। ਮੈ ਤੇ ਨਾੜਿ ਇਤਿਨੀਆ ਬਾਤਾ ਕੀਤੀ ਹੈਨਿ। ਤਾਂ ਇੰਦ੍ਰਸੈਣਿ ਕਹਿਆ ਉਠੀ ਭਾਈ ਝੰਡਾ ਡਰੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਤੇਰੇ ਹੀ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਝੰਢਾ ਉਠਿ ਖੜਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਢਾਈ ਪਹਰ ਰਾਤ ਗਈ ਸੀ ਕਹਿਆ ਲਿਆਉ ਭਾਈ ਝੰਢਾ ਪਰਸਾਦੁ। ਤਾਂ ਝੰਡੇ ਪਰਸਾਦੁ ਅਗੇ ਰਖਿਆ ਲਗੇ ਜੇਵਣਿ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਤੇ ਬਾਲਾ ਇੰਦ੍ਰਸੈਣਿ ਜਾਂ ਅਧਾ ਪਰਸਾਦੁ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੇਵਿਆ ਅਤੇ ਅਧਾ ਰਹਿਆ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਲੈ ਭਾਈ ਝੰਡਾ ਏਹੁ ਪ੍ਰਸਾਦੁ ਤੂੰ ਜੇਵਿ। ਤਾਂ ਇੰਦ੍ਰਸੈਣਿ ਆਖਿਆ ਲੈ ਭਾਈ ਝੰਡਾ ਉਠਾਇ ਲੈ। ਝੰਡੇ ਚਾਇਹ ਲੀਤਾ ਲੈ ਕਰਿ ਲਗਾ ਜੇਵਣਿ। ਜਿਉ ਅਧਾ ਪਰਸਾਦੁ ਜੇਵਿਆ ਆਹਾ ਤਿਉਂ ਝੰਡੇ ਦੇ ਕਪਾਟ ਖੁਲ ਗਏ। ਝੰਡਾ ਬਿਦੇਹ ਹੋਇ ਗਇਆ ਤਾਂ ਇੰਦ੍ਰਸੈਣਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਜੀ ਏਹੁ ਕਿਆ ਕੀਤੋ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਇੰਦ੍ਰਸੈਣਿ ਅਸਾਨੂ ਕਰਤਾਰ ਇਥੇ ਲਿਆਇਆ ਆਹਾ ਸੋ ਇਸੇ ਵਾਸਤੇ ਅਸੀਂ ਕੀਆ ਕਰੀਏ। ਤਾਂ ਇੰਦ੍ਰਸੈਣਿ ਕਹਿਆ ਜੋ ਤੈ ਤਰਣਾ ਕਿਆ ਆਹਾ ਅਤੇ ਇਸੇ ਵਾਸਤੇ ਅਸੀਂ ਕੀਆ ਕਰੀਏ। ਤਾਂ ਇੰਦ੍ਰਸੈਣਿ ਕਹਿਆ ਜੋ ਤੈ ਕਰਣਾ ਕਿਆ ਆਹਾ ਅਤੇ ਕੀਤੋ ਕਿਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਇੰਦ੍ਰਸੈਣਿ ਜੋ ਕਿਛੁ ਕਰੋ ਸੋ ਹੋਵੈ। ਤਾਂ ਇੰਦ੍ਰਸੈਣਿ ਆਖਿਆ ਤੁਸਾਂ ਤਾਂ ਇਸ ਤਾਈ ਮੰਜੀ ਬਹਾਵਣਾ ਆਹਾ ਏਸ ਵਕਤ ਮੰਜੀ ਕਿਥੋ ਬਹੇਗਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਰਾਤਿ ਕਿਤਨੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਰਾਤਿ ਪਹਰ ਹੈ ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਾਤਾ ਅਤੇ ਝੰਡੇ ਨਵਾਇਆ ਤਾਂ ਝੰਡੇ ਦੀ ਖੁਮਾਰੀ ਉਤਰੀ। ਝੰਡਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਢਹਿ ਪਇਆਹਾ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪੁਛਿਆ ਕਿਵੁ ਭਾਈ ਝੰਡਾ ਕਿ। ਝੰਡੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਮਲੂਮ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਝੰਡਾ ਅਸਾਂ ਤੈਨੂੰ ਮੰਜੀ ਬਹਾਵਣਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਝੰਡੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਜੋ ਤੇਰੀ ਰਜਾਇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਝੰਡੇ ਬਾਢੀ ਨੂੰ ਮੰਜੀ ਸਉਪੀ।

ਰਾਜੇ ਸੁਧਰਸੈਨਿ ਕੋਲ ਜਾਣਾ

ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਸੁਧ੍ਰਸੈਨ ਨੂੰ ਖਬਰ ਹੋਈ। ਹਿਕੁ ਜੋ ਮੇਰੇ ਨਗਰ ਵਿਚਿ ਤਪਾ ਆਇਆ ਹੈ। ਉਸ ਤਪੇ ਝੰਡੇ ਬਾਢੀ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸੁਧ੍ਰਸੈਣ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਉਸ ਤਪੇ ਕੋ ਮੇਰੇ ਪਾਸਿ ਲਿਆਵੋ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਤੇ ਬਾਲਾ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਅਤੇ ਇੰਦ੍ਰਸੈਨਿ ਅਤੇ ਝੰਡਾ ਆਖਣਿ ਲਗੇ ਜੋ ਈਹਾ ਤਪਾ ਕਉਣ ਹੈ ਰਾਜੇ ਨੇ ਬੁਲਾਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਇੰਦ੍ਰਸੈਨਿ ਕਹਿਆ ਤੁਮ ਕਉਣੁ ਹੋ। ਓਨੋ ਆਦਮੀਓ ਨੇ ਕਹਿਆ ਹਮ ਰਾਜੇ ਨੇ ਭੇਜੇ ਹੈ। ਇੰਦ੍ਰਸੈਨਿ ਕਹਿਆ ਕਿਉ? ਓਨੋ ਕਹਿਆ ਜੀ ਤਪੈ ਕੋ ਬੁਲਾਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਇੰਦ੍ਰਸੈਨਿ ਉਠਿ ਖੜਾ ਹੋਇਆ ਚਲੋ ਮੈਂ ਰਾਜੇ ਦੀ ਨਿਸਾ ਕਰ ਆਵਤਾ ਹੋ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਬਹੁ ਇੰਦ੍ਰਸੈਨਿ। ਤਾਂ ਇੰਦ੍ਰਸੈਨਿ ਕਹਿਆ ਜੀ ਓਹ ਤੋ ਜਾਣਿਤਾ ਨਾਹੀ ਤੁਮਕੋ। ਅਰੁ ਤੁਮ ਤੋ ਕਿਸੇ ਕੇ ਬੁਰੇ ਮੈਂ ਨਾਹੀ। ਅਰੁ ਮੇਰਾ ਨਾਮੁ ਹੈ ਉਸ ਕਾ ਕੁਛ ਬਿਘਨੁ ਨੇ ਹੋਇ। ਮੈਂ ਉਸਕੀ ਨਿਸਾ ਕਰ ਆਵਤਾ ਹੋ। ਤੁਮ ਕਿਆ ਕਹਿਤੇ ਹੋ। ਇੰਦ੍ਰਸੈਨਿ ਰਾਜੇ ਸੁਧ੍ਰਸੈਨਿ ਨੂੰ ਜਾਇ ਸਲਾਮੁ ਕੀਤਾ। ਸੁਧ੍ਰਸੈਨਿ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਆਉ ਪੁਤ੍ਰ ਕੁਛ ਕਹੈ। ਤਾਂ ਇੰਦ੍ਰਸੈਨਿ ਕਹਿਆ ਰਾਜਾ ਜੀ ਮੈ ਕਹਣੇ ਹੀ ਆਇਆ ਹੋ। ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਕਹੁ ਪੂਤ ਕੁਛੁ ਕਹੈ। ਤਾਂ ਇੰਦ੍ਰਸੈਨਿ ਕਹਿਆ ਰਾਜਾ ਜੀ ਏਹ ਆਦਮੀ ਤੁਮੋ ਭੇਜੇ ਥੇ ਤਪੇ ਕਉ ਬਲਾਵਣੇ। ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਹਾਂ ਪੂਤ ਮੈਨੇ ਜੋ ਭੇਜੇ ਥੇ। ਇੰਦ੍ਰਸੈਨਿ ਕਹਿਆ ਕਿਸ ਵਾਸਤੇ । ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਪੂਤ ਮੈਂ ਸੁਣਿਆ ਥਾ ਜੋ ਝੰਡੇ ਬਾਢੀ ਕੋ ਪੂਰਨ ਕੀਆ ਹੈ ਮੈ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਬੁਲਾਇਆ ਥਾ। ਜੋ ਮੈ ਉਸ ਕੋ ਦੇਖੋ। ਤਾਂ ਇੰਦ੍ਰਸੈਨਿਕ ਕਹਿਆ ਰਾਜਾ ਜੀ ਦੇਖਣੇ ਦੇਖਣੇ ਮੈ ਵਡਾ ਤਫਾਵਤ ਹੈ। ਏਕੇ ਦੇਖਣੇ ਵਾਲਾ ਭਲਾ ਹੋਵੈ ਸੋਈ ਮੁਝ ਕੋ ਕਹੁ ਮੇਂ ਉਸੀ ਤਰਾਂ ਦੇਖੋ। ਤਾਂ ਇੰਦ੍ਰਸੈਨਿ ਕਹਿਆ ਰਾਜਾ ਜੀ ਤੂੰ ਪੂਰਨ ਸਾਧ ਹੈ। ਅਰੁ ਉਸ ਮੈਂ ਅਰੁ ਕਰਤਾਰ ਮੈਂ ਭੇਦੇ ਕੁਝ ਨਾਹੀ। ਅਰੁ ਓਹੁ ਤੋ ਬੇਤਮਾ ਹੈ ਤੂੰ ਕਿਸ ਪਰੋਜਨ ਪਰ ਦੇਖਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਪੂਤ ਮੈ ਸਾਧ ਮੂਰਤਿ ਕਰਿ ਦੇਖਤਾ ਹੋਂ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਇੰਦ੍ਰਸੈਨਿ ਕਹਿਆ ਰਾਜਾ ਜੀ ਸਾਧ ਮੂਰਤਿ ਦੇਖਣੇ ਕਾ ਯਹ ਤਰਾਨਾ ਹੀ ਜੋ ਜਾਬਤੇ ਸੋਤੀ ਘਰ ਬਲਾਈਏ। ਸਾਧ ਮੂਰਤਿ ਦੇਖਣੇ ਆਪੁ ਨਿਵਾਰਿ ਕਰ ਦੇਖੀਤੇ ਹੈ। ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਪੂਤ ਤੂੰ ਭਲਾ ਕਹਤਾ ਹੈ ਜੋ ਤੂੰ ਕਹੇ ਸੋਈ ਮੈਂ ਕਰੋ। ਤਾਂ ਇੰਦ੍ਰਸੈਨਿ ਕਹਿਆ ਰਾਜਾ ਜੀ ਭਲਾ ਭੋਜਨ ਲੇਹੋ ਅਰੁ ਭਲਾ ਮੇਵਾ ਲੇਹੋ ਅਰੁ ਅਧੀਨਗੀ ਸੇਤੀ ਜਾਇ ਮਥਾ ਚਰਨੋ ਪਰ ਰਾਖੋ ਸਾਧ ਮੂਰਤਿ ਦੇਖਣੇ ਕੀ ਯਹ ਰਉਸੇ ਹੈ। ਰਾਜਾ ਸੁਧਰਸੈਨਿ ਕਰਮਾ ਦਾ ਬਲੀ ਆਹਾ ਰਾਜੇ ਓਹੁ ਮੰਨਿ ਲੀਤੀ। ਭਲੇ ਜੋ ਭੋਜਨ ਭਲਾ ਮੇਵਾ ਭਲੇ ਬਸਤਰ ਨਾਲਿ ਇੰਦ੍ਰਸੈਨਿ ਲੀਤਾ। ਆਇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਗੇ ਜੀ ਮਥਾ ਟੇਕੀਆਂ। ਜੋ ਕੁਛ ਲਿਆਇਆ ਸੀ ਜੋ ਅਗੇ ਰਖਿਆਸੁ। ਇੰਦ੍ਰਸੈਨਿ ਬੋਲਿਆ ਜੀ ਰਾਜਾ ਕਰਮਵੰਤੁ ਹੈ ਏਸ ਉਪਰਿ ਕਿਰਪਾ ਕੀਜੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕੰਡ ਥਾਪੀ ਦਿਤੀ। ਅਤੇ ਰਾਗ ਬਿਲਾਵਲਿ ਵਿਚਿ ਸਬਦੁ ਬੋਲਿਆ :-

ਮਿਟੇ ਅੰਧ ਆਗ ਗਏ ਬਿਕਾਰਾ। ਐਸਾ ਸਾਹਿਬ ਮੀਤੁ ਹਮਾਰਾ॥.....

[ਇਹ ਤੁਕਾਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ]

ਰਾਜੇ ਸੁਧਰ ਸੈਨਿ ਨੂੰ ਸਓ ਟਾਪੂ ਰਾਜ ਕੀਤਾ, ਇਕ ਛਤਰ ਰਾਜ ਦਿਤਾ। ਅਠਾਰਾਂ ਰਾਜੇ ਆਹੇ ਰਾਜ ਕਰਦੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਤੇ ਇੰਦ੍ਰਸੈਨਿ ਦੇ ਪਰਸੰਗਿ ਤਿਨਿ ਦੀਪ ਦਾ ਰਾਜੁ ਲਗਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਨਾਲੇ ਮਹਾ ਪੁਰਖੁ ਹੋਇਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਸੁਣਿ ਰਾਜਾ ਸੁਧਰਸੈਨਿ ਦੇਖੇ ਝੰਡੇ ਦੀ ਰਿਸਕ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ ਤੂੰ ਜਾਣੇ। ਰਾਜੇ ਸੁਧਰ ਸੈਨਿ ਕਹਿਆ ਅਤੇ ਨਾਲੇ ਹਥਿ ਜੋੜਿ ਖੜਾ ਹੋਇਆ ਜੀ ਹੁਕਮੁ ਕਰੋ ਤਾਂ ਮੈਂ

ਰਾਜੁ ਭੀ ਏਸੇ ਨੂੰ ਦੇਨਾ ਹਾਂ ਅਤੈ ਮੈਂ ਤੁਸਾਡੇ ਨਾਲਿ ਫਿਰਨਾ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਅਸਾਂ ਝੰਡਾ ਜੋ ਮੰਜੀ ਇਥੇ ਬਹਾਇਆ ਹੈ ਸੋ ਮੰਜੀ ਅਸਾਡੀ ਹੈ ਅਤੇ ਤੈਨੂੰ ਇਹ ਛਤਰ ਰਾਜ ਜੋ ਦਿਤਾ ਹੈ ਸੋ ਰਾਜ ਅਸਾਡਾ ਹੈ। ਤੈਨੂੰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਮੰਜੀ ਦੋਵੇ ਦਿਤੇ ਹੈਨਿ ਤੈ ਵਡਾ ਅਸਾਨੁ ਕਰ ਦੇਣਖਾ। ਤਾਂ ਝੰਡ ਅਤੇ ਸੁਧਰਸੈਣ ਦੁਹਾ ਮਥੇ ਟੇਕੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਹੁਣਿ ਅਸੀ ਖੇਡੀਏਗੇ। ਤੁਸਾਡੇ ਹੀ ਵਾਸਤੇ ਕਰਤਾਰ ਏਸ ਧਰਤੀ ਲਿਆਇਆ ਆਹਾ, ਸੋ ਤਾ ਪੂਰੀ ਹੋਈ। ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਸੁਧਰਸੈਨਿ ਦਾ ਬੈਰਾਗ ਛੁਟਾ ਬਹੁਤ। ਤਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਕਿਉਂ ਰਾਜਾ ਕਿਉ? ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਗਉਨ ਕਰੋਗੇ ਅਸਾਡੇ ਪ੍ਰਾਨ ਹਿਰਤੁ ਹੋਵਨਿਗੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਜੀ ਅਸੀਂ ਤੁਸਾਡੇ ਪਾਸਿ ਹੀ ਆਹੇ ਤੁਸੀਂ ਅਸੀਂ ਹਿਕ ਹੀ ਹੋਇ ਜਾਵੀਏਗੇ। ਤੁਸੀਂ ਗਿਣਤੀ ਨਾਹੀ ਕਰਣੀ। ਅਨੰਦ ਨਾਲਿ ਰਹਣਾ। ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਦਿਨੁ ਠਹਰੋ ਅਸਾਡਾ ਆਤਮਾ ਠਉਰ ਰਹੇ। ਤਾਂ ਇੰਦ੍ਰਸੈਨਿ ਆਖਿਆ ਜੀ ਭਲਾ ਰਾਜੇ ਦਾ ਭੀ ਕਹਿਆ ਮੰਨੀਏ। ਹਿਕੁ ਮਹੀਨਾ ਰਹੋ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਭਲਾ ਰਾਜਾ ਤੇਰਾ ਆਖਿਆ ਭੀ ਫੇਰਨਾ ਨਾਹੀ, ਇਕ ਮਹੀਨਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਝੰਡੇ ਅਤੇ ਇੰਦ੍ਰਸੈਨਿ ਅਤੇ ਸੁਧਰਸੈਨਿ ਪਾਸਿ ਰਹੇ।

ਰਾਜ ਮਧਰਬੈਨ ਨਿਸਤਾਰਾ

ਫਿਰਿ ਸਿਲਿਮਿਲਾਦੀਪ ਨੂੰ ਚਲੇ ਸਮੁੰਦੇ ਸਮੁੰਦ ਪਾਣੀ ਤੇ ਉਤੇ ਉਤੇ ਜਿਉ ਧਰਤੀ ਤੇ ਜਾਈਦਾ ਹੈ ਤਿਵੇ ਪਾਣੀ ਉਤੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਛਿ ਮਹੀਨੇ ਸਹਜ ਨਾਨ ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਖੁਸੀ ਆਵਦੀ ਤਿਥੇ ਹੀ ਬਹਿ ਜਾਵੇ। ਅਗੇ ਸਿਲਿਮਿਲਾ ਦੀਪ ਵਿਚਿ ਧੁੰਮ ਪਈ ਆਹੀ ਜੋ ਹਿਕੁ ਤਪਾ ਆਇਆ ਹੈ ਰਾਜੇ ਸੁਧਰਸੈਨਿ ਪਾਸਿ ਸੁਧਰਸੈਨਿ ਨੂੰ ਤਿਨਿ ਦੀਪ ਦਾ ਰਾਜ ਦਾ ਵਚਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਝੰਡਾ ਬਾਢੀ ਹਿਕੁ ਉਥੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤਿਸਨੂੰ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖੁ ਕੀਤਾ ਹੈਸੁ। ਤ੍ਰੈਏ ਸਹਰ ਦੇ ਉਦਿਆਨ ਬੈਠੇ। ਤਾਂ ਸਤ ਦਿਨ ਗੁਜਰੇ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਹੁਕਮੁ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਹਰੁ ਦੇਖਿ ਆਵਾਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਹਸਿ ਕਰਿ ਬੋਲਿਆ ਕਿਉ ਮਰਦਾਨਾ ਭੁਖ ਲਗੀ ਹੋਈ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਤੁਸਾਨੂ ਤਾਂ ਕਰਤਾਰ ਏਹੋ ਜੇਹਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੁਸਾ ਨਾਲਿ ਹਠੁ ਕਰਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹਾਂ। ਹੁਣਿ ਤਾਂ ਸਹਰੁ ਆਇਆ ਹੈ ਇਥੋਂ ਤਾਂ ਕੁਝੁ ਮੁਹ ਪਾਵੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਕੁਝ ਸੰਤੋਖ ਪਕੜ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਇਸ ਸਹਰ ਦਾ ਨਾਉ ਕਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਇਸ ਸਹਰ ਦਾ ਨਾਉ ਬ੍ਰਹਮਪੁਰ ਹੈ। ਅਤੇ ਇਥੋਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਬ੍ਰਹਮਣ ਹੈ। ਅਤੇ ਨਾਉ ਮਧਰਬੈਨ ਹੈ। ਏਹੋ ਗਲਾਂ ਹੋਂਦੀਆਂ ਸੀ ਜੋ ਰਾਜਾ ਮਧਰਬੈਨ ਸਿਕਾਰ ਖੇਲਣ ਆਇ ਨਿਕਲਿਆ ਜੀ, ਖੇਡਦਾ ਸਿਕਾਰ ਇਧਰੇ ਆਇਆ। ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਤ੍ਰੈ ਮਲੁਖ ਉਜਾੜ ਵਿਚਿ ਬੈਠੇ ਹੈਨਿ। ਰਾਜਾ ਦੇਖਿ ਕੇ ਖੜਾ ਹੋਇਆ ਲਗਾ ਪੁਛਣ ਤੁਮ ਕਉਣ ਹੋ? ਮਰਦਾਨਾ ਬੋਲਿਆ ਆਦਮੀ ਹੋਤੇ ਹੈ ਅਉਰੁ ਕਉਣ ਹੋਤੇ ਹੈ। ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਤੂਮਿ ਸਹਰ ਸੋ ਬਾਹਰਿ ਕਿਉ ਬੈਠੇ ਹੋ? ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਸਹਰ ਮੈ ਜਾਇਕੈ ਕਿਸਕੈ ਦੁਆਰੇ ਜਾਇ ਬੈਠੇ। ਤਬ ਰਾਜੇ ਪੁਛਿਆ ਤੁਮਿ ਕਉਣ ਹੋਤੇ ਹੋ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਤੈਨੂੰ ਕਿਆ ਨਦਰਿ ਆਵਦਾ ਹੈ। ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਅਰੇ ਤੂੰ ਕਿਸ ਰਉਸ ਬੋਲਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਡਿਠਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤਾਂ ਬੋਲਦਾ ਨਾਹੀ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਭੁਖ ਨਾਲਿ ਛਿਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਰਾਇ ਜੀ ਅਸੀਂ ਪਰਦੇਸੀ ਆਹੇ। ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਫੇਰਿ ਪੁਛਿਆ ਅਰੇ ਭਾਈ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ ਨਰਗ ਸੇ ਆਏ ਹੋ। ਤੁਮਾਰੀ ਬੋਲੀ ਸਮਝੀ ਨਾਹੀ ਆਤੀ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਹਮ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਸੋ ਆਏ

ਹੈਂ। ਕਦੀ ਪੰਜਾਬ ਸੁਣਾ ਹੋਗਾ? ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਸਮਝਿਆ ਜੇ ਨਾਹੀ ਤਾਂ ਓਹੇ ਹੈਨਿ। ਰਾਜੇ ਪੁਛਿਆ ਅਰੇ ਭਾਈ ਤੁਮ ਬਿਸਹਰ ਦੇਸੁ ਰਾਜੇ ਸੁਧਰਸੈਣ ਕਾ ਹੈ ਤੁਸਾਂ ਉਹ ਭੀ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਰਾਇ ਜੀ ਉਹਾ ਹੀ ਸੇ ਆਏ ਹੈਂ। ਬਾਲੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਜੀ ਤੁਮਾਰਾ ਨਾਉ ਕਿਆ ਹੈ। ਤੁਮ ਕਉਣ ਹੋਤੇ ਹੋ। ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਹਮ ਆਪਣਾ ਨਾਉ ਬਤਾਵੇਗੇ। ਪਰ ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਨਾਉ ਬਤਾਇ ਅਰ ਇਸ ਮਹੰਦਾ ਕਾ ਨਾਉ ਬਤਾਇ ਮੰਹਤ ਦਾ ਬੋਲਿਤਾ ਨਾਹੀ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਕਹਿਆ ਮੰਹਤ ਕਾ ਨਾਉ ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਅਰ ਮੇਰਾ ਨਾਉ ਬਾਲਾ ਅਰੁ ਇਸ ਕਾ ਨਾਉ ਮਰਦਾਨਾ ਹੈ। ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਸੁਣਿ ਤੋ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਰਾਜੇ ਸੁਧਰਸੈਣਿ ਅਰ ਝੰਡੇ ਬਾਢੀ ਕੋ ਏਹੀ ਮਹੰਤ ਪਰਤਾਪ ਦੇ ਆਇਆ ਹੈ ਸਚੁ ਕਹੀਓ। ਬਾਲੇ ਕਹਿਆ ਹਾਂ ਜੀ ਪੁਰ ਤੁਮ ਆਪਣਾ ਨਾਉ ਅਰ ਸਹਰ ਦਾ ਨਾਓਬ ਬਤਾਉ ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਹਮਾਰਾ ਨਾਉ ਮਧਰਬੈਨਿ ਅਰ ਰਾਜੇ ਹੋਤੇ ਹੈ ਅਰ ਬਰਨ ਬ੍ਰਹਮਣ ਕਾ ਹੈ ਅਰ ਸਹਰ ਕਾ ਨਾਉ ਬ੍ਰਹਮਪੁਰ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਕਹਿਆ ਭਲਾ ਜੀ ਸੁਣਿਆ ਜੀ ਰਾਜੀ ਜੀ ਉਹ ਦੀਪ ਕਉਣੁ ਕਹੀਏ। ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਮਧਰ ਬੈਨਿ ਕਹਿਆ ਸੁਣਿ ਅਤੀਤਿ ਏਹੁ ਸਿਲਿਮਿਲਾ ਦੀਪ ਕਹੀਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਫਿਰਿ ਪੁਛਿਆ ਰਾਜਾ ਜੀ ਈਹਾਂ ਕੇਤੇ ਰਾਜੁ ਕਰਤੇ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਰਾਜਾ ਬੋਲਿਆ ਸੁਣਿ ਭਾਈ ਅਤੀਤਿ ਈਹਾ ਤੀਨਿ ਦੀਪ ਮੈਂ ਅਠਾਰਾ ਰਾਜੇ ਰਾਜੁ ਕਰਤੇ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਬਾਲੇ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਰਾਜਾ ਉਨ ਰਾਜਿਓ ਕਾ ਕਿਆ ਕਿਆ ਨਾਉ ਹੈ। ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਮਧਰ ਬੈਨਿ ਕਹਿਆ ਸੁਣਿ ਅਤੀਤ ਕਉਲ ਨੈਨਿ ੧, ਮਧਰਬੈਨਿ ੨, ਸੁਧਰਬੈਨਿ ੩, ਸੁਖਚੈਨਿ, ੪, ਅਸਰਾਪਨਾਹ ੫, ਸਗਰਸੈਨਿ ੬, ਬੀਰਮੈਨਿ ੭, ਲਾਲਨੈਨਿ ੮, ਰਾਇਐਨ ੯, ਸੁਖਸਾਗਰ, ੧੦, ਨਾਗਾਪਰਸਰਾਮ ੧੧, ਰਾਜਅਟਕਾਂਘਟਕਾ ੧੨, ਸੁਧਿਸਭਾਲਕਾ ੧੩, ਬੁਧਿ ਬਿਬੇਕ ਬਾਲਕਾ ੧੪, ਰਾਜਾ ਨੇਨਿ ਜੋਤਿ ੧੫, ਰਾਜਾ ਬਲਿਸੰਘਾਰ ੧੬, ਰਾਜਾ ਤੁਰ ਤਰੰਗ ੧੭, ਰਾਜਾ ਮਗਨ ਰਾਇ ੧੮, ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਮਧਰ ਬੈਨਿ ਨੂੰ ਫੇਰਿ ਪੁਛਿਆ ਬਾਲੇ, ਰਾਜਾ ਜੀ ਏਨਾ ਅਠਾਰਾਂ ਉਪਰਿ ਸਰਕਾਰੁ ਕਉਣੁ ਹੈ। ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਸੁਣਿ ਭਾਈ ਅਤੀਤਿ ਸਭ ਦੇ ਉਪਰਿ ਕਉਲਨੈਨਿ ਹੈ ਸਿਰਕਾਰੁ ਉਸ ਦੇ ਸਭੇ ਸਲਾਮੀ ਹੈਨਿ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਕਹਿਆ ਰਾਜਾ ਏਹਿ ਗਲ ਝੂਠਿ ਕਿਓ ਬੋਲਿਆ ਸਭੇ ਗਲਾਂ ਸਚੁ ਬੋਲਿ ਕਰਿ ਏਹ ਗਲਿ ਝੂਠੀ ਬੋਲੀਆ। ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਮਧਰ ਬੈਨਿ ਕਹਿਆ ਸੁਣਿ ਅਤੀਤਿ ਤੈ ਕਿਆ ਸਮਝਿ ਕਰਿ ਏਹ ਗਲਿ ਝੂਠਿ ਬੋਲਿਆ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਕਹਿਆ ਰਾਜਾ ਸਭਨਾ ਉਪਰਿ ਸੁਧਰਸੈਨਿ ਹੈ। ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਅਤੀਤਿ ਤੂੰ ਕਿਆ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਕਹਿਆ ਰਾਜਾ ਈਉ ਮੈਂ ਜਾਣਤਾ ਹੋ। ਜੋ ਮੇਰੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀਨੇ ਸੁਧਰਸੈਨ ਨੂੰ ਸਭਨਾ ਦੇ ਉਪਰਿ ਰਖਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਮਧਰਬੈਨਿ ਕਹਿਆ ਤੇਰਾ ਮਹੰਤ ਕਹਿਤਾ ਹੈ ਤੂੰ ਕਹਤਾ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਕਹਿਆ ਰਾਜਾ ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਕਹਤਾ ਹੈ। ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਤੇਰਾ ਗੁਰੂ ਤੇ ਬੋਲਤਾ ਨਾਹੀ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਕਹਿਆ ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਤਦਿ ਬੋਲੇਗਾ ਜਦਿ ਕੋਈ ਬੁਲਾਵਣੇ ਵਾਲਾ ਆਵੇਗਾ। ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਅਤੀਤੀ ਹਮ ਬੁਲਾਵੇ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਕਹਿਆ ਬੁਲਾਇ ਸਕਦਾ ਹੈਂ ਤਾਂ ਬੁਲਾਇ। ਤਾਂ ਰਾਜਾ ਘੋੜੇ ਤੋਂ ਉਤਰਿਆ। ਉਤਰਿ ਕਰਿ ਨਜੀਕ ਆਇ ਕਰਿ ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਪੁਛਿਉਸੁ। ਅਰੇ ਭਾਈ ਇਸ ਕੀ ਅਵਾਜਿ ਕਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਕਹਿਆ ਕਰਤਾਰ ਕਰਤਾਰ ਹੈ। ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਨੇੜੇ, ਆਇ ਕਰਿ ਆਖਿਆ, ਮਹੰਤ ਜੀ ਕਰਤਾਰ ਕਰਤਾਰ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਮਾਧ ਖੁਲੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਆਉ ਰਾਜਾ ਮਧਰਬੈਨਿ। ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਈਹਾ ਉਜਾੜਿ ਮੈ ਬੈਠਨਾ ਕਿਆ ਫਾਇਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਰਾਜਾ ਹਮ ਫਕੀਰ ਅਤੀਤਿ ਹੈ ਹਮ ਕਉ ਉਜਾੜਿ ਹੀ ਵਸਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਸਹਰ ਮੈ ਕੋਈ ਭੰਡਾਰੇ ਕੀ ਖਬਰ ਲਵੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਿਲਾਵਲੁ ਵਿਚਿ ਸਬਦੁ ਬੋਲਿਆ :-

ਏਕ ਭੰਡਾਰੁ ਨਾਮ ਕਾ ਜਿਨਿ ਸਭੁ ਕਛੁਦੀਆਂ,
ਭੁਖ ਨੰਗ ਸਭ ਛੀਨ ਕੇ ਅਪਨਾ ਕਰਿ ਲੀਆ

[ਇਹ ਤੁਕਾਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹਨ]

ਤਾਂ ਰਾਜਾ ਮਧਰ ਬੈਲਿ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਢਹਿ ਪਇਆ। ਆਖੇ ਜੀ ਕਿਛੁ ਮੈਨੂੰ ਆਗਿਆ ਕਰੀਏ ਸੋ ਮੈ ਸੇਵਾ ਕਰਾਂ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਮਧਰਬੈਨ ਏਹੋ ਅਸੀਂ ਤੁਸਾਨੋਂ ਕਹਦੇ ਆਏ ਜੋ ਅਸਾਂ ਸੁਧਰਬੈਲਿ ਨੂੰ ਏਕ ਛਤ੍ਰ ਰਾਜ ਦਾ ਦਿਤਾ ਹੈ ਜੋ ਕੋਈ ਮੰਨੇਗਾ ਉਸ ਕਾ ਭਲਾ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਜੇ ਕੋਈ ਨ ਮੰਨੇਗਾ ਉਹ ਜਾਣੇ ਅਸੀਂ ਆਣੀ ਵਲੋਂ ਆਖਣਾ। ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਮਧਰ ਬੈਨਿ ਕਹਿਆ ਜੀ ਉਹ ਅਸਾਡਾ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਅਤੇ ਹਮਾਰਾ ਰਾਜਾ ਅਸੀਂ ਉਸਦੀ ਰਯਤਿ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਕਰਤਾਰ ਚਿਤਿ ਆਵੈ। ਭਾਈ ਮਧਰਬੈਨਿ ਇਹੁ ਰਾਜਾ ਭਾਗ ਇਥੇ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਨਾਲਿ ਨਾਹੀ ਚਲਦਾ। ਰਾਜੇ ਮਧਰ ਬੈਨਿ ਕਹਿਆ ਅਸਾ ਤੁਸਾਡੇ ਵਚਨ ਨਾਲਿ ਕੰਮ ਹੈ ਰਾਜ ਲਿਆ ਵਸਤੁ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਹੁਤ ਹਦਿ ਤੇ ਬਾਹਰ ਖੁਸੀ ਹੋਇਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਰਾਜਾ ਮਧਰਬੈਨਿ ਅਸੀਂ ਹੁਣਿ ਰਮਦੇ ਆਹੇ। ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਮਧਰਬੈਨਿ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤ ਸੀ ਅਸਾਨੂੰ ਜਿਸ ਤਰਾ ਹੁਕਮੁ ਹੋਵੈ ਤਿਸੇ ਤਰਾਂ ਸੁਧਰਸੈਣ ਨੂੰ ਮਿਲੀਏ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਮਧਰਬੈਨਿ ਜਿਸ ਤਰਾਂ ਅਸਾਂ ਅਗੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹੋ ਤਿਸੇ ਤਰਾਂ ਸੁਧਰ ਸੈਣ ਅਗੇ ਖੜਾ ਹੋਵਣਾ। ਤਾਂ ਮਧਰ ਬੈਨ ਆਖਿਆ ਜੀ ਅਸੀਂ ਤੁਸਾਥੋਂ ਭੀ ਬਹੁਤ ਕਰ ਕੇ ਜਾਣੀਏਗੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਯਾ ਐਸੇ ਹੀ ਲੋੜੀਏ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੌ ਮਹੀਨੇ ਮਧਰਬੈਨ ਪਾਸ ਰਹੇ ਅਗੇ ਵਿਦਾ ਲੀਤੀ।

ਰਾਜਾ ਦੇਵਲੂਤ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ

ਜਾਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਕਿਥਾਊ ਧਰਤੀ ਕਿਥਾਉ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਵਿਖੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਹਿਕੁ ਸਹਰੁ ਪਹਾੜ ਦੇ ਉਪਰਿ ਆਇਆ। ਮਰਦਾਨੇ ਅਖਿਆ ਜੀ ਏਸ ਪਹਾੜ ਉਪਰਿ ਤਾਂ ਕੋਈ ਸਹਰ ਨਦਰਿ ਆਵਦਾ ਨਾਹੀ ਕੋਈ ਮਰਦ ਉਸ ਸਹਰ ਵਿਚਿ ਵਸਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਤੁਧ ਨੂੰ ਦਯ ਦਾ ਤਰਸ ਨਾਹੀ। ਸੈਂਤੀ ਦਿਨ ਅਤੇ ਸੈਤੀ ਰਾਤੀ ਈਵੇ ਚਲੇ ਆਏ ਆਹੇ। ਹੁਣਿ ਸਹਰ ਆਹਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਮੇਹਣੇ ਦੇਂਦੇ ਹੋ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਸੁਣ ਭਾਈ ਬਾਲਾ। ਅਗੋ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਮਰਦਾਨਾ ਸਚਾ ਹੈ। ਇਕ ਤਾ ਭੁਖਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਨਮ ਦਾ ਸੁਭਾਉ ਨਾਹੀ ਜਾਂਦਾ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਸੁਣਿ ਜ਼ਿਜਮਾਨਿ ਤੈਨੂੰ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਸੰਵਾਰਿਆ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਨਾ ਸਵਾਰਿਆ ਸੰਘਿ ਉਸੁ। ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬੋਲਿਆ ਏਹੁ ਉਹ ਜੇਹਾ ਹੀ ਜਿਥੇ ਕੜਾਹੇ ਵਿਚਿ ਤਲੀਂਦਾ ਆਹੋ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਪਇਆ ਭਠਿ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਚਲੋ ਤੈਨੂੰ ਇਸ ਸਹਰ ਦਾ ਭੀ ਤਮਾਸਾ ਦਿਖਾਈਏ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਹਉ ਨਾਹੀ ਦੇਖਦਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਜ਼ਰੂਰ ਦੇਖਣਾ ਹੈ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਹਉ ਤੂੰ ਜਾਣੂ। ਕੋਹਾਂ ਦੁਹੁ ਉਪਰਿ ਆਹਾ ਓਥੋਂ ਚਲੇ ਜਾਇ ਕਰਿ ਪਹਾੜੀ ਦੇ ਹੇਠਿ ਜਾਇ ਬੈਠੇ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਜੀ ਇਸ ਸਹਰ ਦਾ ਨਾਉ ਕਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਏਸ ਸਹਰ ਦਾ ਨਾਉ ਦੇਉਗੰਧਾਰਿ ਹੈ। ਅਤੇ ਇਥੋਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਦੇਉਲੂਤ ਹੈ। ਏਹੁ ਦੇਵਾਂ ਦਾ ਵਡਾ ਰਾਜ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਤਾਰਾ ਲਖ ਦੇਉ ਇਸ ਦੇ ਸਲਾਮੀ ਹੈਨਿ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਏਸ ਸਹਰ ਵਿਚਿ ਜਾਵਣਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਭਲੀ ਜੀ। ਦੇਵਲੂਤ ਰਾਜਾ ਦੇਵਾਂ ਦਾ ਸਿਕਾਰ ਖੇਡਣ ਆਇਆ ਸੀ। ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਤ੍ਰੇ ਮਨੁੱਖ ਬੈਠੇ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਦੇਵਲੂਤ ਕਹਿਆ ਹਿਕਸ ਦੇਵ ਨੂੰ ਏ ਜੋ ਤ੍ਰੈ ਮਨੁਖ ਬੈਠੇ ਹੈਨਿ ਸੋ ਅਸਾਡੀ ਖੁਰਾਕ

ਹੈਨਿ। ਤੂੰ ਇਨਾਂ ਨੂੰ ਪਕੜਿ ਲਿਆਉ। ਏਹ ਸਿਕਾਰ ਅਸਾਨੂੰ ਮੁਦਤ ਪਿਛੇ ਹਥਿ ਆਏ ਹੈਨਿ। ਤ੍ਰੈ ਦੇਵ ਉਤਰ। ਮਰਦਾਨੇ ਦਾ ਰੰਗ ਜ਼ਰਦ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਹੁਣਿ ਤਾਂ ਆਏ ਦੇਉ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਕਰਤਾਰ ਤੇ ਰੰਗ ਤਮਾਸੇ ਦੇਖ ਬੈਠਾ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਚੁਪ ਕਰਿ ਰਹਿਆ। ਤ੍ਰੈ ਦੇਉ ਨੇੜੇ ਆਏ ਤਾਂ ਅੰਧੇ ਹੋਇ ਗਏ। ਹੋਰ ਸਭ ਕਿਛੁ ਨਜਰ ਆਵੈ। ਪਰ ਅਸੀਂ ਨਜਰਿ ਨਾ ਆਵੀਏ। ਤਾਂ ਉਹ ਦੇਵ ਫਿਰਿ ਗਏ। ਉਨਾਂ ਰਾਜੇ ਥੇ ਜਾਇ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਓਇ ਤਾਂ ਅਸਾਨੂੰ ਨਜਰਿ ਨਹੀਂ ਆਂਵਦੇ। ਤਾਂ ਦੇਉਲੂਤ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ, ਅਰੇ ਅਉਰ ਜਾਹੁ। ਤ੍ਰੈ ਦੇਵ ਹੋਰੁ ਗਏ ਉਹ ਭੀ ਅੰਧੇ ਹੋਇ ਗਏ। ਹੋਰੁ ਆਏ ਉਹ ਭੀ ਅੰਧੇ ਹੋਇ ਗਏ, ਸਤੇਵਾਰੀ ਦੇਵ ਆਏ ਸਭੇ ਅੰਧੇ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਦੇਓਲੂਤ ਕਹਿਆ, ਰਾਜਾ ਜੀ ਮੈਂ ਅਰਜ ਕਰਤਾ ਹੋਂ। ਜੇ ਤੁਮ ਸੁਣੇ। ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਕਹੁ ਦਵੇਦੂਤ। ਦਵੇਦੂਤ ਕਹਿਆ ਰਾਜਾ ਏਹ ਕੋਈ ਕਲਾਵਾਨ ਪੁਰਖ ਹੈ। ਏਕ ਮੇਰੇ ਜੀ ਮਹਿ ਮਸਲਤ ਆਈ ਹੈ ਜੋ ਤੁਮਾਰੇ ਜੀ ਆਵੇ ਸੋ ਕਰੋ। ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਕਹੁ ਵਜੀਰ ਜੋ ਤੂੰ ਕਹੇਗਾ ਸੋ ਭਲੀ ਹੀ ਕਹੇਗਾ। ਵਜ਼ੀਰ ਕਹਿਆ, ਮੈਂ ਇਸਦੀ ਸੇਵਾ ਥੇ ਨਿਮਿਤ ਜਾਤਾ ਹੋਂ। ਜੇ ਮੈਂ ਅੰਧਾ ਨ ਹੂਆ ਤਉ ਤੁਮ ਇਨਕੀ ਸੇਵਾ ਹੀ ਕਰੀਹੋ। ਅਰੁ ਬੁਰਾ ਨਾ ਮਾਂਗੋ। ਅਰੁ ਜ ਮੈਂ ਭੀ ਅੰਧਾ ਹੂਆ ਤਉ ਜੋ ਕਛੁ ਤੁਮਾਰੇ ਜੀ ਆਵੈ ਸੋ ਕਰੋ। ਤਬ ਰਾਜੇ ਦੇਵਲੂਤ ਕਹਿਆ, ਭਲਾ ਵਜੀਰ ਭਲਾ ਕਹਿਆ। ਤਬ ਦੇਵਦੂਤ ਵਜੀਰ ਆਤਮਾ ਸੁਧਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ ਆਇਆ। ਆਇ ਕਰਿ ਮਥਾ ਟੇਕਿਆਉਸੁ। ਵਜੀਰ ਆਪਨੇ ਮਨ ਵਿਚਿ ਵੀਚਾਰੁ ਕੀਤਾ ਭਾਈ ਮੈਂ ਤਾਂ ਅੰਧਾ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਏਹ ਕੋਈ ਕਲਾਵਾਨ ਮਨੁੱਖ ਹੈਨਿ। ਵਜੀਰ ਪੁਛਿਆ ਜੀ ਤੁਮ ਕਿਸ ਨਗਰ ਸੇ ਆਏ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਹਮ ਅਕਰ ਨਗਰ ਸੇ ਆਏ। ਵਜ਼ੀਰ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਅਮਰ ਨਗਰ ਕਿਸ ਤਰਫ਼ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਸੁਣਿ ਵਜੀਰ ਅਮਰ ਨਗਰ ਤਰਫਾਂ ਤੇ ਨਿਆਰਾ ਹੈ। ਵਜੀਰ ਪੁਛਿਆ,ਜੀ ਤੁਮਾਰਾ ਨਾਉ ਕਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਹਮਾਰਾ ਨਾਉਂ ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਹੈ। ਫੇਰਿ ਵਜੀਰ ਪੁਛਿਆ, ਤੁਮ ਹੋਤੇ ਕਉਣ ਹੋ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਹਮ ਹਤੋ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਵਜੀਰ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਤੁਮ ਚਲੋ ਸਹਰ ਮੈਂ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਹਮ ਅਤੀਤ ਫਕੀਰ ਹੈਂ ਜਹਾਂ ਬੈਠੇ ਤਹਾਂ ਹੀ। ਤਾਂ ਵਜ਼ੀਰ ਜਾਇ ਰਾਜੇ ਦੇਉਲੂਤ ਨੂੰ ਖਬਰ ਕੀਤੀ। ਰਾਜਾ ਜੀ ਤੇਰੇ ਸਹਰ ਮੈ ਵਡਾ ਕਲਾਵਾਨ ਪੁਰਖ ਆਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਵਜੀਰ ਤੂੰ ਚਲੋ ਜੋ ਕਾਈ ਤੇਰੇ ਮਨ ਮੈਂ ਆਵੇ ਸੋਈ ਧਰਿ ਕਰਿ ਚਲੁ। ਜੋ ਤੇਰੀ ਪੂਰੀ ਹੋਵੇ ਤੋ ਤੂੰ ਜਾਣੁ ਜੋ ਕਲਾਵਾਨ ਹੈ। ਅਰੁ ਜੇ ਨਾ ਪੂਰੀ ਹੋਵੈ ਤਾਂ ਤੂੰ ਜਾਣੂ ਕਲਾਵਾਨ ਨਾਹੀਂ। ਤਬ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ, ਭਲਾ ਵਜੀਰ ਰਾਜੇ ਅਪਨੇ ਮਨ ਮੇਂ ਐਸੀ ਧਾਰੀ ਜੋ ਮੇਰੀ ਤੋ ਖੁਰਾਕ ਹੈ ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਨਾਂ ਕਉ ਖਾਵੋਂਗਾ। ਅਰੁ ਜੇ ਮੈ ਭੀ ਅੰਨਾ ਹੂਆ ਤੋਂ ਮੈਂ ਇਨਾਂ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰੋਗਾ। ਏਹਾ ਧਾਂਰ ਕਰ ਚਲਿਆ ਨਾਲੇ ਵਜ਼ੀਰ ਨਾਲੇ ਲਸਕਰ ਦੇਉ ਦਾ। ਜਿਤਨੇ ਕਾਜੇ ਸਣੇ ਆਹੇ ਬਿਨਾ ਵਜ਼ੀਰ ਸਭ ਅੰਧੇ ਹੋਇ ਗਏ। ਹਿਕੁ ਵਜੀਰ ਸੁਜਾਖਾ ਰਹਿਆ। ਵਜੀਰ ਰਾਜੇ ਕੋ ਪੁਛਿਆ, ਕਿਉਂ ਰਾਜਾ ਜੀ ਕੀ ਖਬਰ ਆਤਮੇ ਕੀ ਕਹੋ। ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ, ਸੁਣਿ ਵਜੀਰ ਤੂੰ ਜੋ ਕਹਤਾ ਥਾ ਸੋ ਸਚੁ ਕਹਤਾ ਥਾ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਵਜੀਰ ਕਹਿਆ, ਰਾਜਾ ਜੀ ਅਬ ਤੁਮਾਰੇ ਮਨ ਮੈਂ ਕਿਆ ਆਂਵਦੀ ਹੈ। ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਵਜੀਰ ਅਬ ਮੁਝ ਕਉ ਨਜਰਿ ਆਵੈ ਤੋ ਮੈਂ ਚਰਨ ਪਕੜੋਂ। ਤਾ ਵਜ਼ੀਰ ਕਹਿਆ ਤੂੰ ਸੰਤ ਕਹਤਾ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਵਜੀਰ ਮੈਂ ਸਮਤ ਕਹਤਾ ਹੋਂ ਮੈ ਜੇ ਕੁਛ ਦੇਖਨਾ ਥਾ ਸੋ ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ। ਤਾਂ ਵਜੀਰ ਕਹਿਆ ਏ ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਤੂੰ ਪੂਰਨ ਕਲਾਵਾਂਨ ਹੈਂ, ਤੁਮ ਅਬ ਰਾਜੇ ਕੋ ਦਰਸਨ ਦੇਹੋ। ਅਬ ਰਾਜੇ ਕਉ ਪਰਤੀਤਿ ਆਈ ਹੈ। ਤਾਂ

ਨਾਨਕ ਬੋਲਿਆ, ਕਿਉਂ ਰਾਜਾ ਦੇਉਲੂਤ ਆਖੀ ਖੋਲ੍ਹ ਦੇਖੁ। ਰਾਜੇ ਦੀ ਅਖੀਆਂ ਖੁਲੀਆਂ। ਰਾਜਾ ਦੇਉਲੂਤ ਚਲਨੇ ਲਗਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬੋਲਿਆ, ਰਾਜਾ ਕਰਤਾਰ ਤੈਨੂੰ ਚਿਤਿ ਆਵੇ ਅਤੇ ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਭਖੁ ਛਡਿ। ਤਾਂ ਰਾਜਾ ਬੋਲਿਆ ਜੀ, ਅਬ ਮੇਰੇ ਪਾਸਿ ਤੇ ਛੂਟਿ ਤੁਮ ਮੇਰੇ ਹੀ ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਨਗਰ ਮੈਂ ਆਏ ਥੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬੋਲਿਆ, ਰਾਜਾ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਅਸਾਡਾ ਵਚਨੁ ਆਹਾ। ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਆਏ ਆਹੇ। ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਚਲੋ ਉਪਰਿ ਮੰਦਰੋਂ ਮੈਂ ਅਰੁ ਰਸੋਈ ਭੋਜਨੁ ਕਰੋ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਹਸਿ ਕਰਿ ਆਖਿਆ, ਰਾਜ ਤੇਰਾ ਖਾਜਾ ਅਸਾਡੇ ਕੰਮ ਨਾਹੀਂ, ਤਾਂ ਫਿਰਿ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਤੁਮ ਆਪਣਾ ਹੀ ਖਾਜੁ ਖਾਈਓ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਉਠਿ ਕਰਿ ਰਾਜੇ ਨਾਲਿ ਚਲਿਆ। ਜਾਇ ਸਹਰ ਵਿਚਿ ਆਏ। ਰਾਜਾ ਦੇਉਲੂਤ ਲੈ ਮਹਲਾਂ ਅੰਦਰ ਵੜਿਆ। ਰਾਜੇ ਦੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮੁ ਕੀਤਾ, ਅਛੇ ਮੇਵੇ ਚੁਣਿ ਲੈ ਆਵੋ ਬਹੁਤੇ। ਦੇਵ ਸਤਿ ਮੇਵੇ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਵਿਦਾ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਸਤਿ ਦੇਵ ਹੋਰ ਸੀਧੇ ਨੂੰ ਵਿਦਾ ਕੀਤੇ। ਚਉਦਹ ਦੇਉ ਸਭ ਸਮਿਗਰੀ ਲੈ ਆਏ। ਆਇ ਕਰ ਰਾਜੇ ਦੇ ਅਗੇ ਰਖੇ। ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ, ਸਾਧ ਜੀ ਏਮ ਮੇਵਾ ਖਾਵੋ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਸੁਣਿ ਰਾਜਾ ਅਸੀ ਏਹ ਮੇਵਾ ਤਾਂ ਖਾਸੀ ਜੇ ਤਾਂ ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਖਾਜੁ ਛਡੇਂਗਾ। ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਜੇ ਤੂੰ ਛਡਾਏਗਾ ਤਾਂ ਛਡੀਏਂਗੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਰਾਜੇ ਸੁਧਰਸੈਣਿ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈਂ। ਰਾਜੇ ਦੇਉਲੂਤ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ, ਉਹ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਖੁਰਾਕ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਸੁਣਿ ਰਾਜਾ ਦੇਉਲੂਤ ਜੇ ਤੂੰ ਉਸਨੂੰ ਅਸਾਂ ਜੇਹਾ ਕਰਿ ਦੇਖੇਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਤੇਰਾ ਪਰਸਾਦੁ ਜੇਵੀਏਂ। ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਤੁਮ ਸਤਿ ਕਰਿ ਜਾਣੋ ਤੁਮਾਰਾ ਵਚਨੁ ਪੂਰਨ ਹੋਈ ਰਹੇਗਾ, ਹਮ ਤੁਮ ਤੇ ਭੀ ਅਧਿਕ ਕਰਿ ਜਾਣੇਗੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮੇਵਾ ਅਚਿਵਿਆ। ਅਤੇ ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਹੁਕਮੁ ਹੋਇਆ ਜੋ ਬਾਲਾ ਤੂੰ ਪਰਸਾਦੁ ਤਯਾਰ ਕਰੁ। ਮਰਦਾਨਾ ਭਖਾ ਹੈ। ਰਾਤਿ ਢੂਢ ਪਹਰ ਗਈ ਆਹੀ। ਜਾਂ ਪਰਸਾਦੁ ਤਯਾਰ ਹੋਇਆ। ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਅਤੇ ਵਜੀਰ ਦੁਹਾਂ ਆਪਿ ਵਿਚਿ ਮਤਾ ਕੀਤਾ, ਜੋੜਿ ਹਥਿ ਖੜੇ ਹੋਏ। ਆਖਣ ਲਗੇ ਜੀ ਪਰਸਾਦੁ ਤਯਾਰੁ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਪਰਸਾਦੁ ਆਇ ਕਰਿ ਅਚਵੋ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਆਖਿਓ ਮਰਦਾਨਾ, ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਚਲੋ। ਜਾਇ ਪਰਸਾਦੁ ਜੇਵਣ ਲਗੇ। ਮਰਦਾਨੇ ਭੀ ਜੇਵਿਆ ਅਤੇ ਬਾਲੇ ਭੀ ਜੇਵਿਆ। ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੇਵਦੇ ਦੀ ਸਮਾਧਿ ਲਗਿ ਗਈ, ਸਵਾ ਪਹਰ ਲਗੀ ਰਹੀ। ਜਾ ਸਮਾਧਿ ਖੁਲੀ ਤਾਂ ਦੁਹਾਂ ਨੂੰ ਅਗਮ ਦੀ ਸੋਝੀ ਹੋਈ। ਦੋਵੇਂ ਮਸਤ ਹੋਇ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਲੀ ਬਾਲਾ ਤੂੰ ਦੇਖ ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਤਮਾਸੇ। ਜਾਂ ਚਾਰਿ ਘੜੀਆਂ ਗੁਜਰੀਆਂ ਤਾਂ ਦੁਹਾਂ ਦੀ ਖੁਮਾਰੀ ਉਤਰੀ। ਪਰੁ ਪੂਰਨ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਹੋਏ। ਲਗੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਆਖਣ ਜੋ ਜੀਅ ਅਸੀਂ ਖਾਕ ਕੰਨੋ ਭੀ ਕੁਝ ਨਾਹੀਂ। ਖਾਕੁ ਕੰਮ ਆਂਵਦੀ ਹੈ ਪਰ ਅਸੀਂ ਕੰਮ ਨਾਹੀ ਆਂਵਦੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਰਾਜੇ ਦੇਉਲੂਤ ਤੈਨੂੰ ਅਸਾਂ ਏਥੋਂ ਦਾ ਮਸੰਦ ਕੀਤਾ। ਅਤੇ ਤੇਰਾ ਵਜੀਰ ਤੇਰਾ ਟਹਲੀਆ ਕੀਤਾ। ਤੂੰ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਹੀ ਜਪੁ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਜੀਅ ਦਾ ਬੁਰਾ ਨਾ ਮੰਗੁ। ਕਿਸੇ ਜੀਅ ਤੋੜਨ ਦੀ ਦੀ ਸਕਤਿ ਨਾਹੀਂ ਰਹੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਚਥੇ ਦੇਵਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤਿ ਕੀਤੀ ਦੇਵਾ ਨਿਰੰਕਾਰ ਜੀ ਜਪਦਾ ਹੈ। ਨਉ ਮਹੀਨੇ ਓਥੇ ਰਹੇ।

ਵਣ ਮਾਣੂ ਰਾਜਾ ਤੀਖਨ ਤੈਨ ਨਾਲ ਮੇਲ

ਓਥੋਂ ਅਗੈ ਪਰਸਰ ਨਾਮਾ ਸਹਰ ਹੈ। ਉਸ ਸਹਰ ਜਾਂਦੇ ਤ੍ਰੈ ਮਹੀਨੇ ਲਗੇ। ਓਥੋਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਤੀਖਨਤੈਨ ਵਣਮਾਣੂਆਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਆਹਾ ਅਤੇ ਆਪਿ ਭੀ ਬਣਿਮਾਣੂ (?) ਆਹਾ। ਜਾਂ ਓਸ ਸਹਰ ਵਿਚਿ ਗਏ ਤਾਂ ਵਣਮਾਣੂਆਂ ਦੀ ਨਜਰ ਪਏ। ਵਣਮਾਣੂ ਏਨਾਂ ਥੋਂ ਡਰੇ। ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਉਨਾਂ ਥੋਂ

ਡਰਿਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਕਿਉਂ ਭਾਈ ਬਾਲਾ। ਬਾਲੇ ਕਹਿਆ, ਸੁਖੁ ਜੀ। ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ, ਕਿਉਂ ਮਰਦਾਨਾ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਏਹ ਕਿਆ ਬਲਾਇ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਏਹ ਵਣਮਾਣੂ ਹੈਨਿ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਵਣਮਾਣੂ ਏਹੇ ਹੈਨਿ। ਗੁਰੂ ਆਖਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਵਣਿਮਾਣੂ ਏਹੈ ਹੈਨਿ। ਬਹੁਤ ਨਸਿ ਗਏ ਅਤੇ ਏਕ ਖੜਾ ਰਹਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਬਾਲੇ ਪੁਛਿਆ ਭਾਈ ਤੁਸੀਂ ਕਉਣੁ ਹੋ। ਵਣਮਾਣੂ ਅਗੋ ਚੀਕ ਮਾਰੀ ਜਿਉਂ ਕਰਿ ਜੰਗਲ ਦੇ ਪਸੂ ਮਾਰਦੇ ਹੈਂ। ਬਾਲੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ, ਜੀ ਏਹ ਬੋਲਦੇ ਨਾਹੀਂ, ਚੀਕਾਂ ਮਾਰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਇਨਾਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਏਹੋ ਹੈ। ਉਹਿ ਜੋ ਚੀਕਾਂ ਮਾਰਿ ਨਠਾ ਹਾ ਸੋਈ ਜੰਗਲ ਦਾ ਮੇਵਾ ਲਿਆਇਆ। ਦੂਰ ਅਗੇ ਰਖ ਕਰਿ ਆਪਿ ਬਹੁਤ ਹਟਿ ਖੜੋਤਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਕਹਿਆ, ਬਾਲਾ ਚਾਟਿ ਲੈ। ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਜੇਹਾ ਕੇਹਾ ਪ੍ਰਸਾਦੁ ਮੁਹਿ ਨਾਹੀਂ ਪਾਂਵਦੇ, ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਏਹੁ ਪ੍ਰਸਾਦੁ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੈ। ਏਹ ਵਣਿਮਾਣੂ ਕੰਦ ਮੂਲ ਦਾ ਆਹਾਰ ਕਰਦੇ ਹੈਂ। ਅਤੇ ਜੀਆ ਕੋਲੋਂ ਤਾ ਬਹੁਤ ਡਰਦਾ ਹੈਨਿ ਉਥੇ ਜੰਗਲ ਵਿਚਿ ਹਿਕ ਮਹੀਨਾ ਰਹੇ। ਸਾਖੀ ਹੋਰ ਚਲੀ।

ਰਾਜਾ ਕਉਲਨੈਨ ਦਾ ਭਰਮ ਦੂਜ ਕਰਨਾ

ਅਗੇ ਚਲੇ, ਜਾਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਜਿਥੇ ਨਾਨਕ ਕੀ ਸਮਾਧਿ ਲਗਿ ਜਾਏ, ਤਿਥੇ ਬੈਠੇ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਵਨਿ ਚਾਰਿ ਦਿਨ ਪੰਜ ਦਿਨ ਕਦੀ ਸਤ ਦਿਨ ਕਦੀ ਦੁਇ ਦਿਨ ਈ। ਸਤ ਮਹੀਨੇ ਅਤੇ ਤੇਰਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚਿ ਟਾਪੂ ਅਤੇ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਦੇ ਵਿਚਿ ਚਲੇ ਜਾਈਏ। ਅਗੇ ਹਿਕ ਸਹਰ ਕੁਦਰਤੀ ਆਇਆ ਕੋਹਾਂ ਚਹੁ ਤੋਂ ਨਦਰਿ ਆਵਿਣ ਲਗਾ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਕੋਈ ਸਹਰ ਭੀ ਆਵਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਜਾੜ ਹੀ ਵਿਚਿ ਚਲੇ ਜਾਈਏ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਆਖਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਕਹੁ ਭੁਖ ਲਗੀ ਹੋਈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਭੁਖ ਲਗੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਥੇ ਕਿਆ ਕਿਸੇ ਅਗੇ ਆਣਿ ਧਰਿਆ ਹੈ ਜੋ ਖਾਈਏ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਆਖਿਆ, ਜੋ ਮਰਦਾਨਾ ਉਦਰ ਨਾਹੀਂ। ਉਹ ਦੇਖੁ ਸਹਰ ਨਦਰਿ ਆਂਵਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਤੇਰੀ ਖੁਸੀ ਹੋਵੈਗੀ ਸੋਈ ਖਾਏ, ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਈਵੇ ਜਿੰਦੂ ਨਿਕਲ ਜਾਸੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਆਖਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਜਿੰਦੂ ਭੀ ਨਿਕਲਨੀ ਹੈ ਨਾ। ਅਤੇ ਜੇ ਭੁਖ ਨਾਲਿ ਨਿਕਲੇਗੀ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਫੇਰਿ ਪਾਇ ਲਈਏਂਗੇ, ਤੂੰ ਡਰੁ ਨਾਹੀਂ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਤੂੰ ਸਚਾ ਹੈਂ, ਤੈਨੂੰ ਤਮਾਇ ਕਿਸੇ ਗਲਿ ਦੀ ਨਾਹੀਂ। ਅਸੀਂ ਕਿ ਜਾਪੈ ਤੇਰੇ ਨਾਲਿ ਕਿਉਂ ਜੀਵਦੇ ਫਿਰਦੇ ਆਹੇ। ਤਾ ਗੁਰੂ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਤੂੰ ਈਵੇ ਜਾਣੁ ਜੋ ਜੀਵਦੇ ਫਿਰਦੇ ਆਹੇ ਸੋ ਅਸਾਨੂ ਕਰਤਾਰੁ ਜਿਵਾਂਇਦਾ ਹੈ। ਚਲੁ ਅਗੇ ਦਿਖਾ ਕਰਤਾਰ ਕਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਭਲਾ ਜੀ। ਆਸਤੇ ਆਸਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਵਿਲਾਂਵਦੇ ਚਹੁ ਕੋਹਾਂ ਲੈ ਗਏ। ਸਹਰ ਦੇ ਗੋਇਰੇ ਜਾਇ ਬੈਠੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵਚਨ ਕੀਤਾ, ਮਰਦਾਨਾ ਅਸਾ ਤੈਨੂੰ ਸਾਰਾ ਸਹਰੁ ਸਉਂਪਿਆ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਕਿਥੋਂ ਖਾਹਿ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਜੋ ਕੋਈ ਚੋਰੁ ਕਰਿ ਪਕੜੇ ਤਾਂ ਕਿਆ ਕਰਾਂ। ਫਿਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵਚਨੁ ਕੀਤਾ, ਮਰਦਾਨਾ ਜੇ ਕੋਈ ਤੈਨੂੰ ਪਕੜੇਗਾ ਤਾਂ ਤੂੰ ਅਸਾਡਾ ਨਾਉਂ ਲਏ, ਤੈਨੂੰ ਪਕੜਿ ਕਰਿ ਛਡਿ ਦੇਵੇਗਾ। ਭਾਵੇਂ ਕਿਥੇ ਹਥੁ ਘਤੇਂ। ਮਰਦਾਨੇ ਜੀ ਵਿਚਿ ਜਾਤਾ ਜੋ ਇਸ ਕੇ ਕਿਤੇ ਪੁਰਾਤਨ ਯਾਰ ਹੈਨਿ। ਮਰਦਾਨਾ ਜਾਹਿ ਸਹਰ ਵਿਚਿ ਵੜਿਆ। ਦੇਖੋ ਕਿਆ ਜੋ ਸਭੋ ਸੁਵਰਨ ਧਰਤੀ ਹੈ ਜਿਧਰ ਕਿਧਰ ਸੁਵਰਨ ਨਦਰਿ ਆਂਵਦਾ ਹੈ। ਮਰਦਾਨਾ ਕੁਦਰਤਿ ਦੇਖਿ ਕੈ ਹੈਰਾਨੁ ਹੋਇ ਰਹਿਆ। ਮਰਦਾਨੇ ਦੀ ਭੁਖ ਦੂਰਿ ਹੋਇ ਗਈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਹਿਕਸ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ, ਜੀ ਇਸ ਸਹਰ ਦਾ ਨਾਉਂ ਕਿਆ ਹੈ? ਉਸ ਸਗੋਂ ਆਖਿਆ,

ਰੇ ਭਾਈ ਤੂੰ ਕਹਾਂ ਸਿਉ ਆਇਆ ਹੈਂ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ, ਹਮੁ ਦੂਰਿ ਸੇਂ ਆਏ ਹੈਂ। ਪਰ ਜੀ ਇਸ ਨਗਰੀ ਦਾ ਨਾਉਂ ਮੈਨੂੰ ਦਸਿ। ਤਾਂ ਉਸ ਕਹਿਆ ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਨਾਉਂ ਬਤਾਇ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਮੇਰਾ ਨਾਉਂ ਮਰਦਾਨਾ ਹੈ। ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਨਗਰੀ ਦਾ ਨਾਉ ਦਸਿ। ਤਾਂ ਉਹ ਕਹਿਆ, ਅਰੇ ਮਰਦਾਨਾ ਉਸ ਨਗਰੀ ਕਾ ਨਾਉਂ ਸੁਵਾਨਪੁਰ ਹੈ। ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ, ਰੇ ਭਾਈ ਈਹਾਂ ਕਾ ਰਾਜਾ ਕਉਣੁ ਹੈ, ਨਾਉਂ ਰਾਜੇ ਕਾ ਕਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਓਸ ਕਹਿਆ ਰੇ ਮਰਦਾਨਾ ਈਹਾਂ ਕਾ ਰਾਜਾ ਕਉਲਨੈਨਿ ਹੈ ਸੁਰਸਿੰਧ ਦਾ ਬੇਟਾ ਜਿਸ ਕੇ ਸਲਾਮੀ ਸਭੀ ਰਾਜੇ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਈਹਾ ਕਾ ਚਲਨ ਕਿਆ ਹੈ। ਈਹਾਂ ਤੋਂ ਸੋਲੇ ਕੀ ਧਰਤੀ ਹੈ ਅਰੁ ਤੇਰਾ ਨਾਉਂ ਕਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਕਆਿ ਮੇਰਾ ਨਾਂਉ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਹੈ। ਅਰੁ ਕੋਈ ਆਵੇ ਜੋ ਚਾਹੀਏ ਸੋ ਕੋਈ ਲੇ ਖਾਵੇ, ਈਹਾਂ ਧਰਮ ਦੀ ਚਾਲੀ ਹੈ। ਮਰਦਾਨਾ ਬਹੁਤ ਖੁਸੀ ਹੋਇਆ। ਆਖਿਆ ਸੁਣਿ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਮੈਨੂੰ ਭੁਖ ਲਗੀ ਹੈ, ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਈਹਾਂ ਕਿਸੀ ਕੋ ਮਨੋ ਨਾਹੀਂ ਜਿਸ ਦੁਕਾਨ ਪਰ ਜਾਵੇ ਤਿਸੀ ਉਪਰਿ ਸੋ ਉਠਾਇ ਲੇ ਜੋ ਕੁਛ ਚਾਹੀਏ। ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਮੇਰੇ ਪਾਸਿ ਤੇ ਯਹ ਕਾਮ ਹੋਤਾ ਨਾਹੀਂ ਕੋਈ ਆਪਣੇ ਹਥੀ ਦੇਵੈ ਤਉ ਮੈਂ ਲੇਵੋਂ। ਫੇਰਿ ਉਸੁ ਪੁਛਿਆ, ਤੇਰੇ ਕੋਈ ਅਉਰੁ ਭੀ ਹੈ। ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ, ਦੁਇ ਅਉਰ ਭੀ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਉਸ ਕਹਿਆ ਉਨ ਕਉ ਭੀ ਲਿਆਉ। ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਉਹਿਹ ਇਉਂ ਨਾਹੀਂ ਆਵਤੇ, ਓਇ ਵਡੇ ਸੰਤੋਖੀ ਹੈ। ਉਸ ਕਹਿਆ, ਚਲੁ ਭਾਈ ਤੂੰ ਤੋ ਖਾਹਿ। ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਹਿਕਸੁ ਦੁਕਾਨ ਪਰ ਖੜਾ ਕੀਤੋਸੁ। ਕਹੁ ਭਾਈ ਕਿਆ ਲੇਤਾ ਹੈ। ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਕੋਈ ਕੁਝੁ ਦੇਵੈ ਸੋਈ ਹਮ ਲੇਤੇ ਹੈਂ। ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਅਹਾਰੁ ਲੈ। ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਮੇਰਾ ਆਹਾਰੁ ਅਢਾਈ ਸੇਰ ਹੈ। ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਰੇ ਅਢਾਈ ਸੇਰਿ ਤੋਲਿ ਦੇਹਿ ਮਿਠਿਆਈ ਲੁਚੀਆਂ। ਜਾਂ ਉਸ ਵਟੇ ਪਿਛੇ ਜਾਏ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਡਿਠੇ ਸੁਇਨੇ ਦੇ ਵਟੇ ਹੈਨਿ ਸੁਇਨੇ ਦੀ ਡੰਡੀ ਸੁਇਨੇ ਦੇ ਛਾਬੇ ਹੈਨਿ। ਨਾ ਕੋਈ ਮੁਲ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਪਣਾ ਆਹਰੁ ਲੈ ਕਰਿ ਖਾਧਾ। ਖਾਹਿ ਕਰਿ ਆਖਿਓਸੁ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੇਰੀ ਤੁਸੀਂ ਨਿਸਾ ਕਰੋ। ਸੁਇਨੇ ਦੀ ਧਰਤੀ ਸਭ ਸੁਇਨਾ ਹੀ ਸੁਇਨਾ, ਨਾ ਕੋਈ ਮੁਲ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਦਿਖਾਇਉ ਕੰਮ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਇਥੇ ਜਤਨ ਕੋਈ ਨਾਹੀਂ। ਇਥੇ ਜਤਨ ਹਿਕੋ ਹਈ ਪੀਹਣ ਪਕਾਵਣ ਦਾ, ਅੰਨ ਕੁਦਰਤਿ ਨਾਲਿ ਜਮੰਦਾ ਹਈ। ਰਾਜੇ ਦਾ ਹੁਕਮ ਏਹੋ ਹੈ ਜੋ ਚਾਹੀਏ ਸੋ ਬਾਹਰੋਂ ਲੈ ਆਵੋ। ਅਰ ਤਯਾਰ ਕਰਿ ਰਖੋ, ਆਪ ਭੀ ਖਾਵੋ ਜੋ ਆਵੇ ਸੋ ਆਪਣਾ ਅਹਾਰ ਲੇ ਜਾਵੇ। ਅਰੁ ਜੇਤੇ ਕਾਰਖਾਨੇ ਹੈਂ ਅਰੁ ਕਾਰੀਗਰ ਹੈਂ ਸੋਈ ਕੰਮ ਕਰਾਇ ਲੇ ਜਾਵੇ ਉਹ ਆਪੇ ਹੀ ਕਰ ਦੇਤੇ ਹੈਨਿ। ਨਾ ਕੋਈ ਮੁਲ ਨਾ ਮਜੂਰੀ। ਕੁਛ ਨਾਹੀਂ ਮਾਂਗਤੇ ਰਾਜੇ ਕਾ ਹੁਕਮੁ ਧਰਮ ਨਗਰਹੈ। ਮਰਦਾਨਾ ਇਉਂ ਕੰਮ ਚਲਤਾਹੈ। ਮਰਦਾਨਾ ਏਹ ਗਲਿ ਸੁਣਿ ਕੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਇਆ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਜੀ ਵਿਚਿ ਆਖਿਆ ਜੋ ਇਸੇ ਸਹਰ ਰਹੀਏ। ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨਾ ਆਪਣਾ ਤੋਖੁ ਕਰਿ ਕੈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ ਆਇਆ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਦੇਹ ਸਹਰ ਦੀਆਂ ਗਲਾਂ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਲਉ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਹਰ ਦੀਆਂ ਗਲਾਂ। ਸਹਰ ਵਿਚ ਧਰਤੀ ਸੁਇਨੇ ਦੀ, ਜੋ ਸਮਗਰੀ ਹੈ ਸਭ ਸੋਨੇ ਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਭਲੇ ਭੋਜਨ ਤਯਾਰ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹੈਨਿ। ਨਾ ਕੋਈ ਮੁਲ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕੋਈ ਮਜੂਰੀ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਕੋਈ ਕੁਝ ਲੈ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤਿ ਨਾਲਿ ਦਾਣਾ ਪੈਦਾ ਹੋਂਦਾਹੈ। ਜਤਨ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਨਾ ਕੋਈ ਖੂਹ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਮੀਹਾਂ ਦਾ ਘਰਾ ਅਤੇ ਟੋਭਿਆਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤੁ ਹੈ ਅਜੀ ਇਜੇਹੀਆਂ ਇਸ ਸਹਰ ਦੀਆਂ ਗਲਾਂ ਹੈਨਿ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਕੁਛੁ ਖਾਧੋ ਭੀ। ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਹਿਕੁ ਸਾਧੂ ਜੇਹਾ ਮਿਲਿ ਗਇਆ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਗਲਾਂ ਪੁਛੀਆਂ। ਓਸ ਮੈਨੂੰ ਸਭੇ ਦਸੀਆਂ

ਅਤੇ ਓਸੇ ਮੈਨੂੰ ਅਢਾਈ ਸੇਰਿ ਮਿਠਿਆਈ ਅਤੇ ਲੁਚੀਆਂ ਖਵਾਈਆਂ, ਏਕਸੁ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਨੂੰ ਆਖਿਓਸੁ ਇਸ ਨੂੰ ਅਹਾਰੁ ਅਢਾਈ ਸੇਰ ਤੋਲਿ ਦੇਹ। ਸਭੇ ਤਕੜੀ ਵਟੇ ਸੁਇਨੇ ਦੇ ਅਤੇ ਜੀ ਉਸ ਹੋਰੁ ਗਲ ਭੀ ਆਖੀ ਆਹੀ। ਜੋ ਕੋਈ ਤੇਰੇ ਨਾਲਿ ਭੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਖਿਆ ਜੀ ਦੁਇ ਅਤੀਤਿ ਹੈਨੀ ਉਦਿਆਨ ਵਿਚਿ ਬੈਠੇ ਹੈਨਿ। ਉਸ ਆਖਿਆ ਉਨ ਕਉ ਭੀ ਲੇ ਜਾਇ, ਫੇਰਿ ਮੈ ਆਖਿਆ ਜੀ ਉਹ ਇਉਂ ਨਾਹੀਂ ਲੇਤੇ ਓਹ ਵਡੇ ਸੰਤੋਖੀ ਹੈਂ, ਅਹਿ ਭੀ ਗਲਿ ਗਈ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਤੈਨੂੰ ਕਰਤਾਰ ਚਿਤਿ ਆਵੇ ਤਉ ਭਲੀ ਗਲਿ ਆਖੀ, ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਰਾਜੀ ਤੇਰੇ ਉਤੇ ਹੋਇਆ ਹਾਂ। ਅਤੇ ਜੇ ਲੈ ਆਵੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਰੰਜੁ ਹੋਵਾਂ ਆ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਇਥੇ ਤਾਂ ਅਜਬ ਤਮਾਸਾ ਡਿਠਾ। ਇਥੇ ਕੰਮ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਇਥੇ ਧਰਮ ਕਲਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਪਾਪੁ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਸਚੁ ਅਤੇ ਸੰਤੋਖ ਹੀ ਵਰਤਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਥੇ ਤੁਰਕ ਦੀ ਜਾਤਿ ਹੀ ਨਾਹੀਂ। ਦੇਖੋ ਮਤੁ ਮੁਹੋਂ ਆਖ ਬਹੰਦਾ ਹੋਵੇ ਜੋ ਮੈਂ ਮਿਰਾਸੀ ਤੁਰਕ ਹਾਂ। ਇਥੇ ਤੁਰਕ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਨਾਹੀਂ। ਨਾ ਇਥੇ ਮੂਰਤਿ ਜਾਣਦੈ ਹੈਨਿ। ਏਹ ਸੁਧਰਮਣ ਨਗਰੀ ਇਜੇਹੀ ਹਈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਇਸੇ ਨਗਰੀ ਰਹੀਏ। ਤਾਂ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਆਪਣੇ ਹਥਿ ਨਾਹੀਂ। ਹਥਿ ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਹੈ।....

ਫਿਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ, ਜੀ ਇਸ ਰਾਜੇ ਦੀ ਹਦਿ ਕਿਥੋਂ ਤੋੜੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਜਿਥੋਂ ਅਸੀਂ ਚਲੇ ਆਹੇ ਤਿਥੀ ਮਿਟੀ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਤੇ ਚਲੇ ਆਹੇ। ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਅੰਨ ਜੰਮਣੇ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਕਰਤਾਰ ਜੀਆਂ ਨੂੰ ਰਿਜਕੁ ਪਹੁਚਾਇਆ ਲੋੜੇ। ਸੁਇਨਾ ਕਿਸੇ ਖਾਵਣਾ ਨਾਹੀਂ ਨਾ। ਅਤੇ ਉਹ ਊਚਾ ਪਹਾੜ ਜੋ ਦੇਖਦਾ ਹੈਂ ਉਸ ਦੇ ਪਰੇ ਸਭ ਸੁਇਨਾ ਦੀ ਧਰਤੀ ਹਈ। ਅਤੇ ਪਹਾੜਿ ਸੁਇਨੇ ਦੇ ਹੈਨਿ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਮਰਾਦਲੋ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਜੀ ਇਸ ਰਾਜੇ ਦੀ ਹਦਿ ਕਿਥੋਂ ਤੋੜੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਇਸ ਦੀ ਹਦਿ ਨਉ ਹਜ਼ਾਰ ਸਤਿ ਸੈ ਜੋਜਨ ਹੈਇ। ਏਡਾ ਰਾਜਾ ਕਲਿਜੁਗ ਵਿਚਿ ਕੋਈ ਨਾਹੀਂ, ਏਹੁ ਕਲੀਕਾਲ ਵਿਚ ਵਡਾ ਰਾਜਾ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਤੁਲਿ ਕੋਈ ਨਾਹੀਂ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਸੁਧਰਸੈਨਿ ਨਾਲੋਂ ਭੀ ਵਡਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਸੁਧਰਸੈਣ ਨੋ ਅਸਾਂ ਕਰਤਾਰ ਥੋ ਵਡਾ ਕਰਾਇਆ ਨਾਹੀਂ ਤ ਓਹੁ ਇਸ ਦਾ ਸਲਾਮੀ ਆਹਾ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਹਉਂ ਆਖ ਨਾਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਪਉਣ ਅਹਾਰੀ ਹੋ ਪਰੁ ਹੁਣਿ ਤਾਂ ਸਹਰ ਵਿਚਿ ਜਾਂਦੇ ਨਾਹੀਂ। ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਦੇਖੁ ਕਰਤਾਰ ਤੇ ਰੰਗ ਤਮਾਸੇ ਚੁਪ ਕਰਿ ਜਾਇ। ਮਰਦਾਨਾ ਚੁਪਿ ਕਰਿ ਬੈਠ ਗਇਆ। ਸਤਿ ਦਿਨ ਗੁਜਰ ਗਏ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਜਾਇ ਖਾਇ ਆਵੈ। ਜਾਂ ਅਠਿਵਾਂ ਦਿਨੁ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਅਹਾਰ ਨੂੰ ਗਇਆ ਆਹਾ ਜੋ ਉਸੇ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨਜਰਿ ਆਇਆ ਤਾਂ ਓਸ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਕਹਿਆ, ਅਰੇ ਭਾਈ ਤੂੰ ਜੋ ਕਹਤਾ ਥਾ ਜੋ ਦੋ ਅਤੀਤਿ ਹੋਰ ਹੈਂ ਓਹ ਤੋ ਹਮੋ ਦੇਖੇ ਹੀ ਨਾਹੀਂ। ਵਹ ਕਹਾਂ ਹੈ ਅਕੇ ਤਾਂ ਤੂਹੀ ਝੂਠੁ ਬੋਲਤਾ ਥਾ। ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਮੈਂ ਨਾਹੀ ਝੂਠੁ ਬੋਲਤਾ ਉਹ ਦੋਨੋ ਅਤੀਤਿ ਉਦਿਆਨ ਹੀ ਬੈਠੇ ਹੈਂ। ਅਰੁ ਬਹੁਤ ਸੰਤੋਖੀ ਹੈ ਕਿਸੀ ਕੇਂ ਦੁਆਰੇ ਪਰਿ ਨਹੀਂ ਜਾਤੇ। ਤਾਂ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਕਹਿਆ ਜੀ ਉਨ ਕੀ ਖੁਸੀ ਆਵੇ ਤੋਂ ਖਾਵੇ ਨਾਹੀਂ ਤੇ ਨਾ ਖਾਵੇਂ। ਤਾਂ ਉਸ ਫੇਰਿ ਕਹਿਆ, ਯਹ ਕਿਆ। ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਵਹੁ ਪਉਣ ਅਹਾਰੀ ਹੈਂ। ਜੇ ਕਹੀ ਪਵਿਤ੍ਰ ਦੇਖਤੇ ਹੈ ਤੋਂ ਅਚਵਤੇ ਹੈ। ਨਾਹੀਂ ਤਾਂ ਨਾਹੀਂ ਅਚਵਤੇ। ਤਾਂ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਕਹਿਆ ਹੈ, ਈਹਾਂ ਕੁਪਾਵਨ

ਕਿਆ ਦੇਖਿਆ। ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਮੈਂ ਤੋਂ ਕੁਪਾਵਨੁ ਕੁਛੁ ਨਾਹੀ ਦੇਖਿਆ। ਫੇਰਿ ਉਸ ਕਹਿਆ ਤੈ ਏਹੁ ਬਾਤ ਕਿਉਂ ਕਹੀ। ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਤੁਮ ਲੈ ਚਲੋ ਤਾਂ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਸੇਰਿ ਵਸਤੁ ਆਪਿ ਲੀਤੀ ਅਤੇ ਅਢਾਈ ਸੇਰ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਖਵਾਈ। ਲੈ ਵਸਤੁ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਕਿਥੇ ਆਏ ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਤੇ ਬਾਲਾ ਬੈਠੇ ਆਹੇ। ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ, ਅਰੇ ਭਾਈ ਏਨਾਂ ਕਾ ਆਵਾਜ ਕਿਆ ਹੈ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਕਰਤਾਰ ਕਰਤਾਰਾ ਹੈ। ਇਨ ਕੀ ਆਵਾਜ ਇਹੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਅਗੇ ਰਖਿ ਕਰ ਮੂੰਹੋਂ ਵਚਨੁ ਕੀਤੋਸੁ, ਸਾਧ ਜੀ ਕਰਤਾਰ ਕਰਤਾਰ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਖੀਆਂ ਖੋਲੀਆਂ ਅਤੇ ਬਾਲੇ ਭੀ ਅਖੀਆਂ ਖੋਲੀਆਂ, ਦੁਹਾਂ ਵਚਨੁ ਕੀਤੇ, ਆਉ ਭਾਈ ਸਤਿਕਰਤਾਰ ਬੈਠੋ ਜੀ। ਤਾਂ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਬੈਠ ਕੇ ਅਗੇ ਪ੍ਰਸਾਦੂ ਰਖਿਆ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਕਹਿਆ, ਏਹੁ ਕਿਆ ਹੈ ਭਾਈ। ਤਾਂ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਤੁਮਾਰੇ ਵਾਸਤੇ ਗੋਵਿੰਦ ਪਰਸਾਦੁ ਲਿਆਏ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਤੇਰਾ ਨਾਉਂ ਕਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਤੇਰੀ ਜਾਤੀ ਵਰਨ ਸਭਨੋਂ ਕਾ ਏਕ ਹੀ ਹੈ। ਈਹਾਂ ਘਾਟੇ ਬਾਧੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਈਹਾਂ ਸਭੋ ਪਾਸਿ ਤੇ ਏਕੁ ਗੋਬਿੰਦ ਹੀ ਬਾਧੇ ਹੈਂ। ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਇਹਾਂ ਕਾ ਰਾਜਾ ਕਉਨ ਹੈ। ਤਾਂ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਕਹਿਆ ਜੀ ਈਹਾਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਕਵਲਨੈਨਿ ਹੈ। ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਉਸ ਕੇ ਸਿਰਿ ਪਰ ਛਤ੍ਰ ਕਰਤਾਰ ਨੇ ਦੀਆ ਹੈ ਪਰੁ ਉਹ ਕਿਸੀ ਪਾਸੋਂ ਸਲਾਮ ਨਹੀਂ ਕਰਾਵਤਾ। ਆਪੇ ਹੀ ਜੀਅ ਸੋ ਸਲਾਮੀ ਸਭ ਰਯਤਿ ਰਹਤੀ ਹੈ। ਅਰੁ ਸਤਾਰਾਂ ਰਾਜੇ ਇਸ ਕੀ ਆਨਿ ਮਾਨਤੇ ਹੈਂ। ਪਰ ਏਹੁ ਆਪੁ ਕਿਸੀ ਪਰ ਨਾਹੀ ਜਾਬਤਾ ਕਰਤਾ। ਏਹੁ ਏਹੀ ਸਮਝਿਤਾ ਹੈ ਜੋ ਗੋਵਿੰਦ ਕੇ ਸਭੀ ਬੰਦੇ ਹੈਂ ਜੈਸੇ ਸਭੀ ਹੈ ਤੈਸਾ ਏਕੁ ਮੈਂ ਭੀ ਬੰਦਾ ਹੋਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਵਿਚਿ ਧਾਰੀ ਸੋ ਉਸ ਦੇ ਦੁਆਰੇ ਭੀ ਨਾਹੀਂ ਜਾਵਣਾ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਦਰਸਨੁ ਭੀ ਜ਼ਰੂਰਿ ਕਰਨਾ ਜਿਸਿ ਰਾਜਿ ਵਿਚਿ ਅਭਿਮਾਨੁ ਜੀਤਿਆ ਹੈ।, ਅਤੇ ਅਸਾਂ ਤਾਂ ਸੁਧਰਸੈਨ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਉਪਰਿ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਦੇਖਾਂ ਕਰਤਾਰੁ ਕਿਆ ਕਰੇ। ਏਹੁ ਵੀਚਾਰੁ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਜੀ ਸੀ। ਤਿਚਰੁ ਨੂੰ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਪਰਸਾਦੁ ਅਚਵੀਏ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਅਸੀਂ ਪਰਸਾਦੁ ਨਹੀਂ ਅਚਿਵਦੇ। ਤਾਂ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਕਹਿਆ ਜੀ ਸਾਧ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਨਾਹੀ ਅਚਵਦੇ ਸੋ ਕਿਉਂ ਨਾਹੀਂ ਅਚਵਿਦੇ। ਇਸੀ ਵਿਚਿ ਦੋਖੁ ਤੁਸਾਂ ਕਿਆ ਰਖਿਆ ਹੈ। ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਇਹ ਜਿਸਿ ਮੇਂ ਦੋਖੁ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋਈ ਜਾਣਤਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਅਉਰੁ ਕਿਆ ਜਾਣਤਾ ਹੈ। ਅਉਰ ਸੈਸਾਰੁ ਪਉਣ ਭਛੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਕਹਿਆ ਜੀ, ਏਹੁ ਨਿਰਵਾਰ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਹੋਵੇਗਾ। ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਹੋਇ ਰਹੇਗਾ। ਤਾਂ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਏਹੁ ਪ੍ਰਸਾਦੁ ਇਉਂ ਹੀ ਪਇਆ ਰਹੇ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਤੁਮ ਰਾਜੇ ਕੋ ਖਬਰ ਕਰੋਗੇ ਤਬ ਰਾਜਾ ਹਮ ਸੋ ਸਮਝੇਗਾ। ਤਬ ਹਮ ਪ੍ਰਸਾਦ ਅਚਵੇਂਗੇ। ਤਾਂ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਵੀਚਾਰੁ ਕੀਤਾ ਭਾਈ ਏਹ ਅਸਚਰਜ ਹੋਇਆ ਜੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਏਨਾ ਕਿਆ ਦੋਖੁ ਲਗਾਇਆ ਹੈ। ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਹੈਰਾਨਗੀ ਲਗੀ। ਤਾਂ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਰਾਜੇ ਕਉਲਨੈਨਿ ਨੂੰ ਜਾਇ ਕਹਿਆ, ਰਾਜਾ ਜੀ ਤੇਰੇ ਨਗਰ ਮੇਂ ਤੀਨਿ ਅਤੀਤਿ ਆਇ ਉਤਰੇ ਹੈਂ। ਏਕ ਤੋਂ ਆਇ ਸਹਰ ਮੈਂ ਆਹਰੁ ਕਰਿ ਜਾਤਾ ਹੈ ਅਰੁ ਦੋ ਆਵਤੇ ਨਾਹੀਂ। ਤਿਨਕੇ ਤਾਈ ਮੈਂ ਉਹ ਅਹਾਰੁ ਲੈ

ਗਇਆ ਥਾ ਉਸ ਤੋਂ ਅਚਵੇ ਨਾਹੀਂ। ਮੈਂ ਤੋ ਉਨ ਕੋ ਕਹਿਆ ਰੇ ਸਾਧ ਜੀ ਯਹ ਤੋ ਧਰਮ ਨਗਰੀ ਹੈ ਤੁਮ ਅਹਾਰੁ ਅਚਵਤੇ ਕਿਉਂ ਨਾਹੀਂ। ਤੁਮ ਅਹਾਰੁ ਕਉ ਕਿਆ ਦੋਖੁ ਲਗਾਇਆ ਹੈ। ਓਹੁ ਜੋ ਓਨਾਂ ਕਾ ਮਹੰਤੁ ਹੈ ਸੋ ਉਨ ਕਹਿਆ ਪਰਸਾਦ ਕੋ ਦੋਖੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀਂ ਦੋਖੁ ਰਾਜੇ ਮੈ ਹੈ। ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ, ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਤੁਮ ਉਸ ਪਾਸ ਸੇ ਪੂਛਤੇ ਜੋ ਰਾਜੇ ਮੈਂ ਕਿਆ ਦੋਖੁ ਹੈ। ਤਬ ਫੇਰਿ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਮੈਂ ਏਹ ਬਾਤ ਕਹੀ ਥੀ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਜਿਸ ਕੋ ਦੋਖੁ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋਈ ਜਾਣਤਾ ਹੈ ਅਰੁ ਮੰਨਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ, ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਤੁਮ ਹਮਾਰਾ ਦੋਖ ਬੀਚਾਰਿ ਦੇਖੋ ਉਨੋ ਨੇ ਇਮ ਕੋ ਕਿਆ ਦੋਖੁ ਲਗਾਇਆ ਹੈ। ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਕਹਿਆ ਜੀ ਤੁਮ ਚਲਿ ਕਰਿ ਪੂਛੋ। ਤਬ ਰਾਜੇ ਕਉਲਨੈਨਿ ਕਹਿਆ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਓਹਿ ਕਹਾ ਬੈਠੇ ਹੈਂ। ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਅਰੇ ਘੋੜਾ ਲਿਆਓ। ਰਾਜੇ ਘੋੜਾ ਮੰਗਵਾਇਆ ਅਰੁ ਜੀ ਵਿਚਿ ਬੀਚਾਰ ਕੀਤੋਸੁ, ਜੋ ਮੇਰੇ ਸਹਰ ਵਿਚਿ ਭੰਡਾਰਦੇ ਦੀ ਤਾਂ ਅਟਿਕਿ ਕਿਸੀ ਨੋਂ ਨਾਹੀਂ ਅਤੇ ਮੈ ਕਿਛੁ ਲੈ ਜਾਤਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਉਹੁ ਕਬੂਲ ਨਾ ਕਰਨਿ ਤਾਂ ਇਹ ਭੀ ਕੁਛ ਨ ਭਲਾ ਹੁਣ ਤਾਂ ਈਵੇਂ ਹੀ ਚਲੁ। ਸਾਇਤ ਨਾ ਗੁਜਰੀ ਜੋ ਘੋੜਾ ਆਇ ਖੜਾ ਹੋਇਆ। ਰਾਜੇ ਕਿਹਾ ਧਰਮ ਸਿਘ ਚਲੋ ਤੇ ਓਹ ਅਤੀਤ ਕਹਾਂ ਹੈ। ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਕਉਲਨੈਨਿ ਨੂੰ ਲੈ ਆਇਆ ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਤੇ ਬਾਲਾ ਮਸਤ ਮਗਨ ਸਮਾਧ ਲਗੀ ਬੈਠੇ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਰਾਜਾ ਘੋੜੇ ਤੋਂ ਉਤਰਿ ਖੜਾ ਹੋਇਆ। ਮਰਦਾਨਾ ਤਾਰ ਵਜਾਇਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਤਾਰ ਵਿਚਿ ਮਰਦਾਨਾ ਭੀ ਮਸਤ ਹੈ। ਮਰਦਾਨਾ ਭੀ ਨਾਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਜੋ ਕੋਈ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਨਾਹੀਂ ਆਇਆ। ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਕਉਲਨੈਨਿ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ, ਦੇਖ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਇਨ ਕੀ ਰਉਸ ਕਿਆ ਹੈ। ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਇਨ ਕੋ ਬੁਲਾਵਹੁ। ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਹਮ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਬੁਲਾਵੈਂ। ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਇਨ ਕੋ ਕਹੁ ਸਾਧ ਜੀ ਕਰਤਾਰ ਕਰਤਾਰ। ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਯਉਂ ਕਹੀਯੇ। ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਯਉਂ ਕਹੀਯੇ। ਰਾਜੇ ਨੇੜੇ ਹੋਇ ਕਰਿ ਆਖਿਆ, ਸਾਧ ਜੀ ਕਰਤਾਰ ਕਰਤਾਰ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਸਮਾਧ ਖੁਲ੍ਹੀ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਸਤਿਕਰਤਾਰ ਜੀ। ਪਿਛੋਂ ਬਾਲੇ ਕਹਿਆ ਸਤਿਕਰਤਾਰ ਭਾਈ ਜੀ ਆਵੋ ਬੈਠੋ। ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਸੋਂ ਪੁਛਿਆ ਮਹੰਤੁ ਜੀ ਤੁਮੋ ਜੋ ਭੰਡਾਰਾ ਨਾ ਅਚਵਿਆ ਅਰੁ ਹਮ ਕੋ ਦੋਖੁ ਲਗਾਇਆ ਸੋ ਤੋ ਤੁਮ ਅਸਾਨੂੰ ਬਤਾਵੋ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਦੋਖ ਤੁਮ ਕੋ ਏਹੀ ਲਗਾ ਹੈ ਜੋ ਤੁਮ ਕਹਤੇ ਹੋ ਸੋ ਸਭੀ ਗੋਵਿੰਦ ਕੇ ਕੀਏ ਹੈਂ ਐਸੇ ਏਹ ਹਮ ਭੀ ਕੀਏ ਹੈਂ। ਜੋ ਤੁਮ ਯਹ ਜਾਣਤੇ ਹੋ ਤੋ ਅਚਰੋਂ ਪਾਸ ਤੇ ਆਨਿ ਕਿਉਂ ਮਨਾਵਤੇ ਹੋ। ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਹਮ ਕਿਸੀ ਪਾਸ ਤੇ ਨਾਹੀਂ ਮਨਾਉਣੇ। ਓਹ ਆਪੇ ਹੀ ਮਾਨਤੇ ਹੈਂ ਹਮ ਤੋ ਕਿਸੀ ਕੋ ਕੁਛੁ ਫਰਮਾਇਸਿ ਨਾਹੀ ਕਰਤੇ, ਕਿਸੀ ਪਰ ਜਾਬਤਾ ਨਾਹੀਂ ਕਰਤੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਚਨੁ ਕੀਤਾ ਸੁਣਿ ਰਾਜਾ ਕਉਲਨੈਨਿ ਅਸਾ ਸੁਧਰਸੈਣਿ ਨੂੰ ਤੁਸਾਂ ਸਭਨਾ ਉਪਰਿ ਸਿਰਦਾਰੁ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਹੋਰ ਜਿਤਨੇ ਰਾਜੇ ਹੈਨਿ ਸਭ ਉਸਦੇ ਸਲਾਮੀ ਕੀਤੇ ਹੈਨਿ ਤੁਸਡੇ ਜੀ ਕਿਆ ਆਂਵਦੀ ਹੈ।

ਰਾਜੇ ਕਉਲਨੈਨਿ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਈਹਾ ਧਰਮ ਸੁਖ ਹੈ, ਹਮ ਤੁਮਾਰਾ ਕਹਿਆ ਕਰ ਕੀਆ ਸਿਰਿ ਪਰ ਮਾਨਿਆ ਪਰ ਹਮਾਰਾ ਦੇਖੋ ਦੂਰਿ ਕਰੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵਚਨ ਕੀਤਾ ਰਾਜਾ ਤੁਮਾਰਾ ਦੋਖੁ ਦੂਰਿ ਕਰਨੇ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸਤਿ ਹਜਾਰ ਜੋਜਨ ਆਏ ਆਹੇ। ਤੂੰ ਅਸਾਨੂੰ ਨੀਹੇਂ ਜਾਣਦਾ ਪਰੁ ਅਸੀਂ ਤੁਸਾਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਆਹੇ। ਪਰ ਰਾਜੇ ਸੁਧਰਸੈਣਿ ਦਾ ਸਲਾਮੀ ਰਹੇਂਗਾ ਤਾਂ ਭਲਾ ਹੋਵੀਗਾ। ਇਹ ਸਾਰੀ ਧਰਮ ਸਮਗਰੀ ਥਾਂ ਪਵੇਗੀ। ਨਾਹੀਂ ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਖੁਸੀ ਜੀ ਆਵੀ ਸੋ ਕਰੀਂ। ਰਾਜੇ ਕਉਲਨੈਨਿ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਜੋ ਕਹਿਆ ਸੋ ਮੈਂ ਉਸ ਕਾ ਹੁਕਮੁ ਨਾ ਫੇਰੋਂਗਾ ਪਰੁ ਜੀ ਮੇਰੇ ਆਤਮੇ ਕਾ ਭਰਮ ਦੂਰਿ ਕਰੋ। ਤੁਮ ਜੋ ਕਹਿਆ

ਤੂੰ ਹਮ ਕੋ ਨਾਹੀਂ ਜਾਣਤਾ ਅਰੁ ਹਮ ਤੁਮ ਕੋ ਜਾਣਤੇ ਹੈਂ। ਅਜੀ ਉਹ ਕਦ ਕੀ ਅਸਨਾਈ ਹੈ ਅਰੁ ਕਦ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤ ਹੈ ? ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਸੁਣਿ ਰਾਜਾ ਕਉਲਨੈਨਿ ਜਬ ਰਾਜਾ ਜਨਮ..... (ਅਗੇ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਦਾ ਹਾਲ ਹੈ)

ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਰਾਜੇ ਕਊਲਨੈਨਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਹਥ ਰਖਕੇ ਆਪਣੇ ਮਥੇ ਤੇ ਰਖੇ ਮੂੰਹੋਂ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਜੀ ਤੁਮ ਭਲੇ ਬਚਨ ਕੇ ਸੂਰੇ ਹੋ। ਪਰ ਅਬ ਚਲੋ ਸਹਰ ਮੰਦੋਂ ਮੈਂ ਗੁਜਰਾਨਿ ਕਰੋ। ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਸੁਣਿ ਰਾਜਾ ਹਮ ਅਤੀਤਿ ਫਕੀਰ ਹੈਂ ਤੁਮ ਰਾਜੇਹੋ। ਤੁਮ ਮੰਦਰੋਂ ਮੈਂ ਸੋਹੋ ਹਮ ਉਦਿਆਨ ਸੋਹਤੇ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਤਪਾ ਜੀ ਏਹੁ ਰਾਜੁ ਤੁਮਾਰਾ ਹੈ, ਬੈਠਿ ਕਰਿ ਰਾਜ ਕਰੋ ਅਰੁ ਹਮ ਤੁਮਾਰੇ ਆਗੇ ਟਹਲ ਕਰਤੇ ਹੈਂ। ਜੋ ਤੁਮ ਕਹੋ ਸੋ ਹਮ ਤੁਮ ਅਗੇ ਕਾਰਿ ਕਰੇਂ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਸੁਣਿ ਰਾਜਾ ਤੂੰ ਰਾਜ ਕਰਤਾਹੈਂ ਜੋ ਹਮ ਹੀ ਰਾਜ ਕਰਤੇ ਹੈਂ। ਤੁਮ ਅਰ ਹਮਿ ਦੋਨੋ ਗੁਰਭਾਈ ਥੇ ਭੇਦੁ ਕੁਛ ਨਾਹੀਂ। ਪਰ ਏਕੁ ਹਮਾਰਾ ਬਚਨੁ ਮਾਨੋ। ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਏਕ ਬਚਨੁ ਕਿਆ ਜੋ ਤਮਿ ਕਹੋ ਸੋਈ ਕਰੇਂ। ਤੁਮ ਹਮਾਰੇ ਵਡੇ ਗੁਰਭਾਈ ਹੋ। ਰਾਜੇ ਜਨਕ ਕੀ ਬਰਾਬਰਿ ਹੋ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਤੁਮ ਰਾਜੇ ਸੁਧਰਸੈਣਿ ਕੇ ਸਲਾਮੀ ਰਹੋ। ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਕਊਲਨੈਨਿ ਕਹਿਆ ਜੀ, ਏਕ ਸੁਧਰਸੈਣਿ ਕਿਆ ਜੋ ਕਹੋ ਤੋਂ ਸੁਰਧਸੈਣਿ ਕੇ ਸਗੋਂ ਕੇ ਸਲਾਮੀ ਹੋਵੇ। ਯਹ ਕਿਆ ਬਾਤਿ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਕਹਆ, ਗੁਰੁ ਜੀ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਆਖਦੇ ਹੋ ਸੋ ਤਾਂ ਰਾਜਾ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਫੇਰਿ ਅਗੇ ਬਾਤਿ ਕਿਆ। ਜੋ ਰਾਜਾ ਕਹੰਦਾ ਹੈ ਸੋ ਤੁਸੀ ਮੰਨੋ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਕਹੋ ਰਾਜਾ ਤੂੰ ਕਿਆ ਆਖਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਮੰਦ੍ਰ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰੋ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਲਾ ਰਾਜਾ ਚਲੋ। ਰਾਜਾ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਤੇ ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕਰਿ ਮੰਦਰ ਆਇਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਜਨਕ ਦੇ ਪਾਸੋਂ ਭੀ ਸਰਸ ਸਮਗ੍ਰੀ ਹੈ। ਅਤੇ ਰਾਜ ਭੀ ਸਤ ਦਾ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਪੰਜ ਮਹੀਨੇ ਰਾਜੇ ਕਊਲਨੈਨਿ ਪਾਸਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਗੁਜਾਰਿਨ ਕੀਤੀ। ਫੇਰਿ ਵਿਦਾ ਹੋਏ। ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਏਹੁ ਰਾਜਾ ਕਿਸੀ ਕੋ ਆਪਣੇ ਹਥਿ ਦੇਹੁ। ਅਰ ਮੈਂ ਤੁਮਾਰੇ ਸਾਥਿ ਚਲਤਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਸੁਣਿ ਰਾਜਾ ਗੁਰੂ ਜਨਕ ਕਾ ਦੀਆ ਹੈ ਤੁਮ ਕੋ। ਅਉਰ ਹਮ ਕਿਸ ਕੋ ਦੇਵੇ। ਰਾਜੁ ਤੁਮੀ ਕੋ ਹੁਕਮੁ ਹੈ। ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਕਊਲਨੈਨਿ ਖੜੇ ਹੋਇ ਕੇ ਤਜੀਮ ਕੀਤੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਾਹਿਰ ਨਿਕਲ ਖੜਾ ਹੋਇਆ। ਫੇਰਿ ਸੁਮੇਰਿ ਪਰਬਤਿ ਨੂੰ ਚਲੇ।

ਮੱਕੇ ਜਾਣਾ

ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਏਹੁ ਜੋ ਮਕਾ ਆਖਦੇ ਹੈਨਿ ਸੋ ਕਿਧਰਿ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਡਿਠਾ ਲੋੜਦਾ ਹੈਂ। ਤਾ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਤਰੀਫ ਬਹੁਤ ਤੁਰਕ ਕਰਦੇ ਹੈਨਿ ਭੋਰਾ ਉਹ ਭੀ ਦੇਖਿ ਜਾਈਏ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਸੁਣਿ ਮਰਦਾਨਾ ਉਹ ਤਾਂ ਕਿਧਰੇ ਪਾਸੇ ਪਿਛੇ ਰਹਿਆ ਤੂੰ ਅਗੇ ਹੀ ਆਖੇ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਕੀ ਬਹਾਨੇ ਕਰਤਾ ਹੈਂ ਤੈਨੂੰ ਕੁਛ ਨਾਹੀਂ ਦੂਰਿ ਤੇਰੀ ਹਿਕ ਪਲਕ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਸੁਣਿ ਮਰਦਾਨਾ ਏਥੋਂ ਅਢਾਈ ਹਜ਼ਾਰ ਕੋਹ ਹਈ। ਅਤੇ ਓਥੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਜਾਣ ਨਾਹੀਂ ਦੇਂਦੇ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਅਢਾਈ ਹਜ਼ਾਰ ਕੋਹਾਂ ਤੇਰੀਆਂ ਢਾਈ ਪਲਕਾ ਹੈਨਿ। ਅਤੇ ਤੂੰ ਜੋ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਜਾਣਿ ਨਾਹੀਂ ਦੇਂਦੇ ਤੈਨੂੰ ਕਉਣੁ ਮੰਨੇ ਕਰਿ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਲਾ ਮਰਦਾਨਾ ਅਸਾਂ ਤੇਰਾ ਆਖਿਆ ਫੇਰਿਨਾ ਨਾਹੀਂ। ਚਲੁ ਭਾਈ ਗੁਰੂ ਚਿਤਾਵਨੀ ਨਾਲ ਅਢਾਈ ਹਜਾਰ ਕੋਹਾ ਪਲਕ ਵਿਚਿ ਜਾਇ ਖੜੇ ਹੋਏ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਦੇਖ ਮਰਦਾਨਾ ਮਾਕ ਏਹੁ ਹਈ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਏਹ ਤਾਂ ਚਾਰਿ ਦੇਵਾਲੀ (?) ਹੈ। ਏਥੇ

ਹੋਰੁ ਕੁਝ ਨਾਹੀਂ। ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਅੰਦਰ ਜਾਇ ਕਰਿ ਵੇਖੁ। ਮਰਦਾਨਾ ਅੰਦਰ ਜਾਵਣੁ ਲਗਾ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਮੁਜਾਵਰ ਜਾਵਣ ਦੇਵਣ ਨਾਹੀਂ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਅਵੋ ਯਾਰੋ ਮੈਂ ਤਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨੁ ਹਾਂ ਮੈਂ ਤਾਂ ਹਿੰਦੂ ਨਾਹੀਂ। ਫੇਰਿ ਮੁਜਾਵਰਾਂ ਕਹਿਆ ਬਾਬਾ ਈਹਾਂ ਬਿਨਾ ਮੁਜਾਵਰੋਂ ਅਵਰੁ ਕਿਸੀ ਕੋ ਹੁਕਮੁ ਨਾਹੀਂ। ਅਰੁ ਮੁਜਾਵਰ ਭੀ ਜੋ ਜਾਂਤੇ ਹੈ ਸੋ ਆਢੀ ਬਾਧਿ ਕਰਿ ਅੰਦਰ ਜਾਤੇ ਹੈਂ। ਤਰ ਮਰਦਾਨਾ ਫਿਰਿ ਆਇਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪੁਛਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਦੇਖਿਆਇਉਂ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਕਿਥੋਂ ਦੇਖਿ ਆਇਆ। ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਕਿਉਂ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਕਿਥੋਂ ਦੇਖਿ ਆਇਆ। ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਕਿਉਂ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਅੰਦਰ ਜਾਵਣੇ ਦੇਂਦੇ ਨਾਹੀਂ ਆਖਦੈ ਹੈਨਿ ਜੋ ਅੰਦਰ ਜਾਵਣ ਦਾ ਹੁਕਮੁ ਬਿਨਾ ਮੁਜਵਰਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਾਹੀਂ। ਮੁਜਵਰ ਪੀ ਅਖੀ ਬੰਨਿ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਹੈਨਿ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਹਸਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਏਹੁ ਤੁਹਾਡਾ ਮਕਾ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਵਡਾ ਅਰਮਾਨ ਰਹਿ ਜਾਏਗਾ। ਅਤੇ ਤੇਰਾ ਨਾਲਿ ਆਇਆ ਈਵੇ ਖਾਲੀ ਫਿਰਿ ਜਾਸਾਂ ਅਤੇ ਦੇਖਿਆ ਨਾ ਜਾਸਾਂ ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਕਦ ਦੇਖਣਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਜਰੂਰ ਦੇਖਣਾ ਹਈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਜਰੂਰ ਦਿਖਾਈਏ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਚਨੁ ਕੀਤਾ ਜੋ ਜਾਇ ਮਰਦਾਨਾ ਨਿਸੰਗ ਚਲਿਆ ਜਾਇ ਅੰਦਰ ਅਟਕੇ ਨਾਹੀਂ। ਮਰਦਾਨੇ ਹੁਕਮੁ ਮੰਨਿਆ। ਮਰਦਾਨਾ ਅੰਦਰਿ ਹੀ ਚਲਿਆ ਗਇਆ। ਅਗੋਂ ਮੁਜਾਵਰ ਸਭੈ ਅੰਧੇ ਹੋਇ ਗਏ। ਜਾ ਮਰਦਾਨਾ ਅੰਦਰ ਜਾਇ ਕਰਿ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਹਿਕੁ ਵਡਾ ਬਹੁਤੁ ਪਥਰ ਦੀ ਮੂਰਤਿ ਘੜੀ ਹੋਈ ਧਰੀ ਹੈ। ਮਰਦਾਨਾ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਹੋਰੁ ਕੁਝ ਨਾਹੀਂ। ਮਰਦਾਨਾ ਦੇਖ ਕਰਿ ਬਾਹਰਿ ਨਿਕਲਿ ਆਇਆ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ। ਗੁਰੂ ਪੁਛਿਆ, ਕਹੁ ਮਰਦਾਨਾ ਕਿਆ ਡਿਠੋ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਮੈਂ ਤਾਂ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਹੈਰਾਨੁ ਹੋਇ ਰਹਿਆ, ਦੇਖਾ ਕਿਆ ਹਿਕੁ ਮੂਰਤਿ ਵਡੀ ਪਥਰ ਦੀ ਖੜੀ ਹੈ। ਹੋਰੁ ਮਨੂੰ ਕੁਛੁ ਨ ਡਿਠਾ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਉਹ ਮੂਰਤਿ ਮਹਾਦੇਵ ਦੀ ਹੈਈ। ਏਹੁ ਪਾਜੁ ਰਖਦੈ ਹੈਨ ਜੋ ਅੰਦਰਿ ਜਾਵਣਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਾਹੀਂ ਦੇਂਦੇ ਆਪ ਭੀ ਅਖੀਆਂ ਬੰਲਿ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਹੈਨਿ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਏ ਤਾਂ ਆਖਦੇ ਹੈਨਿ ਜੋ ਬੁਤ ਪਰਸਤੀ ਬੁਰੀ ਹੈ ਏਹਿ ਦੂਰਿ ਕਿਉਂ ਨਾਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਏਹੁ ਤੈਨੂੰ ਹੀ ਦੇਖਣਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣਾ ਦਾ ਹੁਕਮੁ ਨਾਹੀਂ। ਜੇ ਅਖੀਂ ਖੁਲੀਆਂ ਜਾਵਨਿ ਤਾਂ ਅੰਧੇ ਹੋਇ ਜਾਂਦੇ ਹੈਨਿ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਕਿਸ ਵਾਸਤੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਇਥੋਂ ਦਾ ਜੋ ਪਾਤਸਾਹ ਆਹਾ ਖੁਨਕਾਰ ਹੁਸੈਨ, ਓਸ ਆਖਿਆ ਆਹਾ ਜੋ ਇਹੁ ਮੂਰਤਿ ਈਹਾਂ ਸੇ ਦੂਰਿ ਕਰੇ। ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਅਗੋਂ ਦੂਰ ਕਰਨਿ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਖੁਨਕਾਰ ਦੀ ਵਿਚਿ ਅਤੇ ਜਿਤਨੇ ਮੁਜਾਵਰਾਂ ਦੇ ਘਰਿ ਆਹੇ ਤਿਤਨਿਆਂ ਨੂੰ ਅਗਿ ਲਗੀ। ਲਗਾ ਮੁਲਖੁ ਸੜਨਿ ਤਾਂ ਪਾਤਿਸਾਹ ਉਥੋਂ ਨਿਕਲਿ ਨਠਾ ਆਇ ਇਸੇ ਬੁਤ ਦੀ ਪੈਰੀ ਪਇਆ। ਤਾਂ ਬੁਤਿ ਵਿਚੋਂ ਅਵਾਜਿ ਨਿਕਲੀ ਜੋ ਕੋਈ ਖੁਲੀਆਂ ਅਖੀਂ ਅੰਦਰਿ ਆਵੈਗਾ ਸੋ ਤਾਂ ਅੰਧਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਰਖਿਆ ਹੈਨ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਵਤਿ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਕਾਫਰਿ ਕਿਉਂ ਆਖਦੇ ਹੈਨਿ। ਗੁਰੂ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨੇ ਏਹਿ ਆਪੇ ਕਾਫਰ ਹੈਲਿ ਮੁਸਲਮਾਨਿ ਨਾਹੀਂ ਏਹੀ ਨਕਲੀ ਹੈਨਿ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਮੈਂ ਤਾਂ ਅੰਧਾ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਏਹਿ ਜੋ ਤ੍ਰੈ ਗੁਣ ਹਿੰਦੂ ਆਖਦੇ ਹੈਨਿ ਸੋ ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸਨੁ ਮਹੇਸੁ ਇਹ ਪੈਦਾਇਸ ਸਭ ਏਨਾ ਹੀ ਥੋਂ ਹੋਈ ਹੈ। ਸੁਜਾਖਾ ਸੋਈ ਰਹੈ ਜੁ ਇਸ ਨੂੰ ਪੂਜਣਾ ਜਾਵੇ। ਅਤੇ ਹਿਕੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਹੋਵੇ। ਏਹੁ ਤ੍ਰਿਹੁ ਵਿਚਹੁ ਸਬਲ ਪੁਰਖ ਹੈ। ਅਤੇ ਭੋਲਾ ਮਹੇਸੁ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਦਗਾ ਵਲੁ ਵਿੰਗ ਨਾਹੀਂ ਅਤੇ ਬਚਨ ਦਾ ਸੂਰਾ ਪੂਰਾ ਹੈ। ਏਸ ਵਾਸਤੇ ਏਹਿ ਮੂਰਤਿ ਇਥੇ ਰਹੀ ਹਈ। ਆਖੁ ਮਰਦਾਨਾ ਹੁਣਿ ਕਿਧਰਿ ਚਲਦਾ ਹੈਂ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ, ਤੂੰ

ਜਾਣੂ। ਗੁਰੂ ਆਖਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਮਤਿ ਕੁਝ ਵਤਿ ਯਾਦ ਆਇ ਪਉਂਦਾ ਹੋਵੀ ਤਾਂ ਹੁਣੇ ਹੀ ਆਖੁ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੋਲ ਤਾਂ ਡਿਠਾ। ਪਰੁ ਜੀ ਏਹ ਪਾਣੀ ਜੋ ਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹੈਂ ਸੋ ਕਿਥੋਂ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹੈਂ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਏਹ ਜੋ ਮੁਜਾਵਰ ਹੈ ਸੋ ਨਉਂ ਸੈ ਘਰੁ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਾਵੇ ਮਹੀਨੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਘਟੇਰੇ ਬਰਸਾਤ ਆਂਵਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿਆ ਕਰਦੇ ਹੈਨਿ। ਦੁਇ ਆਦਮੀ ਬਾਹਰ ਘੜੇ ਭਾਂਡੇ ਭਰਿ ਭਰਿ ਰਖਦੇ ਹੈਨਿ ਅਤੇ ਅੰਦਰਿ ਜੋ ਜਾਂਦੇ ਹੈਨਿ ਸੋ ਅਖੀ ਬੰਨਿ ਕਰਿ ਜਾਂਦੇ ਹੈਨਿ। ਤਾਂ ਉਹ ਪਹਲੇ ਚਾਰਿ ਦਿਵਾਲੀ ਧੋਂਵਦੇ ਹੈਨਿ। ਪਿਛੈ ਮੂਰਤਿ ਨੂੰ ਨਵਾਵਦੇ ਹੈਨਿ। ਉਹ ਪਾਣੀ ਬਾਹਿਰ ਵਾਰ ਵਹਦਾ ਹੈ। ਏਹ ਜੋ ਬਾਹਰ ਤਲਾਵ ਡਿਠੋ ਸੋ ਭਰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਏਹ ਜੋ ਹਾਜੀ ਆਂਵਦੇ ਹੈਨਿ ਉਸੇ ਨਿਵਾਜ ਦੀ ਸਾਇਤ ਆਂਵਦੇ ਹੈਨਿ। ਸੋ ਨਿਵਾਜ ਕੀਤੀ ਸੋ ਭਾਂਡੇ ਭਰੇ ਉਸ ਪਾਣੀ ਨਾਲਿ ਲੈ ਚਲੇ ਏਹ ਪਾਣੀ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਨੀ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਉਹ ਜੁ ਮਦੀਨਾ ਆਖਦੇ ਹੈਨਿ ਸੋ ਕੇਹੜੀ ਜਾਹਗਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਇਥੋਂ ਬਾਰਾ ਮਜਲਾ ਹੈ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਨੇੜੇ ਹੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਬਾਰਹ ਮਜਲਾ ਨੇੜੇ ਹੋਂਦੀਆਂ ਹੈਨਿ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਅਸਾਨੂੰ ਅਢਾਈ ਹਜਾਰ ਕੋਹਾਂ ਇਕ ਪਲ ਵਿਚ ਲੈ ਆਏ ਆਹੇ ਤਾਂ ਇਹ ਬਾਰਾਂ ਮੰਜਲਾਂ ਕਿਆ ਹੈਨਿ।

ਮਦੀਨੇ ਜਾਣਾ

ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਚਲੁ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਤੈਨੂੰ ਭੀ ਰੰਗ ਨਾਹੀਂ ਕਰਨਾ। ਓਥੋਂ ਬਾਰਹ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚਿ ਮਦੀਨੇ ਸਹਰ ਗਏ ਜਿਥੇ ਮਹੰਮਦ ਦੀ ਗੋਰ ਹੈ। ਓਥੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਆਖਿਆ ਜਾਹਿ ਮਰਦਾਨਾ ਦੇਖ ਆਉ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਜੇ ਕੋਈ ਮੰਨੇ ਕਰੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਏਥੇ ਅਖਂ ਨਾਹੀਂ ਬੰਨਿਦੇ। ਅਤੇ ਤੂੰ ਤਾਂ ਤੁਰਕ ਹੈਨਾ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਪਏ ਝਰੇ ਤੁਰਕ ਇਜੇਹੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਦੇਖਣ ਕਿਉਂ ਆਇਓ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਮੈਂ ਦੇਖਣ ਆਇਆ ਹੋਂ ਮੈਂ ਤਾਂ ਕੋਈ ਪੂਜਣ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਮੈਂ ਏਸੇ ਵਾਸਤੇ ਆਖਿਆ ਜੁ ਏਡੀ ਤਰੀਫ਼ ਕਰਦੇ ਹੈਨਿ ਦਿਖਾ ਉਥੇ ਕਿਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਆਖਿਆ ਭਲਾ ਜਾਇ ਦੇਖਿ ਤਾਂ ਆਉ। ਮਰਦਾਨਾ ਅੰਦਰਿ ਗਇਆ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਤੇ ਬਾਲਾ ਦੋਵੇਂ ਬਾਹਰਿ ਉਸ ਗੋਰ ਵਲਿ ਪੈਰ ਕਰ ਕੇ ਸੁਤੇ। ਤਾਂ ਇਕ ਮੁਲਾਂ ਆਇਆ, ਦੇਖੈ ਕਿਆ ਜੋ ਗੋਰ ਵਲਿ ਪੈਰ ਕਰਿ ਸੁਤੇ ਹੈਨਿ। ਉਸ ਮੁਲਾ ਕਹਿਆ ਵੋ ਤੁਮ ਕਉਣ ਹੋਤੇ ਹੋ ਰਸੂਲ ਕੀ ਕਬਰ ਤਰਫ ਪੈਰ ਕੀਏ ਹੈਨਿ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਹਮ ਥਕੇ ਹਾਰੇ ਹੈਂ ਜਿਧਰ ਤੇਰੀ ਖੁਸੀ ਹੋਵੈ ਤਿਧਰ ਅਸਾਡੇ ਪੈਰ ਘਸੀਟ ਕਰ। ਤਾਂ ਮੁਲਾਂ ਦੁਹਾਂ ਦੇ ਪੈਰ ਲਗਾ ਘਸੀਟਨਿ, ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਪੈਰ ਘਸੀਟੇ ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਨਾਲੇ ਗੋਰ ਘਸੀਟੀਦੀ ਫਿਰੇ। ਮੁਲਾਂ ਛਿਤਾ ਹੋਇ ਕਰਿ ਕਹਿਆ ਅਰੇ ਈਹਾਂ ਸੇ ਤੁਮ ਦੂਰਿ ਹੋਵੋ। ਯਹ ਮੁਕਾਮ ਮਹੰਮਦ ਰਸੂਲ ਕਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਰਾਗ ਤਿਲੰਗ ਵਿਚ ਸਬਦੁ ਪਰਾਪਤਿ ਹੋਇਆ :-

ਮੁਕਾਮੁ ਕਰਿ ਘਰ ਬੈਸਣਾ ਨਿਤ ਚਲਣੈ ਕੀ ਧੋਖ।
ਮੁਕਾਮੁ ਤਾਂ ਪਰੁ ਜਾਣੀਐ ਜਾ ਰਹੇ ਨਿਹਚਲੁ ਲੋਕਾ

[ਸਾਰਾ ਸ਼ਬਦ, ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੨ । ੧੭ । (੬੪)]

ਤਾਂ ਮੁਲਾਂ ਕਹੈ, ਕਾਫਰ ਕਿਆ ਕੁਫਰ ਬੋਲਤਾ ਹੈ, ਅਲਾਹ ਨੂੰ ਨੀਹੇ ਜਾਣਦਾ। ਅਲਾਹ ਦੇ ਰਸੂਲ ਨੀਹੇ ਜਾਣਦਾ ਹੈਂ, ਨਾ ਨਿਮਾਜ ਜਾਣਦਾ ਹੈਂ, ਨਾ ਰੋਜਾ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਕਿਥੋਂ ਆਏ ਹੋ ਤੁਸਾਨੂੰ

ਕੋਈ ਅਰਬ ਹੁਣੇ ਮਾਰਿ ਘਤਦਾ ਹੈ ਤੂੰ ਇਥਹੁ ਜਾਹਿ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਸਬਦੁ ਪਰਾਪਤਿ ਹੋਇਆ। ਰਾਗੁ ਮਾਰੂ ਸੋਲਹਾ।

ਅਲਾਹ ਅਗਮ ਖੁਦਾਈ ਬੰਦੇ
ਛੋਡਿ ਖਿਆਲ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਧੰਧੇ।

[ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ ੫ ਸੋਹਲੇ । ੧੨ । (੧੦੮੩)]

ਜਾਂ ਮੁਹਮੰਦ ਦੀ ਗੋਰ ਮਰਦਾਨਾ ਦੇਖਿ ਆਇਆ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪੁਛਿਆ, ਆਖੁ ਮਰਦਾਨਾ ਕਿਆ ਡਿਠੋ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਕਿਆ ਡਿਠਾ ਮਿਟੀ ਦੀ ਗੋਰ ਡਿਠੀ ਏਡੀ ਤਰੀਫ ਤੁਰਕ ਕਰਦ ਹੈਨਿ। ਅਤੇ ਏਥੇ ਏਹੁ ਹਾਲੁ ਹੈ ਕਿਆ ਜਾਪੇਅਗੇ ਕਿਆ ਹਾਸਲ ਹੋਸਨੇ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਏਥੇ ਕੁਝ ਹਾਲ ਮਲੂਮ ਨ ਹੋਇਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਅਜੇ ਮਹੰਮਦ ਵਤਿ ਜਨਮ ਆਵਣਾ ਹੈ। ਤ੍ਰਿਹਗੁਣਾ ਦੇ ਵਿਚੇ ਆਹਾ ਤ੍ਰਿਹੁ ਗੁਣਾ ਵਿਚਹੁ ਨਿਕਲਿਆ ਨਾਹਾ। ਉਸ ਫੇਰਿ ਹਿੰਦੂ ਦੇ ਜਨਮਿ ਆਵਣਾ ਹੈ। ਪੰਦ੍ਰਾ ਸੈ ਵਰਿਆਂ ਉਸ ਦੀ ਭਿਸਤਿ ਵਿਚਿ ਆਰਬਲਾ ਹੈ। ਜਾਂ ਪੰਦ੍ਰਾ ਸੈ ਵਰਿਆਂ ਪੂਰਾ ਹੋਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਫੇਰਿ ਹਿੰਦੂ ਦੇ ਘਰਿ ਜਨਮ ਲੈਸੀ। ਪਰ ਸੂਦ ਦੇ ਘਰ। ਉਸ ਤਾਈ ਪੂਰਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਲੋਕੀ ਮਿਲੇਗਾ। ਤਾਂ ਅਗੇ ਉਸ ਦਾ ਜਨਮ ਮਰਨੁ ਰਹਤਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਸ ਵਿਚਿ ਜੀਰਾਂਦ ਬਹੁਤ ਆਹੀ। ਪਰ ਪੂਰਾ ਉਸਤਾਈ ਕੋਈ ਨਾਹਾ ਮਿਲਿਆ। ਉਸ ਦਾ ਜਨਮ ਰਹਦਾ ਹੈ ਹਿਕੁ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਪੁਛਿਆ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਏਹ ਜੋ ਆਖਦੇ ਹੈਨਿ ਜੋ ਖੁਦਾਇ ਨਾਲ ਪੜਦੇ ਵਿਚਿ ਗਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹੈਨਿ ਸੋ ਏਹੁ ਸਚੁ ਕੇ ਝੂਠੁ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਸੁਣਿ ਮਰਦਾਨਾ ਏਹੁ ਕਲਿਜੁਗ ਹੈਇ ਇਸ ਦੇਹੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਨਾਹੀਂ। ਅਤੇ ਜਾ ਇਸ ਦੇਹੀ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲੇ ਅਤੇ ਪੂਰਨ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਦਰਸਨੁ ਪਾਵੇ। ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਏਹ ਜੋ ਹਿੰਦੂ ਆਖਦੇ ਹੈਨਿ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਤੁਰਕੁ ਆਖਦੇ ਹੈਨਿ ਦੀਦਾਰੁ ਪਾਇਆ ਏਹੁ ਸਚੁ ਆਖਦੈ ਹੈਨਿ ਕੇ ਕੂੜ ਆਖਦੇ ਹੈਨਿ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬੋਲਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਏਹੁ ਕੂੜ ਆਖਦੇ ਹੈਨਿ। ਦਰਸਨ ਜੋ ਕਰਦੇ ਹੈਨਿ ਅਤੇ ਓਹ ਜੋ ਦੀਦਾਰ ਕਰਦੇ ਹੈਨਿ ਸੋ ਦੋਵੇ ਕੀਤੇ ਹੋਇਆ ਦਾ ਕਰਦੇ ਹੈਨਿ। ਅਤੇ ਉਸ ਆਪੁ ਆਪਣਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਾਹੀਂ, ਦਿਖਾਇਆ। ਈਵੇ ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੋਵੇਂ ਦਾਵੇ ਵਿਚਿ ਦਝਦੇ ਹੈਨਿ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਪੁਛਿਆ ਜੀ ਬਾਜੇ ਗਿਆਨੀ ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਤੁਰਕ ਆਖਦੇ ਹੈਨਿ ਜੋ ਏਹੋ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ਸੋ ਏਹੁ ਖੁਦਾਇ ਹੈ ਅਤੇ ਪਰਮੇਸਰੁ ਹੈ। ਅਤੇ ਤੁਸਾਂ ਭੀ ਸਬਦੁ ਵਿਚਿ ਬੋਲਿਆ ਹੈ। ਜੋ ਸਰਬਬਿਆਪੀ ਹੈ ਤਾਂ ਏਹੀ ਦਰਸਨੁ ਅਤੇ ਦੀਦਾਰ ਕਿਸ ਦਾ ਪਾਵਣਾ ਹੈਸੁ। ਅਜੀ ਏਹ ਮੇਰਾ ਵਿਸਵਾਸ ਹੈ।

ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬੋਲਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਜੋ ਸਰਬ ਵਿਚਿ ਓਹੋ ਰਵਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਬੰਦੇ ਆਜਜ਼ ਕਿਉਂ ਹੋਵਣ। ਕਿਉਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਮੁਥਾਜੀ ਕੋਈ ਕਰੇ। ਅਤੇ ਅਸਾਂ ਜੋ ਸਬਦ ਵਿਚਿ ਸਰਬ ਬਿਆਪੀਆਂ ਆਖਿਆ ਹੈ ਜੋ ਜਾਣਨਾ ਹੈਂ ਕਿਸ ਵਾਸਤੇ ਆਖਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਖੜੇ ਹੋਇ ਕਰਿ ਜੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਹ ਵਸਤ ਮੈਨੂੰ ਸੁਣਾਈਏ ਜੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਅਸਾਂ ਏਸ ਵਾਸਤੇ ਆਖਿਆ ਹੈ ਜੋ ਸਭਨਾਂ ਦੇ ਸਿਰਿ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਹੁਕਮੁ ਵਰਤਦਾ ਹੈ ਕੋਈ ਜੀਅ ਜੰਤ੍ਰ ਪਸੂ ਪੰਖੀ ਆਦਮੀ ਅਰੁ ਬਿਖੁ ਜੋ ਪੈਦਾਇਸ ਸਭ ਉਸਦੇ ਹੁਕਮਿ ਵਿਚਿ ਚਲਦੀ ਹੈ। ਆਪੇ ਕੋਈ ਰਾਈ ਸਮਾਨ ਕੁਛ ਨਾਹੀਂ

ਕਰ ਸਕਦਾ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਗੁਰੂ ਜੀ ਏਹੁ ਸੈਸਾਰ ਵਡਾ ਝੂਠਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਸੈਸਾਰ ਕਿਆ ਕਰੇ ਜੋ ਕਰਤਾਰ ਆਪੇ ਭੁਲਾਇ ਛਡਿਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਉਪਰ ਮਿਹਰ ਦੀ ਨਜਰ ਹੋਂਦੀ ਹੈ ਤਿਸ ਤਾਈਂ ਪੂਰਨ ਗੁਰੂ ਪਰਲੋਕੀ ਮਿਲਾਇਦਾ ਹੈ। ਨਾਹੀਂ ਤਾਂ ਸੈਸਾਰਿ ਉਪਰ ਕਹਰ ਦੀ ਨਜਰਿ ਹੈ। ਜਿਉਂ ਕਬੀਰ ਭਗਤ ਪੂਰਨ ਦਾ ਬਚਨ ਹੈ ਜੋ :- ਕਚੇ ਗੁਰ ਦੀ ਦੀਖਿਆ ਐਸੀ ਜੈਸੇ ਭਗਤਾ ਕਾ ਬੀਜ। ਵਰ ਪਰਾਪਤਿ ਕੰਨਿਆ ਕਿਆ ਕਰੇ ਜਉ ਭਗਤਾ ਪਾਇਆ ਹੀਜੁ। ਮਰਦਾਨਾ ਏਸਿ ਸੈਸਾਰ ਨੂੰ ਕਰਤੇ ਅੰਧਾ ਕਰਿ ਛਡਿਆ ਹੈ। ਕੁਝੁ ਗੋਦੜੀਏ ਕੀਤੇ ਸੇਲੀਏ ਪਾਏ ਕੇ ਤੂੰਬੜੀਏ ਹਥਿ ਲੀਤੇ ਕੋਈ ਨਾ ਪੂਰਨ ਹੋਇਆ। ਤਿਸ ਨੂੰ ਕਰਤਾਰ ਆਪੇ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖੁ ਮਿਲਾਏ ਸੋਈ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖੋ ਹੋਂਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਜਿਸ ਤਾਈ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ ਮਿਲੇ ਤਿਸ ਪਾਸੋਂ ਰਸਿ ਕਸਿ ਸਭੇ ਛੁਟਿ ਜਾਂਦੇ ਹੈਨਿ। ਉਸ ਤਾਂਈ ਸੀਤਿ ਨਾ ਤਪਤ ਨਾ ਖੁਧਿਆ ਬਿਆਪਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਤਾਈਂ ਧਰਤੀ ਪਾਣੀ ਅਸਮਾਨ ਰਾਹੁ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਆਖਦੇ ਸਾਧ ਬਹੁਤੇਰੇ ਹਨਿ। ਆਪਣੇ ਮੁਹਦੇ ਆਖੇ ਕੁਝ ਨਾਹੀਂ ਹੋਂਦਾ। ਉਲਛਣ ਗੁਝੇ ਰਹਦੇ ਨਾਹੀਂ।

ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਆਉਣਾ

ਫੇਰਿ ਉਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਬਾਲਾ ਭਾਈ ਅਸਾਨੂੰ ਬੇਬੇ ਜੀ ਯਾਦਿ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਕੀਤਾ ਹੋਸੀ। ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਜਾਇਆ ਚਾਹੀਏ। ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਅਸੀਂ ਉਥੋਂ ਕਿਤਨੇ ਕੋਹ ਆਹੇ। ਹਾਂ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਏਥੋਂ ਸਤਾਈ ਸੌ ਕੋਹ ਹੈ। ਤਾ ਫੇਰਿ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਪਹੁਚੀਏਗਾ ਕਦਿ। ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਕਰਤਾਰ ਝਬਿ ਲੈ ਜਾਵੈਗਾ। ਦੂਇ ਪਹਰਾ ਵੇਲੇ ਗਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਆਹੀ ਅਤੇ ਸੰਧਿਆ ਵੇਲੇ ਕੂਚ ਕੀਤਾ। ਇਕ ਘੜੀ ਰਾਤਿ ਗਈ ਆਇ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਵੜੇ ਜੈ ਰਾਮ ਦੇ ਘਰਿ ਅਚਾਣਕ। ਤੁਲਸਾਂ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਬਹੂ ਜੀ ਦਾ ਭਾਈ ਆਇਆ ਹੈ। ਤੁਲਸਾ ਕੂਕੀ, ਬਹੂ ਜੀ ਵਧਾਈ ਏ ਤੁਮਾਰਾ ਭਾਈ ਜੀ ਆਇਆ ਹੈ। ਨਾਨਕੀ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਸਚੀ ਮੁਚੀ ਆਇਆ ਹੈ। ਨਾਨਕੀ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਢਹਿਦੀ ਸੀ ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਗੋਂ ਪਕੜਿ ਲੀਤੀ। ਆਖਿਉਸੁ, ਬੇਬੇ ਜੀ ਤੁਸਾਂ ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਜੋ ਕੀਤਾ ਅਸਾਂ ਆਖਿਆ ਬੇਬੇ ਜੀ ਦਾ ਦਰਸਨੁ ਕਰੀਏ। ਤਾਂ ਨਾਨਕੀ ਬੋਲੀ, ਭਾਈ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਕਿਥਾਉਂ ਨੇੜੇ ਆਹੇ। ਅਸਾਂ ਦੁਪਹਰ ਵੇਲੇ ਯਾਤ ਕੀਤਾ ਆਹਾ। ਤੁਸੀਂ ਨੇੜੇ ਹੋਸੋ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਰਜਾਦੀ ਜੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਏਕ ਘੜੀ ਵਿਚਿ ਸਤਾਈ ਸੋ ਕੋਹਾਂ ਤੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸਾਨੂੰ ਭੀ ਲਿਆਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਚੁਪ ਮਰਦਾਨਾ ਚੁਪ ਕਰ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨੇ ਨਾਨਕੀ ਨੂੰ ਆਖਿਆ, ਬੇਬੇ ਜੀ ਤੁਸਾਂ ਅਸਾਨੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਆਹਾ ਤਾਂ ਅਸਾਂ ਤੁਰਤ ਆਏ ਆਹੇ। ਪਰ ਅਸੀਂ ਰਾਹ ਉਪਰ ਆਹੇ ਤੁਸਾਂ ਕੁਛੁ ਆਖਣਾ ਹੈ ਸੋ ਆਖੋ। ਤਾਂ ਨਾਨਕੀ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਤੁਸਾਡੇ ਦਰਸਿਨ ਦੀ ਚਾਹ ਆਹੀ ਅਸਾਂ ਤੁਸਾਂ ਨੂੰ ਏਤ ਵਾਸਤੇ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਆਹਾ। ਬਹੁਤ ਵਰੇ ਗੁਜਰੇ ਅਤੇ ਭਾਈ ਜੀ ਅਸਾਨੂੰ ਵਿਸਾਰਿਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਲਾ ਬੇਬੇ ਜੀ ਤੇਰੀ ਚਿਤਵਨੀ ਪੂਰੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਤੂੰ ਅਸਾਨੂੰ ਹੁਣਿ ਖੁਸੀ ਕਰੁ। ਤਾਂ ਤੁਲਸਾਂ ਆਖਿਆ, ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਤੁਮ ਤੋ ਅਬੀ ਆਏ ਅਰੁ ਅਬੀ ਜਾਤੇ ਹੋ ਭਾਈਯਾ ਜੀਕੋ ਆਵਣੇ ਦੇਉ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਆਖਿਆ, ਤੁਲਸਾਂ ਅਸਾਂ ਜਰੂਰ ਜਾਵਣਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਜੋ ਬੇਬੇ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੀ ਵਲੋਂ ਜੀਜੇ ਜੀ ਦੀ ਬਹੁਤ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨੀ। ਤਾਂ ਨਾਨਕੀ ਦੀਆਂ ਹੰਝੂ ਨਿਕਲਿ ਪਈਆਂ ਤਾਂ ਨਾਨਕੀ ਸਿਰੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਅਗੇ ਆਨਿ ਖੜਾ ਕੀਤਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਬੇਬੇ ਜੀ ਤੁਸਾਂ ਏਹ ਗਲ ਨਾਹੀਂ ਕਰਣੀ ਕਿਉ ਜੋ ਮੈਂ ਤੁਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਕਿਥੋਂ ਆਇਆ ਆਹਾ। ਤਾਂ ਨਾਨਕੀ ਆਖਿਆ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਹਿਕ ਮਹੀਨਾ ਰਹੋ ਏਥੇ ਮੇਰੇ ਪਾਸਿ। ਗੁਰੂ

ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਬੇਬੇ ਜੀ ਅਸੀਂ ਤੁਸਾਂ ਪਾਸਿ ਬਹੁਤ ਚਿਰ ਰਹੀਏਂਗੇ ਪਰ ਹੁਣਿ ਅਸੀਂ ਰਾਹ ਉਤੇ ਆਹੇ। ਤੁਸਾਡਾ ਭਲਾ ਏਸੇ ਗਲ ਵਿਚਿ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਅਸਾਨੂੰ ਖੁਸੀ ਦੇਵੋ। ਤਾਂ ਨਾਨਕੀ ਡਰੀ, ਆਖਿਉਸ ਜੀ ਜੋ ਤੁਸਾਡੀ ਰਜਾਇ, ਨਾਨਕੀ ਆਖਿਆ ਜੀ ਪਰਸਾਦੁ ਤਾਂ ਜੇਵਿ ਜਾਵੋ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਬੇਬੇ ਜੀ ਮਰਦਾਨੇ ਤੈਨੂੰ ਕੁਝੁ ਤਈਆਰ ਹੈ ਸੋ ਦੇਵੋ। ਅੰਦਰੋ ਨਾਨਕੀ ਪਕਵਾਨ ਪਤਾਸੇ ਅਤੇ ਕੜਿਆ ਦੁਧੁ ਅਗੇ ਆਨਿ ਰਖਿਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਖਾਇ ਮਰਦਾਨਾ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਖਾਵੋ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਵੀ ਖਾਵਾਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਭਈ ਬਾਲਾ ਲੈ ਵੰਡ। ਬਾਲੇ ਵੰਡੇ ਤ੍ਰਿਹਾਂ ਖਾਧੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਲੈ ਬੇਬੇ ਜੀ ਅਸਾਡਾ ਕਰਤਾਰ ਕਰਤਾਰ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਨਾਨਕੀ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਭਾਈ ਜੀ ਫੇਰਿ ਕਦ ਦਰਸਨ ਦੇਸੋ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਬੇਬੇ ਜੀ ਅਸੀਂ ਤੁਸਾਡੇ ਪਾਸਿ ਆਹੇ। ਜਦਿ ਤੁਸੀਂ ਯਾਦਿ ਕਰੋਗੇ ਤਦੀ ਅਸੀਂ ਤੁਸਾਡੇ ਪਾਸ ਹਾਜਰ ਆਹੇ। ਤਾਂ ਨਾਨਕੀ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਜੋ ਤੁਸਾਡੀ ਰਜਾਇ ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਹਿਕ ਬੇਨਤੀ ਸੁਣੋ ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਖਾਂ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਆਖ ਭਾਈ ਬਾਲਾ। ਤੇਰਾ ਆਖਿਆ ਅਸਾਂ ਕਦੀ ਨਾਹੀ ਫੇਰਿਆ। ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਅਜ ਦੀ ਰਾਤਿ ਬੇਬੇ ਜੀ ਪਾਸਿ ਰਹੋ ਬੇਬੇ ਜੀ ਭੀ ਰਾਜੀ ਰਹੈ। ਬੇਬੇ ਜੀ ਮੁਹੋਂ ਤਾਂ ਕੁਝ ਆਖਿ ਨਾਹੀਂ ਸਕਦੀ ਪਰੁ ਤੁਸੀਂ ਬੇਬੇ ਜੀ ਨੂੰ ਰੰਜੁ ਨਾ ਕਰੋ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਰਾਤਿ ਬੇਬੇ ਜੀ ਪਾਸਿ ਗੁਜਰਾਨ ਕੀਤੀ। ਜਿਥੇ ਪਹਰ ਰਾਤਿ ਰਹੀ ਤਿਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਇਸਨਾਲੁ ਕੀਤਾ। ਨਾਲੇ ਮਰਦਾਨੇ ਭੀ ਕੀਤਾ, ਇਸਨਾਨ ਕਰਦਿਆਂ ਬੇਬੇ ਨੂੰ ਆਖਿਓਸ ਕਰਤਾਰ ਕਰਤਾਰ। ਉਥੋਂ ਜੋ ਉਡਾਰੀ ਲੀਤੀ ਉਸ ਸੋ ਬਵੰਜਾ ਸੈ ਕੋਹ। ਪਰਭਾਤ ਆਇ ਉਤਰੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬੋਲਿਆ, ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਅਸੀਂ ਕਿਥੇ ਆਹੇ ਅਤੇ ਕਿਥੇ ਆਏ ਆਹੇ। ਤਾਂ ਬਾਲਾ ਬੋਲਿਆ ਜੀ ਤੇਰੀ ਤੂਹੈਂ ਜਾਣੁ ਅਸਾਨੂ ਸੋਝੀ ਤੇਰੀ ਕਾਈ ਨਾਹੀ। ਕਿਆ ਜਾਪੇ ਤੂੰ ਪਰਮੇਸੁਰ ਹੈਂ ਕੇ ਤੂੰ ਸਾਧ ਹੈ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਕੁਝ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦੇ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਕਿਉਂ ਮਰਦਾਨਾ ਅਸੀਂ ਕਿਥੇ ਆਏ ਆਹੇ, ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਜਿਥੋਂ ਤੁਸਾਂ ਅਢਾਈ ਹਜਾਰ ਕੋਹਾਂ ਦੀ ਉਡਾਰੀ ਲੀਤੀ ਆਹੀ ਅਤੇ ਮਕੇ ਜਾਇ ਨਿਕਲੇ ਆਹੇ ਅਸੀਂ ਉਥੇ ਹੀ ਆਏ ਆਹੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਤੈਨੂੰ ਭਲਾ ਚਿਤਿ ਰਹਿਆਹੈ। ਮਰਦਾਨਾ ਆਖਿਆ ਜੀ ਤੁਸਾਡੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲਿ।

ਹਿੰਮਾਚਲ ਜਾਣਾ

ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਆਖੁ ਹੁਣਿ ਕਿਧਰ ਚਲਦਾ ਹੈਂ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਜਿਧਰਿ ਤੇਰੀ ਰਜਾਇ। ਗੁਰੂ ਆਖਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਆਖੋ ਤਾਂ ਸੁਮੇਰੇ ਉਪਰਿ ਚਲੀਏ, ਓਥੇ ਸਿਧ ਮੰਡਲੀ ਹੈ। ਉਨਾਂ ਦਾ ਦਰਸਨ ਕਰਦੇ ਚਲੀਏ। ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਭਲੀ ਗਲ ਹੋਵੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਗੇ ਚਲਿਆ। ਜਾਂ ਅਗੇ ਜਾਏ ਤਾਂ ਸਭ ਧਰਤੀ ਅਤੇ ਪਹਾੜ ਸੁਇਨੇ ਦੀ ਸਮਗਰੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਪੁਛਿਆ ਜੀ ਏਥੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਅਜਬ ਰੰਗ ਡਿਠਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਕੇਹਾ ਮਰਦਾਨਾ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਏਹੁ ਡਿਠਾ ਜੋ ਕੁਦਰਤਿ ਦੀ ਰਸ ਪਈ ਵਹਦੀ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਸਭ ਸੁਇਨੇ ਦੀ ਧਰਤੀ ਪਹਾੜ ਹੈਨਿ ਅਤੇ ਇਥੇ ਆਦਮੀ ਦੀ ਜਾਤਿ ਨਾਹੀਂ। ਅਤੇ ਜੀ ਏਸ ਜਾਹਗਾ ਦਾ ਨਾਉਂ ਕਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਸੁਣਿ ਮਾਰੂਫ਼ਤ ਦੇਸ ਜਾਹਗਾ ਦਾ ਨਾਉਂ ਹੈ ਅਹੈ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸ ਜੋ ਵਹਦੀ ਹੈ, ਏਥੇ ਕੋਈ ਬੀਜਣ ਵਾਲਾ ਨਾਹੀਂ ਆਪੇ ਕੁਦਰਤਿ ਨਾਲਿ ਪੈਦੇ ਹੋਂਦੇ ਹੈਨਿ ਅਤੇ ਆਪੇ ਫੁਟਿ ਜਾਂਦੇ ਹੈਨਿ ਏਹੁ ਰਸੁ ਕੁਦਰਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤਿ ਨਾਲ ਵਹਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਥੇ ਆਦਮੀਆਂ ਦਾ ਕੰਮ ਨਾਹੀਂ, ਆਦਮੀ

ਇਥੇ ਪਹੁੰਚਿ ਸਕਦੇ ਨਾਹੀਂ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਅਜੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਜੇਹਾ ਕੁਦਰਤਿ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਈਵੇ ਅਜਾਈਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਮੁਹਿ ਨਾਹੀਂ ਪਉਂਦਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਏਹੀ ਇਜੇਹੀ ਵਸਤ ਕਰਤਾਰ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਜੋ ਅਜਾਇ ਨਾਹੀਂ ਜਾਂਦੀ। ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਏਥੇ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਅਚਵਣੁ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਅਤੇ ਸੁਇਨਾ ਈਵੇ ਲਤਾਂ ਲਾਨਿ ਲਤਾੜੀਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਸੁਣਿ ਮਰਦਾਨਾ ਏਹੁ ਜੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸ ਕਰਤਾਰ ਪੈਦੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਆਪਣਿਆਂ, ਪਿਆਰੀਆਂ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਉਸ ਦੇ ਜੋ ਪ੍ਰੀਤਮ ਭਗਤ ਹੈਨ, ਜਿਨਾਂ ਸੈਸਾਰ ਦੇ ਰਸ ਕਸ ਛਡੇ ਹੈਲਿ ਤਿਨਾਂ ਨੂੰ ਏਹੁ ਰਸ ਕੁਦਰਤਿ ਨਾਲ ਉਨਾ ਦੀ ਰਸਨਾ ਤੇ ਜਾਇ ਪਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੁਇਨਾ ਜੋ ਦੇਖਨਾ ਹੇ ਜੋ ਉਸਦੇ ਨਿਜ ਭਗਤ ਹੈਨਿ ਸੋ ਉਨਾਂ ਦੀ ਏਹੁ ਆਂਵਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੈਸਾਰ ਵਿਚਿ ਜੋ ਸੁਵਰਨ ਹੈ ਸੋ ਕਚਾ ਹੈ। ਸੈਸਾਰ ਉਸੇ ਨਾਲਿ ਮੂਰਛ ਹੋਇ ਗਇਆ ਹੈ। ਅਤੇ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਦਿਸਟਿ ਏਥੇ ਖੁਲੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਿਸਨਾ ਨਾਮ ਦੀ ਰਹੀ ਹੈ ਹੋਰੁ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕੁਝੁ ਨਾਹੀਂ ਰਹਿਆ। ਮਰਦਾਨਾ ਸੈਸਾਰ ਅਤੇ ਭਗਤਾਂ ਵਿਚਿ ਏਹੇ ਫਰਕੁ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਪਚਾਇ ਸੰਘੇਗਾ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਤਨੇ ਵਰੇ ਤੇਰੇ ਨਾਲਿ ਫਿਰਦਿਆਂ ਹੋਏ, ਕਦੀ ਤਾਂ ਤੂੰ ਦਸਿਆ ਕਰੁ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਏਹੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਮਹਾਂ ਅਜਰੁ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰਾਂ ਦੀ ਆਪਿ ਕਰਤਾ ਜਰਾਏ ਸੋਈ ਜਰੇ। ਨਾਹੀਂ ਤਾਂ ਪੀਰ ਹੋਇ ਬਹਦੇ ਹੈਨਿ ਜਰ ਨਾਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਲਗਦੇ ਹੈਂ ਆਪੁ ਗਿਨਾਵਣਿ ਸਾਂਗ ਬਣਾਇ ਬਹਦੇ ਹੈਨਿ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਚਦਾ ਹੈ ਸੇ ਕੇਹੇ ਹੋਂਦੇ ਹੈਨਿ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਜਿਨਾਂ ਨੂੰ ਪਚਦਾ ਹੈ ਸੇ ਗੁਮ ਹੋਇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਨਿਰਬਲ ਹੋਇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੇਰ ਤੇਰ ਵਿਸਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਈਉਂ ਨਾਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੈਨਿ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਪਚਾਉ ਤਾਂ, ਮੈਂ ਪੀਵਾਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਏਥੋ ਜੋ ਆਇ ਪਹੁਚਿਆ ਹੈਂ ਸੇ ਪੀਵਣ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਪੀਉਂ। ਜੋ ਕੁਛੁ ਪੀਉ ਸਕਦਾ ਹੈ ਸੋਈ ਪੀਉ। ਮਰਦਾਨੇ ਉਹ ਰਸ ਪੀਤਾ, ਮਰਦਾਨਾ ਹੋਇਆ ਮਸਤੁ, ਮਰਦਾਨੇ ਦੀ ਭੁਖ ਦੁਖ ਸਭਾ ਉਠਿ ਗਈ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪੁਛਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਏਹ ਕਿਆ ਹੋਇਆ। ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਤੇਰੀ ਤੁੰਹੇ ਜਾਣੁ ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦੇ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇਹ ਕਿਆ ਕੀਤੋ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਤੂੰ ਚਿਤੁ ਥਾਇ ਰਖੁ, ਅਸਾਂ ਤੈਨੂੰ ਨਾਲੇ ਨਿਬਾਹਣਾ ਹੈ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਭਲਾ ਜੀ ਜੋ ਕੁਝੁ ਤੁਸਾਡੀ ਰਜਾਇ।

ਤਾਂ ਹਿੰਮਾਚਲ ਨੂੰ ਉਡਾਰੀ ਕੀਤੀ। ਜਾਇ ਹਿਮੰਚਲ ਉਪਰਿ ਖੜੇ ਹੋਏ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਪੁਛਿਆ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਹ ਕੇਹੜੀ ਜਹਗਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੋਲਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਏਹੁ ਹਿਮੰਚਲੁ ਹੈ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਏਹੁ ਤਾਂ ਬਗਾ ਜੇਹਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਏਹੁ ਬਗੀ ਬਰਫੁ ਹੈ। ਤੇਥੇ ਆਦਮੀ ਪੈਰ ਰਖਦਾ ਹੈ ਗਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੇਥੇ ਆਦਮੀ ਦਾ ਕਾਮੁ ਨਾਹੀਂ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਅਸੀਂ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਆਏ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬੋਲਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਕਰਤਾਰ ਲਿਆਇਆ। ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨਾ ਆਖਿਆ ਜੀ ਇਥੋਂ ਕਾਈ ਭਰੇ ਭੀ ਜਹਗਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਨਾਨਕ ਬਚਨੁ

ਕੀਤਾ, ਮਰਦਾਨਾ ਅਗੇਰੇ ਹੇਮਿ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਉਥੇ ਭੀ ਚਲੋਗੇ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਚਨੁ ਬੋਲਿਆ। ਚਲੀਏਂਗੇ ਮਰਦਾਨੇ। ਉਥੋਂ ਸਿਰਧਾਰ ਪਰਬਤ ਨੂੰ ਚਲੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਪੁਛਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਸਿਰਿਧਾਰ ਪਰਬਤ ਦਾ ਨਾਉਂ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਰਬਤ ਦਾ ਨਾਉਂ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਹੈ ਏਹੁ ਸਿਰਿ ਤਲਵਾਇਆ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਰਾਹ ਖਹੜਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀਂ। ਇਥੇ ਸੋਈ ਨਾਹੀ। ਇਥੇ ਸੋਹੀ ਪਹੁਚੇ ਜੇ ਪਉਨ ਅਸਵਾਰ ਹੋਵੇ। ਜੋ ਕਬੀਰ ਭਗਤ ਆਹਾ, ਕੇ ਰਵਿਦਾਸ ਨਾਮੇ ਆਹਾ, ਇਕੇ ਸਿਧਾ ਦੀ ਜਾਹਗਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਏਹੋ ਜੋ ਆਖਦੈ ਹੈਨਿ ਜੋ ਪਾਂਡੋ ਹਿਮੰਚਲ ਗਲੇ ਇਥੇ ਆਏ ਤਾਂ ਗਲੇ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਉਇ ਤਾਂ ਪਿਛੇ ਬਰਫ ਵਿਚਿ ਗਲਿ ਗਏ। ਹਿਕ ਯੁਦਿਸਟਲ (ਯੁਦਿਸਟਰ) ਸਾਬਤ ਆਇਆ ਸੋਈ ਸੁਰਗ ਲੋਕ ਗਇਆ। ਇਥੇ ਪਹੁਚਿਆ ਨਾਹੀਂ। ਬਾਲੇ ਸੰਧੂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਨੂੰ ਆਖਿਆ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਈਵ ਆਖਦਾ ਸੀ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਗੇ ਭੀ ਚਲਦੇ ਹੋ ਨਾ।

ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਮੇਲ

ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਚਲੁ ਮਰਦਾਨਾ ਅਗੇ ਚਲਦੇ ਆਹੇ। ਜਿਉਂ ਗੋਰਖ ਆਇ ਮਿਲਿਆ। ਆਦਿ ਕਹਿ ਬਚਨੁ ਕੀਤੋਸੁ :-

ਕਵਨ ਰੂਪ ਕਵਨੁ ਜਾਤਿ ਤੁਮਾਰੀ।
ਰਹੋ ਕਹਾ ਕਿਹਿ ਲੇਹੁ ਉਡਾਰੀ।.....
ਤਾਂ ਫਿਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਚਨੁ ਬੋਲਿਆ। ਸਬਦੁ :-
ਅੰਗੁ ਰੂਪ ਹਮਾਰਾ ਅਚਰਜੁ ਕਹੀਐ ਹਮਾਰੀ ਜਾਤਿ ਅਜਾਤੀ।
ਠਉਰ ਹਮਾਰੀ ਓਹੀ ਕਹੀਐ ਜਹਾ ਦਿਨਿ ਅਰ ਨਾਹੀਂ ਰਾਤੀ।.... ਗੋਰਖ ਚਲਦਾ ਰਹਿਆ।

ਗੁਰੂ ਤੇ ਸਿਖ ਦਾ ਸਨਬੰਧ

ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਪੁਛਿਆ, ਤਪਾ ਜੀ ਇਥੇ ਤਾਂ ਸੂਰਜ ਨਜਰਿ ਨਾਹੀਂ ਆਂਵਦਾ। ਅਸੀਂ ਕਿਥੇ ਆਇ ਪਏ ਆਹੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਚਨੁ ਕੀਤਾ। ਮਰਦਾਨਾ ਅਸੀਂ ਸੂਰਜ ਥੋਉਂ ਤੇ ਆਏ ਆਹੇ। ਫਿਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਪੁਛਿਆ, ਜੀ ਅਸੀਂ ਸੂਰਜ ਪਾਸੋਂ ਕਿਤਨਾ ਕੁ ਉਪਰਿ ਆਏ ਆਹੇ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਅਸੀਂ ਸੂਰਜ ਥੋਂ ਦੁਹਿ ਹਜਾਰ ਜੋਜਨ ਉਪਰ ਆਏ ਆਹੇ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਜਿਸ ਧਰਤੀ ਤੇ ਅਸੀਂ ਵਸਦੇ ਆਹੇ ਉਸ ਤੋਂ ਸੂਰਜ ਕਿਤਨਾ ਉਚਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਸੁਣਿ ਮਰਦਾਨਾ ਉਸ ਤੋਂ ਪੰਝੀ ਹਜ਼ਾਰ ਜੋਜਨ ਉਚਾ ਹੈ। ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਪੁਛਿਆ ਜੀ ਅਸੀਂ ਕਿਤਨੇ ਹਜਾਰ ਜੋਜਨ ਆਏ ਆਹੇ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਹਉ ਡਰਦਾ ਹਾਂ, ਪੁਛੇ ਬਾਝੂ ਰਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਨਾਹੀਂ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਆਖੁ ਮਰਦਾਨਾ ਨਿਸੰਗ ਆਖੁ, ਮੁਲਾਹਜਾ ਨਾ ਕਰੋ ਮੁਲਾਹਜਾ ਕਰੇਗਾ ਤਾਂ ਅਉਗੁਣ ਹੋਵੀਗਾ। ਮਹਾਪੁਰਖ ਦਾ ਅਤੇ ਸੇਵਕ ਦਾ ਕਰਤਾਰ ਏਹੋ ਸੰਜੋਗ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਪੁਛਣ ਦਾ ਅਤੇ ਦਸਣ ਦਾ। ਜਿ ਸਿਖ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਪਾਸੋਂ ਜੋ ਜੀ ਵਿਚਿ ਹੋਵੇ ਸੋ ਪੁਛੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਹ ਸਿੱਖ ਨਾਹੀਂ। ਅਤੇ ਜੇ ਸਿਖੁ ਪੁਛੇ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਦਸੇ ਨਾਹੀਂ ਅਕੇ ਗੁਸੇ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਗੁਰੂ ਨਾਹੀਂ ਉਹੁ ਠਗੁ ਹੈ ਉਸ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਛਡਣਾ ਜੋਗੁ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਾਈਂ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਖਬਰ ਨਾਹੀ ਜੇ ਸਿਖ ਨੂੰ ਕਦੇ ਤਾਰੇਗਾ। ਗੁਰੂ ਸਮਝਿ ਕਰਿ ਕਰਨਾ ਆਇਆ ਹੈ। ਮਾਨੁਖ ਜਨਮੁ ਦੁਰਲੰਭ

ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਸੋਧਿ ਕਰ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਭੀ ਵਰਤਿਆ ਹੈ ਜੋ ਸਿਖੁ ਭੀ ਸੋਧਿ ਕਰਨਾ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਜੋ ਆਪੁ ਮਲੀਨ ਅਹਾਰ ਕਰੇਗਾ ਸੋਈ ਗੁਰੂ ਅਗੇ ਆਨਿ ਰਖੇਗਾ। ਓਹ ਅਹਾਰ ਜੇ ਗੁਰੂ ਲੈ ਰਖੇਗਾ। ਤਾਂ ਉਸੇ ਅਹਾਰੁ ਵਿਚਿ ਗੁਰੂ ਭੀ ਵਰਤੇਗਾ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਸਿਖ ਸੋਧਿ ਕਰਣਾ। ਆਖੁ ਮਰਦਾਨੇ ਨਿਸੰਗ ਆਖੁ, ਪੁਛਣਾ ਹਈ ਸੋ ਪੁਛਿ ਲੈ ਮਤ ਕੋਈ ਅਰਮਾਨੁ ਰਹਿ ਜਾਈ, ਮਤੁ ਅਸਾਨੂੰ ਦੋਸੁ ਦੇਵੇਂ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਹੋਇਆ, ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਹਉਂ ਨਾਹੀਂ ਪੁਛਦਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਕਿਉਂ ਮਰਦਾਨਾ ਕਿਉਂ ਨਾਹੀਂ ਪੁਛਦਾ। ਤੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਮਨਾ ਕੀਤਾ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਬੁਰਾ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਕਿਉਂ ਭਾਈ ਬਾਲਾਲ ਤੁਧੁ ਬੁਰਾ ਕਿਉ ਮੰਨਿਆ। ਬਾਲੇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਮੈਂ ਤਾਂ ਕੁਝ ਇਸ ਤਾਈ ਆਖਿਆ ਨਾਹੀ। ਅਤੇ ਮੈ ਜੋ ਹਸਿਆ ਸੋਇ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਹਸਿਆ ਜੋ ਅਜਮਾਏ ਦਾ ਕਿਆ ਅਜਮਾਵਣਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਭਾਈ ਏ ਜੋ ਮਰਦਾਨਾ ਸਾਥੋਂ ਪੁਛਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਦਸਦੇ ਆਹੇ ਏਹਿ ਪਿਛੈ ਸਾਖੀਆਂ ਹੋਵਨਗੀਆਂ। ਜੋ ਜੋ ਪਿਛੇ ਗੁਰਮਖਿ ਹੋਵਨਿਗੇ ਸੋ ਵੀਚਾਰਨਗੇ ਅਤੇ ਪਿਛੇ ਸੈਸਾਰੁ ਝੂਠਾ ਬਹੁਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਕੂੜੀਆਂ ਕਰਾਮਾਤਾਂ ਬਹੁਤ ਲਾਵਨਿਗੇ, ਨਾਲੇ ਵੇਦਾਂ ਵਾਲੇ ਨਾਲੇ ਕਤੇਬਾ ਵਾਲੇ। ਜੋ ਕੋਈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਵਨਿਗੇ ਏਹ ਸਾਖੀਆਂ ਸੁਣਿ ਸੁਣਿ ਮਸਝਨਗੇ। ਅਤੇ ਹੋਰ ਉਨਾਂ ਦੇ ਰਿਦੇ ਤੇ ਕਾਈ ਨਾ ਲਗੇਗੀ।

ਅਤੇ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਅਸੀਂ ਤੁਸੀਂ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਪੁਰਾਤਨ ਯਾਰ ਆਹੇ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਉਠਿ ਕਰਿ ਹਥਿ ਜੋੜੇ ਅਤੇ ਮੁਹੋਂ ਆਖਿਓਸੁ, ਜੀ ਮੇਰੀ ਅਰਦਾਸਿ ਹੈ ਜੇ ਧਿਆਨ ਲਾਹਿ ਕਰਿ ਸੁਣੇਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਅਜੁ ਮੈ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਇਆ। ਅਜ ਅਸਾ ਤੇ ਕਰਤਾਰ ਬਹੁਤ ਮਿਹਰਵਾਨ ਹੋਇਆ ਜੋ ਤੈ ਖੁਲ ਕਰਿ ਵਚਨੁ ਕੀਤਾ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਜੋ ਕੁਝ ਆਖਣਾ ਹਈ ਸੋ ਢਿਲ ਨਾ ਕਰ ਝਬ ਹੋ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਮਰਦਾਨਾ ਤੁਰਕੁ ਕਿਉਂ ਹੋਇਆ। ਤੁਸੀਂ ਆਖਦੇ ਹੋ ਪੁਰਾਤਮ ਯਾਰੁ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਏਹੁ ਮਰਦਾਨਾ ਤਦ ਭੀ ਮਿਰਾਸੀ ਆਹਾ। ਜਾਂ ਰਾਜੇ ਜਨਕ ਅਗੇ ਭਗਤ ਅੰਗ ਸਰੋਧੁ ਕਰਦਾ ਆਹਾ।..... (ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਦਾ ਹਾਲ ਹੈ)

ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਜੀ ਕਿਵੇਂ ਧਰੂ ਦਾ ਭੀ ਦਰਸਨ ਹੋਵੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਚਨ ਕੀਤਾ। ਕਿਉਂ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਮਰਦਾਨਾ ਕਿਆ ਆਖਦਾ ਹੈ। ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਜੋ ਆਖਦਾ ਹੈ ਸੋ ਮੰਨੀਏ।

ਮਛਿੰਦਰ ਨਾਲ ਮੇਲ

ਸਿਰਧਾਰ ਪਰਬਤ ਤੋਂ ਚਲੇ ਅਗੇ ਉਨਾਰ ਪਰਬਤ ਦੇ ਗਏ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਪੁਛਿਆ, ਜੀ ਇਸ ਪਰਬਤ ਦਾ ਨਾਉਂ ਕਿਆ ਹੈ? ਇਤਨਾ ਵੀਚਾਰੁ ਕਰਦੇ ਆਹੇ। ਤਾਂ ਗੋਰਖ ਸਿਧ ਮੰਡਲੀ ਵਿਚਿ ਵਚਨੁ ਕੀਤਾ। ਅਗੇ ਸਿਧੋ ਨਾਥੋ ਜਤੀਉ ਈਹਾ ਮੈਲੀਨ ਦੇਹਿ ਕੀ ਜਾਹਗਾ ਨਾਹੀਂ। ਅਰੁ ਏਕ ਨਾਨਕ ਤਪਾ ਮਤਲੋਕ ਤੇ ਮਲਮੂਤ ਕੀ ਦੇਹਿ ਲਿਆਇਆ ਹੈ। ਕੋਈ ਸਿਧ ਨਾਥੁ ਜਤੀ ਜਾਉ ਉਸ ਕੋ ਜੀਤੋ। ਤਉ ਈਹਾ ਆਵਣੇ ਨਾ ਪਾਏ। ਮਛਿੰਦ੍ਰਨਾਥ ਕਹਿਆ, ਮੈਂ ਜਾਤਾ ਹੋ ਕਉਣ ਮਾਈ ਮੁਡਾ ਹੈ। ਆਦਿ ਮਛਿੰਦ੍ਰ ਨਾਥਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ.... ਦਿਤੀ। ਆਇ ਬਚਨ ਕੀਤੋਸੁ, ਆਖਿਉਸੁ, ਅਰੇ ਬਾਲਾ ਇਹਾ ਤੂੰ ਆਇਆ ਹੈ ਕੁਛੁ ਸਕਤ ਰਾਖਤਾ ਹੈਂ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਆ ਮੰਗੁ ਮਛਿੰਦ੍ਰ ਨਾਥਿ ਜੋ ਮੰਗੇ ਸੋ ਤੈਨੂੰ ਕਰਤਾਰ ਪਾਸੋਂ ਦੇਵਾਈਏ। ਮਛਿੰਦ੍ਰ ਨਾਥਿ ਤਮਕ ਖਾਇ ਕਰਿ ਬਚਨ ਕਹਿਆ :- (ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉਤਰ ਹਨ)

ਤਾਂ ਮਛਿੰਦ੍ਰ ਨਾਥਿ ਜਾਇ ਗੋਰਖ ਪਾਸਿ ਕਹਿਆ ਸੁਣੋ, ਨਾਥ ਜੀਉ, ਵੋ ਅਉਰੁ ਰੂਪ ਹੈ ਉਸਕੀ ਮਲ ਮੂਤ ਕੀ ਤੋ ਦੇਹੀ ਨਾਹੀ। ਤਉ ਭਰਥਰੀ ਨਾਥ ਕਹਿਆ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੈਂ ਜਤਾਂ ਹੋਂ। ਭਰਥਰੀ ਆਇ ਕੇ ਆਖਿਉਸੁ ਅਦੇਸ ਹੋ ਬਾਲੇ ਆਦੇਸ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਅਦੇਸੁ ਹੋ ਭਰਥਰੀ ਨਾਥ ਏਕੰਕਾਰ ਕੋ ਆਦੇਸ। ਫੇਰਿ ਭਰਥਰੀ ਕਹਿਆ ਅਰੇ ਬਾਲੇ ਕਹਾ ਸੋ ਆਇਆ ਕਉਣ ਹੋਤੇ ਹੋ ਕਉਣ ਨਾਂਉ ਹੈ। ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਨਿਰੰਕਾਰ ਕੇ ਆਏ ਹੈਂ ਬੇਗਮਪੁਰ ਤੇ ਨਾਉਂ ਹੈ ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ। (ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਵਾਰਤਾਲਾਪ)

ਤਾਂ ਭਰਥਰੀ ਨਾਥ ਭੀ ਹਉਲਾ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਜਾ ਇਤਨੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਹਕੀਕਤ ਸੁਣੀ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਏਹ ਤੇਰੇ ਹਜੂਰ ਹੋਈ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਸੰਧੂ ਆਖਿਆ ਗੁਰੂ ਮੇਰੇ ਹਜੂਰ ਹੋਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਮਨ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਸਤਿ ਦਿਨ ਅਤੇ ਸਤਿ ਰਾਤੀ ਬਿਦੇਹ ਰਹਿਆ ਕੋਈ ਬੁਲਾਇ ਸੰਘੇ ਨਾਹੀ ਨਾ ਕੁਝ ਪਾਵਣ ਨ ਕੁਝ ਪੀਵਣ ਨਾ ਨਾਵ੍ਣੁ ਨਾ ਧੋਵਣ, ਏਹਾ ਧੁਮ ਗਈ ਜੋ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਮਾਇ ਗਇਆ। ਜਾ ਅਠਵਾ ਦਿਨ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਸਵਾ ਪਹਿਰ ਦਿਨ ਚੜਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਹਿ ਵਿਚਿ ਆਇਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਬੋਲਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਸਦੋ। ਬਾਲੇ ਸੰਧੂ ਆਇ ਮਥਾ ਟੇਕਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਏਹੋ ਸਭੋ ਅੰਬ੍ਰਿਤ ਤੇਰੇ ਹਿਸੇ ਆਹਾ।

ਸਿਧਾਂ ਨਾਲ ਗੋਸ਼ਟ

ਆਖੁ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਆਖੁ, ਅਗੇ ਕਿਆ ਹੋਇਆ। ਫੇਰਿ ਬਾਲਾ ਸੰਧੂ ਬੋਲੇ ਨਾਹੀ। ਸਤ ਪਹਰ ਬਿਦੇਹ ਰਹਿਆ। ਜਾਂ ਬਾਲਾ ਦੇਹਿ ਵਿਚਿ ਆਇਆ ਤਾਂ ਬਾਲਾ ਲਗਾ ਲਿਖਾਵਣ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਿਲਕਾ ਪਰਬਤ ਤੇ ਜਾਇ ਚੜੇ। ਤਾਂ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦਿਸਿਆਵਣੋ ਰਹਿ ਗਇਆ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਪੁਛਿਆ ਜੀ ਹੁਣ ਤਾਂ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਨਜਰ ਨਾਹੀ ਆਵਦਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਹੇਠਿ ਦੇਖ। ਮਰਦਾਨਾ ਹੇਠਿ ਲਗਾ ਦੇਖਣ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਹੇਠਿ ਨਜਰਿ ਆਂਵਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਪੁਛਿਆ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਸੀਂ ਚੰਦ੍ਰਮੇ ਕੋਲੋਂ ਉਪਰਿ ਆਏ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬੋਲਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਅਗੇ ਵਡੀਆ ਜਾਹਗਾ ਹੈਨਿ। ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਕੇਹੀਆ ਜੇਹੀਆਂ ਹੈਨਿ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਅਗੇ ਸੁਮੇਰ ਤੇ ਸਿਧ ਮੰਡਲੀ, ਹੋਰ ਉਥੇ ਦਤਾ ਤ੍ਰਵੂ ਅਉਰ ਧਰੂ ਤਾਰਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਕੁਬੇਰ ਰਖੀਸਰੁ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਸਾਰੀ ਮਾਇਆ ਹੈ। ਅਤੇ ਉਸ ਅਗੇ ਮਹਾ ਦੇਉ ਭੰਡਾਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪ ਪਿੰਗੁਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਉਪਰਿ ਕਉਲਾਸ ਹੈ। ਜਿਥੈ ਧਰੂ ਭਗਤ ਕਾ ਮੰਡਲ ਹੈ। ਤਿਸ ਤੇ ਉਪਰਿ ਨਿਰੰਕਾਰ ਕਰਤਾਰ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਜੋਤਿਸਰੂਪੀ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਫੇਰਿ ਪੁਛਿਆ ਜੀ ਇਥੋ ਸੁਮੇਰ ਕਿਤਲਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬੋਲਿਆ। ਮਰਦਾਨਾ ਫੇਰਿ ਪੁਛਿਆ ਜੀ ਇਥੋ ਸੁਮੇਰ ਕਿਤਨਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬੋਲਿਆ। ਮਰਦਾਨਾ ਇਥੋਂ ਤਿਹਤਰ ਹਜਾਰ ਜੋਜਨ ਹੈ।

ਇਤਨੀ ਗੋਸਟੀ ਹੋਂਦੀ ਆਹੀ। ਜੋ ਭੰਗਰ ਨਾਥ ਜੋਗੀ ਪਹੁਚਿ ਕਰ ਆਇਆ। ਆਉਂਦੇ ਹੀ ਲਗਾ ਆਖਣ ਅਰੇ ਮਾਈ ਮੁੰਡੇ ਅਗੇ ਕਹਾਂ ਆਵਤਾ ਹੈ ਤੇਰੀ ਤੋ ਗਮ ਨਹਾਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਸਬਦ ਅੰਗ ਸਲੋਕ ਕਹਿਆ :-

ਮਾਈ ਹਮਾਰੀ ਮਨਸਾ ਹੋਤੀ ਤਿਸ ਕਾ ਮੂੰਡ ਮੁਡਾਇਆ।

ਦੁਰਮਤਿ ਹਮਾਰੀ ਦਾਦੀ ਕਹੀਏ ਤਿਸ ਕਾ ਕੰਨ ਛਿਦਾਇਆ।

ਮਾਨੁ ਹਮਾਰਾ ਦਾਦਾ ਕਹੀਏ ਸੋ ਤੋ ਸ਼ਬਦ ਜਲਾਇਆ.....

ਤਾਂ ਭੰਗਰ ਨਾਥ ਭੀ ਹਉਲਾ ਹੋਈ ਗਇਆ ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਕਿਉ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਕਿਉਂ ਰਜਾਇ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਜੋ ਤੁਸਾਡੀ ਰਜਾਇ। ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ

ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ, ਕਿਉਂ ਮਰਦਾਨਾ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਰਜਾਇ ਹੈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਵਤ ਕਦ ਇਧਰ ਆਂਵਦੇ। ਆਹ ਦੇਖਿ ਜਾਈਏ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਭਲਾ ਮਰਦਾਨਾ ਤੇਰਾ ਆਖਿਆ ਮੰਨਣਾ।

ਉਥੋਂ ਕੂਨ ਪਰਬਤ ਨੂੰ ਚਲੇ.... ਕਨੀਫ਼ਾਂ ਸਿਧਾ ਆਇਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਮਰਦਾਨੇ ਪੁਛਿਆ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਹਸੇ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬੋਲਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਏਹੁ ਜੋਗੀ ਜੋ ਆਈਆ ਦੇਖਨਾ ਹੈ, ਸੋ ਗੋਰਖ ਦਾ ਚੇਲਾ ਹੈ। ਗੋਰਖ ਅਸਾਂ ਉਪਰ ਚੜਤਾਂ ਕਰਿ ਕਰਿ ਭੇਜਦਾ ਹੈ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਆਖੋ ਤਾਂ ਏਸਿ ਜੋਗੀ ਨੂੰ ਚਡਿਉ ਗਟਿਉ ਕਰ ਮਾਰਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਮਰਦਾਨੇ ਇਥੇ ਚਡਿਆ ਗਟਿਆ ਦੀ ਲੜਾਈ ਨਹੀਂ। ਏਥੇ ਜੋ ਹੈ ਸੋ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਲੜਾਈ ਹੈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਭਲਾ ਹੋਵੇ ਜੀ ਤਾਂ ਕਨੀਫ਼ੇ ਕਹਿਆ ਸੁਣ ਤੋਰ ਰੇ ਬਾਲੇ ਤੂੰ ਈਹਾਂ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਆਇਆ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਹਮ ਆਏ ਹੈਂ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੇ ਦਰਸਨ ਤਾਂਈ। ਤਾ ਕਨੀਫੇ ਕਹਿਆ ਰੇ ਬਾਲਾ ਅਗੇ ਭੀ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਦਾ ਦਰਸਨ ਕੀਆਂ ਹੈ। ਕੇ ਅਬੀ ਆਇਆ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਸੁਣਿ ਕਨੀਫਾ ਜੋਗੀਆ ਹਮੇ ਅਗੇ ਭੀ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਆ ਹੈ ਤੋ ਅਬ ਭੀ ਆਏ ਹੈਂ। ਜੋ ਅਗੇ ਨਾ ਕੀਆ ਹੋਤਾ ਤੋ ਅਬ ਕਹਾ ਸੋ ਆਵਤੇ।.... (ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਗਲ ਬਾਤ).....

ਤਾਂ ਕਨੀਫਾ ਸਿਧ ਭੀ ਫਿਰਿ ਗਇਆ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਹੁਣਿ ਅਗੇ ਚਲੋ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਕਿਉਂ ਮਰਦਾਨਾ ਉਤਾਵਲਾ ਹੋਇਆ ਹੈਂ ਅਜੇ ਤਾਂ ਸਿਧ ਦਾ ਤਮਾਸਾ ਦੇਖ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਭਲਾ ਜੀ।

ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਹਨੀਫਾ ਸਿੱਧ ਆਇਆ ਆਇ ਕਰਿ ਆਖਿਆਉਸ ਆਦੇਸ ਹੋ ਬਾਲਾ ਆਦੇਸ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬੋਲਿਆ ਆਦੇਸ। ਨਿਰੰਕਾਰ ਪੁਰਖ ਕੋ ਆਦੇਸ ਆਉ ਹਨੀਫਾ ਸਿਧੁ। ਤਾਂ ਹਨੀਫਾ ਚਮਕਿਆ ਕਹਿਉਸੁ ਰੇ ਬਾਲਾ ਤੂੰ ਮੁਝੇ ਕਿਆ ਜਾਣਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਹਨੀਫਾ ਤੂੰ ਰਾਜੇ ਕੰਕਕਰਿਨ ਦਾ ਬੇਟਾ ਥਾ ਤੁਮਾਰਾ ਨਗਰ ਸੀਲਾ ਪੁਰ ਥਾ।... (ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਦਾ ਹਾਲ ਦਸਿਆ ਹੈ.....)

ਤਾਂ ਹਨੀਫਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਚਰਣਾ ਤੇ ਹਥੁ ਰਖਿ ਕੇ ਜਾਂਦਾ ਰਹਿਆ।

ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੋਪੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਗੋਰਖ, ਰੇ ਪੂਤਾ ਤੂੰ ਜਾਇ ਕਰਿ ਉਪਦੇਸਿ ਲਿਆਉ। ਗੋਪੀ ਚੰਦ ਕਹਿਆ, ਪਿਤਾ ਜੀ ਭਲਾ। ਗੋਪੀ ਚੰਦ ਆਇ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਆਦੇਸ ਕਹਿਆ, ਆਦੇਸ ਤਪਾ ਆਦੇਸ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਆਦੇਸ ਏਕੰਕਾਰ ਕੋ ਆਦੇਸ।..... (ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉਤਰ)...

ਤਾਂ ਗੋਪੀ ਚੰਦ ਕਹਿਆ, ਚਲੋ ਨਾਨਕ ਤਪਾ ਸਿਧ ਮੰਡਲੀ ਦਰਨ ਲੇਹੋ ਦੇਹੋ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਚਲੋ ਗੋਪੀ ਚੰਦ ਹਮ ਸਹਿਜ ਸਿਉ ਆਵੇਂਗੇ। ਗੋਪੀ ਚੰਦ ਸੁਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਗੋਰਖ ਗੋਪੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ, ਕਹੁ ਰੇ ਬਾਲੇ ਕਿਆ ਦੇਖਿਆ। ਗੋਪੀ ਚੰਦ ਕਹਿਆ ਸੁਣੋ ਪਿਤਾ ਜੀ ਉਹ ਤੋ ਤਤ ਸਰੂਪੀ ਹੈ। ਆਪੇ ਹੀ ਆਵਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਭਰਥਰੀ ਆਪਣੇ ਚਿਤਿ ਕਰੋਧਮਾਨ ਹੋਇ ਕਰਿ ਕਹਿਉਸੁ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਫੇਰਿ ਮੈਂ ਜਾਤਾ ਹੋਂ। ਤਬ ਗੋਰਖ ਕਹਿਆ, ਜਾਹ ਭਰਥਰੀ ਜਾਵੁ ਉਪਦੇਸ ਲਿਆਉ।....

ਫੇਰ ਭਰਥਰੀ ਕਹਿਆ, ਚਲੁ ਰੇ ਨਾਨਕ, ਈਹਾ ਤਕ ਆਇ ਪਹੁਚਾਇ ਕਿਉਂ ਖਾਲੀ ਫਿਰ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਭਰਥਰੀ ਵਾਚਃ-

ਲੇਹੁ ਪਿਆਲਾ ਨਾਨਕ ਪੀਉ। ਅੰਮ੍ਰਤ ਰਸਨਾ ਮਨੁ ਹੋਵੀ ਖੀਉ।

ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਬਤ ਬੋਲਿਆ :-

ਗੁੜੁ ਕਰਿ ਗਿਆਨੁ ਧਿਆਨੁ ਕਰਿ ਧਾਵੈ ਕਰਿ ਕਰਣੀ ਕਸੁ ਪਾਈਏ।

ਭਾਠੀ ਭਾਉ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਪੋਚਾ ਇਤੁ ਰਸਿ ਅਮਿਉ ਚੁਆਈਐ।

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ । ੩੮ । (੩੬੦)]

ਭਰਥਰੀ ਭੀ ਦੂਸਰੀ ਵਾਰੀ ਹਉਲਾ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਫੇਰਿ ਭੂਤਵਾ ਸਿਧੁ ਆਇਆ।... ਤਾਂ ਭੂਤਵਾ ਸਿਧ ਭੀ ਫਿਰਿ ਗਇਆ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਲਹੂ ਰੂਪ ਸਿਧੁ ਆਇਆ। ਤਾਂ ਲਹੂ ਰੂਪੇ ਸਿਧ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਆਇ ਆਦੇਸ ਕਹਿਆ, ਅਦੇਸ ਹੋ ਨਾਨਕ ਬਾਲਾ ਆਦੇਸੁ।.... (ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉੱਤਰ).......

ਲਹੂ ਰੂਪਾ ਸਿਧ ਭੀ ਬੋਲਿ ਗਇਆ। ਤਾਂ ਗੋਰਖ ਲਹੂਰੂਪੇ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ, ਕਿਉਂ ਬਾਲੇ ਦੇਹ ਬਾਤਾਂ। ਤਾਂ ਲਹੂ ਰੂਪੇ ਕਹਿਆ, ਥਲਾਥ ਜੀ ਉਹ ਤੋਂ ਅਟਕਤਾ ਕਹੀ ਨਾਹੀ.... ਤਾਂ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਕਹਿਆ ਪੂਤਾ ਗੋਪੀ ਚੰਦ ਮੈਂ ਜਾਣਤਾ ਹੋਂ ਪਰੁ ਏਹ ਸਿਧ ਕਾ ਮਾਨੁ ਉਤਰਨੇ ਦੇ। ਤਾਂ ਚਰਪਟ ਨਾਥ ਜੋਗੀ ਆਇਆ। ਚਰਪਟ ਵਾਚ (ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉਤਰ)....

ਭਾ ਭੰਗਰ ਨਾਥ ਬਹੁਤ ਸਰਮਿੰਦਾ ਹੋਇ ਗਇਆ।

ਹੰਦਾਲ ਬਾਰੇ ਭਵਿਖ ਬਚਨ

ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਤੂੰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਉਹ ਨਿਰੰਕਾਰ ਹੈਂ। ਤੇਰੇ ਆਗੇ ਕੋਈ ਨਾਹੀਂ ਠਹਰਦਾ ਸਭੇ ਭਸਮ ਹੋਇ ਜਾਂਦੇ ਹੈਨਿ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬੋਲਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਅਸਾਨੂੰ ਕਰਤਾਰ ਏਡੋ ਮਿਲਾਇਆ ਹੈ। ਅਤੇ ਬਿਨਿ ਨਿਰੰਕਾਰ ਥੀ ਹੋਰੁ ਅਸਾਡੀ ਦਿਸਟੀ ਤਲੇ ਕੋਈ ਨਾਹੀਂ ਆਂਦਾ। ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਕਬੀਰ ਭਗਤੁ ਜੋ ਆਹਾ ਉਸ ਦਾ ਕਸਮ ਅਸਾਥੋ ਭੀ ਅਗੇ ਆਹਾ। ਅਗੇ ਕਬੀਰ ਜੇਹਾ ਭਗਤੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਹੋਇਆ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਤੁਸਾਥੋਂ ਭੀ ਕਬੀਰ ਵਧਿ ਹੋਇਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਕਈ ਜੁਗ ਬੀਤਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਕਈ ਸਾਧ ਭਗਤ ਹੋ ਹੋ ਬੀਤੇ ਵਡੇ ਵਡੇ। ਪਰੁ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦਾ ਦੇਹਿ ਵਿਚ ਦਰਸਨ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਾਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਹਿਕਸੇ ਕਬੀਰ ਭਗਤ ਨੂੰ ਦੇਹਿ ਵਿਚ ਦਰਸਨ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਵਡਾ ਭਗਤ ਹੈ। ਕਬੀਰ ਜੀ ਭਗਤ ਨਾਲਿ ਕਿਸੇ ਦੀ ਭਗਤਿ ਨਾਹੀਂ ਲਗਦੀ। ਅਰੇ ਮਰਦਾਨੇ ਕਬੀਰ ਤੇ ਨਿਰੰਕਾਰ ਵਿਚ ਭੇਦੁ ਕੁਝ ਨਾ ਆਹਾ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਪੁਛਿਆ, ਜੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰਸ ਭੀ ਦਰਸਨ ਕੀਤਾ ਕੇ ਨਾਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਹੋਰਸੁ ਕਿਸੇ ਨਾਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਸਾਨੂੰ ਕਰਤਾਰੁ ਲਿਆਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਪੁਛਿਆ, ਜੀ ਤੁਸਾਥੋ ਭੀ ਵਡਿ (ਵਧ) ਹੋਇਆ। ਵਿਚਿ ਕਾਈ ਮੀਨ ਮੇਖ ਰਹੀ ਨਾਹੀਂ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਉਸ ਜੇਹਾ ਕੋਈ ਹੋਰੁ ਭੀ ਹੋਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਮਰਦਾਨਾ, ਹਿਕ ਜਿਟੇਟਾ ਹੋਸੀ ਅਸਾਥੋਂ ਪਿਛੇਪਰੁ ਉਹ ਅਸਾਡੀ ਆਣਿ ਰਖਸੀ ਸਉ ਵਰਾ ਅਸੀ ਦੇਹ ਛਡੀਏਗੇ ਤਾਂ ਪਿਛੈ ਹੋਵੇਗਾ। ਫਿਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਜੇ ਤੁਸਾਥੋ ਵਧਿ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾ ਤੁਸਾਡੀ ਆਣਿ ਕਿਉਂ ਰਖੇਗਾ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਇਸਵਾਸਤੇ ਮੰਨੇਗਾ ਜੋ ਗੁਰੂ ਅਸਾਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਸੋ ਉਸ ਨੂੰ ਭੀ ਉਹੋ ਮਿਲੇਗਾ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਪੁਛਿਆ, ਜੀ ਕੇਹੜੇ ਥਾਹੀ ਕੇਹੜੇ ਸੁਲਖ ਹੋਵੇਗਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ, ਵਟਾਲੇ ਦੇ ਪਰਗਨੇ ਵਿਚਿ ਹੋਵੇਗਾ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਤੁਸਾਂ ਜੇਹਾ ਹੋਸੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ

ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਅਸਾਥੋਂ ਭੀ ਵਧਿ ਹੋਸੀ ਪਰ ਵਡਾ ਗੁਰਮਖਿ ਹੋਸੀ ਗੁਰੂ ਭਾਂਈ ਕਰਿ ਕੇ ਆਣਿ ਮੰਨੀ ਸੀ। ਇਕੇ ਕਬੀਰ ਭਗਤ ਨੂੰ ਇਕੇ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਇਕੇ ਵੁਸ ਨੂੰ ਹੋਸੀ। ਫਿਰ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਹੁਣਿ ਅਗੇ ਚਲੋ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਲਾ ਮਰਦਾਨਾ ਚਲਦੇ ਆਹੇ। ਤਾ ਮੀਨਾ ਪਹਾੜ ਨੂੰ ਚਲੇ। ਜਾਇ ਮੀਨਾ ਪਰਬਤ ਉਪਰਿ ਖੜੇ ਹੋਏ।....

ਸਿਧ ਮੰਡਲੀ ਨਾਲ ਚਰਚਾ

ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਅਗੇ ਸੁਮੇਰੁ ਕਿਤਨਾ ਰਹਿਆ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਦਸ ਹਜਾਰ ਜੋਜਨ ਰਹਿਆ... ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਇਹ ਭੀ ਨਿਸਾ ਹੋਈ ਪਰੁ ਹੁਣਿ ਚਲੇ ਸੁਮੇਰ ਉਤੇ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨੇ ਅਜੇ ਸਿਧ ਮੰਡਲੀ ਨੂੰ ਵਿਚਿ ਵੀਚਾਰਿ ਹੋਂਦੇ ਹੈਨਿ। ਦੇਖੁ ਕਾਈ ਸਾਇਤ, ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਭਲਾ ਜੀ। ਤਾਂ ਸਿਧ ਮੰਡਲੀ ਨੂੰ ਗੋਰਖ ਪੁਛਿਆ, ਕਿਉ ਰੇ ਸਿਧੋ। ਤਾਂ ਸੰਘਰ ਨਾਥ ਕਹਿਆ, ਕਿਉਂ ਨਾਥ ਜੀ ਆਗਿਆ ਕਰੋ ਤੋ ਮੈਂ ਜਾਤਾ ਹੋਂ। ਤਾਂ ਗੋਰਖ ਕਹਿਆ, ਸੰਘਰ ਨਾਥ ਬੋਲਣੇ ਕੀ ਸਕਤ ਹੈ। ਤਾਂ ਸੰਘਰ ਨਾਥ ਕਹਿਆ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਆ ਨਾਨਕ ਤਪਾ ਹੈ। ਗੋਰਖ ਕਹਿਆਂ, ਜਾਉ ਨਾਥ ਜੀ। ਤਾਂ ਸੰਘਰ ਨਾਥ ਆਇਆ ਪਰੁ ਵਡੇ ਤਾਉ ਨਾਲਿ। ਆਉਂਦੇ ਹੀ ਆਖਿਉਸੁ' ਅਰੇ ਮਾਈ ਮੂੰਡੇ ਆਦੇਸੁ। ਨਾਨਕ ਬੋਲਿਆ ਨਾਹੀਂ ਪਰ ਹੋਂਠਾ ਵਿਚ ਮੁਸਕਿਆ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਸੰਘਰ ਨਾਥ ਕਹਿਆ, ਅਰੇ ਮਾਈ ਮੂੰਡੇ ਬੋਲਤਾ ਕਿਉਂ ਨਾਹੀਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬੋਲਿਆ :-

ਮਾਈ ਮੂੰਡਾ ਗੋਰਖ ਕਹੀਏ ਜਿਨਿ ਤੁਮ ਕੋ ਅਕਲਿ ਨ ਦੀਨੀ।

(ਸੰਘਰ ਨਾਥ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਵਾਰਤਾਲਾਪ)

ਸੰਘਰ ਨਾਥ ਭੀ ਸਰਮਿੰਦਾ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਮੈਂ ਇਥੇ ਵਡਾ ਤਮਾਸਾ ਡਿਠਾ। ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਆਖੁ ਮਰਦਾਨਾ, ਕਹੇ ਤਮਾਸਾ ਡਿਠੋ। ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਏ ਜੋ ਪਹਾੜੁ ਹੈ ਏਹ ਕੇਹੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਨਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਸੁਇਨਾ ਨਾ ਜਾਪਜਾ ਹੈ ਰੁਪਾ ਨਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਮੋਤੀ ਹੈਨਿ। ਨਾ ਜਾਪਦੇ ਹੈਨਿ ਲਾਲ ਜਵਾਹਰ ਹੈਨਿ ਨਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਹੀਰਾ ਪੰਨਾ ਹੈ। ਅਜੀ ਏਸ ਪਹਾੜ ਦਾ ਕੁਝ ਮਲੂਮ ਨਾਹੀਂ ਹੋਂਦਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਸੁਣਿ ਮਰਦਾਨਾ ਏਹੁ ਮੀਨਾ ਇਸੇ ਵਾਸਤੇ ਆਖੀਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਇਸ ਤੇ ਕੁਦਰਤਿ ਦੀ ਮੀਨਾਕਾਰੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਹੁਣਿ ਚਲੋ ਸੁਮੇਰ ਉਪਰਿ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਉਤਾਵਲਾ ਨਾ ਹੋ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਭਲਾ ਜੀ। ਫਿਰਿ ਮੰਗਲ ਨਾਥ ਜੋਗੀ ਨੂੰ ਗੋਰਖ ਕਹਿਆ, ਕਿਉਂ ਨਾਥ ਜੀ। ਮੰਗਲ ਨਾਥ ਕਹਿਆ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇਖਣੇ ਭੇਜਤੇ ਹੋ, ਕੇ ਝਗੜਾ ਕਰਨੇ ਭੇਜਤੇ ਹੋ, ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਦੇਣੇ ਕੋ ਭੇਜਤੇ ਹੋ। ਤਾਂ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਕਹਿਆ, ਨਾਥ ਜੀ ਜੋ ਤੁਮਾਰੇ ਜੀ ਆਵੇ ਸੋ ਕਰੋ। ਤਾਂ ਫਿਰਿ ਮੰਗਲ ਨਾਥ ਕਹਿਆ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੁਮ ਤੋ ਪੂਰੇ ਜੋਗੀ ਸਰੂਪ ਹੋ। ਅਰੁ ਉਹ ਭੀ ਪੂਰਾ ਜੋਗੀ ਸਰੂਪ ਹੈ ਸਿਤਕਾ ਦੇਖਣਾ ਅਰੋ ਖੋਜਣਾ ਕਿਆ। ਇਕ ਬਾਰ ਖੋਜਿਆ ਦੋ ਬਾਰ ਖੋਜਿਆ ਕਹੋ ਤੇ ਬੁਲਾਇ ਲਿਆਉ। ਤਾਂ

ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਕਹਿਆ, ਸੁਣੋਂ ਮੰਗ ਠਾਥ ਐਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਆਉ ਜੋ ਸੇਵਕ ਹੋਇ ਆਵੇ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਮੰਗਲ ਨਾਥ ਕਹਿਆ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਸੇਵਕ ਤਿਸ ਕੋ ਕੀਜੀਤਾ ਹੈ ਆਪਸ ਤੇ ਨੀਚਾ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤੇ ਅਰ ਆਪ ਜੈਸਾ ਹੋਵੇ ਯਾ ਆਪਸ ਤੇ ਉਚਾ ਹੋਵੇ ਤੋ ਉਹ ਕਿਉ ਕਰਿ ਸੇਵਕ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਜੇ ਉਸ ਕੇ ਆਗੇ ਨਿਉ ਚਲੀਏ। ਅਰੁ ਓਸ ਕੇ ਅੰਤਰਿ ਗਿਆਨੁ ਉਪਜਿਆ ਹੋਵੇ ਤੋ ਵਹ ਭੀ ਆਗੇ ਸੋ ਨਿਵਿ ਖੜਾ ਹੋਵੇ। ਅਰੋ ਜੋ ਆਪ ਸੇ ਉਚਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਉਸ ਕੀ ਖੁਸੀ ਆਵੇ ਤੋ ਨਿਵੈ ਨਹੀਂ ਤੋਂ ਨ ਕਿਵੇਂ। ਅਰੁ ਜੇ ਕਹੋ ਤੋ ਜਾਤਾ ਹੋ। ਤਾਂ ਗੋਰਖ ਕਹਿਆ ਮੰਗਲ ਨਾਥ ਤੈ ਕੁਝ ਅਰੁ ਗੋਪੀ ਚੰਦ ਸਮਝਿਆ ਹੈ। ਅਰੁ ਘੁਘੂ ਨਾਥ ਤੋ ਬੋਲਤਾ ਨਾਹੀ। ਅਰੁ ਚਰਪਟ ਨਾਥ ਸਭੋ ਦਾ ਏਕ ਜੈਸਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਅਉਰੁ ਨਾਥ ਸਿਧ ਖੇਸੁ ਫੇਸੂ ਹੈ। ਤੁਮਾਰੀ ਖੁਸੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜਾਉ ਨਾਹੀਂ ਤਾਂ ਨਾ ਜਾਉ। ਮੰਗਲ ਨਾਥ ਕਹਿਆ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੈ ਜਾਤਾ ਹੋ। ਗੋਰਖ ਕਹਿਆ, ਜਾਉ ਤਾਂ ਮੰਗਲ ਨਾਥ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ ਆਇਆ। ਪਰਸਿਉ ਦੇ ਮੁਕਾਮ ਆਹਿਆ। ਆਇ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅੰਤਰਿਜਾਮੀ ਆਹਾ ਉਸ ਦਾ ਭਾਉ ਦੇਖ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵੁਸ ਦੇ ਹਥ ਪਕੜਿ ਲੀਤੇ। ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਹਥ ਮੰਗਲ ਨਾਥ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਰਖੇ। ਅਤੇ ਮੁਹੋ ਭੀ ਬਚਨੁ ਬੋਲੇ ਆਦੇਸ ਏਕੰਕਾਰ ਕੋ ਆਦੇਸ। ਆਉ ਮੰਗਲ ਨਾਥ ਪੂਰਨ ਜੋਗੀਸਰੁ। ਤਾਂ ਮੰਗਲ ਨਾਥ ਕਹਿਆ, ਤਪਾ ਜੀ ਈਹਾਂ ਕਉਨ ਮਨੋਰਥ ਆਏ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਸੁਣੋ ਮੰਗਲ ਨਾਥ ਜੀ ਹਮ ਤੁਮਾਰੇ ਦਰਸਨ ਪਰਸਨ ਆਏ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਮੰਗਲ ਨਾਥ ਕਹਿਆ, ਧੰਨ ਹਮਾਰੇ ਭਾਗ। ਤਪਾ ਜੀ ਤੁਮੋ ਹਮ ਕੋ ਦਰਸਨ ਦੀਆ ਹੈ। ਚਲੋ ਸਿਧ ਮੰਡਲੀ ਦਰਸਨ ਲੇਹੋ ਦੇਹੋ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਲਾ ਮੰਗਲ ਨਾਥ ਜੀ ਤੁਮ ਚਲੋ ਹਮ ਆਵਤੇ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਮੰਗਲ ਨਾਥ ਕਹਿਆ, ਭਲਾ ਤਪਾ ਜੀ ਜਿਉ ਤੁਮਾਰੀ ਖੁਸੀ। ਅਰੁ ਜੋ ਕਹੋ ਤੇ ਈਹਾ ਹੀ ਭਗਤਿ ਲਿਆਵੇਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਕਹਿਆ, ਸੁਣਿ ਮੰਗਲ ਨਾਥ ਜੀਃ-

ਹਮ ਕਉ ਭਗਤਿ ਤੁਮਾਰਾ ਭਾਉ। ਸੁਪ੍ਰਸਿੰਨ ਕੀਆ ਆਤਮ ਰਾਉ।.....

ਤਬ ਮੰਗਲ ਨਾਥ ਕਹਿਆ, ਪਰੁ ਆਪਿ ਭੀ ਖੁਸੀ ਗਇਆ। ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਭੀ ਖੁਸੀ ਕਰਿ ਗਇਆ। ਤਾ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਗੁਰੁ ਜੀ ਏਹੁ ਤਾਂ ਕੋਈ ਅਜਬ ਜੋਗੀ ਆਹਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਭੇਖਾ ਵਿਚਿ ਸਭੋ ਇਕ ਜੇਹੇ ਨਾਹੀ ਹੋਂਦੇ। ਕੋਈ ਪੂਰਨ ਕੋਟ ਮੰਧੇ ਕੋਈ ਹਿਕੁ ਅਧੁ ਹੋਂਦਾਹੈ। ਭੇਖੀ ਬਹੁਤ ਹੋਂਦੇ ਹੈਨਿ। ਜੇ ਸਭੇ ਪੂਰਨ ਹੋਂਦੇ ਹੋਵਨ ਤਾਂ ਸਭ ਸਿਸਟਿ ਉਧਰਿ ਜਾਵੇ। ਪਰੁ ਕੋਈ ਹਿਕੁ ਅਧੁ ਹੋਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਤੇ ਪੂਰਨ ਕਿਰਪਾ ਹੋਂਦੀ ਹੈ। ਅਤੇ ਜਿਸ ਦੀ ਵਾਰੀ ਆਂਵਦੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਹੁਣ ਤਾਂ ਚਲਦੇ ਹੋ ਨਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਹਿਕੁ ਜੋ ਸੰਭੂਨਾਥ ਹੈ ਉਸ ਭੀ ਆਪ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਛਿਕਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਭੀ ਮਿਲੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਚਲਦੇ ਆਹੇ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਉਸ ਮੰਗਲ ਨਾਥ ਪਾਸੋ ਵਧਿ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਮੰਗਲ ਨਾਥੁ ਸਿਧਾ ਵਿਚਿ ਨਾਹੀ ਭੇਖੁ ਸਿਧਾ ਦਾ ਹੈ ਪਰੁ ਹੈ ਸਤਿਗੁਰ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਜੇ ਸਤਗੁਰੂ ਹੈ ਤਾਂ ਗੋਰਖ ਦਾ ਸਿਖੁ ਕਿਉ ਹੋਇਆ। ਅਤੇ ਜੋਗੀਆ ਦਾ ਭੇਖੁ ਕਿਉਂ ਲੀਤਾਸੁ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਉਸ ਤਾਈ ਗੋਰਖ ਹੀ ਮਿਲਿਆ ਆਹਾ। ਪਰੁ ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਪੁ ਕਰਤਾਰ ਆਪਣੀ ਵਲਿ ਛਿਕਿ ਲੈ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕੰਮੁ ਹੈ ਜੋ ਮੰਨੇ ਕਰਿ ਸਕੇ। ਉਹੁ ਤਾਂ ਭਾਣੇ ਦਾ ਸਾਹਿਬ (ਹੈ) ਨਾ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਏਹ ਨਜਰ ਕਰਤਾਰ ਤੁਸਾਂ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ੀ ਹੈ।

ਸੰਭੂ ਨਾਥ ਜੋਗੀ ਨਾਲ ਮੇਲ

ਤਿਚਰ ਨੂੰ ਸੰਭੂ ਨਾਥ ਜੋਗੀ ਆਇਆ। ਪਰੁ ਕਿਸਤਰਾਂ ਆਇਆ, ਇਕਿ ਮੁੰਦੇ ਇਕ ਫਰੂਆ ਏਕ ਬੈਰਾਗਨਿ ਲੀਤੀ ਆਇਆ। ਆਵਦੇ ਕਹਿਉਸ, ਆਦੇਸ ਹੋ ਨਾਨਕ ਬਾਲੇ ਆਦੇਸੁ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਆਦੇਸ ਏਕੰਕਾਰ ਕੋ ਆਦੇਸ। ਆਉ ਸੰਭੂ ਲਾਥ ਜੋਗੀ ਆਉ।.... (ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਵਾਰਤਾਲਾਪ)......

ਸੰਭੂ ਨਾਥ ਭੀ ਫਾਵਾ ਖਪਿ ਗਇਆ। ਅਗੇ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਪੁਛਿਆ, ਕਿਉਂ ਸੰਭੂ ਨਾਥ ਜੀ ਦੇਹ ਜਬਾਬੁ। ਕਿਆ ਕਿਆ ਬਚਨੁ ਕੀਆ ਕਿਆ ਕਿਆ ਬਚਨ ਸੁਣਿਆ। ਤਾਂ ਸੰਭੂ ਨਾਥ ਬੋਲਿਆ, ਨਾਥ ਜੀ ਉਹ ਤਾਂ ਅਉਰੀਆ ਬਉਰੀਆਂ ਬਾਤਾ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਮੰਗਲ ਨਾਥ ਕਹਿਆ, ਨਾਥ ਜੀ ਆਪਣੇ ਬਿਰਦ ਕੀ ਹਾਣ ਕੀਈ ਨਾਹੀ ਜਾਤੀ। ਪਰੁ ਜੇ ਸਚ ਕੋ ਝੂਠੁ ਕਹੀਐ ਤਾ ਪਤਿ ਗਿਰੀ ਹੋਈਤਾ ਹੈ। ਜੈਸਾ ਹੈ ਤੈਸਾ ਤੁਮ ਆਪੀਂ ਦੇਖੋਗੇ। ਤਾਂ ਸੰਭੂ ਨਾਥ ਕਹਿਆ, ਨਾਥ ਜੀ ਮੰਗਲ ਨਾਥ ਕੁਛੁ ਉਸ ਕਾ ਅੰਗੁ ਰਾਖਤੇ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਮੰਗਲ ਨਾਥ ਕਹਿਆ, ਸੁਣੋ ਜੋਗੀਸਿਰੋ ਤੇਰੇ ਕਹੇ ਉਹੁ ਕੁਛ ਕਮੀ ਨਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਏਹ ਬਾਤਾਂ ਜੋਗ ਕੀਆਂ ਨਾਹੀ। ਜੋ ਭਲੇ ਕੋ ਬੁਰਾ ਕਹੀਏ ਪੂਛ ਦੇਖ ਗੁਰੂ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਕੋ। ਸੰਭੂ ਨਾਥ ਕਹਿਆ, ਮੰਗਲ ਨਾਥ ਜੀ ਤੂੰ ਭੀ ਉਸ ਕੇ ਚੇਲੇ ਜਾਇ ਹੋਵੇ। ਤਾਂ ਮੰਗਲ ਨਾਥ ਕਹਿਆ, ਸੁਣਿ ਸੰਭੂ ਨਾਥ ਏਕ ਬਿਰੀਆ ਕੇ ਦਸ ਬਿਰੀਆ। ਐਸੀ ਬਾਤ ਕੋ ਦੋਖੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਸਾਧ ਕੇ ਆਗੇ ਸਾਧ ਹੀ ਨਿਵੇਗਾ ਅਰੁ ਚੋਰ ਕੇ ਆਗੇ ਚੋਰ ਨਿਵੇਗਾ। ਹੰਕਾਰੀ ਸਾਧ ਕੇ ਆਗੇ ਨਿਵਤੇ ਨਾਹੀ। ਸੰਭ ਨਾਥ ਜੀ ਇਨੋ ਬਾਤੋਂ ਜੋਗ ਪੂਰਨ ਨਾਹੀ ਹੋਤਾ। ਪੂਛੋ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਕੋ। ਤਾਂ ਸੰਭੂ ਨਾਥ ਸਰਮਿੰਦਾ ਹੋਇ ਕਰਿ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਨੂੰ ਪੁਛਣ ਲਗਾ। ਕਿਉਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੰਗਲ ਨਾਥ ਕਿਆ ਕਹੰਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਬੋਲੇ ਨਾਹੀਂ। ਤਾਂ ਗੋਪੀ ਚੰਦ ਬੋਲਿਆ, ਅਰੇ ਭਾਈਉ ਸਿਧੋ ਜਤੀਉ ਨਾਥੋ ਸਰੀਕਤ ਤੋ ਨਾਹੀ ਪੜੀ। ਕਿਆ ਹਮੀ ਤੁਮੀ ਸਾਧ ਸਿਧ ਹੈਂ ਅਉਰ ਭੀ ਸਭ ਨਿਰੰਵਨ ਕੇ ਕੀਏ ਹੁਏ ਹੈਂ ਨਾ। ਅਰੁ ਅਤੀਤ ਫਕੀਰ ਕੋ ਇਉਂ ਬਰਨੀ ਹੈ ਜੋ ਆਪਸ ਤੇ ਸਭ ਕੋ ਭਲਾ ਕਰਿ ਜਾਣੇ। ਅਰੁ ਆਪਸ ਕੋ ਸਭ ਤੇ ਨੀਚਾ ਕਰਿ ਜਾਣੇ ਅਰੁ ਯਉ ਨਾ ਕਹੀਏ ਜੋ ਮਹੀ ਗਿਆਨੀ ਧਿਆਨੀ ਹੋਂ ਅਉਰ ਕੋਈ ਨਾਹੀ। ਤਾਂ ਸੰਭੂ ਨਾਥ ਜਲਿ ਗਇਆ ਅਤੇ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਮੋਨਿ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਮੰਗਲ ਨਾਥ ਨੂੰ ਕਹਿਆ, ਸੁਣੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਜੋ ਕੁਛ ਤੁਮ ਮਤੁ ਕੁਝ ਕਹੋ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੋਪੀ ਚੰਦ ਮੰਗਲ ਨਾਥ ਨੂੰ ਕਹਿਆ, ਸੁਣੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਜੋ ਕੁਛ ਤੁਮ ਬਚਨ ਕਰਤੇ ਹੋ ਸੋ ਪੂਰਨ ਕਰਤੇ ਹੋਂ ਪਰੁ ਫਕੀਰ ਅਤੀਤ ਕੋ ਨਿਤ ਕਰਨਾ ਨਾਹੀ ਆਇਆ। ਅਰੁ ਜੇ ਚਰਚਾ ਕਰੀਏ ਤੋ ਸਹਜ ਕੇ ਘਰਿ ਮੈ ਕਰੀਏ। ਭਲਿਓ ਸਾਧ ਪੁਰਖੋ ਕੇ ਬਚਨ ਹੈਂ। ਜੋ ਗਿਆਨੀ ਧਿਆਨੀ ਗੁਰੂ ਹੈ। ਫਕੀਰੋਂ ਕਾ ਬਿਰਦੁ ਸਭੀ ਏਕੋ ਹੈ। ਭਿਨ ਭੇਦੁ ਕੁਝ ਨਾਹੀ। ਤਾਂ ਮੰਗਲ ਨਾਥ ਕਹਿਆ ਤਾਂ ਭਾਹੀ ਤੂੰ ਪੂਰਾ ਬਚਨੁ ਕਹਤਾ ਹੈ। ਗੁਰ ਉਪਦੇਸ ਐਸਾ ਹੀ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ। ਪਰੁ ਜਿਸ ਕੋ ਨਿਰੰਜਨ ਕਿਰਪਾ ਹੋਵੇ।......

ਗੋਰਖ ਨਾਲ ਸੰਬਾਦ

ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਹੁਣ ਤਾਂ ਸੁਮੇਰ ਉਪਰਿ ਚਲੋ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਚਲਿਦੇਹਾਂ। ਤਾ ਮੀਨਾ ਪਰਬਤ ਤੋਂ ਉਡਾਰੀ ਲੀਤੀ ਜਾਹਿ ਸੁਮੇਰ ਉਪਰ ਚੜਿ ਖੜੇ ਹੋਏ। ਅਗੇ ਸਿਧ ਮੰਡਲੀ ਨਉ ਨਾਥ ਚਉਰਾਸੀ ਸਿਧ ਛਿਅ ਜਤੀ ਬੈਠੇ ਬਾਤਾਂ ਕਰਦੇ ਹੈਲਿ ਗਿਆਨ ਧਿਆਨ ਦੀਆਂ ਗੁਰੂ

ਨਾਨਕ ਅਤੇ ਬਾਲੇ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਤ੍ਰਿਹਾਂ ਜਾਇ ਦਿਖਾਈ ਦਿਤੀ। ਜਾਹਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਆਦੇਸ ਹੋਂ ਨਾਥੋ ਸਿਧੋ ਜੀਤਉ। ਤਾਂ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਬੋਲਿਆ ਆਦਿ ਪੁਰਖ ਕੋ ਆਦੇਸੁ ਆਉ ਹੋ ਨਾਨਕ ਬਾਲੇ। ਗੋਰਖ ਬਚਨੁ ਕੀਤਾ ਅਰੇ ਸਿਧੋ ਇਸ ਬਾਲੇ ਕੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਾ ਪਿਆਲਾ ਦੇਹੋ। ਝੰਗਰ ਨਾਥ ਪਿਆਲਾ ਭਰਿ ਕਰਿ ਮਦ ਨਾਲਿ ਲੀਏ ਆਇਆ। ਆਨਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਅਗੇ ਰਖਿਉਸੁ। ਪੀਉ ਨਾਨਕ ਬਾਲੇ ਪੀਉ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪੁਛਿਆ ਏਹੁ ਕੇਹਾ ਪਾਣੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਝੰਗਰ ਨਾਥ ਕਹਿਆ, ਏਹੁ ਅੰਬ੍ਰਿਤੁ ਹੈ ਏਸ ਕੋ ਪੀਏ ਲਿਉ ਲਾਗਤੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਏਹੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਸਿਧ ਝੰਗਰ ਨਾਥ ਬੋਲਿਆ, ਅਰੇ ਬਾਲੇ :–

ਭਾਠੀ ਸਾਜੋ ਲਾਹੁਣ ਮੰਡੋ ਕਸਕੋ ਬੀਚ ਸਮਾਉ।
ਨਿਰਮਨ ਧਾਰਨ ਲੀਹੋ ਚਲਤੀ ਤਬ ਯਹ ਅੰਬ੍ਰਿਤ ਪਾਉ....
ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਉਤਰ ਦਿਤਾ :–
ਗਿਆਨ ਧਿਆਨ ਕੀ ਲਾਹੁਣ ਮਾਂਡੀ ਕਰਣੀ ਕੀ ਕਸੁ ਪਾਈ।
ਭਉ ਭਠੀ ਮੈ ਪ੍ਰੇਮ ਸਮਾਣਾ ਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਅਗਨਿ ਜਲਾਈ।...

[ਇਹ ਤੁਕਾਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਨਹੀਂ]

ਤਾਂ ਦੁਹਾਂ ਆਪਿ ਵਿਚਿ ਚਰਣ ਬੰਦਨਾ ਕੀਤੀ ਖਰੇ ਰਾਜੀ ਰਹੇ।

ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਚੰਬਾ ਨਾਥ ਬੋਲੇ ਨਾਹੀ ਮਗਨੁ ਹੋਇ ਰਹਿਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਆਖਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਏਹ ਚੰਬਾ ਨਾਥ ਬੋਲਦਾ ਨਾਹੀ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਉਤਾਵਲਾ ਹੋਇ ਕਰਿ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ ਅਜੀ ਬੁਲਾਈਏ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਚਨੁ ਕੀਤਾ ਬੋਲਿ ਹੋ ਚੰਬਾ ਨਾਥ ਬੋਲਤੇ ਕਿਉ ਨਾਹੀ।.... (ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਗਲ ਬਾਤ).....

ਚੰਬੇ ਅਤੇ ਨਾਨਕ ਆਪਿ (ਸ) ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਚਰਨ ਬੰਦਨਾ ਕੀਤੀ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਰਹੇ। ਘੁਘੂ ਨਾਥੇ ਅਤੇ ਚੰਬਾ ਨਾਥ ਅਤੇ ਮੰਗਲ ਨਾਥ ਅਤੇ ਮੰਗਲ ਨਾਥ ਅਤੇ ਗੋਪੀ ਚੰਦ ਏਤਨੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸੀ ਹੋਏ ਲਗੇ ਆਖਣਜੀ, ਹਮ ਨਿਹਾਲ ਹੁਏ ਅਜ ਹਮ ਕੋ ਅਲੇਖ ਪੁਰਖ ਦਾ ਦਰਸਨੁ ਹੂਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬੋਲਿਆ, ਨਾਥ ਜੀ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਦਰਸਣ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਤਰਸਦੇ ਆਹੇ। ਭਲਾ ਆਈ, ਜੋ ਅਸਾਂ ਕਰਤਾਰ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦਾ ਦਰਸਨ ਹੋਇਆ। ਜਾ ਇਤਨੇ ਨਾਥ ਖੁਸੀ ਹੋਏ। ਤਾਂ ਸੁਰਤਿ ਸਿਧੁ ਨਿਰਤ ਸਿਧ ਅਤੇ ਕਨਕ ਸਿਧੁ ਕਿਤਨੇ ਕੁ ਸਿਧੁ ਤਮਕਿ ਗੁਸੇ ਹੋਏ ਤਾਂ ਮੰਗਲ ਨਾਥ ਕਹਿਆ, ਸੁਣੋ ਭਾਈ ਗੋਪੀ ਚੰਦ ਬਾਲੇ ਇਹ ਸਿਧ ਕਿਆ ਕੈਸਾ ਹੰਕਾਰ ਕਰਤੇਹੈਂ। ਤਾਂ ਗੋਪੀ ਚੰਦੁ ਕਹਿਆ, ਗੁਰੂ ਨਾਥ ਜੀ ਤੁਮ ਦੇਖੋ ਤਮਾਸਾ ਨਾਨਕ ਤਪਾ ਕੇ ਕੁਛ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਇਨ ਪਾਸਿ ਤੇ। ਏਹ ਤੋ ਤੁਮਾਰੇ ਅਗੇ ਨਿਵਾ ਹੈ ਕਿਉਂ ਕੋ ਜੋਗ ਤੁਮ ਮੋਨਿ ਹੋਹਿ ਜਾਵੋ ਬੋਲੇ ਨਾਹੀ। ਤੁਮ ਆਪੇ ਤਮਾਸਾ ਦੇਖੋਗੇ। ਕੈਸੇ ਸਰਮਿੰਦੇ ਹੋਵੋਗੇ। ਤਾਂ ਉਨਾਂ ਸਿਧਾਂ ਕਰਾਮਾਤਾਂ ਲਾਈਆਂ ਕਿਆ ਕੀਤਾ ਮਿਰਗੰਨੀ ਉਡਾਇਲੋ। ਸਿੰਙੀ ਵਜਾਇਲੋ। ਫਰੂਆਦ ਉੜਾਇਲੋ। ਮੁੰਦ੍ਰਾ ਅਕਾਸ ਲੋ। ਜਿਤਨੇ ਸਿਧ ਤਮਕ ਰੂਪੀ ਹੋਏ ਆਹੇ ਸਭਨਾ ਆਪਣੇ ਸਾਜਿ ਉਡਾਏ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਚੁਪ ਕਰਿ ਮਚਲਾ ਹੋਇ ਬੈਠਾ। ਤਾਂ ਸਿਧ ਲਗੇ ਕਲਾ ਮਾਰਨ ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬੋਲੇ ਨਾਹੀਂ ਤਾਂ ਝੰਗਰ ਸੰਘਰ ਨਾਧਿ ਕਹਿਆ, ਅਰੇ ਨਾਨਕ ਅਬ ਤੁਝ ਕੋ ਕਿਆ ਹੂਆ?... (ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਤੇ ਗੋਰਖ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਗਲ ਬਾਤ).......

..... ਤਾਂ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਕਹਿਆ, ਹਾਂ ਮੰਗਲ ਨਾਥ ਜੀ ਹਮ ਉਸ ਕੇ ਪੋਤੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ।

ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਕਹਿਆ... ਹਾਂ ਮੰਗਲ ਨਾਥ ਜੀ ਹਮ ਉਸ ਕੋ ਦੇਖਤੇ ਥੇ ਦਿਖਾਂ ਜਿ ਪੂਰਨ ਪਿੰਡ ਹੈ। ਤਾਂ ਮੰਗਲ ਨਾਥ ਕਹਿਆ, ਗੁਰੂ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਜੀ, ਜੈਸਾ ਦੇਖੀਏ ਤੈਸਾ ਬਖਾਨੀਏ, ਫਕੀਰ ਦਾ ਬਿਰਦੁ ਐਸਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੋਰਖ ਕਹਿਆ ਹਾਂ ਮੰਗਲ ਨਾਥ ਜੀ ਤੁਮ ਸਤਿ ਬਚਨ ਕਹਤੇ ਹੋ।....

..... ਇਤਨੀ ਰਦ ਬਦਲਿ ਹੋਈ ਆਹੀ। ਜੋ ਪ੍ਰਾਨ ਨਾਥ ਉਠਿ ਕਰਿ ਆਸਣ ਤੇ ਆਇ ਬੋਲਿਆ।.... (ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤੇ ਪ੍ਰਾਨ ਨਾਥ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਗੱਲ ਬਾਤ)......

ਤਦ ਫੇਰਿ ਪ੍ਰਾਣ ਨਾਥ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਣਾ ਨੂੰ ਦਉੜਿਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਾਣ ਨਾਥ ਦੇ ਚਰਣਾ ਨੂੰ ਦਉੜਿਆ। ਦੁਹਾ ਆਪਿ ਵਿਚ ਮਥੇ ਟੇਕੇ ਬਹੁਤ ਸੁਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ। ਪ੍ਰਾਨ ਨਾਥ ਬਚਨੁ ਬੋਲਿਆ, ਤਪਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਅਬ ਹਮ ਕਉ ਨਿਰੰਜਨ ਪੁਰਖ ਸਵਾਧਾਨ ਦਰਸਨੁ ਹੂਆ। ਤਪਾ ਜੀ ਇਸ ਬਚਨ ਮੈ ਭਿਨ ਭੇਦੁ ਨਾਹੀ। ਤੁਮ ਅਰੁ ਨਿਰੰਜਨ ਮੈ ਭੇਦੁ ਜਾਨਤਾ ਹੈ ਜੋਗੀਸਿਰੁ ਨਾਹੀ। ਅਰੁ ਹਮ ਤੋ ਇਉਹ ਜਾਣਤੇ ਹੈ ਜ਼ੋ ਤੁਮ ਨਿਰੰਜਨ ਕੀ ਮੂਰਤਿ ਹੋ ਸਤਿ ਪ੍ਰਤੀਤਿ ਕਰਿ ਜਾਣਤੇ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਪ੍ਰਾਨ ਨਾਥ ਕਹਿਆ, ਕਿਉ ਪ੍ਰਾਨ ਨਾਥ ਜੀ ਨਾਨਕ ਤਪਾ ਦੇਖਿਆ, ਪ੍ਰਾਨ ਨਾਥ ਬੋਲਿਆ, ਹਾਂ ਮੰਗਲ ਨਾਥ ਜੀ ਜੈਸਾ ਤੁਮ ਕਹਿਤੇ ਥੇ ਤੈਸਾ ਹੀ ਦੇਖਿਆ। ਹਮ ਤੋਇ ਉਹੀ ਜਾਣਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਨਿਰੰਜਨ ਸਾਧ ਕੀਏ ਹੈਂ ਤਿਨੋ ਅਰੁ ਨਿਰੰਜਨ ਮੈ ਭੇਦ ਕੁਛ ਨਾਹੀ। ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਮੰਗਲ ਨਾਥ ਜੀ ਤੁਮ ਪੂਰਨ ਬਚਨ ਕਹਤੇ ਹੋ। ਪ੍ਰਾਨ ਨਾਥ ਆਪਣੇ ਆਸਣਿ ਜਾਇ ਬੈਠਾ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਹ ਜੋ ਪ੍ਰਾਣ ਨਾਥ ਆਹਾ ਏਹ ਤਾਂ ਉਚੇ ਬਚਨ ਬੋਲਿਦਾ ਆਹਾ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਚਨ ਬੋਲਿਆ ਹੋਂਦੇ ਹੈਨਿ। ਕਚੁ ਪਿਤਚੁ ਬੋਲਦੇ ਨਾਹੀ ਹੋਂਦੇ। ਏਹੁ ਅਸਲੀ ਨਾਥ ਆਹਾ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਹੁਣਿ ਤਾਂ ਨਾਥਾਂ ਦਾ ਨਾਉ ਦਸੀਏ ਦਿਖਾ ਅਸਲੀ ਨਾਥ ਕੇਹੜੇ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਸੁਣਿ ਮਰਦਾਨਾ ਨਾਥ ਦੇ ਨਾਉ ਪਹਲੇ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਹੈ। ੧। ਦੂਜੇ ਮਛਿੰਦ੍ਰ ਨਾਥ ਹੈ ।੨। ਤੀਜੇ ਚਰਪਟ ਨਾਥ ਹੈ । ੩ । ਚਉਥੇ ਮੰਗਲ ਨਾਥ ਹੈ ।੪। ਪੰਜਵੇਂ ਘੁਘੂ ਨਾਥ ਹੈ।੫। ਛਿਵੇਂ ਗੋਪੀ ਨਾਥ ਹੈ ।੬। ਸਤਵੇਂ ਪ੍ਰਾਨ ਨਾਥ ਹੈ ।੭। ਅਠਵੇਂ ਸੂਰਤਿ ਨਾਥ ਹੈ ।੮। ਨਾਵੇ ਚੰਬਾ ਨਾਥ ਹੈ ।੯।

ਮਰਦਾਨਾ ਏਹ ਨਉ ਨਾਥ ਹੈਨਿ। ਹੋਰੁ ਆਖਣਿ ਨੋ ਬਹੁਤੇਰੇ ਹੈਨਿ ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਪੁਛਿਆ ਜੀ ਛਿਅ ਜਤੀ ਕੇਹੜੇ ਕੇਹੜੇ ਹੈਨਿ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਜੀਤ। ਗੋਰਖ ਜਤੀ ।੧। ਦੱਤ ਜਤੀ ।੨। ਹਣਿਵੰਤ ਜਤੀ ।੩। ਭੀਖਮ ਜਤੀ ।੪। ਭੈਰਓ ਜੀਤ ।੫ । ਲਛਮਨ ਜਤੀ । ੬ । ਏ ਛਿਅ ਜਤੀ ਹੈਨਿ ਹੋਰੁ ਆਖਨ ਨੂੰ ਬਹੁਤੇਰੇ ਹੈਨਿ। ਹੋਰ ਚਉਰਾਸੀ ਸਿਧ ਜੋ ਆਖਦੇ ਹੈਨਿ ਸੋ ਕੇਹੜੇ ਕੇਹੜੇ ਹੈਨਿ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਭਲਾ ਮਰਦਾਨਾ ਓ ਭੀ ਦਸਹੀਏਗੇ ਪਹਿਲੇ ਭਗਰ । ੧ । ਦੂਜੇ ਸਗਰ । ੨ । ਤੀਜੇ ਸੰਘਰ । ੩। ਚਉਥੇ ਝੰਗਰ । ੪ । ਪੰਜਵੇਂ ਉਗਮ । ੫ । ਛਿਵੇ ਧੁਰਮ । ੬ । ਸਤਵੇਂ ਕਨੀਫਾ । ੭ । ਅਠਿਵੇਂ ਹਨੀਫਾ । ੮ । ਨਾਵੇ ਲਹਰੂਪਾ । ੯ । ਦਸਵੇਂ ਸੰਗਰ । ੧੦। ਯਾਰਵੇਂ ਸੰਘਰ । ੧੧ । ਬਰਾਵੇਂ ਹਾਜੀ ਰਤਨ । ੧੨। ਤੇਰਵੇ ਪੂਰਨਨਾਸਕਾ। ੧੩। ਚਉਦਵੇਂ ਬਿਬਲਕਾ । ੧੪ । ਪਦ੍ਰਵੇਂ ਜਾਲਕਾ ।

੧੫ । ਸੋਲਵੇਂ ਖਿੰਥੜਾ । ੧੬ । ਸਤਾਰਵੇਂ ਸੁਤਰ ਸਿਧੁ । ੧੭ । ਅਠਾਰਵੇਂ ਨਿਰਤਬੁਧਿ । ੧੮ । ਉਨੀਹਵੇ ਕੇਵਲ ਕਰਨ । ੧੯ । ਬੀਹਵੇਂ ਸਮਰਤ । ੨੦ । ਇਕੀਹਵੇਂ ਗਉਨਗੁਲਾ। ੨੧ । ਬਾਈਹਵੇਂ ਅਸਰਨਿਧਿ । ੨੨ । ਤੇਈਹਵੇ ਚਤਰਬੈਨ । ੨੩ । ਚਉਵੀਹਵੇ ਰਾਇ ਐਨਿ। ੨੪ । ਪਚੀਹਵੇ ਕੇਲਕਰਿਨ । ੨੫ । ਛਬੀਹਵੇ ਅਉਘੜ । ੨੬ । ਸਤਾਈਵੇ ਪਰਬਤ । ੨੭ । ਅਠਾਈਵੇਂ ਈਸਰ । ੨੮ । ਉਨਤੀਹਵੇ ਭਰਥਰੀ । ੨੯ । ਤੀਹਵੇ ਭੂਤਵੇਂ । ੩੦ । ਇਕਤੀਵੇ ਕੰਨਕਾ । ੩੧ । ਬਤੀਹਵੇ ਸੰਭੂ । ੩੨ । ਤੇਤੀਹਵੇਂ ਅਛਦੇਲਾ । ੩੩ । ਚਉਤੀਸਵੇ ਪਲਕਨਿਧਿ । ੩੪ । ਪੈਂਤੀਸਵੇਂ ਪਿਪਲਕਾ । ੩੫ । ਛਤੀਸਵੇ ਸੋਰਾਮਾ । ੩੬ । ਸੈਂਤੀਹਵੇ ਗਿਰਬੋਧ । ੩੭ । ਅਠਤੀਹਵੇ ਸਾਲਸਾ । ੩੮ । ਉਣਾਤਾਲੀਵੇ ਕੇਸਕਰਿਨ । ੩੯ । ਚਾਲੀਹਵੇ ਗੈਲਸਾ । ੪੦ । ਇਕਤਾਲੀਹਵੇ ਮੇਗਨਧਾਰ । ੪੧ । ਬੈਤਾਲੀਹਵੇ ਮੁਕਤੀ ਸਾਰ । ੪੨ । ਤਿਤਹਲੀਵੇ ਚਲਨਨਾ ਚਿਤੋ । ੪੩। ਚਉਤਾਲੀਵੇ ਹਵੇਸੁਰਐਨ । ੪੪ । ਪੈਤਾਲੀਹਵੇ ਸੰਧਿਸੈਨ । ੪੫ । ਛਿਤਾਲੀਵੇ ਗਿਰਵਗ । ੪੬ । ਸੈਤਾਲੀਹਵੇ ਜੋਤਿ ਲਗਨਾ । ੪੭ । ਅਠਤਾਲੀਹਵੇਂ ਜੋਤਿਮਗਨ । ੪੮ । ਉਣਵੰਜਵੇਂ ਬਿਮਲ ਜੋਤਿ । ੪੯ । ਪੰਜਾਹਵੇ ਸੀਤਲ ਜਲ । ੫੦ । ਇਕਵੰਜਵੇ ਅਘਰਘਨਾ । ੫੧ । ਬਵੰਜਵੇ ਤੁਲਸਜੋਗ । ੫੨ । ਤਿਵੈ-ਜਵੇ ਪ੍ਰਿਤਪਾਨਾ। ੫੩ । ਚਉਰੰਜਵੇ ਅਕਾਲ ਨਿਸਿ। ੫੪। ਬੰਵਜਵੇ ਤੁਲਸਜੋਗ । ੫੫ । ਛਿਵੰਜਹਵੇਂ ਰਾਮ ਕੁਆਰ । ੫੬ । ਸਤਵੰਜਵੇ ਕਿਸਨ ਕੁਆਰ । ੫੭ । ਅਠਵੰਜਵੇ ਬਿਸਨਪਾਤਾ । ੫੮ । ਉਣਹਠਵੇ ਸੰਕਰਜੋਗ । ੫੯ । ਸਠਵੇਂ ਬਰਮ ਜੋਰਮ । ੬੦ । ਇਕਹਾਠਵੇਂ ਮੀਰ ਉਸੈਨੀ । ੬੧ । ਬਾਹਠਵੇਂ ਮੀਰ ਜਿਬੀਲੀ ਕੰਧਾਰੀ । ੬੨ । ਤ੍ਰਹੇਠਵੇ ਕਲਿੰਦ੍ਰ ਨੈਨੀ । ੬੩ । ਚਉਠਵੇ ਨਲਿੰਦ੍ਰ ਨੈਨੀ । ੬੪ । ਪੈਹਠਵੇਂ ਸੁਰਸਤੀ । ੬੫ । ਛਿਆਹਠਵੇਂ ਗੋਰਧਾਨ ਸੈਨਾ । ੬੬ । ਸਤਾਹਠਵੇਂ ਵੈਗੁਰਫਾਬਾਸੀ । ੬੭ । ਅਠਾਹਠਵੇਂ ਅਲਨਾਸੀ । ੬੮ । ਉਨਹਤਰਵੇਂ ਕਲਾ ਕਸੰਗੀ । ੬੯ । ਸਤਰਵੇ ਬੇਕਰੰਗੀ । ੭੦ । ਇਕਤਰਵੇ ਕੇਵਲ ਚਰਮੀ । ੭੧ । ਬਹਤਰਵੇਂ ਕਰਮਨਾਸੀ । ੭੨ । ਤਿਹਤਰਵੇ ਕੁਲਿਬਿਲਾਸੀ । ੭੩ । ਚਉਹਤਰਵੇ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰੀ । ੭੪ । ਪਜਤ੍ਰਿਵੇਂ ਜੋਗ ਜਤੀ । ੭੫ । ਛਿਹਰਤਵੇ ਜੋਗ ਗਹਰੇ । ੭੬ । ਅਸੀਵੇ ਏ ਬਿਹਠਹਿਰੇ । ੮੦ । ਇਕਾਸੀਵੇਂ ਖਲਾਸਮੁਗਲਭੋਗੀ । ੮੧ । ਬਿਆਸੀਵੇ ਏਕਿਦਾਰ ਜੋਗੀ । ੭੨ । ਤ੍ਰਿਹਾਸੀਵੇ ਸੰਭਾਲਕਾਕਰੀਯੈ । ੮੩ । ਚਉਰਾਸੀਏ ਜੋਗੀ ਬਚਤ੍ਰਹੀਸੈ । ੮੪ । ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਸੁਣਿ ਮਰਦਾਨਾ ਚਉਰਾਸੀ ਸਿਧਾ ਕੇ ਨਾਉਂ। ਏਹ ਚਉਰਾਸੀ ਸਿਧ ਹੈਨਿ। ਅਤੇ ਉਹ ਨਉਂ ਨਾਥ ਹੈਨਿ। ਅਤੇ ਉਹੇ ਛਿ ਜਤੀ ਹੈਨਿ।....

.... ਤਾ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਸਤਿ ਜੀ ਸਤਿ ਹੁਣਿ ਮੇਰੀ ਬਹੁਤੁ ਨਿਸਾ ਹੋਈ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਹੁਣਿ ਅਗੇ ਭੀ ਚਲਦੇਹੋ ਨਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਚਲਦੇ ਆਹੇ... ਤਾਂ ਗੋਪੀ ਚੰਦੁ ਮੰਗਲ ਨਾਥ ਨੂੰ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਗੋਪੀ ਨਾਥ ਜੀ ਜੇ ਕਿਉ ਹੀ ਰਹਤਾ ਹੈ ਤੋ ਰਖੋ। ਐਸਾ ਸਾਧ ਜੋਗੀਸਰੁ ਸਾਥ ਰਹਣੇ ਕੀ ਲਾਇਕ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੋਪੀ ਚੰਦ ਕਹਿਆ, ਗੁਰੂ ਨਾਥ ਜੀ ਤੁਮਿ ਕਹੋ। ਤਾਂ ਮੰਗਲ ਨਾਥ ਤੇ ਘੁਘੂ ਅਤੇ ਗੋਪੀ ਨਾਥ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਨ ਨਾਥ ਇਤਨਿਆ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਕਹਿਆ, ਹੋ ਨਾਨਕ ਤਪਾ ਤੁਮਿ ਕਿਉ ਰਮਤੇ ਹੋ ਈਹਾਂ ਹੀ ਰਹੋ ਸਿਧ ਮੰਡਲੀ ਮੈ ਕਰੋ ਗੁਜਰਾਨਿ ਤੁਮਾਰੇ ਜੰਜਾਲ ਤੋ ਕੋਹੀ ਰਹਿਆ ਨਾਹੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ :-

ਏਕੁ ਜੰਜਾਲੁ ਹਮਾਰਾ ਕਹੀਏ ਸਾਧ ਮੂਰਤਿ ਕੋ ਪਰਸਨਾ।
ਲਖ ਚਉਰਾਸੀ ਹਮਤੇ ਛੁਟੀ ਏਕ ਸਤ ਗੁਰੂ ਕੇ ਦਰਸਨਾ।....

ਇਕ ਸਾਧ ਨਾਲ ਗੋਸਟ

.... ਤਾਂ ਉਥੇ ਉਡਾਰੀ ਲੀਤੀ ਤਾਂ ਸੀਲਾ ਪਰਬਤ ਤੇ ਆਏ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਪੁਛਿਆ, ਜੀ ਅਸੀ ਕਿਤਨੇ ਜੋਜਨ ਫਿਰਿ ਆਏ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਆਖਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਅਸੀਂ ਯਾਰਾਂ ਲਖ ਜੋਜਨ ਆਏ। ਸਭੇ ਤੇਰਾਂ ਲਖ ਜੋਜਨ ਫਿਰੇ ਆਹੇ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਫੇਰਿ ਪੁਛਿਆ ਜੀ ਈਨਾ ਪਰਬਤੁ ਧਰੂ ਕੋਲੋਂ ਊਚਾ ਕਿਤਨਾ ਹੈ। ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਪੰਜੀ ਹਜਾਰ ਜੋਜਨ ਉਚਾ। ਫਿਰਿ ਬਾਲੇ ਪੁਛਿਆ, ਜੀ ਅਖੰਡ ਪਰਬਤ ਧਰੂ ਭਗਤ ਪਾਸੋਂ ਕਿਤਨਾ ਉਰੇ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਪੰਜ ਹਜਾਰ ਜੋਜਨ ਉਚਾ ਹੈ। ਫੇਰਿ ਬਾਲੇ ਪੁਛਿਆ, ਜਿਥੇ ਨਿਰੰਕਾਰ ਜੋਤੀ ਸਰੂਪ ਬੇਠਾ ਆਹਾ ਉਹ ਪਰਬਤ ਕਿਤਨਾ ਆਹਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਅਖੰਡ ਪਰਬਤ ਪਾਸੋ ਪੰਝੀ ਹਜ਼ਾਰ ਜੋਜਨ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਬਾਲੇ ਪੁਛਿਆ, ਜੀ ਉਸ ਪਰਬਤ ਦਾ ਨਾਉ ਕਿਆਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਉਸ ਪਰਬਤ ਦਾ ਨਾਉ ਨਿਰਬਕਾਰ ਪਰਬਤੁ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਪੁਛਿਆ, ਜੀ ਕੋਈ ਇਥੇ ਭੀ ਸਾਧੁ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਇਥੇ ਨਾਹੀ ਪਰੁ ਅਗਲੇ ਪਰਬਤ ਉਪਰਿ ਹੈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਚਲੋ ਤਾਂ, ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਕੁਝ ਭੁਖ ਲਗੀ ਹਈ। ਕਛੁ ਖਾਂਦਾ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਇਥੇ ਤਾਂ ਪੰਖੀ ਨਾਹੀ ਨਜਰਿ ਆਂਵਦੇ ਆਦਮੀਆਂ ਦੀ ਕਿਆ ਖਾਣੀ ਹੈ। ਖਾਵ੍ਣੁ ਨੂੰ ਕਿਸ ਆਨਿ ਅਗੇ ਰਖਿਆਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਉਂਜ ਉਚੀ ਪਹਾੜੀ ਦੇਖੁ ਉਸ ਉਪਰਿ ਜਾਇ ਕਰਿ ਫਲ ਜਿਤਨੇ ਖੁਸੀ ਆਵਨੀ ਤਿਤਨੇ ਖਾਇ ਅਤੇ ਤੋੜਿ ਭੀ ਲਿਆਉ। ਮਰਦਾਨਾ ਜਾਇ ਕਰਿ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਕਿਆ ਦੇਖੇ ਜੁ ਕੁਦਰਤਿ ਦੇ ਬਿਰਛ ਫਲੇ ਖੜੇ ਹੈਨਿ ਮਰਦਾਨੇ ਹਥਿ ਨਾਲ ਤੋੜਿ ਕਰਿ ਮੁਹਿ ਪਾਏ। ਜਾ ਸੁਆਦ ਲਗਾ ਸੁ ਤਾਂ ਛਡਿ ਸਕੇ ਨਾਹੀ। ਬਹੁਤ ਖਾਧੇ ਸੁ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਤੋੜਿ ਆਂਦੇਸੁ। ਆਨਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਅਗੇ ਰਖਿਆਸਿ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਬਾਲਾ। ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਖਾਉ। ਥੋੜੇ ਜੇਹੇ ਅਸਾਨੂੰ ਦੇਹੁ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ। ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਅ, ਜੀ ਮੇਰਾ ਪੇਟ ਭਰਿਆ ਪਰ ਹਿਕ ਦੁਇ ਦੇ ਦੇਵੋ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਉਥੇ ਗਇਆ ਮਰਦਾਨਾ ਭੁਖਾ ਕਿਉਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਤੁਸਾਂ ਮੈਨੂੰ ਆਪੇ ਖਾਵਣ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਆਹਾ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਅਸਾਂ ਤੈਨੂੰ ਕਿਆ ਆਖਿਆ ਹਾ। ਅਸਾਂ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਕੁਝ ਆਖਿਆ ਨਾਹੀਂ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਪੁਛਿਆ, ਜੀ ਏਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫਲ ਈਵੇ ਜਾਂਦੇ ਹੈਨਿ ਕੋਈ ਖਾਵਣ ਵਾਲਾ ਕਉਣ ਹੈ। ਇਥੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਜੇ ਖਾਵਣ ਵਾਲੇ ਨਾ ਹੋਵਣਿ ਨਿਤ ਪੈਦਾ ਕਿਉਂ ਹੋਵਨਿ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਇਥੇ ਤਾਂ ਅਸਾਨੂੰ ਨਜਰ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਆਂਵਦਾ। ਅਤੇ ਤੁਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਨਜਰ ਆਂਵਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਦਸੋ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨੇ ਏਹੁ ਕੁਦਰਤ ਾ ਅਹਾਰ ਹੈ। ਏਹੁ ਗੁਪਤੁ ਮਹਾ ਪੁਰਖ ਹੈਨਿ ਤਿਨਾ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਕੀਤੇ ਹੈਨਿ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ, ਆਖਿਆ, ਜੀ ਉਥੇ ਕਿਆ ਕਰਨਾ ਹਈ। ਤੇ ਇਥੇ ਕਿਆ ਨਾਹੀਂ ਕਰਣਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਜੋ ਉਥੇ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਭਲਾ ਚਲੋ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਆਖਿਆ, ਚਲੁ ਭਾਈ।

ਉਥੋਂ ਉਡਾਰੀ ਲੀਤੀ ਉਹਾਰ ਪਰਬਤ ਤੇ ਆਏ। ਮਰਦਾਨੇ ਪੁਛਿਆ, ਅਸੀਂ ਹੁਣਿ ਕਿਥੇ ਆਏ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਅਸੀਂ ਉਹਾਰ ਪਰਬਤ ਤੇ ਆਏ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਪੁਛਿਆ, ਜੀ ਕਿਤਨੇ ਜੋਜਨ ਆਏ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਨਉ ਲਖ ਜੋਜਨ ਆਏ। ਸਭੈ ਬਾਈ ਲਖ ਜੋਜਨ ਆਏ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਇਥੈ ਸਾਧੁ ਆਖਦੇ ਆਹੇ ਸੁ ਕਿਥੇ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਇਥੇ ਹੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਚਲੋ ਦੇਖੈਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਉਤਾਵਲਾ ਨਾ ਹੋਆ ਕਰ। ਜਾਂ ਕੁਟੀ ਵਿਚੋਂ ਸਾਧੁ ਨਿਕਲਿਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ, ਉਸ ਅਰੈ ਸਾਧ ਤੁਸੀਂ ਕਉਨ ਹੋ ਜੋ ਈਹਾਂ ਆਇ ਪਹੁਚੇ ਹੋ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਮੇਰਾ ਨਾਉ ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਉਹ ਸਾਧੁ ਬੋਲਿਆ, ਅਰੇ ਭਾਈ ਤੇਰਾ ਨਾਉ ਤੋ ਹਮੋ ਨਾਨਕ ਤਪਾ ਸੁਣਿਆ ਥਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਤੂੰ ਕਿਆ ਜਾਣਤਾ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਉਸ ਕਹਿਆ, ਮੁਝ ਕੋ ਗੁਰੂ ਬਤਾਇਆ ਥਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਤੇਰਾ ਨਾਉ ਕਿਆ ਹੈ? ਅਤੇ ਤੇਰੇ ਗੁਰੂ ਕਾ ਕਿਆ ਨਾਉ ਹੈ? ਤਾਂ ਉਸ ਸਾਧੁ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਨਾਨਕ ਤਪਾ, ਗੁਰੂ ਕਾ ਨਾਉਂ ਸੀਲਸੈਨ ਅਰੁ ਮੇਰਾ ਨਾਉ ਕਲਿਆਨ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਹਮ ਕੋ ਅਪਨੇ ਗੁਰੂ ਕਾ ਦਰਸਨੁ ਦਿਖਾਉ। ਜਾਇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਰਤਾਰ ਕਰਤਾਰ ਕਹਿਆ। ਤਾਂ ਅਗੋਂ ਸੀਲਸੈਨਿ ਕਹਿਆ; ਆਉ ਭਾਈ ਸਤਿਕਰਤਾਰ ਆਉ ਬੈਠੋ ਭਾਈ। ਤਾਂ ਤ੍ਰੈ ਬੈਠਿ ਗਏ।

ਫੇਰਿ ਬਾਲੇ ਪੁਛਿਆ, ਜੀ ਅਸੀਂ ਤੁਸੀਂ ਸੀਲਾ ਪਰਬਤ ਤੋ ਜੋ ਫਿਰਿ ਉਪਰਿ ਚੜੇ ਇਖਨ ਪਰਬਤ ਤੇ। ਸੀਲਾ ਪਰਬਤ ਥੋ ਇਤਨਾ ਊਚਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਲਖ ਜੋਜਨ ਊਚਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਲੱਖ ਜੋਜਨ ਆਏ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਪੁਛਿਆ, ਜੀ ਇਸ ਪਰਬਤ ਕਾ ਨਾਉ ਕਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਇਸ ਪਰਬਤ ਦਾ ਨਾਉ ਘਿਰਾਨਿ ਪਰਬਤ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਪੁਛਿਆ, ਜੀ ਕੋਈ ਸਾਧ ਭੀ ਇਥੇ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਇਥੇ ਹਿਕੁ ਰਖੀਸਰੁ ਹੈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਉਸ ਰਖੀਸਰੁ ਨੂੰ ਦੇਖੋਗੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਉਹ ਆਪੇ ਅਸਾਨੂੰ ਦੇਖੇਗਾ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਭਲਾ ਜੀ। ਉਸ ਪਹਾੜ ਤੇ ਬਡਾ ਤਲਾਉ ਕੁਦਰਤਿ ਦੇ ਜਲ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਖੜਾ ਆਹਾ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਇਸਨਾਨ ਲਗਾ ਕਰਨਿ। ਤਾਂ ਉਹ ਰਬੀ ਸਰੂਪ ਆਇਆ ਆਹਾ। ਤਾਂ ਉਹ ਆਂਵਦੇ ਹੀ ਬਦਨੁ ਕੀਤਾ ਨਾਨਕ ਤਪਾ ਕਲਜੁਗ ਮੇਂ ਤੂਹੀ ਹੂਆ ਹੈਂ। ਜਨਕ ਬਿਦੇਹੀ ਕਾ ਸੇਵਕੁ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਹਾਂ ਰਖੀਸਰ ਮੈਂ ਹੀ ਹੋਂ। ਅਰੁ ਰਖੀਸਰ ਤੇਰਾ ਨਾਉ ਕਿਆ ਹੈ? ਅਰੇ ਤਪਾ ਮੇਰਾ ਨਾਵੁ ਸੁਖਚੈਨ ਰਖੀਸਰੁ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਅਰੇ ਭਾਈ ਤੂੰ ਉਹੀ ਸੁਖਚੈਨ ਹੈ ਜਨਕ ਬਿਦੇਹੀ ਕਾ ਸਿਹਿਜਾਹਰੂ ਜੋਧਾ। ਤਾਂ ਰਖੀਸਰ ਕਹਿਆ, ਹਾਂ ਭਾਈ ਮੈਂ ਉਹੀ ਹੋ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਉਸ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਢਹਿ ਪਇਆ। ਅਗੋਂ ਉਸ ਗਲਿ ਵਿਚ ਲੀਤਾ। ਤਾਂ ਰਖੀਸਰ ਕਹਿਆ ਚਲੋ ਭਾਈ ਕੁਟੀ ਮੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਰਜਾਇ ਮੰਗੀ। ਖੁਸੀ ਕਰਿ ਉਡਾਰੀ ਲੀਤੀ।

ਮਰਦਾਨੇ ਦੀ ਮੌਤ

ਉਥੋਂ ਜੋ ਆਏ ਉਲਾਕ ਪਰਬਤ ਤੇ ਆਏ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਪੁਛਿਆ, ਜੀ ਹੁਣਿ ਅਸੀਂ ਕਿਥੇ ਆਏ। ਅਤੇ ਕਿਤਨੇ ਜੋਜਨ ਆਏ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪੁਛਿਆ, ਅਸੀਂ ਉਲਾਕ ਪਰਬਤ ਤੇ ਆਏ। ਫੇਰਿ

ਮਰਦਾਨੇ ਪੁਛਿਆ, ਜੀ ਕਿਤਨੇ ਜੋਜਨ ਆਏ। ਅਤੇ ਜੀ ਏਹੁ ਕਿਹੜੇ ਬੰਦਰ ਦਾ ਰਾਹੁ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਅਸੀਂ ਯਾਰਾਂ ਲਖ ਜੋਜਨ ਆਏ। ਅਤੇ ਸਭੇ ਚਾਲੀ ਲਖ ਜੋਜਨ ਆਏ। ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਪਹਲੇ ਜਾਇ ਖੜੇ ਹੋਸੀਏ ਤੇ ਘੁਰਟ ਬੰਦਰ। ਦੂਜਾ ਆਵਸੀ ਲਾਹੜੀ ਬੰਦਰ। ਤੀਜਾ ਵਿਚਿ ਆਵਸੀ ਮਛਲੀ ਬੰਦਰ। ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਪੁਛਿਆ, ਜੀ ਅਤੇ ਕਿਸ ਰਾਜੇ ਦੇ ਖੰਡ ਜਾਇ ਵੜੀਏਗੇ? ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਜੋ ਮਰਦਾਨਾ ਪੁਲਸਤ ਖੰਡ ਲੰਕਾ ਸਹਰ ਰਾਜੇ ਪੁਲਿਸਤਾ ਦਾ ਹੈ ਉਥੋਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਭਭੀਛਨ ਹੈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਪੁਛਿਆ, ਜੀ ਅਗੇ ਘਰਿ ਕਿਤਨੀ ਦੂਰਿ ਰਹੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਘੁਰ ਚਿਤਿ ਆਹਿਆ ਹਈ। ਤੈਨੂੰ ਘਰਿ ਜਾਇ ਵਾੜੀਏ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਤੁਸਾਂ ਭੀ ਘਰਿ ਚਲਣਾ ਹੈ ਕੇ ਨਾਹੀ ਚਲਣਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਅਸਾਨੂੰ ਕਰਤਾ ਲੈ ਜਾਸੀ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਭੀ ਜਾਸੀਏ। ਅਤੇ ਤੂੰ ਉਤਾਵਲਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਪਹੁਚਾਇ ਛਡੀਏ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਹੁਣਿ ਧਕਾ ਦੇਂਦੇ ਹੋ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਕਿਉ ਮਰਦਾਨੇ ਅਸਾਂ ਤੈਨੂੰ ਧਕਾ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕੇ ਤੈਂ ਆਪੇ ਘਰਿ ਚਿਤਿ ਕੀਤਾ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਮੈਂ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾ ਇਹ ਗਲ ਪੁਛੀ ਤੁਸਾਂ ਮੈਨੂੰ ਏਹੁ ਕਿਉ ਆਖੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਚਲੁ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਹੁਣਿ ਅਸਾਥੋਂ ਮਰਦਾਨਾ ਅਗੇ ਹੀ ਵਿਦਾ ਹੋਂਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਇਜੇਹੀ ਨਾਹੀ ਕਰਣੀ, ਨਾਲੇ ਨਿਬਾਹਣਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਆਖ ਮਰਦਾਨਾ ਅਸੀਂ ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਬਹੁਤ ਰਾਜੀ ਆਹੇ। ਅਸਾਂ ਉਪਰਿ ਕਰਤਾਰ ਬਹੁਤ ਮਿਹਰਵਾਨ ਹੈ। ਜੋ ਤੈਨੂੰ ਅਸਾਂ ਪਾਸੋਂ ਉਥੇ ਨਾਹੀ ਮੰਗਿਆ। ਕਿਉਂ ਜੋ ਤੂੰ ਆਖੇ ਜੀ ਮੈਂ ਭੁਖਦੇ ਟੋਟੇ ਮੁਇਆ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਮੇਰੀ ਦੇਹਿ ਕਿਥੇ ਛੁਟੇਗੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਤੇਰੀ ਦੇਹ ਪਲੀ ਜਹਗਾ ਛੁਟੇਗੀ। ਭਖਬਰ ਤੇ ਕੰਧਾਰ ਦੇ ਵਿਚਿ ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਕਦੋਂ ਛੁਟੇਗੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਪੰਜਾ ਦਿਹਾਂ ਨੂੰ ਤ੍ਰੈ ਘੜੀਆਂ ਦਿਨ ਰਹਦੇ। ਤਾਂ ਫੇਰ ਮਰਦਾਨੇ ਪੁਛਿਆ, ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਹਾਜਰ ਹੋਸੋ ਨਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਅਸੀਂ ਤੇਰਾ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਜਾਸੀਏ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਪੁਛਿਆ, ਜੀ ਸਾੜੋਗੇ ਕੇ ਦਬੋਗੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਜੋ ਤੂੰ ਆਖੇ ਸੋ ਕਰੀਏ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਮੇਰਾ ਆਖਿਆ ਕਰਸੋ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨੇ ਤੇਰਾ ਹੀ ਆਖਿਆ ਕਰੀਏ ਆਖ ਤੂੰ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਸਾੜੋਗੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੁਸਾਂ ਤੇ ਬਹੁਤ ਰਾਜੀ ਰਹਾਂਗਾ ਅਤੇ ਨਾ ਸਾੜੋਗੇ ਤੇ ਦਬੋਗੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਰੰਜ ਹੋਵਾਂਗਾ। ਦਰਗਾਹ ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਦਾਵਨਿਗੀਰ ਹੋਵਾਂਗਾ। ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਅਖੀ ਡਿਠਾ ਹੈ। ਰਾਤ ਕਰਤਾਰ ਮੈਨੂੰ ਆਪ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ ਜੋ ਇਥੇ ਸਾੜੀਦਾ ਹੈ ਸੁ ਪਾਕ ਹੋਇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਜੋ ਦਬੀਦਾ ਹੈ ਸੋ ਅੱਗੇ ਸਾੜੀਦਾ ਹੈ। ਤੁਸਾਂ ਗੁਰ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਅਵਸਿ ਸਾੜਨਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਏਹੁ ਭਾਰ ਅਸਾਡੀ ਗਰਦਨ ਹੋਇਆ। ਅਸਾਂ ਤੈਨੂੰ ਅਵਸਿ ਸਾੜਨਾ ਦਬਨਾ ਨਾਹੀ। ਤੂੰ ਚਿਤੁ ਥਾਇ ਰਖੁ ਕਰਤਾਰ ਭਾਵੇ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਸਾੜਈਂਗੇ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਗੇ ਮਥਾ ਟੇਕਿਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਕਹਿਆ, ਚਲੋ ਭਾਈ। ਤਾਂ ਚਉਥੇ ਦਿਨ ਦਰਬੇਲਾ ਸਹਰ ਦਾ ਨਾਉ ਹੈ ਉਥੇ ਆਇ ਉਤਰੇ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਪੁਛਿਆ, ਜੀ ਏਥੇ ਹੀ ਛਡਣੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਗਰੂ ਕਹਿਅ, ਮਰਦਾਨੇ ਏਥੇ ਤੇਰੀ ਅਵਲਾਦ ਰਹੇਗੀ। ਅਤੇ ਤੈਨੂੰ ਖੁਰਮੇ ਸਹਰ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਆਹੇ। ਚਲੁ ਕਰਿ ਖੁਰਮਾ ਖਾਹਿ ਤੇਰਾ ਉਥੇ ਅਹਾਰੁ ਬਾਕੀ ਰਹਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਵੇਂ ਦਿਨ ਜਾਇ ਮਰਦਾਨੇ ਖ਼ਰਮੇ ਦੇ ਫਲ ਖਾਧੇ। ਜਾਂ ਘੜੀਆਂ ਤ੍ਰੈ ਦਿਨ ਰਹਿਆ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪੁਛਿਆ, ਕਿਉਂ ਮਰਦਾਨਾ ਦੇਹਿ ਖਬਰਾਂ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਤਈਆਰੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਕਿਉ

ਕਰਿ ਜਾਤੋ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਮੈਂ ਇਉ ਕਰਿ ਜਾਣਾ ਜੋ ਮੇਰੇ ਨਾਭ ਵਿਚੋਂ ਪਾਉਣੀ ਦੀ ਗੰਢਿ ਖੁਲੀ ਹੈ। ਅਤੇ ਨੱਵੇ ਸਾਸ ਰਹਦੇ ਹੈਨਿ ਭਾਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਗਿਣਤੇ ਜਾਉ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਨੂੰ ਗਿਣਿਦਾ ਜਾਹਿ। ਤਾਂ ਬਾਲਾ ਗਿਣਣ ਲਗਾ ਪੂਰੇ ਨੱਵੇ ਸਾਸ ਦੇਹੀ ਵਿਚੋਂ ਹੋਏ ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਦੇਹੀ ਨੂੰ ਹਥੁ ਲਾਇਆ। ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਹਈਓ ਨਾਹੀ। ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਕਿਉ ਭਾਈ ਬਾਲਾ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਹੁਣਿ ਪੂਰਨ ਹੋਇਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਮਥਾ ਕਰਤਾਰ ਅਗੇ ਟੇਕਿਆ। ਆਖਣ ਲਗਾ ਭਾਈ ਬਾਾ ਦੇਖੁ ਕਰਤੇ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਵਡਿਆਈਆਂ। ਕੇਹੀ ਮਰਦਾਨੇ ਪਰਿ ਕਿਰਪਾ ਕੀਤੀਸੁ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਉਹੁ ਕਰਤਾਰ ਅਤੇ ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਇਸ ਦੇਹ ਨੂੰ ਹੁਣਿ ਸਾੜੀਏ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਹੁਣਿ ਕਰੀਏ ਆਹਰ ਤਾਂ ਉਸੇ ਖੁਰਮੇ ਦੀਆਂ ਲਕੜਂਆਂ ਲੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਹਿਕੁ ਚਾਦਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਪਣੀ ਦਿਤੀ ਹਿਕਿ ਬਾਲੇ ਦੀ ਲੀਤੀ ਅਤੇ ਹਿਕਿ ਮਰਦਾਨੇ ਦੀ ਆਹੀ। ਤ੍ਰਿਹਾਂ ਚਾਦਰਾਂ ਦਾ ਖਫਣੁ ਕੀਤਾ ਮਰਦਾਨਾ ਉਥੇ ਸਾੜਿਆ।

ਸੇਤਬੰਦਰਾਮੇਸਵਰਮ ਜਾਣਾ

ਜਾ ਉਥੇ ਚਲੇ ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ, ਜੋ ਸੇਤਬੰਦਰਾਮੇਸਰੁ ਆਖੀਦਾ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਰਾਮ ਚੰਦ ਪੁਲ ਬੱਧੀ ਆਹੀ ਉਹ ਨਾ ਡਿਠਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਉਹ ਤਾਂ ਦੂਰਿ ਰਹੀ। ਤਾਂ ਬਾਲਾ ਚੁਪ ਕਰਿ ਰਹਿਆ, ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਕਿਉਂ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਦੇਖਣ ਤੇ ਮਨੁ ਹਈ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਤੁਸਾਡੀ ਰਜਾਇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਚਲੁ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਉਹ ਭੀ ਦੇਖੁ ਚਲੀਏ। ਉਥੋਂ ਉਡਾਰੀ ਲੀਤੀ ਆਇ ਸੇਤਬੰਦਰਾਮੇਸਰ ਨਿਕਲੇ। ਤਾਂ ਏਵੇਂ ਖੜੇ ਹੋਏ ਆਹੇ

ਜੋ ਗੋਰਖ ਗੁਰੂ ਭਰਥਰੀ ਚੇਲਾ, ਮਛਿੰਦ੍ਰ ਨਾਥ ਰਹੇ ਅਲਬੇਲਾ।

ਗੋਬਿੰਦੁ ਜੁਗਤਿ ਸਿਉ ਖੇਲਾ, ਲਹਰੂਪਾ ਆਇ ਇਕੇਲਾ।.....

ਤਾਂ ਭਰਥਰੀ ਵਾਚ :-

ਕਉਨ ਜੋਤਿ ਸਰਬ ਸਿਰਿ ਮੋਰ, ਏਕੋ ਆਪ ਦੂਜਾ ਨਾਹੀ ਹੋਰ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵਾਚ :-

ਨਿਰੰਜਨ ਜੋਤਿ ਸਰਬ ਸਿਰਿਮੋਰ, ਏਕੋ ਆਪ ਦੂਜਾ ਨਾਹੀ ਹੋਰ।

ਤਾਕਾ ਅੰਤੁ ਨਾ ਪਾਰਾਵਾਰ, ਅਗਮ ਅਗਾਧਿ ਬਿਅੰਤੁ ਅਪਾਰ।....

ਭਰਥਰੀ ਵਾਚ :-

ਕਿਵ ਕਰਿ ਦੁਨੀਆ ਦੁਤਰੁ ਤਰਿਆ, ਕਿਵ ਕਰਿ ਬਾਲੇ ਜੀਵਤ ਮਰਿਆ।....

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵਾਚ : '

ਗੁਰਮੁਖਿ ਖੋਜਤ ਰਾਹੁ ਬਤਾਇਆ, ਸਹਿਜ ਮਿਲੈ ਜਗ ਜੀਵਨੁ ਪਾਇਆ।.....

ਗੋਰਖ ਵਾਚ :-

ਜਤੀ ਸਤੀ ਸਤਵੰਤਾ ਸਾੜਾ, ਪੰਚੇ ਇੰਦ੍ਰੀ ਮਾਰਿ ਨਿਵਾੜਾ।

ਨਾਮੁ ਦਾਨੁ ਗੁਰਮਖਿ ਇਸਨਾਨੀ, ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਬੇਤਾ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ।.......

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵਾਚ :-

ਚੰਚਲ ਚਾਇ ਨ ਖੇਲੈ ਖੇਲੇ, ਕਾਮਨਿ ਦਾਮਨਿ ਤਿਆਗੇ ਗੁਰ ਮੇਲੇ।....

ਚੰਚਲ ਨਾਰਿ ਨਾ ਜਾਇ ਅਖਾੜੇ, ਗਗਨੰਤਰ ਧਣਖ ਸਹਿਜ ਮਹਿ ਚਾੜੈ।

ਗੋਰਖ ਵਾਚ : '

ਕਵਨੁ ਰੂਪ ਭਵਨ ਬਿਸਥਾਰੁ ਕਵਨ ਅਰੰਭ ਨਵਲ ਅਕਾਰੁ।.....

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵਾਚ :-

ਸਚੁ ਰੂਪ ਪਵਨ ਬਿਥਾਰ। ਅਗਨਿ ਅਰੰਪੁ ਸਬਦੁ ਅਕਾਰੁ।.....

ਅਚਲ ਵਟਾਲੇ ਜਾਣਾ

ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੋਰਖ ਕਹਿਆ, ਅਰੇ ਨਾਨਕ ਬਾਲਾ ਚਲਤੇ ਹੈਂ ਸਿਧਾ ਕਾ ਮੇਲਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਹਾਂ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਕਹਾ ਹੈ ਮੇਲਾ। ਤਾਂ ਗੋਰਖ ਕਹਿਆ, ਅਚਲ ਵਟਾਲੇ, ਅਚਲ ਸਿਧਾ ਕਾ ਮੇਲਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਸਿਧੋ ਕਦਾਂ (?) ਹੈ ਅਤੇ ਇਥੋਂ ਕਿਤਨੇ ਕੋਹ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਜਹਹੁ ਤੁਮ ਤੋ ਸਿਧ ਹੋ ਉਡਿ ਜਾਤੇ ਹੋ ਹਮ ਮਨੁਖ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਭਰਥਰੀ ਬੋਲਿਆ, ਅਰੇ ਨਾਨਕ ਬਾਲੇ ਤੂੰ ਤੋ ਕਉਸ ਕਉ ਉਡਾਵਤਾ ਥਾ ਅਬ ਕਿਆ ਤੁਝ ਕੋ ਭੀ ਉਡਾਵੇਗਾ। ਤਾਂ ਭਰਥਰੀ ਕਹਿਆ, ਰੇ ਨਾਨਕ ਕਉਸ ਤੈਂ ਹੀ ਨੇ ਉਡਾਈ ਥੀ ਕੇ ਕਿਸੀ ਅਉਰ ਨੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ :-

ਸਚਿ ਸਬਦਿ ਨੈ ਕੰਉਸ ਉਡਾਈ। ਆਗਿਆ ਬੇਕੰਕਾਰੀ ਆਈ।

ਬਿਨੁ ਆਗਿਆ ਸਿਉ ਕਾਉਨ ਉਡਾਵੇ। ਐਸਾ ਕੋਈ ਦਿਸਟਿ ਨਾ ਆਵੇ।....

ਤਾਂ ਸਿਧਾਂ ਉਡਾਰੀ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਕਿਉ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਸਿਧ ਤਾਂ ਗਏ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਜੋ ਤੁਸਾਡੀ ਰਜਾਇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਚਲੁ ਭਾਹੀ ਬਾਲਾਾ ਅਸੀ ਭੀ ਜਾਈਏਗਾ। ਜੇ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਕਰਤਾਰ ਲੈ ਜਾਏ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ, ਭਲਾ ਜੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਉਡਾਰੀ ਲੀਤੀ। ਜਾਂਦੋ ਅਚਲ ਵਟਾਲੇ ਹਿਕ ਪਿਪਤ ਦੇ ਹੇਠਿ ਥੜਾ ਆਹਾ। ਉਸ ਉਪਰਿ ਬੈਠਿ ਗਏ। ਜਾਂ ਸਿਧ ਆਏ ਤਾਂ ਕਿਆ ਦੇਖਨਿ ਜੋ ਨਾਨਕ ਤਪਾ ਅਗੇ ਹੀ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੋਰਖ ਕਹਿਆ, ਆਦੇਸ ਹੋ ਨਾਨਕ ਤਪਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਅਦੇਸ ਏਕੰਕਾਰ ਕੋ ਹੋ ਗੋਰਖ ਨਾਥ। ਤਾਂ ਭਰਥਰੀ ਕਹਿਆ, ਅਰੇ ਨਾਨਕ ਤਪਾ ਤੂੰ ਕੁਛ ਇਸਟੀ ਭੀ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ :-

ਉਸਤਾਦ ਹਮਾਰਾ ਸਤਿਗੁਰ ਪੂਰਾ। ਆਦਿ ਅੰਤਿ ਬਚਨ ਕਾ ਸੂਰਾ।.....

ਤਲਵੰਡੀ ਆਉਣਾ ਤੇ ਸਹਜਾਦੇ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ

ਜਾਂ ਉਥੋਂ ਮੇਲਾ ਉਜੜਿਆ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਵਟਾਲੇ ਕਿਆ ਲੋਕਾਂ ਸਿਞਾਣ ਲਿਤਾ। ਲੋਕ ਆਇ ਕਰਿ ਕਈ ਪੈਰੀਂ ਪਏ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਦੁਸਟੀ ਲਗੇ ਕਰਨਿ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਕਿਉਂ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਇਥੋਂ ਲੋਕ ਦੁਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਅਤੇ ਅਸਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਨੂੰ ਉਥੇ ਲੈ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਦੁਇ ਸਾਧ ਕੰਧਾਰਿ ਵਿਚਿ ਹੈਨਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਅਸਾਡਾ ਵਚਨ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਸਹਜਾਦਾ ਮਰਦਾਨੇ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਤਲਵੰਡੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਉਸ ਤਾਂਈ ਓਥੇ ਲੈ ਜਾਵਣਾ ਹੈ ਜਰੂਰ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਚਲੋ।

ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਉਡਾਰੀ ਲਿਤੀ ਆਇ ਚੰਦ੍ਰਭਾਨ ਸੰਧੂ ਦੇ ਖੂਹ ਤੇ ਉਤਰੇ ਬਾਲੇ ਦੇ ਪਿਉ ਦਾ

ਖੂਹ ਥਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਤਾਂ ਚਲਿ ਗਇਆ। ਅਤੇ ਕਾਲੂ ਭੀ ਅਤੇ ਅਮਾ ਬੀਬੀ ਭੀ ਚਲਿ ਗਈ। ਚਾਚਾ ਲਾਲੂ ਰਹੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਚੰਬੜ ਪਵਸੀ। ਅਤੇ ਅਸਾਂ ਜਰੂਰ ਜਾਵਨਾ ਹੈ। ਤੂੰ ਮਰਦਾਨ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਨੂੰ ਸਦਿ ਲਿਆਉ ਚੁਪਾਤਿਆਂ ਜਾਣੇ ਕੋਈ ਨਾਹੀ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਸਹਜਾਦੇ ਨੂੰ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਆਹੋ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਕਹਿਆ, ਭਲਾ ਜੀ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਜਾਇ ਸਹਿਜਾਦੇ ਨੂੰ ਸਦਿਆ ਚਾਰਿ ਘੜੀ ਰਾਤਿ ਗਈ ਆਹੀ। ਤਾਂ ਸਹਜਾਦਾ ਅੰਦਰੋਂ ਨਿਕਲ ਆਇਆ। ਜਾਂ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਬਾਲਾ ਸੰਧੂ ਹੈ ਜੋ ਨਾਨਕ ਤਪੇ ਨਿਾਲ ਗਇਆ ਆਹਾ। ਅਤੇ ਮੇਰਾ ਪਿਉ ਭੀ ਇਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲੇ ਆਹਾ। ਸਿਵਾਨਿ ਕਰਿ ਸਹਜਾਦਾ ਪੈਰਾਂਾ ਤੇ ਢਹਿ ਪਇਆ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਵਚਨੁ ਕੀਤਾ ਸਹਜਾਇਾ ਕਰਤਾਰ ਭਲਾ ਕਰੇ। ਅਤੇ ਆਪਨੇ ਨਾਉਂ ਦੀ ਦਾਤਿ ਦੇਵੈ।

ਸੁਣਿ ਭਾਈ ਸਹਜਾਦਾ ਤੈਨੂੰ ਨਾਨਕ ਤਪਾ ਸਦਦ ਹਈ। ਤਾਂ ਸਹਜਾਦੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਮੇਰਾ ਬਾਬਾ ਕਿਥੇ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਸਹਜਾਦਾ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ ਹੈ। ਤੂੰ ਤੁਰਤੁ ਚਲੁ। ਤਾਂ ਸਹਜਾਦਾ ਕਰਮ ਕਾ ਬਲੀ ਆਹਾ ਉਠਿ ਨਾਲਿ ਹੋਇਆ। ਆਇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਢਹਿ ਪਇਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਸੁਣਿ ਪਾਈ ਸਹਜਾਦਾ ਤੇਰਾ ਪਿਤਾ ਕਾਲਿ ਵਸਿ ਹੋਆ। ਅਸਾਨੂੰ ਜੋਗੁ ਆਹਾ ਤੈਨੂੰ ਸਿਰਪਾਉ ਦੇਵਣ। ਆਖੁ ਤੈਨੂੰ ਕੇਹੜਾ ਸਿਰਪਾਉ ਦੇਵੀਏ। ਆਖੇ ਤਾਂ ਕਪੜਿਆ ਦਾ ਸਿਰਪਾਉ ਦੇਵੀਏ। ਕੇ ਦਰਗਾਹ ਦਾ ਸਿਰਪਾਉਂ ਦੇਵੀਏ। ਜੋ ਤੂੰ ਆਖੇ ਸੋ ਦੇਵੀਏ। ਤਾਂ ਸਹਜਾਦੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਜੋ ਬਾਬੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਦਿਤਾ ਹੋਈ ਸੋ ਮੈਨੂੰ ਦੇਹੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਸੁਣਿ ਸਹਜਾਦਾ ਤੇਰੇ ਪਿਉ ਅਸਾਥੋਂ ਸਾੜਨਾ ਮੰਗ, ਲੀਤਾ। ਅਸਾਂ ਉਸ ਤਾਈ ਸਾੜਿਆ ਜੋ ਤੂੰ ਉਥੇ ਚਲਿ ਕਰਿ ਰਹੇਂ ਤਾਂ ਤੰ ਭੀ ਉਸੇ ਜੇਹਾ ਹੋਵੇਂ। ਅਗੇ ਤੇਰੀ ਖੁਸੀ ਜੋ ਤੂੰ ਆਖੇਂ ਸੋਈ ਕਰੀਏ।

ਤਾਂ ਸਹਜਾਦੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਬਾਬੇ ਦੇ ਥਾਨਿ ਲੈ ਚਲੋ ਤਾਂ ਰਬੁ ਮੈਂ ਤੇ ਪੀ ਮਿਹਰਵਾਨੁ ਹੋਵੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਆਖਿਆ, ਚਲੁ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਸਹਜਾਦੇ ਨੂੰ ਲੈ ਚਲੀਏ ਉਥੇ ਹੀ। ਤਾਂ ਆਖਿਆ, ਭਲਾ ਜੀ ਚਲੋ।

ਸਾਖੀ ਸਜਨ ਠਗ ਦੀ

ਤਾਂ ਤ੍ਰੈ ਚਲ ਜਾ ਮੁਲਤਾਨ ਦੀ ਧਰਤੀ ਗਏ ਨੇੜੇ (ਤੁ) ਲੁੰਭੇ ਦੇ ਨਉ ਕੋਹ ਪਰੇ ਉਥੇ ਹਿਕੁ ਸਜਣ ਬੈਠਾ ਆਹਾ। ਕੇਹੀ ਰਹਿਤ ਰਹਿੰਦਾ ਆਹਾ ਜੇਹੀ ਤਰਹਾ ਪਵਿਤ੍ਰ ਬੈਸਨੋ ਹੋਂਦੇ ਹੈਨਿ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਸਹਜਾਦਾ ਇਸ ਗਿਰਾਉ ਵਿਚਿ ਜਾਹ ਪਰ ਡਰੇ ਨਾਹੀ। ਤਾਂ ਸਹਜਾਦੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਕੇਹਾ ਡਰੁ ਹੈ। ਜਾਂ ਤੁਸੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲਿ ਹੋ। ਤਾਂ ਸਹਜਾਦੇ ਗੇ ਗਲ ਉਚੇ (ਸੁਚੇ) ਕਪੜੇ ਆਹੇ। ਜਾਇ ਸਹਜਾਦੇ ਰਾਮ ਸਤਿ ਕੀਤੀ ਅਗੋਂ ਸਜਣ ਬੋਿਆ, ਆਉ ਭਾਈ ਸਤਿਰਾਮ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਸਜਣ ਪੁਛਿਆ, ਭਾਈ ਕਿਥੋਂ ਆਇਓ। ਤਾਂ ਸਹਜਾਦੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਮੈ ਪਰਦੇਸੀ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਸਜਣ ਆਖਿਆ, ਭਾਈ ਤੂੰ ਕਉਣ ਹੋਂਦਾ ਹੈ ਸਚੁ ਆਖੁ। ਤਾਂ ਸਜਣ ਆਖਿਆ, ਭਾਈ ਕਿਸੇ ਵਡੇ ਆਦਮੀ ਦਾ ਮਿਰਾਸੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਸਹਜਾਦੇ ਆਖਿਆ, ਜਿਜਮਾਨ ਮੈਂ ਵਡੇ ਆਦਮੀ ਦਾ ਮਿਰਾਸੀ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਸਜਣ ਪੁਛਿਆ, ਭਾਈ ਉਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਕਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਸਹਜਾਦੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਉਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਨਾਨਕ ਹੈ। ਤਾਂ ਸਜਣ ਆਖਿਆ, ਭਾਈ ਉਹ ਕਉਣ ਹੋਂਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਸਹਜਾਦੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਉਹ ਖਤ੍ਰੀ ਹੋਂਦਾ ਹੈ, ਵਡਾ ਆਦਮੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਸਜਣ ਫੇਰਿ ਆਖਿਆ, ਭਾਈ ਉਹ ਅਸਾਂ ਜੇਹਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਸਹਜਾਦੇ ਆਖਿਆ, ਜਿਜਮਾਨ ਤੁਸਾਥੋਂ ਭੀ ਵਡਾ ਆਦਮੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਸਜਣ ਅਪਣਿਆਂ ਟਹਲੂਆਂ ਨੂੰ ਆਖਿਆ, ਭਾਈ ਉਹ

ਏਹੁ ਵਡੇ ਆਦਮੀ ਦਾ ਮਿਰਾਸੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਭਲੀ ਤਰਹ ਖਿਜਮਤਿ ਕਰਣੀ। ਭਲੀ ਤਰਹ ਖਾਵਾਣਾ। ਜਾਹਿ ਭਾਈ ਇਨਾਂ ਨਾਲਿ। ਸਹਜਾਦੇ ਨੂੰ ਖਾਵਾਨ ਲਈ ਗਏ। ਸਹਜਾਦੇ ਦੇ ਕਪੜੇ ਲਾਹਿ ਲੀਤੋ ਅਤੇ ਲਗੇ ਆਖਣ ਦਸਿ ਭਾਈ ਹੋਰ ਤੇਰੇ ਪਾਸਿ ਕਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਸਹਜਾਦੇ ਆਪਣੇ ਮਨਿ ਵਿਚਿ ਯਾਦਿ ਕੀਤਾ ਭਲੇ ਤਪਾ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਭਲੀ ਜਾਹਗਾ ਭੇਜਿਆ ਹਾਂ। ਕਪੜੇ ਲਾਹਿ ਲੀਤੇ ਅਤੇ ਬੰਨਿ ਬਹਾਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਚਲੁ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਅਸਾਨੂੰ ਸਹਜਾਦੇ ਯਾਦਿ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤੇ ਬਾਲਾ ਦੋਵੇਂ ਆਇ ਖੜੇ ਹੋਏ। ਦੇਖਨ ਤਾਂ ਕਿਆ ਦੇਖਨ ਜੋ ਸਜਣ ਐਸੀ ਤਰਾਂ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰਾਂ ਵਡੇ ਪਰਮ ਬੈਸਨੋ ਹੋਇ ਹੈਨਿ। ਤਾਂ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਭਾਈ ਸਜਣ ਕਰਤਾਰ ਕਰਤਾਰ। ਅਗੋਂ ਸਜਣੁ ਬੋਲਿਆ, ਆਉ ਭਾਈ ਸਤਿਰਾਮੁ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਇਥੇ ਅਸਾਡਾ ਹਿਕੁ ਮਰਾਸੀ ਆਇਆ ਆਹਾ। ਤਾਂ ਸਜਣ ਆਖਿਆ, ਇਥੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਨਾਹੀਂ ਆਇਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਕਿ ਭਾਈ ਸਜਣਾ ਮੁਕਰਤਾ ਹੈਂ ਇਥੇ ਹੀ ਆਇਆ ਹੈ। ਅਗੋਂ ਸਜਣ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਅਤੀਤ ਫਕੀਰ ਹੋ ਮੈਨੂੰ ਕਆ ਜਰੂਰਤ ਪਈ ਹੈ ਜੋ ਮੈਂ ਮੁਕਰਾਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਜਾਇ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਅੰਦਰਿ ਵੜਿਆ। ਦੇਖਤੇ ਤਾਂ ਸਹਜਾਦਾ ਬਧਾ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ, ਉਠਿ ਸਹਜਾਦਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਦਦਾ ਹਈ। ਸਹਜਾਦੇ ਆਖਿਆ, ਜਿਜਮਾਨ ਤੁਸਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕਿਥੇ ਭੇਜਿਆ ਮੇਰੇ ਕਪੜੇ ਲਾਹਿ ਲੀਤੇ। ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਬੰਨਿ ਘਤਿਉ ਨੇ ਮੈ ਕਿਆ ਕਰਾਂ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ, ਚਲੁ ਸਹਜਾਦਾ ਕਪੜੇ ਉਥੇ ਹੀ ਆਇ ਰਹਿਣਗੇ। ਤੂੰ ਉਦਰੁ ਨਾਹੀ। ਸਹਜਾਦੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕਰਿ ਬਾਲਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ ਆਇਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ 'ਅਵੋ ਸਹਜਾਦਾ ਕਪੜੇ ਕਿਥੇ ਨੀ। ਤਾਂ ਸਹਜਾਦੇ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਇਹ ਭਲਾ ਭਗਤੁ ਬੈਸਨੋ ਹੈ ਇਹੁ ਤਾਂ ਠਗੁ ਹੈ ਜੀ। ਰੋਟੀ ਖਾਵਾਣ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਅੰਦਰਿ ਵਾੜਿ ਕਰਿ ਕਪੜੇ ਲਾਹਿ ਲੀਤੇ ਨੇ। ਅਤੇ ਬੰਨ ਘਤਿਉਨੇ ਏਹੋ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹਈ ਏਹ ਭਗਤ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਕਿਉਂ ਭਾਈ ਸਜਣਾ ਇਹ ਕਿਆ ਕੰਮ ਤੂੰ ਕਰਦਾ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਅਗੋਂ ਸਜਣ ਸਰਮਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ਬੋਲਿ ਸੰਘੇ ਨਾਹੀਂ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਸਬਦੁ ਪਰਾਪਤਿ ਹੋਇਆ :-

ਉਜਲ ਕੈਂਹਾ ਚਿਲਕਣਾ ਘੋਟਿਮ ਕਾਲੜੀ ਮਸੁ।

[ਸੂਹੀ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੬ ।੧ ।(੭੬੯)]

ਤਾਂ ਸਜਣ ਠਗਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਢਹਿ ਪਇਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਸਜਣਾ ਜੇ ਇਹ ਕੰਮ ਛਡੇ ਤਾਂ ਕਰਤਾਰ ਮਿਹਰਵਾਨ ਹੋਈ ਅਤੇ ਕਰਤਾਰ ਕਰਤਾਰ ਜਪੇਂ ਤਾਂ ਕੁਛੁ ਜੀਅ ਦਾ ਭਲਾ ਹੋਵੀ। ਤਾਂ ਸਜਣ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਹੁਣਿ ਰਖਿ ਲੈਹੂ ਮੈਂ ਅਵਗੁਣ ਬਹੁਤ ਕੀਤੇ ਹੈਲਿ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਕਰਮੇ ਇਧਰ ਆਏ ਹੋ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਸੁਣਿ ਭਾਈ ਸਜਣ ਏਹੁ ਸਹਜਾਦੇ ਤੇਰਾ ਰਾਮਦਾਸ ਹੈ ਅਤੇ ਮਿਰਾਸੀ ਹੀ ਜੇ ਇਸ ਤਾਈ ਮੰਨੇਗਾ ਤਾਂ ਕਰਤਾਰ ਬਖਸੀਅਨਿ ਅਗੇ ਨ ਕਰਾਂਗਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ : ਭਾਈ ਸਜਣ ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਆਏ ਆਹੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਜਣ ਨੂੰ ਨਿਵਾਜਿ ਕਰਿ ਅਗੇ ਚਲਿਆ।

ਖੁਰਮ ਸਹਰ ਜਾਣਾ

ਅਗੇ ਜਾਇ ਸਹਜਾਦੇ ਨੂੰ ਖੁਰਮ ਸਹਰ ਜਾਇ ਖੜਾ ਕੀਤਾ। ਆਖਿਉਸੁ, ਸਹਜਾਦਾ ਇਹੁ ਤੇਰੇ ਪਿਉ ਮਰਦਾਨੇ ਦੀ ਸਮਾਧਿ ਹਈ। ਤਾਂ ਸਹਜਾਦੇ ਉਥੇ ਮਥਾ ਟੇਕਿਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਸਹਜਾਦਾ ਅਸਾਡਾ ਕਹਿਆ ਮੰਨਸੀ। ਤਾਂ ਸਹਜਾਦੇ ਕਹਿਆ, ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਆਖੋ ਸੋ ਮੰਨਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਸਹਜਾਦਾ ਤੂੰ ਇਥੇ ਹੀ ਰਹੁ। ਮਰਦਾਨਾ ਅਸਾਡਾ ਯਾਰ ਆਹਾ। ਤਾਂ ਸਹਜਾਦੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਟਬਰਾਂ ਦਾ ਕਿਆ ਕਰੀਏ, ਟਬਰ ਤਾਂ ਉਥੇ ਹੀ ਰਹੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਸਹਜਾਦਾ ਇਥੇ ਮਰਦਾਨੇਅਤੇ ਤੇਰੀ ਮੰਨੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਅਸੀਂ ਏਸ ਵਾਸਤੇ ਆਖਦੇ ਆਹੇ ਤੂੰ ਟਬਰ ਆਪਣੇ ਲਉ। ਤਾਂ ਸਹਜਾਦੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਕਿਧਰ ਨੂੰ ਹੋਵੇਗੇ। ਤੇ ਮੈਂ ਕਿਸ ਅਧਾਰ ਰਹਾਂਗਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਸਹਜਾਦਾ ਜਿਤੁ ਵੇਲੇ ਤੂੰ ਯਾਦਿ ਕਰੇ। ਅਸੀਂ ਤਿਤੇ ਵੇਲੇ ਤੇਰੇ ਪਾਸਿ ਖੜੇ ਆਹੇ। ਤੂੰ ਸਤਿ ਪਰਤਿਤਿ ਕਰਿ ਜਾਣ। ਤਾਂ ਸਹਜਾਦੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਪਰਤੀਤਿ ਹੈ।

ਕੰਧਾਰ ਜਾਣਾ ਅਤੇ ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਨਾਲ ਗਲ ਬਾਤ

ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨੜਕ ਉਥੋਂ ਉਡਾਰੀ ਲੀਤੀ ਤਾਂ ਜਾਇ ਕੰਧਾਰ ਵਿਚਿ ਖੜੇ ਹੋਏ। ਉਥੇ ਹਿਕੁ ਮੁਗਲ ਫਕੀਰੁ ਆਹਾ। ਉਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਯਾਰ ਅਲੀ ਆਹਾ। ਉਸ ਨਾਲਿ ਭੇਟ ਹੋਈ। ਤਾਂ ਉਸ ਪੁਛਿਆ, ਸੁਆਲੁ ਕੀਤੋਸੁ ਸੁਮਾ ਨਾਮ ਚਿ ਦਾਰੀ? ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬੋਲਿਆ ਮਾਂ ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਮੁਗ਼ਲੁ ਬੋਲਿਆ, ਮਾਂ ਨਸਿ ਨੇ ਫਿਮੀਦਮ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬੋਲਿਆ, ਮਾ ਬੰਦ ਖੁਦਾਇਸ। ਤਾਂ ਮੁਗ਼ਲੁ ਪੁਛਿਆਾ ਸੁਮਾਂ ਪੀਰੁ ਗੁਫ਼ਤਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬੋਲਿਆ, ਮਾਂ ਪੀਰੂ ਜ਼ਿੰਦਾ ਪੀਰ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਮੁਗ਼ਲੁ ਬੋਲਿਆ, ਸ਼ੁਮਾ ਪੀਰ ਜ਼ਿੰਦ ਪੀਰ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਅਰੇ ਅਰੇ ਫੇਰਿ ਮੁਗਲ ਕਹਿਆ, ਮਾ ਇਤਕਾਦ ਨੇਸਤਿ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਅਰੇ ਅਰੇ ਫੇਰ ਮੁਗਲ ਕਹਿਆ, ਮਾ ਇਤਕਾਦ ਨੇਸਤਿ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਚਿ ਗੁਫਤਿ। ਤਾਂ ਮੁਗਲੁ ਕਹਿਆ, ਪੈਦਾ ਸੁਦਿ ਮੁਰੀਦ ਸੁਦੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਯਕ 'ਖੁਦਾਇ ਪੀਰੁ ਸੁਦਿ ਕੁਲਿ ਆਲਮ ਮੁਰੀਦਿ। ਫਕੀਰ ਖਬਰਦਾਰੁ ਨਿਗਾਹਿ। ਦਿਗਰ ਨਾ ਦਾਰੀ। ਤਾਂ ਮੁਗਲੁ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਡਿਗਿ ਪਇਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਖੁਦਾਇ ਦਾਰੀ ਦਿਗਰ ਨੈਸਿਤ ਖੁਦਾਇ ਦਾਰੀ। ਤਾਂ ਮੁਗਲ ਕਹਿਆ, ਸੁਮਾਂ ਪੀਰ ਮਾ ਮੁਰੀਦਿ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਸੁਮਾ ਨਾਮ ਚਿ ਦਾਰੀ। ਤਾਂ ਮੁਗਲ ਕਹਿਆ, ਮਾ ਨਾਮ ਯਾਰ ਅਲੀ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਗੁਫ਼ਤ ਨਾਨਕ ਸੁਮਾਂ ਨਾਮ ਬਾਬਾ ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ।

ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕੰਧਾਰ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਹਿਕਸ ਦੇਸ ਨੂੰ ਚਲਿਆ। ਉਸ ਮੁਗ਼ਲ ਦਾ ਯਾਰ ਆਹਾ ਸੇਖ ਸਰਫੁ ਪਠਾਣੁ ਆਹਾ। ਬਿਦਰ ਸਹਰ ਦਾ ਦਖਣ ਦੀ ਧਰਤੀ ਦਾ ਆਹਾ। ਉਹ ਮੁਗਲ ਨਾਲਿ ਪਰਚਨਿ ਆਵਦਾ ਆਹਾ। ਉਹ ਮੁਗਲ ਪਾਸਿ ਆਹਿਆ ਆਹਾ। ਜਾ ਪਠਾਣੁ ਦੇਖੇ ਜੋ ਅਗੇ ਕੁਝ ਹੋਰੁ ਆਹਾ। ਅਤੇ ਹੁਣਿ ਕੁਝ ਹੋਰੁ ਹੈ। ਤਾਂ ਪਠਾਣੁ ਪੁਛਿਆ, ਮੁਗਲ ਨੂੰ ਐਹਿ ਮੀਰ ਤੁਮਾਰਾ ਵਖਤੁ (?) ਕਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਮੁਗਲ ਕਹਿਆ, ਤੁਝ ਕੋ ਕਿਆ ਨਜਰਿ ਆਵਤਾ ਹੈ। ਪਠਾਣ ਕਹਿਆ, ਮੀਰਿ ਮੁਝਿ ਕੋ ਤੂੰ ਆਜੁ ਅਉਰ ਨਜਰਿ ਆਵਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਮੁਗਲ ਕਹਿਆ, ਖੁਦਾਇ ਦਾਰੀ ਤੁ ਚਿ ਗ਼ਮ ਦਾਰੀ। ਤਾਂ ਪਠਾਣਿ ਕਹਿਆ, ਬੁਗੋ। ਮੁਗ਼ਲ ਕਹਿਆ, ਹਮਚੂੰ ਹਵਾਲ ਸਮਤ। ਪਠਾਣਿ ਕਹਿਆ, ਕੁਜਾਮ। ਤਾਂ ਮੁਗਲ ਕਹਿਆ, ਯਕਾ ਫਕੀਰ ਹਮ ਚੂੰ ਪੀਰ ਸੁਦ ਪਠਾਣਿ ਕਹਿਆ, ਉਰਾ ਦੀਦਾਰ ਮਤਲਬ ਪੁਰਸੀਦਿ। ਫੇਰਿ ਮੁਗ਼ਲ ਕਹਿਆ, ਮਾ ਬੰਦ ਸ਼ੁਦੇ ਉਰਾ ਖ਼ਲਾਸਿ। ਬੇ ਮਤਲਬ ਦਰੋਗ ਨਮੈ ਆਇਦਿ। ਤਾਂ ਪਠਾਣਿ ਕਹਿਆ,

ਸੁਮਾਂ ਮਾ ਬਿਰਾਦਰੁ ਸੁਮਾ ਰਜਾਇ ਸੁਦੀ। ਮੁਗ਼ਲ ਕਹਿਆ, ਮਤਲਬ ਦੀਦਾਰ ਊ ਰਜਾਏ। ਤਾਂ ਪਠਾਣਿ ਕਹਿਆ, ਖੁਦਾਹਿ ਸਤਾਰੀ ਅਗਰ ਮਿਹਰਿ ਕਰਾਰੀ। ਤਾਂ ਮੁਗਲ ਕਹਿਆ, ਗੁਫਦਤ ਸ਼ੁਮਾ ਬਿਰਾਦਰੇ ਯਾਰ ਵਫਾਦਾਰ। ਤਾਂ ਮੁਗ਼ਲ ਕਹਿਆ ਆਰੇ ਆਰੇ ਈਂ ਲੁਫਿਤਿ ਖੁਦਾਈ। ਤਾਂ ਪਠਾਣਿ ਕਹਿਆ, ਮਾ ਆਰੇ ਆਰੇ। ਪਠਾਣਿ ਅਗੇ ਆਵਦਾ ਆਹਾ। ਦੁਹਿ ਦਿਨ ਪਰਚਿ ਕਰਿ ਚਲਦਾ ਰਹਦਾ ਆਹਾ। ਹੁਣਿ ਧਰਨਾ ਮਾਰਿ ਬੈਠਾ ਜਾਏ ਹੀ ਨਾਹੀ। ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਹਿ ਜਾਇ ਨਿਕਲਿਆ।.....

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਚਉਥੇ ਦਿਨ ਫੇਰਿ ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਪਾਸਿ ਆਹਿਆ ਤਾਂ ਅਗੇ ਵਾਲੀ ਪਾਸਿ ਸਰਫ ਪਠਾਣ ਦਖਣੀ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜਾਹਿ ਕਹਿਆ, ਸਲਾਮਾਲੇਕਮ ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ। ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਕਹਿਆ, ਆਵਾਅਲੇਕਮ ਸਲਾਮ ਆਈਏ ਪੀਰ ਜੀ ਸਰਫਰਾਜੀ ਹੁਈ। ਲੁਤਫੁ ਹੂਆ ਕਰਮ ਬਖਸ਼ੀਸ ਕੀਈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਲੁਤਫੁ ਖੁਦਾਈ ਬੰਦਾ ਗੁਮਰਾਹੀ ਕਰਮ ਬਖਸੀਸ ਇਲਾਹੀ। ਤਾਂ ਸਰਫੁ ਪਠਾਣ ਬੋਲਿਆ, ਪਰਸਦੀ ਸਰਫ ਗੁਫਤਿ ਨਾਨਕ ਦੁਰੁਸਤਿ। ਮਾਇਨਾ ਬਾਲੇ। ਕੁਲ ਵਿਚ ਹਵਾਲ।

ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ :–

ਕੁਲਾ ਕੁਲਿ ਏ ਖੁਦਾਇ। ਸਭ ਤਰਹੈ ਬੇਪਰਵਾਹ॥
ਸਿਸਤਿ ਧਰੇ ਏਕਿ ਨਿਸਾਨਾ। ਤਬ ਸਭ ਤੇ ਹੋਏ ਰਹੇ ਬੇਗਾਨਾ॥
ਗੁਫਤਿ ਨਾਨਕ ਦੁਰਸਤਿ ਮਾਇਨਾ। ਸਮਝੇ ਤਬ ਜਬ ਖੁਲੇ ਆਇਨਾ॥

ਸਰਫੁ ਕਹਿਆ ਖਫਨੀ ਚਿ ਕਰ ਕਰਦੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ :–

ਖਫਨੀ ਖੈਰੁ ਖੁਦਾਇ ਕਾ ਦੇਖੁ। ਮਰਦਾ ਹੋਇ ਤਜੋ ਸਭ ਭੇਖ॥
ਜੁਮਲੁ ਜਹਾਨੂੰ ਆਲ ਨੇ ਕੀਆ। ਖਾਲਕੁ ਏਕੁ ਅਵਰੁ ਨਾਹੀ ਦੂਆ॥
ਗੁਫ਼ਤ ਨਾਨਕ ਸੁਨਿ ਸਰਫ ਇਆਨੇ। ਦੁਰਸਤਿ ਮਾਇਨਾ ਜੋ ਹਕ ਪਛਾਨੇ॥

ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਸਰਫ ਪੁਰਸੀਦੰ। ਸੇਲੀ ਰਾ ਚੂ ਕਰਦੰਦ (?) ਗੁਰੂ ਲਾਨਕ ਕਹਿਆ :–

ਸੇਲੀ ਸਾਲਸੁ ਰਹੈ ਜਹਾਨ। ਚਾਰਿ ਕਤੇਬਾਂ ਛੂਟੇ ਕੁਰਾਨ।
ਸਰਾ ਸਰੀਯਤਿ ਮਾਨੇ ਨਾਹੀ। ਤਰੀਕਤਿ ਮਾਰਫਤਿ ਦਾਵੇ ਮਾਹੀ॥
ਬਾਹਰਿ ਸਿਆਹੀ ਅੰਤਰ ਲਾਲ। ਗੁਫਤਿ ਨਾਨਕ ਪਹੁਚੋ ਦਰ ਹਾਲ॥

ਤੈ ਫੇਰਿ ਸਰਫ ਪੁਰਸੀਦ ਕਮਰ ਮੁਤਕਾ ਚਿਹਹ ਹਾਸਲ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ :–

ਮੁਤਕਾ ਮਿਹਰ ਏਲਾਹ ਕੀ ਸਾਹਦਿ ਪੀਰ ਬਤਾਇ।
ਦੂਜੇ ਸੇਤੀ ਫਰਕਿ ਰਹੁ ਤਬ ਪਾਵੇ ਰਾਹਿ ਨੇਵਾਇ।
ਐਸੀ ਰਹਨੀ ਜੋ ਰਹੇ ਤੋ ਹੋਵੈ ਦੁਰਸਤਿ ਈਮਾਨ।
ਜੋਰ ਜੁਲਮ ਨਾ ਕਿਸੀ ਕਰ ਪਕੜਿ ਹਲੀਮੀ ਖਾਨ।
ਗੁਫਤ ਨਾਨਕ ਸਰਫ਼ ਸੁਨਿ ਆਜਜ਼ੀ ਮੁਕਾਮ।

ਤਾਂ ਫਿਰ ਸਰਫ ਪੁਰਸੀਦ। ਗੋਦੜੀ ਚਿ ਹਰਫ ਕਰਦੰਮ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ :–

ਗੋਦੜੀ ਗਿਆਨ ਸਮਝਿ ਏਕੁ ਖੁਦਾਇ।
ਸੂਈ ਸਬੂਰੀ ਸਚੁ ਤਾਗਾ ਪਾਇ।
ਸਾਧ ਪੀਰ ਮਿਸੀਜੀਏ ਫਾਟਿ ਨ ਕਬਹੁ ਜਾਇ।
ਸਭ ਤੇ ਨੀਚ ਕਹਾਈਐ ਕੁਲਿ ਅੰਗ ਸਮਾਇ।
ਗੁਫ਼ਤਿ ਨਾਨਕ ਸਰਫ ਸੁਨਿ ਚਲਿ ਹੁਕਮ ਰਜਾਇ।......

ਤਾਂ ਸੇਖ ਸਰਫ ਪਠਾਣੁ ਬਿਦਰ ਸਹਰ ਦਾ ਆਹਾ। ਬਾਬੇ ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਪਾਸਿ ਆਇਆ ਆਹਾ ਪਰਚਣਿ ਕੰਧਾਰ ਵਿਚਿ ਉਥੇ ਗੋਸਿਓ ਹੋਈ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਸੇਖ ਸਰਫੁ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਉਤੇ ਢਹਿ ਪਿਆ। ਅਤੇ ਆਖਿਉਸੁ ਸ਼ਮਾ ਪੀਰ ਮਾ ਮੁਰੀਦਿ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਜਾਹਿ ਆਪਨੇ ਬਿਦਰ ਸਹਰ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਸਰਫ ਕਹਿਆ, ਪੀਰ ਨਾਨਕ ਫੇਰਿ ਦੀਦਾਰ ਹਮ ਕੋ ਕਦ ਹੋਵੇਗਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਦੀਦਾਰ ਦਿਲ ਮੈਂ ਰਾਖੀਉ। ਜੋ ਭੁਲ ਨਾ ਜਾਇ। ਤੈ ਫੇਰਿ ਸੇਖ ਸਰਫ ਕਹਿਆ, ਪੀਰ ਜੀ ਦੀਦਾਰ ਤੋ ਦਿਲ ਮੈ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੋ ਭੁਲ ਨਾ ਜਾਇ। ਤੈ ਫੇਰਿ ਸੇਖ ਸਰਫ ਕਹਿਆ, ਪੀਰ ਜੀ ਦੀਦਾਰ ਤੋਂ ਦਿਲ ਮੇਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਰ ਫੇਰਿ ਇਸ ਵਜਾ ਭੀ ਪਾਈਏ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਸੇਖ ਫੇਰੀ ਇਸ ਵਜਾ ਨਾਹੀਂ ਹੋਵਣੇ ਕਾ। ਤਉ ਏਕ ਬਾਤ ਅਉਰ ਹੈਂ ਜੋ ਬਹੁਤ ਤਲਬ ਰਾਖਤੇ ਹੋ ਤੋ ਸਹਜਾਦਾ ਮਿਰਾਸੀ ਹੈ ਉਸ ਕਾ ਦੀਦਾਰ ਕਰੋਗੇ। ਤਉ ਗੋਇਆ ਹਮਾਰਾ ਦੀਦਾਰ ਪਾਇਆ ਯਹ ਬਾਤਿ ਦਰੁਸਤ ਕਰਿ ਮਾਨੀਓ। ਤਾਂ ਸੇਖ ਸਰਫ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਕਹਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਜੋ ਖੁਰਮ ਸਹਰ ਹੈ ਊਹਾਂ ਸਹਜਾਦਾ ਮਰਦਾਨੇ ਕਾ ਬੇਟਾ ਹੈ ਵਹਾਂ ਹੀ ਜਾਇ ਕਰਿ ਉਸ ਕਾ ਦੀਦਾਰ ਕਰੀਓ ਕਰ ਯਹ ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਦੀਦਾਰ ਕਰਓ। ਤਾਂ ਸੇਖ ਸਰਫ ਕਹਿਆ, ਭਲਾ ਜੀ ਬਡੀ ਇਨਾਇਤ ਹੁਈ। ਤੈ ਫੇਰਿ ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਕਹਿਆ ਹਮ ਕੋ ਕੁਛ ਕਉਲੁ ਕਰਾਰ ਕਰੋ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਤੁਮ ਸੋ ਯਹ ਕਉਲ ਹੈ ਜੋ ਤੂੰ ਦਾਵਾ ਦੂਰਿ ਕਰਿ। ਸੁੰਨੀ ਅਰ ਰਾਫ਼ਜ਼ੀ ਕਾ। ਜੇਤੇ ਫਿਰਕੇ ਹੈਂ ਸਭ ਖੁਦਾਇ ਕੇ ਕੀਏ ਹੈਂ। ਯਉ ਜਾਣੇ ਫਕੀਰੀ ਕੀ ਰੌਸ ਹੈ। ਤਾਂ ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਕਹਿਆ, ਪੀਰ ਜੀ ਜਬ ਕਾ ਤੁਮਾਰਾ ਦੀਦਾਰ ਪਾਇਆ ਹੈ ਤਬ ਕਾ ਯਹ ਦਾਵਾ ਹਮ ਸਿਉ ਉਠ ਗਇਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਕਹਿਆ ਖੁਦਾਏ ਸਰਫਰਾਜ ਹੂਆ ਭਲਾ ਹੂਆ। ਤੇ ਫੇਰਿ ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀਂ ਕਹਿਆ, ਪੀਰ ਜੀ ਹਮ ਕੋ ਤੁਮ ਸਾਥ ਲੈ ਚਲੋ ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਵਲੀ ਤੇਰੇ ਤਾਈਂ ਹਮੋਂ ਈਹਾਂ ਹੀ ਰਖਣਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਵਲੀ ਕਹਿਆ ਰਜਾਇ ਸ਼ੁਮਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਉਥੋਂ ਉਡਾਰੀ ਲੀਤੀ।

ਕਾਬਲ ਸਹਰ ਜਾਣਾ

ਤਾਂ ਕਾਬਲ ਸਹਰ ਵਿਚਿ ਆਇ ਵੜੇ ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਪੁਛਿਆ ਜੀ ਤੁਸਾਂ ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਉਪਰਿ ਵਡੀ ਮਿਹਰਵਾਨਗੀ ਕੀਤੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਏਹੁ ਅਸਾਡਾ ਪਿਆਰਾ ਯਾਰ ਆਹੀ ਇਹ ਅਸਾਡੀ ਤ੍ਰੇਤੇਂ ਜੁਗ ਵਿਚਿ ਬਹੁਤ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਆਹੀ।..... (ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਦਾ ਹਾਲ).....

ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਬਾਲੇ ਪੁਛਿਆ ਜੀ ਕੋਈ ਇਸ ਕਾਬਲ ਸਹਰ ਵਿਚਿ ਭੀ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਸੁਣਿ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਇਕ ਇਥੇ ਭੀ ਹੈ। ਪਰ ਪਠਾਣਾਂ ਵਿਚਿ ਬਾਬੂ ਖੇਲ ਦੀ ਦੇਹਿ ਵਿਚਿ ਚਹੈ ਪਰੁ ਅਜੇ ਮੁਸਕਿਆ ਨਾਹੀਂ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਉਸ ਨੂੰ ਭੀ ਮਿਲੋਗੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮਿਲਣਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਚਲੀਏ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਤੇ ਬਾਲਾ ਦੋਵੇਂ ਜਾਇ ਬਾਬੂ ਖੇਲ ਦੀ ਦੇਹਿ ਘਰ ਵਿਚਿ ਵੜੇ। ਹਿਕੁ ਹਟੁ ਖਾਲੀ ਪਇਆ ਆਹਾ ਉਸ ਤੇ ਜਾਇ ਬੈਠੇ। ਤਾਂ ਹਿਕੁ ਪਠਾਣੁ ਆਇਆ ਆਇ ਕਰਿ ਲਗਾ ਆਖਣ ਅਰੇ ਗੁਚੇ ਤੁਮ ਕਉਣ ਹੋ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਹਮ ਬੰਦੇ ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਫਿਰਿ ਪਠਾਣ ਕਹਿਆ, ਅਰੇ ਗੁਚੇ ਬੰਦੇ ਤੌਂ ਸਭੀ ਖੁਦਾਇ ਕੇ ਹੈਂ ਤੁਮੋਂ ਕਿਸ ਸੋ ਕਾਮ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਖਾਨ ਹਮ ਫਕੀਰ ਹੈਂ ਅਰੁ ਹਮਾਰਾ ਏਕੁ ਇਹਾ ਅਸਨਾਉ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਪਠਾਣ ਕੀਆ, ਉਹ ਕਉਣ ਹੈ ਅਰੁ ਉਸ ਕਾ ਨਾਉਂ ਕਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਉਹ ਖਤ੍ਰੀ ਹੈ ਅਰੁ ਉਸ ਕਾ ਨਾਉਂ ਮਾਨਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਪਠਾਣ ਪੁਛਿਆ,

ਅਰੇ ਗੁਚੇ ਉਸ ਕੇ ਬਾਪ ਦਾ ਨਾਉਂ ਕਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਗੁਚੇ ਉਸ ਕੇ ਬਾਪ ਕਾ ਨਾਉਂ ਖ਼ਾਨ ਚੰਦ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਪਠਾਣ ਕਹਿਆ, ਹੋਗਾ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਪਠਾਣ ਕਹਿਆ, ਚਲੋ ਮੈਂ ਤੁਮ ਕੋ ਲੈ ਚਲਤਾ ਹੋ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਕਹਿਆ, ਨਾ ਖ਼ਾਨ ਹਮ ਜਾਤੇ ਨਾਹੀਂ, ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਆਵੇਗਾ। ਤਾਂ ਪਠਾਣ ਜਾਇ ਉਸ ਤਾਈਂ ਖਬਰ ਕੀਤੀ। ਅਰੇ ਮਾਨੇ ਤੇਰੇ ਦੋਇ ਫਕੀਰ ਅਸਨਾਉ ਹੈਂ ਬੈਠੇ ਹੈਂ ਬਾਜਾਰ ਮੈਂ। ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਖ਼ਾਨ ਚੰਦ ਖਤ੍ਰੀ ਕਾ ਬੇਟਾ ਮਾਨ ਚੰਦ ਹਮਾਰਾ ਅਸਨਾਉ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਹਿਆ ਚਲੋ ਮੈਂ ਤੁਮ ਕੋ ਉਸ ਪਾਸ ਲੇ ਚਲਤਾ ਹੋਂ। ਉਨੋਂ ਕਹਿਆ ਹਮ ਜਾਤੇ ਨਾਹੀਂ ਆਪੇ ਹੀ ਆਵੇਗਾ। ਤਾਂ ਮਾਨ ਚੰਦ ਕਹਿਆ ਗੁਚੇ ਮੇਰਾ ਫਕੀਰ ਤੋ ਕੋਈ ਅਸਨਾਵ ਨਾਹੀਂ ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਪਠਾਣ ਕਹਿਆ, ਮਾਨ ਚੰਦ ਤੇਰਾ ਹੀ ਨਾਉਂ ਲੇਤੇ ਹੈਂ। ਨਾਹੀਂ ਤਾਂ ਹਮ ਆਪਣੇ ਘਰਿ ਸੋ ਟੁਕੜਾ ਲੇ ਜਾਤੇ। ਤਾਂ ਮਾਨ ਚੰਦ ਵੀਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਇਐ ਤਾਂ ਸਹੀ ਮਾਨ ਚੰਦ ਸੇਰ ਦੁਇ ਸਹੀ ਕੁਛ ਨਾਹੀਂ ਹੋਂਦਾ। ਜਾਇ ਮਾਨ ਚੰਦ ਕਹਿਆ, ਫਕੀਰ ਜੀ ਪੈਰੀਂ ਪੈ ਅਤੇ ਮੇਵਾ ਅਗੇ ਰਖਿਉਸੁ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬੋਲਿਆ, ਆਉ ਭਾਈ ਮਾਨ ਚੰਦ ਸਤਿ ਕਰਤਾਰ ਜੀ ਬੈਠੋ। ਤਾਂ ਮਾਨ ਚੰਦ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਫਕੀਰ ਸਭਨਾਂ ਦੇ ਅਸ਼ਨਾਵ ਹੈ ਅਤੇ ਅਤੀਤ ਫਕੀਰ ਦਾ ਸਭ ਕੋਈ ਸੇਵਕ ਹੈ। ਅਤੀਤ ਫਕੀਰ ਸਾਹਬ ਹੈਨਿ। ਪਰੁ ਜੀ ਤੁਮ ਮੇਰੇ ਕਦ ਕੇ ਅਸਨਾਉ ਹੋ ਮੈਂ ਤੁਮ ਕੋ ਯਹ ਪੂਛਤਾ ਹੋਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਮਾਨ ਚੰਦ, ਤੁਝ ਕੋ ਆਪੇ ਹੀ ਖਬਰ ਹੋਵੇਗੀ। ਤਾਂ ਮਾਨ ਚੰਦ ਕਹਿਆ ਤੁਮਾਰਾ ਨਾਉਂ ਕਿਆ ਹੈ ਅਰੁ ਇਸ ਕਾ ਨਾਉਂ ਕਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਮਾਨ ਚੰਦ ਇਸ ਕਾ ਨਾਉਂ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੇਰਾ ਨਾਉਂ ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਮਾਨ ਚੰਦ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਤੁਮਾਰਾ ਦੇਸ ਵਤਨ ਕਉਨ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਮਾਨ ਚੰਦ ਤੂੰ ਦੇਸ ਵਸਤਨ ਸਭਾਲੇਂਗਾ ਤੈਨੂੰ ਖ਼ਬਰ ਹੈ ਦੇਸ਼ ਵਤਨ ਦੀ। ਤਾਂ ਮਾਨ ਚੰਦ ਕਹਿਆ, ਦੇਖੇ ਨਾਹੀਂ। ਸੁਣੇ ਤਾਂ ਹੋਸਨਿ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਚਨ ਬੋਲਿਆ :'

ਦੇਸ਼ ਹਮਾਰਾ ਬੇਗਮੁਪਰ ਹੈ ਤਿਸ ਵਤਨ ਸੋ ਆਏ।
ਰਾਜਾ ਤਿਸਕ ਕਾ ਏਕੰਕਾਰ ਤਿਸ ਨੇ ਈਹਾ ਪਠਾਏ।

[ਇਹ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ]

ਤਾਂ ਮਾਨ ਚੰਦ ਕਹਿਆ ਜੀ ਤੁਮ ਤੋਂ ਅਉਰ ਬਾਤੇਂ ਕਰਤੇ ਹੋਏ ਤੋ ਸੈਸਾਰ ਮੈਂ ਬਾਤੇ ਨਾਹੀਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਮਾਨ ਚੰਦ ਬਾਤੇ ਏਹੀ ਅਸਲੀ ਅਉਰ, ਬਾਤੇਂ ਨਕਲੀ ਹੈਂ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਪਰਾਪਤਿ ਹੋਆ :-

ਜਿਨਿ ਕੀਆ ਤਿਨਿ ਦੇਖਿਆ ਕਿਆ ਕਹੀਐ ਰੇ ਭਾਈ।
ਆਪੇ ਜਾਣੇ ਕਰੇ ਆਪਿ ਜਿਨਿ ਵਾੜੀ ਹੈ ਲਾਈ।

[ਤਿਲੰਗ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ । ੧ ।(੭੨੪)]

ਤਾਂ ਫਿਰਿ ਮਾਨ ਚੰਦ ਖਤ੍ਰੀ ਕਹਿਆ, ਇਸ ਜੀ ਕਾ ਭਲਾ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਹੋਵੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਮਾਨ ਚੰਦ ਇਸ ਜੀ ਦਾ ਭਲਾ ਤਦ ਹੋਵੇ ਜਾ ਇਸ ਤਾਈਂ ਬਿਨਾ ਪਰਮੇਸਰ ਹੋਰੁ ਚਿਤਿ ਨਾ ਰਹੈ। ਸਾਸ ਸਾਸ ਕਰਤਾਰ ਕਰਤਾਰ ਯਾਦ ਰਹੇ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਮਾਨ ਚੰਦ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਸੋਈ ਬਿਧਿ ਬਤਾਈਐ ਜੀ ਜਿਸ ਬਿਧਿ ਕਰਤਾ ਚਿਤਿ ਰਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਭੁਖ ਦਾ ਸੰਸਾ ਨ ਕਰ, ਨੰਗ ਦਾ ਸੰਸਾ ਨਾ ਕਰ, ਹਿਕੋ ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਸੰਸਾ ਕਰ। ਹੇ ਮੈਨੂੰ ਵਿਸਰਿ ਗਇਆ ਤਾਂ ਕਰਤਾਰ

ਚਿਤਿ ਆਵੀ। ਤਾਂ ਮਾਨ ਚੰਦ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਢਹਿ ਪਇਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਹਥਿ ਦਾ ਡੰਡਾ ਦਿਤੋਸੁ ਆਖਿਓਸੁ ਲੈ ਭਾਈ ਖਬਰਦਾਰ ਏਹੁ ਅਸਾਡਾ ਡੰਡਾ ਖਬਰਦਾਰ। ਤਾਂ ਮਾਨ ਚੰਦ ਲੈ ਕਰਿ ਸਿਰ ਤੇ ਰਖਿਆ। ਸਿਰ ਤੇ ਰਖਣੇ ਨਾਲਿ ਮਾਨ ਚੰਦ ਦੇ ਕਪਾਟ ਖੁਲ, ਗਏ ਮਸਤ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਲੈ ਭਾਈ ਮਾਨ ਚੰਦ ਅਸਾਡਾ ਕਰਤਾਰ ਕਰਤਾਰ ਹਈ। ਤਾਂ ਮਾਨ ਚੰਦ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਸਤਿ ਕਰਤਾਰ। ਮਹਾਪੁਰਖ ਹੋਇਆ।

ਬਾਲ ਨਾਥ ਦੇ ਟਿਲੇ ਜਾਣਾ

ਤਾਂ ਉਥੋਂ ਚਲੇ ਆਇ ਬਾਲ ਨਾਥ ਦੇ ਟਿਲੇ ਬੈਠੇ। ਉਥੇ ਬਾਲ ਗੁਦਾਈ ਜੋਗੀਸਰ ਆਹਾ ਕੋਹੁ ਆਧਿ ਉਪਰਿ ਜਾਇ ਬੈਠਾ। ਬਾਲਿ ਗੁਦਾਈ ਦੀ ਚਾਲੀ ਪਕੀ ਆਹੀ। ਭੰਡਾਰਾ ਖਾਵਣ ਦਾ ਅਤੇ ਕਪੜਿਆਂ ਦਾ ਅਤੇ ਘੋੜਿਆਂ ਦਾ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਆਹਾ। ਦੁਹੋ ਕੋਹਾਂ ਤੋੜੀ ਅਗੇ ਰਾਹਿ ਵਿਚਿ ਜੋਗੀ ਆਨੁ ਭੇਜਿਦੇ ਆਹਾ ਥਕਿਆ ਹਾਰਿਆ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਪਰਸੁਆਰਥੀ ਆਹਾ। ਜਾਂ ਜੋਗੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ ਆਇ, ਜੋਗੀ ਲਗੇ ਆਖਣਿ ਚਲੋ ਅਤੀਤੋ ਚਲਿ ਕਰਿ ਆਸਣੁ ਪਰ ਬੈਠੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਜਾਉ ਜੋਗੀਸਰੋ ਹਮ ਨਾਹੀਂ ਆਵਤੇ। ਤਾਂ ਜੋਗੀਆਂ ਜਾਇ ਕਹਿਆ ਬਾਲਿ ਗੁਦਾਈ ਨੂੰ, ਜੀ ਦੋਇ ਅਤੀਤ ਬੈਠੇ ਹੈਂ ਆਵਤੇ ਨਾਹੀਂ। ਤਾਂ ਬਾਲਿ ਗੁਦਾਈ ਕਹਿਆ, ਜੋਗੀਸਰੋ ਜਾਇ ਕਰਿ ਕਹੋ ਜੀ ਉਪਰਿ ਸੋ ਮੇਹੁ ਆਇ ਆਹੇ ਦੁਖ ਪਾਵੋਗੇ। ਜਾਇ ਜੋਗੀਆਂ ਕਹਿਆ, ਨਾਥਿ ਕਹਤਾ ਹੈ ਜੋ ਈਹਾ ਦੁਖ ਪਾਵੋਗੇ ਮੇਹੁ ਆਇਆ। ਚਲ ਕਰ ਬਸਤਰ ਲੇਹ, ਭੰਡਾਰਾ ਲੇਹੁ, ਖਾਟੇ ਲੇਹੁ, ਜੇਹਗਾ ਲੇਹੋ ਚਲ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਜਾਉ ਜੋਗੀ ਹਮ ਈਹਾਂ ਗੁਜਰਾਨਿ ਕਰੇਂਗੇ। ਤਾਂ ਜੋਗੀ ਫਿਰਿ ਆਇ ਆਖਿਓਸੁ ਜੀ ਨਾਥਿ ਜੀ ਉਹ ਨਾਹੀਂ ਆਵਤੇ। ਤਾਂ ਬਾਲਿ ਗੁਦਾਇ ਕਹਿਆ, ਚਲੋ ਭਾਈ ਹਮੀ ਜਾਤੇ ਹੈਂ ਦੇਖੋ ਉਹਿ ਕਿਉਂ ਨਾਹੀਂ ਆਵਤੇ। ਤਾਂ ਆਪਿ ਬਾਲਿ ਗੁਦਾਈ ਆਇਆ ਆਇ ਕਰਿ ਲਗਾ ਆਖਣਿ, ਚਲੋ ਅਤੀਤੋ ਆਸਣ ਮੰਦਰੋ ਮੈਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਸੁਣੋ ਅਤੀਤੋ ਜੋ ਨ ਹੋਵੈ ਤੋ ਜਹਾਂ ਗੁਜ਼ਰੀ ਤਹਾਂ ਹੀ ਗੁਜਾਰੀ। ਅਰੁ ਜੇ ਅਲੇਖ ਪੁਰਖ ਆਪਣੀ ਦਸਿਆ ਕਰਿ ਕੇ ਆਨਿ ਮਿਲਾਵੈ ਤੋ ਨਿਤਾ ਕਰਨਾ ਭੀ ਤੋ ਭਲਾ ਨਾਹੀਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਚਲੁ ਭਾਈ ਬਾਲਾ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਕਹਿਆ, ਚਲੋ ਜੀ ਜੋ ਤੁਸਾਡੀ ਰਜਾਇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਅਤੇ ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਬਾਲਿ ਗੁਦਾਈ ਆਸਨ ਮੰਦਰਾਂ ਵਿਚਿ ਲੈ ਗਇਆ। ਜਾਇ ਕਰਿ ਮੰਦਰ ਦੇਖਾਏ। ਲਗੇ ਆਖਿਣ, ਦੇਖੋ ਜੀ ਮੰਦਰ ਕੈਸੇ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਹਾਂ ਜੀ ਕਿਆ ਦੇਖਣਾ ਹੈ ਰਾਜਿ ਲੀਲਾ ਕਾ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਬਾਲਿ ਗੁਦਾਈ ਜਾਇ ਬਸਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਭੰਡਾਰਾ ਦਿਖਾਇਆ। ਤਾਂ ਫਿਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਹਾਂ ਜੀ ਕਹਿਆ ਕਿਆ ਦੇਖਣਾ ਹੈ ਰਾਜਿ ਲੀਲਾ ਕਾ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਬਾਲਿ ਗੁਦਾਈ ਕਹਿਆ, ਅਤੀਤੋ ਤੁਮਾਰਾ ਨਾਉਂ ਕਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਸੁਣਿ ਜੋਗੀਸਰ ਇਸ ਕਾ ਨਾਉ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਹੈ। ਫੇਰਿ ਬਾਲ ਗੁਦਾਈ ਕਹਿਆ, ਤੇਰਾ ਨਾਉਂ ਕਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਸੁਣਿ ਜੋਗੀਸਰ ਮੇਰਾ ਨਾਉਂ ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਬਾਲਿ ਗੁਦਾਈ ਪੁਛਿਆ ਸੁਣਿ ਅਤੀਤ ਉਹ ਜੁ ਕੋਈ ਨਾਨਕ ਤਪਾ ਮੁਸਕਿਆ ਹੈ ਤੂੰ ਉਹੋ ਹੀ ਹੈਂ। ਕੇ ਹੋਰੁ ਹੈ, ਸਚ ਕਹੀਉ। ਤਾਂ ਬਾਲਾ ਬੋਲਿਆ,

ਆਹੋ ਜੋਗੀਸਰ ਉਹੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਲਿ ਗੁਦਾਈ ਬੋਲਿਆ, ਸੁਣਿ ਨਾਨਕ ਤਪਾ ਸਚੁ ਕਹੀਉ। ਦੇਖੋ ਉਪਰ ਸੋ ਬਰਸਤਾ ਥਾਂ ਮੀਹੁ ਅਰੁ ਮੰਦਰੋਂ ਮੈ ਨਾ ਹੋਤੇ ਤੋ ਦੁਖ ਪਾਵਤੇ ਕੇ ਸੁਖ ਪਾਵਤੇ ਸਚੁ ਕਹੀਉ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਸੁਣਿ ਜੋਗੀਸਰ ਗੁਜਰਿ ਜਾਤੀ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਬਾਲਿ ਗੁਦਾਈ ਕਹਿਆ, ਸਚੁ ਕਹੁ ਜਿਉ ਕੀਤਿਉ ਕਹੁ। ਸੁਖੀ ਗੁਜਰਤੀ ਕੇ ਦੁਖੀ ਗੁਜਰਤੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਦੁਖੀ ਹੀ ਗੁਜਰਤੀ? ਤਾਂ ਬਾਲਿ ਗੁਦਾਈ ਕਹਿਆ, ਸੁਣਿ ਨਾਨਕ ਯਹ ਜਹਰ ਕੇ ਸਾਗ ਕੀ ਪਿੰਨੀਆਂ ਅਰੁ ਭਖੜੇ ਕੇ ਆਟੇ ਕੀ ਰੋਟੀ ਏਹੁ ਹਮਾਰਾ ਅਹਾਰੁ ਹੈ। ਅਰ ਹਮ ਕੇ ਦੋਖ ਤਬ ਲਾਗੇ ਜੇ ਹਮ ਭਲੇ ਬਸਤਰ ਆਪਿ ਪਹਰਤੇ ਹੋਵੇਂ ਜੋ ਭੋਜਨ ਆਪ ਖਾਤੇ ਹੋਵੇਂ। ਅਰੁ ਜੇ ਘੋੜਿਉਂ ਉਪਰਿ ਆਪੁ ਅਸਵਾਰ ਹੋਤੇ ਹੋਵੇ ਹਮਰਾ ਕੁਛ ਨਾਹੀਂ। ਕਈ ਜੀਅ ਸੁਖ ਪਾਵਤੇ ਹੈਂ। ਇਸ ਬਾਤ ਕਾ ਜਬਾਬ ਦੇਹ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਤੂੰ ਅਸਲ ਜੋਗੀਸਰ ਹੈਂ। ਤੈਂ ਭਲੀ ਸਮਝੀ ਹੈ। ਯਹ ਬਾਤਿ ਹਮ ਕੋ ਤੇਰੇ ਪਾਸਿ ਤੇ ਆਈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਤੇ ਬਾਲਾ ਆਪਿ ਵਿਚਿ ਲਗੇ ਵੀਚਾਰੁ ਕਰਨਿ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਕਿਉਂ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਮੇਰੇ ਮਨ ਤਾਂ ਭਲੀ ਲਗੀ ਹੈ। ਤੂੰ ਆਪਣੀ ਆਖੁ ਦਿਖਾ ਤੇਰੇ ਮਨਿ ਕੇਹੀ ਲਗੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਗੁਰੂ ਜੀ ਜਾਂ ਖਰੀ ਆਹੀ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਮਨਿ ਖਰੀ ਲਗੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਾਲਿ ਗੁਦਾਇ ਪਾਸੋਂ ਵਿਦਾ ਹੋਇਆ।

ਪਖੋਕੀ ਆਉਣਾ

... ਤਾਂ ਮੂਲੇ ਚੋਣੇ ਨੂੰ ਖਬਰਿ ਹੋਈ ਤਾਂ ਮੂਲੇ ਚੋਣੇ ਆਖਿਆ ਵਤਿ ਆਇਆ ਮੇਰੀ ਹਿਕ ਦਝਣ ਨੂੰ। ਤਾਂ ਜਿਤੇ ਰੰਧਾਵੇ ਆਖਿਆ ਮੂਲੇ ਨੂੰ ਜਾਹਿ ਮੂਲਾ ਜਾਇ ਕੁਝ ਖਾਵਣ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਵਸੁ। ਅਤੇ ਜਾਇ ਦੇਖਾ ਕਪੜੇ ਦੀ ਖਬਰ ਲੈਸੁ। ਤਾਂ ਮੂਲੇ ਥਾਲੀ ਬਣਾਇ ਕਰਿ ਪਰਸਾਦ ਦੀ ਲੈ ਗਇਆ। ਪਰੁ ਕਉੜੀਲੁ ਹੋਇ ਕਰਿ ਆਖਿਉਸੁ ਲੈ ਖਾਇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਹਉਂ ਨਾਹੀਂ ਖਾਂਦਾ। ਮੂਲੇ ਆਖਿਆ, ਜੇ ਖਾਂਦਾ ਨਹੀ ਤਾਂ ਆਇਆ ਕਿਉਂ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਵਿਚਿ ਪਉੜੀ ਆਖੀ :-

ਸਭਿ ਰਸਿ ਮਿਠੇ ਮੰਨਿਐ ਸੁਣੀਐ ਸਾਲੋਣੇ।

[ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧ । ੭ । (੧੬)]

ਤਾਂ ਉਥੇ ਹੀ ਭੈਣੀ ਵੁਠੀ (?) ਉਥੇ ਧਰਮਸਾਲਾ ਹੋਈ। ਲੋਕ ਆਨਿ ਮਿਲਣ ਲਗੇ। ਜਾਂ ਹਿਕ ਮਹੀਨਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਅਸੀਂ ਕਿਤਨੇ ਵਰੇ ਆਏ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਮੈਂ ਕਿਆ ਜਾਣਾ। ਤੁਸਾਡੀ ਆਤਮਾ ਹੀ ਜਾਣੇ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਅਸੀਂ ਸੋਲਵੇ ਵਰੇ ਫੇਰਿ ਆਏ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਸਤਿ ਜੀ।

ਕਰੂਕੇਸ਼ਤਰ ਜਾਣਾ

ਫੇਰਿ ਜਾ ਦੁਇ ਮਹੀਨੇ ਗੁਜਰੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਚਲੋ ਤਾਂ ਹੋਰ ਛੋਅੀ ਜੇਹੀ ਉਦਾਸੀ ਕਰਿ ਆਵੀਏ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਕਿਧਰ ਦੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਕੁਲਖੇਤ੍ਰ ਦੀ, ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਹਿਣ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਅਗਾ ਤੁਸਾਡਾ ਅਤੇ ਪਿਛਾ ਮੇਰਾ, ਚਲੋ ਜੀ। ਤਾਂ ਕੁਲਖੇਤ੍ਰ ਦੀ ਉਦਾਸੀ ਗਏ। ਜਾਇ ਕੁਲਖੇਤ੍ਰ ਉਤਰੇ। ਅਗੇ ਕੁਲਖੇਤ੍ਰ ਉਪਰਿ ਖਟ ਦਰਸਨ ਇਕੇਠੇ ਹੋਏ ਹੈਨਿ। ਤੈਂ ਸੰਸਾਰੀ ਦੀ ਕੁਝ ਗਿਣਤ ਨਾਹੀਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਅਸਾਂ ਤਾਂ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਹਣੀ ਪੂਜਣਾ ਨਾਹੀਂ ਪਰ ਹਿਕ ਕੰਮ ਕਰਿ। ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਆਖੋ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲ ਹਿਕ ਸੇਰ ਸਾਲਣਾ ਬਕਰੀ ਦਾ ਲੈ ਆਉ ਅਤੇ ਹਿਕ ਤਾਵੜੀ ਸਮੇਤ ਚਪਣੀ।

ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਭਲਾ ਜੀ। ਤਾਂ ਬਾਲਾ ਸਾਲਣਾ ਅਤੇ ਤਾਵੜੀ ਸਮੇਤ ਚਪਣੀ ਲੈ ਆਇਆ। ਆਣਿ ਅਗੇ ਰਖੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਇਸ ਤਲਾਉ ਦੇ ਉਪਰਿ ਚੁਲਾ ਬਣਾਹਿ ਕਰਿ ਤਾਉੜੀ ਚਾੜਿ ਦੇ। ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ, ਭਲਾ ਜੀ। ਬਾਲੇ ਚੁਲਾ ਬਣਾਇਆ, ਤਾਉੜੀ ਚਾੜਿ ਦਿਤੀ। ਅਗੇ ਲੋਕ ਹੋਮ ਜਗ ਕਰਦੇ ਆਹੈ ਇਨਾਂ ਤਵੜੀ ਵਿਚਿ ਮਾਸੁ ਚਾੜਿਆ। ਸੰਨਿਆਸੀਆਂ ਜੋ ਡਿਠਾ ਧੂੰਆ ਤੇ ਤਾਵੜੀ, ਸੰਨਿਆਸੀ ਲੈ ਲੈ ਸੋਟੇ ਅਤੇ ਹਥਿਆਰ ਦਉੜੇ ਆਇ। ਲਗੇ ਆਖਣਿ ਅਰੇ ਤੁਮ ਕਉਣ ਹੋਤੇ ਹੋ। ਅਜੁ ਕੇ ਦਿਨ ਤੁਕ ਤ੍ਰਾਸ ਕਰਤੇ ਹੈ ਤੁਮ ਤੋਂ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਹੋ। ਸਾਚੁ ਕਹੁ ਹੈ ਇਸ ਹਾਂਡੀ ਮੇਂ ਕਿਆ ਰੀਧਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਮੁਝ ਕੋ ਭੁਖ ਲਗੀ ਥੀ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਮੈਂ ਹਾਂਡੀ ਚਾੜੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਸੰਨਿਆਸੀਆਂ ਕਹਿਆ, ਅਰੇ ਇਸ ਹਾਂਡੀ ਮੈ ਕਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਇਸ ਹਾਂਡੀ ਮੈਂ ਮਾਸੁ ਹੈ ਬਕਰੀ ਕਾ। ਤਾਂ ਸੰਨਿਆਸੀਆ ਕਹਿਆ, ਅਰੋ ਉਸ ਤਰਫ਼ ਗ੍ਰਹਣ ਲਗਾ ਹੈ ਅਉਰ ਇਸ ਤਰਫ ਤੂੰ ਮਾਸ ਖਾਤਾ ਹੈਂ, ਤੂੰ ਕਿਆ ਸਮਝੇ ਹੈਂ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਜਿ :-

> ਅੰਧਾ ਸੋਇ ਜਿ ਅੰਧਿ ਕਮਾਵੈ ਤਿਸੁ ਰਿਦੈ ਸਿ ਲੋਚਨ ਨਾਹੀ।
> ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਕੀ ਰਕਤ ਨਿਪੰਨੇ ਮਛੀ ਮਾਸੁ ਨ ਖਾਹੀ।

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ਮਲਾਰ ਕੀ ਵਾਰ । (੧੨੮੯)]

ਫੇਰਿ ਹਿਕੁ ਖਤ੍ਰੀ ਮੁਸਦੀ ਆਹਾ। ਉਹੁ ਜਲਿ ਗਇਆ। ਉਸ ਸਿੰਕਦਰ ਖਾਂ ਦੇ ਬੇਟੇ ਬਿਰਾਹਮ ਖਾਂ ਲੋਦੀ ਪਾਤਿਸਾਹ ਦਿਲੀ ਦਾ ਆਹਾ ਤਿਸੁ ਪਾਸਿ ਚੁਗਲੀ ਕੀਤੀ। ਕਹਿਉਸੁ, ਪਾਤਿਸਾਹਹ ਸਲਾਮਤਿ ਏਕੇ ਜੋ ਹਿੰਦੂ ਫ਼ਕੀਰ ਹੈ, ਨਾਨਕ ਖਤ੍ਰੀ ਹੈ ਉਹ ਨਾ ਬੇਦ ਮਾਨਤਾ ਹੈ ਨ ਕਤੇਬ ਮਾਨਤਾ ਹੈ। ਹਜਰਤ ਉਸ ਕੋ ਪੂਛੇਂ। ਤਾਂ ਬਿਰਹਾਮ ਖਾਂ ਕਹਿਆ, ਫਕੀਰੋਂ ਕੋ ਪਕੜੋ। ਲਗੇ ਫਕੀਰ ਪਕੜੀਵਣ ਤਾਂ ਵਿਚੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਭੀ ਆਇਆ। ਤਾਂ ਬਿਰਾਹਮ ਖਾਂ ਕਹਿਆ, ਇਨ ਕੇ ਅਗੇ ਚਕੀਆਂ ਦਿਉ। ਅਰੁ ਸਵਾ ਸਵਾ ਮਣ ਗੋਹੂੰ ਦਿਉ ਜੋ ਆਟਾ ਪੀਸੇਂ। ਅਗੇ ਫ਼ਕੀਰਾਂ ਦੇ ਚਕੀਆਂ ਅਤੇ ਕਣਕ ਮਿਲੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਚਕੀ ਆਪਿ ਮੁਹਾਰੀ ਪਈ ਫਿਰੇ ਅਤੇ ਢੇਰ ਆਟਾ ਨਿਕਲੇ ਫੇਰੁ ਆਟਾ ਨਿਕਲਿ ਪਇਆ। ਤਾਂ ਧੁਮ ਪਈ ਜੋ ਨਾਨਕ ਤਪਾ ਇਹੋ ਹੈ। ਜੋ ਦਉਲਤ ਖਾਂ ਲੋਧੀ ਦਾ ਮੋਦੀ ਆਹਾ ਅਤੇ ਫਕੀਰੁ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਦਉਲਤਿ ਖ਼ਾਂ ਦਾ ਨਾਉਂ ਸੁਣਿ ਕੇ ਬਿਹਰਾਮ ਖਾਂ ਗੁਸਾ ਖਾਧਾ ਸੁ। ਆਖਣ ਲਗਾ ਜੋ ਨਾਨਕ ਫੀਕਰ ਹਿੰਦੂ ਹੈ ਸੋ ਕਾਮਲੁ ਫਕੀਰ ਹੈ। ਚਕੀ ਆਪ ਸੋ ਪਈ ਫਿਰਤੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਬ੍ਰਹਮ ਖਾਂ ਕਹਿਆ, ਉਸ ਕੋ ਖਲਾਸ ਕਰੋ। ਲੋਕਾਂ ਆਇ ਜੰਜੀਰ ਲਾਹੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਹਮਿ ਈਹਾਂ ਹੀ ਬੈਠੇ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਸਬਦੁ ਪਰਾਪਤਿ ਹੋਇਆ :-

> ਕਹਾ ਸੁ ਖੇਲ ਤਬੇਲਾ ਘੋੜੇ ਕਹ ਭੇਰੀ ਸਹਨਾਈ।
> ਕਹਾ ਸੁ ਤੇਗਬੰਗ ਗਾਡੈਰੜਿ ਕਹਾ ਸੁ ਲਾਲ ਕਵਾਈ।

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਅਸਟਪਦੀਆ । ੧੨ । (੪੧੭)]

ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਸੁਣੁ ਬਾਲਾ। ਜੋ ਕੰਮ ਕਰਤਾਰ ਕਰਨੇ ਹੈਨਿ ਸੇਈ ਕੰਮ ਕਰੇਗਾ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਹੁਣਿ ਤੁਸੀਂ ਇਥੋਂ ਉਠੋ। ਅਕਟ (ਅਟਕ) ਤਾਂ ਕਾਈ ਨਾਹੀਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਸੁਣਿ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਅਸਾਨੂੰ ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਹੁਕਮ ਈਵੈ ਹੈ। ਜੋ ਇਨਾਂ ਦੀ ਦਫਾ ਉਠਾਇ ਦੇਵੀਏ

ਤਾਂ ਅਸੀ ਉਥੋਂ ਉਠੀਏ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਬਾਲੇ ਪੁਛਿਆ ਜੀ ਇਨਾਂ ਦੀ ਦਫਾ ਕਦਿ ਉਠੇਗੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਇਨਾਂ ਦੀ ਦਫਾ ਉਠਣ ਵਿਚਿ ਸਤਿ ਮਹੀਨੇ ਅਤੇ ਸਤਿ ਦਿਨ ਰਹਦੇ ਹੈਨਿ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਬਾਲੇ ਪੁਛਿਆ, ਜੀ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਹੋਵੇਗੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਵਿਚਿ ਸਬਦੁ ਬੋਲਿਆ :–

ਜਿਨਿ ਸਿਰਿ ਜੋਹਨਿ ਪਟੀਆ ਮਾਗੀ ਪਾਇ ਸੰਧੂਰ।
ਸੇ ਸਿਰਿ ਕਾਤੀ ਮੁਨੀਆ ਨਿ ਗਲਿ ਵਿਚਿ ਆਵੈ ਧੂਰਿ।

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ । ਅਸਟਪਦੀਆ ੧੧ । (੪੧੭)]

ਜਾਂ ਪੰਜਿ ਮਹੀਨੇ ਗੁਜਰੇ ਦਉਲਤ ਖਾਂ ਲੋਦੀ ਪਠਾਣ ਬਾਬਰ ਚਉਗਤੇ ਨੂੰ ਚੜਾਈ ਕਰ ਲੈ ਆਇਆ। ਕਾਰਨ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਹੋਇਆ ਲੋੜੀਏ। ਦਉਲਤ ਖ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਵਿਚਿ ਚਤਾਂ ਅਗੇ ਚਲਿਆ ਤਾਂ ਸਤ ਮਹੀਨੇ ਗੁਜਰੇ ਤਾਂ ਪਾਣੀਪਥ ਬਿਰਾਹਮ ਖਾਂ ਲੋਦੀ ਦਾ ਅਤੇ ਬਾਬਰ ਚਓਗਤੇ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਹੋਇਆ। ਬ੍ਰਿਹਾਮ ਖਾਂ ਪਠਾਣੁ ਛਿਆ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚਿ ਮਾਰਿਆ। ਸਤਵੇਂ ਦਿਨ ਬਾਬਰ ਦੀ ਦੋਹੀ ਫਿਰੀ।

ਬਾਬਰ ਨਾਲ ਮੇਲ

ਬਾਬਰ ਦਿਲੀ ਦਾ ਪਾਤਿਸਾਹ ਹੋਯਾ। ਬੰਦੀ ਹੋਇਆਂ ਵਿਚੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਭੀ ਆਇਆ ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਏਹੁ ਕਿਆ ਹੋਇਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਦੇਖੁ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਰੰਗ ਤਮਾਸੇ ਜੋ ਕਰਤਾਰੁ ਦਿਖਾਈ ਸੋ ਦੇਖੁ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਭਲਾ ਜੀ। ਜਾਂ ਤੀਸਰਾ ਦਿਨ ਗੁਜਰਿਆ ਅਤੇ ਚਉਥਾ ਦਿਨ ਹੋਇਆ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਈਹਾਂ ਤਾਂ ਉਲਟੀ ਹੋਇ ਗਲਿ ਪਈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਚੁਪ ਕਰਿ ਜਾਇ। ਦੇਖੁ ਕਰਤਾਰੁ ਕਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਾਂ ਸਤਵਾਂ ਦਿਨ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਬਾਬਰ ਕੇ ਅਗੇ ਖਾਣੇ ਦੀ ਲਗਰੀ ਆਇ ਉਤਰੀ ਆਹੀ। ਜਾਂ ਉਪਰੋਂ ਕਪੜਾ ਲਾਹਿਆ ਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਖਾਕੀ ਕੀੜੇ ਹੋਇ ਗਏ। ਤਾਂ ਬਾਬਰ ਕਹਿਆ, ਅਰੇ ਬਬਰਚੀ ਕੋ ਅਰੁ ਬੁਕਉਲ ਕੋ ਅਰੁ ਦਰੋਗੇ ਕੋ ਲਿਆਉ। ਇਨ ਤ੍ਰਿਹਾਂ ਨੂੰ ਬਨਿ ਅਗੇ ਖੜਾ ਕੀਤਾ। ਤਾਂ ਬਾਬਰ ਕਹਿਆ, ਐ ਕੁਸਤ ਜਨੋ, ਯਹ ਕਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਤ੍ਰਿਹਾਂ ਕਹਿਆ ਪਾਤਸਾਹ ਸਲਾਮਤਿ ਜੋ ਹਮ ਮੈ ਕੁਛ ਤਖੀਸਰ ਹੋਵੈ ਤੋ ਬੰਦ ਬੰਦ ਕਰੀਐ। ਤਾਂ ਬਾਬਰ ਕਹਿਆ, ਅਰੇ ਚਉਲੋਂ ਕੀ ਜਹਗਾ ਕੀੜੇ ਹੈਂ। ਅਰੁ ਤਿਕਿਉਂ ਕੀ ਜਹਗਾ ਮੈਡਕ ਹੈਂ, ਯਹ ਕਿਆ। ਇਕੁ ਨਿਗਾਵਾਨੁ ਜੋ ਆਹਾ ਸੋ ਜਾਣਦਾ ਆਹਾ। ਉਸਿ ਨਿਗਾਵਨਿ ਕਹਿਆ, ਹਜਰਤਿ ਸਲਾਮਤਿ ਦਿਨ ਮੈ ਤਕਸੀਰ ਕੁਛ ਨਾਹੀ। ਤਾਂ ਬਾਬਰ ਪੁਛਿਆ, ਤੂੰ ਕਉਣੁ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਉਸ ਨਿਗਾਵਾਨ ਕਹਿਆ, ਹਜਰਤਿ ਕਿਬਲਾ ਮੈਂ ਹਜਰਥਿ ਕਾ ਚਾਕਰ ਹੋਂ ਤਾਂ ਬਾਬਰ ਪੁਛਿਆ, ਤੂੰ ਕਿਸ ਖਿਜਮਤ ਪਰ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਉਸ ਨਿਗਾਵਾਨਿ ਕਹਿਆ, ਮੈਂ ਬੰਦੀਵਾਣੋਂ ਪਰ ਹੋਂ। ਤਾਂ ਬਾਬਰ ਕਹਿਆ, ਤੁਝਿ ਕਵੁ ਕਿਆ ਪਹੁਚਿਤਾ ਥਾ ਜੋ ਤੂੰਮ ਅਰਜ ਕਰਤਾ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਮੀਰ ਬਿਲਾਵਲਿ ਨਿਗਾਵਾਨਿ ਕਹਿਆ, ਹਜਰਥਿ ਨਿਕਲਾ ਮੁਝ ਕੋ ਯਹ ਪਹੁਚਤਾ ਜੋ ਏਕ ਫਕੀਰ ਨਾਨਕ ਹਿੰਦੂ ਹੈ ਕੈਦਿ ਕੇ ਬੀਚਿ। ਉਹ ਸਾਹਬ ਅਜਮਤ ਹੈ ਹਜਰਥ ਕੋ ਮਲੂਮ ਹੋਵੈ। ਯਹ ਅਜਮਤ ਖੁਦਾਇ ਉਸ ਕੇ ਵਾਸਤੇ ਕੀਈ ਹੈ। ਅਜੇ ਜੋ ਰਜਾਇ। ਤਾਂ ਬਾਬਰ ਕਹਿਆ, ਉਹ ਕਿਉ ਕੈਦਿ ਕੀਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਮੀਰ ਹੁਸੈਨ ਕੁਤਵਾਲ ਕਹਿਆ, ਹਜਰਥ ਵਹ ਬੰਦ ਕੇ ਬੀਚਿ ਆਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬਰ ਕਹਿਆ, ਅਰੇ ਮੀਰ ਹੁਸੈਨੀ ਉਸ ਕੋ ਲਿਆਉ। ਤਾਂ ਮੀਰ ਹੁਸੈਨੀ ਕਹਿਆ, ਪਾਤਿਸਾਹ ਸਲਾਮਤਿ ਕਿਸ ਵਜਾ ਲਿਆਉ। ਤਾਂ ਬਾਬਰ ਕਹਿਆ, ਉਸ ਫਕੀਰ ਕੋ ਖਲਸਾ ਕਰ ਕੇ ਖੂਬ ਵਜਾ ਇਜਤ ਸੇ ਲੇ ਆਉ। ਤਾਂ ਮੀਰ ਹੁਸੈਨੀ ਕੁਤਵਾਲ ਬੰਦਿਤ੍ਰਖਾਨੇ ਵਿਚਿ ਆਪੁ ਗਇਆ।

ਜਾਇ ਕਰ ਕਹਿਆ, ਰੇ ਇਨ ਕੀਆਂਬ ਬੇੜੀਆਂ ਉਤਾਰੋ। ਅਤੇ ਆਪੁ ਹਥਿ ਜੋੜਿ ਕਰਿ ਤਜੀਮ ਕਰਿ ਕੈ ਅਗੇ ਖੜਾ ਹੋਇਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਅਰੇ ਕਿਉ ਮੀਰਿ ਹੁਸੈਲੀ। ਤਾਂ ਮੀਰੁ ਹੁਸੈਲੀ ਕਹਿਆ, ਫਕੀਰ ਸਾਹਿਬ ਬਾਬਰ ਪਾਤਿਸਾਹ ਤੁਮ ਕੋ ਬੁਲਾਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਚਲੋ ਜੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਤੇ ਬਾਲਾ ਦੁਹਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਗਏ। ਜਾਂ ਜਾਇ ਕਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਾਕ ਹਾਜਰ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਬਾਬਰ ਪਾਤਸਾਹੁ ਬੋਲਿਆ, ਅਸਲਾਮਾ-ਲੇਕਮ ਹੋ ਨਾਨਕ ਦਰਵੇਸ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਅਲੇਕਮ ਸਲਾਮ ਹੋ ਬਾਬਰ ਪਾਤਸਾਹ। ਤਾਂ ਬਾਬਰ ਬੋਲਿਆ ਅਰੇ ਨਾਨਕ ਹਿੰਦੂ ਤੂੰ ਖੁਦਾ ਇਕ ਰਸੂਲ ਕੋ ਜਾਣਤਾ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਹਾਂ ਮੈਂ ਜਾਣਤਾ ਹੋਂ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਬਾਬਰ ਪੁਛਿਆ, ਤੈਂ ਸਹੀ ਨਾ ਕੀਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਹਾਂ ਮੈਂ ਸਹੀ ਕੀਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬਰ ਪੁਛਿਆ, ਤੈਂ ਕਿਸ ਵਜਾ ਸਹੀ ਕੀਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਜੋ ਮੈਂ ਇਸ ਵਜਾ ਸਹੀ ਕੀਆ ਹੈ :-

ਲਾਖ ਮਹੰਮਦ ਏਕ ਖੁਦਾਇ। ਅਰੁ ਅਲਖ ਸਚਾ ਬੇਪਰਵਾਹ।....

ਤਾਂ ਬਾਬਰ ਕਹਿਆ, ਅਰੇ ਨਾਨਕ ਹਿੰਦੂ ਤੇਰੀ ਦੂਰਿ ਨਜਰਿ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆਃ-

ਨਜਰਿ ਹਮਾਰੀ ਖੁਲੀ ਦੂਰਿ। ਏਕੁ ਖੁਦਾਇ ਕੇ ਰਹੇ ਹਜੂਰਿ।....

ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਬਾਬਰ ਕਹਿਆ ਨਾਨਕ ਦਰਿਵੇਸ ਪਿਆਲਾ ਪੀਉ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਹਮੋਂ ਪੀਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬਰ ਕਹਿਆ, ਅਰੇ ਨਾਨਕ ਹਿੰਦੂ ਇਤਨਾ ਝੂਠ ਬੋਲਤਾ ਹੈ। ਤੂੰ ਅਬੀ ਕੈਦ ਸੋਂ ਛੁਟਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਏਹ ਪਿਆਲਾ ਕੈਸਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬਰ ਕਹਿਆ, ਯਹੀ ਪਿਆਲਾ ਭਾਂਗ ਕਾ ਹੈ। ਫਕੀਰੋਂ ਕਾ ਹੈ। ਫਕੀਰ ਖੁਦਾਇ ਕੀ ਜਾਤਿ ਹੈਂ ਇਸ ਕੋ ਪੀਏ ਫਕੀਰ ਮਤਵਾਲੇ ਰਹਤੇ ਹੈਂ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਪਾਕ ਫਕੀਰੋਂ ਨੇ ਕੀਆ ਹੈ। ਹਮ ਕੋ ਇਸ ਪਿਆਲੇ ਪਰੁ ਪਾਤਸਾਹੀ ਆਈ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਸਬਦੁ ਪਰਾਪਤਿ ਹੋਇਆ :-

ਭਉ ਕੀ ਭਾਗ ਸਿਫਤਿ ਕਾ ਕੂੰਡਾ ਗਿਆਨ ਦਾ ਥੀਆ ਡੰਡਾ।

ਸਚਿ ਸਬਦਿ ਪਾਣੀ ਕਰਿ ਡਾਲੇ ਤਬ ਹੋਵੈ ਅਮਲ ਅਖੰਡਾ।......

[ਇਹ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ]

ਤਾਂ ਬਾਬਰ ਕਹਿਆ, ਸੁਣਿ ਨਾਨਕ ਦਰਵੇਸ। ਤੂੰ ਕਬੀਰ ਕਾ ਮਰੀਦੁ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਸੁਣਿ ਬਾਬਰ ਕਲੰਦਰ ਕਬੀਰ ਭਗਤ ਐਸਾ ਥਾ ਜੋ ਬਜਾਇ ਖੁਦਾਇ ਕੀ ਥਾ। ਉਸ ਅਰੁ ਖੁਦਾਇ ਮੈਂ ਸਕੁ ਕੁਛ ਨਾ ਥਾ। ਉਸ ਅਰੁ ਖੁਦਾਇ ਮੈਂ ਸ਼ਕੁ ਜਾਣਤਾ ਹੈ ਸੋ ਬੰਦ ਖੁਦਾਇ ਕਾ ਹੀ ਸਹੀ ਉਹ ਪਾਕ ਜਾਮਾ ਥਾ। ਤਉ ਹੀ ਸਮੇਤ ਜਾਮੇ ਗਇਆ ਹੈ ਅਉਰ ਜਾਮੇ ਸਮੇਤ ਕੋਈ ਨਾਹੀਂ ਗਇਆ। ਬਡੇ ਬਡੇ ਅੰਬੀਏ ਹੁਏ ਅਰ ਬਡੇ ਬਡੇ ਪੈਕੰਬਰ ਹੁਏ ਹੈਂ। ਅਉਰੋਂ ਕਾ ਕਿਆ ਕਹੀਐ ਹਮਰੀ ਕਿਆ ਚਲੀ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਬਾਬਰ ਕਹਿਆ, ਨਾਨਕ ਦਰਵੇਸ ਤੂੰ ਕੁਛ ਆਇਮਾ ਲੈ ਕੁਛ ਰੋਜ਼ੁ ਲੈ ਤੂੰ ਭਲਾ ਫਕੀਰ ਹੈਂ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆਃ-

ਆਇਮਾ ਏਕ ਦੀਆਾ ਖੁਦਾਇ। ਤਾਂਕਾ ਦੀਆ ਸਭ ਕੋਈ ਖਾਇ॥

ਜਾਉ ਨਾਨਕ ਦਰਵੇਸ ਜਿਸ ਤਰਫ ਜਾਣੇ ਤਿਸ ਤਰਫ ਖੁਲ ਹੈ।

ਜਿੱਤੇ ਰੰਧਾਵੇ ਕੋਲ ਰਹਿਣਾ ਤੇ ਬੂੜੇ ਨਾਲ ਮੇਲ

ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਉਥੋਂ ਚਲਿਆ ਫੇਰਿ ਪਖੋਕੇ ਰੰਧਾਵੇ ਆਇਆ ਤਾ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਹੁਕਮ ਕਰੋ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤਲਵੰਡੀ ਜਾਵਾਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਤੂੰ ਕੋਈ ਦਿਨ ਅਸਾਂ ਨਾਲਿ ਗੁਜਰਾਨਿ ਕਰਿ। ਦੇਖਿ ਕੋਈ ਦਿਨ। ਇਕਿ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜਿਤੇ ਰੰਧਾਵੇ ਦੇ ਖੂਹ ਉਤੇ ਬੈਠਾ ਥਾ।

ਜੋ ਜਿਤਾ ਆਹਿਆ। ਆਇ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਅਚਾਣਕ ਹੀ ਡਿਗ ਪਇਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬੋਲੇ ਨਾਹੀਂ ਅਤੇ ਜਿਤੇ ਸਿਰੁ ਚਾਵੇ ਨਾਹੀਂ। ਹਿਕ ਪਹਰ ਗੁਜਰ ਗਇਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਿਸਮਾਦਗੀ ਦੇ ਘਟੋਂ ਸਵਾਧਾਨੁ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਬੋਲਿਆ, ਆਖਿਓਸੁ ਕਿਉ ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਉਠਿ ਖੜਾ ਹੋਇ। ਤਾਂ ਉਹ ਉਠੇ ਨਾਹੀਂ ਜਾਂ ਤਿਨਿ ਵਚਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕੀਤੇ ਤਾਂ ਜਿਤਾ ਪੈਰਾਂ ਤੋਂ ਉਠਿਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਆਖੁ ਭਾਈ ਜਿਤੇ ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਮਨੋਰਥ ਆਖੁ। ਤਾਂ ਜਿਤੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਆਖਾਂ ਤਾਂ ਜੇ ਤੂੰ ਜਾਣਦਾ ਨ ਹੋਵੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਜਿਤਾ ਕੰਮ ਕੁਪਰਾ ਹੋਇਆ। ਜਾਹਿ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਬਲੀ ਹੈਂ ਜੇਹਾ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਆਹਾ। ਉਸ ਨਾਲੋ ਹਜਾਰ ਕਦਮ ਅਗੇ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਉਸ ਕੀ ਨਜਰ ਦੇਹੀ ਵਿਚਿ ਖੁਲੀ। ਜਿਤੇ ਦੇ ਕਪਾਟ ਖੁਲਿ ਗਏ। ਤਾਂ ਜਿਤੇ ਹੋਰ ਰੂਪ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਤਾਂ ਜਿਤੇ ਦੇ ਘਰੋਂ ਪ੍ਰਸਾਦੁ ਦੋਵੇਂ ਵਖਤੁ ਆਵੇਂ ਸੋ ਖਾਵੇ। ਜਾਂ ਮਹੀਨੇ ਨਉਂ ਗੁਜਰੇ। ਤਾਂ ਬੂੜਾ ਰੰਧਾਵਾ ਇਯੜ ਚਾਰਨ ਆਇ ਨਿਕਲਿਆ।

ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਖੂਹ ਉਤੇ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਇ ਬੈਠਾ ਆਹਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਆਖਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਨੀ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਸਦਿ ਲੈ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਜਾਇ ਕਰਿ ਸਦਿਆ, ਭਾਈ ਨੀਂਗਰ ਉਰੇ ਆਉ। ਤਾਂ ਬੂੜੇ ਆਖਿਆ, ਕਿਉਂ ਜੀ ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ, ਭਾਈ ਮੈਨੂੰ ਤਪਾ ਸਾਧ ਸਦਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਬੂੜਾ ਇਯੜ ਛੋਡਿ ਕਰਿ ਆਇਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਨੀਗਰਾ ਤੂੰ ਕਉਣ ਹੋਨਾ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਬੂੜੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਮੈਂ ਜਟੇਟਾ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਨੀਗਰਾਂ ਤੂੰ ਕਿਸ ਦਾ ਪੁਤ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਬੂੜੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਮੈਂ ਸੰਧੂ ਰੰਧਾਵੇ ਦਾ ਪੁਤ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਨੀਗਰਾ ਸਦੇ ਦਾ ਕੋਈ ਗੁਨਾਹੁ ਤਾਂ ਨਾਹੀਂ। ਤਾਂ ਬੂੜੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਕਿਸੇ ਮਨੋਰਥ ਨੂੰ ਸਦੀਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਮਨੋਰਥ ਭੀ ਪੂਰਾ ਹੋਇ ਰਹੇਗਾ ਆਪੇ ਤਾਂ ਬੂੜਾ ਗਇਆ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤ ਭਲੀ ਤਰਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਏਹੁ ਸਾਧੂ ਪੂਰਨ ਹੋਸੀ, ਅਤੇ ਹੈਗਾ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਬਾਲੇ ਪੁਛਿਆ ਜੀ ਤੇ ਪੂਰਨ ਸਾਧੂ ਹੈ ਤਾਂ ਮਨੋਰਥ ਕਿਉਂ ਪੁਛਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਅਜੇ ਚੰਦਨ ਖੁਲਾ ਨਾਹੀਂ। ਖਲਸੁਗਾ ਤਾਂ ਆਪੇ ਮਲੂਮ ਹੋਵੇਗਾ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਪੁਛਿਆ ਜੀ ਕਦ ਖਲਸੁਸਗਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਸਤਿ ਜੀ। ਜਾਂ ਅਗਲਾ ਦਿਨ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਬੂੜਾ ਘਿਓ ਕਾ ਕੁਜਾ ਲੈ ਆਇਆ। ਪਰ ਮਾਪਿਉ ਪਾਸੋ ਚੋਰੀ ਆਨਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਅਗੇ ਰਖਿਓਸੁ ਅਤੇ ਮਥਾ ਟੇਕਿਓਸੁ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪੁਛਿਓਸੁ, ਭਾਈ ਨੀਂਗਰਾ ਏਹੁ ਕੁਜਾ ਕਿਥੋਂ ਲੈ ਆਇਆ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਬੂੜੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਘਰੋਂ ਲੈ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਨੀਗਰਾ ਤਉ ਕੋਈ ਘੁਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਤੂੰ ਤਾਂ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਬੂੜੇ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਮੇਰੇ ਮਾਪਿਉ ਹੈਨਿ ਨਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਸਚੁ ਆਖੇ ਤੈਨੂੰ ਮਾਉ ਪਿਉ ਦਿਤਾ ਹਈ ਕੇ ਆਪੇ ਨੇ ਆਇਆ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਬੂੜੇ ਅਖਿਆ, ਜੀ ਆਪੇ ਲੈ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਨੀਂਗਰਾ ਇਹ ਘਿਉ ਅਤੇ ਕੁਜਾ ਅਸਾਡੇ ਕੰਨ ਦਾ ਨਾਹੀਂ। ਜਾਹਿ ਲੈ ਜਾਹਿ ਜਿਥੋਂ ਲੈ ਆਇਆ ਹੈਂ ਤਿਥਾਉਂ ਲੈ ਜਾਇ। ਮਾਪਿਉ ਮਾਰਨਿਗੇ। ਤਾਂ ਬੂੜੇ ਰੋਇ ਦਿਤਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪੁਛਿਆ ਭਾਈ ਨੀਂਗਰਾ ਰੋਂਦਾ ਕਿਉਂ ਹੈ ਅਸਾਂ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਕੁਛ ਨਾਹੀਂ ਆਖਿਆ। ਤਾਂ ਬੁੜੇ ਫੇਰਿ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਮਾਪਿਉ ਮਾਰਨਗੇ ਕੇ ਨਾ ਮਾਰਨਗੇ ਪੁਰ ਤੂੰ

ਤਾਂ ਹੁਣਿ ਮਾਰਦਾ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਭਾਈ ਨੀਂਗਰਾ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਭਾਈ ਆਖਦੇ ਆਹੇ। ਤੈਨੂੰ ਤਾਂ ਹੋਰ ਕੁਛ ਨਾਹੀਂ ਆਖਿਆ।ਕਿਉਂ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਤਉਂ ਕੁਛੁ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕੁਝ ਅਸਾ ਇਸ ਨੂੰ ਬੁਰਾ ਆਖਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਜੋ ਕੁਛੁ ਤੁਸਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਹੈ ਸੋ ਤਾਂ ਭਲਾ ਆਖਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਕੁਛ ਬੁਰਾ ਸਮਝਿਆ ਹੈ ਸੋ ਏਹੋ ਜਾਣੇ ਕਿਸੇ ਥੋਂ ਪੁਛੋ। ਤਾਂ ਬੂੜਾ ਬੋਲਿਆ ਕਿਉਂ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਜੀ ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਝੂਠੁ ਬੋਲਦਾ ਹੈਂ। ਏਹੁ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਹੈ ਇਸ ਨਾਲਿ ਤਾਂ ਬਰਾਬਰੀ ਨਾਹੀਂ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਆਖੁ ਭਾਈ ਬੂੜਾ ਅਸਾਂ ਤੈਨੂੰ ਕਿਆ ਕਿਆ ਮਾਰਿਆ, ਕਿਆ ਬੁਰਾ ਆਖਿਆ। ਤਾਂ ਬੂੜਾ ਫੇਰਿ ਬੋਲਿਆ, ਅਜੀ ਇਸੀ ਹੋਰ ਕਿਆ ਮਾਰਸੀ ਜੋ ਦੀਵਾ ਬਾਲਿ ਕੇ ਫੇਰ ਬੁਝਾਵਣ ਲਗੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਕਿਉ ਭਾਈ ਬਾਲਾ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਕੁਛ ਨਾਹੀਂ ਮਾਲੂਮ ਹੋਂਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਤੂੰ ਕਉਣ ਹੈ। ਪੂਰਨ ਨਿਰੰਕਾਰ ਹੈ ਤੇ ਤੂੰ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈਂ ਪੂਰਨ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਜੀ ਵਿਚਿ ਬਿਸਮਾਦੁ ਹਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬੂੜੇ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਕਰਤਾਰ ਅਗੇ ਮਥਾ ਟੇਕ ਅਤੇ ਕਰਤਾਰ ਕਰਤਾਰ ਜੁਪ ਅਤੇ ਪਹਰ ਰਾਤਿ ਰਹਦੀ ਇਸਨਾਲੁ ਕੋ ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਬੂੜਾ ਬੋਲਿਆ, ਜੀ ਅਜੇ ਇਸਨਾਨ ਜੋਗਾ ਰਖਨਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਦਰਸਨੁ ਇਸਨਾਨੁ ਇਵੇਹਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜੋ ਇਤਨੀ ਮੈਲ ਆਹੀ ਸੋ ਸਭ ਇਕਤੇ ਵਾਰੀ ਲਹਿ ਗਈ। ਹੁਣਿ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹੜਾ ਨਾਵਣ ਦਸਦਾ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਬੂੜਾ ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਆਖਦੇ ਹੈਂ ਤੇਰੀ ਤਾਂ ਮਲ ਲਾਹੀ ਹੈ ਕਰਤਾਰ ਅਗੇ ਹੀ ਏਹੁ ਬਹਾਨਾ ਹੈ। ਪਰ ਤੈਨੂੰ ਬੁਤ ਲੋਕਿ ਮਿਲਸਨਿ। ਤੇਰੀ ਵਲੋਂ ਦੇਖਿ ਕੇ ਉਇ ਭੀ ਨਾਵਨਗੇ। ਉਨਾਂ ਜੀਆਂ ਦਾ ਉਧਾਰੇ ਹੋਵੇਗਾ। ਤਾਂ ਬੂੜੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਭਲਾ ਜੀ ਸਿਰ ਤੇ ਜੀ। ਬੂੜੇ ਦਾ ਆਇਨਾ ਖੁਲ ਗਇਆ। ਬੂੜਾ ਪੂਰਨ ਸਾਧ ਹੋਇਆ। ਬੂੜਾ ਲਗਾ ਕਰਤਾਰ ਜਪਣੁ। ਤਾਂ ਦੂਸਰੇ ਤੀਸਰੇ ਦਿਨ ਆਹਿ ਰਹੇ।

ਉਬਾਰੇ ਖਾਂ ਤੇ ਸ਼ਾਹ ਆਦ੍ਮਾਣ ਨਾਲ ਵਾਰਤਾਲਾਪ

ਫੇਰਿ ਇਕ ਉਬਾਰੇ ਖਾਂ ਪਠਾਣ ਸਉੜੀਆ ਦਾ ਆਹਾ ਉਹ ਸੇਖ ਮਾਲੋ ਦਾ ਬਹੁਤ ਯਾਰ ਆਹਾ। ਉਸ ਸੇਖ ਮਾਲੋ ਤੇ ਸੁਣਿਆ ਜੋ ਨਾਨਕ ਤਪਾ ਭਲਾ ਫਕੀਰ ਹੈ। ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਪਿਆਰ ਹੈ। ਉਬਾਰੇ ਖਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ ਆਇਆ। ਆਇ ਕਰਿ ਕਹਿਉਸੁ ਅਸਲਾਮਾ-ਲੇਕਮ ਨਾਨਕ ਤਪਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਵਾ ਅਲੇਕਮ ਸਲਾਮ। ਆਉ ਉਬਾਰੇ ਖਾਂ ਪਠਾਣ। ਤਾਂ ਉਬਾਰੇ ਖਾਂ ਕਹਿਆ, ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਤੂੰ ਹਿੰਦੂ ਕੇ ਮੁਸਲਮਾਨ। (ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ) :-

ਅਰੁ ਹਿੰਦੂ ਦੇਹ ਦਿਨਸ ਚਾਰਿ ਕੇ ਹੋਤੀ ਖੇਹ।
ਨਾਉ ਉਸ ਕਾ ਸੋ ਮਿਟੇ ਨਾ ਜਾਇ।
ਨਾਨਕ ਅਸਥਿਰ ਏਕੁ ਖੁਦਾਇ।

ਤਾਂ ਉਬਾਰੇ ਖਾਂ ਕਹਿਆ, ਨਾਨਕ ਤਪਾ ਜੈਸਾ ਸੁਣੀਤਾ ਥਾ ਤੈਸਾ ਹੀ ਦੇਖਿਆ। ਪਾਉ ਬਾਹਰਿ ਨਿਕਾਲੇ ਹਮ ਤੁਮਾਰੇ ਪਾਉ ਚੁਮੇ। ਉਬਾਰੇ ਖਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਪਾਉਂ ਚੁਮੇ ਅਤੇ ਅਖੀਂ ਤੇ ਹਥ ਫੇਰੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਰਖਿ ਕਰਿ। ਤਾਂ ਉਬਾਰੇ ਖਾਂ ਵਿਦਾ ਹੋਵਣਿ ਲਗਾ, ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਉਬਾਰੇ ਖਾਂ ਫਕੀਰ ਦਾ ਉਗਰਾ ਕਬੂਲ ਕਰਿ ਕੇ ਜਾਉ। ਤਾਂ ਉਬਾਰੇ ਖਾਂ ਕਹਿਆ, ਤਪਾ ਜੀ ਉਗਰਿਉਂ ਕੀ ਕੁਛ ਹਾਜਿਤ ਨਾਹੀਂ ਰਹੀ। ਹਮ ਤੋ ਅਪਣੇ ਦਿਲ ਮਹਿ ਇਉਂ ਜੀ ਜਾਣਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਤੁਮਾਰੇ ਉਪਰਿ ਖੁਦਾਇ ਕੀ ਐਸੀ ਮਿਹਰ ਹੁਈ ਹੈ। ਤਾਂ ਉਬਾਰੇ ਖਾਂ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਹਮ ਫੇਰਿ ਆਵੇਗੇ

ਅਬ ਹਮ ਕੋ ਤੁਮ ਕਰਮ ਬਖਸ਼ੀ ਕਰੋ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਤੁਮ ਕੋ ਖੁਦਾਇ ਦੀ ਕਰਮ ਬਖ਼ਸ਼ੀਸ਼ ਹੈ।

ਤਾਂ ਉਬਾਰੇ ਖਾਂ ਜਾਇ ਸਾਹ ਆਦ੍ਰ ਮਾਨ ਪਾਸਿ ਤਰੀਫ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਸਾਹ ਆਦ੍ਰ ਮਾਨ ਗੁਸਾ ਖਾਧਾ। ਲਗਾ ਆਖਣ, ਕਿਆ ਹਿੰਦੂ ਪਲਤੀ ਹੈ ਉਠਾਇ ਦੂਰਿ ਕਰੋਗੇ। ਤਾਂ ਉਬਾਰੇ ਖਾਂ ਕਹਿਆ, ਸੇਖ ਜੀ ਕਿਸ ਕੋ ਉਠਾਉਗ। ਤਾਂ ਸੇਖ ਕਹਿਆ, ਜਿਸ ਕੀ ਤੂੰ ਤਰੀਫ ਕਰਤਾ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਉਬਾਰੇ ਖਾਂ ਕਹਿਆ, ਸੇਖ ਜੀ ਖੁਦਾਇ ਕੋ ਉਠਾਉਗੇ। ਉਹ ਤਾਂ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਸੇਖ ਕਹਿਆ, ਅਰੇ ਪਠਾਣ ਤੂ ਹਿੰਦੂ ਕੀ ਤਾਰੀਫ ਕਰਤਾ ਹੈਂ। ਹਿੰਦੂ ਕੋ ਖੁਦਾਇ ਕਹਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਉਬਾਰੇ ਖਾਂ ਕਹਿਆ, ਸੇਖ ਉਹ ਤੋਂ ਹਿੰਦੂ ਅਰੁ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੋਨੋਂ ਸੋ ਫਾਰਕ ਹੈ। ਉਹ ਤੋ ਬਜਿਨਿਸਿ ਖੁਦਾਇ ਹੈ। ਬਾਤ ਸਮਝਿ ਕਰਿ ਕਹੋ। ਐਸੀ ਬਾਤ ਕਹੇ ਲਾਜਮ ਨ ਹੋਤੋ ਹੋ। ਤਾਂ ਸਾਹ ਆਦ੍ਰ ਮਾਨ ਗੁਸਾ ਖਾਧਾ ਪਰ ਪਠਾਣ ਕਹਿ ਕੁਝ ਸੰਘੇ ਨਾਹੀਂ। ਤਾਂ ਅਗਲੇ ਭਲਕ ਉਬਾਰੇ ਖਾਂ ਇਕ ਰੋਜਾ ਉਚਾ ਬਾਫ਼ਤੇ ਦਾ ਗਜਾਂ ਸੋਲਾਂ ਦਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ ਲੈ ਆਹਿਆ, ਆਨਿ ਅਗੇ ਰਖਿਉਸੁ ਅਤੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਹਥ ਰਖ ਕਰ ਆਪਣੇ ਮੁਹਿ ਅਤੇ ਅਖੀ ਫੇਰਿਉਸੁ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮੀਆਂ ਜੀ ਖੁਦਾਇ ਭਲਾ ਕਰੇ, ਅਤੇ ਖੁਦਾਇ ਆਪਣੇ ਨਾਉਂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਕਰੇ। ਅਤੇ ਜੀ ਅਸੀਂ ਫਕੀਰ ਆਹੇ। ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਅਜੇਹੇ ਉਚੇ ਕਪੜੇ ਨਾਹੀਂ ਲੋੜੀਏ। ਅਸਾਨੂੰ ਏਹ ਰੇਜਾ ਪਹੁਚਿਆ, ਅਸਾਂ ਤੁਸਾ ਨੂੰ ਦਿਤਾ। ਤਾਂ ਉਬਾਰੇ ਖਾਂ ਕਹਿਆ, ਤਾਪ ਜੀ ਹਮ ਕੋ ਖੁਦਾਇ ਪਾਸ ਤੇ ਬਖਸਾਉ।.... .... ਜੋ ਰੇਜਾ ਹੈ ਤੋ ਤੁਮਾਰੀ ਇਨਾਇਤ ਹੈ ਸੋ ਹੂਆ ਅਉਰ ਯਹ ਬਸਤ ਤੁਮਾਰੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਗਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਦਰਜੀ ਨੂੰ ਸਦਿ ਸੋ ਚਾਦਰ ਸੀਵੇ ਅਤੇ ਉਬਾਰੇ ਖਾਂ ਅਸਾਂ ਤੇ ਰਾਜੀ ਜਾਵੇ। ਤਾਂ ਬਾਲਾ ਦਰਜੀ ਨੂੰ ਸਦਿ ਲਿਆਇਆ। ਤਾਂ ਦਰਜੀ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਗਜ ਸਵਾ ਸੋਲਾਂ ਹੈ ਅਤੇ ਬਰ ਗਿਰਾਂ ਉਤੇ ਗਜੁ ਹੈ।..... ਜੋ ਕੁਛ ਆਖੇ ਸੋ ਵਿਉਤਾਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਦੋਇ ਚਾਦਰਾਂ ਹੋਸਨਿ। ਤਾਂ ਦਰਜੀ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਦੁਇ ਚਾਦਰਾਂ ਹਛੀਆਂ ਹੋਸਨਿ। ਤਾਂ ਪੁਠਾਣ ਕਹਿਆ, ਤਪਾ ਜੀ ਅਜੁ ਮੈ ਨਿਹਾਲ ਹੂਆ। ਅਜੁ ਮੈਂ ਇਉਂ ਹੀ ਜਾਣਤਾ ਹੋ ਖੁਦਾਇ ਰੇਜਾ ਪਹਰਿਆ ਹੈ।

ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਖਾਂ ਜੀ ਕਹੋ ਸੇਖ ਆਦ੍ਰਮਾਨ ਕੀ ਖਬਰ। ਤਾਂ ਉਬਾਰੇ ਖਾਂ ਕਹਿਆ, ਤਪਾ ਜੀ ਤੁਮ ਕੋ ਸਪ ਕੁਛ ਰੋਸਨੁ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਸੇਖ ਹਮਾਰੇ ਉਪਰਿ ਬਹੁਤ ਗੁਸੇ ਹੈ। ਤਾਂ ਉਬਾਰੇ ਖਾਂ ਕਹਿਆ, ਤਾਪ ਜੀ ਉਇ ਫਕੀਰ ਕਹਾਵਤੇ ਹੈਂ। ਅਰੁ ਫਕੀਰੀ ਦੂਰਿ ਹੈ। ਤਾਂ ਉਬਾਰੇ ਖਾਂ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਕਿਆ ਕਹੋਂ। ਜੋ ਉਨਾ ਨ ਕਹੀਐ ਸੋ ਮੈਂ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਕਹੋ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਖਾਂ ਜੀ ਨਿਸੰਗ ਕਹੋ ਮੁਲਾਹਜਾ ਨਾਹੀ ਰਖਣਾ। ਤਾ ਉਬਾਰੇ ਖਾਂ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਹਮੇ ਕਿਹਿਆ ਤਪਾ ਹਛੇ ਫਕੀਰ ਹੈਂ। ਅਗੇ ਸੋ ਕਹਣ ਲਗਾ ਕਿਆ ਹਿੰਦੂ ਕੀ ਸਿਫਤਿ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਹਿਆ ਉਹ ਹਿੰਦੂ ਅਰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੋਨੋਂ ਸੋਂ ਫਾਰਕ ਹੈ। ਉਹ ਬਾਜਨਿਸਿ ਖੁਦਾਇ ਕੀ ਸੂਰਿਤ ਹੈ। ਅਗੇ ਉਸ ਗੁਸਾ ਤੋ ਖਾਇਆ ਪਰੁ ਉਸ ਕਾ ਚਲੇ ਕੁਛ ਨਾਹੀ। ਅਰੁ ਕਹੀ ਸੋ ਉਠਾਇ ਦੂਰਿ ਕਰੇਗੇ। ਮੈਂ ਅੱਗੇ ਸੋ ਕਹਿਆ ਤੂੰ ਕਿਸ ਕੋ ਉਠਾਵੇਗਾ, ਉਹ ਤੋ ਖੁਦਾਇ ਹੈ। ਤੋ ਆਗੇ ਚੁਪਿ ਕਰਿ ਰਹਿਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਜੇ ਚਲੇ ਤਾਂ ਸੇਖ ਦੀ ਭੀ ਫੂਕਣੀ ਲਾਹਿ ਆਵੀਏ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਭਲਾ ਜੀ ਚਲੋ। ਤਾਂ ਉਬਾਰੇ ਖਾਂ ਕਹਿਆ, ਤਪਾ ਜੀ ਹਮ ਕੋ ਸਾਥਿ ਲੇ ਚਲੀਉ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਖਾਂ ਜੀ ਤੁਮ ਅਗੇ ਚਲੋ। ਹਮ ਪਿਛੇ ਆਵਤੇ ਹੈਂ। ਯਉ ਨ ਕਹੋ ਜੋ ਇਹਾ ਚੜਾ ਲਿਆਇਆ ਹੈ। ਉਬਾਰੇ ਖਾਂ ਕਹਿਆ

ਜੀ ਕੁਛ ਉਸ ਕਾ ਹਮ ਕੋ ਡਰ ਪੜਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਡਰੁ ਕਿਆ ਪੜਾ ਹੈ। ਪਰ ਫਕੀਰੀ ਕਾ ਪੇਉ ਦੇਹੇ ਥਹ ਅਦਬੁ ਹੈ। ਤਾਂ ਉਬਾਰੇ ਖਾਂ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਏਹੁ ਤੁਮਹੀ ਕੋ ਖੁਦਾਇ ਬਖਸੀਸ ਕਰੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਉਬਾਰੇ ਖਾਂ ਅਗੇ ਗਇਆ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਤੇ ਬਾਲਾ ਦੋਵੇ ਪਿਛੇ ਗਏ। ਅਗੇ ਸਹਿਆਦੁ ਖਾਨ ਪਾਲਕਿ ਵਿਚਿ ਅਸਵਾਰੁ ਹੋਇਆ ਆਹਾ। ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਉਹ ਦੇਖੋ ਆਵਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਸੇਖ ਕਹਿਆ, ਅਸਵਾਰੀ ਮਕੂਫ ਕਰੋ। ਈਵੇ ਪਾਲਕੀ ਖੜੀ ਆਹੀ ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜਾਇ ਭੇਟ ਕੀਤੀ। ਤਾਂ ਸੇਖ ਅਗੋਂ ਦਸਤਪੋਸੀ ਲੀਤੀ ਅਤੇ ਮੁਹਿ ਥੀ ਕਹਿਉਸੁ, ਖੈਰ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਖੈਰ ਪਰ ਨਾਹੀਂ ਖੈਰਿ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਸੇਖ ਕਹਿਆ, ਆ ਤਪਾ ਖੈਰਿ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਖੈਰਿ ਹੈ ਪਰ ਨਾਹੀਂ ਖੈਰਿ। ਤਾਂ ਸੇਖ ਕਹਿਆ, ਆ ਤਪਾ ਖੈਰ ਹੈ ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਖੈਰ ਹੈ ਪਾਰ ਨਾਹੀਂ ਖੈਰਿ। ਤਾਂ ਫੇਰ ਸੇਖ ਕਹਿਆ, ਤਪਾ ਯਹ ਕਿਆ ਖੈਰਿ ਹੇ ਅਰ ਨਾਹੀਂਖੈਰਿ, ਮੁਝ ਕੋ ਯਹ ਹੈਰਾਨੀ ਲਗੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਸੇਖ ਜੀ ਖੈਰਿ ਪਰ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਨਾਹੀਂ ਖੈਰਿ। ਜੋ ਤੁਮ ਕਹਿਆ, ਉਠਾਇ ਦੇਵੇਗ। ਤੁਮਾਰੀ ਕਉਣ ਸੀ ਜਹਾਗਾ ਹਮੋ ਰੋਕੀ ਹੈ ਤੁਮ ਹਮਾਰੇ ਪਾਸਿ ਤੇ ਛਡਾਇ ਲੇਉ। ਤਾਂ ਸੇਖ ਕਹਿਆ, ਤਪਾ ਕਉਣ ਕਹਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਸੇਖ ਜੀ ਤੁਮ ਕਹਤੇ ਹੋ। ਤਾਂ ਸੇਖ ਕਹਿਆ, ਜੋ ਕਹਤਾ ਸੋ ਝਖ ਮਾਰਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਉਬਾਰੇ ਖਾਂ ਕਹਿਆ, ਕਿਉਂ ਸੇਖ ਤੂੰ ਕਹਤਾ ਥਾ। ਜੋ ਕਿਆ ਹਿੰਦੂ ਕੀ ਤਾਰੀਫ ਕਰਤਾ ਹੈ ਉਠਾਇ ਦੇਵੇਂਗਾ। ਅਬ ਕਿਉਂ ਮੁਕਰਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਸੇਖ ਕਹਿਆ, ਹਮ ਜਾਣ ਤਪਾ ਜਾਣੇ ਤੁਝ ਕੋ ਕਿਆ ਪਹੁਚਤਾ ਹੈ। ਹਮ ਦੋਨੋਂ ਫਕੀਰ ਹੈਂ ਆਪਸ ਮੈਂ ਝਗੜ ਲੇਇਗੇ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਠਿਕਾਣੇ ਬੈਠਾ ਰਹੁ। ਤਾਂ ਉਬਾਰੇ ਖਾਂ ਕਹਿਆ, ਹਮਾਰਾ ਠਿਕਾਣਾ ਤਪੇ ਕੇ ਸਾਥਿ ਹੈ ਹਮ ਤਪੇ ਕੇ ਮੁਰੀਦ ਹੈ।... ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਲਾ ਖਾਂ ਜੀ ਹਮ ਅਰੁ ਏਹ ਫਕੀਰ ਹੈਂ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਤਰਾ ਚਾਹੀਤੇ ਹੋ। ਤਾਂ ਸੇਖ ਗੁਸਾ ਖਾਇ ਕਰਿ ਬੋਲਿਆ, ਕਹੁ ਤਪਾ ਜੀ ਤੂੰ ਹਿੰਦੂ ਹੈਂ ਕੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬੋਲਿਆ :-

ਨਾ ਹਮ ਹਿੰਦੁ ਨ ਮੁਸਲਮਾਨ। ਨ ਬੇਦ ਪੜਿਆ ਨ ਪੜੇ ਕੁਰਾਨ।...

ਤਾਂ ਸੇਖ ਅਦ੍ਰਾਮਾਨ ਕਹਿਆ, ਕਿਉਂ ਜੀ ਜੋ ਖੁਦਾਇ ਕੇ ਪਿਆਰ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ :-

ਮਜਬ ਹਮਾਰਾ ਸਚਾ ਨਾਉ। ਜਿਨਿ ਏਕ ਤੇ ਕੀਏ ਅਨੇਕ ਉਪਾਉ।.....

ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਸੇਖ ਅਦ੍ਰਮਾਨ ਕਹਿਆ, ਕਿਉਂ ਜੀ ਜੋ ਖੁਦਾਹਿ ਕੇ ਪਿਆਰੇ ਹੈਂ ਉਹ ਕੁਛ ਨਾਹੀਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ :-

ਜੋ ਖੁਦਾਇ ਕੇ ਪਿਆਰੇ ਤਿਨਾ ਖੁਦਾਇ ਪਿਆਰਾ।....

ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਅਦ੍ਰਾਮਾਨ ਕਹਿਆ, ਸੁਣ ਤੋ ਰੇ ਤਪਾ ਤੇਰੀ ਨਜਰਿ ਤਲੇ ਕੋਈ ਨਾਹੀਂ ਆਵਤਾ। ਤ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ:-

ਨਦਰ ਹਮਾਰੀ ਸਭ ਤੇ ਦੂਰਿ ਜਹਾਂ ਖਲਕਤ ਰਹ ਹਜੂਰਿ।

ਤਾਂ ਸੇਖ ਕਹਿਆ, ਸੁਣ ਨਾਨਕ ਤਪਾ ਤੈਨੂੰ ਵਡੀ ਇਨਾਇਤਿ ਹੂਈ ਹੈ। ਅਰੁ ਹਮ ਕੋ ਦੀਦਾਰੁ ਦੀਆਂ ਕਰੋ ਮਿਹਰਵਾਨਗੀ ਕੀਤਾ ਕਰੋ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਸੇਖ ਜੀ ਵਡੀ ਮਿਹਰਵਾਨਗੀ ਏਹਾ ਜੋ ਕੀਤੇ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਹੀ ਜਾਨਣਾ ਅਤੇ ਦਾਵਾ ਕਿਸੇ ਨਾਲਿ ਬੰਨਣਾ ਨਾਹੀਂ। ਜੋ ਪੈਦਾਇਸ਼ ਹੈ ਸੋ ਸਭ

ਖੁਦਾਇ ਦੀ ਹੈ। ਆਪਹੁ ਨ ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਹੋਆ ਹੈ ਨਾ ਕੋਈ ਮੰਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜੇਹਾ ਖੁਦਾਇ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਤੇਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸ਼ੇਖ ਅਦ੍ਰਾਮਾਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਹਥਿ ਰਖੇ। ਕਹਣ ਲਗਾ, ਹਮ ਕੋ ਕੁਛ ਗੁਸਤਾਕੀ ਪੜੀ ਹੈ ਸੋ ਤੁਮ ਹਮ ਕੋ ਮਾਫ ਕਰਨੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਸੇਖ ਜੀ ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਵਿਚਿ ਗੁਸਤਾਕੀ ਕਾਈ ਨਾਹੀਂ ਹੋਂਦੀ ਅਤੇ ਜੇ ਕਾਈ ਭੁਲਿਆ ਚੁਕਿ ਆ ਪਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਖੁਦਾਇ ਬਖਸ਼ਿੰਦੁ ਹੈ। ਪਰੁ ਆਪਣੀ ਵਲੋਂ ਖਬਰਦਾਰ ਰਹੇ। ਉਂਜੋ ਕੰਬੀਰ ਖੁਦਾਇ ਦੇਇ ਪਿਆਰੇ ਆਖਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਸਤਰ ਮੈਂ ਸਲਾਰ ਹੈ ਜਾਕੇ। ਸਵਾ ਲਖ ਪੈਕੰਬਰ ਤਾਕੇ।.....

ਸੁਣਿ ਸੇਖ ਜੀ ਜੇ ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਹੈਨਿ ਤਿਨਾਂ ਨੂੰ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਖੈਫ਼ (ਖ਼ੌਫ਼) ਦਿਲ ਤੇ ਅਠੇ ਪਹਰ ਵਸਦਾਹੈ। ਉਹ ਕਈ ਤਗਾਫ਼ਲ ਨ ਕਰਦੇ। ਤਾਂ ਸੇਖ ਅਦ੍ਰਾਮਾਨ ਕਹਿਆ, ਭਲਾ ਤਾਪ ਜੀ ਜੋ ਕੁਛੁ ਕਹਦੇ ਹੋ ਸੋ ਦਰੁਸਤ ਕਹਦੇ ਹੋ। ਤਾਂ ਉਬਾਰੇ ਖਾਂ ਪਠਾਣਿ ਕਹਿਆ, ਕਿਉਂ ਸੇਖ ਤਪੇ ਕੋ ਉਠਾਵਤੇ ਥੇ? ਤਾਂ ਸੇਖ ਕਹਿਆ,ਉਬਾਰੇ ਖਾਂ ਹਮ ਜਾਣਤੇ ਥੇ ਜੋ ਅਉਰ ਹਿੰਦੂ ਜੋ ਹੈ ਸੋ ਬਤਿ ਪਰਸਤੀ ਕਰਦੇ ਹੈਂ, ਯਹ ਭੀ ਕਰਤਾ ਹੋਗਾ। ਅਬ ਹਮ ਕੋ ਮਲੂਮ ਹੂਆ ਜੋ ਯਹ ਬੰਦਾ ਖੁਦਾਇ ਕਾ ਹੈ ਖਾਸ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸੇਖ ਪਾਸੋਂ ਵਿਦਾ ਹੂਆ। ਪਰ ਪਠਾਣਿ ਛੋਡੇ ਨਾਹੀਂ ਦੁਇ ਦਿਨ ਉਬਾਰੇ ਖਾਂ ਦੇ ਘਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਰਹਿਆ।.....

ਉੱਚ ਦੇ ਸਈਯਦ ਜਲਾਲ ਨਾਲ ਮੇਲ

ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਉਦਾਸ ਹੋਇਆ। ਆਖਿਉ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਚਲੈ ਤਾਂ ਇਕ ਉਦਾਮੀ ਕਰਿ ਆਵੀਏ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਕਿਧਰਿ ਦੀ? ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਸਾਖੀ ਉਚ ਸਈਦ ਜਲਾਲ ਫਕੀਰ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ, ਭਲਾ ਜੀ ਦੋਵੇਂ ਗਏ, ਜਾਂ ਵਡਾ ਵੇਲਾ ਹੋਇਆ ਦਰੀਆਵ ਨਾਵਣ ਗਏ। ਤਾਂ ਇਕ ਸਿੰਦੀ ਅਗੇ ਨਾਵਦਾ ਆਹਾ। ਜਾ ਨਾਵਣ ਲਗੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਾਣੀ ਉਚਾਰੀ :-

ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਦੰ ਗੁਰਮੁਖਿ ਵੇਦੰ ਗੁਰਮੁਖਿ ਰਹਿਆ ਸਮਾਈ॥

[ਜਪੁਜੀ ਦੀ 5, 6, 22 ਅਤੇ 32ਵੀਂ ਪਉੜੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕੀਤਾ]

ਹੋਰੁ ਬਾਣੀ ਬਹੁਤ ਹੋਈ ਤਾਂ ਸਿੰਦੀ ਦੁਇ ਜਹਗਾ ਅਟਕਿਆ। ਇਕ ਗੁਰਮੁਖਾ ਤੇ ਇਕ ਪਤਾਲੀ ਅਕਾਸੀ ਥੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਤੇ ਬਾਲਾ ਨਾਂਵਦੇ ਰਹੇ ਤਾਂ ਸਿੰਦੀ ਗਇਆ ਆਪਣੇ ਪੀਰ ਥੇ। ਪੀਰ ਅਗੋਂ ਪੁਛਿਆ, ਬਚਾ ਕਿਉਂ ਚੜਿਉਸ ਤਾਂ ਸਿੰਦੀ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਪੀਰ ਸਲਾਮਤੀ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਹੈਰਾਨਗੀ ਲਗੀ ਹੈ। ਪੀਰ ਕਹਿਆ ਬਚਾ ਕੈਹੀ। ਤਾਂ ਸਿੰਦੀ ਫੇਰਿ ਕਹਿਆ ਪੀਰ ਸਲਾਮਤੀ ਇਕ ਜੁ ਹਿੰਦੂ ਦਰੀਆਵ ਵਿਚਿ ਨਾਵਦਾ ਆਹਾ। ਸੋ ਉਸ ਬਕਾਵ ਜੋ ਬਕਿਆ ਸੋ ਕੁਫਰ ਦਾ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਪੀਰ ਪੁਛਿਆ ਕੈਹਾ ਬਚਾ। ਤਾਂ ਸਿੰਦੀ ਕਹਿਆ ਪੀਰ ਸਲਾਮੀ ਤੁਸਾਂ ਕੇਹੈ ਚਉਦਾ ਤਬਕ ਅਤੇ ਪੈਕੰਬਰ ਭੀ ਕਹੇ। ਚਉਦਹਾ ਅਤੇ ਕਰਾਨ ਵਿਚਿ ਭੀ ਚਉਦਹ ਲਿਖੇ ਹੈਨਿ ਅਤੇ ਉਸ ਏਡਾ ਤੁਫਾਨ ਬੋਲਿਆ, ਜੋ ਲਖ ਖਹੀ ਲਖ ਕਹੇ ਹੈਸੁ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਤਦ ਹੀ ਹੈਰਾਨਗੀ ਲਗਿ ਰਹੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਪੀਰ ਪੁਛਿਆ, ਬਚਾ ਉਹ ਹਿੰਦੂ ਫਕੀਰ ਕਿਥੇ ਛਡਿਉ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਸਿੰਦੀ ਆਖਿਆ, ਦਰੀਆਉ ਵਿਚ ਛਡੇ ਆਹੇ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਪੀਰ ਆਖਿਆ, ਜਾਹਿ ਬਚਾ ਸਦਿ ਲਿਆਉ। ਜਾਂ ਸਿੰਦੀ ਸਦਣ ਚਲਿਆ ਤਾਂ ਅਗੋਂ ਰਾਹ ਵਿਚਿ ਚਹੀ ਮਿਲੇ। ਤਾਂ ਸਿੰਦੀ

ਆਖਿਆ, ਚਲੋ ਦਰਵੇਸੋ ਮੈਂਡਾ ਪੀਰ ਤੁਸਾਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬੋਲਿਆ, ਚਲੁ ਦਰਵੇਸਿ ਤੈਂਡੇ ਪੀਰ ਦੇ ਦੀਦਾਰ ਨੂੰ ਚਲੇ ਆਹੇ ਤਾਂ ਉਹ ਸਿੰਦੀ ਦੁਹਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਗਇਆ। ਅਗੇ ਪੀਰ ਉਡੀਕਵਾਨਿ ਬੈਠਾ ਆਹਾ। ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜਾਇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਹੋਏ। ਤਾਂ ਪੀਰ ਅਗੋਂ ਪੁਛਿਆ :-

ਉਤੇ ਸੰਦ ਪਹੀਅੜੇ ਇਤੇ ਅਚਇਨੀ।

ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ :-

ਗਲੀ ਅਪਾਰ ਸੰਦੀਆਾ ਜੋ ਮੰਗੇ ਸੋ ਦੇਨਿ।

ਤਾਂ ਪੀਰ ਸਯਦ ਜਲਾਲ ਦਸਤ ਪੋਸੀ ਲੀਤੀ ਅਤੇ ਮੂੰਹ ਥੀਂ ਬਚਨ ਕੀਤੋਸੁ :-

ਯਾਰ ਸਲਾਮਾਲੇਕ ਬਰਾ ਖ਼ੁਦਾਈ ਸਚੁ ਚਉ।

ਦਰਗਹ ਕਿਆ ਵਸੇਖ, ਆਖ ਸੁਣਾਈ ਸਚੁ ਮੂੰ।

ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ :-

ਸੇਖ ਸੁਣਾਉ ਸਚੁ ਅਤੇ ਦਰਗਾਹ ਸੋਹਨਿ ਸਚੀਆਂ।

ਝੂਠੀਆਂ ਨਾਹੀਂ ਥਾਉਂ ਫੇਰਿ ਦਉਰਾਸੀ ਸੁਟੀਆਂ।

ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਸਿੰਦੀ ਬੋਲਿਆ, ਪੀਰ ਸਲਾਮਤੀ ਮੇਰੀ ਬਾਤ ਈਵੇਂ ਰਇ ਗਈ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਿ ਵਿਚਿ ਪਰਚਿ ਗਏ। ਤਾਂ ਪੀਰ ਕਹਿਆ, ਆਖੁ ਬਚਾ ਤੂੰ ਕਿਆ ਆਖਨਾ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਸਿੰਦੀ ਅਖਿਆ, ਜੀ ਤੁਸਾਂ ਪੀ ਚਉਦਹ ਆਖੇ ਅਤੇ ਕੁਰਾਨ ਪੈਕੰਬਰ ਭੀ ਚਉਦਹ ਆਖੇ ਅਤੇ ਇਸ ਦਰਵੇਸ ਲਖ ਹੀ ਲਖ ਆਖੇ। ਮੈਂ ਈਉਂ ਆਖਦਾ ਹਾਂ ਦਿਖਾ ਏਹੁ ਝੂਠਾ ਕੇ ਪੈਕੰਬਰ ਕੁਰਾਨ ਝੂਠੇ। ਤਾਂ ਪੀਰ ਆਖਿਆ, ਬਚਾ ਝੂਠਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀਂ। ਜਿਨਾਂ ਨੂੰ ਚਉਦਹਾ ਦੀ ਨਜਰ ਖੁਲੀ ਹੈ ਤਿਨਾਂ ਤਿਨਾਂ ਚਉਦਾਂ ਆਖੇ ਅਤੇ ਜਿਨਾਂ ਲਖਾਂ ਦੀ ਨਜਰਿ ਖੁਲੀ ਤਿਨਾ ਲਖ ਹੀ ਆਖੇ। ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਦਰਵੇਸ ਲਖਾ ਦੇ ਅਗੇ ਕਿਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਅਗੇ ਬਿਅੰਤੁ। ਤਾਂ ਪੀਰ ਆਖਿਆ,ਬਚਾ ਲਖਾਂ ਦੇ ਅਗੇ ਇਸ ਨੂੰ ਭੀ ਖਬਰ ਨਾਹੀਂ। ਜਿਥੋਂ ਤੋੜੀ ਇਸ ਦੀ ਨਜਰਿ ਖੁਲੀ ਆਹੀ ਤਿਤਨੀ ਇਸੁ ਆਖੀ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਸਿੰਦੀ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਏ ਜੋ ਗੁਰਮੁਖਿ ਆਖਦਾ ਆਹਾ ਸੋ ਕਿਆ ਆਖਦਾ ਆਹਾ। ਤਾਂ ਪੀਰ ਫੇਰਿ ਪੁਛਿਆ, ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਦਰਵੇਸਿ ਗੁਰਮੁਖ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹੋ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਪੀਰ ਜੀ ਮੈਂ ਭੀ ਨਾਹੀਂ ਜਾਣਦਾ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਪੀਰ ਕਹਿਆ, ਨਾਨਕ ਦਰਵੇਸ ਲੋਟ (?) ਨਾਹੀਂ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਰਵੇਸਿ, ਜੇ ਅਸਾਡੇ ਮੰਡਲ ਦੀ ਬੋਲੀ ਪੁਛੇ ਤਾਂ ਨਿਕੜੇ ਨੀਂਗਰ ਭੀ ਦਸਿ ਦੇਵਨਿ ਅਤੇ ਤੇਰੇ ਮੰਡਲ ਦੀ ਬੋਲੀ ਹੈ ਤੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਸੋ ਆਖੁ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਮੈ ਤੁਸਾਥੋਂ ਪੁਛਣ ਆਇਅ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਸਯਦ ਜਲਾਲ ਸਿੰਦੀ ਮੁਰੀਦ ਸਭੇ ਸਦੇ। ਲਗਾ ਆਖਣ, ਸੁਣੋ ਖੁਦਾਇ ਦੇਵੂ ਬੰਦਿਉ ਏਹੁ ਦਰਵੇਸ ਅਸਾਡੇ ਤਕੀਏ ਤੇ ਬੈਠੇ ਹੈਨਿ। ਅਸੀਂ ਏਨਾ ਨੂੰ ਆਪਿ ਬੈਠਾਇ ਚਲੇ ਆਹੇ। ਤੁਸਾਂ ਅਸਾਥੋਂ ਬਿਹਜਿ (?) ਕਰਿ ਜਾਨਣੇ। ਅਸਾਂ ਅਗੇ ਉਜਰੁ ਕਰਿਦੇ ਆਹੇ ਅਤੇ ਅਸਾਂ ਆਵਦਿਆਂ ਤੋੜੀ ਇਨਾਂ ਅਗੇ ਉਜਰ ਨਾਹੀਂ ਕਰਣਾ। ਜੋ ਕੁਛੁ ਆਖਨਿ ਸੋ ਬਾਜਾਇ ਲਿਆਣਾ ਅਤੇ ਨਾਨਕ ਦਰਵੇਸ ਅਸਾਂ ਆਵਦਿਆਂ ਤੋੜੀ ਤੁਸਾਂ ਇਥੋ ਉਠਣ ਨਾਹੀਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਜਬਾਬ ਲੈਣ ਜਾਂਦੇ ਆਹੇ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪੁਛਿਆ, ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਕਿਥੇ ਜਾਂਦੇ ਹੋ। ਤਾਂ ਫੇਰੀ ਪੀਰ ਆਖਿਆ ਜੀ, ਅਸੀਂ ਮਕੇ ਜਾਂਦੇ ਆਹੇ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਜਾਉ ਜੀ। ਤਾਂ ਪੀਰ ਇਕ ਜੁਬਾ ਗਲਿ ਪਾਇਆ ਅਤੇ ਖੋਲ ਸਿਰਿ ਤੇ ਲੀਤੀ ਅਤੇ ਇਕ ਹਥ ਅਸਤਾਵਾ ਅਤੇ

ਇਕ ਹਥ ਆਸਾ ਅਤੇ ਪੈਰੀ ਕਉਸ ਪਈ ਅਤੇ ਚਲਿਆ ਗਇਆ।

ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਪੁਛਿਆ, ਜੀ ਮਕਾ ਉਹ ਜਿਥੇ ਮਰਦਾਨਾ ਗਇਆ ਆਹਾ ਇਕੋ ਕੋਈ ਹੋਰ ਮਕਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਸੁਣ ਭਾਈ ਬਾਲਾਾ ਉਹੋ ਮਕਾ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਬਾਲੇ ਪੁਛਿਆ ਜੀ ਉਥਹੁ ਕਿਸ ਪਾਸਹੁ ਜਬਾਬ ਲਿਆਵਸੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਸੁਣ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਫਕੀਰ ਹੈ ਬੰਦਗੀ ਦਾ ਪੂਰਾ ਪਰ ਪੀਰ ਕਚਾ ਹੈ — ਸੁ ਸੁਨਣ ਵਿਚ ਹੈ ਤਾਂ ਮਕੇ ਚਲਿਆ ਹੈ।

ਜਾਂ ਸਯਦ ਜਲਾਲ ਜਾਹਿ ਜਹਾਜ ਚੜਿਆ ਤਾ ਇਕ ਪਹਾੜ ਨਜਰ ਆਇਉਸੁ। ਜਹਾਜ ਵਿਚ ਪਹਾੜ ਨਾਲਿ ਲਗੇ ਤਾਂ ਏਹੁ ਪਹਾੜ ਦੇਖਿ ਜਾਈਏ। ਤਾਂ ਝਖੜ ਵਗਿਆ ਜਹਾਜ ਜਾਇ ਉਸ ਪਹਾੜ ਲਗਾ। ਤਾਂ ਜਹਾਜ ਵਿਚਿ ਹੋਕ ਮਿਲਿਆ, ਯਾਰੋ ਜਿਸ ਉਤਰਨਾ ਹੈ ਸੋ ਉਪਰ ਪਵੋ। ਤਾਂ ਸਯਦ ਜਲਾਲ ਉਤਰ ਪਯਾ ਤਾਂ ਜਹਾਜ ਰਵਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਪੀਰ ਜਾਇ ਚੜਿਆ ਪਹਾੜ ਤੇ। ਜਾ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਭਲੀਆਂ ਵਸਤੁ ਲਥੀਆਂ ਹੈਨਿ। ਅਛੀਆ ਸੇਜਾ ਵਿਛਾਵਣੇ ਬਿਥੇਰੇ ਪਏ ਹਨ ਤਾਂ ਪੀਰ ਮਨ ਵਿਚਿ ਜਾਤਾ ਜੋ ਯਹ ਸਮਗ੍ਰੀ ਜੋ ਹੈ ਸੋ ਕੋਈ ਰਹਣ ਵਾਲੇ ਪੀ ਹੋਸਨਿ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਆਇਆ ਇਕਰਿ ਲਗਾ ਲਹਰਾਂ ਦਾ ਤਮਾਸਾ ਦੇਖਣ। ਦੇਖੋ ਤਾਂ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਵਿਚਿ ਮੀਂਹ ਵਸਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਪੀਰ ਏਹੁ ਪਹਾੜ ਉਪਰਿ ਆਇ ਕਰਿ ਮਹਲਾਇਤ (?) ਵਿਚਿ ਆਇਆ। ਜਾਂ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਉਥੋਂ ਦੇ ਵਾਸੀਕ ਜੋ ਆਹੇ ਸੋ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਸਿਹਜਾ ਪਰ ਬੈਠੇ ਹੈਨਿ, ਸਾਯਾ ਉਨਾਂ ਦਾ ਭਾਰੀ ਆਹਾ ਜਿਸ ਦੇ ਮਥੇ ਲਗਾ। ਤਿਸੇ ਪਾਸਿ ਬਹਿ ਗਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਛਾ ਭੋਜਨ ਕੁਦਰਤਿ ਨਾਲਿ ਉਤਰਦਾ ਆਹਾ, ਉਨਾਂ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਅਹਾਰ ਉਤਰਿਆ। ਜਿਸ ਦੇ ਪਾਸਿ ਇਹ ਬੈਠਾ ਆਹਾ, ਤਿਸ ਜਾਇ ਆਪਣੇ ਗੁਰਦਵੇ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ, ਅਗੋਂ ਉਸ ਪਛਿਆ, ਪਰਚੇ ਹੋ। ਤਾਂ ਏਸੁ ਆਖਿਆ ਜੀ ਨਾਹੀਂ ਪਰਚੇ। ਤਾਂ ਉਸ ਫੇਰਿ ਪੁਛਿਆ ਕਿਉਂ, ਤਾਂ ਉਸ ਆਖਿਆ ਜੀ ਹਿਕੁ ਜੋ ਕਿਸੇ ਮੰਡਲੀ ਥੀਂ ਦਰਵੇਸ ਆਇਆ ਹੈ ਸੋ ਉਸੇ ਨਾਹੀ ਉਤਰਿਆ। ਤਾਂ ਉਸ ਫੇਰਿ ਕਹਿਆ, ਅਹਾਰ ਕਿਸ ਦਾ ਅਤੇ ਉਹ ਕਿਸ ਦਾ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਇਸ ਕਹਿਆ, ਅਹਾਰ ਭੀ ਉਸੇ ਦਾ ਅਤੇ ਉਹ ਭੀ ਉਸੇ ਦਾ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਉਸ ਕਹਿਆ, ਤੂੰ ਕਿਆ ਚਿਕਾਰਾ (?) ਜੋ ਹਰਫ ਦਰਮਿਆਨ ਲਿਆਵੇਂ। ਤਾਂ ਏਹੁ ਫਿਰਿ ਆਇਆ। ਪਰ ਦੇ ਨਾਂ ਸੰਘਿਉਸੁ ਬੈਠਾ ਆਪੇ ਖਾਧੋਸੁ। ਤਾਂ ਸਈਯਦ ਜਲਾਲ ਭੁਖਾ ਰਹਿਆ। ਪਰ ਜਾਗਦਾ ਰਹਿਆ। ਦੇਖਾ ਆਵਤੇ ਤਾਂ ਨਾਹੀਂ ਡਿਠੇ ਪਰੁ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਦੇਖੀਏ। ਜਾ ਪਰਭਾਤਿ ਹੋਵਣ ਤੇ ਆਈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਡਾਰੀ ਲੀਤੀ ਤਾਂ ਇਸ ਦੀਆਂ ਖੁਲੀਆਂ ਤਾਂ ਏਹੁ ਬਹੁਤ ਬਿਸਮਦਾਗੀ ਦੇ ਘਾਟਿ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਫੇਰਿ ਇਸ ਦੇਜੀ ਗੁਜਰੀ ਹੋਏ ਖੁਦਾਇ ਤੂੰ ਏਹੁ ਕਿਆ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕੋਈ ਰੰਗ ਪੁਤ੍ਰ ਛਡਿ ਆਇਆ ਹੈ, ਕੋਈ ਕਰਜ ਕਢਿ ਕਰਿ ਵਸਤ ਪਾਈ ਹੈ। ਤੈਨੂੰ ਇਤਨਾ ਭੀ ਤਰਸ ਨਹੀਂ ਆਂਵਦਾ। ਤਾ ਉਹੁ ਜਹਾਜ ਡੁਬਣੋ ਰਹਿ ਗਇਆ, ਜਾਇ ਪਤਣ ਲਗਾ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਸਯਦ ਜਲਾਲ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਸਵੇਲੇ ਹੀ ਜਾਈਐ ਜੋ ਆਂਵਦੇ ਦਿਸਨਿ। ਜਾਂ ਏਹ ਜਾਹਿ ਕਰਿ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਠਿਕਾਣੇ ਸਭੇ

ਬੈਠੇ ਹੈਂ। ਫੇਰਿ ਉਸ ਦੇ ਪਾਸਿ ਬੈਠਿ ਗਇਆ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਹਾਰ ਉਤਰਿਆ। ਇਸ ਨੂੰ ਨਾ ਉਤਰਿਆ। ਤਾਂ ਉਹ ਸਾਧਿ ਫਿਰਿ ਬਿਸਮਦੂ (?) ਹੋਇਆ ਫੇਰਿ ਆਪਣੇ ਗੁਰਦੇਵ ਪਾਸਿ ਖੜਾ ਹੋਇਆ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਅਗੋਂ ਪੁਛਿਆ, ਅਹਾਰੁ ਉਤਰਿਆ। ਕਹਿਉਸ, ਜੀ ਉਤਰਿਆ। ਫੇਰਿ ਉਹ ਕਹਿਆ, ਪਰਚੇ ਹੋ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਏਸ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਨਾਹੀਂ ਪਰਚੇ। ਤਾਂ ਉਸ ਕਹਿਆ ਕਿਉਂ। ਤਾਂ ਏਸ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਉਹ ਜੋ ਕਲਿ ਵਾਲਾ ਦਰਵੇਸ ਅਜ ਭੀ ਭੁਖਾ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਦਿਖਾ ਉਸ ਨੂੰ ਸਦਿ ਲਿਆਉ। ਉਸ ਵਿਚਿ ਕਿਆ ਤਕਸੀਰ ਹੈ, ਉਹ ਤਾਂ ਅਭੁਲ ਸਾਹਿਬ ਹੈ। ਤਾਂ ਸਈਯਦ ਜਲਾਲ ਨੂੰ ਸਦ ਲੈ ਗਇਆ। ਤਾਂ ਅਗੋਂ ਗੁਰਦੇਵ ਕਹਿਆ, ਤੇਰੀ ਉਮਰ ਕਿਤਨੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਜਲਾਲ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਮਲੂਮ ਨਾਹੀਂ। ਤਾਂ ਉਸ ਫੇਰਿ ਗੁਰਦੇਵ ਕਹਿਆ, ਤੂੰ ਆਪਣੀ ਉਮਰ ਵਿਚਿ ਕਦਿ ਭੁਖਾ ਭੀ ਰਹਿਆ ਹੈਂ ਇਨਾਂ ਦੁਹੁ ਦਿਨਾ ਬਾਝੂ। ਤਾਂ ਜਲਾਲ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਸੰਭਾਲਿ ਵਿਚ ਕਦੀ ਭੁਖਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿਆ। ਤਾਂ ਉਸਿ ਗੁਰਦੇਵ ਕਹਿਆ, ਸੁਣਿ ਭਾਈ ਤੂੰ ਸਚ ਕਹੁ ਤੈਂ ਕਿਆ ਗੁਸਤਾਕੀ ਕੀਤੀ ਜੋ ਤੈਨੂੰ ਦੁਇ ਦਿਨ ਭੁਖਾ ਰਖਿਆ। ਤਾਂ ਜਲਾਲ ਕਹਿਆ, ਮੈ ਤਾਂ ਕੁਛ ਨਾਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਤਾਂ ਉਸਿ ਗੁਰਦੇਵ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਉਧਰ ਤਾਂ ਤਖਸੀਰ ਨਾਹੀਂ ਲਾਈ ਜਾਂਦੀ। ਤੁਸੀਂ ਅਪਣੀ ਤਖਸੀਰ ਜਾਹਰ ਕਰੋ। ਤਾਂ ਜਲਾਲ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਮੈ ਦੁਇ ਦਿਨਿ ਲਹਰਾਂ ਦਾ ਤਮਾਸਾ ਡਿਠਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਉਸ ਗੁਰਦੇਵ ਕਹਿਆ, ਲਹਰਾਂ ਵਿਵਿ ਕਿਆ ਡਿਠੋ। ਤਾਂ ਜਲਾਲ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਕਲਿ ਮੀਹੁ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਵਿਚਿ ਵਸਦਾ ਆਹਾ। ਮੈਂ ਆਖਿਆ ਯਾ ਸਾਹਿਬ ਏਹ ਕਿਆ, ਜਿਥੋ ਲੋੜੀਦਾ ਹੈ ਤਿਥੇ ਵਸਦਾ ਨਾਹੀਂ ਅਤੇ ਜਿਥੇ ਨਾਹੀਂ ਲੋੜੀਦਾ ਤਿਥੈ ਵਸਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਵਸਣੋਂ ਰਹਿ ਗਇਆ। ਤਾਂ ਗੁਰਦੇਵ ਪੁਛਿਆ, ਅਜੁ ਕਿਆ ਹੋਇਆ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਜਲਾਲ ਕਹਿਆ, ਜੋ ਅਜੁ ਹਿਕੁ ਜਹਾਜ ਲਗਾ ਡੁਬਣ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਆਖਿਆ ਯਾ ਖੁਦਾਇ ਤੂੰ ਕਿਆ ਕਰਨਾ ਹੈਂ। ਕੋਈ ਪੁਤਰ ਨੂੰ ਛਡਿ ਆਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਕਰਜ ਕਢਿ ਕਰਿ ਖੇਪ ਲੈ ਆਇਆ ਹੈ। ਏਹੁਤ ਤੂੰ ਕਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਜਹਾਜੁ ਜਾਇ ਬੰਦ ਲਗਾ। ਤਾਂ ਉਹ ਗੁਰਦੇਵ ਬੋਲਿਆ, ਇਸ ਬੇਮੁਖ ਨੂੰ ਇਥੋਂ, ਕਢੋ, ਏਹੁ ਕੋਈ ਵਡਾ ਬੇਮੁਖ ਆਇਆ ਹੈ। ਇਸਿ ਮੰਡਲੀ ਵਿਚਿ ਬਣਦਾ ਨਾਹੀਂ। ਤਾਂ ਜਲਾਲ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਮੈਂ ਕਿਆ ਕੀਤਾ। ਤਾਂ ਉਸਿ ਗੁਰਦਵੇ ਕਹਿਆ, ਉਸ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਭਾਣਾ ਕਰਣਾ, ਤੂੰ ਉਸ ਦਾ ਸਰੀਕ ਹੋਇਉਂ ਜੋ ਓਸ ਦਾ ਕੀਤਾ ਲਗੋਂ ਮੇਟਣ। ਤੂੰ ਹੁਇ (ਕੋਈ) ਵਡਾ ਆਦਮੀ ਹੋਇ ਗਇਉਂ। ਤੂੰ ਹੁਣਿ ਲਗੋਂ ਜਾਣਨ ਜੋ ਮੇਰਾ ਹੁਕਮੁ ਲਗਾ ਦਲਣਿ ਤੂੰ ਵਡਾ ਬੇਮੁਖ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਜਲਾਲ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਗੁਰਮੁਖ ਅਤੇ ਜੇ ਉਸ ਦੇ ਕੀਤੇ ਵਿਚਿਚ ਸਕੁ ਕਰੇ, ਮਨ ਮੈਲਾ ਕਰੇ ਸੋ ਬੇਮੁਖ। ਤਾਂ ਜਲਾਲ ਕਹਿਆ, ਰਾਸਿ ਜੀ ਭਲਾ ਹੋਇਆ ਜੋ ਨੇੜੇ ਨਿਸਾ ਹੋਈ। ਚਲੇ ਆਹੇ ਮਕੇ, ਆਪਣੇ ਤਕੀਏ ਹਿਕੁ ਦਰਵੇਸੁ ਛਡਿ ਆਏ ਆਹੇ। ਤਾਂ ਉਸ ਗੁਰਦਵੇ ਕਹਿਆ, ਸੁਣਿ ਦਰਵੇਸ ਜਿਸ ਨੂੰ ਤੈਂ ਆਸਣਿ ਬੈਠਾਇਆ ਹੈ ਸੋ ਉਹ ਸਭੁ ਕੁਛ ਜਾਣਦਾਹੈ। ਤਾਂ ਜਲਾਲ ਕਹਿਆ, ਦਰੁਸਤੁ ਜੀ। ਤਾਂ ਜਲਾਲ ਨੂੰ ਅਹਾਰੁ ਜਲਾਲ ਭੀ ਖਾਧਾ। ਜਲਾਲ ਲਗਾ ਜਾਗਣ ਜੋ ਦੇਖਾ ਕਿਸ ਰਾਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹੈਨਿ। ਅਤੇ ਆਂਵਦੇ ਕੇਹੜੇ ਰਾਹਿ। ਚਾਰਿ ਪਹਰ ਰਾਤਿ ਜਾਗਦਾ ਰਹਿਆ। ਜਾ ਉਨਾਂ ਦੀ ਉਡਾਰੀ ਦਾ ਵਖਤੁ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਜਲਾਲ ਦੀਆਂ ਪਲਕਾਂ ਲਗ ਗਈਆਂ। ਤਾਂ ਜਲਾਲ ਸਮਝਿਆ

ਜੋ ਅੰਤੁ ਨਾਹੀ ਆਂਵਦਾ। ਅਤੇ ਉਹ ਦਰਵੇਸ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਜਲਾਲ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਆਈ ਜੋ ਜਹਾਜੁ ਇਥੇ ਲਗੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਜਾਇ ਪਹੁਚੀਏ। ਤਾਂ ਹਿਕੁ ਜਹਾਜ ਨੂੰ ਝਖੜੁ ਖਦੇੜ ਲੈ ਆਇਆ। ਤਾਂ ਜਲਾਲ ਚੜਿ ਬੈਠਾ, ਫੇਰ ਜਹਾਜ ਨੂੰ ਝਖੜਿ ਜਲਾਲ ਦੇ ਰਾਹ ਹੀ ਲੈ ਆਇਆ।

ਤਾਂ ਜਲਾਲ ਆਪਣੇ ਆਸਣ ਆਇਆ ਆਇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ, ਦਸਤ ਪੋਸੀ ਲੀਤੀ। ਅੱਗੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪੁਛਿਆ, ਪੀਰ ਜੀ ਦੇਹੁ ਗੁਰਮਖਿ ਦਾ ਜਬਾਬ। ਤਾਂ ਜਲਾਲ ਕਹਿਆ, ਸੁਣਿ ਨਾਨਕ ਦਰਵੇਸ ਤੈਨੂੰ ਸਭ ਕੁਝ ਰੋਸ਼ਨ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਪੀਰ ਜੀ ਜੋ ਕੁਝ ਜਬਾਬੁ ਲਿਆਏ ਹੋ ਸੋਈ ਆਖਹੁ। ਜਲਾਨ ਕਹਿਆ, ਨਾਨਕ ਦਰਵੇਸ ਜੋ ਕੋਈ ਹੁਕਮੁ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਕੀਤੇ ਵਿਚਿ ਸਕ ਨਾਹੀਂ ਲਿਆਂਵਦਾ ਸੋਈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੈ ਅਜੇ ਤੇ ਕੋਈ ਉਸ ਦੇ ਕੀਤੇ ਵਿਚਿ ਸਕ ਨਾਹੀਂ ਲਿਆਵਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਬੇਮੁਖ ਹੋਏ ਜਬਾਬੁ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪੁਛਿਆ, ਪੀਰ ਜੀ ਏਹੁ ਜਬਾਬ ਤੁਸੀਂ ਕਿਥੋਂ ਲਿਆਏ। ਤਾਂ ਜਲਾਲ ਕਹਿਆ, ਸੁਣਿ ਨਾਨਕ ਦਰਵੇਸ ਹਿਕੁ ਜੋ ਪਹਾੜ ਟਾਪੂ ਦੇ ਵਿਚਿ ਆਹਾ ਉਥੇ ਕੁਦਰਤਿ ਦੇ ਦਰਵੇਸੁ ਰਹੰਦੇ ਆਹੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤਿ ਦਾ ਅਹਾਰੁ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਾਹੁ ਕੋਈ ਨਜਰ ਨ ਆਇਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪੁਛਿਆ, ਉਹ ਕਉਣ ਆਹੇ। ਤਾਂ ਜਲਾਲ ਕਹਿਆ, ਪੀਰ ਜੀ ਅਸਾਨੂੰ ਵਿਦਾ ਦੇਹੁ। ਤਾਂ ਜਲਾਲ ਕਹਿਆ, ਤੁਸਾਂ ਨੂੰ ਰਜਾਇ ਖੁਦਾਇ ਦੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵਿਦਾ ਹੋਇਆ।

ਪਾਕਪਟਨ ਜਾਣਾ

ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਪੁਛਿਆ, ਜੀ ਉਥੇ ਕਉਣ ਆਹਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਸੁਣਿ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਉਥੇ ਨਾਰਦ ਗੁਸਾਈ ਦੇ ਸਿਖ ਆਹੇ। ਸੰਗਤਿ ਆਹੀ ਪੂਰਨ ਸਾਧ ਆਹੇ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਬਾਲੇ ਪੁਛਿਆ, ਜੀ ਹੁਣ ਕਿਧਰ ਨੂੰ ਹੋਏ ਹੋ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਪਟਨ ਸਾਧ ਫ਼ਰੀਦ ਦੇ ਜਾਈਏਂਗੇ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਪੁਛਿਆ, ਜੀ ਫਰੀਦ ਸਾਧ ਤਾਂ ਅਗੇ ਹੀ ਚਲਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਫਰੀਦ ਦੀ ਸਤਵੀਂ ਜਹਗਾ ਹੈ ਸੇਖ ਬਿਰਾਹਮ ਪਰ ਭਲਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਬਾਲੇ ਪੁਛਿਆ, ਜੀ ਜਲਾਲ ਜੇਹਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਜਲਾਲ ਤੇ ਬਹੁਤ ਦੂਰਿ ਹੈ। ਖ਼ੁਦਾਇ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਮੁਰੀਦ ਹੈ ਸੋ ਭੀ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਪਿਆਰ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਚਲੀਏ। ਉਥੋਂ ਜੋ ਚਲੇ ਪਟਣ ਸੇਖ ਫਰੀਦ ਦੇ ਆਏ।

੧ੴ ਸਤਿ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ। ਰਾਗੁ ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ । ਗੋਸਟ ਸੇਖ ਬਿਹਰਾਮ ਕੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਾਲਿ ਹੋਈ, ਕਾਮਲ ਦਰਵੇਸ ਨਾਲੇ ਬਾਲਾ ਸੰਧੂ। ਤਾਂ ਰਾਵੀ ਨਦੀਂ ਵਿਆਹ ਨਦੀ ਦੇ ਅਧਿ ਵਿਚਿ ਆਇਆ। ਮਾਝ ਮਾਂਝੇ ਉਦਿਆਨ ਵਸਦੀਆ। ਅਧ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਤੇ ਬਾਲਾ ਆਏ। ਪਟਣ ਸੇਖ ਫਰੀਦ ਦੇ ਸਵਾ ਪਹਰ ਦਿਨ ਰਹਦੇ ਕੋਹਾਂ ਦੁਹ ਦੇ ਫਰਕ ਵਿਚਿ ਆਇ ਬੈਠੇ। ਪਟਨ ਦਾ ਪੀਰ ਸੇਖ ਫਰੀਦ ਦੀ ਅਵਲਾਦ ਸੇਖ ਬ੍ਰਿਹਮ ਬਾਲਾ ਰਾਜਾ। ਹੁਕ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਮੁਰੀਦ ਖੁਦਾਹਿ ਦਾ ਪਿਆਰ ਲਕੜੀਆਂ ਚੁਣਣ ਆਇਆ ਸੀ। ਪੀਰ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਕਾਮਲ ਦਰਵੇਸ ਖਬਰ ਜਾਣਦਾ ਥਾ ਲਕੜੀਆਂ ਚੁਗਦਾ ਸੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਲੋਕ ਸਿਫਤਿ ਵਿਚਿ ਦਿਤਾ :-

ਆਪੇ ਪਟੀ ਕਲਮ ਆਪਿ ਉਪਰ ਲੇਖ ਭੀ ਤੂੰ

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ । ਮਲਾਰ ਦੀ ਵਾਰ । ੨੮। (੧੨੯੧)]

ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਆਪਣੇ ਖਿਆਲ ਨਾਲ ਸਲੋਕ ਕਹਿਆ। ਤਬ ਉਨ ਸੇਖ ਬ੍ਰਿਹਮ ਦੇ ਮੁਰੀਦ ਲਕੜੀਆਂ ਪੀਰ ਦੇ ਲੰਗਰ ਨੂੰ ਚੁਣਦਾ ਥਾ ਉਨ ਸੁਣਿਆ ਥਾ। ਸੁਣਿ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ ਆਇਆ। ਆਇ ਕਰਿ ਦਸਤ ਪੰਜੇ ਲੈ ਦੁਆਇ ਸਲਾਮ ਕਰਿ ਬੈਠਾ। ਅਰਜ਼ ਕੀਤੋ, ਜਿ ਪੀਰ ਸਲਾਮਤੀ ਏਹ ਬੈਂਤ ਮੈਂ ਕੂੰ ਵਤ ਸੁਣਾਈਐ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਧਿਆਨ ਨਾਲਿ ਆਖਿਉਸੁ, ਜੇ ਏ ਫਰੀਦ ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਪਿਆਰੇ, ਆਪੇ ਪਟੀ ਹੈ ਆਪੇ ਕਲਮ ਹੈ ਆਪੇ ਲਿਖਣਹਾਰ ਹੈ। ਬਿਆ ਆਖਨ ਨੂ ਜੇ ਬੰਦਾ ਹੈ ਤਿਸ ਵਿਚਿ ਭੀ ਖੁਦਾਹਿ ਹੈ। ਅਰੁ ਕਲਮ ਜੋ ਬੰਦੇ ਦੇ ਬਾਬ ਲਿਖੀ ਹੈ ਸੋ ਏਹੁ ਭੀ ਆਪੇ ਖੁਦਾਇ ਹੈ। ਹੋਰ ਦੂਜਾ ਜੋ ਜਾਣੀਏ ਸੋ ਕਿਆ ਕਰਿ ਜਾਣੀਏ ਜੋ ਏਹੁ ਖੁਦਾਇ ਹੈ ਏਹ ਬੰਦਾ ਹੈ। ਕਬੀਰ ਕਹਿਆ ਹੈ ਜਿ, ਖਾਲਕੁ ਖਲਕ ਵਿਚਿ ਖਾਲਕ ਪੂਰਿ ਰਹਿਆ ਸਭ ਠਾਂਈ ਰੇ ਕੋ ਜਾਨ ਨ ਭੂਲੇ ਭਾਈ। ਤਿਉਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਹੈ ਆਪੇ ਸੇਵਕ ਹੈ ਆਪੇ ਸਾਹਬ ਹੈ। ਬਿਨਾ ਇਕਸ ਥੀਂ ਦੂਜਾ ਨਾਹੀਂ ਕੋਇ। ਜਹਾਂ ਕਹਾਂ ਏਕੋ ਹੈ। ਤਾਂ ਉਹ ਫਕੀਰ ਆਪਣੇ ਪੀਰ ਥੇ ਆਇਅ। ਆਇ ਕਰਿ ਆਖਿਉਸੁ ਜਿ ਪੀਰ ਸਲਾਮਤੀ। ਇਕ ਜੋ ਮੈਂ ਨਾਨਕ ਵੇਦੀ ਹਿੰਦੂ ਜੁ ਦੇਖਿਆ ਸੁ ਐਨਿ ਖੁਦਾਹਿ ਦੀ ਸੂਰਤਿ ਹੈ। ਅਲਹੁ ਪਛਾਤਾ ਹੈਸੁ। ਸੋਈ ਵੈ ਜਾਪੈ ਜਿਨ ਇਕੁ ਜਾਤਾ ਸੋ ਹਕ ਤਾਲਾ ਨੂੰ ਅਪੜਿਆ ਹੈ। ਤਬ ਪੀਰ ਕਹਿਆ, ਬਚਾ ਕਮਲਾ ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਖੁਦਾਇ ਦੀ ਸੂਰਤਿ। ਤਾਂ ਕਮਾਲ ਕਹਿਆ, ਪੀਰ ਸਲਾਮਤੀ ਨਾਨਕ ਹਿੰਦੂ ਦੀ ਸੂਰਤਿ ਐਨ ਖੁਦਾਇ ਹੈ। ਤਬ ਸੇਖ ਬਿਰਾਹਮ ਪੀਰ ਕਹਿਆ, ਜੁ ਬਚਾ ਮੈਂਡਾ ਜਬਾਬ ਨਾਨਕ ਕੂ ਘਿਨਿਵੰਞੁ। ਜੇ ਇਸ ਜਬਾਬ ਦਾ ਸੁਆਲ ਦਿਤੋਸੁ। ਤਾਂ ਉਹ ਹਕ ਤਲਾਹ ਕੂ ਪਹੁਚਤਾ ਹੈ। ਜੇ ਨਾ ਦਿਤੋਂ ਸੁ ਤਾਂ ਸਭੋ ਝੂਠਾ ਹੈ। ਤਬ ਸੇਖ ਬਰਾਹਮ ਕਹਿਆ ਸਲੋਕ ਪੈਰਵੈਹੀ ਖੁਦਾਇ ਹਦੀ ਪੁਛੀਅਸੁ :-

ਇਕ ਸਾਹਿਬੁ ਦੁਇ ਹਦੀਂ। ਕੇਹੜਾ ਸੇਵੀਂ ਕੇਹੜਾ ਰਦੀਂ।

ਤਬ ਏਹ ਬੈਂਤ ਸੇਖ ਬਿਰਾਹਮ ਪਾਸੋਂ ਲੈ ਕਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ ਆਇਆ। ਉਹ ਸਾਹ ਕਮਾਲ ਮੁਰੀਦ ਸੇਖ ਬਿਰਾਹਮ ਦਾ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ ਆਇਆ। ਆਇ ਕਰਿ ਆਖਿਉਸੁ ਜਿ ਪੀਰ ਸਲਾਮਤੀ ਮੈਂਡੇ ਪੀਰ ਤੈਂਡੇ ਬੈਂਤ ਤੇ ਬੈਂਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਹਦਾ ਜਬਾਬ ਦਾ ਸੁਆਲ ਮੈ ਕੁ ਮਿਲੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਆਖਿ ਡਿਖਾ। ਕਿਆ ਉਨ ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਜਬਾਬੁ ਮੈ ਕ ਮਿਲੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਜਿ ਆਖਿ ਡਿਖਾਂ। ਕਿਟਾ ਉਨ ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਜਬਾਬੁ ਮੰਗਿਆ ਹੈਸੁ। ਤਾਂ ਉਨ ਖਾਦਮ ਬੈਂਤ ਆਖਿ ਸੁਣਾਇਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬੈਂਤ ਦਾ ਸੁਆਲ ਆਖਿਆ ਸਰੀਅਤ ਮੈਂ, ਉਪਰ ਸਲੋਕ ਦਾ ਜਬਾਬ :-

ਹਿਕਾ ਸਾਹਿਬ ਹਿਕਾ ਹਦੂਦਾ। ਹਿਕੋ ਸੇਵ ਦੂਜੇ ਕੂ ਰੱਦਾ।

ਇਹ ਸਲੋਕ ਜਬਾਬ ਦਾ, ਸੁਆਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਸੋਂ ਉਹ ਮੁਰੀਦ ਬਿਰਾਹਮ ਬਾਲੇ ਰਾਜੇ ਕਾ ਸੇਖ ਬਿਰਾਹਮ ਪਾਸਿ ਆਇਆ। ਆਇ ਕਰਿ ਜਾਂ ਏਹ ਬੈਂਤ ਪੜਿਉਸੁ ਤਾਂ ਸੇਖ ਬਿਰਾਹਮ ਸੁਣਿ ਕਰਿ ਖੁਸੀ ਹੋਇਆ। ਤਾਂ ਮੁਰੀਦ ਕੋ ਆਖਿਉਸੁ, ਜੁ ਬਚਾ ਕੁਝ ਸਮਝਿਉ ਕਿ ਨਾਹੀਂ, ਬਚਾ ਇਸ ਵਿਚਿ ਬਹੁਤ ਅਜਮਤ ਹੈ। ਤਾਂ ਮੁਰੀਦ ਕਹਿਆ, ਪੀਰ ਸਲਾਮਤੀ ਤੈਨੂੰ ਰੋਸ਼ਨ ਹੈ, ਜਿਉਂ ਹੈ ਤਿਉਂ ਹੈ। ਤਾਂ ਪੀਰ ਆਖਿਆ, ਜਿ ਬਚਾ ਜਿਨਾਂ ਇਕ ਖੁਦਾਇ ਬੁਝਿਆ ਹੈ ਸੋ ਹਿਕ ਕੂ ਪਹਤੇ ਹੈਨਿ। ਪੁਣ ਬਚਾ ਮੈਂ ਭੀ ਘਿਨਿ ਜੁਲ ਉ ਥਾਉ। ਮੈਂ ਉਹਦਾ ਦੀਦਾਰੁ ਕਰੀ। ਮੁਰੀਦ ਮੁਰੀਦ ਕੂ ਅਗੇ ਕਰਦੋਂ ਚਲਿਆ। ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਹਾ ਤਿਥਾਉਂ ਆਇਆ। ਪੀਰ ਆਂਵਦੇ ਹੀ ਕਹਿਆ, ਸੁਖਵਾਸਣਹੁ ਉਤਾਰਿ ਕਰਿ ਆਖਿਆਸੁ। ਸੇਵਕ ਸੇਖ ਕਹਿਆ :-

ਯਾਰ ਸਲਾਮਾ ਲੇਖੁ ਬਰਾ ਖੁਦਾਈ ਸਚੁ ਚਉ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬੋਲਿਆ :–

ਡਖਣਾ ਸਚੁ ਅਲਾਈ ਸੇਖ ਦਰਗਹ ਸੋਹਨਿ ਸਚੀਆਂ।

[ਇਹ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ]

ਸੁਲਾਮਾਲੇਕਮ ਨਾਨਕ ਵੇਦੀ ਖੁਦਾਇ ਕੇ ਪਿਆਰੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਪੀਰ ਜੀਉ ਸਾਲਾਮਾਲੇਖੁ। ਪੀਰ ਜੀ ਆਈਐ ਜੀ ਸਰਫਰਾਜੀ ਹੋਈ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਹੋਹੁ ਜੀਉ। ਅਸੀਂ ਜੀਵੇ ਦੀਦਾਰੁ ਪੀਰ ਦਾ ਹੋਇਆ। ਉਦੂ ਉਦੂ ਵਲਹੁ ਉਠਿ ਕਰਿ ਗਲਿ ੨੪੮ ਮਿਲੈ ਬਹੁਤੁ ਭਾਉ ਕਰਿ।......

ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਰੀਅਤ ਵਿਚਿ ਬੈਂਤੁ ਦਿਤਾ :–

ਮਹਲ ਕੁਚਜੀ ਮੜਵੜੀ ਕਾਲੀ ਮਨਹੁ ਕੁਸੁਧ।

ਜੇ ਗੁਣ ਹੋਵਨਿ ਤਾਂ ਪਿਰੁ ਰਵੈ ਨਾਨਕ ਅਗਵਣੁ ਮੁੰਧ।

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ । ਮਾਰੂ ਕੀ ਵਾਰ। ੫ । (੧੦੮੮)]

ਸੇਖ ਬਿਰਾਹਮ ਕਹਿਆ ਬੈਂਤੁ। ਖੁਦਾਇ ਦੀ ਖਬਰ ਦਾ ਸੁਆਲ ਕੀਤੋਸੁ :–

ਕਵਣੁ ਸੁ ਅਖਰੁ ਕਵਣੁ ਗੁਣੁ ਕਵਣੁ ਸੁ ਮਣੀਆ ਮੰਤ।

ਕਵਣੁ ਸੁ ਵੈਸੋ ਹਉ ਕਰੀ ਜਿਜੁ ਵਸਿ ਆਵੈ ਕੰਤੁ।

ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਰੀਅਤ ਵਿਚ ਬੈਂਤੁ ਕਹਿਆ। ਸਲੋਕ।

ਨਿਵਣੁ ਸੁ ਅਖਰੁ ਖਵਣੁ ਗੁਣੁ ਜਿਹਬਾ ਮਣੀਆ ਮੰਤੁ।

ਏ ਤ੍ਰੈ ਭੈਣੇ ਵੇਸ ਕਰੀ ਤਾਂ ਵਸਿ ਆਵੀ ਕੰਤੁ ।੧ ।

[ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਸਲੋਕ ਸੇਖ਼ ਫ਼ਰੀਦ ਦੇ ਦਸੇ ਹਨ ਵੇਖੋ ਪੰਨਾ ੧੩੮੪]

ਤਾਂ ਸੇਖਿ ਕਹਿਆ, ਨਾਨਕ ਜੀ ਨਬੇੜਾ ਕਰਿ ਕੈ ਫਿਰਿ ਰੌਲਾ ਪਾਇਉ। ਕਹੈ ਸੇਵਾ ਪਿਛੇ ਨਜਰਿ ਕਿ ਨਜਰਿ ਪਿਛੇ ਸੇਵਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਫੇਰਿ ਸਰੀਅਤ ਵਿਚ ਬੈਂਤੁ ਕਹਿਆ ਸਲੋਕ ਜਿ:–

ਸੇਵਾ ਕਰੇ ਜੁ ਕੰਤ ਕੀ, ਕੰਤੁ ਤਿਸੀ ਕਾ ਹੋਇ।

ਗਰਬੀ ਕੰਤੁ ਨ ਪਾਈਐ ਜੇ ਖਰੀ ਸੁਆਲਿਉ ਹੋਇ।

ਤਾਂ ਸੇਖ ਬਿਰਾਹਮ ਗੁਰੂ ਦਿਆਂ ਕਦਮਾਂ ਨੂੰ ਹਥਿ ਲਾਇ ਕਰਿ ਆਪਣੇ ਮਥੇ ਲਾਇਆ। ਆਖਿਉਸੁ ਜੋ ਵਾਹੁ ਨਾਨਕ ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਨਾਨਕ, ਜਿਨਾਂ ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਰਾਹ ਦੀ ਖਬਰ ਸਚੀ ਦਿਤੀਆਸੁ, ਕੁਛ ਖਦਾਇ ਦੇ ਰਾਹੇ ਦੀ ਖਬਰ ਹੋਈ ਕਰਮ ਖੁਦਾਹਿ ਦਾ ਹੋਇਆ, ਅਸੀਂ ਦੀਵੇ ਜੁ ਬੰਦਾ ਖੁਦਾਹਿ ਦਾ ਮਿਲਿਆ, ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਮਹਲੀ (?) ਮਿਲਿਆ ਜਾਣ ਖੁਦਾਇ ਮਿਲਿਆ। ਅਜੁ ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਮਿਲਣੇ ਵਿਚਿ ਸਕੁ ਕੁਝ ਨਾਹੀਂ। ਪਰੁ ਜੀ ਇਕ ਗੁਸਤਾਕੀ ਪਉਦੀ ਹੈ ਜੁ ਖੁਦਾਇ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਗਲਾਂ ਪੁਛੀਆਂ ਹੈਲਿ। ਜੋ ਖੁਦਾਹਿ ਦੇ ਨਾਵੇਂ ਦੀਆਂ ਗਲਾਂ ਕੀਚਨਿ ਅਤੇ ਹੋਰ ਹੋਰੁ ਗਲਾਂ ਖੁਦਾਇ ਥੀਂ ਨ ਦੇਵੇ ਕਰਨੀਆਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਰੀਅਤਿ ਵਿਚਿ ਚਬੈਂਤ ਕਹਿਆ, ਸਲੋਕ ਜਿ :–

ਰੁਪੈ ਕਾਮੈ ਦਸਤੀ ਭੁਖੈ ਸਾਦੈ ਗੰਢੁ।

ਲਾਬੇ ਮਾਲੇ ਘੁਲਿ ਮਿਲਿ ਮਿਚਲਿ ਊਘੇ ਸਉੜਿ ਪਲੰਘੁ।

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ । ਮਲਾਰ ਕੀ ਵਾਰ । ੨੩ । (੧੨੮੮)]

ਸੇਖ ਆਖਿਆ, ਜੇ ਅਰਜ ਕੀਤਾ ਜੋ ਕੁਛੁ ਲੋੜਦਾ ਹੈ ਸੋ ਤੈ ਥਾਵਹੁ ਪਾਈਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਭੀ ਹਿਕ ਬਿਆ ਗਲ ਹੈ ਜੋ ਹੁਕਮ ਥੀਵੈ ਤਾਂ ਪੁਛਾਂ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਕਹੀਯੇ ਜੀ ਸੇਖ ਜੀ।

ਖੁਦਾਇ ਦੀਆਂ ਗਲਾਂ ਨੋਂ ਮੁਲਾਹਜਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ, ਨਿਸੰਗ ਕਹੀਦਿਆਂ ਹੈਨਿ ਅਤੇ ਜੇ ਕੋਈ ਅੱਗੋਂ ਬੁਰਾ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਬੰਦਾ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਕੀਤਾ ਸੋ ਖੋਜਣੇ ਦਾ। ਜਿ ਨਾਨਕ ਦਰਵੇਸ ਡਿਖਾ :-

ਅਛਲ ਛਲਾਈ ਨ ਛਲੈ। ਨਹ ਘਾਉ ਕਟਾਰੇ ਕਰ ਸਕੇ।

[ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧ ।੩੨ ।(੨੫੭)]

ਤਾਂ ਸੇਖ ਬਰਾਹਮ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਖੜੇ ਹੋਇ ਕਰਿ ਤਜੀਮ ਕੀਤੀ। ਜੁ ਜੀ ਤੂੰ ਖੁਦਾਇ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹੈਂ ਅਤੇ ਅਸਾਨੂੰ ਭੀ ਖੁਦਾਇ ਯਾਦਿ ਆਵੈ। ਤਾਂ ਸੇਖ ਆਖਿਆ, ਨਾਨਕ ਪੀਰ ਜੀ ਤੂੰ ਬਾਤਾ ਖੁਦਾਇ ਦੀਆ ਕਰਦਾ ਹੈਂ। ਸੋ ਖੁਦਾਇ ਤੈਂ ਵਿਚਿ ਬੈਠਾ ਬਾਤਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਖੁਦਾਇ ਹੈਂ ਕਿ ਖੁਦਾਇ ਵਿਚਿ ਬਾਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈਂ। ਡਿਖਾ ਏਹ ਬਾਤ ਤੂੰ ਮੈਕੂ ਦਸਿ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਸੇਖ ਜੀ ਏਹੁ ਬੰਦਾ ਹੈ। ਏਸ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਕਰਮੁ ਹੈ। ਤਾਂ ਪਿਛੇ ਸਬਦੁ ਹੈ। ਸੇਖ ਜੀ ਸੁਰਤਿ ਹੋਇ। ਤਾਂ ਫਿਰਿ ਲੋਇ ਹੈ। ਏਤੁ ਲੋਇ ਖੁਦਾਇ ਵਿਛਾਵਨੇ ਵਿਛਾਇਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਸੇਖ ਜੀ ਏਸੁ ਵਿਚਿ ਬੈਠਾ ਸੁਰਤਿ ਦੇ ਘਰਿ ਬਾਤਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਸੇਖ ਕਹਿਆ, ਨਾਨਕ ਪੀਰ ਮੇਰੇ ਘਰਿ ਚਲੀਐ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਪੀਰ ਜੀ ਅਜੈ ਤੈੂ ਘਰਿ ਦਸਿਨ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਪਰ ਤੂੰ ਮੁਕਤਾ ਹੋਇਆ। ਤੈਨੂੰ ਪੀਰ ਮਿਲੇ ਦਾ ਫਲੁ ਹੋਇਆ। ਤਾਂ ਸੇਖ ਬਿਰਾਹਮ ਆਖਿਆ, ਜੁ ਏ ਨਾਨਕ ਹੋ ਨਾਨਕ ਵਾਹ ਨਾਨਕ ਵਾਹੁ ਖੁਦਾਇ ਜਿਨਿ ਤੂੰ ਨਿਵਾਜਿਆ ਹੈਂ। ਬੋਲ ਵਾਹਗੁਰੂ। ਤਾਂ ਅਰਜ ਕੀਤੀ ਸੇਖ ਬਿਰਾਹਮ ਜੀ ਨਾਨਕ ਜੀ ਹਿਕ ਥਿਆ ਭੀ ਅਰਜੁ ਹੈ ਜਿ ਜੀ ਹੁਕਮ ਥੀਵੈ ਤਾਂ ਆਖਾਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਜਿ ਹਾਂ ਸੇਖ ਜੀ ਕਹੀਐ ਜਿ ਤੇਰੇ ਜੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਸੇਖ ਬਿਹਰਾਮ ਕਹਿਆ, ਜੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਹਿਕ ਖੁਦਾਇ ਦੀ ਵਾਰ ਥੀਵੈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਨਿਹਾਲ ਥੀਵਾਗੇ। ਖੁਦਾਇ ਦੀ ਸੁਣਾਈਐ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਨ ਕਾਮਨਾ ਸਿਧਿ ਜੁ ਕਿਛ ਕੋਈ ਬਾਛਨਾ ਕਰਿ ਮੰਗ, ਸੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਸਾ ਕੀ ਵਾਰ ਕੀਤੀ :-

ਬਲਿਹਾਰੀ ਗੁਰ ਆਪਣੇ ਦਿਉਹਾੜੀ ਸਦ ਵਾਰ।

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ।ਵਾਰ ਆਸਾ ।੧ ।(੪੬੨)]

ਤਾਂ ਸੇਖ ਬਿਰਾਹਮ ਕਹਿਆ, ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਪੀਰ ਹੈਂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਮੁਰੀਦ ਹਾਂ। ਸੇਖ ਬਹੁਤ ਤਬਾਬਜਾ ਕੀਤੀਸੁ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸੇਖ ਪਾਸੋਂ ਵਿਦਾ ਹੋਇ ਗੋਸਟਿ ਪੂਰੀ ਹੋਈ।

ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੀ ਵਾਰਤਾ

ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਤੇ ਬਾਲਾ ਤਲਵਡੀ ਆਏ। ਅਗੇ ਚਾਚਾ ਲਾਲੂ ਚੰਬੜਿਆ। ਆਖੇ ਭਾਈ ਕਾਲੂ ਚਲਿ ਗਇਆ। ਅਤੇ ਭਾਭੀ ਭੀ ਚਲਿ ਗਈ। ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਬਾਂਹਿ ਹੈ, ਜੋ ਤੂੰ ਆਖੇ ਸੋ ਮੈਂ ਮੰਨਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਚਾਚਾ ਲਾਲੂ ਅਸਾਂ ਭੀ ਜਾਵਣਾ, ਰਹਣਾ ਨਾਹੀਂ। ਤਾਂ ਲਾਲੂ ਵੇਦੀ ਕਹਿਆ, ਭਲਾ ਜੀ ਜੋ ਤੇਰੇ ਮਨਿ ਆਵੇ ਸਾਈ ਅਸਾਂ ਮੰਨਣੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪੰਦ੍ਰਾ ਦਿਨ ਤਲਵੰਡੀ ਰਹਿਆ।

ਫੇਰਿ ਪੋਖ ਕੇ ਆਇਆ ਨਾਲੇ ਬਾਲਾ ਆਹਾ। ਜਾ ਰਹਣਿ ਲਗੇ ਤਾਂ ਇਕ ਦਿਨ ਮਾਤਾ ਚੋਣੀ ਆਖਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਤੂੰ ਹੁਣਿ ਤਪੇ ਨੋ ਟਿਕਣ ਦੇਹਿ। ਬਹੁਤੇਰਾ ਲੈ ਫਿਰਿਆ ਹੈਂ, ਹੁਣਿ ਤਾਂ ਕੋਈ ਦਿਨ ਅਸਾਂ ਪਾਸਿ ਰਹਣ ਦੇਹ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਹੁਣਿ ਮੈਨੂੰ ਵਿਦਾ ਦੇਹੁ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਲਾ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਜਿਥੇ ਰਹੇਂਗਾ ਤਿਥੈ ਨਾਲੇ ਹੈ ਗਾ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਫੇਰਿ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਚਲਣ ਰਹਣੁ

ਕਰਤਾਰੁ ਗੋਚਰਾ ਹੈ ਪਰੁ ਜੀ ਪਿਛੇ ਤੁਸਾਡੇ ਕਉਣ ਹੋਸੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਅਸਾਡੇ ਪਿਛੋ ਇਕ ਲਹਣਾ ਖਤਰੇਟਾ ਫੇਰੂ ਤ੍ਰਿਹਣੇ ਦਾ ਪੁਤ ਅਸਾਨੂੰ ਮਿਲੇਗਾ। ਉਹ ਪਿਛੇ ਅਸਾਡੇ ਬਹੇਗਾ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਬਾਲੇ ਪੁਛਿਆ, ਜੀ ਉਹ ਭੀ ਕੁਛ ਚੰਗਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਸੁਣ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਉਹ ਭੀ ਅਸਾ ਜੇਹਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਬਾਲੇ ਪੁਛਿਆ, ਜੀ ਅਤੇ ਸਿਰੀ ਚੰਦ ਕੀ ਕਿਆ ਖਬਰਿ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਰੋਟੀ ਅਤੇ ਕਪੜੇ ਦੀ ਕੰਮੀ ਨਾ ਹੋਵੈਗੀ ਪਿਛੇ ਲਗਾ ਫਿਰਸੀ, ਅਤੇ ਉਹ ਵਸਤੁ ਲਹਣੇ ਦੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਬਾਲੇ ਵਿਦਾ ਲੀਤੀ ਤਲਵੰਡੀ ਆਇਆ।

ਤਾਂ ਸੁਣ ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਹੈ। ਤਉ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵਿਚਿ ਭੇਦ ਭਿੰਨੁ ਕੁਛ ਨਾਹੀਂ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਥੋਂ ਤੋੜੀ ਮੈਨੂੰ ਖ਼ਬਰ ਆਹੀ ਜੋ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਅਖੀਂ ਡਿਠਾ ਹੈ ਸੋ ਮੈਂ ਲਿਖਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰੁ ਪਿਛੇ ਦੀ ਸਾਰ ਮੈਂ ਨਾਹੀਂ ਜਾਣਦਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਆਖਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਤਉ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਦਰਸਨੁ ਕਰਵਾਇਆ। ਕਰਤਾਰ ਤੇਰੇ ਉਪਰ ਬਹੁਤ ਮਿਹਰਵਾਨ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਪੁਛਿਆ, ਜੀ ਮੈਥੋਂ ਤਾਂ ਸਭੋ ਹਕੀਕਤ ਲੀਤੀਅਉਂ ਪਰ ਤੂੰ ਅਪਣੀ ਹਕੀਕਤ। ਅਸਾਂ ਨਾਲਿ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਹੋਈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਆਖਿਆ, ਲੈ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਸਾਡੀ ਹਕੀਕਤ। ਅਸਾਂ ਨਾਲਿ ਇਉਂ ਹੋਈ ਜੋ ਅਸੀਂ ਕਾਂਗੜੇ ਚਲੇ ਆਹੇ ਸਮਤੇ ਟਬਰ ਦੇਵੀ ਪਰਸਨ। ਅਸਾਂ ਅਗੇ ਸੁਣਿਆ ਆਹਾ ਜੋ ਇਕ ਨਾਨਕ ਵੇਦੀ ਖਤ੍ਰੀ ਤਪਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਸਾਂ ਆਖਿਆ, ਜੋ ਆਏ ਹਾਂ ਉਸ ਦਾ ਭੀ ਦਰਸਨ ਕਰਿ ਜਾਵੀਏ। ਤਾਂ ਅਸਾਂ ਜਾਇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਦਰਸਨੁ ਕੀਤਾ। ਜਾਂ ਅਸਾਂ ਦਰਸਨੁ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਅਸਾਡਾ ਰੋਮੁ ਰੋਮੁ ਸੀਤਲੁ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਤਾਂ ਅਸਾਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪੁਛਿਆ, ਭਾਈ ਤੇਰਾ ਨਾਉਂ ਕਿਆ ਹੈ, ਭਾਈ ਸਿਖਾ ਤੁਸੀਂ ਕਿਥੋਂ ਹੋ। ਅਸਾਂ ਆਖਿਆ, ਜੰਗਲ ਦੇ ਗਿਰਾਉ ਆਹੇ ਅਤੇ ਨਾਉ ਲਹਣਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਤੁਸੀਂ ਹੋਂਦੇ ਕਉਣ ਹੋ। ਤਾਂ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਖਤ੍ਰੀ ਤ੍ਰਿਹੁਣ ਹੋਂਦੇ ਆਹੇ ਅਤੇ ਜਾਤ੍ਰਾ ਦੇਵੀ ਦੀ ਚਲੇ ਆਹੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਲਾ ਭਾਈ ਲਹਿਣਿਆ ਜਾਹਿ ਦੇਵੀ ਪਰਿਸ ਆਵੋ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਆਖਿਆ ਜੀ ਹੁਣਿ ਅਸਾਡਾ ਜਾਵਣੀ ਰਹਿਆ। ਜਿਤੁ ਵਾਸਤੇ ਉਥੇ ਜਾਂਦੇ ਆਹੇ ਸੋ ਇਥੇ ਹੀ ਕੰਮ ਪੂਰਾ ਹੋਇਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਸੁਣਿ ਭਾਈ ਲਹਿਣਿਆ ਤਉ ਪਾਸੋਂ ਕੁਛੁ ਲਹਿਣੀਆ ਆਹਾ ਸੋ ਲੈਸੀ। ਤਾਂ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਜਾਂ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਵਖਤੁ ਦੇਖਾਂ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਜਿਤਨੇ ਬੰਧਨ ਆਹੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਸਭ ਤੁਟਿ ਗਏ ਅਤੇ ਜਾਂ ਮੈਂ ਪਾਸੋਂ ਦੂਰਿ ਹੋਵਨਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਾਨ ਹ੍ਰਿਤੁ ਹੋਇ ਜਾਵਨਿ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਜਾਹਿ ਭਾਈ ਲਹਣਾ ਹੁਣਿ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰਿ ਜਾਇ ਅਤੇ ਕਬੀਲੇ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਹਿ। ਤਾਂ ਮੈਂ ਜਾਵਾਂ ਨਾਹੀਂ। ਤਾਂ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਇਉਂ ਅਸਾਂ ਨਾਲਿ ਹੋਈ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਤੇ ਤਉ ਵਿਚ ਭਿੰਨ ਭੇਦੁ ਕੁਛ ਨਾਹੀਂ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮੈਥੋਂ ਪੜਦਾ ਕੋਈ ਨਾ ਆਹਾ ਰਖਦਾ। ਅਤੇ ਤੁਸਾਂ ਜੋ ਪੜਦਾ ਰਖਿਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਜੋ ਤੁਸਾਂ ਪਾਸੋਂ ਅਸਾਂ ਪੜਦਾ ਰਖਿਆ। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਜੋ ਤੁਸਾਂ ਪਾਸੋਂ ਅਸਾਂ ਪੜਦਾ ਰਖਿਆ ਹੈ ਸੋ ਤੁਸੀਂ ਜਾਹਰ ਕਰੋ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਜੀ, ਜਿਤੁ ਸੰਜੋਗ ਤੁਸਾਡਾ ਨਾਉਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅੰਗਦੁ ਰਖਿਆ ਹੈ ਸੋ ਮੈਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਆਖਿ ਸੁਣਾਵੋ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਆਪਣੇ ਜੀ ਵਿਚਿ ਸਮਝਿਆ, ਜੇ ਏਹੁ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਿ ਪਾਸੋਂ ਪਟ ਰਖਣਾ ਭਲਾ ਨਾਹੀਂ। ਏਹੁ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਾਲ ਰਹਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ। ਅਤੇ ਅਸਾਨੂੰ ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜਾਹਰ ਕੀਤਾ ਏਹ ਭੀ ਹਿਕ ਸੈਸਾਰ ਵਿਚ ਸੁਹਰਤ ਹੈ। ਅਤੇ ਤੁਸਾਨੂੰ ਜੋ ਜੋ ਗੁਪਤ ਰਖਿਅਉਸੁ ਸੋ ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਆਹੇ। ਜੋ ਤੁਸਾ ਉਪਰਿ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਬਹੁਤ ਹਦ ਥੀ ਖੁਸੀ ਆਹੀ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਹੁਣਿ ਤੁਸੀਂ ਹੋਰਨੇ ਗਲੇ ਨ ਪਵੋ। ਤੁਸੀਂ ਉਹਾ ਮੇਰੀ ਨਿਸਾ ਕਰੋ ਜਿਤੁ ਸਬਬ ਤੁਸਾਡਾ ਨਾਉਂ ਅੰਗਦ ਰਖਿਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਇਕ ਦਿਨ ਮੈਂ ਬਾਹਰੋ ਗਾਇੰ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਘਾਹ ਦਾ ਬੀਡਾ ਧੋਇ ਕਰਿ ਬਧਾ ਅਤੇ ਸਿਰ ਤੇ ਚਾਇ ਲੈ ਆਇਆ ਆਹਾ। ਅਗੇ ਮਾਤਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਸ ਬੈਠੀ ਆਹੀ, ਮੇਰੇ ਕਪੜਿਆ ਤੇ ਮੈਲੀਆਂ ਛਿਟਾ ਪਈਆਂ ਆਹੀਆਂ। ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਚੋਣੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਚਨੁ ਕੀਤਾ, ਮੂਲੇ ਧੀਏ ਏਹ ਛਿਟਾ ਨਾਹੀਂ ਏਹੁ ਦਰਗਾਹ ਦਾ ਕੁੰਗੂ ਹੈ। ਤਾਂ ਇਉਂ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਮੇਰਾ ਨਾਉਂ ਅੰਗਦੁ ਰਖਿਆ ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਗੁਰੂ ਹੋਇ ਕਰਿ ਇਤਨਾ ਵਲਿ ਸਿਖਾ ਪਾਸੋਂ ਕਰੋ ਅਤੇ ਅਕੇ ਤਾਂ ਆਖੋ ਤੁਸੀਂ ਸਿਖ ਨਾਹੀਂ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਬੋਲਿਆ, ਸੁਣਿ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਇਕ ਦਿਨ ਮਾਤਾ ਚੋਣੀ ਦੁਹਾਂ ਪੁਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ ਬੈਠੀ ਲਗੀ ਆਖਣ, ਜੀ ਤੂੰ ਜੋ ਆਪਣੀ ਵਸਤੂ ਪੁਤ੍ਰ ਹੋਇਆ ਪਰਾਏ ਘਰ ਘਤਨਾ ਹੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਾ ਹੋਦੇ ਤਾ ਪਰਾਇਆ ਪੁਤਾ ਨੂੰ ਏਦਾ ਸੁਗਾਵੇਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਨਜਰਿ ਇਕਸ ਚੂਹੀ ਉਪਰਿ ਜਾਇ ਪਈ ਮੂਈ ਪਈ ਆਹੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਪੁਤ੍ਰ ਸਿਰੀ ਚੰਦੁ ਏਹੁ ਚੂਹੀ ਮੁਈ ਪਈ ਹੈ। ਏਹਿ ਇਥੇ ਭਲੀ ਨਾਹੀਂ ਤੂੰ ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਅੰਗੂਠੇ ਨਾਲਿ ਟੁੰਬੁ, ਜੋ ਪਰੇ ਜਾਇ ਪਵੈ। ਤਾਂ ਅਗੋਂ ਸਿਰੀ ਚੰਦ ਆਖਿਆ, ਆਹੋ ਜੀ ਅਸਾਂ ਅਜੇਹੇ ਇਸਟੀ ਬਹਤੁ ਡਿਟੇ (ਡਿਠੇ) ਹੈਨਿ ਜੋ ਖੰਭਾਂ ਦੇ ਕਬੂਤਰ ਉਡਾਂਵਦੇ ਹੈਨਿ ਅਤੇ ਖਲੜੀਆਂ ਦੀਆਂ ਬਿਲੀਆਂ ਕਰਦੇ ਹੈਨਿ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਚੁਪ ਕਰਿ ਕਹਿਆ। ਜਾ ਸਾਇਤ ਗੁਜਰੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਇਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਟੁੰਬ ਕਹਿਆ, ਬਚਾ ਅੰਗਦਾ ਏਹ ਚੂਹੀ ਮੁਈ ਪਈ ਹੈ ਇਸ ਤਾਂਈ ਪੈਰ ਦੇ ਅੰਗੂਠੇ ਨਾਲ ਟੁੰਬ ਛਡਿ ਜੋ ਏਹ ਪਰੇ ਜਾਇ ਪਵੇ। ਤਾਂ ਮੈਂ ਅੰਗੂਠੇ ਨਾਲ ਟੁੰਬੀ ਤਾਂ ਜਾਇ ਕਿਤੇ ਵਲਿ ਪਈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮੂਲੇ ਧੀਏ ਏਹੁ ਪਰਾਇਆ ਪੁਤ੍ਰ ਅਤੇ ਏਹ ਆਪਣੇ ਪੁਤ੍ਰ, ਮੈਂ ਕਿਆ ਕਰਾਂ। ਜਿਸ ਤਾਈਂ ਕਰਤਾ ਦੇਵੇ ਸੋਈ ਲਵੈ। ਤਾਂ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਅਸਾਡਾ ਨਾਉਂ ਅੰਗਦ ਇਉ ਹੋਇਆ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਹੋਰ ਵਿਸਵਾਸ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਜੋ ਮੈ ਵਿਚਿ ਕੋਈ ਵਡਾ ਅਉਗੁਣ ਹੈ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਘੜੀ ਘੜੀ ਪੜਦਾ ਰਖਦੇ ਹੋ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ। ਜਾਂ ਅਧੀ ਰਾਤਿ ਆਹੀ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬੋਲਿਆ, ਦੇਖੀ ਬੂੜਾ ਰਾਤਿ ਕਿਤਨੀ ਹੈ। ਜਾ ਬੂੜਾ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਅਧੀ ਰਾਤਿ ਹੈ। ਤਾਂ ਬੂੜੇ ਅੰਦਰਿ ਆਇ ਕੇ ਆਖਿਉਸੁ ਜੀ ਅਧੀ ਰਾਤਿ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਬੁੜਿਆ ਮੈਂ ਜਾਣਨਾ ਹਾਂ ਜੋ ਰਾਤਿ ਪਹਰ ਹੈ ਤੂੰ ਫੇਰਿ ਦੇਖੁ। ਤਾਂ ਬੂੜਾ ਬਾਹਰਿ ਫੇਰਿ ਦੇਖਣ ਗਇਆ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਅਧੀ ਰਾਤਿ ਹੈ। ਮੈਂ ਅੰਦਰ ਆਖਿਆ ਜੀ ਰਾਤਿ ਅਧੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਬਚਾ ਅੰਗਦ ਰਾਤਿ ਪਹਿਰ ਹੈ, ਜਾ ਦੇਖ। ਤਾਂ ਮੈ ਅਪਾਣੇ ਮਨਿ ਸਮਝੀ ਜੋ ਰਾਤ ਤਾਂ ਅਧੀ ਹੈ ਪਰੁ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਟੋਲੁ ਹੋਰ ਹੈ। ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਖਿਆ ਅਤੇ ਆਖਿਉਸੁ, ਬਚਾ ਕਰਤਾਰ ਅਗੇ ਮਥਾ ਟੇਕ। ਅਗੋਂ ਬੂੜੇ ਵਟ ਖਾਧਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਬੂੜਿਆ ਅੰਗਦ ਅਗੇ ਮਥਾ ਟੇਕ। ਅਗੋਂ ਬੂੜੇ ਵਟ ਖਾਧਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਬੂੜਿਆ ਵਟ ਨ ਖਾਹ ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਹੁਕਮੁ ਈਵੇ ਆਹਾ। ਤਾਂ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਅਸਾਂ ਨਾਲਿ ਈਵ ਹੋਈ।....

ਬਾਲੇ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ

ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਬਾਲੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਏ ਜੋ ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਅਤੇ ਦਤਾ ਤ੍ਰਉ ਅਤੇ ਧਰੂ ਭਗਤ ਆਹੇ ਸਭੈ ਉਰੇ ਹੈਨਿ ਅਤੇ ਇਕੋ ਕਬੀਰ ਭਗਤ ਨਜੀਕ ਹੋ ਸੋ ਕਿਆ ਵਾਸਤਾ ਹੈ ਏਹੁ ਮੇਰੀ ਨਿਸਾ ਕਰੋ। ਤਾਂ ਅਗੋਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਬੋਲਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਤਉ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਸੋਂ ਪੁਛਿਆ ਹੋਸੀ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਨਿਸਾ ਕਰੋ। ਤਾਂ ਅੰਗਦ ਆਖਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਤੇ ਅਸਾਂ ਵਿਚਿ ਵਡਾ ਫਰਕੁ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਕਰਨਹਾਰ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਕੀਤੇ ਹੋਏ, ਜੋ ਕੁਝ ਤਉ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਮੂਹੋਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਸੋਈ ਤੁਹੀਂ ਕਹੁ, ਅਤੇ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਭੀ ਆਖ ਸੁਣਾਇ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਸੋਂ ਪੁਛਿਆ ਸੀ। ਜੀ ਏਹਿ ਕਿਆ ਜੋ ਪੂਰਨ ਭਗਤ ਅਤੇ ਦੂਰਿ ਨਿਰੰਕਾਰ ਪਾਸੋਂ ਰਹੇ ਅਤੇ ਇਕੋ ਕਬੀਰ ਹਜੂਰਿ ਰਹਿਆ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਭੇ ਦੂਰਿ ਰਹੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਕਬੀਰ ਭਗਤ ਜੋ ਪੂਰਨ ਭਗਤ ਹੋਇਆ ਜੋ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਜੋ ਕਬੀਰ ਸਿਖੁ ਕੋਈ ਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਰਾਜਿ ਦੀ ਬਾਛਾ ਨਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਸੰਗਤਿ ਦੀ ਉਪਮਾ ਨ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਦੂਰ ਰਹੇ ਅਤੇ ਜਿਤ ਦਿਨ ਏਕੰਕਾਰ ਹੋਇ ਜਾਵੇਗਾ ਤਿਤਿ ਦਿਨ ਸਭ ਨਿਰੰਕਾਰ ਵਿਚਿ ਸਮਾਵੈਗਾ। ਤਾਂ ਮੈਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ, ਜੀ ਸੰਗਤਿ ਸਖਿ ਤਾਂ ਕਰਨੇ ਭੁਲੇ ਨਾ ਹੋਏ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਸਿਖੁ ਇਕੋ ਕੋਈ ਨਿਰਮਲੁ ਹੋਂਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਮੈਲੀਨ ਬਹੁਤੁ ਹੋਂਦੇ ਹੈਨਿ। ਸਿਖੁ ਨਿਰਮਲੁ ਸੋਈ ਹੋਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਗੁਰੂ ਦੇ ਵਚਨਿ ਬਿਨਾ ਹੋਰ ਕੁਛ ਨਾਹੀਂ ਜਾਣਦਾ। ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਹੋਏ ਕੇ ਜੋ ਮੈਲੀਨੁ ਅਹਾਰ ਕਰੇ ਸਿਖਾਂ ਦਾ ਲੈਕਰ ਸੋ ਭੀ ਮੈਲੀਨ ਹੋਇਆ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਨੂੰ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਈਂਵ ਸੁਣਿਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਈਵੈ ਤਾਂ ਹਕੀਕਤ ਹੈ। ਜਿਉ ਗੁਰੂ ਬਚਨੁ ਕੀਤਾ ਹੈ ਸਤਿ ਪਰਤੀਤਿ ਕਰਿ ਜਾਣੇ। ਏਹ ਹਾਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਕਰਤਾਦ ਦੇਖਾਈ ਹੈ। ਨਾਹੀਂ ਤਾਂ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਭਲੇ ਭਲੇ ਮਹਾਪੁਰਖ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਰ ਅਤੇ ਭੇਟਾ ਦੇਖ ਕੇ ਭਉਦਲ ਜਾਂਦੇ ਹੈਨਿ। ਸਾਬਤੁ ਨਾਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਤੇ। ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਤੁਸਾਂ ਤੇ ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਬਹੁਤੀ ਮਿਹਰਵਾਨਗੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਹੁਣਿ ਦੇਹ ਛੁਟੇ ਵਡੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਆਖਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਦੁਹਿ ਮਹੀਨੇ ਤੁਸਾਡੇ ਏਹ ਛੁਟਣ ਵਿਚਿ ਰਹੰਦੇ ਹੈਨਿ ਪਰ ਦੁਹਿ ਮਹੀਨੇ ਤੁਸਾਂ ਥੇ ਰਹੋ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ, ਭਲਾ ਜੀ। ਤਾਂ ਬਾਲਾ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਪਾਸਿ ਰਹਿਆ। ਜਾ ਦੁਇ ਮਹੀਨੇ ਪੂਰੇ ਹੋਏ ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਦੀ ਦੇਹ ਛੁਈ। ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਹਥ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਲੰਬੁ ਦਿਤਾ ਹੋਰ ਸਿਖ ਹਥ ਪਕੜਿ ਰਹੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਆਖੇ, ਭਾਈ ਸਿਖੋ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵਿਚਿ ਭੇਦ ਕੋਈ ਨ ਆਹਾ ਇਹੋ ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਸਿਖ ਦਾ ਭੇਦ ਆਹਾ। ਬੋਲਹੁ ਸਤਿ ਕਰਤਾਰ ਬੋਲਹੁ ਸਤਿ ਕਰਤਾਰ। ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਮਹਲਾ ੧:-

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ।
ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦ ਤੀਰ ਤਰਗਸ ਮਹਿ ਕਰ ਕਮਾਨ ਬੀਚਾਰੰ।
ਸਾਚੀ ਸੁਰਤਿ ਸਮੇਸਰ ਹਮਾਰੀ ਗਿਆਨ ਘੋੜਾ। ਅਸਵਾਰੰ। ੧ ।
ਅਬਹ ਮਹਿਰ ਕੇ ਚਾਕਰ ਲਾਗੇ।
ਚਿੰਤਾ ਮਨਿ ਮਹਿ ਰਹੀ ਨ ਕਾਈ। ਦੁਖ ਭਰਮ ਭਉ ਭਾਗੇ ।੧ ।ਰਹਾਉ ॥
ਸਤਿ ਕੀ ਜੀਨ ਸੰਤੋਖ ਲਗਾਮੀ ਭਉ ਦਾ ਚਾਬਕ ਲਾਇਆ॥

ਗੁਰੂ ਵਕੀਲ ਵਸੀਲਾ ਕੀਨਾ ਚਿਹਰਾ ਦਰਸ ਲਿਖਾਇਆ।
ਪ੍ਰਾਨ ਪਤੀ ਚਿਤ ਜਾ ਮਨਿ ਦੀਆ ਤੁਰਤ ਬਰਾਤਿ ਲਿਖਾਈ।
ਭਗਤਿ ਹਲੂਫਾ ਨਾਮ ਖਜਾਨਾ ਖਾਸ ਜਗੀਰੀ ਪਾਈ॥ ੩ ॥
ਹਾਸਲ ਬਹੁਤ ਖਰਚ ਕਛੁ ਨਾਹੀ ਕਰੇ ਤਗੀਰ ਨ ਕੋਈ।
ਨਾਨਕ ਐਸੀ ਉਮਦੀ ਖਿਜਮਤਿ ਬਿਨਾ ਭਾਗ ਕਿਉ ਹੋਈ॥ ੪ ॥

(ਇਹ ਸਬਦ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ)

ਏਹ ਸਬਦੁ ਤਲਵੰਡੀ ਹੋਆ ਆਹਾ। ਜਾ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਥੋਂ ਲਾਲੂ ਅਸਵਾਇ (?) ਆਇਆ ਆਹਾ। ਸੰਮਤੁ ੧੭੧੫। ਮਾਘ ਸੁਦੀ ॥ ੬ ॥ ਪੋਥੀ ਲਿਖੀ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਗੋਰਖ ਦਾਸ ਸੰਮਤ ਗੁਰੂ ਕਾ ਜਾਚਕ॥ ਵਾਹਗੁਰੂ ਸਤਿ ਗੁਰੂ ਜੀ॥

ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ

ਛਾਪਾ ਬੰਬਈ (੧੮੯੨ ਈ:)

ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨਾ

...ਸੰਮਤ ੧੫੨੬ ਸੁਭ ਦਿਨ ਮਾਹ ਵਿਸਾਖ* ਸ਼ੁਕਮਲ ਤੀਜ ਸਵਾ ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਰਹਿੰਦੀ ਸੁਭ ਮਾਸ ਸੁਭ ਨਿਖਤ੍ਰ ਸੁਭ ਵਾਰ ਸੁਭ ਸੁ ਥਿਤ ਸੁਭ ਮਹੂਰਤ ਸਭ ਘੜੀ ਮਾਤਾ ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਅਰ ਪਿਤਾ ਕਾਲੂ ਦੇ ਗ੍ਰਿਹ ਆਣ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਿਆ। ਅਰ ਆਪਣਾ ਚਤੁਰ ਭੁਜ ਰੂਪ ਦਿਖਾਇਆ ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਨੇ ਡੰਡਵਤ ਕਰੀ ਅਰ ਤੇਤਸੀ ਕਰੋੜੀ ਦੇਵਤਿਓ ਨੇ ਭੀ ਮਾਨ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਆ ਅਰ ਰਾਗ ਰਾਗਨੀਆਂ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਆ। ਅਰ ਦੇਵ ਦੇਵੀਆਂ ਅਰ ਰਿਖੀਸਰ ਤਪੀਸਰ ਜਿਤਨੇ ਉਤਮ ਪੁਰਖ ਸੇ ਸਭਨੋਂ ਆਨ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਆ, ਕਯੋਂਕਿ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਉਧਾਰ ਵਾਸਤੇ ਆਪ ਨਿਰੰਕਾਰ ਆਨ ਅਵਤਾਰ ਲੀਆ ਹੈ। ...... ਅਰ ਜੋ ਚਾਰ ਅਖਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕੇ ਜਾਪ ਕੇ ਸੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੋ ਚਤਰੁ ਵਯੂਹ ਅਵਤਾਰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਸੋ ਵਵਾ ਵਾਸਦੇਵ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਹਾਹਾ ਹਰਿ ਕਾ ਅਵਤਾਰ ਅਰ ਗੱਗਾ ਗੁਰੂ ਕਾ ਅਵਤਾਰ ਅਰ ਹਾਹਾ ਰਾਮ ਕਾ ਅਵਤਾਰ, ਅਰ ਮਹਾਰਾਜ ਕੀ ਆਗਿਆ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੋ ਭਈ ਹੈ ਜੋ ਯਹੀ ਅਖਰ ਜਾਪ ਕੀਏ ਹੂਏ ਰਾਕ ਕ੍ਰੋਧ ਦੁਸ਼ਟ ਆਦਿਕੋਂ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰੇਗਾ। ਤਉ ਗੁਰੂ ਚਾਰੋਂ ਅਖਰਾਂ ਕੋ ਰਸਨਾ ਪਰ ਧਾਰ ਕਰ ਬਾਲਕ ਰੂਪ ਧਾਰਤ ਭਏ। ਤਬ ਸਾਰੇ ਕੁਟੰਬ ਮੈਂ ਵਧਾਈ ਭਈ ਜੋ ਕਾਲੂ ਕੇ ਘਰ ਵਡਾ ਸੁੰਦਰ ਸੁਭ ਪੁਤ੍ਰ ਜਨਮਿਆ ਹੈ। ਤਬ ਕਾਲੂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਲੋਕਾਂ ਕੋ ਦਾਨ ਦੀਆਂ ਅਰ ਮੰਗਤੇ ਗੁਣੀ ਬ੍ਰਹਮਣ ਸਭ ਅਘਾਇਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ। ਅਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕੇ ਪ੍ਰਗਟੇ ਤੇ ਜੋ ਅਗਿਆਨ ਦੀ ਧੁੰਦ ਸੀ ਸੋ ਸਭ ਮਿਟ ਗਈ। ਅਰ ਕਬਰੋਂ ਅਰ ਮੜੀਓਂ ਅਰ ਅਗਿਆਨੀ ਹੂੰ ਕੀ ਜੋ ਪੂਜਾ ਥੀ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ ਤੈਸੇ ਨਾਮ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਤੇ ਦੁਵੈਤ ਅਰ ਅਗਿਆਨ ਕਾ ਅੰਧੇਰਾ ਮਿਟ ਜਾਤਾ ਹੈ ਅਰ ਜੈਸੇ ਸਿੰਘ ਕੇ ਬੋਲਣ ਸੇ ਮਿਰਗਾਵਲੀ

---

*ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਨੂੰ ਪੁਰਾਤਨ ਹਥ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿਚ ਆ ਰਹੀ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀ ਸੀ । ਇਸ ਲਈ ਅਸੀ ਜੋ ਮਿਤੀ ਇਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਦੀਆਂ ਹਥ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ । ਛਾਪਾ ਬੰਬਈ (੧੮੯੨) ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਕਤਕ ਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਨੋਟ ਦਿੱਤਾ ਹੈ :–

ਭਾਵੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਕਈ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਵੈਸਾਖ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਪਰੂੰ ਭਾਰੀ ਬਹਸ ਕਰਨ ਨਾਲ ਅਰ ਐਸੀ ਰੀਤੀ ਦਵਾਰਾ ਕਿ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸਿਘ ਯਾ ਸਿੱਖ ਮੰਨਣ ਤੋ! ਇਨਕਾਰ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਓਹ ਏਹ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਪੰਥ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਚਿੱਠੀਆਂ ਪਾ ਕੇ ਕਤਕ ਮਹੀਨਾ ਸਿੱਧ ਹੋਯਾ, ਅਰ ਸਰਕਾਰ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਨੇ ਬੀ ਇਹ ਦਿਨ ਨਿਸਚਤ ਕਰਕੇ ਖ ਾਲਸਾ ਲਈ ਛੁਟੀ ਦੇਣੀ ਪਰਵਾਨ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਵੈਸਾਖ ਦੀ ਥਾਂ ਕੱਤਕ ਸ਼ੁੱਧ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਏ ਅਰ ਕਤਕ ਹੀ ਸਾਰੇ ਪਰਵਾਣ ਹੈ ਅਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

ਸਭ ਭਜ ਜਾਤੀ ਹੈ ਤੈਸੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕੇ ਨਾਮ ਕਰ ਸਪ ਪਾਪ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਗਏ, ਤਾਂ ਅਕਾਸ਼ ਬਾਣੰ ਭਈ ਕਿ ਜਿਥੇ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਪੈਰ ਧਰੇਗਾ ਸੋਈ ਪੂਜਾ ਕਾ ਆਸਣ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਰ ਜਿਸ ਜਿਸ ਨਾਲ ਗੋਸਟ ਕਰੇਗਾ ਸੋ ਮੁਨੀਸ਼ਰ ਰਖੀਸਰ ਅਰ ਪੀਰ ਪੈਕੰਬਰੋਂ ਕੇ ਆਸਣ ਭੀ ਪੂਜਣ ਜੋਗ ਹੋਵਹਿੰਗੇ। ਅਰ ਜੌਨਸੇ ਕੁਰਾਨੋਂ ਅਰ ਪੁਰਾਨੋਂ ਮੈਂ ਬਾਬੇ ਕੀ ਬਾਨੀ ਕੀ ਸਾਖ ਲਿਖੀਐਗੀ ਸੋਈ ਗ੍ਰੰਥ ਪਰਵਾਨ ਹੋਹਿੰਗੇ। ਕਯੋਂਕਿ ਇਸ ਨੇ ਮੇਰੇ ਨਾਮ ਕੀ ਗੰਗਾ ਜਗਤ ਮੇਂ ਵਾਹਵਣੀ ਹੈ। ਅਰ ਜੋ ਗੰਗਾ ਮੇਰੇ ਚਰਨੋਂ ਸੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਸਮੁੰਦ ਕੇ ਸਨਮੁਖ ਉਸ ਨੇ ਮੁਖ ਕੀਆ ਹੈ, ਸੋ ਉਸ ਗੰਗਾ ਮੇਂ ਜੋ ਸਨਾਨ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਤਿਨ ਕੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਪ ਕਟੀਤੇ ਹੈਂ।

ਬਾਲਪਣ

...... ਜੇ ਕੋਈ ਬਾਲਕ ਕੋ ਬੁਲਾਵੇ ਤਾਂ ਬਾਲਕਾ ਹਸ ਕੇ ਮੁਖ ਲਗੇ ਅਰ ਜੋ ਪੰਘੂੜੇ ਮੈਂ ਡਾਲੇ ਤਾਂ ਪ੍ਰਾਣਾ ਕੋ ਰੋਕ ਕੇ ਸਮਾਧ ਲਗ ਰਹੇ। ਅਰ ਜੋ ਮਾਤਾ ਦੁਧ ਪਿਆਵੇ ਤੋ ਹਸਰ ਕਰ ਦੁਧ ਪੀਵੇ ਅਰ ਬਾਲਕ ਪਿਛਲੀ ਰਾਤ ਜਾਗੇ ਤਾਂ ਉਸ ਕੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਭੀ ਜਾਗਨ ਅਰ ਬਾਲਕੇ ਕੋ ਭੀ ਇਸਨਾਨ ਕਰਾਵਨ ਅਰ ਆਪ ਭੀ ਕਰਨ ਅਰ ਨਾਮ ਭੀ ਜਪਨ। ਤਾਂ ਦਿਨ ਦਿਨ ਉਨਕੇ ਘਰ ਮਾਇਆ ਵਧਤੀ ਜਾਵੈ ਸੋ ਦਾਨ ਪੁੰਨ ਬਹੁਤ ਕਰਨ ਅਰ ਜਬ ਬਾਬਾ ਬਰਸ ਦਿਨ ਦਾ ਹੂਕਆ ਤਾ ਉਨੋਂ ਨੇ ਬਰਸ ਗੰਢ ਕੀਤੀ। ਅਰ ਬੱਡਾ ਬ੍ਰਹਮ ਭੋਜ ਕੀਆ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਬੈਠਣ ਸੀਖਿਆ ਅਰ ਚਉਂਕੜੀ ਮਾਰ ਕਰ ਸਿਧ ਆਸਣ ਕਰ ਬੈਠੇ ਅਰ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦੇ ਬੀਚ ਵਾਹਗੁਰੂ ਕਾ ਜਾਪ ਕਰੇ। ਸੋ ਜਬ ਡੇਢ ਬਰਸ ਦਾ ਹੂਆ ਤਾਂ ਬੋਲਣ ਸੀਖਿਆ। ਅਰ ਜਾਂ ਬੋਲੇ ਤਾਂ ਵਾਹਗੁਰੂ ਬੋਲੇ ਅਰ ਜਾਂ ਦੋ ਬਰਸ ਦਾ ਹੂਆ ਤਾਂ ਖਲੋਵਨ ਸੀਖਿਆ। ਅਰ ਮੋਤੀਆਂ ਕੇ ਸਮਾਨ ਦੰਦੀਆਂ ਨਿਕਲੀਆਂ ਅਰ ਜੋ ਖੇਡੇ ਤੋਂ ਦੇਵਤਿਆਂ ਅਰ ਅਉਤਾਰਾਂ ਕੀਆਂ ਪੋਥੀਆਂ ਬਣਾਵੇ ਉਪਰ ਹੱਛੇ ਰੁਮਾਲ ਚੜਾਵੇ। ਅਰ ਜੇ ਬਾਲਕੇ ਖੇਲਣ ਵਾਸਤੇ ਬੁਲਾਵਣ ਤਾਂ ਕਹੇ ਮੈਂ ਪੋਥੀ ਪੜਦਾ ਹਾਂ। ਸੋ ਬਰਸ ਬਰਸ ਮੈਂ ਬਾਬੇ ਦੀ ਬਰਸ ਗੰਢ ਹੋਵੈ। ਅਰ ਦਾਨ ਪੁੰਨ ਬਹੁਤ ਹੋਵੈ ਅਰ ਜਬ ਤੀਨ ਬਰਸ ਕਾ ਹੂਆ। ਤਾਂ ਇਕ ਦਨ ਮਾਤਾ ਅਰ ਪਿਤਾ ਕੋਲ ਆ ਬੈਠੇ ਤਾਂ ਉਨਾਂ ਪੂਛਾ ਤੂੰ ਕੌਣ ਸੀ ਪੋਥੀ ਪੜਦਾ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਾ ਸਪਤ ਸਲੋਕੀ ਗੀਤਾ ਪੜਤਾ ਹੂੰ। ਤਾਂ ਉਨਾਂ ਨੇ ਕਹਾ ਸਾਨੂੰ ਭੀ ਸੁਣਾਇ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ ਸੁਣ ਸਪਤ ਸਲੋਕੀ ਗੀਤਾ ਕੋ – ਸਲੋਕ –

ਓਅੰ ਮਿਤੇ ਕਾਖਰੰਬ੍ਰਹਮ ਵਿਆ ਹਰਨਮਮਾਨ ਸਿਮਰਨਾ।.....

ਤਬ ਕਾਲੂ ਨੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਇਸ ਕਾ ਅਰਥ ਸੁਣਾਵਹੁ .... (ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅਰਥ ਸੁਣਾਏ)

ਬਾਬਾ ਬਰਸਾਂ ਚਉਆਂ ਕਾ ਹੋਇਆ ਅਰ ਬਾਲਕਿਆਂ ਨਾਲ ਬੀ ਖੇਲੇ ਅਰ ਜਬ ਕੋਈ ਸੰਤ ਆਵੇ। ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਘਰ ਲਿਆਇ ਸੇਵਾ ਟਹਲ ਭੀ ਬਹੁਤ ਕਰੇ। ਅਰ ਦਿਨ ਦਿਨ ਉਨਾਂ ਦੇ ਘਰ ਸੰਪਦਾ ਵਧਦੀ ਜਾਵੇ। ..... ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਪੰਜਾ ਬਰਸਾਂ ਕਾ ਹੂਆ ਅਰ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਨੇ ਕਹਾ ਇਸ ਨੂੰ ਪਾਂਧੇ ਦੇ ਪੜਨੇ ਪਾਈਏ। ਤਾਂ ਭਲੇ ਦਿਨ ਅਰ ਨੌਚੰਦੇ ਆਇਤਵਾਰ ਅਰ ਭਲੀ ਥਿਤ ਬਾਲ ਸੱਕਰ ਦਾ ਪਰ ਤੇ ਅਰ ਉਪਰ ਪੰਜਜ ਰੁਪਏ ਰਖ ਕੇ ਅਰ ਪਟੀ ਤੇ ਬੁਧਕਾ ਬਾਬੇ ਦੇ ਹਥ ਦੇ ਕੇ ਪਾਂਧੇ ਪਾਸ ਲੈ ਗਏ ਅਰ ਰੁਪਏ ਪਾਂਧੇ ਦੇ ਅੱਗੇ ਰਖੇ ਤਾਂ ਥਾਲ ਸੱਕਰ ਦਾ ਡੁਲ ਪਿਆ ਅਰ ਚਾਟੜੇ ਸਭੇ ਚੁਨਣ ਲਗੇ ਤਾਂ ਪਾਂਧੇ ਕਹਿਆ ਇਸ ਦੀ ਭਗਤੀ ਤੇ ਸਾਰਾ ਜਗਤ ਵਰਸਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਫਿਰ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਪਾਂਧੇ ਕਹਾ ਤੂੰ ਪੜ

"ਸਾਰਦਾ ਓਅੰ ਸੁਆਹ ਸੁਅਸਤ"। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਾ ਤੂੰ ਇਸ ਕਾ ਅਰਥ ਜਾਣਤਾ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਪਾਂਧੇ ਕਹਾ ਤੁਸੀਂ ਕਿਰਪਾ ਕਰ ਕਹੋ, ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਾ ਸਾਰਦਾ ਦੇਵੀ ਹੈ। ਅਰ ਬ੍ਰਹਮ ਲੋਕ ਸੇ ਮਾਤ ਲੋਕ ਮੈਂ ਆਂਵਦੀ ਹੈ। ਅਰ ਜੇ ਉਸ ਕੋ ਓਅੰ ਕਾ ਉਚਾਰ ਕਰਾਈਏ ਤੋ ਆਪ ਭੀ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋਤੀ ਹੈ ਅਰ ਉਚਾਰ ਕਰਾਣੇ ਵਾਲੋਂ ਕੋ ਭੀ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰਤੀ ਹੈ। ਅਰ ਸਰੀਰ ਜਤੇ ਕਛ ਹੈ ਸੋ ਸਭ ਭਸਮ ਰੂਪ ਹੈਂ ਅਰ ਵਾਹੁਗਰੂ ਸਤ ਹੈ ਅਰ ਵਾਹਗੁਰੂ ਕਾ ਨਾਮ ਭੀ ਸਤ ਹੈ। ਤਾਂ ਪਾਂਧੇ ਕਹਾ ਕਾਲੂ ਤੇਰਾ ਪੁਤ੍ਰ ਸਾਸਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਪਰਗਟ ਕਰੇਗਾ ਜਗਤ ਵਿਖੇ ਸੋ ਇਹ ਵਡਾ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਤੇਰੇ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਘਰ ਲਿਆਇਆ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਕਿਹਾ ਤੁਸੀਂ ਏਸ ਨੋਂ ਪੰਡਤਾਂ ਪਾਸ ਪੜਨੇ ਪਾਵੋ। ਤਾਂ ਇਕ ਬ੍ਰਿਜ ਨਾਥ ਪੰਡਤ ਤਲਵੰਡੀ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਉਸ ਪਾਸ ਕਾਲੂ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਲੈ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਪਾਂਡੇ ਕਹਿਆ ਤੁਸੀਂ ਕਾਗਤ ਤੇ ਮਸਵਾਣੀ ਅਰ ਕਾਨੀਆਂ ਲੈ ਆਵੋ। ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਬੈਰਾਖੜੀ ਲਿਖ ਦੇਵਾਂ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ :-

ਜਾਲਿ ਮੋਹੁ ਘਸਿ ਮਸੁ ਕਰਿ ਮਤਿ ਕਾਗਦਿ ਕਰਿ ਸਾਰ ਭਉ ਕਲਮ।

[ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧ । ੬ ।(੧੬)]

ਜਬ ਏਹ ਬਚਨ ਬਾਬੇ ਨੇ ਕਹਿਆ ਤਾਂ ਪੰਡਤ ਜੀ ਸੁਣ ਕੇ ਹੈਰਾਣ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਰ ਪੰਡਿਤ ਕਹਿਆ ਤੂੰ ਤਾਂ ਬਾਲ ਹੈਂ ਇਸ ਬੁਧਿ ਤੈਨੋਂ ਕਿਥੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ, ਸੰਤਾ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਹੋਈ ਹੈ। ਫਿਰ ਬਾਬੇ ਜੀ ਆਖਿਆ ਹੇ ਬ੍ਰਿਜ ਨਾਥ ਏਹ ਨਾਮ ਤਾ ਭਵਵਾਨ ਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਕਿਉਂ ਕਰ ਰਖਾਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਪੰਡਿਤ ਕਹਿਆ ਕਿ ਗਊਆਂ ਦੇ ਬੈਠਣੇ ਦੇ ਜਾਗ ਨੂੰ ਬ੍ਰਿਜ ਕਹੀਦਾ ਹੈ ਅਰ ਜੋ ਉਸ ਦਾ ਸੁਆਮੀ ਸੋ ਨਾਥ ਕਹੀਏ। ਸੋ ਇਹ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਬ੍ਰਿਜ ਹੈ ਅਰ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਰੂਪੀ ਗਊਆਂ ਹੈਨਿ ਅਰ ਜੋ ਤਿਸ ਦੇ ਉਠਾਵਨ ਬੈਠਾਵਨ ਦਾ ਪ੍ਰੇਰਕ ਹੋਵੇ ਸੋ ਨਾਥ ਕਹੀਏ। ਤਾਂ ਤੇ ਮੈਂ ਜੀਵ ਹੌਂ ਅਰ ਸਰੀਰ ਦਾ ਸਾਖੀ ਹੋਂ ਸੋ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਬ੍ਰਿਜ ਨਾਥ ਕਹਤੇ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਪੰਡਿਤ ਕਹਿਆ, ਤੁਸੀਂ ਪਟੀ ਲਿਖੋ ਅਰ ਬੈਰਖੜੀ ਪੜੋ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਤੂੰ ਪੜਿਆਂ ਹੈਂ ਜੋ ਅਸਾਨੂੰ ਪੜਾਵਨਾ ਹੈਂ? ਤਾਂ ਪੰਡਤ ਕਹਿਆ ਮੈਂ ਸਭ ਕੁਝ ਪੜਿਆ ਹੋਂ ਤੂੰ ਸਸਾ ਕਹੁ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ :-

ਸਸੈ ਸੋਇ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਜਿਨਿ ਸਾਜੀ ਸਭਨਾਂ ਸਾਹਿਬੁ ਏਕੁ ਭਇਆ।

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਪਟੀ ਲਿਖੀ (੪੩੨)]

..... ਜਬ ਬਾਬਾ ਜੀ ਇਤਨਾ ਬੋਲਿਆ ਤਾਂ ਪੰਡਿਤ ਨੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਹੇ ਕਾਲੂ ਚਾਰੋਂ ਵੇਦੋਂ ਕੀ ਵਿਦਿਆ ਜਗਤ ਮੈਂ ਗੁਪਤ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ ਸੋ ਅਬ ਤੇਰਾ ਪੁੱਤਰ ਚਹੁਂ ਬੇਦਾਂ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਾਸਤੇ ਪਰਗਟ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਫਿਰ ਜਬ ਬਾਬਾ ਅਠਾਂ ਬਰਸਾਂ ਦਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਜੇ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਤਾਂ ਕਈ ਦਿਨ ਅੰਦਰ ਹੀ ਸਮਾਧੀ ਲਗੀ ਰਿਹਾ ਕਰੇ। ਅਰ ਜੇ ਨਦੀ ਦੇ ਬਾਹਰ ਜਾ ਬੈਠੇ ਤਾਂ ਊਹਾਂ ਹੀ ਸਮਾਧ ਲਗੀ ਰਹੇ ਅਤੇ ਜੇ ਸਾਧਾਂ ਮੈਂ ਬੈਠੇ ਤਾਂ ਕਈ ਦਿਨ ਚਰਚਾ ਕਰਦਿਆਂ ਹੀ ਬੀਤ ਜਾਵਣ। ਅਰ ਕਾਲੂ ਪਿਛੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਅਰ ਛਤੀਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਲਈ ਫਿਰੇ ਸੋ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਾਧਾਂ ਅਰ ਸੰਤਾ ਨੂੰ ਖਵਾਲ ਛਡੇ।

ਸਾਖੀ ਪਾਕਪਟਨ ਦੀ — ਸੇਖ ਬ੍ਰਹਮ ਨਾਲ

.... ਅਰ ਇਕ ਦਿਨ ਮਰਦਾਨਾ ਮਿਰਾਜੀ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਆਣ ਮਿਲਿਆ ਸੋ ਤਦ ਲੋਕ ਫਰੀਕ ਜੀ ਦੀ ਜਾਰਤ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨ ਕਹਿਆ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਜੇ ਤੂੰ ਚਲੇਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਵੀ ਜਾਤ੍ਰਾ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਜਾਰਤ ਕਰ ਆਈਏ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜੇ ਤੂੰ ਅਸਾਡੇ ਨਾਲ ਪੱਕੀ ਰਿਫਾਕਤ ਕਰੇਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ

ਜਾਈਏ, ਤਾਂ ਉਸ ਆਖਿਆ ਜਿ ਜੇ ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਅਤੇ ਕੁਟੰਬੀਆਂ ਦੀ ਖਬਰ ਲਵੇਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਰਿਫਾਕਤ ਕਰਦਾ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਆ ਰਾਗ ਤੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈਂ ਸੋ ਜੋ ਇਹੋ ਸਬਦ ਰਾਗ ਪਾਇਕੇ ਨਿਹਕਾਮ ਹੋ ਕੇ ਗਾਵੇਂਗਾ ਤਾਂ ਉਨਕਾ ਵਿਵਹਾਰ ਸਿਧ ਹੋਵੇਗਾ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਭਲਾ ਜੀ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਤੂੰ ਅਖੀਆਂ ਮੀਟ। ਤਾਂ ਉਸ ਅਖੀਆਂ ਮੀਟੀਆਂ ਤਾਂ ਕੀ ਦੇਵਖੇ ਕਿ ਪਟਨ ਦੇ ਕੋਸ ਭਰ ਬਾਹਰ ਬਾਬਾ ਤੇ ਮੈਂ ਦੋਨੋਂ ਬੈਠੇ ਹੈਂ ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਰਬਾਬ ਵਜਾਉ :-

ਆਪੇ ਪਟੀ ਕਲਮ ਆਪਿ ਉਪਰਿ ਲੇਖੁ ਭਿ ਤੂੰ।

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ਮਲਾਰ ਕੀ ਵਾਰ । ੨੮ । (੧੨੯੧)]

ਸੋ ਜਾ ਇਹ ਸਲੋਕ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਾ ਤਾਂ ਕਮਾਲ ਸੇਖ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਮੁਰੀਦ ਲਕੜੀਆਂ ਚੁਗਣ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਸੋ ਓਹਨੇ ਸੁਣਕੇ ਅਪਣੇ ਪੀਰ ਨੂੰ ਆਣ ਕਹਿਆ। ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਆਖਦੇ ਹੋ, ਜੋ ਇਕ ਖੁਦਾਇ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਪੈਕੰਬਰ ਹੈ। ਪਰ ਇਕ ਫਕੀਰ ਬਨ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਹੈ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਕ ਖੁਦਾਇ ਹੈ ਔਰ ਦੂਜਾ ਕੋਈ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ। ਤਾਂ ਪੀਰ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਉਹ ਫਕੀਰ ਕੇਡੀ ਕੁ ਆਰਜ਼ਾ ਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਆਖਿਆ ਕਿ ਆਰਜ਼ਾ ਉਸਦੀ ਅੱਠਾ ਬਰਸਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਆਂਵਦੀ ਹੈ। ਅਰੁ ਬੁਧ ਉਸਦੀ ਵਡੀ ਹੈ ਪਰ ਫਕੀਰਾਂ ਦਾ ਕੁਝ ਅੰਤ ਪੀ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਜੋ ਜੇਡਾ ਸਰੂਪ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇਡਾ ਧਾਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

.... ਦੋਨੋਂ ਬਾਬੇਪਾਸ ਆਏ ਅਰ ਆਕੇ ਦੋਨੋ ਹਥ ਜੋੜ ਮਥਾ ਟੇਕਿਆ ਅਤੇ ਕਹਿਆ, ਹੇ ਫਕੀਰ ਜੀ ਸਲਾਮਲੇਕ ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਅਲਕੇ ਕੋ ਸਲਾਮ ਹੋਵੇ। ਤਾਂ ਸੇਖ ਬ੍ਰਹਮ ਪੁਛਿਆ ਹੇ ਫਕੀਰ ਤੂੰ ਹਿੰਦੂ ਹੈਂ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਰਹਿਆ :- । ਸਲੋਕ

ਹਿੰਦੂ ਕਹਾ ਤਾਂ ਮਾਰੀਆ ਮੁਸਲਮਾਨ ਭੀ ਨਾਹਿ। ਪੰਜ ਤਤ ਦਾ ਪੁਤਲਾ ਖੇਲੇਂ ਗੈਬੀ ਮਾਹਿ

(ਇਹ ਤੁਕ ਗੁਰੂ ਗੰ੍ਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ)

..... ਫਿਰ ਸੇਖ ਬ੍ਰਹਮ ਕਹਿਆ ਕਿ ਜੋ ਜੀ ਢਾਢੀ ਰਾਜਿਓ ਕੀ ਵਾਰ ਗਾਵਤਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਰਾਜੇ ਭੀ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਵਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਸੂਰਮੇ ਭੀ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਜੁਧ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਕਾਇਰਾਂ ਦੇ ਮਹਾਰਾਜ ਪੀ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਅਤੇ ਸੰਤ ਭੀ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਤੇ ਹੈਂ, ਅਰ ਜੋਨਿ ਸੇ ਜਗਾਯਾਸੀ ਹੈ ਤਿੰਨੋਂ ਕਾਈ ਪਰਮੇਸਰ ਦੀ ਵਾਰ ਸੁਣਾਵਹੁ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਮਰਦਾਨਿਆਂ ਕਬੀਰ ਜੀ ਨੇ ਗਉੜੀ ਕਾ ਰਾਗ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕੀਆ ਹੈ ਅਰ ਸਿਧਹੁ ਨੇ ਰਾਮਕਲੀ ਕਾ ਰਾਗ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕੀਆ ਹੈ ਅਰ ਹਮਾਰੇ ਸਭੀ ਰਾਗ ਹੈਂ ਅਰ ਇਹ ਆਸਾਵੰਤ ਆਇਆ ਹੈ ਸੋ ਆਸਾ ਕੇ ਰਾਗ ਵਿਚ ਵਾਰ ਸੁਣਾਵਹੁ (ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਿਹਾ :-)

ਆਸਾ ਕੀ ਵਾਰ ਸਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਸਲੋਕ ਪੀ ਮਹਲੇ ਪਹਿਲੇ ਕੇ ਲਿਖੇ ਟੁੰਭੇ ਅਸਰਾਜੇ ਕੀ ਧੁਨੀ।

"ਬਲਿਹਾਰੀ ਗੁਰ ਆਪਣੇ ਦਿਓਹਾਡੀ ਸਦਵਾਰ"

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ਆਸਾ ਵਾਰ । ੧ । (੪੬੨)]

..... ਤਾਂ ਸੇਖ ਬ੍ਰਹਮ ਕਹਿਆ ਜੋ ਜੀ ਅਸਾਨੂੰ ਮੁਰਸਦ ਕਹਿਆ ਹੈ ਕਿ ਏਕ ਖੁਦਾ ਹੈ ਅਰ ਦੂਸਰਾ ਪੈਕੰਬਰ ਖੁਦਾ ਦਾ ਦੋਸਤ ਹੈ ਸੋ ਖੁਦਾਇ ਪੈਦਾਇਸ ਕਰਤਾ ਹੈ ਅਰ ਪੈਕੰਬਰ ਸਫਾਹਿਤ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਮਰਦਾਨਿਆਂ ਰਬਾਬ ਵਜਾਇ॥ ਰਾਗੁ ਅਸਾ ਮਹਲਾ ੧ :-

ਜਿਤ ਦਰਿ ਲਖ ਮਹੰਮਦਾ ਲਖ ਬ੍ਰਹਮੇ ਬਿਸਨ ਮਹੇਸ਼।

(ਇਹ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ)

ਜਾਂ ਇਤਨੇ ਬਚਨ ਬਾਬੇ ਕਹੇ ਤਾਂ ਪੀਰ ਕਹਿਆ ਜੀ ਤੁਸਾਂ ਜੋ ਟੁੰਡੇ ਅਸਰਾਜੇ ਕੀ ਧੁਨੀ ਪਰ ਵਾਰ ਕਹੀ ਸੋ ਟੁੰਡਾ ਅਸਰਾਜਾ ਕਵਨ ਲਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ, ਇਕ ਭੂਮੀਏ ਕੇ ਦੋਨੋ ਪੁਤ੍ਰ ਹੁਏ ਹੈਂ ਅਰ ਉਨਾਂ ਨੇ ਆਪਸ ਵਿਚਚ ਜੁਧ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਉਨ ਕਾ ਪਿਤਾ ਵੀ ਵਿਖਈ ਹੂਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸਰਾਜਾ ਭੀ ਵਿਖਈ ਹੂਆ ਹੈ। ਅਰ ਟੁੰਡਾ ਸੁਭ ਕਰਮੀ ਹੂਆ ਹੈ। ਸੋ ਉਸ ਪਾਤਿਸਾਹ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਅਰ ਪਾਤਿਸਾਹ ਕੀਆ ਫ਼ੌਜਾਂ ਲੈ ਕੇ ਅਸਰਾਜੇ ਦਾ ਮੁਲਕ ਜੀਤ ਲਿਆ ਹੈ। ਸੋ ਤੈਸੇ ਵਿਵੇਕ ਅਰ ਮੋਹ ਦੋਨੋਂ ਮਨ ਕੇ ਪੁਤ੍ਰ ਹੈਂ ਅਰ ਬਿਬੇਕ ਸਤਿਸੰਗ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਮੋਹ ਨੂੰ ਜਿਤ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਫਰੀਦ ਦਾ ਪੀਰ ਕਉਨ ਹੂਆ ਹੈ ਤਾਂ ਸੇਖ ਬ੍ਰਹਮ ਕਹਿਆ ਕਿ ਫਰੀਦਾ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਮਾਤਾ ਕਾ ਹੂਆ ਹੈ। ਅਰ ਪਹਿਲੇ ਬਾਰਾਂ ਬਰਸ ਕੰਦ ਮੂਲ ਖਾਤਾ ਫਿਰਿਆ ਹੈ। ਅਰ ਫੇਰ ਬਾਰਾਂ ਬਰਸ ਕਾਠ ਦੀ ਰੋਟੀ ਲੀਏ ਫਿਰਿਆ ਹੈ। ਅਰ ਫੇਰ ਖੂਹ ਮੈਂ ਮੇਰਾ ਦੀਦਾਰ ਕੀਆ ਕਰ। ਤਾਂ ਫਰੀਕ ਕੰਮ ਮੂਲ ਖਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਏਕ ਹੀ ਕਮਲੀ ਰਖਦਾ ਸੀ ਅਰ ਜਹਾਂ ਤੁਮ ਬੈਠੇ ਹੋ ਤਾਂ ਇਕ ਸਾਧ ਆਇ ਰਹੇ ਸੇ। ਫਰੀਦ ਦਿਨ ਨੂੰ ਘਰ ਰਹੈ ਅਰ ਰਾਤ ਸਾਰੀ ਉਨ ਕੇ ਸਾਥ ਚਰਚਾ ਕਰੇ। ਸੋ ਏਕ ਦਿਨ ਬਹੁਤ ਵਰਖਾ ਹੋਈ ਅਰ ਤਿਸ ਵਰਖਾ ਮੈਂ ਭੀ ਸੰਤਾ ਸਾਧਾਂ ਮੈਂ ਜਾਇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੂਆ। ਅਰ ਉਨਾਂ ਨੇ ਖੁਸੀ ਹੋਇ ਕਰ ਗਿਆਨ ਦੀਆ ਅਰ ਨਾਉਂ ਉਨਾਂ ਬਤਾਇਆ ਤਾਂ ਫਰੀਕ ਕਹਿਆ ਕਿ ਜੋ ਇਨਾਂ ਸਲੋਕਾਂ ਦਾ ਅਰਥ ਸਮਝਾਏਗਾ ਸੋ ਮੇਰਾ ਪੀਰ ਜਾਣਨਾ । — ਸਲੋਕ

ਫਰੀਦਾ ਗਲੀਏ ਚਿਕੜਿ ਦੂਰ ਘਰਿ ਨਾਲਿ ਪਿਆਰੇ ਨੇਹੁ।

[ਸਲੋਕ ਫਰੀਦ ੨੪ (੧੩੭੯)]

ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਗਲੀਆਂ ਜੋ ਹਨ ਸੋ ਸਰੀਰ ਦੀਆਂ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਹੈਨ। ਅਰ ਚਿਕੜਿ ਜੋ ਹੈ ਸੋ ਵਿਖਅਹੁ ਕੀਆਂ ਵਾਸਨਾ ਹੈਨ ਅਰ ਪਿਆਰਾ ਜੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋ ਵੈਰਾਗ ਨਹੀਂ ਕਰੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮਨ ਵਿਖਿਅਹੁ ਕੋ ਚਾਹਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਜੇ ਵੈਰਾਗ ਨਹੀਂ ਕਰਤਾ ਤਾਂ ਪਰਮੇਸਵਰ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ। ਤਾਂ ਤੇ ਜਬ ਪਦਾਰਥ ਮਨ ਕੋ ਮਿਥਿਆ ਦਿਖਾਇਅਨਗੇ ਤਾਂ ਸੰਤਾ ਦਾ ਸੰਗ ਕਰੀਐਗਾ ਤਬ ਪਰਮੇਸਵਰ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੈਗਾ। ਤਾਂ ਪੀਰ ਕਹਿਆ ਮੈਂ ਵਿਦਾ ਹੋਤਾ ਹੂੰ ਅਰ ਮੁਝ ਕੋ ਆਪਣਾ ਸਿਖ ਜਾਣ ਕੇ ਫੇਰ ਭੀ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਣਾ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਮਰਦਾਨਿਆਂ ਅਖੀਂ ਮੀਟ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਅੱਖੀਆਂ ਮੀਟੀਆਂ ਤੇ ਖੋਹਲੀਆਂ ਤੇ ਕਿਆ ਵੇਖੇ ਜੋ ਤਲਵੰਡੀ ਕੇ ਬਾਗ ਮੈਂ ਬੈਠੇ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਬਾਬਾ ਸਦਾ ਸੰਤਾ ਨਾਲ ਸੰਗਤ ਕਰੇ।

ਜੰਞੂ ਸੰਸਕਾਰ

ਸੋ ਜਬ ਬਾਬਾ ਬਰਸਾਂ ਨਵਾਂ ਕਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਲੋਕਾ ਕਹਿਆ ਕਾਲੂ ਤੂੰ ਪੁਤਰ ਨੂੰ ਜਗਯੋਪਵੀਤ ਪਵਾਇ। ਅਰ ਕੁਛ ਕਰਮ ਧਰਮ ਮਤਿ ਸਿਖੇ ਜੋ ਇਸ ਕਾ ਮਨਿ ਠਹਿਰੇ, ਤਾਂ ਇਕ ਦਿਨ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਭੋਇ ਦਾ ਪੁਤਰ ਸੀ ਸੋ ਤਿਸ ਨੇ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਸਦਿਆ। ਅਰ ਕਹਿਆ, ਕਿ ਤੂੰ ਸਾਡੀ ਕੰਮਦਾਰੀ ਲੈ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਅਸੀਂ ਸਚੇ ਸਾਈਂ ਦੀ ਕੰਮਦਾਰੀ ਲਗੇ ਹੋਏ ਹਾਂ। ਅਸਾਂ ਤੋਂ ਕੂੜਿਆਂ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਕੰਮਦਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਬਾਬੇ ਸਲੋਕ ਆਖਿਆ :-

ਕੂੜ ਰਾਜਾ ਕੂੜ ਪਰਚਾ ਪਰਜਾ ਕੂੜ ਸਭੁ ਸੰਸਾਰੁ।

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ । ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ । ੧੦ । (੪੬੮)]

... ਤਾਂ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਆਖਿਆ ਹੇ ਨਾਨਕ ਤੂੰ ਵਲੀਂ ਹੈ ਅਰ ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਆ ਤੁਸੀਂ ਕਾਲੂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇ ਲਿਆਵੋ। ਤਾਂ ਓਹ ਕਾਲੂ ਨੂੰ ਬੁਲਵਾਣ ਗਏ ਤਾਂ ਅਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਖਿਆ ਕਾਲੂ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ਪਰੋਹਤ ਦੇ ਘਰ ਗਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਓਹ ਉਥੋਂ ਹੀ ਬੁਲਾਇ ਲਿਆਏ। ਤਾਂ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਕਹੀਐ, ਤੂੰ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ਦੇ ਘਰ ਕਿਉਂ ਗਿਆ ਸੀ । ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ, ਮੈਂ ਪੁਤ੍ਰ ਕੇ ਜਨੇਉ ਪਾਵਣੇ ਵਾਸਤੇ ਲਗਨ ਗਿਣਨ ਗਇਆ ਆਹ। ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਸਵਾਂ ਸਉ ਮਣ ਲੁਚੀਆਂ ਅਤੇ ਖੀਰ ਬ੍ਰਹਮਣਾਂ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਕਰੋ, ਅਰ ਦਸ ਬੱਕਰੇ ਅਰ ਪੰਜ ਸੌ ਮਣ ਔਰ ਪਦਾਰਥ ਖਤ੍ਰੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਤਯਾਰ ਕਰੋ, ਅਰ ਇਕ ਮਿਰਗ ਹੋਵੈ ਜੋ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਾ ਮਾਰਿਆ ਹੂਆ। ਸੋ ਹਰੋ ਤਾਂ ਸਮਿਗ੍ਰੀ ਮੈਂ ਸਭ ਤਿਆਰ ਕਰ ਆਇਆ ਹੋਂ, ਪਰ ਇਕ ਮਿਰਗ ਦੀ ਤੁਚਾ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਲਗਤੀ। ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ ਕਿ ਭਲਕੇ ਨਉਚੰਦਾ ਆਇਤਵਾਰ ਹੈ ਅਰ ਥਿਤ ਪੰਚਮੀ ਹੈ ਸੋ ਮੈਂ ਭਲਕੇ ਨਾਨਕ ਕੋ ਜਨੇਊ ਪਾਵਾਗਾ। ਤੁਸੀਂ ਮਿਰਗ ਜਰੂਰ ਲਿਆਵਣਾ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ ਪੰਜ ਸੈ ਮਣਾਂ ਲੂਚੀ ਕਚਉੜੀ ਕੜਾਹ ਸਾਧਾਂ ਸੰਤਾ ਵਾਸਤੇ ਹੋਰ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਜੋ ਸਾਰੇ ਚਉਫੇਰੇ ਤਲਵੰਡੀ ਦੇ ਸਾਧ ਉਤਰੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਲੈ ਕਰ ਘਰ ਅਇਆ ਅਰ ਜੱਗ ਦੀ ਤਿਆਰ ਲਗਾ ਕਰਣ। ਸੋ ਸਭ ਤਿਆਰੀ ਕਰਕੇ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ਪੰਡਤ ਦੇ ਘਰ ਸਭ ਬ੍ਰਹਮ ਪੁਰ ਅਰ ਸੱਭੋ ਸੰਤ ਸਾਧ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ। ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਆਖਿਆ, ਕਿ ਪਰੋਹਤ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਗਾਇਤ੍ਰੀ ਮੰਤ੍ਰ ਵੀ ਦੇਹੋ ਅਤੇ ਜਨੇਊ ਭੀ ਪਾਵੋ ਤਾਂ ਪਰੋਹਤ ਲਗਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਕੰਨ ਵਿਚ ਗਾਇਤ੍ਰੀ ਮੰਤ੍ਰ ਫੂਕਣ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਪੰਡਤ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਕਿ ਤੂੰ ਆਪ ਮੰਤ੍ਰ ਸਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈਂ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਸਿਖਾਵਤਾ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਪੰਡਤ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਤੂੰ ਆਪ ਮੰਤ੍ਰ ਸਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈਂ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਸਿਖਾਵਤਾ ਹੈ॥ ਤਾਂ ਉਸ ਅਖਿਆ ਮੈਂ ਸਭ ਕੁਛ ਪੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੋਂ, ਪੁਰਾਨ ਸਾਸਤ੍ਰ ਆਦਿਕ ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਚਹੁੰ ਵੇਦਾ ਕਾ ਮਤ ਕਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਉਸ ਕਹਿਆ ਤੂੰ ਜਾਣਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੂੰ ਕਹੁ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਸਲੋਕ ਕਹਿਆ :-

ਨਾਨਕ ਮੇਰ ਸਰੀਰ ਦਾ ਇਕ ਰਬ ਇਕੁ ਰਥਵਾਹੁ।

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ । ੧੩ । (੪੭੦)]

ਤਾਂ ਪਰੋਹਤ ਕਹਿਆ ਹੇ ਕਾਲੂ ਤੇਰਾ ਪੁਤ੍ਰ ਏਹ ਕੋਈ ਦੇਵਤਾ ਪੈਦੇ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਹਨੂੰਮਾਨ ਨੂੰ ਰਾਵਣ ਬ੍ਰਹਮ ਫਾਸ ਪਾਈ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਆਪੇ ਮੰਨ ਲਈ ਸੀ ਸੋ ਏਹ ਭੀ ਜੇ ਆਪੇ ਮੰਨ ਲਵੇਗਾ ਤਾਂ ਜਨੇਉ ਪਾਵੇਗਾ। ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਆਖਿਆ ਬਚਾ ਮਹਾਪੁਰਖ ਭੀ ਜਗਤ ਦੀ ਚਾਲ ਕਰਦੇ ਆਏ ਹਨ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿਵੇਂ ਤੁਸਾਡੀ ਰਜਾਇ ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਜਨੇਊ ਪੁਆਇਕੇ ਕਾਲੂ ਘਰ ਲਿਆਇਆ। ਬਾਬਾ ਸਦਾ ਸੰਤਾਂ ਨਾਲ ਸੰਗਤ ਕਰੇ।

ਮੁਲਾਂ ਪਾਸ

ਸੋ ਜਬ ਬਾਬਾ ਦਸਾਂ ਬਰਸਾਂ ਦਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਇਕ ਦਿਨ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਕਹਿਆ ਕਿ ਕਾਲੂ ਜੇ ਤੂੰ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਫਾਸੀ ਪੜਾਵੇਂ ਤਾਂ ਕੰਮ ਸਿਖੇ। ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਤੇਰੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰੀਏ। ਤਾਂ ਕੁਤਬਦੀਨ ਕਾਜੀ ਪਾਸ ਅਗੇ ਖਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਪੜਦੇ ਸੇ। ਸੋ ਉਸਦੇ ਪਾਸ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਕਾਲੂ ਲੈ ਗਿਆ। ਤਾਂ ਮੁਲਾਂ ਕਹਾ ਹੇ ਨਾਨਕ ਤੂੰ ਫਾਰਸੀ ਪੜ, ਅਰ ਮੁਲਾਂ ਨੇ ਕਾਇਦਾ ਫਾਰਸੀ ਜੋ ਅਲਫ ਤੋਂ ਯੇ ਤਕ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ

ਅਰ ਲਗਾ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਪੜਾਵਣ। ਤਾ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ, ਤੂੰ ਇਸ ਦੇ ਮਾਇਨੇ ਜਾਣਨਾ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਮੁਲਾਂ ਕਹਿਆ ਮੈਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਤਾ ਅਰ ਜੇ ਤੂੰ ਜਾਣਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸੁਣਾਇ, ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਲੇ ਸੁਣਾਵਣ। ਬੈਂਤ :-

ਅਲਫ ਅਲਾ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰ ਗਫਲਤ ਮਨਹੁ ਬਿਸਾਰ।

(ਇਹ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ)

ਜਾਂ ਏਹ ਬੈਂਤ ਬਾਬੇ ਕਹੇ ਤਾਂ ਮੁਲਾਂ ਕਹਿਆ ਹੇ ਕਾਲੂ ਤੇਰਾ ਪੁਤ੍ਰ ਜੋ ਹੈ ਸੋ ਵਲੀ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਰ ਇਹ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਵਾਵੇਗਾ ਅਰ ਬਨਾਰਸ ਮੈਂ ਅਤੇ ਮਕੇ ਮਦੀਨੇ ਵਿਖੇ ਇਸ ਦੀ ਕੀਰਤੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਤੇ ਕਾਲੂ ਫੇਰ ਘਰ ਆਏ।

ਖਤੇ ਹਰਿਆ

ਬਹੁੜੋਂ ਬਾਬਾ ਬਰਸਾਂ ਬਾਰਾਂ ਕਾ ਹੂਆ, ਤਾਂ ਏਕ ਦਿਨ ਕਾਲੂ ਕਾ ਜੋ ਵਾਗੀ ਗਾਈਆਂ ਅਰ ਮਹੀਆਂ ਨੂੰ ਚਰਾਂਵਦਾ ਸੀ, ਸੋ ਰੁਸ ਗਇਆ। ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਮਹੀਆਂ ਘਰ ਖਲੋਤੀਆਂ ਹਨ ਅਰ ਅਸੀ ਤਾਂ......ਨੂੰ ਆਖ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਜੋ ਚਰਾਹਿ ਲਿਆਵੇ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੇ ਘਰ ਦੀਆਂ ਗਊਆਂ ਚਰਾਈਆਂ ਹੀ ਹੈਨ ਸੋ ਅਸੀਂ ਵੀ ਚਰਾਇ ਲਿਆਵਾਂਗੇ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਖੂੰਡੀ ਲੈ ਕੇ ਮਹੀਆਂ ਚਰਾਵਣੇ ਗਇਆ। ਸੋ ਇਕ ਬ੍ਰਿਛ ਦੇ ਤਲੇ ਠੰਢੀ ਛਾਇਆ ਦੇ ਸਮਾਧ ਲਗਾਇ ਕਰ ਬੈਠ ਰਹਿਆ। ਅਰ ਮਹੀਂ ਚਰਨੇ ਕੋ ਛਡ ਦਿਤੀਆਂ ਤਾ ਮਹੀਂ ਖੇਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਜਾਇ ਪਈਆਂ, ਸੋ ਖੇਤ੍ਰ ਖਾਇ ਖਾਇ ਕੇ ਰੱਜ ਕੇ ਬਹਿ ਰਹੀਆਂ। ਅਰ ਖਾਵੰਦ ਖੇਤੀ ਦਾ ਕਿਆ ਵੇਖੇ ਜੋ ਖੇਤ੍ਰੀ ਮਹੀਂ ਉਜਾੜ ਗਈਆਂ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਓਹ ਮਹੀਂ ਨੂੰ ਹਕ ਕੇ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਪਾਸ ਲੈ ਗਿਆ ਅਰ ਉਸ ਕ੍ਰਿਸਾਣ ਆਖਿਆ, ਜੋ ਮਹੀਂ ਖੇਤ ਉਜਾੜ ਗਈਆਂ ਹੈਨ। ਤਾਂ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਆਖਿਆ, ਕਾਲੂ ਨੂੰ ਸਦੋ ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਆਇਆ। ਅਰ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਕਹਿਆ, ਕੇ ਤੇਰੇ ਪੁਤ੍ਰ ਖੇਤ ਉਜਾੜਿਆ ਹੈ ਸੋ ਤੂੰ ਜਾਇਕੇ ਉਜਾੜਾ ਭਰ ਦੇਹ। ਤਾਂ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਦੇ ਪਿਆਦੇ ਨਾਲ ਲੈ ਕਰ ਜਿਮੀਦਾਰ ਅਤੇ ਕਾਲੂ ਦੋਨੋ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਪਾਸ ਆਏ। ਤਾਂ ਅਗੇ ਬਾਬਾ ਬੈਠਾ ਹੈ ਸੀ। ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਆਇਕੇ ਕਹਿਆ, ਕਿ ਹੇ ਨਾਨਕ ਮਹੀਆਂ ਜਿਮੀਦਾਰ ਦਾ ਖੇਤ ਉਜਾੜਿਆ ਹੈ ਅਰ ਰਾਇ ਦੇ ਪਿਆਦੇ ਨਾਲ ਆਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਉਜਾੜ ਭਰ ਦੇਹ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਕਿ ਉਥੇ ਤਾਂ ਇਕ ਤੀਲਾ ਭੀ ਨਹੀਂ ਟੁਕਿਆ ਤਾਂ। ਪਿਆਦਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਖੇਤੀ ਦਿਖਾਈ ਤਾਂ ਖੇਤੀ ਅੱਗੇ ਨਾਲੋਂ ਭੀ ਸਵਾਈ ਜੰਮੀ ਹੋਈ ਵੇਖੀ। ਤਾਂ ਵੇਖਕੇ ਸਭ ਲੋਕ ਅਮਚਰਜ ਹੋ ਗਏ।

ਬ੍ਰਿਛ ਦੀ ਛਾਇਆ

ਤਾਂ ਫਿਰ ਕਿਤਨੇਕੁ ਦਿਨ ਬੀਤੇ ਜੋ ਇਕ ਦਿਨ ਰਾਇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਚੜਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਇਕ ਵਣ ਦੇ ਹੇਠ ਠੰਢੀ ਛਾਵੇਂ ਸੁਤਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਅਰ ਜਬ ਤੀਸਰਾ ਪਹਿਰ ਬੀਤ ਗਇਆ, ਤਾਂ ਰਾਇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡਕੇ ਮੁੜਿਆ। ਅਰ ਤਦੋਂ ਦਰਖ਼ਤਾਂ ਤੀ ਛਾਇਆ ਢਲ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਜਿਸ ਵਣ ਦੇ ਹੇਠ ਬਾਬਾ ਸੁਤਾ ਪਿਆ ਸੀ ਉਸ ਦੀ ਛਾਂਵ ਜਿਉਂ ਕੀ ਤਿਉਂ ਖਲੋਤੀ ਸੀ। ਤਾਂ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਭਾਈ ਅਗੇ ਖੇਤੀ ਦੀ ਗਲ ਡਿਠੀ ਸਾਜੇ ਅਤੇ ਹੁਣ ਬ੍ਰਿਛ ਦੀ ਛਾਇਆ ਵਲ ਭੀ ਦੇਖੋ ਅਤੇ ਏਹ ਜਦ ਦਾ ਦੇਸ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤਦ ਦਾ ਮੇਰੇ ਘਰ ਮਾਲ ਅਰ ਧਨ ਬਹੁਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਇਹ ਕੋਈ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਵਲੀ ਹੈ......

ਵੈਦ ਬੁਲਾਇਆ

ਤਾਂ ਫਿਰ ਬਾਬਾ ਜਬ ਬਾਰਾਂ ਬਰਸਾਂ ਦਾ ਹੋਇਆ, ਤਾਂ ਅੰਦਰ ਜਾਇਕੇ ਅਰ ਸਮਾਧ ਲਗਾਇਕੇ

ਸਵੇਂ ਤਾਂ ਸੁੱਤਾ ਹੀ ਰਹੇ। ਅਜ ਜੇ ਬਾਹਰ ਜਾਇ ਬਹੇ ਤਾਂ ਸਿਧ ਆਸਣ ਮਾਰ ਕੇ ਬੈਠਾ ਹੀ ਰਹੇ। ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਆਖਿਆ, ਕਾਲੂ ਤੂੰ ਕੋਈ ਪੁਤ੍ਰ ਦਾ ਅਉਖਧ ਕਰ ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਵੈਦ ਬੁਲਾਇਆ ਅਰ ਬਾਬੇ ਦੀ ਬਾਂਹ ਹਨੂੰ ਵੈਦ ਪਿਆ ਟਟਔਲੇ ਤਾ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ :–

ਵੈਦ ਬੁਲਾਇਆ ਵੈਦਗੀ ਪਕੜ ਢੰਢੋਲੇ ਬਾਂਹਾ।

ਭੋਲਾ ਵੈਦੁ ਨਾ ਜਾਣਈ ਕਰਕ ਕਲੇਜੇ ਮਾਹਿ।

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧ । ੨ । (੫੯੫)]

ਜਾ ਇਹੁ ਸਦੁ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਤਾਂ ਵੈਦ ਬੋਲਿਆ ਹੇ ਕਾਲੂ ਤੇਰੇ ਪੁਤ੍ਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਰੋਗ ਨਹੀਂ, ਤੂੰ ਸੰਸਾ ਨਾ ਕਰ ਕਯੋਂਕਿ ਇਹ ਸਾਂਈ ਦਾ ਭਗਤ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪੁਨਾ ਵੈਦਾ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ।

ਅਸਲ ਖੇਤੀ ਤੇ ਅਸਲ ਵਪਾਰ

ਅਤੇ ਜਬ ਬਾਬਾ ਬਰਸਾਂ ਤੇਰਾਂ ਦਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਆਖਿਆ ਹੇ ਕਾਲੂ ਤੂੰ ਪੁਤ੍ਰ ਨੂੰ ਕਿਤੇ ਕਿਰਤ ਲਾਇ ਮਤ ਕਿਰਤ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਮਨ ਪਰਚਦਾ ਹੋਵੇ। ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਆਖਿਆ ਹੇ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਸਾਨੂੰ ਲੋਕ ਉਲਾਂਭਦੇ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕਾਲੂ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਮਖੱਟੂ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ, ਹੇ ਕਾਲੂ ਜੀ ਅਸਾਂ ਏਡੀ ਖੱਟੀ ਖਟੀ ਹੈ ਜੋ ਸਾਰਾ ਜਗਤ ਵਰਸਾਵੇਗਾ, ਤੇ ਤੂੰ ਭੀ ਵਰਸਾਏਂਗਾ। ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਆਖਿਆ ਬਚਾ ਤੂੰ ਖੂਹਾਂ ਤੇ ਵਾਹੀ ਕਰਵਾਈ ਹੈ ਓਹ ਐਸੀ ਜੰਮੀ ਹੈ ਜੋ ਸਭ ਕੋਈ ਵਰਸਾਵੈਗਾ। ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਆਖਿਆਂ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਨਾਹੀ ਡਿਠੀ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਸ਼ਬਦ ਬੋਲਿਆ :–

ਮਲ ਹਾਲੀ ਕਿਰਸਾਣੀ ਕਰਣੀ ਸਰਮ ਪਾਣੀ ਤਨ ਖੇਤ।

[ਸੋਰਠਿ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧ । ੨ । (੫੯੫)]

ਵਿਆਹ ਤੇ ਗ੍ਰਹਸਤੀ ਜੀਵਨ

ਜਦ ਬਾਬਾ ਬਰਸਾਂ ਚਹੁਧਾਂ ਕਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਆਖਿਆ, ਕਾਲੂ ਤੂੰ ਪੁਤ੍ਰ ਨੂੰ ਕਿਤੇ ਵਿਆਹੁ। ਤਾਂ ਇਕ ਮੂਲਾ ਜਾਤ ਦਾ ਚਹੁਣਾਂ ਖਤ੍ਰੀ ਅਰ ਵਟਾਲੇ ਵੱਸਦਾ ਸੀ ਜੋ ਉਸਦੇ ਘਰ ਸਕਾਈ ਕੀਤੀ। ਅਤੇ ਵੀਆਹ ਦਾ ਆਰੰਭ ਕੀਤਾ। ਤਾਂ ਜੈ ਰਾਮ ਨੂੰ ਅਰ ਬੀਬੀ ਨਾਨਕੀ ਨੂੰ ਸਦਵਾਇਆ ਤਾਂ ਬੀਬੀ ਨਾਨਕੀ ਆਈ ਅਤੇ ਜੈ ਰਾਮ ਆਪਣੀ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੀ ਜੋ ਮੈਂ ਪਰਾਇਆ ਨੌਕਰ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਦਾ ਵਿਆਹ ਕਾਲੂ ਨੇ ਕੀਆ ਪਰ ਬਾਬਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨਾਲ ਬਹੁਤਾ ਮੋਹ ਨ ਕਰੇ ਅਰ ਫਿਰ ਇਕ ਦਿਨ ਬੀਬੀ ਨਾਨਕੀ ਨੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਮਾਤਾ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹੋ, ਜੋ ਮੇਰੇ ਘਰ ਪੁਤ੍ਰ ਹੋਵੈ। ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਕੇ ਕਹੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਬੀਬੀ ਨਾਨਕੀ ਨੂੰ ਇਕ ਲੌਂਗ ਅਰ ਲਾਚੀ ਦਿੱਤੀ ਅਰ ਕਹਿਆ ਕਿ ਇਕ ਪੁਤ੍ਰ ਹੋਵੇਗਾ ਅਰ ਇਕ ਧੀ ਹੋਵੇਗੀ ਤਾਂ ਬੀਬੀ ਨਾਨਕੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤੇ ਬਸਤਰ ਅਰ ਮਠਿਆਈ ਦੇ ਕੇ ਵਿਦਾ ਕੀਤਾ। ਤਾਂ ਬੀਬੀ ਨਾਨਕੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਕਹਿਆ, ਜੋ ਜੀ ਜੈ ਰਾਮ ਤੁਸਾਡੇ ਦਰਸਨ ਦੀ ਬਹੁਤ ਚਾਹਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਜੋ ਅਸੀਂ ਆਵਾਂਗੇ, ਤਾਂ ਬੀਬੀ ਵਿਦਾ ਹੋਈ।

ਅਤੇ ਫਿਰ ਬਾਬੇ ਇਕ ਦਿਨ ਕਾਲੂ ਨੂੰ ਆਖਿਆ, ਜੋ ਅਸਾਡਾ ਰਿਦਾ ਤੀਰਥਾਂ ਦੇ ਇਸਨਾਨ ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਆਖਿਆ, ਬੱਚਾ ਤੁਹਿ ਤਾਂ ਹੁਣੇ ਵਿਆਹੁ ਕੀਆ ਹੈ ਅਰ ਕੋਈ ਪੁਤਰ ਧੀਅ ਤਾਂ ਪਿਛੇ ਪਰਚੇ ਜੋਗਾ ਹੋਵੇ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਪੁਨਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਦੋਇ ਲੌਂਗ ਦਿਤੇ ਤਾਂ ਸਮਾ ਪਾਇਕੇ ਪੁਤਰ ਜੰਮਿਆ ਅਤੇ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਸਿਰੀ ਚੰਦ ਰਖੋ ਕਯੋਂਕਿ ਸ੍ਰੀ ਜੌ ਸੌਭਾ ਇਸਕੇ ਮੁਖ ਕੀ ਹੈ

ਸੋ ਚੰਦ੍ਰਮੇ ਵਤ ਹੋਵੇਗੀ ਅਰ ਇਸ ਕਾ ਪੰਥ ਚਲੇਗਾ। ਅਰ ਜਤੀ ਪੁਰਖ ਹੋਵੇਗਾ। ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ ਕੇ ਕੋਈ ਇਵੇਹਾ ਪੁਤਰ ਹੋਵੇ ਜੋ ਜਿਸ ਕਾ ਵੰਸ ਸਾਰੇ ਕਲਜੁਗ ਵਿਚ ਚਲਾ ਜਾਵੇ। ਤਾਂ ਅਗਲੇ ਬਰਸ ਹੋਰ ਬੇਟਾ ਜੰਮਿਆ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਇਸ ਕਾ ਨਾਮ ਲਖਮੀ ਦਾਸ ਰਖੋ ਕਯੋਂਕਿ ਲਖਮੀ ਇਸ ਦੀ ਦਾਸ ਹੋਵੇਗੀ, ਅਰ ਬੜਾ ਇਸ ਦਾ ਕੁਲ ਹੋਵੈਗਾ, ਅਰ ਇਸਦੇ ਬੰਸ ਮੈਂ ਸਿਧ ਹੋਵਨਗੇ, ਅਰ ਧਨੀ ਹੋਵਨਗੇ ਅਰ ਗਯਾਨੀ ਹੋਵਨਗੇ ਅਰ ਇਸ ਦਾ ਵੰਸ ਦਿਨੋ ਦਿਨ ਵਧਦਾ ਜਾਵੈਗਾ। ਤਾਂ ਬਡੀ ਵਧਾਈ ਹੋਈ ਅਰ ਬਹੁਤ ਦਾਨ ਪੁੰਨ ਹੋਏ।

ਮਰਦਾਨੇ ਦੀ ਲੜਕੀ ਦਾ ਵਿਆਹ

ਅਤੇ ਜਬ ਬਾਬਾ ਵੀਹਾਂ ਬਰਸਾਂ ਕਾ ਹੋਇਆ, ਤਾਂ ਇਕ ਦਿਨ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਕਹਿਆ ਜੋ ਅਸੀਂ ਤੀਰਥਾਂ ਨੂੰ ਜਾਵਾਂਗੇ ਸੋ ਤੂੰ ਅਸਾਡੇ ਨਾਲ ਚਲੇਂਗਾ? ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਜਿਵੇਂ ਤੁਸਾਡੀ ਰਜਾਇ, ਪਰ ਮੇਰੀ ਕੰਨਿਆ ਵਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ। ਸੋ ਉਸ ਦਾ ਵੀਅਹੁ ਕਰਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਚਲਾਂ। ਤਾਂ ਇਕ ਸਿਖ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਹੇ ਭਾਈ ਸਿਖਾ ਜੋ ਕੁਛ ਮਰਦਾਨਾ ਆਖੇ ਸੋ ਰੁਜੂ ਆਣਕਾਰ ਤਾਂ ਉਸ ਆਖਿਆ ਜੀ ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਦਇਆ ਹੋਈ ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਮਰਦਾਨਿਆਂ ਤੈਨੂੰ ਕਿਤਨਾ ਕੁ ਖਰਚ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਅਸੀ ਡੂੰਮ ਹਾਂ ਸੌ ਰੁਪਯੇ ਸੌ ਸਵਾ ਸੌ ਵਿਚ ਕੰਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਮਰਦਾਨਿਆਂ ਦੂਣਾ ਲਾਓ ਜੋ ਹਛੀ ਤਰਾਂ ਵੀਵਾਹ ਹੋ ਜਾਵੇ ਅਰ ਜੋ ਕੁਛ ਤੈਨੂੰ ਬਸਤਰ ਭੂਖਣ ਲੋੜੀਂਦੇ ਹਨ ਸੋ ਭਾਈ ਗੁਰਦਿਅਆਲ ਨੂੰ ਲਿਖ ਦੇਹ। ਸੋ ਜਬ ਉਸ ਅਢਾਈ ਸੌ ਰੁਪਯੇ ਦੀ ਜਿੰਨਸ ਲਿਖ ਦਿਤੀ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਭਾਈ ਗੁਰਦਿਆਲ ਤੁਸਾਂ ਭਲਕੇ ਸਾ ਦਿਹਾੜੀ ਲਾਹੌਰ ਜਾਣਾ ਅਰ ਭਲਕੇ ਸਾ ਦਿਹਾਡੀ ਜਿੰਨਸ ਖਰੀਦ ਕੇ ਰਾਵੀਓਂ ਉਰਾਰ ਹੋ ਰਹਿਣਾ ਅਰ ਪਰਸੋਂ ਸਾ ਦਿਹਾੜੀ ਇਥੇ ਪਹੁੰਚਣਾ ਤੂੰ ਨਿਹਾਲ ਹੋਵੇਂਗਾ। ਤਾਂ ਉਹ ਸਿਖ ਸਾ ਦਿਹਾਡੀ ਲਾਹੌਰ ਗਿਆ; ਅਰ ਮਨਸੁਖ ਬਾਣੀਏਂ ਨਾਲ ਉਸਦਾ ਵਪਾਰ ਸੀ। ਸੋ ਉਸ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਾਗਤ ਜਾਇ ਕੀਤਾ ਅਰ ਕਹਿਆ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਅਜੋ ਸੌਦਾ ਲੈ ਦੇਹ ਕਯੋਂ ਜੋ ਮੈਂ ਰਾਵੀਓਂ ਪਾਰ ਹੋ ਰਹਿਣਾ ਹੈ ਅਰ ਉਨਾਂ ਦਾ ਬਚਨ ਮੈਂ ਮੋੜ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਤਾਂ ਮਨਸੁਖ ਆਖਿਆ ਜੋ ਕਲਜੁਗ ਵਿਚ ਇਜੇਹੇ ਕੋੜੇ ਸਾਧ ਹਨ ਜੋ ਤੂੰ ਉਨਾਂ ਦਾ ਕਹਿਆ ਮੋੜ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਮੇਰੇ ਗੁਰੂ ਜੋ ਹਨ ਸੋ ਉਨਾਂ ਦਾ ਨਾਉਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਹੈ ਅਰ ਤਲਵੰਡੀ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਅਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਰਸਨ ਦੇਖਿਆਂ ਸਾਂਤ ਆਂਵਦੀ ਹੈ, ਅਰ ਉਨਾਂ ਬਚਨ ਸੁਣਿਆ ਅਉਗਣ ਘਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਅਰ ਗੁਣ ਪਰਗਟ ਹੋਇ ਆਂਵਦੇ ਹਨ। ਤਾਂ ਬਾਣੀਏਂ ਸਾਰੇ ਦਿਨ ਵਿਚ ਸਭੇ ਸੌਦੇ ਤਿਆਰ ਕਰ ਦਿਤੇ ਅਤੇ ਆਖਿਆ ਮੈਂ ਭੀ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਚਲਦਾ ਹਾਂ। ਜੋ ਜੇ ਤਾਂ ਉਸ ਮੇਰਾ ਮਨ ਸਾਂਤ ਕਰ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਭੋ ਸਉਦੇ ਆਪਣੇ ਲੇਖੇ ਦੇ ਆਵਸਾਂ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਲੇਖੇ ਦੇਸਾਂ। ਸੋ ਦੋਨੋ ਰਾਵੀ ਦੇ ਉਰਾਰ ਆ ਰਹੇ। ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਬਾਬੇ ਦੇ ਦਰਸਨ ਆਨ ਲਗੇ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਸਭ ਵਸਤ ਪਹੁਚਾਈ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਪੁਛਿਆ ਭਾਈ ਤੇਰਾ ਨਾਉਂ ਕੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਉਸ ਕਹਿਆ ਮੇਰਾ ਨਾਉਂ ਮਨਮੁਖ ਹੈ ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਮਨ ਨੂੰ ਮੁਖ ਤਦੇ ਹੈ ਜੇ ਰਾਗ ਦਵੈਖ ਦੀ ਮਲ ਦੂਰ ਹੋਵੇ।

.... ਤਾਂ ਬਾਣੀਏਂ ਕਹਾ ਜੀ ਸਚੇ ਪਾਤਿਸਾਹ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਿਖ ਕਰੀਏ ਜੀ, ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ, ਏਹੀ ਸਿਖਯਾ ਜੋੜੇ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਸੋਇ ਸਿਖ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਉਸ ਕਹਿਆ ਜੀ ਏਹ ਸਮੁੱਗਰੀ

ਜੋ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਲੈ ਆਇਆ ਹੋਂ ਸੋ ਮੈਂ ਆਪ ਥੀਂਹੀ ਤੁਸਾਡੀ ਭੇਟ ਕੀਤੀ। ਤਾਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਿਆਲ ਕਹਿਆ, ਕਿ ਏਹ ਤਾਂ ਮੈ ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਰ ਏਸ ਦੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਰੁਪਯੇ ਦੇਵਣੇ ਹਨ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਏਹ ਵਸਤ ਮਨਮੁਖ ਦੇਹੀ ਲੇਖੇ ਰਹਿਣ ਦੇਹ। ਅਤੇ ਅਢਾਈ ਸੋ ਰੁਪਯਾ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਉਤਲੇ ਖਰਚ ਨੂੰ ਤੂੰ ਦੇਹ। ਤਾਂ ਦੋਨੇ ਨੇ ਮਥਾ ਟੇਕਯਾ ਅਰ ਰਸਤੀ ਭੀ ਅਰ ਢਾਈ ਸੌ ਰੁਪਯਾ ਭੀ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਅਗੇ ਰਖਿਆ। ਤਾਂ ਬਾਣੀਏ ਵਿਦਾ ਹੋਇਕ ਕੇ ਲਾਹੌਰ ਨੂੰ ਗਇਆ।

ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਜਾਣਾ

ਅਰ ਬਾਬੇ ਨੇ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਜੈ ਰਾਮ ਰਾਮ ਪਾਸ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਸੋ ਇਸ ਵੇਲੇ ਤੂੰ ਵਿਵਾਹ ਤੋਂ ਵੇਹਲਾ ਹੋ ਕੇ ਆਵੇਂਗਾ ਤਦ ਅਸੀਂ ਤੀਰਥਾਂ ਨੂੰ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਤਾਂ ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਚਿਠੀ ਕਾਲੂ ਨੂੰ ਜੈ ਰਾਮ ਦੀ ਆਇ ਪਹੁਤੀ ਜੋ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦਾ ਦਰਸਨ ਅਸੀਂ ਕੀਤਾ ਚਾਹੁੰਨੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਜੇ ਇਥੇ ਆਵੈਗਾ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਕਿਰਤ ਕਾਰ ਭੀ ਲਾਇ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਆਖਿਆ ਬਚਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਤੈਨੂੰ ਜੈ ਰਾਮ ਸਦ ਘਲਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਭਲਾ ਜੀ ਜੋ ਤੁਸਾਡੀ ਰਜਾਇ ਹੋਵੈ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰ ਦੇ ਜਾਵਣੇ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਹਿਆ ਕਿ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਇਥੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੇ ਤਾ ਸਾਡੇ ਭਾਣੇ ਰਾਜ ਸੀ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਦਾ ਅਰ ਜੇ ਤੁਸੀ ਚਲਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਮੇਨੂੰ ਵੀ ਲੈ ਚਲੋ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਅਸੀਂ ਝਬਦੇ ਆਵਾਂਗੇ ਅਤੇ ਤੇਰਾ ਰਾਜ ਦਿਨੋ ਦਿਨ ਵਧਦਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਸੋ ਤੂੰ ਖਾਤਰ ਜਮਾ ਹੋਹੁ ਤਬ ਬਾਬਾਾ ਉਠ ਤੁਰਿਆ ਸੋ ਕਿਤਲਗ ਕੇ ਮਿਲੇ ਤੇ ਘਰ ਲੈ ਗਿਆ। ਤਾਂ ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਜੈ ਰਾਮ ਪਰਸਦਾ ਲੈ ਕੇ ਦੌਲਤ ਖਾਨ ਨੂੰ ਜਾਇ ਮਿਲਿਆ। ਤਾਂ ਦੌਲਤ ਖਾਨ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇਆ ਅਰ ਕਹਯਾ ਕਿ ਇਹ ਭਲਾ ਦਿਆਲਤਦਾਰ ਨਜ਼ਰ ਆਵਤਾ ਹੈ, ਤਾਂਤੇ ਤੁਸੀਂ ਸਾਡਾ ਕੰਮ ਉਠਾਓ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ, ਅਸੀਂ ਤੁਸਾਡਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਉਠਾਵਤੇ ਕਯੋਂ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਰਾਜੇ ਲੋਕ ਹੋ ਅਰ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਅਰ ਲੋਕਾਂ: ਦੀਆਂ ਚੁਗਲੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸੁਣਦੇ ਹੋ, ਤਾਂ ਖ਼ਾਨ ਆਖਿਆ ਹੇ ਨਾਨਕ ਤੇਰੇ ਉਤੇ ਅਸੀਂ ਚੁਗਲੀਆਂ ਨਹੀਂ ਸੁਣਾਂਗੇ ਤਾਂ ਇਕ ਦੇਵਦਤ ਖਾਨ ਦਾ ਦੀਵਾਨ ਹੈ ਸੀ ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਮਣਾ ਦਾ ਸਿਖ ਸੀ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਸਦ ਕੇ ਆਖਿਆ ਕੇ ਮੇਰੇ ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ ਏਸ ਨੂੰ ਸੌਂਪਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਹੋਰ ਕੰਮ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ, ਪਰ ਜੋੜਾ ਜੈ ਰਾਮ ਮੋਦੀਖਾਨਾ ਲਾਇਆ ਹੈ ਮੈਂ ਓਸ ਦੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਾਂਗਾ।

ਮੋਦੀਖਾਨਾ ਸਭਾਲਿਆ

ਤਾਂ ਜੈ ਰਾਮ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਘਰ ਲੈ ਗਿਆ ਅਰ ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਦਾ ਕਾਗਤ ਲਿਖਵਾਇਕੇ ਲੈ ਆਇਆ ਅਰ ਜਿਤਨੀਆਂ ਜਿਨਸਾਂ ਹੈਸਨ ਸੋ ਸਭ ਹਵਾਲੇ ਕੀਤੇ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਪਾਉ ਦੇ ਵਟੇ ਦੀ ਪੈਰੀ ਪਾਇਆ ਕਯੋਂ ਕਿ ਧੰਨ ਏਹ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਘਟ ਕਹਾਇਆ ਹੈ ਤਬ ਬਾਬਾ ਲਗਾ ਮੋਦੀਖਾਨਾ ਕਰਨੇ ਨਾਲ ਆਇਆਂ ਗਇਆ ਸਾਧਾਂ ਸੰਤਾ ਨੂੰ ਭੀ ਖਵਾਇਆ ਕਰੇ ਅਰ ਬਸਤ੍ਰ ਵਾਲੇ ਦਿਆ ਕਰੇ। ਤਾਂ ਦੀਵਾਨ ਨੂੰ ਖਬਰ ਹੋਈ ਸੋ ਦੀਵਾਨ ਨੇ ਤੋਲਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਲਿਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਦ ਕੇ ਪੁਛਿਆ ਜੋ ਖਰਾਇਤ ਕਿਤਨੀ ਉਠਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਖਾਨ ਦਾ ਖਰਚ ਕਿਤਨਾ ਕੁ ਉਠਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਉਨਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਖਾਨ ਦੇ ਖਰਚ ਦਾ ਤਾਂ ਸਵਾ ਸੌ ਰੁਪਯਾ ਉਠਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਖਰਾਇਤ ਦੇ ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਤ੍ਰੈ ਸੈ ਅਰ ਕਿਸੇ

ਦਿਨ ਚਾਰ ਸੈ ਉਠਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਦਿਵਾਨ ਓਹੋ ਕਾਗਦ ਲੈ ਕੇ ਖਾਨ ਨੂੰ ਜਾਇ ਵਿਖਾਲਿਆ ਕਰ ਕਹਯਾ ਕਿ ਜਦ ਦਾ ਨਾਨਕੁ ਨੂੰ ਮੋਦਖਾਨਾ ਸੌਂਪਿਆ ਹੈ ਤਦ ਦੀ ਜੋ ਬਾਹਰਲੀ ਆਮਦਣ ਹੈ ਸੋ ਓਹੋ ਸਾਂਭਦੇ ਹੈਨ ਅਰ ਉਪਰ ਦਾ ਜੋ ਤੁਸਾਡਾ ਖਰਚ ਹੈ ਸੋ ਮੈਂ 'ਦਾਦੀ ਫਰਿਆਦੀ ਅਰ ਰਾਹਦਾਰੀ ਦਾ ਲੈ ਕੇ ਕੰਮ ਚਲਾਵਨਾ ਹਾਂ ਤੇ ਨਾਨਕ ਫਕੀਰਾਂ ਫੁਕਰਿਆਂ ਤੌਂ ਸਭ ਮਾਲ ਲੁਟਾਂਵਦਾ ਹੈ, ਸੋ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਆਖੋ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਲੇਖਾ ਕਰੋ। ਤਾਂ ਦੀਵਾਨ ਨੇ ਜੈ ਰਾਮ ਨੂੰ ਅਰ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਸੱਦ ਭੇਜਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦਿਵਾਨ ਦਾ ਰਸੋਈਆ ਚੋਕਾਂ ਪਾਇਕੇ ਰਸੋਈ ਲਗਾ ਸੀ ਤਾਂ ਦੀਵਾਨ ਕਹਿਆ, ਤੁਸਾਂ ਤਾ ਅਸਾਡਾ ਚੌਂਕਾਂ ਭੇੜਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਅੰਨ ਅਸਾਡੇ ਖਾਣ ਦੇ ਹੁਣ ਕੰਮੋ ਗਇਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਸਲਕੋ ਕਹਯਾ

ਗਊ ਬਰਾਹਮਣ ਕਉ ਕਰ ਲਾਵਹੁ ਗੋਬਰ ਤਰਣ ਨ ਜਾਈ।

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ । ਵਾਰ ਆਸਾ । ੧੬ (੪੭੨)]

ਸੂਤਕ ਦਾ ਖੰਡਣ

ਇਕ ਦਿਨ ਦਿਵਾਨ ਫੇਰ ਬ੍ਰਹਮ ਭੋਜ ਕੀਤਾ ਅਰ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਪੁਤਰ ਜੰਮਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਬ੍ਰਹਮਣਾ ਆਖਿਆ ਸੂਤਕ ਪਾਇਆ ਹੈ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ। ਤਾਂ ਦੀਵਾਨ ਬਾਬੇ ਪਾਸ ਆਇਆ ਅਰ ਕਸਯਾ ਜੋ ਮੇਰਾ ਧਾਮਾ ਪਕਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਰ ਐਵੇਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਜੇ ਬ੍ਰਹਮਣ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ ਤਾਂ ਈਹਾਂ ਹੀ ਲੈ ਆਓ, ਅਸੀਂ ਸਾਧਾਂ ਨੂੰ ਖਵਾਲੀਐਗੇ। ਸੋ ਜਾਂ ਬਾਬੇ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸਾਧਾਂ ਖੁਆਲਿਆ। ਤਾਂ ਬ੍ਰਹਮਣਾਂ ਆਖਿਆ ਤੁਸਾਂ ਸੂਤਕ ਦਾ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸਾਧਾਂ ਨੂੰ ਖੁਵਾਲਿਆ ਹੈ ਅਰ ਆਪ ਭੀ ਖਾਧਾ ਹੈ ਸੋ ਤੁਸੀਂ ਡੰਡ ਦੇ ਲਾਇਕ ਹੋ, ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਸਲੋਕ ਬੋਲਿਆ :

ਜੇ ਕਰਿ ਸੂਤਕ ਮੰਨੀਐ ਸਭ ਤੈ ਸੂਤਕ ਹੋਇ।

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ । ਵਾਰ ਆਸਾ । ੧੮ ।(੪੭੨)]

.... ਇਤਨਾ ਬਚਨ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਤਬ ਬ੍ਰਹਮਣ ਭੀ ਅਰ ਦਿਵਾਨ ਭੀ ਆਣ ਕਰਨੀ ਲਗੇ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਉਥੋਂ ਵਿਦਾਹੋ ਕੇ ਘਰਿ ਆਇਆ।

ਵੇਈਂ ਪਰਵੇਸ

ਤਾਂ ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਅਸਾਡੇ ਨਾਲ ਤੁਸੀ ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਦਾ ਲੇਖਾ ਕੋਰ। ਤਾਂ ਦੀਵਾਨ ਦੇ ਨਾਲ ਲੇਖਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਪਰਗਣੇ ਦੀ ਆਦਮਣੀ ਭੀ ਪੂਰੀ ਕਰ ਦਿਤੀ ਅਰ ਪੰਜ ਹਜਾਰ ਰੁਪਯਾ ਭੀ ਦੀਵਾਨ ਵਲਿ ਵਧੀਕ ਕਢਿਆ, ਤਾਂ ਫੇਰੇ ਬਾਬੇ ਜੈ ਰਾਮ ਨੂੰ ਆਇ ਕੇ ਹਟੀ ਵਿਖਾਲ ਦਿੱਤੀ ਜੋ ਸਭ ਪਦਾਰਥਾਂ ਕਰਕੇ ਭਰਪੂਰ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਆਖਿਆ, ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਅਪਣਾ ਕੰਮ ਸੰਭਾਲੋ ਅਰ ਮੈਂ ਤੁਸਾਡਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਤਾਂ ਜੈਰਾਮ ਮਿੰਨਤ ਕੀਤੀ ਜੋ ਜੀ ਮੇਰੇ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਦੋਸ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਫਿਰ ਖਾਨ ਨੂੰ ਖਬਰ ਹੋਈ ਸੋ ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਦਿਵਾਨ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਚੜਕੇ ਬਾਬੇ ਦੇ ਡੇਰੇ ਆਇਆ। ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਝਲਾਂਘੇ ਹੀ ਨਾਲ ਟਹਿਲੀਏ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਵੇਈਂ ਤੇ ਇਸਨਾਨ ਕਰਨ ਆਇਆ ਅਰ ਬਸਤ੍ਰ ਉਤਾਰ ਕਰ, ਟਹਿਲੀਏ ਨੂੰ ਦਿਤੇ ਆਪ ਟੁਬੀ ਮਾਰੀ ਤਾਂ ਵਿਚੇ ਹੀ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੇ ਦੇਸ ਨੂੰ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਦੁਇ ਪਹਰ ਤੀਕ ਬੈਠ ਬੈਠ ਕਰ ਟਹਿਲੀਆ ਬਸਤ੍ਰ ਘਰ ਲੈ ਆਇਆ। ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਆਖਿਆ ਕੇ ਬਾਬਾ ਵਿਚੇ ਵੇਈਂ ਦੇ ਇਸਨਾਨ ਕਰਨ ਨੂੰ ਵੜਿਆ ਸੀ ਅਰ ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਿਆ ਤਾਂ ਖਾਨ ਉਥੇ ਮਹਾਜਲ ਲੈ ਕੇ ਗਇਆ ਅਰ ਸਾਰੇ ਸੋਧ ਸਾਧ ਕੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਘਰ ਆਇਆ, ਤਾਂ ਫਿਰ ਸਭੇ ਲਗੇ ਅਮਸੋਸ ਕਰਨ। ਤਾਂ ਅਠਵੇਂ ਦਿਨ ਬਾਬਾ ਫੇਰ ਉਸੋ ਹੀ ਘਾਟੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਅਰ ਵਿਚ ਨਿਰੰਕਾਰ ਨਾਲ ਸੋਦਰ ਦੀ ਗੋਸਟ ਕਰ

ਆਇਆ। ਅਰ ਨਿਰੰਕਾਰ ਤੋਂ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਤੇਰਾ ਸੋ ਦਰੁ ਕੇਹੜਾ ਹੈ ਅਰ ਘਰ ਕੇਹੜਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਤੂੰ ਬਹਿ ਕੇ ਸਭਸੇ ਨੂੰ ਸਮਾਲਨਾ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਨਿਰੰਕਾਰ ਕਹਿਆ ਕੇ ਜਹਾਂ ਮੇਰਾ ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਹਾਂ ਮੇਰਾ ਦਰ ਹੈ, ਅਰ ਤਹਾਂ ਹੀ ਮੇਰਾ ਘਰ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਆਗਿਆ ਹੋਈ ਤੁਸੀਂ ਜਾਓ, ਅਰ ਤੀਰਥਾਂ ਪਰ ਜਾਇਕੇ ਸਤਨਾਮ ਦਾ ਚੱਕਰ ਫਿਰਾਓ। ਤਬ ਬਾਬਾ ਵੇਈਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਇਆ ਅਰ ਏਹੋ ਕਹਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਨਾ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਹੈ ਨ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੈ।

ਕਾਜੀ ਨਾਲ ਚਰਚਾ

ਤਬ ਖਾਨ ਕੋ ਖਬਰ ਹੋਈ ਅਰ ਖਾਨ ਕਾਜੀ ਕੋ ਲੇਕਰ ਆਇਆ ਸੋ ਲੇਕਰ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਆਨ ਮਿਲਿਆ। ਤਬ ਕਾਜੀ ਪੁਛਿਆ, ਹੇ ਨਾਨਕ ਤੂੰ ਜੋ ਕਹਨਾ ਹੈ ਨਾ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਹੈ ਅਰ ਨਾ ਕੋਈ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੈ ਸੋ ਤੁਧਨੋ ਕਿਆ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਤਬ ਬਾਬੇਕਹਾ ਹਿੰਦੂਆਂ ਕੇ ਕਰਮ ਕਰੇ ਸੋ ਹਿੰਦੂ ਹੋਵੇ, ਅਰ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਕਰਮ ਕਰੇ ਸੋ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੋਵੇ। ਤਾਂ ਕਾਜੀ ਪੁਛਿਆ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਕਰਮ ਕੇਹੜੇ ਹਨ ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਸਲਕੋ ਕਹਿਆ :-

ਮੁਸਲਮਾਣ ਕਹਾਵਣ ਮੁਸਕਲ ਜਾਂ ਹੋਇ ਤਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਹਾਵੈ॥

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ । ੧ । ਵਾਰ ਮਾਝ । ੮ । (੧੪੧)]

.... ਸੋ ਜਬ ਏਹ ਬਚਨ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ ਤਾਂ ਕਾਜੀ ਰੂਪ ਕਰ ਰਹਿਆ। ਅਰ ਬਾਬਾ ਮਸਤਾਨਾ ਹੀ ਫਿਰੇ ਅਤੇ ਜੇ ਭੁਲ ਲਗੋਸੁ ਤਾਂ ਰੇਤ ਦੀ ਤਲੀ ਚਾਇ ਮਾਰੇ ਅਰ ਕਦੀ ਅੱਕ ਦੇ ਪਤਰ ਤੋੜ ਖਾਵੈ। ਅਰ ਸਹਰ ਵਿਚ ਵੜੇ ਹੀ ਨਾਹੀਂ, ਅਰ ਜੇ ਸਵੇਂ ਤਾਂ ਰੋੜਾਂ ਦੀ ਵਿਛਾਈ ਚਾਇ ਕਰੇ ਜੋ ਨੀਂਦਰ ਨ ਪਵੇ। ਤਾਂ ਇਕ ਦਿਨ ਫੇਰ ਖਾਨ ਬਾਬੇ ਦੇ ਪਾਸ ਲਗਾ ਜਾਵਣ ਤਾਂ ਕਾਜੀ ਆਖਿਆ, ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੋਇਕੇ ਹਿੰਦੂ ਦੇ ਪਾਸ ਜਾਂਦੇ ਹੋ ਸੋ ਉਸਨੂੰ ਇਥੇ ਹੀ ਸਦ ਲਵੋ। ਤਾਂ ਖਾਨ ਦੇ ਆਦਮੀ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਸੱਦਣ ਗਏ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਨੇ ਆਖਿਆ, ਕਿ ਤੇਰੇ ਖਾਨ ਦੀ ਅਤੇ ਕਾਜੀ ਦੀ ਕੀ ਪਰਵਾਹ ਹੈ। ਤਾਂ ਆਦਮੀ ਫੇਰ ਆਏ ਅਰ ਖਾਨ ਨੂੰ ਸਭ ਸੁਨਾਇਆ ਤਾਂ ਖਾਨ ਆਖਿਆ, ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਅਬ ਜਾਇਕੇ ਕਹਹੁ ਜੋ ਵਾਸਤੇ ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਸਾਨੂੰ ਦੀਦਾਰ ਦੇਹ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਆਇਆ। ਅਰ ਅਗੇ ਖਾਨ ਤੇ ਕਾਜੀ ਨਿਵਾਜ ਪੜਨ ਲਗੇ ਸੇ, ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਹਸਿਆ। ਅਰ ਕਾਜੀ ਕਹਿਆ ਕਿ ਹੇ ਖਾਨ ਜੀ ਏਹੁ ਹਿੰਦੂ ਅਸਾਡੀ ਨਿਵਾਜ ਨੂੰ ਹਸਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਖਾਨ ਪੁਛਿਆ ਜੋ ਬਾਬਾ ਤੂੰ ਅਸਾਡੀ ਨਿਵਾਜ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਹਸਦਾ ਹੈਂ? ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਨਿਵਾਜ ਕਬੂਲ ਨਹੀਂ ਪਈ। ਤਾਂ ਖਾਨ ਕਹਿਆ, ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਬੂਲ ਪਈ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਜਦ ਤੁਸੀਂ ਉਜੂ ਕਰਦੇ ਆਹੇ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਰਿਦਾ ਖੁਦਾਇ ਵਲ ਹੈਸੀ; ਅਰ ਜਦ ਤੁਸੀਂ ਨਿਮਾਜ ਪੜਨ ਲਗੇ, ਤਾਂ ਕਾਜੀ ਦਾ ਰਿਦਾ ਖੁਦਾਇ ਵਲੋਂ ਫਿਰ ਕੇ ਮਾਇਆ ਵਲ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਤਾਂਤੈ ਤੁਸਾਡੀ ਨਿਮਾਜ ਕਬੂਲ ਨਾ ਪਈ। ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਵਕਤਿਆਂ ਦਾ ਰਿਦਾ ਠਉੜ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ ਤਾਂ ਸੁੱਤਿਆਂ ਦਾ ਰਿਦਾ ਕਦ ਨਾਉਂ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਕਾਜੀ ਕਹਿਆ, ਜੇ ਤੂੰ ਜਾਣਨਾ ਹੈਂ ਤਾਂ ਦਸ ਮੇਰਾ ਰਿਦਾ ਕਿਥੇ ਗਿਆ ਸੀ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ, ਕਿ ਤੇਰੇ ਘਰ ਘੋੜੀ ਸੂਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਘਰ ਵਿਚਚ ਖੂਹ ਸੀ ਸੋ ਤੁਧ ਆਖਿਆ ਕਿ ਮਤ ਵਛੇਰਾ ਖੂਹ ਵਿਚ ਪੈ ਮਰਦਾ ਹੋਵੈ। ਤਾਂ ਸੁਣ ਕਰ ਕਾਜੀ ਸਰਮਿੰਦਾ ਹੋਇ ਗਇਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਕਾਜੀ ਪੁਛਿਆ ਨਾਨਕ ਜੀ ਤੂੰ ਹਿੰਦੂ ਹੈਂ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੈਂ ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਬੋਲਿਆ :-

"ਕੋਈ ਆਖੈ ਭੂਤਨਾ ਕੋ ਕਹੈ ਬੇਤਾਲਾ, ਕੋਈ ਅਖੇ ਆਦਮੀ ਨਾਨਕ ਵੇਚਾਰਾ"

[ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧ । ੭ । (੯੯੧)]

ਜਾਂ ਏਹ ਵਚਨ ਬਾਬੇ ਕਹੇ ਤਾਂ ਖਾਨ ਬੋਲਿਆ ਨਾਨਕ ਜੀ ਤੁਸਾਂ ਖਾਣਾਂ ਪੀਣਾਂ ਛੱਡ ਦਿਤਾ

ਹੈ। ਅਤੇ ਤੁਸਾਡਾ ਸਰੀਰ ਬਹੁਤ ਨਿਰਬਲ ਹੋਇ ਰਹਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ

ਭੈ ਤੇਰੈ ਡਰ ਅਗਲਾ ਖਪਿ ਖਪਿ ਛਿਜੈ ਦੇਹਾ

[ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧ । ੬ । (੧੬)]

ਮਰਦਾਨੇ ਨਾਲ ਮੇਲ ਤੇ ਤੀਰਥਾਂ ਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ

.... ਜਾਂ ਇਹ ਵਚਨ ਕਹਿ ਕੇ ਬਾਬਾ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਅਰ ਬਾਹਰ ਵੇਈਂ ਤੇ ਆਨ ਬੈਠਾ ਤਾਂ ਉਥੇ ਮਰਦਾਨਾਲ ਰਬਾਬੀ ਆਨ ਮਿਲਿਆ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ, ਮਰਦਾਨਿਆ ਭਲਾ ਕੀਤਾ ਹਈ ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਉਡੀਕਦੇ ਸਾਂ। ਸੋ ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਤੀਰਥਾਂ ਨੂੰ ਚਲਦੇ ਹਾਂ ਤੂੰ ਤਯਾਰ ਹੋਹੁ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਤਾ ਪਰਮੇਸਰ ਦੇ ਸੰਤ ਹੋ, ਅਰ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਖਾਂਦੇ ਪੀਂਦੇ ਕੁਛ ਨਾਹੀਂ ਪਰ ਅਸੀਂ ਅੰਨ ਪਾਣੀ ਦੇ ਜੀਵ ਹਾਂ। ਜੋ ਸਾਡੀ ਤੁਸਾਡੇ ਨਾਲ ਕੀਕੂੰ ਨਿਭੇਵਗੀ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਮਰਦਾਨਿਆਂ ਤੂੰ ਸਿਦਕ ਕਰ ਕੇ ਚਲ, ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਨੰਗਾ ਭੁਖਾ ਨਾ ਰਹਿਣ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਭਲਾ ਜੀ।

..... ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਹੇ ਮਰਦਾਨਿਆਂ ਅਸਾਨੂੰ ਪਾਰਬਹੁਮ ਥੋਂ ਨਾਮ ਦੀ ਤੇ ਗਰੀਬੀ ਦੀ ਪਹਲੇ ਬਖਸ਼ ਹੋਈ ਹੈ। ਸੋ ਹੁਣ ਅਸਾਂ ਤਪ ਕਰਨੇ ਹਾਂ ਜੋ ਇਸ ਦੇ ਠਹਰਾਵਣ ਵਾਸਤੇ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਅਰ ਹੁਣ ਅਸਾਂ ਧਿਆਨ ਕਰ ਕੇ ਡਿਠਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਜਗਤ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚ ਤੇ ਬਖੀਲੀ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ਜਲਦਾ ਹੈ। ਅਰ ਜਿਉਂ ਸੂਰਜ ਬਿਨਾਂ ਅੰਦਰੇਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਿਉਂ ਗੁਰਾਂ ਬਿਨਾਂ ਅਗਯਾਨ ਦਾ ਅੰਧੇਰ ਵਰਤ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਰ ਸਭ ਲੋਕ ਹੈ ਹੈ ਪਏ ਕਰਦੇ ਹੈਨ। ਸੋ ਇਨਾਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ ਵਾਸਤੇ ਅਸਾਂ ਤੀਰਥਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਕਿਉਂ ਜੇ ਤੀਰਥਾਂ ਉਤੇ ਧਰਮ ਦਾ ਉਪਦੇਸ ਹੋਵੇਗਾ ਅਰ ਜੋ ਜਾਤ੍ਰੀ ਆਵਨਗੇ ਤਾਂ ਸਭ ਧਰਮ ਨੂੰ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰ ਜਾਣਗੇ। ਅਤੇ ਹੁਣ ਤੀਰਥਾਂ ਤੇ ਪਾਖੰਡ ਵਰਤਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਰ ਜੋ ਜਾਤ੍ਰੀ ਆਂਵਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ। ਅਰ ਉਹ ਪੁੰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਂਵਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਤੀਰਥ ਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਤਾਂਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਅਸਾਂ ਤੀਰਥਾਂ ਤੇ ਨਾਮ ਦੀ ਉਪਾਸਨਾ ਦ੍ਰਿੜਾਵਣੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਗ੍ਰਹਸਤੀ ਦਾ ਭੇਖ ਤੀਰਥਾਂ ਤੇ ਨਿਭਦਾ ਨਹੀਂ। ਸੋ ਤੂੰ ਭੀ ਅਤੇ ਮੈਂ ਭੀ ਉਦਾਸੀ ਦਾ ਭੇਖ ਕਰ ਲਈਏ। ਤਾਂ ਸਿਰ ਟੋਪੀਆਂ ਰਖ ਲਈਆਂ ਅਰ ਗਲ ਵਿਚ ਚੋਲੇ ਪਾ ਲਏ, ਅਰ ਤੇੜ ਲੰਗੋਟੇ ਮੁਤਕੇ ਬੰਨ ਲਏ, ਅਰ ਪੈਰ ਖੜਾਵਾ ਪਾ ਲਈਆਂ। ਸੋ ਅਗੈ ਬਾਬਾ ਚਲਿਆ ਜਾਵੈ ਅਰ ਪਿਛੇ ਰਬਾਬ ਮੋਡੇ ਤੇ ਰਖ ਕੇ ਮਰਦਾਨਾ ਚਲਿਆ ਜਾਵੈ।

ਕਰੁਕਸ਼ੇਤਰ ਦੇ ਮੇਲੇ ਤੇ

ਅਰ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਹਣ ਦਾ ਮੇਲਾ ਕੁਲਖੇਤ੍ਰ ਦਾ ਸੁਣ ਕਰ ਕੇ ਉਠ ਤੁਰੇ ਜੋ ਧਰਤੀ ਤੇ ਸਾਧਾਂ ਸੰਤਾਂ ਮਹਾਤਮਾਂ ਤੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਦਾ ਦਰਸਨ ਕਰੈ :-

ਬਾਬਾ ਆਇਆ ਤੀਰਥੈ ਤੀਰਥ ਪੁਰਬ ਸਭੇ ਕਰ ਦੇਖ।

ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਚਲਿਆ ਤੀਰਥਾਂ ਨੂੰ ਸੋ ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਕੁਲੇਖਤ੍ਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ। ਅਰ ਉਥੇ ਸਭ ਰਿਖੀਸਰ ਤਪੀਸਰ ਜਤੀ ਸਤੀ ਰਾਜਾ ਪਰਜਾ ਸਭ ਇਕਠੇ ਹੋਏ ਹੈਂ ਸਨ। ਤਬ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜੋ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਨਕੇ ਸਾਥ ਚਰਚਾ ਕਰੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਉਥੇ ਆਸਨ ਕਰਕੇ ਬੈਠ ਰਹਿਆ। ਅਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਕਹਿਆ, ਜੋ ਰਬਾਬ ਵਜਾਇ। ਤਾਂ ਇਤਨੇ ਵਿਚ ਤਕ ਰਾਜੇ ਕੀ ਰਾਣੀ ਅਰ ਜਾਜੇ ਦਾ ਬੇਟਾ ਆਏ ਅਰ ਇਕ ਮਿਰਗ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਾ ਉਨਾਂ ਨੇ ਆਣ ਧਰਿਆ ਤਾਂ ਰਾਣੀ ਨੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਜੇ ਸਾਡੇ ਸਰੀਕ ਪ੍ਰਬਲ ਪਏ ਹੋਏ

ਹਨ। ਅਰ ਅਸਾਨੂੰ ਦੇਸ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਦਿਤਾ ਹੈਨੇ। ਸੋ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਕਿਰਪਾ ਕਰੋ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਫੇਰ ਦੇਸ ਵਿਚ ਜਾਇ ਵਸੀਏ ਤਬ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਤੁਸੀਂ ਬ੍ਰਹਮ ਭੋਜ ਕਰੋ। ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਹਿਆ ਹੁਣ ਤਾਂ ਅਸਾਡੇ ਪਾਸ ਬ੍ਰਹਮ ਭੋਜ ਜੋਗਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਇਕ ਕੋਰਾ ਮਟਕਾ ਲੈ ਆਓ ਤਾਂ ਉਹ ਕੋਰਾ ਮਟਕਾ ਲੈ ਆਇਆ। ਫਿਰ ਕਹਯਾ ਘੀਉ ਅਰ ਮਿਸਲਾ ਲਿਆਇਕੇ, ਅਰ ਮ੍ਰਿਗ ਨੂੰ ਕਟਕੇ ਪਾਓ ਅਰ ਹੇਠ ਅਗ ਬਾਲ ਦੇ ਰਿੰਨੋ। ਤਾਂ ਸਭ ਬ੍ਰਹਮਣਾਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਅਰ ਕਹਿਆ ਕਿ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਹਿਣ ਦੇ ਦਿਨ ਤੂੰ ਜੋ ਮਾਸ ਖਾਨਾ ਹੈ ਤੂੰ ਕੇਹਾ ਅਤੀਤੀ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਭੇ ਪਡੰਤ ਕੁਰਖੇਤ੍ਰ ਦੇ ਅਕਠੇ ਹੋਵਹੁ ਤਦ ਮੈਂ ਤੁਸਾਡੇ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਕਰਨਾ। ਤਾਂ ਤਬ ਸਭ ਪੰਡਤ ਕੁਰਖੇਤ੍ਰ ਦੇ ਇਕਠੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਨਾਨੂ ਚੰਦ ਜੋ ਬਡਾ ਪੰਡਿਤ ਸੀ ਓਹ ਭੀ ਵਿਚ ਆਇ ਬੈਠਾ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ, ਤੁਸੀਂ ਪਾਸ ਕਿਸਨੋਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਕਯੋਂ ਕਿ ਬ੍ਰਹਮਣ ਕਾ ਧਰਮ ਹੈ ਜੋ ਵੇਦ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨਾ ਅਰ ਜਗ ਕਰਾਵਣਾ। ਅਰ ਖਤ੍ਰੀ ਦਾ ਧਰਮ ਹੈ ਜੋ ਜੁਧ ਕਰਣੇ ਅਰ ਜੱਗ ਕਰਣੇ। ਤਾਂ ਉਨਾਂ ਕਹਿਆ, ਕਿ ਖਤ੍ਰੀ ਕੇ ਪਾਸ ਤੌਂ ਸਸਤ੍ਰ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਤੇਰੇ ਪਾਸ ਕਿਥੇ ਹਨ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਹਮਾਰੇ ਪਾਸ ਨਾਮ ਕੀ ਤੇਗ਼ ਹੈ; ਔਰ ਸਮ ਦਮ ਆਦਿਕਹੁ ਕੇ ਬਾਣ ਹੈਂ, ਅਰ ਮਨ ਰੂਪ ਮ੍ਰਿਗ ਕਉਂ ਮਾਰ ਕਰਕੇ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪੀ ਅਗਨ ਵਿਖੇ ਹੋਮ ਕਰਤੇ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਪੰਡਿਤਹੁਨੇ ਕਹਿਆ ਏਹੇ ਤਾਂ ਤੂੰ ਮਿਰਗ ਮਾਰ ਕੇ ਦੇਗੇ ਸੋ ਚੜਾਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਚੰਹੁ ਵਦਾਂ ਮਹਿ ਰਾਜਿਆਂ ਕਾ ਧਰਮ ਹੈ ਜੋ ਮ੍ਰਿਗਹੁ ਕਉਂ ਮਾਰਨਾ, ਅਰ ਜੋ ਅੰਕਾਰੀ ਹਨ ਉਨ ਕੋ ਹਿੰਸਾ ਕਾ ਪਾਪ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਜੋ ਗਿਆਨੀ ਹਨ ਸੋ ਤੋ ਸਰਬ ਮੈਂ ਆਤਮਾ ਹੀ ਜਾਣਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਆਤਮਾ ਕਾ ਨਾਸ ਹੋਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਅਰ ਜੋ ਦੇਹ ਹੈ ਸੋ ਤ੍ਰੈਕਾਲ ਨਾਸ ਰੂਪੀ ਹੀ ਜਾਣਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਆਤਮਾ ਕਾ ਨਾਸ ਹੋਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਅਰ ਜੋ ਦੇਹ ਹਮੈ ਸੋ ਤ੍ਰੈਕਾਲ ਨਾਸ ਰੂਪੀ ਹੀ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਉਸਕੀ ਕਯਾ ਚਿੰਤਾ ਹੈ। ਤਾ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ :-
ਪਹਿਲਾ ਮਾਸਹੁ ਨਿੰਮਿਆ ਮਾਸੈ ਅੰਦਰਿ ਵਾਸ। ਜੀ ਉਪਾਇ ਮਾਸ ਮੁਹਿ ਮਿਲਿਆ ਹਡ ਚਮ ਤਨ ਮਾਸ।

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ । ਵਾਰ ਮਲਾਰ । ੨੫ । (੧੨੮੯)]

..... ਤਾਂ ਸਭਨਾਂ ਬ੍ਰਹਮਣਾ ਨੇ ਨਾਨੂ ਚੰਦ ਨੂੰ ਆਖਿਆ, ਜੋ ਤੁਹਿ ਸਾਰਿ ਤ੍ਰਿਲੋਕੀ ਜਿਤੀ ਹੈ ਅਰ ਦਿਗਬਿਜੈ ਕਰ ਆਇਆ ਹੈਂ, ਸੋ ਅਤੀਤ ਨਾਲ ਤੂੰ ਚਰਚਾ ਕਰ। ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਹਿਆ, ਹੇ ਅਤੀਤ ਤੇਰਾ ਨਾਉਂ ਕੀ ਹੈ । ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ, ਮੇਰਾ ਨਾਉ ਨਾਨਕ ਹੈ। ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਕਹਿਆ, ਵੇਦਾਂ ਮਹਿ ਭਗਵਾਨ ਲੇ ਬਿਬੇਕ ਨੂੰ ਕਹਿਆ ਸੀ ਜੋ ਤੂੰ ਜਾਇਕੇ ਜੀਆਂ ਨੂੰ ਉਧਾਰ ਅਰ ਮਹਾਂ ਮੋਹ ਥੀਂ ਛੁਡਾਇ। ਤਾਂ ਬਿਬੇਕ ਨੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਕਲਜੁਗ ਆਵੇਗਾ ਤਾਂ ਮਹਾਂ ਮੋਹ ਦੇ ਜੋ ਸੂਰਮੇ ਯਮਨੇਮ ਆਦਿਕ ਹੈਂ ਸੋ ਖੀਣ ਹੋ ਜਾਵਣਗੇ। ਤਬ ਮਹਾਰਾਜਾ ਨੇ ਕਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਕਲਜੁਗ ਮੈਂ ਨਾਨਕ ਅਵਤਾਰਧਾਰ ਕੇ ਆਪਣੀ ਭਗਤ ਦ੍ਰੜਾਵਾਂਗਾ ਅਰ ਜੋ ਮੇਰੀ ਬਾਣੀ ਸੁਣਨਗੇ ਤਿਨ ਕਾ ਮੋਹ ਸਹਾਇਕੋਂ ਸਮੇਤ ਖੀਣ ਹੋ ਜਾਵਣਗੇ। ਤਬ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਕਲਜੁਗ ਮੈਂ ਨਾਨਕ ਅਵਤਾਰਧਾਰ ਕੇ ਆਪਣੀ ਭਗਤ ਦੜਾਵਾਂਗਾ ਅਰ ਜੋ ਅਨੇਕ ਭਾਵ ਕੋ ਮਿਟਾਇ ਕਰ ਇਕ ਚੇਤਨ ਕੋ ਜਣਾਵੈ। ਅਰ ਪੰਡਤ ਕਹਾ ਕਿ ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਮੈਂ ਭੀ ਦਿਗਬਿਜੈ ਕਰ ਆਇਆ ਸਾਂ, ਤਾਂ ਆਪ ਮੈਂ ਭੀ ਨਾਨਕ ਕਹਾਵਤਾ ਸਾਂ ਪਰ ਮੇਰੇ ਮਨ ਕੋ ਸਾਂਤ ਨ ਆਈ ਸੀ, ਪਰ ਮੇਰੇ ਵਤਨ ਲਕਰ ਕਿਸੇ ਅਉਰ ਕਉ ਭੀ ਸਾਂਤ ਨਹੀਂ ਆਵਤੀ ਸੀ ਸੀ ਅਰ ਇਸ ਕੇ ਬਚਨ ਸੁਣਕੇ ਮੁਝੇ ਸਾਂਤ ਆਈ ਹੈ ਸੋ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਸੇ ਕਕਾ ਅਖਰ ਦੂਰ ਕਰਾਵਤਾ ਹੋ ਅਤੇ ਨਾਨੂੰ ਰਾਮ ਕਹਾਵਤਾ ਹੈਂ। ਅਰ ਨਾਨਕ ਜੋ ਹੈ ਸੋ ਇਹੋ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਹੈ।

..... ਜਾਂ ਇਤਨੀ ਵਾਰਤਾ ਨਾਨੂੰ ਪੰਡਤ ਕਹੀ ਤਾਂ ਸਭਨਾ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਚਰਨੀ ਆਇ ਲਗਾ। ਅਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਜੇ ਜੀ ਅਸੀਂ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜੋਹੜੇ ਅਚਾਰਜ ਹੈਨ ਸੇ ਵੇਦਾਂ ਦੇ ਵਿਹਤ ਕਰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ। ਅਸਾਂ ਭੀ ਕਾਮਧੇਨ ਗਊਆਂ

ਦਾ ਦੁਧ ਇਸ ਮਟਕੇ ਵਿਚ ਚੜਾਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਸ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਚਾਉਲ ਤੇ ਖੰਡ ਲਿਆਉ ਅਰ ਇਸੇ ਮਟਕੇ ਵਿਚ ਪਾਓ। ਅਰ ਘਿਉ ਭੀ ਪਾਇਆ ਸੋ ਸਭਣਾਂ ਬ੍ਰਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਕਹਾ, ਤਸੀਂ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਇਥੇ ਹੀ ਪਾਓ। ਤਾਂ ਸਭਣਾ ਬਹ੍ਰਮਣਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਵਰਤਾਇਆ, ਸੋ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਖਾਧਾ ਤਿਨਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਈ।

ਸ਼ਾਹ ਸ਼ਰਫ਼ ਨਾਲ ਮੇਲ

...... ਤਾਂ ਫੇਰ ਬਾਬਾ ਕਲੇਖਤ੍ਰ ਸੇ ਪਾਣੀਪਣ ਕੋ ਜਾਵਤ ਭਏ ਅਰ ਤਬ ਸ਼ਾਹ ਸਰਫ਼ ਮਿਲਿਆ ਅਰ ਸਾਹ ਸਰਫ਼ ਆਨ ਚਰਨੀ ਲਗਾ ਤਾਂ ਸ਼ਾਹ ਸਰਫ ਪੁਛਿਆ :-

ਨਿਤ ਪੂਛਾ ਪੰਡਿਤ ਜੋਇਸੀ ਪੀਆ ਕਬੀ ਮਿਲਾਵਾ ਹੋਇਸੀ।

ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ :-

ਸ਼ਾਹ ਸਰਫ ਨ ਥੀਉ ਉਤਾਵਲਾ।

ਇਕ ਚੋਟ ਨ ਥੀਵਨ ਚਾਵਲਾ। ਕਿਉ ਦਰਸਨ ਭੂਲਾ ਬਾਵਲਾ॥

ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸ਼ਾਹ ਇਹ ਜੋ ਵੈਰਾਗ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ ਕੇ ਪੁਛਣੇ ਦਾ ਅਤੇ ਇਹੀ ਬਿਬੇਕ ਕਾ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਬ੍ਰਿਛ ਕਾ ਫਲ ਪਹਿਲੇ ਸਾਵਾ ਹੋਤਾ ਹੈ ਬਹੁਤ ਪੀਲਾ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਬੁਹੜ ਲਾਲ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਤੈਸੇ ਜਗਿਆਸੀ ਜੋ ਹੈ ਸੋ ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਉਸਕਾ ਮੁਖ ਸਾਵਾ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਕਿ ਮੇਰਾ ਜਨਮ ਬਤੀਤ ਹੂਆ ਜਾਤਾ ਹੈ ਅਰ ਮੈਂ ਸਾਧਾਂ ਕੋ ਨਹੀਂ ਪਛਾਨਤਾ, ਜੋ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਬਾਤ ਪੂਛੋਂ ਸੋ ਜਯੋਂ ਜਯੋਂ ਸੰਤਾਂ ਕੀ ਬਾਣੀ ਰਸ ਲੇਤਾ ਹੈ। ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਪੀਲਾ ਹੋਤਾ ਆਵਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਅਰ ਮਨ ਦਾ ਨਿਰੋਧ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਜੈਸੇ ਬ੍ਰਿਛ ਕਾ ਜੋ ਫਲ ਆਂਧੀ ਸਾਥ ਗਿੜਤਾ ਹੈ ਸੋ ਸੂਕ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਜੋ ਬਿਰਛ ਸੇ ਰਸ ਲੇਤਾ ਰਹਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਸਾਵੇ ਸੇ ਪੀਲਾ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਬਹੁੜੋ ਲਾਲ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤੈਸੇ ਹੀ ਜਗਿਆਸੀ ਜੋ ਸੰਤੋਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਅਰ ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਰਸ ਲੇਤਾ ਰਹਿਤਾ ਹੈ ਸੋ ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਅਗਿਆਨ ਜੇ ਜਗਿਆਸਾ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਅਰ ਬਹੁੜੋ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਕਯੋਂਕਿ ਅਗਯਾਨ ਚਿਰੰਕਾਲ ਦਾ ਇਸਕੋ ਮਨ ਕੋ ਵਿਆਖਿਆ ਹੂਆ ਹੈ। ਅਤੇ ਸਤਸੰਗ ਅਬ ਕਰਨ ਲਗਾ ਹੈ ਸੋ ਸਨੇ ਕੁਟੀਤੇ ਹੈਂ ਤੋ ਅਛੇ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਜੇ ਉਤਾਵਲ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਤੀ ਕਯੋਂਕਿ ਜੇ ਚਾਵਲ ਚਨੇ ਸਨੇ ਭੌਜਲ ਕੋ ਤਰ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਤਾਂਤੇ ਉਤਾਵਲ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਤਾਂ ਭੰਗਨ ਹੋਏ ਜਾਤੇ ਹੈ। ਤੈਸੋ ਮਨਕੋ ਸਨੇ ਵਸਿ ਕਰੀਏ ਤੋ ਵਸਿਆਵਤਾ ਹੈ ਅਰ ਜੇ ਉਤਾਵਲਾ ਕਰੀਤੀ ਹੋਂ ਤੋ ਪਖੰਡੀ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਤਾਂਤੇ ਮਰਨ ਪ੍ਰਜੰਤ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਕਾ ਅਰ ਨਾਮ ਕਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰ ਤਿਆਰ ਰਹੀਏ। ਅਨ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਕੇ ਦਰਸਨ ਸੇ ਭੂਲੇ ਹੂਏ ਬਾਵਲੇ ਹੋ ਜਾਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਜੋ ਮਾਨੁਖ ਮਨੁਖਾਂ ਕੇ ਸਾਥ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰਤੇ ਸੋ ਉਨਕੀ ਜਗਤ ਮੈਂ ਪੂਰੀ ਉਤਰਤੀ ਹੈ ਅਰ ਓਹ ਜਗਤ ਕੇ ਗਾਵਨ ਜੋਗ ਹੋਵਤੇਂ ਹੈਂ ਪਰ ਜਿਸਕ ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਨਾਮ ਸਾਥ ਮਰਣ ਪਰਯੰਤ ਪ੍ਰੀਤ ਨਿਭਤੀ ਹੈ ਸੋ ਉਸਕਾ ਦੁਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਮੇਂ ਜਸ ਗਾਈਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਇਹ ਬਚਨ ਸੁਨ ਕੇ ਸਾਹ ਸਰਫ ਚਰਨਾਂ ਪਰ ਗਿਰ ਪੜਾ ਜੋ ਆਜ ਮੈਂ ਕਿਰਤਾਰਥ ਭਯਾ ਹੋਂ।

ਦਿਲੀ ਜਾਣਾ

ਤਬ ਬਾਬਾ ਜੀ ਉਹਾ ਸਿਉ ਰਮਤ ਰਮਤੇ ਦਿਲੀ ਜਾਇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਏ। ਤਾਂ ਇਕਸ ਬਾਗ ਮੋਂ ਜਾਇ ਆਸਣ ਕੀਆ। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਰਦਾਨਿਆਂ ਰਬਾਬ ਬਜਾਇ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਲਾਗਾ ਸਬਦ ਗਾਵਣੇ। ਸੋ ਤਹਾਂ ਮਹਾਵਤ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕੇ ਰਹਤੇ ਥੇ ਅਰ ਤਿਨ ਕਾ ਹਾਥੀ ਮਰ ਗਿਆ ਸਾ ਸੋ ਓਹ ਰੁਦਨ ਕਰਤੇ ਥੇ। ਤਬ ਬਚਨਲ ਹੋਇਆ ਕਿ ਭਾਈ ਤੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਰੁਦਨ ਕਰਤੇ ਹੋਂ? ਤਾਂ ਉਨਾਂ

ਕਹਿਆ, ਕਿ ਅਸਾਡਾ ਰਿਜਕ ਹਾਥੀ ਪਿਛੈ ਸੀ ਸੋ ਹਾਥੀ ਮਰ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਰ ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਕਿਥੋਂ ਖਾਵੈਗੇ ਜੋ ਪਾਤਸ਼ਾਹਹ ਵਲੋਂ ਅਸਾਡਾ ਰੋਜ ਮਨਹਿ ਹੋ ਜਾਵੈਗਾ, ਅਰ ਸਾਡੇ ਕੁਟੰਬ ਕੀਕੂੰ ਪਾਲਨਾ ਹੋਵਹਿਗੀ। ਤਬ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਸਭਨਾ ਦਾ ਰਿਜਕ ਈਸ਼ਵਰ ਦੁਆਰੇ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਤੇ ਆਪੋ ਆਪਣਾ ਸਨਬੰਧ ਬਣਾਇਹ ਦਿਤਾ ਹੈ ਅਰ ਜੀਆਂ ਕਾ ਜੀਵਾਲਨਾ ਅਰ ਮਾਰਨਾ ਭੀ ਈਸ਼ਵਰ ਕੇ ਹਾਥ ਹੈ। ਸੋ ਤੁਸੀਂ ਸੰਸੇ ਨਾ ਕਰੋ ਕਯੋਕਿ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਤੁਹਾਡਾ ਕੋਈ ਔਰ ਉਪਾਵ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਤਾਂ ਉਨਾਂ ਨੇ ਕਹਯਾ ਜੋ ਪ੍ਰਤਖ ਅਸਾਡਾ ਰਿਜਕ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਸੋ ਅਸਾਨੂੰ ਸਾਂਤ ਕੀਕਰ ਆਵੈ। ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਫਕੀ ਖ਼ੁਦਾਇਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਤੁਸੀ ਸਭਨੀ ਗਲੀਂ ਸਮਰਥ ਹੋ ਅਰ ਅਸੀਂ ਇਸ ਹਾਥੀ ਦੇ ਉਪਰ ਆਸ਼ਕ ਹੋਏ ਸਾਂ ਕਯੋਂਕਿ ਏਹ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਦੇ ਹਾਥੀਆਂ ਸੇ ਬੜਾ ਸੁੰਦਰ ਸੀ। ਸੋ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਜੀਵਾਲ ਇਹੋ ਤਾਂ ਜੀਵਾਲ ਕਰਦੇ ਹੋ ਕਯੋਕਿ ਤੁਸਾਡਾ ਆਖਿਆ ਖੁਦਾਇ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਹਾਥੀ ਦੇ ਆਸ਼ਕ ਹੋ ਤਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਆਸ਼ਕਾ ਹਾਂ ਤਾਂਤੇ ਆਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮਿਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਦੀਦਾਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕਾਮਨਾ ਮੰਗੇ ਨਹੀਂ ਅਰ ਜੇ ਮਿੱਤ੍ਰ ਭਲਾ ਕਹੇ ਅਥਵਾ ਬੁਰਾ ਕਹੇ ਤਾਂ ਤਿਸ ਤੇ ਹੀ ਪ੍ਰਸੰਨ ਰਹੇ।

ਜਿਤ ਸੇਵਿਐ ਸੁਖ ਪਾਈਆ ਸੋ ਸਾਹਿਬੁ ਸਦਾ ਸਮਾਲੀਐ

[ਪਉੜੀ ਮਹਲਾ ੧ ਵਾਰ ਆਸਾ ੨੧ (੪੭੪)]

ਜੋ ਜੀਉ ਹੋਇ ਸੁ ਉਗਵੈ ਮੁਹਿਕਾ ਵਾਉ।

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ਵਾਰ ਆਸਾ । ੨੨ । (੪੭੪)]

ਚਾਕਰ ਲਗੇ ਚਾਕਰੀ ਜੋ ਚਲੇ ਖਸਮੇ ਭਾਇ।

[ਆਸਾ ਵਾਰ ਮਹਲਾ ੧ (੪੭੪)]

.... ਸੋ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਖੁਦਾਇ ਅਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ ਹਾਥੀ ਜਿਵਾਹਿ ਦੇਹੋ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਦੇਗਾ ਜਲ ਦਾ ਪੂਰ ਲਿਆਵੋ। ਸੋ ਉਹ ਜਬ ਜਲ ਲੈ ਆਏ ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਮਰਦਾਨਿਆ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਕਹਿ ਕੇ ਏਹ ਦੇਗਾ ਹਾਥੀ ਦੇ ਉਪਰਿ ਛਿੜਕਾਹਿ ਅਰ ਇਹ ਤੁਕ ਪੜਨੀ, ਕਿ ਜੀਆਂ ਮਾਰ ਜੀਵਾਲ ਸੋਈ ਅਵਰ ਨ ਕੋਈ ਰਖੇ। ਸੋ ਜਾਂ ਇਹ ਤੁਕ ਪੜ ਕੇ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇਗਾ ਪਾਣੀ ਦਾ ਛਿੜਕਿਆ ਤਾਂ ਹਾਥੀ ਉਠ ਖੜਾ ਹੋਇਆ ਤੇ ਸਭ ਮਹਾਵਤ ਆਣ ਚਰਨੀ ਲਗੇ। ਤਬ ਏਕ ਮਹਾਵਤ ਨੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਜਾਇ ਖਬਰ ਦਈ ਜੋ ਹਾਥੀ ਮੂਆ ਇਕ ਫਕੀਰ ਨੇ ਜੀਵਾਲ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਭੀ ਅਰ ਨਿਜਾਮ ਦੀਨ ਔਲੀਆ ਜੋ ਪਾਤਸ਼ਾ ਦਾ ਪੀਰ ਸੀ ਸੋ ਬਾਬੇ ਦੇ ਦੀਦਾਰ ਨੂੰ ਆਇਆ। ਤਾਂ ਕਾਜ਼ੀ ਕਹਿਆ ਹੇ ਫਕੀਰ ਹਾਥੀ ਤੁਝੇ ਜੀਵਾਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਅਸੀਂ ਮਾਰਨਲ ਜਾ ਜੀਵਾਲਣ ਵਾਲੇ ਕਉਵਨ ਹਾਂ। ਆਪ ਖੁਦਾਇ ਮਾਰਨ ਅਰ ਜੀਵਾਲਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਕਾਜੀ ਕਿ ਆਖਿਆ ਜੇ ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਕੁਛ ਸਕਤ ਹੈ ਤਾਂ ਫੇਰ ਹਾਥੀੀ ਮਾਰ ਦੇਹਿ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਜਿਵੇਂ ਈਸਰ ਦੀ ਰਜਾਇ ਹੋਵੈਗੀ ਤਾਂ ਹਾਥੀ ਫੇਰ ਮਰ ਗਿਆ। ਤਬ ਨਿਜਾਮੁਦੀਨ ਆਖਿਆ ਹੇ ਕਾਜੀ ਫ਼ਰੀਕਾਂ ਦਾ ਆਖਿਆ ਖੁਦਾਇ ਸੁਣਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਤੁਹਿ ਕੁਝ ਪਾਤਸ਼ਾ ਨੂੰ ਮਨਾਵਣਾ ਹੋਵੈ ਤੋ ਮਨਾਇ ਲੈਨਾਂ ਹੈਂ ਸੋ ਤਿਵੇਂ ਫਕੀਰ ਭੀ ਖੁਦਾਇ ਥੋਂ ਮਨਾਇ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਤਾਂ ਕਾਜੀ ਕਹਿਆ ਕਿ ਜੇ ਇਸ ਦਾ ਆਖਿਆ ਖੁਦਾਇ ਮੰਨ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹਾਥੀ ਫੇਰਿ ਜੀਵਾਇ ਦੇਵੈ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਮਾਰਿਆ ਸੰਤ ਜੀਵਾਂਇੰਦੇ ਹੈਨ ਪਰ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਮਾਰਿਆ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜੀਵਾਲਦਾ। ਨਿਜਾਮੁਦੀਨ ਬੋਲਿਆ, ਹੇ ਫਕੀਰ ਜੀ ਹੁਣ ਸਭਿ ਤੇਰੀ ਸਰਨੀ ਆਏ ਹਾਂ। ਸੋ ਤੁਸਾਂ ਇਹ ਹਾਥੀ ਨੂੰ ਜਿਵਾਇ ਦੇਵੋ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਤੂੰ

ਸਤਿਨਾਮ ਆਖ ਕੇ ਇਸ ਉਪਰ ਪਾਣੀ ਫੇਰ ਪਾਇ ਤਾਂ ਫੇਰ ਮਰਦਾਨੇ ਪਾਣੀ ਪਾਇਆ ਅਰ ਹਾਥੀ ਉਠ ਖਲੋਤਾ। ਤਾਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸਮੇਤ ਹੋਰਨਾ ਵਜੀਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨੀਂ ਆਇ ਲਗਾ ਅਰ ਕਹੀ ਕਿ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਕੁਛ ਉਦੇਸ਼ ਕਰੋ ਜੀ, ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਸਲੋਕ ਕਹਿਆ :-

ਆਪੇ ਭਾਂਡੇ ਸਾਜਿਅਨੁ ਆਪੇ ਪੂਰਣੁ ਦੇਇ.....

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ । ਵਾਰ ਆਸਾ। ੨੪ । (੪੭੫)]

ਮਥਰਾ ਜਾਣਾ

..... ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਨੇ ਉਨਾਂ ਕਉ ਵਿਦਿਆ ਕਰਕੇ ਮਰਦਾਨੇ ਕਉ ਕਹਿਆ, ਕਿ ਹੇ ਮਰਦਾਨਾ ਸਪਤ ਪੁਰੀਅ ਜੋ ਮੁਕਤ ਗਾਮਨੀਆ ਕਹੀਤੀਆਂ ਹੈਨ, ਅਰ ਤਿਨ ਮੈ ਜੋ ਏਕ ਮਥੁਰਾ ਪੁਰੀ ਹੈ, ਸੋ ਤਹਾਂ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸਨ ਮਹਾਰਾਜ ਬਸਦੇਵ ਅਰ ਦੇਵਕੀ ਕੇ ਘਰ ਜਨਮ ਲੀਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਬ੍ਰਿਜ ਮੈਂ ਜਸੋਧਾਂ ਅਰ ਨੰਦ ਕੇ ਘਰ ਮੇਂ ਕਲੋਲ ਕੀਏ ਹੈਂ, ਗੁਵਰਧਨ ਪਰਬਤ ਪਰ ਗਊਆਂ ਚਰਾਈਆਂ ਹੈਂ ਤਾਂ ਤੇ ਚਲ ਕੇ ਜਮਨਾ ਦਾ ਦਰਸੰਨ ਕਰੀਏ।

..... ਤਾਂ ਫਿਰ ਕਤਕ ਪੁਰਬੀ ਨੂੰ ਰਾਸ ਕਾ ਮੇਲਾ ਆਇਆ ਅਰ ਸਭ ਜਾਤ੍ਰੀ ਊਹਾਂ ਆਇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਏ ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਿਆ ਰਬਾਬ ਵਜਾਇ ਅਰ ਤਬ ਬਾਬੇ ਰਾਮਕਲੀ ਮੈਂ ਅਸਟਪਦੀ ਅਲਾਪੀ :-

ਸੋਇ ਚੰਦ ਚੜਹਿ ਸੇ ਤਾਰੇ ਸੋਈ ਦਿਨੀ ਅਰੁ ਤਪਤ ਰਹੈ॥

[ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੧ । ਅਸਟਪਦੀ । ੧ । (੯੦੨)]

..... ਜਾਂ ਇਤਨੀ ਵਾਰਤਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹੀ ਤਾਂ ਸਭੇ ਪੰਡਤ ਅਤੇ ਜਾਤ੍ਰੀ ਅਰ ਦੇਵੀ ਜੋ ਉਥੇ ਆਏ ਆਹੇ ਸਭ ਚਰਨੀ ਲਗੇ ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਾ ਤੁਸਾਂ ਸਤਨਾਮ ਕਾ ਮੰਤ੍ਰ ਜਪਣਾ ਅਰ ਭਾਉ ਭਗਤ ਕਰਨਾ।

ਗੰਗਾ ਤੇ ਜਾਣਾ

ਫਿਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਗੰਗਾ ਕੋ ਚਲੇ। ਅਰ ਰਮਤੇ ਰਮਤੇ ਵੇਸਾਖੀ ਕੇ ਮੇਲੇ ਪਰ ਜਾਇ ਪੋਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਉਥੇ ਪੰਡਤ ਅਰ ਰਾਜੇ ਪਿਤਰਾਂ ਕੋ ਤਰਪਣ ਕਰਦੇ ਸੇ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਭੀ ਗੰਗਾ ਕਾ ਜਲ ਅੰਜਲ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਰਤ ਭਏ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਪੁਛਿਆਂ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕਰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਇਨਾਂ ਕਹਿਆ, ਕਿ ਆਪਣੇ ਬਾਗ ਕੋ ਪਾਣੀ ਦੇਂਦੇ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਉਨਾਂ ਕਹਿਆ ਤੁਸਾਡੇ ਬਾਗ ਕੋ ਪਾਣੀ ਕਿੱਕਰ ਪੋਹਚੇਗਾ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੇਂਦੇ ਹੋ। ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਪਿਤਰਾਂ ਨੂੰ ਦੇਂਦੇ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਅਖਿਆ ਤੁਸਾਡੇ ਪਿਤਰ ਕੇਡੀ ਕੁ ਦੂਰ ਹਨ। ਤਾਂ ਉਨਾ ਕਹਿਆ ਲਖ ਜੋਜਨਾਂ ਤੇ। ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ, ਤੁਸਾਡੇ ਪਿਤਰਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਕਿੱਕਰ ਪਹੁਚੇਗਾ। ਤਾਂ ਉਨਾਂ ਕਹਿਆ, ਸੂਰਜ ਦੇਵਤਾ ਭਗਵਾਨ ਨੇ ਸਾਖੀ ਰਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਦਾ ਮੰਤਰ ਪੜ ਕੇ ਜੀਅ ਜਲ ਅਰਪਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਨਾਮ ਲੇਤੇ ਹੈਂ ਤਾਂ ਸੂਰਜ ਦੇਵਤਾ ਉਸੀ ਉਸੀ ਲੋਕ ਆਪਣੀਆਂ ਕਿਰਨਾ ਨਾਲ ਪਹੁਚਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਐਸਾ ਪਾਣੀ ਦਿਤਾ ਹੈ ਜੋ ਸਰਬ ਜਗਾਂ ਸਰਬ ਦੁਖਾਂ ਦੇ ਦੂਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਕਿ ਹਮਾਰੇ ਜਗਿਆਸੀ ਜੋ ਹੈਨ ਸੋ ਬਾਗ ਹਨ ਅਰ ਹਮਾਰੇ ਬਚਨ ਜੋ ਹੈਨ ਸੋ ਜਲ ਕੋ ਜਹਾਂ ਜਹਾਂ ਜਗਿਆਸੀ ਹੈ ਤਹਾਂ ਤਹਾਂ ਪਹੁਚਾਇਕੇ ਅਰ ਉਨਾਂ ਦੇ ਰਿਦੇ ਕੌ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਕੀ ਅਗਨਿ ਸੋ ਸਾਂਤ ਕਰ ਦੇਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਜਾਂ ਇਹ ਬਚਨ ਸੁਨਿਆ:-

ਜਤੀ ਸਤੀ ਚਿਰ ਜੀਵਣੇ ਸਾਧਿਕ ਸਿਧ ਨਾਥ ਗੁਰ ਚੇਲੇ...........

(ਵਾਰ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ)

.... ਤਾਂ ਇਹ ਵਚਨ ਸੁਣਕੇ ਸਭ ਆਇ ਚਰਨੀ ਲਗੇ ਤਬ ਬਾਬੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿਨਾਮ ਮੰਤ੍ਰ ਦ੍ਰਿੜਾਇਆ।

ਗੋਰਖ ਮਤੇ ਦੇ ਮੇਲੇ ਤੇ

ਫਿਰ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ, ਮਰਦਾਨਿਆਂ ਇਥੇ ਇਕ ਗੋਰਖ ਮਤਾ ਕਹੀਤਾ ਹੈ ਅਰ ਸਭ ਸਿਧ ਓਥੇ ਸਿਵਰਾਤ ਦੇ ਮੇਲੇ ਨੂੰ ਆਂਵਦੇ ਹਨ, ਸੋ ਚਲ ਅਸੀਂ ਭੀ ਸਿੱਧਾਂ ਨਾਲ ਗੋਸਟ ਕਰੀਏ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਦੋਨੋ ਗੋਰਖਮਤੇ ਨੂੰ ਗਏ। ਤਾਂ ਉਥੇ ਸਭ ਜੋਗੀ ਇਕਠੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਜੋ ਨਾਨਕ ਫਕੀਰ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਕਰੀਏ, ਕਯੋਂਜੇ ਇਸ ਨੂੰ ਜੀਤਾਂਗੇ ਤਾਂ ਅਸਾਡਾ ਵਡਾ ਮਰਾਤਬਾ ਹੋਵੈਗਾ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਉਥੇ ਜਾਇ ਪਿੱਪਲ ਹੇਠ ਆਸਣ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਸਿੱਧਾਂ ਪੁਛਿਆ ਤੁਸਾਂ ਕਉਨ ਤਪ ਕੀਤਾ ਹੈ ਸੋ ਸਭ ਜਗਤ ਤੁਸਾਡੇ ਵਸਿ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਅਸੀਂ ਇਕ ਨਾਮ ਦੇ ਗਾਹਕ ਹਾਂ ਅਤੇ ਅਸਾਨੂੰ ਜਗਤ ਦੇ ਵਸ ਕਰਣ ਨਾਲ ਕੁਛ ਪਰੋਜਨ ਨਹੀਂ ਕਯੋਂਕਿ ਜਿਸ ਦੇ ਪਾਸ ਚਿੰਤਾਮਣ ਹੋਂਦੀ ਹੈ ਸੋ ਹੋਰਨਾਂ ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਾਸਤੇ ਵੇਚਤੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਫਿਰ ਬਾਬੇ ਸ਼ਬਦ ਕਹਿਆ :-

ਕੋਈ ਪੜਤਾ ਸਹਸਾਕਿਰਤਾ ਕੋਈ ਪੜੇ ਪੁਰਾਣਾ।

[ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧ ।੧।(੮੭੬)]

..... ਤਾਂ ਸਿਧਾਂ ਕਹਿਆ ਕਿ ਜੇ ਤੂੰ ਸਾਡਾ ਜਗਿਆਸੀ ਹੋਵੇਂ ਅਤੇ ਅਸਾਡੇ ਗੋਰਖ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਲੇਵੈ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਤੀਨ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਅਤੇ ਤ੍ਰਿਹ ਕਾਲਾਂ ਦੀ ਗੰਮਤਾ ਕਰ ਦੇਈਏ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਅਸਾਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਤੀਨ ਲੋਕ ਅਤੇ ਤੀਨ ਕਾਲ ਹੀ ਝੂਠੇ ਹੀ ਦਿਖਾਏ ਹਨ। ਸੋ ਹੋਰ ਗੰਮਤਾ ਕਰਕੇ ਕੀ ਲੈਣਾ ਹੈ। ਅਰ ਅਸਾਂ ਨੇ ਤੀਨ ਲੋਕ ਅਰ ਤੀਨ ਕਾਲ ਏਕ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰ ਅਸਾਡੀ ਸੁਮਾ ਗਈ ਹੈ। ਤਾਂ ਭਰਥਰੀ ਨਾਥ ਬੋਲਿਆ ਜੋ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਵਿਚ ਗੋਰਖਨਾਥ ਥੀਂ ਬਿਨਾਂ ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਤੇਰੀ ਤਾਂ ਦੁਪੈਹਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਮਿਤ੍ਰ ਹੋਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਗੋਰਖ ਤ੍ਰਿਕਾਲਗ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਉਧਾਰ ਕਰੇ। ਪਰ ਸਪਤ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਥੀਂ ਪਾਰ ਰਾਜਾ ਪਦਮ ਲਾਭ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਬੇਟੀ ਪਦਮਾਵਤੀ ਹੈ ਸੋ ਜੇ ਅਰ ਸੰਧਿਆਂ ਸਮੇਂ ਤੂੰ ਚਥੇ ਜਾਵੇਂ ਅਰ ਉਸ ਨੂੰ ਵਰੇ ਤਾਂ ਤਬ ਤੇਰਾ ਜੀਵਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਭ ਸਿੱਧ ਬੈਠੇ ਸਨ ਅਰ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਉਡਨ ਦਾ ਬਲ ਲਗੇ ਦੱਸਣ ਪਰ ਦੋ ਪਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਸਕਤੀ ਕਿਸੇ ਵਿਚ ਨਾ ਹੋਈ। ਤਾਂ ਸਭਨਾਂ ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿਆ ਕਿ ਜੇ ਤੂੰ ਸਮਰਥ ਹੈ ਤਾਂ ਲੈ ਜਾਹ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ, ਹੇ ਭਰਥਰੀ ਤੂੰ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਭੀ ਕਹਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਭੀ ਅੱਖੀਆਂ ਮੀਟ। ਸੋ ਜਾਂ ਦੋਹਾਂ ਅੱਖੀਆਂ ਮੀਟੀਆਂ ਅਤੇ ਫਿਰ ਖੋਲੀਆਂ ਤਾਂ ਕਿਆ ਵੇਖਣ ਜੋ ਪਦਮਨਾਭ ਦੇ ਦੁਆਰੇ ਤੇ ਖਲੋਤੇ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਦੇਖ ਕੇ ਰਾਜੇ ਦੇ ਚੋਬਦਾਰ ਦੋੜੇ ਆਏ ਅਰ ਕਹਾ ਕਿ ਤਸਾਨੂੰ ਰਾਜਾ ਬੁਲਾਂਦਾਹੈ। ਸੋ ਜਦ ਇਹ ਤੀਨੋਂ ਅੰਦਰ ਗਏ ਤਾਂ ਰਾਜਾ ਚਰਨੀ ਲਗਾ ਅਰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਹੇ ਮਹਾਰਾਜ ਤੁਸੀਂ ਸੰਤ ਹੋ ਅਰ ਮੁਝ ਕੋ ਉਦਰ ਸੂਲ ਦਾ ਬੜਾ ਭਾਰੀ ਦੁਖ ਹੋ ਰਹਾ ਹੈ। ਸੋ ਆਪ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਮੇਰਾ ਦੁਖ ਦੂਰ ਕਰੋ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਜੇ ਤੂੰ ਆਪਣੀ ਬੇਟੀ ਦਾ ਅਜ ਸੰਧਯਾ ਵੇਲੇ ਭਰਥਰੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰ ਦੇਵੇਂ ਤਾਂ ਤੂੰ ਬਚਦਾ ਹੈਂ ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਨੇ ਵਿਆਹ ਕਰਨਾ ਮੰਨਿਆ ਅਰ ਉਸ ਨੂੰ ਉਦਰਸੂਲ ਥੋਂ ਸੁਖ ਹੋਇਆ। ਅਰ ਵਡੀਆਂ ਵਧਾਈਆਂ

ਹੋਇਆਂ ਅਤੇ ਫਿਰ ਭਰਥਰੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਹੋਇਆ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਹੇ ਭਰਥਰੀ ਤੂੰ ਬਰਖ ਪ੍ਰਯੰਤ ਇਥੇ ਹੀ ਰਹੁ ਅਰੁ ਭੋਗ ਕਰ ਸੋ ਜਬ ਤੇਰਾ ਬੇਟਾ ਉਤਪਤਿ ਹੋਵੇਗਾ ਤਬ ਤੂੰ ਫਿਰ ਸਿੱਧਾਂ ਵਿਚ ਆਵੀਂ। ਤਾਂ ਭਰਥਰੀ ਨੂੰ ਛੋਡ ਕੇ ਬਾਬਾ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਫੇਰ ਓਥੇ ਹੀ ਪਿਪਲ ਦੇ ਹੇਠ ਆਸੁਣ ਆਹਿ ਕੀਤਾ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਸਿੱਧਾਂ ਨਾਲ ਗੋਸਟ ਕਰਦਿਆਂ ਦੁਪੈਹਰ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਸਿੱਧਾਂ ਕਹਿਆ ਕੇ ਜਾਣੀਏ ਭਰਥਰੀ ਨਾਥ ਨੂੰ ਕਿਥੇ ਛਡ ਆਇਆ ਹੈ। ਅਤੇ ਇਹ ਛਾਵੇਂ ਬੈਠਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਧੁਪੇ ਬੈਠੇ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਸਿਧਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਲਾ ਕਰਕੇ ਪਿਪਲ ਨੂੰ ਉਡਾਇਆ। ਸੋ ਜਬ ਲਗਾ ਪਿੱਪਲ ਉਡਨੇ ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਪਿੱਪਲ ਨੂੰ ਪੰਜਾ ਮਾਰਿਆ ਤਾਂ ਓਹ ਪਿੱਪਲ ਠਹਿਰ ਗਿਆ। ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਤਰ ਪਤਰ ਤੇ ਪੰਜਾ ਲਗ ਖੜੋਤਾ ਤਾਂ ਸਭੇ ਸਿੱਧ ਏਹ ਕਉਤਕ ਦੇਖ ਖਦੇ ਆਨਿ ਅਸਟਾਂਗ ਡੰਡਉਤ ਕੀਤਾ ਅਰ ਕਹਿਆ ਕਿ ਅਗੇ ਇਸ ਜਗਾ ਦਾ ਨਾਮ ਗੋਰਖਮਤਾ ਹੈਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਨਾਨਕ ਮਤਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਤੇ ਜੇ ਕੋਈ ਇਹ ਤੇਰਾ ਪੰਜਾਂ ਪਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਦੇਖੇਗਾ ਅਰ ਚਰਚਾ ਤੁਸਾਡੀ ਅਰ ਅਸਾਡੀ ਸੁਣੈਗਾ ਉਸ ਦੇ ਸਭ ਪਾਪ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਸਭ ਸਿਧਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਉਪਦੇਸ ਕਰ ਕਹਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਮਤਾ ਹੋਇਆ। ਪਰ ਹੁਣ ਚਲ ਮਰਦਾਨਿਆਂ ਹਸਤਨਪੁਰ ਜੋ ਕੈਰਵਾਂ ਪਾਂਡਵਾਂ ਦੀ ਨਗਰੀ ਹੈ, ਊਹਾ ਚਲ ਦਰਸਨ ਕਰੀਏ।

ਸੱਜਣ ਠੱਗ ਨਿਸਤਾਰਾ

ਬਾਬਾ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਰਮਤੇ ਰਮਤੇ ਹਸਤਨਾਪੁਰ ਅਰ ਦਰਵਾਜੇ ਕੇ ਬਾਹਰ ਜਾ ਬੈਠੇ। ਤਾਂ ਅਗੋਂ ਇਕ ਭਾਹੀ ਸਜਣ ਆਇਆ ਅਤੇ ਉਸ ਬਹੁਤ ਆਦਰ ਭਾਉ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਸਾਡੇ ਠਾਕਰ ਦੁਆਰੇ ਚਲ ਕੇ ਡੇਰਾ ਕਰੋ। ਤਾਂ ਇਕ ਜਗਿਆਸੀ ਨੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਅਕੱਲਿਆਂ ਹੋਕੇ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਇਹ ਬੜਾ ਠੱਗ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਦਿਨੇ ਆਏ ਗਏ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਰ ਰਾਤ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਓਥੇ ਹੀ ਦਬ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਕੁਛ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਦਾਰਥ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸੋ ਲੈ ਕੇ ਅਧਾ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਧਾ ਆਪ ਰਖਦਾ ਹੈ। ਅਰ ਤੁਸੀਂ ਉੱਤਮ ਪੁਰਖ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਆਂਵਦੇ ਹੋ। ਸੋ ਤੁਸਾਂ ਇਸਦੇ ਠਾਕਰ ਦੁਆਰੇ ਡੇਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਜੋ ਇਥੇ ਆਏ ਹਾਂ ਸੋ ਠਗਾਂ ਤੇ ਚੋਰਾਂ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰਨ ਆਏ ਹਾਂ ਤਾਂ ਜੇ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਕੁਛ ਡਰ ਨਹੀਂ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਚਲ ਮਰਦਾਨਿਆ ਭਾਈ ਸਜਣ ਦੇ ਘਰ ਡੇਰਾ ਕਰੀਏ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਬੋਲਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਹੋ। ਪਰ ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਮਾਰ ਸੁਟੇਗਾ ਤਾਂ ਪਿਛਲੇ ਮੇਰੇ ਕੀ ਆਖਣਗੇ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ, ਕਿ ਮਰਦਾਨਿਆਂ ਜੋ ਲਗ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਤੇ ਕਾਲ ਅਰ ਕਾਰਨ ਇਹ ਤਿੰਨੇ ਵਸਤੂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਤੌਂ ਤਕ ਇਹ ਸਰੀਰ ਗਿੜਦਾ ਨਹੀਂ। ਕਿਯੋਂ ਜੋ ਜਦ ਸਵਾਸਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ ਪੂਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਰ ਜਿਸ ਜਗਾ ਸਰੀਰੁ ਹੋਵੇ ਸੋ ਜਾਗਾ ਭੀ ਹੋਵੈ ਅਰ ਜਿਸ ਸਸਤ੍ਰ ਯਾ ਜਿਸ ਦੁਖ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਛੁਟਣਾ ਹੋਵੇ ਸੋ ਜਦ ਓਹ ਸਭ ਸਬਬ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਛੁਟਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਤੂੰ ਸੰਸਾ ਨਾ ਕਰ ਅਤੇ ਫਿਰ ਜੇ ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਮਰਾਇ ਲੈ ਜਾਂਵਾਗੇ ਤਾਂ ਸੰਗੀ ਕੇਹੜਾ ਕਰਾਂਗੇ। ਸੋ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਬਾਬੇ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਸਜਣ ਦੇ ਠਾਕਰ ਦੁਆਰੇ ਡੇਰਾ ਜਾਇ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਫਿਰ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਮਰਦਾਨਿਆਂ, ਸੂਹੀ ਰਾਗ ਵਿਚ ਸਬਦ ਗਾਉ :-

ਊਜਲ ਕੈਹਾ ਚਿਲਕਣਾ ਘੋਟਮ ਕਾਲੜੀ ਮਸ।

[ਸੂਹੀ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੬ । ੧ । (੭੨੯)]

...... ਸੋ ਜਾਂ ਇਤਨੇ ਵਚਨ ਬਾਬੇ ਕਹੇ ਤਾਂ ਸਜਣ ਆਇ ਚਰਨੀ ਲਗਾ ਤਾਂ ਉਨਕੋ ਸਤਿਨਾਮ

ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਬਾਬੇ ਦ੍ਰਿੜਾਇਆ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਮਰਦਾਨਿਆਂ ਇਹ ਸੱਜਣ ਜੋ ਆਣ ਚਰਨੀ ਲਗਾ ਹੈ ਸੋ ਏਸ ਬਡੇ ਪਾਪ ਕੀਤੇ ਹਨ ਪਰ ਜੈਸਾ ਇਹ ਪਾਪੀ ਹੈ ਤੈਸਾ ਪਰਮੇਸਰ ਦਾ ਨਾਮ ਬਡਾ ਦਾਤਾਰ ਹੈ ਕਯੋਂ ਕਿ ਨਾਮ ਤੇ ਅਜਾਮਲ ਆਦਿਕ ਪਾਪੀ ਕਈ ਉਧਾਰੇ ਹਨ ਤਾਂ ਤੂੰ ਭੀ ਜੇ ਪਾਪ ਅਗੋਂ ਛਡ ਦੇਵੇਂਗਾ ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਪੀ ਉਧਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਤਾਂ ਸੱਜਣ ਪੈਰਾ ਤੇ ਡਿਗ ਪਿਆ ਅਰ ਕਹਯਾ ਕਿ ਜੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਪ ਮੇਰੇ ਬਖਸ਼ੀਅਨ ਤਾਂ ਫਿਰ ਅਗੋਂ ਨਾਰਾਇਨ ਦਾ ਮੈਂ ਭਜਨ ਕਰਾਂਗਾ ਅਤੇ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਾਂਗਾ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਨਾਰਾਇਣ ਦਾ ਨਾਮ ਐਸਾ ਹੈ ਜੋ ਪਿਛਲੇ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਗੋਂ ਉਪਜਣੇ ਨਹੀਂ ਦੇਂਦਾ। ਸੋ ਤੁਸਾਂ ਨਾਮ ਭੀ ਜਪਣਾ ਤੇ ਬਾਣੀ ਭੀ ਪੜ੍ਹਣੀ।

ਪਰਯਾਗ ਅਤੇ ਕਾਂਸੀ ਜਾਣਾ

...... ਸਜਣ ਠੱਗ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਕਾਂਸੀ ਨੂੰ ਚਲੇ ਅਰ ਗੰਗਾ ਅਰ ਜਮਨਾ ਦੇ ਕੰਢੇ ਜਾਇ ਡੇਰਾ ਕੀਆ ਤੇ ਸਭਨਾ ਪੰਡਤਾਂ ਨੂੰ ਖਬਰ ਪਈ ਅਰ ਸਭ ਦਰਸ਼ਨ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਏ। ਤਾਂ ਪੰਡਤਾਂ ਪੁਛਿਆ ਜੋ ਅਸੀਂ ਨਿਤ ਵੇਦਾਂ ਸਾਸ਼ਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਦੇ ਹਾਂ ਅਰ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ ਸੋ ਸਾਡਾ ਅਹੰਕਾਰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਮਿਟਦਾ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਅੰਦਰਹੁ ਜੋ ਖੋਟ ਨਹੀਂ ਉਠਤਾ ਸੋ ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਵੇਦਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਕਰਤੇ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦ ਬੋਲਿਆਃ-

ਲਬ ਕੁਤਾ ਕੂੜ ਚੂਹੜਾ ਠਗ ਖਾਧਾ ਮਰਦਾਰ
ਪਰ ਨਿੰਦਾ ਪਰਮਲ ਮੁਖ ਸੁਧੀ ਅਗਨ ਕ੍ਰੋਧ ਚੰਡਾਲ।

[ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧ । ੪ । (੧੫)]

...... ਤਾਂ ਪੰਡਤਾਂ ਨੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਏਸ ਕਾਂਸੀ ਪੁਰੀ ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਵੇਦਾਂ ਮਹਿਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਕਯੋਂਕਿ ਜੋ ਏਸ ਕਾਂਸੀ ਪੁਰੀ ਮਹਿ ਪਾਪੀ ਵ ਪੁੰਨੀ ਜੀਵ ਸਰੀਰ ਤਿਆਗਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਸਿਵ ਪੁਰੀ ਕਉਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਮਰਤੇ ਵੇਰੀ ਸਿਵ ਜੀ ਰਾਮ ਨਾਮ ਕਾ ਮੰਤ੍ਰ ਪਾਣੀ ਦੇ ਕੰਨ ਵਿਚ ਸੁਨਾਵਤੇ ਹਨ। ਅਤੇ ਨਾਮ ਭਗਵੰਤ ਕਾ ਐਸਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਜੀਵ ਕਿਸੇ ਦੇਸ ਮਹਿ ਪੜੇ ਸੋਇ ਮੁਕਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਕਬੀਰ ਜੀ ਕਾਂਸੀ ਕੋ ਛੋੜ ਕੈ ਮਗਹਰ ਮੇਂ ਜਾਇ ਬਸੇ ਹੈਂ ਸੋ ਊਹਾਂ ਹੀ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਅਰ ਊਹਾਂ ਹੀ ਮੁਕਤ ਪੜੇ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਤਾਂ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕਾ ਨਾਮ ਹੀ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਪੰਡਤਾਂ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਕੇ ਤੋ ਅਨੇਕ ਨਾਮ ਹੈਂ ਸੋ ਕੌਨ ਸਾ ਮਹਾਰਾਜ ਕਾ ਨਾਮ ਮੁਕਤਿ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਜਿਤਨੀਆਂ ਨਦੀਆਂ ਤੇ ਬੇੜੀਆਂ ਹੋਤੀਆਂ ਹੈਨ ਸੋ ਸਭੋ ਪਾਰ ਉਤਾਰਤੀਆਂ ਹੈਨ। ਤਾਂ ਤੇ ਜਿਸ ਬੇੜੀ ਤੇ ਕੋਈ ਚੜਤਾ ਹੈ ਉਸੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪਰਜੋਜਨ ਹੈ ਸੋ ਤੈਸੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕੇ ਨਾਮ ਸਭ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੈਨ ਪਰ ਜੌਨਸਾਂ ਨਾਮ ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਕੋ ਉਪਦੇਸ ਕੀਤਾ ਹੈ ਸੋਈ ਇਸ ਨੋ ਕਲਿਆਨ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਇਹ ਬਚਣ ਸੁਣ ਕੇ ਸਭ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕੇ ਚਰਨਾਂ ਪਰ ਗਿਰ ਪੜੇ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਉਨ ਕੋ ਸਤਨਾਮ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕੀਤਾ।

ਅਜੁਧਿਆ ਜਾਣਾ

ਤਬ ਫਿਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਅਜੁਧਿਆ ਕੋ ਜਾਤੇ ਭਏ ਅਰ ਕਹਿਆ ਕਿ ਮਰਦਾਨਿਆ ਇਹ ਅਜੁਧਿਆ ਨਗਰੀ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦ ਜੀ ਕੀ ਹੈ ਸੋ ਚਲ ਇਸ ਕਾ ਦਰਸਨ ਕਰੀਏ। ਤਬ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨਦੀ ਤੇ ਜਾਇ ਉਤਰੇ ਅਤੇ ਸੁਣ ਕਰ ਸਭ ਲੋਕ ਚਰਨੀਂ ਆਇ ਲਗੇ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਜੀ ਨਗਰੀ ਤੋਂ ਸਾਥ ਲੇ ਗਏ ਸੇ। ਅਰ ਇਹ ਨਗਰੀ ਕਹਾਂ ਸੋਂ ਆਈ ਹੈ। ਤਾਂ ਉਨਾਂ ਪੰਡਤਾਂ ਨੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਘਰ

ਤੋ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਗਏ ਪਰ ਜਉਨ ਸੇ ਦਰਸਨ ਉਨਕਾ ਕਰਤੇ ਸੇਂ ਅਉਰ ਨਾਮ ਉਨ ਕਾ ਜਪਤੇ ਸੇ ਓਹ ਬੈਕੁੰਠ ਧਾਮ ਨੂੰ ਜਾਇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੂਏ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਤੁਸੀਂ ਭੀ ਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਪਰਮੇਸਰ ਕਾ ਨਾਮ ਜਪੋ ਅਰ ਧਿਆਨ ਕਰੋਗੇ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਭੀ ਬੈਕੁੰਠ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵਹੁਗੇ।

.... ਤਾਂ ਇਤਨੀ ਬਾਤ ਸੁਣਕਰ ਸਭ ਲੋਕ ਬਾਬੇ ਜੀ ਦੀ ਚਰਨੀ ਗਿੜ ਪੜੇ। ਅਰ ਕਹਿਆ ਕਿ ਸਾਡਾ ਉਧਾਰ ਕਰੀਏ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ, ਕਿ ਜਗਤ ਨੂੰ ਅਨਿਤ ਜਾਣਨਾ ਅਰਿ ਸਤਿਨਾਮ ਕਾ ਜਾਪ ਕਰਨਾ ਸੋ ਇਹ ਉਪਦੇਸ ਕਰਕੇ ਫਿਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਅਗੇ ਗਇਆ ਨੂੰ ਟੁਰੇ।

ਗਇਆ ਜਾਣਾ

ਸੋ ਜਬ ਗਇਆ ਨੂੰ ਜਾਇ ਪਹੁਚੇ ਤਾਂ ਸਭ ਉਥੋਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਆਨ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਪੁਛਿਆ ਇਸ ਨਗਰੀ ਦਾ ਨਾਉਂ ਗਇਆ ਕਿਉਂ ਕਰ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਉਨਾਂ ਕਹਿਆ, ਕਿ ਗਇਆਸੁਰ ਨਾਮ ਰਾਖਸ ਸੀ, ਅਰਤ ਤਿਸ ਕੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕੀ ਭਗਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਸੀ। ਸੋ ਉਸ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਤਪ ਕੀਤਾ ਅਤ ਮਹਾਰਾਜ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਕਹਾ ਕੁਛ ਵਰ ਮਾਂਗ। ਤਾਂ ਉਹ ਕਹਿਆ, ਕਿ ਸਾਰਾ ਜਗਤ ਹੀ ਨਰਕ ਕੋਈ ਨਾ ਜਾਵੈ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਜੇ ਕਦੀ ਸੰਸਾਰ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਭੋਗੇ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਜਗਤ ਭ੍ਰਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਉਹ ਰਾਖਸ਼ ਕਹਿਆ ਕਿ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਦੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ ਮੈਨੂੰ ਭੁਗਾਈਏ। ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੂਈ, ਕਿ ਤੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਿਥਵੀਂ ਪਰ ਸੈਨ ਕਰ। ਸੋ ਅਬ ਜੋ ਕੋਈ ਤੇਰੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਉਪਰ ਆਨ ਸਰੀਰ ਤਿਆਗੇਗਾ ਸੋ ਮੇਰੀ ਪੁਰੀ ਨੂੰ ਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਰ ਜਿਨੋਂ ਕੇ ਪਿਤਰ ਅਵਗਤ ਗਏ ਹੋਏ ਹੋਣ ਸੋ ਜੇ ਈਹਾਂ ਉਨ ਕੇ ਪਿੰਡ ਪਤਲ ਕਰਨ ਤਾਂ ਉਨਹੁ ਕਾ ਭੀ ਉਧਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਡਤਾਂ ਨੇ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਕਹਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਪਰਦੇਸ ਫਿਰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਤੇ ਪਿਤਰਾਂ ਦਾ ਅਤੇ ਅਪਣੇ ਜਗਿਆਸੀਆਂ ਦਾ ਅਤੇ ਅਪਣਾ ਵੀ ਦੀਵਾ ਅਰ ਕਿਰਿਆ ਕਰਾ ਛਡੀ ਹੈ, ਪਰ ਐਸੀ ਕਿਰਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜੋ ਅਗਿਆਨ ਦਾ ਅੰਧੇਰ ਸਭ ਮਿਟ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਤੇ ਸੁਰਗ ਅਰ ਨਰਕ ਜੋ ਹੈਨ ਸੋ ਅਗਿਆਨ ਵਿਖੇ ਹੈਨ। ਤਾਂ ਤੇ ਜਿੰਨਾਂ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਦੀਵਾ ਬਾਲਿਆ ਹੈ ਤਿਨ ਕਾ ਉਧਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਇਸ ਕੇ ਪਰਥਾਇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਆਸਾ ਰਾਗ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦ ਬੋਲਿਆ :-

ਦੀਵਾ ਮੇਰਾ ਏਕ ਨਾਮ ਦੁਖ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ਤੇਲ

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ । ੩੨ । (੩੫੮)]

.... ਸੋ ਇਤਨਾ ਸੁਣ ਕੇ ਸਭ ਚਰਨਾਂ ਪਰ ਗਿਰ ਪੜੇ, ਤਬ ਬਾਬੇ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿਨਾਮ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕਰ ਕੇ ਆਪ ਪਟਣੇ ਨੂੰ ਗਏ।

ਪਟਣੇ ਜਾਣਾ

ਤਬ ਨਾਨਕ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ ਕਰ ਕੇ ਪਟਣੇ ਨੂੰ ਗਏ। ਤਾਂ ਜਿਹੜਾ ਰਾਜਾ ਕੁਰਖੇਤਰ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਸੀ, ਤੇ ਸਰੀਕਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਫੇਰ ਉਸ ਪਟਣੇ ਦਾ ਰਾਜ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤਾਂ ਰਾਜਾ ਆਣ ਦਰਸਨ ਲਗਾ। ਅਰ ਫੇਰ ਰਾਜੇ ਦੀ ਮਾਤਾ ਅਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੋਨਹੁ ਆਈਆਂ। ਤਾਂ ਰਾਜਾ ਜੀ ਮਾਤਾ ਨੇ ਆਨ ਕਰ ਮਥਾ ਟੇਕਿਆ। ਪਰ ਰਾਜੇ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਖੜੀ ਰਹੀ। ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਕੀ ਮਾਤਾ ਨੇ ਅਪਣੀ ਬਹੁ

ਕੋ ਕਹਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਭੀ ਮਥਾ ਟੇਕ ਤਾਂ ਉਸ ਆਖਿਆ ਕਿ ਮੇਰੇ ਬਨ ਠਿਲਤੇ ਹਨ ਸੋ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਮੈਂ ਨਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ ਸੋ ਉਠ ਕੇ ਉਤਰ ਅਰ ਪ੍ਰਸਨ ਕਾ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੇ ਸਲੋਕ ਉਚਾਰਿਆ :-

ਓਤੰਗੀ ਪੈ ਓਹਰੀ ਗਹਿਰੀ ਗੰਭੀਰੀ.......

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਫਿਰ ਦੋਨੋਂ ਚਰਨੀ ਲਗੀਆ।

[ਸਲੋਕ ਮਹਦਾ ੧ । ਸਲਕੋ ਵਾਰਾਂ ਤੇ ਵਧੀਕ (੧੪੧੦)]

ਜਗਨ ਨਾਥ ਦੁਆਰੇ ਜਾਣਾ

ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਬੈਠਾਇ ਕਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਜਗਨ ਨਾਥ ਕੇ ਦੁਆਰੇ ਪਰ ਜਾਇ ਬੈਠੇ। ਤਾਂ ਪਾਂਡੇ ਜਗਨ ਨਾਥ ਦੀ ਆਰਤੀ ਲਗੇ ਕਰਨ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਮਾਧ ਲਾਇਕੇ ਬੈਠੇ ਰਹੇ। ਤਬ ਸਭ ਪਾਂਡੇ ਆਰਤੀ ਕਰ ਕੇ ਬਾਬੇ ਪਾਸ ਆਇ ਬੈਠੇ ਅਰ ਉਨਾਂ ਕਹਿਆ, ਤੁਸੀਂ ਜਾਤ੍ਰੀ ਆਏ ਹੋ। ਅਰ ਅਸਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਆਰਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਰ ਤੁਸੀਂ ਕਯੋਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਏਕ ਈਸਵਰ ਕੀ ਆਰਤੀ ਹੈ ਅਰ ਏਕ ਜੀਵ ਕੀ ਆਰਤੀ ਹੈ। ਸੋ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹਮ ਸੁਣਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਦੇਖਤੇ ਹੈ ਸੋ ਅਉਰ ਹਮ ਕੈਸੀ ਆਰਤੀ ਕਰੈ। ਤਾਂ ਪਾਂਡਿਆ ਕਹਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀ ਕੌਨ ਸੀ ਆਰਤੀ ਸੁਣੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਸ਼ਬਦ ਆਖਿਆ:-

ਗਗਨ ਮੈ ਥਾਲ ਰਵਿ ਚੰਦ ਦੀਪਕ ਬੈਲ ਤਾਰਕਾ ਮੰਡਲ ਜਨਕ ਮੋਤੀ .....

[ਧਨਾਸਰੀ ਮਹਲਾ ੧ । ਆਰਤੀ । ੯ । (੬੬੩)]

..... ਤਾਂ ਏਹ ਬਚਨ ਸੁਣਕੇ ਪਾਂਡੇ ਚਰਨਾਂ ਪਰ ਗਿਰ ਪੜੇ। ਅਤੇ ਫਿਰ ਰਾਤ ਕੋ ਜਗਨ ਨਾਥ ਸੁਪਣੇ ਮੈਂ ਆਇਆ ਅਰ ਤਿਨੋਂ ਪਾਂਡਿਉਂ ਕੋ ਕਹਾ ਕਿ ਮੇਂ ਹੀ ਨਾਨਕ ਰੂਪ ਧਾਰਿਆ ਹੈ। ਜਗਤ ਦੇ ਉਧਾਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ। ਸੋ ਤੁਸੀ ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਜਿਸ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬੈਠੇ ਹਨ ਤਿਸ ਜਗਾਂ ਦੀਵਾ ਅਰ ਪੂਜਾ ਕਰਨੀ।.....

ਬਾਬਾ ਜੀ ਉਥੋਂ ਉਠ ਕੇ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਆ ਬੈਠੇ।

ਸਾਖੀ ਰਾਜੇ ਸ਼ਿਵਨਾਭ ਦੀ

.... ਤਾਂ ਫੇਰ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਮਰਦਾਨਿਆ ਉਹ ਜੋ ਬਾਣੀਆਂ ਤੇਰੀ ਬੇਟੀ ਵਾਸਤੇ ਪਦਾਰਥ ਲਿਆਇਆ ਸੀ ਸੋ ਸਿੰਗਲਾਦੀਪ ਵਿਖੇ ਸਿਵਨਾਭ ਰਾਜੇ ਕੀ ਨਗਰੀ ਮੈਂ ਸੋਦਾਗਰੀ ਨੂੰ ਗਇਆ ਸੀ। ਅਰ ਉਥੇ ਸਭ ਲੋਕ ਇਕਾਦਸੀ ਬਰਤ ਰਖਦੇ ਸੇ ਅਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨੇਮ ਸੀ : ਕਿ ਜੋ ਇਕਾਦਸੀ ਨਾ ਰਖੇ ਉਸ ਨੂੰ ਡੰਡ ਕਰਨਾ। ਅਤੇ ਜਦ ਓਹ ਬਾਣੀਆਂ ਓਥੇ ਗਇਆ ਸੀ ਕਿ ਤਾਂ ਓਹ ਇਕਾਦਸੀ ਦਿਹਾੜੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਵੰਡ ਖਾਵੇ। ਤਾਂ ਇਕ ਦਿਲ ਰਾਜੇ ਸਿਵ ਨਾਭ ਕੋਲ ਲੋਕਾਂ ਚੁਗਲੀ ਜਾਇ ਕੀਤੀ ਜੋ ਇਕ ਬਾਣੀਆਂ ਇਕ ਬਾਣੀਏ ਦੇ ਘਰ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਸੋ ਉਸ ਇਕਾਦਸੀ ਨਹੀਂ ਰਖੀ। ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਆਖਿਆ ਉਸ ਕੋ ਪਕੜ ਲਿਆਵੋ ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਸਕੋ ਰਾਜੇ ਪਾਸ ਲਿਆਏ, ਤਬ ਰਾਜੇ ਪੁਛਿਆਂ ਤੂੰ ਇਕਾਦਸੀ ਥਯੋਂ ਨਹੀਂ ਰਖੀ। ਤਾਂ ਉਸ ਆਖਿਆ, ਕਿ ਅਸਾਡੇ ਗੁਰਾਂ ਦਾ ਬਚਨ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਸੰਜਮ ਨਾਲ ਅਹਾਰ ਕਰਦੇ ਹੈਂ ਅਰ ਮਹਾਰਾਜ ਕੋ ਭਜਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਸਦਾ ਇਕਦਾਸੀ ਉਨਾਂ ਦੇ ਘਰ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਗਤ ਮੈਂ ਪੰਦ੍ਰਵੇਂ ਦਿਨ ਆਵਤੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਏਹ ਭੀ ਅਲਪ ਅਹਾਰ ਖਾਵਣ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਭਜਨ ਕਰਨ ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਪੁਛਿਆ, ਤੇਰਾ ਗੁਰੂ ਕੌਣ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਕਹਿਆ, ਮੈਂ ਾਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਸਿਖ ਹੋਂ। ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਦਰਸਨ ਕਰਿਆ ਚਾਹੁਤਾ ਹੋਂ ਸੋ ਮੁਝੇ ਕਯੋਂ ਕਰ ਦਰਸਨ ਹੋਵੇ। ਤਾਂ ਬਾਣੀਏ ਕਹਿਆ ਤੂੰ ਸਤਨਾਮ ਕਾ ਜਾਪ ਕਰ ਅਰ ਧਰਮਸਾਲ ਈਹਾਂ ਬਣਵਾਇ ਅਰ ਆਏ ਗਏ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਭੀ ਤੈਨੂੰ ਦਰਸਨ ਦੇਣਗੇ।

ਤਾਂ ਬਾਣੀਏ ਕਹਿਆ ਕੇਹੜੇ ਭੇਖ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਤਾ ਬਾਣੀਏ ਕਹਿਆ ਉਸ ਦੇ ਸਭੇ ਭੇਖ ਹਨ ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਭੇਖ ਵਿਚ ਦਰਸਨ ਦੇਵਣੇ। ਤੂੰ ਸਿਦਕ ਕਰ ਕੇ ਚਿਤਕਰ। ਤਾਂ ਉਸ ਰਾਜੇ ਨੇ ਸੁਕੇ ਹੋਏ ਬਾਗ ਮੇਂ ਧਰਮਸਾਲ ਬਣਾਈ ਹੈ ਅਰ ਆਏ ਗਏ ਸੰਤ ਸਾਧ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਅਸਾਂ ਭੀ ਉਥੇ ਜਰੂਰ ਜਾਵਣਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨ ਕਹਿਆ ਭਲਾ ਜਿਵੇਂ ਤੁਸਾਡੀ ਰਜਾਇ।

ਸਾਖੀ ਕੌਡੇ ਰਾਖਸ ਦੀ

...... ਤਾਂ ਉਥੋਂ ਬਾਬਾ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਤੁਰੇ। ਸੋ ਅਗੇ ਬੜਾ ਉਦਿਆਨ ਬਨ ਆਇਆ। ਅਤੇ ਫਿਰ ਕੌਡਾ ਰਾਖਸ ਉਸ ਉਦਿਆਲ ਬਨ ਵਿਖੇ ਮਿਲਿਆ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ, ਜਿ ਤੁਸਾਂ ਸਾਨੂੰ ਆਣ ਮਰਵਾਇਆ, ਕਯੋਂਕਿ ਇਹ ਰਾਖਸ ਸਾਨੂੰ ਖਾਇ ਜਾਵੈਗਾ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਿਆ ਇਸਦਾ ਭੀ ਅਸਾਂ ਉਧਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਤਉ ਲਗ ਕੌਡਾ ਰਾਖਸ ਆਣ ਕਰ ਇਕ ਮੋਢੇ ਇਕ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਅਤੇ ਇਕ ਮੋਢੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲੈ ਗਇਆ। ਸੋ ਉਸਦਾ ਦਸਤੂਰ ਸੀ ਕਿ ਤੇਲ ਦੇ ਕੜਾਹੇ ਵਿਚ ਤਲ ਕੇ ਖਾਣਾ। ਸੋ ਜਦ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਲਗਾ ਤੇਲ ਦੇ ਕੜਾਹੇ ਵਿਚ ਪਾਵਣ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਬਾਬਾ ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਆਨ ਮਰਵਾਇਓ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਆਖਿਆ, ਮਰਦਾਨਿਆਂ ਤੂੰ ਸਤਿਨਾਮ ਆਖ ਕੇ ਕੜਾਹੇ ਵਿਚ ਹੱਥ ਪਾਇ। ਸੋ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਮਰਦਾਨੇ ਸਤਿਨਾਮ ਆਖ ਕੇ ਕੜਾਹੇ ਵਿਚ ਹਥ ਪਾਇਆ ਤਾਂ ਕੜਾਹਾ ਤੇਲ ਦਾ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਠੰਡਾ ਹੋਇ ਗਇਆ ਤਾਂ ਫਿਰ ਬਾਬਾ ਸਬਦ ਬੋਲਿਆ :-

ਡਰਿ ਘਰਿ ਘਰਿ ਡਰਿ ਡਰੁ ਡਰੁ ਜਾਇ.......

[ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ ਮਹਲਾ ੧ ।੨ ।(੧੫੧)]

ਤਾਂ ਕੌਡਾ ਰਾਖਸ਼ ਆਣ ਚਰਨੀ ਲਗਾ ਤੇ ਉਸ ਕਹਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ ਮੇਰੀ ਭੁਲ ਬਖਸੀਏ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਤੂੰ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਲਿਆਇਆ ਹੈਂ ਸੋ ਜੋ ਤੇਰਾ ਅਹਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਖਾਉ। ਤਾਂ ਉਸ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਮੈਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸੀ ਅਰ ਮੇਰੇ ਘਰ ਗੁਰ ਆਏ ਸਨ। ਸੋ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਦਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਨਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਸਰਾਪ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਤੂੰ ਰਾਖਸ਼ ਹੋਵੇਗ ਤਾਂ ਮੈਂ ਚਰਨਾ ਪਰ ਗਿੜ ਪਿਆ, ਅਰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜੋ ਜੀ ਮੇਰਾ ਉਧਾਰ ਕਿਉਂ ਹੋਵਿਹਗਾ। ਤਾਂ ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਕਹਿਆ ਜਾਦ ਤੈਨੂੰ ਸੱਤਾਂ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਕਰ ਪਛਾਣਾਗਾ। ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਹਿਆ, ਕਿ ਜਿਨਾਂ ਨੇ ਹਥ ਪਾਇਆ ਤੇਲ ਦਾ ਕੜਾਹਾ ਠੰਡਾ ਹੋ ਜਾਵੈਗਾ ਸੋ ਉਹ ਸੰਤ ਹੋਣਗੇ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਇਕ ਉਨਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਸੀਸਾ ਦੀਆ ਅਰ ਕਹਿਆ ਕਿ ਇਸ ਸੀਸੇ ਵਿਚ ਜਿੰਨਾਂ ਦਾ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ ਨਿਆਈ ਮੁੱਖ ਨਜਰ ਆਵੇ ਸੋ ਉਨਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤ ਜਾਣੀ। ਸੋ ਉਹ ਸੀਸਾ ਬਾਬੇ ਦੇ ਰੋਬਰੂ ਲੈ ਆਇਆ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ, ਮਰਦਾਨਿਆ ਤੂੰ ਸੀਸਾ ਵੇਖ। ਤਾਂ ਜਦ ਮਰਦਾਨਾ ਸੀਸਾ ਲੈ ਕੇ ਵੇਖੇ ਤਾਂ ਜਿਤਨੇ ਮਿਰਤਕ ਪਏ ਹੋਏ ਸਨ ਕਿਸੇ ਦਾ ਮੁਖ ਬਗਿਆੜ ਦਾ ਅਰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਗਿੱਦੜ ਦਾ ਅਰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕੁਤੇ ਦਾ ਕਰ ਬਾਬੇ ਦਾ ਅਰ ਅਪਣਾ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦਾ ਮੁਖ ਡਿਠਾ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕੌਡੇ ਰਾਖਸ਼ ਤੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ ਕੇ ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਉਪਦੇਸ ਦਿੱਤਾ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਕੌਡਾ ਅਪਣਾ ਸਰੀਰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਅਰ ਦੇਵਤਿਆਂ ਕਾ ਸਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਦੇਵ ਲੋਕ ਕੋ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਤਾਂ

ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਬਾਬਾ ਜੀ ਇਹ ਸੀਸਾ ਨਾਲ ਲੈ ਚਲੀਏ ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਿਆਂ ਏਹ ਵੀਚਾਰ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਜਿੰਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੋਂਦਾ ਹੈ ਸੋਈ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਅਤੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀਆਂ ਪਰਕਿਰਤਾਂ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹੈਂ।

ਤ੍ਰਿਆ ਰਾਜ ਦੀ ਸਾਖੀ

ਤਬ ਬਾਬਾ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਉਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਟੁਰੇ। ਸੋ ਅਗੋਂ ਤ੍ਰਿਆ ਰਾਜ ਵਿਚ ਜਾਇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਏ। ਸੋ ਉਥੇ ਸਭ ਤਿਰਿਆਂ ਦਾ ਹੀ ਰਾਜ ਸੀ। ਅਤ ਮਰਦਾਨਾ ਨਗਰੀ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਗਇਆ ਤਾਂ ਅਗੇ ਇਕ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਛਤ੍ਰਾ ਬਣਾ ਕੇ ਬੰਨ ਰਖਿਆ। ਸੋ ਜਦ ਤੀਸਰਾ ਪਹਿਰ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਵਿਚਾਰਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਤਿਕਰ ਮਰਦਾਨਾ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਸੋ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਦੇਖਿਏ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇਖਣ ਤਾਂ ਇਕ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਛੱਤ੍ਰਾ ਕਰ ਕੇ ਬੰਨਿ ਰਖਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਇਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਸਿਰ ਸਾਥ ਦੇਗਾ ਚਮੜ ਜਾਵੈ। ਸੋ ਉਸ ਦੇ ਸਿਰ ਸਾਥ ਘੜਾ ਚਮੜ ਗਿਆ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਜੇ ਸਾਡੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਲਿਆਵੋਗੇ ਤਾਂ ਘੜਾ ਤੁਸਾਡੇ ਸਿਰੋਂ ਉਤਰੇਗਾ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਸਭ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਉਥੇ ਆਇ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੋਈਆਂ। ਅਰ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਭੀ ਜੰਤ੍ਰ ਮੰਤ੍ਰ ਚਲਾਵਣ ਲਗੀਆਂ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਵਿਚ ਸਬਦ ਬੋਲਿਆ:-

ਮਨਮੁਖਿ ਭੁਲੈ ਭੁਲਾਇਐ ਭੂਲੀ ਠਉਰ ਨ ਕਾਇ॥

[ਸਿਰੀ ਰਾਮ ਮਹਲਾ ੧ । ੧੨ । (੬੦)]

ਇਤਨਾ ਸੁਣ ਕਰ ਰਾਣੀ ਸਮੇਤ ਜਿਤਨੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਹੈਸਨ ਸੋ ਸਭ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਗਿਰ ਪੜੀਆਂ ਅਰ ਕਿਹਾ, ਕਿ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਕਰੀਏ ਆਪਣ ਅਰ ਉਪਦੇਸ ਕਰੀਏ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਤੁਸਾਂ ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਜਾਪ ਜਪਣਾਂ, ਅਰ ਇਥੇ ਧਰਮਸਾਲਾ ਬਣਾਵਣੀ, ਅਰ ਆਏ ਗਏ ਸੰਤਾਂ ਸਾਧਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ, ਅਰ ਸਗ੍ਰਾਂਦ ਅਮਸਿਆ ਦੇ ਦਿਨ ਗੁਰਪੁਰਬ ਕਰਨਾ, ਅਰ ਕੜਾਹ ਕਰਨ ਅਰ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਾ। ਅਤੇ ਜੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਭਜਨਾ ਵਾਲਾ ਹੋਵੈ ਤਿਸ ਅਗੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣਾ। ਅਤੇ ਜੰਤ੍ਰ ਮੰਤ੍ਰ ਨਹੀ ਚਲਾਵਣਾ। ਤਾਂ ਸਭਣਾ ਏਹ ਬਚਨ ਮੰਨਿਆ ਅਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਇਹ ਬਚਨ ਮਨਾਇਕੇ ਅਗਾਂਹ ਨੂੰ ਟੁਰੇ।

ਚੰਗੇ ਭਾਟੜੇ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਬਣਾਉਣਾ

ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਤ੍ਰਿਆ ਰਾਜ ਸਿਉਂ ਟੁਰਿਆ, ਸੋ ਉਹਾਂ ਸੇ ਟੁਰ ਕੇ ਬਿਦਰ ਤਿਜਾਵਰ ਮੇਂ ਜਾਇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਏ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਥੋਂ ਕੇ ਲੋਕੋਂ ਕੋ ਸਤਿਨਾਮ ਕਾ ਮੰਤ੍ਰ ਦ੍ਰਿੜਾਇਆ। ਬੁਹੜੋਂ ਜਾਪਾ ਪਟਣ ਸਹਿਰ ਮੇਂ ਜਾਇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਏ ਤਾਂ ਊਹਾਂ ਇਕ ਜੋਗੀ ਕੀ ਪੂਜਾ ਹੋਤੀ ਸੀ। ਅਰ ਉਹ ਛੀਅ ਮਹੀਨੇ ਸਮਾਧ ਲਾਇ ਬੈਠਤਾ ਸੀ ਅਰ ਇਕ ਦਿਨ ਸਮਾਧ ਨੂੰ ਖੋਲਦਾ ਸੀ। ਅਰ ਉਸ ਦਿਨ ਸਾਰੇ ਦੇਸ ਕਾ ਮੇਲਾ ਲਗਦਾ ਸੀ ਸੋ ਤਿਸ ਦਿਨ ਬਾਬਾ ਜੀ ਭੀ ਊਹਾਂ ਜਾਇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਏ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੋ ਜੋਗੀ ਨੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ ਪਉਨ ਚੜਾਵਤਾ ਹੋਂ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਤ੍ਰਿਲੋਕੀ ਦੀ ਮੁਝ ਕੋ ਖਬਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਰ ਇਹ ਮੁਲਖ ਮੇਰਾ ਜਿਤਿਆ ਹੂਆ ਹੈ। ਸੋ ਜੇ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਸਾਥ ਚਰਚਾ ਕਰੇਂ ਅਰ ਪ੍ਰਿਥਮੇਂ ਤੂੰ ਮੁਝ ਕੋ ਜੀਤੇਂ ਤਬ ਇਸ ਜਗਤ ਮੇਂ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਾਂ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਰਾਗ ਮਾਰੂ ਵਿਚ ਸਬਦ ਬੋਲਿਆ :-

ਸੂਰ ਸਰੁ ਸੋਸਿ ਲੇ ਸੋਮ ਸਰੁ ਪੋਖਿ ਲੇ ਜੁਗਤ ਕਰਿ ਮਰਤੁ ਸੁ ਸੰਨਬਧੁ ਕੀਜੈ।

[ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ ੧ । ੯ । (੯੯੧)]

ਤਬ ਜੋਗੀ ਬੋਲਿਆ ਕਿ ਮੇਰੇ ਤਾਂਈ ਤ੍ਰਿਹ ਕਾਲਾਂ ਦੀ ਗੰਮਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਜੀਆਂ ਦੇ ਰਿਦਿਆਂ

ਕੀਆਂ ਵਾਸ਼ਨਾਂ ਭੀ ਖੈਂਚ ਲੇਤਾ ਹੂੰ। ਅਰ ਛੀਆ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਮੈਂ ਚਾਰ ਸਿਰਸਾਈ ਅਨਾਜ਼ ਖਾਤਾ ਹੂੰ। ਸੋ ਇਹੁ ਭਲਾ ਮੁਝ ਮੈਂ ਹੈ। ਤਾ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ, ਕਿ ਇਹ ਭਲਾ ਹੀ ਤੁਝ ਕੋ ਬੰਧਨ ਰੂਪ ਹੈ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਜੋਗੀ ਮਟ ਅੰਦਰ ਬੈਠ ਕੇ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਚੁਣਾ ਬੈਠਾ। ਅਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਉਹਾਂ ਹੀ ਰਹੇ ਤਾਂ ਸਭ ਲੋਕ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਪੜਨ ਸੁਣਨ ਲਗੇ ਅਰ ਸੰਤਸੰਗ ਕਰਨ। ਸੋ ਉਨਾਂ ਦੀ ਉਧ ਉਜਲ ਹੁਈ। ਸੋ ਜਦ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਗੁਜਰ ਗਏ, ਅਰ ਉਹ ਜੋਗੀ ਦਾ ਮੇਲਾ ਫਿਰ ਆਇਆ ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਕਿ ਇਸ ਮੇਲੇ ਪਰ ਜੋਗੀ ਕੋਲ ਕੋਈ ਨਾ ਜਾਵੈ। ਅਰ ਕੁਛ ਦਿਨ ਪਿਛੋਂ ਮੇਲਾ ਕਰਨਾ। ਸੋ ਜਾਂ ਉਸ ਦਿਨ ਮੇਲਾ ਨਾ ਹੋਇਆ ਅਰ ਅਠਾਂ ਦਿਨਾਂ ਪਿਛੋਂ ਮਟ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲਿਆ ਤਾਂ ਕਿਆ ਦੇਖਣ ਜੋ ਜੋਗੀ ਦੇ ਪ੍ਰਾਣ ਛੁਟ ਗਏ ਹਨ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਰੋ ਰਿੱਧਾਂ ਸਿੱਧਾਂ ਕਰਦੇ ਹੈਨ ਸੋ ਜਨਮ ਮਰਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਤਾਂ ਸਭ ਉਸ ਦੇਸ ਦੇ ਸਿਧ ਅਰ ਸਾਧ ਅਰ ਰਾਜਾ ਪਰਜਾ ਜੋ ਹੈਸਨ ਸੋ ਸਭ ਚਰਨੀ ਆਇ ਲਗੇ ਅਰ ਉਸਨੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਅਸਾਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰੋ ਜੋ ਸਾਡਾ ਉਧਾਰ ਹੋਵੈ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਤੁਸਾਂ ਹਉਮੈਂ ਦੀ ਮੈਲ ਖੋਵਨੀ ਹੈ ਅਰ ਸਤਨਾਮ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਨਾ।

ਰਾਜੇ ਸ਼ਿਵਨਾਭ ਨਾਲ ਮੇਲ

ਸੋ ਉਸਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸ਼ਿਵਨਾਭ ਰਾਜੇ ਦੇ ਬਾਗ ਜਾਏ ਉਤਰੇ, ਤਾਂ ਬਾਗ਼ ਜੋ ਸੁੱਕਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜੋ ਬਾਬੇ ਦੀ ਚਰਨ ਧੂੜ ਪਾਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਹਰਿਆ ਹੋ ਆਇਆ, ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਮਰਦਾਨਿਆਂ ਰਬਾਬ ਵਜਾਇ।

ਭਉ ਮੁਚੁ ਭਾਰਾ ਵਡਾ ਤੋਲੁ। ਮਨਿ ਮਤਿ ਹਉਲੀ ਬੋਲੇ ਬੋਲੁ।

[ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ ਮਹਲਾ । ੧ ।(੧੫੧)]

ਤਾਂ ਇਹ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਸਭ ਭੈ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇ ਅਰ ਜਾਇਕੇ ਸਿਉਨਾਭ ਪਾ ਉਨਾਂ ਕਹਿਆ ਕਿ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਗ ਮੈਂ ਆਇ ਉਤਰੇ ਹੈਨ ਅਰ ਬਾਗ ਸਭ ਹਰਿਆ ਹੂਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਰਾਜਾ ਸੁਣ ਕੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇਆ। ਅਰ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਮਹੋਣੀਆਂ ਅਰ ਛਤੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਲੈ ਕੇ ਤੇ ਬਾਬੇ ਦੇ ਪਾਸ ਆਣ ਪਹੁਚੀਆਂ। ਸੋ ਆਇਕਰ ਆਪਣੇ ਕਟਾਖ ਲਗੀਆਂ ਦਿਖਾਵਣੇ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ, ਕਿ ਜੋ ਤੁਹਾਡੇ ਸਰੀਰ ਹੈਨ ਸੋ ਇਨ ਮੈਂ ਸੁੰਦਰਤਾਈ ਆਤਮਾ ਹੀ ਕੀ ਭਾਸਤੀ ਹੈ। ਕਯੋਂਕਿ ਸਰੀਰ ਮੇਂ ਤੋ ਅਸਥ ਅਰ ਮਾਸ ਅਰ ਵਕਤ ਵਿਸਟਾ ਹੈ ਤੋ ਇਸ ਕਾ ਕਿਆ ਸੁੰਦਰ ਭਾਸਣਾ ਹੈ। ਅਰ ਜਿਹੜੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਭੋਜਨ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਖਾਇਤੇ ਹੈਨ ਸੋ ਭੀ ਵਿਸਟਾ ਹੋਇ ਜਾਤੇ ਹਨ। ਤਾਂ ਉਹ ਜੋ ਜੇਹੜਿਆਂ ਸਭੇ ਮੋਹਨੀਆਂ ਸਨ ਸੋ ਓਹਨਾਂ ਕਹਿਆ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਭੀ ਕੁਝ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰੋ। ਤਬ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੋਲੇ :'

ਜਗੁ ਕਊਆ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਚੀਤਿ। ਨਾਮੁ ਬਿਸਾਰਿ ਗਿਰੇ ਦੇਖ ਭੀਤਿ।

[ਬਸਤ ਮਹਲਾ ੧ । ਅਸਟਪਦੀਆ (੧੧੮੭)]

ਸੋ ਜਦ ਇਹ ਬਚਨ ਬਾਬੇ ਕਹਿਾ ਤਾਂ ਸਭੇ ਮੋਹਣੀਆਂ ਰਾਜੇ ਸ਼ਿਵਨਾਭ ਪਾਸ ਗਈਆਂ ਅਰ ਆਇ ਕਰਿ ਕਹਿਆ, ਕਿ ਰਾਜਾ ਜੀ ਤੁਸਾਂ ਸਾਨੂੰ ਸਾਧ ਦੇ ਮੋਹਣ ਵਾਸਤੇ ਭੇਜਿਆ ਸੋ ਅਸੀਂ ਉਸ ਪਾਸ ਦੇਹ ਅਭਿਮਾਨ ਹਾਰ ਆਈਆਂ ਹਾਂ। ਅਰ ਤੁਸੀਂ ਕਿਆ ਬੈਠ ਰਹੇ, ਹੋ ਚਲੋ ਸਾਧ ਕਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਹੁ। ਕਯੋਂਕਿ ਉਨਾਂ ਦੇ ਦਰਸਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਾਂਤ ਆਵਤੀ ਹੈ। ਰਾਜੇ ਰਾਣੀ ਕਉ ਕਹਿਆ, ਕਿ ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਤੂੰ ਜਾਹ। ਅਰ ਸਾਧ ਕਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਆਉ ਅਰ ਮੈਂ ਪੀਛੇ ਜਾਵੋਂਗਾ। ਤਬ ਰਾਣੀ ਮੋਤੀਆਂ ਦੀ ਮਾਲਾ ਅਰ ਥਾਲੀ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਦੀ ਲੈ ਕਰ ਮਥਾ ਆਇ ਟੇਕਿਆ ਅਰ ਇਕ ਮੁੱਠ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕੀ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ। ਤਾਂ

ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ ਕਿ ਮਾਲਾ ਤੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਫੇਰ ਲੈ ਜਾਓ। ਤਾਂ ਉਸ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਇਕ ਇਕ ਮੋਤੀ ਹਜ਼ਾਰ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇਨਾਂ ਮੋਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ, ਅਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਸੋ ਓਹ ਧਨ ਅਸਾਡੇ ਕਲੋ ਹੈ। ਤਾਂ ਰਾਣੀ ਸਭਣਾ, ਸਖੀਆਂ ਨੂੰ ਵੱਖ ਕ ਕੇ ਬਾਬੇ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਗਿੜ ਪੜੀ ਅਰ ਕਹਿਆ, ਕਿ ਹੇ ਮਹਾਰਾਜ ਦੋ ਬਰਸ ਹੋਏ ਹਨ ਤਾਂ ਘੇਰੇ ਬੇਟੀ ਜਨਮੀ ਸੀ, ਅਰ ਮੈਂ ਰਾਜਾ ਨੂੰ ਡਰਦਿਆਂ ਮਾਰਿਆਂ ਜੋ ਹੋਰ ਵਿਆਹੁ ਨਾ ਕਰ ਲਵੇ, ਕਹਿਆ ਕਿ ਪੁਤ੍ਰ ਜਨਮਿਆ ਹੈ। ਅਤੇ ਹੋਰ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿਆ ਕਿ ਪੰਡਤ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਤੁਸਾਂ ਚਾਰ ਵਰੇ ਪੁਤ੍ਰ ਦੇ ਮੁਖ ਨਹੀਂ ਲਗਣਾ। ਸੋਇ ਦੋਇ ਬਰਸ ਬੀਤੇ ਹਨ ਅਰ ਦੋਇ ਬਰਸ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਤਾਂ ਤੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਮੈਂ ਬਡੀ ਚਿੰਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਸੰਤ ਚਿੰਤਾ ਮਿਟਾਵਨੇ ਜੋਗਯ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਸਮਰਥ ਹੈ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਾ ਪੁਰਖ ਕਰ ਲੇਵੇ ਅਰ ਚਾਹੇ ਤੌਂ ਪੁਰਖ ਕਉ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਰੇ। ਸੋ ਤੂੰ ਪੁਰਖ ਭਗਵਾਨ ਕਾ ਧਿਆਨ ਕਰਹੁ ਅਰ ਮਹਾਰਾਜ ਕੇ ਭੇਖ ਦਾ ਜੋ ਸਾਧ ਸੰਤ ਆਵੈ ਤਿਸਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਅਰ ਛਲ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ। ਕਯੋਂਕਿ ਭੇਖ ਮੇਂ ਅਲੇਖ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਇਸ ਲੜਕੇ ਕੋ ਇਸ ਤਾਲ ਮੈਂ ਇਸਨਾਨ ਕਰਵਾਇ ਸੋ ਜਬ ਉਸ ਨੇ ਬਸਤ੍ਰ ਬੇਟੀ ਕੇ ਉਤਾਰੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਸਭ ਅੰਗ ਲੜਕਿਆ ਦੇ ਦਰਿਸਟ ਆਏ। ਤਬ ਉਸ ਨੇ ਪੁਤ੍ਰ ਕੋ ਇਸਨਾਨ ਕਰਾ ਕੇ ਜਿਤਨੇ ਮੋਤੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਭੂਖਣ ਲਿਆਈ ਸੀ, ਸੋ ਸਭ ਪੁੰਨਿ ਕਰ ਕੇ ਅਤਿਥਾਂ ਕੋ ਦੀਏ। ਅਰ ਬਾਬੇ ਦੇ ਅਗੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਅਰ ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਉਪਦੇਸ ਸੁਣ ਕਰ ਬੇਟੇ ਕਉ ਨਾਲ ਲਿਆਈ ਅਰ ਰਜੇ ਨੂੰ ਕਹਿਆ ਕਿ ਜਉਨ ਸਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਸੁਣੀਂਦਾ ਸੀ ਸੋ ਇਹੋ ਹੀ ਹੈ। ਕਯੋਂਕਿ ਮੈ ਤੇਰੇ ਭੈ ਕਰ ਬੇਟੀ ਕੋ ਬੇਟਾ ਕਹਯਾ ਥਾ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਬੇਟੀ ਕਾ ਬੇਟਾ ਕਰ ਦੀਆ ਹੈ।

ਰਾਜੇ ਨੇ ਇਹ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕਰ ਬੜੇ ਪੁੰਨ ਕੀਏ ਅਰ ਆਪ ਪੈਰੋਂ ਨੰਗਾ ਆਇਆ। ਅਰ ਆਕਰ ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ ਚਰਨੀ ਲਾਗਾ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ, ਪੁਰਖਾ ਤੇਰੇ ਸ਼ਰਧਾ ਕਰ ਈਹਾਂ ਆਏ ਹਾਂ ਅਤੇ ਜੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨਾ ਹੈ ਸੋ ਕਰ। ਤਾਂ ਉਸ ਆਖਿਆ ਬਰਤਾਂ ਮੈਂ ਬਰਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕੌਨਸਾ ਹੈ ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਨਾਮ ਕਾ ਵਰਤ ਸਭ ਸੇ ਵਿਸੇਖ ਹੈ। ਤਾਂ ਉਸ ਕਹਿਆ ਕਿ ਇਕਦਸੀ ਭੀ ਤਾ ਵਿਸੇਖ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ। ਤਬ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇਕਾਦਸੀ ਭੀ ਵਿਸੇਖ ਹੈ ਪਰ ਜਿਸ ਮੌਂ ਨਾਮ ਚਿਤ ਆਵੇ ਸੋ ਤੂੰ ਆਪ ਕੋ ਸਰੀਰ ਕਾ ਸਾਖੀ ਜਾਣ, ਸਰੀਰ ਹੀ ਨਾ ਜਾਣ ਕਯੋਕਿ ਜਿਸ ਕੀ ਜੋਤ ਕਰ ਅਪਵਿੱਤਰ ਸਰੀਰ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਖਲੋਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਰਾਜਾ ਸੁਣ ਕਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇਆ ਅਰ ਕਹਯਾ ਕਿ ਮੁਝੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਹੁ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਆਸਾ ਰਾਗ ਵਿਚ ਸਬਦ ਬੋਲਿਆ :-

ਕਾਇਆ ਕਾਗਦੁ ਮਨੁ ਪਰਵਾਣਾ। ਸਿਰ ਕੇ ਲੇਖ ਨਾ ਪੜੇ ਇਆਣਾ।

[ਧਨਾਸਰੀ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ 2 । ੭। (੬੬੨)]

...... ਤਾਂ ਇਹ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਰਾਜੇ ਹਥ ਜੋੜ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ , ਜੀ ਮਨੁ ਦਾ ਤਾ ਵਿਸਾਹ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਜੋ ਇਕ ਦੂੰ ਵਚਨ ਸੁਣਦਾ ਹੈ, ਅਰ ਇਕਦੂੰ ਭਲਾਹਿ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਸਾਡਾ ਸਦੀਵ ਹੀ ਦਰਸਨ ਹੋਂਦਾ ਰਹੇ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਕਲਿਆਨ ਹੋਵੈ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ, ਕਿ ਸਾਡੇ ਦੋਹਿ ਰੂਪ ਹਨ ਜੋ ਸਰਗੁਨ ਰੂਪ ਸਰੀਰ ਹੈ, ਅਰ ਨਿਰਗੁਨ ਰੂਪ ਸਬਦ ਹੈ। ਪਰ ਸਰੀਰਾਂ ਦਾ ਦਰਸਨ ਸਦੀਵ ਨਹੀਂ ਹੋਵਤਾ ਅਰ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਸਦੀਵ ਹੋਵਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨ ਓਥੇ ਪ੍ਰਾਣ ਮੰਗਲੀ ਕਾ ਉਚਾਰ ਕੀਤਾ। ਤਾਂ ਪੋਥੀ ਲਿਖ ਕੇ ਰਾਜੇ ਸ਼ਿਭ ਲਾਥ ਦੇ ਹਥ ਦਿੱਤੀ ਅਰ ਕਹਿਆ ਕਿ ਇਸ ਪੋਥੀ ਨੂੰ ਸਦੀਵ ਪੜਨਾ ਅਰ ਪ੍ਰਾਨ ਲਦਾ ਸੰਜਮ ਰਖਣਾ। ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ, ਕਿ ਅਉਮਦ ਕੱਟੇ ਹੋਏ ਹੋਵਨ ਪਰ ਜੇ ਵੈਦ

ਪਾਸ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾ ਰੋਗ ਨਹੀਂ ਕਟੀਂਦਾ। ਤੈਸੇ ਸ਼ਬਦ ਭੀ ਹੋਵੈ ਅਰ ਤੁਸੀਂ ਭੀ ਪਾਸ ਹੋਵਹੁਗੇ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਅਗਿਯਾਨ ਕਟੀਏਗਾ। ਅਰ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਪਾ ਨ ਹੋਵੋਗੇ ਤਾਂ ਲਹੀਂ ਕਟੀਐਗਾ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਜੇ ਵੈਦਾ ਪਾਸ ਨਾ ਹੋਵੈ ਤਾ ਸਗਿਰਦ ਭੀ ਉਸ ਕੀ ਨਾੜਕਾ ਕੋ ਵੇਖਕੇ ਅਉਖਦ ਦੇਤੀ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਰੋ ਕਟੀਤਾ ਹੈ ਸੰਜਮ ਨਾਲ। ਤੈਸੇ ਤੁਸਾਂ ਭੀ ਪ੍ਰਾਣ ਸੰਗਲੀ ਕਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨਾ ਅਰ ਸਦਾ ਲਹੋ ਚੜੀ ਰਹੇ ਅਰ ਆਏ ਗਏ ਸੰਤ ਸਾਧ ਦੀ ਟਹਿਲ ਕਰਨੀ। ਅਰ ਛਤੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਤਿਆਰ ਕਰ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਖਿਲਾਵਣੇ ਅਰ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਤੇ ਮੇਰਾ, ਇਕ ਰੂਪ ਕਰ ਜਾਨਣਾ। ਤਾਂ ਇਹ ਉਪਦੇਸ ਦੇ ਕੇ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਚਲੀਏ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਮੇਂ।

ਇਕ ਸਰੇਵੜੇ ਨਾਲ ਮੇਲ

ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਅਸਾਂ ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਨਹੀਂ ਡਿਠਾ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਤੂੰ ਰਬਾਬ ਉਤੇ ਅਸਵਾਰ ਹੋਹੁ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਖੜਾਉਂ ਉਤੇ ਅਸਵਾਰ ਹੋਂਦੇ ਹਾਂ। ਅਤੇ ਤੂੰ ਸਾਡੇ ਪਿਛਲ ਚਲਿਆ ਆਵੈ ਅਤੇ ਵਾਹਗੁਰੂ ਵਾਹਗੁਰੂ ਆਖਦਾ ਆਵੈਂ। ਮਰਦਾਲਾ ਵਾਹਗੁਰੂ ਵਾਹਗੁਰੂ ਆਖਦਾ ਆਵੈ ਪਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਦੋਲੋਂ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਉਤੇ ਟੁਰੇ ਜਾਵਣ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਦਿਲ ਵਿਚਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਵੇਖਾ ਖਾਂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸੋਹੰ ਸੋਹੰ ਕਾ ਜਾਪ ਕਰੇ ਜਾਂਦੇ ਹੈਸਨ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਭੀ ਲਗਾ, ਸੋਹੰ ਜਪਣ ਤਾਂ ਫਿਰ ਮਰਦਾਨਾ ਲਗਾ ਗੋਤੇ ਖਾਵਣ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਕਹਿਆ ਕਿ:-

ਗੁਰ ਕਹਿਆ ਸਾ ਕਾਰੁ ਕਮਾਵਹੁ। ਗੁਰ ਦੀ ਕਰਨੀ ਕਾਹੇ ਧਾਵਹੁ।

ਤਾਂ ਫਿਰ ਮਰਦਾਨਾ ਲਗਾ ਵਾਹਗੁਰੂ ਵਾਹਗੁਰੂ ਜਪਣ ਅਰ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਤੇ ਭੀ ਟੁਰਨ ਲਗਾ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਮਰਦਾਨਿਆਂ ਅੱਖੀਆਂ ਮੀਟ। ਸੋ ਜਾਂ ਉਸ ਅਖੀਆਂ ਮੀਟੀਆਂ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਕਿਆ ਦੇਖੇ ਕਿ ਹਾਰੂ ਸਹਿਰ ਵਿਚੇ ਬੈਠੇ ਹਾਂ। ਸੋ ਉਥੋਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਜੋਗੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਸੀ ਜੋ ਅਨੀਸਰਵਾਦੀ ਸਰੇਵੜਾ ਸੀ। ਅਰ ਓਹ ਆਪ ਨੂੰ ਪਰਮੇਸਰ ਕਹਾਂਵਦਾ ਸੀ ਅਰ ਜਦ ਉਸ ਕੇਸ ਮੀਂਹ ਨਹੀਂ ਵਸਦਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਸ ਸਰੇਵੜੇ ਪਾਸ ਰਾਜਾ ਪਰਜਾ ਸਮੇਤ ਆਂਵਦਾ ਸੀ। ਅਰ ਉਹ ਜੰਤ੍ਰ ਮੰਤ੍ਰ ਕਰ ਮੀਂਹ ਵਰਸਾਵਦਾ ਸੀ। ਅਤੇ ਹੋਰ ਜੇ ਕੋਈ ਪੁਤ੍ਰ ਕਾਮਨਾ ਅਥਵਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਕਾਮਨਾ ਕਰ ਉਸ ਪਾਸ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੰਤ੍ਰ ਮੰਤਰ ਕਰ ਕੇ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੀ ਕਾਮਨਾ ਪੂਰੀ ਕਰ ਦੇਂਦਾ ਸੀ। ਤਾਂ ਤੇ ਸਭੇ ਲੋਕ ਉਸੇ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਅਰ ਪਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਾ ਜਾਣੈ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਓਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਪਰਮੇਸਰ ਦੀ ਉਪਮਾ ਗਾਵਣ ਲਗੇ ਤਾਂ ਰਾਜਾ ਅਤੇ ਪਰਜਾ ਨੇ ਆਇਅ ਬਾਬੇ ਜੀ ਪਾਸ ਮਥਾ ਟੇਕਯਾ। ਤਬ ਬਾਬੇ ਪੁਛਿਆ ਤੁਸੀਂ ਪਰਮੇਸਰ ਦਾ ਨਾਮ ਕਯੋਂ ਨਹੀਂ ਜਪਦੇ। ਤਾਂ ਉਨਾਂ ਕਹਿਆ, ਕਿ ਅਸਾਡਾ ਗੁਰੂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਪਰਮੇਸਰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਯੋਂਕਿ ਜੈਸੇ ਬ੍ਰਿਛ ਕੇ ਬੀਜੇ ਬ੍ਰਿਛ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਜੈਸਾ ਹੀ ਬੀਜ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤੈਸਾ ਹੀ ਬ੍ਰਿਛ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋ ਤੈਸੇ ਹੀ ਮਨੁਖ ਸੇ ਮਨੁੱਖ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਔਰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨਹੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਹੀ ਤੇ ਅਸੀਂ ਪੂਜਾ ਜੋਗੀ ਦੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਜੋ ਕੋਈ ਕਾਮਨਾ ਹੋਤੀ ਹੈ ਸੋ ਓਹ ਜੋਗੀ ਸਾਨੂੰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਕਲਾ ਖਿਚ ਲਈ ਅਰ ਮੀਂਹ ਬਰਸਣ ਥੋਂ ਰਹਿ ਗਿਆ ਅਰ ਖੂਹ ਉਥੇ ਹੈ ਨਹੀਂ ਸਨ ਅਤੇ ਮੀਹਾਂ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਲੋਕ ਵਰਤਦੇ ਸਨ। ਸੋ ਜਦ ਮੀਂਹ ਨਾ ਵਰਸਿਆ, ਤਾਂ ਲੋਕ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਹੋਏ। ਅਰ ਰਾਜਾ ਬੀ ਅਰ ਪਰਜਾ ਭੀ ਸਭ ਜੋਗੀ ਪਾਸ ਗਏ ਅਰ ਕਹਿਆ, ਕਿ ਮੀਂਹ ਬਿਠਾ ਅਸੀ ਮਰਦੇ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਓਹ ਜੋਗੀ ਆਪਣੇ ਜੰਤਰ ਮੰਤਰ ਕਰ ਰਹਿਆ ਪਰ ਮੀਂਹ ਨਾ ਬਰਸਿਆ। ਤਾਂ ਸਭ ਜੋਗੀ ਥੋਂ ਨਿਰਾਸ ਹੋਇਕੇ ਬਾਬੇ

ਜੀ ਪਾਸ ਆਏ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ, ਕਿ ਮੀਂਹ ਤਦ ਬਰਸੇ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਾ ਜਾਪੁ ਕਰੋ ਅਰ ਗੁਰੂ ਕਾ ਕੜਾਹ ਕਰੋ ਅਤੇ ਜੋਗੀ ਨੂੰ ਨਾ ਮੰਨੋ। ਤਾਂ ਉਨਾ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਭਲੀ ਬਾਤ ਤਾ ਉਨਾਂ ਸਭਨਾਂ ਨੇ ਇਕਠੇ ਹੋਇਕੇ ਕੜਾਹੁ ਕੀਤਾ ਤੇ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਾ ਮੰਤ੍ਰ ਪੜਿਆ ਅਰ ਹਥ ਜੋੜ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਬਡੀ ਮੇਘਾਂ ਦੀ ਬਰਖਾ ਹੋਈ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਜੋਗੀ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੋਇ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਚਰਨੀ ਆਇ ਲਗਾ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਭੀ ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਮੰਤ੍ਰ ਦ੍ਰਿੜਾਇਆ ਅਰ ਸਭੇ ਸਿਖ ਹੋਏ। ਤਾਂ ਉਨਾਂ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ, ਜੀ ਗ਼ਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਤੁਸੀਂ ਏਥੇ ਸਦੀਵ ਵਸੋ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਅਸਾਡਾ ਸਰੀਰ ਸਰਗੁਨ ਰੂਪ ਹੈ ਅਰ ਬਾਣੀ ਨਿਰਗੁਣ ਰੂਪ ਹੈ। ਸੋ ਮੇਰੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਤੁਸਾਂ ਅਭਿਆਸ ਸਦੀਵ ਕਰਣਾ ਅਤੇ ਜਦ ਤੁਸਾਨੂੰ ਕਾਮਨਾ ਹੋਵੈ ਤਦ ਕੜਾਹ ਕਰ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਲੀਂ ਅਰ ਸਬਦ ਪੜਨਾ ਤਦ ਤੁਸਾਡੀ ਕਾਮਨਾ ਵਾਹਗੁਰੂ ਪੂਰਨ ਕਰੇਗਾ। ਸੋ ਇਹ ਉਪਦੇਸ ਦੇਇ ਕਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਟੁਰਨ ਲਗੇ। ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਨੇ ਆਖਿਆ ਜੋ, ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਕੁਝ ਭੇਟ ਲਹੋ, ਸੋ ਮੋਤੀ ਅਰ ਜਵਾਹਰ ਦਾ ਢੇਰ ਅੱਗੇ ਆਣ ਕੀਤਾ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਅਸਾਡੇ ਪਾਸ ਨਾਮ ਜਵਾਹਰ ਹੈਨ ਅਰ ਏਹ ਅਸਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਤਾ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਜੋਤਜੀ ਜਿਤਨੇ ਹੈਨ ਸੋ ਦੁਖ ਰੂਪ ਹੈਨ ਅਰ ਪਰਮੇਸਰ ਦਾ ਨਾ ਜੋ ਹੈ ਸੋ ਸੁਖਦਾਈ ਹੈ ਸੋ ਤੈਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਰਾਕਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ

ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਉਥੋਂ ਅਰੇ ਅਰ ਮਹਾ ਉਦਿਆਨਲ ਦੇ ਰਾਹ ਰਾਕਸ ਪਉ ਦੇ ਸਨ। ਸੋ ਉਹ ਰਾਹ ਆਏ ਤਾਂ ਅਗੋਂ ਰਾਕਸ਼ ਆਨ ਮਿਲੇ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਲੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਰਾਕਸ਼ ਖਾਇ ਜਾਵਨਗੇ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ, ਮਰਦਾਨਿਆ ਤੂੰ ਸ਼ਬਦ ਪੜ ਅਰ ਰਾਕਸ਼ ਤੇਰੇ ਅਗੇ ਆਇ ਮਥਾ ਟੇਕਣਗੇ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਦੋਨੋਂ ਬਿਰਛ ਤੇ ਤਲੇ ਬਹਿ ਗਏ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਲਗਾ ਸਬਦ ਗਾਵਣ। ਤਾਂ ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਰਾਕਸ਼ ਨੇੜੇ ਆਵਣ ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਉਨਾਂ ਦਾ ਰਿਦਾ ਸੁਧ ਹੁੰਦਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਬਾਬਾ ਜ ਜੀ ਕੇ ਪਾਸ ਤਿਨਾਂ ਆਇ ਮਥਾ ਟੇਕਿਆ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਭਾਈ ਤੁਸੀਂ ਕਵਨ ਹੋ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਜੀ ਅਸੀਂ ਰਾਖਸ਼ ਹਾਂ ਅਤੇ ਮਨੁਖਾਂ ਦੇ ਅਹਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਭੁਖੇ ਹਾਂ ਪਰ ਤੁਸਾਡੇ ਦੀਦਾਰ ਕਰ ਕੇ ਅਸਾਨੂੰ ਸ਼ਾਤ ਆਈ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਤੁਸੀਂ ਸਾਨੂੰ ਅਹਾਰਾ ਕਰਹੁ। ਤਾਂ ਫੇਰ ਉਨਾਂ ਆਖਿਆ ਜੀ ਸੁਆਮੀ ਤੁਸਾਡੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਹੋਈ ਗਈ ਹੈ। ਸੋ ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਹੋਏ ਹਾਂ ਜੀ। ਅਰ ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਜੀ ਜੋ ਅਸਾਡਾ ਉਧਾਰ ਤੁਸਾਂ ਥੋਂ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ ਜੀ। ਸੋ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਉਪਦੇਸ ਐਸਾ ਕਰਹੁ ਜੀ ਜੋ ਸਾਡਾ ਰਾਖਸ਼ ਜੂਨ ਕਟ ਜਾਏ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਤੁਸਾਂ ਸਤਿਨਾਮੁ ਦਾ ਜਾਪੁ ਜਪਣਾ ਅਤੇ ਹਾਰੂ ਦੇਸ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਸਿੱਖੀ ਦ੍ਰੜਾਹਿ ਆਏ ਹਾਂ ਸੋ ਪ੍ਰਿਥਮੇਂ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕੰਦ ਮੂਲ ਅਹਾਰ ਥੋ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਅਹਾਰ ਨਾ ਕਰਨਾ। ਅਤੇ ਦੂਸਰਾ ਜਿਥੇ ਸਿੱਖ ਇਕਠੇ ਹੋਏ ਬੈਠਣ ਓਥੇ ਜਾਣਾ ਅਰ ਸਿਖਾਂ ਦੇ ਜੋੜੇ ਝਾੜਨੇ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਨਾ। ਅਰ ਜੇ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਵਰਤੇ ਤਾਂ ਤੁਸਾਂ ਕੜਾਹ ਦਾ ਕੁਣਕਾ ਡਿਗਾ ਹੋਇਆ ਮੁਹ ਪਾਵਣਾ। ਸੋ ਜਯੋਂ ਜਯੋਂ ਤੁਸੀਂ ਮੂੰਹ ਪਾਵੋਗੇ। ਤਯੋਂ ਤਯੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਵੋਗੇ।

ਬੀਕਾਨੇਰ ਨੂੰ ਜਾਣਾ

ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਉਨਾਂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ ਦੇਇ ਕਰ ਬੀਕਾਨੇਰ ਨੂੰ ਚਲੇ। ਤਾਂ ਰਾਹ ਵਿਚ ਜਾਂਦਿਆਂ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਖੁਧਿਆ ਲਗੀ। ਤਾਂ ਉਸ ਆਖਿਆ, ਹੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਖੁਧਿਆ ਲਗੀ ਹੈ।

ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਅੱਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫਲ ਲਗੇ ਹਨ, ਤੋੜ ਕੇ ਖਾਇ ਲੈ ਪਰ ਪਲੇ ਨਾ ਬੰਨੇ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਗਇਆ, ਅਰ ਜਾਇਕੇ ਲਗਾ ਖਾਵਣ ਸੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਸੁਆਦਾ ਲਗੇਸ ਛਡ ਨੇ ਸਕਿਆ। ਖਾਧੇ ਭੀ ਅਰ ਪਲੇ ਭੀ ਬੰਨ ਲੀਤੇ। ਸੋ ਜਦ ਦੂਜਾ ਦਿਨ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਲਗਾ ਖਾਵਣ, ਤਾਂ ਸਭੇ ਵਿਸ਼ ਹੋਇ ਗਏ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਮੈਂ ਕੁਛ ਥੋੜੇ ਜਹੇ ਫ਼ਲ ਰਖ ਲਏ ਸੀ ਸੋ ਮੈਨੂੰ ਬਿਖ ਵਾਸਤੇ ਹਨ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਿਆ ਤੈਨੂੰ ਦਿਸਟਾਤ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ ਕਯੋਂ ਕਿ ਜੇਹੜੀ ਗੁਰਦੁਵਾਰੇ ਦੀ ਕੌਡੀ ਹੈ ਸੋ ਬਿਖ ਵਤ ਹੈ। ਅਰ ਓਹ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਚਦੀ, ਪਰ ਅਤ ਸੇ ਕਰ ਕੇ ਜੋ ਅਠੋ ਪਹਰ ਪਰਮੇਸਰ ਦਾ ਭਜਨ ਕਰ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪਚਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਹੜਾ ਭੋਜਨ ਕਰੇ ਥੋੜਾ ਅਤੇ ਪਲੇ ਬਹੁਤ ਬਨ੍ਹ ਲਵੇ ਪੂਜਾ ਦੀ ਚੀਜ ਨੂੰ ਅਰ ਬਹੁਤ ਖਾਵੇ ਸੋ ਉਸ ਨੂੰ ਬਿਖ ਵਤ ਹੋ ਭਾਸਤੀ ਹੈ।

ਸਾਲਸ ਰਾਏ ਨਿਸਤਾਰਾ

..... ਤਾਂ ਫਿਰ ਆਗੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਿਸੰਭਰ ਪੁਰ ਕੋ ਚਲੇ। ਉਥੇ ਸੈਂਤਾਲੀ ਦਿਨ ਦਾ ਰਸਤਾ ਆਹਾ। ਸੋ ਜਾਂਦਿਆਂ ਇਕ ਦਿਨ ਮਰਦਾਨ ਨੂੰ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਭੁਖ ਲਗੀ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਹੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੈਂ ਟੁਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਹਿਆ ਚੱਲ ਮਰਦਾਨਾ ਅਗੇ ਇਕ ਵਡਾ ਸ਼ਹਿਰ ਆਂਵਦਾਹੈ ਸੋ ਉਥੇ ਜੋ ਕੁਛ ਤੂੰ ਆਖੇਗਾ ਤੋ ਕਰੀਐਗੇ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਹੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੈਂ ਭੁੱਖਾਂ ਹਾਂ ਅਰ ਮੈਥੋਂ ਟੁਰਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਵਿਲਾਇੰਦੇ ਵਿਲਾਇੰਦੇ ਅਰ ਮਸਾ ਮਸਾਂ ਆਂਦਾ ਅਰ ਤਾਂ ਸਹਿਰ ਨਜਰੀ ਆਇਆ ਪਰ ਅਜੇ ਭੀ ਸ਼ਹਿਰ ਤਿੰਨਾਂ ਕੋਹਾਂ ਪਰ ਸੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿਆ ਹੇ ਮਰਦਾਨਿਆ ਅਹੁ ਦੇਖ ਸ਼ਹਿਰ ਹਈ। ਤਾ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਮੇਰੇ ਪੱਲੇ ਭੀ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਗਿਰਾਉਂ ਭੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਖ਼ਬਰ ਨਹੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੋਈ ਸਹਰ ਨਜਰੀ ਆਂਵਦਾ ਹੋਵੈਗਾ, ਪਰ ਮੈਂ ਹੁਣ ਮਰਦਾ ਹਾਂ। ਤੁਸੀਂ ਮੁੜਦੇ ਨੂੰ ਘਸੀਟ ਕੇ ਲੈ ਜਾਸੋ। ਅਤੇ ਜੇ ਕੁਛ ਹਥ ਪਲੇ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਭੀ ਧਰਵਾਸ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਆਪੇ ਹੀ ਸਾਂਈਂ ਨੇ ਮਾਰੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਹਿਆ ਮਰਦਾਨਿਆ ਹੁਣ ਸ਼ਹਿਰ ਨੇੜੇ ਹੈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਬੋਲਿਆ, ਹੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੇਰਾ ਸਰੀਰ ਤਾਂ ਬਲ ਤੋਂ ਹੀਨ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿਆ ਹੋਇਆ। ਕਯੋਂਕਿ ਮੇਰੇ ਪੱਲੇ ਤਾਂ ਕੁਛ ਗੰਢ ਵਿਚ ਬਧਾ ਹੋਇਆ ਭੀ ਨਹੀਂ ਅਰ ਬਿਨਾ ਕੁਛ ਲਏ ਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਚਿ ਕੋਈ ਕੁਛ ਦੇਂਦਾ ਨਹੀਂ ਸੌ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਭੀ ਕੀ ਖਾਵਾਂਗੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ ਰੇਤ ਫਰੋਲੀ। ਤਾਂ ਇਕ ਲਾਲ ਆਇ ਨਿਕਲਯਾ ਅਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਕਹਯਾ ਮਰਦਾਨਿਆ ਇਸ ਨੂੰ ਤੂੰ ਲੈ ਕੇ ਪਲੇ ਬੰਨ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਭਲਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਉਹ ਲਾਲ ਪਲੇ ਬੰਨ ਲੀਤਾ ਅਰ ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਪਾਸ ਜਾਇ ਬੈਠੇ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਗੁਰੂ ਜੀ ਜੋ ਕੁਛ ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਆਖੋ ਸੋਈ ਕਰੀਐ ਜੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਖਿਆ ਮਰਦਾਨਿਆਂ ਤੂੰ ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਨਾਉਂ ਜਾਣਦਾ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੈਂ ਕਿਆ ਜਾਣਾ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਨਾਉਂ ਜੀ। ਪਰ ਹੁਣ ਤੂ ਮੈਨੂੰ ਕੁਛ ਖਾਵਣ ਦੇਵੇਂਗਾ

ਕਿ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਂਗਾ, ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਆਹਾ ਅਰ ਘਟ ਘਟ ਜੀਆਂ ਦੇ ਜਾਣਨ ਹਾਰਾ। ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਖਿਆ, ਮਰਦਾਨਿਆਂ ਸਹਿਰ ਕਾ ਨਾਮ ਬਿਸੰਪਰ ਪੁਰ ਹੈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਉਂ ਭਾਵੇਂ ਕੁਛ ਹੋਵੈ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਭੁਖ ਖਾਇ ਗਈ ਹੈ। ਅਰ ਕਲੇਜੇ ਨੂੰ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਹਸ ਕਰ ਕਹਿਆ, ਜਾਹੁ ਮਰਦਾਨਾ ਕੋਈ ਜਵਾਹਰੀ ਨੂੰ ਟੋਲ ਅਰ ਇਹੁ ਲਾਲ ਵੇਚਚ ਲਿਆਉ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਸ ਲਾਲ ਦਾ ਮੁਲ ਕੁਛ ਆਖ ਛਡਹੁ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜੋ ਕਈ ਇਸ ਦਾ ਮੁਲ ਆਖੀਗਾ ਸੋ ਮੈਨੂੰ ਆਇ ਆਖੀਂ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨ ਸਹਿਰ ਵਿਚ ਗਇਆ ਅਰ ਜਾਇ ਕਰ ਇਕ ਜਵਾਹਰੀ ਨੂੰ ਲਾਲ ਦਿਖਾਇਆ, ਤਾ ਉਸ ਜਵਾਹਰੀ ਨੇ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਇਸ ਲਾਲ ਦਾ ਮੁਲ ਤਿੰਨ ਪੈਸੇ ਹੈਨਿ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਅਰ ਕਹਿਆ ਸੁਣ ਭਾਈ ਲਾਲ ਦਾ ਮੁਲ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਅਖਾਦੇ ਹੈਨ। ਤਾਂ ਫੇਰ ਮਰਦਾਨੇ ਉਸ ਜਵਾਹਰੀ ਨੂੰ ਆਖਿਆ, ਕਿ ਮੈਂ ਖਾਵੰਦ ਪਾਸੋਂ ਪੁੱਛ ਆਵਾਂ। ਤਾਂ ਜਵਾਹਰੀ ਨੇ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਤੂੰ ਪੁੱਛ ਆ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਆਇ ਆਖਿਆ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਲਾਲ ਦੇ ਤਾਂ ਤਿੰਨ ਪੈਸੇ ਮੁਲ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਖਿਆ ਹੇ ਮਰਦਾਨਾ ਹੁਣ ਤੂ ਕਿਸੇ ਵਡੇ ਜਵਾਹਰੀ ਦੇ ਪਾਸ ਇਹੁ ਲਾਨੇ ਲੈ ਜਾਹੁ।ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੈਂ ਵਡਾ ਛੋਟਾ ਜਵਾਹਰੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ। ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਦਸੋ ਜੀ ਤਾਂ ਮੈ ਜਾਵਾਂ ਜੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਮਰਦਾਨਿਆ ਉਸ ਜਵਾਹਰੀ ਦਾ ਨਾਉਂ ਸਾਲਸਰਾਇ ਹਈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਸ਼ਹਿਰ ਮੈਂ ਜਾਇ ਕਰ ਲਗਾ ਪੁੱਛਣ ਜੋ ਯਾਰੋ ਸਾਲਸ ਰਾਇ ਜਵਾਹਰੀ ਦਾ ਦੁਕਾਨ ਕੇਹੜਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕਹਿਆ ਹੇ ਭਾਈ ਉਹ ਅਪਣੇ ਘਰ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਤਾ ਮਰਦਾਨਾ ਉਸ ਦਾ ਘਰ ਪੁਛਦਾ ਗਿਆ ਅਰ ਘਰ ਜਾਇਕੇ ਅਵਾਜ਼ ਕੀਤੀ।.... ਜਵਾਹਰੀ ਨੈ ਲਾਲ ਲੈ ਕੇ ਹਥ ਵਿਚ ਦੇਖਿਆ ਅਰ ਉਸ ਲਾਲ ਉਪਰ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਕਿ ਜੋ ਕੋਈ ਇਹ ਲਾਲ ਵੇਚਣ ਨੂੰ ਲਿਆਵੇ ਸੋ ਤਿਸ ਨੂੰ ਸੌ ਰੁਪਯਾ ਮਿਹਮਾਨੀ ਦੇਵਣਾ ਪਰ ਮੁੱਲ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਭਾਵੇਂ ਖਾਵੰਦ ਵੇਚੇ ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਨਹੀਂ ਵੇਚੇ। ਤਾਂ ਉਸ ਜਵਾਹਰੀ ਨੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਸੌ ਰੁਪਯਾ ਗਿਣ ਕੇ ਦੇ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਫੇਰ ਆਖਿਆ ਆਖ ਭਾਈ ਇਸ ਲਾਲ ਦਾ ਮੁਲ ਕੀ ਲੈਣਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਜੀ ਇਸ ਦੇ ਮਾਲਕ ਪਾਸੋ ਮੈਂ ਪੁਛ ਆਵਾਂ। ਤਾਂ ਜਵਾਹਰੀ ਨੇ ਲਾਲ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਰਖਿਆ। ਅਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਆਖਿਆ, ਜਾਹੁ ਪੁਛ ਆਉ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਸੋ ਰੁਪਯਾ ਲੈ ਕਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਆਯਾ ਅਤੇ ਰੁਪਯੇ ਅਗੇ ਆਨ ਰੱਖ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਹਿਆ ਮਰਦਾਨਿਆ ਇਹੁ ਸੌ ਰੁਪਯਾ ਕੇਹਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਹੁ ਸੌ ਰੁਪਯਾ ਉਸ ਜਵਾਹਰੀ ਨੇ ਦਿਤਾ ਹੈ ਸੋ ਮੈਂ ਲੈ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਖਿਆ ਮਰਦਾਨਿਆਂ ਤੂੰ ਉਸ ਜਵਾਹਰੀ ਨੂੰ ਜਾਇ ਕੇ ਪੁਛਿ ਆਉ ਜੋ ਹੇ ਸ਼ਾਹ ਜੀ ਇਹੁ ਸੌ ਰੁਪਯਾ ਕੇਹਾ ਹੈ ਜੋ ਤੁਸਾਂ ਦਿਤਾ ਹੈ ਸੋ ਲਾਲ ਦਾ ਮੁੱਲ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਉਸ ਜਵਾਹਰੀ ਨੇ ਆਖਿਆ, ਭਾਈ ਇਸ ਲਾਲ ਦੇ ਉਪਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਇਹੁ ਲਾਲ ਵੇਚਣ ਲਿਆਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੌ ਰੁਪਯਾ ਮਿਹਮਾਨੀ ਦੇਵਣੀਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਵਾਈ, ਅਤੇ ਲਾਲ ਤੁਹਾਡਾ ਅਮਾਨਤ ਪਇਆ ਹੈ, ਸੋ ਤੂੰ ਖਾਵੰਦ ਪਾਸੋਂ ਪੁਛ ਆਓ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਆਇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਜਵਾਹਰੀ ਇਉਂ ਆਖਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਲਾਲ ਦੇ ਉਪਰ ਲਿਖਿਆ

ਹੋਇਆ ਹੈ, ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਇਸ ਲਾਲ ਨੂੰ ਵੇਚਣ ਆਵੇ ਤਿਸਨੂੰ ਸੌ ਰੁਪਯਾ ਮਿਹਮਾਨੀ ਦੇਵਣਾ। ਭਾਵੇਂ ਖਾਵੰਦ ਲਾਲ ਵੇਚੇ ਭਾਵੇਂ ਨਾ ਵੇਚੇ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਕਹਿਆ ਕਹੁ ਮਰਦਾਨਿਆਂ ਲਾਲ ਵੇਚਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੈਂ ਕਿਆ ਜਾਣਾ ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਜਾਣੋਂ।

ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਿਆਂ ਇਹੁ ਲਾਲ ਨਹੀਂ ਇਹੁ ਤਾਂ ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਨਾਮ ਹਈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਾਲ ਦਾ ਮੁਲ ਓਹ ਜਵਾਹਰੀ ਤਿੰਨ ਪੈਸੇ ਦੇਂਦਾ ਸੀ। ਸੋ ਓਸ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਓਹੋ ਜੇਹੀ ਹੈਸੀ ਅਰ ਏਹ ਜਵਾਹਰੀ ਸੌ ਰੁਪਯਾ ਦੇਂਦਾ ਹੈ ਬਿਨਾਂ ਲੀਤੇ। ਸੋ ਭਾਵੇਂ ਤੂੰ ਵੇਚ ਭਾਵੇਂ ਨਾ ਵੇਚ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਤੂੰ ਜਾਣ ਵੇਚ ਲੈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੈਂ ਇਹੁ ਲਾਲ ਨਾਹੀਂ ਵੇਚਦਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਖਿਆ, ਮਰਦਾਨਿਆ ਸੌ ਰੁਪਯਾ ਮੋੜ ਦੇਹ ਉਸਦਾ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਲਾਲ ਲੈ ਆਇ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਭਲਾ ਗੁਰੂ ਜੀ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਉਹ ਜਵਾਹਰੀ ਦੇ ਪਾਸ ਗਇਆ ਅਤੇ ਜਾਇ ਕੇ ਆਖਣ ਲਗਾ ਸ਼ਾਹ ਜੀ ਇਹੁ ਆਪਣਾ ਸੌ ਰੁਪਯਾ ਤੁਸੀਂ ਫੇਰ ਲਵੋ ਅਤੇ ਅਸਾਡਾ ਲਾਲ ਤੁਸੀਂ ਸਾਨੂੰ ਦੇਵੋ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਲਾਲ ਜਵਾਹਰੀ ਪਾਸੋਂ ਲੀਤਾ ਅਤੇ ਓਹ ਸੌ ਰੁਪਯਾ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਜਵਾਹਰੀ ਨੂੰ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਆਖਿਓਸ ਜਵਾਹਰੀ ਜੀ ਏ ਰੁਪਯੇ ਆਪ ਆਪਣੇ ਗਿਣ ਲਵੋ ਜੀ। ਤਾਂ ਜਵਾਹਰੀ ਨੇ ਕਹਿਆ, ਅਰੇ ਭਾਈ ਇਸ ਲਾਲ ਦੇ ਉਪਰ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਕੋਈ ਇਹੁ ਲਿਆਵੇ ਤਿਸ ਨੂੰ ਸੌ ਰੁਪਯਾ ਮਿਹਮਾਨੀ ਦਾ ਦੇਵਣਾ ਸੋ ਇਹੁ ਸੌ ਰੁਪਯਾ ਤੁਮਾਰਾ ਹੈ ਹਮਾਰਾ ਨਹੀਂ ਭਾਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਇਹੋ ਲਾਲ ਵੇਚੋ ਭਾਵੇਂ ਨਾ ਵੇਚੋ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਲਾਲ ਭੀ ਅਤੇ ਸੌ ਰੁਪਯਾ ਭੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਅਗੇ ਆਣ ਰੱਖਿਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਕਹਿਆ ਮਰਦਾਨਿਆ, ਇਹ ਰਪੁਯੇ ਫੇਰ ਕਯੋਂ ਲੈ ਆਇਆ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਹ ਰੁਪਯਾ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਫੇਰ ਦੇ ਕੇ ਰਹਿਆ ਹਾਂ ਓਹ ਲੈਂਦਾ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਉਸ ਕਹਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਹਮ ਨੇ ਤੋ ਆਪਦਾ ਧਰਮ ਰਖਣਾ ਹੈ ਕਯੋਂ ਜੋ ਇਸ ਲਾਲ ਪਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਕੋਈ ਇਹ ਲਾਲ ਵੇਚਣ ਆਵੇ ਤਿਸ ਕਉ ਸੌ ਰੁਪਯਾ ਮਿਹਮਾਨੀ ਦੇਵਣਾ ਜੋ ਇਹੁ ਤੁਮਾਰੇ ਹਨ, ਹਮਾਰੇ ਨਹੀਂ।..... ਤਾਂ ਤੇ ਹੈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੈਂ ਕਯਾ ਕਰਾਂ ਓਹੁ ਰੁਪਯੇ ਲੈਂਦਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਫਿਰ ਕਹਿਆ ਮਰਦਾਨਿਆਂ ਤੂੰ ਅਬ ਇਸ ਜਾਇਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਖ ਕਿ ਇਹੁ ਸੋ ਰੁਪਯਾ ਅਸੀਂ ਤਬ ਲਵੀਏ ਸ਼ਾਹ ਜੀ ਜਾਂ ਇਹੁ ਲਾਲ ਵੇਚੀਏ। ਸੋ ਇਸ ਤਰਾਂ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ, ਭਲਾ ਗੁਰੂ ਜੀ। ਤਾਂ ਫੇਰ ਮਰਦਾਨਾ ਉਸ ਜਵਾਹਰੀ ਦੇ ਪਾਸ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕਹਿਓਸ, ਸ਼ਾਹ ਜੀ ਏਹ ਰੁਪਯੇ ਅਸੀਂ ਕੇਹੇ ਲਈਏ ਕਯੋਂ ਕਿ ਜੇ ਲਾਲ ਵੇਚੀਏ ਤਾਂ ਮਹਿਮਾਨੀ ਲਈਏ ਅਰ ਜੋ ਲਾਲ ਵੇਚੀਏ ਭੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਰੁਪਯੇ ਕੇਹੇ ਲਈਏ। ਸੋ ਇਹ ਰੁਪਯੇ ਤੁਮਾਰੇ ਹੈਂ ਹਮਾਰੇ ਨਹੀਂ, ਤਾਂ ਤੇ ਆਪਣੇ ਰੁਪਯੇ ਮੋੜ ਲਵੋ ਜੀ ਜੋ ਖਾਵੰਦ ਲਾਲ ਕਾ ਨਹੀਂ ਲੇਤਾ ਤਾਂ ਜਵਾਹਰੀ ਭੀ ਰੁਪਯੇ ਲਵੋਂ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਫੇਰ ਮਰਦਾਨਾ ਰੁਪਯੇ ਲੈ ਕਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਆਇਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਰੁਪਯੇ ਰਖਣ ਨਾਹੀਂ ਅਤੇ ਜਵਾਹਰੀ ਰੁਪਯੇ ਲਵੇ ਨਾਹੀਂ ਸੋ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਸਤੇ ਫੇਰੇ ਪਾਏ ਅਰ ਅੰਤ ਨੂੰ ਮਰਦਾਨਾ ਛਿੱਤਾ ਹੋਇਕੇ ਜੁਵਾਹਰੀ ਦੇ ਘਰ ਰੁਪਯੇ ਸੁਟ ਆਇਆ। ਤਾਂ ਸਾਲਸ ਰਾਇ ਜਵਾਹਰੀ ਨੇ ਅਪਣੇ ਜੀਅ ਵਿਚ ਵੀਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜੋ ਭਾਈ ਇਹੁ ਰੁਪਯੇ ਮੈਨੂੰ ਰਖਣੇ ਜੋਗ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਇਹੁ ਵਸ ਭੀ ਇਜੇਹੀ ਹੈ ਜੋ ਜਿਸਨੇ ਸਨਕਾਦਕ ਬ੍ਰਹਮਾਦਿਕ ਮੋਹੇ ਹੈਨ। ਅਤੇ ਇਹੁ ਲਾਲ

ਭੀ ਅਚੰਭੇ ਦਾ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਜੋ ਜਿਸ ਦੇ ਉਪਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੌ ਰੁਪਯਾ ਮਿਹਮਾਨੀ ਦੇਵਣੀ ਮੁਲ ਬਿਨਾ ਹੀ ਤਾਂ ਜੇ ਜ਼ਰੂਰ ਇਹ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਹੈ ਪਰ ਹੁਣ ਉਸ ਖਾਵੰਦ ਨੂੰ ਭੀ ਦੇਖਣਾ ਅਰ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਏ।

ਤਾਂ ਜਵਾਹਰੀ ਨੇ ਅਧਰਕੇ ਗੁਲਾਮ ਨੂੰ ਕਹਿਆ ਅਰੇ ਅਧਰਕ ਤੂੰ ਤੁਰਤ ਚਲ ਜੋ ਓਹ ਫਕੀਰ ਮਤ ਕਹੀਂ ਚਲੇ ਜਾਵਨੀ। ਸੋ ਤੂੰ ਉਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਧਰੇ ਜਾਵਣੇ ਨਹੀਂ ਦੇਵੀਂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਭੀ ਤੇਰੇ ਪਿਛੇ ਪਿਛੇ ਆਇਆ ਜਾਣ। ਤਾਂ ਅਧਰਕਾ ਗੁਲਾਮ ਤੁਰਤ ਹੀ ਸ਼ਹਿਰੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਆਇਆ। ਸੋ ਜਦ ਆਇ ਕਰ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਇਕ ਓਹ ਜੇਹੜਾ ਰੁਪਯੇ ਮੋੜ ਕੇ ਵੇਚਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕ ਸੰਤ ਹੋਰ ਹੈਨ ਅਰ ਦੋਇ ਇਕੱਠੇ ਬੈਠੇ ਹੈਨ। ਤਾਂ ਅਧਰਕਾ ਗੁਲਾਮ ਉਨਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕਰ ਦੂਰ ਸਾਰੇ ਬੈਠ ਰਿਹਾ। ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਭੁਖ ਨਾਲ ਛਿਤਾ ਹੋਇਆ ਬੈਠਾ ਲਹਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਰ ਬੋਲ ਲਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਭੁਖ ਨੇ ਐਸਾ ਕਲੇਜੇ ਨੂੰ ਦੁਖ ਦੇ ਛਡਿਆ ਹੈ ਅਰ ਕਲੇਜੇ ਨੂੰ ਭੁਖ ਪਈ ਖਾਂਦੀ ਹੈ ਕੋਈ ਗੱਲ ਆਖਣ ਦੀ ਨਹੀਂ ਅਰ ਡਰਦਾ ਮੂੰਹੋਂ ਬੋਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਅਰ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਚੁਪ ਕਰ ਰਹਿਆ ਹੈ। ਜੋ ਜਦ ਇਕ ਘੜੀ ਗੁਜਰੀ ਤਾਂ ਸਾਲਸਰਾਇ ਨੇ ਕਹਿਆ, ਹੇ ਸੰਤ ਜੀ ਹੇ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਜੀ ਇਹੁ ਸੌ ਰੁਪਯਾ ਤੁਮਾਰਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਹੋ ਤੁਮ ਲੇਵਹੁ ਜੀ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ, ਹੇ ਸਾਲਸਰਾਇ ਜੇ ਕਰ ਜਵਾਹਰ ਵੇਚੀਏ ਤਾਂ ਮਿਹਮਾਨੀ ਲਈਏ ਅਤੇ ਜੇ ਨਾ ਵੇਚੀਏ ਤਾਂ ਮਿਹਮਾਨੀ ਕੇਹੀ ਲਈਏ ਤਾਂ ਸਾਲਸ ਰਾਇ ਨੇ ਕਹਯਾ ਹੇ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਜੋ ਲਾਲ ਤੁਮ ਹੀ ਹੋ ਕਿ ਇਹੁ ਲਾਲ ਹੈ ਅਰ ਮੈਂ ਬੜਾ ਬਿਸਮਾਦ ਹੋਇ ਰਹਿਆ ਹੋਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਕਹਿਆ:-

ਲਾਲੋ ਲਾਲ ਉਪਾਇਆ ਲਾਲੋ ਲਾਲ ਦਿਸੰਨ।

[ਇਹ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ]

ਸਾਲਸਰਾਇ ਜਵਾਹਰੀ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣ ਕੇ ਕਹਿਆ ਹੇ ਮਹਾਂ-ਪੁਰਖੁ ਜੀ ਆਪ ਕਾ ਨਾਮ ਕਯਾ ਹੈ। ਅਰ ਤੁਮ ਹੋਤੇ ਕਉਣ ਹੋ, ਅਰ ਤੁਮਾਰਾ ਦੇਸ ਕਵਣ ਹੈ, ਅਰ ਕਿਆ ਬਰਨ ਹੈ। ਅਰ ਹਮਕੋ ਬੜੀ ਹੈਰਾਨਗੀ ਲਗ ਰਹੀ ਹੈ ਕਯੋਂ ਕਿ ਵਡੇ ਵਡੇ ਪਟ ਦਰਸਨ ਮੈ ਨੇ ਦੇਖੇ ਹਨ। ਪਰ ਤੁਮਾਰਾ ਭੇਖ ਪਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਅਰ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਬਿਸਮਾਦ ਹੋਇ ਰਹਯਾ ਹੋ ਸੋ ਤੁਮ ਆਪ ਹੀ ਬਤਾਵੋ ਜੀ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਸੁਣ ਸਾਲਸਰਾਇ ਨਾਮ ਤੋ ਹਮਾਰਾ ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਹੈ ਅਰ ਹੋਤੇ ਭੀ ਨਿਰੰਕਾਰ ਕੇ ਹੈਂ ਅਤੇ ਨਿਰੰਕਾਰ ਕੇ ਹੀ ਦੇਸ ਕੇ ਹੈਂ ਅਤੇ ਭੇਖ ਭੀ ਹਮਾਰਾ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਸਾਲਿਸਰਾਇ ਨੇ ਕਹਿਆ, ਹੇ ਸੰਤ ਜੀ ਤੁਮ ਨਿਰੰਕਾਰ ਕੋ ਜਾਣਤੇ ਹੋ ਅਰ ਤੁਮਨੇ ਨਿਰੰਕਾਰ ਜੀ ਕੋ ਦੇਖਿਆਹੈ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਕਹਿਆ :-

ਬਿਮਲ ਮਝਾਰਿ ਬਸਸਿ ਨਿਰਮਲ ਜਲ ਪਦਮਨਿ ਜਾਵਲ ਰੇ।

[ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ ੧ । ੪ ।(੯੯੦)]

ਜਾਂ ਇਹ ਸਬਦ ਸੁਣਿਆ, ਤਾਂ ਜਵਾਹਰੀ ਨੇ ਹਥ ਜੋੜ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਜੀ ਸਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੇਰੇ ਤਾਈਂ ਆਪ ਉਪਦੇਸ ਕਰ ਨਿਹਾਲ ਕਰਹੁ ਜੀ ਅਰ ਆਪਣੇ ਰੁਪਯੇ ਲੇਵਹੁ ਜੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ, ਹੇ ਸਾਲਸਰਾਇ ਏਹ ਰੁਪਯੇ ਸਾਡੇ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਯੋਂ ਕਿ ਇਹ ਤੁਸਾਨੂੰ ਹੀ ਰਖਣੇ ਮਿਲੇ ਹਨ ਅਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੀ ਸੋਭਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਅਤੀਤ ਫਕੀਰ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਉਸ ਜਵਾਹਰੀ ਨੇ ਕਹਿਆ ਹੇ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਜੀ ਇਹੁ ਮੇਵਾ ਪਕਵਾਨ ਤਾਂ ਅਚਵੋ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰੇਂ ਨਾਹੀਂ ਅਰ ਮਰਦਾਨਾ ਮੁਹੋਂ ਬੋਲੇ ਨਾਹੀਂ ਪਰ ਅੰਦਰੋਂ ਆਖੇ ਕਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਕਵਾਨ ਲੇ

ਲੈਵੇ। ਤਾਂ ਹੀ ਭਲਾ ਹੈ, ਕਯੋਂ ਜੋ ਭੁਖਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨ ਰਾਗ ਮਾਰੂ ਵਿਚ ਸਬਦ ਬੋਲਿਆ :-

ਪ੍ਰੀਤ ਪਕਵਾਨ ਸੋ ਭੋਜਨ ਕਹੀਏ ਲੁਚੀ ਲੋਚਾ ਪੂਰੀ।

(ਇਹ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ)

ਤਾਂ ਸਾਲਸ ਰਾਇ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਅਰ ਹਥ ਜੋੜ ਕਰ ਅਧੀਨਗੀ ਦੇ ਨਾਲ ਕਹਿਆ, ਕਿ ਹੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੇਰੀ ਭੀ ਗਤਿ ਕਰਹੁ ਜੀ ਅਰ ਆਪਣੇ ਸਾਂਈਂ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਬਲਾਇ ਵਿਚੋਂ ਕਢਹੁ ਜੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਹਿਆ, ਸੁਣ ਸਾਲਸਰਾਇ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਅਧਰਕੇ ਗੁਲਾਮ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਢਹਿ ਪਉ। ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਗਤਿ ਹੋਵੈਗੀ। ਤਾਂ ਸਾਲਸਰਾਇ ਕਹਿਆ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਧਰਕਾ ਤਾਂ ਸਾਧ ਹੈ। ਅਤੇ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਆਖਹੁ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕੁੱਤੇ ਦੀ ਪੈਰੀਂ ਪਵਾਂਗਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਾਲਸਰਾਇ ਉਪਰ ਬਹੁਤ ਖੁਸੀ ਹੋਏ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ, ਹੇ ਸਾਲਸ ਰਾਇ ਤੂੰ ਕਰਤਾਰ ਅਗੇ ਮਥਾ ਟੇਕ। ਤਾਂ ਸਾਲਿਸਰਾਇ ਨੂੰ ਅੰਗੋਛਾ ਲਹਿ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਹਿਆ ਹੇ ਸਾਲਸਰਾਇ ਇਹ ਅੰਗੋਛਾ ਸਿਰ ਤੇ ਬੰਨ ਲੈ। ਤਾਂ ਸਾਲਸਰਾਇ ਨੇ ਅੰਗੋਛਾ ਸਿਰ ਤੇ ਬੰਨ ਲੀਤਾ ਅਰ ਸਿਰ ਤੇ ਬੰਨਣ ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਲਸਰਾਇ ਦੇ ਕਪਾਟ ਖੁਲ ਗਏ। ਅਰ ਸਾਲਸਰਾਇ ਦਾ ਰੰਗ ਹੋਰ ਹੀ ਹੋਰ ਗਇਆ।......

ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅਧਰਕੇ ਗੁਲਮਾ ਨੂੰ ਅਤੇ ਸਾਲਸਰਾਇ ਨੂੰ ਬਿਸੰਭਰ ਪੁਰ ਵਿਚ ਸਿਖ ਕੀਤਾ ਅਰ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਮੰਜੀ ਬਹਾਇਆ ਅਤੇ ਆਖਿਆ, ਸੁਣ ਸਾਲਸਰਾਇ ਜਿਤਨਾ ਚਿਰ ਤੂੰ ਜੀਵੇਂ ਤਿਤਨਾ ਚਿਰ ਤੇਰੀ ਮੰਜੀ ਅਤੇ ਜਦ ਤੇਰੀ ਦੇਹ ਛੁਟੈਗੀ ਤਾਂ ਅਧਰਕਾ ਗੁਲਾਮ ਬਹੇਗਾ।.......

ਅਤੇ ਦਿਨ ਭੀ ਥੋੜੇ ਹੀ ਆਇ ਰਹੇ ਹਨ। ਤੇਰੀ ਦੇਹ ਛੁਟਣ ਵਿਚ ਕਯੋਂ ਜੋ ਦੋਇ ਵਰੇ ਅਤੇ ਸਤ ਮਹਲੇ ਤੈਂ ਜੀਵਣਾ ਹੈ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਪਹਿਲੇ ਤੈਨੂੰ ਮੰਜੀ ਤੇ ਬਿਠਾਇਆ ਹੈ ਅਰ ਅਧਰਕੇ ਦੇ ਚਿਤ ਵਿਚ ਤਾਂ ਕਾਈ ਨਾਹੀਂ। ਪਰ ਹੁਕਮ ਨਿਰੰਕਾਰ ਜੀ ਦਾ ਏਵੇਂ ਹੀ ਆਹਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੋਇ ਵਰੇ ਅਤੇ ਸਤ ਮਹੀਨੇ ਉਥੇ ਹੀ ਰਹੇ।

ਬਾਕੀਨੇਕਰ ਦੇ ਸਰੇਵੜਿਆਂ ਨਾਲ ਗੋਸ਼ਟ

ਇਹ ਬਾਰਤਾ ਕਹੀ ਅਤੇ ਜਦ ਦੋਇ ਬਰਸ ਅਤੇ ਸਤ ਮਹੀਨੇ। ਪੂਰੇ ਹੋਇ ਗਏ ਤਾਂ ਸਾਲਸਰਾਇ ਦੀ ਦੇਹ ਛੁਟੀ ਅਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਅਧਰਕੇ ਗੁਲਮਾ ਨੂੰ ਮੰਜੀ ਤੇ ਬਹਾਇਆ ਅਤੇ ਆਪ ਵਿਦਾ ਲੀਤੀ ਅਰ ਓਥੋਂ ਬਾਬਾ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਬੀਕਾਨੇਰ ਨੂੰ ਗਏ। ਤਾਂ ਅਗੇ ਸਰੇਵੜੇ ਉਥੋਂ ਦੇ ਪੂਜ ਸਨ। ਅਰ ਰਾਜਾ ਜੋ ਉਥੋਂ ਦਾ ਸੀ ਸੋ ਸਰੇਵੜਿਆਂ ਦਾ ਸਿਖ ਸੀ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ, ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਇਸਨਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਇਸ ਦਾ ਕੀ ਕਾਰਣ ਹੈ ਕਯੋਂ ਕਿ ਜੀਵਦਿਆਂ ਅਰ ਮੁਇਆਂ ਨੂੰ ਪਵਿਤਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਉਨਾਂ ਕਹਿਆ ਕਿ ਜਲਦੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਮਰਦੇ ਹਨ। ਅਰ ਅਗਣ ਬਾਲਣ ਕਰ ਕੇ ਭੀ ਜੀਵ ਮਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਜੀਆਂ ਕੇ ਜੀਵਾਲਣ ਅਰ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਈਸਰ ਹੈ। ਅਰ ਜਿਸ ਕੋ ਉਹ ਮਾਰਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਜੀਵਾਲ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸਕਤਾ ਅਰ ਜਿਸ ਕਉ ਜੀਵਾਲਤਾ ਹੈ ਤਿਸ ਕਉਂ ਮਾਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸਕਤਾ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਸਲੋਕ ਕਹਿਆ :-

ਸਿਰੁ ਖੋਹਾਇ ਪੀਅਹਿ ਮਲਵਾਣੀ ਜੂਠਾ ਮੰਗਿ ਮੰਗਿ ਖਾਹੀ।

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ । ਵਾਰ ਮਾਝ । ੨੬ । (੧੪੯)]

ਸੋ ਜਦ ਇਹ ਬਚਨ ਬਾਬੇ ਕਹੇ, ਤਾਂ ਹੋਰ ਸਰੇਵੜੇ ਉਠ ਗਏ। ਅਰ ਇਕ ਸਰੇਵੜਾ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਡਿਗ ਪਿਆ। ਅਰ ਕਿਹਾ, ਕਿ ਜੀ ਮੈਂ ਇਸ਼ਨਾਨ ਭੀ ਕਰਾਂਗਾ ਤੇ ਈਸਰ ਭੀ ਮੰਨਾਗਾ ਅਰ ਸਿਖਾਂ ਦੀ ਟਹਿਲ ਭੀ ਕਰਾਂਗਾ। ਪਰ ਬਾਹਰ ਭੇਖ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਖਾਂਗਾ ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਜੇ ਭੇਖ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਝੂਠਾ ਜਾਣੇਗਾ ਅਤੇ ਈਸਰ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕਰੇਂਗਾ, ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਭੀ ਉਧਾਰ ਹੋਵੇਗਾ।

ਦੀਪਾਲਪੁਰ ਜਾਣਾ

ਤਾ ਬਾਬਾ ਓਥੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਦਪਾਲਪੁਰ ਨੂੰ ਆਇਆ ਅਰ ਓਥੇ ਇਕ ਸਨਿਆਸੀ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਸੋ ਜੇ ਲੋਕਾਂ ਓਹ ਵਰ ਸਰਾਪ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਉਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਓਹ ਲਗ ਜਾਵੇ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਓਥੇ ਉਤਰੇ ਅਰ ਸਨਿਆਸੀ ਪਾਸ ਆ ਡੇਰਾ ਕੀਤਾ। ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਛਿਆ ਕਿ ਸਨਿਆਸ ਦਾ ਧਰਮ ਕਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਉਹ ਕਹਿਆ ਤੁਸੀਂ ਕਉਨ ਹੋ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ, ਅਸੀਂ ਉਦਾਸੀ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਉਸ ਕਹਿਆ, ਉਦਾਸ ਦਾ ਕੀ ਧਰਮ ਹੈ ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਗਤ ਦੀ ਵਰਤਨ ਸਭ ਰਖਣੀ ਅਰ ਅਪਣੀ ਨਾ ਜਾਨਣੀ ਅਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਜਾਨਣੀ, ਅਰ ਜਗਿਯਾਸਾ ਸਦਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਰੱਖਣੀ। ਅਰ ਜੇ ਜਗਿਆਸੀ ਏਕਲਾ ਹੋਤਾ, ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਕਾ ਨਾਮ ਸਿੱਖ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਸਦਾ ਪਰਮੇਸਰ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਰਹਿਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਜੇ ਦੋਇ ਹੋਤੇਂ ਹੈਂ ਤੋਂ ਆਪਸ ਮੇਂ ਓਹ ਚਰਚਾ ਕਰਤੇ ਹੈਂ। ਸੋ ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਤੀਨ ਚਾਰ ਇਕਠੇ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਤੋਂ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਕਥਾ ਅਰ ਕੀਰਤਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਓਹੁ ਗੁਰਮੁਖ ਗੁਰੂ ਕਾ ਰੂਪ ਹੋਤੇ ਹੈਂ। ਪਰ ਸਨਿਆਸੀ ਏਕਲਾ ਹੀ ਭਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਦੂਸਰਾ ਉਸ ਕਾ ਸਾਥ ਕੋਈ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਓਹ ਗ੍ਰਹਸਤੀ ਕਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਰ ਸਦਾ ਬ੍ਰਤੀਆਂ ਕੇ ਘਰਾਂ ਕੋ ਸੋਧਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਜੇ ਤੀਨ ਚਾਰ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਤੋਂ ਕੁਟੰਬੀ ਹੋਤੇ ਹੈਂ। ਸੋ ਖਾਵਨ ਅਰ ਪੀਵਨ ਕਰ ਪਰਮੇਸਰ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਉਹ ਸਨਿਆਸੀ ਨੇ ਬਚਨ ਸੁਦ ਕਰ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਮਥਾ ਟੇਕਿਆ।

ਤਲਵੰਡੀ ਆਉਣਾ

ਤਾਂ ਉਥੇ ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਮੰਤ੍ਰ ਦੇ ਕੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਤਲਵੰਡੀ ਕੇ ਬਨ ਵਿਚ ਆਇ ਬੈਠੇ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਲੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਮੈਂ ਘਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਆਵਾਂ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ, ਹੇ ਮਰਦਾਨਿਆ ਅਜੇ ਤੇਰਾ ਮੋਹ ਤੁਟਾ ਨਹੀਂ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਤੁਹਾਡੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰ ਕੇ ਸਨੇ ਮੋਹ ਤੁਟ ਜਾਵੇਗਾ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਮਰਦਾਨਿਆ ਜਾਇ ਪਰ ਸਾਡੇ ਘਰ ਖ਼ਬਰ ਨਾ ਕਰੇਂ। ਜੋ ਬਾਬਾ ਬਾਹਰ ਆਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਇ ਕਹਯਾ ਜੀ, ਜੇ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਭੀ ਕੁਛ ਹੋਵੈ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਨਾਂ ਨੂੰ ਖਰਚਾ ਦੇਵਾਂ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ, ਕਿ ਉਨਾਂ ਦੀ ਭੀ ਅਤੇ ਤੇਰੀ ਭੀ ਵਾਹੁਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਪਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਉਸ ਆਖਿਆ ਜੀ ਭੀ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਕੁਝ ਹੋਵੇ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਮੁਠ ਰੋੜਾਂ ਦੀ ਪਲੇ ਬੰਨ ਕੇ ਲੈ ਜਾ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਰੋੜਾ ਦੀ ਮੁਠ ਪੱਲੇ ਬੰਨ ਲਈ ਸੋ ਜਬ ਗਇਆ। ਅਪਨੇ ਘਰ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਘਰ ਦੇ ਆਇ ਮਿਲੇ ਅਤੇ ਜਦ ਪਲਾ ਖੋਲੇ ਤਾਂ ਓਹ ਰੋੜ ਸੁਇਨੇ ਦੇ ਹੋਏ ਆਏ। ਸੋ ਓਹ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦਿਤੇ ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਸੁਨਿਆ ਕਿ ਮਰਦਾਨਾ ਆਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਮਨ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਕੇ ਬਾਬਾ ਭੀ ਆਇਆ ਹੋਵੈਗਾ ਤਾਂ ਫੇਰ ਮਨ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਕਿ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਘਰ ਪੁੱਛਣ ਚਲੀਏ। ਸੋ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਮਰਦਾਨੇ ਘਰ ਆਇਆ ਅਰ ਮਰਦਾਨੇ ਪਾਸੋਂ ਪੁਛਿਆ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਬਾਬਾ ਜੀ ਇਸ ਦੇਸ ਆਏ ਹਨ ਪਰ ਕਿਆ ਜਾਣੀਏ

ਕਿਧਰ ਗਏ ਹਨ। ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਆਖਿਆ ਹੇ ਮਰਦਾਨਿਆਂ ਜੇ ਆਪ ਜਾਵੇਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਲਈ ਚਲੀਂ। ਤਾਂ ਉਸ ਆਖਿਆ, ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਿਆ ਜੀਣਐ ਕਿਥੇ ਹੋਵਣਗੇ। ਪਰ ਤਿਥੋਂ ਦੀ ਖਬਰ ਲੈ ਕਰ ਬਾਲਾ ਸੰਧੂ ਆਵੈਗਾ ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਫੇਰ ਘਰ ਆਇਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਤੁਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ, ਕਿ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਹੈ ਜੋ ਏਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਸਾਡੇ ਘਰ ਦੇਣਾ ਜਾਇਕੇ ਕਿ ਜੈਸੇ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੇ ਨੰਦ ਆਦਿਕ ਗੋਪੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਛੋੜਾ ਦੇਇ ਕੇ ਅਤੇ ਫੇਰ ਗਿਆਨ ਦ੍ਰਿੜਾਇਆ ਸੀ ਤੈਸੇ ਤੁਸਾਂ ਨੂੰ ਵਿਛੋੜਿਆ ਹੋ ਮੈਂ ਫੇਰ ਗਿਆਨ ਆਨ ਦ੍ਰਿੜਾਵੋਂਗਾ ਅਰ ਦੁਇ ਦਿਸਾ ਦੀ ਉਦਾਸੀ ਕਰ ਆਏ ਹਾਂ ਅਤੇ ਦੁਇ ਦਿਸਾ ਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਸੁਣ ਕੇ ਮਥਾ ਟੇਕਿਆ, ਅਰ ਕਹਿਆ, ਕਿ ਜੋ ਕੁਛ ਓਹ ਕਰਨਗੇ ਸੋ ਹਮਰੇ ਭਲੇ ਦੀ ਗਲ ਹੀ ਕਰਨਗੇ। ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਵਿਦਾ ਹੋਯਾ ਅਰ ਬਾਲਾ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਉਥੋਂ ਤੁਰੇ ਅਰ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਦੋਹਾਂ ਆਇ ਮਥਾ ਟੇਕਿਆ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਬਾਲਿਆ ਤੂੰ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਚਲੇਂਗਾ ਕੇ ਘਰ ਜਾਵੇਂਗਾ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਬਾਲੇ ਕਹਿਯਾ ਜੀ, ਮੈਂ ਅੱਗੇ ਹੀ ਭੁਲਾ ਹਾਂ ਜੋ ਮੈਂ ਤੁਸਾਡੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਗਿਆ।

ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਸ਼ਹਾਦਰੇ ਜਾਣਾ

.... ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਬਾਲਿਆ ਚਲ ਉਤਰ ਦਿਸਾ ਦੀ ਉਦਾਸੀ ਕਰ ਆਈਏ। ਤਾਂ ਬਾਲਾ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਬਾਬੇ ਨਾਲ ਦੋਵੇਂ ਚਲੇ। ਸੋ ਜਾਂ ਲਾਹੌਰ ਆਏ ਤਾਂ ਕਸਾਇ ਪੁਰ ਦੇ ਵਿਚ ਆਇ ਖੜੇ ਹੋਇ। ਤਾਂ ਸਵਾ ਪਹਿਰ ਦਿਨ ਚੜ ਤੀਕਰ ਗਊ ਵਧ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ :-

ਲਹੋਰੁ ਸਹਰੁ ਜਹਰੁ ਕਹਰੁ ਸਵਾ ਪਹਰੁ

[ਸਲੋਕ ਵਾਰਾਂ ਤੇ ਵਧੀਕ ਮਹਲਾ ੧ । ੨੭। (੧੪੧੨)]

ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਭਾਈ ਬਾਲਿਆ ਤੇ ਮਰਦਾਨਿਆਂ ਅਸੀਂ ਲਉ ਦੀ ਨਗਰੀ ਜਾਣ ਕੇ ਏਥੇ ਆਏ ਸਾਂ ਪਰ ਇਥੇ ਮਲੇਛਾ ਦਾ ਜੋ ਰਾਜ ਹੈ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਸਵਾ ਪਹਿਰ ਤੀਕਰ ਜਹਰ ਕਹਰ ਵਸਦਾ ਰਹਿਆ ਹੈ ਸੋ ਅਸੀਂ ਦਸਵਾਂ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਕ ਕੇ ਮਲੇਛਾਂ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰਾਂਗੇ ਅਤੇ ਤਦ ਧਰਮ ਦਾ ਰਾਜ ਕਰਾਂਗੇ ਸੋ ਅਬ ਚਲੋ ਰਾਵੀਓ ਪਾਰ ਸ਼ਹਦਰੇ ਚਲ ਰਹੀਏ ਤਬ ਬਾਬਾ ਅਤੇ ਬਾਲਾ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਰਾਵੀਓਂ ਪਾਰ ਜਾਇ ਰਹੇ।

ਏਮਨਾਬਾਦ ਜਾਣਾ

ਅਤੇ ਉਥੋਂ ਉਠ ਕੇ ਜਿਥੇ ਏਮਨਾਬਾਦ ਹੈ। ਅਰ ਓਥੇ ਪਠਾਣਾਂ ਦਾ ਕਿਲਾ ਸੀ ਅਰ ਜਿਥੇ ਬਾਬੇ ਦੀ ਰੋੜੀ ਹੈ। ਤਿਥੇ ਲਾਲੋ ਤਿਖਾਣ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਅਰ ਓਹ ਦਿਨੇ ਨਗਰੀ ਵਿਚ ਕਿਰਤ ਕਰ ਆਵਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਰਾਤੀ ਉਥੇ ਆਇ ਸੌਂਦਾ ਸੀ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੇ ਉਥੇ ਹੀ ਆਸਨ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਿਆ ਰਬਾਬ ਵਜਾਇ ਅਤੇ ਸਬਦੁ ਗਾਉ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਲਗਾ ਸ਼ਬਦ ਗਾਵਣ। ਸੋ ਜਦ ਸਬਦ ਗਾਂਵਦਿਆਂ ਤੀਸਰ ਪਹਿਰ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਮੈਂ ਖੁਧਿਆ ਕਰਕੇ ਵਿਆਕੁਲ ਹੋਇਆ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਹੁਕਮੁ ਹੋਇਆ ਸਹਰ ਚਿਤਾ (?) ਲਿਆਉ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਇਕ ਬਜਾਰ ਗਿਆ ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਜਾਇ ਨਿਕਲਿਆ ਅਰ ਸਭ ਸੇ ਕਉਂ ਕਰਤਾਰ ਕਰਤਾਰ ਕਹਿੰਦਾ ਫਿਰੇ ਕਿਸੇ ਪੀ ਭਿਛਿਆ ਨਾ ਪਾਈ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਥੱਕ ਕੇ ਮਰਦਾਨਾ ਮੁੜ ਆਇਆ ਬਾਬੇ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ। ਅਰ ਆਨ ਕੇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਪਰਮੇਸਰ ਦਾ ਨਾਮ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ ਅਰ ਇਕ ਪਠਾਨ ਕੈਫ਼ੀ ਨੇ ਸਗੋਂ ਮੈਨੂੰ ਧੱਕਾ ਦੇਇ ਕੇ ਸੁਟ ਘੱਤਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਪਿਆ ਜਿ ਇਨਤੇ ਚਿਰ ਨੂੰ ਸਹਿਰੋ ਕਿਰਤ ਕਰ ਕੇ ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਆਇਆ ਅਰ ਭੁੰਨੇ ਹੋਏ ਦਾਣੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਅਗੇ ਆਣ ਰਖੇ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ

ਭਾਈ ਬਾਲਿਆ ਅਧੇ ਦਾਣੇ ਤੂ ਲੈ ਅੱਧੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਦੇਹ ਅਤੇ ਫਿਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਰਾਗੁ ਤਿਲੰਗ ਵਿਚ ਸਬਦ ਉਚਾਰਿਆ।

ਜੈਸੀ ਮੈ ਆਵੈ ਖਸਮ ਕੀ ਬਾਣੀ ਤੈਸੜਾ ਕਰੀਂ ਗਿਆਨੁ ਵੇ ਲਾਲੋ।

[ਤਿਲੰਗ ਮਹਲਾ ੧ । ੫ । (੭੨੨)]

ਅਰ ਲਾਲੋ ਨੂੰ ਕਹਿਆ ਕਿ ਚਾਰ ਕੋਹ ਇਥੋਂ ਤਲਾਵ ਹੈ ਸੋ ਤੂੰ ਸਭ ਪਦਾਰਥ ਆਪਣੇ ਲੈ ਕਰ ਓਥੇ ਜਾਇ ਰਹਿ, ਕਯੋਂ ਜੁ ਰਾਤ ਨੂੰ ਇਥੇ ਬਾਬਰ ਨੇ ਆਉਣਾ ਹੈ ਅਰ ਵਡਾ ਕਸ਼ਟ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਲਾਲੋ ਆਪ ਭੀ ਅਰ ਹੋਰ ਭੀ ਹਮਸਾਇਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਓਥੇ ਜਾਇ ਰਹਿਆ। ਤਾਂ ਰਾਤ ਨੂੰ ਪੰਜਾਹ ਕੋਹਾਂ ਤੋਂ ਬਾਬਰ ਆਇ ਪਇਆ। ਸੋ ਥੋੜੀ ਜਿਹੀ ਲੜਾਈ ਹੋਈ ਅਰ ਕਿਲਾ ਮਾਰ ਲਿਤਾ। ਅਰ ਪਠਾਨ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿਤੇ। ਤਾਂ ਸਿਖਾਂ ਨੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਾਸ ਪ੍ਰਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਜੁ ਖ਼ਾਲਸਾ ਤਾਂ ਸਤਾਰਾਂ ਸੈ ਪੰਜਾਹ ਸੰਮਤ ਅਰ ੧੭੫੬ ਵਰਤਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਭਾਈ ਕਹਿਆ ਚਾਲੀ ਬਰਸ ਖਾਲਸਾ ਅਗੇ ਹੀ ਵਰਤਾਇਆ ਹੈ ਪਰ ਤੇਜ ਇਨਾਂ ਦਾ ੧੭੯੭ ਸਤਾਰਾਂ ਸੌ ਸਤਾਨਵੇਂ ਹੀ ਮੇਂ ਹੋਵੈਗਾ। ਅਰ ਫਿਰ ਸਬਦ ਹੋਇਆ :–

ਜਿਨ ਸਿਰਿ ਸੋਹਨਿ ਪਟੀਆਂ ਮਾਂਗੀ ਪਾਇ ਸੰਧੂਰੁ।

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ । ਅਸਟਪਦੀਆ । ੧ (੪੧੭)]

..... ਸੋ ਜਿਵੇਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਭਵੀਦਾ ਹੈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਹੱਥ ਕੀ ਹੈ ਸੋ ਜਦ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਬਾਬੇ ਦੇ ਅਗੇ ਇਹ ਸਬਦ ਗਾਵਿਆ ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਨੇ ਇਕ ਹੋਰ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਿਆ :–

ਕਹਾ ਸੁ ਖੇਲ ਤਬੇਲਾ ਘੋੜੇ ਕਹਾ ਭੇਰੀ ਸਹਨਾਈ

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਅਸਟਪਦੀਆ । ੨ । (੪੧੭)]

ਜਾਂ ਇਹ ਬਚਨ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਤਾਂ ਇਕ ਮੁਗਲ ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ ਦਾਣੇ ਦੇ ਪੀਹਣ ਵਾਸਤੇ ਵਗਾਰੀ ਫੜਦਾ ਫਿਰਦਾ ਸੀ। ਅਰ ਤਿਸ ਨੂੰ ਵਗਾਰੀ ਕੋਈ ਹਥ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਇਆ। ਤਾਂ ਉਹ ਬਾਬੇ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਲੈ ਗਿਆ ਅਰ ਦੋਹਾਂ ਅਗੇ ਚਕੀਆਂ ਦਾਣਾ ਪੀਹਣ ਵਾਸਤੇ ਦਿਤੀਆਂ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਸ਼ਬਦ ਗਾਵੇਂ ਅਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਮਾਧ ਲਗਾਹਿ ਕਰ ਬੈਠ ਰਹੇ ਅਰ ਚੱਕੀਆਂ ਆਪੇ ਪਈਆ ਫਿਰਨ। ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਬਾਬਰ ਨੂੰ ਖਬਰ ਜਾਇ ਕਰੀ ਜੋ ਦੋਇ ਫਕੀਰ ਵਿਗਾਰੀ ਪਗੜੇ ਗਏ ਹਨ ਅਰ ਤਿੰਲਾਂ ਨੂੰ ਦਾਲਾ ਦਲਣ ਵਾਤਸੇ ਚੱਕੀਆਂ ਮਿਲੀਆਂ ਸਨ ਜੋ ਓਹ ਤਾਂ ਚੁਪ ਕਰ ਕੇ ਬੈਠ ਰਹੇ ਹਨ ਅਰ ਉਨਾਂ ਦੀਆਂ ਚੱਕੀਆ ਆਪੇ ਪਈਆ ਫਿਰਦਿਆਂ ਹਨ। ਤਾਂ ਬਾਬਰ ਇਕੱਲਾ ਵਜ਼ੀਰ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੇਇ ਕੇ ਬਾਬੇ ਜੀ ਦੀ ਚਰਨੀ ਆਇ ਲਗਾ। ਤਾਂ ਉਸ ਪੁੱਛਿਆ ਏ ਫਕੀਰ ਚੱਕੀਆਂ ਆਪੇ ਕਿਉਂ ਕਰ ਫਿਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਬਾਬਰ ਜੀਅ ਦੀ ਚੱਕੀ ਕਿਆ ਦੇਖਦਾ ਹੈਂ ਤੂੰ ਈਸਰ ਦੀ ਚੱਕੀ ਫਿਰਦੀ ਦੇਖ ਜੋ ਅਕਾਸ ਜਿਸਦਾ ਉਪਰਲਾ ਪੁੜ ਹੈ ਅਰ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਜਿਸਦਾ ਹੇਠਲਾ ਪੁੜ ਹੈ ਅਰ ਸੂਰਜ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਚੱਕੀ ਦੇ ਦਸਤੇ ਹਨ ਅਰ ਜੀਅ ਜੰਤ ਸਭ ਦਾਣੇ ਹਨ ਅਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਕਿਲੀ ਹੈ। ਸੋ ਸਰਬ ਜੀਆਂ ਦੀ ਆਰਜਾ ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਪਿਆ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਜੋ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਦੀ ਸਰਨ ਪਏ ਹਨ ਤਿੰਲਾਂ ਦੀ ਆਰਜਾ ਸਫਲ ਹੋਈ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬਰ ਚਰਨਾਂ ਪਰ ਗਿੜ ਪਾਇਆ ਅਰ ਅਗੇ ਆਣ ਭੇਟ ਰੱਖੀ ਅਰ ਕਹਿਆ ਕਿ ਮੇਰੀ ਭੇਟ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰੀਏ। ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਅਟਲ ਰਾਜ ਮਿਲੇ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਬਾਬਾ ਜੀ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਹਥ ਨਹੀਂ ਲਾਂਵਦਾ। ਪਰ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਸਤ ਮੁੱਠੀਆਂ ਸੁੱਖੇ ਦੀਆਂ ਲਿਆਇ ਦੇਹ ਸੋ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਸੱਤਾ

ਪੀੜੀਆਂ ਦਾ ਰਾਜ ਲੈ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਤਾਂ ਬਾਬਰ ਫਿਰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜੀ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਕੋਈ ਕਤਰਾ ਭੰਗ ਦਾ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਪੀ ਲਵੋ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਰਾਗ ਤਿਲੰਗ ਵਿਚਚ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਿਅ :-

ਭਉ ਤੇਰਾ ਭਾਂਗ ਖਲੜੀ ਮੇਰਾ ਚੀਤੁ।

[ਤਿਲੰਗ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੨ । ੨੧ । (੭੨੧)]

ਤਾਂ ਜਦ ਬਾਬਰ ਨੇ ਇਹ ਬਚਨ ਸੁਣੇ ਤਾਂ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਡਿਗ ਪਇਆ ਅਰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੁਝੇ ਕੁਛ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰੋ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ, ਧਰਮ ਦਾ ਨਿਆਉਂ ਕਰਨਾ, ਅਰ ਬਜੁਰਗਾਂ ਦੀ ਖਿਜਮਤ ਕਰਨੀ, ਅਰ ਗਰੀਬਾਂ ਨਾਲ ਵੰਡ ਖਾਣਾ, ਅਰ ਖੁਦਾਇ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨੀ, ਤਾਂ ਤੁਸਾਡਾ ਰਾਜ ਥਿਰ ਰਹੇਗਾ ਅਰ ਜਉਲਗ ਉਪਦੇਸ਼ ਤੁਹਾਨੂੰ ਚਿਤ ਰਹੇਗਾ ਤਉ ਲਉ ਮਨ ਤੁਸਾਡਾ ਸਾਂਤ ਰਹੇਗਾ ਅਰ ਹੋਰ ਏਹ ਬਾਤ ਕਰੋ ਕਿ ਜਿਤਨੀ ਬੰਦ ਹੈ ਸੋ ਸਭ ਛੱਡ ਦਿਉ ਅਰ ਸਿੱਧਾ ਦਿਲੀ ਕਉਂ ਚਲਿਆ ਜਾ ਅਰ ਜੋ ਕੋਈ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਮਿਲੇ ਉਸਨੂੰ ਰਯਤ ਕਰਕੇ, ਵਸਾਉਦਾ ਜਾਹ। ਤੂੰ ਦਿਲੀ ਦੇ ਤਖ਼ਤ ਉਪਰ ਜਾਇ ਬੈਠੇਂਗਾ। ਅਤੇ ਏਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਅਰ ਵਿਦਿਆ ਹੋਇਆ ਅਰ ਭਾਈ ਬਾਲ ਜੋ ਲਾਲੋ ਨਾਲ ਪਹੁਚਾਵਨ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਫਿਰ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਅਰ ਲਾਲੋ ਦੋਹਾਂ ਆਇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਆਪਣੇ ਕਬੀਲੇ ਨੂੰ ਇਥੇ ਲਿਆਓ ਅਰ ਤੁਸਾਂ ਧਰਮ ਦੀ ਕਿਰਤ ਕਰਨੀ ਅਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਪੜਨਾ ਸੁਨਣਾ ਅਤੇ ਆਏ ਗਏ ਦੀ ਟਹਿਲ ਕਰਨੀ। ਤਾਂ ਬਾਬਰ ਉਥੋਂ ਕੂਚ ਕਰੇ ਕੇ ਲਾਹੌਰ ਨੂੰ ਗਇਆ।

ਸਿਆਲਕੋਟ ਜਾਣਾ

ਅਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਅਰ ਬਾਲਾ ਅਰ ਮਰਦਾਨਾ ਭੀ ਤਿੰਨੇ ਸਿਆਲਕੋਟ ਨੂੰ ਗਏ। ਅਰ ਸਿਆਲਕੋਟ ਦੀ ਬੇਰੀ ਦੇ ਹੇਠ ਜਾਇ ਬੈਠੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਇਕ ਟਕਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕਹਿਆ ਮਰਦਾਨਿਆ ਇਕ ਪੈਸੇ ਦਾ ਝੂਠ ਖਰੀਦ ਲਿਆਉ ਅਤੇ ਇਕ ਪੈਸੇ ਦਾ ਸਚ ਲਿਆਉ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਟਕਾ ਲੈ ਕਰ ਸਾਰੇ ਬਜਾਰ ਨੂੰ ਟੋਲਦਾ ਟੋਲਦਾ ਮੂਲੇ ਦੀ ਹਟੀ ਆਇਆ ਅਤੇ ਮੂਲਾ ਧਰਮਸਾਲਾ ਰੋਜ ਇਕ ਵੇਲੜੇ, ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਰ ਸਬਦ ਸੁਣਦਾ ਸੀ ਸੋ ਉਸ ਨੇ ਟਕਾ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਰਖਿਆ ਅਤੇ ਕਾਗਦ ਪਰ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਮਰਣ ਸਚ ਹੈ ਜੀਵਨ ਝੂਠ ਹੈ। ਸੋ ਜਦ ਬਾਬੇ ਨੇ ਕਾਗਦ ਡਿੱਠਾ ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਨੇ ਆਖਿਆ ਹੇ ਮਰਦਾਨਿਆ ਜਿਸਨੇ ਮਰਣ ਸੱਚ ਜਾਤਾ ਹੈ ਅਰ ਜੀਵਣ ਝੂਠ ਜਾਤਾ ਹੈ ਚਲ ਤਿਸਦਾ ਦਰਸਨ ਕਰੀਏ। ਤਬ ਬਾਬਾ ਜੀ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਅਰ ਭਈ ਬਾਲ ਭੀ ਤ੍ਰਏ ਮੂਲਾਂ ਦੀ ਹਟੀ ਆਇ ਬੈਠੇ। ਅਰ ਬਾਬੇ ਪੁਛਿਆ ਮੂਲਿਆ ਤੁਧ ਮਾਰਣ ਸਚ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਉਹ ਕਹਯਾ ਜੀ ਮੈਂ ਸੁਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਰ ਤੁਸਾਡੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਸਚ ਭੀ ਜਾਣਾਗਾ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਤੈਨੂੰ ਦ੍ਰਿੜਾਈਐਗਾ। ਤਾਂ ਉਸ ਆਖਿਆ ਭਲਾ ਜੀ। ਸੋ ਫਿਰ ਮੂਲਾ ਭੀ ਹਟੀ ਲੁਟਾਇ ਕਰ ਬਾਬੇ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਹੋਇਆ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਓਥੋਂ ਰਮਤੇ ਰਮਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀ ਧਰਤੀ ਕਉਂ ਜਾਇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਤਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਓਥੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਪੰਡਤ ਆਇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਨਾਮ ਜਪੋ ਤਾਂ ਤੁਸਾਡੇ ਕਰਮ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਹੋਣਗੇ ਅਰ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਨਾਮ ਨ ਜਪੋਗੇ ਤਾਂ ਤੁਸਾਡੇ ਕਰਮ ਨਹਿਫਲ ਹੋਵਣਗੇ। ਅਰ ਲੇਖੇ ਕੋਈ ਨ ਪਵੇਗਾ ਕਯੋਂਕਿ ਜਿਤਨੇ ਵੇਦ ਅਰ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਰ ਪੁਰਾਨ ਹੈਨ ਸੋ ਸਭਨਾ ਦਾ ਮਤ ਏਕ ਰਾਮ ਨਾਮ ਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸ਼ਬਦ ਬੋਲਿਆ :-

ਕੋਈ ਪੜਤਾ ਸਹਸਾ ਕਿਰਤਾ ਕੋਈ ਪੜੈ ਪੁਰਾਨਾ।
ਕੋਈ ਨਾਮ ਜਪੈ ਜਪ ਮਾਲੀ ਲਾਗੈ ਤਿਸੈ ਧਿਆਨਾ।

[ਰਾਮਕਲੀ ਮੁਹਲਾ ੧ । ਘਰ ੧ । ੨ ।(੮੭੬)]

ਤਾਂ ਉਨਾਂ ਪੰਡਤਾਂ ਕਹਿਆ ਕਿ ਨਾਮ ਤਾਂ ਉਸਕਾ ਜਪੀਤਾ ਹੈ ਜੇਹੜਾ ਆਪ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਹੋਂਦਾ ਹੈ। ਅਰ ਜੋ ਆਪਣਾ ਆਪ ਹੈ ਤਿਸ ਕਾ ਕਿਆ ਨਾਮ ਜਪਨਾ ਹੈ। ਤਬ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਜੈਸੀ ਆਰਸੀ ਕੋ ਜੰਗਾਲ ਚੜ ਜਾਤਾ ਹੈ ਸੋ ਜਬ ਉਸਕੋ ਸੁਧ ਕਰੀਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਵਿਚੋਂ ਆਪਣਾ ਮੁਖ ਭਾਸਤਾ ਹੈ ਸੋ ਤੈਸੇ ਮਨ ਲਕੋ ਹਉਮੇ ਕੀ ਮੇਲ ਲਗੀ ਹੈ ਅਰ ਤਿਸ ਮੈਲ ਕਰ ਆਤਮਾ ਕਾ ਦਰਸਨ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ। ਸੋ ਜੇ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹਉਮੈ ਕੀ ਮੈਲ ਦੂਰ ਹੋਤੀ ਹੈ ਤਬ ਆਤਮਾ ਕਾ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਏਹ ਬਾਤ ਸੁਣ ਕੇ ਸਭ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕੇ ਚਰਨਾਂ ਪਰ ਡਿਗ ਪਏ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜੋ ਧਰਮਸਾਲਾ ਬਨਵਾਣੀ ਅਰ ਆਏ ਗਏ ਦੀ ਟਹਲ ਕਰਨੀ ਅਤੇ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਅਰ ਸੰਤਾ ਦੀ ਟਹਲ ਕਰਨੀ। ਸੋ ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਓਥੋਂ ਤੁਰੇ।

ਪਿਸ਼ੌਰ ਜਾਣਾ

ਅਰ ਰਮਤੇ ਰਮਤੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਪਿਸਉਰ ਕੋ ਆਏ। ਤਾਂ ਓਥੇ ਇਕ ਜੋਗੀ ਦਾ ਮਟ ਹੈ ਸੀ ਸੋ ਤਹਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਜਾਇ ਉਤਰੇ। ਤਾਂ ਜਯੋਂ ਜਯੋਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸੁਣਿਆ ਕੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਇਥੇ ਆਏ ਹਨ ਤਾਂ ਸਭ ਇਤਨੇ ਪੀਰ ਅਰ ਫਕੀਰ ਹੈਸਨ ਸਭ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸਨ ਵਾਸਤੇ ਆਇ। ਅਰ ਜੋਗੀ ਨੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਪਰਮੇਸਰ ਦੀ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਵੈ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ, ਕਿ ਆਪਣਾ ਅੰਦਰ ਹੀ ਸੋਧੇ ਕਯੋਂ ਜੋ ਸਭ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਅੰਦਰੋਂ ਹੀ ਲਭਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਹਯਾ ਅੰਦਰ ਆਪਣਾ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੋਧੇ। ਤਬ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਰਾਮਕਲੀ ਵਿਚ ਸਬਦ ਬੋਲਿਆ :-

ਸੁਰਤਿ ਸਬਦ ਸਾਖੀ ਮੇਰੀ ਸਿੰਙੀ ਬਾਜੈ ਲੋਕ ਸੁਣੈ....

[ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲ ੧ । ੪ ।(੮੭੭)]

ਜਦ ਇਹ ਬਚਨ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ, ਤਾਂ ਸਭੇ ਚਰਨਾਂ ਪਰ ਗਿਰ ਪਏ ਅਰ ਕਹਯਾ ਕਿ ਤੁਸਾਡੇ ਵਚਣ ਸੁਣ ਕੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਸਾਖੀ ਹੋਏ ਹਾਂ। ਸੋ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਇਥੇ ਰਹੋ ਤਾਂ ਅਸਾਡੇ ਖੋਟੇ ਕਰਮ ਸਭ ਮਿਟ ਜਾਵਣ। ਤਾਂ ਵਚਨ ਹੋਇਆ ਮੇਰਾ ਸਰਗੁਣ ਦੂਪ ਦੇਹ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਰਗੁਣ ਰੂਪ ਸਬਦ ਹੈ। ਸੋ ਤੁਸੀਂ ਸਬਦ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਿਆ ਕਰੋ ਤਾਂ ਤੁਸਾਡੇ ਸਭ ਖੋਟੇ ਕਰਮ ਮਿਟ ਜਾਵਣਗੇ। ਸੋ ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਕਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਅਗੇ ਨੂੰ ਚਲੇ।

ਕਾਬਲ ਜਾਣਾ ਤੇ ਮੂਲੇ ਦੀ ਵਾਪਸੀ

ਤਾਂ ਫਿਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਅਤੇ ਬਾਲਾ ਰਮਤੇ ਰਮਤੇ ਕਾਬਲ ਆਸਾ ਦੇਵੀ ਦੇ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਜਾਇ ਬੈਠੇ। ਤਾਂ ਸੁਣ ਕਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨਾਮ ਕੋ ਜਿਤਨੇ ਓਥੋਂ ਦੇ ਪੀਰ ਅਰ ਫਕੀਰ ਸਰਦਾਰ ਥੇ ਸਭ ਆਏ ਅਰ ਆ ਕੇ ਕਹਿਆ, ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਹਿੰਦੂ ਫਕੀਰ ਹੋ ਅਤੇ ਏਹ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਹੈ, ਸੋ ਤੁਸਾਂ ਸੰਭਾਲ ਕਰ ਪੈਰ ਰਖਣਾ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ, ਕਿ ਨੂਰ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਸਭਨਾਂ ਮੈਂ ਇਕੋ ਹੀ ਹੈ। ਅਉ ਜੋ ਤਨ ਹੈ ਅਰ ਬਿਆ ਨਾ ਸਰਦਾ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਤਨ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਸੁੰਨਤ ਬਹਾਇ ਕੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਹਿਆ ਅਰ ਕਿਸੇ ਜੰਞੂ ਅਤੇ ਟਿੱਕਾ ਲਾਇਕੇ ਹਿੰਦੂ ਕਹਿਆ ਪਰ ਅਸੀਂ ਇਸ ਤਨ ਦੇ ਸ਼ਹਿਦ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਸਲੋਕ ਕਹਿਆ :-

ਹਿੰਦੂ ਕਹਾਂ ਤਾਂ ਮਾਰੀਆ ਮੁਸਲਮਾਨ ਭੀ ਨਾਹੀ

(ਇਹ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ)

ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਖਬਰ ਪਹੁਚਾਵਨ ਆਇਆ ਹਾਂ ਜੋ ਇਹ ਗਲ ਲਯਾਦ ਰਖਹੁ ਕਿ ਜੇ ਬੰਦਗੀ ਖੁਦਾਇ ਕਰਹੁਗ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਖੁਸ਼ੀ ਰਹੋਗੇ। ਅਤੇ ਜੇ ਨਾ ਕਰਹੁਗੇ ਤਾਂ ਦੁਖ ਪਾਉਗੇ। ਸੋ ਇਹ ਉਤਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਰ ਅਰ ਉਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਦਿਆ ਕਰਕੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਲੋਹਗੜ ਜਾਇ ਰਹੇ ਅਰ ਮੂਲੇ ਨੂੰ ਕਹਿਆ ਕਿ ਤੇਰੀ ਜੋ ਮੰਗੀ ਹੋਈ ਇਸਤਰੀ ਹੈ ਸੋ ਸਤੀ ਹੋਂਦੀ ਹੈ ਅਰ ਤੇਰੀ ਖ਼ਬਰ ਉਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਹੁਤੀ। ਤਾਂ ਮੂਲੇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਮੈਂ ਹੁਣ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਤੂੰ ਬੁਕ ਭਰ ਕੇ ਕੰਕਰਾਂ ਦਾ ਝੋਲੀ ਵਿਚ ਪਾਇ ਲੈ। ਅਰ ਤੈਨੂੰ ਅਸੀਂ ਪਹੁਚਾ ਦੇਨੇ ਹਾਂ। ਅਰ ਫਿਰ ਬਚਨ ਹੋਯਾ ਮੂਲਯਾ ਅਖੀਂ ਮੀਟ ਸੋ ਜੇ ਮੂਲਾ ਅਖੀਂ ਮੀਟ ਕੇ ਖੋਲੇ ਤਾਂ ਸਿਆਲਕੋਟ ਦੇ ਵਿਚ ਖਲੋਤਾ ਹੋਇਆ ਅਰ ਝੋਲੀ ਰੁਪਯਾ ਦੀ ਅਤੇ ਮੁਹਰਾਂ ਦੀ ਭਰੀ ਹੋਈ। ਤਾਂ ਉਸ ਆਪਣੇ ਸਹੁਰੇ ਖਬਰ ਭੇਜੀ। ਸੋ ਜਬ ਉਸਦਿਆਂ ਸਹੁਰਿਆਂ ਨੇ ਸੁਣਿਆਂ ਜੋ ਮੂਲਾ ਆਇ ਗਿਆ ਹੈ ਅਰ ਬਡਾ ਪਦਾਰਥ ਲਿਆਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਤਿਨਾਂ ਨੂੰ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ ਅਰ ਉਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਭੀ ਸਤੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਚ ਰਹੀ ਅਰ ਮੂਲੇ ਦਾ ਵਿਆਹ ਭੀ ਬੜੇ ਆਨੰਦ ਮੰਗਲ ਸੇ ਹੋਇਆ।

ਲੋਹਗੜ ਜਾਣਾ

ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਜਬ ਲੋਹਗੜ ਗਏ ਤਬ ਪੀਰ ਫਕੀਰ ਉਥੋਂ ਦੇ ਆਇ ਮਿਲੇ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ, ਹੇ ਬਾਲਾ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਜੇ ਸੰਜਮ ਨਾਲ ਅਹਾਰ ਕਰੋਗੇ ਤਾਂ ਇਸ ਧਰਤੀ ਪਰ ਤੁਸਾਡਾ ਨਿਰਬਾਹ ਹੋਵੈਗਾ। ਤਾਂ ਉਨਾਂ ਕਹਿਆ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਕਹੋਗੇ ਜੀ ਤਿਸੀ ਤਰਾਂ ਸੰਜਮ ਕਰਾਂਗੇ ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਤੁਸੀਂ ਚਿਟ ਖਬਲ ਨਿੰਮ ਦੇ ਪੱਤ੍ਰ ਪਾ ਕੇ ਅਰ ਹਿਕ ਵੇਲੇ ਘੋਟ ਕੋ ਪੀਤਾ ਕਰੋ ਸੋ ਤੁਸਾਨੂੰ ਅਨਾਜ ਦਾ ਭੀ ਅਰ ਜਲ ਦਾ ਭੀ ਅਧਾਰ ਰਹੇਗਾ। ਤਾਂ ਉਨਾਂ ਮਥਾ ਟੇਕਿਆ। ਅਰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਅਰ ਕਹਯਾ, ਜੀ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ਼ ਇਸਨਾਨ ਵਾਸਤੇ ਅਤੇ ਪੰਜ ਇਸਨਾਨਾ ਵਾਸਤੇ ਪਾਣੀ ਲੋੜੀਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਨੇ ਚਰਨ ਦੇ ਸਜੇ ਅੰਗੂਠੇ ਨਾਲ ਲਕੀਰ ਖੜੀ ਤਾਂ ਉਥੋਂ ਜਲ ਨਿਕਲ ਆਯਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਇਸ ਚਰਨ ਗੰਗਾ ਦੇ ਜਲ ਵਿਚੋਂ ਪੰਜ ਇਸ਼ਨਾਨ ਭੀ ਕਰੋ ਅਤੇ ਇਸਨਾਨ ਭੀ ਕਰੋ, ਤਾਂ ਉਹ ਰਾਤ ਉਥੇ ਰਹੇ। ਅਰ ਉਸੇ ਜਲ ਨਾਲ ਵਰਤਨ ਕੀਤੀ।

ਕੰਧਾਰ ਜਾਣਾ

ਅਰੇ ਫਿਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਉਥੋਂ ਟੁਰੇ ਅਰ ਅਗੇ ਜਾਇ ਕੰਧਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਏ। ਤਾਂ ਸਾਹ ਵਲੀ ਉਥੋਂ ਦਾ ਫਕੀਰ ਸੀ ਸੋ ਓਹ ਆਇ ਮਿਲਿਆ ਅਰ ਉਸ ਆਖਿਆ ਕੁਝ ਮੈਨੂੰ ਉਪਦੇਸ ਕਰੋ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਰਾਗ ਤਿਲੰਗ ਵਿਚ ਸਬਦ ਬੋਲਿਆ :–

ਯਕ ਅਰਜ ਗੁਫ਼ਤਮ ਪੇਸਿ ਤੋਂ ਦਰ ਗੋਸ ਕੁਨ ਕਰਤਾਰ।

ਹਕਾ ਕਬੀਰ ਕਰੀਮ ਤੂੰ ਬੇਐਬ ਪਰਵਦਗਾਰ।

(ਤਿਲੰਗ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧ । ੧ । (੭੨੨))

ਤਾਂ ਵਲੀ ਸ਼ਾਹ ਇਹ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਗਿੜ ਪਿਆ। ਅਤੇ ਸਭਨਾ ਪਠਾਣਾਂ ਨੂੰ ਸਦ ਕੇ ਆਣ ਰਜੂ ਕੀਤਾ। ਤਾਂ ਉਨਾਂ ਕਹਯਾ ਜੋਜੀ ਹੁਣ ਤਕ ਅਸੀ ਮਰਨ ਦਾ ਭੈ ਨਾ ਕਰਦੇ ਪਰ ਤੇਰੇ ਵਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਅਸਾਨੂੰ ਭੈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣਿਆਂ ਚਰਨਾ ਦੀ ਧੂੜ ਬਖ਼ਸ਼ੋ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇਕ ਚਰਣਾਂ ਦੀ ਧੂੜ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕ ਮੁਖ ਦੀ ਧੂੜ ਹੈ ਸੋ ਚਰਨਾਂ

ਦੀ ਧੁਰ ਇਹੁ ਹੈ ਕਿ ਜਿਥੇ ਅਸੀਂ ਬੈਠੇ ਹਾਂ ਏਥੇ ਪੂਜਾ ਕੀਤਾ ਕਰੋ ਅਰ ਦੀਵਾ ਬਾਲਿਆ ਕਰ ਅਰ ਮੁਖ ਦੀ ਧੁਰ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਮੇਰੇ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਰਿਦੇ ਵਿਰ ਧਾਰਨਾ।

ਮਸ਼ਹਦ ਜਾਣਾ

ਸੋ ਇਹ ਉਪਦੇਸ ਦੇ ਕੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਓਥੋਂ ਟੁਰੇ ਅਰ ਮਸ਼ਹਦ ਨੂੰ ਆਏ ਅਰ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਇ ਡੇਰਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਸਭ ਲੋਕ ਆਨ ਇੱਕਠੇ ਹੋਏ ਅਰ ਉਨਾਂ ਆ ਕਰ ਕਹਿਆ, ਹੇ ਫਕੀਰ ਤੂੰ ਰਸੂਲ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹੈਂ ਕਿ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਤਾਂ ਇਕ ਕਾਸਤ ਦਾ ਨਾਉਂ ਹੈ ਅਰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਦੁਆਰੇ ਕਈ ਰਸੂਲ ਅਤੇ ਅਵਤਾਰ ਹੈਨ। ਤਾਂ ਉਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਇਹ ਬਾਤ ਸੁਣ ਕੇ ਅਰ ਪਿਡ ਵਿਚ ਜਾਇ ਧੁੰਮ ਪਾਈ ਜੋ ਸਾਡੇ ਪੈਕੰਬਰ ਨੂੰ ਹੈ ਕਾਸਤ ਫਕੀਰ ਆਖਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਜਾਂ ਸਭ ਮੁਲਾਂ ਅਰ ਮੁਲਵਾਣੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਆਇ ਇੱਕਠੇ ਹੋਏ ਤਾਂ ਉਨਾਂ ਪੁਛਿਆ, ਹੇ ਫਕੀਰ ਤੂੰ ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਪੈਕੰਬਰ ਨੂੰ ਕਯੋਂ ਦੁਸਨਾਮ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ, ਕਿ ਪੈਗੰਬਰ ਓਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਪੈਗਾਮ ਨੂੰ ਲਜਾਣ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ ਅਰ ਤੁਹਾਡਾ ਜੋ ਰਸੂਲ ਹੈ ਸੋ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਲਿਆਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਜੇ ਬੰਦਗੀ ਕਰੋਗੇ ਤਾਂ ਬਹਿਸ਼ਤ ਨੂੰ ਜਾਓਗੇ ਅਤੇ ਜੇ ਵੈਰ ਵਰੋਧ ਕਰੋਗੇ ਤਾਂ ਦੋਜ਼ਕ ਨੂੰ ਜਾਓਗੇ। ਤਾਂ ਉਨਾਂ ਕਹਿਆ ਕਿ ਤੁਧ ਰਸੂਲ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕੇ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਅਗੇ ਰਸੂਲ ਭੀ ਤੁਸਾਡੇ ਮਨਾਵਣ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਮੈਂ ਭੀ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮਨਾਵਣ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਤੇ ਤੁਸਾਂ ਜੋ ਖੁਦਾਇ ਨੂੰ ਭੁਲਾਇਆ ਸੋ ਤੁਹਾਡੇ ਤੇ ਸਾਡਾ ਉਪਦੇਸ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਅਠੇ ਪਹਰ ਭਜਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਸੋ ਅਸਾਂ ਕਿਸਦੀ ਕਾਣ ਮੰਨਣੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਉਨਾਂ ਕਹਿਆ ਕਿ ਪੈਕੰਬਰ ਦੇ ਉਤੇ ਤਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਪੈਕੰਬਰ ਨਾਹੀਂ ਹੋਵਣਾ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਪੈਕੰਬਰ ਦੇ ਉਤੇ ਤਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਪੈਕੰਬਰ ਨਾਹੀਂ ਹੋਵਣਾ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਪੈਕੰਬਰ ਦਾ ਕਹਿਆ ਮੰਨਦੇ ਰਹੋ ਆਹਾ ਤਦ ਤੁਸਾਡੇ ਪੈਕੰਬਰ ਤੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਾ ਹੋਵੈ ਆਹਾ ਪਰ ਤੁਸਾਂ ਜੋ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਤਾਹੀਂ ਤੇ ਅਸੀਂ ਤੁਸਾਡੇ ਉਪਦੇਸ ਵਾਸਤੇ ਆਏ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਉਨਾਂ ਕਹਿਆ, ਕਿ ਏਥੇ ਈਰਾਨ ਵਿਚ ਇਕ ਪੀਰ ਹੋਂਦਾ (ਹੈ) ਅਰ ਅਬਦੁਲ ਰਹਿਮਾਨ ਉਸ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਸੋ ਉਸ ਦੇ ਪਾਸ ਅਸੀਂ ਤੁਸੀਂ ਚਲਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਤੇ ਜੋ ਓਹ ਕਹੇਗਾ ਸੋ ਮੰਨਾਂਗੇ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਓਥੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਅਰ ਤੁਸਾਂ ਭੀ ਓਥੇ ਆਵਣਾ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਮਰਦਾਨਿਆ ਅਤੇ ਬਾਲਿਆ ਤੁਸੀ ਅਖੀਆਂ ਮੀਟੋ। ਸੋ ਜਦ ਉਨਾਂ ਅਖੀਆਂ ਮੀਟੀਆਂ ਅਰ ਜੇ ਫੇਰ ਖੋਲਨ ਤਾਂ ਕਿਆ ਦੇਖਨ ਜੋ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਈਰਾਨ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਸ਼ਾਹ ਅਬਦੁਲ ਰਹਿਮਾਨ ਆਇ ਮਿਲਿਆ ਅਰ ਉਸ ਨੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਏਧਰ ਤਾਂ ਅਗੇ ਹਿੰਦੂ ਫਕੀਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਂਵਦਾ ਸੋ ਤੁਸੀਂ ਕਯੋਂ ਕਰ ਆਏ ਹੋ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ, ਕਿ ਅਸੀਂ ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਭੇਜੇ ਆਏ ਹਾਂ। ਸੋ ਫਿਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਓਥੇ ਬਹੁਤ ਦਿਨ ਰਹੇ ਅਤੇ ਫੇਰ ਪਿਛਲੇ ਬੀ ਮਸਹਦ ਵਾਲੇ ਅਰ ਬਾਬੇ ਦੇ ਪਾਸ ਆਇ ਬੈਠੇ ਅਤੇ ਫੇਰ ਓਨਾ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਸੁੰਨੀ ਜੋ ਹੈਨ ਸੋ ਮਹੁੰਮਦ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹੈਨ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਜੋ ਹਾਂ ਸੋ ਅਲੀ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ। ਸੋ ਤੁਸੀਂ ਕਹੋ ਕਿ ਦੁਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵਿਸ਼ੇਖ ਕਵਨ ਹੋਇਆ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਜੁਆਂ ਮਰਦੀ ਕਰਕੈ ਅਰ ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਕਰਕੈ ਅਲੀ ਵਧੀਕ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਤੇ ਇਲਮ ਕਰਕੇ ਮਹੰਮਦ ਵਧੀਕ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਰ ਸਮਝ ਕਰਕੇ ਦੋਨੋਂ ਇਕੋ ਜਹੇ ਹੈਂ। ਅਰ ਨੂਰ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਚਵਾਂ ਯਾਰਾਂ ਵਿਚ ਭੀ ਅਰ ਮਹੰਮਦ ਵਿਚ ਪੀ ਇਕੇ ਜੇਹਾ ਹੈਂ। ਅਰ ਨੂਰ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਚਵਾਂ ਯਾਰਾਂ ਵਿਚ ਭੀ ਅਰ ਮਹੰਮਦ ਵਿਚ ਭੀ ਇਕੋ ਜੇਹਾ ਹੈਂ ਅਰ ਤੁਸਾਡੇ ਵਿਚ ਭੀ ਓਹੋ ਨੂਰ ਹੈ। ਪਰ ਖੁਦੀ ਕਰਕੇ ਤੁਸਾਨੂੰ ਖੁਦਾਇ ਭੁਲ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੋ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੋ ਅਰ ਖੁਦੀ ਆਪਨੀ ਦੂਰ ਕਰੋ ਤਾਂ ਖੁਦਾਇ ਨੂੰ ਪਾਵੋ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਨਾਂ ਕਹਿਆ, ਸਾਨੂੰ

ਕੁਝ ਉਪਦੇਸੁ ਕਰਹੁ। ਤਬ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਤਿਲੰਗ ਵਿਚ ਸਬਦ ਬੋਲਿਆ :-

ਇਹੁ ਤਨੁ ਮਾਇਆ ਪਾਹਿਆ ਪਿਆਰੇ ਲੀਤੜਾ ਲਬਿ ਰੰਗਾਏ।

(ਤਿਲੰਗ ਮਹਲਾ ੧ । ਘਰ ੩ । ੩ । (੭੨੧))

...... ਸੋ ਜਦ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਏਹ ਵਚਨ ਕੀਤੇ ਤਾਂ ਫਿਰ ਅਬਦੁਲ ਰਹਿਮਾਨ ਸਾਹਿ ਪੁਛਿਆ, ਜੀ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਅਲੀ ਦੇ ਉਪਾਸ਼ਕ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇਕ ਸਮੇਂ ਪੈਕੰਬਰ ਮੈਰਾਜ ਨੂੰ ਗਇਆ ਸੀ ਅਰ ਜਿਥੇ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਦੀਦਾਰ ਕਰਦਾ ਸੀ ਉਸ ਦਰਵਾਜੇ ਉਤੇ ਸ਼ੇਰ ਦਹਾਨ ਕੁਸਾਦਾ ਖਲੋਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਅਰ ਜਬਰਾਈਲ ਕਹਿਆ ਕਿ ਜੇ ਸ਼ੇਰ ਨੂੰ ਕੁਝ ਖੁਰਾਕ ਦੇਵੋਗੇ ਤਾਂ ਏਹ ਰਾਹ ਛਡੇਗਾ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਪੈਕੰਬਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦਸਤ ਦੀ ਅੰਗੁਸ਼ਤਰੀ ਡਾਰੀ। ਤਾਂਂ ਸ਼ੇਰ ਰਾਹ ਖਲਾਸ ਕਰ ਕੇ ਕਿਨਾਰੇ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਸੋ ਜਦ ਖੁਦਾਇ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਪੈਕੰਬਰ ਆਪਣੇ ਮਕਾਨ ਤੇ ਆਇਆ ਤਾਂ ਅੰਗੁਸ਼ਤਰੀ ਮੁਹਰ ਲਾਵਣ ਵਾਲੇ ਨੇ ਤਲਬ ਕੀਤੀ ਅਰ ਅਲੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੇਬ ਵਿਚੋਂ ਕਢ ਕੇ ਹਵਾਲੇ ਕੀਤੀ। ਤਾਂ ਜਬਰਾਈਲ ਕਹਿਆ, ਹੇ ਪੈਕੰਬਰ! ਅਲੀ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਸ਼ੇਰ ਹੈ। ਸੋ ਉਤਨੀ ਬਾਤ ਸੁਣ ਕਰ ਉਨਾਂ ਨੇ ਕਹਿਆ, ਕਿ ਫਕੀਰ ਜੀ ਅਸਾਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਜੋ ਬਾਬਰ ਸੁੰਨੀ ਨੂੰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਤੁਸੀਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਬਖਸ਼ ਆਏ ਹੋ। ਸੋ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਕਾਈ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਬਖਸ਼ਹੁ ਜੀ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਨੇ ਇਕ ਗੁਰਜ ਅਬਦੁਲ ਰਹਿਮਾਨ ਨੂੰ ਬਖਸਿਆ ਅਰ ਬਚਨ ਹੋਇਆ, ਕਿ ਜੇ ਅਸਾਡੇ ਕਉਲ ਵੁਤੇ ਚਉਗਤੇ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣਗੇ ਤਾਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ਕਰਨਗੇ ਅਤੇ ਜੇ ਸਾਡੇ ਕਉਲ ਉਤੋਂ ਪੁਸ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਤੁਸਾਡਾ ਬਲ ਉਨਾਂ ਤੇ ਪਾਇ ਦੇਵਾਂਗੇ ਅਰ ਇਹ ਗੁਰਜ ਜੋ ਤੁਸਾਨੂੰ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਤੁਸੀਂ ਗੁਰਜੀ ਨਾਮ ਸਦਾਵੋਗੇ ਅਰ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੀ ਮਦਦ ਕਰਾਂਗੇ..... ਤੁਸੀਂ ਆਏ ਗਏ ਫ਼ਕੀਰਾਂ ਦੀ ਖਿਦਮਤ ਕਰੋ ਅਤੇ ਖੁਦਾਇ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰੋ ਕਯੋਂਕਿ ਅਸੀਂ ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਫ਼ਰਸਤਾਦੇ ਆਏ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਅਬਦੁਲ ਰਹਿਮਾਨ ਕਹਿਯਾ ਜੋ ਅਜੇਹੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਦੇਸ ਵਿਚ ਤੁਧ ਹੁਕਮ ਚਲਾਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਤੂੰ ਆਪ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਨੂਰ ਨਜਰ ਆਂਵਦਾ ਹੈ।

ਠਗਾਂ ਦਾ ਨਿਸਤਾਰਾ

...... ਸੋ ਇਹ ਉਪਦੇਸ ਕਰ ਕੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਟੁਰੇ ਤਾਂ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਟੁਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਚਹੁੰ ਠਗਾਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਅਰ ਜੀਅ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਕਿ ਇਨਾਂ ਫਕੀਰਾਂ ਪਾਸ ਬੜਾ ਹੀ ਧਨ ਹੋਣਾ ਹੈ ਕਯੋਂ ਜੋ ਇਨਾਂ ਦਾ ਮਸਤਕ ਬੜਾ ਹੀ ਚਮਕਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਤੋਰ ਭੀ ਬੜੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਾਲਿਆ ਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਐਸਾ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਬਾਬੇ ਦੇ ਨਾਲ ਟੁਰ ਪਏ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਫਿਰ ਸਨੇ ਸਨੇ ਰੂਮ ਵਿਚ ਜਾਇ ਪਹੁਚੇ ਅਰ ਸਹਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਡੇਰਾ ਜਾ ਕੀਤਾ ਅਰ ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਇਉਂ ਕਹਿਆ, ਕਿ ਧੂਣੀ ਇਕਠੀ ਕਰ ਲਿਆਉ। ਅਰ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਕਹਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਸਬਦ ਗਾਵੁ। ਅਰ ਠਗਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਆ ਕਿ ਓਹ ਜੋ ਚਿਖਾ ਬਲਦੀ ਨਜਰ ਆਂਵਦੀ ਹੈ ਓਥੇ ਜਾਇ ਕੇ ਇਕ ਇਕ ਲਕੜ ਬਲਦੀ ਬਲਦੀ ਲੈ ਆਉ। ਤਾਂ ਦੋਇ ਠਗ ਬਾਬੇ ਦੇ ਪਾਸ ਬੈਠੇ ਅਰ ਦੋਇ ਅੱਗ ਲੈਣ ਗਏ। ਸੋ ਜਦ ਓਥੇ ਜਾਇ ਕੇ ਵੇਖਣ ਤਾਂ ਦੋਇ ਪੁਰਸ ਭਇਆਨਕ ਹਨ ਅਰ ਦੋਇ ਪੁਰਸ ਸੁੰਦਰ ਹਨ, ਅਰ ਉਨਾਂ ਭਇਆਨਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁੰਦਰ ਮਾਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਠਗਾਂ ਨੇ ਪੁਛਿਆ, ਤੁਸੀਂ ਕਵਨ ਹੋ ਅਰ ਇਹ ਕਵਨ ਹੈਂ ਅਤੇ ਇਹ ਚਿਖਾ ਕੇਹੀ ਬਲਦੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਉਨਾਂ ਕਹਿਆ ਕਿ ਇਹ ਹਿਕ ਪਾਪੀ ਜੀਵ ਮਰ ਗਿਆ ਸੀ ਅਰ ਅਸੀਂ ਧਰਮ ਰਾਜਾ ਦੇ ਦੂਤ ਹਾਂ ਅਰ ਏਸ ਨੂੰ ਲੈਣ ਆਏ ਸਾਂ ਅਤੇ ਏਹ ਜੋ ਹੈਨ ਸੋ ਵਿਸਨ ਦੇ ਦੂਤ ਹੈਨ। ਤਾਂ ਓਹ ਜਿਹੜੇ ਵਿਸਨ ਜੀ ਦੇ ਦੂਤ ਸਨ ਉਨਾਂ ਠਗਾਂ ਨੂੰ

ਕਹਿਆ, ਕਿ ਹੁਣ ਸਾਡੀ ਬਾਤ ਸੁਣੋ ਜੋ ਇਹ ਪੁਰਸ ਬੜਾ ਪਾਪੀ ਸੀ। ਪਰ ਜਿਸ ਫਕੀਰ ਦੇ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਤੁਰੇ ਜਾਂਦੇ ਹੋ ਓਸ ਫਕੀਰ ਨੇ ਇਸ ਮੁਰਦੇ ਦੀ ਚਿਖਾ ਵਲ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਅਰ ਏਸ ਵੱਲ ਆਪਣੀ ਉਂਗਲੀ ਕੀਤੀ ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸਦੇ ਸਪ ਪਾਪ ਦੂਰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਤਾਂ ਤੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਬੈਕੁੰਠ ਪੁਰੀ ਲੈ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਕਯੋਂ ਕਿ ਓਹ ਫਕੀਰ ਐਸਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਉਪਰ ਉਸ ਦੀ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਹੋਵੇ ਸੋ ਬੈਕੁੰਠ ਨੂੰ ਜੀਵ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਅਰ ਜਿਸ ਉਪਰ ਉਸਦੀ ਕਰੋਪੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਨਰਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਹ ਗਲ ਸੁਨ ਕਰ ਉਨਾਂ ਠਗਾਂ ਨੇ ਅਗ ਲੈ ਲਹੀ ਅਰ ਭੈਭੀਤ ਹੋ ਕਰ ਬਾਬੇ ਜੀ ਪਾਸ ਆਏ ਅਰ ਅਗ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕੋ ਦਈ। ਅਰ ਜੋ ਦੋ ਠਗ ਬਾਬਾ ਜੀ ਪਾਸ ਬੈਠੇ ਸਨ ਤਿਨਾਂ ਨੂੰਭੀ ਸਬ ਵਾਰਤਾ ਹਰ ਗੁਣਾਂ ਤੇ ਯਮ ਗਣਾਂ ਦੀ ਸੁਣਾਈ। ਤਾਂ ਓਹ ਸਭ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਾ ਤੇਜ ਪਰਤਾਪ ਲਖ ਕਰ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਕੀ ਸਰਨ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਅਰ ਬਾਬੇ ਦਿਆਂ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਡਿੱਗ ਪਏ ਅਰ ਕਹਯਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਚੇਲੇ ਕਰੋ।

ਜਵਾਲਾ ਜੀ ਜਾਣਾ

ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਜੁਆਲਾ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਆਹੇ ਸੋ ਤੁਸੀਂ ਭੀ ਓਥੇ ਚਲੋ ਅਤੇ ਤਪ ਕਰੋ ਅਰ ਸਤਿਨਾਮ ਕਾ ਜਾਪ ਕਰੋ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਭਨਾਂ ਦੇ ਸਮੇਤ ਰਮਤੇ ਰਮਤੇ ਜੁਆਲਾ ਜੀ ਆਏ ਅਰ ਉਨਾਂ ਠਗਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਆ ਜੋ ਤ੍ਰਿਕਟੀ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਸਾਸ ਸਾਸ ਸੋਹੰ ਕਾ ਜਾਪ ਜਪਨਾ। ਅਤੇ ਤੁਸਾਂ ਏਥੇ ਬੈਠਿਆਂ ਰਹਿਨਾ....... (ਨੌਂ ਖੰਡ ਪ੍ਰਿਥਮੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਵਾਉਣੇ).......

ਤਿਲਵੰਡੀ ਜਾਣਾ

.... ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ, ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਜੋ ਗੋਰਖ ਤੇ ਤਪ ਦੀ ਜਾਗਾ ਹੈ, ਅਰ ਗੋਰਖ ਤੇ ਤਪ ਦੀ ਜਾਗਾ ਹੈ, ਅਰ ਗੋਰਖ ਨੇ ਇਕ ਇਕ ਤਿਲ ਖਾ ਕੇ ਜਿਥੇ ਜੋਗ ਸਾਧਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਰ ਤਿਲਗਾਚੀ ਜਿਸ ਸਹਰ ਦਾ ਨਾਉਂ ਹੈ ਅਰ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕੇ ਓਥੇ ਸਭੇ ਸਿਧ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਉਸ ਜਾਹਗਾ ਦਾ ਭੀ ਦਰਸਨ ਕਰੀਏ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਉਥੋਂ ਤੁਰ ਕੇ ਤਿਲਗਾਚੀ ਦੇ ਬਾਹਰ ਆਇ ਉਤਰੇ ਅਰ ਚਥੇ ਸਭੇ ਸਿਧ ਇਕਠੇ ਆਣ ਹੋਏ। ਤਾਂ ਉਨਾਂ ਆਪਸ ਵਿਚ ਕਹਿਆ ਕਿ ਜੇ ਅਸੀਂ ਨਾਨਕ ਵੇਦੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜੀਤਦੇ ਤਾਂ ਅਸਾਡਾ ਮਾਣ ਜਗਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਸੋ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਓਨਾਂ ਹਿਕ ਤਿਲ ਪ੍ਰਸਾਦ ਬਾਬੇ ਦੇਅਗੇ ਆਨ ਰਖਿਆ। ਅਰ ਜਿਤਨਾ ਜਲ ਆਹਾ ਸੋ ਸਿਧਾਂ ਨੇ ਛਪਾ ਛਡਿਆ। ਅਰ ਇਹ ਸਿਧਾਂ ਮਨ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਕਿ ਇਕ ਤਿਲ ਬਾਬਾ ਕਯੋਂ ਕਰ ਵਰਤਾਵੈਗਾ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਨੇ ਐਸਾ ਕੀਆ ਜੋ ਗੋਰਖ ਦਾ ਤੂੰਬਾ ਭਰਿਅ ਜਲਦਾ ਸੀ ਸੋ ਰੁੜਾਇ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਨਦੀ ਹੋ ਚਲੀ, ਅਰ ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਆਗਿਆ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਘੋਟ। ਸੋ ਘੋਟ ਕੇ ਅਰ ਜਲ ਦਾ ਤੁੰਬਾ ਭਰਪੂਰ ਕਰ ਕੇ ਸਭਨਾਂ ਸਿਧਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਵਰਤਾਇਆ ਤਾਂ ਸਿਧ ਇਸ ਕੋਉਤਕ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਬਹੁਤ ਭੈਮਾਨ ਹੋਏ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਮੰਗਲ ਨਾਥ ਬੋਲਿਆ ਕਿ ਹੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਿ ਅਗੇ ਇਥੇ ਬਹੁਤ ਤਪਵਾਨ ਆਏ ਹੈਂ। ਪਰ ਸਿਧਾਂ ਦਾ ਬਲ ਸਭਨਾਂ ਤੇ ਰਹਿਆ ਹੈ ਅਰ ਤੁਧ ਸਿਧਾਂ ਉਤੇ ਆਪਨਾ ਬਲ ਪਾਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਤੂੰ ਬੜਾ ਸਚਿਆਰ ਪੁਰਖ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਆਵਨਾ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਤਾ ਪੰਜਾਂ ਭੂਤਾਂ ਦੇ ਹੈਨ ਅਰ ਆਤਮਾ ਸਭ ਵਿਚ ਇਕੋ ਹੀ ਹੈ ਪਰ ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਨਾਮ ਬਿਨਾਂ ਸਭ ਅਧੋਗਤਿ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਹਨ। ਤਾਂ ਤੇ ਜੋ ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਹਨ ਸੋ ਨਾਮ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਂਦੇ ਹਨ। ਤਾਂ ਸਿਧਾਂ ਕਹਯਾ, ਗਿਆਨ ਬਿਨਾ ਮੁਕਤਿ ਨਹੀਂ ਕਹੀ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਜੋ ਅਠ ਪਹਰ ਨਾਮ ਦਾ ਅਭਯਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਸੋ ਉਨਾਂ ਨੂੰ ਈਸਰ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਗਿਆਨ ਭੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਂਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਰਾਮਕਲੀ ਰਾਗ ਵਿਚ

ਇਕ ਅਸਟਪਦੀ ਆਖੀ :–

ਜਗ ਪਰਬੋਧਹਿ ਮੜੀ ਲੇ ਧਾਵਹਿ। ਆਸਣ ਤਿਆਗ ਕਾਹੇ ਸਚ ਪਾਵਹਿ।

[ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੧ । ਅਸਟਪਦੀਆ । ੨ । (੯੦੩)]

ਇਹ ਵਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਸਿਧ ਸਭ ਚਰਨੀ ਲਗੇ।

ਸੇਤ ਬੰਦ ਰਾਮੇਸ਼ਰਮ ਜਾਣਾ

ਤਾਂ ਫਿਰ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਏਥੇ ਸੇਤਬੰਦ ਰਾਮੇਸਰ ਹੈ ਜੋ ਜਿਥੇ ਰਾਮ ਜੀ ਨੇ ਪਰਬਤਾਂ ਦੀ ਪੁਲ ਬਧੀ ਹੈ, ਸੋ ਉਸ ਜਾਹਗਾ ਦਾ ਭੀ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੀਏ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਅਰ ਬਾਲਾ ਤਿੰਨੇ ਪੁਲ ਤੇ ਆਏ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਪੁਛਿਆ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਿਵ ਦਾ ਜੋ ਇਥੇ ਲਿੰਙ ਹੈ ਸੋ ਕਿਸਨੇ ਥਾਪਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ, ਜਬ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਮੁੰਦਰ ਸੇਂ ਪਾਰ ਉਤਰਨ ਲਗੇ ਹੈਨ ਤਾਂ ਬਾਂਦਰਾਂ ਨੂੰ ਆਗਯਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਪਹਾੜ ਉਠਾਇ ਲਿਆਵੋ। ਸੋ ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਜੋ ਆਰੰਭ ਕਰੀਤਾ ਹੈ ਤੋ ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਪੂਜਾ ਅਰ ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਲਈਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਵਿਘਨ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ, ਸੋ ਇਸੀ ਲੀਏ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਇਥੇ ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਲਿੰਙ ਅਸਥਾਪਨ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਿਥਮੈ ਪੂਜੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਬਹੁਤਡੇ ਪਰਬਤਾਂ ਤੇ ਰਾਮ ਕਾ ਨਾਮ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਸਮੁੰਦਰ ਪਰ ਪੁਲ ਬੰਨ ਕੇ ਪਾਰ ਲੰਘੇ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਯਾ ਜੀ ਓਹ ਤਾਂ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਹੈਸਨ ਸੋ ਨਾਮ ਲਿਖ ਕੇ ਪਾਰ ਕਿਸ ਵਾਸਤੇ ਲੰਘੇ ਹੈਨ ਕਯੋਂ ਕਿ ਜੇ ਚਾਹਨ ਆਹ ਤਾਂ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਸੁਕਾਇ ਲਵਨ ਆਹ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਵੀਚਾਰਿਆ ਜੋ ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਦਰਸ਼ਨ ਸਭਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਣਾ ਅਤੇ ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ ਸਭਨਾਂ ਪਾਰ ਉਤਰਣਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਕਾ ਮਹਾਤਮਾ ਆਪੇ ਲਖਾਇ ਜਾਵੋਂ। ਤਾ ਫਿਰ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਚਲੋ ਤੁਸਾਨੂੰ ਲੰਕਾ ਦਾ ਭੀ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਵਾਈਏ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਪੁਲ ਦੇ ਉਪਰ ਹੀ ਲੰਘੇ ਚਲੀਏ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਪੁਲ ਤਾਂ ਤੁੱਟੀ ਹੋਈ ਹੈ ਪਰ ਜਿਸ ਨਾਮ ਕਰਕੇ ਪੁੱਲ ਬੱਧੀ ਹੋਈ ਹੈ ਉਸੇ ਨਾਮ ਦੇ ਆਸਰੇ ਤੁਸਾਨੂੰ ਪਾਰ ਲੈ ਜਾਵਾਗੇ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਅਤੇ ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕਰ ਟੁਰਿਆ। ਤਾਂ ਅਗੇ ਜਾਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਇਕ ਮਛ ਦਾ ਵਡਾ ਸਿਰ ਵੇਖ ਕੇ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਜੋ ਏਹ ਮਛ ਸਾਨੂੰ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਲਿਗਲ ਲਵੇ ਪਰ ਪਰਮੇਸਰ ਦੇ ਭੈ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਕਹਿੰਦਾ ਕੁਛ ਨਹੀਂ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਤੁਸੀਂ ਏਥੇ ਬੈਠ ਜਾਵੋ, ਅਸਾਂ ਮੱਛ ਨਾਲ ਇਕ ਦੋਇ ਗਲਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਹੈਨ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਭੀ ਅਰ ਮਰਦਾਨੇ ਤੇ ਬਾਲਾ ਭੀ ਤਿੰਨੇ ਬੈਠ ਗਏ।...... ਸੋ ਜਾਂ ਝਲਾਂਘ ਹੋਈ ਤਾਂ ਉਹ ਮਛ ਦਾ ਸਰੀਰ ਤਿਯਾਗ ਕੇ ਅਤੇ ਜੋਤ ਦਾ ਸਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਅਰ ਬਾਬੇ ਦੇ ਅਗੇ ਮਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਬੈਕੁੰਠ ਧਾਮ ਨੂੰ ਜਾਇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਇਆ ਅਰ ਅਕਾਸ ਮੰਡਲ ਮੇਂ ਬਹੁਤ ਮੰਗਲ ਕੇ ਬਾਜੇ ਬਜੇ ਅਰ ਜੈ ਜੈ-ਕਾਰ ਸਭਨਹੁ ਦੇਵਤਿਆ ਨੇ ਕੀਆ।

ਲੰਕਾ ਜਾਣਾ

..... ਤਾਂ ਫਿਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਬਾਲੇ ਅਰ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਅਖੀਆਂ ਮੀਟਹੁ। ਸੋ ਜਦ ਉਨਹੁ ਅਖੀਆਂ ਮੀਟੀਆਂ ਅਰ ਖੋਲੀਆਂ ਤਾਂ ਕੀ ਵੇਖਣ ਜਾਂ ਲੰਕਾਂ ਦਾ ਬੁਰਜ ਅਤੇ ਕਿਲਾ ਪਇਆ ਨਜਰ ਆਂਵਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਰਾਕਸ਼ ਪਏ ਫਿਰਦੇ ਹਨ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਵੇਖ ਕੇ ਬਹੁਤ ਭੈਮਾਨ ਹੋਇਆ ਜੋ ਇਹ ਰਾਖਸ਼ ਸਾਨੂੰ ਭਖ ਜਾਵਣਗੇ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਨੇ ਆਖਿਆ, ਹੇ ਮਰਦਾਨਿਆਂ ਤੂੰ ਸਬਦ ਸੁਣਦਾ ਭੀ ਅਰ ਪੜਦਾ ਭੀ ਹੈਂ ਕਿ ਜਿਓ ਲਗ ਤੇਰਾ ਭਰਮ ਨ ਮਿਟੇਗਾ। ਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ

ਨੂੰ ਭੂਤ ਚੰਬੜਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਰੂਪ ਭੁਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਰ ਉਹ ਆਪ ਨੂੰ ਭੂਤ ਹੀ ਕਰ ਜਾਣਤਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਸੁਖੀ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ। ਪਰ ਜੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੰ੍ਤ ਝਾੜਦੇ ਹਨ ਅਰ ਭੂਤ ਉਸ ਦਾ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਖ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਂਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਤੈਸੇ ਤੈਨੂੰ ਦੇਹ ਅਭਮਾਨ ਰੂਪੀ ਪ੍ਰੇਤ ਚੰਬੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਜਿਹੜੇ ਹੈਨ ਸੋ ਜੋ ਤੂੰ ਇਨਾ ਨੂੰ ਰਿਦੇ ਵਿਚ ਵਸਾਵੇਂਗਾ ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਇਹ ਅਭਿਮਾਨ ਮਿਟ ਜਾਵੇਗਾ।

ਦਵੀਪਾਂ ਅਤੇ ਪਰਬਤਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ

..... ਤਾਂ ਫਿਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਬਾਲੇ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਕਹਯਾ ਕਿ ਅਖੀਆਂ ਮੀਟੋ। ਜਦ ਅਖੀਆਂ ਮੀਟ ਕੇ ਖੋਲੀਆਂ ਤਾਂ ਜੰਬੂ ਦੀਪ ਕੋ ਤਯਾਗ ਕੇ ਕੁਸ ਦੀਪ ਵਿਚ ਚਆ ਗਏ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਇਆ। ਸੋ ਜਬ ਓਥੋਂ ਦਯਾ ਲੋਕਾਂ ਸੁਣਿਆ ਤਾਂ ਸਭ ਚਰਨੀ ਆਇ ਲਗੇ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਉਨ ਕੋ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਰ ਅਗੇ ਲਖਨ ਦੀਪ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ ਅਰ ਫਿਰ ਓਥੋਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਉਪਦੇਸ ਦੇ ਕਰ ਅਗੇ ਸਵੇਤ ਦੀਪ ਦੇ ਕਰ ਫਿਰ ਕ੍ਰੋਚ ਦੀਪ ਨੂੰ ਗਏ ਅਤੇ ਜਬ ਉਥੋਂ ਦੇ ਲੋਕ ਆਇ ਚਰਨੀ ਲਗੇ ਤਾਂ ਉਨਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਰ ਫਿਰ ਕ੍ਰੋਚ ਦੀਪ ਨੂੰ ਗਏ। ਤਾਂ ਓਥੇ ਭੀ ਜਾ ਕਰ ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੀਆ। ਅਰ ਫੇਰ ਅਗੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਾਂਪ ਦੀਪ ਨੂੰ ਗਏ ਅਰ ਉਥੇ ਭੀ ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਕਰ ਪੁਸਕਰ ਦੀਪ ਨੂੰ ਫਿਰ ਚਲੇ ਗਏ। ਸੋ ਪੁਸਕਰ ਦੀਪ ਵਿਚ ਬੜੇ ਬੜੇ ਕੌਤਕ ਦੇਖੋ ਜੋ ਬਾਗ ਅਰ ਫੁਲ ਅਤੇ ਫਲ ਲਗ ਰਹੇ ਹਨ ਅਰ ਕਈ ਅਸੋਕ ਬਨ ਹੈਨ ਅਰ ਦੁਧ ਦੀਆਂ ਨਦੀਆਂ ਵਗ ਰਹੀਆਂ ਹੈਨ ਅਰ ਮਿਸਰੀਆਂ ਕੇ ਪਰਬਤ ਹੈਨ। ਅਰ ਸਭ ਪਦਾਰਥ ਭੋਗਣ ਵਾਸਤੇ ਹਨ। ਅਰ ਜਿਨਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਥਵੀ ਪਰ ਪੁੰਨ ਕੀਤੇ ਹਨ ਸੋ ਉਥੇ ਭੋਗਤ ਹਨ ਤਾਂ ਸਭ ਰਾਜਾ ਪਰਜਾ ਬਾਬੇ ਦੀ ਚਰਨੀ ਆ ਲਗੇ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰਸੰਨ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ, ਤਾਂ ਉਨਾਂ ਕਹਯਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਭੋਗਾਂ ਕਰ ਤਾਂ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹਾਂ ਪਰ ਇਥੇ ਆਪ ਸੇ ਜੋ ਵਡਾ ਹੈ ਜਾਣੀਤਾ ਉਸ ਨਾਲ ਈਰਖਾ ਕਰੀਤੀ ਹੈ ਅਰ ਜੋ ਆਪਣੇ ਜੇਹਾ ਅਭਮਾਨ ਕਰੀਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਯਾ ਤੁਸੀਂ ਸਤਿਨਾਮੁ ਦਾ ਜਾਪ ਜਦੋ ਅਰ ਪਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਸਭ ਵਿਚ ਇਕੋ ਜੇਹਾ ਜਾਣੋਂ ਤਾਂ ਤੁਸਾਡੀ ਦੁਬਿਦਾ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਰਨਾ ਅਰ ਆਏ ਗਏ ਦੀ ਸੇਵਾ ਟਹਿਲ ਕਰਨੀ ਤਾਂ ਉਥੋਂ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਰ ਸੁਮਰੇਰ ਪਰਬਤ ਦੇ ਪਾਸ ਇਕ ਨਗਰ ਸਭ ਸਵਰਨ ਕਾ ਉਤਮ ਸਾ ਅਰ ਰਾਜਾ ਪਰਜਾ ਉਥੋਂ ਦੇ ਸਭ ਹਮੇਸ਼ਾ ਜੁਆਨ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸੇ। ਸੋ ਓਥੇ ਆਏਅਰ ਉਥੋਂ ਦੇ ਮਨੁਖ ਮਹਾਂ ਹੀ ਸੁੰਦਰ ਅਰ ਹਜ਼ਾਰ ਬਰਸਾਂ ਦੀ ਅਰਬਲੀ। ਸੋ ਜਬ ਉਨਾਂ ਨੇ ਸੁਣਿਆ, ਤੇ ਸਭ ਆਇ ਬਾਬੇ ਜੀ ਦੀ ਚਰਨੀ ਲਗੇ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕਹਯਾ ਕਿ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਅਰ ਦਾਨ ਕਰਨ ਅਰ ਇਸਨਾਨ ਕਰਣਾ ਅਰ ਸਤਸੰਗ ਕਰਣਾ, ਅਰ ਜਦ ਤੁਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਕਾਮਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਤੁਸਾਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰਣੀ ਅਰ ਕੜਾਹੁ ਕਰਣਾ ਸੋ ਤੁਹਾਡਾ ਕਾਰਜ ਵਾਹਗੁਰੂ ਪੂਰਾ ਕਰੇਗਾ। ਸੋ ਉਥੇ ਉਪਦੇਸ ਕਰ ਕੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਮੀਨੇ ਪਰਬਤ ਪਰ ਆਏ ਤਾਂ ਓਥੇ ਹਨੀਫਾ ਸਿਧ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਸੋ ਜਬ ਬਾਬਾ ਜੀ ਓਥੇ ਗਏ ਤਾਂ ਸਭੇ ਸਿੱਧ ਤੇ ਹਨੀਫਾ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਆਇ ਮਿਲੇ ਅਰ ਕਹਯਾ ਤੂੰ ਬਾਲਾ ਹੈਂ ਅਰ ਇਥੇ ਮਹਾਂ ਸਿਧਾਂ ਦੀ ਜਾਗਾਂ ਹੈ ਸੋ ਤੂੰ ਕਿਸ ਸਕਤ ਕਰ ਈਹਾਂ ਆਇਆ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਯਾ ਇਕ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸਰਬ ਬਯਾਪੀ ਹੈ ਅਰ ਆਵਣ ਜਾਣ ਤੁਸਾਡੇ ਭਰਮ ਸੇ ਭਾਸਤਾ ਹੈ।.........

ਸੁਮੇਰ ਪਰਬਤ ਤੇ ਜਪੁ ਦੀ ਗੋਸਟ

ਤਾਂ ਸਿਧਾਂ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਏਹ ਸੁਮੇਰ ਪਰਬਤ ਤੇ ਜਾਤਾ ਹੈ ਅਰ ਓਥੇ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਅਰ ਮਛਿੰਦ੍ਰਨਾਥ ਆਦਿਕ ਔਰ ਸਿਧ ਹੈਂ। ਸੋ ਉਹਾਂ ਇਸ ਕੇ ਸਭ ਚਰਚਾ ਕਰੈਂਗੇ।

... ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਯਾ, ਹੇ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਤੁਸੀਂ ਏਥੇ ਰਹੋ ਕਯੋਂ ਜੁ ਇਹ ਪਰਬਤ ਦਾ ਸਿੰਙ ਮਣੀਆ ਸੰਜੁਗਤ ਬੜਾ ਉਜਲ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਬ ਦਾ ਕਲਪ ਬ੍ਰਿਛ ਹੈ। ਕਯੋਂ ਕਿ ਜੋ ਮੰਗੀਦਾ ਹੈ ਸੋਈ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਅਰ ਨਾਲੇ ਏਸ ਦੀ ਕਥਾ ਸੁਣੋ ਅਤੇ ਨਾਲੇ ਆਪ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਾਓ। ਸੋ ਉਨਾਂ ਨੂੰ ਓਥੇ ਛਡ ਕੇ ਬਾਬਾ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਦੇ ਪਾਸ ਆਇਆ ਅਰ ਓਥੇ ਸਭੇ ਸਿਧ ਇਕਠੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਜਾਇ ਕੇ ਆਦੇਸ ਆਦੇਸ ਕਹਿਆ। ਤਾਂ ਸਿੱਧਾਂ ਪੁਛਿਆ, ਹੇ ਬਾਲੇ ਤੂੰ ਇਥੇ ਕਿਸ ਦੇ ਬਲ ਕਰ ਕੇ ਆਇਆ ਹੈਂ ਅਰ ਕਲਜੁਗ ਮੈਂ ਕੀ ਵਰਤਾਰਾ ਵਰਤਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੇ ਰਾਗੁ ਰਾਮਕਲੀ ਵਿਚ ਸਬਦ ਬੋਲਿਆ:-

ਸਤੀਪਾਪੁ ਕਰ ਸਤੁ ਕਮਾਹਿ, ਗੁਰ ਦੀਖਿਆ ਘਰਿ ਦੇਵਣ ਜਾਇ।

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ । ਰਾਮਕਲੀ ਵਾਰ । ੧੧ । (੯੫੧)]

.... ਤਾਂ ਫਿਰ ਸਿਖਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਜੀ ਜਪ ਦੀ ਗੋਸਟ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੋਈ ਸੋ ਭਾਈ ਜੀ ਕਥਨ ਕਰੇ ਹੈਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿਧਾਂ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਹੋ ਅਰ ਏਥੇ ਕਿਸ ਦੇ ਬਾਲ ਕਰ ਕੇ ਆਏ ਹੋ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਇਕ ਓਅੰਕਾਰ ੧ੴ ਤਿਸ ਕਾ ਵੀਚਾਰ.....

..... (ਜਪਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਪਓੜੀ ਤੇ ਉਨਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਦਸੇ ਹਨ).....

ਸੋ ਜਬ ਜਪ ਦੀ ਗੋਸਟਿ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਸਭਨਾਂ ਸਿਧਾਂ ਮਥਾ ਟੇਕਿਯਾ। ਬੋਲਹੁ ਜੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜਪ ਦੀ ਗੋਸਟਿ ਪੂਰੀ ਹੋਈ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਅਗੇ ਚਲੇ।

ਜੰਮੂ ਜਾਣਾ

...... ਤਾਂ ਫਿਰ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਮਰਦਾਨਾ ਤੇ ਬਾਲਾ ਅਖੀਆਂ ਮੀਟੋ। ਤਾਂ ਉਨਾਂ ਅਖੀਆਂ ਮੀਟਆਂ ਅਤੇ ਜਦ ਅਖੀਆਂ ਖੋਲ ਕੇ ਦੇਖਣ ਤਾਂ ਕਿਆ ਦੇਖਣ ਜੋ ਅਸੀਂ ਜੰਮੂ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ, ਹੇ ਬਾਲਾ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਏਥੇ ਜੋ ਜਾਗਾ ਹੈ ਸੋ ਜਾਮਵੰਤ ਦੀ ਹੈ। ਜੋ ਤ੍ਰੇਤੇ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸੋ ਇਥੇ ਉਸ ਦੀ ਗੁਫਾ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਬਾਬੇ ਜੀ ਦੀ ਚਰਣੀ ਜੰਮੂ ਵਾਲਾ ਰਾਜਾ ਆਇ ਪਇਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਕੁਛ ਉਪਦੇਸ ਕਰੋ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਧਰਮ ਦਾ ਨਿਆਉਂ ਕਰਨਾ ਅਰ ਜਗਤ ਨੂੰ ਸੁਪਨੇ ਦੀ ਨਯਾਈ ਅਸਤ ਜਾਣਨਾ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਬਾਈਆਂ ਧਾਰਾਂ ਦਾ ਤਿਲਕ ਤੁਹੀਏਂ ਲਵੇਂਗਾ ਅਰ ਸਤਨਾਮ ਦਾ ਜਾਪ ਜਪਣਾ।

ਰਾਵੀ ਦਾ ਕੰਡਾ ਤੇ ਦੋਦੇ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ

ਸੋ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ ਦੇ ਕਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਰਾਵੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਜਾਇ ਰਹੇ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਓਥੇ ਸਦਾ ਤਪ ਕਰਣ। ਤਬ ਕਾਲੇ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਕਿ ਜੀ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਬਚਨ ਕਰੋ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਘਰ ਵਲ ਮਿਲ ਆਵੀਏ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਕਾਹਲੇ ਨਾ ਹੋਵਹੁ। ਸੋ ਜਬ ਕੁਛਕ ਕਾਲ ਬਿਤੀਤ ਹੋਇਆ, ਤਾਂ ਦੋਦਾ ਇਕ ਜ਼ਿਮੀਦਾਰ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਅਰ ਉਸ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਇਕ ਵੇਲੇ ਰੋਜ ਬਾਬਾ ਜੀ ਪਾਸ ਦੁਝ ਆਣ ਪਹੁੰਚਾਂਵਦੀ ਸੀ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਇਕ ਦਿਨ ਦੋਦਾ ਉਸਦੇ ਪਿਛੇ ਲਗਾ ਆਇਆ ਅਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਸਦ ਕੇ ਆਖਿਆ, ਏ ਦੋਦਿਆ ਤੂੰ ਕੀ ਵੇਖਣ ਆਇਆ ਹੈਂ। ਕਯੋਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਸਤ੍ਰੀ ਅਰ ਪੁਰਖ ਕਾ ਭੇਦ ਕਛ ਨਹੀਂ ਜੋ ਸਰਬ ਪਰਮਾਤਮ ਰੂਪ ਜਾਣਤੇ ਹੈਂ ਅਤੇ ਜੇ ਕਰ ਦੁਧ ਵਾਸਤੇ

ਆਇਆ ਹੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਨਦੀ ਸਾਰੀ ਦੁਧ ਦੀ ਪਈ ਵਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਜਿਤਨਾ ਪੀਉ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪੀਉ ਲੈ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਦੋਦਾ ਨਦੀ ਵਿਚੋਂ ਲਗਾ ਦੁਧ ਪੀਵਣ, ਸੋ ਜਦ ਪੀਤਾ ਤਾਂ ਕਿਆ ਵੇਖੇ ਜੋ ਮਹਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੁਆਦ ਹੈ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਦੋਦੇ ਨੇ ਗਲ ਵਿਚ ਪਲਾ ਪਾਇਕੇ ਆਇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਮਥਾ ਟੇਕਿਆ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ, ਦੋਦਿਆ ਕੁਛ ਮੰਗ। ਤਾਂ ਦੋਦੇ ਕਹਿਆ ਜੀ, ਮੈਂ ਦੁਧ ਪੁਤ੍ਰ ਕਰ ਭਰਪੂਰ ਹੋਵਾਂ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਹਿਆ, ਕਿਛ ਹੋਰ ਮੰਗ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਸ ਆਖਿਆ ਗਰੀਰ ਨਿਵਾਜ ਮੈਂ ਏਹੋ ਮੰਗਲਾ ਹਾਂ। ਸੋ ਜਦ ਤਿਨ ਵਾਰੀ ਉਸ ਨੇ ਏਹੋ ਹੀ ਮੰਗਿਆ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ, ਜਾਹ ਤੂੰ ਦੁਧ ਪੁਤ੍ਰ ਕਰ ਭਰਪੂਰ ਹੋਵਹਿੰਗਾ, ਪਰ ਸਚ ਕਮਾਵਣਾ, ਤਾਂ ਉਸ ਮਥਾ ਟੇਕਿਆ।

ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਸਾਉਣਾ

ਸੋ ਫਿਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਦੀਵ ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਰਹਿਣ ਅਰ ਸਭ ਲੋਕ ਓਧੇ ਦਰਸਨ ਨੂੰ ਆਵਣ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਇਕ ਕਰੋੜੀਆਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਕੋਕਾ (?) ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਅਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਵਲੋਂ ਓਸ ਪਰਗਨੇ ਦਾ ਠਾਣੇਦਾਰ ਸੀ। ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਖਬਰ ਸੁਣੀਂ ਕਿ ਇਕ ਫਕੀਰ ਨਦੀ ਪਰ ਆਇਆ ਹੈ ਅਰ ਪਿੰਡਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਬਾਲਕ ਬਹੁਤ ਲੋਕ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਰ ਸਦੀਵ ਮੈਲਾ ਲਗਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਜਾਦੂਗੀਰ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਲੀਏ ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਬੰਦੋਬਸਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਏ ਹੈ। ਸੋ ਐਸੀ ਬਾਤ ਦਿਲ ਵਿਚ ਸੋਚ ਕਰ ਅਪਨੇ ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਕਿ ਛੇਤੀ ਘੋੜੀ ਲਿਆਓ ਮੈਂ ਅਬੀ ਉਸ ਫਕੀਰ ਕੋ ਉਠਾਇ ਆਵਤਾ ਹੋਂ। ਸੋ ਜਦ ਘੋੜੀ ਤੇ ਚੜਿਆ ਅਰ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਆਇਆ ਤਾਂ ਘੋੜੀ ਤੋਂ ਡਿਗ ਪਇਆ ਅਰ ਟੰਗ ਤਿਸ ਦੀ ਭਜ ਗਈ ਅਰ ਮੁੜ ਆਇਆ ਅਰ ਕਿਤਨੇ ਦਿਲ ਇਲਾਜ ਹੀ ਕਰਵਾਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਸੋ ਜਦ ਟਰਨ ਫਿਰਨ ਲਗਾ ਤਾਂ ਫਿਰ ਟੁਰ ਕੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਵਲ ਗਇਆ। ਸੋ ਜਦ ਨੇੜੇ ਪਹੁੰਚਾ ਤਾਂ ਅਖੀਉਂ ਅੰਨਾ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਭਾਈ ਫਕੀਰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਸਚਾ ਮਲੂਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਲੋਕਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਜੇ ਤੂੰ ਸੁਧ ਭਾਵਨੀ ਕਰ ਕੇ ਜਾਵੇਂਗਾ ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਕਾਰਜ ਸਵਰੇਗਾ ਅਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਤਾਂ ਓਹ ਸੁਧ ਭਾਵਨੀ ਕਰਕੇ ਅਰ ਨੰਗੀ ਪੈਰੀ ਟੁਰ ਕੇ ਗਇਆ। ਅਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕੋ ਜਾਇ ਕਰ ਮਥਾ ਟੇਕਯਾ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਪ੍ਰਸਿੰਨ ਹੋਏ। ਅਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਯਾ ਕੁਛ ਮੰਗ। ਤਾਂ ਉਸ ਆਖਿਆ, ਹੇ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਮੈਂ ਏਹੋ ਹੀ ਮੰਗਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸਾਡਾ ਇਥੇ ਹੀ ਨਿਵਾਸ ਹੋਵੇ ਅਰ ਇਥੇ ਮੈਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇਂਦਾ ਹਾਂ, ਸੋ ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਦਾ ਤੁਸੀਂ ਚੱਕ ਇਥੇ ਬੰਨ ਲਵੋ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਨਉਂ ਖੰਡ ਪ੍ਰਿਥਮੀ ਸਾਡੀ ਹੀ ਹੈ। ਸੋ ਅਸਾਂ ਥੋੜੀ ਜਿਹੀ ਜਿਮੀ ਕਯਾ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਤੁਸੀਂ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਅਰ ਲਖਮੀ ਦਾਸ ਨੂੰ ਏਥੇ ਲੈ ਆਉ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਟਬਰ ਨੂੰ ਏਥੇ ਲਿਆਉ ਤਾਂ ਦੋਨੋਂ ਵਿਦਾ ਕੀਤੇ। ਸੋ ਦੋਨਹੁ ਬਾਲਾ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਜਾਇ ਕਰ ਪਿਤਾ ਕਾਲੂ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਮਥਾ ਟੇਕਯਾ। ਤਾਂ ਓਨਾ ਪੁਛਿਆ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਿਥੇ ਹਨ। ਤਬ ਕਾਲੇ ਕਹਯਾ ਬਾਬਾ ਜੀ ਰਾਵੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਪਰ ਹਨ ਅਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਚਿੱਤ ਕੀਤਾ ਨੇ ਸੋ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਸਨਬੰਧੀਆਂ ਸਹਿਤ ਓਥੇ ਹੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਵੋ। ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਆਖਿਆ ਅਜ ਸਾਡੇ ਵਡੇ ਭਾਗ ਹਨ। ਸੋ ਫਿਰ ਕਾਲੂ ਨੇ ਗਡੀਆਂ ਭਾੜੇ ਕੀਤੀਆਂ ਅਰ ਤੁਰਨ ਦੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਕਾਲੂ ਦਾ ਤੁਰਨਾ ਸੁਣ ਕਰ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਕਾਲੂ ਦੇ ਘਰ ਆਇਆ। ਅਰ ਆਇ ਕਰ ਆਖਿਆ ਕਿ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਏਥੇ ਬੈਠੇ ਸੇ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਉਡੀਕ ਸੀ ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ ਦਰਸਨ ਹੋਸੀ। ਤਾਂ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਕਿਰਪਾ ਕਰ ਕੇ ਏਥੇ ਹੀ ਰਹੋ। ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਆਖਿਆ

ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਸ ਦੇ ਵਚਨ ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਅਰ ਹੇ ਰਾਇ ਜੀ ਓਹ ਹੈ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਪੁਤ੍ਰ ਪਰ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਪਰਮੇਸਰ ਕਰ ਜਾਣਨਾ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਕਾਲੂ ਓਥੋਂ ਤਿਆਰ ਹੋ ਕੇ ਟੁਰਿਆ। ਅਰ ਮਰਦਾਨਾ ਆਪਣੇ ਸਨਬੰਧੀਆਂ ਪਾਸ ਗਇਆ ਅਰ ਜਾਇ ਕੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਬੀਲੇ ਦੇ ਆਦਮੀ ਰਾਵੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਉਤੇ ਸਦ ਭੇਜੇ ਹਨ। ਸੋ ਤੁਸੀਂ ਭੀ ਓਥੇ ਚਲ ਰਹੋ। ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਹਿਆ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਠਹਰ ਨਹੀਂ ਬੈਠਦੇ ਸੋ ਅਸਾਨੂੰ ਘਰੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਬਾਹਰ ਸੁਟ ਜਾਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਤਾਂ ਤੇ ਅਸੀਂ ਤੁਸਾਡੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਜਬਾਬ ਲੇ ਕਰ ਕਾਲੂ ਨੂੰ ਆਇ ਮਿਲਿਆ। ਸੋ ਫਿਰ ਸਭੇ ਰਲ ਕੇ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਰਾਵੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਉਪਰ ਆਨ ਮਿਲੇ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਕਾਲੂ ਅਰ ਮਾਤਾ ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਅਗੇ ਮਥਾ ਟੇਕਿਆ ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਨੇ ਗਲ ਨਾਲ ਲਾਇਆ ਅਰ ਮਾਤਾ ਭੀ ਗਲ ਨਾਲ ਲਾਇਆ ਅਰ ਕਹਿਆ ਕਿ ਅਜ ਅਸਾਡੇ ਪੂਰਨ ਭਾਗ ਹਨ ਜੋ ਤੁਸਾਡਾ ਦਰਸਨ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਰ ਅਸੀਂ ਆਪਦੇ ਦਰਸਨ ਵਾਸਤੇ ਘਰ ਦੀ ਸਾਰੀ ਕਿਰਸਾਣੀਂ ਛਡ ਕੇ ਆਏ ਹਾਂ ਅਰ ਹੋਰ ਸਭ ਪਰਵਾਰ ਭੀ ਤਿਆਗ ਆਏ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਵਿਚ ਹਿਕ ਸਬਦ ਬੋਲਿਆ :-

"ਇਹੁ ਤਨੁ ਧਰਤੀ ਬੀਜੁ ਕਰਮ ਕਰੇ ਸਲਿਲ ਆਪਾਉ ਸਾਰੰਗ ਪਾਣੀ।"

[ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੩ । ੨੬ । (੨੩)]

...... ਇਤਨੇ ਚਿਰ ਨੂੰ ਓਹ ਕਰੋੜੀਆ ਫੇਰ ਬਾਬੇ ਦੇ ਚਰਣੀ ਆਇ ਲਾਗਾ ਅਰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਹੇ ਗੁਰੂ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਜੀ ਮੈਂ ਕਿਲਾ ਜੋ ਪਾਵਾਂ ਤਾਂ ਇਟ ਕਿਸ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਰੱਖਾਂ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਕਿ ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਬਣਾਵੋ। ਤਾਂ ਫੇਰ ਉਨਾਂ ਨੇ ਕਚਾ ਕੋਟ ਪਾਇਆ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਉਸ ਕੋਟ ਵਿਚ ਪਕੀਆਂ ਇਟਾਂ ਦੇ ਪੁਆਏ। ਸੋ ਓਥੇ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਅਰ ਲਖਮੀ ਦਾ ਅਰ ਕਾਲੂ ਤੇ ਮਾਤਾ ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਲਗੇ ਰਹਿਦਿ। ਦੋਦੇ ਜਟ ਦੇ ਮੰਗੂ ਅਤੇ ਗਊਆਂ ਦੇ ਵਾਂਗ ਵਧਦੇ ਜਾਵਣ ਅਰ ਓਹ ਦਿਨ ਦਾ ਦੁਧ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚਾਵੇ ਅਰ ਰਾਤ ਦਾ ਦੁਧ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿਚ ਰਖੇ।

.... ਸੋ ਜਬ ਕਿਤਨੀ ਕੁ ਮੁੱਦਤ ਹੋਈ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਬਾਬਾ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਿਥਮੀ ਡਿਠੀ ਪਰ ਮਕਾ ਮਦੀਨਾ ਨਾ ਡਿੱਠਾ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਚਲ ਮਦਾਨਿਆ ਤੈਨੂੰ ਮਦਾ ਮਦੀਨਾ ਵਿਖਾਲ ਲਿਆਈਏ ਅਤੇ ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਆਖਿਆ, ਕਿ ਹੇ ਬਾਲੇ ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਤੋਂ ਪੁਛਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਓਹ ਸਾਨੂੰ ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਦੇਣਗੇ। ਤਾਂ ਤੇ ਤੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਹਟੀ ਤੋਂ ਸਦ ਲਿਆਉ ਤਾਂ ਫਿਰ ਮੂਲੇ ਦੇ ਸਹੁਰਿਆਂ ਨੂੰ ਖਬਰ ਪਈ ਕਿ ਜਿਨਾਂ ਫ਼ਕੀਰਾ ਨਾਲ ਮੂਲਾ ਉਠ ਗਇਆ ਸੀ ਸੋ ਫਕੀਰ ਫੇਰ ਆਏ ਹਨ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਮੂਲੇ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਜਾ ਕਰ ਮੂਲੇ ਨੂੰ ਹਟੀ ਤੋਂ ਉਠਾ ਕਰ ਘਰ ਲੈ ਗਏ ਅਰ ਗੋਹਿਆਂ ਦੇ ਗੁਹੀਰੇ ਵਿਚ ਛਪਾ ਦਿਤਾ। ਅਤੇ ਜਬ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਹਟੀ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਪੁਛਿਆ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਕਹਿਆ ਮੂਲਾ ਘਰ ਗਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਆਇ ਕਹਿਆ, ਕਿ ਮੂਲਾ ਹਟੀ ਪਰ ਨਹੀਂ ਬੈਠਾ, ਘਰ ਗਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਭੀ ਅਰ ਮਰਦਾਨਾ ਭੀ ਮੂਲੇ ਘਰ ਜਾਇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਏ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਜੋ ਅਸਾਨੂੰ ਮਿਲਣ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਤਾਂ ਤੇ ਉਸਦੇ ਉਧਾਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹਈ ਅਤੇ ਜੇ ਤੇਰੇ ਬੁਲਾਏ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਭੀ ਉਸ ਦਾ ਉਧਾਰ ਹੋਸੀ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਮਰਦਾਨੇ ਮੂਲੇ ਨੂੰ ਤੀਰ ਵਾਰੀ

ਬੁਲਾਇਆ। ਤਾਂ ਮੂਲਾ ਨਾ ਬੋਲਿਆ ਅਰ ਮੂਲੇ ਦੀ ਸਿਖਣੀ ਕਹਿਆ ਕਿ ਮੂਲਾ ਘਰ ਨਾਹੀਂ ਕਿਥਉਂ ਗਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਨਰਕ ਨੂੰ ਗਇਆ ਹੋਵੈਗਾ। ਅਤੇ ਫਿਰ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆਃ–

ਨਾਲਿ ਕਿਰਾੜਾਂ ਦੋਸਤੀ ਕੂੜੇ ਕੂੜੀ ਪਾਹਿ। ਮਰਣੁ ਨਾ ਜਾਤੋ ਮੂਲਿਆਂ ਆਵੈ ਕਿਤੇ ਥਾਇ।

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ਸਲੋਕ ਵਾਰਾਂ ਤੇ ਵਧੀਕ । ੨੧ । (੧੪੧੨)]

ਤੇ ਸਹਿਆਂ ਦੀਆਂ ਜੂੰਨਾ ਧਾਰੇਗਾ ਜੋ ਜਦ ਅਸੀ ਦਸਵਾਂ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰੇਂਗੇ ਤਾਂ ਇਸਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰੇਂਗੇ ਸੋ ਇਤਨਾ ਕਹਿ ਕਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਚਲੇ ਗਏ ਅਰ ਮੂਲੇ ਨੂੰ ਉਨਾਂ ਗੋਹਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਇਕ ਸਰਪ ਨੇ ਐਸਾ ਡਸਿਆ ਜੋ ਦੋਹ ਘੜੀਆਂ ਵਿਚ ਮੂਲਾ ਮਰ ਗਿਆ। ਅਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪਰਵਾਰ ਸਪ ਰੋਵਣ ਪਿਟਣ ਲਗੇ ਅਰ ਬਹੁਤ ਅਰਮਾਨ ਕਰਨ ਲਗੇ। ਜੋ ਅਸਾਂ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਨਿਰਦਾਰ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਇਤਨੇ ਦੁਖ ਦੇ ਭਾਈ ਹੋਏ ਸੋ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਿਰਲਾਪ ਕੀਆ ਅਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਭੀ ਬਹੁਤ ਲਭਿਆ ਪਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨਾ ਮਿਲੇ।

ਮਕੇ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਪੀਰ ਬਹਾਓ ਦੀਲ ਨਾਲ ਗੋਸਟ

ਇੱਧਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਉਥੋਂ ਟੁਰ ਕੇ ਚੰਦ੍ਰਭਾਗ ਦੇ ਕੰਠੇ ਤੇ ਚਲੇ ਗਏ ਅਰ ਚੰਦ੍ਰ ਭਾਗਾ ਥੀਂ ਟੁਰ ਕੇ ਅਗੇ ਭੱਖਰ ਸਖਰ ਅਤੇ ਰੋਹੜੀ ਜੋ ਜਿਥੇ ਸਭ ਨਦੀਆਂ ਇੱਕਠੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਰ ਵਿਚ ਖਵਾਜੇ ਦਾ ਅਸਥਾਨ ਹੈ, ਓਥੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਜਾਇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਏ। ਸੋ ਓਥੇ ਮੁਲਤਾਨ ਦੇ ਅਰ ਹੋਰਨਾਂ ਦੇਸਾਂ ਦੇ ਹਾਜੀ ਬੈਠੇ ਸੇ। ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਨੀਲੇ ਬਸਤ੍ਰ ਧਾਰਨ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਜਾ ਆਸਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਿਤਾਬ ਅਰ ਮੁਸੱਲਾ ਅਤੇ ਕੂਜਾ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕੀਤਾ ਅਰ ਰਬਾਬ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਮੋਢੇ ਤੇ ਸੀ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਮੁਸੱਲਾ ਹੇਠਾ ਵਿਛਾ ਦਿਤਾ। ਸੋ ਬਾਬਾ ਜੀ ਉਪਰ ਬੈਠ ਗਏ। ਅਰ ਕਿਤਾਬ ਅਰ ਕੂਜਾ ਪਾਸ ਰਖਿਆ। ਅਰ ਮਰਦਾਨਾ ਰਬਾਬ ਲੈ ਕਰ ਸਬਦ ਗਾਵਣ ਲਗਾ। ਤਾਂ ਜਿਤਨੇ ਹਾਜੀ ਮਕੇ ਦੀ ਜਾਰਤ ਕਰਨ ਚਲੇ ਸੀ ਸੌ ਸਭ ਬਾਬੇ ਦੇ ਚਉਫੇਰੇ ਆਇ ਬੈਠੇ। ਤਾਂ ਹਾਜੀਆ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਹੇ ਫਕੀਰ ਹਿੰਦੂ ਹੈ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਗਵਾਹ ਹਾਂ ਕਯੋਂਕਿ ਹਿੰਦੂ ਭੀ ਸਰੀਰ ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਰਬਿਆ ਅਨਾਸਰ ਦਾ ਤਨ ਹੈ। ਪਰ ਮੈਂ ਨੂਰ ਹੋਂ ਸੋ ਜਿਸ ਕਰ ਇਸ ਤਨ ਵਿਚ ਜਲਵਹ ਹੈ। ਅਰ ਜਿਸ ਨੂਰ ਕਰ ਇਹ ਤਨ ਗੁਲਜਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਰ ਬੰਦਾ ਜੋ ਹੋਇਆ ਹੈ ਸੋ ਬੰਦਗੀ ਵਾਸਤੇ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਜੋ ਬੰਦਾ ਹੋਇਕੇ ਬੰਦਗੀ ਨਹੀਂ ਕਰਤਾ ਅਰ ਪੁਰਸ਼ ਤੇ ਸ਼ਹਵਤ ਵਿਚ ਉਮਰ ਗੁਜਾਰਦਾ ਹੈ ਸੋ ਹੈਵਾਨ ਤੇ ਗੈਬਾਨ ਦੀ ਨਿਯਾਈ ਹੈ। ਤਾਂ ਇਕ ਬਹਾਵਦੀਨ ਮੁਲਤਾਨ ਦਾ ਪੀਰ ਸੀ ਸੋ ਉਸ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਜੋ ਤੇਰੇ ਪਾਸੇ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਨੂੰ ਪੜ ਜਾਣਨਾ ਹੈਂ ਕੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਪੜਣ ਵਾਲੇ ਤ੍ਰੈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਹਨ। ਜੋ ਇਕ ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਉਸਖਤਵਾਨ ਹੈ ਅਰ ਇਕ ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਗੋਸ਼ਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕ ਮਗਜ਼ ਹੈ। ਤਾ ਬਹਾਵਦੀਨ ਕਹਿਆ ਉਸਤਖਵਾਨ ਕੌਣ ਹੈ, ਔਰ ਗੋਸ਼ਤ ਕੌਣ ਹੈ ਅਤੇ ਮਗਜ਼ ਕੌਣ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਉਸਤਖਵਾਂ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਕਿਤਾਬ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਗਰੀਬਾਂ ਅਤੇ ਮੁੱਲਾ ਨਾਲ ਹੁਜੱਤ ਕਰਨੀ ਅਰ ਗੋਸ਼ਤ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਪੜਕੇ ਆਪ ਬਜੁਰਗ ਹੋ ਬੈਠਣਾ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਥੋਂ ਖਿਜਮਤ ਕਰਾਣੀ ਅਤੇ ਮਗਜ਼ ਇਹ ਹੋ ਖੁਦਾ ਦਾ ਨਾਮ ਯਾਦ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਸਭਨਾਂ ਰੂਹਾਂ ਵਿਚ ਖੁਦਾ ਦਾ ਜਹੂਰ ਜਾਨਣਾ ਅਰ ਆਪ ਨੂੰ ਦਰਮਾਂਦਾ ਆਜਜ਼ ਜਾਨਣਾ ਤਾਂ ਹਾਜੀਆਂ ਕਹਿਆ ਕਿ ਆਸਾ ਜੋ ਤੇਰੇ ਹਥ ਹੈ ਸੋ ਇਹ ਕਿਸ ਵਾਸਤੇ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਏਹ ਚੋਬ ਖੁਸ਼ਕ ਹੈ ਅਰ ਦਸਤ ਵਿਚ ਰਖੀ ਹੈ ਸੋ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਹੈ ਕਿ

ਤੂੰ ਜੋ ਮਾਲ ਧਨ ਛੋਡ ਕੇ ਫਕੀਰ ਹੋਇਆ ਹੈਂ। ਸੋ ਚੋਬ ਖੁਸ਼ਕ ਹੈ ਤੈਨੂੰ ਕਸਮ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਜਿਸ ਦਉਲਤ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਨਿਕਲਿਆਂ ਹੈਂ ਸੋ ਫੇਰ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਹਿਰਸ ਹਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਅਰ ਇਸ ਚੋਬ ਨੂੰ ਮਿਸਾਲ ਜਾਣ ਕੇ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਦਾ ਆਪ ਖਬਰਦਾਰ ਰਹਿਣਾ। ਅਰ ਇਹ ਜੋ ਚੋਬ ਰਾਸਤ ਹੈ ਤੈਸੇ ਤੁਸਾਂ ਭੀ ਸਿੱਧੇ ਰਹਿਣਾ। ਅਰ ਜੈਸੇ ਜੋ ਬਸਤ ਤੁਹਾਡੀ ਰਜਾਇ ਵਿਚ ਚਲਦੀ ਹੈ ਤੈਸੇ ਤੁਸੀਂ ਖੁਦਾਇ ਦੀ ਰਜਾਇ ਵਿਚ ਚਲਣਾ। ਤਾਂ ਫੇਰ ਹਾਜੀਆਂ ਪੁਛਿਆ ਜੋ ਏਹ ਕੁਲਹ ਤੁਹਾਡੇ ਸਿਰ ਤੇ ਹੈ ਸੋ ਇਹ ਕਯੋਂ ਤੁਸਾਂ ਰਖੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਦਸਤਾਰ ਵਡੀ ਹੋਂਦੀ ਹੈ ਅਰ ਕੁਲਹ ਛੋਟੀ ਹੈ ਸੋ ਇਹ ਕਯੋਂ ਤੁਸਾਂ ਰਖੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਦਸਤਾਰ ਵਡੀ ਹੋਂਦੀ ਹੈ ਅਰ ਕੁਲਹ ਛੋਟੀ ਹੈ ਸੇ ਇਹ ਕਯੋਂ ਤੁਸਾਂ ਰਖੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਦਸਤਾਰ ਵਡੀ ਹੋਂਦੀ ਹੈ ਅਰ ਕੁਲਹ ਛੋਟੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਕੁਲਹ ਕਹਦੀ ਹੈ, ਕਿ ਤੁਸਾਂ ਕਨਾਇਤ ਕਰਨੀ ਅਤੇ ਕੁਲਹਂ ਦਾ ਮੂੰਹ ਅੰਦਰ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਤੁਸਾਂ ਭੀ ਆਪਣੇ ਤਨ ਨੂੰ ਸੋਧਣਾ ਅਰ ਕੁਲਹਂ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਤਰਕਾਂ ਰਖਣੀਆਂ, ਜੋ ਇਕ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਤਰਕ ਅਰ ਦੂਜੀ ਸਵਰਗ ਦੀ ਤਰਕ ਅਤੇ ਤੀਜੀ ਜੋ ਆਪ ਨੂੰ ਵਡਾ ਜਾਣਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਭੀ ਤਰਕ ਅਰ ਚਉਥਾ ਜੇ ਤਰਕ ਦਾ ਅਭਿਮਾਨ ਕਰਨਾ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸ ਦੀ ਤਰਕ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਹਾਜੀਆਂ ਪੁਛਿਆ ਖਿਲਕਾ ਜੋ ਗਲ ਪਾਇਆ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸ ਦੀ ਤਰਕ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਹਾਜੀਆਂ ਪੁਛਿਆ ਖਿਲਕਾ ਜੋ ਗਲ ਪਾਇਆ ਹੈ ਸੋ ਇਹ ਕਯਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਖਿਲਕਾ ਮੁਰਦੇ ਦੀ ਖਫਣੀ ਹੈ। ਸੋ ਜੇ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਮੁਰਦਾ ਕਰੇਂ ਤਾਂ ਕਰਨੀ ਪਹਿਰੇਂ। ਅਰ ਜੈਸੇ ਖਿਲਕਾ ਤਨ ਦੇ ਐਵ ਛੁਪਾਂਵਦਾ ਹੈ ਤੈਸੇ ਸਭਸ ਦੇ ਐਬ ਨੂੰ ਪੋਸ਼ੀਦਾ ਰਖੇ ਅਤੇ ਹੁਨਰ ਨੂੰ ਜਾਹਰ ਕਰੇ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਹਾਜੀਆਂ ਪੁਛਿਆ ਇਹ ਖੜਾਵਾਂ ਕਿਉਂ ਰਖੀਆਂ ਹੈਨ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਜੈਸੇ ਖੜਾਵਾਂ ਨੇ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਭਾਰ ਉਠਾਇਆ ਹੈ ਤੈਸੇ ਇਹ ਹਰਿ ਕਿਸੇ ਦਾ ਭਾਰ ਉਠਾਵੇ। ਜੋ ਕੋਈ ਭਲਾ ਕਹੇ ਅਥਵਾ ਬੁਰਾ ਕਹੇ ਤਿਸ ਨੂੰ ਸਿਰ ਪਰ ਸਹਾਰੇ। ਅਰ ਜੋ ਸੁਖ ਦੁਖ ਖੁਦਾ ਵਲੋਂ ਆਵੇ ਤਿਸ ਨੂੰ ਭੀ ਭਲਾ ਕਰ ਜਾਣੇ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਨਾਂ ਪੁਛਿਆ ਮੁਸੱਲਾ ਕਿਸ ਵਾਸਤੇ ਰਖਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਮੁਸਲਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੈਸੇ ਖਾਕ ਵਲ ਮੈਂ ਮੂੰਹ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਤੇਰਾ ਬੋਝ ਉਠਾਇਆ ਹੈ। ਤੈਸੇ ਤੂੰ ਭੀ ਕਬਰ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖ ਅਰ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਸਿਰ ਉਪਰ ਉਠਾਇ।

ਏਤੇ ਟੋਲ ਜੋ ਜਾਣ ਜਨਾਵੈ।......

ਤਾਂ ਫਿਰ ਹਾਜੀਆਂ ਪਛਿਆ, ਏਹ ਸੇਲੀ ਕਿਉਂ ਗਲ ਵਿਚ ਰਖੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਜੈਸੇ ਗੁਲਾਮ ਦੇ ਗਲ ਵਿਚ ਪਟਾ ਪਾਈਦਾ ਹੈ ਤੈਸੇ ਤੂੰ ਪੀਰ ਮੁਰਸ਼ਦ ਅਗੇ ਗੁਲਾਮ ਹੋ ਰਹੁ ਸੋ ਜਾਂ ਇਹ ਜਬਾਬ ਸੁਆਲ ਕੀਤਾ। ਤਾਂ ਸਭੇ ਹਾਜੀ ਸੁਣ ਕੇ ਬੜੇ ਖੁਸ਼ ਹੋਏ।

ਮਕੇ ਨੂੰ ਜਾਣਾ

ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਨਾਂ ਕਹਿਆ ਕਿ ਮਕੇ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਇਕ ਜਾਹਿਗਾ ਆਂਵਦੀ ਹੈ ਅਰ ਉਥੋਂ ਅਸੀਂ ਜਹਾਜਾਂ ਤੇ ਚੜਦੇ ਹਾਂ। ਸੋ ਉਸ ਉਸ ਨੂੰ ਕਲਮਾਂ ਪੜਾਇਦੇ ਹਨ ਉਸ ਨੂੰ ਜਹਾਜ ਤੇ ਚਾੜਦੇ ਹਨ। ਅਰ ਹਿੰਦੂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਜਾਣ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦੇਂਦੇ। ਤਾਂ ਤੇ ਤੂੰ ਅਸਾ ਥੀ ਜੁਦਾ ਚਲ ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਨਾ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਆਇਆ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਜਾਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਇਕਲੇ ਆਏ ਹਾਂ ਸੋ ਇਕਲੇ ਹੀ ਜਾਵਾਂਗੇ ਤਾਂ ਹਾਜੀ ਟੁਰਦੇ ਹੀ ਰਹੇ ਅਰ ਬਾਬੇ ਨੇ ਆਖਿਆ ਮਰਦਾਨਿਆ ਰਬਾਬ ਵਜਾਇ। ਸੋ ਜਾਂ ਲਗਾ ਮਰਦਾਨਾ ਰਬਾਬ ਵਜਾਵਣ ਤਾਂ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਭੋਗ ਪਾਇਆ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਕਿਆ ਵੇਖੇ ਜੋ ਮਕੇ ਦੇ ਮੁਨਾਰੇ ਨਦਰ ਆਂਵਦੇ ਹਨ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਇ ਤਾਂ ਮਕੇ ਦੇ ਮੁਨਾਰੇ ਨਿਗਾਹ ਆਂਵਦੇ ਹੈਨ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਮਰਦਾਨਿਆ ਮਕਾ ਤੇਰੀ ਜਾਰਤ ਨੂੰ ਆਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ

ਕਹਿਆ ਜੀ ਚਲੀਏ ਹੁਣ ਮਕੇ ਦਾ ਦੀਦਾਰ ਕਰੀਏ। ਤਬ ਬਾਬਾ ਭੀ ਅਰ ਮਰਦਾਨਾ ਭੀ ਦੋਨੋ ਮਕੇ ਦੀ ਮਸੀਤ ਵਿਚ ਜਾਇ ਬੈਠੇ। ਅਰ ਡੇਰਾ ਕਰ ਕੇ ਦਰਵਾਜੇ ਦੇ ਅਗੇ ਲਗਾ ਬਾਬਾ ਸਬਦ ਪੜਨ :-

ਨਉ ਸਤ ਚਉਦਹ ਤੀਨ ਚਾਰਿ ਕਰਿ ਮਹਲਤਿ ਚਾਰਿ ਬਹਾਲੀ।

[ਬਸੰਤ ਹੰਡੋਲ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੨ । ੮ । (੧੧੯੦)]

.... ਤਾਂ ਸਭ ਜਿਤਨੇ ਮਕੇ ਦੇ ਹਾਜੀ ਹਨ ਸੋ ਆਣ ਇਕਠੇ ਹੋਏ ਅਰ ਉਨਾਂ ਪੁਛਿਆ ਜੋ ਹੇ ਹਾਜੀ ਤੂੰ ਕਿਥੋਂ ਆਇਆ ਹੈਂ। ਅਰ ਤੂੰ ਸਾਡੀ ਮਿਜਮਾਨੀ ਲੈ। ਸੋ ਬਕਰਾ ਤੇ ਆਟਾ ਲੈ ਆਏ ਅਰ ਕਹਾ ਬਕਰੇ ਨੂੰ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਰ ਖਾਵੋ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਵਾਰ ਕੀ ਮਾਝ ਵਿਚ ਸਬਦ ਬੋਲਿਆ :-

ਜੇ ਰਤ ਲਗੇ ਕਪੜੇ ਜਾਮਾ ਹੋਇ ਪਲੀਤ....

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ । ੬ । (੧੪੦)]

ਤਾਂ ਹਾਜੀਆਂ ਕਹਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਸਵਾਮੀ ਹੈਂ ਯਾ ਕਿ ਫਰੇਸ਼ਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਹਿੰਦੂ ਹੈਂ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਸਲੋਕ ਆਖਿਆ :-

ਸਾਹਉ ਨਾਹੀ ਤਾਂ ਕਿਆ ਆਖਾਂ ਕਿਹੁ ਨਾਹੀ ਕਿਆ ਹੋਵਾ।

ਕੀਤਾ ਕਰਣਾ ਕਹਿਆ ਕਥਲਾ ਭਰਿਆ ਭਰਿ ਭਰਿ ਧੋਵਾਂ।

[ਮਾਝ ਵਾਰ ਮਹਲਾ ੧ । ੬ । (੧੪੦)]

ਸੋ ਮਕੇ ਨੂੰ ਜਾਇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਅਰ ਹਥੀ ਆਸਾ ਅਰ ਕੱਛ ਵਿਚ ਕਿਤਾਬ ਅਰ ਕੂਜਾ ਤੇ ਮੁਸਲਾ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਹਥ ਅਰ ਸਭਨਾਂ ਹਾਜੀਆਂ ਨੇ ਮਸੀਤ ਵਿਚ ਖਾਬ ਕੀਤਾ ਪਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਮਸਤੀ ਦੇ ਮਿੰਬਰ ਨਾਲ ਸਮਾਧ ਲਾਇਹ ਬੈਠਾ। ਸੋ ਪਿਛਲੀ ਰਾਤ ਜੀਵਣ ਝਾੜੂ ਫੇਰਨ ਵਾਲੇ ਦੀ ਆਮਦ ਹੋਈ ਸੋ ਉਸ ਵਕਤ ਮਕੇ ਦੀ ਮਹਿਰਾਬ ਵਲ ਕਦਮ ਕਰ ਕੇ ਬਾਬੇ ਭੀ ਖਾਬ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤਾਂ ਜੀਵਣ ਝਾੜੂ ਕਸ਼ ਆਇਆ ਅਰ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਲਤਾਂ ਮਾਰਉਸ ਅਰ ਕਹਿਓਸੁ ਹੇ ਕਾਫਰ ਤੂੰ ਮਕੇ ਦੀ ਜਾਰਤ ਨੂੰ ਆਇਆ ਅਤੇ ਕਾਬੇ ਦੀ ਚਾਰ ਦੀਵਾਰੀ ਖੁਦਾ ਦਾ ਘਰ ਹੈ ਸੋ ਤੂੰ ਇਸ ਤਰਫ ਮਹਰਾਬੇ ਦੇ ਵਲ ਕਦਮ ਕਯੋਂ ਕੀਤੇ ਹਨ ਤਾਂ ਤੇ ਤੈਨੂੰ ਅਜਾਬ ਬਜਗਾਰੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿਧਰ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਘਰ ਨਹੀਂ, ਉਧਰ ਹੀ ਮੇਰੇ ਕਦਮ ਕਰ ਦੇਹੋ। ਤਾਂ ਜੀਵਨ ਝਾੜੂ-ਕਸ਼ ਨੇ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਟੰਗੋਂ ਪਕੜ ਦੇ ਘਸੀਟਿਆ। ਪਰ ਜਿੱਧਰ ਬਾਬੇ ਦੇ ਪੈਰ ਜਾਵਣ ਉਧਰ ਮਕੇ ਦਾ ਮਹਿਰਾਬ ਚਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਸਭ ਹਾਜੀ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਕੇ ਤਾਜੀਮ ਕਰਨ ਲਗੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਹਾਜੀਆਂ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਸੁਬਹ ਦੇ ਵਕਤ ਖਾਬ ਕਰ ਰਹਿਆ ਹੈਂ। ਸੋ ਤੂੰ ਕੁਛ ਰੋਜ਼ਾ ਨਿਮਾਜ਼ ਭੀ ਕਰਦਾ ਹੈਂ ਕਿ ਨਹੀਂ। ਤਾ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ :-

ਮਿਹਰ ਮਸੀਤ ਸਿਦਕ ਮੁਸਲਾ ਹਕ ਹਲਾਲ ਕੁਰਾਣ।

ਸਰਮ ਸੁੰਨਤਿ ਸੀਲੁ ਰੋਜਾ ਹੋਹੁ ਮੁਸਲਮਾਣੁ।

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ । ਵਾਰ ਮਾਝ । ੭ । (੧੪੦)]

ਬਦਫੈਲੀ ਗੈਬਾਨਾ ਖਸਮ ਨ ਜਾਣਈ। ਸੋ ਕਹੀਐ ਦੇਵਾਨਾ ਆਪੁ ਨ ਪਛਾਣਈ।

[ਮਹਲਾ ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ । ਪਉੜੀ । ੧੦ । (੧੪੨)]

ਤਾਂ ਕਾਜੀ ਰੁਕਨਦੀਨ ਬੋਲਿਆ ਤੂੰ ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਪੈਗੰਬਰ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹੈਂ ਕਿ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ ਕਿ ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਦਰਵਾਜੇ ਪਰ ਕੇਈ ਪੈਕੰਬਰ ਹਨ। ਅਰ ਕੇਈ ਸ਼ਿਕਦਾਰ ਹੈਂ ਅਰ ਕੇਈ ਸੇਖ ਹਨ ਅਰ ਕੇਈ ਪੀਰ ਹਨ ਅਰ ਜੋ ਖੁਦਾਇ ਥੀਂ ਭੁਲੇ ਹਨ ਸੋ ਉਨਾਂ ਨੂੰ ਰਾਹ ਵਿਖਾਲਣ ਵਾਸਤੇ ਹਨ ਅਰ ਜੋ ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਨਜ਼ੀਕੀ ਹੈਨ ਤਿਨਾਂ ਉਤੇ ਹੁਕਮ ਕਿਸੇ ਦਾ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ। ਤਾਂ ਤੇ ਅਗੇ ਪੈਗੰਬਰ

ਤੁਸਾਡਾ ਰਾਹਿ ਦਸਣ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ ਸੀ। ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਪੈਕੰਬਰ ਦੇ ਰਾਹਿ ਤੋਂ ਹੁਣ ਫਿਰ ਗਏ ਹੋ ਤਾਂ ਹੁਣ ਮੈਂ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਹਾਜੀਆਂ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਈਮਾਨ ਦੀਆਂ ਕਿਤਨੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਹਨ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ ਈਮਾਨ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਸਰਤਾ ਹਨ ਜੋ :-

੧ ਅਵਲ ਬਜੁਰਗਾਂ ਦੀ ਸੋਹਬਤ ੨ ਦੋਇਮ ਮਾਲ ਦੀ ਜ਼ਕਾਤ ੩ ਸੋਇਮ ਗੁਨਾਹਾਂ ਥੀਂ ਪਾਕ ੪ ਚਹਾਰਾਮ ਖੁਦਾਇ ਦੀ ਯਾਦ। ਸੋ ਇਹ ਚਾਰ ਸ਼ਰਤਾਂ ਈਮਾਨ ਦੀਆਂ ਹਨ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਕਾਜੀਆਂ ਪੁਛਿਆ, ਫਕੀਰ ਕਿਸਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ, ਫੇ ਫਨਾਹਿ, ਕਾਫ ਕਨਾਇਤ ਰੇ ਰਿਆਜ਼ਤ ਸੋ ਇਹ ਤਿੰਨ ਸ਼ਰਤਾਂ ਫਕੀਰੀ ਦੀਆਂ ਹਨ। ਤਾਂ ਹਾਜੀ ਬੋਲੇ :-

ਅਵਲ ਨਾਮ ਖ਼ੁਦਾ ਦਾ ਦੂਜਾ ਨਬੀ ਰਸੂਲ
ਨਾਨਕ ਕਲਮਾ ਯਾਦ ਕਰ ਦਰਗਹ ਪਵੇ ਕਬੂਲ

ਤਾ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ :-

ਏਕੋ ਨਾਮ ਖੁਦਾਇ ਹੈ ਕੇਤੇ ਨਬੀ ਰਸੂਲ
ਨਾਨਕ ਨੀਅਤ ਯਾਦ ਕਰ ਦਰਗਹ ਪਵੇ ਕਬੂਲ

(ਇਹ ਤੁਕਾਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ)

ਸੋ ਫਿਰ ਇਕ ਸਾਲ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਫਤਗੂ ਕਰਦਿਆਂ ਗੁਜ਼ਰਿਆ ਅਰ ਹੋਰ ਰੁਕਨਦੀਨ ਦੀ ਗੁਫ਼ਤ ਸੁਨੀਦ ਮਕੇ ਦੀ ਗੋਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਇਥੇ ਵਸਤਵਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਜਿਹੜੇ ਹਾਜੀ ਭਖਰ ਖਵਾਜੇ ਦੇ ਮੁਕਾਮ ਤੇ ਮਿਲੇ ਸੇ ਸੋ ਸਭੇ ਮਕੇ ਆਇ ਕੇ ਪੁਛਣ ਲਗੇ ਕਿ ਇਹ ਫਕੀਰ ਕਦ ਦਾ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਹਾਜੀਆਂ ਕਹਿਆ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਇਥੇ ਆਇਆਂ ਹੋਇਆਂ ਇਕ ਬਰਸ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਤੇ ਫਿਰ ਮਕੇ ਦੇ ਫਿਰਨ ਦੀ ਭੀ ਅਰ ਹੋਰ ਹਕਾਇਤਾ ਭੀ ਸਭੰਨਾ ਨੂੰ ਸੁਨਾਇਆਂ ਤਾਂ ਸਭ ਸੁਣ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋਏ ਅਤੇ ਫਿਰ ਸਭਨਾ ਕਹਿਆ, ਕਿ ਮਸੀਤ ਵਿਚੋਂ ਪਾਣੀ ਸਭ ਛੁਪਾ ਦਿਉ ਅਤੇ ਇਸ ਫ਼ਕੀਰ ਨੂੰ ਕਹੋ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਨਿਮਾਜ਼ ਦੇ ਉਜੂ ਵਾਸਤੇ ਆਬ ਲੋੜੀਦਾ ਹੈ, ਸੋ ਤੂੰ ਲਿਆ ਦੇਹੁ। ਸੋ ਐਸੀ ਸਲਾਹ ਕਰ ਕੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਪਾਸ ਆਏ ਕਰ ਆਖਿਆ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਉਜੂ ਵਾਸਤੇ ਆਬ ਲੋੜੀਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਮਕੇ ਦੀ ਚਾਰ ਦੀਵਾਲੀ ਵਿਚ ਆਸਾ ਠੋਕਿਆ ਤਾਂ ਆਬ ਓਥੋਂ ਛਮ ਛਮ ਨਿਕਲਿਆ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਸਭਨਾ ਉਜੂ ਕਰ ਕੇ ਨਮਾਜ ਪੜੀ। ਅਤੇ ਫਿਰ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਇਹ ਆਬ ਕਹਾਂ ਸੇ ਆਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਈਹਾਂ ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਲਿੰਗ ਹੈ ਅਰ ਏਹ ਬੜੀ ਬਰਕਤ ਦੀ ਜਗਾ ਹੈ ਅਰ ਆਬੇ-ਹਯਾਤ ਫਰਿਸ਼ਤੇ ਲਿਆਇ ਕੇ ਸ਼ਿਵ ਨੂੰ ਗੁਸਲ ਕਰਾਇੰਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਉਸ ਥੀਂ ਆਬ ਸਿੰਮ ਸਿੰਮ ਕੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ।

ਰੂਮ (ਟਰਕੀ) ਦੇ ਇਕ ਸਹਿਰ ਜਾਣਾ

...... ਅਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਉਥੋਂ ਟੁਰ ਕੇ ਰੂਮ ਕੇ ਸਹਿਰ ਵਿਚ ਗਏ। ਸੋ ਰੂਮ ਦਾ ਹਮੀਦ ਕਾਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਅਰ ਉਸਨੈ ਪੈਤਾਲੀ ਗੰਜ ਖਜਾਨਾ ਜੋੜਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਖਰਾਇਤ ਨਾਹਾ ਕਰਦਾ ਅਰ ਬੜਾ ਜਾਲਮ ਸੀ। ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਕਚਹਿਰੀ ਦੇ ਦਰਵਾਜੇ ਦੇ ਅਗੇ ਜਾਇ ਬੈਠੇ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਜੋ ਰਬਾਬ ਵਜਾਇ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਲਗਾ ਸਬਦ ਗਾਵਣ :-

ਸੁਲਤਾਨ ਖਾਨ ਮਲੂਕ ਉਮਰੇ ਗਏ ਕਰਿ ਕਰਿ ਕੂਚ
ਘੜੀ ਮੁਹਤਕ ਕਿ ਚਲਣਾ ਦਿਲ ਸਮਝੁ ਤੂੰ ਭੀ ਪਹੂਚ

[ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧ ਅਸਟਪਦੀਆਂ । ੧੭ । (੬੪)]

ਸੋ ਜਾਂ ਲਗਾ ਮਰਦਾਨਾ ਸਬਦ ਗਾਵਣ ਤਾਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਚੋਪਦਾਰ ਜੋ ਆਹੇ ਸੋ ਸਬਦ ਸੁਣਨ ਵਾਸਤੇ ਆਇ ਬੈਠੇ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਨੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਜਾਇ ਕਹੋ ਜੋ ਫਕੀਰ ਸਦਦਾ ਹੈ ਦੀਦਾਰ ਦੇ ਜਾਓ। ਤਾਂ ਉਨਾਂ ਕਹਿਆ, ਪਾਤਸਾਹ ਕਿਸੇ ਪਰ ਫਕੀਰ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਇਕ ਸਿੱਟਾ ਕਣਕ ਦਾ ਹੈ ਅਰ ਸੇਰ ਸੇਰ ਪਕੇ ਦਾ ਉਸ ਦਾ ਦਾਨਾ ਹੈ ਅਰ ਓਹ ਸਿੱਟਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਪਾਸ ਹੈ। ਸੋ ਜਦ ਕੋਈ ਪੀਰ ਫਕੀਰ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਪੁਛਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਿਹੜੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਜੇ ਕਰ ਤੁਸੀਂ ਓਸ ਦਾ ਜਬਾਬ ਦੇਹੋ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਪਾਤਸਾਹ ਨੂੰ ਲੈ ਆਵਨੇ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ, ਲੈ ਆਓ ਅਸੀਂ ਉਤਰ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਤਾ ਫਿਰ ਓਹ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਲੈ ਆਏ। ਸੋ ਬਾਬਾ ਅਗੇ ਠੀਕਰੀਆਂ ਚੁਣਦਾ ਸੀ। ਤਾਂ ਉਸ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿਆ ਹੇ ਫਕੀਰ ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਚੁਣਦਾ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਅਸੀਂ ਮਰਦੀ ਵਾਰੀ ਨਾਲ ਲੈ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਤਾਂ ਬਾਦਸਾਹ ਆਖਿਆ ਠੀਕਰੀਆਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਕਯੋਂ ਕਰ ਨਿਭਣਗੀਆਂ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਜਿਥੇ ਤੇਰਾ ਪੈਂਤਾਲੀ ਗੰਜ ਖਜ਼ਾਨਾ ਲਦਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਤਿਥੇ ਅਸੀਂ ਭੀ ਠੀਕਰੀਆਂ ਚਾਇ ਰਖਾਂਗੇ। ਸੋ ਇਹ ਭੀ ਨਾਲ ਲਗੀਆਂ ਜਾਵਨਗੀਆਂ। ਤਾਂ ਕਾਰੂ ਕਹਿਆ, ਮੈਂ ਭੀ ਜਾਣਨਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਤਾਲੀ ਗੰਜ ਖਜਾਨਾ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਨਿਭਦਾ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਮੇਰਾ ਜੀਉ ਖਰਾਇਤ ਕਰਨ ਤੇ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਤਬ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ, ਅਗੇ ਭੀ ਕਾਰੂ ਹੋਇਆ ਹੈ ਸੀ ਸੋ ਉਸਨੇ ਚਾਲੀ ਗੰਜ ਖਜਾਨਾ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤੇ ਖਰਾਇਤ ਨਾਹਾ ਕਰਦਾ। ਅਰ ਮਿਹਤਰ ਮੂਸੇ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਹਿਆ, ਜੋ ਤੂੰ ਚਉਥਾ ਹਿੱਸਾ ਖਰਾਇਤ ਕਰ, ਸੋ ਉਸ ਨੇ ਖਰਾਇਤ ਨਾ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਫਿਰ ਪੈਰਾਂ ਤੀਕਰ ਜਮੀਨ ਦੇ ਵਿਚ ਧਸ ਗਇਆ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਮਹਿਤਰ ਮੂਸੇ ਕਹਯਾ ਜੇ ਚਉਥਾ ਹਿਸਾ ਖਰਾਇਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਤਾਂ ਦਸਵਾਂ ਹਿਸਾ ਖਰਾਇਤ ਕਰ। ਤਾਂ ਕਾਰੂ ਨੇ ਨਾ ਮੰਨਿਆ ਅਰ ਕਮਰ ਤੀਕ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਧਸ ਗਿਆ। ਤਾਂ ਮਿਹਤਰ ਮੂਸੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਚਾਹਲੀ ਗੰਜ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਗੰਜ ਖਰਾਇਤ ਦੇਹੁ। ਤਦ ਭੀ ਉਸ ਨਾ ਮੰਨਿਆ ਸੋ ਫਿਰ ਚਾਹਲੀ ਗਜ ਉਸ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਮਿਲੇ ਅਰ ਹੁਣ ਤੀਕ ਪਤਾਲ ਵਿਚ ਗਰਕ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।....

ਜੋ ਕਬਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮੁਰਦਿਆਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚੋਂ ਸੋਇਨਾ ਰੁਪਾ ਕਢਵਾਇਹ ਲਿਆ ਹੈ, ਸੋ ਮੋਇਆਂ ਧਨ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਤੇ ਗੁਨਾਹ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਜਾਵਣਗੇ, ਅਤੇ ਜੇ ਖਰਾਇਤ ਕਰੇਂਗਾ ਤਾਂ ਦਹ ਹਿਸਾ ਏਥੇ ਮਿਲੇਗੀ ਤੇ ਹਜ਼ਾਰ ਹਿਸਾ ਖੁਦਾਇ ਦੀ ਦਰਗਹ ਮਿਲੇਗੀ। ਤਾਂ ਫਿਰਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਰਾਗ ਤਿਲੰਗ ਵਿਚ ਨਸੀਹਤ ਨਾਮਾ ਉਚਾਰਯਾ। ਨਸੀਹਤ ਨਾਮਾ ਮਹਲਾ ੧:-

ਕੀਚੈ ਨੇਕ ਨਾਮੀ ਜੋ ਦੇਵੈ ਖੁਦਾਇ।
ਜੁ ਦੀਸੈ ਜਿਮੀ ਪਰ ਸੁ ਹੋਸੀ ਫਨਾਹ

(ਇਹ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ)

ਜਾਂ ਇਹ ਨਸੀਹਤ ਨਾਮਾ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ, ਤਾਂ ਕਾਰੂ ਨੇ ਬਾਬੇ ਦੇ ਕਦਮਾਂ ਤੇ ਸਿਜਦਾ ਕੀਤਾ। ਅਰ ਕਹਯਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਹਥੋਂ ਸਭ ਖਜ਼ਾਨੇ ਖਰਾਇਤ ਕਰ ਦੇਵੋ ਅਰ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਬਰਾਦਰ ਕਰ ਜਾਣੋ। .... ਤਾਂ ਹਮੀਦ ਕਾਰੂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ ਦੇ ਕਰ ਅਰ ਖਜਾਨਾ ਉਸ ਥੀਂ ਪਰਾਇਤ ਕਰ ਬਾਬਾ ਜੀ

ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਬਗਦਾਦ ਨੂੰ ਗਏ।

ਬਗਦਾਦ ਜਾਣਾ

ਅਰ ਕਿਲੇ ਦੇ ਬਾਹਰ ਦਰਵਾਜੇ ਤੇ ਜਾਇ ਆਸਨ ਕੀਤਾ। ਸੋ ਇਕ ਬਾਬਾ ਅਕਾਲ-ਰੂਪ ਹੈ ਅਰ ਦੂਜਾ ਮਰਦਾਨਾ ਰਬਾਬੀ ਹੈ। ਸੋ ਮਰਦਾਨਾ ਰਬਾਬ ਵਜਾਵਣ ਲਗਾ ਤਾਂ ਬਗਦਾਦ ਦੇ ਬਾਸੀ ਜੋ ਹੈਸਨ ਉਨਾਂ ਹਜਰਤ ਪੀਰ ਨੂੰ ਜਾਇ ਕਹਯਾ; ਕਿ ਤੁਸਾਂ ਸਹਿਰ ਵਿਚ ਸਰੋਦ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਸੋ ਇਥੇ ਇਕ ਫਕੀਰ ਆ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਅਰ ਉਸ ਨਾਲ ਇਕ ਮੁਤਰਬ ਹੈ ਜੋ ਸਰੋਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਪੀਰ ਕਹਯਾ ਜਾਓ ਉਸ ਨੂੰ ਮਨਹਿ ਕਰੋ। ਸੋ ਜਾਂ ਆਦਮੀ ਮਨਹਿ ਕਰਨ ਆਏ ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ, ਜਉ ਲਗ ਪੀਰ ਆਵੈ ਤਉ ਲਗ ਸਰੋਦ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਤਾਂ ਉਨਾ ਪੀਰਾਂ ਨੂੰ ਜਾਇ ਕਹਯਾ, ਸੋ ਪੀਰ ਮੁਰੀਦਾ ਸਮੇਤ ਆਇਆ ਤਾਂ ਸਭ ਬਾਬੇ ਦੇ ਚਉਫੇਰੇ ਆਇ ਬੈਠੇ ਅਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਅਸਾਂ ਜੋ ਸਰੋਦ ਮਨਹਿ ਕੀਤਾ ਸੀ ਸੋ ਤਸਾਂ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹਟਾਇਆ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ, ਸਰੋਦ ਬਿਨਾਂ ਰੂਹ ਖੁਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਰ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਬਾਬਾ ਆਦਮ ਆਦਮੀ ਬਣਾਇਆ ਤਾਂ ਆਦਮੀ ਦੇ ਜੁਸ ਵਿਚ ਰੂਹ ਪਰਵੇਸ ਨਾ ਕਰੇ, ਤਾਂ ਖੁਦਾਹਿ ਦਾ ਹੁਕਮ ਫਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਜੋ ਇਸ ਦੇ ਸਿਰ ਵਿਚ ਸਰੋਦ ਕਰੋ। ਸੋ ਜਦ ਸਰੋਦ ਹੋਇਆ; ਤਾਂ ਰੂਹ ਇਸ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ। ਤਾਂ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਸਰੋਦ ਕਯੋਂ ਮਨਹਿ ਕਰਦੇ ਹੋ ਅਰ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਕਹੋ ਅਸਾਡੇ ਪੈਕੰਬਰ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਮਨਹਿ ਕਰਨੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਪੈਕੰਬਰ ਨੇ ਤੋ ਬਦਫੈਲੀਆ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮਨਹਿ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਸਰੋਦ ਬਦਫੈਲੀਆਂ ਦਾ ਨਾਂ ਸੁਣਹੁ ਅਰ ਉਮਰ ਆਪਣੀ ਅਜਾਇਆਂ ਨਾ ਕਰਹੁ। ਪਰ ਖੁਦਾ ਦੇ ਯਾਦ ਦਾ ਸਰੋਦ ਉਪਰ ਨੂੰ ਬਹਿਰਾਮੰਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਤੁਸੀ ਭੀ ਸਰੋਦ ਸੁਣਹੁ ਕਯੋਂ ਕਿ ਇਹ ਖੁਦਾਇ ਦੀ ਸਿਫ਼ਤ ਦਾ ਸਰੋਦ ਹੈ। ਤਾਂ ਪੀਰ ਕਹਯਾ ਜ਼ਿਮੀਂ ਅਸਮਾਨ ਦੇ ਵਿਚ ਜੋ ਅਸਾਡਾ ਪੈਕੰਬਰ ਹੈ, ਅਰ ਖੁਦਾਇ ਦੀ ਸਿਫ਼ਤ ਉਸ ਕਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰੋਦ ਉਸ ਮਨਹਿ ਕੀਤਾ ਹੈ।....

.....ਸੋ ਅਬ ਤੁਸੀਂ ਆਖੋ ਕਿ ਇਸ ਜਮਾਨੇ ਵਿਚ ਤੁਸਾਡਾ ਆਵਣਾ ਕਿਉਂ ਕਰ ਹੈ। ਅਰ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ ਖਾਨਦਾਨ ਦੇ ਫ਼ਕੀਰ ਹੋ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ, ਤੁਸਾਡੇ ਤਾ ਅਵਲ ਦੋਇਹ ਪੀਰ ਹੋਏ ਹਨ ਸੋ ਅਬਦੁਲ ਰਹਿਮਾਨ ਨੇ ਨੌਂ ਖਾਨਦਾਨ ਕੀਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਬਦੁਲ ਵਾਹਦ ਨੇ ਪੰਜ ਖਾਨਦਾਨ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਸੋ ਚੌਦਹ ਖਾਨਦਾਨਾਂ ਥੀਂ ਬਹੱਤਰ ਫਿਰਕੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਸੋ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਖਾਨਦਾਨ ਦੇ ਨਹੀਂ। ਰਦਿ ਫ਼ਕੀਰ ਹਾਂ ਅਤੇ ਜਗਤ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂ ਵੇਦ ਦੇ ਧਰਮ ਥੀਂ ਰਹਿ ਗਏ ਸਨ। ਸੋ ਅਸੀਂ ਵੇਦਾਂ ਦੇ ਧਰਮ ਦੀ ਹਯਾਤੀ ਵਾਸਤੇ ਆਏ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਪੀਰ ਕਹਯਾ ਇਕੇ ਤਾਂ ਈਮਾਨ ਲੈ ਕਿਸੇ ਖਾਨਦਾਨ ਦੇ ਮੁਰੀਦ ਹੋ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਸੰਗਸਾਰੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਉਚੇ ਸੁਰ ਕਰ ਕੇ ਬਾਂਗ ਬੁਲੰਦ ਕੀਤੀ ਜੋ ਗੁਰਬਰ ਅਕਾਲ "ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ" "ਚਿਤਚਰਨ ਨਾਮ ਘਰਿ ਘਰਿ ਪ੍ਰਨਾਮ" "ਪ੍ਰਭ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਜੋ ਸਰ ਜਵਾਲ।" ਸੋ ਜਾਂ ਏਹ ਸਬਦ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਸਭਨਾ ਦੇ ਕੰਨ ਪਇਆ ਤਾਂ ਸਪੇ ਮੂਰਛਾ ਹੋ ਗਏ ਅਰ ਤਸਵੀਰਾਂ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਤੁਰ ਤੁਰ ਵੇਖਣ ਅਰ ਬੋਲਣ ਦੀ ਤੇ ਦਸਤ ਪਾ ਜੁੰਬਸ਼ ਦੀ ਸ਼ਕਤ ਰਹਿ ਗਈ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਟਾਖਯ ਕਰ ਪੀਰ ਨੂੰ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਕੀਤਾ। ਸੋ ਪੀਰ ਸਭ ਮੁਰੀਦਾਂ ਵਲੋਂ ਵੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਤਾਂ ਪੀਰ ਮਰਾਕਬੇ ਵਿਚ ਨਿਗਾਹ ਕਰ ਡਿਠਾ ਕਿ ਇਹ ਫਕੀਰ ਵਡਾ ਮਸਤਾਨਾ ਹੈ ਅਰ ਸਭਨਾਂ ਖਾਨਦਾਨਾ ਨੂੰ ਰਦ ਕੇ ਇਕ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਖਾਨਦਾਨ ਇਸ ਪਛਾਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਧਰਤੀ ਆਸਮਾਨਲ ਵਿਚ ਖੁਦਾਇ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਰ ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਯਾਦ ਬਿਨਾ ਇਕ ਦਮ ਪੀ

ਇਸ ਦਾ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਪਉੜੀ ਛਤਵੀਂ ਚਲੀ :-

ਪੁਛੇ ਪੀਰ ਕਰਤਾਰ ਕਰ ਏਹ ਫਕੀਰ ਵਡਾ ਆਤਾਈ।

ਇਥੇ ਵਿਚ ਬਗਦਾਦ ਦੇ ਵੱਡੀ ਕਰਮਾਤ ਦਿਖਾਲਾਈ

[ਵਾਰ ੧ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਪਉੜੀ ੩੬]

ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਕਰਾਰ ਕਰ ਕੇ ਖ਼ੁਦਾ ਦੀ ਸਿਫਤ ਗਾਵਹੁਗੇ ਤਾਂ ਖ਼ੁਦਾ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰੀ ਹੋਵਹੁਗੇ। ਤਾਂ ਸਭਨਾਂ ਨੇ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਸਿਜਦਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਫਿਰ ਬਾਬਾ ਉਥੋਂ ਉਠਿਆ ਅਤੇ ਮਦੀਨੇ ਦੀ ਜਿਆਰਤ ਕਉਂ ਸਿਧਾਰਿਆ।

ਮਦੀਨੇ ਜਾਣਾ

ਗੜ ਬਗਦਾਦ ਨਿਵਾਇਕੇ ਮਕਾ ਮਦੀਨਾ ਸਭ ਨਿਵਾਇਆ

[ਵਾਰ ੧, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਪਉੜੀ ੩੬]

ਤਾਂ ਸਭ ਮਕੇ ਦੇ ਹਾਜੀ ਭੀ ਬਗਦਾਦ ਦੇ ਭੀ ਮਦੀਨੇ ਨੂੰ ਆਏ। ਅਰ ਇ ਬਾਤ ਮਨ ਵਿਚ ਨਿਸਚੇ ਕੀਤੀ ਜੋ ਓਥੇ ਸਾਡੇਚਾਰ ਇਮਾਮ ਹੈਨ ਅਰ ਹੋਰ ਵਲੀ ਤੇ ਸੇਖ ਬਹੁਤ ਹੈਨ ਤੇ ਊਥੇ ਚਲ ਕੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਗੋਸਟਿ ਕਰਾਂਗੇ। ਸੋ ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਗੁਫਤਗੋ ਕਰ ਕੇ ਜੀਤਾਂਗੇ............ ਤਾਂ ਈਮਾਮ ਗਉਸ ਦੀ ਪੁਛਿਆ :-

ਚਾਰ ਯਾਰ ਹੈਂ ਨਬੀ ਦੇ ਜੋ ਜਾਨੈ ਸੋ ਪੀਰ

ਬਿਨ ਬੁਝੇ ਸੂਝੇ ਨਹੀਂ ਭਾਵੇਂ ਹੋਇ ਫਕੀਰ

ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ :-

ਖਾਕ ਬਾਦ ਆਬ ਆਤਸੀ ਚਾਰ ਯਾਰ ਤੂੰ ਜਾਨ

ਤਿਸ ਤੇ ਤਲ ਪ੍ਰਗਟ ਭਹੇ ਨਾਨਾ ਰੂਪ ਪਛਾਨ

ਰੂਹ ਜੁ ਨੂਰ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਸੋਈ ਨਬੀ ਰਸੂਲ

ਨਾਨਕ ਇਸ ਨੂੰ ਜਾਣਸੀ ਸੋਈ ਪਵੈ ਕਬੂਲ।

ਤਾਂ ਇਮਾਮ ਆਜ਼ਮ ਕਿਹਾ, ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਬਦਕਾਰਾਂ ਦੈਤਾਂ ਦੇ ਮਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਖ਼ੁਦਾਇ ਆਪ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। .... ਫਿਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਰਾਗ ਤਿਲੰਗ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਿਆ :

ਇਆਨੜੀਏ ਮਾਨੜਾ ਕਾਇ ਕਰੇਹੁ

ਆਪਨੜੇ ਘਰ ਹਿਰ ਰੰਗੋ ਕੀ ਨਾ ਮਾਣੇਹ

ਸਹੁ ਨੇੜੇ ਧਨ ਕੰਮਲੀਏ ਬਾਹਰ ਕਿਆ ਢੂਢੇਹ।

[ਤਿਲੰਗ ਮਹਲਾ ੧ । ਘਰ ੩ । ੩ ।(੭੨੨)]

ਅਰ ਹੋਰ ਭੀ ਬਹੁਤ ਸਵਾਲ ਜਬਾਬ ਹੈਨ ਜੋ ਮਦੀਨੇ ਦੀ ਗੋਸਟ ਵਿਚ ਹਨ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਇਥੇ ਸੰਕੋਚਨਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਅਮਾਮ ਅਸ਼ਰਫ ਕਹਿਆ ਸਾਨੂੰ ਕੁਛ ਨਸੀਹਤ ਕਰੋ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਬਹਿਰ ਤਵੀਲ ਕੀਤਾ ਮਨੁਜਾਤ ਮਹਲਾ ੧ :-

ਲਾਇਕ ਆਨ ਬਸਤ, ਸਜਾਵਾਰ ਹੂਮਨ ਅਸਤ।

(ਇਹ ਤੁਕ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ)

.... ਸੋ ਜਾਂ ਇਹ ਸਵਾਲ ਜਵਾਬ ਬਾਬੇ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਸਭਨਾਂ ਇਮਾਮਾਂ ਤੇ ਹਾਜੀਆਂ ਨੇ ਬਾਬੇ ਅਗੇ ਤਾਜ਼ੀਮ ਕੀਤਾ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਤੁਸਾਂ ਖ਼ੁਦਾਇ ਦਾ ਨਾ ਜਪਦਿਆਂ ਰਹਿਣਾ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਥੋਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਰੁਖਸਤ ਹੋਏ।

ਸ਼ਿਕਾਰ ਪੁਰ ਜਾਣਾ

ਅਰ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਕਹਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਅਖੀਆਂ ਮੀਟ। ਸੋ ਜਦ ਮਰਦਾਨੇ ਅਖੀਆਂ ਮੀਟ ਕੇ ਖੋਲੀਆਂ ਤਾਂ ਕਿਆ ਦੇਖੋ ਜ ਸਮੁੰਦਰੋਂ ਉਰਾਰ ਸ਼ਿਕਾਰ ਪੁਰ ਦੀ ਹੱਦ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਉਥੇ ਇਕ ਨੂਰ ਨੁਸਤਰ ਨਾਮਾ ਸਰਾਈ ਬਕਰੀਆਂ ਚਾਰਦਾ ਸੀ। ਸੋ ਉਸ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕਰ ਲੋਟਾ ਦੁਧ ਦਾ ਅਗੇ ਆਣ ਰਖਿਆ। ਅਰ ਸ੍ਰੀ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਮਰਦਾਨਿਆ ਦੁਧ ਪੀਉ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਦੁਧ ਪੀਤਾ ਅਰ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਤੂੰ ਕਿਸ ਭਾਵਨੀ ਕਰ ਦੁਧ ਲਿਆਇਆ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਉਸ ਆਖਿਆ ਮੈਂ ਧਨ ਥੀਂ ਹੀਣ ਬਹੁਤ ਦੁਖ ਪਾਇਆ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਫਕੀਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀਆਂ ਬਖ਼ਸ਼ ਦੇਂਦੇ ਹਨ ਸੋ ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਨਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਦੇਸ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਰਾਜ ਮਿਲੇ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਇਸ ਨੂੰ ਤੂ ਵਰ ਦੇਹ ਜੋ ਇਹ ਤੇਰਾ ਹੀ ਸਿਖ ਹੋਵੇ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਤੀਨ ਬਾਤਾਂ ਕਰ, ਤੇਰਾ ਰਾਜ ਹੋਇ ਜਾਇਗਾ ਸੋ ਏਹ ਹਹੈਨ ਜੋ ੧ ਸਿਰ ਪਰ ਕੇਸ ਰਖਣੇ ਦੂਜਾ ੨ ਪਿਛਲੀ ਰਾਤ ਦਾ ਜਾਗਣਾ ਤੇ ਸਵੇਰੇ ਸਮੇਂ ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਜਾਪ ਜਪਣਾ ਅਰ 3 ਤੀਸਰਾ ਇਹ ਕਿ ਸਾਧ ਸੰਤ ਆਉਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਟਹਲ ਕਰਣੀ। ਸੋ ਇਹ ਉਪਦੇਸ ਕਰ ਕੇ ਅਰ ਵਰ ਰਾਜ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਦੇਇ ਕਰ ਓਥਹੁ ਅਗੇ ਆਏ ਤਾਂ ਇਕ ਦਊਦ ਜੁਲਾਹਾ ਸੀ ਸੋ ਵੁਹ ਕਲੀਚਾ ਬਣਾਇ ਕਰ ਲਿਆਇਆ ਅਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕਰ ਕਹਯਾ ਜੋ ਏਹ ਹੇਠ ਵਿਛਾਈਐ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ, ਅਸਾਡੇ ਹੇਠ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਐਸਾ ਧਰਤੀ ਦਾ ਕਲੀਚਾ ਵਿਛਾਇਆ ਹੈ ਜੋ ਕਦੇ ਪੁਰਾਣਾ ਨਹੀਂ ਹੋਂਦਾ ਪਰ ਏਹ ਕੁਤੀ ਜੋ ਸੂਈ ਪਈ ਹੈ ਅਰ ਸੀਤ ਨਾਲ ਪਈ ਕੰਬਦੀ ਹੈ ਸੋ ਇਹ ਕਲੀਚਾ ਇਸ ਉਪਰ ਪਾਉ ਤੇ ਚੂਰੀ ਨਿਤ ਇਸ ਨੂੰ ਖਵਾਇਆ ਕਰ ਪਰ ਜਿਥੇ ਅਸੀਂ ਬੈਠੇ ਹਾਂ ਉਥੇ ਦੀਵਾ ਬਾਲਦਿਆਂ ਰਹਿਣਾ ਅਰ ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਜਾਪ ਜਪਦਿਆਂ ਰਹਿਣਾ। ਅਰ ਸਾਧਾਂ ਦੀ ਸੰਤਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਟਹਲ ਕਰਣੀ ਸੋ ਸਾਧਾਂ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚੋਂ ਤੈਨੂੰ ਨਿਹਕਾਮ ਪਦਵੀ ਭੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਸੋ ਐਸੇ ਐਸੇ ਬਚਨ ਕਰਦਿਆਂ ਜਾਂ ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਬੀਤੀ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਨੀਂਦ ਆਈ ਹੈ।

ਕਰਤਾਰਪੁਰੀ ਵਾਪਸੀ

ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਅ, ਮਰਦਾਨਿਆਂ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਕਾਲੂ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਨੂੰ ਬਾਲੇ ਨੇ ਅਸਾਡੇ ਇਸ ਪਾਸੇ ਦੀ ਖਬਰ ਦੂਜੀ ਹੈ। ਸੋ ਤਿਸ ਵੇਲੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੇਤ੍ਰ ਅਸਾਨੂੰ ਉਡੀਕਦੇ ਹਨ। ਅਰ ਬਾਲਾ ਉਨਾਂ ਨੂੰ ਸਬਦ ਦੇ ਪਰਚੇ ਨਾਲ ਪਰਚਾਈ ਰਖਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਭਲਕੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਨੂੰ ਚਲੀਐ। ਇਹ ਵਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਮਰਦਾਨਾ ਸੋ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਜਦ ਪਿਛਲੀ ਰਾਤ ਉਠਿਆ ਤਾਂ ਕੀ ਵੇਖੇ ਕਿ ਜੋ ਬਾਬਾ ਤੇ ਮੈਂ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਬੈਠੇ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਯਾ ਤੇਰੀ ਤੂੰ ਹੈਂ ਜਾਣ ਸੋ ਜਾਂ ਦਿਨ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਨੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਅਗੇ ਜਾਇ ਮਥਾ ਟੇਕਿਆ ਅਰ ਕਹਿਆ, ਕਿ ਤੁਸਾਡੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰ ਮਕਾ ਮਦੀਨਾ ਸਭ ਦੇਖ ਆਇਆ ਹੋਂ। ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ ਬਚਾ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਤੇਰੀ ਭਉਂਦਿਆਂ ਗੁਦਰੀ ਹੈ ਅਰ ਅਸਾਂ ਤੈਨੂੰ ਰਜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਡਿਠਾ ਸੋ ਹੁਣ ਸੈਸਾਰੀ ਕਪੜੇ ਪਹਿਰ ਅਰ ਆਪਣੇ ਸਹਿਰ ਵਿਚ ਅਰ ਘਰ ਵਿਚ ਰਹੁ। ਤੇਰੇ ਪੁਤ੍ਰ ਭੀ ਲਾਇਕ ਹੋਏ ਹਨ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਪਿਤਾ ਜੀ ਅਸੀਂ ਤੇਰੀ ਆਗਿਆ ਵਿਚ ਹਾਂ। ਆਗੇ ਪਉੜੀ ਅਠਤਸਵੀਂ ਚਲੀ :-

ਫਿਰ ਬਾਬਾ ਆਇਆ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਭੇਖ ਉਦਾਸੀ ਸਗਲ ਉਤਾਰਾ

ਭਾਈ ਲਹਿਣੇ ਦਾ ਮਿਲਣਾ

...... ਅਰ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਦਾ ਨਾਉਂ ਲਹਿਣਾ ਸੀ ਅਰ ਖੰਡੂਰ ਖਹਿਰਿਆਂ ਦੇ ਵਸਦਾ ਸੀ। ਸੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਜਯੋਂ ਜਯੋਂ ਬਾਣੀ ਸੁਣੇ ਤਯੋਂ ਤਯੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਅਭਿਲਾਖਾ ਹੋਂਦੀ ਆਵੈ। ਤਾਂ ਠਉਰਾਤਿਆਂ ਨੂੰ ਜੁਆਲਾ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਲਈ ਆਇਆ। ਸੋ ਜਾਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਕੇ ਟੁਰਿਆ ਤਾਂ ਆਖਿਓਸੁ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਭੀ ਕਰ ਜਾਵਾਂ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਨੂੰ ਆਹਿਆ ਅਰ ਅਗੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਜਿਸ ਖੂਹ ਉਸ ਆਂਵਣਾ ਸੀ ਉਥੇ ਜਾਇ ਬੈਠੇ ਅਰ ਲਹਿਣਾ ਭੀ ਖੂਹ ਪਰ ਅਇਆ। ਅਰ ਆ ਕਰ ਕਹਿਆ ਕਿ ਮੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਤੇ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਚਲ ਅਸੀਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾਂਈਆਂਗੇ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਦੇ ਸੰਸਾਰੀ ਕਪੜੇ ਪਹਿਰੇ ਤਾਂ ਤੇ ਉਹ ਪਛਾਣੇ ਨਾਹੀਂ ਪਰ ਬਾਬੇ ਨਾਲ ਲਗ ਆਇਆ। ਸੋ ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਲੋਗ.....। ਮਿਲਣ ਤੇ ਮਥਾ ਟੇਕਣ ਤਿਉਂ ਤਿਯੋਂ ਉਹ ਜਾਣੇ ਕਿ ਜਿਸ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਪਾਸ ਐਸੇ ਐਸੇ ਪੁਰਖ ਹੈਂ, ਓਹ ਵਡਾ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਹੋਵੇਗਾ। ਸੋ ਬਾਬਾ ਜੀ ਲਹਿਣੇ ਨੂੰ ਧਰਮਸਾਲਾ ਦੇ ਦਰਵਾਜੇ ਤੇ ਖਲਵਾ ਗਏ ਅਰ ਕਹਿ ਗਏ ਕਿ ਅਸੀਂ ਅੰਦਰੋਂ ਪੁਛ ਕੇ ਤੈਨੂੰ ਸਦ ਘਲਾਂਗੇ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਅੰਦਰ ਮੰਜੀ ਤੇ ਜਾਇ ਬੈਠੇ। ਅਰ ਇਕ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਕਹਿਆ ਜੋ ਦਰਵਾਜੇ ਤੇ ਇਕ ਸਿਖ ਖਲੋਤਾ ਹੈ ਸੋ ਉਸ ਨੂੰ ਸਦ ਲਿਆਉ। ਤਾਂ ਸਿਖ ਨਾਲ ਲਹਿਣ ਅੰਦਰ ਆਇਆ ਪਰ ਆਇ ਮਥਾ ਟੇਕਯਾ ਅਰ ਖਰੋਟ ਤੇ ਮਿਸਰੀ ੀਅਗੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਰਖਿਆ ਤੇ ਕਹਯਾ ਜੀ ਮੈਂ ਤੁਸਾਨੂੰ ਪਸਾਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਰ ਤੁਸੀ ਮੈਨੂੰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਕੇ ਆਪ ਲਿਆਏ ਹੋ ਸੋ ਤੁਸਾਂ ਮੇਰੀ ਲਾਜ ਰਖਣੀ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ ਕਿ ਜੇ ਤੂੰ ਆਪਾ ਛੱਡ ਕੇ ਤੇ ਸਾਡੇ ਬਚਨ ਮਿਠੇ ਕਰ ਮੰਨੇਗਾ ਤਾਂ ਤੂੰ ਪਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਮਿਲੇਂਗਾ ਕਯੋਂ ਕਿ ਜੋ ਸਿਖ ਮੁਰਦੇ ਦੀ ਨਿਆਈ ਆਪਣੇ ਸਕੰਲਪ ਮਾਰਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰ ਜੋ ਗੋਰ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੈਨ ਤਿਨਾ ਦੇ ਵਿਚ ਸਮਾਂ ਜਾਂਵਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਜੋ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਲਿਆਇਆ ਸੀ ਖਰੋਟਾ ਦੀ ਗਿਰੀ ਕੱਢ ਕੇ ਅਰ ਮਿਸਰੀ ਤਿਸ ਦੇ ਵਿਚ ਰਲਾ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਵਰਤਾਇਆ, ਤੇ ਉਸ ਨੋਂ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਰਖਿਆ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਬਚਨ ਹੋਇਆ, ਏ ਲਹਿਣਾ ਜੋ ਕੁਛ ਘਰ ਬਾਰ ਦੀ ਖਬਰ ਲੈਣੀ ਹੋਈ ਸੋ ਲੈ ਆਉ। ਤਾਂ ਲਹਿਣੇ ਕਹਿਆ, ਕਿ ਮੇਰਾ ਘਰ ਬਾਰ ਵੀ ਤੁਹੀਂ ਤੇ ਗੁਰ ਭੀ ਤੁਹੀਂ ਹੋ ਅਰ ਮੈਂ ਤੁਸਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਕਿਥੇ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਅਠ ਪਹਿਰ ਸੇਵਾ ਟਹਿਲ ਕਰਦਾ ਰਹੇ। ਅਤੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਦਾ ਰਹੇ ਅਰ ਆਪ ਪੀ ਕੀਰਤਨ ਕਰੇ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਉਸ ਦੇ ਉਪਰ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ ਰਹਨ ਅਰ ਜਿਥੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬੈਠਣ ਓਥੇ ਹੀ ਬੈਠੇ ਅਰ ਜਿਥੇ ਜਾਵਣ ਉਥੇ ਹੀ ਨਾਲ ਜਾਵੇ ਅਰ ਸਦਾ ਟਹਿਲ ਕਰੇ। ਤਾਂ ਇਕ ਦਿਨ ਬਾਬਾ ਜੀ ਆਪਣੀ ਖੇਤੀ ਜੋ ਚਾਵਲਾਂ ਦੀ ਸੀ ਉਥੇ ਗਏ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਡੀਲਾ ਘੇ ਘਾਹ ਕਢਾਇਆ। ਲਖਮੀ ਦਾਸ ਨੂੰ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਕਹਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਤਿੰਨਾ ਪੰਡਾਂ ਕਰ ਕੇ ਘਰ ਦੀਆਂ ਮਹੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਸਿਰ ਤੇ ਚੁਕ ਕੇ ਲੇ ਜਾਵੋ। ਤਾਂ ਪੁਤਰਾ ਕਹਿਅ ਕਿ ਟਹਿਲੀਏ ਚੁਕਣ ਵਾਲੇ ਥੋੜੇ ਹਨ। ਤਾਂ ਲਹਿਣੇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਮੈ ਟਹਿਲੀਏ ਹੁੰਦਿਆਂ ਤੁਸੀਂ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਕਯੋਂ ਚੁਕਵਾਂਦੇ ਹੋ। ਮੈਂ ਤਿੰਨੇ ਪੰਡਾਂ ਇਕਠੀਆਂ ਕਰਕੇ ਚੁਕ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਜੋ ਪੰਡ ਨੂੰ ਚਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਸੋਈ ਪੰਡ ਚਾਂਵਦਾ ਹੈ।

ਤਾਂ ਫਿਰ ਇਕ ਦਿਨ ਅਧੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ, ਕਿ ਹੇ ਲਖਮੀ ਦਾਸ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਇਥੇ ਦੀਵਾਰ ਧਰਮਸਾਲ ਦੀ ਉਸਾਰੋ। ਤਾਂ ਉਨਾਂ ਕਹਿਆ ਮਜੂਰ ਬਹੁਤ ਹਨ। ਝਲਾਂਗੇ ਉਠ ਕੇ ਮਜੂਰ ਲਾ ਕੇ ਉਸਾਰ ਲਵਾਂਗੇ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਹੁਣੇ ਹੀ ਉਸਾਰਨੀ ਹੈ ਸੋ ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਉਸਾਰੋ। ਤਾਂ ਓਹ ਲਗੇ

ਉਸਾਰਣ। ਸੋ ਜਾਂ ਅਧੀ ਰਾਤ ਗੁਜ਼ਰੀ ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਇਥੋਂ ਕੰਧ ਢਾਹੋ ਤਾਂ ਉਨਾ ਢਾਹੀ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਫੇਰ ਉਸਾਰੋ ਤਾਂ ਉਨਾਂ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਸਵਣ ਦੇਹੋ। ਜਦ ਦਿਨ ਹੋਵੇਗਾ ਉਸਾਰ ਲਵਾਂਗੇ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਲਹਿਣੇ ਨੂੰ ਕਹਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਦੀਵਾਰ ਉਸਾਰ। ਤਾਂ ਕਈ ਦਿਨ ਤੇ ਕਈ ਰਾਤੀ ਉਸਾਰੇ ਭੀ ਤੇ ਢਾਹੇ ਭੀ। ਤਾਂ ਲਖਮੀ ਦਾਸ ਕਹਿਆ ਮਸਤਾਨਿਆਂ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਫੇਰ ਫੇਰ ਢਾਂਹਦੇ ਹੋ ਤੇ ਉਸਾਦਰੇ ਹੋ ਤਾਂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਕਹਿਆ, ਅਸਾਂ ਹੁਕਮ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਦੀਵਾਰ ਨਾਲ ਕੀ ਪਰਯੋਜਨ। ਸੋ ਜਾਂ ਕਿਤਨ ਮੁੱਦਤ ਗੁਜਰੀ ਤਾਂ ਲਹਿਣਾ ਸਭਨੀ ਥੀਂ ਗਿਆਨ ਕਰ ਵਸੇਖ ਹੋਇ ਗਿਆ। ਤਾਂ ਜਾਂ ਕਿਤਨੀ ਮੁੱਦਮ ਗੁਜਰੀ ਤਾਂ ਲਹਿਣਾ ਸਭਣੀ ਥੀਂ ਗਿਆਨ ਕਰ ਵਸੇਖ ਕਰ ਵਸੇਖ ਹੋਇ ਗਿਆ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਜੋ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਭਾਰੀ ਭਾਰ ਸਨ ਸਭ ਉਤਰ ਗਏ।

ਸ਼ਿਵਾਰਾਤ ਦੇ ਮੇਲੇ ਅਚਲ ਵਟਾਲੇ ਜਾਣਾ

ਤਾਂ ਮੇਲਾ ਸ਼ਿਵਰਾਤ ਦਾ ਹੋਇਆ ਅਰ ਸਭਨਾ ਸਿਧਾਂ ਕਹਿਆ ਕਿ ਅਚਲ ਵਟਾਲੇ ਦੇ ਮੇਲੇ ਤੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਈਏ ਅਤੇ ਜੇ ਅਸੀਂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਚਰਚਾ ਕਰ ਜੀਤੀਆਂ ਤਦ ਅਸਾਡੀ ਰਹਿ ਆਵੇਗੀ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਸਭੇ ਸਿੱਧ ਅਚਲ ਵਟਾਲੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਤੇ ਅੰਗਦ ਜੀ ਭੀ ਮੇਲੇ ਦੇ ਦਰਸਨ ਨੂੰ ਆਏ। ਅਗੇ ਪਉੜੀ ਉਨਤਾਲੀਸਵੀਂ ਚਲੀ।

'ਮੇਲਾ ਹੁਣ ਸ਼ਿਵਰਾਤ ਦਾ ਬਾਬਾ ਅਚਲ ਵਟਾਲੇ ਆਇਆ ਈ.......

ਸ਼ਿਵਰਾਤ ਦੇ ਮੇਲੇ ਤੇ ਜਬ ਗੋਰਖ ਥੀ ਆਦਿ ਸਭੀ ਸਿੱਧ ਤੇ ਨਾਥ ਇਕਠੇ ਹੋਏ ਸਨ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਭੀ ਉਥੇ ਜਾਇ ਬੈਠੇ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਤੇ ਲਹਿਣਾ ਭੀ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਤਾਂ ਭਗਤੀਏ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦਾ ਸਾਂਗ ਲਿਆਏ ਅਰ ਸਭੋ ਜਗਤ ਤਮਾਸ਼ਾ ਦੇਖਣ ਆਇਆ ਅਤੇ ਜੋਗੀਆਂ ਵਲ ਕੋਈ ਜਾਵੇ ਨਾਹੀਂ ਅਤੇ ਭਗਤੀਆਂ ਨੂੰ ਲੱਛਮੀ ਆਨ ਕੇ ਲਗੀ ਵਰਸਣ। ਭਗਤੀਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਜੋਗੀਆਂ ਕਹਿਆ ਕਿ ਭਗਤੀਆਂ ਦੀ ਸੁਰਤ ਤਾਂ ਮਾਇਅ ਵਿਚ ਹੈ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਭੰਗਰ ਨਾਥ ਓਹ ਲੋਟਾ ਜੋ ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਚ ਭਗਤੀਏ ਜਦ ਰੋਕ ਸਮਾਲਣ ਤਾਂ ਲੋਟਾ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਅਰ ਓਹ ਲਗੇ ਫਿਰ ਚਿੰਤਾ ਕਰਨ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀੀ ਨੇ ਓਥੇ ਬੈਠਿਆਂ ਹੀ ਲੋਟੇ ਨੂੰ ਸੱਤਵੇਂ ਅਕਾਸ਼ ਥੀ ਹਥ ਪਾਕੇ ਕਢ ਲਇਆ ਅਰ ਐਸਾ ਅਸਚਰਜ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਜੇ ਭੰਗਰ ਨਾਥ ਆਂਵਦਾ ਹੀ ਹੈ ਸੀ ਜੇ ਅਗੇ ਹੀ ਫੇਰ ਭਗਤੀਏ ਗਾਵਦ ਲਗ ਪਏ। ਤਾਂ ਏਹ ਚਰਿੱਤ੍ਰ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਜੋਗੀਆਂ ਨੇ ਰਿਸ਼ਕ ਖਾਦੀ ਤਾਂ ਪਉੜੀ ਚਾਲਵਾਂ ਅਗੇ ਲਿਖੀ:-

ਖਾਧੀ ਖੁਣਸ ਜੋਗੀਸਰਾਂ ਗੋਸ਼ਟਿ ਕਰਣ ਸਭੇ ਉਠ ਆਈ॥
ਪੁਛੇ ਜੋਗੀ ਭੰਗਰ ਨਾਥ ਤੁਧ ਦੁਧ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਕਾਂਜੀ ਪਾਈ॥
ਫਿਟਿਆ ਚਾਟਾ ਦੁਧ ਦਾ ਰਿੜਕਿਆ ਮਖਣ ਹਥਿ ਨ ਆਈ॥
ਭੇਖ ਉਤਾਰ ਉਦਾਸ ਵਤ ਕਯੋਂ ਸੰਸਾਰੀ ਰੀਤਿ ਚਲਾਈ॥
ਨਾਨਕ ਆਖੇ ਭੰਗਰ ਨਾਥ ਤੇਰੀ ਮਾਂ ਕੁਚੱਜੀ ਆਈ॥
ਭਾਡਾ ਧੋਇ ਨਾ ਜਾਤਿਓਨੁ ਭਾਇ ਕੁਚੱਜੇ ਫੁਲ ਸੜਾਈ।।
ਹੋਇ ਅਤੀਤ ਗ੍ਰਹਸਤਿ ਤਜਿ ਫਿਰਿ ਉਨਹੀਂ ਕੇ ਘਰ ਮੰਗਣ ਜਾਈ॥
ਬਿਨ ਦਿਤੇ ਕਛੁ ਹਥਿ ਨ ਆਈ॥

(ਵਾਰ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਪਉੜੀ 40)

ਇਹੁ ਸੁਥ ਬਚਨ ਰਖੀਸਰਾਂ ਮਾਰ ਕਿਲਕ ਬਹੁ ਰੂਇ ਉਠਾਈ॥
ਖਟ ਦਰਸਨ ਕਉਂ ਦੇਖਿਆ ਕਲਜੁਗ ਨਾਨਕ ਬੇਦੀ ਆਈ॥
ਸਿਧ ਬੁਲਾਇਨ ਅਵਖਧੀ ਤ੍ਰੰਤ ਮੰਤ੍ਰ ਕੀ ਧਨੋ ਚੜਾਹੀ।।
ਰੂਪ ਵਟਾਏ ਜੋਗੀਆਂ ਸਿੰਘ ਬਾਘ ਬਹੁ ਚਲਤ ਦਿਖਾਈ॥
ਇਕ ਪਰ ਕਰ ਕੈ ਉਡਰਿਨ ਪਖੀ ਜਿਤ ਰਹੈ ਲਿਵ ਲਾਈ॥
ਇਕ ਨਾ ਨਾਗਹੁ ਪੌਣੁ ਛੁਇਆ ਇਕਨਾ ਵਰਖਾ ਅਗਨਿ ਵਸਾਈ॥
ਤਾਰੇ ਤੋੜੇ ਭੰਗਰ ਨਾਥ ਇਕ ਚੜ ਮਿਗਰਾਨੀ ਜਲ ਤਰ ਜਾਈ॥
ਸਿਧਾਂ ਅਗਨਿ ਨ ਬੁਝੇ ਬੁਝਾਈ॥

(ਵਾਰ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਪਉੜੀ ੪੧)

ਸਿਧ ਬੋਲਨ ਸੁਣਿ ਨਾਨਕਾ ਤੁਧ ਜਗ ਨੋ ਗਿਆ ਕਰਾਮਾਤ ਦਿਖਾਈ॥
ਕਿਛੁ ਵੇਖਾਲੇ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਤੁਹਿ ਕਿਉਂ ਢਿਲ ਇਵੇਹੀ ਲਾਈ॥
ਬਾਬਾ ਬੋਲੇ ਨਾਥ ਜੀ ਅਸਾਂ ਵੇਖਣ ਜੋਗੀ ਵਸਤ ਨ ਕਾਈ॥
ਗੁਰ ਸੰਗਤਿ ਬਾਣੀ ਬਿਨਾਂ ਦੂਜੀ ਓਟ ਨਹੀਂ ਹਹਿ ਰਾਈ॥
ਸਿਵਰੂਪੀ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਖੁ ਚਲੇ ਨਾਹੀਂ ਧਰਤਿ ਚਲਾਈ॥
ਸਿਧ ਤੰਤ੍ਰ ਮੰਤ੍ਰ ਕਰ ਝੜ ਪਏ ਸਬਦ ਗੁਰੂ ਕੇ ਕਲਾ ਛਪਾਈ॥
ਦੱਦੈ ਦਾਤਾ ਗੁਰੂ ਹੈ ਕਕੈ ਕੀਮਤਿ ਕਿਨੈ ਨ ਪਾਈ॥
ਸੋ ਦੀਨ ਨਾਨਕ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਰਣਾਈ॥
.... ਅਗੈ ਪੌੜੀ ਤ੍ਰਿਤਾਲੀਸਵੀ ਚਲੀ :-
ਬਾਬਾ ਬੋਲੇ ਨਾਥ ਜੀ ਸਬਦੁ ਸੁਚ ਮੁਖਹ ਅਲਾਈ॥
ਬਾਝਹੁ ਸਚੇ ਨਾਮ ਦੇ ਹੋਰ ਕਰਾਮਾਤਾ ਅਸਾਂ ਤੇ ਨਾਹੀਂ॥
ਬਸਤਰ ਪਹਿਰੇ ਅਗਨਿ ਕੇ ਬਰ ਠਹਿਮਲਿਹ ਅੰਦਰ ਛਾਈ।
ਕਰੋ ਰਸੋਈ ਸਾਰ ਦੀ ਸਗਲੀ ਧਰਤੀ ਨਥਿ ਚਲਾਈ॥
ਏ ਵਡ ਕਰੀ ਵਿਥਾਰ ਕਉ ਸਗਲੀ ਧਰਤੀ ਹੱਕੀ ਜਾਂਹੀ॥
ਤੇਲੀ ਧਰਤਿ ਅਕਾਸ ਦੂਇ ਪਿਛੇ ਛਾਬੇ ਟੰਕ ਚੜਾਈ॥
ਏ ਬਲ ਰਖਾ ਆਪ ਵਿਚ ਜਿਸ ਆਖੀ ਤਿਸ ਪਾਸ ਕਰਾਈ॥
ਸਤਿਨਾਮੁ ਬਿਨੁ ਬਾਦਰ ਛਾਹੀ॥੪੩॥

..... ਸੋ ਜਾਂ ਇਹ ਵਚਨ ਬਾਬੇ ਕਹੇ ਤਾਂ ਸਿਧਾਂ ਦੀ ਕਰਾਮਾਤ ਭੀ ਕੁਛ ਚਲੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਫਿਰ ਸਭੇ ਸਭਾ ਬਣ ਇਕਤਰ ਚਰਚਾ ਸਕਣ ਨੂੰ ਤਲਾਇ ਉਪਰ ਆਇ ਬੈਠੇ ਜੋ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਚਰਚਾ ਕਰਕੇ ਜੀਤੀਐ ਤਾਂ ਖਟ ਦਰਸਨ ਦੀ ਪੂਜਾ ਹੋਵੈ" ਤਾਂ ਓਥੇ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੇ ਸਿਧਾਂ ਨਾਲ ਗੋਸਟ ਕੀਤੀ।

ਸਿਧ ਸਭਾ ਕਰਿ ਆਸਣ ਬੈਠੇ ਸੰਤ ਸਭਾ ਜੈਕਾਰੋ॥
ਤਿਸ ਆਗੈ ਰਹਰਾਸਿ ਹਮਾਰੀ ਸਾਚਾ ਅਪਰ ਅਪਾਰੋ॥

[ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੧ । ਸਿਧ ਗੋਸਟ । (੯੩੮)]

.... ਜਾਂ ਇਹ ਸਿਧ ਗੋਸਟਿ ਬਾਬੇ ਕਹੀ ਤਾਂ ਸਭਨਾਂ ਦੇ ਮਨ ਸਾਂਤ ਆਈ ਅਰ ਸਭਨਾਂ ਸਿਧਾਂ ਨੇ ਮਥਾ ਟੇਕਿਆ ਪਰ ਭੰਗਰ ਨਾਥ ਡੰਡਉਤ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜੋ ਅਸੀਂ ਅਉਧੂਤ ਹਾਂ ਤਾਂਤੇ ਗ੍ਰਹਸਤੀ ਦੇ ਅਗੇ ਡੰਡਉਤ ਨਾਹੀ ਕਰਦੇ। ਤਾਂ ਭੰਗਰ ਨਾਥ ਕਹਿਆ ਤੁਧ ਜਗਤ ਨੂੰ ਕਿਆ - ਕਰਾਮਾਤ ਦਿਖਾਈ

ਹੈ ਸੋ ਜੋ ਅਸਾਨੂੰ ਭੀ ਕਰਾਮਾਤ ਦਿਖਾਏ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਮਥਾ ਟੇਕੀਏ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਮਰਦਾਨੇ ਦਾ ਰਬਾਬ ਲੈ ਕਰ ਭਗਰ ਨਾਥ ਅਕਾਸ਼ ਨੂੰ ਉਡਿਆ ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਆਪਣੀ ਖੜਾਉ ਉਡਾਈ ਤੇ ਕਹਯਾ, ਭੰਗਰ ਨਾਥ ਨੂੰ ਲੈ ਆਉ। ਤਾਂ ਖੜਾਉ ਭੰਗਰ ਨਾਥ ਦੇ ਸਿਰ ਪਰ ਲਗੀ ਮਾਰ ਕਰਣ ਸੋ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਰਦੀ ਹੀ ਫੇਰ ਬਾਬੇ ਦੇ ਅਗੇ ਲਿਆਈ। ਤਾਂ ਭੰਗਰ ਨਾਥ ਰਬਾਬ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਅਗੇ ਆਣ ਰਖਿਆ, ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਬਖਸੀਏ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਜੇ ਮਥਾ ਟੇਕੇਗਾ ਤਾਂ ਖੜਾਉ ਤੈਨੂੰ ਮਾਰਨੋਂ ਛੋਡੇਗੀ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਭੰਗਰ ਨਾਥ ਮਥਾ ਟੇਕਯਾ। ਤਾਂ ਗੋਰਖਨਾਥ ਕਹਯਾ ਭੰਗਰ ਨਾਥ ਕਰਾਮਾਤ ਡਿਠੇ ਬਿਨਾਂ ਰਹਿ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦਾ ਹੁਣ ਰਾਜੀ ਹੋਇਆ ਹੈਂ ਤਾਂ ਸਭਨਾ ਸਿਧਾਂ ਫੇਰ ਡੰਡਉਤ ਕੀਤਾ।

ਤਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਜੀ ਇਹ ਸਿਧ ਗੋਸਟਿ ਤਾਂ ਸਮੇਰ ਪਰਬਤ ਵੁਤੇ ਜਨਮਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਤੁਸਾਂ ਅਚਲਵਟਾਲੇ ਕਹੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਕਹਿਆ ਅਸਾਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਨੁਸਾਰ ਕਹੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਕਹਿਆ ਅਸਾਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕਹੀ ਅਤੇ ਪਰੋਜਨ ਸਮਝਣਾ ਹੈ। ਕਯੋਂ ਕਿ ਪੇਡ ਨਹੀਂ ਗਿਣਨੇ ਅੰਬਾਂ ਦਾ ਰਸ ਚੂਪਣਾ ਹੈ। ਤੈਸੇ ਵਾਚਨਾ ਦਾ ਤਾਤਪਰਜ ਕਮਾਵਣਾ ਹੈ। ਸੋ ਜੋ ਕਮਾਵਣਗੇ ਤਿਨਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਫਲ ਹੋਵੇਗਾ ਅਰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਗੋਸਟਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸਮਝਣ ਵਾਸਤੇ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਸੋ ਜੋ ਇਨਾਂ ਰਹਤਾਂ ਨੂੰ ਕਮਾਵੇਗਾ, ਤਿਨਾਂ ਨੂੰ ਸਿਖੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਅਰ ਜੋ ਪੜ ਕੇ ਹੋਰਨਾ ਨੂੰ ਸੁਨਾਉਣਗੇ ਤਾਂ ਉਨਾਂ ਦਾ ਵਿਵਹਾਰ ਸਿਧ ਹੋਵੇਗਾ। ਸੋ ਭਾਵੇਂ ਪਰਲੋਕ ਦੀ ਗਤ ਲਵੈ ਭਾਵੈ ਲੋਕ ਦੀ ਗਤਿ ਲਵੈ। ਇਹ ਵਿਚੋ ਦੋਨੋਂ ਗਤਾਂ ਹੈਨ ਅਤੇ ਪਰਜੋਜਨ ਪਰਮੇਸਰ ਦੇ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਦਾ ਹੈ। ਪਉੜੀ ਚੌਤਾਲਵੀਂ ਚਲੀ :-

ਬਾਬੇ ਕੀਤੀ ਸਿਧ ਗੋਸਟਿ ਸਬਦਿ ਸਾਂਤਿ ਸਿਧੀ ਵਿਚ ਆਈ॥
ਜਿਣ ਮੇਲਾ ਸਿਵਰਾਤ ਦਾ ਖਟ ਦਰਸਨ ਆਦੇਸ ਕਰਾਈ॥
ਸਿਧ ਬੋਲਨਿ ਸੁਭ ਬਚਨ ਧੰਨ ਨਾਨਕ ਤੇਰੀ ਵਡੀ ਕਮਾਈ॥
ਵਡਾ ਪੁਰਖ ਪਰਗਟਿਆ ਕਲਜੁਗਿ ਅੰਦਰਿ ਜੋਤਿ ਜਗਾਈ॥
ਮੇਲਿਓ ਬਾਬਾ ਉਠਿਆ ਮੁਲਤਾਨੇ ਦੀ ਜਾਰਤ ਆਈ।
ਅਗੋ ਪੀਰ ਤੁਲਤਾਨ ਦੇ ਦੁਧ ਕਟੋਰਾ ਭਰ ਲੈ ਆਈ॥
ਬਾਬੇ ਕਢ ਕਰ ਬਗਲ ਤੇ ਚੰਬੇਲੀ ਦੁਧ ਵਿਚ ਮਿਲਾਈ॥
ਜਿਉਂ ਸਾਗਰ ਵਿਚ ਗੰਗ ਸਮਾਈ॥ ੪੪॥

ਬਾਬੇ ਸਾਰੀ ਸਿਧ ਗੋਸਟਿ ਸਿਧਾਂ ਨਾਲ ਰਾਮਕਲੀ ਵਿਚ ਕੀਤਾਂ ਤਾਂ ਸਬਦ ਸੁਣ ਕੇ ਜੋਗੀਆਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸਾਂਤ ਆਈ ਅਰ ਜਿਤਨੇ ਸਿਧ ਸਿਵਰਾਤ ਦੇ ਮੇਲੇ ਆਏ ਸੇ ਸਭਨਾਂ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਆਦੇਸ਼ ਕੀਤੀ, ਅਰ ਸਿਧ ਸੇਵਕ ਭਾਵ ਹੋਕੇ ਸੁਭ ਬਚਨ ਲਗੇ ਬੋਲਣ, ਕਿ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਅਰ ਤੇਰੀ ਬਡੀ ਕਮਾਈ ਹੈ। ਕਯੋਂ ਜੁ ਕਲਜੁਗ ਵਿਚ ਤੂੰ ਵਡਾ ਪੁਰਖ ਹੋਇਆ ਹੈਂ। ਅਰ ਤੇਰੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਜੋਤ ਪ੍ਰਗਟੀ ਹੈ ਅਰ ਅਗਿਆਨ ਦਾ ਅੰਧੇਰਾ ਮਿਟ ਗਇਆ ਹੈ।

ਚਨੀਓਟ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਮੁਲਤਾਨ ਜਾਣਾ

ਸੋ ਮੇਲੇ ਦੇ ਸਿਧਾਂ ਕੋਂ ਜਿੱਤ ਕ ਬਾਬੇ ਨੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਕਿ ਅਸਾਂ ਮੁਲਤਾਨ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਸੋ ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਤੇ ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਪਿਤਾ ਕਾਲੂ ਤੇ ਮਾਤਾ ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਪਾਸ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਨੂੰ ਰੁਖਸਤ ਕੀਤਾ। ਅਰ ਆਪ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕਰ ਚਨੀਓਟ ਦੀ ਪਰਬੀ ਉਪਰ ਚਨਾਬ ਕੇ ਕੰਠੇ ਉਤੇ ਜਾਇ ਬੈਠੇ। ਸੋ ਸਾਹ ਬੁਰਾਨ ਉਥੋਂ ਦਾ ਪੀਰ ਸੀ ਸੋ ਦੀਦਾਰ ਨੂੰ ਆਇਆ ਅਰ ਬਾਬੇ ਦੇ ਚਰਣ ਪਕੜੇ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਉਪਦੇਸ ਕਰਹੁ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਤੂੰ ਦਮ ਦਮ ਵਾਹਗੁਰੂ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਣਾ ਤੇ ਜੋ ਮੁਰੀਦ

ਹੋਵਣ ਉਨਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਸਬਦ ਦਾ ਉਪਦੇਸ ਕਰਣਾ ਅਤੇ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਵਰਤਾਣਾ ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਕੇ, ਸੁ ਤੁਸਾਡਾ ਇਸੇ ਕਰੇ ਕਲਿਆਣ ਹੋਵੈਗਾ। ਤਾਂ ਉਥੋਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਮੁਲਤਾਨ ਨੂੰ ਗਏ। ਅਰ ਸ਼ਮਸਤ ਬਰੇਜ ਕੇ ਪਾਸਿ ਜਾਇ ਆਸਣ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਮੁਲਤਾਨ ਦੇ ਪੀਰਾਂ ਨੂੰ ਖਬਰ ਭੇਜੀ ਜੋ ਅਸੀਂ ਤੁਸਾਡੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਆਇ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਅਗੋਂ ਪੀਰਾਂ ਨੇ ਦੁਧ ਦਾ ਕਟੋਰਾ ਭੇਜਿਆ ਜੋ ਮੁਲਤਾਨ ਪੀਰਾਂ ਨਾਲ ਪੁਰ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਚੰਬੇਲੀ ਦਾ ਫੁਲ ਕਟੋਰੇ ਉਤੇ ਰਖ ਦਿਤਾ ਜੋ ਅਸੀਂ ਫੁਲਾਂ ਦੀ ਨਯਾਈਂ ਨਿਰਲੇਪ ਰਹਾਗੇ। ਤਾਂ ਸਭੇ ਪੀਰ ਮੁਲਤਾਨ ਦੇ ਉਥੇ ਹੀ ਆਏ ਤਾਂ ਸਮਸ ਪੁਛਿਆ ਜੋ ਮੈਂ ਤਪ ਕਰ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਦਗਧ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਮਨ ਦੀਆਂ ਜੋ ਵਾਸਨਾਂ ਹੈਨ ਸੋ ਨਹੀਂ ਮਰਦੀਆਂ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਵਰਗੀ ਦੇ ਮਾਰਿਆਂ ਸਰਪ ਨਹੀਂ ਮਰਦਾ। ਅਰ ਸਰਪ ਜੋ ਵਸ ਹੋਂਦਾ ਹੈ ਸੋ ਮੰਤ੍ਰ ਕਰ ਵਸ ਹੋਂਦਾ ਹੈ। ਤੈਸੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਤਪ ਕੀਤੀਆਂ ਮਨ ਨਹੀਂ ਮਰਦਾ। ਮਨ ਜੋ ਵਸ ਹੋਂਦਾ ਹੈ ਸੋ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਬਦ ਕਰ ਵਸੋ ਹੋਂਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਸ਼ਮਸ ਪੁਛਿਆ, ਓਹ ਕਿਹੜਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ, ਜਗਤ ਨੂੰ ਝੂਠ ਜਾਣਨਾ ਏਹੋ ਸ਼ਬਦ ਹੈ। ਅਰ ਜੇਤਾ ਜਗਤ ਹੈ ਮਨ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਵਿਚ ਖਲੋਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਜ ਸਬਦ ਵਲ ਸੰਕਲਪ ਹੋਵੈਗਾ ਤਾਂ ਸੁਧ ਹੋਵੈਗਾ। ਤਾਂ ਬਹਾਵਲ ਹੱਕ ਬੋਲਿਆ ਕਿ ਮਾਇਆ ਨੂੰ ਝਠ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਮਾਇਆ ਬਿਨਾਂ ਵਿਵਹਾਰ ਭੀ ਸ਼ੁਧ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ, ਜੇਹੀ ਮਾਇਆ ਝੂਠੀ ਹੈ ਤੇਹਾ ਵਿਵਹਾਰ ਭੀ ਝੂਠ ਹੈ। ਅਰ ਜੇਹਾ ਪਰਮੇਸਰ ਸਚ ਹੈ ਤੇਹਾ ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਭੀ ਸੱਚ ਹੈ। ਤਾਂ ਰੁਕਨਦੀਨ ਪੁਛਿਨਹ ਕਿ ਬਜੁਰਗਾਂ ਦੀ ਸੋਹਬਤ ਕਰੇ ਅਤੇ ਦੂਸਰਾ ਜੋ ਕਿਸੇ ਦੇ ਗੁਣ ਸੁਣੇ ਤਾਂ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਵੈ। ਤੀਸਰਾ ਗੁਣਾਂ ਵਾਲੇ ਦੀ ਖਿਦਮਤ ਕਰੇ। ਅਰ ਚੌਥਾ ਵਡਿਆਈ ਗੁਰਪੀਰ ਦੀ ਜਾਣੇ ਜੋ ਜਿਸਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਗੁਣ ਪਾ੍ਪਤ ਹੋਵਨ। ਅਰ ਪੰਜਵਾਂ ਜੈਸੇ ਖਾਵਣ ਦਾ ਕੇ ਅਮਲ ਦਾ ਵਿਯਸਨ ਹੈ ਤੈਸੇ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸਬਦ ਦਾ ਤੇ ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਦਾ ਵਿਯਸਨ ਕਰੇ। ਤੇ ਛੇਵਾਂ ਆਪਣੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤ ਕਰੇ ਤੇ ਹੋਰ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਤਯਾਗ ਕਰੇ ਅਥਵਾ ਸਬੁਧ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰੇ। ਅਰ ਸਤਵਾਂ ਜਿਸ ਗਲ ਵਿਚ ਸਾਧਾਂ ਨਾਲ ਦੁਬਧਾ ਪਵੈ ਉਸ ਦਾ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ। ਅਰ ਅਠਵਾਂ ਆਪ ਥੀਂ ਬੁਧ ਕਰਕੇ ਯਾ ਤਪ ਕਰ ਵਡਾ ਹੋਵੈ ਉਸ ਦੀ ਟਹਿਲ ਕਰਨੀ। ਅਰ ਨਾਵਾਂ ਜੇ ਬਲ ਹੋਵੈ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਹੀ ਨੀਵਾਂ ਕਰਨਾ। ਅਰ ਹੋਰਸ ਨੂੰ ਬਲਾ ਨਾ ਵਿਖਾਲਣਾ, ਅਰ ਦਸਵਾਂ ਬਦਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸੋਹਬਤ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਣਾ। ਤਾਂ ਸਭਨਾ ਪੀਰਾਂ ਇਹ ਵਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਸਿਜਦਹ ਕੀਤਾ ਤੇ ਕਹਿਆ ਕੁਛ ਅਸਾਨੂੰ ਉਪਦੇਸ ਕਰੋ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਹਾਜਰ ਨਾਮਾ ਕਹਿਆ :-

ਹਾਜਰਾਂ ਨੂੰ ਮਿਹਰ ਹੈ ਬੇ ਹਾਜਰਾਂ ਨੂੰ ਬੇ ਮਿਹਰ ਹੈ
ਈਮਾਨ ਦੋਸਤ ਹੈ ਬੇਈਮਾਨ ਕਾਫਰ ਹੈਂ......

ਪਾਕਪਟਨ ਜਾਣਾ

ਜਾਂ ਇਹ ਹਾਜਰ ਨਾਮਾ ਬਾਬੇ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਸਭੇ ਪੀਰ ਚਰਣਾਂ ਤੇ ਡਿਗ ਪਏ। ਤੇ ਫਿਰ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਮਰਦਾਨਿਆਂ ਅਸਾਂ ਪਟਣ ਜਾਣਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸੇਖ ਬਰਾਹਮ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ ਸੋ ਦੇਖਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਚਿਤ ਹੈ ਕਿ ਵਿਸਰ ਗਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਮਰਦਾਨਾ ਪਟਣ ਸੇਖ ਫਰੀਦ ਦੇ ਆਏ ਉਤਰੇ। ਤਾਂ ਸੇਖ ਬਰਾਹਮ ਨੂੰ ਖਬਰ ਹੋਈ। ਤਾਂ ਬਰਾਹਮ ਇਕ ਬਕਰਾ ਤੇ ਰਸਤ ਘਿਉ ਆਟਾ ਲੈ ਕਰ ਆਇ ਮਿਲਿਆ। ਜੋ ਆਪ ਤੁਸੀਂ ਇਥੇ ਲੰਗਰ ਕਰਵਾਹੋ ਅਰ ਨਾਲ ਹਿੰਦੂ ਰਸੋਈਏ ਲਿਆਇਆ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ

ਕਹਯਾ ਸਰੀਰ ਦੀ ਲਜਤ ਵਾਸਤੇ ਬਕਰਾ ਮਾਰਨਾ ਨਹੀਂ। ਤਾਂ ਸੇਖ ਕਹਯਾ ਜੇਕਰ ਹਲਾਲ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਦੋਸ ਨਹੀਂ ਹੋਂਦਾ ਤਾਂ ਫਿਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਰਾਮਕਲੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਸਲੋਕ ਕੀਤਾ :-

ਸਚੁ ਕੀ ਕਾਤੀ ਸਚੁ ਸਭੁ ਸਾਰੁ, ਘਾੜਤ ਤਿਸੇ ਕੀ ਅਪਰ ਅਪਾਰ॥

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ਰਾਮਕਲੀ ਦੀ ਵਾਰ । ੧੮ ।(੯੫੬)]

ਜਾਂ ਇਹ ਸੁਣਿਆ ਤਾਂ ਸੇਖ ਕਹਯਾ ਕਿ ਅਗੇ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਮਨ ਵਡਯਾਈ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਤੁਸਾਡੇ ਵਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਨਿਮਾਣਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਫੁਵਾਰੇ ਦਾ ਜਲ ਜਿਤਨਾ ਨੀਵਾਂ ਜਾਵਦਾ ਹੈ ਤਿਤਨਾ ਹੀ ਉਚਾ ਚੜਦਾ ਹੈ। ਤੈਸੇ ਜੋ ਮਨ ਨੀਵਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਉਚੀਂ ਪਦਵੀ ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਂਦੇ ਹਨ।

ਸੱਤ ਘਰੇ ਜਾਣਾ

ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾਂ ਉਥੋਂ ਪਟਣ ਥੀਂ ਤੁਰ ਕੇ ਤੇ ਆਣ ਸਤ ਘਰੇ ਵਿਚ ਆਸਣ ਕੀਤਾ ਅਰ ਇਕ ਸਰਾਫ ਦੀ ਹਟ ਤੇ ਆਇ ਬੈਠੇ। ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਬਹੁਤ ਗੁਮਾਸਤੇ ਤੇ ਧਨ ਬਹੁਤ ਸਾਂ, ਸੋ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਓਹ ਪਰਚਿਆ ਰਹਿਆ ਤੇ ਬਾਬੇ ਵਲ ਧਿਆਨ ਭੀ ਨ ਕੀਤਾ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਯਾ ਜੀ ਇਹ ਵਡਾ ਸੁਖੀ ਹੈ ਤੇ ਦਾਨ ਪੁੰਨ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਤੇ ਸਾਧਾਂ ਦੀ ਟਹਲ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜੋ ਮਰਦਾਨਿਆਂ ਦੁਖ ਤੇ ਸੁਖ ਪਾਪਾਂ ਤੇ ਪੁੰਨਾਂ ਦਾ ਧਰਮ ਹੈ। ਪਰ ਗਿਆਨ ਬਿਨਾਂ ਸੁਖੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਸੋ ਤੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਪੁਛ ਦੇਖ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਤੈਨੂੰ ਇਤਨਾ ਸੁਖ ਕਿਯੋਂ ਕਰ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਰ ਤੂੰ ਵਡਾ ਸੁਖੀ ਨਜਰ ਆਂਵਦਾ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਉਸ ਕਹਯਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਜੇਡਾ ਦੁਖੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ.... ਤਾਂ ਫਿਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਿਆ:-

ਸਹੰਸ੍ਰਦਾਨ ਦੇ ਇੰਦ੍ਰ ਰੁਆਇਆ। ਪਰਸ ਰਾਮ ਰੋਵੈ ਘਰਿ ਆਇਆ॥

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ । ਰਾਮਕਲੀ ਵਾਰ । ੧੪ ।(੯੫੩)]

ਫਿਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਤਿਨਾ ਨੂੰ ਨਾਮ ਦਾ ਉਪਦੇਸ ਦਿਤਾ, ਨਿਤਾ ਪ੍ਰਤੀ ਸਤਸੰਗ ਕਰਨਾ ਕਹਿਆ। ਅਰ ਮਨਿਛੱਤ ਪਦਾਰਥ ਤਿਨਾ ਨੂੰ ਬਖਸੇ।

ਸਾਖੀ ਘੋਏ ਜੱਟ ਦੀ

ਤਾਂ ਫਿਰ ਸਿੱਖਾਂ ਕਹਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਘੋਏ ਜੱਟ ਦੀ ਸਾਖੀ ਕਿਸ ਤਰਾਂ ਹੈ ਸੋ ਭੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰ ਸੁਣਾਵੋ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਸੁਣ ਕਰ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਹਤ ਭਏ ਕਿ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਜੀ ਗੁਰ ਅੰਗਦ ਜੀ ਕੋ ਸੁਣਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਹੇ ਮਹਾਰਾਜ ਫੇਰ ਮੈਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਕਿੱਧਰ ਚਲਣਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਹਿਆ ਹੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਜਿੱਧਰ ਤੁਸਾਡੀ ਮਰਜ਼ੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਯਾ ਚਲ ਭਾਈ ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਤੇਰੇ ਪਰ ਹੈ ਸੋ ਇਹ ਕਹ ਕਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮਨਸਾ ਦੀ ਚਾਲ ਚਲੇ।

ਤਾਂ ਇਕ ਪਲਕ ਮਹਿਂ ਦੀਪਾਲੂ ਸ਼ਹਿਰ ਆਏ, ਪਰ ਜਿਥੋਂ ਤੇ ਤੁਰੇ ਸੀ ਉਥੋਂ ਤੋਂ ਪੰਦਰਾ ਹਜ਼ਾਰ ਕੋਹ ਆਹਾ ਅਤੇ ਬਡੇ ਬਡੇ ਉਸ ਨਕਰ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਬਾਗ ਬਗੀਚੇ ਬਾਵਲੀ ਤਾਲ ਸਰੋਵਰ ਕੰਵਲੋਂ ਕੇ ਪੂਰਨ ਹੂਏ ਹੈਂ। ਅਰ ਬੜੇ ਭਵਰ ਸਬਦ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਵਾ ਕੋਸ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਬਾਗ ਮੇਂ ਡੇਰਾ ਕੀਆ। ਉਹਾਂ ਕੋਈ ਮਨੁੱਖ ਵੀ ਕਭੀ ਸੰਜੋਗ ਸੇ ਆਵੇ ਅਤੇ ਇਕ ਸਾਧ ਰੋਜ ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਰਹਿੰਦੀ ਨਾਵਣ ਜਾਵੇ। ਸੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਪਾਸ ਨੇੜ ਹੀ ਤਲਾਉ ਆਹਾ। ਜਿਤ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਜਾਵਣ, ਤਿਤ ਵੇਲੇ ਉਹ ਪੀ ਆਵੈ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਡੇਢ ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਰਹਿੰਦੀ ਤਕ ਨਾਇ ਆਵਣ। ਫੇਰ ਆਖਣ ਕਰ ਭਜਨ ਕਰਨ ਸੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਉਹ ਜਾਗਾ ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਆਈ ਅਤੇ

ਉਹ ਸਾਧ ਜੋ ਨਾਉਣ ਤਲਾਉ ਅਉਂਚਾ ਆਹਾ ਸੋ ਇਕ ਦਿਨ ਨਾਇਕੇ ਜਿਉਂ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਖੜਾ ਸੀ। ਤਿਉਂ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਖੜਾ ਹੀ ਰਹਿਆ। ਅਰ ਦਿਨ ਚੜਿਆ ਜਬ ਫਿਰ ਧਿਆਨ ਤੋਂ ਉਤਰ ਕੇ ਚਲਿਆ ਤਾਂ ਪਾਸ ਦੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਰਾਹ ਆਹਾ ਜੇ ਓਹ ਪਾਸ ਦੀ ਮਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਚਲਿਆ, ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਦ ਕੇ ਪੁਛਿਆ, ਭਾਈ ਸਿੱਖਾਂ ਤੂੰ ਕਉਣ ਸਾਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈਂ। ਅਰ ਭਾਈ ਤੂੰ ਨਿਸੰਗ ਕਹੁ ਅਸਾਂ ਤੇ ਕਿਉਂ ਸੰਗਨਾਂ ਹੈ। ਤਾਂ ਉਸ ਸਾਧ ਨੇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਮੈਂ ਤਾਂ ਜੱਟ ਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਤੂੰ ਘੋਹੇ ਨੂੰ ਵੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਰਤੀ ਕੁ ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਫੇਰ ਆਖਿਆ ਜੀ ਤੈਂ ਉਸ ਨਾਲ ਕੀ ਕੰਮ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਦੱਸੋਂਗਾ ਤਾਂ ਕੰਮ ਭੀ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ। ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਘੋਆ ਜੱਟ ਗੁਲਾਮ ਤਾਂ ਤੁਸਾਡਾ ਹਓਂ ਹੀ ਹੋਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਉਸ ਨੂੰ ਗਲ ਨਾਲ ਲਾਇਆ ਅਤੇ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਰਾਜੀ ਹੈਂ ਅਤੇ ਫਿਰ ਘੋਹਾ ਭੀ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਡਿਗ ਪਇਆ..... (ਗੁਰੂ ਜੀ ਘੋਹੇ ਨੂੰ ਤੇ ਵੁਸ ਦੇ ਪਰਵਾਰ ਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਦਾ ਹਾਲ ਦਸਦੇ ਹਨ)......

... ਤਾਂ ਘੋਹੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ, ਜੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਹੁਣ ਸੈਦੋ ਨੂੰ ਮਿਲਾਈਏ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਭਲਾ ਭਾਈ ਘੋਹਾ ਤੇਰਾ ਉਸਦਾ ਭੀ ਮੇਲ ਕਰਾਈਐਂਗੇ। ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਕਿਉਂ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਕਿਸ ਤਰਾਂ ਮਰਜੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਖਿਆ, ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਜੋ ਤੁਸਾਡੀ ਰਜਾਇ ਹੋਵੇ ਸੋ ਕਰੀਏ। ਤਾਂ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਾ ਜੀ ਆਖਿਆ, ਕਿਉਂ ਰਮੇਸੁਰ ਦਾਸਾ ਤੇਰੀ ਕਿਆ ਮਰਜੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਰਮੇਸੁਰ ਦਾਸ ਪੰਡਤ ਨੇ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਮੈਨੂੰ ਕਿਰਪਾ ਕਰੀਏ ਤੇ ਨਾਮ ਦੀ ਲਾਜ ਰਖੀਏ, ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਅੰਗ ਨਾਲ ਮੇਲ ਲਇਆ ਅਰ ਕੰਠ ਨਾਲ ਜਦ ਲਾਯਾ ਤਾਂ ਰਮੇਸੁਰ ਦਾਸ ਦਾ ਬੈਰਾਗ ਛੁਟ ਗਇਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ, ਰਮੇਸੁਰ ਹਓ ਤੇਰੇ ਅੰਗ ਸੰਗ ਹਾਂ। ਸੋ ਤੈਂ ਕਰਤਾਰ ਜਪਣਾ ਅਰ ਜਿਥੇ ਅਸੀ ਤਿਥੇ ਤੂੰ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਹੀ ਹੈਂ ਅਰ ਸਾਥੋਂ ਜੁਦਾ ਨਹੀਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪੰਡਤ ਦੇ ਪਰਥਾਇ ਸਬਦ ਕਹਿਆ ਵਿਰਾਗ ਵਿਖੇ ਅਰ ਵਡੇ ਵੇਲੇ ਚਾਰ ਘੜੀ ਦਿਨ ਚੜੇ :-

ਅਮਲ ਗਲੋਲਾ ਕੂੜ ਕਾ ਦਿਤਾ ਦੇਵਣ ਹਾਰ।

ਮਤੀ ਕਰਣੁ ਵਿਸਾਰਿਆ ਖੁਸੀ ਕੀਤੀ ਦਿਨ ਸਾਰ।

[ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧ । ੫ ।(੧੫)]

ਤਾਂ ਪੰਡਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਦੋਂਹ ਵਰੀਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਨੂੰ ਰੁਖਸਤ ਹੋਇਆ। ਅਰ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਲਿਖ ਲੀਤੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਅਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਟੁਰਿਆ।

ਤਾਂ ਭਾਈ ਘੋਹਾ ਅਤੇ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਸੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜਰੀ ਨਾਲ ਤੁਰੇਅਤੇ ਦਰਸੇ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤੀਏ ਨੂੰ ਤੇ ਕਰਮ ਦੇਵਾ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਕੇ ਦੀਪਾਲੂ ਸਹਿਰ ਛਡ ਤੁਰੇ। ਤਾਂ ਦਰਸੇ ਹਥ ਜੋੜ ਕੇ ਕਿਹਾ, ਮਿਹਰਵਾਨ ਅਸਾਂ ਰੱਜ ਕਰ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੋ ਫੇਰ ਭੀ ਕਦੀ ਮੇਲ ਹੋਸੀ। ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿਆ, ਆਹੋ ਮੇਲ ਹੋਸੀ ਅਜ ਤੇ ਬੀਸ ਦਿਨ ਕੋ ਅਤੇ ਦਸ ਦਿਨ ਹੋਰ ਤੁਸਾਡੇ ਪਾਸ ਰਹਿਣਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਰਖਦੇ ਹਾਂ। ਤਾ ਸਭਨਾਂ ਨੇ ਮਥਾ ਟੇਕਿਆ, ਤਾਂ ਭਾਈ ਘੋਹਾ ਅਤੇ ਮੈਂ ਅਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਤਿੰਨੇ ਦੀਪਾਲੂ ਸਹਿਰ ਤੇ ਤੁਰੇ।

ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਚੰਦ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ

ਅਰ ਇਕ ਪਲਕ ਦੇ ਵਿਚ ਚਿਹਾਰੀ ਬਿਲਾਇਤ ਮਹਿ ਅਸੀਂ ਤਿੰਨੇ ਜਾਇ ਖੜੇ ਹੋਏ ਸੋ ਦੋ ਕੋਹ ਉਜਾੜ ਵਿਚ ਰਸਤੇ ਮੈ ਬੈਠ ਗਏ। ਅਸੀਂ ਤਿੰਨੇ ਹੀ , ਅਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਸਮਾਧ ਲਗ ਗਈ,

ਅਰ ਦੋ ਦਿਨ ਸਮਾਧ ਲਗੀ ਰਹੀ ਅਤੇ ਦੇਵੇਂ ਅਸੀ ਬੈਠੇ ਰਹੇ। ਸੋ ਜਾਂ ਦੂਜਾ ਦਿਨ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇਹ ਵਿਚ ਆਏ ਤਾਂ ਅਸਾਂ ਮਥਾ ਟੇਕਯਾ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿਆ; ਰਾਜੀ ਹੋ ਤਾਂ ਅਸਾਂ ਕਹਿਆ ਜੀ ਤੇਰੀ ਮਿਹਰ ਤਾਂ ਉਥੈ ਇਕ ਟੋਭਾ ਸੀ ਸੋ ਉਸ ਆਖੇ ਸਿਸ਼ਨਾਨ ਕੀਤਾ ਅਰ ਓਥੇ ਇਕ ਸਿੱਖ ਖਤਰੀ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਸੋ ਓਹ ਭੀ ਓਥੇ ਹੀ ਵਾਰਤਾ ਭਜਨ ਤਪ ਕਰਨਾ ਆਂਵਦਾ ਸੀ ਜੋ ਓਸੇ ਟੋਭੇ ਚਾਰ ਘੜੀ ਰਾਤ ਰਹਿੰਦੀ ਆਵਣਾ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਬਿਉਹਾਰ ਕਰ ਕੇ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਰ ਜਾਂ ਫੇਰ ਘੜੀ ਦਿਨ ਰਹੇ ਤਾਂ ਫੇਰ ਓਸ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸਟੀ ਵਿਚ ਆਏ ਤਾਂ ਮਨ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਜੋ ਸੰਤ ਭਲੇ ਹਨ ਪਰ ਭਾਈ ਕੁਝ ਪ੍ਰਸਾਦ ਲੈ ਚਲੀਏ ਤਾਂ ਰਿਦੇ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰੀ ਜੋ ਭਾਈ ਜਿਹੜਾ ਮੈਂ ਖੁਆਜੇ ਦੇ ਵਿਚ ਪਾਵਣ ਨੂੰ ਲਿਆਵਨਾ ਸੋਈ ਲੈ ਚਲਸਾਂ। ਸੋ ਫਿਰ ਸੇਰ ਇਕ ਮਠਿਆਈ ਲੈ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਅਗੇ ਆਣ ਮਥਾ ਟੇਕਿਆ ਅਤੇ ਕਹਿਆ, ਸਾਧ ਜੀ ਪੈਰੀਂ ਪਇਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਸਤਿ ਕਰਤਾਰ ਹੇ ਭਾਈ ਸਤਿ ਕਰਤਾਰ। ਆਉ ਪਾਈ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਚੰਦ ਰਾਜੀ ਤੇ ਹੋ ਅਤੇ ਭਾਈ ਮੂਲ ਚੰਦ ਤੁਮਾਰਾ ਪਿਤਾ ਤੋ ਰਾਜ਼ੀ ਹੈ ਅਰ ਮਾਤਾ ਤੇਰੀ ਸਰੂਪੋ। ਤਾਂ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਚੰਦ ਹੱਕਾ ਬੱਕਾ ਰਹਿ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਅਗੇ ਰਖਿਆ। ਤਾਂ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਲੈ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਭੁਖੇ ਆਹੇ ਸੋ ਅਸਾਂ ਦੁਹਾਂ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਖਾਧਾ।

ਸ਼ਾਹ ਸੁਹਾਗਨ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ

.... ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸੈਲ ਕਰਦੇ ਕਰਦੇ ਇਕ ਸ਼ਹਿਰ ਜਾਇ ਨਿਕਲੇ, ਅਰ ਇਕਸ ਬੁਢੀ ਦੇ ਘਰ ਜਾਇ ਰਹੇ। ਤਾਂ ਉਸ ਸਹਿਰ ਵਿਖੇ ਇਕ ਫ਼ਕੀਰ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਅਰ ਜਿਸ ਰਾਤ ਚੰਦ ਚੜੇ ਉਸ ਦਿਲ ਉਸ ਫਕੀਰ ਕੈ ਬਡੀ ਹਜੂਮ ਇਕਠੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਲੋਕ ਨਜ਼ਰ ਤੇ ਨਿਆਮਤਾਂ ਲਿਆਂਵਦੇ ਸੇ, ਅਰ ਨਗਾਰੇ ਨੌਬਤਾਂ ਵਜਦੀਆਂ ਹੈਸਨ। ਉਸ ਦੇ ਇਕ ਵੱਡਾ ਮੇਲਾ ਲਗਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਜੇ ਕੋਈ ਪੁਛੇ ਜੋ ਅਜ ਇਸ ਦੇ ਕਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਲੋਕ ਕਹਿਨ ਜੋ ਇਹੁ ਫਕੀਰ ਆਖਦਾ ਹੈ ਜੋ ਚੰਦ ਰਾਤ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਘਰ ਸ਼ਹੁ ਆਵਦਾ ਹੈ ਅਰ ਫਲਾਂ ਦੀ ਸੇਜ ਵਿਛਾਂਵਦਾ ਹੈ, ਅਰ ਰਾਤ ਸਾਰੀ ਬੈਠਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਦਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਦੇਂਦਾ ਅਤੇ ਨ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੀਦਾਰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਐਸੀ ਰਹਿਤ ਓਹ ਫਕੀਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਸੀ। ਸੋ ਜਾ ਇਕ ਘੜੀ ਦਿਨ ਰਹਿਆ ਤਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਬੜਾ ਸ਼ੋਰ ਮਚਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦਿਨ ਚੰਦ ਰਾਤ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਬੁਢੀ ਮਾਈ ਨੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਤਿਆਰ ਕਰ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਜੀ ਦੇ ਅਗੇ ਆਇ ਹਥ ਜੋੜ ਅਰ ਕਹਿਆ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਤਿਆਰ ਹੈ। ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਹਿਆ ਮਾਈ ਜੀ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਭੀ ਪਾਇ ਲਵਾਂਗੇ ਪਰ ਸਹਰ ਵਿਚ ਧੂੰਮ ਕੇਹੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਉਸ ਬੁਢੀ ਨੇ ਆਖਿਆ ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਥੇ ਇਕ ਸਹੁ ਸੁਹਾਗਣ ਫਕੀਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਓਹ ਆਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਮੇਰੇ ਚੰਦ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸਹੁ ਆਵਦਾ ਹੈ ਸੋ ਅਜ ਉਸ ਦੇ ਬੜੀ ਸ਼ਾਦੀ ਹੈਗੀ ਹੈ ਜੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਚਲੋ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਅਸੀਂ ਭੀ ਉਸ ਦੇ ਡੇਰੇ ਚਲੀਏ ਅਤੇ ਅਤੇ ਸਹੁ ਸੁਹਾਗਣ ਦਾ ਦੀਦਾਰ ਕਰੀਏ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਭੀ ਉਸ ਦੇ ਦਰਵਾਜੇ ਪਰ ਜਾਹਿ ਖੜੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਅਗੇ ਵਡੀ ਹਜੂਮ ਖੜੀ ਹੈ ਅਰ ਅੰਦਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਦੇਂਦਾ ਤੇ ਜਬ ਗੁਰੂ ਜੀ ਭੀ ਉਸ ਦੇ ਦੀਦਾਰ ਵਾਸਤੇ ਅੰਦਰ ਚਲੇ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਜਾਵਣ ਨਾ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦਰਵਾਨਾ ਨੂੰ ਕਹਿਆ , ਭਾਈ ਤੁਸੀਂ ਅੰਦਰ ਜਾਇ ਕਰ ਕਹੋ, ਜੋ ਇਕ ਫ਼ਕੀਰ ਤੁਮਾਰੇ ਦਰਸਨ ਦੀਦਾਰ ਵਾਸਤੇ ਬਾਹਰ ਖੜੇ ਹਨ ਤਾਂ ਦਰਵਾਨਾਂ ਨੇ ਅੰਦਰ ਜਾਇ ਕਰ ਉਸ ਸ਼ਹੁ ਸੁਹਾਗਣ ਫਕੀਰ ਕੋ ਕਹਾ,

ਜੋ ਤੁਮਾਰੇ ਦੀਦਾਰ ਵਾਸਤੇ ਬਾਹਰ ਆਏ ਹਨ। ਤਾਂ ਸਹੁ ਸੁਹਾਗਣ ਨੇ ਕਹਿਆ, ਕਿ ਅਜ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਦੀਦਾਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਕਯੋਂ ਕਿ ਮੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਹੁ ਕਾ ਦੀਦਾਰ ਕਰਨਾ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਦਰਵਾਨ ਨੇ ਆਇ ਕਰ ਕਹਾ ਜੀ ਓਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਜ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸ਼ਹੁ ਕਾ ਦੀਦਾਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਇਸ ਵਾਸੇ ਅਜ ਦੀਦਾਰ ਕਿਸੇ ਕੋ ਦੇਵਣ ਨਹੀਂ। ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਕਹਿਆ ਚਲ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਇਥੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਇਹ ਸਭ ਝੂਠਾ ਹੀ ਸਾਂਗ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਅਜੇ ਆਪਣੇ ਸਹੁ ਕਾ ਾਦੀਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਜੇ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਹੁ ਕਾ ਦੀਦਾਰ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਇਹੁ ਹਰ ਬੁਰਕੇ ਅੰਦਰ ਸਹੁ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਓਥੇ ਚਲ ਕੇ ਇਕ ਪਹਾਡੀ ਉਪਰ ਜਾਇ ਬੈਠ ਤਾਂ ਕੁਦਰਤ ਸ੍ਰੀ ਪਰਮੇਸਰ ਜੀ ਕੀ ਨਾਲ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਬੜੀ ਲੜਾਈ ਹੋਈ ਅਰ ਕਈ ਆਪਸ ਵਿਚ ਲੜ ਮੋਏ ਅਰ ਕੋਈ ਝੰਡੇ ਬੈਠਕਾਂ ਉਠਾਇ ਕਰ ਲੈ ਗਿਆ। ਅਰ ਕੋਈ ਨਗਾਰੇ ਲੈ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮੇਲਾ ਉਸ ਫਕੀਰ ਦੇ ਲਗਣੋਂ ਰਹਿ ਗਿਆ ਅਰ ਲੋਕ ਬੋਲ ਉਠੇ ਜੋ ਇਹੁ ਫਕੀਰ ਝੂਠਾ ਹੈ ਅਰ ਝੂਠ ਕਾ ਸਾਂਗ ਕਰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਤਿਸ ਫਕੀਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮੁਹ ਲਾਵੇ ਨਹੀਂ। ਜਾਂ ਮਹੀਨਾ ਗੁਜਰਿਆਂ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਫੇਰ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਆਏ ਅਤੇ ਉਸ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਫੇਰ ਉਸ ਮਾਈ ਦੇ ਘਰ ਆਇ ਰਹੇ। ਤਾਂ ਉਸ ਦਿਨ ਚੰਦ ਰਾਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਫਕੀਰ ਦੇ ਘਰ ਮੇਲਾ ਹੋਇਓ ਨਾਹੀਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਬੁਢੀਏ ਅਜ ਮੇਲਾ ਉਸ ਫਕੀਰ ਦੇ ਕਯੋਂ ਨਹੀਂ ਹੋਆ। ਤਾਂ ਉਸ ਬੁਢੀ ਨੇ ਕਹਯਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਸ ਫਕੀਰ ਦਾ ਹੁਣ ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਹੈ ਅਤੇ ਤੇਰੀਆਂ ਤੂੰ ਜਾਣੈ, ਓਹ ਫਕੀਰ ਝੂਠਾ ਸਾਂਗ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਜੋ ਝੂਠ ਕਾ ਝੂਠ ਹੀ ਹੋਇ ਗਇਆ ਹੈ। ਸੋ ਜਾਂ ਕਿਤਨੇ ਕੁ ਦਿਨ ਗੁਜਰ ਪਏ ਤਾਂ ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸ਼ਹਿਰ ਮੈਂ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਸੇ। ਤਾਂ ਇਕ ਲੂਲਾ ਲੰਗੜਾ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਮੰਗਦਾ ਸੀ ਸੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਪਾਸ ਆਇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤੇ ਓਹ ਖਰਾ ਅਧੀਨ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਲੂਲੇ ਵਲ ਮਿਹਰ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਹਥ ਪੈਰ ਚੰਗੇ ਹੁਇ ਗਏ। ਤਾਂ ਉਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀਂ ਆਇ ਲਗਾ ਅਤੇ ਕਹਿਟਾ ਓਸ ਹੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੈਂ ਤੁਸਾਡੇ ਨਾਲ ਰਹਾਂਗਾ ਜੀ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਕਹਿਆ ਸੁਣ ਪਾਈ ਜੋ ਕੋਈ ਤੈਨੂੰ ਪੁਛੇਗਾ। ਜੋ ਤੇਰੇ ਹਥ ਪੈਰ ਚੰਗੇ ਕਿਸ ਤਰਾਂ ਹੋਏ ਹਨ, ਤਾਂ ਤੂੰ ਕਹੀ ਮੇਰੇ ਹਥ ਪੈਰ ਸਹੁ ਸੁਹਾਗਣ ਫਕੀਰ ਨੇ ਦਿਤੇ ਹਨ। ਤਾਂ ਓਹ ਪੁਰਖ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਗੇ ਮਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਆਇਆ ਅਤੇ ਜੋ ਕੋਈ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁਛੇ ਤਾਂ ਓਹ ਕਹਿਆ ਕਰੇ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਹਥ ਪੈਰ ਸਹੁ ਸੁਹਾਗਣ ਫ਼ਕੀਰ ਨੇ ਦਿਤੇ ਹਨ। ਤਾਂ ਓਹ ਲੂਲਾ ਫਿਰਦਾ ਫਿਰਦਾ ਉਸ ਝੂਠੇ ਫ਼ਕੀਰ ਦੇ ਪਾਸ ਭੀ ਗਇਆ। ਤਾਂ ਉਸ ਫਕੀਰ ਨੇ ਭੀ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਜੋ ਭਾਈ ਤੇਰੇ ਹਥ ਪੈਰ ਕਿਸ ਤਰਾਂ ਹਛੇ ਹੋਏ ਹੈਨ ਤਾਂ ਉਸ ਲੂਲੇ ਕਹਯਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਹਥ ਪੈਰ ਸਹੁ ਸੁਹਾਗਣ ਫਕੀਰ ਨੇ ਦਿਤੇ ਹਨ। ਤਾਂ ਉਸ ਝੂਠੇ ਫ਼ਕੀਰ ਨੈਂ ਕਹਯਾ ਭਾਈ ਓਹ ਕਿਥੇ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਤੈਨੂੰ ਹਥ ਪੈਰ ਦਿਤੇ ਹਨ। ਤਾਂ ਉਸ ਲੂਲੇ ਨੇ ਕਹਯਾ ਜੇ ਓਹ ਇਕ ਬੁਢੀ ਦੇ ਘਰ ਸ਼ਹਰ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਸੋ ਉਸ ਦੇ ਦੀਦਾਰ ਕਰਨੇ ਤੇ ਮੇਰੇ ਹਥ ਪੈਰ ਹਛੇ ਹੋਏ ਹੈਨ। ਤਾਂ ਇਹ ਬਾਤ ਸੁਣ ਕੇ ਓਹ ਝੂਠਾ ਫ਼ਕੀਰ ਭੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਪੈਰੀ ਜਾਇ ਪਇਆ ਅਰ ਕਹਿਆ, ਹੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੈਂ ਭੁਲਾਂ ਹਾਂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜਾਨਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜੀ ਹੁਣ ਮੇਰਾ ਗੁਨਾਹ ਮਵਾਫ ਕਰਹੁ ਜੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ, ਸੁਣ ਭਾਈ ਤੂੰ ਸਹੁ ਨੂੰ ਹਰ ਬੁਰਕੇ ਅੰਦਰ ਜਾਨਿਆ ਕਰ ਅਤੇ ਸਪ ਨੂੰ ਦੀਦਾਰ ਦਿੱਤਾ ਕਰ। ਅਰ ਅਗਲੇ ਕਾ ਦੀਦਾਰ ਭੀ ਲੀਤਾ ਕਰ। ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਸਹੁ ਦਾ ਦੀਦਾਰ ਹੋਵੈਗਾ ਅਰ ਜੇ ਤੂੰ ਸਭਨਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਸਹੁ ਨੂੰ ਜਾਣੇਂਗਾ ਅਤੇ ਪਰਮੇਸਰ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਕਰੈਂਗਾ ਤਬ ਸਹੁ ਨੂੰ ਮਿਲੇਂਗਾ ਤਾਂ ਓਹ ਸਹੁ ਸੁਹਾਗਣ ਫ਼ਕੀਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਲੈ ਕਰ ਉਸੀ ਟਿਕਾਣੇ ਆਇ ਬੈਠਾ ਅਤੇ ਓਹ ਲੂਲਾ

ਕਹਿੰਦਾ ਫਿਰੇ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਸਹੁ ਸੁਹਾਗਣ ਨੇ ਚੰਗਾ ਕਤੀਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰ ਸਪ ਲੋਕ ਸਹੁ ਸੁਹਾਗਣ ਦੀ ਉਸਤਤ ਲਗੇ ਕਰਨ ਅਤੇ ਫੇਰ ਉਸ ਦੇ ਮੇਲਾ ਲਗਾ ਹੋਵਣ ਅਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਮਿਹਰ ਕਾ ਸਦਕਾ ਫਿਰ ਉਸੀ ਤਰਾਂ ਨਜਰ ਨਿਆਜ ਨਿਆਮਤਾਂ ਲਗੀਆਂ ਆਂਵਣ ਅਤੇ ਨਗਾਰੇ ਨੌਬਤਾਂ ਲਗੀਆਂ ਵਜਣ ਅਤੇ ਓਹ ਸ਼ਹੁ ਸੁਹਾਗਣ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਮੁਰੀਦ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਓਹ ਜੋ ਘੁੰਘਰੂ ਅਤੇ ਮੌਲੀ ਦੇ ਅਟੇ ਰਖਦੇ ਹਨ ਸੋ ਉਸ ਸ਼ਹੁ ਸੁਹਾਗਣ ਦੇ ਮਰੀਦ ਹੈਗੇ ਹਨ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਓਥੇ ਇਕ ਸਲੋਕ ਕਹਿਆਃ-

ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਤਾਂ ਵਾਵਹਿ ਗਾਵਹਿ ਤੁਧ ਭਾਵੈ ਜਾਲਿ ਨਾਵਹਿ॥

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ ਕੀ । ੧੫॥ (੧੪੪)]

ਇਹ ਸਲੋਕ ਕਹਿ ਕਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਓਥੋਂ ਚਲਦੇ ਰਹੇ।

ਸਾਖੀ ਦੇਵ ਨਾਲ

ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਹਿਕ ਹੋਰਸ ਨਗਰ ਗਏ ਉਸ ਕਾ ਨਾਮ ਹਾਰੂ ਪੁਰ ਥਾ, ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਅਤ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਸੰਗ ਲੈ ਕਰ ਉਪਦੇਸ ਕਰਤੇ ਹੂਏ ਗ੍ਰਾਮ ਕੇ ਬਾਹਰ ਬ੍ਰਿਛ ਕੇ ਹੇਠ ਜਾਇ ਬੈਠੇ ਤਿਸ ਗ੍ਰਾਮ ਕੋ ਦੇਵ ਅਗਨ ਲਗਾਇ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨਿਤ ਨਵੇਂ ਘਰ ਬਣਾਉਣੇ ਪੈਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਆਏ। ਅਰ ਬੜੀ ਭਾਉ ਭਗਤ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਆਗੇ ਮਥਾ ਟੇਕਿਆ ਅਤੇ ਫੇਰ ਉਨਾਂ ਨੇ ਭੋਜਨ ਵਾਸਤੇ ਅੰਨ ਲਿਆਂਦਾ ਅਤੇ ਬੜੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਕੇ ਤਿਨਾਂ ਨੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ। ਸੋ ਤਿਨਾਂ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਸੁਣ ਕਰ ਗੂਰੂ ਜੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਤੇ ਭਏ। ਜੋ ਬੜੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੇ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਹਨ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਅਰ ਸਭਾ ਪ੍ਰਜਾ ਕੇ ਲੋਕ ਬੜੀ ਭਾਵਨੀ ਸੇਂ ਸੇਵਾ ਕਰਤੇ ਹੈਂ। ਅਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤ ਕਰਤੇ ਹੈਂ। ਸੋ ਜਾਂ ਓਹ ਦਿਨ ਆਇਆ ਤਾਂ ਸਭ ਲੋਕ ਇਕੱਠੇ ਹੋਇ ਕਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਆਏ। ਅਰ ਕਹਿਣੇ ਲਾਗੇ, ਹੇ ਮਹਾਂ ਪੁਰਸ਼ੋ ਇਥੇ ਅਚਾਨਕ ਅਗ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਇਨਾਂ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਛਡ ਕੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਅਰ ਇਹ ਘਰਾਂ ਦੇ ਅਸਬਾਬ ਲਦ ਕੇ ਅਸੀਂ ਟੁਰ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਹੋਰ ਅਸਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਡਰ ਭੌ ਨਹੀਂ ਪਰ ਅਗਨ ਲਗਾਇ ਕਰ ਸਾੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਸੋ ਅਸੀਂ ਇਸੇ ਵਾਸਤੇ ਇਥੋਂ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਅਰ ਹੋਰ ਅਸਥਾਨ ਗੁਜਾਰਾ ਕਰ ਸਅਵਾਂਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਫੇਰ ਆਣ ਕੇ ਘਰ ਬਣਾਇ ਕਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਆਪ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਹੀ ਚਲੀਏ ਆ ਆਪ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰਾਂਗੇ ਆਪ ਪੂਰਨ ਸੰਤ ਹੋ ਜਿਸ ਤਰਾਂ ਆਪ ਦੀ ਰਜਾਇ ਹੈ ਸੋਈ ਕਰੀਏ। ਆਪ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਹੋ ਸੋ ਇਹ ਬਾਤ ਸੁਣ ਕਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੇ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਕਹਿਤੇ ਭਏ ਭਾਈ ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿੱਖ ਹੋਵਹੁ ਤਾਂ ਫੇਰ ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ ਨਹੀ ਸੜਨਗੇ। ਅਰ ਜੇ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਹੁਗੇ ਤਾਂ ਤੁਸਾਡੇ ਸਭ ਡਰ ਭੌਂ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਵਣਗੇ ਅਰ ਮਨ ਬਾਂਛਤ ਸੁਖ ਪਾਵਹੁਗੇ ਅਰ ਸਾਂਤ ਸੰਤੋਖ ਵਿਚ ਅਪਨੇ ਅਪਨੇ ਘਰਾਂ ਮੈਂ ਬਸਤੇ ਰਹੋਗੇ ਅਤੇ ਅਜ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਅਗੇ ਅਗਨ ਨਹੀਂ ਲਗੇਗੀ। ਪਰ ਇਥੇ ਧਰਮ ਸਾਲ ਬੜੀ ਸੁੰਦਰ ਬਣਾਵੋ ਅਤੇ ਸੰਤੋਂ ਕੀ ਅਰ ਆਏ ਅਤਿਥੋਂ

ਕੀ ਸੇਵਾ ਹਿਤ ਨਾਲ ਕਰਿਆ ਕਰੋ। ਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕਹਿਆ ਬਹੁਤ ਭਲਾ, ਅਰ ਹੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਹਮ ਆਪ ਦੇ ਸਿੱਖ ਹੋਵਹਿੰਗੇ ਜੀ। ਤਾਂ ਓਹ ਲੋਕ ਸਭ ਇਕੱਤ੍ਰ ਹੋਇ ਕਰ ਸਿਖ ਹੋਏ ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਗ੍ਰਾਮ ਕੋ ਭੀ ਨਹੀਂ ਗਏ, ਓਥੇ ਹੀ ਰਹੇ। ਸੋ ਜਦੋਂ ਓਹ ਦਿਨ ਆਇਆ ਜਿਸ ਦਿਨ ਅਗਨਿ ਲਗਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਤਾਂ ਓਸ ਦਿਨ ਇਸਤ੍ਰਆਂ ਤੇ ਪੁਰਖਾ ਅਰ ਲੜਕੇ ਬਾਲੇ ਸਭ ਪਰਵਾਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਆਇਆ ਅਤੇ ਕਹਿਓ ਨੇ, ਹੇ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਅਜ ਇਥੇ ਅਗ ਲਗਣੀ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਕਿਆ ਹੁਕਮ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਕਹਿਆ, ਪਾਈ ਸਭ ਇਕੱਤ੍ਰ ਹੋਇ ਕਰ ਸਤਨਾਮ ਪਰਮੇਸਰ ਦਾ ਜਾਪ ਜਪਹੁ। ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਥੀ ਕੋਈ ਵਸਤ ਕੱਢੀ ਅਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੋਈ ਵਸਤ ਨਹੀਂ ਕਢੀ ਇਕੱਤ੍ਰ ਹੋਇ ਕਰ ਸਭ ਲੋਕ ਡਰਦੇ ਮਾਰੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਆਇ ਬੈਠੇ ਜਾਂ ਅਗਨ ਲਗਣੇ ਦਾ ਵੇਲਾ ਹੋਇਆ, ਤਾਂ ਉਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਜੋ ਇਕ ਦੇਉ ਹੈ ਅਰ ਬੜਾ ਬਿਰਕਾਲ ਸਵਰੂਪ ਹੈ ਅਰ ਅਸਮਾਨ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਸਿਰ ਹੈ ਅਰ ਪੈਰ ਉਸ ਦੇ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰ ਆਂਵਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕਾਲਾ ਰੰਗ ਬੜਾ ਭਿਆਨਕ ਹੈ ਅਰ ਲਾਲ ਲੋਹੇ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਅਖੀਆਂ ਹੈਨ ਅਰ ਬੜਾ ਗੁਸੇ ਦਾ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਉਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਤਰਫ਼ ਆਂਵਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਉਂ ਆਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਗੇ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਡਰ ਕਰਕੇ ਇਹੁ ਲੋਕ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੇ ਹੈਸਨ ਤੇ ਮੈਂ ਇਨਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਸਾੜਦਾ ਸਾਂ ਅਰ ਹੁਣ ਇਨਾਂ ਨੇ ਮੇਰਾ ਡਰ ਛਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹੁ ਬੈਠੇ ਹੈਨ ਇਥੇ ਹੀ ਤਾਂਤੇ ਅਬ ਮੈਂ ਇਨਾ ਨੂੰ ਸਾੜਾਂਗਾ। ਸੋ ਜਬ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਦੇਵ ਆਂਵਦਾ ਦੇਖਯਾ ਤਾਂ ਸਭਨਾ ਦੇ ਮੂੰਹ ਪੀਲੇ ਹੀ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਥਰ ਥਰ ਪਏ ਕੰਬਦੇ ਹੈਨ ਅਰ ਹੋਰ ਉਨਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸੁਝਦਾ ਨਹੀਂ। ਇਹੋ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੁਣ ਮੋਏ ਕੇ ਮੋਏ। ਅਤੇ ਓਹ ਦੇਵ ਆਪਣੇ ਦੰਦਾਂ ਵਿਚ ਹੋਠਾਂ ਨੂੰ ਚਬਾਉਂਦੇ ਹੈ ਤੇ ਜੀਭ ਨੂੰ ਸਵਾਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਹਥ ਵਿਚ ਬਲਦੀ ਅਗ ਲਈ ਆਂਵਦਾ ਹੈ ਮਾਨੋ ਸਭਨਾਂ ਦਾ ਕਾਲ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਹੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਗੇ ਭੱਜ ਜਾਂਦੇ ਸਾਂ ਤਾਂ ਬਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਾਂ ਤੇ ਹੁਣ ਭਜ ਕੇ ਜਾਣ ਕੀ ਕੋਈ ਥਾਉਂ ਲਹੀਂ ਤਾਂ ਤੇ ਹੇ ਸੰਤ ਜੀ ਅਬ ਕਿਰਪਾ ਕਰੋ ਅਰ ਸਾਡੀ ਰਖਿਆ ਕਰੋ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਜੋ ਨਰ ਨਾਰੀ ਸਭ ਡਰ ਦੇ ਮਾਰੇ ਅਧੀਰਜੀ ਹੋਏ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕੰਬਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਤਰਫ ਦੁਖੀਂ ਦੇਖ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇਉ ਦੀ ਵਲ ਦੇਖਿਆਂ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਉਸ ਦੇਵ ਤੇ ਪੜੀ ਤਾਂ ਓਹ ਦੇਵ ਮੂਰਛਾ ਹੋਇ ਕਰ ਗਿਰ ਪੜਿਆ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਰੋਲੇ ਵਿਚੋਂ ਖੰਬ ਡਿੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਅਰ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੁਰਾਣਾ ਬ੍ਰਿਛ ਪਵਣ ਦੇ ਬੇਗ ਨਾਲ ਡਿਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਔਰ ਐਸਾ ਡਿਗਿਓਸੁ ਜੋ ਕੁਛ ਬੁਧ ਨ ਰਹੀਓਸੁ। ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਭਨਾਂ ਉਪਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਣੇ ਵਾਲੇ ਹੈਨ ਅਤੇ ਤ੍ਰਿਲੋਕੀ ਕੇ ਸੁਖਦਾਇਕ ਹੈਨ। ਸੋ ਉਸ ਦੇਵ ਨੂੰ ਡਿਗਦਿਆਂ ਦੇਖ ਕਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਦਇਆ ਆਈ। ਅਰ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਓਹ ਦੇਵ ਡਿਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਵਕਤ ਉਸ ਦਾ ਸਿਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾ ਪਾਸ ਡਿਗਿਆ ਸੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਸਿਰ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਚਰਨ ਛੁਹਾਇਆ। ਜਿਹੜਾ ਚਰਨ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਾ ਸਭ ਸਿਖਾਂ ਸੰਤਾ ਕਾ ਸੁਖਦਾਈ ਹੈ। ਸੋ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਦੇ ਦੇਵ ਦੇ ਸਿਰ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਚਰਨ ਛੁਹਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇਵ ਦੀ ਮੂਰਛਾ ਖੁਲ੍ਹ ਗਹੀ ਤੇ ਸੁਚੇਤ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਅਰ ਉਠ ਕਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਚਰਲੀ ਆਇ ਲਗਾ ਅਰ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੋਏ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਸੰਜੀਵਨੀ ਹਾਥ ਆਵੈ। ਤਾਂ ਚੈਤੰਨ ਹੋਇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾ ਵਿਚ ਆਇ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਰਖਿਆ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਤੇਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਦੇਖ ਕਰ ਬੜਾ ਦੀਨ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਕਹਿਣ ਲਗਾ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਮੈਂ ਤੁਸਾਡੀ ਸਰਨ ਹੋਂ ਮੇਰੀ ਰਖਿਆ ਕਰਹੁ ਮੇਰਾ ਅਪਰਾਧ ਖਿਮਾ ਕਰਹੁ।

ਸਾਖੀ ਅਜਿੱਤੇ ਨਾਲ

.... ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਜਾਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਜਾਇ ਬੈਠੇ। ਤਾਂ ਅਜਿੱਤੇ ਨੇ ਸੁਣਿਆ ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਫਲਾਣੀ ਜਗਾ ਆਏ ਹਨ। ਤਾਂ ਅਜਿੱਤੇ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ ਦੇਣ ਦੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਸੀ ਅਤੇ ਸ਼ਾਹੁ ਨੇ ਅਜਿੱਤੇ ਨੂੰ ਰੋਕ ਛਡਿਆ ਸੀ। ਤਾਂ ਅਜਿੱਤੇ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਕਹਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਲ ਆਵਾਂ, ਤਾ ਉਸ ਨੇ ਅਜਿੱਤੇ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਅਜਿੱਤਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਆਇਆ ਅਤੇ ਆਇ ਕਰ ਗੁਰ ਜੀ ਦੇ ਅਗੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਕਹਿਆ, ਅਜਿੱਤਿਆ ਸੁਖ ਹੈ। ਤਾਂ ਅਜਿਤੇ ਕਹਿਆ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇਰਾ ਸਦਕਾ ਸੁਖ ਹੈ ਜੀ। ਸੋ ਜਾਂ ਕਿਤਨੇ ਕੁ ਦਿਨ ਗੁਜਰੇ ਤਾਂ ਅਜਿਤੇ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਆਈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਵੇਂ ਇਸ ਫਕੀਰ ਨਾਲ ਇਤਨਾ ਚਿਰ ਰਹਿਆ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਵੇਂ ਹੀ ਮੈਂ ਇਸ ਦੀ ਖਿਜਮਤ ਕੀਤੀ। ਇਕ ਸੌ ਰੁਪਿਆ ਮੈਂ ਸਾਹੁ ਦਾ ਦੇਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਮੇਰੇ ਬਚਿਆਂ ਨੂੰ ਅਰ ਮੇਰਾ ਕੋੜਮਾਂ ਪਕੜ ਰਖਆ ਹੈਸੁ ਅਤੇ ਮੈਂ ਫਕੀਰ ਦੇ ਪਾਸ ਹਾ। ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਅਜਿੱਤੇ ਦੇ ਮਨ ਦੀ ਜਾਣ ਕੇ ਆਖਿਆ ਹੈ ਅਜਿੱਤਿਆ ਗਿਣਤੀਆਂ ਵਿਚ ਕਯੋਂ ਪਇਆ ਹੈਂ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਕਾੜਾ ਕਿਉਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਰ ਕਿਆ ਤੇਰੀ ਖਬਰ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਤਿਆ ਤੇਰੇ ਆਤਮੇ ਕਿਆ ਵਰਤੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰ ਅਜਿੱਤੇ ਨੇ ਕਹਿਆ, ਹੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਅੰਤਰ ਕੀ ਸਭ ਕੁਛ ਜਾਣਤੇ ਹੋ ਜੀ ਅਰ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਕੁਛ ਛੁਪਿਆ ਨਹੀਂ ਜੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਹਿਆ ਅਜਿੱਤਿਆ ਉਸ ਜਗਾਂ ਜਾਇ ਕਰ ਅਰ ਮਿਟੀ ਦੀ ਢੀਮ ਉਠਾਈ ਤਾਂ ਰੁਪਏ ਗਿਨੇ ਤਾਂ ਸਗਵਾਂ ਦੋ ਰੁਪਏ ਲੈ ਆਂਦੇ ਹਨ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਆਇਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਕਹਿਆ ਅਜਿੱਤਿਆ ਰੁਪਏ ਲੀਤੇ ਹਨ। ਤਾਂ ਅਜਿੱਤੇ ਨੇ ਕਹਿਆ ਆਹੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੈਂ ਰੁਪਏ ਲੈ ਆਂਦੇ ਹਨ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਅਜਿੱਤਿਆ ਰੁਪਏ ਗਿਣ ਕੇ ਪਲੇ ਬਨ ਲੈ ਤਾਂ ਅਜਿੱਤੇ ਕਹਿਆ ਭਲਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤਾਂ ਫਿਰ ਅਜਿੱਤੇ ਨੇ ਰੁਪਏ ਗਿਨੇ ਤਾਂ ਸਗਵਾਂ ਦੋ ਰੁਪਏ ਘਟ ਗਏ। ਤਾਂ ਅਜਿੱਤਾ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਕਹਿਓਸੁ ਮੈਂ ਤਉ ਸਗੋਂ ਬਹੁਤ ਰੁਪਏ ਲੀਤੇ ਹੈਸਨ ਪਰ ਇਥੋਂ ਸਗੋਂ ਦੋ ਰੁਪਏ ਹੋਰ ਘਟ ਗਏ ਹਨ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ, ਅਜਿੱਤਿਆ ਤੂੰ ਉਥੇ ਹੀ ਜਾਇ ਕੇ ਰਖ ਦੇ। ਸੋ ਜਦ ਅਜਿੱਤੇ ਨੇ ਓਥ ਜਾਇ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਦੋ ਰੁਪਏ ਪਏ ਹੋਏ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਅਜਿੱਤੇ ਨੇ ਦੋ ਰੁਪਏ ਲੈ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਗੇ ਮਥਾ ਟੇਕਿਆ ਅਰ ਆਇ ਕਰ ਗੁ ਜੀ ਦੀ ਉਸਤਤੀ ਕਰਨ ਲਗਾ।

ਕਾਰਤਾਰ ਪੁਰ ਵਾਪਸੀ

.... ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਹੈ ਕਿ ਸੁਣੋ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਕੀਆਂ ਕਥਾ ਬਿਅੰਤ ਹੈਂ ਅਰ ਜੇ ਕੋਈ ਰੇਤ ਤੇ ਕਿਣਕਿਆਂ ਦਾ ਅੰਤ ਪਾ ਲਵੇ ਤਾਂ ਪਾ ਲਵੇ ਪਰ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਚਰਿੱਤ੍ਰ ਅਰ ਗੁਣ ਅਤੇ ਅਨੰਤ ਉਪਕਾਰ ਹਨ ਤਿਨ ਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਅਨੇਕ ਕੌਤਕ ਕਰਤੇ ਕਰਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਸੰਜੁਗਤ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਆਏ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦੇ ਅਗੇ ਆਇ ਮਥਾ ਟੇਕਿਆ ਤੇ ਲਹਿਣਾ ਤੇ ਬਾਬਾ ਤੇ ਸਿਰੀ ਚੰਦ ਤੇ ਲਖਮੀ ਦਾਸ ਹੋਰ ਸਭ ਸਿਖ ਚਰਣੀ ਆਣ ਪਏ ਅਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ। ਤਾਂ ਲਹਿਣੇ ਕਹਿਆ ਸਰਬ ਜਗਤ ਕਾ ਤੁਸਾ ਕਲਿਆਨ ਕੀਆ ਹੈ ਪਰ ਤੁਸਾਡਾ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਭੀ ਅਤੇ ਦਾਸ ਭੀ ਅਸੀਂ ਤੁਸਾਡੀ ਰਸਨਾ ਥੀਂ ਵਚਨ ਸੁਣ ਚਾਹੁੰਨੇ

ਹਾਂ ਜੋ ਸਾਡਾ ਹੰਕਾਰ ਮਿਟੇ ਅਤੇ ਘਰ ਰੋਂਦੇ ਭੁਖਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਮਰਦਾ।.... (ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ)......

ਮਰਦਾਨੇ ਦਾ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣਾ

.... ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਸਵਾ ਪਹਿਰ ਦਿਨ ਚੜਦਿਆਂ ਤੀਕਰ ਬਾਣੀ ਦੀ ਚਰਚਾ ਹੋਵੇ ਅਰ ਉਪਰੰਤ ਕੀਰਤਨ ਹੋਵੇ ਅਰ ਫੇਰ ਆਰਤੀ ਪੜੀਏ ਅਰ ਫੇਰ ਕੀਰਤਨ ਕਰੀਏ। ਅਰ ਸੰਧਿਆ ਨੂੰ ਰਹੁਰਾਸ ਪੜ੍ਹੀਏ ਅਰ ਫੇਰ ਕੀਰਤਨ ਗਾਵੀਏ ਅਤੇ ਪਹਰ ਰਾਤ ਗਈ ਸੋਹਿਲਾ ਪੜੀਏ ਅਰ ਫੇਰ ਪਿਛਲੀ ਰਾਤ ਜਪ ਪੜੀਏ ਅਰ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਪੜੀਏ। ਸੋ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੋਈ ਸਮਾਂ ਬੀਤਿਆ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸਿਖ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਅਰ ਮਰਦਾਨੇ ਇਕਸ ਦਿਨ ਕਹਆ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਦੋਇ ਪੁਰਖ ਮਹਾਂ ਸੁੰਦਰ ਮਿਲੇ ਹਨ ਅਰ ਇਕ ਫੂਲਾਂ ਜੀ ਮਾਲਾ ਮੈਨੂੰ ਦਿਤੀ ਹੈ ਅਰ ਓਹ ਅਸਚਰਜ ਫੂਲ ਹੈਨ ਅਰ ਕੁਮਲਾਂਵਦੇ ਨਹੀਂ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਿਆਂ ਓਹ ਹਾਹਾ ਤੇ ਹੂਹੂ ਦੋਨੋ ਗੰਧਰਬ ਹੈਨ ਅਰ ਤੇਰੇ ਲੇਣ ਵਾਸਤੇ ਆਏ ਹਨ। ਸੋ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਤੈਨੂੰ ਸੁਵਰਗ ਦੇ ਫੂਲ ਆਣ ਦਿਖਾਏ ਹਨ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਜਦ ਮਾਤ ਲੋਕ ਵਿਚ ਆਏ ਸਾਂ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਗੰਧਰਬ ਲੋਕ ਤੇ ਲੈ ਆਏ ਸਾਂ ਸੇ ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਿਥਵੀਂ ਦਾ ਕਾਰਜ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਤੂੰ ਅਗੇ ਗੰਧਰਬ ਲੋਕ ਵਿਚ ਚਲ। ਜਦ ਅਸੀਂ ਬੈਕੁੰਠ ਧਾਮ ਵਿਚ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਤੁਸਾਡੀ ਰਜਾਇ ਹੋਵੇ। ਅਤੇ ਫਿਰ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਮਰਦਾਨਿਆ ਤੈਨੂੰ ਮੋਇਆਂ ਅਸੀਂ ਕੇਹੜਾ ਦਾਗ ਦੇਵੀਏ, ਕਯੋਂ ਕਿ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦਾ ਦਾਗ ਜਲ ਵਿਚ ਡਾਲ ਦੇਂਦੇ ਹੈਂ ਅਰ ਖਤ੍ਰੀ ਅਗਨ ਵਿਚ ਜਲਾਂਵਦੇ ਹਨ ਅਰ ਵਈਸ ਪਉਣ ਵਿਚ ਸੁਟ ਘਤਦੇ ਹਨ ਅਰ ਸੂਦਰ ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਦੱਬਦੇ ਹਨ, ਸੋ ਤੂੰ ਜੇਹੜਾ ਕਹੇਂ ਸੋਈ ਦਾਗ ਤੈਨੂੰ ਜਲ ਦਾ ਦਾਗ਼ ਦੇਵਾਗੇ ਅਰ ਰਾਵੀ ਨਦੀ ਵਿਚ ਤੈਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਹ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਸੋ ਤੂੰ ਰਾਵੀ ਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਆਸਣ ਜਾਇ ਮਾਰਿਆ। ਸੋ ਉਸ ਦੇ ਬ੍ਰਹਮ ਰੰਧ੍ਰ ਨੂੰ ਫੋੜ ਕੇ ਪਹਰ ਰਾਤ ਰਹਿੰਦੀ ਪ੍ਰਾਣ ਨਿਕਲ ਗਏ ਤਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਵਰਤਾ ਦਿਤਾ ਅਰ ਉਸ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰਾਦਿਕ ਸਜਾਦੇ ਨੂੰ ਕਹਿਆ ਕਿ ਜੋ ਆਪਣੇ ਘਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਿਨਾਂ ਸ਼ੋਕ ਲਹੀਂ ਕਰੀਦਾ। ਸੋ ਤੁਸਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਦਾ ਸ਼ੋਕ ਨਹੀਂ ਕਰਣਾ। ਅਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਅਪਣੇ ਘਰ ਆਏ। ਤਾਂ ਸਿਖਾਂ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਥੀਂ ਪੁਛਿਆ ਜੀ ਖੁਰਮੇ ਦੇਸ ਵਿਚ ਮਰਦਾਨੇ ਦੀ ਕਬਰ ਜਨਮ ਗੋਸਟ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਅਰ ਸਿਖ ਦੇਖ ਆਏ ਹਨ। ਤਾਂ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜੋ ਸਾਹਿਬਾ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਤੇਰੀ ਮੜੀ ਪੁਜਾਈਐ ਸੋ ਉਨਾਂ ਦੇ ਵਚਨਾ ਕਰ ਇਉਂ ਭੀ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇਗਾ ਕਯੋਂ ਕਿ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਅਸਿਥਿੱਰ ਹਨ।

ਭਾਈ ਲਹਿਣੇ ਤੋਂ ਅੰਗਦ

ਸੋ ਜਬ ਬਾਬਾ ਜੀ ਘਰ ਬੈਠੇ ਤਾਂ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਅੰਗਦ ਕਾਮਨਾ ਵਾਲੇ ਹਜਾਰਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ

ਇਕੱਠ ਆਣ ਹੋਏ ਹੈਨ ਮਤ ਜਿਉਂ ਮਠਿਆਈ ਨੂੰ ਕੀੜੀਆਂ ਚਮੜਦੀਆਂ ਹਨ ਅਰ ਉਸ ਦਾ ਰਸ ਵਿਰਸ ਕਰ ਦੇਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤੈਸੇ ਇਹ ਸਹਿਕਾਮੀ ਜੀ ਜੀਵ ਇਕਠੇ ਆਣ ਹੋਏ ਹਨ। ਸੋ ਇਹ ਭਜਨ ਵਿਖੇ ਪਾਂਵਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਤੇ ਅਬ ਇਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਪਰੀਖੀਏ ਜੋ ਪ੍ਰੀਤਵਾਨ ਕਉਣ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਮਨਾ ਵਾਲਾ ਕਉਦਣ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਘਰ ਥੀਂ ਬਾਹਰ ਟੁਰੇ ਅਰ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਿਸ ਕਾ ਅਸਾਡੇ ਨਾਲ ਪਰੋਜਨ ਹੈ ਸੋ ਅਸਾਡੇ ਨਾਲ ਚਲੋਉਂ ਤਾਂ ਸਭ ਸਿਖ ਨਾਲ ਹੋਏ ਅਰ ਬਾਹਰ ਜਾ ਕੇ ਬਾਬਾ ਜੀੀ ਨੇ ਬਸਤਰ ਉਤਾਰੇ ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਦਾ ਭੇਸ ਧਾਰ ਲੀਤਾ ਅਰ ਨਾਲ ਕੁਤੀਆਂ ਕੁਤੇ ਲੀਅਤ ਅਰ ਇਕ ਛੁਰਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਦੇ ਮਾਰਣ ਲਈ ਹਥ ਵਿਚ ਲੀਤਰ ਅਰ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਿਸ ਸਿਖ ਦਾ ਆਸਾਡੇ ਨਾਲ ਪਰੋਜਨ ਹੈ ਸੋ ਅਸਾਡੇ ਨਾਲ ਹੋਵੋ। ਤਾਂ ਸਭ ਸਿਖ ਉਠੇ ਤੁਰੇ। ਸੋ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸ਼ਿਕਾਰ ਮਾਰਣ ਅਤੇ ਸਿਖ ਖਾਣ ਨਹੀਂ ਅਰ ਕੰਦ ਮੂਲ ਤੇ ਗੁਜਰਾਨ ਕਰਣ ਅਤੇ ਫਿਰ ਅਜਿਹੀ ਪਰਬਦ ਦੀ ਕੰਦਰਾ ਵਿਚ ਜਾ ਪਏ। ਜੋ ਜਿਕੇ ਵਸਤੀ ਕੋਈ ਨਦਰ ਆਵੇ ਨਹੀਂ ਸੋ ਕਈ ਸਿਖ ਭੁਖੇ ਮਰਦੇ ਉਠ ਆਏ ਅਰ ਥੋੜੇ ਰਹਿ ਗਏ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਵਸਤੀ ਵਿਚ ਜਾਇ ਕਰ ਕਣਕ ਇਕੇ ਜੌਂ ਲੈ ਆਵੋ। ਜੋ ਬੀਜ ਬੀਜਣ ਸੋ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਹਲ ਵਾਹਣ ਅਰ ਜੋ ਕੁਛ ਕੰਦ ਮੂਲ ਹਥ ਲਗੇ ਸੋ ਖਾਵਣ। ਤਾਂ ਕਈ ਸਿਖ ਹੋਰ ਉਠ ਗਏ ਅਰ ਜਬ ਅੰਨ ਪਕਾ ਅਤੇ ਖਰਵਾਰੇ ਕੀਤੇ ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਅਗਨ ਲਾ ਦੇਵੋ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਥੋੜੇ ਜਿਹੇ ਰਹਿ ਗਏ ਅਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਖਰਵਾਰੇ ਸਾੜ ਕੇ ਫਿਰ ਅਗੇ ਟੁਰੇ। ਸੋ ਜਿਤਨੇ ਸਿਖ ਪਿਛੇ ਆਵਦੇ ਸੀ ਅਗੇ ਇਕ ਮੁੜਦਾ ਪਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਭਾਈ ਇਸ ਮੁੜਦੇ ਨੂੰ ਖਾਵੋ। ਤਾਂ ਸਭੇ ਹਟ ਖਲੋਤੇ ਅਰ ਲਹਣੇ ਅਪਣੀ ਚਾਦਰ ਮੁੜਦੇ ਦੇ ਉਪਰ ਪਾਇ ਦਿਤੀ ਅਤੇ ਲਹਣੇਂ ਕਹਿਆ ਜੀ ਕਹੋ ਤਾਂ ਸਿਰ ਵਲੋਂ ਖਾਵਾਂ ਅਤੇ ਕਹੋ ਤਾਂ ਪੈਰਾਂ ਵਲੋਂ ਖਾਵਾਂ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਅਧ ਵਿਚੋਂ ਖਾਵੁ। ਤਾਂ ਲਹਣੇ ਹਥ ਜੋੜ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਅਰ ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਕੇ ਫਿਰ ਮਥਾ ਟੇਕਿਆ। ਸੋ ਜਾਂ ਚਾਦਰ ਉਠਾ ਕਰ ਵੇਖੇ ਤਾਂ ਕੜਾਹ ਦਾ ਥਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸੋ ਜਿਹੜੇ ਸਿਖ ਜਟ ਖਲੋਤੇ ਸੈ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਸਦਿਆ ਅਰ ਬਾਲਾ ਪਲਾਸ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਤੇ ਪਾ ਕਰ ਵਰਤਾਇਆ ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਪੁਰਖਾ ਜੋ ਮਾਇਆ ਆਪਣੀ ਜਾਣ ਕੇ ਘੁਟ ਰਖੀ ਦੀ ਏ ਸੋ ਮੁੜਦੇ ਕੇ ਸਮਾਨ ਲਹੈ ਅਰ ਜੋ ਵਾਹੁਗੁਰੂ ਦੀ ਜਾਣ ਕੇ ਵੰਡ ਖਾਂਦੇ ਹਨ ਸੋ ਕੜਾਹ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹਨ। ਤਾਂ ਲਹਿਣੇ ਨੂੰ ਬਾਬੇ ਅੰਗ ਨਾਲ ਲਾਇਆ ਅਰ ਸਿਰ ਤੇ ਹਥ ਫੇਰਿਆ। ਜੋ ਤੂੰ ਮੇਰੀਆਂ ਅੰਗਾ ਥੀ ਉਤਪਤਿ ਹੋਇਆ ਹੈਂ ਤਾਂ ਤੇ ਤੇਰਾ ਨਾਉਂ ਅੰਗਦ ਕਹਿਆ ਹੈ।...... (ਫੇਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ)

ਪੜਿ ਪੁਸਤਕਿ ਸੰਧਿਆ ਬਾਦੰ॥

[ਸਹੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਮਹਲਾ ੧ ।੧। (੧੩੫੩)]

..... ਇਹ ਚਤੁਰ ਸਲੋਕੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਤੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਕਹਿਆ, ਜੈਸੇ ਚਤੁਰ ਸਲੋਕੀ ਨਾਰਾਇਣ ਨੇ ਉਪੇਦਸ ਕੀਤੀ ਬ੍ਰਹਮੇ ਨੂੰ ਅਰ ਉਸ ਨੇ ਨਾਰਦ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤੇ ਨਾਰਦ ਨੇ ਵਿਆਸ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਵਿਆਸ ਨੇ ਉਸਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਸ੍ਰੀ ਭਾਗਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸੋ ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਆਗਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਭੀ ਇਨਾਂ ਸਲੋਕਾਂ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਕਰਾਂ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜੇ ਇਨਾਂ ਸਲੋਕਾਂ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਕਰੇਂਗਾ ਤਾਂ ਹੋਰ ਬਾਣੀ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਤਾਂ ਤੇ ਬਹੁਤੀ ਬਾਣੀ ਉਚਾਰਨੀ ਹੈ ਸੋ ਹੁਣੇ ਤੁਸੀਂ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾ ਕਰੋ। ਤਾਂ ਸਦਾ ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਹੋਵੇ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਇਕ ਦਿਲ ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜੇਹੀ ਪ੍ਰੀਤ ਲਹਣੇ ਨਾਲ ਤੇਹੀ ਆਪਣਿਆਂ ਪੁਤ੍ਰਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕਰਤੇ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਿਆ ਹੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਇਕ ਨਾਦੀ ਪੁਤ੍ਰ ਹੈਨ ਅਰ ਇਕ ਬਿੰਦੀ ਪੁਤ੍ਰ ਹੈਨ

ਪਰ ਜੋ ਹੁਕਮ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਸੋਈ ਪਿਆਰਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ ਤੇਰੇ ਪੁਤ੍ਰ ਬੀਂ ਸਭ ਹੁੰਕਮ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਤਾਂ ਹਿਕ ਦਿਨ ਬਾਬਾ ਬਾਹਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਅਤੀਤਾਂ ਦਾ ਝੁੰਡ ਆਇਆ ਅਰ ਓਹ ਪੁਖ ਕਰਕੇ ਆਤਰ ਸਨ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਹੇ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਇਸ ਕਿੱਕਰ ਤੇ ਚੜ ਕੇ ਮਿਠਿਆਈ ਉਤਾਰ ਜੋ ਸਪਨਾ ਅਤੀਤਾਂ ਨੂੰ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਕੀਜੈ। ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਚਿੰਦ ਹਸਿਆ ਕਰ ਫੇਰ ਲਖਮੀ ਦਾਸ ਨੂੰ ਕਹਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਕਹਿਆ ਕਿੱਦਰ ਨਾਲ ਕੰਡੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਮਿਠਿਆਈ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਫੇਰ ਲਹਿਣੇਨੂੰ ਕਹਿਆ ਤਾਂ ਲਹਿਣਾ ਕਿੱਕਰ ਦੇ ਚੜਿਆ ਤੇ ਝੂਨਿਆਂ ਤਾਂ ਮਿਠਿਆਈ ਅਰ ਪਤਾਸਿਆਂ ਦਾ ਮੀਂਹ ਵੁਠਾ ਅਰ ਸਭ ਖਾਇ ਕਰ ਤ੍ਰਿਪਤ ਭਏ। ਤਾਂ ਲਹਿਣੇਂ ਕਹਿਆ ਕਿ ਜੋ ਗੁਰਾਂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮੰਦਨੇ ਹਨ ਸੋਈ ਸੁਖੀ ਹਨ ਤਾਂ ਫਿਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਘਰ ਆਏ।

ਪਿਤਾ ਕਾਲੂ ਜੀ ਤੇ ਮਾਤਾ ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਜੀ ਦਾ ਪਰਲੋਗ ਗਮਨ

ਤਾਂ ਇਕ ਦਿਨ ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ, ਅਜ ਅਸਾਨੂੰ ਪਿਤਰ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਆਏ ਹਨ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਵੈਕੁੰਠ ਧਾਮ ਨੂੰ ਚਲੋ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਜੇ ਤੁਸਾਡੀ ਇਛਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਜਾਓ ਅਤੇ ਜੇ ਇਥੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਜੁਗ ਪਰਜੰਤ ਤੁਸਾਡੀ ਆਰਜਾ ਕਰੀਏ। ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਨੇ ਕਹਿਆ ਤੁਸਾਡੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਅਸਾਂ ਆਪ ਨੂੰ ਸਰੀਰ ਤੇ ਨਿਆਰਾ ਜਾਤਾ ਹੈ ਅਰ ਜਨਮਣਾ ਮਰਨੀ ਸਰੀਰ ਦਾ ਧਰਮ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਦੇ ਸਾਖੀ ਹੈਂ ਅਰ ਤੁਸਾਡੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਆਸਾਨੂੰ ਅਭਿਲਾਸ਼ਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਤੁਸੀਂ ਬੈਕੁੰਝ ਨੂੰ ਚਲੋ। ਅਸੀਂ ਵੀ ਤੁਸਾਨੂੰ ਆਇ ਦਰਸਣ ਦੇਵਾਗੇ। ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਜੀ ਰਾਵੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਜਾਇ ਬੈਠੇ ਅਰ ਜਿਤਨੀ ਘਰ ਦੀ ਸਾਮਿਗ੍ਰੀ ਸੀ ਅਧੀ ਲਖਮੀ ਦਾਸ ਤੇ ਸਿਰੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਅਰ ਅਧੀ ਦਾਨ ਕਰ ਦਿਤੀ ਅਰ ਇਸਨਾਨ ਕਰ ਕੇ ਪਦਮ ਆਸਨ ਮਾਰਕੇ ਤ੍ਰਿਕਟੀ ਦਾ ਧਿਆਨ ਲਗਾਇ ਕੇ ਸਵਾਸ ਸਵਾਸ ਵਾਹਗੁਰੂ ਜਪਣ ਲਗਾ। ਸੋ ਜਾਂ ਚਾਰ ਘੜੀਆਂ ਰਾਤ ਰਹੀ ਾਤਾਂ ਪ੍ਰਾਣ ਬ੍ਰਹਮ ਰੰਧ੍ਰ ਨੂੰ ਫੋੜ ਕੇ ਬੈਕੁੰਠ ਧਾਮ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਏ ਅਰ ਪਿਛੇ ਮਾਤਾ ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਅਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਲਖਮੀ ਦਾਸ ਅਰ ਹੋਰ ਜਿਤਨੇ ਸਿਖ ਚੰਦਣ ਦੀ ਚਿਖਾ ਬਨਾਇ ਕਰ ਕਾਲੂ ਦਾ ਸੰਸਕਾਰ ਕੀਤਾ ਅਰ ਕੜਾਹ ਵਰਤਾਇਆ ਅਰ ਜੈਸੀ ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਦੀ ਰੀਤ, ਸੋ ਕੀਤ ਸੋ ਜਾਂ ਚੌਉਦਾਂ ਦਿਨ ਬੀਤੇ ਤਾਂ ਖੋੜਸ ਪਿੰਡ ਕਾਲੂ ਜੀ ਦਾ ਕੀਤਾ ਅਰ ਭੂਖਣ ਤੇ ਭਾਂਡੇ ਤੇ ਬਸਤ੍ਰ ਅਚਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਬਖ਼ਸ਼ੇ ਅਰ ਫਿਰ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਵਰਤਾਇਆ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਮਾਤਾ ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਕਹਿਆ ਬਚਾ ਤੁਸਾਡੇ ਪਿਤਾ ਮੈਨੂੰ ਸੁਪਣੇ ਵਿਚ ਬੁਲਾਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਬਾਬ ਕਹਿਆ ਮਾਤਾ ਜੀ ਤੁਸਾਡੀ ਜਾਵਣ ਦੀ ਇਛਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਪੀ ਰਾਵੀ ਦੇ ਕੰਠੇ ਪਦਮ ਆਸਣ ਧਾਰ ਕੇ ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਦਾ ਧਿਆਨ ਲਾਇ ਬੈਠੋ ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰੋ। ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਨੇ ਭੀ ਬਹੁਤ ਗਊਆਂ ਬਸਤ੍ਰ ਭੂਖਣ ਹੋਰ ਭੀ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਦਾਲ ਕਰਾਇਆ। ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਛੇ ਭੀ ਜੋ ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਦੀ ਮ੍ਰਿਜਾਦਾ ਹੈ ਸੋ ਕੀਤੀ ਅਰ ਪਿਛ ਬਾਬਾ ਜੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਨਮੁਖ ਬੈਠਾਲਣ ਹੋਰ ਸਿੱਖ ਸਭ ਪੰਕਤ ਕਰ ਕੇ ਪਿਛੇ ਬੈਠਣ ਅਰ ਸਬਦ ਦੀ ਚਰਚਾ ਗਿਆਨ ਗੋਸਟ ਹੋਵੇ ਅਰ ਅਠ ਪਹਰ ਕੀਰਤਨ ਹੋਵੈ।

ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰਿਆਈ ਦੇਣਾ

ਸੋ ਜਾਂ ਕਿਤਲਾ ਕੁ ਕਾਲ ਬੀਤੀਆ ਤਾਂ ਇਕ ਦਿਨ ਬਾਬੇ ਦਾ ਟਹਿਲੀਆ ਕਮਲਾ ਬਾਹਰ ਮਹੀਂ ਚਰਾਵਣ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦੋ ਪੁਰਖੁ ਮਿਲੇ ਅਰ ਇਕ ਮਿਟੀ ਦਾ ਢੇਮ ਕਮਲੇ ਦੇ ਹਥ ਪਕੜਾਇਅ ਅਰ ਕਹਾ, ਤੂੰ ਬਾਬੇ ਦੇ ਅਗੇ ਇਹ ਢੇਮ ਸਟੇਂ ਅਰ ਅਸਾਡਾ ਹਥ ਜੋੜ ਕੇ ਮਥਾ ਟੇਕੇਂ। ਤਾਂ ਕਮਲਾ ਘਰ

ਆਇਆ ਤੇ ਆ ਕਰ ਕਹਾ ਕਿ ਦੋਇ ਪੁਰਖ ਮੈਨੂੰ ਬਨ ਵਿਚ ਮਿਲੇ ਸੇ। ਸੋ ਉਨਾਂ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਢੇਮ ਬੀ ਦਿਤਾ ਹੈ ਤੇ ਮਥਾ ਵੀ ਟੇਕਿਆ ਨੇ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਅੰਗਦਾ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਦਰਗਾਹ ਦਾ ਸੱਦਾ ਆਹਿਆ ਹੈ। ਸੋਂ ਅਸੀ ਦਰਗਾਹ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਅਰ ਇਹ ਸਰੀਰ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਢੇਰ ਵਤ ਹੈ ਸੋ ਅਸੀਂ ਸਿਟਣੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਤੂੰ ਪਿਤੇ ਗਿਆਨ ਗੋਸਟ ਕਰ ਕੇ ਸਿਖਾਂ ਪਰਚਾਈ ਰਖੇ ਤਾਂ ਫਿਰ ਪੰਜ ਪੈਸੇ ਤੇ ਮਿਸਰੀ ਨਾਈਲੇਰ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇ ਅਗੇ ਰਖ ਕੇ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਮਥਾ ਟੇਕਿਆ।

ਤਾਂ ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਬਾਬੇ ਜੀ ਅਗੇ ਮਥਾ ਟੇਕਿਆ ਅਰ ਕਹਿਆ, ਹੇ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਤੁਸੀਂ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਹੋ ਕੇ ਮੇਰੇ ਚਰਲਾਂ ਉਤੇ ਮਥਾ ਟੇਕਿਆ ਹੈ ਸੋ ਮੇਰੇ ਚਰਨਾਂ ਨੂੰ ਕੁਸ਼ਟ ਪੈ ਜਾਵੇਗਾ ਕਯੋਂ ਕਿ ਮੈਂ ਆਜਿਤ ਨਿਮਾਣਾ ਹੋਂ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਅੰਗਦਾ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਸਵਰੂਪ ਨੂੰ ਪਛਾਣ, ਜੋ ਸਰੀਰ ਤੇਰਾ ਮੇਰਾ ਪੰਜਾਂ ਤਤਾਂ ਦਾ ਹੈ ਤੇ ਚੇਤੰਨ ਕਲਾ ਤੇਰੇ ਮੇਰ ਵਿਚ ਏਕੇ ਹੀ ਹੈ। ਸੋ ਜੈਸੇ ਸੂਰਜ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਸਭਨਾ ਘਰਾਂ ਮੇਂ ਉਜਾਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਸੂਰਜ ਥੀਂ ਭਿੰਨ ਨਹੀਂ ਤੈਸੇ ਆਤਮਾ ਦੀ ਸਤਿਆ ਸਭ ਸਰੀਰਾਂ ਨੂੰ ਚੇਤੰਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਸੂਰਜ ਥੀਂ ਭਿੰਨ ਨਹੀਂ ਤੈਸੇ ਆਤਮਾ ਦੀ ਸਤਿਆ ਸਭ ਸਰੀਰਾਂ ਨੂੰ ਚੇਤੰਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਆਤਮਾ ਤੇ ਭਿੰਨ ਨਹੀਂ। ਸੋ ਤੂੰ ਗਿਆਨ ਦਾ ਜਾਤਵਾ ਹੈਂ ਅਰ ਇਹ ਅਚਾਰਜਾਂ ਦੀ ਰੀਤ ਹੈ ਜੋ ਗੁਰ ਸਿਖੀ ਦਾ ਭਾਵ ਰਖਦੇ ਆਏ ਹੈਂ ਸੋ ਤੁਸਾਡਾ ਵਚਨ ਕਈ ਅੰਨਥਾ ਨਹੀਂ ਹੋਂਦਾ ਤਾਂ ਤੇ ਕੁਛਕੁ ਤੁਸਾਡੇ ਚਰਨਾਂ ਮੋਂ ਰੋਗ ਰਹੇਗਾ ਅਤੇ ਓਹ ਰੋਗ ਪਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਾਵੇਗਾ ਕਯੋਂ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਸਮਝ ਅਰ ਗਿਆਨ ਤੁਸਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਸ ਅਗੇ ਅਸਾਂ ਮਥਾ ਟੇਕਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਠ ਕਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਨੂੰ ਕੰਠ ਨਾਲ ਲਗਾਇਆ ਅਰ ਆਪਣੇ ਸਿੰਘਾਸਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਬਿਠਾਇਆ, ਅਰ ਸ੍ਰੀ ਚਦ ਤੇ ਲਖਮੀ ਦਾਸ ਨੂੰ ਭੀ ਬੁਲਾਇ ਭੇਜਿਆ। ਤਾਂ ਉਨਾਂ ਸੁਣਿਆ ਜੋ ਅੰਗਦ ਨੂੰ ਪਾਸ ਬਹਾਲ ਕੇ ਅਸਾਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਹੈ। ਸੋ ਉਨਾਂ ਆਵਣ ਵਿਚ ਢਿੱਲ ਕੀਤੀ। ਤਾਂ ਹੋਰ ਜਿਤਨੇ ਸਿੱਖ ਬੈਠੇ ਹੈਸਨ ਸੋ ਸਭਨਾ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਦੇ ਅਗੇ ਮਥਾ ਟਿਕਾਇਆ।

ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਣਾ

ਅਰ ਬਾਬੇ ਨੇ ਪਦਮ ਆਸਣ ਕਰ ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕੀਤੀ ਅਰ ਸੋਹੰ ਦਾ ਜਾਪ ਜਪਕੇ ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਰਹਿੰਦੀ ਬ੍ਰਹਮ ਰੰਧ੍ਰ ਨੂੰ ਫੋੜ ਕੇ ਉਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਣ ਬ੍ਰਹਮ ਲੋਕ ਨੂੰ ਗਏ। ਅਰ ਪਿਛੇ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਲਖਮੀ ਦਾਸ ਨੂੰ ਖਬਰ ਹੋਈ ਤਾਂ ਦੋਨਹੇ ਨੇਹਥ ਜੋੜੇ ਜੋ ਚਾਰ ਘੜੀਆਂ ਤਾਂ ਅਸਾਡੇ ਨਾਲ ਵੀ ਵਾਰਤਾ ਕਰਦੇ। ਤਾਂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਨੇਤ੍ਰ ਖੋਹਲ ਕੇ ਬੋਲੇ ਕਿ ਜੋ ਤੁਸਾਡੀ ਇੱਛਿਆ ਹੈ ਸੋ ਕਹੋ ਜੀ। ਤਾਂ ਉਨਾਂ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਜੀ ਪੁਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਜੀਂਵਦਿਆਂ ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੇਣਾ ਜੋਗ ਨਹੀਂ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ, ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਜੋ ਹੋਂਦੇ ਹਨ ਸੋ ਉਨਾਂ ਦੀ ਸਾਮੱਗ੍ਰੀ ਵੰਡੀ ਹੋਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜੋ ਪਾਪ ਉਨਾਂ ਦੇ ਨਿਦਕਾਂ ਦੇ ਹੁਦੇ ਹਨ ਅਰ ਪੁੰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੇਵਕਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਰ ਧਨ ਮਾਲ ਅਰ ਪਦਾਰਥ ਕੁਟੰਭੀਆਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਰ ਉਨਾਂ ਦੇ ਰਿਦੇ ਦਾ ਗਿਆਨ ਜਗਿਆਸੀਆਂ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਆਪ ਜਗਤ ਦੇ ਹਰਖ ਸੋਗ ਤੇ ਨਿਆਰੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਤੁਸਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਗਲ ਦੀ ਕਮੀਂ ਨਾ ਹੋਵੇਗੀ। ਪਰ ਮੇਰੇ ਰਿਦੇ ਦਾ ਗਿਆਨ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਲੀਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਅਗੇ ਮਥਾ ਟੇਕੋ ਉਨਾਂ ਢਿੱਲ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਚੋਲਾ ਰੱਖ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੋ ਸਕਤ ਵਾਨ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਚੋ ਨੂੰ ਪਾਇ ਲਵੇ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਤੇ ਲਖਮੀਦਾਰ ਥੀਂ ਚੋਲਾ ਉਠਾਇਆ ਨਾ ਗਿਆ ਅਰ ਗੁਰ ਅੰਗਦ ਜੀ ਨੇ ਮਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਚੋਲਾ ਪਾਇ ਲੀਤਾ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਫਿਰ ਹੋਇਆ ਪੁਰਖਾ ਤੂੰ ਅੱਗੇ ਕਿਥੇ ਰਹਿੰਦਾ ਸੈਂ।

ਤਾਂ ਉਸ ਆਖਿਆ ਖਡੂਰ ਖਹਿਰਿਆਂ ਦੇ ਰਹਿੰਦਾ ਸਾਂ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਅ ਫੇਰ ਤੂੰ ਉਥੇ ਹੀ ਜਾਇ ਰਹੁ। ਸੋ ਏਹ ਬਚਨ ਕਹਿ ਕਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬੈਕੁੰਠ ਗਏ। ਤਾਂ ਕੜਾਹੁ ਹੋਇਆ ਅਰ ਵਰਤਿਆ। ਤੋਂ ਲਗ ਮੁਸਲਮਾਨ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਆਏ ਜੋ ਇਹ ਖੁਦਾ ਦਾ ਵਲੀ ਸੀ ਅਸੀਂ ਇਸ ਦਬਾਵਾਂਗ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਆਖਣ ਕੀ ਅਸੀ ਦੇਹ ਦਗਿਨ ਦੇਵਾਗੇ। ਸੋ ਬੜਾ ਰੋਨਾ ਪਿਆ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬਾਹਰ ਦਹਾਂ ਕੋਹਾਂ ਪਰ ਮਿਲੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਹਿਆ, ਕਿ ਤੂੰ ਹਿੰਦੂਆਂ ਅਰ ਮਸੁਲਮਾਨਾਂ ਕੀਆਂ ਪੰਗਤਾਂ ਵਖੋ ਵਖੀ ਬੈਠਾਇਕ ਕਰ ਮੇਰਾ ਸੁਣੇਹਾ ਦੇਵਣਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਮੇਰਾ ਪੰਜਾਂ ਭੂਤਾ ਕਾ ਸਰੀਰ ਦੇਖਦੇ ਸੇ ਸੋ ਤੁਹਾਡੀ ਭਾਵਨੀ ਕਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਅ ਆਂਵਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਮੈਂ ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਧਾਰਿਆ। ਸੋ ਮੇਰੇ ਆਸਣ ਤੇ ਦੋਹੂੰ ਪਟਾਂ ਦੀ ਚਾਦਰ ਪਈ ਹੈ। ਸੋ ਇਕ ਪਟ ਹਿੰਦੂ ਸੰਸਕਾਰ ਕਰਨ ਅਰ ਇਕ ਪੱਟ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦਬ ਕੇ ਕਬਰ ਕਰਣ। ਤਾਂ ਉਸ ਆਣ ਕੇ ਆਖਿਆ ਅਰ ਉਨਾਂ ਉਸੇ ਤਰਾਂ ਹੀ ਕੀਤਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਜਾਇ ਰਹੇ। ਸੰਮਤ ੧੫੯੬ ਅਸੂ ਸਦੀ ਦਸਮੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਣੇ ਅਰ ਫੇਰ ਪੰਦ੍ਰਾਂ ਦਿਨ ਪੀਛੇ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਤੇ ਲਖਮੀ ਚੰਦ ਦੀ ਮਾਤਾ ਭੀ ਬੈਕੁੰਠ ਧਾਮ ਨੂੰ ਗਈ।